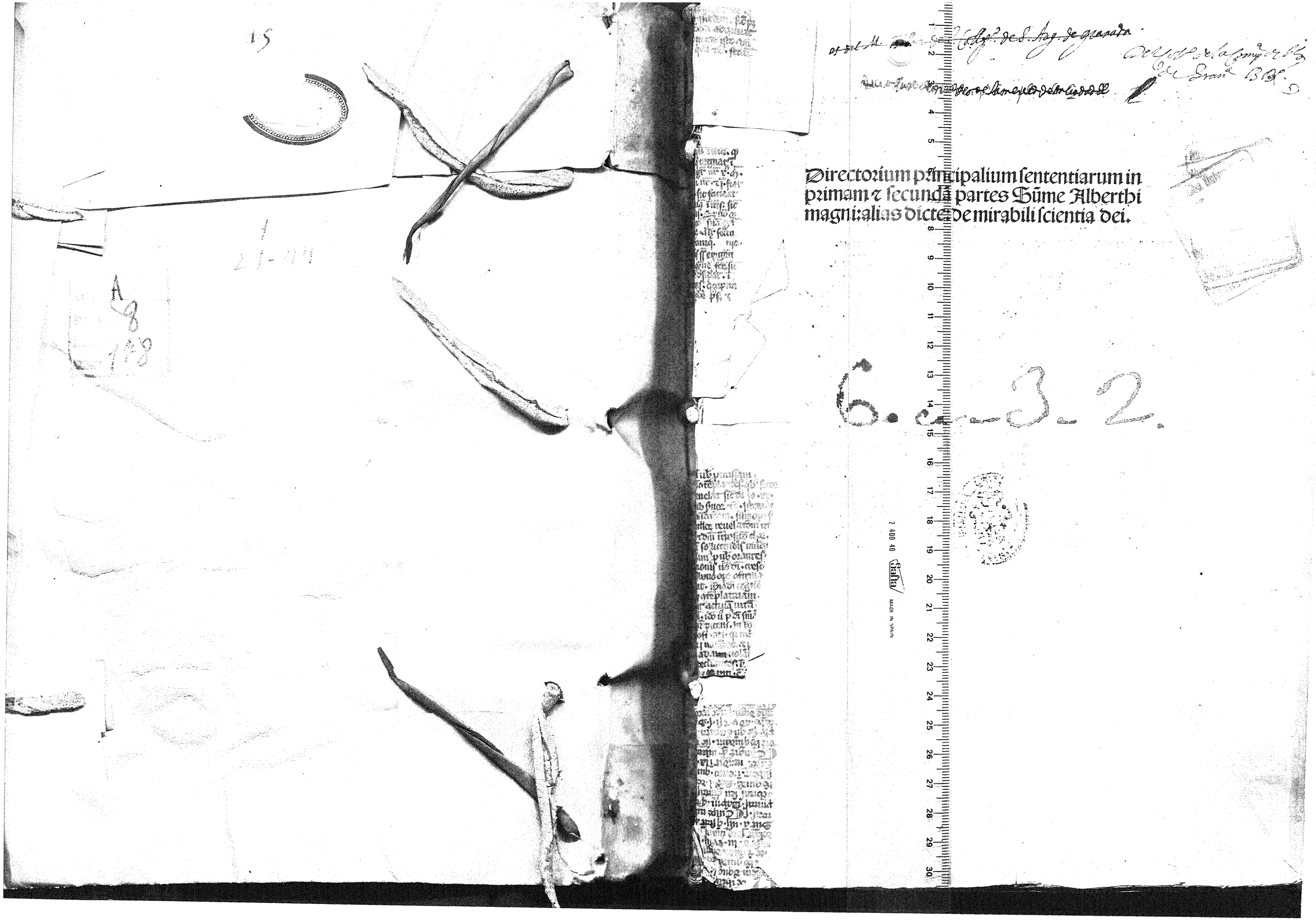

Directorium principalium sententiarum in primam et secundam partes Summe Alberthi magni: alias dicte de mirabili scientia dei.

6. C. - 3. 2.

15

1
21-111

A
8
178

Directorium principalium sententiarum in primam ⁊ secundā partes Dūme Alberthi magni: alias dicte: de mirabili scientia dei.

6. ca. 3. 2.

Joannes Scotus Argen̄. Lectori. S.

Directorij legendi modus is est: humanissime Lector: vt prima quota numeri correspondeat quote columne eius charte/seu malueris folij/quod numerus sequens repræsentat. Verbi gratia. iiij. suppleas mente/columna. fo. lix. Nec abs re id factū scias. Abhorret siquidem intellectus obiectorū confusionem: maioriq; animaduersione in id quod simplicius offenderit/fertur. Suntq; interdū pro competentia litterarum apices appositi: quo item promptiori obtutu quod queris pateat. Studuimus quippe omnifariā ⁊ quidem fideliūs mentē auctoris tibi innotescere. Auctorū quoq; nomina/quorū testimonijs Albertus doctissime vsus est ⁊ sententijs Directorij sparsim/⁊ hic cōpacte apprimi fecimus: quo eque certior atq; auidior eiusce doctoris miram ingenij viuacitatē amplectēs/nō sine admiratione traharis in opus ipsum perlegendū. Uale.

Auctor nomina quor testimonijs Alberthus vsus est in prima ⁊ secūda ptibus Sūme.

Apulei platonici.
Alanus.
Alpetragius.
Albumasar.
Alexander pbs.
Alexander nequā.
Alexāder hereticī.
Amorus.
Algazel.
Alcuinus.
Alphraganus.
Aucualpetrans.
Albategni.
Abubaker. als Almassor maurus: et
Hali socius eī.
Auenperte. alias
Auenpersche.
Auicenna.
Aristoteles.
Auicebron.
Auerrois.
Aspasius.
Augustinus.
Ambrosius.
Basilius.
Beda.
Bernardus.
Boecius.
Calcidius.
Cirillus.
Cōstabenluce. als.
Constabulus.
Circius egyptius.
Cleantes.
Chrysippus.
Claudianus.
Cassiodorus.
Clemens papa.
Democritus
Dauid de dinanto;
Dinarcus.
Donatus.
Empedocles.
Euclides.
Eraclitus.
Eustacius.
Eunomius.
Esicius sup Leuiticum.
Euscbi Cesarien.
Fulgentius.
Gregorius papa.
Gregori nizenus
Grego. nazanzen.
Gimundus.
Gennadius.
Gilbertus porretanus.
Gymnasius super Exodum.
Glo. iterli. et. ordi.
Hippo epicurus.
Haymo.
Hali.
Hugo.
Hylarius.
Hieronymus.
Horacius.
Josephus.
Jerotheus.
Joannes quidā expositor.
Joannes chrysosto.
Joannes toletan archiepiscopus.
Jacobus alkindi.
Leucippus.
Labeo.
Messebalach.
Macrobius.
Manes hereticus
Maximus.
Michael ephesius
Magister in sentētijs.
Origenes.
Ouidius.
Pythagoras.
Pythagoras.
Phedo.
Porphyrius.
Plotinus.
Pascasius.
Plato.
Ptolemeus;
Proclus.
Palladius.
Paschalis roman
Prepositinus.
Prosper.
Philippus cañ. parisiensis.
Priscianus.
Rabbimoyses.
Rabanus.
Richardus.
Socrates.
Speusippus.
Sextus pythagoricus.
Strabus.
Seneca.
Thebitbencorat.
Timotheus ⁊ Jerosius musica phi.
Tullius.
Varro.
Victorinus.
wilhelmus altisiodorensis.
Xenophantes.
Xenophon.
Zeno.

R- 6812

Directorium Prime partis Summe

Principaliū sententiarum Prime partis Summe Alberthi magni Directorium.

B eo quod aliud

a. ꝗ bonū est: quod bonū ꝓticipat/⁊ nō est per essentiā bonū: potest fieri malū. iiij. fo. lix. Proclus. Abstrabētiū nō est peccatū: eo q abstractionē nō referūt ad rem/siue ad esse rei: sed ad modum intelligendi. iiij. fo. lxxxviij. c.

Abstractū ꝓm esse nō est nisi in concreto: eo q quod est nō habet esse separatū/sed semp est in eo q qō est. iij. fo. xc. b.

Absit a fidelū mentibus vt fatū esse aliq̄d dicant. ij. fo. cliij. a. Grego.

Abraam ãgelos nō potuisset videre nisi corpa ex acre assūpsissent. iij. fo. clxxiiij. Grego.

Ac

Acceptionis ꝓtes tres sunt. Ex probabilibus eīm est opinio: ex credibilī fides: ex intelligibilī autē generat sciētia. j. fo. lij. b. Aristo.

Actus pceuij sunt potētijs. j. fo. xx. b. Aristo.

Acquisitū omne ꝓm se ⁊ ꝓm rationē ꝓus natura in potentia est acquirendi ꝗ acquisitum sit. iij. folio. xxvij. a.

Actus ratōis comparus ad libertatē ratōis/siue potentie a qua elicit nihil negat quod non possit affirmare: ⁊ nihil affirmat quod ñ negare possit: nec aliquid cogitat a quo nō possit auerti. j. folio xxviij. b. Auicēna.

Actus duplex: scz vt somnus/⁊ vt vigilia. ij. fol. lij. c. Aristo. ij. de anima.

Actus qui simpliciter est actus/potentiā precedit substantia/ratōe/⁊ tpe. iij. fol. lij. d. Aristo. j. prime phie.

Actus noticie ꝓprius/est illuminatio intellectus: ⁊ actus amoris ꝓprius/est accensio affectus. iiij. fo. lxxviij. c.

Accidens ⁊ subiectū vnū est vt aggregatū/⁊ non simplr vnū. j. fo. lxxix. a. Aristo. vij. metaph.

Accidens siue mobilr/siue immobilit insit/semp accidens est. iiij. fo. lxxxvj. d.

Accidēs potius ē esse ꝗ essentia. ij. fol. cj. Aristo. ix. metaphisice.

Actus particularū sunt. iiij. fo. cxij. Aristo.

Actio est illatio eius quod est actus in id in quod agit: ꝓm q est in agente/⁊ nō ꝓm q est in acto. iij. folio. cxx. d.

Actio ⁊ passio fūt inter agēs ⁊ patiēs. iiij. fo. cxxj. d

Accidens est/qō cū sit in aliquo/nō est in eo velut q̄dā pars: ⁊ impossibile est ipm esse sine eo in quo est. iiij. fo. cxxvij. Aristo. in topicis.

Accidēs est qō adest ⁊ abest ꝓter sbiecti corruptionem. ibidem. Porphyrius.

Actus voluntatis sub priuatione rectitudinis refert ad vex significatōis. j. fo. cxcvj. Anselmus.

Ad

Adam cognouit deū nō ea qua mō deus a credentibus absens fide credit/sed ea que tūc p presentiam contemplationis scienti manifestius ostendebat: nō tñ ita excellenter sicut postea cognoscere debuisset si pstitisset. j. fo. xvj. c. Hugo.

Nota Adā ante peccatū neq; sapientē/neq; stultū fuisse: nec sapienter/nec stulte peccasse. ij. fol. xvj. Glosa.

Adam p creaturas deū cognouit. q̄ cognitō ꝓria ⁊ naturalis est homini in carne posito. ij. fo. xvj.

Addere ꝓrie est/alienū qō p intellectū intus non est de nouo apponere. ij. fo. lxxv.

Ad aliquid nullā habet absolutā entitatē: ⁊ ideo simplicissimo nihil addit/vel minuit. ⁊ ꝓter hoc maxime competit distinctionū que est in diuinis iiij. fo. lxxxvj. d.

Adiectiua substātiuata in diuinis ꝗtū ad modū significandi duplicia sunt. j. fo. xcv. c.

Af

Affirmatio ⁊ negatio sunt circa idem genus/sicut ⁊ omnis alia species oppositōis. iiij. fo. lxxxviij.

Ag

Agentes per intellectū/nescientes ratiōes operū suorū: nō agunt/sed faciunt. sicut cōburit ignis. iiij. fo. cxxij. c. Aristo. j. metaph.

Al

Aliud est contingere p intellectū ⁊ diffundi in intelligibili: ⁊ aliud est capere siue comprehendere intelligibile. cui exemplū dat Chrysostom de visu corpeo in littore maris. tc. j. fo. xij. d.

Aliter dicit deus esse in omni rpe/⁊ angelus/⁊ aliter motus. iiij. fo. xlij. b.

Albi causa est diffusio luminis in superficie clara: cui nulla pars obumbrat alteram per aliquid opaci quod sit in ipsa. Et per oppositum causa nigri priuatio huius. iij. fol. xlviij. Aristo. de natura colorum.

Aliter est imago regis in filio: ⁊ aliter in solido aureo. ij. fo. lxxxj. Aug.

Aliquid potest esse predicamentū ad aliquid/qō nō est predicamentū ꝓm accidens. Prius eīm natura est esse ad/ꝗ esse in. iiij. fo. lxxxvj.

Aliud est ignis/⁊ quod ignis est: ⁊ aliud ē homo/⁊ quod hominis est: ⁊ aliud deus/⁊ quod dei ē: ⁊ generaliter aliō natura/⁊ quod nature est. ⁊ hī quidem in creatis aliud est re/in diuinis autem aliud modo significandi. ij. fo. cvj. Hylarius.

Aliud est esse in cognitiōis simplicis noticia: ⁊ aliud est esse in arte. iij. fo. cxxv. d.

Aliud ē plus diligere simpliciter: ⁊ aliud plus diligere in hoc ⁊ ad hoc. ⁊ ibidem si christus plus dilexerit Petrum ꝗ Joannem: vel econuerso. j. fo. cxlvj. g.

Aliqñ iubendo significamus velle fieri/quod tñ fieri nolumus: sed tñ experimentū obedientie q̄rimus. iij. fo. cxcij. Ambro.

Am

Amor diuinus extasim est faciēs: nō sinens ipos amantes esse suij pozum/sed amatorū. iij. fo. viij. Dio. ⁊ j. fo. liij.

Amorē siue diuinū/siue angelicū/siue intellectualē/siue aīalē/siue naturalē dicim vnitiuā quandā ⁊ concretiuā intelligim virtutē: superiora q̄dē mouentē ad quidentiā minus hñtiū: coordiata aūt rursus ad cōcatiuā alternā habitudinē: ī extremis vero subiecta ad melioris ⁊ suppositoris conuersionē. ibidē. Jerotheus. ⁊. ij. fo. cxlv.

a ij

es del ⁊ de. S. dug. de granada

Amor ē cōnexio et vinculū quo oīa rerū vniuersalitas ineffabili amicicia ĩsolubiliq; vnitate copulatur.ij.fo.cxlv.Maxim⁹.
Amor est naturalis mot⁹ z oīa rerū que in motu sūt finis quietus z statio/ vltra quē nullus creatur ꝓgredīt motus.ibidē. Chrysosto.
Amor est velle bonū.iiij.fo.lviij.a.Aug⁹.
Amor semp est ad alterū/ si amor amicitie est.iiij.fo.lxvj. Aristo.Tullius.z Grego.
Amor ē donū in quo oīa alia dona donant.j.fo.lxxiij.a.Aug⁹.z.ij.fo.lxxviij.b.
Amor q̃tū ad effectū ꝓpriū/ vinculū est z nexus: q̃tū ad effectū consequentē multiplicatiuus est spūs z emissiuus: vt cordis bonū quod in corde est concepiū z formatū vebatur dilectū. Cui⁹ exemplū dat Dio, de amore lenocinio siue carnali.j.fo.lxxiij.
Amor duplex: fruitionis scilicz z amicitie.ij.fol. lxxiij.
Amicor⁹ est idē velle/ z idē nolle.iij.fo.lxxiij.Tullius de amicitia.z.ij.fo.cx.
Amor supioza mouet ad inferiorū prouisionē: z inferiora ad supiorū conuersionē: z equalia ad cōnexionē sociale.iij.fo.lxxvj.c. Jerotheus.
Amor/ dilectio/z charitas licet idē supponāt/nō tū idē significant: z de differentijs eorundē.iij.fo.lxxxv.c.
Amor nō dicit nisi simpl'r fluxū amantis in amatū. Et fm Jerotheū diuinū/angelicū/ intellectualē/sensibilē z naturalē.ibidē.
Amor equalis amantis: si rationalis sit/ vt dic Richardus de sancto victore: nō est nisi in eū q̃ pcedit ab amante/ vt p oīa similis z equalis amanti.ij.fol.lxxxviij.
Amor ē rei cognite pcedit volūtas rei cognoscēdē iij.fo.xcvij.a.Aug⁹.xv.de trinitate.
Amor ꝑuatus vituperabilis est: cōis aūt laudabilis.iij.fo.xcix.a.Aug⁹.
Amor primū bonū est q̃ in cōiacionē z dona diffundit affectū.iij.fo.cxij.
Amor oprim⁹ z intrim⁹ affectus ē volūtatis/ qm nō est priuat⁹/ z ē honesti.j.fo.cxliij.
Amor licet idē sit q̃ spūsanct⁹: tū nō eundē modū habet significādi.iiij.fo.cxliij.
Amoris tanta vis est: q̃ necesse est amantē talem esse quale ē id q̃ amat.iiij.fo.cxliij.Hugo.
Amicitiā ꝓprie loquēdo supior ad inferiorē nō hz sed dignationē: z inferior ad supiorē ꝓprie amicitia tn similiter nō hz/ sed reuerentiā.j.fol.clxv.c. Aspasius sup.ij.ethicor⁹.
Amicitie lex prima sancit: vt p amicis nō nisi honesta faciamus.ij.fo.clxv.Tullius de amicitia z.j.fol.cxliij.

An

Aia est suba a qua fluūt potentie quedā coniuncte corpi: z q̃dā nō coniūcte. Cōiuncta q̃dā imerse sūt materie/ita vt opatōes nō habeant nisi p q̃litates naturales z materiales.vt potētie vegetabiles. Quedā organice: q: fm cōplexionē organi obiecta recipiūt/sz aāliter z spiritaliter: z nō natural'r siue material'r circa eadē opant. Rational' aūt aie potētie nullo vtunt organo.iiij.fol. xj. Auicēna.vj.naturaliū.z.iiij.fo.xxj.
Aia humana nulli⁹ rei accipit sciētiā nisi illi⁹ cui⁹ principia prima hz apud seipsa.z.j.fo.xiij.b.
Anima eo imago dei est/quo eius capax z ꝓticeps esse potest.iiij.fo.xix.Aug⁹.
Angelus est imago(id est similitudo)dei.j.fo.xx. Dio.z Grego.
Anima si mortalis esset z mortis termino claudere/nō esset imago.iiij.fo.xx.Aug⁹.
Aia incorruptibilis nō est/nisi fm ꝓtē intellectualē.vt dicit pbs.z p hoc solū a sensibili z vegetabili separat/sic incorruptibile a corruptibili.ibidem.
Anima est locus specierū: ꝓter q̃ nō rota/sed intellectus.ibidē. Aristo.
Anime primus impetus in bonū cōueniens/ē voluntas.j.fo.xxj.b.
Aia rationalis vt tertium creatū a ꝑma causa/et angelus in q̃tū secundū: ex sui natura/hoc ē fm id q̃d sūt pceptiua sūt illūinationū q̃ sūt a primo ibidē. Alexander nequā.
Aia est totū potestatiuū ex ꝓticularib⁹ potestatib⁹ ordinatis/fluentib⁹ ab ipo cōstitutū z pfectū: q̃d noīe z subali ratione a quo fluit ꝓtectas/est in qualiber parte.iiij.fo.xxj.c.Boeci⁹.
Aia q: semp se expandit vivificans id q̃d vitā ꝓtcipat/dicit actus z vigilia.ij.fo.xxij.
Aiales sumus enutriti sensibus.ij.fo.xxiiij.aug⁹
Anima si sine claudere/imago dei nō esset.j.fol. xxxiiij.Cassiodorus.
Angelus signaculū/anima imago/corpus vo vestigiū dei dicit.ij.fo.xxxiiij.
Anima dicit media inter intelligentiā z naturā: z intelligentia media inter primā causā z animā iiij.fo.xxxix.
Anime demonū dicunt nō nisi intrāsitiue ab hermete: hoc est demones q̃ dicunt aīe.iiij.fo.l.
Anteq̃ boni simus impossa est nobis notio bonitatis: p quā sine vlla dubitatōe scim⁹ nos eē velle bonos.iiij.fo.lij.a.Aug⁹.ij.de libero arbitrio.
Aia nobilis tres hz opatōes: scz diuinā/intellectualē/z animalē.j.fo.lxvj.lib.cā ꝓ.
Animalia p appetitum mota z voluntate motu processiuo moueri dicunt.iiij.fo.lxxv.Aristo.iij. de anima.
Analogia est/q̃ aliquid conuenit alicui simpliciter: z aliud conuenit et nō nisi ex adiuncto.iij.folio.xcv.b.
In anima trinitatis imago reperit.iiij.fo.xcvij.c.
Angelus si sit deo magis dilectus q̃ homo.iij.folio.cxlv.c.
Anima que est in corpe cōtinet corpus: z corp⁹ in quo est anima continet ab aīa. Egredente enim anima corpus expirat/z marcescit z morit.ij.fo. clxiiij.Aristo.in fine.j.de aīa.
Aia ē pncipiū z cā vite corpis organici physici potentiā vite hūtis.j.fo.clxvij.c.Aristo.ij.de aīa.
Angelus corpeo solatio nō indiget ad esse vel ad fieri/sed ad ministrare.ij.fo.clxvij.
Angelus impl'r locū suo mō quo localis esse dicitur/scz intelligibiliter p definitionē in loco z.iij.fo.clxvij.b.
Angelus ibi intelligitur esse vbi operatur.j.folio clxviij.a.Dam.
Angeli cū ad exteriora mittunt: sic implēt officia circa nos/q̃ tū ab ĩtimis nō recedūt.j.fo.clxviij. a.Grego.z.ij.fo.clxx.b.Beda.

Angelus fm seipm/hoc est absq; corpis assūptiōe mouet z transit de loco ad locū.iij.fo.clxx.c.
Angelus de loco ad locum transit p medium: sed in transitu in nullo obstat ei medium. Et de duplici obstante medio.iiij.fo.c.lxxj.g.
Angelus equali facilitate transit spissū z solidū/si cut rarū z vacuū: z equali facilitate z velocitate transit p distans z ꝑ inquū: nō tū p ōt simul esse in termino a quo/p quē/z ad quē. Ubi cū est in celo/nō est in terra: vt dicit Dam.j.fo.clxxij.i.
Angelus habet motū suū in potestate: z ideo non sequit regulas aliorū motuū/z regulas motus medij p q̃d est motus. Mouet em p medū sicut vult: siue in tpe cōtinuo/siue repente/siue subito. iiij.fo.clxxij.
Angeli assumūt corpa. Et theologia figurat eos corpalib⁹ formationib⁹/ꝓt nostrū intellectū materialē: qui ꝓter hoc q̃/ vt dic pbs.iij.de aīa/cōiunctus est cōtinuo z tpi: simplices intelligētias diuinas capere nō potest/nisi fuerint corpib⁹ assimilate. Et assumūt corpa nō ꝓter se/sed vt hoībus congruāt ad quos mittunt purgādos/illūinādos/z pficiēdos/z custodiēdos.iiij.fo.clxxij. d.Dio.z.iiij.fo.clxxiij.
Angelorū assūpta corpa densibilia z densata sūt/ vt contineāt figuras mēbrorū hūanorū z aliorū aāliū/terminata in seipis.iij.fo.clxxiij.
Angeli oīa corpa pnt mouere.j.fo.clxxv.a.Aug⁹ sed vt motores extrinseci/nō intrinseci.ij.folio. eodem.b.
Angeli corpa assumūt ex puriore parte aeris/ quē est ether: q̃ virtute diuina spissant/ solidāt/z organizant ad singulas opatōes organorū singulorū: z coniungunt eis vt motor mobili.ij.folio. clxxv.b.
Angeli potestate comederunt/nō necessitate.j.fo. clxxvj.b.Aug⁹.
Angeli corpus assūptū pacto ministerio resoluit in placentē materiā: q̃ est aer tenuis/nō tenens figuram in quā resoluit corpus angeli: z disparet iij.fol.clxxvj.b.

Ap

Appbensionis/siue appbēsiue potētie multe sunt partes: vt ratio/intellectus/intelligentia.iiij.fo. xvj.b.
Apparet in oīb⁹ sensib⁹ similitudine lenocinante nos falli.iiij.fo.xlix.a.Aug⁹.
Approparū est q̃d ratōe sui nois vicinā hz ratōez cū ꝓprio.ij.fo.cxij.a.
Aptitudo in re creata duplex est: scz semialis siue naturalis: z obedictialis.ij.fo.clxxvij.c.

Ar

Ars est factiuū principiū cū ratōe: cui⁹ mediū est ractio recta regulās opus.iij.fo.v.a.Aristo.vj. ethicor⁹.z.iij.fol.cxx.z.j.fo.cxxxv.c.
Ars est collectio pncipiorū ad eundē finē tendentiū.ibidē.Tulli⁹.z.j.fo.cxxxv.c.
Argumēta tolle vbi fides q̃rit.ij.fo.vj.a.Amb.
Argumentū est ratio rei dubie faciens fidē.ij.fo. vj.a.Boecius.
Jnargumēta iua sciētia cōtingit dupl'r argumēta rari: scz ad positionem/z ad rē.iij.fo.vj.b. Uū sicut ad positionē cōtingit argumēta ri in sacra scriptura/nō aūt sicut ad rem.ibidē.
Argumētū in logicis facit fidē: in theologicis aūt fides facit argumentū: q: mentē arguēs facē assētire nō apparentiū.iiij.fo.xxiij.Aug⁹.
Ars cū opat bonū/cōsiderat bonū fm oēm intentionē cause.j.fo.lij.a. Aristo.ij.phycor⁹.
Arrij error dicentis filiū esse creaturā. z.c. z confutatio eiusdē.iiij.fo.lxxj.
Articulus ꝓpositiuus nō ꝓponit nisi substantiuo.iij.fo.lxxx.
Arca in mente artificis viuit/z est vita.iiij.folio. cxxv.f.Beda.
Articulus discretionē notat: z ad noticiā discretā faciendā inuentus est.iiij.fo.cxxix.b.

As

Astronom⁹ nihil quasi de necessitate fator⁹ etiā in corpib⁹ debet dicere ꝓt duas causas.j.fo.clv. g. Ptolomeus.
Associatio spēs amicicie est: eo q̃ amicicia cā est societatis.j.fo.clxv.c. Aristo.viij.ethicor⁹.

Be

Beatitudinē oīa appetunt: z ꝓter eā agūt quicq̃d agūt.j.fo.lij.Tullius.
Beatitudo est status oīm bonorū aggregatōe pfectus.iij.fo.cxxvj.b.Boe.
Beatitudo z miseria in eodem esse nō possūt actu. j.fo.cxlvj.g.Bernardus.
Bene dispensauit dōs: vt nec oēs damnarent: nec oēs saluarent. Si em omnes saluarent: lateret quid peccato per iusticiā deberet. Si oēs damnarent: lateret quid gratia largiret.iiij.fo. cxlvj.Aug⁹.
Bellū paruū bonū est: quia q̃tus in se malum sit: tamen in hoc paruū bonū est/q̃ ipo bonū pacis querit.ij.fo.cxlix.
Beata virgo pariendi potestatē in natura nō habuit: sed spūsanctus desup veniens/vt dic Damascenus/virtutem generatiuam ei attulit.ij. folio.clxxxvj.f.

Bo

Bonum gratie similius est bonitati diuine q̃ bonū nature.ij.fo.xviij.b.
Bonū in suba/subtantia est: in q̃ntiate q̃ntitas: in qualitate qualitas: z in ꝓlatōe relatio: z sic de alijs.j.fo.lj.a.Aristo.j.ethicorū.
Bonorū quoddā est oīm bonorū causa: z quoddā participatōe bonū. Quod distinguit in bonum nature quod idē est q̃d natura: z in bonū nature supadditū. Quod subdistinguit in bonū in genere/circumstātie/virtutis politice/gratie z glorie.ibidem. Proclus.
Bonū nature supadditū est in adiutoriū z pfectionem potentie.ibidē. Grego.
Bonorū quedā maxima/quedā media/quedā minima.ibidē.Aug⁹.
Bonū in creatura dicit quod est a bono formali transfusione.ibidē.Boe.
Bonitas dei est essentia ipius.ibidē.Aug⁹.
Bonorū aliud honestū/aliud vtile/z aliud delectabile.iij.fo.lj.c.Aristo.
Bona pertinent ad naturā: iustū aūt ad actū. Et ideo que a bono sunt/nō q̃ a iusto sunt/iusta sūt. iiij.fo.lj.d.Boe.
Bonū est vt eloquia dicunt/ex quo aīa subsistunt z sunt sicut ex causa pfecta deducta: z in quo oīa

cõsistunt sicut in potenti plantatiuo custodita et contentra: z ad quod oia cõuertunt quẽ ad modũ ad ꝓpriũ singula finẽ: z quod oia desiderant: intellectualia quidẽ z rationalia cognitiue: sensibilia autẽ sensibiliter: exptia vero sensus naturali motu viuifici desiderij: carentia vero vita et tm̃ existentia/ aptitudine ad solã subẽ ꝓticipationẽ. j. fo. lij. a. Dio. z. iij. fo. xxvj.

Bonũ originẽ ducit a verbo greco boo/ qõ est clamo. ibidẽ. b. Dio.

Bonũ est diffusiuũ esse z sui. ibidẽ. idẽ.

Bonũ est qõ oia optant. ij. fo. eo. Aristo. j. ethico. z. iij. fo. cxxvj. b.

Bonũ p se z fm se nõ põt determinari nisi ex cã finali. Bonũ vero ad aliud p alis cãs. ij. fo. lij. c.

Boni est bona adducere. ibidem. Dio.

Bonũ est qõ esta bono. ibidem. Boe.

Bonum est induisio actus a potentia. iij. fo. lij. a. Auicenna.

Bonum per se est/ quod omnibus melius est esse ꝗ nõ esse. ibidẽ. Ansel.

Bonũ cõmutabile ex hoc bonũ est/ ꝙ vmbra z nutus est boni incõmutabil'. j. fo. liij. Aug⁹. ij. confessionum.

Bonũ laudat a cũctis theologis/ z sicut pulchr/ z sicut pulchritudo. ij. fo. lij. a.

Bonũ p se qõ est honestũ/ pulchritudo est intelligibilis. iiij. fo. liij. Aug⁹. lxxxiij. questionũ.

Nõ vna bonitate z ꝑma formal'r z essential'r oia bona sunt bona/ nisi in habitudine cause formal' exemplaris. iiij. fo. liiij. c. z se.

Bonitas nature cõsistit in mõ/ specie/ z ordine: ita ꝙ modus omni rei sit modũ ꝓfigẽs: ispẽs omni rei spẽm ꝑbens siue formã: ordo oẽm rẽ ordinãs et ad quietẽ deducens: z ad stabilitatẽ trahens. ij. fo. lv. a. Aug⁹.

Bonũ in causa ꝑma dicit p essentiã: in causatis aũt p ꝓticipationẽ. iiij. fo. lvj. Dio.

Bonũ nature qõ formal'r iest oi ei qõ creatũ ẽ/ et augeri z minuit: sed nunq̃ destruit in toto manẽte re creata. ibidẽ. c. Aug⁹.

Bonitas diuina licet simplex sit z imptibilis: tm̃ potestas ei⁹ est ad multos effectus/ z a ceatura ꝓticipat in simili: prout nõ est ad tot ad q̃t ẽ i creatore. sicut cera ꝓticipat formã sigilli. j. fo. lvij. d.

Bonũ creatũ nõ est nisi diffusio q̃dã z reflexio boni increati. ij. fo. lvij. a.

Bono ꝙ aliud p essentiã/ qõ est deus: aliud ꝓticipationẽ/ qõ est creatũ bonũ. ij. fo. lvij. a.

Bonũ determinat Dionysius ex triplici causa. iij. fol'. eodem. b.

Bonũ est qõ est a bono/ z in bono/ z ad bonũ. ibidem. Dionysius.

Bonũ extasim facit etiã in ꝑma cã: z nõ sinit ipã z solã sine germine ꝑmanere: z facit ipam diffusiuã esse z boni. ibidẽ. qõ ẽ ꝓpri⁹ act⁹ boni. iiij. fo. eo. c

Bonũ ad naturã ꝓtinet: iustum vero ad actum. ibidem. Boecius.

Bonũ sũmũ est/ qõ nõ nisi bonũ est: z purissimũ z simplicissimũ ẽ/ z in fine simplicitatis. ij. fo. lviij. b. Dio: Boe. Proclus. z dicit sũmũ/ quia ẽ sũma z vniuersalis cã oĩs boni: ꝑhabens in se virtualiter z eminenter z simpl'r omne bonũ. Quod Plato vocauit formam: cetera vero imagines. ibidem. c.

Jn sũmo bono nõ est additio rei ad rem: sed cum bonũ dicat cõiter p analogiã de summo bono z alijs/ p modũ significandi determinat ad ꝑmũ bonũ qñ addit/ ad sũmũ bonũ. iij. fo. lviij. d.

Bonũ summũ per rationẽ cause determinat: eo ꝙ oĩs boni causa est: a qua omne bonum est in bono plantatũ/ z ad bonum conuersum. iiij. fol'. lviij. a. Dionysius.

Bonũ desiderans bonũ est. ibidẽ. Boe.

Boni est bona adducere/ z optimi optima. ibidẽ. Dionysius.

Boni sicut mouentis ꝑmi ꝓprius actus amor est: z effectus amoris extasis. ibidem.

Bonũ causa mali esse nõ potest: sicut ignis siue caloris nõ est infrigidare. ij. fo. lix. dio. z. iiij. fo. eo.

A summo bono nõ est nisi bonũ: z effectiue ab ipo nullo modo potest esse malũ. iij. fo. lix. c.

Bonũ ꝑmũ in se consideratũ z ab omnib⁹ participantib⁹ ipm separatũ: nec habet consortẽ/ nec similẽ/ nec comparem/ nec oppositũ/ nec contrariũ/ nec aduersariũ. iiij. fo. lx. c.

Bonũ ꝓticipatiue dictũ malũ hz oppositũ vl'r. ibi.

Bonũ z malũ fm sua noĩa opponunt vt ꝑuatio z habitus: sed fm suas essentias quas noĩant/ siue fm qualitates quas fcant/ opponunt vt contraria. iij. fo. lxj. c.

Bonũ est ex vna tota z sola causa: malũ vero omni fariã. iij. fo. lxij. b. Aristo. z Dio.

Bonũ gratie in toto auferibile est: bonũ autẽ qõ corrumpit malo/ vt dicit Aug⁹/ nõ in toto auferibile est. ij. fo. lxiij.

Bonũ aie est fm ratoẽ esse: z malũ eius est eẽ cõtra rationẽ. iij. fo. lxiij. Dio.

Boni regio malũ est: sicut z locus mali bonũ. iiij. fol'. lxiij. Aristo.

Bonitatis diuine signatiua imago est sol/ z multã consonantiã bñs ad ipam. ij. fo. cxxiij. b. Dio.

Bonum vniuersi quod desiderat ab oĩbus/ est in vno primo sicut in duce exercitus: quod est bonum ad quod oĩa que in exercitu aliquid agunt respiciunt. ij. folio. cxxvj. a. Aristoteles. vij. ꝑme philosophie.

Bonum vltimũ z optimũ est beatitudo. iij. folio. cxxvj. b. Tullius.

Bonum hoc/ z bonum illud: tolle hoc z illud/ et videbis bonum omnis boni bonum. Augustinus. hoc enim est finis omnis appetitus z omnis desiderij. Dio. iiij. fo. cxxvj. d

Bonitas diuina expandit se equal'r sup oẽs intellectuales vultus. iiij. fo. cxlj. Dio.

Bonũ dicit multis modis. j. fo. cxliij. d.

Bonũ z amor in deo nõ sinunt ipm sine germine esse creatõis. ij. fo. cxcix. e.

La

Ausa prima est super omne nomen quod
c nominatur: quoniã nõ ꝓtinet ei diminutio. ij. fo. xij. lib. de causis.

Causa prima superior est narratione: z ideo deficiunt lingue a narratione eius. Nisi dicamus esse narrationẽ eius/ quoniam ipa est super omnem causam: z non narratur nisi per causas secundas/ que illuminant lumine ꝑime cause. ibidem. z. j. fo. xxv. z. iij. fo. cxxx.

Causa diligendi deum deus est: modus sine modo diligere. iij. fo. xix. a. Bernũ.

Cause omnes reducunt ad primam in genere illo iiij. fo. xxj. Aristo. j. metaphysice

Causa prima sola simplex in fine simplicitatis existens/ z nullo determinante ad secũdum contracta/ potest esse causa fm ꝙ est esse. iij. fo. xxvj. Aristote. in epla de ꝑncipio vniuersi.

Causa prima et prima bonitas influit bonitates super res influxione vna: z verũtamen vna queq̃ rerum recipit ex illa influxione fm modus ꝓprie virtutis z sui esse. iij. fo. xxx. c.

Causatum est in causa p modũ cause/ z nõ per modum causati. j. fo. xxxij. Aristo. z. ij. fol'. cxxxv. d. libro causarum.

Carentia fine que sint: z quomodo eterna dicantur. ij. fo. xxxviij. b.

Carens ꝑncipio est a seipo. Ansel. z qõ est a seipo/ sibi ipsi deesse nõ põt. Proclus. iij. fo. xlij.

Causatum fm id qõ est/ ex nihilo z nihil est: z habet esse ex habitudine ad ens primũ/ z ex influentia illius. j. fo. lvij. d.

Causa secũda habet a causa ꝑma z ꝙ est/ z ꝙ causa est. ij. fo. lviij. b. lib. causarũ.

Causa ꝑma subtrahente causalitatem/ deficit causalitas in secũda. ij. fo. lix. a.

Causa ꝑma est/ cui⁹ suba z actio ẽ in momẽto eternitatis/ z nõ temporis. j. fo. lxxvj. a. li. causaruz z. iiij. fo. cij. e.

Causa est z ratio/ qua posita ponit z res: z qua destructa destruit. j. fo. lxxix. Aristo.

Charitas est que dilectũ vel magni/ vel inestimabili precio estimat. Unde a beato Bernũ. dicitur dulcis/ vt amor: sapiens/ vt dilectio: fortis/ vt charitas. Tanti eẽ estimat amatũ/ ꝙ nec morte derelinquit. iij. fo. lxxx. v. c.

Causatũ siue creatũ fm esse et dependentiã est ad creatorẽ/ siue ad cãm: creator aũt z causa nõ sunt ad creaturã z causatum fm esse z dependentiaz/ nisi fm rõnem. j. fo. lxxxix.

Causa secũda hz a prima z ꝙ est/ z ꝙ causa est. iiij. fo. cxxij. li. causarũ. Cessante eẽ motu in primo mouẽte/ ita ꝙ nõ moueat: cessabit mot⁹ in secundo z in oĩbus alijs. Jbidẽ. pbs. viij. phyſicoꝝ.

Causarũ quedã est remota: z quedã ꝓpinqua/ siue ꝑxima z cõuertibilis. z remota non fit ꝑxima nisi per additionẽ differentiarũ appropinquãtũ eam ad effectũ. ij. fo. cxxiij. Aristo. ij. physicoꝝ.

Cause dantes esse sunt calor aĩe: calor celi: z lumẽ intelligentie actiue/ quod est in virtute formatiua que est in semine. ij. folio. cxxiij. b. Aristo. xvj. de animalibus.

Causa est quã de necessitate sequitur aliquid/ sez causatum. iij. fo. cxxiij. Boecius.

Causa ꝑma regit oẽs ꝑteriq̃ ꝙ cõmisceatur cuz illis. iiij. fo. eo. li. causarum.

Cause ꝑmordiales sũt ꝑncipia/ quas greci ideas vocant: hoc est spẽs vel formas eternas z incommutabiles rõnes/ fm quas z in quib⁹ visibilis mũdus format z regit. j. fo. cxxiij. a. Maxim⁹.

Cã ẽ cui⁹ cẽsequit aliud. j. fo. cxxxvij. a. Boecius.

Charitas ꝑciosissimũ donũ est. j. fo. cxlvj. g.

Causa et ordo electionis hominibus est occultus ij. folio. cxlvj. glosa.

Casus est ex concursu duarũ causaruz in opinat⁹ euentus in his q̃ in irrationabilib⁹ ꝓter aliud fiunt. iij. fo. cl. a. Aristo. Boecius.

Causa ꝑtinue z inquiete generatiõis z corruptionis/ est allatio solis in circulo obliq̃/ siue declui/ siue zodiaco. j. fo. clxx. a. Aristo. ij. de gene. z cor.

Le

Celũ locus dei est. ij. fo. xiij.

Certitudo multiplex est: scz simpl'r z quo ad nos. q̃ item duplex. ij. fo. xxiij.

Cecitas non est plus aliquid in oculo q̃ in lapide iij. folio. lxj. c. Ansel.

Certitudo causarũ duplex est: scz certitudo in esse ordinis: z certitudo in causando. j. fo. clvj.

Celum empyreũ totum est plenũ z vniformẽ in lumine/ z quietuz a motu: z ideo inter corpora z loca corporalia ex lumine magis cõgruit ꝓtemplãtibus: z ex quiete cõperit participãtib⁹ eternitatẽ in britudine. iiij. fo. clxvij. c. Aug. bernũ. strabo.

Celum superiorũ circuli ꝓtio discretũ termino/ z equalibus spacijs collocatum virtutes angelicas continet: que ad nos exeuntes/ etherea corpora sumũt vt possint hominibus medẽdo assimilari: eademq̃ reuerse ad celũ deponũt. iij. fol'. clxxiij. Beda.

Celeste corp⁹ est indiuisibile. ibidem. Aristo.

Cre

Credibilia quedam sunt que intelligibilia nõ sũt. sicut gesta humana que non nisi opinionem vel fidem generant. Et sunt credibilia quedam que per inductionẽ luminis superioris fiũt intelligibilia. q̃ certissimã sciam facũt. ij. fo. iij. d.

In nulla creatura finis dilectionis ponẽdus est: eo ꝙ finis nõ est/ sz vanitati subiecta. iij. fo. x. b.

Creator tripl'r innotescit: scz p suam essentiam in gloria: p effectũ bonitatis z veritatis in grã: et p effectus creature in natura. j. fo. xvj.

Credita q̃ruis absint a nostris sensibus: videri tm̃ mente ea dicim⁹ si videat idoneuz testimoniũ qõ eis ꝓhibetur. ij. fo. xxiij. b. Aug⁹.

Creditur ꝓprie illud quod in seipso non cognoscitur/ sed alteri⁹ testimonio cui mens inheret tãq̃ vero accipit. iij. fo. xxiij. c. oportet enim ꝙ alteri⁹ testimonio inducamur ad accipiendus hoc qõ in seipso nõ apparet. Jbidem.

Credere est cum cognitione z admiratione assentire. iiij. fo. xxiij. Aug⁹.

Credere debem⁹ auctoritati/ qõ intelligim⁹ rõni/ qõ opinamur errori. j. fo. xxiij. a. Aug⁹.

Credo sine dubio cuicunq̃ qõ necesse est esse: non tm̃ probabilia/ imo etiam necessaria argumẽta nõ deesse. ij. fo. xxiij. Richardus.

Credendorum rationes querere bonũ est tribus de causis. ij. fo. xxiij. c.

Creator eminet ꝓpꝛietatibus eoꝝ que sũt creata. ij. fo. xxvj. Aristo. j. celi z mũdi.

Creata oĩa p spẽm ad creatorẽ se habent/ sicut oĩa artificialia opera ad intellectũ artificis. iij. fo. co. z sunt in deo eodem modo quo artificiata sunt in intellectu artificis. iiij. fol'. xxx. d.

Creator deus eodẽ mõ manens/ p respectũ creature ad ipm creator ꝛ/ z non creator sine sui mutatione. ꝑbatur trib⁹ exẽplis naturalib⁹ Boecij Auicẽne z Euclidis. iij. fo. xxxiij.

Creatura fm id qd est/nihil z ex nihilo ē/ vt dicit Auicēna: fm eē aūt a pma cā est.iiij.fo.xxxiij.
Creature rōali cuicūqz pstat vt peccare nō possit: nō est b nature bone/sed dei gfe.j.fo.xxxiij.b.
Creatura spiritalis nō diuidit nisi p subam/ virturem/z opationē.ij.fo.xxxv.b.Dionysius.
Creatio angeli ante celum est/sicut omne fieri ante factum.iiij.fo.xl.b.
Creatura spiritalis mouetur a deo fm affectiōes z conceptiones p vicissitudines: in quib nihil ē cōtinuans.ij.fo.xlj.a.Aug⁹.
Creatura in creatore existens non est creatura/sz creatrix essentia.Anselmus.sicut fm phm: causatum in causa est p modum cause/ z nō p modum causati.iij.fo.xlviij.z.ij.fo.cxxxv.d.
Creatio op⁹ est volūtatis.iij.fo.lix.c.Dam.
Creator a nullo aufert naturā ꝓpriam: sed omnibus largitur pulcbrius z bonū fm ꝓpriam vniuscuiusqz analogiam.iiij.fo.lxiij.
Creatura non intelligitur sine tempore. quia creatura omnis a versione incipit/ vt dicit Damascenus. Quod aūt in versione et generatōe metit/ tempus est.ij.fo.cxix.g.
Creator fm esse non refertur ad creaturam/sz fm dici.iij.fo.cxix.i.
Creatio est in dei voluntate opus existens/non coeterna deo. quia non aptum natum est quod ex non ente ad esse deducit/coeternū esse ei qd sine pncipio est/z sp est.iiij.fo.cxix.a.Dam.
Creare z facere capit multipl'r.ij.fo.cxx.c.
Creatio est actus creātis in totum esse creati.iij. folio.cxx.d.
Creandi potētia incōmunicabilis est creature.ibidem.Damascenus.
Creatura triplici vita viuit: scilicz nature/gratie/ z glorie.ij.fo.clix.
Creatura nulla destituitur propria operatione. iiij.fo.clxj.Dama.
Creatura spiritaliter mouetur et mutatur per tēpus.iiij.fo.clxix.b.Aug⁹.
Creabile oē vertibile est/ vl' fm subam/ vel fm electionē/ vel fm vtrūqz.iiij.fo.clxix.b.Dam.
Creatura nulla facta est a deo/quin possit eā de⁹ meliorem facere.ij.fo.clxxxij.b.

Chri

Christus dei filius propria voluntate homo factus est: alij homines nascuntur conditione nature.iij.fo.clvij.Aug⁹.
Christus est omnipotens fm q deus: trī non est oipotens fm q est hō.iiij.fo.clxxix.l.

Ci

Circulus est figura plana vna linea contenta: in cuius medio est punctuz/a quo omnes linee ducte ad circūferentiam sunt equales.iiij.fo.xxiij. b.Euclides.z.ij.fo.xlviij.
Circul⁹ celestis studio periti viri iuuat ad effectū ij.fo.clv.Messehalach.

Co

Cognoscere est accipere per intellectum vel sensum.iiij.fo.xj.b.
Comprehensio est contactus intellectus super terminos rei.ij.fo.xij.
Comprehensio dupler: Una est motus que comprehendit terminū in quo est i motum esse/ quando contingit ipsum. Alia est vasis/quando totū claudit quod est in vase ita q nihil est extra ipm. Primo modo omne quod intelligitur ab intelligente comprehenditur. Boecius. Secundo modo non. finitum enim non potest capere infinitū/ licet intelligat.ibidem..e
Corpus humanū sicut z quodlibet inferiorū corpoꝫ trina dimensione pficitur/z trib modis: scz localis/augmēti/z alteratiōis.ij.fo.xij.
Cognitio existit cognoscenti fm quādam similitudinē z ꝓpietatem scibilis ad scibile.j.folio.xv.a. Aristo.vj.ethicoꝫ.z.j.fol'.xvij.d.
In cognitione que a sensibus oritur necesse est inuisibile fm se z incertum/per visibile z certuz accipere.ij.fo.xvj.Ambro.
Cognoscere certi⁹ dicitur/ tribus modis: scilicet ex parte cognoscentis/ex parte medij/z ex parte cognoscibilis. z ibidem si adā certus cognouerit deū cū mō cognoscat p fidem.iij.fo.xvj.c.
Cognitio dei in psenti vita sine medio esse nō pōt: qd mediū effectus dei est in natura vl' gratia/in qua deus monstrat.iij.fo.xvij.b.
In cognitione per fidem intrimur non apparentibus z diuinis propter se z super omia: In cognitione aūt naturali intrimur diuinis ꝓpter aliud/ z nō ꝓpter se: sed ꝓpter oia.j.fo.xxiij.a.
In cognitione fidei fides est argumētum probans nō pbatuz: In cognitione aūt naturali fides est habitus pbati/nō pbantis.ibidem.
Cognoscitur melius quod duabus vīs cognoscitur cū qd vna.ij.fo.xxiij.c.
In cognitione oī cum deū nouim⁹/fit aliq̄ similitudo dei in nobis.iiij.fo.xxiij.b.Aug⁹
Conuenit hoc fm ipsum/cuius illud cui conuenit rota/sufficiens et sola causa est.ij.folio.xxviij.a. Aristote.j.posteriorꝫ.
Comparatione diuine simplicitatis omnia alia sunt composita.iij.fo.xxxij.
Collata propria sunt q̄ ad vnū collata sunt/ qd est vnū copulans z continuās. Collecta vero simul sunt sub forma discretoꝫ.iij.fo.xlij.
Contraria sunt que maxime distant in eodem genere. z non expellūt se mutuo ab eodem susceptibili.ij.folio.xliij.
Cōmune appropriabile est particulari.iiij.folio. xlvj.b.Aristo.
Contradictio duplex.scilicet in genere/z extra genus.ij.folio.l.b.
Comparatio duplex: scz in forma accidētis/et in forma substātiali.iij.fo.lviij.
Comparatio non est nisi inter vniuoca.limitatur Ibidem.d.
Contraria fm oppositionis distantiam reducunt ad oppositionem ꝓuationis z habitus/etiam fm suas causas essentiales.iij.fo.lx.Aristo.
Communitas duplex: vniuoci scilicet z analogie. iiij.folio eodem.c.
Contraria sunt/q̄ posita sub eodem genere maxime a se distant: z mutuo se expellūt ab eodē susceptibili.ij.fo.lxj.Aristo.Boecius.
Corruptio omnis fundatur in corrupto: vt dicit Dionysius.quia non corrumpitur quid existentium: sed circa existens corrumpuntur modi/cōmensurationes z harmonie quibus se habet existens ad optimū.ij.fo.lxij.
Corruptorum plurium plures sunt corruptiōes j.folio.lxiij.b.
Consuetudo in naturam transponit.iiij.fo.lxviij. Tullius z Aristo.
Cogitatio dicitur dupliciter: ꝓprie z cōmuniter. Et quō fit in deo.iiij.fo.lxxxij.
Consequens esse/non potest dare esse distinctum et singulare. Et iō fraternitas non potest esse in psonis diuinis.iij.fo.lxxxvij.
Cogitari deo mai⁹ nō pōt.iij.fo.xcj.Ansel.
Cōmunicabilitas nature in diuinis/z sub illa discretio personalis/causa z exemplar est cōicabilitatis nature in creatis: z sub illa discretiōis indiuidualis: z maxime in creatura q̄ imago dei est/ q̄ est creatura rōnalis siue ītellectual'.iiij.fo.ciij.
Constructio fm q designat sub voce/ad intellectum referenda est.ij.fo.cxv.Priscian⁹.
Corporalia materialia ꝓuationem significantia et compositionem z mutationem/generaliter excluduntur a diuina predicatōe: nec deo attribuūtur nisi p metaphorā.j.fo.cxxviij.
Cogitationes nostre sunt de rebus q̄ fm pncipia sua essendi cognoscuntur a nobis. Damascenus. Unde fm cogitationes nostras imposita sūt nomina.Boecius.iij.fo.cxxx.
Contingens frequēter/siue vt in pluribus causatur a necessario per defectum ab illo: z cōtingēs vt a pauciorib/p similē defectū causat a cōtingente vt in pluribz.j.fo.cxxxiij.d.
Cōstituens singulare/per consequens constituit vniuersale.sicut constituens hunc hominem/cōstituit hoīem.ij.fo.cxxxiij.
Consiliū est de operabilib p nos possibilib sic vl' aliter fieri.iiij.folio.cxxxviij.Aristo.ij.ethicorum z.j.folio.cxl.
Consilium in deo est eterna z certa illi⁹ definitio ad faciendum.Bzego. Consilium aut in hoīe est qd ex deliberatiōe z inquisitōe p sniam definitū est vt faciendū.Dam.iij.fo.cxl.c.
Contingunt se quoꝫ vltima sunt simul.iij.fo.clxv f.Aristo.j.de gene.z corruptione.
Consentire est tacere cum possis arguere.ij.folio cxcviij.a.glosa.

Cu

Cui⁹ cā bona/ipm bonū est.j.fo.liij.a.Boecius.
Cum ad diuina venimus/pfectā inuenim⁹ irrationabilitatē.iiij.fo.lxxij.Dionysius.
Cuius esse totum ad alterum est/nihil addit ei in quo est.j.fo.lxxxvij.
Cuius nulla est per se participatio: illi⁹ nulla est forma.iij.fo.cxxv.Dionysius.
Cum deo sunt omnia futura: z ab illo non detrahuntur ꝓterita.iij.fo.cxxxiij.a.
Cum in deo sint omnia que condidit: non tamen inqnant eū q peccāt.iiij.fo.clxiij.b.Aug⁹.

Da

Dare in deo non ponit nisi largitatem: quod est cōmunis tribus: z ideo essentiale verbum est. Mitti autem z mittere pncipaliter dicit notionē/z consequētem essentiam: ꝓpter effectum cōnotatum. Procedere autē ecōuerso primo significat essentiam/ secundario notionez: propter effectum qui designat eternam processionem.j.fo.lxxviij.a.
Data demonib naturalia bona/nequaq̄ ea mutata esse dicimus: sed sunt integra z splendidissima: q̄q̄ ipsi non videāt claudentes suoꝫ boni in speciuas virtutes.ij.fo.clxv.Dionysius.
Dānatum saluari/vel saluatū dānari vtrūqz possibile est de potentia dei/sed non de iustitia.iiij. folio.clxxxj.b.

De

Deus infinitus ōz: qz nec loco/nec tpe/nec intellectu mensurat.iiij.fo.ij.Dam.
Deus est maius q̄ cogitari possit. Ibidem. Anselmus. Mentis enīz humane inualida acies in tam excellētī luce nō figit/nisi p iusticiā fidei mūdetur. Ibidem.Aug⁹.
Deus subiectuz esse non potest. Boecius.quomō intelligatur.iij.fo.iiij.
Destructo sensu/destruit scientia sensibilis illius sensus.ij.fo.v.a.Aristo.j.posteriorꝫ
In deo negationes sunt vere affirmationes incōpacte. Nihil enim de deo possumus affirmare/ quod fm rationem qua innotescit nobis significatio eius/de deo verum sit: sed pori⁹ eminenter z excellenter.ij.folio.vij.d. Dionysius in mystica theologia.
Delectatio est operatio ꝓprij z cōnaturalis habitus nō impedita.j.fo.viij.Aristo.
Delectatio est conuenientis cum conuenienti. Ibidem.Dionysius.
Delectatio est dilatatio z diffusio z reflexitio nature super conuenienis receptum. Ibidem. Michael ephesius.
Definitio assignat ō re simpl'r z ꝓprie: Descriptio aūt aliqn̄ p accidētalia ꝓria/q̄ cōuertibilia sunt sicut z cēntialis cā.iiij.fo.viij.a.
Deo fruimur in via/quē trī habemus nisi in spe. iiij.fo.x.b.Aug⁹.
Deus videri pōt/scriptura hoc attestante: Beati mūdo corde/qm ipsi deum videbūt. Inuisibilis trī est natura: videri autem pōt cum vult/ z sicut vult.j.fo.xij.c.Aug⁹ de videndo deum.
Deum nō cognoscimus nisi symbolice vl' mystice. Ibidem.d.Dionysius.
Deus in infinituz eminet proprietatibus. Unde philosoph⁹.j.celi z mūdi: Adhibum⁹ nosipsos magnificare deum gloriosum eminentē ꝓpriis eoꝫ q̄ sunt creata.ij.fo.xij.
Deus z sua diuina attingit p simplicē intuitum noticia intellect⁹ creati z būant: z diffundit intellectus in ipso p intuitionis ꝓsiderationē: sz nō capitur p comphensionē.ij.fo.xij.
Deus maius aliquid est q̄ intelligi possit.ibidem e.Anselmus.
Deus q̄ natura inuisibilis est: vt a visibilib possit videri/opus fecit qd visibilitate sui opificē manifestauit.iiij.fo.xiij.c.Ambro.
Deus intra omnem rem non est inclusus: z extra omnem rem non exclusus: z supra omnem rē ab infimis non elatus: z infra omnem rem a supremis non depressus.iiij.folio.xxiij.a.Bzegorius. z.ij.folio.clxj.
Cū deū cognoscim⁹/quedā similitudo dei in nobis est qua deū cognoscim⁹.j fo.xv.Aug⁹.
Deus cognoscit in creaturis. Ibidem.b.

Deus ab initio noticiam suam sic ab homine tẽperauit: vt sicut nunq̃ quid esset poterat comprehendi/ita nunq̃ quia esset poterat ignorari.ij folio.xv.Hugo.
Deus qz est/positiuo ĩtellectu ex sol' naturalibus cognosci potest: quid autem/non potest cognosci nisi infinite.ij.fo.xv.b.
Deus cognosci nõ põt nõ esse: eo q̃ oppositum eiꝰ p naturã insertũ est. Ibidem.
Qm̃ ergo est quidẽ deus/manifestũ est: quid vero ꝓm substantiaz z naturã/z incõprehensibile est b̃ oĩno/z ignotũ. Quia em̃ est/ex creaturis accipitur: z etiã infinite q̃ deus est/z q̃ puatio est/z q̃ suba intellectualis est.iij.fo.xv.Dam̃.
Deuz esse quomodo probet Aristoteles ex puris naturalibus.ibidem.
Deus per nudam essentiam inuisibilis est ab omni creato intellectu.iiij.fo.xv.
Deus cum ꝑsens est non videtur: z cũ absens putatur videtur.ibidem Ambro.
Deus a malis cognoscitur confuse z longinque: a bonis per gr̃am p speculum z in enigmate: a beatis aũt cognoscitur in ꝓria specie: a nullo tamen comp̃hendit̃r.iiij.fo.xv.b
Deus multipl'r cognoscit̃: z corpali/z intellectuali/z imaginaria visionib.iiij.fo.xvj.c
Deus in seipso/vt dicit Dama. non accipitur/nisi vt pelagus substantie infinitum: qõ nõ format z distinguit intellectum/sed cõfundit z diffundit.iiij.folio.xvij.
Deus z sapia diuina z bonitas p potentiã est modus increatus/omni rei modũ p̃figens: p sapientiam est spẽs/omi rei spẽm p̃bens: p bonitatez est ordo/oẽm rem ad finẽ ꝓducẽs.iiij.fo.xix.Aug⁹.
Deus est omnia sua: z anima quedam sua.iij.fo.xxj.Aug⁹ de spũ z aĩa.
Deus in seipso est sol fulgẽs/splẽdens p virtutẽ z fidẽ z p sciam/ꝓsiliũ/intellectũ z sapiam donatã in cordibus credentiũ.ij.fo.xxiiij.b.Aug⁹.
Deus simpliciter inominabilis est.Dionysiꝰ.ꝓm aliq̃d tm̃ noiabilis.ij.fo.xxv.c.
Deus p habitudinẽ causalitatis qua se habet ad effectus: non distat in infinitũ/ sed attingit quẽlibet eoꝝ effectuũ. Et sicẽ cã efficiẽs oĩa ꝓducẽs: formalis oĩa determinãs z in spẽm ponẽs: final' oĩa finiẽs, material' ãt nõ ẽ/nec puatia.ij.fo.xxv
Deus omne quod nominatur/mystice vel symbolice dicitur: cum non possit in deum trãsferri nisi supeminenter z excellenter sup omne q̃ intelligimus vel significam⁹. Omne em̃ nomen eius manet in admiratiõe infinitũ.ij.fo.xxv.c.
Demonstratio non fit nisi duobus modis: scilicet per causam remotam: vel p effectum cõuertibilem.iij.fo.xxv.a.
Demonstratione ostensiua nõ est demonstrabile deum esse: sed demonstratione ad impossibile demonstrabile est deũ esse.si em̃ detur deũ non esse/multa sequũtur impossibilia.iiij.fo.xxv.b.
Deus fecit opus quod visibilitare sui opificem manifestauit: vt ille deus omniũ crederetur qui hoc fecit/ quod nulla creaturarum facere vl' destruere potuit.j.fo.xxvj.a.Ambro.
Deum dixit apuleius esse ania/in motu z ratione mũdum gubernantẽ.iij.fo.xxvj.
Deum videre possum⁹: comprehendere vero minime.j.fo.xxvij.a.Aug⁹.z.j.fo.clxix.b.
Deus quo ad nos ꝓius cognoscitur in vnitate essentie q̃ in distinctõe ꝑsonarũ.ij.fo.xxvij.
Dei nomen ꝓpriũ est hoc nomen/ qui est.iij.fo.xxvij.a.Dionysius.Dam̃.
Deus ꝓprie z vere ds̃ esse/ cuiꝰ essentia non nouit ꝑteritũ vel futurũ.iij.fo.xxvij.a.
Deus solus qui exordium nõ habet/ vere essentie nomen retinuit.ibidẽ.Hierony.Augꝰ.
Deo quicquid maius est/ attribuendum est.iiij.folio.xxvij.Anselmus.
Deus si possit non esse/ vel cogitari non esse, et de duplici actu rationis z superioris et inferioris.j.folio.xxviij.b.
Deo soli ꝓm facultatem cogitabilis/z non cogitãtis ꝓpriũ est sic esse/q̃ non possit nõ esse: z nõ possit cogitari nõ esse.j.fo.xxix.
Deus est species/omni rei speciem prebẽs.iij.fol'.xxix.b.Augꝰ.lxxxiij.qõnũ.
Deus simplex est z incõpositus.ibidem.c.
In deo nulla potest esse essentiarum compositio.ij.fo.xxx.b.Boecius.
Deus nec forma essentialis/nec materia alicuius vel est/vel esse põt.j.fo.xxxj.e.
Deus est esse omniũ: non materiale vel essentiale/ sed causale.ibidem Bernũ.
Deus solus: z merito solus ipse, ipse enim in se est/ z a se est: z circũ se totus est plenus atq̃ perfectꝰ. huiusq̃ sua summa stabilitas est: nec alicuꝰ impulsu/nec loco moueri põt: cũ in eo sint oĩa/ et in oĩbus ipse sit solus.j.fo.xxxj.e.Trimegistus.
In deo duo sunt ꝑdicamenta: substantia scz z relatio.iij.fo.xxxj.Boecius.
Deus summe simplex est z in termino siue fine simplicitatis.ibidem.b.z soli sibi ꝓpriũ.ij.fo.xxxij.b
Deus nec genꝰ/nec in genere est.j.fo.xxxij.e.
Deus ex cõpositis nõ est/qui vita est: nec qui virtus est ex infirmis ꝓrinek: nec q̃ lux est ex obscuris coaptatur: neq̃z q̃ spiritus est ex disparibus formabilis est.iij.fo.xxxij.Hylarius.
Deus mouere se dicitur p effectuz nature/ vl' gratie/vel glorie: sed ipse nec mouet se per tempꝰ/nec per locum.ij.fo.xxxiij.
Deus motu mũdum gubernat qui ab ipso est/nõ qui in ipso est. Ibidem.
Deus quãdo dicit incõmutabilis: prepositio in/ non ꝑuat potentiam mouendi actiue/sed potentiam mobilitatis passiue. Ibidem.
Deus aliter se non habet nũc q̃ ab eterno.ibidẽ.d
Deo nullus modus motꝰ potest attribui/ nec ꝓm fidem/nec ꝓm phiam.iiij.fo.xxxiij.
Deus spiritalem creaturã siue incorporeã mouet p tempus: creaturam aũt corporalem p tempus z locum.ij.fo.xxxv.b.Augꝰ.
Defectus causa/est distare a principio.iij.folio.xxxvj.Aristoteles.
Deus est sua eternitas/z eternitas dei est deus: iiij.folio.xxxviij.
Deus in omni tempore est/ sicut in loco esse dicit̃. Est enim in omni loco sicut continens omnẽ locum: z sic est in omni tempore sicut continens oẽ tempus.j.fo.xxxix.b.
Deum sicut euũ z sicut temp? laudare cõuenit/z

sicut temporis omnis z eui causam.iij.fo.xxxix.b.Dionysius.
Deus quia intelligit̃ qui nõ potest non esse/nec cogitari nõ esse intelligitur vnꝰ. quia nihil admixtum habet: intelligit̃ verus. qz incõmutabilis z eternus/nihil accipiens/nihil perdens: intelligitur sũme bonus.iiij.fo.xlij.
Denarius nõ est bis quinq̃z: nec septem z tria: nec sex z quattuor: nec octo z duo: nec nouem z vnũ.iiij.fo.xliij.Aristo.
Definitio ẽ enũciatiua nature z eẽ rei.ij.fo.xlv.
Debito obligatiõis deus nulli aliquid debet: debito autem ordinis nature vnũquodq̃z debet eẽ sicut est.ij.fo.xlvj.
Deus illius rei non est auctor cuius est vltor.j.folio.xlix.a.z.j.fo.cxxiiij.f.Bẽnadius.
Delectatio vera est naturalis z ꝓprij habitus operatio nõ impedita.iij.fo.lj.c.
Demõibus data naturalia nequaq̃z eis mutata dicimus: sed sunt integra et splendidissima: q̃q̃ ipsi non videant/claudentes suoꝝ boni inspectiuas virtutes.iij.fo.lvj.a.Dionysius.
Determinatũ siue definitũ sine distinctiõe nõ itelligit̃: nec effectus sine cã.ij.fo.lvij.a.
In deo nulla est diuersitas: nulla ex diuersitate pluralitas: nulla ex accidentibus multitudo.iij.folio.lxv.a.Boecius.
Deus solus vnus est essentialiter: nec actu/nec potentia/nec opinione sapientis multipliceabilis in plures essential'r.iiij.fo.lxv.c.
Deus/hoc nomen ds̃ multipl'r: scz essentialiter/p gratiam/p naturã.j.fo.lxvj.
Deus vix mente attingitur ab homine.cum maxime a carne auertit̃: nec ignoscit̃ ab ipso nisi quia est/z infinite q̃d est.j.fo.lxvj.plato z trimegistꝰ.
Deum dicere verbum est patrem generare filiũ.iiij.fo.lxix.Augꝰ.
Deus pater q̃ omnis cognituris se indicare perfecte voluit z potuit: hoc ad indicãdũ se genuit q̃ fuit ipse q̃ genuit.iiij.fo.lxx.Augꝰ.
Deus vnigenitus cum natus sit/patrem testatur auctorẽ: cũ ex manente natus est/nõ est natus ex nihilo: z cum ante ẽpꝰ natus est/oẽm sensum preuenit nascendo.j.fo.lxxij.d.Hylarius.
Deitas naturam manifestat: pater autem hypostasim.j.fo.lxxx.Dam̃.
Determinatio explicite vel implicite circa predicatum posita/siue circa rem ꝑdicati ad subiectuz nõ habet referri.iij.fo.lxxx.
Deus primũ excogitauit celestes essentias: z excogitatio eius fuit opus eiꝰ.iij.fol'.lxxxij.b.Greg.Nazãzenus.z.iij.fo.cxxv.
Deus solus vel maxime est/cuius suba z actio in momento eternitatis est.j.fo.lxxxiij.pbs.
Deus vnde dicat̃.j.fo.lxxxv.d.z.iiij.fo.cxvj.a.
Deus est quicquid bz: z ĩ eo diuersitas nulla est: ꝓter indifferentiã simplicitatis.iiij.fo.xcj.c.
Deus a nullo differt deo.iij.fo.xciiij.b.Boecius.
Deus est principium z causa z ordo z numerus. propter quod est vnitas z superterinitas.ij.folio xcviij.a.Dionysius.
Deꝰ oĩa in numero creauit.iij.fo.xcviij.Boecꝰ.
Deus vsia z essentia est.ipse em̃ maxime est a quo oĩm esse ꝓfiscitur. Est enim vsiosis/id est subsistẽtia: subsistẽtia em̃ nullo indigens est.vñ etiã vnã dicimus esse vsiam vel vsiosim/id est essentiã vel subsistentiaz deitatis: sed tres hypostases/id est tres subas.iiij.fo.c.c.Boecius z se.
Definitio vult dicere vnum.iiij.folio.cj.Aristote.vij.ꝑme phi losophie.
Deus/hoc nomen cõiter põt supponere p tribus ꝑsonis indefinite.iij.fo.cviij.
Deus est vnũ/z non vnicum: z est vnũ primũ penitus indiuisum: ad cuius expl̃sionẽ dicitur vnitas.iij.fo.eo.a.Proclus.
In deo non est differentia per accidens: neq̃z differentia substantialis: sed differẽtia quã facit ꝓprietas relationis ꝓm originem: que exigit diuersitatem suppositi.j.fo.cx.d.
Deitas est que videt oĩa/ puidentia z bonitate pfecta oĩa circũspiciens z ꝓtinens/z vt seipsa implens/z excedens omnia ꝓuidẽtia ipsa vtentia siue fruẽtia.iij.fo.cxvj.a.Dionysius.
Deus/hoc nomen supponit simpliciter pro essentia diuina/ꝓm q̃ est in habente: siue ꝓm q̃ significatur vt q̃ est.iiij.fo.cxvij.
Deus est nomen nature: dominꝰ autem nomẽ potestatis.j.fo.cxviij.a.Ambro.
Deus habitualiter ab eterno dominus est/actualiter autem ex tempore.ij.fo.cxix.g.
Deus operatur q̃tuor modis.j.fo.cxxij.e.
Deus est efficiens causa z exemplaris/z finalis. Dionysius. vnde: Efficiens causa deus est: formalis idea: Finalis bonitas: material' byle.ij.folio.cxxij.a.
Deus efficiens causa est omniũ per intellectũ agẽtem vniuersaliter.iiij.fo.eodem.
Deꝰ qz bonus est sumꝰ.iij.fo.cxxij.Augꝰ
Deus est causa per se omnis rei cuius causa est: et non per accidens.nec cã per aliud.iij.fo.cxxiij.b.
Deus magnus est: non q̃titate molis/sed q̃titate virtutis.ij.fo.cxxvij.b.
Deus cum dicitur iustus vel bonus: predicatur iusticia vel bonitas que est dei substantia.j.fol'.cxxviij.Boecius.
Deus propter nimiã suam perfectionez vno noĩe significari nõ potest. vnde simpl'r inoiabilis est: ꝓm aliquid vero nomiabilis. z sic noiatur noĩbꝰ oĩm predicamentoꝝ.ij.fo.cxxviij.b
In deo oportet affirmare oĩm ꝑdicationes: z oẽs potentius negare.iiij.fo.cxxviij.a.Dionysius.
Demonstratio ad oculum duplex: vna rei in propria forma sensibili. q̃mõ non demõstrat̃ deus. Alia in visibili effectu.ij.fol'.cxxix.d. Simil'r ad intellectum est duplex demõstratio.ibidem
Deus z affirmatiuis z ꝑuatiuis nominibus laudatur: hoc est/laudabiliter noiatur: ꝓrario tm̃ ordine z c̃.iiij.fo.cxxx.a.Dionysius.
Deus vno modo ab eterno scit futura/presentia/z preterita: nec ex differentia temporis aliqua fit variatio in scia dei.iiij.fo.cxxxij.
Deus scit oĩa tanq̃z in seipso entia/z in se ꝑsubsistentia: z non existentibus accipit scientiam coꝝ ibidem.a.Dionysius.
Deus non scit per medium aliud a se/sed seipso: prout ipse ratio est qua constituuntur omnia tanq̃z in esse substantiali q̃ in esse accidentali.j.folio.cxxxiij.c.

Deus cognoscit p exẽplar. Idea eñ q̃ est in mente sua / z ipse est / exemplar est. iij. fo. cxxxiij.
Deus scit bona p speciẽ qua arti cõgruũt: malum autẽ per speciei priuationẽ z vitium quo ab arte recedunt. j. fo. cxxxiiij. d. Augᵒ.
Deus cognoscit cõtingentia oia per se stabilem et necessariũ. j. fo. cxxxiiij. d.
Deus est in omni re: z in intimis omnis rei continue esse influẽs z cõseruationẽ: nec ignorare põt qõ effluit z causat. iiij. fo. cxxxv. g.
Deus oẽm z omnimodã z eminẽtissimã oim rerũ habet scientiã. ij. fo. cxxxvj. b.
In deo ẽ ois ratio supne z terrene sapientie: quia omnẽ sapientiã z omnẽ scientiã capit sua imensa scientia: sic q̃ ab eterno ei ꝓueniat. iiij. fol. cxxxvj. Ambrosius.
Deus naturarũ optimus creator est: peccantium vero iustissimᵒ ordinator. iij. fo. cxl. Augᵒ.
Defectᵒ ois in genere miserie est: quẽ nõ subleuat nisi misericordia. iij. fo. cxlij. e.
Deũ amare creaturã / est bonã voluntatẽ dei fluere in bonũ qõ fecit deus in creatura. j. fo. cxlv. c.
Deᵒ ab eterno dilexit creaturã: que non fuit simpliciter / fuit tamen ꝓm quid: non eñ fuit in se z actu / sed fuit in p̃scientia z ordinatione creatoris ij. fo. cxlv. d.
Deus hominẽ christum plus diligit omni creatura. iij. fo. cxlv. e.
Deus dilectione vt nunc / plus diligit presenter iustũ: dilectione autẽ simpliciter / plus diligit predestinatum. Ibidem.
Deus ceteris paribꝫ plus diligit manentẽ iustuz / q̃ penitentẽ. Posito semp in talibꝫ: q̃ quãtitas dilectionis penes effectum / z nõ penes affectum attendat. iiij. fo. codẽ.
Deus non est preparator prauitatis. iij. fo. cxlvij. Fulgentius.
Deus derelinquẽtes se deserit: resistẽtes indurat: cõtẽnentes cõtemnit. ij. fo. cxlviij. Augᵒ.
In deo z in diuina prouidentia tres sunt virtutes: scz conditiua / contentiua / z putiua. ij. fo. clij. a. Damascenus.
Deus incõmutabiliter semp in se existens: p̃sentialiter / potentialiter / essentialiter est in omni natura siue essentia sine sui definitione: in omni loco sine circũscriptione: z in omni tpe sine sui mutabilitate. Preterea in sanctis spiritibꝫ z animabꝫ est excellentius per gratiã inhabitans: z in homine christo excellentissime: in quo plenitudo diuinitatis corporaliter habitat. iiij. fo. clx. a. Augustinᵒ ad Dardanum.
Deus vbiq̃z est: cui nec locis / nec actionibꝫ appropinquamus. iij. fo. clxj. Augᵒ.
Cum deus sit natura incorporea z incõmutabilᵗ viua / eterna stabilitate in seipsa manens: totus adest rebꝫ oibꝫ / z singulis totᵒ. ij. fo. clxj.
Deus est vbiq̃z: hoc ẽ nusq̃z deest. sicut semper est: quia nũq̃z deest. iij. fo. clxij. b. Hylariᵒ. Augᵒ.
Deus est in omni re essentialiter / p̃sentialiter / potentialiter: In sanctis p inhabitantẽ gratiã: In hoĩe xpo p gratiã vnionis. iiij. fo. clxij. Magr.
Deo omis locus p̃sens est: z nulli loco deest. j. fo. clxij. b. Anselmus. Est eñ vbiq̃z z in omni re: z hoc sibi est ꝓpriũ. ij. fo. clxiij. c. non circũscriptiue: sed causaliter / z hoc essentialiter / p̃sentialiter et potentialiter. j. fo. clxiiij. b.
Qx deus vbiq̃z sit scimus: qualiter autem vbiq̃z z in omnibus sit / intelligere nõ possumus. iij. fol. clxiij. Chrysostomᵒ.
Deus aliter est in celo / in mundo / in angelo / in ecclesia / in anima fideli / vbiq̃z / in sanctis / in sacramentis / in columba z flatu z linguis igneis / et in loco sibi proportionato. iiij. folio. clxiij. b. z sequenti. Bernũ.
Deformitas peccati nõ cõseruat naturã / sed vitiat. j. fo. clxv. d. Augᵒ. Ibidem quõ deus sit in diabolo: z spũssanctᵒ nõ / q̃buis deᵒ. ij. fo. eodẽ.
Deus in ordine creaturarũ duo fecit: Vnum ꝓ se / vt angelicã naturã: Alterũ ꝓ se nihil / vt materiam primã. ij. fo. clxxiij. a. Augᵒ. xij. sup gen.
Demones q̃bus ante peccatũ cõgruebat locus celestis q̃tũ erat de ꝑma natura sua istituta: post peccatũ ceciderũt de celo in hunc aerẽ caliginosum: z de illo assumunt corpora ad temptandũ. iij. fo. clxxiij. Augᵒ.
Dei solius est cõtinere angelus: a quo z ipse angelus habet virtutẽ contentiuã qua cõtinet corpᵒ assumptũ ne defluat / nec dissoluat. iij. fo. clxxv. c
Deus omnipotens dicit: quia de nihilo fecit quecunq̃z fecit. Non eñ aliq̃ materia eũ iuuit ex qua demonstraret artis siue potentiam: sed ex nihilo cũcta creauit. iiij. fo. clxxvj. a. Augᵒ. de symbolo.
Deus de trunco potest facere vitulũ. j. fo. clxxvij. Anselmus.
Deus nõ põt facere vnde opus suũ deterius fiat. j. fo. clxxviij. c. Fulgẽtius.
Deus nulli aliq̃d debet ex cõmisso: sed forte debet ex promisso. ij. fo. clxxxj.
Deus aliquid põt de potentia absoluta qõ nõ potest de iusticia. iij. fo. eodẽ. g.
Deus cũ oia possit / nõ põt de corrupta facere incorruptã siue virginẽ. iij. fo. clxxxvj. a. Hieroᵒ.
Deus põt sup impossibile p accidẽs / sicut sup impossibile p se. iij. fo. clxxxvj. b. Gilbertᵒ.
Desiderabile mouet desiderũ / z nõ monet ab ipo iij. fo. clxxxviij. b. Aristo.
Deus vult mala fieri. iiij. fo. cxcv. c.
Deus oipotens qõ iuste fieri prohibet / iustũ ẽ vt fieri sinat. iiij. fo. cxcvij. b. Gregoriᵒ.
Decentie diuine bonitatis ẽ: nõ ꝓmittere omnino perire creaturã rõnalẽ / etiã post casum reparabilem. ij. fo. cxcix. c. Anselmus.

Di

Dispositio intellectᵒ nostri ad manifestissima nature est / sicut dispositio oculoꝝ vespertilionis ad lumen solis. iij. fo. ij. c. Aristo. ij. metaph.
Difficile est nostro intellectui aliq̃d intelligere nisi p modũ puncti. iiij. fo. v. b. Boecius.
Discurse discipline sunt ꝓbationes eoꝝ q̃ spiritalia sunt p inuisibilia: quia per res latiores efficiuntur q̃z que penniter z repente intellectibus immittunt. iiij. fo. v. b.
Diabolo vel peccato p accidens z ex casu quis vti põt: in q̃tũ p pniam pctũ ad memoriã reuocatũ acutiorẽ facit cõpunctionẽ. z diabolus vel tyrãnus affligens auget patientie meritum: z eminere facit virtutem ad maioris meriti coronam. iij. folio. x. b.

Diuina essentia ab incarnato intellectu imediate videri nõ põt. ij. fo. xvj.
Dispositio nostri intellectus ad manifestissima nature / est dispositio oculoꝝ vespertilionũ ad lumen solis. iij. fo. xvij. b. Aristo.
Dignitates disciplinarũ z principia semp manere in anima philosophi z stoyci z peripathetici dixerunt. ij. fo. xxj.
Dies est sol lucens sup terrã. iij. fo. xxj.
Dignitas est ꝓpositio p se nota quã quisq̃z probat auditã. iij. fo. xxv. a. Boecius.
Dignitatũ duo genera distinguit Boecᵒ. j. fo. 26.
Diuisibile nõ diuidit nisi in multitudinẽ / aut magnitudinẽ / aut motũ suũ. iiij. fo. xxxij. a.
Differẽtia est causa numeri. iiij. fo. xliij. Damñ.
Dissimilitudo causa falsitatis est. ij. fo. xlvj.
Dicta de creatore z creatura tripliciter se habent. iiij. fo. lj. d.
Dicere p intellectũ ꝓprie / est ex se formatũ z distinctum ab intellectu dicente / pferre siue producere verbũ: qõ sui similitudo sit ꝓm spẽm / z imago pfecta ꝓm substãtiã et oia substãtialia. j. fo. lxx. c.
Quo mõ solus pater dicit filiũ: quia sic dicere ẽ notionale / z nõ essentiale. Ibidẽ.
Diffusio intima z dulcissima per amorẽ est. j. fol. lxxiij. a. Richardus.
Diffusiones boni due inueniunt in natura rõnali: natura scz p generationẽ: z amicitie p voluntatem. ij. fo. lxxiij.
Dilectione nihil dulcius est. Richardus. Quod et Augᵒ dicit: Nihil dulcius q̃z amare z amari. ij. fol. lxxiij.
Dicere summo spiritui nihil aliud est / q̃z p intellectum videndo intueri. j. fo. lxxxij. c. Anselmᵒ.
Dilectio a diligente ꝓcedit. iij. fo. lxxxv. Augᵒ.
Dilectio discretionẽ electionis ponit in dilectore: et ideo nisi rõnabilibꝫ cõuenit. Et diuiditur p pulchram z fedã. iij. fo. lxxxv. c.
Distinctio siue diuisio causa numeri ẽ. j. fo. lxxxvj. et. iiij. fo. lxxxviij. f.
Differentia vltima in definitione posita conuertibilis esse debet cũ definito. j. fo. cvj. b. Aristo. vij. prime phie.
Dignũ nõ est vt libertas sacri eloquij regulis subiaceat donati. iiij. fo. cviij. Gregoᵒ.
Discretio ois circa supposita est / z nulla circa naturam. ij. fo. cix.
Diuersitatẽ figurarũ exigit diuersitas specierum. iiij. fo. cxxij. b.
Diuinum ꝓprie nõ est perfectum / sed eminens. iiij. fo. cxxxv. g.
Disponit qõ ex consilio ordinat qualiter z quo ordine fiat. ij. fo. cxl. a.
Dispositio disponentis est in deo tam de faciẽdis q̃z de factis. et dispositio dispositi faciẽdi in creatura ꝓm fieri ante vel post / et sic vel aliter. dispositio autẽ dispositi in facto esse / est in re facta: et est vniuscuiusq̃z itellectualis locatio in optimo sui. iij. fo. cxl. c.
Dispositio pene z ex iusticia / z ex misericordia est / in q̃z tum relaxat partem: ex dilectõe / in q̃z tum intendit correctionis finem. j. fo. cxlj.
Dispositio penarũ eternarũ ex decore iusticie est cũ misericordia relaxante. Ibidem.
Dissimilitudinis habitus in sola priuatione consistit: z purgatur illuminatione diuina tanq̃z miseria. j. fo. cxlij. Dionysius.
Dilectio qua deus diligit põt attendi vel ex parte diligentis: q̃ est essentia diuina vna z eadẽ z inuariabilis. vel ex parte dilectũ q̃ variat ꝓm plus z minus iuxta diuersitatẽ dilectorũ. j. fo. cxlv. c.
Dignus est malo eterno / q̃ in se perimit bonuz qõ posset esse eternum. j. fo. ccij. b.

Do.

Dominus Jesus in eo q̃ virtus z sapia dei est / de patre ante tpa natᵒ est. vel potius qz nec cepit nasci / nec desinit: dicamus veriᵒ semp natus. Nõ autẽ possumus dicere / semp nasciᵗ: ne imperfectũ esse videat. At vero vt eternus designari valeat z pfectus / z semper dicamᵒ / z natus: quatenus z natus ad perfectionẽ pertineat: z semp ad eternitatem. iij. fo. lxxij. b. Gregoᵒ.
Donũ est datio reddibilis. ij. fol. lxxviij. b. Aristo. vij. topicoꝝ. et. iij. fo. lxxxiij. a.
Donũ capit duplr: materialᵗr scz z formaliter. iiij. fo. lxxxiij. c. Itẽ dicit triplr: scz potentia / habitu siue aptitudine / z actu. Ibidẽ.
Dominatio est nõ petoꝝ excelsus tm̃ / sed omnis z pulchroꝝ z bonoꝝ pfecta z oimoda possessio / et vera caderenon valens fortitudo. Unde z ab eo qõ est dominũ facere dicit dñatio z dñs et dominans. j. fo. cxviij. a. Dionysiᵒ.
Dominiũ est potestas coercendi: que in deo diuina essentia est. iij. fo. eo. Boecius.
Dñs z creator dicũt relationẽ ad aliud: sicut nũmus dr̃ pciũ ad aliud. iiij. fo. cxviij. Augᵒ.
Dñs in diuinis nomen essentiale est: sed cõnotat habitudinẽ suppositionis ad creaturã famulantem. j. fo. cxix. f.

El

Electio est eoꝝ que sunt ad finez. j. fo. ix. a. Aristo. iij. ethicoꝝ.
Electio est duobꝫ vel pluribꝫ ꝓpositis vnum alteri poptare. ij. fo. eo. Damñ. et. iij. fo. cxlj.
In electione q̃ sint substãtialia / z q̃ accidentalia: z vtrũ z quõ sit in deo. iij. fo. cxlvj. c.
Electio nulla est ex iparitate eligẽtis / sed ex impartitate eligibiliũ. Ibidem.
Electio diuina duplex est: eterna scz z tpalis: z ad quid vtraq̃z sit. iiij. fo. eodẽ.
Electio manifestatio ẽ diuine bonitatᵗ. j. fo. cxlvij.
Electiones voluntatũ fiunt ꝓm diuersitatẽ habituũ ꝑ quos existẽtiũ i eligẽte. ij. fo. cliij. b. Socrates

En

Ens dicit per comparationẽ ad causaz efficientẽ: verũ ad causam formalẽ: z bonum ad causam finalem. ij. fo. xix.
Entia sũt aut rationabilia: aut intellectualia: aut sensibilia: aut simpliciter existentia. iiij. folio. xx. Dionysius.
Ens genus esse nõ potest. j. fo. xxxij. e. Aristoteles iij. metaphysice.
Non entis nulle sunt differentie / z nulle species. Ibidẽ. et. iiij. fo. cvj. a.
Ens esse fit p creationẽ: verũ autem p informationem. iij. fo. xlv. a. li. causarũ.
Enunciatio vna que est id qõ est / ꝓm rei mutationẽ susceptiua est veri z falsi. iiij. fo. xlv. Aristo.

Ens eminenter ⁊ excellenter est in substantia: in generibus aūt accidentiū nō est nisi quia sunt in suba ⁊ a substantia: ⁊ hoc fit per analogiam. iij. fo lio. lvij. d.

Ens/ vnū/ verū/ bonū conuertunt̄ ꝓm suppositā: sed nō ꝓm intentiones noim: q̄ suis vnūquodq̄ ipozū aliquo mō inducat rationē alteri⁹ ꝓm modū existendi quē habet. j. fo. lxv. b.

Ens/ vnū/ verū/ bonū ista quattuoz in omni eo sūt quod est: ⁊ in causa ⁊ in causato/ ⁊ in vniuersali ⁊ in ꝑticulari: nec potest aliqd intelligi esse nisi stātim occurrant ista quatuoz inesse ipi. ij. folio. co.

Entis diuisio prima est: q̄ ē ens ab alio/ ⁊ ens nō ab alio: Et secunda in substantiam ⁊ accidens. iiij. fo. lxxxviij. d.

Es

Esse omnis creati est fieri cōtinue a causa ipsius esse. iij. fo. xix. Auicēna.

Esse prime cause ante eternitatem est: eo q̄ non est acquisitū. iij. fo. xxvij. a. lib. causarū.

Esse in deo per causā est: Est em causa oīs esse: et esse primū causatū eius est. ibidē.

Esse verum est/ quod simpliciter esse est: ⁊ q̄ō nihil vnq̄ habuit/ vel habet/ vel habebit de nō esse admixtū. iiij. fo. eodem.

Esse diuinū ante se nō habuit nō esse: nec est in potentia ad aliquid/ vel fuit: sed est in eo idē id quod est ⁊ esse. iij. fo. xx viij.

Esse nō est accidens deo: sed subsistens veritas/ ⁊ manens causa/ ⁊ naturalis generis ꝓprietas: eo q̄ conuenit ei ꝓm id quod est. Nulli aūt alij ꝓm id quod est conuenire pōt. ibidē. Hylarius.

Esse nō predicat de substantia vt genus/ vl' differentia/ nec potentia eius/ nec vt actus: sed predicatur vt creatū primū ab alio participatum. Ex quo sequit: q̄ esse accidit omni ei quod ē/ ⁊ quod creatū est: ⁊ q̄ nec genus/ nec differentia/ nec potentia/ nec actus est ei⁹ de quo predicatur ⁊c. iiij. folio. xx viij.

Esse oim fieri est/ ꝑter esse primi: quod ab alio esse nō habet: sed ipsum ꝓm id quod est suū esse est. j. fo. xxix. Auicenna.

Esse continuus fluxus est ab ente primo in omne quod causatum vel creatum est. ij. folio. xxxiiij. lib. causarum.

Esse in tempore est esse in numero. ij. fo. xlj. d. philosophus.

Esse est quod ordinē retinet seruatq̄ naturā. ij. fo lio xlvj. ⁊. ij. fo. cxx. c. ⁊. j. fo. clxv. c. ⁊. j. fol'. cxcvj. Boe. Malū aūtē q̄ō ab esse recedit/ ⁊ corruptio ordinis naturē. j. fo. lx.

Esse ⁊ essentia boni penitus separata sunt a malo ij. fo. lxiiij. d.

Essentia diuina seipa differt ab oībus: ⁊ sua simplicitas ⁊ perfectio nō permittunt ipam alicui cē permixtā/ ita q̄ sit de esse ipius. j. fo. lxxvij.

Essentia prima cum intelligit se/ dicit se. iiij. folio. lxix. Anselmus.

Essentia diuina per nomen tripliciter designat̄. iij. ⁊. iiij. fo. lxx.

Essentia vnit personas: ꝓprietas aūtē distinguit iiij. folio. xc.

Esse diuinum substantiale nō distinguit̄/ nec determinat̄ ꝓprietate aliqua: ⁊ quō differat ab esse personali. j. fo. xcix. c.

Essentia diuina subiectū esse nō potest. Subiectū em̄ siue id quod est habere aliquid potest ꝑter id quod ipm est: Esse vero nihil habet admixtum. ij. fo. cxij. Boecius. Nec predicatū esse potest: eo q̄ nulli insit. ibidem.

Esse in genere triplex est. iiij. fo. cxviij. c.

Essentia diuina ꝓm Dionysiū dupl'r considerat̄: in se scz prout est pelagus infinite essentialitatis. ⁊ sic ꝓpriū nomen eius est/ qui est. Cōsideratur etiā vt diffundens esse. ⁊ sic primū nomen quo innotescit nobis est/ bonū. j. fo. cxxx.

Essentiā diuinā p speciē nemo sine gaudio videre potest. ij. fo. clx. b.

Esse creaturarū nō est nisi effectus prime cause. j. fo. clxj. b. lib. causarū.

Et cuius esse est bonitas/ natura dulcedo/ ꝓprium misereri ⁊ parcere: debet̄ vt conuersis ad se parcat: vt sciat̄ quid valet bonitas in opifice. peccatori aūtē debet̄ reprobatio ⁊ pena: vt sciat̄ quid valet iusticia. iiij. fo. clxxxj. b. Grego.

Et

Eternitas id quod est/ ⁊ id quo est non potest cognosci nisi ex cognitione ipius nūc constituentis eam. iiij. fo. xxxiij. c.

Eternitatem nihil constituit ꝓm id quod est ⁊ ꝓm esse/ nisi nunc stans sub forma omimode immobilitatis. iiij. fo. xxxiij. c. Boe.

Eternitas excellit euiternitatem ꝓm principium/ ⁊ tempus ꝓm principiū ⁊ finem. euiternitas aūt excellit tp̄s ꝓm finē. j. fo. xxxvj.

Eternitas est interminabilis vite tota simul ⁊ p fecta possessio. ibidem. a. Boecius. ⁊ declaratio definitōis. ij. iij. iiij. fo. eodē

Eternitas quid est/ nisi diuturnitas sine initio/ carens omni mutabilitate: ij. folio. xxxvij. a. Richardus.

Eternitatis nomen intelligitur vna singularis ⁊ indiuidua/ simplex ⁊ solitaria mora: in qua neq̄ collatio neq̄ collectio est. ibidē. Hilbertus. Eternitas componitur ab ex vel extra ⁊ terminus: quia extra terminationem posita est. iij. folio xxxvij. b.

Eternitas vera principij finisq̄ meta carere intelligitur: quod nulli rerum creatarum/ eo ipso q̄ de nihilo facte sunt/ cōmunicatur. j. fol'. xxxviij. Anselmus.

Eternū dicitur duobus modis. Per essentiam: vt solus deus: cui proprium est esse eternum: et incomunicabile est alijs hoc modo. Per participationem quoq̄ dicitur eternum quod eternitatis aliquam proprietatem participat: vt anima ꝓm Augustinum. ij. fo. xxxviij. b.

Eternitatis due sunt proprietates que maxime participantur a creaturis: scz incōmutabilitas ⁊ carentia finis. Est enim aliquid simpliciter incommutabile in substantia/ esse/ virtute ⁊ operatione. ⁊ hoc vt primo ⁊ per se incommutabile est: vt deus. Est etiam aliquid per substantiam incōmutabile: tn̄ cōmutabile virtutib̄ ⁊ accidētibus ⁊ opatōē: vt angelus/ ⁊ aia beata. ibidē.

Eternitas eius rei est/ que nihil aliud est q̄ ipa/ immutabile ens ⁊ sine partibus. ij. fo. xxxviij. a. Anselmus.

Eternitas ꝓprie ⁊ ꝓncipaliter dicta duo habet in se: scz ꝑmanentiā esse: ⁊ extensionē esse ꝑmanētis/ quā facit anima extendens esse sine principio in omne ꝑtereritum/ ⁊ sine fine in omne futurum. iiij. fol'. xxxviij.

Eternitas cōtinet euiternitatē ⁊ tēp⁹. j. fo. xxxix.

Eternitas est in patre: species in imagine: vsus in munere. ij. fo. cxij. Hylarius.

Eternū cōsideraī multipl'r. iiij. fo. cxxxvj. b.

Ether licet ꝓm Aristo. multipliciter dicat̄: tamen principaliter dicit̄ corpus nō igne/ sed lumine inflāmans ⁊ inflāmatū. iij. fo. clxxiiij. b.

Eu

Eui ꝓprietas est/ antiquū ⁊ inuariabile/ et totum ꝓm totū metiri. Vel vt alia translatio habet: vniuersale metiendo. ij. fo. xxxix. a. Dionysi⁹.

Euū est mensura eoꝝ que facta sunt/ sed finem nō habent. Ibidem.

Euū stabile est: tēpus vero mutabile. iij. fo. xxxix. Aug⁹. lxxxiij. questionū.

Euum si ⁊ quō in omnib̄ euiternis sit vnum/ vel plura. ij. fo. xl. b.

Euprxia est eoꝝ qui prosperant̄ in boni electione. Lacoprxia autem eoꝝ qui mala eligunt. ij. fo. clvj. b. Aristo.

Ex

Ex icotibus ⁊ signis ꝓcedit̄ ī dialecticis/ ⁊ rhetoricis argumentationibus. ij. fo. xviij. b. Aristoteles. ij. priorum.

Ex nō substantijs non fit substantia. iij. fo. xxx. c. Philosophus.

Exemplū duplex: scz imitationis ⁊ perfecte equalitatis. Ibidem.

Exemplar totū exemplatū implere nō potest/ sed imitat̄ quantuz potest: in hoc scz potissime/ q̄ est ad similitudinē speciei ⁊ forme. ij. fo. lxxj.

Ex duob̄ quoꝝ vtrūq̄ potentia est/ nō fit vnum esse: nec ex duob̄ quoꝝ vtrūq̄ actus est fit vnuz ꝓm esse: sed ex duob̄ quoꝝ vnum est potentia: ⁊ alterum actus/ vnum fit esse/ q̄ō dicit definitio. iij. fo. xc.

Ex principiatum esse ab vno/ sequit̄ de ne cessitate tertiū esse. iiij. fo. xcvij. b. Auicē. Algazel. Ari.

Excellentia materie theologice dignis verbis ex primi nō potest. j. fo. clx. c. Grego.

Ex/ per/ in q̄d notēt in ꝑsonis diuinis. iij. fo. cxij.

Ex nihilo nihil fit. j. fo. cxxj. Aristo. j. physicoꝝ.

Exceptio dupliciter apponit̄ ad terminuz in quo fit exceptio. iiij. fo. cxxxj.

Extra celū nihil est: nec tempus/ nec locus. ij. fol'. clxiij. d. Aristo. ij. celi ⁊ mūdi.

Fa

f Acultas facilis ptās est et prompta hñs oīa ex q̄bus pōt tendere in volitū. ij. fo. ix.

Facies est aliquid illius cuius dicitur esse facies/ in qua res ꝓm vnitatē essentie videt̄. ij. fo. xiij. a.

Facies dei dicit̄ multipl'r: scz cōmunit̄/ ꝓprie/ magis ꝓprie ⁊ ꝓprijssime. iiij. fo. xiij. c.

Falsum nō sequit̄ nisi ex falso. iiij. fo. xxxiiij.

Factū est omne q̄ō deus non est. iij. fo. xxxviij. a.

Facta cū totū suū esse simul habere nō possint/ per partes accipiunt/ primas scz medias ⁊ vltimas iiij. fo. xxxix. a. Boecius.

Facta ex nihilo in nihilū tendunt. j. fo. xl. Grego.

Falsum dicit̄ multipliciter. ij. fo. xlix. a.

Falsi causa est vel in re/ vel in oratione/ vel in homine. iij. fo. xlix. b.

Falsum omne imitat̄ verū. j. fo. l. Aug⁹.

Falsum est in vero. tragedus em̄ nō esset falsus lector/ nisi esset verus tragedus: ⁊ pictura nō esset falsus homo/ nisi esset vera pictura. Ibidē. a. Augustin⁹ in soliloquio.

Facies bona dicitur congrua dispositio oculozū/ nasi/ genarū/ ⁊ frontis: cū suauitate colozis debiti. iij. fo. liiij. a.

Facere est quod omnino non erat: Creare vero ex eo quod iam erat/ ordinādo aliud cōstituere. iiij. fo. cxix. a. Aug⁹.

Non similiter facit homo ⁊ deus. Homo em̄ nihil quidē ex non ente ad esse deducit: sed quod facit/ ex materia ꝑiacente facit. Deus autē volens solum ex non ente ad esse deduxit vniuersa. j. fo. cxx. b. Damascen⁹.

Facere dicit̄ multipliciter. ij. fo. eodē. c.

Falso ⁊ non impossibili posito/ quod accidit est falsum et non impossibile. ij. fol'. cxxv. Aristoteles. et. iiij. fo. cxliij.

Flagella quinq̄ de causis accidūt. j. fo. cliij. b.

Fatum est inherens rebus mobilib̄ dispositio/ ꝑ quam prouidentia queq̄ suis nectit ordinibus. ij. fo. cliij. a. Boecius.

Fatū ⁊ ꝓuidentia differūt vt exēplar ⁊ exēplatū. iij. fo. co. b. ⁊. j. fo. cliij.

Fatum a fando dictum est. Est em̄ decretū principis prouidentie diuine promulgatū in omnia q̄ suis ordinib̄ nectenda sunt. iij. fo. clv. b.

Fatum ꝓm perfectū esse fati acceptū: nō radicatur in stellis sicut in primo principio/ sed in prouidētia que principatur in omni causarū ordine ⁊c. j. et. ij. folio. clv.

Fatum necessitatē simpliciter nō imponit: sicut nec prouidentia. j. fo. clvj.

Falsum interimere nō sufficit/ nisi etiam falsitatis ostendatur causa. ij. fo. clxxij. k. Aristoteles. et. ij. folio. clxxxvij.

Factum est terminus fieri. ij. fo. clxxiiij. e. Aristo. vj. physicoꝝ.

Facultas libertatis non est nisi de hoc quod expedit ⁊ decet. j. fo. cxciij. Aug⁹.

Fe

Felicitas hominis in optimo ⁊ nō impedito actu ponitur rationis ꝓm felicitatē actiuā: ꝓm felicitatem autē contēplatiuā in optimo ⁊ simplicissimo actu intellectus. j. fo. lxiij. c.

Femina mas occasionatus est: hoc est occasionem priuationis passus. ij. fo. lxviij. Aristoteles. xvj. de animalibus.

Feliciozest/ q̄ a miseria immunioz est. j. fo. cxlvj. g.

Fi

Fides est supra opinionē ⁊ infra scientiā veritatis. j. fo. lij. b. ⁊. iiij. fo. v. a. Richardus

Fides nō habet meritū cui humana ratio pōbet experimentū. Ibidē. Grego⁹.

Fides supra rōnē est. ij. fo. vj. a.

Finis scientiarum duplex: Unus intra/ qui est in ipsa scientia. Alius extra/ scilicet in scientie. iij. folio. vij. b. et finis extra in theologia est triplex. Ibidem.

Figure legis posteriores sunt imagine veritatis: ⁊ forme sensibiles vel imaginabiles posteriores sũt speciebꝫ intellectualibꝫ in theorijs ⁊ theophanijs in intellectu.ij.fo.xiij.f.
Fides nõ tollit ignorantiã ⁊ bebetudinem in quã homo per peccatum incidit: licet diminuat eam. iij.fo.xvj.c.
Fides mediũ est in cognitione vie: siue sit fides formata/siue informis. formata vt testificans ⁊ informans conscientiã ⁊ trahẽs. Informis nõ nisi vt testificans.iij.fo.xiij.c.
Fides est lumen locans credẽtes in veritate/⁊ veratem in ipis credentibus.iiij.fo.xxiij.Dio.
Fides ⁊ credulitas aliter ⁊ alr accipit in philosophicis ⁊ theologicis.ibidẽ.
Fides est absentiũ nõ apparentiũ: que in seipis nõ sunt/nec vnq̃ fuerunt: nec erunt aliqũ: nec pñt esse presentia fm cognitionẽ vie. Imaginatio aũt ⁊ memoria absentiũ est in presenti/q̃ tñ fuerunt ⁊ esse possunt psentia fm sensũ.iiij.fo.xxiij.e.
Fide nihil certius est.ij.fo.xxiiij.Augꝰ.
Finis est in executione vltimũ/licet in intentõe sit primũ.ij.fo.lij.c.
Finis mouet efficientem/⁊ est mouẽs immobile: efficiens aũt mouens motũ.ibidẽ.
Finis dicit causa causarũ: quia p intentionẽ disponit efficientẽ: per aptitudinẽ ordinat materiã: et per ꝓriã rationẽ denominat formã/q̃ ẽ finis vt somnus.iij.fo.lij.⁊.iiij.fo.cxiij.
Fictũ est/quod ẽ coactum ad positionẽ.j.fo.lxvij. Aristo.xij.pme phie.
Filius ⁊ spũsanctus sunt diuini flores ⁊ diuina lumina: quia ex patre pullulant vt flores ⁊ lumina.ij.fo.lxix.Dio.
Filius est ars patris plena ratione oim viuentiũ. iij.fo.lxix.Augꝰ.
Filius dicit consiliũ de consilio/⁊ volũtas de voluntate: sicut dicitur substantia de substantia/⁊ sapientia de sapiẽtia.iij.folio.lxx.b. Augꝰ.v.de trinitate.
Filius eo mittitur quo generatur.j.folio.lxxvij. a.Gregorius.
Filius missus est visibili missione ad complẽdum opus redemptionis. Amb. hoc ẽ vt solueret ade debitũ. Quod congruissimo mõ fieri nõ potuit/ nisi ab eo qui potuit ⁊ debuit soluere. Nõ autem potuit nisi deus: ⁊ nõ debuit nisi homo.iiij.fol. lxxviij.c.Anselmus.
Filij nomina tria sunt: scz filius/imago/⁊ verbũ. iiij.fo.lxxx.
Filius dei vere filius est naturali ⁊ substãtiali natiuitate a patre: eo mõ quo hypostasis substãtia dicit.iiij.fo.lxxx.b.
Figura sequitur speciem.ij.folio.lxxxj. Aristote.⁊ Boecius.
Filius solus exipa ratõe sue emanatõis ex patre (cũ emanatio illa sit nature) habz q̃ sit imago patris inuisibilis/conueniẽtia ꝓprietatũ principij ad patrẽ intellectualr figuratus.ij.fo.lxxxj.b.
Filio dei attribuit sensus/sapiẽtia/virtus/verbũ lumen.iiij.fo.lxxxj.a. Basilius: Sensus ẽ quo cognoscit: hoc est quo mouet cognoscentem. Sapientia qua ordinat: Virtus qua operat: Uerbum quo pronunciat; Lumẽ quo clarescit.ij.fo. lxxxij.d.ibidẽ.
Filius eo dicit verbũ quo imago.iij.folio.lxxxij. Augꝰ.v.de trinitate.
Fides expressã querit cõfessionẽ.iiij.fo.cviij.
Filio appropriatur equalitas duplici ratione.ij. folio.cxiij.c.
Filius principiũ est creaturarũ quas pater opat. et hoc filius habet a patre.iiij.fo.cxv.b.
Filius sapiens sapientia genita sapiens est: ⁊ ex se ipo sapiens est: quia ipse est sapientia genita.ij. folio.cxvj.b.
Filius solis latus est facie ⁊ venustus.iij.fo.cliij.
Fictum est quod coactũ ẽ ad positionẽ.iij.fo.clxxj. e.Aristo.xij.metaph. Positio enim est extranea opinio alicuius notorum fm philosophiam.idẽ. j.topicorũ.
Figura corpm in quibꝫ apparuit deus/expleto ministerio resoluta fuit in preia centẽ materiam. sicut colũba in qua apparuit spiritussanctus .iij. folio.clxxvj.
Nõ fit aliquid nisi oimipotens fieri velit: vel sinendo vt fiat/sicut malũ: vel ipe faciẽdo/vt bonũ.j. fo.clxxviij.Augꝰ.in enchiri.⁊.iij.fo.cxcv.

Fri

Frigiditas mortificatiui est inductiuũ: ⁊ est causa corruptionis.ij.fo.cxxiij.

Fo

Forma substantialis nõ est potentia/sed essentia: cui⁹ actus est esse.ij.fo.xxij.
Forma est simplici ⁊ inuariabili essentia consistẽs. ij.fo.xxxij.a.lib.sex principiorũ.
Formata cogitatio ab ea re quã scimus verbũ est quod in corde dicimus: quod nec grecũ est/nec latinũ/nec lingue alicuius alterius.iiij.fo.lxxxj. a. Augustinus.
Forme prime separate vere forme sunt formãtes alias. Boecꝰ.⁊ foris manentes: vt dicit Plato ⁊ sunt forme que sunt ante rem: forme autem impresse in materiã: non vere forme sunt/sed imagines formarũ.iiij.fo.lxxxv.d.
Forma relationis potius est forma assistens q̃ inherens.j.fo.lxxxvij.Silbertus.
Forma duplex: vna que cõstituit formatum. que causa est et principiũ. Alia que procedit a formato.ij.folio.cxv.
Fortuna est natura preter rationẽ ⁊ intellectũ impetũ faciẽs.ij.fo.cxxiij.Aristo.⁊.iiij.fo.cxxxviij. ⁊.ij.fol.clvij.f.
Forma rei tres habet actus.j.fo.cxlj.
Fortunã duplicẽ dixit plato: Unã fm subaz: Aliã fm actũ.ij.fo.clvj.
Fortuna dicit multiplr.iij.fo.clvj.c.
Forma omnis lumen est: ⁊ ex lumine cause prime ⁊ intelligentiarũ.iiij.fo.clxiij.Auicẽna.
Formas/in quibus apparuit deus ante incarnationẽ/angeli apparuerũt: sed virtus diuĩa formauit eas ⁊ distinxit.ij.folio.clxxiij.e. Augustinus.iij.de trinitate.
Fornicator deterior est incontinente.iij.fo.cxciij. d.Aristo.vij.ethicorũ.

Frn

Frui fm subam ⁊ esse passio est/scz circa operatõez sanctã.iiij.fol.vij.b.
Frui simpliciter nõ contingit nisi simplr optimo: quod solus deus est.j.fo.viij.
Fruimur cognitis in quibus volũtas cõdelectata quiescit.j.fo.viij.a.Augꝰ.
Frui est amore alicui rei inherere ꝓter seipam.ij. fo.viij.a.⁊.iij.fo.viij.a.Augꝰ.
Fruitio ꝓrie fm inhesionẽ charitatis est: organice autẽ deseruiũt cõpbensio/q̃ deseruit spẽi: ⁊ ꝓta visio/que succedit fidei.ij.fo.viij.a.
Frui est vti cum gaudio nõ adhuc speciei/sed iam rei.iij.fo.viij.a.Augꝰ.
Frui dicitur dupliciter: simpliciter/et fm quid. ibidem.
Fruendũ est illis rebus que nos beatos faciunt. Augustinus. scz effectiue ⁊ vt obiectum et finis. iiij.folio.ix.
Fruẽdũ est illo quod nõ ꝓter aliud/sed seipm diligitur.ibidem.Augꝰ.
Fruimur illo in quo ponitur dilectionis terminꝰ et in quo figitur dilectiõis gressus.iiij.folio.ix. b.Augustinus.
Cum homine in deo frueris/deo potius q̃ hoie frueris.ibidẽ.Augꝰ.
Fruitione vna fruimur patre ⁊ filio ⁊ spiritusãcto ranq̃ summo bono/in quo terminus dilectiõis ponitur.ij.fol.x.
Frui est solius patris/⁊ solius hominis ⁊ angeli.iiij.fo.x.b. Augꝰ.
Frui ⁊ vti capiunt dupliciter: proprijssime ⁊ communiter. ⁊ si angelus vel hõ sit vtens in patria. ij.folio.xj.b.

Ga

g Audiũ est diffusio animi in cõceptu boni. iij.folio.cxliij.a.Augꝰ.

Gra

Gratia est habitus gratum faciens habentem/et opus eius gratũ reddens.ij.fo.lj.b.
Gratie definitio essentialis est/q̃ gratis datur.j. folio.cxliij.

Ge

Genera accidentiũ cum in diuinã assumunt predicationẽ/omnia mutant: ⁊ modum predicandi accidentalem mutant in modũ predicandi substantialem.j.fo.lix.Boe.
Generatio est via de non esse ad esse.j.fo.lxix.Aristo.ij.phycorũ.
Generatio cõicatio nature est.j.fo.lxix.b.
Generatio multiplex.ij.fo.lxix.c.
Generatio fit in diuinis/⁊ perfectissima ⁊ prima. iij.folio.lxix.
Generatio substantialem nature cõicabilis dicit diffusionẽ: ⁊ ideo nunq̃ ẽ sine pluralitate psonarũ in intellectuali natura.iiij.fo.eo.
Generare ⁊ spirare proprietates psonales dicunt vt actus.j.fo.lxxj.
Generatio est opus nature existens: creatio autẽ opus volũtatis/nõ nature.iij.folio.lxxj.a.⁊.iij. fol.lxxix.Damꝰ.
Generatio ⁊ processio nature ponunt equalitatẽ in eo a quo procedunt filius ⁊ spũsanctus/⁊ in eis qui procedunt.ij.fo.lxxij.
Generatio diuina temporibꝫ vel differentijs temporum non subiacet: sed eterna est/⁊ nulli deest differentie tpis.iiij.fo.eo.Hieronymꝰ.
Generationis secretũ scire nõ possum. siler vox nõ mea tñ/sed etiam angelorum.iiij.fol.lxxij.Ambrosius.
Gemina est processio spiritussancti: sicut ⁊ gemina processio vel missio filij: scz visibilis ⁊ inuisibilis. Uisibilis/sicut quãdo linguis igneis apparuit super apl'os: Inuisibilis/sicut qñ p donũ charitatis procedit in mentẽ.iiij.fo.lxxvij.a.Mgr.
Generare actꝰ distinctꝰ persone est.j.fol.lxxix.a.
Generanti statim per hoc ipm q̃ generans est/ꝓprium est diligere placitã prolem: ⁊ a placita prole diligi.ij.fo.lxxxviij.c.Augꝰ.
Genitus in diuinis est in generante per indifferẽtiam essentie: sicut filius in patre/⁊ pater in filio ij.folio.xcij.a.
Generatio infinita ⁊ incepta ẽ: fm pbm: quia scz accessus ⁊ recessus in circulo decliui sive obliqui in quietus est ⁊ infinitus.iiij.fo.xcix.
Genus fm esse multiplicat in speciebus: ⁊ genꝰ ⁊ species fm esse multiplicant in indiuiduis.ij. fo.cxj.b.Augꝰ.vij.de trinitate.
Nec genus est totũ esse speciei: nec species indiuidui: nec differentia/nec ꝓprium speciei: nec accidẽs eius de quo predicatur vt de subiecto. In diuinis autem omne quod est/totũ esse est de quo p̃dicatur vt de subiecto: ⁊ nihil p̃dicatur vt pars esse.j.folio.cxij.
Gerenda tripl'r sunt in arte.j.fo.cl.c.
Generatio ⁊ corruptio sunt sine medio: ⁊ nõ in tẽpore/sed in nunc: quia sunt fines motus/⁊ non motus.ij.fo.clxxij.k.Auerrois.

Glo

Glorificata corpora nullius rei habent indigentiã: ⁊ pro summa perfectione dotem accipiũt agilitatis: que est potentia disposita ⁊ pfecta ad motum.ij.fol.clxx.b.

Ha

Habitus est quo q̃s aliquid agit cum voluerit.j.folio.xxxiij.b.Auerrois super.ij. b. de anima.⁊.iiij.fo.lxxxv.
Habitus ⁊ affectus ⁊ passio ⁊ actus charitatis q̃ bus diligimus deũ ⁊ proximũ/essentialr nõ sunt spũsanctus.iiij.folio.lxxxv.
Habitudines octo quibus aliquid dicitur esse in alio.iiij.folio.cviij.a.
Habet deus absconditas in semetipo quorundã factorũ causas/quas rebus cõditis nõ inseruit: easq̃ impler nõ eo tpe prouidentie quo naturas constituit vt sint: sed eo quo illis administrat vt voluerit. ibi est gratia per quã salui fiunt peccatores.iij.fo.cxlvj.Augꝰ.

He

Heresis ⁊ credere de deo/cui⁹ exemplũ in nulla creatura siue corpali/siue spirituali inuenit.iij. fo.lxxiij.a.Augꝰ.j.de trinitate.⁊.iiij.fol.xxiij.
Nec visibilia anteq̃ fierent nõ erant. quõ ergo nota deo erant que nõ erant: Nõ enim quicq̃ fecit ignorans. Proinde anteq̃ fierent/⁊ erant/⁊ nõ erant. erant in dei scientia: nõ erãt in sua natura. iij.fo.cxxxiij.a.Augꝰ sup Ben.

Hi

Historie rerũ semp credunt ⁊ nunq̃ intelligunt. iiij.fo.ij.a.Augꝰ.
Historia siue litteralis sensus/est gestarũ rerꝫ narratio q̃ in p̃ma facie lre cõtinet.iiij.fo.vj.Hugo.

Hyle ipa capacitas formarū nōnulla forma est: z modus se habendi ad formas nōnullus modus et ordo: z ita nonnulluz bonum. iiij. folio. lviij. c. Augustinus.
Hypostasis est substantia cum proprietate. iiij. folio. cj.
Hypostasis est substantia cū caracteristicis idiomatibus: hoc est cum distinctiuis proprietatib⁹. j. fo. ciij. b. Damm.
Hypostasis dicit qui est: substantia autē quod est iij. fo. ciij.
Hypostases triū personarū diuerse sunt/ determinate proprietatibus: que proprietates aliter sūt in diuinis q̄ in humanis. iij. fo. ciij. b.
Hypostasis z substantia quomodo differant. ibidem. c.
De hypostasi quid sentiat Hieronym⁹. j. fol. ciiij.
Hyle est subiectū gnatōis z corruptōis primū. j. fol. cxrj. a. Aristo. j. de gnatōe z corruptōe.

Ho

Honestū est quod sua vi nos trahit: z sua dignitate nos allicit. iiij. fo. ix. Tulli⁹. j. rhetorice.
Homo a duobus iuuabat̄ ad cognitionē dei: scz a natura que rationalis erat: z ab operib⁹ a deo factis factorē manifestantibus. iiij. fo. xiij. c. z. ij. fo. xvj. Aug⁹. z. iiij. fo. xxvj. a.
Homo factus est ad cognoscendū z videndū deū. iiij. fo. xiiij. Aug⁹.
Homo qui ante peccatum deum sine medio videbat: per peccatū adeo hebuit/ vt nequeat diuīa capere nisi humanis exercitatus. j. fo. xvj. c.
Homo cognouit creatorem suū nō ea cognitione tm̄ que foris auditu percipitur/ sz ea que intus p inspirationē monstrat̄. ibidē. Hugo.
Homo scalis indiger/ angelus autem nō eo q̄ solium iam tenet ad quod per scalas ascendit̄. ij. fo. xvj. Bernardus.
Homo in illo dicit̄ ad imaginē in quo excellimus bruta. j. fo. xx. Aug⁹.
Homo ad imaginem non est nisi i his p̄m que incorruptibilium capax est. iiij. fo. xx. Aug⁹.
Homo factus est ad imaginem in potentia cognoscendi: ad similitudinē vero in potentia diligēdi. ij. fo. xxij. a. Aug⁹.
Homo per sermonē eloquiorū diuinorum maxime ducitur in scientiam z cognitionē dei. iij. fol. xxiij. c. Damm.
Homo participat animal: z inferius suū participat superius/ z vniuoce dicit̄ de illo. j. fo. xxxviij. Aristoteles.
Homo falsus est libidinose mentiens/ ex eligētia z voluntate amator falsitatis z fictor orationū falsarū siue mendaciorū. iij. fo. xlix.
Honestū simpliciter est bonū: quia omnē virtutē boni habet: vtile autē nō simpliciter/ sed ad hoc. iij. fol. lj. c.
Homo generat hominem vt sol: homo sicut generans vniuocum: z sol sicut generans nō vniuocum/ influens tamen influentia formali super generans vniuocum. iiij. folio. lj. d. Aristo. ij. phyſicorum.
Homo ex peccato inobediētie quattuor incidit penas: scz impotentiā siue infirmitatē: ignorantiā: concupiscentiā rerū noxiarum: maliciam siue ma lignitatem/ hoc est ad malum pronitatem. j. fol. lxiij. b. Aug⁹. Beda.
Homines filij dei sunt factura/ nō natiuitatis p̄prietate. Deus autē filius originis properate filius est/ z veritate natiuitatis/ nō factura vl̄ adoptione. Et illi quidem ante sunt q̄ filij dei sunt. fiunt enim filij dei/ q̄ huis non nascantur filij. iiij. folio. lxxx. a.
Hoc solum possumus quod iure possumus. iiij. folio. clxxx. c.
Homo naturaliter est animal coniugale z ciuile. iij. fo. cxciij. Aristo. viij. ethicor.

Id

Idem est a quo nō differt differentia. iiij. fol. xxxiiij. d. Aristo. in topicis.
Id quod vna z simplici opatiōe gaudet/ que vita est z esse: vna z simplici gaudet felicitate que nihil habet contrarium. iiij. folio. xxxvj. Aristo. vij. ethicor.
Idolū falsus deus dicit̄. iiij. fo. l.
Idē est patris esse/ z filij esse/ z spūsanctī eē: q̄ huis nō idem sit esse patrē/ z esse filium/ z esse spūsanctum. iij. fo. lxxxix. Aug⁹.
Idee predestinata vocantur/ id est predestinationes. In his enim quecumq̄ prouidentia diuina z fiunt z facta sunt/ simul z semel z incommutabiliter predestinata sunt. Nihil enim naturaliter visibile vel inuisibile oritur/ preter quod in eis ante omnia tempora z loca predefinitum z ordinatum est. ij. fo. cxxiij. Maxim⁹.
Idee sunt in mente diuina p̄m q̄ ars est omnium creatorum. Sic enim prehabet z simpliciter habet species z rationes omnium creatorum: que sicut dicit Augustin⁹ sunt idem quod ipsa mens diuina. iij. fo. cxxiij.
Idee sunt principales quedam forme vel rationes rerum stabiles atq̄ incommutabiles: que z ipse formate non sunt: que diuina continentur intelligentia. Et cum ipe neq̄ oriantur/ neq̄ intereant: p̄m eas tamen formari dicitur omne q̄d oriri vel interire potest/ z omne quod orit̄ z interit. iij. fo. cxxiiij. a. Aug⁹.
Idee sunt in mente diuina sub vnitate: hoc est vt vnum/ sed non vt multa. quia quod est in causa prima/ est in ea per modum cause/ z non per modum causati. j. fo. cxxv. c.
Idea nō est tm̄ factorū z existentiū z futuroꝝ/ sed etiā possibiliū deorsum si nūq̄ fierēt. ij. fo. cxxv. c.
Ideal'r z exēplariter eē/ p̄m q̄d est esse. j. fo. cxxvj.
Ideas vel rōes vbi esse arbitrandū ē/ nisi in mente creatoris? Nō em̄ extra positū quicq̄ intuebat̄/ vt p̄m id ꝓstitueret q̄d ꝓstituebat. Nā ipe est exēplar quo scit z opat̄: p̄m q̄ ipe ē ars oīm scitoꝝ z opabiliū. iij. fo. cxxxiij. Aug⁹. lxxxiij. q̄stionū.
Idea z exēplar dicūt rspectū ad creaturas. j. folio. cxxxv. c.
Idē est fato subiacere/ q̄d ordint z cōnexioni cārū. iij. fo. clv. b. Hermes. Boe. z Gregorius nyssenus.

Ig

Ignorātia duplex: scz p̄m sensū cognitōis/ q̄ est diiudicatiu⁹ sensibiliū z scibiliū. Et ignorātia p̄m sensū naturalē: q̄ nō est nisi pceptio natural' eius ad q̄d p̄m naturā moueā. De q̄ dic̄. aug⁹: q̄ hās i erronea opinīōe nō eē/ bz q̄etū eē i sēsu. ij. fo. liiij.

Il

Ex illuminatione cōnaturali non sufficienter nobis innotescunt que ad salutem necessaria sunt. iij. folio. v.
Illuminatione purgatur dissimilitudinis habit⁹ j. fo. xv. b. Dionysius.

Im

Impossibile est nobis aliter lucere diuinū radiū/ nisi vitate sacroꝝ velaminū anagogice circūuelatum: z his que p̄m nos sunt prouidentia paternā cōnaturaliter nobis ꝓprie preparatum. iiij. folio. v. b. Dionysius.
Imago dei querēda est in eo quo ī hoīe nihil excellentius est. q̄ supior portio rōnis est: q̄ p̄ templandis eternis inherescit. j. fo. xx. Aug⁹.
Imago est repesentatio sufficiens in exteriorib⁹/ q̄tum possibile est illi quod figuratur in imagine ad id cuius est imago. ij. fo. xx. q̄d fit duplicit': scz actu z potētia: mediate z imediate. Ibidem
Imago p̄m q̄ dr ab imitando trinū z vnū p̄m originem z ordinē nature q̄ sunt trinū in vno/ expsius est in hoīe q̄ in angelo. iij. fo. xx. c.
Imaginis partes sunt memoria/ intelligētia z voluntas. iij. fo. xx. a.
Imago inest p̄m id quod non est nobis cōmune cū bestijs. Ibidem. Aug⁹.
Imago est rei ad rem coequādam vnica z indiscreta similitudo. iij. fo. xx. Hylari⁹. Vel est rei cum re species indifferens.
Impossibile est mihi generationis narrare secretum. siler vox non mea tm̄/ sed angelorum etiam j. fo. xxv. Ambrosius.
Impossibile est esse idem nunc eternitatis/ euiternitatis z temporis. z de differentijs constitutiuis eorūdem. iij. fo. xxxv. a.
Immēsum simpl'r nō mensurat̄: p̄m q̄d tm̄ mensuratur p extensionē infinitā. iiij. fo. xxx viij.
Imago in anima nō perfecte implet id cui⁹ ē imago. iiij. fo. xcvij. c. Aug⁹.
Impugnatio catholicorum cōtra mathematicos de fato. iij. fo. clvij. b.

In

In intellectu adepto diuino oēs phi radicē immortalitatis aīe posuerūt. ij. fo. ij. Alphorabius.
Intellectus diuinus per omnes se expandit intellectuales vultus. ibidem. b. Dionysius. Ex intelligibilibus enim solis est: z est prima forma intelligendi omne q̄d intelligit̄: z q̄d ab oī hoīe sciri desiderat. Ibidem.
Intellectui inq̄tum est et quedam pars diuina/ nihil adeo cōuenit/ sicut quiescere in primis. iij. fo. ij. c. Aristo. vj. ethicor.
Intellectu affectuo fruitur q̄ fruit̄. iij. fo. viij. c.
In omnibus rebus ille tm̄ sunt quibus fruendus est/ que eterne z incōmutabiles sunt: ceteris autem vtendum est: vt ad illarum perfruitionē perueniatur. ij. fo. x. a. Aug⁹.
Indigentia duplex. z qua indigētia indigeat fruens fruibili: z btūs btificāte. j. fo. xj. c.
Inuisibilis est natura deus: non tm̄ pater/ sed et ipsa trinitas vnus deus. iiij. folio. xj. Augustin⁹ de videndo deum.
Intellectus species acceptiōis est. ibidem. Aristoteles. iij. de anima.
Intelligibilis est deus: intelligibilia sunt sciētiarum spectamina/ p̄ncipia scilicet z conclusiones: sed differunt plurimū. Nam terra visibilis est z lux: sed terra nisi luce illustrata videri nō potest. Similiter disciplinarum spectamina videri nō possunt/ nisi aliquo videlicet suo sole illustrētur. iij. fo. xj. b. z se. Aug⁹ in soliloquio.
Intelligibile quod omnis homo naturaliter scire desiderat/ intellectus diuinus est: eo q̄ sit causa oīs rei. j. fo. xij. Aristo. z Auerrois.
Inhabitatio per gratiam licet dignior sit q̄ inhabitatio per naturam: tamē non est certior ad demonstrandum. j. fo. xv. b.
In potestate nostra non est videre deum/ sed in potestate ipsius apparere quomodo vult: hoc est/ per quēcunq̄ effectum vult/ siue sensibilem/ siue imaginariū/ siue intellectualē. ij. fo. xv. Ambro.
Infinitus triplex: scilicet potentia tm̄: sicut q̄ntū. Potentia z actu: sicut quātum diuisuz. Et actu tm̄: sicut causa p̄ma. iij. fo. xv. c.
Intelligentia intelligit id quod est supra se p boc/ q̄ acquirit ab eo bonitates: z in bonitatibus illis intelligit id quod supra se est. iiij. folio. xv. libro de causis.
Intellectus est vis qua cognoscit spiritum increatum. iiij. fo. xvj. b. Aug⁹.
In omni re inuenit̄ q̄d est/ q̄d discernitur/ z q̄d cōgruit. iij. fo. xviij. a. Aug⁹.
In omnibus ista tria inueniūtur vt cause formales p̄me: scz ens/ verū/ z bonū. Ibidem.
In oī creato nō sunt nisi duo: scz q̄d est/ z quo est. iiij. fo. xviij. Boecius.
In omni malo a p̄mo plura sunt de necessitate cōstituentia ip̄m. iiij. fo. xviij. li. de causis.
Intellectuale quod est in deo eēntialiter/ in angelo est per analogiam propinquiorem/ z in hoīe p analogiā remoriorē. iij. fo. xx. c.
In solo deo est idem habēs/ z quod habetur. iij. folio. xxj. b. Hylarius. Aug⁹.
Intellectus acceptio est triplex: opinio scz/ fides z scientia. ij. fo. xxiij. b. Aristo. iij. de aia
Intellectus intelligibile non accipit nisi per illustrationem intelligentie: que sicut dicit Auicenna/ illustrat super animas nostras: per cuius illustrationem potentia intellectualia fiūt actu intellectus. iij. fo. xxiij. a.
Insipiens est qui ignorat seipsum. j. fo. xxvj. Aristo. iiij. ethicorum.
In futuro reperietur omnipotens per speciem/ sz nō ad perfectuz: quia eius essentia a nullo plene videbitur. j. fo. xxvij. a. Gregorius.
Immensum siue infinitum nec loco/ nec tempore/ nec intellectu finit̄. Ibidem. Damm.
Intelligibile quāto simplicius est essentia/ tanto multiplicius est virtute z relatōe. ij. folio. xxvij. b. Aristo. Auicēna.
Intelligibile simplex dicitur/ quia a materia z appendicijs materie depuratum est. ij. fo. xxx. b.
In omni genere quod prius est per naturam/ simplicius est. iij. fo. xxxj. b.
Incommutabilitas causa eternitatis est. iij. folio. xxxij.
Intelligentia est substantia que non diuiditur. iiij fo. xxxij. a. libro causarum.

In ponderibꝫ minimū dicitur esse granū hordei: in magnis digitus: in aridis modius: in liquidis lagena.iij.fo.xxxv.a.
Infinitum accipienti semp relinquitur aliquid extra accipere.iij.fo.xxxviij.a.Aristo.iij.physicoꝝ
Inter rem cuius substantia ⁊ actio sunt in momẽto eternitatis: ⁊ inter rem cui⁹ substãtia ⁊ actio sunt in momẽto tpis/ est mediū: ⁊ est illud cuius substãtia est in momẽto eternitatis/ et ogatio in momento tpis.j.fo.xxxix.b.li.causarum.
Inter ꝓtradictoria quãdo negatio est extra gen⁹/ non est medium: sed qñ negatio est in genere: tũc relinquit aliq̃d/ ⁊ negat aliq̃d.iiij.fo.xxxix.
Infinitū fugit ois intellect⁹.iij.fo.xlj.
Integrum ex diversis constituitur/ quoꝝ nullum habet q̃ntatem totius siue molis/ siue virtutis. indiuisum autem esse in se ⁊ diuisum ab alijs/ ab eodem sunt ⁊ nõ a diversis: ⁊ vtrũq̃ habet virtutem vtriusq̃.iiij.fo.xliij.b.
Incomplexoꝝ singuloꝝ neq̃ verũ/ neq̃ falsum significat.j.fo.xlv.a.Aristo.in p̃dica.
Intelligentia est in diuisibiliuꝫ in quibus non est verum: in quibus autem ⁊ falsum est/ iam cõpositio quedam intellectuũ est.j.folio.xlv.a.Aristoteles.iij.de anima.
Intellectui nihil equabile est nisi verũ. falsum enim dissonat intellectui/ siue sit in re/ siue in sermone/ siue in signo.j.fo.xlvj.
Intellectus cõmunia retinet/ ⁊ singula p̃dit: intẽdens p cõia p̃ncipia p̃ma.iiij.fol.xlvj.b.Boeci⁹.
Inter mentẽ nostrã q̃ deũ intelligimus patrem: ⁊ veritatem/ lucẽ illam scz interiorem p quã deum intelligimus/ nulla interposita creatura est. propter qõ ipsam veritatẽ nulla ex ꝓte dissimilem in ipso ⁊ cũ ipso deo veneramur.ij.fo.xlvij.Aug⁹.
Inductiuũ boni bonũ est.iij.fo.lij.d.Proclus
In oi fedo siue turpi aliq̃d ẽ pulchri ⁊ boni.ibidẽ.
In essentialibꝫ nõ est intensio/ neq̃ remissio: q̃uis subiectũ intendat ⁊ remittat.iiij.fo.lvj.
Intensio ⁊ remissio in his solis est que motꝰ sunt/ que comparant p accidens qõ cõe est in eis. in his autem que cõparant fm accidens ꝓpriũ/ nõ est cõparatio nisi ad actũ.iiij.fo.lviij.
Intellectualioꝝ angel⁹ q̃ homo: siue vt dicũt phi/ intellectualioꝝ est intellec⁹ per essentiam/ q̃ intellectus adeptus.iij.fo.lviij.d.
Intelligi non potest: q factum a p̃ima causa non sit bonũ: nisi paulisper intelligatur p̃ma causa eẽs ⁊ nõ bonũ in creãdo.iiij.fo.lviij.b.Boecius
In oi culpa pena est/ ad min⁹ pena dãni: q̃ etiã culpabilis est/ qꝛ volũtaria est.j.fo.lxj.
In his duobus contrarijs q̃ sunt bonũ ⁊ malus/ fallit illa regula dialecticoꝝ: que dicit contraria simul in eodem esse non posse.ij.fo.lxj.Augustinus in enchiridion.
In anima tria sunt: scz potentie/ passiones/ ⁊ habitus.ij.fo.lxij.a.Aristo.ij.topicoꝝ.
Intelligentia plures per influentiam a p̃ma cã accipiens bonitates: nõ multiplicatur/ sed vnitur: qꝛ per omnes illas magis ordinat ad vnũ ⁊ simplificatur in illo.ij.fo.lxiij.li.causarũ.
Intellectus ꝓprimus ad ens/ est vni⁹: secũdus veri: tertius boni.ij.fo.lxv.
In omnibus modis essendi perfectius deo attribuendum est: ⁊ imperfectius remouendũ ab eo. iij.fo.lxvj.b.Richardus.
In vniuersali sunt duo: scilicet q est in multis/ et de multis.ibidem.
Inter plura natura nulla est vnitas: nec ex parte nature/ nec ex ꝓte suppositoꝝ.iiij.fo.eo.c.
In deo nulla est differentia.ibidẽ.Boecius.
Ingenerabile dicitur aliquid tribus de causis.s. quia ĩmobile est: quia id quod in ipso est/ indiuisibile est: ⁊ quia ex materia sua tota ẽ.iiij.fo.lxviij.a.Exẽpluꝫ p̃mi/ est causa p̃ma fm philosophos. Exemplum secũdi: ĩtelligẽtia fm philosophos: ⁊ angeli fm theologos. Exemplum tertij/ est sol ⁊ cetera celestia.j.fo.lxix.
In tota natura coꝛruptibiliuꝫ ⁊ incoꝛruptibiliũ/ boni proꝑius actus est/ cõmunicare esse ⁊ bonũ per diffusionẽ.j.fo.lxix.b.
In oi generatione hic generat hunc. ⁊ qꝛ hic generat/ est patẽr: ⁊ qꝛ hic generat/ est filius.⁊.fo.lxx.a.Aristo.v.physicoꝝ.
In omnibus substantialibus/ substantiale trahit ad personam virtute prepositionis: et habitudo ablatiui ad noiatiuũ notat consubstãtialitatẽ. vt filius est suba de suba.j.fo.lxxj.f.
In humanis quiddã est p se generans: ⁊ quiddaꝫ per se genitum: ⁊ quiddam generans ⁊ genitum per accidens: ⁊ quiddam generans ⁊ genitũ per consequens.ij fo.eodem.
Inuoluntariũ non fit nisi duobus modis: scilicet per violentiã ⁊ ignoꝛantiã.iij.fol.lxxj.a.Aristo. Dam. Gꝛego.niren⁹.⁊.iij.fo.cxc.a.
Id in quo vincit terra/ de necessitate descendit a tribus elementis: igne/ scz/ aere ⁊ aqua.j.fol.lxxij. Aristo.iiij.de celo ⁊ mũdo.
In rebus perpetuis ⁊ eternis idem est esse ⁊ posse ij.fo.lxxij. Aristo.
Impotentia ⁊ invidia longe a sũmo bono relegata sunt.ij.fo.lxxiij.Plato.
In imagine similitudinis mens gignẽdo noticiaꝫ sui/ q̃ est sicut verbũ intrinsecũ: statim in ipm verbũ diffũdit amoꝛẽ tãtũ q̃nta mẽs est/ ⁊ quãta est noticia.iij.fo.lxxiij.Aug⁹.xv.de trini.
In patre est amoꝛ gratuit⁹: in filio aũt amoꝛ debitus: in spũsctõ amoꝛ ex gratuito ⁊ debito ꝓmixtus.iiij.fo.eo.Richardus.
Inter dantẽ ⁊ donũ nõ est nisi relatio rõnis/ et nõ distinctiõis fm oꝛiginẽ.iiij.fo.lxxvij.
In diuinis nihil est per accidens.iij.folio.lxxix.et j.folio.lxxxj.
In diuinis sunt solũ duo p̃dicamẽta: scz substãtia ⁊ adaliquid.iiij.fo.lxxix.a.Boecius.
Imago est eius quod imaginatur species indifferens.j.fo.lxxxj.a.Hylarius.
Imago est rei ad rem coequãdam indifferens ⁊ indiscreta similitudo.ibidem.
Imago dicitur dupliciter: scilicet exemplar/ ⁊ exẽplatum: siue protypus et typus: vt dicit Damã. iij.fo.lxxxj.c. Imago vt exemplar est essentia vna in tribus pꝛsonis: Imago aũt vt exemplatum est aĩa rõnalis in tribꝫ potentijs. Ibidem.
Imago p analogiam dꝛ de boie/ filio/ ⁊ vnitate essentie in tribꝫ pꝛsonis. Ibidem.
In trinitate nihil dꝛ verbũ nisi filius: nec donum nisi spũsctũs.ij.fo.lxxxiij.a.Aug⁹.

In ad aliquid non est motus.ij.fol.lxxxvj.Aristo. v.physicoꝝ.
Innascibilem esse/ est nõ ab alio esse.iiij.fo. lxxxviij a.Hylarius.
Innascibilitas siue ingenitum esse sic cõuenit patri q nulli alij: ⁊ cõuertitur cum ipso: ita q in predicatione ⁊ subiectione antecedit patrem ⁊ sequitur ipsum.j.fo.lxxxviij.b.
Intellectus non capit: q fm modũ significãdi idẽ sit distinguẽs ⁊ distinctũ: vl q aliq̃d sit distinctũ sine distinguẽte/ vel q plures siue plura suppositꝛa vnũ sint sine vniente.iij.fo.lxxxix.
In diuinis ponũtur notiões/ ꝓprietates pꝛsone/ ꝓprietates pꝛsonales/ ⁊ relatiões: ⁊ he differũt nõ fm esse/ sed fm rõnem intelligẽdi/ siue fm rõnem supponendi ⁊ attribuẽdi.ibidem.d.
Idempritas rei non excludit diuersum modum significandi.iiij.fo.xcj.
In diuinis et in alijs vnitas est qua quelibet res est vna: vt dicit Euclides.j.fo.xcv.
In diuinis nõ põt eẽ plꝰ ⁊ posteri⁹.iij.fo.xcvj.e.
In diuinis simpliciter non est nũer⁹ sicut in creaturis.ij.fo.xcviij.b.
In relatione personaruꝫ numerus cerniturꝫ in diuinitate nature quid vnũ sit apꝛehenditur.iiij. fo.xcviij.a.Aug⁹.
Infinitũ in numero causat⁹ ex infinito ⁊ ꝛtinuo.ij. fo.c.Aristo.iiij.physicoꝝ.
In creatis ꝓter compositionem est vniuersale/ ⁊ pticulare fm rem. vl ex ꝓte nature cõis: pticulare ex ꝓte rei/ nature siue suppositi.iij.fo.cj.g
In diuinis tres sunt hypostases/ ⁊ vna suba non multiplicata.j.fo.cij.b.
In diuinis nihil facit determinatum nisi proꝑietas.iij.fo.eodem.d.
In diuinis plus attenditur modus significãdi q̃ rei idempritas.j.fo.ciij.g.
Intellectus noster diuĩa nõ pcipit nisi ex similitudine humanoꝝ.j.fo.ciiij.Dionysius.
Intelligim⁹ patrẽ ⁊ filiũ et spm̃ sctm̃ pꝛsonas non substãtialiter dici: quia si substãtialiter diceret/ de singulis ⁊ de omnibus singulariter diceretur iiij.fo.ciiij.Boecius.
Intellectus in hoc imago dei est/ quia similitudinem habet cum omni re sicut deus.iij.fol.cv.g. Guilhelm⁹ alrs.
Intellectus est species specierum intelligibilium. Aristoteles.iij.de anima.intelligitur de intellectu formali.iij.fo.cv.g.
Indiuiduum est ab accidente incõmunicabili.j.folio.cvj.b.Algazel.
Indiuiduũ est in quo stat diuisio descendẽtium a generalissimo. Plato. Sed in diuinis dicitur accõmodata significatione idem qõ incõicabile/ qõ pluribꝫ nõ cõuenit.ij.fo.cvj.
In diuinis numerus realis non est qui differentiam faciat in essentia et esse personali. est tamen ibi numerus quidam ꝓprietatum scilicet ⁊ proꝑiorum personalium/ qui idempritati substantiali nõ repugnat ⁊c.iiij.fo.cvij.
Id quod est in imagine ⁊ vestigio refertur ad prototypum. Ibidem. Damã.
In diuinis est paternus intellectus/ formans ex se verbum quod est ratio omniũ faciẽdoꝝ: qõ est quasi filius ⁊ ars ⁊ mundus artheryp⁹/ hoc est p̃ncipalis mũdi typ⁹.iiij.fo.cix.c. Platonici.
In omni natura que per vnam rationeꝫ est in pluribus/ deuenire est ad vnã p̃mã ⁊c.j.fo.cx.
In trinitate oĩnimoda equalitas est: ita q singule pꝛsone singulis pꝛsonis sunt equales: et quelibet vna duabus: ⁊ quelibet vna tribus.iij.fol. cx.b.⁊.iij.fo.cxj.c.
In diuinis nominibus quedaꝫ sunt proꝑiata: quedam appꝛoꝑiata: ⁊ quedam appꝛoꝑiabilia. et que singula hoꝝ.iij.fo.cxij.b.
In omnibus in quibus est voluntas et potentia ad aliquid operandum/ voluntas pꝛeit potentiã iij.fo .cxiij.a.Aug⁹.
In tempoꝛe esse/ est quadam parte tempoꝛis mensurari.ij.fo.cxx.Aristo.iiij.physicoꝝ.
In deo vita sunt ⁊ quecũq̃ fiũt/ ⁊ quecũq̃ possũt fieri.iiij.fo.cxxv.Aug⁹.
In oĩni oꝛdine causarũ deuenitur ad primũ.ij.fo. cxxvj.a.Aristo.ij.p̃me phie.
In significatione nominis duo attendenda sunt: scilicet significatum/ ⁊ modus significãdi. ⁊ quo modo nomina transsumũtur in diuinam pꝛedicationem.j.fo.cxxix.b.
Incoꝛpoꝛeum/ incoꝛruptibile/ simensum/ increatũ ⁊ cetera huiusmodi non quid est deus significãt/ sed quid nõ est.iiij.fo.cxxx.a.
Infinitum est cui partes accipienti semper est aliquid extra accipere. ⁊ hoc est in continuo per diuisionem: ⁊ in discreto per additionẽ.iij.fo.cxxxiij. a.Aristo.iij.physicoꝝ.⁊.ij.fo.clxxj.
Infinitum nõ contingit intellectu pertransire.iij. fo.cxxxiij.a.⁊.j.fo.cxxxiiij.⁊.ij.fo.clxix.
Intellectus duplex: scilicet abstrahens et constituens.ij.fo.cxxxiiij.e.
Intellectus noster cõiunctus est continuo ⁊ tẽpori.ibidem. Aristo.iij.de aĩa.
Intellectus contemplatiuus speciem contemplationis accipit a re per virtutes ⁊ potentias anime abstrahentes: que sunt sensus ⁊ imaginatio. ⁊ pꝛecipue intellectus agens. Intellectus autem pꝛacticus nihil accipit a re: sed potius vtitur coꝛpoꝛe ad impmendum in rem foꝛmaꝫ operis quã habet in mente.j.fo.cxxxvj.a.Auicẽna.
Intellect⁹ in boie vtit manu.ibidem. Aristo.
Intellectus diuin⁹ est causa rerum: ⁊ scire ei⁹ nec est scire in vniuersali/ nec ĩ agere: sed simplex intuit⁹ suꝝpliꝰ: fm q ipse ẽ causa rerum ⁊ p̃ncipium in oĩbus/ ⁊ vbiq̃ causans esse ⁊ subam rerũ.j.fo.cxxxv.a.Auerrois.
Inquisitio signum ignoꝛantie est.ij.folio.cxl.a.⁊ omne consilium cum inquisitiõe est.ibidem. Damascenus ⁊ Gꝛego.
Intellectus bonoꝝ/ rectoꝝ ⁊ veroꝝ est/ ab intelligentia (que est extra aĩas nostras) irradiãte sup aĩas nostras.iij.fo.clvij.Auicẽna.
Inquinationis vnius ex altero causa triplex est: scilicet cõmunis materia: cõtactus: ⁊ cõmunicatio passionũ.iij.fo.clxv.f.
Incoꝛruptibilia/ vt primũ celum ⁊ alij oꝛbes vsq̃ ad lunam inclusam: non ꝓprie sunt in loco/ sed locus.j.fo.clxvj.Auerrois.⁊.iiij.fo.eo.d.
Ignis species in termino est.j.fo.clxvj.b.Aristoteles in topicis.

Ignis ꝓpriū est/ q̃ sit incensiuus et vstiuus. Ibidem Dionysius.
Intelligentia est qui vulgo dicitur angelus. Auicenna. De qua dicit Isaac in libro definitionū/ q̃ est vbiq̃z z semp. j. fo. clxviij. a. et. iij. c. fo. eodē.
Intelligibile nō est quō angelus indiuisibilis ꝓm substantiā/ ꝓm esse z substantiaz simul sit in pluribꝫ locis. ij. fo. clxviij. b.
Indigentia duplex: scz simplr/ z respectu alterij. iij. fo. clxx. c. z iterū duplex. iiij. fo. eodē. d.
Inter quelibet duo indiuisibilia alicuj generis/ est accipere cōtinuū z cōpositū in eodē genere. iij. fo. clxxij. Aristo. vj. phyſicoꝝ.
Instans dicit quasi nō stans. z est idē qd cōtinue fluens de preterito per presens in futurum. iij. fo. clxxij. b.
Intellectus ꝓter simplicitatē sui nullius corporis est actus: nec operatio intellectus ab aliquo corpore dependere potest. ij. fo. clxxiij. a. Aristo.
Ignis in ꝓpria sphera nō lucet/ ꝓter nimiā raritatem ipsij. iiij. fo. clxxiiij.
Iniusta deus facere non potest: quia ipse est summa iusticia et bonitas z c. iiij. fol. clxxvij. Augj. de spiritu z littera.
Indigere subiecta materia derogat omnipotētie j. fo. clxxx. m.
Intellectus possibilis in anima est vt q̃ est omnia fieri. Ibidem.
Invidia oīs a deo lōge relegata est. j. fo. clxxxij. a. Plato in tymeo.
Iniquum dicitur qd recte regule vite nō adequatur. j. fo. cxciij. b.
Imperans triby mouet affectiby. iij. fo. cxcv.

Ip

Ipsum quod est deus nō solum prophete/ sed nec angeli/ nec archangeli viderunt. Quod eīm creabilis est nature/ qualiter videre poterit qd est increabile: iiij. fo. xj. Chryſ.
Ipsa creatio z eius ꝑmanentia z gubernatio magnitudinem predicant diuine nature. ij. fol. xv. Damascenus.

Iu

Iusticia dei fit: q̃ peccatū quod per penitentiam citius nō deletur/ suo pōdere ad aliud trahit. iij. fo. lix. Gregorius.
Iussisti dñe/ z sic est: vt pena sit sibi omnis inordinatus actus. Ibidē Augj.
Iustū est vt fiat retributio ꝑ meritis. ij. fo. lx.
Iusticia laudatur deus/ sicut omniby ꝓm dignitatem distribuens z cōmensurationē z pulchritudinem/ z bonā ordinationē z ornatum/ z omnes distributiones z ordines segregās vnicuiq̃z ꝓm vere existentē iustissimā definitionē. j. fo. cxxviij. Dionysius.
Iusticia est virtus reddens vnicuiq̃z quod suū est propria dignitate ꝓsone seruata. ij. fo. cxxviij. b. Plato. j. fo. cxcix. c. Tullius.
Iusticia hoīs actus est eius: que iure regulatur. Iusticia autē dei essentia sua est: q̃ regula' oīm ē/ z nullo regulat. iij. fo. clxxxj. g
Iusticia triplex: scz equitatis: decentie diuine bonitatis: z iusticia que est retributio pro meritis. iij. fo. cxcvij. b.
Iusticia dei est rectitudo decentie diuine bonitatis. j. fo. cxcix. d. Anselmus.

La

Largi z magnifici ē/ in amore z delectatione dare. j. fo. lxxiij. a. Aristo. iiij. ethicoꝝ.

Le

Leprosi quidā effecti sunt ex multa cogitatione de lepra. iiij. fo. clxviij. d. Auicēna.

Li

Liber vite/ est noticia dei qua ꝑdestinauit ad vitā quos ꝑsciuit conformes fieri imagini filij sui. iij. fo. clviij. b. Augj.
Liber dicit omne illud qd ꝑterita quasi repsentādo ad noticiā z exemplar velut exemplū cōtinet: z noticiā informat ad veritatē/ z instruit ad ea que repsentat. iiij. fo. clviij. c.
Littera est nota z signū elemētī: elemētoꝝ autē cōpositio z articulatio nota z signū significate rei. j. fol. clix.
Liber vite/ est vis quedā diuina/ singulis q̃cunq̃z fecerint/ siue bona/ siue mala mira celeritate ad memoriā reuocās. j. fo. clix. d. Augj.
Liber vite ꝑscientia dei est. Ibidē. a. Augj.
Liber vite de his est que in seipsis habēt ꝓncipiū vite beate. iij. fo. clix.
In libro vite simplr nō scribunt nisi boni/ z finaliter boni. iiij. fo. clix. b.

Lo

Locus ab auctoritate minj certificat z minj facit fidē inter oēs locos. j. fo. vj. Boecij. ꝑspicacitati eīm humani ingenij q̃ fallibilis ē/ innitit. Unde a Tullio de risa fuit schola pythagore: q̃ de nullo q̃rebat rōnē aliā/ nisi q̃ ipse dixit. Ibidē. b.
Logos grece multa significat. Nā z verbū ē/ z rō/ z supputatio/ z causa vniuscuiusq̃z rei: p quā sūt singula q̃ subsistunt. q̃ vniuersa recte intelligimj in christo. iiij. fo. lxxxj. a. Hierj.
Loqui dei est filiū generare: quē dū semel genuit/ secūdo idipsum nō repetit. j. fo. lxxxij.
Loci ꝓrietates sunt continere/ saluare/ circūscribere/ terminare/ immobile esse in se: sed ab ipso z ad ipm fieri motū. j. fo. clxiij. b. Aristo. iiij. phyſ.
Locj ē duplex: scz locj vt vas: z locj vt locj. ibidē.
Locus angeloꝝ deus ē: intra quē currūt q̃cunq̃z mittunt. j. fo. clxiiij. b. Beda.
Locale vl circūscriptibile aliq̃d dī duobꝫ modis: scz vel qz dimēsionē capiēs lōgitudis/ altitudis z latitudinis distātiā facit in loco. vt corpj. Uel qz loco definit aut determnat: qm cū sit alicubi/ nō vbiq̃z inuenit. qd nō solū corpori/ sed oīm spiritui creato cōuenit. j. fo. clxvj. Mgr.
In loco dicit aliq̃d esse multiplr: scz per se/ p consequens/ z p accidēs. iij. et. iiij. fo. clxvj. d.
Locus est terminj circūstans definitiue/ vel circūscriptiue. j. fo. clxix. Dam.
Locj z locatū cōnaturalia sunt. iij. fo. clxxiiij. pbs.

Lu

Lucis natura nō ē in pondere/ numero/ z mēsura sic alioꝝ creatoꝝ. iij. fo. xix. a. Amb. i hexameron.
Lumē ē reflexio lucj z diffusio. ij. fo. 57. a. Auicē.
Lux z radij nō sūt corpora: sed lux ē forma/ siue q̃litas/ siue ꝓprietas luminosi corpis: q̃ de se emittit lumē p modū pyramidis i oīm qd ei opponit. Radius autē est imutatio recta ꝑpendiculariter egrediēs ab ipo in id qd opponit ei. iij. fo. clxxj. e.
Lumen intelligētie practicū ē z opatiuū: z opatur in animā sicut aia opat in naturā. ij. fol. clxxij. k.

Ma

a Materia cum efficiente z forma non coincidit in idem. vt dicit Aristo. ij. phyſicorum: z intelligit de materia ex qua/ non de materia circa quā. ij. fo. ij. b. z. j. fo. lxvij.
Materia diuinarū scripturarū sunt opa repationis: Aliarū vero scientiarū materia sunt opa cōditionis. iiij. fo. iij. Hugo de scto victo.
Malum est ꝑter volūtatem z intentionē/ z incausale z infecūdum z pigrū. Dionysij. z incidēs ex defectu boni. Augj. j. fo. x.
Mali deū nō videbunt/ nisi in forma hūana quā cōpunxerūt vt magj timēt. j. fo. xvj. Augj.
Materia appetit formā sicut turpe bonū/ z femina virū. ij. fol. lij. Aristo. j. phyſicoꝝ.
Per se mala sunt/ q̃ mor cuz notata sūt mala sunt. ꝓm Aristo. iij. ethicoꝝ. z q̃ non possunt bene fieri ꝓm Augg. iiij. fo. lij.
Materia ꝑma modum hz sine mō: z spēm sine specie: z ordinē sine ordine. ij. fo. lvj.
Malū ex speciei ꝑuatōe determinat: sicut z bonū ex spēi adeptiōe. iij. fo. lviij. Augj. lxxxiij. qōnū.
Malū pene defectj est. Nec eīm in corpore/ nec in aia malū est: h̄ est hz eē. iij. fo. lix. Dionysius.
Malū nō nisi ꝑuatio boni est. iiij. fo. co. Augj.
Malū nulla suba vel eētia ōz. j. fo. lx. glo.
Malum pene malum est in eo/ q̃ est contrarium nature bone. ibidem. d. Augj.
Malū est ꝑuatio prime forme boni in qua plantatum est bonū qd est a bono: z p quā bonū creatū cōuertitur ad bonū primū. iij. fo. lx. b.
Malū nō coalescit nisi in bono. ij. fo. lxj. Augj.
Malum non est nisi mixtum bonū. ibidem. Dionysius. limitatur. iiij. fo. co. d.
Malum nec principium est/ nec ab aliquo principio. ij. folio. lxj.
Malum vniuersaliter non est ꝑuatio boni in aliq̃ existentium. iij. fo. lxij. b.
Malum si vniuersaliter malum sit/ etiam seipsuz destruit. iij. fo. lxiij. Aristo. iij. ethicoꝝ.
Malum angeli dicit dionysius esse contra deiformem intellectum ꝓm corruptionem modi/ cōmensurationis et harmonie. Malum autem animе contra rationem rectam esse interū ꝓm corruptionem modi/ cōmensurationis/ z harmonie ad rectam rationem. Malum autem corporis turpitudo/ vel infirmitas/ vel defectj: Sicut econtrario bonū corporis terminatio partium est ad formam corporis. iiij. fo. lxij.
Malū in vniuersitate est ad decorē vniuersi: z vt eminentij cōmendent bona. ibidē. Augj.
Malum vna ratione cōmuni cōmunitare analogie dicitur de omnibus malis/ siue sit malum culpe/ siue maluz pene. Est eīm corruptio modi spēi z ordinis. j. fo. lxiij. c. Augj.
Malum si non esset/ non esset pena cōprimens et ordinans malum: quod est maximū bonū ordinis iusticie politice. iij. fo. lxiij.
Manicheorum heresis de vno principio bono/ et altero malo positio: z improbatio. iij. iiij. fo. lxvij. et. j. ij. iij. fo. sequēti.
Malum non substantiuatur nisi in bono: et non repugnat bono/ nisi virtute boni in quo est. iiij. fo. lxviij. Dionysius.
Magis est facere de impio pium/ q̃z creare celuz z terram. j. fo. cij. b. Augj. z. iiij. fo. co. e.
Malum in non ente fundatur. Nec enim aliquid existentium est: nec aliquid in existentibus. ij. folio. cxx. c.
Malum et non esse considerantur dupliciter. j. folio. cxxiij. f.
Mala exemplar in mente diuina non habent. j. folio. cxxxiij. Augj.
Mala non habent causam in se/ sed in suo opposito habitu. sicut dicit Aristote. q̃ rectum est iudex sui z obliqui. Recto enim z ipsum cognoscimj/ z obliquū. ij. fo. cxxxiij.
Malum bene ordinatum et suo loco positū/ eminentius cōmendat bona. iij. folio. cxl. Augustinus in enchiridion.
Mala deus bonus nunq̃z fieri permitteret/ nisi sciret que bona ex malis ordine sapientie eliceret iij. fo. cxix. Augj. z. j. fo. clj. c.
Malum culpe ordinatur iusta vindicta pene. iij. folio. clj.
Malus omnis ignorans est. iiij. folio. cliij. c. Aristote. iij. ethicorum.
Mali non videbunt essentiam diuinam/ nec in se/ nec in christo. iij. folio. clx. c. erunt tamen presentes noticie diuine. Augustinus. sicut rem hza presens est luci/ et lux non est presens reneb. c. Gregorius. Ibidem.
Manus est instrumentum intellectus practici. j. fo. clxxvj. b. Aristo. xij. de aialibus.
Mali faciunt contra voluntatem dei: sed in hoc ꝑimplerur volūtas dei. iiij. fo. clxxvij. d. Augj de ꝑdestinatiōe scrōꝝ.
Malum fit ex particularibus defectibus omnifariā. j. folio. cxcij. f. Dionysius. z non habet causam efficientem/ sed deficientem. Ibidem. Augj.
Matrimonium est coniunctio maris et femine legitima/ indiuiduam vite consuetudinem retinens. iij. folio. cxciij.
Malum duplex. scilicet per se/ quod mor nominatum est malum. Aristoteles. quod nunq̃z ꝑ bene fieri. Et malū in genere: quod potest bene z male fieri. iij. fo. cxciij. d.
Mala que ab iniquis fideles pie perferunt: ipsis vtiq̃z prosunt/ vel ad demenda peccata: vel ad exercendam proban dāq̃z virtutem siue iusticiam: vel ad demonstrandam huius vite miseriam. j. folio. cxcvij. Augj.
Malum fieri absolute nec bonū est/ nec vtile/ nec expediens ꝓm se z c. j. fo. cxcvij. b.

Me

Meritorū magis est credere qd latet q̃z qd apertum est. ij. fo. vij. d.
Medū ōz multiplr. j. fo. xiiij. z. iij. fo. xvij. b.
Medū in disciplinis duplex est. iiij. fo. xvij.
Mens a metiendo dicta est. ꝓm qd pythagoras dicit: q̃ sapiens hō p intellectū mensura est intelligibilium. j. fo. xx. b.
Memorantem oportet diuidere que ꝑ us vidit. iij. fo. xx. Aristo. z. j. fo. clix. d.
Memoria actj reflexus est in id qd ꝑ us p sensum acceptū est. Ibidem. Auicēna.
Memoria est presens acceptio de preteritis. Ibidem. Augustinus.

Memorie est nosse: intelligentie autē intelligere. iiij. fo. xx. Aug⁹.
In memoria/intelligentia/et volūtate est imago: nec plures potest habere potentias/nec paucio-res. j. fo. xxj. b.
Memoria thesaur⁹ est formarū sensibiliū. ibidē.
Memoria sensibilis nō habet nisi actū reflexiuū: quia recordatio est prius accepti. Memoria aūt q̄ mētis ē/actū paternū habet ex se formādi intel ligentiā: q̄ est act⁹ reductiōis in propyū. Ibidē.
Memoria/intelligētia z volūtas sunt vna mens vna vita/vna aīa. ij. fo. xxj. a. Bernā. z. iij. fo. codē et quare. ij. fo. xxij.
Memoria attribuit patri: intelligētia filio: z vo luntas spūsancto. ij. fo. xxij. a.
Memorie fortⁿ cōmēdat id qō cū dilectione vel abhominatione accipit. iij. fo. xxij. b. Tullius.
Mens ipsa est quasi parens: z noticia illi⁹ quasi proles ei⁹. Mens enī dū se cognoscit/noticiā sui gignit: z est sola parens sue noticie. Tertius est amor/qui de ipsa mente z noticia procedit: dum mens cognoscens se diligit se. Nec minor est pro les parente: dū tantā se nouit mens quanta est: Nec minor amor parēte z prole: dū tantū se diligit mens quantum se nouit/z quāta est. iiij. fol'. xxij. a. Aug⁹:
Mediū est in potentissima argumentatione in to ro primo/z postremū in toto medio. ij. fol'. xxiij. Aristo. j. prior.
Mediū rōnis diuidit in dubiū: qō est motus ra tionis interminate ad vtrāq; partē rōnis decli nans/z ad neutrā rationē habēs. Ambiguum/ qō ambas partes cōtradictionis amplectens ē per equales rōnes. Et opinionē/que motus ra tionis est in alterā partē per media probabilia: formidans tamē oppositū. pter mediū debilita rem. que si multis rationib⁹ probabilib⁹ iuuat/ fit fides: sed nō scientia: quia verū z essentiale me diū z puertibile nō habet. j. fo. xxiiij. Boecius.
Mensurata fm q̄ differūt: ita mensure formales z essentiales differunt mensuratis. iij. fo. xxxiij. Aristo. x. pme phic.
Mensure nō nisi due sunt fm rem: scz eternitas z tēpus. j. fo. xliij. Proclus.
Mensura carens principio z babēs finē esse non potest. iij. fo. xliij.
Mendacīū dicit idolū. iij. fo. l. b.
Melius dī duob⁹ modis: Et quo modo meliori meli⁹ fuisset mundū esse sine malo existētem in ipo rōnes q̄tuor sctōr. iij. fo. lxiiij
Melior est semp nat⁹ q̄ qui semp nascit: quia qui semp nascit/nōdū est natus: z nunq̄ natus est/ vel natus erit si semp nascit. Aliud enī est nasci: aliud natū esse. Ac p hoc nūq̄ filius est/si nunq̄ natus est. filius autē est quia natus/z semp fili⁹ semper igitur natus. iij. fol'. lxxij. b. Augustinus lxxxiij. questionū.
Mens de se gignit noticiam suam: z diligit eam tanq̄ placitā prolē. ij. fol'. lxxxiij. b. Augustin⁹ xv. de trinitate.
Mensura certificat quantitatē mensurati: z non econuerso. ij. fo. cxix. g.
Mensura eadē mensurat motus z quies. Ibidē. Aristo. v. phyſicor.
Mensura valoris in emptis z venditis/nūmus est. iiij. fo. codē. Aristo. ibidē.
Mediū intellectualis vtutis est ratio recta. ij. fo. cxxxvj. b. Aristo. ij. ethicor.
Mensura/numer⁹ et pondus/in q̄b⁹ deus omia disposuit/nulli sunt accidentalia. j. fo. cxlj.
Melius est quedā vilia nescire q̄z scire. iiij. fo. cl. b. Aristo. xj. metaph.
Memoria est duplex. j. fo. clix. d.
Melior est creatura q̄ peccare pōt/ q̄z que pecca re nō potest. iij. fo. cl xxvij. Aug⁹. et. iiij. fo. clxxxij. vbi limitatur.

Mi

Mystica sunt que p se z pmo deo cōueniunt: per aliud autē z secundario creaturis: vt essentia/vi ta/intellect⁹ z c. ij. fo. xij.
Mitti est cognosci per effectum q̄ ab alio sit. iiij. folio. lxxvij.
Mirum video: vnūquēq; trium pariter dicere se z alios: z vnū solum ibi esse verbum: nullatenus tamen ipsum verbū potest dici verbū trium/sed tm vnius eorum cuius est filius z imago. ij. fol'. lxxiij. a. Anselmus.
Misericordia virtus est alienas miserias faciens suas in subuētione miser⁹. ij. fo. cxxviij. b.
Misericordia liberans/est que in toto condonat.
Misericordia relaxans que in parte condonat z punit citra cōdignū. iiij. fo. cxl. c. Chrysо.
Miseretur deus fm gratiam que gratis datur: obdurat autē fm iudiciū quod meritis redditur iiij. fo. cxlij. Aug⁹.
Misericordia est respectu miserie. iiij. fo. cxcviij. Gregorius.
Misericordia z iusticia multipliciter dicuntur. j. fo. cxcix. c.
Misericordie gradus infimus est: misereri mise ricordia relaxante/z nō liberante. ij. folio. cxcix. Chrysostomus.

Mo

Monas monaden genuit z in se reflexit ardorē. j. fo. xiij. Trimegistus.
Modus/species z ordo in omnib⁹ rebus creatis inuenta sunt. iij. fo. xviij. a. Aug⁹ de natura boni.
Modus attribuit patri/in quo est principium to tius processionis personarum: Species filio/in quo est processus spūsanctī: Ordo spiritusan cto/in quo stat processio. Unitas autē substan tie in qua sunt hec tria/rēdet vnitati essentie di uine in trib⁹ psonis. iiij. fo. xix.
Motor primus nō potest esse motus ab aliquo: z mouens motū nec mouere/nec moueri habet nisi a motore primo. iij. fo. xxvj. Aristoteles. viij. physicorum.
Motus omnis ab immobili est. iiij. fo. xxxij. a.
Motor primus est indiuisibilis z impartibilis/ non habens magnitudinē penitus. Ibidē. Aristoteles. viij. physicor.
Motus primus est localis: z primus inter loca les motus/est motus celi: z ante illū nihil est qō mouea vel mobile sit. j. fo. xxxiij.
Moueri est aliter se habere q̄z prius. Ibidē.
Motus alterationis duplex est: Un⁹ q̄ est de po tentia ad actū/siue de ⁊rio in ⁊rium. Alⁿ quo q̄s de ocio siue habitu mutat ad actū. Ibidē.

Motus est actus mouentis/z actus mobilis. ij. fo. xxxiij. Aristo. iij. physicor.
Motus appropinquationis z elongationis non referunt ad deū nisi fm effectū. Ibidē. Ubi duo exēpla dionysij de vtute orationis.
Ad motū aliq̄d multipl'r refert. iij. fo. xxxiij. a.
Mot⁹ diuidit id qō mouet in partim esse a quo/ z partim esse ad quē. iij. fo. xxxvij. b.
Motus localis consequens est speciē z formam. iij. fol'. xl. a.
Moris eiusdē est fortiter contendere ad amicum z fortiter indignari inimico siue contrario. j. fol'. liiij. Aristoteles.
Motus nō fit nisi fiat nunciū ei qō mouet de eo qō mouendū est. ij. fo. liiij. Aristo. iij. de aīa.
Modi predicandi tres: scz quid/quis/ z quomo do. iij. fo. lxxxix. d.
Modi cōmunicatiōis esse plures nō sunt duob⁹: scz nature/z volūtatis. Nature modus est gene ratio: volūtatis aūt modus amor. iij. fo. cxiij.
Motus z mutatio non est nisi forma post formā/ vel vbi post vbi. ij. fol'. cxxj. Auerrois super. iij. physicorum.
In monade vi z potestate sunt numeri: in generi bus vero z formis actu z opere. iiij. fo. cxxiiij. b. Maximus.
Modus dicēdi sequit modū significādi: q̄z sicut intelligim⁹/ita significam⁹ z dicim⁹. j. fo. cxxxij.
Motus celi factiuus z mensuratiuus est esse om nium. j. fo. cxxxv. c. Aristo. viij. physicor.
Motis nobis mouent ea que in nobis sunt. j. fo. cliiij. a. Aristo. in topicis.
Motus localis quo quodlibet mouet ad locum suum/est a generante vel remouente prohibens. iij. fo. clv. b. Aristo. viij. physicor.
Motor sphere celestis nec finitus nec infinitus est: sed indiuisibilis z impartibilis/nullā habēs magnitudinē penitus. ij. fo. clxix. c. Aristoteles viij. physicor.
Motus omnis ē ab imobili primo. iiij. fo. clxix. b. Aristoteles.
Motus est exitus de potentia ad actū in tpe cōti nuo/nō subito. Ibidē. Auicēna. z. iij. fo. clxxij.
Motus localis est vbi post vbi: et alterationis forma post formā. Auerrois et Auicēna dicit: q̄ motus localis est vbi fluens: z motus alteratio nis est quale/siue forma fluens. iiij. fo. clxx. d.
Mobile determinate figure/z solide substantie z incorruptibilis nō mouetur in actu/nisi motore cōiuncto sibi. ij. fo. clxxv. b. Aristo.
Motus localis nō est nisi animalis sensibilē ani mam habentis. hoc enī solum participat motū z processiuū/si est perfectum: vel motū contractio nis z dilatationis/si est imperfectū: vt dicit Aui cenna. iiij. fo. clxxv. a. et sequēti.
Mortale prohibet directe/ veniale autē ⁊tū dis positio ad illud. j. fo. cxcij. f.
Modi verbor̄ sunt inclinationes animi/varios eius affect⁹ circa idem de quo sermo est demon strantes. ij. fo. cxcv. d. Priscian⁹.

Mu

Mundus iste sensibilis ab archetypo mundo ex iuit. iiij. fo. xiij. c. Plato.
Mutatio vel est de non subiecto ad subiectū/ vel de subiecto ad non subiectū. j. fo. xxxiij. c. Aristo teles. v. phyſicor.
Mutatio duplex est: ad esse scilicet/et in esse. j. fo. xxxiij. b. Damā.
Ea que sunt multa partib⁹/sunt vnuz toto: z que sunt multa accidentib⁹/sunt vnū subiecto: z que sunt multa numero aut virtutib⁹/sunt vnū spe cie: z que sunt multa specieb⁹/sunt vnū genere: z que sunt multa processib⁹/sunt vnū principio: z nihil est existentiū qō nō participet fm aliquid vnum. j. fo. xliij. a. Dionysi⁹.
Multitudo omnis reducitur ad vnū. j. fo. xliiij. a ij. arithmetice. z participat vno. ij. fo. codē. Pro clus. z. ij. fo. xcvij.
Mundus cosmos dicit grece/ quod latine sonat decor vel ornat⁹: eo q̄ a pulcherrimo exiuit ex emplari. iij. fo. liij. Plato in tymeo.
Mutabilitas essentie duplex: scz fm materiā/ siue fm id qō est: z originis. j. fo. lvij. d.
Mutatio accidētis ē mutatio de subiecto ad sub iectū. iiij. fo. lxxx. a. Aristo. v. phyſicor.
Multiplex genus numeri dicitur multipliciter. j. fo. cviij. Euclides.
Mutatio duplex: scz in totum esse/et in partem esse. iiij. fo. cxxj.
Multitudo attributorum non fundatur in mul tiplicitate rei/sed in multiplicitate modi signifi candi. iiij. fo. cxxij. c.
Mundū intelligibilem nuncupauit plato ipsam rationē sempiternā qua fecit deus mundū: quā qui esse negat/sequit vt dicat deū irrationabilit fecisse quod fecit: aut cū faceret/aut anteqūz face ret nesciisse quid faceret: si apud eū ratio faciendi nō erat. ij. fo. cxxiiij. b. Aug⁹.
Multitudo accidentiū reducit ad substantiā. iiij fo. cxxvij. d. Aristo. ix metaph.
Multitudo nominū siue attributor̄ diuinor̄/et fm phiam/z fm theologiā. puenit ex summa p fectione z eminētia substātie diuine. ij. fo. cxxxj. c.
Multa sunt possibilia/que tamē simul iuncta im possibilia sunt. ij. fo. cxxxvij. b.
Mutabilia deus scit immutabiliter. j. fol'. cxl. b. Dionysius.
Mutatio eor̄ que subiacent pscientie/non indu cit mutationem pscientie: que infallibilis z certa est. sicut mutatio illuminator̄ nō inducit muta tionē in sole illuminante. ij. fo. clx. b.
Multitudo organor̄ in corpore est. pter multi tudinē potentiarū in anima: que nō nisi organis operari possunt. j. fo. clxxv. a. Auerrois.
Mutat de⁹ sententiā/z nō cōsiliū. iiij. fo. clxxix. a Gregor⁹. quō intelligat. j. fo. cxc.

Na

Natura humana multipliciter ancilla est: scz tam fm corpus q̄z fm animā. iiij. fol'. vij. Aristoteles j. prime phie.
In natura intellectuali intellectus nūciat: volun tas autē impetū facit. ij. fo. viij. b.
Natura habilē facit ars potentē: vsus facilē. iiij. fo. viij. b. Victorin⁹.
Natura ad seruitutē condita/creatorē suū demō strauit. iiij. fo. xj. b. Hugo.
Natura est ex qua pullulat pullulans. j. fo. lxix. b. Aristo. v. metaphysice.

Natura diuina nec generans/nec genita est:nec spirans/nec spirata.iij.fo.lxx.b.
Quod nature est/scz potentia/vnū est in patre et filio:sed quod notionis siue ꝓprietatis est/est in patre z filio diuersum. Patri enim ꝓpꝛium ē vt generet:filio autem vt generetur.iij.fo.lxxij.
Natura viuentis z subsistentis patris est in filio generatione:z in spiritusancto nō generatōe/sed ꝓcessione.j.fo.lxxv.Hylarius.
Natura in diuinis dicitur duobus modis.ij.folio.xcvj.d.
Natura in creatis est ante personā/z ꝑsona ante ꝓprietatem.secus in diuinis.iiij.fo.cvij.
Nature inq̃ztū sunt/a deo sunt:inq̃ztū autē vitiose/ab eius qua facte sunt arte recedunt. Intātum autē recte vituperanť/inq̃ztū eorū vituperator artē qua facte sunt nature videt/z hoc in eis vituperat quod nō videt.ij.fo.cxxv.b. Augꝰ.iij. de lib.arbi.z.iiij.fo.cxxxiij.
Natura nō facit formā in materia/sz ex materia: z ideo transmutat materiā de forma ad formā. iij.fo.clxj.e.Auerrois.
Natura ꝓducit formā ex materia:ars vero ī natura.ij.fo.clxxvij.c.
Natura triplex ꝑm Augustinū.j.fo.clxxxvj.e.Et ibidē differentia eorū que sūt ꝑeter/supra z contra naturam.

Ne

Necessariū nullū potest cogitari aliqñ nō esse.iiij. fo.xxviij.a.Aristo.
Necessariū si est/hoc est eternū.j.fo.xxxvj.a.Aristo.vj.erbicoꝝ.z.iiij.fo.eo.
Nequaq̃ dubitare debes:rerū que ad nos pertinent bonarū causam nō esse nisi bonitatem deū: malarū vero ab immutabili bono deficientē boni mutabilis voluntatē/angeli primo/hominis postea.ij.fo.lix.a.Augꝰ in enchiridion.
Necessitas multiplex ꝑm omne genus cause.j.folio.lxxij.z qualis necessitas in deū cadat.ibidem
Negari nō potest quin ꝓpans sit vbi ꝑ ꝓpriā virtutē operať.iiij.fo.lxxvj.Damā.
Nec natura permittit/nec intellectus admittit:q̃ is qui ab alio est/sit ipse a quo est.j.fo.lxxxiij.a. Richardus z.ij.fol.xcij.a.z.iij.folio.xcix.z.iiij. folio.clx.a.
Nephas est dicere/vt subsit deus z subsit bonitati sue:tanq̃z illa bonitas nō suba sit/sed in illa sit tanq̃z in subiecto.iij.fo.lxxxvj.
Necesse esse sequiť ad impossibile nō esse.ij.folio. xcvj.Aristo.
Necessitas coactionis nō cadit in eum qui nec potēziozem/nec superiozem habet.iiij.fol.cxxiij.c. Augustinus.
Necessitas duplex:scilicz absoluta z consequens. j.folio.cxl.

Ni

Nihil est in scriptura diuina qd nō ad christū vel ad ecclesiā pꝛinear.iiij.fo.ij.glo.
Nihil desiderat aliud/nisi ꝑ id qd hz simile illi qd desiderat.ij.fo.xxij.z.ij.fo.lij.Boe.
Nihil qd ad nobilitatē pꝛinet inueniť in creaturis/ quod nō supeminenter z exemplariter inueniť in creatore.iiij.fo.xxvj.
Nihil creatorū esse omnimode purū z verū hz:sed solū primū habet esse purū z verū z omnino omnimode.iiij.fo.xxviij.
Nihil creatū hz esse possessū/sed mendicatū z mutuatū.ij.fo.xxxvj.b.
Nihil est in rꝛe constitutū/qd̄ totū vite sue spaciū possit complecti:sed crastinū quidē nondū appꝛehendit:hesternū vero iā perdidit. Quod ergo interminabilis vite plenitudinē totā pariter comp̄hendit z possidet:cui nec futuri aliquid absit/nec ꝓteriti fluxerit/id eternū iure perhibeť.iij.fol. xxxvj.Boecius.
Nihil secundozū accipit bonitatē que fluit a ꝓmo ꝑm illū modū simplicitatis quo in primo est.iiij. fo.xxxix.a.lib.causarū.
Nihil est existentiū nō participans vno.j.fo.xliij. a.Dionysius.
Nihil est magis eternū q̃z ipa veritas.ij.fo.xlviij. Augustinus.
Nihil hz aptitudinē ad bonū nisi ꝑ boni intentōez que est in ipo.ij.fo.lij.c.Dio.
Nihil intendiť vel remittiť per formā generis/sed ꝑ formā speciei.iiij.fo.lvj.c.
Nihil comparať nisi per id quod idē est in vtroq̃z iij.fo.lviij.d.
Nihil ꝑ aliquotas diuidiť ī infinitū:sed stat diuisio acceptis aliquotis per diuisionem.j.fo.lxiij. b.Aristoteles.
Nihil est ita sūme malū qd nihil habeat boni:z nihil est ita sūme malū quod non possit esse peius. iiij.fo.lxviij.
Nihil perfecte simile in creaturis inuenitur creatozi.iij.fo.lxix.
Nihil siue in deo/siue in creaturis generat seipm iiij.fo.eo.Augꝰ.
Nihil in diuinis/nec etiā in aliis supponibile est/ vel etiā substans actu/nisi hypostasis/vl' ꝑsona: z nihil ꝓprie agit siue actū hz/nisi particulare vel persona.iiij.fo.lxx.
Nihil diligiť nisi cognitū.iij.fo.lxxxv.Augꝰ.
Nihil est cōe tribus ꝑsonis/nisi essentiā vel suba sz significās:sicut hoc nomē ꝑsona. Properas aūt neutrū est.nec eim essentiā dicit:nec etiā subam significat.iiij.fo.xc.
Nihil interest ad esse ꝑsone/vtq̃ natura cōis eadē sit ratōe tm z nō re:vel eadem re z nō ratione.ij. fo.cx.Richardus.
Nihil prohibet idem ꝑm significationē esse in vno predicamento/z ꝑm suppositū in alio.ij.fo.cxiiij.
Nihil est sūmo spiritui dicere/q̃ cogitando intueri.ij.fo.cxxv.b.Ansel.
Nihil in seipo deficit/nisi qd factū est:z nihil ē qd vmbras z tenebras defecꝰ ñ pariať ꝑm naturā nisi qd ex nihilo nō est.j.fo.cxxvj.
Nihil in deo est per accidens:excepto q̃ pater hz filiū/z nō est filius:z pater z filiꝰ hnt spmsanctū z nō sūt spūssanctus.hem relative dicunť/z nō ꝑm substantiā.iij.fo.cxxviij.c.
Nihil est qd ita pꝛinear ad corpus sicut corporis sexus.ij.fo.clv.a.Augꝰ.
Nihil nisi qd nobilitatis ē in creatura/deo attribuendū est:z quod ignobilitatis est in creatura a deo remouendū est.ij.fo.clxj.
Nihil est in loco ꝓprie nisi quod sequiť leges loci: hoc est cōtinere z mensurare.j.fo.clxiij.b. Ansel

mus. In nullo itaq̃z loco vel tempore dicitur esse summa essētia: quia omnino a nullo alio cōtineť q̃z a seipsa. Ibidem.
Nihil vnū z idē ꝑm esse quo est ī vno/est in altero. ij.fo.clxiij.i.Auicenna.
Nihil creatū hz esse suū simul.iiij.fo.clxix.Boecꝰ.
Nihil adeo rationabile est/q̃z q̃ fiat qd̄ deus vult. iij.fo.clxxxviij.Augꝰ.
Nihil fit/siue bonū/siue malū qd omnipotens fieri nō velit.j.fo.cxc.a.Augꝰ.in enchiri.
Nihil in libero arbitrio cōstitutū superat volūtatem dei.etsi faciat cōtra voluntatē eius:tamen cōtra voluntatē eius que ipse est/nihil putandū est ita fieri/tanq̃z velit fieri z nō fiat:vl' nolit fieri z fiat.j.fo.cxcviij.a.Augꝰ.
Nihil hō facit de quo nō operetur deus qd̄ vult. Non eim vult deus vt peccet hō quilibet.si autē peccauerit/penitēti vult parcere vt viuat:in peccatis vero perseuerantē punire/vt iusticie potentiam cōtumax nō euadat.j.fo.cxcviij.a.Augꝰ.

No

Nolo vt offendaris in scripturis sanctis simplicitate z quasi vilitate vbꝝ:que vel vitio interpretū vel de industria sic ꝓlata sunt/vt rusticā concionē facilius instruerēt:z in vna eadēq̃z sententia aliter doctus/aliter sentiret indoctus.ij. fo.iij.Hieroꝰ.
Noticia dei duplex:scz positiuo intellectu/quo cognoscit quia est:z etiā quid est/z qualis z quantus. Et priuatiuo intellectu quid nō est/z qualis nō est/z quantus nō est.ij.fo.xv.b.
Non est possibile nobis suplucere diuinū radiuz/ nisi sacris velaminibꝫ circumuelatū.ij.fo.xvij.a. Dionysius.
Noticia existendi deū/omnibꝫ per naturā inserta est.iij.fo.xxv.a.Damā.
Nō existente significatione ex parte significati/nō perit rectitudo eiꝰ quod est signū qua rectū est/et qua exigitur vt quod significandū est significeť. iij.fo.xlvj.a.Anselmꝰ.
Non sermoni res/sed rei sermo subiectus est.iiij. fo.xlix.Hylarius.
Non esse nō est appetibile.iiij.fo.lij.Augꝰ.
Non corrūpiť qd existētiū/sed circa existēs modi/ cōmēsurātōis z harmonie.iij.fo.lv.b.Dionysiꝰ.
Non solū debemus gratias his quoꝝ opinionibus cōmunicauimus de veritate:sed etiam his qui superficialiter aliquid enunciauerunt de eaeo q̃ habitū nostrū ꝑinstruxerūt/z ad querendū ꝑexcitauerūt.iij.fo.lxiij.Aristo.
Non dicimꝰ trinitatē descendisse sup christū in columbe specie/sed solū spm̄sanctū:Nec trinitatez sonuisse sup filiū in voce/sed solū patrē: Nec trinitatē missā in carne vt carnē sibi vniret/sed solū filiū.iiij.fo.lxv.c.Augꝰ.iiij.de trinitate.
Non est credendū:q̃ hō diuina rōne ꝑditus putauerit se equalē deo in natura:sed aliqd altū petiť in participatione diuine ꝓprietatis:ad qd̄ (sicut dicit Ansel.)peuenisset si steristet.j.fo.lxvj.Augꝰ.
Nō est nobis audendū aliqd dicere/z maxime de ꝑsonis diuinis/ꝑter ea que in sacris eloquijs nobis sunt manifestata.ij.fo.lxxvij.Dionysiꝰ.
Non quia pater est spirat:nec quia filiꝰ est spirat. j.fo.lxxix.a.Anselmꝰ.
Noticia siue scientia dei causa est creaturarū.iiij. fo.lxxxiij.a.
Nomina in diuinis cōsideranť varie/ꝑm varios respectꝰ quos dicunt.j.fo.lxxxv.d.
Notio est ꝛceptus mētis ꝑ quē innotescit ꝑsona in esse ꝑsonali ꝓprio.j.fo.lxxxix.a.Boecꝰ.
Notiones significanť q̃ttuoz modis.iiij.fo.eo.e. Nō est necesse idē subiecto z accidētī inesse.iiij.fol. xc.c.Aristo.ij.elenchoꝝ.
Nō generať caro nisi in carne:nec neruus nisi in neruo:nec os nisi in osse.j.fo.xcj.Aristo.
Notio vna nō pōt ꝑdicari de alia ꝑ hoc verbū/est etiā si ꝓprietates sint in eadē ꝑsona.iiij.fo.xcij.
Nominū in diuinis diuersitas.ij.fo.cxiiij.e.et.j. fol.lxxviij.c.
Nomen significat substantiā cum qualitate.ij.folio.cxvij.c.
Non participatione magnitudinis deus magnꝰ est/sed seipso:quia ipse est sua magnitudo.j.fol. cxxvij.a.Augꝰ.
Nomina in diuinis quid significent:z quomodo accipienda.ij.fo.cxxviij.b.
Nominationes nostre sunt ꝑm cognitiones nostras:z sicut cognoscimus/ita nominamus.iiij. fol.cxxxj.
Non est verū esse/vbi est esse z nō esse. Preteritū z futurū inuenio in omni motu rerū:in veritate q̃ manet/ꝑteritū z futurū nō inuenio:sz solū ꝑns/ z hoc incozruptū.iiij.fo.cxxxiij.Augꝰ.
Non est quo se ingerat vanitas vbi totū repleuit charitas.iij.fo.clxvij.a.Bernū.

Nu

Nullus seipsum ignozare potest.iij.folio.xxij.b. Aristoteles.
Nunc temporis est quod adiacet ei qd̄ fertur:qd̄ vnū z idē est in tota latione:diuisum tn ꝑm motum ꝑm esse hic z ibi/siue ante z post.iij.col. fol. xxxv.a.Aristoteles.
Numerū diuisione cōtinui cognoscimꝰ.iij.fo.xlj. Aristo.z.iiij.fo.lxv.a.
Numerus diciť quasi nutus memeris/hoc est diuisionis. Ibidem.
Numerus est multitudo mensurata per vnum.j. fo.xliiij.a.Aristo.x.metaph.
Nulla bonitatū fluentū a ꝑma causa/participari potest a secundis in ea puritate z simplicitate q̃ est in prima causa.ij.fo.lv.
Numerꝰ est omni rei sp̄m ꝑbens:pondus omnē rem ad quietē z stabilitatē trahens:mēsura omni rei modū z quātitatē ꝑfigens.ij.fol.lv.a.Augꝰ. z quomodo sint tam in corporalibus q̃z spiritualibus.iiij.fo.lv.c.
Nullius boni sine cōmunione iocunda ē possessio iiij.fo.lxvj.c.Boecius.
Nulla diuersitas ꝑm rem est in prima simplicitate.ij.fol.lxxxvij.
Numerus est aceruus ex vnitatibus profusus.ij. fol.xcviij.a.Boecius.
Numerus numerās in diuinis/est ꝓprietas personalis per oppositionē relationis distinguens in esse ꝑsonali/z nō in esse simpliciter.j.fo.xcix.c. Numerus autem numeratus hoc numero/est pluralitas hypostasum/siue personarum.ij.col. folio eodem.

Numerat in diuinis hypostasis in esse personali incztum personale / z incommunicabile est. iij. folio. xcix. e.
Numerus ois monade participat. ij. folio. cix. Dionysius.
Nūmus est fideiussor future necessitatis. ij. folio cxviij. c. Aristo. v. ethicoꝝ.
Numerus electorū certus est: nec augeri/ nec minui potest. ij. fo. cxlij.
Nullū est misericordie meritū: ne gratia euacuet si nō gratis datur/ sed meritis reddit. iiij. folio. cxlij. Augᵒ.
Nullū meritū preuenit gratiā. j. fo. cxliij.
Nullus scriptus in libro vite deletur simpliciter: hoc em̄ mutationem induceret in prescientia dei. ij. fo. clx. b.
Nulla res pter deū totū esse suū simul habet. j. fo. clxij. b. Boecius.
Nullatenus prohibet vel cogit lege locorum vel temporū/ alicubi vel aliqn̄ esse vel nō esse/ quod nullo mō intra locū vel tempus claudit suū esse. sicut deus. ij. fo. clxiij. Anselmus.
Nullo sapiēte homine auctore fit homo deterior. tanta em̄ est ista culpa/ q̄ in sapientē hominem cadere nequit. j. fo. cxciij. Augᵒ. z. iij. fo. cxcv. a.
Nullus damnat aut punitur eternaliter p alio. ij. fo. xxij. i. Augᵒ.

Ob

Obdurat deus imperiendo malicia/ sed nō imperiendo gratiam: sicut qui nec digni sunt. quibꝫ em̄ nō impertit/ nec digni sunt/ nec merent: quin potius ne impertiat/ hoc digni sunt: hoc merentur. iiij. fo. cxlvij. c. Augustinus.
Obduratio est nolle misereri. ij. fo. cxlviij.
Obduratio est propositum non miserendi. ibidē. Augustinus.
Obduratio dicit triplr. iiij. fo. cxlviij. b.
Obediēria est qua quelibet cōplectimur iniuncta necessario implendat nisi obstiterit imperantis auctoritas. iij. fo. cxcij. b.

Oc

Ociosum est quod caret ratione iuste necessitatis z pie vtilitatis. iij. fo. x. b. Grego.
In oculo sunt tria repsentantia trinitatē. scz exterior per formā visibilē. Imago rei in oculo recepta sicut in speculo animato. Et intentio que est in anima videntis. Et hec tria vnū sunt. sunt em̄ visus formalis. j. fo. xx. Augᵒ.
Oculus minus adunatū habens visum/ solem non respicit in rota: sicut berodius habet adunatum. iij. fo. xxiij. a.

Om

Omne verū a quocumqꝫ dicat/ a spiritusancto ē. iij. fo. iiij. b. Amb.
Omnis humana scientia acquisita est: diuina autem p revelationē accepta. ij. fo. v. a.
Omnis scientia humana super experimentū fundatur. ibidem.
Omne quod est in aliquo: est fm potestatem eius cui inest/ z nō fm potestatē eiᵒ quod inest. iij. folᵒ. viij. c. Aristo. vj. ethi.
Omnis vrens volubiles habet cogitationes: vt dicit Augustinᵒ. z discursas disciplinas. fm Dionysium. ij. fo. xj.
Omne quod scitur/ comp̄hensione intellectus determinat. iij. fo. xij. a. Boe.
Omnia appetunt esse diuinum/ z propter illud agunt quicquid agunt. iiij. folio. xvij. c. Philosophus.
Omne creatū numerū habet principioꝝ ex quibꝫ constituit. iiij. fo. xviij. Boe.
Omnia deus in numeris disposuit. ibidem. Pythagoras.
Omnia que in deo sunt/ eminent his que sunt in creatis. Unde quod in creatis est vnū substātia vel subiecto/ in deo est vnum essentia vel natura j. folio. xxij.
Omne amat quod bonū est sibi. j. fo. xxiij. Socrates. Plato. Empedocles.
Omne operans per intellectū propriū/ z nō p habitum aliunde conceptum: operari non potest nisi formando ex se rationem operis et speciem. iiij. folio. xxvj.
Omne quod est z hoc est: ab alio habet quod est/ z ab alio q̄ hoc est. In deo autem idē est q̄ est/ z z q̄ hoc est. j. fo. xxx. a. Boe.
Omne quod mutatur: vel mutat in melius/ vel in peius/ vel in equale. iiij. fo. xxxij. a. Richardᵒ.
Omne quod mouetur diuisibile est. iiij. folᵒ. xxxij. lib. causarum.
Omne quod mouetur/ diuersū habet quod est/ z esse. j. fo. xxxiiij. b.
Omne corpus fm locū mutabile est: omnino autem immutabile esse/ proprium est essentie diuine. ij. fo. xxxiiij. Aristo.
Omnia in nihilū tenderent nisi ea manus omnipotentis contineret. iij. fo. xxxvj. Grego.
Omne quod seipō principiū motus est/ viuit: z vita est actus eius: vt probat Aristo. viij. physicorū. j. fo. xxxvij.
Omne quod cepit/ cepit ex tempore: quia cepit ex eo quod est aliquid tpis/ scz nunc. iiij. folᵒ. xlj. b. Richardus.
Omnis res ex suis essentialibus consistit. iij. folᵒ. xlix. b.
Omnis ars/ z omnis electio/ z omnis operatio z actus boni alicuiᵒ opatrix esse videt. j. fo. lij. a. Aristo. j. ethicoꝝ.
Omnes homines boni z mali indiscreta intentione ad bonum peruenire nituntur. iiij. folio. liij. a. Boecius.
Omne quod est in pluribus per vnā rationē in illis existens/ reducit in vnū primū quod ē causa omniū illorū. iiij. fo. liiij. a. Aristo. ij. metaphisice. z. iij. folᵒ. lxvij.
Omnatura constantiū terminus est z ratio magnitudinis z augmenti. ij. folio. lv. a. Aristoteles ij. de anima.
Omnia qualitercumqꝫ participantia bono/ precedit quod primo bonū est/ z quod nihil aliud ē q̄ bonū. j. folio. lviij. a. Proclus. z hec est bonitas pura. ibidem.
Omne antarkes simpliciter bono deterius est. ij. folᵒ. lviij. b. Proclus.
Omne quod iustū est/ bonū est: z quod iuste fit/ bene fit. iij. fo. lix. Augᵒ.
Omnia existentia z nō existentia participant bonum. ij. fo. lxij. a. Dionysius.

Omne quod est: ideo est/ quia vnum est. j. folio. lxv. Boecius.
Omnia qualitercumqꝫ participantia bono/ precedit q̄ primo bonū est: z q̄ nihil aliud est q̄ bonū. ij. fo. lxvij. a. Proclus.
Omnis paternitas z omnis filiatio/ ex qua z deoꝝ patres z deorum filij sunt/ siue in celo/ siue in terra/ est ex patriarchia z filiarchia omnibꝫ preposita. j. fo. lxix. b. Dionysius.
Omne conueniens deo/ est necessariū: z omne inconueniens impossibile. iij. fo. lxix. Anselmᵒ.
Omne quod fit/ aut fit a proposito/ aut a natura. iiij. fo. lxxj. Aristo. ij. physicoꝝ.
Omnis p̄dicandi modus est inherentis/ et vt ita dicat insistentis. ij. fo. lxxix. c. Boecius.
Omne relatiū est etiam aliud q̄ relatiū/ iij. folᵒ. lxxix. Boecius.
Omnia erant in primo vbo: deinde in materia: z postea tertio in ꝓpria natura distincta p creationem/ dispositionē z ornatū. iiij. fo. lxxxij. Glo.
Omne factū mutabile est: z omne mutabile in tēpore. j. fo. lxxxiiij. Damᵒ.
Omnia prima simplicissima seipsis differunt. ij. folio. xcj.
Omne q̄ est: ab alio habet q̄ est/ et ab alio q̄ hoc est. iij. fo. c. Boecius.
Omne q̄ generat: si perfecte z vniuoce generat/ ad speciem generat generantis z similitudinē in specie. iiij. fo. cxij. b.
Omnia quecunqꝫ creata sunt/ vnū sunt ab vnitate quā habent a patre. j. fo. cxiij. Augᵒ.
Omne quod generatur ab aliquo/ vniuoce procedit ab ipso in equali specie nature z virtutis. ij. folio. cxiij. c.
Omne q̄ est in aliquo: est in eo fm potestatē eius in quo est/ z non fm potestatem eius quod inest illi. j. fo. cxxij. e.
Omnia existentia/ z que quocunqꝫ modo ab esse sunt/ contenta sunt in vbo incomprehensibiliter et coniuncte z singulariter. iiij. folio. cxxiiij. Dionysius.
Omnis humana peruersitas est in hoc/ q̄ ponit finem vbi finis non est. sicut auarus in diuitijs: voluptuosus in voluptate: cuꝫ hec particularia bona sint/ per que manuduci deberet ad vnum summuꝫ bonum z vniuersale. iiij. folio. cxxvj. d. Augustinus.
Omne nomē datū a forma/ in diuinā p̄dicationē sumptū cadit a forma. iiij. fo. cxxviij. a.
Omniū negationes vere sunt in deo: affirmationes vere incōpacte. ij. fo. cxxx. a. Dionysiᵒ.
Omne quod est/ aut est ingenitum siue non genitum: vt pater z spiritussanctus. aut genitum: vt filius. aut factū: vt creatura. j. folᵒ. folio. cxxxj. a. Hieronymus.
Omne remuneratione dignū a deo/ oportet esse cū pseuerantia vsqꝫ in finē. j. fo. cxlvij. e.
Omnia que prouidentia fiunt: necesse est fm rectam rationem et optimam et deo decentissimā fieri/ et vt non est melius fieri. ij. folio. cxlix. Damascenus.
Omnis qui scit q̄ deus est: scit eum maius esse aliquid q̄ q̄ cogitari possit. ij. fo. clxj. Anselmᵒ.
Omnes transferentes se/ fm aliquā similitudinē se trāsferūt. j. fo. lxiij. b. Aristo. in topicis.
Omni motori naturali materia sui mobilis obedit ad nutum/ z mouetur per appetitum naturalem vel animalem ad formā quā concipit motor. iiij. fo. clxviij. d. Auicēna.
Omne cuius esse intra terminos eius est constitutum/ circumstatur z circūponit alijs in que esse suum nō extendit. ij. fo. clxix.
Omne quod accipit medium per motum: partim est in termino ad quem: qui est fluēs vbi de vno extremoꝝ in alterū. j. fo. lxxj. b.
Omne quod mouetur per spacium loci: prius in spacio accipit minus se vel equale sibi/ q̄ maius se. Ibidem.
Omne perspicuum densatum lucet. Auicēna. Et omne lucens actu regit/ et videri non permittit corpus q̄ post se est. iiij. fo. clxxiiij.
Omnia quidem potest deus: sed non facit nisi q̄ conuenit veritati eius et iusticie. iij. folᵒ. clxxvij. a. Augustinus.
Omnia quidem potest deus: z potuit deus cuncta simul facere: sed ratio prohibuit: id est rōnalis voluntas. Ibidē. idem.
Omnipotentia dei a duobus determinatur: scz fm q̄ est in potente: et fm q̄ est respectu possibilis. ij. fo. clxxviij. d.
Omnipotentia non est de donis pertinētibus ad spiritumsanctum: sed potius est proprietas naturalis consequens plenitudinez diuine nature in tribꝫ psonis. iiij. fo. clxxix. l.
Omnipotentia dei nec mensuratur actu siue limitatur: nec bono/ nec iusto/ nec voluntate/ nec ratione/ nec scientia: sed transcendit hec omnia. iiij. folio. clxxx. d.
Omne verum a veritate verum est. iiij. folio. cxcv. Augᵒ. lxxxiij. questionū.

Op

Opinio iuuata rationibꝫ fit fides. ij. fo. iij. Aristo. Et intelligit de fide physica. iiij. fo. xxiij.
Operata sunt in intellectu siue mēte diuina/ sicut opa artificis in artifice: id est manifestāt ipsum. j. fo. xiiij. Auicēna. Auerrois.
Operatio particulariū est. iiij. fo. xviij. Aristo.
Operationē essentialē necesse est egredi inseparabiliter. j. fo. xix. Damᵒ.
Opera trinitatis indiuisa sunt. j. fo. lxvj.
Oppositio contradictionis cuius maior sit q̄ relationis: tamē in diuinis nō facit distinctionem sicut oppositio relationis. j. fo. lxxj.
Operatio in deo duplex. iij. fo. lxxvj. c.
Opus quod operatur deus per seipsum/ est illuminare animas. iij. folio. cxlviij. b. Augustinus lxxxiij. questionū.
Opinio egypcioꝝ z chaldeoꝝ de fato. z impugnatio. iij. et. iiij. fo. cliij.
De operibꝫ dei est/ cōuertere ad se omne q̄ replet. iiij. fo. clxiij. Dionysiᵒ.
Oportet scire: q̄ a nobis ad beate deitatis nominationem non est translatum paternitatis et filiationis nomen: sed potius a deitate ad nos. j. folᵒ. clxxix. Damascenᵒ.
Optimi est optima adducere. ij. folᵒ. folio. clxxxij. Dionysius.

Ad operationem perfectam sapientis tria concur
runt: scz posse/scire ⁊ velle. iij. fo. clxxxviij. d

Or

Oratio maioris declarationis est ꝗ nomen. j. fo/
lio. xxxvij. Aristo.
Oratio fm mutationem rerum susceptibilis est
contrariorum veri ⁊ falsi. iiij. folio. xlvj. Aristo.
in predicamentis.
Ordo multiplex. j. fo. xcvj. a.
Ordo est parium disparium q̃ distribuens loca di/
spositio. j. fol. xcvj. a. Augustinꝰ. xiij. de ciuitate
dei. ⁊. iij. fo. cxl.
Ordo in diuinis est quo alter sit ex altero/nō quo
alter prior altero. Ibidē. b. Et hic ordo ōr natu
re/siue originis. ij. fo. eo. c.
Ordo in pſonis est sicut in ordiatis: in natura au
tem sicut in rōne ordinis. iij. fo. xcvj. e.
Ordo ps prātis est. j. fo. xcviij. d. Priscianus.
Ordo nature in fluxu personarum ab inuicem in
diuinis/causa est fluxꝰ creaturarū ab vno p̄mo
⁊ vniuersaliter agēre intellectu. iiij. fo. cix. c.
Organū verum fm naturam est/quod vere agit
et patitur ad naturalis indigentie suppletionē
iij. folio. clxxv. c
Ordo conditiōis nature ad salutem/antecedit or
dinē meriti vel demeriti ad retributionem. ij. fo/
lio. cxc. d.
Orationes indicatiue/optatiue/⁊ imperatiue alie
sunt ⁊ diuerse. ij. fo. cxcv. d.
Ad naturalem iustitie ordinē pertinet: vt aut pec
cata non fiant: aut impunita esse non valeant.
Quodlibet horum fit/naturalis ordo seruatur:
et si non ab anima/certe a deo. iiij. folio. cxcvij. c.
Augꝰ li. ij. ꝯra Faustum.

Pa

Passio est effectus illatioq̃ actionis. iiij. fo.
p vij. a. li. scr p̄ncipioꝝ.
Passio dispositio est imperfecti: actio aūt
perfecti. Ibidem
Passio fluit ex cēntia libꝰ subiecti: ⁊ ipm subiectū
fm seipm tota cā est passionis. j. fo. x.
Participare aliquid dicitur duobus modis: sci/
licet naturam cōmunem fm totam essentiam ac
cipere. sicut species genus. ⁊ nature proprietatē:
quod cōmune sic participatū a diuersis nec vniu
oce/nec equoce ōr de illis/sed p analogiam. sic
ut ens de suba ⁊ accidēte. ij. fo. xxxviij. b.
Participatio incōmutabilitatis deus p̄mo eter
nus est: secūdo angelus: tertio anima: ⁊ quarto
corpora celestia. ij. fo. xxxviij. b
Participatio duplex. ij. fo. lv.
Participatione speciei plures hoīes sunt vnus
homo. iij. fo. lxv. a. Porphyrius
Pater est p̄ncipium totius diuinitatis/quō intel
ligatur. j. fo. lxxj. Augꝰ
Partum mentis ponit quidam appetitus querē
di ⁊ inueniendi: ⁊ sic proles nascitur/que est men
tis notitia. iij. folio. lxxj. a. Augustinꝰ. iij. de tri.
Pater ⁊ filius preter vnionem essentialem qua
in essentia vniuntur/habent vnionē spīs sctī tri
bus de causis. iij. fo. lxxiij. Hylarius
Pater et filius non spirant spiritū sanctum in q̃
tum pater ⁊ filius: sed in q̃tum sunt vnus deus/
vnum spirandi principium. ij. folio. lxxv. f. et. ij.
folio. lxxix. Anselmꝰ
Pr̄ dat se: filiꝰ dat se: spūs scūs dat se. ij. fo. lxxvij. e
Pater/solus ita principium est q̃ nō de principio
est. iij. fo. eodem.
Pater/quia aliquid sui quod tamen virtute to/
tum est/habet in filio: filius autē nihil sui habet
in patre. Unde pater magis diligit filium q̃ dili
gatur ab ipso. j. folio. lxxix. a. Aristoteles. ix. ethi
corum ⁊ Aspasius.
Paternitas consideratur dupliciter: ⁊ vtrū quia
pater est/generat: vl' quia generat/pater est. ij. fo
lio. lxxix. c. ⁊ se.
Paternitas ⁊ pater in hoc differunt: quia pater
nitas dicit relationem vt conceptam: pater autē
autem vt exercitam. iij. fo. eodem.
Patrem esse idem est q̃d generare in diuinis: ⁊ re
non differūt/sed rōne tm: qz scz esse p̄rem/p̄nita
tem dicit vt ꝓprietatez: ⁊ generare dicit eandem
vt actum. Ibidem.
Pater in diuinis ōr multipliciter. j. fo. lxxx. b. Et
ratio impositionis nois. ⁊ quō dupl'r capiatur:
substātiue ⁊ adiectiue. ij. fo. eo. c. ⁊. j. fo. xc. b.
Pater personam dicit cum proprietate ⁊ persona
litate. iiij. folio. lxxx.
Pater dicens in verbo dicit omnia que sunt in ip
so. iij. fol'. lxxxij. b.
Pater gignendo filiū de se/gignit alium se: hoc est
aliū q̃ est hoc q̃d ipse. iij. fo. lxxxiij. b. Augꝰ.
Pater licet maior sit filio/non tamē filius minor
patre. ij. fo. lxxxiiij. b. Hylarius.
Passio est qua mouet' anima: vt ira/concupiscen
tia ⁊ amor ⁊ huiusmodi. Actus autez est q̃ elicit
de potentia. iiij. fo. lxxxv. Aspasiꝰ.
Pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus nō sunt nomina
significantia substantiam: sed nomina habitudi
nis/qua persone se habent ad inuicē fm existētie
modū. ij. fo. lxxxvj. b. Damā.
Pater principiū est nō de principio totius diui
nitatis: non tm filij/in quo est tota diuinitas:
nec tm spiritussancti/in quo est tota diuinitas:
sed etiā totius processionis/siue emanationis fi
lij a patre/⁊ spiritussancti a patre ⁊ filio ⁊c. ij. fo/
lio. lxxxviij. Augꝰ.
Pater nō sapit per filiū: nec est sapiens sapientia
genita. iiij. fo. cxv. b.
Pr̄ nouit oia in filio/est locario duplex. j. fo. cxvj.
Paterfamilias gubernās domūtnō attendit tm
q̃d singulis cōpetat/sed q̃d expediat vniuerse do
mui obseruāde. ij. fo. cxlix. Aristo. in economicis
Et ibidē de q̃ttuor virtutib q̃b domū regit.
Pr̄nitas ⁊ filiatio oīs/ex q̃ ⁊ deoꝝ p̄ces/⁊ deorū
filij in celo ⁊ in terra noīant: est ex p̄riarchia ⁊ fi/
liarchia sup oīa collocata. j. fo. clxxix. Dionysiꝰ.

Pla

Plato celesti facūdia pdit/būc solū deū. s. deoꝝ
maiestat̄ ī credibil' q̃dā ineffabili nimietate nō pos
sersermonis humani q̃uis oīoneyl' modice cōpbē
di: sed vix a sapiētib virtis/cum se vigore animi
q̃tum licuit a corpore mouerūt accipere intelle
ctū hmōi dei. ij. fo. xij. Apuleius de deo socratis
Plato p̄ſem itellectū creantē noiat filiū aūt mū
dū archetypū: eo q̃ a mūdissimo exēplari exiuit/
arte. s. creatoris. Matriculā autem vocauit ma
teriam. ij. fo. xiij.

Placitū idē est q̃d pascēs volūtas: q̃ū scz volūtas
se pascit in dulcedine voliti. iiij. fo. clxxxix. b

Ple

Plenitudinem eam diuinitatis que habitat ī deo
nemo conspexit: nemo mente aut oculis compre
hendit. iij. fo. xij. a. Ambrosius.

Pe

Perfectibile omne receptiuū est sue perfectionis/
quando fm esse perficitur. j. fo. xxj. b.
Per se nota nobis sunt/que in sunt nobis a natu
ra. iij. fo. xxv. a
Per se notum dicit' tribus modis. iiij. fo. xxv. c.
Perfectum est cui nihil deest ad esse ⁊ vitam. ij. fo/
xxxvij. Aristoteles.
Perpetuū est quod caret fine/⁊ caret principio/
sed nō motu. j. fol'. xlij.
Preteritū abijt in non esse: presens est: futurum
nondum est. iiij. colūna. folio eodem. Aristoteles
Boecius.
In peccato duo sunt: scilicet auersio ab incommu
tabili bono: et conuersio ad commutabile. j. fo/
lio. iiij. Augꝰ.
Peccatū in q̃tū peccatū/⁊ malū in q̃tuz malū in
nullū penitus cadit appetitū. Ibidē.
Peccatū in peccante est. iij. fo. lvij.
Pena inferni ordinando ⁊ infligendo est a deo et
a bonitate dei: instrumentaliter autem ab igne:
sed sicut in subiecto est in bona natura/⁊ dissolu
tio ipsius. ij. fo. lx.
Persona est rationalis creature indiuidua sub/
stantia. ij. folio. lxxx. Boecius. ex. j. folio. cij. b. et
iij. folio. ciij. ⁊. j. fo. xcij. Richardus
Perfectissimū est/q̃ hypostasis est ab hypostasi.
ij. fol'. lxxxj. b.
Persona est singulariter existens fm singularis
existentie modum: ⁊ essentia diuina cōis re/⁊ nō
susceptibilis distinctionis/vel diuisionis/vel ap
propriationis per esse quod dat personis. ij. fo/
lio. lxxxix. c.
Persone nō differunt nisi proprietatibus. ⁊ que
sunt relationes ⁊ proprietates nō sunt nisi in ra
tione. j. fo. xcj. e. Augꝰ.
Persone in omnibus idem sunt: preter q̃ in inge
neratione/ generatōe ⁊ processiōe. ibidez. Damā.
Persone diuine in omnibus idem sunt in quibꝰ
nō distinguit eas oppositiōis relatio. j. fo. xcvij.
Anselmus. Boeciꝰ.
Persona est ens ratum et perfectū. ij. fo. xcix.
Persone diuine nec sunt/nec esse possūt nisi tres.
In illis enim sufficientia perfectionis est/bonita
tis/virtutis ⁊ charitatis/delectatōis/iocundita
tis ⁊ amicicie. iiij. fo. xcix. b. ⁊. j. fo. se.
Persone in diuinis distinguūtur origine sola: In
angelis qualitate sola: que distinctio dicitur per
sonalis: In humanis origine ⁊ qualitate. j. folio
ciij. a. Richardus.
Persona in diuinis dicitur aliquando essentiali
ter: vt pater ē persona. ⁊c. Aliquando personali
ter: vt alia persona patris/alia filij. ⁊c. Aliquan
do notionaliter: vt pater in persona differt a pso
na filij. ij. fo. eo.
Persona dicitur quasi per se vnum ens. ibidem.
Isidorus.
Persona nō dicit' vniuoce de diuinis/angelis et
bominib. iiij. fo. ciij. d.
Persone diuine fm essentiā in seinuicē sunt ⁊ in
separabiles. Ibidē. Damā.
Persona tā dicit quē q̃ quid. Ibidē. Richardꝰ.
Persona est intellectualis nature incōmunicabil'
existentia. iij. fo. cv. a. Richardus.
Persona est existens p se solū fm quendā rōnalis
existentie modū. Ibidē. Idem.
Persona est hypostasis distincta incōmunicabili
ꝓprietate ad dignitatē pertinente. Ibidē.
Persona est eēntia: ⁊ eēntia est pſona: ⁊ re neutrū
differt a reliq̃: sed mō intelligēdi/et mō dicēdi/⁊
modo supponendi/⁊ modo attribuendi vtrūq̃z
differt a reliquo. j. fo. cvij. b.
Personarum pluralitas verissime est in deo. iiij.
folio. cix. c.
Personarū distinctiones septē modis notant' in
scriptura: scz significatione/suppositione per ad/
iunctū/consignificatione numeri pluralis/con/
notatione/modo loquendi/numero verborū/et
verboꝝ ordine. iiij. fo. cxvj. ib.
Peccatum est recessus ab eo quod est fm naturā/
in id quod est cōtra naturam. ij. fol'. cxx. c. Damā.
⁊ est corruptio modi/speciei/⁊ ordinis. fm Augu
stinū. ibidem.
Per se forme/cause per se sunt formarum in ma
teria. Plato: quas imagines vocauit: eo q̃ ad
imitationem illarum materie sunt impresse. iij.
folio. cxxxj.
Peccatores q̃tū ad ipos attinet/nō q̃d deus vo
luit fecerūt: q̃tū vero ad omipotentiā dei/nullo
mō id facere valuerunt: ꝫ quippe ipo q̃ cōtra vo
luntatē ei fecerūt/de ipis facta est volūtas dei.
iiij. fo. clxxvij. b. Augꝰ in enchiridion.
Permissio dicit' multiplr. ij. fo. cxcj.
Peruersementi ipa sua culpa fit pena. ij. fo. cxcvj.
a. Gregorius.
Peccatū q̃d p penitentiā citiꝰ nō delet/suo pōde
re ad aliud trahit. iij. fo. cxcvj. c. Grego.
Pertinet ad innocentis officium: nō solum nemi
ni malum inferre/sed etiam malū cohibere. iij. fo
lio. cxcvij. b. Augꝰ.
Peccatū nō est nisi cōtra iustitiā particularē: que
est cōgruentia legū. iiij. fo. cxcvij. d.
Peccatū est dictū/vel factū/vel concupitū contra
legem dei. ibidē. Augꝰ.
Peccatū tēporale quare deꝰ puniat pena eterna/
rōnes sanctorū. j. fo. cc. b.
Peccatū veniale in eo qui decedit in mortali/pu/
nit' in eternū. ij. fo. cc.

Pre

Presens de p̄terito memoria est: p̄sens de p̄senti
sensus siue sensibilis acceptio: presens de futuro
expectatio siue speratio. iij. fo. xxxv.
Predicationis cōmunitas triplex. iij. fo. lj. c.
Presens duplex est: scz impartibile et partibile.
Impartibile totū simul est. de q̃ dicit phs. iiij. phy
sicoꝝ: q̃ de tpe nō est accipe nisi nūc tpis. ⁊ hoc ē
sba tpis. Partibile est cuiꝰ vt dicit priscianꝰ/ps
preriit/ps in instanti est/⁊ ps futura. ⁊ hoc ē ac/
cidēs vbo q̃d agere ⁊ pati significat. iiij. fo. lxxij.
Predicata in diuinis substantialiter ad se dicun
tur. j. fo. lxxx. Augꝰ.
Predicamenta que sunt fm accidens/cum quis

in diuinam predicationem verterit/cuncta mutantur que predicari possunt.j.col'.folio.lxxxvj. Boecius.

Predicatum per inherentiā predicatur vt de subiecto: ⁊ omne tale compositū est: quo modo nihil predicatur in diuinis. Est tamē ibi p̄dicatio per idemptitatē.j.fo.lxxxvij.

Predicata de essentia/ predicantur de persona. ij.folio.xcij.

Predicamenta cetera a relatione cū quis in diuinā trāstulerit p̄dicationē/omnia mutanť ⁊ substantia p̄dicant.iij.fo.cx.b.Boecius.

Predicamenta oia aliquo modo trāsferunť in diuinā p̄dicationē.iij.fo.cxxvij.c.

Predicamentuz omne ab esse alicuius sumiť. Et de triplici esse: scz esse simplr/ esse in/ ⁊ esse ad.iiij. folio.cxxvij.

Prescientia dei eterna est/ ⁊ ab eterno deo conuenit.iiij.fo.cxxxvj.b.

Prescientia duplex: scz simplicis intelligentie/ q̄ ⁊ bonoꝝ ⁊ maloꝝ est. Et bñplaciti siue approbationis/ que bonoꝝ tm̄ est.ij.fo.cxxxvij.b.

Prescientia ⁊ scientia dei nunq̄ fallitur: nec falli potest: tamē id quod subiacet p̄scientie/ quando contingens est de se/ aliter se potest habere q̄ prescitum est.j.fo.cxxxviij.

Prescientia nullā rebus imponit necessitatez.ij. fol'.cxxxviij.b.

Predestinatus omnis ⁊ dilectus ⁊ electus est.j. folio.cxlj.

Predestinatio est beneficiorum dei prescientia. Jbidem.Magister.

Predestinatio est preordinatio alicuius ad gloriam. Jbidem.

Predestinatio est propositum miserendi. Jdidem Augustinus.

Predestinatio est p̄paratio gratie in p̄senti/ ⁊ gloriē in futuro. Jbidē.Magister.

Predestinationis effectus multi sunt: scz p̄paratio/electio/dilectio/vocatio/ iustificatio/ magnificatio.ij.fo.cxlj.

Jn p̄destinatione plura sunt. ⁊ est in genere scientie practice. Jbidē.b.

Predestinatio p̄scientia opatiua siue practica ē/ p̄ordinans ⁊ p̄parans gratiaz ⁊ gloriā ei q̄ bene vsurus est gratia.iij.fo.codē.

Jn p̄destinatione quattuor notanť: scz scire/ eligere/ velle facere/ ⁊ pficere.iij.fo.cxlj.

Predestinatio eterna est: sed respectū ponit ad tēporale: nō ad tpale fm q̄ est in actu/ sed ad tpale fm q̄ est in causa. Jbidē.

Jn p̄destinatione duo sunt: scz p̄sciētia ⁊ volūtas p̄parandi gratiā.iiij.fol'.codē.a.

Predestinatio est eiꝰ q̄ est in causa/ q̄ deus est: et in p̄uisione eiꝰ.j.fol'.cxliij.c.

Predestinati sunt non nisi electi ⁊ dilecti: in quibus deus preuidit bonum quod in eis diligeret. ij.folio eodem.

Predestinatio est angeloꝝ.iij.fo.cxliij.e.

Predestinatio iuuatur orationibus sanctorum. iiij.fol'.cxliij.b.Ambrosiꝰ.

Predestinationis in p̄destinante nulla causa est/ sed sola voluntas ⁊ dilectio dei ⁊c.j.fo.cxliij.

Predestinatus ex parte p̄destinati/ hoc est p̄ respectum ad predestinatū/ tres habet actus: scz gratie preparationē: gratie appositionē: ⁊ gratie collationē in futuro.j.fol'.cxliij.

Predestinatio multis fuit causa salutis.iij.folio. cxliij.a.Augꝰ.

Predestinatio principali significato dicit p̄paratio dei eternā ad salutem: ⁊ est principalior causa salutis inter omnes.iiij.fo.eodē.c. ⁊ necessaria causa salutis ⁊ respectu causantis/ ⁊ respectu causati.ij.fo.cxliij.d.

Presentialitate cognoscentis omnis res sibi presens est: p̄sentialitate autem cognoscibilis omnis res presens est per speciez influxam sibi ab exemplari ideali: quod est vt medū cognoscendi in cognitione diuina.iij.fo.clxiij.

Prescitum fuisse nō finitur in omne futurum: et prescitum fore non finitur ad omne preteritum. iiij.fo.clxxxvj.Anselmus.

Preceptū dicitur dupl'r: scz large ⁊ stricte. ⁊ quō differat a phibitione.iiij.fo.cxcj.c.

Preceptū est signū voluntatis diuine/ obligans ad actū de quo est.ij.fo.cxcij.a.

Preceptum triplex: scz pbationis/ executionis ⁊ discipline.iij.fo.eodē.b.

Precepto executionis nō potest deus precipere malum.iiij.fol'.cxciij.e. neq̄ cōtra ius naturale/ quod ipsemet/ vt dicit Basilius/ nature rationali inseruit/ et in naturali iudicatorio descripsit. j.folio.cxciij.

Prelatus publica pena punirinon debet.iij.col'. folio.cc.

Precepta affirmatiua obligant semper/ sed nō ad semper.j.fo.ccj.d.

Pi

Pietas est cultus dei q̄ pficit fide/ spe/ ⁊ charitate oratione ⁊ sacrificijs.iij.fo.iij.b.Augꝰ.

Pietas est beninolentia in parentes/ siue beneficio aliquo cōiunctos.iij.fo.ccj.Tullius.

Phi

Philosophia prima de deo est/ fm q̄ substat proprietatibus entis primi fm q̄ ens primum est. Theologia aūt de deo est fm q̄ substat attributis que ei p fidē attribuunť.ij.fo.v.b.

Philosophi summi inuisibilia dei cognouerūt ex creaturis arguētes.iij.fo.vj.b.Glo.

Philosophi tripartite diuiserunt philosophiam: in physicam/ logicam ⁊ ethicam: physicam p̄ter patrem: logicam p̄ter filiū: ethicam p̄ter spiritumsanctū.j.fo.xiij.Augꝰ.j.de trini.

Philosophi per propria ductu naturalis rationis ad cognitionē trinitatis personarū non peruenerunt. Jbidem.b.

Philosophi ductu rōnis per ratiocinationē deū cognouerūt.ij.fo.xvij.a.Glo.

Philosophi rationem ex sensibilibus accipiunt. j.fol'.cxlix.

A physico non queritur locus/ nisi propter motum qui ē ab ipso/ ⁊ ad ipsum.j.fo.clxij.b.Aristoteles.iiij.physicoꝝ.

Pri

Prima causa est super omne nomen/ ⁊ super omnem rationem: ⁊ nunq̄ sufficiunt lingue ad narrationem eius: propter excellentiam esse eius.j. fol'.iij.b.lib.de caulis.

Prima causa regit oēs/ preterq̄ q̄ cōmisceať cuzeis.ij.fo.xviij.li.causarum.

Prima rerum creatarū est esse: ⁊ nō est ante ipsuz creatū aliud. li.causarum. Esse ēm est effectꝰ primē cause in omnib̄ his que sūt.iij.fo.xxvj. ⁊.iiij. fo.xxviij. ⁊.iiij.fo.lxiiij. ⁊.j.fo.clxij.b.

Primū p̄ncipiū intelligēdi intellectus diuinꝰ est. iiij.fo.xxvij.a.Aristo.Auerrois.

Principia intelligendi ⁊ essendi sunt eadem.ij.fo. xxx.b.Aristo.j.physicoꝝ. ⁊.iiij.fo.xlv.b.

Primoꝝ nō pōt cē vera definitio.j.fol'.xxxvij.

Prius ⁊ posterius sūt in oī motu ab aliq̄ ⁊ post/ in magnitudine siue spacio.iij.fo.xl.a.Aristo.

Priuatio semp ponit aptitudinē ad habitū/ ⁊ semper relinquit subiectū.ij.fo.l.

Primū in nullo habet consortem/ nec comparem/ nec contrariū.ij.fo.l.a.

Priuatio p̄ut est altera pars contrarietatis/ multotiens imaginať ad maleficiū ab aliquo p̄tendente intellectū.iiij.fo.lij.b. ⁊.iiij.fo.lxiij.g.Aristo. j.physicoꝝ.

Priuatio duplex: perfecta scilicet/ ⁊ imperfecta. iij.fo.lxj.c.Aristo.

Priuationem nō imaginamur nisi per boni maleficium. ⁊ ideo etiam p̄uatio proprie p̄ncipium entis nō est: licet per potentiā in qua est/ p̄ncipium quoddam motus sit. Omnis enim motus maxime ad esse et formam/ maleficio p̄uationis pmixtus est.ij.fo.lxiij.d.

Primi p̄prietas p̄cipua est: q̄ est in eo idē esse/ ⁊ qō est.ij.fo.lxvj.a.Auicēna.Algazel.Boecius.

Primi necesse est q̄ sit proprius/ ⁊ non appropriatum.iiij.fo.lxix.

Principia minima sunt quātitate/ ⁊ maxima potestate.iij.fo.lxxvij.Aristo.iiij.metaph.

Principium est nomen significans essentiam. Et ideo pater est p̄ncipium: filius est p̄ncipium: spiritussanctus est principium: ⁊ hi tres vnum p̄ncipium.iij.fo.xcv.b.

Principium in diuinis dicit notionem qua procedit persona a persona/ et distinguitur in ordine nature.iiij.fo.xcv.b.

Principia cōmunicationis non nisi duo sunt: natura scz ⁊ volūtas.iiij.fo.xcix.b.

Prius fm ordinem nature est a quo non conuertitur consequentia.iij.fol'.cxiij.a. ⁊.iiij.fol'.eodem. Aristo.Richardus.

Primū ē diues i se/ ⁊ ī alijs.iiij.fo.cxxiij.e.li.cāꝝ.

Prima simplicissima nec definientia/ nec definitionem habent.j.fo.cxxxj.

Primū semp est in secundo/ sicut trigonū in tetragono: q̄ō essentialiter/ et p̄sentialr est in illo.ij.folio.clxj.c.Aristo.ij.de aia.

Primū mobile nō mouеť fm subaz in loco: sz mouetur fm formā. q̄ forme diuersificanť in vbi/ et nō in loco.ij.fo.clxij.a.Aristo.viij.physicoꝝ.

Principiū m'tiplicē notat relationē.ij.fo.clxxix.i

Jn p̄ncipijs nemo dubitat: sicut nec in ostio domus.ij.fo.cxciij.g.Aristo.

Po

Poeticꝰ modus infirmior est inter modos philosophie. ex fabulis est enim/ que ex miris componūtur. vt dicit philosophꝰ.j.metaph.iiij.fo.v.a.

Poete fm phiam multa mentiunť.j.fo.vj.b.Aristo.j.metaph. Et ibidē quō diuersimode poetice figmentis vtiť sacra scriptura ⁊ poesis phoꝝ.

Potentia omnis anime sensibilis ⁊ rationalis in potestate siue libertatis habet agere ⁊ non agere/ ⁊ agere hoc/ ⁊ ꝯriū huiꝰ.ij.fol'.ix.a.Auicēna.

Potentie in nobis ordinate sunt.iiij.fo.xj.Auicēna.vj.naturalium.

Pondus non est nisi corporꝝ p̄prie loquēdo: ⁊ est inclinatio ad motū rectuz. circulariter ēm mota nullius sunt pōderis.iij.fo.xviij.a.

Potentie distinguūtur per actus/ ⁊ actus p obiecta.iiij.fo.xx.

Potentie anime proprietas eius sunt/ ⁊ nō substātia ipsius.iiij.fo.xxj.c.

Potentia ad semper esse/ non potest inesse ei quod habet potentiā ad aliquādo nō esse.iiij. fo.xxviij. a.Aristo.j.celi ⁊ mūdi.

Possessio est prioris in posterioris sessio.ij.folio. xxxvj.Trimegistus.

Poete non libidine falsitatis/ sed vt tegmentis miroꝝ ⁊ prodigiorum multa cantantes persuadeant que vtilia sunt fm mores/ vl' vera fm philosophiā/ mentiunť.iij.fo.xlix.Aristo.

Poligoniū si inscribatur circulo: in infinitū multiplicatis angulis poligonij/ ad ēitatem circuli nō deuenient.iij.fo.lxviij.

Potentia generandi/ duplex locutio est: ex hoc q̄ gerūdiuum generandi/ potest sumi a verbo personali actiuo/ vel passiuo/ vel a verbo impersonali.ij.fo.lxxj. ⁊.iij.fo.cxj.c.

Cuius est potētia/ eius est actꝰ. Aristoteles. quō intelligitur. Jbidem.

Potentia oīs precedit actum: siue sit actiua/ siue passiua. dūmodo potentia ⁊ actus in eodem accipiantur.iiij.fo.lxxj.Aristo.ix.metaph.

Potentia patri: sapientia filio: ⁊ bonitas spūsancto attribuiť.iij.fo.lxxvij.

Potentia actiua non demonstratur p̄fecte/ nisi in vltimo ⁊ maximo in quo est virtus eius: ⁊ vltra q̄ō nihil potest. Sicut ⁊ potentia passiua nō demonstrať nisi in vltimo ⁊ minimo in q̄ est virtus passionis eius: ⁊ ex quo vt ex principio infertur omnis passibilitas eius.iiij.folio.xcix.Aristote. j.de celo ⁊ mūdo.

Potentia patri/ sapientia filio/ voluntas siue bonitas spūsancto attribuitur.ij.fo.cxij. ⁊ hoc duplici ratione.j.fo.cxiiij.

Potentia simpliciter/ ⁊ potentia faciendi hoc differunt.j.fo.cxiiij.d.

Potentia faciendi mala defectus potentie est. ibidem Ansel.de libe.arbitrio.

Potentie naturales/ et animales siue rationales quomodo differunt.iij. folio. cxxiij.c.Auicenna.

Policletus causa statue est per accidens: statuarius autem causa per se.ij.fol'.cxxiiij.b.Aristo.ij. physicorum.

Potentia hominis non se extendit ad preteritū: sed potentia dei equalis est in omni p̄terito/ p̄senti/ ⁊ futuro.ij.fo.cxliij.

Potentia actiua est p̄ncipium transmutatiōis in aliud fm q̄ aliud. Passiua vero est principium transmutatiōis ex alio fm q̄ aliud.iiij.fo.clxxvj. a.Aristo.v.p̄me phie.

Potentie dei cōditiones sunt: vniuersalitas/ immēsitas/ z perfectio in operet fm quā dicitur optime facere quicquid facit. iij. fo. lxxvij.

Posse peccare impotētie est maxime z peruerse. ij. fo. clxxviij. d.

Potentia dei inuariabilis z vna z eadem. j. folio clxxiij. d.

Potentie z factioni nō subjcitur nisi quod in potentia est/ z nō in actu. iij. fo. clxxxiij. Augustinus contra faustum.

Possibilitatis modi. iiij. fo. clxxxiij. z. se. z simpliciter possibile dicitur tripliciter. ij. fo. clxxxv.

Potestatis perfecte est id posse facere naturā facientis q̄d facit sermo dicētis. iij. fo. clxxxv. Hyla.

Potentia duplex: scilicet absoluta z dispositia. iiij. fo. clxxxv. c.

Pro

Propriū cognoscitur ex proprio / siue sit similitudo partis/ siue totius. j. fo. xviij. a.

Propter potentiā mali nihil malū est: quia potētia mali nihil ponit de actu siue forma mali. j. fo. lx. d. Aristo. ix. metaph.

Processio personarū ante processionē creaturarum: sicut causa ante effectū: z sicut eternus ante temporale: z sicut exemplar ante exemplatū. iiij fo. lxviij. z. iiij. fo. xij. a. Anselmus.

Propositū omne z omnis potentia propositi fit ad opposita: scz ad agere / z ad non agere. iiij. fo. lxxj. Auicenna.

Propria verba de tā excellēti re habere nō possumus: sed vt possumus balbutiendo potius q̄ loquēdo diuina resonam⁹. iiij. fo. lxxij. Gzego.

Processio spiritussancti duplex: eterna et temporalis. j. fo. lxxiij.

Procedens a deo manens in deo/ deus est. Ibidem Richardus.

Processio spūssancti p effectū immediatū in q̄ ipm ipm̄ sanctū necesse est esse/ processio inq̄ tpalis manifestatiua est processionis eterne. iij. fo. lxxvj. c.

Processio spūssancti dz dupl'r. iiij. fo. lxxvj.

Procedere tpaliter/ z mitti/ z dari sicidē sunt/ q̄ in eodem sunt z circa idem/ sed fm diuersas rationes. ij. fo. lxxviij. e.

Processio eterna z tpalis spūssancti vna z eadem est/ geminata p modum. Eterna eim̄ est emanatio spūssancti de patre z filio vt sit diuina psona: et nō est ad aliq̄d extrinsecū diuinitati. Tēporalis autē eiusdē emanationis significatio: z est ad extrinsecū diuinitati. j. fo. lxxviij. b.

Propriū i diuinis ē/ q̄d fm rectitudinē originis persone cōuenit. iij. fo. lxxxj.

Proprietas omnis est aliquid de aliquo. iiij. fol'. lxxxvij. a. Aristo.

Proprium causa innotescendi assignatur. ij. fol'. lxxxix. Aristo.

In rectitudine psonali duo sunt: vnū scz quo rectitudo ē: alterū q̄ ē relatio: q̄ licet nō sint duo fm rē/ sunt tm̄ duo fm modū significādi. ij. fo. xc.

Proprietas in psonis fm catholicā fidē z est psona/ z essentia diuina. iiij. fo. codē. c.

Proprium est duplex: scz appropriatum et approprians. Ibidem.

Proprietas est in psona. j. fo. xcj. e.

Proprietas essentia est z deus. iiij. fo. codē. c.

Proprietas per subiectum definitur. ij. fol'. xcij. a. Aristo. viij. metaph.

Proprietas se habet ad psonā sicut rotūditas ad circulū/ z similitudo ad nasum. iiij. fo. xcij.

Prosopon siue psona, rtie dictus ē homo laruatus. iij. fo. c. Boeci⁹. z cōponit a pro q̄d est ante/ z sopon facies: q̄si antefacies. Ibidē.

Propositio in diuinis proprie formari nō potest. ij. fol'. cxij.

Processio oīs q̄ est a deo: fm diuinas bonitates: in deo est vt participatio/ z nō vt participata. iij. fol'. cxxviij. d. Dionysi⁹.

Propriū est pnois pro rtio noīe poni/ z certas significare psonas. iiij. fo. eodē. a.

Professio cōsortij tollit singularis z solitarij intelligentiā. iij. fo. cxxix. e. Hylari⁹.

Prouidentia est ea q̄ ex deo ad existentia fit cura: als/ diligentia. iij. fo. cxlix. a. Damā.

Prouidētia est volūtas dei/ rter quā oīa q̄ sunt cōuenientē deductionē suscipiūt. Ibidē.

Prouidētia pars est prudētie. z diuidit in memoriam preteritorū/ intelligentiā psentiū/ z prudētiā futurorū. Ibidē. Tullius.

Prouidētia est rerū gerendarū forma simplex et immutabilis. iiij. fo. cxlix. b. Boeci⁹.

Prouidētia cuncta/ q̄ruis diuersa/ q̄ruis infinita cōplectitur. Nec actus fortunatusq̄ hominum indissolubili connexione causarū constringit. iiij. fol'. cl. Boecius.

Prouidētie diuine cuncta subiacent z bona z mala: bona sicut ad debitos fines deducenda: mala sicut ordinanda/ vel p iudicij penā/ vel p bonū q̄d elicit ex illis. j. fo. clj. d.

Prouidentia vtrūq̄ operatur in suo et in alieno. in suo/ bonum quod fecit: in alieno/ malū quod pmittit. Ibidē. Hugo.

Prouidentia causa est: z in triplici genere cause/ rter tria q̄ in ipsa sunt. iiij. fo. clj. b.

Prouidētia ad gerenda se habet vt causa primaria/ non vt causa proxima. j. fol'. clij. b. z in eis nō ponit nisi necessitatē ordinis/ z nō necessitatē absolutam. Ibidem.

Prouidentie operatio duplex: Naturalis/ que est per occultam dei administrationē: per quam dat lignis et herbis incrementum. Voluntaria/ que fit per angelorum opera z hominum. iiij. fol'. clij. Augustinus.

Prouidētia duplex. z si sit causa p se causans tm̄/ vel per aliud. Ibidem. b.

Prouidentie modi septē. j. fo. cliij.

Prouidentia diuina regna constituuntur humana. Que si propterea quisq̄ fato tribuit/ quia ipsam dei voluntatem fati nomine appellat: sententiam teneat/ linguam corrigat. ij. fo. folio. cliij. a. Augustinus.

Pronosticator qui pronosticatur a stellis secundis/ verior a dicit: eo q̄ ille pronosticatur a qualitatibus que rebus inherent: et ideo efficaciores sunt ad res transmutādas q̄ positio siderū: que p se rem nō tangit/ sed p aliud z p accidens. j. fo. cliij. Ptolemeus.

Propriū cum de essentialib⁹ fluat/ vt dicit Boecius: nō pōt alij cōuenire. ij. fo. clxiij. d.

Propter differētias pmiorū in bitudine/ dz dēia

manstionū esse in celo. liij. fo. clxvij. c.

Probatio vocis articulate duplex: scilz simpl'r/ et fm ordinē ad rei significationē. iij. fo. clxxviij.

Prohibitio triplex: scz executoria/ probatoria/ zistructoria. j. fo. cxcv. b.

In omnibus prohibitionibus executorijs volūtas in actu interiori manet non negata vel prohibita. sed actus exterior/ qui est circa rem prohibitam/ negatur z prohibetur. j. fo. cxcv. c. Prepositinus. z Guibel.

Pru

Prudētia ē amor/ ea q̄d adiuuat ab his a quibus ipedit sagacit eligēs. ij. fo. ix. Aug⁹.

Prudētia ē actiuū pncipiū cū rōne. iij. fol'. cxx. Aristo. vj. etbicorū. z. iij. fo. cxlix. a.

Pu

Punctus est substantia posita in continuo. j. fol'. xxx. a. Aristoteles.

Punctum est cuius pars non est. j. fo. xxxvij. Euclides in pmo z. ij. fo. lxxxviij. c.

Pulchritudo quidem dr propter traditam a deo omnibus existentibus iuxta rtietatem vniuscuiusq̄ pulchritudinem: z sicut vniuersorū consonantie z claritatis causa ad similitudinem luminis cum fulgore initens vniuersis/ pulchrificans fontani radij ipsius traditiōes. ij. fo. liij. a. Dionysius.

Pulchrum dicitur bonū sicut ipsum fm seipsum pulchrū/ cum seipso vniforme et semper existens pulchrum: z sicut oīs pulchri fontanā pulchritudinē excedēter in seipso phabēs. ibidē. Diony.

Pulchrum fm omnem causam cuncta desiderat: z non est aliquid existentium quod non participet pulchro z bono. Audebit z hoc dicere sermo: q̄ et non existens participat pulchro et bono. idem Ibidem.

Pulchrum est cui nihil deest ad perfectionem pertinentium: Turpe autem quod aliquo ad perfectionem pertinentiū est priuatū. iij. fo. liij.

Pulchritudo est quedam congruentia prium cum suauitate colorum. Ibidem. b. Aug⁹. siue cōmensuratio partiū elegās. iiij. fo. co. Aristo.

Pulchrum et bonū idem sunt fm supposita/ non autem idem fm nominis rationem: z per idem determinantur/ quia per finem: sed non per idē fm rationem. Ibidem.

Pulchrum in corporibus dr splendēs in visu: bonū aūt in vltimo fine pfectum. liij. fo. eo.

Qua

Q

Uartuor sunt sensus sacre scripture. Historia scilicet/ que res gestas loquitur. Allegoria/ in qua aliud ex alio intelligitur. Tropologia/ id est moralis locutio: z in qua de moribus ordinādis tractatur. Anagogia/ i qua de summis z celestib⁹ traditur/ per que ad superna ducimur. iij. folio. vj. a. Beda.

Quanto aliq̄d simplici⁹ est/ tanto multiplicius est in relatiōe. j. folio. lxxxviij. b. Auicēna. z. iiij. folio. cxxij. c.

Quātitas in creatis/ penes quā attenditur equalitas/ duplex est: scilicet magnitudinis et virtutis. iiij. fo. cx. b.

Qualitas in diuinis est essentia. ij. folio. cxiiij. e. Augustinus.

Quātū distat de⁹ z hō: tantū distāt volūtas dei z volūtas hois. iij. fo. cc. a. glo.

Que

Quedam rter nimiā suam pfectionem pfecto intellectu intelligibilia nō sunt: vt deus z substantie separate. j. fo. iij. b. Ptolemeus z Boeci⁹. Cū eim̄ ad diuina peuenimus/ pfectā inuenim⁹ irrationabilitatē. Dionysius. ibidē.

Quecūq̄ sunt in aliquo sicut in suscipiente z subiecto: sunt in eo fm possibilitatē suscipiētis/ z non susceptī. iij. fo. xij. b. Aristo. vj. etbicorū. z Boeci⁹

Quecūq̄ imaginaria visiōe videnť/ sub dimēsionibus q̄ritatis videnť. iiij. fo. xvj Auicēna.

Quecunq̄ vni z eidem sunt similia/ ipsa sunt similia. iij. folio. xx. c.

Que fidei sunt supra rationem sunt. j. folio. xxiiij. a. Dionysius.

Questio de deo an sit/ p cām termiari nō pr: quia nihil bz aā se. Si autē de creato q̄rat an sit/ q̄stio termiabil' est: qz bz aā se id q̄d ēcā eē. iij. fo. z8. b.

Quecūq̄ sunt in genere vno/ eorū est materia vna iiij. fo. xxx. d. pbus.

Quecūq̄ sunt in multis z p vnā rōnē existentia in illis/ reducūtur ad aliq̄d vnū q̄d est cā oīm illorum. j. fo. xlix. a. Aristo. ij. metaph.

Quecūq̄ differunt numero/ differūt materia. iij. fo. lv. Aristoteles.

Quecūq̄ bona sunt/ participatione per se boni bona sunt: z quecunq̄ sunt/ participatione per se essentie sunt: z quecūq̄ viuūt/ participatione per se vite viuunt. z sic de alijs participationibus et participantib⁹. ij. fo. cxxiij.

Que eēntiā significāt/ de plurib⁹ dicūtur singulariter z nō pluraliter. j. fo. cxxix. b. Boecius.

Quecūq̄ de deo pdicanť affirmatiue: magis ostēdūt q̄d nō est/ q̄ q̄d est. ij. fo. cxxx. a. Damā. In q̄b affirmatiuis duo ꝓsiderāda sunt. ibidem.

Que fiūt frequēter/ causantur z regūtur ab his que fiunt semper. et ea que fiūt raro/ vt casualia z fortuita z voluntaria z contingentia/ causantur et reguntur ab his que fiunt frequenter. ij. folio. clj. Aristo.

Que sunt in nobis/ sicut electiones nostre/ certus ordinem causarum effugiunt: eo q̄ possibilia sūt aliter esse. Unde Damascenus z Gzegorius nizenus dicunt prouidentiam non esse de his que sunt in nobis. j. fo. clvij. e.

Quedam vis est intelligenda diuina/ qua fiet vt cuiq̄ opera sua vel bona vel mala cuncta in memoriam reuocenť: z mentis intuitu mira celeritate cernanť/ vt accuset vel excuset scia ꝓscientiā: atq̄ ita sil' z oēs z singuli iudicenť. Que nimirū vis dīna libr nomē accepit. ij. fo. clviij. a. Aug⁹.

Quecūq̄ diuiduntur loco/ diuiduntur subiecto. iij. fo. clxviij. Aristo.

Qui

Qui dicit se vidisse deū: si cognouit quod vidit: nō ipsum vidit/ sz aliquid eorū que sunt sub ipso. iiij. fo. xj. Hieronym⁹. z. iij. fo. xvij. b.

Quietū oīno nō ē nisi cā pma. iij. fo. xxxvj.

Qui nō viuit/ nō loquit/ nō tenet falsus hō est: sz vera pictura z simulacrū. iij. fo. xlix. Aug⁹.

Quicquid mouetur/ mouebatur z mouebit. iiij. fo. lxxij. Aristo. vj. phycorū.

Qui occasionem damni dat/ occasionem damni dedisse videtur. iiij. fo. lxxvj.

Quis in diuinis querit personam: que proprietatem: quid vel quod essentiam siue naturam. iij. folio. xcviij. c.
Quicquid absolutum est in trinitate/de qualibet persona dicit sigillatim ⁊ in singulari/ et de oib simul in singulari. j. fo. xcix. Aug⁹.
Quis querit de essentia. iiij. fo. ciiij. d. Priscian⁹.
Quicquid deus potest/scit: sed non econuerso. scit enim mala: ⁊ nō pōt mala facere. iij. fo. cxiij. a.
Qui potest quod sibi nō prodest/nec sibi expedit: quanto magis potest illud/tanto magis peruersitas ⁊ aduersitas possunt in ipsum. j. fo. cxiiij. d. Anselm⁹. et. ij. fo. clxxviij.
Qui negat ideas esse in mente diuina vt formas exemplares ⁊ rationes operum: dicit deum irrationabiliter agere et facere omnia que facit. iiij. fo. cxxij. c. Aug⁹.
Quicquid forme cuiuspiam rei deficientis remanet: ex illa forma est que nescit deficere: motusq; ipsos rerū deficiētiū vel proficientiū excedere numerorum leges non sinit. ij. fo. cxxv. b. Augustinus. ij. de libero arbitrio.
Quicquid est in multis per vnā cōmunē intentionem/in illis est in vno primo quod est causa oīm a lor. ij. fo. cxxvj. a. Aristo.
Quicq̄d est in causa simplici q̄ in fine simplicitatis est/oportet q̄ sit idē ipsi cause. ij. fo. cxxxv. d.
Quicquid aliquo modo mouet: causas/ordines/formas ex diuine mentis stabilitate sortit. Nec in sua simplicitatis arte composita/multiplices gerendi modū statuit. qui modus cū in ipsa diuine intelligentie puritate conspicitur/prouidētia nominatur. Cum vero ad ea que mouet aut quedisponit refertur/fatum a veteribus dicitur. iiij. fo. cxlix. b. Boecius.
Quicq̄d casu fit/temere fit. iij. fo. cl. a. Augustin⁹ lxxxiij. questionū.
Quicq̄d pōt potentia inferior/pōt potētia superior eminētius ⁊ excellētiⁿ. iiij. fo. clxxv. Boeci⁹.

Quo

Quod certificat per informationem ⁊ vt natura/magis certificat q̄ id quod per modum artis. j. fol. xxiiij. a.
Quod cōtingit intelligi/ꝓtingit significari eo scz modo quo intelligitur. j. fo. xxv. b. ⁊. j. fo. cj. d.
Quod aliq̄n nō fuit/potest intelligi ⁊ cogitari nō esse sicut nō fuit. iiij. fo. xxviij. a. Anselmus.
Quod nō est ex hoc atq; hoc/sed tm̄ est hoc/ id vere est id q̄d est: ⁊ est pulcherrimū fortissimq; quā nulli initur. Quocirca hoc vere est vnū/in q̄ nullus numerus. iiij. fo. xxij. b. Boecius li. de trini.
Quod in vno est accidens/in alio non potest esse substātia p eundē modū q̄ est in vtrisq; j. fo. xxxij
Quod est/habere potest aliquid prēter ipsum quod est: esse vero nihil habet admixtum. j. fo. xxxiiij. b. Boecius.
Quod a versione incipit/versioni subiacet ⁊ mutationi. Ibidem. Dam̄.
Quorumcunq; mensura est tempis vt adequata eorundē est mensura euiternor. vt concōmitans ⁊ eorundē est mensura eternitatis supeminens ⁊ excellens. j fo. xxxvj. ⁊ ij. fo. xlvij.
Quod eodē modo se habet in rectitudine/sola mēte pceptibili re existētē in natura/⁊ nō existētē/immobile est in veritate. iij. fo. xlvj. a. Anselmus.
Quod per naturā impressum est/nūq; naturam deseruit nisi corrūpatur. j. fo. liij.
Quod in motu corrumpit duplex est: scz q̄ corruptioni subiicitur/ ⁊ quod in motu abiicitur. ij. fo. lxiij. Aristo. v. phyſicor.
Quodcunq; bor trium desit: scz q̄ aut non sit ex ex alio: aut nō sit substantialis emanatio: aut nō sit ad perfectā similitudinē speciei ⁊ forme ⁊ naturē fm oēm nature potestatē: tunc deficit a generatōis perfecta ratione. j. fo. lxx.
Quodlibet inconueniens de deo est impossibile. ij. fo. xcvj. Anselmus.
Quod in corporalibus est situs/in spiritalib⁹ est ordo. j. fo. cviij. ⁊. ij. fo. cxl. a.
Quod in creaturis cōmune est ratiōe/in diuinis est cōmune re. iij. fo. eo. Dam̄. ⁊. j. fo. cx. d.
Quod procedit a deo/deus est: cū nihil sit in deo per modum accidentis. iij. fo. cxiij.
Quod in creaturis predicat fm inesse/in deo p̄dicatur fm idem esse. j. fo. cxxviij.
Quod contingit esse/⁊ cōtingit non esse: si hoc cognoscitur per causas stantē/cognoscitur vt nō est iij. fo. cxxxiij. Aristo.
Quo posito ponitur aliud/⁊ quo remoto remouetur aliud/ est causa. iij. fo. cxxxvij. a. Aristo.
Quod cōtingit esse/cōtingit nō esse. iiij. fo. cxxxvij. a. Aristoteles.
Quod diuturnius est/ magis eligendum est. j fo. cxl v. Aristo. iij. top.
A quocunq; remouet natura aliqua/ab eodē remouetur vniuersum nature illius. j. fo. clxiij.
Quotiens cunq; vnū comparatur duobus/ q̄drimembris fit diuisio. ij. fo. clxxj. e.
Quod non homine est institutū/sed diuinitus p mulgatum: nō nisi a deo qui tradidit mutari potest. ij. fo. cxciij.

Ra

r Atio est virtus siue causa faciens currere causā in causatū. j. fo. lx. a. Jsaac. ⁊. iiij. fo. xvj. b. ⁊. iiij. fo. cv. a.
In ratione voluntas fit: in sensu autē desiderium ⁊ animⁿ. ij. fo. viij. b. Aristo. in topi. ⁊. iij. de aīa.
Ratione accipimus discursas disciplinas/p creaturas ⁊ scripturas dei noticiam accipientes. iiij. fo. xvj. b. Dionysiⁿ.
Ratio lumen virtus dicit/ que est ad cognoscendum deū. qua/vt dicit Augⁿ. de libero arbitrio nihil sublimiⁿ in aīa est. Ibidem.
Ratio dicitur mens/ dicitur potentia anime rationalis collativa/et dicitur illa que colligit ex phantasmate essentialiter similia vel dissimilia. j. fol. xvij. d.
Ratio dicit dupliciter: scz prout est actus ratiocinantis tm̄: ⁊ prout est actus rei de qua fit ratio. ij. fol. xcix. d.
Radius reflexⁿ in seip̄m elicit ignē: ⁊ in nato ꝓter hoc facit furēs incendiū ⁊ nigredinē: vt in ethiope ⁊c. ij. fo. cliij. b. lib. de specul.

Re

Religio est q̄ curā cerimoniāq; cuidā nature quā superiorē vocāt/affert. iiij. fo. iij. Tullius.
Reuelationis modi duo sunt: Unus quidē est p lumen generale nobis: quod relucet in per se notis. Alius ad supernūdāna contuendā/qō est in fidei articulis. ij. fo. v. b.
Rerū quedā sunt quibus tm̄ fruendū est: vt de trinitas. quedā quibus vtendū est: vt mundus ⁊ in eo contenta. quedam autē que fruuntur ⁊ vtuntur: vt homo ⁊ angelⁿ: que media dicunt/ quia ex vtilibus pertinguntur ad fruibilia. iiij. folio. x. b. Augⁿ.
In relatione duo sunt. Unū ex genere quod accidentis est. Aliud ex specie q̄ ad alterum est: quomodo nō dicit nisi existendi modū. ⁊ hoc mō recipitur in diuinā p̄dicationē. j. fo. xxx.
Res cādēs sub tpe in omnib⁹ suis dispositionib⁹/ seiuncta est a re cadente sub eternitate in omnib⁹ suis dispositionib⁹. ij. fo. xxxv. b.
Rectū est q̄ō recto applicato/vndiq; tangit rectū. j. fo. xlviij. d. Plato. ⁊. j. fo. cxcix. c.
Rectitudo licet numerē et multiplicē ex parte rector: ita q̄ alia est intellectus/ alia volūtatis/ et alia nature: tamen rectitudo ipsa prima/cui quodlibet rectorum applicatur/ manet indiuisa. j. fol. xlviij. d.
Rectitudo prima causa est omniū veritatum ⁊ rectitudinum: ⁊ nihil est causa illius. j. fol. xlix. a. Anselmus.
Rectū est iudex sui ⁊ obliqui formalit. iiij. fo. l. c.
Relatiua posita se ponūt: ⁊ perempta se perimūt: ⁊ fm eundē casum ad conuertentiā dicunt. ij. fo. lxj. ⁊. ij. fo. cxviij. intelligitur de relatiuis que fm esse ⁊ dici sunt relatiua. ij. fo. cxix. g.
Receptio ītellectus possibilis nō est receptio materie. ij. fo. lxix. c. Aristo.
Res nature/suppositū siue hypostasis ⁊ persona differunt. ij. fo. lxxx. ⁊ quō differēter sint in diuinis ⁊ humanis. iij. fo. eo.
Relatio fm rationē pcedit omne p̄dicamentū. iij. fo. lxxxviij. c.
Relationū varia genera. ij. fo. lxxxvij.
Relatio nulla multiplicat trinitatē: vt dicit Boecius: nisi in qua tria sunt: scz q̄ nihil addat super substantiā: q; si adderet/cōpositionē induceret. ⁊ q̄ de suo ītellectu ordinē nature ponat ⁊ causet. ⁊ q̄ distinctū det esse p̄sonale p oppositionē quā consignificat. ⁊ c. iij. fo. lxxxvij. c. Que relatio originis dicitur. iij. fo. eo.
Relationes siue ꝓprietates sunt innascibilitas/ paternitas/cōmunis spiratio actiua/filiatio/spiratio passiua. prime due sunt patris: tertia communis patri ⁊ filio: quarta propria filio: quinta spiritusancto. iiij. fo. lxxxviij. f.
Relatio duplex: ꝓpria scz ⁊ īpropria. Ibidē ⁊ se.
Relatio nihil addit ad eē relatiui. iiij. fo. xcviij. a. Boecius.
Res in diuinis sumitur dupliciter: scz essentialiter ⁊ p̄sonaliter. j. fo. ciij. Primo modo dicit Augustinus: q̄ res q̄ nos beatos faciūt/sunt tres res: scz pater ⁊ filiⁿ ⁊ spūssanctus. ij. fo. ciij.
Relatiū in diuinis multiplex est. ij. fo. cvij.
Relatiū idēptitatis/refert ⁊ suppositū ⁊ significatū sui antecedētis. j. fo. cxvij. c.
Relatio illi inest de quo relatiū in recto predicatur. iiij. fo. cxviij.
De relatiuis opiniones philosophor. Ibidem. e. ⁊ sequenti.

Relatio adueniens alicui/nec mutat/nec minuit aliquid. Ibidē. Boecius.
Relatio in substantijs est substantia: in accidentibus accidens. j. fo. cxix.
Relatiua quedā sunt fm esse ⁊ dici: ⁊ quedaz fm dici tm̄. Ibidē. f.
Rectissime creditur deum omnia de nihilo fecisse: vt ordinatissimo dei munere p̄mo capacitas formarum fieret/ac deinde oīa que formant. iij. fo. cxx. d. Augⁿ. de symbolo.
Res future nō sunt causa p̄sciētie dei fm esse: sunt tamē causa sine qua nō fm dici p nomē p̄scientie. iij. fo. cxxxvij. b. Mgr.
Reprobus dicit p̄scitum finaliter in culpa/ ⁊ p̄paratum ad gehennā: Electus autē dicit prescitus in gratia finali ab eterno sibi pparatā/ ⁊ habitur gloriā beatitudinis. j. fo. cxlvij. e.
Reprobus nō est electⁿ: nec fieri pōt. Ibidē.
Reprobatio est p̄scientia iniquitatis quorūdā: ⁊ p̄paratio dāmationis eorundē. ij. fol. cxlvij. a. Mgr.
Reprobatio est nolle misereri. Ibidē Augⁿ.
In reprobatione tria sunt: scz prescientia iniquitatis: futura iniquitas in eo qui reprobatur: et preparata dāmatio q̄ debet iniqs. iij. fo. eodē. b.
Reprobatio dicitur duplr: scz abiectio eterna: et subtractio gr̄e in tpe. iiij. fo. cxlvij. c.
Rector ⁊ moderator mentiū deus cū ex alta prouidentie specula respicit/ quid vnicuiq; cōueniat cognoscit: ⁊ q̄ō conuenire cognouit accomodat. iiij. fo. cl. b. Boecius.
Repleri aliquid dicit tripliciter. Uno modo sicut vas vino: secundo sicut corpus aīa: tertio sicut oīa repleta sunt deo. iij. fo. clxvij. a.
Reflexio omnis ad parem angulū/fit illi angulo qui est inter radiū incidentē/ ⁊ superficiez speculi cui incidit. ij. fo. clxxij. k.
Rectitudo ordinis iusticie prima sicut exemplar/ est rectitudo mentis diuine: ⁊ exemplarū ab illa est rectitudo iusticie scripta in mente angelica et humana: ⁊ vlterius exemplarū ab illa/ est rectitudo descripta in legibus ⁊ canone. iiij. col. folio clxxj. b. Augⁿ.
Recti sunt qui voluntatē suā cōformāt voluntati diuine. iiij. fo. cc. a. Amb.

Ru

Rudis concio p similitudines rerū facilⁿ inducit q̄ p apertos sermones. j. fo. vij. c.

Sa

s Anctitas est scientia scire faciens que ad deum iusta sunt. iiij. fo. iij. Aristo. in libro de laudabilib⁹ bonis.
Sacra scriptura fluuius est in quo agnⁿ pediratⁿ/ ⁊ elephas natat. iiij. fo. v. Grego.
Sapiens est qui obseruatione peccati agenda vel vitanda nouit. ⁊ intelligit de noticia fm electionem. Stultus autem qui vtrumq; simpliciter ignorat. iij. fo. xvj. Glo.
Sapientis est mouere vt non moueat infinite. iij. fol. xlij.
Saluator noster est sapientia dei. Sapientia vo est splendor eterne lucis. Splendor autem non semel nascitur ⁊ desinit: sed quotiens ortū fuerit lumē ex quo splendor oritur/ totiens etiā oritur splendor claritatis. iij. fo. lxxij. b. Origenes.

Sanctitas est ab omni inquinamẽto libera ⁊ perfecta mundicia.ij.fo.lxxxiiij.b.Dio.
Sacramentũ dei nec in solitudine/nec in diuersitate consistit.j.fo.xciiij.Hylari⁹.
Sapientis in vnoquoq negocio ex ratione finis est rationẽ reddere vniuscuiusq ordinati ad finẽ istũ/⁊ dispositõis.ij.fo.cxiiij.⁊.j.fo.cxcvj.
Sapientia dicit vniuoce de persona ⁊ essentia.ij.fol'.cxiiij.
Sapientia in diuis dr dupl'r:essential'r scz/⁊ ꝓsonaliter.ij.fo.cxvj.
Sanctos ⁊ reges/dños ⁊ deos vocant eloquia in singulis principaliores ornatus/per quos secundi illorũ distributis simplicitatẽ circa suꝗporũ differentias multiplicant:quorũ varietatem primi pulsiue ⁊ deiformiter ad vnitatẽ suꝗpsoꝝ congregant.iiij.fo.cxvij.e.Dio.
Satis significat deũ nulla necessitate/nulla vtilitatis siue indigentia:sed sola bonitate/siue volũtate fecisse quod factum est.iij.folio.cxxiij.c.Augustinus.
Sapientia diuina cognoscens seipsam/cognoscit oia.ij.fo.cxxxij.Dio.
Sapiẽtis est ordinare ⁊ nõ ordinari.j.fo.cxxxv.Aristoteles.
Sapientia est eternorũ:dispositio tẽporaliũ.ij.folio.cxl.a.Hugo.
Sapientia ⁊ prudentia dei dicimus oia ita eẽ disposita/vt nihil ociosũ sit apud deũ/nec bonum/nec malũ.Maliciã deus nõ fecit:eã tñ ab alijs inuentã cũ prohibere posset/nõ prohibuit:sz ea vtitur ad causas necessarias.j.fo.clj.d.Origenes.
Sapiens homo dominatur astris.iiij.folio.cliij.c.Ptolemeus.
Sapientissimi grecorũ dicunt electiones gestorũ siue gerendorũ esse in nobis: Prouentũ autem eorũ que eliguntur esse in fortuna.j.folio.clvj.a.Grego.nizenus.

Se

Sermo de moribus nõ hz sufficientẽ ꝓsuasionẽ: sed plus accipit amore/ vel coactione q̃ ꝓsuasiõe j.fo.vij.c.Aristo.ix.ethicoꝝ.
Sensus vertet in rationẽ/⁊ ratio in intellectum ⁊ intellectus in intelligentiã.iij.folio.viij.c.Augustinus.
Sensus accipit speciẽ in subiecta materia cõstituram. Imaginatio vero solã sine materia indicat figurã. Ratio autẽ hanc quoq transcendit:q̃ speciem ipam que singularib⁹ inest/vniuersali cõsideratõe ppendit. Intelligentia vero supergressa vniuersitatis ambitũ/ipam simplicẽ formã pura mentis acie intuet.iiij.fo.xvj.b.Boe.
Sensus interiores iudices sunt exteriorum.j.folio.xvij.Aug⁹.
Sermo ad hoc est: vt affect⁹ ⁊ passiones nostras nobis invicẽ pandam⁹.ij.fo.xxv. Plato.Basilius.⁊.ij.fo.cxcv.d.
Sẽpiternitas ⁊ eternitas differũt. Nũc cũ stans ⁊ ꝓmanẽs trinitatẽ facit:Nũc currẽs in tpe sempiternitatẽ.iiij.fo.xxxvij.c.Boe.
Separatio in diuinis non est. Separata eim ꝓprie sũt loco ⁊ subiecto distincta ⁊ diuisa.iij.fo.xciij.d. Nõ separata natura/intellectu diuidunt ⁊ separant.iij.fo.xciij.d.Boeci⁹.vel vt Damascen⁹ dicit/intelligentijs diuidunt.ibidẽ.
Sermo fm Platonẽ referẽdus est ad intellectũ: ⁊ fm Hylariũ ad rem.ij.fo.cviij.b.
Scõm q̃ pingit intelligi/sic contingit significari dictõe.j.folio.cxix.f.
Scõm q̃ motus in mouẽre est/oĩs actis est ĩ motu:⁊ omnis motus in actione firmat.ij.fo.cxix.g.lib.sex principiorũ.
Secundũ nõ est capax oĩm bonitatũ primi simul: ⁊ quõ resplendeat in diuitijs/dulcedie/pulchritudine.⁊c.per vmbram per se sufficientie.iij.folio.cxxvj.c.
Series fatalis actus fortunasq hoĩm indissolubili cõnexione causarum constringit.iij.fol'.clv. Boeci⁹.⁊ que fati serie trasgrediatur .ibidẽ.b.
Sexus duplex:scz diuisus siue distinctus/⁊ cõiũctus.j.fo.clxj.b.Aristo.

Spe

Species est qua quodlibet ponit in esse suo vltimo substãtiali.iij.fo.xiiij.a.pbs.
Species est totũ esse indiuiduorũ:⁊ post speciẽ nihil est nisi materia ⁊ indiuiduantia accidentia. iij.fo.xiiij.a.Boecius.
Species pdicamentorũ duplices sũt.j.fo.cxxvij.

Si

Signaculũ est sigillũ ꝓfundatũ.j.fo.ij.a.Grego.
Singulare potentia vniuersale est aliq̃n:quia sicut in vno/similr se hz in oib⁹. Vñ sequit:si anima petri est immortalis:g̃ aia oĩs homis.ij.fo. iij.Sic ⁊ pticularia theologie potẽtia vniuersalia sunt:vt ex ipis sicut ex vniuersalibus arguat.
Similitudines corporalũ iconie siue imagines sũt spiritalũ ⁊ simpliciũ.ij.fo.vj.
Sicut incomplexũ certificari nõ potest nisi definitione:ita cõplexũ nõ potest certificari nisi argumentatione.ij.fo.vj.a.Auicẽna.
Sicut in alijs scientijs est/q̃ non est disputare ad negantẽ principia/sed ad pncipia concedentẽ:ita in theologia ad eũ qui negat sacrã scripturã ꝓꝗ dicere/nõ est disputatio de fidei articulis.iij.folio.vj.b.
Sicut in via supiores potentie ab inferiorib⁹ accipiunt spẽs apphensionũ:ita econuerso in patria supiores refundũt in inferiores delectatões fruitionũ.iij.fo.viij.c.
Signa sunt duplicia:scz res hui⁹ mũdi in q̃bus deus sue significatõis sparsit iudicia. Et signa q̃ dicunt sacramenta veteris ⁊ noue legis.q̃ signa sũt gratie causantis in nobis fruitionẽ ei⁹ ĩ quo fruendũ est.iij.fo.ix.b.
Simile simili cognoscim⁹.j.fo.xv.aris.ij.de aĩa.
Simplicissimi cognoscibilis simplicissima erit potẽtia cognoscitiua:⁊ hoc ẽ qõ nec est cõpositũ/nec cõponibile. Min⁹ aũt simplic;nõ cõpositũ q̃dẽ/sz cõponibil'erit intellectus. Cõpositi aũt actu ⁊ cõponibil'/erit ratio. Cõpositi vo sub ꝓditõe materie cui cõponit/erit phantasia vel imaginatio. Cõpositi aũt immersi in materia cui componit/ erit sensus.ij.fo.xviij.
Sic mlta sũt attributa cãe pme:ita sũt mlta cõsequntia eẽ cãti/penes q̃ illa attributa accipi possũt ꝓter excellentiã ⁊ eminentiã:sicut ex magnitudine intelligit infinitus/ex speciositate pulcher/ ex tẽporalitate eternus.⁊ huiusmõi.ij.fo.xix.

Sicut ex patre filius/⁊ ex vtroq spũsctũs:ita ex intellectu voluntas/⁊ ex vtroq memoria.ij.fo. xxij.a.glo.Aug⁹.
Sicut in visione sensibili ⁊ imaginaria ad hoc q̃ diuine sint/necessaria est visio intellectual:sic in omni acceptione speculi vel enigmatis/vel cuiuscunq similitudinis necessaria ẽ credulitas fidei:ad hoc q̃ vera dei cognitio in ipsis accipiat.iij.fol'.xxiij.c.
Symbolica de deo locutio:vt q̃ petra/vel dormien vel lat⁹ dr ⁊c.ꝓportiones dissimiliũ similitudinũ exponẽda ẽ.ij.fo.xxv.Dionysi⁹.
Simplicitas multiplex:scz vnitatis puncti in genere quãtitatis:corporis homogenij:principiorum substantie:componentiũ qõcunq cõpositũ ⁊ intelligibiliũ.j.fo.xxx.a.
Simplicitas diuina nõ habet exẽplũ eo mõ quo diuina est.iij.fo.xxx.c.
Simplicitas essentie nõ obuiat distinctioni personarũ:sicut nec simplicitas persone obuiat distinctioni notionũ:⁊ ecõuerso.iij.fo.xxxj.c.Rich.
Sicut se hz nũc tpis ad oẽm locũ:ita se hz nũc eternitas ad oẽ tps.iij.fo.xxxiij.Ansel.i monologiõ
Sicut vnũ seculũ dei qõ ẽ eternitas/cõtinet multa secula que sunt spacia durationis singulorꝝ:⁊ ideo dr seculũ seculorꝝ:ita vna eternitas ⁊ simplex/ q̃ simpl'r est eternitas/continet multas eternitates q̃ p participationẽ dicunt:q̃ nihil aliud sunt q̃ duratio singulorꝝ finẽ ñ bñs.iiij.fo.37.Damã.
Sicut vnũ nunc tpis simplex est/⁊ simpl'r cõtinet oẽm locũ ⁊ oia q̃ in loco sunt/nulli eorꝝ deficiens: ita vnũ nũc eternitatis cõtinet omne tẽpus ⁊ oia q̃ in tpe sunt/nulli eorꝝ deficiens. Ibidẽ. Anselmus.⁊.iij.fo.clxxxiij.a.
Sicut se res habet ad esse/sic se habet ad verũ.iij. fo.xlv.et.ij.fo.cxxvj.
Sicut color est in corpore/sic veritas est in veris. ij.fo.xlvij.a.Anselm⁹.
Sicut ẽ vnũ tps oĩm tpaliũ:ita vna veritas oĩm verorꝝ.iij.fo.xlvij.Anselm⁹.
Sicut in pluribꝫ coloratis vna lux ẽ q̃ diffundit: q̃ est coloris hypostasis: vt dicit Aristo.sed sunt multi modi diffusionis:nõ a luce/sed diuersa dispositione suꝗficiẽtꝝ in q̃bus diffundit causari:ita vnũ lumen est veritatis ꝓmein q̃ sicut hypostasi radicat oẽ verũ:sz diffusio ipsi⁹ in his q̃ vera sũt multiplex ẽ/ variata fm varietatẽ ꝓncipiorꝝ esse vniuscuiusq.iiij.fo.xlvij.c.
Sicut bonũ ꝓmũ causa est oĩs boni exemplar/efficiens ⁊ finalis:ita verũ ꝓmũ siue veritas causa est omnis veri ⁊ efficiens ⁊ formalis ⁊ finalis.j. fol'.xlix.b.
Similitudo causa decepti onis est: dissimilitudo autẽ causa falsitatis.iij.fo.xlix.a.
Sicut ens/vnũ ⁊ verum eo q̃ ꝓme intentiones sunt: nec vno genere/nec vna differẽtia dicte de entib⁹ omnib⁹/necesse est multipl'r dici:ita bonũ cũ de primis intentionib⁹ sit:nec vno genere/nec vna differentia dictũ de omnib⁹/necesse est multipliciter dici.ij.fo.lj.b.
Sicut nõ cõtingit intelligi imaginẽ sine eo cuius est imago/⁊ exẽplũ sine exẽplari:ita non cõtingit intelligi bonum non intellecta prima bonitate. iij.fol'.lviij.b.
Sicut oĩs pena determinata p habitum naturẽ/ formã illi⁹ habit⁹ diffundit in opus: Ita bonuꝫ q̃ est ꝓria forma diffundentis esse ⁊ naturas/ formã sui facit in diffusis ⁊ naturis.iiij.fo.lviij.c.
Sicut opposita iuxta se posita magis elucescunt: ita malũ iuxta bonũ positũ facit magis videri cõmẽdabile/apparẽte turpitudine mali.ij.fo.lxiij.
Sicut melodia ornat antitheris/hoc est cõtra positionib⁹ silentij ⁊ tonis:ita mundi diuersitas ornatur cõtrapositionib⁹ boni ⁊ mali.iij.fol'.lxiij. Augustinus.
Si simpliciter opponitur ad simpl'r/⁊ magis ad magis/et maximũ ad maximũ:in oĩb⁹ vera est/ sed nõ eodẽ modo.iiij.fo.lxviij.f.
Similitudo est rerũ differentiũ eadem qualitas. ij.fo.lxxxvij.⁊.j.fo.cxxx.a.Boecius.
Sicut est in mente/noticia ⁊ amor:ita est in processu diuinarũ personarũ.iij.fol'.lxxxviij.Aug⁹. xv.de trinitate.
Sicut in patre ⁊ filio credere duos deos impius est:ita patrẽ ⁊ filiũ singularẽ deũ pdicare sacrilegium est. Nihil in his nouũ:nihil in his diuersũ: nihil alienũ:nihil separabile.j.fo.xciij.Hylari⁹.
Singulare per accidẽtia incõmunicabile efficit. j.fo.xciij.b.Algazel.
Sicut van⁹ est intellect⁹ q̃ ad rẽ referri nõ põt:eo q̃ intellectus est similitudo rei:ita nutus aĩe vanus est q̃ ad nihil rei innuit.iij.fo.xciij.
Simplicia ꝓma seipsis differũt.j.fo.xcv.
Sicut radius siue splendor est ex luce:ita filij⁹ ẽ ex patre.⁊ sicut calor ex luce ⁊ radio:ita spũsanct⁹ ab vtroq.iij.fo.ciij.
Sicut ꝓprie verbũ dei sapiẽa dicit:cum tamẽ et pater ⁊ filius ⁊ spũsanct⁹ sint vna sapientia: sic charitas ꝓprie spũsanct⁹ dicit:cũ tñ pater ⁊ filius ⁊ spũsanct⁹ sint vna charitas.iiij.fo.criij.b Aug⁹.xv.de trinitate.
Simplicitas summa non repugnat multitudini relationũ.iiij.fo.cxxij.c.
Sicut ignis est calefacere:ita summi boni est,pducere bona ⁊ saluare.ij.fo.cxxiij.b.
Situ ⁊ passionẽ in deo requiri non oportet. Item cetera pdicamẽta a substãtia/quantitate ⁊ qualitate/quenecin deo/nec in creatura aliq̃d pdicant:in diuinã pdicationẽ nõ transferunt.ij.fo. cxxvij.Boeci⁹.⁊ intelligẽtia isti⁹ dicti.iij.fo.eo.c.
Sicut ab eo qõ est sapere dr sapia:ita ab eo qõ est esse dr essentia.iiij.fo.cxxix.Aug⁹.
Symbolicoꝝ translatio in diuinaꝫ pdicationẽ fit p dissimiles similitudines.j.fo.cxxx.a.Dionysi⁹
Si nulla essent futura/nulla esset pscientia:esset tñ in deo scientia.ij.fo.cxxxij.a.
Si q̃ nõdũ vocati sunt/p illis vt vocent oremus: fortasse eĩ ita pdestinati sunt vt nostris oronib⁹ concedant.iiij.fo.cxlij.b.Aug⁹.
Sicut deus nec suadet/nec facit maliciã in mal': ita non cõpellit ad virtutẽ in bonis.ij.fo.cxliij.d Damascenus.
Simpliciter sequit ad simpliciter.iiij.fo.cxlv.f.
Sicut ceco posito in sole presens est lux/⁊ ipse absens est ab ea:ita omis iniquus cecus corde/absens est a sapientia/⁊ sapientia ꝓsens illi.iij.fol'. cxlvij.b.Aug⁹.
Sicut necesse est deũ poni mũdi factorem:ita ne-

cesse est poni mundi gubernatorem ꝓ prouidē-
tiam.j.fo.cxlix.
Signū in astronomia ꝓ stoycos capitur quiq̃
modis.iij.fo.clvj.c.
Signorum zodiaci nomina pastores inuenerūt.
iiij.fo.eo. Ptolemeus.
Siue celestia/siue terrestria opera quis gesserit:
per hoc quasi litteris annotat⁹ apud dei memo
riam eternaliter est affixus.iij.fo.clix.glo.
Siue ꝓ virtutē/siue ꝓ bonitatē/siue ꝓ tēp⁹
siue ꝓ locū deficiat a perfectōe:nunq̃ erit de⁹.
iiij.fo.clx.a.Damm.
Sicut eternitatē dei nō equat tempus/nec immē
sitatē locus/nec sapientiā sensus siue intellectus
nec bonitatē virtus:sic nec potentiam opus.ex
cedit enim in infinitum potentia opus.iiij.folio
clxxx.d.z sc. Hugo.
Signū est quod preter speciem quā sensibus inge
rit/aliud facit in noticiā venire.j.fo.cxcj. Aug⁹.
j.de doctrina christiana.
Silentio peccat/qui verbū salutis quod prodesse
multis poterit/indiscreto z damnabili silentio li
gat.ij.fo.cxcv. Bern.
Sicut nō est beneficentie dei vt bonū maius di
mittat:ita nō est innocentie/parcendo sinere fie
ri malum minus ne in grauius incidatur malū
ij.folio.cxcvij.a. Augustinus.xvj. de ciuita. dei.

Sci

Scientia sacrarū litterarū omnes excellit alias.
j.folio.ij.a.
Scientie in duobꝫ differunt:scz subiecti mirabi
litate z bonorabilitate:z demonstratōis certitu
dine,ibidē.Aristo.j.de aia.
Scientia theologie innotescit in omnibꝫ. In effe-
ctibus quidē nature per vestigiū z imaginem:in
operibus autē reparationis per similitudinem
gratie:in actibus autē glorificatōis siue beatifi-
catōis p consūmatōez glorie,ibidē.
Scibilia alia vel equalia sunt/vel inferiora cor-
de humano:Sola autē theologia est que cor ele-
uat:z eleuatū purificat/z in eterna fūdat imor-
talitate,ibidē.z.ij.
Scientia est habitus stans z immobilis ex intel-
lectualibus acceptus z factus/z nō ex sensibili-
bus vel imaginabilibꝫ:eo q̃ illa ab appendicijs
materie separata nō sunt.ij.fo.ij.b.
Scibile illud quod oēs homines natura scire de
siderant/intellectus diuin⁹ est.ibidē. Auerrois.
Scientia illa maxime sapientia est/cuius finis in
rus est z sciendi gratia. Aristo.j.metaph.,qual'
est theologia,iij.fo.eo.
In nullo scibili quiescit animus/nisi deducat illō
ad scibile primū.ibidē.
Scire deum possumus:comprehendere vero mi
nime.Aug⁹. Scire eim̃ est suprema mētis nostre
virtute per intellectū tangere: Comprehendere
autē discursus z contactus intellectus supra ter
minos rei.iiij.fo.ij.
Scientia omnis ex intelligibilibꝫ accipit,ibidem
a.pbs.j.posteriorꝫ.
Scientia ex vniuersalibꝫ est:gesta aūt historica p
ticularia sunt q̃ hic z nūc determinata.ibidem.
Scientia nō est de vniuersalibus exemplificādo/
vel significādo/vl'causādo:sed p̄dicādo.ij.fo.iij.
Scientia vna est que est vni⁹ gēis subiecti.iij.fo.
iiij.a.Aristo.j.posteriorꝫ.
Scientie practice stant ad op⁹:speculatiue aūt ad
causā z ad verū.iiij.fo.iiij.a.Aristo.j.de aia.
Scientia vniuersalis est/que est de ente qō vni-
uersale est essentialr omnibꝫ. Particularis autē
que est de aliqua specie entis siue parte ei⁹ p for-
mā subalem/coartati sub ente cōi sicut sub prin-
cipio/z nō sub genere.j.fo.v.b.
Scientia diuina fundat super fidem z fidei arti-
culos.ij.fo.v.a.
In eadē scientia aliter sentit doctus/aliter sentit
indoctus:z tū vtrobiq̃ sentit ad edificationem.
iij.fo.v.a. Hieronym⁹.
Scientia nostra cōstat ex rebus visis/z creditis:
acceptio autē anime ex rebus creditis est.ij.fol'.
xxiij.Aug⁹.
Scientia est per causā certam:credulitas autē p
probabilia z opinabilia.ij.fo.xxiij.b.
Scientia nō fit nisi per causam/z nō p probabile
medū.iiij.fo.xxij.
Scientia est ipa sapientia:z sapientia idem quod
essentia:quia in illa trinitate nō est aliud sape q̃
esse.ij.fo.cxxxij.a.Aug⁹.
Scientia nō est nisi scibilis scientia.iij.fol'.cxxxij.
Aristo.in p̄dicamentis.
Scientia siue sapientia de omnibꝫ est z bonis et
malis/presentibus/preteritis/z futuris:tēpo-
ralibus z eternis. Prescientia autē siue prouid
dentia de futuris/sed de omnibꝫ bonis siue ma-
lis,Dispositio vfro de faciendis. Predestinatio
de omnib⁹ saluandis:z de bonis quibus et hic
liberantur/z in futuro coronantur,ibidem.b.
Magister.
Scientia est existentiū:prescientia futurorum:di
spositio faciendorum:predestinatio saluandorꝫ:
prouidentia subiectorū,ibidē. Hugo.
Scientia dei simplex mentis est intuitus. Scien
tia autē p cām/vt dicit Dionysius/discursa disci
plina est/z coordinatio syllogistica cause ad cau-
satum.ij.fo.cxxxiij.
Scientia dei z existentiū est/z nō existentiū in na
tura ꝓpria:existentiū tū in causa efficiente/forma
li z finali.iiij.fo.eo.c.
Scientia dei duplex est:practica scilicz/z contem
platiua.j.folio.cxxxiiij.d.vbi si cognoscat mala.
Scientia dei est per immutabiles rationes muta
biliū.iij.fo.cxxxv.e. Aug⁹.
Scientia dei triplex:scz simplicis intelligētie:sim-
plicis visionis:z approbatiōis. Vbi si possit au
geri vel minui.iiij.folio. eodem.g.et.iiij .folio.
cxxxix.b.
Est scire in vniuersali:z scire in particulari/siue in
propria natura:z scire in agere/quod est in colla
tione principiorū ad conclusionē.j.fol'.cxxxvj.a.
Aristo.ij.priorū.
Scientia dei nec augeri potest/nec minui/nec mu
tari:sed ei subiecta possunt augeri/minui/z mu-
tari.iiij.fo.cxxxix.b.
Scientia practica est causa z nō causata a rebus.
iij.fo.cxlj. Auerrois.
Scie duo sūt:cognoscere,s.z ordiare.iiij.fo.cxlj.

Scri

Scriptura omnis que vetus testamentū dicitur

quadrifarie tradit:vel ꝓ historiā:cū docet qd̄
scriptū est:vl' ꝓ ethimologiā:cum docetur qua
de causa est scriptū,vel ꝓ anagogiā:cū docetur
cōuenientia inter duo testamenta.vel ꝓ allego
riam:cum docet ad litterā nō esse accipienda/sed
spiritaliter intelligenda.iiij.folio.vj.b.Aug⁹ de
vtilitate credendi.
Scriptura indecētibus z mōstruosis vtit ꝓter
duas causas.j.fo.vij.c.
Scribi in libro vite nihil aliud est/nisi per opera ce
lestia/siue meritoria apud dei memoriā ad vitam
annotari.iij.fo.clix.
Scriptura fit ob perpetuam rei memoriam.iiij.
folio.clix.b.

Spi

Spiritalia ꝓ naturā rei magis z melius signifi
cantur per conformia:vtilius tamen nobis per
inconformia:propter tres rationes.ij.folio.vij.
d.Dionysi⁹.
Spiritussanctus procedit per modum amoris:z
per modū vectoris verbi:z per modum doni:et
p modum nexus siue vinculi a patre z filio:sed p
ma ratio ꝓcessiōis eius/est p modū amoris siue
charitatis.iiij.fo.lxxiij.c.
Spiritus duplex:corporeus scz/qui movetur ad
modū luminum in mundo:sicut dicit Costa ben
luce. Incorporeus/qui est intellectualis volun-
tas/siue amor pure bonitatis/z prime producē-
di bona:ducendo formas archetypi in opa ta q̃
p intellectū agentē fiunt:qd̄ Dionysi⁹ vocat extra
sūm amoris.ij.fo.lxxiij.
Spiritus in ꝯtū spiritus est/siue sit corporeus/
siue incorporeus ꝓprīū est semper procedere.iij.
folio.lxxv.b.
Spiritussanctus cū in cor hominis intrauit:omī
fonte magis manat:z nō stat/sed ꝓficit.iiij.fol'.
lxxv. Chrysostom⁹.
Spiritūsanctū nō aliqs discipulorū christi dedit.
Orabant quippe vt veniret in eos quibꝫ manū
imponebant.z.c.ij.fo.lxxvj.b.Aug⁹.
Spiritumsanctū necesse est procedere in ipso z cū
ipso dono. Procedit enim/vt dicit Augustinus/
ad sanctificandam z reducendā creaturam ratio
nalem.iiij.fo.lxxvj.
Spiritūsanctū ministri ecclesie nō dant/nec mit-
tunt/nec ꝓcedit ab eis:sed solus deus dat z mit
tit eū:z a solo deo ꝓcedit.ibidē.
Spussanctus dat inꝯtū deus:z dat inꝯtū do-
nū.ij.fo.lxxvij.c.Aug⁹.
Spūssanctus nec ignis fuit/nec colūba:fili⁹ autē
dei fuit homo veraciter in natura humana pati
ens z agens. Propter qd̄ humana natura adō-
ratur in christo:co lumba autem non adoratur.
iiij.fol'.lxxviij.c.
Spūssanctus est imago filij. Damm.sed hoc intelli
gitur effectiue:quia scz inhabitādo in nobis per
gratiam/facit nos imaginem filij p recreationē.
iij.fol'.lxxxj.
Spūssancti tria sunt nomina:scz spūssanctus/do
nū/z amor.j.fo.lxxxiij.
Spūs hominis ab hoīe ꝓcedit:sine eo omino hō
nō viuit.ij.fo.lxxxiij. Richard⁹.
Spūs potest dici is q̃ actiue spirat.z sic pater dī
spūs z filij⁹ z spūssanct⁹. Pōt etiā dici passiue is
qui spiratus est:vt amor patris in filiū/z filij in
patrē:ꝓm q̃ dicit Aug⁹:q̃ pater z filij⁹ diligunt
se spiritusancto.z sic nomen ꝓprīū est persone in
trinitate,ibidē.b.
Spūs in phicis est in oīa quorū est spūs ꝓcedens
penetrans/cōprehendēs/formans/distinguens
z virtutes inuehens z singula opans:ſz nō san-
ct⁹:qz cōmiscibil'bꝫ q̃ penetrat.ij.fo.lxxxiiij.b.
Spiritus inferior z superior ꝓprijs corpib⁹ egent:
sed tū quibus iuuent/nō iuuentur.iij.fo.clxvj.
Bernardus.
Spūs est in loco definitiue:corpus aūt circūscri
ptiue. Deus aūt qui nec finit⁹ est terminis essen
tialibꝫ/nec circūscript⁹ terminis q̃nutatiuis:idō
in nullo loco vno est/ita q̃ nō sit extra ipm:sed sic
dicit Hrego.intra oīa ē nō inclusus:extra oīa nō
exclusus:vltra oīa nō elatus:sub oīb⁹ nō depres-
sus.ij.fo.clxix.z sc.
Spiritus quattuor sunt. Quorū vnus est diuin
nus:corpore nō indigēs/nec quo ad esse/nec quo
ad operationē. Angelicus:corpe indigēs ad mi-
nisterū. Spiritus humanus:corpore indigens
ad esse z ad vitā. Spūs tumēti:sine corpe nec eē
habens/nec vitā.iiij.fo.clxxiij.c. Bern.
Spissum nō reuer figuram/nisi p principia potētie
solidi z spissi radicent in ipo spisso p naturales q̃
litates.iij.fo.clxxvj.b.

So

Soluere nō potest qui nescit nodum.iiij.folio.ij.
Aristoteles.
Solis eis scripturarū libris qui canonici appellā
tur/hunc honorē deferre didici:vt nullū auctō-
rem eorum scribendo errasse aliquid firmissime
credam. Alios aūt ita lego:vt quantalibet scien
tia doctrinarū auctores eorum prepollcant/nō
ideo verum putem q̃ ipsi ita censuerunt.ij.folio
vj.a. Hieronym⁹.
Solium tenenti non opus est scalis.ij.folio.xj.a.
Bernardus.
Sola oppositionis relatio multiplicat trinitatē.
iiij.fo.lxix. Bocci⁹.
Solus pater nunq̃ legitur missus.ij.fol'.lxxvij.
Augustin⁹.
Solitudo/singularitas/nouū/diuersū/alienū/se-
parabile a diuinitate excludunt. Hylari⁹.z dif-
ferentia earundē.j.z.ij.fo.xciij.b.
Solus deus bonus est natura z sapiens. Ut igit̄
bonus prouidet. Si eim̃ nō prouidet/nō est bo-
nus.iiij.fo.cxlix.b.Damm.
Sola diuina vis est/cui mala quoq̃ bona sūt:ma
la inq̃ ipi creature:cum eis comperenter vtēdo
alicui⁹ boni elicit effectum. Ordo eim̃ in diuinis
ita cuncta complectit:vt quod a signati ordinis
ratōe recesserit/scz misericordie z bonitatis:hoc
in aliū ordinem relabatur/iusticie scz z iudicij di
uini.j.folio.clj.c.Boccius.z.ij.fo.cxcvj.a.
Solus spiritus increatus incircumscriptus est.
Spiritus vero creati loco circumscribunt.ij.fo.
clxvj.Aug⁹ de spiritu z anima. Ex eo eim̃ corpo
reas dicimus intellectuales naturas/q̃ loco cir
cumscribunt.ibidē.idē de ecclesiasticis dogma-
tibus.
Soli spiritui increato conuenit sic in alio loco ē/
q̃ distincte remaneant operationes eius ab ope

ribus eius in quo est.iij.fo.clxvij.b.
Sola virgo maria exaltata est sup chorros angelorũ.ij.fo.clxxxiij.b.Hieronym⁹.

Su

Subiectum in scientijs tripliciter assignatur.j.folio.iiij.b.
Subiectũ theologie deus ē: vel christus ⁊ ecclesia vel sacra scriptura diuersimode cõsiderata.ij.fo.eo.vel fruibile/vel relatũ ad ipm ꝑ modũ signi vel vtilis.ij.fo.v.b.
Suba diuina in infinitũ plus distat ab intellectu creato/q̃ intellectus creatus a sensibili vl vegetabili.iiij.fo.xj.
Susceptibile infinitũ in suscipiente nõ est fm potentiã infiniti/sed fm possibilitatis capacitatem suscipientis finiti.iij.fo.xij.b.
Supior vis cõplectit inferiorẽ: inferior ho ad superiorẽ nullo mõ consurgit. Neq; em sensus aliquid extra materiã valet cognoscere: nec vniuersales species imaginatio contuet: nec ratio simplicem capit formã.iiij.fo.xvj.b.Boe.
Substantia nulli est accidens.iij.fo.xxxj.Aristo.j.metaph.
Subiectum nulli opponitur.iij.folio.lx.Aristo.j.physicorũ.
Subiectũ neutri contrariorũ est cõtrariũ/sed vtriusq; susceptiuũ ⁊ saluatiuũ.iij.folio.lxj.Aristo.j.physicorũ.
Summũ nature rationalis est in imo ĩtellectualis nature: ⁊ summũ nature sensibilis in imo rationalis: ⁊ summũ vegetabilis in imo sensibilis: ⁊ summũ nature corpis corruptibilis ĩ imo corporis incorruptibilis.j.fo.lxvij.Dio.⁊ Isaac.
Summũ bonũ summã potentiã ponit/⁊ summũ affectũ ad bonũ.j.fo.lxviij.
Suba cõtinet vnitatẽ in diuis: relatio vero multiplicat trinitatẽ.ij.fo.lxxxvj.b.Boe.
Substantia que maxime substat/ē pma suba: quesic subiectũ ē/vt dicit Aristo.q̃ ab ipa nulla exit ꝑdicatio: z ratões ꝑdicati nullo mõ suscipere potest.iij.fo.lxxxvj.
Substantia vtrũ in diuinis predicetur de deo.j.folio.lxxxvij.
Supposito ordine nature/impossibile est dicere duos vel plures innascibiles.j.fo.xcvij.c.
Superfluũ abijcit a natura ⁊ ab arte ⁊ ab omnib⁹.j.folio.c.
Subsistentia est incõicabilis existentia.j.folio.cj.Richardus.
Subsistit hoc qõ nõ indiget alio/hoc est accedente vt sit.ibidẽ.d.Boe.Sistit cũ qõ in seipo stat.p prio termino: ⁊ etiã alia sistit ne fluant vlterius.
Subale nomẽ in diuinis de omnib⁹ in summa dr̃ singulatiter ⁊ nõ plural'.intelligit de his q̃ ꝑcãt subam vt quo est/ vel qõ est: ⁊ nõ de his q̃ ꝑcant subam vt qs est/ vl' q̃ est.iiij.fo.ciij.
Substantia in genere designat quid magis q̃ qs ij.fo.ciij.b.Richardus.
Suppositũ siue sbiectũ ē ens in se subal' cõpletũ/occasio alteri existẽdi ĩ eo qõ ē nõ baberz nisi ĩ eo esset.j.fo.cv.c.Auicenna.
Suba a substãdo dr̃.Aristo.Essẽtia aũt p modũ essentiantis ⁊ vnientis.ij.fo.co.f.
Suba aliqũ pomit p natura qua substat/alio nõ indigens omne quod substat p se. ⁊ sic opponit accidẽti.Aliqũ p supposito siue pma suba.3.fo.cvj.
Suba in diuis multipl'r designat.ij.fo.cvij.b.
Suppositũ est in natura quasi in forma continẽte: Natura autẽ in supposito sicut habitũ in habente.j.fo.clx.c.
Suba in diuis duob⁹ modis dr̃.j.fo.cx.
Subsistens/existens/insistens/⁊ assistens differunt.iij.fo.cxviij.c.
Substantia ⁊ relatio ꝓprie in diuinã assumunt p dicationẽ.ij.fo.cxxvij.b.
Subtile penetratiuũ ē ptiũ: ⁊ etiã ptiũ ptes penetrat vsq; ad minia.4.fo.clxiij.arist.ij.d.ge.⁊.coz.
Supfluũ in opib⁹ nature nõ est.iiij.fo.clxvij.Natura em nec abũdat supfluis: nec deficit in necessarijs.ibidẽ.Aristo.iij.de aia.
Successio duplex est: scz successio pti ũ continui: ⁊ vicissitudinũ.j.fo.clxxiij.

Ta

Antũ inter nostrarũ rerũ psens/qõ ē nũc
t interest/ac diuiaꝝ rerũ: q̃ nostrũ nũc q̃st
tpe currẽs facit sempiternitatẽ: diuinum
nũc pmanẽs/neq; mouẽs se atq; cõsistens eternitatẽ facit.ij.fo.xxxiiij.a.Boe.
Talia sũt ꝑdicata siue attributa/qualia subiecta admiserũt siue supposita: marie in p se suppositj ⁊ ꝑdicatj.iij.fo.lxxxix.d.Boe.⁊.j.fo.cv.
Tm vnũ vni opponit vno genere oppositõis.4.fo.co.f.Aristo.j.topicorũ.
Tact⁹ duplex: scz corporalis: fm quẽ tangere ea dicimus quoꝝ vltima sũt simul.Aristo.vj.phyco.
Et tactus spiritalis: fm quẽ tãgere dicimur/vt dicit aug⁹/q̃ꝝ vitatẽ sine medio accipim⁹.ij.fo.95.
Tanta est equalitas in diuinis: q̃ essentia nec vt genus/nec vt species/nec vt vniuersale aliqõ ꝑdicat' ō pl'ōis.j.fo.cxij.aug⁹.ō q̃ tres rões.ibidẽ.

Te

Theologia est impssio q̃dã ⁊ sigillatio diuĩe sapiẽtie in nobis: vt mens hũana dei sapiẽtis sit sigillũ ⁊ impssa formis ⁊ rationibus cause pme/in sapientia sua creantis ⁊ reparãtis ⁊ glorificantis sua causata.j.fo.ij.a.
Theologia est scia certissime credulitat⁹.ij.fo.ij.b
Theologia intellectui nõ marie ē applicabil': et ido in ipa marie quiescit aia.iij.fo.eodẽ.
In theologie studio phi vitã finierũt.ibi.Alpho.
Theologia est in demõstratõe fortissime veritat⁹: eo q̃ p' reuelationẽ pmi lumis oia demõstret q̃ p bart' alie vero p lucẽ intelligẽtie ĩ creatis acceptã ibidẽ.d.Est ⁊ altissima nõ trm supra nos/sz etiã intellectũ angelicũ posita: quã solus de⁹ pfecte habet ⁊ possidet.iiij.fo.eo.
Theologia est de trinitate psonarũ in vna natura: ⁊ diuersitate naturarũ in vna persona christi ⁊ effectib⁹ istorũ.j.fo.iij.
Theologie portissima sũt vel de fide trinitatis et vnitatis/vel de fide incarnationis ⁊ passionis: vel de fide resurrectionis ⁊ ascensionis.ibidem.⁊.j.fo.iij.c.
Nõ quicq̃d sciri potest ab hominibus huic scientie tribuo/vbi plurimũ supuacue vanitatis ⁊ noxie curiositatis est: sed illud trm/quo fides saluberrima/que ad verã beatitudinẽ ducit gignit/nutrit ⁊ roborat.ibidẽ.Aug⁹.

Theologia est sciẽtia q̃ est de reb⁹ ad salutẽ hoim ptinentib⁹.iij.fo.iij.a.Aug⁹.xiiij.de tri.
Theologia est scia fm pietatẽ.Ibidem.
Theologia est de pctis in q̃ztũ p fugam coꝝ inclinãt ad pietatẽ. sicut medicina de egritudinibus est/docẽs pseruare corpora ne egritudinem incidant: ⁊ si egra sint/docet quib⁹ antidotis ab egritudine purgent ⁊ liberent.iiij.fo.iij.
Theologia est scia religiosa.Ibidem.
Theologia versatur circa res ⁊ signa.iiij.folio.iij Aug⁹ de doctrina xpiana.
Theologia considerat signũ sub ratione vtilis rei ⁊ ibidẽ quõ ⁊ alie scie ꝓsiderẽt signũ.ij.fo.iiij.c.
Theologia est scientia vna ab vnitate forme vnũ facientis subiectum: fm qõ substat ⁊ causa est passionũ que determinãtur de subiecto: qõ fm pmã intentionẽ subiecti dr̃.iiij.fo.iiij.c.
Theologia est scientia practica sicut ⁊ alie scie morales.stat em in opere virtutis vel theologice vl' cardinalis.j.fo.v.b.Differt tn ab alijs practicis moralibus: q̃ ille stant ad opus pfectũ pfectiõe virtutis acquisite; Ista aũt stat ad opus perfectũ pfectiõe virtutis infuse p grãm.Ibidem.
Theologia ꝓprie non est de ente vt ens est: nec de partibus entis vt entis partes sunt: sed est de ente determiato per formã analogie ad id quo fruendum est: ⁊ de partibus eius/fm q̃ spãlem habet analogiam ad illud.ibidem.a.
Theologia proprie nec est scientia vniuersalis/nec particularis.Ibidem.b.
Theologia separatur ab alijs scientijs subiecto/passione/⁊ principijs confirmantibus ratiocinationem.ij.fo.v.b.
Theologia poetice procedit sub tegumentis metaphoricis.iij.fo.v.a.Dionysius.
Theologia non simpliciter vtitur equiuocis vel multiplicibus.ij.fo.vj.
Theologia vbiq; docet primã veritatẽ fm q̃ reluceret in se/vel in operib⁹ conditionis/vl' reparationis/vel glorificationis.ij.fo.vj.a.
In theologia tria sũt: scz antecedẽs ad articuli fidem: sicut q̃ scriptura sit. Ipse articulus siue fides: fm q̃ fides est qõ creditur. Et consequẽs fidẽ.sicut q̃ fornicatio sit mortale pctm̃/hoc ē eternã morte plectendum.ij.fo.vj.
Theologia propter rationem credito non innititur/sed propter reuelationez prime veritatis.iij.fo.vj.b.Ambrosius.
Theologia est finis omniũ scientiarũ: que in omni scibili intrenditur prima: ⁊ per omne scibile accipitur vltima. ꝓter quod dicunt Auicẽna ⁊ Algazel: q̃ in oib⁹ scientijs adepti/in hac tanq̃ in vltimo pfectiuo phi vitã finierũt.iij.fo.vij.
Ad theologiam omnes alie scientie ancillantur: ⁊ nulla perfecta ratione libertatis libera est/nisi ista sola: que ad nihil aliud refertur quod sit extra ipsam.Ibidem.
Tenebre in conspectu luminis esse possunt: cum tamen lumen non sit in conspectu tenebrarum. Lumen enim diijudicat tenebras/et a tenebris nõ diijudicatur.j.fo.xvj.
Theoria lumen est in corporalibus similitudinibus acceptum/qõ ducit ad dei cognitionez.quem fm burgonẽ dr̃ mundana theologia. Theophanie vero lumina sunt a deo emissa ⁊ spũalia et intellectualia/in quibus aliquid diuinũ cognoscitur: siue illo sit gratie/siue glorie: siue sit in visionibus prophetericis/siue angelicj illuminationib⁹.ij.fo.xxiij.b.Dionysius.
Theologi et sicut inominabilem deum laudant/⁊ ex oi nomine.j.fo.xxv.b. Inq̃ztum em est segregata substãtia diuina ab oib⁹ excellenter eminens ⁊ infinite/inominabilis est: Inq̃ztum aũt prehabet vt cã oim bonitates q̃ fluũt ab ipsa: et prehabet eas ita q̃ sunt in ipsa per modũ cause/⁊ non per modum effectũ: sic omniũ nominib⁹ nominatur.Ibidem.
Tempus est numerus motus fm prius ⁊ posterius.iiij.fo.xxxiij.b.Aristote.iiij.physicoꝝ.⁊.iij.fo.xl.a.⁊.iij.fo.clxix.a.
Temporale p hoc q̃ incipit ⁊ desinit: nõ est eternũ/sed vestigiũ. Euiternũ autem qõ incipit ⁊ nõ desinit/⁊ stat in esse subali vno mõ/imago est eternitatis.j.fo.xxxiij.a.Cassiodorus.
Temp⁹ durario est successiua: eternitatis vero duratio stans ⁊ indiuisibilis.iij.fo.xxxiiij.
Tempus est mẽsura motus mutabiliũ rerũ.j.fo.xxxvij.Prisciam⁹.⁊.iiij.fo.xl.b.⁊.ij.fo.cxix.g.
Temporale est qõ toto tẽpore/vel quadam parte temporis mensurat'.Ibidem.
Tempus est pars eternitatis.j.folio.xxxix.b.Tullius.
Tempus etiam si poneretur eternum esse/adhuc eternitati nõ equaretur.Ibidem.b.
Tempus vocant eloquia/quod in generatione et corruptione variatione meritur.iij.fo.xl.a.Dio.
Temporis pncipium intrinsecum est aliquid tẽporis/licet non aliquod tempus: quod est nũc. Extrinsecum autem est quod est causa temporis: quod est nunc eternitatis/proximũ autem nunc eui: neutrum tamen est aliquod temporis vl' tempus.ij.folio.xlj.d.
Tempus nõ nisi vnũ est. Et transitus per affecta ⁊ ꝓcepta spiritalis creature ordinant' ad motum celi: nõ vt ad causam/sz vt ad numerũ q̃ nos mẽsuram⁹ ⁊ mẽsuramus ipsum.iiij.fo.xlj.b.
In tempore esse/est quadã parte temporis mensurari.iij.fo.xlij.a.Aristo.iiij.physicoꝝ.
Tẽporalia in deo sũt intrẽporalit': ⁊ mobilia ĩmobiliter: ⁊ materialia imaterialiter: composita simpliciter: ⁊ differẽtia indifferẽter: et opposita sine oppositione.ij.fo.xlviij.Dionysius.
Temeritas est dicere/aliqõ ens esse quod non sit a pmo ente.j.fo.xlix.a.Anselm⁹.
Temperantia/fortitudo/prudentia/iusticia et cetere virtutes bonitates sunt: boni aũt tẽperati/fortes/prudentes ⁊ iusti.iij.fo.lvj.b.Aristo.
Tenebra nihil aliud est nisi luminis priuatio vbi lumen esse deberet.j.fo.lxviij.
Tẽporales mot⁹ in deo nõ sũt.j.fo.lxvj.a.Aug⁹.
Terminus quilibet in diuinis positus/modum significandi habet a seipso/siue a suo proprio significato: idemptitatem autem rei non habet a seipso/siue a suo proprio/sed a summa simplicitate q̃ est in diuinis.iiij.fo.xcj.
Termini in theologicis non amittunt modũ siue significatõis: Aut em sumũtur mystice: aut symbolice ⁊c.ij.fo.cviij.b.Basilius.

Tenebre a tenendo dicuntur: q̃ tenent visum ne specie lumis imuteť .iiij.fo.clx.

Tẽpus est quod in generatione ⁊ corruptione metitur.iij.fo.clxix.a.Dionysius.

Tẽpora variata sunt/fides imutata permansit.ij fo.clxxxiiij.Augꝰ.

Ti

Tria sũt ad que nos instrui oportet: Uerum scz/ illuminans intellectum per fidem. Bonuz virtutis: quo perficitur affectus ad meritum. Et finis beatitudinis: ad quẽ tendimus per verum ⁊ bonum.j.fo.vij.c.

Trinitas sibi soli nota est: et hoĩ assumpto/ q̃ ille verꝰ deus est.ij.fo.xij.e. Isidorꝰ.⁊.ij.fo.clxxix.

Trinitas q̃ summũ bonũ est/non nisi a purgatissimis mentib̃ cernitur.iiij.fo.xv.a.

Trinitati similius iueniri nõ potest in creatis nisi in mente.iij.fo.xx.

In trinitate tres sunt. vnus scz diligens eum qui ab ipso est: ⁊ alter diligens eum a quo ipse est: et ipsa dilectio. que persona est/ ꝓter existendi modum proprũ: ⁊ deus est/eo q̃ diuinitati intrinseca est.ij.fo.lxxiij.Augꝰ.xv.de trini.

Trinus/id est triũ vnus. Et cum dicitur trinuz/ intelligiť q̃ quelibet triũ pſonarũ in diuinis est p se existẽs/siue subsistẽs in seipso.j.fo.xcij.

Trinitas nomen relatiuũ est/ ⁊ nõ nomen substãtie.ij.fo.cvij.

Trinitas est in diuinis: ⁊ nõ est nisi in diuinis: et est diuinis ꝓriũ.iij.fo.cvij.c.

Trinitas opifex per omnia opera sua significationis sue sparsit indicia: ⁊ relucet trinitas in operibus suis p vestigiũ ⁊ imaginẽ.j.fo.cx.Augꝰ.

Tria sunt q̃ in diuinã ꝑdicationẽ transferuntur: scz translatio ꝑdicamentorũ: translatio partium declinabilium: ⁊ translatio corporum symbolicorum.j.fo.cxxvij.

Trinitas deus omnipotens dr: q̃ per se/id est naturali potentia põt quicq̃d vult fieri/⁊ quicquid vult se posse.j.fo.clxxix.b.Mgr.

To

Totum et perfectum idem dico.j.folio.lxxj.Aristoteles.iij.physicorũ.

Tu

Turpe dicitur carens vltime perfectionis decore.iij.fo.lij.d.

Ub

Bi vnũ propter alterum/ vtrobiq̃z vnum v iij.fo.iiij.c.Aristo.⁊.ij.fo.lij.c.

Ubi est circũscriptio corporis a loci circũscriptione ꝓcedens.iiij.fo.cxxvij.Aristo.⁊.iij.fo. clxij.b.⁊.j.fo.clxxj.

Ubiq̃z/ vbicunq̃z ⁊ in omni loco differunt.iij.folio.clxij.b.

Ue

Uestigium propzie fit in puluere/vel via molli.j. fo.xviij.a.Augꝰ.

Uestigiũ dr duplr: ꝓrie/ ⁊ p trãslatõz.ij.fo.18.b

Uestigiũ dei in creaturis dr signũ/scz quo ꝑbabiliter aliq̃d dei cognoscit. Et deficit ab imagine in hoc: q̃ impfecta est similitudo exterior/ et fm partem.ij.fo.xviij.b.

Uestigij diuerse assignatiões.iiij.fo.xviij.⁊ se.

Uestigiũ est in oĩ creatura: fm q̃ creatũ ẽ termin⁹ actus creatis vel fm fieri/ vl fm eẽ.iij.fo.xix.b.

Uerum in naturis opponitur pmixto: sicut in sermonibus opponit falso: ⁊ in operib⁹ vano: ⁊ in apparentibus ad sensum vel intellectum opponitur phantastico.iiij.fo.xxvij.

Uerbum dei forma est nõ formata.iiij.fo.xxx.d. Augustinus.

Uerba cuiuslibz temporis dicũtur de eterno. fuit nãq̃z quia nunq̃z defuit: erit quia nunq̃z deerit: est q̃ semp est.iiij.folꝰ.xxxvij.c.

Uerum duplex: scilicet signi ⁊ rei. Signi iterum duplex: scilicet complexum ⁊ incomplexum ⁊c.ij fo.xlv.a.Aristo.

Ueritas signi incomplexi est quando directe significat hoc quod significare accepit in prima veritate. Ibidem.Anselmus.

Ueritas signi complexi sermonis/ est affirmatio rei de qua vere predicatur: vl negatio de re de q̃ vere negať.ibidem.Isaac.

Uerum ⁊ falsum nõ sunt in rebus/sed in anima. ibidem. Aristo.vi.metaph.

Ueritas prima in signo est essentialiter: secũda autem p accidens.ibidem.Anselmꝰ.

Ueritas rei non est nisi quod est: et quod res vere est. Isaac. Uerum enim est id quod est. Augꝰ in soliloquio.ibidem.⁊.ij.fo.eodem.

Ueritas rei ꝓrie dr fmo quẽ affirmat demõstratio vl sensibilr vel intellectualr. ij.fo.xlv. Isaac.

Ueritas prima est fm quã de inferioribus iudicamus. Augꝰ de vera religione. itẽ ibidẽ: Ueritas est lux intelligibilis. Ibidem.

Magis vera sunt necessaria/ que semper sunt: et minus vera que frequenter: ⁊ minime vera que raro.iij.fo.eodem.

Uerũ est q̃d ita est vt videť.ibidẽ.a.Augꝰ.

Ueritas est adeq̃tio rerũ ⁊ intellectuũ.iiij.fo.eo.

Ueritas est indiuisio eẽ ⁊ q̃d est.ibidẽ. Auicẽna.

Uerum est manifestatiuũ ⁊ declaratiuũ esse.ibidem.Hylarius.

Ueritas est sũma similitudo principij/q̃ sine vlla dissimilitudine est vn falsitas oriť vel oriri põt. Ibidem.Augꝰ de vera religione.

Ueritas est rectitud sola mente perceptibilis.ibidem.Anselmus.

Ueritatis passiones ꝓrie tres sunt: scz ĩmutabilitas vel mutabilitas: vnitas vl pluralitas: eternitas vel temporalitas.ij.fo.xlvj.

Ueritas nec sub mente est: nec equalis menti. Si em̃ esset sub mente: mente iudicarem⁹ de ipsa: q̃d falsum est. Si autem esset equalis menti: proficeret ⁊ deficeret sicut mens/ ⁊ alteraretur: quod eẽ nõ põt: cũ sit regula iudicij de oĩb⁹. est ḡ supra mentẽ.iij.fo.eo.a.Augꝰ de libe.arbi.

Ueritas triplex ẽ in reb⁹ veris.iiij.folꝰ.xlvj.b.⁊ q̃ dicať mutabilis ⁊ ĩmutabilis. Ibidem.

Uerũ nõ cognoscit nisi ex pncipijs ⁊ causis et elemẽtis vniuscuiusq̃z rei.ij.fo.xlvij.a.Arist.j.phy.

Ueritas radicatur in permanẽte/ ⁊ non in nõ permanente.iij.fo.xlvij.Ansel.

Ueritas proxima sumitur ex pncipijs eẽ primis. Ueritas quasi media/lux est pnciporũ concreta intellectui habitualiter. Ueritas pma est lumen cause pme/ extendens se super oĩa. vt dicit Dionysius.ibidem.b.

Ueritas pma est lumẽ et rectitudo intelligibilis: attribuens vnicuiq̃z vt sit fm q̃ vere ⁊ recte debet esse: ⁊ ad quã vnũquodq̃z mẽsuratur. Et fm q̃ plus ꝓcipat veritatis ⁊ rectitudinis eius: sic verius est. ⁊ fm q̃ min⁹ participat p declinationẽ ab illo/ sic est minus vere/ ⁊ min⁹ recte.ibidẽ. Augꝰ ⁊ Anselmus.

Ueritas pma vna est/ ꝓtotypus et exemplar oĩs veri/ vna ⁊ indiuisa in oĩbus: qua oĩa vera recta sunt.iiij.Ibidem.

Ueritas prima lumen diuinũ est/ quo iudicamꝰ deũ esse deũ/ ⁊ oẽ verum esse verũ: ⁊ essentialiter se extendit per oĩa. Augꝰ de vera religione. Et sicut dicit dionysius/maxime p oẽs itellectuales vultus. ⁊ essentialr est deus.j.fo.xlviij.

Ueritas est ab eterno: sed hec veritas est luminis diuini determinantis vnũq̃d̃q̃z idealiter ⁊ rationabiliter ad esse q̃d est/ ⁊ ad nõ esse q̃d nõ est: ⁊ similiter ad fuisse ⁊ non fuisse/ad fore ⁊ nõ fore ⁊c. ij.⁊.iij.fo.eodem.

Ueritas prima summa similitudo pmi principij est/in qua nulla similitudo ex qua falsitas oriri possit.iiij.fo.xlix.a.Augꝰ.

Uerum ⁊ falsum opponũtur sicut esse ⁊ non esse. verũ em̃ est id q̃d est: ⁊ falsum id q̃d nõ est.ij.fo.l. b.Augꝰ de vera religione.

Ueritati pme fm seipsam accepte nihil est oppositum vel ꝓrariũ.iij.fo.l.b.

Uenialе nõ corrũpit bonũ: q̃ ꝓrie nõ est malũ/ sed dispositio ad malũ.iij.fo.lxiij.

Uerbum diuiditur in endiadentum/ hoc est interius dispositum sermonem: ⁊ in verbum platuz exterius: quod est angelus siue nuncius intelligentie.iij.fo.lxix.Damꝰ.

Uerbum interius dispositum ⁊ ex intellectu agẽte formatum/procedens ⁊ generatum ab intellectu/similiorem habet inter omnia generationem cum generatione diuina. Ibidem.

Uerbum quod insinuare intendimus/cum amore noticia est. Ex mente enim gignitur ⁊ formatur noticia: in quã statim mens spirat amorem: ⁊ noticia amorem reflectit in mentem.j.⁊.ij.folꝰ. lxxv.Augꝰ.xv.de trini.

Uerbum triplex: scilicet vocis/ imaginationis et rei.iiij.fo.lxxxj.a.Ansel.

Uerbum tripliciter dr: scz fm q̃ mouetur intellectus: ⁊ cogitat q̃d in corde disponit. ⁊ hoc q̃d est endiadentũ: hoc est interiꝰ dispositũ. ⁊ angelus hoc est nũcius intelligẽtie.iiij.fo.lxxxj.a.Damꝰ.

Uerbũ dei nõ est ampostaton/ sed subsistens intellectiuũ ⁊ opatiuũ.idẽ ibidẽ.⁊.iiij.fo.cix.c.

Uerbũ cõuenit filio ꝓprie ipse ẽ ars/ vt dicit Augꝰ plena rationibus idealibus rerũ: q̃ omnes in ipso sunt vita ⁊ lux.j.fo.lxxxij.

Uerbum fm q̃ sapientia est ⁊ essentia/ hoc est q̃d pater: fm q̃ verbum non est hoc q̃d pater: quia verbum nõ est pater: ⁊ verbum relatiue dicť filius.iij.fo.lxxxij.Augꝰ.vij.de tri.

Uerbum quo creature dicuntur non est verbum creature. dicit enim creaturam nõ verbo creature/sed suo verbo quod est eius similitudo. ibidez Anselmus.

De verbi rõne q̃d dicatur in diuinis.ibidem.b.

Uerbũ p appropriatũ/ nõ ꝓpriũ est ars pris: ⁊ q̃si mediũ inter operantẽ ⁊ opus.iiij.fo.eo.

Ueritas vna que illustrat omnes alias animas: que tamen multe sunt in hominibus illustraris. sicut vna facies est q̃ pluries apparet in reflexiõe ad multa specula.j.fo.lxxxiij.Augꝰ.

Uerbum ꝓrie sumptũ notionale est.ij.fo.lxxxiij. b. Et quomodo verbum dicens dupliciter dicere potest.ibidem.

Uerbum quidem solus filius accipitur/nõ simul pater et filius/ tanq̃z ambo sint vnũ verbum.ij. fo.lxxxiij.a.Augꝰ.vj.de trinitate.

Ueritas fortior est que ab aduersarijs habet testimoniũ: ⁊ eminentius commendatur virtus que in malis maloꝝ nõ deficit/sed magnũ accipit incrementum.iiij.fo.clij.

Uelox ⁊ tardum diuidunt tempus.iij.folꝰ.clxxij. Aristo.vj.physicorũ.

Uj

Uirtutes fructus dicũtur: q̃ delectant sancta ⁊ sincera delectatione possessores suos.iiij.folio. vij.a.Blosa.

Uisio est tota merces.j.fo.viij.a.Augꝰ.

Uirtus est dispositio perfecti ad optimũ.iij.folio viij.phus.⁊.ij.fo.lxiij.

Uirtus mozalis q̃tum ad finem in quẽ rendit et inclinat/per se finis est: sicut ⁊ voluntas. ⁊ nõ eorum que sunt ad finem ij.fo.ix.b.

Uisio simplici mẽtis intuitu ꝑficiť. Cõprehendiť autem cuiꝰ fines circũspiciunť.ij.fo.xij.

Uidere deum facie ad faciem/est videre deũ in vnitate trium personaruz.ij.fo.xiij.a.Augꝰ. hoc est mũdo ⁊ puro videre intellectu puram: ⁊ nudam essentiam diuinam.iij.fo.eodem.

Uidere deum facie ad faciem proprijssime/ est sine medio videre.j.fo.xiij.d

Uidens deum in effectibus nature/ videt eum in eo q̃d non est deus/ sed in quo sue significationis sparsit indicia. vt dicit Augꝰ.j.fo.xvj.

Uirtus est omni arte certior.iij.folꝰ.xvj.e. Aristoteles.ij.ethicorũ.

Uita fm q̃ est actus anime/ est actꝰ ab ente quieto.j.fo.xxij.d.li.cãrum.⁊.iij.fo.xxxvj.

Uigilia expansio est calozis et spiritus in organa. Ibidem.

Uite sensitiue vector est spũs.ij.fo.eo.

Uidentur presentia: creduntur absentia.j.fo.xxiij a.Augustinꝰ.

Uie quibus ꝑbi naturali ductu rationis cognouerũt deum esse.j.ij.iij.iiij.fo.xxvj.

Uirtutes politice a sanctis cõnaturales virtutes vocantur.ij.fo.lj.b.

Uirtus vniuscuiusq̃z est in vltimo actu boni ipsiꝰ j.fo.liij.Aristo.j.ethicorũ.

Uitiũ ꝓrarium est deo.iij.fo.lx.Augꝰ.

Uirtus est bonitas/et vitium malicia.ij.folꝰ.lxj. Aristoteles.

Uirtutes si nobis persuadẽt/ vt eas ꝓter se amemus: etiam ipsas virtutes amare desistimus. q̃z cũ sint ad aliud: in eo q̃ virtutes sũt/ illo nõ amato ad q̃d sunt/ eriaz ipse amari nõ pũt: cũ recta rõ amoris eiꝰ q̃d ꝓter aliud diligiť/ sit in eo ꝓter q̃d diligiť.ij.fo.lxiij.Augꝰ.

Uirtus in bono est extremo: licet in opationibꝰ inquib̃ est sit medio. Ibidem. Aristo.

Virtus oīs vnita magis ē infinita q̄z multiplicata.ij.fo.c.lib.causarū.
Vita dr multipl'r:scz vegetari/sentire/itelligere/fm locū moueri.iiij.fo.cxxv.f.Aristo.ij.de anima.z.iiij.fo.clxxv.a.
Via cognitionis nostre duplex est:scz a causa ad effectū:vel ecōuerso.iij.fo.cxxxj.
Via motus est ab ente quieto:z est motus ad esse j.fo.cxxxv.c.Aristo.
Virtus q̄ est studiosi bonū:nec est assuescibile/nec discibile bonū:sed donū deorum celestiū.iij.fol. clvij.Socrates.
Vita ꝓperua z incorruptibilis z beata nō ē nisi in celo.iij.fo.clviij.b.Aristo.ij.celi z mūdi.
Visio triplex:Prima corporalis siue sensibilis in qua celanť celestia/primū celū est.Secūda visio imaginaria: in q̄ eodē mō celanť celestia/secūdū celū.Tertia visio itellectual':in q̄ fulget celestia p spēm/tertiū celū.In q̄s celos raptꝰ fuit paulꝰ iiij.fo.clxviij.d.Augꝰ.sup Beñ.
Virtus potentie actiue est in maximo:z virtꝰ potentie passiue in minimo,z actiua p tria ponitur in maximo.j.fo.clxxvij.b. Un
Vniuersale artis z sciētie ꝑncipiū ē.Ex multꝭ aūt ꝑticularib' sil'r acceptis experientia fit: hoc est experiental' cognitio.j.fo.iij.Aristo.j.metaph.
Vniuersale dr q̄tuor modis:scz ꝑdicando/exemplificando/significādo z causando.ij.fo.iij.
Una est scientia q̄ est vnꝰ generis.phs.intelligiť vnū genus in cōi ad vnitatē generis z vnitatez ꝓportionis siue analogie.iiij.fo.iiij.c.
Vnitas est qua quelibet res ē vna.iiij.fol'.xxxiiij. Pythagoras.
Vnū quodq̄z mēsurať sui generis minimo z simplicissimo.iij.fo.xxxv.a.Aristo.x.metaph.
Vnꝰ varia disticcio notabil' p totū.j.ij.z.iij.fo.43.
Vnū quadruplex:scz vniformitatis/cōsecutiōis/sacramētale/z dignitiuū.ij.fo.xliij.Bernū.
Vnū z vnicū differūt.Ibidē Proclus.
Vnitas ē q̄ q̄liberres ē vna.Ibidē Euclides.
Vnitas duplex:scz vortiua z consentanea.iij.fol'. xliij.Bernardus.
Vnū est indiuisum in se/z diuisum ab alijs.iij.fo. eodem.a.Aristo.
Vnū vere est in quo nullus numerus/z qd̄ nulli innititur.Ibidē Boecius.
Vnitū omne alterū est a p se vno.Per se vnū est/ cuiꝰ essentia nō est nisi vnū:z nō ē ex vno z quodam alio productū.Ibidē Proclus.
Vnū in substantia facit idē.iiij.fo.eo.Aristo.
Vnū vni opponiť vno gīe oppositōis.ij.fo.xliij.
Vnū z multa quō opponanť.Ibidē.b.
Vnitas maior est in simpl'r indiuisibilibus/q̄z in his q̄ aliquo mō diuisibilia sunt:z in simpliciter indiuisibilib' magꝭ vnū est qd̄ nature indiuisibili nihil habet adiunctū/vt vnitas:q̄z id qd̄ nature indiuisibili bz aliq̄d adiunctū/vt punctū:qd̄ per essentiā ad indiuisibile est:z cū b̄ est sba posita in cōtinuo.ij.fo.xlv.c.Auicēna.
Vniuscuiusq̄z nature bonū ē qd̄ vltimatū ad proprij z cōnaturalis habitꝰ opationē/est virtus eiꝰ z stat i optimo.j.fo.lxij.z a.ibidē.Aristo.j.ethi.
Vnitiuū saluatiuū ē:saluatiuū aūt bonū.j.fo.lxv
Vnū/vez z bonū nō adduntur sup ens nisi modos quosdā existendi/vel q̄ ꝓsistūt in negatione/vel in effectu cōsequente.j.fo.lxvib.
Vnitas maior est/q̄ nec actu/nec potētia/nec opinione cōicabilis est.iij.fo.lxv.a.Auicēna.
Vnitas essentie in nullo repugnat pluralitati ꝑsonarum.iiij.fo.lxvj.d.
Vniuersitas ē in vno sicī duce exercitꝰ.iij.fo.lxviij
Vnigenitꝰ deꝰ nec fuit aliq̄n nō filiꝰ:nec fuit aliquid antecedēs filiꝰ:nec quicq̄z ipse nisi filiꝰ,atq̄z ita qui semp est filius/nascibilitatis ꝓpietate ac veritate filiꝰ est.iiij.fo.a.Hylarius.
Vnū in sba facī idē.j.fo.lxxxviij.b.Arꝭ.j.metaph.
Vnꝰ deus dr/nō singularis.j.fo.xciij.Augꝰ.
Vnitas rei forma rei est/sub alia z alia rōne.Forma eīm est fm q̄ dat esse:Vnitas aut̄ fm esse terminat z distinguit.iiij.fo.xciiij.
Vnū vere ī q̄ nullꝰ numerꝰ.ij.fo.xcviij.a.Boeciꝰ
Vnū est indiuisum in se/z diuisum ab alijs.ij.fol'. xcviij.Aristoteles.
Vniuersale dr rō:nō ideo qz tm̄ fit in nobis/siue in mēte nr̄a:sed ideo qz est res nō in vno absolute accepta/sed q̄ in collatione accipiť q̄ ē in multꝭ z de multis:quā collationē facit rō.ij.fo.xcix.d.
Vniuoca sunt quoz nomen vnū ē/z rō sub̄stātie diuersa.j.fo.cij.Aristo.in ꝑdicamētis.
Vnū dicit alterū tripliciter.j.fo.ciij.
Vniuocū q̄druplex.ij.fo.cv.g.Guilbel.altisio.
Vnū in sba facit idē/nō eq̄le:vnū in quātitate facit equale/nō idē:vnū in q̄litate facit simile/non idē/nec eq̄le.iij.fo.cx.Aristo.
Vniuersale fm esse diuidiť in particularib' suis siue subiectis:z essentiā numeratā habet in eis z multiplicatā.j.fo.cxij.
Vniuersale z ꝑticulare nō sunt nisi in q̄b differt q̄ est z qd̄ ē.Vniuersale eīm est ex pte eiꝰ q̄ q̄s est: Particulare aūt ex pte eiꝰ q̄ qd̄ est.Ibidē.
Vniuersale est de multis z in multis.Ibidē.
Vnitas ē in ꝓpietate q̄litas ī filio:in spūsctō aūt vnitatꝭ eq̄litatꝭ ꝓcordia siue cōnexio.Augꝰ ij.fo.cxij.
Vnitas ꝑncipiū numeri ē nō de ꝑncipio:sicut ꝑ ꝑncipiū pl'alitatꝭ ꝑsonaꝝ ñ de ꝑncipio.ij.fo.cxiij.
Vniuersale nō fit ꝓpriū z ꝑticulare/nisi determinēť aliq̄ qd̄ ē ꝓprij z ꝑticularis.j.fol'.cxxiij.a.Aristo.
Vnū z vnū non est rō multoz:sed vnū multiplex in virtute z ad multa potest esse ratio multoz z idea.ij.fo.cxxxiij.
Vniuersale est dū intelligitur:singulare dū sentitur.iiij.fo.codē.Boecius.
Vniuersas creaturas z spiritales z corporales/nō qz sunt ideo deꝰ nouit:sed ideo sunt qz nouit. Nō eīm nesciuerat qd̄ fuerat creatꝰ.Quia ergo sciuit/creauit:non quia creauit sciuit.j.folio cxxxvij.a.Augꝰ.v.de trinitate.
Vniuersale ē triplex:scz multoz in numero:z est spēs.z multoz in spē:z ē genꝰ.z multoz ī genere p analogiā multoz ad vnū:z est ꝑncipiū.sic ens principiū est oīm per analogiā.ij.fo.clxj.c.
Vnꝰ locꝰ ꝓpriꝰ nō pōt ē duoz.iij.fo.clxij.Boeciꝰ
Vniuersale capiť triby modis:scz ī natura simpli ci nō multiplicata/sed multiplicabili: vel vt actu multiplicatum distinctū/vel non distinctū per ꝓ pria.iij.fo.clxij.b. Vo
Voluntas in rationali natura intellectui coniūcta est:sicut cōiunctū est id quod facit motū et q̄d

nunciat z determinat ad quod mouendum sit ei qd̄ mouetur.ij.fo.viij.b.
Voluntas principium operatiuū est.iiij.folio.xx. Gregorio.niceno z Damā.
Voluntas ꝓprie est finis.est enim appetitus in fine requiescens.z sic est pars imaginis. Cōmuniter vero est motor ad oīa que sunt ad finem/p que finis potest adipisci.z sic non est pars imaginis/sed ꝑncipiū operatiuū.ij.fo.xxj.
Voces sunt note earūm que sunt in aīa passionū. iiij.fo.xxiiij.a.Aristo.z.j.fo.xlv.a.
Voluntas vna que p naturam bona est/per auersionem vel conuersionem potest esse causa boni z mali.z sicab eo qd̄ est bonū/est malū.j.fo.lx.d.
Volūtates bone z male radicanť in vna natura bona:sicut arbores bone z male in vna bona terra.Ibidem.
Voluntarium ꝓter duo que sunt in ipo/opponitur duob':scz inuoluntario p ignorantiā/z inuoluntario p violentiā.j.fo.lxj.Aristo.ij.ethico.
Voluntas nō tm̄ potentia est ad actum specialē/sed generalis motor oīm aliarū potentiarum ad actus suos.ij.fo.lxxj.a.Anselmꝰ.
Voluntas dupler: scilicet precedens z comitās cū subdiuisionibus.z verum pater voluntate vl' necessitate genuerit filiū.iiij.fol'.lxxj.z.j.fo.cxlij. c.z.j.fo.cxc.a.Damā.
Vocabulū qd̄ ex ꝑsonis originē trahit/ad substātiam nō trahit.j.fo.cvij.a.Boecius.
Voluntas est generalis motor oīm potentiarum tam exterioz q̄z interioz.iij.fo.cxiij.a.Anselmꝰ.
Voluntas mouet:sapientia disponit: potentia p ficit.ibidem.Hugo.
Voluntas finis est:consilium vero eorum q̄ sunt ad finem.iiij.fo.cxiij.Aristo.
Volūtas dei prima est z summa causa omniū specierum z motionū.Nihil eīm fit qd̄ non de intelligibili/aut ī teriori aula summi imperatoris nō egrediatur.iij.fo.cxxiij.c.Augꝰ.
Vocatio duplex:interior scilz z exterior.Interior est qua homo per gratiam separat a massa perditionis/siue a multitudine perditoz/z assumiť in ꝓformitatē z bn̄placitū diuinū.ij.fo.eo.
Voluntas ex ratione est-Aristoteles in topicis.z est rationabilis appetitus fm Damascenū.iiij. fo.cxlij.z.ij.fo.ccj.f.
Volūtatis dine opus est electio.j.fo.cxlvij.c.
Volūtas duplex:scilicet thelisis: z est naturalis appetitus alicuius rei.Et vulisis siue bulisis:q̄ est rationalis appetitus consiliatiꝰ:non fm impetum motus/sed fm libertatem electionis.j.folio.clxxxvij.a.Damā.
Voluntarium est cuius ꝑncipium est in ipso conscienre singularia/siue circūstantias in quibꝰ est actus.ibidē.Aristo.Damā.Gregorio.nizenus.
Voluntas est rationalis motus sensui presidens z appetitui.ij.fo.clxxxvij.b.Augꝰ
Voluntas in deo est: z conuenit ei plus q̄z angelo vel homini.iij.fo.co.c.
Volūtas est in rōnabili natura: in irrōnabili aūt desiderū z animꝰ.ibidē.Aristo.ij.de aīa.
In volūtate nisi duo sūt.s.significatū/z est cēntia dina. Et ꝓnoratū/qd̄ est volitū.ij.fo.clxxxviij.b
Volūtas dina penitꝰ nullā bz cām.ibidem.
Volūtas est causa artificialium et omniū q̄ fiunt a ꝓposito.iij.fo.eo.d.
Volūtas dei cā est p se imediata z ꝓria z necessaria oīm eoz ꝓ que fiūt ab efficiente causa/z nō a cā deficiente.ij.fo.clxxxix.c. Et est cā necessaria cōtingentiū z necessarioz.ibidē.d.Dionysius.
Voluntas beneplaciti est que vere ac ꝓprie dr voluntas:que in ipso deo est z ipsius essentia: que vna est:nec multiplicitatē recipit/nec mutabilitatem.q̄ incōpleta esse non potest.iiij.fo.clxxxix. a.Magr.z Hugo.
Voluntas beneplaciti duplex:scz absoluta z conditionalis.iij.fo.cxc.b.
Voluntatis diuine signa sunt q̄nq̄:scilicet precepti:prohibitio:ꝓsiliū:pmissio:z operatio.j.fol'.cxcj. z.ij.fo.eo.c. Unde ꝑcipit z ꝓhibet:pmittit:consulit:implet.iij.fo.eo.d.
Voluntas dei semper impleť/aut de nobis/aut a nobis.De nobis impletur/sed tamen non implemus eam quādo peccamus. A nobis impleť cū bonū facimus/quia scimus deo placere.j.folio. cxcviij.a.Augꝰ.in enchiridion.
Volūtas dei eterna/que dicitur beneplaciti/semper impletur.j.fo.cxcviij.b.

US

Vsia materia est:visiosis forma: hypostasis compositum.iiij.fo.c.Boecius.
Vsq̄adeo deus oīa cooperať in bonū his q̄ fm ꝓpositū vocati sunt scī: vt si qui eoz deuiāt z exorbitant/etiā hoc ipm eis faciat ꝓficere in bonum: quia humiliores redeunt atq̄z doctiores.vt petrus.j.fo.cxcvij.Augꝰ.

UT

Vti est aliq̄d in facultatē voluntatis assumere/et ad aliud referre significādo vel disponendo.j.folio.iiij.a.Augꝰ.
Cui ꝰ vsus bonꝰ est/ipm q̄z bonū est: et cuiꝰ vsus malꝰ est/ipm q̄z malū est.iiij.fo.viij.a.Boe.ī to.
Vti dr multipliciter.Ibidem.
Vti est id in qd̄ in vsu venerit referre ad illud quo fruendū est.alias abuti est/non vti. Naz vsus illicitꝰ abusus vl' abusio noiari dr.ij.fo.ix.a.aug.
Vtile est qd̄ vtenti vtile est z non nociuū:z cū hoc qd̄ expediens est ad consequēdum id quod intendit.iij.fo.ix.b.
Vtendum est hoc mundo/non fruendum: vt inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciantur.ij.fo.x.a.Augꝰ.
Vtendū est oīni creatura: dūmō sit simpl'r creatura terminꝰ actus creationis/z nō sit pctō depravata/p qd̄ vsui ꝓrariať.iij.fo.x.b
Vtimur nunc in presenti vita dispensatione similitudinū.iij.fo.xvij.b.Augꝰ sup Jo.
Vtrum pater z filius diligant per spiritūsanctū/ vel spūsancto.ij.fo.cxv.l.

Ze

Zelus est fortis amor cū indignatiōe contrarij.j.fo.liiij.Dionysius.
Zelus z extalis effectus amoris sunt.ij. folio eodem.

Finis ꝑme partis Directorij.

Prima pars Summe Alberthi magni: alias dicte: de mirabili sciētia dei.

Cum Directorio notabili
sententiarū ex omni
fere genere scibili
studiosissime
apposito.

Alberthus natiōe german⁹; patria sueuus / ex Laugingen oriund⁹ ordinis Predicatorꝫ quos vocāt professus: Ratispoñ. ecclie pastor dignis. doctrina ingenijq; viuacitate vsqꝫ adeo eque atq; vite morūq; grauitate claruit / vt nō absre vno omniū ore appellitet magn⁹. Magnus inq; omī genere scibili doctissimus: nulli secūdus: vir deniq; parem habēs. Cui⁹ cuidentiā nobile qd̄ maniby voluis / humanissime lector / opus ostendit. Exarauit quoq; alia in genij sui monumenta nullo rēporis situ intermoritura: sz et hoc pollens / singulari celebritate magnus habet: Sūma dico theosophie: qua cōplex⁹ est omne quo humana ratio / cū de illa supercellenti bonitate diuina / tum angelica spirituumq; creatorꝫ / atq; rōnali / sensibili / vegetabiliq; natura pēdere posset anceps: ea stili temperātia / eo moderamie / ea deniq; diffusione suūpsius singula tradens: vt iure dicas nō bominē sonare. Quid doctor hic grauissim⁹ vel vidit / vel legit qd̄ nō larga manu ediderit: Memor nimirꝫ ei⁹ dionysij ariopagite: bonū qd̄q; eo pstanti⁹ fore / quo cōius suiq; natura diffusius. Admiranda pfecto pusille apis magnitudo: tot flosculos arguti ex modernioriby habeas vberi⁹ in doctorū allegationiby / nō prio ausu effluere / hoc magno Albertho. Quis iudicio aliorum melius sentientiū eo humilius detulit: Stil temere / nil qd̄ mordax / nil qd̄ fidei sinceritati alienū suspectumq; sit: vel definit / vel latrat / vel loquitur. Sed ad rem. Sūmam theologie quadripertitam scripsit / iuxta qd̄ magister in sententijs procedit: quā quidam imperitius: De mirabili scientia dei intitulant: cum id prime dumtaxat partis frons sit atq; initiū / nō reliquarum partiū epitoma: Auctoris insup intentio sit nō eo opus insignire: quippe qui idemipse in prefecunda colūna quarta foliij. 222. Sumam nominet scriptam ad peritionē fratrum. Habita aūt lector optime inquisitione vigilātissima / pter duas quas vides partes / ex numero tot bibliotheca Germanie offendim⁹ nullas. Lūq; plurium opinio versetur / resi duas quoq; extare: voluim⁹ saltem his iamiā votis tuis acquiescere / quoadusq; de restantiby sollertior disquirendi ratio habeat. Constat siquidem opus nō mancū tante grauitatis virū edidisse: pcipuū / cū eratis sue summū attigerit: quo sponte / z ob nature imbecillitatē cure pastorali Ratispoñ. se abdicando / rursus quieti sese dedens / Colonie resedit apud suos tandem quiescens in dño. Adde q; prestationes ei⁹ ad hoc sunt haud vulgariter huic sentētie astipulātes: quas lector studiosus inter legendum facili ingenio clarissimas apprehēdet. Verum p humana fragilitate qz extemporaneo cursu haberi nō poterāt: tuum quoq; lector humanissime studium pulsamus / in ei⁹ diffinitiōe nobis opitularitq; vno b̄ charactere / ea pcessus obseruantia / oi deniq; bui⁹ legitima calcographie sollertia in lucem prodeat olim integrior. Processus Summe is est: vt instar corporis qd̄ a capite fluit i membrorꝫ / articulorꝫ / neruorꝫ / ossium / medullarumq; compagem: ita a summa in tractat⁹ / materie habētes breuem epilogum descēdat: dein in qōnes: que in membra / q̄ in articulos / qui in particulas: que item in subparticulas / ac deniq; in reliqua id genus subdiuiduntur: interdum intermixtis questionibus incidentiby / questiunculis / questiis. Multa sane corpori accidunt ipso eodem manente immutato in substātialibꝫ: vt nunc obliquo / nunc recto / nunc hac / nunc illac mouetur: perinde atq; ea que dirimus ex indirecto questionibus aduenire. At tuum eius rei iudicū esto: doctorem q; ipsum aggredere lector pi⁹ / oib⁹ grat⁹. Vale. Basilee decima Aprilis Anno a natali christiano. M. CCCCCVII

Excellentissime doctrine doctoris celeberrimi Alberthi magni: ordinis predicatorum: Ratispoñ. ecclesie presulis dignissimi prime partis Sūme prologus.

a Irabilis facta est scientia tua: ex me confortata est: z nō potero ad eam zē. In hac auctoritate ser notant: quib m scientia sacrarum litterarum omnes excellit alias scientias: qd̄ notatur cū dicit / mirabilis. Primus est subiecti mirabilitas. Scōm ei⁹ acquisitionis auctoritas: qd̄ notatur p / facta est. Tertium ei⁹ certitudinis credulitas: qd̄ notatur p / scientia tua. Quartū ad intellectū nostrū applicabilitas: qd̄ notat p b̄ qd̄ dicit / ex me. Quintū demōstratiōis ipius fortissima veritas: qd̄ notat p hoc qd̄ dicit / pfortata est. Sextū sup nos z intellectū nostrum altissima eius dignitas: qd̄ notatur p hoc qd̄ dicit: z nō potero ad eam. Et hoc q; mirabilis est / habet honorabilitatē. Cū enim scientie in duoby differāt: sez subiecti mirabilitate / z honorabilitate: z demōstrationis certitudine: vt in principio de ania dicitur: cōstat illaz honorabilissimā esse que de mirabilissimo z altissimo est. hec aūt theologia est: que tota de deo est: fm q; p omnia opa sua attingit a fine vsq; ad finem fortiter / z disponit omnia suauit. Sap. viij. a. Sic enim inotescit in oibus. In effectibus quidem nature / p vestigium z imaginē: In operiby autem reparationis / p similitudinem gratie: In actiby autem glorificationis siue beatificatiōis / p consummationem glorie. Mirabilis igitur est: z ex hoc altissima z nobilissima z honorabilissima. Facta est etiam in nobis alio quodam superiori eam efficiente. Est enim impressio quedam z sigillatio diuine sapientie in nobis: vt mens humana dei sapiētis fit sigillum / z impssa formis z rationiby cause pme in sapientia sua creantis z reparātis z glorificantis sua causata. qd̄ dicit Cant. viij. b. Pone me sicut signaculum sup cor. Quod exponēs Gregorius dicit: Signaculum est sigillum pfundatū. pter qd̄ ezechie. xxviij. c. dicit de angelo ceteros excellente i sapientia: Tu signaculum similitudis / plen⁹ sapientia z pfectus decore. Per talem g impressionem facram in nobis cōstat q; fit in nobis / nobis ascendētibus ad deum / z ad ipsam: sicut cera ascēdens ad sigillum: z nō econuerso. Propter qd̄ oratōe z deuotiōe plus acquirit q̄ studio Sap. vij. a. Optaui / et datus est mihi sensus: inuocaui / z venit i me spiritus sapientie. Ex hoc infert aug. in. viij. de trinitate: q; qz cor homis ascendit ad illam: necesse est q; in sola illa cor homis exaltetur. Alia quippe scibilia / vel equalia sunt / vel inferiora corde humano: propter quod fm q; in corde humano sunt / exaltationem recipiunt z nobilius esse q̄ habent in seipsis: sicut nobilius est incorruptibile q̄ corruptibile. Sola aūt illa est que cor eleuat: z eleuatū purificat: z in eterna fundat imortalitate. Sap. xv. a. Nosse te / est cōsummata iustitia: z scire iustitiaz tuam z virtutem tuam / radix est immortalitatis. Hinc est qd̄ dicit alphorabius in libro de intellectu z intelligibili: q; omnes phi in intellectu adepto diuino radicē posuerunt immortalitatis anie. Licet aūt sic facta sit: vt dicit Dionysius de Jerotheo: q; patiendo diuina didicit: tamē studium ad hoc cooperatur sicut dispositio in subiecto. Propter qd̄ studium sacrarum litterū multuz cōmendat hieronymus in pemio galeato / z dicit: q; hoc cōmendat paulus in discipulo suo timotheo. dicit etiā: q; propter hoc oportet epm̄ esse amplectentē eum q̄ fm doctrinam ē fidelem sermonē: vt potens sit exhortari in doctrina sana: z eos qui contradicunt reuincere. ad titū. j. b. Est etiam hec scientia certissime credulitatis z fidei. Alie enim scientie que de creaturis sunt: quis rōnes habeant imobiles: tamen eedem rationes p esse in reby creatis accepte / mobiles sunt: hec aūt cū in rationibus eternis fundata / penitus est imobilis z fm esse z fm rationē. Et cum scientia sit stans habitus z imobilis ex intellectualibus acceptus z factus / z nō ex sensibilibus vel imaginabiliby: eo q; illa ab appēdicijs materie separata nō sunt: planū est hanc vel solam / vl̄ precipuam esse scientiā. nihil enim nisi intellectuale est intellectus diuin⁹: z pur ipe lux est / z causa omnium intelligibilium: z ex illo nobis est scientia diuina. Et hoc est qd̄ dicit Ps. xxxv. In lumine tuo videbimus lumē. Et Ps. xiij. Signatuz est sup nos lumē vultus tui dñe: dedisti letitiā in corde meo. Hinc ē q; dicit auerrois: q; scibile illud qd̄ omnes homines natura scire desiderant / intellect⁹ diuinus est: pur primā habet influentiam sup omnia intelligentia z intelligibilia: pferens intelligētiby virtutem qua possint intelligere: z dans intelligibilibus lumen / quo mouere valeant intellectū ad actum intelligendi. Et hoc est q; dicit diony. in. lib. de di. no. ca. vij. q; intellectus diuinus p omnes se expandit intellectuales vultus. ij. ad Cor. iiij. b. De⁹ qui dixit de tenebris lumē splendescere / illuxit in cordibus nostris ad illumiationē sciētie euāgelij claritatis christi. Ex intelligibiliby ergo solis est / z ex pma forma intelligendi omne qd̄ intelligit: et qd̄ ab omni homie scire desideratur. Si enim propter qd̄ vnū qd̄q; illud magis: vt in. j. poste. dicit aristo. scim⁹ aūt secūda pp̄ pma: si natura scire desideram⁹ secūda: multo magis desideram⁹ scire pma. Et sic dicitur / scientia tua / fm causam formalem omnis scibilis z omnis scientis. Dicitur etiā / scientia tua / fm causam efficientē: eo q; deus largitate sua hanc efficit in nobis p spiritum sanctum. Joan. xvj. c. Cum venerit ille spirit⁹ veritatis / docebit vos omnē veritatem. Hiere. xxxj. f. Non docebit vnusquisq; fratrē suum: z vnusquisq; proximū suum / dicens: cognosce dñm: qz omnes scient me a maiore vsqz ad minorē ipsorum. Est etiā scientia subiecti vt de q̄ qz de ipo est. Et si obijcitur: q; materia cū efficiēte z forma nō coincidit in idē: vt dicit aristo. in. ij. phy. Dicimus q; hoc intelligitur de materia ex qua / z nō de materia circa quā. aliocqn

Obiectio

Responsio

instantia erit in omni intellecto z volito: q̃ z materia z forma finis est intellect⁹ z volũtatis. Dicitur etiã/scientia tua: q̃z ad deum est sicut a finẽ. hinc est eim̃ qõ in Ps̃. xliij. ỏz. Emitte lucem tuã z veritatem tuã: ipsa me dederũt z adduxerũt in montem sanctũ tuum et in tabernacula tua. Ex hoc cõsequens est: q̃ hec scientia sola sapiẽtia sit/vel maxime. Dicit ei phs in. j. ꝓme phie: q̃ illa sciẽtia maxime sapientia est/cui⁹ finis intus est z sciendi gratia siue causa. Hec autez scientia hec omia habet: Est eim̃ ab intellectu diuino sicut ab efficiẽte: z ex intellectu diuino sicut a primo formali: z de ipso/put est ars plena rõnibus oim̃ que sunt z ad ipsum et ꝓter ipsum sicut ad finẽ. Primũ attribuitur patri: Scõm z tertiũ filio/fm q̃ est virtus: z sapiẽtia patris. Scõz quidẽ attribuit̃ ei in eo q̃ est virtus patris: Tertium vero in eo q̃ est sapiẽtia. Quartum attribuitur spũsancto. Hec etiã scientia in intellectui nostro maxime ẽ applicabilis: z ideo in ipsa maxime quiescit anima. Si eim̃ oim̃e intelligibile p hoc applicabile est intellectui nostro/q̃ intelligibile est: hoc est ad lumẽ scientie deputatuz: illud q̃ maxime est intelligibile/z in purissimo intelligẽtie lumine/maxime erit applicabile fm naturã. vnde Jaco. j. c. In mansuetudine suscipite insitũ verbum: q̃ potest saluare aias vestras. vbi dicit glosa: q̃ ilitũ est p naturaz. Deuꝛ. iij. c. z Ro. x. b. ꝓpe est verbum in ore tuo z in corde tuo. Cui⁹ ratio ẽ: q̃ in nullo scibili quiescit anim⁹ nisi deducat illud ad scibile primũ: ad q̃ nõ est aliq̃ mediũ: z tũc q̃escit z stat in illo: z in oib⁹ alijs assentit ꝓter illud. Cum igitur iã constet q̃ hec scientia est de scibili p mo/put lux luminũ est in seipso: z relucens in omnibus alijs: cõstat q̃ i ipsa maxime quiescit animꝰ hom̃is. Et si obijcitur q̃ dicit phs. ij. metaphysice: q̃ dispositio nostri itellect⁹ ad manifestissima nature est: sicut dispositio oculorũ vespertilionis ad lumen solis. Oculus autem vespertilionis nihil vider in lumine solis/sed fugit ipsum. q̃ z noster intellectus manifestissima z ꝓma fugiet/z non quiescet in eis. Dicim⁹ q̃ hoc accidit oculis vespertilionis inquantũ sũt vespertilionis scz/z nõ inquantũ sunt oculi: Oculi q̃ꝓe hero dij applicãtur lumini solis in rota/z quiescunt in ipsa. Et sic accidit intellectui inquantũ noster est: hoc est cũ continuo z tempe/reuerberari a nature manifestissimis et ꝓmis: Inquantũ aũt intellect⁹ est/z quedã pars diuina: vt dicit phs in. vj. ethi. nihil adeo cõuenit ei sicut quiescere in primis. Et ideo docent phi: q̃ aliquis p separationẽ a continuo z tpe/hoc est ab imaginabilib⁹ z sensibilib⁹/suum adipiscatur intellectum: vt possesso intellectu applicando ea ad diuina quiescat. Aug. ij. ꝓfes. Fecisti nos dñe ad te: z inquietum est cor nostrũ donec queniat ad te. Hoc respectu/theologia que natura oim̃ scientiarum ẽ ꝓma/vltima efficitur ordine studij z inquisitiõis. Propter q̃ dicit alphozabi⁹ q̃ in studio illi⁹ phi vitam finierunt. Est etiã in demonstratione fortissime veritatis: eo q̃ p reuelationez primi luminis omia demonstret que phat. Alie autẽ p lucez intelligentie in creatis acceptã: que lux sepe occumbit subiecti malicia in qua est/z caligine phantasiaꝝ. Ista aũt demfat/plucẽ purã z inuiciblẽ z imutabilẽ. Sap̃. vij. d. Luci comparata inueniꝰ poꝛ. Luci ei succedit nox: sapientia autẽ nõ vincit malicia. Joan. j. a. de luce q̃ vita est: Et vita erat lux hominũ: et lux in tenebras lucet: z tenebre eam nõ cõprehenderunt. Chrisꝰ. in originali sup idẽ huic verbo adhedens dicit: Quin potiꝰ lux cõprehẽdit tenebras et sui claritate dissipat. Altissima etiã ei⁹ dignitas est: q̃ supra est nõ tm̃ nos/sed etiã angelicuz intellectuz posita: quã sol⁹ de⁹ pfecte habet z possidet. Unũ aug. in lib. de videndo deũ ad phã: Scire deum possum⁹: comphẽdere vero minime. Scire/ẽ suprema mẽtis nostre virtute p intellectũ tãgere. Comphẽdere aũt/discursus z ꝓtract⁹ intellectus et supra terminos rei. q̃ in infinito fieri nõ potest et in circũscripto. Propꝰ q̃ dicit Dama. q̃ deus infinit⁹ dicit: q̃z nec loco/nec tempe/nec itellectu mensuratur. Et Anꝰ. in prosologiõ: q̃ deus ẽmaius q̃ cogitari possit vel intelligi. Aug⁹ in libro de vtilitate credẽdi. Mẽtis humane iualida acies in tam excellenti luce nõ figit: nisi p iusticiã fidei mũdetur. Roꝝ. xj. d. Quis cognouit sensum dñi? Et ideo in hac sciẽtia quiliber ꝓficere poterit: nũq̃ autem ad vltimũ pficiz: q̃z hoc esset comprehendere: ita q̃ nihil sui esset extra intellectũ. Eph. iij. d. Ei qui potens est omnia facere supabundanter q̃ petimus aut intelligim⁹/fm virtutẽ quã opatur in nobis ipi gloria in ecclesia z in christo iesu in omnes generatiões seculi seculoꝝ. Explicit plogus.

Eiusdez celeberrimi doctoris Alberthi magni ordinis predicatoꝝ pars prima Sũme eius in primũ libzũ sniarũ magistri incipit. Tractatus. I. De scientia theologie

Upiẽtes igitur petitionib⁹ fratrum satisfacere z multozum alioꝝ nos q̃si ad ẽ compellentium: de hac scientia z scibilibus eius inquirem⁹. Et quia dicit phs: q̃ soluere nõ potest q̃ nescit nodũ: de quolibet nodum q̃ntis ꝓmittem⁹: z singulis solutiones congruas ꝓut deus dederit/ãnotabimus. Querem̃us aũt de ipsa scientia sex. s. an est. Quid est. De quo sit vt de subiecto. Qualiter ab alijs scientijs separata est. Quis ꝓprius modus eius est. Et ad quid est sicut ad finem.

Huiꝰ tractatꝰ. vj. sũt q̃ones

Queritur an theologia sit scia. Q̃ō. I.

Primo ergo queritur an theologia sit scientia. Et sex modis arguitur q̃ nõ sit scientia. Primus accipitur ex eo de quo est. Est eim̃ de gestis singularibus dei z sanctorũ/veteris z noui testamenti: que gesta historialiꝰ describunt. De q̃b⁹ dicit aug. i libro. lxxxiij. questionũ: q̃ historie reꝝ semper credũtur/z nũq̃ intelligunt. Sed de his que nũq̃ intelligunt nõ potest esse sciẽtia. omis eim̃ scientia ex intelligibilibus accipitur: vt in. j. poste. docet aristo. de intelligibilib⁹ autẽ meliozẽ habem⁹ acceptionẽ q̃ sit scientia. Cum igit̃ ea ex quibus accipit̃ theologia nõ sint intelligibilia: videt̃ q̃ theologia non sit scientia. hoc ꝓfirmat̃ p hoc: q̃ ois scientia ex vlibus est: gesta autẽ historica ꝓticularia sunt/p hic ergo nũc determiata, vt phs in. j. metaphy. dicit: q̃ ex multis ꝓticularib⁹ sil'r acceptis expientia fit: hoc ẽ experimẽtalis cognitio. Et ibidẽ post pauca dicit: vlẽ artis z scie ꝓncipiũ est. Sed o obijcit̃ ex ꝓsideratione ei⁹ de quo ẽ. Est eim̃ de trinitate psona ꝓ i vna natura: z diuersitate natura ꝓ i vna psona xpi et effectib⁹ istoꝝ. Cũ ei intellect⁹ nr̃ possibil'r sit nõ põt accipe sciam/nisi p ꝓpositões ꝓmas/quas habet apud se/z a nullo accipit doctoꝛ: quib⁹ tanq̃ instrumentis de potẽtia ducit̃ ad actũ: z contrariũ illis nihil accipit: Sicut est de quolibet affirmatio z negatio ꝓ: z q̃ nomia z voces nõ significant infinita: z hmõi q̃ ponit arist. in. iiij. ꝓme phie. Inter has aũt est: q̃ vna natura simpler p esse numeratur in diuersis hypostasibus: z q̃ diuersarũ naturaruz/substãtia z potẽtia et ꝓprietate differẽtium/diuerse sũt hypostases: z q̃ nõ est idẽ corruptibile z incorruptibile: sicut z phat Arist. in. j. de ce. z mũ. Si eim̃ potẽtia semp essendi in eodẽ subiecto sit cum potẽtia corrũpendi: sequit̃ q̃ idem subiectũ erit/z nõ erit aliq̃n: q̃ est impossibile. Ista g̃ principia que intellect⁹ apud se habet nõ pmittũt q̃ scientia generetur in ipso/vel de fide trinitatis et vnitat⁹/vel de fide icarnatiõis z passiõis/vl' de fide resurrectiõis z ascensionis: que potissima sũt in scientia theologie. g̃ videt̃ q̃ scia theologica non sit scia. Tertio arguit̃ ex hoc/q̃ tres sunt acceptiõis ꝓtes: vt dicit phs: Ex probabilib⁹ ei opio. Ex credibilib⁹ fides: z hec etiã innata rõnib⁹ ex ꝓbabilib⁹ nascit̃. Ex itelligibilib⁹ aũt generat̃ scia. Cũ g̃ sacra scriptura ex credibilib⁹ sit: videt̃ q̃ non sit scia ỏ theologicis/z fides. Unũ aug. xiij. de tri. Nõ quicq̃d sciri põt ab hoib⁹/huic scie tribuo: vbi plimũ supuacue vanitatis z norie curiositatis ẽ: z illud tm̃/q̃ fides saluberrima/q̃ ad verã beatitudinẽ duc/gignit̃/nutrit̃/z roborat̃: Videt̃ g̃ q̃ theologicis sit fides z nõ scia. Quarto: q̃z dicit Rich. de scõ victo. q̃ fides ẽ supra opionẽ/z infra sciaz veritatis: videt̃ g̃ q̃ de credibilib⁹ nõ sit scia/sed aliquid infra sciam. Quito: q̃z si scia ẽ/euacuat meritum fidei. Dicit eim̃ greg. in home. sua pascbali: q̃ fides nõ habet meritũ/cui humana ratio pbet experimentũ. Et cũ ois scia q̃ est in nobis/ex humana rõe fit: videt̃ q̃ doctria fidei nõ sit scia. Sexto arguit̃ ex hoc q̃ dicit boeti⁹ z proleme⁹ i almagesti i ꝓncipioꝛ q̃ quedã ꝓt̃ nimiã suã pfectionẽ pfecto intellectu itelligibilia nõ sunt: vt de⁹/z be separate. iz de q̃b⁹ nõ ẽ pfect⁹ intellect⁹/nõ gñat̃ pfecta scia. Et hoc ꝓfirmat diony. de di. no. ca. j. dicens: q̃ cũ ad diuina venim⁹/pfectã inuenim⁹ irrationabilitatẽ. Et hoc ẽ etiã q̃ dicit phs in li. de eãis: q̃ ꝓma cã ẽ sup oẽnomẽ: z sup oẽz rõnẽ: z nũq̃ sufficiũt lingue ad narratõe ei⁹: ꝓter excellẽtiã esse ei⁹. j. ad timo. vj. c. Habitat lucẽ inaccessibilem.

Arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Argu. 5m

Arg. 6m.

Ad 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Contra hẽ est: q̃ illud q̃ scit̃ ex ꝓmo/verꝰ scit̃ q̃ id q̃ scit̃ ex aliquo scõ ꝓ: iz q̃ scit̃ p inspirationẽ/scitur ex ꝓmo: g̃ verꝰ scit̃ q̃ aliqua alia cã. Adduct̃ Quod scit̃ ex imobilib⁹ z imobilissimis/verꝰ scit̃ q̃ q̃ scit̃ ex mobilib⁹ vl' min⁹ imobilib⁹: q̃ aũt p reuelationẽ scit̃/ex imobilissimis scit̃: g̃ illa verissime scia ẽ. Ad hoc dõz: q̃ theologia verissima scia est: z q̃ pl⁹ ẽ sapia: eo q̃ p altissimas cãs ẽ/q̃s difficile est boi scire: talia eim̃ cognoscẽte/phs dicit esse sapientẽ in primo ꝓme phie: z talez sciam vocat sapientiam. Ad ꝓmũ g̃ dõm: q̃ scia theologie de ꝓticularibus est: nõ q̃z sit in ꝓticularib⁹ ꝓticularit̃ considerãtis: iz q̃z scia est fm pietatẽ: vt dicit̃ ad tytum. i. z informãs ad fidẽ meritũ z operũ. Tal aũt scie perfectio vltima/in opib⁹ ꝓticularib⁹ ꝓticularitꝰ opantib⁹ est. Adhuc aũt: q̃z talis sciẽtia magis creditur eis q̃ talia amant opa/z faciũt/q̃ ꝓpter psuasionẽ: vt dicit phs in. ix. li. ethi. Adhuc arguit̃: q̃z in ꝓticularibus ꝓpositis/plẽs q̃ fm sensum iudicãt/instruit z informat ad pietatẽ: ẽ illis/hzis suis in ꝓticularib⁹. ponit̃. vñ Hiero. i. ꝓemio suo galeato ca. vij. Nolo vt offendaris i scripturis sanct⁹ simplicitate z q̃si vilitate verboꝝ: q̃ vel vitio interptũ/vel de industria sic plata sunt: vt rusticã concionẽ facili⁹ instruerẽt/z in vna eademq̃ snia/aliter doct⁹/aliter sentiret indoct⁹. Singulare eim̃ potentia vniuersale ẽ aliq̃n: q̃z sicut i vno/sil'r se habet in omnib⁹ alijs. Propter q̃ sequit̃: Si aia petri est immoꝛtalis: g̃ aia ois hois. Et sil'r: si fides/spes/z charitas in abraã accepta ẽ: in oib⁹ hoib⁹ accepta erit. Et si reuelatuz a spũ veritatis in vno veꝝ est: in oib⁹ veꝝ erit. Propter q̃ ꝓticularia sacre scꝑture/potẽtia vl'a sũt: vt ex ipsis sicut ex vlibus arguat̃. Si eim̃ semel iterpositio terre/recto diametro/semel faciat eclypsim: sequit̃ q̃ semp facit. Sic igitur/z hac de cã theologia in ꝓticularib⁹. ponit̃: cũ tm̃ verissime scia sit vlis. Et aũt quidaz hic distinguũt: q̃ q̃tuoꝛ modis ỏz vl'ei Predicatõe scz/q̃ de plib⁹ potẽtia vl'actu vl' vtroq̃z mõ p̃dicatur: vt bõ/dom⁹ beptãgula: q̃ forte nũq̃z fuit/sz tm̃ esse potuit: vt dicit auicẽ. Et sol q̃ vl'e ẽ: quis non nisi de vno actu p̃dicet̃. Scõo modo vl'e ẽ vt dicũt q̃ exemplarit̃ ad multa referẽt: vt sigillũ: z actꝰ exemplaris sctõꝝ. Tertio mõ vl'e est significando ad multa relatũ: vt moꝛs abel ad mortẽ xpi/in se/z i oibus martyrib⁹ suis. ꝓpt̃ q̃ ỏz apoc. xiij. d. Agnꝰ q̃ occisꝰ ẽ ab oꝛigie mũdi. Quarto mõ dicũt vl'e ẽ causando ad multa relatũ: sicut ꝓma cã vl'is ỏz ẽe. Hec quidẽ bñ dicta sũt: q̃uis ad ꝓpositu z nihil: q̃z scia ñ ẽ de vlib⁹ exẽplificãdo/vl' significãdo/vl' cãndo: iz p̃dicãdo tm̃. Et q̃ dicẽ aug. q̃ talia sp credũtur/z nũq̃ intelligunt̃: itelligit̃ de gestis humãis: in q̃b⁹ nõ sicut i vno/sic in oib⁹ alijs ẽ. Ad id q̃ scõo obijcit̃/ỏz: q̃ nr̃ intellect⁹ pficit̃ lumib⁹/z eleuatur: z ex lumie q̃dẽ cõnaturali nõ eleuat̃ ad sciẽtiam trinitatis/z incarnutiõis/z resurrectionis. Ex lumie autẽ fluente a supioꝛi natura/ad supermũdana eleuat̃: q̃ potẽtia sola dina z volũtate ist: vt dicit chrys. Et bis/lumie desup fluẽte assentit: et certi⁹ ea scit/q̃ ea q̃ ex lumie sibi ꝓnaturali accipit. Ad id q̃ tertio obijcit̃ dõm: q̃ sũt credibilia q̃ itelligibilia esse nõ pñt: sicut gesta humana: q̃ potentiã vl'itatis nõ habẽt. Et hec nõ gñant nisi opionẽ/vl' fidẽ: nõ fm q̃ fides ẽ virt⁹/iz fm q̃ dicẽ phs in. iij. de aia: opio innata rõib⁹ fit fides. Et sũt credibilia q̃ p inductionẽ lumis supioꝛis fiũt intelligibilia: z hec facũt certissima sciam. Esaie. vij. d. fm translationẽ. lxx. interpretũ: nisi credideritis/non intelligetis. Et diony. lib. diui. no. ca. vij. q̃ fides est lumẽ locãs credẽtes in ꝓmã veritatẽ: z ꝓmã veritatẽ in ipsis imobilib⁹. Et iõ sub lumie illi⁹ accipitur q̃ sub lumie naturali nõ põt accipi. Dicit enũz boe. q̃ quicq̃d põt potẽtia iferioꝛ/põt supioꝛ/z amplius. Ad quartũ dõm q̃ Rich. vocat opionẽ oẽ id q̃ humana estimatiõe vel ratiõe accepũ est.

Scienna vero veritatis id solũ/qõ in visiõe dei facie ad faciem ꝓspectum est. Et sic vera est: q̃ fides ẽ media inter opinionẽ z scientiã veritatis. j. Eo. xiij. d. Videmꝰ nunc ꝑ speculũ in enigmate: tũc autem facie ad faciẽ. Sed fm q̃ sciẽtia est acceptio veritatis ꝑ certas rõnes z imobiles de credibilibus fidei: põt esse/z est vera scia. Ad quintũ dicendũ: q̃ si esset ex humana rõe/teneret obiectũ: nũc autẽ quia ex rõib̃ fidei ẽ/nõ tenet. Et qõ dicit: q̃ omnis nostra scientia est ex humana rõne: falsum est: nisi intelligat humanitꝰ z non diuinitꝰ accepta. Ad sextum iã patet solutio: Perfectissima eñ lumine humani intellectꝰ nõ pfecte intelligunt: lumine aũt supiorꝭ nature vere possunt intelligi z pfecte: perfectione vie/z nõ patrie: nisi paucis: vt paulo i raptu hoc cõcessum fuit ꝑ Paulegiũ speciale. Job. xxxvj. d. Omnes videt eũ: vnusquisq; intuet. pcul. j ad Eo. xiij. d. Nunc cognosco ex ꝑte: tũc autẽ cognoscã sicut z cognitus sũ. Ex his patet: q̃ credibile tribꝰ modis se habet ad intellectũ. vt dicit aug. in li. 83. qõnũ. Impossibile: vt i gestis hoim: q̃ semper creduntur et nũq̃ intelligũtur. Antecedentẽ: vt in gestis diuis: q̃ nõ intelligunt nisi ꝓius credãtur. Cõsequẽter: vt i rõib̃ disciplinabilib̃: q̃ mox vt intelligunt/statim credunt.

Ad 1m.

Ad 6m.

Queritur quid sit theologia fm definitionem. Questio. II.

Ecundo queritur quid

est theologia ꝑ rationẽ definitiuam. Et dicit aug. li. de tri. xiiij. q̃ theologia ẽ sciẽtia que ẽ de reb̃ ad salutẽ hoim ꝑtinẽtib̃. Item ibidem dicit: Nõ quicquid sciri põt ab hominib̃ꝰ i rebus humanis: vbi plurimũ est supuacue vanitatis/aut noxie curiositatis: huic scientie tribuo: sed id solummõ quo fides saluberrima/q̃ ad verã beatitudinem ducit/gignitur/nutrit/z roborat. Ex q̃ accipitur: q̃ theologia scia est/ea que sũt fidem generandã/nutriendã/roborandã cõsiderãs. Contra ꝑmã harũ definitionũ obiicit sic: Theologia õ multus est: que nõ directe ad salutẽ hois ꝑtinẽt: q̃ i diuersis narrãtur historijs. Ergo nõ tm̃ est de his que ad salutẽ hois ꝑtinẽt. Adhuc: De pctis est: q̃ ad salutẽ hois nõ ꝑtinẽt sed potiꝰ impediũt/nõ g̃ ẽ de his q̃ ad salutẽ hois ꝑtinẽt tm̃. Cõtra scõdũ z vero definitionẽ obiicit: fides eñ saluberrima inq̃ntũ fides/gignit ꝑ miracla: z inquãtũ saluberrima ifoꝛmat ꝑ charitatẽ. Fm hoc g̃ tota theologia eẽ doꝛ de miraculis z charitate: qõ ꝓstat esse falsũ. Adhuc definitio z nomẽ ꝑ implicitum z explicitũ idez dicũt: nomẽ aũt theologie nõ dicit nisi sermonẽ vl rationẽ de deo: q̃ videt q̃ in definitiõe nõ plus debeat ꝑtineri. nõ g̃ deberet poni/q̃ sit de his q̃ ad salutẽ hois ꝑtinẽt. Adhuc: dicit aug: q̃ virtꝰ ẽ bona q̃liras mẽtis: qua recte viuit: q̃ nemo male vtit quã deꝰ opa ꝛin nobis/sine nobis. Fm hõ g̃ theologia nõ esset nisi de deo inquãtũ gignit in nobis virtutes: nihil eñ gignit in nobis virtutes nisi deus.

Arg.1m.

Arg.2m

Argu.3m.

Arg.4m.

Arg.5m.

B Solo qõis

Ad hec z sillia dõm q̃ sicut doꝛ ad titũ. j. theologia scia est fm pietatẽ: hoc ẽ/q̃ nõ est de scibili simpliciter vt scibile ẽt: nec de omni scibili: sz fm q̃ ẽ inclinãs ad pietatẽ. Pietas ãt vt dicit aug. cultꝰ dei ẽt: qui ꝑficitur fide/spe/z charitate/oꝛõne z sacrificio. Et hoc mõ theologia scia ẽ de his q̃ ad salutẽ z ꝑtinẽt. pietas eñ cõducit ad salutẽ. Hoc etiã mõ ẽ de his ex quib̃ fides generatur/nutrit z roborat in nobis/quãtũ ad assensũ ꝓme veritatis. Assensus ẽ ꝓme veritatis ꝓter se z sup omnia: fides est in actu. hunc autẽ assensũ inductiue quedã gñant: sicut audit ꝰ opeꝝ/z miraculoꝝ/siue in seipo/siue in factis scrõꝝ/siue etiã in iudicijs z penis maloꝝ: siue in mũdi ꝓstituciõe/lapsu hois in recreatione z glorificatiõe sanctoꝝ. Ro. x. d. Fides est ex auditu: auditꝰ autẽ ex ꝗbo xpi. Hec etiã sepiꝰ meditata fidem nutriũt vt calescat: z cõfortant vt auertẽtib̃ resistat: Et de oibus his inquãtũ bmõi sũt/theologia ẽ. Ad pmũ g̃ dõm: q̃ sicut dicit arist. nihil ꝑhibet vnã sciam esse pluriũ/velut amboꝝ finium: vniꝰ tanq̃ finis: alteriꝰ tanq̃ eiꝰ qõ est ad finẽ. Et iõ theologia ẽ de his q̃ ad salutẽ ꝑtinẽt vt finis: de mẽtis aũt alijs ẽ vt inclinãtib̃ ad pietatẽ q̃ ducit ad finẽ: z hec in theologia describũtur. Ad aliũ dõz: q̃ de pctis ẽt theologia/inquantũ ꝑ fugã eoꝝ inclinãt ad pietatẽ: sicut medicina de egritudib̃ꝰ ẽ/docens ꝑseruare coꝛpa ne egritudinẽ i ci dãt: z si egra sint/docet q̃bus antidotis ab egritudine purgentur z liberẽt: Et hoc mõ theologia tractat de peccatis z remedijs pctõꝝ. Ex his facile patet rñdere ad sequens. Ad aliud dõm: q̃ theologia noie ipso nõ dicit nisi rationẽ vel sermonẽ de deo: sermo autẽ de deo doꝛ esse determinatiꝰ dei: nõ fm esse z substãtiã tm̃/sed fm q̃ ẽ ꝑncipiũ z finis eoꝝũ q̃ sũt: q̃z aliter impfecte cognoscit. Nõ aũt ẽ ꝑncipiũ z finis nisi ꝗ ea q̃ ad exitũ reꝝ ab ipo/z ad reductiõeꝝ reꝝ ad ipm ꝑtinẽt: Et hec sũt q̃ ꝑtinẽt ad salutẽ hominis. Et ꝑ hoc pz solo. Ad hõ g̃ obiicit q̃ solꝰ deꝰ opat fidẽ i nob z virtutes: doꝛ q̃ ꝗz solꝰ efficiẽt opeꝝ/dãdo grãs ꝑuenientẽ z ꝑseꝗntẽ i virtutib̃: tm̃ mltasũt q̃ inductiue z inclinatiue ad hõ coopant ex parte nr̃a: fm q̃ fides ẽ ex auditu interioꝛ vel exterioꝛ. Ex his accipit q̃ theologia scia religiosa est: fm q̃ tullꝰ in fine ꝓme rhetoꝛice religionẽ definit dicẽs: q̃ religio est q̃ curã cerimoniãq̃z cuidã nature quã supioꝛẽ vocãt/affert. Patet etiã q̃ ẽ scia scriptatis: fm q̃ scriptatẽ in de bonis laudabilib̃ lib. 20 definit aristo. dicẽs: q̃ sanctitas ẽ scia scire facies q̃ ad deum iusta sr̃. Sap. x. d. Dedit illi sciẽtiã sancto ꝓ.

Ad 2m.

Ad 3m.

Ad 4m

Ad 5m

Queritur de quo sit theologia vt de subiecto. Questio III

Ertio queritur de quo

sit vt de subiecto. Et de hũ sũt q̃rtuoꝛ positiões. Una ẽ aug. in li. de do. chri. quã sequit mgr̃ in sentẽtijs q̃ ẽt: q̃ q̃ diligenẽ legit ꝑtinẽtiã noue z veter̃ legꝭ: inuenier eã circa res z signa ꝗsari. Scõa ẽ bugonis de san. vi. in li. sen. suaruz que dicit: q̃ materia diuina ꝓ scꝑtura ꝓ sũt opa reparatiõis: alia ꝓ ꝗo sciarum materia sũt opa cõditiõis. In ꝑncipio aũt glose psalterij doꝛ: q̃ nihil ẽi scriptura dina/qõ nõ ad xpm vel ecclãm ꝑtineat: Ergo caput z coꝛpꝰ/spõsus z spõsa/xps z ecclia subiectũ sũt sacre scꝑture/hoc ẽ totꝰ xps i reger. Alia positrõ ẽ q̃ deꝰ sit hũ biectũ sacre scꝑture: sicut z ꝑ nomẽ significat q̃ theologia vocat. De istis g̃ positõib̃ q̃rit. Et ꝑncipaliꝰ quidẽ q̃rit de subiecto. Sz q̃z ꝑ subiectũ scia ẽ vna vl plẽs/scõo q̃rit vtꝝ theologia scia sit vna vl plẽs: z q̃ vnitate ẽ vna si vna ẽ:

Argumẽ. I.

Argu. 2m.

Arg. 3m.

Arg. 4m

Argu. 5m

Arg. 6m.

Arg. 7m.

Arg. 8m.

Arg. 9m.

B Solo mem bri. I.

Hui qõis 4. sũt mẽ.

Itẽ ex hũ biecto bz q̃ sit practica vl theoꝛica/Adhuc ex hũ biecto bz q̃ sit vtis vl ꝑticularis: Et iõ quarto q̃rit: vtrũ vtis vl ꝑticularis est scientia.

A Mẽbrũ. I.

Queritur de subiecto theologie fm quattuoꝛ positiones assignatas.

Primũ g̃ iter hec ẽ q̃rere d hũ biecto: Et q̃ramus ꝓmo de positrõ aug. q̃ dicẽs z signa esse subiectũ. hoc ei ꝑbat sic: Ja ei hitũ ẽ: q̃ theologia ẽ scia d his q̃ ad salutẽ hois ꝑtinẽt: g̃ erit de his q̃ salutẽ faciũt effectiue/z sr̃ obiecta salutis: z de his q̃ ad salutẽ disponũt: z de ipo hoie q̃ ꝑipiẽte salutẽ ꝗz q̃ salutis ẽ ꝑceptibil. Erit g̃ de reb̃ q̃b fruimur tm̃: i q̃b salutis ẽ cõplemẽtũ. Et erit d vtilib̃ disponẽtib̃ ad hõ: z hõ duplr. s. ex ꝑte intellectꝰ/z ex ꝑte affectꝰ. Ex ꝑte q̃dẽ intellectꝰ significãdo vt signa. Ex parte ãt affectꝰ vt disponẽtia ad salutẽ ꝑ se vl ꝑ accñs i recessu a malo/vl i accessu ad bonũ: Et hec sũt vtilia. Et hac rõe dixit aug. q̃ tota theologia versat aut circa res q̃b vtẽdũ ẽ: q̃ sũt pr̃ filius et spũsi ctũs. aut circa res q̃b vtẽdũ ẽ/significãdo vl disponẽdo ad salutẽ. aut circa res fruẽtes vl vtẽtes/q̃ sr̃ salutis ꝑceptibiles: vt hõ. Sic ei signũ ad rẽ vtilẽ reducit: fm q̃d vti ẽ/vt dicit aug. aliq̃d i facultatẽ volũtat̃ assumere: z ad aliũ referre significãdo vel disponẽdo. Sz ꝗtra hãc opionẽ videt ẽ: q̃ signa z res nõ videt ẽ eẽ ordiabilia sb vno gñe subiecti. Uñ i alijs sciẽtijs: sciẽtie de signis vt de hominib̃/distinguũt a sciẽtijs de reb̃. Sermotiõales ei a realib̃ sciẽtijs distinguũt. Ergo videt q̃ ista scia ñ possit eẽ vna scia de reb̃ z de signis. Adhuc signa valde multiplicia sũt: q̃dã ei sũt signa ꝑ allegoriã: q̃dã ꝗo ꝑ modũ sacrãlẽ: z illa i vna ꝑte scie nõ ꝑtinẽt/alia ei scia sacrãl ẽ/z alia symbolica. Et ita videt: q̃ res z sig̃/materia nõ pñt esse sacre scꝑture. Adhuc: Res valde ample accepta ẽ fm q̃ ad vnã sciam nõ videt posse reduci. Res ei q̃b vtimur z fruimur/omnia ꝑtinẽt: oib̃ g̃ quot sũt i celo z in terra vtimur vl fruimur: g̃ videt q̃ theologia sit de oib̃: z ꝓñr tũc alijs sciẽtijs nõ indigeremus. Cõtra positõez scõaz scz bugõis sic obiicit: Statim i ꝑncipio gen. theologia ẽ de opib̃ ꝓditõis: g̃ videt materia sacre scꝑture tm̃ eẽ de opib̃ reparationis. Adhuc sacra theologia ẽ de cã opeꝝ ꝓditõis et reparatiõis: nõ g̃ videt q̃ sit de opib̃ reparatiõis tm̃ vt de subiecto. Cõtra positionẽ tertiã sic obiicit q̃z mltã sũt i sacra scꝑtura q̃ nec de xpo sũt/nec de ecclesia: sic q̃ deꝰ creauit i ꝑncipio celũ z terraz: q̃ diluuiũ inductũ ẽ: q̃ lingue diuise sũt: z alia mltã q̃ de celis/clemẽtis/z angelis scribũt: Uideꝰ g̃ q̃ totꝰ xps ñ sit materia sacre scꝑture. Pretereꝛea mali siue i via/siue i iferno: z diabolꝰ nõ sr̃ de capite/nec de coꝛpe: z tm̃ de illꝰ etiã sub differẽtijs eoꝝ i sacra scꝑtura determiãt. Cõtra quartã positõez obiicit ꝑ hõ: q̃ mltã tractãt i sacra scꝑtura q̃ nõ sũt deꝰ: nec de deo. ꝑbant vt de hũ biecto. Adhuc q̃z dicẽ boeciꝰ i li. de tri. q̃ deꝰ subiectũ esse nõ ꝑt: g̃ nõ ꝑt eẽ hũ biectũ theologie. Ad hec z sillia dõz: q̃ subiectũ i sciẽtijs tripliꝰ assignat. s. q̃d ꝑncipaliꝰ intẽdit/z i ꝑncipali ꝑte scie. sicut deꝰ doꝛ eẽ subiectũ ꝓme phie: q̃z i ꝑncipali ꝑte eiꝰ de deo intẽdit z de substãtijs diuinis q̃ separe sũt: a q̃ ẽt ab anticꝭ phis theologia vocabat. denoiatio ei doꝛ fieri ab vltio z optio. Secũdo mõ assignat hũ biectũ i sciẽtijs/de quo z de cuius ꝑtib̃ ꝑbant passiões. sicut ens subiectũ esse doꝛ ꝓme phie: vt vnũ z multa/porẽtia z actꝰ/z ens nẽce z ens possibile ꝑbant de ente. Tertio mõ assignat hũ biectũ scie/circa q̃d ẽ ꝑtinẽtia eiꝰ. ꝓt̃ hõ ꝑtarẽ z clarifarẽ doctrie. et talia sr̃ q̃cũq̃z sr̃ admiclãtia ad hũ biectũ ꝓmo mõ vl cõdo mõ dictũ: ꝑ q̃ declarãt̃ ꝓma vl i scõa itẽtiõe subiectũ. sicut ꝓma phia ẽ circa positiões ãtiquoꝝ: z circa ꝑncipia demõstrabiliũ z circa vno mõ vl multipliꝑ dicta: z etiã circa definitões ꝗz se/vl phicã: z circa ꝑncipia definitonis vtriusq̃z: et in oib̃ꝰ gñalib̃ sciẽtijs: hãc triplicẽ subiecti determinationẽ nẽce est ẽe. Dicim̃ igit̃: q̃ si assignẽt hũ biectũ theologie fm q̃ ꝑncipaliẽ intẽtũ/z ꝓt̃ q̃d cognoscẽdũ tractãt de oib̃ alijs: deꝰ ẽ subiectũ theologie: z ab ipo denoiãt. Si vo doꝛ hũ biectũ scõo mõ de quo ꝑbãt passiões/z q̃d ꝑ passiões determiãt: xps z ecclia ẽ subiectũ: vl vbũ i carnatũ/cũ oib̃ꝰ sacramẽtis q̃ pfecit i ecclia. Et hẽ idẽ dicere: q̃ opa reparatiõis sũt subiectũ: hec ei de capite. ꝑbant vt de influẽte: de ecclia aũt vt de eo cui influunt. Et hec declarãt deũ ꝑ ut ẽ res: q̃ pfecte q̃s fruit. Si vero tertio mõ assignat subiectum/ꝑ ut subiectum ẽ circa q̃d vt admiculãs ad hẽ sacra scꝑtura: tũc sacra scriptura bz res z signa. Ad id q̃d ꝓmo ꝓ hãc positionẽ obiicit: dõm q̃ alie scie ꝓsideraꝝ signa ꝗz ꝑncipia q̃ signa faciũt esse signa/z nõ fm ꝑncipia ꝗz q̃ signa fiũt signata: z iõ diuisa ẽ ꝓsideratio signoꝝ a signat̃. Theologia ãt ꝓsideraꝝ signũ hũ rõe vtilis rei: Et iõ i gñali ꝓsideratiõe/signũ cõprehẽdit cuz re. Et si distinguit ab ipa ꝑticlari ꝓsideratiõe: hũ fac/q̃z ꝑticular̃ ꝓsideratio sciam fm se i spẽs nõ diuidit. Ad aliud dõm: q̃ theologia hõ mõ ẽ de oib̃ꝰ: ñ sub rõe diuersa q̃ differũt singula/ꝗz sub vna rõe: q̃ ẽ vtile eẽ significãdo/vl disponẽdo ad id quo fruendũ ẽ. Et sic nõ sedẽt q̃ nõ idigeamꝰ alijs sciẽtijs: Ille ei tractãt de reb̃ꝰ fm dñtias essentiales q̃b̃ꝰ dñt ab iuicẽ. Ad id qõ obiicit ꝓ scõam opionẽ: ꝗz solo. Sacra ei theologia nõ ẽ de opib̃ꝰ ꝓditõis nisi vt de subiecto circa qõ: accipit ei ea vt admiculãtia ꝑ modũ signi vl vsus ad id quo fruẽdũ ẽ: z ad opa restauratiõis vl reparatiõis/q̃ de xpo z ecclia demõstrant. Nõ ei optie sciret qualr̃ hõ repar̃ꝰ ẽ/nisi sciret q̃nt̃ꝰ z qlis fuit lapsus eiꝰ. q̃ntitas ãt lapsꝰ nesciret hñ/nisi sciret a quo lapsus ẽ. hũ ei scit ex hõ: q̃ oñdit bonũ eiꝰ i quo ꝓditꝰ ẽ i seipo/z i oib̃ꝰ que creata sũt. ꝓt̃ ipm: z sic inducit de opeꝝ ꝓditõis et creatiõis mũdi. Ad aliud dõm: q̃ ẽ de cã ꝓditõis et reparatiõis: ꝗz cã nõ sufficiẽt inotescit fm hõ q̃ cã ẽ/nisi ꝑ opa siue effectꝰ: Et iõ optet q̃ i sacra scꝑtura etiã ꝑ opib̃ꝰ tractet ꝓditõis z reparatiõis. Et sic xps vt cã z materia z vt finis ẽ sacre scꝑture. Jã ei aũ dixim̃ꝰ: q̃ nõ ẽ incõueniens/q̃ materia circa quã sit et efficãs z finis i q̃busdã: ꝗz incõuenies sit i maria et q̃. Sic ꝓma fidei vitas materia ẽ circa quã/z efficiẽs z finis. Ad id qõ ꝓ tertiã positionẽ obiicit dicendũ: q̃ sacra scꝑtura de illꝰ agit fm tertiũ modũ accipiẽdi subiectũ. Admiculãtia ei sũt ad iudiciũ dei cognoscẽdũ: z sic ꝑ modũ fuge inclinãtia ad opera repatõis/z ad res q̃b̃ꝰ fruẽdũ ẽ. Per idẽ pz solo ad sequẽs. Malũ eñ deꝛestatiõe sui fugã iducit/z accessũ ad bonũ: z sic ꝓsideraꝝ i scia q̃ fm pietatẽ ẽ. Ad id qõ ꝗtra q̃rtã positionẽ obiicit dõm: q̃ deꝰ est subiectũ in ꝑmo mõ sumendi subiectũ: z quecũq̃z alia i sacra scꝑtura tractãt̃/sũt de hũ biecto

E Ad arg. 1m et 2m.

Ad 3m.

Ad 4m.

Ad 5m

Ad 6m.

Ad 7m

Ad 8m.

tertio mō dicto: z assumunt vt adminiculātia ad
Ad 9m. cognitionē ipsi⁹. Ad aliud dōm: q dictū boetij i-
telligit/ q de⁹ in gñe cāe nō pōt esse subiectū. Est ei
in gñe cause efficiētis/formal'/z finalis: q̄ nunq̄z i
eādē rē coicidūt cū materia subiecta. Intelligit eti
am q in gñe entis nō pōt esse subiectū: Subiectuz
em in gñe entis est substās/vl' nature essentiali/vl'
accītali. z si pmo mō eēt subiectū: cēt in ipo vl'e z p
ticulare: qd ē inconueniēs. Si scdo mō: esset in ip-
so accīs/z esset mutabilis: qd ite⁹ esset iconueniēs:
Sed nō itellexit boeti⁹ quin posset esse subiectum
de quo mlta pbant'/q̄ p modū relatiōis z attribu
tionis ꝓuenīūt ei: talia em mlta etiā phi pbauerūt
de deo: sic q sit simplex z eter⁹ z pncipiū: z bmōi
alia que de ipo vt de subiecto pbata sunt.

Utrum theologia sit scia vna vel plres: et qua vnitate sit vna si vna est.

A Mēb⁹.II. Argu.1m. Urta hoc scdo q̄rit: vtr⁹ theologia sit vna/
i vel plres: z qua vnitate sit vna si vna ē. Ui
det q nō sit vna. dicit em arist.in.j. poste. q
vna scia est q ē vni⁹ gñis subiecti. Et est sensus. q
vna scia est de vno subiecto in gñe/ad cui⁹ ambitū
pdicatiōis reducunt oia q̄ sicut ptes sunt in tota-
litate subiecti. Sicut geometria de quātitate cō-
tinua ē: ad cui⁹ cōtratē oia reducūt q̄ ꝓsiderat geo
metria. Et sic aritbmetica vna scia est/q̄ est de nu
meris. Et nō tm̄ hoc est i realib⁹/sz etiā in logicis:
q̄ de syllogismo ē et ptib⁹ syllogismi: ad cui⁹ formā
oēs alie rōnes reducunt. Ad vnū aūt tale cōe res
et signa reduci n pnt: nec rps z opa repatōis. Eru
cifixio em z mors passiōes sūt: Resurrectō vero z
ascensio actiōes: tactio vo z passio ad vnū cōe gen⁹
nō reducunt. Sil'r caput z corp⁹/z actiōes capitis
z corpis i vno cōi gñe nō ptinent cū passionib⁹ eo-
Arg.2m rundē. Adhuc: De⁹ in nullo gñe ē/nec gen⁹ alicu
ius rei. q̄ tractant in sacra scptura ad nullū vnū
gen⁹ reduci possunt: q̄ sacra scptura vna scia nō ē.
Arg.3m Adhuc: etiā si signa reducā ad res/fm q res ꝺz
ens ratū: tm̄ res vtiles z fruibiles ad vnū gen⁹ nul
lo mō pnt reduci: eo q fruibile nec gen⁹ ē/nec cum
aliq̄ re in vno gñe. Relinq̄tur q̄: q de fruibili z vti
In ꝓriū ar. li nō pōt esse vna scientia. In ꝓrariuz hui⁹ est: q
primum sancti loquūtur de theologia sicūt de scia vna. di-
Argu 2m. cit ei aug.lib.de tri.xiij. q sacra scriptura ē de his
B q̄ ad salutē hoīs ptinent. Adhuc si nō est vna/se-
Solo quo quit q ē plres: z sic sūt plures theologie/subiectis
rūdam passiōib⁹ z pncipijs a seinuicē diuise. Ad hoc dire
rūt quidā: q omia q̄ tractant in sacra scriptura sb
vna stāt: q̄ ē reuelabile esse: z sic de ipsis ē sacra scri
ipugnatō. I ptura vt vna. Et q hoc falsū sit/stati pz. In sacra
ei scriptura tractat de histoziis/pabolis/ morib⁹
z poētijs aīe: z nō fm q accipiunt p reuelationē.
II Adhuc aūt de deo fm q via rōis inuestigat: q̄ ꝓ
uis cōi noīe reuelario vocat. Ro.i.b. de⁹ em reue
lat illis: tm̄ hec scia nō ē forma vniens scias vl'scibi
lia sub vna forma coartās: aliq̄n oīs scia essz vna
scia. Dicit em amb.z ponit.j.co⁹.12.a. sup illud.
III Nemo pōt dicere dns iesus nisi i spūscto: q oē ve-
rū a quocūq̄z dicat/a spūsancto ē. Adhuc: Forma
q̄ vnit sciaz fm aristo. forma ē q̄ subiectū facit vnū
et solū/z totā causā passiōis: ita q passio p se vl' sb
disiunctiōe ꝺz de subiecto p se/z ꝺ oi totalitate sub-
iecti z ptis/z fm q ipm: sicut triāgul⁹ rectilineus sb

ectum est eius q̄ est habere tres angulos equos
duobus rectis: z cōuenit omi triangulo p se/z sp/
et fm q ipm: Nisi em talis forma vniret subiectū:
omia que demōstrantur de subiecto/ demōstrarē
tur p accīs. Reuelario aūt sīue reuelabilitas nō
est forma, sic vniēs ea q̄ in sacra scriptura determi
nātur. Reuclatio em nō ē aliq̄d ponēs i eo q̄ reue
latur/sz in eo cui fit reuelatio. Ergo nihil ē dicere:
q ab vnitate reuelatiōis vna dicat sciētia. Alij ve
Sol'alio⁹ ro dixerūt: q nō oportet ita stricte querere sbiectū
in sacra scriptura: eo q est scia gñalis/omia quo-
ipugnatio. dāmodo ꝓsideras. Cōtra quos obijcit: qz i meta
physica/que sciētia gñalis ē/talis requiritur vni-
tas subiecti: Nisi em talis sit: pculdubio quecun-
q̄z de subiecto ostendunt p accīs ostenduntur/sī-
ue supioza/sīue inferioza sint subiecto. Sicut ha-
bere tres angulos/p accīs ostēditur de isocbele:
eo q accidit triangulo isocbelem esse: et per accīs
de figura: qz accidit figure triangulu; esse. Et hec
vnitas requiritur in metaphysica sicut in alijs sciē
L tijs. Hec aūt q̄ ꝓcludunt de necessitate ꝓcedim⁹:
Solo veri- dicētes/q theologia vna est sciētia ab vnitate fo-
oz. rme vnū facientis subiectū: fm q̄ substat/z causa ē
passionū q̄ determinant' de subiecto: q̄ fm pmaz
intentionē subiecti ꝺz. Iā em habitū est: q signum
refert ad vtile: vtile aūt refert ad fruibile. dicit ei
phs: q vbi vnū ꝓpt alteꝝ/vtrobiq̄z vnū. Et ē sens⁹:
q finis z nō aliud q̄z finis inspicit z q̄ritur/z in se
ipso/z in eo q̄ ē ad ipm: z sic vtrobiq̄z q̄rit finis: z
sic in vtili q̄rit fruibile z stat sub forma fruibil'. Et
hec vnitas nō ē gñis: nec spēi/sz pncipij: q̄ simpli-
citer ē in vno z in alijs fm modū quo respiciūt i ip
sum p ana logiaz vni tuiq̄z determinata: z tal' vni-
Ad arg. 1m tas ē pme phie z theologie. Ad pmū igit dōm: q
cū dicit phs: q vna scia est q̄ est vni⁹ gñis subiecti: i
telligitur vnū gen⁹ in cōi ad vnitatē gñis/z vnita-
tem ꝓportiōis sīue analogie. Unitas em gñis fa-
cit vnitatē scie specialis: vnitas aūt e analogie facit
Ad 2m. vnitatē scie cōis. Ad aliud dōm: q lz de⁹ in nullo
gñe sit pdicabili cuz aliquo: eo q nec ē gen⁹/nec est
ipēs/nec pticulare: ē tm̄ in mlt̄is sicut p analogiam
cōib⁹: Tale ei cōe in vno simplr ē: z i alijs nō sūt ni
si modi ei⁹/q̄ sūt extra ipm: z realit' se i bis q̄ respi
ciūt ad ipm. Et nūc i forma fruibilis ē vtile z signū:
et in forma cause ē z opus ꝓditiōis z op⁹ reparā-
tionis: nihil em q̄ritur i eo q̄ est ad finē nisi finis.
Ad 3m. Ad id q̄ in cōrrariū obiectū est/ꝓcedim⁹. Solu-
tiōes etiā inducte nulle sūt sicut de necessitate p
batum est. Per hoc patet solutio ad totū.

Utrum theologia sit sciētia practica vl' theozica.

A Mēb⁹.III Einde q̄rit iuxta idē: vtr⁹ sit scia p̄ctica vel
d theozica: b ei a mō subiecti hz determiare.
Argumē.I Dicit ārist.i.j. de aīa: q p̄ctice scie stāt ad
op⁹: speculatie āt ad cām z ad ve⁹. Ista āt scia ad
op⁹ stat sic ad vltimū pfectiuū. Ja.j.b. Nō auditoz
vbi tm̄/sz factoz opis b beat⁹ i facto suo erit. Vide
tur q̄ id ad q̄ stat scptura/fcm̄ sit z op⁹: q̄ p̄cti
Arg.2m. ca ē. Adhuc: In opib⁹ tradit'/z i bistoziis/z i pa-
bolicis z p̄cept⁹ legalib⁹/z i euāgelijs z ꝓpheticis z
epl'is apl'o⁹: oēs ei ille admonitozie st' exhortatie
Arg.3m ad opa. Adhuc ad titū.j.a. Scōz fidē electo⁹ dei
z agnitiōez vitat⁹/q̄ fm pietatē ē. Ergo theologia
nō ē vitat⁹ vt vitat⁹/sz vitat⁹ vt ēclinatiua ad pie-

tatē: stat q̄ ad op⁹/z nō ad ve⁹: videt q̄ q p̄ctica sit.
In cōtrariū In ꝓriū hui⁹ videt esse: q sacra doctria ē de deo
argumentū z opib⁹ ei⁹: i q̄bo op⁹ nr̄m nō req̄rit' sz req̄rit' ve⁹ q̄ō
est i eis. In oib⁹ āt p̄ctic⁹ sīue liberalib⁹ sīue mecha
B nicis op⁹ nr̄m req̄rit: videt q̄ q̄ hec scia sit theozica
Solo mē- z nō p̄ctica. Ad b dōm: q i vitate sacra scriptura
bri tertij. p̄ctica ē/z stat i ope vtut⁹ vl' theologice vl' cardial'
q: si etiā ve⁹ i re fruibili vel vtili inq̄rit: b ip⁹ refert
ad affectū: vt scz i fide/vl'i eo q̄ō succedit fidei fruat
p affectū/vel itellectū affectiuū sūma vitate: p spez
vel spei succedēs/sūme brificāte: p charitatē sūma
bonitate. Histozice aūt, posita z p̄ceptiue i lege/z
pabolice ad op⁹ refert meritozū. Hymnidice aūt/
vt i ps̄ descpta: ad affectū refert pietat⁹: Et ve⁹ q̄ō
inq̄rit/de deo z opib⁹ ei⁹ inq̄rit: nō vt ve⁹ simplr'/
sz vt sūme brificās: i q̄ō referat totā pietat⁹ intentio
nē i affectu z ope. Sic etiā arist.in.x.etb. felicitatē
ꝓplatiuā defmiat/vt ad finē ad quē referāt act⁹
virtutū itellectualiū z moraliū z heroica p̄: ꝓ q̄ō
z ipa q̄ tractat de felicitate ꝓplatiua/mozal' sīue
p̄ctica ē sic z cetere ptes mozalis scie. Differt tm̄ ab
alijs p̄ctic⁹ q̄s phs ꝓsiderat: Alie em p̄ctice stāt ad
op⁹ pfectū pfectiōe vtutis acq̄sit: Ista aūt stat ad
opus pfectū pfectione vtutis infuse p gratiā. Et p
hoc patet solutio ad totum.

Utr theologia sit scia vlis vel pticularis.

A Mēb⁹.IIII Emū iuxta idē q̄rit q̄rto: vtr⁹ sit vlis vl' pti-
Arg.primū d cular⁹ scia. Et videt q vlis: Est em de vli
sbiecto q̄ō oia cōp̄hēdit: z ē de oib⁹/sic iā aū
Arg.2m bitū est: q̄ō aūt de oib⁹ ē/vl'e est. Adhuc aristo.i.ij.
pme phie dicit: q ē scia q̄ ꝓsiderat ens in q̄z tū ens:
z hec ē nō vna de sciētijs pticularib⁹/sz est scia vlis.
Arg.3m A sili q̄ z ista vlis ē/q̄ ꝓsiderat oē ens. Adhuc: Si
pticularis scia ꝺz a pticlari sbiecto/z vlis ab vlī: vi-
det hec cē vlis q: nihil relinq̄t q̄ō ꝓsiderat/sīue in
p̄ctic⁹ sciēs sīue i theozic⁹: b ei facere ñ pt nisi sb aliq̄
In ꝓrariū cōi sbiecto ad oia. In ꝓriū b⁹ ē: q sic ens pticlare
argumētū. sic in pncipio ei ente vli: sic pncipia ent⁹ pticlar⁹ sūt i
pncipijs entis vlis sic in pmis essentiālib⁹ ipa/sīue
sūt cōplexa/sīue incōplexa: in cōplexa/ sic sbiectū
z passio: cōplexa sic dignitates z pncipia: q̄ sūt ꝓpo-
sitiōes sīue vtute sīue sbiecta syllogismū ingredīē-
tes. Sicut q̄ oēs pticlares scie pncipia sua accipiūt
a scia vl'i/q̄ est pma phia: sic a theologia accipiēt si
B ipa est scia vlis: b aūt fallsū ē: q theologia nō est scia
Solo mem vlis. Ad hoc dōm: q theologia, ꝓte loquēdo non
bri.IIII. est pticular⁹/nec vlis, ꝓte em vlis ē/q̄ ē de ente q̄ō
vl'e est essentialr oib⁹. Particularis aūt/q̄ est de aliq̄
specie entis sīue pte ei⁹ p formā subalē coartati sub
ente cōi sic sb pncipio/z nō sb gñe. Theologia aūt
nō de ente est vt ens est: nec de ptib⁹ entis ē vt entis
ptes sūt: sz ē de ente determiato p formā analogie
ad id q̄ fruēdū est: z de ptib⁹ ei⁹ fm q spēalē hz ana
logiā ad illud. Et iō nō simplr ē vlis vel pticlar⁹/sz
q̄dāmō vlis z pticularis. sicut z ethica que q̄dāmō
de oib⁹ ē z mozalib⁹ z fortuitis: vt de poētatu/z di
uitij/z ptib⁹ vtriusq̄z isto ꝓ⁹: put organice vel ꝓde-
corative ad felicitatē ciuilē faciūt. Quia em in rōne
spēali de oib⁹ est: ꝓter b nō pōt esse scia vlis/ Et q
hec rō spēalis oib⁹ applicabilis ē p modū diuersum
signi vel vtilis vel fruibilis: ideo ꝓte particularis
esse nō pōt/ꝓter q̄ō etiā alie sciētie ab ipa pncipia
sua accipe nō possunt. nō em considerat id q̄ō cō-

munne essentialiter oib⁹ pticularib⁹ est p pncipia es-
sentialia/sed p analogiā: fm q̄ dictū est.

Utrum theologia sit scientia ab alijs scientijs separata. Questio IIII.

Narto fm ordinē pri

A q me diuisionis querit: vtrū ab alijs scien-
Arg.primū tijs separata sit. Et videt q non. Si eni
theologia dicit sciētia a deo/a nulla separata est p
hanc differētiā. Eccli.1.a. O is sapiētia a dño deo
Ar.2m est: z cū illo fuit semp⁹. Si vo dicit theologia q
est de deo: a prima phia separata non est: que est de
Arg.3m. deo in potissima parte eius. Si vo dicitur theo
logia quia reuelata a deo: Iterū per hanc differen
tiā a nulla separat' philosophica sciētia. Rom.1.c.
Q̄ notū est dei/manifestū est illis/phis scz: deus
eni illis manifestauit. ergo quicq̄d sciūt phi de deo
Argu.4m. manifestāte z reuelāte deo didicerūt. Si dicat
theologia spūsancto inspirata: iterū per hanc diffe
rentiā non separat'. pme ad Lor.12. Ambrosi⁹ in
glosa: O me verū a quocūq̄z dicat' a spūsancto est.
Adhuc: Subiecto nō separat' ab aliqua: agit em
de mozalib⁹/intelligibilib⁹/naturalib⁹ z multis di
sciplinalib⁹ in mēsuris rēpli z numer⁹/musicis q̄s
ponit. Et bis ergo videt nō ab alijs separata: z vlteri
In cōtrariū us q sit supflua: cū p partes tradat' in alijs. In
arg. primū. ꝓrariū est: q omnis humana sciētia acquisita est:
diuina aūt per reuelationē accepta. Acquisitū aūt
Arg.2m. z nō acquisitū separa sunt. Adhuc: Omnis scie-
tia hūana sup experimētū fundat'. Unde dicit aristo.
in pmo posteriozū: q destructo sensu/destruit' scien
tia sensibilis illi⁹ sensus. Diuia aūt sciētia fundat'
sup fidē/z sup fidei articulos: ergo separata est ab
Ar.3m omnib⁹ alijs. Adhuc pme ad Lor.12.b. Quāne
mo pncipū hui⁹ seculi cognouit. glo. b ēphoz: separa
Arg.4m. ta est ā a cognitiōe phoz. Adhuc: ia habitū est: q
B alie scie sunt de opib⁹ cōditionis: ista aūt de opib⁹
Solo qōnis reparationis: q̄ separate sunt. Quod ꝓcedendū est.
Et dōm: q hec scia separat' ab alijs subiecto/passiōe/
z pncipijs ꝓfirmātib⁹ rōcinationē. Subiecto q̄dē:
qz in alijs sciētijs subiectū est ens vel ps entis/a na
tura vel a nob causatū: vt dicit auicē. in pncipio sue
metaph. In theologia aūt sbiectū ē fruibile/ vel re-
latū ad ipm p modū signi vl' vtilis. Passiōe aūt: qz
q̄ō in hac scia de sbiecto oñdit: vel diuinū attribu-
tū est/ vel ordinatū ē ad ipm: In alijs aūt sciētijs p/
prietas entis est a nob vel a natura causata. Prin
cipio vo: qz q̄ō i ista scia, phat' p fidē/q̄ articul⁹ est q̄
credit: vl' añs fidē/q̄ ē scptura: vl' p reuelationē p
bat' vt p pncipiū. Q̄ō aūt i alijs sciētijs, phat'/phat'
p pncipiū q̄ ē dignitas/vel maria, ꝓ. Ad pmū Ad arg.1m
q̄ dōm: q oīs quidē sciētia est a deo lar giēte: sed nō
sic ista scia/sz a ꝺo reuelāte p fidē. Ad secūdū dicē Ad 2m
dū: q pma phia de deo est fm q substat, ꝓprietatib⁹
entis pmi/fm q ens pmū est. Ista aūt de deo ē fm
q substat attributis q̄ p fidē attribuunt. Ad ter Ad 3m
tiū dōm q duo sūt modi reuelatiōis. Un⁹ q̄dē mo
dus ē p lumē gñale nob. Et b mō reuelatū ē phis:
hoc em lumē nō pōt esse nisi a pmo lumie dei: vt di
cit Aug⁹ in lib.10 de mgfo. Et hoc pōtie pbatū est
in lib.10 de causis. Aliud lumē est ad supmundana
cōtuenda: z hoc est reuelatū sup nos. Et hoc lumie
reuelata est hec sciētia. Primū relucet i p se notis.

Ad 4m Secūdū aūt in fidei articulis. Ad q̃rtū dōm: q̃ amb. loq̃t de ifluētia lūinis ꝓnaturali: qō sup eē ve
Ad 5m rū fluit a spū vitatis / sic a pmo ꝓnicipio. Ad q̃ntū dōz: q̃ licz materialr i alijs scietijs tractāt q̃ tractā tur i scia diuia: tn nō sic tractāt is i eis tractant vt ens / vel pres entis substātes ꝓpietatib q̃ fluūt ex essētialib eo. In ista aūt scia tractāt fm relationē ad fruibile: z fm q̃ substāt ꝓpietatib q̃ attribuūt eis in q̃tū talia sūt. Ex his vlteri ptz: q̃ hec scia nō supfluit / sed valde necessaria est ad salutez. Ex illumiatiōe em ꝓnaturali nob nō sufficiēt innotescūt q̃ ad salutē neccia sūt. Un oib alijs tradit / scietijs ista tanq̃ oim pfectiua neccia ē: i q̃ sup mōdana illuminatiōe innotescūt ea q̃ ad salutē bois pinēt.

Queritur quis sit modus proprius theologie. Questio. V

Vinto fm diuisionez

Qui q̃ōnis q̃rtuor sunt membra

q ꝓncipalē de mō theologie, ꝓrio q̃rit. Et q̃rūt q̃rtuor. pmo em q̃rit si hēat modū scie vel artis, secūdo si hēat modū certiorē alijs scietijs / vel nō, tertio si habeat modū argumētatiōis. q̃rto q̃rit de q̃rtuor modis eī q̃ assignant a sctis.

A Mēbr. I. Argu. pmū

Utr theologia hēat modū scie vl artis.

p Rimo q̃ q̃rit: si hēat modū scie vl artis. Et videt q̃ nō. Ois enī scie mod definitiu ē / z diuisiu / z collectiu. Si em ex pozib manifester incōplexū: fm essentiā definitiuū hēbit modū. Si aūt ex posteriozib incōplexā manifester potestatē: diuisiuū hēbit modū. Si vo cōplexū declare intēdat opter hoc fieri colligēdo termios z pōnes ad formā syllogisticā / vl alteri rōcinatiōis q̃ ad syllogismū ducibil ē. Itē cū ars sit factiuū pncipiū cū rōne: vt dicit aristo. in. vj. eth. opter q̃ mediū artis / vt ibidē dicit / sit rō recta regulās opus. ꝓpter q̃ dicit tulli: q̃ ars ē collectio ꝓnciplo. ad eūdē finē tēdentiū: ꝗ q̃ rectā rōnē vocauit / vocās ꝓnciplat z ꝗ q̃ aristo. vocat op / vocās finē. Et hoc mō nō pcedit sacra scriptura: ſz port historice vel pabolice / vel etiā metaphorice: vt dicit Diony. i de cel. hierarch. ij. ca. dices: q̃ poetice pcedit sub tegumētis metaphoricis. Videt g̃ q̃ mod sacre scptu
Arg. 2m re / nec scialis / nec artificial sit. Adhuc: metaphoricis siue trāslūptis vti pctm̄ est i scialib z artificialib: vt oz. ij. topic. Talib aūt marie vtit sacra scri
Ar. 3m ptura. g̃ videt q̃ ñ pcedat scialr vl artificialr. Adhuc scie z artis / ē pcedere p fmōes manifestos: sacra aūt scptura tradit i fmōib mysticis z occultis:
Solo mēbri primi mod i git sacre scpture scial z artificial nō ē. Qō ꝓcedēdū est. Sicut enī aī dixim: sacra scptura cū sit scia fm pietatē z neccia ad salutē / pctica est: z q̃ pctica ē / z pctice scie stāt ad op: vt dicit aristo. j. de aīa: eo q̃ op ꝓclo ē pctice scie: vt i. vij. eth. dicit aristo. ꝓpt b i pticularib opiō tradita ē / vt q̃si exēplariter rustica istrueret ꝓcionē. Oib enī neccia ē ad salutē / z sapiētib / z isipiētib. Ro. 1. b. Sapiētib z insipiētib debitor sū. Et iō mō q̃ cōpetit oib tradi debuit. Mod aūt scialis z artis nō oib cōpetēs est. 1. ad Lor. 8. Nō oim ē scia. Tū q̃ i pticularib latent theorie vl res / multe a patrib pulcherrime extracte sūt z scialr tradite z artificiosc i ozigialib eorū. sic ptz i libris brōz. diony. z aug. grego. z alioz. Et sic fit q̃ dicit biero. q̃ i eadē scia alit doct / alit sentit in doct: z tū vtrobiq̃ sentit ad edificationē. Un greg. Sacra scptura fluri ēī q̃ gn peditat / z elephas natat: Uocās agnū piū z simplicē: q̃ q̃ sit peditādo de vtute i vtutē. Pficit i exēplari doctria / q̃ pticlarit z sensibilr. ponit: ex q̃ q̃si gradigmate ruditū accipit ifōmatio: Elephātē vo vocat sapiētē z lrātū: q̃ ad pfūda sapie q̃ colligit i pticlaribz nō attingit. Ad aliud dōm: q̃ sic aī bitū ē: nr intellect
B Ad arg. 1m
ꝓiūct ē ꝓtinuo z tpit: z ad mātestissia bz se sic ocul
Ad arg. 2m
vespertiliōis / q̃ nō cōphēdit lumē nisi mixtū tenebr. ꝓt q̃ simplicissia z mātestissia format ima gibilr z sēsibilr. vt ex his q̃si manuduct z anagogice eleuat / tādē attingat ad inuisibilia z simplicissima: vt de illis fm modū sibi possibilē accipiat noticiā aliquā. Un grego. sup illud matth. 13. f. Sile ē regnū celoz thesauro / sic dicit: Regnū celoz iō ꝓrenis rebus silē dr: vt ex his q̃ anim nouit / surgat ad icognita q̃ nō nouit: z ex his q̃ vsu didicit / q̃si ꝓfortat incalescat. Et iō dicit bocci q̃ difficile ē nr intellectui aliq̃d itelligere nisi p modū pūcti. Et diony. in de cel. hierar. ca. j. Impossibile est nob aliter lucere diuinū radiū / nisi vitate sacroz velaminū anagogice circūuelarū / z his q̃ fm nos sūt quidētia pīna ꝓnaturalr nobis ꝓpie pparatū. In oib enī talib / vt dicit aug in. xij. sup gen. ad lram: illud q̃ figurative z q̃si materialr pingit in sensu vel imagiatione / in materiali luce z i figurabili splēdet itelligētia. Hinc ē q̃ theologia de icōprehēsibili luce a gēs: talib q̃si poeticis vtit, ꝓpie fm suū modū. Alie aūt scie phice q̃ de luce nobis ꝓportiōali agūt / peccāt si / talib vtant. Id enī q̃ intrēdūt declarare / obscurat p talia: Clariora enī sūt i seipis ꝓposita / q̃ in figuris enigmaticis. In theologia aūt nō ꝓponūt talia ꝓter ea q̃ declarare intēdit / sz pt nr materialē itellectū: q̃ in ꝓnaturalib sibi paulati lucē colligit: z luce collecta fortificat / sic tādē ad ꝓtuēda clarissima pfurgit. vñ diony. in celest. hierar. ca. j. Neq̃ est possibile aio nro ad nō materialē illā ascēdere celestiū hierarchiaz imitatione ē z ꝓtēplationē: nisi ea q̃ fm ipm ē materiali manuductiōe vtat: Visibiles q̃dē formas / inuisibilis pulchritudis imagies arbitrās: sensibiles suauitates / siue fragārias / inuisibilis distributiōis figuras: z imaterialis luculentie imaginē mariālia lumina: z fm intellectuz contēplatiue pulchritudinis / discursas disciplinas / vt dicit scotū de greco in latinum trāslatū: Discurse discipline sūt, pbatiōes eoz q̃ spūalia sūt p inuisibilia: q̃z p res latiores efficiunt q̃q̃z pēniter z repente itellectib imittunt. Ad vltimū dōm q̃ iā bita cā
Ad 3m
est / q̃re opter theologiā in mysticis tradi: q̃z aliter a nobis itelligibilis nō ē. vñ pme ad Lor. 2. b. Loq̃mur dei sapientiā in mysterio abscondita.

Utrū theologia certiorem modum habeat alijs scientijs.

A Mēbr. II. Arg. pmū.

Secundo iuxta idē q̃rit: vtrū certiorē modū
s habeat alijs scietijs / vl nō. Et videt q̃ nō. poetic eni mod infirmior ē in modos phiet
er fabulis ē em / q̃ ex miris cōponūt: vt dicit phs in
Ar. 2m
primo pme phiet: Mira em fabularuz cēta non sunt / sed ficta. Adhuc. Ex his que sunt fidei procedit. Dicit autem Richardus: q̃ fides est inferior scientia. Alie vo scientie procedūt ex scibilib vel intelligibilib per se notis: ergo videtur q̃ nō sit adeo

Ar. 3m certa sicut alie scientie. Adhuc Certior est scientia que pcedit ex sermōib manifestis / q̃z q̃ ex trāsumptis, alie vo ex manifestis pcedūt / theologia autez ex transsumptis: certiores g̃ sunt alie q̃z ista.
Argu. 4m. Adhuc theologia nō vtit loco nisi ab auctoritate: q̃ locus min certificat z minus facit fidē inter oēs locos: vt dicit boeci in topicis. Alie aūt scie vel demonstratiue sunt / vel topice: vrētes locis intrinsecis z extrinsecis / vel mediis pfecte fidem facientib:
Arg. 1m minus g̃ videtur ista certa omnib alijs. Adhuc: Alie scietie vtunt vniuocis z non multiplicib: nec multiplicitate actuali vel potentiali vel fantastica. Ista autē multiplicib z eq̃uocis vtit. Cū g̃ minus
In ꝓrariū arg. primū certificet multitudo q̃z simplex: tmin certificat ista q̃z aliq̃ aliarū. In ꝓrariū but est q̃ ista scia inititur inspirationi facte p spm̄ vitatis: circa quā dubitare nō licz. Alie aūt intrunt in cōfiliōib humanis z inuētionib a spū hūano inuētis. Spūs aūt humanus valde est fallax: vt dicit Chrys, sup iohannē: et excogitatio hūana fallacissima. Sap. 9. d. Cogitationes mortaliū timide: z incerte, quidētie nr: z q̃ in pspectu sunt inuenim cū laboze. Ista g̃ est certior
Arg. 2m omnib alijs. Adhuc: Certior est scia q̃ magis primis initit / q̃z que secūdis: z sic deinceps. Theologia aūt initit pme vitati incircūscripte z increate z eterne: Alie vo scie veritatib creatis: z iō nō primis / nec imutabilib / nec eternis: q̃z omne creatū vt dicit Dam. vertibile siue mutabile est. Theologia g̃ certior omnib est. Q̃d ꝓcedendū est, ꝓter
B Solo mēbri secundi. Ad arg. 1m inductas rōnes. Ad primū g̃ dōm: q̃ sacra scriptura poeticis vtit ex diuia sapia formatis z figuratis in quo ꝓ figuris fm ꝓportionē silitudinū resultāt in figurabilia z imaterialia: eo q̃ ab illis z ad illa formata z figurata sunt. z iō certissima sunt: ex certissimis em oriunt z ad certissima dirigūt. In poesi aūt phoz / mira ex q̃bus fabula cōponit / ex fictione hūana oriunt: z p repsentationē ad humana dirigūt: z iō deceptoria sūt z mēdosa. Un Arist. in pmo metaph. fm phiam poete multa mentiunt ca
Ad 2m nētes. Ad secūdū dōm: q̃ alie scie ex p se notis, pcedūt fm habitudinē pdicati ad subiectū in natura cōmutabili creata. Theologia aūt ex per se notis in luce prime veritatis z imutabilis z increate:
Ad 3m z iō omnib certior est. Ad tertiū dōm: q̃ nihil phibet certius esse id q̃ relucet in sermone nō manifesto / q̃z id q̃ relucet in sermone manifesto: Eo q̃ intellect accipiēs illud / nō stat in illo fm q̃ relucet in sermone nō manifesto: sed ex illo vlterius ducit in primā lucē manifestissimā z certissimā / que cā est z forma oīs veritatis: z ad quā oīs alia veritas pbāda est. Et si discors est / ad illā nullo mō admittēda est. Si aūt illi ꝓcordat: q̃ solū, ꝓter hoc vera est q̃z illi cōcors inuenit. Illud aūt q̃d resultat in sermone manifesto: nō ducit nisi ad habitudinē rei create
Ad 4m z mutabilis. Ad quartū dōm: q̃ in theologia locus ab auctoritate ē ab ispiratiōe spūs vitat. Un aug in. j. sup gen. ad lram dicit: q̃ maior est huius scripture auctoritas q̃z oīs hūani ingenij pspicacitas. In alijs aūt scietijs loc ab auctoritate infirmus est / z ifirmior ceter: q̃z pspicacitati hūani igenij q̃ fallibil est / initit, ꝓter q̃d dicit Tulli i libro de natura deoz / deridēs scholā pythagoze dicit:
Ad 5m q̃ de nlio q̃ rebat rōnē aliā nisi q̃d ipe dixit: ipe aūt erat pythagoras. Ad vltimū dōm: q̃ theologia nō simplr vtit equoc / vl multiplicib. Simplr em eq̃ uocū est / q̃n vna vox fm diuersas rōnes refert ad multa. Et ex illo nō pōt pcedere aliq̃ scia nisi prius distinguat: eo q̃ positio talis subiecti vel talis pdicati simplr est plures / z nō vna. Et hoc non facit theologia: vnā em vocē ad vnū refert significatū: z significatū fm q̃ stat sub vna voce refert ad plures ꝓpietates: vt ex ꝓpietatib pluribz clari manifestet id q̃d fm se nec formabile nec figurabile est: sic dicit Diony. in celesti hierarch. ca. j. et. ij. z i epla ad Timo. Sic em vt dicit maxim / corporaliū silitudines iconie siue imagines sunt spūaliū z simpliciū. Tal aūt pcess pficit ad certitudinē / z nō ipedit eā.

Utrum theologia habeat modum argumentationis.

A Mēbr. III Arg. primū

Tertio iuxta idē querit: Si sacra scriptura
t modū possit habere / vel debeat argumētationis. Et videt q̃ nō. Ois em argumētatio reducit ad syllogismū: z oīs syllogism p dici de oi / vel dici de nullo ꝓfirmat. Ex vlib aūt ad vlē vel pticular nō pcedit theologia: nō ergo vtit argumētis. Et hoc videt dicere Amb. in libro de sacramētis sic: Tolle argumēta vbi fides q̃rit. Ad
Arg. 2m buc Ad pncipia itelligēda nō pōt ratio: talia enim nō pnt concludi p aliquā rōcinationē: q̃z ī mediata sūt / z ante ea nihil est: Aliter em demonstratio, pcederet in infinitū in ante sumēdo: q̃d ipossibile esse p bauit Aristo. in libro poster. Cū g̃ in oib theologicis nō reluceat nisi pma vitas / q̃ aī se nihil habet: videt q̃ theologia argumētis vti nō pōt. vbiq̃ em docet pmā vitatē fm q̃ relucet in se / vel in opib cōditiōis / vel repatiōis / vel glorificatiōis. Adhuc
Ar. 3m theologia fidei initit: fides aūt sup rōnē est: ois aūt argumētatiōe vti nō pōt. Adhuc dicit Boeci: q̃
Arg. 4m argumētū est rō dubie rei faciēs fidē. In nullo aūt theologico ꝓz libroz de aliquo licet dubitare. Un aug in epla ad hieronymū: Solis eis scriptura ꝓz libris q̃ canonici appellant / hūc bonoz deferre dicit: vt nullū auctorē eoz scribēdo errasse aliq̃d firmissime credā. Alios aūt ita lego: vt quālibz scia doctrina ꝓz auctores eoz ꝓpolleat: nō ideo vez putem q̃d ipi ita censuerūt. Videt g̃ q̃ argumētū in sacris libris locū nō habeat. In cōtrariū est q̃d di
In cōtrariū arg. primū. cit auicēna: q̃ sicut incōplexū certificari nō pōt nisi definitiōe: ita cōplexū ñ pōt certificari nisi argumētatione. Multa aūt cōplexa in sacra scriptura certificant: sicut q̃ deus est trin z vnus: z q̃ xps est homo crucifixus z mortuus: z multa alia. Adhuc pme Lhoz. 15. arguit apls nostram resurrectionē ex resurrectione christi. Adhuc multa arguūt in libro Sap. 13. et. 14. de erroze idolorū. Sil hieremias in epla sua. Sil Esaias. 41 vsq̃z ad. 45. re
Ar. 2m probāda idolatriā z deducēdo ad icōueniēs. Ad buc metaph. q̃ est de pmo entē: q̃z nihil ante se habeat / nihilominus tn arguit ad pncipia sua z aliorū: q̃ videt q̃ silr debet facere theologia. Adhuc:
Ar. 3m In theologia tria sūt. s. añs ad articū fidē: sic q̃ scriptura sit. Et ipe articul siue fides: fm q̃ fides ē q̃d credit. Et ꝓñs fidē: sic q̃ fornicatio sit mortale peccatū / b ē eīna morte plectēdū. Sz i oī scia i q̃ ē añcedēs z medū / z ꝓñs pōt argui ex añte / z ꝓñs ex medio z añcedēte: g̃ videt q̃ theologia argumētatiua

B Solo mẽbri tertij. sciẽtia sit ⁊ syllogistica. Ad hoc dõm: q̃ dupl̃r cõ-
ringit argumẽtari in argumẽtatiua scia: scz ad po-
sitionẽ/⁊ ad rẽ. Ad rẽ p̃ babitudinẽ termi o p̃ rei: q̃
scz mediũ sit in toto p̃mo/⁊ postremũ in toto sit me
dio: p̃ illud eim̃ oẽs rõcinationes p̃firmant sicut per
primũ p̃ncipiũ. Ad positionẽ aũt fm modũ positio
nis: vt dicit arist. viij. topic. vt scz ea q̃ sequũt ex po
sitione/p̃cedãt: ⁊ nihil p̃cedat repugnãs. Dicẽdũ g̃:
q̃ sicut ad positionẽ p̃tingit argumẽtari in sacra scri
ptura/nõ aũt sicut ad rẽ: eo q̃ res tota iuntit̃r p̃me
veritati: positionẽ aũt defendi necesse est p̃tra here
ticos, p̃ter qd̃ aug⁹ ⁊ alij pluriby rõnib̃y hoc mõ vsi
sũt. p̃me Pet. 3. c. Parati sp̃ ad satisfactionẽ omni
Ad arg. 1m poscẽti vos rõnẽ de ea q̃ in nobis ẽ fide ⁊ spe. Ad
p̃mũ igit̃r dõm: q̃ licet theologia in p̃ticularib̃y, p̃o-
nat̃: tm̃ in p̃ticl̃arib̃y vl̃es theologie resp̃se sũt ex qb̃y
positio defẽdi põt: sicut ⁊ defensa est ab aug. ⁊ mul-
tis alij̃s. Et qd̃ dicit amb. ió dr: q̃, p̃t̃ rõnẽ theolo-
gia credito nõ initiat̃: ꝫ, p̃t̃ reuelationẽ p̃me veritatis
Ad 2m Ad secundũ iã patz solutio: q: licz rõ nõ possit in
p̃mã veritatẽ: eo q̃ sup̃ ipam ex p̃oribỹ simpl̃r: facit
tm̃ p̃suasionẽ ex posterioribỹ/q̃ p̃oza sunt q̃ ad nos.
sicut dr ad Rom. 1. in glo. q̃ sũmi pb̃i iustibilia dei
Ad 3m cognouerũt ex creaturis arguẽtes. Ad tertiũ di
cendũ: q̃ licet fidei initat̃ vt p̃ncipio: tm̃ ⁊ ipa fides
ex posterioribỹ crediti q̃rit̃ itellectũ ⁊ rõnẽ: sicut in
Ad 4m libr̃is p̃sologion/⁊ cur deꝰ hõ dicit̃ Anſ. Ad vlti
mũ dõm: q̃ licet de dicto sacre scripture nõ licz du
bitare: tm̃ de rõne dicti dubitare licet: ⁊ ad illã p̃tin
git q̃rere argumẽtationẽ: ⁊ maxie/vt p̃tradicẽs re/
uincat̃. Sicut in aliꝗs sciẽtijs est: q̃ nõ est disputa-
re ad negantẽ p̃ncipia/sed ad p̃ncipia p̃cedentẽ. Ita
in theologia ad eũ q̃ negat sacrã scripturã verũ di-
cere/nõ est disputatio de fidei articulis: sed ad eũ q̃
p̃cedit hoc/multe rõnes p̃nt̃ induci. Sicut ⁊ metaphi-
sicus cũ negãte oĩa/nõ disputat: sed ad eũ q̃ ali/
q̃d p̃cedit: Sicut q̃ noĩa sĩ significẽt/⁊ nõ infinita vel
p̃tradictoria multas de suis p̃ncipijs ⁊ alio p̃ indu
cit rõnes ad eũ q̃ hoc negat: dicẽs q̃ noĩa infinita si/
gnificẽt/⁊ p̃tradictoria: nõ p̃bo disputat/sed facto:
vt dicit Auicẽna in. iiij. metaph. sue. Non eim̃ restat
nisi vt aduersarius veritatis p̃ticiat̃ in ignẽ: q: fm
eũ idẽ est esse in igne/⁊ nõ in igne esse. Sic facit theo
logus/separans se ab eo q̃ oĩa negat q̃ scp̃tura dicit.

Querit̃ de quattor modis expositionis sacre scripture qui a sanctis assignant̃.

A Mẽb. p̃ IIII q Uarto iuxta idẽ q̃rit̃ de q̃tuor modis ex-
positiõis sacre scripture q̃ a sctis assignant̃.
Dicit eim̃ Beda ĩ glosa sup p̃mũ geñ. Quat
tuor sũt sensus sacre scripture: Historia scz/q̃ res
gestas loq̃t̃. Allegoria in q̃ aliud ex alio itelligitur.
Tropologia. i. moralis locutio ⁊ in q̃ de moribỹ or
dinãdis tractat̃. Anagogia: ĩ q̃ sũmis ⁊ celestib̃y
tradit̃/p q̃ ad supna ducimur. Et dat exẽplũ verbi
gratia. Hierl̃m fm historiã ciuitas est iudee: fm al
legoriã eccl̃am significat: fm tropologiã fidelẽ ani
mã: fm anagogiã oĩm celestiũ vitã. De singulis g̃
Argu. p̃mũ isto p̃ sensuũ q̃rit̃: ⁊ postea de oĩbỹ simul. De l̃kali
g̃ q̃rit̃: si semp veritati innitit̃. Et statim occurit q̃
nõ. Iudicũ. 9. b. Jerũt ligna vt vngerẽt sup se regẽ:
dixerũtq̃ oliue: Impa nobis. hoc pater falsũ esse.
Arg. 2m Adhuc Beñ. 4. b. Uox sanguinis fratris tui cla
mat. hoc iterũ videt̃ falsum esse. ⁊ multa similia sũt
in sacra scriptura. Adhuc hugo de sctõ victore in Ar. 3m
sentẽtijs: Historia siue l̃ralis sensus est gesta p̃ rei
narratio q̃ in p̃ma facie l̃re cõtinet̃. Et hoc falsum
videt̃. Esa. 37. f. Ponã circulũ in naribỹ tuis: ⁊ in-
ducã te p̃ viã p̃ quã venisti. vbi loquit̃ de sennache-
rib̃y fm itellectũ historie: ⁊ tã facies l̃re p̃tendit q̃ lo/
quat̃ de bubalo. Sil̃r obj̃cit̃ de allegorico. Est Ar. 4m
est allegoria sermo qui nõ ad explanationẽ/sed ad
obscuritatẽ videt̃ facere. Sil̃r de tropologico: Arg. 5m
Lucidius eim̃ aliquis instruit̃ ad mores p̃ sermões
manifestos/q̃ p̃ tropicas locutiones ⁊ tropos fi-
gurarũ. Unũ videt̃ q̃ tropologicus nõ sit sermo ex-
positiuus/sed port̃ꝰ iuolutiuꝰ. Sil̃r de anagogi Ar. 6m
co q̃rit̃. Celestia eni ⁊ spũalia mlto lucidiꝰ oñdunt̃
si describãt̃ sic sũt p simplicia/⁊ itellectualia q̃ p̃ fi
guras corporaliũ. Lũ g̃ anagogicꝰ simplicia ⁊ in-
tellectualia p̃ figuras corporaliũ describit: videt̃
nõ esse sermo expositiuus/sed port̃ꝰ obscuratiꝰ.
Adhuc: Scriptura aliq̃ valde indecẽtib̃y vtit̃ si Ar. 7m
militudinib̃y in ralib̃y: figurãs angelos in equo ter-
ribili habẽte sessorẽ. 2. Machab. 3. c. Et in viro ar/
mato. Josue. 5. d. Et in thronis positis. Dañ. 7. c
Et in anĩalib̃y mõstruosis q̃tuor facies habẽtib̃y:
bois scz/leonis/vituli/⁊ aq̃le Ezech. p̃mo. Ad- B
huc: Aliq̃ ad talia figurãda vtit̃ subtilib̃y corpib̃y Argu. 8m.
fm subtilitudinẽ mag⁹ ad spũalia accedẽtib̃y: vt q̃ lau
dat deũ vt ignẽ Deut̃. 4. d. Deus aũt pater noster
ignis p̃sumẽs est. Aliq̃ vt stellã matutinã. Apoca.
p̃mo. d. Aliq̃ vt solẽ. Mala ch. vltio. a. Uobis ti-
mentib̃y nomẽ meũ orietur̃ sol iustitie. Aliq̃ aũt ⁊ sub̃
ponit grossa materialia spũalib̃y valde informia: si-
cut montes plenos equo p̃ igneorũ ⁊ curruũ osten
dit circa helisẽũ. 4. Regũ. 6. b. Et querit̃ quare ꝫ
faciat: ⁊ vtrũ melius spũalia celestia figurent̃ p̃ in-
formia grossa ⁊ materialia: vel p̃ cõformia subtilia
scz/⁊ spiritualib̃y similia. Adhuc vlterius de oĩbỹ Arg. 9m
bis obj̃cit̃ simul. Diony. ẽm non dicit esse in sacra
scriptura nisi sensum mysticũ ⁊ symbolicũ: mysticũ
vocans/q̃n ea de spũalib̃y dicunt̃ q̃ quidẽ p̃ prius
⁊ verius sunt in spiritualib̃y q̃ in nobis: sed sunt in
eis per rationẽ occultã nobis. sicut q̃n deus dr vel
angelus substãtia vel vita vel intellectus vel res.
Symbolicũ, p̃o dicit: quãdo in corpalib̃y res incor-
porales vel itellectuales significant̃ vt crater sa-
pientie: ⁊ q̃ vocauit ad arcẽ ⁊ menia ciuitatis. Pro
uerb. 9. Uidet̃ ergo q̃ nõ sunt nisi duo. Adhuc Ar. 10m
Hugo de sctõ victore nõ videt̃ ponere nisi tres: scz
historicũ/allegoricũ/⁊ tropologicuz: ⁊ de quarto
nihil dicit. Adhuc augꝰ in libro de vtilitate cre- Arg. 11m.
dendi sic dicit: Scriptura omnis que veterus testa
mentũ dicitur/quadrifarie tradit̃: vel fm historiã/
cũ docet̃ qd̃ sc̃ptũ est: vel fm etymologiã/cũ doce
tur q̃ de causa ẽ scriptũ: vel fm anagogiã/cũ docet̃
cõuenientia inter duo testamẽta: vel fm allegoriã/
cum docet̃ ad l̃ram nõ esse accipienda/sed spũaliter
intelligẽda. Et quo accipit̃ q̃ mysticus sensus
tripler est/⁊ l̃kalis vnicus: ⁊ tropologicus nullus.
Adhuc multi modi inuenũtur in sacra scriptura: Ar. 12m.
Exemplaris scz in historijs. Job. 13. b. Exemplu
dedi vobis: vt quẽ ad modum ego feci/⁊ vos facia-
tis. Preceptiuus in lege. Ecclĩastici. 24. c. Legem
mandauit nobis Moyses in preceptis iustitia-
rũ. Reuelatiuus in p̃phetis. Ozee. duodecimo. c.
Ego visiones multiplicaui eis. Hymnidicus et

L Solo mẽbri. IIII. oratiuus/in pſ. 64. Te decet hymnꝰ deꝰ in syon.
Parabolicus/in libr̃is salomonis Prouerb. 1. a
Aiaducere p̃abolã ⁊ interp̃tationẽ. Disputatiuꝰ in.
libro Job: sicut dicit Hieronymꝰ in plogo sup iob
⁊ rabbimoyses: q̃ q̃tuor amici iob/⁊ iob de, pui-
denia disputãt: cui⁹ disputatiõis deꝰ inducit̃ de-
termiatorꝰ. Et admonitiuꝰ ⁊ exhortatiuꝰ/in epl̃is
apl̃orꝰ. In apocal̃. reuelatiuꝰ mod⁹ est sic ⁊ in p̃phe
tis. Et querit̃ ad quid oẽs isti modi necessarij sũt:
⁊ penes quid accipiant̃. Ad hoc dicendũ: q̃ in ve
ritate quattuor sũt modi exponẽdi id qd̃ dicit sacra
scriptura: vt dicit Beda: Ita tũ/q̃ sicut dicit apl̃s
primo ad Lor. 15. f. p̃ius est qd̃ anĩale est: deinde
qd̃ p̃suale est. Unũ l̃kalis sensus p̃imus est: q̃ in ipo
fundant̃ tres alij sensus spũales. Tria eim̃ sunt ad
que nos instrui oportet: verũ scz/illuminãs intelle
ctũ p̃ fidẽ: ⁊ ad hoc deseruit sensus allegoricus. Et
bonũ virtutis/quo p̃ficitur affectus ad meritũ: et
ad hoc deseruit tropologicus siue moralis. Et fi-
nis beatitudinis: ad quẽ tendimus p̃ verum ⁊ bo-
nũ: ⁊ ad hoc deseruit anagogicus. Et isti tres stãt
Ad arg. 1m et 2m in l̃kali sicut in fundamẽto. Et qd̃ obj̃cit̃ contra
l̃kalem sensum: dicendũ q̃ in l̃kali sensu intenditur
tam dictũ/q̃ causa dicti. Unũ fm causam dicti ve-
rũ est qd̃ dicit̃ Judicũ. 9. ⁊ Beñ. 40. licet fm id qd̃
Ad 3m eim̃ nõ sit verũ. Ad aliud dicendũ: q̃ intẽtio di-
centis exp̃ssa in l̃ra/est l̃ralis sensus: intentio dico
in re gesta. Et hoc modo Esa. 36. l̃ralis sensus est
Ad 4m de sennacheribꝰ: licet silitudo sit de bubalo. Ad
aliud qd̃ de allegorico dicit̃: dicendũ q̃ hoc verũ
esset qd̃ obj̃cit/si intellectus noster vniformis esset
simpl̃r: nunc aũt q: materialis est ex multis ⁊ late
sparsis p̃ discursas disciplinas/oportet eũ manu-
ducl̃ ad veram spũalem. Licet ergo simpl̃r alienꝰ
sermo sit nobis: tm̃ est expositiuus ⁊ declaratiuus.
Ad 5m Ad id qd̃ de tropologico obj̃cit̃ fere sil̃r rñden-
dũ. Rudis eim̃ concio p̃ silitudines rerũ facilꝰ in-
ducit̃ q̃ p̃ apros sermões: p̃cipue, p̃ter hoc: quia
sermo de moribỹ/vt dicit Aristo. in. ix. ethico p̃/nõ
habet sufficientẽ p̃suasionẽ: sed plus accipit̃ amo-
re/vel coactiõe q̃ p̃suasione. Tropologice aũt vt
amabilis vel coactiuꝰ, p̃ponit̃: ⁊ ideo plus ad instru
ctionẽ valet tropologicꝰ q̃ sermo planꝰ: sermo eim̃
Ad 6m planꝰ de moribỹ nõ nisi ex rõne p̃suasiuꝰ est. Ad
id id qd̃ obj̃cit̃ de anagogico: dõm q̃ p̃cederet ob-
iectio/si spũalia fm sui naturã ⁊ p̃rietatẽ expone-
rent̃: nũc aũt nobis fm intellectũ nostrũ materialẽ
exponunt̃: ⁊ ideo nobis cõpetẽtius exponunt̃ p̃ sili
tudines corpales: vt pateꝰ antedicta: ⁊ ideo quo
ad nos anagogia explanatio est. Unũ diony. in cel̃.
hierarch. ca. j. Pulchre, p̃create sunt informiũ for-
me, p̃ter nostrã anagogiã/nõ valentẽ imediate in
Ad 7m uisibiles extendere p̃ẽplatiões. Ad id qd̃ obj̃ci
tur/q̃ aliq̃ scriptura indecẽtib̃y ⁊ monstruosis vti
tur: dõm q̃ hoc facit duab̃y de causis. Una ẽ, p̃ter
nos: vt scz noster intellectꝰ, p̃ter indecentẽ formã
tionẽ resiliat: ⁊ spũalia nihil ralũ esse credat/sed in
p̃rietatib̃y silitudines querat. Secũda est: vt sciat̃
q̃ nihil est ita spũalib̃y dissile in quo sĩ significationis
diuine indicũ nõ resplẽdeat, p̃ter illud qd̃ dicitur
Beñ. 1. d. Uidit deꝰ cũcta q̃ fecerat: ⁊ erãt valde bo
na. Augꝰ in libro de ciuita. dei, xiij. Per oĩa opa
sua significatiõis sue sp̃sit indicia. Diony. In oĩbỹ
est accipe bonas contẽplatiões: decẽtes aũt sumit

sacra scriptura/p̃ter eã que est ad spũalia cõformi D
tatẽ. Ad id qd̃ q̃rit̃: q̃ meliꝰ significant̃ spũalia: Ad 8m
dõm q̃ p̃cul dubio fm naturã rei magis ⁊ melius
significãt̃ p̃ p̃formia: vtiliꝰ tm̃ nobis p̃ incõformia.
Cuiꝰ fm diony. tres sũt rõnes. Quarũ vna est: q̃
incõformia silitoza sunt negatiõi q̃ p̃formia. In deo
aũt negatiões sunt vere affirmatiões incõpacte. ni
hil eni de deo possumꝰ affirmare/qd̃ fm rõnẽ qua
inotescit nobis significatio eiꝰ/de deo verũ sit: sed
portiꝰ eminẽter ⁊ excellẽter. Unũ diony. in mystica
theologia: Jn ipo optet oim positiões affirmare:
⁊ oiporentius negare/tanq̃ nihil exñte oim eo q̃
sunt. Unũ cũ dicit̃ deꝰ suba: statim negandũ ẽ dicẽ-
do: nõ est suba/sed sup̃ eõm subam. Hac igit̃ rõne
p̃ inconformia sibi/nobis vtilius sĩ significãt̃. verior
eim̃ est hec: deꝰ nõ est lapis/q̃ hec: deꝰ ẽ lumẽ. Se
cũda cã est: q: ab inconformib̃y citiꝰ resilit itellectꝰ/
nihil ralũ credẽs esse deũ vel spũalia: q̃uis ⁊ p̃rie-
tatib̃y eo p̃ aliq̃d de eis significẽt̃. Tertia cã ẽ: q: spi
ritualia magis velant̃ in ralib̃y ⁊ occultant̃ ab imũ
dis hoib̃y. Matth. 7. a. Nolite sanctũ dare canib̃y:
⁊ margaritas nolite sp̃gere ante porcos. Quidam
eriã dicũt addẽdo aliã causã: q: ex hõ magis excitat̃
hõ ad studiũ: magis eim̃ q̃rit̃ q̃ difficile ẽ inuenire/
q̃ q̃ facile. Quidã q̃ntã addũt meritũ fidei: magis
eim̃ meritoriũ ẽ credere q̃ videre/q̃ qd̃ agrũ ẽ. Ad Ad 9m.
id qd̃ obj̃cit̃: q̃ duo sũt modi trm̃: symbolicꝰ ⁊ mysti
cus: dõm q̃ Diony. nõ assignat modos exponẽdi/
sed modos significãdi spũalia p̃ ea in qb̃y significãt̃:
⁊ illa nõ nisi duo sunt: mystica ⁊ symbolica. Ad Ad 10m
aliud dõm: q̃ hugo de sctõ victore cõp̃rehẽdit anaglogicũ sub allegorico. Ad id qd̃ obj̃cit̃ de Aug. Ad 11m
in libro de vtilitate credẽdi: dõm q̃ augꝰ distinguit
itellectꝰ sacre scp̃ture ñ fm modũ exponũ/sz fm mo
dũ intelligẽdi q̃ est in l̃ra/vel in spũ. Unũ historie⁹ et
ethimologicꝰ ⁊ anagogicꝰ sub l̃rali sensu cõp̃rehen
dunt̃: fm diuersitatẽ q̃ supius dicta est: q̃ sz histo
ricus rem simpl̃r narrat: ethimologicꝰ cũ causa:
anagogicꝰ aũt cũ vtriusq̃ testamẽti cõsonãtia. Et
sub allegorico cõp̃rehẽdit tres: allegoricũ scz specia
lẽ: ⁊ tropologicũ: ⁊ anagogicũ spẽalẽ. Ad id qd̃ vl Ad 12m
tra q̃rit̃: dõm q̃ q: bonũ virtutis meritorie est cir-
ca difficile bonũ/oportet habere mlta iclinãtia ad
ipm: scz coactiue ⁊ istructiue. Si coactiue: ẽ est per
modũ disponẽtis, ⁊ sic admonitoriꝰ vel exhortato/
riusꝰ ẽ. Si p̃ modũ cõpellẽtis/est p̃ceptoriꝰ:
Si autem est per modum instructionis: aut est ad
intellectum/aut extra sensum. Si est ad intelle-
ctũ: aut est vt ipetret̃ spũs: ⁊ sic est hymnidicus aut
hortatiuꝰ. Aut vt ipertratꝰ iã illumineꝰ: ⁊ sic est re-
uelatiuꝰ: vt in p̃phetijs ⁊ in apocal̃. Si aũt ẽ extra
ad sensum: aut ẽ p̃ cõpatiões rerũ ⁊ silitudies: ⁊ sic
est p̃abolicꝰ rã in libr̃is salomõis q̃ in p̃abolis cuã
gelicis. aut p̃ modũ exẽplar/ extra: ⁊ sic ẽ historie⁹.

Querit̃ ad quid sit theologia tanq̃ ad causam finalem. Questio. VI.

Exto fm principalez

A e diuisionẽ q̃rit̃ ad q̃d ẽ sic ad finẽ. Si eim̃ Arg. primũ
sapia ẽ/sic ĩ p̃habitis dictũ ẽ: seq̃t̃ q̃ finis
eius intus ẽ sciẽdi gr̃a. Seq̃t̃ eriã/q̃ alie oẽs: q̃uis
fortẽ ad actꝰ hũanos mag⁹ sint necessarie/portio tm̃
nulla ẽ vtrũq̃ eim̃. p̃bat̃ in p̃mo p̃me p̃hie de sapia.
Adhuc: Finis fm q̃ est finis oĩm/ad finẽ esse nõ. Arg. 2m.

poteſt:ſequereť eim q̃ aliquid in executiõe eſſet vltimius vltimo:z aliquid in intẽtione eſſet pus p̃mo: quorũ vtrũq̃ impoſſibile eſt. Dicũt aũt oes phi: q̃ theologia eſt finis omniũ ſcientiarũ: que in omni ſcibili intendiť p̃ma: z p omne ſcibile accipiť vltima. Propter qd̃ dicũt Auicẽ. z algazel: q̃ in oib̃ ſcientijs adepti/in hac tanq̃ in vltimo pfectiuo phi vitã finierũt. Cũ igiť ſit finis oim̃ nõ erit ad aliquẽ finẽ.

Ar.3m Adhuc hoc idẽ probať ex libertate huiꝰ ſciẽtie: z vrgemur rõne Ariſto. in p̃mo p̃me phie vbi dicit: q̃ multipliciter hũana natura ancilla eſt: ſcz tam ſm corpus/q̃ ſm aiam. Sm corpus/ꝓter ancillationẽ querit mechanicas: vt edificationẽ/lanificiũ/coquinationẽ z hmõi. z qd̃ ad ancillandũ queriť liberũ eſſe nõ põt. Scõm aiam aũt ancilla eſt: z ſm hoc querit ſmocinales z logicas ſciẽtias/vt ancillenť ad ſciẽdi adminiculũ z modũ/ſiue addiſcẽdi. phyſicas aũt ſciẽtias q̃rit/vt in his corpꝰ phyſicũ cognoſcat/z corporis phyſici paſſiões. Sed qz ſubam cuiuslibet phyſici p ſequiť q̃ntitas z figura/q̃rit mathematicas: vt i his certitudinẽ p̃tinui z diſcreti et figuraꝝ cognoſcat ꝓpriões. Has aũt quererе nõ põt: ſicut nec phyſicas/niſi referẽdo ad p̃ncipia ex quib̃ cauſanť. Principia aũt illa in ipis nõ ſunt/ſed in illa q̃ p̃ncipiũ p ſiderat: hec aũt eſt theologia vt dicit phus: omnes ergo ancillanť ad iſtã: z nulla pfecta rõne libertatis libera ẽ/niſi iſta ſola: q̃ ad nihil aliud referť qd̃ ſit extra ipam. Dicit eim̃ phs in p̃mo p̃me phie: q̃ liberꝝ dicimus qd̃ cauſa ſui eſt: hoc eſt/q̃ ad nullũ vt ſit habet reſpicere. Sola ergo libera ẽ z ſola ſui cauſa eſt: z ex hoc ſapiẽtia eſt. In argumentũ contrariũ huius eſt: q̃ ſciẽtia in eo q̃ de ſimpliciori eſt/z magis vltimo/vniformior eſt. ergo a deſtructione conſequẽtis: q̃ omnib̃ multiformior eſt/in ſe nõ hz ſimplicitũ z vltimũ de q̃ ſit. Eſt aũt hec multiformis: vt patz p phabita Eph.3.b. Ut innotescat p̃ncipib̃ z poteſtatib̃ p eccliaz multiformis ſapiẽtia dei. Oze.12.c. Ego viſiões multiplicaui eis: z in manib̃ ꝓphetarũ aſſimilaboꝰ ſum. Conſtat aũt/quod multis viſionibus reuelatum z multis operibus z reb̃ aſſimilitudinũ/vniforme non eſt: ergo nõ eſt de vno primo z vltimo ſimplici. Ad hoc dicendũ: q̃ eſt finis intra: z finis extra. Finis intra in ipa ſciẽtia eſt: z finis extra in ſciẽte. Et ſicut phatuz eſt in p̃mis rõnib̃: ipoſſibile eſt q̃ hec ſciẽtia finẽ in alijs ſciẽtijs habeat: ſed ipa finis aliarũ ſcientiarũ eſt/ad quã omnes alie referunť vt ancille. Et hoc modo ſola libera eſt: omnib̃ eim̃ exiſtẽtib̃ z ſuffragantib̃ nobis z ad voluptatẽ z ad neceſſitatẽ/iſta poſt omnia habita z in omnib̃ habitis queriť: z io libera eſt z domina eſt/z ſapiẽtia z in omnib̃ potior. Ad id qd̃ in contrariũ eſt: dicendũ q̃ multiformis eſt ꝓter nos/z non ꝓter ſeipam: vt patet per p̃ius habita. materialẽ eim̃ noſtrum intellectũ non inſtrueret niſi multiformis eſſet. Et tam ſimpler eſt ſcibile eiꝰ. q̃ ſic dicit Aug. mẽtis hũane inualida acies in tam excellenti luce non figitur/niſi ipa lux multiformis z vmbris inuoluereť. Unde multiformitas eius ex eadem cauſa eſt: ꝓter quã ertiã in particularib̃ tradita eſt: ſm q̃ omnis practica ſtat ad opus/z ex pricularib̃ facilius inſtruiť ruſtica concio. Finis aũt in ſciente potius finis eſt ſtudij q̃ ſcientie. Et ille triplex eſt: primus ſcz opti/vt habeat noticia theologicoꝝ. Secũdus p̃rimꝰ

B Solo q̃niſi

Ad argm in cõtrariũ

pfectioni/vt ex hoc quis pfectus ſit ad actus felicitatis p̃ꝓplatiue. Ultimꝰ vt ex b̃ p bitũ bitudis create/bitudinẽ increatã in p̃ma vitate cõſequtur.

Tractatus.II. De frui z vti: z vtentibus z fruentibus.

Ex omnib̃ inductis

Replicatio dicto q̃

e paret: q̃ theologia ſcia eſt: z ab vnitate vna ẽ: z excellẽtia ſubiecti dña ſcia q̃ eſt: z certitudine oñionis certiſſima ẽ: z q̃ ꝓprie loquẽdo nec vlis nec pticularis ẽ: z q̃ ſola vera vitate libera eſt: z q̃ in pticularib̃ tradi debuit: z q̃ ſola ſapia ẽ/eo q̃ de altiſſimis eſt z ordinatrix alia q̃: z q̃ ẽ circa res fruibiles z vtiles/z res fruẽtes z vtẽtes. Qd̃ vt pfecte itelligať/q̃rẽdũ ẽ de frui z vti tripliť: ſcz q̃d frui: z q̃d vti: z q̃ res fruibiles et vtiles: z q̃ fruẽtes z vtẽtes. Circa frui z vti p̃mo q̃rem̃ de frui: ſecũdo de vti. Circa frui tria q̃renda ſũt: ſcz q̃d genere frui: z q̃d ſpecie: z q̃d definitiõe.

Nuiꝰ q̃ntis tria ſũt mẽbra.

Queriť quid ſit frui p̃mo ĩ genere: vt q̃ ſcz actio vel paſſio. Queſtio. VII.

Veremus ergo p̃mo

A Mẽbꝰ.I.

q q̃d frui ſit genere: vtrũ actio vel paſſio. Et videť paſſio eſſe: frui eim̃ delectabiliť paſci ẽ z intꝰ refici/z q̃ſi ſaginari: paſci aũt z refici z ſaginari paſſiões ſunt z nõ actiões: q̃ frui i genere paſſionis eſt. Adhuc: rõne delectatiõis intꝰ ſaginãtis ꝺz fruitio: delectatio aũt oꝭ paſſio eſt: q̃ fruitio paſſio. Adhuc: fruitio illatio ẽ in fruentẽ/agẽtẽ in eũ fruibili: paſſio aũt ẽ effect̃ illatioq̃z actiõis: vt i ſer p̃ncipijſ ꝺz: q̃ frui pati ẽ/z fruitio paſſio. Adhuc: fructuũ ſiue fructibiliũ ẽ fruitionẽ facere: z iõ fructꝰ dicunť/qz delectãt ſcrã z ſincera delectatiõe poſſeſſores ſuoz: id aurẽ qd̃ delectat/delectationẽ agitat. Nõ aũt faciũt niſi i fruẽte: cũ q̃ fruẽt/ſit frui frui erit pati z nõ agere. Adhuc: Bal. ſ. d. ſup illd Fructꝰ aũt ſpũs/dicẽ amb. i glo. q̃ vtutes fructꝰ dicũt: qz delectãt ſcrã z ſincera delectatiõe poſſeſſores ſuos. id ãt qd̃ delectat delectatõez agit i eũ q̃ delectať. Et q̃ delectať/facta i ſe delectatiõe delectať: z eo ipo fruit: ſic aũt patiť. Cũ aũt fruitio ſit eiꝰ q̃ delectať: fruitio paſſio ẽ/z nõ actio: cũ delectatio actio delectãtis ſit in eũ q̃ delectať. Adhuc: Jaco. ſ. a. Ecce agricola expectat p̃ciosũ fructũ tre patiẽter ferẽs/donec accipiat tpaneũ z ſerotinũ terre: videť elici/q̃ fructꝰ ſit paſtura in vltio qd̃ intẽdiť p laborẽ. Ultimũ q̃ dulce itentũ agẽs ẽ fruitionẽ: z illiꝰ nõ ẽ frui ſz potiꝰ fruẽt/eo ẽ frui: z cũ i illo frui ſit pati/frui pati ẽ: z fruitio paſſio. In p̃iũ eſſe videť: q̃ frui felicitas ẽ/vt q̃dã dicũt: felicitas aũt opatio ẽ z actio: vt dicit phs. j. ethico. q̃ frui opari eſt z agere. Adhuc vltio pfectio vniuſcuiuſq̃z nõ põt eẽ paſſio/ſz actio: qz paſſio diſpoſitio ẽ ipfecti/actio ãt pfecti: cũ q̃ frui ſit vltio pfecti z vltio pfectiõe: videť q̃ frui actio ſit z nõ paſſio. Ad hoc dõm: q̃ ſm ſubam z eſſe frui p certo paſſio ẽ: ſed eſt paſſio circa opationẽ ſcrãm. Cũ eim̃ itellectꝰ ſiue itellectualꝰ natura ſublimata p gr̃am z gl̃iam in vltimũ finẽ boni ſe extendit: ita q̃ imediate p intellectũ contingit p̃mũ z optimũ z dulciſſimũ/z in toto ope intentũ: rũ in it rinſecꝰ ſui ſugẽs illud/z intꝰ ſe reficiẽs z ſaginãs fruiť: z ſic fruitio paſſio eſt circa opationẽ intellectus: cum tamẽ

Ar.4m

Ar.5m

Ar.6m

In ꝓtrariũ arg. p̃mũ.

Ar.2m

B Solo mẽbꝰ p̃mi

ſuba z eſſe fruitiõis in rõne paſſionis cõſiſtat/z nõ actionis: niſi hoc modo ſicut circa qd̃ eſt. Et p hoc iam patet ſolutio ad obiecta. Ad p̃mũ ergo dicendũ: q̃ hoc modo quo frui paſſio eſt/in p̃mo delectabili paſſio eſt/circa opationẽ tñ intellectus: qz p̃mũ delectabile p intellectũ cõiungitur. Siť ad ſecũdũ dicendũ: q̃ rõne delectatiõis que paſſio ẽ illata a delectabili: fruitio ẽ paſſio/z frui optime pati. Siť dicẽdũ ad tertiũ: illatio eim̃ eſt agẽtis/z ſic paſſio. Ad quartũ dicẽdũ: q̃ fructũ eſt facere paſſionẽ delectatiõis: ſed fructus dicť hoc mõ fruibile/quo quis fruit z ingerit delectationẽ.

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad 6m

Ad quintũ dicendũ: q̃ hoc modo virtutes dicũť fructus ſm ambꝰoſitũ: quia talẽ ingerũt delectationem que paſſio eſt in fruẽte: ſed hec eſt fruitio quo/ſiue ſm quid z nõ ſimpliť. Simpliť eim̃ frui nõ ingit niſi ſimpliciter optimo: qd̃ ſolus deus eſt.

Ad vltimũ dicendũ: q̃ p auctoritatẽ iacobi non poteſt haberi/niſi q̃ fruitio eſt in vltimo bono z delectabili per omnes opationes intento: z iam hoc concẽſſum eſt. Ad illud qd̃ obijciť in contrarium dicendũ: q̃ felicitas ſm ſuũ nomen z rõnem nõ eſt fruitio: felicitas enim ſiue ſit actiua/ſiue contẽplatiua ab optima z optime virtutis que connaturalis z ꝓpria eſt pficiť opatione/z nominať/z definitur: Fruitio aũt determinať a paſſione que eſt circa illam: z illa eſt talẽ opationẽ p ſequẽs: vt notat phs in. x. ethico p̃: vbi dicit/q̃ delectatio que eſt ex contemplatiõe diametri eſt aſſimeter coſte: non habet cõtrariũ: non eim̃ eſſet delectatio ex tali intellectuali opatione niſi eſſet ad ipaz. Unde qñ dicit phus: q̃ delectatio eſt opatio ꝓprij z cõnaturalis habit̃/nõ impedita: definitio data eſt per cauſam. Per intellectus eim̃ opationẽ intelligibile in luce intelligẽtie ſm actionẽ factũ/ſũme cõueniẽs eſt intellectus: quia facit ipm ĩ forma optimi pfectiui ipius: z ideo tunc fruiť z delectať: quia dicit Diony. q̃ delectatio eſt cõueniẽtis cũ conueniẽti. Cũ enim recipit conueniẽs p intellectũ: vndiq̃z dilatat ſe z diffunditur vndiq̃z in intimis recipiat: z vbicũq̃z recipit/floret in recepto: in hoc q̃ ad ſimilitudinẽ recepti formatur. Et ideo dicit michael epheſius: q̃ delectatio eſt dilatatio z diffuſio z refloritio nature ſuper cõueniens receptum.

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad 6m

Queritur quid ſit in ſpecie frui.

A Mẽbꝰ.II.

s Ecundo queriť quid ſit in ſpecie frui. Erq̃ eim̃ circa opationẽ eſt/erit circa aliquã opationẽ. Et videť q̃ ſit circa opationẽ intellectus. Erquo eim̃ optima paſſio eſt/erit circa optimã z cõnaturaliſſimã opationẽ: hec aũt intellectualis eſt: q̃ fruitio paſſio eſt circa intellectualẽ opationem. Adhuc: dicit augꝰ: q̃ viſio eſt tota merces. Merces aũt conſiſtit in fruitione: q̃ frui circa viſionem eſt: z nõ circa ſenſibilẽ: ergo circa intellectualẽ.

Arg. 1m

Arg. 2m

Adhuc hoc iam in p̃habito mẽbꝰ probatũ eſt.

In ꝓtrariũ arg. p̃mũ.

In cõtrariũ dicit augꝰ in libꝰ de doctrina chriſtiana ſic: Fruimur cognitis/in quibꝰ voluntas conſidelectata quieſcit. ergo frui ſm opationẽ voluntatis eſt/z nõ intellectus contẽplatiui: vt dictum eſt.

Ar. 2m

Adhuc: frui dicit quietationẽ appetitus z deſiderij: nõ quietať aũt appetꝰ niſi in optimo appetibili: anteqũ eim̃ ſit in vno illo/ſemp procedit ab vno in alterũ. Cũ ergo vltimũ z optimũ appetibile non ſit obiectũ intellectus/ſed voluntatis: videť q̃ frui circa opationẽ voluntatis eſt z nõ intellectus. Solutio: Hoc ſoluere nõ eſt difficile: voluntas eim̃ in rationali natura intellectui cõiuncta eſt: ſicut cõiuncta eſt id qd̃ facit motũ ei qd̃ nũciat z determinat ad qd̃ mouendũ ſit ei qd̃ mouet. Unũ ſicut in ſenſibili natura apprehendẽs z eſtimans de nociuo vel conuenieti nũciat z determinat id ad qd̃ mouendũ ſit/vel a quo fugiendũ: z cõiunctũ ſibi appetitũ mouet ad illud/vel fugit ab eo: mouet aũt impetũ faciẽdo in illud: Ita ex pte intellectualis nature intellectꝰ nũciat: z voluntas impetũ facit. Unde phus in topicis z in. iij. de anima: In rõne voluntas fit: in ſenſu aũt deſiderũ z animus. Et cũ intellectus nõ nunciat ſibi in ſi per intelligibile apprehẽſum: z per hoc nunciũ fit voluntati: oportet q̃ intellectus z voluntas vnũ ſint in radice. Unũ frui ꝓt paſſio eſt/voluntatis eſt: ꝓt aũt conſideraťin opatione circa quã eſt/intellectus eſt: z nõ nomen accipit z ſpeciẽ a paſſione voluntatis ꝓt relata eſt ad opationẽ intellectus: z ideo nomie vnius alicuius potentie nõ põt nominari. Non enim dicit eſſe intellectus/vel voluntatis: ſicut nec ſciẽtia noie alicuius potentie nominať, nõ enim rõnis eſt ſimpliciter z abſolute/ſed eſt rationis formate ex p̃ncipijs. Et ſimiliter frui paſſio eſt voluntatis et intellectus opatione forma/te. Et ſic patet ſolutio qualiter ſupme z optime potentie eſt actus. Ad ſecundũ dicendũ eſt: q̃ hoc modo viſio p intellectũ tota merces eſt: hoc eim̃ intelligiť de viſione que cõiunctã habz delectationẽ: z hec eſt viſio amati z habiti: q̃ eſt ſm aliqd in intellectu ſm ſubam eiꝰ q̃ fruimur: ſm eſſe tñ z formale fruitio in voluntate eſt. Et p b̃ ptz ſolutio ad totũ.

A Solo mẽbꝰ ſecundi z argu. p̃mi

Ad 2m

Arg. p̃mũ

Queritur qua virtute fruitur qui fruitur z qua potentia anime.

A Qõ icidens

Urta hoc q̃riť: q̃ virtute ſiue habitu fruiť q̃ fruiť. Et videť q̃ charitate: eo q̃ dicit augſtinꝰ in de doctrina ꝓtiana: q̃ frui ẽ amore alicui inherere rei ꝓter ſeipaz. qd̃ aũt amore fit/actu charitať/fit: videť q̃ q̃ fruiť charitate fruať.

Arg. p̃mũ

Adhuc ꝓprie loquẽdo frui eſt patrie z nõ vie: delectabile enim nõ impeditũ cõiungi nõ põt niſi p modũ patrie: fides aũt z ſpes nõ manent in patria ſm ſpeciẽ z actus ſuos: q̃ ſm fidẽ z ſpem fruitio fieri nõ põt. Nec põt fieri ſm aliquã cardinalẽ virtutẽ: qz ille nõ mouẽt in finẽ/ſz i ea q̃ ſũt ad finẽ. Si q̃ fit ſm virtutẽ: relinq̃ť q̃ fiat ſm charitatẽ. Adhuc videť q̃ ſm nullã ſpeať fiat/ſed ſm totã bitudinẽ: qz dicit Augꝰ: q̃ fruimur his rebꝰ q̃ nos bõs faciũt q̃ aũt nos bõs faciũt/faciũt nos oi ꝓgregatiõe bonorũ pfectos: z ita potẽtes ad fruẽdũ. cũ q̃ vna vtute bi nõ ſumꝰ: nulla vna vtute videmur frui/ſz omni.

Ar. 2m.

Ar. 3m

B Solo pti. I.

Ad hec z hmõi ſoluere nõ eſt difficile. Sicut eim̃ in felicitate ẽ: q̃ ſuis felicitas ſit i vno actu pfectiſſime z optie z ꝓnaturaliſſime vtutis: rñ multa ſũt organice miſtrãtia: vt porẽtať/diuitie: ſine q̃ ꝓ miniſterio opatio expedita nõ eſt. et q̃dã remouẽtia p/hibẽs: vt optie fortune. z q̃dã decorãtia felicitatẽ: vt nobiliras/z pulcherrima ſpẽs. Ita ẽi fruitiõe. vñ fruitio ꝓprie ſm inheſionẽ charitatis ẽ: organice autẽ deſeruũt cõprehẽſio/q̃ deſeruit ſpei: z aperta viſio/q̃ ſuccedit fidei. Viſio eim̃ que p beatã delectationẽ paſcens eſt/viſio eſt imediate amati z habiti: niſi enim eſſet imediati: nõ inhereret/ſed a medio ad

extremũ transiret. Et nisi esset habiti: adhuc vlterius se extenderet ad habendũ. Et nisi esset amati: non haberet/sed refrigeret. Aliarũ autem virtutũ cardinaliũ est sicut disponentiũ ad perfectum: fm qõ dicit phs: q virtus est dispositio pfecti ad optimũ. Et sic alie virtutes operant/ sicut remouẽres prohibens vel impediẽs/z ad perfectissimũ disponẽtes. Tamẽ ipa fruitio, ꝓprie amoris est: fm q dicit Dionys. in libro de diuinis nomib/ex ierotheo sumens auctoritatẽ: q extasim est faciens diuinus amor: non sinens ipos amantes esse sui ipos, facit aũt extasim/quãdo quasi transponit amantem in amatũ: vt totus sit amati/z sine ipo nuscz: z nunqs sit amatũ in amante: vt totũ amãtis sit ad nutum ab ipo possessum. Et hoc Augs vocat inhesionẽ: sic
L II. Partícla
ẽm amans inheret amato ꝓter se. Et p hoc patet solutio ad totũ. Patet etiam vlterius solutio ad id qõ queri posset: qua porẽtia anime fruitur qui fruitur: eo q in libro de spiritu z anima dicitur: q sensus vertetur in rationẽ/z ratio in intellectũ/z intellectus in intelligentiã. Constat enim ex pdictis: q intellectu affectiuo fruit qui fruitur. Ille ẽm intellectus cõiunctus est voluntati: z obiectum eius ꝓprium est primũ verum z bonum: z illud idem finis eius est in quo stat z cui inheret. In inferioribs autẽ potentijs non est nisi per redundantiã a supioribus in ipas: sicut z beatitudo corporis fm aliqs redundãtia est beatitudinis anie. Sicut ẽm in via superiores potentie ab inferioribs accipiũt species apprehẽsionũ: ita ecõuerso in patria supiores refundunt in inferiores delectatiões fruitionũ: Et sicut in via id quod accipit porẽtia superior ab inferiori: non accipit fm potestatem inferiorũ/sed fm potestatem ꝓpriam: vnde intellectus a sensibili accipit intellectualiter/z nõ sensibiliter: Ita in patria econuerso/inferiores a superiori accipiũt fm potestatẽ inferiorũ/z non superiorũ. Et ideo delectatio fruitionis que in superiori est intellectualiter: in inferiori efficitur sensibiliter. Quia sicut dicit phus in vj. ethico ꝛ: omne qõ est in aliquo/est fm potestatẽ eius cui inest: z non fm potestatẽ eius qõ inest. sicut lumen in pariete color efficitur z non lumen/ ꝓter parietis potestatem. Et hoc intendit ille qui dixit: q sensus vertitur in rationẽ.

A Mẽb ꝓ. III Arg. primũ

Querit quid sit frui definitione.

t Ertio querit quid sit definitione frui. Dicit autẽ Augs: q frui est amore inherere alicui rei, ꝓter se. hoc aũt valde multis videt cõuenire. Sic ẽm vt idem augs dicit/pecora cibis inherent ꝓter se: z fruũtur eis. Sic etiã peccator hõ multis inheret, ꝓter se: scz in quibuscũq ꝓter se delectat ad aliud nõ referẽdo. Sic ẽm hõ in via delectatione naturali multa diligit, ꝓter se: sicut amicos/z virtutes/z hmõi: z ꝓter hoc nõ dicitur
Ar. 2m malus/sed bonus. Et quib omnib sequit: q frui tunc nõ erit, ꝓriũ patrie/sed etiã vie. Adhuc aliter definit augs frui dicens: q frui est vti cũ gaudio: nõ adhuc speciei/sed iam rei. Et sic videt q vti
Ar. 3m genus sit ad fruiti: z vtile ad fruibile: z si hoc est/ma le ex opposito diuiduntur. Adhuc Aristo. obiectio est in topicis: q cũ vni rei vnicũ sit esse/qõ indicat
B Solo mẽbri tertij. definitiõe: in cõueniẽs est vni rei esse plures definitiones. Ad hoc dicendũ: q frui dicit dupliciter: p

prie scz z simpliciter: z improprie z fm qd. Proprie dicitur frui z simpliciter: qũ aliquid inheret inhesione delectationis z dilectiõis alicui rei per se/z nõ fm accidens: z nõ ꝓter aliud: inhesiõe operationis nõ impedite. Quod nõ cõtingit nisi fruitione patrie: Omnis ẽm alia inhesio vel p accidens ẽ/vel per aliud/vel in aliqua pre impedita. De omnib enim hoc verũ ẽ qõ dicit ꝓuerbio ꝛ. xiiij. b. Risus dolore miscebitur: z extrema gaudij luctus occupat. Unde delectatio qua peccora fruũtur cibis/ et qua peccator fruit delectabili: delectatiões sunt fm quid z p accidens: in hoc q inherẽt ei qõ hic et nunc delectabile est z nõ simpliciter. delectatio autem eis qui naturali delectatiõe alicui inheret/delectatio impedita ẽt: z est delectatio fm quid/z non simpliciter siue pfecta: frui autem dicit delectationem pfectã z vltimã z optimam. Et p hoc iã patet solutio ad omia que qsita sunt. Non ẽm potest frui nisi id qõ dispositũ z pfectum est ad inhesionez pascentem pfectissimi z optimi boni: hoc autẽ non est/nisi q natura intellectualis est habitu optimo gratie z glie disposita ad pfectum z optimũ. Sensibil ẽm delectatio ꝓtrariũ habet: naturalis autẽ impfectionẽ: z ea que est pctõris habet impedimentũ in fruentẽ. Ad args

Queritur de vti. Questio. VIII

Ꝛrca vti queruntur

c tria. s. qd sit vti gne/spẽ/z definitõe. Cũ sit vti sicut potẽtie: z cui sicut habitus. Et ad quid. Hui qõis tria sũt mẽ.

Queritur quid sit vti genere: specie et definitione.

A Membꝛ. I Arg. Im.

p Rimo qrit qd sit vti gne. Cũ aũt vti sit agere: videt q in gne sit actiõis. Vti ẽm ẽ per vtile agere ad finẽ intẽtiõis qsi p istrumẽtũ. Arg. 2m.

Adhuc: Vti ẽ aliqd referre z ordiare ad aliud qõ obtineatur p ipz: ordiare aũt z referre actões sũt: vti ergo in gne actiõis ẽ: g vti ẽ actio. Adhuc: fm nomẽ hui qõ ẽ vti/tũc vti dicit actionẽ: i gne g actiõis ẽ. Arg. 3m. Arg. 3m.

Rsio: Vti mltiplr dr: z i omi gne mltiplicitatis agere ẽ. Vñ simplr vti agere ẽ: z vsus i gne actiõis est. Dicit ei vti/vl vsus actus elicit de porẽtia vl facultate cuiusliber rei, ꝓt quã babet relat ad commodũ vl delectionẽ bois. sicut eqtare dr vsus eq: z vehere dr vsus carruce. Et sic dicẽ boe. in cõmento sup topicã tullij: q cui vl bon ẽ/ipm qz bonũ ẽt: et cui vsus mal ẽ/ipm qz malũ ẽ. Et b mõ in pcedẽti mẽbro qõis, 7. dictũ ẽt: q vsus fruibil/ẽ frui z pasci ad delectatõez. Et b mõ cadit vti i definitõez ei qõ ẽ frui: sic dicit aug. q frui ẽ cũ gaudio vti qz vsus fruibil ẽ frui eo cũ gaudio. Et ꝓt b ẽt plres d eo qõ ẽ frui aug. assignauit definitiões: eo q sic dicũ ẽ/frui accipit cõit z ꝓprie. Tales aũt definitiões nõ ꝓprie definitões/sz assignatiões sk. Definitio ei assignat de re simplr z ꝓprie: deschrio aũt siue assignatio assignat aliqñ p accntalia ꝓpria/q ꝓuertibilia sk sic z eẽntial cã: tñ qz mlta sk q vni rei sic accidũt/iõ de vna z eadẽ re plres aliqñ tales assignant descriptiões. Secdo dicitur vti rei exercitiũ ad inducẽdũ babitũ. fm q dicit victorin in rbeoricis suis: q natura babilem facit: tarn porẽtem: vsus facilẽ. B

Tertio dicit vti actus vtilis: qõ vt ãminiculum refertur ad illud obtinendum qõ intendit vt finis sicut refertur equs ad velocitatẽ motis: z velox motus ad debitoris cõsecutionem: debitoris cõsecutio ad accipiendũ pecuniaz z ibi sistitur. Et sicut referuntur lapides ad domũ: z domus ad protectionem a caumatibus z imbribus: z ibi sistit. Hoc enim modo/mũdus iste refertur ad dei cognitionem: cognitio dei ad fidem: fides ad visionem per speciem: visio dei ad fruitionem: z ibi sistitur. Qõ vti est aliquid in facultatẽ volũtaris assumere: et ad aliud referre quo fruenduz est. Patet ergo: q omni modo vti est agere: z vsus in genere actionis. Patet iam etiã clarius solutio quorundam eorum que in pcedenti membro pcedentis questionis qsita z determiata sunt. Et p hoc patet quid sit vti genere/specie/z definitione fm quãlibet acceptionẽ eius qõ est vti.

Queritur cuius potentie anime sit vti: z cuius habitus virtutis.

A Mẽbrũ. II Arg. Im.

f Ecundo queritur cui potẽtie anime sit vti Et cuius virtutis sit habit. Uidet autẽ q rationis: Ordinare ẽm rõnis est. Quia dicit Isaac in libro de definitionib: q ratio est virtus siue causa/faciens currere causam in causa/tia et intelligit de causa cõi ad consequẽs quocunq modo. Talis autẽ ordinatio in omnib illis ẽ quorum vnum ordinat in alterũ/Ita q vnũ acquiratur ex altero: hoc autẽ vti ẽ/ vt patet p definitionẽ
Argu. 2m augustini: ergo vti rationis actus est. Adhuc: Usus est aut collatio/aut nõ. Non sine collatiõe: collatio autẽ omis ratio est: g vti rationis act est.

Argu. 3m. Adhuc: Bonũ diuiditur in tria/vt dicit Arist. bonestum/delectabile/z vtile: z cum bonestũ z delectabile sint fines: vtile erit eorũ q sũt ad finẽ. Ergo vtile nõ intelligitur nisi p rationẽ eorũ que sunt ad finem: z vtile fm actũ z relatum ad finẽ obtinendum p ipsum: fm actum autẽ relatum/non potest esse sine comparatione vni ad alterũ/z ordinatione: Hoc aũt nõ est simplicis intellect/sed cõponentis z discursam disciplinã accipiẽt/z dicente magistro sup pmũ capitulũ celestis hierarchie. Discurse disciplinę/sunt pbationes eorũ que spiritualia sunt p visibilia: z p res latiores efficiunt que pbenniter z repente intellectibus imittunt. Taliter autem cõponẽs intellectus medium ad extremum/ et eliciens qõ sequitur/rõnis nomẽ habet: vti ergo actus rõnis est. Qõ pculdubio concedendum est.

In ꝓtrariũ argumentũ

Quãtus in ꝓtrariũ esse videat qõ dicit augustinus in libro de doctrina christiana: q vti est aliqd in facultatẽ voluntaris assumere/ z ipm ad aliud
II. Partic. Argumẽtũ referre: z p hoc videatur esse vti ad volũtaris/z nõ rationis. Iurta hoc vlteri queritur cuius virtutis sit sicut habitus vti. Nõ ẽm potest esse virtutis moralis: quia illarum nulla collatiua est/sz simplr vni sicut finis/vt natura: talis ẽm habit vt dicit Tullius/in modũ nature rationi ẽ cõsentaneus. Erit g alicuius habit intellectualis: Nõ autem nisi electiui: quia electio est eorũ que sunt ad finem: vt dicit Aristo. in. iij. ethico ꝛ. Electio autẽ nõ nisi prudentie ẽ: vti g prudẽtie ẽ. Electiuũ autẽ voco habitũ cum cuius actus electio ẽt nõ eus qui ab actu voluntario vel electiuo gnatur: qz sic omnis actus moralis habit electiu ẽ/vt dicit Aristo. in. iij. ethi. Electio autem vt dicit Damn. ẽ duobus vel pluribs ppositis vnum alteri preoptare. hoc autem prudentie est: vt dicit aug. in li. de moribus ecclesie sic diffiniens prudentiã: Prudentia est amor: ea quib adiuuatur ab hijs a quib impeditur sagaciter eligens. Vti g prudentie actus est In ꝓtra. ar.

Contra hoc autẽ esse videt qõ augustin dicit: q vti volũtaris est: g est alicui habit in voluntate/sistẽt/: prudẽtia ãt in volũtate nõ ẽ: vti g prudẽtia nõ ẽ. Solo: Cõcedẽdũ q vti prudẽtie/z rõis actus est. Et qõ dicit augustin/qõ vti est aliqd in facultatem voluntaris assumere/z ad aliud referre: dicendum q aliud est facultas/z aliud volũtas: Facultas ei facilis potestas est z promptu habens omnia ex quibus põt tendere in volituz. Hec autem potestas, ꝓmpta causatur ex ordine rõnis et prudentie/cõponentis z conferentis omnia que sunt ad finẽ facile ꝓsequendum: z omnia illa referẽtis ad finez ex quib efficitur facilis potestas ad ꝓficiendũ siue tendendũ in finez: eo modo quo tẽdit in finẽ qui impetũ facit quo in finẽ ꝓficit. Qz autez ita sit/ꝓbatur ex dicto Arist. in. vj. ethi. vbi dicit/ q virtus moralis qu ãtũ ad finẽ in quẽ tendit et inclinat/p se finis est: sicut z voluntas: z nõ eorũ que sunt ad finẽ. Cui ramẽ prudentia necessaria est: ꝓpter electionẽ eorũ que sunt ad finẽ: quo ꝛ virtus moralis electiua nõ est. Unde talis facultas rõis est et prudentie sicut a gentis: volũtaris aũt sicut p ipsam expedite z dipolite ad rendendũ in finez. Et cum dicitur facultas rõnis: z facultas voluntatis: facultas cum eo qõ dr rationis/cõstruitur in habitudine cause efficientis: Cũ eo autẽ qõ dicitur voluntaris/cõstruit in habitudine dispositionis z forme. Et fallacia amphibologie est in argumẽto. Et q quidã dicũt ex Anf. sumentes: q cum dr/q vti ẽ aliquid in facultatẽ voluntaris assumere: q volũtas ibi sumit, put voluntas est gnalis moror omnium potentia ꝓ anime ad agendũ: pfectam rõnez vitat/nõ hz. Hoc ei nõ ẽ volũtas/sz libertas. Dicit ẽm Auicena in sexto de naturalib q omis potentia anime sensibilis z rationalis in potestate sue libertatis hz agere z nõ agere z agere hz: z cõtrariũ huius: vt videre z nõ videre: videre album z videre nigrũ. Et hec est intentio augustini. B Solo mẽbri. II. Ad arg. i ꝓ.

Queritur ad quid sit vti.

A Mẽb ꝓ. III argu. primũ.

t Ertio querit ad qd sit vti. Et videt fm rationẽ nomis q sit ad omẽ illud qõ intendit acquiri. Uti ceni est aliquid in facultatem volũtaris assumere/z ad aliud referre: qõ sepe fit in malis: sicut io calia referuntur ad virginẽ obtinendã z eorumpendã Adhuc: sicut dicitur Arg. 2m. vtile/sic z vti: vtile autẽ i malis ẽ. g et vti. Qz autẽ vtile i malis sit, ꝓbatur. ij. Reg. xvij. c. Domini autem nutu dissipatũ est cõsiliuz achitophel vtile/vt inducerẽt dñs sup absolon malũ: Ergo z vtile videtur in malis esse. Cõtra hoc est qõ dicit aug. in doctrina christiana: Uti est id qõ in vsu venerit/ arg. i ꝓ. iuz referre ad illud quo fruendũ est: alias aburi est/ non vtinã vsus illicitus abusus vel abusio nominari debet. Iurta hoc querit quare dicit frui i bonis/z nõ abfrui vel abfruct in malis: sicut vti et vsus in bonis/z aburi z abusus in malis: cũ di/ qstiuncula

cat Augustin⁹: q̃ omis puersitas humana est vti fruendis z frui vtendis: z ita videatur malus fructus vel mala fruitio que p̃uationē dicit vere fruitionis: sicut abusus p̃uationē veri vsus. Solo: dicendum q̃ accipiendo vti ꝓprie z simpliciter/ vti nō est nisi in bonis: fm q̃ accipitur in certia significatione supius. s. fm q̃ vti est ad aliud quid obtinendū vtile referre. Et huius ratio est: quia vtile rationē habet cuiusdam boni: fm q̃ bonum diuidit̃r in honestū/ vtile/ z delectabile. Sic em̄ dicitur vtile qō vtenti vtile est z nō nociuū: z cum hoc qō expediens est ad consequendū id qō intenditur. Et hijs enim duobꝫ conficitur ratio vtilis. s. q̃ cōfert qō adiuuat vtentē: z quia ꝓmouet z expedit: hoc est pedes in prompto ponit ad consequendum intentū: In malis autē pmā partē amittit sue significationis: quia licet expediat ad intentū: tamen nihil confert vtenti/ sed nocet. Unde ꝓpter vnaz partem significationis sue dicit̃ consilium achitophel vtile: qz tamē simpliciter rationem vtilis perfectā nō habet/ ideo de opibus malozū dicit̃ Sap̃. iiij. b Fructus eozū acerbi/ z inutiles ad manducandū. Et talium vsus abusus est: eo q̃ non pfectam rationē habet vsus. Unde de talibꝫ dicūt impij Sapiē. v. b. Quid nobis pfuit superbia: aut diuitia ꝓ iactantia quid contulit nobis? Ac si dicant: z si superbia z diuicie tunc deseruierūt ad ꝓsequendū id qō male intendim⁹: tamē nil boni conferent: cōtulerunt nobis/ sed plurimū nocuerunt. Et hec cē causa quare dicit̃ abusus p̃ causam sue apte significationis. Cum autē rō ci⁹ qō est frui imponat in termino: Inherere autē alicui ꝓpter se inbeſionez in termino dicit̃ ante terminū autem nihil ē: Ideo ratio eius qō est fruitic diuidi nō potest/ vt p̃ amissionem ptis rationis dicat̃/ abfrui/ vel abfructus sicut dicitur abuti vel abusus: Omis em̄ q̃ fruit̃/ simpliciter z pfecta ratione fruitionis fruitur. Et ideo diuiditur fruitio in bonaz z malam: z nō frui perfecte rationis z imp̃fecte. Si tamē cum dicitur q̃ referr̃ vtile ab obtinēdū id q̃ fruēdū ē accipiat̃ q̃ fruēdū ē simpl̃r vt vltimo z optio bono: tunc vtile qō referrtur ad illud nō erit nisi duplex. Non ei refertur ad illud nisi qō confert ad signandū illud vt cognoscatur/ z sic obtineat̃ per intellectum: vl qō referrtur ad illud vt habeat̃/ hoc est qō causa ē habendi ipm. Et hoc modo referūtur virtutes z gratie z opa/ p̃ que sicut causas meritozias obtineat̃ id quo fruēdū est. Et sic stricrissime accipiendo nō vtimur/ nisi signis z causis fruitionis eius q̃ fruēdum est. Signa autē sunt duplicit̃: scz res buj⁹mōdi: in quibus sicut dicitur in libro de virtute dei/ deus sue significationis sparsit indicia. Et signa que dicunt̃ sacramēta veter? z noue legis: q̃ signa sunt gratie causantis in nobis fruitionē eius quo fruendum est. Et hoc modo vti non est nisi referre ad id qō obtinēdum est signa vel causas salutis. Et hoc modo vtile z fruibile diuidūt̃ z determinant̃ id circa qō est sacra scriptura: circa talia enī est/ z nō circa alia. Et ꝓ hoc patet solutio ad omia quesita de hoc membro.

B Solo mēbri. III

Ad q̃stiūculam

Queritur vtrum solo deo fruendum sit. Questio IX

Einde q̃rit̃ de fruibili

Deli z vtili z primo de fruibili. Queritur ergo: vtrum solo deo fruendū sit. Et videtur q̃ nō: qz dicit aug. q̃ illis fruendū est rebus que nos beatos faciūt: beatitudo autē creata beatos facit: q̃ beatitudine creata fruendū est: nō q̃ solo deo. Adhuc: Illo fruendū est qō nō. ꝓpter aliō sed seipsum diligitur: vt dicit idem aug⁹. felicitas vel beatitudo ꝓpter seipsam querit̃ z diligit̃/ z nō ꝓpter aliud: vt in. j. ethi. dicit phs. Ergo felicitate vel beatitudine fruendū est/ que tamē nō est deus. Adhuc in epla ad philemonē. d. Paulus dicit: Ita frater ego te fruar in dño. homie ergo frui cōtingit/ qui nō est deus. Adhuc Ro. xv. Spero q̃ pretereiens videā vos: z a vobis deducar illuc/ si vobis pimum ex pte fruitus fuero: Ergo cōtingit frui sanctis. Adhuc Tulli⁹ ante finē pme rhetoricē: honestū ē q̃ sua vi nos trahit: z sua dignitate nos allicit. Qō autē ꝓpria vi trahit ad amozem/ illi amozi ꝓpter se inherendum est: z qō ꝓpria dignitate allicit ad delectationē/ illo fruimur. ꝓpter se/ et nō ꝓpter aliud: q̃ honesto fruendū est/ qō tm̄ non est deus. Adhuc Hal. v. d. sup illud: fructus autem spūs sunt gaudiū/ charitas/ pax: dicit Amb. i glo. Hec nō nomināt opa/ sed fructꝫ: quia ꝓpter se petēda sunt. Illis autem fruendum est que ꝓpter se petenda sūt: q̃ virtutib̃ fruendum est/ tam cardinalibus q̃ theologicis: nō ergo solo deo. Ulterius videt̃ q̃ petis quis fruit̃. Aug⁹. in. ij. ꝓfes. narrat qual'r furat⁹ fuit poma que meliora erant in horto patris sui. Et dicit q̃ in isto furtu nō fruebatur nisi iniquitate: q̃ in iniquitate vel petō frui contingit. Ad hec z hmōi dicendū est: q̃ sicut in antehabitis determiatū est: Si frui accipit̃ simpliciter et pfecte (put dicit pascentē delectationē nō impeditam circa summā z nobilissimā opationē intellectus q̃ sūmi boni immediata apprehensio ē: nō contingit frui nisi sūmo bono/ qō est de⁹. Et hoc modo intelligit̃ qō dicit aug. q̃ illo fruimur in quo ponitur dilectionis termin⁹: z in quo figit̃ dilectiōis gressus. Si autē frui accipiat̃ cōiter ꝓut dicitur ē q̃ frui est cū gaudio vti quocūq̃z mō: hoc est in bono rei cum gaudio pasci: sic multis cōtingit frui q̃ nō sunt de⁹. Ad pmū ergo dicendū: q̃ cuz dicit̃ q̃ fruimur his q̃ nos beatos faciūt: intelligitur de bis que nos beatos faciūt effectiue z vt obiectum et finis. Beatitudo aūt creata beatos nos non facit/ nisi formalit̃ z dispositiue: sicut etiā actu beatitudinis vel fruitionis instrumētal'r frui dicimur.

Ad aliud dōm: q̃ felicitas vel beatitudo creata z nō referr̃ ad aliud sui gēis/ ad aliud tm̄ extra genus: qz ad deū refertur. Id aūt quo simplicit̃ fruēdum est ad nihil referri potest. Quod objicit̃ de apostolo ad philemonē/ z ad romanos soluit augusti dicens: Cū hoie in deo frueris: deo potl⁹ q̃ homie frueris. Hō ei in deo dz esse/ z de⁹ in hoie p̃ ꝓformitatē inhabitātis gre: Sicut aūt de⁹ resultat in homie vt sūmū bonū z optimū: z talis dilectio ab homie incipit: z in deo gressum figit z finē ponit. Et ideo in hoie vsus est/ hoc mō quo frui est vti cum gaudio: In deo autem vera fruitio. Et iō dicit: cū homie in deo frueris/ potius deo q̃ hoie frueris. Ad aliud dōm: q̃ tulli⁹ vocat sua vi trahere z sua dignitate allicere/ qō p̃ se trahit z allicit et fm ipsū: hoc est qō in se z essential'r habet/ z fm ipm vt trahat z alliciat. sicut subiectū p̃ se z fm ipsum habet in se passionē: qz ex essentialib̃ subiecti fluit passio: z ipm subiectū fm seipsum tota causa ē passiōis: tale aūt magis est p̃ se q̃z ꝓpter se: nisi ꝓdicat habitudinem cause efficientis/ z nō finalis. Quando aūt dicit̃: q̃ fruimur eo qō ꝓpter se diligimus: ꝓpter/ dicit̃ habitudinē cause finalis. Unde honestū qō ꝓpter se delectat vel querit̃: eo q̃ ꝓpter se queritur z diligit̃/ nihil phibet ad aliud referre ꝓpter qō querat̃ sicut ꝓpter finē. Per illud patet solutio ad sequēs. Cum em̄ dicit amb. q̃ virtutes ꝓpter se querende sūt vel petēde: intelligit ꝓpter se z ꝓ se/ fm q̃ ꝓpter dicit̃ habitudinē cause efficientis z forme/ z nō finalis: z hoc bene referr̃ ad aliud: z nō ponit̃ in eo dilectionis terminus.

Ad illud qō vlteri⁹ querit̃ dicendum: q̃ fm qō frui dicit nō impeditā opationē delectatiōis fruibilis ī fruentē/ nemo peccato frui potest: eo q̃ malū vt dicit diony. in de diui. no. ca. iiij. est ꝓter intentionē/ z ꝓter voluntatē/ z incausale z infecundum et pigrū. Propter qō dicit aug. q̃ est incidēs ex defectu. boni vnde sincerā z sanctā z pfectaz delectationē nō infert. Et qō dicit aug⁹: q̃ fruebatur iniquitate vel peccato: intelligit frui ꝓut dicitur vti cum gaudio quocūq̃z ꝓut vti fm aliquid sue rationis est in abusu nō tamē adhuc q̃s fruitur malicia vel iniquitate/ sed potl⁹ eo qō est malū vel iniquū vel peccatuz rōne delectationis adiuncte. Et per hoc patet solutio ad quesita.

Queritur vtrū vna fruitiō e fruamur pre z filio z spūsancto. Questio X

Vxta hoc queritvlterius

Cum dicat aug⁹/ q̃ res quib̃ fruēdum est sunt pater z filij⁹ z spūsanctus: vtrū vna fruitione fruamur patre z filio z spūsctō. Videt̃ q̃ nō: quia tres psone sūt distincte: distinctas q̃ inferūt delectatiōes in fruente: q̃ trib̃ fruitionib̃ tribus fruimur psonis. Si quis dicat: q̃ deo fruimur vt deo/ z nō sub distinctione persone. Contra ē q̃ fruitio circa opationē intellect⁹ est determinatā: determinat̃ autē in psona fruitō ergo est et apprehensiōe dei in persona. Adhuc hoc videt̃ esse desiderū sancto ꝓ Jo. xiiij. b. Domine ostende nobis pr̃em/ z sufficit nobis: Ergo videtur q̃ ex visione dei in psona determiata fruimur. Adhuc si hoc ꝓcedatur: videt̃ q̃ vna psona sine alia nō fruimur: qz pater ducit in filiū: z filij⁹ in patrē: z pater z filij⁹ in spiritūsanctū: z spūsanctus in patrem z filiū. Joh. xiiij. b. Qui videt me/ videt et patrē meū. Et ibidē: Ego in patre/ z pater in me ē Relatiua em̄ nō habēt in vno stantē z quiescentē intellectū. Sz tūc videt̃ q̃ filio z spūsancto fruimur in patre: qz psona ꝓcedens a psona/ omē qō ē et habet refert in psonā a qua ꝓcedit: Ergo spiritussanctus refert in filiū: z filij⁹ z spūsanct⁹ referūt in patrē omē qō sūt z habēt. In illo autē fruimur/ in qō sicut in vltimū oia bona referūtur: Ergo bono qō est filij⁹ et bono/ qō est spūsanct⁹ fruimur ī patre. Jn ꝓrariū huius est: q̃ licet de⁹ multa habeat attributa: tm̄ in rōne sūmi boni diligit: et in eo termin⁹ dilectionis ponit: Ergo tm̄ in rōe summi boni fruimur eo. Unū autem sūmū bonū et indiuisum numero est pr̃ z filius z spūsanctus: vna q̃ fruitiōe fruimur pr̃e z filio z spūsancto. Et hoc concedendū est. Per hoc pz solutio ad pmū Licet em̄ psonalib̃ ꝓprietatibus tres psone distinguantur nō tamē inquātū sic distincte sūt/ obiectū sunt fruitionis: sed inquātū sūt vnū summū bonū.

Ad aliud dōz: q̃ nec fruimur deo vt deo: nec sb distinctione psone: sed deo z psonis inquātū sunt vnum sūmū bonū. Ad aliud dōm q̃ philip⁹ nō desiderauit sibi ostendi patrē vt obiectū fruitionis: sed vt pncipiū tot⁹ diuinitatis: qd sufficiens reputauit ad cognitionē trinitatis z vnitatis/ z ad pcessum psonarū ab vno qō est pncipiū nō de pncipio. Ad aliud dōm q̃ hoc verum esset/ si fruitionis obiectū esset pater inquātū pr̃/ vel filij⁹ inquātum filij⁹: hoc autē nō est ve ꝓ. Par em̄ z filius z spiritussanct⁹ sunt obiectū fruitiōis inquantū vnum summū bonū: Fallacia aūt accētis est in argumēto. Ad illud qō vlteri⁹ querit̃ dōm: q̃ relatio q̃ psona ꝓcedens in psonā a qua ꝓcedit refert ad qō est/ aut qō habet: nō facit summū bonū fm rationem intelligēdi: sz facit essentie indifferentiā quaz totā accipit psona ꝓcedens a psona a qua ꝓcedit. Et ideo essentia inquātū est summū bonū/ siue sit nō de principio/ sicut in pr̃e/ siue sit accepta de pncipio sicut in filio z spūsancto inquantū summum bonum est/ vnū obiectū fruitiōis est.

Queritur vtrū omibus que sūt in mundo vtendū sit. Questio. XI

Einde querit̃ de vtili

Vtruz oibus que sunt in mūdo vtendum est: sicut dicit aug. in li. de do. chri. q̃ vtendum est hoc mūdo nō fruendū: vt inuisibilia dei p ea q̃ facta sūt intellecta ꝓspiciunt̃. Et ibidē: In oib̃ rebus ille tm̄ sunt q̃bus fruendū ē/ q̃ eterne z incōmutabiles sūt: cetera autē vtendū est vt ad illarū pfruitionē pueniat̃. Omib̃ q̃ opib̃ nature/ gr̃e/ et glorie vtendū est/ z nō fruendū. Cōtra hē/ q̃ vti pficit̃ ab ope nostro. Nō autē oes res nature/ gratie z glorie subiacēt opi nr̃o: nō ei sūt opabiles p nos: nō q̃ omes res mūdi subiacent ei qō est vti.

Adhuc: quedā creature vident̃ ꝓtrariari vsui. Sap̃. xiiij. b. Creature in odiū facte sūt/ z in muscipulā pedib̃ insipientū. Creatura q̃ quedā ipediunt vsū. Adhuc: Omis act⁹ volūtatis creatura est: referēdus est q̃ ad aliud obtinendū quo fruēdum ē. Aut q̃ referibil'ē z referr̃: z tūc meritozi⁹ ē. Aut nec referibilis nec referr̃: z tūc pcm̄ mortale est: Quia quo aliq̃s nō vtit̃/ illo fruit̃ si diligit illō vt dicit aug. Aliter em̄ nō diligeret illud. Et sic sequitur: q̃ null⁹ act⁹ volūtatis sit veniale vel indifferens: qō est inconueniēs. Adhuc. j. Lor. r. g. Siue mādūcatis/ siue bibitis/ siue aliud q̃d facitis: oia ī gloriā dñi facite. hoc ē pceptū: oia q̃ referēda sūt ad gloriā dei: z si nō referatur/ abusus ē Abusus autē puersitas ē humane vite: z abusus peccatuz ē: pcm̄ ē q̃ q̃d de creaturis ad gl̃iā dei nō referr̃ qō in vsu venit. Si ei diligit̃ vt dicit aug. aut diligit̃ dilectiōe fruitiōis: aut vsus: Si diligit̃ dilectione fruitionis: puersitas ē. Si autē re

Argu. 1m.

Argu. 2m.

Argu. 3m.

Argu. 4m.

Argu. 6m

Argu. 7m

Ad argu. 1m

Ad 2m

Ad 3m et 4m

Ad 7m

B Solo qōis

Ad 6m.

Ad argu. 1.

Ad 2m.

Ad 3m

Ad 4m

Ad replicā

Argu. 1m.

Argu. 2m.

Argu. 3m.

Argu. 4m.

Replica

B Solo qōis

B ferturꝛ abusus ē:ꝛ sic semp pctm̃ est. Solo dōz
Solo qōis q̃ omi creatura vtendū ē; dūmodo sit simplr creatura terminꝰ actꝰ creatōis ꝛ nō sit pctō deprauata p qd̄ vsui ꝓrariat: sicut diabolꝰ: ꝛ pctm̃ fm q̃ peccatum in actu vl̄ habitu ꝓsistit/ dicit ens vicio deprauatū: que deprauatio repugnat vsui. In nulla em̃ creatura finis dilectōis ponēdus est: eo q̃ finis nō est/ sz vanitati subiecta. Ro. viij. d. Omis creatura vanitati subiecta est. Vn̄ inquātū tali deprauationi subiacet/ q̃ est pctm̃: ad summū bonuz obtinendū referri nō pōt: ꝛ ideo hoc mō vtendū nō est creatura. Per accās ꝛ ex casu tū vti q̃s pōt peccato vel diabolo: inquātū p penitētiā pctm̃ ad memoriā reuocatū acutiozē facit cōpunctionē: ꝛ diabolus vel tyrānꝰ affligēs auget patiētie meritum: ꝛ eminere facit virtutē ad maiozis meriti cozonā. De ꝑmo Roꝑ. viij. e. Scimꝰ qm̃ diligētib̄ deum oia cooperantur in bonū. glo. etiā pctm̃. De scōo ia. j. b. Beatꝰ vir q̃ suffert tēptationē: qm̃ cū pbatꝰ fuerit/ accipiet cozonā vite. Beatꝰ bern. sup cā. Jocū dū plane iudicū: vt ille iniquꝰ omnū humiliū malleatoz/ fabricet eis cozonas ꝑpetuas etiā nolens:
Ad argu. I dū oēs temptat ꝛ ab oib̄ supat. Ad ꝑmū g̃ dōm: q̃ ꝛz quedā creature mūdi opibus nr̄is nō subiaceant quātū ad essentie ꝓductionē/ z q̃ntū ad effectꝰ et opatōes suas: subiacēt tm̃ inquātū circa eas operamur sicut circa signa ꝛ dispositiōes ad bti tudinē: ꝛ vtimur eis: ꝛ vtiles sunt. Ad aliud dōm: q̃
Ad 2m creature inquātū creature: hoc ē/ inquātū substāt actui creatōis nō ꝓrariant vsui. Gen. j. d. Vidit deꝰ cūcta que fecerat: ꝛ erāt valde bona. Sz aliqn̄ habēt ꝓnitatē ad malū ex pre nr̄a inquātū sz ꝓcupiscibiles sūt/ vel instrumēta deceptōis. Et sic non ex se/ sz ex nobis facte sūt in odiū: b ē vt boies odio si fiāt ex eis: ꝛ in muscipulā siue deceptionē pedib̄ insipientiū/ nō sapiētiū. Hui⁹ exēplū est formosa mulier q̃ nullū illicit ad peccādū: q̃ tm̃ aspecta propter ꝓuitatē alterꝰ efficit occasio libidinis et fo
Ad 3m mitū. Ad aliud dōm: q̃ oīs actꝰ volūtatis vitio nō deprauatꝰ/ referibilis ē ad gloriā dei: ꝛ si referꝛ meritozi ē. Sz si nec referibil' est/ habens in se ꝓrariū relatiōi: nec referꝛ: pctm̃ mortale ē. Si autē nō referꝛ: nec referibil' est: nō habēs in se ꝓriū relatōis sz dispositionē ad ꝓriū/ q̃ impedit actualē relationē nō habitualē: pctm̃ veniale ē. Si vero non referꝛ: nec formā habet virtutis q̃ de necessitate referat: nec tm̃ hz ꝓrariū relationi/ nec dispositionez ad ꝓrariū: actꝰ ociosus vl' indifferēs ē. Luꝰ exēplū dicit boetꝰ esse/ motū digiti sine cā necessitatꝭ vel vtilitatis. Hoc tm̃ i theologia pctm̃ esse ōz hoc mō/ quo vanū ōz eē pctm̃ ꝛ ociosū. Mat. xij. c. De omi vbo ocioso qd̄ locuti fuerint boies/ reddēt rationē in die iudicij. Greg. sup id̄ verbū: Ociosū ē/ qd̄ caret rōe iuste necessitatis ꝛ pie vtilitatis. Apd̄
Ad 4m. erbicū tm̃/ ꝛ maxime ciuilem hoc indifferēs ē. Ad aliud dōm: q̃ verbū apl'i nō sonat p̄ceptū/ sed ozdinē ꝛ habitudinē eozū que referēda sūt in deū: hoc ē q̃ nihil fiat qd̄ ꝓrariū sit relationi. Et ideo si non referꝛ aliqn̄: nō sequit q̃ sit mortale pctm̃: habet enī dispōnē ad ꝓrariū/ ꝛ nō semp formā ꝓrariū.

Querit̃ de rebꝰ fruētibus ꝛ vtentibus.

Et primo vtrū boies ꝛ angeli sint res fruētes et vtentes tāq̃ medij inter res vtibiles ꝛ fruibiles

Questio XII.

Einde querit̃ de fruē

A Membꝝ. I

v tibus ꝛ vtentib̄. Et primo de fruentib̄. Arg. primū

Dicit aūt augꝰ. q̃ res q̃ fruunt̃ ꝛ vtunt̃ nos scimꝰ: quasi inꝛ vtrasq̃/ fruibiles sz res ꝛ vtiles constituti ꝛ angeli sancti. Et videt̃ esse diuitus qz etiā deꝰ seipso fruit̃/ vt dicit greg: sup illud: Si habes brachiuz. Job. xl. a. Sic dū se fruit/ nullo bono indiget/ res g̃ fruētes cōprehēdunt etiam deum. Adhuc aug. in do. chri. Eū deꝰ diligat nos Arg. 2m.
aut fruendo/ aut vtendo diligit nos. Si fruendo: eget bono nr̄o: qd̄ nemo sanꝰ dixerit. Si vtēdo: tūc bonū nostrū refert ad aliud: ꝛ hoc vep̄ ē. Ille ei nostri miserēt vt se ꝓfruat: nos autem nostri miseremur/ vt illo perfruamur. Ergo deꝰ ē de rebꝰ fruētibꝰ ꝛ vtētibꝰ: q̃ tm̃ nō ē medi⁹ inter fruibiles res et
vtiles. Adhuc: Aug. ille vsus quo nobis vtit̃ deꝰ Arg. 3m
nō ad eius/ sz nr̄am vtilitatē referꝛ: ad eiꝰ vero tātūmodo bonitatē: Ergo deꝰ ē de rebꝰ fruentib̄ ꝛ vtentib̄. Ulteriꝰ etiā videt̃ data diuisio nō esse Arg. 4m.
sufficiēs: qz etiā insensibilia ꝛ vegetabilia sz p se ꝛ sup omnia inituꝛ dulci cōmixto: g̃ fruūt̃ illo. Ad Arg. 5m
huc: Bruta diligūt cibos/ ꝛ nō referūt ad aliud: g̃ fruunt̃ eis: Ergo etā vegetabilia q̃ bruta sūt de re
bus fruentib̄: nō g̃ boies ꝛ angeli tm̃. Ulteriꝰ q̃ I. qō icidēs
ritur si bō naturali dilectiōe frui pōt. Et videt̃ q̃ Argumētū
sic: diligere em̃ aliq̃s pōt naturali dilectiōe/ ꝛ dilectionē nō ad aliud referre. Adhuc ulteriꝰ q̃rit: II. qō icidēs
si bō in pctō existēs frui potest. Et videtur q̃ sic: Argumētū
quia in pctō existēs aliq̃d diligit, ꝓter se/ dilectionē ad aliud nō referēs: g̃ fruitur fm assignationez
p̄inductā de frui. In ꝓriū ē: q̃ de pfectiōe patrie in ꝓriū ar. I
frui ē/ ꝛ nō vie: referre g̃ ad aliud/ viantis est ꝛ pcedentis: nō referre autē ad aliud/ stātis ꝛ manētis. Frui aūt est nō ad aliud referre: g̃ frui stātis ꝛ manentis ē: hoc aūt patrie ē: g̃ frui patrie ē: Nō g̃ vegetabilia vel bruta vel boies naturali dilectiōe vl' in
pctō exn̄tes frui pōt. Adhuc videt̃ q̃ nec bti fruā Ar. 2m
tur: fruēs em̃ indiget fruibili: beatꝰ aūt nullo indiget: g̃ frui nō est bti. Solo: Ad hoc dōz: q̃ si frui B Solo mēbri. I.
stricti̇ssime capiatꝰ: tunc frui nō est nisi ciꝰ q̃ diligit aliq̃d ꝓter se: in quo dilectiōis gressū figit ꝛ terminū ponit: Ita q̃ nec diligēs hz vlteriꝰ quo referat dilectionē: nec dilectū ad aliud referri pōt nisi fm se/ nec fm statū in quo diligit. Et sic nō pōt aliq̃s frui nisi deo/ ꝓcepto ab ipo vt est obiectum glorie. Et sic vep̄ ē qd̄ dicit aug. q̃ frui est solꝰ patri ꝛ solus boies ꝛ angeli. In his em̃ distinctū est fruens a fruibili p essentialem distinctionē: ꝛ nō ē quo referat dilectio vel dilectū. Et cū ōz: q̃ deus seipso Ad argu. I et 2m
fruit̃: nō est distinctio inꝛ fruēs ꝛ fruibile ꝛ fruitionē. Et iō greg. dicit: Dū se fruit̃/ nullo indiget: ipse em̃ est ꝛ sibi ipsto est ꝛ fruens ꝛ fruibile ꝛ fruitio: ꝛ ideo nō cadit in rōnē medij qd̄ p priuationē extremi fiat medij: sicut bō ꝛ angelꝰ. Et sic stat diuisio aug. q̃ sez quedā res sūt qb̄ꝰ tm̃ fruendū ē vt deus trinitas: q̃dā qb̄ꝰ tm̃ vtēdū ē/ vt mūdus ꝛ in eo cōtenta: quedā aūt q̃ fruunt̃ ꝛ vtunt̃/ vt bō ꝛ angeli: ꝛ q̃ media dicunt̃/ qz ex vtilib̄ ꝓtingūt ad fruibilia Si aūt frui cōiter accipiatꝰ: tūc frui est vti cū gaudio: ꝛ sic fruimur cognitis/ in qb̄ꝰ volūtas ē vl' delectata ꝓquiescit. ꝛ sic fruimur deo i via quē tm̃ nō

babemꝰ nisi spem: vt dicit aug. Et inquātū fruimur ipso/ pegrinationē nostrā tolerabilꝰ sustinemꝰ: et ardentius finiri cupimus. Quāuis em̃ dilectum in tali fruitione ad aliud referibile non sit: dilectio tamē fruentis ad aliud tendit fm statū: sicut sentiens dulcissimū p odorē/ tendit ad saporē eiusdez ꝛ gustū. Et ideo dicit aug. q̃ sic fruendo pegrinationem nostrā finiri cupimꝰ/ vt sez de odore ad gustū
Ad 3m. pueniamus. Cant. j. a. Curremꝰ in odore vngentorū tuoꝝ. Phil'. j. c. Cupio dissolui ꝛ esse cum xpo multo magis melius. Ad hoc qd̄ obiectū est/ q̃ deus vtit̃ nobis: dicendū q̃ hoc verū est ꝛ in via et in patria: qz omē bonū qd̄ ad nostrā vtilitatē facit i nobis de sui natura ꝛ naturali ozdine/ referꝛ ad bonitatis sue gloriā: Et vult q̃ etiā a nobis ad gloriam suā referatur. Est em̃ sua bonitas causa efficiens/ ꝛ causa formaliter exemplaris: ꝛ causa finalis omis boni. Et fm q̃ est efficiens/ pcipitur bonum eius: fm q̃ est forma exemplaris/ determinatur ad eius/ sz fm q̃ est finalis/ ꝓuertit ad ꝑmā bonitatē vt sit pfectuz in actu ꝛ opatione boni. Et tale bonū vocauit plato ethmagū/ siue sigillū boni: ex quo vt cā fiūt boni forme: ꝛ p idem vt impssa sigillata determinantur ad sigilli formā ꝛ similitudinē: p relationē aūt sigillati ad sigillū perfecta de/
Ad 4m. terminatur imitatio sigillati ad sigillū. Ad aliū dicendum: q̃ si frui, ꝓprie accipiatꝰ: non est nisi in eo bono qd̄ p se pascit: ꝛ qd̄ summū bonum est: et qd̄ nec ad aliud referꝛ/ nec referibile est. vn̄ vegetabilia nō fruunt̃ nisi fm qd̄: qz ad aliud nō referunt: fm qd̄ aūt fruitio fruitionis simplr rationē nō habet. Eo mō dicendū est ad sequēs qd̄ de brutis
Ad 5m. inducitur. Ad id autē qd̄ vlterius querit̃ de na
Ad. I. qōem incidentem tur ali dilectione: dicendū q̃ naturalis dilectio nō est tam fortis vt inhesionē fruitōis simplicit̃ facere possit: Et naturalib̄ enī pcedit: que sui natura ad gratuita ꝛ glorificātia ozdinata sūt vt pficiātur. frui autē, ꝓrie est delectari in bono circa opationē nec impeditā/ nec ex pte delectantis/ nec ex pte delectabilis. Unde talit̃ frui nec est frui, ꝓprijssime dictuz: nec cōiter dictū. Ad aliud dōm: q̃ in
Ad. II. qōnē incidentē. pctō mortali aliq̃d diligēs/ ꝓrariū tali dilectioni habet in seipo: ꝛ ideo delectatio nō pōt esse opationis nullo modo impedite. Propter qd̄ taliter diligere nō est frui nisi fm quid. Ad illud qd̄ in con-
Ad arg. 1m in cōtrariū. trariū objicitur dōz: q̃ frui nō est vie nisi cōiter/ vl' fm quid acceptū. Ad aliud dōm: q̃ cuz dicit̃/ q̃
Ad 2m. beatꝰ nullo modo idiget q̃ sit ex ꝛta ipm/ sine quo beatꝰ esse nō possit: talis indigentia simplr indigentia est: ꝓter quā a creatore motꝰ talit̃ indigētibus adhibitus est/ vt ex motu acquirāt qd̄ in seipso nō habent. vt in. ij. de celo ꝛ mūdo dicit Arist. Et tali indigentia nō indiget beatꝰ. Est aūt indigētia exigentie/ qua etiā intrinsecis sibi q̃s indiget vt fm ipa agat vel patiat̃: sicut dicimꝰ edificatorez indigere ꝓtectico intellectu ꝛ manu: quo ꝓ tm̃ vtrūq̃s habet intra se: Indiget tm̃ eis vt fm ipsa agat: qz exigunt̃ ad opationē ipsius. Et sic fruens indiget fruibili: et beatus beatificāte: ꝛ bō humanitate: ꝛ albꝰ albedine: quia talis indigentia statui perfectiōis in nullo repugnat.

De vtentibus querit̃ vtrū homo vel angelus vtens sit in patria.

Ecundo querit̃ de vtentib̄. Et querit̃ vtꝝ A
s homo vel angelꝰ vtēs sit in patria. Et vi Mēbrū. II
detur q̃ nō. Uti em̃ est ad aliud referre: qd̄ Argu. 1m.
viatoꝛ ꝛ vie ꝓuenit/ ꝛ nō patrie. Utēs ei ex eo qd̄ referꝛ pcedit in id ad qd̄ referꝛ: ꝛ sic viando pficit p dilectionē. In patria aūt existēs dilectiōis gressum iam fixit: qz in termino est: ꝛ nō est quo vlteri⁹ diligendo pcedat: g̃ videt̃ q̃ patrie nō sit vti. Ad- Argu. 2m.
huc dicit aug. in do. chri. q̃ mūdus iste nobis ꝓponitur in vsū: vt p ea q̃ facta sūt intellecta inuisibilia dei consiciant̃: ꝛ sic vt scale grad⁹ p q̃ue ad inuisibilia ascendamꝰ nobis ꝓponitur. Dicit autem Bern. sup can. q̃ opus est scalis tenēti iā solium: g̃ ei qui in solio stat inuisibiliū dei/ ꝛ iam fruit̃ ipis/ nō ꝓponit̃ mundus ad vsū: beati autē sic stant i solio: g̃ nō vtuntur sed fruunt̃. Adhuc: Omis vtēs Arg. 3m.
volubiles habet cogitatiōes: vt dicit aug. ꝛ discursas disciplinas: vt in ca. cele. hie. dicit dionysiꝰ. volutur em̃ ꝛ discurrit ab vno ad aliud: vt ex pl'ibus accipiat vnū/ in quo gressum figat ꝛ p̄ deꝛationis et dilectiōis. In patria aūt talis cogitationū non est volūtas vt dicit aug. nec sunt discursē disciplinē: vt dicit dionysiꝰ: sed est vnū simplex qd̄ vnice ꝛ simpliciter ꝛ immaterialiter ꝛ immobilit̃ ꝛ indimiнute ꝛ cōtinue ꝛ in tempalr simplici ꝛ immaterialiter pfecto innitit̃ ꝛ intellectui: circa qd̄ immobilꝰ stat intellectus ꝛ affectus p cōtemplationē ꝛ dilectionē: Ergo videt̃ q̃ vsus nō sit in patria. In cōtrariuz In ꝓra. ar.
huius est: q̃ angeli in patria existentes cognitōes primū
habent maturinā ꝛ vespertinā: ꝛ vespertinam referunt ad maturinā. vti autem est ad aliud referre: g̃ angeli vtuntur in patria: ꝛ beatitudo boies est vt beatitudo angeli: g̃ ꝛ boies vtuntur. Adhuc: Iā Argu. 2m.
habitū est/ q̃ deꝰ vtit̃ nobis diligendo nos ꝛ tamē se fruit̃ g̃ frui ꝛ vti se cōpatiuntur. Adhuc Apoc. Arg. 3m.
iiij. c. dicit̃ q̃ .24. seniozes cozonas suas mittebāt ante pedes sedētis in throno. Et vult dicere: q̃ bti tudinē suā referebāt in summū regem. Uti autem est bonū acceptū ad aliud referre: g̃ beati etiā in patria sua beatitudine vtunt̃: ꝛ sic vsus est in patria.

Solo: Sic frui/ ita ꝛ vti dupl'r dī. ꝓprijssime ꝛ cōit̃. ꝓprijssime vti/ ē ab vno i aliū pcedēt qd̄ extra B Solo mēbri. II.
ipsum ē: ꝛ tali pcessu/ q̃ et pcedens pficiat ad vltē/ rius p dilectionē/ ꝛ etiā id ex quo pcedit vt via ducat in aliud. Et hoc mō vsus nō est nisi vie. Et hoc mō deꝰ nō vtit̃: nec angelus: nec hō: Nec hoc modo deo ꝛ angelo mūdꝰ vt scala ꝓponitur. Et de tali vsu pcedunt ꝑmo inducte rōes: sic em̃ vtēs ꝛ cōtemplādo ꝛ diligēdo pficit. Dicit̃ etiā vti cōiter. s. vnum acceptū p intellectū ꝛ affectū/ solo actu intellectus vel affectus ad aliud referre. Et sic semp inferius referꝛ ad supꝰ ꝛ in patria ꝛ in via. Et sic vti est in patria: ꝛ nō ꝓrariat̃ ad ad id qd̄ est frui. Et sic deꝰ vtitur nobis: ꝛ angeli visione vespertina ad maturinā: ꝛ beati suas cozonas referūt ad sedē tē sup thronū. In tali autē vsu nō ē cogitationū volubilitas: sed intellectꝰ ꝓremplās stat circa vnum et idem: in se sez ꝛ in creatis acceptū/ ꝛ fm esse quo est in creaturis: ad se fm esse qd̄ habet in seipso relatuz: q̃ ō nō est discursa disciplina/ sed a dionysio vocatur circularis contemplatio ab eodē p idez in
idem redeundo pcedens. Et de hoc vsu sēdo idu E Recapitulatio
cere rōnes pcedunt. Recapitulando autem dicimus q̃ ex dictis iam patet/ q̃ tota theologia cir-

ca signa ⁊ res est. Et q̃ res in tria diuiduntur. s. in res quibus fruendum est: ⁊ res quibus vtendum est: ⁊ res que vtuntur ⁊ fruunt. Et inter res quibus vtendum est/ quedam sunt p̃ quas sicut formas ⁊ dispositiones: vel sicut p̃ instrumẽta fruimur ⁊ vtimur: sicut virtutes q̃ deseruiũt vt instrumẽta. De his ergo oportet doctrinã tradere. Et primo de rebus in tribꝰ pmis libris: Et postea de signis ⁊ signatis in quarto libro: in quo ista doctrina complebit̃. Signũ autẽ huius ꝓter modum signandi oppositum diuidat id circa q̃ est theologia cũ re ex opposito: tamẽ fm substantiã ad rẽ reducitur/ ⁊ sub vtili cõtinet̃. Et huius in accipiendo scientiã dei/ signi vsus sit ante rei significate acceptionẽ: nã in tradẽdo scientiam siue doctrinam/ signi ratio determinabilis nõ est nisi determinata re cui⁹ signum est: signuꝫ eiũ ad rẽ refertur: res autẽ vtibilis ad fruibilem: ⁊ vtens ⁊ fruens ad fruibile referũtur.

Intẽtio auctoris

Tractatus. III. De cognoscibilitate nominabilitate ⁊ demonstrabilitate dei.

Primo ergo de fruibili/ hoc est de mysterio trinitatis ⁊ vnitatis agendum est.

p

Sꝫ quia doctrina non potest tradi nisi cogniti: Ideo primo an cognoscibilis sit deus ⁊ qualiter disputabim⁹. Querimus autẽ tria. s. an cognoscibilis sit deus/ hoc est essentia diuina. Et an noiabilis sit aliquo noie. Et an demonstrabilis sit saltẽ p̃ effectum. Circa p̃mũ querit̃ primo de cognitiõe diuina ex pte cognoscibil'. Secõ ex pte cognoscentis. Tertio de eo q̃ cognoscitur: q̃ est quasi mediũ cognoscendi ipsũ.

Nu⁹ q̃ois sex fr̃meb.

Circa primũ querunt̃ sex scꝫ an cognoscibilis sit deus p̃ essentiam. Secõ an cognoscibilis sit p̃ attributum ipsius q̃ est immensitas/ siue essentie/ siue virtutis. Tertio an cognoscibilis sit fm q̃ est vnus deus in tribus p̃sonis. Quarto quid sit cognoscere facie ad faciem. Quinto q̃d sit cognoscere p̃ speciem. Sexto quid sit cognoscere in p̃sentia fm q̃ p̃sens dicitur esse creature.

Queritur de cognoscibilitate dei ex parte cognoscibilis. Et primo vtrũ de⁹ sit cognoscibilis per essentiã. Questio. XIII

A Memb. p. 1 Arg. 1m.

Circa primũ videtur

c

q̃ deus nõ sit cognoscibil'. Diony. de diuno. ca. j. Sup substãtialis substãtia de⁹ ẽ et intellect⁹ nõ intelligibilis: verbũ nõ dicibile: et irrõnabilitas/ ⁊ nõ intelligibilitas/ fm nihil existẽtium existens. Unde ibidẽ dicit q̃ ipsius dei neq̃ sensus est: neq̃ phantasia/ neq̃ opinio/ neq̃ ratio neq̃ sciẽtia. Et ibidẽ: Quẽ neq̃ cogitare possibile neq̃ dicere/ neq̃ totaliter aliquo mõ cõtemplari: ꝓter q̃ ab omnibus est segregatus ⁊ supignot⁹. Et ibidem paulo post: Si melior est omni sermõe et omni cogitatione: ⁊ si sup mentem vl' ⁊ sup substantiã collocatur: oim quidẽ existens circũ apprehensiu⁹ ⁊ cõprehensiu⁹ ⁊ p̃apprehensiu⁹ ⁊ oiꝫ autẽ vniuersaliter est incõprehensibilis: neq̃ sensus est neq̃ phantasia/ neq̃ opinio/ neq̃ nomẽ/ neq̃ sermo/ neq̃ tactus/ neq̃ sciẽtia. Adhuc Chrys. sup illud Jo. j. c. Deũ nemo vidit vnq̃/ sic dicit: Jpm q̃d est deus: nõ solũ ꝓphete/ sed nec angeli nec archeangeli viderũt. Q̃d enim creabilis est nature/ q̃liter videri poterit q̃d est increabile: Adhuc. j. ad timoth. vl. d. Quẽnull⁹ hoim vidit: sed nec videre poterit. Adhuc diony. ad gaiũ monachũ: qui dicit se vidisse deum: Si cognouit q̃d vidit: nõ ipꝫ vidit/ sed aliq̃d eorũ que sunt sb ipso. Adhuc: dama. Infinitus est de⁹ ⁊ incõprehensibilis. Cũ ergo oẽne q̃d cognoscit̃ intellectu cognoscẽtis cõprehendatur: videt̃ q̃ nõ cognoscibilis sit deus. Adhuc Aug. in li. de videndo deuꝫ: Inuisibilis est natura deus: nõ tantũ patrẽ/ sed ⁊ ipsa trinitas vn⁹ deus Lum ergo hoc sit ei inuisibile esse q̃d incognoscibilet: videt̃ q̃ incognoscibilis sit deus. Adhuc: Aug. in eodẽ: Nemo deum vnq̃: nec videre poterit: qm̃ lucẽ inaccessibilem habitat: ⁊ est natura incõprehensibilis ⁊ inuisibilis: ⁊ sicut nũc incorruptibilis ⁊ nõ postea corruptibilis: ita nũc inuisibilis et semp inuisibilis. Adhuc: Cognoscẽtis ⁊ cogniti ꝓportio est/ sicut recipientis ⁊ recepti. Q̃d probatur p̃ Aristotelem. iij. de anima: q̃ intellectus species acceptionis est. Infiniti autẽ accipiendi ad finitum accipiens nõ est ꝓportio. Est autem intellectus creatus finitus in potestate accipiendi: deus autem infinit⁹ p̃ essentiã ⁊ virtutem ⁊ omnia que in ipso sunt. Ergo videtur q̃ ab intellectu creato nullo modo accipit̃: ⁊ p̃ consequens nõ cognoscitur.

Arg. 3m. Arg. 4m. Arg. 6m Arg. 6m Arg. 7m Arg. 8m

Adhuc: In nobis potẽtie ordinate sunt/ vt dicit Auicẽ. in. vj. naturaliũ. Est eiũ ania substãtia vt dicit/ a qua fluunt potẽtie quedã cõiuncte corpori et quedã nõ cõiuncte. Et inter cõiunctas corpi/ q̃dam imerse materie vt opationẽ nõ habeãt nisi p̃ qualitates naturales ⁊ materiales: vt potentieve getabiles. Quedã aũt sic sũt organice: q̃ fm complexionẽ organi obiecta recipiũt/ sꝫ anialiter ⁊ spiritualiter: ⁊ nõ natural' siue material' circa eadẽ operant̃. Rationalis autẽ anime potentie nullo vtuntur organo. Innobis aũt sic est: q̃ inferior potentia nũq̃ superiorẽ accipit nec opat̃ circa illam: sicut vegetabilis ñ accipit sensibiles potẽtias: nec sensibil' intellectuales. Cũ q̃ in infinitũ plus distat diuina substãtia ab intellectu creato q̃ intellect⁹ creatus a sensibili/ vel vegetabili: videt̃ q̃ multo min⁹ intellect⁹ creat⁹ acceptabilis sit dei/ siue diuine sb stãtie: p̃ locũ a maiori. Si aũt de⁹ ab intellectu creato acceptabilis nõ ẽ: cognoscibil' nõ ẽ. Cognoscere eiũ est accipe p̃ intellectũ vel sensũ: In ꝓrariũ ẽ q̃d dr̃ Rom. j. b. Q̃d notũ ẽ dei/ manifestũ ẽ in ill'. glo. i. q̃d d̃ deo ductu rõis cognoscibile ẽ. ac si dicat in se bñt pbi vñ pñt cognoscere q̃d de deo cognoscibile ẽ

B In ꝓtũ arg. primũ.

Adhuc: Sap. xiij. a. De bis q̃ videnẽ bona nõ potuerunt intelligere eum qui est: neq̃ operibus attendentes cognouerunt quis esset artifex. Quasi dicant: hoc est incõueniens. Et paulo post: A magnitudine enim speciei et creature cognoscibiliter poterit creator horuꝫ videri. Adhuc. Rom. j. c. Inuisibilia dei per ea que facta sũt a creatura mũdi conspiciuntur: sempiterna q̃q̃ vt⁹ eius et diuinitas. Adhuc: Hugo de sancto victore in prologo super hierarchiam Dionysij: Natura ad seruitutem condita/ creatorẽ suum demonstrauit. Si autem demonstrauit natura: cõsideras naturã intelligere potuit. Adhuc: Aug. in li. soliloq̃o. Intelligibil' est de⁹ intelligibilia sũt scientia ⁊ spectamina principia scꝫ ⁊ cõclusiões: sed differũt plurimũ. Nã terra visibilis est ⁊ lux: sed terra nisi luce illustrata videri nõ põt. Sil' disciplinarũ spectamina videri nõ põt/ nisi aliquo vicꝫ suo sole illustrent̃. de⁹ ergo visibilis est p̃ intellectũ ⁊ cognoscibilis. Per rõnẽ etiã obiicit̃: dicũt eni Aristo. ⁊ auerrois: q̃ intelligibile q̃d ois hõ natura scire desiderat/ intellect⁹ diuin⁹ est: eo q̃ sicut causa est oiꝫ rei: ita lumen est faciẽs intelligibile quicq̃d ꝛtelligit̃. Cũ ḡnõ sit inane desiderũ/ vt dicit Aristo. in primo ethicorũ: oportet q̃ naturali cognitiõe p̃ natural' ẽ intellectũ hois deus ⁊ intellect⁹ diuin⁹ cognosci possit. Adhuc quidã obiicũt: q̃ sicut se habet affectiua ad bonũ/ ita se habet ꝛtellectiua ad verũ: sed affectiua p̃ amorẽ coniungit̃ sũmo bono ⁊ attingit ipm: ergo intellectiua cognoscẽdo attingit sũmũ verũ/ q̃d est de⁹.

Arg. 9m Arg. >m Arg. >m

C Solutio scoti ⁊ ioh. sarrbacen.

Ad hoc dixerũt Joh. scotus ⁊ Joh. sarrbacen⁹ in cõmentis sup hierarchiã dionysij: q̃ creatus intellectus nõ põt in deũ cognoscẽdo/ nisi in theorijs ⁊ theophanijs. Theorias lumina respsa in creaturis appellãtes p̃ modũ vestigij/ vel imaginis/ vel signi. Theophanias aũt lumia ꝛtellectualia p̃ influẽtias a deo in angelos descendentia: ⁊ in circũscriptũ lumen q̃d deus est/ quantũ possibile est manifestantia. Contra q̃d dicit Hugo de scto victore in suo cõmẽto sup celestẽ hierarchiã: Quid est in theorijs ⁊ theophanijs deũ nõ videre: nisi deũ vt est nunq̃ videre. Cũ nec theoria/ nec theophania de⁹ sit. Tollãt ḡ theorias ⁊ theophanias: q̃ sicut non facti sumus nisi imediate ab ipo: ita nõ fiter nos aliquid vsq̃ ad ipm. dicẽte pma ca. Job. z. a. Videbimus eũ sicuti est. Job. 14. e. Ego diligã eũ: ⁊ manifestabo ei meipm. Adhuc: Videt̃ aug⁹ rñdere i libro de videndo deũ ad paulinã sic: Si queris vtrũ de⁹ videri possit: ⁊ Rñdeo/ potest: Si q̃ris vnde b̃ scit: Rñdeo q̃ in verissima scriptura Matth. j. a. legitur: Beati mundo corde: qm̃ deum videbũt. Si queris quõ dictus inuisibilis sit de⁹/ si videri possit: Rñdeo: inuisibilis est natura: videri aũt potest cum vult/ ⁊ sicut vult. Nec autẽ solutio mirabilis esse videt̃. Innuit̃ eni q̃ nõ videat̃ p̃ naturã: sed vel in specie assumpta qua vult/ ⁊ qñ vult: vel in effectu nature vel gratie vel glorie in qua resplendet ⁊ hoc est vel symbolice vel in theorijs vel theophanijs videre. Et hocnõ queritꝫ: sed an natura p̃ intellectũ creatũ cognoscibilis sit: ita q̃ imediate ꝛtellectus figat̃ in ipo sicut oculꝰ in suo visibili. Responsio: Aliud est cõtingere p̃ intellectũ/ ⁊ diffundi in ꝛtelligibili: ⁊ aliud est cape siue cõprehẽdere ꝛtelligibile. Et huius sil' ꝛtudinẽ dat' Chrys. sup illud: In pncipio erat verbũ dicẽs: Qꝫ visus corporeus qui est in oculo qñ est in littore maris/ littus terminãs mare cõprehẽdit: remotus aũt a littore/ in ipa maris supficie figitur: ⁊ in infinitate sua diffũdit̃ nihil videẽs q̃d pelagi terminat imensitatẽ. Et sic fecit euãgelista: nos vndiq̃ remouẽs a creatis/ ⁊ indiuidua: ⁊ imensitatẽ inducẽs: ipam ꝛmateriali oculo contẽplans ⁊ in ea se diffundẽs: cũ dicit: In pncipio erat vbũ: Nõ eni determinat̃ q̃d vl' q̃le pnci piũ: q̃d vl' q̃le vbũ: q̃d vel q̃lis de⁹: ⁊ sic relinq̃t nos in infinitate. Hoc aũt p̃bat̃ sic per dionysiũ: Non cognoscim⁹ deũ nisi symbolice/ vel mystice. Symbolice noscimus ꝓpriatem dei, ꝓportione diuinitatis corporee. Et cũ in infinitũ emineat ꝓprietas diuina: ꝓpriatib̃ creatorꝫ ꝓcedendo symbolice istamus in infinito: ⁊ diffundimur in illo/ nullum terminũ comprehendentes. Mystice autem procedimus in deum per eminẽtiam. Mystica enim sunt que per se ⁊ primo deo conueniunt: per aliud autem ⁊ secũdario creaturis: vt essentia/ vita/ ⁊ intellectus: q̃ nobis nõ inoresciũt nisi fm q̃ sunt in creatis genere vel specie vel numero: Et fm hoc esse nõ cõueniunt deo/ sed eminẽter ⁊ excellenter in infinitum. Sicut si dicã: de⁹ est essentia: ⁊ statim illud potentius nego/ dicens: nõ est essentia: eo q̃ nõ est essentia: put nobis essentia innotuit genere vel specie vel numero: ⁊ postea infero: est essentia sup omnem essentiam: nec dicere possum quantũ est super omnẽ essentiam: eo q̃ intellectus resolutorius non põt peruenire in aliq̃d primũ q̃d non sit de essentia resolutorum ⁊ ĩmixtum eis: deus autem nihil creatorũ est: sed eminet omnib̃ excellẽter in infinitũ: ⁊ ideo iterũ intellectus sic procedens/ stat in infinito ⁊ diffundit̃ in illo. Et b̃ est q̃d in primo celi ⁊ mũdi diẽ phs: Adhibuim⁹ nosipos magnificare deũ gloriosum/ eminẽtem ꝓpriatib̃ coꝫ que sunt creata. Et q̃d dicit̃ in libro de causis: Causa prima est sup omne nomẽ q̃d noiatur qm̃ nõ priuet ei diminutio Et hec est positio vicesima prima. Et in hac ꝓpositione dicit: Causa prima supior est narratione: et ideo deficiũt lingue a narratiõe eius: Nisi esse dicamus narrationẽ eius/ qm̃ ipa est super omnẽ causam: ⁊ nõ narratur nisi per causas secũdas/ que illuminant̃ lumine prime cause. Dicimus ergo: q̃ noticia intellect⁹ creati ⁊ humani/ deus ⁊ substantia diuina attingitur per simplicem intuitũ: ⁊ diffunditur intellectus in ipo per intuitionis considerationem: sed nõ capitur per comprehensionem. Et hoc vult dicere augustinus in libro de videndo deum ad probam: Videre deum possum: comprehendere vo minime. Visio eni simplici intuitu mẽtis perficitur. Comprehẽditur autem cuius fines circũspiciuntur. Comprehẽsio enim est contactus intellectus super terminos rei. Hoc est q̃d etiam dicit Apuleius in libro de deo socratis: inducens platonẽ sic dicentẽ: Plato celesti facundia p̃ditus: hunc solum deũ scꝫ deorum/ maiestatis incredibilis/ quadã ineffabili nimietate nõ posse fmõis humani quauis oratione vel modice cõprehendi: sed vir a sapiẽtib̃ viris/ cũ se vigore animi quãtũ licuit a corpore mouerũt/ accipe intellectum huius dei.

Limitatio

D Solo mẽbri primi

Et per hoc fere ad omnia patet solutio. Auctoritates eni que dicũt eũ incognoscibilẽ esse/ loquũt̃ de cognitiõe certa ⁊ finita: q̃ est cognitio cõprehensiõis. Et b̃mõ dicit Isidor. q̃ trinitas sibi soli nota est: ⁊ hoi assumpto/ q̃ ille verus de⁹ est. Auctoritates in oppositũ adducte/ de visiõe simplicis intuitiõis loquũt̃: ⁊ de diffusiõe ꝛtellect⁹ in infinito/ q̃d p̃ intellectũ finiri non põt: Cũ dicat Anselmus in ꝓslogion: q̃ de⁹ fm q̃ in deo sunt maius aliud est q̃ intelligi possit. Q̃d aũt obiicitur q̃d boeci⁹ dicit q̃ omne q̃d intelligitur ab intelligẽte cõprehẽdit̃. Dicendũ q̃ duplex est cõprehẽsio. Una est mot⁹ q̃ cõprehẽdit terminũ/ in q̃ ẽ imotũ esse/ qm̃ cõtingit ipm. Alia ẽ cõprehẽsio vasis: qm̃ rotũ claudit q̃d est in vase/ ita q̃ nihil sui est extra ipm. Et primo modo intellectus intelligit ⁊ comprehendit intel-

E Ad argu. Ad argumẽta ĩ ꝓtrariũ

Obiectio. I. Rñsio

ligibile in qõ finaliter tendit: quãdo cõtingit ipm p
simplicẽ visionẽ z b mõ loquit Boecij. Scõo autẽ
modo nõ comp̃hendit qñ eũ capit: non enĩ totũ ca-
pit z claudit: qz finitũ nõ potest cape illud qõ est in-
Obo.II. finitũ. Ad illud qõ objcit de pbo: q intellect⁹ dei
Rñsio desiderat⁹ est ab omnib⁹ hoib⁹ sciri. Dicendũ q
hoc est verũ. Ille enĩ maxime itelligibilis est/z ois
intellect⁹ z itelligibilitatis causa: z in omni itelligi-
bili attingit: sicut lumen qõ est actus visibiliũ/at-
tingit in omni visibili p visum. Sicut tñ lumen fm
ĩmensitatẽ quã habet in rota solis: z fm ĩmensita-
tẽ potestatis qua oĩa visibilia cõprehendere potest
nõ põt capi vel cõprehẽdi a visu. Ita nec intellect⁹
diuin⁹ fm excellentiã qua excellit in seipo: z fm po-
testatẽ q̃ illustrare põt sup omnia/etiã sup infinita
intelligibilia/capi vel cõprehẽdi nõ põt ab intelle-
Obo.III. cru creato. Ad id qõ objcit: q inferior potentia
Rñsio. nõ capit supiorẽ in nobis. Dicendũ q locus a ma-
iori suponit similitudinẽ: z hoc deficit in argumẽ-
to. Inferiores enĩ potẽtie materiales sunt: z ideo
ĩmateriale nõ accipiũt: nec circa ipm opanť. Intel-
lectus aũt ĩmaterialis est/sicut z deus. Et ideo in-
ferior sicut z supior ad idẽ intelligibile habẽt ꝓpor-
tionẽ: q̃ uis nõ eãdẽ fm capacitatẽ cõprehẽsionis.

Utrum deus fm ĩmensitatem suam sit cognoscibilis.

A Ecũdo queritur: An de⁹ fm ĩmensitatẽ suam
Mẽbꝝ.II. s sit cognoscibilis. Et videt q sic: sup illud
Arg.primũ Rom.I.c. Inuisibilia dei. glo. Tã pulchra
astra condidit: vt ex hijs quãtus z q̃ mirabilis sit
creator eo ꝓ possit cognosci. Si aũt cognoscit q̃nt⁹
Arg.2m cũ sit infinit⁹/in ĩmensitate sua cognoscit. Adhuc
ad Eph.3.d. Ut possitis cõprehẽdere cũ omnibus
scris/que sit latitudo z longitudo z sublimitas z p
fundũ. Scire etiã supeminentẽ sciẽtie charitatem
xpi: vt ipleamini in oẽm plenitudinẽ dei. Cũ autẽ
plenitudo dei sit ifinita: videtur q in sua infinitate
Ar.3m de⁹ cognoscat. Adhuc: Infinitũ si rõne infinita-
tis videat/hoc est inq̃ntũ est infinitũ: infinitas eius
rota videt. Deus aũt infinitus esse cognoscit: q̃ in
Arg.4m infinitate sua cognoscit. Adhuc in deo nõ est ps
z pars/sed vnũ totũ simplex: ergo qui aliq̃d dei vi-
Arg.5m det/totũ videt: totum autẽ infinitũ est: ergo videt
q in infinitate sua videatur. Adhuc: Job.15.b.
Omnia quecũq audiui a patre meo/nota feci vo-
bis: omnia aũt infinita sunt: z audire a patre vt di-
Argu.6m cit Aug⁹/est esse a patre. Adhuc: Omnia in deo
vnũ sunt: z idem est infinitas qõ essentia vel vitas:
In cõtrariũ qui ergo vnũ in deo videt/imensitatẽ videt. In
arg.primũ. cõtrariũ est qõ dicit Ambrosius sup Lucã ca.5.in
originali: Eam qui habitat in deo plenitudinẽ di-
uinitatis nemo conspexit: nemo mente aut oculis
Arg.2m comprehẽdit. Adhuc: Boecius: Omne qõ scit/
cõprehẽsõe intellect⁹ determinat. Si q̃ infinitas dei
scitur: comprehensione intellectus determinat: z
ita comprehendit. Hoc autẽ in antedictis improbatũ
B est: quia infinitũ finito capi non potest/neq;
Solo mẽ- mensurari. Ad hoc soluere nõ est difficile: suppo-
bri secũdi. nendo dictum Aristo. 6. ethicoꝝ z Boecij: q que-
cunq; sunt in aliquo sicut in suscipiente z subiecto:
sunt in eo fm possibilitatẽ suscipientis/z non suscepti. vnde susceptibile infinitũ in suscipiẽte nõ est fm potentiã infiniti/sed fm possibilitatis capacitatẽ suscipiẽtis finiti. Ad primũ ergo dicendũ q cũ Ad arg.1m
dicitur q ram pulchra astra fecit vñ possit cognosci quãtus sit: intelligit q cognoscit infinitus: sed nõ est hoc per capacitatẽ infiniti/sed per rationẽ eminentie: quia in infinitũ excedit id quod fecit: z hoc est cognoscere quia infinitũ est. Et hoc ẽ sicut dictũ est/attingere infinitũ: z diffundi in ipo/z nõ comprehẽdere. Ad aliud dõm: q ipleri sctõs fm ple- Ad 2m
nitudinẽ dei dicit: notat plenitudinẽ eo ꝓ fm capacitatẽ vniuscuiusq; z nõ notat cognitionẽ dei iplen-
tis/ita q sc̃z nihil in sctis vacuũ deo remaneat: tñ
nullus eo ꝓ infinitatẽ dei cape põt. Ad aliud di- Ad 3m
cendũ: q infinitũ sub rõne infinitatis p intuitũ mẽ-
tis videt: z q̃z infinitũ est: sed nõ ita rõne ifinitatis
videt q infinita sit ratio videndi ipm: quia infinitas
nõ potest esse ratio videndi aliq̃d in eo qõ finitũ est:
sed potius id qõ infinitũ est videt: z per comparationẽ eius ad hoc cognoscitur esse infinitũ/eo q in finitũ excedit. Et talis visio incipit ab eo qõ infinitum est in se: finitũ autẽ huic/z fm hoc etiam termi-
natur in infinitũ. Ad aliud dõm: q q̃uis in pmo Ad 4m.
infinito simplici nõ sit pars z pars: tñ est attributũ z attributũ/notatũ z cõnotatũ: z ideo quo ad aliquid vel quidã ꝓcipit/z aliud relatũ: z nõ put est ad omnia z infinitũ. Simplex enim licet substantialiter simplex sit: tñ virtute z relatiõe multiplex est: eo q multorũ productiũ est/z ad multa relatum: que relatiões in relatis ad ipm sunt realiter: z nõ in ipo/nisi fm rationẽ: z ideo ea ratione qua refertur ad vnũ/non referr̃ ad alterũ: z põt cognosci
p at refertur ad vnum vel ad quedã/abl̃q eo q no Ad 5m
scatur put referr̃ ad omnia z infinita. Ad aliud dõm: cũ dicitur: oĩa quecũq audiui a patre meo/accõmodata est distributio: vt sic intelligat: oĩa q̃cũq audiui vobis: hoc est/ad utilitatẽ vestrã nota feci vobis. Ut hoc pnomen vobis datiui casus sit/z ex vi acq̃sitiõis ꝓstruat cũ hoc verbo audiui: z sic
nihil sequit incõueniẽs. Ad aliud dõm: q talis Ad 6m
modus arguẽdi nõ valet in diuinis: qz licet oĩa in deo idem sint: tñ cũ multa sunt attributa/cõnotatũ vnius nõ est cõnotatũ alterius: z ratio relatiorũ significata p vnũ/nõ est rõ relatiorũ ꝓ significata p alterũ: z iõ q̃ ad vnũ põt cognosci/z nõ q̃ad alterũ.

Utrum deus cognoscibilis sit fm q est vnus deus in tribus personis.

A Ertio queritur: An cognoscibilis sit fm q Mẽbꝝ.III
t est vnus deus in tribus personis. Et vi- Arg.primũ
detur q sic. Rom.primo c. Inuisibilia dei per ea que facta intellectu conspiciunt. ibi glosa: invisibilia dicit/ꝓter patrem: sempiterna virtus/ꝓpter filiũ/diuinitas ꝓter spiritũsanctũ: ergo ductu rationis phi cognouerũt deũ vnum in tribus
personis. Adhuc: Anselm⁹ dicit: q processio per Arg.2m
sonarum sicut causa est ante processionem rerum. Sed qui definite noscit causatũ/definite cognoscit causam definite: ergo phi cognouerũt processionẽ
personarũ z vnũ deum in trib⁹ personis. Adhuc Ar.3m
plato in vltima parte tymei de tbugatõ/hoc est paterno intellectu loquit/z filiolo gon/z matricula: patrem ergo z filiũ cognouit. Et qz pater z filius non necruntur sine amore in patre z filio: nexum cognouit vtriusq; qui est spiritussanctus: ergo et
alij cognouerũt. Adhuc: Omnis cognoscens in Arg.4m

tellectũ vniuersaliter agentẽ/scit q nõ nisi p lumen suũ z sibi consubstantiale/qõ est ratio z causa z forma operis agit: ergo patrẽ z filiũ cognoscit. Scit autem quia verbum ab eo in res agendas nõ procedit nisi per spiritũ: ergo definite cognouit spiritũ. Hoc etiam modo dicit Ps.32. Verbo dñi celi firmati sunt: z spiritu oris eius omnis virtus eorũ. Job.26.d. Spiritus dñi ornauit celos. Non autem ornauit nisi formas intellectus creatoris celis inuehendo: z hac ratione phi definite cognosce-
re potuerũt trinitatẽ. Adhuc Aug⁹ in primo de Ar.5m
trinitate dicit: q phi tripartite diuiserunt phiam: in phyſicam/logicam/z ethicam. Phyſica ꝓter patrem: logicam ꝓter filiũ: ethicam ꝓter spiri-
tũsanctũ: ergo cognouerũt trinitatẽ. Adhuc qui Ar.6m.
dam obijciunt per hoc qõ dicit Aristo. in primo celi z mundi dicens: q per hunc numerũ ternarium adhibuimus nos ipos magnificare deũ gloriosum
ergo cognouerũt deum esse trinum z vnũ. Ad- Ar.7m
huc dicũt diuisse trimegistum mercuriũ: qõ tamen in libris suis non inuenitur: Monas/monadem genuit: z in se reflexit ardorem. Et dicunt eũ diuisse ꝓter hoc q pater indiuisibilis indiuisibilẽ genuit filiũ: z amorem qui est spũsanctus a patre proce
dẽtem in filium/a filio reflexit in seipm. Adhuc Arg.8m
Sciuerũt q nõ nisi per potentiã/sapientiam/z bonitatẽ volũtatis creata producerẽt: cum ergo potentia patris sit/sapientia filij/bonitas spũsancti:
videnť pnarũ trinitatẽ cognouisse. Si quis di- Ar.9m
cat q per appropriata cognouerũt/z nõ per ꝓpria. Videtur nõ posse stare: quia appropriatũ nõ fit ap propriatũ nisi per rationẽ conueniẽtie ad ꝓprium: ergo propriũ prius oportet cognoscere q̃ appropriatum. Si ergo per appropriata cognouerunt:
In cõtrariũ sequitur q prius per propria. In contrariũ hu- arg.primũ.
ius est qõ super illud Rom.1.c. Inuisibilia dei/dicit Aug⁹: q philosophi ad cognitionẽ trinitatis p-
sonarũ non peruenerũt. Adhuc Ero.8.e. super il Arg.2m
lud: Digit⁹ dei est hic: dicit glosa: Philosophi defecerũt in tertio signo/hoc est in cognitiõe spũsancti. Nec potest dici q defecerũt in appropriato spũsancti. Ita enim cognouerũt appropriata bonita-
rem/sicut sapientiã z potentiã. Adhuc: Richar Ar.3m
dus i libro de trinitate: Credo sine dubio ad quã cũq; explanationẽ quã necesse est esse: nõ modo probabilia/sed etiam necessaria argumẽta nõ deesse. Necessariũ autem est tres esse personas: ergo necessaria sunt ad hoc argumẽta per que philosophi
B cognoscere poterant trinitatẽ. Ad hoc dicendũ:
Solo mẽ- q phi per propria ductu naturalis rationis nõ po-
bri tertij. tuerũt cognoscere trinitatẽ personarũ. Anima enĩ humana nullius rei accipit scientiã/nisi illius cuius principia prima habet apud seipam. Nec enim sũt quasi instrumẽta quibus erudiat z erudit seipam: z exit a potentia sciendi ad actũ sciendi. Habet aũt apud se/q vna natura simplex z indiuisa fm vnã essentiã z vnũ esse nõ est in trib⁹ p̃sonis a seinuicem distinctis p̃sonaliter: z iõ supra b/vel ꝓter hoc/vel ꝓtra hoc nihil accipit nisi aliq̃ grã vel illuminatiõe
Ad arg.1m altioris luminis subleuata sit a ia. Ad pmũ q̃ di- Ad 2m
cendũ: q glosa ad Rom. pmo loquit de appropriatis/z nõ de ꝓprijs. Appropriata enĩ essentialit cõia sũt z vni sube in trib⁹ p̃sonis ꝓueniũt: licet ad vnã p̃sonã referri possint potẽtialit/z nõ ad aliã fm aliquã ꝓueniẽtie rõnẽ. Ad aliud dõm: q dicit Aug⁹. pcessio p̃sonarũ exigit p appropriata/z nõ p ꝓpria: qz posito q nõ sit pater in rõne pris/nec filij⁹ in rõne filij/nec spũsctũs in rõne spũsncti: sed sit vn⁹ de⁹ potes sapiẽs volẽs: sufficiẽs causa est ad creandũ/q̃tus
sit vnus in p̃sona: sicut est vn⁹ in essentia. Ad aliũ Ad 3m
dõm: q plato patrẽ intellectũ creantẽ notat: filium aũt mundũ. Quẽ mundũ vocauit: eo q a mũdissimo exẽplari eruit: arte. s. creatoris. Quẽ archetypũ mundũ dixit. Matriculã aũt vocauit materiã.
vñ ꝓstat q de appropriatis/z nõ de ꝓprijs loquit: z ad pductionẽ rerũ hoc refert/z nõ ad pcessionẽ p̃sonarũ. Ad aliud dõm: q licet itellect⁹ oĩs sic agat: Ad 4m
tñ illa nõ sunt ꝓria quib⁹ p̃sona a p̃sona distinguit in diuinis/sed attributa vni p̃sone causanti p itellectũ: a qua res causate pcedũt/sicut artificiata pcedũt ab itellectu practico. Ad aliud dõm: q auctoritas aug. nõ ꝓbat q cognouerũt nisi p appropriata Ad 5m
q̃ fm se sunt cõia sicut z essentia. Ad aliud dõm: Ad 6m.
q dicũt aristo. nihil facit ad ꝓpositũ. Vult enĩ dicere: q ꝓter hoc q inferioza corpa pficiunť trina dimensione: z maxie corp⁹ hũanũ: z trib⁹ motib⁹: sc̃z locali/augmẽti/z alterationis: q̃ a creatore sũt p celũ. Qẽs enĩ ꝓueniũt in hoc q celi locus dei est: vt ibidẽ dicit. Longitudo aũt z mot⁹ augmẽti a summo celi ad ymũ pficit: z ecõuerso. Dimẽsio aũt latitudinis z mot⁹ localis a dextro in sinistrũ/ab oriẽte in occidẽs pficit: z ecõuerso. Dimẽsio aũt pfunditatis z mot⁹ alterationis a sensibilib⁹ a retro in ante/z a meridie in aclonẽ pficit: z ecõuerso. Et iõ magnificabãt deũ trib⁹ sacrificijs: q celo pfidet/z p celum
ista pficit. Ad aliud dõm: q dictũ trimegesti cõfi- Ad 7m
ctũ est. Et si aliq̃s b dixit pbus intellexit q ab vno nõ est nisi vnũ: z vnũ qõ est ab vno/p amorẽ z desiderũ ipius esse ꝓuertit ad primũ: sicut in libro de causis determinatũ est: z b est cognoscere p appropria/z nõ ꝓria. Ad aliud dõm q illa appropriata sũt/ Ad 8m
z nõ ꝓria. Ad id qõ obijcit de ꝓprijs dõm: q licet Ad 9m
actualis relatio appropriati ad ꝓprium nõ fiat nisi p cognito, ꝓrio: tñ potẽtialit nõ exigit ꝓprij pcognitionẽ. Ad id qõ est in cõtrariũ ex glosa pcedit: qz ve Ad arg.1m
ritatẽ ꝓcludit. Ad hoc qõ queritť q̃re phi defece- in cõtrariũ.
rũt in tertio signo: dõm q ad hoc multi multa dixerũt: Sz veritas est/q iõ defecerũt: qz in agẽte p intellectũ practicũ spm̃ in vnitate essentie cũ agẽte nõ inuenerũt: sicut inuenerũt formã quã intellect⁹ induxit in artificiatũ eius de essentie/potẽtie/z eius de vite cũ agẽte: qũ intellect⁹ nõ p habitũ/sed p seipm
est actiu⁹: z iõ appropriatũ ei⁹ nõ cognouerũt. Ad Ad 3m
dictũ Rich. dõm: q licet rõnes necessarie sint ad distinctiones p̃sonarũ: tñ ille sunt supnaturales z diuine: z ideo solo lumie naturali inueniri nõ pñt

Queritť qd sit cognoscere facie ad faciẽ.

A Tarto q̃ritť: qd sit cognoscere deũ facie ad
q faciẽ. Et videt q b sit cõgscere p essentiã ime Mẽbꝝ.IIII
diate: qz dicit aug⁹ in li. de tri. tractãs illud Arg.primũ
Genẽ.32.g. Vidi dõm facie ad faciẽ: q facies ẽ natura: in q̃ filij⁹ nõ rapinã arbitrat⁹ est esse se equalẽ patri. Phil.2.g̃ videre deũ facie/est videre deũ in vnitate triũ p̃sonarũ. Adhuc: Facies est aliq̃d il- Arg.2m
lius cuius dicit esse facies/in qua res fm vnitatẽ essentie videt. Si g̃ filiitudo ꝓprie in deũ transfundit facies erit aliq̃d dei/qõ absolute z essentialiter est aliquid ipius in quo p essentiam vere cognoscitur.

Ar.3m Idē est ꝗ videre facie/z videre p essentiā. Adhuc cū dicit facie ad faciē/ due facies signant: scz facies videntis/z facies visi: z vtraq; facies signatur sine medio se habere ad alteram: ergo videtur ꝙ videre deum facie ad faciē/ idem est qd̄ videre deum sine medio z ex parte visi z ex parte videntis: videtur ergo/ ꝙ purus intellectus sine medio gratie z glorie z vestigij z imaginis sit facies vna que est videntis/z repsentatio dei per essentiam diuinam: z nō in aliqua forma similitudinis sit facies ex parte visi: videre ergo deum facie ad faciem/ est mundo et puro videre intellectu puram z nudam essentiam
Arg.4m diuinam. Adhuc.2.ad Lor.3.d. Nos omnes reuelata facie gloriam dei speculāres/in eandē imaginem transformamur. sed facies nostra non est reuelata q̄diu super eam aliquid: est siue hoc sit vestigum/ siue imago/ siue species abstractionis alicuius/ siue ꝓportionis: omnia enim talia/ vt dicit augustinus sup illud Job.16.f. Ecce nunc palam loqueris/ similitudines sunt ad intelligendū accomodare: Et speculū z enigma dicūtur cōmuniter/ quibus opertus intellectus reuelata facie intelligible non exhibetur: siue hoc sit deus/ siue aliud intelligibile. Ex parte alta eadem imago glorie dei/ cū gloria dei sicut essentia dei/ nō est quecūq; similitudo que non est deus: diuersa enim esset z nō eadem. Si ergo reuelata facie in eandem imaginem transformamur: nudo intellectu z puro ad puram essentiam referimur: z hoc videtur esse facie ad fa-
Arg.5m ciem videre. Adhuc dicit augustin⁹: ꝙ inter mē tem nostram z deum nihil est medium: sed in intelligibilibus ĩmediata impossibile est per medium accipere p̄m intellectum: abiretur enim in infinitū vt probat Arstoteles in primo posterioꝝ: ergo videtur ꝙ videre facie ad faciem est sine medio videre/ z sine medio rei visē videre. In contrarium
B Arg.primū buius est: ꝙ si hoc est videre facie ad faciē tunc non in cōtrariū. in hac vita deum posset quis videre facie ad faciē:
Ar.2m. qd̄ falsum videtur Geñ.32.g. Vidi dominū facie
Arg.3m ad faciem. Adhuc Nūeri.12.b. Palam z nō per
Arg.4m enigma deū videt. Adhuc Esa.60.a. Vidi do-
Arg.5m minū sedentē super solū excelsum. Adhuc Exo. 33.b. Loquebat dominus cum moyse facie ad fa-
I.questio incidens ciem sicut solet homo loqui ad amicū suum. Ju xta hoc queritur quid sit dictum Exo.33.d. posteriora mea videbis: faciem autem meam videre nō poteris. Anterius enim z posterius substantia spiritualis nō habet: quia ista sunt positiōes corpis.
II Adhuc quid sit videre ea que sunt sub ipo. Esa. 6.a. Ea que sub ipo erant replebant templū: cum sub z supra positiones sint corporee: que diuinis
III nō conueniūt. Adhuc querit quid sit dictū. Nō videbit me homo z viuet cum paulus.2.ad Lor. 12.a. vidit eum sicut illi qui sunt in suprema hierarchia: z tamē viuus fuerit: vt dicit Anselmus.
IIII Adhuc querit q̄d sit dictū qd̄ dicit.1.Lor.13.d.
Arg.primū Videmus nunc per speculum z in enigmate: tunc autem facie ad faciem. Si enim per speculū videre/ est speculo ducente in aliud videre: vel aliud reflexum a speculo ad videntē videre: neutro mō visio stat in speculo. Sed si speculū/ dicatur imago vel vestigiū: tunc per speculum sicut medū visio transit in id cuius est imago vel vestigium: qd̄ Jobānes dam̄. vocat prototypum: z in illo stat visio: z illud videtur/ quia visu attingitur: Aliter enim a creaturis in cognitionē non ascenderetur/ sed p̄cederet in infinitū. Quando autē attingitur/ hoc qd̄ est ipm attingitur: ergo videtur hoc qd̄ ipsum
Arg.2m est: ergo essentialiter z per essentiam videtur. Ad huc: Aut videtur id qd̄ est z per essentiaz z in seipo: aut videtur id quod nō est per essentiam z in seipo/ sed in alio. Dico autem de eo qd̄ videtur in termino visus: quando proceditur in deum per vestigiū z imaginem z speculum z enigma. Si videtur per essentiam z p̄m id quod est in seipo: tunc videtur in facie z in propria specie: z sic visionis per vestigiū z imaginem z speculum z enigma/ terminus est visio facie ad faciem/ z visio per speciem. Ex quo sequitur: ꝙ nullus videt per vestigium z imaginem z per speculum z enigma/ nisi etiaz videat facie ad faciem. Si autem terminatur visio in eo qd̄ nō est deus: sequitur ꝙ terminetur in medio: qd̄ est contra rationem medij: medū enim vt medū nunq̄ terminat/ sed vlterius ducit in aliud. Sic etiam se
Ar.3m quitur: ꝙ processus de creaturis in creatorem cassus sit: cum finem non attingat. Adhuc si facie ad faciem videre est per gloriam: gloria erit medū quo vretur intellectus ad videndū: non ergo facie
L ad faciem est sine medio videre. Ad hec z huius- Solo mē modi dicēdum: ꝙ facies dei dicitur multipliciter: bri quarti. cōmuniter scz/ ꝓprie/ z ꝓprissime. Cōmuniter dicitur facies omne illud in quo deus euidenter apparet z cognoscitur z p̄sentiatur velut causa/ vel p̄m seipm. Et hoc modo vestigiū dicitur facies z imago: quia sicut dicitur Sap.13.b. In illis cognoscibiliter apparet. Et sic dicit ambrosius: ꝙ vbiq; p̄sens est. In omnib̄ eni creaturis p̄sentialitas eius apparet: quia sicut dicit Augustinus/ per omnia opera sua significationis sue sparsit indicia. Et sic dicitur in sententijs primo libro distinctione q̄nta. ꝙ a duob̄ iuuabatur homo ad cognitionē dei: scz a natura que rationalis erat z ab operib̄ a deo factis factorem manifestantib̄. Hoc etiam dicit ambrosius: ꝙ deus qui natura inuisibilis est: vt a visibilib̄ possit videri/ opus fecit qd̄ visibilitate sui opificem manifestauit. Et sic facies dicitur p̄sentia dei in vestigijs/ vel in imagine manifestata. Sic etiam Plato dicit in vltima parte tymei: ꝙ ab archetypo mundo/ iste mundus sensibilis exiuit. Et Boecius in de cōsolatione phie: Mundū mente gerens pulchrum pulcherrimus ipse/ similiq; imagine formās. Et in ps.49. Pulchritudo agri mecum est. Proprie dicitur facies dei p̄sentia euidens per effectum gratie adiuuantis ad aliquid/ vel protegētis: in quo cognoscibiliter apparet p̄sentia dei. sicut Exo.33.c. dixit dominus ad moysen: Facies mea preceder te: hoc est/ effectus gratie mee/ in quo cognoscibiliter potentia mee maiestatis apparebit. Et illo modo magis proprie dicitur facies p̄sentia in carne in qua cognoscibiliter de⁹ apparuit. Et sic dicitur facies in Ps.79. Ostende nobis faciem tuam z salui erimus. Danielis.3. Sequimur te in toto corde nostro: z querimus faciem tuam. Et iste modus differt a p̄mo/ sicut natura differt a gratia. Primus eni modus nō dicit nisi resplendentiam auctoris in ipso opere a se facto/ vel in scripturis. Et hoc modo dicitur facies in Ps.104. Querite faciem eius semper. vt enim

dicunt philosophi Auicēna/ Auerrois: ꝙ operata sunt in intellectu siue in mente diuina/ sicut opera artificis in artifice: id est manifestant ipm. Propriissime aūt dicitur facies essentialis p̄sentia dei sine medio demonstrata z exhibita: hoc modo quo exhibet se beatis. Et hoc mō dicit Job.33.d. Videbit faciē eius in iubilo. Quia dicit Aug. ꝙ hoc mō nemo videt faciē dei sine gaudio enarrabili ps.15. Adimplebis me letitia cū vultu tuo. Vñ dr Esa. 26.b. Tollat impius ne videat gloriam dei. Ad huc meū dicit multipl'r: vt dicit Anf. Est eni me diū ostendēs p hoc qd̄ est intentio eius qd̄ ostendit sicut species intelligibiles vel sensibiles media sūt/ quib̄ intellectui vel sensui ostendit intelligibile vel sensibile. Est etiā medū deferens: sicut pspicuū illuminatū est in visu medū. Et hoc diuidit Auicē. in duo: scz in id qd̄ sub vno situ differt. Et hoc simplicit dicit deferēs. Et id qd̄ sub duob̄ vel plurib̄ sitib̄ defert: z hoc vocat medū reflectens: sicut est id qd̄ videt in speculo. Est etiā medū coadiuuans siue pficiens ad videndū. Et hoc duob̄ modis: scz ex pte visibilis z ex parte videntis. Ex pte visibilis sicut lux adiuuat z pficit colorē i actu vt videatur. Ex pte videntis: sicut claritas oculi z recta positio bū̃oꝝ z tunica ꝓꝝ figure z intersectores q̄ intersecāt se sphere z circuli tunica ꝓꝝ oculi z limpiditas oculi z cetera hmōi quib̄ pficit oculus ad videndū sine impedimēto. Sed hec duo vltima nō ꝓprie dicuntur media/ sed actus z pfectiōes videntis z visibilis. Ponit adhuc Anf. etiā iuxta illud medū qd̄ vocat nō phibens: sicut si inter me/ z rem q̄ posset videri paries esset/ esset medū phibēs: vñ remotio parietis esset medū nō phibēs. Vñ cū facie ad faciē videre/ dicat sine medio videre: distingui debet. Si eni dicat sine medio deferēte/ vel reflectente: tunc verū est. Adhuc si dicat sine medio intētio-
D nali: ꝙ res visa nō sit/ sed intētio vel similitudo: tūc adhuc ꝓprissime facie ad faciē videre ē sine medio tali videre. Si autē dicatur medū coadiuuans ex parte visibilis: tunc nō omne visibile vtitur tali medio. visibile eni primū/ qd̄ est lux siue sensibilis siue intellectualis: nō fit visibile aliquo coadiuuāte/ scz seipo visibile est/ z omnis visibilis actus. Aliter eni oportereret ꝙ iretur in infinitū in coadiuuātib̄ z coadiuuatis. Et sic iterū facie ad faciē videre deum ꝓprissime/ est sine medio videre. Si autē medium sit ex parte videntis coadiuuās: tūc cū ois videns pfecte nō videat/ nisi pfectus sit ad videndū: facie ad faciē sic videre nunq̄ est sine medio videre. Si enim videt visione naturali: oportet eū esse pfectuz medijs naturalib̄ ad visum. Si videt visiōe artis vel scientie: oportet eum esse perfectū medijs/ hoc est habitib̄ artis z sciētie. Si videt visione gratuita: oportz eum esse pfectum habitibus gratie: sicut sunt sapiētia/ intellectus/ gratia z fides. Si videt visione glorie: oportet eū esse perfectū habitib̄ glorie z beatitudinis. Hec aūt media nō tegūt vel deferūt/ vel distare faciūt videntē z visibile: sed visibilem potentiā confortant z pficiunt ad videndū. Et ideo sic p medū videre: nō opponitur ad ĩmediate videre/ sed stat cum ipo. Adhuc si accipiatur medū prohibens: tunc sicut dicit Gregorius super Job in pncipio: Medū phibens visionem/ corpus est: post qd̄ sicut post parietē: facies stat mentis nostre ne deum videre possit reuelata visione: sicut dicit Sap.9.d. Cogitationes mortalū timidet z incerte puidētie nostre. Corpus enim qd̄ corrumpitur/ aggrauat animā: z terrena habitatio deprimit sensum multa cogitantē. Et difficile estimamus que incerta sunt: z que in pspectu sunt inuenimus cum labore: que autē in celo sunt quis inuestigabit: Et sic sine medio videre est deposita carne corruptibili videre: z idem est facie ad faciem videre: hoc est/ nudam animam sine medio diuinitati presentari. Ex hijs iam patet solutio fere omniū. Patz eni quid sit facie ad faciē videre: z quid sit sine medio videre/ quod fuit quesitum primo. Qd̄ ergo E Ad arg.1m primo obijcitur concedendū est. Ad secundum Ad 2m autem concedendum est: ꝙ facies est aliquid rei vise: qd̄ in deo deus est z nō aliud. Vñ illa obiectio bona fuit. Ad tertiū dicēdum: ꝙ in veritate p̄m Ad 3m modū significādi due facies nude z sibi inuicē obiecte/ significant in sermone: z ideo ꝓprissime facie ad faciē nō videt nisi nudus intellectus nudam essentiam diuinā: hoc est sine medio deferente vel reflectente/ vel intēctionaliter significāte/ z sine medio coadiuuāte visibile/ z sine medio phibēte: sed nō sine medio coadiuāte videntē: hoc eni nō interstat vel interponit videnti z viso/ sed pficit videntē ad videndū: z ideo nō opponit ĩmediate visioni. Ad quartū dicendū: ꝙ aplus ibi loquit de ablatione medij Ad 4m quod est speculum z enigma p̄m ꝙ ad speculum et enigma reducuntur figure z allegorie veteris testamenti/ p̄m Augustinum. Imago aūt dicitur veritas significata z in rpo exhibita: p̄m ꝙ dicitur ad Heb.10. Umbrā habens lex futuroꝝ bonoꝝ/ nō ipam imaginē rerū. Et sic dicit imago siue facies p̄sentia gratie signate p umbras veteris legis. Et ipe umbre dicunt velamen: qd̄ ablatū est ab oculis spiritualib̄ aplorꝝ. Et transformatio in imaginē/ dicit trāsformatio in imaginē significatā veritate. Sic autē videre deū nō ꝓprissime est facie ad faciē videre/ sed p effectū gratie. Ad quintū concedendū est: Ad 5m facie eni ad faciē videre ꝓprissime sine medio videre est. Ad id qd̄ obijcit in contrariū: ꝙ nō in Ad arg.1m hac vita deus facie ad faciem videtur: cōcedendū in ꝛtrariū est si ꝓprissime visio facie ad faciē accipiat. Et qd̄ Ad 2m obijcit Geñ.32. dicendū: ꝙ facies ꝓprissime ibi nō sumitur/ sed pro effectu gratie euidētis/ z euidētes deū ostendētis. Ad illud qd̄ obijcit de moyse solu- Ad 3m it Aug⁹: ꝙ palam videre/ est intellectuali visione videre: que tñ per species intelligibiles fit/ non per enigmata videre: est non corporales vel imaginarias species videre. Sic autem palam videre/ est per medium intentionale videre: quod a deo descēdit in intellectū in theorijs z theophanijs: z hoc modo videre nō est facie ad faciem videre proprissime loquendo. Per idem soluitur sequens de Ad 4m Esa. Licet enim dominus dicat Job.12.f. ꝙ hoc dixit Esaias quando vidit gloriam dei: gloriā dei vocat gloriosam z altiorem manifestationem diuine presentie in theorijs z theophanijs/ que per species intelligibiles perficiunt. Ad id qd̄ vlterius F
queritur dicendum: ꝙ posteriora dicuntur poste- Ad.I.quest rius manifestātia/ z non p prius: sicut figure legis onē incidētē posteriores sunt imagie veritatis: z forme sensibiles vl'imagiabiles/ posteriores sūt spēb̄ intellectualib̄ i theorijs z theophanijs fulgētib̄ i itelectu: vt i.rij.

Ad.II. sup geñ. ad lkam dicit Aug⁹. Sub ipo autem est effectus/in quo cognoscit vestigiū scz z imago: hec
Ad.III. eni replent templū/hoc est militantē ecclam. Ad aliud q cū dicit: Nō videbit me hō z viuet: idē est dictu/q vita animali z būana in tali visione nō vtetur. Uita eni humana z animalis hominē deprimit z aggrauat itellectū/ne tali visione que ī media ta est/vti possit. Uñ vel vita ī mortaliū viuit: vel in ipm per raptū excedit. Et sic solutio q dicit de pau
Ad.IIII. lo. Ad aliud dōm: q speculū z enigma oīs siltudo dicit/q interstat inter videntē z rem visam. Illa aūt siltudo siue sit naturalis/siue gratuita/siue gratiosa q̄ pficit videntē ad videndū: nō est mediū interstās inter videntē z rem visam: vt dictum
Ad 2m est. Ad aliud z ad sequēs dōm: q p speculū z enigma videre/terminat in visione dei: attingēdo illud qd est de⁹/z qd essentialiter de⁹ est z deo cōuenit: sed hoc est p discursum z reflexā disciplinā: vt dicit Dionysius: z fm cogitationes volubiles/z vnū ex alio cōferētes: vt dicit Aug⁹ Qd nō cōuenit visioni q̄ est facie ad faciē. Uisio eni q̄ est facie ad faciem est simpler intuitus mentis in id qd fm se visibile est directus: qd mens vniformis ex se elicit z vniformiter/nō p formā speculi vel enigmatis in deū figit. Et p hoc patet: q visio facie ad faciē nō est terminus visionis p speculū z enigma: licet eni talis visio in deū terminet z in ea que sunt essentialiter de⁹: tñ hoc nō fit simpliciter vniuoce z vniformit/ sed potius multipliciter z discurse/z ī multa volubili cogitatione. Et qd dicit Aug⁹ q inter mentē nostrā z deū nihil est mediū/nō facit ad ꝓpositū: cū intendit dicere: q quantū ad facultatē videndi ī mediate possum⁹ videre sicut z angeli. Et destruit error quo quōdā phōr: dicentiū q causa prima non cognoscit nec videt/nisi in luminib⁹ intelligentia ꝓ p quattuor ordines a prima causa distantiū z descē
Ad 3m. dentium. Et per hoc patet solutio ad sequens z ad omnia.

Quid est cognoscere per speciem.

A Mēbrū.V. Arg.primū

Untro querit quid sit cognoscere p speciē. q Species enim est apud phōm q̄ q̄dlibet ponit in esse suo vltimo substātiali. Dicit enim Boecius: q species est totū esse indiuiduoꝝ: z q post speciem nihil est nisi materia z indiuiduantia accidentia. Uidere ergo per speciem cognoscere/ est cognoscere p ꝓpriam naturam z essentiam. Si autem hoc est: tunc videtur q in hac vita cognoscibilis deus nō sit p speciem. Uñ Grego. tractans illud: deū nemo vidit vnq̄/dicit in moralib⁹: Per qd patenter datur intelligi: q q̄diū in hac mortali vita viuitur/videri deus per quasdā imagines potest: sed p ipsam nature sue speciē non pōt. Hoc ertā videt per ea q̄ supius inducta sunt. Exo. 33. d. Non videbit me homo. I. ad Timo. vltio. d. Quē
Arg.2m nullus hominū vidit: nec videre potest. Adhuc quidā p rationē obiciūt sic: Species penitus absoluta ab omni materia/z ab omni depēdētia materie corporee z incorporee: intelligi non potest nisi ab itellectu penitus ab hmōi absoluto. Intellect⁹ aūt humanus ab hmōi dependentia dū in corpore est/nō potest esse absolutus: ergo talem speciē intelligere non potest. Solus autem deus talis spe-
In cōtrariū arg. primū. cies est: ergo deum dū in hac vita viuit videre non potest. In contrariū huius est qd dicit augustinus in libro de videndo deum: q moyses palam nō enigma deum vidit: quia p speciem vidit. Et si obiciť de paulo. I. ad Lor. 12. Aug⁹ respondet dicens: q necesse ē q ab hac vita mentem abstrahat/ qñ aliquis in illi⁹ affabilitatem visionis assimilatur/ Dicit etiam: q nō sit incredibile: quibusdā sanctis nondū vita defunctis vt sepeliēda cadauera remanerent/etiam illam excellentiā visionis esse concessam. Uideretur ergo q in hac vita per speciem vide-
Ar.2m tur. Adhuc obiciunt quidā per rationē. Dicit enim Aug⁹ in. ij. confessionū: q homo factus est ad cognoscendū z videndū deum. Si ergo nō videat: hoc erit per defectū peccati: sed nō est defectus qui nō est repabilis p gratiam: ergo videtur q homo reparatus per gratiam potest videre deum in hac
B Solo mēbri quinti. mortali vita. Ad hoc si ānecedentia reuocent ad memoriā non est difficile soluere. Concedim⁹ eni: q per speciē videre p essentiam est videre. In ipso enim essentia/z omne z id qd est/z esse idem sunt. Unde si species pro essentia accipiatur: idem est videre p speciem qd videre p essentiā. Et sicut in hac vita nō videtur per essentiam: ita nō videtur p speciem. Si species autem dicat species intelligibilis theorie vel theophanie: fm q videre p speciem cōdiuidit visionē diuinā cum visione sensibili/que est per sensibilē visionē corporis z figuram: z cum visione imaginaria/que est per imagines corporum etiam corporib⁹ sensu nō ꝑsentib⁹: tunc nihil prohibet multos in hac vita deum per speciem vidisse: Omnes eni qui intellectualiter in theorijs z theophanijs deū viderunt/per speciem deum viderūt: vt dicit Aug⁹ de moyse. Et qd obiciturr postea de paulo/solutum est: In sua enim visione mortalē vitam excessit per raptum: qd potentie diuine est z gratie Ps. 88. Domini est assumptio nostra z sancti israel regis nostri.

Quid sit cognoscere deum in presentia fm q in omni creatura dicitur esse essentialiter: presentialiter z potentialiter.

A Mēbr.VI. s

Exto querit: Quid sit cognoscere deum in ꝑsentia/fm q in omni creatura dicitur esse essentialiter/presentialiter z potentialiter.

Argumētū

Per hoc eni certitudinaliter scimus: q inter omnem rem nō est inclusus: z extra omnē rem nō est exclusus: z supra omnē rem ab infimis nō elatus: z infra omnē rem a supremis nō depressus: vt dicit Grego. Et ita certitudinaliter scim⁹ deum esse in
In ꝑtrariū argumētū creaturis: nec dubitare licet. In contrariū hui⁹ est: q melior z certior inhabitatio videt esse p gratiam q̄ per naturam: z cum inhabitat per gratiā/ non certi sumus de ꝑsentia dei: quia nemo scit vtrū odio vel amore dignus sit Eccs. 9. a. ergo multo minus scimus cum ꝑsentem esse p nature vestigiū
Nō icidēs: vel imaginē. Iuxta hoc querit an de⁹ sit cognoscibilis quocūq̄ modo nisi p assimilationē ad ipm.

Et videtur q nō pma Joh. 3. a. Cum apparuerit/similes ei erimus z videbim⁹ eū sicuti est. ꝑmittit/similes ei erimus: vt noteť esse causa ad videndū deū: non ergo videt nisi p assimilationē ad ipm.
Arg.primū
Adhuc Dionysius in celesti hierarchia vult: q
Arg.2m deus imittendo lumē in angelos z homines/z angeli in hoīes purgant dissimilitudinis habitū. Sz dissimilitudinis habitus nō purgat nisi p similitudinis habitū: qz purgat oppositū p oppositū: q̄ videt q de⁹ non videt nisi p illuminationē assimilantē
Arg.3m nos deo. Adhuc: Empedocl. dicit/z Aristo. probat. ij. de aia: q sile sili cognoscim⁹/ergo nullius
Arg.4m rei cognitio fit nisi p assimilationē ad ad illā: q̄ nec
In ꝑtrariū arguētū dei. Adhuc: Aug⁹. 9. de trinita. Cū deū cognoscimus quedā siltudo dei in nobis est: qua deū cognoscimus. In ꝑtrariū est qd ante probatū est: q facie ad faciē videre/est sine medio videre: p similitudinē aūt videre p mediū/videre est. Ad hec et
B Solo mēbri sexti. hmōi dōm: q indubitāter deus cognoscit in creaturis: sicut phatū est: qz mediū phādi deū esse in creaturis/certū est z in nostra facultate. Effectus eni certus p quē causa ostendit: quē nisi causa cōtinua actione detineret/in nihilū decideret. De quo tñ in sequētib⁹/qualiter de⁹ in creaturis sit disputabit z subtilius inqret. Inhabitatio aūt p gram nō dicit tñ deū esse in nobis sic influentē esse z cōtinentē: sed insup dicit acceptionē qua deo accepti sumus/z opus nrm acceptū: q̄ acceptatio nō sufficiēter repsentat p effectus. Et ideo an de⁹ sit in nobis p gram/dubiū relinquit. Et ideo licet inhabitatio p gram dignior sit q̄ inhabitatio p naturā: tñ non
Ad questio incidentē z est certior ad demonstrandū. Ad id qd vlterius
ad arg^m primū z 4^m querit de siltudine: dicendū q nō videt de⁹ nisi p habit⁹ videntē deo assimilātes: nō siltudine equipantie/sed imitatiōis: vt dicit aug⁹. Sed tales habitus diuini siue sint naturales/siue gratuiti/siue gloriosi media sūt coadiuuātia videtē/z nō interstātia. Et b intēdit aug. cū dicit: q generat siltudo dei
Ad 2m in nobis. Qd aūt Diony. dicit/q illuminatiōe purgat dissiltudinis habit⁹: intelligit de dissimilitudine habituali priuatiōis que purgat imisso habitu: sicut ignorātia purgat scētia: z sicut ceci illuminati per xpm cecitate mentis purgati sunt. Habitus eni assimilat: z ꝑuatio tollit assimilās/z dis-
Ad 3m siltudinē facit. Et qd dicit: Sile simili cognoscitur/verissimū est in omnib⁹: sed in his que sunt act⁹ purus/qui est z cā z intellect⁹. Et lux z intelligibile non differt sile a simili p substantiā/sed p esse fm rōnem tm: scz fm esse qd habet in intelligētia ꝑticipāte ipm: z fm esse qd habet in seipo. Et ideo nō facit hoc similiter distantiā videtis a re visa. Et hoc est qd dicit Bernard⁹ in libro. v. ad Eugeniū. Beata visio videre deū in se: videre deū in seipo/z in omnib⁹ alijs. Hee eni visiones nō differūt per differentiā visibilis fm substantiā/sed p differentiam esse: quo aliter est in se/z aliter in alijs.

Querit de cognoscibilitate dei ex parte cognoscentis. Questio. XIIII.

Hui⁹ q̄onis tria sūt mēbra.

Einde queritur de cognoscente deū. Et querunt tria: an scz ex solis naturalib⁹ cognoscibilis sit. Secūdo vtrū cognoscibilis a malis. Tertio vtrū vno vel plurib⁹ modis cognoscibilis sit.

An deus sit cognoscibilis ex solis naturalibus.

A Mēbr.I. Arg.primū s

Oprimū obiciť sic. Dicit Aristo. vj. ethico. q fm quādā similitudinē z ꝓpietatē cognitio existit cognoscēti. Siltudo aūt finiti z ꝓpietates ad infinitū nulla est: ergo finitum nullo modo pōt cognoscere infinitū. Ois aūt intellect⁹

siue humanus siue angelicus finitus est: q̄ nisi inuet p aliqd sup naturale deū cognoscere nō potest.

Adhuc Anſ. in psologion: Deus est maius aliquid q̄ qd cogitari possit. Et accipit hoc ab apl̄o
Arg.2m Epb. 3. d. vbi dicit: supra omne qd petim⁹/aut intelligimus/sed quod supra omne quod intelligimus est/intellectu non attingimus nec capimus: q̄ deū intellectu nō attingimus/nec capim⁹. Ad
Ar.3m buc. I. ad Timo. vltimo d. Habitat lucē inaccessibilē. Quē nullus hominū vidit: nec videre poterit Uideť ergo/q creat⁹ intellectus ex solis naturalibus/nec videre/nec attingere/nec comprehēdere possit deū. Adhuc: Ambrosius vult: q in ꝑtāte
Arg.4m nostra nō sit videre deū: sed in ꝑtāte ipsius apparere quō vult: hoc est/p quēcū q effectū vult/siue sensibilē/siue imaginariū/siue intellectualē: frustra q̄ queri ťan in potestate nra sit cognoscere deū. In
In cōtrariū arg. primū. cōtrariū hui⁹ est qd in primo libro suo dicit Dam. Ipa creatio/z ei⁹ ꝑmanētia/z gubernatio magnitudinē pdicant diuie nature. Cū ergo hec cognoscimus ex solis naturalib⁹/videtur q ex solis naturalibus cognoscere possumus. Adhuc Dam.
Arg.2m ibidem: Non derelinquit nos deus in omnimoda ignorantia: scientia enim existendi deum/naturaliter ab ipo inserta est/sed qd insertū est nature/ cognoscibile est ex solis naturalibus. Adhuc:
Ar.3m Hugo in sentētijs suis: Deus noticiā suā ab hoīe sic ab initio tēpauit: vt sicut nunq̄ quid esset/poterat cōprehēdi: ita nunq̄ qz esset/poterat ignorari. videť ergo q cognitio dei ignorari nō pōt ab hoīe
B Solo mēbri primi aliquo. Solutio ad hoc dōm fm Grego. sup illud: Stetit quidā cuius nō cognoscebā vultū Job 4. c. Deus noticiā suam in nobis ꝛempat: vt possit vtcūq̄ cognosci nō sicut est/sed vt lipis intellectib⁹ se renuerit insinuat. Uñ dōm est: q multiplex est dei noticia: positiuo scz z priuatiuo intellectu. Positiuo est cognoscere qz est: z ertā cognoscere quid est: z qualis est: z quantus est. Priuatiuo cognoscere est qd nō est: qualis nō est: z q̄ntus nō est. Sed nō est deū cognoscere qz nō est eo q opositū eius/per natura insertū est: z de nulla re simul est cognoscere qz est/z qz nō est: sic eni ꝑtradictoria sil cognoscerent de eodē: z cū omne qd scit verū sit/sequeret q cōtradictoria de eodē vera essent. Dicimus igitur: q ex solis naturalib⁹ pōt cognosci qz deus est positiuo intellectu: quid aūt/nō pōt cognosci nisi infinite. Dico aūt infinite: quia si cognoscat q suba est in corporea: determiari nō pōt quid finite genere vel specie/vel differētia/vel numero illa substātia sit. Et remaner intellectus infinitus/qui constituit ex negatione finientiū ad nos ex cōstitutione infiniti. Dicimus eni q cum dicit suba deus/nō est suba que nobis innotescit finite genere vel specie/differētia vel numero: sed est substātia infinite/eminēs sup omnē substantiā. Et sic itellect⁹ negās fimētiā stat in infinito: q est intellect⁹ ipfectus z confusus: quē Grego. vocat lipientē intellectū. Et hoc vult dicere Job. 36. d. Omnes vident deū: vnusquisq̄ intuetur pcul. qd eni pcul intueť/quis finite non discernit. Priuatiuo aūt itellectu cognoscit qd nō est: sicut q nō est corpus/qz nō finit mensuris corporis: q nō est ꝑalis: qz nō habet esse fluens de ꝑterito ad ꝑsens in futurū: z p consequēs intelligit esse eternus: q nō est finitus/qz nō finitur loco tē-

poze vel intellectu aliq̃ extensione terminata/nec
fm esse/nec fm potentiã siue virtutẽ: z sic intelligit
imensus. Et hoc est qd dicit Damã. libro primo ca.
quarto. Qm̃ g̃ est quidẽ deus manifestũ est: qd vo
fm substantiã z naturã z incõprehensibile est/hoc
oino z ignotũ. Quia eni est/ex creaturis accipit: et
etiã infinite/q̃ dens est/z q̃ puatio est/z q̃ suba in
tellectualis est. Quẽadmodũ narrat tulli⁹ aristo.
phasse deũ esse in libro de natura deo ꝓ. Dicit eni:
q̃ si pallatiũ in solitudine inueniat/in quo appa
reant nõ nisi hyrũdines: Et cõpositiõe palatij sta
tim apparet q̃ ab hyrũdinib⁹ nõ est factũ: apparet
etiã statim/q̃ ptes cõponẽtes ab aliquo in esse de
ducte sunt p intellectũ: qz aliter fm portiones cõ
ponibiles nõ essent: nec portionalit̃ totũ ꝓstituerẽt
Et sic apparet in mundo: q̃ nihil eorum que sunt
in mũdo/causa mũdi potest esse: z q̃ ab aliquo sa
pientẽ/cuius virtus oẽm virtutẽ mũdi excedit/par
tes mundi in esse deducte sunt: z iõ portionabiles
sunt adinuicẽ: z portionabilit̃ mundũ ꝓstituũt. Et
hanc subam deũ cognoscim⁹: z magnificam⁹ eũ vt
sublimẽ z eminentẽ pmeratib⁹ eo ꝓ q̃ sunt creata.
Tali igit̃ cognitiõe ex solis naturalib⁹ cõgsci pot
deus/z ab angelo/z ab hoie. Et sic intelligit illud
Rom. 1. c. Inuisibilia dei p ea q̃ facta sunt/intelle
cta ꝓspiciunt̃. Ad primũ g̃ dõm q̃ ve ꝓ est/q̃ ois
C Ad arg. 1m cognitio fm similitudinẽ z pmeratem fit cognoscẽtis
ad cognoscibile: q̃ est cognitio qd z pter quid: sed
cõfusa cognitio z imperfecta nõ fit sic/sed ex collatiõe
Ad 2m eminẽtie cognoscibilis sup cognoscentẽ. Ad secũ
dũ dõm: q̃ intelligibile qd est deus/supra nos est
fm cognitionẽ q̃ dicit qd est: sed non sequit̃ q̃ illud
mente nõ attingam⁹ fm cognitionẽ qz est/z fm co
gnitionẽ qd nõ est: z si cognoscim⁹ qd nõ est/opo
ter nos infinite cognoscere qd est: qz affirmatio est
causa negatiõis: z nihil pot negari de aliquo nisi p
hoc/q̃ oppositũ negati vere pdicat̃ de ipso. Et sic
supra nos est quantũ ad cõprehensionẽ eius qd qd
est: attingimus tũ ipm fm scientiã qz est cõfusam z
Obiectio infinitã/sed nõ finitam. Et si obiciat̃: q̃ infinitũ
nõ caipt̃ ab intellectu: neq̃ est intelligibile fm qd
Rñsio est infinitũ. Dicendũ q̃ infinitũ triplex est: scz poten
tia tũ: sicut q̃ntũ. Potẽtia z actu: sicut quãtũ diui
sum. Et actu tũ: sicut causa prima. Infinitũ qd po
tentia tũ est: fm q̃ hmõi est/nullo finit̃ z certificat̃
z ideo quãtitas eius incerta manet: qz potẽtia non
cognoscit̃ positive nisi p actũ: est aũt nullũ actũ ha
bere finitiõis. Infinitũ aũt qd pcedit in actũ: sicut
quãtitas diuisa: quolibet actu diuisionis finit̃ per
aliq̃d: z fm q̃ finit̃ cognoscibile est. Sed qz infinitũ
infinitũ diuisibile est/nõ ptrãsitur diuidẽdo: Et iõ non
omnia minima eius cognosci pnt: nec certificatur
quãtitas ei⁹ p cõpositionẽ oim minimo ꝓ p actua
lem diuisionẽ accepto ꝓ. Infinitũ aũt qd est actus/
nihil habens potẽtie passiue/nõ diuidit̃ ad intra/
sed ad extra: vt sic dicaz/pot in vnũ: potest in duo:
pot in tria: z sic de alijs. Et si infinitũ est: nõ est acci
pere in tali pcessu vltimũ in quo stat virtus eius/
ita q̃ nõ posset in amplius. Et tale infinitũ qz act⁹
est purus in se: z nõ est in potẽtia nisi id qd est extra
se: fm se est maxie intelligibile/nobis aũt incõprehẽ
sibile: pter infinitatem potentie z essentie/quibus
excellit ea in que potest: hoc autem attingi potest
Ad 3m per intellectum/sed nõ comprehendi. Per hoc
etiam patet solutio eius qd dicitur. 1. Tmo. vltio
loquitur enim illa auctoritas de visione compre
hensionis. Ad vltimũ dicendũ: q̃ ambrosius lo Ad 4m.
quitur de visione/in qua deus videtur per effectũ.
Per nudam enim essentiã inuisibilis est ab omni
creato intellectu. Vñ in libro de causis ꝓpositione
septima dicit̃: q̃ intelligẽtia itelligit id qd est supra
se per hoc/q̃ acquirit ab eo bonitates: z in bonita
tibus illis intelligit id qd est supra se. Unde dicit
Ambrosius: Cum presens est/non videtur: z cum
absens putatur/videtur. Et intelligit hoc: quia p̃
sens non videtur nisi in effectu finito: z tunc non vi
detur inquantũ est infinitus z incõprehẽsibilis qd
tamen vere est. Et cum absens esse putatur/vt in
infinitũ presentẽ effectum excedens/vt in omnib⁹
existens z extra oia: tunc vere est vt videtur. Que
in contrariũ obiciunt concedendũ est de scientia qz
est/quid nõ est/z quid est infinite.

Utrũ deus cognoscibilis sit a malis vel a bonis tm̃.

A
Ecũdo querit̃: vtrũ deus cognoscibilis sit
5 a malis: vel a bonis tm̃. Videt̃ q̃ non sit Mẽb. ꝓ. II.
cognoscibilis a malis: per hoc qd magister Arg. primũ
recitãdo ab aug. in libro de trinitate dicit: q̃ mẽtis
humane inualida acies/in tam excellẽti lucẽnõ fi
git̃/nisi per iusticiam fidei emundetur: ergo videt̃
q̃ a malis nõ cognoscitur. Adhuc Aug⁹ ibidem Arg. 2m
z recitat hoc magister in p̃ma distinctiõe sententia
rũ: Trinitas que summũ bonũ ẽ/nõ nisi a purga
tissimis mentib⁹ cernitur: malorum autem intelle
ctus nõ est purgatus: ergo non cernitur a malis.
Adhuc Matth. 5. a. Bti mundo corde qm̃ ipsi Arg. 3m
deum videbũt. Ambrosius: Si qui mundo corde
sunt/deũ videbũt: ergo aliq̃ nõ videbũt: nulli enim
indigni deus videbũt: neq̃ is qui deum videre vo
luerit/deum videre poterit. In contrarium hu In cõtrariũ
ius est qd dicit Dionysius libro p̃mo de diui. noib⁹ arg. primũ.
ca. iiij. de demonib⁹: Data eis naturalia dona ne
quaq̃ ea mutata dicimus: sed sunt integra z splen
didissima: ergo in malis naturalia manent inte
gra z splendida. Ex solis autem naturalib⁹ potest
cognosci quia est deus: ergo a malis potest cogno
sci. Adguc Ro. 1. c. Quia cũ cognouissent deũ/ Arg. 2m
nõ sicut deũ glorificauerũt. constat q̃ illi mali fue
runt: z tũ dicit q̃ cognouerũt deum: ergo a malis
potest cognosci de⁹. Adhuc Aug⁹ in libro retra Ar. 3m
ctationũ: Non approbo qd in oratione/hoc est in so
liloquio dixi: Deus qui nõ nisi mundos corde ve
rum scire voluisti. Responderi enim potest: mul
tos nõ mundos multa vera cognouisse/etiam de
deo: ergo mali scientiam de deo habẽt z cognitio
nem. Adhuc Apocal. 1. b. Videbit eũ omnis ocu Ar. 4m
lus: z qui eum pupugerũt. Et Joh. 19. g. Videbũt
in quem transfixerunt: quod autem vident cogno
scunt: ergo deus cognoscitur a malis. Solutio B
ad hoc per antecedẽtia rñdere nõ est difficile. Lon Solo mẽ
ginqua eni visione z confusa potest deus cognosci bri secundi.
a malis: ꝓinquior z minus confusa a bonis per
gratiam: ꝓinqua autem z imediata z nõ confusa/
cognoscitur per gloriam: a nullo tamen comprehẽ
ditur. Unde a malis cognoscit̃ ꝓfuse z longinque
a bonis per gratiam per speculum z in enigmate:
a beatis autẽ cognoscit̃ in ꝓria specie. Ad p̃mũ Ad arg. 1m
ergo qd obiicitur dicendũ: q̃ differentia est inter fi
gi aciem mentis/z cognosci. Figitur eni acies men
tis/quãdo per ꝓinquiora discernit̃ cognoscibile:
cõfuse aũt videt̃/quãdo p longinquiora videt̃ z nõ
Ad 2m discernit̃: longinquiora aũt sunt effectus tam na
ture q̃ gratie/z gratie q̃ glie. Ad aliud similit̃
dicendũ est: Lerni eni est differẽtias considerare.
Ad videre aũt sufficit confusio visu inspicere: vnde
licet purgatis mentib⁹ cernat̃ ab alijs tñ videt̃ cõ
Ad 3m. fuse. Ad aliud dicendũ eodem modo: Mundi
enim corde discernũt per ꝓinquiora: alij tñ confu
sa visione videnr: per hoc etiam patet soluto ad di
ctum ambrosij. Videns eni deum in effectib⁹ natu
re: videt eũ in eo qd nõ est de⁹/sed tn quo sue signi
ficationis spersit indicia: vt dicit aug⁹. Huius erẽ
plũ ponit aug⁹: q̃ sicut nostra voluntas q̃ inuisibi
lis est/aliter innotescit p voces z effectus: que ipa
nõ est/sed in ipis sue significatiõis apparẽt indicia.
Et aliter innotescit p seipam in sua psentia: z aliter
in effectib⁹ ꝓinquis z interioribus: z aliter in exteri
oribus: sicut in libere velle/qd v olũtas semp potest
z facit in seipa: Et aliter in volitis exterioribus. Ita
etiam spũalis creatura sicut angelus z anima/ali
ter innotescit in sua psentia: z aliter in suis effectib⁹
essentialib⁹/qui sunt velle z intelligere: z aliter in ef
fectib⁹ exterioribus. Et sic etiã creator triplicit̃ inno
tescit: scz p suam essentiã in gloria: per effectum bo
nitatis z veritatis in gratia: per effectus creature
Ad tertium in natura. Ad id qd de Apoc. obiicit: dicendũ q̃
in cõtrariũ. fm Aug. mali nõ videbũt eum/nisi in forma huma
Obiectio. na quã cõpunxerũt: vt magis timeant. Si obiicitur de Job. 1. Sathan fuisse in cõspectu dei: z ita
Rñsio. vidisse deũ. Gregorius rñdet ibi in glosa: q̃ tene
bre in cõspectu luminis esse possunt/cum tñ lumẽ
nõ sit in ꝓspectu tenebrarũ. Lumen eni diijudicat te
nebras/z a tenebris nõ diijudicat̃. Vñ nõ sequitur
q̃ sathan deũ viderit p nudã essentie manifestatio
nẽ: hoc enim/vt dicit Aug⁹/sine gaudio videri non
potest. Esa. 26. b. Tollat̃ impius ne videat gloriã
L dei. Et per hoc patz solutio ad totũ. Iuxta hoc
I. questio querit̃ quõ adam cognouit deũ in primo statu in
incidens nocẽtie. Videt̃ eni q̃ adam aliter cognouit deũ
Arg. primũ ex naturalib⁹ q̃ alij: p illud. iiij. sententiarũ distin.
p̃ma ca. triplici aũt. vbi sic dicit: Nõ q̃ añ peccatũ
deũ sine medio videbat: per pctũ adeo hebuit/vt
Arg. 2m nequeat diuina cape nisi bũanis exercitatus. Si
aũt sine medio deuz cognouit: videt̃ q̃ nec medio
Ar. 3m nature/nec medio gratie vrebatur. Adhuc In
ter mentẽ hominũ z deũ nihil est mediũ: vt dicit au
gustinus. Cum ergo mens innocẽs fuit: z per na
turã ad hoc facta vt deũ cognosceret: creaturis ad
hoc non indiguit vt cognosceret deũ: videt̃ ergo q̃
Ar. 4m aliter cognouit q̃ nos cognoscim⁹. Adhuc Hu
go de scto victore in sentẽtijs: Cognouit homo cre
atorẽ suũ: nõ ea cognitiõe etiã que foris auditu pci
pit̃/sed ea que intus p inspirationẽ monstrat̃. Vi
detur ergo q̃ p creaturas nõ cognouit. Adhuc
idem ibidẽ: Adam cognouit deum nõ ea qua mo
do deus a credentib⁹ absens fide creditur: sed ea q̃
tunc per psentiam contemplatiõis scienti manifes
tius ostendebatur: nõ tamen ita excellenter sicut
postea cognoscere debuisset si pstitisset. Videtur
In cõtrariũ ergo q̃ creaturis ad cognoscendũ deum non vte
arg. primũ. batur. In cõtrarium est qd dicitur ab Augusti
no primo sententiarũ distinctiõe tertia. A duobus
homo iuuabatur ad cognoscendũ deum: scz a na
tura/que rationalis erat: z ab operib⁹ a deo factis
vt manifestaret̃ homini veritas. Ab opere autem
iuuabatur vt dicit Ambrosius: quia opus fecit qd
visibilitate sui opificem suum manifestauit. Cum
ergo in primo statu rationalis esset homo: z crea
tura mundi vt quedam theoria sibi preponeretur
vt dicit magister Hugo: videt̃ q̃ in creaturis deũ
legit. Adhuc sup illud Gen. 2. c. Posuit eum in Arg. 2m
paradisum vt operaretur z custodiret illũ: Opera
tur non laboriose/sed deliciose: z mentem prudẽ
tis magna z vtilia creata cõmouerẽt. Creata autẽ
mentem prudentis nõ cõmouent/nisi de creatore:
ergo per creaturas didicit creatorem. Adhuc: Ar. 3m
Intellectus a de cõiunctus fuit cõtinuo z tempori:
z cognitio sui a sensibus orriebatur: quia hoc natu
rale est. In tali autem cognitione necesse est inuisibi
le fm se z incertum/per visibile z certum accipere:
vt dicit ambrosius. Cum ergo diuina essentia sen
sibus inuisibilis sit z incerta: videt̃ q̃ cognitio ei⁹
haberi non poterat nisi per creaturas. Adhuc Arg. 4m
beatus Bernard⁹ in libro ad Eugenium dicit: q̃
homo scalis indiger/angelus autẽ nõ: eo q̃ soliuz
tam tenet/ad qd per scalas ascẽditur. Videt̃ ergo
q̃ in primo statu innocẽtie ad cognoscendũ deum
adam creaturis indigebat. Adhuc quedã glo Arg. 1m
sa Job. 33. d. super illud: Consumpta est caro eius
dicit: Nota q̃ ante peccatũ adã neq̃ sapientẽ/neq̃
stultũ fuisse: nec sapienter/nec stulte peccasse. Si
autem nõ sapiens fuit: cognitionẽ dei per seipsum
nõ habuit: z nõ stultus aliquã cognitionẽ habuit
que nõ potuit esse nisi per creaturas: ergo post pec
catũ z ante pctũ cognitionẽ dei per creaturas mẽ
dicauit. Ulterius querit̃: vtrum adam certius II. questio
cognouit deum q̃ modo p fidem cognoscat̃. Et vi incidens
detur q̃ sic: quia sicut habitum est Hugo dicit: q̃ Argumẽtũ
tunc p presentiã ꝓremplatiõis cognouit. Per fidẽ
autẽ cognoscit̃ absens. et. 2 Cor. 5. b. Per fidem
ambulamus non p speciem. Et vult dicere: q̃ qui
p fidem ambulat/absens est a presentia dei. Dicit
eni Aug⁹: q̃ facie ad faciẽ videre/nihil aliud est ni
si in psentia sue manifestatiõis deũ videre. So Ad. I. questi
lutio: dicendũ q̃ adam p creaturas deũ cognouit: onẽ incidẽtẽ
que cognitio, ꝓria z naturalis est homini in carne
posito: sicut probatũ est: Ad primũ ergo dicẽdũ Ad arg. 1m
q̃ cũ dicit̃ q̃ adam in primo statu sine medio deuz
cognouit: nõ intelligit̃ de medio cognoscẽtis: qd mediũ oppositum est ad
mediũ coadiuuantiũ: eo q̃ tergit oculum videntis
z impedit ne clare videat: z ẽ mediũ pcti Esa. 59. a.
Iniqtates vestre diuiserũt inter vos z deũ vestrũ.
Sine tali aũt medio ante pctũ vidit: ꝗ nõ sine me
dio qd cognoscibile deũ manifestauit. Ad aliud Ad 2m
dicendũ q̃ inter mentẽ hois z deũ verũ nihil est me
diũ/fm ordinẽ subarũ deũ pricipantiũ: sed imedia
re est in deũ: ita q̃ nihil sistit eum pcedentẽ in deuz
quin in videndũ ne cesse pueniat. Angelus eni non
est mediũ in quo stat homo sicut in suo vltimo: qz
Apoc. 21. e. dicit̃: q̃ cadẽ est mensura hois q̃ an ge
li. Deut. 32. Statuit terminos populo ꝓ iuxta nu
merũ angelo ꝓ dei. medio tñ vtitur qd ducit in cog
noscibile. Diuina eni essentia ab incarnato intelle
ctu imediate videri nõ põt. Ad hoc qd obiicit de Ad 3m

Hug. dicit: q̃ ꝑsentiã cõtemplatiõis vocat manifestationẽ dei in clariori effectu q̃ post ꝑctũ manifestari poterit / ⁊ ex ꝑte videntis / ⁊ ex parte visibilis. Et hoc accipit ex quadã glosa Ro. 8. d. super illud: omnis creatura ingemiscit ⁊ parturit: que dicit / q̃ adam peccãte / totus mũdus in peiorem statum cecidit. Et sic adam post ꝑctũ minus clare vidit: ⁊ creata magis obscure opificem manifestauerũt. Presentia ergo dei in clariori effectu contẽplata / vbi ꝑsentia contẽplatiõis vocat. Per idem patet solutio ad sequẽs. Obiecta in contrariũ cõcedenda sunt. Doctũ q̃ dicit glosa Job: q̃ adã nec stultus / nec sapiens fuit / ad faciẽda referendũ est. Unde glosa ibidẽ: Sapiẽs ẽ qui obseruatiõe ꝑctũ agẽda vel vitanda nouit: ⁊ intelligit de noticia ꝓm electionẽ. Stultus aũt qui vtrũq̃ simpliciter ignorat. Ad idem q̃ vlterius queritur dicit: q̃ certius cognoscere dicitur tribus modis: scz ex parte cognoscentis: ⁊ ex parte mediũ: ⁊ ex ꝑte cognoscibilis. Ex parte cognoscentis: sicut sine peccõ cognoscens certius cognoscit q̃ in ꝑctõ: vna enim penarum in quã incidit homo per ꝑctũ / ignorãtia est. Ex parte mediũ duplicit: scz mediũ extra / ⁊ mediũ intra. Media extra creata mũdi sunt: que quãto clarius manifestãt / tanto certiorẽ faciũt cognitionẽ: tante peccatũ aũt clarius manifestauerũt. Mediũ intra est effectus gratie vel virtutis: q̃d quia vt natura mouet intellectũ siue rationẽ / certius manifestat q̃ id q̃d vt signum ꝓbabile rationẽ ꝓtũ ducit: sicut dicit Aristo. ij. ethicorũ: q̃ virtus est omni arte certior. Ex ꝑte cognoscibilis: q̃ certius cognoscit q̃d se manifestat per speciem q̃ q̃d se manifestat ꝑ similitudinẽ. Dicendũ ergo q̃ quantũ ad primũ modum adam certius cognouit q̃ cognoscat ꝑ fidẽ: Fides enim nõ tollit ignorantiã ⁊ debetudinẽ in quã homo per peccatũ incidit / licet diminuat eam. Quantũ aũt ad ꝓm modũ quo ad mediũ exterius / certius iterũ cognouit: fides enim obscuritatẽ manifestationis / in quã per peccatũ ceciderũt / creature mundi nõ tollit. Quantũ aũt ad mediũ intrinsecũ / q̃d informãdo mentẽ mouet vt natura: certiꝰ cognoscit qui ꝑ fidem cognoscit q̃ adam ex solis naturalibꝫ cognouerit. Quantũ vo ex ꝑte cognoscibilis: nec ante / nec post peccatũ cognoscebat deus / nisi in similitudinibꝫ. Ad id q̃d obijcit de bug. dicendũ: q̃ sicut ante dictũ est: Hugo vocat ibi ꝑsentiã contemplatiõis dei in clariori effectu repsentationẽ.

Ad 4m Astruunt q̃ in ꝓtriũ sunt

Ad argum

Utrũ vno vel pluribus modis deus sit ab homine cognoscibilis.

A Dẽbꝑ. III. Argumẽtũ

Tertio queritur vtrum vno vel pluribꝫ modis cognoscibilis sit deus ab hoie. Et videtur q̃ pluribꝫ visione enim imaginaria / intellectuali ⁊ sensibili cognoscit deus: ⁊ sic manifestatur sicut Exo. 3. a. in rubo moysi: ⁊. 24. seniorib̃ videntibus eius opus sapphiri: ⁊ in multis alijs locis sensibiliter apparuit Beñ. aũt. 28. c. Jacob vidit deũ innixũ scale in imaginaria visione. Exo. 33. b. vbi dicit: loquebat deus cũ moyse sicut loqui solet hõ cũ amico suo: dicit Augꝰ: q̃ vidit intellectuali visione. Videtur ergo q̃ multis modis cognoscit deus.

In cõtrariũ arg. primũ.

Tertio quẽritur vtrum vno vel pluribꝫ modis cognoscibilis sit deus ab hoie. Et videtur q̃ pluribꝫ visione enim imaginaria / intellectuali ⁊ sensibili cognoscit deus: ⁊ sic manifestatur sicut Exo. 3. a. in rubo moysi: ⁊. 24. seniorib̃ videntibus eius opus sapphiri: ⁊ in multis alijs locis sensibiliter apparuit Beñ. aũt. 28. c. Jacob vidit deũ innixũ scale in imaginaria visione. Exo. 33. b. vbi dicit: loquebat deus cũ moyse sicut loqui solet hõ cũ amico suo: dicit Augꝰ: q̃ vidit intellectuali visione. Videtur ergo q̃ multis modis cognoscit deus.

In cõtrariũ arg. primũ. Lucã: q̃ deus nõ in loco videt / sed in mũdo corde: nec circũscribit visu: nec audit affatu: nec sentit incessu: videt ergo q̃ sensibili visione nõ cognoscat.

Adhuc: Quecũq̃ imaginaria visione videntur sub dimensionib̃ quãtitatis videntur: vt dicit Auicẽna. Deus aũt nõ est sub talib̃ dimẽsionib̃: ergo nec oculo corporali / nec oculo imaginis videtur. Arg. 2m

Adhuc Augꝰ in libro de vidẽdo deũ: Cũ ab exterioribꝫ sensibꝫ interiora distinguis / ⁊ istis anteponis: ⁊ exterioribꝫ relictis in intrinsecus interiora distinguis / ⁊ a quibusdã finibꝫ suis metiẽdo diijudicas / ego existimo q̃ tanta ⁊ talia / tã vera ⁊ tam preclara / tam certa videri sine luce nõ possunt. Ipsam igitur lucem in qua ista perspicis / intuere: ⁊ videbitur ad ipsam posse accedere vllus coporum radius oculorum. Non ergo videtur q̃ lux in corporea oculorum visibus nõ cognoscatur. Adhuc videtur hoc per rationẽ. Vis enim inferior / que est sensus vel imaginario / forme spũalis nõ est accepti ua: sicut intellectus vel charitatis vel sapiẽtie vel taliũ. Cum ergo deus magis eleuatus sit a sensibꝫ q̃ alia forma intellectualis: nec sensu / nec imaginatione potest cognosci. Ulteriꝰ queritur: qua vi cognoscatur deus. Apprehensionis enim siue apprehensiue potẽtie multe sunt partes: vt ratio / intellectus / intelligentia. Et sicut dicit ysaac. Ratio est virtus faciens currere causam in causatũ: quaꝫm Dionysiũ / accipimus discursas disciplinas / ꝑ creaturas ⁊ scripturas dei noticiam accipientes: ergo videtur q̃ rõne cognoscitur deus. Hoc idem dicit glosa sup illud Ps. 4. Signatũ est sup nos lumen ⁊c. sic: Lumen vultus / ratio est: que est ad cognoscendũ deum: qua vt dicit Aug. de libero arbitrio nihil sublimius in anima est. Cum ergo sublimiori virtute cognoscatur: videtur q̃ ratione cognoscatur. In contrariũ est q̃d dicit Boecius in de consolatione phie distinguẽs apprehensiões animẽ sic: Sẽsus accipit speciem in subiecta materia ꝓstitutã. Imaginatio vo solã sine materia idicat figuram. Ratio vo hanc quoq̃ trãscendit: que speciem ipam que singularib̃ inest / vniuersali cõsideratione ꝓpendit: Intelligẽtia vo supgressa vniuersitatis ambitũ / ipsam simplicẽ formã pura mentis acie intuetur. Cum ergo deus sit substantia simplex que non est in singularib̃: videtur q̃ per intelligentiã cognoscat. Hoc idem dicitur libro de aia ⁊ spiritu sic: Intellectus est vis qua cognoscit spũ increatũ. Adhuc Boecius de consolatiõe phie: Superior vis complectit inferiorem: inferior vo ad superiorẽ nullo modo consurgit. Neq̃ enim sensus aliq̃d extra materiã valet cognoscere: nec vniuersales species ymaginatio cõtueẽ: nec ratio simplicẽ capit formã: q̃ videt q̃ rõne deus nõ põt cognosci / sed intellectu vel intelligẽtia. Solutio ad id q̃d primo queritur dõm: q̃ sicut ꝓbatum est: deus multis modis cognoscitur / ⁊ corporali / ⁊ intellectuali / ⁊ imaginaria visionibus. Sed hec diuisio datur ꝓm ea in quib̃ representat deus: cuius notitia nõ nisi intellectualis est: ⁊ ideo in omnib̃ hijs oportet esse visionẽ intellectualẽ si dei noticia debeat haberi. Intellectus enim diijudicat ⁊ imaginationẽ ⁊ sensum: per hoc / q̃ ad imaginationẽ ⁊ sensũ reflectitur luce intellectuali: ⁊ ideo non accipit corporalem visionem vt corporalis est / nec imaginariã vt imaginaria est / sed vtrãq̃ accipit in ratione signi ducentis in aliquod diuinũ q̃d intelligit / vel

Arg. 2m

Arg. 3m

Ar. 4m

B Nõ incidẽs.

In ꝓtrariũ argumentũ primũ

Ar. 2m

C Solo mẽbro tertiũ.

insensibiliũ similitudine vel ꝓprietate: que acceptione sensus nec imaginatio est / sed intellectus. Et b est etiã q̃d dicitur Daniel. 10. a. Intellectu opus est in visione. Et Balthazar Daniel. 5. a. qui sensibilꝫ articulos scribentis vidit: ⁊ q̃d significarẽt / ꝑ intellectũ elicere nõ valuit / ꝑ sensum cognitione dei nõ accepit. Sed daniel signatum ꝑ intellectũ elicuit. Sic pharao Beñ. 41. qui septem vaccas ⁊ septẽ spicas vidit: ⁊ lumie intellectus quid significarẽt elicere nõ valuit: cognitionẽ dei nõ habuit: sed Joseph qui illuminato intellectu signatũ cognoscere potuit. Uñ licet talis visio a sensu vel imaginatione oriatur / sine intellectu tñ nõ ꝓficit: ⁊ ideo sine intellectuali visione cognitio dei nõ habet. Ad id ergo q̃d obijcitur de ambrosio: dicendũ q̃ ambrosius nõ intrẽdit aliud / nisi q̃ solo sensu / siue intellectu dei noticia nõ accipitur. Ad aliud dicẽdum: q̃ illa obiectio nõ probat / nisi q̃ sola imaginatione noticia dei non accipit: ⁊ hoc concedit. Ad dictũ augustini dicendum: q̃ spũale lumen quo spũalia discernunt / sensus exterior nõ accipit: quia inferior vis ad ascendit. Sed q̃ superior reflectitur in inferiorem / ⁊ complectitur eam: sensus enim interiores iudices sunt exteriorum: vt dicit augꝰ / ⁊ nõ econuerso: ideo per itellectũ reflexum in sensum vel imaginationẽ sicut in signũ / cognitio accipi potest. Ad id q̃d obijcitur per rationem / soluitur codẽ modo. Conceditur enim: q̃ solo sensu vel sola imaginatiõe forme simplices nõ accipiunt: ꝫ in intellectu reflexo in sensũ vel imaginationẽ nihil ꝓhibet accipi formas simpliciũ: sicẽ ex opib̃ charitatis ⁊ ex opib̃ sapiẽtie charitatẽ ⁊ sapiẽtiã cognoscimꝰ. Ad id q̃d vlterius queritur qua vi anime noticia dei accipiat: dicendũ q̃ ratio multipliciter dicit: Dicitur enim aliquãdo ratio totũ id q̃d simplices formas habꝫ / hoc est a materia vel materie appendicꝫ depuratis accipit. Et sic ratio dicitur mens: ⁊ sic cõprehẽdit intellectũ ⁊ intelligentiã. Et sic accipitur ratio in glosa super Ps. 4. Signatũ est. Et in de libero arbitrio ab augustino: sic enim per rationẽ dei noticiam accipimus. Dicitur etiã ratio potẽtia anime rõnalis collatiua: cuius actus est rõcinatio. Et sic ab ysaac dicitur ratio: ⁊ ab aristo. Et sic iterum ꝑ rationem habetur noticia dei / ⁊ quia est / ⁊ quid est infinite: conferẽdo enim effectus ad causam / ⁊ eminẽtiam cause / ⁊ ꝓprietatis cause ad causatũ / ⁊ defectũ causati ⁊ ꝓprietatũ eius: quia causa est cognoscitur / ⁊ quid nõ est infinite: sicut cognoscit pelagus infinitũ cuius littora non videnꝫ. Tertio modo dicitur ratio que colligit ex fantasmate essentialiter similia vel dissimilia. Et sic accipit a Boecio in de cõsolatione phie: talis enim collectio sine collatione fieri nõ põt. Et hoc modo rationem nõ cognoscit deꝰ sed vniuersale q̃d ex particularib̃ colligit. Ad id q̃d de Aug. obijcit de libero arbi. dicendũ q̃ ibi tertio modo accipit ratio. Intellectus autẽ per cõuenientiã ad angelũ: qui intelligibilis dicit esse substantia: eo q̃ sensu ⁊ imaginatiõe nõ comprehendit sed intellectu. Intelligẽtia autem: quia ꝓm nomen aliquid simplicius dicitur appropriatũ deo. Ad id q̃d dicit Boecius de intellectu ⁊ intelligentia / ꝑ eundẽ modum respondendũ est. Et fundat dictũ illud sup verbum Aristo. in. vj. ethicorũ: vbi dicit q̃ ꝓm similitudinẽ ⁊ ꝓprietatẽ scibilis ad scibile cognitio existit cognoscenti. Et ideo simplicissimi cognoscibilis simplicissima erit potẽtia cognoscitiua: ⁊ hoc est / q̃d nec est compositũ / nec cõponibile. Minus autẽ simplicis: nõ compositi quidem / sed cõponibilis / erit intellectus: Compositi autẽ actu ⁊ cõponibilis / erit ratio. Compositi vo sub cõditione materie cui componit / erit fantasia / vel imaginatio. Compositi aũt imersi in materia cui componitur / erit sensus.

Ad arg. 1m in ꝓtrariũ

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m.

D Ad questio incidentẽ

De medio cognoscendi deũ. Q̃ō. XV.

Hui q̃ōnis q̃tuor sunt mẽbra.

Linde q̃ritur de medio cognoscẽdi deum. Et querunt quatuor. An mediũ scz sit. Secundo quale vel quid sit mediũ in cognitiõe naturali. Tertio q̃ le vel quid sit mediũ in cognitione ꝑ gratiã. Quarto de cõparatione vnius ad alterũ.

Utrum in cognoscẽdo deum sit vel esse possit mediũ naturaliter.

A Dẽbꝑ. I. Arg. primũ

Queritur ergo primo: an medium sit vel esse possit in cognitiõe diuina naturali. Et videtur q̃ non. Dicit enim Augꝰ: q̃ deus lux est / vel lumen mentiũ que illuminat omnẽ hominẽ venientẽ in hunc mundũ: ⁊ glosa: in hunc mundũ intelligibilẽ. Sicut aũt se habet lux corporalis ad visũ corporalem: sic lux spũalis ad visum spũalẽ. Lux autẽ corporalis seipa videt sine medio: ergo ⁊ lux spũalis sine medio videt. Adhuc ꝓma nõ habet mediũ: aliter enim iretur in infinitũ: sed deus omniũ intelligibiliũ primus est: ergo nõ habet mediũ. Adhuc: Augꝰ dicit: ⁊ est glosa sup secũdã ad Lor. 12. q̃ cũ tria sint genera visionis: In tertio genere visionis scz intellectualis / vident ea q̃ nõ habẽt similitudinẽ / sed seipsis vident: cõstat ergo q̃ in tertio genere visionis videt: ergo seipo / ⁊ nõ per mediã similitudinẽ videt. Adhuc: dicit Augꝰ / q̃ inter mentem nostrã ⁊ deũ nihil mediat: nulla enim interposita natura / sed ipa prima veritate format ad intelligendũ: ergo nõ põt habere mediũ. Adhuc: In disciplinis sic est: q̃ omnia q̃ intelligunt ꝑ mediũ / q̃ mediũ est est notius q̃ ea q̃ intelligunt per ipm. Si ergo deũ cognoscimus ꝑ mediũ / mediũ illud notius est deo: q̃d est impossibile: cũ deus sit ꝓmũ intelligile q̃d sup omnia intelligibilia irradiat: sicut vult Aristo. ⁊ sic ex ꝓdictis patet. In cõtrariũ est q̃d dicit prima ad Lor. 13. d. Uidemus nunc per speculũ ⁊ in enigmate. glosa: videmus enim aliquas creaturas / in quib̃ aliqua similitudo dei relucet: ergo videt q̃ nunc nõ videtur deus nisi per mediũ speculi vel enigmatis. Adhuc: Diony. in de celesti hierarch. ca. ꝓmo. Non est possibile nobis suplucere diuinũ radiũ / nisi sacris velaminib̃ circũuelatum. videt ergo q̃ radius diuine cognitiõis nõ habeat nisi ꝑ mediũ. Ulterius queritur: si ꝑ medium cognoscitur deꝰ / oportet q̃ illud mediũ sit creatũ: q̃ aliter mediũ esset sibipsi mediũ: q̃d esse nõ põt. Creatũ aũt esse nõ põt / vt videt: mediũ enim cõuenientiã habet cũ extremis: nulla aũt cõuenientia est inter creatũ ⁊ increatũ: q̃ creatũ nõ est mediũ ad cognoscendũ increatũ. Adhuc sup illud Rom. 1. c. Inuisibilia dei / dicit glosa: q̃ ꝓ ductu rõnis ꝑ rõcinatiõẽ deũ cognouerũt: ois aũt rõcinatio ꝑ aliquã habitudinem est: sed nulla habitudo est inter

Arg. 2m

Ar. 3m

Arg. 3m

Ar. 4m

In ꝓtrariũ arg. ꝓmũ

Ar. 2m.

Q̃ō incidẽs

Arg. primũ

Arg. 2m

creatū ⁊ increatū/ vel increati ad creatū: q̃ videt q̃ p medīū creatū cognosci nō pōt in rali pcessu rōnis

Arg.3m Adhuc: Job.i.b. Deū nemo vidit vnq̃: vnigenitus filiꝰ qui est in sinu patris/ ipe enarrauit: ergo videt q̃ medīū ad cognoscendū deū nō est nisi filiꝰ

Arg.4m ⁊ verbū: ⁊ nō mundi creatura. Idem habetur p illud Matth.11.d. Nemo nouit patrē nisi filius.

Arg.5m vbi dicit glosa: pater declarat per verbū. Adhuc in primo sentēciarū distinctiōe quinta ca. Huic autem dicit mgr ex verbis augustini: q̃ deus pater q̃ verissime se indicat mentib̄ cōgnitoris: ⁊ voluit ⁊ potuit: hoc ad se indicandū genuit qd̄ est ipe qui genuit. Filius ergo medium est quo pater indicatur.

Ar.6m. Adhuc: Augꝰ in libro de libero arbitrio Fortis acies mentis cū multa ⁊ cōmutabilia pspererit: dirigit se in summā veritatē/ qua omnia monstrant̃ eiq̃ inherēs obluiscit̃ cetera. Sed vbi est cognitio p medīū: cognitio medij manet cū cognitiōe extremi: sicut eni medīū primo inducit extremū: ita post cognitionem inductam/ medij cognitio tenet cognitionem extremi. Cum ergo tunc in cognitione dei deficiat cognitio creature: videtur q̃ creatura non possit esse medium ad cognoscendū deum.

In cōtrariū arg. primū. In contrariū est illud qd̄ dicit Rom.1.c. Invisibilia dei per ea q̃ facta sunt intellecta conspiciunt̃.

Arg.2m Adhuc: illud qd̄ ante habitū est/ qd̄ dicit Ambrosius: Ut deus qui natura inuisibilis est/ ⁊ a visibilibus sciri possit: opus fecit qd̄ visibilitate sui opificem manifestauit: vt per certū incertum possit sciri ⁊ ille deus omniū esse crederetur/ qui hoc facit qd̄ ab hominib̄ ipossibile ē fieri. Solutio: dicēdū q̃ in pseni vita cognitio dei sine medio esse nō pōt: qd̄ medīū effectus dei est in natura vel gratia/ in qua deus monstrat̃. Talis enim cognitio per medium ad viam ptinet: ⁊ cognitio vie vocatur. Vñ Augꝰ sup Job. Utimur nuncin pseni vita dispensatione similitudinū. Et Diony. ad Hayum monachū: Qui dicit se vidisse deū: si cognouit qd̄ vidit: non ipm vidit/ sed aliquid eorū que sunt ab ipo/ ⁊ q̃ sunt eius. Modo ergo videtur per medīū: In futuro autē facie ad faciem. pma ad Lor.13.d. Videmus nunc per speculū in enigmate: tunc videbimus autē facie ad faciem. Notandū ꝛ̃ est q̃ medium est dupler: ex pte visibilis: ⁊ ex parte videntis. Ex parte visibilis formaliter ⁊ effectiue medīū est: qd̄ vt acrus visibiliū: inuisibilia potēcia accu facit esse visibilia. Ex parte videntis medium dupler: cōmune scz/ ⁊ speciale. Cōmne ē illud/ qd̄ sub vno vel duplici situ formā visibilis ad visuz est deferens. Speciale est quo vtitur visus ad excellēs: sicut ad solem in rota videndū. Et hoc est excellentiā visibilis visui contemperās: sicut in astronomicis docet: q̃ si quis vult considerare solē: pāno subtili extenso ante oculos ꝓsideret: vel speculo in vase nigro ⁊ obscuro posito/ ⁊ directe soli opposito. Sic eni considerat̃ qualiter luna soli incidēs facit eclipsim solis. Et hoc modo nobis necessariū est medīū/ ꝓter diuine lucis excellēciam: in qua mentis humane acies inualida nō figitur: nisi i tali medio diffusa nobis contēperet: Dicit eni phs: q̃ dispositio nostri intellectus ad manifestissima nature/ est dispositio oculorū vesperilionū ad lumen solis.

Ad duo argumenta. Et per hoc patet solutio ad duo pma: illa enim nō concludūt nisi de medio qd̄ formaliter ⁊ effectiue facit visibile actu visibile: ⁊ tali medio impossibile est vti ad cognoscendū deum. Ad aliud dicendū q̃ in tertio genere visionis aliquando est medīū ⁊ aliquando nō. Si enim considerē visio intellectualis fm species manifestātes sub quib̄z in quibus manifestatur deus: pro certo medīū eius sunt species intelligibiles: que theorie vel theophanie vocant̃. Si aūt considerē id qd̄ illis specieb̄z celatur/ ⁊ qd̄ attingit̃ intellectu: referēdo species illas ad id cuius sunt species: ꝓter qd̄ etiā in ipo intellectu facte sunt: tunc in visione illa est qd̄ sine medio per seipm videtur. vñ illa visio sic p seipm/ nō est viatoris: nisi viatoz per raptum superioris nature excedat in aliquid qd̄ cōprehensoris est: vt accidit paulo in raptu/ vt in antehabitis dictuz est. Ad aliud dicendū: q̃ cum dicit augustinꝰ: q̃ ab ipa prima veritate nostra mens format̃: intelligit̃ hoc effectiue: ⁊ nō sic/ vt per seipam accipiatur. Si eni in seipa accipiat̃: vt dicit Dam. non accipit̃ nisi vt pelagus substātie infinitū: qd̄ nō format ⁊ distinguit intellectum/ sed confundit et diffundit: quia sic nō cognoscitur nisi quia est/ ⁊ quid non est: quid autē est non cognoscit nisi infinite ⁊ supereminenter: qd̄ nec genere/ nec specie/ nec accidente/ nec proprio/ nec differentia cōmuni vel propria vel ꝓxima ad aliquod cognoscibilium potest reduci. Ad id qd̄ obiciitur de medio discipline: dicēdū q̃ in disciplinis duplex est medium. Procedunt enim discipline aliquando ex prioribz simpliciter: ⁊ tunc medium notius est extremo. Procedūt etiam ex prioribus aliquādo quo ad nos: ⁊ tunc medium ignotius est q̃z extremū: medīū eni est effectus/ ⁊ extremum causa: ⁊ fm hanc similitudinē medio vtimur in cognitiōe diuina. Que in cōtrariū obiciūtur cōcedenda sunt. Ad id qd̄ vlterius querit̃ dicendum: q̃ medium oportet esse creatū: sicut prima ratione ostendit̃. Ad contrariū obiectū dicendū: q̃ increatū est dupliciter ꝓsiderare: in se scz siue fm se ⁊ in habitudine qua creatum se habet ad increatū. In se nō cognosci̊ nisi infinite vt dictum est. In habitudine qua creatū se habet ad ipm/ cognoscitur vt causa vel efficiens vel formalis/ idealis vel finalis. Efficiēs/ vt producens essentiam effectus/ ⁊ finiēs eam. Formalis idealis/ vt exemplariter determinans ⁊ finiēs esse effectus: Finalis/ vt effectum in substantia ⁊ esse perfectū conuertēs ad se participandū. Dicit enim phus: q̃ oia appetūt esse diuinū: ⁊ ꝓter illud agūt quicqd agūt. Et sic est/ ⁊ ante rem/ ⁊ cū re/ ⁊ post rem. Et hoc mō aliquā cōueniētiam: nō generis vel speciei vel differentie vel ꝓprij vel accidētis/ sed analogie siue ꝓportiōis habet ad creatū: vt dicit Diony. p relationē similitudinū ad dissimiles ꝓpiterates: vt sicut creatū se habet ad effectum/ vel ad opus ꝓpiterate increati fm facere: sic creatū ad idem opus se habet fm ꝓpiterate creati ⁊ fm fieri. Et ĩ mō creatū medīū est quo ad nos ad creatū cognoscēdū. Ad aliud dōm est: q̃ talis habitudo analogie qualis dicta est/ sufficit ad rōcinationē argumērationis qua sylogizat̃ causa eminens per effectū suum non conuertibilē cum ipsa.

Ad aliud dicendū: q̃ in declaratiōe cause per effectū nō ꝓuertibilē/ nihil phibet multa esse media. vñ licz pt̃ optie declarē p ꝓbū/ ⁊ sicut i plena luce totius sue deitatis: sicut dicit christus ad philippū

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad 6m

Ad 2m

Ad 3m

Job.xiiij.b. Qui videt me videt ⁊ patrē meum: nihil tamē ꝓhibet q̃n etiā obscure declaretur p effectum nō consubstantialem: sicut p vestigium/ ⁊ etiam p scripturas: vt dicit Dam. mystice vel symbolice loquēs ipsum. Eodē modo solut̃ id qd̄ obiiciitur de mat. Omnino eodē modo dicendum ē ad id qd̄ obiicit̃ de sentēciis. Ad aliud qd̄ augustinus in libro de libero arbitrio dicit: Dicendū q̃ augustinus vocat ibi obliuisci nō intendere vl̃ curare creature: sicut intenditur ei cuius indigentia est ⁊ vtilitas ad aliquid. Cū eni ad incommutabilem veritatē venitur: ⁊ nō intenditur creatis vt medijs ad quiescendū: sicut tenens solium/ scalis ad ascendendum nō intendit: vt dicit bernardus: licet postea de solio scalas conspiciat. Sicut ⁊ comprehensores post cōprehensionē in lumine pme cause creata cōspiciunt: admirādo summā sapientiā in ipsis: q̃ius nō attendant ad ea vt p illa veniant ad incōmutabilem veritatez. Illa que obiiciuntur in ꝓriū concedenda sunt vt dictū est intelligendo.

Astruūtur. arg. i ꝓrra.

Queritur quale ⁊ quid sit mediuz in cognitione naturali.

A Mēbrū. II

Hui̊ mēb. duo sūt ar. Artic. I. hz tres ꝓtic̃at̃

Secundo querit̃ quale vel quid sit medium in cognitione naturali. Et queruntur duo scz de medio qd̄ est vestigium. Et de medio qd̄ est imago. De vestigio querunt̃ tria. An vestigium creatoris in creatura sit. Et quid sit. An sit in omni creatura.

Dr medio qd̄ est vestigium. Queritur an vestigium creatoris in creatura sit.

A Articu. II. Parti. II.

Arg. primū

Argu. 2m.

Argu. 3m.

In cōtrariū arg. pmum

Argu. 2m.

Dprimū obiicitur sic August. libro de ciuitate dei libro. xiiij. Per omnia opera sua significationis sue spersit indicia. Indicium autem significatiōis signum est: ergo vestigiū dei est in creaturis. Adhuc Job. xj.b. Forsitan vestigia dei comprehendes: ⁊ vsq̃z ad perfectum omnipotentem reperies/ hoc incassum diceret̃/ nisi vestigium esset in creaturis. Adhuc Job. xxiij. c. Vestigia eius consecutus est pes meus. qd̄ nō diceret/ nisi vestigiuz in creaturis cognouisset. In contrariū est: q̃ vestigium dicit similitudinem aliquā impfectam eius cuius est vestigiū. dicit enim similitudinem plante pedis fm numerum digitorum pedis/ ⁊ dispositionem plante. Propter qd̄ vt dicit augustinus: ꝓte in puluere fit/ vel in via molli. Sicut autem inuestigatur homo ⁊ cognoscitur p imaginem: eo q̃ ꝓria similitudo ad figuram est/ que sibi propria est: Ita inuestigatur ⁊ cognoscitur per similitudinem partis: eo q̃ figura partis ꝓria est sicut figura totius: Et regulariter verum est: q̃ ex proprio cognoscitur proprium/ siue sit similitudo partis/ siue sit similitudo totius. deus autem ex creatura pfecte inuestigari nō potest fm ꝓria essentie ⁊ personarum. Ps. 76. Vestigia eius non cognoscentur: Ergo videtur q̃ vestigium dei in creatura non sit. Adhuc: Vestigium cum in tribus distinctis sit que sunt in substātia vnum: relatione differentia: similitudinem videtur ponere ad distinctionem personarum: trinitas ergo in creaturis per vestigiuz inuestigabilis est: philosophi ergo per creaturas potuerunt cognoscere trinitatem: qd̄ improbatum est. Adhuc Ex contactu aliquo inducitur vestigiū: contactus autem inter causam primam ⁊ effectum nullus ē: quia dicit philosophꝰ in lib. de causis: q̃ pma causa regit res omnes/ preterq̃z q̃ cōmisceatur cum eis Ergo videtur q̃ vestigiū in creaturis non relinqt deus. Adhuc: Infinite distantium nulla est proportio/ neq̃z impressio: deus autem infinite distat a quolibet suo effectu: ergo nihil impssionis relinquit in illo: vestigium ergo dei non relinquitur in creaturis. Et hoc videtur sentire apostolꝰ Ro. xj. d. O altitudo diuitiarū sapientie ⁊ scientie dei: q̃z incomprehensibilia iudicia eius/ ⁊ inuestigabiles vie eius. Adhuc: videtur vestigium nō esse in naturalibus siue substantialibus creature/ sed i gratuitis: quia sup illud Job. xj.b. Forsitan vestigia dei comprehendes/ dicit Greg. vestigia sunt benignitas visitationis: qua via nobis ostendit/ vt mundum visum sequamur/ donec ad contemplādum peruenianmus. Nec nequeunt comprehendi quia vbi ⁊ vnde quibusue modis dona spiritꝰ eiꝰ veniant/ nescimus. In gratuitis ergo est vestigiū vt videatur. Solutio: vestigium dupliciter dicitur: ꝓte scz ⁊ per translationem. Propte est impressio pedis in puluere/ vl̃ via molli. Et quia omnis impressio fm tactum fit: omnis autez tact̃ fm vltimum tangentis: ideo vestigium similitudo est vltimū qd̄ est in pede: ⁊ hoc est planta pedis ⁊ digitorum: quia autem hoc impfecte repzesentat pedē et imperfectius eum cuius est pes: spiritudinem enim pedis nō repzesentat: neq̃z lineamenta et figuras supiozum pedis/ nec interiozum: Ideo sb hac similitudine ad signū qd̄cūq̃z trāsferrtur qd̄ cū causa nō sit ꝓuertibile: fm q̃ dicit Aristo. in. ij. porū: q̃ ex icotib̄z ⁊ signis ꝓceditur dyalecticis ⁊ rhetoricis argumērationib̄z icos enim vel iconia similitudo est imperfecta. ⁊ ex talibus etiā nature rerū cognoscuntur vt ibidē dicit: q̃ si quis concedat simul mutare corpus ⁊ animā quecunq̃z sunt naturales passiones. Et fm hoc dicitur vestigium dei in creatur̃: si gnū scz quo ꝓbabiliter aliq̃d dei cognoscitur. Et deficit ab imagine in hoc: q̃ imperfecta est sil̃itudo exteriozū ⁊ fm ptem. Cōuenit autē cum eadem in hoc: q̃ alicuius exteriozis est similitudo/ ducit in aliquid eius cuius est similitudo/ ⁊ etiā aliquo modo in distinctionem partis illius cuius similitudo est: q̃ius cōfuse ⁊ imperfecte.

Primo ergo duo obiecta ꝓceduntur. Ad rertium dicendum: q̃ ibi per translationem similitudo accipitur a signo non conuertibili: ⁊ nihil prohibet signum ad diuersa referri. Unde sicut ea q̃ sunt de bono creature/ vestigia sunt cause creātis sic ea que sunt de bono gratie/ vestigia sunt bonitatis diuine per gratiam opus suum reparantis: et vestigium vniuocē p̃dicat̃ de illis/ vl̃ adminus per analogiam: Bonum enim gratie similius est bonitati diuine q̃z bonum nature. Ad id qd̄ in contrarium obiicitur: dicendum q̃ hoc sequeretur qd̄ infert/ si vestigium diceret propriam similitudinē et perfectā: Dicit̃ est aūt/ q̃ nō dic̃ nisi ꝓfusē ⁊ ipfectā: dic̃ ei sil̃itudinē ad pedis vltimū ⁊ extre

B Solo pt̃. I.

Ad tria ar.

Ad arg. i ꝓ.

mum: vnde non ducit in quid deus sit fz se: sic ei vt dictum est/ pelagus est infinitum: sed ducit in habitudinez qua se causa prima habet ad causatū que quasi extremū z vltimū est dei nō enim cognoscitur ex ea nisi quia est/z quid nō est: sicut ex factura factor: ex specie pulcher: ex magnitudine molis et virtutis immēsus: ex temporalitate creature eternus. Ad aliud dicendū: q̄ licet vestigiū in tribus sit que substantia sunt vnū/differentia relationē: tamē qz nec p̄ substantiam vnam: nec p̄ tria differentia referr̄ ad p̄ria z intrinseca ēentie diuine: nec ad p̄ria personarum/sed cōfuse ad appropriata z attributa: que p̄ habitudines quasi exteriores attribuuntur essentie z p̄sonis diuinis: Ideo p̄ ea que sunt vestigij trinitas sub p̄ncipijs p̄sonarum non potest cognosci. Ad aliud dicendū: q̄ contract⁹ essentialis/vel cōmixtio nō est p̄me cause ad aliq̄d suū causatum: sed contract⁹ metaphoricus qui est in p̄portione duorum similiter se adinuicem habentium: vel similiter se habentium ad vnū tertiū vel ad duo: fm q̄ p̄portiones distinguuntur ab euclide in .v. geometrie/potest esse causa ad suuz causatum: z sic in effectu relinquitur vestigiuz. Ad aliud dicendum: q̄ licet causa prima in infinituz a causato distet p̄ essentiam'/z p̄ omnes proprietates essenciales: tamē per habitudinem causandi/z habitudinem operis nō distat in infinitum: sed cōtingit causatum producendo/ad esse determinādo et ad finē conuertendo. Ad vltimum patet solutio per ea que in p̄ncipio solutionis dicta sunt.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m.

Ad 5m

A Parti. II. assignatō. I

Queritur quid sit vestigium.

I Secundo queritur q̄d sit vestigiuz. Et videtur q̄ numer⁹/pondus/z mensura vniuscuiusq̄ rei, p̄r̄ illud sapientie, .xvij. Omnia in numero/pondere z mensura disposuisti.

II Adduc: Augustinus in lib. de natura boni distinguens vestigium dicit: q̄ modus/species z ordo in omnibus rebus creatis inuenta vestigiū sunt:

III et sic videtur q̄ tripler sit vestigiū. Adduc: Aug. in lib. 83. questionū tertio modo inducit vestigiuz dicens: q̄ in omni re inuenit q̄d ē/q̄d discernit z q̄d

IIII cōgruit: z sic videt q̄ multa sūt vestigia. Adduc

V In cōmēto libz causarū ponūtur ista triatens/verum/bonū: z dicit ibidē/q̄ in omnibus inuenium̄t vt cause formales p̄me. Adduc: Dionysi⁹ videtur ista ponere: substantia/virt⁹/z operatio. vnaquecz enim res est id q̄d est z subsistens: z sic substātia quid est/siue q̄d dicit etiā q̄ nihil destituitur p̄ p̄ria opatione: Nō autez aliq̄d habet opationē nisi habeat ad opationē virtutem: z sic, p̄ria virtute nō destituitur: In omni ergo est substantia virt⁹ z

Argu. 1m. opatio. De prima aūt istarū assignationum queritur quid dicatur numer⁹. Cōis enim animi acceptio apud phos est: q̄ ab vno p̄mo nō ē nisi vnuz In creato ergo p̄mo q̄d immediate est a primo creante/nō est nisi vnū: nō ergo numer⁹: quia vnum

Argu. 2m. nō est numerus. Adduc: Pondus nō est nisi corporum/p̄r̄ie loquēdo: z est inclinatio ad motū rectum: circulariter ēm mota sūt nullius ponderis: Multa enī sunt que nec corpa sunt: nec motus recti sūt. In his ḡnō inuenit pōdus in q̄bus tamē ē

Arg. 3m. vestigiū, pond⁹ ergo nō est pars vestigij. Adduc mensura, p̄r̄ie nō est nisi quantitatis. In his ḡ q̄ nō sunt quāta/etiā vestigiū inuenit: mēsura ḡ generaliter nō est pars vestigij: Et sic videtur q̄ nullū eorum que in libro sapientie ponūtur, p̄r̄ eloquendo sunt vestigiū/vel pars vestigij. Adduc: Ea q̄ po nūt i scōa assignatiōe vident nō esse de vestigio. Modus ei nō est infiniti. Unde infinitum sicut potentia naturalis nullum habet modū: z sic videt q̄ materia p̄ma modo careat/q̄ tamē creatū aliud est. Adduc Aug. in .xij. sup gene. ad litterā: Uerum est/informitatē primā speciem nō habere: ergo nec speciem habet: z cum vnum q̄d q̄ ordinetur spē sua: videt q̄ nec ordinē habeat: Cum ḡ vestigium similitudo sit in omnibus inuēta: videtur q̄ illa tria nō sint vestigium. Ad assignationē quā ponit Augustin⁹ in libro. 83. questionū dubitatur sic quia in omni re sicut est q̄ est/sic est quo est: videtur ergo q̄ quo ē sit pars vestigij sicut ipsū q̄ ē: z sic q̄tuor sūt de vestigio. Adduc: Quod discernitur/ est aliud ab eo quo discernit: quia q̄d est/z quo est non fundatur in eodē: ḡ sicut q̄d discernitur est de vestigio: ita z quo discernitur. Adduc: Q̄d congruit/aliud habet quo congruit vni/z aliud q̄ congruit alteri: nō enī in vno omnib⁹ cōgruere potest multa ergo intelligunt̄ in eo q̄d congruit: z sic non tm̄ tria sunt de vestigio. Adduc obijcitur de illa assignatione ens/vez/bonū: ista ēm cōuertuntur sup idem: Omne ēm ens verū est bonū: hec ergo nō ad tria/sed ad vnū referunt̄ z videntur esse synonima. In vltima etiā assignatiōe dubium ē. Nō enim omnia creata substantia sūt: quia accēsitum magna ē multitudo: vt dicit arist. in .ix. p̄me phie.

Arg. 4m.

Arg. 5m

Arg. 6m.

Argu. 7m.

Arg. 8m.

Arg. 9m.

Arg. 10m.

Adduc: Eius dē est virtus/cui⁹ est opatio: operatio autē tm̄ p̄ticularū est vt dicit Arist. ḡ z virt⁹ p̄ticularū: multa sūt in quib⁹ vestigium ē/que p̄ticularia nō sunt: ḡ substantia/virtus/z opatio nō generaliter constituunt vestigium q̄d in omnibus creaturis inuenitur. Queritur etiā penes quid omnes inducte assignationes vestigij diuersificent

Arg. 11m.

Arg. 12m.

Adduc: Cū in omni creato nō sint nisi duo: vt dicit boetius q̄d est. s. et quo est: videntur nisi duo esse in vestigio. Adduc: Cum multa sint attributa creatori: sicut essentia/potentia/bonitas/virt⁹ et huiusmodi: videtur q̄ multa debeant esse in vestigio omnia ista manifestantia/z nō tria tm̄. Solutio: dōm q̄ in tribus que sūt partes vestigij/assignantur perfectio boni nature est omnis creati.

Arg. 13m

Ar. 14m.

Solo pr. II z/ad arg. I.

Et vt ad tria vltima primo respōdeatur: dicendum q̄ assignatiōes vestigij diuerse sunt/p̄ter diuersam creature in qua sūt cōsideationem. Creatum enim potest considerari in fieri z in esse: z in p̄fecto esse. Potest etiaz considerari p̄out cognoscibile est: z p̄out disponitur ad operationem. Et penes ista quinq̄/quinq̄ assignationes accipiuntur que inducte sunt. Si ēm cōsideratur in fieri: sic ponitur illa de libro sapiētie: numerus/pondus/ et mensura. Cum ergo in omni creato sit z q̄d est/ et quo est: siue id q̄d est/et esse: vt dicit Boetius in bedomalibus tomne creatum numerū habet p̄ncipiorum ex quibus cōstituitur: sicut z Boetius dicit in proemio arithmetice: inducens Pythagoram: q̄ omnia deus in numeris disposuit. Et in libro de causis probatur: q̄ in omni malo a p̄mo

plura sunt de necessitate constituentia ipsum. Est enim in ipso id q̄d est: fm q̄ nihil est/z potentiale ē et est in ipso esse q̄d habet ex cā p̄ma. Et est in ipso conuersio ad cām primā p̄ quā accipit esse. Et ē in ipso bitudo ei⁹ q̄d ē ad esse z cōuersio: habitudo eē ad id q̄d est qua habitudine vnū depēdet ad alterū et econuerso. Et est in ipso habitudo cōstituētium totū ad constitutionē tot⁹ sine augmēto z diminutione. Et econuerso est in ipso habitudo totius ad p̄ncipia cōstituentia/vt sub forma totius terminētur: in qua terminatione nō effluat forma totius ad plura/nec sistat ad paucioza: Propter numerum ergo p̄ncipiorum dicitur numerus. Propē habitudinem p̄ncipiorum ad inuicem: que habitudo est inclinatio ad motū intelligibilez quo vnū tendit ad alteruz vt creatum ex ipsis fiat/ dicitur pondus: quia pondus inclinatio rei est ad motuz. Propter habitudinē autē constituentium ad totū et econuerso: vt sine superfluo z diminuto constituant totum z ipsa sub forma totius termi entur/ dicitur mensura: z sic omnia deus in numero z pōdere z mensura disposuit. Si autē consideretur creatū in esse constituto: iterū tria sunt in ipso. Si enim cōsideretur constituū sub forma constituente: modū habet p̄opzium/quo in se modificatum ab omnibus alijs distinguitur: z hic vocatur modus. Si autem cōsideretur formaliter constituēs nō constituet ipsum nisi p̄ hoc q̄ deducit ipsum ad formam z ad speciem: z hec vocatur species. Cum autem omne q̄d constituit̄ in forma z in specie z esse ordinetur/ad finē z ad primū q̄d semper influit esse: z a quo semper esse accepit i fieri: vt dicit Auicenna: hoc vocatur ordo z sic oē q̄d est modum habet/speciem z ordinez. Si vero in p̄fecto esse cōsideretur: non p̄ficitur nisi cōmuni z indetermiato et determinante. Et si consideretur cōmune indeterminatuz: hoc est ei⁹ entitas. Et si consideretur determinās ad hoc vel illud: hoc est vera natura eius z eius veritas. Per hoc ipsum autem si consideretur forma z finis quem adipiscitur in perfecto esse in quo intenditur in fieri z in esse: hoc ē ei⁹ bonitas. Et sic omne q̄d est p̄fectum/est ens verū et bonum. Si autez consideretur res vt cognoscibilis est: tunc aliquid in ea est cognitum: z aliq̄d cognitionis p̄ncipium: z illud idem vt determiate cognoscatur fm p̄uenientiam z differētiaz refertur ad alia. Per primuz ergo est q̄d est. Per secundū habet quo discernitur. Per tertiū quo congruit vel opponitur: per vnū enim oppositorum intelligitur reliquū. Si autem consideranteur in p̄fectiōe ad opus: tunc necesse ē in eo aliquid esse q̄d est operans/vt potentia opus faciens: z hoc dicit̄ substantia. Et necesse est in ipsa aliud esse/q̄d potens in vltimo suo potētie constituat vt opari possit: z hoc vocatur virtus. Et necesse est opationem essentialem egredi inseperabiliter: vt dicit damā: vt ab intellectu intelligere: fm q̄ intelligere intelligētis ē esse: a sensu sentire: a vegetabili vegetare: a luce lucere: ab homine hominare: ab asino asinare/ fm q̄ asina est esse asini esse: et sic ē in omnib⁹ alijs. Et sic in omni creato est substantia/virtus/z opatio

Ad 13m Ad penultimū dicendū: q̄ licet tm̄ duo sint i creatura vt ptes essentiales: tm̄ ex duobus illis fm q̄ ptes sunt/resultant habitudines/p̄ris scz ad prez et partiuz ad totum: penes quas tertiū accipitur q̄d est in vestigio. Ad vltimū dicendū: q̄ sicut multa sunt attributa cause p̄me: ita sunt multa consequentia esse causati/penes que illa attributa accipi possunt, p̄ter excellentiam z eminentiam: sicut ex magnitudine intelligitur infinit⁹: ex speciositate pulcher: ex tpalitate eternus/z huiusmodi. Sed non assignatur in vestigio: qz nō sunt de bono essentiali creature sed consequitur ad ipsum. His

Ad arg. 1m. habitis respondēdum est ad primū: q̄ licet ab vno sit vnum: tamē eo ipso q̄ secundū est/fm id q̄d est/ in potentia ad primuz: z a p̄mo distinguitur/z esse accipit a primo: z in accipiendo esse refertur ad ipsum: Et hec omnia sunt in ipso fm q̄ secundū ē. Et sic q̄uis p̄ esse sit vnum: tamen p̄ rationem habentis esse z ad esse possibile/nō est vnū: z sic accipitur

Ad 2m. in ipso vestigio. Ad aliud dōm: q̄ licet, p̄r̄ie pondus sit in corporalibus inclinatio ad motū rectuz tamē per translationez etiā inclinatio quo ad vnū motu intelligibil inclinatur ad alterum/dicit̄ pondus, sicut etiā dicitur pueribio, .xvj. a. Spiritus z

Ad 3m ponderatoz est domin⁹. Eodē modo respondendum est ad sequēs. Mensura enim, p̄r̄ie dicta in quantitate est: per translationē tamē etiam transumitur ad ea que cōmensurationem intellectualem habent adinuicem. Ad id q̄d obijcitur de se

Ad 4m. cunda assignatiōe dicendū: q̄ p̄me materie informitas p̄ p̄me forme inchoationē in ipsa z/modus est depēdēs ad omnem formā. Et q̄d dicit augu

Ad 5m. stinus: q̄ speciem non habet/intelligendum est de specie determinata/z consueta: spēm tamē habet i perfectialiter ei inesse in formis nō determinaretur: sicut nec cecuz in spē determinatur/si nihil haberet eorum que inchoant visum: que sunt aptitudo ad visū. Et sicut habet speciem imp fecti/ sic habet ordinē imperfecti. Ad id q̄d obijcitur de

Ad 6m >m tertia assignatione: dicendū q̄ falsacia cōuocatōis et iocrauū est in omnibus illis: ex eo q̄ hec dictio q̄d/ potest esse nomē vel coniunctio. Et in sensu quo est cōiunctio/accipitur in libris augustini. vnde sensus est: aliud est quia est: aliud qz discernitur: aliud quia congruit. In sensu autem quo est nomē/ p̄cedunt obiectiones: vnde nō valent. Ad id q̄d est de qr̄ta assignatione obijcit dicendū: q̄ licet ens verum

Ad 9m. bonū p̄uertant̄ fm suppositā: tm̄ non cōuertuntur fm esse z rationē. Ens enim dicitur per comparationem ad causam efficientē: verū ad causam formalem: z bonū ad causam finalem: z p̄ talem diuersitatem sunt de vestigio non synonima. Ad

Ad 10m. id q̄d de vltima assignatione obijcitur: dicendum q̄ sicut quid dupliciter dicitur/ita dicit̄ substantia dupliciter: scz in se existens/z nō in subiecto vel a subiecto esse habens: z sic vnum genus dicit̄ substantia/q̄d est subiectum omnū aliozuz. Dicitur etiam quid z substantia res ex p̄ncipijs sui generis et sue coordinationis constituta: z sic substātia et quid circūeunt omne genus/z sunt in omni genere z sic accipitur a dionysio. Ad aliud dicen-

Ad 11m. dum q̄ opatio dupliciter dicitur. Opatio ei dicit̄ act⁹ elicit⁹ de potētia circa obiectū extra: z sic opatio non ē nisi p̄ticular/, sic ēm opans est b̄ aliq̄d/ et res p̄fecta i natura q̄ agere p̄t. Et sic itelligit phs. Dicit̄ etiā opatio actus essentialis quo est in id q̄ est: qui actus est esse: quia vt p̄bat Auicen. in p̄ma

philosophia sua: esse omnis creati/ est fieri continue a causa ipsius esse. Et hac opatione nihil existenti um destruitur: z ponit sibi virtutez hec operatio in eo quo est. Quo enī est dicitur fm q simpliciter formale est: virtutis autem fm q cōuertitur in pn cipium agendi actum substantialem.

A Parti. III. Arg. 1m. t

An vestigium sit in omni creatura.

Ertio queritur: An sit vestigium in omni creatura. Et videtur q nō. Quedā enī creata sunt imago: imago autem z vestigium ex diuerso diuidunt hoc cōmune/ similitudo dei in creatura: g̃ videtur q in hjs que sūt ad imaginem/ nō sit vestigium: cum tamē sint creata quedam. Argu. 2m. Adhuc Ambrosius in hexamerō dicit: q lucis natura nō est in pondere/ numero/ z mensura sicut aliorum creatorū. Argu. 3m. Adhuc Bernardus in libro de diligendo deum: causa diligendi deum deus est: modus sine mō diligere: potissimum ergo creatum qd̄ est charitas/ nō habet modum: ergo nō habet vestigiuz. In contrariū hui⁹ est qd̄ dicit augustin⁹ in libro de natura boni: q vbi hec tria magna sunt/ magnuz bonum est: vbi parua/ paruum: vbi nulla/ nullum. In Iriū ar. I. qd̄ icidēs Et gratia hui⁹ vlterius queritur: si intensionem z remissionem suscipiunt sicut videtur dicere augu. Cum enī in essentialibus fundentur: z penes essentialia non est intensio: z remissio. videl̄ q ista intensionē z remissionē nō recipiant. II Iuxta idem queritur de eorum ordine: vtrū scz secundū sit ex primo/ z tertiū ex scdo z pmo: sicut videl̄ filius ex patre/ z spūssanctus ex vtroq̃. III Adhuc queritur: cuz modē/ species/ z ordo quedā creata sunt. vtrum modi sit modus species z ordo: z speciei sit modus spēs z ordo et ordinis similiter. B Solo. ptic. III. Si enim hoc cōcedatur: tunc modi erit modus/ z speciei spēs/ z ordinis ordo: z hoc abibit in infinitum qd̄ est impossibile. Solutio vicendū q hec in omni creato inuenitur: q creatum est terminus actus creantis vel fm fieri vel fm esse. Ad arg. 1m Ad illud autē qd̄ primo obiicitur: dicendum q imago vt est res terminata per actuz creantis/ in se habet vestigium. Et quando dicitur similitudo dei per imaginem z vestigium: non datur diuisio p oppositas res/ sed per oppositos modos et rationes: Per hoc scz/ q imago est similitudo perfectior: vestigium autem imperfectior. Ad 2m Ad aliud dicendū: q lucem est considerare dupliciter: scz fm q res est constituta p actum creantis: z sic sunt in ea tria que sunt de vestigio. Consideratur etiā fm potentiam emittendi radios z reflectendi z illuminandi: z sic nō est in aliquo numero certo/ vel pondere/ vel mensura que sunt numerus pondus et mensura alicuius corporee natu re. Ad 3m. Ad aliud dicenduz q modus charitatis est sine modo creato et finito: eo q diligibile est infinitum: modum tamen habet/ quia infinite diligere est modus eius: z ideo determinatur per infinituz qd̄ est super omnia diligere. Ad arg. in fi. Ad id qd̄ obiicit in contrarium concedendum est. Sed magnum dicitur per accessum similitudinis ad primum bonuz paruum p distantiam: nullum per priuationem. Ad id qd̄ queritur vlterius dicendum: q vbi intensio est ideo qd̄ participat vniuoce/ tenet obiectio vbi aūt est intensio fundata in eo qd̄ participatur per analogiam/ obiectio non valet. Intellectualis enim natura essentialis est angelo z homini: z tamen angelus intellectualior est homine. Et sic est de bono creato: participatur enim a creatis p analogiam: vt dicit Dionysius: z ideo in vno est maior et in altero minus. Ad. II. Ad aliud qd̄ vlterius queritur de ordine: dicendum q hec proculdubio ordinata sunt/ vt dicit obiectio: Bonum enim qd̄ constituitur ex hjs/ constituitur vt totum potestatiuuz: qd̄ in parte habet similitudinem cum toto vniuersali/ z in parte cum toto integrali. Cum toto vniuersali conuenit/ in quantū per essentiaz est in aliquibus parte: Bonum enim est modus: z bonum est species: z bonum est ordo. Cum toto autem integrali conuenit/ in quantum p partem sue potestatis in vno/ z per aliam partem est in alio/ z per tertiam in tertio: z p totum sue potestatis non est nisi in omnibus simul et in nullo sigillatim. Et hoc modo secūdū procedit de primo/ vt actus de potētia z tertium pcedit de duobus simul: z in tertio supponitur secundum z primum: quia nō est ordo nisi habentis speciem z modum. Et in scdo supponitur primum: quia nō est species nisi eius qd̄ habet modum. Et sic modē attribuitur patri/ in quo est principium totius pcessionis personarum. Species filio/ in quo est processus spiritussancti: Ordo spiritusancto/ in quo stat processio. Unitas autez substantie in qua sunt hec tria/ respondet vnitati essentie diuine in tribus personis. Ad. III. Ad vltimum dicendum: q modi creati nō est modus/ nec speciei species/ nec ordinis ordo: z ideo non pcedit obiectio. Sed sicut dicit augustinus: q deus z sapientia diuina z bonitas p potentiaz est modus increatus/ omni rei modum prefigens: per sapientiā est species/ omni rei speciem prebens: per bonitatem est ordo/ omnem rem ad finem producens. Et sic nō abibitur in infinitū: statur enī in primis increatis/ z diuinis attributis.

De medio cognoscendi qd̄ est imago

Einde queritur de scdo medio qd̄ ē imago Articu. II. d Et quia dupliciter assignat: Primo in potentijs: scdo in actibus: ideo duo querunt Primo querit de imagine fm qd̄ est in potentijs scdo de imagine fm qd̄ est in actibus. Circa primum queruntur tria. pmo enim queritur de mente fm quā inest imago. scdo de partibus imaginis tertio qualiter ptes se habēt ad inuicē/ z ad cēntiā. I. pti. sc̄ tres sub pticule

Queritur de imagine fm q est in potentijs. Et primo quid sit mens fm quā inest imago.

Primo g̃ queritur qd vocat mens fm quā p inest imago. Sub pti. I. Arg. primū Cum enī mēs dicitur a metior: meritis: vt dicit Damasc. videl̄ q mēs nō dicatur nisi rō/ vel cōposit⁹ intellectus: z hoc enim sole res mensurantur. Et hoc concordat dicto pythagore/ qui dicit q sapiens homo mensura est omnū intelligibiliū p intellectum: z sensibilium p sensū. Adhuc aug⁹. xiiij. de trini. Anīa eo imago dei ē/ q el⁹ capax z pticeps esse pōt. Sz nō potest esse capax z pticeps/ nisi fm id in quo sigillatur z impmitur a deo ad mensuram el⁹ qd̄ capit Nō autē impzimit nisi fm rationē z intellectū ergo fm rationem z intellectum mēs attēdit: q: fm Argu. 2m.

Arg. 3m. id qd̄ recipit a deo/ deo cōmensuratur. Adhuc: Imago z similitudo expressa ē in cōbinatione z figura: nō autem cōfiguratur deo nisi fm rationez et intellectum: ergo fm rationē z intellectum mēs Arg. 4m. accipienda est in qua dei imago est. Adhuc augustinus in. xiij. de trinitate: Imago illius quo nihil melius est/ inquirenda est z inuenienda ē: quo natura nostra nihil hz meliⁿ: q̃ ē i mēte. In ipa enī mēte etiā añq̃ pticeps sit dei/ el⁹ imago reperitur Et si eīm amissa dei pticipatiōe difformis sit imago tamē dei pmanet. Eo eīm ipo dei est mens/ quo capax el⁹ est: eiu sqz pticeps esse potest. In mente ergo fm intellectū z rōnē videt̄ esse imago. Arg. 5m Adhuc aug. xij. sup gen. ad litterā: In illo hō dicit̄ ad imaginē in qūo excellimus bruta: fm totū autem qd̄ est rōnis z intellectus excellimus bruta: g̃ totū Argu. 6m. id dicitur mens fm quā inest imago. Adhuc: Augustin⁹ in li. de trinita. Cū in natura mētis humane querim⁹ trinitatē: nō separam⁹ rationē actiōis a ratione cōtemplatiōis eterno p: vt tertiū aliqd q ramus: vt sic trinitas inueniatur. Ergo videtur q totum illud qd̄ est rationis z intellect⁹/ siue sit ad contemplanda eterna/ siue ad tpalia disponenda/ et illud in quo ē imago: vt dicit augi totū illud in q̃ est imago. Argu. 7m Cū g̃ fm mentē insit imago: vt dicit augu. totū illud dr mens. Hoc idem videt̄ p rōnē homo eīm dr ad imaginē fm q est homo. In omnibus g̃ humanis ad imaginē est: humana autē sūt Argumētū ratio z intellectus: g̃ fm totū hoc qd̄ est rōnis z intellectus/ imago dei est in homie. Adhuc: Qd̄ i parte cōfiguratē nō dicitur esse imago: sicut patz in statuis: cōfiguratū eīm pedi petri/ nō dicit̄ imago eius: sz cōfiguratū omnib mēbris eius dicit̄ imago eius. Ergo sil̄r in homine nō dicitur imago fm partem: sed omnia que humana sunt/ z homīnē in In cōrariū arg. pmum quantū homo est constituūt. In cōrariuz est qd̄ dicit augu. q imago dei querenda est in eo quo in homine nihil excellentiⁿ est: z hoc dicit esse supiorē portionem ratiōis/ que p remplādis eternis inhe rescit. videl̄ ergo q fm solam portionez supiorem Argu i 12m. mens accipi debeat. Adhuc: Aug. xiiij. de trinitate etiā in oculo exteriⁿ fm visum imitatione ponit trinitatis. Sunt ei ī oculo tria: vnū res scz exterior: p formā visibilē: imago rei in oculo recepta sicut in speculo animato: z intentio que est in anīa videntis: z hec tria sūt vnū: sūt eīm visus formal̄ nō ergo fm mentē tantū est. Adhuc: Damā. in simili Arg. 3m tudine libertatis arbitrij ponit imaginē: libertas autē illa nec mens est/ nec aliqd mētis. Adhuc: Ar. 4m. Dionysius in lib. de di. no. ca. iiij. dicit q angel⁹ est imago dei: qd̄ etiā dicit greg. Itaq̃ Ezechielis xxviij. c. dr signaculuz sīlitudinis dei. Et dicit gregoriⁿ q eo dr signaculū quo imago dei magis ī eo est impzessa: quia signaculū dicit̄ sigillum pfundatum. Adhuc Bēn. j. sup illud: faciamus hominez Arg. 5m. zc. dicit glosa: q eo est ad imaginē homo quo pzincipium est oīm creaturarū sicut deus: z ideo dicit̄ vt pzesit piscibus zc. nō ergo fm mentē tm̄ attendit̄ imago. B Solo sub p ticu. I. Solo: dicendū q mens pculdubio est a metiendo dicta fm q pithagoras dicit q sapiens homo p intellectū mensura est intelligibiliū. Cum enim actus pceuū sint potētijs: vt dicit Aristoteles: nō pōt hoc intelligi nisi de potentijs passiuis/ que species suozū obiectozum ab ipsis obiectis agentibus in eas recipiunt vt actus se determinantes z finientes/ z in actu eas esse facientes. Et quia potentie rationalis anime siue intellectualis per nullam materiam determinantur: vt dicit Anaxagoras/ z nulli nihil habent commune: ideo determinabiles sunt omnibus que sunt/ hoc est omnium specierum susceptibiles: Et cum omni esse et quidditas sua specie z ratione definitiua mensuretur/ tanq̃ eo qd̄ sui generis est simplicissimum z minimū: vt dicit Aristoteles in. j. philoso. Inde fit/ q potentie intellectuales omnium rerum sunt mensuratiue. pur sunt in esse per principia ipsius esse constitute: z ideo ille omnes proprie dicuntur mens/ vel mentis partes. Hoc habito notanduz est: q imago est repzesentatio sufficiens in exteriozibus/ quantum possibile est illi qd̄ figuratur in imagine/ ad id cuius est imago: qd̄ Johannes damascenus vocat pzotorypum/ Hoc autem dupliciter est: actu scz z potentia. Potentia/ quando in se habet ea omnia quibus configurari potest ad pzotorypum: sicut metallum potentia dicitur idolum. Actu autem dupliciter: scz immediate et mediate. Immediate/ quando nōn configuratur alij nisi pzotorypo: z configuratio eius est per figuram et formam pzotorypi in ipsa receptam. Mediate quando configuratur alicui qd̄ non est pzotorypus/ sz simile pzotorypo. Sicut narratur ab eusebio cesariensi: q mortuo Jesu christo/ z post ascensionem in celū/ quidam ex deuotione desiderantes imaginem christi habere: fecerunt imaginē et similitudinem Jacobi minoris/ qui similior in imagine dicebatur iesu christo. His notatis dicendum: q imago tripliciter dicitur: Potentia scz et sic mens ipsa fm seipsam dicitur imago: habet enim in se quibus configuratur vnitati z trinitati Actu autem z immediate dicitur imago: quando per conceptum veri et boni qd̄ est deus trinus et vnus/ actualiter configuratur: sicut quelibet potentia per speciem sui obiecti suo configuratur obiecto. Actu autem z mediate/ quando per conceptum veri z boni configuratur ei qd̄ simile est deo vni et trino: z hoc est/ quando concipit seipsam in tribus viribus que sunt partes eius: ita q memini sui: intelligit se: vult se. Et hoc modo videtur Augusti. in. xiiij. de trinitate dei loq de imagine. Omnibus autem dictis modis semper imago est immediate: nihil enim est in anima qd̄ rorum toti cōmensuretur obiecto nisi mens: non sensus: nec aliqua pars sensitiui: nec vegetatiuuz: nec aliqua pars el⁹. Et hec ē causa que compulit augustinuz imaginem ponere in mente. Ad tria prima arg. Per ea que dicta sunt patet solutio ad tria prima: z patet intellect⁹ auctoziratum inductarum. Ad quartum autez Ad 4m. dicendum: q in omni eo quo excellimus bruta/ imago est: si potentia dicatur imago. Si autez dicatur actu: tunc mens in qua imago est/ est id qd̄ excellentius est vel excellentissimū in ea parte anime qua bruta excellimus. Et ideo dicit Augustinus: q imago dei querēda est in anima/ in eo quo nihil habet melius vel excellentius. Ad 5m Per hoc pz solutio ad duo sequentia/ quintū scz z sextū. Potentia enim imago fm rorum est: scz qd̄ est actiōis et qd̄ pzēplationis in ratione. Actu aūt imago ē fz id qd̄ pzēplatiōis ē z affectiōis: quo est circa pzem-

platum hec enim sequit contemplationē fm q cō
templatio se extendit de vero in bonū contempla-
Ad 7m, et 8m, ti. Ad septimū z octauū dōm: q cum dr: imago ē
configuratio in totū/intelligit in totuz protypi: et
ideo etiā fm partē eius quo boies sumus/potest
Ad arg. 1m in cōtrariū. esse imago si totū protypum imitet. Ad id qd p
mo obijcitur in cōtrariū dicendū: q proprie loquen-
do imago fm actum accepta/nec in supiori pte ra
tionis est/nec in inferiori: Utraq; enī refertur ad
opus/z nō ad deū trinū z vnum: nec ad imaginez
dei trini z vni. Cū enī dicit aug: q supior portio
rationis cōtemplandis eternis inherescit: ipemet
exponit: q inherescit/accipiendo p contemplatio-
nē ratōes operū diuinas z sapiētiales ad quas re
feruntur rōnes z regule sciētiales opez humano
rum: que sūt inferioris ptis rōnis. Hoc autē mo
do nō est imago in rōne: quia sic nō imitat trinum
et vnū sz potiz cōmensurat se rōnibus operū diui-
nis vel humanis: z ideo fm hoc nō est imago/ nisi
Ad 2m. fm potentiā dictam. Ad aliud dōm: q aug. in
multis docet inuenire silē aliqd trinitati/z in ocu
lis/z in aliis: sicut dictū est in qōne de vestigio: sed
Ad 3m pr cōueniētiā maiorez que potest haberi in reb
creatis/nō inuenit nisi in mente. Ad aliud dōm:
q dam. lar ge sumit imaginē/pro quacūq; puenitē-
Ad 4m tia. Ad aliud dicendū: q dionysius z gregori
accipiūt imaginē p similitudine/que expressio est
in angelo q̄ in homine: fm q similitudo vt dicit boe-
tius/est rerū differentiū eadē qualitas essentialis
vel accidētalis: Sic enī intellectuale qd est in deo
essentialiter: in angelo est p analogiā: in quinto rem
er in homine per analogiā remotiorē. Sed si ima
go dicatur ab imitando trinū z vnū fm originem
et ordinē nature/ que sūt trinū in vno: expressius ē
imago i homine q̄ i angelo: tria ei in vno/z ordo vni
ex alio/z ordo magis inuenitur in homine q̄ in an-
gelo: eo q intellectualis natura simplicior z deifor
mior est in angelo q̄ in homine: z ideo minus distin
Ad 5m. guibilis. Ad vltimū dicendum: q augustin alit
loquit super Gen. de imagine q̄ hic queratur de
ipsa: Vocat enī ibi imaginē puenientiam in ratio
ne principij: sicut qz ex deo sunt omnia/z pter ipsū
sic ex adā sui gnis sr oia: ex ipso ei cua z oes ex adā
z eua gnati: z pr ipsū creata sūt oia. Et hoc mō
prijssime solus adā est ad imaginē dei. Et sic di-
cit Apls. j. ad Lor. xj. b. q mulier imago viri est:
vir autē imago dei. Min autē pprie quilibet vir
imago ēqz actiuū in generatione factiuū: pagati
uum est imaginis pmi generātis. minime aūt pro
prie dicit mulier imago: eo q ad imaginem viri re
fertur sicut ad id qd ē protypo simile: fm hāc ma-
rimā: Quecūq; vni z eidē sunt similia: ipsa sunt si
milia. Vir autē deo est similis z mulier viro: g deus
z mulier sūt similia.

Queritur de partibus imaginis: vtrum
scz memoria intelligentia et voluntas sint
partes eius.

A Sub qt. II Argu. 1m. Ecūdo querit de ptib imaginis: que di-
cuntur esse memoria/intelligentia/z volū-
tas. Et videt memoria nō ee de imagine.
Dictū est enī ab aug: q imago in est fm id qd nō ē
nobis cōmune cum bestijs: memoria autē nobis
cōmunis est cū bestijs: vt dicit aug. z ari. Dicit e
aug. q capre reuertunt ad caules p memoriā: er-
go memoria nō est ps imaginis. Adhuc: Poten Argu. 2m.
tia accipiens cū appendicijs materie/vt dicit Aui.
pars anime sensibilis est: differentia determinati
tempis appendicia materie ē: ergo potētia accipi
ens cū differentia determinati tpis/pars anie sen
sibilis est: Memoria accipit cū differentia preteriti
temporis: ergo sicut dicit Arist. in li. de memoria
et reminiscentia: q oportet memorantē diuidere q
prius vidit: memoria ps aie sensibilis est. Huius
signū est: q nullus vnq̄z pbs de natura anime tra-
crans posuit memoriā esse partē anime rōnalis: er
go fm memoriā nō attendit imago. Adhuc: Di Argu. 3m.
cit Auicē: q memoria actus reflexiuus ē in id qd p
ius p sensum acceptū est: imaginis autē actus du-
ctio directa est in protypū: g memorie actus non
potest esse imaginis actus. Et hoc firmatur p au
gustinum in. xj. confes. sic dicentē: Memoria est pre
sens acceptio de preteritis. Adhuc augustinus di- Arg. 4m.
cit: q si ania mortalis esset z mortis termino clau
deretur/nō esset imago. Ia autē incorruptibilis
nō est nisi fm ptez intellectualē: vt dicit pbs: p hoc
solum a sensibili z vegetabili separatur sicut incor
ruptibile a corruptibili. Cū ergo memoria fm sen
sitiuam insit partēnulli incorruptibilis erit ca
par: ergo ad imaginē nō refertur: Quia dicit au
gustinus: q hō ad imaginē nō est nisi in hijs fm q
incorruptibiliū capax est. Obijcit etiā de intelli Arg. 5m.
gentia z videt q nō sit pars imaginis. Diony. i de
diuinis nomib ca. vij. Diuidens entia dicit: q en
tia sunt aut rationabilia: aut intellectualia: aut sen
sibilia: aut simpliciter existentia. Cum ergo diui-
sio sit p opposita: rationabilia sub intellectualib
nō comphendunt. Homo autē de numero rōna
bilium est: g intelligentia non cōuenit ei. Adhuc: Arg. 6m.
Si est intelligentia/nō videt differre a memoria.
potentie enim distinguunt p act: z act p obiecta
Idem est aūt nosse qd intelligere: nisi q nosse dicit
in habitu: intelligere autē in actu. Cū ergo/vt di-
cit Aristo. ij. ethi: idem sunt habitus z act: eiusdez
potentie est nosse cuius est intelligere. Dicit autez
augustinus: q memorie est nosse: intelligentie aūt
intelligere: g eedem potentie sūt memoria z intelli Argu. 7m.
gentia: z sic sunt nisi due ptes imaginis. Obiect
tur etiā de voluntate. Uolūtas enī principiū opa
tiuum est: vt dicūt Greg. nicen z damas. dicit au
tem aug. q imago est in potentia cognoscēdi: g vo Arg. 8m.
luntas ps imaginis esse nō pōt. Adhuc videtur
q imago fm hec tria inesse nō possit. Dicit enī by-
larius in lib. de synodis: q imago est rei ad rē coe
quandā vnica z indiscreta similitudo: Uel rei cuz
re species indifferens. Talē autē similitudinem z
indifferentiaz homo cū deo habere nō potest/nec
in pte anie/nec in tota anima: g videtur q nec fm
vnum/nec fm duo/nec fm tria potest esse imago
Si forte aliquis velit dicere contra hoc qd obie Argu. 9.
ctum est de memoria: q anie rationalis sit quedā
memoria: pter hoc qd dicit Arist. iij. de anima: q
anima est locus specierum: pter qd nō tota/sed in
tellectus. Uideretur q hoc pueniat ex praua intelli
gentia aristo. Intendit ei Aristoteles ibi dicere: q
sicut in tota natura generatū p formam generātis
mouetur ad gnans: z gnans ē locus et salua
tiuū gnati: sic ei intellectu z sensu z vegetabili: Ge-

nerans autem intelligibile intellect agēs est: z nō
intelligibile generatū in forma intelligibilis/ mouetur
ad regionē lumis agentis q̄ est intellectus pos
sibilis: sicut visibile generatū in actu visibilis sta-
tim mouet ad regionē luminis generātis/ que ē p
spicuum nō terminatū siue transparēs. Et sicut ci
bus p digestionez anie vegetatiue recipiēs formā
vegetantis/statim mouetur ad regionem vegeta-
bilis que est natura corporis vite potētiā habētis.
Non ergo dicit locus a potētia tenendi vt memo-
ria tenet: hec enī potētia tenendi vt dicit Auicē. sic
co z frigido pficitur: calido autē miscet z confundi
tur: humido autē destruitur. Sol'o: dicendum
B Sol'o sb p ticule. II q cū aug: dicit/ q in memoria z i intelligentia z in
voluntate est imago: nec pl'es potest habere potē-
tias/nec pauciores. Ex memoria enī informatur
intelligentia: nec aliud est ex quo formet intelligen
tia/nisi memoria: fm q memoria ē noticiā rei apō
se habere: Nisi ei apud animā sit noticia/nō ē quo
formetur intelligentia. Intelligentia aūt extēden-
te se: z noticia accipiente de eo qd verū est in ratio/
ne boni z pueniētis: statim ex memoria z intelligē-
tia sic extensis/format appetitus/q̄ est voluntas.
Primus enī imper anie in bonum conueniēs est
volūtas: z sic intelligentia ex memoria format/sic
cut ex patre dante format filius. Et voluntas ex
memoria z intelligentia extēsis/z quasi spirantib
bonum: sicut spūsanct a patre z filio vno principio
existentibus/spirādi bonū qd est spūsanctus: z in
Ad arg. I. hoc stat pcessio. Ad primum g̃ dicendum: q me
moria equiuoce dicit: vt dicūt dam. z Greg. nice-
nus: ad thezaurū formarū sensibiliū. Ania enī ra
tionalis in quantū secūdū est ex sui natura: hē fm
id q sunt/pceptiua sunt illuminationū que sunt a
primo: vt dicit alexander nequā in libro de motu
cordis: z fm q sunt pceptiua retentiua: sicut omne
perfectibile receptiuū est siue pfectionis qū fm esse
perficitur. Et hec est etiā causa: q hec potentia re-
tentionis que dicitur memoria/prima z prima est
iuxta substantiam anie: z immediate ex substantia
exorta: fm q substātia dr id qd est/z nō habet i or-
dine psonarū a quo sit: Propter qd patri attribui
tur: cui prium est ab alio nō esse in ordine psona-
Ad 2m. rum. Ad aliud dicendum: q sic dicta memoria
abstrahit ab omni appēdicia materie/z ab omni dif-
ferētia tpis: nō ei est nisi potentia vel thezaur re
nendi illuminationes z species intelligibiles. Phi
losophi autē accōmodata significatiōe memoriaz
nō vocauerunt nisi thezaurū formarū sensibilium
Ad 3m et ideo hāc partē anie sensibilis esse dixerūt. Ad
aliud dicendū: q memoria sensibilis nō habet nisi
actum reflexiuum: qz recordatio est prius accepti
Memoria autē que mētis est/ accū paternum ha
ber ex se formandi intelligentiā: qui est actus recte
ductionis in protypū. Augustinus etiā in. xj. con/
fes. aliter accipit preteritum q̄ phi. Accipit enim pte
ritum respectu accipientis/z nō prut est conditio re
cepti. Unde preteritum dicit fm ordinem nature
prius habitū: z hēr preteritione sua nō preterit/ sed
maner psens: Propter qd vtrūq; coniungit dicēs
q memoria est acceptio presens de preterito/hoc ē
Ad 4m de prius habito fm nature ordinem. Ad vltimū
soluendū est p equiuocationē. Memoria enī predi
cto modo dicta incorruptibil est: z incorruptibilis
aie ps prima z pria: z incorruptibiliū capax. Nec
hoc est contrariū pbis: qz etiā phi dixerūt/z marie
stoyci: dignitates disciplinaē z principia semp ma
nere in ania: qd etiā pipatherici dixerūt: ita q etiā
scire p intellectū dixerūt esse ex tali persistenti cognī-
tione. Ad id qd obijcit de intelligētia: dicendū
Ad 5m q Diony. vocat itellectu alia que p essentiam/hoc
est per formā essentialē z cōuertibilē intellectualia
sunt. Et hoc modo rōnabilia nō sunt itellectualia.
Et hoc non impedit/quin rationabilia possunt esse
intellectualia per participationem et intellectum
adeptum siue possessum. Per hoc enim q anima
rōnalis per aliquid negat intellectualis pticipatū
stramentū est luminis intelligētie: z substantialiter
adipiscit z possidet intellectū z ab essentialib eius
fluit. Et hec potētia que essentia vocat/est ps ima-
ginis secūda. Memoria enim imediate fluit ab eo
qd est intellectualis aia: Intelligētia autē ab eo qd
est aia pticipans intellectualē naturā. Ad aliud Ad 6m
dicendū q noscere z intelligere differūt/sicut aptī-
tudo videdi z oculus siue visus. Aptitudo enī vi-
dendi formata z pfecta/visus est: z sic potētia tenē
di noticias formata z distincta ad actualē noticiā/
que est psens rerū notarū intuitus/est intellectus.
Sic enī vna potētia radicat in alia: p esse autē z p
actū distinguunt. Ad id qd obijcit de voluntate: Ad 7m
dicendū q volūtas sumit pprie z cōiter. Propie
volūtas est finis: est enī appetit in fine requiescēs:
z sic est ps imaginis fm qd dictū est p extensionem
memorie z meōrari z intelligibilis. Cōiter aūt vo-
lūtas est motor ad omnia que sunt ad finē/p que fi
nis pōt adipisci: z sic volūtas est pnciplū opatiuū/z
nō est pars imaginis. Ad id qd obijcit de Hyla Ad 8m
rio: dicendū q penitus vnita z indiscreta silitudo p
equalitatē dicta/nō potest esse creati ad increatū:
sicut nec secūdi ad primū/vt pbat in libro de caus-
sis. Similitudo aūt cuiuscūq; vel exigue imitatio-
nis: vt dicit magr in sentētijs libro pmo distinctione
quarta/potest esse creati ad increatū.

Queritur qualiter partes imaginis se habeāt adinuicē: et ad essentiā anime.

Subpticula. III. Ertio querit qualiter se pres imaginis ha-
t beāt adinuicē: z ad essentiā aie. Un duo q̄-
runt. Primo qualiter se habeāt ad essentiā
anime. Secūdo q̄liter se habeāt adinuicem.

Queritur qualiter se habeant ad essentiam anime.

A Quesitum primū Arg. primū D primū sic obijcit. primo sentētiarū distin-
a ctione q̄rta dicit ex verbis Aug. q hec tria
sunt vna mens/vna vita/vna ania: scz me-
moria/intelligētia/z volūtas: g memoria est mēs:
aut ergo est pdicatio substātialis aut accidētalis.
Si accidētalis: abstractū de abstracto non pdicat
licet enī albū sit homo: tn albedo nō est hō. Et in ac
cidētalib p se similiter est: risibile enī est homo: risi
bilitas autē non est homo. Nec autē predicatio fit
de abstracto cū dicit: memoria est mens/vel intel-
ligentia est anima: vel volūtas est vita: ergo substā
tia est pdicatio/sicut cum dicitur: homo est substā-
tia. Hoc videtur per id qd dicitur in libro de spū Arg. 2m
z anima sic: Anima dicit anima dū vegetat corp:
spūs dum premplat: sensus dum sentit sensibilia:

ista tamē nō differunt substantia: quia omnia ista
Arg.3m sunt vna anima. Adhuc ibidē simplex substātia
est anima: nec aliud/nec minus est ratio in substā-
Argu.4m. tia q̄ anima: sed vna z eadē est substantia. Ad-
hucibidē: Deus est omnia sua: z anima quedā sua:
habet enim quedam naturalia: z ipsa anīa est ipa
omia: potētie nāq; eius z vires eius idem sunt qō
Ar.5m. ipsa. Adhuc: Augustin⁹ in sermone de imagiet
Sicut deus pater est deus filij⁹/ deus spiritussan
ctus: z nō sunt tres dij/ sed vnus de⁹ habens tres
personas: Ita est i aia: q̄ intellectus anīa/z volū-
tas anima/z memoria ania non sunt tres anime:
sed in vno corpore vna anima habēs tres dignita-
Arg.6m tes. Adhuc: Bernā. xj. sermone sup cantī. In ani
ma tria intueor: rōnē/volūtatem/z memoriam: z
hec tria ipsam esse animā. Ex omnibus hijs vide-
Arg.7m tur: q̄ ania est sue potentie: nō tantū simul/sed q̄li
ber potentia sigillatim. Si forte aliq̄s dicat: q̄
hec dicuntur per causam/sez q̄ anima est volūtas
sicut dies est sol lucēs super terram: quia p lucem
causat diem sol: Ita ania per aliquid sui causa est
voluntatis: z p aliquid sui causa est intelligentie:
et p aliquid sui causa est memorie. Hoc stare non
potest: quia p̄missuz ē in libro de spiritu z anima:
q̄ deus est omnia sua: z ania quedam sua. Et vult
dicere: q̄ anima nō est sua accidentia/sicut scientia
et virtus: sed est sue potentie. Si autem p causam
esset locutio: ita esset sua accidentia sicut sue potē-
Arg.8m. tie: est enim causa accītiū. Hocidem pbatur p
rationē: Idem enim est principium esse z operatio
nis/qō patet per hoc qō aristoteles. ij. de aia dicit
q̄ anima est actus corporis sicut vigilia: z nō sicut
somnus tantum. Vigilia autē operatio est: ergo p
hoc ipsum actus est principium patiuuz est: ergo
Arg.9m potentia substantia est. Adhuc: Accidētalis for
ma minus nobilis est q̄ substantialis. Et acciden
talis forma aliq̄d p se agit absq̄ potentia media: q̄
diuersa fit ab ipsa: sicut caliditas z frigiditas: ergo
multo magis forma substantialis hec faciet. Ani-
ma autē substantialis forma est/z substantia est:
ergo p seipsam suas pficit operationes: Et si dica
Argu.10m tur potentijs pficere ipsa erit ille potentie. Ad-
huc obijciunt quidā supponentes/q̄ materia pri-
ma est sua potentia. z deinde pcedūt sic: Sicut ma
teriam primā sequitur potentia passiua: sic forma z
sequit potētia actiua. Sed materia pma sua potē
Arg.11m. tia passiua est/ vt dicūt: ergo forma est sua poten-
tia actiua. Adhuc: Id qō non est de essentia rei/
accidens est: sensus autem z vegetatiuum z ratio
cinatiuum potētie sunt anime: si ergo dicantur nō
esse essentia anime/accidentia sūt: sed ab hīs sumū
tur differentie essentiales substantiales/vegetabi
le sez sensibile z rationale: q̄ differentie substantia-
B les sumuntur ab accidentibus: qō est absurdum.
In primū ar. Sed quia hoc multi antiquorū concesserūt obij
primū. ciendum est in contrariū primo per auctoritates.
Dicunt hilari⁹ z augustin⁹: q̄ in solo deo idem est
habens/z qō habetur: hoc ergo nō cōuenit anie.
Argu.12m. Anima habet suas potentias: ergo nō est sue potē
tie. Adhuc: Magis differt qō est habēs potē-
tiam ab ipsa potētia quā habet/q̄ q̄ qō ē: z
sed in omni eo qō est citra primum/qō est z quo est
differunt: ergo multo magis in omni eo qō est citra
primum/ potentia differt ab habente potentam.

Adhuc: Cōstat q̄ omne illud quo aliq̄d est natū Ar.3m
facere vel pati aliq̄d facile vel difficile/est in genere
q̄litatis fm illā speciē quo dicit natural' potētia vl
impotētia: vt vult aristo. in pdicamētis. sed p potē
tias aia nata est facere vel pati: q̄ potētie sunt in spe
cie q̄litatis: sub a aūt anie in genere subē est: q̄ suba
aie nō est sue potētie/sed differt ab ipis spē z gene-
re. Adhuc: Abusio q̄dā seq videt si aia dicat esse Arg.4m
sue potētie: q̄cūq; eni vni z eidem sūt eadē/ipa sunt
eadē. Si ergo memoria est idem cū suba anie/z in-
telligētia/z volūtas: sequit q̄ mēoria z intelligen-
tia z volūtas sint idem: z sic nō sunt tria/nisi p acci
dens fozte. Adhucin. ij. de anima dicit Aristo. Arg.5m
Qō est in toto/oportet in ptib accipere. Vnī sicut
anima est actus corporis: ita partes siue potentie
anime sunt actus partiū corporis. Vnī si oculus es
set animal: visus esset anima eius. Sed actus sub
stantialis ꝓportionatur ei cuius est actus: sicut vi
sus oculo: z auditus auri. Impossibile est autem
q̄ idem fm idem ꝓportionet diuersis: auris aut z
oculus diuersa sunt forma z figura: ergo idē in sub
stantia nō ꝓportionat eis vt actus: visus ergo z au
ditus nō sunt vnū in substātia: z eadē rōne nec alie
potētie: ergo nō sūt vna substātia anime. Adhuc Argu.6m
in secūdo prime pbie pbat Aristo. q̄ omnes cause
reducunt ad primā in genere illo: eo q̄ primū per
suā essentiā est causa. Sicut oia calida ad caliditatē
z caliditas p suā essentiā causa calozis est. Si q̄
anima per suā essentiā agit: sequit q̄ ania vel in ge-
nere/vel simplr sit causa prima: secundū enim non
agit nisi pticipatione primi/z nō p suā essentiā. Eo
dē ergo/hoc est seipa agit mēozari/intelligere/velle/
rōcinari z sentire: qō absurdū est. In secūdo enim
de generatione z corruptione pbatū est: q̄ idem fm
idem eodē mō se habēs/nō facit nisi idē. Adhuc: Ar.7m
in sexto de naturalib dicit Auice. distinguēs ani-
mā a natura: q̄ aia rationalis est quedā substātia/
a qua quedā potētie fluunt cōiuncte corpori: que-
dā aūt nō cōiuncte. Qō aūt fluit ab aliquo z ex es-
sentialib suis: ꝓprietas eius est nō substantia: po-
tentie ergo anime ꝓprietates eius sunt/z nō suba
ipsius. Soluto hoc qō vltimo ꝓclusum est/cō- E
cedendū est. Et ideo dicendū: q̄ potētie anime p Solutio q̄-
prietates sunt ꝓsequētes esse z substantiā anime si stii primi
cut rectū z curuū ꝓsequūtur esse lineē: z par z ipar
esse numeri: z ideo in genere q̄litatis sunt vel qua-
lis/fm illam speciē que dicit naturalis potētia vel
impotētia. Et dicere oppositū absurdū est/z vici-
num heresi. Redundat eni ad hoc: q̄ creatū aliq̄d
cū deo sit eius dē simplicitatis: z q̄ in aliquo creato
idē sit esse z id qō est. Ad primū ergo dicendum: Ad arg.1m
q̄ cum dicit memoria est aia/vel vita/vel mens: p̄
dicatio semp ē p se/sed nō substātialis: z reducit ad
secundū modū dicēdi p se: qm sez subiectū est in rō-
ne pdicati vt causa/z nō vt suba eius: sicut cū dicit
nasus/symus/vel symitas nasi ꝓcauitas. Ita me-
moria est ania: quia est ꝓprietas fluens ex essentia-
libus anime. Et ideo anima vel fm se/vel fm essen-
tialia quib causat memoriā/pdicat de memoria:
sicut id qō est de rōne alicuius pdicatur de ipo. Est
enim anima vt dicit Boecius/rorum potestatiū
ex particularib potestatib ordinatis/fluētib ab
ipo: constitutū z perfectū/qō nomine z substātiali
rōne a quo fluit ꝓprietas est i qualibz pte: sicut na/

sus in symo fm omnē similitudinis differentiam: z nu
merus in pari z impari fm omnē paritatis z impa
ritatis differentiā. Et tales predicatio/subiecti sez
de proprietate/sufficit ad imaginē trinitatis: quia
omnia que in deo sunt/eminent hijs que sūt in crea
tis. vnde qō in creatis ē vnū substātia vel subiecto
Ad 2m in deo est vnuz essentia vel natura. Ad aliud di-
cendum: q̄ si verum est qō dr in libro de spiritu et
anima: dicto modo intelligendū est/ sez q̄ anima
p substantiale sibi est in vegetante z cōremplante z
in sentiente: z noie predicatur de ipso per se/sed se-
cundum moduz dicendi per se: que predicatio nō
est sine substantiali: quia nō nisi per substantiale:
qō causa passionis est/ z in ipsius passionis ratio
ne. Propter qō dicit philosophus in septimo pri
me philosophie: q̄ in talibus rationib nomen sub
iecti differentia ponitur: z essentia passionis p ge
nere. Et ideo talis predicatio nō est omnino acci-
dentalis: nec ꝓprietas omnino accidens est: eo q̄ in
intellectu ei⁹ est aliquid substātiale subiecto. Hec
autem subtilit determinare pertinet ad metaphysi-
Ad 3m cum. Ad aliud dicendum: q̄ licet simplex sub-
stātia sit anima/eo q̄ motis quantitatē nō habet:
tamē simplex essentia nō est cū habet qō est/z esse:
ex quorū habitudine diuersa/diuerse fluunt pro-
prietates. Et cū dicit q̄ nō est aliud vel minus ra
tio q̄ anima: intelligitur/ q̄ nō fm diuersam sub
stantiā loco z subiecto fluit ab eo ratio z alia potē
tia: z q̄ nō fm diuersam substantiā loco z subiecto
Ad 4m. est in intellectu ratiōis z alterius potentie. Ad
aliud dicendum: q̄ hoc verū est/ q̄ deus est omnia
sua substantialiter z essentialiter. Sed qō dicitur
q̄ anima est quedā sua: intelligitur q̄ predicata ē de
suis quibusdam: eo q̄ est in intellectu ipsorum per
aliquid substantiale qō loco z subiecto est diuisum
ab ipso. Et hoc sufficit vt sit imago vnitatis i tri
bus psonis: sicut vnitas fm aliquid imago ē vni-
D Ad 5m tatis simpliciter. Ad aliud dicendum: q̄ hec tria
ab augustino dicuntur vna anima: quia anima p̄
dicatur de ipsis: sicut subiectum p aliquid substan
tiale predicatur de pluribus. Et hoc notat augu
stinus qm addit: vna anima habens dignitates.
Ad 6m. Ad aliud dicendū: q̄ cum hec tria dicuntur aia
predicatio est p causam: que aliquo suo substantia
Ad 7m. li causa est z intellectu causati/ vt dictum est. Ad
aliud dicendū: q̄ nō est simile de accidentibus z p
prijs: Licet eni subiectum sit causa cōiter accidē-
tium: nō tamen est causa eorum per aliquid substā
tiale sibi qō sit de intellectu ipsorum: sed per occa-
sionem/ vt dicit Auicen. z ideo nō cōuersim predi-
catur de subiecto. Propriarū autē passionū cau-
sa est per aliq̄d sibi substantiale: qō vt forma per-
fectiua siue differentia est in intellectu passionis.
Ad 8m. Ad aliud qō p rationem obijcitur dicendum: q̄
idem p seipsum nō est principium operationis/nisi
operatio sit essentialis: Et talis opatio non est ani
mi nisi vita. Vita eni fm q̄ est actus anime/ est a-
ctus ab entre quiero: vt dicitur in libro de causis.
Ad operationes autem que sunt circa obiecta/nō
est anima principium nisi p potentias: fm autem
operationem essentialem que est vita indesinenter
se ingerit anima corpori: z ideo dicitur actus vrvi
gilia. Vigilia enim expansio est calozis z spiritus
in organa sensus. Et quando expanditur spiritus
expandit vita sensitiua: cuius vector est spūs: z q̄
aia sic semp se expādit/vitificās id qō vita principat
dicitur actus z vigilia. Ad aliud dōm: q̄ non est Arg.9m
ex nobilitate/ q̄ accidētalis forma agit actione phy-
sica p seipam: z portⁿ ex hoc/ q̄ ipa est potentia ei⁹
agētis qō est suba vt ignis vl alterⁿ elemēti. Forma
aūt subalis nō est potētia/sz essētia: cui⁹ actⁿ ē esse.
Ad aliud dicendū: q̄ falsa est suppositio que di- Ar.10m
cit/ q̄ materia prima est sua potentia. In q̄ntū eni
materia est in potētia/imperfecta est: z quantū imp-
fecta/ desiderat formā: vt dicit aristo. in fine primi
physicorū. Inquantū aūt desiderat/habet aliquid
forme: vt dicunt Poz. z Boecius super idem ver-
bum. Nihil eni desiderat aliud/nisi p id qō habet si
mile illi qō desiderat: z ió potētia materie in incho-
atione ꝓfusa forme fundat: que nō est idem cū ipsa
materia. Ad vltimū dicendū: q̄ nō est incōueni- Arg.11m.
ens ab accidētib p se sumi differētias substātiales
nō eni sumunt ab ipa natura accidētis/sed a substā
tiali qō est in intellectu talis accidētis. Iuxta hō Qō icidēs:
iterū querit: cum multa sint in anima/quare hec
tria dicunt potius vna mens: vna vita: vna anima
q̄ aliqō alio. Ad hoc dicendū: q̄ hec tria refe- Rūsio
runt ad mentē sicut ad subiectū primū. Mens eni
a mertendo dicit/vt habitū est: per ista aūt tria cō-
mensuratio fit ad protypū. Dicuntur autem vita
fm q̄ vita est in causa vite: z non fm q̄ est partici-
para a viuo: eo q̄ memozari/ intelligere/z velle
actus vite sunt. Dicunt aūt ania: eo q̄ anima dicit
principū z substantiā exercens se in actib vite: si-
cut lux quādo lucet exercet in actib lucendi: qz p
tales exercitatiōes refert in similitudinē trini z vni⁹
dei in actib vite mentalis. Idco hec tria potius di
cunt vna mens/ vna vita/ vna anima q̄ aliqō alio
rum que sunt in anima.

Queritur de cōparatione partium magis ad inuicem.

A Ecūdo q̄rit de cōparatione istorū ad iuicē. Si-
s eni attribuūtur ista tria trinitati: tunc vi- Quesitū.II
det q̄ mēoria attribuat patri: filio intelligē-
tia: volūtas spūsctō. Contra Eccli.17.a. sup illō Arg.primū
Deus creauit hominē. glosa: sicut ex pte filij⁹/z ex
vtroq; spūsanctus: ita ex intellectu voluntas: z ex
vtroq; mēoria. Adhuc: Aug⁹ in sermone de ima Ar.2m.
gine. Sicut ex pte generat filius: z ex patre filioq;
pcedit spūsctus: Ita p intellectū generat volūtas
z ex hijs ambob pcedit mēoria. Adhuc videt q̄ Ar.3m
nō nisi due potētie debeāt esse de imagine. Poten
tia eni in genere diuidit in duo: in appbensiuā sez/
z motiuā. Appprehēsiua quidē cognitiua est: Mo
tiua aūt operatiua: sed imago vt dicit Aug⁹/in cog-
nitiua est. Dicit eni aug⁹: q̄ hō factus est ad imagi
nē in potētia cognoscēdi: ad similitudinē vo in potē
tia diligēdi: volūtas q̄ cū nō sit potētia cognoscēdi
sed diligēdi: nō ad imaginē refert. Ulteriⁿ videt Arg.4m
falsum esse qō dicit aug⁹ de q̄litate ista p potētia p
z utilitate. Cum enim dicit: q̄ rotā memoriā meaz
simul memini z semp: z q̄ nihil est a deo in memo-
ria mea sicut ipsa memoria: videt esse falsum. Ad
hoc enim q̄ res memoret/ vel intelligat/ vel volita sit:
nō sufficit q̄ sit in memoria vel intelligētia vl
volūtate vt natura/sed oportet q̄ sit in eis vt obiec-
trum: q̄ aliter omnes qui habent animā/ scientiā

perfectam haberēt de anima sua: qđ apte falsum est. Ergo videt q̃ nō sit verū/ q̃ memoria semp memini se totam: z intelligentia intelligat se semp et totā z volūtas velit se sp z totā Adhuc fm b falsū ēt q̃ mēoria capiat se totā/z intelligentiā z volūtatē Et intelligentia capiat se totā z memoriā z volūtatem. Et voluntas capiat se totā z memoriā z intelgentiam. Si forte aliquis dicat: q̃ intelligitur fspectu obiecti/z nō respectu potētiarū q̃ capiant se totas. Hoc expresse falsum est: quia multo plus meminim⁹/z multa intelligim⁹/ quē nō volumus: sicut nos peccasse: Et multa volum⁹ quorū nec meminimus/nec intelligimus: sicut nos esse immortales. Si autem aliqs dicat q̃ intelligitur respectu actuum: sic scz/ q̃ quotūcūq; memor sum/ intelligo me memorari: z volo me memorari: et q̃cūq; intelligo/ volo intelligere: z quecūq; volo memini me velle/z intelligo me velle. Hoc parū est: nec ex hoc sequitur/ q̃ totā memoriā meā memini simul: nec totam intelligentiā: nec totam voluntatē nec q̃ simul ista intelligam tota/ vel velim simul z tota: sz fm ptē z fm qd. Solutio: dicēdū ad hoc q̃ alius est ordo istarum potentiarum in acquirendo habitum acquisitum: z alius in cōuersione istarum potentiarum sup seipsas: z alius fm habitus concreatū siue innatū. Scōm eīm generationem habitus acquisiti: cū volūtas speciē acquisiti non habeat ex se/ sed accipiat a potentia denunciante sibi quē est intellectus extensus in proximū: vt dicit Arist. iij. de ania. Non eīm potest velle qđ nullo modo notum est. Sic prima est voluntas/ quē intelligentiam z memoriā ad od obiectum cōsiderādum pertinet: sed hec est voluntas/ quē omnium partium anime ad actum motor est. Et hoc ordie Scōdē intelligentia: z tertia memoria. Et bmō volūtas attribuit patri: intelligētia filio: z mēoria spiritusancto. Et de hoc ordine nō fecit memoriā augu. Scōm aūt q̃ volūtas ad intellectum refertur: z nō vult nisi q̃ aliquo modo nouit p intellectum: sic intelligentia est prima quē annunciat voluntati, qđ diligat z rationē fm quā diligat. Et bmodo intelligentia est prima: z ex ea procedit volūtas. Et quia qđ intelligitur z diligitur/ in thezauro memorie reponitur: fz q̃ dicit Tullius in scōa rhetorica: quia id qđ cum dilectione vel abhominatione accipit/ fortius memorie cōmendat. Sicut intelligentia prima est: z ex ipsa causat voluntas: et ex vtroq; memoria. Et sic intelligentia attribuitur patri: volūtas filio: z memoria spiritusancto. Et sic loquit glosa Eccli. xvij. z augustin⁹ i sermone de imagine. Si autem ista referantur ad habitus concreatos vel innatos: qui ꝓcipue duo sūt scz boni z veri qđ de⁹ est: z boni z veri qđ ipsa anima est: Dicit enim Aristoteles. iij. ethico p: q̃ nullus ignorare potest seipsum. Sic noticiam dei/ et suiūpsius apud se habere primum est: z hoc memorie est: z attribuitur patri. Scōm est i noticia apd se habita/id qđ notum est intueri: z hoc est intelligentie: z attribuitur filio. Tertium est qđ notum et intuitum est/ velle siue diligere: z hoc est voluntatis: et attribuit spiritusancto. Et sic loquitur augustinus in. xviij. de trinitate. Per hoc patet solutio ad duo prima. Ad aliud dicendum: q̃ licet imago sit in potentia cognoscēdi: voluntas tamen ab imagine nō separatur: qđ enī nō separatur a potentia cognoscēdi/ nō separatur ab imagine. Dictum est aūt: q̃ volūtas ex intelligētia procedit/ fm q̃ intelligētia in primū extendit: z sic a potētia cognoscēdi nō separatur. Ad id qđ vlteri⁹ qrit de equalitate nē pīudicio dicimus: q̃ nō pōt intelligi nisi de memorabili z intelligibili z volūtabili: qđ deus est/ vel anima: sic enī recoincidūt hec tria. Sic enī quicqd memini/intelligo z volo de deo z anima. Et quicquid intelligo/ memini z volo: z quicqd volo memini z intelligo. De aliis vero meo iudicio nō est verum. Ad id quod obiciit dicendū q̃ in veritate id qđ est fm naturā in memoria vel intelligētia vel volūtate/nō de necessitate est notū vel intellectus vel volitū: sed qđ inest vt obiectū vel obiecti spēs. Nec Aug⁹ intēdit dicere hoc: qz hoc falsum esset: sicut de necessitate ꝓbat obiectio. Sed dicere intendit: q̃ in noticia sui/z intellectu sui/z i volūtate sui anīa nō indiget abstractione sicut in aliis: qz dicit phus in libro de causis: q̃ ois intelligētia reflexa supra se/redit ad essentiā suā reditione cōpleta: sic enī redies/accipit se vt obiectū in lumine suiipsius: z sic mēoria efficit memoratū: z intelligētia intellectū: z volūtas volitū: z volūtas intellectū z memoratū: z intelligētia memoratū z volitū: z memoria intellectū z volitū. Ad sequēs z vltimū patet solutio p ea q̃ dicta sunt in pncipio solutiōis.

Ad 1m z 2m

Ad 3m

Ad 4m.

Ad 5m

Ad 6m

Queritur in quo differt imago in actibus ab imagine que est in potentijs.

B Parti. II.

Hinde queritur de imagine fm q̃ est in actib⁹ d Dicit enī Aug⁹ in. ix. de trinitate: Mens z noticia z amor eius tria quedā sunt: mens enī nouit se/z amat se: nec amare se pōt nisi etiā noueritse. Et queritur in quo ista imago differt a pcedenti. Si dicit q̃ b est in habitib⁹ vel actib⁹. Lōtra: dicit Aug⁹ ibidē. Mens in hac trinitate accipitur nō p aīa/sed p eo qđ in aīa excellētius est: ergo mens accipit vt prius: nō p habitu vel actu/sed p potētia. Adhuc: Nullus habit⁹ vel act⁹ subalis est aīe. De istis aūt dicit pmo sentētia p distinctiōe tertia: hec tria cū sint distincta a seinuicē/ dicūtur tū esse vnū: qz i aīa subaliter existūt. Vñ aug⁹: ipa mens est quasi parēs: z noticia illius q̃si ples eius mēs enī cū se cognoscit/ noticiā sui gignit: z est sola parēs sue noticie. Tertius est amor/ qui de ipa mēte z noticia pcedit: dū mēs cognoscēs se diligit se. Adhuc ista sunt equalia sicut z illa. Vñ aug⁹ Nec minor est, ples parētē: dū tantā se nouit mēs q̃nta est: nec minor amor parētē z, ple/ dū tātū se diligit mens quantū se nouit z quanta est. Adhuc Ista circūincedūt z capiūt se. Vñ aug⁹: Sunt etiā hec singula in seipsis adinuicē: qz mens amās in amore ē: z amor in amātis noticia z noticia in mēte noscēte est. Relinqtur q̃ questio in quo differat a pma imagine. Solutio: dicendū q̃ hec imago differt a precedēti in eo: q̃ mens in pcedenti imagine, p tota illa parte anime sumitur in qua tres radicantur potentie. Hic autē sumitur specialiter p subtilissimo quod in anima est: quo anima non cōuertitur nisi ad verum z bonum/ qđ deus est: z ad verum z bonum qđ ipa est/ inquātū imago dei est In precedēti autem imagine pro omni eo sumitur/ quo deum capit vel capax esse potest. Et in hoc differt mens hic sumpta: z mens in precedenti sumpta. Noticia autem dicitur noticia habitualis/ vel actualis: que est in tali mente ex cōuersione sui super seipsam: qua se nosit in lumine quo sibi psens est/z suiūpsius obiectū. Et sumitur materialiter noticia pro mente nota. Et sic noticia substantialiter ē idē mēti: cuius fz q̃ nota ē vt obiectū p spēm obiecti/ sit subalis bit⁹ ei⁹. Sic ei bit⁹ pōt esse substātialis menti: sicut species ligni substantialis est ligno. Apprehendentis eīm inquantum apprehēdēs est/ habitus est: apprehensio autem est substantia. Et per hoc patz solutio ad id qđ obiicitur: q̃ habitus nō est substantialis. Extendente se autem mēte/z dicente id qđ apprehensum est bonum esse sibi de necessitate causat amorem. Omne enim amat qđ bonum est sibi: vt dicunt socrates z plato z empedocles. Et sic de mente z noticia amor procedit Quia vero mens sic nota z amata est: z mens idē et equalis est sibi: sequitur q̃ noticia z amor ex pre noti z amati cum mente equalia sunt/z idez in substantia noti z amati. Et hoc etiam sequitur vlteri us/ q̃ inuicem se capiāt: Mens enim vt potentia/ totam capit noticiam ex parte noti. Et noticia ex pte noti/ totam capit mentē: Et amor ex parte amati totam amabit mentez z noticiam. Unde hec trinitas expressior est q̃ prima: Est enim ex parte mētis noti z amati vera consubstantialitas: Ex parte vero relationis/ qua scz vnum ex altero est/ distinctio. Et ideo dicit augustin⁹: q̃ ex hoc verū q̃ potuit cognosci trinitas: que vnum est in tribus personis/z tres in vno neutraliter accepto. Et p hoc patet solutio ad totum.

Arg. 4m

Arg. 5m

Arg. primū

Arg. 2m.

Arg. 3m

Arg. 4m

B Solo pticule. II.

Queritur quale vel quid sit medium in cognitione per gratiam.

Mēb. p. III

Hui⁹ mēb. tres sūt ar.

Hinde queritur quale vel quid sit medium cognitionis per gratiam. Et queritur tria quid sit scz medium cognitionis per gratiā in genere. Scōo de comparatione cognitionis per gratiam ad comparationem cognitionis/ per naturam. Tertio an in oī cognitiōe dei necessariū sit medium per gratiam.

Utrum fides sit medium ad cognuscendum deum.

A Articu. I.

Arg. primū

Argu. 2m.

Arg. 3m

Ueritur ergo primo quale vel quid sit medium cognitionis per gratiam. Si dicatur q̃ hoc est fides. Uideur contrariū fidei enim credere proprius actus est: cognitiōis autem diuine proprius act⁹ est/ videre vel scire vel cognoscere: quorum nihil est credere: ergo videtur q̃ fides non sit medium in cognitiōe diuina. Adhuc: Certior z meliori habitu cognoscitur medium q̃ cōclusio. Dicit aūt richard⁹: q̃ fides est infra scientiā virtut⁹ q̃ sciam nullā facit. Mediū autē facit scientiā: q̃ mediū nō est in cognitione diuina. Adhuc aug⁹ in libro de vidēdo deū ad paulinam: Inter videre z credere hoc distare dicimus: q̃ videntur presentia/ creduntur absentia. Mediū autem principiū est. Dicit enim Aristoteles in fine primi posteriorū: qui omnes causas medias videns/ cognouit z vltimas: quicūq; ergo vidit medium/ cognoscit principaliter vltima/ hoc est extrema: per fidem vltima nō cognoscūtur: q̃ fides nō est mediū.

Adhuc Heb. II. a. Fides est suba rerū sperandarū argumentū nō apparentiū: si q̃ nō est argumētū nō est mediū. Eodē modo vlterius arguit: q̃ si nō est apparentiū/ erit absentiū fm intellectū z sensum: mediū aūt psentia facit extrema in medio enī cōiungunt. Est enī mediū in potētissima argumētatiōe in toto primo/z postremū in toto medio: vt dicit Aristo. in. j. priorū. Uideī q̃ nullo modo fides possit esse mediū. Adhuc: Scia nō est medū sed extremorū in ꝓclusione cōiuncto p: sed fides est scientia: q̃ non pōt esse mediū. Probatio minoris. Aug. in li. de vidēdo deū tractās illud. I. Joh. 3. a. Scimus qm̄ cū apparuerit/similes ei erimus: sic dicit: Scire se dicit qđ nondū factū fuerat: nec vidēdo/ sed credēdo cognouerat: q̃ videt q̃ fides est sciētia/si enī credere est scire/ a cōiugatis sequit q̃ fides est sciētia. Adhuc: Aug⁹ in libro de videndo deū: Scientia nostra ꝓstat ex rebꝫ visis z creditis. Acceptio aūt anime ex rebꝫ creditis est: fides q̃ est sciētia: nō ergo est mediū inducēs sciētiam. In contrariū est qđ dicit Esa. 7. b. fm aliam trāslationē: Nisi credideritis/nō intelligetis: p fidē q̃ ventur ad intellectū sicut per mediū. Intellectus autē sciētia est: q̃ fides mediū est ad sciētiā. Adhuc. I. Cor. 13. d. Uidemus nunc p speculū in enigmate tūc aūt facie ad faciē, glo. vult q̃ p speculū z in enigmate videre/ fidei sit: que enī sic videtur: quasi alieno testimonio/ sed idoneo tradūtur: cū presto non sint vel intus ad intellectum/ vel extra ad sensum. Unde Aug. in libro de vidēdo deū: Credita q̃ cuius absint a nostris sensibꝫ: videri tū mente ea dicim⁹/ si videat idoneū testimoniū qđ eis perhibet. Et dat exemplū: Lux corporea sensui pstō est/z testimonio nō indiget: voluntatē aūt meā/ que nunq̃ pstō fuit sensibꝫ: indicāti mihi p vocem credo: dūmodo voce indicātis p teste accipiā idoneo: hoc est q̃ credā eū nō mentiri q̃ indicat. Adhuc: Apud phos distinguit inter credulitatē z scientiā. Sciētia enim est p causam certā: credulitas aūt p ꝓbabilia z opinabilia: ergo videt q̃ nec fides media sit ad sciētiā nec cōuersio sciētia ad fidē: sed vtrūq; sibi habeat aliud/z aliud determinatū mediū. Ulterius q̃rit: si generaliter verū sit qđ dicit: q̃ fides est absentiū acceptio. Si enim hoc est verum: cū imaginaria visio z memorialis sint absentium acceptiones: videt imaginaria z memorialis vl fides esse vel aliquid fidei. Adhuc non videt verū esse/ q̃ fides sit quedā scientia: Dicit enī Aristo. in. iij. de aīa: q̃ triplex est acceptio intellectus: opinio/ fides z sciētia. Cum ergo ista tria p opposita diuidāt acceptionē intellect⁹: nullū eorū predicabit de altero: z sic fides nō est sciētia. Adhuc: Alia media cognitiōis diuine ponit dionysius: theoziā scz z theophantā. Theoziā vocat lumē in corporalibꝫ similitudinibꝫ acceptum/ qđ ducit ad dei cognitionē: sicut hic totus mūdus in modo specie z ordine a magistro bugone de scō victore mū dana dicit theologia/vel theoria: z sicut in ritibꝫ sacramentorū p in elemētis corporalibus theozie sunt diuinorū. Theophantas vo vocat lumina a deo emissa z spūalia siue intellectualia/in qbꝫ aliqd diuinū cognoscit: siue illa sint gratie/siue glorie: sicut fit in visionibus ꝓphetic/siue angelicis illuminationibꝫ: fm qđ dicit Sap. 7. d. Per natiōes in animas sanctas se transfert: z amicos iij

Arg. 4m

Arg. 5m

Arg. primū

Arg. 6m

B

In cōtrariū arg. primū.

Arg. 2m

Arg. 3m

Qō incidēs

Arg. primū

Arg. 2m.

Arg. 3m

E Solutio articuli.I. cos dei ⁊ ꝓphetas constituit. Solutio: dicendũ ꝙ fides mediũ est in cognitione vie: siue sit fides informis/siue formata. Sed in hoc est differẽtia: ꝙ informis nõ est nisi vt medium testificãs: Formata aũt vt testificans ⁊ informãs conscientiã ⁊ trahens eo modo quo virtus trahit ⁊ inclinat ad ea que sũt virtutis: vt natura ad ea que sunt naturalia. Et cũ supra multiplex mediuꝫ est distinctũ: fides est medium ducens in scientiam creditit: ⁊ coadiuuãs credentẽ ad intelligendũ: per qõ mediũ querit ⁊ inuenitur intellectus crediti. Vñ Bal. J. d. super illud Fructus autẽ spiritus: vbi aplus infert ⁊ dicit fides/modestia: dicit glosa: ꝙ fides ibi dicit inuisibiliũ certitudo: qõ esse nõ potest/nisi quia ducit ad certitudinẽ inuisibiliũ. Adhuc sup illud Heb. II. a Fides est substãtia rerũ sperandarũ/ dicit glosa ꝙ est substãtia sicut fun damẽtũ/ qõ substare facit res sperãdas in nobis: actus medij est: ⁊ sic fides ẽ medium. Anselmus etiam libũ suũ ꝓslogion vocauit de fide querente intellectũ: eo ꝙ in ipo ꝓ ea que sunt fidei/intellectũ ⁊ scientiã querit sic creditit: qõ nõ faceret nisi fides mediũ esset ad scientiã ⁊ intellectũ. Et hijs oĩbꝫ patꝫ: ꝙ fides mediũ est ĩ scia dei que est in via. Sicut enim in visione sensibili ⁊ imaginaria/ad hoc ꝙ diuine sint necessaria est visio intellectualis: sic in omni acceptione speculi vel enigmatis/ vel cuiuscũqꝫ filitudinis/necessaria est credulitas fidei/ad hoc ꝙ vera dei cognitio in ipsis accipiat. Huius signum est: ꝙ huiusmodi similitudines considerantes sine fide/ in multis aberrant a veritate. Unde. 2. ad Cor. 10. b. de fide loquẽs apostolus dicit: In captiuitatẽ redigẽtes omnem intellectum in obsequium christiũ cum maxime/ vt dicit Damascenus per sermonem eloquiorum diuinorum ducatur homo in scientiam ⁊ cognitionem dei: Hebreo ꝓ tamen. 4. a. dicitur de quibusdam: Non profuit eis sermo auditus/non admixtus fidei. Ad primum ergo dicendum: ꝙ si credere stricte capiatur: tunc creditur id quod in seipo non cognoscitur vel videtur/sed alterius testimonio cui mens inheret tanq̃ vero accipitur: ⁊ ideo mediũ est. Oportet enĩ ꝙ alterius testimonio inducamur ad accipiendum hoc quod in seipo nõ apparet. Unde ex illo magis probatur propositum q̃ oppositum. Ad aliud dicendum: ꝙ ex illo non sequitur/nisi ꝙ medium quo ad nos sit certius q̃ extremum: ⁊ ideo non oportet quin simpliciter sit in certius. Medium enĩ quo ad nos certius: simpliciter aũt ĩcertꝫ ⁊ in oĩbus illis argumẽtationibus est: que simpliciter certum probant ex nobis certo. Ad aliud dicendum: ꝙ medium qõ simpliciter notius est/ simpliciter facit cognosci vltima: ⁊ ꝑsentia facit in cognitiõe. Et hoc est ideo: qꝛ tale medium est causa ⁊ propter quid/ ⁊ quid dicens. Medium autem quod non est nisi aminiculans/non facit simpliciter presentia extrema: sed ꝓm quid: ꝓm cognitionem scilicꝫ ymbrosam ⁊ tenebrosam: que absentium in se/presentium autem in speculo ⁊ enigmate potest esse. Et hoc est qõ diẽ ps. 17. Posuit tenebras latibulum suum. Unde glosa ibidem: tenebras posuit: vbi per fidem ambulamus/ ⁊ non per speciem. Ad aliud dicendum: ꝙ fides est argumentum effectiue ⁊ inductiue; hoc est arguens mentem/ ⁊ informans de non apparentibus vt mens illis innitat: ⁊ ideo est mediuꝫ coadunans. Et hoc modo nihil prohibet medium esse argumentum: quia sicut dicit dionysius in de diuis nominibus ca. vij. fides est lumen: locãs credẽtes in veritate: ⁊ veritatem in ipsis credentibꝫ. Per hoc etiam patet ꝙ fides habitudinẽ loci habet ad non apparentia: ⁊ sic mediuꝫ est: quia habitudo loci ad medium syllogisticum reducitur. Ex autem extrema coniungit ⁊ qualiter presentia facit: patet per predicta. Si aũt aliquis obũciat: qõ dicit boetius/ ꝙ argumentũ est ratio rei dubie faciens fidẽ et sic fides est effectus argumenti/ ⁊ nõ argumentum. Patet ꝙ equiuocatio est in argumento. Fides enim argumentũ dicitur per similitudinem: quia sicut ratio in qua extrema medio coniungũtur/ mẽtem arguit: sic ⁊ fides: Et sicut ratio mentem arguens/ fidem facit conclusionis que dubia fuit: sic fides mentez de nõ apparentibus arguẽs assentire facit nõ aparentibus. Unde Heb. xj. b. de fide noe loquẽs apostolus dicit: Fide noe respõso accepto de hijs que adhuc nõ videbantur/ metuens aptauit arcam. Et infra de moyse dicit: ꝙ ĩ nisi sciẽtia valde large accipiat ꝓ q̃buscũqꝫ creditis: sine credant ꝓter causã ꝓriã: siue credãt ꝓt alienũ infallibile testimoniũ.

D Ad arg.1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m.

Ad 6m.

Ad 7m.

Ad duo primo in ꝓtiuꝫ

E Ad q̃onem incidentẽ. ⁊ argumẽ. I.

Ad 2m

Ad 3m

Querit de cõpatiõe cognitõis ꝑ gratiã ad cõpationẽ cognitõis per naturã.

B Arti. II. Arg. 1m

Secundo querit de cõpatõe cognitõis per gratiã ad cognitionẽ ꝑ naturã. Uidet autẽ ꝙ non sit cõpatio: eo ꝙ fides excedit in infinitũ. Ea enĩ que supra rationẽ sũt/ ⁊ rationẽ excellũt: ⁊ incõpabilia sunt hijs que sũt sub ratõe: Que aũt fidei sunt supra rationẽ sũt: vt dicit Dio. in ecclesiastica hierar. ca. de resurrectiõe. Que de naturali cognitõe sũt/ sb ratõe sũt: q̃ in cõpabil' est cognitio per fidem ad cognitionẽ ꝑ naturã. Ad/ huc: In cognitõe ꝑ fidẽ initimur nõ apparentibꝫ ⁊ diuinis ꝓter se ⁊ sup oĩa: In cognitõe aũt naturali innitimur diuinis ꝓter aliud/ ⁊ non ꝓter se ⁊ ꝓt oĩa: q̃ incõpabilia sũt media: ⁊ sic seqt ꝙ cognitiones incõpabiles sũt: qꝛ media inꝓpabilia sũt Adhuc in cognitõe fidei/fides est argumentũ ꝑbans non ꝑbatũ. In cognitõe naturali fides est habitus ꝑbati/nõ ꝑbantis: ꝑbans aũt nõ ꝑbatum ⁊ probatũ nõ ꝑbans sũt incõpabilia: cognitio q̃ ꝑ fidẽ/ ⁊ cognitio ꝑ naturã sũt incompabiles. Ad huc: Quod certificat ꝑ informationẽ ⁊ vt natura magꝭ certificat q̃ id qõ ꝑ modũ artꝭ: qꝛ diẽ aristo. ij. Ethi. ꝙ virtꝫ arte certiorẽ: eo ꝙ magis imitat naturã. Fides aũt ꝑ informationẽ certificat: cognitio autẽ naturalis ꝑ modũ artis: incõpabilit q̃ certiorẽ fides q̃ cognitio naturalis. Adhuc augu. sup illud Gen. I. Diuisit aquas que erant sup firmamentũ dicit: ꝙ maiorẽ scripture huꝫ auctoritas/q̃ oĩs humani ingenij ꝑspicacitas. Certificatio autẽ fidei ꝑ auctoritatẽ est: quia dicit Augu. ꝙ credere debemꝫ auctoritati: qõ intelligimꝫ rationi: ꝙ opinamur erroꝛi. In cõtrariũ est: Certius enĩ est illud qõ videt in lumine: ⁊ de quo cognoscitur quia est/ ⁊ q̃d est/ ⁊ ꝓter quid ẽ: q̃ illõ qõ videt ĩ tenebris ⁊ de q̃ nõ cognoscit nisi qꝛ ẽ: ⁊ q̃d est infinite/ ⁊ quid nõ est. Per cognitionẽ aũt naturalẽ admin̄ creatura cognoscit in lumie suorũ principiorũ. ⁊ cognoscit qꝛ est/ ⁊ quid est/ ⁊ ꝓt q̃d est: de deo autẽ nõ est cognitio nisi in tenebris/ et qꝛ est: ⁊ quid est nõ nisi infinite: videt q̃ ꝙ ꝑ naturalẽ rões certꝫ cognoscat aliq̃d q̃ ꝑ fidẽ. Ulterius querit si cognitio natural' aliq̃d valꝫ ad fidẽ. Et videt ꝙ nocet. Dicit enĩ greg. ꝙ fides nõ hꝫ meritũ cui hũana ratõ ꝓbet exprimentũ: q̃ euacuat cognitio ꝑ rões naturales meritũ fidei. Uidet etiã ꝙ inutilis sit: ꝑ dictũ enĩ augu. sup gen̄ pret: ꝙ nihil est certꝫ fide: incertꝫ aũt ad ꝑbationẽ certiorẽs inducere/ inutile est. In cõtrariũ huꝫ est qõ dicit Richardꝫ in lib. de trinitate: Credo sine dubio cuicũqꝫ qõ necesse ẽ eẽ: nõ tm̃ ꝑbabilia imo etiã necessaria argumẽta nõ deesse. Credere autẽ necesse est eẽ: q̃ ad credẽda sũt rões ꝑbabiles et necessarie quas vtile ẽ ꝓt studiũ inuestigare. Solutio: Certitudo multiplex est. Est enĩ certitudo simplicit ⁊ certitudo quo ad nos: ⁊ certitudo quo ad nos dupler: sed certitudo inclinãtis ad actũ: ⁊ certitudo ratõis q̃si arguẽtis. Et q̃libet istarũ certitudinũ ducit ad alterũ min̄ certũ. Loquitur q̃ simpliciter nihil est adeo certũ sicut deus ⁊ diuĩa. Ut enĩ dicit augꝫ in lib. soliloquorũ: deus in seipo ẽ sol fulgens splendẽs ꝑ virtutẽ ⁊ fidẽ ⁊ ꝑ scientiã/ cõsiliũ/intellectũ ⁊ sapientiã donatã in cordib̄ credentiũ. Uñ. ij. ad Corinth. iiij. a. Deus qui dixit de tenebris lumẽ splẽdescere/illuxit in cordibꝫ nostris ad illuminationẽ sciẽtie. Hoc mõ certissima cognitionũ/est cognitio diuinorũ facie ad faciẽ: ⁊ sub illa cognitio ꝑ fidẽ: Infima vero cognitio ꝑ naturalẽ ratiõꝭ. Est enĩ hec cognitio ꝑ certissimũ ꝓm seipm Certitudo autẽ que est quo ad nos/ex notioribus est quo ad nos: ꝓm quales sumus enutriti sensibus: vt dicit augꝫ. Et hoc mõ nihil prohibet cognitionẽ ꝑ naturales ratões esse certissimã: et post hoc cognitionẽ fidei ⁊ minime certã eã que est facie ad faciem. Iterũ certitudine informatõis mentis vel conscientie/ certior est fides ⁊ cognitio que per fidem est/ q̃ aliqua cognitio que est per naturales rationes: que nõ nisi per modũ ꝑsuasiõis aliquid ostendit de credito siue de diuinis. Et hoc modo certissima est cognitio per gustũ: sicut fit in raptu: ⁊ sub illa cognitio fidei: infima vero per rationem naturalem. His habitis facile soluere est obiecta. Patet enĩ iam solutio ad quinq̃ prima. Illa enim quattuor prima procedunt ex eo quod certificat ex notiori simpliciter: ⁊ quo ad hoc verum est quod concludit in omnibus eis. Quintũ autem procedit ex eo quod notificat ex notiori per informationẽ: ⁊ quo ad hoc verum concludit. Ad id quod obiicit in contrariũ: dõm ꝙ hoc procedit de cognitione que est ex prioribus quo ad nos: ⁊ per modum persuasionis/ non informationis: et hoc modo verum concludit. Ad id quod vlteriꝫ q̃ritur satis bene responderunt antiqui prepositinꝫ Guilhelmus altissiodorensis. Tres enim rationes assignauerunt propter quas bonum est querere rationes credendorũ. Una est vt melius cognoscatur creditum. Melius enim cognoscitur/ quod duabꝫ viis cognoscitur/ q̃ quod vna: et sic

Arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

In ꝓtrariũ argumẽtũ

Questio incidens Arg. 1m

Arg. 2m

Argumẽtũ in cõtrariũ

B Solo ar. II

Ad argũm ra

Ad argũm tũ in ꝓtiũ

L Ad q̃stiões incidentem

quod fide z ratõe cognoscit/melius cognoscit q̃ quod cognoscit fide sola. Secunda est ꝓter inductionẽ simplicitũ ad fidẽ: qui facilius inducunt per rationẽ persuasuã. Romanor. 10. c. Fides est per auditũ: auditus autẽ per verbũ christi. Tertia est ꝓter contradictionẽ infidelitũ cõuincendã: qui nõ possunt conuinci nisi per rationẽ: vt dicit aug⁹ q̃ cum talibus verbis z rationib⁹ litigãdũ est: quia scripturã nõ recipiunt. I. Petri. 3. c. Parati omni poscenti rationẽ reddere de ea que in vobis est fide z spe. Propter has rationes dicit ps. 104. querite dominũ z confirmamini: querite faciem eius semp. Ad Gregoriũ dõm: q̃ si aliquis innitere tur credito ꝓter rationẽ/tunc euacuaret fidei meritũ: sed quia hoc nõ est: sed si inritt credito ꝓter se z rationẽ querit ad aminiculũ/non euacuat fidei meritũ. Ad aliud dõm: q̃ nõ est inutile querere rationẽ: quia licet fides ex certioribus sit fm se: tũ quo ad nos vtilis est ratio aminiculans. Ad dictum Richardi dõm ẽt: q̃ nihil prohibet ad quod libet creditũ rationes esse necessarias: sed ille diuine sunt z nobis ignote: z ideo inqri nõ possunt.

Ad argũtũ primũ

Ad 2m

Ad argũtũ in 2riũ

Utrũ in omni cognitõe dei necessariũ sit mediũ p gratiã.

A Arti. III. Arg. 1m

Ertio querit: An in omni cognitõe dei necessariũ sit mediũ per gratiã. Et videt q̃ sic: Intellectus emẽ intelligibile nõ accipit nisi per illustrationẽ intelligentie: que sicut dicit Auicenna: illustrat super animas nostras: per cuius illustrationem potentia intellectualia fiunt actu itellect⁹. Si b g̃ ẽ in itellectis naturalibus q̃ sũt ꝓportõnata itellectui: videt q̃ mltomag⁹ sit in his q̃ sũt sup̃ naturã. Qꝓter g̃ aliquod lumẽ descẽdens esse/per quod eleuet intellect⁹ ad cognoscẽdum id quod supra se est: z sic in omni cognitione diuina aliquod lumen oportet esse quo perficiat intellectus: qõ cum nõ sit nature/videt esse lumẽ gratie. Adhuc: In dispositione oculor̃ sic est: q̃ oculus minus a dunatũ habens visũ/solem nõ respicit in rora. Herodũ aũt oculus/qui magis adunatũ habet visũ respicit: ergo in oculo spirituali sic est q̃ oportet in ipo aliquid recipi quo adunetur visus eius ad videndũ quod supra se est. Adhuc: Nulla potentia receptiua recipit illud quod imꝓportionabile est sibi: nisi per aliqõ illi ꝓportionet. Intelligibile qõ deus est/imꝓporꝓtionatũ ẽ intellectui nostro: ergo nõ ꝛcipit ab ipo nisi p aliqõ quod intellectũ nostrũ itelligibili facit ꝓportionabilem. Adhuc: Videt dicere origenes in periacotractans illud: Virtus altissimi obumbrabit tibi. Dicit eniz: q̃ obumbratio illa est imago virtutis altissimi in virgine: sicut umbra forme que est in speculo: parua quidẽ in se/imago est maxime rei/cuius illa umbra est. Et sicut paruus infans fm omnia lineamenta figura est patris/etiã si ponatur/esset infinitus. Si ergo intellectus cognoscendo concipiat deũ: videt q̃ in omni cognitione diuina necessariũ sit aliquod simile cognito/quod perficiat intellectũ ad conciptendũ cognitũ. Adhuc: Aristo in. iij. de anima vult: q̃ nõ ex eodẽ formali intellectus noster accipit naturalia/metaphisica/z diuina: ex formali tamen aliquo semper accipit. Diuinissima autem sunt credenda diuina

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Arg. 5m

formale ergo aliquid oportet esse per quod intellectus accipiat ea. Hoc etiã videt dicere ps. 35. In lumine tuo videbimus lumen. In contrariũ est q̃ in corporalib⁹ per se visibilia sine omni alio illuminante videnti: ergo in intellectualibus similit̃ est/q̃ per se intelligibilia seipis intelligũt. Solutio ad hec fm predicta nõ est difficile soluere. Lõcedendũ emẽ est: q̃ sine lumine illustrãte intellectũ nullius cogniti intellectus noster possibilis ꝓcptiuus est. Per hoc emẽ lumẽ efficit intellectus possibilis oculis ad videndũ: Et hoc lumen ad naturalia recipienda/naturale est: Ad credenda vero/gratuitũ est: Ad beatificantia autẽ/gloria est. Totum tamen gratuitũ est/fm q̃ gratia dicit omne illud quod superadditũ ist nature: hoc autẽ lumẽ sic descendens/nõ est aliquid conferens congnito vt cognoscibile sit: sed est conferens cognoscẽti vt cognoscere possit: z assimilatio ẽ quedã cognoscentis z cogniti sicut dicit. I. Joh. 3. a. Similes ei erimus: qm̃ videbim⁹ eũ sicuti ẽ. Et sicut dicit aug⁹ 9. de trinitate: q̃ in omni cognitione cũ deũ nouimus/fit aliqua similitudo dei in nobis. Et de tali lumine recepto in intellectu nostro concludũt prima tria argumenta. Ad id quod dicit origenes. dõm q̃ adaprio est que satis congruit intellectui concipienti fm rei veritatẽ: tamen ostendere intendit qualiter paruus in carne z tpalis cõmẽsuratus virginis vtero/imago est inmẽsi z eterni patris equans ipm fm omnia: fm q̃ dicit Esaie. 10. f. Consumatio abbreuiata inundabit iusticiã.

In 2trariũ argumẽtũ

B Solo. arti. III.

Ad tria pri ma arg.

Ad 4m

Ad dictũ aris. dõm: q̃ hoc necessariũ est: Intellectus emẽ ad sensũ reflexus/accipit naturalia per lumen: qõ in sui ratõe diffinitiua cõcipit materiã sensibilẽ. Mathematic⁹ autẽ cõcipit reflexus ad imaginẽ per lumẽ qõ in sui definitiua ratõe nõ cõcipit hanc vel illã sensibilẽ materiã: sed in omni materia est sensibili vniuoce: sicut circulus vni⁹ ratõnis est/siue sit in ligno/siue in ferro/siue in stramine/siue in celo: semp emẽ est figura plana vna linea cõtẽta: in cui⁹ medio est pũctũ/a quo oẽs linee ducte ad circũferentiã sũt eq̃les: vt dicit euclides. Diuina aũt nõ accipit nisi in lumine bonitatũ q̃ sũt a primo: hoc tamẽ lumẽ disponit intellectũ: et nihil cõfert intelligibili in cognitõe diuia. Et de b̃ etiã lumẽ loq̃t ps̃. Ad id qõ obijcit in 2trariũ dõm q̃ tale mediũ nõ obstat/nec interstat: qz nõ est nisi mediũ coadiuuãs z disponẽs intellectũ ad intelligendũ. Unde nõ impedit qui intelligibilia p se et primo p se z sine medio intelligant.

Ad 5m

Utrũ deus sit nominabilis vel significabilis sermone. Questio. XVI.

A

Einde querit: vtrum deus sit noiabilis vel significabil' sermone. Et videt q̃ sic: Qõ emẽ 2tigit intelligi/2tigit significari: deũ aũt vt bitũ ẽ 2tigit intelligi: g̃ 2tigit significari p nomẽ z locutõs. Adhuc voces sũt note eax̃ q̃ sũt i aia passionũ: vt vult aristo. j. piber. g̃ qcqd hz passiões in aia p quã intelligit/2tigit significari p vocẽ cũ oẽ qõ intelligit nõ intelligit nisi p passionẽ quã habet in anima: ergo omne quod intelligitur contingit significari per nomen siue sermonem: deus autẽ intelligit: ergo

Arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m nominatur. Adhuc: Palam est q̃ nominatur hoc nomine deus: z qui est: z multis alijs nominibus: ergo nominabilis est deus. In contrariũ est quod dicitur in libro de causis propositiõe sexta. Causa prima superior est narrationet: z deficiunt lingue a narratione eius nisi propter enarrationem esse eius: hoc est quia esse eius fm quod est narrari nõ potest: Ergo videt q̃ nominari nõ possit. Adhuc: Dio. in libro de diui. no. ca. j. dicit: q̃ innoiabilis est de⁹: z cũ ad diuina venit/pfecta inuenit inenarrabilitas vl' irrõnabilitas: Ergo videt q̃ noiari nõ possit. Adhuc: Si noiaret: tunc etiã vel diffiniret/vel describeret: hoc autem impossibile est: g̃ videt q̃ noiari nõ possit. Adhuc: Ambrosi⁹: Impossibile est mihi gñatõis narrare secretũ: silet vox: nõ mea tm̃/sed angelor̃ etiã Sicut autẽ de gñatõe impossibile est narratõs fieri: sic z de oib⁹ diuinis: Ergo videt q̃ fm nihil diuinorũ noiari possit. Adhuc Phil'. 2. a. dedit illi nomẽ qõ est supra omne nomẽ. Nomẽ aũt qõ ẽ sup omẽ nomẽ/nullũ est: g̃ videt q̃ diuinor̃ n̄ nullũ nomẽ sit. Adhuc Dio. de diui. no. ca. j. Quõ de diuis nominib⁹ a nobis diuin⁹ tractabit sermo: inuocabili/z innoiabili/sup substãtiali deitate demonstrata: Quasi dicat: cũ deitas sit demõstrata innoiabilis z inuocabil': quõ tractabit de noie eius. Sol'o fm dio. de diui. no. ca. j. Theologi z sicut innoiabilẽ deũ laudant: z ex omni noie. Qꝛ emẽ innoiabilis ꝓbant ex illo Beñ. 32. g. Ubi eũ Jacob dei nomẽ q̃reret in angelo sibi apparẽte: increpatus est/cur quereret nomẽ dei qõ esset mirabile. Sup qõ dicit dio. Nũquid autẽ nõ hoc ẽ ve mirabile nomẽ/qõ est sup omẽ nomẽ: qõ est innominabile: qõ est collocatũ sup oẽ nomẽ qõ noiat̃/siue sit in seculo isto siue in futuro: Sic g̃ innoiabilis est. Multorũ autẽ noim laudant eũ: sicut quãdo ipm inducũt dicentẽ Exod. 3. Ego sũ qui sum vita/lumẽ/deus/veritas z huiusmõi mlta alia: z qual'r noiet̃ ex istis post pauca subiungit: Jta igit̃ oim cause/z sup oia existenti: z innoiabile cõuenit z oim existẽtiũ noia. Inquantũ emẽ est segregata substãtia diuina ab oib⁹ excellẽter eminens z infinite: innoiabil' est. Inqnantũ aũt ꝓbabet vt causa oim bonitates/q̃ fluũt ab ipa: z ꝓbabet eas ita q̃ sunt in ipa p modũ cause/z nõ p modũ effectiuũ: sic oim noib⁹ noiat̃. Et sic dicit ẽntia/suba/vita intellectus/ratõ/sensus/vegetatio/virtus/lumẽ regnũ z huiusmõi. Omẽ emẽ qõ hz aliqd hz: etiam si p modũ cause habeat/z nõ p modũ suꝓpius: qm̃ hz illõ idealr sive formalr noiari põt ex illo. Et sic oim noib⁹ noiat̃ vel mystice/vel symbolice. Sic emẽ ex omnib⁹ intelligit̃ quo ad nos: z sicut intelligit̃ ita noie significat̃. Et hoc est qõ dicit phs in libro de causis. Causa prima est super oẽm causã: et nõ narrat̃ nisi p cãs scdas/que illũinant̃ a lumine prime cause. Ad pmũ g̃ dõm: q̃ bñ concedit̃: q̃ illud qõ intelligit̃/etiã noiat̃ p modũ quo intelligit̃: Jã aũt habitũ est: q̃ de deo non intelligit̃ nisi quid est infinite: sed definite intelligit̃ quid nõ est: z ideo definire nõ noiat̃. Et cũ omẽ nomẽ definite significat substãtiã ei⁹ qõ noiat: qz aliter nomẽ z definitio nõ diceret idẽ differẽs p explicitũ z implicitũ: patet q̃ simpl'r innoiabil' est deus/z noiabilis fm aliquid. Ad aliud eodẽ modo dõm est

Arg. 3m

In 2trariũ argu. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Arg. 5m

Arg. 6m

B Solo qõis

Ad argu. 1.

Ad 2m

Voces emẽ significatiue ad placitũ licet pma relatione referant̃ ad passionẽ que est in anima: vt dicẽ plato in tymeo: z basilius in sermone de fide diuinitatis (Sermo emẽ est ad hoc: vt affect⁹ z passiones nostras nobis inuicẽ pandamus) tamen per passiones ad res referunt̃: quia passiones nõ sunt in anima/nisi a rebus conceptis. Et ideo quando res pfecto intellectu incognoscibilis est: sequit̃ q̃ simpliciter innominabilis est: z si nominat̃/fm aliquid suorũ nominat̃. Quamuis enim fm se infinire distet a suis effectibus: z sic sit in tenebris: vt dicit Dionysius: z a nullo intellectu creato possit cõprehendi vel cognosci: tamen per habitudinẽ causalitatis qua se habet ad effectus/nõ distat in infinitum: sed attingit quemlibet eorũ effectuũ. Et sic est causa efficiens omnia producens: formalis oia determinans z in speciem ponens: finalis omnia finiens: z/ex his oibus nominat̃ fm aliquid. Materialis autẽ nõ est/nec priuatiua: nec materialib⁹ nec priuatiuis nominari potest: quia nõ prehabet illa sicut causa prehabet effectũ: Et si aliquo tali nomine̊t̃ nomine: sicut aliquando dicit̃ petra/vel dormiens/vel latus: symbolica erit nominatio: z sicut dicit Dionysius/per ꝓportões dissimiliũ similitudinũ exponenda est. Ad aliud dõm: q̃ talibus nominat̃ nisi fm quid: simpliciter autẽ non significat̃ qd ẽ/sz infinite: fm q̃ dicit Damascen⁹ de hoc nomine qui est: qõ nõ significat quid est/sz pelagus substantie infinitũ. Ad ea que obijciũt in contrariũ iam patet solutio. Simpliciter emẽ in nominabilis est deus: fm aliquid autẽ nominabilis. Et oẽ nomẽ qõ noiat̃/mystice vel symbolice dicit̃: cũ nõ possit in deũ transferri nisi supeminenter z excellenter sup omne quod intelligimus vel significamus. Omne nomen eius manet in admiratione infinitũ: vt patet in hoc nomine/qui est. Est emẽ: qz sup oia ẽ: z ab ipo oim eẽ est: z oim esse in se/ipo prehabet excellenter z eminenter per excellentiã z eminentiã infinitã. Simil'r cum dicit̃ deus a theoro vel theoras/qõ est video vides: dicitur sicut omnia videns: z sicut omnia puidens z sicut omniũ prouidentias in se habens z prehabens/z ab omniũ prouidentiꝗ segregatus excellenter z eminenter. Propter quod quolibet nomine significatus/in admiratione remanet suspẽsionis infinite Unde merito corripuit eum si quesiuit nomen eius definitũ/dicens: cur queris nomen meũ quod est mirabile: admiratione sez qua suspenditur intellectus in infinitũ. Ecclesiastici. 43. d. Multa dicimus: et deficimus in verbis. Consumatio sermonũ ipe est. Et ibidem: In omnibus glorificantes ad quid valebimus: Ipe emẽ omniporens super omnia opera sua. Et post pauca: Glorificantes deũ quantumcũq̃ potueritis/superualebit. Adhuc: Et admirabilis magnificentia eius. Et per hoc patet solutio ad primũ z secundum. Ad tertiũ dicendum: q̃ si definite nominaretur: tunc sequeretur quod infert obiectio: sic autem non nominat ur. Ad dictum Ambrosij dicendum: q̃ intelligit q̃ nemine simpliciter dicente quid est/nominari nõ possunt diuina/nec a nobis/nec ab angelis. Sic etiam respondendum est ad sequens: q̃ nomẽ eius ꝓpriũ est sup omẽ nomẽ qõ noiat̃ vel noiari põt: siue a nob/siue ab an-

Ad argũta. 1m z 2m in cõtrariũ

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

gelis: siue in hoc seculo/siue in futuro. Et ideo si-
Ad 6m cut dictū est admirabile. Ad vltimū dōm q̃ sim
pliciter innominabilis est: fm autē aliq̃d nōiabilis
Et sic tractat̃ de nominib⁹ diuinis.

Querit̃ si demōstabile sit deū esse: vl̃ sit
p se notū. Questio. XVII.

A

Einde querit̃: Si de

d mōstrabile sit deū esse: vel sit p se notū.

Arg.1m Q̃d em̄ demōstrabile nō sit videtur
Deū em̄ esse articul⁹ est fidei: articulus aūt supra
omnē rationē est: q̃d aūt demōstrat̃ sub rōne est: q̃
Arg.2m deū esse nō demōstrat̃. Adhuc: Omne q̃d demō
strat̃/ pfecto intellectu cōpēdit̃: deū cē pfecto in
tellectu nō cōprehendit̃: q̃ nō demōstrat̃: pbatio
minoris. Greg/. sup illud Job. II. b. Et vsq̃z ad p
fectū omnipotentē repies/ dicit sic: In futuro repe
Arg.3m riet̃ omnipotens p spēciē/ sz nō ad pfectū: qz eēntia
ei⁹ a nullo plene videbit̃: z sic habet̃ positū. Ad
huc in demōstratōe mediū dicit q̃d/ z ꝓter quid:
quid aūt z ꝓter q̃d nec hz de⁹ nec habere potest:
q̃ nec demōstrari potest deū cē. Si em̄ demōstret̃
esse de deo: opteret q̃ mediū esset definitio/ dicens
quid z ꝓter q̃d vel esse diuini z dei fm duas opi
niones: Quarū vna dicit/ q̃ talis demōstratio sit
p definitionē passiōis: Altera q̃ sit p definitōez lb
iecti. Neutrū aūt in deo definibile ē demōstratōe
dicēte q̃d vel ꝓter quid: q̃ deū cē nō est demōstra-
Arg.4m bile. Si q̃s dicat: q̃ nō est demōstrabile deū cē
demōstratōe ꝓter q̃d/ sz demōstratōe quia. Cōtra
demōstratio nō fit nisi duob⁹ modis: sz p caū
sā remotā/ vel p effectū cōuertibilē. Per cām em̄
remotā nō pōt demonstrari: qz talē nō hz. Cā em̄
remota p coartatōez fit prima. z si deus vel eē dei
talē causā haberet: seq̃ret̃ q̃ ipe nō esset cā prima:
q̃d falsū est. Simil̃r p effectū nō pōt demōstrari:
nullū em̄ hz effectū cōuertibilē z ēntialē; Licz em̄
posito effectu ponat̃ cā quia est: nū cā posita nō de
necessitate ponit̃ effectus: ideo p effectū nō pōt de
Arg.5m mōstrari. Si forte aliq̃s dicat: q̃ demōstrat̃ p
signū: fm q̃ aug⁹ dic: q̃ p oia opa significatōis sue
sparsit indicia. Cōtra demōstratio p signū si debe
at certificare sicut vera demōstratio/ opret q̃ fiat p
signū cōuertibile cū cā: nullū autē tale signū est in
effectib⁹ dei: q̃ p tale signū demōstrari nō pōt deū
Argumētū in cōtrariū esse. In cōtrariū videt̃ ēē q̃d dicit̃ Rom. I. c. In
uisibilia dei p ea q̃ facta sūt itellecta ꝓspiciūt̃. Nō
aūt ꝓspicerēt̃ nisi p ea q̃ facta sūt demōstret̃: q̃ deū
Parti. III. q̃stionis esse demōstrabile est p effectus. Forte dicet ali/
Arg.1m q̃s: q̃ deū ēē demōstrabile nō est sz p se notū: Que
rit̃ an hoc sit verū. Et videt̃ q̃ sic: Per se em̄ no
ta sunt q̃ insūt nobis a natura. Dicit aūt damā. q̃
noticia existēdi deū/ omnib⁹ p naturā inserta est: q̃
Arg.2m per se notū est deū esse. Adhuc: Dicit Boeti⁹ in
libro de hebdomatib⁹: q̃ dignitas ē p se nota quā
quisq̃z probat auditā: Que etiā cōis aīe conceptio
vocat̃: eo q̃ scitis termīs/ stati acquiescit̃ ei. Deū
autē esse ab omnib⁹ ponit̃ q̃ scīūt q̃d significat de⁹
Arg.3m z quid significat esse: videt̃ q̃ q̃ p se notū sit. Ad
huc in. ij. de celo z mūdo dicit aristo. q̃ oīs cōue
nunt in hoc/ q̃ deus in celo est: sed nō poterāt con
uenire in secundo nisi cōuenerint in primo: sz q̃
deus est. Si em̄ nō est: sequit̃ q̃ in celo nō est. Et
si in celo est/ sequit̃ q̃ est: sed hoc p se notū est ī quo
oīs cōueniūt: q̃ deū esse p se notū est. Adhuc: iā Arg.4m
habitū est: q̃ deus est principiū intelligēdi primū
ergo oēs qui intelligūt/ principiū intelligēdi pmū
ponunt esse tanq̃z p se notū: hoc autē est deū esse: q̃
deū esse p se notū est. Ju cōtrariū hui⁹ est: quia In ꝛtrariū
si dignitas est quā quisq̃z probat auditā: non pōt argu.
aliq̃d cōtrariū cōcipi dignitati p se note: sed cōtra
riū concipit̃ cōtra deū esse in pſ. Iz. Dixit insipiēs
in corde suo: nō est deus: Ergo videt̃ q̃ deū eē nō B
sit per se notū. Solutio: Ad primū q̃stū dōm: Solo q̃ōis
q̃ demōstrabile esse duob⁹ modis dicit̃: sz large
z stricte: vel cōiter/ z ꝓprie. Cōiter demōstrat̃/ q̃d
quacūq̃z ostensiōe ostendit̃: siue sit in se/ siue ī alio.
Et hoc modo demōstrabile est deū eē. Unde etiā
aristo. in multis locis posteriorū z topicorū noīe de
mōstratōis pro noīe ostensiōis vtit̃. Et hoc mō fa
cile demōstrat̃ deū esse. Stricte autē vel ꝓprie di
cit̃ demōstratō sylogism⁹/ p mediū essentiale z cō
uertibile concludens: siue hoc mediū sit causa siue
effectus: siue alteri illorū equiualēs vt signū con-
uertibile. Et hec demonstratio duplex est: ostensi-
ua sz: z ad impossibile. Dicim⁹ ergo q̃ demōstra
tione ostensiua nō est demonstrabile deū esse: sicut
bene probatū est obijciendo. Sed demōstratiōe
ad impossibile demonstrabile est deū esse: sicut ari
sto. in. iiij. prime phie demonstrat principia demō-
strationū contra heraclitū. Si em̄ detur deū non
esse: multa sequūt̃ impossibilia. Ad primū ergo Ad argu. I.
dōm: q̃ deū esse: nō ꝓprie loquendo est articulus/
sed ancedens ad omnē articulū. Unde Hebreoꝝ
II. b. Accedentē ad deū primū oportet credere qz ē
Si tū dicat̃ esse articulus: tūc nō simpl̃r erit arti
culus/ sed hoc modo deū esse quo fides ponit arti-
culus erit. Ad aliud dōm: q̃ perfecto intellectu Ad 2m
intelligere dicit̃ duob⁹ modis: sz perfectione com
prehensionis: z sic a nullo creato intellectu deus
perfecte intelligit̃. Dicit̃ etiā pfecte intelligi perfe-
ctione modi intelligendi: quia sz in seipo z non in
alio medio videt̃ per intellectū: z sic pfecte vident
beati. Et quia demōstrabile exigit priorē pfectōz
que est cōprehēsiōis: patet q̃ nō est demōstrabile
ostensiue deū esse. Ad aliud dōm: q̃ obiectō illa Ad 3m
procedit de potissima demōstratōe ostēsiua: sed ex
hoc nō sequit̃ q̃ nullo mō demōstrabile sit. Ad Ad 4m
aliud dicendū: q̃ illa obiectio procedit de necessi-
tate demonstratione ostensiua/ siue demōstret̃ q̃d
siue quia: alio tū modo ostensibile/ demonstrabile
est. Ad aliud quod obijcit̃ de signo: dicendū q̃ Ad 5m
illa obiectio de necessitate ꝓcedit: quia tali signo
demostrari nō potest deū esse. Sed ex hoc nō seq̃t̃
quin quibuscūq̃z signis alio modo ostendi potest:
nō ostensione demonstrationis/ sed persuasionis
sufficientis. Ad id quod obijcitur in contrariū: Ad argum
dicendū q̃ inuisibilia dei per ea que facta sunt in- tū in ꝛriū
tellecta conspiciunt̃/ conspectione ostensionis suf-
ficientis: z nō conspectione demonstrationis ostē
siue. Ad id quod queritur: vtrū sit per se notum C
dicendum q̃ per se notū dicitur tribꝰ modis. Pri Ad pri. II.
mo quidem ex parte noscentis per se notū ē/ cui⁹ q̃stionis
noticia in noscente est per habitum extrinsecū non
acquisita. Et sic deum esse per se notum est: sed ex
hoc non sequitur/ quin via possit haberi per ratio
nem ad ostendendum ipm. Secundo dicit̃ per se

fiotū ex parte noscibilis/ ad q̃d mediū nō habetur
quod sit prius ipo per q̃d cognoscat̃. Et sic demō
stratio dicit̃ er p se notis: sed nō sequit̃ ex hoc/ qui
ex posterioribꝰ que sūt prioza quo ad nos/ via ha
beat̃ ad ipa cognoscenda: z sic principia dicunt̃ p
se nota. Tertio mō p se nota dicit̃ q̃ positō: q̃ ex ter
minis in se positis/ omnib⁹ se manifestat quibus
noti sunt termini: hoc em̄ per doctrinā nō accipit̃.
Et hec duplex est. Est em̄ verū p se in quod cōue-
nunt vel omnes vel sapientes. Et fm hoc distin
guit Boeci⁹ duo genera dignitatū. Unū ē quod
dignitas est/ quā quisq̃z probat auditā: sicut totū
maius sua pte esse. Notis em̄ terminis ꝓpositōis:
qui sunt totū z pars: q̃libet statim acquiescit. Se
cundū est ꝓpositio/ quā ex habitudine terminoꝝ p
bat quilibet sapiens: vt spūalia siue incorpalia in
loco nō esse. Primo ergo modo z tertio p se notū
est deū esse: secundo aūt mō nō est p se notū. Dico
autez tertio mō/ quo ad sapiētes: quib⁹ notū est q̃d
deus significet: z quid esse: z q̃ deus fm q̃ de⁹ est
principiū z fons ēē. Et p hoc patet solō ad tria Ad tria ar-
primā. Ad aliud dōm: q̃ in diuinis nō sequit̃: gumēta pri-
hoc est notū fm hoc vel illud: q̃ notū est simplicit̃/ ma
licet idē sit supposito z substātia. Unū nō sequit̃: si Ad 4m
est notū fm q̃ est principiū intelligendi: q̃ est notū
fm q̃ est deū esse. Sed est ibi fallacia accidētis: sic
hic: tu cognoscis coriscū: coriscus est veniens q̃ tu
cognoscis venientē. Sub alio em̄ mō significādi
significat̃ deū esse/ z primā causā esse: z ideo quod
cognoscit̃ sub vno mō nō oportet q̃ cognoscat̃ sub
alio. Ad id q̃d obijcit̃ in contrariū: dōm q̃ hec Ad argum
falsa est: q̃ nullus concipit cōtrariū principioꝝ vl̃ tū in cōtra-
dignitatū: falsigraphus em̄ procedit ex cōtrarijs rūi
principiorū. Sed hec est vera: q̃ nullus sapiēs cō
cipit cōtrariū principiorū. Unū cum diceret pſ. Iz.
Nō est deus: premisit insipiēs. Insipiēs em̄ est: vt
dicit Aristo. iiij. ethi. qui ignorat seipm. Si enim
seipm fm ea q̃ ipi⁹ sūt sciret: deū nō ēē nō diceret:
neq̃z cogitare posset/ vt dicit anſ.

Querit̃ de cognoscibilitate dei ex natu
rali ductu ratōis. Q̃. XVIII.

Omnib⁹ his habitis:

Nul⁹ q̃ōis tria sūt mē. o sz q̃ deus cognoscibilis sit noiabilis/
z demōstrabilis: Querendū est quib⁹
vijs phi naturali ductu ratōis cognouerunt deū
esse. Et vtrū vnus pfect⁹ cognouit alio. Et vtrū
aliq̃s cognouit vel cognoscere potuit cognitione
comprehensionis.

Quibus vijs phi naturali ductu ratio-
nis cognouerunt deū esse.

D primū mgr in sentētijs q̃tuor vias dat
a primā quidē Ambrosij: Alias autē Au- Pria via
gustini. Ambrosij via sumit̃ p causā effi-
cientē: que etiā in ancedentib⁹ a nobis p aristo. po
sita est in libro de natura deorū. Dicit em̄ ambro.
q̃ deus fecit opus/ q̃d visibilitate sui opificē ma-
nifestauit: vt ille deus oīm esse crederet̃/ qui hoc fe
cit q̃d nulla creatura rū facere vl̃ destruere potuit
Accedat quecūq̃z vis creatura vt faciat tale celū/
talē terrā: z dicā qz deus est. Sed qz nulla creatu
ra talia facere valet. constat sup omnē creaturam
esse illū qui ea fecit: ac per hoc illū esse deū: humana
mens cognoscere potuit. Hec ratio fundat̃ super
ordinē cause efficiētis sic: q̃ in omnib⁹ partib⁹ fac-
tum est q̃d in totū factū esse oportebat: z q̃ nihil ē
factiuū suūpius: sequeret̃ em̄ q̃ idē esset potētia z
actu: z q̃ idē esset z nō esset simul: q̃d est impossibi
le: qz aliter cōtra dictoria simul̃ cēnt vera. Ex quib⁹
tertio accipit̃: q̃ sicut ꝑs causā hz efficientē pricu-
larē: ita totū causā hz vniuersalē efficiētē: Et q̃ cā
vniuersalis nec factiua sui est in toto vel in parte.
Ex his sequit̃: q̃ cū oīs creatura facta sit: q̃ nulla
creatura vl̃ potest esse factiua mūdi: q̃ factor mū
di creatura nō est. Est autē creatura vel creator si
ue deus: relinq̃t̃ ergo q̃ creator z deus sit: Si-
mili ratōe pbant aug⁹ z crisostim⁹ cōtra arriū: q̃
verbū q̃d erat in principio/ deus sit: oia em̄ p ipm
facta sūt: z ido ipm factū esse nō potest: sed relinq̃t̃
q̃ ipe factor sit oīm. Et hec rō nō pbat nisi q̃ de⁹
est p modū cause. Secunda via est augu. in lib. Secunda
de ciuitate dei: z est p ablationē sic: Omne q̃d ē vel
corpus est/ vel nō corpus est. Corpus q̃ nō potest
esse primū: cū sit cōpositū: z nullū cōpositū est vni
uersal̃r actiuū: qz alij dz q̃ est/ cōponentib⁹ sz:
Et ideo transcendētes cūcta corpa/ z auferētes a
deo: deū nō corpus esse dixerūt. Uiderūt etiā: q̃
omne q̃d est/ vel mutabile/ vel immutabile est vl̃ ad
esse vel ad locū. Tertio etiā viderūt: q̃ omne q̃d mu
tabile est vel ad esse vel ad locū/ in potētia est ad id
q̃d mutat ipm vel mouet. Et ex his arguerunt: q̃
nec corp⁹ nec mutabilis sicut anima vel angelus
vniuersal̃r motiuū esse pōt: nec vniuersal̃r actiuū.
Deū aūt vl̃r ēē actiuū posuerūt z ꝓgnouerūt. De⁹
igit̃ aliqua suba est/ que nec corp⁹/ nec angelus ē:
sed est q̃d vniuersal̃r actiuū z motiuū. Hec ratio
plus certificat q̃ ꝑima. Tertia via est augu. z ē Tertia
aliq̃d pme. Et est ex cōpatōe cāe pricularis a gētis
ad causā efficiētē vl̃ em̄: z est hec. Uniuersal̃r facti
uū nō pōt esse factū ab aliq̃: sz de⁹ ab omnib⁹ ponit̃
vniuersal̃r factiuū: q̃ a nullo fact⁹/ sed factor oīm.
Et hec rō nō certificat de deo vt de⁹/ nisi ex ꝑnti.
Certificat em̄ q̃ aliq̃d sit factiuū oīm: z ī sit deus
Quarta via est eiusdē augu. z est p ꝓpatōez rei Quarta
ad rē fm formā z ēminētiā sic: Corp⁹ est p spēm
corporis sensibile sensu cōi vl̃ pricularis vl̃ accidēs.
Spēs siue suba incorpea ē p spēz intelligibilē. Et
nihil pōtē esse nisi p spēz qua z sit z ꝓgnoscat̃. Si aūt
he spēs cōpenit̃/ sensibil̃r sz z intelligibil̃r ēminet̃
illud q̃d est p spēz intelligibilē. Sz in vno q̃q̃z q̃d
mel⁹ ē/ deo attribuēdū ē: de⁹ q̃ nihil subaꝝ sensi-
biliū ē sz aliq̃ subarū intelligibiliū. Inter intelligi/
bilia aūt speciosiora sūt q̃ sūt intelligētia z itell̃cta
q̃ ea q̃ sūt intellectā tūm: z iter itelligētia speciosissi-
mū ē q̃d ē oīs intelligētie cā/ z nō cātū: b q̃ deo at-
tribuēdū ē: q̃ sit suba intelligibil̃r itelligēs oīs itel
ligētie cā p itellectū oīm vniuersal̃r factiua. Sup
hac rōez fūdat se plato: tractās in tymeo de natu
rali iusticia z ordīe fcrōꝝ: q̃l̃r oia ꝓducūt̃ ex pater
no intellectu: z ple q̃ ē mūdus archetyp⁹: z matri
cula q̃ ē materia. Quita viā innuit mgr in seū. Quinta
ex ꝓbis augu. sup illō. Rom. I. c. Inuisibilia dei z c.
Et ē sūpta p ēminētiā ꝓpriorat̃ creator/ ad ꝓpriora
tē creature: sic dicit aris. I. ce. z mū. Ex creator emier
ꝓprietatib⁹ eorꝝ q̃ sūt creata: z sic duratiōez tpis q̃

in creatura nō est nisi ex creatore / nō potest extendere nisi ex ernitate: sicut Boetius in de cōsolatōe phie dicit: Qui temp⁹ ab euo Jre iubes. Et magnitudinē molis ⁊ virtutis in creatura non potest extendere / nisi infinitate omnipotētie: ⁊ sic ex magnitudine creature intelligīt creator omnipotens. Similiter species est in creatis ex creatore. Et cū omnia creata per speciē ad creatorē se habeant / sicut omnia artificialia opa ad intellectū artificis: ⁊ ex artificialiū specie intelligat artifex sapiens: seqūt q̄ ex dispositōe ⁊ specie creatura ꝓ creator summe sapiens intelligat esse / ⁊ supeminens omnē sapiētiā. Et iterū: vnū quodq̄ bonū ē in eo qd attingit finē: tam moralia q̄ naturalia ⁊ rationalia ⁊ artificialia diriguntur in finē / ⁊ gubernant: ⁊ hec gubernatio nō est in ipis nisi ex creatore / ⁊ est bonum in ipis: cū ergo ex eodem emineat creator / ex hoc ipe creator intelligīt summe bonus / ⁊ summū bonū eminens bonitatib⁹ omniū. Et hec via manifestat deū p̄m attributa diuersa / que differūt p̄m connotata in creaturis: quorū cōnotatorū speciē prehabet / ⁊ eminenter habet: vt dicit Dio. lib. de diuinis nominib⁹. ca. iiij. His vīs ego addo duas

Sexta via

Una que sumīt ex octauo phīcorꝫ: in cui⁹ principio probat: q̄ motor primus nō potest esse motus ab aliquo. Deinde probat: q̄ mouens motū nec mouere / nec moueri habet nisi a motore primo. Similiter motū tantū / moueri nō habet nisi p influētiā a primo per omnia media mouētia ⁊ mota / vsq̄ ad vltimū quod est motū tantū. Propter quod si cessaret motus in primo p̄m q̄ est actus mouētis: cessaret in omnib⁹ medijs in quibus est actus mouentis ⁊ mobilis: ⁊ cessaret in vltimo in quo ē actus mobilis tm̄. Destruat ergo p̄ñs: q̄ videmus q̄ nō cessat in medijs / nec in vltimo. Ad sensū em̄ patet esse multa mota / ⁊ multa esse mouētia ⁊ mota: ergo necesse est esse vnum primum mouens / in quo nō cessat motus: secundū q̄ est actus mouentis ⁊ nō mobilis. Hanc rationē supponit augustin⁹ sed nō deducit eam in libro de ciuitate dei dicens q̄ apuleius phūs ꝓpter istam rationē definiens deū dixit, q̄ deus est anima / motu ⁊ ratōe mundū gubernans. Et addit: q̄ si deū animā nō dixisset / sed spiritū vel substantiā intellectualem: nihil in ratōe peccasset.

Septīa via

Secunda quā addo est hec: q̄ dicit Boeti⁹ in libro de hebdomatib⁹ / ⁊ p se notū est: q̄ omne quod habet esse ⁊ q̄ hoc est / ab alio habet esse ⁊ q̄ hoc est. Omne quod est in mundo / habet esse / ⁊ q̄ hoc est: ergo ab alio habet esse / et qd̄ hoc est. A causa autē determinata hz q̄ hoc est: ergo nō ab eodē habet esse: Omnis causa secūda determinata est: ergo a nulla causarū secunda habet esse q̄ hoc est. Est autē aliqua causa eius q̄ est esse in entibus factis: Cū autē nō sit nisi causa prima / vel secunda: oportet q̄ esse causatū sit a prima causa in omnib⁹ que sunt: Causā autē primā vocamus deū. Et hec ratio fundat sup quartam ꝓpositionē libri causarū / q̄ dicit: q̄ prima rerꝫ creatarū est esse. Et ex eadē via probatur: q̄ esse est effectus prime cause in omnib⁹ his que sunt. Et est aristo. in quadā epla quā fecit de principio vniuersi esse. Sola em̄ causa p̄ma simpler in fine simplicitatis existens / ⁊ nullo determināte ad secundū cōtracta / potest esse causa p̄m q̄ est esse.

Octaua

Iste sunt vie ad veniendū in noticiā creatoris p̄ creaturas. Una autē adhuc via est per quā venerūt phi in cognitōnē vnitatis ⁊ trinitatis: ⁊ hoc est p̄ vestigiū ⁊ imaginē. Et hanc viā ponit Aug⁹ in. ix. de trinitate: Et fūdat sup duas ꝓpositiones. Qua ꝓ vna est: q̄ nihil quod ad nobilitatē pertinet inuenitur in creaturis / quod nō supeminenter ⁊ exemplariter inuenīt in creatore. In creaturis autem inuenīt vnū in tribus / ⁊ tria in vno in vestigio et in imagine: ergo tria in vno ⁊ vnū in tribus supeminenter inuenīt in creatore: per hoc ergo aliquā potuerunt habere cognitionē trinitatis ⁊ vnitatis.

Nona via

Huic vie addo ego istā: q̄ omne operans per intellectū ꝓriū / ⁊ nō p̄ habitū aliunde cōceptum: operari nō potest nisi formando ex se ratiōes operis ⁊ speciē. Deus aūt sic operans est per intellectū vniuersal⁹ agentē: ergo format ex se rationē opis ⁊ speciē: que est sicut proles ipius intellectus per omnia intellectu agenti similis in quātū agēs est. Scīt autē / q̄ species operis est: ⁊ ratio in op⁹ ab agente nō procedit nisi vehente spiritu agētis: quē necesse est simplicem esse ⁊ eiusdē substātie cū agente primo: si primū agens tante simplicitatis sit / vt esse / ⁊ quod / est ⁊ actio eius in ipo vnū sint. Cum ergo hoc in creaturis esse nō possit nō per exemplū creatoris / in quo hec primo sunt: ⁊ eminenter ex creaturis cognoscere potuerunt in deo esse aliquid simile formanti in speciē ⁊ rationē: ⁊ aliqd simile formato: ⁊ aliqd simile spiritui vectori forme / quē necesse fuit a primo formante procedere: ⁊ forme quā defert cōnaturalē esse: Et sic trinitatis ⁊ vnitatis aliqd̄ / licet exiguū potuerūt habere iudiciū. Nō em̄ deferret spiritus formā primi formantis / nisi a primo formante procederet: nec iterum deferret formā cui cōnaturalis nō esset. Super hanc rationē fundat Anselm⁹ intentionem suā: in hoc quod dicit: q̄ processio p̄sonaꝫ vt causa precedat processionē creaturarū a deo.

Utrū cognoscentiū deū vnus p̄fectius cognoscat alio per viā ratōis.

A Mēbꝫ. II.

Secundo queriī: vtrū cognoscentiū deum vnus perfectius cognoscat alio per viā rationis: quia de visione per gratiā nō ē dubiū. Videt autē q̄ omnes equaliter cognoscāt Augustin⁹ in libro octuaginta trium questionū dicē q̄ vnā rem non potest alius alio plus intelligere. Deus autē vna res ē ductu ratōis cognita: ergo vnus nō potest alio perfectius cognoscere. Adhuc: Nullus cognoscentiū deū ductu ratōis / cognoscit de deo nisi quid nō est / ⁊ quia est / ⁊ quid est infinite: ⁊ hoc omnis cognoscens deū cognoscit: q̄ videt q̄ equaliter cognoscant. Adhuc: Ex vno cognoscentes equaliter videnī cognoscere: ductu autē ratōis cognoscentes ex vno cognoscūt ex mūdi creatura: ergo videt q̄ eqliter cognoscāt. Contrariū est q̄ de deo sic cognoscentes eū / inequaliter significauerunt per sermonē. Sicut pater in Trimegisto ⁊ Apulcio ⁊ Platone ⁊ alīs multis. Nō autē significauerūt nisi sicut cognouerunt: q̄ vnus alio perfectius cognouit. Adhuc: In sententijs dicit tertia distinctōe: q̄ duob⁹ iuuabāt ad cognitionē dei: A natura / que rationalis erat: ⁊ ab ope / quod visibilitate sua deū ostendit. Sed

Arg.1m

Arg.2m

Arg.3m

In contrariū arg.1m

Arg.2m

nec natura equaliter rationalis / si potentia comparetur ad actum: nec studio equaliter disposita: nec in actu cōsiderationis equaliter perfecta: nec opera sunt equaliter ostendentia / sed vnū plus ⁊ alterum min⁹: ergo videtur q̄ equalem cognitionē generare nō possunt. Quod cōcedendum est. Ad primū autē dicendum: q̄ augustin⁹ loquit̄ de his que ambo p̄ idē intelligūt / ⁊ ex eodē habitu: q̄ aliter fallsum esset qd̄ dicit. Potest em̄ vnus vnam ⁊ candem rem cognoscere p̄ mediū demonstratiōis ⁊ alter p̄ mediū opinionis: ⁊ tertius p̄ mediū cōiecturationis: ⁊ p̄stat q̄ primus p̄fectius intelligit. Q̄ secūdus ⁊ secūdus q̄ ipso fit tract⁹. De simplici autem intelligibili nō est verum, de illo em̄ dicit Auicen. ⁊ Aristo. q̄ quāto simplici⁹ est essentia / tanto multiplicius est virtute ⁊ relatione. Et ideo mente attīgi potest quo ad vnū vel duo vel plura: ⁊ nō q̄ ad omnia: nec quo ad vnū mēte pōt contingi p̄m infinitatē quo in seipso est / sed p̄m ꝓportionem qua se habet ad causatū ⁊ effectum. Propter qd̄ dicitur. j ad Timoth. vj. c. q̄ nullus vidit: sed nec videre potest. Et Job. xxxvj. d. Omnes videt vnusq̄ quisq̄ intuetur p̄cul. Ad aliud dicendū: q̄ simplicitas ⁊ infinitas nō repugnāt in eo qd̄ vt p̄ncipiū est simplex: licet repugnent in eo qd̄ pōne simplex est. Unde cum deus dicat̄ termin⁹ vl finis / ⁊ nō terminatus neq̄ finit⁹: est tm̄ termin⁹ ⁊ finis sicut principium oīm primū ⁊ oīm vltimū: ⁊ ideo ifinit⁹ essentia virtute ⁊ relatiōe, ꝓpter qd̄ attingi potest itellectu sed cōprehēdi nō. Ad aliud dōm: q̄ in hoc argumento est fallacia equiuocationis: Comprehendere enim equiuocū est ad mere comprehensionē ⁊ intellectus. Metā apprehendit cursor qui attingit eā. Et sic loqt̄ apl's phil. iij. c. j. ad cor. ix. Intellect⁹ aūt cōprehendit intelligibile / qn̄ oēs terminos eī circumspicit: ⁊ totū intelligibile quo ad omnia q̄ illius sunt essentia / virtute ⁊ operatione / ⁊ ꝓprietate / et attributo in se claudit. Et hoc mō null⁹ creat⁹ intellect⁹ deū comprehendit. Sic q̄ de cognitione dei naturali que ductu rōnis fit / q̄si palpando q̄rimus deū: vt. xvij. Act. paulus dicit determinatū fit. Cognitio ei dei p̄ gratiā ⁊ gloriā alterī⁹ ē inquisitionis. Et de hīs in sequentib⁹ in locis oportunis dño concedēte tractabim⁹.

Arg.3m

Arg.4m

Solo mēbri. II.

Ad argu. J.

Ad 2m.

Ad 3m

Ad 2m.

Ad 3m

B

Solo mēbri. III

Ad arg. 1m

In ꝓriū ar. primum

Arg.2m.

Arg.3m

Arg.4m.

Tractatus quart⁹ de essentialitate simplicitate ⁊ incommutabilitate dei.

Abito de his que q̄si

b

preambula sūt ad hanc scientiā: scz que ⁊ qualis sit sciētia de ipso: ⁊ quib⁹ vīs cognoscitur: Nunc de ipso cognoscibili qd̄ est deus querendū est. Et quia quo ad nos p̄us cognoscit̄ in vnitate essentie q̄ in distinctōe p̄sonarū: ideo inquisitionē istā in tria diuidim⁹. Inquirem⁹ em̄ p̄mo ea que ꝓpria sūt essentie. Secō q̄ sunt proprietates distinctioni p̄sonarū. Tertio que cōmunia personis in vnitate essentie existētibus. Inter cognoscibilia autē que p̄ius itellectui occurrūt / tria sūt scz essentialitas / simplicitas / ⁊ incōmutabilitas. de qb⁹ ait magister. j. sniā p̄ di. viij. Inter hec em̄ p̄mo querēdū est de essentialitate. Circa hanc autē quattuor inquirunt. s. vtrū solus deus vere ⁊ p̄prie sit. Et vtrū posset nō esse: vel cogitari nō es-

Nur⁹ qōis 4: sūt mēb.

se. Tertio vtrum alia in comparatione eius sint p se vel per accidens: Et hoc est querere: vtrum accidat eis esse/ vel per se conueniat. Quartū vtrum hocipsum/ nō posse cōgitari non esse/ sit deo proprium: vel etiā aliis cōueniat.

Queritur de essentialitate dei. Utrum solus deus vere et proprie sit. Questio. XIX.

A Membr. I Argu. 1m.

Veritur ergo primo

q vtrum solus deus vere et proprie est. Et videtur q sic. Nomine ei proprio nō nominatur aliquid/ nisi nō significet illud quod sibi soli et proprie cōuenit. Dicunt enim dionysius et damasc. q hoc nomen qui est/ proprium nomē dei est. Exod. iij. d. hec dices filijs israel: qui est/ misit me ad vos: g esse p

Argu. 2m. prium soli dei est. Adhuc: Esse quodam perfectū est: nec proprie esse est quod sui extra se aliquid habet. Omne autē creatū sui esse aliquid extra se habet: alias enim nō esset extrēsū p durationē. Verū ergo esse/ quod potentie et pluralitati impmixtum est/ soli dei vlius est quod totū esse intra se habet: hoc autē nō est nisi esse essentie diuine: ergo esse vere essentie diuine, proprium est

Arg. 3m Adhuc: In libro de causis, positione scōa, probatur: q esse pme cause ante eternitatē est: eo q non est acquisitū: et ideo esse se habet ad eternitatem vt prius natura: et vocat eternitatē euiternitatē. Acquisitum g esse fm hoc nō est simplicit esse/ sed quidam esse est: nec est purū esse siue verū/ quod nihil de nō esse admixtum habeat: q omne acquisitum fm se et fm rationē pdus natura in potentia est acquirendi et acquisitū sit: Quod aūt in potentia est acquirendi in quātū tale est nō est: g vere et proprie nō est nisi esse illi quod nullo mō acquisitum est. hoc aūt esse fm dei est.

Argu. 4m. ergo esse vere et proprie solius dei est. Adhuc: Esse in deo/ p causam est. Est enim causa omnis esse: et esse vt dicitur in libro de causis/ pmū causarū eius est. Dicit autē Arist. in. ij. phi. q causa posita ponitur effectus. Est autē deus continētie causa: et nō nūc causans/ et postea nō causans: Ergo continētie causas esse est: et a quo est omne esse: vt dicit dionys. in de diuinis. ca. v. Omne autē quod in scōis est a pmo/ a scōis nō percipitur in vitare et puritate que in primo esse g quod in pmo est/ et in secūdis fm veritatē et

Arg. 5m puritatē nō cōuenit nisi primo. Adhuc: Ille cuius omnia sua esse suū sunt/ vere est: illud aūt quod tale est q nihil suorū esse suum est: nō est vere esse/ sed est esse ad aliud: quod nō est nisi fm quid et nō simpliciter. Solus deus est cui omnia sunt esse suum: ergo solus deus simplic est: solius g dei simplicit pro

Arg. 6m. prium est esse. Adhuc: Constat q omne esse creatum participatū est: omne participatū fit aliquid participatum est/ et nō simplicit esse: g simpliciter e esse/ nō participantis: Nihil autē participās solus deus est: esse ergo simplicit solius dei est. Ex hijs videtur: q vere et proprie esse solius dei sit. Et sup hoc videntur fundare aug. et hieronym. intentiones suas. Dicit enim aug. q ipse vere et proprie dicit esse/ cui essentia nō nouit preteritū vel futurum. Et hoc scribit augu. de tri. et hiero ad mar. Deus solus quod exordium nō

In extra. ar. habet vere essentie nomē tenuit. In cōtrarium huius est q esse vere/ hoc est fm quod esse est omnibus existentibus cōmune: quod autē cōe omnibus est/ vni proprium

q̄stiuncula. nō est: g esse nō proprium deo est. Iuxta hoc queritur quod ex verbis augustini habetur q deus vere et proprie esse dicitur: quare dicitur vere/ et quare dicit proprie. Solutio: Vere et proprie esse dicit: ita q proprie referatur ad ens siue ad id q est: et referatur vere ad esse. Et tunc vere esse est/ quod simplicit esse est: et quod nihil vnū habuit/ vel habet/ vel habebit de nō esse admixtum: sicut verū aurū dicit/ quod nihil aliene naturē habet admixtum. Proprie autē est: in quo e id quod est/ et esse. In quo enim diuersū est q est et esse: per aliud est quod ipsum sit. Et hoc modo, proprie et soli deo conuenit esse. Et hoc modo, procedunt omnes obiectōes pme: et procedēdē sūt bene mō. Ad ad id quod obijcitur in contrariū dicendum: q esse quod omnibus cōmune est/ et esse cōmiscibile et participabile fm communitatem analogie dictū de omnibus: et hoc nō est esse simpliciter/ sed fm quid. nec est esse vere/ sicut non esse pmixtum, vere enim in naturis opponitur pmixto: sicut in sermonibus opponitur falso et in opibus opponit vano: et in apparentibus ad sensū vel intellectum opponitur fantastico.

Ad arg. i m. Solo mēbro. I. et que stiuncule.

Utrum deus possit non esse: vel cogitari non esse.

B Mēbrū. II Arg. 1m.

s Secundo queritur: vtrū deus non esse possit: vel cogitari nō esse. Et videtur q nō possit nō esse/ vel cogitari nō esse quia quod p naturā insitus et intellectui impressum et inscriptus/ semper presens est: deus autē esse/ vt dicit Damasc. p naturam omnibus indītū est et cordibus inscriptum: ergo semper presens est: Cum hoc autem q deum esse presens est intellectui: nō stat deum nō esse/ vel cogitari posse nō esse: ergo necesse est deū esse/ et nō posse nō esse: nec cogitari posse nō esse. Adhuc: Posito vno contradictorio in esse/ cū hoc nō potest

Arg. 2m. poni reliquū/ nec intelligit sed p naturalē cognitionem ponit deū esse: g cum hoc nō pōt poni deū nō esse/ nec etiā intelligi. Adhuc: Quicquid nobilitatis et veritatis et bonitatis in creaturis est/ hoc p

Arg. 3m. habet et eminenter habet creator: vt dicit dionysius. In creaturis autē verius est: quod sic est nō potest non esse/ quod sic e non pōt nō esse: et nō pōt cogitari nō esse: Minus vere autē: quod sic est/ quod nō pōt nō esse/ pōt tamē cogitari nō esse. Verissimū autē esse dei est: ergo esse dei tale est/ q nō potest nō esse: et nō potest cogitari nō

Arg. 4m. esse. Adhuc: Nō est cogitatio fm actū q non sit cogitabili aliquo informata: deus aūt est ens necesse in omni cogitatione: ens necesse nihil in se habet quod possit cogitari nō esse: ergo divine essentie tale est esse/ quod nō pōt nō esse: et nō potest cogitari nō esse. Adhuc est Anselmi obiectio i. psolologion: q deo

Arg. 5m quicquid maius est/ attribuendū est. Maius autem est esse q sic est: q nō potest nō esse: nec cogitari nō esse/ quod nō pōt cogitari nō esse: ergo hoc esse deo attribuendū est. Adhuc arist. et auerroys d. cūt:

Arg. 6m q pmū principium intelligendi/ intellectus diuinus est: sed in quolibet secundo p supponitur primū fm naturā et fm intellectū: quicquid ergo nō intelligit/ in hoc et deum esse intelligit: quod autē in omni intellectu et intelligibili intelligit eē/ et nō posse: ñ eē nec pōt cogitari vel intelligi non esse: g cogitari nō potest deum non esse. Adhuc: Non potest cogitari/ q

Arg. 7m esse simpliciter nō sit ante nō esse: quia quando cogitatur/ negatio statim cogitat causata ab affirmatione. Esse autē tale etiā supponitur ab eo q negat esse. Si enim querat ab eo quod negat: quādo dicit nō esse: respōdebit q negat esse: et sic ponit esse antequam negat esse. Primum ergo esse et simpliciter esse dei

In cōtrariū arg. pmum solius est: ergo nō potest nō esse. In contrarium huius est quod dicit in Ps. xiij. Dixit insipiens in corde suo: nō est deus. In corde autē dicere est mēte cogitare: g mente cogitauit deum non esse. Adhuc

Argu. 2m. Job. xxj. b. Dicunt impij ad deum: Scientiā viarum tuarum nolumus. Et cū nō possit cognosci nisi per vias eius: scientiā dei nō habent: et cui scientiā non habent/ cogitare possunt nō esse: ergo cogitare possunt deū nō esse: g cogitari pōt deus nō esse. j. ad corinth. xv. d. Ignorantiā dei quidā habēt vsque ad

B Solo q̄rū/dam. huc. Solutio: Quidā distinxerūt: q est cogitatio p rationē in habitu: et p rationē in actu. Per rationē autem in habitu duplicit: scz in habitu naturaliter impsso: et in habitu acquisito. Et i actu dupliciter, s. motu inferioris ptis rōis/ que disponit terrena: et motu superioris partis/ que cōtemplādis eternis inherescit. Dicūt ergo q in habitu innato et actu superioris ptis rationis deus sic est: q non

impugnatō potest nō esse: nec cogitari nō esse: habitu autē acquisito/ qui frequēter erroneus est: et actu inferioris partis rationis qui serpētina sensualitate frequenter auertitur/ deus sic est: q nō potest quidē non eē/ sed potest cogitari nō esse: si scz inferioris dispositō ad superiora actualiter nō referat. Sed hec solutio mirabilis esse videtur. Boetius enim in libro de hebdomadibus fm superiorē partem rationis motus fm actum dicit: Intellectio paulisper pmū nō esse bonum: adhuc multa sūt et alba et dulcia. Intelligibile ergo est fm ptem rationis/ primum nō esse bonum: Sed ad negationē boni sequit negatio pmi quia in intellectu primi est quod sit optimū: Et sicut dicit Aristot. calcagarbon: hoc est: bonū bonum: Ergo etiam fm superiorē partem rōnis fm actum motū/ contingit intelligi vel cogitari deū nō esse. Et, pter hoc dicimus q hec distinctio inducta nihil facit ad propositum. Sed dicendū: q actus rationis siue sit in pte superiori/ siue inferiori duplicit

solo verior. consideratur. Comparatus scz ad libertatē rationis siue potentie a qua elicit: et sic dicit auicēna: q nihil affirmat quod nō negat possit: et nihil negat quod nō possit affirmare: nec aliquid cogitat a quo nō possit auerti. Et si trahitur passionibus vel errore: afficitur sicut oculus stans in fumo: vt dicit Aristoteles et nō videt quēadmodū oportet eū videre. Unde tūc frequēter dicit: nō esse quod est: et esse quod nō est. Et hoc modo i corde dixit insipiēs deū nō esse. Et etiam actus rōnis siue superioris siue inferioris cōparatus ad formā siue qdditatem intelligibilis/ de quo cogitando ratiocinat. Et hec comparatio duplex est. s. cōparando eū ad rationes cōes: et ad rationes proprias. Si comparat ad rationes cōes: cōia sunt: que in pluribus inueniūtur: tunc licet in vniuersali nō erret/ tamē in proprio frequēter errabit: Sicut qui cognoscit mel p croceum et humidū fluidum: quis sciat mel tale quidē esse in communi tamē sepe putabit fel esse mel: eo q est croceum humidum fluidum. Et hoc modo errāt q non noscūt deū nisi p rationes cōes: scz q creator est: q primū principiū est: quis nō errent in ponēdo deū esse/ tamen frequenter errant in ponendo hoc vel illud deū

esse: Sicut et Alexander errauit dicendo primam materiam deum esse: cū hoc motu rationis: Deus sic est q nō potest nō esse/ nec cogitari non esse. Si autem fit per proprias motus rationis: tunc intelligibile cogitat i propria natura: et tunc cogitabit deum verissime et nobilissime esse: et maxime non posse nō esse/ nec cogitari posse nō esse. Et sic procedunt

Ad arg. 1m. in cōtrariū. primo septem rationes. Ad id quod contra obijcitur dicendū: q anselmus hoc soluit: q insipiens ideo dixit: nō est deus/ quia insipiēs est: hoc est/ quia sapientiam eius quod dixit nō habuit. dixit enim nō intelligendo dicibile: sed conuertendo se ad cor proprium: per quod etiam dicitur in corde suo malicia

Ad 2m scz errorum et concupiscentiarum cecantiū. Ad sequens de iob et ad dictum apostoli eadem est responsio. vnde Sap. ij. d. hoc dixerunt et errauerūt excecauit enim eos malicia eorū. Et si sciuerūt: nō nisi p communia sciuerūt/ et nō per proprias. Et iō sequitur: et nesciernnt sacramenta dei. Et iudicauerunt bonorem animarū sancarum: nec speraūerunt mercedem iusticie. Et est exemplum Boetij et tullij: quia omnes appetunt beatitudinem: et si appetunt sciunt eam esse: tamen quia nesciūt nisi p cōmunia: sicut q beato omnia ad voluntū succedūt, pter hoc in proprijs errant: et vnus ponit eam esse in diuicijs: alter in voluptatibus: Tertius gratiatur honores in dignitatib. vt dicit Aristore. in. j. ethico: et vniuersaliter quod quisq; sibi putat summū esse bonum.

Utrum alia in comparatione dei sint p se vel p accidēs: hoc est: vtrum accidat eis esse: vel per se conueniat.

A Mēbr. III

t Tertio queritur: vtrū alia in comparatione eius sint p se vel per accidens. Et hoc est querere: vtrum accidat eis esse/ vel per se conueniat. Arg. primū

Quod aūt omnibus accidat/ et solus deus p seipsum sit sic probatur: Omne quod est/ creatū est: omne creatum ante se causam habet: omne quod sui esse causam habet/ fm esse dependēs est ad causam et esse nō habet a seipso: ergo illud quod est et quod creatū est/ esse habet ab alio: et scz q est esse nō habet. Cui autē aliquid cōuenit habere ex dependentia ad aliud et nō conuenit ei fm seipsum et fm id quod est: per accidens conuenit: fm q p accidens opponitur ei quod ē fm ipsum vel per se. Omni ergo creato cōuenit esse p accidens: et nō fm ipsum/ siue fm q est. Vult ei Aristo. j. poste. q hoc cōuenit fm ipm/ cuius illō cui cōuenit tota sufficiēs et sola causa est: sicut triangulo rectilineo conuenit/ tres angulos habere eqs duobus rectis. Adhuc: Illud quod est et creatum

Argu. 2m. est/ ante se nō esse habet et negatiue: quia nihil est: et privatiue/ quia potentia est et nō actu. Si ergo esse suū quod in effectu est/ haberet fm ipm et per se: oportet q radicaret in ipso/ fm q ipsū reducitur ad sui originem: Non autem habet ante se nisi nihil esse et potentia esse/ vt ergo radicaret in eo fm q ex nihilo est: aut scz q potentia est. Si primo modo: tūc esse in effectu conueniret alicui fm q ex nihilo ē scz ipsum: hoc est/ in quantū ex nihilo est: quod esse nō pt nec etiā intelligi: quia fm q ex nihilo est/ nihil est. Et sequeret: q fm id res esset in effectu/ et nihil: quod abhorret intellectus. Si autē radicaretur in ipso

fm q̃ potentia est: hoc stare non potest: q̃ fm q̃ in potentia est/non est in effectu: fm esse autem ⁊ fm principium ipsius esse in effectu est: ⁊ sic fm idem per se ⁊ fm ipsum ⁊ esset in effectu ⁊ non esset in effectu: qd̃ stare nō potest. Relinquitur ergo: q̃ eē nō conueniat ei fm id q̃ est/sed ex dependentia ad alterum: qd̃ est fons esse ⁊ principium. In deo autē opposito modo se habet. Esse enim diuinū ante se nō habuit non esse: nec in potentia est ad aliquid vl fuit: Sed est in eo idem id qd̃ est ⁊ esse: ⁊ idcirco nō conuenit ei p aliud/sed fm seipsum: ⁊ ideo non conuenit ei per accidens/fm q̃ accidens opponitur ei qd̃ est fm ipsum. Et hoc est qd̃ dicit hilarius: q̃ esse nō est accidens deo: sz subsistēs veritas/⁊ manēs causa/⁊ naturalis gnis proprietas: eo q̃ conuenit ei fm id q̃ est: nullū autē alij fm id q̃ est conuenire potest: quia nihil aliozum fm nihil qd̃ est/nullo modo in potentia est: nihil aliozum est semper/ita q̃ esse suum nō esse nō precesserit. In contrariū huius est: q̃ esse predicatum est de omnibus q̃ sūt. Aut ergo pdicatur vt accidens/aut predicatur essentialiter: siue substantialiter/siue vt quid eiꝰ de quo predicatur. Si vt accidens: sequitur q̃ omnia que sūt/accidentia sunt inquantū sunt: qd̃ est absurdum. Si autem vt quid eius de quo predicatur: sequitur q̃ esse conuenit hijs que sūt substantialiter/⁊ nō fm accidēs: ⁊ hoc est cōtra hoc qd̃ ante probatum est. Adhuc: Cum dico: homo ē animal: constat q̃ quecūq̃ ⁊ predicato per se dicuntur fm primū modum dicēdi per se/omnia de subiecto dicuntur: fm illud principium qd̃ etiā Aristoteles ponit in pncipio pdicamētoꝝ. Qñ alterus de altero predicatur vt de subiecto; quecūq̃ ⁊ predicato dicuntur/omnia de subiecto dici necesse est. Dicitur autem animal substātia: ergo homo substantia est: ⁊ est predicatio essentialis siue in quid/et non p accidens: Et dicitur substantia ens vel esse: sequitur ergo homo ⁊ animal ⁊ ens ⁊ esse est in pdicatione essentiali ⁊ in quid: Non ergo esse fm accidens cōuenit his que sunt/sed potius vt manēs causa ⁊ subsistens veritas/sicut ⁊ in deo. Solo dicendum q̃ prime rationes de necessitate procedunt: ⁊ sicut in philosophicis diximꝰ vbi de primo principio locuti sumus/trahuntur ab Aristotele in quadam epistola de principio vniuersi esse: ⁊ auicenna in metaphisica sua/vbi loquitur de primo principio. Ad id autem qd̃ obijcitur in cōtrariū dicendum: q̃ multa sunt p accidens que non sūt accidentia fm sui naturā, sicut animali accidit q̃ sit homo: nec tamen est accidēs vel animal vel homo. Et albo accidit q̃ sit homo vel lignum: nec tamen accidens est homo/vel lignum: hoc enim modo accidit/qd̃ fm ipsum non conuenit. Et hoc modo esse accidit his que sunt ⁊ creata sunt: quia hz id q̃ sunt/nō cōuenit eis: sed fm hoc q̃ dependent ad alterum, fm eiꝰ id q̃ sunt/vt dictum est: ⁊ nihil sunt et ex nihilo sunt: que ipsius esse nō possunt esse pncipia. Et ex hoc sequitur: q̃ si de deo queratur/an est: questio p causam terminari nō pōt: q̃z nihil habet ante se. Si autem de creato queratur/an est: questio terminabilis est: quia habet ante se id qd̃ ē causa esse. Ad aliud dicendum: q̃ cū dicitur: homo est animal/predicatio est p se ⁊ in quid: similiter cum dicitur animal est substantia. Cū autē d̃ ⁊ substantia est ens: predicatio nec est per se/nec i qd̃ vt dicunt Auicenna ⁊ Algazel. Esse eiꝰ nō predicatur de substantia vt genus/vel differentia/nec potentia eius/nec vt actus: sed pdicatur vt creatū primum ab alio participatum. Et ex hoc sequitur de necessitate: q̃ esse accidit oi ei qd̃ est ⁊ qd̃ creatū est: ⁊ q̃ nec genꝰ/nec differentia/nec potentia/nec actus est de quo predicatur. Et si sic ē: non est substans veritas eius: nec manens causa in ipso qd̃ est radicata: nec naturalis generis proprietas: sed in solo deo hoc sequitur. Et quando fit resolutio vsq̃ ad ens: nō stat resolutio in ente vt in genere/vel differentia/vel specie: vel sicut in prima potentia/vl in primo actu: sed stat i ipso sicut in prio creato per aliud participato ab omnibus que creata sūt. Et hoc est qd̃ dicit pbs in libro de causis quarta p positione: q̃ prima rerum creatarū est esse: ⁊ non ē ante ipsum creatum aliud. Ex hoc etiā vlterius sequitur: cū nullum secūdozū aliquā bonitatem que est a primo participare possit in ea puritate qua est in primo: q̃ nihil creatozum esse omnimode purū et verum habet: sed solum primum habet esse purum ⁊ verum ⁊ oino omnimodis.

In 7ciū ar. primū.

Argu. 2m.

B Solo mem bri. III

Ad arg. 1m in cōtrariū.

Ad 2m.

Utrum non posse cogitari deum nō esse sit deo propriū: aut etiam possit alijs cōuenire.

A membr. IIII Argumē. I.

Q Uarto queritur: vtrum hoc ipsum nō posse cogitari nō esse sit deo pprium: vel etiam alijs conueniat. Et videtur q̃ conueniat etiam alijs. Sicut enim in antehabitis dictum est: qd̃ est/nō potest cogitari non esse dum est: falsū enim nō potest intelligi: ergo nec intelligēdo cogitari. De multis ergo cogitaꝰ q̃ sunt/⁊ q̃ nō possunt non esse: ⁊ nō possunt cogitari nō esse duz sunt: nō ergo est deo propriū hoc. Adhuc: Necessaria sic sunt q̃ nō possunt nō esse: ⁊ nō possunt cogitari nō esse: quia si cogitarentur nō esse/sequeretur q̃ necessaria nō essent necessaria, multis ergo cōuenit non posse cogitari nō esse: nō ergo solius dei propriū est. Adhuc: In primo de celo probat Aristoteles: q̃ potentia ad semp esse/non potest inesse ei qd̃ habet potentiam ad aliquando nō esse: sequeretur enim vt dicit: q̃ aliquādo res non esset/⁊ semper esset: que sunt cōtradictoria. Ex hoc accipitur q̃ cum necessarium sit eternum ⁊ semp vt Aristoteles dicit in. vj. ethicozꝝ: q̃ nullum necessariuz potest cogitari aliquando non esse. Si enim cogitaretur aliquando non esse: oporteret q̃ hoc cogitaretur fm potētiam que inesset ei ad aliquando nō esse: ⁊ hoc non potest ei cogitari inesse/supposito q̃ sit necessarium. Multis ergo valdeꝰ conuenit/nō posse cogitari nō esse: ⁊ sic iterum sequitur/q̃ nō erit soli deo pprium. In contrarium huius est qd̃ obijcit anselmus in psologion sic. Qd̃ aliquādo nō fuit/pōt intelligi ⁊ cogitari non esse sicut non fuit: omne creatum aliquando nō fuit: ḡ omne creatuz potest cogitari nō esse. Adhuc: Oē qd̃ alicui nō ē/⁊ alicui est potest cogitari nusq̃ ē sicut alicui nō ē: oē creatū alicui nō ē/q̃z nullū creatū vbiq̃ ē: ḡ oē creatū pōt cogitari nusq̃ eē ⁊ nūq̃ esse. Solus autem deus qui vbiq̃ ⁊ semp ē/non potest cogitari alicui vel aliquando non eē: ⁊ per cōsequēs non potest cogitari nūq̃ ⁊ nusq̃ eē. Solutio: supposita

Arg. 2m.

Arg. 3m.

In 7ciū ar. primum

Argu. 2m.

B Solo mē bri. IIII.

distinctione potentie cogitatiue siue rationis que superius posita est/ex comparatione potentie ad cogitantem vel cogitabile; dicimus q̃ fm facultatem cogitabilis ⁊ non cogitantis soli deo propriū est sic esse q̃ nō possit nō esse: ⁊ nō possit cogitari nō esse. Et huius ratio est: quia in omni eo qd̃ creatuz est/intelligitur aliquando non fuisse: Et intelligit fm id qd̃ est/ex nihilo et nihil esse. Ex quibus relinquitur: q̃ potest cogitari de ipsis aliquando nō esse: ⁊ q̃ nō sunt/nisi p ipsius esse veram causam/et p esse causati influentiam. Omne eiꝰ qd̃ est p causam efficiētez: nō est nisi cā efficiēs cōtinue influat esse fm actum. Et q̃ quidam instant: q̃ domus ē quando edificatoz nō edificat fm actuz? Nulla est instantia: vt dicit Auicē. in. ij. libro sufficientie. Edificans enim ⁊ generans non sunt cause proxime ⁊ essentiales edificati ⁊ generati sed sunt extrinsece cooperantes ⁊ disponentes ad hoc/q̃ aliquid edificetur vel generet. Sz alia cā esse in figura domus proxima ⁊ efficiens figure illius que dicitur domꝰ: est p clauatio vel contignatio/siue alia collectio/continens figurā in esse domus. Constat ei q̃ non continet/nisi cōtinentie renentiā influendo fm actum: ⁊ si ad modicū tenentiā non influeret, concideret domus. Similiter in generante causa proxima generati est formatiua vis/que est in gutta generātis: que in matre format formabile ad esse vt humidum maternum: qd̃ materiale humidum vocat philosophus. In nato autem substantiam membrozum format humidum nutrimentale: ⁊ si ad modicum nō influerent huiusmodi formationem fm actum quē influit ⁊ formabili et formato/⁊ ei ad qd̃ format/statim periret id qd̃ generatum est. Et similiter se habet in cā esse/que simpliciter causa est esse: ⁊ si ad modicū nō influeret esse/periret omne qd̃ est. Per qd̃ pbat Auicen. q̃ omnium esse fieri est: preter esse pmi: qd̃ ab alio esse nō habet/sed ipm fm id qd̃ est suum esse est: Propter qd̃ de ipso nō potest cogitari q̃ nō sit: quia nullam ad nō esse habet potentiaz vel relationem. De omni autez creato hoc cogitari potest: quia omne creatum ⁊ potentiam ⁊ relationem habet ad non esse.

Obiectio
Responsio

Ad 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad primū ergo dicendum: q̃ licet quantum est de facultate cogitabilis/nō possit cogitari simul esse ⁊ simul nō esse: tamē vtrūq̃ contradictoriozū p se acceptum/⁊ a relatione oppositionis que fm contradictionem est separatum/potest cogitari nō esse. De deo aūt/hoc est de cogitabili nullo modo b̄ potest cogitari: pter causam q̃ dicta est. s. quia nō habet potentiā vel relationē ad nō esse. Ad aliud dicendū: q̃ necessariū est tripliciter: duobus modis fm quid: ⁊ vno modo simpliciter. Scōz q̃d necessarium est/qd̃ positione necessariū est aliquo posito: vt si video te ambulare: nece est te ambulare cū tū te ābulare simplr p̃rigēs ē. Scōm q̃d nēcariū est/qd̃ ex coherentia terminozū necessariuz est: vt hominem esse animal necessariū est: eo q̃ vnū claudit in intellectu alterius: cum tamē esse hominē simpliciter/⁊ animal esse simpliciter vtrūq̃ contingens sit. Simpliciter autem necessarium est qd̃ est ens necesse: ⁊ hoc est q̃ nullam habet potentiaz vel relationez ad nō esse: qd̃ soli essentie diuine conuenit: ⁊ ideo hoc solum nō pōt cogitari nō esse. Necessariū eiꝰ positionis si fm se separatū a positiōe accipiatur/contingens est: ⁊ cogitatur nō esse. Similiter necessarium qd̃ est ex coherentia terminozū si separatim a coherentia terminozū accipiat: cogitatur nō esse. Et qd̃ dicit Aristo. q̃ necessariuz est eternum: non est dictū de substātia necessariū/vel de esse suo: sed de eo qd̃ est necessariū fm q̃ stat sb forma siue necessitatis: Potest tamē fm substantiā cogitari nō esse: de hoc autē qd̃ ē ens necesse ē esse/nullo modo potest cogitari. Ad aliud dicendū: q̃ potentia ad semp esse: ⁊ potentia ad aliquando nō esse/simul esse nō possunt in vno subiecto: sicut dicit pbs: subiectum tū vtriusq̃ potētie fm substātiam acceptum/⁊ a consequētia oppositiōis separatum: oppositionis dico que est inter necessitatē ad semper esse/⁊ potentiā aliquādo nō esse: potest cogitari nō esse: vt iam habitum est. Et sic reliquitur q̃ soli deo pprius est esse: ⁊ nō posse nō esse: ⁊ nō posse cogitari nō esse.

Ad 3m

Queritur de simplicitate essentie diuine.

Questio XX.

Einde querit de simplicitate essentie diuie.

Nulꝰ qōis. s. sūt mēb.

D Et querūtur dnq̃: An sez sit simpler. Qualis sit simplicitas eius. Quanta sit simplicitas eius. Utrū deo pprium sit esse in fine simplicitatis. Et verum comparatione diuine simplicitatis/alia simplicia sint composita.

Utrum deus sit simpler

A Membr. I Argu. 1m.

Primo q̃ querit: An sit simpler. Et videt q̃ non: In omni eni natura in qua sūt suppositra distincta/⁊ natura vna cōis cōpositio est ex priculari ⁊ vl: ⁊ ex principijs cōstituentibus priculare in esse pricularis: ⁊ cōstituentib vl in esse vlis. In natura diuia sic ē: Pr ei ē deꝰ filiꝰ ē deꝰ: spūsanctus est deus: ⁊ hij tres vnus in natura deus: sicut dicit porphiriꝰ: q̃ participatōe speciei plures hoies sunt vnus homo. Ergo videt q̃ in essentia diuina sit compositio. Adhuc: Cum dicitur pater sequit si pat est/deꝰ est: ⁊ nō ecōuerso: si deꝰ est/pater est: Ergo in deo est quoddā vt ñcedens et quoddā vt ñsequens/vt videt. In omni autē tali natura cōpositio est ex natura ñcedēte ⁊ natura ñsequēte: videt ḡ q̃ in diuis est talis compositio.

Argu. 2m.

Argu. 3m.

Adhuc in deo cōstat q̃ est distinctū ⁊ indistinctū distinctū autē ⁊ indistinctū ad vnū ⁊ idē nō possūt reduci: sequeret eiꝰ q̃ idē esset cōicabile ⁊ incōicabile/⁊ idē incōicabile ⁊ cōicabile: ⁊ sic contradictoria essent vera de eodem: qd̃ est inconueniens. Videtur ergo q̃ illud in quo est distinctū ⁊ indistinctū sit cōpositū. Adhuc: Cōstat q̃ in deo est aliquid qd̃ de alio qd̃ etiā in deo est nō pdicat: sicut innascibilitas est in patre/⁊ paternitas: ⁊ innascibilitas nō est paternitas. In quocūq̃ eiꝰ multa sūt quorū vnū non est a lte ñ/cōposita sūt: In deo videt sic esse: ḡ in deo cōpositio ē/vt videt. Adhuc: Quicquid fm aliqd comphendit/⁊ fm totū comprehēdi nō pōt: habet hoc ⁊ hoc ⁊ est compositū. Deꝰ vt dicit aug. fm aliquid cōprehendit/siue videt: ⁊ nō fm totū: ḡ videt q̃ in deo sit cōpositio. Adhuc: Negari nō potest q̃n ī deo relatiua sint. Dicit autē aug. in li. de trini. q̃ omne relatiuū aliud est q̃ rela

Argu. 4m.

Argu. 5m.

Argu. 6m.

Arg.7m tū: Aliud eīm habet quo relatiuū ēt ⁊ aliud quo est. ergo videt q̃ in deo cōpositio sit. Adhuc: In quo cūq̃ sūt diuersa discreta necesse ē eē diuersa discernētia: In deo diuersa discrete sūt: g̃ videt q̃ diuersa discernētia sunt. Sed in quo cūq̃ sūt diuersa discernētia/cōpositū est: g̃ in deo compositio esse videt. Adhuc: In quocūq̃ sunt diuerse res diuersorū p̃dicamentorū/cōpositum est: In deo res diuersorū p̃dicamētorū sūt: vt dicit Boeti⁹ in lib. de trinitate: vt bistātie/⁊ relatiōis; ⁊ vtrinq̃ ꝓprie: g̃ videtur q̃ in deo sit cōpositio. Cōtra: Boe. i li. de trini. Q̃d nō est ex hatq̃ hoc: ⁊ tm̄ est hoc: id vere est id q̃d est: ⁊ ē pulcherrimū fortissimūq̃: q̃ nulli innititur. Quo circa hoc vere est vnū: in quo nullⁿ numer⁹. Et loq̃tur de deo: g̃ i deo nullⁿ est numerus. In omī aūt cōposito cōponētiū numer⁹ est: ergo deus cōpositus nō est. Adhuc: De⁹ p̃mū p̃ncipium est in efficientibus: ⁊ p̃mū p̃ncipiū in efficiētibus simplex est: g̃ deus simplex est essentie simplicitate: essentia ergo diuina simplex ē. Adhuc p̃mū in ratiōe sui habet q̃ simplex sit: quia si detur q̃ compositus sit: tūc sequit q̃ aliquid habeat añ se sicut cōponētia: ⁊ ex hoc sequeret q̃ p̃mū; nō esset p̃ncipiū: q̃d esse nō poteſt: q̃ ꝓtradictoria verificarentur de eodem. Q̃ēs aūt q̃ueniūt/q̃ de⁹ p̃mum est: g̃ necesse est q̃ de⁹ simplex sit. Adhuc: Ens necesse nō est nisi q̃d nullā causā hz: de⁹ solus nullā cām hz: g̃ de⁹ solⁿ est ens necesse. Ens necesse nullo mō in potētia ē. Q̃ē cōpositū in potētia est ad sua cōponētia g̃ ens necesse cōpositū nō ē: solus deus ens necesse est: g̃ in deo cōpositio nō est. Adhuc sic arguit boeti⁹ in li. de tri. Id q̃d solū ⁊ essentialiter est forma: nec p se/nec p accīs subiectuz esse pōt. Deus solū ⁊ essentialiter forma ē: g̃ nec p se/nec p accīs subiectū fieri pōt. Inde vlteriⁿ arguit boeti⁹: Q̃d nec essentialⁿ/nec p accīs subiectum fieri pōt: nullⁿ cōpositōis est susceptibile. De⁹ nec p se/nec p accīs sbiectū fieri pōt: g̃ nullⁿ cōpositōis susceptibile ē. Si obijciat ꝑ maiorez p̃mi arguit: q̃ forme p hoc q̃ sūt in materia/subijciunt accidentibus: sicut cū dicit: homo est albus: ⁊ substāt supioribus: vt cū dicit hō est anial. Rñdet boe. q̃ forme in materia fm seipsas ⁊ fm id q̃d sūt: forme nō sūt/sz forma ꝓ imagines: hoc est ad ea q̃ sūt forme fm se formate imagines: ⁊ rōne eiⁿ in quo formantur/subijci possunt: ⁊ substare tā accīnibus q̃ etiā suis supioribus: q̃ q̃uis forme sunt/tamē materiales sīt. Sz separate q̃ cū fm seipsas forme sūt/subijci nullo mō p̃nt. De⁹ aūt ⁊ eēntia diuia oino ē forma separata: ⁊ oia ad formā fmians effectiue. Ergo eēntia diuia nullo mō subiectū esse pōt. Dicē ei aug. i li. 8z. q̃nūt: q̃ de⁹ est spēs/oi rei spēm p̃bens. Relinquit g̃ q̃ sit simplex ⁊ nō cōpositⁿ. Solo firmit credēdū ⁊ tenēdū ē: deū eē simplicē ⁊ incōpositū/⁊ sz fidē/⁊ fm phiam; sic ꝑdūdūt vltime rōes. Ad p̃mum g̃ dōm: q̃ supposita in natura diuia nō distinguuntur suis distinguētib⁹ ad esse substātiale distinctū. Ita q̃ in esse substātiali ⁊ absoluto aliud sz esse diuinū sit pr̃/⁊ aliud filⁿ/⁊ aliud spūsctūs: sicut socrates; ⁊ plato distinguunt sub hoie. Sed relationib⁹ ad originē ꝓrinenti⁹ ad quendā essentie modū: quo aliⁿ fm originē sit ex alio/⁊ nō aliud ab ipso. De relatiōib⁹ vo fm originē dicit boe. q̃ nihil diuerse essentie adijcit relatuz/nec mutat: Q̃d autem nihil adijcit vel mutat/cōpositionē non facit. Relatio ergo talis compositionē nō facit: q̃n potius/vt dicit auicē. quo aliud simplicius est: eo multiplicius est in relationibus. Et ideo modus existentie p relationē compositionē non inducit: quia nec naturā cōem ꝓticulatin diuersa: sed eandez in numero in trib⁹ relinquit ⁊ in vno esse diuio. Ad aliud dicendū: q̃ in deo nō ē natura añcedēs ⁊ natura cōsequēs: q̃ in omī eo in quo natura ē antecedēs ⁊ natura ꝓsequēs/p aliquid essentiale distincta est natura antecedens a natura ꝓsequente: ꝓpt q̃d diuersa est natura añcedēs a natura cōsequente. Unde talis natura simplex esse nō pōt. Et hoc i deo nō est: quāuis sit ibi aliq̃d p modū añcedētis ⁊ aliquid p modū ꝓsequentis: in quo tm̄ oino ⁊ oino de idez ē res que añcedit ⁊ res que cōsequit: q̃uis modus existendi fm relationē solā/que nihil adijcit vel mutat de absoluto/aliⁿ sit añcedētis ⁊ aliⁿ ꝓsequentis. Et sup illū modū ꝓsequētia fundat cū dicit pater est/g̃ de⁹ est/⁊ nō sequit econuerso: idē eīm est in añcedente ⁊ ꝓsequente/tm̄ fm modum significandi diuersū: ꝓter q̃d illud q̃d attribuitur vni/nō attribuit alteri. Et hec etiā est causa/quare nō cōuertibiliter se habent ad invicē. Ad aliō dicendū: q̃ distinctū esse in diuinis/est p relatōez originis: q̃ nihil affert vel variat vel mutat de esse substantiali vel absoluto. Et ideo in diuinis eē distinctū idē est cum esse indistinctū: diuersū m̄ fm existēdi modū; sup quē existēdi modū diuersū fundat b̄ q̃d dz: q̃ vnū est cōicabile vl incōicabile: ⁊ alteruz incōicabile ⁊ cōicabile: vn̄ cōicabile ē idem ei q̃d ē icōicabile/sz modⁿ existēdi siue significādi diuersus. Ad aliud dōm: fm anſ. q̃ innascibile ⁊ pr̃/⁊ innascibilitas ⁊ pr̃nitas nō dicūt q̃d existēs/sz quendā existētie modū: sicut ab alio nō esse/⁊ aliū ab ipo esse: q̃ sūt relationes p̃ncipij ab ante ⁊ post. Jaz autem habitū est: q̃ tales relatiōes nihil addūt: nihil variant: nihil mutant in esse simplici. Propter q̃d etiā Bilbert⁹ poretan⁹ tales relatiōes potⁿ dicit assistētes q̃ inherētes: ⁊ ideo nullā ꝓferūt cōpositionē. Innascibilis eīm fm omē esse absolutū ē idē cū eo q̃ est pr̃: ⁊ ecōuerso: q̃uis innascibilitas quēdā modū dicat quē nō dicit pr̃nitas: Sicut in puncto q̃d est finis ⁊ p̃ncipiū: aliū modū dicit esse finē et aliū modū dicit existēdi p̃ncipiuz esse: qui tm̄ modi nullā in pūcto quantitatis faciūt compositionem. Ad aliud dōm: q̃ cū dicit aug. q̃ de⁹ fm aliquid videt/⁊ nō rot⁹ videt: ꝓtitiua ꝓstructio ē q̃ imporatur in hac orōne fm aliq̃d: ꝓtit eīm in attribut/⁊ ꝓnoratis/⁊ nō in ꝓtib⁹ essentialib⁹ vel integralib⁹ diuie essentie: Et iō hoc nō impedit simplicitatem q̃ inquātū aliq̃d simplicius ē/eo plura habet attributa sicut relatum ad plura. Ad aliud dicendum: q̃ in creaturis sic est vt dicit augu. q̃ omne relatiuum est aliud q̃ est relatum: quia in creaturis relationes ex motu ⁊ mutatione innascuntur: et oportet q̃ aliud sit id q̃d mouet/et id q̃d ex motu suo in ipso efficitur. In diuinis autem: vbi relatio non dicit diuersam existentiam/sed tantum diuersum existendi modum: idem penitus est relatiuum habitu vel actu relatum/et suppositum q̃d refertur per relationem: nec differt ab eo nisi fm existendi modum qui dictus est. Ad aliud dicendum: q̃ vbi discernentia forme sunt absolute vel res facientes discretionem: ibi necesse est q̃ discreta fm esse absolutū diuersa sint. Ubi autem discernētia nō faciūt nisi existēdi modū fm relationē originis: ibi discernētia nō faciūt nisi modū discernēdi diuersum in quib⁹ esse discretoꝝ absolutū idē est. sicut ꝑ us in exemplo pūcti ostendimus. Ad vltimū dicendū: q̃ in relatione duo sunt: vnū ex genere: ⁊ alterū ex specie. In genere accidentis est et suū esse est in esse: ⁊ quo ad hoc nō manet in diuina p̃dicatiōe res relatiōis. Quia omne q̃d est in essentia diuina/est idip̃m q̃d diuina essentia substantialiter: ⁊ omne q̃d est in diuina p̃sona/est idip̃m q̃d diuina p̃sona substātialiter. Unde relatio que est in persona/est ipa persona. Ex specie autem habet sive ex speciali genere/q̃ ad alterum est: Relatiuū enim hoc q̃d est/ad alterum esse est: ⁊ hoc modo nō dicit nisi existendi modum. Et hoc modo vt dicit Boecius/recipitur in diuina p̃dicatione: quia res eius hoc modo non dicit diuersam rem a re/que est substantia: q̃uis diuersum modum significandi/qui nihil affert cōpositiōis: vt dictū est.

Queritur qualis sit simplicitas dei.

Medrū.II. Ecūdo queritur qualis sit simplicitas eius. Est eni simplicitas multiplex: sez vnitatis puncti in genere quātitatis. Simplicitas etiā corpis homogenij: simplicitas p̃ncipiorū subtilis sicut materia ⁊ forma simplicia dicunt. Et simplicitas cōponentiū q̃dcunq̃ cōpositū: nisi eni illa essent simplicia/abiret in ifinitū. Et ē simplicitas in relligibiliū: q̃ nō intelligit nisi simplex. Queritur g̃ qualis simplicitas diuina. Et videtur q̃ sit ad modū vnitatis simplex. Simplex eni vt dicit Boeti⁹ in libro de trinitate/vnitas formaliter vna ē in pluribus vnis materialiter nūeratis. Et similiter videtur in vnitate essentie que vna ⁊ simplex est in tribus p̃sonis. Q̃d si concedat: cōtra est q̃ vnitas simplicitatis in vnitate est simplicitas determinata: ad genus entis: g̃ est in ea ⁊ q̃d determinat/⁊ q̃ determinat/⁊ vnū illo ꝓ nō est alterū. Simplicitas autē diuina nō admittit diuersitatē determinati ⁊ determinantis: ergo simplicitas diuina non est ad modū simplicitatis vnitatis. Similiter videt q̃ nō sit ad modū simplicitatis pūcti: q̃ dicit Aristo. Punctus est suba posita in cōtinuo: hoc est/quid positum. Q̃d aūt quid positū est/ab alio habet q̃ quid est: ⁊ ab alio q̃ positū est. Dicit enim Boeti⁹ in libro de hebdomadib⁹: q̃ omne q̃d est/⁊ hoc est: ab alio habet q̃d est: ⁊ ab alio q̃d hoc est. In deo autem idē est q̃d est/⁊ q̃d hoc est: g̃ simplicitas diuina non est ad modum simplicitatis puncti. Adhuc: Nullo modo potest esse ad modū corpis homogenij/q̃d simplex dicitur. Corpus enim homogeniū duplex est: sez elementū/⁊ elementatū. Elementū aūt non est simplex nisi fm formā: q̃ sic dicit Jsaac in libro de elementis: Elementū est/q̃d fm formā nō resoluitur ad formā aliā. In ꝓtib⁹ aūt materiali bus ⁊ integralib⁹ multimodā ⁊ quātitatiuā habet cōpositionē. Homogeniū autē elementatū q̃uis ꝓres cū toto in forma dissimiles nō sint: nec pars eriam cū parte: sicut q̃libet pars carnis est caro: tm̄ cōponit ex hīs que diuerse sunt essentie ⁊ in ipo cōposito essentialē retinent diuersitatē. Simplicitas autē diuina talis est que nihil diuersitatis essentialis admittit. Q̃bijciunt tamen qui dā contra boe quia scriptura dicit eum esse petram/⁊ locū/⁊ aliquando aquam: ⁊ huiusmodi que corpora homogenia sunt. Sed hoc nihil est: quia talia symbolice de deo dicuntur: vt dicit Dionysius: ⁊ ideo p dissimiles similitudines proportionū ad aliq̃d/et nō p naturā simplicis vel composite essentie in deū referunt. Similiter non videtur esse talis simplicitas qualis est principiorum substantie: Quia principia substantie q̃uis ex essentijs diuersis nō sint compositra: tamen componibilia sunt ad inuicem in toto ⁊ ad formam totius/quia terminatur sub esse totius compositi. Simplicitas autem diuina in esse diuino talem componibilitatē non admittit. Si enim cum alio posset componi: tunc cuz alio possibilis esset ad tertium: quod est inconueniens: ⁊ haberet aliud equiporens sibi ad componendum: q̃d maius est inconueniens q̃ primum. Et hoc tam in partibus essentialib⁹ verum est/q̃ in partibus formalibus essentialib⁹. In essentialibus enim vna pars vt actus est: ⁊ alia vt potētia. In formalib⁹ aūt essentialibus vltima differentia vt actus est: ⁊ ad omēs anteillam ordinatur in potentia generis. Horum autem nihil admittit simplicitas diuina: quia tota agens actus purus est/nihil habens in potentia. Si vo dicat q̃ est simplex vt componentia simplicia funtin on videtur esse verum. Componentia enim fm diuersitatē sue essentie numeratur in compōsito: ⁊ sic in composito est aliquis numerus. Dicit autem Boecius vt prebabitū est: q̃ in vero vno ⁊ simplici nullus est numerus. Adhuc in talibus componentib⁹ vnū innititur alteri. Potentia eni innititur actui: ⁊ partes componentes inniruntur forme totius. Dicit autem Boecius: q̃ illud q̃d verum vnum est ⁊ simplex/nulli innititur. Simplicitas ergo diuina non est ad modū simplicitatis cōponētiū. Adhuc: fm hoc de⁹ itrarer cōpositionē oim existētiū ⁊ cōmisceretur oib⁹ existentib⁹: q̃d est contra p̃bm in libro de causis. xix. ꝓpositione vbi sic dicit: Causa prima regit res creatas omnes/preter q̃ cōmisceatur cum eis. Simplicitas ergo dei non est ad modum simplicitatis componentiū. Similiter non videtur esse ad modum simplicitatis intelligibilis. Intelligibile enim simplex dicitur: quia a materia ⁊ appendiciis materie depuratū est: eo modo quo vniuersale abstrahitur a particulari ⁊ particularib⁹: nihilominus tamen vniuersale admittit compositionē diuersarū essentiarū. Sicut species siue speciali ssima siue subalterna cū sit vniuersale: cōposita tm̄ est ex genere ⁊ differētia. In deo aūt vt dicit boecius/nulla pōt esse esse ⁊ cōpositio: g̃ simplicitas diuia nō ē ad modū simplicitatis ꝑtelligibilis. Adhuc ꝑtelligibile fm id q̃ est/ꝓstituiuū ē intellecti: aliter eni nō essent eadē p̃ncipia ꝑtelligēdi ⁊ essendi q̃ eadē vult esse aristo. in. j. physi. Et si sic esset simplex de⁹ ꝑtūc nō esset separⁿ ab entib⁹ fm esse/sz potius imitⁿ eis q̃d est ꝓtra p̃bm li. de causis in iam dicta ꝓpositiōe. xix. Ex hīs videt relinq̃ q̃ simplicitas diuia exēplū nō habeat vel sil'ein aliq̃ simplicitate. In ꝓtrariū huⁿ ē: q̃ ea q̃ sūt in creaturis/⁊ priment ad nobilitatē earū: exemplificara sunt a creatore. Et sic videt: q̃ sicut exēplū sil'itudo ē exēplaris: ideo debeat esse similitudo inter exemplatā similitudinē ⁊ exemplarem: ⁊ simplicitas que in

Arg.8m

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

Arg.5m

Arg.6m

Arg.7m

Arg.8m

Arg.9m

Solo mē.I

Ad arg.1m

Ad 2m.

Ad 3m

Ad 4m.

Ad 5m

Ad 6m.

Ad 7m.

Ad 8m

Arg.primū

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

Arg.5m

Arg.6m

Arg.7m

Arg.8m

Arg.9m

Rñsio

In ꝓtrariū argumentū

exēplis nō inuenitur. videt etiā nō esse in exēplari.

E Solo mēbri secundi. Solutio: dicendū q̃ simpliciras diuina nō habet exemplū eo modo q̃ diuina est/ Et huius causa est: quia nihil secundo ꝓ pōt pticipare aliquā bonitatū que influit ei a primo fm puritatē z veritatē qua est in pmo. Unde in libro de causis sup. xix. ꝑ positionē sic dicit cōmentūt Causa pma z pma bonitas influit bonitates sup res influxione vna: verūtamē vnaquecq̃ rerū recipit ex illa influxione fm modū, ꝓtie virtutis et sui esse. Unde cū causat esse z virtus inferior sit q̃ esse z virtus pmi oēs bonitates recepte a secundo inferioris valde nobilitatis sunt in secūdo q̃ fuerūt in primo. Unde sequit q̃ nihil secundo ꝓ vere simplex sit. Et hoc etiā dicit Boecius in libro de trinitate: q̃ vere vnū est in q̃ nullus est numerus: nullū in eo aliud ꝑter id qd est. In oi autē qd est citra primū/ aliud est id qd est: z aliud quo est/ z ꝑter hoc nō vere simplex est. Sicut patz in simplicib⁹ quātitatis. Unitas enī id qd est idiuisibile/ est potētia ad formam distincti existens/ quo aūt vnitas ē/ forma distinctiōis est. Et ex his duobus ꝯstituit vnitas in specie vnitatis. Similit puncrum id qd est indiuisibile/ est possibile ad formam positionis vel situs in cōtinuo: formā aūt positionis dico/ vt ante/ retro/ supra/ infra/ in dextro/ vel sinistro: ab hac enī forma punctū habet q̃ punctū est: z ideo aliud ē in eo qd est: z aliud quo est: ꝑter qd ad modū diuine simplicitatis non pōt esse simpler. In corpe aūt homogenio licet vna in partib⁹ z in toto forma sit tamen illa distensa per quātitatem z situ partium/ diuiditur diuisione continui: z ideo perfectionē diuine simplicitatis nō imitatur. In pncipijs etiam substātie nō pōt esse simplicitas qz licet ex alijs pncipijs substātie non cōponant: trū aliud habent hoc qd sunt: z aliud quo pncipia substantie sunt: hoc enim q̃ sunt/ res quedā z substantie sunt: quia ex nō substātijs nō fit substātia: vt dicit phus. Eo aūt quo pncipia sube sunt: vtrūq̃z pncipio ꝓ dependentiā habet ad alterū. Materia enī dependet ad formā vt ad actum: z forma ad materiā vt ad idin q̃ habet esse distinctū z esse in effectu. Unū z in hijs z q̃ est/ z quo est pncipiū nō idem est: z ideo talia pncipia modū simplicitatis diuie non habent/ nec attingunt. Similit dicendū est de componētib⁹. Componentiū enī vnū qd q̃z id qd ē aliud habet: z aliud quo est componēs: Quo enī est componēs dependēs est ad id qd secū cōponit: z oia sil cōposita depēdentia sunt ad formā cōpositi qd cōponunt: z nō est in eis idem q̃ sunt/ z quo sunt: z ro ad simplicitatē dei nō pueniūt. Similiter intelligibile qd simpler est quodāmodo/ a particularib⁹ scz segregatū p intellectū trū: hoc qd est in ipo/ natura quedā est possibilis ad esse in reb⁹/ z ad esse in intellectu: licet fm aliud sit esse in itellectu: z fm aliud in reb⁹. vnū aliud est in ipo q̃ est: z aliud quo intelligibile vel vniuersale est. In prima autem causa/ q̃ deus est: vt dicunt Auicēna z Algazel: omnino et omnimodum idem est esse z q̃ est/ z quo est. Et ex hijs relinquitur: q̃ diuina simplicitas in creaturis nullum habet exemplū. Ad id quod obijcit dicendum q̃ est exemplū imitationis: z exemplum perfecte equalitatis. Et simplicia in creatis exempla sunt simplicitatis diuine fm qualēcunq̃z imitationem: sed exempla esse non possunt fm equalitatem perfectam.

Ad argumentū i ꝓtrariū

Utrū deꝰ sit forma vel materia omniū. D

Ulta hoc querit: vtrū deus sit forma oim vel sit materia omniū. Et videtur q̃ forma. Dicit enim Dionysius in celesti hierarchia ca. iiij. q̃ esse omniū est sup esse deitas. Ad huc Aug. Uerbū dei forma est nō formata: verbū aūt dei deꝰ ē: q̃ deꝰ forma oim ē. Quidā etiā fuerūt q̃ deum animā mūdi posuerunt: q̃ ad se ideale formā existentē omnia format: fm q̃ etiā Aristo. videtur dicere de pncipio vniuersi esse qd in creatione sua actus est ex actu: sicut in operante parte medicine/ plaga est ex plaga: sanitas ex sanitate: domus ex domo. Adhuc intellectus practicus per hoc q̃ est practicus/ est forma omnium suorū operatorū: res autem create in deo sunt eodē modo quo artificiata sunt in intellectu artificis: sicut dicunt omnes phi tam pipatheticī q̃ stoici: ergo videtur q̃ deus sit forma omniū suorum factorum.

Alexander etiam in quodam libello quem fecit de pncipio incorporee z corporee substantie: quē secutus est quidam dauid de dinato in libro quem scripsit de romis: hoc est de diuisionib⁹: dicit deū esse principium materiale omniū. Qd probat sic: quia noys/ hoc ē substantia mēralis primū formabile est in omnem substātiam incorporeā. Primū aūt formabile i res alicuⁿ generis/ pmū materiale est ad illa: noys q̃ pmū pncipiū ē ad oēs incorpeas substantias: materia aūt possibilis ē ad tres dimēsiones. pmū formabile est in omnes corpales substantias: ergo est primū materiale ad illas. Quero ergo si noys z materia prima differunt/ an nō. Si differūt: sub aliquo cōmuni a quo illa differentia egreditur differunt: z illud cōmune q̃ differentias formabile est in vtrūq̃z. Qd autem vnum formabile est in plura/ materia est/ vel adminus principiū materiale: propter quod in nono prime phie: dicit phus: q̃ quecūq̃z sunt in genere vno/ eorum est materia vna: Si ergo dicatur vna materia esse materie prime z noys: erit prime materie materia: z hoc ibit in ifinitū. Relinquit ergo q̃ noys z materia prima sunt idem. Similiter deus z materia prima z noys aut differūt aut non. Si differūt oportet q̃ sub aliquo cōmuni a quo differētie ille exeūt differāt: z sequit ex hoc/ q̃ illud cōe genus sit ad illa: z q̃ hoc genⁿ materialis pncipij sit noticia ad illa: z q̃ pmo ꝓ materialiū sit materia: qd incōueniēs ē/ sicut pus habitū est. Et ex hō videt relinq̃ q̃ deꝰ z noys z materia pma idē sūt fm id q̃ sūt: qz q̃cūq̃z sūt z nulla differētia differūt/ eadē sūt: deus aūt z noys z materia pma sūt/ z nulla dña differūt: vt iā pbatū ē: q̃ eadē sunt: dicēte Aristo. in. viij. topicoꝓ: q̃ ide ē/ a q̃ nō drūt differētia: z sic videt q̃ deꝰ sit materia oim. In ꝓtrariū dōm q̃ hō absurdissimū est: pmū enī nō cōmisceet cū aliq̃: vt dicit in. xx. ꝓpositione causarū: materiale aūt pncipiū cōmisceet cum oib⁹ principiatis suis siue materiatis.

Adhuc in. ij. phyſicoꝓ dicit Aristo. q̃ tres cause coincidūt in vnā rem: quarta vo nunq̃z in eandē rē coincidit cū trib⁹: efficiēs enī formalis z finalis sepius coincidunt in vnum/ quod est efficiēs vniuocum cum effectu: z ad faciendum formatur: z mouetur a fine: qui finis forma est effectu z terminus actionis efficientis. Materialis autem cum trib⁹ hijs nunq̃z coincidit in idem: quia nō potest esse idē re faciens z factū: z mouēs z motū: z in potētia existēs z in actu. Habitū enim ē: q̃ deus est primum efficiens: nō ergo potest esse idem in re cū materia.

Qō icidēs. Arg. primū

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

II. particla

In cōtrariū arg. primū.

Arg. 2m

E Solo qōnis incidentis Ad argum pmū z 2m Solutio: dōm q̃ deꝰ nec forma essentialis/ nec materia alicuius nec est nec esse potest. Ad dicta Diony. z Aug. dicendū: q̃ sicut dicit Berū. in canticis: deus est esse omniū: nō materiale vel essentiale/ sed causale. Et est causale fm efficientē z formalē z finalē causam: qz est efficiēs z formās z finiens esse ei: sicut padigma a quo fiunt/ z ad qd formant/ z ad qd finiunt: cū trū intrinsecū sit/ extra facta formata z finita existēs z: nihil sit de esse eorū/ sicut lignū ad figuram pedis formatū/ padigma est ad omnes calceos/ qui fiunt ad ipm. Et qz hoc qd padigmaliter forma est/ ab eo qd essentialiter forma est quidā nesciērūt distinguere: sicut anaximāder z democritus: sicut narrat Aristo. in. j. metaphy. ideo dixerūt oia esse vnū in forma. Et qz deꝰ pma forma est: dixerūt oia esse deū: q̃ est erroneū sicut pbatū est. Paradigma enī de suo esse essentiali nihil dat formato: sicut si gillū de metallo nihil dat ceri: sed figurā q̃ extrinsecus terminus eiⁿ est dat ei: ita trū q̃ torā retineat q̃ fm esse est in metallo. Sic dicit dare: eo q̃ similē impmit in cera: q̃ trū nō est similis nisi p imitationē/ z nō per equalitatē deficit enī a figura sigilli in hoc/ q̃ virtutē sigillādi nō habet vltrius sicut figura sigilli q̃ multa valet sigillare. Id aūt qd sic facit qd quo ad oia sua manet extrinsecū facto/ z nihil de essentialibus suis largit facto: non pōt esse forma essentialis factorū. Ad aliud dicendū: q̃ cū deus causa pma sit/ anime alicuius rōnem habere nō pōt/ nec celi/ nec mūdi: sicut in phyſicis determinatū est. Ania enī quantūcūq̃z pfecta sit: nō nisi vite z motus localis pōt esse pncipiū in eo cuius est anima: vt in libro de causis pbarū est: deꝰ aūt vniuersi esse pncipiū est. Adhuc anima essentialis est ei cuiⁿ ē aia: hoc est/ in quo facit vitā z motū: z est ꝓiūcta ei cuiⁿ est aia. Deꝰ aūt pncipiū est separatū/ nulli essentiale z nulli ꝓiunctū. Unde hermes trimegestus in libro q̃ dicit delphora ad esculapiū: Solus deus: z merito solus ipe: ipe enī in se est: z a se est: z certum se totus est plenus atq̃z pfectⁿ: huiusq̃z sua sūma stabilitas est: nec alicuius impulsu/ nec loco moueri pōt: cū in eo sint oia: z in omnib⁹ ipe sit solus. Non negatur trū/ q̃n deus idealiter se habeat ad facta: omnia enī facta sunt ad ipm sicut ad ideam. Ad id qd obijcit de intellectu practico/ z operatorū ab ipo: concedendū est: sed ex hoc nō sequit nisi q̃ deꝰ idealiter sit causa formalis omniū. Ad id qd q̃rit de materia dicendū q̃ sicut probatū est: deꝰ nō pōt esse materia rē. Unde error ille z ꝓtra fidē z ꝓbiam est. Et qd obijcit de noi z materia: dicendum q̃ si noys primū formale est ad incorporeas substātias. Et materia pmū formabile ad materiales: q̃dā ꝓcedūt q̃ noys z materia pma id qd sunt idē sunt: ꝑ enī necesse est cōcedere oēs illos q̃ corpaliū z incorporaliū dicūt esse materiā vnā. Super quā positionē videtur esse fundatus liber qui dicitur/ fons vite: quem dicunt quidā factum fuisse ab Auicebron phō. Qd tamen ego non credo esse verum. Puto enim corporaliū materiam esse vnā primā: Incorporalium aūt nullam: vt exprresse in libro de trinitate dicit Boecius. Esse tamen in ipis incorporalibus/ inquantū facta sunt ad primum subiectum: quod quasi fundamentum est eorum quibus ad esse perfectum determinatur: quod cū materia necidem specie/ nec idem genere est: sed similitudinem habet ad ipsam fm proportionē. Sicut enim materia ad formas quibus determinatur se habet: sic ista se habet vt primum subiectum ad determinantia. Sed de hijs in sequētibus propria erit intentio querendi. Processus autem z alexandri z dauid/ nō valet: procedunt enim ac si omnia distincta z differentia sub aliqua cōmunitate generis distinguātur z differant: qd parce esse falsum. Ens enim per se/ z ens per accidēs distinguūtur: similiter ens actu/ z ens potentia: z tamen sub nulla cōmunitate generis distinguuntur. Genus enim substantialiter predicatur de sibi subiectis: Ens autem substantialiter nō predicatur de entre per accidens/ z de ente in potentia: quia ens in potentia fm id quod est non est: nec habet esse nisi fm quod dependet ad actum. Similiter ens per accidens fm id qd est nō est: esse autem habet fm q̃ aliqualiter se habet ad substantiam: scz vt mensura eius/ vel dispositio/ vel respectus. Et sic distincta sub cōmuni fm analogiam: non necesse est differētijs distingui cōstituiuis/ sed modis quibus plura habent analogiā ad vnū z sic distincta nō necesse est vnum pncipiū potētiale per modum generis vel materie habere ante se. Et hoc vlterius patet: q̃ non procedit ratio qua probari videtur: q̃ deꝰ z noys z materia prima vnum sint.

Ad 3m

Ad 4m

F Ad. II. qtiē.

Queritur quanta sit simplicitas dei. A

Ertio queritur: quanta sit simplicitas diuine essentie. In libro enī de causis dicitur: q̃ sit in fine simplicitatis. Et hoc non videtur esse verum. Non enī in fine simplicitatis est/ in quo est aliud qd est/ z esse. In deo autē videtur q̃ aliud sit qd est/ z esse. Dicimus enim/ q̃ in deo est essentia siue natura diuina. Dicit autē philosophⁿ in quarto phyſicorū: q̃ nihil est in seipso: ergo videtur q̃ in deo essentia sit sicut aliud in alio: z sic videtur i eo differre quod est/ z esse. Adhuc: Esse cui nihil additur vt determinans ipsum/ esse cōmune est vt de omnibus predicatum. Si ergo esse in deo nihil addit: tunc esse diuinum cōmune esse est qd de omnibus predicatur: z sic redit anaximandri qui in precedentib⁹ reprobatus est. Si quis dicat: q̃ in hijs que sunt sine materia/ indiuiduario z determinatio sit per seipsa: Hoc esse non potest: si enim determinaretur seipso aliquid: tūc idem esset determinans z determinatum/ z cōmunicabile z incōmunicabile/ z ens in potentia z ens in actu: que omnia abhorret intellectus. Ens enī indeterminatum in potentia ad ens determinatū est: sicut genus se habet ad speciem/ vt potentia ad actum. Et eodem ergo non videtur esse in deo esse z determinatum esse ad esse diuinum: z sic aliud videtur esse in deo quod est/ z quo est: z ita non est in fine simplicitatis. Adhuc: Maior est simplicitas z indifferentia in natura/ que non admittit distinctionem personalem q̃z in ea q̃ admittit: diuina essentia admittit distinctionem personarum et pluralitatem: q̃ videt q̃ nō sit in termio simplicitatis.

Mēbr. III Arg. primū

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Arg.1m Adhuc: Cū dicit: pater est deus: pater est pater ḡro vtrū eo sit de⁹ quo pr̄ est: z ecōuerso. Et videt q̄ nō: qz paternitate est pr̄/deitate de⁹: z si paternitate esset de⁹: seq̄ret q̄ nō esset de⁹ in quo nō esset pr̄nitas: z sic filij⁹ nō esset de⁹: z spūsscūs nō esset deus: ḡ aliud est in eo paternitas: z aliud deitas. Et sic in pr̄e videt esse numerus: sequit ḡ q̄ non sit vere vnū/z vere simpler ꝟm dictū Boecij ante introductū.

Ar.6m. Adhuc: In deo videt esse multitudo accidentū. Dicit enī Aristo. in ꝑmo ꝓime phiet q̄ substātia nulli est accidēs: z qd accidēs est in vno/in nullo pōt esse substantia: sed sapiētia/virtus et hmōi in creatis sunt accidētia: ḡ nō pōt in deo esse substātie: z sic videt cū sapiētia/iusticia z hmōi multa sint in deo/q̄ nō sit in fine simplicitatis.

Ar.7m Adhuc: Si egari nō potest quin in deo ꝓtie duo sint p̄dicamēta saluata ꝟm modū sue predicationis: substantia scz z relatio. Hoc enī supponit catholica fides: z dicit Boeci⁹ in libro de trinitate. Et sic sūt ibi duo/quo ꝓ vnum nō est alterū: ḡ numerus: z p ꝓsequēs seq̄ videt q̄ nō sit in fine simplicitatis/vt dicit boeci⁹.

B In cōtrariū arg. primū. Jn ꝛrariū but⁹ ē qd dicit aug. in. vj de trinitate: q̄ deus vere z sūme simpler est: non autē est vere z summe simpler: nisi p abnegationē omnis cōpositionis z ois cōponibilitatis/z q̄ nullo modo ꝓtingat cōponi: ergo nec cōpositio in deo est/nec cōponibilitas/nec est cōtingēs cōpositioni. Dico aūt cōpositionē/que est vniens multa in vnū sine vnione nature: vt essentia vniūtur in vnū compositū/vt ex potētia z actu/siue p modū congregationis in vnū: sicut accidētia vniunt in ꝑticto vno. Cōponibilitatē aūt dico: sicut cōponētia aliqd non sunt rm̄ id qd sunt/sed coniunctā habent habitudinem qua se habēt ad inuicem vt potentia z actus: z omnia ad compositū cōponentia vt stantia z determinata sub forma compositi. Et dico contingens cōpositioni/qd nō est nisi cōpositi: sicut vniuersale p̄dicabile de sibi subiectis: hoc enī nō predicat per verbū substantiuū: qd nota cōpositionis est: nisi in quantū totū esse est: oportet q̄ dicat formā que nō cōtingit nisi cōpositionū: aliter enī nō diceret totum esse compositi: z esset predicatio falsa: z sequeret q̄ non esset idem esse formale vniuersalis z particularis que omnia absurda sunt. Deus ergo sūme simpler est per negationē cōpositiōis essentialis/z accidētalis: z per negationē cōponibilitatis: z p hoc q̄ nō contingit cōpositioni.

Arg.2m Adhuc: In omni genere qd prius est/simplicius est/dūmodo sit pus per naturā: ergo qd omniū primū est/simplicissimū est. Deus aūt omniū primū: ḡ simplicissimus est:

Ar.3m sed suplatiuus rem suā dicit in termino: ḡ oīn simplicissimū est in fine simplicitatis. Adhuc: Oīne qd quocūq; modo cōpositū/vel cōponibile/vel cōpositioni ꝓtingens est: alij initiē vel quo ad esse in actu/vel quo ad ꝓstitutionē. Primū ipossibile est alij initi: sequereret enī q̄ pmū nō esset pmū si alij initiret. Deus aūt oīm pmū est: ḡ ipossibile est alij initi deū: ḡ nec cōpositus/nec cōponibilis/nec cōpositioni ꝓtingēs est.

Solo mēbri tertij. Solutio: Concedendū et firmiter credendū: q̄ deus in fine siue in termino simplicitatis simpler est: vt probant vltime rationes. Et dicitur simpler per abnegationē cōpositionis/z cōponibilitatis/z quia nō contingit cōpositio. Et huius causa est: qz deus primū est: z ideo nō compositus. Compositum enim posterius est cōponentibus: z quia compositū causatum est: primū autem causatum esse non potest: z quia in omni cōposito est potētia z actus/z sic aliquid imperfectū: in deo autem nihil imperfectū esse potest: z qz omne compositū est agens non p seipm/sed per aliqd qd in ipso est: quod est vel forma substantialis/vel accidentalis: deus autem causa est per seipam agēs.

L Ad arg. 1m Ad primū ergo dicendū: q̄ in deo idem est esse et quod est: siue qd est z quo est. Et hoc nō solum dicit fides/sed etiā in phia probatū est: Quia qd est/inq̄tū est hoc qd est/nihil est z ī potētia est: z esse nō habet nisi ex depēdentia ad alterū: sicut in phylic. pbatū est. Et iō in deo sicut in primo vniuersi esse ꝓncipio/totū est esse qd in ipso est. Et si signat vt id qd est: oportet q̄ illud qd est idē sit cū esse. Et q̄ aristo. dicit: q̄ nihil est in seipo: dicit ꝓter hoc: q̄ ꝓpositio in/diuersitatis nota est: siue trāsitionis notat diuersitatē ꝓtinētis z ꝓtēt ꝟm oēm modū. Et hec diuersitas vera est in oīb⁹ in quibꝫ est diuersuz esse z qd est. In quo aūt idem est esse z qd est/diuersitatem notare nō pōt: nisi illo modo significandi q̄ locutionē quā theologi diuersum modū attribuendi appellare ꝓsueuerūt. Et huius causa est/inopia sermonis nostri z intellectus: qz de simplicissimo esse cui multa ꝓter pfectionē suam/attribuunt loqui nō possumus nisi modo nostro/hoc est de cōposito.

Ad 2m Ad aliō dōm: q̄ eē diuinū cū dicē diuinū/nō determinat vt aliud ab alio: siue vt cōfusum a determināte ꝓfusionē suā: sed vt idem per idem aliter z aliter significatū. Ad aliud dōm: q̄ esse in diuinis

Ad 3m nō est alterius receptibile eo q̄ nō est cōponibile/sed excessu suo determinat ad vnū: oia enī q̄ in ipso sunt bonū/sapiēs/simpler/z hmōi: p suphabūdantiā ꝓueniūt ei: z iō est vnū solū qd seipo vt pmū ab alijs oīb⁹ habz distictionē. Et si determinari videt p aliqd: hoc nō est nisi ꝟm modū significādi. Propter qd Sap. 14. Incōicabile nomē dicit de⁹: qz ꝟm seipm incōicabile qd est. Et iō id qd obijcit determinato z indeterminato/z ente potentia/z ente actu: locū nō habet nisi in bijs in quibꝫ diuersum

Ad 4m est determinās z determinatū. Ad aliud dōm: q̄ hec ꝓpositio falsa est: q̄ maioz est simplicitas in natura q̄ pluralitatē ꝑsonarū nō admittit/q̄ in ea q̄ admittit. Habitū est enī in p̄dicts: q̄ quo ad aliqd simplicius est: eo plures habet habitudines: qz q̄ simplicius est/eo pluribus modis multa referunt ad ipm. Et ideo cū habitudinibꝫ relationū originaliū distinguant ꝑsone simplicissimū est esse/qd hoc mō in plīb⁹ distictis ē vnū: z maioris virtutis in simplicitate q̄ id qd in se vnū ē: z in vno rm̄ vnū/z ī pluribꝫ nō vnū. Et iō dicit Rich. de scto victo. in li. de trinita. q̄ simplicitas essentie nō obuiat distinctioī ꝑsonarū: sicut nec simplicitas ꝑsone obuiat distinctioni notionū: z ecōuerso. Habitū ē enī in ꝓrib⁹: q̄ tales existēdi modi nihil addūt vel demūt: nihil variāt in eo in q̄ sunt.

D Ad 5m Ad aliud dōm: q̄ eodē mō realiter pr̄ est pr̄/z pr̄ est de⁹: qz pr̄ ē de⁹/z pr̄nitas est de⁹: z pr̄ est deitas/z paternitas ē deitas: z ecōuerso. Differūt rm̄ in mō p̄dicādi. Et but⁹cā est q̄ suprius assignata est: qz scz relatiuū ꝟm inesse quo cōparat ad subiectū in diuinis. modū p̄dicādi ꝓprium nō retinet/sz modū p̄dicatiōis substantie accipit: z iō in eo ī q̄ est nihil addit: nihil demit: nihil variat.

Sed ꝟm relatiuū est: hoc est/ꝟm q̄ alter ꝓ est in diuinis: retinet ꝓprium modū p̄dicationis: z sic nō inest/sed ad alterū est: hoc est: nō p̄dicat aliqd inesse absolute/sed p̄dicat modū quo alter ex altero est: z sic iterū nihil addit: nihil demit: nihil variat. Et ignorantia huj⁹ distinctionis introduxit arrianā heresim. Et ex hoc sequit: q̄ primū/siue deus tāte simplicitatis sit: q̄ sublatiter oīa ē q̄ in ipso sūt. Et hoc

Ad 6m est qd dicit aug⁹: q̄ deus est oīa sua. Ad aliud dicendū: q̄ hec ꝓpositio falsa est: Qd in vno est accīs in alio nō pōt esse suba: nisi addat: qd in vno sit per eundē modū quo est in alio. Et in hoc sensu ponit eā Aristo. pbat enī in libro de causis: q̄ causatū est in causa p modū cause/z nō p modū causati. Cū sapiētia/iusticia/bonitas in deo sunt p modū prime cause z p modū simplicitatis prime: z ideo sunt in eo p indifferentiā substātie. In causatis autē/eo q̄ causare bonitates sunt a primo: in ea nobilitate et simplicitate nō ꝑcipiūt qua sunt in primo: sed vnū qd q̄ recipit mō suo/z mō sue simplicitatis: ꝓter

Ad 7m qd accidētia efficiunt in causatis. Ad vltimū dicendū: q̄ relatio in diuinis nō retinet modū p̄dicationis ꝓprium: vtā dictū est: sed ꝟm hoc rm̄/qz ad alterū est. Jam aūt habitū est: q̄ talis habitudo in eo cuius habitudo est/nihil addit: nihil demit: nihil

E Correlariū q̄ de⁹ nec genus nec i genere sit. variat: z sic nullā affert cōpositionē. Et hijs relinquit quasi ex correlario: q̄ de⁹ nec genus/nec in genere sit. Genus enim cū determinatū ens dicat/cōpositū est: deus aūt cōpositus nō est. Ad

Arg. primū buc: Genus omne confusum est: z in potētia ad alterum est: deus aūt pfectissime determinatū est: et

Arg. 2m nō est in potētia ad aliud. Adhuc: Si in genere

Ar. 3m esset: tunc aut esset ꝓtentū in genere: aut reductum ad genus. Si contentū in genere: esset species vel indiuiduū. Et si diceret q̄ esset species specialissima/siue sub alterna sequeret q̄ esset quid compositū ex potentia z actu. Si autē indiuiduū: sequeret q̄ esset qd

Ar. 4m compositū ex subiecto z accidētib⁹: q̄ oīa in cōuenientia sunt. Preterea si esset in genere/ens esset genus eius: Ens aūt genus esse nō pōt: vt probatur in tertio ꝓme phie. Omne enī qd constituit in rōne generis/ab aliquo cōmuni exit per oppositas differentias: quarū altera non participat naturā illius generis. Sed nō potest esse differētia que nō participet ens: quia non entis nulle sunt differentie z nulle species: ergo ens in naturā generis z rationē determinari nō potest per aliquā differentiā/ que sit opposita differētie alie nō participāti ens: nō ḡ ens de deo p̄dicat vt genus: sed de eo p̄dicat vt de simpliciter ente/a cuius entitate oīa entitatē accipiūt.

Arg. 3m Adhuc: Que in genere sunt/participant naturā generis: z sunt aliud ꝟm id qd sunt: z aliud ꝟm esse generis: sicut homo z equus/aliud sunt id qd sunt: qz sic distincta sunt in diuersas species: z aliud ꝟm esse generis: quia sic cōmunicātia z nō distincta sunt. In deo aūt idem est esse/z qd est: vt iam habitū est. Nec in genere per reductionem: reducta

Ar. 6m enim sunt vel vt priuatio/vel vt principia. Non vt priuatio: in deo enim nihil est priuatiuū: sed totuz quod in ipso est/actus est. Nec vt principia: principia enim generis non extendunt se vltra principiata. Punctus enim qui principium quantitatis continue est: extra continuū nō inuenitur: sicut nec vnitas extra discretum. Deus autem excedit omnia: z in nullo ita indu ditur/vt dicit Gregorius q̄ extra ipsum non inueniatur. Si forte aliquis dicat: q̄ non est in vno genere/sed circūit omne genus vt ens vnum/verum/bonum. Contra est: q̄ id qd circūit omne genus/in substantia est substantia: in quantitate quantitas: in qualitate qualitas: z sic de alijs. Sic autem deum circūire omne genus absurduz est: deus ergo nullo modo est vel genus vel in genere. Et si obijcitur: q̄ dicitur esse substantia z homo substātia: z predicatur substātia de deo sine cōuersione: z ideo videtur esse genus. Dicendū: q̄ nō p̄dicatur vt genus: sed predicatur vt cōmune ꝟm analogiam quod ꝟm perfectionem sui esse z rationis est in vno: z in alijs ꝟm comparationē ad aliud. Patet ergo q̄ deus ꝓter excessum sue simplicitatis neq; genus est: nec in genere p aliquē modū simplicitatis.

Ar. 7m

Ar. 8m

Utrum deo sit proprium esse in fine simplicitatis.

A Mēbr. IIII Arg. primū Quarto querit: vtrū deo ꝓprium sit esse in fine simplicitatis. Et videtur q̄ non. Jn ꝓmo enim sententiarū distinctiōe octaua ca. ea dē q̄: ex verbis augustini in libro contra marimini dicit: q̄ vere z ꝓtie simpler est: vbi nec partium nec accidentium seu quarūcunq; formarū vlla est diuersitas siue variatio siue multitudo. Hoc aūt in multis est: Jn materia enim prima/si non continū cta quātitati intelligatur: nec partium: nec formarum/nec accidētiū diuersitas est: ergo nō soli deo cōuenit esse simplicem in fine simplicitatis. Ad

Arg. 2m buc: Jn ser ꝓncipijs dicitur: q̄ forma est simplici z inuariabili essentia consistens: z sic non soli deo cōuenit esse simplicē in fine simplicitatis: quia si forma non esset in fine simplicitatis/aliquid variaret

Ar. 3m esse eius. Adhuc: Boccius in libro de hebdomadib⁹ dicit: q̄ est habere aliqd aliud ꝓter qd ipm est: esse vō nihil habet admixtū: ergo esse i fine simplicitatis est: non ergo soli deo conuenit. Si dicat aliqs: q̄ licz qd est/z q̄ est simplicia sint: tm̄ cōponibilia sūt z sic nō sunt in fine simplicitatis. Nō videt instare: quia etiam diuina natura z compositia z cōponibilis est cum humana in vna persona: cum in fine simplicitatis est. Solutio: dicendum q̄ soli

B Solo mēbri quarti deo conuenit esse in fine simplicitatis simplicem. Et quod obijcit de materia/q̄ non habeat partium vel formarū vel accidentū compositione. Di

Ad arg. 1m cendum q̄ tamen omniū illorum habet susceptibilitatem: z sic esse suum concretum est habitudinibꝫ inherentibus sibi: que vt inherentes non transeūt in modum substantie sicut in deo/sed remanent accidentaliter inherentes: propter qd in fine simplicitatis esse non potest. Ad aliud dicendum: q̄ forma vniuersalis compositioni est contingens: z ideo

Ar. 2m aliud habet quo forma est siue essentia vel natura: z aliud quo compositioni contingens est: sicut vniuersale per aliud quoddā natura simpler est: z per aliud quo in multis est: z per aliud quo de multis est: z ideo in fine simplicitatis nō est/sed quodāmodo simplici z inuariabili essentia consistit: z non simpliciter. Ad aliud dicendum: q̄ esse licet nihil ha

Ar. 3m bear admixtum ex quo sit: tamen miscetur ei cui componitur: rei in quo est. Quod est enim/z quo est non possunt dici componi ex quod et ex quo

est: q̃ sic ireť in infinitũ. Nihilominꝰ tñ vtrũq; illorum componibile est: ⁊ habitudinib̃ cõponibiliũ realiter concretũ: ⁊ ideo in fine simplicitatis nõ est Quia licet parer ⁊ filius ⁊ spũssanctus realib̃ differant relationib̃/⁊ nõ ꝟm intellectũ tm̃: vt dicit sabellius: tñ vt ꝑhabitũ est/relatiões ille nõ retinẽt ꝓprium modũ relationis/nisi in ꝯtum ad alterum sunt: ⁊ ideo nihil diminuũt de simplicitate. In creatis aũt habitudines diuerse sunt ab eo cuiꝰ sũt habitudies: ⁊ ideo ibi diminuũt simplicitatẽ. Et hoc est q̃d dicit Hilarius in. vij. de trinitate: Nõ ex cõpositis est deus qui vita est: nec qui virtus est/ex infirmis continet: nec qui lux est ex obscuris coaptatur/neq; qui spũs est ex disparib̃ formalis est. Et in rendit: q̃ vita que est actus simplex/de deo non predicat substãtialiter: q̃d nõ posset esse si compositus esset. Tunc enĩ viuus ⁊ nõ vita diceret: Vita enĩ viui est actus viuificans in viuũ. Et q̃ virtus de deo substãtialiter ꝑdicat: q̃d nõ posset esse si esset cõpositus: cõponẽtia enĩ infirma sunt. Similiꝛ q̃ lux in abstracto substãtialiter de deo ꝑdicat: cõpositũ enim nõ est lux/sed lucem participans: cuia in se obscurum sit.

Utrum cõparatione diuine simplicitatis omnia alia sint composita.

A Mod. tũ. v. Arg. primũ Arg. 2m

Uinto queritꝰ: vtrũ cõparatiõe diuine simplicitatis alia simplicia sũt cõposita. Et videtur q̃ sic: q̃ hoc expsse dicit Augꝰ. Adhuc in libro de causis, ꝑbatũ est in ꝑma, ꝓpositione: q̃ omne secundũ p aliq̃d additũ secundũ est: omne aũt creatũ secundũ est: g̃ omne creatũ respectu creantis cõpositũ est/etiã si in se simplex sit. Adhuc Q̃d nõ est in termino simplicitatis/aliq̃d intercipit de cõpositiõe: ꝓter q̃d in termino simplicitatis esse nõ pot: sicut q̃d non est in termino albedinis/aliq̃d intercipit de nigredine ꝓter q̃d in termino albedinis esse nõ pot. Habitũ autẽ est: q̃ nullũ creatũ in termino simplicitatis est: g̃ omne creatũ cõparatũ ad ĩcreatũ aliq̃d habet cõpositiõis. Et hoc meo iudicio est verũ. ita q̃ aliquid cõpositiõis/large sumaťſic q̃ cõponibiliras/⁊ ꝓtingere cõpositioni aliquid cõpositiõis dicat. Omne enim creatũ habitudinib̃ ad causas sui esse concretũ est/⁊ ideo in ꝯtum creatũ est/sine cõpositiõe nõ est. Increatum aũt nec ad intrinseca ꝓstituentia/que nulla habet: nec extrinseca/ex quib̃ fit/essentiales habet dependentias vel habitudines. Et ideo concretũ habitudinib̃ essentialib̃ nõ est/ied in termino simplicitatis simpler. Et ꝯtuis hoc verũ sit/⁊ fides catholica teneat: tñ tertulliani heretici deũ ex corpalib̃ dicunt esse cõpositũ: ⁊ animã habere/⁊ materiã: eo q̃ scriptura attribuit ei manus ⁊ caput ⁊ pedes/⁊ irã ⁊ hmõi: nesciẽtes q̃ hoc symbolice ꝟm effectus eorũ per figurã dicit antropospathos deo attribuit.

B Solo mẽbri quinti.

Queritur de incõmutabilitate dei.

Questio. XXI.

Einde queritur de incõmutabilitate dei.

D Hutꝰ q̃ñis ꝛia sũt mẽbra.

Et q̃ incõmutabilitas causa eternitatis est: queritur de eternitate. Circa incõmutabilitatẽ queritur tria. An scz essentia diuina siue deus/sit incõmutabilis. Secũdo vtrũ aliquis motus vel mutatio deo cõueniat. Tertio vtrũ incõmutabile esse sit ꝓprium essentie diuine.

Utrum diuina essentia siue deus sit immutabilis.

A Hẽb. p. I. Arg. primũ

q Uerit̃ ergo ꝓmo: vtrũ diuina essentia incõmutabilis sit. Q̃ aũt incõmutabilis sit ꝑbat Richardꝰ in libro de trinitate: supponẽs hoc: q̃ omne q̃d mutať/vel mutať in melius/vel in peius/vel in equale. In melius mutari non põt q̃d oino pfectũ est: q̃ si habet melius ad quod mutať/sequiť ipm pfectũ nõ esse. In peius mutari nõ põt q̃d verissime est: q̃ si in peius mutať/admirtam habet priuationẽ qua melior priueť: ⁊ admirtã habens priuationẽ nõ verissime est. Ad equale mutari nõ põt q̃d a seipo est: q̃ enim mutãs semp eq̃le est: ⁊ omne mutãs mutat ad suã speciẽ: id q̃d a seipo est/si mutat/mutat ad idem: sed non mutat: quia in omni eo q̃d est mutans/aliud est mutans/⁊ aliud mutatũ. Q̃d aũt a seipo est: nõ habẽ aliud quo sit/⁊ q̃d sit: si ergo mutaret se de statu in statũ: sequereť q̃ a seipo no esset. Cum ergo deus pfectissime ⁊ verissime ⁊ a seipo sit: sequiť q̃ nec in melius nec in peius/nec in equale mutari possit: ⁊ sic penitus in cõmutabilis est. Adhuc: Augꝰ/⁊ ponitur a magro in octaua distinctiõe ꝑmi sententiarũ: Omne q̃d mutať/nõ seruat ipm esse: ⁊ q̃d mutari põt: etiã si nõ mutet/nõ põt ꝟm aliquẽ modũ nõ esse q̃d fuerat: Ideoq; illud solũ q̃d nõ tm̃ nõ mutať/verũ etiã oino mutari nõ põt/verissime diciť esse id est suba patris ⁊ filij ⁊ spũssancti. Hec Augꝰ scribit in libro de trinitate: g̃ videť q̃ deꝰ oino sit incõmutabilis. Arg. 2m

Adhuc: Omne q̃d nullo mõ in potẽtia est/nullo modo mutabile est: q̃d verissime est/nullo modo in potẽtia est: deus verissime est: g̃ nullo modo mutabilis est. Q̃is enĩ mutatio de potẽtia est ad actũ potẽtia aũt ꝑmixta ꝑuatiõi ẽ: ⁊ q̃d ꝑmixtũ ꝑuatiõi est/non verissime est: g̃ q̃d verissime est cõmutabile esse nõ põt: g̃ deꝰ cõmutabilis esse nõ põt. Fortꝰ obijciť per hoc q̃d dicit Aristo. ⁊ confirmat augꝰ in sexto sup̃ geñ. ad lťam: ⁊ Boecꝰ de ꝓsolatiõe phie: q̃ omnis motus ab imobili est. Si ergo hic motꝰ ab hoc imobili: ⁊ motus simplr̃/a simplr̃ imobili. sed deus est a quo omis motus: g̃ deꝰ simplr̃ imobilis ⁊ incõmutabilis est. Et hoc sequiť ex conclusione aristo. i fine octaui physicoꝝ: vbi dicit: q̃ motꝰ ꝑmus est indiuisibilis ⁊ impatibilis: nõ habens magnitudinẽ penitus. Omne enĩ q̃d mouet/diuisibile est: sicut dicit in libro de causis, ꝓpositione septima: que dicit: q̃ intelligẽtia est suba que non diuiditur. Q̃d exponẽs dicit: Omne diuisibile nõ diuidit/nisi in multitudinẽ: aut magnitudinem: aut motũ suũ. Cum ergo res est ꝟm hãc dispositionẽ/q̃ scz aliquo modo sic diuidit: est sub tpe: sed intelligẽtia nõ est sub tpe/sed cũ eternitate: g̃ intelligentia est suba que nõ diuidit. Si aũt hoc cõuenit intelligẽtie: multo magis cause prime: que sicut ibidem dicit/ante eternitatẽ est. Hoc est q̃d dicit Boecius in de ꝓsolatione phie: Stabilisq; manẽs das cũcta moueri. Amplius in hymno Amb. Rerũ deus tenax vigor immotus in te ꝑmanẽs/lucis diurne tẽpora successib̃ determinãs. Hoc etiã innuitur in ꝑncipi. vj. physicoꝝ. Si enĩ ꝑmus motor esset mobilis: seq̃reť q̃ motus esset ante ꝑmũ motum. Et sequereť q̃ motus alterratiõis esset ꝑmus

Arg. 3m

Arg. 3m

Arg. 4m

in genere motus: que absurda sunt. Probatum est enim: q̃ ꝑmus in genere motus/est localis motus ⁊ primus inter locales motus/est motꝰ celi: ⁊ ante illũ nihil est q̃d mouetur vel mobile sit. Adhuc Jacobi. 1. c. Apud quẽ nõ est trãsmutatio: nec vicissitudinis obũbratio. Adhuc: Malach. 3. b. Ego deus ⁊ non mutor. Adhuc: Nũcri. 23. c. Non est deꝰ vt hõ vt mutet: nec vt filius hominis vt mentiať. Ex hijs omnib̃ cõcludiť: q̃ deus icõmutabilis est penitꝰ ⁊ oino. In contrariũ est q̃d dicit augꝰ in libro de ciui. dei: q̃ deus est motu ⁊ rõne mũdũ gubernãs: constat aũt q̃ nõ est gubernãs nisi motu sui: videť g̃ q̃ aliquo mõ mutabilis sit. Adhuc: Appropinq̃rĩ ⁊ elongari motꝰ sunt: ⁊ hij de deo dicunť Jacobi. 4. b. Appropinq̃te deo ⁊ appropinquabit vobis. Adhuc Sap. 7. d. Est enĩ omnib̃ mobilib̃ mobilior sapiẽtia: sapiẽtia aũt diuina/deus est: g̃ oib̃ mobilib̃ mobilior deus est. Adhuc: mouere ẽ aliter se habere q̃ ꝑꝰ: vt dicit Aristo. in. iij. physicoꝝ: sed deus aliter se habet modo q̃ ab eterno: modo enĩ se habet ad creaturã vt creator/gubernator/⁊ cõseruator: ⁊ hoc modo ab eterno se nõ habuit ad creaturã: g̃ videť q̃ deꝰ est mutabilis. Adhuc: Aristo. in. iij. physicoꝝ/⁊ in secũdo de aĩa vult: q̃ duplex sit motꝰ alterationis: vnus qui est de potẽtia ad actũ: siue q̃ est de cõtrario in ꝓtrariũ: vt cũ de albo fit nigrũ/vl̃ de ignorante sciens. Alius motus quo q̃s de ocio siue de habitu mutať ad actũ: vt cũ q̃s de nõ ꝓsiderãte fit considerãs: vel de habitu actualiter agens. Dicit enĩ Auerrois sup. ij. de aĩa: q̃ habitus est quo q̃s aliq̃d agit cũ voluerit. Tali aũt modo videť deus alterari: q̃ de nõ creãte fit creãs: hoc ꝓstat: ⁊ de nõ gubernãte fit gubernãs: ⁊ sic est i mltis alijs. Unũ Augꝰ sup̃ geñ. ꝑmo dicit: ⁊ ponit in glosa sup̃ illud Geñ. 2. b. Dixit quoq; dñs deus: Non est bonum hominẽ esse solũ. Ibi querit Augꝰ quare ibi vocat/dñm deũ: cũ ante nõ dixerit nisi simplr̃/deus. Et ñdet: q̃ dñs dici nõ poterat/cũ seruũ nõ haberet cui imparet: hõ aũt seruus est: vñ in factura hois deũ dñm vocat. Ex q̃ relinquiť: q̃ ex nõ dño factꝰ est dñs: g̃ mutatus est. Adhuc: Constat q̃ ex nõ volẽte aliq̃d/factus est volens illud. Tult enĩ aliquẽ nõ esse qñ mozť quẽ ꝑius voluit esse cum non mozereť: g̃ voluit aliq̃d q̃d ante nõ voluit: de nõ volente g̃ factꝰ est volẽs: ⁊ sic ꝟm volũtatẽ mutatꝰ est. Adhuc in ꝑmo sententiarũ distinctiõe. vij. ponũtur verba Aug. ꝓtra maximinũ libro ꝑmo: Si spiritusctũs nasci potuit/potuit esse filius: ⁊ ira mutabilis esse potuit: ergo a simili si creator esse potuit: ⁊ factus est creator: potuit esse mutabilis. Et hijs oib̃ videť: q̃ deꝰ oino nõ sit imutabilis. Solutio: ad hoc dicendũ: q̃ ⁊ ꝟm phiam/⁊ ꝟm fidem deus est penitꝰ incõmutabilis ⁊ imobilis. Est enĩ mutatio ꝟm substantiã, ꝓtie: motus aũtẽ ꝟm accidens. Dicit enim Arist. v. physicoꝝ: q̃ mutatio vel est de nõ subiecto ad subiectum: vel de subiecto ad non subiectũ. Motus autem de subiecto ad subiectũ: vnde cum deus nec in substantia/nec in formis accidentalib̃ in potentia sit omnino sequitur q̃ incõmutabilis sit. Si enĩ mutabilis esset in hijs que sibi insunt: que Johãnes dam̃: vocat assequẽtia substantiã: sequereť q̃ cõmutabilis esset in substantia: quia quicq̃d in deo est/deus est substãtialiter. Unde ea que primo ad hoc inducta sunt/cõcedenda sunt. Ad id aũt q̃d primo in contrarium obijcitur dicẽdũ: q̃ deus se mouere dicitur per effectũ nature/vel gratie/vel glorie: quãdo scz p effectum aliquẽ incipit in aliquo esse/per quẽ ꝑius in illo nõ fuit: q̃ ꝟm se vbiq; est et in omnib̃. Unde talis motus ad deũ non refertur/sed ad eius effectũ Et hoc innuit Augustinꝰ cum dicit: q̃ nec mouet se per tempus: nec per locum: Si enim motus in ipso esset: oporteret q̃ vel per tempus/vel per locum mouereť. Similiter dicit Sap. 7. d. de spiritu sapientie: q̃ per nationes in animas sanctas se trãsferrt: amicos dei ⁊ ꝓphetas ꝓstituit. Ad aliũ dicendũ: q̃ deus motu mũdum gubernat: qui ab ipo est/non qui in ipo est. Dicit enim Aristo. in. iij. physicoꝝ: q̃ motus est actus mouẽtis/⁊ actꝰ mobilis: sed est actus mouentis/ꝟm q̃ est actus perfectus qui a perfecto est/q̃d est mouẽs: Omne enĩ mouens perfectũ est/⁊ in actu: ⁊ primus motor ꝑfectissimus est: ⁊ ipse actor est. Scõm autem q̃ est actus impfectus: sic est in mobili sicut in subiecto/⁊ sicut in impfecto q̃d motu perficiť. Et ideo ibidem dicit Aristo. q̃ motus dicitur actus impfectus/q̃ est impfecti actus: ⁊ sic non cadit in deum. Et quãdo dicitur incõmutabilis deus: ꝑ oppositio in/nõ priuat potentiã mouendi actiue/sed priuat potẽtiam mobilitatis passiue. Ad aliud dicendũ: q̃ motꝰ appropinq̃tiõis ⁊ elõgatiõis nõ referũť ad deũ/nisi ꝟm effectũ: vt pauloante dictũ est. Et hoc probat Dionysius libro de diuinis nominib̃ ca. iij. de virtute orationis: ponens duas similitudines. Una de multi luminis carena de celo dependẽte in qua manus mutãs per ansas ⁊ ansas ascendẽdo: a terra quidẽ exaltatur/⁊ celum sibi appropinquat: non celi depositione/sed sui ad celũ exaltatiõe. Secundam ponit in rupe vel petra imobiliter stante intra aquã: ad quã cum quis trahit nauim vel impellit: ad ipam appropinquat vel elongatur nõ motu petre/sed motu nauis. Ad aliud dicendũ: q̃ mobilior dicit esse sapientia per effectum: quia sicut ibidem dicit: vbiq; attingit/⁊ omnia disponit: q̃d nulli aliarum causarũ conuenire poterit. Ad aliud dicendum: q̃ non aliter se habet nunc deus q̃ ab eterno. Et q̃ dicitur: creator ⁊ conseruator per relationem dicitur: que nõ p mutationẽ sui fit in ipso sed per mutationẽ creature/que nunc fit vt creata cõseruata gubernata: ex cuius relatione ad creatorem oportet q̃ cointelligat correlatio creatoris ad ipam: que nihil nouĩ dicit in ipo: sed aliquid nouĩ dicit ab ipo: ⁊ hoc importať in hoc nomine creator. Jam enim in tractatu de simplicitate dei determinatũ est: q̃ relatio ꝟm hoc q̃ est accidens/⁊ suũ esse est in esse: non manet in diuina ꝑdicatiõe/sed suum modũ predicandi mutat in modũ predicãdi substãtialem. Scõm autẽ q̃ relatio est/esse suũ ad aliud est: ⁊ nihil ꝑdicat per modũ inherendi/sed hoc q̃d predicat/predicat per modum ad se habendi. Tales aũt habitudines ex vno mutato ꝟm veritatem in multis innascũtur ꝟm intellectũ. Et huꝰ exemplũ dãt Boecius ⁊ Auicẽna in statua alicubi stan-

Arg. 7m

Arg. 6m

Arg. 7m

Arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 4m

Arg. 5m

Arg. 8m

E Solo mẽbri primi

Astruũť sepẽ argumẽta ꝑma

Ad arg. 1m in ꝓtrariũ

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

D Ad 5m

f

re a dextris: quo recedente ad oppositū / statim eadem statua sine sui mutatione efficitur a sinistris. Augustini autē exemplum in libro de trinitate est de nūmo: qui sine sui cōmutatione ex cōmutationibus eius cuius est: aliquādo est pretium: ꝛ aliquando est pignus / p relationē nūmi ad id pro quo cōmutatur. Melius omnibus exemplū est qd Euclides in libro de fallacia visus a plurone acceptū ponit / de reflexione que fit ad speculum planū: vbi dextera eodem modo manentia efficiuntur sinistra / ꝛ sinistra dextera. Sic eodem modo manēs deus per respectum creature ad ipm: creator dicitur / ꝛ non
Ad 6m. creator sine sui mutatione. Ad aliud dicendum ꝙ sicut obiectū est / alteratio duplex est: sed de octo ad actum / siue de habitu ad actum non mutātur nisi ea que agunt passibilia existentia. In hijs autē que non sunt passibilia / sed vno modo se habent et per essentiam agunt: de nō agentibus fiunt agentia sine mutatione: In talibus enim agens vno modo se habet: ꝛ non dicitur agens nunc: ꝛ non pius: nisi per hoc ꝙ actum nunc est ꝛ nō prius. Et exemplum i sole: qui semper eodē mō se habet in illuminando: nec dicitur ceram liquefaciens ꝛ lutum cōdensans nunc ꝛ nō prius: nisi per hoc ꝙ cera liquefacta ꝛ lutum condensatū est nunc / ꝛ non prius: talia enim vno modo se habentia nō mutatione sui /
Ad 7m. sed mutatione acti faciunt ea que faciūt. Ad aliud dicendū: ꝙ cum dicitur / voluit nunc quod non prius: in hijs que impossibiliter agunt ꝛ per volūtatem tales determinationes determinātur volentē / siue eum qui voluit respectu voliti / ꝛ non respectu volentis: ꝛ ideo mutationē dicunt in volito / ꝛ non in volente. Ab eterno enim voluit vt nūc fieret: sed
Ad 8m volitum nunc est / ꝛ non ab eterno. Ad vltimum dicendum: ꝙ non est similē de relatione personali qua persona procedit de persona: ꝛ de alijs relatiuis que ad creaturam sunt. Relationes enim personales sup actū sunt fundate: subales qbꝫ persona a persona accipit subsistantiā ꝛ omnia que substātie sunt. Et ideo si mutatio esset in talibus relationibus: sequeretur ꝙ mutatio esset in substātia. In relationibus autem que ad creaturam sunt / fundatur relatio super actum volūtatis / ꝛ super actum eterius: qui fieri possunt sine mutatione agentis: vt dictum est / in hijs in quibus actum pendet ad agens per suam substantiam: sed agens nō dependet ad actum.

Utrum motus vel mutatio aliqua conueniat deo.

A Secundo queritur: vtrum motus vel mu-
Mēbr. II. s tatio aliqua deo cōueniat. Et videtur ꝙ
Arg. primū sic. Multipliciter enim aliquid refertur ad motum vel mutationem. Quedam enim vt subiectum mutatiōis: Quedam vt terminus mutationis. Et hoc dupliciter: scz a quo / ꝛ ad quem. Et videtur ꝙ omnia ista deo cōueniāt: Sicut enī q̄uis deus sit simpler / multiplex tñ dicitur in effectu: Ita q̄uis fm suam sit immutabilis: tñ dici pōt in
Ar. 2m causalitate: qꝛ aliqñ causatū ē a deo: aliqñ nō Iterum: constat ꝙ mutatio est ad ipm: vt dicit augustinus in .ij. confessionū: Fecisti enim nos domine ad te: ꝛ inquietū est cor nostrū donec ad te perueniat. Et mutatio est ab ipso: quia Luce. .ij. c. filius prodigus a patre abijt in regionem longinquam / quidem designat. Item mutatio est in ipso. Act. .17. c. In ipso viuimus / mouemur ꝛ sumus. De omnibus autem hijs dicit Aristo. ꝙ aliquo modo mouētur vel sicut ea que mouent / vel sicut ea ad que est motus aliqs: q̄ modus aliqs motus pōt deo attribui.

Solutio: Nullus modus motus pōt deo attribui Solo mē-
nec fm fidem / nec fm phiam. Et hoc ideo est: quia bri secundi
sicut phatur in libro de causis: Creatura siue creatum nō potest considerari nisi duobus modis: scz fm id qd est: ꝛ fm esse. Sēm id qd est / nihil ꝛ ex nihilo est: vt dicit Auicēna: fm esse autem a pma causa est. Mutabilitas aūt creature accidit fm id qd est: ꝛ iō mutabilitas ad id q̄ē id qd ē referri nō pōt: non enim accidit tanto fm ꝙ ab ipso est / sed fm id qd est: ꝛ sic ex nihilo ꝛ nihil est: ꝓter qd creator nullo modo mutabilis esse potest. Ad id autem qd B
obijcitur in contrariū dicendū: ꝙ vnitas ꝛ multi- Ad arg. 1m
plicitas in effectu consequūtur esse creature / inq̄ntum ab aliquo est ꝛ inquantū est: ꝛ ideo ille cū perfectū esse creature ꝓsequātur / in deū aliq̄ mō referri pñt. Ad id qd obijcit: ꝙ multiplicit aliqd referr̄ Ad 2m
ad motū dōm ꝙ de⁹ nō referr̄ ad motū sic terminus ad quē qui includit mot⁹: nec referr̄ ad motū sicut terminus a quo qui abijcitur in pōt: nec in ipso est mutatio sicut in eo qd est mensura motus vel mobilis: sic enim iteraretur in mobili / vel motu fm esse. Locus enim in quo est motus / fm esse aliquod iteratur i mobili: quia ex ipso / ꝛ ad ipm est motus. Tempus autem fm nunc / qd est substantia motus / iterat in motu: qꝛ sicut dicit Aristo. .iiij. physicorū: tempus est numerus motus fm prius ꝛ posterius. Deus autem nullo istorum modorū refertur ad motum / sicut mouens i mobile ꝛ continens omne qd mouetur. Adhuc autem: Nullus modus motus potest referri vt aliquo modo mobile sit. Si enim motus dicatur ad ipsum: ille motus est in appropinquāte ad ipsum. Si dicatur ab ipso motus est in deferente / sicut pauloante monstratum est. Mobilitas autem in ipso nō per iteratio-
nem ipsius est: sed per cōtinentiā: vt dictum est: sed in deo nullo modo poni potest mutabilitas: ꝛ ideo penitus imutabilis est.

Utrum incōmutabile esse proprium sit diuine essentie.

A Tertio queritur: vtrum incōmutabile esse p
t prium sit diuine essentie. Et videtur ꝙ nō Mēbr. III
Dicuntur enī incōmutabiles angeli: ꝛ imu- Arg. primū
tabiles intelligentie: ꝛ imutabiles anie beate: ergo non soli deo cōuenit imutabilitas: quia proprium est qd conuenit omni ꝛ nō soli. Si dicatur: ꝙ in-
cōmutabilitas deo cōuenit per naturam: angelis Ar. 2m
autem ꝛ animabus beatis per gratiaꝫ / vel per aliquam bonitatem fluentem a primo imutabili: sicut videtur Plato dicere in tymeo. Dij deorū quorum opifex paterqꝫ ego: natura quidem mutabiles / volūtate autē mea permanētes. In contrarium est: ꝙ angelus ꝛ intelligentia fm sui naturā signacula sunt diuine incōmutabilitatis: ꝛ anima fm sui naturam imago incōmutabilitatis eiusdē. Dicit enim Lassiod. ꝙ tēporale per hoc ꝙ incipit ꝛ desinit / non est eternū / nisi vestigium: quia nō conuenit cū eo nisi in confusa ꝛ indeterminata quadā

duratione. Euiternū aūt qd incipit ꝛ nō desinit / ꝛ stat in esse substantiali vno mō / ima go est eternitatis: qꝛ cū ea cōuenit / ꝛ in modo duratiōis in suba / ꝛ in carentia finis: licet deficiat ab ipso / quia eternū nō habet principiū / euiternū aūt habet. Unde dicit idem Lassiodo. ꝙ si ania fine clauderet / imago dei nō esset ergo ꝛ angelus ꝛ intelligentia ꝛ aia per naturā imutabilia sunt / ꝛ non solum per gratiam: non ergo soli deo cōuenit imutabile esse per
naturā. In cōtrariū huius est adhuc dicit apo- In cōtrariū
stolus pma ad Timotheū vltio. .c. Qui solus habet imortalitatē. Sup qd dicit Aug⁹ in primo de trinitate: Cum anima quodāmodo imortalis esse dicatur. Et sic nō diceret aplus / solus habet imortalitatem: nisi quia vere imortalitas incōmutabilitas est / quā nulla creatura pōt habere: que solius
Arg. 2m creatoris est. Adhuc: David dicit ps. 101. Mutabis eos ꝛ mutabunt: tu autem idem ipe es. Qd tractans Aug⁹ sup gen. Deus solus recte imutabilis est: qui nec loco / nec per affectiones / nec per
tēpora mutari potest. vñ solus dicit̄ habere imor-
Ar. 3m talitatē. Adhuc: Aug⁹ cōtra maximinū: In omni mutabili natura nōnulla mors est ipa mutatio quia facit in ea nō esse qd erat: ꝛ esse qd nō erat. hoc aūt in angelis ꝛ in intelligētijs ꝛ in animabus est. Angelus enī ꝛ anima mutant̄ fm gratiā ꝛ peccatum. Intelligentie aūt fm influētias bonitatū a primo: ꝛ fm influentias illuminationū / purgationū / ꝛ perfectionū / ꝛ a primo / ꝛ a seinuicē: vt dicit Dionysiꝰ: fm ꝙ purgant̄ a dissimilitudinis habitu: ꝛ assimilant̄ per illuminationē acceptā / quā prius non habuerūt: ꝛ pficiunt̄ fm reductionē inferioris in superiorē fm aliqd intelligibile fm qd prius reducti
nō fuerint. Solutio: ad hoc soluendū est p dictū B
Aug. in libro cōtra maximinū dicentē: ꝙ cuicunq̄ Solo mē-
creature rōnali pstatur vt peccare nō possit nō est bri tertij.
hoc nature ꝓprie / sed dei gratie. Et ideo solus deꝰ vt ait apls habet imortalitatē: q nō cuiusq̄ gratia / sed natura sua ꝓpria nec potuit / nec pōt aliqua cōuersione mutari: ꝛ ideo soli deo cōuenit omnino ꝛ penitus incōmutabile esse. Cuius probatio efficacissima sumit̄a dicto Boecij in libro de hebdomadibus vbi dicit: ꝙ qd est / habere potest aliquid ꝓter ipm qd est: esse vero nihil habet admixtum. Ex quo relinquitur: ꝙ omne id qd mutatur / diuersum habet qd est / ꝛ esse. Unde id in quo est idem qd est / et esse / imutabile est penitus ꝛ omnino. Et causa huius est: qꝛ esse nullius rei potest esse subiectum / nec per se / nec per accidens: nec aliquo modo referri potest ad motum: quāuis hoc esse referri possit ad motū vt terminus. Ex hoc vlteriꝰ relinquitur: ꝙ omne causatū eo ꝙ aliud habet esse / ꝛ qd est / mubile est: quia sicut dicit Dam. qd auersione incipit / versioni subiacet ꝛ mutationi. Est aūt mutatio duplex vt dicit Dam. ad esse scz ꝛ in esse: ꝛ hoc est dictum: ad esse hoc / ꝛ in esse hoc. Ad esse: sicut generatio / ꝛ opposita ei corruptio. In esse saluato duplex est mutatio: scz in esse substantiali: ꝛ in esse accidentali. In esse substātiali mutari cōuenit tēporalibus: que nō imediate / sed per motū corporis quasi per instrumentū exeunt ab eterno. Et in his dicimus: ꝙ fm esse substātiale fuit / est ꝛ erit. In esse accidentali mutantur etiam ea que imediate sunt ab eterno: sicut angeli ꝛ intelligentie ꝛ anime: que per affectiones ꝛ receptiones bonitatū / ꝛ maliciarum mutantur. Per loca autem mutant̄ corpora. Dicit enim Aristo. in de celo ꝛ mundo: ꝙ omne corpus fm locum mutabile est: omnino aūt imutabile esse / ꝓprium est essentie diuine. Ad primū ergo Ad arg. 1m
dicendū: ꝙ angelis / intelligentijs ꝛ animabus non conuenit imutabilitas nisi illa sola que est ab esse substantiali: ꝛ nō cōuenit eis imutabilitas illa que est ad esse / nec illa que est in esse accidētali per naturā: sed per bonitatē cōtinentis: quia pro certo per affectiones mutabiles sunt: ꝛ de cōtrario in contrariū mutarētur / nisi bonitate creatoris in bono confirmarētur: Et in esse substantiali mutarentur / ꝛ in nihilū renderent nisi manu ꝛ bonitate creatoris cōtinerētur: vt dicit Gregorius. Ad dictum autē Ad 2m
Lassiodori dicendum: ꝙ verum est / ꝙ tempozale in pauciorib⁹ imitatur eternum q̄ euiternū: ꝛ ideo tempozale vestigiū / euiternū aūt imago. Et ꝓter idem angelus signaculū: anima imago: corpus vestigium dei dicitur. Et hoc habent in natura / non nisi quātū ad illā imutabilitatē q̄ est in esse subali: ꝛ qꝛ creatū opꝰ volūtatis est / vt dicit dam. ꝛ nō nature vt dicit Plato / volūtate mea sic ꝓmanētes. Immutabilitatē aūt q̄ est ad esse: nullo mō habet: nec per gratiā / nec per naturā: hoc enim sic soli deo cōuenit / qd nullo creato penitus cōmunicabilis est. Similiter incōmutabilitatē in esse substātiali ꝛ accidētali quedā creata habent: sed per gratiam / nō per naturam. Et hoc verum est / ꝛ fm fidem / ꝛ fm phiam. Esse enī vt in libro de causis ꝓbatū est: cōtinuus fluxus est ab ente primo in omne qd causatū est vel creatum est.

Tractatus. V. De eternitate: euiternitate: ꝛ tempore.

Einde queritur de

d eternitate. Queruntur aūt de eternitate tria: scz de nūc qd est substantia faciēs eternitatē. Secōdo quid sit eternitas constituta ab ipso nūc. Tertio de comparatione eternitatis ad euiternum / ꝛ tempozale. Circa primū querunt̄ duo. Quid scz sit nūc eternitatis. Secūdo vtrū idem nūc sit ꝓstitutiuū eternitatis ꝛ tēporis: ꝛ de cōparatiōe nūc eternitatis ad nunc euiternitatis / ꝛ nūc temporis. Hui⁹ qōni duo sūt mēbra.

Querit̄ de nunc qd est substantia faciēs eternitatē: quid sit. Questio XXII.

D primū sic procedit

A Boeciꝰ in libro de eternitate. Tantū iter Mēbr. I.
nostrarū rerū pscns / qd est nunc / interest Arg. primū
ac diuinarū rerū: ꝙ nostrū nūc quasi tpe currens facit sempiternitatē: diuinū nūc ꝓmanēs / neq̄ꝫ mouens sese atq̄ consistēs / eternitatē facit. Uider̄ q̄ ꝙ suba eternitatis eternitatē seipam faciens / sit nūc stans ꝛ sese nō mouēs. Adhuc: Gilbertꝰ: Sicut Ar. 2m.
est vna singularis ꝛ indiuidua ꝛ simpler ꝛ solitaria mera qua deꝰ ipe fuit / est / erit eternus: Ipe nāq̄ꝫ ꝛ est / ꝛ est deus / ꝛ eternus: sed est / ꝛ est deꝰ essentia ꝛ est eternus mora. Ex hoc accipit̄: ꝙ simpler mora que nō pōt esse nisi nunc / est substātia eternitatis ꝛ inde accipit̄ vt prius: scz ꝙ vnū indiuisibile nunc non se mouēs / tota suba est eternitatis. Adhuc Ar. 3m

Sicut se habet nūc tēporis / ad temporis constitutionē: sic nūc eternitatis ad ꝓstitutionē eternitatis. Cū ergo tēpus sit duratio successiua: eternitatis ꝓo duratio stans ⁊ indiuisibilis: oportet q̄ nūc qd ꝓstituit tēpus / ⁊ est substātia tēporis / successionem cōstituat: ⁊ cū eternitas sit duratio stans ⁊ manēs ⁊ indiuisibilis oportet q̄ nūc substātialiter ꝓstituēs sit manēs ⁊ stans indiuisibiliter: ⁊ ex hoc sequit id
Ar.4m qd patuit. Adhuc in.iiij. physicorū Aristo. vult: q̄ sicut id qd fertur vel mouet se habet in toto motu: ita nūc tēporis se habet in toto tēpore. Nūc enī est qd adiacet ei qd fert in motū fm acceptionē animē. Sed id qd fertur in motū / nunq̄ accipit stans hic vel ibi in tota magnitudine per quā mouet: sed semp accipit partim hic / ⁊ partim ibi: vt prensum de vbi in vbi / ⁊ iterato p̄ totā magnitudinē per quā mouetur. Anima ergo accipiēs ipm fm id qd adiacet ei: fm id qd mouet / accipit vt nunc vt fluēs de priori in posterius ꝓtinuet: ⁊ hoc est nunc nō stans / sed sese cōtinue mouens. Per oppositū ergo: si anima accipit id qd est indiuisibile stans in substantia esse virtute ⁊ opatione: ⁊ accipiat nunc adiacēs illi: nō accipiet nisi nunc stans / ⁊ nullo modo fluens de priori in posteriꝰ: ⁊ nihil accipiet in ipo qd sit pus ⁊ posterius / sed idem ipm stans indeficiēter: nunc q̄ qd adiacet ei / stans est in seipo: non fluxu / sed inde-
Ar.5m ficiētia ꝓstituens eternitatē. Adhuc Aristo. vult in.x. pme phic: q̄ fm q̄ mensurata differūt: ita mēsure formales ⁊ essentiales differunt mensuratis. Mensuratū aūt eternitate nihil habet extra se qd acquirat p̄ motū / neq̄ fm esse / neq̄ fm virtutem neq̄ fm opationē / neq̄ fm vbi: ergo mensura adiacens ei qd est eternū / nō accipit vt extensa ad aliqd. Mensura aūt accepta adiacēs ei est / acceptio ipiꝰ fm esse eterni p̄sens siue presentialiter accepti. Cū ergo omne esse eterni totuz simul accipiatur / ꝓter hoc q̄ indiuisibile est: relinquit q̄ p̄sens acceptio q̄ est acceptio ipsius nūc sit acceptio fm nūc indiuisibile: ⁊ nūc indiuisibile constituiū est eternitatis.
Ar.6m Adhuc Anselmꝰ in Monologion dicit: q̄ sicut se habet nūc temporis ad omnē locum: ita se habet nunc eternitatis ad omne tempus / sed nunc temporis nō diuiditur fm loci diuisionem: sed est vna p̄sens acceptio animē omnis loci in nūc: ergo similiter nūc eternitatis nō diuiditur ad quodlibet tēpus / sed vna presens acceptio totius temporis et cuiusliber partis: in nū eterno aūt nūc nihil preterijt / ⁊ nihil futurū est: ⁊ sic presens nunc stans eter-
B niratem facit. In contrariū est: q̄ eternitas du-
In cōtrariū arg. primū. ratio est: omnis aūt cōtinua duratio constituitur rōne cōtinui / hoc est multis cōtinuatis ad vnum cōtinuans: ergo ⁊ sua substātia cōtinuum faciens: oportet q̄ nō accipiatur vt vnum / sed vt principiū vnius ⁊ finis alterius: ⁊ semper fluens ab esse ratione principij / ⁊ in esse ratiōe finis: quia aliter non esset cōtinuū. Exemplū est huius in continuo ⁊ discreto: Quia enim punctū fluens ab esse ⁊ ratiōe finis / in esse ⁊ ratiōe principij / cōtinue facit lineā / ⁊ cōtinuū: ideo linea est cōtinuū: ⁊ cōtinuū est cōtinuū: ⁊ pūctum in tota linea substātia linee est / ⁊ id qd est: esse aūt linee vel cōtinui a cōtinuo fluxu puncti est: ⁊ hoc est quo cōtinuū est: ⁊ quia omne fluēs diuisibile est: ⁊ diuisum est semper in finem ⁊ principiū / siue in ante ⁊ post: ideo omne cōtinuū fm esse conti-

nui semp diuisibile est. Cū ergo eternitas manēs duratio sit ⁊ cōtinua: videtur q̄ ab vno indiuisibili stante cōstitui nō possit. In discreto autē sic nō est. Discretū enī licet indiuisibili cōstituatur fm id qd est: tamē a discreto īmobili nō cōtinuāte finem vniꝰ in principiū alterius cōstituit / vt accepto scz in hoc ⁊ in illo: ideo fm esse discretum est / vt patet: q̄ vt dicit Pythagoras: Unitas est / qua queliber res est vna. Et vnitas discrete accepta ⁊ sub forma discretionis stantes faciūt binariū: ⁊ vnitas ⁊ vnitas ⁊ vnitas faciūt ternariū / ⁊ sic de alijs nūeris. Cū vnitas substātia numeri est fm id qd est: discretio autem vnitatis facit discretionē ⁊ esse ⁊ numeri fm q̄ in esse discretorum est. Et fm hoc est in elemētis oratiōis: ⁊ ideo oratio discretorū est. Elemēta enī oīonis sub forma discreti stantia / constituūt orationem. Si ergo sic est: in eternitate q̄ nunc in vnū discrete ⁊ indiuisibile acceptū / constituit eternitatem: videt q̄ eternitas discretorū sit / ⁊ non cōtinuorum ergo a destructōe cōsequētis: cum sit cōtinuorū / nō erit nūc vnum stans indiuisibiliter ⁊ nō mouēs
Arg.2m sese cōstituens eternitatē. Adhuc: Non videtur esse intelligibile: q̄ vnum nū cnō extensum de priori in posterius / indeficiēter sit in omni p̄rerito / ⁊ in omni futuro cōtinua duratione: quia si idem est / tūc nō erit nunc ⁊ nūc ⁊ postea nisi sub forma discretionis acceptū: quia forma discretiōis exprimitur quādo dicitur semel ⁊ iterū ⁊ tertio: ⁊ tūc nō pōt intelligi q̄ cōstituat cōtinuū. Si autē est vnū de preterito in presens / ⁊ de presenti in futuruz extensium: tūc quidem ꝓstituet ꝓtinuū / sed nō potest intelligi q̄ nō sit motū: tunc enī fuisse ⁊ non esse / ⁊ in futuro fore motum dicunt eius qd transit a preterito in p̄sens / ⁊ a presenti in futurū: ⁊ ita relinquitur / q̄ nūc stans ⁊ nō mouēs sese nō facit eternitatē. Dicit enī Hilbertus in auctoritate pallegata: q̄ eternitas
Ar.3m est mora. Si aliquis dicat: q̄ indeficiētia stātis nūc facit ꝓtinuā moram. Hoc nō pōt esse: quia si indeficiētia in diuisibilis faceret cōtinuū in vno indiuisibili / faceret cōtinuū etiā in alio: ⁊ sic cū vnitas indeficiēs sit in omni nūero: omnis numerus esset cōtinuus / qd falsum est: ergo est q̄ indeficiētia indiuisibilis facit cōtinuū: quia falsum non sequit nisi ex falso. Solutio: dōm q̄ primā questionem
C oportuit esse de nūc eternitatis: quia eternitas id
Solo mēbri primi qd est / ⁊ id quo est nō pōt cognosci nisi ex cognitiōe ipius nūc ꝓstituētis eā: sicut ⁊ tēpus cognosci non pōt / nisi ex nūc ꝓstituēte ipm: nec nūerus cognosci pōt / nisi ex vnitate ꝓstituēte ipm: nec motꝰ cognosci pōt nisi ex eo qd fert / qd latiōe sua ꝓstituet ipz. Cū cū Boecio dōm: q̄ eternitatē nihil ꝓstituet fm id qd est ⁊ fm esse / nisi nunc stans sub forma oīmode īmobilitatis: Et fm q̄ est nūc / est suba eternitatis fm id qd est: fm aūt qd est stans ⁊ in forma stātis / ꝓstituit eā fm esse indeficiētie ⁊ mēsure: fm autē q̄ est indiuisibile stās sub forma indiuisibilitatis / cōstituit eaz sub esse mēsure idiuisibilis: q̄ tota simul est: nō ptē ⁊ ptē / nec post ptē partē habēs. Cū sex prime rōnes pcedūt ⁊ necessarie sunt. Ad id qd
Ad arg.1m obijcit in cōtrariū dōm: q̄ quedā attribuūtur eter in ꝓtrariū niti fm se: ⁊ quedā attribuūtur ei fm relationez ad aliud: ⁊ q̄dā fm relationē ad eternū. Si accipiatur fm se tūc ipossibile est q̄ sit in genere ꝓtinuo. Sil̄r si referat̄ ad eternū qd idiuisibile ē fm subam

⁊ esse: sic iterū impossibile est q̄ sit in genere ꝓtinuorū. Sed quia sine aīe acceptiōe / vt dicit Aristo. nec est vt nūc tēpis: nec nūc cui / nec nūc eternitatis: si cōsideret in aīa accipiēte ipm / ⁊ ipm p̄ indeficientiam referēte ad omne tēpus ⁊ ad omne qd in tpe est: sic mora cōtinua est ⁊ indeficiētis: ⁊ sic in genere cōtinuo. Et causa huius cōtinuatiōis est: p̄ēsio accipiētis aīe / ⁊ prendētis ipm nūc p̄ omne p̄teritū ⁊ omne p̄sens / ⁊ omne futurū: ⁊ hec causa cōtinuitatis nō in ipo nūc est / sed in accipiēte. Cū p̄ se indiuisibile est: p̄ aliud aūt ⁊ per accidēs diuisibile: ⁊ forma diuisibilitatis in ipo nō est / sed in accipiēte
Ad 2m ipm ⁊ ad diuisibile referēte. Ad aliud dicēdum q̄ nunc eternitatis idem nūc est prensum a p̄terito in p̄sens / ⁊ a p̄senti in futuro: nō p̄ēsione ipius nūc vel eius cui adiacet nūc: sed p̄oēsione aīe referentis ipm ad tempus ⁊ ad ea que sunt in tēpore / preteritū scz p̄sens / ⁊ futurū. Et ideo dicitur Apocal. ꝓmo. b. Qui erat / ⁊ qui est / ⁊ qui vēturus est. Talia enī que morā dicūt fm totū suū esse / vel fm maximā partem esse: vt videtur velle Aristo. ⁊ cōmentator suus Auerroys in.iiij. physicorū: nō sunt nisi in aīa. Et hoc etiam expresse dicit Augꝰ in.xij. sup genē. ad lītam. Ad aliud dicendū: q̄ indeficiētia sola nō est causa ad hoc sufficiēs q̄ eternitas sit mora cōtinua: sed indeficiētia cum p̄ensione aīe accipientis ipm nunc / ⁊ referētis ad tēpus ⁊ ad ea que sunt tēporis fm prius ⁊ posterius p̄ indeficientiā.

Utrum idem nunc sit constitutiuū eternitatis ⁊ temporis.

Mēbrū.II. Ecūdo queritur vtrū idem nunc sit cōstitutiuum eternitatis ⁊ tēporis. Et ad hoc intelligendū oportet querere / qualiter nunc
Huius mēbri duo sūt articuli. euiternitatis constituit euiternitatē: Et q̄liter nūc tempoꝭ cōstituit tempus.

Queritur qualiter nūc euiternitatis cōstituit euiternitatem.

A Um autē vnūqōq̄z illorū eternitas est eui-
Articulꝰ. I. Arg. primū c ternitas / ⁊ tēpus sit mora: vt dicit Hilbertus: ⁊ nunc cōstituiū sit illius more fm q̄ est vnū manēs in tota mora: nō pōt esse nūc euiternitatis / nisi qd intelligit adiacere euiterno eodem manēte in tota mora illa. Euiternū aūt est indiuisibile p̄ essentiā: expansum autē ⁊ diuisibile per actū siue per operationē: ⁊ sic vnū ⁊ idem manens in tota mora. Qd ergo sibi sit intelligit adiacere vt mēsurans esse eius: hoc ipm est nūc euiternitatis: ⁊ sic nūc euiternitatis aliquo mō diuisibile est fm esse: licet p̄ substantiā sit indiuisibile. videt ergo q̄ non
Ar.2m differat a nūc tēporis. Adhuc: Differentie nunc eternitatis sunt: q̄ est indiuisibile p̄ subam / ⁊ esse: ⁊ nō fluens / sed simul existēs suba / potētia / ⁊ opatione. Si ergo euiternū deficiat ab eterno / ⁊ supabūdet sup tēpus: Et supponat̄ / q̄ vniuscuiusq̄z esse sit p̄ria mensura rūdens sibi fm suam naturā: cū inter rem stantē fm subam / potentiā / ⁊ opationē: ⁊ rem fluentē fm subam / potentiā / ⁊ opationē nō sit nisi res stans fm substantiā: expansa aūt fm potētiam ⁊ vicissitudinata a priori in posterius fm opationē. Et supponat̄ q̄ mēsure differāt fm mensurata: Videt̄ q̄ nūc ipius euiternitatis ꝓstituiū / sit nunc indiuisibile p̄ subam: prensum aūt fm q̄ adiacet potētie / siue poteti fm q̄ potens est ⁊ vicissitudinatū / fm q̄ intelligitur adiacēs operanti fm q̄ operās est. Tale enī nunc in vltima sua conditione attingit nūc temporis: ⁊ ipm aūt nūc eternitatis: in media aūt inter vtrūq̄z est extēsum ab vno in al-
Ar.3m terum. Adhuc: Hoc modo in tota mora que dicitur euiternitatis / vnum ⁊ idem manet euiternū: scz indiuisibile per substantiam: extensum per potentiam / ordinatum ad operationem ⁊ vicissitudinatum per operationes: ergo sibi adiacet fm q̄ est
B ens operās ⁊ potens / vnum ⁊ idem est nunc illius
Arg.4m more que dicit̄ euiternitatis ꝓstituiū. Adhuc Aliter intelligi nō potest id qd dicit̄ in libro de causis. xxx. positione: q̄ inter rem cuius substantia et actio sunt in momēto eternitatis: ⁊ inter rem cuiꝰ substātia ⁊ actio sunt in momēto tēporis / est mediū ⁊ est illud cuius suba est in momēto eternitatis / ⁊ opatio in momēto tēporis. Sicut enī ibidem dicit cōmentū: Res cadēs sub tempore: in omnibꝫ suis dispositionibꝫ seiūcta est a re cadēte sub eternitate in omnibꝫ suis dispositionibꝫ. Cōtinuatio aūt non est nisi in rebꝫ similibꝫ. Cum ergo eternitas ⁊ tempus sint quedā extrema inter que ē mediū: oportet q̄ mediū ꝓtinuās sit res / q̄ aūt suba est sub momēto tēporis / ⁊ actione / sub momēto eternitatis: aut ecōverso res q̄ substātia cadit sub momēto eternitatis / ⁊ actione sub momēto tēporis. Sed primo modo esse nō potest: quia non potest esse res cuius actio sit sub vno momēto eternitatis / ⁊ substantia sub momēto tēporis: quia quādo substātia in esse suo sequit̄ fluxū tēporis: nō pōt ab alia suba egredi virtus ⁊ opatio / q̄ fluxū tpis nō sequanē. Relinquit̄ ḡ: q̄ sit ibi mediū scz res / cuius suba sit in momēto eternitatis / ⁊ opatio in momēto tpis. Et cū potētia sit inter subam ⁊ opationē / vnitas scz subē indiuisibilis / ⁊ multa p̄ sibi succedentiū opationū: oportet q̄ potētia extēsa sit ab vno in multa: tale ḡ
Arg.5m nūc euiternitatis ē ꝓstituiū. Adhuc: Aliter nō pōt intelligi qd dicit Augꝰ: q̄ deus spiritualē creaturā siue incorporeā mouet p̄ tēpus: creaturā autē corpalē p̄ tēpus ⁊ locū. Si enī creatura spūalē mouet p̄ tēpus: oportet q̄ sit mobilis ⁊ mora p̄ tēpus sed fm subam nullo mō mobilis est vel mota. Relinquit̄ ergo q̄ fm virtutē sit mobilis / ⁊ fm actionē mota. Dicit enī Diony. in celesti hierarch. q̄ creatura spūalis nō diuidit̄ nisi p̄ subam / virtutē / ⁊ opationē. Cū ergo creatura spūalis vna sit ⁊ eadem in tota mora q̄ est euiternitatis / suba indiuisibili / virtute aūt extēsa / ⁊ opatiōe vicissitudinata: relinquitur q̄ nūc sibi sic / vt dictū est / adiacēs p̄ intellectū / ꝓstituiū sit illius more q̄ dicit̄ euiternitas. In
In cōtrariū argumentū primū ꝓtrariū aūt huius est: q̄ fm hoc euiternitas nō videt̄ esse mora ꝓtinua. Dicit enī Aristo. q̄ tempus nō esset ꝓtinuū / nisi cōtinuꝰ esset motus: ⁊ motus nō esset ꝓtinuus / nisi cōtinua esset magnitudo que p̄ se cōtinuo p̄ est: hoc aūt nihil p̄ se cōtinuū est: nec enī suba / nec virtus / nec opatio cōtinuo p̄ in euiterno: mora ergo totius euiternitatis cōtinua esse nō
Ar.2m pōt. Queritur etiā qualiter tale nūc ꝓstituiū est
E euiternitatis fm subam ⁊ esse eius. Solutio: di
Solo arti. I Ad arg. 1m in cōtrariū cendū q̄ quinq̄z prime rōnes de necessitate pcedunt: ⁊ ideo concedēde sunt. Ad eā autē quā itur in cōtrariū: soluendū est per ea que dicta sunt in pcedēti questione de nūc eternitatis: q̄ scz omniū taliuz que in genere more sūt: esse fm totam vel maximā

sui partem/est in anima ſm Aristo. ⁊ Augustinũ. Et ideo dicit q̃ presens de preterito memoria est: p̃sens de presenti sensus siue sensibilis acceptio: p̃sens de futuro expectatio est: siue speratio. Et hoc dicit Augustin⁹. xij. sup gen. ad lr̃am. Et in idem sentiũt Aristo. ⁊ Auerrois in. iiij. physicoꝝ: ⁊ Auicẽna ĩ sufficiẽtia. Et ideo aia accipiẽs euiterno adiacens nũc: ⁊ prendẽs ipm p indeficientiã ad omne tẽpus ⁊ tẽpozale/facit cõtinuã mozã/q̃ dicit euiternitas: ⁊ nõ potest imaginari aliq̃d aliud qõ faciat cõtinuitatẽ. Omne em̃ cõtinuũ qõ nõ ex se cõtinnũ est: oportet q̃ cõtinuũ sit ex relatiõe sui ad aliquid qõ per se cõtinuũ est: hoc aũt nõ est nisi tempus ⁊ tẽpozale: euiternitas ergo relata ad hoc per indeficiẽtiam moze nõ interrupte/accipit ꝓtinuitatẽ. Ad aliud dicendũ: q̃ in euiternitate substãtia est ⁊ esse/siue qõ est ⁊ quo cõtinuũ est. Vũ nunc ſm acceptũ cõstituit substantiã siue id qõ est euiternitas: Accepto autem subesse indeficientis ꝓtensi ſm potentiam in opationes non continuas/sed vicissitudinaras: constituit esse euiternitatis ſm q̃ mora cõtinua est.

Ad 2m

Qualiter nunc tẽpozis cõstituit tẽpus.

A Articu. II.

Vterius querit: qualiter nũc tẽpozis constituit tẽpus. Nunc enĩ tempozis est/vt dicit Aristo. iiij. physicoꝝ: qõ adiacet ei qõ ferẽt: qõ vnũ ⁊ idẽ est in tota latione: diuisum tamẽ ſm motum/ſm esse hic ⁊ ibi/siue ante ⁊ post. Et ideo nũc illud vnũ in substantia est: sicut id qõ fertur cõtinuãs inter prius ⁊ posterius: ⁊ sicut id qõ fertur cõtinue extendit ab ante in post in magnitudine p quã mouet. Et sic dicit nũc instãs: hoc est nõ stans: quia cõtinue fluit a priori in posterius. Et hoc patet: q̃ alias differẽtias cõstituiuas habet nunc tempozis: ⁊ alias nunc euiternitatis: ⁊ alias nunc eternitatis. Nunc enim eternitatis totum simul est ⁊ stat in substantia/virtute/ ⁊ operatione eius quod est eternum. Nunc auem euiternitatis stat quidẽ ⁊ simul est in substãtia euiterni: sed ſm q̃ adiacẽs est potẽti/cuius potẽtia aliq̃d sui extra se habet ad qõ extendat/nõ põt intelligi totũ esse simul Itẽ ſm q̃ intelligit adiacere operãti qõ numerat in opib⁹ suis: nõ põt intelligi esse vnũ ⁊ idem/sed intelligit esse in numero. Nunc aũt tempozis/nec adiacẽ stanti/nec multas opationes vicissitudinatas facienti: sed vnã cõtinuã/cuius primũ mediũ ⁊ vltimũ nõ sunt simul: cuiusmodi opatio mot⁹ est: ſm q̃ motus est actus mobilis ⁊ nõ mouẽtis. Oportz ergo: q̃ nũc tẽpozis sit in numero numerãte p̃mũ ⁊ mediũ ⁊ vltimũ in motu: ⁊ ſm q̃ est in hoc nũero: nõ simul sit/sed cõtinue ꝓcedens a priori in posteri⁹ Ex hoc sequit determinatio q̃stionis que p̃mo q̃sita est: scz vtrũ sit idẽ nũc eternitatis/euiternitatis/ ⁊ tẽpozis constituiuũ ſm esse ⁊ substantiã. Patet em̃: q̃ hoc impossibile est: eo q̃ Aristo. determinauit in. x. p̃me phie: q̃ vnũ qõ ꝝ mensurat sui generis minimo/ ⁊ simplicissimo. Dico autem minimo/positione vel natura: positione: vt in ponderib⁹ vel magnitudinẽ habentib⁹: In illis em̃ natura minimũ accipi nõ põt: ⁊ ideo oportet q̃ quo ad nos accipiatur: vt in ponderib⁹ minimũ dicitur qõ quo ad nos tenuissime est quantitatis vel ponderis: vt in ponderib⁹ dicitur esse granum ozdei: in magnis digitus: in aridis modi⁹: in liquidis lagena. Et hec iterata per numeꝝ totam certificant quãtitatẽ vel pondus. In mensura autem essentiarum minimũ accipitur per naturam: qõ vel est stans per indeficientiam: vel ꝓtensum ad aliquid extra se per virtutem/vel numeratũ in operatione vicissitudinaria vel continua: cuius primũ medium ⁊ vltimum non sunt simul totum esse mensurat substantie virtutis ⁊ operationis. Et hoc modo nunc mensurãs esse substantie virtutis ⁊ operationis eterni: ⁊ nũc mensurans esse substantie virtutis ⁊ operationis euiterni: ⁊ nunc mensurans esse substãtie virtutis ⁊ opationis generabiliũ ⁊ corruptibiliũ/nullo modo potest esse idem. Obiciũt tamen quidam in contrarium per hanc locutionẽ: quando deus est/angelus est/ ⁊ motus est: hec igitur tria simul sunt Simul autem sunt que in vno nunc sunt ⁊ eodem. Deus autem non est nisi in nunc eternitatis: ergo angelus est in eodem nunc/ ⁊ motus in eodem: ergo in nunc eternitatis sunt ⁊ eternum euiternum et tempozale. Sed sicut se habet euiternũ ⁊ temporale ad eternũ: ita se habent nunc euiternitatis ⁊ tempozis ad nunc eternitatis: ergo idem nunc qõ est eternitatis ẽ euiternitatis ⁊ tpis. Adhuc dixerunt quidam: q̃ nunc eternitatis est in nũc euiternitatis/ ⁊ in nunc tempozis: sicut causa in causato: ⁊ sicut exemplar in exemplato similiozi ⁊ dissimiliozi. Similius enim ad nunc eternitatis/est nunc euiternitatis: ⁊ dissimilius nunc tempozis. Et ponũt simile ad hoc: sicut creatio est in creatis p imaginem ⁊ vestigium similius ⁊ dissimilius. Per rationem etiam ostendunt hoc ipsum. Dicunt em̃ in re mora tria esse: essentiã scz: ⁊ substantiam eius qõ fertur: ⁊ id quod fertur ſm q̃ fertur: ⁊ tria illis adiacentia. Et cum essentia ſm suum esse stet tota simul: dicunt illi adiacere nũc eternitatis. Et cum substantia eius quod fertur potentiam habeat extensam/sed stantem ſm esse ⁊ actum: dicunt illi adiacere nunc euiternitatis. Et cum id quod fertur ſm q̃ fertur actu sit ꝓtensum ab ante in post: dicũt illi adiacere nũc tpis. Et sicut ab essentia eiꝰ qõ fertur/ ꝓcedit suba eius qõ ferẽt ⁊ a suba eius qõ fertur ꝓcedit latio eiusdem: Ita dicunt: q̃ nunc eternitatis paulatim ꝓcedit in nunc euiternitatis per defectum huius differentie quod est stare substantia simul/virtute/ ⁊ operatione. Et vltiꝰ per defectum eius quod est stare/deficit in nunc tempozis. Et hoc dicunt esse quod dicit Boecius in de consolatione philosophie: Qui tempus ab euo ire iubes. Sed hoc videtur mirabile: q̃uis subtile sit: ⁊ q̃uis sit verũ pro vltima parte. Quia non queritur hic: qualiter nunc fluat a nunc: sed queritur vtrum idem nunc sit euiternitatis/eternitatis/ ⁊ tempozis. Nec queritur qualiter vnum exempletur ab altero vel qualiter vnum sit in altero vt exemplar in exemplato: Sed queritur: vtrum omnia tria nunc sint idem per substantiam. Unde dicẽdum sicut priũs: q̃ non sunt vnum/sed diuersa. Ad argumentum autem quod inducunt: dicendum q̃ peccat ſm fallaciam equiuocationis: Cum enim in prima dicit: deus est nunc/ ⁊ angelus est nunc/ ⁊ motus est nunc: nunc est aduerbiũ: ⁊ sĩgnificat qñ/qõ ex adiacentia pñtis tpis relinq̃t. Cũ aũt infert in ꝓclone: ergo idẽ est nũc eternitatis

Solo articuli. II.

B Obiectio.

Ad obiectionem.

euiternitatis/ ⁊ tpis: nũc est nomẽ ⁊ sĩgnificat substantiam cõstitutiuam eternitatis/euiternitatis/ et tpis. Si autẽ querit: vtrũ hoc qñ quo dicit: quãdo deus est/angelus est/vel mot⁹ est: sit eternitatis/euiternitatis/vel tempis. Dicendũ q̃ ẽ quãdo eternitatis. Quia quozũcũq̃ mensura est tempozis vt adequata: eozundẽ est mensura euiternozũ vt cõcomitãs ⁊ eozundẽ est mensura eternitatis supeminẽs ⁊ excellens. Sed nõ ꝓueritur: q̃ nõ oĩm eternoꝝ temp⁹ est adequata mensura: nec oĩm eternozũ concomitãs mẽsura est euiternitas: nec adequata tẽp⁹: eo q̃ eternitas excellit euiternitatem ſm p̃ncipiũ ⁊ temp⁹ ſm p̃ncipiũ ẑtinẽ euiternitas autẽ excellit tempus ſm finem.

q̃stiuncula.

Respõsio

Queritur de eternitate euiternitate et tempore et comparatione horum adinuicem. Questio. XXIII

Einde querit de eternitate.

Dui⁹ q̃ois 4. sũt mẽb.

Et querũtur quattuoꝛ. Primũ est de eternitate. Scõm est de euiternitate siue de euo. Tertium de tpe ſm q̃ spectat ad cõsideratiõnẽ theologie. Quartũ de cõparatiõe horum triũ adinuicem.

Primi mẽbra duo sũt articuli

Primo querit q̃d sit eternitas. Et querunt⁹ duo. ſ. de eternitate q̃d sit noie ⁊ definitione. Scõdo quid sit eternũ: ⁊ qualiter cõparetur ad eternitatem.

Queritur quid sit eternitas nomine.

A Articu. I. Parti. I.

Primo q̃ querit quid sit eternitas. Et sumatur definitio data a boetio in li. de con. phi. Eternitas est interminabilis vite tota simul ⁊ perfecta possessio. Obiciturꝰ autẽ cõtra singulas illius deffinitionis ptes. Videt enĩ q̃ nõ omne eternũ interminabile sit: nec econuerso omne intermiabile eternũ. Dicit enim Aristoteles in. vj. ethico. q̃ si aliquid est necessariũ/hoc est eternum. Multa autẽ sunt necessaria principiũ ⁊ finẽ habentia: sicut ea que ex coherẽtia terminozũ sũt necessaria: sicut si homo est: anĩal est: Et in omnibus cathegoricis ꝓpositionibus/in quibus predicatum est in ratione subiecti. Et in oĩbus hypotheticis/in quibus ꝓsequens p intellectũ est in ãcedẽte: siue in quibus ab antecedentibus sumit⁹ consequentia: Et in oĩbus in quib⁹ a repugnãtib⁹ sumitur consequentia oppositi ãcedentis ad oppositũ consequẽtis. sicut em̃ sequitur homo est/ergo anĩmal est: sic seq̃t nõ anĩal ẽ/q̃ nõ homo ẽ. Cõstat autẽ q̃ ista bñt terminos p̃ncipũ ⁊ finis: nõ q̃ eternũ est interminabile/vt videt: nec ecõuerso intermiabile videt esse eternũ. Boet⁹ em̃ dicit ibidẽ/exponens eandẽ definitionẽ: q̃ si mũd⁹ ponere t nõ habere p̃ncipium/ nec finẽ: sicut nõnulli philosophorum posuerũt: adhuc nõ nõ seq̃ret/q̃ esset eternꝰ/ sed tpalis: p boc ei nõ auferet mot⁹ a mũdo. Motus aũt semp in tpe est: videt q̃ q̃ intermiabile nõ sit essentiale eternitati: nõ q̃ ꝝ poni in definitiõe: Nihil em̃ debet poni in definitiõe: nisi qõ essentiale est definito. Adhuc: Phi q̃uis duratiõe mũdũ ponerẽt eternũ, ⁊ nõ habere p̃ncipiũ generationis nec finẽ: nõ ponebãt tñ, ꝓter hoc esse mũdũ increatum. Dicebãt em̃: q̃ effectus p se eterni/ eternus est: cũ nõ possint dici/ q̃ p se agens ⁊ primum agẽs aliq̃ñ destitutũ sit ab actiõe: ⁊ sic qñ est deus mũdus ẽ: ab eterno q̃ mũd⁹ ẽ: et tũ, ꝓter motũ tẽpozalis ẽ/ q̃uis nõ habeat durationis sue p̃ncipiũ.

Arguu. 1m.

Adhuc in li. de causis, ꝓpositiõe scõa. Omne esse supius/aut est supius eternitate ⁊ ante ipsam: aut est cum eternitate: aut est post eternitatẽ ⁊ supra tẽpus. q̃ est aliq̃d añ eternitatẽ: qõ autẽ aliq̃d habet ante se/nõ ẽ interminabile p carẽtiam p̃ncipij: nõ ergo eternitas p interminabilitatẽ debuit definiri. Adhuc exponit phs ibidẽ se dicens: esse vero qõ est añ eternitatez/est cã prima: qm̃ est causa ei. Qõ autẽ causam habet/principiũ esse habet: ⁊ qõ habet p̃ncipium esse/nõ est intermiabile ex pte principij Eternitas q̃nõ est interminabilis ex pte p̃ncipij: male q̃ diffinit⁹ p iterminabile. Adhuc obij citur de hoc qõ dicit vite: Omis em̃ duratio siue mora mẽsura est esse p̃mo: ⁊ nõ vite/nisi p ꝓsequẽs deberet q̃ definiri p interminabile esse/ ⁊ non per interminabile vite. Adhuc: Prima mẽsura eternitas est: Prima autẽ mẽsura p̃mi mensura est: et se autẽ primũ est/ vt dicit phs in p̃ma, ꝓpositiõe libri causarum ibidẽ: q̃ vita secundũ est/ no n p̃mũ: eternitas ergo potius mẽsura esse est q̃ vitet: q̃ debet p esse ⁊ nõ p vite diffiniri. Similit obij cit de hoc qõ dicit/tota. Totũ em̃ est qõ habet ptes: habitum autẽ est in pdictis/ q̃ eternitas simplex mẽsura simplicis est: q̃ videtur q̃ tota nõ est. Si forte quis dicat: q̃ totum dicitur ibi perfectum/cui nihil deest: ſm q̃ dicit Aristo. ij. phisi. totũ ⁊ perfectum idẽ dico. Hoc videt nõ esse de intentione boecij: q̃ in definitiõe ponit ⁊ totũ ⁊ pfectum. vnde oportet q̃ ad aliud referatur totũ: ⁊ ad aliud pfectum. Obiciturꝰ etiã cõtra hoc qõ dicit/simi⁹. Simul enim non conuenit nisi bis/que plura sũt/relata p associationez ad vnũ tempus/vel ad vnũ locũ. In eternitate autẽ nulla plura sunt: nec aliq̃ relata ad aliud mẽsurãs p modum loci vel durationis: q̃ sic ꝓme mẽsure esset mẽsura: ⁊ hoc abiret in infinitũ. Ulteriꝰ obiciturꝰ de hoc qõ dicit perfectum. Perfectum em̃ nõ est qõ nõ est factũ: perfectũ em̃ est qõ attingit vltimũ terminũ facti/ ⁊ icludit ipm: in quo quiescit actio facientis. Eternitas aũt facta nõ est: q̃ non est perfecta. Simil⁹ de b̃ qõ dz/possessio obiciturꝰ: Sicut em̃ dicit hermes trimegistus in lib. de causis: possessio est prior/ in posterior/ sessio. In eternitate autẽ nõ est prius et posterius: q̃ nec possessio. Si dicat: q̃ possessio metaphorice sumitur/ex eo q̃ habetur ad nutum.

Arg. 2m.

Arg. 3m

Arg. 4m.

Arg. 5m

Arg. 6m.

Arg. 7m

Arg. 8m.

Arg. 9m

Arguu. 10m

Obiectio

Respõsio B

Hoc videt incoueniẽs metaphoricis enim non est deffiniendum/sed propriis essentialibus vt dicit philosophus in. vj. ethicozũ. Solutio: dicẽdũ q̃ sex que ponuntur in definitione eternitatis: ponuntur ad hoc: q̃ separarent eam ab omni eo qõ non est vere eternum. Et primum ſm intellectũ est possessio: non ſm interpretationem possessiõis quam ponit hermes: sed ſm hoc q̃ dicitur possessum/qõ a se ⁊ intus est habituz. Nihil autẽ creatũ hz a se eẽ: nec it⁹ hz eẽ ſm dependẽtiã ad aliũ: nec ad nutum habet/siue ad libitum proprium: sed expectat ipsuz/et accipit ab alio: quod est prima causa ⁊ fons esse. Et ideo nihil creatum habet esse possessum/sed mendicatum ⁊ mutuatuz. Secũdũ autẽ q̃ ẽ intermiabile esse: qõ ẽ differẽtia eẽ possessi

Solo ar. I.

prima que separat ipm ab esse creati: qd ee fm qd est / z extra se terminos habet. s. priozis a quo est: et finis in que deficit fm se: z si stat z pmanet / hoc est p accides z p aliud: vt dicit grego. q omia in nihilum tenderet / si ea manus oipotentis nō contineret. Et idē pbant philosophi. Esse em est fieri / z continua influentia pmi principij esse. Unde qd nō finitur ex cā efficiente est a gente cōtinue / z non ex ipso. Unde omne esse creatuz terminabile ē / z ex parte principij z ex pte finis. Esse autez possessum nō ab alio mutuatū / oportet q interminabile sit et ex parte pncipij / quia seipso est: z ex parte finis / quia sibi causa est: z ideo deficere nō potest. defectus enim causa / vt dicit Aristoteles / est distare a principio: nihil autē potest distare a seipso. Et ita cum pncipiuz sui sit / nūq deficere potest: nec cogitari potest deficere: sicut nec cogitari potest incipere: eo q sui causa ē: z qd incipit esse / ab alio incipit ē. Ad b g significādū dicit: ēternia bil vite: z nō interminate vite: qz z si fm actū vita creata alicui interminata ponat: nihilo min tū sequitur / q interminabilis nō est. Vite autē dicit fm illam vite definitionem qua diffinitur in cōmento Aristotelis libri causarū: q vita est actus ab ente quiero. Omnino em quietū non est / nisi causa primaz illa est vita in seipsa: z actus ei in omne qd est fm influentiam esse / vigoz esse est in omnibus que sūt. Et sic vigere in esse dicitur vita / siue viuere. Et sic dicit Johā. j. a. fm expositionē chrisostomi z ambrosij: Omia p ipsum facta sunt: z sine ipso factum est nihil. Quod factū est in ipso vita erat. Et hoc modo dicit Aristoteles in. viij. phisicozū q actus quem ingerit primus motor in primum mobile: z p motum primi mobilis in omia que substantia sunt primo mobili / est tanq vita quedā existentibus omnibus. Et quia vita talem vigorē plus nominat fm nomē suum / q nominat fm esse ipsum: propt hoc dicit / interminabilis vite. Tota autē dicit / fm illam significationem totius: q totum z perfectuz idem est. Perfectum em ex parte agentis est: propter qd motus in mouēre actus pfectus est. In recipiente autem / siue in eo qd movetur vel agitur / est actus imperfectus. Et vt significetur: q vita in primo sicut in agente est: in quo simpliciter tota est fm omnē vite totalitatē: dicit / tota. Qd enim recipit vitam fm primam influentiam vite / totam vitam nō recipit: sed vt ita dicam / quandaz vite partem. Sicut z motus fm totū z pfectum esse motq in movente est: in mobili autem fm partem. Simul vero dicit: quia nō est distinguere vitaz vl motum fm q in movente est / fm distensionē z distantiam primi medij z vltimi: sed in eo qd recipit vitaz primū medium z vltimū vite distēdūtur a seipsis / et ad vnum colligi nō possunt. vnde Boetius seipsū exponens dicit in li. de pso. Nihil est in tempore cōstitutum / qd totum vite sue spaciuz possit complecti / sed crastinum quidem nōdū apprehendit: hesternum vero iam perdidit. Qd ergo interminabilis vite plenitudinem totam pariter comprehendit et possidet: cui nec futuri aliquid absit nec preteriti fluxerit: id eternum iure perhibetur. Dicit ergo / similiter vt tale fluxū vite seper ab eterno: Eternitas ei ab eo diffinitur / fm esse in eterno. Unde cū dicit: q eternitas est interminabilis vite tota simul z pfecta possessio: sensus est: q eternitas possidet vitā que est interminabilis tota simul z pfecta. Sicut z movens / z maxime primū possidet motum interminabilem p out in ipso est totuz simul z perfectū

Dicitur autem / perfecta: ad excludendum recipiens vitam. Qd enim recipit vitam ab alio / vl est recipit eam fm potentiam priuationi pmixtam. Et ideo vita eius z esse sunt imperfecta: quia imperfecti actus. Eternum autem nihil recipit: quia totum actus est: z fm rationē perfecti vitaz z esse habet que alijs influit. Et hic est verus intellectus definitionis inducte. Propter qd etiam dicit philosophus. viij. ethicozū: q id qd vnaz simplici operatione gaudet / que vita est z esse: vna z simplici gaudet felicitate que nihil habet contrarium. Et ex his habitis facile est respondere ad argumenta.

L Ad arg. 1m

Ad primum ergo dicendum: q eternum est necessarium / fm q necessariū dicitur ens necesse nihil sui habens in potentia: z sic ens necesse z eternum conuertuntur. Necessariuz autē qd per positionem vel dependentiā ad aliud / vel per coherētiam terminozum / vel ex necessitate cōsequētię necessarium est: quendā modum entis habet qd fm se necesse est. Et sicut participat modum entis necesse: sic denominatur ab ipso: z dicitur necessariū et p consequēs participat modum eterni / z denominatur ab ipso eternum. Et vt hoc intelligatur / ponantur exēpla singulozum. Necessariū positione est: vt ponis q si video te ambulare / tu de necessitate ambulas: quia tali positione facta est manēre / necessarium est te ambulare: Et sic dicitur eternum: quia incōmutabile a positione. Simpliciter tamē necessarium nō est nec eternum. Necessariū autē ex coherentia terminozū simpliciter necessarium nō est / nisi in habitudine terminoū: z hoc modo incōmutabile est z eternuz: Neutri tū termini significatū incōmutabile vel eternū est. Idē est de habitudine cōsequētiarum. Et non sequitur: qd i habitudine aliqua necessarium est / q simpliciter est necessariū. fluxus em rium si continuatur ad fōtem: necessarius est / simpliciter tamen necessari non est. Similiter illuminatio domus si aperta fenestra directe obijciat soli / necessaria est simpliciter tamē cōtingens est / z nō necessaria. Similiter est de esse perpetuozum: q ex vna parte / z eadem z simili habitudine ad primam causam / esse necessarium z intermiabile est: tamē simpliciter z fm se nec necessarium nec interminabile est / nec incōmutabile nec eternum. Ad aliud dicendū: q impossibile est: q id qd esse habet ab alio / sit eternum. Et q̃uis fm intellectum aliquid durationis sue non habeat principium extra: sicut dicit augustinus: q vestigium esset eternū / si pes in puluere esset eternus: z illuminatio esset eterna: si sol esset eternus et hoc est q extra nihil habet in quo sicut in mensura incipiat eius duratio: tamen intra se habet sue durationis principiuz. Per hoc enim q incipit esse z initium habet esse ab ipso eo de initiatur duratio esse: fm q duratio forma z dispositio est durantis. Et sic non potest intelligi: q illud qd habz principium in esse / durationis sue etiam non habeat principiū: pt qd nō pōt intelligi interminabile Qd autez simpliciter interminabile est: nec habet terminari motus / vel extra q incipiat / vel in quo

Ad 2m

deficiat. Propter qd mūdus hac ratione nō pōt esse eternus duratione: quia insuper cum motu ē temporalis est. Sicut enim dicit priscianus: tempus est mensura motus mutabilium rerum. Unde necesse est z mundū non esse eternum / z esse temporalem. fm q temporale est qd toto tempore / vl parte quadam temporis mensuratur. Ad aliud dicendum: q in libro de causis philosoph accipit eternitatem extenso nomine / p euiternitate: z pro duratione que est extra durans / z quasi extrinsecus adiacens duranti. Et verum est: q hec principium habet a causa prima / sicut omnia alia creata: z nō est interminabilis. Definitio autem predicta data est de eternitate que est in eterno / z idem eterno: hoc est potissime eternum est z simpliciter: et ideo sicut esse illius interminabile est / ita z eternitas. Et si quis obijcit: quia interminabile dicit priuationē: definientia autez dicunt quid vel q̃le definitum est essentialiter: z sic interminabile nō potest esse definiens. Dicendum q nihil valet. primozum enim nō potest vera esse definitio: quia prima priora a quibus definiantur nō habent: sed quodāmodo definiuntur p orationem / que maioris est declarationis q̃ nomē: vt dicit Aristoteles Et in tali definitione bene ponunt priuatiua. Priuatiua enim p hoc q excludunt opposita / aliquo modo determinant nomē: sicut in primo euclidis dicitur: punctū est cuius pars non est. Per hoc etiā patet solutio ad sequens: Equiuocatio enī in argumento est / fm qd analoguz equiuoce dicitur

Ad 3m

Ad aliud dicendū: q vita ibi elargata significatione sumitur p actu esse habente quiete: sicut dictum est in explanatione definitionis. Et dicitur vite: quia talis actus fm principium vite est / z nō fm principium esse in agente. Omne enim qd seipso principium motus est viuit: z vita est actus ei vt probat aristoteles. 8. physicozuz. In alijs autē principium motus z esse: est a generante z non in seipsis. Ad aliud dicenduz: q hoc verum est de hijs in quibus esse separatur a vita: In illis enim vita ex additione se habet ad esse. Unde in talibus dicit philosophus: q esse ex creatione est: vita per informationem: In talibus enī vita est esse conformatum z distinctum. Nocautem nō competit prime cause: in qua esse z viuere idem est / nō differēs nisi p modū significandi: qui modus ē quo vita dicitur vt actus ab ente inquiero / cuius principium in seipso est / z a seipso: esse autē nō dicitur nisi fm q simpliciter est. Ad aliud dicendum: q totum dicit hic / qd totuz in vno simplici amplectitur: ita q de toto nihil deest. Et hoc modo diximus motum esse i mouēte: quia nihil deest ei de motu. Et hoc totum idem est / qd nō fm partem participare siue habere: fm q abnegatio vnius oppositozū affirmationem subinfert alterius. Sic enim habere aliquid / z nō fm partem: infert illud fm totum haberet: z fm partem habere / infert fm totuz non habere. Et iste est intellect boecij. Dicit enim ibidē q quia accipientia esse z vitam / totam suam z vitam simul amplecti nō possunt: fz partes primas medias z vltimas accipiunt quā totum simul capere non queunt. Et sic non superfluit qd postea q̃ritur / perfecta. Ad aliud dicendum q simul dicit associationem totius vite in vno complexu primi simplicis: qd est primum principium z causa vite z esse: qd in se complectitur omne principiū / medium / z finem esse z vite oim que sunt z viuūt: Sicut motus principiū / medium / z finis in vno compleru sunt in primo mouente. Qd quia facta z accipientia esse z vitam facere nō possunt: deficiunt in successionem: vt medium post primum / z vltimuz post medium accipiant que simul accipere non valent. Unde plura que in vno complecuntur: non sunt vt plura in eterno / sed vt vnum: Ut plura autem sunt in creatis z secundis: que a simplicitate primi deficiunt in successionem. Unde sensus est: q simul in vno complectitur / qd alia per partes et successionem accipiunt. Et ideo dicit philosoph: q vna z simplici gaudet operatione. Ad aliud dicendum: q perfecta dicitur / quia perfecti: fm q dicit Philosophus: q perfectum est cui nihil deest ad esse z vitam. Et hoc necesse est simplex esse / z nō factum. Omne enim cui est aliud esse z qd est deest aliquid ad vitam z esse / qd nō habet in seipso: ex dependētia eni ad aliud accipit vitam ad esse Et non accipitur perfectum fm rationem nomis sed ex ratione eius qd sequitur ad perfectū. Quādo enim perfectum attingit vltimum sue perfectionis: tunc sequitur q nihil deest ei de constituentibus ipsū: fz omnia habet intra seipsum. Et p hanc similitudinem translationis / nomē perfecti transfertur in omne id cui nihil deest: quātis nō perfectum: nec compositum sit / sed simplex z eternum.

Ad 4m.

Ad 5m

Ad 6m.

Ad 7m

Ad 8m.

Ad aliud dicendum: q possessio sumitur fm q dictum est in explanatione definitionis / pro eo scz qd in se / z intus / z ad nutum habetur: In illo enī immobiliter z quiete sedet ille qui hoc possidet: vt dicit hermes trimegistus. Et qd objicitur: q methaphoricis nō est definiendum. Dicendum q hoc verum est de veris definitionibus: sed de orationibus que sunt maioris declarationis q̃ nomē / nō est verum: ille enim nō indicant esse rei / sed quocū q̃ modo ad intellectum audientis declarant nomen definiti.

Ad 10m.

Queritur de definitione eternitatis fm Richardum.

A Partic. II.

Ista autem ista definitio nō dicit quid eternitatis: sed datur de eternitate q̃ut est in eterno: ideo iurta hāc de alia definitōe hic queritur: quam dat Richard in libro de eternitate sic dicēs: Quid ē eternitas / nisi diuturnitas sine initio z sine fine: carēs omni inutabilitate? Qd cōsonat ei qd dicit Silbert porretanus: q̃ dicit / q eternitas nomē intelligit vna singularē z indiuidua / simplex z solitaria mora: i q̃ neq collatio / neq collectio ē. Qd explanās dicit: hoc nomē qd ē pperuitas siue euiternitas / sine collatōe collectō ē: b vo nomie qd ē sempiternitas / cū collatōe collectio intelligit noie aūt eternitatis neutr: b ē neq collatō / neq collectio. Quert g, si eternitas ex entia ē diuturnitas Diuturnitas ei deriuat a diu: sic diuturnitas a die z mēsuritas a mēse. eternitas ā simplex ē: videt g q diuturnitas nō ē. Preterea: b qd richar. vocat diuturnitatē / gilbt vocat moram: z videt q nulla sit vna z simplex mora. Mora ei dicit durationē extēsa a lōgo preterito i pnēs: qd sine diuisiōe prtū eē ñ pt videt g q cū eternitas partes nlle sint / q nec mora sit

Arg. primū

Argu. 2m.

Arg.3m. nec diuturnitas. Preterea in eternitate videtur esse ꝛ collectio multorũ/ꝛ collatio. Danielis.xij.b. Qui ad iusticiã erudiũt multos/fulgebũt q̃si stelle in ꝑpetuas eternitates. Eternitates autem sine collectione ꝛ numero esse nõ possunt: ergo eternitas non est sine collectione collationum: ꝛ ꝑ consequens non est sine mutabilitate. Adhuc in pſ 76. Annos eternos in mente habui. Et michee. V a. Egressus eius sicut ab initio a diebus eternita
Argu.5m tis. Adhuc Ro.xvj.d. Scõz reuelatõem mysteriũ temporibus eternis: ergo in eternitate sunt dies/anni ꝛ ꝛpa: que nec sine collectione/nec sine collatione esse possunt: ergo in eternitate est ꝛ partium
Arg.6m collatio ꝛ collectio. Adhuc cum sicut habet̃ Danielis.xij.b. Perpetue sunt eternitates: videntur
Arg.7m esse plures eternitates q̃ vna. Adhuc cũ de eterno dicatur: fuit/est/erit: que non nisi variabili accidunt: videtur ꝙ eternitas sine variatione nõ sit/
B Solo.pti. II. nec sine cõmutabilitate. Solutio ad omnia hec soluere nõ est difficile: si ad memoriaz reuocentur que dicta sunt de nunc eternitatis/ꝛ de eternitatis definitione. Eternitas enim re ꝛ rei quidditate nihil aliud est/nisi diuturnitas vel mora vna ꝛ singularis et simplex: ꝑ̃ est vnius ꝛ indiuisibilis ꝛ singularis fm substantiam/esse/virtutẽ ꝛ operationem: ꝛ simplicis/hoc est sine omnibus partib̃ cõponentibus: ꝛ sine motus diuidentis ipsum variatione. Motus enim diuidit id q̃ mouetur in partim esse a quo/ꝛ in partim esse ad quem. Et tae vnũ singulare ꝛ simplex ꝛ indiuisibile ꝛ indeficiẽs non potest esse nisi mora: vl̃ diuturnitas vnica/singularis/simplex ꝛ inuariabilis siue incõmutabilis. Una: quia pluralitatem partium non habet: Singularis: quia nõ coniecta siue copulata alicui pluralitati substantie/esse/virtutis/ꝛ operatiõis fm ꝙ opatio in operante est/ꝛ nõ in opatio: Simplex: quia fm se penitus indiuisibilis: Sine variatione: quia nihil penitus extra se habet q̃ ꝑ motũ accipiat: ꝛ intrinseco ꝓ sibi nihil per motum perdere potest: ꝛ ideo nec preteritum/nec futuruz habere potest: sed presens stans/ꝛ nõ se mouens indeficienter. Et hoc sonat nomen eternitatis: q̃ cõponitur ab ex vel extra/ꝛ termiñ: quia extra terminationem est positum: qua scilicet terminetur intra se pars ad partem: sicut preteritum terminatur ad presens: ꝛ futurum incipit a presenti: ꝛ communis terminus est presens ad quem copulantur preteritum ꝛ futurum: ꝛ extra terminuz ad quem totum vl̃ ante vel post copulet̃ur: tale quid igitur
Ad argu.I est eternitas fm rem ꝛ fm modum. Ad primuz ergo dicenduz: ꝙ diuturnitas ꝛ mora dicitur eternitas: non per extensionem eius q̃ est substantia et quid eternitatis/sed per extensionem anime extendentis ipsam per indeficientiam excellenter supomnem durationem que sub ipsa est. Et ideo non diuiditur fm substantiã ꝛ partes que in ipsa eternitate sunt/sed fm substantiam ꝛ partes que sũt in duratione durantium sub ipsa. Et hec diuisio virtutis/nõ quantitatis est: qua diuiditur in ea fm ea que virtualiter continet: Sicut dicit Augustinus in libro de quantitate anime: ꝙ virtus hercules diuiditur: quia potest in vno duos/tres: ꝛ excellit. Et virtus anime est: quia potest in visum auditum/gressum: ꝛ excellit. Et virtus eternitatis ẽ: qua per indeficientiam continentie potest in perpetuum: et excellit secũdũ: ꝛ potest in oẽ tp̃s ꝛ rem poris partes: ꝛ excellit fm principium et finem.

Per hoc etiam patet solutio ad sequens de Ri Ad 2m.
chardo. Ad aliud dicendum: ꝙ sicut Damasce Ad 3m
nus dicit: ꝙ vnum seculum dei/q̃ est eternitas: continet multa secula/que sunt spacia durationis singulorum: ꝛ ideo dicitur seculum seculoruz: Ita vna eternitas ꝛ simplex/que simpliciter est eternitas: continet multas eternitates/que per participationem dicuntur: que nihil aliud sunt q̃ duratio singulorum finem non habens. Et hoc notat L
quando dicit in perpetuas eternitates. Ad aliõ Ad 4m.
dicendum: ꝙ anni indeficientes/ꝛ dies eternitaſ et huiusmodi omnia: non dicuntur propter diuisionem eternitatis in se/sed propter diuisionem perpetuitatis ꝛ temporis/que continet sub se excellẽter ꝛ eminenter: in omnibus enim his nunq̃ deficit. Et hoc notat in modo loquendi: Non enim dicit anni non deficiunt: sed/tui anni: qui nõ tui sunt per mobilitatem/sed per continentiam. Nec dicit a diebus/sed a diebus eternitatis: hoc est qui continentur ab eternitate. Et hoc notat Anselmus dicens: ꝙ sicut vnum nunc temporis simplex est: et simpliciter continet omnem locum ꝛ omnia que in loco sunt nulli eozum deficiens. Ita vnum nunc
eternitatis continet omne tempus/et omnia que Ad 5m
in tempore sunt nulli eozum deficiens. Ad aliõ dicendum: ꝙ tempora eterna dicuntur propter eãdem rationem. Dicunt tamen quidam: ꝙ tempora eterna sunt in mente diuina ab eterno disposita Et per hoc denominatiuum eternum/tempus extrahitur extra suam rationez/ꝛ ꝑ euiternitate accipitur: sicut cũ dicitur causatũ in causa est causa.

Ad aliud dicendum: ꝙ non sunt plures eterni Ad 6m.
tates que simpliciter eternitates sunt: sed sunt plura eternitatem participantia/fm illam proprietatem eternitatis que carentia est finis: ꝛ fm pluralitatem talium plures dicuntur eternitates.

Ad vltimum dicendum: ꝙ in eternitate nulla ẽ Ad 7m.
variatio/nec mutabilitas. Et ꝙ verba cuiuslibet temporis dicũtur de eterno: vt dicit magister in libro sententiarum. viij. distinctiõe ex verbis augustini de ciuitate dei: est ꝓter variationem temporalium/que continet nulli eozum deficiens. Et iõ sic erpõit ea fuit q̃ nũq̃ defuit: erit q̃ nũq̃ deerit est qui semper est. Scõm hoc nihil collectiõis partiũ vel collationis prioris ꝛ posterioris/vel mutabilitatis/vel variatiõis est in eternitate. Ex his enim vt dicit gilbertus in cõmento super boetium accipitur: ꝙ differentia est eternitatis/ꝛ sempiternitatis. Sempiternitas enim dicitur/quã facit nũc se se mouens indeficienter/ꝛ sine fine collectio ip/suis nunc collatiõe prio ꝛ posterio ꝓ. vñ Boeti̇: Nũc stãs ꝛ ꝑmanẽs eternitatẽ facit: nũc currẽs ĩtpe facit sempiternitatẽ. In cursu enim ꝛ motu collectio ꝛ collatio ẽ: ꝛ sic oz sempiternitas. Aliq̃n aũt oz in prope eternitas: q̃si sp eternitas: ꝛ tũc sonat indeficiẽtiã ipi̇ nũc stãtis. Et ꝑ̃ est q̃ dicit boeti̇ in li. de tri. Diuinũ nũc ꝑmanẽs/nec mouẽs se se atq; ꝓstẽs/eternitatẽ facit: cui nouuz si adꝗcias/sp: faciẽs ei̇ q̃ est nũc in ge indefessũq; ac ꝑ̃ ꝑpetuũ cursuz/quod est sempiternitas. Et dicitur iugis cursus: nõ ꝙ ipsum currat: sed quia non deficiat currentibus sub ipso.

Queritur quid sit eternũ sicut eternitate mensuratum.

Articu. II. Ecũdo queritur q̃d sit eternũ. Et non que
Parti. I. ritur q̃d sit definitiõe/sed quid sit eternum
Argu. 1m. eternitate mẽsuratũ. Et cõiter dicitur ꝙ deus est eternus: eo ꝙ solus habet substãtiã/esse/virtutem ꝛ operationẽ: fm ꝙ est in operante stantẽ in deficienter/ꝛ nullo modo se se mouẽtẽ: sicut et in pſ. 101. dicitur. Tu autẽ idem ipse es. Et alibi. Pſ. 4 In pace in idipsum. Nihil autẽ scdõ ꝙ hec habere potest. vnde si fm mẽsuras differũt mensurata: videtur ꝙ solus deus eternus sit. Et ita videt̃ dicere athanasius: Eternus pater: eternus filius: eternus spiritussanct̃. Et ꝙ rõne essentie loquit̃ pater ꝑ consequẽs: nõ tres eterni/sz vnus eternus. Adhuc Esa.
Argu. 2m. xxvij.c. Nec dicit dñs deus excelsus ꝛ sublimis habitãs eternitatẽ/nõ oz habitare eternitatẽ/nisi q̃ eternus: videt̃ q̃ ꝙ solus deus sit eternus. Adhuc eternita
Arg.3m. ti ꝓuenit sine fine ꝛ sine principio eẽ/ꝛ sine oi variatõne ꝛ mutabilitate: hec autẽ soli deo ꝓueniũt: solus ergo deus eternus est. Adhuc: Boeti̇ dicit ꝙ
Argu.4m. nunc stans nõ mouẽs sese eternitatẽ facit: sed nũc nõ est stãs in se/nisi q̃ ꝑ intellectũ illõ stãs ẽ cui adiacet. Cum ergo nihil sit stãs penit̃ nisi diuinũ esse: videtur ꝙ nihil sit eternũ nisi eẽ diuinũ tm̃: Ita ꝙ entã ꝓriũ sit ei esse eternũ: ꝛ nõ possit hoc nomen
Arg.5m eternũ creaturis cõicari. Adhuc: Nisi solus deus esset eternus/nõ distinguerent̃ eterna a tpalibus ꝛ euiternis. Omnia ei facta aut euiterna/aut temporalia sunt: ꝛ factũ sicut ꝑhabitũ ẽ/q̃ q̃ habet principium nõ potest esse eternũ: relinquit̃ ergo
Arg.6m. ꝙ solus deus eternus sit. Adhuc Anſ. in monologion: hoc solo apte ꝓcipitur: verã eternitatem illi soli esse substãtie que sola nõ facta est ꝛ simpler/sed factrix inuẽta est q̃m̃ vera eternitas principij finisq̃ meta carere intelligit̃: q̃ nulli rei̇ creaturũ eo ipso ꝙ de nihilo facte sũt cõmunicatur. Ex ꝑ̃ re linquitur: ꝙ solus deus eternus sit: ꝛ ꝙ primum sit sibi eternuz esse: ꝛ ꝙ nomen eterni incõmunicabile
In ꝓriũ ar. nomẽ sit/vni soli cõueniẽs. In cõtrariũ huius videtur esse: ꝙ scriptura de multis eternis loquitur
primum sicut i pſ. 148. Statuit ea in eternũ/ꝛ in seculũ seculi et loquitur de sole ꝛ luna ꝛ aliis celestib̃. Adhuc Dicit̃ suppliciũ eternũ: ꝛ dicitur vita eterna. mat. xxv.d. Ibũt hij in suppliciũ eternũ: Justi autẽ in vitam eternã. Dicitur aia eterna si beatitudines cõsequeruntur. Aug. in lib. lxxxiij. questionũ: Ania eternitatem cõse qui credit̃. Videt̃ q̃ ꝙ plura sunt eterna: ꝛ ꝙ eternũ esse nõ sit ꝓriũ dei: ꝛ nomẽ eterni cõ
Qõ icidẽs Argumẽtũ municabile sit. Si hoc aliquo mõ concedit̃ nũc queritur: verum nomen eternuz vniuoce dicatur de creatore ꝛ creaturis Et videtur ꝙ non: Nihil enim vniuoce dicit̃ de creatore ꝛ creaturis/sicut nec de causa ꝛ causato: q̃ẽ̃ in causa est/est in ea per modum cause: ꝛ q̃ẽ̃ est in causato/est in eo per modum causati: vt dicit̃ in libro de causis. hec autem ꝛ si quã doq; habeãt idem nomẽ: ad vnã tamẽ
In ꝓtra. ar. rationem substantie nõ possunt reduci. Sed ꝑ̃ contra bo esse videt̃: ꝙ id q̃ dicitur ꝑ participationẽ/vniuoce dicit̃: vt dicit Aristo. Homo enim participat anial: ꝛ inferi̇ suum participat superius/ꝛ vniuoce dicitur de illo. Dicit autẽ Aug. in li. lxxxiij q̃stionum questione. xxiij. ꝙ ania eterna sit eternitatis pticipatione: nõ ergo equiuoce dicitur eternum. Adhuc denominatiuuz nõ est equiuocum: denominatione autez dicitur angelus ꝛ aia eterna: nõ ergo equoce. Solutio: Dicim̃ ꝙ hoc B
soluere nõ est graue. Dicitur cũ eternuz duobus Solo pti. I.
modis ꝑ essentiam scz/ꝛ per participationẽ. Per essentiam solus deus eternus est: ꝛ sibi ꝓpriuz est esse eternũ: ꝛ incõicabile est hoc nomen aliis. Participatione autem dicitur eternũ esse/q̃ eternitatis aliquã ꝓpietatem participat. Participare enim dicitur aliquid duobus modis: scz naturam aliquam cõmunem fm totam essentiã accipere/ꝛ fm ambitum sue potestatis ad partem sue communitatis determinare: ꝛ hoc modo species participat genus: ꝛ omne inferius essentialiter pticipat suuz superius. Alio modo dicitur participare nõ naturam fm veritatem essentie accipere/sed nature ꝑ̃ pietatem: ꝛ illã ad quendam modum essendi determinare. Et tale cõmune sic participatum a diuersis/nec vniuoce dicitur de illis sed ꝑ̃ analogiam sicut ens dicitur de substantia et accidentibus. Et hoc modo participantia eternitatem ꝑ̃ prius ꝛ posterius dicuntur eterna. Sũt autem duo, ꝓpietates in eternitate que maxime pticipantur a creaturis: scz incõmutabilitas ꝛ carẽtia finis. Est enim aliquid simpliciter incõmutabile in substantia/esse virtute ꝛ operatione: ꝛ hoc vt ꝑ̃mo ergo ꝑ se incõmutabile est vt deus. Est etiã aliq̃d per substantiã incõmutabile/tamen commutabile virtutibus ꝛ accẽtibus ꝛ operatiõe: vt angelus et anima beata. Et est incõmutabile ab esse/commutabile tamen ad esse: ꝛ cõmutabile motu ꝛ virtute et operatiõe: sicut corpa celestia. Et ideo participatione huius, ꝓpietatis deus primo eternus scdõ angel̃: tertio ania ꝛ quarto corpora celestia: Ista enim simpliciter incõmutabilia non sunt/sed incõmutabilitatis quendaz habent modum cum plus ꝛ minus/ꝛ prius ꝛ posterius. Similiter ẽ de carentia finis. Quedam enim carent fine/ita ꝙ non habeant potentiam qua finiantur in se/nec in alio superiori vt angelus: ꝛ anima: ꝛ substantia circuli celestis: ꝛ etiam substãtia elementorum/quantuz ad materiam primam que est in eis. Materia enim prima manet vt subiectũ mutationis/ꝛ vt relicta post mutationẽ. Et hoc modo dicũtur eterna/q̃ nunq̃ finienda: nõ habentia potentiã finiendi i se/nec in alio superiori q̃ faciat ipsa finiri: eo ꝙ quie scit operatio ei̇ in ipsis ꝛ influxus ad esse. Quedam vero ex carentia finis dicũtur eterna: eo ꝙ non habeãt potentiã qua finiantur in seipsis: quãuis habeant rationem in alio ꝓter q̃d sunt qua finiri debeant ꝛ finiantur. Et hoc modo eternus dicit̃ celestis motus ꝛ generatio ꝛ corruptio in mundo: et successio noctis ꝛ diei. pſ. 148. Statuit ea in eternum ꝛ in seculum seculi. hec enim sunt ad complendum numerum electorum/qui determinatus est in prescientia dei: ꝛ completo illo quiescent ꝛ finientur: quia tunc primus motor nõ influet amplius motum: ꝛ sic cessabit motus ĩ mobili. Econuerso dicitur aliquid eternum: eo ꝙ habet potentiam ad finem in seipso/ꝛ non in alio: sicut simplicia dicuntur eterna: q̃ supi̇ potẽti̇ ẽ ad tenẽdũ ea i cẽ/q̃ potẽtia q̃ i ipsis ẽ ad finitõez eoꝝ. Et ꝓ̃ ꝙ ista partici

panturſic plus ⁊ minus/prius ⁊ poſterius dicũtur eterna. Unde plus ſunt eterna que carẽt potẽtia finiendi ⁊ in ſe ⁊ in alio/q̃ illa que carẽt potẽtia altero modo rm̃: Et plus eterna ſũt que carẽt potentia finis in alio/q̃ que carent in ſeipſis: quia ſicut dictum eſt ſuperius potentius ad tenendu ⁊ in eſſe/q̃ principium intrinſecum ad finiendum vel nõ finiendum. Scõm ergo hunc modũ p prius et poſterius dicũtur eterna: Et pdicatur eternuz de ipſis nõ vniuoce nec equiuoce/ſz fm analogiã. Et per hoc patz ſolutio ad omia.

Queritur qualiter eternitas comparetur ad eternum.

Parti. II. Hui⁹ qõis due ſũt ſub particule.

q Ueritur etiam qualiter eternitas comparetur ad eternũ. Et ibi querunt duo: Quorum primum eſt: vtrum eternitas eſſentialiter ſit eternum: vel adiaceat eterno extrinſecus/ quo aliquo modo eſt eſſentia eterni/ ⁊ aliquo modo adiacet ei ſicut mẽſura adequata eſſe eius. Secundum eſt: ſi conceditur q̃ aliquo modo eſt eſſentia eterni/ ⁊ aliquo modo adiacet ei ſicut mẽſura eſſe ipſius vt ꝓ aliquid aliud poſſit eſſe mẽſura adequata eternitati qõ etiã mẽſuret eſſe eterni/ vl' nõ

Utrum eternitas comparetur ad eternum per eſſentiam vel per rationem menſure extrinſece adiacentis.

A Subpticula. I. Argumẽ. I.

p Primo ergo queritur: vtrũ eternitas comparetur ad eternũ p eſſentiam: vel per rationẽ menſure extrinſecus adiacentis. Et videtur q̃ per eſſentiã: Anſelmus: Eterniras eius rei eſt que nihil aliud eſt q̃ ipſa/ immutabile ens et ſine partibus. videtur g̃ q̃ eternitas eſſentiali p̃dicatione dicit de deo eterno. Adhuc: Conſtat q̃ eternitas ab eterno eſt ⁊ ſine principio: ⁊ de⁹ ab eterno et ſine principio eſt. Si ergo eternitas non ſit deus/plura erũt ab eterno: qõ nõ recipit catholica fides/ et rõ nõ admittit: eo q̃ factũ ẽ oẽ qõ de⁹ nõ ẽ. Dicit eni phs/ melliſſi eſſe rationẽ: qõ factum eſt habere principium: ⁊ qõ ſui eſſet principiuz/ nõ poſſe eſſe infinitum. In cõtrarium videt eſſe qõ dicit auguſtinus in lib. 10. 83. queſtionũ queſtione xxiij. q̃ deus eſt auctor eternitatis/ ⁊ ſic eternitaſ cauſa: cauſa autẽ ⁊ effectus p eſſentiam nũq̃ idem poſſunt eſſe. Idem pbatur p ſecundam ꝓpoſitionem libri cauſarum/ vbi dicitur: q̃ eſſe qõ eſt ante eternitatem/ eſt prima cauſa: que eſt ante eternitatem: que eſt cauſa ei vt ſit. Similiter videtur q̃ nõ comparetur ad ipſum vt menſura extrinſec⁹ adiacens eſſe eius: quia immẽſi nulla eſt menſura: dicit autem athanaſius: q̃ nõ ſunt tres immenſi/ ſz vnus immenſus. Unde ratione eſſentie immẽſus eſt ⁊ ſic immenſi non ẽ menſura: videtur ergo q̃ eẽ diuinum eternitate nõ menſuraſ. Adhuc: Mẽſura certificat quantitatẽ vel molis/ vel virtutiſ vl' ponderis: cũ ergo quãtitas nõ certificaſ: videt nõ habere menſurã. ſed quãtũcũq̃ de eſſe diuino accipiatur/ plus remanet extra accipientẽ q̃ acceptuz ſit: mẽſura ergo nulla certificari poreſt eſſe diuinũ infinitum enim eſt. Infinitum enim accipienti ſemper reliquit extra aliq̃d accipere: vt dicit Ariſtoteles. iij. phyſico p̃. Solutio: dicendum q̃ eternitas p̃ncipaliter ⁊ ꝓprie dicta duo habet in ſe ſcz p̃manentiam eſſe: ⁊ extenſionẽ eſſe pmanẽtis/ quaz facit anima extendẽs eſſe ſine p̃ncipio in omne preritum/ ⁊ ſine fine in omẽ futurũ. Et p primum horum eternitas eſt in deo: ⁊ eſt eſſentia diuia. Et ſic eſſentialis eſt p̃dicatio cũ dicit: deus eſt eternus. Unde deus eſt ſua eternitas: ⁊ eternitas dei ẽ deus. Et quo ad hoc ꝓcedunt due rationes prime. Quo ad ſecundũ vo eternitas eſt mora ⁊ diuturnitas que fm acceptionẽ anime vt mẽſura adiacet eſſe diuino. Et hoc eſt in intellectu accipiente reſpectu preteriti p memoriã: reſpectu preſentis p intellectum: reſpectu futuri p prudentiam: vt dicit auguſtin⁹ in. xij. confeſ. Et quia quo ad hoc eſſe i aia eſt eternitas: quo ad hoc eſſe non eſt de⁹: ⁊ quo ad hoc eſſe deus eſt auctor eternitatis: vt dicit auguſtinus/ ⁊ cauſa ei vt ſit: vt dicit phs: ⁊ eſt ante eternitatem/ ſicut cauſa eſt ante cauſatum. Ad hoc autem qõ obijcitur: q̃ imenſũ non eſt mẽſura. dicẽdum q̃ cum dicit: immẽſuz mẽſuratur/ obligatio eſt ad inſolubile. Alia autẽ omnia ſoluuntur per fallaciam fm quid ad ſimpliciter. Immenſum eẽ ſimpliciter nõ menſuratur: fm quid tamen mẽſuratur p extenſionem infinitam: que moduz habet menſure vt extrinſecus adiacẽdo ipſi eſſe ſed actũ menſure nõ habet in numerãdo ⁊ certificando q̃ titatem. Et p hoc pz ſolutio ad totum queſitum.

Ad arg. 3m in cõtrariũ.

Utrum aliquid aliud poſſit eſſe menſura eternitati adequata qõ etiam menſuratur eſſe diuinum.

A Sub particula. II.

ſ Ecũdo q̃rit: vtrũ aliq̃d aliud poſſz eſſe mẽſura eternitati adequata qõ etiaz mẽſuret eſſe diuinum. Et videtur q̃ ſic Auguſtinus in. xij. ꝓfeſ. Si preſens tempus ſemp eſſet preſens: iam non eſſet preſens/ ſed eternitas: ſed preſens ſemper poreſt intelligi preſens ſine p̃ncipio ⁊ ſine fine: ⁊ tunc videtur equari eternitati ⁊ eſſe mẽſura adequata ei qõ eſt eternũ: ⁊ ita aliquid videt equari eternitati. Hocidem videtur velle boetius in de conſolatione philoſophie lib. 2. v. vbi dicit: Uite immobilis pſentem ſtatum. i. eternitatez infinitus ille temporalium rerũ motus imitatur. Cũq̃ eum effingere atq̃ equare nõ poſſit ex imobilitate deficit immotum: Ex ſimplicitate preſentie decreſcit in infinitã preriti ⁊ futuri quantitatez Et cũ totam pariter vite ſue plenitudinem tempus nequeat poſſidere: hoc ipſo q̃ aliquo mõ nũq̃ eſſe deſinit: id qõ explere atq̃ exprimere non poteſt/ aliquatenus videtur emulari: alligãs ſe ad qualẽcũq̃ pſentiam illius exigui momenti qõ eſt eternitas: Et quoniã maner nõ potuit: in infinitũ tẽporis iter arripuit hoc genere qõ eſt duratio. Omia infinita accepta/ equalia ſint: eo q̃ nullum excedit alterum/ vel exceditur ab ipſo: ⁊ cum tempus infinitum ſit/ ⁊ eternitas tẽpus: videtur equari eternitati. Adhuc: perpetua finẽ nõ habentia nõ excedit eternitas quantum ad finem: ergo ad minus quo ad hoc: equiparãtur eternitatie Et quo ad hoc poſſunt eſſe menſura eterni. Si dicatur q̃ nihil equatur eterno/ nec eternitas ſcz/ nec ꝓpetuitas/ nec tempus: eo q̃ ſcripturz eſt Exod. xv. c. Dominus regnabit in eternũ ⁊ vltra. Hoc nihil eſt. Eternũ eni ibi dicitur ſpaciũ ſeculi/ qõ nõ dicit eternũ niſi p illam participationẽ eterni/ qõ nõ habet principiũ finitiõis in ſeipo: licet habeat in alio. Et vltra hoc eternũ verũ eſt/ q̃ deus regnat. Ad huc: phus habet p̃ncõuenieri in. viij. phyſicozũ. qõ plato dicit/ gigni tẽpus ⁊ incipe. Et per eandẽ rationẽ incõueniẽs eſt: ſi quis dicat tẽpus deſinere ergo videt q̃ tẽpus extenſiõis infinite ſit ſine p̃ncipio ⁊ ſine fine: ⁊ ſic p hãc extẽſionẽ equari eternitati: ergo aliquid equaſ eternitati. In contrariũ eſt: q̃ eternitas p̃tinẽs eſt/ ⁊ euiternitatẽ/ ⁊ tẽpus: cõtentũ eẽ nunq̃z adequaſ p̃tinẽti: ergo nec euiternũ/ nec tempus/ equari põt eternitati. Adhuc Tullius dicit: q̃ tẽpus eſt pars eternitatis: ꝑs aũt nõ adequaſ tot: ergo tẽpus nõ adequaſ eternitati. Soluti: dõm q̃ etiã ſi tempus poneret eternum eſſe/ eternitati nõ equareſ: Et hoc ideo eſt: q̃ tempus ad eternitatẽ ſe habet vt cauſatũ ad cauſã ⁊ vt p̃tentũ ad p̃tinẽs: ⁊ vt id qõ in ſe habet principiũ deficiẽdi/ ad id qõ nõ niſi p̃nciptũ exiſtẽdi infinite ⁊ ante ⁊ poſt/ ⁊ ſicut ſtans ad motũ ſe habet: qõ eſt p̃ncipiũ motus ei⁹: ⁊ ita vt cauſa ſe habet eternitas ad tempus: ⁊ ideo eternũ ad tẽpus habere ſe nõ põt vt mẽſuratũ ad mẽſurãs: nec ſicut p̃tentum ad cõtinẽs. Et cũ dicit: deus in omni tpe eſt/ intelligẽ i omẽ tpe eſſe/ ſicut i omẽ loco eſſe: eſt eẽ in omẽ loco ſicut cõtinẽs oẽm locum: ⁊ ſic eſt in omni tẽpore ſicut p̃tinẽs omne tẽpus. Eſt eẽ regulariter verum: q̃ quotienſcũq̃z magis formale ⁊ magis ſpirituale dicit ineſſe in minus formali ⁊ minus ſpirituali: p̃tinẽtia actiua eſt in eo qõ ineſt: ⁊ cõtinẽtia paſſiua eſt in eo cui ineſt: ⁊ ſic forma dicitur eſſe in materia ⁊ aia in corpore: eo q̃ forma p̃tinet materiam/ ⁊ anima corpus. Et cum dicitur i ralib⁹/ q̃ inſunt/ habitudo p̃pſitionis notat penetrationẽ cõtinentis in cõtentũ: vt vndiq̃z cõtineat in longũ/ latum/ ⁊ pfundũ. Ad primũ ergo dõm: q̃ Aug⁹ loquit per impoſſibile. Si enim tẽpus pſens eſſet ſemper pſens/ nõ eſſet pars tẽporis: nec tempus: ſed eſſet nũc eternitatis: ſtaret eẽ ⁊ moueret ſe: nec adiaceret ei qõ ferrur in motu: ⁊ ſi tale poneretur per impoſſibile/ eſſet eternitas. Ad aliud dicendum: q̃ Boecius ſimpliciter dicit verum. Deficiẽs eẽ ab imobili ad mobile/ ⁊ a ſimplici ad compoſitum ex partib⁹/ ⁊ a ſimul ſtante ad omia ſua cõplectẽte et poſſidẽte in infinitũ curſum p̃tioris in poſterius/ tempus eſt: qõ nõ equat eternitatẽ/ etiã ſi infinitũ ſit. Non eẽ dicitur infinitũ actu/ ſed potẽtia ſolũ: ſcz fm q̃ dicitur infinitũ qõ p̃uatũ eſt potẽtia finiẽdi intus/ ſicut ⁊ motus dicit infinitus ⁊ qõ dicitur q̃ infinita ſub vno genere accepta/ equalia ſũt: itelligit de infinitis actu/ nõ de infinitis potẽtia. Ad aliud dõm: q̃ licet ꝓpetua ſiue euiterna finẽ nõ habeat: ⁊ ideo fm diuturnitatẽ nõ excedanſ ab eternitate: tamẽ nõ equat eam in modo nõ habẽdi finẽ/ ⁊ in cauſa: potẽtiã eẽ habẽdi finem habẽt ĩtus ſicut omẽ creatũ: q̃ autem fm actum nõ finiũtur/ ab influxu habẽt ſuperiozum/ ⁊ nõ a ſeipſis. Ad aliud qõ de eodem dicit: dõm q̃ illa rñſio nulla eſt/ ſicut probat obiectio. Ad aliud dicẽdum: q̃ tempus in ſe fm q̃ adiacet motui circuli celeſtis/ nõ habet p̃nciptũ quo incipiat/ vel quo finiatur extra ſe: tũ habet ſicut ⁊ ipſe motus ⁊ extra ſe p̃ncipium incepcionis temporis eſt: faciens ⁊ determnãs mouẽs primũ/ ⁊ mobile primũ/ ⁊ motum primũ ad cauſaz generationis ⁊ corruptiõis in quiete. Principium autem finitiõis eſt completus numerus generatorũ p̃ propter quem eſt motus celeſtis: in quo ſicut in vltimo intẽto per motuz iam habito/ quieſcit mouẽs a mouẽdo/ ⁊ mobile ne moueat vltra: ⁊ ceſſet motus. Sic eẽ ceſſat omis motus ſapiẽtis fabri/ architecti/ latomi/ ex luſoziis: qui motu inſtrumẽtorum operanſ ad aliquod intẽtũ vltimum: habito eẽ illo/ nec vlteriꝰ ipſi mouẽt/ nec inſtrumẽta mouentur. Quod autẽ philoſophus p̃o incõuenienti habet/ q̃ plato gignit tempus ⁊ motum: ideo ẽ quia p̃ncipium gignitiõis ſue/ ⁊ deſitiõis ſue nõ habet in ſeipſo: eo q̃ de tpe nihil eſt niſi nũc fluens: et ideo ſemp accipitur vt finis preteriti/ ⁊ p̃ncipium futuri. Si ergo in nũc inciperet tempus/ cũ ſit finis preriti ⁊ p̃ncipiũ futuri: ſequeretur q̃ tempus eſſet ante primum tempus: qõ eſt incõueniẽs Et ſi in nunc deficeret tempus/ cuz ſit p̃ncipium futuri: ſequeretur q̃ tempus eſſet poſt vltimum tẽpus: ⁊ iterum inconueniẽs eſt: ⁊ inconueniẽs non ſequitur niſi ex incõuenienti dato vel poſito: inconueniẽs ergo eſt/ q̃ tempus habeat in ſe p̃ncipium incipiẽdi vel deficiendi. Que incõtrarium obijciuntur cõcedenda ſunt. Ad dictum tamẽ Tullij dicenduz: q̃ tullius nõ intelligit/ q̃ tempus ſit pars ĩtegralis vel eſſentialis eternitatis propie dicte: ſed q̃ habet quãdam ꝓpietatem partis ad morã ſiue diuturnitatem: que p intellectum extẽſa intelligitur ſine p̃ncipio ⁊ ſine fine: in hoc q̃ ſicut pars minor eſt toto/ ⁊ extenditur a toto: Ita tẽpus tota illa mora vel diuturnitate min⁹ eſt/ ⁊ extenditur ab ipſa fm p̃ncipium et finem. Scõm ꝑ eſſe autẽ eternitas nõ eſt in eterno vt menſura adequata ei: ſed in anima vt p̃dictum eſt.

Arg. 1m
In ꝓtrariũ arg. primũ.
Arg. 2m
B Solo ſubpticule. II.
Ad arg. 1m
Ad 2m
Arg. 2m.
Arg. 3m
Ad 3m
Ad 4m
Ad 5m
Arg. 4m.
Arg. 3m
Ad arg. 1 ꝛ.

Queritur de euiternitate ſiue euo

Mẽb p. II. bz duos ar

d Inde queritur de euiternitate ſiue de euo. Circa qõ queritur quid ſit. Et de propietatibus eiꝰ quibus diſtinguitur ab eternitate ⁊ tempore.

Queritur quid ſit euum

A Articul⁹. I.

q Uid ſit euum extrahi põt a Diony. lib. de di. no. ca. j. vbi ſic dicit diony. ꝓpietas eui ẽ antiquũ ⁊ inuariabile/ ⁊ totũ fm totũ meteri. Alia translatio ſic habet propietas eui/ eſt antiquum ⁊ immutabile ⁊ vniuerſale meteiendo. vnde fm cõem vſum eui: euũ eſt mẽſura cozũ que facta ſunt/ ſed finẽ non habent. Et hoc mõ queritur de euo. Uideturaũt q̃ talis menſura eſſe non ſit/ ſed talia p̃tipatiue ſint eterna: qõ autẽ participatiue eſt aliquid/ nõ fm rationẽ ꝓprie mẽſure cõueniti illi: videtur ergo q̃ euũ ꝓpria menſura nõ ſit alicuius. Adhuc diony. diſtinguit euũ q̃ multipliciter dicitur: Dicit euum ſcriptura/ q̃ nõ omnino et vere ingenita ⁊ abſolute eterna/ ſz incorruptibilia ⁊ imortalia ⁊ inuariabilia eodẽ modo exiſtia. ſicut quãdo dicit: Eleuami porte eternales: ⁊ ſimilia. Ex hoc accipitur: q̃ ĩcreata eterna ſũt/ ⁊ facta finem nõ habentia. Itẽ diony. Multorũ autẽ et antiquiſſima cui nominatiõe figurat. Tertio dicit dionyſius: Et q̃ totã rurſus tempis diſpoſitionẽ fm nos: hoc eſt quãdo euum ſcriptura appellat ſz q̃ etates mũdi diſtinguuntur. Adhuc: Diony. dicit: q̃ euum dicitur vniuſcuiuſq̃z vitã: maxime ſi longa: fm q̃ dicit iob. xxxij. b Nõ ſunt longeuiſa

Argumẽ. I.
Argu. 2m.
Arg. 3m

pientes. Aliquando dicit q participabim⁹ p⁹ hac vitaz euũ: vt dicit dionysius. Et hec sũt verba ei⁹ Et nos hic fm tempus determinatũ euo participaturos thedogia dicit: quando incorruptibile z semp eodẽ modo habens euũ consequemur. Ex hꝫ relinquitur: q euum est mẽsurans esse beatorum:
Argu. 4m. qõ quidem factũ est finẽ tamen nõ habens. Hoc idem accipitur ex alio verbo dionysij: vbi dicit sic: Est quãdoq; i eloquijs z temporale, euũ glorificatur / z eternuz tẽpus: quãuis scimus ipsas / hoc ẽ ex ipsis eloquijs magis z magʒ existẽtia euo / sup ple participare: z ea que sunt in generatiõe magis tempe. Ex hoc accipit: q euum, prie est incõmutabiliter existentiũ: tempus autẽ mutabiliũ generaꝝ rorum z corruptorum. Et ex hoc relinquitur idez qõ prius, s. q euum nõ sit mensura / sed participa-
Ar. 5m. rio quedam, prietatis eterni. Ad hoc accipitur ex alio verbo dionysij vbi sic dicit: Eterna quidez ex sine tempore fm cognitos sibi oportet subaudire modos: media autem existẽtium z factorum q̃ cunq; fm aliquid quidẽ euo fm aliqd vero tempore pticipant. Ex hoc accipit; q euũ non est nisi quedam participatio proprietatis eterni / quantuz ad
Arg. 6m illaz, prietatem, s. q incõmutabile fm esse. Hoc idem videtur esse p beatum Augustinum in libro lxxxiij. questionum vbi dicit sic: In hoc distat tempus ab euo: q illud stabile / istud autem mutabile est. Videtur ergo q euum nõ sit nisi participatio
B Agr. 7m. prietatis eterni. Hoc etiam videtur p rationẽ Nunc enim nõ potest intelligi nisi stãs vel nõ stãs quia inter pradicroria nõ est medium: nũc autez stãs eternitatẽ facit vt dicẽ hoc. nõ stãs ãt facit tpõ: z sic nullũ ẽ qõ faciat cuũ / sz videt relinq q euũ sit
Argu. 8m. quedam participatio, prietatis eterni. Hoc idẽ videtur ex libro de causis, positione tertia vbi sic dicit: Inter rem cui⁹ substantia z actio sunt in momento eternitatis: z inter rem cui⁹ substantia et actio sunt in momẽto temporis / est medium: et est illud cuius substantia est in momento eternitatis et opatio in momẽto temporis. Ex hoc accipitur q nullum est momentum eui vel eternitatis cõsti-
In ptra. ar. Primum tutuum. In cõtrarium hui⁹ est qõ dicit dionysius in libro de diuinis nominib⁹ ca. pmo sic: deũ sicut euum z sicut tempus laudare cõuenit: sicut temporis omnis z eui causã. Si ḡ deus est z temporis z eui causa: z causatũ differt a causa fm essentiam z esse: sequitur q euum sit essentia quedã
Argu. 2m. causata / differens ab eternitate z tempore. Adhuc Ecci. j. a. Omnis sapientia a domino deo est: et cum eo fuit semp / z est ante euum. Et hoc relinquitur: q deus / z que in deo sũt: ante euum sunt. Relinquitur ergo: q sit duratio inter eternitatez
Arg. 3m. et tempus media existens. Adhuc p rationem probatur idem. Mensure eim differunt fm mensurara. Differt autem esse qõ nec incipit nec desinit ab esse qõ incipit / sed nõ desinit: z ab esse qõ incipit et desinit: ergo sicut esse differunt / ita mensure differunt. Sicut ergo proprias mensuram habet esse quod nec incipit z desinit: et proprias esse quod incipit et desinit: Ita propriam habebit esse quod
C incipit / sed nõ desinit: z hanc dicimus esse euuz vl
Solõ. ar. I. euiternitatẽ. Solutio hoc videtur esse concedẽdum. Ad ea q̃ obijciuntur q non sit nisi quedaz
Ad argumenta participatio, prietatis eterni / vnica est responsio q scz quia euum est media du ratio inter eternitatem z tempus: oportet q in aliquo cõueniat cum eternitate / z in aliquo cũ tẽpore. Nõ enim est mediũ p abnegationẽ / sed per pticipationẽ. Participatio aũt duob⁹ modis est. Aliqn̄ eim extrema p essentiã pstituũt mediũ: vt i mixtis. Et de illis aliq̃ mõ põt dici: q nõ oino separant essentialiter ab extremis. Aliquãdo extrema constituũt mediũ: nõ per essentiam / sed, prietatis alicuius pticipatiõ: sicut anima dicitur media inter intelligentiã z naturã: z intelligẽtia media inter primã causam z animã. Et tunc medium fm totam essentiam diuersum est ab extremis. Ad id qõ obijcitur de nunc: dicendũ Ad ⊃m.
q inter cõtradictoria quando negatio est extra ge-
Ad argum in cõtrariũ. nus / nõ est medium: sed quãdo negatio est in genere: tunc relinquit aliqd / z negat aliquid / z sic dicit in diuisione nũc q est nunc stans / z nũc nõ stans: z tale est nunc eui qõ est stans fm esse substantie / nõ autẽ stans fm esse virtutis z opationis: sicut satis in precedẽtib⁹ determinatũ est.

Vtra hoc queritur de, prietatib⁹ eui z maxi- Articu. II.
i me de duab⁹: Quarũ vna est: vtrum euum totum fm totũ metiat: vt dicit Dionysius. duas habꝫ
Et vtrũ euum in omnib⁹ euiternis sit mẽsura vna: ticulas
sicut euiternitas est mensura vna: z sicut tempus est mensura vna.

Vtrum euum totum fm totũ metiatur.

Videtur q nõ sit, prietas eui / totum fm to- A
v tum metiri. Qõ enim simul z in vno suũ esse Partic. I.
nõ possidet totum / vno simplici totum meti Arg. primũ
ri nõ põt: nullum factũ in vno simplici suũ esse possidet totũ: ergo nullum eorũ vno simplici totũ fm totum potest metiri. Probatio medie est qõ dicit Boecius in libro de trinitate / z Anselmus in pslogion. Dicit enim Boecius: q cũ facta totum suũ esse simul habere nõ possint: per partes accipiunt pmas / sez medias z vltimas. Anselmus aũt dicit: q euiternitas factoꝝ tota simul eterno psens est: cum tamen eterna ipa de sua euiternitate nondum habẽt qõ futurũ est: sicut tam nõ habent qõ preteritũ est: ergo videtur q nõ pueniat ei totum fm totum metiri. Adhuc in libro de causis probatũ est: q
Ar. 2m. nihil secundozũ accipit bonitatẽ que fluit a primo fm illum modũ simplicitatis quo in pmo est. Prima aũt bonitatũ est esse: nihil ergo secũdoꝝ habet esse fm modũ simplicitatis pmi. Primi aũt est iste modus: totum fm totũ habere in vno simplici. Et hoc est ideo: quia primũ est in fine simplicitatis: et nõ potest cogitari maior simplicitas / q̃ q quicqd habet totum / fm totũ habeat in vno simplici. Nihil ergo secundoꝝ hoc habere potest: esse igitur secũdoꝝ nõ est simul in vno possessum: ergo nec vno toto simplici indiuisibili mensuratũ: nõ ergo cõuenit ei totũ fm totũ metiri. In ⊃trariũ est: q q̃cũq; In ⊃trariũ
finem habent / fm principia sui esse / nunq̃q̃ sunt stã argumẽtũ
tia / sed continue ad finem tendentia z cõtinue alterata. Propter qõ dicit Arist. in. v. physicoꝝ: q nõ eadẽ sanitas in mane z vespere. In quib⁹ ergo contrarius est effectus esse z modus / videtur q non possit esse nisi a contraria causa: esse autem in angelis z in alijs ppetuis: fm ipa principia esse que sũt qõ est / z quo est penitus est intrãsmutabile: q̃ nec qõ est mobiliter suscipit esse: nec quo est mobiliter B
perficit ipm. Quãuis autẽ hoc sic sit: tamen pn- Solõ. pti. I

cipia habent extra se quib⁹ videntur posse mutari. Quoꝝ vnũ est habitudo ad nihil ex quo facta sunt Dicit enim Grego. q illa que ex nihilo facta sunt / in nihilũ rendunt. Secundũ est: habitudo ad causam primã ex qua esse accipiũt: z cum nõ possent accipere esse totũ vt totũ: relinquitur q accipiãt ipm fieri fm partes z partes: z sic videtur q non habeant totum esse simul z perfecte possessum. Quãuis ergo fm id qõ sunt / mobiliter nõ habeant esse: nec etiam fm id quo sunt: nihilominus tamẽ quia fm influentiã non simul habent hesternũ suum / et crastinũ cum pseni nõ habent simul. Et hoc concedendũ est. Et qõ obijcitur de cõtinue tendentib⁹ ad nõ esse: dicendũ q hoc est verum de hijs / que habent principia tendendi ad sui nõ esse intra sue causę pncipia z prima. Et ideo dicit Aristo. in primo celi z mundi: q de necessitate corrumpent. Euiternia autem talia principia non habent: z ideo finem nõ habebũt: quãuis, prer causam que dicta est / totum esse simul in vno presenti habere nõ possunt.

Qõ icidẽs. Et si queritur: ad quid distinguãtur hesternum
Rñsio psens z futurũ. Dicendũ fm predicta: q ad partes temporis ad quas per indeficientiã extenditur esse euiternũ: z ad quas etiam per indeficientiã extenditur esse eternum / sed differenter. Illud enim qõ est eternũ nõ diuiditur nisi diuisione virtutis: in se manẽs simplex oino essentia / virtute z opatione. Esse autem euiternũ extenditur manens vno modo imutabile quo ad pncipia intra / sed esse nec simplex est: quia nõ vnius influentie / sed multarũ bonitatũ: que nõ vt vna influũtur: nec est vnius virtutis nec vnius operatiõis. Et qõ dicit Dionysi⁹: q, prietas eui / est antiquũ z inuariabile z totũ fm totum metiri: loquitur de euo fm illam acceptionẽ eui qua pro ppetuo ponit. Unde alia translatio sic habet, prietas eterni est antiquũ z imutabile z
Solutio quozundã. vniuersale metiẽdo. Quidam tunc aliter dicerunt: cõcedentes q euum oino inuariabile est / z totum fm totũ metiens: z q esse euiternoꝝ indiuisibile est fm esse: z si diuidit fm operationẽ: sez q intensius z minus intense cõtemplatur: que operatio esset in angelis etiam si tempus nõ esset: dicunt q quo ad hanc operationẽ comparat ad momentũ temporis. Et dicunt: q euum accipitur duob⁹ modis: cõmuniter z, prie. Proprie inuariabile est penitus z inuariabiliũ. Cõmuniter autẽ dicit extẽsionem cõmunicantẽ tẽpori: z sic aliquo modo est variabiliũ fm actionẽ. Sed prima solutio magis cõcordat cum dictis sanctoꝝ. Cum eim eternitas simplex sit: z in vnitate cõsistẽs z fm substãtiã z fm esse: z euũ deficiat ab ea: omne autẽ deficiẽs ab aliquo / deficit in oppositas, prietates: necesse est q euũ deficiat a simplicitate eternitatis in aliquã compositionẽ: sicut euiternũ in aliquã compositionem deficit ab eterno.

Vtrum euum in omnibus euiternis sit vnum vel plura.

A Vterius queritur: vtrum euum in omnib⁹ Parti. II.
v euiternis sit vnum vel plura. Et videtur Arg. primũ
q plura. Mensura eim que est in mensuratis pluribus / que nec vnum sunt / nec ordinata in vnum quod est causa z mensura aliozũ: plures est / z non vna. Euiternitas sic est in multis q̃ nec vnũ sunt / nec ordinata ad vnũ qõ sit mensura z cẽsa aliorum: q̃ in euiternis fm multitudinẽ euiternozum sunt eternitates multe. Prima p se patet. Secũda p ba ex hoc q eternitas ẽ vna: q: eternũ ẽ vnũ cui⁹ est duratio. Tempus aũt qz licet tẽporalia multa sunt / tamen omnia ordinãtur ad motũ primi mobilis: qõ est causa z numerus omniũ motuũ temporaliu. Qõ ex hoc patet: quia ex ordine z numero situs solis in circulo / numerus z ordo incipit horarum: vt si prima est hora: sole tangente hemisperiũ in quo contactu pma hõra incipit / secũda incipiet p⁹ eleuationem. xv. graduum: z sic semp ad pfectiõez xv graduum vna hora determinat fm quẽ motũ et horam omnẽ motum mensuramus z numeramus: z dicim⁹ motũ esse horarũ vel duarũ vel trium horarũ / z sic deinceps. In euiternis autẽ nec vnum est euiternũ: nec ad vnũ sunt vt ad causam z mensuram ordinata. Videt ergo q nullo mõ habeant euiternitatem vnã / sed multas fm multitudinem euiternoꝝ. Adhuc autẽ sic enim dicitur Argu. 2m.
in apocrifis esdre: Maiestas z potestas euozum est apud te dñe. q̃ videtur q eua sint plura. Si Arg. 3m
quis dicat; q dicit Aristoteles: Si plures essent celi: q adhuc tamẽ esset vnũ tempus / z nõ plura. Hoc nõ soluit. Hoc eim dicit Aristoteles, prer vniformitatem numeri quo numerat motoꝝ p numeꝝ distãtiarum situs ei⁹ qõ mouetur in spacio in quo mouetur: que vniformitas nõ variatur, pter pluralitatem eorũ q̃ mouentur: z ideo vnus esset numerus motoꝝ quo numeraretur omnis motoꝝ: z p cõsequens vnũ esset tempus. Sic autẽ nõ videt esse in euiternis. Non eim vniformis est duratio in euiternis omnibus: z sic videtur q nõ possit esse vnũz
In ⊃trariũ ar. cuum. In contrariũ ẽ, q euũ ab omnibus auctoribus videtur dici vnũ: Boetius: Qui temp⁹ ab euo circuibes: nõ dicit / ab euis. Ecc. j. a. Est ante euũ z ibidem: Intellectus prudentie ab euo. Ecc. xliij. a. Luna signuz eui. Dionysius in de diuinis nominibus, ca. x. Proprietas eui est. Et nullꝰ vniuersaliter de euo loquitur nisi sicut de vno. So- B
luto: Duratio que est euum / dupliciter considerari potest: scz vt quantitas duratis virtualis vel dimensionalis: vl vt mẽsura reddens z certificãs quantitatem eiusdẽ. Et primo quidem mõ cõsiderata multiplicatur fm multitudinem durantium et aliquãdo incipiens in vno / nõ incipit in alio: sicut incipiẽs in celo / vl in angelo / nõ incipit in hac anima. Considerata autez vt mensura reddens z certificans quãtitatẽ durantis in euo: sic est vnum euũ sicut mensura vna est in omnibus cõtinuis / licet multe sint cõtinuitates fm esse: vna tamẽ ratio est certificandi z mensurandi p palmam z vlnam. Et licet diuersa sint numerata: vt canes z oues: tamen vna est ratio certificãdi z mẽsurandi p numerum: z ideo vnus numer⁹. Et virtutes herculis z achillis ꝗuis diuerse sint / vna tũ ratio est certificandi vtranq;, s. posse in vnum / vel in duos vel in tres: z sic deinceps. Et hui⁹ ratio ẽ: quia huiusmodi forme mathematice vel quasi mathematice / licet esse habeant in materia: tamẽ in ratione diffinitiua materiam nõ concipiunt: z ideo vniuoce non equiuoce sunt in omni materia. Et si queritur: qd facit vnitatem illam. Dico q vnitas rationis ipsius nunc; qõ est immutabile fm esse substantie mu

tabile ⁊ diuisibile virtualiter fm q̃ adiacet virtuti ⁊ operationi. Et qd̃ dicunt quidã: q̃ hec vnitas rationis eius ẽ quia in omido caret fine/sed non pncipio/nõ videtur verum. Hoc enim accidit euo ex cõparatiõe ad aliud: ⁊ nõ de ratione substantie ipsi⁹. Qd̃ autem iterum quidã dicunt/diuersam virtutem eui esse in euiternis: eo q̃ de se angelus minus tendit ad non esse q̃ substantia celi/⁊ anime: ⁊ anima minus q̃ substantia celi si sibi relinqueretur: ⁊ ideo diuersas esse euiternitates eorum. Non pspecte satis dicum est: hoc enĩ accidit euiternitati fm q̃ est in euiterno: ⁊ nõ est de substãtia rationis eius fm q̃ est mensura euiterni.

Queritur de tempore fm q̃ est de consideratione theologi.

Mẽb ⁊ III. Huius mẽbri duo sũt articuli.

A Articul⁹. I.

Hinde querit⁹ de tempore fm q̃ est de consideratione theologi. Et queritur duo: scz quid sit: an vnum sit vel plura.

Quid est tempus fm definitionem.

Primo ergo queritur quid sit. Et si accipit definitio que est in quarto physico ꝓ tẽpus est numerus motus per ꝑ ⁊ posterius. Sed fm ꝑius ⁊ posterius nõ erit tempus passio oĩs mot⁹ primo ⁊ ꝑ se: q̃ ꝑus ⁊ posteri⁹ sũt in motu ab ante ⁊ post/in magnitudine siue spacio vt dicit Aristo. Et si debeat numerari aliquis motus in quo primo ꝑius ⁊ posterius non est: primo numerabitur per eum in quo ꝑus ⁊ posterius est. Dic autem est localis motus. Inter locales autẽ circularis primus est: Et inter circulares/motus primi celi: maxime quem vocant philosophi aplanes/hoc est sine erroze: eo q̃ inter omnes simplicioz vniformioz/⁊ regulatioz est. Et sic competit: vt ipo ⁊ sua passione mẽsurẽtur ⁊ numerẽtur omnes alij motus. Et si hoc ita concedatur: tunc tempus non fuit ante opus quarte diei. Et hoc videtur valde inconueniẽs: quia prima ⁊ secũda ⁊ tertia dies dicũt partes tẽporis. Si autẽ dicatur sicut dicũt nũc magistri in sententijs ⁊ in historijs: accipiẽtes hoc a Beda: q̃ primo motus cuiusdã nubecule lucide ex qua postea factum est celu: distinxit horas ⁊ numerauit noctes ⁊ dies: hoc figmento simile est: scitur enim ab omnib⁹ phis ratione philosophantib⁹ q̃ motus localis consequẽs est speciem ⁊ formam: ⁊ qd̃ non pfecte attingit speciem ⁊ formam/non habet perfectũ motũ. Unde qd̃ non est in specie ignis non recte ascendit/sed nutat in ascendẽdo. Et qd̃ non perfecte est in specie terre/vel grauis: non recte siue perpẽdiculariter descẽdit/sed dubium habet descensum ⁊ nutantem. Similiter ergo nubecula illa cum non perfecte attigerit formam ⁊ speciem celi: motum circularem perfecte habere non potuit vniformem ⁊ simplicem: ⁊ sic distinguere horas ⁊ tempus non potuit. Nihil enim irregulariter motum numerus ⁊ mensura potest esse alicui⁹ rei. Si ꝓter hoc dicatur: q̃ tẽpus in theologia non accipitur fm determinationẽ philosophi/sed fm q̃ loquitur de ipso Dionysius in libro de diuinis nominib⁹ capl'o. x. vbi sic dicit: Tempus vocãt eloquia/quod in generatione ⁊ corruptione variatione metitur: videtur sequi inconueniens multiplicitẽr. Sic enim omnẽ genesim mensurabit tẽpus. Et cum creatio temporis sit genesis tẽporis: erit tempus mensura creatiõis temporis. Sed creatio cuiuslibet creati est ante ipm: ⁊ similiter mensura creationis ante ipsam rem creatam: ergo tempus erit ante tempus. Et iterũ illud tempus creatum est: ⁊ sic videtur sequi/ q̃ infinitum tempus ẽ ante tempus: qd̃ absurdum est dicere. Adhuc: Aug⁹ vult: q̃ quattuor sũt coequeua: materia. s. quattuor elementorum: natura angelica: ⁊ temp⁹ et celum. Et si hoc est: tunc nõ generaliter est verũ qd̃ dionysius dicit: quia si tempus est qd̃ in generatione metitur: cum creatione celi ⁊ angelica natura ⁊ materia prima sit ante ipsa creata/tempus erit ante ipsa: ⁊ sic nõ est coequeuus eis. Adhuc fm hoc tempus esset ante euu⁊. Euum enĩ angeli cum ipso angelo incipit: sicut omnis duratio cũ durante. Creatio autẽ angeli ante angelum est: sicut omne fieri ante factum: ⁊ cum mensura creatiõis sit tempus/tempus erit ante euũ fm hoc: ⁊ sic falsum dicit boetius/qui dicit: qui temp⁹ ab euo ire iubes. Preterea falsum erit qd̃ ante probatum est. s. q̃ nunc eternitatis per defectũ aliquẽ sit causa nunc euu: ⁊ nunc eui ꝑ defectum aliquẽ sit causa nũc temporis. Adhuc priscianus: Tempus est moza motus mutabilium rerum. Et hoc idem fere est qd̃ dicit dionysius. Mutabiles enĩ res sunt que generationi vel corruptioni vel variationi subiacent. ⁊ si hoc est verum: cũ tempus aliqua mutabilium rerum erit tempis pars: ⁊ abibit hoc in infinitum. Ulterius queritur in quo incipiat tempus sicut in mensura. Si enĩ dicatur q̃ in nũc tunc sequitur/ q̃ in nũc qd̃ est indiuisibile sit factio tempis/siue fieri: ⁊ sic diuisibile est indiuisibile: qd̃ esse nõ potest. Factio enim ⁊ fieri diuisibilia sunt vt vult Aristoteles: dicunt enim exitum de potẽtia ad actum. Si autem dicat q̃ in nunc eternitatis/vel eui incipit: vel etiam in ipa eternitate vl' in euo: sequitur q̃ eternitas vel euu⁊ alijs adiacet vt mensura q̃ eternis vel euiternis: qd̃ in precedentibus improbatu⁊ est. Ulterius queritur adhuc: si tempus vnius rationis sit in temporalib⁹ vl' non

Et videtur q̃ non. Tempus enĩ nõ est continuũ nisi a ꝓtinuitate mot⁹ g̃ vbi mot⁹ nõ ẽ cõtinu⁹/ nõ erit cõtinuum temp⁹: Creatio aũt nõ est continuus motus: mensura ergo illius nõ erit continuu⁊ tẽpus. Preterea. Non est aliud cõtinuãs creationem vnius cum creatione alterius: nõ enim ordinantur ad vnum motum que sit causa vertiusq̃ ⁊ regula: temp⁹ ergo qd̃ est mensura vni⁹/nõ continuatur cum tempore qd̃ est mensura alterius. In hijs autem que mouentur fm naturam/vnu⁊ cõtinuum est tempus: In hijs ergo ⁊ in illis diuersarum rationum est tempus. Et si hoc concedatur/valde absurdum esse videtur: Quia ille diuerse rationes: aut colligũtur in vno genere/aut non. Si colliguntur in vno/illud non potest esse nisi moza constitura ex nunc currente. Et tunc sequit⁹ q̃ genus est idem cum specie penitus: Moza enim cõstituta ex nunc currente/tempus est fm rotum esse temporis. Si autem nõ colliguntur in vnu⁊ genus: tunc oportet q̃ plures specie ⁊ genere sint durationes q̃ euiternitas euũ ⁊ tempus. Solutõ dicendum q̃ tempus dupliciter considerat⁹: cõmuniter sez ⁊ ꝓprie. Communiter enim non est nisi simplex passio ⁊ moza motus vl' mutationis: ⁊ sic accipitur tempus a prisciano. Proprie autẽ accipitur dupliciter: proprie sez/⁊ magis proprie. Proprie/ quando accipitur vt passio ⁊ mẽsura eius cuius est passio ⁊ sic accipitur a Dionysio. Magis ꝓprie ⁊ in vltima sui determinatiõe ad esse temporis quando est passio primi motus: ⁊ per eum mensura ⁊ numer⁹ omniũ motuũ qui sunt ab ipo/ vt causati ⁊ regulati ⁊ numerati ab ipo: ⁊ sic accipitur ab Aristotele. Ad primũ ergo dicendũ q̃ illa obiectio procedit de tempore ꝓprissime dicto. Ad secundũ dicẽdũ: q̃ illa obiectio est necessaria que est contra dictũ Bede. Nec intendit Beda: q̃ motus nubecule certam horarum fecerit distinctionẽ: sed motus eius quãcunq̃ confusam distinctionẽ fecit lucis a tenebris: que distinctio vocatur distinctio noctis ⁊ diei: quã tamen confusam necesse fuit esse in tribus diebus primis: quãdo nubecula formã solis nõ attigerat: nec ex illo motu certa distinctio horarum haberi poterat/sicut habetur ex motu solis. Ad aliud dicendũ: q̃ genesis temporis siue creatio non est in tempore/put enim in creante est/ omnino non refertur ad tempus/nec ad nunc temporis. Prour autem in creato est ipso: nõ est a primo in vltimũ cũ interceptiõe medij. Et huius causa est: quia nec motus est: nec finis motus/in quo motus sit imotum esse/Motus non est: Motus enĩ primo est in medio q̃ in extremo: ꝓter qd̃ successiuus est/⁊ imperfecti actus. Qd̃ in medio nec simpliciter est/nec simpliciter nõ est/sed fm quid est ⁊ fm quid nõ est: ⁊ sic nõ potest dici de creaturis q̃ in medio sint/⁊ sic nõ sint simpliciter. Similiter finis motus nõ est: quia nullus motus ꝑcedit qui in creatione terminet/⁊ sit imotũ esse: sicut generatio ⁊ corruptio fines sunt alteratiõis: ⁊ illuminatio hic vel ibi/finis motus localis ipius illuminãtis: sed simpliciter est inter contradictoria sez nõ esse ⁊ esse: que nec medium habẽt qd̃ intercipere possint: nec motum ante se cuius fines sint. Et cum dicitur: q̃ creatum vel creatio facit esse post nõ esse. Hoc verbum facit nõ dicit nisi esse facti qd̃ nunq̃ fuit in fieri: ⁊ hoc ꝓter infinitam potentiã facientis/qd̃ de extremo venit in extremũ sine transitu medij. Et ꝑ positio post/non dicit nisi ordinem absq̃ successione ⁊ transitu per mediũ ad extrema: ⁊ ideo creatio est in nũc tpis fm q̃ ẽ in creato ⁊ illud nũc tpis est/ a quo incipit tempus cõtinue/non in quo tempus est fm esse. Sicut punctus qui est principiũ linee: est a quo incipit cõtinue linee extensio/non in quo linea est fm esse linee. Et sic creationis temporis non est aliud tempus q̃ ipsum nunc: quia in ipso nunc creationis incipit extensio temporis: ꝓpter hoc non vadit in infinitũ. Per predicta patet solutio ad illud quod obijcitur de coequeuis. Fieri enim per creationẽ/non est ante factum: nisi tm̃ ordine cause ⁊ causati: ⁊ ipsum fieri est in nunc indiuisibili/qd̃ continue fluens facit tempus: ⁊ sic remanet q̃ quattuor coequeua sunt coequeua. Per hoc etiam patet solutio ad sequens: pater enim q̃ tempus fm esse temporis/non est ante euum: sed ordine cause ad causatũ post ipm: sicut ⁊ tpale post euiternũ. Per hoc etiã patet q̃ vera sunt q̃ in antecedentibus pbata sunt: ⁊ fm quẽ modum vera sunt.

Ad argumẽtũ primũ

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad 6m

Ad 7m. Ad dictum prisciani dicendum: q̃ licet de rebus mutabilibus sit tempus: nõ tamen est de mutabili primo. Cum enim passio sit motus ⁊ mot⁹ passio mobilis: mobile primo susceptiuum est passionis que est motus: ⁊ moza motus est passio mobilis ipsius ꝑ motum. Et ideo illius moze non est alia moza in esse/sed seipsa moza est: ⁊ ideo temporis non est aliud tempus. Et hoc nõ procedit in infinitum: sed statur in primo. Ad id qd̃ vlterius queritur in quo incipiat tempus. dicendũ q̃ ẽ principium duplex: intrinsecum sez ⁊ extrinsecum. Intrinsecum est qd̃ est aliquid temporis/licet non sit aliqd̃ tempus: Et hoc est nũc a quo incipit temp⁹ quia illius nunc fluxus constituit tempus: sicut dicimus de puncto in quo incipit linea. Principium autem extrinsecum temporis est/qd̃ est causa temporis. Et hoc quidem principium est nunc eternitatis/proximu⁊ autem nunc euiu: neutrũ tamen est aliquid temporis vel tempus. Et qd̃ obijcitur: q̃ fm hoc eternitas alijs adiacet. dicendum q̃ eternitas vt mensura adequata nõ adiacet nisi eternis: ⁊ euiternitas siue euum nisi euiternis. Sed vt mensura excellens adiacet temporalibus. Ad id qd̃ vlterius queritur: vtrũ temp⁹ vnius rationis est vel non: dicendum q̃ nõ perfecte est vnius rationis: cõmuniter tamẽ vnius ratiõis esse potest. Si enim sumatur vt adiacẽs mensurans ⁊ numerãs esse tpalis: sic nõ est nisi in motu primi celi/⁊ motibus ordinatis ad illum: nõ solum vt ad causam sed etiam vt ad numerum. Et hoc modo considerant philosophi tempus. Si autez cõmuniter cõsideretur tempus/fm q̃ est simpliciter passio vel moza durantis in esse motus vel mobilis vel quietis eius qd̃ ordinatur ad motum: sic vna ratione ẽ in omnibus temporalibus. Quod autez quidã dicunt: q̃ vna ratione sit in oibus: per hoc q̃ omnis motus vt dicunt/ordinatur ad vnum immobile/qd̃ dicunt esse primu⁊ subiectum: sicut omnia transmutabilia ad materiam primam: quã dicũt esse immobilem: ⁊ celũ ad substantiam celi/ quam dicunt esse immobilem: ⁊ angelus qui mouetur ꝑ tempus ad angelicam naturã/quam dicunt esse immobilem: Et ex comparatione illius immobilis ad totum motũ dicunt esse vnam rationem tẽporis in omnibus temporalibus: eo q̃ nunc adiacens ei/qd̃ vnu⁊ est in toto motu/facit tempus se se mouendo. Erroz est: eo q̃ dicit philosophus: q̃ esse in tpe/est esse in numero ⁊ ideo oportet reduci omnia temporalia que vna ratione temporalia sunt/ad vnũ qd̃ nõ sit causa tantũ/sed etiam numerus aliorum. Preterea falsu⁊ est/q̃ dicunt subiectum primum motus esse immobile qd̃ enĩ subiectum motus est illi motus dispositio ẽ ⁊ quod disponit motu/nõ potest intelligi nõ moueri. Per hoc solutum est sequens.

Ad 1m. Ad 2m. Ad 3m. Ad 4m. Ad 5m. Ad 6m. Ad 7m.

An tempus sit vnum vel plura

Secundo queritur: An tempus sit vnu⁊ vel plura. Videtur enim q̃ aliquod tempus sit plura. Est enĩ tempus per qd̃ deus mouet creaturam spiritualem: vt dicit Augustinus que nõ mouetur nisi fm affectiones ⁊ conceptões in quibus nihil est cõtinuãs. Et est tempus in quo mouetur corpus de forma in formã; vel vbi in vbi;

A Articu. II. Arg. primũ

Arg. 1m. Arg. 2m. Arg. 3m. Arg. 4m. Arg. 5m. Arg. 6m. Arg. 7m.

B

C Solo ar. I.

D Ad. I. qõnẽ incidentem

Ad. II. qõnẽ

Confutatõ cuiusdã erroris.

in quo aliquid est continuans. In primo est vicissitudo: quia vices affectionum vel conceptionum non sunt simul: sed sicut in numero vnitas est post vnitatē: ita in talibus mouetur creatura spiritualis vna vice post aliam: ergo videtur q̃ vnū sit tempus discretum / ⁊ alterum continuū: ⁊ sic duo tempora. Hoc idem videtur Iacobi primo. c. Apud quē nō est transmutatio / nec vicissitudinis obumbratio. Hec duo incassum a deo excluderet / nisi vtrūq̃ in agentibus temporalib̄ inueniretur. Cū ergo inueniatur transitio in temporalib̄: vicissitudo in spiritualib̄ �means affectiones ⁊ cōceptus inuenir̄. Adhuc: Si in motu inter prius ⁊ posterius nō esset cōtinuās: tempus nō esset cōtinuū / sed discretum. Sed in motu spūalis creature que mouet ꝑm affectū vel concepta / nihil est continuās: ergo talis motus discretus / ⁊ non cōtinuans: tempus ergo mensurans ipsum discretum est / ⁊ non continuum. Adhuc: Motus in quo mobile nō continue est partim in termio a quo / ⁊ partim in termino ad quē: sed pfecte in termino a quo / ⁊ in termio ad quē / nō est cōtinuus: omnis motus intelligētis vnū post aliud / pfecte est in quolibet intelligibili: ⁊ nō in aliquo ꝑm quid in vno / ⁊ ꝑm quid in altero: ergo omnis talis mor⁹ discretus q̃ est: ergo ⁊ tēpus mensurās ipm discretorū est / ⁊ non est nisi nūc post nunc. Adhuc: Motus nō pōt esse cōtinu⁹ / nisi in eo in quo motus est actus ꝑfectus. In agente autē motus est actus pfectus: ⁊ tamen in agēte est agere vna vice post aliā: ita q̃ agere interruptū est: ⁊ nō ꝓtinuatū vnū agere cū alio: q̃ videt q̃ non sit ibi tēpus mēsurās nisi nūc ⁊ nūc ⁊ nūc sine cōtinuatōe ipo q̃ nūc: q̃ tale tempus videt esse simplex multū / ⁊ nō vnū sicut numerus. Videt q̃ q̃ plura sint tēpora ⁊ nō vnum. Adhuc: talis videt esse ⁊ motus omnis nūerātis. Dicit enī pbs: q̃ nūerus cognoscim⁹ diuisione ꝓtinui. Cū nūerus dicit cōpositus a nutus ⁊ memeris: ⁊ nūerus est nut⁹ memeris / hoc ē diuisiōis. Cū enī numerās inuit ad vnū / ⁊ nutū facit ad alterū: nō ē aliq̃d ī medio in q̃ pri nutū faciat ad vnū / ⁊ prim ad alterū. Talis q̃ nut⁹ ⁊ act⁹ discretorū ē: ⁊ rn̄ tpe mēsurat: q̃ videt cū mēsura ⁊ mensuratū sunt ꝓportionabilia: q̃ tēpus eius discretū sit / ⁊ nō ꝓtinuū. Est aūt p aliud tēpus continū: q̃ plura sūt tpa: qz discretū / ⁊ nō discretū: ⁊ cōtinuum / ⁊ non continuū non possunt esse vnum et idem. In ꝓrariū arg. primū. In contrarium est: q̃ inter primū ⁊ vltimū in talibus actionib̄ est quedam moza non interrupta: successionē tamen habens medij ad pmū / ⁊ vltimi ad medij: talis aūt moza ꝓtinuū tempus est: talū ergo actionū cōtinuū tēpus est mensura. Eadem obiectio est de transitu creature spūalis per cōcepta vel affecta. In oib̄ enī transitib̄ talib̄ vna continua moza est non interrupta: que continuum tempus est. Adhuc obiectio Auicēne est: Si plura sunt tempora: aut sunt simul / aut non simul. Si sunt simul: sed simul sunt que sunt in eodem tēpore: ergo tertium tempus est in quo sunt simul. Iterum illa tria sunt simul / vel nō simul: ⁊ ita ibit in infinitum. Si non sunt simul: erit tempus medium in quo non sunt simul: ⁊ sic iterum erunt tria tēpora. Et de illis iterū querit̄ si simul sint / vel non sint simul: ⁊ ita ibit in infinitum: Infinitum autē fugit omnis intellectus: ergo oportet q̃ nō sit nisi vnum tempus. Solutio ad hoc dixerunt q̃dam: q̃ tempus dicitur tripliciter. Dicitur enim tem⁹ nunc: q̃ō est aliquid temporis / licet nō sit aliq̃ō tēpus. Sicut dicit Richardus: q̃ omne q̃ō cepit / cepit ex tempore: quia cepit ex eo q̃ō est aliquid temporis scz nūc. Secūdo dicitur tempus transitus de nunc in nunc sine continuante medio. Et hoc tēpus dicunt esse vices ipsius nunc: ⁊ tale tem⁹ vicunt esse numerū mensurantem motum spiritualis creature p intellecta vel affecta. Tertio mō dr̄ tempus mensurans transitum a primo nūc ad vltimum cum cōtinuante medio. Et hoc dicunt esse tempus continuū. Et hec distinctio satis pbabilis est: sed naturali philosophie nō concordat: et illam obiectionem que est de moza continua a primo vsq̃ ad vltimuz soluere nō potest. Preterea in libro de causis non ponuntur nisi duo extrema: et vnum solum medium: scilicz res cuius substantia ⁊ actio est in momento eternitatis. Et res cui⁹ substantia ⁊ actio est in momēto temporis. Et medij ponit / cuius substantia est in momento eternitatis / ⁊ actio in momento temporis: ⁊ nō distinguit diuersitatem tēporis. Preterea hec distinctio supponit tempus esse in temporali: ⁊ variari ex variationem temporalis: q̃ō naturalis philosophia nō admittit: Que dicit: q̃ ea que sunt in tempore: sūt in tempore sicut ea que sunt in numero: nō sicut in numero numerato / sed sicut i numero quo numeram⁹: i numero ārq̃ numeram⁹ sūt: nō q̃ cānt̄ tm̄ a numero / sed etiā q̃ non cāntur: dūmodo mensurentur numero. Et sic i motu celi tanq̃ in numero sunt tam causata a motu celi / q̃ non causata: dūmodo motu celi mensurentur: ita q̃ dicamus ipsa ꝑm tempus esse indiuisibilia / vt nunc vel extensionis diuisibilis / vt horaria vel diurna ⁊ sic de alij ꝑm q̃ diuiditur quando in. 6. principijs / in quando simplex / ⁊ in quando compositum. Undeuidetur esse dicendum: q̃ non est nisi vnum tem⁹. Et q̃ transitus p affecta ⁊ concepta spiritual creature / ordinantur ad motum celi: non vt ad causā / sed vt ad numerum quo nos mēsuramus ⁊ numeramus ipsum. Dicimus enim in prehabitis: q̃ talis extensio transitus a primo in vltimum / maxie in anima est: ⁊ ideo cōtinua est continuitate ei⁹ ad q̃ō extendim⁹ eam: q̃ō est motus celi. ⁊ sic non ē nisi vnum tempus: scilicz quādo / nō est vnum: ⁊ ideo que incipiūt: omnia quidē ex tempore incipiūt / scz quedam in quando simplici: ⁊ quedam in quando compositio. Et quādo simplex est / q̃ō relinquitur ex adiacentia simplicis nunc. Quādo compositu z ē / q̃ō relinq̃t̄ ex adiacētia tpis cōpositi: vñ creatō ē in nūc: ⁊ sil'r corruptio / ⁊ illuminatio ꝛc q̃ ē finis motⁿ local'ī nūc: ⁊ rn̄ trāsit⁹ de nūc ī nūc ī tpe ꝓtinuo ē nō q̃ semp ꝓtinuās sit ī tpe trāseūre vl' trāsitu / ita q̃ sit de ēntia ei⁹: scz qz sp ꝓtinuās ē ī pmo motu q̃ numeram⁹ ⁊ mēsuram⁹ ipm trāsitū a pmo ad vltimū: ⁊ cui⁹ tpis sicut pmi numerātis est passio. Et ꝑm hoc soluta sūt quecūq̃ questa sunt:

B Solū grundā arti. II.

Solū alibi.

II

ipugnatio b⁹ solōis. I.

III

Querit̄ de cōparatione eternitatis euiternitatis ⁊ temporis adinuicem.

mēb. IIII Hui⁹ mēb. duo sūt ar.

Ende q̃rit̄ de comparatio e eternitatis / euiternitatis / ⁊ tpis ad iuicē. Et q̃rūt̄ duo. s. an

sit aliq̃ō duratio p̄ter eternitatē / euiternitatē / ⁊ tp̄s. Et vtq̃ mēsuratū eternitate ⁊ euiternitate m̄suret̄ tpe

Vtrū ꝓpetuitas sit aliqua mensura p̄ter eternitatē: euiternitatē ⁊ tempus.

Arg. 1m D primū proceditur sic: In papia sic dicit q̃ perpetuū est quod caret fine ⁊ caret principio / sed nō motu. Perpetuitas igitur cū sit mobilium ⁊ variabiliū / nō potest esse eternitas ⁊ cum caret principio / nō potest esse euiternitas: Et cum caret principio ⁊ fine / nō potest esse tempus: Et sic videbitur esse aliuqa mensura p̄ter p̄dictas tres. Adhuc Hilbertus: Hoc nomie q̃ō est perpetuitas / intelligitur sine collatione collectio: hoc vero quod est sempiternitas cum collatione collectio: eternitatis autem nomine neutrum: hoc est neq̃ collatio neq̃ collectio. Querit̄ ergo de hoc. Si enim in perpetuitate est collectio cum collectio nō sit nisi diuersorū: videt q̃ diuersa ꝑm variationē diuersorū sint in perpetuis: ⁊ ita perpetuitas variabilis est: Euū autē nō variabiliū est: ⁊ sic videtur perpetuitas nō eē euū: ⁊ eadē ratione nō est eternitas / neq̃ tempus: cum in tēpore sit collectio cum collatione: videtur ergo q̃ p̄petuitas sit quarta mēsura. Adhuc: Constat q̃ angeli variant̄ ⁊ vicissitudinant̄ ꝑm intellectum ⁊ affectum: intelligūt enim vnū ⁊ vnū prius q̃ alterū. Similiter afficiunt̄ circa vnū ⁊ vnū et circa vnū prius q̃ circa alterū: ⁊ tamen intellectus isti vel affectiones ad nihil continuū vel continuans referuntur: quamuis habeant principiū ⁊ finem temporis: eo q̃ tempus est continuū: Et cum habeant collectionem / ⁊ vt videtur collationē (habēt enim prius ⁊ posterius / que sine collatione nō sūt nec esse possunt) videtur esse mēsura quedam alia p̄ter tempus in qua sit cum collectione collatio: que nō potest esse eternitas vel euiternitas: et sic quatuor erunt mensure. Adhuc Quedam est mensura habens principiū ⁊ nō finem: videt̄ ergo q̃ quedam debeat esse opposita illi que non habet principiū / sed finem. Ad hec ⁊ similia dicendū: q̃ in veritate ꝑm auctores antiquissimos / vt Aristotelem ⁊ platonem ꝑm rem nō sunt nisi due mensure: scz eternitas ⁊ tempus: et medium mensure nō ꝑm rem / sed ꝑm rationē participationis ꝓprietatum, istarū duarū mensurarū accipitur. Et ideo dicit proclus in propositione nonagesima nona: q̃ nō sunt nisi due mensure: scz eternitas ⁊ tempus. Et Aristoteles vult: q̃ inter rem cuius substantia ⁊ actio est in momento temporis: ⁊ inter rem cui⁹ substantia ⁊ actio est in momento eternitatis / nō sit nisi vnū medium: scz res cuius substantia est in momento eternitatis / ⁊ actio in momento temporis. Et q̃ nō possit esse aliud medium: scz res cui⁹ actio sit in momēto eternitatis ⁊ substantia in momento temporis: quia cum substantia sit a qua p̄cedit operatio / siue actio: si substantia sit in momēto temporis / oportet q̃ etiam actio sit in momento temporis. Sed siquis tamen ista subtiliter intuetur / distinguet: q̃ mensure iste dupliciter capi possunt: scz vt extrinsecus adiacentes. Sicut lignū quod vocatur vlna / vel cubitus adiacet panno ⁊ numerus quo numeramus adiacet numeratis

Et ideo vna vlna multa mensuramus ⁊ diuersa: ⁊ vno numero multa numeramus ⁊ diuersa. Et hoc modo antiqui cōsideraueruntⁿ ⁊ nō nisi duas mensuras ipius esse dixerunt. Et causam assignauerunt: quia omne esse cuiuscumq̃ entis: aut est essentia tantum: aut generatio tantum: aut ens ⁊ generatio simul. Et dabant exemplum: q̃ esse q̃ō est ens tantum / est simplex et immobile: et totum seipsum simul in vno possidens ꝑm substantiā virtutem ⁊ operationē. Et nō potest intelligi / q̃ hui⁹ mensura sit diuisibilis: sed indiuisibilis eternitas. Ens autem quod est generatio ⁊ ꝑm substantiam ⁊ ꝑm virtutem ⁊ operationē nō potest intelligi indiuisibile ꝑm esse: habebit ergo mensuram diuisibilem que est tempus. Ens autem medium ꝑm esse / eē habebit aliquo modo indiuisibile ⁊ aliquo modo diuisibile. Esse enim illud duorū actus est: scilicet eius quod est quo est: ⁊ eius quod est quod est: sicut esse hominis est esse animalis rationalis / sicut quo est: ⁊ esse huius hominis sicut quod est. Et si referatur ad id quo est: refertur ad simpliciter vno modo se habens ⁊ stans / ⁊ in vno totum possidens simul. Et hoc modo si verbaliter vractus significetur / per tempora declinari nō potest: vt dicatur est / erat / fuit / fuerat / erit. Si autē referatur ad id quod est: tunc nec indiuisibile est / nec simplex / nec stans / nec simul in vno possessū: ⁊ sic declinabitur per omnia tempora si verbaliter significetur. Et sic consideratum principiū et virtutis ⁊ operationis: ⁊ ideo virtute ⁊ operatione mēsuratur tempore. Et cum nō possit pluribus modis considerari dicebant nō essenisi duas mensuras ⁊ duorū ⁊ triū ꝑm q̃ diuersa pticipāt vtrāq̃.

Posteri autem considerantes mensuras bas secundum q̃ intrinsece sunt mensuratis: ꝑm q̃ duratio intrinseca est duranti: ⁊ forma inherens sibi que ad aliud referri nō potest. Videntes etiam: q̃ esse durans tripliciter diuersificatur ⁊ in se: ⁊ ꝑm causam: tres mensuras esse dixerunt. Est enī esse durās indeficienter: quod est causa tantum / ⁊ nō causatum: simplex / stans / se totum in vno possidens ⁊ in essentia et in eo quod est: quia sibi idem est esse ⁊ quod est. Et hoc dixerūt esse eternale simplex ⁊ ꝑm se. Et est esse creatum: ⁊ ideo nō habens esse nisi secundum conuersionem ad primū. Propter quod non totum simul habet esse: nec in vno possidet: quamuis ꝑm hoc q̃ habet se ad primum habeat esse immobile et stans. Et hoc erit esse variatum virtute ⁊ operatione / sed non substantia: propter hoc q̃ in ipso differūt esse ⁊ quod est. Et huius mensuram propriam dixerunt esse euum: dicentes euum habere principium sicut creatum / sed non finem: sicut stans secundum substantiam Et est esse quod nec simplex est secundum se: nec in principijs suis: nec stans / sed fluens: nec simul in vno possidens seipsum / sed successiue esse post esse apprehendens. Et huius mensuram dixerūt esse tempus. Ad primum ergo dicendum: q̃ perpetuitas nō simpliciter caret principio et fine / sed caret principio ⁊ fine intra: Sicut motus circuli celestis principio caret. Si enī haberet principiū vniuocū in genere suo: illud principium nō posset esse nisi motus / vel mouentis / vel mobilis / vel

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

B Solū arti.

C

Ad argū. I.

verinsq: hoc est/ q̃ mouens efficeretur mouens p generationem vel alterationem/cum ante non esset mouens: ⁊ q̃ motum efficeretur per generationē vl' alterationē cum ante nō moueretur. Et hoc mō motꝰ celestis nō potest habere ꝓncipiū: ꝓt̃ in conueniēcia q̃ ponit aristo. in. viij. phicoꝝ. Et eadē ratione nō potest habere finem intra se: oporteret enim q̃ mouens ⁊ motū vel alterareť vel corrumperetur ab eo quod est moueri fm actū in nō mouere/⁊ nō moueri: ⁊ sic sequereť/ q̃ generatio ⁊ alteratio essent nō existēte motu locali: qd̄ est impossibile. Et hoc modo dicit papias ⁊ etiam Gilbertus: q̃ ꝓpetuitas est carentiū fine ⁊ principio/sed nō motu. Si autē motus accipitur vt motus sapientis qui ad aliquē finem a se intentū mouet/⁊ nō vltra. Sapientis enim non est mouere vt semper moueat infinite: quia sic inutile ⁊ vanū esset in operibus sapientis: quod valde absurdū est. Sic motus celestis et habet ꝓncipiū/imperiū sapientis: ⁊ finem ad quē stat intentū/scz vltimū a sapiēte per motū. Et sic perpetuū sub euo cōtinetur: fm distinctionē dionysij supra positā: q̃

Ad 2m euū dicit tota temporis oppositio. Ad aliud dictū gilberti dōm: q̃ gilbertus euiterna vocat perpetua. Et quia talia variantur fm vices operatōnū: dicit in talib⁹ esse collectionē: quia cū collecta nō continua sint sicut in motu partes cōtinue collecte sunt: dicit talem collectionē esse sine collatōe. Collata sunt enim ꝓtie que ad vnū collata sunt: quod est vnū copulans ⁊ cōtinuans. Collecta vero simul sūt sub forma discretorū. Et hec satis patent per ea que in ꝓhabitis de tempore dicta sunt

Ad 3m Ad aliud dōm: q̃ fm vices variant operatōes angelorū/⁊ fm intellectū/⁊ affectū: ⁊ hanc variationē admittit euū fm q̃ est media mēsura interternitatē ⁊ tempus: quāuis nō admittit eā fm q̃

Ad 4m euū pro eternitate accipit. Ad vltimū dōm: q̃ mensura carens principio/⁊ habens finem esse nō potest: quia quod caret principio/est a seipso: vt dicit anselmus: ⁊ quod est a seipso sibi ꝓpi decesse non potest: vt dicit proclus: ⁊ sic principiū suiꝓius est ⁊ cū nunq̃ disterat a seipso nunq̃ distabit a suo principio. Cum autem omnis corruptōis ⁊ finitionis fm esse causa sit ꝓtia ⁊ per se/ distare a suo principio: id quod sine principio est a seipso/ nunq̃ potest finiri vel corrumpi fm esse: et ideo talis mensura esse nō potest que nō habeat principiū/sed habeat finē. Et tantū de illo dubio.

Utrū mensuratū eternitate ⁊ euiternitate etiam mensureť tempore.

A Arti. II. Arg. 1m Arg. 2m

Secundo quēriť vtrū mensuratum eternitate ⁊ euiternitate etiā mensuretur tempore. Et videť q̃ sic: dicimus enim deū esse in omni tempore: ⁊ angelū similiter. Adhuc: dicimus deū ⁊ angelū heri fuisse/⁊ hodie/⁊ cras fore: ⁊ ita etiā differentie temporis videnť dici de deo ⁊ angelo. In contrariū hui⁹ est quod dicit

In contrariū arg. phus. iiij. phicoꝝ q̃ in tempore esse/est quadā parte temporis mensurari: ⁊ ꝓter hoc dicit: q̃ omne quod est in tempore/ excellit a tempore: deus aūt et angelus nō sic in tempore sunt: ergo nō sunt in

Questiuncula tempore. Preterea quēriť iuxta hoc qualiť verba diuersorū temporū dicunť de deo ⁊ de angelo. Dicunt enim aristo. ⁊ Boetius: q̃ preteritū abijt in nō esse: presens est: futurū non dū est. Quod ergo nihil abijcit in preteritū: nihil acqrit vel exspectat in futurū: sed tm̃ est: illi nō cōueniūt in verbo substantiuo nisi verba presentis temporis/⁊ nō preteriti vl' futuri. Ad hoc dōm: q̃ aliter dicit deus esse in omni tpe/⁊ angelus/⁊ aliter motus. Motus enim dicit esse in tpe sicut numeratus ⁊ mensuratus tpe: ⁊ cuius nihil est extra tempus: ⁊ verba diuersorū temporū dicunť de motu sicut de abijciente aliquid sui in preteritū: ⁊ acquirēte aliquid sui in futurū: ⁊ habente aliquid sui in presenti. Angelus autē ⁊ euiternū dicunť esse in tempore sicut cōmunicantia tempus: ⁊ verba diuersorū temporū referunť ad ipa sicut ad cōcomitantia omne preteritū/⁊ omne futurū/⁊ existentia in omni presenti. Eternū autem dicit esse in omni tempore sicut causans ⁊ continens omne tempus: ⁊ excellēs ipm̃ ⁊ idcirco totū est in omni tempore: ⁊ totū ē in qualibet parte tēporis: ⁊ excellēs totū tpo ⁊ quālibet partem: seipso enim causat ⁊ cōtinet tempus totū/⁊ quamlibet partem temporis: quia seipso ē in omnibus nō inclusū: vt dicit Bregorius: seipso excellit omne tempus/⁊ quamlibet partē temporis: ⁊ verba diuersorū tempoꝝ referunť ad ipm̃ sicut ad id quod est causans/continens/⁊ excellēs in omni preterito/⁊ in omni presenti/⁊ in omni futuro: ⁊ a causando/continendo/⁊ excellendo nunq̃ deficit defecit vel deficiet. Ad dictū philosophi quod

Ad ar. i cōtrariū obijcit in cōtrariū: dicendū q̃ intelligiť de his tm̃ que sunt in tempore sicut in numero/vel mensura hec enim suū esse coartatū habent ad tempus: vel ad temporis partem: ⁊ nihil de suo esse habent extra tempus: ideo nec sunt concomitantia: nec excellēcia/sed in tempore sunt/⁊ a tempore excessa.

Tractatus. VI. De vno vero ⁊ bono.

Abitis de his que de

b essentialitate/simplicitate/incōmutabilitate/⁊ eternitate diuine nature quantum ad presentem intentionē querenda esse videbantur: videndum est ⁊ querendū de cōsequentibus intellectib⁹/qui fm omnē intellectū in deo esse pouunť: hoc est de vno/vero/bono. Et hoc enim ipo q̃ essentia eius intelligitur que non potest nō esse/⁊ nō potest cogitari nō esse: intelligitur vnū esse. Et ex hoc q̃ intelligitur nihil admixtum habere: intelligitur verū esse: Et ex hoc ipso q̃ intelligitur incōmutabile ⁊ eternū: nihil accipiens/nihil perdens: intelligitur summū bonū esse Ideo de his querendum est hoc ordine: q̃ primo queratur de intentionibus horū triū in cōmuni. Secundo de comparatione horū triū adinuicem ⁊ ad ens. Tertio fm quam intētionē vnū quodq̃ istorū deo conueniat. Circa primū queruntur

Nuꝰ qōis tria: scz de vno: de vero: et de bono. Et quia vnū multipliciter dicitur: queremus primo de multiplicitate vnius. Secundo de intentione eius in cōmuni fm quā de primis intentionib⁹ esse dicit Tertio de oppositione vnius ad multa.

Querit de vno. Questio. XXIIIIꝰ ⁊ primo

de multiplicitate vnius.

Mēb ꝓ. I. B Varia distinctio vnius

Primo ergo queritur

p de multiplicitate vnius. Et accipiať

Primo multiplicitas Dionysij que ponitur in libro de diuinis nominib⁹ capl'o vltimo: vbi dicit sic: Ea que sūt multa partib⁹/sūt vnū toto: ⁊ que sunt multa accidentibus/sunt vnū subiecto: ⁊ que sunt multa numero aut virtutib⁹/sunt vnū specie: ⁊ que sunt multa speciebus/sunt vnū genere: ⁊ que sunt multa processib⁹/sunt vnū ꝓncipio: ⁊ nihil est existentiū qd̄ nō participet fm aliquid vnū. Et hoc accipiť: q̃ vnū dicit toto/subiecto/specie/genere/et principio. Aristoteles autem v. metaphisice multipliciter vnius distinguēs sic dicit: Unū dicit aliud fm accidēs: aliud fm se Secundū accidēs quidē tribus modis: scz fm q̃ subiectū ⁊ accidēs est vnū: vt chorziscus musicus. Alio modo fm q̃ duo accidunt vni: vt albū ⁊ musicum socrati. Tertio modo fm q̃ vnū accidit duobus/que sūt vnū in illo: vt albedo socrati ⁊ platoni. Unū fm se dicit multis modis/⁊ fm magis ⁊ minus. Dicitur enim continuatōe vnū/siue artificiali/siue naturali. Artificiali sicut colligata vel cōglutinata. Naturali sicut mēbrū dicit vnū: vt manus vna: pes vnus/que composita sunt ex multis Et in talibus magis vnū est quod naturaliter est vnū/q̃ qd̄ artificialiter est vnū. Adhuc dicitur vnū genere/quorū genus est vnū/differens tamē oppositis differentijs. Et dicunť vnū specie/que sunt vnū fm formā specificam: fm quē modū bos dicitur vnus: ⁊ homo vnus: ⁊ huiusmodi que nō diuidunrur secundum formam. Et hec sunt quorum totale esse formale est vnū. Secundum quem modum linea circuli magis est vnū q̃ alie linee angulose. Angulose enim diuidūť in diuersas formas acuti scz/⁊ recti si habeatis. Et hoc modo linea rectā magis dicitur vna q̃ linea curua/ vel circularis/ duarū formarū est: scz conuexi ⁊ concaui: Recta autem nō nisi vnius. Et fm hunc modū etiā quo sunt homogenia in toto ⁊ partibus/sunt magis vnū toto/q̃ ea q̃ sūt etherogenia. Dicit etiā q̃ per essentiā vnū numero: quoꝝ scz subiectū ⁊ materia est vnū: ⁊ sicut dicit algazel/ quorū accidēs ꝓriū est vnū. Redit ergo ad hoc: q̃ vnū per essentiā dicitur multipliciter: scz continuatione/ subiecto toto/ genere/specie/⁊ numero: ⁊ vnum quodq̃ istoꝝ multipliciter: fm q̃ possunt vniri genere propinquo/vel remoto: vel specie propinqua/vel remota vel subiecto ꝓrio/ vel cōi. Sicut socrates ⁊ albū vnū sunt subiecto ꝓrio: quia socrates subiectum ꝓriū est albi/per seipm substans ei. Albū autem ⁊ musicum vnū sunt subiecto cōmuni: quando album ⁊ musicū accidunt eidem/qd̄ tamen albo nō substat per hoc quod est musicū: nec musico p hoc quod est albū: nec fm idem substat musico et albo Unde hec minus vnū sunt subiecto: Et sic facile ē videre in multis que magis/⁊ que minus vnum sunt/⁊ toto/⁊ subiecto/⁊ genere/⁊ specie/⁊ numero. que enim magis vniūť magis vnū sūt. His additur ab Auicenna ⁊ Algazele vnū ꝓportione: quā scz vna similitudine habitudinis rector ciuitatis se habet ad ciuitatem: vt rector nauis ad nauem. Et dicunť hec vnū habitudine vnū. Additur etiam vnū aggregatione a Boecio in libro de vnitate ⁊ vno: que nō sunt vnū simpliciter/sed p accidens: quia scz aggregantur in locū vnū. His etiam a beato Bernardo ad Eugeniū libro quito addunť quatuor scz vnū vniformitatis/ quo homo dicitur vnus semper in vna habitudine se habens: Et vnū consecutione: sicut dicit coniugale vnū quo vir et mulier dicunť esse indiuidue vite. Et vnū sacramētale: sicut aqua ⁊ verbum vnū sacramentū dicunť: Quod tamen reducitur ad vnitatem compositi ex materia ⁊ forma: quia in sanctificatione sacramenti verbū formale est/elementum autem materiale. Et vnitatē dignitiuā: qualimus noster in vnā personam vniť in filio dei. Et vt generaliter dicať: quotiensq̃ diuersa in vnū conueniunt quo formaliter vniunť in vnū actum vel in vnū finem/vel in vnā bonitatē/vel in vnum intellectū/ vel in vnū vnicuiq̃ modū/ vel in vnam similem habitudinē ad diuersa: totiens vnū dicit qd̄ videre ⁊ diuersificare nihil est difficile. Unū omnibus his rationalius distinguit vnū algazel dicēs q̃ vnū est simplicit: ⁊ vnū fm qd. Simplicit vnū tribus modis: scz in quo nō est multitudo nec actu nec potentia: vt vnitas vna: punctus vnus deus vnus. Secundo in quo est multitudo potētia/sed nō actu: vt aqua vna: aer vnus: caro vna: continuū vnū. Tertio in quo est multitudo actu ⁊ potentia: vt homo vnus: manus vna: caput vnū. In omnibus his cōsiderandū quod dicit proclus q̃ aliud est vnū: ⁊ aliud est vnicū. Unū enim vere est/ quod essentialiter est vnū: hoc enim ita vnū est q̃ nō participat aliquid quo aliud fit a se quo vnū fiat: sicut ē vnitas. Dicit enim euclides: q̃ vnitas est qua quelibet res est vna. Unde talia participatione vnitatis vnū sunt. Si qua vero res est cuiꝰ vnitas est ipa sua essentia: hoc participatiue nō est vnū/ sz essentialiter: ⁊ hoc verissime vnū est: ⁊ alia minus vnū: ⁊ magis vnū fm q̃ magis ⁊ minus participant formā vnientis. Unde que participatione forme totius vnū sunt: magis vnū sūt si participant formā totius nomine ⁊ ratione/⁊ partiū terminatōe tm̃. Et que vnū sūt subiecto: magis vnū sunt si subiectum vniens per se ⁊ ꝓriū est q̃ si per accidens est ⁊ per aliud. Et que vnū sunt genere vel specie: magis vnū sunt si participant formā generis vel speciei propinquā q̃ si remotam. Et que vnū sūt numero: magis vnū sunt si nec intellectu nec esse/necessentia inuenitur in eis numerus: et hoc magis est vnū/q̃ ea in quibus inuenit numerus ⁊ intellectu ⁊ esse ⁊ essentia. Et ꝓmo quidem modo/vnum numero est definitio ⁊ definitū. Secundo modo ꝓriū et id cuius est ꝓpriū/hoc est species. Tertio modo indiuiduū cum accidentib⁹ suis. Et hec omnia sunt vnū participatione vnientis quod est intra ipa: ⁊ ideo vere vnum sunt. Et hoc modo vnum dictum maxime considerauerūt philosophi. Hoc enim accipitur secundū differentias rerum: fm q̃ res considerantur vt in seipsis/ et per ea que essentialiter in seipsis sūt. Si autē vniens participatum nō sit vniens ad aliquid intra: tunc talis participatio vnionis nō facit vnū p se. Et tūc accipiť fm vnitatē/ vl' fm metaphorā

Si ꝗm vnitatē: et ē vniēs diuersa: tūc est vnitas portionis diuersorum ad vnum/ vel ad diuersa similia: q̄ in quārū similia sunt vnū. Sicut habitudo rectoris ciuitatis/ vna dicīt cum habitudie rectoris nauis. Si autem ꝗm metaphorā accipitur Aut accipit ꝗm metaphorā indiuiduitatis vnius ⁊ erit vnū coniugale. Aut per metaphorā ad vnā formā generis vel speciei: ⁊ est vnitas dupler/ scz quā Bernhardus vocat votiuā: ⁊ quā vocat consentaneā. Scōm primā dicīt prima ad Corinth. 6. d. Qui adheret deo/ vnus spiritus est. Unūk̄ ēm vno amore qui in vtroqz est/ sicut forma vna. Scōm secundā dicīt Actuū. 4. f. Multitudinis credentiū erat cor vnū/ ⁊ anima vna: ab vna scz cōsensione religionis ⁊ virtutis que in omnib⁹ erat Si autem accipitur per metaphorā ad formā cōpositionis: hec nō potest esse nisi dupler. Est ēm forma materie ⁊ continens ⁊ vniens partes materie: ⁊ est forma compositionis siue totius denominans totum compositū. Et per metaphorā ad primū dicīt vnitas dignatiua: in qua persona eterna vniuit sibi hominē vt totus esset deus: ⁊ omnis actus eius dei esset/ ⁊ similiter omnis passio. Sal ua tamē vtriusqz nature distinctione: sicut anima vnit sibi corpus vt totum ⁊ vndicqz animatum sit: ⁊ omnis actus eius: ⁊ passio actus sit ⁊ passio animati. Si autem accipitur per metaphorā ad formam compositionis respectu totius: tunc est vnitas sacramenti: in qua nec aqua sacramentū est: nec verbū/ sed constitutū ex vtroqz. Et be omnes vnitates accipiūt̄ per metaphorā ad aliq̄d vniēs intrinsecū: ⁊ ideo propinquiores sunt ad vnū per se. Remotissime autem vnū est/ qd nō participat vniens intrinsecum/ aut aliquid simil eilli: sed extrinsecū: vt est locus vel tempus: vl sicut aceruus lapidū dicitur vnus. Sic ergo patet distinctio vnius: ⁊ penes quid accipiunt̄ mēbra distinctionis. Unū autem principio est multa processibus qd Dio. ponit esse vnū ⁊ in vno simpliciter ⁊ vere: ⁊ nō in alijs nisi ꝗm modū quendā. Et hoc est vnū ana logice: in quo principiū nō est nisi in vno quod nō vnit alia vt in ipo existens/ sed quia p respectū ad ipm quidā modi sunt: sicut ens vnū est in substantia ⁊ accidente/ ⁊ potentia ⁊ actu: ⁊ sicut dicitur de vno simpliciter/ ⁊ vno ꝗm quid: ⁊ vno p se/ ⁊ vno per accidens.

Queritur de intentione cōmuni vnius ꝗm quam de primis intentionibus esse dicitur.

A Mēbr. II. Secundo querit̄ de intentōe cōi vnius ꝗm quā in pmis intēctionib⁹ esse dicīt. Sic ēm tripliciter describit a phs inuenit̄. Dicit ēm aristo. in lib phico: q̄ vnū ē indiuisū in se/ diuisum ab alijs. Euclides autē dicit: q̄ vnitas est qua quelibet res est vna. Boecius autē dicit: q̄ illud vere vnū est/ in quo nullus numerus: qd nullīnitīk̄. In idem videt̄ proclus cōsentire i quarta positione sui lib ꝛi: vbi dicit: q̄ omne vnitū/ altera est a pse vno. Ubi vult: q̄ per se vnū est/ cui⁹ essentia nō est nisi vnū: ⁊ nō est ex vno ⁊ quodā alio pro ductū: hoc ēm esset vnū participatōe vni⁹. Uidetur autē ꝗm primā assignatōez: q̄ vnū sit idē qd integrū. Integrū est ēm quod nihil sui diuisū hz a seipo: ⁊ qd terminis suis essentialib⁹ diuiditur ab omnib⁹ q̄stionibus ꝗm q̄ etiā definitiue dicimus esse tetminū: qz in cōstituēdo concludit omnia que sunt de essentia: ⁊ in distinguendo diuidit ab oib⁹ que sunt: ⁊ sic prima assignatio videt̄ poti⁹ esse integri q̄ vni⁹. Adhuc indiuisū in se/ ⁊ ab alio diuisū ab alijs: et sic i ipo videt̄ eē numerus: in quo autē numerus est/ diuisio est. Dicit ēm phs in. iij. phicoꝝ: q̄ numerū cognoscimus diuisōe cōtinui ⁊ sic videt̄ notificatio contraria diuisōe. Adhuc dicit damā. q̄ differētia est causa nūeri: sed differentia sunt idē esse in se/ ⁊ diuisū esse ab alijs: hec ergo cōstituūt nūerū/ ⁊ nō vnū: videt̄ ergo q̄ mala sit assignatio vnius: ex describētibus ēm poti⁹ intelligit̄ nūerus q̄ vnū. Simil⁹ obijcīt de secunda assignatōe. Cū ēm dicīt vnitas est qua quelibet res est vnū: fit assignatio per causā formalē: ⁊ sic videt̄ esse diuersitas inter causā ⁊ effectū cāe: ⁊ id in quo efficit effectū: ⁊ sic vnū nō videt̄ eē vnū sine numero nec sine diuersitate: qd est incōuniēs quia sicut vnū in substātia facit idē vt dicit aristo. ita diuersa facūt diuersa: ⁊ ita videt̄ male esse dictū/ q̄ vnitas est qua quelibet res est vna. Adhuc: Cū dicīt: vnitas est qua quelibet res est vna: ex modo loquendi transitio est inter ablīm ⁊ ntīm: ⁊ ꝗm hoc videt̄/ q̄ nihil seipo sit vnū: et sic seqret̄ q̄ vnitas seipa nō esset vna: qd falsū est: sic ēm eēt abire in infinitū. Quia si vnitas alia quidē vnitate eēt vna: tūc illa vnitas iterū qua dā vnitate alia eēt vna: ⁊ abiret hoc in infinitū. Simil⁹ obijcīt de assignatōe quā ponit boecius: q̄ vere vnū ē in quo nullus nūerus est. Si ppositio notat transitionē/ est aliud ab vno: ⁊ videt̄ p ticipatione vni⁹ esse vnū. Aliud est ēm specie participans/ ⁊ aliud participatū: sicut aliud est habēs formā/ ⁊ ipa forma: ⁊ hec ponunt in numerū: ⁊ sic videt̄ q̄ nihil sit in quo nullus nūerus sit/ ⁊ q̄ nulli nitat̄ in oi ēm qd vnū est: aliud videt̄ esse vnitas/ et aliud qd hz siue participat vnitatē. Adhuc: Cū in omni eo quod est citra primū/ sit hoc ⁊ hoc. vt dicit boeti⁹: videt̄ ꝗm hoc q̄ nihil citra primū sit vere vnū. In omni enim eo quod ē citra primū/ est numerus: qz in ipo ē hoc ⁊ hoc. Ad hec ⁊ similia dōm: q̄ vnū cum dicīt indiuisū in se/ ⁊ diuisum ab alijs: cōiter notificatur ad vnū per se/ ⁊ ad vnū participatione Sed sicut vnū per prius ⁊ posterius dicīt per se vno/ ⁊ de eo qd per se vnū est: Ita notificatō vni⁹ per prius conuenit vni per se: ⁊ per posteri⁹ ei qd est vnū per participationē. Ad illud autē qd primo obijcīt in contrariū dōm: q̄ hec definitio nō ē integri ꝗm hoc nomen quod est integrū. Integrū enim ex diuersis constituit: quorū nullum habet quantitatem totius/ siue molis/ siue virtutis. Indiuisum autē esse in se/ ⁊ diuisum ab alijs: ab eodē sunt/ ⁊ non a diuersis: ⁊ verumqz habet virtutem vtriusqz. Eo enim ipo quo res indiuisa est in se/ et constituta in esse/ habet quo diuidit ab alijs: quo enim constituitur in se/ ex ipa disperatione vel oppositione constituentis eam in se ad constituentia alia diuidit ⁊ separat̄ ab obi⁹ alijs. Et p hc patet q̄ hec notificatio nō ē integri/ sz vni⁹. Per hc etiā patet solo ad sequēs: qz cū ad idē referat̄/ in diuisū

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Arg. 5m

Arg. 6m

Arg. 7m

B Solo mēbri. II.

Ad arg. I.

Ad 2m

esse in se/ ⁊ diuisū esse ab alijs: constat q̄ vnū cum alio nō ponit numerū: ⁊ sic notificatio nō erit contraria notificato. Ab eodem enim habet homo/ q̄ homo est/ ⁊ q̄ nō est asinus: sed vnum habet ꝗmo ⁊ alterum ex consequenti: ⁊ vnum absolute ⁊ alterū ex relatōe vni⁹ ad alterū: quod nō facit diuersitatē/ sed diuersū modū vnius. Per hoc etiā patet solutio ad sequens. Indiuisū ēm esse in se/ ⁊ diuisū ab alijs: nō est differentia rerū/ sed differētia modorū in vna ⁊ eadē re. Ad secundā assignatōnē dōm: q̄ vnitas ⁊ vnū formaliter acceptum nō differunt nisi in modo tīm/ scz concre tōis ⁊ abstractionis. Unitas ēm dicit formā: vnū autem dicit forme diffusionē in eo quod est. Et sic patet q̄ hec ad diuersa n on pertinēt: nec numerum faciūt nisi modo tīm. Sicut in omni noīe significat substantia cū qualitate: ⁊ dicīt substantia id quod nomen significat: qualitas autē id a quo nomen imponit̄ que nō in re diuersa sunt semp/ sed tīm in mō significandi. Et sic nō oportet q̄ diuersa sint re vnitas qua res dicīt vna: ⁊ res q̄ vna dicīt. Per hoc patet solutio ad sequēs: quia ꝗm hoc vnitas seipa est vna: sed vna vt designata per vnū: ⁊ vnitas vt forma siue qualitas designans vnū: ⁊ hec nō referunt̄ nisi ad modos diuersos. Sic etiā nō contingit abire in infinitū: in vno ēm ⁊ eodē vt est designans ⁊ designatū modi diuersi accipiunt̄: q̄ modi sunt potius modi existēdi ⁊ intelligēdi q̄ modi rerū diuersarū. Ad id quod obijcīt de boecio dicēdūt q̄ ppositio nō notat trāsitionē rei/ sed in modo significandi tīm. Unde sensus est: in quo nullus ē numerus: hoc est/ in cuius significato vel supposito nullus est numerus. Significans ēm in modo significādi continētiā habet ad significatū: sicut et supponēs ad suppositū: quā continētiā notat prepositio cū dicīt: in quo nullus est nūerus. Et ꝗt hoc non sequīt q̄ sit ibi diuersitas rerū in numerū ponentiū. Ad aliud dōm: q̄ cū dicīt/ q̄ in omni eo quod est citra primū/ est hoc ⁊ hoc: intelligit̄ de perfectis in esse cōstitutis/ ⁊ nō de simplicibus: aliter ēm esset abire in infinitū: quia si in quo est/ eēt iterū quo est ⁊ quod ē: ireē in infinitū: nisi forte diceretur: q̄ in hoc differūt vt designatū ⁊ designās sicut pauloante dictū est: sic ēm vnū ⁊ idem potest esse designans ⁊ designatū in modis diuersis existendi ⁊ intelligendi.

A Mēbr. III

Queritur de oppositōe vnius ad multa

Ertio querit̄ de oppositōe vnius ad multa. Et videt̄ primo q̄ nō sit oppositum Oppositū ēm reducīt̄ ad formā oppositi. Probat̄ in. ij. arithmetrice: q̄ omnis multitudo reducitur ad vnū: ergo vnū ⁊ multitudo nō sunt opposita. Adhuc: Unūquodqz mensurat̄ sui gnis minimo/ ⁊ nō opposito. Est autē nūerus/ vt dicīt r. prime phie/ multitudo mēsurata per vnū: ergo vnū ⁊ multa nō oponunt̄/ sed eiusdē sunt generis Adhuc oppositū nō constituit̄ ex opposito: multitudo autē constituit̄ ex vnitatibus: vnū ergo et multitudo nō opponunt̄. Adhuc dicit dio. lib. de diuinis nominib⁹ capo vltimo: q̄ nihil est existentiū nō participans vno: vt vnus binarius et denarius/ ⁊ dimidiū vnū ⁊ tertiū ⁊ decimū vnum ita omnia ⁊ omniū partes vno participāt. Et post pauca subiungit: neqz ēm est multitudo nō participans vnū. Oppositū aūt nō participat oppositū: ergo vnū ⁊ multa nō opponūt̄. Adhuc: proclus in propositione prima: Omnis multitudo participat aliq̄liter vno: aliter ēm neqz totū esset vnum/ neqz cōstituentia essent vnū: sed quelibet multitudo esset ab aliquib⁹ multis: ⁊ illa multa ab alijs multis: ⁊ hoc abiret in infinitū: qd est incōuiēs Oportet ergo q̄ aliqualiter participet vno ⁊ in toto/ ⁊ in partibus omnis multitudo: ergo cū oppositum nō participet opposito: vnū ⁊ multa nō erūt opposita. Adhuc: hoc probatur p singulas species oppositorū. Nō ēm possunt esse contraria: cōtrariorū enim vnū destruit aliud/ si in eodem sint subiecto: vnū autē in eodem cum multitudine existēs/ non destruit/ neqz destruit̄ ab eo. Adhuc: Contraria sunt que maxime distant in eodem genere: ⁊ nō expellunt se mutuo ab eodem susceptibili. Unū autē ⁊ multa nō maxime distant: nec expellunt se mutuo: quia vnū in multis est ⁊ multa participant vno: ergo nō possunt esse cōtraria opposita. Similiter nō possunt esse opposita vt priuatio ⁊ habitus. Habitus ēm nec cōstituit priuationem: nec constituitur ab ipa. Multitudo autem constituit̄ ex vnitatibus saluatis in ipsa. Siue q̄ vnū dicat habitū/ ⁊ multitudo priuationem: siue econuerso/ nō possunt vnū ⁊ multa opponi vt priuatio ⁊ habit⁹. Sic etiā probat̄ q̄ nō opponūt̄ relatiue. Relatiua enim ad conuertentia dicunt: ⁊ nō potest vnū intelligi sine altero: sunt enim coequeua ꝗm intellectū quidditatis eorū et rationis definitiue: ꝗm quē vnū dependet ad alterū: ⁊ ꝗm quē vnū est in altero ꝗm intellectū: quia si sic opponerent̄ vnū ⁊ multa: tunc posito vno/ ponerentur multa: ⁊ nō esset vnū ante multa: ⁊ destructo multo/ destruereē vnū: ⁊ essent vnū ⁊ multa coequeua: que omnia impossibilia sunt. Dicit enim proclus quinta propositōe: q̄ omnis multitudo scda est ab vno/ ⁊ sic nō possunt esse coequeua. Sic etiam probatur q̄ nō opponūt̄ vt affirmatio ⁊ negatio: eo q̄ nec vnitas negat multitudinē nec econuerso sed vnitas constituit multitudinem: ⁊ in multitudine saluatur vnitas. Adhuc: Aristo. in primo topicorū dicīt q̄ vnū vni opponit̄ vno genere oppositōis. Multū autem opponitur pauco: ergo nō opponitur vni. quia duo opposita habere non potest: vnū enim nō est pauū. Solutio: dicendum q̄ vnū ⁊ multa diuersimode possunt cōsiderari: scz ꝗm suas causas: ⁊ ꝗm seipa. Duplicit̄ ēm potest multitudo considerari. Absolute/ prout dicit quamcūqz pluralitatē. Uel cum excessu: ⁊ tūc ponit respectū ad id quod excedit. Si consideren̄t ꝗm causam: tūc cum diuisio siue differentia sit causa numeri/ multū erit diuisum ꝗm cōmunē suā intentionē: vnū autem indiuisū. Et hoc modo vnū ⁊ multa opponunt̄ vt priuatio ⁊ habitus: ⁊ multum dicit priuationem: ⁊ vnum habitum. Et hoc videtur dicere nomen numeri/ quod est nutus memeris/ hoc est diuisionis. Est autem vnum habitus/ prout habitus est forma vniēs ⁊ terminās ⁊ ambiens totū quod informat. Hanc enim vnionem/ terminationem/ ⁊ ambitum tollit et priuat diuisio: nō tamen rotum: quia nulla priuatio tollit totū/ sed relinquit subiectū ⁊ aptitudinē: et tollit esse ꝗm actū. Et qd obijcīt in cōtrariū sol. ik̄

Arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad 6m

Arg. 5m

Arg. 6m

Arg. 7m

Arg. 8m

Arg. 9m

Arg. 10m

Arg. 11m

B Solo mēbri. III.

Illa eim obiectio procedit de bis que fm se/hoc est fm suas formas opponunt: vt priuatio z habit⁹ vt cecitas z visio: vt nudū z vestitū. Sed nō tenet in bis que fm suas causas vt priuatio et habitus opponūt: cui⁹ exēplū est in albo z nigro que si fm causas considerent/vt priuatio z habitus opponunt: Causa eim albi est/vt dicit phs in libro de natura colorū/diffusio luminis in supficie clara: cui⁹ nulla ps obūbrat alterā p aliqd opaci quod sit in ipa. Et causa nigri est priuatio hui⁹ diffusionis. Sed in hoc ē dissimile: q in albo z nigro cause accipiunt generantes ipas formas contrarias In multo autē z vno cause accipiunt nō generantes ipas formas/sed actus formarū. Actus enim forme vni⁹/ē vnire z terminare ad vnū: z ambire z cōcludere sub vno id quod vnit: z hos actus p̄uat diuisio. Si autē fm se ista cōsiderent: iterū dupliciter possunt considerari: scz in se, put vnū separat ab altero: Uel relata ad inuicē: put vnū p̄n ciptū est alteri⁹/z alterū principiatū. Si pmo mō dispatarū habent oppositionē: q ex oppositis differentijs constituit/raliū dico dispatorū: sicut disperate sūt forme eorū que cōstituite sūt ex p̄ncipijs: z forme principiorū constituentiū: sicut est forma elementi z elementati: z forma syllabe z forma litere. Et quātū ad hoc ad nullū genus oppositiōis possunt reduci. Si autē accipiant fin respectu principiati z principij: tunc oppositionē habent relatiua: sicut pars z totū. Ad hoc autē q̄d obijcitur

Ad argu. I. q nō sunt opposita: dōm q ꝓprie loquendo nō sūt opposita sed disperata per modū qui dictus est: z nō disperata simpliciter/sed sicut constitutū z principiū constituens habēs/formas disperatas. Cōstituens autē dico/actu stans sub forma discretionis: quia sicut vnū sub forma discretōis acceptū/cōstitutiuū est multitudīs: z remanet in ipa stans sub forma discretōis ꝓter q̄d etiā ipa multitudo

Ad 2m est in genere discretorū. Ad aliud dōm: q vnū acceptū vt principiū discretōis/est vnū in genere quātitatis: Et hoc nō est vnū quod est de primis intentionibus/sed est vnū discretā multitudinē cōstituens: talis eim multitudo est aggregatō numerata per vnū. Et quia omne numerans mensurat ideo ex consquēti talis aggregatio ē multitudo mēsurata p vnū: Et sic accipiendo vnū z multitū: oppositionē habent eorū que sūt relatiua fm dici/z nō fm esse: que in grio casu ad conuertentiā nō dicūt: eo q vnū dependet ad alterū/z nō econuerso. Et ideo nō tenēt obiectiones facte cōtra hoc. Ille eim sunt de relatiuis in grō casu ad cōuertentiā dictis vt pater filij filius patris. Nō aūt sic est in scibili z scientia. Licet eim scientia sit scibilis: tamen scibile nō est sciētie/sed scientia scibile: Et sic est p̄cipiū z p̄ncipiatū. Principiatū eim p̄ncipij est: sed p̄n cipiū p̄ncipiati nō est. Et ideo in talibus vnū est ante multa: nec posita se ponunt vnū z multa: nec

Ad 3m ad cōuertētia fm eūdē casū dicūt. Ad aliū dōm q oppositū nō ꝓstituit oppositū p ē q oppositum vnū aūt z multa ñ sūt opposita p̄ē q sūt/z sūt opposita siue disperata per intentiones formarū oppositarū ab oppositis causis factarū: que sunt diuisio z vnio: siue diuisio z indiuisio. Et ideo fm hoc q sūt z aliquid sunt/vnū potest esse cōstitutiuū alte/

Ad 4m rius. Per idē patet solutio ad sequens. Unum eim oppositorū nō participat alterū inquantū opposita sunt: sed per hoc q sunt in elementaliter cōpositis/vnū p̄ticipat alterū: sicut compositū participat simplex z compositū inquantū huiusmōi opposita sunt. Ut dicit dio. q nō est quid existentiū q̄d nō participat vno: z q omnis multitudo cōstituit ex vno/z reducit ad vnū: z q denarius ē vnū z totū est vnū: z dimidiū est vnū: z tertia pars est vnū z binarius vnū z ternatius vnū. Unū enim per id quod est/multitudinis cōstitutiuū est: p id autē q̄d sub forma discreti accipit/ p oppositū nominat: z dicit vnū/quia vnū p̄ncipiū est discretionis per hoc quod indiuisū est in se/et diuisū ab alijs. Et sic dicit denari⁹ vnū: forma denarij ens in se indiuisū/z ab alijs diuisū: z sic dimidiū vnū: sub forma dimidij ens in se indiuisū/z ab alijs diuisum z sic est in omnibus alijs. Propter q̄d etiā dicit Aristo. v. prime phie: q denarius nō est bis quīq: nec septē z tria: nec sex z quattuor: nec octo z duo: nec nouē z vnū. Et ratō est: quia ab eodem habet denarius q denarius est/z quod vnū est in forma denarij. A forma autē denarij habet q denarius est: z ab eadē forma habet q vnū est ab oibus alijs discretū. Per hoc patet solo ad dictū procli. Ad id quod vlteri⁹ obijcit de cōtrarijs/ q nō opponunt vt cōtraria/dōm q ille obiectiones nō procedunt nisi de vere contrarijs. Et bene concedimus: q vnū z multa nō sunt cōtraria hoc modo. Ad aliud quod de priuatione et habitu obijcitur dōm q obiectio illa nō procedit/nisi de priuatiue oppositis fm se: taliter eim non opponunt vnū z multa/vt dictū est: quāuis causas habeant priuatiue oppositas: in quibus licet vnum describat per indiuisionē/q̄d priuationē sonare videtur: tamen dicit habitū. Priuatio eim significata per indiuisionē fm rationē/cōsequēs est positionem vnius: sicut negatio oppositi sequit positōez propositi: z sic est hic/quia stans sub forma vni⁹: per consequens indiuisū est. Q̄ aūt quidam dicunt/q indiuisio priuatio sit: z priuatio nō neget totū. Et q aliter sit in ente quando priuat z dicit nō ens/q̄ in alijs priuationib⁹/Alie enim priuationes nō ponunt in suis habitib⁹/sed tm relinquūt subiectū z aptitudinē z totū tollunt habitū z actū Et q ita nō sit in ente cum dicit nō ens: eo q priuatio termini infiniti cum dicit nō ens ponit in ente Error est: terminus eim infinitus fm se infinitari nō potest. Infiniti autē termini sunt res/vnū/aliquid/ens: z ideo infinitari nō possunt. Sed negatio addita nō infinitabit/sed totū negabit: ꝓt q̄d dictum nullū est. Ad id quod obijcit: non opponunt vt relatiua: dōm q nō opponūt vt relatiua que fm eundē casum ad conuertentiā dicunt/z q vere relatiua sūt. Sed p hoc nō excludit/qui vnū possit habere respectū ad alterū sicut p̄ncipiatum ad p̄ncipiū: per talem eim respectū nō concludit/ q vnū nō sit ante multa. Ad id q dobijcit de affirmatione z negatione/concedendū est. Ad vltimū dōm: q vnū vni opponit q̄d accipit vt vnū. Si autem accipitur vt plura nihil prohibet habere plura opposita: vt pater per Aristo. ij. Ethicorū. Unde multitudo nō simpliciter accepta/sed cū excessu opponitur vni vt multitudo est: z opponitur pauco vt excessus est: z est oppositio relatiōis

D Ad 5m Ad 6m z 7m Ad 8m Ad 9m Ad 10m Ad 11m

inter multum z paucū hoc modo.

Queritur de vero. Questio. XXV.

Einde querit de vero.

Et querūt tria: scz de multiplicitate veri: eo q quid sit determinari non pōt

Hui⁹ qōis tria sūt mē. nisi sciatur multiplicitas ei⁹. Scdo quid sit verum fm vnū q̄d q̄ eorū de quibus multiplicit dicitur.

scdi mēbri duo sūt ar. Et circa hoc querūtur duo q̄d scz sit verum z de ꝓprijs passionib⁹ eius/q̄ sunt mutabilitas z immutabilitas/eternitas vel tpalitas/vnitas vel pluralitas. Tertio queritur de oppositiōe veri z falsi.

Queritur de modis q̄bus dicitur verū.

A Memb. I. Primo ergo querit de modis q̄bus dicitur p verū. Et ab Aristotele accipit tam in libro de anima q̄ in libro p̄dicamētorū: q ē verum signi: z est verū rei. Et verū signi dupliciter scz complexi z incōplexi. Signi incōplexi/vt dicit anſ in libro de veritate, veritas ē: q̄n directe significat hoc q̄d significat, z accepit in pma veritate. Et hoc duobus modis scz implicite/z explicite. Implicite sicut nomē: explicite sicut definitio. Et verū q̄z istorū est duplex scz realiter: z fm vocē. Realit fm q res signum est/z intellect⁹ cause prime: quia sicut se habet artificiata ad intellectū artificis: sic se habet omnes res ad intellectū prime cause. Unde sicut in rebus artificiatis vera dom⁹ est/que illius domus q̄ in mente artificis est ve rū signum/ vere exprimens ipsam z designās: ita quelibet res vera est/q̄n ydee rei que est in mēte dei vere est designatiua. Scōm vocē autē est: fm q dicit Aristoteles in. j. perier. Uoces sūt note passionū que sunt in anima. Unde tūc vera vox est: q̄n passiōis que ē in anima vere est designatiua. Et hec ē essentialis veritas ei⁹ fm anſ. Completi autē sermōis veritas est fm Isaac in lib. de definitiōibus/ affirmatio rei de qua vere p̄dicatur: vel negatio de re qua vere negatur. Et fm hanc veritatē dicit Aristo. in predicamētis: q sin gulū incōplexorū neq; verum neq; falsū significat. Et i. iij. de gia: q intelligētia est indiuisibiliū/i q̄b⁹ nō est veruz in q̄bus aūt z falsum est/iam cōpositio quedā intellectuuz est. De hac etiam veritate in fine quinti pme philosophie dicit philosoph⁹: q verū z falsum nō sunt in rebus sed in ania: quia cōpositio p̄dicati cum subiecto/vl diuisio eiusdem ab eodē/in re sine medio est: z notam compositiōis que media ē/facit intellect⁹: dicens hoc in esse huic: vel hoc diuidi ab hoc. Et fm hoc primo z principaliter veritas signi/est adequatio signi z intellectus vel prime cause: vel ei⁹ q̄ vrit signo ad designandum id q̄d est in intellectu. Secundaria autem veritas signi est adequatio signi ad rem quā intendit designare ille qui vtitur signo: sicut q petrus sedet/significat petrū sedere. Propt q̄d dicit Anselm⁹ q veritas p̄ma in signo est essentialiter: scda autē p accidens. Ueritas autem rei diuiditur fm modos de q̄bus per pri⁹ z posterius dicitur: vt dicit auicēna. Uno ei modo verū opponitur pmirto: fm q dicimus verum aurum alicne nature impmixtum. Et hoc mō veritas est vt dicit isaac in libro de definitionib⁹: q veritas nō est nisi q̄d est: z q res vere est. Et in hoc consentire

B videtur Augustino in libro solliloquiorum vbi sic dicit: verum est id q̄d est. Aliquando dicit verum per oppositionē ad vanū vel apparens: fm q̄d dicimus: q id q̄d est in re extra/vel in natura/est verū et id q̄d est in opinione nō verū/sed apparēs vel fictum. Et iurta hoc sumitur mod⁹ quo dicit aristoteles in p̄dicamentis: q est animal homo/est vere animal: z q̄d pingitur/nō verū. Aliquādo d̄ verum nihil habens vel potentia vel actu de contrario veri. et hoc verissime veruz est. Et fm hoc dicit isaac: q veritas est sermo quē affirmat demonstratio/vel sensibiliter vel intellectualiter. Sermo autem iste sic est vt definitio: qm̄ definitio est enūciatiua nature z esse rei. Et similiter est sermo dicētis q veritas est enūciatiua nature z essentie veritatis quoniā illud fm q res est/vere est. Et veritas non est nisi id q̄d est. Et fm hoc possibile vel contingēs nō est verum. Dicitur etiā aliquādo verū in oppositione ad vmbratile: sicut dicim⁹ figurā hominis in hominē esse veram; in vmbra autē hominis non veram. Aliquando dicitur verum nihil habens denō vero: nec possibile habere: sicut dicim⁹ deum verum: eo q est essentialitas vera/nihil penit⁹ potēs habere nisi vera eēt essentialitas. Et cum tot modis dicitur verum. Querit penes q̄d sumuntur isti modi. Ad q̄d dicendū: q sicut dicitum est de vno/q̄d multipliciter dicatur fm ꝓus z posterius de multis: z tū tota illa multiplicitas reducitur ad vnū p se/vel per accidens: Et vnum per se ad vnū fm quid/vel simpliciter. Et differūt hec fm differentiam eorū in quibus vniuntur/ vt dicimus: sicut pater in toto z ptibus. Forma enim vniens in ptibus homogenijs magis est vniens q̄z forma vniens in ptib⁹ etherogenijs/z in bis que continuatione sūt vnum. Forma vniens in planis vno modo se habentibus/q̄z in angulosis magis est vniens; Et in bijs que pfectione sunt vnum naturaliter copulata ad vnū/magis sunt vnum q̄z q̄ per artem: vt homo magis est vnum q̄z archa. In bis autem que vnum sunt fm quid/z plura simpliciter: sicut in bis que habitudine vnum sunt vl ꝓuigal⁹ vnū sūt/vel vortue vnū sūt vt amici minor vnitas est: quia fm quid vnum sunt/z simpliciter multa. Et sic dicit Aui. q maior vnitas ē i simpl⁹ indiuisibilibus q̄z in bijs que aliquo modo diuisibilia sunt. Et in simpliciter indiuisibilibus magis vnum est q̄d nature indiuisibili nihil habet adiunctū: vt vnitas: q̄z id q̄d nature indiuisibili habet aliquid adiuncrum: vt punctuz: q̄d per essentiam ad indiuisibile est: z cum hoc est substantia posita i cōtinuo: fm q̄d dicit proclus ꝓpositione quarta: q omne vnitum alterū est a per se vno. Ita est etiam in vero: q veruz dicitur per ꝓus z posterius. Et verum quidem per prius est in principijs: scdo autez in principiatis fm primā diuisionem/Et fm hoc verum primum est quo iudicamus de omni vero Unde augusti⁹ i li. de vera religione: Ueritas p̄ma est fm quā de inferioribus iudicamus. Et ibidem: Ueritas ē lux intelligibilis. Sicut ei in antehabitis dictum est: splendor intellectus prime cause: cuius radij sunt cōmunes ani conceptiones intellectu concreati/illud est verum q̄d per ꝓus verum dicitur: z quo iudicamus de omni vero; primo quidez per lucem prime cause: Scdo autem z

L Solo mem bri. I.

q̃ si instrumẽtaliter p lucem principio:uz/per que cognoscimus p̃ncipiata: Omia em que cognoscimus probamus ad illa. In principiatis autem vera dicitur p ꝓius de complexis:eo q̃ illa z vera sunt/z modo veritatis enũciantur. Incomplexa autem licet verũ participent;tamẽ veritatẗ modo nõ designantur actualiter:q̃uis aptitudinaliter enunciari possint:vt scz q̃ sunt apta sic ad enunciandum:q̃ em̃ sunt:p se vel per accidẽs potest de ipsis enunciari:z sic aptitudinaliter vera sunt. Et hoc attẽdẽs pbs dicit:q̃ i indiuisibilibus siue incõplexis nõ est verum;intendens q̃ in talibus non ẽ verum actu/z modo veri designatum. Tale autẽ verum multipliciẗ dicitur sicut dictuz est:z sicut patet ex oppositis veri. verius em̃ est/ qõ aliene naturе impermixtius est:z sic prima causa verissima est et alia magis z minus vera fm q̃ in tali pmixtiõe magis z minus accedunt ad primã causam: Et fz hoc magis vera sunt necessaria que semper sunt:z minus vera que frequẽter:z minime vera que raro. Et sic est etiam in gradibus eozum que vera sunt simpliciter:z que vera sunt fm quid. Et vniuersaliter dicit auicẽna:sicut se res habet ad esse/ sic se habet ad veritatem. Unde verius est id qõ ẽ in natura q̃ id qõ est in opinione sola:z verius ẽ id qõ est in natura q̃ id qõ est in similitudine tantuz: vt figura hominis in noĩe/z in umbra:z in homine vero/z in homine picto. Et verius est qõ nec actu nec potẽtia habet ꝓtrariũ veri/q̃ id qõ potẽtia vl' actu habet ꝓtrariũ veri:z fm hoc planum est inuenire modos veritatis. Et si q̃rat; vtrum verũ vel veritas de omnibus his dicat vniuoce vel eq̃uoce. Dicendum q̃ nec vniuoce: nec equiuoce/ sed per analogiam. Et primo quidem z principaliter est in luce diuini intellectus/ qua de om̃i vero complexo z incomplexo iudicamus. Scdo in his que sunt vt instrumẽta iudicij istius;hoc eni est in principijs. Debis em̃ duobus in Ps. 4. Signatum est sup nos lumẽ vultus tui dñe. Tertio vero in principiatis: z i bis etiã magis z min⁹/ fm q̃ luci p̃me cause z luci principiozum magis z minus propinqua sunt.

q̃stiuncula.

Responsio

Queritur quid sit verum fm vnumqõq̃ eozum de quibus dicitur multipliciter.

A Mẽbri. II. Articul⁹. I.

Secundo queritur quid sit verũ fm vnumqõq̃ eozum de quibus dicitur multipliciter. Accipiantur g̃ rationes veritatis. Dicit enim Isaac q̃ veritas est id qõ est res:vl' fm aliquos;veritas est sermo quẽ confirmat demonstratio. Uidetur q̃ neutra istarũ definitionum conueniat. Prima enim potius videtur cõuenire entitati q̃ veritati. Et cum ens esse sit per creationem;verũ autem p informationem/vt dicitur in libro de causis;qõ est notificatio entis/nõ erit notificatio veritatis. Adhuc Augustinus in libro soliloquiozũ:Uerũ est qõ ita est vt videtur. Et colligitur ex suo opposito q̃ hec sit ꝛa definitio:quia falsuz est qõ aliter videtur q̃ est. Sed fm hoc si nl' videatur/ nec fm sensum/nec fm intellectum:nõ erit verum:z hoc est falsum;quia qõ verum est;sive videatur/ siue non;semp verum est. Adhuc fm isaac z fm augustinum;verũ est qõ est;id autẗ qõ est/ siue videatur/ siue non;semper est id qõ est. Adhuc:id qõ est/ nõ est susceptiuum p̃dicati eiꝰ qõ nõ est. verum aũt susceptiuũ est falsi:z sic videtur q̃ verũ non bene definitur per id qõ est. En ũ ciatio eniz vna que est id qõ est/fm rei mutationẽ susceptiua est veri z falsi;vt dicit Arist. in predicamentis: videtur ergo q̃ hec definitio non sit cõueniens. Adhuc dicitur cõmuniter;q̃ veritas est adequatio rerum z intellectuũ. Et cõtra hanc obj̃citur;quia fm hoc verũ nõ est/ qõ in intellectu non est. Item dicit Auicenna:q̃ veritas est indiuisio esse z qõ est. Et cõtra hanc obj̃citur:qz fm hãc negationes nõ sunt vere:qõ est falsum. Hec enim vera est;homo nõ est asinus:z tamen notatur ibi indiuisio esse z qõ est. Adhuc Augustinus in li. de vera religiõe dicit q̃ verũ est siue veritas/ quam ostenditur id qõ est esse. Et hilarius verum est manifestatiuum z declaratiuum esse. Et hec videtur esse ꝓtraria illi que dicit;q̃ veritas est qõ est:quia nihil est manifestatiuum siue declaratiuum luũ p̃sius. Adhuc Augustinus de vera religione dicit;q̃ veritas est summa similitudo principij/ que sine vlla dissimilitudine est vnde falsitas oriri potest. Sed fm hoc q̃ p̃ncipio carent;vt essentia diuina/ vl' pater:vl' que omnino principio similia sunt/ vt oẽs creature veritatem nullam habent:qõ est falsum. Adhuc ponitur definitio veritatis ab anselmo i lib. de veritate;q̃ veritas est rectitudo sola mente pceptibilis. Contra quam ipse disputat ibidẽ;q̃ si rectitudo sumitur p̃ter q̃ tunc fm hoc nõ erit veritas/ nisi in quantitate:qõ falsum est. Si autem sumit metaphorice:tũc que non habent similitudinem/nõ habent aliquid veritatis. Cum ergo rectitudo sit in his in quib⁹ medium nõ exit ab extremis;vt dicit plato: que non habent p̃ncipium/ mediũ z finem:ad rectitudinẽ non habent similitudinẗ:z sic nullam habent veritatẗ. Punctus g̃ z vnitas z hmõi nullam habent veritatez. Si vero dicatur accipi rectitudo pro iusticia:fm q̃ dicitur recte fieri qõ iuste fit vt debet fm hoc in deo nulla veritas est;quia deus nulli aliquid debet. Adhuc:fm hoc veritas/ iusticia z bonitas sunt vnius definitionis;quia vnumqõq̃ istozũ est rectitudo sola mente perceptibilis. Adhuc: Quozũdã rectitudo pceptibilis z sensu z mẽte/ vt co:pozalium:fm hoc ille non habent veritatem;qõ falsum est. Solutio: Ad hec z similia dicendum:q̃ parũ valent disputatiões tales: Multe enim definitiones assignari possunt veri fm diuersam veri considerationez. Hoc enim potest cõsiderari fm verum esse rei absolute;vel fm q̃ sui declaratiuum est in intellectu habitu vel actu: fz q̃ etiam aristoteles dicit in p̃mo physicozuz:q̃ eadem sunt p̃ncipia essendi z cognoscendi. Et si accipitur in re absolute fm modum vere essendi;tũc est definitio auicẽne que dicit. Ueritas est indiuisio esse/z quod est. Et esse accipitur/ prout est actꝰ essentiei;qõ per modum predicati est z compositionis;quod est autem/ accipitur pro eo in quo ẽ illõ. esse sicut i subiecto. Et hec siue sit data definitõ de veritate rei/ siue de veritate signi;in eandem reducitur: que dicit; veritas est id qõ est:quia id dicit illud qõ ẽ per moduz subiecti: quo autez dicit id qõ inest p modum essentie. Est vero nota est indiuisionis/ siue compositionis eius qõ inest cum eo cui inest;fm q̃ intellectus dicit hoc esse hoc/z illud esse

Argu. 5m

Arg. 6m

Arg. 7m

Arg. 8m.

Arg. 9m

Argu. 10m

Arg. 11m.

B Sol'. mẽ. II

Argumẽ. I.

Argu. 2m.

Arg. 3m

Arg. 4m.

illud:siue essentialiter:siue accidẽtaliter:z siue qõ est z quo est differãt realiter/ siue fm modum intellegendi trũ vt in diuinis. Si autẽ definiatur verum/ prout verum ex p̃ncipijs esse habitualiꝗ vel actualiꝗ facit cognitionẽ de seipo:tũc sunt tales definitiones vt ille qõ verũ est qõ ita est vt videtur fz aptitudinẗ vel actum. Et sicut illa hylarij. q̃ verũ est declaratiuum vel manifestatiuum sui/ vel esse. Et in cãdẽ reducitur illa philosophi;q̃ verum est adequatio rerũ z intellectuum:z p consequens signi z signati;quia intellectus ponit signum ad rei designationem:z tunc est verum quãdo adequat et impler signum. Considerarur etiã veruz per essentiam respectus qui est inter verũ/ z illud de q̃ est:siue sit signum/siue sit p̃ncipium constituiuum esse z rei. Et sic veritas definitur:q̃ est adeq̃tio p̃ncipij z p̃ncipiati que in nulla dissimilitudine est. Potest etiam considerari veritas generaliter ad om̃ia hec. Et sic est rectitudo sola mẽte pceptibilis; Rectitudo em̃ generalis qua vnumqõ est vt debet/ siue ad essendum/siue ad cognoscẽdũ nõ sensu/sed solo intellectu pceptibilis est; etiaz si sit in sensibus. Et sic pater quõ omnes differentie definitionũ accipiantur. Ad primum ergo dicẽdum:q̃ cum dicitur:verũ est id qõ est: complexio habitualis notat in sermone quo idem de se/ vl' alterum qõ essentialiter vel accidentaliter sibi inest predicatur, sicut pater pauloante in reductiõe istius definitionis facte p caz que est:indiuisio esse z qõ est. Et sic pater q̃ intentio entitatis nõ est intẽtio veritatis. Ad id qõ vlteriꝰ obj̃citur: q̃ ita ẽ vt videtur:dicendũ q̃ intelligitur vt videtur habitualiter/ vel actualiter. Dico autem habitualiter quantũ est de habitudine rei vise/ nõ de habitudie videntis:hoc em̃ est siue videat fm actuz/ siue nõ. Et si quis obj̃ciat;q̃ augustinꝰ disputat cõtra hãc definitionẽ. Dõm q̃ disputat nõ q̃n vera sit et g̃ialis: sed ne male intellecta falsa esse videatur. Si enim intelligeret de visione fm actum/ falsa esset: vt obiectum est. Ad aliud dicendũ;q̃ cũ dicitur:verum est id qõ est:definitio data est de veritate rei z essendi absolute:z quo ad hec vera z generalis est. Ad aliud dicendum;q̃ id qõ est/fm id qõ est nõ est susceptiuum eius qõ non est;qz aliter contradictoria verificarentur de eodem. Et cũ additur;q̃ enunciatio vna que est id qõ est/ susceptiua est falsi: Transit de veritate rei/ ad veritatẗ signi;z sic peccat fm fallaciã figure dictiõis. Ad aliud cum dicitur;q̃ veritas est adequatio rerum z intellectuum: dicendũ q̃ vera z generalis est/ si adequatio sumatur ab habitudine rei equabilis intellectui;eo q̃ intellectui nihil est equabile nisi vez. Falsũ enĩ dissonat intellectui: siue sit in re/ siue in sermone/ siue in signo. Obiectio autem pcedit ac si sumatur ab actu. Ad id qõ dicitur de definitione auicẽne: Dicendum q̃ vera z generalis est sicut expositum est. Ad obiectum cõtra hoc dicendum;q̃ veritas negatiõis sicut in causa/ cõsistit in veritate affirmationis. Per hoc enim q̃ aliquid predicatur de aliquo ex cõsequenti oppositum vel disperatum ab illo negatur ab eodem;z ideo omnis veritas siue affirmatiue/ siue negatiue cõsistit in indiuisione esse/ z quod est. Dico autem in indiuisione essentiali/ vel causali;siue primo z ex consequenti. Ad id qõ vlterius dicitur de definitiõe augustini z hilarij;dicendum q̃ ab habitudine sumuntur om̃es tales definitiones:z sic generales sunt;quia eadem p̃ncipia que sunt essendi p̃ncipia:sunt etiam manifestatiua rei p definitionem z cognitionem z per causam;cum sint intrinseca sicut id qõ est res:eo modo quo pauloante exposita est hec definitio: verum est qõ est. Ad scõdam q̃ ẽ Augustini de vera religione: dicendũ q̃ si generalis est illa definitio;q̃ similitudo sumitur pro adequatione veritatis in essendo vel significando/ vel intelligendo rei p̃ncipiate ad p̃ncipia:q̃ in essendo vel significando vel intelligendo talem veritatem p̃ncipiant:z talibus p̃ncipijs nihil destituitur. Et sic veritas essentie diuie/z pater p̃ncipia habent fm modum intelligendi. Scõm hunc em̃ modum pater est pater:z pater nõ est filius:z cẽtia diuina est essentia diuina/z nõ est creata. Et si obj̃citur q̃ essentia diuina z pater nõ habent p̃ncipium:q̃ non habent similitudinem p̃ncipij cum p̃ncipiato. Est ibi processus a simpliciter ad fm quid: Non enim oportet si aliquid negatur ab aliquo simpliciter;q̃ ab eodem negetur fm quid. Et qõ obj̃citur de creatura; dicendũ q̃ veritas creature p̃ncipijs sue veritatis equatur proximis: et nulla ex parte dissimilis ẽ: quia dissimilitudo causa falsitatis est: q̃uis nõ equetur p̃ncipio sue creationis fm omnem potestatem z virtutem p̃ncipij creantis. Et in argumẽto est pcessus ab eo qõ est fm quid ad simpliciter. Si autem non simpliciter/ sed appropriate accipiatur definitio:tunc soli veritati filij conuenit;qui solus essentialiter z notionaliter pfecta similitudine adequat patrẽ. Est enim equalis in natura:qõ etiaz conuenit spiritui sancto:z est equalis in noticẗ:quia est persona de qua alia/ sicut pater:qõ ꝓuenit spiritui sancto. Sz tamen spiritussanctꝰ nõ propter hoc minoz ẽ filio/ vel dissimilioz patri;quia modus existendi de alio in spiritusancto:nõ dicit minoz rationem/sed similitudinem vel equalitatem. Ad hoc qõ obj̃citur contra definitionem Anselmi/ Jam patet solutio in explanatione definitionis eiusdem. Rectitudo em̃ ibi sumitur generaliter: qua res est vt debet/siue in essendo/siue in significando:z hec rectitudo sola mente perceptibilis est/z non sensu. Et per hoc pater solutio ad tria sequentia argumẽta: hec enim rectitudo z in deo est/z in creatis. Ad hoc qõ obj̃citur;q̃ deus nulli aliquid debet. dicẽdum q̃ est debitum obligationis;z est debitum ordinis nature. Et de debito quidem obligationis deus nulli aliquid debet;debito autẽ ordinis nature vnũqõq̃ debet esse sicut est;tale enim debitũ nõ dicit obligationem/sed esse fm qõ dicit boetiꝰ in de consolatione philosophie;q̃ esse ẽ qõ ordinez retinet seruatq̃ naturam.

Ad arg. 1m

Ad 2m.

Obiectio

Responsio

Ad 3m

Ad 4m.

Ad 5m

Ad 6m.

Ad 7m

Ad 8m.

Ad 9m et 10m z 11m.

Queritur de tribus passionibus propriis veritatis.

A Articu. II. Hui⁹ artic. 3. sunt par.

Circa hoc queritur de passionibus veritatis que sũt tres: scz imutabilitas vel mutabilitas: vnitas vel pluritas; eternitas vel temporalitas.

Queritur: An veritas sit mutabilis vel

immutabilis.

A Parti. I. Argu. 1m. Ritno ergo queritur: An veritas sit mutabilis / vel immutabilis. Et videtur q̃ veritas immutabilis sit. Id eñ qd̃ principiũ est quo iudicamus de omnibus / verũ vera vel nõ vera sint / necesse est immobile esse: veritate iudicamus de omnibus: z similia veritati probamus esse vera: dissimilia vero reprobamus vt falsa: q̃ veritatem necesse est immobilem esse. Adhuc hoc idem probatur p deductionẽ ad impossibile. Detur enim q̃ mobilis sit veritas qua iudicamus de omnibus: sequitur q̃ mota dissimilis erit sibi. Qd̃ autem dissimile sibi est / vel esse potest / non põt esse regula iudicandi de omnibus veris: sequitur ergo q̃ veritas nõ est quo iudicam⁹ de oibus veris qd̃ falsum est: Quia sicut bonitate iudicamus de omnibus bonis: ita veritate iudicamus de omnibus veris. Adhuc: Aug. in libro de libero arbitrio dicit: q̃ veritas / nec sub mẽte est / nec equalis menti. Si enim sub mente esset / mente iudicarem⁹ de ipsa: qd̃ falsum est. Si autem esset equalis menti: proficeret z deficeret sicut mens / z alteraretur: qd̃ esse non potest: cum sit regula iudicij de omnibus Relinquitur ergo: q̃ supra mentẽ sit. Quod autẽ supra mentẽ est / nõ est nisi eternum vel immobile: viderur ergo relinqui: q̃ veritas rerum qua iudicamus de ipsis / z eterna z immobilis sit. Adhuc: Anselmus in libro de veritate arguit sic: Qd̃ eodem modo se habet in rectitudine / sola mente perceptibili re existente in natura / z nõ existente: immobile est in veritate. Et ponit exemplum sicut me sedere: qd̃ accepit significare q̃ ego sedeo: equali rectitudine significat hoc dum sedeo / z dũ non sedeo: Et si veritas eius est rectitudo significationis illius eo q̃ sola illa mente perceptibilis est: videt immobilis esse veritas eius qd̃ est me sedere / siue sedeã siue nõ sedeã. Uñ Anſ. dicit sic: oino video ipsam rectitudinem immutabilez permanere. Et similiter dicit esse in alijs: sicut de omni forma auri aſini / hominis: que in lumie pme sapientie significare accepit id cuius est forma / semp erit verum signum ipsius: siue res sit / siue nõ sit. Et sic sequitur vt videtur: q̃ veritas imutabilis sit. Adhuc Anselmus i libro de veritate: Non existente significatione ex parte significati / nõ perit rectitudo eiꝰ quod est signum qua rectum est: z qua exigitur vt qd̃ significandum est significetur. Et quo accipit: q̃ siue res significata recte applicet signo siue non rectitudo non perit a signo. Similiter ex hoc q̃ nunc scilicet re existente recte significat: et re non existente non recte significat non accipit signum significandi: nec etiam amittit / sed mutationes quedaz fiunt in re significata. Relinquitur ergo: q̃ rectitudo significandi sola mente perceptibilis / in signo immutabilis sit. Sed sicut homo in domo / z in theatro nõ est mutatus fm substantiam / sz ẽ qdã de circũscriptõ e loci pcedentia mutata sunt circa ipsum: ita circa rectitudinem signi mutationes rerum quedam facte sunt / ipsa rectitudine que est veritas eius immobili permanente. z sic relinquitur q̃ veritas eius immobilis sit z immutabilis.

Argu. 2m. Argu. 3m Argu. 4m. Argu. 5m

Argu. 6m Adhuc autem idem pbat Anselmus in veritate preteriti / presentis z futuri. Preteritum enim accipitur ad presens: presens autem in seipso: futurũ autem per successionem a presenti: z sic omnia ista in vno fundantur quod est presens: qd̃ fm substantiam acceptum / idem est in toto tempore / z immutabile fm substantiam: licet mutatio preteritionis presentialitatis / z futuritionis fiant circa ipsũ. Et sic planum est: q̃ id qd̃ fuit verum in preterito / fuit est z erit verum: z qd̃ est verum / ante hoc fuit verum fore ipsum / z erit verum: licet ipse enunciationes veri variantur fm preteritum presens z futurum: z sic veritas videtur esse imutabilis. Hoc idem videtur per id quod dicitur. iij. Esdre. iij. d. vbi dicitur: veritas manet z inualescit in eternuz: et viuit z obtinet in secula seculozum. In cõtrarium est qd̃ dicitur in Ps. II. Diminute sunt veritates a filijs hominum. Qd̃ enim diminuitur mutatur: z sic veritas mutatur. Adhuc: Quod susceptibile est contrariozum / fm contraria mutabile est: signum qd̃ est omnino significans verum / susceptibile est cõtrariozum. Dicit enim Aristoteles in predicamentis: q̃ oratio fm mutationem rerũ susceptibilis est contrariozum veri z falsi: ergo rectitudo eius que est veritas eius / mutabilis est fm verum z falsum: ergo veritas est mutabilis.

Argu. >m In Psiũ ar. primũ. Argu. 2m.

B Solo pkt.

Solutio: Est in rebus veris triplex veritas / sz omnem modum diuersitatis veri. Et proxima q̃dem est adherens ipsi rei vere. Et hec est forma et ratio quidditatis ipsius: fm quã cadit in noticiaz: quod est regularum quidem regula veritatis / siue sit signum / siue sit res: sicut dicimus Petrum verum hominem / vera forma / z vera ratione hominis quibus regulatur ad humana. Et dicimus me sedere / verum signum esse eius q̃ ego sedeo: eo q̃ habet formam z rationem hoc significantis: z sic est de quolibet. Et hec est proxima veritas rei vere: z ideo est incozruptibilis in incozruptibilibus z immutabilis: z cozruptibilis in cozruptibilibus z mutabilis. Est alia veritas que separata est a re: applicabilis tamẽ rei per contractionẽ et appropriationem: sicut cõmune appropriabile ẽ particulari: sicut docet Aristoteles in posteriozib⁹ Et hec est veritas principiozum primozuz: que veritas semper est apud itellectũ: qui sicut dicit boetius in de consolatione philosophie / cõmunia retinet: z singula perdit: intendẽs per cõmunia / p̃ncipia prima / sicut q̃ non contingit simul affirmare z negare: z q̃ totuz maius est sua parte: z huiusmodi. Et hec est veritas qua iudicamus habitualiter de omnibus veris / contrahendo communia ad singula: z similia quidem illis dicim⁹ esse vera dissimilia autez falsa. Et hec veritas quodammodo mutabilis est: et quodammodo immutabilis. Immutabilis quidem per necessitatem: mutabilis autem inquantum creata est: z inquantum determinabilis z indeterminabilis. Et hec est regula habitualis: qua iudicamus de oibus veris. Tertia est veritas que est exemplar z paradigma harũ veritatum duarum dictarum in mente diuina. Et hec est veritas diuina lumine suo resplendens in omnibus veris scõis: que in hoc formam veritatis habent / q̃ lumen pme veritatis participant: et q̃ plus participant / verioza sunt: z quo minus participant / minus vera. Et hac veritate nõ sicut habitu / sed sicut exemplari z paradigmate iudicam⁹

de omnibus veris. Et hec veritas simpliciter est incoꝛruptibilis z immutabilis: licet multe variationes fiant in hijs que sunt sub ipa. Hec est solutio questionis. Ad primũ ergo qd̃ objicitur dicendũ: q̃ veritas qua iudicamus de oibus tertio modo dicta / simpliciter imutabilis est / z vno modo se habens quantũ est de se ad omnia vera: sed non omnia vera vno z eodem modo se habent ad ipsã: et ideo ex dissimilitudine participantium eam dissimile fit iudicium. Sed scõo modo dicta veritate iudicamus de omnibus: sed quia hoc nõ omnibus eodem modo appropriabile est / ideo p dissimilitudinem appropriatozum iterũ diuersum fit iudicium: Et hec mobilitas nõ est in veritate ipsa / sed ibis quibus appropriatur. Ad aliud dicendum: q̃ per hoc pbatur / nisi q̃ veritates scõo z tertio dicte fm seipsas immutabiles sunt: z hoc cõcedendum est. Ad aliud dicẽdum: q̃ augustinus loquitur ibi de veritate pma que est primum: qua sicut exemplari z paradigmate iudicamus de omnibus. Et hec quantũ est de se / nec pficit / nec deficit: sed est eterna z immutabilis: participatio tamẽ eius varia est z mutabilis. Ad aliud dicendum q̃ anselmus nõ probat nisi q̃ veritas signi que est rectitudo significandi vt debet / immutabilis est a signo manere signo: sed si nõ maneat signum / mutabitur etiam ipsa rectitudo significandi vt debet Et vlterius nihil potest haberi ex verbis anselmi. Unde patet: q̃ veritas z adequatõ rei vere mutabilis est / ꝓter murabilitatem principiozum eius proximozum. Ad aliud dicendum: q̃ rectitudo signi duplicitter potest considerari: sc̃z in adequatione ad causam / a q̃ ratione significare accipit. Et sic verum dicit anselmus: sic eñ rectitudo eiꝰ manet manente signo. Potest etiã considerari rectitudo signi in adequatione ad signatum. Et sic proprie accipitur: quia signũ dicitur ad signatum: z signi est certificare signatum. Et hoc modo ex mutatione signati mutatur signũ: quia hoc modo relatiua ad conuertentiaz dicuntur. Et hoc modo nõ loquitur anselmus. Ad aliud dicẽdum: q̃ id qd̃ inducit Anselmus de preterito p̃senti z futuro / simile est fm aliquid z non simpliciter. In hoc enim simile est: q̃ sicut fm substantiam vnum nunc manet in omni preterito / presenti / z futuro: z non variatur nisi fluxu preteritionis / presentialitatis / et futuritionis: Ita vna rectitudo que est adequatio signi ad causam conferẽtem sibi significare vt debet: manet vna fm substantiam: z nõ variatur nisi fm rectitudines quibus adequatur rei significare vel nõ adequatur. In hoc tamẽ dissimile est: qz nunc qd̃ vnum manet / vnitarẽ habet ab eo qd̃ vnũ manet in toto motu: sed veritas signi non tota causatur ab illa rectitudine que est adequatio signi ad causam conferentem sibi significare vt debet: quãtimmo cum signum sit ad aliquid / ratio signi z veritas simpliciter est ab adequatione signi ad signatum: z nõ nisi fm quid / z quodãmodo ab adequatione ad causam a qua accipit significare vt debet Et hoc modo verum est vt dicit anselm⁹. Ad vltimũ patet solutio p distinctionem primo inductã dictum enim tertio robabelis tenet de scõo z tertio dicta veritate. Ad id qd̃ obiꝗcitur in contrariũ, dicendum q̃ dictum p̃s intelligitur de pria z proxima veritate creatozum: que sicut principia ipsius proxima z pria diminuuntur augentur z mutantur. Ad aliud dicendum: q̃ illa objectio procedit de adequatione signi ad signatum et de hac nõ loquitur Anselmus / sed de rectitudine que est de adequatiõe signi ad causam a qua accepit significare vt debet.

Ad 1m. Ad argu. I. Ad 2m. Ad 3m Ad 4m. Ad 5m Ad 6m. Ad argu. I in cõtrariũ. Ad 7m.

Utrum vna sit veritas omnium rerum vel plures.

A Parti. II. Argu. 1m

Ecũdo queritur: vtrũ vna sit veritas omnium rerũ / vel plures. Et videtur q̃ plures. Eadem eñ sũt principia esse z veri: Et sicut se habet res ad esse / sic se habet ad veritatem quia veritas est indiuisio esse: z qd̃ est / vt dicit Auicenna. Et hoc generaliter vez̃ est tam in esse incõplexozum / q̃ in esse complexozum. In incomplexis enim esse est actus forme in eo q̃ est: z fm q̃ attingit esse: sic attingit veritatem. Cuius exemplum est fm Auicennam q̃ argentuz viuum z sulphur sunt id qd̃ est aurum fm materiam: z fm q̃ attingũt actũ forme auri q̃ ẽ eẽ auri: sic attigũt verũ eẽ auri z auri veritatẽ: z quando nihil diuisuz est vel diuidens inter id qd̃ est aurum fm subiectum / z esse qd̃ est actus forme auri: ita q̃ forma totum terminauit in esse auri: tunc dicitur esse verum aurũ / z veritas auri. Similiter est in complexis: In his enim esse compositionis est: z id qd̃ est / subiectũ est Ipsum autem esse actus predicati in subiecto: propter qd̃ etiam compositio in predicato includitur: vt cum dicitur: homo currit: hoc est dicere homo est currens. Et quando inest omnino indiuisuz ab ipso fm esse: propositio tunc simpliciter z essentialiter est vera. Quando autem inest fm esse accidẽtale propositio per accidens est vera. Et quando inest fm esse fm quid / z non simpliciter: propositio fm quid est vera. Ex omnibus eñ his patet: q̃ veritas est indiuisio esse / z qd̃ est: Et q̃ vnũqd̃q̃ sicut se habet ad esse / sic se habet ad veritatem. Ex hoc pceditur vlterius: q̃ si esse fm principia ipsius esse multiplicatur in entibus: q̃ verum multiplicatur in eis z veritas. Multozum ergo verozuz multe sũt veritates. Adhuc: Nihil cognoscitur in rebꝰ nisi verum. verum autem / vt dicit Aristoteles in primo physicozum / non cognoscitur nisi ex principijs et causis z elemẽtis vniuscuiusq̃z rei: cum ergo diuersozum diuerse sunt cause principia z elementa diuersa erũt vera / z diuerse veritates. Adhuc Hoc idem videtur dicere Anselmus in libro de veritate. Dicit enim: q̃ sicut color est in corpore: sic veritas est in veris. cõstat autem q̃ color multiplicatur fm multiplicationem corpoꝛ: q̃ veritas multiplicat fm multiplicationẽ verozũ. Si forte aliquis dicat: q̃ hoc sequeretur / si veritas esset in eo qd̃ est verum in subiecto: sicut color est in corpore: sed hoc non est verum: quia dicit Augustinus i soliloquio: q̃ quicquid est in alio / nõ potest manere si non maneat id in quo est. Rebus autẽ veris interẽptib⁹ manet vitas nõ ẽ igit vitas i reb⁹ mortalib⁹ sic cũ non sit i ipso / ho vt in subiecto: nõ oportet q̃ multiplicet ad multiplicationem verozũ. Ad huc: hoc idem probare videtur Augusti. de vera religione. Dicit enim: q̃ inter mẽtem nostraz q̃ deum intelligimus patrem: z veritatem lucem illam

Argu. 2m. Argu. 3m. Argu. 4m.

ſcz interiorem p quã deum intelligimus/nulla interposita creatura est; ꝓter qd ipsa z veritatẽ nulla ex parte dissimile in ipso z cuz ipso deo veneramur. Ex hoc accipitur ꝙ veritas qua intelligim⁹ deũ esse deũ/z vnũqdq; verũ esse verũ/veritas in creata est: aliꝯ eim nõ deberetur ei veneratio diuina. Cõstat autem ꝙ hec veritas nõ multiplicaꝯ ad multiplicationẽ verorum. Adhuc hoc idem cõfirmatur p hoc qd dicit glosa super primam canonicam iohannis. ij. c. vbi dicitur: ꝙ veritas est lux intelligibilis. Ex quo elicitur: ꝙ sicut lux sensibilis nõ est nisi in sensibilibus: ita lux intelligibilis nõ nisi i intelligibilibus: z sic nõ est in subiecto: nisi in intelligibilibus que nõ intereunt. Non ergo multiplicatur ad multiplicationem verorum. Si inq̃ sic dicatur: in contrariuz est/ꝙ veritas est rectitudo sola mente ꝓceptibilis: rectitudo autẽ illa multiplicatur ſm multiplicationẽ rectorum. Alia eni est rectitudo intellectus: z alia rectitudo voluntatis: z alia significationis: z alia nature: z hec multiplicatur ſm multiplicationẽ naturalium. Videtur ergo ꝙ nõ omnium verorum vna sit veritas/ sed multe veritates. In contrarium huius videtur disputare augustinus in libro de vera religiõe z Anselmus de veritate. Dicit enim Augustinus: ꝙ veritas radicatur in ꝙmanente/z nõ in non permanente. Solum vnum autẽ permanens est i omni re: de quo dicitur in Ps. 10. Tu autẽ idem ipse es/z anni tui nõ deficient: z hoc nõ multiplicatur ad rerum multiplicationẽ. ergo nulla veritas multiplicabitur ad vera. Adhuc Anselmus in libro de veritate dicit: ꝙ sicut est vnũ tempus omnium temporaliũ: ita vna veritas oim verorꝝ. Sed tempus non multiplicatur ad tẽporalia: ergo veritas nõ multiplicabitur ad vera. Solutio sicu pbabitũ est: triplex est mẽsura esse: tẽpus scz/euiternitas z eternitas: z q̃ũcũq; mẽsura est rẽs adeq̃ta/horum est mẽsura euiternitas vt concomitans: z eternitas vt excellens. Ita triplex est veritas: prima scz: que sumitur ex principijs esse proximis. Eadem eim ſm Aristotelez sunt principia esse z cognitionis veri in omnib⁹. Et est veritas quasi media: que est lux principiorum concreata intellectui habitualiter existens in ipso: que quasi instrumentũ est quo intellectus accipit scientiam: z ad quã examinat oẽ scitũ an sit verꝝ an nõ verꝝ. Et ẽ veritas pma: q̃ est lumẽ cõe prime: extẽdẽs se p omia/vt dicit dionysius. Et ſm Augustinum z Anselmum/ est lumen z rectitudo intelligibilis: attribuẽs vnicuiq; vt sit ſm ꝙ vere z recte debet esse: z ad quam vnũqdq; mensuratur. Et ſm ꝙ plus participat veritatis z rectitudinis eius: sic verius z rectius est: z ſm ꝙ minus participat p declinationem ab illo: sic est minus vere z minus recte. Dicendum ergo: ꝙ veritas primo modo dicta multiplicaꝯ ſm multiplicationẽ verorꝝ z genere z specie z numero. Veritas aũt scõdo modo dicta/quodãmodo multiplicatur/quodãmodo non. In primis eim principijs nõ multiplicaꝯ: sicut ꝙ noia rerꝝ sint signa z ꝙ signa nõ significẽt infinita/sed finita z determinata: et ꝙ nõ significẽt cõtradictoria: z de quolibet ꝙ sit affirmatio vel negatio de nullo vero simul. Hec ei prima principia sunt inuariabilia ad omia. Que quia negauit heraclitus inducⁿ est ad hoc: ꝙ dixit ꝙ nihil cõtingit scire: z ꝙ nõ cõtingit dicere verum de aliqua re. In medijs autem principijs multiplicatur veritas genere z specie ſm ꝙ trahũtur ad genera z species rerum. Sed tertio modo dicta veritas/que protypus est z exemplar omnis veritatis: vna z indiuisa manet in omnibus. Et hoc est qd dicit Anselmus in libro de veritate sic: Si rectitudo nõ est in rebus illis que debent rectitudinem/nisi cum sunt ſm ꝙ debent: debent autez esse ſm ꝙ exigit pma rectitudo/que est prima veritas ergo hoc illis est veras z rectas esse/qd est ſm primam rectitudinem z veritatem esse. Est ergo vna rectitudo z vitas q̃ omia vera recta z vera sũt. Et intelligitur: qua scz exemplari z protypo/z non sicut forma adherente rebus. Omne enim verũ creatum sic se habet ad primam veritatem/vt diminutum qd nõ impler z adequat eã in rorum: sed excellitur ab ipsa: sicut esse tẽporale se habet ad eternũ: et sicut esse circumscriptũ se habet ad incircũscripturn. His itaq; suppositis respondendũ est obiectis. Dicendũ ergo ad primum: ꝙ hoc nõ improbat/nisi ꝙ veritas pmo modo dicta multiplicatur in veris: z hoc concedenduz est. Ad aliud dicendũ est: ꝙ aristoteles nõ loquitur nisi de vero qd est ex ꝓprijs: z de veritate que ipsi vero adequata est z causata ex ꝓprijs principijs esse z causis z elementis: hoc eim est considerare naturalis philosophi. In prima autẽ philosophia vbi loquitur de pmo principio qd est lumẽ cause prime/dicit: ꝙ domus est ex domo: z plaga ex plaga: z sanitas ex sanitate: z sequitur ex hoc/ꝙ etiã verum sit ex vero: et ꝙ vna veritas sit ad quã mẽsuratur omne verũ et ꝙ hec nõ radicetur in veris causatis/sed in lumine cause prime/qd dat esse veri omnibus veris et conseruat omia in esse veri/z reducit ad seipsuz et mẽsurat vt intantuz vera sint z veritatis esse habeant/in quantũ sue rectitudinis z veritatis participant. Ad aliud dicendum: ꝙ dictum anselmi intelligitur de veritate primo modo dicta. Possz tamẽ dici: ꝙ sicut in pluribus coloratis vna lux ẽ que diffunditur/que est colorꝭ hypostasis/vt dicit Aristoteles: sed sunt multi modi diffusionis: q̃ modi nõ causantur ab ipsa luce que diffundit/sed ex diuersa dispositione superficierum in quibꝫ diffunditur lux: Ita est vnum lumẽ prime veritatis/ in quo sicut in hypostasi radicatur omne verum: sed diffusio ipsius in his que vera sunt/multiplex est: z variatur ſm varietatẽ principiorum esse vniuscuiusq; veri: que tamẽ varietas nullam inducit varietatem in ipsa prima veritate/sed tantũ in veris scdis a prima veritate constituris. Et hoc dictum est ſm Dionysij determinationem qui hoc expresse dicit: z tales modos vocat diuersos gradus entium z verorum. Ad id qd obijcitur contra responsionem quorundam: dicenduz ꝙ Augustinⁿ et Anselmus loquuntur de veritate qua de veris iudicamus: z hec non est nisi duplex: scz prima/et lumen principiorum: z hec non radicatur in veris corruptibilibus que ſm primam intentionem veritatis vera dicuntur: z ideo non interit de ipsis intereuntib⁹. Nec etiam veritas ſm Augustinũ in libro de vera religione/lumen diuinũ ẽ quo iudicamus deũ esse deũ: z omne verum esse verum: z essentialiter extendit se p oia: z sicut dicit Dionysiⁿ

B Solꝯ. pꝯ. II.

Argu 2m.

In ꝓra. ar. primum

Ad arg. 1m

Ad 2m.

Ad 3m

Ad 4m.

maxime p omnes intellectuales vultus. Et qz hoc essentialiter est deus: ideo veneratione habet diuinam. Per hoc etiã patz solutio ad sequẽs: hoc eim dicit lumen intellectuale vel intelligibile: qz q̃ius se extendat p omnia sensibilia z intellectualia: nũ in simplicitate z veritate sui nõ ꝓcipiꝯ nisi ab intellectualib⁹. Et hoc est qd dicit Anselmⁿ: ꝙ est rectitudo sola mente ꝓceptibilis: q̃ rectitudo triplex est sicut z ipsa veritas. Rectum eni est vt dicit Plato/ qd recto applicato vndiq; tangit rectũ. Vnũ rectuz est ſm pmũ modũ vitatis/qd applicatũ ꝓprijs principijs z elementis esse/vndiq; per adequationẽ tangit ea. Rectũ etiã est/qd adequatũ principijs pmis attingit ea: nusq; descendens ab ipsis: sic eni ꝓclusio adequatur pmissis. Rectũ est etiã tertio mõ qd comparatũ ad exẽplar pme rectitudinis formã sue rectitudinis vndiq; cõtingit inq̃tũ põt. Vnũ rectitudo licet nũ ereꝯ z multiplicetꝯ ex pte recto ꝓpria ꝙ alia est intellectⁿ/alia volũtatis/z alia nature: ita ꝙ rectitudo ipa prima/cui qlibet rectꝓ applicaꝯ/manet indiuisa. Et hãc vocauit plato formã separãtã: ex qua sicut ex vno eriuagio siue sigillo oia secũda formanꝯ. Ad id qd per beatũ Augustinũ in cõtrariũ obijcit: dõm ꝙ augⁿ loquitꝯ de veritate qua sicut pmo iudicamus de omnib⁹ veris. Ad hanc eni sicut ad primũ mesuras mensuranꝯ z estimanꝯ oia vera. Et de hac verũ est: ꝙ nõ radicaꝯ nisi in ꝙmanẽte: radicaꝯ eni in lumine diuino/qd exrendit se p oia: hoc eim est lumẽ diuie sapiẽtie operticis oim: in quo sunt oia naturalia/vt dicit Auicẽna: sicut artificiata sunt in lumine intellectⁿ artificialis. Vñ Sap. 8. a. de ipsa dicit: attingit a fine vsq; ad finẽ fortiter: z disponit oia suauiter. Ad aliud dõm: ꝙ dictũ Anselmi ſm aliq̃d est verũ. In hoc eim verũ est: ꝙ sicut tẽpus mẽsura est tẽporaliũ nõ multiplicata in illis: eo ꝙ adiacet eis p extrinsecũ tẽporis/qd est motus celi: ita prima veritas mẽsura est omniũ verorꝝ nõ multiplicata in ipsis: eo ꝙ adiacet eis per lumẽ diuinũ essentialiter p omnia extensum z nulli cõmixtũ. In hoc aũt nõ est verũ: ꝙ tẽpus p partes motus diuisum adequatur mẽsura est tẽporaliũ: lumẽ aũt diuinũ in quo radicaꝯ pma veritas/indiuisum in se manens: mensura est non adequata/sed excellens omniũ verorꝝ.

D

Ad 2m

Qu. erik de eternitate vel tpalitate vitatis.

Parti. III. t Tertio querik de eternitate vel tpalitate veritatis: hoc eim est: vtrum veritas sit tpalis vel eterna. Et circa hoc querunꝯ duo: An veritas omnis sit eterna. Et an oia sint vera prima z eterna veritate.

Hui⁹ ꝓticule duo sunt scz

An omnis veritas sit eterna.

A Subqti. I. Arg. primũ c Ira primũ obijcik sic: Quicq̃d abstractum est a motu z a materia/eternum est: rõnes mathematico ꝓz eorꝓ de quibꝫ ꝓsiderat prima phia/abstracte sunt a motu z a materia: q̃ eterne sunt: vt ratio circuli: z rõ paris vel imparis numeri: z rõ sube in eo ꝙ suba est: z talia multa sunt. Videtꝯ q̃ eũ veritas in talibꝫ sit ꝓcipue/ꝙ eterna sit veritas in illis. Primũ phaꝯ p dionysiũ: qui dicit/ ꝙ tẽpus est qd in generatione z corruptione meritur. vnde cũ hec abstracta sunt a motu z a materia: videtur ꝙ tẽpus nõ est mẽsura eorũ/sed eternitas: z ideo omniũ talũ veritates eterne sunt. Adhuc idẽ videꝯ dicere Augⁿ: qui dicit: ꝙ nihil est magis eternum q̃ ipsa veritas: vt rõ circuli. Non eim est assignare aliqd tẽpus in quo hec incepit esse vera: Circulus est figura plana vna linea cõtẽta: in cui⁹ medio est punctus/a q̃ oes linee educte ad circũferentiã sunt equales. Nec est assignare tẽpus i quo hec incepit esse vera: duo z tria sũt q̃nq; vel ꝙ substantia sit ens ꝓse. Si eim aliqd tale tẽpus esset in quo tales inciperẽt esse vere: sequereꝯ ꝙ prinue ante hoc nõ essent vere: qd falsum est. Sik nõ est assignare tẽpus in quo non erunt vere. Et sic videtꝯ q̃ sint sine principio/z sine fine. Qd aũt carẽt principio/ eternũ est: veritates g̃ taliũ eterne sunt. Adhuc idẽ videꝯ sed i generabilib⁹ z corruptibilib⁹/vt patz. Mundũ eim fore/aut fuit verũ ab eterno/aut nõ. Constat ꝙ si ctũ eni factus sit mũdus: ꝓstat ꝙ aũ hoc verũ fuit mundũ fore: nec est assignare aliqd instans/vel nũc in ante sumẽdo in quo incepit esse verũ: ita ꝙ ante hoc nõ fuisset verum. Simik̃ etiã si fiat enũciatio de ꝓsenti: vt si dicaꝯ/mundus est Si eni mũdus est: ante hoc ꝓsens verum fuit/mũdũ fore: z nunq̃ est assignare in ante sumẽdo instãs in quo non fuit verũ. Simik̃ si accipiaꝯ enũciabile de futuro: vt hoc antixꝝ erit: nõ est accipe in ante sumẽdo in quo incipiat hoc esse verũ: antixꝝ erit Si eni antixꝝ erit: deⁿ ꝓscuit antixꝝ fore: z cũ scientia non fit nisi vero ꝓ: si ab eno ꝓscuit: ab eno verum fuit/ꝙ antixꝝ erit. Simik̃ et de hac: pertⁿ erit/vel paulus erit: z sic de alijs. Et sic videtur: ꝙ omnis veritas taliũ enũciabiliũ ab eterno sit. Sic enim sumẽdo ꝓterito ꝓ nõ erit finis: z futuro ꝓ nõ erit ꝓncipiũ. In post eni sumẽdo nunq̃ erit accipe tẽpus vel instans in quo hoc nõ sit verꝝ: imũdⁿ fuit. In ante autem sumẽdo non erit accipere tempus vel instans in quo hec non fuit vera: mundus erit. Et sic videtur veritas enũciabiliũ esse eterna z ab eterno. Eodem modo videntur probare Augⁿ in soliloquio: z Anselmus in libro de veritate: ꝙ impossibile est veritatem incipere/vel interire: z ꝙ necesse est semper esse/fuisse/z fore sic. Si eni veritas aliqũ nõ fuit/z icepit esse: verũ est veritatẽ nõ fuisse z si verꝝ ẽ vitatẽ nõ fuisse aliqd ẽ verꝝ: z si aliqd ẽ verũ/veritas est: g̃ si verꝝ est veritatẽ non fuisse/veritas est. Idem sequitur si detur oppositum. Si eni veritas aliquando non fuit: tunc hec est falsa: veritas fuit ab initio siue ab eterno. Et si hec est falsa eius contradictoria est vera: hec scz/veritas non fuit ab initio. Et si hec est vera/aliquid est verum: z si aliquid est verum/veritas est: ergo si non est veritas/veritas est. Et ideo dicit Augustinus: ꝙ veritatẽ esse/resurgit ex suo opposito. Idem erit si dicatur veritas interire/siue deficere in futurũ. Si enim veritas interit/tunc postq̃ interijt/veritatẽ interijsse est verum. Et si hoc est verum/aliquid est verum: z si aliquid est verum/veritas est: g̃ postq̃ interijt veritas/vitas est. Propter qd dicit. 3. Esdre. 4. d. ꝙ veritas vincit z inualescit: z viuit z obtinet in secula seculorꝝ. In ꝓrariũ hui⁹ est: q: si b ꝓcedaꝯ/plura erũt ab eterno: sicut mũdũ fore: peritũ fore: antixꝝ fore: z hmõi q̃ multa sunt: z vnũ eorꝝ nõ est alterũ. Qd aũt multa sint ab eterno/non recipit catholica fides: ita scz ꝙ p essentiã mlta sint

Ad arg. 1m in cõtrariũ.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Arg. 2m.

Arg. 3m

Arg. 4m

B In cõtrariũ arg. primũ.

Adhuc: cõtra disputationẽ augustini z anselmi

Ar. 2m

b iiij

videtur esse/ q̃ est veritas contingentiũ: ⁊ veritas necessariorũ. Et veritas cõtingentiũ ⁊ incipit ⁊ desinit: ⁊ ideo non generaliter debuit dici/ veritatem esse eternam. Sed hoc eliditur per hoc: q̃ etiã veritas contingentiũ de preterito necessitatem accipit. Licet enim contingens fuerit/ me fuisse parbisijs: tamen postq̃ fui/ necesse est me fuisse: ⁊ nunq̃ erit tempus vel instans in quo hoc non sit necessarium. Similiter licet quedam de futuro sint contingentia: sicut re foze episcopũ: tamen si ponantur esse futura/ necessitatẽ accipiunt suppositionis: et nunq̃ erit accipere tempus vel instans in quo nõ sint futura: etiam si extendantur in omne preteritũ ab eterno. Si forte aliquis velit dicere: q̃ in talibus argumẽtis est fallacia figure dictionis: Si veritas nõ fuit ab eterno/ verum est veritatem non fuisse ab eterno: ⁊ si hoc est verum/ aliquid est verum: ⁊ si aliquid est verum/ veritas est. ⁊c. eo q̃ ibi fit processus a veritate rei simpliciter/ ad veritatẽ dicti: ⁊ sic mutatur modus predicandi. Hoc nõ soluit: nec impedit processum augustini ⁊ anselmi. Augustinus enim ⁊ anselmus opponunt de veritate enũciatiõis vel enũciabilis: talis autem veritatis subiectiue ptes sunt ⁊ species: ⁊ affirmatio vera/ que dicit esse quod est: ⁊ negatio vera/ que dicit nõ esse quod nõ est. Unde tanq̃ ex subiecta parte concludit augustinꝰ: q̃ si affirmatio vel negatio vera est/ q̃ veritas est: ⁊ hoc sequitur de necessitate. Solutio: ꝟm catholicam fidem dicendum: q̃ veritas est ab eterno: sed hec est veritas luminis diuini determinantis vnũq̃q̃ idealiter ⁊ rationabiliter ad esse quod est/ ⁊ ad nõ esse quod nõ est: ⁊ sic ad fuisse: ⁊ non fuisse ad foze ⁊ nõ foze. Sed i hoc lumine anteqũ mundus esset ⁊ tempus/ non erant vera que distincta sunt in mundo per veritatẽ significationis ⁊ rei: ⁊ per veritatẽ contingentis ⁊ necessarij: et per veritatẽ complexi ⁊ incomplexi: ⁊ per veritatem sensibilis ⁊ intelligibilis: nisi per modum illum/ quo effectus est in sua causa prima anteqũ sit in effectu. Hoc aũt modo vt dicit anselmus: creatura in creatore existens nõ est creatura/ sed creatrix essentia. Et hoc modo idem dicit phus in libro de causis: q̃ scz causatum est in causa per modum cause/ ⁊ nõ per modum causati. Et hoc etiam vult Dionysius: dicens q̃ tempoalia in deo sunt intẽpoaliter: ⁊ mobilia imobiliter: ⁊ materialia imaterialiter: ⁊ composita simpliciter: ⁊ differentia in differenter: ⁊ opposita sine oppositione. Ad primũ ergo dicendum: q̃ rationes mathematico q̃ eterne non sunt ꝟm veram rationem eternitatis ⁊ definitionẽ: sed a philosophis dicunt eterne/ sicut imobilia perpetua dicuntur eterna: quia participant cõditionẽ eternitatis que est imobilitas. Per predicta iam patet solutio ad sequens: scz ad dictum augustini. Ad rationem autem que videtur hoc cõfirmare dicendũ: q̃ licet non sit accipere tempus: in quo tales rationes non sint vere: tamen aũ rempus: ita q̃ ante dicat ordinẽ eternitatis ad tẽpus: quãdo nõ erant rõnes/ neq̃ res quarũ sunt rationes: nec erant vere/ nec erãt veritates eo q̃ ꝟm rem. Et si dicitur: q̃ erant in prima causa. Jam solutũ est: quia tunc nõ erant vt rerũ rationes/ sed vt creatrix essentia. Ad aliud dõm q̃ per illud argumẽtum non probat/ nisi q̃ positione ⁊ enũciabili sub aliqua differẽtia tẽporis positis: veritas in cõmuni/ nec incipit/ nec deficit ab ipsis: q̃ si deficit in vno resurgit in opposito. Si autẽ positio ⁊ enũciabile ponant nõ esse: tunc nihil valet talis processus. Si enim nullũ sit enũciabile ⁊ nulla positio: tũc nõ erit hoc enũciabile, mũdũ foze: nec hec positio mũdus erit: nec erit opposita sua: ⁊ si nõ erit opposita sua/ nõ erit cõtradictoria: nec erit vna falsa/ ⁊ altera vera: quia ante mnndũ nõ fuit/ nec enũciabile/ nec positio in actu. Et si dicatur: q̃ fuit i aptitudine siue in potentia. Constat q̃ hec aptitudo nõ fuit enũciatiue nec positi: cũ nihil essꝫ subiectũ de q̃ enũciatur aliquid: ⁊ nihil enunciabile siue predicabile qõ enũciarẽ de ipo. Aptitudo aũt enũciabilis radicatur in enũciato ⁊ ieo de quo enũciatur. Nec poterat esse in enũciante illa aptitudo: quia nec homo/ nec angelus erant qui enũciationẽ facere possent: vel aliq̃s componẽs/ vel diuidens intellectus/ vel cõmunis sensus/ vel estimatio. Si dicat q̃ fuit in aptitudine cause prime. Tunc nõ fuit nisi idealiter in aptitudine cause pme. Sic aũt in deo sunt multa vnite ⁊ plura singulariter: ⁊ sic nõ sequit q̃ plura sint ab eterno. Idee enim nõ dicũtur plures ꝟm essentiam/ nec differẽ res: sed si significant cũ dicit/ idee: q̃ sunt plurũ. Et alia rõne referr̃ ad ipas vnũ: ⁊ alia rõne ad alterũ. Et sic ptz q̃ illa disputatiõe nõ probatur plura esse ab eterno. Ad disputatiões augustini ⁊ anselmi eodẽ modo dicendũ est. Nec em veritas fuit ab initio: si in cõmuni accipiat ad veritatẽ put est in causa pma/ ⁊ ad veritatẽ rei/ ⁊ ad veritatẽ signi vera est, p veritate cause: sed nõ fuit ab initio, positio nisi p habitudinẽ cause pme. Et ꝟm hunc modũ/ nec cõpositionẽ habuit. nec oppositũ: nec ꝛrradicoriũ. Nec aug̃ nec anſ. pbãt q̃ hoc qõ dicũt: nisi q̃ positiõe vel enũciabili posito sub aliq̃ differẽtia tpis/ veritate in cõi nec icipit nec interit: Cuius vitas hec q̃ est buiꝰ enũciabilis/ vel illiꝰ/ incipiat vel interiat. Ad id qõ obijcit ꝛrrariũ: dõm q̃ nõ sũt pla ab eterno: enũciabilia em nõ sunt ab eterno vt pla/ sed vt vnũ ⁊ idẽ: vt dictũ est. Ad id qõ q̃dã obijciũt ꝛra dictũ aug. ⁊ anſ. dõm q̃ nõ valet/ sic. pbatũ est. Nec videt̃ multũ valere qõ dicit de fallacia figure dictiõis. Argumẽtant em a specie ad genꝰ: q̃ processus sp necessariꝰ est. Sunt aũt q̃ adhuc fortiꝰ obijciũt: dicẽres/ q̃ patrẽ generare filiũ enũciabile verũ est ab eterno: ⁊ filiũ generari a patre/ aliud ẽ enũciabile verꝫ ab eterno: ⁊ spũsctũ procedere ab vtroq̃/ vertiũ enũciabile verꝫ ab eterno Et sit patrẽ esse inascibilẽ/ ⁊ filium esse nascibilem spũsctũ ab vtroq̃ procedentẽ: ⁊ patrẽ esse principiũ non de pncipio: filiũ esse pncipiũ de pncipio: spiritũ sctũ esse pncipiũ de vtroq̃ principio: ⁊ multa alia enũciabilia hmõi pũt formari/ q̃ oia va sũt ab eterno. Et si vera sũt ab eno: sũt ab eno: q̃ verꝫ qõ apponit nõ est determiatio diminuẽs rõnẽ essendi/ sed potiꝰ cõplẽs: ⁊ sic videt̃ q̃ plura sint ab eterno.

Adhuc: Aug. in doctrina xpiana dicit: q̃ res qb̃ fruẽdũ est/ sũt tres res: pr̃ ⁊ filiꝰ/ ⁊ spũsctũs. Tres aũt ille res sũt ab eterno: ⁊ tres sũt pla: q̃ pla sũt ab eterno. Sed ad hec ⁊ hmõi nõ est difficile soluere. Constat em q̃ hmõi enũciabilia in actu enũciandi nõ sũt ab eno: nec etiã i hitudie enũciãtis/ ſz i habitudie rei enũciãte tm: in re aũt essẽtie nullã hnt distictionẽ vl pl'alitatẽ, vũ ẽ enũciabile: pr̃ez gnãre ſi-

lium/ resolutũ ad rem idem est q̃ patrẽ esse patrẽ. Et cũ dicit: pater est deus vel essentia diuina/ idẽ est in pdicato ⁊ in subiecto: ⁊ non differunt nisi ꝟm modũ quẽ theologi vocant/ supponẽdi vel attribuẽdi: q̃ scz aliq̃d attribuit vni qõ nõ alteri: ⁊ talis modus nõ facit pluralitatẽ nisi ꝟm q̃d/ qui est modus significãdi vel enũciandi. Similiter dõm ẽ de ista sci filiũ a patre: ⁊ spũsctũ ab vtroq̃ pcedere: et de aliq̃s enũciabilib̃ dictis. Unẽ ex hoc non sequit: q̃ plura sint ab eterno/ sed q̃ vnũ sit ab eterno pluribꝫ modis significabile ⁊ enunciabile. Ad id qõ obijcit de augustino/ antiqui theologi satis bene rñderũt. Dicẽtes q̃ cum dicit Augꝰ: pater filius ⁊ spũsctũs sunt tres res: dictio numeralis que ponitur/ scz tres: nõ ponit̃ adiectiue/ sed substãtiue. Si enim adiectiue poneret̃: formã numeralẽ ⁊ discretionis poneret circa suum substantiuũ qõ est res: ⁊ sic numerarẽt̃ res essentie in tribꝫ psonis: qõ falsum est. Unẽ ponit̃ substãtiue: Et res contingitur vt predicatũ cõmune ꝟsequẽs sub hoc sensu: pater ⁊ filiꝰ ⁊ spũsanctus sunt tres quidẽ qui sunt res. Et cũ ipi tres sint vna res/ non sequit̃ q̃ plures res sint ab eterno. Et in pcessu est fallacia figure dictiõis: quia fit mutatio substãtiui in adiectiuũ.

Ad.II.

Querit̃ an omnia vera sint vera prima ⁊ eterna veritate.

A Subpti. II. Arg. primũ

Ecũdo queritur: an omnia vera sint vera prima ⁊ eterna veritate. Et videt̃ q̃ sic. Dicit enim Anselmꝰ in libro de veritate: q̃ pma rectitudo causa est omniũ veritatũ ⁊ rectitudinũ: ⁊ nihil est causa illius. Sed veritas est rectitudo sola mente perceptibilis: g̃ prima veritas causa est oim veritatũ ⁊ rectitudinũ. Adhuc: Sicut oñe ens est a pmo ente: ⁊ temeritas ẽ dicere/ vt dicit Anselmus/ aliq̃d ens esse qõ nõ sit a pmo ente: ita omne verũ necesse est esse a prima veritate: vel oporteret ponere/ q̃ duo essent pncipia eo q̃ quẽ sunt in vno genere: qõ nõ pũt esse/ nec etiã intelligi. Adhuc phus vult in secũdo prime phie: q̃ quecũq̃ sunt in multis ⁊ p vnã rõnem existentia in illis/ reducunt̃ ad aliqõ vnũ qõ est causa oim illoꝫ: verꝫ est in multis per vnã rõnem existẽs in illis: vel reducibile ad vnã: sicut analoga reducunt̃ ad vnũ: ergo est ĩ vno primo qõ est causa omniũ illorũ. In contrarium est qõ obijcit anselmus: q̃ istũ fornicari est verum/ posito q̃ iste fornicet̃: g̃ ẽ verꝫ a veritate pma: veritas ergo prima causa est q̃ iste fornicet̃: qõ falsum est. Adhuc: Verũ cõuertit̃ cum ente: ⁊ si istũ fornicari est verum a veritate prima: tunc q̃ iste fornicatur ⁊ est fornicator in actu/ est a prima veritate: qõ valde absurdũ ẽ: q̃ dicit glosa gennadij. Ro. I. q̃ deus illius reinõ ẽ auctor: cuiꝰ est vltor. Solutio dõm: q̃ sicut bonũ primũ causa est omnis boni exemplar efficiens ⁊ finalis: Ita verũ primũ siue veritas causa est omnis veri ⁊ efficiẽs ⁊ formalis ⁊ finalis. Unẽ rõnes cõcedende sunt. Ad hoc qõ obijcitur de bactistũ fornicari est verum: soluũt Augꝰ in libro de libero arbitrio: ⁊ Anselmꝰ in libro pscientie ⁊ liberi arbitrij. Ex cũ dicit: Istũ fornicari est verum: pũt esse de re/ vel de dicto. Si de dicto est: tunc q̃ absoluta veritas est in dicto/ veritas dicti simplr̃ est a veritate prima. Sensus em est: q̃ veritas pma facit hanc veritatẽ: ⁊ est formalis ipsius ⁊ finis. Tunc enim istũ fornicari subiectũ est ⁊ dictũ est istius, positionis: istũ fornicari est verũ: q̃ res huius infinitiui fornicari/ simplr̃ inest huic actõ/ istũ: ⁊ hoc facit prima veritas qñ res infinitiui inest actõ/ q̃ dictum sit verũ. Et hoc modo oñe verũ causaliter ⁊ exemplariter ⁊ finaliter est verũ veritate pma. Cũ ergo inferr̃: ergo q̃ iste fornicatur est a deo: pcedit̃ a veritate dicti ad veritatẽ rei. Et cum res non sit vera simplr̃ eo q̃ actus debita careat rectitudine: mutatur predicatũ/ ⁊ fit fallacia figure dictionis. Sicut enim claudicatio non est verus actus in genere gressus: ⁊ ideo ad verã causam efficientẽ reduci nõ põt/ sed reduci in causam deficientẽ: que est vis gressibilis in curua tibia: ita formatio actus deficiẽs est in genere voluntariorꝫ. Et ideo in causam que est efficiens solũ ⁊ formalis ⁊ finalis/ ꝟm defectum qui est in ipo reduci nõ põt. Sed quicq̃d est de esse ⁊ non in ipso/ reducitur in primã causam: esse aũt sub defectu in causam primã deficientẽ. Exemplũ huiꝰ est ꝟm Aug. q̃ claudicatio gressus ẽ cũ defectu rectitudinis: ⁊ quicq̃d est in ea de gressu/ reduci̇t̃ ad virtutem gressibilem que est in musculo mouẽte tibiam: gressus aũt sub claudicatiõe nõ reduci̇t̃ in hãc virtutẽ/ sed in tibiã sub curuitate existentẽ: que ẽ causa instrumẽtalis deficiẽs a virtute gressibili que est in musculo tibiã mouẽte: deficit enim curua tibia a rectitudine motꝰ mouẽtis virtutis primi q̃ est in musculo. Et similr̃ est in libero arbitrio ⁊ voluntate/ qñ deficit a rectitudine prime veritatis q̃ efficitur causa actus peruersi: ⁊ tamen quicq̃d est de esse actus/ est a prima causa: sicut quicq̃d est de gressu in claudicatiõe/ rotum est a virtute gressibili: ⁊ quicq̃d est de fornicatione: nõ est a causa pma/ sed a libero arbitrio deficiẽte: sicut quicq̃d est de claudicatiõe nõ est a virtute gressibili pma sed a curuitate.

Arg. 2m

Arg. 3m

In cõtrariũ arg. primũ.

Arg. 2m

B Solo sub pticule. II.

Ad arg. 1m in ꝛrrariũ

Querit̃ de oppositiõe veri ⁊ falsi.

Mẽb. III Huius mẽbri q̃tuor sũt articuli

b Jc ꝛnter q̃rẽdũ est ꝟm pmo inductũ diuisionem de oppositiõe veri ⁊ falsi. Et q̃rẽda sũt quattuor. Primo em q̃rẽdũ est de modis quibꝫ falsum multiplr̃ dicit. Secũdo in q̃ sit falsus sic in causa. Tertio de oppositiõe q̃ est inter verũ ⁊ falsum. Quarto an prime veritati siue pmo vo opnatur aliquod falsum.

A Articulꝰ. I.

De modis quibꝫ falsum multiplr̃ dicit.

a Oprimũ sumendũ est dictũ Aristo. ante finẽ q̃nti pme phie: vbi sic dicit: falsum dicit vno mõ vt res falsa. Et hoc sub diuidit/ subdẽs: ⁊ hutꝰ hoc q̃dẽ p nõ cõponi ꝟm actũ scz aut per impossibile esse cõponi. Et dat exemplũ: sicut dicit diametrũ cõmẽsurabilẽ esse: aut sicut dicit̃ te sedere/ cũ nõ sedes. Hoc est dicere: q̃ q̃dã sũt falsa sicut impossibilia: ⁊ q̃dã sunt falsa sicut contingẽtia: hec em nõ sunt eadẽ nec eadẽ falsitate falsa. Secundo mõ dicunt̃ falsa apta nata videri/ aliq̃d supple: sed nõ sunt qualia nata sũt videri aut q̃ nata sunt videri vt stayagraphia ⁊ somnia: hoc est/ ea que videntur in somnis. Stayagraphia autem sunt picture vel vmbre descriptione figure alicuius/ facientia similitudinem cuius non exhibent veritatem. Et iõ dicit phus: Ea nanq̃ sunt aliquid: quedam enim sunt simulacra/ sed non sunt ea quorum faciunt fantasiam siue apparitionẽ. Et epilogans subdit:

Obiectio

Rũsio

Solutio supticule. I.

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

D Ad arg. 1m in cõtrariũ

Ad 2m

Ad obonẽ

Obo. I.

Obo. II.

Ad obiectionem primã.

Res ergo false dicunt aut qz nõ sunt/supple cõpsire vel cõponibiles: aut qz ab eis fantasia nõ entis est id est/qz apparitione faciũt alicui qõ nõ est fm veritatẗ. Dicit enĩ Augo: q̃ qui nõ viuit nõ loquit nõ tenet. falsus hõ est/sed vera pictura z vez simulacrũ. Istos duos modos dicit esse modos falsi rebus. Aliũ modũ ponit in definitiõe dicẽs sic: Quoto/supple definitiua dicit falsa q̃ nõ ẽ entiũ incõtrũ falsa. Hoc est dicere: q̃ oratio definitiua q̃ dat ex his q̃ nõ sunt essentialia rei definite incõtrũ hmõi/sicut si circuli ratio datur de triangulo/falsa est. Falsa enĩ oratio nullius definitiua est definitio cui attribuit. Tertiũ modũ ponit: sicut dicit homo falsus qui fm phcresim siue eligentiã z volũtatẽ amator est falsitatis/z fictor orationũ falsarũ siue mendaciorũ: quos nos vsu nro ꝓsueuimus dicere/libidinose mentiẽtes. Hos enĩ falsos vocamus/qz amatores sunt falsi: sicut turpes vocamus/q̃ amatores sunt turpiũ. Ab hijs excipiunt pocre: q̃ nõ libidine falsitatis/sed vt regmẽtis mirorũ z pdigiorũ multa/vt dicit Aristo. mentiunt cantantes pluadẽt q̃ vtilia sunt fm mores/vel vera fm phiam. Cũ igit hijs modis dicat falsum: quert penes qd sumunt isti modi: z si sũt plures ꝗ isti. Solutio: Ad hoc aũt dicendũ: q̃ fm phm isti modi falsi accipiunt fm causam falsi. Causa enĩ falsi/vel est in re/vel in oratione/vel in hoie. Et si est i hoie: nõ põt esse nisi fm affectũ: qz affectus solius dñs z causa est. hõ: intellectus enĩ in actu q̃ est in homie/causat a reb. Si aũt est in re/nõ põt esse duob modis: scz fm existẽtiã: z fm apparentiã. Scõm existentiã dupl: scz p impossibile cõponi qõ cõponit: vel diuidi qõ diuidit. Vel fm actũ: scz q̃ cõponit qõ diuisum est fm actũ: vel diuidit qõ fm actũ est cõpositũ. Et isti sunt duo modi primi. Si aũt est in re fm apparentiã/tũc est tertius modo: scz qñ videt cõponi qõ diuidit: vel diuidi qõ cõponit/ꝑter similitudinẽ aliquã a veritate deficiẽtẗ: eo q̃ nõ impler/vt dicit augstino/torũ illud ad qõ ponit similitudinẽ: sicut pictura cuius sit similitudo figure hois: tñ nõ impletorũ qõ est in homie p repsentationẽ: hõ enĩ verus nõ tñ habet figurã hois/sed vivit loquit z tenet: quo ꝓ nihil repsentat pictura vel vmbra. Si est in oratione definitiua: nõ põt esse nisi vno mõ: scz q̃ definitio detur per extranea non essentialia. Hoc enim nullo modo est in re: Omnis enim res ex suis essentialib consistit. Unde definitio que per extranea est nõ nisi in sermone est: non a re causata/sed ficta ab aliquo male definiẽte: z ideo hoc falsum phus non dicit esse nisi in oratione: fm q̃ oratio est oratio ratio. Si autem est in homine sicut dictum est: non potest esse fm intellectũ/sed fm affectum: cui homo dominus est z causa: z tunc est falsum: sicut amator falsi falsus dicitur. Ad aliud dicendum: scz si plures sint modi falsitatis: q̃ in priculari plures sunt/omnes tamen reducibiles sunt ad istos. In particulari enim fm Anselmũ est verũ rei: quo dicimus verum hominẽ esse verum hominẽ: z verum aurum esse verum aurum: z sic de alijs: sicut dicit phus in qnto pme phie: esse significat veritatem rei: quia cum dicimus aliquid esse/monstramus ipm esse verum: z quando non est: monstramus hoc non esse verum/sed falsum. Et similiter est in affirmatione z negatione. Et est verum sermonis: vt in enũciabili vel ꝓpositione: sed hoc verũ sermonis reducitur ad verum rei: quia causa sermonis in oratione res est: Quia sicut dicit Hilarius non sermoni res/sed rei sermo subiectus est. Similiter falsum qõ dicũt Augustinus z Anselmus/qõ est quando apparet res qõ non est: sicut stannũ qõ apparet esse argentum/z nõ est argentũ verũ/sed falsum: reducitur ad id qõ vocat Aristo. apta nata quidem videri nõ qualia sunt/aut que nõ sũt quia non est dicta fm modos cõmunes/vtrũ falsum videatur esse verum per apparentiã artis/vel per apparentiã naturẗ: dũmodo fantasiam ponat in sensu/vel in estimatiõe alicui qõ cũ sensibili percipitur. Et sic omnes alios modos quos ponit augustinus z anselmus facile est reducere.

B Solo articuli. I.

Queritur in quo sit falsum sicut in causa scz an sit in re: vel in rei similitudine.

A Articu. II. Arg. primũ

Secundo q̃rit in quo sit falsum sicut in causa: scz an sit in re/vel in rei similitudine. Et videtur q̃ in rei similitudine. Dicit enĩ Augo in soliloquio: Apparet in omnib sensib similitudine lenocinãte nos fallit: z eas res nos falsas nominamus quas verisiles deꝑhendimus: ergo videt q̃ in similitudine sit falsitas. Adhuc: Augo in libro de vera religione. Prima veritas summa similitudo primi pncipij est in qua nulla similitudo ex qua falsitas oriri possit. Ex hijs ergo videt: q̃ z similitudo sit causa falsitatis z dissimilitudo: qõ esse non põt: qz opposita non possunt esse per se causa eiusdem. Ar. 2m.

Adhuc: Augo in libro de vera religione disputã/do. pbat: q̃ similitudo nõ est causa falsitatis/sed dissimilitudo. Imago enĩ q̃ est i speculo/vel etiã in somnis: et hoc nõ est falsa/q̃ imitat cũ cui est imago: sed ex hoc/q̃ deficit ab ipo: scz q̃ nec vivit/nec loquit/nec tenet z in omnib hijs dissimilis: q̃ dissimilitudo nõ est causa falsitatis. De hoc aũtẗ nõ est dignũ diu disputare: qz res facilis est. Ar. 3m

Dicendũ enĩ: q̃ similitudo causa deceptionis est: dissimilitudo aũt causa falsitatis. Nec similitudo incõpũtrũ causa deceptiõis est/sed similitudo deficiẽs incõpũtrũ deficiẽs est sicut de omnib fallacijs fm causam apparẽtie/z fm causam nõ existẽtie in pmo elencho ꝓ de terminat Aristo. Sic enim auricalcia vident aurea: z argyria argentea: z quidã mel putant esse fel: eo q̃ similitudinem habent hec ad illa deficientem: hoc est que conuenit in vno/z in multis deficit. Et per hoc soluitur omne qõ obiectum est z qõ queritur. Solutio ad ticul. II.

B Solo cuius dã ẗstionis

Soluitur etiam vlterius qõ quidam fm Augustinũ z Anselmũ querunt: vtrum falsum sit in sensu/siue etiam in intellectu/vel in re ipsa. Et ponitur exemplum in sensu qõ. Anselmus ponit: q̃ remus vel palus in aqua videtur ad sensum nec sensus in proprio obiecto errat: z tamen denũciat remum fractũ z qui integer est: z palum fractũ qui non est fractus. Et multa huiusmodi ponũtur ab euclide in libro de fallacia visus: Omniũ enĩ talium causa falsitatis est in re que prime sensui obijcitur: quãuis non sit in re que primo sensui est obiecta. Falsitas autem est in sensu cõmuni componente et diuidente ea sensata que proxime sensui ꝑ primo obijciũtur: Quod vt melius intelligatur: remus cuius pars sub aqua est/z pars super aquã est primũ sensatum z vnum: tamen pars sup aquã

existens/a visu accipitur in ꝓprio colore z ꝓpria figura z proprio cõtinuitate. Pars autẗ sub aqua existens: nõ accipitur per se/sed in idolo qõ generat in aque superficie tanq̃ in corpore perlucido z terso z polito. Et ideo accipitur vt extẽsum sup aquã z in neutro decipitur sensus ꝓprius: qz vtrũq̃ videt sicut est. Sed sensus cõmunis qui cõponit extensum cum erecto/qõ componi cum ipso nõ põt: nisi in angulo est qui accipit remũ fractuz esse cum non sit fractus. Et sic patet: q̃ in sensu particulari falsum non est/sed in sensu cõmuni. Eodem modo patet: q̃ in intellectu nõ est falsum fm q̃ intellect est simpler z simpliciũ. Ille enim intellectus quiddãtis rerum vel implicite/vel explicite: z vt generaliter dicatur/intellectus principiorũ rei: que principia nõ ducunt nisi in ipam rem/vel rei essentiam Et ideo in tali intellectu falsum esse nõ potest. Unde dicit Aristo. in. iij. de anima: q̃ intelligẽtia est indiuisibiliũ in quibus nõ est falsum. Sed in intellectu cõponẽte z diuidẽte falsuz est sicut in efficiẽte z subiecto. Quãdo enĩ cõponit que nõ cõponẽda sunt/falsus est componẽdo: z quãdo diuidit que diuisa sunt/falsus est diuidendo. Et hec falsitas non põt esse in re sicut in causa/nisi apparenter z non vere.

Obiectio

Et si obijcit: q̃ idem causa efficiens z subiectũ simul nõ potest esse: eo q̃ in. ij. physico ꝓ dicit Aristo. q̃ materia nõ coincidit in idem cum efficiente.

Rũsio.

Dicendũ q̃ hec obiectio prouenit ex prauo intellectu philosophi. Hoc enĩ dicit Aristo. de materia ex qua que subijcit motui vel mutationi/z non de materia circa quã: sicut sũt intelligibilia circa q̃ est intellectus: z volita circa que est volitas. Illa enĩ z materia sunt z species z finis z intellectuũ z voluntatum. Ex hoc iterum patet: quõ omne falsum imitatur verum/sicut dicit Aug. Si enĩ falsum sit in re fm apparentiã: per ipam similitudinem ponit imitationẽ. Si falsum sit in oratiõe complexa: per hoc ipm q̃ in oratione quiddã subijcitur/vt cui cõponibile est aliquid: z aliud predicat vt qõ compositibile alij: veram imitatur compositionẽ/z in hoc imitatur verum. Et similiter dicendum est de diuisione que falsa est. Exemplũ primi est: homo est asinus. Exemplũ secũdi: homo nõ est animal. Ex hoc vlterius patet: q̃ verum compositiõis z diuisionis in aia est sicut in subiecto z efficiente: z similit falsum: z nõ est in rebus nisi sicut in causa circa quã est verũ z falsum/que est causa vt obiectũ. Et hoc expresse vult phus in. vj. prime phie.

Querit de oppositione que est inter verum z falsum.

A Articu. III. Arg. primũ

Tertio querit de oppositiõe que est inter verũ z falsum. Videt aũt q̃ nõ opponat vt cõtraria. In cõtrarijs enĩ vtrũq̃ est forma in actu existẽs. De vero aũt z falso dicit Augo: q̃ si verũ est: id qõ est falsum cõuincit esse qõ nõ est: z sic falsum nulla forma est: cõtraria aũt ambo sunt forme in actu existẽtes: ergo videt q̃ falsum cõtraria forma nõ põt esse. Ar. 2m

Adhuc: vnũ cõtrariũ nõ est i alio sed falsuz est in vero/vt dicit Augo in soliloquio: q̃ tragedus nõ esset falsus lector/nisi esset vero tragedus. Et similiter pictura nõ esset falsus homo/nisi esset vera pictura: z sic videt falsum semper esse in vero. Ar. 3m

Videt etiam q̃ nõ opponant vt puatio z habitus. Priuatio enĩ semp ponit apritudinẽ ad habitũ/z relinquit subiectũ incertũ: sicut cecũ ponit apritudinẽ ad videre: qõ fm naturã est subiectũ visus. Falsum aũt nõ ponit de necessitate apritudinẽ ad verũ nec semp relinqt subiectũ veri. Similit videt q̃ nõ opponant vt cõtradictoria: siue vt affirmatio z negatio: eo q̃ vtrũq̃ verũ scz z falsum dicitur per affirmationẽ. Arg. 4m

Similiter nõ opponũt vt relatiua nec enĩ verum refertur ad falsum: nec falsuz ad verum: nec dicũtur ad cõuertentiã. Si forte aliqs velit dicere: q̃ opponunt vt cõtraria: eo q̃ Aristo. dicit in primo gibermineas: q̃ opinio vera cõtraria est opinioni false: sicut opinio q̃ socrates est hõ: cõtraria est opinioni/q̃ socrates nõ est homo. Hoc stare nõ põt: Iste enim opiniones nõ sunt cõtrarie inquãtũ opiniones sunt: quia in hoc cõueniũt. Si ergo sunt cõtrarie: in hoc cõtrarie sũt/q̃ contraria sunt circa quẗ sunt/siue de quib sunt: scz q̃ socrates sit hõ: z q̃ socrates sit nõ homo. Sed hoc non stat: quia hec opponunt vt affirmatio z negatio/nõ vt cõtraria. Nec possunt hec duo obiecta oppositioni dare oppositionẽ quã nõ habent. Arg. 5m

Adhuc ꝑ dictũ Aristo nihil pbatur. Sciũt enĩ omnes q̃ inspexerũt in libris logicis: q̃ Aristo. sepe in illo libro z in alijs cõtrarietatẽ ponit. p oppositiõe/speciẽ ponens. p genere. Solutio: dõm q̃ sic dicit Aristo. in. v. pme phie: vez z falsum opponũtur sicut esse z nõ esse. Et hoc ꝓfirmat Augo in libro de vera religione: dicẽs q̃ verũ est id qõ est: falsum autẽ id qõ nõ est. B Solo articuli. III.

Si aũt aliquis obijciat: q̃ si aliqd o ino nihil est/hoc falsum esse nõ põt: qz falsum aliquid est Falsum enĩ radicat in aliquo entẗ: sicut malũ radicat in bono. Obiectio

Dicendũ q̃ duplex ẽ oppositio ꝓtradictiõis: in genere scz/z extra genus. In genere oppositio in parte negatiua aliquid relinqt. Extra genus oppositio i pte negatiua nihil relinqt. Exemplũ huius est/hõ z nõhomo: ita q̃ nõhomo/sit terminus infinitus: z negatio sit i ipo p cõpositionẽ: ꝑter qõ minoris est portẽtie q̃ si nõ sic p compositionem esset posita/sed p se poneret in oratiõe vt explicita. Unde cũ dicit: nõhomo termino infinito/relinquit ens nõ hõ. Cũ aũt dicit: nõ est hõ/nihil relinqt vel ponit. Et talẽ oppositionẽ habet falsũ z vez. vnũ falsum est ens nõ vez fm aug. licet enĩ lõge sit a similitudine veritatis aliquã habet ad verũ imitationẽ sicut prius dictum est. Rũsio

Querit an prime veritati: siue primo vero opponat aliquid falsum.

A Articu. IIII Argumẽtũ

Quarto q̃rit: an pme veritati siue pmo vero opponat aliqd falsũ. Et videt q̃ sic. Hiere. 8. b. Apphẽderũt mẽdaciũ/z noluerũt reuerti. Sit in ps. 4. Ut qd diligitz vanitatẽ z q̃rit mẽdaciũ. Esa. 28. d. posuimus mẽdaciũ spem nram z mẽdacio protecti sumus. Et Esa. 44. c. Nõ dicit forte mẽdaciũ est i dextera mea. In oib his dicũt glose: q̃ mẽdaciũ vocat idolũ qõ ẽ falsus deo z ita videtur pme veritati q̃ est deus aliqd esse ꝓtũ: falsus enĩ deus opponit vero do sic nõhõ opponit ad id qõ ẽ hõ.

In ꝓtrariũ ẽ qõ determiatũ ẽ in metaph. auicẽ. z algazelis: q̃ pmũ in nullo habet ꝓtrẽ/nec cõparẽ/nec ꝓtrariũ: z pma veritas sicut nõ habz ꝓtrẽ/nec cõparẽ: sic nõ habet contrariũ nec oppositũ. In ꝓtrariũ arg. primũ. Ad huc: Sũmo bono nõ est cõtrariũ malum/vel op- Ar. 2m

positū: ergo a sūmo vero nō est oppositum falsum.
Ar.3m Ad sūmū verū nihil est babēs de falso: si ergo habet oppositū falsum / illud nihil habebit de vero: et cū verū conuertat cū ente: sequit q̄ nihil habebit de ente: ⁊ sic nihil est: ⁊ sic nō erit sūme falsum: omne eni falsum radicat in ente. Adhuc cū sūme falsū
Ar.4m habeat se ad sūme verū / sicut falsum simplr ad verū simplr: sequit q̄ sicut falsuz simpliciter destruit verum simplr: ita sūme falsum destruit sūme verum ⁊ p̄ sequēs aliquid esset destructiuū sūme veritatis: qd est impossibile: cū etiā cogitari nō possit / prima veritatē nō esse: q̄ fm Aug. iudicamus de omnibus: ⁊ sine qua de nullo pōt fieri iudiciū. Iuxta
Nō incidēs Arg. primū boc vlterius querit: vtrū creature sint false. Superius eni habitū est: q̄ vmbre ⁊ simulachra dicūtur falsa: vmbre aūt ⁊ nutus prime veritatis dicūtur creature: ⁊ sic videt q̄ falsitates sint a pma veritate deficiētes: sicē etiā. Iz. b. sapiētie dicit q̄ a magnitudine speciei creaturarū in banc falsitatē deducti sunt / q̄ creaturas dixerūt esse deos. Et hoc idē dicit Ro. 1. c. Mutauerūt gloriā incorruptibilis dei in similitudinē corruptibilis hois / ⁊ volucrū / ⁊ q̄drupedū / ⁊ serpentū: videt ergo q̄ creatura falsuz
Arg. 2m q̄ddā sit. Adhuc obiicit manichei in epla fūdamētī: q̄ sicut est principiū lucis: ita necesse est esse principiū tenebrarū: q̄ cōtrario p̄ cōtraria sunt principia. Cum ergo principiū omnis lucis / vt dicit Aug. super iohannē / sit lux intelligibilis: quē est veritas p̄ma qua de omnib veris iudicam: oportet q̄ aliquid sit principiū tenebrarū / quo de omnib tenebris iudicamus. Et fundat intentionē sup positionē empedoclis / que ponit in primo de ania: q̄ sicz simile sili cognoscam: nō oppositū opposito. Solo
B Solutio articuli. IIII. dōm q̄ pme vitati fm seipam accepte: nihil ē oppositū vel priū. Si eni esset aliqd priū cū vnū simplex pteriū nihil sui habeat i alio simplici suo cōtrario pmixtū: oporteret q̄ falsissimū nihil haberet de vero: ⁊ ē esse nō pōt: cū oē falsū ad verū aliquā habeat vnitionē. Si aūt esset oppositū vt priuatio ⁊ habit tunc oporteret q̄ circa idem esset: ⁊ sic habitus sūme veritatis / habit esset diminuibilis ⁊ etiā priuabilis p sūme falsum: qd nō admittit fides / nec pma phia: quia hoc est cōtra omnē rectū intellectū. Ūn prime veritati ⁊ sūme nihil pōt esse contrarū / vel priuatiue oppositū in se considerate. Considerata tū in pticipatione fm q̄ a secū dis pticipat: pōt habere oppositū: sic vitati q̄ ē lux p̄ncipio p̄ pmo p̄ existētiū in intellectu / exēplata a pma veritate: cōtraria tur ignorātia male dispositiōis siue tenebra: qua aliquis disponit er oppositis p̄ncipio p̄. Et hoc mō errores multi inciderūt cōtra primā veritatem: vt creatura sit credita esse deus: ⁊ sic inuentū est idolum. Ad primas ergo auctoritates Hiere. Ps. ⁊ Esaie dōm: q̄ mendaciū dicit idolū: q̄ sicut mendaciū figmentū veritatis est / cū tū a veritate deficiat: sic idolū figmentū est numinis / cuz tū nihil de veritate numinis habeat: pter qd etiā fictus dicit / qui nec natura / nec pticipatione deus est: q̄ licet in idolo materiā deus creauerit / ⁊ aliqd sit: tū numen qd dicit ei p̄sidere / nihil est nisi in figmēto hominis ⁊ nihil est in reb mūdi quas deus creauit: a p̄sidēria tū illi nois sicficti vocat idolū dē Unde pmi ad Cor. 8. a. Scimus qm idolū nihil est in mūdo. Ponit tamen Hermes trimegistus
Ad argum

in libro quē de causis fecit sup omnē scientiā / scientiam esse idolatrie qua docetur: qua arte anie demonū de inferno euocentur ⁊ p̄sideant imaginib / ⁊ dent responsa in illis. Qd si verum est fm quosdam: ⁊ docetur in illa parte astronomie que est de imaginib: vt est de capite saturni ⁊ de alijs: tamen nō est verum / q̄ demon p̄sidens aliquid numinis habeat. Nec dicūtur anime demonū / nisi intransitiue: hoc est demones qui dicūtur anie. Sicut etiā in viris sctō p̄ legit: q̄ idola dabāt respōsa p demones. Ūn idolum falsus deus dicitur: sic etiam figmentū falsum quoddā dicit: vt in phabitis dictuz est. Sicut pictura dicitur falsus homo: quia fictus homo: qui licet nomē hominis habeat: nihil tū habet de hominis rōne: pter qd̄ equiuoce dicit hō / vt vult Aristo. in pdicamētis. Ad alia quattuor que obiiciunt in cōtrariū p̄cedendū est: illa eni procedūt de necessitate. Ad id qd vlterius queritur de creaturis: dicendū q̄ creature false nō sunt fm aliqd genus falsi: sed habēt similitudinem imitatiōis ad creatorē: nō totā veritatē equantē / sed deficientē ab ipa: er qua vt dicit Aug. / potest incidere falsum in aliquo p cōsensum vel intellectū cōponētem ⁊ diuidentē iudicantē de ipsis: nihilominus tū ipa similitudo imitationis nō est falsitas: vt in phabitis dictū est. Et rōne huius similitudinis dicunt vmbre ⁊ nutus diuie veritatis. Et qd dicit phs: q̄ vmbra est falsum: dicendū q̄ non est in hoc falsum q̄n vmbra sit vmbra / ⁊ nutus nutus: sed in hoc falsū est / q̄ vmbra sit homo verus. Unde patet: q̄ imitatio similitudinis in creatura ad deū / nō falsum est / neq falsitas: nisi per occasionē: q̄ male dispositā / qui imbutus est oppositis p̄ncipio p̄ virtutis pōt inducere ad iudicū falsum: ⁊ hec falsitas nō est in creatura / sed in iudicāte. Ad id qd obiicit manichei dicendū q̄ ratio manichei hereticā est / ⁊ simpliciter contra phiam. Non eni p opposita iudicamus de oppositis: vt dicit Aristo. Rectū eni est iudex sui ⁊ obliqui formaliter. Eadem eni rōne recti / ⁊ rectū cognoscimus / ⁊ obliquū: rectū quia recto conformatur: obliquū inquantū discordat a recto ⁊ deficit: qui defectus nō est aliqua forma: nec pōt habere principiū formale ⁊ essentiale: ⁊ ideo cognoscitur per defectū a p̄ncipio primo. Sicut vna ⁊ eadem arte de operis fm artem recte iudicamus: ⁊ de vitijs siue vitiosis ab arte deficientib. Empedocles autē p̄positio intelligitur de positiue cognitis. Nec enim nō cognoscunt nec sensibiliter / nec intelligibiliter nisi p suas formas fm esse aiale generatas in sensu vel intellectu: quib sensus ⁊ intellectus efficiunt similes rei cognite. Priuationes autē ⁊ defectus cognoscunt p hoc q̄ a tali forma deficiūt.

Ad arg. 2m

Ad arg. 3m

Ad 2m

Ad arg. 4m

Querit de bono fm se. Questio. XXVI.

Einde q̄ritur de bono.

Et querūtur duo: scz de bono fm se: Et de oppositione boni ad malum. De bono aūt fm se querūtur duo: de bono scz in cōmuni: ⁊ de bono determinato / qd dicitur summū bonū. De bono in cōmuni querūtur quattuor: Primū scz de multiplicitate boni: quia non potest determinari in entio boni nisi prius determinet multiplicitas eius. Secundū de cōmuni intentione boni. Tertiū de singulis differētijs bono p̄.

Duo gēnis duo sūt mēbra.

Primi mēbri tres sūt articuli.

Queritur de multiplicitate boni: ⁊ penes quid sumatur.

A Mēbri. I. Articul. I. Argumētū

Primo ergo querit de multiplicitate boni: p Videt aūt q̄ multiplicet fm genera entis Dicit eni Aristo. in primo ethico p̄ contra platonē loquēs: q̄ bonū in substantia / suba est: In quātitate quātitas: in qualitate qualitas: ⁊ in relatione relatio: ⁊ sic de alijs: q̄ multiplicitas boni est
In cōtrariū arg. primū. multiplicitas entis. In cōtrariū hui est: q̄ bonū distingui cōsueuit ⁊ a pclo distinguit / in bonuz qd non est nisi bonū qd est omniū bono p̄ causa. Et in bonū qd p participationē bonū est. Et hoc distinguit in bonū nature: qd est idem qd natura bona. Et in bonū nature supadditū: qd est in aduiro ziū / vt dicit Greg. ⁊ pfectionē potētie. Et hoc distinguitur in bonū in genere: in bonū circūstantie: in bonū virtutis politice: in bonū gratie: ⁊ in bonū glorie. Hijs eni p ordinē bonis p̄ficit potētia ad actū vltimū ⁊ optimū in quo consistit virtus eius. Bonum aūt qd multiplicat fm genera pdicamentorū nō accipit nisi fm vnā differētiā boni / que est bonū nature: ergo alia est multiplicitas boni / ⁊ multiplici-
Arg. 2m tas entis. Adhuc vnū ⁊ verū cū ente cōuertunt / sicut ⁊ bonū. Cum ergo alia sit multiplicitas vni ⁊ alia multiplicitas veri / ⁊ alia multiplicitas entis: sicut patet in distinctionib phabitis: erit etiā alia multiplicitas boni diuersa ab entis multiplicitate
Ar. 3m Adhuc pclus aliā innuit multiplicitatē. Innuit eni q̄ bonū est qd attingit sui vltimū ⁊ optimū: qd etiā vocat antarkes / hoc est per se sufficiens. Dicit etiā bonū facitiū illius: ⁊ cōseruatiū ⁊ saluatiū illius: ⁊ indicatiū siue significatiū. Et hec ē alia diuisio boni de qua multipliciter dicit bonū. Sicut sanū multipliciter dicit de medicina / dieta / vri
Ar. 4m na ⁊ animali. Adhuc: Aug. in libro de libero arbitrio distinguit bonū in maxima / media / ⁊ minima. Maxima dicēs esse / que nō vtunt: quib recte viuit: ⁊ nemo male vtitur: vt sunt virtutes ⁊ gratie Media dicēs esse que vtunt: sine quib nō recte viuitur: quib tū aliquis male vtit vt potētie anime: p̄cipue intellect ⁊ volūtas. Minima bona dicens esse / que nō vtūtur: quib tū ⁊ bene ⁊ male contingit vti / vt sunt bona rēalia siue corporalia ad vsum hominis deputata. Cum ergo tot sint multiplici-
II. ps artic. Argumētū tates boni: queritur penes qd accipiunt. Ulteri etiā queritur: An bonū vniuoce / vel equiuoce / vel fm analogiā p̄portionis dicat de omnib illis. Si eni dicitur vniuoce: tūc aliquid vniuoce p̄dicat de bono creato ⁊ in creato: qd est incōuenīs. Sequeret eni q̄ bonū increatū p aliquid additū cōmuni / specificaret sub bono cōmuni: ⁊ sic bonū increatū esset cōpositū / ⁊ esset in genere determinatū: quo p̄ neutrū admittit intellectus. Si aūt equiuoce dicitur: tūc distinctio boni nō esset distinctio vocis in significatiōes: ⁊ esset ratio nature penitus diuersa: qd falsum est. Dicit eni Boecius in hebdomadib: q̄ bonū in creatura dicit / qd est a bono formali trāsfusione. Et sic magis imitat vniuocū q̄ equiuocū sic eni albū est qd est ab albo: ⁊ homo ab hoīe: ⁊ sic de alijs. Si aūt fm analogiā p̄portionis: tunc dicitur p similitudinē habitudinis ad actū aliquē: ⁊ sic sequit q̄ bonū in deo nō dicat p essentiā: qd est incōuenīs. Dicit eni Aug.: q̄ bonitas dei est essentia

B Solo articuli. I.

ipsius. Sequit etiā: q̄ nomen boni nō imponit ab aliqua forma / sed ab habitudine consequente formā aliquā: qd est incōueniēs: q̄ dicit phs in cōmēto libri causarū: q̄ bonū est p informationē dictū: ens aūt per creationē. Solutio: dicendū q̄ sicut ens / vnū / ⁊ verū eo q̄ pme intentiōes sunt: nec vno genere / nec vna differentia dicte de entib oib necesse est multiplr dici: Ita bonū cū de primis intentionib sit: nec vno genere / nec vna differētia dictū de omnib necesse est multiplr dici. Cū aūt in omni noie aliud sit suppositū / ⁊ aliud intentio a qua imponit nomē: pōt attendi multiplicitas boni ex pte suppositi materialiter: ⁊ sic multiplicat fm differētias entis / vt dicit Aristo. Pōt etiā attendi fm cōmunē intentionē qua bonū dicit bonū: que fm phm ⁊ beatū Dionysiū / cōuunctio est vniuscuiusq̄ ad sui vltimū ⁊ finē: in quo est / virtus est. Et sic diuidit bonū aliter q̄ ens: eo q̄ intentionē talem addit sup ens: sicut ⁊ vnū ⁊ verū. Prias intentiōes addunt sup ens. Et hec multiplicitas dupliciter cōsideratur. Potest eni cōsiderari in hijs q̄ gradatim potētiā cōiungūt vltimo: ⁊ pficiūt in eo qd est virtus eius. Et sic accipit illa diuisio: q̄ bonorū aliud est bonū in genere: aliud bonū circūstantie: aliud bonū virtutis politice: aliud bonū gratie: ⁊ aliud bonū glorie. Si eni adiuuātia potentiam in facultate nature rōnalis cōsistant: tūc primū subiectū siue primū genus formale ad bonū est / q̄ omnē actū liberi arbitrij debite cōiungat materie: sicut est pascere esurientē: vestire nudū. Hic eni actus q̄ est pascere vel vestire / nullā debitaz materiā pōt habere circa quā sit nisi esurientē vel nudū. Hoc ergo est in omni actu voluntario primū subiectibile forme boni: ⁊ cū determinat formis boni / efficit bonū pfectū: ⁊ si deficit ab illis priuat bono pfecti. Prime aūt forme addibiles sūt circūstantie actus: vt scz faciat hic / q̄ debet / q̄tū debet / vbi debet / ⁊ qn̄ debet: ⁊ sic de alijs. Accedens hijs formis pfectio est: vt faciat hoc ex habitu i modū nature rōni cōsentaneo: vt dicit Tulli. Tunc eni facit ex p̄ria ⁊ cōnaturali opatione nō impedita ⁊ ita delectabilr ⁊ cū gaudio. Et hoc est bonū virtutis politice: ⁊ ideo virtutes politice a sctis cōnaturales virtutes vocant. Si aūt bonū ad qd est potētia sit eleuatū sup facultatē nature rōnalis: tūc est aut ad agere: aut ad esse. Si est ad agere: est ad meritū: ⁊ sic est bonū gratie. Hzatia eni sic p̄sueuit definiri: q̄ gra est habit gratū faciēs habentē: ⁊ op eius gratū reddēs. Si est ad esse: aut ad esse bene simplr in natura: aut ad esse optime in optimo. Et si primo mō est: tūc est bonū nature. Si secūdo mō tunc est bonū glorie: cui pticeps esse nō pōt nisi creatura intellectualis. Sic ergo accipit secūda diuisio. Tertia aūt pcli diuisio: quā licet nō ponat / tū innuit: sumit fm diuersitatē modo p̄ respiciēdi ad vltimū ⁊ optimū / qd est virtus vniuscuiusq̄. Hec eni vel sunt vltima ⁊ optima per essentiā: ⁊ sic est bonū finis. Vel factiua hoz / vel saluatiua / vel indicatiua: ⁊ sic diuersimode respiciūt vltimū ⁊ optimū in quo est virtus vniuscuiusq̄: vel fm esse vel fm agere. Et penes hāc diuersitatē multiplicat pclus bonū. Diuisio aūt aug. in libro de libero arbitrio q̄ maxima / ⁊ media / ⁊ minima ponit bona: nec accipit penes suppositū boni: nec penes formale intentionē boni: sed penes vsum instrumētalē boni /

relatū ad actū rōnalis creature. Sic eēm maxima bona dicunt/ quo ꝓ vsus nō est nisi bonus: ⁊ nullꝰ ad malū abusus. Media sine qbꝫ nō pōt esse vsus: cū quibꝫ tm nō de necessitate est vsus bonꝰ. Minima vo/ q̄ ad bonū vsum nō nisi organice deseruiūt ⁊ q̄ sunt frequēter occasio abusus. Et p hoc patet

E Ad.II.ptē articuli

solutio totius p̄me ptis huiꝰ articuli. Ad id qd querit̄ in secūda pte: qua cōmunitate bonū dicat̄ de modis bono ꝓ. Dicendū q̄ triplex est cōitas p̄dicationis qua p̄dicat̄ aliq̄d de pluribꝫ: scz vniuoce/ sicut genus ⁊ species p̄dicant̄ de suis inferioribꝫ. Et hoc mō p̄dicat̄ bonū honestū de partibꝫ honesti: ⁊ bonū vtile de ꝑticularibꝫ vtilibꝫ: ⁊ delectabile fm sensum de delectābꝫ in sensu. Non tm simpl'r delectabile de quolibet delectāte. Aliqua eēm est delectatio vera: q̄ est naturalis ⁊ p̄ꝫ̄ habitus opatio nō impedita. Et aliqua ē cōis delectatio nō ꝓpria: que est habitꝰ cōis ex genere naturalis opationis nō impedita: ⁊ hec est delectatio fm qd ⁊ nō simpliciter. Et aliqua ē egritudinalis delectatio: q̄ est nature corrupte opatio nō ip̄edita/ sicut comestio carnū: ⁊ delectari in nō sua/ q̄ est fornicatiōis delectatio. Et hec est delectatio alicui ⁊ nō simpl'r. Et bonū qd dicit̄ delectabile/ de hijs p̄dicat̄ simplicit̄ ⁊ fm quid ⁊ alicui. Delectabile eēm in sensu non est simpl'r bonū/ sed qn: ⁊ delectabile egritudinale nō est simpl'r bonū/ sed alicui. Et cū diuidit̄ bonū ab Aristo. in libro ethico ꝓ in bonum honestū/ vtile/ ⁊ delectabile: nō p̄dicat̄ bonū vniuoca p̄dicatione de illis/ ſz fm analogiā. Jn q̄ cōtate id qd p̄dicat̄: simpl'r est in vno/ ⁊ nō in alijs: nisi fm modū quēdā. Vn̄ honestū simpl'r est bonū: vtile aūt nō simpl'r est bonū/ sed bonū ad hoc. Et delectabile non simpl'r est bonū/ sed bonū qn ⁊ alicui. Et habēt se adinuicē hec/ vt dicit Tullius in libro de amicicia/ vt totū virtuale ad ptes se haber. Quia bonuz honestū qd est bonū p se: si ad actū ⁊ vsum referat̄/ multā habet vtilitatē adiunctā. Sicut dicit Sap. 8. b. Sobrietatē ⁊ p̄udentiā docet/ ⁊ iusticiā ⁊ virtutē: q̄bꝫ in vita nihil vtilius hominibꝫ est. Si aūt referatur ad opationē p̄ꝫ̄ ⁊ cōnaturalis habitus: q̄ vt dicit Tullius in modū nature rōni cōsentaneꝰ est: tunc multā habet delectationē adiūctā. Jn tali eēm opatione/ vt dicūt aspasius ⁊ michael ephesius/ natura diffundit̄ ⁊ fouet ⁊ dilatat̄ ad delectationē: eo q̄ hoc est vltimū bonitatis eiꝰ. Et ī dicit Amb. super illud Hal'. J. d. Fructus aūt spiritꝰ sunt charitas/ gaudiū ⁊c. q̄ has virtutes aplus vocat fructꝰ: q̄ sincera ⁊ sctā delectatiōe delectāt̄ suos possessores. Quia g̃ bonū honestū oēm virtutē boni habet ideo simpl'r bonū. Vtile aūt ⁊ delectabile nō habēt nisi boni virtutē q̄ndā: tiō non simpl'r/ sed ad qd vel cui bona dicunt. Et hic est quidā modus analogie.

Est alius modus analogie: quo id qd p̄dicatur/ in vno est excellēter ⁊ eminēter: ⁊ in alijs nō est nisi ab illo. Sicut ens eminēter ⁊ excellēter est in substantia: in generibꝫ aūt accidētiū nō est nisi quia sunt in substantia ⁊ a substātia. Et hic modus cōsueuit vocari p p̄ius ⁊ posterius. Et hoc modo p̄dicat̄ bonum de p̄ma causa boni: ⁊ de bonis creatis/ que bona sunt per participationē. P̄ima eēm causa a se ⁊ fm ip̄am bonū est: ⁊ essentia sua est bonitas sua/ vt dicit Aug⁹: Bonū aūt creatū participatione p̄mi boni bonū est: ⁊ nō a se: ⁊ bonitas sua nō est ess̄entia sua.

Tertiū genus analogie est: in quo cōmune p̄dicatum in vno est p̄mo/ ⁊ i alijs per quēdam respectū ad illud: sicut sanū p̄mo ⁊ simpl'r est in animali: in cibo aūt̄/ medicina ⁊ vrina nō est nisi per respectū ad illud: respectū dico significātis/ faciētis/ vel conseruātis. Et hac cōmunitate dicit̄ bonū in diuisione p̄ncipij: qui dicit q̄ bonū est id qd est bonū: ⁊ saluatiuū/ ⁊ indicatiuū boni. Et p hoc patet solutio secū de ptis huius articuli. Ad id qd obijcit̄ cōtra D Ad argum hoc: dōm q̄ p̄dicatio boni de creato ⁊ increato non est p̄dicatio vniuoci: nec simpl'r equiuoci/ sed analogie vt dictū est. Et ideo nō sequūtur incōueniētia inducta. Et qd obijcit̄ de similitudine habitudinis ad actū/ nō sequit̄: q̄ nō est tm vnus modꝰ analogie vt dictū est. Dicit eēm Boecꝰ in libro de hebdomadibꝫ: q̄ bonū ptinet ad naturā: iustū aūt ad actum. Et ideo que a bono sunt/ nō autē que a iusto sunt/ iusta sunt. Vn̄ ea que dicunt̄ de creatore ⁊ creatura tripliciter se habēt. Quedā eēm dicūt naturā vt bonū/ essentia/ ⁊ intellectꝰ ⁊ hmōi: ⁊ hec dicunt̄ per ꝓius ⁊ posteriꝰ de creatore ⁊ creatura fm p̄mū modū analogie paulo ante determinatū. Quedā dicūt habitudinē ad actū: ⁊ hec dicunt̄ de creatore ⁊ creatura p similitudinē habitudinis ad actū illū. Q̄n eēm de creatore dicunt̄: cōnotant effectū in creatura q̄ est similitudo tal' habitudinis. Vn̄ illa etiā significāt talē habitudinē ad actū in deo fm modū significādi in noie ⁊ talē ꝓnotāt effectū in creatura. Quedā aūt sunt q̄ b q̄dē in deo nō significāt/ sed tm effectū cōnotāt. Exemplū ponis est: vt cū dicit̄ deus iustꝰ vel sapiēs. Exemplū secūdi: cum dicit̄/ deus punit vel irascitur: nihil eni punitionis in deo est/ vel ira: sed per figurā que est antropospathos hec dicunt̄. Et ideo talia cōnotāt nisi effectū: quia scz in creatura facit q̄ facit puniēs vel iratus. Et ideo si a tali habitudine que est ad actum/ imponerēt nomē boni: tūc sequerēt incōueniēs q̄ obijcit̄: tūc eēm a posteriori imponerēt nomē boni/ ⁊ nō diceret̄ p essentiā: sed q̄ a tali nō imponit̄/ nō sequit̄ incōueniēs. Ad hoc aūt q̄ obijcit̄: q̄ si bonū est q̄ est a bono/ videt̄ esse vniuoca p̄dicatio: dōm q̄ hoc non sequit̄ nisi de causis a gētibꝫ vniuoce: sicut homo generat hominē: ⁊ albū albū. Jn causis aūt a gētibꝫ equoce/ nō sequit̄. Dicit eēm Aristo. in. ij. physico ꝓ: q̄ hō generat hominē ⁊ sol: hō sicut generās vniuocū: et sol sicut generās nō vniuocū/ influens tm influētia formali sup generans vniuocū. Et sic est de omnibꝫ causis nō essentialibꝫ causaro: ⁊ ideo id qd diffundit̄ a tali causa in effectū/ nō potest p̄dicari vniuoce de causa ⁊ effectu: q̄ in talibꝫ causatū nunq̄ pfecte cōsequit̄ causam/ nec aliquā bonitatē cause/ nisi fm modū causati/ ⁊ nō fm modū cause.

Queritur de cōmuni intentione boni.

Secundo queritur de cōmuni intentione boni. Et circa hoc querūtur quattuor. Primū est: cum bonum nō sit determinabile p cōmunitatē generis vnius/ vtrum sit determinabile per intentionē cause vnius/ vel pluriū. Secundū est/ que sit determinatio boni fm intentionē cōmunē. Tertiū vtrum bonum ⁊ pulchrū fm intentionē cōmunē sint idem/ vel diuersa. Quartum an noticia ⁊ amor boni ⁊ extasis eiusdem ⁊ zelus/ impressa sint omniꝫ per naturam: sicut videntur di- S Articu. II. Hui⁹ articuli q̄tuor sūt pticule

cere Dionysius ⁊ Jerotheus.

Utrū bonum cum non sit determinabile per cōmunitatē generis vnius sit determinabile per intentionem cause vnius vel plurium.

A Rimo ergo queritur: vtrum bonum cum
Particla. I p nō sit determinabile per cōmunitatē generis vnius sit determinabile per intentionē
Arg. primū cause vnius vel pluriū. Et videt̄ q̄ per intentionē pluriū causarū: quia dicit Aristo. in primo ethicorū: q̄ omnis ars/ ⁊ omnis electio/ ⁊ omnis opatio ⁊ actus boni alicuius operatrix esse videtur. Jn. ij. aūt physicorum dicit idem: q̄ cum ars operatur bonum/ q̄ considerat bonū fm omnem intentionē cause: vt in fabrili. Oportet eēm q̄ opator boni forma boni dispositus sit: quia alias efficiens esset p accidēs. Oportet etiā q̄ materiam querat ad bonum valem: sicut opator terre nō querit lanam pro materia/ sed ferrum: lana eēm inutilis esset: ferrū autē ꝓpter duritiē vtile. Vtile aūt sicut p̄debitū est/ in ratione boni determinat̄. Similiter querit inducere formā actum vtilem: sicut q̄ dentata sit/ ⁊ rigida: ad actum eēm inutilis esset nisi sic formarēt̄/ ⁊ sic formā determinat in ratione boni. Cōstat aūt per se/ q̄ finem in rōne boni considerat: qui est actꝰ ⁊ sic bonū qd omnia eroptant/ per intentionē omniū causarū habet determinari: quia quecūq̄ ba-
Arg. 2m rum omittat̄/ statim deficit a rōne boni. Adhuc Boecius in cōmento sup topica marcitullij generaliter loquēs dicit: Cuius causa bona/ ipm bonum est: ergo videtur q̄ generaliter per intentionē
Ar. 3m omnis cause determinet̄. Adhuc hoc idem videtur velle Dionysius libro de diuinis nominibꝫ ca. iiij. Dicit eēm: q̄ bonū est vt eloquia dicunt/ ex quo omnia subsistunt ⁊ sunt sicut ex causa pfecta dedu/ cta/ ⁊ in quo omnia cōsistunt sicut in potēti plantatiuo custodita ⁊ cōtenta: ⁊ ad qd omnia cōuertunt̄ quēadmodū ad p̄ꝫ̄ singula finem: ⁊ qd omnia desiderāt intellectualia quidem ⁊ rōnalia cognitiue/ sensibilia aūt sensibiliter: exptia vo sensus naturali motu viuifici desiderūt: carētia aūt vita ⁊ tm existentia aptitudine ad solam substātie p̄ticipationē. Et hoc accipit̄: q̄ bonū determinat̄ fm omnē causam: q̄ ex quo omnia subsistunt/ est determinatio fm causam efficientē. Jn quo omnia consistūt/ sicut in potenti plantatiuo constitura: est determinatio fm causam formalē. Et ad qd omnia conuertunt̄: est determinatio fm causam finalē. Et qd oia desiderant: cū desiderū sit materie, put impfecta/ aliquo mō determinatio est fm causam materialem.

B Jn contrariū huius est qd dicit Boecius in heb
Jn ꝓtrariū domadibꝫ: q̄ bonū est qd est a bono. Videt̄ ergo q̄
arg. primū determinet̄ fm causam efficientē tm. Hoc etiam
Arg. 2m videt̄ p cōmentū sup quartū libri de diuinis noibꝫ qd dicit sic: Hoc qd est bonitas nō aliūde originem ducit nisi a verbo greco qd est boa boas/ id est clamo clamas. Boo eni ⁊ calo/ siue clamo ⁊ voco vnū sensum possident: creni qui vocat/ septissime in clamore p̄ꝫ̄pit: deꝰ g̃ nō incōueniēter dicit̄ bonus/ ⁊ bonitas: q̄ oia de nihilo in essentiā venire intelli-
Ar. 3m gibili clamore vocat ⁊ clamat. Idē videt̄ p id qd ibidē dicit Dionys. q̄ bonum est diffusiuū esse ⁊ sui.
Arg. 4m Diffusiuū eēm esse ⁊ sui efficiēs causa est. Jn ꝓtrariū huius est qd dicit Aristo. in p̄ncipio ethico ꝓ: q̄ bonū est qd omnia optant/ qd eni omnia optāt. Finis est bonū: ergo ex rōne finis determinat̄. Hoc Arg. 5m idem accipit̄ a verbo Boecij in ꝓsolatiōe phie: vbi sic dicit: Omniū expetēdo ꝓ fūma arq̄ causa est bonum. Hoc etiā ꝓfirmat dionysius libro de diuinis noibꝫ ca. iiij. vbi sic dicit: q̄ bonū est qd oia desi- Ar. 6m derāt ⁊ p̄ter qd agūt: qd eni oia desiderāt nō ē nisi bonū in rōne finis vniuscuiusq̄. Sed adhuc cō- Ar. 7m tra hoc videt̄ esse qd cōmuniter dicit̄: q̄ bonum est nidiuisio actus a potētia. Actus eēm forma est: ⁊ sic videt̄ q̄ bonū determinet̄ p intentionē cause formalis. Sed adhuc videt̄/ q̄ primū vniuscuiusq̄ bo- Arg. 8m nū p materiā sit determinandū. Dicit eēm Aristo. in fine primi physico ꝓ: q̄ materia appetit formā sicut turpe bonū: ⁊ q̄ nō appetit bonū inquantū materia est/ sed inq̄ntū turpis: q̄ sic est impfecta. Impfectū aūt aliq̄d fm incho oationē habet pfecti ⁊ boni. Dicit eni Boecꝰ: q̄ nihil appetit aliud nisi inq̄ntum est simile illi. Si eni esset diuersum vel cōrariū oino/ nunq̄ appeteret̄: ⁊ sic primū bonum qd in oibꝫ facit boni appetitū/ videt̄ determinat̄ in materie impfectiōe. L Solo. pti. I Solutio: dōm q̄ bonū duplici ter p̄sideratur: scz bonū p se ⁊ fm se: ⁊ bonū ad aliud. Bonū p se ⁊ fm se/ ⁊ qd ab omnibꝫ expetit̄: vt dicit Dionysius: ab intellectualibꝫ quidē intellectualiter/ a sensibilibꝫ vo sensibiliter/ ⁊ a vitalibꝫ fm vitalē motū/ ⁊ ab existentibꝫ fm sue existentie aptitudinē ⁊ ordinē: ⁊ in quo quiescit appetitus vniuscuiusq̄/ ⁊ nihil appetit vltra: non potest determinari nisi ex causa finali. Jn nullo eni quiescit appetitus nisi in vltimo: quo adiecto ⁊ incluso stat appetitus. Et iō hoc est bonū vniuscuiusq̄ fm se ⁊ per se: q̄ nō pōt intelligi aliquid a dijci vltimo. Finis aūt est in executione vltimū: licet in intentione sit primū. Bonū aūt ad hoc determinat̄ p alias causas: sicut verbi gratia/ q̄ sit efficiens boni per se/ ⁊ nō p accidens: oportet igit̄ q̄ bono disponat̄: q̄ dicit Diony. q̄ bonum est bona adducere. Et boecius in de ꝓsolatione phie: Forma boni liuore carens/ tu cūcta superno/ Ducis ab exēplo. Et sic determinat̄ p causam efficientē. Et hoc modo dicit Boecꝰ in hebdomadibꝫ q̄ bonū est qd est a bono. Et sic dicit̄ bonū in efficiēte: q̄ disponit̄ a fine. Finis eni mouet efficientē/ et est mouēs imobile: efficiens autē mouēs motum. Similit̄ forma nō habet rōnem boni nisi inq̄ntum induit rationē finis: est eni forma finis motus mouentis: finis aūt est intentiōis: ⁊ ideo forma quodāmodo est finis/ ⁊ nō simpl'r. Propter qd Aristo. in. ij. de aia dupliceē distinguit actum: actum scz vt somnus: ⁊ actū vt vigilia: vt figura ensis: ⁊ in scindere. Figura eēm ensis in acuto superficiei angulo/ est actus vt somnus quiescens in ense in quo quiescit motus efficiētis ensem. Jnscindere aūt finis est intentionis eius qui facit ensem: ⁊ iō figura ensis non est bonū ensis simpl'r/ sed ad hoc. Sil'r materia siue subiectū boni iducit rōnem p aptitudinē ad bonū ⁊ appetitū. Nihil eni habet aptitudinē ad bonū nisi p boni intentionē que est in ipo: vt dicit Diony. Habēs autē intentionē boni/ bonū est. Et sic patet q̄ bonum in quocūq̄ est/ siue simpliciter/ siue ad hoc per intentionē finis est: quia vbi vnum p̄opter alterū/ vt dicit phus in posterioribꝫ/ vtrobiq̄ tm vnum est: quia in eo qd est p̄opter aliud: nō est in-

tentio boni nisi per illud qd est p se bonū. Propter
qd dicit finis causa omniū causarum: quia per in-
tentionē disponit efficientem: per aptitudinē ordi-
nat materiā: z per ꝓpriam rationē denominat for-
D mam / que est finis vt somnus. Per hoc patet so
Ad tria argumēta. lutio ad tria prima. Sic enim determinat bonum
per omnē causam / put causa disponitur a causa fi
nali: et put ipe finis causa causarū est: Minus tñ
est in materia: put minus habet de ratione z intē-
Ad tria arguꝰ in ꝓtiū. tione cause fm q mouet tm / z nihil mouet. Ad
tria sequētia dōm: q ibi determinat bonum prout
est in efficiente / z nō bonum simpliciter: est autem
in efficiēte per hoc / q finis vltimus disponit z mo-
uet efficientem: quia aliter casualiter operaretur.
Ad 4m 5m z 6m Ad sequētia tria iam patet solutio. Illa enim cō-
cludūt de bono p se: hoc ē / qd p se z nō ꝓpter aliud
expetitur: hoc eni nō nisi ratione finis determinat.
Ad 7m Ad aliud dicendū: q bonum determinat p for-
mam nō fm se / sed fm q forma est finis z ad finem
qui est vt vigilia / z nō vt somnus: sic enim inducit
bonū. Inductiū autē boni bonū est: vt dicit pelus
Ad 8m Finis eni vltimus est actus vt vigilia. Ad id qd
vltimo de materia obijcitur patet solutio per ante
dicta. Concedit enī: q licet materia fm seipam sit
materia / z essentia quedā siue natura: tamen in qn
tum est subiectū motus huius ad hoc / z inq̃tum
appetit hoc / z non aliud oportet q sit disposita ad
hoc: quia aliter nō plus appeteret hoc q̃ aliud: z ali
ter nō educerēt hoc de ipa sicut de potētia: sed oia
vel darent ab extrinseco datore / sicut dicit plato:
vel fierent ex nihilo sui generis: qd ab omnib phi
losophis semp negatū est. Hoc tamē bonū deter-
minatū fm materiam / non est primū substātia vel
rōne vel tempore: sed in eodem pōt esse primū tem-
pore / z nō substantia vel rōne: z ideo ab ipo nō pōt
determinari bonū. Id enī a quo est determinatio
boni / primū est substātia ratione z tempore. Dicit
enī Aristo. in. ix. ꝓme phic: q actus qui simplr est
actus / potentiā precedit substātia ratione z tēpore
Ūñ bonū in materia determinatū nō est bonū sim
pliciter / sed ad hoc. Et bñ ꝓcedendū est: q materia
inq̃tū materia nō appetit formā / nec bonū sed inq̃-
tū turpe: fm q turpe dicit / vt ī cōmēto porphy. dic
carēs vltie pfectiōis decore sic facies dicit turpis /
nasum z genas z cetera membra nō habens distin
cta: z ad decorē figure / coloris / z positiōis educta /
sed in vnū cōfusa. Sic enī turpe dicitur mutilatū /
vel puatū pulchritudine debita. Et sic appetit tur-
pe bonū siue pulchrū p aliqd pulchri vel boni qd est
in ipo: sicut in omni fedo siue turpi aliquid est pul-
chri z boni. Et per hoc patet solutio ad totū.

Queritur que sit determinatio boni fm intentionem cōmunem.

A Parti. II. Determinatio. I. Secundo queritur que sit determinatio boni
fm intentionē cōmunē. Inuenitur enī mul
te determinationes. Dicit enī Aristo. q meri
to enūciant bonū qd oprāt oia. Et in idem ꝓsentit
II Boecius in ꝓsolatione phie dicens: q oim expeten-
do ꝓsuma z causa est bonū. Alij ex Auicene ver
III bis dicūt: q bonum est indiuisio actus a potentia.
Arg. primū Anselmus dicere videtur: q p se bonū est / qd om
nib melius est esse q̃ nō esse. Contra primā de-
terminationē obijcitur sic. Si bonum est qd appe-
titur ab omnib: tunc videt sequi per contrariū: q
malū est qd a nullo penitus appetit / vel appeti pōt.
Sed ab aliquo appetitur malū. Ab interficiēnib
eni se appetit nō esse / qd malū est: ḡa destructione
cōsequētis bonū nō est qd desiderat ab omnibus.
Si forte aliquis diceret: sicut videtur Augꝰ in Ar. 2m
libro de libero arbitrio dicere: q nō esse nō est ap-
petibile: z q interficiēs se vt non sit / potest quidem
nō esse habere in erronea opinione z intentione: in
sensu tñ / hoc est in appetitu sensibili desiderium ha
bet esse quieti carētis in quietudine / ꝓter quāse in
terficit. Hic eni est intellectus solutiōis Augustini
sic enī redit q bonum est qd naturali appetitu de-
siderat ab oib: z q malū z non esse nō appetit aliq.
Sed hoc videt esse cōtra euangelū Marci. 14. c.
et Matth. 26. b. vbi dicitur a dño: Bonum erat il
li si natus nō fuisset ille. Qd enī optabile est / apeti
bile est: nō esse aūt dicitur optabile esse. Adhuc Ar. 3m
ꝓra hoc est qd dicit Job. 3. a. Pereat dies in qua
natus sum: z multa talia: omnes enī maledictiōes
ille causant ex detestatione esse / z appetitu non esse.
Adhuc ꝓra hoc dicit Hieremi. 20. d. Maledi- Arg. 4m
cta dies in qua natus sum: dies in qua peperit me
mater mea nō sit benedicta. Ex hijs enī sequit: q
nō esse qd malū est / sit appetibile: z sic videt falsum
esse: q bonū est qd omnia optant. Adhuc tin pec Arg. 5m
catorib manifesta est instātia / vt videt. Quidam
enī appetit fornicari: quidā furari: quidā occidere:
z sic de alijs / que omnia mala sunt / z per se mala:
fm q p se mala dicunt ab Aristo. iij. ethico ꝓ: que
mor cū notata sunt / mala sūt. Et fm q dicit Aug.
q fm se mala sunt / que nō possunt fieri bene. Ad Ar. 6m.
huc: Dictū est in antehabitis: q bonū qd oia optāt
determinat p intentionē vltimi finis: eo q in illo est
bene z optime esse vniuscuiusq̃. Videmus aūt q
multi hoc nō optāt vel appetūt: sed vel diuitias / vel
voluptates / vel corpis sanitatē / vel pulchritudinē
Similiter obijcit ꝓra secūdā que dicit: q bonū Ar. 7m
est indiuisio actus a potētia. Hoc enī est esse pfectū
ex forma / z nō ex fine: z hec est potius determinatio
veri q̃ boni. Adhuc Boecius in libro de hebdo Argu. 8m
madib determinās bonū dicit: q bonū est qd est a
bono: z sic determinat bonū ex causa efficiēte. Hoc
aūt vt dicit phus in libro de causis / determinatio
entis est: dicit enim determinās esse qd est creatu:
primū: z nō est ante ipm creatū aliud: z sic videtur
eadem esse determinatio boni z entis: qd est incon
ueniēs: cū alia sit intentio entis / z alia boni: z sicut
dicit phus in libro de causis: ens fit per creationē: Arg. 9m
bonū autem per informationē. Adhuc obijcitur
de dicto Anselmi. Si enī ea simplr bona sunt que
omnib melius est esse q̃ nō esse: tunc nihil videtur
esse bonū auri / vel lapidis: qr multis melius est nō
esse aurū q̃ esse aurū: sicut oculo / vel cordi hois nō
ergo bonū est fm hoc q melius est esse q̃ non esse.
Solutio: dōm q omnes inducte determinatio- B
nes satis bone sunt: sed ꝓuenientior inter eas est pri Solutio ar-
ma: quia hoc directe fm vltimū finem siue causam ticule. II.
finalē est / ex cui⁹ adiectione bonū est: oē qd bonū ē z
ex eius dē subtractione fedū remanet z turpe z dimi-
nutū z p ꝓsequēs malum: qr sicut dicit Aristoteles
in fine primi physicorum: priuatio prout est altera pars
cōtrarietatis / multotiens imaginatur ad maleficium
ab aliquo prendente intellectū. Sic enī dicit

Aristoteles in primo ethicorum: virtus vniuscuiusq̃
est in vltimo actu boni ipsius: z qd sit in illo qd est
vltimus actus boni ipsius fm naturalē habitum
z ꝓpriū / nō impeditū / est optimū esse ipius z vm
bra quedā beatitudinis z felicitatis: De quo dicit
Tullius in hortensio dyalogo: q omnia appetunt
beatitudinē: z ꝓter eam agunt quicqd agunt. Ul
timū aūt vt dicimus est actus vt vigilia / z est virtꝰ
Ad arg. 1m boni vniuscuiusq̃. Et qd obijcit in contrariū p-
fecte soluit Augꝰ. Appetens enī nō esse / nō appetit
illud nisi inq̃tū est termiatū in quieti z turbati esse
Ad argum 3m z 4m cui subiacet: z per hoc cōuincit / q in naturali ap-
petitu habet esse nō turbatū. Et similiter respō-
detur ad id qd obijcitur de Job z de hieremia. Ille
enim maledictiōes nō oriuntur ex detestatione esse
vel boni / sed ex detestatione infelicitatis cui subia-
cebāt: que impedimentū fuit ne essent in operatione
boni sui esse fm virtutē naturalis z ꝓprij habitus
Ad 2m nō impediti. Nec enī infelicitas est vniuscuiusq̃: z
vmbra siue imago qdā infelicitatis eterne. Ad
id aūt qd a dño dicitur: Melius illi erat si natus
nō fuisset: dicendū q hoc dictū est ex comparatione bo
ni ad bonū: z ideo nō tollit naturalē appetitū ad es-
se z ad bonū. Non enī intēdit dicere: q bonum sit
nō esse: z q cōparatio que est inter bonū z meliꝰ / plꝰ
de bono ponat in nō esse q̃ esse: sed q melius esset
illi nō esse q̃ esse: eo q nō esse ad felicitatis actū nō
ponit impedimentū nisi ex possibilitate nature: sic
autē esse impedimentū ponit ad felicitatis actum
ex pessima z infelicissima dispositione: eo modo quo
solemus dicere melior ē esse ignorantiā pure nega-
Ad 5m tionis q̃ ignorantiā cōrrarie dispositionis. Ad
id qd obijcit de appetētib fornicari z generaliter
peccare: dicendū q in peccato duo sunt / vt dicit au
gustinus: Auersio scz a bono incōmutabili: z con-
uersio ad bonū cōmutabile. Et a primo habet: q
pctm est z malum est. A secūdo vero: q appetibile est
Bonū enī cōmutabile / vt dicit Augꝰ in secūdo con
fessionū: ex hoc bonū est / q vmbra z nutus est bo-
ni incōmutabilis. Et ideo in peccatis nō appetitur
nisi bonum: sicut fornicans appetit delectari. Dele
ctari autē in carne bonum est / fm q est vmbra eius
qd per se delectabile est. Et occidens appetit satis-
facere ire z appetitui vindicte: z hoc nō est bonum /
nisi inq̃ntū est imago eius in quo quiescit omnis ap
petitus cum pfecta repulsa contrarij. Et q̃ntū ad
hoc appetitur homicidiū. Hec autem dicunt per
se mala ab augustino z aristo. inq̃tum de necessita
te coniūctam sibi habent auersionē ab incōmuta-
bili bono p corruptionē (vt dicit Dionysius libro
v. de diuinis nominib. ca. iiij.) modi z harmonie
quib talis actus ordinandus z coniūgendus esset
incōmutabili bono. Inde patet: q peccatū inq̃tū
peccatū / z malū inq̃tum malū in nullum penitus
cadit appetitū: sed incidunt hec ex defectu modi et
harmonie quib actus ordinādus esset ad incōmu
Ad 6m tabile bonū. Ad aliud dicendū: q talia bona cō
mutabilia nō appetūtur nisi inq̃tum sunt vmbra z
nutus veri boni: z ideo nō appetūtur nisi ꝓter ve-
rum bonū qd resultat in ipsis: quia sicut septus di
ctum est: vbi vnum ꝓter alterū / vtrobiq̃ tm vnū.
Ad 7m. Ad aliud qd obijcitur de hac determinatione: bo
num est indiuisio actus a potentia: dicendū q bo-
na est: sed intelligit de indiuisione actus que est fm
virtutē vltimā boni vniuscuiusq̃ naturalē z ꝓprā
nō impeditā in operatione pfecta: z sic redit ad pmā:
z sic intelligēdo nō determinat per formā / sed per
finē vltimū. Ad id qd obijcit de Boecio: dicēdū Ad 8m
q bonū nō est a bono per causam efficientem solū /
sed per causam efficientem finem fm intentionem
dispositam: sic enim efficiens boat z clamat ad bo-
num ad esse. Sicut dicitur Rom. 4. c. Qui vocat
ea que nō sunt / tanq̃ ea que sunt: quia ea que nō
sunt / in seipsis vocat ad esse: tanq̃ ea que iam sunt
in intentione ipius. Et de omnib ad esse sic vocatis
dicitur Gen. 1. d. Vidit deus cuncta que fecerat / z
erant valde bona. Sic eni vt dicit Dionysius / bo-
ni est bona adducere. Et Matth. 7. c. Non potest
arbor bona fructus malos facere. Et quo accipit
q etiam bonum in efficiēte determinat ex fine. Et
patet q eadē nō est determiatio boni z entis. Ens
eni determinat per causam efficientē simplicē: bo-
num autem per causam finalē que mouet efficien-
tem. Ad dictum Anselmi dicendū: q anselmus Ad 9m
intendit distinguere inter vere bona: z alicui vel
fm qd bona. Vere bona dicit esse / que omnib et
semper melius est esse q̃ nō esse. Alicui autem z fm
quid bona dicit / que alicui z aliquando melius est
esse q̃ nō esse: sed nō omnib aut semp. Unde de cō
muni intentione boni nihil loquitur.

Utrum bonum z pulchrum fm intentionem cōmunē sint idem vel diuersa.

A Parti. III. Arg. primū Ertio queritur: vtrū bonum z pulchrū fm in
t tentionē cōmunē sint idem vel diuersa. Et
videtur q eadem. Dionysius eni vbi agit
de bono libro de diuinis nominib ca. iiij. adiū git
pulchrū / sic dicens: Bonū laudatur a cūctis theo-
logis / z sicut pulchrū / z sicut pulchritudo. Et ifra
in eadem: Pulchritudo quidē dicitur, ꝓter tradi
tam ab ipo omnib existētib iusta, ꝓprietatē vniuscu-
iusq̃ pulchritudinē: z sicut vniuersorū consonā-
tie z claritatis causa ad similitudinē luminis cum
fulgore / innitens vniuersis pulchrificas fontani
radij ipius traditiones: vñ z callos dicitur. Calos
enī p vnū l. in greco dicitur bonū: callos p duo ll.
dicitur pulchrū z sicut nomē a nomine format sic
videtur res a re formari: z ita videt q bonū z pul-
chrū sint idē. Adhuc: Dionysius ibidē: Pulchrū Ar. 2m.
dicitur bonū sicut ipm fm seipm pulchrū: cū seipo
vniforme z semp existens pulchrum: z sicut omnis
pulchri fontanā pulchritudinē excedenter in seipo
pbabens. Ex quo accipitur: q fm idem determi-
narur pulchrū z bonum. Adhuc: Propter hoc Ar. 3m
vt idem ostendat pulchrū z bonum / bonum attri-
buit lumini. Lumen enim est qd omnib attribuit
venustatē z pulchritudinē. Et sic iterꝝ sequit: q idē
sit pulchrū z bonū. Adhuc: Dionysius ibidem: Arg. 4m
Pulchrū fm omnē causam cūcta desiderāt: z non
est aliqd existentiū qd nō ꝓciperet pulchro z bono.
Audebit z hoc dicere sermo: q z nō existens parti-
cipat pulchro z bono. Ex hoc accipit: q fm idē de-
terminat pulchrū z bonū / scz qd oia desiderāt: idē
ergo ē pulchrū z bonū. Hoc idē accipit a boecio. Ar. 5m

Si enim bonum est quod est a bono: et hoc est determinatio boni: fm idez videtur determinari pulchrum. Dicit enim sic in de consolatione philosophie: Munduz mente gerens pulchrum pulcherrimus ipse similiqz imagine formans. Ex quo accipitur: q̃ pulchrũ est qõ est a pulchro/sicut bonũ
Ar. 6m. qõ est a bono. Hoc idem videtur dicere Plato in vltima parte tymei. Ubi dicit q̃ mundus cosmos dicitur grece/qõ latine sonat decor vel ornatus: eo q̃ a pulcherrimo exiuit exemplari. Et sic iterum pulchrum est qõ est a pulchro: sicut bonuz
Ar. 7m qõ est a bono. Adduc: Psal. xlix. Pulchritudo agri mecum est. Non autez secum est/ vt dicit Dionysius/nisi quia omnium pulchrorum omnẽ pulchritudinem prehabens est causa: et non est pulchrum nisi per hoc q̃ est imago bonitatis prime. Et sic iterum videtur: q̃ eadem sit determinatio
Argu. 8m pulchri z boni. Hoc idem videtur per rationẽ. Turpe enim est qõ aliquo ad perfectionem pertinentium est priuatũ. Hoc enim habet maculã/ z quasi mutilatum est. Et per contrarium pulchrum est/cui nihil deest ad perfectionem pertinentium. Nihil autem deest quando includitur finis vltimus saluatis omnibus que sunt ad finem. Ultimus ergo finis additus complet rationem pulchri: et idem complet rationem boni/vt prehabitum est. per idem ergo determinatur pulchr̃ z bonum. Adduc: Quorum est vnum z idem priua-
Arg. 9m tiue oppositum/eorum est determinatio per vnũ: sed idem qõ est habitus pulchri et boni/ idem est priuatiue oppositum: ergo pulchrum z bonum dicunt eundem habitum. Media probatur per id qõ habetur in fine primi physicorum: vbi dicit Aristoteles: q̃ materia apperit formam sicut turpe bonum. Ex quo accipitur: q̃ turpe dicit priuationem boni. Constat autem q̃ etiam dicit priuationem pulchri: eundem ergo habitum dicunt pulchrum z bonum. In contrarium est quod dicit
B In ꝓrariũ argumẽtũ Augustinus. xxij. de ciuitate dei sic: Pulchritudo est quedam congruentia partium cum suauitate colorum. Ex quo accipitur: q̃ pulchritudo non est nisi in corporibus: bonum autem etiaz est in spiritualibus/z plus q̃z in corporalibus: nõ ergo idem sunt pulchrum z bonum. Solutio: di-
Solutio q̃ticule. III. cendum q̃ idem sunt pulchrum z bonum fm supposita/non autem idem fm nominis rationem: z per idem determinatur pulchrum z bonuz/ quia per finem: sed non per idem fm rationez. Et ideo Dionysius bonum assimilat lumini et diligibili: quia sicut lumen expandens se super illuminata/ trahit ad se z congregat homogenia sibi sui luminis participia: z trahendo ad se ea imbuit z format z venustat lumine suo z pulchrificat: ita bonuz qõ per se bonum est expansum super omnia bona/trahit et congregat ad se omnium appetituum intellectualium/rationalium/sensibilium/viuorũ/z existentium/et imperfectorum appetitum bono illo participantium: z trahendo ad se immittit se illis: et format et venustat et depellit ab ipsis priuationis defectum/ qui solus turpitudinis causa est. Et inducit Dionysius id qõ dicitur Geñ. I. a. Dixit deus fiat lux/dicens: q̃ lux illa que omnibus superferebatur: anteq̃z quarto die per luminaria distingueretur/lumen/significabat bonitatis diuine omnibus superexpansum ad omnium formationem z venustatem. Differunt tamen fm rationem pulchrum z bonum: quia pulchrũ siue decorum dicit bonũ fm relationẽ congruẽtie eorum que exiguntur ad perfectionẽ esse/in comparatione ad ordinẽ sapiẽtie diuine. Bonũ autẽ eundẽ ordinem dicit in comparatione ad bonitatẽ. Sicut z in corporalib̃ pulchrum dicitur splendẽs in visu: bonum autẽ in vltimo fine perfectum. Et per hoc patet solutio prime partis obiectionũ. Adid qõ in cõ-
Ad argum̃ in ꝓrariũ trariũ per Augustinũ obiicitur: dicendũ q̃ augustinus loquitur ibi de pulchritudine corporali/fm q̃ typus quidam est pulchritudinis spiritualis. Sicut enim in corporib̃ decor siue pulchritudo est/vt dicit pb̃us in topicis/cõmensuratio partiũ elegãs siue vt dicit augustinus/ cõmensuratio partium cum suauitate coloris: que cõmensuratio attenditur in debita quantitate/z debito situ/ z debita figura/z debita proportione partis cũ parte et partis ad totum: Ita in essentialib̃ cõmensuratio est constituẽtium z ad seinuicem z ad formam totius in spiritualib̃ cõmensuratio est virium: que sunt partes potestatiue z ad seinuicem z ad totum. Et in hac cõmensuratione consistit pulchritudo spiritualis. Propter qõ Augustinus in lib. o. lxxxiij. questionum dicit: q̃ bonum per se quod est honestum/pulchritudo est intelligibilis.

Queritur: an noticia z amor boni: et extasis eiusdem: z zelus impressa sint omnibus per naturam sicut videntur dicere dionysius z ierotheus.

A Parti. IIII
q Uarto queritur: An noticia z amor boni/ z extasis eiusdem/z zelus impressa sint omnibus per naturam: sicut videntur dicere
Arg. primũ Dionysius z ierotheus. Et videtur q̃ sic. Dicit enim sic Dionysius libro de diuinis nominib̃ capitulo quarto. Omnibus igitur pulchrum est et bonum et delectabile z amabile z diligibile: et propter ipsum z ipsius gratia z minora meliora/conuertendo se ad ea amant: z cõmunicatiue siue sociatiue coordinata amant coordinata: z meliora minora amant prouisiue: z ipsa singula seipsa contentiue amant: z omnia pulchrum z bonum desiderãtia/faciunt z volunt omnia quecunqz volunt z faciunt: ergo omnibus amor summi boni impressus
Ar. 2m est. Adduc: Augustinus in secundo de libero arbitrio: Antequã boni simus/ impressa est nobis notio bonitatis: per quam sine vlla dubitatiõe scimus nos esse velle bonos: ergo videtur q̃ etiam
Ar. 3m malis amor boni impressus est. Adduc: Boecius in consolatione philosophie: Omnes homines boni z mali indiscreta intentione ad bonum peruenire nituntur. Sed nullus nititur ad hoc indiscreta intentione nisi quod insertum est per naturam: notio ergo z amor boni omnibus inserta sunt per na-
Arg. 4m turam. Similiter obiicitur de extasi siue extrapositione. Dicit enim Dionysius: Est autem z extasim faciens diuinus amor: non dimittẽs suipsorum amatores esse/sed amatorum. Queritur etiã
Arg. 5m vlterius de zelo. Scõm Dionysiũ enim: zelus est fortis amor cum indignatione contrariũ. Hoc cnĩ facit bonum: z summũ bonum maxime. Hoc enim in se trahit desiderium: z sic facit amorem. Hoc nõ sinit idem remanere in seipso/sed vniuscuiusqz amantis affectum extra amantẽ transponit in amatum: z sic facit extasim. Et inducit illud Gala. 2. vbi Paulus extasim passus: z in amatum totus transpositus/dicit: Viuo ego iam non ego: viuit vero in me christus. Zelus etiam qui est fortis amor cum indignatione contrariũ/ viij. Cantico-
rum exprimitur: Fortis est vt mors dilectio domina sicut infernus emulatio. Eiusdem enim moris est fm philosophum in topicis et etbicis/fortiter condescendere ad amicũ: et fortiter indignari inimico siue contrario. Idem accipitur ex verbis ierotheiq̃ que dionysius ponit sic dicens: Amorẽ siue diuinum/siue angelicum/siue intellectualem/siue animalem/siue naturalẽ: dicimus vnitiuam quandam /z concretiuaz intelligimus virtutem superiora quidem mouentem ad prouidentiam minus habentium: coordinata autem rursus ad comunicatiuaz alternam habitudinẽ: In extremis vero subiecta ad meliorẽ z superpositorẽ conuersionem. Ex hoc accipitur: q̃ amor omnibus impressus est/ z superioribus/z medijs/ z inferioribus: z q̃ ille amor extasim facit in omnibus z zelum. Et extasim in hoc: q̃ transponit vnum in alterũ: Zelũ autẽ in hoc/ q̃ fortiter fa cit pende
Arg. 6m. re ad amatũ. Adduc: Maxim̃ epõs: Amor ẽ cõnexio ad vinculũ quo oim rerũ vniuersalitas ineffabili amicitia/insolubiliqz vnitate. Ex quo accipitur: q̃ amor quo omnia bonum desiderant/na-
Agr. 7m turaliter impressus est omnibus. Adduc Johãnes episcopus: Amor est naturalis motus omnium rerum que in motu sunt finis quietus z statio vltra quem nullus creature progreditur motus. Cum ergo creatura moueatur in bonum/et propter illud agat quicqud agit: oportet q̃ amor bo-
In ꝓriũ ar. ni impressus sit omnibus per naturam. In contrarium huius esse videtur qõ dicitur. j. ad Corinthios. xv. d. q̃ ignorantiam dei quidam habent adhuc, et si habent ignorantiam dei/ habent ignorantiaz summi boni. z qõ ignoratur amari nõ potest: non ergo per naturam amor summi boni impressus est omnibus: quia quod per naturam impressum est: nunq̃z naturã derelinquit nisi corrumpatur. Solutio dicendum ad primaz par-
B Solo par. IIII. tez huius particule q̃ sicut in moribus necesse est esse aliquod primuz mouens immobile: quod per virtutem z formam in omnibus est scõs mouentibus z moris/et in vltimis que sunt mota tantũ: Et sicut est in intelligibilibus: q̃ primum intelligendi principium/ qõ est intellectus diuinus/ per lumen suum necesse est esse in secundo/ quod est principium intelligendi appropriatum: z in vltimo quod conclusio intellectus est: Ita est in motu desiderij: q̃ necesse est necesse esse bonum vnum quod principium omis boni est: z qõ per imaginem summi boni in omni bono mouet: z in desiderio z in appetitu est sicut in moto tantum: cuius motus fm q̃ motus actus est mouentis/ est in eo qõ mouetur ab ipso: fm autez q̃ est in moro/z est actus motis: actus ille amor est naturalis: fm Dionysium et Jerotheum. Et fm q̃ idem amor conuertit z trãsponit amans in amatum/ facit extasim: fm autem q̃ actus primi mouentis totum obtinet/ et intra vires suas violenter tenet desiderium amantis: facit zelum. Unde extasis zelus effectus amoris sunt. Et ideo concedit: q̃ hec per naturam impressa sunt omnibus: intellectualibus quidez z rationalibus fm apetitum cognitiuum: sensibilibus autem fm sensibilem: viralibus fm vitalem: et existentibus fm naturalem: z non existentibus siue priuatiuis fm q̃ habent ad bonum z pulchrum aptitudinem. Et hoc intendunt Dionysius z Jerotheus et Maximus Episcopus. Propter hoc oportet q̃ notitia z amor boni omnibus impressa sint per sensum et appetitum naturalem como do fm q̃ sensum naturalem definit Isaac in libro de elementis dicens: q̃ plante sensus naturales habent/ non animales quibus percipiunt: nõ quibus diiudicant conuenientiam alimenti. Nisi enim perciperent naturali sensu suauitatem et conuenientiam summi boni/non moueretur ad ipsuz: quia dicit Aristoteles in. iij. de anima: q̃ nõ fit motus/nisi fiat nuncium ei quod mouetur de
eo qõ mouendum est. Ad id qõ obiicitur in con- Ad arg. i 3.
trarium: dicendum q̃ est ignorantia fm sensuz cognitionis/qui est diiudicatiuus sensibilium et scibilium: z fm Damascenum est sensus consiliatiuus/z electiuus vel estimatiuꝰ. Et fm hũc modũ multi ignorant quid sit summum bonum/z quid deus: propter opiniones erroneas que sunt in ipsis. Et est ignorantia fm sensum naturalem. De quo dicit Augustinus in scõo de libero arbitrio: q̃ habens in erronea opinione non esse/habet quietum esse in sensu: qui non est nisi perceptio naturalis eius ad quod scõm naturam mouetur. Et hoc sensu nihil est quod ignoret summum bonum/ q̃n perciplat ipsum/ vel in se/ vel in typo ipsius: vl vt dicit Dionysius/in aliqua ipsius obscura resonãtia. Et sic soluitur a Boetio in consolatione philosophie qõ multi obiciunt: dicentes/ q̃ si omnia ad bonum contendunt: et propter illud agunt quicqd agũt: z ad bonum naturaliter sunt: Omnis autẽ actus et voluntas et appetitus cum contendit ad hoc qõ naturaliter est/ rectus est: tunc voluntas omnis et omnis appetitus et omnis actus recta sunt: quod manifeste falsuz est. Omnia enim que appetunt appetitu et sensu naturalibus/bona et recta sunt: que autem sensu z appetitu consiliatiuo et electiuo: aliquando sunt recta/aliquando non recta. Justi enim consilio recto querunt summum bonum officio virtutum: mali autem decepti vanitate cupidatum/ querunt summum bonuz vbi non est: in diuitijs/ delicijs/ et honoribus dignitatum. Et per hoc patet solutio ad totum.

Queritur de singulis differentijs bonorum.

Artic. III. S Ecundo queritur de singulis differentijs bonorum. Sed q: de bono in genere/ z de bono nature diuisim agitur: z similiter de bono circumstantie: Et diuisim de bono virtutis et bono gratie/ z bono glorie: Ideo hic queremus de bono nature: z de bono in genere: differentes tractatum de bono circumstantie/ z bono virtutis/ z bono gratie/ z glorie vsq; ad loca specialia: i quibus quereretur de virtute/ grā z gloria. De bono igitur nature querem⁹ q̃tuor: quorum primum est: An eadem bonitate omnia sint bona. Scōm est. si non sunt eadem bonitate bona: in quibus consistat bonitas nature. Tertium an bonitas nature possit auferri a naturaliter existentib⁹: vel intrendi vel remitti in eis. Quartū: vtrū aliquid possit intelligi bonū nō intellecta prima bonitate.

Hui⁹ ar. 4 sunt pricie.

An eadem bonitate omnia sint bona

A Partic. I. Arg. 1m P Rimo ergo querit: An eadez bonitate omnia sint bona. Hoc eni videt p augustinū in. vij. de trinitate: vbi sic dicit: Bonum est hoc: bonum est illud: tolle hoc/ z tolle illud: z vide ipsum si potes. Ita deū videbis nō alio bono bonum/ sed bonū omnis boni bonum. Et multa his similia dicit ibidem Augustin⁹: sicut est illud: Cū cetera non amentur nisi quia bona sint: q̃ pudeat ipsum qd p se bonum est/ z nō nisi bonū nō amare: cum hoc sit ratio amoris in omnibus que amātur. Videtur ergo q̃ in oib⁹ bonis nō sit nisi vna bonitas prima/ qua bona dicunt: z q̃ hec bonitas sit deus. Idem videtur p hari per rationē: Sicut eim vult dionysius: bonū diuiditur in participantia/ z participatiōes. Et omne creatum participat bono: participationes autē p habet/ z excellēter prima causa habet: vt idez dicit augustin⁹. Sz nō possumus dicere: q̃ alia albedine album sit albū: et alia albedo sit albedo/ sed eadē: g̃ similiter eadē bonitate bonuz est bonum: z bonitas est bonitas. Bonitas autē prima vna z simplex est: que p essentiam/ z nō per participationē bonitas est: z hec vna est qua omne bonum bonū est: g̃ videtur q̃ omnia sint bona vna z simplici bonitate. Hoc idem p/ batur p deductionem ad impossibile. Detur enim q̃ aliquid sit bonum: sicut facies z terra/ vt dicit augustinus. Facies eim bona est congrua dispositione oculorū nasi/ genarū/ z frontis cum suauitate coloris debiti. Terra bona planicie camporū/ et eleuatione montiū. Aut g̃ eadem z prima bonitate: aut diuersa bonitate bona sunt. Si diuersa: tunc alia est bonitas qua facies bona est/ z qua terra bona est: tūc quero de illa bonitate: illa ei creata ē z bona est aut p̄ma bonitate/ aut diuersa. Si diuersa: iterꝝ quero de illa bonitate qua illa bona est: vtrū sit prima/ vel nō prima. z hoc ibit in infinitum: vel dabitur q̃ bonū p̄ma bonitate bonuz sit. Et sic cum prima bonitas sit vna et eadem videtur q̃ omnia bona vna et eadem bonitate sint bona. Hoc idem videt p principium qd dat Aristoteles in. ij. metaphysice. Dicit eim: q̃ omne qd ē in pluribꝰ p vnā rationē in illis existēs: reducitur in vnum primuz qd est causa omnū illorū. Sicut omne calidum in caliditate/ q̃ p essentiā caliditas est: Ergo a simili omne bonum sicut in causam formalem reducitur in primā bonitatem/ que p essentiam bonitas est: z illa omne qd bonū est formaliter bonum est. Nulla autē bonitas essentialiter est bonitas nisi prima/ que est de⁹: ergo videtur q̃ nulla bonitate nisi p̄ma vnūqdq; sit bonum. Adhuc: Proclꝰ distinguit bonum in id qd nō est nisi bonū: qd ē bonum primū: Et in id qd est aliquid aliud q̃ bonuz qd est bonū factū p participationē illius. Ipsū autem bonū vnū est/ z nō multiplicatum. Et qd vnū est nō multiplicatū/ idem est in omib⁹: ergo videt q̃ vna z simplici bonitate omnia bona sint bona.

Arg. 2m. Arg. 3m

Arg. 4m

B Argu. 4m.

Arg. 5m

In cōtrariū hui⁹ est: q̃ omne bonum eo bonum ē q̃ bonitate informatum est. Constat autem: q̃ numerato z multiplicato subiecto p̄m esse/ numerat et multiplicatur forma q̃ in ipso est tā in corpalib⁹ q̃ in spūalibus: Cū ergo plura sint subiecta bonorum plures erūt bonitates quib⁹ informantur.

In cōtrariū arg. p̄mum

Adhuc: Bonū non p vnam intentionem bonitatis dz de omib⁹ bonis: z que no p vnā intentionem bonitatis sunt bona: non eadem bonitate sunt bona: non ergo omnia bona eadem bonitate bona sunt. Adhuc: quod est in omnibus per genera diuersa/ z differentias diuersas determinabile in illis: non idem numero est in illis/ sed per esse diuersū z essentias diuersas numero z rōe. Bonum sic ē in oib⁹: g̃ bonū nec p idē esse/ nec p eadē essentiam est i oib⁹. Media p bat p id qd dicit arist. i. j. ethico. q̃ bonū in sba sba est: z in q̃litate qualitas z sic de alijs. Adhuc: Si oia bona sūt bonitate p̄ma z increata: cū hec bonitas sit essentia sua: videtur q̃ oia sūt essentia p̄ma z increata: qd valde ē absurdū z hereticū. Seq̃ re eim: q̃ oia essentialr eēnt de⁹: qd fuit heresis quorūdā philosophorū/ quoꝝ positō nē impugnat arist. i. j. meta. Solo: Fuerūt q̃dā q̃ dicerēt: q̃ in oib⁹ q̃ p̄dicat hoc verbū ē/ vnuz hz p̄dicationē nō equocā: supponētes/ q̃ in oib⁹ p̄dicat esse diuinū. Et rō eoꝝ fuit: q̃ illud dinū ē ē qd nō est nisi esse. Omne eim qd ab alio ē. nō est simpliciter/ sz est b̄. Cōstat aūt p boetiū: q̃ esse qd est b̄ ab alio hz q̃ ē: z ab alio q̃ b̄ ē. vñ cū ab b̄ q̃ ab alio est/ hēat q̃ b̄ ē esse nō hēbit ab b̄ qd ab alio ē/ sz hēbit ab b̄ qd ab alio nō ē: Et b̄ ē esse increatuz: qd vt dicūt/ vniuoce p̄dicat p b̄ vbū est/ cū dz: b̄ ē/ vt illd ē. Et hfuit error anaxinenis z mellissi: z postea etiā alexādri: z alio q̃rūdā. Et sil'r dicebāt de bono: q̃ ab alio hz q̃ b̄ ē: z ab alio q̃ bonū ē. Ab b̄ ei q̃ ab alio ē/ hz q̃ hoc ē: a bonitate aūt p̄ma q̃ ab alio non ē/ hz eē boni. Esse ei vt dicit boe. i hebdoma. nihil hz admixtū: ō dicūt/ q̃ oē bonū eē boni hz a bonitate q̃ nihil hz admixtū: hec aūt nō ē nisi bonitas p̄ma: z ō dicerēt q̃ sicut oē ens ē ens entitate p̄ma z sicut oē verꝝ ē verꝝ veritate p̄ma: Ita oē bonū bonū est bonitate p̄ma: z q̃ bonū vniuoce predicatur de bonis/ sicut verum de veris/ et ens de entibus.

Arg. 2m. Arg. 3m. Arg. 4m. E Sol. pri. I. fm q̃sdam

Hic autem error pessimus est: et deriuatus est ab antiquis hesiodistis: qui in secta epicureorum theologizando philosophabant: vt dicit aristoteles in primo physicorum. Tangitur etiam a Bilberto porretano in commento super libzum de hebdomadibus. Est autez error periculosus non solum contra veritatem philosophie/ sed etiam cōtra veritatem fidei. Unde aliter dōm ē: q̃ nō vna bonitate z p̄ma formaliter z essentialr omnia bona sunt bona: nisi ablatiui isti/ vna bonitate/ construātur in habitudine cause formalis exemplaris. tunc enim verum est: q̃ omnia vna bonitate bona sūt exemplariter: q: bonitas in omnibus exemplum est prime bonitatis z imago: z ipsa p̄ma bonitas forma z exemplar omnis bonitatis. Et sicut dicit plato: omnis bonitas cuiusliber boni sicut exemplo quodā exhibiuagio siue sigillo p̄cedit a bonitate prima: que est forma exemplaris formās z exemplificās se in bonitatibus omnū bonorum: separata tamen p esse et essentiam ab omnib⁹: sicut sigillum p esse z essentiam separatur ab omnibus formis sigillatis: z sicut omne sigillatum p rationē imitationis ducit in sigillum: nec absolutū habet intellectum/ sed ad sigillum relatū: Ita omnis bonitas cuiusliber boni ducit in bonitatē primā: nec absolutū habet intellectum/ sed ducentē in illū: sicut imago vel exemplar ducit in exemplar siue in formā primam. Si autem ablatiui isti cum dicitur/ vna bonitate omnia sunt bona/ cōstruātur in habitudine cause formalis simpliciter: falsa ē locutio: quia diuersa numero specie z genere sunt bona diuersis bonitatibus numero specie z genere. Ad p̄mum qd obij citur ex aug. dicendu z q̃ cū dicitur: tolle hoc/ z tolle illud: intelligit augustin⁹ ablationem simul q̃ ē per resolutionem bonū particularis in vniuersale z posteriorū in prius/ z causati in causam/ z compositi in simplex: hec eim in quattuor simul faciūt hoc z illud: z sicut vult dionysius/ faciūt participatuz de participatione. Et si talis fiat resolutio vsq; ad p̄mum: stabit resolutio in bonitate diuina/ siue i bono diuino: qd est prima causa formalis/ exemplaris/ simpler/ z vniuersalis omnis boni in eo q̃ bonum est. Et ho c vocauit plato vniuersale z formā que est ante rem. Et ex hoc non sequitur: q̃ vna sit forma in omnibus bonis/ nisi causaliter z exemplariter. Similiter respondendū est ad auctoritatem secdam. Ad aliud dicendum: q̃ si fiat resolutio bonorū particularium sub vna specie contentorum: erunt illa bona vna bonitate in specie/ q̃ species p̄m esse multiplicatur in particularibus. Et si fiat resolutio specierū in genus: erunt bona vna bonitate in genere/ que bonitas p̄m esse multiplicatur in speciebus. Si autem fiat resolutio causati in causam primam/ z in exemplar primū: qd exēplar vocauit plato/ formam: z omne qd formatur ab eo in scōis z causatis/ vocauit imaginem: sicut etiam testatur boetius i libro de trinitate: tūc stat resolutio in vno qd nō multiplicatur in sequētib⁹ nec p̄m esse/ nec p̄m essentiam: sicut si gillum nō multiplicatur in sigillatis. Et huius causam dicit esse eustacius in cōmento ethicorum: quia talis forma est extra rem: z ante rem: nec esse/ nec essentiaz a re ipsa accipiens. Et hoc solūmodo verum est: q̃ omnia bona bona sunt vna z eadem bonitate. Ad aliud dicendum: q̃ si diuersa bonitate bona sunt/ non procedit hoc in infinitum: quia cum omnis multitudo stat in vno: multitudo bonorum in numero bonorum stat in vna bonitate specialiter: multitudo specialium bonorum stat in vno generali bono: et multitudo bonorum in genere stat in vno qd ad genera entis se habet sicut principium. Et hoc bonū est qd conuertitur cum ente. Et licet hoc bonū nō sit nisi bonum et essentia bonitatis: tamen est i eo diuersum esse/ z qd est: z multiplicabile per esse est et essentiam in omnibus bonis bonitate illa participantibus. Et ideo non sunt bona vna bonitate simpliciter: nisi vnum z idem intelligatur de eodē numero. Similiter dicendum est ad sequens. Absq; dubio enim resolutio omnis causati stat in vno primo/ qd per essentiam causa est: hoc tamen primum non remanet idem per esse z essentiam in creatis/ sed multiplicatur in illis. Sicut calor per esse z essentiam multiplicatur in calidis. Et hoc in tendit Aristoteles z nihil plus. Sed si p̄m platonē fiat resolutio ad primum qd est ante rem/ z extra rē: tunc stabit resolutio in vno qd in sequentib⁹ nō multiplicatur: vt dictum est. Et hoc solūmodo verum est: q̃ omnia bona bona sunt vna bonitate. Et hoc dicit Augustinus in. vij. de trinitate: q̃ est bonum omnis boni bonuz: z quo iu dicamus de omni bono/ si illud vtcūq; videre possumus: sicut etiam supra de prima veritate dictuz est. Ad aliō qd de proclo obijcitur: dicendū q̃ et p̄m dionysiuz et p̄m proclum duplex est participatio. Dicitur eniz participatio propie: quando particulare totuz capit vniuersale p̄m essentiam/ sed non p̄m potestatē sz ptē accipit siue prātē: z siue cōtrat: sicē hō pricipat aial. Scōo mō dicitur participatio ad hui⁹ similitudinez dicta: quando imago accipit similē forme prime p̄m partem potestatis illius: sicut si gillatuz formam accipit si gilli: nō p̄m totam potestatem sigillandi que est in sigillo/ sed p̄m partem: licet totā similitudinem sigilli recipiat. Et hoc modo a dionysio z proclo accipitur participatio. Et hoc modo participans nō accipit participationem p̄m esse z essentiam quā habet in prima causa. Sicut eim probatur in libro de causis: nulla bonitatum fluētium a prima causa/ participari potest a scōis i ea puritate z simplicitate qua est in prima causa. Et ideo bonitas participata multiplicatur in participantibus: licet in prima causa sit vna z simpler.

Ad argu. I

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m.

Ad 5m.

Omnia que in cōtrariū obiecta sunt cōceduntur

Queritur si non omnia eadem bonitate sunt bona in quibus consistat bonitas nature.

A Partic. II. Argumētū S Ecundo queritur: si nō omnia eadem bonitate bona sunt in quibus consistat bonitas nature. Et dicitur cōmuniter p augustinum: q̃ in modo specie z ordine: Ita q̃ modꝰ omnī rei sit modū p̄figens. Spēs omnī rei spēm prebens siue formā. Ordo omnē rem ordinās et ad q̃ rem deducēs: z vt dicit aug. ad stabilitatē trahēs Que in li. Sap. ca. xj. d. dicuntur numer⁹/ pōd⁹ et mensura. Dicit eim aug. sup Gen. q̃ numer⁹ est omnī rei spēm p̄bens: pōdus oēm rem ad quietem et stabilitatē trahēs: Mēsura omnī rei modum et q̃titatē p̄figens: p̄m q̃ etiā dicit aristoteles in. ij. de anima: q̃ oim natura cōstantiū termin⁹ est et rō magnitudis z augmēti. Queritur g̃ si hec sint in omnī re creata z increata. Et videtur q̃ nō. Modus enim quedam res creata est: z si in omni re creata esset/ esset modus modi: z hoc abiret in infinitum. Eadem est obiectio de specie z ordine. Ad hucthec nō videt q̃ uenire nisi corpalib⁹/ p̄m q̃ eadem cum illis sint que. II. sapientie dicunt: q̃ mēsura nō est nisi corpaliū. Sil'r dicit Aristot. q̃ que

I. qō icidēs Argu. 1m. Argu. 2m.

cunq; differunt numero / differũt materia. Cum igitur sint multa spũalia: nõ videntur hec tria esse
II. qõ icidẽs in omnibus rebus. Ulterius querit̃ si hec tria differentiã habeant / q̃ vnũ nõ incidat rationẽ alterius. Et videt̃ q̃ nõ. Dicit enim boetius: q̃ bonũ est qd̃ est a bono: ⁊ sic videtur q̃ solum p̃ ordinẽ determinetur bonum. Oporet ergo q̃ alia vel non
Arg. 2m. dicant cõditiones boni: vel ordinis accipiant rõnem. Adhuc: In prehabitis determinatũ est q̃ bonum determinat̃ p̃ causam finalẽ: ⁊ respectu illius est ordo: Alia ergo duo vident̃ esse supflua.
Arg. 3m. Adhuc: Augustinus in libro. 83. questionũ totũ nomen mali de spẽi priuatione repertum est. Sed malũ ⁊ bonũ sunt circa idẽ / sicut priuatio ⁊ habit⁹ ergo videtur q̃ totũ nomẽ boni circa positiões spẽi
B repertum est: Alia ergo duo vident̃ supfluere: vel
III. qõnis accipient rationẽ speciei. Ulteri⁹ queritur: vtrũ
Arg. primũ ista insint omĩ rei create ꝓ̃ esse substantiale. Dicit enim boetius: q̃ omne qd̃ est: inquantũ est / bonum ẽ. Ergo videtur q̃ nihil existentiũ sit vel possit esse sine illis: ⁊ sic ꝓ̃ esse substantiale videntur hec esse
Argu 2m. in omnibus. Adhuc: Omne qd̃ vere est / p̃ sua substãtia ẽ: ⁊ bonum cõuertitur cũ ente: q̃ videtur q̃ p̃ sua substantia sit bonum. Si enim daretur: q̃ p̃ accidentalia: cũ possit intelligi sine accidentalibus: eo q̃ accidentalia sunt p̃sequẽtia esse substãtiale: posset intelligi pfectum ens in esse q̃ intelligetur nõ esse bonum: ⁊ sic esset hec falsa: q̃ omne qd̃ ẽ
In ⁊tra. ⁊ primum inquantum est / bonũ est. In cõtrarium huius ẽ est: q̃ quelibet res prius est in se q̃ sit in ordine ad alterum. Et sic videtur: q̃ res inquantũ est / nõ cõtinentie habet ordinẽ. Ex ordine autem habet q̃ ẽ bonum: videtur ergo q̃ ex hoc q̃ cõsequitur esse / rationem boni habet. Qd̃ autem consequitur esse
Arg. 2m accidentale est / ⁊ ex accidentalibus: ergo habet q̃ bonum est / ⁊ nõ ex essentialibus. Adhuc: Dionysius libro de diui. no. cap. iiij. Nõ corrumpitur qd̃ existentiũ / sed circa existens modi cõmensuratões et harmonie. Modi autẽ cõmensuratiões / ⁊ harmonie cõsequentia sunt esse existentis: q̃ corruptis que malum est / est circa id qd̃ consequitur esse existentis: Sed circa idem sunt bonũ ⁊ malum: q̃ circa id qd̃ consequitur esse existentis / est bonum: nõ
IIII. q̃stio i. ergo est circa essentialia / ſz circa accidẽtalia. Ulcidens. terius querit: si hec sint circa totum esse rei tm̃: vl̃ etiã circa ptes tam in in spũalibus q̃ in corporalibus: vt aliud sit bonũ hominis: aliud bonum pedis hominis / ⁊ aliud bonũ anie: ⁊ aliud voluntatis.
Argumẽtũ Et videtur q̃ sint tm̃ circa bonum totius: quia si sint circa partes: tunc eadem rõne erũt circa partes partium: ⁊ hoc in diuisione continui abire in infinitum: ⁊ nõ mathematice tm̃ / sed in corpore etiã naturali: quia corpus mobile ꝓ̃ q̃ mobile est diuiditur in ifinitũ: sicut pbat Aristoteles in. 6. physicorum. Infinitum autẽ ꝓ̃ q̃ hnõi / nec habz modum / nec speciem / nec ordinẽ: nec est dispositus in
V. qõ icidẽs numero / pondere ⁊ mensura. Ulteri⁹ queritur si hec sunt conditiones boni tm̃: vel etiam mali.
Argumẽtũ Et videt̃ q̃ etiã mali. Est enim malus modus: ⁊ mala spẽs: ⁊ malus ordo: vt dicit augustin⁹ / ⁊ p̃ se patet: ⁊ ab illis dicitur malũ. Et sicut dicit dionysi⁹: malum dicitur ĩ modificatum: eo q̃ malum modũ habeat. Videtur ergo q̃ hec tria sint cõditiones
VI. qõ inci. mali sicut boni. Ulterius queritur. Si hec tria conueniãt materie p̃me. Et videt̃ q̃ nõ. hec enim Argumẽ. I.
nec modum habet / nec speciem / nec ordinẽ. Omne enim qd̃ ordinatur: aliquo mõ / ⁊ aliqua spẽ ordinatum est: eo q̃ omnis ordo penes modũ ⁊ speciẽ attenditur: quia in illis ratio ordinis cõsistit. Ad-
huc: In quibusdam idẽ videtur esse modus ⁊ spe- Ar. 2m.
cies: sicut in figuratis in quibus mensura quãtitas siue modus est ad terminũ figure: ⁊ idem videtur E
esse spẽs eorũ. Solutio dicendũ q̃ si attendant̃ Sol. pr. II.
predicta / ad hec ⁊ huiusmodi nõ erit difficile solue-
re. Ad primũ ergo qd̃ querit̃ dicendũ: q̃ hec tria Ad. I. qõnẽ
q̃ a sanctis diuersimode assignant̃ / in omni re sunt in cidentem
diuersimode cõsiderata sicut supra in antehabitis in questione de vestigio determinatũ est. Ibi enim dictum est: q̃ hec tria mod⁹ / species / ⁊ ordo conue-
niunt rei ꝓ̃ q̃ in esse perfecto ẽ. Et ideo nulla ob Ad arg. 1m
iectio est inferens: q̃ modi modus est. Modus ei
nõ est creatura que in se sit: sed semp alicui⁹ ẽ. Et
similiter est de specie ⁊ ordine. Ad aliud dicẽdũ: Ad 2m.
q̃ hec tria ꝓportionaliter sunt in omnib̃ rebus / tã corporalibus / q̃ spiritualib⁹. Qd̃ enim in corporalibus quantitas est / vl̃ mẽsura molis: hoc est in spiritualibus quantitas vl̃ mensura virtutis. Et mod⁹ principio ꝓ̃ cõstituentiũ totũ in corporalib̃ responder modo partium potestatiua ꝓ̃ cõstituentium totũ potestatiũ in spũalibus. Et põdus qd̃ in corporalibus inclinatio est ad locum: in spiritualibus vel respõdet affectui / vel inclinationi in debitum finem in quo stat ⁊ quiescit omĩs res: ita q̃ nõ inclinat vlterius ad tendendũ in aliud. Et ordo q̃ in corporalibus est positio partiũ in loco: in spũalibus respondet ordini potentiarũ in debito actu ad totum potestatiuum pficiendum: sicut vult boetius in libro diuisionũ. Et sic hec tria in omnib̃ sũt tam spiritualibus q̃ corporalibus: sicut prehabitum est in questione de vestigio. Unde id circa qd̃ sunt / vnitati diuine essentie respõdet: tria aut q̃ circa qõlibet sunt / trinitati respondent pſonarum.
Ad id qd̃ vlterius querit: dicendum q̃ sicut bo- Ad. II. qõ
num ipsum determinatur per causam finalem ⁊ p̃ nẽ incidẽs
alias causas inquãtũ intendũt rationẽ finis: Ita conditiones boni p̃ ordinem determinantur / q̃ est pondus locans in fine: ⁊ p̃ modum ⁊ speciẽ / inquãtum respectum habẽt ad finẽ. Modus enim rei nõ prefigitur / nisi quo ad finem deueniat: nec pond⁹ nisi quo ad finẽ inclineturꝛ nec species / nisi que terminus est ⁊ finis efficientis: ⁊ que habitus est connaturalis ⁊ ꝓprius / nõ impedire pficiens ad vltimum ⁊ finalem actum siue operationem. Et ideo istorum nihil superfluit: sed sicut in prehabitis dicrum est / ordinem habent partium totius potestatiuitet perfectionem habent in vltimo. Modus enim est in specie: ⁊ modus ⁊ species in ordine: q̃ uis differentes habeant rationes ꝓ̃ differentiã potentiarum ad proprios actus relatarum. Ad
id qd̃ dicit Augustinus: q̃ totum malum circa pri Ad arg. 3m
uationem speciei repertum est: dicẽdum q̃ hoc nõ dicit Augustinus de specie simpliciter considerata / sed de specie ꝓ̃ q̃ supponit modum ⁊ induit rationem finis: sic enim corrupta specie corrumpi D
tur modus: ⁊ ordo corrumpitur. Ad id qd̃ vlte Ad. III. qõ
riꝰ queritur: vtrum conueniãt hec omni rei per nẽ incidẽs
essentialia vel accidentalia: dicendum q̃ hec ma et ar. primũ.
nant de essentialibus. Et in hoc sunt accidentalia vel modum accidentis habent: q̃ sunt sequentia esse vniuscuiusq; / quod est: sicut dicunt Auicenna et Boetius: de ꝓria passione: que vt dicit Aristoteles / p̃ se ⁊ ꝓ̃ ipsum inest subiecto: ⁊ est de omĩ / ⁊ semp. Et ideo id qd̃ est / ꝓ̃ q̃ est ⁊ semp ⁊ omne ẽ bonum modo / spẽ / ⁊ ordine. Sicut triãgulus rectilineus ꝓ̃ id q̃ est ois ⁊ semper / habet tres angulos equos duobus rectis: p̃ hoc q̃ constituitur ex lineis oblique tractis iter duas palellas / que de necessitate faciũt angulos alternis ecos equales: et quoslibet duos sup alteram paralellã descriptos equales duob⁹ rectis. Similiter id qd̃ est i esse cõstitutum: de ipsis principijs esse in modo / qui ẽ mẽsura principiorum: ⁊ ad finẽ: ⁊ spẽ dante esse: ⁊ ordine in finem ponẽre / habet boni esse ⁊ rationẽ. Sicem̃ cum deus disposuit mundum: vidit cuncta que fe
cerat / ⁊ erant valde bona. Et hõ mõ bonũ ꝓsequit̃
Ad arg. 2m ens / ⁊ omne ⁊ semp. Ad id autẽ qd̃ obijcitur: q̃ ꝓ̃ hoc esse essentiale potest intelligi sine bono: dicendum q̃ intellectius esse duplex est. Potest em̃ intelligi esse ꝓ̃ q̃ est actus essentialium principiorum esse illud cõstituentiũ. Et sic nũq̃ potest intelligi esse / nisi cointelligatur bonũ. Non enim potest intelligi q̃ a principijs esse constituatur / nisi in mõ specie ⁊ ordine: sicut nõ potest intelligi esse triangu li ꝓ̃ q̃ cõstituitur a principijs esse / nisi cointelligatur habere tres equales duob⁹ rectis. Potest eriam intelligi esse ꝓ̃ q̃ est simpler cõceptus ⁊ pm⁹ / et prima rerum creataruꝛ: vt dicit phs in libro de cãs. Et sic esse põt intelligi nõ itellecto bono. Sic enim dicit boetius in lib. de hebdomadibus: q̃ intellecto paulisper primo ente ⁊ nõ bono: que sunt ab eo / entia erunt / ⁊ non bona. Et ideo in prehabi
tis dictũ est: q̃ ista tria species / modus / ⁊ ordo sũt
Ad argu. I. in re ꝓ̃ q̃ in esse est cõstituta. Ad hoc qd̃ obijcit in cõtrariũ.
q̃ res prius est ordine q̃ in esse / vel in modo: dicendum q̃ duplex est ordo. s. rei constituere ad alterũ: et de hoc verũ est qd̃ obijcitur. Et est ordo principiorum cõstituentiũ esse ad esse cõstituendum: ⁊ de hõ falsum est: quia prius est res in ordinẽ q̃ in esse cõ-
Ad 2m stituta. Ad vltimũ qd̃ obijcitur de dionysio dicẽdum q̃ modi ⁊ cõmensuratiões ⁊ harmonie quedam sunt ante rẽ: quedã in ipsa rei constitutione: ⁊ quedam post rem. Ante rẽ sunt rationes / modi / cõmensurationes / ⁊ harmonie que sunt in ipsa sapiẽtia dei: sicut dicit Augustin⁹ sup Beñ. q̃ cum de⁹ omnia disposuit in pondere / numero ⁊ mensura: q̃ disposuit in seipso qui est numer⁹ sine numero / ⁊ pondus sine pondere / ⁊ mensura sine mensura. In ipsa autem re cõstituta sunt modi q̃bus conueniunt principia ad esse constituendum: ⁊ cõmensurãtur potentijs / vt ꝓstituere possint: ⁊ ꝓportionis habent harmoniã in esse constituto. Et hec sunt q̃ corrumpuntur: Existentia autẽ principiorum absolute considerata nõ corrumpitur: quia illa simpler est ⁊ incorruptibilis / nisi p̃ accidens. Et sic corrupris modo / cõmensuratione ⁊ harmonia / corrumpitur bonũ qd̃ est in re: quia hoc totũ cõsistit i modo / cõmensuratione ⁊ harmonia: sicut dictum est. Modi autẽ / cõmensurationes / ⁊ harmonie que sunt p⁹ esse rei: sunt modi cõmẽsuratões ⁊ harmo
E nie quibꝫ se habet res ad alterum: ⁊ bonum qd̃ est
Ad. IIII. qõ in illis / non sequit̃ ens inquantũ ens in esse consti
nẽ incidẽs tuum: sed sequit̃ bene esse rei esse ad alterũ. Ad id qd̃ vlterius queritur: dicendũ q̃ hec propꝛie sũt in toto. Est enim vniuscuiusq; rei / in primo et bicorum / aliquod bonum ꝓprium / ⁊ virtus / ⁊ vltimũ in bono illo: vt aliud bonuꝛ hominis: aliud bonũ asini: ⁊ aliud bonum angeli: ⁊ aliud bonum terre: et aliud aq̃: ⁊ sic d̃ alijs. Refertur tamẽ per postert⁹ hoc bonum ad partes nõ materiales / sed organicas siue officiales. Sicut dicit Aristoteles: q̃ aliũ est bonum hominis: ⁊ aliud bonum ciuis: ⁊ aliud bonum militis: ⁊ aliud bonũ man⁹: et aliud pedis ⁊ sic de alijs. In omni enim bono cuiuscũq; sit: ꝓ̃ principia illius boni modus est veniẽdi ad vltimũ et species qua terminatur ad vltimũ: ⁊ ordo siue põdus quo locatur ⁊ tenetur in vltimo. Et sic aliud est bonum voluntatis vt voluntas est: ⁊ aliud hominis vt homo est. Et ideo diuersa hec bona habent diuersos modos ⁊ ordines. ⁊ sic non procedit obiectio ducens ad infinitum: Diuisio enim in infinitum nõ procedit nisi ꝓ̃ partes materiales tã-
tum. Ad id qd̃ vlterius queritur vtrum hec sint Ad. V. qõ-
conditiones mali sicut ⁊ boni: dicendum q̃ nõ nisi nẽ incidẽtẽ.
per accidens: quia hec presentia in re sunt conditiones boni: Absentia autem vel corrupta / conditiones mali. Sicut dicit Aristoteles in. ij. physicorum: q̃ ꝓsentia gubernatoris nauis est causa salutis nauis: ⁊ eiusdem absentia est causa periculi. Et ideo dicit Augustinus: q̃ vbi hec tria magna sunt / magnum bonum est: ⁊ vbi parua / paruum bonum: ⁊
vbi nulla / nullum bonũ. Ad id qd̃ obijcitur ĩ cõ Ad arg. m.
trarium de malo modo / ⁊ mala specie / ⁊ malo ordine: dicendum q̃ nullus est malus modus per se sed dicitur malus / vt dicit Augustinus / quia indebite attribuitur ei cui attribuitur: vel tempore indebito: vel loco indebito: ⁊ sic per accidens è malus / et non p̃ se. Et similiter dicendum est de specie ⁊ ordine. Et sic etiam efficitur modus non propꝛius cius cuius dicitur esse modus: ⁊ sic efficitur potius corruptio modi q̃ modus. Et sic intendit dionysius: q̃ malũ immodificatum est: nec habet speciem / nec ordinem. Et cum dicitur malus modus / oppositio ẽ in adiecto. Et hoc intẽdit horaci⁹ in poetria dicens: Est modus in rebus sunt certi deniq; fines: Quos vltra citraq; nequit consistere
rectum. Ad id qd̃ vlterius queritur de materia Ad. VI. qõ-
dicendũ q̃ materia non perfecte est bona bonitate nẽ incidẽtẽ.
nature: ⁊ ideo hec tria in illa perfecte nõ sunt: habz tamen ordinabilitatem ad bonum per appetitum et ad speciei per inchoationem spẽi in ipsa: ⁊ aliq̃d ponderis siue ordinis / p̃ hoc q̃ intendit ad bonuꝛ licet omnia hec habeat imperfecte. Et ideo moduꝛ habet sine modo: ⁊ speciem sine specie: ⁊ ordinem sine ordine, aliquid ergo bonuꝛ habet: licet nõ habeat et arg. 1m.
bonum determinatum. Ad aliud dicendum: q̃ Ad 2m.
licet idem sint in quibusdam per subiectum species ⁊ modus / siue numerus et mẽsura: nũq̃ tamen idem sunt per essentiam ⁊ rationem. Licet em̃ mẽsura siue modus sint quantitas molis vel virtutis terminata ad vltimum: tamẽ modus talis terminationis / vel talis non est idem qd̃ quãtitas sic vel sic terminata. Et ideo Aristoteles in predicamentis figuram ponit in genere qualitatis: quantitatem autem sic vel sic terminatã in genere quãtitatis. Et sic etiam ad diuersa entis pdicamenta referuntur figura et quantitas. figura enim pur-

est quãtitas terminata/in quãtitate est:put autẽ
est determinatio quãtitatis/in qualitate est:z sic
differunt modus z species z numerus z mẽsura.

Utrum bonitas nature possit auferri a naturaliter existentibus vel intẽdi vel remitti in eis.

A Parti. III. Argu. 1m. Ertio queritur: An bõitas nature possit auferri a naturaliter existentibus: vel intendi vel remitti i eis. Et videt q̃ sic. Dicit ei aug⁹: q̃ vbi tria de quib⁹ dictus est/ magna sunt/ magnũ bonũ est: z vbi parua/ paruum bonus: vbi nulla/ nullum bonũ. Qõ autẽ magnũ z paruum ẽ augmentabile z diminubile est: z qõ corruptibile auferibile est. hec autẽ omnia accidunt bono creato �means augustinũ: ergo bonũ creatum z diminuibile z auferibile est in creatura. Argu. 2m. Adhuc: Quicq̃d capit intensionem z remissionẽ p accessum ad terminũ/ vel recessum a ꝓtrario est augmetabile z diminuibile z corruptibile ab eo in quo est: Bonus et malũ sic capiunt intensionem z remissionẽ ꝗ̃ bonum z malum augmentabilia z diminuibilia sũt in bis in quib⁹ sunt. Arg. 3m Adhuc: Quorũ causales cõditiones intenduntur z remittunt z corrumpunt illa intenduntur remittunt z corrumpũtur. Causales conditiones boni/ que sũt modus/ spẽs et ordo intenduntur z remittunt z corrumpunt/ vt dicit augustin⁹: ergo bonũ intẽditur z remittitur et corrumpitur in eo in quo est. In cõtrarium Ad 3um ar. primũ. huius est: q̃ bonus in creatura dicitur/ vel quia ẽ bonum summũ z primũ: vel quia est a summo bono z primo. Sed hec cum sint rõ z causa boni in creatura: nec intensibilia sint/ nec remissibilia/ nec corruptibilia i creatura sp̃ei creatura equalit ẽ a bono p̃mo/ z eq̃lit ẽ ad bonũ primũ: z nõ mõ plꝰ/ z modo minus. Ergo videtur q̃ omnis creatura equaliter sit semp bona: Bonũ igitur qõ est in ipsa: nec intendi/ nec remitti/ nec corrũpi potest. Argu. 2m. Adhuc: Si i aliquo remissa esset bonitas nature vel corrupta/ in demõib⁹ eẽt hec passa sz i demõib⁹ hec passa nõ ẽ q: dicit diony. li. de di. no. ca. iiij. de malo demonuz: Data illis naturalia dona nequaq̃ eis mutata esse dicimus: sed sunt integra z splendidissima: q̃q̃ ipsi nõ videant/ claudentes suorũ boni inspectiuas virtutes. Ꝓta nec in alijs bonitas nature aliquid passa est remissionis vel corruptionis. Arg. 3m. Adhuc: Augustin⁹ in libro. 83. questionũ: Similitudo ex nulla parte dissimilis esse põt: sequeretur ei q̃ similitudo nõ esset similitudo. Sed in bono similitudo est inter creaturã z creatorẽ: q̃ dissimilis esse nõ potest. Si autẽ intendit z remittit z corrumpit bonus in creatura: similitudo iter creaturã z creatorem potest fieri dissimilis: q̃ cum hoc nõ põt fieri: bonũ in creatura nõ potest intendi/ nec remitti/ nec destrui. B I. qõ incidẽs Ulteri⁹ queritur: vtrũ ea que essentialiter bonitates sũt: vt dicit Aristoteles in magnis moralibus/ dicẽs: q̃ temperantia/ fortitudo/ prudentia/ iusticia z cetere virtutes bonitates sũt: boni autem tempati/ fortes/ prudentes/ z iusti. Queratur ergo vtrũ in talibus diminuibilis sit bonitas. Argumẽtũ Et videt q̃ sic. Dicit ei damas. q̃ omne qõ a versione incipit/ versioni subiacet: bonitates aũt ille create sunt ex nihilo: q̃ versioni subiacẽt. Omne autẽ qõ versiõi subiacet/ vel ab imperfecto vertitur in pfectum: vel econuerso a perfecto in imperfectum. Omne autem qõ continue procedit sic vertendo se/ est �means plus z minꝰ: z intenditur z remittitur vel ꝑm accessum ad terminũ/ vel recessũ ab eodem. q̃ videtur q̃ etiã in bonitatibus ipsis/ hoc est in virtutibus bonũ intenditur z remittitur z corrũpitur. Et hoc argumentũ generaliter pbat: q̃ omne qõ est creatũ/ in ipso esse intenditur z remittit.

Jn cõtrariũ huius est qõ dicit Aristoteles in. vj. erbicoꝝ. q̃ omne necessariũ est eternũ sic enim argu. In cõtrariũ arg. primum it: est necessariũ/ eternũ q̃: que ꝗsequentia nõ valeret/ nisi omne necessarium esset eternũ. Quod autẽ eternum est/ imobile est: videtur q̃ q̃ necessaria licet sint creata/ nulli subiacent versioni. Argu. 2m. Adhuc: Hec est p se: virtus est bona: z virtus est bonitas: et pdicatum est de essentia subiecti. In essentialib⁹ autem nõ est intensio neq̃ remissio: q̃ subiectũ intendatur z remittat: Cũ enim dicitur: albedo ẽ color: q̃ uis albedo intẽdatur z remittat/ tamen i esse coloris nõ intenditur z remittit: remissa enim z nõ est magis vel minꝰ color q̃ intensa. Videt ergo: q̃ cum virtus est bona vel bonitas/ q̃ esse boni nõ intenditur vel remittit: licet esse virtutis intendat vel remittatur. II. qõ icidẽs Ulterius queritur de eo qõ dicit dionysius: q̃ bonũ in causa p̃ma dicitur per essentiam: In causatis autem p participationẽ. Argumẽtũ Hoc enim videtur falsum esse: quia si in causatis ordo p participationem: cũ sicut idem dicit dionysius participationes z participãtes differũt: nõ potest dici bonum p participationem nisi qõ partẽ capit diuine bonitatis. Sed diuina bonitas nõ habet partes: cum simplicissima sit: q̃ nihil erit bonum per participationem. Solutio ad primũ questium dicendum: q̃ pcul dubio bonũ nature qõ formaliter in- L est omni ei qõ creatum est: z augetur/ z minuitur Sol. pr. III sicut dicit augustin⁹. Sed nũq̃ in toto destruitur manẽte re creata. Et hoc ideo est: q̃ posita re creata: de necessitate cointelligitur poni habitudo rei create ad primũ bonum a quo est/ z ad qõ est: z hoc est bonum ipsius. Unde licet p elongationẽ a primo bono/ z ꝓpinquationẽ intendatur vel remittatur: tamẽ nũq̃ destructibile est/ nisi ad nihilum redigatur hoc qõ creatũ est. Et hoc modo intelligitur qõ dicit augustin⁹: Ubi nulla sunt/ nullum bonum est. q̃diu enim manet res creata: habz modũ siue mẽsurã habitudinis ad sũmũ bonũ: et spẽm siue numerũ/ quo determinatur ad ipsum: z pondus siue ordinem/ quo naturaliter tendit in ipsum: z sic inquantũ est/ bona bonitate modi speciei et ordinis. Et sic ꝓcedũt tres p̃me ratiões quãtũ ad intẽsionẽ z remissionẽ/ sz nõ q̃ntũ ad destructionem siue corruptionẽ ꝓter causam que dicta est.

Ad id qõ obijcitur in cõtrariũ: dicendũ q̃ in relatione ad primũ bonum creatum nõ recipit intensionem z remissionẽ/ inquantũ relatio in genere ẽt: sed in modo relationis est/ inquantũ sz per maiorem imitationem summi boni/ vel minorem refertur ad ipsuz. Nihil enim intenditur vel remittitur per formã generis/ sed p formã speciei. Quãuis ei grãmatice dicat albus/ albior/ albissimus: tamẽ grãmatice nõ dicit: qualis/ qualior/ qualissimus Ad argu. in cõtrariũ

Ad aliud dicendum: q̃ Dionysius loquens de demonibus/ intendit de mutatiõe in contrarium Ad 2um. Sic enim naturalia data nõ sunt mutata: vt ma-

la fuit p essentiã in quãtum sũt mala: sed nõ negat quin sint de prauata z minꝰ bona p peccatũ. Ad 3m Ad aliud dicẽdũ: q̃ aug⁹ ibi loquitur de similitudine que inter patrẽ z filiũ est: que q̃ idemptitatis eẽntie est/ ex nulla pte põt esse dissimilis. Nihilominus tñ etiam ipsa similitudo formaliter loquẽdo/ nõ potest esse dissimilis ex aliqua pte vel dissimilitudo. Et hoc solo modo pcedit obiectio. Sz id in quo est similitudo/ põt participari ꝑm plus z minus. D Ad. I. qões incidentes. Ad id qõ vlterius queritur/ nõ est difficile respõdere: si aduertãtur ea que i antrebabitis de immutabilitate z eternitate dicta sũt. Est enim duplex mutabilitas essentie: sez ꝑm materiã/ siue ꝑm id qõ est: z originis. Prima est qua res mutat ꝑm essentiam/ siue ꝑm id qõ est. Scõa ẽ qua res vertitur: eo q̃ versio ei⁹ origo est: z continue tendit in nõ esse: nisi influentia eius qõ vere ẽ retineat. Et ꝗ̃ est ideo: qõ probatuz est in philosophia in libro de causis: q̃ causatũ ꝑm id qõ est/ ex nihilo z nihil est: et q̃ habet esse ex habitudine ad ens primũ/ z ex influentia illius. Prima q̃ mutatio i necessarijs nõ est: sed scõa in omnibus est causatis/ siue necessarijs/ siue contingentibus: z ꝑm illaz coaccidit illis esse ꝓpinquioza z longinquioza: Quia quo longinquioza sint: nihilominus habent de modo spẽ z ordine: z quo ꝓpinquioza primo/ plus habent. Et p hoc patet solutio fere ad totũ qõ de illo quesitum est. Ad arg^m. Quod cũ obijcit: q̃ ꝑm hoc esse in omnibus intenditur z remittitur. Dicẽdũ q̃ nõ est ꝑmile: qz ens z esse absolutũ habẽt intellectum: z ideo ens z esse nõ intẽdunt/ nisi cause proxime intenderent z remitterent: qõ non cõtingit in essentialibus causis. Bonũ autez nõ dicitur absolute: sed quia a bono/ vel quia ad bonũ: et ideo per elongationem et ꝓpinquitatem ad illud potest intendi vel remitti. Sic etiã dicit augustin⁹ in libro cõfessionum. xij. Duo fecisti domie vnũ prope re: qõ est angelica natura p naturale bonũ diuino bono simillima: alterum ꝓpe nihil: qõ est materia prima/ siue informitas a pfectione diuina remotissima. Ad. II. qões incidentes. Ad id qõ vlterius queritur dicendum: q̃ sicut habitum est: participatio dicitur multis modis. Per se tamen est in substantialibus: vt vult Aristoteles in intrinsecis: z plato etiã in extrinsecis z separatis. Per accidens autẽ dicit in accidentalib⁹: ꝑm q̃ subiectuz accidens capit ꝑm partẽ potestatẽ accidentis. Potestas enim accidentis cõmuniter dicti est: huic/ et alij inesse posset: z nunc/ z alio tpe inesse posse. Qõ ergo capit ipsũ vt nunc/ z huic inherẽs: accipit ipsum ꝑm partẽ potestatis: z sic participat ipsuz. Sicut ergo prius dictũ est: licet diuina bonitas simplex sit z impartibilis: tamẽ potestas ei⁹ est ad multos effectus z a creatura participatur in simili: p/ ut est ad non tot ad quot est in creatore: sicut cera participat formã sigilli. Et hoc modo participans siue bonum dictũ p participationem: non excludit qui bonum dicatur essentialiter bonum: eo modo quo essentiale dicitur/ qõ de essentialibus causatur: vt passio causatur de essentialibus subiecti. Sed excludit bonũ p essentiam dictũ cuius essentia nihil est nisi bonitas: et cui est idem esse bonum et id qõ est. Et ita intelligit dionysius quãdo diuidit bonũ in bonũ p participationez z bonũ p eẽntiã.

Utrum aliquid possit itelligi bonum non intellecta prima bonitate.

A Parti. IIII. Arg. primũ Uarto queritur verũ aliquid possit intelligi q bonũ nõ intellecta prima bonitate. Et videtur q̃ nõ. Determinatũ enim siue definitum sine distinctiõe nõ intelligit: nec effectus sine causa. Bonũ aũt determinat/ quia est a bono/ z ad bonũ/ z in bono plantatũ: vt dicit dionysius: ergo cũ hoc sit diuinũ bonũ a quo est/ z ad qõ/ z in quo nõ potest intelligi bonũ creatũ nõ intellecto bono diuino. Adhuc: Non põt intelligi lumen sine lu- Arg. 2m ce: quia lumen est reflexio lucis z diffusio: vt dicit Auicẽna. Taliter aũt se habent/ vt dicit Dionysi⁹ diuinũ bonũ z creatũ/ vt lux z lumẽ: ergo videtur q̃ bonũ creatũ nõ possit intelligi sine bono increato: cum bonũ creatum nõ sit nisi diffusio quedam z reflexio boni increati. In cõtrariũ est: q̃ vnũqõ ꝗ̃ In cõtrariũ arg. primũ absolutũ põt intelligi sine altero: eo q̃ absolutum habet intellectũ: Bonum aũt creatũ absolute dicit de creatura: ergo videt q̃ possit intelligi nõ intellecta p̃ma bonitate. Adhuc: Ens creatũ põt intelligi sine ente increato: z verum creatum sine vero increato: z vnum creatũ sine vno increato: ergo et bonũ creatũ sine bono increato. Arg. 2m Ulterius queritur de hac ꝓpositiõe/ quã ponit Boecius in libro Qõ icidẽs de hebdomadibus: q̃ vnũqõq̃ inq̃tum ẽ/ bonũ est vtrũ verum sit vel nõ. Uidetur enim nõ vera esse. Arg. primũ Si enim vnũqõq̃ inq̃tũ est/ bonũ est: tunc vnũqõq̃ ꝑ essentiã bonũ est: z sic nulla est diuisio quã dat Boecius z Dionysius: q̃ bonum aliud est per essentiam: aliud est per ꝓticipationẽ. Et q̃ per essentiam bonum nõ est nisi primũ bonum/ qõ est deus: Per participationẽ autem creatum bonum bonum est. Si quis dicere velit/ vt pozretanus in cõmento super Boeciũ dicit: q̃ sicut humanũ dicit Rũsiones pozretani dupliciter: per essentialia/ z per habitudinem cause ad effectum: vel econuerso: Sicut dicitur animal humanũ rationali differẽtia formatum: eo q̃ hoc per essentialia hominis/ z esse humanum est: z sicut dicitur opus humanum domus/ vel palaciũ: eo q̃ hoc nõ indicat nisi hominis opus: per hoc q̃ artis opus est: nullũ autem animal particeps artis est nisi homo. In contrariũ est: q̃ ꝑm hoc bonitas creata nullã formã poneret in creatura: sed tñ poneret aliquid quod indicium esset diuine bonitatis. Et si hoc esset verum: male assimilaret dionysius bonum increatum lumini siue luci. Lumen enim siue lux formã suam ponit in illuminato: igitur taliter dici nõ potest. Si forte adhuc aliquis dicat: q̃ causa prima in creata magis essentialis est suo causato q̃ causa creata: z ideo sui aliquid relinquit in effectu/ qõ non facit causa creata. Hoc penitus contra rationem est. Cum enim cõiuncta magis est essentialis q̃ causa separata: z causa vniuoca magis essentialis est q̃ equiuoca: z causa cõuertibilis magis essentialis q̃ causa non cõuertibilis. Causa ꝛo increata z separata z equoca z nõ cõuertibilis est cum effectu: Coniũcta ꝛo z vniuoca z cõuertibilis: z ideo plus ponit cõiũcta in effectu q̃ separata. Et ideo dicit Aristoteles in primo metaphysice: q̃ cum artifer facit domum: domus est ex domo: z dolatio ex dolatione: z contignatio ex contignatione: z sic de alijs. Cum autem deus facit aliqd: nõ possumus dicere q̃ deus sit ex deo sicut homo ex homine: q̃ uis dicamus/ q̃ deus fa-

cit omne quod facit per naturalem ⁊ essentiale potentiam/ ⁊ nõ per accidentalem. Adhuc: Si vnũ
Arg.2m quodq; inq̃tum est/ bonum est: ⁊ omne quod inq̃tum est/ per speciem est: tunc illud quod nulla specie determinatur/ videtur non esse bonum inq̃tum est. Hyle autem siue materia prima (quã Augustinus vocat primã informitatem super genesim) nulla specie determinatur: vt dicit Augustinus in libro de natura boni: ergo videtur q̃ hyle inquantũ est/ nõ bonũ sit. Quia vt dicit augustinus in. lxxxiij. questionib: Malum ex specici priuatione determinatur: sicut ⁊ bonum ex specici adeptione. Hyle autẽ
Ar.3m nullam habet speciem. Adhuc: Sunt antiquorum obiectiones. Si enim vnũquodq; inquantũ est/ bonum est: sed fornicatio in fornicante est: ⁊ homicidium in occidente/ ⁊ sic de alijs peccatis. Peccatum enim in peccãte est: ergo videtur q̃ peccatum in peccante bonum est: quod falsum est: quia in peccãte malum est/ ⁊ culpa est. Solutio: Ad primum
B Solo parti cule. IIII. quesitũ dicendũ: q̃ bonus creatũ dupliciter potest intelligi: scz vt creatum: vel simpliciter vt bonum. Si intelligitur vt creatum: tunc intelligitur vt bonum per participationẽ. Sic enim voluit plato et Aristoteles: ⁊ probatur in libro de causis: q̃ nihil haberet nisi participationẽ bonitatis que fluit a primo. Et in hoc sensu dicit Aristo. q̃ domus est a domo: ⁊ sanitas a sanitate: ⁊ quelibet forma que est in materia/ a forma que est extra materiã: quas plato vocauit separatas ⁊ vere formas: Eas autem que sunt in materia/ vocauit imagines. Unde sicut nõ contingit intelligi imaginẽ sine eo cuius est imago: ⁊ exemplum sine exemplari: ita non contingit intelligi bonum per participationẽ dictus fm q̃ est per participationẽ bonum/ non intellecta prima bonitate: eo q̃ omnis talis causa sicut est prima causa: causatum suum efficit ⁊ plantat in imagine sue forme/ ⁊ conuertit ad seipsam. Et propter hoc ex triplici causa Dionysius determinat bonum. Sicut enim artificiata sunt in intellectu artificis: sic omnia secũda causata sunt in prima causa. Et ideo sicut in artificiatis domus est ex domo plantata/ in forma domus que est in mente artificis: ⁊ relata ad ipm siue conuersa per imitationẽ: ⁊ perfecte bona quãdo perfecte imitatur: Sic in omnibus secũdis bonum est ex bono plantatũ in forma ipsius: ⁊ relatum ⁊ conuersum ad imitationẽ ipius: ⁊ perfecte bonũ quando pfecte imitatur. Et hec est vera causa, pter quã vera determinatio boni est: quãdo per participationẽ dicitur/ q̃ bonum est quod est a bono ⁊ in bono/ ⁊ ad bonum. Quãdo autem per essentiã dicitur bonum/ a boo boas deriuatum: tunc recta determinatio ipsius est/ q̃ est diffusiuũ esse ⁊ boni. Sic enim vt dicit Dionysius/ bonum extasim facit etiã in pma causa: ⁊ non sinit ipsam solam sine germine pmanere: ⁊ facit ipsam diffusiuum esse et boni. Si vo accipiatur intellectus boni ex principijs primis: que sunt mod⁹/ species/ ⁊ ordo in ipa re accepta: tunc nihil prohibet intellectũ boni esse absolutũ: ⁊ intelligi bonum nõ intellecta prima bo
Ad argum. nitate. Et per hec patet solutio ad duo prima. Hec enim procedunt de bono secũdo/ vt dictũ est:
Ad argumenta i ꝓtrariũ ⁊ vt per participationẽ dictũ est. Similiter patz solutio ad duo sequẽtia in cõtrariũ adducta. Hec enim procedũt fm q̃ intellectus boni est ex principijs propzie acceptis: sic eñ intellectus boni absolutus est. Ad id qd vlterius querit: vtrũ hoc
C Ad qõnẽ incidẽtẽ ⁊ argu. primũ. sit verum: q̃ vnũquodq; inquantũ est/ bonum est: dicendum q̃ duplex est ꝓpositio illa: in eo q̃ hec dictio inquãtũ/ sincathegrematice sũpta, potest notare conditionẽ entis: ⁊ sic, ꝓpositio falsa est. Alia ẽ enim conditio entis/ ⁊ alia boni: sicut alia est intentio entis/ ⁊ alia intẽtio boni. Uel potest notare cõditionem suppositi entis: ⁊ sic est vera: quia p idez qd est suppositum entis/ est etiã bonũ. Suppositũ enim entis est per hoc: q̃ primũ ens participat fm hoc q̃ est ex ipso/ ⁊ in ipso/ ⁊ ad ipsum: ⁊ fm idem ẽ bonum. Nec sequitur: si in quãtum sic est ens/ ẽ bonum: q̃ essentia sua est bonitas sua/ ⁊ nihil aliud:
Ad rnsiões pozretani q̃stiuncula Et ita nõ sequitur: q̃ sit bonũ primum per essentiam dictũ. Responsiones aũt pozretani ⁊ aliozũ meo iudicio nõ sunt conuenientes/ sicut probatur ⁊ est. Si autem quera ꝛnsi hoc modo bonuz ex bono est: quare nõ iustũ qd ẽ ex iusto (et ẽ questio hoc tij) et rectum qd est ex recto?
Responsio Egregie respõdet Boetius dicens: q̃ bonum ad naturaz pertinet: iustum vero ad actum. Sicut enim dictum est: diffusio esse ⁊ boni propzius est actus boni/ prout extasim facit in prima causa: Justum autem ad determinate potentie pertinet actum. Pertinet eni ad actum ratois mẽsurantis opera sua ad circumstãtias ⁊ finem/ ⁊ nõ ad nature alicuius diffusionẽ. Unde sicut omis potẽtia determinata p habitum nature/ formaz illius habitus diffundit in opus: vt statuari⁹ in statuas: domificator in domos: medicus in medicantes: Ita bonũ qd est ꝓpria forma diffundentis esse ⁊ naturas/ formã sui facit in diffusis ⁊ naturis. Sic eñ ea que diffunduntur plãtat in bono: ⁊ est bonum ex bono/ in bono/ ⁊ ad bonum: ⁊ forma bonitatis prime est in bono scõo: sicut forma domificatozis est in domo facta: eo q̃ forma domificatozis diffusiua est domozuz: quia propzia causa domus domificator est inquantum domificator: vt dicit Aristoteles in. ij. physicorum.
Ad arg. 1m Ad id qd obijcit de hyle/ in antehabitis responsum est. Hyle eñ sicut se habet ad formã: ita se habet ad bonum. In hyle eñ sicut dicit Augustinus in libro de natura boni/ ipsa capacitas formaruz nõnulla forma est: ⁊ modus se habendi ad formas nõnullus mod⁹ ⁊ ordo: ⁊ ita nõnulluz bonum. Sed inquãtum sic ẽ/ nõ est bonum determinati modi/ nec determinate specici/ nec perfecti ordinis: tamen inquantũ est sic/ aliqd bonuz est/ qd
Ad 3m. est participatio prime bonitatis. Ad id qd vlterius obijcitur de peccatis/ responderi consueuit: q̃ quedam nomina dicũt ens completum: vel ad minus in ipso nomine nõ important priuationem entitatis. sicut materia fm q̃ est altera pars compositi/ nihil priuationis ad suam entitatem importat: et hec omnia inquantum sunt/ bona sunt. Sunt etiam quedam que mor nominata/ cõiuncta sunt malo: vt dicit Aristoteles in. iij. ethicorũ: eo q̃ in ipso nomie sui propzij esse ⁊ pfectionis important priuationem, sicut fornicatio/ homicidiũ/ et furtum: que dicũt actũ voluntatis cum priuatione specici ⁊ finis debiti: ⁊ in ipso nomine important malum. Et ideo illa inquantũ sunt/ mala sũt et nõ bona: quia illozum esse non simpliciter est esse/ sed esse priuationis qd simpliciter est non esse:

et fm quid est esse. s. fm q̃ ponit subiectum. Et talia fm huius esse nõ sunt a causa efficiente aliqua que p fecta sit ad efficiendũ: sed sunt a causa deficiẽte/ vt dicit augustin⁹ in. ij. de libero arbitrio. Sũt enim a libero arbitrio auertẽte se ⁊ deficiente a regula recti habitus/ regulãtis liberũ arbitrium in actibus suis: Sicut etiã peccatũ in arte cõtingit/ intellectu practico deficiente ⁊ auertente se a regula artis. Et hec solutio satis bona est. Sic etiã peccata contingunt in natura: quãdo formatiua deficit, pter aliquã causam a regimine cõcepti ad formam qua formandum est.

De bono determiato siue de sũmo bono

Mẽb. p. II. Hui⁹ mẽb. tres sũt ar. Deinde querit de summo bono. Et quo
d runtur tria. s. quid sit summum bonum et vnde dicatur summũ, Scõo quis sit, pr⁹ actus summi boni. Tertio si malũ potest esse a sũmo bono p aliquem modum.

Queritur quid sit summum bonum: et an summum dicatur per intensionem bonitatis: vel per differentiam hoc cõmune qd est bonum contrahente.

A Articu. I. Primo ergo queritur: An summũ bonum/
p summum dicatur p intensionẽ: vel per differentiam hoc commune quod est bonum
Argu. 1m. cõtrahente. Et videtur q̃ primo modo. Summum eñ bonũ optimum bonozum est. optimum autem bonozũ respectu meliozis ⁊ boni dicitur: ergo videtur q̃ summuz p intensionem bonitatis in
Argu 2m. ipso dicatur. Adhuc: In gradibus comparationis sic est: q̃ a positiuo ad superlatiuum nõ est deuenire nisi p comparatiuũ: Sicut in motu non est deuenire a primo ad vltimũ nisi p medium. Uidetur ergo q̃ summum bonum nõ est summum nisi
Arg. 3m er bono ⁊ meliozi. Adhuc: Constat q̃ summum pectum dicit relatiu: qui respectus cõparationis est/ ⁊ determinari non potest nisi p sua relatiua opposita. Opposita autẽ sunt melius ⁊ bonum: videtur ergo q̃ sine meliozi ⁊ bono nõ potest esse sũ
In ꝓtra. ar. primum mum. In cõtrarium hui⁹ est: q̃ omne qd summũ est fm gradum superlatiuuz/ bonitatem habet receptiuam intensionis ⁊ remissionis: qd a grãmaticis mobile ⁊ nõ fixum vocatur: eo q̃ habet bonitatem fluentem ⁊ mobilem. Talis autẽ bonitas nõ competit summo bono: quia dicit Iacobi. j. c. Apud quẽ nõ est transmutatio/ nec vicissitudinis obumbratio: Ergo p intensionem non dicitur primum
Arg. 2m bonum summũ bonum. Adhuc cõparatio non est nisi inter vniuoca: bonuz autẽ in summo bono et in alijs bonis nõ est vniuocum: ergo summũ bonum nõ potest dici summum per comparationem
Arg. 3m aliozum bonozũ. Adhuc: Proclus. viij. propositione sic dicit: Omnia qualitercũq; participantia bono/ precedit qd primo bonum est: ⁊ qd nihil aliud est q̃ bonũ. Sed qd primo bonũ est/ ⁊ nihil aliud q̃ bonum est/ est bonitas pura: vt dicitur in libro de causis: Bonitas autem pura in termino est/ et intensiõis ⁊ remissiõis nullo modo potest esse particeps: q̃ nõ dicitur summum bonum per intensio
Arg. 4m. nem. Adhuc: Nihil comparatur ad aliud nisi p id qd est idem in vtroq;. Si ergo summũ bonũ dicere ꝛsumũ/ ⁊ melius p cõparationẽ ad bona creata: oporteret q̃ bonũ eiusdem rõnis ⁊ speciei esset in vtrisq;: qd apte falsum est: qz nihil eiusdẽ spẖi est in creatore ⁊ creatura/ siue in causa pma ⁊ causatis:
B Parti. II. Si, pter hoc dicatur: q̃ per comparationẽ non dicitur summũ bonum: sed hoc quod dico summũ quasi differentia est determinãs ⁊ specificãs pmũ bonum sub hoc cõmuni qd est bonum. Sicut dicitur summa causa prima causa/ que est cardo causarum in quo voluũtur omnes cause aliquod causalitatis habẽtes: qz sicut dicit in libro de causis: causa secunda habet a causa prima q̃ est/ ⁊ causa est. In contrariũ est: q̃ tũc bonum summũ di
Arg. primũ citur per additionẽ alicuius ad bonum. sicut animal rationale dicitur homo per additionẽ alicui⁹ ad animal. Et si sic dicit: tunc queratur: vtrũ summũ quod additur bono: addit idem bono/ aut diuersum ab eo. Non idem: quia nihil idem additur sibi: nec hoc etiam potest intelligi. Si diuersum: tunc summũ bonum compositũ est ex diuersis: qd incõuenies est: quia fm Dionysiũ ⁊ Boeciũ ⁊ proclum ⁊ libzũ de causis: summũ bonũ est/ qd nõ nisi bonum est ⁊ purissimũ ⁊ simplicissimũ est ⁊ in fine simplicitatis. Adhuc: fm hoc bonum/ genus est
Ar. 2m cõmune ad summũ bonũ/ ⁊ ad alia bona que p participationẽ bona sunt. Ex hoc sequeret: q̃ summũ bonũ esset diffinibile/ ⁊ esset determinatũ in genere vniuoco cum alijs bonis: que omnia valde incõ
Qõ incidẽs uenientia sunt. Ulterius queritur: quia sicut dicunt Dionysius ⁊ Boecius: summũ bonũ est/ qd per essentiã bonum est: ⁊ quod non est nisi ipm bonum ⁊ bonitas sua. Et videtur q̃ ipsa bonitas cuius partipatiõe omnia formaliter bona sunt/ sit sũmũ bonum. Hec enim per essentiam bona est: ⁊ nihil aliud est nisi bonitas: ⁊ bonitatis esse est suum esse. Qõ si concedatur/ sequitur inconuenientis: scz q̃ summa bonitas cõicabilis sit: ⁊ q̃ summa bonitate formaliter sit bonũ omne qd p participationẽ est bonuz. Qd est contra proclũ, positione quarta
C Solo articuli primi. que sic dicit: Omne antharkes simpliciter bono deterius est. Antharkes autem idem est qd per se sufficiẽs in bono participato: simplr aũt bonũ est qd nõ nisi bonũ est/ ⁊ sũmũ bonũ. Scõm hoc bonũ et sũmũ multiplicabile esset fm subiecta bonozũ: ⁊ nõ haberet esse separatũ/ sed esset in bonis tm. Solutio: dicendũ q̃ summũ bonũ p rationẽ causalitatis dicit summũ: ⁊ sic dicitur summũ/ quia est sũma ⁊ vniuersalis causa omnis boni: prehabens in se virtualiter ⁊ eminẽter ⁊ simpliciter omne bonũ: sicut in antehabitis dictũ est de forma boni p similitudinẽ sigilli. Et hoc vocauit plato formãs cetera vo imagines. Et hoc est qd dicit Boecius in cõsolatiõe phiet: Quẽ nõ externe peplerũt fingere cause Materie fluitãtis opus: verũ insita summi Forma boni liuore carens: tu cuncta superno Ducis ab exemplo. Talis eñ causa per se existens bonũ/ virtute boni bonum summũ est: quia summe virtutis. Et si intelligatur hoc modo de intensione virtutis: prout intensissimũ dicitur/ eminẽtissimũ/ et in fine siue in termino bonum: nihil prohibet per intensionem dici summũ bonum: sicut probãt primerationes. Ad id quod obijcitur in cõtrariũ: Ad arg. 1m
in ꝓtrariũ dicendũ q̃ duplex est cõparatio: scz in forma accidentis: ⁊ in forma substãtiali. In forma accidentis:

sicut dicitur album/albius/albissimum. Et hec
dupler est: Est enim accidens cōmune; ⁊ accidens
proprium. Accidens autē proprium licet in hoc sit
accidens/q̃ est consequēs esse substantiale: tamen
fluit ex essentialibus que vno modo se habent. In
forma autez substantiali non est comparatio/ nisi
forma comparetur ad act⁹: fm q̃ aliquis dicitur
rationalis/rationalior/rationalissimus. Nec tūc
fit comparatio/eo q̃ forma ipsa intendatur vel re
mittatur: sed q̃ virtus forme efficacior est ad actū
in vno q̃ in alio. In his ergo solis intensio est ⁊ re
missio que motus sunt/que comparantur p̄ acci
dens cōmune qd̄ est in eis: quia in illis esse ⁊ forme
intendantur ⁊ remittuntur. In his autem que cō
parantur fm accidens proprium/non est compa
ratio nisi ad actum: sicut dictum est de forma sub
stantiali. Passio enim fluit a substantiali abusu: et
radicat in illis, et quia illa nō possunt intendi nec
remitti: nec potest intēdi nec remitti passio/nisi eo
modo quo dictum est/per comparationez ad act⁹
D ⁊ nō eo modo quo alteratio fiat in ipsa essentia pas
Ad 2m sionis. Ad id qd̄ obijcitur/q̃ nō est comparatio
nisi inter vniuoca: dicendū q̃ verum est de compa
ratione que est cum intensione ⁊ remissione forme
in qua fit comparatio: hec em̄ non est nisi inter de
nominatiua. Sed potest fieri inter alia per compa
rationem forme ad actum: sicut prima causa dici
tur magis influens q̃ causa secōda: quia etiam p̄ for
Ad 3m mam substantialē p̄me cause/que nec intenditur/
nec remittitur/efficacior est ad influendum. Ad
dictum proclī patet solutio per hoc qd̄ iam dictuz
Ad 4m. est. Ad id qd̄ obijcitur q̃ nihil comparatur nisi
per id qd̄ idem est in vtroq̃: dicendū q̃ hoc verum
est: sed nō oportet q̃ idem vniuoce sit in vtroq̃/sed
sufficit q̃ sit idem p̄ analogiaz. Intellectualis eni
natura in homine est/et in angelo: ⁊ intellectuali
or angelus q̃ homo: siue vt dicunt philosophi/in
Ad pti. II. tellectualior est intellectus per essentiam q̃ intel
Argu. 1m. lectus adeptus. Ad id quod vlterius queritur:
vtrum per additionem determinatiōis ad deter
minatum dicatur summum bonum: dicendum q̃
duplex est additio: scilicet rei ad rem: ⁊ modi signi
ficandi ad modum p̄dicandi. In summo bono nō
est additio rei ad rem: sed cum bonum dicatur cō
muniter per analogiam de summo bono ⁊ alijs/p̄
modum significandi determinatur ad primum bo
num quando additur ad summum bonum. Et p̄
hoc q̃ dico summum/nihil additur ad bonum pri
mum: sed aliter significatur: ⁊ per talem modum
contrahitur ad significandum primum bonum. Et
per hoc patet solutio ad totum illud qd̄ quesitum
est de illo. Ex hoc em̄ nihil sequitur inconueniēs.
fm hoc enim bonū non est genus ad summum bo
Ad 2m num ⁊ ad alia: nec vniuocum/nec diffinibile. Ad
vltimum dicendum q̃ bonum essentialiter dicit
dupliciter: scz de bono qd̄ essentia bonitatis forma
liter bonum est: Et hoc non est primum bonum ef
ficienter ⁊ formaliter ⁊ finaliter. Et est bonum qd̄
essentialiter bonum est: ⁊ cuius esse ⁊ qd̄ est bonuz
est/ ⁊ nihil aliud: Et hoc est summum bonum. Et
hoc nō est multiplicabile per subiecta: ⁊ est bonuz
in seipso/ ⁊ separatum a participantibus bonuz:
et est prima ⁊ summa causa omnis boni/ in seipso
existens/ ⁊ per se existens; ⁊ ideo dicitur summum
bonum. Et de hoc non tenēt obiectiones inducte.
Et per hoc patet solutio ad totum.

Queritur quis sit actus proprius summi boni.

A
Secundo queritur: Quis sit p̄rius actus sū
s mi boni. Et videtur q̃ producere bona. Articu. II.
Dicit enim Dionysius: q̃ summū bonum Arg. primū
per rationem cause determinat: eo q̃ omnis boni
causa est: a qua omne bonum est in bono plantatum/ ⁊ ad bonum cōuersum. Si autem ab ipso est: effectus eius est. Si in ipso plantatū est: tunc omne qd̄ est a bono/bonū est: quia aliter nō esset plantatum in ipso. Et si conuersum est ad ipm: tunc omne quod ab ipso factum est/ desiderat ipsum: ⁊ qd̄ desiderat bonum/bonū est: vt dicit Boecius: Et sic omne qd̄ a summo bono est: in q̃tum ab ipso est/ bonum est: ⁊ formā boni desiderat: ⁊ habet bonū.
Adhuc: Maximus episcopus dicit: q̃ bonum Ar. 2m.
dicitur a boo/boas: qz vocat ea que nō sunt tanq̃
ea que sunt. Non autem vocat/ nisi quibꝫ impmit
formam suam tanq̃ per naturalem quendā audi
tum: ⁊ sic videtur/ q̃ p̄prius actus boni est/bo
na ad esse deducere: ⁊ q̃ nihil causarū sit nisi ha
beat causam boni. Et ex hoc vlterius sequitur: q̃
omne quod est: in q̃tum est/bonum est: eo q̃ ad esse
nihil vocat nisi bonum. Hoc idem videtur dicere
Dionysius. Dicit enim: q̃ boni est bona adducere:
⁊ optimi optima. Adhuc in p̄habitis ostensum Ar. 3m
est: q̃ boni sicut mouētis primi p̄prius actus est
amor: ⁊ q̃ effectus amoris est extasis: ⁊ q̃ hec etiā
in deo est non sinens ipm sine germine esse. Amor
autem est velle bonum/ vt dicit Augustinus: ergo
summū bonum nō p̄ducit creando nisi quibus
vult bonū. Et Rom. 9. e. dicitur: Voluntati eius
quis resistet: ergo omne quod creat/ format boni
forma: Omne ergo creatum in q̃tum a summo bo
no creatum est/bonum est. Sed omne quod est post
primū ⁊ summū bonum/creatum est: ergo omne
qd̄ est post primū: in q̃tum est/bonum est. Hoc B
etiam p̄batur Sap. II. d. vbi sic dicitur: Diligis Arg. 4m
enim vniuersa que sunt: ⁊ nihil odisti eorum que fe
cisti. Si enim diligit/ vult eis bonum: ⁊ si vult/fit.
Ps. IIz. Omnia quecūq̃ voluit dominus/ fecit.
Sic ergo omne quod est/ a bono bonū est. Et hoc
expresse dicit Boecius in libro de hebdomadib.
Nec potest intelligi: q̃ factum a prima causa nō sit
bonum: nisi paulisper intelligatur p̄ma causa esse
ens ⁊ non bonum in creando: Tunc enim erunt al
ba ⁊ rubea/ ⁊ calida ⁊ frigida que non necessario in
telliguntur bona. Sed tunc non erit creans: quia
sicut habitum est/non mouet ipsum ad creandum
nisi extasis/ que non sinit eum sine germine esse.
Adhuc: Plato causam generationis mundi po Arg. 3m
nit primū bonuz/ a quo inuidia longe relegata est.
Videtur ergo q̃ non sit cōmunicatiuus esse vel bo
ni nisi per bonum. Ens enim vel esse fm q̃ huius
modi extasim non facit: et per consequens non fa
cit germinare: sed quantū est de se/ in solo est: non
diffundens se in aliud: nec multiplicans se in parti
cipatiua sui. In contrarium huius est: q̃ patens In ctrariū
est q̃ multa a bono primo sunt que mala sunt: vt arg. primū
demones/ ⁊ mali homines. Adhuc: Si bona sūt Ar. 2m
que a bono sunt: eo q̃ boni est p̄prius actus bo

na facere: tunc videtur q̃ sapientia sunt que a sa
piente sunt: ⁊ potentia que a potente: ⁊ iusta que
Ar. 3m a iusto. quia sapientis est sapienter facere/ ⁊ poten
tis potenter facere: ⁊ iusti iuste. Si dicatur/ vt
dicit Boecius: q̃ bonum pertinet ad naturam: iu
stum autem ad actum: ⁊ q̃ bonum est generale/ iu
stum autem speciale. Videtur non valere respon
sio: quia sicut in deo bonum p̄dicat naturam: ita
z iustum. Dicit enim Boecius in libro de trinita
te: q̃ cum genera accidentium in diuinam assumū
tur p̄dicationem/ omnia mutantur: et modum
p̄dicandi accidentalem mutant in modum p̄e
dicandi substantialem. Justum ergo in diuina p̄e
dicatione p̄dicat substantiam/ sicut ⁊ bonum: nō
ergo bonum pertinet ad naturam/ et iustum ad
L actum. Solutio: q̃uis dicatur q̃ vniuerse vie
Solutio ar domini sint misericordia ⁊ veritas: ⁊ q̃ misericor
ticuli. II. dia eius super omnia opera eius. ⁊ veritatem illā
quidam exponant p̄o iusticia: ⁊ iusticiam illam di
cant esse decentiam diuine bonitatis/ quā non de
cet esse solam: eo q̃ dicit Plato: q̃ inuidia longe re
legata est ab eo. Amore autez cōmunicationis sui
boni/ ⁊ extasis p̄prias sibi sunt ⁊ decentia bonita
tem eius: Et sic iustus est dominus in omnibus
vijs suis: Misericors autem conseruando id qd̄
ex nihilo est ne in nihilum decidat. Tamen nihil
est in omnibus attributis diuinis quod per se mo
ueat ad cōmunicandū se ⁊ ad bonum suuz/ nisi bo
num: sicut p̄bant primo inducte auctoritates et
ratiōes. Et ideo solius boni forma est/ in qua plā
tatur omne quod ab ipso est in q̃tum ab ipso. Vn̄
Boecius dicit: q̃ bonum est quod a bono est. vnde
Ad arg. 1m quecūq̃ primo obiecta sunt/ cōcedenda sunt. Ad
in cōtrariū id quod obijcitur in contrarium: dicendū q̃ demo
nes ⁊ mali homines nō sunt a summo bono in q̃
tum mali sunt: sed boni creati malifacti sunt per a
uersionem electionis a summo bono: ⁊ ideo in q̃tum
Ad 2m sunt/ boni sunt: per electionem autem mali. Ad
aliud dicendum: q̃ potentia ⁊ sapientia modum
agentis bene determinant in opere ⁊ demonstrāt:
sed non dicunt id quod mouet ⁊ vocat ad esse ⁊ cō
municationē sui/ quod est in creante: Et ideo de
nominant bene agentem q̃ potenter fecit ⁊ sapien
ter: sed non dicunt formam quā cōmunicet opus
ab opifice: Bonum autem dicit illam. Et ideo nō
sequitur/ q̃ potens sit vel sapiens quod factum est
a potente vel sapiente: ⁊ tamen sequitur q̃ bonum
Ad 3m est quod factum est a bono: quia non est simile qd̄
inducum est p̄o simili. Ad id quod obijcitur de
iusto: dicendum q̃ Boecius bene soluit: nec inten
dit dicere Boecius q̃ iustum in diuina p̄dicatio
ne p̄dicet aliud q̃ substantiam: sed vult dicere/
q̃ iustum in deo aliud cōnotat q̃ bonum. Significat
enim diuinam essentiam: ⁊ connotat in creatu
ra redditionem qua redditur vnicuiq̃ quod suum
est. Et hec est quedam specialis bonitas ad actum
iusticie determinata. Et sic iustum pertinet ad actū
⁊ speciale est. Bonum autem in deo etiam significat
diuinam essentiam: ⁊ in creatura cōnotat diffu
sionem esse ⁊ boni: non huius/ sed totius genera
liter: ⁊ sic bonum pertinet ad naturam que diffun
dit: ⁊ generale est. Et iste est intellectus Boecij.
Et per hoc patet solutio ad totum.

Queritur si malum possit esse a summo bono per aliquem modum.

A
Tertio queritur: si malum possit esse a sum Articu. III.
t mo bono per aliquem modum. Et vide Argu. 1m.
q̃ sic: i ordine ei cā p̄ sic ē: q̃ qcq̃d ē a scōa cā
ē etiam a prima. Constat autem q̃ maluz est a vo
luntate hominis ⁊ angeli: videtur ergo q̃ sit a pri
ma causa: quia scōa causa a p̄ma causa habet ⁊ qd̄
est/ ⁊ q̃ causa est. Ex autez malum etiam culpe ab
angeli ⁊ hominis sit voluntate/ dicit augustinus
in enchiridion: Nequaq̃ dubitare debes: rerum
que ad nos pertinent bonarum causam nō esse ni
si bonitatem dei: malarū vero ab immutabili bo
no deficientem boni mutabilis voluntatem: an/
geli primo/ hominis postea: Ergo malum etiam
culpe videtur esse a prima causa/ licet non immē
diate. Adhuc: In libro de causis super primam Argu. 2m.
propositionem dicitur: q̃ prima causa subtrahen
te causalitatem/ deficit causalitas in scōa. Si ḡ a
prima causa no esset operatio mali: videtur q̃ a se/
cunda esse nō possit. Si forte dicatur: q̃ opera Arg. 3m.
tio mali vel malum a causa deficiente est: ⁊ causa
deficiens nō ordinatur ad causam nō deficientē:
quia dicit Augustinus in libro. lxxxiij. questionū:
Omne qd̄ deficit: ab eo quod est deficit in nō esse.
Causa autem ad quam non pertinet non esse/ non
potest esse causa deficiendi: ⁊ sic malum non est a
p̄ma causa. Contra est/ qd̄ etiam exemplum au
gustini est: quia claudicatio malus gressus est: et
tamen cum ibi sint due cause ordinate ad claudi
cationem/ ⁊ vna p̄ aliam est vis motiua sita in fe
more vel genu/ ⁊ tibia curua: nihil est de claudica
tione in tibia curua/ qd̄ nō sit a vi gressibili/ que est
in femore ⁊ que est in genu. Videtur ergo a simili:
q̃ nihil influente prima causa q̃ non possit esse ma
lum ab angeli ⁊ homis voluntare. Adhuc: Si Argu. 4m.
non sit voluntas/ nonerit in actu voluntatis, er
go a destructione consequentis: si est in actu volun
tatis/ voluntas est: ⁊ si voluntas est/ oportet q̃ pri
ma causa influat esse: Ergo si est actu voluntas/
oportet q̃ prima causa influat esse/ ⁊ quo volūtas
est/ ⁊ quo in actu est: Sed quo i actu est/ causa ma
li est: ergo quo causa mali est/ a prima causa est: et
sic videtur q̃ malum q̃ ab ipsa fit/ ad primaz cau
sam referatur. In contrarium est qd̄ dicit dio In cōtrariū
nysius libro de diuinis nominibus capitulo. iiij. arg. p̄mum
q̃ bonum causa mali esse non potest: sicut ignis si
ne calozis non est infrigidare. Deus autem bonū
est: ergo non potest esse causa mali. Adhuc con Arg. 2m.
trarij non est contraria adducere/ sed destruere.
sicut patet in albo: qd̄ non adducit nigruz: ⁊ in om
nibus alijs. Ergo cum sicut dicit Dionysius bo
ni sit bona adducere: nō erit boni adducere malū/
sz destruere. Deus enim per se bonuz est et non ni
si bonum ⁊ nihil aliud nisi bonuz. Adhuc Mat Arg. 3m.
thei. vij. c. Non potest arbor bona fructus malos
facere: nec arbor mala fructus bonos facere. Et ibi
dem: Aut facite arborem bonam/ et fructus eius
bonos: aut facite arborem malam/ ⁊ fructus eius
malos. Ex his omnibus accipitur: q̃ a bono non
B potest esse malum: nec econuerso a malo bonum.
Si hoc conceditur/ vlterius queritur: vtrum I. qō icidēs

Argumẽtũ malum pene possit esse a summo bono. Et videtur q̃ non: Malum enim pene defectus est/ vt dicit dionysius. Dicit enim: q̃ nec in corpore/nec in anima malum est: hoc est/ habet esse. Etiam habitum est per augustinum libro. lxxxiij. questionũ: q̃ causa que non nouit nõ esse: siue cuius non ẽ nõ esse/ non potest esse causa deficiendi. Luz ergo omnis pena defectus sit: nulla pena potest esse causa.

In ꝓiũ ar. primũ. ta a primo bono. In contrarium huius est qõ dicitur amos. iij. b. Si est malum i ciuitate qõ dominus non fecit? Esaie. xlv. a. Ego dominus creans malum ⁊ faciens bonum. Ergo malũ pene ad

Arg. 2m. minus a summo bono est. Adhuc: Augustinus dicit: q̃ omne q̃ iustum est/ bonum est. Et arguit vlterius a noie ad casuz: q̃ oẽ qõ iuste fit bene fit. Et qõ iustũ est/ ⁊ bene fit/ a summo bono est: ergo cum pena iuste fiat peccatoribus/ pena a summo

II. qõ icidẽs bono est. Ulterius queritur: Si hec pena/ que est corruptio boni naturalis/ siue ꝑnitas ad ma-

Argu. 1m. lum a summo bono est. Et videtur q̃ nõ. Dicit enim Augustinus in libro de nuptijs ⁊ concupiscẽtia contra Julianum pelagianum: q̃ ex hac pena tanq̃ ex filia peccati/ peccatum originale innascitur in nobis paruulis. Quod autem ex malo est/ et ex quo malum est/ a summo bono esse non potest: ⁊ sic hec pena a summo bono esse non potest.

Ar. 2m. Adhuc: Generaliter dicit Sap. j. d. q̃ deꝰ mortem non fecit: sed sanabiles fecit nationes orbis terrarum: Et q̃ inuidia diaboli introiuit mors in orbem terrarum. Et ibidem: q̃ impij in manibus et verbis accersierunt mortẽ: Ergo videtur q̃ deus nullum malum fecerit: ⁊ q̃ nullum malum possit esse a summo bono, ergo nec hoc malum/ qõ ma-

In cõtrariũ rime causa mali est: qõ est ꝑnitas ad malum. arg. ꝑmum In contrarum huius est qõ dicit Gregorius: q̃ per iusticiã dei fit: q̃ peccatũ qõ per penitentiaz citius non deletur/ suo põdere ad aliud trahit. Nõ autem habet pondus nisi ꝑnitatem: videtur ergo q̃ ꝑnitas illa per iusticiam dei fiat: ⁊ sic fit a

Argu. 2m. summo bono. Adhuc: Augustinus in libro confessionum: Jussisti domie/ ⁊ sic est: vt pena sit sibi omnis inordinatus actus. Non autem pena est nisi pondere trahente ad malum/ ⁊ diminuente bonum: cum ergo hoc iussu dei fiat/ sequitur q̃ a sũ-

Arg. 3m. mo bono fiat. Adhuc: Esaie. vj. c. Excreca cor populi huius: ⁊ aures aggraua: ⁊ oculos eius claude: ne forte videant oculis/ ⁊ auribus audiant/ et corde intelligant: ⁊ cõuertantur ⁊ sanem eos. Et hoc expresse accipitur: q̃ ꝑnitas ad malũ/ ⁊ dif-

L ficultas ad bonum infligitur a deo: ⁊ sic malũ hoc

Sol. ar. III a summo bono est. Solutio: dicendum est/ q̃ a summo bono effectiue nullo modo potest esse malum. Cuius causa est: quia summum bonum nõ ẽ nisi bonũ: ⁊ licet operatio sua/ que ẽ creatio/ volũtaria sit: vt dicit Damascenus: q̃ creatio est opus voluntatis existens: tamen voluntas ab essentia nõ separatur. Et ideo vna est voluntas trium: si vna est essentia trium: ⁊ tres sũt vnũ sũmũ bonũ. Et ideo bonũ nõ potest cẽnisi boni diffusiuũ ⁊ vocatiuũ: ⁊ omẽ qõ vocat ab ipso ad esse/ i bono plãtatũ ẽ: ⁊ ad bonũ ꝓuersũ: sic i añbabitis ꝓbatũ ẽ. Alit sequeret: q̃ eẽntiali opatiõe bonũ eẽt a malo: qõ nullꝰ accipit ⁊ intellectꝰ. Quia sicut dicit dionysiꝰ

sicut ignis siue calozis nõ est infrigidare: ita boni non est malum facere. Et licet caliduꝫ accidentali operatione aliquãdo faciat ad citius infrigidandum/ vel fortius infrigidandũ: sicut de nube grandinis in libro metheorozũ dicit Aristoteles: tamen operatione essentiali non facit boc. Et ideo a primo ⁊ summo bono/ quod non nisi bonum est/ nullo modo malum esse potest. Sed sicut dicit Proclus: ab eo quod aliud q̃ bonum est: quod bonum participat/ ⁊ non est per essentiam bonum: potest fieri malum. Hoc enim vel naturali peruersione corruptum/ vel electiua auersione deprauatum potest auerti a bono ad quod naturaliter est: ⁊ in quo naturaliter plantatũ est: ⁊ sic egredi in opus/ ⁊ esse causa mali: eo q̃ sic summo bono priuatum est: ⁊ malum/ vt dicit Augustinus/ non nisi priuatio boni est. Ad primũ ergo dicendum: q̃ in causis ordo est. Et verum est: si tertium est a secundo eo ordine quo secundum est a primo/ sequitur q̃ tertium sit a primo: si autem tertium est a secundo eo defectu quo secundũ deficit a primo/ tunc non sequitur: quia secundũ deficit a primo in eo quod non habet a primo. Et ita est de angeli ⁊ hominis voluntate. Auersionem enim ab incõmutabili bono: ⁊ etiam potentiam auersionis non habent a primo/ sed ex seipsis inquantũ sunt ex nihilo. Maluz autem est quod fit per auersionem ab incõmutabili bono: ⁊ ideo nõ procedit argumentũ. Ad aliud dicendũ: q̃ si prima causa oino subtraheret causalitatem/ secũda non esset: nec operaretur. Sed qñ prima causa influit causalitatem q̃ ad aliquid/ scz quo ad esse: ⁊ quo ad potentiam operandi: ⁊ secunda causa versibilitate propria auertitur ab influẽtia primẽ cause: que est bonitas quã influit causa prima: tunc incidit corruptio boni/ que est malũ: ⁊ tunc illud malum est a secũda causa/ ⁊ nõ a prima. Et est simile: q̃ ars architectonica manui secantis influit secare ad lineam rectam. Si autem manus tremat: vel cõtracta sit/ vel lignum nodosum: secatio non fiet ad lineam rectam. Et tunc sectio nõ recta/ que malum est: a manu vel ligno nodoso fit/ ⁊ nõ ab arte: eo q̃ tunc nõ secat fm q̃ ei influit ab arte/ sed fm id q̃ manus vel lignum deficit ab arte. Ad aliud dicendum q̃ sicut iam habitum est: si nihil influeret prima causa in secũdam/ secunda nihil penitus esset. Sed hoc non est verum. Et est bonum simile quod ponit Augustinus de claudicatione. Sed sicut in claudicatione/ claudicatio que malum gressus est: non potest referri vt ad causaz ad virtutem gressibilem que in genu vel femore sita est/ sed ad solam tibie curuitatẽ: Item sicut gressus sub curuitate acceptus/ non potest referri nisi ad curuitatem/ ⁊ non ad virtutem gressibilem vt ad causam: Sic malum in opere non potest referri nisi ad auersionẽ: ⁊ opus sub forma mali acceptum: referri non potest nisi ad voluntatem auersionis/ ⁊ nõ ad summũ bonũ vt ad causam. Sicut tã in claudicatiõe quicq̃d gressus est/ ⁊ existẽtiã habet siue substãtiã/ nõ referr̃ ad causaz nisi ad virtutẽ gressibilẽ ꝓmo: ⁊ secũdo ad tibiã vt tibia est: Ita q̃cq̃d in ope siue in motu volũtatis essẽtie vel substãtie est/ ad ꝓmũ bonũ referr̃ vt ad causã ꝓmã: ⁊ ad voluntatem vt volũtas est/ vt ad secundã causam.

Ad 1m Ad arg. 1m

Ad 2m.

Ad 3m

Et ideo malũ dicit̃ nulla esse substantia vel essentia in glosa sup illud ps. 68. Infixus sum in limo profundi/ ⁊ nõ est substantia. Et dicit̃ esse nihil in glosa sup illud Job. j. a. Sine ipso factũ est nihil. Sicut ẽm Boetius in ꝓsolatione phie dicit: Esse verũ vniuscuiusq̃z est/ qõ ordinẽ retinet seruatq̃z naturã. Malũ autẽ est qõ ab esse recedit ⁊ corruptio est ordinis nature: ⁊ qõ hoc mõ vt corruptio ab esse recedit/ nihil est. Et si dicat̃/ corruptio est:

Ad 4m ergo aliq̃d est: est fallacia fm qd ad simpl'. Ad aliud dõm: q̃ ꝓsequẽtie iste bone sũt/ vsq̃z ad illã: fm q̃ in actu volũtatis est/ causa mali est. hec ẽ ẽm falsa simpliciter ꝓposita: nõ ẽm causa mali est fm q̃ in actu voluntatis est/ sed fm q̃ in actu tali est

D ab incõmutabili bono. Jd qõ incõtrariũ est cõ-

Ad argũ ta in ꝓriũ cedendũ est. Tamẽ hoc qõ de Math. inducit: qõ generaliter ꝓbare videt̃/ q̃ a nullo bono possit eẽ malũ: cũ aug⁹. dicat: q̃ malũ non sit nisi a bono/ hoc est a bona angeli vel hois natura. Dicendũ q̃ arbor bona dr ibi p̃ similitudinẽ ad liberum arbitriũ: vel volũtas cũ ꝓuersione habituali ⁊ actuali ad summũ bonum: Illa ẽm vt talis egrediens in actũ/ nõ facit nisi fructũ bonuz. Sicut arbor que actualiter cõcepit succũ bonum/ ⁊ plene digestũ in organis arboris: sole mouẽte ⁊ impãgnante arborem/ nõ põt facere nisi fructũ suauem. Et sicut arbor mala que cõcepit succũ malũ ad plenũ nõ digestũ calore solis. Sz sicut dicit phs in. iiij. meth. moluisim siue indigestionẽ passum non põt facere fructꝰ bonos. Ita volũtas siue liberũ arbitriũ cõuersa ad cõmutabile bonũ/ ⁊ nullo calore amoris ordinata ad ꝓmũ bonũ: tẽptat̃ a cõcupiscẽtia sua/ illecta dulcedine boni cõmutabilis: ⁊ abstracta ab amore boni incõmutabilis: ⁊ ideo fructũ bonum nõ põt facere inquãtũ talis. Et ideo dr Jaco. i. b Nemo cũ tẽptat̃ dicat/ qm̃ a deo temptor: Unusq̃z ẽm tẽptat̃ a ꝓcupiscẽtia sua abstractꝰ ⁊ illectꝰ Et sicut dicit Augꝰ, hoc est totũ rõnal' nature malũ: quia tũ cfruit̃ vtẽdis: ⁊ vtit̃ fruẽdis. Sicut tã innuit in littera cũ dicẽ: Aut facite arborẽ bonã ⁊ c. vna volũtas q̃ p̃ naturã bona est: p̃ auersionẽ vel cõuersionem põt esse causa boni ⁊ mali: ⁊ sic ab eo qõ est bonũ/ est malũ. Et si dicas: q̃ talis natura põt esse bona ⁊ mala. Dõm q̃ falsũ est. Natura ẽm in eo q̃ natura nõ põt esse nisi bona: qz a bono est. Unũ dionysiꝰ dicit: q̃ data naturalia ẽtiã in de

E onib̃ bona sunt. Et q̃uis possit esse mali causa

Ad. I. qõnẽ incidentꝰ et arg. 1m nõ ꝓter hoc tã mala est. Quia ꝓbat Aristoteles ix. metaphisice: q̃ ꝓter potentiã mali nihil maluz est: qz potẽtia mali nihil ponit de actu siue forma malit. Et natura bona se habet ad volũtatẽ bonã ⁊ ad voluntatẽ malã: sicut bona terra se habet ad arborẽ bonã ⁊ ad arborẽ malã, radicant̃ ẽm bone ⁊ male volũtates in vna natura bona: sicut arbores bone ⁊ male in vna bona terra. Ad id qõ vlterius querit̃ de malo pene: dõm q̃ hoc est malũ/ qz est ꝓtrariũ nature bone: vt dicit augꝰ. ⁊ inq̃tũ cõtrarium/ penale est in dissensu nature. Et hoc est ideo/ vt dicit dionysiꝰ: quia destitutio ⁊ corruptio est modi cõmẽsurationis ⁊ harmonie in q̃bus natura consistit. Et hoc quidẽ malũ in inferente siue agente aliq̃d est: sed in sufferente nõ nisi corruptio est. Sicut decollatio in decollante percussio est: in decollato autem tã interitus. Et hoc modo quo est sic/ a summo bono est: quia sic iustum est/ ⁊ iuste fit. Justũ ẽm est/ q̃ fiat retributio p̃ meritis. Hoc autẽ modo quo corruptio ⁊ dissolutio est pena/ est cõtraria nature bone: et in natura bona est: et sic causam efficientẽ nõ habet: sed deficientẽ potius: vt dicit Augustinus. causatur ẽm a peruersitate male volũtatis/ et nõ ẽ a deo. nisi sicut dicit̃ tenebra esse a sole quando lumen nõ influit. Et sic pena inferni ordinando ⁊ infligendo est a deo ⁊ a bonitate dei: instrumentaliter autẽ ab igne: sed sicut in subiecto est in bona natura ⁊ dissolutio ipsius. Et subtiliter loquendo: nõ habet esse vel essentiaz veram/ sed est dissolutio et corruptio modi cõmensurationis et harmonie/ que conseruant bonã naturam in vero esse. Hoc tamẽ fit ordine iusticie diuine: que ordinat culpe malum per penam: ⁊ redigit ad bonũ ordinis quod in seipso bonum esse noluit. Et sic intelligunt̃ dicta Amos ⁊ Esaie. Ad dictum Augustini patet solutio per hec que dicta sunt. Ad id quod vlterꝰ queritur de pena ꝑnitatis ad malum/ leue est soluere. Est autez talis pene triplex consideratio: scilicet fm comparationem ad naturam cuius pena est. Et fm comparationem ad causam meritoriam/ que est culpa/ cuius ordinatio est. Et fm comparationem ad iusticiam/ cuius inflictio est. Et primo quidem modo inobedientia est inferiorum virium ad rationem: que inobedientia nõ est ex aliquo existente vel substante fm q̃ huiusmodi est: sed fundatur in corruptione boni naturalis fm dissolutionẽ modi commensurationis ⁊ harmonie/ quibus se deberẽt habere inferiores vires ad obediendum rationi. Et sic nõ est a deo: nisi sicut tenebra a sole retrahente lumen: et defectum influxionis modi/ cõmensurationis et harmonie pro causa habet. Secũm autẽ comparationẽ ad causam demeritoriam/ causam efficientem nõ habet: sed deficientem: vt superius dictum est. Sed in comparatione vero ad iusticiam diuinam/ que bonitas dei est: que infligendo eam ordinat culpã: a summa bonitate est/ fm q̃ summa iusticia summa bonitas est. Sic iustum est/ vt dicit Gregorius in dialogo: vt qui nõ vult cum poterit/ infligatur ei non posse cum voluerit. Et sic intelligũtur auctoritates Gregorij/ Augustini ⁊ Esaie super his inducte.

Ad arg. 2m

Ad. II. qõez incidentẽ.

Queritur de oppositione mali ad bonum. Questio XXVII.

Hui⁹ qõis quinq̃z sunt membra

Ende queritur de

o oppositione mali ad bonuz. Et primo queruntur quinq̃z. Primo ẽm queritꝰ vtrum vniuersaliter omni bono opponatur malum. Secundo si malum habeat esse in bono vniuersaliter. Tertio si malum sit corruptio boni vniuersaliter. Quarto si malum est corruptio boni/ quomodo corrumpat illud: et quod sit bonum illud. Quinto si malum in omnibus corporalib̃ ⁊ spũalib̃ sit p̃ vnã rõnẽ vel diuersas.

Queritꝰ si malum opponitꝰ bono: vtrum vniuersaliter omni bono opponat̃ malũ.

Primo ergo queritꝰ: vtrum vniuersaliter

A p omni bono opponatur malum. Et circa Mẽbri. I boc queruntꝰ duo: scz si opponat̃. Et quo arti. I.

Argu.1m genere oppositionis. Querat ergo an omni bono opponatur malū. Et videt q̃ sic. Opposita
eē ꝓm rationē forme opposita sunt: subiectū eē
vt dicit Aristoteles in primo phyſicorū/ nulli op-
ponitur. Quecunq; autē ratione forme opponun-
tur/ vniuersalit opponunt: ergo omni bono vbi-
cunq; sit/ opponit malū. Et sic sequit: q̃ etiā diui
Argu.2m no bono opponit malū. Adhuc: Vniuersaliter
opponunt quoq; rationes vniuersaliter opposite
sunt: boni et mali opposite sunt rōnes in omnib:
ergo bonum et malū opponuntur in omnibus.
Arg.3m Adhuc: Si aliqua opponunt gratia forme: in-
ter ea in quib simplicius et verius est forma illa/
maior est oppositio: eo q̃ magis distant illa ab in-
uicem. Bonus et malum opponunt/ hoc constat:
ergo vbi simplicius est forma boni ⁊ verius/ illud
magis opponit malo. Simplicissime autē et ve-
rissime forma boni in summo bono est: ergo in illo
Arg.4m maxime opponit malo: ⁊ sic bonum vniuersaliter
opponit malo. Hoc etiam videt velle augusti-
Arg.5m nus in libro de ciuitate dei. xi. vbi dicit: q̃ vitium
contrariū est deo. Si forte dicat aliquis: q̃ iste
rōnes tenerent/ si bonū ⁊ malū opponerent con-
trarie: sed hoc nō est verū/ sed opponunt vt priua-
tio et habitus. Objicit in contrarius: q̃ multo
magis hoc tenet de oppositis vt priuatio ⁊ habi-
tus: quia priuatio nō potest definiri nisi per habi-
tum: ⁊ ideo vbi habit simplicior est/ magis appa-
ret oppositio priuationis. Preterea in. x viij. me-
thaphisice vult Aristoteles: q̃ etiam contraria ꝓm
oppositionis distantiā reducunt ad oppositionē
priuationis ⁊ habitus/ etiā ꝓm suas causas essen-
tiales: vt patet in albo ⁊ nigro. Si eē albū cau-
satur ex diffusione luminis in clara superficie: ni-
grum ex priuatione talis diffusionis causabitur.
Et si calidū causat ex motu a centro ad circūferen
tiam: frigidū vt dicit auicēna ex abscissione siue pri
uatione talis motus causabit. Et sic videt q̃ ma-
gis tenet in priuative oppositis q̃ in contrarijs.
B Arg.6m Adhuc videt q̃ summo bono opponit malum:
quia quod corruptiuus est alterius/ opponit ei et
est contrariū illi. malū autē boni summi est corru-
ptiuum: ergo videt ei esse oppositū. Habitum eē
est in phabitis: q̃ summū bonū reluceret in omnib
bonis que participatiue bona sunt. Et constat/ q̃
illa resplendentia summi boni priuat per malum:
Est eē malum priuatio prime forme boni in qua
plantatū est bonū q̃ est a bono: ⁊ per quā bonum
creatū conuertit ad bonū primū. Et sic videtur q̃
Arg.7m malū priuatio sit ⁊ corruptio p̃mi boni. Adhuc
Constat q̃ secundū bonū nec est/ nec intelligit sine
forma primi boni: vt dicit Aug. ergo videtur
q̃ a forma boni corrūpi non potest nisi corruptio-
ne forme p̃mi boni: Illa eē manente in ipso/ semp
⁊ est ⁊ intelligit ⁊ dicit esse bonū/ ⁊ nō malum. Et
est simile de forma exemplaris in exemplato/ qn̄
exemplatū plantatū est in forma exemplaris: illi
eē corruptio non potest esse/ nisi corruptio forme
In ꝓtrariū argu.1m exemplaris corrūpat. Si autē hoc cōcedat: cō
trariū est q̃ probat in phia: q̃ si p̃mū bonum nec
bz oppositū/ nec sit: et sic bono primo nihil est op-
Arg.2m positū. Adhuc: Si oppositū sibi esset aliq̃d: trūc
ipm ⁊ suū oppositus nata essent fieri circa idē: ⁊ sic
malū posset cadere in primū bonū: q̃ omnino ab-

surdū est. Ulteri querit: quale malū opponit Questio in cidens
bono nature. Si eē hoc sit malū culpe: cū illud
etiā opponat bono gratie/ tūc videt vnus opponi
duob vno genere oppositionis: q̃ est cōtra Ari-
stotele p̃mo ropicorū. Si autē dicat q̃ hoc sit ma-
lum pene q̃ opponit bono nature: tunc videt q̃
malū culpe nō corrumpit vel vitiat bonū nature:
q̃ est ꝓtra oēs sctōs/ dionysiū et aug̃m ⁊ alios: ⁊
cōtra euangeliū luce: vbi incidens in latrones spo
liatus est/ vt dicit glosa/ gratuitis: ⁊ vulneratus
in naturalib. Et ꝓstat q̃ vtrūq; istorū nō est factū
nisi p̃ peccatū: ergo p̃ pctm̄ vulneranī naturalia.
Malum ergo culpe cōtrariū est bono nature/ vel
oppositū: q̃ nisi esset oppositū/ nō eēt corruptiuū
ipsi: vt dicit dionysi. Solutio: Dicendū q̃ si L Solutio arti. I.
cut in phia probatū est: primū bonū in se cōsidera-
tum ⁊ ab omnib participantib ipm separatum/
nec habet cōsortē/ nec similē/ nec cōparē: nec oppo
sitū/ nec cōtrariū/ nec aduersariū. Et hoc et ꝓpie-
tatib primi in philosophicis irrefragabiliter pro-
batū est: ⁊ ab Auicēna ⁊ ab algazele in metaphisi-
cis suis: ⁊ in libro de causis a nobis. Si autē pri-
mū cōsideret in participantib ipsum: a quib nō
ꝓm primā ⁊ purā bonitatē participat: vt in libro
de causis probatū est: trūc recipit plus ⁊ minus/ ⁊
simile ⁊ cōtrariū. Unde cū querit: vtrū vniuersa-
liter omni bono opponatur malum: Dicendus q̃
nō: q̃ primo bono in se cōsiderato nullū opponit
malū. Si autē querit vtrū bonū participatiue di
ctum/ vniuersalit habeat malū oppositū, dicendū
q̃ sic. Q̃d patet ex verbis dionysij: qui ostēdit ma
lum esse priuationē boni rā in demonib q̃ in anima-
b rōnabilib ⁊ sensibilib ⁊ vegetabilib: ⁊ in
corporib ꝓm oēs differētias corporū: ⁊ etiam in
multū vulgata materia malus: ⁊ in nullo habere
aliq̃d/ vel dicere: sed esse priuationē boni q̃ consi
stit in modo cōmēsuratione ⁊ harmonia ordinis.
que probatio nihil valeret/ nisi omni bono p par-
ticipationem dicto malus esset oppositum. Ad Ad arg.1m et 2m
obiecta autē primū ⁊ secundū dicendū: q̃ oppositio quidē est ꝓm formā/ et ꝓm rationes formales:
sed cōmunitas forme in participantib formā nō
est vna. Sed quedā est cōmunitas vniuoci. Et de
hac procedūt obiectiones. Et quedam est cōmuni-
tas analogie: in qua id q̃ vere ꝓm formā dicitur/
est in vno ⁊ non in alijs: nisi ꝓm modū quendā ba
bitudinis ad illud. Et de tali cōmunitate nō pro-
cedunt rationes. Illi eē quod sic ꝓm formā com
mune dicitur/ multa accidunt in vno que nō acci
dunt in alio. Et est exemplum de necessario: quod
dicitur de eo q̃ est ens necesse: et de eo quod nō
potest aliter se habere. et ei q̃ est ens necesse nullū
opponitur cōtingens vel possibile: ei tamen quod
est impossibile aliter se habere/ per aliquē modus
opponitur ⁊ cōtingens et possibile. Si eē compa-
raretur ad causam per quam exiuit in esse: et con
tingens erit/ et possibile. Et sic est de bono quod
per communitatem analogie dicitur de creato et
increato: et simpliciter est in bono increato: ⁊ in
alijs autem ꝓm modum: quia scilicet sunt a bo-
no/ et in bono/ et ad bonū illud: vt dicit dionysi.
Et ideo accidit ei oppositio mali/ ꝓm q̃ participa-
tiue dicit: que nō accidit ei ꝓm q̃ in se accipit et vt
primū bonum: quod essentialiter bonū est/ et cau

Ad 3m sa boni. Ad aliud dicendū: q̃ de formis vniuo-
ce dictis bene procedit obiectio: de formis autem
per analogiam cōmunibus nihil valet. Et hui
causa dicta est in phabitis de bono. Ibi eē proba
tum est: q̃ malum nō potest esse nisi a bono ⁊ in bo
Ad 4m no q̃ auerti potest a primo bono. Ad dictū au
gustini dicendū: q̃ vitium siue malū nō est contra
riū deo in se vt primo bono: quia illud nec vitiat/
nec vitiare potest: illi eē nocere nō potest: sed dicit
contrariū large: quia vitiat ⁊ corrumpit bonū q̃ d
Ad 5m est ab ipso/ ⁊ in ipso/ ⁊ ad ipsum. Ad aliud dicē
dum: q̃ si priuatio ⁊ habitus acciperentur ꝓm for
mam vniuoce dictā: tūc valeret ratio introducta:
Ad.6m sed hoc nō est/ vt iam habitū est. Ad aliud dicen
dum: q̃ forma summi boni nō est essentialiter forma
liter nō corrūpitur resplendentia/ vel imitatio/ vl
similitudo ad ipsum: hoc est per accidens/ scz corrupt
ione boni in quo resplendet: ⁊ q̃ imitat ipm
et simile est ei: hoc eē susceptibile est mali/ ⁊ nō
Ad.7m primū bonū. Per hoc patet solutio ad sequēs
Concedimus eē: q̃ licet bonū secundū nec sit/ nec
intelligitur sine forma primi boni: tamē corrupta
forma boni secundi/ per accidens corrumpitur re
splendentia forme primi boni: sed ipsa in se manet
incorruptibilis. Quod in contrariū obiicit con
Ad q̃stionē incidentē. cedendū est. Ad id q̃ vlterius querit: dicendū
q̃ in omni culpa pena est/ ad minus pena damni:
que etiā culpabilis est: quia voluntaria est. Ipsa
eē auersio a bono incōmutabili/ priuationē dicit
boni incōmutabilis/ que pena maxima est: et con
trariū nature boni. q̃ innuit ps. 7. ꝓm hieronymi
translationē: Conserua me domine quoniam
speraui in te: ⁊ bene mihi non est sine te. Job. xiij.
Sine me nihil potestis facere. Et per hanc pena ⁊
malū culpe opponit etiā bono nature. Et hoc mo
do vnum opponi duobus nihil est incōueniens:
ꝓter duo que sunt in illo, sicut dicit aristoteles in
ij. ethicorū: q̃ voluntariū ꝓter duo q̃ sunt in ipso/
opponit duob: scz in uoluntario per ignorantiā/
⁊ inuoluntario per violentiā.

A Articul. II Arg.1m Querit quo genere oppositionis oppo
nitur malum bono.

Secundo querit: quo genere oppositionis
opponit malū bono. Videt autē q̃ nō
opponit cōtrarie. Contrariū eē nō est in
cōrrario: nec pōt esse. Dicūt autē oēs sancti docto
res augustin ⁊ dionysius/ ⁊ alij: q̃ malum est in
Arg.2m bono: ergo malū et bonū nō possunt esse cōtraria.
Adhuc: Utrūq; cōtrario est in actu: sed quod
nihil est existentium/ ⁊ nihil in existentib: actu esse
nō potest. ergo nulli est ꝓtrariū. Prima patet per
inductionē in omnib cōtrarijs. Secūda ꝓbat in
dionysio libro de diuinis nominib capi. iiij. vbi
omnia inducēdo probat: q̃ malum nec est aliquid
Arg.3m existentiū/ nec aliq̃d in existentib: ergo malum et
bonū nō possunt esse cōtraria. Nec possunt op-
poni vt priuatio ⁊ habitus/ vt videtur. Priuatio
eē nō saluat in habitu: nec ecōuerso/ habit in pri
uatione. malū autē substantiuat in bono: vt dicūt
Argu.4m. augustin ⁊ dionysi: ergo malū ⁊ bonū nō oppo
nuntur vt priuatio ⁊ habitus. Adhuc: De priu-
atione nō est regressio in habitū: vt patet in ceci-

tate ⁊ surditate/ ⁊ alijs. De malo autē regressus
est ad bonū: ergo bonū ⁊ malum nō opponunt vt
priuatio ⁊ habitus. Videtur etiam q̃ nō oppo Arg.3m
nantur vt relatiua. Relatiua eē posita se ponūt:
et peremptā se perimūt: ⁊ ꝓm cundē casum ad con-
uertentiā dicunt. Et sic se nō habēt ad inuicem bo
num et malū: Non eē si bonū est/ malū est: nec bo
num mali bonū est: nec malū boni malū est. bonū
ergo et malū nō opponunt vt relatiua. Nec op Arg.6m
ponūt vt affirmatio ⁊ negatio, non eē alterū ne-
gat q̃ ponit reliquū. et sic videt q̃ nulla generis
oppositione opponunt. In ꝓtrariū hui est q̃ In contrariū argu.
dicit augustin in enchiridion: q̃ in his duobus
cōtrarijs que sunt bonū et malum/ fallit illa regu
la dyalecticorū/ que dicit cōtraria simul in eodem
esse nō posse: ergo sunt cōtraria. Et gratia hu- I. q̃nis īci-
ius vlterius querit de verbo augustini. Dicit eē dēris argu-
q̃ malum nō coalescit nisi in bono: ⁊ sic malum in mentū 1m
bono est. et sic regula dyalecticorū fallere videret.
Adhuc Dionysius dicit: q̃ malum non est nisi Argu.2m
mixtū bonum. Mixta autem licet in excellentijs
virtutum suarū nō habeant miscibilia: tamē actu
simul habent ea: vt dicit auicēna. Si ergo malus
est mixtū bonum: in illo mixto actu est ⁊ bonum et
malum: q̃uis nec bonum sit in excellentia virtu-
tum/ nec malū. Adhuc dionysius dicit: q̃ ma- Argu.3m
lum nō est nisi diminutū bonū. Sed in omni di-
minuto aliud est diminuēs/ ⁊ aliud diminutum.
Illud ergo diminuens aut est bonū/ aut malus.
Non bonū: quia bonū nō diminuit bonum. ergo
malum. Ergo malum est malus: ⁊ hoc abibit in in-
finitum/ vt dicit aristoteles. De illo eē malo ite-
rum querit: si eē est diminutū bonū: aliud erit di
minuens/ et aliud diminutū: et non erit stare/ nisi
detur aliquod esse primū malus quod omnis ma
li malū est: sicut datur primū bonus quod omnis
boni bonum est. Et ex hoc sequitur: q̃ aliquod est
principiū mali/ sicut aliquod principium boni: et
hoc negat dionysius/ dicēs: q̃ malum nec princi
pium est/ nec ab aliquo principio. Si enim princi
pium est/ aliquod existentiū est: et si est/ inquantus
est bonū est: et nō potest intelligi q̃ bonum mali sit
productiū. In ꝓtrariū dicit augustini est: q̃ In ꝓtrariū argu.1m
nō potest intelligi/ si q̃ cōtraria simul sint in eodē.
Contraria eē sunt/ vt dicit aristoteles in predica
mentis: ⁊ Boetius in topicis/ que posita sub eo-
dem genere maxime a se distant: et mutuo se expel
lunt ab eodem susceptibili. que autē talia sunt/ si-
mul esse intelligi nō possunt. Adhuc: Augusti- Argu.2m
nus videt dicere opposita. Dicit eē: q̃ malum nō
est nisi corruptio boni: ⁊ sic videt malum esse boni
priuatio: et si est boni priuatio/ non potest esse con
trarium. Querit ergo quomodo sit contrariū: et
quomodo priuatio. Adhuc: cōtraria videntur Arg.3m
esse directe/ si eē accipiātur duo opposita/ ⁊ duo
ad hec sequentia: sic ꝓpositum dicit de ꝓposito: et
oppositum de opposito/ ꝓm doctrinā Aristotelis.
Sunt autē duo contraria auaricia et largitas: et
duo recte cōtraria malicia et bonitas. Sequitur
ergo: si largitas est bonitas: auaricia est malicia.
Dicit autem Aristoteles in magnis moralibus:
q̃ virtus est bonitas: ⁊ q̃ vitium est malicia: vir-
tus autem et vitium contrarie opponuntur: ergo
denominatiue dicta ab eis contrarie opponūtur:

ergo bonũ/z malũ opponunt contrarie:simul g̃ in
II.q̃stio incidens eodẽ esse nõ pñt:qõ est cõtra augu. Ulteri⁹ qri
tur:si sicut dicũt dionysius z augustin⁹ malũ ē in
bono substãtiatũ:nõ potest esse in bono nisi sicut
in subiecto:Quõ ergo potest esse contrariũ vel op
positum:cum dicat Aristoteles in primo phycoꝝ:
q̃ subiectũ neutri contrariozũ est cõtrarium/sed
vtriusq̃ susceptibile z saluatiuũ. Videt enim esse
mirabile z contra phiam/q̃ malũ sit boni corru
ptiuũ sicut contrariũ contrarij:z q̃ boni sit salua
tiuũ z substantiuũ/z dans ei virtutem pugnandi
contra bonũ:que omnia de malo z bono dicit dio
nysius. Solutio:dõm q̃ bonũ z malũ fm suã
L Solo ar.II nomina opponunt/vt priuatio z habitus:sed fm
suas essentias quas nominant/siue fm qualita
Ad arg.1m et 2m tes quas seruãt/opponũt vt cõtraria. Ad pri
ergo dicendũ:q̃ malũ nomen impositũ est a ꝓua
tione:sed id cui impositũ est/dispositio est/vel di
spositum est dispositiõe cui anneta ē priuatio. Et
est exemplũ dionysij:fornicatio z castitas. Forni
catio enim dispositio ē z qualitas a qua dicit forni
cator:que dispositio inquantũ est priuans ordinẽ
concupiscibilis in modo z cõmẽsuratõe z harmo
nia ad rationẽ rectam(vt ibidem dicit Maxim⁹
in scolio:qõ appositũ est littere dionysij)malicia ē:
quia sic est boni priuatio:z sic cadit in malũ quod
vocatur demens concupiscentia. Ut autem con
uersio est ad bonũ cõmutabile:obscura resonãtia
est primi boni/qõ omnes appetunt:z ꝓter quod
agunt quicq̃d agunt. Et sic subiectũ est malicie:q̃
corruptio est modi/cõmensuratõis/z harmonie:
Et hoc modo est contraria castitati:sic enim aliquid
existentiũ est:z aliquid in existentibus:z actu est.
Inquantũ autem est priuatio ordinis ad rationẽ
in modo/cõmensuratõe z harmonia:neq̃ existen
tiũ est aliquid/neq̃ in existẽtib⁹:neq̃ actu est:nisi
sicut corruptio dicit esse actu quando corrumpit:
cum tamen corrumpi nõ sit nisi deficere z priuari.
Et iste est verus intellectus dionysij z augustini.
Sic ergo opponunt malũ z bonũ/z vt priuatio
z habitus/z vt contraria. Nec valet argumentũ:
quia nõ vt contraria sunt in eodẽ:nec vnũ in alio/
sed vt priuatio est in subiecto:quod retinet aliquid
aptitudinis ad habitũ z ad actum. Aliter enim ceci
tas nõ esset deformitas in oculo:sicut nec est defor
mitas in lapide. Et ꝓter hoc cecitas dicit malũ
oculi/z nõ malũ lapidis. Et sic patet solo ad ea q̃
Ad 3m obiecta sunt de contrarietate. Ad id qõ obiicit
de oppositione priuatõis z habit⁹:dõm q̃ priua
tio duplices habet considerationes. Potest enim
cõsiderari vt priuatio est:z vt deformitas siue ma
lum est. Et primo quidem modo nõ priuat in ha
bitu:quia sic nihil est. Cecitas enim/vt dicit anselmus/nõ est plus aliquid in oculo q̃ ī lapide. Se
cundo autem modo considerata fundat in aliquo
quod est habit⁹:z sic cecitas oculi est feditas z ma
Ad 4m lum z turpitudo/z nõ lapidis. Ad id qõ obiicit
de regressu:dõm q̃ dupler est priuatio:perfecta
z imperfecta:vt dicit aristoteles in .v. p̃me metha
phisice. Perfecta est que priuat z potentiã z habi
tudinem ad actum z habitũ. Et talis priuatio est
mors/z cecitas perfecta:z de hac nõ est regressus
ad habitum. Et est priuatio imperfecta que nõ ꝓ
uat nisi habitũ z habitudinem in parte/z nõ in to
to:z talem priuationẽ dicit malũ in moribus. Et
ideo a tali priuatione potest esse regressus ad habi
tum. Ad id quod obiicit de relatiuis/concedẽ Ad 5m
dum est. Bonũ enim z malũ nõ sunt relativa nisi
fm genus. Similiter concedendũ est/q̃ nõ op Ad.6m
ponunt vt affirmatio z negatio/siue vt contradi
ctoria. Ad dictum augustini in enchiridion iã Ad arg. in
patet solutõ. Ut enim contraria nõ sunt in eodem. cõtrariũ
sed vt opposita vt priuatio z habit⁹:eo modo quo
dictum est. Habitudo enim potẽtie ad actum bo
ni/que est habitudo inferiozũ potentiarũ ad ratõ
nem siue rationis ordinem/dispositio dispositione
mali:diminuta/z imperfecta/z corrupta est ad
bonum. Et fm hoc potentia cum habitudine sub
stracta est a malo/fm q̃ refertur z radicatur in sb
stantia anime fm partem inferiorem. Et sic nec op
ponitur malo:nec opponitur bono. Est tamẽ fm
id quod habitudinis habet esse ad bonum:quia
quod est ad bonum/bonũ est. Et sic opponit ma
lo:z nõ est subiectum eius. Nec est inconueniens
oppositum esse in opposito:quod vno modo ē sub
iectum/z alio modo oppositum. Et sic verũ est D
dictum augustini:z tamen nõ fallit regula dyale Ad.I.q̃stio
cticorum. Regula enim dyalecticoꝝ intelligitur nẽ incidẽte
sic:q̃ opposita vt opposita nõ sũt in eodem. Dictũ z arg.1m
vero augustini instat de his/que vno modo sunt
opposita/z alio modo subiecta. Sic enim omnis
priuatio imperfecta est in aliquo sui habitus/fm
q̃ malum z fedum est. Ad id quod dicit Diony Ad 2m
sius:q̃ malum est mixtum bonũ:dicendum q̃ lar
ge sumit mixtũ:fm sez q̃ in mixto virt⁹ miscibiliũ
remissa est z diminuta et fracta. Et est locutio per
similitudinem z translationem. Bonũ enim virtu
te sua destitutum z remissum et priuatũ in parte/
dicitur mixtum::propter similitudinem destitutõ
nis z remissionis virtutum miscibilium in mixto.
Unde in argumento illo peccatum est/quod in se
cundo topicozũ vocat aristoteles peccatum in ꝓ
blematibus:quod est trãsferre positam locutõnẽ.
Nõ enim sequitur si aliqua per translationem si
milia sunt in vno/q̃ similia sũt in omnib⁹. Ad Ad 3m
id quod loquitur de dicto Dionysij:si malum sit
diminutum bonum:dicendũ q̃ sic:sicut probatũ
est. Ad hoc autem quod obiicit:q̃ aliud est dimi
nuens/z aliud diminutum:dicendũ q̃ si aliud in
telligitur in ratione/falsum est:diminutum enim
bonum est diminuens bonũ per actum suũ. Lib
rum enim arbitriũ cum auersione ab incõmuta
bili bono est diminuens bonum per suum actum
quod est bonũ naturale. Elongat enim ipsum ab
icommutabili bono/z facit ipsum minus habile.
Si autem queritur de diminuente illud bonum:
dicendum q̃ ipsum per seipsum/hoc est per auer
sionem propriam est diminuens:z sic est status in
illo/z non procedit vlterius. Quod in contra Ad argũ
rium obiicitur iam solutum est. Malum enim in ta in ꝓriũ
actu z habitu contrarie opponitur bono in actu z
habitu. Malum autem fm rationem mali/et bo
num fm rationem boni vt priuatio z habitus op
ponuntur:sicut iam sepius determinatum est. Et
sic in eo quod est contrarium alia est ratio contra
rij:z alia oppositi vt priuatio z habitus:z hoc nõ
est incõueniens. Ad id quod vlterius queritur Ad.II.q̃stio
quõ aliquid possit esse subiectum et contrarium/ nẽ icidente

solutũ est in antehabitis. Non enim fm idẽ potest
esse subiectũ z contrariũ. Dictũ enim est in anteha
bitis:q̃ vniuscuiusq̃ nature bonũ ē qõ vltiariũ ad
ꝓpriũ z ꝓnatural' habit⁹ oparõez/ē virt⁹ ei⁹ z sta
tim in optimo. Hoc autem in homine quantũ ad
inferiores potentias a ratõe suasibiles est habitu
do ad rationẽ. Et si habitudo illa in habentib⁹ se
potẽtiis ad rõez cõsideret subiectũ erit boni z ma
li/vtriusq̃ saluatiuũ z substantificatiuũ. Si autẽ
cõsideret ad vltimũ actũ ad quẽ est:erit bonũ ma
lo oppositũ:sicut naturale innaturali:z habitus
priuatõi:z bonũ malo:z perfectũ impfecto. Et sic
bonũ impfectũ virtutẽ tribuit malo pugnandi cõ
tra bonũ perfectũ:sicut gressus sub claudicatione
conceptus/virtutẽ hz pũgnãdi cõtra gressũ rectũ
quã virtutẽ claudicatio fm se totã accepta nõ hz:
quia fm se nihil esset. Et per hoc patet solutio ad
torum.

Queritur si malum habeat esse in bono
A vniuersaliter.
Mẽbꝝ.II. Arg.1m Einde querit;Si malũ habeat eẽ in bono
d vniuersal'r. Et videt q̃ sic.quia dicit au
gustin⁹:q̃ malũ nõ coalescit nisi in bono:z
Arg.2m loquit vniuersal'r:g̃ videt q̃ malũ nõ sit nisi in bo
no. Adhuc.rij.p̃me phie dicit aristo.q̃ pythago
rici dixerunt malũ boni regionẽ esse:z si malũ est
Arg.3m est regio boni/tũc bonũ erit in malo:ergo z malũ
in bono. Adhuc:Malũ fundat in ente/qõ con
stat:Aut ergo fundat in ipo fm q̃ est ens:vel fm
q̃ est vnũ:vel fm q̃ est verũ;vel fm q̃ est bonum
Nõ fm q̃ est ens:fũdat enim in illo quod corrupit:
z nõ corrumpit ens. Eadem ratõe nõ fundat in eo
Arg.4m quod est verũ/vel in eo quod est vnũ:relinquit g̃
q̃ fundet in eo qõ est bonũ. Adhuc:Corruptio
In contrariũ arg. nõ est nisi in corrupto:malũ autẽ est corruptio bo
ni:ergo malũ est in bono. In cõtrariũ est:q̃ op
positũ nõ est in opposito/nec potest esse:quia licet
nata sint esse circa idẽ/tñ vnũ nõ potest esse in alio
Solo mẽbri.II. Solutio sicut dictũ est ī prehabitis:bonũ vni
uscuiusq̃ est fm actũ cõnaturalẽ z ꝓpriũ ad quem
terminat virtus eius:vt in ethico ꝓ.j.vult aristo.
z est in mõ/cõmẽsuratõe/z harmonia ad illũ:Et
hec tria habitudinẽ potentie dicunt ad vltimũ et
optimũ:qõ ꝓter hoc q̃ vltimũ est potẽtie/z extre
mũ in bono/est virtus eius:z ratõe hozũ triũ dici
tur vnũ quodq̃ bonũ.. Et si q̃rit subiectũ mali
vniuersal'r:dicimus q̃ tam in corpalib⁹ q̃ in spi
ritualibus/vt dicit Dio.potẽtia determinata mõ
cõmensuratõe/z harmonia/ad vltimũ z optimũ/
siue fm esse/siue fm bene esse subiectũ est mali. Si
cut patet in cecitate/que est malũ oculi:hoc enim vt
malũ nõ est in oculo/nisi fm q̃ potentia oculi mõ
cõmẽsuratõe z harmonia se habet ad visũ:eo q̃ vi
B sus est vltimũ z optimũ a quo determinat virtus
Ad argu.I. oculi. Unde malũ est in eo qõ est bonũ:quãuis
nõ sit ī ipo fm q̃ stat sub actu z habitu boni:quia
Ad 2m aliter opposita essent in eodem simul:quod esse nõ
potest. Et iste est verus intellectus augu.. Py
thagorici autẽ eadẽ ratõe priuationẽ vocabãt ma
lum:Et quia priuatio relinquit malũ cum modo
cõmensuratõe/z harmonia ad formã fm quã ma
teria receptibilis est forme que est bonũ materiet
dicebant malũ esse boni regionẽ:nõ peccantes in
alio/vt dicit aristo.nisi quia eandem receptibilita
tem dixerunt esse loci z materie. Hoc enim nõ est
verũ:cum locus cõtineat id quod recipit:z sic fo
maliter se habeat ad ipm: Materia autem ab eo
quod recipit contineat. Et ideo dicebãt equale bo
num:eo q̃ hoc ad equũ terminat modũ/cõmensu
rationem/z harmoniã. Inequale autẽ dicebant
malũ:eo q̃ fm modũ/cõmensurationẽ/z harmo
niam ad equũ nõ responderet:z ideo indetermina
tam relinquit potentiã. Ad aliud dõm:q̃ ma- Ad 3m
lum fundat in ente fm habitudinẽ ad bonũ:vt iã
dictũ ē:sed nõ fundat in ipo fm q̃ stat sub habitu
et actu boni. Ad aliud dõm:q̃ hoc modo corru Ad 4m
ptio omnis fundat in corrupto:vt dicit Dionysi⁹
quia nõ corrumpit quid existentiũ:sed circa existẽs
corrumpunt modi/cõmensuratões/et harmonie
quib⁹ se habet existens ad optimũ. Qõ obiicit
in contrariũ iam solutũ est.

Queritur si malũ sit corruptio boni vni
A uersaliter.
Mem.III. Arg.1m Tertio querit;Si malũ sit corruptio boni
t vniuersaliter. Et videt q̃ nõ. Nõ enim
corrumpit id quod relinquit: Relinquit
autem ens:ergo nõ est corruptiuũ entis. Relicto
autẽ ente/sequit q̃ sit bonũ in quantũ est ens. Di
cit enim dionysius:q̃ omnia existentia z nõ existẽ
tia participant bonũ:ergo videt q̃ bonũ nõ corrũ
pit ad minus vniuersal'r. Adhuc:Si visus seq Arg.2m
retur ad subiecti positionẽ/cecitas nõ posset cẽ cor
ruptio visus:quia aliter opposita essent simul i eo
dem. Ergo a simili:quia bonũ sequit ad positionẽ
entis/malũ non potest esse corruptio boni:sequit
enim:si malũ est/est:z si est bonũ/est: Ergo si ma
lũ corruptio boni est:z quod corruptũ est nõ est:se
quitur q̃ idem sit bonũ z malũ:z q̃ idem est/z nõ
est:quod esse nõ potest. Si forte quis dicat:q̃ Arg.3m
malum nõ est in toto corruptum bonũ/sed in par
te. Videtur q̃ hoc sit deriso riũ. Est enim bonũ
simplex habitus:simplex autem si corrumpitur/
in toto corrumpit. Si ergo malũ est corruptio bo
ni:videt z vniuersaliter/z in toto corrũpi. Ad Arg.4m
huc:Hoc videt in demonibus z damnatis:in q̃
bus nihil boni videt:nec relinquit ibi potẽtia ad
bonum:nec habilitas/nec habitus z actus boni.
Et sic videt q̃ non in parte sed in toto corruptum
sit z priuatum. Adhuc:Quod impossibile ē ad Arg.5m
bonũ nullam habet potentiã vel aptitudinem ad
bonũ/nec habitũ/nec actum boni. Demones im
possibiles sunt ad bonũ:ergo nullam habent po
tentiam/nec aptitudinẽ/nec habitum/nec actum
boni. Quod autem sic se habet vniuersaliter ē pri
uatum bono:ergo videtur q̃ malũ ad minus ali
quod vniuersaliter sit priuatiuũ boni. Adhuc: Arg.6m
Si malum in parte priuaret bonum z nõ in toto/
tunc malum nihil aliud esset nisi diminutũ vl' par
ticularum bonũ. Bonũ autem diminutum vl' par
ticularum/vt dicit Dionysius/nõ opponitur ma
lo:z si nõ opponitur/non corrumpit ipm:et tunc
sequeretur/q̃ malum nõ esset corruptio boni:qõ
est contra Dionysiũ/et contra Augustinum. Non
ergo potest dici:q̃ malum in parte corrumpit bo
num/sed vniuersaliter. Adhuc: Nulla priuatio
sic opponit habitui/q̃ in qre puet/z in parte non Arg.7m

priuet. Si enim sic opponeret/priuatio intēderet z remitteret: et sic vnus esset certior alio: et vnus surdior alio: que absurda sunt omnia. Ergo si malum priuatiue opponit bono: videt q̄ vniuersaliter priuet ipm/z nō fm partē. In contrariū huius est: q̄ fm cōparationē dicit malū/peius/pessimū quod nō posset esse si malū in toto priuaret bonū. Tunc enim posterius diceret rem suā in termino: et sic nō haberent locū comparatiuus z superlatiuus: ambo enim illi gradus excessum dicunt sup positiuum

In contrariū arg.

B Solo mēbri.III.

Solutio dōm fm augu. z dionysiū: q̄ malum vniuersaliter nō potest esse p̄uatio boni in aliquo existentiū. Et huius causa dicta est in obiciendo: quia ex quo relinquit ens: z ens z bonū cōuertūt fm suppositā: sequit q̄ sit bonū: z si est bonū/non vniuersaliter est boni rōne priuatū. Et hui⁹ causa est: q̄ bonū dicit intentionē cōem/z est de transcendentibus omne genus sicut z ens: z ideo ab ente separari nō potest. Secus autem est in alijs priuationibus z habitibus: in quibus habitus nō ponit nisi particulare ens/z determinatū: vt visus: et illi possunt priuare priuatione particulari: sicut ens in genere determinatū z specificatum priuari potest genere remanente. Bonū enim vt dicit aristo. z dio./ē ex vna tota z sola causa: malum vero omnifariā. Unde ex particularib⁹ z diuersis causis est malū: z ideo nō potest priuare bonū vniuersaliter: sed priuat quo ad hoc/vel quo ad illud. Et quo ad hoc quod priuat/nō est: simpliciter tamen est: sicut cecus vel mancus/quo ad hoc q̄ cecus ē nihil est: simpl'r tamen est: Ita priuatū habitu vel actu boni/vel aliqua cōditione boni: inquantū tale/nō est: simpliciter tū est: vt dicit Dionysius. Et hoc modo malū nihil est: z priuatio est. Et p hoc patet solo ad duo prima. Ex quo enim bonū ex vniuersali z tota causa est et sola z perfecta: Malum autē ex particulari corruptōe: sequit q̄ nihil vniuersaliter ē malū. Et ex quo bonū intentio cōis est ab ente inseparabilis: nō erat simile de bono et visu z de malo z cecitate. Et quod dicit q̄ malū nō in toto corrumpit bonū verū est. Et ad obiectum in contrariū dōm: q̄ licet bonū sit simplex habit⁹ nō tū est ex vna z simplici causa/z vna z simplici conditione: z ideo dicit esse ex vna z tota z vniuersali causa. Tota autē z vniuersalis est/que ex omnibus ad boni rationē facientib⁹ est congregata. Et ex illa parte defectus potest esse in pte/z nō i toto z sic incidit malū. Sicut est videre in visu/qui est bonū oculi: et fit ex vna et tota et vniuersali causa visus/que constituta est ex bona dispositōe spūs visiui clari/nō cōmixti/z ad pupillā directi: z optima dispositōe nerui optici: z debita figura z positione z claritate miringarū oculi: z debito ordine humoris crystallini. Ex toto enim illo sic congregato fit bonū oculi: malū autē oculi omnifariā fit ex quolibet priculari defectu/licet visus sit simplex habitus. Ad id quod obijcit de damnatis z demonibus: dōm q̄ nō vniuersaliter priuati sūt bono/vt dicit dio. Et q̄ obijcit q̄ impossibiles sunt ad bonū: dōm q̄ impossibilitas illa dupl'r cōsideratur: scz fm comparationē ad naturā in qua radicatur: z fm comparationē ad actū: vt scz actu bonifōrmes fiant/vt dicit dio. In prima consideratione nō ē in eis ipossibilitas ad bonū: natura enim intellectualis quantū est de se/ordinabilis est ad bonū. In secunda autē consideratōe est impossibilitas ex alia causa: scz ex ordine iustitie condemnationis finaliter. Patet etiā per hoc solutio ad sequēs nō enim habent omnimodā impossibilitatē ad bonū.

Ad argum ta 1m z 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad aliud dōm: q̄ malū id quod est/est diminutum z corruptū bonū: nō tamen extrahit rationem oppositōis/sed ratōe p̄uatōis: z ex hoc pugnat contra bonū quo deficit a bono perfecto. In ante habitis enim iā probatū est: q̄ bonū sub defectu cāmali est. Ad aliud dōm: q̄ licet priuatio in q̄tū est opposita habitui/nō intēdat z remittat: tamē inquantū priuat causā habitus intendi potest et remitti. Sic enim nō tm dicit priuationē habitus/sed elongationē ab habitu vel a potentia habitualit: fm q̄ priuat a bono quod est vltimū z optimū potentie: Bonū enim est in diuisio actus a potentia sicut in antehabitis dictū est.

Ad 5m

Ad 6m

Ad 7m

Queritur: Si malum est corruptio boni quomodo corrumpat illud: et quod sit bonum illud.

A Mem.III Arg.1m

Uarto queritur: Si malū est corruptio boni/quō corrumpat illud: z q̄ sit bonum illud. Videt autē q̄ hoc bonū quod corrūpit a malo nō sit bonū gratie: hoc enim totū tollitur p quodlibet malū mortalis culpe: bonū autē quod corrumpit a malo/corrumpit plus z min⁹ per iterationē peccatorū. Si dicat: q̄ hoc sit bonū nature: quero que sit illa natura. Nō enim videtur esse natura intellectus/vel voluntatis/vel liberi arbitrij: hec enim nō corrumpūt in malis: q̄ patet: quia Dio. de damnatis z demonibus dicit q̄ data illis naturalia dona nequaq̄ ea mutata esse dicimus: sed sūt integra z splēdidissima: Ergo videt q̄ malū raliū nō sit corruptio. Si forte dicatur: q̄ tria sunt in anima: vt dicit aristo. in. ij. topicorū. potentie/passiones/z habitus. Et potētia rū nō est corruptio malū: sed passionū/que sūt affectiones ad bonū: z habituū naturaliū virtutum: ita q̄ naturales virtutes dicant ex naturalibus acquisite: fm q̄ dicit glosa Math. 8. q̄ paliticus ille naturales habuit virtutes quibus portabat ad dominū. Uidet non esse verū. Affectiones enim ad bonū/z virtutes naturales sepe sunt in malis in peccato mortali existentibus incorrupte remanentes: malū ergo nō erit corruptio talium affectionū z taliū habituū. Adhuc: Constat q̄ multi stoycorū fidem nō habentes/z in gratia nō existentes: qui virtutē ponebant summū bonum: z omnia alia referenda dicebant ad virtutē/affectiones optimas habebant: z virtutes nō solum morales/sed etiā heroicas: cum tamen nō essent in gratia: videt ergo q̄ malū etiā mortalis peccati taliū affectionū z taliū habituū non sit corruptio.

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

Arg.5m

Si forte quis dicat: q̄ bonū q̄ dicitur nature bonū/nō est ipa anime natura: nec potentia/nec affectio/nec passio/nec habitus: sed ē habitudo potentie ad bonū z habilitas/q̄ magis z magis corrumpit per peccati iterationē. Hec enim est responsio cōis. Uidet hoc nō esse verū. Habitudo enim hec comparatio z relatio est: z nō est nisi in comparato z relato: nec potest corrumpi/nisi fm esse q̄ habet. Nō ergo potest corrumpi nisi in comparato z relato. Comparatum ergo corrūpitur p se: z habitudo illa nō nisi per accidēs: corruptione scz cōparati siue relati. Malū aūt corruptio est boni p se: nō q̄ malū videt esse corruptio talis habitudinis siue habilitatis. Ulterius queritur si corruptio hec sit vna vel plures. Uidet aūt q̄ vna. Unū enim vni opponit: vnū ergo malū vnā solam infert corruptionē: est aūt vna corruptio vni⁹ solius corruptio: vnū q̄ malum corrūpit vnū soluz. Hoc etiam videt p b̄ q̄ dicit Naum. 1o. c. Nō p̄surget duplex tribulatio: siue sicut dicit alia translatio: nō puniet deus bis in idipsum. vnius q̄ mali siue peti non est nisi vnica adeptio boni. In contrariū aūt huius est q̄ dicit Dionysius z Aug⁹. q̄ malum scz est corruptio modi/cōmensurationis/z harmonie: siue modi/speci/z ordinis: q̄ videt q̄ vnum malū plures inferat corruptiones: plurū enim corruptorū plures sūt corruptōes. Adhuc hoc videtur p Augu. in libro de natura boni. Dicit enim: q̄ homo ex peccto inobedientie quattuor incidit penas: z hoc idem etiā dicit Beda: scz impotentiā sine infirmitatē/ignorantiā/concupiscentiā rerū noxiarū: z malicia siue malignitatē: hoc est ad malū punitatem fm q̄ dicit Hen. 8. d. Proni sunt sensus homō ad malū ab adolescentia sua. Iste enim plures corruptiones sunt: z tū ex vno oriūtur peccato: corruptio ergo peti non est vna/sed multa.

B

I. q̄stio incidens

Arg.1m

Rūsio quorūdam

Ulterius queritur si bonū nature q̄ corrūpit p petm in toto sit auferibile. Et videtur q̄ sic: finitum enim est: si q̄ petm vnū aliquotā tollit illi⁹ boni partē: scōm petm equale primo tantā tollit: z tertiū similet: z quartū tot: ergo possunt esse peta quetotū auferūt bonū. Nec valet solutio quā q̄dam ponūt: scz q̄ secūdum petm nō tantā tollit quātā primū: sed tollit aliquotā residui: sicut est in diuisione in infinitū in continuo. Dicit enim Aristoteles: q̄ nihil per aliquotas diuidit in infinitū: sed stat diuisio acceptis aliquotis p diuisionē. Preterea nō est ratio quare scōm min⁹ tollat q̄ primū: cū bonū nature magis debile sit ad resistendum secūdo q̄ primo: z petm secūdum tante virtutis sit in corrūpendo quāte primū. Ū dictum istorū figmento est simile.

III. q̄ incidens.

Argumētū

Ulterius q̄ritur: cū peccatū sit mortale z venialet: vtrū quodlibet istorū faciat istam corruptionē. Et videt q̄ non. venialē enim cōpatitur secū bonū gratie z nō corrūpit ipsum: q̄ multomag⁹ cōpatitur secū bonū nature: ita q̄ nō corrūpit ipsum.

E

Solutio mēbri.IIII

Solutio: Sicut in antehabit⁹ dictū est: vnū quodq̄ existentiū: vt dicit Aristo. in j. ethicorū: habet cōnaturale z primū nature sue bonū: q̄ ad vltimū p dispositiones z habitus z organice deseruientia z cōdecorantia ipm deducētū est in nature sue optimo: z actus nō impedit⁹ fm illud est quasi felicitas eius. Propter q̄ etiam felicitatem hominis in optimo z nō impedito actu ponimus rōnis fm felicitatem actiuā: fm felicitatē autem cōtemplatiuā in optimo z simplissimo actu intellect⁹. Ex hoc aūt relinquit: q̄ vniuscuiusq̄ habitudo sit ad sui optimū: quē quidē habitudo per dispositiones habitus organice deseruientia z condecorantia perficiunt ad optimū: z quecūq̄ sunt dispositiones habitus organa cōdecorantia sunt corrūpentes malū illius: corrūpunt enim habitudinē ad bonū q̄ē bonū vniuscuiusq̄. Et b̄ mō peccatum est corruptio boni nature: quia adimit z corrūpit habitudinē nature z potentie ad optimū. Et per hoc patet q̄ est illud bonū: z qua corruptione corrūpit. Ad primū ergo dicēdum q̄ bonū gratie nō est illud bonū. bonū enim gratie in toto auferibile est: bonū aūt q̄ corrūpitur malo: vt dicit Aug⁹. nō in toto est auferibile. Ad aliud dicendū q̄ natura intellect⁹ vel voluntatis dupl'r considerat: simpl'r scilz: z fm q̄ substrata est habitudinī ad optimū. Et primo quidē mō non corrūpitur: sicut dicit Dionys⁹. secūdo autem mō corrūpit p petm p corruptōz talis habitudis in ipa: q̄ illa est bonū ei⁹. Ad aliud dicēdū q̄ potētie affectiones: z habit⁹ ex naturalib⁹ acquisite simpliciter cōsiderate nō sunt bonū nature q̄ corrūpitur p peccatū: sed potentie sub habitudine ad optimū accepte: z affectiōes z dispositiones ad optimū: z habitus vt rationi in modū nature consentanei ad optimū: fm q̄ etiā dicit pbus: q̄ virt⁹ est dispositio pfecti ad optimū: vt coadiuuantia habitudinē ad bonū sunt aliq̄d boni naturē: z contraria istorū sunt mala. Et hoc mō quo sunt aliquid boni nature adimūtur z corrūpuntur p petm: z nō sunt in malis nisi diminuta z corrupta. Et q̄ dicit glo. q̄ paraliticus habuit virtutes naturales Dicēdū q̄ cū dicit: Uirtus naturalis: adiectiuū naturalis diminuit rōnem boni in virtute. Dicit enim Aristote. q̄ virtus in bono est extremo: licet in passionib⁹ z operationib⁹ in quib⁹ est sit medium.

Arg.1m

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

Arg.5m

Et p hoc etiā patet solutio ad sequēs. Etiō dicit Aug⁹ in doctrina xpiana: q̄ si virtutes nobis p̄suadent/vt eas ꝓter se amemus: etiā ipsas virtutes amare desistim⁹: quia cum sint ad aliud: in eo q̄ virtutes sunt: illo non amato ad q̄ sunt/etiam ipse amari non possunt: tamen tota ratio amoris eius q̄ ꝓter aliud diligitur fit in eo ꝓter q̄ diligitur. Unde patet q̄ z stoycorū z aliorū virtutes sunt imperfecte: z diminutū z ademptū est in eis bonū habitudinis ad optimū. Et q̄ glosa dicit: q̄ paraliticus habuit virtutes naturales. Dicendum q̄ cū dicit: virtus naturalis/adiectiuū naturalis diminuit rationē boni in virtute. Dicit enim Aristo. q̄ virtus in bono est extremo: licet i passionibus et operationib⁹ in quibus est sit medium.

Ad 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad aliud dicendū q̄ in veritate habitudo illa p se accepta nō corrūpitur: sed in cōparato: sed cōparatum fm se nō est oppositum malo peccati: z ideo nō corrūpitur hoc modo a peto: sed vere loquēdo z ꝓprie potentia naturalis fm q̄ substat habitudini ad optimū/per corruptionē habitudinis corrūpitur: sicut oppositū corrūpitur ab opposito. Dicit enim Aristo. in. v. phyſicorū: q̄ id q̄ in motu corrūpitur duplex ē: scz q̄ corruptioni subijcit: z q̄ in motu abijcitur vt cōtrariū. Potentia ergo corrūpitur vt subiectū: habitudo aūt vt contrariū.

D

Ad. I. q̄ōnē incidentē.

Ad id id quod vlterius queritur: si corruptio hec sit vna: vel plures. dicēdum q̄ in veritate vna est eo q̄ vni⁹ est. Est autem pluriū ad constitutionē vnius cōuenientium: sicut modi/speciei/z ordinis que sunt vnius: z ad vnū conditiones. Et sic dicitur in libro de causis: q̄ intelligentia plures p influentiam a prima causa accipiens bonitates: non multiplicatur/sed vnitur: quia per omnes illas magis ordinatur ad vnum et simplificatur in illo.

Ita habitudo ad vnũ multis ad vnũ iuuantibus eam nõ multiplicatur/sed potius vnificatur. Et sic intelligitur qõ dicitur Iaũ. I. q nõ consurget duplex tribulatio. vna eñ ab vno ⁊ vnius tribulatio est: licet ꝓ plura fieri possit. Ad id qõ obiicitur de Aug⁹ ⁊ Beda de quattuor penis, dicendum q ille quattuor ex vno sunt/ ⁊ vnꝰ in cõi: licet ꝓ plura ordinabilia ꝓ aliud in quattuor diuidãtur. Bonũ eñ anime est/ vt dicit Dionysi⁹/ ꝓ rationẽ esse: ⁊ malum eius est/esse cõtra rationem. Corruptio eñ potest esse in obedibili ad rationem ꝓ facultates obediendi: Et sic corruptio eius est ifirmitas: que est difficultas ad bonũ agẽdum. Potest esse in participãdo equaliter rõne/ siue ordine rõnis: ⁊ sic corruptio eius erit ignorãtia. Potest esse ex mouente cõtra rationẽ: ⁊ sic corruptio erit ꝓcupiscentia. Potest eẽ ex priuatiõe ordinis ad finem rõnis: ⁊ sic erit mala. Et quia hec quattuor in omni peccato sunt ꝓ auersionez ab incõmutabili bono: ⁊ conuersionem ad cõmutabile bonũ: ꝓter hoc hec quattuor pene sũt omnis peccati: ⁊ sunt pene vnius/ ⁊ ab vno: sed ꝓ diuersa que sunt in vno/multiplicãtur in quattuor. Et qõ quidã dicũt: q ista accipiũtur ꝓ auersionem ab incõmutabili bono in quo sunt potentia/scientia/ bonitas: ⁊ q per auersionẽ a potentia incidimus in infirmitatẽ: ⁊ per auersionẽ vero a sciẽtia vel sapientia in ignorantiã: per auersionẽ vo a bonitate: ⁊ per puersitatem appetit⁹ abstractia bono incõmutabili incidim⁹ in cõcupiscentiam: ꝓ aptationẽ quidẽ satis bene dictum est: sed non dicit veram causam. Vera eñ causa est: quia ordiabile ad bonũ rõnis dictis quattuor modis a quo libet peccato vitiatur. Ad id qõ vlteriꝰ queritꝰ: vtrũ bonũ nature in toto sit auferibile, dicendus q nõ. Et causa quã assignat Aug⁹/bona est: scz q remanente subiecto semp remanet ordinabilitas ad bonũ: sine qua nec esse/nec intelligi põt subiectum: et infinite se habet ad ipsum ꝓ virtutem. Malum aũt q̃tumcũq multiplicet/relinq̃t subiectum: ⁊ per ꝓsequẽs relinquit ordinabilitatẽ ad bonũ: que est bonũ nature: ⁊ ita nõ vniuersaliter tollit bonum. Et ideo dicit Aristo. iij. ethycor: q malũ si vniuersaliꝗ malus sit/etiã seipm destruit.

Ad arg. 2m in ꝓrariũ

Ad argu. et rñsionẽ q̃rũdam.

Ratio ttñ inducta ꝏ secũdo ⁊ tertio malo/de necessitate procedit. Et solutio quã dixerũt antiqui figmẽtum est: ⁊ causa vera est que dicta est: scilicet q malum subiectum relinquit/ ⁊ ad bonũ ordinabilitatem. Unde sicut in continuo vera causa diuisionis in infinitum est/ q omnis diuisio q̃tumcũq multiplicetur/relinquit formam continui indiuisis: ita vera causa est: q nũq̃ adimi potest vniuersaliter bonũ p malum: quia omnis ademptio boni per malus q̃tumcũq multiplicetur/semper formam boni relinquit in adẽpto. iste est intellectus Augustini. Ad id quod quaritur de veritali: dicendum q non corrumpit bonum. Et hoc est iõ: qz non ꝓprie est malus/sed dispositio ad malũ: ⁊ ideo disposuit ad b̃/ vt facili⁹ p mortale sequens bonũ corrũpat: ⁊ sic aliq̃d facit ad corruptionẽ.

Ad. III. qõnẽ icidẽtẽ.

Utrum malum in omnibus corporalibus et spiritalibus sit per vnam rationem vel diuersas.

Uinto queritur: vtrum malum in omnibus corporalibus ⁊ spiritualibus sit per vnam rationem/ vel diuersas. Et videtur q per vnam, Dicit enim Dionysius/ malus angeli contra deiformem intellectum esse ꝓ corruptionem modi/ cõmensurationis/ ⁊ harmonie: Malum anime contra rationem rectam esse: et iterum ꝓ corruptionem modi/ cõmensuratõis/ ⁊ harmonie ad rectam rationem. Dicit adhuc q bonũ corporis terminatio partium est ad formam corporis: cuius malum est turpitudo/ vel infirmitas/vel defectus. Et hoc iterum non est nisi corruptio modi/cõmensurationis/ ⁊ harmonie ad formam ⁊ generaliter considerato vnuscuiusq bono qõ ꝓ q antehabitum est/promouetur ⁊ disponitur ad vltimũ in quo est virtus eius. Et extremũ in bono malus esse non potest/ nisi infirmitas ad illud per corruptionem modi/cõmensurationis/ ⁊ harmonie ad ipsum: videtur ergo q vna rõne malum sit in omnibus. Adhuc: Una est ratio boni in omnibus: videtur ergo q per oppositum q vna ratio sit mali in omnib⁹. Dr̃ eñ bonũ generaliter indiuisio actus a potentia. Malum ergo in cõmuni rõnem habebit/q est corruptio/modi cõmẽsuratõis ⁊ harmonie potẽtie ad actũ. ⁊ p hanc cõem rõnẽ videt̃ eẽ i oib̃ malũ: q̃ pvnã rõem est in oib̃. In cõtrariũ huius est: q sicut dicit aug⁹: q malum in vniuersitate est ad decorẽ vniuersi: ⁊ vt eminẽtius cõmendent̃ bona. Quod autem est ad decorem/ ⁊ vt eminentius commendent̃ bona nõ potest esse corruptio modi/cõmensurationis ⁊ harmonie ad optimũ: sed potius ꝓfectissime habz modum spẽm ⁊ ordinem: nõ ergo p vnam rõnem malũ dicitur in omnib̃. Adhuc obiciũt quidaz p Dionysiũ dicentem in libro de diuinis noibus c. iiij. Erit malũ ad oris completionẽ cõferens: et toti non impfectum esse per seipsum largiẽs. Qõ autem per seipm perfectum eẽ largitur/nõ põt eẽ corruptio modi cõmensuratiõis ⁊ harmonie: per vnã ergo rõnem nõ dicitur de vniuerso ⁊ de vno quoq̃. Adhuc queritꝰ: si bonũ possit esse sine malo. Et videt̃ q non. Uirtus eñ sine monastica/ siue politica/siue etiã heroica media semper ẽ duarum maliciarũ. mediũ autem sine extremis eẽ nõ potest: ergo bonum virtutis sine malo esse nõ põt.

A Mẽbrũ. V. Arg. 1m

Arg. 1m

Arg. 2m.

In ꝓrariũ arg. 1m

Arg. 2m

I. qõ icidẽs Arg. 1m

Arg. 2m

Adhuc: si bonus est indiuisio actus a potentia: bonũ est terminatiũ potentie exeuntis de priuatione ad actum: ⁊ sine tali potentia esse non potest. Priuatio autem vt dicit Aristoteles in fine ꝑmi physicorum/semper imaginatur ad maleficius ab aliquo protẽdente intellectum. dicit enim priuationem actus qui est bonum potentie. qõ autẽ dicit priuationem boni/malum est: ⁊ sic bonum vniuersaliter sine malo esse non potest/ vt videtur.

Arg. 3m

Adhuc aristo. in. xiij. ꝑme philosophie ex pythagora inducit: q boni regio malum est: sicut et locus mali bonum: ergo non est receptio boni nisi malum sit bonum: ergo ad minus ꝓ participationem dictum non potest esse sine malo. Ultrius q̃rit: si vniuersitas siue mũd⁹ eẽt melior: si nullũ esset malum/sed oia essent bona ⁊ equaliter bona. Et videt q nõ. Si eñ careret mũdus eo qõ eminẽtius cõmẽdat bona/siue cõmẽdabilia facit: peior esset q̃ habens illud. malũ autẽ/ vt dicit

B II. q̃stio ind dens Arg. 2m

Aug⁹, in libro de natura boni/eminẽtius cõmendat bona, ergo mũdus carens malo peior esset q̃ hñs malũ. Et hoc dicit glosa sup illud pẽ. 7. Domine deꝰ meꝰ in te speraui: q de singul' Geñ. j. d. dicit: vidit deꝰ q esset bonus. de oib̃ autẽ simul: vidit deus cũcta q̃ fecerat: ⁊ erãt valde bona. non eñ simpl'r bona/ sed valde bona sunt: vt dicit glosa: in qb̃ etiã malũ positũ eminentius cõmendat bonũ. In cõtrariũ hui⁹ est qõ dicit dionysi⁹ de malo: q est in causale/non hñs causam: in uoluntariũ/non intentũ/infecundũ ⁊ pigrũ, tale autem ad nullius cõpletionẽ conferre potest/vel decorẽ/ vel commendationẽ; malũ ergo nihil cõfert ad cõmendationẽ vniuersi. Adhuc superius habitũ est ex Aristotele ⁊ dionysio: q bonũ est qõ omnia desiderant: ergo per oppositus malũ est qõ omnia fugiunt ⁊ abhorrent. qõ autem omnia fugiunt et abhorrent/ad nullius valet perfectionẽ vel pulchritudinẽ: malum ergo ad vniuersi perfectionez et pulchritudinẽ nihil valet. Adhuc: dionysius dicit: q omnia ad bonũ respicientia volunt q̃cq̃d volunt: ⁊ agunt quicquid agunt: ⁊ appetũt q̃cq̃d appetunt: ⁊ nihil est qõ respiciens ad malũ aliq̃d velit/ vel agat/vel appetat. Et hoc probat ex co: q nihil vult corruptiuũ sui: cũ esse appetat̃ ab omnibus. Quod autem tale est/ad nullius facit pulchritudinem et cõmendationẽ. qõ eñ facit ad pulchritudinem/ pulchrũ est: et qõ facit ad cõmendationem/ bonũ est. habitum autẽ est a dionysio: q omnia pulchrũ ⁊ bonũ desiderãt. ⁊ sic malũ esset desideratũ: quod valde incõueniens est. Ulterius querit dionysius: quõ prouidentia existente in deo permittit̃ malũ fieri: ex quo ipsus corruptio boni et pulchri est. Artifex eñ homo prouisiua virture artis sue nõ permittit malũ fieri: qõ corrũpit pulchrũ et bonũ in his que fiunt ab arte sua. Cũ ergo deus sit omnipotens/ cui nihil est impossibile: videt̃ q nõ deberet permittere malum: quod est corruptio pulchri et boni que sunt in operibus suis.

In ꝓrariũ argu. 1m

Argu. 2m

III. q̃stio incidens

L Solutio mẽbri. V.

Solutio: ad primũ quesitũ dicendũ: q in veritate vna rõne cõmuni cõmunitate analogie dicit̃ malũ de omnib̃ malis/siue sit malus culpe/ siue malũ pene. Et hec est illa ratio: q malum est corruptio modi/ speciei ⁊ ordinis: vt dicit Aug⁹. siue corruptio modi/cõmensurationis/ ⁊ harmonie: vt dicit dionysius. Sicut ⁊ bonũ ꝓ q est pfectum modo/specie/et ordine ad actum optimũ: siue modo/cõmensuratione/ ⁊ harmonia cõmuni ratione dicit̃ de omnib̃ bonis. Speciales tamẽ rõnes diuerse sunt: sicut in omni analogo rõnes speciales diuerse sunt: sicut patet. Ens eñ cõmuniter dictum de substantia quãtitate/ ⁊ qualitate speciales hz rõnes: dicit̃ eñ substãtia ens vere et per se ens. De quantitate dicit̃ ens: qz dispositio entis ⁊ sic de aliis. Sic etiam in malis differt ratio specialis ꝓ q est illius/ vel illius boni corruptio/ ꝓ esse/ vel ꝓ bene esse vniuscuiusq̃. Et hec est intentio dionysij: quã probat per inductionem in omnibus: et ex qua sicut ex correlario concludit q malum nihil existentium est/ nec aliquid: in existentibus.

Ad arg. 1m in ꝓrariũ

Ad 2m

Ad 2m

Ad 3m

Ad. II. qões incidentẽ

Ad id autem qõ obiicitur in contrario: dicẽdum q malum nõ confert ad decorem vniuersi nisi per accidẽs; scz ꝓ q opposita iuxta se posita magis elucescunt: cum tamen vnũ oppositorum nihil conferat alteri/ sed ex comparatiõe vnius ad alterus in forma ꝓpria magis elucescit. Ita malum iuxta bonũ positum facit magis videri cõmendabile/ appente turpitudine mali. Ad id qõ obiicitur de Dionysio: dicendum q contra mentem auctoris inducitur. Dionysius enim vtitur illo tanq̃ conclusione ad incõueniens. Si q̃s enim dicat: q malum est ens/ ⁊ contrariũ boni: sequitur q sicut vnius contrarij corruptio ꝓ seipsum dat generato formam ⁊ esse: ita corruptio boni erit generatio mali: ⁊ ꝓ seipsum dabit formã ⁊ esse vnicuiq̃ malo; ⁊ erit malum ꝓ se existens: sicut nigrum ⁊ sicut frigidum ⁊ toti generato largiens esse nõ imperfectum/sed perfectus ⁊ plenũ: qõ impossibile est/cum malus sit corruptio eẽ: ꝓ q esse definitur a Boetio in consolatione philosophie: Esse est qõ ordinem retinet seruatq̃ naturã. Sic eñ esse est vniuscuiusq̃ essentie ꝓprius actus in eo qõ est: ⁊ est bonũ eius qõ est. Ad id qõ vlterius queritur: si bonũ possit esse sine malo. dicendum q esse ⁊ essentia boni penitus separata sunt a media est duarum maliciarũ: dicẽdum q medius duplex est: scz in ratione medij tñ existens. et hoc medium est vel per eque distantiam/vel per participationẽ extremorũ potentia vel actu existentium ĩ medio. sicut in fusco ⁊ pallido aliquid ẽ albi ⁊ nigri. Et tale medium non potest esse sine extremis. Et est medium qõ ꝓ quid medium est: ꝓ q esse tñ ⁊ essentiam extremũ est. Et tale medium est virtꝰ que non est medius nisi ꝓ q est ordinatrix passionũ ⁊ operationum: ꝓ q esse tamen ⁊ essentiam extremũ est/ nihil de esse vel essentia habens de extremis; ⁊ tale potest esse sine extremis; sicut equale sine inequali. Ad aliud dicẽdum: q cum dicitur: Bonũ est indiuisio actus a potentia; potest esse in diuisio tribus modis. Uel sic/ q idem sit esse/ ⁊ qõ est: sicut in deo. Uel q simul sint semper/ ⁊ potentia non antecedat actum: sicut in generabilibus ⁊ incorruptibilibus/ et in mobilib⁹. Uel sic/ q p cõiunctionem actus ad potentiam perficiatur potentia ꝓ eẽ ⁊ bonũ. Et quocũq̃ modo dicatur: eẽ boni semper est ꝓ intellectum ⁊ actum sine ꝑuatione: ⁊ nihil accipit ab ipsa. Et sic bonũ semper est sine malo: sed malum nec est/ nec intelligitur sine bono. Et hoc est dictum Aristo. de prorensione intellectus: quia priuationẽ nõ imaginamur/ nisi p boni maleficium: ⁊ ideo etiam priuatio proprium ꝑncipium entis non est: licet per porẽtiam in qua est/ ꝑncipium quoddam motus sit. Omnis enim motus maxime ad esse ⁊ formam/ maleficio ꝑuationis permixtus est. Ad aliud dicendũ: q malum nõ est regio boni/ nisi cuiusdam/ scilicet qõ in materiam recipitur: ⁊ tamen ab illa receptione receptum nec trahit esse/ nec essentiam/ nec rationẽ: sed ꝓ hec omnia separatũ est ab illo. Ad id qõ vlterius queritur: Si mundus esset melior/ si nõ esset malum: dicẽdum q melius dicitur duobus modis. Dicitur enim melius: qõ pluribus rationibus est bonum q̃ qõ pauciorib̃us. Et dicitur melius/ quod intensiorem ⁊ summo bono similiorem habet bonitatem. Et hoc secũdo modo ꝓcul dubio mundus melior esset si non esset aliqõ ma-

Ad. I. qõnẽ incidentẽ

Ad arg. 1m

lum in ipso: tunc em̃ similior esset summo bono/in quo nihil mali est. Primo aũt modo melior est mundus cũ malo q̃ sine malo. Et de hoc a sanctis assignãtur quattuor rõnes. Prima est: q̃ eminentiꝰ elucescit bonũ ⁊ cõmendabilius efficit. Secũda est probatio boni: hoc em̃ nõ probatur nisi in ꝓpugnatione mali: sicut patientia Laurentij probata est malo persecutionis decij. Tertia est exercitiũ boni, sicut malo heretico ꝓ exercitatũ est studium sancto ꝓ doctor ꝓ ⁊ prouectũ ad magnã subtilitatẽ indagate veritatis. Sicut etiã dicit Aristo. in. ij. p̃me phic: q̃ non solum debemꝰ gratias his quorum opinionib̃ cõcauimꝰ de veritate: sed etiam his q̃ superficialiter aliquid enũciauerunt de ea: eo q̃ habitum nostrũ ꝓeinstruxerunt/ ⁊ ad querẽdum p̃ercitauerũt. Quarta est ratio ordinis que maxima est: ⁊ est iusticie. Si em̃ nõ esset malum/ non esset pena comprimens ⁊ ordinans malum: q̃ est maximũ bonũ ordinis iusticie politice. De quo dicit ambro. q̃ fur i parabolo/ ⁊ iudas in inferno pulchri sunt ordine iusticie: sicut gẽmula carbunculi in auro. Et ideo dicit augꝰ: q̃ sicut melodia ornatur antithetis/ hoc est contrapositionibꝰ silentij ⁊ toni: Ita mũdi diuersitas ornatur cõtrapositionibus boni ⁊ mali. Omnes tamen iste rationes non probant: q̃ per se malum operetur ad bonũ/ sed per accidens tm̃. Et per hoc patet solu-
Ad argu. I. in ꝓtrariũ E tio ad omnia que quesita sunt de hoc. Ad dictũ dionysij q̃ in contrariũ adducitur: dicendum q̃ malum dicitur incausale: quia non potest causaz efficientem habere/ sed potius deficientem: nec finalem/ quia a priuatione finis dicitur: nec formalem/ quia forma est finis; ⁊ si habet materialez vt subiectũ/ talis materia causa non est: ex hoc em̃ q̃ subiectum est/ potius deficit a virtute causandi q̃ causet. Inuoluntariũ autem dicitur: quia cuz bonũ sit q̃ desideratur ab omnib̃: ⁊ voluntas desiderium quoddã sit nihil respiciens ad maluz põt aliquid velle. Non intẽtum autem dicitur: quia cum intentio prestituat finem: ⁊ malum sit corruptio modi/ ⁊ speciei/ ⁊ ordinis ad finem: nõ potest esse intentio de malo in q̃tum malum est. Infecũdum autem dicitur: quia nullius esse generatiuũ est/ sed potius corruptiuũ. Propriũ enim boni est/ q̃ sit diffusiuũ eẽ: mali autez q̃ sit esse priuatiuũ. Pigrum vero dicitur: quia a motu est retractiuũ sicut frigus dicitur pigruz: quia ligat mẽbra motiua. Et si obꝗcitur q̃ aristote. dicit in. iij. ethicorꝰ: q̃ ridiculũ est dicere/ q̃ nos bonoꝝ nostrorũ simus cã/ ⁊ maloꝝ nõ simꝰ cã: ⁊ sic malũ cãm hz.
Obiectio
Respõsio. Dicendum q̃ aristo. dicit ibi malum id q̃ est malum sicut malus actus/ ⁊ mala delectatio: in quibus mouet efficientem/ vt dicit Dionysiꝰ/ obscura resonantia boni/ que est in bono cõmutabili cum auersione ab incõmutabili bono. Malum autem in quãtum malum nihil mouere potest nisi
Ad 2m ⁊ 3m deficientem: vt in prehabitis dictum est. Per hoc iam patet solutio ad duo sequentia. Malum enim non confert ad pulchritudinẽ vniuersi/ nisi per accidens: ⁊ per se quidem horribile est ⁊ fugiẽdum. Et si desideratur aliquando: hoc est valde per accidens: scilicet q̃ alicui resonantie boni coniunctum est: que vocat Aristote. in. iij. ethicorum cõiuncta mala. sicut in adulterio: in quo mouet delectari in aliena: cui cõiunctum est q̃ fit cum iniuria proximi/ ⁊ cum corruptione legis ⁊ ordinis: ⁊ ideo talia dicuntur mor nominata mala: quia in ipso nomine suo concipiunt corruptionem. Ad id quod querit Dionysius: dicendum q̃ malum Ad. III. q̃ incidentẽ
fm influentiam potentie que a deo est/ increatum ab ipso non fit. sicut nec claudicatio in quãtum est claudicatio/ non fit a vi gressibili: vt prehabitum est: sed fit potius a tibie curuitate/ vl' dislocatione diuertente se a rectitudine motus virtutis gressibilis. Et prohibere hoc/ vel impedire/ esset auferre cõmutabilitatem a creato: ⁊ hoc eẽt auferre naturam/ vel naturalem defectum ab eo quod creatum est: ⁊ hoc esset creatum facere increatum: q̃ esset contra ordinem vniuersi. Et hoc nõ est sumi boni propriũm. Nec artifex pulchrum ⁊ bonũ faciens in arte/ aufert a ligno in quo operatur q̃ scissibile est vel frangibile: cũ tamen per hoc artificiatum sepe diuertat a bono ⁊ pulchro artis: sed cauet/ ne ex arte fedum ⁊ malum in artificiato p̃ueniat. Sic etiam creator a nullo aufert naturã propriam: sed omnibus largitur pulchrum et bonũ fm propriam vniuscuiusq̃ analogiaz: vt dicit Dionysius. Et si incidit maluz/ ordinat illud modis qui prehabiti sunt: ne fedum oino remaneat/ sed ad pulchritudinem conferat vniuersi. Et hoc est q̃ dicitur Eccl. 42. d. Quã desiderabilia sũt omnia opera eius: ⁊ tanq̃ scintilla que est considerare. Omnia hec viuũt ⁊ manent in seculum: ⁊ in omni necessitate omnia obediũt ei. Oia duplicia: vnũ contra vnũ: ⁊ nõ fecit quid q̃ deesse.

Queritur de comparatione istorũ triũ adinuicem ⁊ ad ens: vtrũ scz ens: vnũ verũ ⁊ bonũ cõuertant̃. Questio. XXVIII.

Einde querit de cõ- A

d paratione istorum trium adinuicem ⁊ ad ens. dicit̃ enim cõmunit̃ q̃ ista conuertuntur. Et videtur q̃ esse falsum: quia q̃ cõ Arg. 1m
uertuntur adinuicem eque prima sunt: ⁊ vtrumq̃z est antecedens ⁊ consequens ad reliquũ. Sz vnũ ⁊ ens adinuicem se habent q̃ vnũ est antecedens ad ens: ⁊ non econuerso. videtur ergo q̃ non conuertuntur. Probatio aũt huius est q̃ sequit̃: si vnũ est/ ens est: sed non ecõuerso: si ens est/ vnũ est: quia multum est ens/ ⁊ non est vnum: ergo nõ cõuertuntur ens ⁊ vnũ. Adhuc: Philosophus in Arg. 2m.
libro de causis: Prima rerum creatarum est esse: ⁊ non est ante ipsum creatum aliud. videtur ergo q̃ ens sit ante vnũ verum ⁊ bonũ. Adhuc in li- Arg. 3m
bro de causis dicitur: q̃ ens sit per creationẽ: vnũ autem verum ⁊ bonum per informationez: ⁊ que sic se habent non conuertuntur adinuicem: ergo ens/ vnũ/ verum/ ⁊ bonum adinuicem non cõuertuntur. Et ratio dicti philosophi est: q̃ id quod nihil ponit ante se vt sui principium: necesse est si fit/ q̃ fiat ex nihillo: ⁊ quod fit ex nihilo/ creatum est: ens autem nihil ponit ante se: ens ergo creatum est/ ⁊ est primũ quod fluit a prima causa. vnuz autem verum/ ⁊ bonũ determinãt ens: ⁊ dicũt ens forma vnitatis/ veritatis/ ⁊ bonitatis determinatũ ⁊ formarũ: opz ergo q̃ fiant p informationẽ: et sic videtur q̃ non cõuertantur. Adhuc: Quod Arg. 4m
habet oppositum/ forma oppositiõis est determinatum ⁊ etiã specificatum. Unũ/ verum/ ⁊ bonuz habent opposita: multuz scilicet/ falsum/ ⁊ malũ: ergo vnũ/ verum/ ⁊ bonũ forma oppositionis determinata sunt. Ens autem indeterminatuz est: cum nec diuersum nec oppositum habeat: q̃ vnũ verum bonum cum ente conuerti non possunt. Arg. 5m
Similiter obꝗcitur de vno ⁊ vero: ⁊ de vno et bono. Quecũq̃z enim diuersa forma oppositiõis determinantur/ adinuicem cõuerti non possunt. Unum ⁊ verum diuersa forma oppositionis determinantur: quia vnũ formam oppositionis habet ad multum: verum formam oppositionis habet ad falsum: ⁊ bonum formam oppositionis habet ad malum. ergo videtur q̃ non cõuertuntur.
In ꝓtrariũ arg. 1m In consolatione philosophie: q̃ quicq̃d contendit ad esse/ contendit ad hoc q̃ vnum sit. idem ergo est esse/ ⁊ esse vnum. Per eandem rationem probatur q̃ verum sit/ ⁊ bonum: quia quicquid cõtendit ad esse/ contẽdit ad hoc q̃ verum sit: ⁊ ad hoc q̃ bonũ
Arg. 2m sit. ⁊ sic videtur q̃ idem sit esse: ⁊ verum esse: et esse vnum: ⁊ esse bonum. Si quis dicat: q̃ hec conuertuntur fm supposita/ ⁊ non fm intentionem. Videtur falsum esse. vnituũ enim ⁊ vniens est faciens esse: ⁊ sic vnum est in intentione entis/ sine q̃ non est id q̃ est. vnde omne quod est/ ideo est quia vnum est: vt dicit Boetius. Similiter videtur verum in intentione vnius ⁊ entis esse. Omne enizz q̃ est/ ⁊ quod vnum est. ideo est ⁊ vnũ est/ quia verum est ⁊ verũ esse habet: ergo in intentione entis ⁊ vnius videtur esse verum. Q̃ ex opposito probatur: quia falsum nec est/ nec vnũ est. Et ex hoc eodem sequitur: q̃ verum sit ante vnum ⁊ ens fm intellectuz. Eodem modo obꝗcitur de bono. Bonũ enim vt dicit dionysius diffusiuũ esse est/ ⁊ vocatiuũ. diffusiuũ autem est ante diffusuz: ⁊ sic bonũ videtur esse ante ens ⁊ vnũ ⁊ verum: ⁊ non cõuer
Argu. 3m tiuntur cũ ipsis Adhuc pclus dicit: q̃ vnituũ saluatiuũ ẽ: saluatiuũ aũt bonũ. vnũ aũt vnituũ ẽ/ ⁊ vniẽdo saluat: ergo vnum principium est q̃ vnũ
Arg. 4m est id quod bonũ ẽ: ⁊ sic vnũ erit ante bonũ. Ad huc: Non contendit ad bonuz nisi q̃ est ens vnũ ⁊ verum: videtur ergo q̃ ante bonũ sit ens/ vnuz/ ⁊ verum. B Solutio qõnis Solutio: dicendum q̃ ista quattuor ens/ vnum/ verum/ bonum cõuertuntur fm suppositа: sed non fm intentiones nominũ: quãuis vnũ quodq̃z ipsorum aliquo modo inducat rationem alterius fm modum existẽdi quẽ habet. Unde etiam vnum/ verum/ ⁊ bonum non addunt super ens nisi modos quosdam existendi: vel qui cõsistunt in negatione/ vel in effectu cõsequẽte. Iñ primus intellectus est entis: circa quem vt modi quidam essendi ponũtur intellectus aliorum: scz vnius/ veri/ ⁊ boni. Est enim primũ ens vt obiectum est. Esse autem entis potest accipi vt absolutum: aut relatum ad ipsius esse principiuz. Si accipitur vt absolutum: tunc est intellectus esse ⁊ entis. Si accipiatur vt ad pncipium esse relatũ: aut refertur ad principiuz formale/ vel finale. licet em̃ hoc vnũ sit: tamen intentiones principiandi non sunt vnũ. Si refertur ad pncipium formale: aut refertur ad ipm̃ fm actum ꝓprium formalis pncipij: aut fm actum ꝓsequẽtez. Si pmo modo: sic

est intellectus vnius. ꝓprius enizz actus principij formalis/ est terminare id quod est. terminatum autẽ esse in diuisum est in se: ⁊ ab alijs diuisum p b ipsum/ q̃ in esse terminatum est. Et sic patet q̃ proximus intellectus ad ens/ est intellectus vni. Si vero referatur ad actum consequẽtem formalis principij: intellectus consequens est/ quo discernitur in esse. Et iste est intellectus veri. Et q̃ dicoz quo discernitur/ fm habitum intelligitur hoc q̃ discernibile est in esse. ⁊ ideo intellectus veri consequitur intellectum entis ⁊ vnius. Si autem referatur ad principium finale: tunc est intellectꝰ boni. Et quia ista quattuor in omni sunt q̃ est: et in causa/ ⁊ in causato: ⁊ in vniuersali/ ⁊ in particulari: nec potest aliquid intelligi esse nisi statim occurant ista quattuor esse ipsi: ideo ista quattuor cõuertuntur fm supposita. ⁊ ideo dicit Dionysius: q̃ non est aliquid existentium quod nõ participet vno: ⁊ q̃ non participet bono. Et per eandez rationem non est aliquid existentiuz q̃ non participet vero: quia eẽ vnuscuiusq̃z/ siue causati: siue pncipij/ siue principiati: siue particulari/ siue vniuersalis: siue substantie/ siue accidentis: si ue potentie/ siue actus fm modos essendi significatur per vnum/ verum/ bonum: absolutum aut
E significatur per ens. His habitis facile est respondere ab obiecta. Ad tria enim prima ia prz Ad tria argumẽta prima.
solutio. vnum enim verum/ bonum nõ antecedũt ad ens: nec sunt secunda creata: nec sunt per informationem dicta/ propter naturã aliquã suppositam quã addant super ens: sed propter moduz essendi quem proculdubio ponunt circa esse entis.
Ad aliud dicendum: q̃ eo q̃ addũt super ens/ Ad 4m
forma oppositionis determinant̃. in hoc autẽ est modus essendi/ ⁊ non natura aliqua: vt iã dictuz est. Et per hoc etiam patet solutio ad sequens. Ad 5m
Ad id q̃ obꝗcitur in contrariũ dicẽdum q̃ dictum boetij non probat: q̃ cõuertantur fm intentiones/ sed fm suppositа tm̃. modi enim illi essendi a nullo esse separabiles sunt. Ad id quod vlterius queritur de dicto quozũdam: dicendum q̃ licet ista non conuertantur fm intentiones: tamẽ fm aliquem actum ipsorum vnũquodq̃z istorum se habet ad alterum vt principium: sz hoc est in aliquo esse/ ⁊ non in esse simpliciter. Unde vnũ constituiũ est alicuius esse/ sed non esse simpliciter: sicut verum in principio constituiũ est esse in pncipiato: ⁊ bonũ in causa diffusiuũ est esse in causato: esse tamen simpliciter est ante quodlibet istorum. Ad 5m
Ad dictum procli: dicendum q̃ vnum p actum quẽdam est ante bonum. Si autem modi essendi considerentur quos dicunt vnum ⁊ bonum: tũc conuertuntur adinuicem fm suppositа: ⁊ vnuz p actum illum et nomen et rationem boni induit. Ad 4m
Ad vltimũ concedendum est. Intellectus enizz entis ⁊ vnius et veri/ sunt ante intellectum boni: vt pauloante dictum est.

Queritur fm quã intentionẽ vnũqodq̃z ipsorum: scz ens: verum ⁊ bonũ de deo dicatur. Questio: XXIX

Einde queritur fm

d quã intentionẽ vnũquodq̃z istorum de

deo dicatur. Et quia iam habitum est de ente/et vero in questionibus de essentialitate et veritate diuina: ideo hic queremus de vnitate diuina primo: z de bonitate dīna secūdo. De vnitate diuina queremus duo: scz an deus vnus sit. Et an vnitas eius cōpatiat aliquā secū pluralitatem.

Hui⁹ qōis duo sūt mē. Primi mēbri duo sūt articuli.

Queritur vtrum deus sit vnus: vel plures dij.

Wēbri.I. Arti.I.

Primo ergo queritur vtrum deus vnus sit. Et videtur q̄ sic. Exo.20.a. Audi israel: dominꝰ deus tuus vnus est. Non erunt tibi dij alij p̄ter me. ergo videtur q̄ deus vnus sit. Adhuc Deutero.32.f. Videte q̄ ego sum solus/z non est alij⁹ deus p̄ter me. Adhuc p̄me ad Corinth.8. Nam et si sunt qui dicantur dij/siue in celo/siue in terra: si quidē sunt: dij multi/z domini multi: nobis tamen vnus pater deꝰ/ex quo omnia/z nos in illo: z vnus dominꝰ iesus christus/per quē omnia/z nos per ipsum. Adhuc: Sapie.14.c. Incōmunicabile nomen diuinitatis lignis z lapidibus imposuerunt. Si incōmunicabile est nomen/vni soli cōuenit: ergo videtur deus non esse nisi vnus. Idem probatur ratione. Sicut enim essentia diuina z esse diuinū/z similiter bonitas est maior q̄ cogitari potest: ita vnitas diuia maior est q̄ cogitari potest. Unitas autem maior vt dicit Auicē. est/que nec actu/nec potentia/nec opinione cōmunicabilis est. talis ergo vnitas erit vnitas diuine nature. Est enim aliquid actu vnū/potentia tamen plura: vt continuū diuisibile: z vt sol z luna/z cetera incorruptibilia celestia: que sunt ex tota materia sua. Et aliquid est actu plura: vt homies/z cetera que participāt vnam speciem: fm q̄ dicit Porphyrius: q̄ participatione speciei plures homines sunt vnus homo.

Arg.1m
Arg.2m.
Arg.3m
Arg.4m
Arg.5m

Aliq̄d actu nihil est/et tamen opinione multiplicabile est: vt domus heptangula que forte nulla est: opinione tamen z arte multe fingi possunt. Et sic procedit ratio inducta: q̄ deus vnus est: ita q̄ nec actu/nec potentia plures esse possūt. Adhuc Boeti⁹ in libro de trinitate: In deo nulla est diuersitas: nulla ex diuersitate pluralitas: nulla ex accidentibus multitudo. deus enim a deo nullo differt/nec accidentibus/nec substātialib⁹ differentijs. vbi ergo nulla est differentia/ nulla diuersitas: quare nec numerus. Si nullo modo numerus: nec numerus realis/nec potentialis/nec fm opinionem numerus esse potest: z ita videtur q̄ deus sit vnus solus. Adhuc ratiōe ducente ad incōueniens probatur idez. Diuinitatis nomē aut cōmunicabile ē: aut incōmunicabile. Si incōmunicabile est: sequitur q̄ vnus solus deus sit. Si cōmunicabile: detur q̄ cōmunicetur plurib⁹: tunc plures erunt dij substantialiter: in quibus diuinitas plures erunt fm esse z essentias. Aut ergo differunt ab inuicem: aut non. Si differūt: aliquid habet vnus q̄ non habet alter: z est bonitas z perfectionis. In nullo ergo eoꝝ summa perfectio est: q̄ est contra rationem nominis. nomen enim dei omnis perfectionis perfectissimum. Si dicatur: q̄ vnus est ab alio: sicut poete finxerunt. Contra: vnum esse ab alio nisi in diuisibili substātia intelligi non potest. Si ergo vnus deus est ab alio: sequitur q̄ in diuisibilis substantia intelligi non potest. si ergo vnus deus est ab alio: sequitur q̄ diuisibilis substantia sit quilibet ipsorum: et ex hoc sequitur: q̄ hoc nomen deus non dicat simplicissimū z primū principium: z hoc est incōueniēs. Omnes enim primū principium z simplicissimū dicerunt esse deum/z causam primam esse. Relinquit ergo: q̄ vnus sit solus deus: et q̄ vnitas eiꝰ nullam admittat pluralitatem. Adhuc: Omne quod agitur in numerum/a aptitudine diuisionis agitur in numerum: qd dicit Aristo. iij. physicor: quia numerum cognoscimus diuisione continui: Et damascenus dicit: q̄ differentia diuisiua est causa numeri. Si ergo plures dij possunt esse/vel opinari: oportet q̄ diuinitas sit talis natura que diuidi possit aliquo materiali diuiso. z ex hoc sequitur: q̄ deus eēt compositus ex materia et forma/z ex vniuersali z particulari: qd est contra intellectum dei. sic enim sequeretur: q̄ nec primus esset/nec principium/nec deus/nec prima causa oīum. Ex intellectu ergo est nominis dei: q̄ nec intellectu/nec potētia/nec actu/nec opiniōe plures sint: sed vnus solus deus. Si enim opinione plures essent: cum opinio non formetur nisi ex opinabili/quod aptitudine sua probabilitatis habet rationem: sequeretur q̄ aptitudie nature haberet pluralitatem: quod falsum est. In contrarium buius est: q̄ etiam scriptura sacra in hoc nomie deꝰ/designat pluralitatez. Beñ.30.a. Eritis sicut dij. In cassum aūt consignificatū ponitur circa consignificatū qd nō est susceptibile cōsignificati illiꝰ. Unde circa proprū nec qualitas cōmunis ponitur/nec pluralis numerus: nec etiam signum distributiuum. Et hec omnia ponit scriptura circa hoc nomen deus. Ps.95. Omnes dij gentiū demonia. Adhuc: hermes trimegistꝰ in libro suo de causis de egyptijs dicit: q̄ in tanta cōmunitate deoꝝ dij speciales tam a dijs q̄ a deabus inuēti sunt. Ergo phi opinati sunt plures esse deos. et ꝓstat q̄ phoꝝ opinio nō fuit sine opinabil' rōne: g̃ ad minus opinabile est plures esse deos: z hoc ex aptitudine dīne nature. Adhuc: fides ponit et simil' philosophia: q̄ in deo idē sunt suba/virtus/z operatio. g̃a destructione consequētis: si diuise sint operatiōes in aliquib⁹: diuise erunt virtutes/z diuise essentie. Dicit aūt augꝰ in libro de trinitate. iiij. q̄ nō dicimꝰ trinitatē descendisse sup xpm in colūbe specie/sed solū spm̄ scm̄. Nec trinitatē sonuisse sup filiū in voce qua dictū est: Hic est filius meus dilectꝰ: sed solū apm̄. Nec trinitatē missam in carnē vt carnem sibi vniret/ sed solū filiuz. Matth.3.c. Luce.3.d. Joh.1.c. Operationes ergo iste diuise sunt: videl̄ g̃ q̄ virtutes diuise sunt/z essentie diuerse. Pat̄ g̃ z filius z spūsctūs tres dij sūt/z nō vnus deꝰ. Et hec fuit fortior obiectio arrianoꝝ/z nestorianoꝝ/z eutycianoꝝ/z paulisamosatenoꝝ. Solutio: Proculdubio vnꝰ solus deus est essentialit' nec actu/nec potentia/nec opinione sapiētis multiplicabilis in plures essentialiter. Et si aliqs plures esse diceret deos essentialiter: dicit b nō intelligens qd diceret, sicut dr in ps.13. Dixit incipiēs in corde suo: non est deus: quod nō diceret nisi insipiens esset: vt dicit anselmus. Dicitur tamen hoc nomen deus dupliciter.

Arg.8m
Arg.2m
Arg.3m
B
C In ꝓtrariū arg.1m
D Solo art.I

Per prius et posterius: scz essentialiter. Et sic dicitur primo participatiue de participantibus aliquā proprietatē diuinā/siue per naturā/siue per gratiā. Per gratiā: sicut sancti dij dicūt. Ps.81. Ego dixi: dij estis. Per naturā: sicut poete z quidam phi corpora celestia et virtutes celestium/et quasdam virtutes terrestriū/z quasdam virtutes infernaliū deos esse dicebant participatione virtutis diuine. Propter quod vt dicit apuleius in libro de deo socratis: deos diuidebant in incorporeos/z corporeos. Corporeos autem diuidebant in celestes: subcelestes siue terrestres: et infernales. Et accipiebāt deos ptcipatiue dictos: numina scz/ virtutes z operationes diuina influentia participata. Sicut etiam in libro de causis dicitur: q̄ anima nobilis tres habet operatiōes: scz diuinā/intellectualem/et animalem. Omnem enim virtutem creatricē siue productricē rerū/dicebant esse diuinā: z a tali participatione hoc nomen deus dictum plurale habet: z multi sunt dij: vt dicit Apl'us. I. ad Corinth.8.b. Si quidā sunt dij multi/z domini multi. Dicitur etiā deus nuncupatiue: sicut statue ficte ab homine dij dicunt: cum nihil habeāt diuinitatis/nec per essentiā/nec per ptcipationē: sed opinio erronea finxit/ob venerationem eorū qui participatiue dij dicebant. Et hoc nomē deus dicit de illis oīmo equiuoce: z nō per prius z posterius: sicut animal equiuoce dicit de homine/z de eo quod pīgit: siue de idolo: quod nō habet nisi hominis figuram/z nullā hominis virtutem vel operationē. Ideo Sapientie 14. dicit: incōicabile nomen diuinitatis. Et Heremie.10.b. dicit: q̄ pariter insipientes z fatui p̄babunt/statuentes plures esse deos: doctrina vanitatis eorū: hoc est per doctrinam. Auctoritates autem z rationes primo inducte ad hoc concedende sunt. Ad id quod obijcit in contrariū dicendum: q̄ cōsignificatū plurale nō ponitur circa deum essentialiter dictum/sed participatiue. Unde etiam Genes.3.a. Eritis sicut dij: statim determinatiue dictum additur: scientes bonum et malū: hoc est diuinitatem participantes in hoc/q̄ habebitis omniū scientiā. Unde etiā dicit Augustinꝰ: q̄ nō est credendū/q̄ homo diuina ratiōe prediti⁹ putauerit se esse equalē deo in natura: sed aliquid altū petijt in participatione diuine proprietatis: ad quod sicut dicit anselmus pueniset si stetisset.

Astruūt argumēta
Ad arg.1m in ꝓtrariū
Ad 2m

Ad dictū Trimegisti z aliorū phoꝝ: dōm q̄ illi ponebant deū deorū: sicut dicit in scēa parte Timei platonis: qui opifex z pater esset aliorum. Et illū singularē posuerunt: eo q̄ ille solus per naturam essentialiter deus est. De quo plato z trimegistus dicunt: q̄ vix mente attingit ab homine: cū maxime a carne auertit: nec cognoscit ab ipo nisi qz ē z infinite qd est: vt in antehabitis pbatū est. Aliter eīm oīpotentia nō esset in vno: nec prouidētia omniū esset in vno: nec vniuersitas factorum et multitudo reduci posset ī vnū/sicut in principiū: nec bonū vniuersitatis eēt in vno sicut in duce exercitus: que omnia valde inconuenientia sūt apō phos.

Ad 3m

Ad aliud dōm est: q̄ opera trinitatis indiuisa sūt: sed nihil in opere prohibet quod cōe est tribus/aliquid esse ꝓprū ꝓter quod referatur ad vnū. Sicut in columba: cuiꝰ apparitio trium fuit opus cōe: sed quod dicit spūssanctus in columba est spiritussancti ꝓprium: z sic solius est spūssancti. Similiter q̄ vox insonuit/ triū fuit opus cōe: sed ratione huius quod dicit: Hic est filius meus dilectus: exprimit q̄ patris est ꝓprū: z ratōe huius attribuit patri/z nō filio/nec spiritusanctō. Similiter incarnatio prout est opus z factio incarnationis/opus cōe est triū: In illo tamen significat: q̄ incarnatio vnitio ē humane nature in personā filij. Et ratōe huiꝰ est ꝓprū filij/z non patris/nec spiritussancti. Et quia hanc distinctionē inter cōe z proprū significatū in cōi cognouerunt heretici/ ideo in heresim lapsi sunt.

Queritur an vnitas diuina aliquā admittat pluralitatem.

A Articulꝰ.II

Secundo queritur: An vnitas diuina aliquā admittat pluralitatem. Sicut est vnitas vniuersalis: quod totum est in quolibet suorū particularū: z totū extra ipm. Et videt q̄ sic: quia q̄cq̄d est ens nulla differentia entis ab aliquo distinctū/essentialiter predicat de omnib⁹: deus vnū est ens/nulla differētia entis distinctū: ergo est in omnibus entibus essentialiter predicatum de illis. Et ex hoc sequit: q̄ deus sit omnia. Et hoc videnī dicere quidā phi: sicut alexander z anaximenes: z quidā alij. Adhuc probatū est in libro de causis z ab Auicenna z ab algazele: q̄ proprietas precipua primi est: q̄ est in eo idē esse/z qd est. Et hoc dicit Boecius in libro de hebdomadibus: z in libro de trinitate. In ente quod est pmū predicatum de omnibus: idem est esse/z quod est: ergo ipm ē primū. Prima probatur ex hoc: q̄ resolutio stat in ente: resolutio aurē nō stat in vltimo nisi in simplici. In simplici autem oportet q̄ idem sit esse/z quod est: quia aliter nō esset simplex. Cū ergo in ente stet resolutio: videt q̄ ens sit simplex: z sic videt q̄ ens vniuersale predicatum de omnibus sit deus: z cum hoc admittat pluralitatē magnam cum tamen vnum sit: videt q̄ vnitas diuina pluralitatē admittat. Adhuc. Huic vniuersali qd est ens cōuenire videt quod dicit Gregorius: scz q̄ est intra omnia nō inclusum/z extra omnia nō exclusuz. Patet enim: q̄ intra omnia ē: z per hoc nō excluditur quin extra omnia sit totū fm esse z potentiam. Videtur ergo cum sibi cōueniat ꝓprietas essentie diuine/q̄ ipm sit ē diuinū. proprium enim conuertibile est cum suo subiecto: z cui conuenit proprū/cōuenit etiam subiectum.

Arg.1m
Arg.2m
Arg.3m

Adhuc: Omne causatum in sua causa formali est per modum cause/z nō per modū causati. Cū ergo deus omniū causa sit formalis z efficiens et finalis: omnia sunt in ipo per modum cause: z sic vnitas eius aliquā admittit pluralitatē. Sūt etiam quidam heretici: dicentes deum/z materiā primam/z noym siue mētem idem esse. Quod sic probant: Quecumq̄ sūt/z nullam differentiam habent: ea dem sunt. Idem enim est vt dicit Aristoteles. vij. topicorū/qd nō differt differētia. Deus noys/z materia pma sūt: z nullā differētiā hnt: g̃ eadē sūt. Q̄ aūt hec tria sint z plura principia rerū/ex b volebāt pbare: q̄ res sint triplices: scz materiales/spūales/et diuie: nec ex vno principio ꝓprio formabiles. Primū g̃ principiū formationis materialiū ē materia pma: vt dicūt: z pmū principiū forma

Arg.4m

tionis spiritualiū/in quib⁹ principiū vite ē: dicunt
q̃ est noys/siue mēs. Dicūt ēm: q̃ oīa q̃ sūt in vno
genere/ex vno aliquo principio simplici formāt:
vt patet in omnib⁹ generibus entis: scz substantia
quātitate/qualitate: z sic de alijs. Similiter diuinū
esse multiplex est/vt dicunt: z necesse est q̃ ex
aliquo vno formet principio: z hoc dicūt esse deū.
Hec ergo tria sūt simplicia prima: z si sūt simpli-
cia/nullā differentiā habent. Quecumq̃ ēm hnt
differentias/sūt cōposita: z sic suā volūt probasse
intentionem. Et in hoc errore fuit Dauid de di-
nanto. Videt ergo q̃ vnitas diuini esse pluralita-
B Qō icidēs tem maximā admittat. Ulteri⁹ querit: Si ad-
Arg.1m mittat pluralitatē personarū: z si hoc possit intel-
ligi. Et videt q̃ nō. Cōis ēm animi cōceptio est
omnē naturā cōmunē distincta habentem suppo-
sita/fm esse diuidi in illis: quia aliter suppositum
nō esset principiū distinctōis z indiuiduatōis: qō
est contra omnē intellectū: quia nihil est principiū
distinctionis z indiuiduatōis nisi suppositū: cum
hoc solū distinctū sit per ꝓpriū: z q̃ sit principiū di-
stinctionis in natura vna z nō in alia/hoc nō ē in-
telligibile: cum idem eodē modo se habens semper
Arg.2m faciat idem. Adhuc: Distinctum in supposito/
distinctum est in esse suppositi. In diuina natura
distincta sunt opposita: ergo distincta sunt in esse
suppositorū. Distincta in esse/distincta sūt in essen-
tia: cuius actus est. In diuina natura distincta sūt
suppositа: ergo distincta in esse suppositorū: ergo di-
stincta in essentijs. Et ita videt q̃ tres pſone sicut
distincte sunt in esse personali: ita distincte sint in
essentijs: z sic diuina vnitas pluralitatē suppōsito
In ꝓtrariū rum siue personarū nō admittit. In cōtrarium
argu.1m obijcit Richardus ī libro de trinitate: supponēs
q̃ in omnib⁹ modis essendi perfecti⁹ deo attribuē-
dum est: z imperfectius remouendum ab eodem.
Modus autē essendi/est modus essendi particu-
lariter: z modus essendi vniuersaliter: z particu-
lare fm esse nihil ambit extra se: vniuersale autem
ambit multa: z hic est nobilior modus essendi: q̃
cōmunicabile melius est ꝗ cōmunicabili. In vni
uersali autē sūt duo: scz q̃ est in multis/et de mul
tis. Et hoc q̃ est in multis/nobilitas est: quia per
hoc cōmunicabile est. Q̃ autem est de multis/ig-
nobilitatis est: quia per hoc efficit determinati eē
z de esse particularis z forma totius: aliter ēm nō
pdicaret de ipo particulari. Qō ergo nobilitatis
est/est esse in multis: hoc ergo attribuēdū est deo.
Argu.2m Unitas ergo diuine essētie erit vnitas in multis/
z nō in vno solo. Adhuc idem sic obijcit: Cōstat
q̃ omis essentia cōmunicabilis est de se: z vnitas
eius cōmunicabilitati nō repugnat: Aut igitur re
ducitur in actū in diuina essentia: aut nō. Si sic:
habeo ꝓpositū/q̃ est vna in pluribus. Si nō: tūc
Arg.3m aptitudinē habet ad aliquid quod nō erit ī actu:
z sic imperfecta est: qō est in cōueniens. Si di-
catur: q̃ fm hoc inconueniens esset/q̃ oīs natura
īcorruptibil' nō cōtaret ī plura suppōsita. Pa
tet q̃ nō est simile: Hoc ēm in angelis z in corpori
bus incorruptibilib⁹ in quib⁹ est quod est/z quo
est: nō ex natura fit que semp cōtabilis est/ſz ex eo
q̃ est/siue supposito: quod indiuisibile est: z nō po
test natura cōtari/nisi p diuisionē suppositi. In
diuina autē natura idem est esse/z quod est. Uñ
sicut ibi nō impedit cōmunionē quo est: ita nec id
quod est: z sic diuina vnitas pluralitatē admittit
personarū/siue suppositorū. Adhuc obijcit: sup
ponens hanc propositionem: q̃ dicit Boecius/q̃ E Argu. 4m
nullius boni sine cōtione iocūda est possessio. Sup
ponit etiam hanc: q̃ nō est cōmunio eiusdem ad se
ipm. Cum ergo deo optimū sit attribuendū: omne
bonū suū quod possidet/habet in cōtione ad alte-
rum. Nō potest autē esse perfecta cōmunio nisi in
ter equales: vnicuiq̃ ēm attribuendū est fm pro-
priā dignitatem: Oportet ergo ad hoc q̃ oīs boni
diuini iocūda sit possessio/q̃ cōtio sit pluriū z equa
liū in natura vna: z sic diuia vnitas pluralitatē ad-
mittit personarū. Adhuc obijcit idem in eodem: Ar.Jgm
q̃ summa bonitas summo amore destitui nō pōt:
cum natura sit intellectualis. Amor autem semp
ad alterū est: si amor amicitie est: vt dicunt Aristo
teles Tullius z Gregorius. Summus autem
amor si rationabilis est/nō est nisi ad summe bo-
num. Amor igit exigit/q̃ plures sint persone: sū-
mus autem amor q̃ sit quelibet persona sūmū bo
num: z q̃ persone inter se equales sint: z sic diuia
vnitas tali pluralitate destitui non potest. Ad- Arg.6m
huc idem obijcit: q̃ diuina vnitas est vnitas ma-
xime virtutis. Maioris autem virtutis est vnū
esse in plurib⁹ z plura vniens/q̃ vnū esse in vno
z vniens ipm: hoc ēm facit quelibet vnitas quan-
tūcumq̃ parue virtutis sit. Cum ergo vnitas di-
uina maxime virtutis sit: erit in pluribus vniens
plures in persona/nō plures in natura. Inter plu
ra enim natura nulla est vnitas/nec ex parte na-
ture/nec ex parte suppositorū. Si autem obijci Obiectio
tur sibi: q̃ est vnū in vno/z vnū in plurib⁹: z plu
ra in vno/z plura in pluribus: z plura in plurib⁹
est maxima pluralitas: z illi opposita est maxima
vnitas: Est autem illi opposita vnitas que ē vnū
in vno esse: hoc ergo est attribuendū vnitati diui-
ne. Diuina ergo vnitas est vnū in vno/z nō vnū
in pluribus. Ipe Richardus respondet z dicit/ Responsio
q̃nō est verū: quia vnū esse in vno/minime virtu
tis est: vnū autem esse in pluribus/maxime virtu
tis est z perfectionis: z ideo hec maio est q̃ſ vnum
esse in vno. Et iste sūt obiectiōes Richardi. Ad Arg.7m
huc obijciunt ex Boecio. Dicit enim Boecius in
libro de trinitate: q̃ in deo nulla ē differētia. Ubi
autem nulla est differentia/nulla est pluralitas:
ergo videtur q̃ in diuinis nulla est pluralitas p
sonarum: quia pluralitas personarum est aliqua
pluralitas. Solutio: dicendum q̃ vnitas diui D Solo ar.II
ne essentie in nullo repugnat pluralitati persona-
rum. Huius autem causam assignat Boecius: q̃
relatio/z maxime relatio originis qua alterum ē
ex altero: nō predicat nisi q̃ esse suum ad alterum
est: z propter hoc nihil diuidit/vt dicit Anselmus
nisi ad quod ponit oppositionem. Nullam antē
ponit oppositionem ad essentiam: in essentia ergo
nullam facit diuisionem. Et ideo sequit/vt dicit
Boecius: pater est deus/filius est deus/spiritus
sanct⁹ est deus: ergo hi tres vnus deus: quia vni
tas essentie/et vnitas esse in essentia maner in eis:
cum nullo diuidatur/nec diuidi possit. Et hec est
vera causa. Ad primū ergo q̃stū dōm: q̃ licet Ad arg.1m
vnitas essētie diuīe admittat pluralitatē psonarū
q̃ oppositōe relatōis originis z ꝓstituūt z opponū

tur z distinguūt: tamen nō admittit pluralitatē na
turarū: sicut aū probatū est. Ens aūt pdicatū de
omnibus/nō est natura increati: quia id quod pre
dicat de omnibus/prima rerū creatarū est: vt dic
phus: z ens est cōmixtū omnibus/z aliquid oīm
existēs. Ens autē creatū z increatū diuersa sunt:
z ens quod est omniū aliquid eorū de quib⁹ predi
catur/z pmixtū omnib⁹: z ens quod nihil est oīm
essentialiter z imꝗmixtū oībus/necesse est esse di-
uersa. Et si querit quo differāt sicut distinguēn
tes: dōm q̃ essentia diuina seipa differt ab oībus: z
sua simplicitas z perfectio non permittunt ipsam
alicui esse permixtā/ita q̃ sit de eē ipius: z iste sūt
differentie nihil realiter addentes ad ipam/ſz fm
Ad 2m modū significandi tm. Et quod obijcit de reso-
lutiōe: dōm q̃ resolutio nō venit ad primū simpli
citer quod extrinsecū est: sed venit ad primū intrin
secum quod aliquid est de esse oīm. Et quod obijcit:
q̃ in illo idem est esse/z quod est: dicendū q̃ fal-
sum est. Sunt ēm in quibusdā esse/z quod est di-
stincta fm actū: sicut in compositis. In quibusdā
autē distincta fm potentiā: sicut in ipo esse creato.
Hoc ēm potest esse alicui⁹ quod nō est ipm. Pro-
priū autem diuini esse est: q̃ idem est esse/z quod ē
Ad 3m fm actum: z nō potest aliter esse. Unde pater q̃ eē
creatū nō participat ꝓpriū diuini esse. Ad id qō
obijcit de Gregorio, dōm q̃ esse creatū nō ē in ali
quo nisi inclusum in illo: sed hoc nō impedit quin
etiam sit extra illud fm essentiā/z nō fm idem esse
Esse autem diuinū est intra omia vt causans z cō
tinens z presens: z fm idem esse est extra omnia in
seipo. Unde nō conuenit dictū Gregorij enti crea
E to. Ad aliud dicēdū: q̃ ex illa ratione potius de
Ad 4m beret inferri oppositū. Si ēm omia causata sunt
in causa per modū cause: z causa est vnica: omnia
causata sunt in causa vt vnū/z nō vt plura. Et sic
patet: q̃ vnitas diuina nullā naturarū admittit
pluralitatem: admittit tamen pluralitatē psonarū
ꝓpter causā que dicta est. Ad errorē alexādri et
Dauid de dynanto z quorūdā alioꝝ dōm q̃ ma-
ximus est error/z cōtra fidem/z contra phiam: tū
quia positio falsa est. Noys ēm nō est ex quo form
ent sicut ex materiali principio omia spiritualia
vitā participantia: nec esse diuinū materiale prin
cipiū est ad oīa diuinū esse pticipātia: sed talia fm
phiam sunt ex splēdore cause prime z intelligentie
magis z minus obumbrata in essentia aliena q̃ ē
īmaterialis/vl' materialis: fm q̃ dicit Dionysius
z etiā Isaac: q̃ sūmū nature rationalis ē in imo in-
tellectualis nature: z sūmū nature sensibilis ī imo
rationalis: z sūmū vegetabilis in imo sensibilis:
z sūmū nature corpis corruptibilis in imo corpis
incorruptibilis. Unde positio illa fm phiaz falsa
est: nec est positio/sed figmentū. Dicit ēm aristo. in
xij. primo phie: q̃ ficū est quod coactum est ad po-
sitionem. Et si detur q̃ vera sit: tūc adhuc falsum
est quod dicunt: q̃ nullo modo differant. Maxi-
me ēm differūt prima simplicia: scz rationale z ir-
rationale: que seipis differunt/z oīmbus alijs dif
ferre tribuūt. Unde etiā si ēent prima deus/noys
z materia/seips differrent. Impossibile enim ē q̃
idem sint. Materia ēm nūq̃ coincidit in idem cū
efficiēte: vt probat aristoteles in.ij. phycoꝝ. Qēs
autem qui deum esse dixerunt/posuerunt eum esse
efficiens primū. Similiter materia non coincidit
in idem cum forma. Et omnes q̃ noym ponebāt:
dicebant ipam esse primā formam. Unde patet q̃
omibus modis illi dicūt falsum: z q̃ ratio eorum
nō concludit. Nō ergo sequit ex hoc q̃ diuina vni
tas naturarū admittat pluralitatem. Ad id qō Ad q̃stionē
vlterius querit: dōm q̃ admittit pluralitatē pso- incidentem
narum: cuius causa iam dicta est. Ad id quod p Ad ar g.1m
mo obijcit: dicendū q̃ hoc est verū de suppositis z
naturis in quibus nō est idem esse z quod est. In
illis ēm per incōmunicabilitatē suppositi eē natu-
re efficit incōicabile. In his autem in quibus est
esse idem/z quod est: nō efficit natura incōicabil' q̃
esse quod habet in supposito: nec differunt suppo-
sita per aliquid absolutum/sed tm per oppositio-
nem relationis. Et cum oppositio relationis non
fit nisi inter suppōsita/z nō ad naturam: sequit q̃
suppōsita distincta sunt: z esse nature in ipis peni
tus maner indistinctum: z ideo pluralitas suppōsi
torū vnitati nature in nullo preiudicat. Et ad hoc
quod dicit: q̃ suppositum est principiū distinctio-
nis z indiuiduatōis: dicendū q̃ hoc ē verū in omī
natura in qua suppositū diuersum ē a natura cui
supponit. Hoc autē non est in diuina natura īmo
idem est cum natura: z ideo nulla in eo facit distin
ctionē. Ad id quod obijcit: q̃ distincta in suppo Ad 2m
sitis/distincta sunt in esse suppositorū: dicendū q̃
duplex est esse suppositi: esse scz ex ratōe: qō est esse
respectiuū z relatiuū: z de hoc verū est quod pro-
bat obiectio: z hoc est esse ad alterū/z nō absolutū.
Et est esse nature cui suppositū substat. Et de hoc
nō ē verū: quia ad illud esse relatio nullā ponit op
positionem: z p cōsequens nullā ponit in ipo disti
ctionem. Et quia hoc ignorauit arrius: ideo dixit
differre personas in esse naturali/sicut differunt
in eē personali. Et quia sabellius putauit: q̃ sicut
vnitas nature preiudicat pluralitati naturarū/
ita piudicaret pluralitati personarū: putans q̃ eē
personale sit esse absolutū: ideo cecidit in oppositā
heresim: dicens q̃ sicut est vna essentia/ita vna p
sona. Probatōes Richardi in cōtrarū adduc- Ad argum
te/licet per adaptationē facte sint: tamē concedē- ra Richar.
sunt: z pie z bone sunt z catholice. Ad id qō vl- Ad argum
terius obijcit de Boecio: dōm q̃ intelligit de dif- Boecij
ferentia cōi/ꝓpria/z magis ꝓpria. Iste enim sunt
omnes in esse substantiali/vel in esse accidētali ab-
soluto: relatio autem originis nihil predicat abso-
lute inherens: sed qō fm esse quod est/ad alterū est.
z ideo nullā facit differentiā.

Querit vtrū possint esse plura sūme bo
na: vel plura quoꝝ vnū sit sūme bonū z al
terū summe malū: sicut manichei dicunt.

Einde querit: qua intentione bonū de deo A
d dicatur/siue de bonitate diuina. Et quia Debrū.II
iam habitum est per verba Dionysij: qō di
citur de deo bonum fm intentionem cause efficiē-
tis/formalis/z finalis: z qō dicit per essentiam:
quemadmodū dicit proclus ī octaua propositōe.
Omnia qualitercumq̃ participantia bono prece
dit quod primo bonū est: z quod nihil aliud est q̃ſ
bonum Hoc enim totum: quia iam in prehabitis
declaratū est: nō restat q̃rēdū/nisi vtrū possint eē
plura sūme bona: vl' plura/q̃ſ vnū sit sūme bonū/

Arg.1m z alterũ summe malũ. Et q̃ plura sũme bona
nõ possunt esse/ostendit Boetius sic: Si summa
bona sunt plura: aut differunt in aliquo abinuicẽ
aut nõ. Si nõ differũt in aliquo: tunc eadẽ sunt.
z sic plura nõ sunt. Si differunt: tũc aliq̃d qõ est
Arg.2m in vno deest alteri: z sic sũme bona nõ sunt. Ad-
huc: Cũ boni sit vocare ad esse: z bonũ vt p̃habjtũ
est/alia vocabit ad esse bonũ vnũ: z alia ad esse al
terũ: que participatiue bona sunt. Participatiue
ergo bona/aut fm vnã rationẽ participant bono:
aut fm diuersas. Si fm vnã rationẽ: sequit q̃ ab
vno solo bono sunt. Effectus eũ ratõis quãtum-
cumq̃ multiplex sit/nõ potest esse nisi ab vna sola
causa prima: sicut patet per illud principiũ quod
dat Aristoteles in .ij. prime p̃hie: q̃ omne quod est
in multis/per vnã rationẽ existens in illis: est ab
vno solo primo quod est causa omniũ illorũ. Si
autẽ participatiue bona fm diuersas ratões sunt
bona: cum participatiue bonũ sit/quod est a bono
plantatũ in bono: z conuersũ siue ordinatũ ad bo-
num: alterũ nec a bono erit/nec plãtatũ in bono/
nec conuersũ ad bonũ: z sic sequit: q̃ bonũ partici
patiue dictũ nõ sit bonũ: z per consequens sequit:
q̃ bonũ quod est principiũ illius nõ sit bonũ: que
valde absurda sunt: quia sic contradictoria simul
Arg.3m verificarenẽ de eodẽ. Adhuc fm hoc vniuersali
tas bonorũ que est ab vno/non erit vniuersalitas
bonorũ existentiũ ab alio: z sic due erunt vniuersi
tates: z duo mũdi: z sequereẽ abusio ponentiũ in
finitos mundos: quã aristo. improbat in p̃mo de
Arg.4m celo z mundo. Adhuc sequereẽ: q̃ bonũ mundi
siue vniuersitatis nõ erit in vno sicut in duce exer
citus: quod est contra omnẽ p̃hiam: z reprobatur
Arg.5m ab aristo. z in. vij. z in. ix. prime p̃hie. Adhuc se-
quit: q̃ due fm vnã intentionem causalitatis/vel
plures erunt cause eque prime: qõ nec intellectus
So'o mẽbri. II. capit: nec illa que probata sũt in libro de causis ad
mittunt. Et quia hec omnia constant immobili
veritate z demõstratiue: ideo hoc supponendũ est
Obiectio fm catholi cã fidem z etiã fm p̃hiam. Nec est cõ
tra hoc nisi vna quorundã obiectio dicentiũ: q̃ sũ-
me bonũ est summe cõicatiuũ sui: nõ potest autem
summe se cõicare nisi compari in bonitate: oportet
Responsio ergo q̃ compar in bonitate habeat: z sic erunt plu
ra summe bona. Si aũt hoc verũ esset: p eandẽ
rationẽ probareẽ/q̃ infinita essent summe bona:
quia infiniti boni sũma cõicatio nõ est nisi ad infini
ta bona comparia: quod iam supius improbatũ
est: Improbatũ est etiã a nobis in libro de causis:
vbi demonstratũ est q̃ primus nõ habet comparẽ
necequalem/nec contrariũ/nec aduersariũ. Pro-
pter quod p̃ constãti relinquendũ est: q̃ in diuersi
tate essentie nullo modo possunt esse plura bona:
sed ad summã cõicationẽ sufficit/q̃ sit pluralitas
B Parti. II. membri. II. in personis z vnitas in essentia: sicut paulõãte di
ctum est. Istis igit̃ suppositis querẽdũ est de er/
rore manicheorũ: vtrũ possibile sit q̃ sint duo prin
cipia/vnũ boni z vnũ mali: ita q̃ vnũ sit sũme bo-
num: z aliud summe malũ: sicut narrat augs in li
bro contra epl'am fundamenti dixisse manicheũ.
Auctoritas prima. Hoc eũ sic probant auctoritate primo z rationi-
bus secũdo. Auctoritate Matthei. 12. c. Aut facite
arborẽ bonã/z fructus eius bonos: aut facite ar-
borẽ malã/z fructus eius malos. Nõ potest arbor
bona fructs malos facere: nec arbor mala fructs
bonos facere. In aliud ergo principiũ bonũ redu
citur: z in aliud principiũ malũ reducit̃: nec in idẽ
principiũ reduci possunt duo: ergo principia sunt
vnũ bonũ z boni/z alterũ malũ z mali. Ad idẽ II
inducunt illud Matthei. 15. b. Omnis plantatio
quã nõ plantauit pater meus celestis/eradicabit̃.
Ex hoc argunt: q̃ est aliqua plantatio quã nõ plã
tauit pater celestis: z illã necesse ẽ reduci in aliqd̃
illius plantatõis principiũ: z non potest reduci in
principiũ boni/siue summe bonũ: reducẽt ergo in
principiũ summe malũ z mali. Ad idẽ inducunt III
illud Matth. 13. d. De nocte cum dormirẽt boies
venit inimicus z supseminauit zizania. Summũ
autẽ bonũ nõ potest esse inimicũ/nec zizaniorũ se-
minatiuũ: necesse ẽ est q̃ hoc sit summe malũ: nec
eũ potest esse gãaliter seminatiuũ/nisi summũ sit
z primũ mali principiũ. Adhuc: Inducũt illud IIII
Job. 8. f. Ille homicida erat ab initio. Si eũ ho-
micida erat ab initio nunq̃z erat bonus: z sic semp
malus. Qd̃ aũt semp malũ est/essentialr malum
est: quia si accidẽtalr esset hoc malũ/posset esse bo-
nũ: z sic nõ sp̃ esset malũ: est ergo mali primũ prin-
cipiũ: sicut id qõ est per essentiã bonũ/p̃mũ boni ẽ
principiũ. Adhuc inducũt illud ibidẽ: Mẽdax V
est z pater eius. Si eũ pater mendacij ẽ/p̃ncipiũ
mendacij est primũ: z eadẽ ratõe primũ p̃ncipiũ ẽ
aliorũ: z sic mali ẽ aliquod primũ principiũ: qõ nõ
potest esse nisi summe malũ: ergo est summe malũ.
Ad idem inducũt illud. 2. ad Corinth. 4. a. Q̃ VI
si opertũ est euãgeliũ nostrũ: in bis q̃ peũt̃ est oper
tum: in quibꝫ deus huius seculi excecauit mẽtes in
fidelũ/vt nõ fulgeat in eis illuminatio euangelij
glorie christi. Ergo est deus huius seculi/qui pri-
cipium est tenebrarũ excecãs mẽtes hominũ: sicut
est deus huius luminis/qui illuminat oẽm homi
nem venientẽ in hunc mũdũ. Duo ergo principia
sunt: vnũ lucis/z vnũ tenebrarũ. Ad idẽ dicũt VII
facere Job. 12. e. Princeps huius mundi eijcietur
foras. Si eũ princeps est/pricipiũ est. Priceps
eũ mortiuũ principiũ est corũ quibus principatur.
Eijciendi autẽ foras nõ potest esse nisi malũ omis
mali principiũ. Ad idẽ dicũt facere illud Jobis VIII
14. d. Venit eũ princeps huius mũdi: z in me nõ
habet quidq̃. Quod eũ nihil in bono habet z bo
ni principio/vniuersalr est malũ/nihil habens bo
ni: z sic est per essentiã malũ/z mali pricipiũ/z sũ-
me malũ. Ad idẽ inducũt illud Sap. 12. b. Erat IX
eũ naturalis malicia cor: z imutari nõ poterat.
Dicunt eũ: q̃ naturalis malicia pticipatiue dicta
nõ potest esse dicta nisi a pricipio quod p essentiam
malũ est: sicut bonũ participatiue dictũ nõ potest
eẽ nisi a pricipio qõ p essentiã bonũ est. Nec eũ sũt
C Ratio. I. que ex auctoritate inducere possũt. Rationes
eũ inducunt dicẽtes: q̃ si aliqua simpliciter dicta
opponũt̃/vt bonũ z malũ: tũc sequit̃ q̃ melius op
ponit̃ ad peius: z optimũ ad pessimũ. Pessimum
autem est in termino malũ: z quod in termino ma
lum est/est summũ malum: ergo aliquid est sum-
mũ malum. Summũ autem malũ est/in quo ni-
bil boni est/nec essentia/nec virtus/nec operatio:
quia aliter nõ esset summũ/cum posset esse peius:
ergo aliquid est quod essentialiter malum est/et
fm essentiam/z fm operationẽ. Hoc aũt pricipiũ

mali z malũ est: ergo quoddã pricipiũ mali z ma-
II lũ est. Adhuc: Cõrariorũ contrarie sunt cause.
Bonũ autẽ z malũ contraria sunt in operibꝫ mũ-
di: ergo a cõtrariis causis. Resoluant̃ ergo cause
vsq̃z in primas: stabit ergo resolutio in primo prin
cipio boni: z in primo pricipio mali. Duo ergo sũt
III pricipia: vnũ boni/z alterũ mali. Si q̃s dicat:
q̃ malum est nõ ens z priuatio: z ita nõ est princi-
pium. Contra: Pugnare nõ est nõ entis/nec p̃
uationis: malũ autẽ repugnat bono/vt dicit Dio
nysius: ergo malum aliquid entiũ est: z sic habeẽt
propositum. In contrariũ est quod dicit aristo
In ꝓtrariũ Arg.1m teles. iij. Ethicorũ: q̃ malum vniuersaliter etiam
destruit seipm: ergo si aliquid est summe malum:
Arg.2m sequit̃ q̃ ipm nõ est: z ita non est principiũ. Ad-
huc: Bonũ z malum opposita sunt: sed omne qõ
est/inquantũ est/bonum est: vt in antehabitis p-
batum est. Si ergo malum est: sequit̃ inquantum
Arg.3m est/bonũ est: z sic sequit̃ q̃ sũme malũ nõ est. Ad
huc: Habitum est: q̃ nihil existentiũ vel in existen-
tibus est malũ. Hoc eũ probauit Dionysius per
inductionẽ in omnibus: videtur ergo q̃ omne qõ
est/per essentiã bonũ est: nihil ergo per essentiã est
malum: z sic nihil est summe malũ: z nõ potest in-
telligi summe malũ esse: quia statim cum ponitur
esse/ponitur esse bonũ: quia bonũ z ens conuertũ
Arg.4m tur. Adhuc: Summũ bonũ summã potentiam
boni ponit/z summũ affectũ ad bonũ: sed ad sum
mũ affectum ad bonũ/sequit̃ summi mali deresta
tio. Si ergo duo sunt/vnũ summe bonũ/z alterũ
summe malum: aut bonũ nõ vult z potest destrue
re malum: aut vult z nõ potest. Si nõ vult z põt
sequit̃ q̃ nõ summe derestatur: z ita nõ est summe
bonum. Si aurem vult z nõ potest: cum potẽtia
destruendi malũ sit bonitas z virtus boni: sequit̃
q̃ aliqua bonitatũ deest sibi: z iterũ nõ est summũ
bonum. Ad hoc ergo q̃ summũ bonũ sit/oportet
q̃ possit z velit destruere summũ malũ: z ita si sum
Arg.5m mũ bonũ est/summũ malũ esse nõ potest. Hoc
idem habetur per auctoritatẽ Genes. I. d. Vidit
deus cuncta que fecerat z erant valde bona: ergo
Arg.6m nihil in entibus est quod nõ sit bonũ: malũ ẽ nihil
est existentiũ. Et hec est ratio Dionysij. Adhuc:
Ut dicit Dionysius: bonũ lumen est quod primũ
dictum est bonum in principio Genesis: malũ au
tem tenebra. ergo sicut se habet tenebra ad lumẽ:
ita malum ad bonũ. Tenebra autem nihil est nisi
luminis priuatio vbi lumen esse deberet. Malũ
ergo nihil est nisi boni priuatio vbi bonum esse de
Arg.7m beret. Quod autem nihil est/principium efficiens
nõ habet: ergo nihil est pricipium mali. Adhuc
Joannis. I. a. Omnia per ipsum facta sunt. Que
cumq̃ ergo facta sunt/per ipsum facta sũt. Si er-
go mala facta sunt/et sunt: per ipsum facta sunt:
sed bonum non potest esse causa mali: sequitur
ergo q̃ mala inquantum mala/nec facta sunt/
nec sunt. Et hoc est q̃ supra dictum est: q̃ malum
est incausale/non intentum/z infecundum/et pi-
D So'o par. II. bur' mẽ grum. Solutio: Hoc facit Manicheis erro-
rem: q̃ de priuationibus sicut de positionibus iu
dicabant: et putabant esse causam efficientem pri-
uationis/sicut est positionis et habit'. Et est de-
riuat' hic error ab antiquo pythagora: qui duas
sisticias ponebat principiorũ: vnam bonorũ z al-
teram malorũ. sed in sisticia malorꝫ priuationes
posuit pro principijs: sicut malum/tenebram/fe
minam/altera parte lõgius/inequale z huiusmo-
di. Attendens: q̃ priuatio in causa virtutis debi-
te/causa est puaricationis in effectu: sicut priua-
tio virtutis debite in formatiua/que est in semine/
priuatũ facit partũ/qui est femina. Propter qõ
dicit Aristoteles in libro de animalibus. xvj. q̃ fe
mina mas occasionatus est: hoc est occasionẽ pri-
uationis passus. Manes autez/a quo manichei
dicti sunt: accepit omnia que posita sunt in sisticia
malorꝫ/positiue esse dicta: z ideo errabat. Ultima
ergo positio istius disputationis concedenda est.
Ad auctoritatẽ autẽ quã primo inducũt Mat- Ad auctoritatem. I.
thei. xij. dicendũ est: q̃ ex illa auctoritate non pro-
batur: nisi q̃ proximũ principiũ mali/qõ est libe-
rum arbitriũ/malũ est. hoc eũ proximũ est princi
piũ/fm q̃ stat sb deformitate auersionis a bono:
z ideo malũ est: sicut in antehabitis dictũ z est. Et
ideo nõ oportet/q̃ reducat̃ in aliquod principiũ
primũ qõ sit causa efficiens: sicut supra dictũ est
de claudicatione: que ad tibiaz reducit̃/z non ad
virtutẽ gressibilem. Ad id qõ objicũt de Mat II
thei. xv. de plantatione: dicendũ q̃ pater celestis
inquantũ est pater/nõ plantat nisi permanens z
bonũ plantatũ: tamẽ ex hoc q̃ plantatũ est/verti-
bile est in malum. Et hoc dicit̃ plantatio: eo q̃ in
plantato est: et hoc eradicabit̃/qũ corruptio mũ-
di a creatura tollet̃: vt dicit Roma. viij. d. Et ex
hoc nõ sequit̃: q̃ aliquid vt efficiens sit mali plan-
tatiuũ: sed potius vt deficiens: z nõ primũ/sed se-
cundũ a summo bono plantatũ: qõ ex seipso patit̃
defectũ/z nõ inquantũ est a primo: ex seipso enim
nihil et ex nihilo est: z per cõsequens vertibile est:
ex primo autẽ z est/et bonũ est: vt in libro de cau-
sis probatũ est. Per hoc iam patet solutio ad id III
qõ inducũt Matth. xiij. Malum eũ seminatiuũ
nõ est/nisi bonum per naturã auersionis quã ha-
bet in seipso: fm q̃ actualiter stat sub auersione a
bono. Et hec est mala voluntas hominis z demo
nis/qui seminant omne malũ. Ad id qõ indu-
citur Job. viij. Dicendũ q̃ cũ dicit̃/ab initio: p̃po
sitio quia trãsitiua est/diuersitatẽ notat inter ini-
tium/z esse homicidã: z sic sensus est: ab initio/hoc
est statim post initiũ. Et tunc in initio creationis
fuit bon': nec vnq̃z p essentiã malus. Ad aliud V
dicendũ: q̃ pater mendacij est: quia principium: z
prius inuenit mendaciũ quo decepit euã. Et hoc
fuit per auersionẽ z defectum a veritate z bono: et
hoc notat christus cũ dicit: et in veritate nõ steti.
Ad aliud de secũdo ad Cor. iiij. dicendũ q̃ de VI
huius seculi nõ dicit̃ q̃ creator seculi sit: sed quia
in secularibꝫ corditb quandã sibi vsurpat similitu-
dinem diuinitatis per superbiã. sicut iactando di
cit Esaie. xiiij. d. Supra astra celi exaltabo solium
meũ: sedebo in monte testamẽti similis ero altissi
mo. Nec hoc seculũ dicit̃ vniuersitas creatorũ: sed
diligentes hoc seculũ in delitijs/diuitijs/z bono
ribus: z auersi ab incõmutabili bono dicuntur
hoc seculũ: priuari lumine veritatis per suggestio
nem diaboli. Per hoc etiam patet solutio ad se- VII
quens. dicit̃ eũ princeps cor. quos suggestione
mouet ad malũ. Ad id aũt qõ dicũt de Job. xiiij VIII
In me nõ habet quicq̃. dicendũ q̃ non ideo dicit̃

q̃ nihil boni habeat: sed quia nihil potestatis ꝛ iuris habuit in christo: eo q̃ immunis erat ab omni
Ad.9m peccato. Ad id q̃d obijcit de Sap. 12. dom. q̃ dicit naturalis malicia/ sicut ab aristo. iij. ethicor. dicit naturalis ira: hoc est/ a pro genitoribꝫ deducta ad posteros. Et q̃ dicit inmutari nõ poterat: hoc est/ inmutari vix poterat: Consuetudinalis eẽ habitus in modũ nature mouet: vt dicit Tullius: ꝛ aristo. in lib. de reminiscentia: q̃ consuetudo in naturã transponit. Ad primã rationẽ quã
F Ad rõnẽ. I. inducũt: dom q̃ regula hec vt ait eccioz: Si simpliciter opponit ad simplicit/ ꝛ magis ad magis/ ꝛ maximũ ad maximũ: in omnibꝫ vera est/ sed non eodẽ modo. Sicut eẽ dicit in libro sex principiorum: duplex est intentio: Quedã p accessũ ad terminũ: ꝛ quedã p recessũ a termino/ siue p elongationem. Ut in his quorũ vtrũq̃z cõtrariorũ ponit forma/ est intensio per accessũ ad terminũ: sicut albũ/ albius/ albissimũ: nigrũ/ nigrius/ nigerrimũ hoc ẽ in termino albũ/ ꝛ in termino nigrũ. Et isti⁹ causa ẽ: quia vtrũq̃z dicit formã positiuã sub eodẽ genere maxime ab alia distantẽ: q̃d nõ potest esse/ nec intelligi nisi vtraq̃z sit in termino: q̃z aliter maximenõ distarent a se. In p̃uatõe aũt ꝛ habitu nõ est sic: in his eẽ nõ est nisi vna forma: ꝛ p̃ privatio nem elongatio ab illa: que elongatio potentia est infinita/ sed nõ actu: Nulla eẽ tanta ẽ quin possit esse maior: licet aliqua tanta sit q̃ nõ sit maior: sicut patet in curuo ꝛ recto: nihil eẽ tam curuũ est quin possit esse curuius: licet aliq̃d sit rectũ in sũmo/ q̃d nõ possit esse rectius. Et ideo phatũ est in geometricis: q̃ si poligonius inscribat in circulo/ in infinitum multiplicatis angulis poligonij ad quantitatẽ circuli nõ deueniẽt. Exemplũ etiã Augustini est in claudo/ q̃d est priuatio recti in tibia. Licet eẽ claudũ ꝛ claudius p infinitã elongationẽ multiplicet: nunq̃z tñ stabit in aliquo quod nõ possit esse claudius: licet stet in aliquo quo non sit claudius fm actũ. Et ita est de malo ꝛ bono. Unũ q̃uis sit summũ bonũ quo nõ possit esse melius: ꝛ q̃d p essentiã bonũ est: tñ cũ malũ dicat p recessuz a bono: ꝛ peius q̃d magis recedit: nõ est deuenire
Ad.II. ad summũ malũ quo nõ possit esse peius: ꝛ q̃d per essentiã sit malum. Ad aliud dõm q̃ cõtrariorꝫ prime cause cõtrarie sunt. Et ratio hui⁹ est: quia prime cause sunt differẽtie cõstitutiue cõtrariorꝫ. prime aut̃ cause nõ sunt cõtrarie: ꝛ hui⁹ causa est: q̃z cũ cõtrarie sint in eodẽ genere/ vnam naturã generis habẽt cõmunẽ: ꝛ causa illius in vtroq̃z contrariorꝫ est vna. et sic est in omnibꝫ oppositis: oĩs eẽ oppositio est circa vnũ ꝛ idẽ: ꝛ q̃n intendũtur opposita/ intensio fit fm causas primas/ ꝛ nõ fm primas. vñ albũ ꝛ nigrũ nõ intendunt in eo q̃ color sunt. Et ideo illa positio que dicit: q̃ cõtrariorum cõtrarie sunt cause/ nõ impedit quin bonũ ꝛ malum possint esse ab vna causa sicut a principio:
Ad.III. vnũ positiue/ ꝛ alterũ p recessum ab illo. Ad id q̃d obiciũt de pugna mali cõtra bonũ: dicendũ q̃ sicut dicit dionysi⁹: q̃d pugna habet de actione hoc totũ habet a bono in quo est maluz: sed in q̃z tũ est cõtra bonũ/ hoc habet a seipso: in hoc q̃ privatio boni est. Contra bonũ eẽ esse nihil est/ nisi privatũ bono esse: ꝛ hoc est esse malũ. Exẽplũ Augustini est de hoc: quia claudicatio cõtrariat̃ gressui recto: et quicq̃d claudicatio habet de gressu/ totũ habet a virtute gressibili que est in tibia: cõtrariationẽ aut̃ ad rectũ gressum/ habet a defectu q̃ est in tibia: et nisi bonũ gressus ibi esset/ etiã ipsa claudicatio nõ eẽt. Et ideo dicit dionysi⁹: q̃ malũ nõ substantiuat̃ nisi in bono: ꝛ q̃ nõ repugnat bono/ nisi virtute boni in quo est. vnde nihil est summe maluz q̃d nihil boni habeat: ꝛ nihil est ita summe malũ q̃d nõ possit esse peius.

Tractatus. VII. De distinctione personarũ in diuinis fm generationem filij: et processionẽ spiritussancti.

Eterminatis hijs q̃ p̃ambula sunt ad theologie scientiã/ ꝛ diuinã cognitionẽ: ꝛ his q̃ cõueniunt diuine essentie fm se ꝓsiderare: Nunc cõsequẽter inquirendũ est de his que pertinẽt ad distinctionẽ psonarũ: ꝛ de his que cõueniũt essentie in psonis/ fm causalitatẽ qua causa est creaturarũ. Sicut eẽ dicit Anselm⁹: ꝓcessio psonaꝝ ẽ ante ꝓcessionẽ creaturarũ/ sicut causa ante effectũ ꝛ sicut eternũ ante tpale: ꝛ sicut exẽplar ante exemplatũ. Circa distinctionẽ psonarũ sic ꝓcedem⁹: q̃ primo querem⁹ de generatione filij/ ꝛ ꝓcessione spũssancti. Deide de relationibꝫ et notionibꝫ q̃bꝫ psone distinguunt ꝛ noscunt. Deinde de hoc noĩe psona q̃d dicat: vel q̃d p̃dicet in diuinis. Et tandẽ de equalitate psonarũ adinuicẽ. Circa generationẽ filij queremus quartiozꝫ. Primo eẽ querit̃ an in diuinis sit generatio. Secũdo si est/ qualis est in diuinis generatio. Tertio cui⁹ est generatio ꝛ generari: vtrũ scz essentie/ vel psone/ vel vtriusq̃z Quarto vtrũ vni/ vel pluribꝫ psonis cõueniat generare: ꝛ vtrũm semp̃ vel aliq̃n ꝛ fm oẽs differentias temporis.

Processus libri.

Hui⁹ q̃ĩs q̃ttuor sunt membra.

Circa generationẽ filij queritur primo an ĩ diuinis sit generatio: Questio. XXX

A Mẽbrũ. I. Argu. 1m

Rimo ergo queritur: p An ĩ diuinis sit generatio. Probãt eẽ quidã phoꝝ: q̃ generatio nõ põt esse in diuinis. Generatio eẽ nõ est nisi in his in quibꝫ diuinũ bonũ in vno nõ est pfectũ: ꝛ nititur naturã tenere in successione multorꝫ: q̃d in vno simul ꝛ totum possidere nõ põt. ꝓter q̃d generatio motus est. In esse autẽ diuino in vno totũ esse diuinũ possessum est: et pfectissimo modo: vt in questione de eternitate probatũ est: ergo in diuinis generatio esse nõ põt. Argu. 2m Adduc: Q̃d omnino ꝛ penitus act⁹ est/ nullo modo in potentia esse põt. Ens diuinũ omnino ꝛ penit⁹ actus ẽ/ et prim⁹: ergo nullo mõ põt eẽ in potẽtia. In oĩ gnãtõe generãtis aliquid in potentia est: ergo in diuinis generatio esse nullo modo põt. Arg. 3m Adduc: An omni generatione generantis natura diuisibilis est. Ens diuinũ penitus indiuisibile est: ergo ens diuinũ generationis susceptibile non est. Arg. 4m Adduc tres sunt cause assignate a phis/ ꝓter quas aliquid ingenerabile ẽ: scz Si imobile est. Si id q̃d est in ipso/ indiuisibile est. Et si est ex materia sua tota: Et hoc vltimũ exponitur a phis: si totũ illud in quo possibile est formam suã esse intra ipm est. Hec oĩa tria cõueniũt in esse diuino. hoc eẽ imobile est: hoc est id q̃d indiuisibile est: ꝛ totũ in quo possibile est formã diuinam esse/ intra ipm est. ergo generationis susceptibile nõ est. Exemplũ pmi fm phos/ est causa pma q̃ re imobilis est: ꝛ mouens sicut imobile. Exẽplũ secũdi intelligentia fm phos: ꝛ angeli fm theologos: in q̃bꝫ licet sit q̃d est/ ꝛ quo est: tñ quia q̃d est indiuisibile est/ generationẽ nõ suscipiũt nec angelus nec intelligentia. Exẽplũ tertij est sol ꝛ cetera celestia: q̃ licet mobilia sint: tñ q̃z sunt ex materia sua tota: ꝛ totũ in quo possibile est eẽ formã/ intra
Argu. 5m est: generationẽ nõ suscipiũt. Adduc videt̃ q̃ generatio repugnet rõni diuini esse. Generatio eẽ/ vt dicit phs. ij. physicoꝝ/ est via de nõ esse in esse: ꝛ hoc repugnat diuino esse. Si eẽ illud de nõ esse venit in esse/ iã nõ est esse diuinũ: sequit̃ eẽ q̃ non sit purũ ꝛ pmũ. Istis rõnibꝫ ꝛ similibꝫ quidã philosophantes negãt generationem esse in diuinis.

B In ꝓtrariũ argu. 1m In cõtrariũ hui⁹ est: q̃ generatio cõmunicatio est nature. illi ergo maxime conuenit/ q̃d maxime cõicabil' nature est: sed sũmũ bonũ maxime cõicatiuũ est sui: vt in phabitis ꝓbatũ est: ergo sibi maxime cõuenit generatio. Huius phatio est q̃d dicit dionysi⁹ libro de diuinis noĩbꝫ. ca. iij. q̃ extasis amoris sũmi boni nõ sinit ipm sine germine eẽ,
Argu. 2m germinare aũt generare ẽ. Si forte aliq̃s dicat: q̃ diuinũ generat eq̃uoce: in diuersitate forme scz ꝛ nature. Cõtra: ex quo generatio est cõicabilis nature diffusio: ꝛ hec est act⁹ boni ipsi⁹. sicut prehabitum est: q̃ boni est bona adducere/ et optimi optima: ꝓsequẽs est q̃ optime nature cõicabili optima attribuit̃ cõicatio. hec autẽ est p generationẽ vniuocã: deo q̃ fm naturã attribuet̃ gnãtio vniuoca.
Argu. 3m Adduc: ꝓstat q̃ in tota natura corruptibili ꝛ incorruptibiliꝫ boni ꝓprius act⁹ est/ cõicare esse ꝛ bonũ p diffusionẽ. hoc eẽ videt̃ in intelligentijs p influxionẽ superiorꝫ in inferiora. hoc videmus in angel' p purgationẽ/ illuminationẽ ꝛ pfectionẽ. Hoc videm⁹ in stellis p applicationẽ inferiorꝫ ad superiorẽ vt formet̃ ab ipsa: ꝛ q̃si cõceptio luminis superiorꝫ ad boni diffusionẽ ĩpugnet̃. Et videm⁹ hoc in generabilibꝫ: in q̃bꝫ bonũ nature p generationẽ diffundit̃. Q̃d q̃ sic general' ẽ in oĩbꝫ ꝓportionabil' vnicuiq̃z in herẽs: fm doctrinã aristotelis in scõo pme phie: oportet q̃ sit ĩ vno pmo q̃d sit causa ꝛ exẽplar oĩm alioꝝ. Est aũt ꝓbatũ in phia: q̃ equiuocũ nõ põt esse pmũ: oportet ergo q̃ pmo/ q̃d causa gnãtionis ẽ oĩs ꝛ exẽplar/ attribuatur gnãtio vniuoca.
Argu. 4m Hoc exp̃sse vult dionysi⁹ in libro de diuinis noĩbꝫ ca. iiij. tractãs illud apl'i Eph. iij. c. Huius rei gratia flecto genua mea ad deũ patrẽ: ex q̃ oĩs p̃nitas in celo ꝛ ĩ terra noĩat̃. Dicit eẽ: q̃ ex hoc accipiat̃: q̃ oĩs p̃nitas ꝛ oĩs filiatio/ ex q̃ ꝛ deoꝝ p̃ces ꝛ deoꝝ filij sunt siue in celo/ siue in terra: est ex p̃iarchia ꝛ filiarchia oĩbꝫ p̃
Arg. 5m posita. Hoc exp̃sse phatur p illud Esaie. 66. c. Si ego alijs generationẽ tribuo/ ipse sterilis ero: dicit
Arg. 6m dõs? Adduc Aristoteles in q̃nto pme phie dicit: q̃ natura est ex q̃ pullulat pullulãs. vis ergo principalis nature ꝛ general' pullulare est: hãc eẽ accipit a pma oĩm ꝛ generali causa. Oportet igit̃ q̃ hec vis sit in cã pma. Q̃d eẽ dicit phs in libro de causis: q̃ scõa causa/ ꝛ q̃d est/ ꝛ q̃ causa ẽ hꝫ a pma causa: gnãlit̃ verũ est in oĩ causarũ ordine. Uis ergo pullulan di vnũ ex alio fm analogiã sibi conuenientẽ erit in deo/ q̃ causa pma ẽ. Et ꝓter hoc ẽ q̃ dionysi⁹ in libro de diuinis noĩbꝫ/ filiũ ꝛ spiritũsanctũ vocat diuinos flores/ ꝛ diuina lumina: q̃z ex patre pullulãt vt flores ꝛ lumina. Unde etiam Boeti⁹ dicit: q̃ natura ẽ vis insita rebꝫ ex silibus
Argu. 7m silia ꝓcreans. Adduc phs: Unũq̃d q̃z pfectũ dicimus cũ põt facere alterũ q̃le ipm est. Si hoc est act⁹ ꝛ signũ pfecti: attribuet̃ sũme pfecto maxime q̃d est de⁹. nõ autẽ facit tale alterũ q̃le ipm est nisi p generationẽ: ergo deo cõuenit generare.

E Solutio Mẽbri. I. Solutio: dicẽdũ q̃ in creaturis duplex est generatio: material'/ ꝛ formal'. Material' est cũ motu: ꝛ est finis mot⁹ et forma semp̃: ꝛ est cuz diuisione materie/ q̃ potentia ẽ ad formã. ꝛ ideo ẽ exitus de potentia ad actũ: ꝛ de nõ esse ad esse. nec cõuenit alicui/ nisi ei in quo diuisibile est id q̃d est/ et q̃d non est ex materia sua tota. Et talis nullo mõ est in diuinis: nec potest esse. Formal' autẽ duplex ẽ: scz creature corporal': et creature spũalis. Creature corporal': sicut videm⁹ lucẽ in corpore luminoso q̃d est sol/ ex se gignere globos lucis et radios: quoꝝ globorũ q̃libet tant⁹ ẽ q̃ntus est sol: quos ex se gignit sine sui diuisione ꝛ mutatione: et formal' eius dez sunt essentie lucis cũ sole: Tñ q̃z ꝓcedendo a sole distãt ab ipso: pyramidalit̃ eẽ descendũt et illuminant hemisperiũ: aliquã silitudinẽ habent cũ gnãtione diuina/ sed nõ pfectã. In diuinis eẽ p̃ est in filio/ et filij in patre p vnitatẽ essentie: nec aliq̃ distantia põt esse inter eos. In hoc tñ aliq̃ silitudo est: q̃ sine sui mutatione ꝛ diuisione tantos ex se gignit globos lucis/ q̃ntꝫ ipse ẽ sol: ꝛ q̃ globꝫ genitus ex sole coeuus ẽ sol: et q̃ inter generantẽ solẽ/ ꝛ genitũ globum nõ est spacium/ q̃ alter sit prior altero: sed tñ ordo nature/ q̃ alter sit ex altero: hoc ẽ globus ex globo. In creatura aũt spũali duplex attendit̃ generatio: scz fm intellectũ possibilẽ: et fm intellectum agentẽ. Scõm intellectũ possibilẽ fit generatio in ipm intellectũ possibilẽ. Per hoc eẽ q̃ forma efficit̃ in lumine intellect⁹ agentis/ p abstractionẽ generat̃ in possibili intellectu. sicut forma visibilis in actu lucis accepta/ generat̃ in visu. Et talis generatio q̃uis sine motu fit ꝓprie loquẽdo: ꝛ sit tota formal': eo q̃ receptio possibil' intellectus nõ est receptio materie: vt dicit Aristoteles cõtra Theofrastũ disputãs: tñ q̃z est ex alio q̃dã agente in aliud/ nõ hꝫ silitudinẽ cũ diuina generatione. Ea aũt generatio q̃ est fm intellectũ agentem/ duplex est. Est eẽ agens ipfectũ: et agens ex seipso p fectũ. Agẽs impfectũ est/ q̃d nõ agit nisi fm vtutẽ quã p inuẽtionẽ ꝛ doctrinã/ et gnãtionẽ ꝛ augmẽtum accipit in ipso: sicut ẽ actu⁹ intellect⁹ in nob: q̃ p arte ẽ agit q̃ p inuentionẽ et doctrinã ꝛ studiũ et generationẽ ꝛ augmẽtũ accipit. et hoc etiã q̃z alie na vtute fit/ et q̃si forma aliena generata in agẽte: hꝫ q̃dẽ aliquã silitudinẽ cũ diuina gnãtione/ ĩz nõ pfectã. Et iõ in glosa sup̃ pmo cap̃ Job. cã Aug⁹. q̃z Beda ad gnãtionẽ verbi ponũt silitudinem de forma arcet: q̃ ex mẽte generat̃ artificis/ ꝛ viuit in ipsa. Et est gnãtio fm intellectũ agentẽ qui est ex seipso: ꝛ lumine essentiali suo. pfert formas/ q̃s pducit in actũ et in opus: q̃ formare ex ipso ꝛ indistanter in ipso accepre/ sũt oĩm q̃ oganẽ rõnes indistantes ab ipso p essentiã ꝛ locũ: et tñ formare ex

m

ipso et sibi coequeue ⁊ coessentiales. Et hec generatio inter omnia maiorē similitudinē habet cum diuina generatione/ꝗuis nō pfectā: eo q̄ in creaturis nihil pfecte simile inuenitur creatori. Et ad hoc respiciēs plato/posuit paternū intellectum: ⁊ formā ex ipso formatā dixit esse archetypū ad omne opus eius. Non eīm negari pōt/ quin formatū ex intellectu distinctū sit ab ipo relatiōe oziginis: ⁊ cū nō formet nisi ab ipso/negari nō potest quin sit coessentiale ⁊ indistans ab ipso. Et ad hoc videtur respicere Aug⁹. dicēs q̄ filius est ars pīis plena rōne oīm viuentiū. Nō eīm dī plena rōne/ nisi q̄ in ipsa sunt rōnes operū. Nec dicunt viuētes/ nisi q̄ sunt vita pīis. Nobilissima eīm vita ē intelligere: et maxime intelligere ꝓm vniuersal'r agentē intellectū. Ad hoc etiā respiciēs Aug⁹. exponens illud Beñ. j. dixit deus/fiat lux: sic dicit. Dixit: ꝑ est verbū genuit in q̄ erat vt fieret. Dicit eīm Damascen⁹: q̄ verbū diuidit in endiadentū/ hoc est interius dispositū sermonē. ⁊ in verbū platū exterius: q̄d est angelus/siue nūciu⁹ intelligētie. Uerbum igit interius disp ositū ⁊ ex intellectu agente formatū/ꝓcedēs ⁊ generatū ab intellectu: similiorem bz inter oīa generationē cū gnatione diuina: nō tn idē est oīno/vel pfecte simile: sicut patebit in sequentib⁹. Et ideo dicit Aug⁹. q̄ eo ē verbū quo est filij: ⁊ eo filij quo verbū. His habitis planū est rndere obiectis. Q̄ eīm in diuinis sit generatio ⁊ pfectissima ⁊ ꝑma/ꝓcedendū ē. Et rōnes ad hoc inducte ꝓcedūt de necessitate: eo mō q̄ dicit Anselmus: q̄ oīa in cōueniēs deo/est necessariū: ⁊ oīa inconueniēs ipossibile. Prima autē phica argumenta q̄nq̄ nō remouēt ab esse diuino/ nisi materialē generationē que cū motu est ⁊ materia: ⁊ hec generatio impfecta est/ ⁊ imperfecti actus. Et hec definit in. ij. physicor. Generatio autem ꝓm q̄ est act⁹ pfectissimi cōicantis bonū nature q̄d est i ipo p illa argumēta nō remouet a deo: q̄nimo maxie ꝓuenit deo ⁊ ꝑmo. Nō eīm sicut dicit phs/motus esset actus impfecti ⁊ impfect⁹: nisi prius nature/ rōne ⁊ tpe esset act⁹ pfect⁹ ⁊ pfecti. Est eīm act⁹ mouētis ꝑus ꝗ mobilis. Et sil'r generatio nō posset esse act⁹ impfecti/ nisi prius natura rōne ⁊ tpe eēt act⁹ pfectissimi. Et p hoc patet solutio ad totū.

Ad argum ta in ꝓriū.

Ad argu. prima

A Dēbrū. II. Arg. 1m

Querit qualis sit generatio in diuinis.

S Ecūdo querit. Si in diuinis ē generatio qualis sit illa generatio. Et videt per phabita/ q̄ sit talis q̄lis est generatio prime intelligentie a gentis p seipsam/ ⁊ ex seipsa. hoc eīm intelligit in pncipio iohannis: In pncipio erat verbū. Ibi eīm vt dicit Chrysostom⁹/ p pncipium intelligit intellect⁹ pme cause ⁊ pīis. Ille autē intellect⁹ cū intelligit se: spēm suā/ ⁊ sil'itudinē indistantē ⁊ perfectam/ ⁊ imaginē per omnia similē ⁊ coequalem ⁊ coessentialē formando ⁊ principiando producit ex seipso et in seipso. hec autem generatio filij ē vt dicit Chrysosto. ergo generatio eterna nō ē nisi generatio pme intelligētie: q̄n endiadentū ad seipsam ꝓuersa/pncipiat ⁊ format ex seipsa.

Arg. 2m Adhuc de tali gnatione vbi dī Job. j. a. Oīa p ipm facta sunt: ⁊ sine ipso factū ē nihil. Nullū autē est q̄d sit ars ⁊ ꝗtus ad oīa faciēda/nisi solū endiadentū pme intelligētie. In sola g̃ tali gnatione distinctū pfert vbū: q̄d est filiū generari a pīe/vt dicunt Chrysost. et Aug⁹. Propt q̄d etiā aug⁹. dicit: q̄ filij ē forma q̄ facta sūt oīa. Adhuc idē Job. j. dic: q̄ q̄ facta sūt in ipso vbo/sūt vita ⁊ lux. Nullū autē est vbū in q̄ oīa sint vita ⁊ lux/ nisi q̄d ꝓcedit ex intelligētia prima ⁊ causa pma: In illa eīm oīa splendēt rōne veritat⁹: et oīa viuūt rōne vite intellectual': ergo gnatio eterna talis intellectus/ intellectual' est vbi formatio ⁊ pductio. Adhuc: Nec sola intelligentia q̄ prima ē oīm ⁊ causa prima/ sic spēm suā et sil'itudinē simpl'r format ex seipsa: et in nullo distat a seipsa. Oīs aūt alia intelligentia eu iusdēm ordinis/ siue humani/ siue celestis ex se similitudinē nō format: nisi p influētiā lumīs supioris: ⁊ sic inclinata ad aliud distat a seipsa. generatio ergo eterna nō ē aliud/ nisi primā essentiā intellectualē sic intellectual'r ex seipsa pducere spēm et sil'itudinē. Si forte q̄s dicat: q̄ talis intellectualis speciei et sil'itudinis ab intelligentia pcessio per sil'itudinē appropriabil' est diuine gnationi: sed nō est ipsa. Contra: Istud ē primū q̄d intelligi pōt in pcessib⁹ q̄ fiūt a ꝑma intellgētia agente: ergo nō est appropriabile ad aliud/sed alia pñt ad ipm appropriari. Primū eīm necesse ē q̄ sit ꝓpriū/ ⁊ non appropriatū. Oīne eīm appropriatū ante se ponit ꝓpriū ꝓm intellectū: oīs eīm appropriatio fit p cōueniētiā ad ꝓpriū. videt ergo q̄ generatio diuina nō sit aliud q̄ tal' processio speciei et sil'itudinis ab intelligentia agente/ q̄ est oim ꝑma et vlis causa.

Arg. 3m

Arg. 4m

Arg. 5m

Arg. 6m

Adhuc hoc videt ex vbis anselmi in monologion. dicit eīm: q̄ essentia prima cū intelligit se/ dicit se. Et intelligentiā diuinā dicere se: est patrem generare/ ⁊ filiū generari. Hoc etiā videt ferre aug⁹. sup Beñ. Dicit eīm: q̄ deū dicere vbū/ est patrē generare filiū. Et cōstat q̄ non loquit de dictione exteriori ⁊ corporali/ sz spūali ⁊ intellectuali q̄ est in vbo: q̄d endiadentū dī. In ꝓriū est: q̄ intelligere in diuinis nō dicit nisi essentiā: et absolutū est ꝓm intellectū. gnatio fit ꝓm intellectum relatiuū ⁊ ad aliq̄d dictū: ergo gnatio in diuinis nec ē intelligere se/nec dicere se. Adhuc intelligēs sic intelligit seipm vt dicit seipm. Nihil siue in deo/ siue in creaturis generat seipm: vt dicit aug⁹. nec hoc pōt intelligi q̄ aliq̄d generet seipm: ergo sic intelligere vel dicere nō ē generare. Adhuc: Quelibet ꝓsona sic intelligit se ⁊ alias. solus autē pī generat filiū: ergo sic itelligere vl' sic dicere nō est generare. Solutio: dōm q̄ proculdubio generare ꝓpie loquēdo in diuinis nec sic intelligere/nec sic dicere ē: rn cū tali itelligere/ et cū tali dicere/ et est pri⁹ eis ꝓm naturā ⁊ ꝓm rōnē itelligētie: sic ꝓpriū est pri⁹ appropriato. Gnatio eīm sbalē nature cōicabil' dicit diffusionē. et iō nūq̄ ē sine pluralitate ꝓsonaꝝ in itellectuali natura. Intelligere aūt sic vl' dicere ꝓm ipsā rōez nois vl' vocis/nec dicē sbalē diffusionē nature cōicabil': nec ponit ꝓsonaꝝ pluralitatē. Et iō vere loquēdo itelligere sic et dicere nō ē gnare: cū vnū nō est separatū ab altero: et sicut dictū ē/ gnare aliq̄d illi⁹ est/ sed nō ē illud. Ad primū g̃ dōm: q̄ p ꝑ nō ꝓbat/ nisi q̄ sil'e ē generationi eterne et approbabili: sz cū nulla dicat oppositionē int' intelligētē/ et irellectū: et dicētē ⁊ dictū cū sola oppositionis relatio multiplicet trinitatē: vt dicit Boecti⁹: nō p ꝓpria det'minat gnationē: ꝓm q̄ ipa gnatio ē trāsfusio et cōicatio nature a generante in genitū: p quā trāsfusionē oppositis relationib⁹ determinant' generās ⁊ genit⁹: vt vn⁹ ē pī/ ⁊ alter filij. Talia eīm relatiua ꝓm rōnē intelligentie nō fiūt nisi ex tali naturali opatione/ q̄ vn⁹ naturā cōicabilē pducit i alterū: ex tali eīm actione vn⁹ ē pī/ ⁊ alter filij. Ad aliud dōm: q̄ p ꝑ nō ꝓbat/ nisi q̄ filij ē vbū: tn pcessus ꝓpri⁹ vbi ab itellectu/ q̄ est sic itelligere se/ vl' dicere se ꝓm intentionē vocis: nō dat ei q̄ sit filij: sed emanatio sbali filij a pīe ꝓm nature cōicabilitatē in pfecta sil'itudine speciei ⁊ forme/ dat ei q̄ sit filij: et q̄ generans ipm sit pī. Q̄cūq̄z eīm hoꝝ triū desit: sez q̄ aut nō sit ex alio: aut nō sit sbalis emanatio: aut nō sit ad pfectā sil'itudinē speciei ⁊ forme ⁊ nature ꝓm oēm nature ptātē: tūc deficit a gnationis pfecta rōne. Et p hoc patet: q̄ intelligere se/ ⁊ dicere se: non dicunt rōnē pfecte gnatiōis/ sed aliq̄d sil'e appropabile illi. Ad aliud dōm: q̄ vbū non est nisi filij: q̄ sicut dicit aug⁹: eadē rōne relationis dī verbū q̄ dī filij. sed cū oīa dicunt esse in vbo vita ⁊ lux. hoc attribuit vbo inq̄ntū ē ars vlis/ plena rōnib⁹ oīm factoꝝ ⁊ fiendoꝝ splendentib⁹ ⁊ viuentib⁹ in ipsa. Et q̄uis vbū sit ꝓpriū: tn arte talē esse/ est appropriatū ⁊ essentiale ⁊ cōe trib⁹. nō eīm possum⁹ dicere: q̄ rōnes factoꝝ nō sint lux ⁊ vita in parte: sicut in filio/ ⁊ in spūsctō. Sil'r licet hoc p cōueniētiā maiorē attribuat filio. sicut et sapia attribuit filio: licet pī ⁊ filij ⁊ spūsanct⁹ sunt vna sapia/ sic vna essentia. Ad aliud dōm: q̄ tal' pductio siue speciei ex ꝑma intelligētia/ similima est gnationi: ⁊ est semp cū ipa: sed nō dicit totū esse gnationis. sic eīm ꝑma intelligentia dicit se: nihil autem vt dicit aug⁹. generat seipsum vt sit. Ad aliud dōm: q̄ aliud est primū in pcessib⁹ simpl'r ⁊ generaliter: ⁊ aliud primū in processu sbali. Et licet cōuersio sui ad se/ et ꝓductio siue sil'itudinis ex seipso sit ꝑmū in ordine causantiū intelligentiarū: q̄ ordine causantur res create ab ipsa intelligentia: tn in emanatione sbali/ q̄ in natura cōicabili alter est ex altero/ nō alter prior altero: nō est ꝑma/ sed oīm emanationū ꝓm cām intelligētie in tali ordine nature prima est generatio: sicut cōicare sbam ⁊ naturā/ ꝓm modū intelligendi prius est q̄ ad se cōuerti per lumen intellect⁹: ⁊ ex se producere sui spēm ⁊ similitudinē in intelligēdo se. Ad dictū augustini et anselmi est vna solutio: sez q̄ dicere se per intellectum dī duob⁹ modis: cōiter sez et ꝓprie. Cōiter dicere p intellectū est manifestare in lumine intellectus. Et sic pater dicit se: filij dicit se: et spūsanctus dicit se/ in lumine intellect⁹ se manifestans. Et sic spūsanct⁹ dicit patrē et filiū/ et dicit ab eis et filij dicit patrē/ et ecōuerso: q̄z sic dicere est essentiale: ⁊ sic dicere non ponit aliquā ꝓprietatē in dicente vel dicto. Proprie autē dicere p intellectū/ est ex se formatū et distinctuz ab intellectu dicente proferre siue producere verbuz/ q̄d sui similitudo sit ꝓm spēm: et imago perfecta ꝓm sbam ⁊ oīa substantialia. Et sic dicēs principiū est verbi dicti: et verbū dictū principiatū a dicēte: et est inter ea oppositio relationis. Uñ hoc mō solus pater dicit filium: ⁊ nulla ꝓsona dicit seipsā: ⁊ nulla dicit aliā/ nisi pī solus dicit filiū. q̄z sic dicere est notionale/ ⁊ nō essentiale: ⁊ soli cōueniit pīi. Et soli filio ꝓuenit esse vbū: q̄z sic eadē relatione est vbū ⁊ filij: ⁊ eadē relatione dicēs ⁊ pī. Sic eīm dicere est gnare. Et iste est intellect⁹ vbo⁹ anselmi et augustini.

B In contrariū arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

Sol'o mēbri. II.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad 6m et 7m

Ad arg. 1m

Querit cuius sit generare et generari: vtrū essentie: vel ꝓsone: vel vtriusq̄z.

C Ertio querit: Cui⁹ est generare ⁊ generari: vtrū sez essentie/ vel ꝓsone/ vel vtriusq̄z. Et circa hoc q̄runt duo. Sez vtrum aliq̄mō concedi possit q̄d dixit abbas Joachim: q̄ sez essentia diuina generat et generat'/ siue in se/ siue in ꝓsona accepta. Scō sl hoc nullo mō cōcedi potest: cui ꝓsone ꝓueniat gnare/ ⁊ cui gnari ⁊ q̄liter.

Dēbrū. III

Hui⁹ membri duo sūt articuli.

Querit an diuine essentie sit generare: vel generari.

A Rimo ergo querit: An essentie diuine sit generare/ vel generari. Et videt q̄ nō: per ꝓbationes augustini q̄s ponit mgr in sententiis q̄rta distinctione. Et est vna ꝓbatio: q̄z si diuina essentia generaret/ vel generaret'; diuina essentia relatiue diceret: ⁊ q̄d relatiue dī/ nō significat sbam: vt in q̄nto libro de trinitate dicit. et ex hoc vlteri⁹ cōcludit: q̄ ꝓm hoc diuina essentia siue natura nec esset/ nec de⁹ esset: sed ad alteꝝ trīn eēt. Scōm est q̄d ꝓcludit: si natura diuina generaret/ vel generaret'; cū diuina natura sibi causa sit: ꝓm rōnē intelligendi ē/ eo q̄ generaret ab ipsa causal'r esset: et hoc nō capit intellect⁹/ q̄ aliq̄d causal'r sit ab eo q̄d generat' ab ipso. natura g̃ diuina nec generare nec gnari pōt. Adhuc: Oīne generās et gnatū i diuinis distinctū est relatiōe oziginis: natura diuina penit⁹ indistincta ē/ sz semp trib⁹ cōis natura: g̃ diuina nullo mō generat nec generat'.

Articul⁹. I. Argu. 1m

Arg. 2m

Adhuc: Oīne generās ⁊ generatū tā in diuinis q̄z in creatis ē existēs p se solū ꝓm singularis existētie modū: natura nūq̄z ē existēs p se solū/ sed semp in cōicatione alteri⁹ accepta: ⁊ ab illo nec diuisa/ nec separata vt existētie simpl'r modū habere possit. g̃ i possibile est essentiā diuinā/ siue naturā vel generare vl' generari. Adhuc: Lōi ꝓm q̄ cōe ē/ nō ꝓuenit determinari ꝓprio. alit' eīm opposita essent in eodē: sez cōicabile esse/ ⁊ incōicabile esse. Natura siue essētia diuina sp cōis est/ ⁊ cōis manet: igit nulla ꝓprietate determinabil' est. Oīne generās ⁊ generatū singulari ꝓprietate determinatū ē: g̃ natura diuina nūq̄z potest esse generās vel generata.

Arg. 3m

Arg. 4m

Adhuc: In oi gnatiōe/ sicut vult aristo. v. physicoꝝ: hic gnat hunc p se: ⁊ q̄z hic gnat/ est pī: et q̄z hic gnat'/ est filij. Si g̃ essentia diuina vl' natura gnaret' vl' gnaret: ꝑmo sequeret'/ q̄ essentia diuia esset hic vel ꝑ singulare/ ⁊ nō cōe. scōo sequeret': q̄ esset pī vel filij. Et ex ꝑ vlteri⁹ p diuisionē se q̄ret q̄ esset pī/ vel filij suꝝpsi⁹ vel alteri⁹. Si suꝝpsi⁹: idē sibi esset pī/ vl' filij: q̄d nullus capit intellect⁹: nec exēplū hui⁹ vel sil'e inuenire pōt aliq̄s in tota natura ꝓm oēm modū gnationis nature/ siue corporal'/ siue spiritual'; siue material'/ siue imaterial'. Si aūt alteri⁹ esset pī vel filij: aut alteri⁹ in natura: aut alteri⁹ in ꝓsona. Non alteri⁹ in natura: q̄z pī ⁊ filij sp sunt vni⁹ nature in oib⁹, nec alteri⁹ in ꝓsona. q̄z tūc seq̄ret'/ q̄ natura diuia esset ꝓsona: ⁊ cōicabile ⁊ incōicabile: et distinctū ⁊ indistinctū: ⁊ multa alia incōueniēta. Adhuc: Act⁹ in oibus priculariū sunt. gnare aūt ⁊ gnari act⁹ sunt: g̃ priculariū. Nulla ꝓsona pricularis ē inq̄z nū natura

Arg. 5m

Arg. 6m

B In ꝓtrariũ argu.1m

est: nullus ḡ nature inq̃tũ est natura / gñare vl' generari ẽ; diuĩa ḡ natura nec gñat / nec gñat. In cõtrariũ huĩ videt ee qõ dicit aug⁹. vij. de trinitate: q̃ pr̃ z filius simul sũt vna sapiẽtia: qz vna eẽntia: z sigillari sapiẽtia de sapiẽtia / sicut essentia de eẽntia. Sz cũ dicit: eẽntia de eẽntia: ꝓpositio de / notional ẽ: ḡ notat hitudinẽ gñantis ad genitũ: et

Argu.2m

sentia ẽ ḡ gñans / z eẽntia genita. Adhuc aug⁹ in lib. de fide ad petrũ: Sic christũ dei filiũ vnã in trinitate psonã deũ verũ credet: vt diuinitatẽ eius de natura pr̃is natã esse nõ dubites. Ex hoc accipit expresse: q̃ diuinitas ẽ gñans / z diuinitas nata

Arg.3m

ḡ natura ẽ gñans / z natura genita. Adhuc augu. v. de trini. Dicit filius cõsiliũ de cõsilio: z volũtas de volũtate: sicut dicit suba de suba: z sapiẽtia de sapiẽtia. Si aũt suba de suba: et ꝓpositio notat hitudinẽ gñantis ad genitũ: tũc suba ẽ gñans / et

Arg.4m

suba genita. Adhuc: hylari⁹, iiij. ō trini.: Nihil nisi natũ hz filiũ: sz hz naturã diuinã: ḡ hz eã natã

Arg.5m

siue genitã: natura ḡ diuĩa genita ẽ. Adhuc: hilarius. ix. de trini: Ex pfe eiusdẽ gñis genitã naturã in filio natural'r in se gignentẽ habuisse naturã p̃dicam⁹. Hic expresse dicit hilari⁹ naturã gignẽ

Arg.6m

tẽ z naturã genitã. Adhuc hilari⁹ ibidẽ: Et in inascibili deo natiuitas vnigenita in naturã vnigenitã subsistit. Hic expresse dicit naturã eẽ vnigenitã: ex quo seq̃t genitã: qz omne vnigenitũ genitũ ẽ.

Arg.7m

Per ratões pbat idẽ: Sñatio iferior z pfectõ aialiũ / sic hoim exẽplata ẽ a gñatõe diuina: sz in hominib⁹ gñatis gñat natura / z quicq̃d ẽ naturaliũ in ipis: ḡ i diuĩs simil'r ẽ: q̃ gñato filio / natura

Arg.8m

diuina gñat in ipo. Adhuc: Cõstat q̃ potentia gñandi natural' potẽtia est tã in diuĩs q̃ in humanis. Potẽtia aũt natural' in natura radicata ẽ: ḡ potẽtia gñandi nature ẽ diuĩe. Et gñal'r vez ẽ qõ

Arg.9m

dicit phs: q̃ cui⁹ est potẽtia / ei⁹ est act⁹: ḡ z act⁹ generãdi nature est: z sic natura gñat. Adhuc: natura diuĩa ẽ pr̃: z eq̃uerso: pr̃ natura diuĩa ẽ: z nõ est p̃dicatio p accidẽs: z pr̃ gñat: nec hec p̃dicatio p accidens est: videtur ergo sequi: q̃ natura diuina

Arg.10m

generat. Adhuc: videtur sequi inconueniens / si dicatur q̃ diuina natura nec est gignens / nec genita. Secundum hoc enim in trinitate res est gignens nõ genita / qz pr̃: z est ibi res genita qz filius: z est ibi res ꝓcedẽs / nec gignẽs / nec genita: qz ſps sanct⁹: z est ibi res nec gignẽs / nec genita / nec spirãs / nec spirata: qz eẽntia siue natura diuĩa: ḡ in trinitate sũt ꝯtruor res: z sic ꝯternitas dz dici nõ

Arg.11m

trinitas. Adhuc est obiectio abbatis Joachim. Cõcedit eẽ h: de⁹ deũ genuit: z tñ de⁹ nomẽ eẽntie ẽ / siue nature. Querat ḡ / aut se deũ genuit: aut aliũ deũ. Si se: tũc aliq̃d dicit gñare se: z sic essentia põt dici gñare essentiã. Si aliũ deũ: tũc gñans z genit⁹ nõ sũt vn⁹ de⁹ / sz duo cẽntial'r differẽtes qõ est hereses arrij.

E Solo ar.1.

Solo: ꝑma ꝑs huĩ disputatõis ꝓcedẽda ẽ / qz hec ẽ catholica fides: q̃ natura diuĩa / nec gñans / nec genita est: nec spirãs / nec spirata. Et ratões ad illã ptẽ inducte ꝓcedũt. Ad intelligẽtiã aũt eo q̃ q̃ sequũt z in ꝯriũ adducũt / intelligẽdũ ꝗ gl'arit: q̃ essentia diuĩa p̃m modũ significãdi p nomẽ tripl'r designari solet. Aliq̃n eẽ abstracte z absolute designat / z simpl'r: put ẽ i seipa sic cũ dz eẽntia. Aliq̃n aũt q̃st p modũ cõcretõis ō signat / siue p modũ ei⁹ qõ ẽ. Et hoc dupl'r: scz p̃m

Essentia diuina tripl'r designat

intellectũ z inclinatõez ad actũ sbstãdi: q̃ ꝓprie est suppositi / z nõ eẽntie siue nature p se: sic cũ dz: substãtia. Aliq̃n aũt p ipm actũ suppositi substat: qõ sicut id qõ est / substat nature cõi: sicut cũ dicit hic de⁹: sicut Deut. 32. a. p̃m trãslatõez. lxx. dicit: hic de⁹ noster / in quo nõ ẽ iniquitas. Et Baruch. 3. d. Hic deus nr̃: z nõ estimabit alius. Hic eẽ de essentia cõi nõ satis cõueniens dicet. Nõ eẽ demõstrabile est p hoc nisi suppositũ. Hoc eẽ p̃m modũ significãdi demõstrat aliq̃d formatũ et suppositũ sub natura cõi. Aliq̃n significat vt relata ad actũ: vtcũ dicit natura / vl' virtus / vel vita / vl' lumẽ / vl' sapiẽtia. Et q̃n istorũ modo ꝓ aliq̃ significat / ꝑter p primũ: p notionale p̃positionẽ designãtẽ ordinẽ nature p̃m originẽ trahit ad standũ p psona. Et h̃ est ideo: qz nihil in diuinis / nec etiã in aliis suppo nibile est / vel etiã substãs actu: nisi hypostasis / vel psona: z nihil ꝓprie agit siue actũ hz / nisi ꝑticulare vel psona. Et ideo in dictis sctõ ꝓ frequẽt inuenit: suba de suba: deus de deo: lumẽ de lumine: vita de vita: natura de natura: virtus de virtute: sapiẽtia de sapiẽtia / z huiusmõi: eo q̃ hec nature nõ primo p̃m se cõueniũt / sz nature p̃m q̃ est i hypostasi. Rarissime aũt inuenit: eẽntia de eẽntia: eo q̃ eẽntia absolute significat cõe quo ẽ / z nõ p modũ hypostasis siue subsistentis: nec significat naturã ordinatã ad actũ / sz absolute in simplicitate cõsistẽs. Et q̃n inuenit a sanctis: essentia de eẽntia: ex cã dictũ est / z sub figura locutõis q̃ dicit emphat: hoc ẽ expssio ex cã q̃dẽ: qz ꝓpt̃ hereticos / ꝑcipue arrianos z nestorianos: q̃ dixerũt patrẽ z filiũ esse diuerse essentie. Et tũc sancti occurrẽtes illi heresi: in oppositũ extẽdendo locutõez / dixerũt eẽntiã de essentia vt vnã essentiã patris z filij significarẽt: qz sic vna est essentia in omi gñatõe vniuoca genitoris et geniti: vna dico z cõis p̃m rationẽ z esse i vna re: si tã ta esset simplicitas / q̃ i natura illa nõ esset vniuersale z ꝑticulare: Ita in diuinis / vbi maxima simplicitas est / necesse est vnã re z nũero esse essentiã genitoris z genitiri: siue pr̃is z filij. Et ad hoc respicientes dixerũt essentiã de essẽtia. Empbatice aũt dico: qz sic ꝓter expressionẽ aliq̃n dicim⁹ z ponimus abstractũ pro cõcreto / z in bono z in malo. In malo sicut 2. ad Thessal'. 2. a. antixps dicit filius pditõis: eo q̃ nihil in eo apparet nisi pditio: z Judas filius pditõis Joh. 17. b. z dicit fili⁹ diaboli Joh. 12. nõ q̃ pditio habeat filiũ vel diabol⁹: sed q̃ pditio z diabolus eũ totũ traxerũt in formã suã. In bono: sicut vsitate dicimus: rogo paternitatẽ tuã / vel bonitatẽ vel clementiã: hoc est rogo te patrẽ / bonũ / z clementẽ: quẽ paternitas / bonitas z clementia totũ in formas suas traxerũt. Et in hoc sancti / vt dicit aristo. iij. etheicorũ / aliq̃d simile fecerũt his qui tortuosa lignorũ dirigũt. Illi eẽ nõ tñ tortuosũ lignũ dirigũt ad rectũ / sed incurrant ad oppositũ: vt amissa curuitate indebita / p naturã in rectũ redeat. Uñ tales locutões nõ sũt extendẽde p exẽplũ / sed sicut dictũ ẽ excusãde. Uñ cũ dicit: essentia de essentia / sensus est: filius q̃ est essentia / est de patre qui est eadẽ essentia. Et sic excusat illud dictũ augu. in libro de fide ad petrum: Deus parer / qui annis cognituris se indicare perfecte voluit z potuit: hoc ad indicandũ se genuit / qõ fuit ipe q̃ genuit. Si obijcit de dicto augu.

D

E Obiectio

quit dicit: q̃ pr̃ est p̃ncipiũ tot⁹ diuinitatis. nõ aũt põt esse p̃ncipiũ nisi generãdo vel spirãdo: z sic diuinitatẽ vel genuit / vel spirauit. Dicim⁹ q̃ loquit ꝯ arrianos z nestorianos. Arriani eẽ dixerũt filiũ nõ esse i diuinitate p̃is, nestoriani aũt negauerũt hoc de spũsctõ. Uolẽs aũt aug⁹. elidere hunc errorẽ: dixit q̃ est p̃ncipiũ tot⁹ diuinitat' in filio. Prout dicit phs in. iij. physicorũ: q̃ totũ z pfectũ ide dico: Et ẽ sensus: pr̃ ẽ p̃ncipiũ q̃ diuinitas pfecte sit i filio: z q̃ diuinitas pfecte sit in spũsctõ: ita q̃ p̃ncipiũ sit respectu filij p gñationẽ: z respectu spũsctõ p spirationẽ / z nõ respectu essentie vl' diuinitatis; a q̃ nõ distinguit pr̃. sed diuinitas i obliq̃ ponit ibi: vt noteẽ ibi cõicatio nature diuine / in q̃ pfecte cõicant pr̃ z filij z spũsctũs. Q̃uis eẽ respectu creaturarũ essentia sit p̃ncipiũ et causa agendi sicut psona: eo q̃ essentia diuina agit z creat: tñ respectu actuũ psonaliũ: nõ põt esse p̃ncipiuz, vñ nec generãdi / nec spirãdi põt esse p̃ncipiũ. Et huĩ causa est: qz gñare z spirare ꝓprietates psonales dicũt vt act⁹. ꝓprietates aũt psonales p oppositionẽ relatiõis distinguũt psonas z determinãt. essentia aũt diuina vel natura nec ad seipsaz / nec ad psonã aliquã distinguit vel determinat: z ideo taliũ ꝓprietatũ nullo mõ põt esse cã susceptibilis. Causa aũt z causatũ licz dicãt relationẽ: tñ in intellectu suo nõ ponũt tales ꝓprietates: z iõ nõ distinguũt. Et hec eadẽ est cã: q̃ q̃uis oppositio ꝯdictiõis maior sit q̃ relationis: tñ in diuis nõ facit distinctionẽ sicut oppositio relatiõis. Est eẽ psona ens distinctũ ꝓprietate / z essentia ens non distinctũ: z tñ essentia ẽ psona / z psona essentia: z pr̃ est psona ꝓprietate distincta scz p̃nitate: z filij psona distincta opposita ꝓprietate filiatiõe scz: z iõ pr̃ nõ ẽ filij nec filij pr̃. His iraq̃ suppositis facilimũ ẽ rñdere ad obiecta. Ad p̃mũ q̃ dõm: q̃ sapia dz de sapia / z essentia de essentia, pr̃ indifferẽtiã z indistinctionẽ sapie z essentie in pr̃e z filio. Et sensus ẽ: filij q̃ est sapia z essentia / est de pr̃e q̃ est sapia z essentia: ita q̃ notio quã i portat p̃positio / notat habitudinẽ psone ad psonã: z habitudo intr̃ noiatiũ z ablatiũ notat cõsubstantialitatẽ. Sic etiã ad scõm rñdẽdũ ẽ: qz filij q̃ ẽ diuinitas / nat⁹ ẽ. Ad tertiũ iã ptz solutio. In oib⁹ eẽ sbalib⁹ / sbale trahit ad psonã vtute p̃positionis: et habitudo ablatiui ad noiatiũ notat q̃ sbalitatẽ: quã negabãt heretici. Cõsiliũ eẽ z sapia relationẽ dicunt ad actũ: q̃ psone est, ꝓprie: nomẽ aũt sbe ab actu substãdi ponit: qõ ꝓprie cõuenit hypostasi. Ad p̃mũ qõ obijcit de hylario antiq̃ satis bñ rñdet. Cũ eẽ dz: nihil nisi natũ hz filij⁹: sensus est: nihil hz filij⁹ nisi qõ nascendo accepit. licet eẽ diuinitas non distinguat ꝓprietate gñationis: tamẽ filius ꝓprietate generationis distinctus / habet eam a patre vt cõmunẽ pr̃i z filio: sicut dz Joh. x. Pr̃ qõ dedit mihi maior oib⁹ ẽ. Phil'. ij. Dedit illi nomẽ qõ est sup omẽ nomen. glosa: Eterna gñatiõe dedit illi / vt ver⁹ deus sit z noiet. Ad scõm dõm: q̃ natura dz genita esse mõ q̃ pus dict⁹ est: scz qz p gñationẽ filij ẽ accepta. Sic etiã ad tertiuz dõm. dz eẽ natiuitas siue natura vnigenita: qz ab vnigenito accepta.

F Ad arg.1m in cõtrariũ.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad 6m

Ad 7m

G Ad p̃mũ qõ p rõnẽ obijcit dõm ẽ: q̃ alit ẽ in humanis / z alit i diuinis. In hũanis eẽ natura nõ repugnat distinctioni z diuisioni: q̃nimo in generante z genito realit z p̃m eẽ distinguit z diuidit. Qõ nullo mõ põt esse in diuinis: ꝓpt̃ hoc / q̃ natura diuina est in fine simplicitatis. Et qõ obijcit q̃ gñatio hũana exẽplata ẽ a diuina. Dõm q̃ vez ẽ: sed exẽplar z ptũ exẽplarũ iplere nõ põt / sed imitat q̃ntũ põt: in h̃ scz porissime / q̃ est ad similitudinẽ speciei z forme. Sz in h̃ q̃ est eadẽ natura in generante z genito / nõ põt imitari: qz in hũanis q̃ddã ẽ p se generãs: z q̃ddã genitũ p se; z q̃ddã generãs z genitũ p accidẽs: z q̃ddã generãs z genitũ p ñs. Per se eẽ h̃ gñat hũc. Per accidens aũt: qz generans est hõ / z genit⁹ ẽ hõ; generãs ẽ pr̃ / z genit⁹ ẽ filij⁹. et sic pr̃ gñat filiũ. Per ñs aũt: qz hic generans ẽ hõ: z h̃ genit⁹ ẽ hõ: ideo gñat hõ hoiem. In diuinis autẽ nõ sic: ibi eẽ totũ est p se z sbale. Pr̃ eẽ nõ p accidẽs ẽ pr̃: qz p̃nitas sua ẽ essentia sua: Et p̃nitas nõ differt a gñatione: q̃nimo p̃nitas eandẽ ꝓprietatẽ dicit quã gñatio: sed dicit eam vt actũ / p̃nitas aũt vt ꝓprietatẽ. z hec duo nõ faciũt rem differre a re / sed faciũt differẽtiã in mõ significandi / vel dicẽdi eandẽ rem. Et sil'r ẽ de filiatiõe in filio de filiatiõe z gñatione passiua: z qz i tanta simplicitate nõ ẽ ꝑticulare z vl'e / nihil gñat ibi per ñs: qz cũ dz: pr̃ est de⁹: idẽ penit⁹ est in p̃dicato z subiecto sub alio mõ significãdi: quẽ diuersuz modũ significãdi antiq̃ vocabãt / diuersũ modũ attribuendi: z diuersũ modũ supponẽdi: qz scz supposito vno nõ supponit alterũ: et aliq̃d attribuit vni qõ nõ attribuit alteri. de⁹ eẽ significat aliq̃d indistincte: pr̃ aũt distinctũ ꝓprietate p̃nitatis. Ad aliud dõm q̃ cũ dz: potẽtia generãdi / tripler ẽ locutio; ex hoc q̃ gerũdiũ generãdi põt sumi a verbo psonali actiuo; vl' a ꝯbo psonali passiuo; vl' põt sumi a ꝯbo impsonali. Si sumat a verbo psonali actiuo: tũc potẽtia generãdi est potẽtia q̃ q̃s gñat. et hoc nõ radicat in natura / sed in pr̃e. Si autẽ sumatur a ꝯbo psonali passiuo: tũc potẽtia gñandi est potẽtia q̃ q̃s gñat. et hoc nec in patre / nec in natura radicat: sz in filio. Si sumat a ꝯbo ipsonali: tũc potentia generãdi est q̃ potẽtia ab aliq̃ fiat generatio. et hoc solo mõ radicat in natura: q̃tũ ad hoc / q̃ natura cõicabilis est p gñationẽ. Et tũc eadem potẽtia generãdi ẽ in pr̃e z in filio. Et qõ dicit phs: q̃ cui⁹ est potẽtia / ei⁹ est act⁹: vez ẽ de primo et scõo mõ dicta potẽtia generãdi: sed de tertio mõ nõ est verũ: qz verbũ impsonale a q̃ sumit / nõ determinat potentiã cui⁹ sit act⁹: cũ tñ ois act⁹ certe psone sit. Ad aliud dõm: q̃ licet in diuinis non sit p̃dicatio p accidẽs / vt dictũ est: tñ mod⁹ supponendi diuersus ẽ / et attribuẽdi / z significãdi. Uñ cum dz: pr̃ generat: pr̃ est natura diuina: ḡ natura diuina generat: incidit fallacia figure dictionis, mutat eẽ q̃s in q̃d: ac si idẽ attribuat ei qõ est q̃d / qõ attribuit ei q̃ est deus. Ad aliud dõm: q̃ ab insufficiẽti procedit. deberet eẽ addere: q̃ res nec gignens / nec genita / nec spirãs / nec spirata nõ est eadẽ: sed in numerũ ponit cũ re gignente nõ genita: z cũ re genita nõ gignẽte: et cũ respirata nec gignente nec genita. et hoc fallũ est: eadẽ eẽ est essentia cũ psonis. vñ in argumẽto incidit fallacia cõsequẽtis. Ad h̃ aũt qõ vltri⁹ obijcit / sarts rñdet mgr in sententijs distinctiõe. iij. Cũ eẽ dicit: aut se deũ genuit: aut aliũ deũ; relatiuũ diuersitatis qõ est / aliũ: põt esse substãtiũ / vel adiectiuũ. Si

Ad 8m

Ad 9m

Ad 10m

Ad 11m

H

substantiuū:tūc nō notat diuersitatē nisi inter duo suppōsita generātis ⁊ genititi: ⁊ tunc ꝓcedendū est: q̄ aliū deū/hoc est aliū q̄ est deus. Si aūt sit adiectiuū: tunc ponit formā diuersitatis quā significat circa substantiuū/q̄ est deꝰ. ⁊ tūc locutio falsa est: qz idem deus: neutraliter accipiendo idem/nō masculine: vt dicit Augꝰ: sūt pater ⁊ filiꝰ. Et sub h̄ sensu dicit augꝰ: q̄ deꝰ pr̄ de se genuit aliū se hoc est aliū q̄ est idē sibi. Et sic pz solutio ad totū.

Queritur cuius persone sit gn̄are: vtrū scz patris: ⁊ qualiter.

A Articulꝰ.II Parti.I

Ecūdo queritur: Cuius persone sit generare: virū scilz pr̄is: ⁊ qualiter. Propter q̄nes augꝰ cōtra felicianū: quas ponit magister. vj. dist. j. lib. Que sunt iste. An pater genuit filiū voluntate vel necessitate. Et dist. vij. an potuerit/vl' voluerit gignere filiū. Et ꝓter tertiā quā ponit distinc. v. An pater de sua suba/vel de nihilo/vel de aliquo genuerit filiuz. Quā q̄nem augꝰ tractat in libro contra maximinū. Ex hīs q̄nibus ꝓbare volebant hereticī/pr̄em nō gignere filiū. Quātum ad primū sic obj̄ciebant. Parꝰ aut voluntate/aut necessitate genuit filiū. Si necessitate: cū aliis cadit in q̄ miseria est: ⁊ h̄ absurdum est q̄ miseria cadat in deū. Si autē voluntate: cū oīs volūtas p̄cedat volitū/volūtas patris p̄ceiret generationē filij: q̄ esse nō pōt: qz p̄m hoc generatio esset opus volūtatis. Sed sicut dicit damascenꝰ distinguens inter gn̄ationē ⁊ creationē: q̄ gn̄atio est opꝰ nature existēs: creatio aūt opus volūtatis/nō nature: sequereť q̄ filiꝰ esset factus p creationē: sicut dixit arrius: ⁊ nō eēt patri coeternꝰ. Adhuc obj̄cit de rnſo augustini qui dicit: q̄ nec necessitate/nec volūtate: qz necessitas in deo nō est: ⁊ volūtas sapiam p̄ceire nō potest. et cū filiꝰ sit sapia p̄ris ⁊ verbū: volūtas p̄ceire gn̄ationē filij nō pōt. hoc eīm falsum videť. In omnib̄ eīm in quib̄ sapia nascit p acquisitionē/vel cōsiderationē: p̄cedit volūtas querēdi ⁊ inueniendi: ⁊ sic volūtas p̄cedit sapiam. Unde augꝰ in libro de trinitate. iij. Partū mentis p̄cit q̄dā appetitꝰ querēdi ⁊ inuenienti: ⁊ sic proles nascit/q̄ est mētis notitia. Adhuc: Anselmꝰ dicit: q̄ volūtas nō tm̄ potentia est ad actum spālem/sed gn̄alis motor oīm aliarū potentiarū ad actus suos. vnde cū dicit: possum ambulare: intelligiť/si volo: possum loq/si volo: possum intelligere/si volo: falsum ḡ ē q̄ voluntas sapiam p̄ceire nō possit. Et sic videť stare obiectio hereticī: q̄ scz gn̄atio filij sit opus voluntatis/⁊ nō nature. Adhuc obj̄cit arrius: ⁊ discipuli sui maximinꝰ ⁊ eunomiꝰ/⁊ felicianus: Pr̄ aut volūtarie genuit filiū: aut inuolūtarie. Si inuoluntarie: cū inuoluntariū/sicut dicit Aristo. in ij. ethicorꝫ/⁊ Joan. damascenꝰ lib. ij. ⁊ gregorius nizenꝰ in libro de anima: nō sit nisi dupliciter: scz per violentiam/⁊ ignorantiam: sequereť q̄ in deū vel violentia/vel ignorantia caderet: quod absurdum est. Si autem genuit volūtarie/putant sequi sui errorīs ꝓpositum: q̄ scz gn̄atio filij opus sit voluntatis/nō nature: ⁊ q̄ filius creatus sit/⁊ patri nō coeternus. Adhuc idē volūt habere ex alia diuisione querentes scz: An pater potuerit/vel voluerit gignere filium. Si enim voluit: concludūt

Arg.3m

Parti.II Arg.1m

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

B Parti.II Arg.1m

statim/q̄ filius est opus voluntatis. Si potuit: cum oīs potentia p̄cedat actum vt dicit Aristo. ix. metaphysice: siue sit actiua/siue passiua: dummodo potētia ⁊ actus in eodē accipiantur: ꝓcludūt iterū ꝓpositum erroris: q̄ scz filius de potentia exiuit ad actū: ⁊ sic coeternꝰ pr̄i esse nō potest. Si dicať hereticis: q̄ diuisio nō est suffciens. ꝓbant suā intentionē p hoc q̄ dicitur ab aristo. ij. physicorꝫ: q̄ omne q̄d fit/aut fit a ꝓposito/aut a natura. Et vult: q̄ hec duo principia sunt agendi/⁊ nō plura. Et si fit a ꝓposito: cū ꝓpositum/vt dicit auicenna/⁊ oīnis potentia ꝓpositi sit ad oppositū: scz ad agere/⁊ ad nō agere: q̄ aūt per naturā fit/de necessitate fit: volunt ꝓpositū habere: q̄ aut necessitate/aut voluntate genuit filiū: ⁊ sic sequētur ea q̄ supra ꝓclusa sunt. Adhuc erroris suū ꝓfirmant. Quia oē q̄ fit: aut ex tingenter fit/aut ex necessitate fit. In dīnis aūt nihil est ex tingentur: ⁊ sicut habitū est/necessitas in deū nō cadit: gn̄atio ergo filij a pr̄e/nec ex tingenter fit/nec ex necessitate. et sic generatio filij a pr̄e essenon potest. Idē volunt h̄re per aliā diuisionē/querētes: Si filiꝰ gn̄atur a patre: aut de aliquo gn̄atur/aut de nihilo. Si de nihilo: tūc filius de nihillo factus est/⁊ creatura est: ⁊ sic h̄ ꝓpositū. Si de aliq̄: aut de materia/aut de suba gn̄antur. Si de materia: tūc sequtur q̄ de materia factꝰ est filiꝰ: ⁊ sic iteū creatꝰ ē/⁊ nō genitus a pr̄e. Si aūt dicať natꝰ de suba pr̄is: querūt diuidētes: vtrū ō tota suba/vl' de pte. Si de tota: tūc nihil subaliū est in pr̄e q̄d nō sit in filio: et hoc falsum ē/vt dicūt: qz sic ōz Joh. 14. d. Pr̄ maior me est: q̄d nō posset dici nisi aliq̄d eēt in pr̄e q̄d nō eēt in filio. Adhuc b eēt ꝓtra habitudinē prepositionis de/q̄ ꝓticipationē notat. Si aūt est de parte: tūc suba pr̄is ꝓtibilis est: ⁊ tūc nō est sūme simplicitatis/⁊ nō eiusdē subē sunt pater ⁊ filius.

Arg.2m

Erroris arrij

Propr̄ hec et ālia sophismata dixit arriꝰ: sicut i libro arrij legit/quē ipse ad ꝓfirmationē erroris sui scripsit: q̄ filiꝰ ē creatura: ⁊ opꝰ volūtatis cetera creata: scz est creatura in q̄ē virtꝰ/verbum ⁊ sapia p̄me cāe. Dicit eīm: sic ē goipse in libro arrij legit: q̄ filiꝰ ē intellectꝰ siue intelligētia aīa mūdū creata: ⁊ aīa oēs ordinē intelligētiarū/q̄ ordinib̄ celestib̄ mobilib̄ sūt attribute: i quē intellectū siue intelligētiā influxit deꝰ mētale ybū/q̄d ē foīa ⁊ vtꝰ ⁊ sapia ⁊ ars oīs creatorꝫ. Et h̄ dixit eē q̄d ōz Jo. I. a. Oīa p ipm facta sūt: ⁊ sine ipo factū ē nihil. Et h̄ ē q̄d ōz Jo. I. c. Pr̄ meꝰ vsq̄z mō opať: ⁊ ego oor. Et dixit: q̄ io ōz filiꝰ: qz i sūlitudine foīe ⁊ spēi ē dine/p potētiā inclinatōis ad corpꝰ a simplicitate ⁊ forma dei nō dissilēs. Et in li illo oēs rōes q̄ iducte sē in ueni ꝓscriptas. Solo ad h̄ qd obj̄cūt hereticī nō ē difficile soluere. Ad h̄ eīm q̄d ꝓma q̄ōne q̄rūt: vtrū pr̄ volūtate vl' necitate gēuerit filiū/satisfēderūt antiq̄: mgr̄ scz i sūnis/ꝓpositis ⁊ wihelmus de alrisiodoro: distinguētes volūtarē/⁊ distinguentes necessitatem: q̄ scilicet est voluntas precedens: ⁊ est voluntas concomitans. Uolūtate p̄cedēte nō genuit pr̄ filiū: qz sic seq̄reť q̄ eēt opus volūtatis. Uolūtas aūt ꝓcomitās duplex est. i. ꝓcomitās actū interiorē subalē ⁊ naturalē: q̄ inuoluntariꝰ eē nō pt̄ ōo. et actū exteriorē/q̄ ꝓcomitať actū creatōis: qui in diuersitate essentie est/⁊ termiať ad opus creatū. Uolūtate igit cōcomitāte actū in

D Ad pti.III.

terioreē gn̄atōis in eadē substātia genuit pater filiū: sed nō volūtate cōcomitāte actū exteriorē/quē est in diuersitate essentie. Et ex hoc nō sequit: q̄ filius sit opus volūtatis: sed opus nature q̄d cōcomitať volūtas. Similiter distinguebāt necessitatē: que multiplex est/p̄m oīm genus cause. Est eīm necessitas coactōis/p̄m causā efficientē. Et est necessitas obligatōis/p̄m causā materialē: p̄m q̄ dicit phs in. iiij. de celo ⁊ mūdo: q̄ id in quo vicit terra/de necessitate descendit a tribus elementis: igne scz/aere/⁊ aqua. Et est necessitas ineuitabilitatis dicta/p̄m causā formalē: sicut necesse est lucē illuminare: ⁊ intellectū intelligere. Et bas tres necessitates in deū/qui sūme liber est/⁊ libera causa oīm operū suorū/impossibile est cadere. Ex prima eīm necessitate sequereť/q̄ cogi posset: Ex scōa q̄ obligatus esset: ex tertia/q̄ coartatus ad vnū: q̄ oīa p iudiciū facerent sūme libertati. Dicit quarto mō necessitas p̄m causā finalē: quā Boecꝰ vocat necessitatē suppositōis: p̄m quā dicimꝰ: si femina bonesta esse debeat/necesse est castā esse: ⁊ p̄m quā dī Luc. 10. g. Unū est necessariū: ⁊ Joh. 9. a. Me oportet opari opa eius qui misit me dū dies ē. Et hoc mō dicimꝰ/q̄ pater necessitate genuit filiū: qz si sūmi bonū esse debeat/necesse est q̄ sūma ⁊ perfecta diffusiōe seipm diffūdat ⁊ cōicet. Sūma aūt diffusio est p gn̄ationē: qz nisi sic se diffūderet/deficeret a ratōe sūmi boni: ⁊ sic esset mutabilis. Unde etiā necessitas dicit necessitas imutabilitatis ad finē. Simil' diftinxerūt potētiā in eodē acceptā cū actu: scz in potentiā p̄cedentē/⁊ in potentiā cōcomitantē. Et cū dicit q̄ deus potuit gn̄are filiū: cōcedit hoc de potētia cōcomitāte: ⁊ ex h̄ nō sequit: q̄ filius sit potētie filius: ⁊ q̄ gn̄atio opus sit potētie p̄ētis/sed q̄ sit opꝰ nature q̄d cōcomitať potētia. Ex hoc etiā nō sequit: q̄ deus sit ipotens/si nō hz potentā actū p̄ētē. Per hoc patet solo ad oīa q̄ inducūt hereticī ad primas duas q̄stiōes cōfirmādas. Ad id q̄d querūt: an deus pater filiū de aliquo/vel nihilo genuerit Respondēdū est p hilariū. 12. de trinitate: vbi sic dicit. Unigenitꝰ deus cū natus sit/patrē restať auctorē: cū ex manēte natus est/nō est natꝰ ex nihilo: ⁊ cū aīr̄ps natus est/oēm sensū p̄uenit nascēdo. Distīguēdū ḡ q̄ ꝓpositō de/vel ex cū dicit: hoc est ex nihilo/triplicē notat habitudinē: scz originis p̄m q̄ initiata est res illa post nihil: sicut dicit phs. Ex his

Ad par.II.

siue ludis olympia: hoc ē/post hos ludos sūt olympia. Et sic notat hīrudinē nulliꝰ ex q̄ fat p̄ suppositi. Et hoc p̄m phos dicit creatū: p̄m q̄ ens dicit creatū primū. Aliq̄n notat habitudinē negatōis p̄ricipij material' tm̄: sicut anima ē angelū dicimus facta ex nihilo. Nullo istorꝫ modorꝫ/vel pater/vel filius/vel spūsanctus est ex nihilo. Nō eīm sūt post nihil: nec sūt creata p̄ma/nec p abnegationē principij materialis hoc mō sicut aia ⁊ angelꝰ dicūť esse ex nihilo: quia q̄d hoc mō ex nihilo ē/initiū hz esse ⁊ duratōis. Sil' cū dicť hoc esse de aliquo: ꝓpositio in triplici est habitudīe: scz originis tm̄: ⁊ sic filius ⁊ spūsanctꝰ sūt de aliq̄: ⁊ pater nō de aliq̄. Sed ex hoc nō seq̄ť: q̄ pr̄ sit ex nihilo/ꝓpť hīrudinē ordinis q̄ remanet in ꝓpositōe/cū dicit: hoc est ex nihilo: hoc est post nihil. Notat etiā habitudinē cāe material': sicut cū dicť cultellus de ferro. Et tūc aliq̄n est ꝓtitiua ꝓpositio: ⁊ aliq̄n notat in distinctionē sube material' in materiato. Et nullo istorꝫ modorū dici potest q̄ pr̄/vel filius/vl' spiritussanctus sint de aliquo. Aliq̄n simplicē notat hīrudinē sube ad hīs suba: illā. Et sic dicit filius de suba patris: ⁊ spūsanctꝰ de suba patris ⁊ filij: p̄m q̄ dicimꝰ/q̄ hīrudo originis q̄ est in ꝓpositōe notat habitudinē p̄sone ad p̄sonā: ⁊ habitudo obliqui ad rectū/cū dicit filius esse suba de suba: vl' filij suba de suba patris: nō notat nisi indistinctā essentialitatē. Et sic dicimus filiū esse de tota suba patris/⁊ nō de patre: hoc ē totā habere patris sūstātiā: ⁊ spūsāctū de tota suba patris ⁊ filij. Et q̄ filius dicit: pater maior me est: p̄m augu. ⁊ hylariū nō referť nisi ad auctoritatē principij q̄ est i pr̄e ⁊ nō ad sube ꝓtialitatē. Unde nō sequit: si pr̄ maior est/q̄ filiꝰ minor sit: quia gn̄atio ⁊ etiā ꝓcessio nature ponūt equalitatē in eo a quo procedūt filius ⁊ spūsanctꝰ/⁊ in eis qui ꝓcedūt. Natura eīm cum simplicissima sit: q̄n cōicať p actū subalis ꝓcessionis/necesse est q̄ tota cōicēť. Unde p maioritatē illā nō notať nisi auctoritas q̄ est in patre: q̄ est principiū nō de principio: q̄ in filio esse nō potest: cū sit p̄n cipiū nō de principio: nec in spūsancto esse potest: cū sit principiū de vtroq̄ pricipio. Minor tm̄ non potest esse filius vel spūsanctus: quia gn̄atio ⁊ ꝓcessio nō sūt ꝓductōes quib̄ quis ex se ꝓferat minus/sed equale p oīa: sicut probať verbis augu. 14. de trinitate: q̄ ponit mgr̄ in. j. senten. disti. iij. vbi loquit de equalitate mētis ⁊ intellectus ⁊ volūtatis: ex q̄b̄ vult ꝓbare coessentialitatē trinitatis/⁊ eqlitatē. Et p hoc ptz solo ad totū h̄ q̄d adducūt ad tertiā q̄stionē pro sui erroris confirmatione.

Queriť vtrū vni vel pluribus personis in diuinis conueniat generare: et vtꝫ semper vel aliquādo: hoc est vtꝫ necesse sit generationē diuinā inquietā esse ⁊ infinitā p successionē. Itē si generatio diuīa cōtinue fiat p̄m oīne tēpus: vel facta sit aliq̄n: ⁊ aliquando futura vel p̄sens.

Uarto queriť: si p̄sone cōuenit gn̄are/cui p̄sone ꝓueniat: vtrū vni vel pluribus: Et vtꝫ sp vel aliq̄n. Et hoc ē q̄rere: vtrū necesse sit gn̄atōes diuinā inquietā esse ⁊ infinitā p successionē. Quā q̄stiōes tractat augꝰ in lib. ꝓtra eunomiū hereticū: ⁊ mgr̄ tāgit eā. j. lib. senten. disti. vij. Et iterū vtrū gn̄atio diuīa ꝓtinue fiat p̄m oīne tp̄us: vl' ⁊ facta sit aliq̄n/⁊ aliq̄n futura/vl' pñs. Ad p̄mā q̄rē q̄ōis obj̄cit sic: Nulla potētia est i pr̄e quē sit in filio: potētia gn̄andi ē in pr̄e: g̃ potētia generādi est etiā i filio: g̃ sic pz pōt gn̄are/ita etiā ⁊ filiꝰ. Sz dicē phs. ix. p̄me phie: q̄ i rebꝫ ꝓpetuis siue eternis idē est eē/⁊ posse: si g̃ filiꝰ hz potētiā gn̄andi/gn̄at filiū: ⁊ ille filiꝰ aliū: ⁊ sic i infinitū p successionē: ⁊ ita nō finiť gn̄atio. Adhuc gn̄atio hūana exēplata ē a diuīa: gn̄atio aūt hūana nō stat in filio: q̄nīmo filiꝰ gn̄at sic ⁊ pr̄: filiꝰ g̃ in diuīs gn̄abit filiū: ⁊ ille aliū: ⁊ nō stabit gn̄atio p successiōes: sicut q̄dā poetarū videť dicere. In ꝓriū hui ē: q̄ si filius generabit filiū aliū: ille erit nepos p̄mi patris: nō ergo contīgetur auo nisi per filiū: ⁊ sic p medīū: ⁊ tū erit p̄sona diuina: nō g̃ sūma germa

Arg.2m

Arg.3m

Arg.1m

Arg.2m

E Solo arti. II. ꝓticule. I.

A Mem. IIII. Parti. I.

II

Prime pti. arg. 1m

Arg.2m

In ꝓtrariū Argu. 1m

nitas ⁊ ꝓinquitas est inter ꝑsonas diuinas: qd ē
Arg.2m incōueniēs. Adhuc anselm⁹ in lib. de ꝓcessiōe
ſpūſſancti cōtra grecos: volens ꝓbare ſpm ſanctū
ꝓcedere a filio ſicut a patre: ſupponit illd Boe. in
lib de trini. q̃ ſola oppositio relatōis diſtinguit tri
nitatē. Et vbi nō est oppositio relatōis manet vni
tas ⁊ idēpritas. Spūs aūt ſanctus ꝑ hoc q̃ proce
dit a patre/ ꝓlatiue nō opponit filio: q̃ cū filio ma
net vnus ⁊ idē: niſi etiā a filio ꝓcedere dicat: vt re
Arg.3m latiuū ad ipm habeat oppositōēz. A ſimili argui
tur ſic: Nepos ꝑ hoc q̃ gñat a filio/ relatiuā oppo
ſitionē nec ad patrē hz/ nec ad ſpm ſactū: a neutro
q̃ diſtinguit i ꝑſona: vn⁹ q̃ erit ⁊ idē cū patre ⁊ ſpi
ritu ſancto: qd abſurdū valde est/ ⁊ omi intellectui
cōrariū: ſic q̃ filius gñando filiū/ gñaret patrē et
Arg.4m ſpm ſactū. Adhuc: Si fili⁹ gñaret filiū: ille fili⁹
ꝓprietate filiatōis erit filius/ ⁊ ꝑſona diuina: ⁊ ſi
militer ꝑmus fili⁹ ꝓprietate filiatōis erit filius. ⁊
ꝑſona diuina: quero ꝓm qd differant iſte filiatōes
Cōſtat q̃ nō differūt ꝑ materiā in qua induuiduē
tur: q̃ materia in diuis nec eſse poteſt/ nec ē: Nec
differūt ꝑ eſſentiā: q̃ ꝓprietas i diuis ab eſſentia
nullā facit diſtinctionē. Nec formaliter differūt:
q̃ vni⁹ ſpēi ſūt/ ⁊ definitōis/ ⁊ formeſ: ſicut oīs al
bedo cū omi albedine. q̃ eedē ſūt filiatōes iſte: q̃
diē pbs. viij. phyco ꝓ: q̃ eadē ſūt in qb nō est diffe
rentia: ſz eedē ꝓprietates ꝑſonales caſdē cōſtituūt
ꝑſonas: q̃ ꝑmus fili⁹ cū ſcdo erit vna ꝑſona ⁊ eadē
erit/ ꝑ eandē ratōēz: ⁊ ſi i infinitū multiplicētur/ idē
ſequet: ⁊ ſic ſequit q̃ idē gñat ſeipm: qd dicit Richar
B dus eſſe ꝗ oēm intellectū: q̃ ſcz ille de quo aliq̃s ē/
Parti. II. ſit ille qui est de ipo: vel ſit ab eo q̃ est de ipo. Ad
argu. id qd ſcdo q̃rit ſic ꝓcedit. Videt enim q̃ filius nō ſe
mel/ ſz cōtinue naſcat de patre: ⁊ ſic gñatio ei⁹ ſit
inquieta ⁊ infinita. Origenes ſup Heremiā: Salna
tor noſter ē ſapiētia dei. Sapiētia vo ē ſplēdor
eterne lucis. Heb. 1. a. Qui cū ſit ſplēdor glorie.
Splēdor aūt nō ſemel naſcit/ ⁊ definit: ſed q̃tiens
ortū fuerit lumē ex q̃ ſplēdor ortus/ totiens etiā ortus
ſplendor claritatis. Unde ait in lib. Prouerb. viij.
c. Ab omes colles gñat me: nō vt qdā male legūt/
gñauit me. Ex his vbis accipit: q̃ cōtinue ꝑ tpis
In ꝑtrariū ſucceſſionē gñet fili⁹: ⁊ ſic infinita ⁊ inqieta ſit ei⁹
arg.1m gñatio. In contrariū hui⁹ est qd dicit Greg. ſ. in
moralib ſup Job ſic dicēs: Dñs ſclus in eo q̃ vir
tus ⁊ ſapiētia dei est/ de patre aīt tga natus ē. Ul
poti⁹/ q̃ nec cepit naſci/ nec deſinit: dicam⁹ veri⁹
ſp natus. Nō aūt poſſum⁹ dicere/ ſp naſcit: ne im
Arg.2m pfectū eſſe videat: at vero vt eterni⁹ deſignari va
leat ⁊ pfect⁹/ ⁊ ſp dicam⁹/ ⁊ natus: q̃ren⁹ ⁊ natus
ad pfectionē ꝑtineat: ⁊ ſp ad eternitatē. Ad idē
aug⁹ in lib. lxxxiij. q̃ſtionū de ſp nato diſſerens ſic
ait: Melior est ſemper natus q̃ qui ſemper naſcit;
q̃ q̃ ſp naſcit/ nōdū est natus: ⁊ nūq̃ nat⁹ est/ vel
natus erit ſi ſp naſcit. Aliud enim est naſci: aliō natū
Solo par- eſſe. Ac ꝑ hoc nūq̃ fili⁹ ē/ ſi nūq̃ natus est. Filius
ti. I. autē est q̃ natus: ⁊ ſp filius: ſp igit natus. So
lutio ad primā q̃ſtionē dōm: q̃ ſicut ꝓbāt rationes
inducte/ filius nō gñat aliū filiū: ⁊ ꝓm q̃ dicit an
ſelmus: q̃ omē incōueniēs deo impoſſibile est: im
E poſſibile est q̃ filiū gñare aliū filiū. Ad pmū aūt
Ad arg.1m qd obiicit cōtra hoc dōm: q̃ quecūq̃ potētia est in
patre/ ē in filio: ſed nō ad idē/ niſi/ i gñe ⁊ potētia ge
nerādi: ꝓm q̃ gerūdiuū ſumit a vbo impſonali ea

dē est in patre ⁊ in filio. Sz in pſe est ad B/ q̃ ge
neret: in filio aūt ad B/ q̃ gñetur. Et hec ſolutio ē
mgſtri in pmo ſnia ꝓ. diſt. viij. ⁊ rō ſolutōis. Innuit
tn etiā aliā ſolutionē. Cū enim dicit: potētia generā
di/ duo dico. ſ. potentiā/ ⁊ B nature ē: ⁊ generādi/
qd ꝓm donatū verbū ē: q̃ actionē ſignificat ⁊ age
re. ꝓm priſcianū autē nomē vbale: ⁊ ſic iterū refer
tur ad actionē ⁊ ad agere. ⁊ B eſt notiōis ſiue ꝓpri
etatis. Unde qd nature eſt/ ſcz potētia: vnū eſt in
pſe ⁊ filio: ſz qd notionis ſiue ꝓprietat⁹ eſt/ eſt i pa
tre ⁊ filio diuerſum: pſi enim ꝓprium eſt vt generet: fi
lio aūt vt gñetur. Ad aliud dōm: q̃ in gñatiō Ad 2m
bois vl aliū potētia gñandi a pſe trāſſundit in
filiū hac de cā: q̃ in tali gñatione pſi impfectū eſſe
largit filio ꝑ gñationē: qd q̃ ꝑ ſe impfectū ē: ⁊ de
ficit in ſeipſo: nō i vno ⁊ ſimul poſſidēs ſe totū: opz
q̃ appzhēdat ⁊ teneat ſe ꝑ ſucceſſionē i eſſe dino:
qd deſiderare oī nature est inditū. Secⁿ aūt est in
dinis: vbi pſi pfectū eē largit filio/ qd ſe totū i vno
poſſidet ⁊ ſimul: ⁊ iō ſucceſſio eēt ibi incōueniens.
Nec gñatio hūana exēplificare pōt gñationē diui
nā in oibus: ſz in B exēplificat/ q̃ ex potētia natu
rali est: ⁊ in ſimile ſpēi ⁊ fozme. Ad aliā partem Ad pti. II
qōnis dōm: q̃ ſcti nō intēdūt dicere/ q̃ gñatio di
uina tpib vl dñtib tēpo ꝓ ſubiaceat: ſz q̃ eterna
ſit/ ⁊ nulli deſit dñtie tpis: vt dicit Hiero. Unde ꝑ
prie loquēdo vba mot⁹ tpales ſignificātia/ ad eſſe
reſoluēda ſūt: q̃ in dñtib tēpo ꝓ. ꝓm eē duo iue
nim⁹ pfecta: preritū ſcz ⁊ pñs: preritū enim neceſſe ē
eē: pñs aūt nō totū. Eſt aūt cauēdū: q̃ duplex eſt
pñs: ſcz impribile/ ⁊ pribile. Impribile totū ſil ē:
de q̃ dicit ariſt. in. viij. phyſico ꝓ: q̃ de tpe nō ē acci
pere niſi nūc tpis: ⁊ B eſuba tpis. Et aliud pñs ō
q̃ dicit pſcian⁹: cui⁹ ꝑs ꝓterij/ ꝑs i inſtāti eſt/ ⁊ ꝑs
futura. ⁊ B eſt accidēs vbo qd agere ⁊ pati ſignifi
cat: q̃ ꝓbat ariſt. in. vj. phyſico ꝓ: q̃ q̃cq̃d moueť/
mouebať/ et mouebit. Et ſic ē de oib ſucceſſiuis
paſſionib ⁊ actiōib. vñ nihil taliū eſt niſi dū fit: et
dū fit ē impfectū. Et B pñs a dina gñatiōe intē
dūt excludere grego. ⁊ aug⁹. Unde Greg. Nō dica
mus/ ſp naſcit: ne impfectū eſſe credať. Et aug⁹:
Qd ſemp naſcit/ nunq̃ natū eſt. pñs aūt impribi
le qd totū eſt ſimul/ intendit aſtruere origines de
diuina generatione. ⁊ iō dicit: Non ſemel orit et
deſinit: intendens q̃ in ortu ꝑtinue eſt. Similit lo
quētes de ꝑterito/ nō accipiūt ꝑteritū in hoc qd
ꝓteritū: q̃ in hoc non eſt: ſed accipiūt ꝓteritum
in hoc q̃ perfectum: q̃ in hoc ex ꝑtitione ſua nō
ꝓteritū: vt dicitur in. vj. pncipij. ſz in neceſſitate
manet ⁊ ſtat. Et hoc innuit gregorius dicēs: Et
ſemper dicam⁹/ ⁊ natum: vt natum referatur ad
perfectionem/ ⁊ ſemper ad eternitatez. Futurum
autem quia totum in potentia eſt/ ad generatio
nem diuinam referri non poteſt: niſi per abnega
tionem oppoſiti: vt dicit Hieronymus: q̃ erit/
quia nunquā deerit. ꝓpria enim verba de tam
excellenti re habere non poſſumus/ vt dicit Greg
orius: ſed vt poſſumus balbutiendo potius q̃ ꝑ
loquēdo diuina reſonamus. Et dionyſius libro
de diuinis noibus ca. j. cum ad diuina venimus
perfectā in uenim⁹ irrationabilitatē. Et ambro.
Ego nō poſſum ſcire generationis ſecretum. ſilet
vox nō mea tm/ ſed etiam angelo ꝓ. vnde Eſa. 53.
c. Generationez eius quis enarrabit? Et per hoc-

patet ſolutio ad totum.

Queritur de ꝓceſſione eterna ſpiritu ſancti. Queſtio. XXXI

Einde queritur de ꝓceſſione ſpūſſancti.

Et quia due ſunt ꝓceſſiones eius: vna ſcz eterna/ ⁊ altera tē
poralis: primo de eterna: ſecūdo de tēporali quere
nduz est. De eterna quattuor inquirenda ſunt.
Hui⁹ qōis An ſcz ꝓcedat a pſe et filio ſpūſſctūs. Et qualiter
III. ſūt mē. ꝓcedat. Et tertio a quo ꝓcedat/ ſiue a quib: vtrū
ſimul ꝓcedat a patre et filio. Et quarto cui⁹ ſit
ꝓpzium ꝓcedere.

Queritur vtrum ſpiritu ſanctus ꝓcedat a patre ⁊ filio.

A Membꝫ. I a D primū rationes conuenientie multas
ponit Richardus in libro de trinitate: q̃
oēs ſumūtur ex rōne ſummi boni/ cui⁹ est
Arg.1m optima adducere. Et pma q̃dē est: q̃ ſicut ſum
mo bono deeſſe nō pōt diffuſio nature ꝑ gñatōēz: ſi
ta dulcedini ſūmi boni deeſſe nō pōt diffuſio boni
ꝑ voluntatē: q̃ aliter nō eēt in eo ſūma delectatio.
Intima aūt ⁊ dulciſſima diffuſio ꝑ amozem est:
amo: q̃ diffundit a ſūmo bono. Sz regulariter ē
verū: q̃ ꝓcedens a deo/ manēs in deo de⁹ est. Et
ꝑ hoc q̃ est ab alio: exiſtēdi modū hz ꝓprium quo di
ſtinguit ab eo a quo est. Ergo amor ille ſic ꝓcede
ns: ⁊ deus est/ ⁊ ꝑſona ꝑſonali ꝓprietate diſtin
cta ab eo a quo est: q̃ ꝑſona dīna est. ⁊ ſic ſpūſſctūs
Arg.2m ꝓcedit/ ⁊ ꝓceſſio ſua est. Adhuc: Oē bonū i deo/
in ſūmo est qñ in ſūma diffuſione est. Sūma autē
diffuſio est/ q̃ ex ſe ꝑ gñationē ꝓducat equalē ſibi:
q̃ diffūdere ſe/ definitiuū ē boni/ ⁊ eēntialis act⁹
eius. q̃ etiā ex parte volūtatis ſummū bonū ſum
mo affectu ⁊ optimo erit diffuſiuū ſui/ ⁊ ꝓductiuū
ſibi equalis: q̃ aliter nō eſſet ſummū. Producet
q̃ amozem: qui ex hoc q̃ est ab alio ꝓprium habebit
exiſtētie modū: ꝑ hoc aūt q̃ in deo est/ ⁊ ei a q̃ ꝓdu
citur equalis: opz q̃ deus ſit. ⁊ ꝑ hoc q̃ nō ꝑ gña
tionē d'ducit/ ſz ꝑ volūtatis affectū: opz q̃ nō fili⁹
ſit. Talis igit amor ſic ꝓcedēs ab amāte ⁊ diſtin
ctus est ꝑſonali ꝓprietate/ ⁊ de⁹ est: ⁊ ꝑſi nō ē/ neq;
filius: ſed vtriq; eq̃lis. ⁊ talē ꝓceſſionē vocam⁹ ꝓ
Argu.3m ceſſionē ſpūſſcti. Adhuc: Cōſtat q̃ ſūmū bonuz
ſume larguz est: ſiue ut ꝓprie loq̃mur/ magnificū.
dicit aūt ꝓbs in. viij. ethico ꝓ: q̃ largi ⁊ magnifici ē
in amore ⁊ delectatione dare. opz q̃ q̃ ante oē do
nū qd dat/ amor ⁊ delectatio ꝓcedant ab ipſo: q̃
aliter nō eēt cōmendabilis largitas ⁊ magnificen
tia ei⁹: nec eēt ꝓm optimū bonū. Ergo a ſūme lar
go ⁊ magnifico/ aī donū eius ꝓcedit amor ⁊ dele
ctatio. vñ etiā aug. dicit: q̃ amor est donū/ in quo
oīa alia dono donant. Et inde arguať vt ꝑs: ſcz
q̃ ꝓcedit ab alio/ ſingulariter hz exiſtētie modū: ⁊ q̃
amāti intrinſec⁹ est/ neceſſe est eſſe deū: q̃ nihil est
B in deo niſi de⁹: ⁊ q̃ ſumm⁹ est/ de neceſſitate ei a
Arg.4m q̃ est eq̃lis est. Adhuc dicit Richard⁹: A ſummo
bono ſūma et pfecta charitas deeſſe non pōt. ſum
ma aūt charitas nō est vbi ꝑuatus amor: opz q̃ ad
B q̃ pfecta ſit charitas/ vt in dilecto velit bñe cōdi
lectorē. Aut igit potuit bñe ⁊ noluit tale ꝓdilectorē
⁊ ſic ꝑ pctō habuit. Aut voluit/ ſed nō potuit: ⁊ ſic
impotēs eſſet ſummū bonū. Aut potuit/ ſed nō vo

luit: ⁊ ſic ſequ ereť q̃ eēt inuidū. Impotētia aūt ⁊
inuidia lōge a ſūmo bono relegata ſūt. vt dicit pla
to. Cū igitur pſi diligat filiū/ ⁊ filius pſem: vterq;
vt pfecta ſit ſua charitas/ in dilecto vult bñe cōdi
lectorē: q̃ tantū diligat eūdem/ quātū ipſe diligit:
q̃ ſic ⁊ nō aliter perfecta charitas erit. Et ſic tres
ſunt vt dicit aug. in. xv. de trinitate: vnus ſcz dili
gens eū qui ab ipſo est: ⁊ alter diligēs eū a quo ip
ſe est: ⁊ ipſa dilectio: q̃ ꝑſona est/ ꝓter exiſtēdi mo
dum ꝓprium: ⁊ de⁹ est/ eo q̃ diuinitati intrinceca ē.
Adhuc ariſto. in. ix. ethico ꝓ consummationem Arg.5m
ſiue pfectionē dilectionis ponit in tribus. Qd au
tem perfectionis amicitie est/ ſummo bono attri
buēdum est: Maxime q̃ amicitia boni ſummi in
trib est: in vno ſcz q̃ dilectiōis pncipiū est: in alio
q̃ dilectionē rependit diligenti: ⁊ in tertio q̃ vincu
lum ⁊ nexus est vtriuſq;. Adhuc: Due diffuſio Arg.6m
nes boni inuenīūtur in natura rōnali: nature ſcz ꝑ
gñationē: ⁊ amicitie ꝑ voluntatē. Quarū altera/
vt in. viij. ethico ꝓ dicit ariſto. ſcz amicitia/ tā vti
lis et tam dulcis est/ q̃ maxime neceſſaria ē in vi
ta. Sine amicis eſt nullus vtiq; eligeret viuere
habens reliqua bona oīa. Utraq; q̃ igitur a ſum
mo bono exēplata est/ ⁊ nature rōnali indita: q̃ in
ſūmo bono talis amicitie diffuſio est: ⁊ ſūmi boni
ſūma amicitia est: ⁊ hec est iter tres/ vt dictuz est:
q̃ in diuinis ꝓter pſem q̃ in genit⁹ est: ⁊ filiū q̃ ge
nitus est/ est alia ꝓceſſio eius q̃ est tertius ⁊ duo ꝓ
nexus. Adhuc obiicit Richard⁹: q̃ dilectione Arg.7m
nihil dulci⁹ est. Et hoc idem dicit aug. in libro cō
feſſionū. Nihil dulcius q̃ amare ⁊ amari. Dulce
dinis aūt charitatis/ est velle bñe cōdiligentem in
amato: ⁊ infirmitatis est ⁊ amaritudinis/ in ama
to nō poſſe pati ꝓdilectorem. Qd aūt optimū est/
deo attribuendū est: ſumme q̃ charitati attribuē
dū est q̃ ſit inter tres: ſcz inter diligentem/ ⁊ dile
ctum/ ⁊ cōdilectorē. Ex oibus his rōnibus cōue
nientie pbatur: q̃ ſpūſſance⁹ ꝓcedit in diuinis: et
In ꝑtrariū est ꝑſona diſtincta. In ꝑtrarium aūt hui⁹ est: q̃
arg.1m iſte rōes nō videnť de neceſſitate ꝓcludere. Quia
ſi dicať ſummi boni eſſe diffundere ſeipm: tunc vi
deť q̃ quāto in plures ſe diffūdit/ tāto maior ē diff
uſio ⁊ nobilior: ⁊ ſic diffuſio illa nō ſtaret i trib.
Arg.2m Adhuc: Cū ꝓstet ſpm ſctū eſſe ſūmū bonū: vide
retur ꝓm iſtas rōnes/ q̃ ⁊ ipſe deberet ſe diffunde
re in aliū: ⁊ ille in aliū: ⁊ ſic in infinitū multiplica
renť ꝑſone. Adhuc: q̃ hz charitas eſſe amor cō
munis/ falſum videť eē. Cū enim dicat: diliges ꝓ
ximū tuū ſicut ſeipm. Math. 22. d. dicit gloſa: q̃
dať nobis pncipalitas/ vt noſipos pl⁹ diligam⁹.
videtur q̃ aliq̃s ſeipm diligit charitate: ſic charitas
Ad 4m. ē i vno ſolo. Adhuc: Si dīna cēntia itelligi
tur abſq; ꝑſonis: adhuc diliget ſeipam charitate:
⁊ ſūme ⁊ ſūma charitate diliget ſeipam. ⁊ ſic ſūma
charitas nō exigit pluralitatē ꝑſonarū. Solutio
rōnes ꝓcipue q̃bus ꝓbať ſpūſſctū a pſe ⁊ filio ꝓ
cedere/ ſumūť ex vbis dionyſij lib. de dīnis noi
bus ca. iiij. vbi dicit: q̃ etiā in deo extaſim facit di
uinus amor: nō ſinēs ipm ſine germine eē. Si enim
nō ſinit eū ſine germine eē: ꝓñs est vt nō ſinat ipſuz
eē ſine germine pfecto: germē aūt pfectū nō ē/ q̃ nō
ꝓcedit ad equale generanti in ſubſtantia/ ⁊ vir
tute ſiue ꝓtate. Et ſi facit hoc amor i germine natu
re: ꝓñs est/ vt etiā faciat B in germine voluntatis

siue affectus. Et ideo dicit: q filius ⁊ spūsanctus ex patre fūt sicut diuini flores/⁊ diuina germina. Hoc etiā consonat verbis augu. lib. de trinitate xv. quia in imagine similitudinis mens gignēdo noticiā sui/q̄ est sicut verbū intrinsecū: statim in ipm verbū diffundit amorē tantū quanta est mens/⁊ quanta est noticia: ⁊ qō est in imagie/necesse est q sit in primo exemplari: qō Joannes damascenus vocat prototypū. Et ideo necesse est in diuinis p/cedere spiritūsanctū/sicut gnari filiū. Preterea supra de summo bono inquirentes/ex ratiōib⁹ Richardi ostendimus: q ex cōuenientibus sūmo bono est/q admittat psonarū pluralitatē. Et ideo cōcedimus q spūsanctus procedit sicut filius in diuinis: q ⁊ hoc cōuēientissimū est: ⁊ fm hoc q dicit ansselmus: q cōueniens deo necessariū est: etiam necessariū potest dici. Unde ratōes ad hoc inducte
Ad arg. 1m in ꝓrariū procedūt. Ad pmū g̃ qō cōtra hoc dōm: q diffusio in multa/, ꝑter nature est imꝑfectionē: ⁊ diffusio in tot quot exigit ordo nature/quo alter ē ex altero/nō quo alter est prior altero: est nature perfecte. Et hic ordo vlterius nō potest multiplicari formaliter nisi in tres: quo q vnus sit non ab alio p abnegationē principij: alius qui ab ab alio a quo alius: ac alius q̄ ab alio a quo nullus. Cū eīm principiū sit fm cōpletā rationē principij qō nō ab alio a quo alio: nō potest multiplicari vltra tres: vt fm cōpletā rationē sit in vno patre/fm diminutā aūt sit in duob⁹: ⁊ fm q deficit ab eo qō ē nō ē ab alio est in filio: fm aūt q deficit ab eo q est aliū esse ab ipo/est in spūsancto. Nec sūt plures differētie positē in ratōe principij: ⁊ ideo plurib⁹ modis nō pōt multiplicari formali multiplicatōe. Hoc aūt dictū est de pncipio quo psona dicit esse pncipiata a psona: nō de principio quo tota trinitas principium ē
Obiectio creaturarū. Si q̄s aūt dicat: q posset multipli
Responsio cari materialit̃r. Ja dictū est: q materialit̃r multiplicatio nō est nisi nature deficiētis: ⁊ ideo pfectissime
Ad 2m nature nō ꝓuenit. Ad aliō dōm q ex mō existēdi ꝑ spūsanctus nō potest diffūdere aliū a se: ē eīm i termino ordinis sui fm suū ꝑ existēdi mo
Ad 3m dū: q̄ ē esse ab alio a quo nullus. Ad aliō dōm q nemo diligit seipm solū nobilissimo mō dilectōnis: possidet eīm priuati qō iocūdius alio ꝓ societa
Ad 4m te possidēt. Ad hō mō respōdendū ē ad sequens. Si eīm diuina essentia sine psonis intelligeret: nō iocūdissime suo bono frueret p se solitaria.

Queritur q̄liter spūsanctus pcedat a patre et filio.

A Mēb. II. Ecūdo q̄rit: q̄liter pcedat. Videt aūt q
Arg. 1m pcedat p gnatōz: qz i inferioribⁿ psona nō pcedit a psōa nisi p gnatōes. Dic aūt augᵒ in. j. de trinitate: q̄ hereſ ē credere de deo/cui⁹ ex ēplū i nulla natura iuenit. In nlla aūt natura in
Arg. 2m uenit/q psōa pcedat a psona nisi p gnatōz: g̃ b de do nō ē credēdū. Adhuc definitō gnati ē/q pductū sit i similitudīe spēi ⁊ forme ⁊ sube ⁊ nature: spūs-
Arg. 3m crūs pducit i similitudīes spēi ⁊ forme sube ⁊ nature: g̃ videt q p gnatōes pducit. Adhuc i nulla natura ē: q si duo p oia similes pducunt ab vno/q
Arg. 4m vnⁿ vno mō pducat/⁊ aliⁿ alio mō: filiⁿ ⁊ spūsanctⁿ p oia sūt similes i suba ⁊ natura: g̃ videt q p vnū modū pcedūt a pre. Adhuc q̄rat cā q̄re spūsanctus nō dicat esse genitus. Si ōz q per hoc/q a filio pcedit: ⁊ filiⁿ similiōr est pri quā spūsctus/a q̄ nō pcedit aliquis. Cōtra: Nō opz q genitus si milis sit generāti/nisi in naturalib⁹ ⁊ qcūq; naturā ꝓsequūtur: ⁊ nō in existētie mō: qz hoc est ipossibile. nūq; eīm vnū existētie modū hnt genitus ⁊ generans. Videt g̃: q hoc nō ipediat q̄n spūsanctⁿ possit dici genitus. q eīm ōz/a quo nullus: ad modū existēdi pinet/⁊ nō ad naturā fm intelligētie
rōnem. Adhuc vlteriⁿ querit: cū cōiter dicat: Arg. 5m
q spūsctūs spirando pcedat/⁊ nō generando: q̄d sit hoc dictū. Videt eīm q talis pcessio nō sit cōsti tutiua psone in esse psone: sed potius pductiua eiⁿ qō est in psona vna in psonā aliā: sicut amoris/vel affectus/vel alicui⁹ hmōi. Adhuc: Si ꝑter h Arg. 6m
dicatur spirando pcedere/qz p modū amoris pcedit: videt nō esse cōueniens. dicit eīm augᵒ. Nescio quare sicut sapia dicitur pr̃: sapia filiⁿ: sapia spūsctūs: ⁊ simul oēs nō tres sapie/sed vna sapia: ita nō ōz charitas pr̃: charitas filiⁿ: charitas spūs sanctⁿ: ⁊ simul oēs nō tres charitates/ſz vna charitas. Nō g̃ ꝑriū est spūsctī p modū charitat̃ pcederet: qz charitas cōis ē toti trinitati. Adhuc: B
Si alicui psone appropriat̃ charitas siue amor: il Arg. 7m
li approprabit̃ cui⁹ est amor magʒ gratuitⁿ. sed dicit Richardᵒ: q in pre ē amor gratuitⁿ: in filio aūt amor debitⁿ: in spūsctō amor ex gratuito ⁊ debito ꝓmixtⁿ. maxie g̃ appropriat̃ pri: ⁊ min⁹ filio: ⁊ minime spūsctō. existendi g̃ modⁿ p modū amoris nō videt cōuenire spūsctō. Si dicat: q iō ōz spūs/qz spirādo dat vt pmū donū a q̄ oia generant. Nō videt eē verū/nec ꝑriū: qz sapia pmuz donū ē qō i spirādo dat. Job. 32. b. Inspiratio altissimi dat intelligētiā: spirādo g̃ magʒ dat intelligē tia vl sapia/q̄ amor: ⁊ sic nullo mō videt cōuenire
spūsctō pmo: etiā si dicat amor. Adhuc si trini Arg. 8m
tatē magis referamⁿ ad trinitatē creatā: tūc primū qō spirat mēs/est noticia: et in illā scdo spirat amorē. ⁊ sic videt q spirari magʒ cōueniat filio q̄ spūsctō. Adhuc si fm phos platonicos scz/gna Arg. 9m
rionē filij sumamⁿ a gnatiōe vbi intellectⁿ vlterior agētis/formārtis in se similitudinē siue spēi: spūs pcessionē accipiemⁿ a spū vehēte vbū in oia q̄ p verbū fūt/sicut p arte opatiuā. sic spūsctūs nō pcedit p modū amoris/ſz p modū vectoris forme vbi ⁊ virtut̃: ⁊ sic nō ē ō q̄re spūs dicat p modū amoris pcedere. Adhuc: Spūsctūs ab aug. in. vj. de tri Arg. 10m
nitate ōz vnitas pr̃is ⁊ filij: siue cōio psubalis ⁊ coeterna: siue nexⁿ. Videtur g̃ pcedere vt cōio/siue vnio/siue nexⁿ. Et sic videt multos hre existendi modos: ⁊ cū p existēdi modū multiplicent psone/ vident eē multi spūsctūs: qō nō ē verū. In cō- In ꝓrariū
trariū hui⁹ est: q pr̃ ⁊ filius seipsis in natura vna Argu. 1m
vniunt: videt g̃ q vnio eo ꝓ nō sit spūsctūs/vl nexus. Adhuc: Nexⁿ vel vinculū sp in rōne medij Arg. 2m
est. iā aūt habitū ē: q ordine nature q̄ alter est ex altero/spūsctūs extremū ē/⁊ filiⁿ medū: pcedere g̃ p modū nexus ⁊ vinculi magʒ cōuenit filio q spūsctō. Solutio. dōz ē/q pculdubio ⁊ spūsctūs L
pcedit p modū vectoris vbi: ⁊ per modū amoris: Solutio
⁊ p modū doni: ⁊ p modū nexⁿ siue vinculi a pre et mēbr. II
filio: ſz pma rō pcessionis eius/est p modū amoris siue charitat̃. Amor eīm q̄tum ad effectum pro-
priū/vinculum est ⁊ nexus: quātum ad effectū

cōsequētem multiplicatiⁿ est spūs ⁊ emissiuⁿ: vt cordis bonū qō in corde est conceptuz ⁊ formatum/vehat in dilectum. Et h possumⁿ videre in lenocinio carnalis amoris. Docet eīm dionysiⁿ si militudines accipere a lenocinio carnali ad lenocinū spūale. In amore eīm qui dicitur hereos: q̄n aliquis egrotat amore tali/⁊ nescitur que sit quā amat/docet galienus ⁊ auicēna: q medicⁿ venaz pulsantem tangat/⁊ multas noēt/⁊ noīata illa quā diligit/statim vena velocius ⁊ frequētius et fortius pulsat. Ex quo patet: q amor multiplicatiuus ⁊ citatiⁿ est spūs. Et ex hac similitudie prima ratio pcessionis spiritus/est pcessio amoris: ⁊ per cōsequēs per modū nexus vel vinculi: quia h cōuenit ei fm seipsum: ⁊ tertio per modū spiritus quia hoc cōuenit ei per effectum: q̄ a beato dionysio dicitur extasis. Adhuc recolenda sunt q̄ dicta sunt in tractatu de bono: q idem motus ē boni vt mouet̃: ⁊ amātis in bonū credentis: sed ē boni vt mouentis/⁊ amantis vt moti. Propter qō omnis amans tendit ⁊ pcedit in amatuz vt bonū ⁊ pcessio eius est amor eius: ⁊ pcessio eius est processio spiritus/⁊ non localis motus alicui⁹. Et iō pcessio fm primā et simplicem rōnem pcessionis attribuitur spūsancto: eo q nihil addit quo i speciem trahatur pcessio: sicut addit gnatio: in cuⁿ intellectu est/q sit pcessio nature in similitudinez spēi ⁊ forme. In pcessione autem spūs nihil ratiū est fm intellectum: ⁊ ideo generale nomē obtinuit pcessionis. Et qō quidā dicunt: q filius dicat filius et genitⁿ/quia sit imago pr̃is in hoc/q aliⁿ est ab ipso sicut a patre/spūs aūt sanctus nō dicit filius vel genitus: qz dissimilis sit patri in hoc/q nullus est ab ipso/a pre aūt aliquis. Aliquā q̄dez cōuenientiam habet ad hoc/q filius sit imago/⁊ nō spūsanctus: sed nihil rōnis affert/quare spūsanctus nō dicat filius vel genitus: sicut in obiciendo pbatum est. Non eīm exigit ad id qō aliq̄s sit filius/q in modo existēdi cōueniat cū patre: sed q cōueniat in natura ⁊ spē. Istis sic pnotat̃ respondendū est ad obiecta. Ad primū ergo dicen D
Ad arg. 1m dum: q in inferioribⁿ nō pcedit psona a persona p amorē/ex defectu ⁊ materialitate est psonarū: ⁊ scz quia nō quicqd est i ipsis/est idem eis. Et ideo nō pcedit psona a persona/nisi diuisione alicuius ab ipsis: qō vniuersaliter accipit virtutem ad formādum totū. Et amor q̄ est in inferioribⁿ: nō est idem eis/sed passio quedam. Sed in deo quicquid est/deus est: ⁊ ideo cum aliquid pcedit ab ipso: tali in pcedendo cōicat naturam diuinā: ⁊ modo emanationis ꝑriū accipit existendi modū quo psona est.
Ad 2m Ad aliud dicendū: q modus emanatiōis amoris fm cōem modum intelligendi: nō dicit emanationē nature/sed voluntatis: ⁊ q pductuz p modum amoris in similitudinē sube ⁊ spēi cum pducitur: nō est ex ratione emanationis/sed ex simplicitate nature pcedentis: in qua nihil est nisi qō est
Ad 3m ipsa. Ad aliud dicēduz: q in nulla natura composita potest hoc esse: sed in natura que est in sine
Ad 4m simplicitat̃ necesse ē q ita sit Ad aliud qō obiciturcontra dicta quorūdam/patet solutio p paulo
Ad 5m ante dicta. Ad aliud qō vlterius querit: dōm q causa hui⁹ patet p ea q̄ in pncipio huius solutionis dicta sunt: ⁊ q talis modus ꝓstituriⁿ est pso ne/hoc est nature q̄ est in fine simplicitatis. qz negari nō potest: q̄n pcedens existentie siue ꝑriō mō distinguat ab eo a quo pcedit: ⁊ ꝑter simplicitatem negari nō potest/ q̄n sit i eade natura cū ipo.
Ad 6m Ad id qō querit de amore/antiq rōderunt satis cōuenienter: distinguēres duplicem amorem: fruitionis scz/⁊ amicitie. Fruitionis amor in gustu ꝑriū boni est: q̄ nec tendit in alterū pcedendo: nec citat nec multiplicat spm: sed delectatione diffunditur in gustu boni. Amor autē amicitie semper pcedit in alterū: ⁊ per modū pcessionis siue ꝑriūm ⁊ singularē accipit existentie modū. Et a similitudine illiⁿ pcessio amoris ōz pcessio spūsancti. Ad similitudinē amoris fruitionis in diuinis/ōz amor essentialiter: ⁊ cōuenit toti trinitati. Ad simi
Ad 7m litudinē amoris amicitie/ōz amor notionaliter: ⁊ cōuenit soli spūsancto. Ad aliō dōm: q diuersis q̄ditionibus nihil pbibet charitatē siue amorem diuersis appropriari psonis. sicut ex hoc q gratuitⁿ est/appropriat̃ pr̃i: ex hoc q debitus est/appropriat̃ filio: ex hoc q mixtus/spūsctō: vt dicit Richardus. Sed si attendat modus existentie: p pcessionez notionalis erit amor/⁊ ꝑriūs spūsancto: vt pz p antedictum. Ad aliud dōm: q lz
Ad 8m spirando noticia pcedat a mente: tū amor faciens est primā spirationē: ⁊ pcedēs amor amicitie fm ordinē nature quo alter sit ex altero/spirādo pcedit amor: iam generata noticia: q̄ p extasim amorz diligens ponat in dilecto. Noticia eīm nō dicit pcessuz: ſz vl motū ad noscētē/ vl cōuersionē noscētz sup notū: q̄ ꝑ neutrū dicē existētie modū vl pcessionē. Et iste ē etiā intellectⁿ trinitat̃ increate: qz modū trinitat̃ increate accipimⁿ ex mō trinitat̃ creatē mēte. Ad aliō dōz: q pculdubio q̄dā phos
Ad 9m sic acceperūt spm. Distixerūt eīm duplicē spm: corporeū scz/⁊ incorporeū. Corporeū q̄ mouet ad modum luminū in mūdo sicut dicit costabēluce: quē quidā ꝓstabulū vocāt/ in libro de dr̃ia spūs ⁊ aīe. Incorporeū aūt dixerūt eē intellectualē voluntatē/siue amorē pure bonitatis ⁊ pme. pducēdi bona: ducēdo formas archetypi in opata q̄ per intellectū agentē fiūt. Et h vocat extasim amoris beatus dionys. q̄ nō finit summū bonū sine germīe eē. vñ pz q̄ etiā fm illos spūs pcedit p modum amoris. Amor eīm intimⁿ ⁊ simplicissimⁿ ⁊ pmⁿ spūs est intellectualis nature: q̄ pcedit ab ipsa: ⁊ mō pcessiōis ꝑriō singularē accipit existentie modū: ac
Ad 10m p h accipit eē psonale. Ad aliud dōm: q spūsanctus sicut dictū est/ꝑ hoc q amor ē: ex q̄ditiōib⁹ amoris multa hz sibi appropriabilia. sicut p nexⁿ est ⁊ vinculū amātū: ⁊ vnio psensus amāt̃ ⁊ amati: ⁊ qz cōplacēt sibi in seipsis/⁊ dilectio ē in cōplacito. Est etiā dilectio vtriusq. Cū lz hec hēat causaliter: ex his nō accipit ꝑrietatē psonalē/sed tm ex mō excessiōis: q̄ scz pcedit ex alio in aliuz: h est a pre in filiū/⁊ a filio in pr̃ez cēntialis amoris diffusione. ⁊ sic pcedēdo ordie nature distinguitur ab vtroq; a q̄ pcedit: ⁊ singularē accipit existie modū in intellectuali natura: eo mō q̄ dicit Richardᵒ: q nec natura patit/nec intellectⁿ admittit: eū q̄ ē ab alio/eē cūdē cū illo a q̄ est. Amor ē aūt illū esse aliquē ex h necesse ē: q ex deo pcedit/⁊ deᵒ est. Ex pcessu eīm sīgularē hz existētie modū: ex cōicatione aūt nature dīne hz q est nature dīne suppositum.

existens autem nature intellectualis suppositum
vera psona est. vnde sp̃ũsanctus notionali amo-
Ad argu.I. in ꝓrariũ re ꝓcedens persona est. Ad id qd obiciť q̃ spũs
sanctus nõ sit vnio/vl̃ nexus: dicendũ ꝑ hylariũ:
q̃ pater z filius ꝓeter vnionẽ essentialẽ qua in es-
sentia vniũtur habent vnionẽ sp̃ũsancti tribꝰ de
causis. Prima est: qꝛ spũs vnus quẽ spirãt pť
z filius/ostendit vnitatẽ essentie in ipsis. Si enim
diuersarũ essent essentiarũ siue naturarũ/impossi
bile esset spirare spiritũ vnũ z eundẽ. Scõa est:
q̃ vnus spũs signũ est vnionis pťis z filij in spirã
do. Cuius eĩ daretur q̃ vni nature essent pater z
filius/z nõ vnũ essent in spirando: nõ posset vnus
spũs ab vtroq̃ ꝓcedere. Et ista vnio notionalis
est, vna eĩ spiratione que est in patre z filio/sunt
pater et filius spiratores spũsancti. Tertia cã
est: q̃ ostendit vnionẽ ꝓsensũ: vt dicit Hylarius.
Qd etiam dicit Tullius in libro de amicitia: q̃
Ad 2m amicoꝝ est/ idem velle/z idem nolle. dissentiẽtes
eĩ diuersos spirant spũs. Ad vltimũ dicendũ:
q̃ ordine nature nihil ꝓhiber sp̃ũsanctũ extremũ
esse: qꝛ sic ab alijs est/a quo nullus est: z stat in ip-
so ꝓsonarũ multiplicatio: z trĩ hocin cũtum amor
est/nihil ꝓhiber esse medũ: in cũtum vnio z nexus
est duoꝝ/significãs tribus modis vnionẽ duoꝝ:
sicut iam dictum est.

Querit a quo procedat spũsctũs siue a quibꝰ: vtrũ simul ꝓcedat a pťe et filio.

A Mẽbꝝ.III Tertio querit: a quo spũsanctus ꝓcedit/
siue a quibꝰ: vtrũ simul ꝓcedat a patre et
Arg 1m filio. Et videtur q̃ nõ. Jo. Jj. d. Spi-
ritus q̃ a patre ꝓcedit. Cũ eĩ ewãgelium integrã
fidem ꝓtineat: z non dicat q̃ a filio ꝓcedat: videť
Arg. 2m q̃ nõ ꝓcedat nisi a patre. Adhuc: In vita beati
Andree: quã sicut ꝛ in ꝓlogo eiusdẽ/discipuli eiꝰ
descripserunt: dicit/q̃ audiuerũt eũ dicentem: q̃
Arg.3m spũsanctus a patre ꝓcedit/z in filio requiescit. q̃
nõ est dicẽdũ nisi q̃ ꝓcedat a patre. Adhuc Jo
an. damascenꝰ dicit: de spũsancto a pťe ꝓcedentẽ/
z in filio requiescentẽ: videť ergo q̃ non ꝓcedat a
Arg.4m filio. Adhuc hoc greci trahere volunt de ewã-
gelio Jo. I. e. Sup quẽ videris sp̃m descendẽtem et
manentẽ super eũ: hic est qui baptizat. Et paulo
post: Ego vidi sp̃m descẽdentẽ z manentẽ sup eũ.
Cõstat autem: q̃ descensus ꝓcessionẽ significat a
patre: sicut spũale significari potest in coꝛporali/z
eternũ in tpali. Mansio aũt requiem spũs signifi
cat/nõ ꝓcessionem. Si q̃ recte ex ewãgelio instrui-
mur ad fidem: videť q̃ a patre ꝓcedit/z in filio re
Arg.5m quiescit. Adhuc: In niceno symbolo/qd ꝓecipu
e ꝓtra hereticos q̃ negabãt sp̃m sanctũ eẽ deũ/
editũ est: qd z leo papa ꝓter reuerentiã catholice
fidei in tabulis argẽteis exarari fecit: et ad altare
sancti Pauli rome affigi ob perpetuã memoriã (vt
dicit) catholice fidei: z oĩ ďnica/z ꝓecipuo festo in
missa cantari: nõ est positũ/nisi q̃ a patre ꝓcedit: z
q̃ cũ patre z filio simul adorať z cõglorificať. Et
qd addiť/filioq̃: a latinis additũ est/ nõ a cõsilio.
ꝓter qd etiam greci dicũt latinos anathema in-
curriſse: quia ꝓsilium anathematizauit oẽs aliqd
Arg.6m addentes/vel minuentes. Adhuc ꝑ rationẽ ꝓ-
batur idem: qꝛ nihil vnũ simplex põt intelligi eẽ
a duobꝰ principijs eque ĩmediatus/z fm vnũ mo
dum causalitatis causantibus, dicit aũt Augꝰ. in
ꝓmo de trinitate: q̃ heresis est attribuere deo cu-
ius exemplum in nulla creatura/siue coꝛporali/si
ue spũali inueniť. Cum q̃ spũsanctus sit vnũ sim
plex a patre simul z filio/z ex vnũ modũ ꝓncipian
di/z eque ĩmediate: videtur non posse ꝓcedere.

In contrariũ huiꝰ est: q̃ spũs dicit filij. Rom. B
8.b. Si quis spiritũ filij eius nõ habet/hic nõ est In ꝓtrariũ
eius. Et iterũ: Si spũs filij eius q̃ suscitauit iesũ/ Argu.1m
habitat in vobis: q̃ suscitauit iesum a mortuis/vi-
uificabit z mortalia coꝛpora vestra ꝓter inhabi
tantem sp̃m in vobis. Et queratur de habitudine
quã notat notiatiꝰ regendo genitiuũ. Illa enim
est alicuiꝰ cause: z ꝓstat q̃ nõ est cause materialis:
spũs eĩ nõ est materia filij. Nec est habitudo cãe
formalis: qꝛ spũs non est forma filij. Nec est habi
tudo cause finalis: qꝛ spũs nõ ẽ ad hoc q̃ sit filiꝰ.
Relinquiť ergo q̃ sit habitudo cause efficientis.
z sic sensus est: spũs filij: spũs a filio. z nõ põt esse
nisi ꝓcessiue: q̃ spũs ꝓcedit a filio. Adhuc Joã. Arg.2m
Jj. d. Cum venerit paracletus quẽ ego mittã vo-
bis a patre. Constat q̃ nõ mittiť/nisi q̃ ab alio ẽ.
Omnis eĩ missus/ab alio quodã mittente ẽ mis
sus: z ꝑ ipsam missionem cognosciť qꝛ ab alio est/
z ab alio ꝓcedit: vt dicit Aug. in. iiij. de trinitate:
z nõ nisi a mittente eum. Ergo cuꝛ a filio mittať:
a filio ꝓcedit. Licet eĩ aliquis a seipso detur: sicut
pater dat se: filius dat se: spũsanctus dat se: tamẽ
im possibile est aliquẽ a seipso mitti. qꝛ mitti dicit
ꝓcessionem missi a mittente: z sic mittere z mitti
eidem conuenire non possunt. Si dicatur q̃ tẽ Argu.3m
poꝛali ꝓcessione nõ negať/q̃n spiritusſanctus pro
cedat a filio: ſz eterna ꝓcessione nõ procedit ab eo.

Contra: Temporalis ꝓcessio/vt dicit Aug. de
columba loquẽs: in qua visibiliter spũsanctus ꝓ
cessit/ꝓpria est spiritusſancto. z hoc non potest eẽ/
nisi in tpali intelligať eterna: q̃ sicut designat tpa
lis/sic est intelligendũ de eterna. designat autem
tpalis sp̃m sanctũ ꝓcedere a filio: ergo de eterna ꝓ
cessione credendum est/q̃ spiritus procedit a filio.

Adhuc obiciť Anselmꝰ: supponẽs idem quod Arg.4m
dicit Boetius in libro de trinitate: q̃ ꝑsone diuie
in omnibꝰ eedem sunt: nisi vbi distinguit inter eas
oppositionis relatio. Constat aũt q̃ paternitate
z filiatione nõ distinguiť spũsanctus a patre et fi
lio: quia ille relationes nõ dicunt oppositionẽ ad
sp̃m sanctũ. nec spiratione actiua qua spiritusſan-
ctus spiratur a patre/distinguiť a filio/sed a pťe:
quia per illam nõ habet oppositionẽ nisi ad pťem.
Relinquiť ergo: q̃ nisi sit oppositio relatiõis ĩter
filium z spiritũsanctum/q̃ eadem persona sunt fi
lius z sp̃ũsanctus. Oppositio aũt relationis nõ
potest esse inter filiũ z spiritũsanctum/nisi vl̃ filiꝰ
sit a spũsancto: vel spiritusſanctꝰ a filio. nullꝰ au
tem vnũ dixit filium esse a spũsancto: relinquiť
ergo dicendũ sp̃m sanctũ esse a filio. Ulterius q̃ L
rit Anselmꝰ fm quid pater z filius spirãt spiritũ/ I.qõ icidẽs.
sanctum. Aut eĩ spirant cum in cũtum sunt vnꝰ
deus: aut in cũtum sunt pater z filius. Si primo
modo: tunc cũ spũsanctus sit cum pťe z filio vnꝰ
deus: sequetur etiã/q̃ spũsanctus spiret spiritũ-
sanctũ: qd est hereticuꝫ. Preterea fm hoc deitas
in patre z filio spirarent ip̃m sanctũ: z cuꝫ spirare
relationẽ originis includat in se/qua spirans di-

stinguitur a spirato: sequereť q̃ essentia diuina in
patre z filio distiguereť a spũsancto: z sic spiritusſã
ctus nõ esset essentia diuina que in patre est z filio:
qd ponitur absurdũ esse/z carbolice fidei contrari
um. Si autẽ inquantũ pater z filij sunt/spirãt spi
ritumsanctũ: tria incõuenientia sequũtur: Quoꝝ
vnum est: Inquãtum sũt pater z filiꝰ: vnꝰ est geni-
toꝛ/z alius genitus: z qd sic ꝓcedit ab eis/natum
est z nõ spiratum: Spiritꝰ ergo sanctus natꝰ esset:
qd falsum est. Hieronymꝰ eĩ dicit spiritumsanctũ
esse ingenitũ/hoc est nõ genituꝫ: Et bylariꝰ: q̃ na
tura viuentis z subsistẽtis patris est in filio gene-
ratione: z est in spũsancto nõ generatione/sed pro-
cessione. Secundũ incõueniens est: q̃ si pater z fi
lius inquantũ sunt pater z filius/spirarẽt spiritũ/
sanctum: tunc vnꝰ z idem simplex spiritus spirare-
tur a duobus inquantũ oppositi sũt: qd nullus ca
pit intellectus. Tertiũ autem inconueniẽs/qd di-
cit Anselmꝰ: q̃ ridiculum est credere vel dicere: q̃
per relationẽ patris ad filium/z filij ad patrẽ diui
II.qõ icidẽs na natura sit in spũsancto. Ulteriꝰ queritur de
verbis que ponit magister in. j. sententia ꝓ dist. xij
verum scz spiritusſanctus ꝓius vel plenius proce-
dat a patre q̃ a filio. Ubi inducit augustinum. xv.
de trinitate dicentẽ: q̃ spũsanctus ꝓncipaliter ꝓ-
cedit de patre. Et inducit Hieronymũ in expositi-
one carbolice fidei nicenique symboli dicentẽ: q̃ spi-
ritusſanctus vere ac ꝓprie de patre ꝓcedit. Et pau
lo post inducit hilariũ dicentem sic. xij. de trinitate
ad deum patrẽ: Ante tempa vni genitꝰ tuus ex te
natus manet: ita q̃ ex te ꝑ eum spiritꝰ stãs tuꝰ est.
Et ibidem in oratione dicit: Conserua oro hanc fi
dei mee religionẽ: vt qd in regenerationis mee sym
bolo ꝓfessus sum obtineãt patrẽ scz te/ et filiũ tu/
um vna tecum odoꝛez: spiritumsanctũ tuũ qui ex
D te ꝑ vnigenitum tuum est/promerear. Queritur
Solo mem bri.III ergo quis sit intellectꝰ hozũ verboꝛũ. Si spiritusſ
anctus equaliter a patre z filio ꝓcedat. Solu-
Ad argu.I. tio ad ꝓmã partẽ questiõis dicendũ: q̃ indubitan
ter spũsanctus procedit a patre z filio: sicut obici
endo cõtra grecos ꝓbatum est. Ad primum pro
grecis inducũ respõdet magister in sententijs: q̃ fi
lius dicit/q̃ a patre ꝓcedit: quia ad patrẽ solet re-
ferre etiã qd suum est: eo q̃ esse filio a patre ẽ. Un/
de Job. vij. b. Mea doctrina nõ est mea/sed eius
qui misit me: cũ tamẽ nõ dubitaret suam doctrinã
esse suam: sed hocip̃m q̃ sua ẽ/habet a pťre. Et si
militer/hic dicit spiritum a patre ꝓcedere: z nõ ne
gat quin etiã a se ꝓcedat: sed vult referre ad patrez
Ad 2m. hoc ip̃m qd ab ipso ꝓcedit. Ad aliud dicendum
q̃ doctrina beati andree nõ intẽdit significare/ q̃
spiritusſanctus nõ ꝓcedat a filio: sed q̃ nõ recedat
a filio/sed requiescat in ipso: sicut frequẽter ab ali
is hominibus recedit. Et idem modus loquẽdi est
Esaie. xj. a. Requiescet sup eum spiritus domini.
Ad 3m Ad aliud dicendũ: q̃ si verum est dictũ Dama-
sceni/oporet q̃ per eundem intellectũ sit verum.
Dixerunt tamen aliqui antiquoꝛum ad hoc: q̃ po
test sumi spiritus ꝓcedens ad verbum interius:
et spiritus ꝓcedens ad verbum exterius: qd dici
tur angelus intelligentie. Si sumatur primo mo
do: dicit Augustinꝰ. xv. de trinitate: q̃ verbuꝫ qd
insinuare intendimus/cuꝫ amore noticia est. Ex
mente enim gignit z forma ňnoticia: in quã statim
mens spirat amorẽ: z noticia amorẽ reflectit in mẽ
tem. Et hac similitudie inducti/ que vera z prima
et ꝓpria est: latini dixerũt: spiritum qui amor est/a
patre z filio ꝓcedere. Si scõo modo comparetur
spiritꝰ ad verbum exterius sonãs: tunc spiritus a
mente ꝓcedit vt in ipso coꝛporaliter formeť verbũ.
et sic verbi vehiculũ est. Et sic a solo dicente ꝓcedit
spiritus: z in verbo est sicut in termio. Et hac simi
litudine inducti dixerũt greci: q̃ a solo patre ꝓcedit
spiritus. Sed hec sententia mihi nõ placet: quia ſz
hoc significaretur verbum generari in spiritu et ex
spiritu: qd omnino fidei cõtrariũ est. Preterea iaꝛ
habitum est: q̃ ꝓrimꝰ z intimꝰ amoꝛ/est vnio z ne-
xus patris et filij z delectatio: ad que nihil ꝓuenie
tie ponit spiritꝰ exterioꝛ. z ideo illa sententia non va
ler. Per idez pater solutio ad id qd obiciťur de E
Job. j. Per mãsionẽ enim voluit significare coes- Ad 4m.
sentialitatẽ spiritus cum filio: q̃ quã ab ipso recede
re nõ posset/sed fontali plenitudine in ipso mane/
ret: z nõ sicut in hijs in quibꝰ aliquãdo est ꝑ inha-
bitantem gratiã: z aliquãdo recedit ab eis. Ad
Ad 5m. id qd de cõsilio obiciťur sufficienť responder Ansl
elmꝰ: dicẽs q̃ in illo ꝓmo symbolo nõ omnia credẽ-
da continentur explicite: qꝛ nõ cõtinetur ibidez/q̃
descendit ad inferna cꝛistus: qd tamẽ continetur
in symbolo apostolo ꝓ. z similiť q̃ spiritusſanctꝰ ꝓ-
cedit a filio/nec affirmatur/nec negať in symbo/
lo illo. Et ad idẽ qd adducitur de anathemate ad
dentiũ: respõdet magister in sententijs: z etiã Ansel/
mus: dicẽtes q̃ nõ est addere/quãdo id qd ꝑ intel
lectum intꝰ est/ex trinsecus ꝑ interpretationez apo-
nitur. In hoc autẽ q̃ filius dicit a se mitti spiritum
intelligitur spiritum a filio ꝓcedere: sicut obiciẽn
do ꝓbatum est. Et ideo hoc in necessitate licuit la-
tinis addere. Quanta aũt necessitas expositionis
huius fuit/ipsi ꝓbant greci: qui hoc negãt. Adde
re autem ꝓprie est: alienũ qd per intellectum intus
non est/de nouo apponere. Et eos qui sic addũt/
inuoluit anathema synodi. Ad rationez vltimo Ad 6m.
inducta z dicendũ: q̃ a duobus q̃ a nullo vnũ sũt:
cũius fm eundem modũ causalitatis causent/vnũ
simplex procedere nõ poteſt. Et hoc modo pater z
filius nõ sunt principiũ spiritusſancti: sicut stati pa
tebit in solutione sequẽtis partis questiõis: ſz po
tius in quantũ sunt vnus deꝰ principiũ inspiratio
nis. Et que in ꝓtrariũ huius adducta sunt pro Astruũtur.
cedunt. Ad id qd vlteriꝰ queritur dicendũ: q̃ pa arg.i ꝓtra.
ter z filius nõ spirant spiritũsanctum inquantum Ad.I.qõnẽ
pater z filius. Nec sufficienter rõ redditur cum di incidentem
citurq̃ spirant eum inquantum vnus deꝰ: sicut ꝑ F
bant inconuenientia adducta. Sed spirãt eum in
quantũ sunt vnꝰ deus/vnũ spirandi principium:
ita q̃ vnus deꝰ dicatur/ꝓter nature cõmunicabi
litatem/que in spiritumsanctũ spirãdo transfundi
tur: vt dicit hylarius: z vnũ principium dicatur/ꝓ
pter ꝓcietatem relatiũ vna oppositiõe distinguẽ
tem ꝑsonas patris z filij a persona spiritusſancti.
Unde licet duo dicãtur esse spiratores spiritusſan
cti eo q̃ actus spirãdi geminatur fm q̃ est in spirã
tibus: tamẽ vnum principiũ sunt spirandi: z vnus
simplex spiritus est qui spirať ab ipsis. Et sic ex il
lis duobus scz q̃ sunt vnꝰ deus/z vnum principi
um spirandi/sufficiens rõ habetur de eo qd queri
tur: fm quid pater z filiꝰ spirant spiritumsanctuꝫ.

Et per hoc patet solutio ad omnia que obiecta sunt contra hoc. Ad id qd in tertia parte questionis q̃ Ad. II. qõnẽ incidẽtẽ. ritur dicẽdũ: q̃ spiritussanctus nec prius / nec plenius procedit a patre q̃ a filio. Nõ prius quia ab vtroq; procedit ab eterno. Non plenius: quia inter patrẽ z filium nulla est inequalitas. ramẽ quia hoc ipm / q̃ spũssanctus pcedit a filio / habet filius a patre: z sic originaliter auctoritas pcessionis i patre est / z a patre: ppter hoc dicit augustin⁹ q̃ principaliter procedit a patre: z Hieronym⁹ / q̃ prie. Non tamen addunt q̃ a filio, pcedit secdario / vt im proprie: eo q̃ hoc nõ referunt ad essentiam diuine nature / sed ad originis auctoritatẽ: vt dictum est. Et ad dictũ hylarij dicendũ: q̃ ex modo loquendi hylarius vocat principiũ mediũ / vel quasi mediũ esse filiuz ad pcessionẽ spiritussancti. Media enim causa ẽ / que causat ex alia causa quã ante se habz. Et hac similitudine loquit hylarius. Pater enim principium spũssancti est: z hoc habet a seipso. Filius principium eiusdem est: z hoc habet a patre: z sic q̃ si medium est principiũ: qõ a theologis vocat principium de principio. Et p hoc patet quis est intellectus verborũ augustini / hieronymi / z hylarij.

A mẽbr. IIII

Queritur cuius sit procedere.

q Uarto queritur: Cuius sit prie procedere quia iã habituz est: fm quid pcedat a duobus. Videtur autẽ q̃ filij prie sit procedere: z magis prie q̃ spiritussancti. Proprissima enim pcessio q̃ in aliqua natura esse potest / z fm nature diffusionem: z hec est p generationẽ: z illa pcedit filius. Filij ergo magis est pcedere q̃ spũssancti. Argu. 2m. Adhuc: Si quis dicat: q̃ pcessio filij nõ est simplex pcessio / sed specificata p generationẽ: z sic in genere spũissancto cõuenit pcedere / z non filio. Non soluit: q̃ sicut filius pcedit p generationem: ita spiritussancus pcedit p spirationẽ: z ita specificatur pcessio spiritussancti sicut filij: z redit eadem questio: quare scz spiratio spũssancti simplicit̃ dicatur pcessio / z nõ generatio filij. Arg. 3m. Adhuc: Si q̃s dicere velit: q̃ spũssancrus pcedit a duobus: filius autem ab vno: z sic spiritussancto magis ꝓuenit pcedere q̃ filio: Friuolũ esse videtur: q̃z pcedere ab vno vel duobus nihil auget de ratõe pcessionis. et sic videtur: q̃ nõ ppter hoc procedere conuenit magis spũissancto q̃ filio. Arg. 4m. Adhuc: Sunt quidã qui dicũt pcessionẽ spiritussancti ex hoc q̃ pcedit a duoby / magis esse similẽ generationi / q̃ processionem filij: eo q̃ in pfectis animalib⁹: sicut est homo / leo / z huiusmodi: pcessio que est ad multiplicationem nature / semp est a duobus: quorũ vnuz est generãs in alio ex substantia z virtute propria: Aliud vero generãs in seipso ex substantia z virtute aliena. Et illi simile est / vt videtur qõ dicitur de spiritusancto: pcedit emẽ a patre qui habet hoc a seipso / nõ ab alio qui habet hoc ab alio: z sic similior videtur esse generatiõi processio spũssancti q̃ filij.

Qõ icidẽs B

Ulterius queritur: Si pcessio dicta de filio et spũsancto dicat̃ vniuoce vel equiuoce / vel fm analogiam: z si fm analogiã / cui per prius cõueniat.

Solo mẽ. IIII. Soluio: dicendũ: q̃ spiritus inquantũ est spiritus / siue sit coꝓoreus / siue incoꝓoreus, prium ẽ semp pcedere. Et ideo incoꝓoreus spirit⁹ etiã fm philosophos pcedendo ab intellectu agente p voluntatem / omnibus operatis inuehit formas agẽtis intelligentie, sicut spiritus artificis pcedens a mente artificis: formas artis continue pcedendo inuehit manibus securi / dolabro / et lapidibus z lignis. Et ad hanc similitudinẽ dictum ẽ illud sapientie, j. b. Spirit⁹ domini repleuit orbem terrarum: z hoc qõ continet omnia, z iob. xxvj. d. Spiritus ei⁹ ornauit celos. z illõ Ps. xxxij. Uerbo domini celi firmati sunt: z spũ oris ei⁹ omis virt⁹ eoruz. Similiter amoris siue spũalis / siue carnalis semper est pcedere z emanare z nũq̃ stare. Et propter hoc dicit Ebryẽ. q̃ cũ spiritussanct⁹ in cor hominis intrauit: omi fonte magis manat: z nõ stat / sed proficit. Et Job. vij. f. Qui credit i me: sicut dicit scriptura: flumina de ventre ei⁹ fluent aque viue. Et subdit euangelista: hoc autem dixit de spiritu. Et ideo etiã dicit dionysius: q̃ est extasim faciens diuinus amor: hoc est / transpositionez. trãsponit enim amantẽ in amatũ: z nõ finit eum manere in seipo. Et ideo est: q̃ etiã apud grammaticos hoc verbũ amo / vehemẽtis dicitur esse trãsitionis Quia ergo spũssanct⁹ / z est spiritus / z est amor spiratus: prium eius est simpliciter pcedere: z genitri fm q̃ est genitum: nõ est prium procedere / sed existere in natura accepta. Unde qõ pmo obiicit / iam solutum est. pcessio emẽ sonat dilatationẽ z q̃si motum in alterꝓ: qõ nõ dicit generatio: Et iõ generatio nõ simpliciter ẽ pcessio / sed pcessio quedã. Et spiratio licet pcessio sit specificata sicut generatio: tamẽ simpliciter est pcessio: quia spũs z amoris prius actus est pcedere. Et bene concedim⁹: q̃ procedere ab vno vel duobus nihil facit ad rationem processionis. Et qõ dicit̃ de similitudine ad generationẽ q̃ est a masculo ad feminã: dicimus q̃ nihil valet: z tante mũdicie valde incõgruũ est exẽplum. z certe temerarium videt̃: q̃z in tali generatione vt dicunt phi / gutta maris comprehendit gutta femine: z intrat in eã sicut spiritus in corpus: et p formatiuã que est in gutta maris format̃ gutta femine: z valde temerariũ esset z immundũ cogitare vel credere: q̃ virtus spiratiua in filio haberet se ad virtutẽ spiratiuam que est in patre / sicut se habet virtus femine ad virtutẽ masculi in generatione. vnde ratio illozũ nihil valet. Ad id qõ q̃ ritur: Si pcedere dicatur equiuoce / vel vniuoce: Ad qõnem incidentem dicendum q̃ si simpliciter accipiatur procedere: tunc dicit motũ fm locuz ab vno in alterum / z motum voluntarium, ꝓter qõ etiam animalia p appetituz mota z voluntatẽ / motu, pcessiuo moueri dicuntur in. iij. de anima. Et fm hunc motũ simpliciter pcedere conuenit spũisancto: quia z a volũtate / z quasi processiue pcedit amor z etiã spirit⁹. Et tunc pcessio nõ cõuenit filio / nisi sub determinatione. Si autẽ dicatur pcessio ad similitudinez p cessus causati de causa: sicut dicit Dionysius lib. de diuinis nomibus ca. iiij. q̃ que sunt multa processibus / sunt vnũ principio: tũc elargato nomine dicit̃ pcessio. z tunc cõmuniter cõuenit generationi filij / z spirationi spiritussancti: z tunc nihil phibet / q̃ fm aliquẽ modum cõueniat filio: z fm aliuz conueniat spũisancto: z q̃ modus fm quẽ conuenit filio in natura creata / in qua potest esse prius z posterius / principalior sit: q̃ modus fm quem cõuenit spiritusancto: quia processus per generatio

nẽ est in esse: processus autẽ amoris in tali natura nõ est nisi in bene esse. Sed hoc in diuinis nihil ẽt quia nihil est ipi principale z secdariũ: et sicut filio p generationẽ est esse a patre: ita spiritusancto p spirationem est esse a patre z filio: z ideo processio per hunc modum dicta / sub diuerso modo equaliter conuenit filio z spiritusancto.

Queritur de processione temporali spiritussancti. Questio. XXXII.

Einde querit̃ de processione temporali.

Et qz psone q̃ est ab alia / conuenit procedere: persona autez que a duob⁹ est / z a qua nulla: magis est ab alio / q̃ psona que sic ab alia est q̃ alia est ab ipsa: Ideo queremus pmo de processione spiritussancti temporali. Secdo de missiõe filij temporali. Tertio de nomibus personalib⁹ que fm rationem processionum eternaruz z temporaliũ personis cõueniũt.

Hui⁹ qõis tria sũt mẽ. De temporali autẽ processiõe spiritussancti tria queremus. Quid sit procedere pmo. Secdo quid sit mittere z mitti. Tertio quid sit dare z dari spiritumsanctum.

Queritur quid sit procedere temporaliter.

A Mẽbr. I Arg. primũ

Primo ergo queremus q̃d sit procedere tẽporaliter. Uidetur autẽ q̃ nihil sit: quia dicit Augustinus: q̃ temporales motus in deo nõ sunt. temporalis autem processio temporalis motus est: ergo in deũ cadere non potest. spiritussanctus est deus: ergo spiritusancto nõ conuenit processio temporalis. Arg. 2m. Adhuc: Qui vbiq; est / ad id vbi nõ est procedere nõ potest: quia nusq̃ nõ est. spiritussanctus vbiq; est / vt dicit Ambrosius: Arg. 3m et per hoc etiã probatur esse deus: ergo spiritussanctus temporaliter procedere nõ potest. Adhuc: Procedere ab alio potest esse dignitatis: sed procedere in aliqõ inferius se / indignitatis est. Nihil qõ est indignitatis attribuendũ est psone diuine. Cũ ergo procedere i aliqõ temporale z tẽporaliter / sit procedere spiritumsanctũ in inferius se: non est attribuendum psone spiritussancti. Arg. 4m. Adhuc: pma causa est / cuius substãtia et actio in momẽto eternitatis est: vt in libro de causis probatur. Spiritussanctus causa prima est: q̃ nulla actio ei⁹ est tẽporalis. nihil ergo est dictũ: q̃ temporaliter procedat spũssanctus: quia processio ei⁹ est actio eius. Arg. 5m

Adhuc: In diuinis substãtia z actio z virt⁹ ei⁹ idem sunt. Si ergo actio spiritussancti est tẽporaliũ: sequitur q̃ substãtia eius tempalis est: qõ absurdũ est. Arg. 6m. Si quis ad hoc velit dicere / sicut habituz est: q̃ pcessio hic dicitur sicut causa procedit in effectum: z ad similitudinẽ huius spiritussanct⁹ dz procedere in hoc in quo p nouũ apparet effectũ.

Uidetur hoc friuolũ esse: qz causa qñ ab ea procedit effectus: fm substãtiam / z fm id qõ est nõ pcedit i effectũ: sed separata manet ab effectu z loco z subiecto: vt dicit Aristoteles: z probatur in libro de causis. Propter qõ etiã q̃uis generaliter concedatur: q̃ omnis effectus procedit a causa: tamen nõ est verum / q̃ causa procedit in effectũ. Si ergo processio temporalis spiritussancti ab hac similitudine diceret̃: processio nõ referretur nisi ad dona / z nõ ad spiritumsanctũ. Adhuc: In donis apparet spiritussanctus vt opifex z dator / z nõ de necessitate existẽs in ipsis vel cum ipsis. Ita emẽ est in humanis: q̃ artifex apparet in artificiatis: et largus siue magnificus in munere: nõ tamẽ de necessitate fm id qõ sunt / in artificiato sunt vel i munere. fm hoc ergo nõ procedere spiritussanctus / nisi inquantum licet in signo demõstratur vt opifex z largitor muneris. Ulteri⁹ queritur: Si in omnib⁹ donis z gratis datis z gratum facientib⁹ / debeat dici procedere spiritussanctus. Videt̃ q̃ sic. In omnibus enim / vt dicit Gregorius manifestatur ad vtilitatẽ, j. ad Cor. xij. a. Uniuscuiq; datur manifestatio spiritus ad vtilitatẽ: Et dicit gregorius. q̃ etiam in donis gratis datis / nõ gratũ facientibus manifestatur z spiritus in operatione boni, j. ad Cor. xij. hec omnia operatur vnus atq; idem spiritus. Et manifestatur sanct⁹ in demõstratione sanctitatis: vel psone in quã procedit: vel ecclesie / cui⁹ sanctitas hoc meretur. Per miracula enim quorũ opatio est donũ gratis datum / sanctitas ecclesie demonstratur. Et ita videt̃: q̃ tam in gratis datis / q̃ in gratum facientibus debeat dici procedere spiritussanct⁹. Adhuc: Jacobi, j. c. Omne datum optimũ / z omne donum perfectum desursum est: descendens a patre luminũ. Super qõ dicit Dionysius in celesti hierarchia cap. j. q̃ omis a patre mota manifestatiõis luminũ processio / in nos optime z large proueniens nos replet: z vt viuifica virtus cõuertit z cõgregat ad pacis vnitatem z deificã supũ simplicitatẽ. Lumia autem patris sunt filius z spiritussanctus: vt ipse dicit Dionysius: z qõlibet bonũ siue naturale / siue gratuitum: siue gratis datũ / siue gratum faciens est manifestatio processionis luminũ: filij scz / z spiritussancti: videt̃ q̃ q̃ in quolibet dono qõ ex amore summi patris impẽdit̃ / procedat spũssanctus. emẽ qõlibet donũ manifestatio processionis ei⁹: vt habetur, ex auctoritate inducta. Ulteri⁹ queritur: si a viris sanctis ministris ecclesie, pcedat spiritussanctus. Ad hoc emẽ obiicit magister in sententijs, xiiij. di. Procedit emẽ spiritussanct⁹ ab eis a quib⁹ datur: sed a ministris ecclesie datur. Act̃. viij. c. Uidẽs autem symon / quia per impositiõem manuũ apostolorũ daretur spũssanctus, q̃ videtur q̃ procedat ab ipsis. In contrariũ huius est qõ dicit Augustinus, xv. de trinitate. Non aliquis discipulorum christi dedit spiritumsanctũ. Orabant quippe vt veniret in eos quib⁹ manũ imponebant. Quẽ morẽ in suis ꝓpositis etiã nunc seruat ecclesia. Deniq; z symõ magus offerens apostolis pecuniaz: nõ ait: date mihi z potestatẽ hanc / vt dem spiritumsanctum: sed / cuicũq; inquit imposuero manus / accipiat spiritumsanctũ: quia nec scriptura superius dixerat: videns autẽ symon / q̃ apostoli darent spiritumsanctũ: sed dixerat: videns autẽ symon / quia per impositionẽ manuum apostolorum daretur spiritussanctus. Adhuc sicut magister obiicit in sententijs: Creator a creatura non potest pcedere. spiritussanctus creator est: ministri autem ecclesie creati: ergo a ministris ecclesie / nec procedit / nec datur spiritussanctus. Solutio:

B I. qõ icidẽs

Arg. 1m

Argu. 2m.

II. qõ icidẽs

Argumẽtũ

In cõtrariũ arg. primum

Arg. 2m.

Sol. mẽ. I.

E dicendum ad primuz: q̃ ꝓcessio spiritussancti per effectum immediatum in quo ipsum spiritumsanctum necesse est esse: ꝓcessio dico temporalis manifestatiua est ꝓcessionis eterne. Unde inquantũ manifestatiua est illius / dicit̃ ꝓcessio: inquãtũ autẽ effectus ille ex tempe incipit: z aliquãdo ex tempore desinit: dicitur ꝛtalis. z sic ab eo habet q̃ dicit̃ ꝓcessio: z ab alio habet q̃ dicitur temporalis. z qz vtrũq; bozum claudit in intellectum: cõposito nomine dicitur ꝓcessio temporalis. Ad primuz ergo dicenduz: q̃ ꝛtalis ꝓcessio nõ est motus temporalis: licet signum manifestãs eam tempozale sit. Sic cũ deus qui eternus est: z attributa ei⁹ eterna / multis indicij⁹ temporaliũ manifestant̃. Ad aliud dicendum: q̃ hoc argumentuz procedit ac si ꝓcessio localis mot⁹ sit: z hoc nõ est verum. cum iam dictũ sit: q̃ nõ sit nisi manifestatio eterne processionis ꝑ effectum nouũ / ꝑ quem non manifestabatur prius vel alibi. Sicut z filius de seipo dicit Job. viij. e. Ego ex deo ꝓcessi z veni. ꝑ qõ nõ intelligitur: q̃ filij⁹ destiterit a patre / vel ab aliquo loco fm diuinitatẽ: sed q̃ apparuerit hic ꝑ carnis assumptionẽ / fm quẽ moduz nõ erat apud patrem / vel in loco alio nisi in illo. Sicut dicit̃ Baruch. iij. d. In terris visus est: z cũ hominibus conuersat⁹ est. Ad aliud dicendũ: q̃ procedere in aliquid inferius vt illud in superi⁹ reducatur: nõ est indignitatis / sed dignitatis. Et talis est processus amoris: vt dixit ierotheus. Amoz enim superioza mouet ad inferiozũ prouisionem: z inferioza ad superiozum cõuersionem: z equalia ad cõcertionẽ socialem. Et hoc habetur ex auctozitate inducta: q̃ luminũ ꝓcessio in nos optime ac large ꝓueniens / conuertit z cõgregat nos ad patris vnitatez: que operatio maxime dignitatis est: z ideo dignissimo attribuitur. Ad aliud dicendũ: q̃ si operatio large sumat̃ / ita q̃ generatio z spiratio etiã operationes dicantur: tũc duplex in prima causa est operatio. Una scz intrinsecus manẽs in diuinitate. z hec ex parte operãtis / z ex parte operationis / z ex parte operati in momẽto est eternitatis. Et vocat̃ natura ꝓpatio a Damã. Sed talis modus loquendi improprius est: quia generatio z spiratio nõ sunt operationes / sed actus ꝓfecti ad perfectum. Alia vero opatio fm Damã. ẽ voluntatis: que est creatõ et est circa hoc qõ est extrinsecuz diuinitati. Et hoc fm q̃ est in voluntate opantis / in momẽto eternitatis est: fm aũt q̃ est in eo circa qõ est vt circa sb̃iectum: necesse est eã esse in momẽto temporis. Et talis operatio est ꝓcessio temporalis: vt patet per ea q̃ dicta sunt in ꝓncipio hui⁹ solutõis. Ad aliũ dicendũ: q̃ actio in diuinis que est eadem virtuti et substantie: est actio accepta in agente. Processio autem nõ solum dicit hoc qõ est ꝓcessio in procedente: sed cũ hoc consignificat z cõnotat effectũ in eum in quem fit processio. z ille effectus non est idem cum substantia z virtute procedentis. Et iõ non sequit̃: si effectus sit temporalis: q̃ substantia sit temporalis. per illum enim effectũ habitudo aliqua z modus habendi se specialis ad deum i creatura generatur: ex quo modo habẽdi processio spiritus manifestatur. Ad aliud dicendum: q̃ illa responsio nulla est: z reꝓbata in ꝓmo sententia ꝑ dist. xiij. ꝑ multas auctozitates. Quinimo spirit⁹ ꝓcedit eterna processione: z ꝓcessio eius manifestatur ꝑ effectum donozum in quibus essentialit̃ / potentialiter / z ꝓsentialiter est spiritussanct⁹. Et huius ratio est: quia operatio raliuz donozum est virtutis infinite. virtus autẽ infinita nulli creato cõuenire potest: z ideo dona sine spiritusancto virtutem infinitam non habent. Negari autẽ non potest / vt dicit Damascen⁹: quin operans sit vbi per propriam virtutem opatur. Unde vbi apparet infinitus actus: ibi necesse est esse virtutem infinitã / et operantem virtutis infinite. Est autem infinit⁹ actus cõiungere hominẽ deo ad beneplacituz voluntatis: z posse mereri eternũ premiuz. Unde nõ potest esse nisi virtutis infinite que nõ est nisi diuine persone essentialiter / potentialiter / z ꝓsentialiter opantis: ad qõ dona ex parte nostra disponũt: sed actum nec ex se / nec ex nobis elicere possunt sine spiritu sancto. Et ideo errauerũt / vt dicit magister in sententijs: qui dixerũt spiritumsanctum nõ in seipso / sed in donis suis dari vel mitti vel procedere. Ad aliud dicendũ: q̃ in creaturis in effectibus artis vel nature / virtus artificiandi diuisa ẽ a virtute artis z opificis: z ꝓter hoc nõ oporet: q̃ artifex vel opifex ꝓcedat in opus. Sed in gratuitis ad hoc fit ꝓcessio spiritus: vt in eo in quo procedit / operur operationez virtutis infinite. Et ideo necesse est procedere spiritũ in ipso / z cum ipso dono. Procedit enim / vt dicit Augustin⁹ ad sanctificãdam z reducendam creaturã rationalẽ. Que sanctificatio z reductio fieri nõ potest / nisi ꝑ actuz virtutis infinite: quia deus z creatura rationalis nõ reducta distant in infinitũ. Ad id qõ vlterius q̃ritur: dicendũ q̃ ꝓcessio spiritussancti duplicit̃ dicitur. s. simplex manifestatio processionis eterne ꝑ signum. z sic procedit spiritussanctus in donis gratuitis gratis datis. Et est etiã manifestatio ꝓcessionis eterne / simul z procedẽtis spirit⁹ per proprium eius actũ: quẽ non operatur nisi in illis in quibus habitat per inhabitãtẽ gratiã. Et hoc modo non procedit nisi in donis gratum faciẽtibus. Et per hoc patet solutio ad omnia que quesita sunt de illo. Sub hac enim distinctione intelligitur dictũ apostoli. j. ad Lor. xij. z dictum Jacobi. j. z dicta gregorij z dionysij. Ad id qõ vlterius queritur de ministris ecclesie: dicenduz: q̃ cum processio rẽpozalis sit manifestatio ꝓcessionis eterne / z ipsius procedentis eterna ꝓcessiõe: nõ potest processio tẽpozalis spiritussancti esse a ministris ecclesie. quia si hoc esset: nõ manifestaret eternã processionem et procedentem: z sic caderet a nomine z ratiõe ꝓcessionis. Unde ministri ecclesie nõ dant / nec mittit / nec procedit ab eis spiritussanctus: sed solus deus dat z mittit eũ: z a solo deo procedit. Ministri tamen ꝑ modum supplicationis aliquid faciũt: i quo et propter qõ infallibiliter procedens a deo spiritussanctus datur et mittitur eis in quos ꝓcedit. Et hoc expresse accipitur ex verbis augustini superius inductis. Si obiicitur: q̃ fm iura: que occasionez damni dat / damnũ dediſſe videtur: z sic cum ministri ecclesie faciãt hoc quo datur spiritussanctus / videntur dare spiritumsanctũ. Dicendum q̃ illud dictũ iuris nõ intelligitur / nisi ad reputationem iudicis: quo punitur damni dãs occasionem: nõ ideo q̃ dederit damnũ: sed vt aliij ter-

Ad argu. I.

Ad 2m.

Ad 3m.

Ad 4m.

Ad 5m.

D Ad 6m.

Ad >m

Ad. I. qõne incidentem

Ad. II. qõ incidentem

Obiectio

Responsio

reantur / ne damni dent occasionem. Et similiter est in diuinis: quia per negligentiã z deuotionem ministri punitur vel premiatur minister iudicis ꝑ iudentia.

Queritur quid sit mittere et mitti.

Mẽb. ꝑ. II. d Einde q̃ritur quid sit mittere z mitti. Et ꝗ querendũ est. ꝑ intellectũ verbozum sanctozum que ponit magister i. xv. xvj. z. xvij distin. primi libri sentẽtiarũ. Queremus autez circa hoc duo. s. de missione fm se in cõmuni: z de modis missionis. De missione fm se / quia difficile nõ est / simul tria queremus: scz quid sit: vtrũ scz essentiale vel notionale: Et cui cõueniat mittere: et cui mitti.

Hui⁹ mẽb. duo sũt ar.

Queritur quid sit missio: vtrum scz essentiale vel notionale: et cui conueniat mittere et cui mitti et dari: vtrum scz patri.

A Articu. I. Partiẽ. I. Argumẽ. I. d Et primo obiicitur. Dicit enim Gregozius: q̃ eo mittitur filius / quo generat̃: q̃ a simili eo mittitur spiritussanct⁹ quo ꝓcedit a patre z filio: z sic missio notionẽ dicit / z nõ essentiam.

Argu. 2m.

Adhuc Augustin⁹ in. xiiij. de trinitate: Mitti / est cognosci q̃ ab alio sit. Sz nõ cognoscitur q̃ ab alio sit / nisi ꝑ notionẽ siue relationẽ ad ozigine pertinentem: ergo mitto z mitti talem dicunt relationem: verbũ igitur est notionale. In contrariuz est: q̃ missio cõnotat effectum in creatura. Omne autem connotans effectũ / essentiale est: quia omnis effectus creatus cõmunis est tribus ꝓsonis: ergo videtur q̃ missio essentiale nomẽ sit.

In ꝛtiũ ar.

Parti. II. Argu. 1m.

Ulterius queritur cui cõueniat mittere. Et videtur per verba Augustini posita in. xv. distin. ꝑmi libri sententiarũ / q̃ spiritusancto. Ibi enim sic dicitur: q̃ spiritussanctus z de⁹ est / z donum siue datus: et ideo dat z datur. dat quidẽ inquantum deus: datur inquantũ donum. Ex quo obiicit magister: q̃ dari spiritumsanctum a patre z filio: est ipsuz rẽpozaliter procedere ab vtroq; / vel mitti. Si ergo datur a se: z ꝓcedit z mittitur a se. Et paulo post: Cum donatio spiritussancti sit opatio dei: et communis z indiuisa sit trium ꝓsonarum: sequitur q̃ donatur spiritussanct⁹ non tm̃ a patre z filio / sed etiam a seipso. Et ex hoc arguit iterũ: Si autem seipsum dat: tũc a seipso procedit z mittitur. Et cõsentit in hoc: subdẽs qõ vtiq; verus est: nam processio temporalis spiritussancti vel missio ipsius / est donatio: z ipsa donatio est dei opatio. procedit ergo spiritussanct⁹ temporaliter a se: z mittitur a se.

Argu. 2m

In eadem etiã distinctione multis verbis augustini z ambrosij ostendit: q̃ mittere ꝓuenit spiritui sancto respectu filij: Inducens hoc qõ dicit̃ Esaie lxj. Spirit⁹ domini sup me: eo q̃ vnxerit me: ad euangelizandũ mansuetis misit me. Ibidem etiaz dicit ex verbis augustini: q̃ pater solus nusq̃ legitur missus: sed filij⁹ z spũssanctus. Et ex verbis illis accipitur: q̃ cuicũq; cõuenit dare / illi conuenit z mittere. et cuicũq; conuenit dari / illi cõuenit et mitti / siue respectu sui / siue respectu alterius.

B In ꝛtiũ ar.

In cõtrariũ huius est qõ ꝓius inductum est de Gregozio z Augustino. Si em̃ eo mittitur filius q̃ gnat̃: sz a se nõ gnat̃: q̃ a se nõ mittit̃. Et cadez ratione nõ mittitur a spũsancto filius: quia nõ generatur ab ipso. Et si mitti est cõgnosci q̃ ab alio sit: nõ potest mitti filij⁹ nisi a patre: z nõ a se / nec a spiritusancto: nec spiritussanctus potest mitti a se / sz a patre z filio: quia nõ potest cognosci / q̃ filius sit a spiritusancto / neq; a seipso: nec cognosci potest q̃ spiritussanctus sit a seipso / sed a patre z filio. Ulterius queritur: vtrũ patri conuenit mitti z dari.

Parti. III.

Argumẽtũ

Et videtur q̃ sic. Attributum em̃ patri potẽtia est: que opatione trinitatis sepe fit in sanctis. Luz ergo ꝑ attributum filij filius dicatur mitti in mentem: et ꝑ attributum spiritussancti operatũ in mẽtibus spiritussanct⁹ mitti dicatur: cõsequens est vt per attributum patris a tota trinitate operatũ in mentibus sanctozum / etiam pater missus dicatur. In cõtrarium huius est qõ dicit augustin⁹ in. ij. lib. de trinitate: q̃ solus pater nusq̃ legit̃ missus. et sicut dicit Dionysius: nõ est nobis audẽdũ aliquid dicere z maxime de personis diuinis / preter ea que in sacris eloquijs nobis sunt manifestata. Adhuc quidã obiicũt per ratões humanas: q̃ in missione auctozitas importat̃ mittentis ad missum. Nullius autem persone auctozitas est aliqua ad seipsam vel ad aliam ꝓsonaz de qua ipsa ẽ: ergo nulla ꝓsona mittit se: nec mittitur a se: nec mittit eam de qua est. Adhuc dicunt: q̃ dare non ẽ mittere: quia dare nõ ponit distinctionem ad dantem. potest em̃ aliquis seipsum dare. Et ideo concedunt: q̃ spiritussanctus dat se / z datur a se: sed sed nolunt cõcedere / q̃ mittit se / vel mittitur a se.

In ꝛtra. ar. primum

Arg. 2m

Arg. 3m

In oppositum illius

Sed ꝛtra hoc est qõ in eadem distinctõe ex verbis augustini dicit̃: q̃ donum siue datũ refertur ad dantem. z sepe repetitur: q̃ eo mittit̃ quo dat̃. et tunc videt̃ q̃ nihil sit qõ dicunt. Solo. Proculdubio si verba augustini attendant̃. tunc procedere temporaliter / z mitti / z dari sic idem sunt: q̃ in eodem sunt z circa idem: sed fm diuersas rationes. Cum em̃ dicitur: pater mittit / vel filius mittit / vel spiritussanctus mittit: verbum mittit / dicit actum egredientẽ a ꝓsona sicut a substantia. z cuz actus ille sit opatio (vt dicit augustin⁹) circa creaturaz: z talis opatio semp sit cõmunis trib⁹: oportet q̃ illa operatio ad ꝓsonas referat̃ gratia essentie q̃ cõmunis ẽ. Similiter cũ operatũ a trinitate appropriabile sit vni ꝓsone: et omnis operatio fm rationem appropriati debeat fieri / z fm relationẽ ad ꝓprium: oportet q̃ in opatio illo sit ratio z signũ alicuius vnius ꝓsone. Adducit etiam: cum in omni aperante z operato intelligit̃ habitudo operãtis ad operatũ: oportet q̃ in habitudine illa habitudo ꝑsonalis ꝓprietatis / z notio significetur sicut in signo: z sic oportet q̃ verbum missionis z dationis fm augustinum tria importet: scz q̃ cõmune est: et q̃ ꝓsone est: z q̃ habitudinis significatiuũ est. Sz in hoc differẽtia est: q̃ donatio siue datio nõ refertur nisi ad datum: z nõ refertur ad dantez / nisi habitudine rationis: fm q̃ dicit augustinus: q̃ dat inquantum deus: z datur inquãtum donum. Et iõ datio est essentialis ꝓmo / z ꝓprie: z si aliquid rationis importet / hoc est ex cõsequẽti. Propter qõ etiam expresse dicunt sancti: q̃ pater dat se: filius dat se: spiritussanctus dat se. In cuius doni ratione est: q̃ nihil attribuitur patri / vel filio / vl spiritui sancto ꝑ aliquam cõuenientiam appropriati ad ꝓprium. Sicut potentia attribuitur patri: eo q̃ po

Parti. III.

In ꝛtra. ar. primum

Sol. pc. I.

tentia, ꝓprie principij est: pater autē solus ita principium est/ q̃ nō de principio est. De principijs autē dicit Aristoteles in. iiij. prime phie/ z in pluribus alijs locis: q̃ minima sūt quātitate/ z maxima potestate. Et filio appropriat sapientia: qr verbuz est: et verbū est sapiētie manifestatiuū. Et spiritui sancto appropriatur bonitas: quia amor est. Dictum eñ est in p̄habitis: q̃ amor est actus boni vt mouētis: z est actus amātis vt moti. Et hoc modo operatum a tota trinitate acceptum vt appropriabile signum/ dicit pſone, ꝓprium: z ideo per se z primo essentiale est: et consequenti autem personale. In mittere autem z mitti econuerso est: Missio enim actiua vel passiua/ in ipsa substantiali ratione sua auctoritatem z distinctionē dicit mittentis ad missum: z dicit pcessionem missi a mittente, vnde primo z per se notionale est. Sed quia missio fit ad aliquid faciendū in creatura/ quo sanctificetur z reducatur: z hec operatio cōmunis est tribus: ideo ex consequēti/ scz q̃ missio comparatur ad euz ad quem mittitur: dicit id qd̄ est essentiale. Vnde omnes locutiones que dicūt. q̃ eo datur quo mittit: intelliguntur de eodem quo ad rem nō quo ad rationē significatā p nomē, z tunc eo/ z quo nō ponūtur in vice aduerbiorū/ sed vice pronominū vel nominum. Si autē in vice aduerbiorū ponerentur: locutiones essent false. Et p hoc patet solutio ad primo quesitum: z ad omnia que ad hoc inducta sunt.

D Ad ptē. II. Ad id qd̄ vlterius queritur: dicendū q̃ si mittere fm ꝓprissimam significationem sui accipiatur: non eidem cōuenit mittere z dare nec fm idez: qr mittere auctoritatē dicit mittēt/ respectu missi z p cessum missi a mittente: qd̄ nō dicit dare. Sed si fz cōmunē accipiatur significationem: fm q̃ missio z datio in eadem sunt opatione doni cōuenientia: q̃ fit in mentib̄ fidelium sanctificandorū vel reducēdorum: tunc circa idem semp̄ sunt missio z datio, et tunc nō importatur distinctio mittentis ad missum. Et sic potest cōcedi: q̃ spūssanctus mittit se: z filius mittit se. Et hoc est qd̄ dixerunt antiqui: q̃ mittere z mitti/ aliquādo sumuntur ꝓprie z stricte fm ꝓriam ipsius significationē. Aliquando communiter z large: z tūc est idem qd̄ dare. Et h̄ dicit magister in sententijs. z videtur in rellect⁹ esse verborum augustini. Ad dicta augustini z gregorij que in contrariū inducuntur: dicendum q̃ gregorius loquitur nō fm actum/ sed fm aptitudinez. Ad arg. i z. Unde sensus est verbor̄ Gregorij: q̃ in eo quo generatur a patre/ missibilis eē cognoscit: quia missio fm strictam significationē vt signū z nota/ ostēdit eternam generationē qua ab alio est: nō quidē in specie/ fm q̃ generatio est: sz in genere/ fm q̃ ad genitum esse/ cōsequitur ab alio esse. Et sic etiam mittere z mitti dicitur de spiritusancto. Et si separaretur id qd̄ ꝓprie missionis est/ ab eo qd̄ cōmuniter est missionis z datiōis: tunc quādo dicit spiritus sanctus mittit se/ vel filius mittit se: resoluenda est locutio in banc: spūsctūs ostensus vt existens ab alio/ dat se. Et eodem modo intelligēda est ista: filius mittit se.

E Ad ptē. III. Ad id qd̄ queritur vlterius: vtrum mittere vel mitti patri ꝓueniat: dicendū q̃ fm strictam significationē eius qd̄ est mittere vel mitti: mittere maxime cōuenit patri: sed mitti nullo modo. Pater enim est qui nō ab alio a quo alius, z ideo

est demonstrek esse ab alio: false demōstratur. Propter qd̄ mitti nō cōuenit eis quia mitti est cognosci per effectum q̃ ab alio sit: qd̄ nullo modo cōuenit patri. Ad obiectum dicendū: q̃ potētia ad bonum a deo multis sanctis datur: etiaz ad diuina opera: sicut ad miracula/ z huiusmodi: Sed potentia nō est donū quo demōstretur aliquis ab aliquo esse: sed potius per qd̄ demōstretur/ q̃ alius sit ab ipso: potentia enim fm q̃ potentia/ est a qua aliud: nō q̃ sit ab alio. Et per hoc pz/ quare solus pater legitur nō eē missus. Ad id qd̄ obijcitur rōne quorundā dicendū: q̃ in veritate mitti fm p̄ncipalem significationē nō est dari: sicut dicunt: sed ex additione se habet ad illud: Dari eñ est per effectum in creatura factū/ diuinā pſonam acciperet: et ex largitate diuina habere ad actū virtutis infinite: qui a virtute doni creati z accepti/ sine virtute diuina elici nō posset: sicut dictum est. Ut inter dantem z donum nō est nisi relatio rōnis/ z nō distinctiōis fm originē: scz q̃ dat in quātū est deus: et datur in quantuz donū: vt dicit augustinus. Et in hoc differūt fz rationē: vt dicit augustin⁹: quia apud se semp deus est fm actum: donū autem fm actum nō semp est/ sed quādo datur. Mitti autē addit ad hoc: q̃ in dono dato/ z in modo dandi demonstretur/ q̃ dans ab alio sit: qd̄ patri conuenire nō potest. Et ideo qd̄ sepe repetitur: q̃ eo mittitur quo datur: iam solutum est: q̃ eo fm rē/ sed nō fm modum significandi. Si eñ in dono nō daretur pſona diuina vt operans/ caderet a fine datio z missio: finis eñ dationis z missionis est sanctificatio z reductio creature rationalis: quā solum donum facere nō potest/ nisi dispositiue: sed oportet q̃ persona diuina in dono operetur. Unde Johā. xiiij. c. dicitur: Ad eum veniemus/ z mansionē apud eum faciemus. Et per hoc patet solutio ad totum.

Ad arg. m. Ad arg. i op. sitū illius. Ad z m. Argu. 2m. Arg. 3m.

Queritur de modo missionis filij et spiritussancti.

A Ecūdo querit̄ de modo missiōis passiue filij z spūssancti. Dicit eñ magister ex verbis augustini p̄mo li. di. xiiij. q̃ gemia est pcessio spūsctī: sicut z gemia pcessio vel missio filij: scz visibilis z inuisibilis. Visibil: sicut qñ linguis ignis appparuit sup aplos. Act. ij. a. z qñ visibil' descēdit in colūba. Mat. iij. Lu. iij. z Jo. j. Inuisibil' aūt: sicut qñ p donū charitat' pcedit i mentē. Dicēt ētā magister q̃ iste pcessiōes sūt ꝓter eternā pcessionē/ q̃ ab eterno ineffabilit̄ pcedit a pte z filio. Et q̃rit̄ pences qd̄ iste pcessiōes distinguāt. Nō eni variat vl' numerat pcessionē si i se est pcessio z in alio significatur: vnū ei z idē est/ qd̄ i se est/ z qd̄ in alio significat. Ulteri⁹ querit̄ in quo ꝓueniat pcessio visibilis/ z pcessio inuisibilis. Nullā eñ sanctificationē vel reductionē spūssanctus opatus est vel in igne/ vl' in colūba: qr ignis z colūba nō sūt creature rōnales. Si q̃s dicat q̃ in colūbā z i ignez nō est missus spūssanctus: sed in columba z igne i hominē. Tunc cum hec pcessio sit inuisibilis: non est gemina pcessio/ sed vna: vt videtur: z donum enim quod opatur in homine/ z in quo mitti significatur inuisibile est. Adhuc: In missione alius est mittens/ z alius missus: et alius ad quem mit-

A Artic. II. Qō icidēs Arg. 1m. Arg. 3m.

titur: z si hoc ita est: tūc nō debuit mitti visibiliter ad christū: qr filij est mittēs spūsctū/ q̃ ab ipo est: z nō ē ad quē mittat̄. Ille eni ad quē mittit̄/ est indigēs spū: qr sine spū scrificatione z reductione opari nō pōt. Unde Joh. 2. vt abūdantiā spūs notaret ab ipso in alios pcederet: insufflauit z dixit: Accipite spūsctū. B Solō articuli. II. Solutio: dōm q̃ vna z eadē est pcessio eterna z tēporalis geminata p modū. Eterna eni significat in tpali. Sed eterna est emanatio spiritusscti de patre z filio vt sit diuina pſona: z nō est ad aliqd extrinsecū diuinitati. Tpalis aūt est eius dē emanatiōis significatio: z est ad extrinsecū diuinitati: qr est ad rōnalē creaturā sctificandā z reducendā z instituendā/ p effectū z modū z effectus de eterna, pcessione spūsanctī a patre z filio. Et p hoc patet solutio ad primū: quō scz tpalis pcessio sit ꝓter eternā: z quō ponatur in numero cū eterna. Ad id qd̄ querit̄ de gemia pcessione tpali: dicendū q̃ in fine vna sunt, vtra qz eni est ad instruendā/ sanctificandā z reducendā creaturā rōnalē: sed geminant̄ in hoc p qd̄ instruūt. Inuisibilis eni instruit p inuisibilis doni exprimentū z receptū: z instructio eius est ad intellectū. Visibilis aūt instruit per speciem corporalem ad sensum ordinatū ad intellectū: sicut sensibilis visio siue corporalis/ vt dicit Aug⁹ in. xij. confes. ordinat̄ ad imaginariā: z imaginaria ad intellectualē. Ad aliud dōm: q̃ visibilis pcessio nō fuit ad christū vt eū instrueret vel sctificaret vel reduceret: sed vt significaret alijs in ipo z ab ipo esse abundāriā spūs cuius opatiōe sacramētali alij instrurent̄/ sctificarent̄ z reducerent̄, ꝓter qd̄ etiam visibili signo facta est: qr dicit Dionysius in celesti hierarch. ca. j. q̃ impossibile est nobis suplucere diuinū radiū nisi sacris velaminib̄ circūuelatū. Unde p̄me Cor. xj. c. Non p̄us est qd̄ spūale/ sed qd̄ animale est: z deinde qd̄ spūale. Necesse eni est ratiōnalitatē nostrā ex sensibilib̄ instrui: vt ex similitudine corporalium ꝓportionabiliter accipiat spūalia.

Ad questionē incidentē z argus. Ad 2m. Ad 3m.

Queritur quid sit dare z dari spūsctī: z quō dare z dari se habeant ad mittere et mitti z procedere.

A Mēb. ꝓ. III. Einde querit̄: Quid sit dare z dari spiritū sanctū: qd̄ iam quidē p ea q̃ dicta sunt facile manifestū est. Sed hoc solū querendū est: quō dare z dari se habeāt ad mittere z mitti/ z pcedere. Concedit̄ eñ: q̃ essentia diuina dat se: z q̃ tota trinitas dat se: nō rñ cōcedit̄/ q̃ essentia diuina pcedit a se/ vel mittit̄: nec cōceditur/ q̃ trinitas mittit se/ vel pcedit a se. Solutio: Ad hoc dōm est: q̃ sicut p̄habitū est: dantis ad datum nō est relatio originis/ que aliquā ponat distinctionē inter dantē z datū: sed tm̄ fm Aug. relatio habitudinis fm rōnem: q̃ fundat̄ in hoc: q̃ per effectū in creatura rōnali causatū/ aliter se habet nūc creatura rōnalis ad deū q̃ prius qñ illū effectū non habuit in se causatū: z tō aliter est in ea de⁹ nūc q̃ prius. Et illa alteritas nō ponit̄ in deo/ sed in creatura. Deus eñ in q̃tū est de se/ vno mō se habet ad oia: q̃ quis nō omia vno mō se habeāt ad ipm. Et ideo dare in deo nō ponit nisi largitatē: q̃ est cōis tribz: z ideo essenciale verbū est. Mitti aūt z mittere p̄ncipaliter dicit notionē/ z cōsequēter essentiā: ꝓter effectum cōnotatū. Procedere aūt ecōuerso p̄mo significat essentiā/ secū dario notionē: ꝓter effectū qui designat eternā, pcessionē. Si obijcit: q̃ spūsctūs pcedit ab eterno. Procedit eni vt amor: z amor est donū in quo oia alia dona dōntur: vt dicit Aug⁹ z ita pcedere vt donū nō debet esse pcessio tpalis. B Obiectio

Ad hoc dicerūt antiq̃: q̃ donū dupliciter dicit̄: scz ab aptitudie donādi: z ab actu. Si ab aptitudine dicatur: tūc dicūt/ q̃ ab eterno pcessit vt donū: pcessit eni vt donabilis ab eterno. Si ab actu dicatur: tūc dicūt/ q̃ nō referr̄ nisi ad pcessionē tēporalē: quia licet ab eterno, pcessit vt donabilis: donatus tū nō est nisi ex tpe. Et hoc q̃uis satis bene dictū sit: tū si quis inspiciat naturā vocabuli: tunc donum ab actu donādi dicit̄. Unū p nomē verbale qd̄ actū significat definit̄ ab Aristo. in. vij. topicoz dicēte: q̃ donū est dario reddibilis. Eph. 4. b. Dedit dona hominib̄. Et ideo sancti donum referūt ad pcessionē temporalem. Rūsio

De temporali missione filij tria querunt̄ primo: An filio cōueniat mitti: vel procedere in creaturā. Secūdo: fm quid conueniat ei si cōuenit. Tertio: si distinctā a spiritusancto habeat missionem vel processionem temporalē. Questio. XXXIII

Einde querit de missione filij tpali.

D Et de hoc tria querunt̄ sub vna trū q̃stiōe. An filio cōueniat mitti vel pcedere in creaturā: Et fm qd cōueniat ei si conuenit: Et si distinctā a spūsancto habeat missionē/ vel processionem temporalem. Ad primū obijciunt Augustinus z Ambrosius. Augustinus in secūdo libro de trinitate: Uerq̃ filius z spiritussanctus legitur missus. De spiritu sancto enim legit̄ Joh. 16. b. Quem mittet pater in nomine meo. Et infra: Et si abiero/ mittam eum ad vos. Filius autem de se dicit ibidem: Exiui a patre: z veni in mūdum. Et apostolus dicit Gal. 4. a. Misit deus filium suum/ factum ex muliere, vbi satis ostendit eo ipo missum filium quo factum ex muliere, proinde mitti a patre sine spiritusancto non potuit: qz pater legitur misisse eum cum fecit ex femia: quod vtiq̃ non fecit sine spiritusancto. Adhuc Ambrosius secūdo libro de spūs. Quis est qui dicit Esaie 47. c. Nunc misit me dominus z spiritus eius: misi qui venit a patre vt saluos faceret peccatores/ id est christus z. Et hijs vbis Augustini z Ambrosij accipitur: q̃ filij mittitur a patre: mittitur a seipo: z a spiritusancto. Adhuc Ambrosius in eodem libro: Datus est a patre filius: vt Esa. 9. b. dicitur Puer natus est nobis: z filius datus est nobis. Datus audeo dicere a spiritusancto: quia missus est. Dicit enim filius dei Esaie. 6. a. Spiritus domini super me, ꝓter quod vnxit me. Quod cuz de libro Esaie legeret dominus Luc. 4. d. ait in euāgelio: hodie completa est scriptura i auribo vestris: vt de se dictum esse significaret. In contrariū huius est qd̄ dicit Gregorius: q̃ eo mittit̄ quo generat̄. Non aūt generat̄ a se/ nec a spūsancto: ergo nec pcedit/ nec mittitur a se/ nec a spūsancto. Ulteri⁹ querit̄ fm quid mitti dicitur. Ulisibiliter eni

Particle. I. Arg. primū. In ꝓtrariū argumētū. Particu. II Argumētū

nō est missus/nisi semel in carnem scz: inuisibiliter
aūt in mentē sepi⁹ mittit. Et bocnō pōt esse/nisi cū
dono sapiētie vel intellectus vel consilij vel sciētie:
vel alicuius ad illuminationē intellectus pinentis. Et bocnō videtur: talia enī dona nō sunt gra-
tū facientia: z iam habitum est/ q̄ persona diuina
nō mittitur nisi cū dono gratū faciente. Ad actum
enī infinite virtutis agendum/qui nulli creature
cōuenire pōt: necesse est mitti deum z dari. Deus
autem vt hunc actum operans/non est nisi cū do-
no gratuito gratū faciente: nō ergo mittitur filius
nisi cum talibꝫ donis que pertinent ad illumina-
Parti. III. tionē intellectus. Ulterius queritᵗ: Si missio fi-
Argumētū lij distincta sit a missione spūssancti. Et videtur q̄
nō: quia ex quo missio diuine persone nō est nisi in
gratia gratū faciēte: z gratia gratū faciēs demon-
strat spūssancti pcessionem: videtur q̄ nō mittitur
filius nisi cū eo mittatur spūssanctus: z ita iste mis-
Qō incidēs siones indistincte sunt. Iuxta boc queritur: cuꝫ
tam missio filij q̄ꝫ spūssancti gemina sit: visibilis scz
z inuisibilis: quō sit/ q̄ filius missus visibiliter al-
sumpsit z sanctificauit creaturā in quā missus est:
Spūssanctus aūt creaturā in quā missus est/nec
assumpsit/nec sanctificauit. Solutio sicut prędi-
B Solō qōnis dictum est: Mitti z pcedere dicit duplicitᵗ: z etiā
dare z dari: cōmuniter scz/z ꝓprie. Cōmuniter pro
cedens ab eo a quo procedit: z missus relatus ad
eum a quo mittitur: z dans ad datum nō dicūt ni
si relationē rōnis: que fundatur in habitudine cau
se efficentis ad effectū: in quo ipius cause habitu-
do demonstratur z significat: sicut ꝓprium significat in appropato. Et sic pcedere z mitti/z dare da
ri nullam originis dicunt relationē vel auctoritā/
tem. Et boc modo cum opera trinitatis indiuisa
sint: qui procedit vel datur vel mittitur ab vno/p
cedit z mittitur z datur a duobꝫ alijs. Et boc at-
tēdentes sancti dicunt: q̄ hoc modo filius proce-
dit mittitur z datur a se z a spūsancto sicut a patre.
Et ideo cum dicitur: Exiui a patre/z veni in mun
dum: licet exeūtis a patre notetur distinctio: tamē
exeuntis ad mittentem in ꝯtum hmōi nō notatur
distinctio: quia filius z spūssanctus cōmuniter cū
patre id in quo significatur exitus ille/ perfecerūt:
cum exitus ille nihil aliud sit/ nisi q̄ visibilis in car
ne apparuit. Et similiter est in processione inuisibi/
li in mentem. De qua dicitur Prouerb. 8. d. z lo-
quitur sapientia: Ludens in orbem terrarum: et
delicie mee esse cum filijs hominū. Exitus enim in
orbem terrarū: quo sicut dicit poeta: Ludit in hu/
manis diuina potentia rebus: perficitur in dono
pertinēte ad illuminationē orbis terrarū: Cuius
perfectio cōmuniter est trinitatis. Et ideo tali mis
sione filius mittitur/ procedit/z datur z a seipso z
a spūsancto. Si autem mitti fm propriam z strictā
significationē accipiatur: tunc principaliter notio/
nale est. Et hoc modo sicut prius habitum est: nō
mittitur filius nisi a patre. Et sic dicitur Job. 8.
Neq̄ enim a meipso veni: sed ille me misit. Et per
boc patet solutio ad omnia ea que adducta sunt cō
Ad argum in ꝓtrariū tra primū. Ad id enim qō per dictum Gregorij
obiciturᵗ q̄ eo modo mittitur quo generatur: in p
cedenti questione responsum est. Eo enim/z quo
non dicunt nisi eandem rem: quo scz proprium ma-
nifestatur in appropriato: verbum enim qō est pro-

prium/cum sit manifestatiuū sapientie: in dono sa-
pientie intelligit z significat/ vt dans sapientiam et
mittens eā in nos. Sicut dicit Sap. 9. b. Mitte
illam de celis sanctis tuis z a sede magnitudinis
sue vt mecū sit z mecū laboret. Ad id qō vlteriꝰ
L querit: dicendū q̄ sapiētia/intellectus/ consilium Ad pti. II.
z scientia aliter accipiūtur fm se apud phos: z ali- argumentū
ter put sunt dona spūssancti. Prout enī sunt do-
na: in primo dono/ quod est amor/intelligūtur es-
se donata z formata. Amor aūtē ille charitas est:
que semp est gratum faciēs: si charitas est. Et hoc
cōcordat verbis augustini vbi loquit de imagine
z dicit: Uerbum qō insinuare intendimus/cum
amore noticia est. Uñ z sapiētia que est donū: z si-
militer intellect⁹/z ꝯ filiū/ z sciētia fm q̄ procedūt
in mentē z a mente: noticie amare sunt charitatis
amore. Et sic cuꝫ eis mittitur filius: qui est deus/
complēs actum infinite virtutis: ad quē dona dis-
ponūt. Ad id qō queritur vlterius: Si distincte Ad pti. III.
sunt pcessiones filij z spūssancti/ vel semp simul: di- Argumētū
cendū q̄ fm ea in quibꝫ sunt/ distincte sunt: tēpore
autem simul sunt. Cum enim dico: noticia amata/
vel cum amore: dico quiddā qō licet vnū sit: tamē
duo sunt in ipo fm actum z operationē. Actus enim
noticie ꝓprius/est illuminatio intellectus: z actus
amoris ꝓprius/est accēsio affectus. Quāuis sicut
etiam in exterior lumine ab illuminatione pcedit
calor: ita in interior calor amoris pcedit ab illumi
natione veritatis: z ideo loco z tempore separi non
potest pcessio spūssancti a processione tēporali filij.
Ad id qō iuxta boc queritᵗ: dicēdū q̄ huius cau- Ad questio
sa est: quia filius missus est visibili missione ad cōn incidēs
plendū opus redēptiōis: vt dicit Ambrosius. hoc
est: vt solueret ade debitū: qō cōgruissimo modo fi
eri nō potuit/ nisi ab eo q̄ potuit z debuit soluere.
Non aūt potuit nisi deꝰ: z nō debuit nisi homo: vt
pbat Anſ. in libro cur deus homo. Et ideo missio
illa fuit/ vt deus homo fieret. Et hoc sine sanctifi-
catiōe fieri nō potuit: z sine nature humane assum-
ptione/z vnione eiusdem in psone vnitatē. Missio
autē visibilis spūssancti nō ad hoc est: sed vt sancti
ficationē z reductionē per se operetur i dono ad boc
disponēte ex parte rōnalis creature: z sic creatura
visibilis nō adiū gitur vt hec operatio per ipsam fi-
at: sed vt edificatio fidei per ipam demonstret. Uñ
spūssanctus nec ignis fuit/nec columba: filius aūt
dei fuit homo veraciter in natura humana patiēs
z agens. ꝓter qō hūana natura adoratur in christo: colūba aūt nō adoratur.

Tractatus. VIII. de noibus psonalibus que fm rōnes pcessionū eternalū z tēporalū personis conueniūt.

Einde q̄ritur de no-
D minibus personalibus que fm rationes processionum eternalium et tem-
poralium conueniunt. Et queruntur
tria: scz primo de nominibꝫ patris. Secundo de no
minibꝫ filij. Tertio de noibꝫ spūssancti. De nomie
patris q̄runt duo: scz de impositiōe nois: vtrū scz Huiꝰ qōnis duo sūt tra-
sicut dicit Augꝰ/ qz generat pater est: aut generat bra.
qz pr̄ est. Secūdū est de nois suppositiōe z significa
tiōe/ qñ in locutiōe ponit in p̄dicato vel i subiecto.

Querit de nomie patris vtrū sicut dicit Augustinꝰ pater est qz generat: vel generat qz pater est. Questio. XXXIIII.

A Rimo ergo queritur
Mēbrū. I. p vtrū pater est/ qz generat: vel generat qz
pater est. Hoc ē q̄rere: vtrū patrē esse/ rō
sit eiꝰ qō ē generare: vel qō ē generare/ rō sit eiꝰ qō
Arg. primū est patrē esse. Et videt q̄ qz generat pater ē. Di-
Arg. 2m cit enī augꝰ: qz generat pr̄ est. Adhuc: In inferio-
ribꝫ sic est q̄ termini generatiōis sūt p̄mi/z ꝯsequē
tes: z vtriq̄ p se. Et sunt termini p accidēs. Per se
sūt vt dicit Hilbertꝰ in. vj. p̄ncipijs: in q̄bꝫ natura
opaꝶ manifeste/vel occulte. Manifeste: sicut hic ge
nerat hūc. Occulte: sicut hō generat hominē. qz enī
hic est hō q̄ generat: iō generat hūc hominē: vt po-
tētia generādi sit hois p naturā q̄ hō est hō: z actus
aut generatiōis sit huiꝰ. Per accidēs aūt termini
sunt termini illi/ q̄ denoianť p ꝓprietates aduenīē
tes p generationē: siue sint ꝓprietates absolute: si-
ue respectiue. Accidēs enī est accidēs/ z non de esse
entis. Propter qō phus dicit. vij. ꝓme phic: q̄ ac
cidēs z subiectū vnū est vt aggregatū: z nō simplr̄
vnū. Termini tales sūt pr̄ z filius: qz enī generat/
accidēs: z accidit sibi q̄ ē pr̄: vel potiꝰ qz genuit/ ac
cidit sibi patrē esse: z qz genit⁹ ē/accidit sibi filiū esse
Arg. 3m Et sic videt q̄ pr̄ ē/ qz genuit. Adhuc: Ponamꝰ
q̄ nō genuisset: constat q̄ tūc pr̄ nō esset. Dicit autē
phus: q̄ cā est z rō/ q̄ posita ponit z res: z q̄ destruc-
ta/ destruit. Posita generatiōe actiua/ ponit pa-
trē esse: z destructa eadē/ destruit patrē esse: q̄ ge-
Arg. 4m nuisse cā z rō ē ad patrē esse. Adhuc Anſ. in li. de
pcessione spūsancti: nō qz pr̄ ē/ spirat: nec qz filiꝰ est/
Arg. 5m spirat: q̄ eadē rōne nec qz pr̄ est generat. Adhuc
Anſ. ibidē dicit: q̄ ridiculū ē dicere/ q̄ p relationē
diuia essentia sit in spūsctō: q̄ a filio ridiculū est dice-
re: q̄ p relationē p̄nitatis essentia diuia sit in filio.
Sed p generationē pr̄ dat filio diuinā essentiā: z fi
lius accipit eā p generationē/ hoc mō q̄ dare z acci
pere pōt esse in diuinis. Et ad hoc q̄ pater dat/ cō-
sequit esse patrē: ad hoc aūt q̄ filiꝰ accipit/ ꝯsequi-
tur esse filiū: ergo qz generat/pater est: z non qz pa-
Arg. 6m ter/generat. Adhuc Aristo. in. ix. ethico p ratio-
nē assignat/quare pater magis diligit filiū/ q̄ꝫ dili
gat ab ipo: z dicit: q̄ causa huiꝰ est: qz pater aliq̄d
fui/ qō tñ virtute totū est/ habet in filio: filius autē
nihil sui habet in patre. Et idē dicit Aspasius in cō
mento. Pater ergo est/ q̄ tale aliquid habet ī filio:
z nisi tale aliq̄d habeat in filio/ nō est pater: sed ali-
q̄d in filio nō habet nisi generationē actiuā: q̄ a ge-
Arg. 7m nerātiōe actiua habet q̄ sit pater: z nō ecōuerso/ p
esse patrē habet q̄ genuit. Si dicas: q̄ hoc non
est in diuinis: in quibꝫ suba generātis non diuidit.
Contra Augꝰ in epla ad maximinū: pater vt ha
beret filiū de seipso: nō minuit seipm: sed ita genuit
de se alterū se/ vt totus maneret in se: z esset in filio
tātus quātus z solus: ergo in diuinis magis est q̄ꝫ
Argu. 8m in humanis. Adhuc vis est in verbis Aug. q̄ di
cit: vt haberet filiū/ genuit. Per hoc enī significat
apte: q̄ generatio z ratio z causa est paternitas: et
B nō ecōuerso. In contrariū huius est: q̄ generare
In ꝓtrariū actus est distincte psone. Persona autē patris nō
Arg. primū. est distincta/ nisi psonali ꝓprietate: que est paternitas. Distinctā autem esse personam/ est ante agere
personā. Cum ergo esse patrē/ distincta sit esse per-
sonam: generare autē sit agere psonam: videtur q̄
esse patrem sit ante generationē fm intelligētie ra-
tionē. Adhuc: Cum dicitur: deus pater/ circū- Arg. 2m
scripta paternitate nō remanet nisi deus. z si deo
attribuitur generare: tunc videtur q̄ deus in q̄ꝫtū
deus generat: z si deus in quātū deus generat: tūc
etiam deus filius generat/ z deus spūsanctus: qō
falsum est: ergo in circūscripta paternitate deo non
attribuit generare. paternitas ergo fm rationē in
telligentie ratio z causa est eius qō est generare: et
nō ecōuerso. Si quis dicat: q̄ nec quia generat Arg. 3m
pater est: nec quia pater est/ generat: sed quia deus
innascibilis. Hoc videtur irrōnabile esse. Innascibilis enim/ siue innascibilitas ꝓprietas psone est si-
ne notio: qua persona nō ordinatur ad generatio-
nē nec antecedēter/nec ꝯsequēter: ergo videt q̄ non
generat: quia deus innascibilis. Adhuc videtur Arg. 4m
Anſ. dicere de pcessione spūsctī: q̄ nō qz pr̄ gene-
rat/sed qz deꝰ. Dicit enī: q̄ pater z filiꝰ nō vñ pr̄/et
nō vnde filius/sed vñ vnus deꝰ spirāt spūsctū: q̄
a simili: nō vnde pater generat filiū/ sed vnde deꝰ:
z ideo generat filiū deus. Si sic dicat: q̄ vnde deꝰ
generat: tunc generare attribuit deo: deus aūt di
cit diuinā naturā in habēte: ergo diuine nature in
habēte attribuit generare: sz cui cū qz attribuit ge-
nerare/ hoc p generationē distinguit a genito: ergo
videtur q̄ p generationē diuia natura distinguat
in pr̄e/a natura diuia in filio: q̄ falsum est/ z etiā
hereticū. quia pater z filiꝰ sūt idē deus: z eadē natu
ra diuina/ z indistincta. Si q̄s velit dicere: q̄ pa Arg. 5m
ter non vnde pr̄/ nec filius vnde filius generat: sed
vnde potēs z volens generare: qō videt Anselmꝰ
ibidem dicere. Sic nullatenꝰ patris z filij fm ipas
ꝓprietates/ vt fm p̄nitatē z filiationē/ est ptās z vo
lūtas generādi. Ptās aūt z volūtas generandi est
fm naturā: q̄ fm naturā est ptās z volūtas generā
di. fm enī idē attribuit generare fm q̄ ē ptās z vo-
lūtas. Hoc ite p videt mirabile: qz vna ē ptās triū/
z vna volūtas triū. Uñ rōne volūtatis z ptāt/ nlli
psone pōt attribui generare. Si enī vni attribue-
ret: tūc etiā attribueret z alteri. Si aūt rōne eiꝰ qō
est generare/ cū dicit potēs z volēs generare: tunc
cū generare/ z esse patrē idē sūt: vt dicit augꝰ: idem
attribueret gra sunpius: qō fm intellectū esse non
pōt: nisi in his q̄ ꝓper se volumꝰ/ z ad aliud nō refe
rimus. z sic se nō videtur habere admitte generare/ z esse patrē: qz dicit Augꝰ: q̄ qz generat/ pr̄ est.
Solutio: Ad boc quidā alij satis cōuenīēter de- L Solutio
derūt solutionē: dicētes q̄ p̄nitas dupl̄r conside/ quorūdam
ratur: scz vt ꝓprietas psone distinctiua z fm rōnem mēbri p̄mi.
positiua: z sic in diuinis nō habet cōparationē: nec
predicādi modū ad extra/sed intra. Et cum omnis
predicādi modus sit inherētis/z vt ita dicam insi-
stentis: vt dicit Boecius: vertitur in predicādi mo
dum substantie: z nō vertit in modū p̄dicandi sube
nisi illius cui ī telligit ī esse: cui aūt intelligit ī esse/
proprietas est. Hypostasis vertitur z accipit mo-
dum predicandi substantie/ que est hypostasis.
Cuius signum est: q̄ hoc modo accepta pater-
nitas / est pater. Sic enim dat paternitas ei in
quo est/ intellectualis nature singularem existen-
tie modum: z hoc est esse personam. Unde per hūc

modū ꝓsiderādo esse patrē/ vel paternitatē esse: est
ꝑsonā distinctā esse. Et hoc fm rōnem intelligentie
est ante generare: qō est actus, ꝓprius eius cīusdē z
ꝑsone distincte. Et hoc modo considerādo quia pa
ter est/ generat. Si autem paternitas cōsideretur
vt relatio concepta z nō vt exercita (In hoc enim
differunt paternitas z pater: quia paternitas dicit
relationē vt conceptā: pater autem vt exercitam)
tunc modus predicādi est ad extra ꝑ comparatio-
nē z relationē: hoc est ad correlatiuū. Et cum rela-
tiua posita se ponāt: sic filio posito/ ponitur esse pa
trem. Filius autē poni nō potest/ nisi per generatio
nē ponatur vt sit: vt dicit Aug⁹. Hoc enim modo
nō est comparatio vel relatio/ nisi positarū z iam ex-
istentiū ꝑsonarū. Et hoc modo ꝓculdubio esse pa-
trem/ consequitur ad generare siue genuisse. Et hoc
Solo vio z ad ar. 1m modo quia generat/ pater est. Si quis autē sub
tiliter velit ista intueri: erit idem esse patrem/ qō ge
nerare in diuinis: z re nō differunt/ sed ratiōe tm:
quia scz esse patrem/ paternitatē dicit vt ꝓprietatē:
z generare dicit eādem vt actum. Et sic simul sunt
generare z esse patrem: z neutrū antecedit vel con
sequitur ad reliquum. Et hoc fm catholicam fidē
securius dicitur. Et per hoc patet solutio ad pmū.
Ad 2m Ad aliud dicendū: ꝙ non est similē in diuinis/ z
in inferioribꝫ. In diuinis enim nihil est ꝑ accidēs.
Quia cum relatio in inferioribꝫ sit/ z per accidēs:
z relatio vtrūq; modum predicandi retinet. Pro-
pter quod dicit Augustinus. iiij. de trinitate: ꝙ om
ne relatiuum est etiam aliud q̄ relatiuū: eo ꝙ om-
nis relatio est in subiecto aliquo/ quod denomina-
tur ab ipsa: sicut a paternitate pater. vnde in talib⁹
pater z quodliber aliud relatiuū est adiectiuū. In
diuinis autem modus ille predicandi/ quē habet
relatio ex hoc ꝙ accidens est/ mutatur in modum
predicandi substantie. Et hoc patet per resolutio-
nem. Paternitas enim est pater: ita ꝙ pater pre
dicatum de paternitate cum articulo intelligatur
prepositiuo: loco cuius nos articulari ꝓnomine
vtimur: dicētes ꝙ paternitas est ille qui est pater.
qō esse nō posset nisi ꝓprietas que est paternitas/
amisso modo predicandi accidentis/ mutaretur in
modū predicandi substātie. Unde in diuinis vno
modo pater per se terminus est generatiōis/ sicut
a quo est generatio. Et sic fm rationem intelligen-
tie pater est ante generationē: z quia pater est/ ge-
Ad 3m nerat. Ad aliud dicendū: ꝙ per hoc nō ꝓbatur/
ꝙ ex generatione pater sit: nisi fm ꝙ pater est rela
Ad 4m tiuū z adiectiuū. Et hoc etiam probatur per di-
ctum Anselmi in sequēti argumento. Cuius ratio
est: quia nō generat nisi sit aliq̄s: aliq̄s autē nō est/
nisi singlari existētie mō: singulari autē existētie mō
Ad 5m nō ē nisi ꝑsonali ꝓprietate/ q̄ ē pnitas. Ad aliud
dicendū: ꝙ in veritate/ si quis totum principiū ge-
nerationis in generante determinet: tunc cum si-
cut Damascen⁹ dicit/ generatio sit opus nature ex
istens: z generans sit hic: z non sit hic nisi paterni-
tate: sic dicet/ ꝙ pater generat in q̄ntum est hic de⁹
pater. Et hoc intelligit Anselmus dicens: ꝙ cum
per relationē solam diuina natura sit in filio: ridicu
lum est dicere: ꝙ paternitas vt relatio est solum/
fm modū intelligendi consequit actum generatio
nis/ z nō antecedit ipm. Et iste terminus pater/ sic
a paternitate denominatus/ est adiectiuū: dictus
autem a paternitate fm ꝙ est ꝓprietas personalis
substantiuū est. Ad aliud dōm: ꝙ p dictū phi nō Ad 6m
ꝓbatur: ꝙ quia genuit/ est pater: nisi fm ꝙ pater
est adiectiuū: z hoc est in inferioribꝫ: in diuinis aūt
nō est sic. Ad aliud dicendū: ꝙ mgr in pmo sen- Ad 7m
tentiarū distinctiōe. iiij. satis rndet ad illud dictus
Aug. dicens ꝙ cū dicitur: pater de se genuit alium
se: ille termin⁹ aliū/ tenetur substātiue: z est relati-
uū diuersitatis: z diuersitatē ponit inter hyposta-
ses generātis z genitū: z hoc ꝓnomen se in genera
te z genito notat idēptitatē essentie siue nature di-
uine. Unde sensus est: genuit alium/ qui est hoc qō
ipe. Et ad id qō vltertus dicit Aug⁹: vt haberet Ad 8m
filium: nō ꝓbat patrē sequi generationē/ nisi fm ꝙ
est relatiuū z adiectiuū. Ad duo prima que ad- D
ducunt in ꝓrariū pater solutio per dicta. Illa enī Ad arguꝑ primū z 2m
ꝓbant: ꝙ pater fm ꝙ paternitate singularē accipit in cōtrariū.
intellectualis nature existētie modū/ fm rationem
intelligendi antecedēret se habet ad generationē: z
hoc verū est in diuinis. Ad aliud dicēdū: ꝙ hoc Ad 3m
dictū nō videtur esse cōueniens: quia innascibilita-
tas nō ponit ordinē ad generationē actiuā/ sed pri
uat generatiōis passiue pncipiū. Ad dictū anselmi Ad 4m
dicendū. ꝙ anselmus ibi determinat terminos
generatiōis pncipij: scz generatiōis ī generāte fm
ꝙ generatio est opus nature existens: qō opus na-
ture in diuinis nō est nisi cōmunicatio eiusdē natu
re. Naturā aūt nō cōcat ꝑ generationē/ nisi fm ꝙ
est hic de⁹: sicut z in humanis/ hic hō in q̄ntum hic
homo generat hunc hominē: z sic actus generatio
nis est hui⁹ vt hic est. Nature aūt cōicatio ad natu
rā referr fm ꝙ cōicabilis est. Et sic pater ꝙ nec in se
nec in habente distinguitur. Non enī distinguitur
nisi ille cui attribuit actus generatiōis vt a gēti vel
parēti. Nec hoc est tm in diuinis/ sed in omnibus.
Nunq̄ enī natura generat: sed hic etiā nunq̄ a na
tura generat. ꝓprie loquēdo: ſz hic ab ē est. Et qz ge
neratio ē opus nature/ vt dicit Dam. lō generās
z genit⁹ in eadē natura sunt: z sunt res eiusdē natu
re/ vt dicit Hylari⁹. Dico aūt eiusdē/ re z nūero/ vt
in diuinis: vel specie vel rōne/ vt i aliis. Ad aliud Ad 5m
dōm: ꝙ pater est potēs z volēs generare: potētia z
volūtate cōicantib⁹ generationē/ nō aūt antecedē-
tib⁹: sicut in ꝓbabilis de generatiōe filij dictū est: et
eadē potētia silit z volūtas q̄ est in patre ad genera
re/ in filio est ad genitū esse. Et hui⁹ rōnē dixīmus
i i ꝓbabilis: qz scz cū dicit potētia generādi/ vel vo-
lūtas generādi: gerūdiuū sumit a verbo impsonali.
Et si a verbo ꝑsonali sumeret actiuo: tunc potē-
tia z volūtas traberent ad standū ꝑ ꝑsona/ z nō ꝑ
essentia: z nō esset vna volūtas trīū: nec vna forma
trīū. Sic cū potētia generādi z volūtas ē potētia
z volūtas vt generet: qō nō cōuenit nisi patri.

Querit de hui⁹ nois pater: suppositiōe vel significatiōe: qū in locutiōe ponitur in predicato vel subiecto: vtrum scz significet substantiam vel ad aliquid.

Ecūdo q̄rit de nois suppositiōe vel significatiōe qū i locutiōe ponit in pdicato vl sub- A
iecto. Et q̄rit vtꝫ significet substam/ vel ad
aliq̄d: hec enī sola duo pdicamēta sūt i diuis/ vt di
cit boeci⁹. Videt ꝙ nō substam fm regulā boecij i li. Arg. primū
de tri. Si enī substam significaret: z ō singul' z ō oib⁹

dicerēt singulariter/ vt hoc nomen deus. Dicitur
enī pater deus/ filius deus/ spūsanctus deus: et
hij tres vnus deus. z ita dicerēt pater est pater: fi
lius est pater: spūsanctus est pater: z hij tres vn⁹
Arg. 2m pater: qō falsum est: ergo ad aliq̄d dicit. Adhuc
aug⁹ dicit: ꝙ ea que in diuinis substātialiter pdi-
cant/ ad se dicunt: pater aūt ad se non dicit/ sed ad
aliud: dicit enī pater alicuius pater: q̄ pater nō ꝑ-
Arg. 3m dicat in diuinis fm substātiā. Adhuc Dam. dei-
tas naturā manifestat: pater aūt hypostasim. Hy-
postases aūt in diuinis distinguūtur fm ad aliq̄d:
Arg. 4m ergo videtur ꝙ pater nō substantiā/ sed ad aliquid
dicat. Adhuc: si fm substantiā diceret: oportere-
Arg. 5m ret ꝙ substātia fm ipm diceret alicuius substātia:
qō oīno falsum est. Adhuc: Pater paternitate
pater est. Si ergo fm substantiā diceret pater sub-
stātia/ paternitate pater esset. Sed quicq̄d pater-
nitate pater est/ paternitate distinguit z determi-
nat vt sit pater: ergo substātia paternitate distin-
guit z determinat. Si aūt determiat z distinguit
nō distinguit nisi a substātia filij: z sic sequeret ꝙ pꝫ
z filius nō essent vna substātia deitatis: qō est here
In ꝓrariū sis Arrij: dicit ergo nō fm substantiā. In cōtra
arg. primū riū est: ꝙ essentia diuina est pater/ z pater essentia
diuia: qō negari nō pōt: qz aliter sūma simplicitas
nō esset in diuinis: z constat ꝙ pdicatio nō est ꝑ ac-
Ar. 2m cidēs: videt q̄ ꝙ pater fm essentiā de essētia pdicet.
Adhuc: pater dicit hypostasim/ vt dicit Dam.
In cōtrariū hypostasis aūt est substātia: ergo pater in diuinis
istius argu fm substantiā dicit. Cōtra hoc etiā tū objicitur:
mētū primū quia si suba est pater/ vel essentia diuia: z pater est
hypostasis generās ꝑ se/ z nō ꝑ accidens: videt secq̄
ꝙ essentia diuina sit hypostasis generās: z sic vltē-
rius/ ꝙ essentia diuina distinguit generatiōe: sicut
dixit arrius: z ꝙ nō sit vna essentia trīū ꝑsonarum
B Si quis ad hoc velit dicere: sicut dicit in libro
Arg. 2m de regulis fidei: ꝙ hoc nomē pater/ etiā in diuinis
dicit multipliciter. Aliq̄n enim pdicat ꝑsonā. vt qn
dicit: essentia diuina est pater: tūc enī pater substan
tiuū est/ z cū articulo intelligit: vt sit sensus: diuina
essentia est ille qui est pater. Aliq̄n pdicat hyposta-
sim cū ꝓprietate. sicut qn dicimus: pater est pater:
hoc est ꝑsona generās. Aliq̄n pdicat relatiuū. sicut
qn dicit: pater est filij pater. Aliq̄n pdicat relatiuū
ad creaturas cōmuniter fm generationē. sicut in
symbolo Niceno: Credo in deū patrē omniporen
tē factorē celi z terre. Et sumit Matth. II. d. Confi-
teor tibi dne pater celi z terre. Et Sap. 13. a. Sci
ant quanto his dnator eorꝫ speciosior est. Speciei
enī generator pater est. vn etiā in secūda pte trymei
platonis dicit: quo ꝫ opifex paterq̄ ego. Aliq̄n pdi-
cat relatiuū ad homies factos ad imaginē dei ꝑ
recreationē. Matth. 6. b. Pater nr qui es ī celis.
Contra hoc esse videtur: ꝙ cū dicit essentia diuina
est pater: ꝑ illā pdicationē nō accipit pater aliā si-
gnificationē q̄ prius habuit. fm se aūt semp significat
hypostasim cū ꝓprietate: in illa q̄ significatiōe
pdicat de essentia: z tunc sequit idē qō prius: ꝙ scz
si essentia est pater/ est alicui⁹ pater: z si pater ē ge-
Arg. 3m nerās/ ꝙ essentia est generās. Idem est si dicat:
ꝙ cū dicit: essentia est pater/ ꝙ pater pdicat hypo-
stasim/ z nō ꝓprietatē siue relationē. Hoc enī pdi-
cat qō significat: Significat aūt hypostasim cum
ꝓprietate: videt q̄ ꝙ ꝓprietas referatur ad essentiā.

Si dicat vt quidā dicūt: ꝙ in diuinis est res na Arg. 4m
ture/ z suppositum siue hypostasis siue substans/
z indiuiduum z persona: z hec non re/ sed ratione
sint differentia: vt scz res nature dicatur/ in quo si
cut in naturato natura consistit. Hypostasis aūt
siue suppositū est tanq̄ inferius. Indiuiduū autē
qō ex indiuiduantib⁹ existens per se solum fm sin-
gularem existentie modum constituitur. Persona
autem dicit indiuiduū distinctū, ꝓprietate ad digni
tatem pertinente. Et si hoc: demonstrato generan
te vel genito/ res nature est/ z suppositum ex addi
tione se habet ad illud: addit enim respectum infe-
rioris ad superius. Est enim suppositum res natu
re stās/ siue posita sub natura cōmuni. Indiuiduū
autem addit ad hoc indiuiduātia. Est enim indiui
duū quod ex accidentalibus z substantialib⁹ con-
stitutū singularem accipit existentie modum. Per
sona autem adhuc addit ad hoc/ ꝙ distinguatur in
singulari sub natura dignitatē habente/ z ꝓprietatē
ad dignitatē pertinēte. Unde Boecius in libro de
duab⁹ naturis in vna ꝑsona christi/ in definitione
ꝑsone ponit indiuiduū z substans siue suppositum
dicens: ꝙ persona est rationalis creature indiui-
dua substantia. Si in q̄ sic dicatur: vt dicatur: ꝙ
cum dicitur/ essentia est pater: ꝙ pater stat pro sup
posito siue hypostasi: hoc stare non potest. Hoc enī
vocabulū qō est pater/ fm rectam z totam suam si-
gnificationē significat hypostasim cum ꝓprietate z
singularitate: z nō potest assignari ratio quare fm
partē siue significatiōis pdicetur de essentia/ z fm
partē nō. Solutio: dōm ꝙ hoc nomē pꝫ a gene/
ratiōe actiua ipositū/ q̄tū ad ipm vocabulū significat
existēs ꝑ se solū fm singlarē existētie modū/ pa L
ternitate ad eundē modū determiatū: z iō hyposta Solo mē
sim sine ꝓprietate nō significat. Quāuis quidā di- bri secundi
cunt: ꝙ appellare possit hypostasim. Termin⁹ enī
aliud significat/ z aliud appellat. Appellat enim eū
q̄ est pꝫ: significat aūt singulare paternitate ad sin-
gularitatē determiatū. Sicut z socrates appellat
socratē: b ē eū q̄ est socrates. significat aut singlare
accidētalib⁹ z subalib⁹ idiuiduatis z indiuiduātib⁹
in esse singularis determiatū. Pater aūt pōt accipi
dupliter: substātiue scz z adiectiue: sicut in precedēti
q̄stiōe determiatū ē. Si substātiue accipit: tūc forma
q̄ ad esse singlar determiat/ ponit circa ꝓprium
suppositū: z nō refert eā ad aliud. Si aūt adiectiue
sumit: tūc forma quā significat/ circa aliud ponit:
qō ē suū substātiuū cui subijcit/ vl de q̄ pdicat: z po
nit eā vt illi inherentē/ z illud determinātē. Un cū
ō: essētia ē pꝫ/ vel pꝫ est essentia: si substātiuū est pꝫ/
vera ē locutio: z paternitas q̄ ꝓprietas distinguēs est
nō referr ad essentiā/ sed ad patris hypostasim sub
hoc sensu: essētia est hypostasis pnitate determia-
ta: z b ē vera. Si aūt sit adiectiuū: forma suā ponit
circa essentiā/ z determiat eā: z ē sensus: essētia ē pꝫ/
hoc ē: essētia ē generās: z iō pnitate determiata: z
hoc falsū ē: z est error Joachim. Et his visis facile
est rndere ad obiecta. Ad pmū q̄ dōm: ꝙ pater D
ad aliq̄d significat: supponit tū fm ꝙ substātiuū est Ad arg. 1m
hypostasim: cui significat ꝓprietatē relatiōis inesse
z iō de trib⁹ nō dicit/ sed de vno. Per hoc etiā pa Ad 2m
ter solutio ad secūdū. Ad aliud dōm: qō iste ē intel Ad 3m
lect⁹ Dam. Hypostases enī q̄ sunt suppositā diuīe
nature/ ad hoc vt tres sint/ relationib⁹ q̄ in ipis sūt

ad oppositionē ptinētib⁹ distinguūtur: z ꝓter idē
pritatē hypostasis ad naturam diuinā: in qua p-
ter sui simplicitatē nihil diuersuz ab ea pōt esse: de
Ad 4m essentia pdicat. Ad aliud dicendū: q hoc argu-
mentū pcedit si pater adiectiue dicat: tunc enim
ꝓprietas poneret inesse/ vel inherere essentie: z tūc
sequeret/ q essentia pater esset alicui⁹ pater: sed si-
cut dictū est: pater pdicatū de essentia/ nō sumitur
adiectiue: quia tūc irelligit cū articulo: sicut dictū
est supius. Articulus eni ppositiuus nō pponitur
Ad 3m nisi substātiuo. Ad aliud dōm: q essentia est pa-
ter: z pater est paternitate pater: z tm essentia pater
nitate nō est pater/ sed potius idēpritate simplicissi
me nature. Cū eni dicit: pater paternitate ē pater:
paternitas vt determinans referr ad hypostasim
patris/ z nō ad naturā. Sicut i logicis dī: q deter
minatio explicire/ vel implicite circa pdicatū posi-
ta/ siue circa rem pdicati: ad subiectū nō haber re-
ferri. Explicite: sicut cū dicit: Iste ē nouus miles:
nouitas referr ad miliciā/ q est res pdicati: z nō ad
subiectū: z ideo nō sequit/ q iste sit nouus. Idē est
si dicat: iste est bonus cleric⁹: vel ēbon⁹ ciuis. Im
plicite aūt/ si dicat: Iste est tyro: tyro eni est nou⁹
miles. Et similiter est hic cū dicit: essentia ē pater
paternitate. ablrūs qui determiāto pdicati est/ rē
pdicati determiat: z ad subiectū q ō est essentia/ nō
referr: z ideo essentia paternitate nō distinguitur.
E Ad aliud q ō obijcitur in contrariū/ dicendū est:
Ad arg. 1m in cōtrariū. q licet nihil p accidēs sit in diuinis: nihilominꝰ tm
que eadē sunt re/ sicut dicerūt antiqui: nō semper
eadem sunt suppositione: ita q supposito vno/ sup
ponat alterū: nec eadē sunt attributiōe: ita q ḋcq̄d
attribuit vni/ attribuat alteri. Et hoc est ꝓter diu-
ersum modū significādi. Unū licet essentia sit idem
q pater: tm̄ significat vt cōmunis re/ pater autē vt
singularis: z ideo distinguī attribuit patri/ z non
Ad 2m essentie: z pater pdicat substantiā que est hypoſta-
sis/ z nō substantiā que est vsia siue essentia. Ad
Ad arg. 1m in cōtrariū istius. dictū Dam̄. pater solutio. Ad aliud dicendū: q
hoc argumentū nō pcedit: impediēte fallacia fīgu
re dictiōis. Essentia eni q̄d/ hypostasis autē quis:
z pdicat quis de quid rōne idēpritatis z simplicī-
tatis nature. Cū aūt dicit: hypostasis ē generās:
ergo essentia est generās: pcedit ac si in supponēdo
Ad 2m z attribuēdo idē sint quis z quid. Ad id q ō obij-
citur de libro de regulis fidei: dicēdū q dinstinctio
bona est. Et ad obiectū in contrariū dōm: q pater
nō accipit no uā significationē: hypostasis eni cum
Ad 3m ꝓprietate pdicat de essentia: sed sicut dictū ē: ꝓprie-
tas nō determinat essentiā/ sed hypostasim. Ad
aliud dicendū: q pater pdicat q ō significat/ sed nō
eodē modo: significat eni ꝓprietatē vt determinan-
tē hypostasim ꝓpriam/ z nō vt determinantē essen-
Ad 4m tiā de qua pdicat: sicut pater per antedicta. Ad
aliud dicendū: q res nature bene est in diuinis/ z
suppositū siue hypostasis z etiā psona: licet nō eodē
modo quo in humanis. In humanis em̄ res na-
ture a re nature distinguit nature diuisione: In di
uinis aūt nō/ sed relatione ad originē ptinēte. Si
milter suppositū in humanis est stans sub natura
cōmuni: ita q sit ibi natura vniuersalis/ z natura
pticularis. In diuinis autē nō: q̄nimo natura cō-
munis est re/ nō rōne tm̄: z suppositum nō est parti
cularē naturā/ sed totā habēs. Indiuiduū autem
nullo modo est in diuinis fm ꝓpriam indiuidui ra-
tionē: quia indiuiduū nō est nisi vbi diuiduū/ hoc
est vbi natura cōmunis p esse diuidit. In diuinis
aūt natura cōmunis nō diuidit p esse substātiale in
psonis. Unū eni est esse substātiale triū psonarum.
Similiter psona ē in diuinis: sed vt dicit Richar-
dus/ nō ꝓprie est substātia indiuidua sicut in huma
nis: q substātia indiuidua nō est nisi nature diui-
due siue diuisibilis: in diuinis aūt psona ē existēs
per se solū fm singularē existentie modū in natura
intellectuali: q̄ nō diuidit/ sed a singulis tota possi
detur. Unū pater psonā dicit cū ꝓprietate z psonali-
tate: z ꝓprietas z psonalitas ad essentiā nō referr/
sicut sepius antedictū est. Ex hoc autē pater quid
significet nomē genitoris: hoc eni significat idē q ō
pater adiectiue iumptū: et a generatiōe imponit.

Queritur de noibus filij. Qō. XXXV.

Ecundo queritur de
S nominib⁹ filij que sūt tria vt dicit mgr in
in primo sententiarū distinctiōe. xxvj. scz fi
Hui⁹ qōni tria sūt mō bra. lius/ imago/ z verbū: z ideo tria querem⁹. Primo
de filio. Secūdo de imagine. Tertio de verbo.

A Querit quid sit in diuinis esse filium.
Mēbrū. I. Primo ergo q̄rit quid sit i diuinis esse filiū.
Arg. primū P Natura eni non differūt pater z filius: nec
substātia/ sed sola relatione. Diuersitas au
tem relatiōis nō facit aliū z alium. Mutatio enim
accidētis est mutatio de subiecto ad subiectū: vt di
cit Aristo. in. v. physicoꝝ: z talis est/ quādo manē-
te eodē subiecto mutatio est in passionib⁹: z ita vi-
detur esse hic: z sic filius nō videt differre nisi p ac-
cidens: z hoc veritatē psone nō facit/ nec filij verita
Arg. 2m tem. Adhuc: Essentia diuina in filio nō est nata/
nec ꝓprietate filij distincta: z cū nihil sit in filio/ nisi
essentia diuia z ꝓprietas: videt q sola ꝓprietas de-
terminatiōe sit filius/ z nō natura. Talis aūt non
est filius vere: z sic videt/ q filius dei nō sit vere fi-
lius: q̄ ē ꝛtra Hylariū z Augustinū. Unū hylari⁹
sic dicit: z ponit a mgro in pmo sententiarū distin-
ctione. xxvj. Cū z homies filij dei dicant z sint: fm
illud Ps. 81. Filij excelsi oēs. z fm illud q ō Exod.
4. c. ad moysen dñs de populo israel ait: Primo-
genitus meus israel. Querit quō ꝓprium sit naro
deo/ q sit dei filius. Et soluit sic subdēs: Sed ma
gna distantia est. homies eni filij dei sunt factura/
nō natiuitatis ꝓprietate: deus autē filius oziginis
ꝓprietate filius est: z veritate natiuitatis/ nō factu
ra vel adoptiōe. Et illi q̄dē ante sūt q̄ filij dei sūt:
Ar. 3m fiūt eni filij dei/ q̄ quis non nascant filij. Adhuc:
Nasci ex aliquo in similitudine forme z speciei ge-
nerātis/ facit esse verū filiū. Cum ergo filius in di
uinis/ z ex alio sit per natiuitatē/ z similim⁹ sit forma
z specie generāti: ipe maxime est filius z hoc no
men habet ꝓpriū. Adhuc Hylarius: Unigenit⁹
Ar. 4m deus nec fuit aliquādo nō filius: nec fuit aliq̄d ante
q̄ filij⁹: nec quicq̄ ipe nisi filij⁹: atq̄ ita q̄ semp est
filius: nascibilitatis ꝓprietate ac veritate filius est.
Qō. I. cidēs. Ulterius querit: vtrū equiuocē/ vel vniuoce di
catur filius de filio dei/ z filijs hominū/ z filijs dei
B Solo mē bri primi p adoptionē. Solutio: dicēdū q filius dei vere
filius est naturali z substantiali natiuitate a patre
eo modo quo hypostasis substātia dicit Ad pmū

ergo dicendū: q generatione hypostasis q̄ res na
ture ē/ filij⁹ ē filius: z q eiusdē nature est filij⁹ cū pre
z eiusdē substātie fm totū/ z nō fm prē/ magis vere
facit cū esse filiū. Non eni vere z pfecte demonstra-
ret pater ēr̄si aliq̄d manus esset in filio q̄z in patre. vñ
Job. 14. b. philippū arguens dicit Quō tu dicis:
ostende nobis patrem? Non credis: qz ego in pa-
tre/ z pater in me est? Qui videt me/ videt z patrez
meū. Similiter fm Richardū de sctō victore in li
bro de trinitate: q pater z filij⁹ in eadē numero na-
tura sunt: nō officit/ sed pficit ad hoc/ q vera psona
sit filius z verus filius: ex hoc enim magis cōna
turalis z ꝓsubstātialis est patri: z in omnib⁹ substa
Ad argua. tialib⁹ z naturalib⁹ filis. Ad hoc autē q ō obijcit
dicendū q nihil in deo est p accidēs: vt dicit Aug⁹
Nihil eni in deo est nisi eternū: z q̄ eternū est/ per
accidēs esse nō pōt: z ipa ꝓprietas in diuinis substā
tia est. Quāuis aūt nihil sit ibi p accidēs: trū nō oia
que sunt in diuinis/ dicunt subē modo. quia rela-
tio est in diuinis: z nō dicit modo subē/ sed mō eis
q ō est ad aliq̄d. Substantia aūt dicit modo q ō est
absolutū/ z ad se dictū: vt dicit Aug⁹. Et q ō dicit
q filius differt a patre sola ꝓprietate: verū est q vt
distinguēte ꝓprietate sola differt: sed vt distinctus
differt etiā hypostasi. z ideo verissime filius est vt
alius in hypostasi a patre genit⁹. Plura eni nō exi
Arg. primū gunt ad hoc q aliquis sit vere filij⁹: nisi q in hypo-
stasi oziginis ꝓprietate sit discretus: z i naturalib⁹
oib⁹ p oia generāti sit filius. Ad id q ō vlteri⁹ q̄rit
Ad questio nē incidentē si filius vniuoce/ vel equoce dicat: dicēdū q p ana
logiā. Et primo quidē cōuenit filio dei. Secundo
aūt filijs hominū: qui in similitudine forme z speciei
z nō in eiusdē numero nature idēpritate genitores
suos demonstrāt. Tertio filijs adoptiōis: qui pa-
trem nō demonstrāt nisi p ꝓsensum volūtatis/ quē
facit in eis spūs adoptiōis. facit eni principes filia-
tionis diuine p filiationē hereditatis: sicut dicitur
ad Col. 1. b. Eripuit nos de potēte tenebrarū: z trās
tulit nos in regnū filij dilectiōis suē. Hec aūt trās
latio nō fit nisi per adoptionē.

Queritur fm quā rationem hoc nomen imago conueniat filio.

A Ecundo querit de imagine: q ō nomen hy
Mēbrū. II. S larius dicit cōuenire filio p hoc q filij⁹ est.
Querit ergo primo fm quā rationē cōue-
nit filio. Hylarius eni duas dat definitiōes ima-
ginis in libro de synodis. Prima est hec: imago est
eius q ō imaginat species indifferēs. Secūda hec:
Arg. primū Imago est rei ad rem coequandā indifferēs z indi-
screta similitudo. Scōm vtrāq̄ ista ꝓ diffinitionū
videt spūsctūs imago esse patris/ sicut z filij⁹. Est
eni species indifferēs ad patrē. A patre eni est p spi-
rationē: z specie nature essentie p oia indifferens.
Est z filius patri/ sicut z filius: z sola ꝓprietate oziginis
sicut distinguēte/ z sola hypostasi sicut distin-
Arg. 2m cto discretus a patre sicut z filius. Si quis velit
dicere: q filius in hoc dicit imago z nō spūsctūs/
q alius est a filio sicut a patre: a spū aūt sancto nul
lus. Videt esse nō causa: quia et in patre est aliqua
notio in qua dissimilis est filio: sicut inascibilitas:
z trū filius dicit imago patris: ergo z spūsctūs nō
ꝓter hoc minus imago est/ q deficit q alius nō sit
Arg. 3m ab ipo. Adhuc: Imago ab imitādo dicit: vt dicit
phus in libro reminiscētia. Spūs aūt sctūs qui est
a patre/ imitat eū z coequat eū p indiscretā simili-
tudinē: q̄ est imago eius: vt dicit dēmirio secūda.
In contrariū est q ō ad Col. 1. b. de solo filio di- In ꝛtrariū arg. primū
cit: Qui ē imago dei invisibilis. videt ergo q soli fi-
lio cōueniat esse imaginē. Adhuc: Aug⁹: Eo est Ar. 2m
imago quo filij⁹: sed filiū esse nullo mō cōuenit spi-
rituscto: q̄ imaginē esse spirituscto ꝓuenire nō pōt.
Adhuc: Omnis generās vniuoce vt dicit Arist. Ar. 3m
generat filiū ad imaginē z similitudinē suā. pater aūt
in diuinis marie generat vniuoce: marie q̄ pducit
filiū in imaginē z similitudinē suā. hoc q̄ cōuenit so
li filio/ z nō spūsctō. Adhuc fm phm in libro de Arg. 4m
animalib⁹: si p generationē nō pducat oīno simile
patri: cū omne generās intēdit pducere sibi simile
in specie/ figura z in sexu: In specie/ vt eiusdē speciei
sit cū generate: In figura: qz dicūt Aristo. z bocci⁹
q figura sequit speciē. Unū ea que sunt diuersarū
specierū/ sunt diuersa ꝓ figurarū in animalib⁹. In
sexu: qz si pducat feminā/ dicit esse generationē oc-
casionatā: hoc est in materia generatiōis passam:
ꝓter q ō ad pfectā similitudinē generātis ꝓuenire
nō potuit. Sed nihil tale pōt esse in diuina genera
tione: que simplex z eterna existēs/ sine motu est et
materia. Filius ergo coīpo q genit⁹ est/ imago pa
tris est: z hoc ex genitura haber ꝓprium: z nō spūs-
ctūs/ qui genit⁹ nō est. Ulterius querit: que sit I. qō icidēs.
illa imago de qua dicit Geñ. I. et. 2. Faciamus ho
minē ad imaginē z similitudinē nostrā. Si eni illa Argumētū
imago est filius: tūc nō deberet dici/ nostram: sed/
mea: qz filius imago solius patris est. Si aūt est
est vnitas essentie in trib⁹ psonis: vt dicit Aug⁹ in
xv. de trinita. tūc videt q male dicat imago. Ima-
go eni dicit quasi imita go: qz imitādo refert ad al-
terū q ō est ante se. Unitas aūt essentie in psonis ni
hil habet ante se q ō imitet. Adhuc querit vlteri⁹
II. qō icidēs cū imago dicat multipl'r de hoīe/ de filio/ z de vni-
tate essentie in trib⁹ psonis: vtrū vniuoce/ vel equi
uoce dicat. Et videt q equiuoce. Aug⁹ in libro Argumētū
de decē chordis: Aliter est imago regis i filio: z ali-
ter in solido aureo. Et intendit: q aliter sit imago
dei in filio: z aliter in hoīe. Sed imago regis in soli
do/ z in filio est equoce: qz anīal homo z q ō pingit/
vt dicit Arist. in pncipio pdicamētoꝝ/ equoca sūt.
ergo dicta de homie z de filio dei equoce dicitur.
Solutio: dōm q sol⁹ filius ex ipa rōne sue ema
B Solo mē bri primi nationis ex patre: cū emanatio illa sit nature: ha-
ber q sit imago patris inuisibilis/ cōueniēta ꝓprie
tatū pncipij ad patrē intellectualiter figurat⁹. Cu
ius signū est vt dicit Richard⁹: qz pater q tot⁹ di-
uinitatis pncipiū est: in hoc cōfigurat ei/ q pncipiū
diuinitatis est: totam diuinitatē in aliū transfun-
dendo sicut pater. in quo nō configurat ei spūsanc-
tus: qui in nullū transfundit diuinitatē: eo q nul-
lus ab ipo est: nec a patre nature transfusione fm
rationē ipius trāsfusionis transfundit: sed potius
transfusione volūtatis z amoris. q̄ transfusio fm
ꝓpriā sui rōnem z generalē/ nō ponit q transfusum
sit imago transfundētis: z si cōtingit q est/ hoc est
in aliquo/ z nō in omni: nec ex rōne ipius transfusi
onis/ sed ex natura trāsfundentis: in qua nihil nisi
pfectissimū emanare pōt vel trāsfundi. Perfectissi
mū aūt est: q hypostasis ē ab hypostasi. z ideo ne-
cesse est amorē in diuinis a volūtate trāsfusuz/ esse

hypostasim; qõ tamen ex ratione emanationis non habet. Et quia in diuinis, prium est/ qõ fm, prietatem originis pſone cõuenit; prium est filio esse imaginẽ; quia illi ꝛueniꝛ fm, prietatẽ originis: spiritusctõ, prium esse nõ potest; quia illi fm, prietatem sui originis nullo modo cõuenire potest. Sic enim dicit imago notionaliter/ ꝛ non essentialiter. Et ideo dicit augustinus; ꝙ eo imago est quo filius intelligens eo quo/ hoc est eadem, prietate originis. Ad primũ ergo dicendũ; ꝙ cum dicit hylarius; species indifferens; non intelligitur species tm̃ natura/ sed etiam ratio, prietatis fm originẽ, ꝛ talem indifferẽtiã speciei nõ habet spũsanctus. Filius enim ex hoc ꝙ filius est per natiuitatẽ; accipit a patre/ ꝙ diuinitatẽ trãsfundit in alium; quia que potest pater/ potest ꝛ filius nature transfusio/ net; qõ non est, prium amoris transfusi in amante. Similiter ad secundũ dicendũ est; Cum enim dicit hylarius; ꝙ imago est rei ad rem coequandã ꝛ imaginandã indifferens ꝛ indiscreta similitudo; nõ intelligitur similitudo tm̃ in naturalib ꝛ substantialibus/ sed etiam in, prietate ꝛ rõne, prietatis ad originem ptinentis, ꝛ hoc cum spiritusctõ nõ ꝛueniat non indistantẽ neq; indiscretam cum patre habet similitudinẽ. Ad aliud dicendũ ꝙ non est similis; quia ex hoc ipso ꝙ pater est innascibilis/ nullũ habet quem imitetur, ꝛ sic cum imago dicat ab imitãdo; nomen imaginis ex ipa, prietate patris patri cõuenire nõ potest. Filius autẽ ex eo ꝙ ab alio est/ habet quẽ imitet; ꝛ ex ipa natiuitate ꝛ ãq; ex, prietate originis habet/ ꝙ imitetur ꝛ repsentet patrẽ; ꝛ sic, prie imago dicitur. ꝛ hoc fm eandẽ rationem spũsancto cõuenire nõ potest. Ad aliud iam per antedicta patet responsio. Spũs enim sanctus ex rõne originis nõ habet ꝙ sit indiscreta similitudo. Dicit enim Dam̃, ꝙ spũsanctus est imago filij, sed b intelligit effectiue; quia scꝛ inhabitando in nobis per gratiã/ facit nos imaginẽ filij per recreationẽ. Sicut pme ad Lo, ꝛ. ij. f. dicit aplus: Sicut portauim̃ imaginẽ terreni; portemus ꝛ imaginẽ celestis. Qõ in contrariũ adducit concedit. Ad id qõ vlterius queritꝛ dicendum; ꝙ vnitas essentie in tribꝫ pſonis est imago ad quã factus est hõ. Ad id qõ contra hoc objicit dicendũ; ꝙ imago dupliciter dicitur; exemplar scꝛ/ ꝛ exemplatũ; siue, ptorypus/ ꝛ typus vt dicit Damascenus. Exemplar q̃dem ꝛ, ptorypus non oportet ꝙ aliq̃d habeat ante se qõ imitet. Et sic imago est essentia vna in tribus pſonis. Imago autẽ vt exemplatũ est anima rationalis in tribꝫ potentijs, ꝛ est imago que imitatur/ ꝛ nun ãq; imitatur aliquid; ꝛ ideo illam oportet habere aliquid ante se qõ imitetur. Ad vltimũ dicendum; ꝙ nec vnivoce/ nec equivoce dicitur: sed fm analogiã. Et prima quidẽ imago patris filius est natura ꝛ rõne, prietatis fm originẽ. Secũdo ãnꝫtum ad esse imago est vnitas essentie in tribꝫ personis; sicut imago prius est in facie ãq; in speculo. Tertio est in homine sicut in eo qui imitatur per aliq̃d qõ est in ipso. Ad dictum Augustini dicendũ; ꝙ Augustinꝰ nõ intendit nisi ꝙ verius est imago patris in filio; eo ꝙ sit eiusdem nature cum patre; ãq; in nobis sit impressa ex illa que est vna natura in tribus pſonis; ꝛ non tm̃ extrinsecus picta/ sed in ipsis naturalibus ꝛ essentialib ꝫ impressa non potest esse omnino equivoce dicta impримens ꝛ impressa; nec omino vnivoce; sed sicut dictum est/ per analogiam dicitur de ea que imitatur/ ꝛ de ea ad quã refertur imitans.

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad 3m

L

Ad. 1. questionẽ incidẽtẽ

Ad argum

Ad. II. qõnẽ incidentẽ

Queritur de hoc nomine verbum.

Ertio queritꝛ de hoc nomine qõ est verbum. Et querunt quinq;. Primo eni queritur de multiplicitate verbi. Secundo de ratione verbi fm quã dicit in diuinis. Tertio: vtꝫ sit essentiale vel notionale in diuinis. Quarto: vtꝫ sit vnum vel plura in diuinis. Quinto: vtrũ in diuinis referat ad dicentẽ tm̃/ vel etiã ad creaturas.

Queb. ꝫ III. Huius mẽbri q̃nq; sũt articuli.

t

Queritur de multiplicitate verbi.

Rimo ergo queritꝛ de multiplicitate verbi. Dicit eni Hieronymus in, pemio galeato ꝙ logos grece multa significat. Nam ꝛ verbum est/ ꝛ ratio/ ꝛ suppurtatio/ ꝛ causa vniuscuiusꝫ rei: per quã sunt singula que subsistunt q̃ vniuersa recte intelligimus in rpo. Anselmus autẽ tripliciter dicit esse verbum; scꝛ quo loquẽdo sensibilib ꝫ signis vtimur; ꝛ hoc ẽ verbũ vocis, vel q̃ loquẽdo intꝰ cogitando apud nos volumꝰ quib ꝫ sensibilib ꝫ signis expримamꝰ; ꝛ hoc est verbũ imaginationis. Et quo loquẽdo intelligibilꝛ/ anteq̃ ãq; imagines vocis volumus intellectu vtimur; ꝛ hoc est verbum rei qõ cõcepimus vt de ipo loquamur. Et in hoc cõcordãt verba Aug. in. ij. trinita. vbi sic dicit: Quisquis igitur põt intelligere verbũ; nõ solum ante q̃ sonet verũ etiam anteq̃ sonorum eius imagines cogitatione voluantur; hoc est eim̃ qõ ad nullã ptinet linguam/ earum scꝛ quæ appellantur gentium; quã ꝫ nostra lingua latina est; iam potest videre aliquã verbi illius similitudinẽ; licet in speculo ꝛ enigmate; de quo dictum est: In pncipio erat verbum. Et ex hoc accipitur: ꝙ tripler est verbum: Sonãs scꝛ; cum imaginib ꝫ soni cogitatione volutũ. Et verbuꝫ qõ ante imaginẽ soni est. Unũ Augꝰ ibidẽ: Formata quipe cogitatio ab ea re quã scimus/ verbũ est quod in corde dicimus: qõ nec grecum est: nec latinum/ nec lingue alicuius alterius. Basilius autẽ sic dicit: Filio dei attribuitꝫ sensus sapia/ virtus/ lumen. Nec enim omnia competũt filio, put verbũ.

II

III

Damascenus sic inq̃t: verbum tripliciter dicat: scꝛ fm ꝙ mouet intellectus: et cogitat qõ in corde disponitur, ꝛ hoc est endiadentũ: hoc est interiꝰ dispositũ; et angelus/ hoc est nũcius intelligentie. Adhuc dicit Dam̃. ꝙ verbum dei nõ est ampostaton/ sed subsistens intellectuũ ꝛ operatiũ. Queritur ergo penes quid omnia hec in verbo accipiũt.

IIII

Solutio: ad hoc dicendum: ꝙ ea que dicit Hieronymus: multiplicitatẽ eius qõ est logos in greco/ vel verbum in latino determinant. Hoc enim duplicitꝛ accipi potest, vel prout loquitꝛ rem in distincte ꝛ implicite in primo principio rei: vel prout loquitur rem in se. Si primo modo: tunc est causa per quã subsistunt singula que sunt. Et illud est sapientia siue ars primi intellectꝰ vniversaliter agentis omnia; quã platonicis dicitur mundus archetypus. Scõm illud enim verbum intellectus vniversaliter agentis est mundus/ ꝛ ars in qua sunt ea que facta sunt antreq̃ fiant; ꝛ causa formalis ꝛ effectiua est singulo ꝫ que fiũt per artem illam: sicut

B

Solo articuli primi ad diuisionẽ primã

ars in mẽte artificis causa formalis ꝛ effectiua est omniũ que facit per artem. Et sic dicit Aristo. in septimo pme phie: ꝙ domus est ex domo; tectum ex tecto; parietes ex pariete; fundamentũ ex fundamẽto; ꝛ colũna ex colũna. Et explanat subdens: Forme que sunt in lapidib ꝛ lignis/ sunt ex hijs que sunt in anima artificis. Sic verbuꝫ per appropriationẽ conuenit filio: fm ꝙ filius est sapientia ꝛ ars patris. Ps. Ioꝛ. Omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua. Et hoc modo verbũ dictum implicite ponit respectũ ad creaturas. Si autem loquitꝛ rem in se; aut implicite; aut explicite. Si implicite; tũc verbũ est nomẽ rei. Et sic vere dicit verbũ quo significatur omne qõ significatur. Et attribuitꝫ filio dei fm relationẽ ipsius tm̃ ad dicentẽ: quo scꝛ pater perfecte dicens se (sicut superius dictum est in questione de generatiõe filij) de sua substantia format similitudinẽ suam in natura ꝛ specie; per quã dicendo se pfectissime manifestat. Et hoc est qõ dicit Augꝰ. ij. de trinitate: Non enim se pfecte diꝛisset/ si aliquid minus esset in verbo/ siue in filio ãq; in dicẽte siue in patre. Job. ꝛꝛ. b. Semel loquitꝛ deꝰ; ꝛ secũdo idipm nõ repetit. Glosa Gregoꝛ. Loqui dei/ est filium generare; quẽ dum semel genuit/ secũdo idipm nõ repetit. Joh. I. a. In pncipio erat verbum. Glosa: hoc est in patre filius. Si autẽ explicite loquitꝛ rem: vel loquitur eam, put definientia sunt vnũ in vltimo/ qõ est actus respectu omniũ precedentiũ; aut loquitꝛ eam, put sunt in ordine ad illud. Si primo modo: tunc verbũ est ratio rei definitiua. Et sic verbum cõuenit filio/ put ipse est ars vt dicit Augꝰ/ plena rationib idealib rerum: que omnes in ipso sunt vita ꝛ lux. Joh. I. a. Qõ factũ est in ipo/ vita erat; ꝛ vita erat lux hominũ. Si autẽ loquitꝛ rem explicite, put sunt definientia in ordine ad vnum; tunc suppurtatio est. Et conuenit filio dei p appropriationẽ; put ideales rõnes que sunt in ipo; non solum ad rem/ sed ad singula rei pstitutiua referunt. Sic ergo accipitur diuisio

L

Ad diuisionem. II.

hieronymi. Diuisio autẽ Anselmi accipitꝫ fm gradus quib ꝫ verbũ pnunciat a nobis. Ad hoc enim exigitur: ꝙ primo per intellectũ cõcipiat; ꝛ sit quasi cõceptus cordis siue scientia. Secũdo vt cogitãdo quasi cogitãdo/ soni quib ꝫ expримi põt vel imagines sonorũ voluant; ꝛ aprent. Tertio ꝙ sono sensibili vestiatur ꝛ enũcietur/ vt ad aures audientiũ venire possit. Et hoc verbum filio dei attribuitur fm ꝙ est signũ patris; ꝛ quasi cõceptus cordis eiꝰ pcessit in carnem; ꝛ sensibilis factus est/ ꝛ habitauit in nobis. Et hec sunt verba augustini; ꝛ ponunt in glosa Job. ꝛ. a. sup illud: Sed ꝛ si quis peccauerit ꝛc. Et ratio similitudinis ponitꝛ ibidem: quia sicut sonus vestiens verbũ/ nõ mutat intentionẽ verbi, qõ est conceptus cordis; sed defert ad alios: sic caro assumpta nihil mutauit in filio dei/ sed sensibilẽ fecit ꝛ visibilẽ inter homines. Unde etiam caro habitus filij dicitur. Phil. ꝛ. In similitudine hominũ factus; ꝛ habitu inuẽtus vt homo. Primũ horum verborũ dicitꝫ verbum rei; ꝛ est qõ formatur in mente; ꝛ a mente fluit sicut scientia ipius: quando mens nouit se/ vel dicit se. Quia sicut dicit Anselmus in monologion: dicere sũmo spiritui/ nihil aliud est q̃ per intellectũ videndo intueri. Secundum verbum est cogitatiõis cum insensibilib ꝫ imaginib vocis. Tertiũ autẽ verbũ vocis/ sensibilibus signis vestiens verbum rei. Unde patet: ꝙ sublato verbo rei/ qõ est scientia in mente/ non remanet verbum secundũ neq; tertiũ; quia nihil esset ad qõ aptarẽtur imagines vocum; ꝛ nihil qõ ipsa voce, pnunciareꝫ. Et sublato secundo/ non remanet tertium; sublato autẽ tertio remanet secundũ ꝛ primũ; ꝛ sublatis tertio ꝛ secũdo remanet primũ. Unũ Augꝰ. ij. de trinitate: Formata quipe cogitatio ab ea re quã scimus/ verbum est qõ in corde dicimus; qõ nullius lingue est. Id autẽ qõ dicit Basilius; ꝙ dei filio attribuitur sensus ꝛc. accipitꝫ fm ordinem verbi ad nos; ꝛ fm effectus verbi. Unde ipe Basilius dicit: ꝙ sensus est quo cognoscitur: hoc est quo mouet cognoscentẽ, sapienta qua ordinatur: virtus qua operatur verbum quo, pnũcia/ tur: lumẽ quo clarescit. Uerbum eni seipo mouet ad sui sensum siue cognitionẽ; inquantũ est intellectus patris. Sapientia ꝛo est/ inq̃tum vt dicit augustinus/ genita manat de sapiẽtia ingenita. Virtus autẽ/ inq̃tum artis pme virtus opativa in ipo ꝛ ipm est: fm ꝙ dicitur Job. I. a. Omnia p ipm facta sunt. Uerbũ ꝛo/ fm ꝙ loquitꝛ patrem omnis forme per verbũ datorem. Unde dicit Augꝰ in primo Beñ. ad lꝛam: Filius est forma omniũ: hoc est ad quã fiunt omnia. Lumen autẽ est/ fm ꝙ forma omniũ lux est: ꝛ fm ꝙ lumen qõ est forma prima/ vt dicit Dionysius ad illustrationẽ p omnia expandit se naturalis rei vultus. In idem fere coincidit diuisio Damasceni. Uerbũ enim qõ mouet intellectũ vt intelligat/ verbum rei est: qõ est scientia mentis ꝛ conceptus. Uerbũ autẽ interius dispositum/ est qõ cogitãdo volutur cum insensibilibus vocis imaginib. Uerbum autem qõ est angelus intelligẽtie/ est qõ sensibiliter sonat. Et aptatꝫ verbo qõ de sinu patris processit/ ꝛ caro factum est et habitauit in nobis. Qõ ꝛo dicit Dascenus verbũ dei nõ est ampostaton ꝛc. vt supra: attribuitꝫ verbo dei per differentiam ad verbũ nostrũ. Nostrũ eni est transiens: dei autẽ in quo nihil transit/ est hypostasis subsistens. Nostrũ obligatum est/ nõ libeꝫ: dei autem ad electionem liberũ. Esa. ꝛꝛ. d. Faciet quecũq; voluꝫ ꝛ prosperabitꝫ in his ad que misit illud. Nostrũ non operatiũ est/ sed operatum in nobis: dei autem operatiũ est seculorũ. Heb. II. a. Fide intelligimꝰ aprata esse secula verbo dei; vt ex invisibilibus visibilia fierẽt. Glosa: sicut exemplũ ab exemplari. Boecius in consolatione phie: Tu cuncta superno Ducis ab exemplo pulchrum pulcherrimus ipe Mundũ mẽte gerens; similiq; imagine formans. Unde etiam verba christi filij in carne existentis/ instauratiua fuerunt creaturarũ in cecis/ claudis/ mutis/ lepꝛosis ꝛ mortuis in signũ ꝙ ipse primũ verbum esset quod primo creaturas instauraui; vt dicit Ambrosiꝰ. Et sic patet de omnib diuisionib supius inductis. Ad cuius autẽ verbi similitudinẽ dicat verbũ dei in creatũ; in phabitis determiatũ est in q̃stione de generatiõe filij.

D

Ad diuisionem. III.

Ad diuisionem. IIII.

Queritur de ratiõe verbi fm quid dicatur in diuinis.

Secundo queritur de ratione verbi fm qd dicitur in diuinis. Et videtur ꝙ eadem ratiõe qua dicitur filius. Primo sentẽtia ꝫ

s

A

Articu. II. Arg. primũ

xxvij, distinctione dicit magister ex verbis Augustini in ḉnto de trinitate: Eo dicitur verbum siue imago/ quo filius. Et exponit subdens id est eadē ꝓprietate siue notione dicitur imago ⁊ verbū qua filius. Sed non eo modo quo verbum dicitur sapientia/ vel essentia: quia non notione qua dicitur verbum/ dicitur sapientia vel essentia: Nam sapiētia dicitur fm essentiam/ sed nō fm relationē. Hic habetur q̃ eadem relatione dicitur verbum qua filius. Sed contra hoc est: q̃ verbum dicitur ad creaturas. Heb. II. a. Fide intelligimus aptata esse secula verbo dei, Augustinus: In verbo tibi coeterno fecisti omnia. Hoc non potest esse verum/ nisi verbum respectū ponat ad creaturas. Filius autem non dicit respectū ad creaturas: nō ergo eo dicitur verbum quo filius. Adhuc: Augus in septimo de trinitate: Verbum fm q̃ sapiētia est ⁊ essentia/ hoc est qō pater: fm q̃ verbum/ non hoc est qō pater: quia verbum non est pater: ⁊ verbum relatiue dicitur filius. Ex hoc accipitur: q̃ verbū nō dicit respectū nisi ad dicentē: nō ergo potest respectū ponere ad creaturas: ⁊ hoc est ꝯtra predicta. Ad huc: Anselmus in monologion: Verbum quo creature dicunt/ non est verbum creature: dicit enim creaturam non verbo creature/ sed suo verbo qō est eius similitudo. Videtur ergo q̃ verbum nō dicat respectum ad creaturā/ sed ad dicentē tm. ⁊ hoc est iterū contra predicta. Ulterius queritur hic: quia verbum a sapiētia procedit siue noticia: sicut dicit Augus, xv. de trinitate: q̃ mens gignit noticiā sui dum cognoscit se: ⁊ sic videtur q̃ pater noscens se/ dicit se. Queritur vtrū illa noticia sit cōtemplatiua/ vel opatiua. Et videt q̃ opatiua. Job. I. a. Omnia per ipsum facta sunt: ⁊ supponitur/ verbū.

In contrariū videt esse qō dicitur Amos. 3. b. Non faciet dominus verbum qō nō reuelet ad seruos suos, ꝓpheras. Reuelatio autem ptinet ad cōmplationē/ ⁊ nō ad opus: ⁊ ita videtur verbum esse noticie cōtēplatiue. Solutio: sicut in phabitis de generatione filij dictū est: ⁊ dicitur in glosa Beñ. I. sup illud: Dixit deus: fiat lux. Et Job. I. super illud. Omnia per ipm facta sunt, vbi ponit Beda exemplum de arca que in mente artificis viuit. Et Gregorius nazāzenus dicit: q̃ primū excogitauit deus celestes essentias: ⁊ excogitatio eius fuit opus ei. Et hoc recitat Job, damascenus in. ij. libro suo. Ex quib omnib accipitur: q̃ aliud est in verbo, ꝓpie: ⁊ aliud a ꝓprietate. Propie est in ipo/ qō ipm est similitudo dicentis pfectissima. Et cum similitudo deficiat in creatura: eo q̃ nō adequat ⁊ implet eum cuius similitudo est: nō ostendit potēriam perfectissimā producētis ex se sibi simile. Et ideo dicit Augus: q̃ non se pfecte dirisset/ si aliquid minus esset in verbo q̃ in seipo. Et hoc modo, ꝓprie pater dicit verbum. Et hoc modo verbum nō refertur nisi ad dicentem. Et tunc verbum non habet respectū ad creaturas. Et de illo verum est: q̃ eadem ratione/ hoc est eadem, ꝓprietate dicitur verbum qua filius: ⁊ nō habet relationem nisi ad dicēntem: ⁊ sicut generantis in q̃tum generans/, ꝓpria ⁊ perfecta similitudo est filius: ita dicētis se hoc modo per intellectum, ꝓpria ⁊ pfecta similitudo est verbum. Et ideo eadem, ꝓprietate est verbū qua est filius. Sed quia pater dicens dicit in verbo omnia que sunt in ipo. In ipo aūt non est tm potentia productionis sibi simile in essentia per generationem/ sed etiam potentia productionis creaturarū: consequens est/ vt in verbo dicat productionē creaturarum/ fm potēriam productiōis/ que est efficiēs ⁊ formalis ⁊ finalis. Sic enim verbum per approprianum/ nō, ꝓprium est ars patris: ⁊ quasi medū inter operantem ⁊ opus, non medū qō fm aliquid factum sit: ⁊ fm aliquid faciens: sicut dicit artius: sed medū sicut regulans in opere medū est: sicut ars medū artificis: quē tamen nō nisi facēs est in artifice/ ⁊ nihil ipius est factum. Et hoc modo verbum in approprianto sibi intellectū ponit ad creaturas: quod nō facit filius. Sic enim alia ratio est nominis filij: ⁊ alia ratio nominis verbi: non tamē alia, ꝓprietas, quia aliquē respectū habet verbum quē nō habet filius: quia verbū respectū ponit ad creaturas/ filius aūt non. Cauendū tamen est cum dicit: q̃ deus cogitando se/ dicit se: ⁊ dicit verbum: qō est verbum Anselmi ⁊ Gregorij nazāzeni. Quia cogitatio duob dicit: ꝓprie scz/ ⁊ cōmuniter. Propie cogitatio/ est cogitatio eorum que in mente sunt: ⁊ reuolutio conceptū mentis. Et hoc modo cogitatio non est in deo: quia in deo nō sunt cogitationes volubiles, tales enim cogitationes siue motus impfecti sunt: que deo non conueniūt. Cogitatio etiam cōmuniter dicit intuitio siue visio per intellectū: qñ mens vel intellectus conuersa ad se intuetur se: ⁊ formans ex se suam similitudinē/ dicit se/ ⁊ dicit suum ꝓprium verbū: qō est verbū rei/ que est in ipa: ⁊ in verbo dicit quicq̃d est in ipa: sed primo dicit verbū: ⁊ oblique ⁊ ex ꝯsequēti omnia que in ipa sunt/ dicit in verbo. Et primo modo dicere verbum ēcomitat generatio filij: et ideo verbum eadem, ꝓprietate dicit qua filius. Secūdo aūt modo cōnotat respectus ad creaturam p approprianū/ non per, ꝓprium. Et attende: q̃ in verbo hoc modo intelligit sapientia contēplatiua: fm q̃ verbum est manifestatiuū veritatis: ⁊ sic verbū est noticie cōtemplatiue: ⁊ fit p ipm reuelatio: ⁊ est speculū in quo videtur, ꝓphete: ⁊ spūs eius reuelās est mysteria, pme ad Cor. 2. c. Spūs omnia scrutatur: etiam profunda dei. Job. 16. c. Cum venerit ille spiritus veritatis/ docebit vos omnem veritatem: ⁊ que ventura sunt annūciabit vobis. Secūdū aūt qō est patris per appropriationē/ nō p, ꝓpietatem: sic est verbum noticie practice, sic enī omnia p ipm facta sunt: ⁊ sine ipo factū est nihil. Eccli. 16. Initiū omnis operis verbū. Ps. 32. Dixit ⁊ facta sunt. Augus: hoc est/ verbū genuit: in quo erant vt fierent. Et glosa sup Beñ. dicit: q̃ omnia erant primo in verbo: deinde in materia: ⁊ postea tertio in ꝓpria natura distincta per creationē/ dispositionē/ ⁊ ornatum. Et hoc modo verbum est formata noticia mentis/ ⁊ eorum que in mente sunt cōtemplatiue vel practice. Ex quo accipit: q̃ noticia/ siue cōtemplatiua/ siue practica fm rationes intelligendi antecedenter se habet ad verbum. Et hoc est quod dicit Augus, xv. de trinitate: q̃ formata de mēte notia verbum est. Eccli. I. Prior omnū creata est sapientia: ⁊ intellectus prudētie ab euo. Eccli. 24. a. dicit sapiētia: Ego ex ore altissimi prodij/ primogenita ante omnē creaturam. In acceptione autē sapientie a nobis econuerso est. Nobis enī fit reuela

In ꝯrariū arg. primū

Ar. 2m

Ar. 3m

Qō icidēs.

Argumētū

In ꝯrariū argumētū

B Solō articuli. II.

tio sapiētie per verbū. Eccli. I. a. Fons sapiētie verbum dei in excelsis. Sic enī verbum lux veritatis est/ que illuminat omnē hominē venientē in hunc mundū. Job. I. a. Augus in glosa sup illud Ps. II. Dimittite sunt veritates a filijs hominū. Una veritas que illustrat oēs alias animas: que tm multe sunt in hominib illustratis, sicut vna facies est que pluries apparet in reflexione ad multa specula. Et ex his soluta sunt omnia que q̃sita sunt de hoc.

Queritur vtrum verbū sit essentiale vel notionale in diuinis.

A Articu. III. Arg. primū

Tertio queritur: vtrū verbum sit essentiale vel notionale in diuinis. Et videt q̃ notionale tm. Prio enī sentētia ꝑ. xxxvij. distinctiōe ponit inē notia significātia hypostases cū ꝓprietate, talia aūt omnia notionalia sunt: q̃ verbū notionale est/ nō essentiale. Adhuc Augus in. vj. libro de trinitate: Verbū quidē solus filius accipit: nō simul pater ⁊ filius/ tanq̃ ambo sint vnum verbum. Nomina aūt que vni soli cōuenīt/ notionalia siue psonalia sunt: verbum igit notionale est. Adhuc: verbū nunq̃ est ipe dicēs verbū: etiā si se ipm dicat, semp enim est alia ꝓprietas verbi: ⁊ alia dicētis. Talia aūt que, ꝓpretatib suis distinguūt inter personas/ notionalia sunt/ vel relatiua: verbū igitur relatiuū est. Adhuc: verbū ipo nomine aliquid dicit qō est a dicente/ ⁊ procedēs ab ipo, habitum aūt est ab Anselmo: q̃ nec natura p mittit/ nec intellectus admittit: q̃ is q̃ ab alio est/ sit ipe a quo est: ergo nomen verbi ipa, ꝓprietate pcessionis quā dicit/ distinguit inter dicētem ⁊ verbum. ⁊ talia omnia sunt notionalia/ siue psonalia. verbū igitur notionale est, ipo enī nomine verbi pcessionis, ꝓprietate quā dicit/ nascitur persona pcedens ab alia. Si q̃s dicat: q̃ aliud est in pcessione verbi: ⁊ aliud in pcessione filij. filius enī dicit pcedentē ab alio in diuersitate hypostasis: verbum vo b nō dicit/ sed dicētis manifestationē tm. Hoc stare nō pōt quia supra habitū ē ex verbis Dam. q̃ vbū dei nō est ampostaton sicut verbū nostrū/ sed hypostaton: hoc est/ in hypostasi subsistens eleciuū ⁊ opatiuū. Adhuc: Cum verbum intellectuale essentialiter sit inter dicentē ⁊ intellectū: si nō esset hypostasis/ que sola pfectissimū esse habet: nec esset vsia siue essentia: oporteret q̃ aliq̃d esset impfectū fm esse, ⁊ sic aliq̃d impfectū esset in esse diuino: qō o ino absurdū est. verbū igit cū ꝓprietate dicit hypostasim. In contrariū huius est: q̃ quelibet psonarū dicit se/ ⁊ quēliber aliam. qō esse nō posset si diceret esse notionale. nihil enī/ vt dicit augustinus/ refertur ad seipm. ⁊ qō ad seipm dicitur essentiale est. si aūt dicere essentiale est: tū oportet verbū dictū q̃ sit essentiale: ⁊ sic verbū essentiale videtur. Adhuc: Idem est dicere sūmo spiritui qō p intellectū intueri: vt pbabitū est. intellectus autē vnus est trīū psonarū: q̃ intuitio p itellectū est vna: q̃ ⁊ dicere vnū: q̃ ⁊ dictū vnū. ⁊ dictū idē est qō vbū: q̃ ⁊ verbū vnū. Sed dicit augus: q̃ que cūq̃ nota de simul singulariter dicunt/ essentialia sunt: verbus igit est essentiale. Adhuc: Omne qō cōnotat effectū in creatura/ cū oīs effectus in creatura cōis sit trib psonis/ essentiale est. verbū cōnotat effectum in creatura: sicut pus habitū est: q̃ verbū essentiale est. Solutio: dōm q̃ verbū, ꝓprie sumptum nō tionale est: sicut pbat auctoritates ⁊ rōnes pmo inducte. sed p hoc q̃ verbū est noscētis se/ ⁊ exp̃mētis suā noticiā p verbū: sic verbū noticia alicuius est: ⁊ sic verbo appropriat sapia. vñ ab Aug. dicit sapia genita. Et q̃ initiū siue principiū opis est: eo q̃ est verbū noticie practice siue opatiue: sic verbū initiū operis est/ vt dicit ecclesiastic: ⁊ opatiuū est/ vt dicit Dam. Et sic appropriat et q̃ sit ars patris. Et hui rō est: q̃ dicēs verbū dupl dicere pōt. Uno modo q̃ simpl dicat verbū: ita q̃ nihil aliud dicat nisi formatā noticiā suā/ q̃ verbū est. ⁊ sic verbū nō referr nisi ad dicētē. Alio mō q̃ nō dicat verbū simpl/ sed dicat aliq̃d in verbo. sicut artifex in verbo suo dicit domū/ vel aliq̃d aliud artificiatū: qñ verbū mentis sue a mēte, pcedit in imaginationē ⁊ sensum: ⁊ ab imaginatiōe in manū/ qñ mouet manum ad opus artis: ⁊ a manu in dolabrū vt recte secet: ⁊ a dolabro i ligna ⁊ lapides/ vt recte aptent ⁊ cōponant ad figurā dom. Sic eīm primū ⁊ simplex verbū mētis, pcedēs ⁊ assumēs quedā/ efficit pnciptiū opis: ⁊ sic in ipo pm intellect vniuersal agēs dicit creaturas: q̃s rā in ipo fm q̃ simplex manifestatio est dicētis/ nō dicit. Ad primū q̃ qō in contrariū obiicit: dōm q̃ dicere illud q̃ q̃libet trīū dicit in cōtrariū se ⁊ quēlibet aliū/, pculdubio essentiale est: ⁊ dictus ab eo vna ⁊ eadē essentia est: sed dictum illud nō est verbū. ⁊ iō nō sequit qō vlterius inferr. Ut enī dicit Augus: formata noticia in filitudinē dicētis verbū pfectū ē. Unde in. xv. de trinitate dicit: q̃ sic mēs de se gignit noticiā suā: ⁊ diligit eam tanq̃ placitā plē. Et taliter formata noticia hypostasis est. Et talē formationē nō dicit dictū: sed dictū dicit qualēcunq̃ intellectualē manifestationē. vñ dicere dictū trib cōuenit: dicere verbū soli patri. Ad aliū dōm: q̃ vnus est intellect trīū: sed dupl contingit intueri p intellectū. Aut enī intuēdo format id qō intelligit in imaginē ⁊ filitudinē ⁊ speciē intuētis. ⁊ sic solus pater intuet se p intellectū. Aut intueri p intellectū/ est id qō intelligit lumē intellect declarare ⁊ simpl perlustrare. ⁊ sic intueri se ⁊ quēlibet aliū p itellectū/ essentiale est: ⁊ cōuenit trib. Ad vltimū dōm: q̃ sicut iam pater: verbū de sua, ꝓprietate qua verbū est/ nō dicit respectū nisi ad dicentē: sed ex appropriato sibi/ ex mō siue pcessionis/ q̃ ic verbus noticia alicuius est: ⁊ sic sapientia ⁊ ars est pōt dicere respectū ad creaturas. ⁊ tūc effectus cōmunis est ⁊ attribuit tm verbo specialr: q̃ per, ꝓprium verbi magis approxiat ad appoparū q̃ alia psona.

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Arg. 5m

Ar. 6m.

In ꝯrariū arg. primū.

Arg. 2m

B Solutio ad ticuli. III.

Ad arg. 1m in cōtrariū

Ad 2m.

Ad 3m

Utꝯ verbū sit vnū vel plura in diuinis.

A Artic. IIII. Arg. primū

Uarto queritur: vtrū verbum sit vnum vel plura in diuinis. Et videt q̃ vnū solum Augus, in sexto libro de trinitate, verbū qdē solus filius accipit/ non simul pater ⁊ filius/ tanq̃ ambo sint vnum verbum. Adhuc: Augus, in. v. libro: In hac trinitate nihil dicitur verbum nisi filius: nec donū nisi spūsanctus. Adhuc: Anselmus in monologion: Mirum video: vnūquēq̃ trium pariter dicere se ⁊ alios: ⁊ vnum solum ibi esse verbum: nullatenus tamen ipm verbum potest dici verbum trium/ sed tm vnius eorum cuius est filius ⁊ imago. In contrariū est: q̃ pater ⁊ filius ⁊ spiritusanctus non sunt vnus dicens/ sed tres dicen

Ar. 2m

Ar. 3m

In cōtrariū arg. primū.

tes: ⁊ ad numerū dicentium multiplicātur verba
Arg.2m eorum: ergo plura sunt verba in trinitate. Adduc: Natura formans loquelam in inferioribꝫ/ exēplata est a natura diuina primo loquente. Sed in inferioribus vnus dicens multa dicit verba: ergo ⁊ in natura diuina ab vno dicente multa debent
Ar.3m fluere verba. Ad verbum diuinum vt habitum est/ verbum noticie est tam contēplatiue q̄ practice: sed nōticia contēplatiua ⁊ practica vno verbo dici non possunt: nec in vnam formam verbi redigi possunt. Cum ergo sicut dicit augustinus/ verbuz sit noticia formata: videtur q̄ necesse est in diuinis
Solutio articuli.IIII. esse plura verba. Solutio: dicendū q̄ in diuinis personis nō est nisi vnum verbum: ⁊ vnus loquēs vel dicens hoc verbum: Et hoc notionaliter ⁊ non essentialiter dicitur. Et huius ratio est: quia verbum vt dicit augustinus/ de ea re quā scimus formata noticia est: ⁊ iteruz noticia dei deus est. quia vt dicit augustinus: deo idem est nosse qd̄ esse. Et iterum: in deo nihil formatum est nisi hypostasis siue psona. Nec enim distincta est ꝓprietate: ⁊ sic formata: Et hoc essentie nō cōuenit: vt habitum est. nec spiritusancto cōuenire potest: quia ille a duobus est. Nec in diuinis autē/ nec in humanis intelligi potest: q̄ a duob⁹ vt duo sunt/ vnum verbum fit. Unde Joh.16.c. ab euāgelista de spūsancto dicitur: Quecūq̄ audiet loquetur. Audire enī quis potest a duob⁹. Et cum sicut dicit Augustin⁹/ audire illi sit esse: pōt esse vnus a duob⁹ inq̄tum vnū sunt spirādo. Uerbum aūt a duob⁹ esse nō potest: cum vnica noticia formata sit. nec patri conuenire pōt q̄ sit verbum: omne enim verbū ab alio est: pater autem ab alio nō est. ⁊ sic relinquit/ q̄ soli filio conueniat verbum esse: ⁊ soli patri dicere hoc verbum. Quia sicut habitū est in questiōe de genera/
B tione filij: sic dicere se per intellectuz formata noti/ cia/ vel ē generare/ vel cōcomitat̄ generare. Ad
Ad arg.1m in cōtrariū. id aūt qd̄ in contrariū obijcit: q̄ vnusquisq̄z triū dicit se/ ⁊ alios duos: pater solutio ex ꝓius habitis. Cum enī hoc dicere sit p intellectū intueri: oportz q̄ hoc dicere sit essentiale/ ⁊ nō notionele: ⁊ ideo dictum ab eis est essentia. que quia ꝓprietate formari nō potest ⁊ distingui/ verbū esse non potest: ⁊ si hoc modo dici possit. ⁊ sic dictum cū verbo in numerū nō ponit: quia verbum est essentia diuina. Unde Johan.I. dicitur: In principio erat verbū. significās in patre esse filiū per vnitatē essentie. Et addit: Et verbū erat apud deum. significās distinctionē persone. Et addit: Et deus erat verbū. notans q̄ ver
Ad 2m bū ab essentia diuina in nullo distinguitur. Ad aliud dicendum: q̄ in inferioribus ab vno dicente multa fūt verba/ ꝓter sui verbi impfectionē: quia scz vnū verbū nō est quo se ⁊ omnia alia dicere possit. ⁊ ꝓter oppositam causam in diuinis non est nisi vnū verbum: hoc enī sufficiēs est quo pater sufficienter se dicere possit/ ⁊ omnia alia. Ut enim dicit aug⁹: gignendo filiū de se/ gignit aliū se: hoc est aliū qui est hoc qd̄ ipe: vt in habitis dictū est: ⁊ determinatū in primo sententia ꝓ distinctione q̄rta. Et in hoc eodem verbo vt virtus ⁊ sapientia est patris. vt dicitur prime ad Cor.2. pater dixit omnia que sunt generata. vnde Gen.I.a. dixit deus fiat lux. glosa: hoc est verbum genuit/ in quo erat vt fierent.
Ad 3m Ad aliud dicendū: q̄ in humanis alia est forma contēplatiue noticie/ ⁊ alia practice: eo q̄ intellect⁹ human⁹ potētialis est: ⁊ forma ipius scibilis pficit ad actū: ⁊ ex seipo nō est act⁹/ q̄ sit cā scibilis ⁊ noticie. diuin⁹ aūt intellect⁹ pfectissim⁹ est act⁹/ ⁊ fm se/ ⁊ luce ꝓria oīs noscibilis ⁊ noticie causa tā contēplatiue q̄ practice: ⁊ iō in ipo nō differt contēplatiuū et practicū. ⁊ dū dicit se: de se nō ꝓcedit nisi vnū verbū qd̄ est luxꝓbabiliū ⁊ contēplabilium.

Utrum verbum in diuinis referatur ad dicentem tm̄: vel etiam ad creaturas.

A Uinto aūt querit: vtrū verbū in diuinis re
q ferat̄ ad dicentē tm̄: vel etiā ad creaturas. Articul⁹.V
Uidet̄ enī q̄ ad dicentē tm̄: qz dicit aug⁹: ⁊ Arg.primū
ponit̄ in primo sniaꝝ. xxvij. distinctiōe: q̄ ea dē ꝓprietate est verbū qua filij⁹. sed ꝓprietate q̄ filij⁹ est/ nō referr̄ nisi ad patrē: q̄ ꝓprietate q̄ verbū est/ nō referr̄ nisi ad dicētem patrem. In contrariū huius est: In cōtrariū
quia verbum noticie verbum est: quod verbuz no- arg.primū.
ticia formata est. Filius autem fm hoc nomen non noticie filius est: ⁊ ita videtur q̄ nō eadem ꝓprietate dicatur verbum qua filius. Adduc: Cum Arg.2m
filius referatur ad solum patrem: non oportet q̄ verbum ad solum patrem referatur. quia sicut dicunt sancti ⁊ philosophi: noticia siue scientia dei causa creaturarum est: ⁊ ita necesse est q̄ ad creaturas referatur. quia verbuz noticia formata est. Unde Ps.32. Dixit ⁊ facta sunt. Quāuis iterum con Obiectio
tra hoc obijciatur per deductionem ad impossibile. Si enim dixit ⁊ facta sunt: ⁊ id est verbum genuit in quo erat vt fierent: ⁊ posito antecedēte de necessitate ponitur consequens: ⁊ ab eterno dixit/ hoc est Solo articuli.V.
verbum genuit: ergo ab eterno facta sunt. Solutio: sicut in precedētibus dictum est: Si verbuz accipiatur in ꝓprietate illius/ qua pater dicit se/ verbum suum producēdo ex seipso. Ps.44. Eructauit coz meum verbuz bonum: proculdubio nō refertur nisi ad dicentem tm̄: sicut filius ad patrem. Si autem accipitur vt noticie verbum: sic pater non dicit verbum tm̄/ sed omnia que sunt in noticia dicit in verbo: ⁊ sic verbum refertur ad ere- B
aturas sicut ⁊ noticia. Ad id quod obijcitur: Ad arg.primū
q̄ filius non est noticie/ sed verbum: dicendum q̄ in ꝓtrariū
cum dicit Augustinus in sexto de trinitate: q̄ eadem rōne dicit̄ verbū qua filius: nō intelligitur de eadem ratione nominis/ sed de eadem ratione que est relatio ⁊ ꝓprietas psonalis: que alio modo significandi significat̄ per nomen filij/ ⁊ per nomen verbi: ⁊ ideo non potest dici filius noticie/ sicut verbū noticie. quia filius dicit exitum a patre per emanationē nature: verbum autē eundem exitum dicit a patre per emanationē intellectus. ⁊ ideo aliud attribuit̄ verbo: ⁊ aliud filio. Ad id qd̄ obijcitur de Ad 2m
scientia: dicendū est q̄ hoc non conuenit verbo inq̄tum dicētis verbum est: sed cōuenit ei inq̄tum noticie verbum. hoc est: nō conuenit ei inq̄tum pater dicit verbū: sed inq̄tum alia dicit in verbo. Ad Ad obiectio
id qd̄ obijcitur: q̄ ab eterno dixit: ergo ab eterno facta sunt/ dicendū est: q̄ antiqui facili rūsione soluerunt hoc: dicētes q̄ ab eterno dixit: sed nō dixit vt ab eterno facta essent: sed ab eterno dixit vt tūc fierēt/ vel tunc facta essent/ quādo scz in initio temporis mundū creauit. ⁊ hoc dicūt significari in sequēti verbo: mandauit ⁊ creata sunt. mandatū enim

dirigitur ad distās. Si ḋs tū subtiliter inspiciat hoc tunc actuū nō infert passiuū: nisi vbi actiuum et passiuū fm virtutes agendi ⁊ patiendi ꝓportionata sūt. In illis ei sequit̄: q̄ ūte faciat hoc: tūc istud fit ab illo. Agens autē ꝓuinū/ ⁊ factū creatū nō sunt ꝓportionata: Agēs enī diuinū incōmutabiliter agit: ⁊ cū vera incōmutabilitas sit vere eternitas: sequit̄ q̄ eterne agit. deus enī est sol⁹ vel maxime cui⁹ substātia ⁊ actio i momēto eternitat̄ est: vt dicit pbs. Non tū sequit̄ de eo qd̄ fit. Omne enī factuz vt dicit Jo. danī. mutabile est: omne mutabile in tempe. vnde nō sequitur: si deus ab eterno agit/ q̄ actū ab ipso sit ab eterno: ⁊ ex eo ipso q̄ actū vel factum est/ sequit̄ q̄ sit in tpe.

Queritur de nominibus spūsancti q̄ ex mō sue ꝓcessiōis ꝓueniūt ei. Qō.XXXVI

Einde querit de no/
D minib⁹ spūsancti que ex modo sue ꝓcessionis conueniunt ei: que sūt tria: scz ꝓmū
Hui⁹ qōis tria sūt mē. Spūsanct⁹. Scōm donū. Tertiū amoz.

Utrum spūsscūs sit ꝓpriū nomē spūsscti siue tertie in trinitate persone.

A Rimo q̄ q̄rit̄: vtrū spūsscūs sit ꝓpriū nomē
Memb.1 p spūsanctī siue tertie i trinitate psone. Et
Arg.1m. videtur q̄ nō. Dicit ei aug. q̄ pater spūs ē: et filius spūs est: ⁊ spūsanct⁹ spūs est. Nonē q̄ spirit⁹ cōe ē trib⁹ psonis. dicit̄ ei de trib⁹ singularit̄/ et nō pluralit̄. tres ei sunt vn⁹ spūs. Jo. iiij. d. Spiritus est deus: ⁊ eos q̄ adorāt deū i spū ⁊ veritate oportet adorare. Qd̄ aūt omibus cōe est/ nulli ꝓpriū est: q̄ ꝓpria distinguuntur psone: q̄ nomē spi
Argu. 2m. ritus nō est ꝓpriū psone in trinitate. Adduc hilarius in. vij. li. de tri. dicit in spū dei aliqn̄ significari patrē. vt cū d̄: spūs dñi sup me Esa. lxj. a. Aliquādo significari filiū. Luc. xj. c. ⁊ Mat. xij. b. In spū dei eijcio demōia. vbi nos habem⁹: In digito dei. hoc enī sic exponit hilarius: In spū dei dicit/ nature sue prāte eijcere se demonia demonstrans. Aliquādo spiritū sanctū. vt io belis. 2. g. Effundā de spiritu meo sup omnē carnē. Ex hoc accipitur: q̄ spiritus nomē cōmune est trib⁹ personis conue-
In ꝓtriū ar. nientis: ⁊ deinde arguit̄/ q̄ nō est nomē ꝓprium ter- tie psone in trinitate. In ꝓtriū ē qd̄ dicit aug. q̄ B
Qō icidēs reti uit nomen ꝓprium spūsanct⁹/ qd̄ erat vtriusq̄
Arg.1m. scz patri ⁊ filio cōmune. Ulteri⁹ queritꝝ qd̄ appropriatur. Non enī videtur appropriari posse p hoc qd̄ d̄z spiritussanctus: qz ⁊ illud cōmune est. Est enī pater sanct⁹/ filij⁹ sanctus/ ⁊ spiritussanct⁹: et hij tres vn⁹ sanct⁹/ ⁊ nō plures sancti. Ex duo-
Arg.2m bus autē cōmunibus nō fit ꝓpriū: ex additiōe ergo eius qd̄ est scūs/ nō videt̄ posse fieri ꝓprium. Adduc: In his oībus spūsancti nulla importat̄ relatio. q̄ relationes enī distinguiuntur trinitas: vt dicit Boetius: videt̄ ergo q̄ spūsanctus nō possit ē no
In ꝓtriū ar. men ꝓprium alicui⁹ psone. In cōtrariū huius ē: primū.
q̄ spūs omis spiratus est. spūs autē ad spirantez dicitur sicut verbū ad dicentē: spūs ergo originis relationē importat. relatione autē originis distinguunt̄ psone sicut p ꝓprietates: ⁊ sic spiritus ꝓpri-
Arg.2m um nomē importat psone. Adduc: Richardus in lib. de tri. Spūs hoīs ab homie ꝓcedit: sine eo omino homo nō viuit. In eo q̄ q̄ spūsanctus dei dicitur/ eterna de eo q̄ eternus est ꝓcessio demonstratur. ⁊ in eo q̄ eterna ꝓcessio ꝓcedit intelligi datur/ q̄ deo cōsubstātialis sit: qz de deo ꝓcedere/ et eternitatem habere nō potest qd̄ deus nō est. Luz ergo ꝓcessio pōit relationē: videt̄ q̄ spiritussanct⁹ alicuius psone sit ꝓprium. ⁊ nō patri ꝓprium/ nec filio: q̄ reliquitur q̄ ꝓprie cōueniat spiritusancto.

Adduc: In libro de regulis fidei dicit: q̄ hec cir Arg.3m
cumlocutio spūsanctī in diuinis aliqn̄ pdicat psonam. vt cuz dicitur: diuina essentia est spūsanct⁹: et econuerso. Personalē autē ꝓprietatē pdicat qn̄ respondetur ad interrogationē factā p quis. vt cū querit̄: quis est in trinitate tertia psona: ⁊ rnd̄et: spūsanctus. Aliqn̄ relationē: vt cum d̄z: spūsanctus est spūs patris: ac si dicat̄: pater spirat spiritumsanctū. Solo: dicendū cū augustino: q̄ spi- B
ritus nomē cōmune est pr̄ ⁊ filio: fm q̄ spirit⁹ no- Solo membri.I.
men essentiale est/ a ꝓpria bile tm̄ spūsancto p notionem ꝓpriam siue relationē quā significat. Et ad hoc intelligendū sciendū: q̄ spūs pōt dici is qui actiue spirat. ⁊ sic pater d̄z spūs: ⁊ filij⁹: ⁊ etiam spiritussanctus. Potest etiā dici passiue is qui spirat⁹ est. vt amor patris in filiū/ ⁊ filij i patrē: fm q̄ aug. dicit: q̄ pr̄ ⁊ filij⁹ diligunt se spūsctō: ita q̄ ablatiu⁹ spūscō/ i vi q̄si cāe formal̄ ꝓstruat̄ cū b ꝓbo diligūt: et actūs se/ in cōstructiōe retransitiua ꝓstruatur i vi quasi cause materialis. Est enī spiratio amoris vnius in alterū forma dilectiōis: ⁊ pater ⁊ filij⁹ obtecta in que transit ⁊ retransit dilectio. Et hoc modo spirit⁹ spiratus/ p hoc q̄ semp ab alio procedit in alium/ relationem importat originis: ⁊ sic nomen ꝓprium spūsanctī. Et primo modo loquit̄ Adarg.a
augustin⁹ ⁊ hilarius de spūsancto. Et sic nō notat relationez/ sz opationē diuinā in nobis. Secōdo modo autē loquit̄ Richard⁹: quia sic spūs notat relationē ad eum a quo spiratur. Et hoc modo etiaz triplicit̄ accipit̄ spirit⁹: sicut dicitur i libro de regulis fidei. s. pro persona/ ⁊ p personali ꝓprietate/ et relatiuo. Et p hoc pater solutio ad quesita pro vtraqz pte. Sed in auctoritate hilarij cauendū ē: q̄ cū dicitur: spūs dñi sup me: q̄ prepositio super/ nō notat eminentiam dignitatis vl excessus alicuius: sed tm̄ auctoritatē originis. Propter qd̄ dicit hilarius: q̄ licet pater maioz sit filio/ nō tū filij⁹ minoz: patre: qz in oib⁹ vniuocantis ⁊ pfecte natus i equalitate substantialiū ⁊ naturaliū potestatuz et virtutū ⁊ actionū nascit̄ gignenti. Et ideo natiuitas tollit minoratiōnē/ ⁊ ponit equalitatē i oibus: solum reliquēs auctoritatē gignētis respectu nati: que tm̄ predicat quod ad alterum est: ⁊ nihil absolutum quod in patre sit/ ⁊ non in filio/ ⁊ quo minoz sit patre. Ad id qd̄ vlteri⁹ queritur de additiōe Ad qōnem incidentem
eius quod est/ sanctus: dicendum sine preiudicio: q̄ ad hoc additur/ ad coartandum communitatē huius nominis spiritus. In philosophicis enī spiritus est in omnia quozuz est spiritus procedens/ penetrans/ comprehēdens/ formans/ distinguēs et virtutes inuehens/ et singula operans. sed non sanctus: quia commiscibilis est his in que penetrat. Sed spiritus diuinus ideo spiritus dicitur: qz sicut dicit Diony. sctitas ē ab oī inqnaamēto libera et pfecta mūdicia: ⁊ qz ꝓpr̄ sui mūdicia/ vt d̄z:

Sap.7.c, nihil inquinatū incurrit in ꝓm sanctū. Dicitur sanctus Sap.vij.c. Est enim in illa spiritus intelligentie/sanctus/multiplex/vnitus/subtilis/modestus/discretus/mobilis ⁊ incoinquinatus. Et hoc mō accepto sacro/coartat hoc qd dico spiritus/ad spiritū spiratu ⁊ a pre ⁊ filio: ⁊ hoc totum spūssanctus/circulocutio est tertie in trinitate persone. Adhuc obiectū dicendū: q̃ a duob⁹ cōibus sumptis vt cōibus/nō fit primum: ſz a duob⁹ communibus coartatis ad ꝓria/fit vnū qd est circulocutio proprij.

Ad argm.

Queritur de hoc nomīe donū: qualiter scz spūssanctus donū dicatur.

A Mēbr.II. Particle.I

Ecūdo queritur de hoc nomīe donū qualiter spūssanctus scz donum dicatur. Et videtur q̃ hoc nomē specialiter spirituſanctō nō conueniat. Jam enim in ꝓmissis habitum est: et ponit in sententijs di.xiij.q̃ pater dat se: filius dat se: ⁊ tota trinitas dat se: donū autē est qd dat nobis: vt dicit aug. donū ergo esse nō specialiť conuenit spūsanctō. Adhuc Esa.ix.b. Filius dat⁹ est nobis. ergo filius donum est. In cōrariū ait aug.xv.de tri. In trinitate nō est verbū nisi filius: et nō est donū nisi spūssanctus. q̃ donum esse spālit conuenit spirituſanctō. Adhuc: spūssanctus ſz suam ꝓrietatem amoz est. Amoz autē est in ratione primi doni. qd enim ex amoze datur/donum est: ⁊ si ex amoze nō datur/donū dici nō potest: ſz debitū/vel alio nomīe vocatū. Donū enim vt dicit Aristoteles i.7.ethico. dato irreddibilis est. solus autē amoz redditionē nō querit/sed gratis impendit.

Arg.1m. Arg.2m. Arg.2m. In ꝓtra.arg primum Argu. 2m.

Ulterius queritur: vtrū spūsanctō conueniat donū esse ab eterno. Et videť q̃ nō. Augustin⁹ xv.li.de tri. Eo est donū quo datur alicui. Sz ex tpe/nō ab eterno datur alicui: q̃ ex tempe/non ab eterno donū ē. Adhuc in sententijs di.xviij.ex verbis augustini dicit: q̃ eo est donū quo ꝓcessit vt donabilis. donabile aūt dicit respectū ad creaturas: nō ergo ab eterno videť esse donū/sed ex respectu ad creaturā. In cōtrariū est qd dicit augustin⁹ in.xv.de tri. ⁊ ponit in sententijs di.xiij.ꝓmi libri. Aliter intelligit cū oz donū: aliter cū dicit donatō. Donatū nisi datū fuerit/nullo modo dici pōt: semiterne ē q̃ spirituſanctus donū est: temporalit̃ vero donatuz. Adhuc aug⁹. v.de trinitate: Spirituſanct⁹ donū dicitur: nō quia ex ipso/vel quia ab eternitate ꝓcedit: sed q̃ ꝓcedebat vt esset donabilis/ia donū erat anteqũ esset cui daret. ergo ab eterno donuz est.

In cōtrariū arg.ꝓmum Ar.2m. Arg.2m

B Parti.III.

Ulteri⁹ queritur de ē qd querit magister i ꝓmo sniarū di.xviij. vtruz spūsanct⁹ ex eo q̃ datur nobis/noster dicatur. Et videtur q̃ sic. Augustin⁹ in.v.li.de tri.: Qd datū est: ⁊ ad cū qui dedit referť/⁊ ad eos quib⁹ dedit. Itaq̃ spirituſanctus nō tm̄ est patris ⁊ filij/q̃ dederunt: sed et noster est/qui accepim⁹. Adhuc ibidē: Scriptum est de iobāne luce.j.b. q̃ veniret i spiritu helie. Ecce dicitus ē helie spūs spūsanctus/scz quez accepit helias. Et ait dnūs moysi nume.xj.c. Tollam de spiritu tuo: ⁊ dabo. l.xx. viris: hoc ē de spirituſancto quē iā dedi tibi. Et concludit: Patet igitur: q̃ spūsanctus ⁊ noster dicit̃ spiritus q̃ nobis datus: ⁊ dat⁹ vtq̃ ad hoc/vt sancti essem⁹. Sil'r de pre inuenit̃ q̃ nr̄ ē. Mat. vj.b. pr̄ nr̄ q̃ es i cel. Ef.64. Nūc dnē pr nr̄ es tu nos ꝛo lutū. Similiter de deo Ps.xlv. deus noster refugiū ⁊ virtus. Item Ps. deus me⁹ misericordia mea. Queritur q̃: an sicut dicitur spūs noster/dicatur spiritusſanct⁹ noster. Et videtur q̃ nō. Magister i.j. sententiarū di.xviij. Luz in scriptura dicat̃ spiritus noster: vt spiritus tuus/vel illius: vt dictū est supra de helia/vel moyse: in usū tamē in scriptura occurit ita dici: spiritusſanctus noster/vel tuus/vel illius: q̃ spiritusſanctus eo dicit̃ quo donū: ⁊ vtrūq̃ relative dicitur ad patrē ⁊ filiuz: ⁊ hoc sem piterna relatione. Si tamē aliquādo dicitur donū nostrum: donum accipitur ꝓ donato/vel dato. Queritur etiam si filius dicat̃ noster: quia datus est nobis sicut spūsanctus. In contrariū est qd dicit aug⁹. in.v.li.de tri. Qd de patre natū est/ad patrem solum refertur cū dicitur filius: ⁊ ideo filij⁹ pater ē/et nō noster. Adhuc ibidē: Filius sub hac appellatione nō potest dici noster/ita vt dicat̃ filius noster: sicut nec dicitur spiritusſanctus noster. ⁊ tamē de filio dicitur: panis nr̄: ⁊ de spūsancto/spiritus noster. Ille noster panis: quia nos reficit/nobis datus. Iste noster spiritus: q̃ nobis inspiratur a patre ⁊ filio/⁊ in nobis spirat sicut vult. Ulterius queritur si donabilitas ꝓrietas sit distinctiua spirituſancti a patre ⁊ filio. Et videť q̃ sic: q̃ ia habitum est/q̃ dicit augustinus: q̃ in trinitate nō est donū nisi spiritusſanct⁹. Et iterum dicit: q̃ eo donum est quo spūsanctus est. In contrariuz est: q̃ ꝓrietas filij qua distinguitur a patre: nō refertur nisi ad patrē/⁊ nō ad creaturas. ergo a simili ⁊ ꝓrietas spirituſancti qua distinguitur a patre ⁊ filio: nō debet referri nisi ad patrē ⁊ filiuz/⁊ nō ad creaturas. Donuz autem refertur ad creaturas/vt habitum est: q̃ donū notionē nō dicit qua spirituſanctus distinguat̃ a patre ⁊ filio. Solo ad primū quesitū notandū est: q̃ donum dicitur dupliciter: materialiter scz ⁊ formaliter. Materialiter quocunq̃ modo datur dicitur donuz. Formaliter nō dicitur donum/nisi qd in forma doni dat̃/et ratione. Materialiter ergo donū esse cōmune est toti trinitati: formaliter autem ꝓprium ē spirituſancti. solus enim in ratione doni procedit. voluntatis enim libere/⁊ charitatis siue amoris cōmunicatio ꝓprie donum est. Et ad illud qd dicitur Esaie.ix.a. filius datus est nobis: materialiť donum dicitur: Ex ratione enim ꝓcessionis nō habet q̃ donum sit. generatio enī cōmunicatio natura est ⁊ naturalis esse/non cōmunicatio voluntatis ⁊ amoris sub hac appellatione que est generatio: ⁊ ideo donum dici ꝓprie non potest sm̄ formam ⁊ rationez doni. Et per hoc patet solutio ad omnia que quesita sunt circa primum. Ad solutionem eius qd vlterius queritur: notandū q̃ donum dicitur tripliciter: potētia scz/habitu siue aptitudine/⁊ actu. Potentia/qd quocūq̃ modo dari potest: siue sit in ratione doni/siue non. Et sic ab eterno filius ꝓcessit vt donum: hoc est/qui quocunq̃ modo dari posset. Habitu siue aptitudine solus spirituſanctus ab eterno ꝓcessit vt donū: hoc est/qui ex aptitudine sue ꝓcessionis/que cōmunicationem voluntatis dicit et amoris/donari posset. Actu dicitur donum donatum quod non nisi ex tēpore potest conuenire. Ut̃ donū spūs

Argumēti

Argumē.I.

Argumēti

In ꝓtrariū

Parti.III.

Argumēti

Parti.V.

Argumē.II

Arg.2m

Parti.VI.

Argumēti

Sol.qti.I

Ad argm. in cōtrariū.

Ad qti.III

Ad qti.IIII et.V.

Ad qti.VI.

Ad argm.

sanctus ab eterno est. q̃ q̃ donū sit/ab eterna habet ꝓcessione: q̃ donatū vel datū/a tpali habet datione. Et hoc ex ipso mō significandi accipit̃. donū enim nomē est ⁊ i quiete sub rōne habite⁹ dicit significatū suum. ⁊ ideo donū est etiā anteq̃ detur. Datum autem vel donatū participiū est/cū tpe ⁊ motu rē suam designās: ⁊ ideo sine actuali datione et tempe esse nō potest. Et ꝓ hoc patet solutio ad omnia questa circa scōm. Ad id qd vlteri⁹ queritur: vtrū spūsanctus noster dicat̃ cōsideranduz est in nomibus diuinis omnibus. Quedam enim non dicunt respectū nisi ad eternū. Quedā autem dicūt respectum ⁊ ad eternū ⁊ ad tpale: sed nō cōnotant effectum in creatura. Quedā aūt cū his duobus cōnotant effectum in creatura. vt spūs ⁊ donum. Quedā etiā solum cōnotant effectū ⁊ significant essentiā diuinam. vt de⁹: qñ ab operatione diuina ponitur: vt dicūt dionysij⁹ ⁊ damasc. Dicitur ei a theos/vel a thetin qd est ardere. vel ad thea ste qd est currere vel circūire: eo q̃ omnia circūit. puidentia ⁊ cura. vel a theoro as/qd est video vides: quia omnia videt ac considerat. Quecunq̃ ergo connotant effectū in creatura: etiā si cum hoc respectum ad eternū significēt: recipiūt meum/tuū/suū/nostrum. Quecūq̃ autē dicunt solum respectum ad eternum: vel solam essentiā diuinā vt abstracta est et eterna: nullo modo recipiūt hmōi ꝓnomīa possessiua. Et ideo dicitur pater noter/ſz q̃ pater dicitur ꝓ creationē vel recreationē. Et dicit̃ pāis noster/redemptor noster/spūs noster: spiras i nobis put vult: ⁊ oz misēdia mea: refugiū meuz: rector meus: deus meus: salus mea: virtus mea: sapientia mea: patiētia mea. sed nō oz deus essentia mea vel nr̄a: nec oz filius me⁹/vel noster: q̃ sub hac appellatione que est filius/nō refertur nisi ad patrem qui eternus est: ⁊ nō ad creaturā/neq̃ effectum cōnotat i creatura. Similiter nō dicitur spirituſanctus noster: quia sicut dictū est/hec circulocutio inuenta est vt nō designet nisi ꝓrietatem qua spirituſanctus referť ad patrē ⁊ ad filiū. Et hu⁹ rō ē: q̃ sicut in questione de ꝓcessione tpali spūsanctī habitū est: spūsanctus nō dicitur mitti vel baberi/nisi in dono gratuito gratū faciēte. ⁊ ideo nō nisi sub appellatione nominis tale cōnotet effectum qui sit donū gratuitū: nō dicitur baberi/vel nr̄ esse. Et ꝓ hoc pater solutio ad oia que questa sūt circa tertium. Ad id qd vlteri⁹ queritur dicendū: q̃ donū esse a donabilitate habitualiter ⁊ sm̄ aptitudinem dicta/eandem ꝓrietatē dicit q̃ spūsctus distinguit̃ a patre ⁊ filio: quā dicit̃ hec circulocutio spūsanct⁹: quāuis nō sub eodē mō significādi ꝓ nomē. sicut verbum eādem signat ꝓrietatē quā filij⁹: q̃uis nō sub eodē mō significādi ꝓ nomē. Ad obiectū cōtra dicendū: q̃ non oportet q̃ eodē mō designētur ꝓprietates distincte ꝓsonarū. Unde licet donum referatur ad creaturas/⁊ filius nō: ꝓter hoc q̃ refertur ad creaturas/relationē etiā habet qua referť ad donantē vel donatorē: que est relatio sicut filiatio: in hoc q̃ vtraq̃ ē eterna ⁊ ꝓsone distincta. ⁊ ꝓ hoc pz solutio ad totū qd queritur circa tertiū.

Argu.primū

Arg.2m

Arg.3m.

Arg.4m.

B Argu.Jm

Utrum spūsanct⁹ sit charitas ⁊ amor: quā nos inuicē ⁊ deum diligimus.

A Articu.III.

Ertio queritť de hoc nomīe qd ē amor. Et q̃ de charitate tractādum erit cū de virtutib⁹ agetur: ⁊ de amore q̃ spūsanctus est supra ꝓcessione spūsanctī multa dicta sūt: nō remanet hic querēdū: nisi vtruz spūsanct⁹ sit charitas ⁊ amor quā nos inuicē ⁊ deū diligim⁹. Hoc enim multis auctoritatibus ꝓbat magister in ꝓmo sententiarū ⁊ dist.xviij. quarum potissima est illa ꝓme canonice Johā.iiij.b. Charissimi diligamus nos inuicē: q̃ charitas ex deo est: ⁊ omnis qui diligit fratrē suū/ex deo natus ē: ⁊ cognoscit deū. Qui nō diligit deum/nō habet charitatē: ⁊ nō nouit deū/quia deus charitas est. Sup hoc Aug. arguit sic in.viij. lib. de tri. Dilectionē quā cōmendat iohānes/diligenter attendam⁹. Qui diligit inquit fratrē suum/i lumine manet: ⁊ scādalū nō est in eo. Manifestū est: q̃ iustitie pfectionē in fratris dilectione posuit. nā in quo scādalū nō est/vtq̃ pfect⁹ ē: ⁊ tū videť dilectionē dei tacuisse: qd nūq̃ fa cerz: nisi q̃ in ipa fraterna dilectione vult intelligi deū. Aptissime enim in ea dē epl'a paulo post ita dicit: Dilectissimi/diligamus inuicē: q̃ dilectio ex deo ē. ⁊ oīs qui diligit ex deo nat⁹ est: ⁊ cognouit deū. Qui non diligit: non cognouit deum/q̃ de⁹ dilectio est. Et paulo post ꝛculudit sic augustin⁹: Ista cōterio satis apte declarat cā ipsam fraternā dilectionē qua diligimus inuicē: nō solū ex deo/sed etiā deū esse. Et ibidem: Cū ergo dilectio diligim⁹ fratrē: nec fieri pōt/vt eandē dilectionē nō ꝓcipue diligam⁹ q̃ diligim⁹ frēm: quū de⁹ dilectio est. Et ibidē: Qui nō diligit fratrē suū/nō est in dilectōe: et qui nō est in dilectione/nō est in deo: quia deus dilectio est. Adhuc aug.in.xv.li.d tri. Si in donis dei nihil mai⁹ ē charitate: ⁊ nullū est maius donū dei q̃ spūsanctus: quid cōsequenti⁹ est/q̃ vt ipse sit charitas: q̃ dē et deus/⁊ ex deo esse: Adhuc in eodē sic arguit augustin⁹: Johānes volēs de hac re apti⁹ loq̃ inq̃t: In hoc inquit cognouim⁹ q̃ in ipso manem⁹/⁊ ipse in nobis: q̃ de spūsancto dedit nobis. Spirit⁹ itaq̃ sanctus de quo dedit nobis: facit nos in deo manere/⁊ ipse in nobis. hoc autē facit dilectio: ꝓ se igitur deus donū est qd est dilectio. Si quis velit dicere: q̃ dicit̃ de⁹ dilectio ꝓ causam. sicut dicitur/sapiētia mea: misericordia mea. Obuiat augustin⁹ ibidē dicens: Hunc sensum facile refellit scriptura ꝓ ipsa locutio. Tale est enim: tu es patiētia mea: quale est: domine spes mea: ⁊ deus meus misericordia mea: et multa similia. Non est autem dictū: domine charitas mea: aut/tu es charitas mea: aut/deus me⁹ charitas mea: sed ita dictum est: de⁹ charitas est: sicut dictum est: de⁹ spirit⁹ est. Adhuc in eadē distinctione/scz.xviij. obijcit magister in cotrariū ⁊ soluit. q̃ si charitas augetur ⁊ minuitur ꝓ diuersa ꝓpa in homine: ⁊ si spirituſanctus charitas est: cōsequens est vt spūsanctus augeatur vel minuat̃. Et rūdet: q̃ spirituſancrus vel charitas penitus immutabilis est: nec in se augetur nec minuitur: nec in se recipit magis vl minus. sed in homine/vl potius homī augetur vl minuitur: ⁊ magis vel min⁹ datur/vel habet. Et cōfirmat solutionem per augustinum in nona homelia suū epl'am iob. vbi sic dicit: Probet se ipsū q̃ ntū i illo pfecerit charitas: ⁊ vl' potī⁹ q̃ntū ipse i charitate pfecerit. Nā si charitas de⁹ ē: nec pficit/nec deficit. Sic q̃ dicitur pficere in re charitas/quia tu i ea proficis. Et sic patet q̃ aug. intēdit/q̃ charitas

diligimus deū / z inuicē / sit spiritussanctꝰ. z dicit
boc iobannē intendere: cuiꝰ cōmēdās auctozitatē
dicit: q̃ maoz ē buiꝰ scriptrure auctozitas / q̃z om-
Qō icidēs nis bumani ingenij pspicacitas. Ulteriꝰ queri
tur de verbis augustini: qui dicit / q̃ diligat ipsaz
Arg. 1m dilectionē: z tunc diligit deū. Si ēm dilectio di
lectio dilectiōe diligitur: tunc illa dilectio iterum
alia dilectione diligit: z illa alia: z ibitur i infinitū:
Argu. 2m. qō abbozret oīs intellectus. Adbuc: Si nibil di
ligitur nisi cognitū / vt dicit augꝰ: diligēs dilectio-
nem cognoscet dilectionē. z sic aliq̃s scit se babere
charitatē. z sic sciet se amoze esse dignū: qō est con-
Arg. 3m tra illud Eccē. ix. a. Nemo scit vtrū odio / vel amo
re dignus sit. Si quis dicat: q̃ meli⁹ cognoscū-
tur que p essentiam psentia sunt in ania / q̃z q̃ p sili
tudinē sunt in ania: z sic charitas que pñter est in
aia / melius cognoscit q̃z lapis qui p similitudinē.
Hoc falsum est. q̃ ēm res cognoscatur / nō causat
ex boc q̃ psens sit in ania p essentiam: qz aliter qui
libet haberet scientiā eozū que sunt in ania sua: qō
ex pzesse falsum est. Sed opozret q̃ sit in ania vt ob
iectum cognitiue potēte: circa qō est intellect⁹ vel
ratio fm principia z causas z elemēta ipsi⁹: ex qui
bus contingit intelligere z scire circa oēs sciētias:
vt dicit Aristo. in pncipio phy. Et sic charitas non
est in ania charitatē habente: nec anima est in ania
In ꝓtū ar. boc mō: videtur q̃ illud dicū nibil sit. In con
trariū est: q̃ dilectio a diligente pcedit: vt dicit au
gustinus: dilectio q̃ qua diligim⁹ deū z proximū /
a nobis pcedit. Si q̃ spiritussanctꝰ illa dilectio est
essentialiter: sequit q̃ spūssanctꝰ essentialiter proce-
dit ab bomie: qō z beresis est / z itellectꝰ nō capit.
L qō ēm ab bomie pcedit / spiritus bumanꝰ ē: nō di
Solo mem uinus / neq̃z deꝰ. Solutio: pnotandū est q̃ aliō
bri. III est amoz: z aliud dilectio: z aliud charitas. z ly bec
tria idem supponāt: nō tm idem significāt: nec eodē
modo. Amoz ēm nō dicit nisi simplicē fluxū amā-
tis in amatū. Unde etiā fm ierotheū z dionysiuz
etiā irrationabiliby ꝓuenit. Et fm ierotheū diuidi
tur in diuinū / angelicū / intellectualē / sensibilem /
et naturalem. Dilectio autē discretionē electionis
ponit in dilecto: z ideo nō cōuenit nisi rōnabiliby.
Et diuiditur p pulcbrā dilectionē / z fedam. Eccē.
24. c. Ego mater pl'cbre dilectōis. Charitas aūt
est / que dilectuz vel magno / vel inestimabili pcio
estimat. sicut dicit carum in aliys / quando magni
pretij estimatur. vñ cara annona: carū vinū. Un-
de a beato Ber. dicitur dulcis / sapiens / z fortis:
dulcis / vt amoz: sapiens / vt dilectio: fortis / vt cha
ritas. rari ēm pcij estim at amatū / q̃ nec mozte de
relinquit. Ms visis sciendū ē: q̃ sicut supra de
terminatū est in qōne de veritate: q̃ vnū lumen est
extensū sup oīnes aias / quo sicut pmo z exemplari
de oīni vero iudicam⁹. Et sicut vnū bonum est
primū ad qō oīne bonū referim⁹ / z quantū bonuz
sit illo iudicam⁹: Ita ē vna charitas diffusa p om
nes aias sctas p spiritū sanctū qui datꝰ eis: vt di-
citur: Ro. v. a. ad quā sicut exemplar omis amoz
z oīs dilectio / z oīs charitas nra referr: vt compa
ratione illiꝰ z assimilatiōe charitas dici mereat: et
quo fuerit illi similioz / maioz ē charitas: quo dissi
milioz / minoz. Et illud ē spūsctūs: quo sicut pmo
et causatiuo z exemplari / z pmo quasi formali de
um diligimus z primū. Et boc est qō dicit augu.

q̃ p charitatē spūssanctꝰ habitat in nobis: z q̃ nō
opozet nos longe ire querēdo deū: quia inspicien
do charitatem / qua deū diligim⁹ z proximū: z ine
nim⁹ / z babem⁹ deū. Habitꝰ tm z affectꝰ z passio z
actus charitatis / quib⁹ diligim⁹ deū z proximuz /
essentialiter nō sunt spūsctūs. Habitꝰ ēm est qua
litas in modū nature formalis pficiens potētiam
diligendi vt diligere possit quādo voluerit cum tē-
pus sit. Dicit ei Auerrois sup scōm de aia: q̃ ha-
bitus est quo quis aliquid agit cū voluerit. Et di
cit augꝰ in li. de bono cōiugali: q̃ habitus est quo
quis agit cūm tempus sit. Et dicit tullius: q̃ vir-
tus est in modum nature rōni consentaneꝰ habitꝰ.
Affectus etiā in affectiua potētia dicit passionem /
qua ania mouet ad diligendū. Et hoc notat augꝰ
in libro ꝓfect. dicēs: q̃ nibil dulcius ē q̃z amare et
amari. sensus autē dulcedinis passio est. Et dicit
aspasius in lib. de passionib⁹ anie: q̃ passio ē qua
mouetur aia: vt tra / cōcupiscētia z amoz z huius-
modi. Actus autē est qui elicit de potētia: ad quā
facultatē dat habitꝰ: z cuius intentionē vel remis-
sionē facit passionis affectꝰ. z hec nō est essentialit̄ Ad argꝰ
spūssanctus. Qō ēinductū est de canonica iobā
nis / z de augustino: intelligit de charitate primo
mō dicta z sic vez ē: Et qō i ꝓtū est / vez ē de scōdo
mō dicta charitate. Et sic solutū ē qō pmo q̃stū ē.
Et hec est cā / q̃ nō pōt intelligi q̃ p causaz sit locu
tio cum dicitur: deus patientia mea: vl spes mea.
Primo ēm mō dicta charitas spūssanctꝰ est vt p
mū formale dilectōis / diffusū p oēs anias sctas:
qō in se nec pficit nec deficit: sed nos i illo pficim⁹ /
vel deficim⁹ quāto plus vel minꝰ p assimilationē D
habit⁹ z affectus z actus appropinquam⁹. Ad id Ad qōnem
aūt qō vlteriꝰ queritur de verbis aug. dicendum incidentem
q̃ cū dicit / diligat ipsaz dilectionē: dilectio vt obie et arg. 1m
ctū dilectōis accipit. materialit̄ ēm accipit. hoc ē:
diligat id qō dilectio ē: hoc est / qō est prima forma
dilectionis in nobis. hoc ēm vt dictū est / spūssan-
ctus ē: z nostra dilectio in habitu / affectu / et actu
imago illius dilectionis est: sicut dicit boetiꝰ i li.
de tri. q̃ forme pme sepate vere forme sūt formā-
tes alias / z foris manētes: vt dicit plato. z sūt for
me q̃ sūt ante rem. forme aūt impsse in materiā nō
vere forme sūt / sz imagines forma p̃. Ad id qō vl Ad 2m.
teriꝰ inducitur dōm: q̃ ppte loquēdo nibil pñter
ē i aia / nisi qō ē i lumie cognitōis aie: sicut nibil pñ
ter i sensu ē / nisi qō ē i lumie cognitōis sensibilis.
Lumē aūt ad discernēdū vtrū amoz q̃ ēn nobis /
sit amoz charitatis p quā nos ihabitat spūssanctꝰ:
nō est lumē cognitionis naturalis / sed opozet q̃
assit lumē reuelatōis. frequēt̄ ei ꝓtigit decepto ex si
militudine natural' amoris ad gratuitū. sicut decepi
unt fz ꝓfē puratēs mel eē fel. Et iō nemo nisi p re-
uelatōez scit / vt p odio / vl' amoze dignꝰ sit: cū tm su
am dilectōez i corde cogiscat: sz nesciat q̃ntū assil'et
ad pmā formā dilectōis. Ad id qō obiciť ꝓ solo- Ad 3m.
nē q̃rūdā: dōz q̃ illa obiectio pcedit: nisi sic itelliga
tur vt dictū ē. s. q̃ p ēentiā pñter sē i aia: q̃ p lumen
pncipio p̃ / causa p̃ / z elemēto p̃ suo p̃ sūt in lumine
cognitōis aie. Nec valet qō quidā dicūt: q̃ ea q̃
essentialiter sūt in anima: cognoscibiliora sūt fm se
q̃z ea que p similitudinē sunt in anima solum / sz nō
quo ad nos. Hoc ēm nō soluit. questio ēm querit
de cognitione quo ad nos: z nō quid cognoscibili-

us sit fm se. Et qō iducūt: qō pbs dicit i. ij. de aia
q̃ actus sūt pzeuij potentijs / z obiecta actib⁹ fz ra
tionem: zrra mētē auctozis inductū est. Hoc enim
de potētijs passiuis dictū est. In illis ei forma ob-
iecti agēs ē / z distiguēs potētia / siue determians:
et dās formā z spēm actui. z sicut dat formā z spēz:
sic dat rationē diffinitiuā. Unde qō dicit / fm rō-
nem: nō intelligitur quo ad nos / sed simpliciter.
Ad id qō incōtrariū obiciť iā solutum est p disti Ad arg. i 7.
ctionē duplicis dilectionis: qua p̃ vna est pma for
ma dilectionis: altera aūt est imago illius.

Tractatus. IX. De relatiōibus z notiōi
bus quibus persone distinguūtur ab inuicē. De intētiōe pncipij z ordine nature: z De numero qui est in diuinis personis.

Einde querit de rela

d tionib⁹ z notionibus quib⁹ psone distin
guūt ab inuicem. Et querēda sunt in vlt
tria: scz de relatiōibus distīguētib⁹ psonas. Et qz
ex distinctione psonarum / ex relatione ozīgis cau-
satur ozdo nature in diuis: ideo scdo querēdum ē
de ozdine nature quo alter est ex altero. Quia vo
distinctio siue diuisio est cā numeri: vt dicit daīn.
Tertio querēdū ē de numero q̃ ē in diuis psonis.
De relatōibus autē distinguentib⁹ psonas quere
mus quattuoz: An scz in diuis sit relatio. Scdo q̃
et quot sūt relatiōes in diuinis. Tertio de nomi-
bus distinctiuis / q̃ distictionē relatōis significāt.
Quarto de noibus diuersificatiuis inter psonas
differentias significā t ib⁹.

Querit an i diuis sit relatio. Qō XXXVII

Rimo ergo queritur

p An i diuis sit relatio. Quā qōnē tractat
magister in. j. sen. di. xxv. Et vidē q̃ nō.
Argu. 1m. Dicit ēm aug. in. v. li. de tri. q̃ nibil in deo fm ac
cidēs dz: qz nibil ei accidit. oīs aūt relatio accīs ē.
et negato ꝓsequēte negat̄ antecedēs: g̃ in deo nō est
Argu. 2m. relatio: nec aliqd dicit fm relationē. Adbuc boe
tius in li. de tri. sic dicit. Predicamēta q̃ sūt fm ac
cidens / cū q̃s in diuinā pdicationē verterint: cun-
cta mutant q̃ predicari pnt. Sed relatio pdicamē
tum accīs est: g̃ in diuinā pdicationē versum mu
tatur. mutatū aūt nō remanet relatio: qz nulla sb-
stātia relatio ē / z nulla relatio substātia. videt̄ ergo
q̃ relatio nō maneat relatio sumpta in diuia pdi-
Arg. 3m catione. Adbuc: Aug. dicit: Qō dicit ad alterū:
nō substātiā significat. Sed immediata diuisio ē:
q̃ oē qō de altero dicit / aut fm substātiā dz / aut fz
accīs. Qē ēm qō ē: aut ē ens p se nullo indigēs vt
ens sit: Aut ens nō p se / sz p aliud z i alio z alio in-
digēs vt sit / z nitens aliij: cū nō possit esse in seipo.
Et si ē ens p se: sba ē z sbaz pdicat. Si āt ē i alio z p
aliud / alio indigēs z aliū nitens: de necessitate acci
dens ē / z pdicat accidens quādo dicit de aliquo.
Eū ergo ad aliqd nō pdicet substātiā / vt dicit aug.
videtur sed de necessitate / q̃ pdicet accīs: z sic vt p
us arguit: cū accīs ñ sit i deo: relatō nō erit i deo.
Arg. 4m. Si quis ad ꝗ solueret velit: sicut soluit aug. li. v
de tri. sic dicēs: Nibil in deo fm accīs dz: qz nibil
ei accidit. Nec tamē oīne qō dicit / fm substātiā di-
citur. In rebus ēm creatis atq̃z mutabiliby / qō nō

fm substantiam dz / restat vt fm accīs dicat. In
deo autē nibil quidē fm accīs dicitur: quia nibil i
eo mutabile est / aut amissibile. nec tm oīne qō di-
citur / fm sbam dicit: dicitur ēm ad aliquid: sicut
pater ad filium / z filius ad patrē: qō nō ē accīs: qz
ille semp pater ē / z ille semp filius. Et ad hoc redit
dictuz aug. q̃ relatio in diuinis iō nō dicit accīs:
quia semp adest z imutabilit. Et hoc videt non
soluere. accīs ei naturā accīntis nō habet ex boc /
q̃ mutabile est / vel separabile: sed ex boc / q̃ inest.
Ergo relatio ex ꝗ inest / licz inseparabiliter z ab e-
terno: nibilominꝰ tamē accīs est. z inde obiciťur
vt patius: q̃ sez in deo nō sit relatio: qz accīs in deo
nō est. Adbuc: inter genera accīntis relatio imp- Arg. 5m
fectius est: eo q̃ id qō ē / ad alterū est z nibil ē abso-
lute. qō aūt impfectum ē / maxime remouēdum ē
a diuinis: relatio g̃ maxime erit remouenda a diui
nis. Adbuc: Oīne qō fm veritatē est in aliquo: Arg. 6m.
si ipm ē / z inest: addit aliquid ei cui inest: z subtra-
ctum minuit aliqd ab eo. z si aliquādo in sit / z ali-
quādo nō: mutat / vel mutationē que fm ipsum ē
inducit. Relatio ei in quo ē / nibil addit: z subtra
cta nibil minuit: z existēs aliquādo / z aliquādo ñ /
nullā inducit mutationē in eo in quo ē. Aristo. ēm
in. v. phy. dicit: q̃ in ad aliquid nō ē motus. ad a-
liquid ergo entis alieuꝰ nō habet veritatē. Nibil
autē in deo est nisi fm essentie veritatē: g̃ relatio in
deo fm veritatē esse nō videt. pma pars pater p se.
scōam scribit boetiꝰ in lib. de trini. dicit ēm: q̃ rela
tio nec addit / nec minuit / nec mutat id in q̃ ē. Ad Agr. 7m.
buc: Oīne qō simplicissimo nullā affert cōpositio
nem: quātūcūq̃z multiplicet in ipo / nullam habet
entitatis veritatē. Relatio simplicissimo addita /
et in eo multiplicata nullā affert compositionem:
ergo nullā entitatis habet veritatē. pma probatur
ex boc: q̃ si haberet verā entitatem: hec addita sim
plicissimo induceret compositionez. Scōa scribit
ab auicēna in pma sua phia: vbi loquitur de rela-
tione. Dicit ēm: q̃ quanto aliquid simplicius ē: tā
to pluribus relationib⁹ ad plura referr. Et qō sim
plicissimū / oīmodis relationibus refertur ad om
nia. z sic pater / q̃ relatio nullā veram habet enti-
tatem fm veritatez: g̃ in diuinis esse nō videt. Ens
ēm z verum cōuertunt. Et sicut dicit Aristo. i. v.
pme phie: Sicut se habet res ad esse: ita se habet
ad verū. B
In ꝓtra. ar. primum Jn cōtrariū hui⁹ est qō dicit Boetius
in libro de trinitate: q̃ substātia cōtinet vnitatem
in diuinis: relatio vero multiplicat trinitatē. Con
stat autem: q̃ trinitas vere multiplicatur in tres
personas: ergo id qō multiplicat eā / relatio scz / ve Arg. 2m
re est in diuinis: z fm verā entitatē. Adbuc: Da
mas. dicit: q̃ pater et filius z spūssanctus non sūt
nomina significantia substantiam: sed nomina ha
bitudinis / qua persone se habent ad inuicem fm
existentie modum. sed existentie modus verissime
est in trinitate quo quelibet persona fm seipsam
existit: ergo z relatiuum z relatio verissime signifi
cant modum illum: z ita fm veritatem sunt in di-
uinis. Adbuc: Qō assumptum in diuinam pre Argu 5m.
dicationē oīno nō mutatur: a modo pdicandi qō
predicat / verissime maner in diuinis. Relatio as-
sumpta in diuinam predicationem oīno nō mutat
a mō pdicādi qō pdicat. g̃ vrissime maner in diuis.
pma pz p se. scōa scribit a boetio in li. de trinitate.

Argu.4m. Adhuc: In preinducta aug. auctoritate habet: qd id qd dicit̃r ad aliquid/nd dicit̃ fm substantiã. Aut ḡ vere dicit̃tur nd. Si nd: tunc false diceret̃: qd inconueniens est. tunc em̃ hec esset falsa: pat̃ est filij pater. Si aut̃ vere dr: sequit̃ q̃ vere est in diuinis ad aliquid/z relatio. Ulteri9 querit̃: si ea

Qõincidẽs que dicunt̃ in diuinis/fm substantiã possint dici.

Arg.primũ Et videtur q̃ nõ. substãtia em̃ vt dicit Aristote. in pdicamentis/a substare dicit̃: eo q̃ substat accñ tibus z fundat ea in esse p hoc q̃ sunt in ipsa z de ipsa. Dicit aũt aug9 in. vij. de trinitate: q̃ nephas est dicere vt subiect̃ de9 z subsit bonitati sue: tanq̃ illa bonitas nõ ſba sit/ſz i illa sit tãq̃ i subiecto. ḡ videtur q̃ nihil in deo fm substantiam dicat̃.

Arg.2m Adhuc: Substãtia que maxime substat/est pma substantia: que sic subiectũ est vt dicit Aristo. q̃ ab ipa nulla exit pdicatio: z rationes pdicati nullo modo suscipere potest. vt in logicis determiatũ ẽ. Unde illa dicitur/que pmo z pncipaliter z maxime substat: eo q̃ omne qd substat/cõpositũ est ex eo qd substat/z cui sbstat. i diuis ḡ nihil fm sbam potest pdicari.

Arg.3m Adhuc: Omne qd predicatur de aliquo/predicatur vt de subiecto: siue pdicetur modo substãtie/siue modo accñtis. In diuinis nihil est subiectum/vel in rõne subiecti: eo q̃ simplicissimus ẽ omne qd est in diuinis. ḡ videtur q̃ in deo nihil pdicetur fm substãtiã/vel fm accñs.

Solõ qõis Solutio: Ad primã partẽ questiõis pnotandus est: q̃ multi philosophi, pter rõnes supius inductas relationem direruntnõ esse entis pdicamẽtũ/sed aliquid p rationem in omnib̃ existens: ex hoc sc̃z/q̃ ratio comparat vnũ ad alterũ sicut superius ad inferius: vl̃ sicut partẽ ad totũ: vel sicut partẽ ad compartem: vel par ad compar vel dispar: Rationẽ accipientes ex hoc q̃ dicũt alexander et boetius in cõmento libri pdicamentorũ: q̃ si accipiantur ea que fm dici z esse ad aliquid sunt: vt duplum z dimidius: que fm eundẽ casum/grm̃ sc̃z/ad cõuertentiaz dicuntur: p hoc q̃ dicit̃ dimidiũ/nihil addit̃ ei qd entitatis sit: sed sola diuisione p medium efficitur dimidiũ. diuisio autẽ nihil addit/nec minuit ab vtro q̃ diuisorum: nec mutationẽ inducit que sit in ipsis diuidentib̃: z ideo dimidiũ sup id qd est dimidium/nihil videtur addere qd verã habeat entitatem. Hi tamẽ decepti sũt fm Aristotelem. Constat em̃: q̃ modus comparatiõis in ipsis comparatis ẽ aliquid: vt proportio z habitudo: etiam si nũq̃ comparentur adinuicẽ fm actũ. z ille modi9 aliquid entitatis est: z sic cadit in modũ pdicandi specialem diuisum ab oibus alijs modis pdicamentorum/qui pdicant ens absolutum. z tales modi fm coordinationẽ taliter pdicabilium sub vno cõmuni coordinati/vnũ spãle faciũt pdicamentũ. In hoc tamẽ q̃ nihil apponũt/vel minuunt entitatis absolute: maxime cõpetit sume simplicitati distingui p relationes: vt dicit boeti9 in libro de trinitate. Et si quis diligenter aduertat: fm rationẽ pcedit omne pdicamẽtũ/tã substãtie/q̃ accñtis. Principia em̃ pdicamẽti pma sunt potentia z actus. stati autẽ notata potẽtia/ in noie concipit̃ z cointelligitur cõparatio potẽtie ad actũ: z in ipso nomine actus/cointelligitur cõparatio actus ad potentiam: z cõparatio vtriusq̃ ad totũ: z sic relatio. Unde intellectus relatõis est ante intellectũ substãtie/eo quo substãtia pdicamentũ est z genus: z sic composita est ex esse/z determinãte esse ad substantiaz/et ad id qd est: z sunt isti tres intellecti9 pmi ꝓsequentes se: esse sc̃z: z esse hoc: z determinatũ ad genus. Et ante hũc secundũ intellectum est esse: ad hoc ei cointelligitur in habitudine pncipiorum facientium hoc esse hoc/z distinctum in esse. Et post istos tres intellectus nõ ꝓsequit̃/sed accidit intellectus eius qd est in esse: qui est intellect9 accidẽtis. Accidentſ em̃ esse est in esse. Unde intellectus eius qd est esse ad/antecedit intellectũ accñtis. Et, pter hoc dicit aug9: q̃ aliquid põt esse pdicamentũ ad aliq̃d/qd nõ est pdicamẽtũ fm accñs. pus ei natura est esse ad/q̃ esse in. Et iõ nõ sequitur: q̃ pdicatũ fm aliquid predicetur fm accñs. prius enim natura non infert posterius natura: sed posterius natura infert prius natura. Dis ita p̃ pnotatis facile ẽ respondere ad obiecta. Duo enim prima nihil cõcludunt: eo q̃ intellect9 eius qd est esse ad aliq̃d/ẽ an re intellectũ accñtis: z ideo ablato accñte/nõ aufertur intellectus ei9 qd est esse ad aliquid. Ad aliũ dicendũ: q̃ in creaturis bene sequit̃: qd nõ pdicat̃ fm substantiã/pdicatur ſz accñs: dũmodo accñs large sumatur/ita q̃ cõe sit ad, prius: sed in creatore nõ valet/etiã fm phos: q: illi, pter nimiã simplicitatem nihil accidit. z sicut nõ est in genere substantie p hoc q̃ substantia est: ita nõ est in gñe accñtis p hoc q̃ ad aliq̃d ẽ. Est em̃ p hoc q̃ substantia ẽ ante omnẽ substantiã: z p hoc q̃ relatiuus est ante omnẽ accñs. Nec pma diuisio entis est in substantiam z accñs/ſz scd̃a: ſz pma diuisio ẽ ens ab alio/et ens nõ ab alio: Et postea entis ab alio diuisio ẽ in substãtiã/z accñs. Substãtia em̃ q̃ diuidit ens cum accñte/est substãtie subiectũ: Ens autẽ nõ ab alio nullius põt esse subiectũ: est em̃ p intellectum ante substãtiale/z ante accñtale. Et ideo nõ sequit̃ in illo qd nõ pdicat̃ vt substãtia/q̃ pdicet̃ vt accñs

Et ex isto patet intellect9 verbi aug. Et ad obiectum ꝓtra dicendũ est q̃ hoc verũ ẽ: q̃ accñs ẽ: z sive mobiliter/siue imobiliter insit/semp accñs ẽ: sed in diuinis relatio nõ inest vt accñs/sed inest vt idem: nõ differẽs ab eo cui insit/nisi fm modũ intelligendi vel significandi. Sicut em̃ habitum est in suppositorum: ex illa pte pdicandi modus relatiui mutatur in modũ pdicandi substantie. paternitas em̃ in patre idem est qd pater. Ad aliud dicẽdũ: q̃ ad aliquid suo modo perfectum est: sicut z alia pdicamenta. Est em̃ forma respectiua: q̃ si absolute significaretur/iã ad aliq̃d nõ essz. vnde suo modo, put perfectionẽ habet/in diuinã refertur pdicationem. Et qd dicit Boetius: q̃ nõ addit/nec minuit/vel mutat: hoc facit relationẽ magis conuenire maxie simplicitati: vt in pncipio solutõis isti9 dictum est. Et p hoc pater solutio ad sequens.

Ad aliud dicendũ: q̃ ad aliquid nullã hz absolutã entitatẽ: z ideo simplicissimo nihil addit/vl̃ minuit: z, pter hoc maxime competit distinctiõi q̃ est in diuinis. Ad id qd in cõtrariũ adducit dicendum est: q̃ relatio in diuinis verissimo modo ẽ: sed modo relatiõis: hoc ẽ/q̃ nõ pdicat aliquid qd insit modo forme substãtialis/vel accñtalis: vl̃is/vel particularis: vt dicit boeti9: sed totũ qd est/dicit z pdicat ad id qd extra est: hoc ẽ ad oppositũ cor relatiuum: qd ad ipm se habet sicut terminus z fi-

Ad 4m.

Ad 4m.

Ad 5m.

Ad 6m.

Ad 7m

Ad arg.m in cõtrariũ

nis ad quẽ determiat̃ respectus oppositiõis eius. Et ideo dicit pbus: q̃ relatiuũ est hoc ipm/quicq̃d est ad alterũ: z alterius est. Et fm hãc veritatẽ verissime est in diuinis. fm hũc ceni modũ nihil addit/vel minuit/vel mutat: qz hoc ipm qd est/totũ ad alterũ est: z nihil sui est ad id in quo est. Propter qd etiã porretan9 dicit: q̃ forma relatiõis poti9 ẽ forma assistẽs q̃ inherẽs. sicut in logicis in libro q̃ dr ser pncipio p̃. determiatũ est. Et hoc est causa, pter quã nulla ei i quo est affert cõpositionẽ fm esse: qz cui9 esse totũ ad alterũ est/nihil addit ei in quo est

Ad 2m Ad dictũ Dam̃ dõm: q̃ pater z filij9 z spũsſcũs sunt noia habitudinis: sed habitudinis illius esse in hoc est/q̃ ad alterũ est: z nõ in hoc q̃ inest alicui/hoc ceni est esse accidẽtis: qd in diuinis nõ est. Habitũ eni ẽ: q̃ intellect9 relatiõis separ9 est ab intellectu accidẽtis in oib̃ in qb̃ nõ fundat̃ relatio sup aliq̃d aliud accidẽs: sicut i creaturis. Uñ cũ dico/simul: similitudo fundat̃ sup vnã qualitatẽ. cũ dico/pr̃: paternitas fundat̃ sup actũ generatiõis/q̃ est accidẽs generantis. z ita est in oib̃ creaturis. Et iõ relatio in creaturis in suo intellectu ponit accidẽs. Sed in diuinis suba/virtus/z operatio idẽ sunt sub diuerso modo significãdi: z ideo relatio fundata in his z causata in ipis nullum ponit intellectũ accidẽtis.

Ad 3m Ad aliũ dõm: q̃ cũ dic̃. Boeci9: q̃ ad aliq̃d oino nõ mutat̃: intelligit/q̃ negatio formaliter signum distributiuũ respiciat: vt sit sensus: nõ oino mutat̃. Cũ eni i creaturis duos habeat modos pdicãdi: sc̃z accidẽtis/qd in intellectu suo ponit: eo q̃ id qd causat̃ ab accidẽre/nõ põt esse nisi accidẽs. Alterũ aũt quẽ habet in q̃ztũ relatio est: q̃ est ad extra assũptũ i diuina pdicatiõe: mutat pmũ z retinet secũdũ: eo q̃ in diuis ex accidẽte nõ causat̃: z iõ dicit: nõ oino mutat̃.

Ad 4m Ad aliud dõm: q̃ vere dr in diuis ad aliq̃d: z verissime. Et bñ pcedit q̃ in diuis verissime ẽ relatio vitate relatiõis/nõ vitate accidẽtis: qz in diuis nõ potuit accidẽs: eo q̃ nõ causat̃ ab accidẽre. nõ eni habet esse accidentis relatio fm q̃ ab accidẽre causat̃: vt dictũ est.

Ad questiõ nẽincidentẽ z ad duo argumenta. Ad id qd vlteri9 q̃rit̃ur: sc̃z vtr p aliq̃d fm subam pdicet̃ in diuis. dõm q̃ suba dupl̃r dr. sc̃z fm rõnẽ nõis qd ab actu substãdi iponit̃. z sic solũ suba ẽ qd oim z pmũ ſbiectũ est. z sic i deo suba nõ ẽ: nec aliq̃d pdicat̃ fm subam. Alio mõ dr p se ens: z qd ẽ causa z occasio oib̃ subsistẽdi in ipo. z sic suba dr de deo mariet̃ z de alijs posteri9. Ab ipo eni sicut a ꝓficiẽte/z in ipo sicut in ꝓtinẽte subsistit̃ omne qd est. Et b mõ aliq̃d fm substãtiã dr de deo. sic id qd dicit̃ absolute/z nõ ad aliq̃d.

Ad 3m Ad aliud dõm est: q̃ oẽ qd pdicat̃ p inherentiã/pdicat̃ vt de subiecto: z oẽ tale cõpositũ est. z b mõ nihil pdicat̃ in diuis. Sed id qd pdicat̃ p idẽptitatẽ/nõ pdicat̃ p inherẽtiã: qz inherẽs nõ est id cui inherer. Et iõ in diuis vbi est pdicatio p idẽptitatẽ/nõ pdicat̃ aliq̃d p inherẽtiã: z qd pdicat̃ in diuinis nõ pdicat̃ p inherẽtiã/sed vt idẽ: z iõ nõ pdicat̃ vt de subiecto fm rõnẽ subiecti: sed pdicat̃ vt de eo qd per se existit/z vt idẽ illi: z iõ pdicat̃ fm substantiã/sed nõ vt de subiecto.

Queritur que z quot relationes sint in diuinis. Questio XXXVIII.

S Ecũdo querit̃ que et quot relationes sint in diuinis. Sunt em̃ relationes suppositõis z suppositiõis: vt dñs et seruus. Et sũt relationes fundate sup aliqd̃ dictus absolute: sicut supra qualitatẽ z quantitatẽ. vt similis/dissimilis/equalis z iequalis. Et sũt relationes fũdate sup sciaz ab alio acceptã/vl̃ ñ acceptã: vt magister z discipul9. Et sunt relationes equalitatis siue equiparãtie: vt amicus. Est eni amic9 amici amicus/frater/sororz/z hmõi. Et sunt relationes fundate sup diuersitatẽ situs: vt dexter z sinister et huiusmodi. Et sunt relationes fundate sup oppositionem originis: z multa alia genera sunt relationũ. Querit̃ ḡ fm quas istarũ distinguunt̃ psone.

Argu. 1m. Et videt̃ q̃ nõ fm pmas. l. suppositiõis z suppositionis. nihil em̃ taliuz est in psonis diuis. Fides em̃ nõ admittit aliquã psonaz alij supponi vel supponi. Et si dicat̃ q̃ pater maior filio est fm hilarium: tũ addit hilarius/q̃ filius nõ est minor.

Argu. 2m. Si militer videt̃ q̃ nõ distinguant̃ per relationes fundatas sup qualitatẽ z quãtitatẽ/vel sup substantiam: qz ille quãtũ est de suo intellectu nõ causat̃ modum existendi singularẽ/ſz ꝓsequũt̃ esse existẽtis fm singularẽ existentie modũ. Silis em̃ nõ est similis similitnisi qui tã est singularit̃: z cũ alio q̃ etiam est singularit̃ eandẽ pticipat qualitatẽ. Dicit ei Boeci9: q̃ similitudo ẽ re p differẽtiũ eadẽ qualitas.

Argu.3m Eadẽ ẽ ratio de relatiõe equalitatis. Eqlia enim ab eqlitate nõ accipiũt̃ existere p se sola fm singularem existẽtie modũ: sed iã existentia singularit̃ per pticipationẽ eiusdẽ qlitatis dicũtur equalia. Distinguẽtia aũt ipas psonas/ab ipis distinguẽtib̃ siue p seipa habẽt/q̃ dãt z causant esse psonale ei qd ẽ existens p se fm singularẽ exñtie modũ: z iõ ista ſz rõnẽ itelligẽdi ꝓsequũt̃ esse psonale/z nõ dãt ipsum.

Argu.4m. Eadem rõ est de hoc qd dr idẽ. Licet enim hoc fundet̃ sup vnitatẽ substantie: tũ idem ei cui est idẽ nõ dr/nisi qd iã fm intellectũ est singulare: z ei dicit̃ idem qd iã fm intellectũ hz esse singulare: et ideo fm intellectũ posterius est illo qd dat esse fm modũ existentie singularẽ.

Arg.5m Simil̃r nõ pnt̃ distingui psone p relationes sup scientia fundatas. Licet em̃ filij9 sit sapiẽtia genita: z pater sapientia ingenita: tamen per hoc q̃ pr̃ est sapientia ingenita/non habet esse z modum esse singularis existentie nec etiã filij9 p hoc q̃ est sapiẽtia genita: ſz poti9 per hoc/q̃ pater est existẽs p se solum: z filij9 existens p se solũ: pater mõ ingeniti/filius mõ geniti habent q̃ ille est sapiẽtia ingenita/z iste ẽ sapia genita. Intellectus aũt nõ admittit: q̃ id qd sequit̃ distinctũ esse psonale fm intellectũ: sit dans vel causans esse psonale distinctum.

Obiectio Et si objiciat̃ qd dicit̃ Jo. xvj. c. d spiritusanctor: q̃ quecũq̃ audiet loquetur.

Responsio Occurrit aug9 dicens: q̃ audire illi esse est. Et vnde: q̃ cũ dicitur: Nõ em̃ loquet̃ a semetipso: cõsequat̃ ad hoc: q̃ nõ est a semetipso/ſz a patre z filio. Singulare ergo esset: quo spũsſanctũ sic est q̃ nõ a semetipso/sed a patre z filio ẽ: ab aliq̃ relatione ẽ q̃ fm rõnẽ intelligẽdi ẽ ante audire. z illa causat distinctum esse psonale: que tamẽ per indifferentiaz simplicitatis/idem est ei qd est audire nõ a semetipso. Nulla ei diuersitas fm rem est in prima simplicitate. Similiter relationes fundate sup equiparantiam nõ possunt distinguere trinitatez/propter eandẽ causam. Ille em̃ nihil dicit qd sit causa esse singularis in esse personali: sed potius id qd

est consequēs esse personale ⁊ singulare. Iam autem antebabitū est: q̃ id qd̃ est ꝓsequens esse/ non potest dare esse distinctū ⁊ singulare: ⁊ ideo fraternitas in diuinis ꝑsonis esse nō potest. Eodē modo ꝓbatur q̃ nō distinguūtur ꝑsone ꝑ relationes fundatas sup̄ diuersitatē situs. In ꝑmo enim simplicissimo nec fides ꝑmittit/ nec intellect⁹ admittit aliquā esse situs differentiā. Et si objiciatur: q̃ filij⁹ dicit̃ sedere ad dexteram patris. Occurrit augustinus dicens: q̃ dextera symbolice dicitur. Per dexteram eīm vel equalitas/ vel potissima bona intelliguntur. Qꝫ etiā nō distinguant̃ ꝑ relationes fūdatas sup̄ oppositionē originis/ videt̃ ex hoc ꝓbari: q̃ omne qd̃ distinctum esse accipit ꝑm modū esse indiuidui singularis: accipit illud ꝑ aliquod absolutum qd̃ est causa indiuiduatiōis eius. Et relatio qua refertur ad aliud/ est illud distinctū: g̃ esse nō accipit a relatōe. Et si dicatur q̃ hoc nō tenet in diuinis: vbi nihil est ꝑ accīs. In cōtrariū videt̃ esse qd̃ dicit aug⁹ in. viij. de tri. q̃ omne relatiuū est etiā aliud q̃ relatiuū. Et ex hoc inuit: q̃ ab alio sit distinctio esse indiuiduī: ⁊ ab alio q̃ relatiuum sit: siue illud indiuiduū sit persona/ siue nō sit. Isti ei intellectus cōsequuntur se/ ⁊ non sunt simul: hoc esse ab hoc ꝑ generationē: ⁊ hic est pater/ ⁊ hic est filius: ⁊ ideo hunc esse patrē/ ⁊ hunc esse filiū consequitur hoc esse ab hoc. ⁊ ideo eē patrē/ ⁊ esse filiū neutri confert hūc esse hunc. distinctio g̃ in esse ꝑsonali nō potest esse a paternitate vel filiatōe. Et sic videtur: q̃ relationes originis/ vel alias nō possit esse distinctio personalis. Solutio: anteqũ ꝓcedamus ad querēdum que in spē/ ⁊ quot numero sūt relationes: ista que de genere relationis quesita sunt/ soluenda sunt. Dicēdū g̃: q̃ nulla relatio multiplicat trinitatē: vt dicit boetius: nisi in qua tria sunt: scz q̃ nihil addit sup̄ substantiā. quia si adderet/ cōpositionē induceret. Et q̃ de suo intellectu ordinem nature ponat ⁊ causet. Et q̃ distinctum det esse ꝑsonale ꝑ oppositionē quā cōsignificat. Et iste sunt relationes que important̃ per non esse ab alio: ⁊ esse ab alio: et esse ab alijs ꝑ duplicem modū cōmunicationis siue emanatiōis/ nature scz/ ⁊ voluntatis. Cum eīm in deo idem sit substantia/ virtus/ ⁊ opatio: p̄cipue ꝑm q̃ est in opante: ab alijs nihil potest esse qd̃ diminuat simplicitatē. Et ideo dicit aug. q̃ idem est patrē generare/ qd̃ patrem esse patrē: nec vnum addit supra alterū: sed differūt in modo intelligendi/ ⁊ nō in re. Cum eīm dicit̃ pater est pater: significatur relatio vt ꝓprietas/ vel habitus. Cū autē dicit̃: pater generat: significatur vt actus/ vel actio: nec est ibi mot⁹/ ꝓpter eternitatē que est in diuinis: nec est ibi diuersitas/ ꝓpter simplicitatē. Significatur etiā necessario ordo nature/ quo alter est ab altero: quia in ipo nomine qd̃ est pater/ significat̃ q̃ alius ab ipso sit: et in ipso nomine qd̃ est filius/ significat̃ q̃ alio sit: ⁊ in oppositione ipsa significat̃/ q̃ in esse personali distinti sunt. nō enī potest esse: q̃ idem aliqs sit qui ab alio est/ ⁊ qui non ab alio est: quia sic contradictoria verificarentur de eodem: ⁊ ꝑm idem/ quia ꝑm eandem relationem. Adhuc nō ab alio esse/ ⁊ ab alio esse ꝑm ꝓpriam rationem dicunt id qd̃ antecedit ꝑm intellectum: ⁊ causat. ⁊ cōfert esse ꝑm modū existentis/ qd̃ existit ꝑ se solum ꝑm singularis existentie modū. ⁊ ab hoc habet q̃ distinguit personā ꝑm esse personale. Et ideo sola relatio originis habet tria que dicta sunt: scz q̃ simplicitatem non admittit: q̃ in ordine nature ponit: q̃ per oppositionem distinguit in esse personali. Adhuc obiectum cōtra hoc dicendum est: q̃ non procedit nisi in his in quibus relatio dicit accidens: sicut probatum est in antecedēti membro istius eiusdem questionis.

Argr. 7m. Argr. 8m. Ad ar. 8m.

Ad dictum Augustini dicendum: q̃ verum est/ q̃ omne relatiuum est aliud q̃ relatiuum: sed in inferioribus est aliud ꝑm essentiam/ in quibus relatio est accidēs. In diuinis aūt sufficit/ q̃ sit ꝑm modū significādi vel supponēdi: Est enim hypostasis siue suppositū/ qd̃ est aliud i significādo vel supponēdo q̃ sit relatiuū: qz aliud attribuit̃ supposito: aliud relatiuo. suppositū enī absolute dicit̃: relatiuū ad aliud. Omnes aūt alie argumēntatiōes que cōtra alios modos relatiuo ꝓ inducte sunt ꝓcedunt.

Ad obonē

Astruūtur alia septem argumenta

Obiectio Responsio

Querit̃ de noībus distinctiuis q̃ distinctionē relatiōis significāt. Qō. XXXIX.

Vrta hoc vlteriusq̃

Vrtur que in specie sint/ ⁊ quot relationes distinguentes ꝑsonas. Et circa hoc duo querunt̃: scz q̃ sint in specie ⁊ quot in numero. Et q̃ differētia inter notiōes/ ⁊ relatiōes: ⁊ ꝓprietates ꝑsonales/ ⁊ ꝓprietates ꝑsone.

Hui⁹ q̃stis duo sūt mēbra.

Querit̃ q̃ ⁊ q̃t sint specie ⁊ numero relationes distinguētes ꝑsonas in diuinis.

Rimo eīm videt̃ q̃ inascibilitas q̃ dicit̃ esse relatio. I. sentē. dist. xx viij. nō ponat aliquā ꝑsonā in ordine nature. Non enī dicit quem a quo esse: vel a quo aliū esse. per hec enī solum determinat̃ ordo nature: scz q̃ qs a quo sit: vel q̃ qs sit a q̃ alius sit. Innascibilitas enī nihil ponit: scz dicit qs a q̃ nō sit ꝑ generationē. Adhuc: Quis a quo nō sit/ nō dicit̃ singulare existētie modū: qz ꝑ negationē modus singularis existētie nō determinat̃: sed potius ꝑ affirmationē aliquā. Videt̃ ergo q̃ innascibilitas nō sit ꝓprietas vel relatio ad ꝑsonā patris ꝑtinēs. Adhuc de verbo hylarij queritur/ qui dicit: q̃ innascibile esse/ est nō ab alio esse. cū hoc nō importet̃ ꝑ nomen: sed tm̄ nō ab alio esse ꝑ generationē. Et hoc modo innascibile esse etiā cōuenit spūsc̄o: ꝓ spūs enī sanctus nō ab alio est ꝑ generationē. ⁊ sic non esset ꝓprium patri innascibile esse.

Adhuc videt̃ q̃ potius deberet ei attribui/ ipo/ cessibile esse. ꝑ hoc enī notaret̃ q̃ ab alio nō esset ꝑ generationē/ nec ꝑ spirationē. Adhuc si patri attribuit̃ ꝓprium q̃ inascibilis sit. quera vtrū innascibilis dicat̃ priuatiue/ vel negatiue. Si negatiue: videt̃ inconueniēs: qz ꝑ negationē simplicē nulla ꝓprietas determinari pōt. Omnis enī ꝓprietas aliqd est de aliquo: vt vult Aristo. in topicis: q̃ ꝓprium ponit inter p̄dicata q̃ subiecto ꝓbant̃ in esse. Si priuatiue: cū nihil sit susceptibile priuationis/ nisi qd̃ susceptibile est habitus. nihil enī dicit̃ iniustū/ nisi qd̃ susceptibile ē iusticie: sicut nihil cecū/ nisi qd̃ est susceptibile visus. nihil erit susceptibile inascibilitatis nisi qd̃ nascibile ē: p̄ aūt nascibil nō ē: g̃ ꝓprium eius nō pōt esse/ inascibile esse. Si dicat̃/ vt quidā direruūt: q̃ inascibil dicit̃ pater: eo q̃ nullo mō referatur ad aliquid ꝓsequēs generationē/ siue genitū: et q̃ in genitus esse/ ꝑ se antecedat filiū siue genitū: et q̃ ꝑ spirationem ab alio esse/ referat̃ ad genitus et ꝑ medium genitū/ ad generationē: eo q̃ ꝓcedit a genito: ⁊ ideo innascibilis ꝯ sol⁹ pater/ ⁊ nō spiritussanctus. Hoc nō videt̃ esse conueniēs. pl⁹ eīm ⁊ vicinius se habet ad generationē cuius ꝓprius actus est generare: q̃ ille cui nullo modo ꝓuenit/ nec actiue/ nec passiue. Generatio patris ꝓprius actus est generare: spiritussancto nullo mō conuenit/ nec actiue/ nec passiue: g̃ spiritussanctus plus est innascibilis q̃ pater. Adhuc querit̃ de verbis magistri in sentē. di. xx viij. ꝑmi libri: qui dicit/ q̃ ingenitus siue innascibilis sit relatio. Hoc enīz videtur falsum. Si eīm relatio ē: ꝑ ipsam pater referrur ad aliquē: ⁊ nō nisi ad nascibilem. ⁊ hoc stare nō potest: ꝑ oppositum eīm referrur ad nascibilē: scz ꝑ generatiuum esse. et sic videt̃/ q̃ inascibilitas nō sit in in p̄dicamento relatiōis. Ulteri⁹ queritur de paternitate. hec eīm abstracte significatur: abstractio autē non fit nisi a compositio: In diuis autem compositio nulla ē. Videt̃ g̃ q̃ paternitas in diuinis non sit. Et eadem obiectio est de filiatione: ⁊ de cōmuni spiratione. Adhuc videtur q̃ quelibet due correlatiōes opposite sint vna. Dicit enim phs: q̃ eadem est via de thebis ad athenas: ⁊ de athenis ad thebas. A simili g̃: idem ē respect⁹ patris in filiū. ⁊ filij in patrē. Sed respectus p̄ris ī filium significat̃ paternitatē: respectus autē filij in patrem significatur filiatōe: idem ē ergo qd̃ significatur paternitate ⁊ filiatione: nō ergo due relationes sunt paternitas ⁊ filiatio. Eadem obiectio est de spiratione passiua/ ⁊ de spiratione actiua ī patre ⁊ filio. Ulteri⁹ videt̃ q̃ relationum null⁹ sit numerus. Quecūq̃ eīm vni ⁊ ei idem sūt eadē: ipsa sūt eadē. co q̃ dicit ꝓhs in. j. ꝑme phic: Unū i substantia facit idem. In diuinis autē paternitas est deus ⁊ essentia diuina: similiter filiatio: ⁊ cōis spiratio; Iste ergo tres relationes idem sūt cum essentia diuia: g̃ adinuicē sunt idem. Idem autē cū eodem nō facit numerū: g̃ videtur q̃ in deo nō sit numerus relationū. In cōtrariū huius videtur: q̃ infinite sunt relationes in deo. Dicit eīm Aui. q̃ quātō aliquid simplic⁹ est/ tāto multiplicius est i relatione. primū aūt simplicissimū est: quia ad oia refertur que sunt/ vel esse possūt. hec autē infinita sunt. non eīm est accipere aliquid qd̃ a deo sit quin possit esse plura: infinite g̃ relationes sunt in deo.

Argr. 7m

Argū. 1m. Argū. 2m.

A Mēbrū. I. Particle. I. Argr. primū

Parti. II.

Parti. III. Argumētū

Ar. 2m

Ar. 3m

Ar. 4m

Ar. 5m

Ar. 6m

Jnꝓra. ar.

Sol. pti. I.

Solo ad primū quesitū dicendum est: q̃ innascibilitas siue ingenitū esse sic cōuenit patri/ q̃ nulli alij: ⁊ cōuertitur cū ipso: ita q̃ in p̄dicatione et subiectione antecedit patrē/ ⁊ sequit̃ ipsum. Est ei pater inascibilis: ⁊ inascibilis est pater. Et ideo ꝓ ꝓprium/ siue ꝓprietas eius dicitur: fluens de his q̃ essentialia sunt paternitati eius/ siue ꝑsonalitati. Non eīm pater pater dicitur cōmuni rōne paternitatis: sz vt dicit Dionys. patriarchia/ ex qua omīs paternitas in celo ⁊ in terra nominat̃. Et hec non pōt esse nisi prima p̄ritas: ante quā nec est/ nec esse potest/ nec intelligi potest alia paternitas. Et ex hoc sequitur/ q̃ sit innascibilis. Si ei dec̄ q̃ nascibilis sit: sequit̃ ante ꝑmum patrē esse patrē: qd̃ impossibile est etiā ꝑm intellectū. vñ inascibilitas ꝓprietas ē primi p̄ris: q̃ sic dicit aug. est ꝓncipiū nō de ꝓncipio totius diuinitatis: non tm̄ filij/ in quo est tota diuinitas: nec tm̄ spūssancti/ in quo est tota diuinitas: sed etiam totius processionis/ siue emanationis filij a patre ⁊ spūssancti a patre ⁊ filio. Quia q̃ spūssanctus procedit a filio/ hoc filius habet a patre: ⁊ habet illud per eternam generationē. Et hoc modo oportet/ q̃ innascibilis sit pater. ⁊ per hoc q̃ innascibilis est/ oportet q̃ sit nō ab alio. Amor eīm eqlis amāti: si rōnalis sit/ vt dicit Rich. de sctō victore: nō est nisi in cū qui ꝓcedit ab amāte/ vt p oia similis ⁊ equalis amanti. hic autem nō est nisi genitus. Et hec ē cā ꝓter quā genit⁹ in ordie nature ē vt medius: generās aūt vt ꝓncipiū: ⁊ ꝓcedēs per modū amoris ab vtroq̃: est vt termin⁹ in quo stat ordo nature: ⁊ ideo a spūsc̄o nō est alius: sicut in ꝓhabitis in q̃stione de ꝓcessione spūssancti dictū est. In omni aūt tali ordine negato ꝓncipio/ negat̃ ꝓncipiatū. Si enī nō sit pater/ nō erit filij⁹: ⁊ si nō sint pater ⁊ filius/ a ec erit ambo ꝓ nexus/ siue spūssanctus. Sil⁹ si sit pater/ ⁊ nō sit filius: sequit̃ nō esse ambo ꝓ nexū/ qui est spūsc̄tus. Et hoc est qd̃ dicit Aug⁹: q̃ vnus est diligēs est qui ab ipo est: ⁊ vnus diligens cū a quo est: ⁊ ipa dilectio: ⁊ sic tres sunt ꝑsone. Et ex hoc sequit̃ de necessitate: q̃ ablata generatione passiua/ simul auferet̃ spiratio amoris a generāte ⁊ genito. Et quo sequit̃: q̃ innascibilis est etiam inspirabilis: nec pōt esse ab alio. qz si esset ab alio: ille alius a quo esset/ spiritus amoris spiraret in ipm: qd̃ esse nō pōt. Et hec est causa quare innascibilis vniuersal⁹ est nō ens ab alio. Inspirabilis aūt nō rollit aliū a quo sit. filij⁹ enī inspirabilis est: ⁊ tm̄ habet aliū a quo sit/ scz patrē. His itaq̃ notatis facile est rndere ad obiecta. Ad primū g̃ dicendū est: q̃ innascibilitas q̃uis primo intellectu nō dicat quis a quo sit: tm̄ modū ꝓncipij dicit a quo alius sit ꝑ generationē: ⁊ in quē alij⁹ ꝓcedit ꝑ amorem. Generāti enī statim ꝑ hoc ipm q̃ generās est/ ꝓprium est diligere placitā ꝑlem: vt dicit Aug⁹: ⁊ a placita ꝑle diligi. Et ita determinat̃ rationē ꝓncipij nō de ꝓncipio: ⁊ hoc est primū in ordine nature: ⁊ hoc modo quo primū est nō dignitate/ vel tpe/ vel loco: sed ordine nature: quo vt dicit Aug⁹/ alter nō est ꝓ altero/ sed alter ex altero. a tali enī ꝓncipio ꝑm rationē intelligendi incipit ordo nature. Ad aliud dicendū: q̃ licet quis a quo nō sit/ non dicat singulare existentie modū: tamen dicit simpl⁹ existentis modū: ⁊ ideo nō est ꝓprietas ꝑsonalis/ sed ꝓprietas ꝑsone. dicit enī modū eius qui est ꝓncipiū nō de ꝓncipio: ⁊ hic est ꝑmus pater/ vt dictū est: qui patriarchia p̄ est: vt dicit Dionys. Et q̃ obj̃cit: q̃ negatio nō determiat modū vt sit aliq̃d/ sed vt non sit: Dicendū q̃ hoc falsum est. oia enī prima determinant̃ per negationē: ⁊ simplicia simpl⁹. sicut ꝓz in ꝑmo euclidis: qui determinās primū ⁊ simplex in ꝓtinuo dicit: Punctū est cuius pars nō est. talia enī nihil habēt a se ꝑ modū generis/ vel differētie/ vel ꝑ modū cause ꝑ qd̃ affirmatiue determiari possint: ⁊ iō necesse est/ q̃ ꝑ esse quo accipiant̃ ab intellectu determinent̃. Hoc aūt esse ꝑ negationē significat̃ in genere/ nō ꝑ negationē simpl⁹. sicut patz cū dicit: punctū est cuius ꝑs nō est: negatio relinquit gen⁹ ens scz positū/ siue positionē habēs ī ꝓtinuo: ⁊ negat participās formā cōtinui. Omne enī qd̃ participat formā continui/ diuisibile est ⁊ partem habet. ⁊ hoc negat̃ ad esse punctū: cui esse est poni tm̄.

Ad primū. I. Arg. primū

Ad 2m

in cõtinuo/z nõ participare formã continui. Et si-
milit cuz dicit pater innascibilis/siue nõ existens
ab alio: ponit pater existere: z modꝰ esse eiꝰ i ordi-
ne nature determinat p inascibile siue non existere
ab alio: eo q ois pmi esse nullo modo accipi potest
Ad 3m. nisi sit determinatũ. Et iste est itellectꝰ verbi bi-
larij. Et hoc mõ non põt pueuire spũsancto. Esse
em principium qõ est spũsanctus: q̃ sicut dicit au-
gu. est pncipium de vtroq̃ pncipio/nõ potest esse p
abnegationẽ principij de quo sit: eo q ipse est inno-
rescens p oppositum/scz p esse de pncipio. Gene-
ratio autẽ que negatur/qñ dicit innascibilis: nõ ẽ
generationis negatio simplicit/sed negatio placi
re prolis: siue negatio noticie amare: vt dicit aug.
et hec gñatio cũ qua spiratur amor a parẽte in pro
lem: z a prole in parẽtem. que gñatio pmo pñ con
uenire nõ põt: vt dictũ est. z negata hac gñatione:
negat z nascibilitas z spiratibilitas: z relinq̃t nõ eẽ
ab alio: vl vt meli dicat/eẽ nõ ab alio/nec p mo/
dũ gñationis/nec p modũ spiratõis. Et hec est so/
lutio fm aug. in. rv. de. tri. qui dicit: q sicut ẽi mẽ
te/z noticia/z amore: ita est in p cessũ diuinarum
psonarum. Noticia em cum mẽs noscit se/nõ ẽ ge
nerata proles sine amore: z ideo negata gñatione
D talis prolis/simul cum illa negatione concipitur
Ad 4m negatio spiratiõis. Vũ hoc mõ inascibilitas nõ cõ
uenit nisi patri: z est pprietas ipsiꝰ. Ad aliud di-
cendũ: q impro cessibilẽ esse cõe est/z nõ pprium: p
cõe autẽ nihil determinat vt per pprũ: sed inascibi
lem esse pprijssimũ dicit/z vni soli pueniẽs. Non
em efficitur cõe per hoc: q negatio vniꝰ cõcepta est
in alterius negatiõe: sed magis appropriat ad ina
scibilitatem diuinã. Sicut em in generatione di-
uina/z in gñatione imaginis diuine que est in mẽ-
te/concipitur p cessus amoris in plem: sicut dicit
aug. in. rv. de tri. Verbũ qõ insinuare intendimꝰ/
cum amore noticia ẽ: Ita etiã in negatiõe talis ge-
nerationis concipit negatio spiratiõis: z relinqui
Ad 5m. tur esse nõ ab alio. Ad aliud dicendũ: q cum di-
citur pater inascibilis: nõ dicitur priuatiue/sed ne
gatiue. sz ẽ negatio i gñe extrẽis i esse ordis nature:
z iõ negatio illa põit: z fũdat p talẽ negationẽ i esse
pprietatis. Tali negatiõe determinatur affirma
tur de subiecto cum dicit: pater est fm esse perso-
nale aliquis nõ ens ab alio. Et hoc mõ essentie di
uine nõ conuenit inascibilem esse: quia diuine eẽn
tie esse personale non conuenit/fm q personale ẽ
Ad 6m. personali pprietate determinatũ. Ad id qõ obij
citur de responsione quorũdam: dicendum q pro
culdubio insufficiens est: non em ostendit causam
dicti bilarij: Distincti em modi sunt emanationis
per generationẽ: z modus emanatiõis p spiratio
nem. Et ideo nõ soluitur dubiũ per hoc q dicitur
spiritussanctus referri ad genitũ: nõ ei refertur ad
ipsum genitum inquantũ genitus est: sed refertur
ad ipsum inquantũ in genito spiritus amoris pa-
tris est acceptus per generationem/z p spiratio-
nem actiuam reflexus in parentẽ. sic enim a filio
spiratur spiritussanctus vt nexus parentis z pro-
lis. z q sic spirat spiritumsanctuz filiꝰ/habet a pa-
Ad 7m. tre. Ad id qõ obiicitur de verbis magistri i sen-
tentijs: dicendũ q magister non dicit q innascibi-
litas sit in pdicamento relationis/tanq̃ positum
in coordinatione predicabiliũ: sed dicit q innasci-

bilitas negatio est in genere relationis. Sicut ei
affirmat in genere relationis qui dicit nascibilem:
ita negat qui dicit inascibilẽ. affirmatio eni z nega-
tio sunt circa idẽ genus/sicut z oĩs alia spẽs oppoſi
E tionis. Ad id qõ vlterius querit de paternitate Ad qtũ. II.
dicendũ est: q sine dubio vero modo abstractio- arg. primũ.
nis nihil est in diuinis. In diuinis eni paternitas
est pater. Et talis modus loquẽdi pter inopiam
nostri intellectus est: qui nõ potest significare q in
supponẽdo z attribuẽdo diuersum modũ habet. p/
prietas ab hypostasi in qua est: eo q hypostasis di
stincta est: pprietas aũt distinguens. nisi significet
vnũ per modũ abstractiõis: z alterum per modu
cõcretionis. Et sic dicit in alia facultate: q abstra-
hentiũ non est mendaciũ: eo q abstractionẽ nõ refe
runt ad rem/siue ad esse rei: sed ad modũ intelligẽ
di. Ita in diuinis in tali abstractione nõ est menda
ciũ: eo q nõ referr̃t ad esse/quo scz pprietas abstra-
cta sit/z hypostasis concreta: sed ad modũ intelli-
gendi aliã/scz in supponẽdo z attribuendo pprieta-
tem: que in psona est ad modũ distinguẽtis: z alias
hypostasim/in qua est vt distinguẽs in distincto: li
cet idem sint fm esse rei. Ad aliud dicendũ: q il- Ad 2m
la obiectio nõ valet: nec est simile qõ inducitur. Li
cet em eadem sit via inter duos terminos pur via
cõtinua est: sicut z motus cõtinuus/vt inter duos
terminos: tamen respectus vnius termini ad alte-
rum nõ est respectus alterius ad istum. Differunt
eni penes termios/z p differẽtias situs termio p.
z ita relationes: cum nihil sit in medio/sed tm in
extremis relatis adinuicẽ/differentes z oppositẽ
sunt penes differentiã z oppositionẽ extremo p. coz
relatiuo p. z cũ vnũ ponit̃ in diffinitiõe alteriꝰ: nõ
ponit̃ vt aliqd illiꝰ/siue esse eius: sed ponit̃ vt finis
ad quẽ determinat dependẽtia respectus eius: et
nisi poneret nõ esset finitus/sed infinitus z confu-
sus intellectꝰ eius. Ad id qõ vlteriꝰ querit̃: vtrũ
F nũerus sit in relatiõib diuinis: dicendũ q sicut in- Ad pti. III
ferius pbabit̃: q nõ simplr nũerus/sed nũerꝰ q̃dã
est in diuinis relatiõib z psonis. Sicut enim dicit
Damã. differẽtia ẽ causa nũeri: z ita fm q differũt/
ita nũeranꝫ. nõ aũt differũt re/sed mõ significãdi z
attribuẽdi: z sic ponũt in numero p vna cũ alia/z vna
z alia cũ tertia. Et qõ dicit: quecũq̃ vni z eidẽ sũt Ad argu II
eadẽ/ipa sunt eadẽ: nõ pbat/nisi q vna z eadẽ res
que est essentia. z ex hoc nõ sequit̃/qn pter diuer-
sos modos attribuẽdi z significãdi quendã babeãt
numerũ: vt inferius patebit. z sic tres sunt relatio
nes siue pprietates patris: due soli patri cõuenien
tes: scz inascibilitas/z paternitas: tertia patri z fi/
lio cõmunis/in q̃tũ vnũ sunt in spirãdo: q̃ dicit cõ/
munis spiratio actiua. due cõueniẽtes filio: vna p
pria filio/filiatio scz: alia cõis filio z patri: q̃ dicta ẽ
cõis spiratio. vna in spũsancto/que dicit̃ spiratio
passiua: qua scz spiratus est spũsanctus/vel spi-
ratur. Et sic patz que z quot sunt relatiões. Que:
quia innascibilitas/paternitas/cõmunis spiratio
actiua: filiatio/spiratio passiua. Quor: quia q̃nq̃
que enumerara sunt: due scz patris: vna singulari
ter filij: z vna cõmuniter patris z filij: vna spũsan-
cti. Ad id quod in contrariũ obiicitur/q infini Ad argu III
te sunt: dicendum q duplex est relatio: Una scz di- in ꝛtrariũ
cta proprie: que scz in vtroq̃ est relatiuorũ fm esse
z dependentiã. Altera autem non propriet que scz

in altero est fm esse z dependentiã: in altero vo fz
rationem tm: sicut scz finita ad ipm/z nõ fm esse z
dependentiã ad reliquũ. Exemplu z est in scibili et
scientia z in omibus q̃ fm casuz gtm nõ dicuntur
fm puertentiã adinuicẽ. Dicit em scientia scibilis
scientia: eo q scia fm esse z dependẽtiam est ad sci
bile/z nõ scia nisi scibilis. Scibile autẽ nõ dicitur
scie scibile/sed scia scibile: eo q scibile nõ dependet
ad sciam/sz aptitudine. pria scibile est: z ad sciam
nõ dicitur nisi fm rationẽ/z nõ fm rem. Relatio
nis autẽ que in vtroq̃ extremo p fm esse dependet
ad reliquum exemplu z est pater/q̃ filij pater est: z
filius/q̃ patris filiꝰ est. Cũ autẽ primũ qõ est cau-
sa omnium z simplicissimũ/refertur ad omia cau
sata sua: hoc est fm esse z dependentiã que in alte-
ro extremozũ est. Causarũ enim siue creatum fm
esse z dependentiã est ad creatorẽ/siue ad causam:
Creator autẽ z causa fm esse z dependentiam non
sunt ad creaturaz z causatũ/nisi fm rationẽ: quia
scz creator z causa fm ratõnem finiũt dependenti-
am causati z cratur. Et hoc mõ non est incõueni-
ens: q infinite relatiões pueniant prime cause fim
plicissime: qz talium relationũ multiplicitas i crea
tore nõ est fm esse z dependentiã essentialez/sz fm
rõnem tm: In creaturis autem que sũt/vel eẽ pos
sunt/est fm esse z dependẽtiam essentialem. Et sic
patet q̃ z quot sunt in numero relatiões in psonis.

Queritur que sit differentia inter notiones et relationes et proprietates personales z proprietates persone.

Mẽb. p. II. Vlterius querij circa idem que sit differen
v tia inter notiões z relatiões: z pprietates
Hui mẽb. psonales z pprietates psone. Et circa hoc
tres sũt ar. tria querũtur: Scz que sint notiões/relationes/
proprietates psone/z pprietates psonales. Scdo
que comparatio eorũ ad essentiã diuinã. Tertio que
Articu. pmi cõparatio eorũ ad psonam. Circa primum istorũ
due sũt qu duo querunt̃: que scz sit differentia horũ ad-
inuicem. Et que comparatio horũ adinuicem.

Queritur que sit differentia horũ quatuor adinuicem: scz notio: relatio: proprietas personalis z proprietas persone.

A Particla. I Primo ergo querit̃ que sit differentia horũ
p quatuor ad iuicẽ: notio/relatio/pprietas
Argu. 1m. persone/z pprietas psonal'. Et dz cõiter
auctoritate Boetij: q notio est cõceptus mẽtis p
quẽ innotescit psona in esse psonali pprio. Et si hoc
est notio: tũc videtur q nõ sunt quinq̃ notiones/
sed tm tres. Esse em pprium psone pluribꝫ innote
scere nõ potest/q̃ sunt distinguẽtia psonas z esse p
sonale conferentia. Hec aũt nõ sunt nisi tria. s. pa-
Argu. 2m. ternitas/filiatio/z spiratio passiua. tres q̃ erunt
notiones/z nõ plures. Adhuc: Nullum est pro
prium qõ innotescat p cõmune. cõmunis spiratio
actiua nõ est propria vniꝰ psone: ergo p ipam vt p
Arg. 3m. notionem nõ innotescit aliqua persona singularit̃
in esse psonale. q̃ nõ est notio vt videtur. Adhuc:
per innascibilitatem nulla psona inotescit. nõ eniz
conuenit spiritusancto/vt habitũ est: nec conue/
nit filio/vt dicit aug. nec videtur puenire patri in-
quantũ pater est. dicit ei aug. q multi sũt patres
qui non sunt innascibiles. Et sic p innascibilitatez

in noticiã nõ ponit̃ pater in q̃tum pater est: z sic vi-
detur q innascibilitas nõ sit notio. Adhuc: No- Arg. 4m
tio nõ videt̃ differre a relatione. quia ex quo notio
est p quã noscit̃ psona in esse distincto: z sicut dicit
Aristo. in pncipio physicorũ: Intelligere z scire cir/
ca oẽs sciẽtias contingit ex eisdẽ pncipijs ex quib
cõstituit̃res in esse. tunc etiã ex relationib innote-
scit psona in esse psonali: z sic sunt idẽ relatio z no-
tio. Vlteriꝰ querit̃ sil̃r de pprietate psone: vtrũ
illa sit notio z relatio. Et videtur q notio sit: Di- q̃stiũcl'a. I.
cit eni Aristo. in. v. libro ropicorũ q̃ pprium causa Argumẽtũ
innotescẽdi assignatur. z qõ causa innotescẽdi assi-
gnat̃/p hoc cognoscit̃res: z p qõ cognoscit̃ psona
in esse psonali/est notio: vt iam habitum est. q̃dem
est notio qõ pprietas psone. Qõ si cõceda: in cõ- Argumẽtũ
trarium videtur esse: q in diuerso sunt numero p. in cõtrariũ.
prietates psone/z notiones. notiones eni dicũtur
esse quinq̃: pprietates aũt patris dicunt̃ esse tres/
filij due/spũsancti vna: que sunt sex. z sic videtur q̃
notio z pprietas psone nõ sunt idem. Ulterius de q̃stiũcl'e. II.
hoc ipso sequit̃. videnꝫ em plures esse notiones/z Arg. primũ.
plures pprietates psone. Sicut em pater innote-
scit per nõ esse ab alio: ita innotescit spũsanctus p
nõ esse alium ab ipo in ordine nature. z sic non esse
alium ab ipo/notio z pprietas est spũsancti. Ad Ar. 2m.
huc videt̃ esse cõmunis spiratio nõ pprietas psone/
sed oppositio videtur esse in adiecto: cum dicitur cõ
mune pprũ esse: cõmune em est qõ pluribꝫ cõuenit:
pprũ autẽ qõ vni soli. Cõmunis aũt spiratio z pa-
tri z filio cõuenit: z ita pluribꝫ. nõ ergo est alicuius
psone pprium. Adhuc pprietates per modũ for- Ar. 3m
me dicit hoc qõ significat. forma autẽ multiplicat
ad multiplicationẽ suppositi in quo est. Cum ergo
duo suppositra sint pater z filius: videtur q vna nu
mero pprietas nõ possit esse in eis: z sic cõmunis spi
ratio nõ est ipa pprietas vna/sed due. Adhuc nõ Arg. 4m
concedit̃ista: q pater z filius sunt vnus spirator/
vel vnus spirans/vel idem principiũ spũsancti: q̃
videtur q ertiã nõ debeat concedi: q vna z eadẽ spi-
ratione spirent spũsancũ: z sic videtur q nõ bene
assignãtur pprietates psonarũ. Ulterius queri B
tur de bis que dicunt̃ pprietates personales. Ille q̃stiũcl'a. III
eni dicunt̃ esse/q̃ ꝓstituũt psonas i esse psonali. Et Arg. primũ
hoc videt̃ esse incõueniẽs. Constituẽs em in esse p-
sonali/pncipiũ est esse. pprũ autẽ siue pprietas fm
rõnem intelligẽdi est post esse eius cuius est pprũ:
nõ ergo põt esse/q pprietas psonalis psonã consti
tuat in esse psonali. z sic videt̃ q nulla pprietas sit p
sonalis. Adhuc: Cũ pprietas psone sit in psona si Arg. 2m
cut pprietas psonalis: videt̃ q eadẽ rõne cõstituat
in esse psonali/sicut z pprietas psonalis. Adhuc: Ar. 3m
Cũ esse psonale sit esse distinct: z pprietas psone di
stinguat sicut pprietas psonalis. Cõis em spiratio
patrẽ distinguit a spũsancto/z etiã filiũ: z tũ in pa-
tre z filio pprietas psone est/z nõ psonalis. Per lo/
cũ ergo ab effectu videt̃ sequi: q pprietas psone sit
pprietas psonalis. Idem em p se z imediatus effe-
ctus vult̃ habere vnã z eandẽ numero causam: ma
rime si est effectus cause formalis. sicut pncipũ for-
malis est effectꝰ/p distinctionẽ poneret̃ in esse pso- E
nali. Solutio: dõm q cũ psona sit singularit̃ er Solo parti
extrẽis fm singularis existẽtie modũ: z essentia diui cule. I.
na cõmunis sit re/z nõ susceptibilis distinctiõis/vel
diuisiõis/vel appropriatiõis p esse qõ dat psonis:

sicut dicit aug. q̃ idem est patris esse/ ⁊ filij esse/ et
spūssancti esse: quāuis nō sit idem esse patrē/ ⁊ esse
filium/ ⁊ esse spm̄ sanctū: ⁊ sic psone distincte sunt:
cuius distinctiōis essentia nullo mō potuit esse cā:
cum ipsa potiꝰ sit causa cōitatis ⁊ indistinctionis
⁊ indiuisionis ⁊ idēptitatis in esse substātiali vl'es-
sentiali: cōpulsi sunt sancti ponere ꝓprietates in p
sonis/ que principia sint huiusmodi distinctionis.
Et hoc videtur velle gregorius in prefatiōe de tri
nitate/ cum dicit: Qd de tua gloria reuelāte te cre
dimus: hoc de filio tuo/ hoc de spū sancto sine dif-
ferentia discretiōis sentim̄. Et hoc quantū ad vni
tatem essentie. Et subdit qd̄ pertinet ad ꝓprietates
psonarum: Ut in cōfessione vere sempiterneq̃ dei
tatis/ ⁊ in psonis ꝓprietas/ ⁊ in essentia vnitas/ et
in maiestate adoreť equalitas. Nō enim capit itel
lectꝰ: q̃ fm modū significandi idē sit distī guēs ⁊ di
stinctum: vel q̃ aliquid sit distinctū sine distinguē-
te: vel q̃ plures siue plura supposita vnuz sint sine
vniente. Et ideo posuit fides psonas esse vnum in
natura vniente eas: ⁊ psonas distinctas esse ꝓprie
tatibus que sunt in ipsis. Quāuis Bilbertꝰ poree-
tanus dixerit: q̃ nō est aliud ꝓprietas q̃ persona
distincta. Sed de hoc inferiꝰ erit disputatio: vbi
inquiretur de comparatione ꝓprietatis ad psonā.

D His ita ꝑnotatis sciendū: q̃ in diuinis ponun-
tur notiōes/ ꝓprietates psone/ proprietates perso
nales/ ⁊ relationes: ⁊ hee differunt nō fm esse/ sed
fm rationē intelligendi/ siue fm rationē suponen
di et attribuendi: vt antiqui dixerunt: Aliquid eī
attribuitur vni qd̄ nō attribuitur alteri: ⁊ vno isto
rum supposito/ nō necessario suponitur alterum.
Si enim vno supposito suponeretur alterum: cū
sicut dicit Boetius: talia sint predicata siue attri-
buta/ q̃lia subiecta admiserūt siue supposita: mari
me in per se suppositis et predicatis: oporteret q̃
quicquid predicaretur de vno/ predicaretur de al
tero: qd falsum est in diuinis. Essentie enim attri-
buitur vnum facere esse in diuinis: ⁊ nec distingue
re/ nec distinguī: Persone autem discretam esse:
non vnam cū alia/ sed distingui ab alia: Proprie-
tati autem non vnam esse/ nec distinctam: sed distin
guere et seipsa discretam esse ab alia proprietate.
sicut in omnibus generibus entium/ prime diffe/
rentie quibus alia differunt/ seipsis differunt: qz
aliter iretur in infinitum in differentijs. vnde in ꝑ
notio differt a ꝓprietate: quia notio dicitur id quo
innotescit persona in esse personali distincto: prope
tas autem dicitur per hoc/ q̃ vni soli conuenit: vl'
distinctum esse facit personale: vnde distinctum est
proprium ⁊ vni soli conuenit. Et si quidem distin-
ctum esse facit in ordine nature: dicitur proprietas
personalis. Si autem distincto conuenit: eo q̃ sic
vel sic distinctum est/ dicitur proprietas persone.
Si autem dicit relationem distincti ad distinctū:
siuemodum quo vnum distinctum refertur ad al
terum: tunc dicitur relatio. tunc enim dicit modū
originis siue principij quo vnum est ex altero: non
quo alter por sit altero. Propter quod ab antiqs
inuenti sunt tres modi predicādi: quid/ scz quis/
et quomodo. Si enim in diuinis queratur/ per
quid: vt/ quid est pater: ⁊ responderur: deus vel ali
ud nomen essentiale. Si autem queratur p quis
vt cum queritur: quis deus est principium non de

principio: ⁊ respōdeť: psona pť. Si a ūt queraťr quō
vt/ quō se habet pater ad filiū: ⁊ Rōdeť: relatio/ vel
ꝓprietas/ vel notio: vel paternitate vel generatiōe.
⁊ quotiēs mutaťr vnus modus p̃dicādi in alterꝫ: in
cidit fallacia figure dictiōis. Adhuc notādū: q̃
ipe notiōes significanť q̃tuor modis: scz cōfuse et
determiate. vt principiū nō de principio: ⁊ pťnitas q̃ de
termiatū principiū significat. Silť principiū de principio:
vt filiatio. Et silť principiū de vtroq̃ principio:
vt spiratio passiua. Unde si aliquis sic arguat: pa-
ter per hoc q̃ est principium nō de principio/ est in-
nascibilis: ⁊ pater est paternitas per hoc/ q̃ alius
generando est de ipso: ⁊ est pater: ergo paterni-
tas est innascibilitas: ergo innascibilitas est pater-
nitas. Incidit fallacia figure dictionis a confusa
ad determinatā. Si autē sic arguatur: quicq̃d est
pater/ est filius: sed pater est pater: ergo filiꝰ est pa
ter. Incidit fallacia figure dictionis ex hoc: q̃ mu-
tatur quid in quis. pater eī est pater p hoc q̃ ds
est: ⁊ nō per hoc q̃ quid est. Si vo sic arguaťr: quō-
cū q̃ se habet pater ad filiū/ cōmunicādo sibi natu
ram ⁊ naturalia: sic se habet ad spm̄ sanctū/ sibi cō-
municādo naturā ⁊ subam, sed ad filiū se habet ge
nerādo: ergo ad spm̄ sctm̄ se habet generādo. Inci-
dit ea dez fallacia ex mutato modo in modū: vel ex
eo q̃ mutaťr quis ī quō. Significanť etiā vt abstra
cte/ ⁊ quasi vt adiecte ⁊ denominātes id in quo sūt
vt distinguēs in distincto/ ⁊ nō vt accidens in sub/
iecto. Cū eī dicť: paternitas est pater: eadem no-
tio significať/ sed diuersis modis: scz vt abstractū
⁊ concretū, nec p abstractū significaťr vt abstractuz
esse habens extra patrem: sed vt separatum modum
significandi habēs: qn̄ accipiť vt principiū distinctio
nis a modo eiusdē: qn̄ dicť ⁊ accipiť vt in distincto
distinctū denominās. His ita notatis facile est
respondere ad obiecta p ordinēť q̃stio eni huiꝰ pti-
cule soluta est. Ad pmū ergo qd̄ obꝗciť de notio-
nib: q̃ nō sint nisi tres: dōm est: q̃ hoc argumētū
pcedit ac si psona in esse personali nō innotescat nisi p
ꝓprietatē personalē: ⁊ ꝑ falsum ē. Innotescit eī etiā p
ꝓprīū in psona inuentū ⁊ psone attributū, ⁊ illa sunt
q̃nq̃: ⁊ ideo notiōes q̃nq̃ sunt: tres scz i patre/ vna
in filio ꝓpria: vna i filio ⁊ pťe q̃ fm q̃ ē in duob: nō
facit nūerꝫ: ⁊ sic in pťe ⁊ filio nō sūt nisi q̃tuor: ⁊ vna
in spūsctō. Ad aliud dōm: q̃ cōis spiratio licz cō
munis pťi ⁊ filio: ⁊ p ꝑ cōis dicaťr/ qz ꝓuenit vtriq̃:
tm̄ ad singulare esse in esse notionali determinaťr p
singulare oppositū. Regulariter eī verū est qd̄ di
cit Aristo, in primo topico ꝫ: q̃ tm̄ vnū vni opponiť
vno genere oppositiōis. Ut cū spiratio passiua tm̄
vnū sit i spūsctō: relinquiť q̃ spiratio actiua tm̄ vna
sit in pťe ⁊ filio. hoc eī marie ē verꝫ in oppositis re
latiuis: In illis eī vtrūq̃ opposito ꝫ finiť ad reli-
quū. Et cū ipossibile sit vnū ex eadē pte/ ⁊ fm idem
ad duo vl'plura finiri: sequiť q̃ ipossibile sit: q̃ vnū
⁊ idem ⁊ fm idem relatiuum referatur ad duo vel
plura. Exemplum huius est qd̄ ponit Euclides in
libro de visu. Si eī fm reflexionē speculi vna forz
ma a pluribꝫ videaťr a dextris/ vel a sinistris: vel su
pra/ vel infra: oportet q̃ oēs illi in vna ⁊ eadē drōria
situs se habeant ad speculū. Unū ergo spūsctūs
est vnus spiratus ⁊ idem a patre ⁊ filio: oportet q̃
pater ⁊ filius vna spiratione actiua spirent spiritū
sanctum/ ⁊ sint vnum principiū spiritussancti: ⁊ sic

spiratio cōmunis efficiť ꝓpria per ꝓprīū oppositū:
licet nō sit ꝓpria p suppositū: ⁊ sic habet rationem
ꝓprietatis. Quidā tm̄ dixerunt: q̃ cōmunis spira
tio dicit ꝓprietatē cōfusam. sed de dicto illo nō vi-
detur mihi esse curandū. Si autē aliquis sic ar
guat: quicq̃d est in patre/ est pater: et quicq̃d est in
filio/ est filiꝰ: ⁊ sic cōmunis spiratio est pťi: ⁊ cōmu
nis spiratio est filiꝰ: ergo pťi est filiꝰ. Scōm predi
cta ꝓstat q̃ incidit fallacia figure dictionis: ex hoc
q̃ mutat q̃ di quō. Non eī spiratio ē in patre vt
q̃d fm modū significandi: sed vt quō se habens ad
spm̄ sanctū. ⁊ eodē mō est in filio. Ad aliud dōm
est: q̃ innascibilitas est notio: ⁊ ponit pťrē in no-
ticiā in esse psonali inquantū pťi ex patriarchia pa
ter est ⁊ p̃ma paternitate. Et huiꝰ ratio iā habita
est in q̃stione de innascibilitate. Ad aliud dōm
est: q̃ relatio et notio fm essentiā nō differūt/ sed
fm modū significādi: vt dictū est. ⁊ hoc ⁊ nihil am
plius ꝓbat obiectio. Ad id qd̄ vlteriꝰ queriť de
differētia notionis ꝓprietatis ⁊ relatōis iā solutū
est: differūt eī non re/ sed mō significādi. Ad id
qd̄ ꝗ obꝗciť dōm est: q̃ nō sunt sex/ sed q̃n q̃: quia
cōis spiratio q̃ est in filio/ non ponit in numerū cū
ea que est in patre: sicut pauloante ꝓbatū est. ⁊ sic
ꝓprietates psone sint q̃nq̃: sicut ⁊ notiones. Ad
id qd̄ vlteriꝰ q̃riť: vtrū aliū nō esse a spūsancto/ sit
ꝓprietas vel notio: tm̄deri ꝓsueuit/ q̃ nō. Persona
eī nomen dignitatis est: ⁊ ideo nihil innotescit in
esse psonali nisi qd̄ innotescit per aliquid ad digni
tatem pertinens. Aliquem autē esse ab alio digni
tatis est: sed alium non esse ab ipso non dignitatis
est. ⁊ ideo innascibilitas notio ⁊ ꝓprietas est: aliuz
autem non esse ab ipso/ nec notio/ nec proprietas
esse potest. Ad aliud iam patet solutio. cōmune
eī esse pluribꝫ suppositis/ nō excludit existētie sin
gularē modū in relatiuis ex relatione ad vnū sin-
gulare oppositū. Ad aliud dōm: q̃ est ꝓprietas
q̃ absoluta est forma: ⁊ illa multiplicaťr ad multi-
plicationē suppositi. Et est ꝓprietas q̃ est forma re
spectiua: ⁊ illa nō multiplicaťr multiplicatiōe sup-
positi/ sed oppositi: vt dictū est. Ad aliud dōm:
q̃ spirator ⁊ spiratio fm q̃ dicūt actum spirantis/
noia verbalia sūt: spirās autē participiū retinens
vl'verbi. Et talia dicūt actionē vel passionē fm q̃
ex supposito egrediť. Diciť eī pticipianꝰ: q̃ agere
⁊ pati substātie est ꝓprīū: vocans sbam suppositū.
⁊ quia supposita plura sūt pťi ⁊ filiꝰ: ꝓter hoc nō
pōt cōcedi/ q̃ sint vnꝰ spirator vel vnꝰ spirans: sed
plures spiratores ⁊ plures spirantes. Principiū
autē habitudinē dicit ad principiatū/ ⁊ in quiete.
Et cū illa sit respectꝰ qui/ vt probatū est/ ex suppo
sito nō multiplicaťr: ⁊ ex opposito determinaťr ad
eē singulare: oportet q̃ pťi ⁊ filiꝰ sint vnū principiū/
q̃tuis non sint idē principiū, eo q̃ idē cū sit eiꝰ qd̄ est
idē/ idē etiā dicť ad suppositū, suppositū autē pa-
tris nō est suppositū filij. Et licet hec pfecta solu-
tio sit: tm̄ ad declarandū eam/ oportet rememorari
eorū q̃ dicta sunt supius de pťe: scz q̃ aliq̃n est ad-
iectiuū: ⁊ aliq̃n substantiuū. Et qn̄ est substātiuū/
tūc intelligiť cū articulo: ⁊ tunc qz pťi est/ generat.
Qn̄ adiectiuū est: tūc sine articulo accipitur: ⁊ tūc
qz generat/ pťi est. Silť intelligēduz ē de hoc noīe
principiū: q̃ si substātiue sumaťr ⁊ cum articulo/ nō
pōt pťi ⁊ filiꝰ esse vnū principiū spūssancti. tūc eī se-

Ad 3m

Ad 4m

B

Ad q̃stiūculam. I.

Ad arg. in cōtrariū

Ad q̃stiūculam. II.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 2m

Ad arg. Im

F

Ad 2m

quereť: q̃ duo q̃ sunt principiū/ ita q̃ vterq̃ est prin
cipiū/ essent vnū: ⁊ hoc falsum ē. Si aūt adiectiue
sumaťr: tūc qz spirant pťi ⁊ filiꝰ/ sunt vnū principiū:
⁊ nō qz sūt vnū principiū/ spirāt: ⁊ ex hoc nō sequiť/
nisi qz sunt vnū ꝓprietate spirationis. Et si obꝗ-
citur: pťi ⁊ filiꝰ sunt vnuz principiū spūssancti: aut
ergo vnū qd̄ est pťi: aut vnū qd̄ nō est pťi. Si vnuz
qd̄ est pťi: sequiť q̃ pťi est filiꝰ/ ⁊ filiꝰ est pťi: qd̄ falsū
est. Si vnū qd̄ nō est pťi: sequiť q̃ pťi non est pťi: qd̄
etiā falsum est. hoc eī nō tenet nisi principiū sub-
stantiuū sit/ ⁊ cū articulo acceptū. Si aūt adiecti-
ue sumaťr: nō sequiť nisi q̃ sint vnū in forma ⁊ pro
prietate spirandi. Et qd̄ dicūt q̃dā: qd̄ nec vnū
qd̄ est pťi/ nec vnū qd̄ nō est pťi: sed qd̄ est vterqz/ scz
pater ⁊ filiꝰ: licet verū sit/ tm̄ nō soluit argumēta-
tionē: sed ex distinctione substantiui ⁊ adiectiui p-
fecte soluiť. Ad id autē qd̄ vlteriꝰ queriť de per-
sonali ꝓprietate: dicendū q̃ duo sunt in personali
ꝓprietate: vnū scz quo est ꝓprietas: alterū quo est
relatio. que duo licet nō sint duo fm rem: sunt tm̄
duo fm modū significandi. Qd̄ autē est proprie-
tas/ non dicť a modo ꝓprij in inferioribꝫ: quia vt
dicit Boecius: hoc est de genere accidentium: ⁊ in
deo nihil est p accidens: sed est per modū eius qd̄
sicut vltimū qd̄ soli cōuenit ⁊ est cōuertibile cū eo
cuius est actus: sicut aristoteles in septimo prime
philosophie dicit de differentia vltima. Unde etiā
aristoteles vult: q̃ definitio per vltimā talē differ-
entiam cōuertibilis sit et propria. Et talis ꝓprij
actū habet ꝓprietas personalis: et nō illius quod
est vnū de quinq̃ p̃dicabilibus. Et ideo nō proce
dit obiectio: sed fallit fm equiuocationem. Ad
aliud dicendū est: q̃ ꝓprietas persone differēter est
in vna persona/ ⁊ proprietas personalis. ꝓprietas
eī persone in psona est: siue in eo qd̄ habet esse di-
stinctiue. personalis autē ꝓprietas ē in persona si-
cut in eo cui confert esse distinctū. Et sic nō proce/
dit obiecto: sed fallit fm accidens. Ad vltimuz
dicendū: q̃ ꝓprietas psonalis distinguit psonā si-
cut principiū distinctionis/ distinctū esse cōferēs:
ꝓprietas autē persone ostendit distinctionē nō si-
cut principiū distinctionis/ sed sicut cōsequēs di-
stinctum esse fm rationē intelligendi: ⁊ sicut notifi
cans distinctum esse ⁊ distinguens ad hoc/ et non
simpliciter.

Queriť q̃ sit cōparatio hoꝝ ad inuicē.

A Parti. II.

Secundo queritur iuxta hoc que compa-
ratio horum sit ad inuicē. Diuersimo
de eī videnť significari relatiōes. Au gu-
stinus eī sic significat eas: paternitas/ filiatio/ et
processio. Hylarius autem sic: ꝓprium est patri q̃
semp pťi est: et filio q̃ semp filius est: et spirituisan
cto q̃ semper spūssanctus est. sicut ponit magister
in primo sententiarū distinctione. xxiiij. Si eī
hoc verū est: tunc cui cōuenit vnū/ conuenit ⁊ reli
quum: sed essentie cōuenit esse patrē: videť igitur
essentie conuenire semper genuisse filiū: qd̄ falsum
est. Et hoc videtur maxime sequi ex hoc: q̃ Hyla
rius dicit/ q̃ patri semper cōuenit genuisse filiū.

Adhuc: Patri ꝓuenit pťnitate determinari ad
esse psonale/ si etiā ꝓuenit ei semp genuisse filiū: ⁊
cōuenit vt ꝓprietas: tunc videť q̃ ista aut ex equo
cōueniunt: aut fm prius ⁊ posteriꝰ. Nō ex equo.

Ad q̃stiūculam. III. argu. Im

Arg. Im

Arg. 2m

Due em̃ ꝓprietates ex equo determinãtes ꝑsonã ad esse ꝑsonale/esse nõ pñt: qz cũ esse ꝑsonale vni⁹ ꝑsone sit: vnũ z simplex nõ põt ee a duob⁹ ex equo cõstituentib⁹ ip̃m. Si aũt ꝓm ꝑus z posterius ad hoc se habẽt: tũc oportet q̃ ꝑus in potentia sit ad posteri⁹: z vt cõfusuz ad determinãtes se habeat: vt ꝓbat Aristo. in. vij. metaphysice. vbi ostẽdit q̃re definitio ẽ vnũ/z nõ multa: cũ ex multis ꝯstituatur: qz ex duob⁹ quoꝝ vtrũq̃z potẽtia ẽ nõ fit vnũ esse. nec ex duob⁹ quoꝝ vtrũq̃z act⁹ est/fit vnũ ꝓm esset/sed ex duob⁹ quoꝝ vnũ est potẽtia/z alterum actus/vnũ fit esse qõ dicit definitio. Cũ ḡ vnũ esse ꝑsonale sit vni⁹ ꝑsone: z duo ꝯstituãt ip̃m/vt pcẽcessũ est: oportet q̃ illa duo sic se habeãt: q̃ vnũ sit potẽtia/z reliquũ act⁹ ad min⁹ ꝓm rõnẽ intelligendi. Et tũc querit qõ sit ꝑ ꝑus ad alterũ. Et videtur q̃ pñitas sit ꝓius: nõ em̃ cõuenit genuisse filiũ nisi patri/iã determinato in esse ꝑsonali. Generare em̃ filiũ act⁹ ꝑsonalis ẽ: q̃ nec cõuenit essentie/nec ꝓprietati: z hic actus ꝓm rõnẽ intelligendi ꝓsupponit ꝑsonã distinctã. Non ergo generat nisi qz pater est: pz autẽ est paternitate: ḡ videt q̃ paternitas vera ꝓprietas sit patris/z antecedẽter se habeat ad generare. Nõ ergo verũ est qõ dicit hylarius: q̃ ꝓriũ sit patris genuisse filium: z sic assi-
Arg. 3m gnatio hylarij in cõueniẽs ẽ. Videt etiã assignatio augustini incõueniens. Simplicissimo em̃ qõ est in fine simplicitatis: nõ põt intelligi simplicior. ꝑsona aũt diuina simplicissima est z in fine simplicitatis: ergo non põt intelligi aliq̃d simplicius ea. Cũ autẽ dz pz pñitate pz/significat pñitas simplicior esse patre: z male ḡ assignat ꝓprietas patris
Arg. 4m qñ dz pñitas. Adhuc q̃ hoc videt induci cõpositio ex quo ẽ z qõ est, pñitas em̃ dicit quo est: pater autẽ qõ est: z ita in patre videt esse qõ est: z quo
B est: z ita cõpositio: qõ nephas ẽ dicere. Ulteri⁹
q̃stiũcula. I. querit: vtrũ idẽ sit dicere patrẽ esse patrẽ: z patrẽ
Argumẽtũ semp genuisse filium. Et videt q̃ nõ, nõ em̃ necesse est cũ q̃ est pz/generare semp filiũ, genito em̃ filio siue generato iã pz est: z nõ oportet q̃ semp generet. nõ ergo, ꝓriũ ẽ vt videt pzis/generare semp
q̃stiũcl'a. II. filiũ. Adhuc vlteri⁹ querit: si, ꝓprietates iste sint
Argu. 1m in ꝑsonis/vl' nõ. Videt q̃ sic. Abstractũ em̃ ꝓm
Arg. 2m esse nõ est nisi in cõcreto: eo q̃ quo est nõ habet esse separatũ/sed sp ẽ in eo qõ est. Adhuc distinguẽs nõ est nisi in distincto ꝓm esse: ꝓprietas aũt distinguens est ꝑsona distincta: ḡ ꝓprietas significat vt
In ꝯrariũ arg. 1m ens in ꝑsona. In cõtrariũ bui⁹ obiciũt Gilbertus poretan⁹ z ꝑpositin⁹: supponẽtes q̃si ꝑ principio: q̃ in his de q̃b fides ẽ/nõ licet aliq̃d significari nisi ꝑ modũ illũ quo est de illo fides. Fides autem ꝑsonã distinctimã esse/z in fine simplicitatis. Et dicit Aug⁹: q̃ simplicissimũ ẽ esse q̃cq̃d
Arg. 2m habet, ꝑsona autẽ habet ꝓprietatẽ. Est ergo ꝑsona ꝓprietas/z ꝓprietas ꝑsona. Adhuc: distinguere z distingui licet coꝛrelatiua nõ sint: tñ sunt coꝛrespectiua. Si ḡ poneret: q̃ ꝓprietatis est distinguere/ꝑsone aũt distinguit: cũ oppositi respect⁹ in eodẽ ee nõ possint: oporteret dare q̃ diuersa eẽnt distin-
Questiũcula. III. guens z distinctũ: z sic inducerẽt cõpositio/si ꝓprietas aliq̃d esset in ꝑsona. Ulteri⁹ querit vnde veniat illa cõitas q̃ dicim⁹: q̃ ꝓprietas ẽ in patre: ꝓprietas est in filio: ꝓprietas est in ꝑsũcto. Nihil em̃ cõmune est trib⁹ ꝑsonis/nisi essentiã vel subſtantiã significãs: sicut hoc nomẽ ꝑsona, ꝓprietas autẽ neutrũ est, nec em̃ essentiã dicit/nec etiaz subſtantiã significat. Ex essentiã non dicat pater. essentia em̃ vnit ꝑsonas: ꝓprietas aũt distinguit. Et q̃ non significet ſbam patet ꝑ hoc: q̃ ea q̃ significant ſbam possunt dici hoc de hoc: vt ꝑsona de ꝑsona: ſba de ſba: lumẽ de lumine: de⁹ de deo: sapia de sapia: sicut in antehabitis de generatiõe filij determinatũ est. ꝓprietas aũt nec in cõmuni/nec in speciali dici põt hoc de hoc: vt ꝓprietas de ꝓprietate: vel pñitas de pñitate: videt q̃ ꝓprietatis nomẽ nõ debeat esse cõmune ꝑsonis. Solutio ad hec z ſimilia dicendũ est: q̃ ꝓprietas in ꝑsonis ꝓm catholicã fidẽ z est ꝑsona/z essentia diuina. Aliter em̃ nõ diceret Gregorius: q̃ in ꝑsonis ꝓprietas/z in essentia vnitas z ĩ maiestate adoraret equalitas. Adoratione em̃ latrie/q̃ est cultus soli deo debit⁹: nihil adoraret nisi qõ deus ẽ z essentia diuina. Et vtraq̃z assignatio bona ẽ/z augustini/z hylarij. Sed quia dupl'r dicit ꝓriũ: appropriatum scz z approprians: ideo duplex est assignatio. Hui⁹ exemplũ est: quia socrates dicit ꝓriuz sicut appropriatũ. Socracitas autem que est collectio omniũ appropriantiũ socratẽ/est ꝓrium sicut approprians. Augustin⁹ igit̃ in assignatione sua ponit ꝓria que sunt sicut appropriantia/ꝓm moduz significandi posita. Hylarius vero ponit ꝓria q̃ sunt sicut appropriata: nec sunt diuersa inter se/nisi ꝓm modũ intelligendi/z nõ ꝓm rem. Et cũ dz: pater est q̃ genuit/vel q̃ semp pater est: hoc idẽ est ꝓm rem: pater semp paternitate pz est: z paternitate genuit. nec differũt nisi sicut dictũ est: q̃ vnuz dicit ꝓriũ appropriatũ/z alterũ appropriãs. Et hec re in diuinis nõ differũt: qz semp ꝓter indifferentiã simplicitatis q̃ est in diuinis/appropans ẽ appropriatũ: z ecõuerso. Et ꝑ hoc soluta est q̃stio
Ad arg. 1m bui⁹ particule. Ad id autẽ qõ ꝓmo obiciũt dõm: q̃ fallit ꝓm accidens. Non em̃ necesse est idẽ subiecto z accidẽti ee: sicut dicit Aristo. in. ij. elenchoꝝ. ꝓter diuersũ em̃ modũ attribuendi licet essentia semp sit pz: tñ non necesse est q̃ q̃cq̃d attribuit patri/attribuat essentie. vñ cũ generare attribuitur patri: nõ oportet q̃ attribuat essentie. Ad aliud
Ad 2m dicendũ: q̃ illa ratio teneret si, ꝓrium vniuoce sumeretur in assignatione hylarij/z in assignatione augustini: z vtrũq̃z diceret sicut cõstituens in esse ꝑsonali, ꝓrio z singulari, hoc autẽ falsuz est: sicut iam habitũ est: z ideo argumẽtatio nõ habet locũ: ꝓrium em̃ in vno accipitur sicut appropriãs: in alio autẽ sicut appropriatũ. Et ideo prius determinatũ est: q̃ cũ dicit: quia genuit/pater est: pater ibi est adiectiuũ. z cũ dicit: quia pater est/genuit: substantiuum est. ꝓter hoc nõ valet diuisio: quia nec ex equo/nec sicut prius et posterius habent se ad esse ꝑsonale: sed vt idẽ ꝓm modũ intelligendi diuersificatũ: ꝓm q̃ vnũ est vt approprians: alterũ
D autẽ vt appropriatũ. Ad id qõ obiciturde assi
Ad 3m gnatione augustini/iã responsum est in ꝑhabitis. Non enim significatur talis abstractio/vt ita significetur esse in re: Propter quod taliter abstrahentium non est mendacium. Sed fit vt ostendatur diuersus modus esse in attribuendo eius quod distinguitur: ꝓm q̃ vnũ accipitur in ratione distinguentis: et alterum in ratione distincti-

Ad 4m Ad aliud dicendũ: q̃ si ꝓm rem poneret distinctio inter distinguẽs z distinctũ: tũc verũ esset qõ obiciit. Nũc autẽ nõ fit ad hoc: sed ad diuersũ modũ intelligẽdi tm̃/vel significãdi: nec tñ est vanus. In re em̃ ipsa ꝓm rei veritatẽ diuersa attribuunt vni z alij: z diuersũ hñt modũ ꝑdicãdi. vnũ em̃ ꝑdicatur vt q̃s: alterũ aũt vt quõ se habet quis ad aliquẽ. Et ideo talis modus intelligẽdi nõ est va-
Ad q̃stiũcu lam. I. nus. Ad aliud dõm: q̃ q̃uis in inferioribꝫ act⁹ gñationis q̃ naturalis est/finit⁹ sit z desinat in generante: tñ in genito q̃diu genitũ ẽ/nũq̃z desinit: ꝓm Aristotelẽ. Id em̃ qõ pzis est/in genito ꝓtinue format illud qõ formale est. Sic em̃ formauit id qõ a matre est in vtero: sic format id qõ a matre ẽ ab vberib⁹ post exitũ de vtero: z sic format id qõ a nutrimẽto est post ablactationẽ. Et sic vt dicit aristoteles: nõ generat caro nisi in carne: nec nerus nisi in nerũo: nec os nisi in osse. Sed hoc verũ est/q̃ est generãs a genito distinctũ subiecto z loco: sicut pater: z in illo cessat generatio. Et est generãs genito vnitũ: sicut id qõ est de patre in genito: sic dicit Aristoteles in libro de anialib⁹: q̃ sunt sexus distincti: sicut in gallo z gallina: z generalr in pze z matre. Et sunt sexus vniti: sicut in ouo: z generaliter in partu q̃ constituit ex hoc qõ est maris/z ex ḃ qõ est femine. z in illo nũq̃z cessat act⁹ generãtis manente genito. In diuinis tamẽ nõ sic est. ibi em̃ formalis generatio est/vl' ad modũ formalis. Sicut radius generat a luce: z illi ꝓriũ est semp generare radiũ. Et in hac similitudine loquit hylarius dicẽs: q̃ patri semp ꝓrium est gñare filiũ/siue genuisse filiũ. Sic em̃ ab eterno genuit/et nũq̃z generãdo defecit. Et hoc mõ dionysi⁹ dicit: q̃ fili⁹ z ſpũsanct⁹ sunt diuina lumina/z diuini flores: q̃
E ab eterno in eadẽ natura manẽtes cũ patre pulla-
Ad q̃stiũcu lam. II. lant ex ipso. Ad id qõ vlterius q̃rit dõm: q̃ sine p̃iudicio loquendo/absurdũ videt mihi dicere: q̃ ꝓprietas non sit in ꝑsona. Et licet in diuinis qõ est z quo est idẽ sint: z q̃ hoc nõ sit nisi in diuinis: sicut ꝓbat in libro de causis: z in alijs locis a multis ꝓhis: tñ etiã in diuinis in mõ significãdi differunt. z ꝓm modũ illũ significãdi significãt quo est esse in eo qõ est/vel in eo qõ q̃s est. Et sic sicut iam habitũ est intellect⁹ ille nõ est vanus: qz aliquo mõ
Ad arg. 1m in cõtrariũ referit ad rem. Et sic etiã distinguẽs ẽ in distincto: sicut probat sequens obiectio. Ad id autẽ quod obiciit in cõtrariũ dõm est: q̃ sine dubio hoc mouit gilbertum ad hoc/q̃ dixit ꝓprietates nec esse in essentia diuina: necesse in ꝑsona. Relatio em̃ vt relatio nõ ꝑdicat aliq̃d intrinsecũ vt inherẽs essentie vel inherẽs persone: eo q̃ relatio ꝓm suũ esse est ad aliud se habere. z sic ꝑdicat vt extrinsec⁹ existens. Propter qõ dixit: q̃ ꝓprietas nec essentia est/nec ꝑsona: nec est ꝓprie res/sed rõ ex comparatione rei ad rem supra. Sed qz ex hoc sequit: cũ ꝓm Aug⁹ ꝑsone nõ differũt nisi ꝓprietatib⁹: z q̃ sunt relationes z ꝓprietates nõ sint nisi in rõne vt dicit: necessario sequit vt ꝑsone non differant nisi rõne tm̃: vt dixit sabellius. Videt mihi q̃ temerariũ sit ita dicere. Si em̃ ꝑsone differũt re: cũ nõ differãt nisi ꝓprietate: oportet q̃ ꝓprietas sit res. Dicit em̃ damascen⁹: q̃ ꝑsone in oib⁹ idẽ sunt/ꝑterq̃z in ingeneratione/generatione z ꝑcessione. Et ideo etiam Gilbertus in consilio remensi hoc suũ dictũ reuocauit. Sed hoc verũ est: q̃ re nõ differũt ab ipsis ꝑsonis in q̃b sunt: sed hoc nõ ẽ nisi, ꝓter indifferẽtiam simplicitatis: z nõ, ꝓter hoc q̃ non sint res/sed rõnes tm̃. Et ideo ꝑpositin⁹ dixit: q̃ ꝑsone seipsis differũt: qz differũt ꝓprietatib⁹ q̃ sunt hoc qõ ipse ꝑsone. Dia em̃ ꝓma simplicissima seipsis differũt: vt in antehabitis ꝓbatũ est: qz aliter iretur in infinitũ in differẽtijs. Ad id autẽ qõ obiciit de
Ad arg. 2m distinguere z distingui dõm: q̃ opposiri respect⁹ sunt/z q̃ in diuersis sunt: sed ad diuersitatẽ illam sufficit oppositus modus significãdi z attribuẽdi/z diuersus modus ꝑdicandi. ꝑsona aũt ꝑdicat vt q̃s: relatio vt quõ se habens. Ad id qõ vlterius
Ad q̃stiũcu lam. III. q̃rit dõm: q̃ sicut in logicis determinatũ est: q̃ ex vna cõitate q̃ ꝓm rem est/multe causant cõitates tã ꝓm affirmationẽ q̃z ꝓm negationẽ: q̃ sunt modi cõitatis: z cõitates ꝓm q̃d/z nõ simpl'r. sicut cum dz: socrates z plato sunt hõ. ex hoc em̃ q̃ participatione hois sunt hõ vere/cõmune est eis hõ: z ex ḃ q̃ participant hoiem/vere efficiunt suppositũ hominis: z est eis cõmune hoc qõ dico/suppositũ. et qz suppositũ nõ est suppositũ nisi qz determinatũ est z singulare/siue indiuiduũ: efficit eis cõe hoc/q̃ vtere q̃z determinatũ indiuiduũ z singulare est/z qz vtere q̃z singulare est/efficit eis cõe/hũc nõ esse illũ: qõ vtere q̃z cõuenit: z est cõe ꝓm negationẽ. Et oẽs isti modi sunt modi cõis ꝓmi qõ vere cõe est: Et ita ẽ in diuinis: q̃ nihil ibi vere cõe est/nisi natura diuina. Modi autẽ habendi naturã diuinã sunt modi existentie singularis, ꝓprietate determinati: z illi sunt modi ꝓm negationẽ q̃ vn⁹ nõ est alter. Et si inferat ex hoc: q̃ tale cõe est simpl'r. patet q̃ incidit fallacia ꝓm quid ad simpl'r. Natura em̃ cõe est simpl'r i diuinis: cõitas aũt q̃ causat ex modis habẽdi naturã/est cõitas ꝓm q̃d: z ꝑcipue in eo qõ est cõmune ꝓm negationẽ.

Querit de comparatione notionum ad essentiã diuinã: vtrũ scz sint essentia diuina: vel in essentia diuina.

A Article. II.

Einde q̃rit de cõparatione istarꝫ notionũ
d ad essentiã diuinã. Et q̃rit vtrũ notiones siue ꝓprietates sint essentia diuina/vel in essentia diuina. Querit ḡ ꝓmo: vtrũ ꝓprietates Parti. I.
sint essentia diuina/vel de⁹. Videt q̃ sic. Dicit Arg. 1m
em̃ in ꝑfatione Gregorij: q̃ in ꝑsonis adoret ꝓprietas, nihil aũt adoraret nisi de⁹ adoratione latrie: ḡ ꝓprietates sunt de⁹, si aũt sunt deus/sunt essentia diuina. Adhuc octaua distinctiõe ꝓmi libri sen-
Argu. 2m tentiarꝫ ponit verbum augustini ex. xj. vel ciuitate dei acceptũ: q̃ ideo deus dz simplex/qz est hoc qõ hz: excepto hoc/q̃ q̃libet ꝑsona dz relatiue ad alteram: nec ẽ ipsa. Cũ igit̃ in deo patre sit pñitas/z alie ꝓprietates in alijs ꝑsonis q̃ de⁹ sunt: sequit q̃ ꝓprietates sunt de⁹ z essentia diuina. Adhuc ar-
Argu. 3m guit beat⁹ Bern. contra gilbertũ poretanũ. Si pñitas vel alia ꝓprietas nõ est de⁹/vel essentia diuina: tũc vel est maior deo/vel eq̃lis/vel inferior deo/aut nihil. Non nihil: z nihilo nõ distinguit ꝑsona a ꝑsona. Nec inferior: qz pz inferior se non est pz, paternitate autem pater est: similiter filius filiatione: et spiritusanctus processione, ꝓprietas ergo non est inferior deo. Nec equalis: quia non possunt esse duo equalia principia: sicut in

antebabitis determinatū est/ꝛ ꝓbatū in tractatu de bono. Nec maior: quia sicut dicit Anselmus: Nō pōt cogitari maiꝰ deo. ergo relinquitur: q ꝓprietas sit deꝰ ꝛ essentia diuina: qꝛ aliud esse nō pōt.

In ꝓtrariū arg.1m — In ꝓtrariū videt q̄ dicit Augꝰ. viij. libro de trinitate: Substātia p̄ris ipe p̄ est: nō quo est pater/ sed q̄ est/ p̄ idē est cū patre: ꝛ hec ē ꝓprietas p̄ris. q̄ ꝓpetas videt ñ ē ēba p̄ris.

Arg.2m — Adhuc arguit q̄dā q si ꝓprietas essentia est: q tunc supposita essentia supponeret ꝓprietas: ꝛ ecouerso. Sic em ē in his q̄ ꝓuenunt fm supposita/ q suppositio vno supponitur reliquū. sequit em: si bō currit/ risibile currit: si socrates currit/ crispus musicꝰ suffronici filius currit. Sed supposita essentia nō supponit ꝓprietas: ergo a destructione ꝓsequētis/ ꝓprietas nō est essentia.

Arg.3m — Adhuc: Essentia ē vnies ꝑsonas: ꝓprietas autē distinguēs. vnies autē ꝛ distinguēs non possunt esse idem. Dicit em Aristoteles in. j. de generatione ꝛ corruptione: q idē eodē mō se habens semp facit idē. Cū g̃ omne diuinū semp eodē modo se habeat: si essentia ꝛ ꝓprietate essent idem: sic eēntia semp vniret: ꝛ ꝓprietas semp vniret/ ꝛ nūq̄ distingueret.

Arg.4m — Adhuc deducēdo ad incōueniens. Si ꝓprietas est essentia: tūc aut est in p̄ꝛ: aut nō ē in p̄ꝛ. Si est in p̄ꝛ: aut p eundē modū quo essentia est in patre: aut p aliū. Si p eundē: sed essentia est in p̄ꝛ vniens patrē cum filio ꝛ ꝑsūsctō: g̃ ꝓprietas est vniens patrē cū filio ꝛ ꝑsūsctō. q̄ absurdū est: qꝛ ꝓprietate distinguit p̄ꝛ a filio et ꝑsūsctō. Si per aliū: tūc cū alieratꝰ illiꝰ causa nō potest esse p̄ꝛ/ quia ille eodē modo se habet: nec essentia/ qꝛ etiam illa eodeꝫ modo se habet: nec idēptitatis ꝓprietas cū essentia/ qꝛ idēptitas non est causa diuersitatis siue alieratꝰ. relinquit q alieratis illiꝰ causa non est alia nisi quia ꝓprietas nō ē essentia.

B Parti.II. — Ulteriꝰ querit: Si ꝓprietas sit in essentia. Et videt q

Argu.1m — nō: qꝛ fm hoc essentia substaret ꝓprietatib: q̄ est cōtra Boetiū in libro de trinitate: q dicit q nulli

Arg.2m — substat. Adhuc fm hoc essentia determinaretur ꝓprietatib ꝛ distinguere: q̄ esse nō pōt. In ꝓcedentib em determinatū est in q̄stione de generatione filij: q essentia nec distinguit/ nec distinguit/

Arg.3m — nec aliq̄ ꝓprietate determinat. Adhuc si ꝓprietas esset in essentia: tūc ꝓprietate denominaretur essēntia. sicut albū ab albedine. Hoc aūt nō videt. ꝓprietas em nō denoiat nisi q̄ determinat: essen

Arg.4m — tiā autē nō determinat: ergo nec denoiat. Adhuc si ꝓprietas esset in essentia: tūc esset in ea sicut hypostasis siue in supposito, ꝛ sic ois ꝓprietas esset in ea: esset ergo vt vna hypostasis oim ꝓprietatū/ siue vt vnū suppositū: q̄ exp̄sse cōtra fidē est. ex hoc em sequeret: q esset vna ꝑsona sicut vna essentia:

Arg.5m — q̄ fuit heresis sabellij. Adhuc ex hoc sequeret: q illa hypostasis eēt quina/ ꝓter q̄nq̄ notiones: ꝛ sic deꝰ deberet dici quinꝰ/ et nō trinus: esset em

Parti.III. — quinq̄ vnus/ non triū vnus. Ulteriꝰ querit: Si sicut ꝓprietas essentia est: ita recipiat tā substantiua q̄z adiectiua p̄dicata de essentia: siue nominaliter/ siue ꝓbaliter/ siue participialiter p̄dicet. vt si dicat: q sicut essentia ē vnies tres ꝑsonas: sic vnies/ ꝓprietates. ꝛ sicut essentia est creās: ita ꝓprietas creans. ꝛ sicut deus est regēs mundū: ita ꝓprietas regēs ꝛ gubernās. ꝛ sicut ē deꝰ de deo:

Argumētū — sic ꝓprietas sit de ꝓprietate. Et videt q sic: qꝛ in his q̄ oino eadē sunt: q̄ cōuenit vni/ cōuenit ꝛ alteri. Si ergo ista attribuunt essentie: attribuūt er ꝓprietati. Si vero ad hoc aliq̄s velit ñdere: q nō/ ꝓpter deuersū modū significādi ꝓprietatis ꝛ essentie. Hoc nihil est: qꝛ etiā ꝑsona ꝛ essentia habent diuersū significādi modū: ꝛ tñ q̄ attribuunt essentie/ attribuunt in talib etiā ꝑsone. Persona em creans est ꝛ regēs mundū: ꝛ ꝑsona de ꝑsona: ꝛ ꝑsona etiā cōiter ꝛ pluraliter p̄dicat de ꝑsonis/ licet singulariter nō p̄dicet. Solutio: dōm q ꝓprindifferentiā simplicitatis que est in diuinis: eo q q̄cd in diuinis ē/ in fine simplicitatis ē: ꝛ sic dicit Augꝰ. deꝰ ē q̄cd hꝫ: nulla pōt ēe in eo diuersitas: eo q oīs diuersitas rei inducit cōpositionē: in tm/ q ꝑpositm dixit: q ꝓprietates nō essent in ꝑsona/ ſ essent ipsa ꝑsona: eo q Aristo. ꝓbat in. iiij. phyſi coꝝ: q nihil est in seipso. Prepositiones em vt dicit Priscianꝰ/ trāsitiue sunt ꝛ diuersitatez notāt. et si diceret ꝓprietas esse in ꝑsona/ notaret diuersitas inter ꝓprietatē ꝛ ꝑsonā/ q̄ nulla est. Et si obiciat ꝑpositino illud ꝑfationis: In ꝑsonis ꝓprietas. Rñdet dicēs ipropriā esse locutionē: ꝛ sensum ē hūc: In ꝑsonis ꝓprietas: hoc est/ in ꝑsonis q̄ sunt/ ꝓprie adoret eq̄litas. ꝓpter hāc ergo cām necessariū est ponere: q ꝓprietas sit essentia ꝛ deꝰ. vnde adducta ad hoc in ꝑma parte articuli concedenda sunt.

Ad arg.1m in cōtrariū — Ad id q̄ obiciꝰ in ꝓtrariū: dōm q nō est in trēio augustini dicere/ q ꝓprietas nō sit essentia diuina: sed cū duo fm modū intelligēdi sint in patre: sez q̄ est absolute: ꝛ q̄ est p̄ determinatꝰ q̄s in esse ꝑsonali: q̄ p̄ est absolute/ habz ab essentia: q̄ aūt p̄ est p̄ determinatꝰ q̄s in esse ꝑsonali: fm modū intelligendi nō habet ab essentia/ sed a ꝓprietate. Cuiꝰ exēplū est: si dicat iste albꝰ ē: ab alio habet q est: et ab alio q albꝰ ē. ab essentia em hz q est ab albedine aūt q albꝰ ē. Hoc tñ nō est simile vsq̄ quaq̄ qꝛ in inferioribꝫ nō est idē q̄ est/ ꝛ quo est: In diuinis aūt idē est re/ differēs tñ fm modū significādi. Unde cū dicit Augꝰ. essentia est qua est/ vt q̄ est p̄ꝛ: essentia/ est ablatiui casus. sic em essentia est q̄ p̄ est. ꝛ sic ꝓprietate nō est q̄ p̄ est. ꝛ eodem modo ꝓprietate est q p̄ꝛ p̄ est: ꝛ ꝓpriprietate nō est q̄ p̄ est: hoc est/ esse absolutū habet: ꝛ est cōstructio ablatiui in vi cause formal cuz hoc verbo est. Et nō intēdit dicere augꝰ. q ꝓprietas non sit essentia. Et essentia nō est noiatiui casus. Et in argumēto est fallacia amphibologie: vl equocationis fm quosdā alios.

Ad 2m — Ad aliud dōm: q in diuinis ad hoc q suppositio vno nō supponat reliquū magis operatur diuersus modus significādi/ q̄z idempritas rei possit operari in oppositio. Et causa hui ꝰ est: quia quilibet terminꝰ in diuinis positus modum significandi habet a seipso/ siue a suo ꝓpꝛio significato: idempritatē autē rei nō habet a seipso/ sed a sūma simplicitate que est in diuinis. ꝓpter quod nō sequitur: q si hoc est idem illi: q suppositio hoc supponatur illud: vel q illud quod attribuitur vni: attribuatur alteri. idēpritas em rei non excludit diuersum modum significandi.

Ad 3m — Ad aliud dicendum: q vniens et distinguens in summe simplicibus sunt idem re. summe enim simplicia seipsis distinguuntur. sicut etiam distinctum ꝛ simplicissime vnū idē sunt. vt pater in ꝑsona et essentia: q idem sunt re. Ad dictum autem

aristotelis dicendū: q idē nō eodē modo se habēs/ sed fm diuersum modū significandi nō est incōueniens q diuersa faciat: sicut pauloante dictuz est.

Ad 4m — Ad aliud autē dōm est: q ꝓprietas est essentia: ꝛ est in patre: ꝛ nō p eundē modū. Et si q̄rit q̄s sit modꝰ ille. Dicimꝰ q ē modꝰ significandi: ꝛ nō est modꝰ alteriꝰ rei ꝛ alteriꝰ rei. Modꝰ em significādi/ vt iā dictū est: nō ex re sumit/ sed ex mō significandi p terminū. sicut patet: Albꝰ em albi/ albo: vt albus/ alba/ albū: idē nomē est/ ꝛ eandē rem significant: tñ fm diuersū modū significādi p terminū aliqua cōueniūt vni q̄ nō cōueniūt alteri. Et p hoc patet: q quia ꝓprietas est in patre ꝛ p moduz ꝓprietatis: ꝛ essentia est in patre p modū essentie: ꝛ illi vno mō significādi significari non p̄ñt: quia alieratis illiꝰ causa nō ē diuersitas rei/ sed diuersitas ꝓpꝛioꝝ modoꝝ significandi essentiā ꝛ ꝓprietatem.

Ad par.II. — Ad id q̄ vlteriꝰ querit dōm est: q ꝓprie loquendo ꝓprietas nō ē in essentia. Et cōcedēde sunt

Ad arg.1m — rōnes ad ē inducte. Ad ē q̄ obiciꝰ q deꝰ deberet dici quinꝰ: soluendū est nō. ꝓpter argumētū q̄ nullū est: sed ꝓpter q̄stionē que cōsueuit fieri: quare nō dī quinꝰ sicut trinꝰ. Dicēdū g̃ q cū dī trinꝰ: sensus est/ triū vnꝰ: ꝛ cū dicit triū: intelligit q̄ libet triū est p se existēs/ siue subsistēs in seipso. Dicit em Richardus: q ꝑsona est existēs p se solum fm singularis existentie modum. ꝛ ꝓpter tales tres in vna natura existētes dicit deus trinꝰ ꝛ vnꝰ. ꝓprietas autē fm modū significandi ꝓprietatē non dicit existens p se soluz: sed vt ita dicā/ insistens in quodā: ꝛ ideo nō dicit vnū/ nec duos/ nec tres: sed dicit quoddā q̄ est vnꝰ vel duoꝝ vel triū: et non ponit numerū p se existentiū. Plures em ꝓprietates sunt in vna ꝑsona: et nō faciunt numerū personarū/ siue p se existentiū. Et hec est causa q̄re ꝓpter ꝑsonas dicit deus trinꝰ: ꝛ non ꝓpter notiones dī deus quinꝰ. hec est etiā causa q̄re ꝓpter notiones que sunt in patre/ nō dicit pater trinꝰ: et ꝓpter notiones duas que sunt in filio nō dicit filiꝰ binus. Relatio em siue ꝓprietas nō multiplicat hypostasim in qua est/ vt vna fiat plures: sed oppositio relationis vnā distinguit ab alia: ꝛ sic multiplicat trinitatē vt dicit Boetius. eo q opposita corrlatiua in vno esse nō p̄ñt. Et talis multiplicatio nō est ex ꝓprietate fm q ꝓprietas est: sed ex ꝓprietate

Ad. pti. III. — ꝑsonali/ fm q oppositionē habet ad corrlatiuum sibi oppositū. Ad id q̄ vlterius querit dōm ē: q modus significādi ꝓprietatē attendēdus ē. sicut em iam dictū est: ꝓprietas nō potest significari vt existēs p se solū: ꝛ quia nihil agit nisi q̄ est existēs p se solū: nō pōt significari vt agens. Adhuc quia relatio existentiū est que p se sola sunt: nō pōt significari modo relatiui q̄ exercitā habet relationez: licet significet mō relatiui q̄ cōceptā habet relationē. Adhuc cū ꝓprietas in aliquo sit ꝛ singulariter cōueniēs: nō pōt significari mō essentie q̄ semp cōmunis ē/ ꝛ plures vniens: licet significet vt hoc in eo q̄ habet naturā. Et ideo fm modū significandi nō p̄ñt ꝓuenire ei illa q̄ repugnāt mō significandi ꝓprietatē/ sed ea q̄ nō repugnāt. Et ideo vnire/ vel vniēs: q̄ modū essentie dicit: nō pōt cōuenire ꝓprietati: ꝛ deus de deo/ q̄ modū relatiui dicit/ ꝓprietati nō cōuenit. Sicꝰ creans/ regens/ gubernās ꝛ cetera q̄ modū agētis dicūt/ ꝓprietati nō cōuenīūt. Et sicꝰ est de his q̄ appropriantur p se existētibus: vt potēs patri/ sapiēs filio/ amans vel diligens ꝑsūsancto: q̄ ꝓprietati cōuenire nō p̄ñt: eo q ꝓprietas nō significat vt p se existēs/ sed vt in q̄dā. Sed q̄cūq̄z significāt essentiā absolute dictā et ab oīb his modis separatā/ dicunt etiā de ꝓprietate. vñitas deitas ē: essentia est: deꝰ est. Uel si dicant de essentia p abnegationē eius q̄ essentie nō ꝓuenit fm seipsaz: sicut increatā esse/ imēsam esse/ eternā esse/ vbiq̄z esse/ simplicissimā esse: hec qꝛ mō significādi ꝓperati ñ repugnāt/ dicūt etiā de ꝓpetate. ꝓpt q̄ etiā ꝓpetas/ siue p̄nitas/ siue alia: increata est/ imēsa est/ eterna ē/ vbiq̄z est/ simplicissima est. Et p hoc patet solutio q̄stionis.

Ad argūtū in ꝓtrariū — Ad obiectū in ꝓtrariū dōm: q diuersus modus significandi ꝓprietatē ꝛ essentiā causa ē: sed hoc nō ipedit in ꝑsona: qꝛ nō est idē modus significandi ꝓprietatē ꝛ ꝑsonā. Persona em significat vt p se existens: et ideo cōueniūt ei tā adiectiua q̄z substātiua existentis p se. ꝓprietas aūt nō sic significat: sed vt in q̄dā existēs. ꝛ ideo talia p̄dicata/ siue adiectiue/ siue substātiue p̄dicata ei nō ꝓueniūt. Cuiꝰ rō pōt esse: qꝛ ea q̄ sunt in intellectu alicuiꝰ/ p se p̄dicāt de ipso: vt de hoīe aīal ꝛ ēba: ꝛ ea q̄ ꝓueniūt aīali ꝛ ēbe p se silꝰ: quia ꝑsona de intellectu suo ponit essentiaz: ꝑsona em suppositū essentie est: nō p̄dicata de essentia p̄dicant de ꝑsona. ꝓprietas aūt q̄z q̄ est de intellectu suo nec ponit essentiā in recto/ nec i obliquo: ꝛ iō ꝓprietas nō recipit p̄dicata de eēntia q̄ modū essentie dicūt. ꝓprietas em nō ē eēntie/ sed ꝑsone.

Querit que sit cōparatio notionū siue ꝓprietatum ad personam.

A Articl.III Arg.1m — t Ertio q̄rit q̄ sit cōparatio harū notionū siue ꝓprietatum ad ꝑsonā. Uident em nō esse ꝑsona. Si em p̄nitas ē p̄: sed videtur: q si p̄ gnat/ q p̄nitas gnat. B autē falsū ē: vt iā habitū est. Qd̄ em generat/ p se existēs est: paternitas autē nō significat vt p se existens.

Argu.2m — Similiter si filiatio filius est: videt sequi q filiatio est ille q̄ est genitus. Sed in diuinis genitus est in generante p indifferentiā essentie: sicut filiꝰ in patre/ ꝛ pater in filio. ꝛ sic sequeretur q filiatio esset in patre. ꝛ in quocunq̄z est filiatio/ est filius: ergo pater est filius: qd̄ valde est incōueniēs: Quia dicit Augustinꝰ: ꝛ idē dicit Richardus: q nec fides pmittit/ nec intellectus admittit: q ille qui est ab aliq̄/ sit idez masculine cū eo a quo est: licet neutraliter idem sit cū ipso. qd̄ admittunt ꝛ fides ꝛ intellectꝰ. Eodē modo sequit q filiꝰ est pater: quia pater est in filio: ꝛ paternitas est pater: ergo paternitas est in filio.

Argu.3m — Adhuc: Uicimꝰ se habet ꝑsona ꝛ notio q̄z ꝑsona ꝛ essentia. Notio em siue ꝓprietas ad minus in obliquo dicunt ꝑsonam de intellectu suo: essentiā autē nō dicunt. nec in diuinis em/ nec in inferioribus essentia de intellectu notionis est vt ꝓprietatis. Proprietas em per subiectum definitur: vt dicit Aristoteles in. viij. prime philosophie. Essentia autem vt dicit Boetius/ nulli subiectum est. Cū ergo essentialia quedaz dicunt de ꝓprietate/ vt iam habitum est/ ꝓpter idēpritatez ꝓprietatis ad essentiā: multo magis personalia dicentur de ꝓprietatib ꝓpter idēpritatez ꝓprietatis ad ꝑsonā. Cū em dicit ꝓprietas in intellectu suo

Arg.4m babere psonã vt in q̃ ẽt: vicinioꝰ ẽ intellectui ꝓprietatis psona q̃z eẽntia. Adhuc si definitio simũ adiectiue dictũ/alik definitio q̃z similitatẽ substãtiue dictã. Simũ ei dico qõ ẽ nasi curuꝰ: ⁊ sic simũ ⁊ nasus curuꝰ sũt idẽ: ⁊ qõ attribuik vni/attribuik alteri. Si autẽ definitio similitatẽ substãtiue dictã: dico q similitas ẽ nasi curuitas, ⁊ sic similitas ⁊ curuitas ũ sunt idẽ: quia sic curuitas est genꝰ: et similitas ẽ species: ⁊ p hoc qõ addik/nasi: cõtrahik p differẽtiã. genꝰ autẽ ⁊ spes nõ sunt idẽ. Et sic videk esse ink paternitatẽ ⁊ patrẽ. Unde si paternitas omnino ponak idẽ esse cũ patre: videk q quicqd attribuik vni/attribuak alteri: ⁊ sic si pak generat/paternitas generat. Si autẽ nõ omnino ponank esse idẽ: sicut curuitas ⁊ similitas: tũc verũ est q nõ quicqd
Argu.5m cõuenit vni/cõuenit alteri. Adhuc obijciũt qdã: q prima simplicissima reflectunk sup se: sicut vnitas seipsa est vna, sed paternitas simplicissimũ est, cum ergo determinet ad generandũ ⁊ sit ꝓprietas actiue generationis: videk q seipsa generat: et sic
B Solutio articuli III act̃ notionalis psone attribuik ꝓprietati. Solutio: dicendũ q ꝓm catholicã fidẽ est ꝓprietas persona illa cuiꝰ est ꝓprietas: et hoc est ꝓter indifferẽtiam simplicitatis ⁊ idemptitatẽ eius quo est ad id qõ quis est/siue qõ est. ꝓm q suppositũ qõ est esse dicik. Proꝓrietas eñ dicik quo ẽ psona a psona: eo q ꝓprietas determinãs est esse psonale vt sit hec substantia/vel illa. Hypostasis autẽ siue suppositum est sicut determinatũ: vt sit hec persona/vel illa. Sed si ꝓprietas substantiue per abstractionẽ significek/⁊ nõ adiectiue/et quasi per concretionẽ: tunc nullo modo adiectiue notionalia que conuenunt psone: vel nominaliter/vel verbaliter/vel participialiter possunt attribui ꝓprietati substantiue significate. Et huiꝰ causa pauloante dicta est. Alia eñ adiectiua querũt ⁊ innituntk substantiuis: nõ solũ per se existentibꝰ/sed etiã significatis vt per se existentibus: sicut est hypostasis/siue suppositũ singulare. ꝓprietas autem vt ꝓprietas licet idem sit cũ tali supposito realiter: tñ nõ significak vt per se existens: nec tali modo significari potest: quia non significarek vt ꝓprietas. Et ideo adiectiua p se existentis vt per se existentis/ꝓprietati que vt ꝓprietas abstracte significak/attribui nõ pñt.
Ad arg.1m Et ideo paternitas nec est generãs, nec generat: nec filiatio generak: nec processio procedit. Ad primũ pater solutio ex dictis, quia ꝓter diuersũ modũ significandi nõ oportet si pater generet/q
Ad.2m paternitas generet. Ad aliud dicendũ est: q licet verũ sit qõ cõcludit: tñ ex virtute argumẽti nõ sequik. Quia licet in diuinis genitꝰ sit in generãte: ⁊ ecõuerso: hoc non dicik ꝓter hoc/q ꝓprietas geniti vt ꝓprietas sit in generãte: quia hoc est impossibile: ꝫ dicik ꝓter indiuisionẽ simplicis essentie/que vna est in generãte ⁊ genito. Primo autẽ
Ad 3m modo ꝓcedit argumentũ: ⁊ ideo non valet. Ad aliud dicẽdũ: q vicinitas vel longinquitas ab intellectu ꝓprietatꝭ/nõ est causa quare id qõ attribuik vni/vel attribuak/vel nõ attribuak alteri: sed potius repugnantia ad modũ significandi vnum/⁊ ad modũ significandi alterũ. Id eñ qõ nõ potest esse nisi p se existentis/⁊ pfectũ esse habentis in seipso: nullo mõ põt cõuenire/vel attribui ei qõ nõ potest significari vt in seipso existens ⁊ in quodam

esse habẽs. Et sic se habet ꝓprietas ad personã: vt rotunditas ad circulum: ⁊ similitas ad nasum. Et ideo adiectiua significãtia actus vel passiones talium subiectorũ/talibꝰ ꝓprietatibꝰ abstractis significatis/nullo modo attribui possunt, sicut patet in exemplis. Emungere eñ vel emũgi nõ attribuik similitati/ꝫ naso simo. Similiter inficere anhelitũ non similitati/sed naso simo attribuik: licꝫ similitas nasum ad hoc determinet. Similiter tangere in puncto planũ nõ attribuik rotunditati/sed rotundo: licet rotunditas rotundũ ad hoc determinet.

Ad 4m Ad aliud dicendũ: q nõ sunt oĩno idẽ q realiter sunt idẽ: sed oportet q etiã modo significandi eẽnt eadẽ: ⁊ ideo nõ procedit argumentũ: sicut patet ex pdictis. Ad 5m Ad vltimũ dicendũ: q ad hoc q simplicissima seipsa determinent: oportet q idẽ sit in subiecto ⁊ pdicato adiectiue ⁊ substãtiue significatũ, sicut cũ dicimꝰ: vnitas est vna/⁊ differẽtia seipsa differt. Sic autẽ nõ est hic: paternitas generat/⁊ filiatio generak: ⁊ ideo non est simile qõ inducik p simili. Correlarium Ex omnibꝰ his q̃ dicta sunt quasi ex correlario patet etiã: q vna notio de alia nõ põt pdicari per hoc verbũ/est: etiã si, ꝓprietates sint i eadẽ psona: ꝓter scꝫ oppositos vel diuersos modos significandi hanc notionẽ/vel illã. Dico autẽ oppositos: vt paternitas ⁊ filiatio, diuersos autẽ: vt paternitas ⁊ innascibilitas. Sicut eñ vnitas essentie nõ excludit diuersitatẽ psonarũ/ꝫ admittit eã: ita vnitas psone nõ excludit diuersitatẽ notionũ/sed admittit eã. Et si fiat tale argumẽtũ: pater innascibilitas ẽ: paternitas nõ est innascibilitas: ergo paternitas nõ est pẽ, fallacia accidẽtis est, sicut hic: animal est genus: homo nõ est genus: ergo hõ nõ est animal.

Querik de noĩbꝰ diuersificatiuis ink psonas differẽtias significãtibꝰ: Qõ. XL.

Varto querit de nominibꝰ diuersificatiuis ink psonas differẽtias significãtibꝰ.

Vnꝰ qõs duo sũt mẽbra.

Primo eñ q̃rik de noĩbꝰ q̃ p se distinctionẽ psonarũ significãt: sicut aliꝰ/discretꝰ/distinctus ⁊ hmõi. Secõ de his q̃ ꝓm intellectũ suũ talia excludũt: vt solus/tñ. dicimus eñ solus/non alius: ⁊ dicimꝰ tñ vnꝰ/nõ duo vel tres.

Querik an noĩa diuersitatem notantia sicut aliꝰ: discretꝰ: distinctꝰ ⁊c. possint eẽ in trinitate: ꝓpter distinctionẽ quã faciunt ꝓprietates personales.

A Mẽbrũ. I. Primo q̃ querik: An noĩa diuersitatẽ notantia possint esse in trinitate: ꝓter distinctionẽ quam faciũt ꝓprietates psonales.

Et videk q sic. Dicik eñ in symbolo athanasij: Argu.1m Alia persona pãis: alia filij: alia spũsscti. Adhuc Argu.2m ꝑmo sñiaꝫ distinctõe. v. dẽ ex vbis Augꝭ. q pẽ nõ genuit se deũ/sed aliũ q est deꝰ. Adhuc ibidem: Arg.3m Pẽ de se genuit aliũ se. Et exponit mgr: hoc ẽ/genuit aliũ q est hoc qõ ipse. Adhuc ꝑmo libro di- Arg.4m stinctione. iiij. sepe oñ dik: q nulla res seipsa gñat vt sit, si q̃ pẽ genuit filiũ: ꝫstat q aliũ a se genuit. ⁊ si aliũ: q̃ diuersũ/⁊ differẽtẽ a pẽ ⁊ distinctũ: ⁊ q̃cunq̃ alia diuersitatẽ notãt/videnk ex hoc inferri.

In contrariũ arg.1m In cõtrariũ huiꝰ est: q cũ dicik alius est in psona pater/alius filius/alius spũsanctꝰ: ille terminꝰ alius/q̃ est relatiuũ diuersitatis/nouam significationẽ nõ accipit: aliter eñ equiuocus esset in diuinis ⁊ in aliꝭ: sed cõmuniter notat diuersitatẽ substantie. Cũ eñ dicimus: alius est petrus a paulo: nõ diuersitatẽ coloꝭ/vel alterius qualitatis notamꝰ: ꝫ diuersitatẽ substãtie. Cũ ergo dicik: aliꝰ
Arg.2m pẽ/alius filiꝰ: diuersitas substãtie videk notari: ⁊ hec est heresis arriana. Adhuc: Idẽ ⁊ diuersum opponunk: sicut vult Aristoteles in. Io. ꝑme phie et in. vij. topicoꝭ: ergo sunt. ⁊ circa idẽ. Est autẽ idẽ in substãtia. Unde ibidẽ in. Io. ꝑme phie dicik: q vnũ in substãtia facit idẽ. ergo videk q diuersum ⁊ aliud etiã in substãtia sit. Ubicũq̃ ergo ponik talis terminꝰ/videk substãtie referre diuersitatem. Nulla autẽ substãtie diuersitas est in diuinis: ergo videk q talia noĩa diuersitatẽ notantia nõ pos-
Argu.3m sunt poni i diuinis. Adhuc hylariꝰ in. 7. de trinitate dicit: Sicut i pẽ ⁊ filio credere duos deos impiũ est: ita patrẽ ⁊ filiũ singulares deũ pdicare sacrilegũ est. Nihil in his nouum: nihil in his diuersum: nihil alienũ: nihil separabile. Ex hoc accipitur: q in deo relatiua talia alius/diuersus/se-
Arg.4m paratus/alienꝰ poni nõ possunt. Adhuc: Augꝰ in libro qstionũ veteris ac noue legis: Unꝰ deus dicik/nõ singularis. Cõstat q hoc nomẽ vnꝰ/formaliter accipik: vt sit sensus: vnꝰ deus/hoc ẽ vnicus. ⁊ sic vnꝰ est idẽ qõ idẽ. et idẽ ⁊ diuersum oppo-
Argu.5m nunk. alius autẽ sequik ad diuersum. si ergo vnꝰ deus est: alius ⁊ diuersus i deo poni nõ possunt. Adhuc: Ambrosius in libro de trinitate dicit: Qõ vnꝰ est substãtie/separari nõ põt: etsi non sit singularitatis/sed vnitatis. Deus vnꝰ cũ dicik/nequaq̃ trinitatẽ deitatis excludit: ⁊ ideo nõ qõ singularitatis est/sed qõ vnitatis pdicak. Videk ergo q quecũq̃ notãt separationẽ substãtie: sicut alius/et diuersus/in diuinis poni non possint.

I. qstio incidens. Ulterius querik de hoc noĩe/differẽs: vtrũ in diuinis poni possit. Argumẽtũ Et videk q sic. Diuidik eñ differẽtia a porphyrio i cõmunẽ/⁊ ꝓriã/⁊ magꝭ ꝓriã. Ad cõmunẽ autẽ differentiã sufficit q differat ꝓprietate. Cũ ergo vna psona ab alia ꝓprietate differat, videk q differẽtia ⁊ differens ⁊ hmõi/siue substãtiue/siue adiectiue sumpta/in diuinis
In ꝯrariũ Argm admittank. In ꝯrariũ est qõ dicik in pfatione: Qõ de tua gloria reuelante te credimꝰ: hoc de filio tuo/hoc de spũsancto sine differentia discretionis sentimꝰ. II. qstio incidens Ulterius querik que differẽtia sit inter ea que dicit hylariꝰ: solitudo/singularitas/nouũ/diuersum/alienũ/separabile: que oĩa dicit excludi a trinitate. B Ad. II. quẽstionẽ incidentem. Solutio: Ad hoc vltimũ primo respondẽdũ est/⁊ dicẽdũ: q diuersitas significationũ hoꝭ noĩm partim ex significato/⁊ partim ex cõsignificato accipik. Si eñ significatũ attenditur: solitudo siue solitariꝰ dicit exclusionẽ cõsortij a loco. et qꝛ deꝰ vbiq̃ est: ita q ꝓliber psona est vbiq̃: deꝰ solitariꝰ esse nõ põt: nec solitudo cadit in deũ. Singularitas aũt ⁊ singularꝭ dicit indiuiduationẽ p accidẽtia q̃ vni soli cõueniũt: ⁊ ideo ex ꝓsequẽti dic exclusionẽ pluriũ. singularꝭ eñ ẽ/nõ plures. eo q dicit algazel i logica sua: singulare p accidentia incõicabile efficik. Et qꝛ in diuinis nec indiuiduatio est: nec aliq̃d pdicak vt accidẽs: vt dicit Augustinus: ⁊ iam in antehabitis determinatum est: nec sicut dicit Anselmus/vnitas consortium pluriũ excludit: et ideo vnitas illa singularitatis non est: ideo singularitas a diuinis excludit̃r. Alienũ autẽ est idẽ qõ alterius generis. Et genꝰ nõ põt ibi accipi nisi ꝓnatura. ⁊ qꝛ nulla alia est natura in diuinis: ideo alienũ excludik a pdicatione de diuinis. Nouũ eñ mutationẽ dicit. In omni eñ mutatione/siue sbali/siue accidẽtali/siue locali id qõ mutak cõtinue nouũ fit. est eñ tal mutatio vel renouatio formet vel renouatio situs. et qꝛ nihil taliũ in diuinis ẽ: ideo dicit hylariꝰ/q̃ nouum a deo remouek. Diuersum aũt dẽ q̃si in duo versum/vel non idẽ cũ eo a quo diuersum dicik. ⁊ ideo diuersũ indicat naturã/⁊ etiã cõpositionẽ: et qꝛ neutrũ illoꝭ in diuinis ẽ: ideo hylariꝰ etiã hoc si ꝓprie accipiatur/a diuina excludit pdicatione. Discretũ autẽ ex mõ significãdi p cõpositionẽ/dicit p visum singularik acceptũ ab alio separatũ. Sicut dicimꝰ nos discrete videre paulũ: qñ nõ in cõmuni/in hoie scꝫ: sed ab aliꝭ distinctũ singularik videmꝰ eũ/in suis ꝓpriis cognoscẽres. Et ideo qꝛ hoc fit visu interiori ⁊ exteriori: ⁊ interiori visu fit/dei ⁊ intellectus in suis ꝓpriis accipimꝰ patrẽ sine filio/⁊ filiũ sine patre/⁊ spũsanctũ sine vtroq̃ istoꝭ: ideo hoc a diuina pdicatione non remouek: qꝛ in illa magis ꝓprie conuenit, discretũ eñ est qõ discernik. discernik autẽ qõ distinctũ est/⁊ ab aliꝭ in suis ꝓpriis cernik. Et qõ obijcik de pfatione dicendũ est: q nõ intẽdit dicere/q psone sint sine psonali discretione ink se: sed q nulla sit discretio ink psonas/⁊ gloriã matestatis diuine, distinctꝰ autẽ ⁊ distinctio ex mõ siue cõpositionis dicit diuersum in tactu. distinctũ eñ est i tactu ab aliꝭ separatũ. Et qꝛ tactꝰ duplex est: scꝫ corporalis: ꝓm quẽ tangere ea dicimꝰ quoꝭ vltima sunt simul: vt in. vj. physicoꝭ dicit Aristoteles. Et tactꝰ spũalis: ꝓm quẽ tangere dicimur/vt dicit Augꝰ. quoꝭ veritatem sine medio accipimꝰ: ita q accipimꝰ verã psonã patris/verã psonã filij/verã psonã spũsanctꝰ: ⁊ alio tactu cõtingimꝰ patrẽ/alio filiũ/alio spũsanctũ. ideo distinctũ esse ⁊ distinctio ꝓm pdicationem a diuinis psonis nõ remouek: qnimmo sicut dẽ Actꝭ. xvij. f. ab hoĩbꝰ omnibꝰ querik tangi, Dicit eñ sic paulus definiẽs statuta ꝓpa ⁊ terminos habitatiõis hoĩm querere deũ: Si forte attrectẽt eũ/aut inuenãt: q̃uis nõ longe sit ab vnoquoq̃ nostrũ: In ipso eñ viuimꝰ/mouemur/⁊ sumus. Aliꝰ autẽ alietatẽ substãtie qdẽ dicit: sed nõ alieratem sbe q̃ semp in pdicamento sbe est/sed alieratẽ etiã accidẽtiũ q̃ vt sba significak. Unũ dicimꝰ alius color est albꝰ/⁊ aliꝰ niger: ⁊ alia est albedo/⁊ alia nigredo. In diuinis tñ sba q̃ est suppositũ/greci sbam vocãt: quia aliud est suppositũ siue hypostasis filij: et alia hypostasis spũsscti. ꝓter hoc dicik aliꝰ in psona pẽ/⁊ aliꝰ filiꝰ/⁊ aliꝰ spũsanctꝰ: licet vnꝰ sint nature. Et sic patet q̃ istoꝭ/et q̃ rõne ad diuinã pdicationẽ admittank/vel remouean̄k ab eadẽ. Per hoc patet solutio ad ꝑma quattuor. E Ad. 4. argumenta prima Quia eñ alia est hypostasis patris/alia filij/alia spũsancti. Hypostasis eñ dicit suppositũ cũ proꝓrietate distinctũ: ꝓm q̃ substãtia dicik a substando/nõ a cõmuni natura que substãtia est: eo q vere subsstat/et res perfecta est in seipsa, ideo vere est

alia persona patris / alia filij / alia spūssancti. et tm̄ non differunt nisi ꝓprietate: quia ꝓprietas ipsa tale suppositus / siue talis / hypostasis / siue etiam talis substantia est. Ad id qd̄ obijcitur in contrarium dicendū est: q̄ nouā significationē hoc nomē alius nō accipit, significat em̄ alietatez suppositi / vel hypostasis: qd̄ hoc modo substātia dr. Nec est hec heresis arriana. Arrius em̄ dixit: aliaz eē substantiā patris: z aliam filij: fm q̄ substantia cōis natura dr: z que absolute p̄dicatur / z nō ad aliū: z non dixit esse substantiā que ad aliud dicitur vt pater quādo pater vt substantiuū accipitur. Pater enim ad aliud dicitur: z sicut dicit Damascenus: pater non est quid ampostaton / hoc est sine hypostasi existens: sed hypostasis in seipsa pfectum esse habens. Ad aliud dicendū est: q̄ ex hoc non probatur q̄ aliud vel alia notāt diuersitatem vl' alietatem / nisi substantie que est hypostasis: z non illius que natura est cōis. Et sic est quādo dicimus petrū aliuz a paulo: Non em̄ notatur q̄ aliud sit in natura humana / sed idem: sed notatur q̄ alius sit in pſona. Et hoc patet: quotienscūq̄ alius ab alio dicit ꝓprie diuersitas siue alietas illorum in aliquo cōi designat. Non em̄ dr bō alius ab asino / nisi in hoc cōi qd̄ est aīal: in quo cōi nō ponitur alietas / sed in suppositis illius cōis. Nec dicit petrus alius a paulo / nisi p hoc cōe qd̄ est hō. Et sic dr alia pſona patris / alia filij in hoc cōi qd̄ est deꝰ: qd̄ cōe est re / z nō rōne tm̄. Simil'r diuersum non significat diuersitatē nature cōis / sed hypostasis tm̄: z hoc sufficit. Nisi diuersitas valde stricte acciperetur: vt solū illa diuersa dicerent q̄ diuersam habent substantiā q̄ad se z absolute dr. Sic enim dicit augꝰ: q̄ nulla in deo diuersitas est. Et hoc p hāt mgr in pmo sniarū dist. viij. Si em̄ talis esset in deo diuersitas / vel tale esset diuersuz: nō posset in eo esse summa simplicitas. Ad dictū hilarij iā patet solutio p explanationez pauloante dictam. Hec separatio in diuinis est. Separata em̄ ꝓprie sunt loco z subiecto distincta z diuisa: z B in deuz nō cadit. Jo. 14. b. Ego in patre / z pater in me est. Aliqū tamen separatio large sumit: z tunc quocūq̄ modo distincta separata dicūtur, sicut dicit Boetius: q̄ ea q̄ natura non separant / intellectu diuidūtur z separant. Ut si intelligam deū / z nō intelligam eū esse bonū. Et in idem ꝛcordat Damascenus: qui dicit subtilibus intelligētijs diuidi que per naturam vnū sunt. Sic discreta z distincta separata esse dicūtur: hoc est separatim accepta. Et sic posset ꝛcedi separatus esse pater a filio: sed hoc nō est proprium: z ideo non est extendendū: etiā si in auctoritate inueniat. Et p hoc idē ptz ad dictū augustini qd̄ sequit solutio. Oppositio em̄ q̄ est in re idem z diuersum / nō requirit nisi diuersitatez hypostasis / z non nature: z q̄ dr vnus deus / intelligitur vnus in natura: z vnitas in natura non excludit diuersitatē hypostasis. Ad dictū ambrosij dōm est: q̄ sicut pauloante dictū est: vnitas singularitatis p indiuiduationē est: z excludit pluralitatē hypostasiū, z ideo in dīnis nō p̄dicatur. Unū aūt vnitatis cēntie dicit vnitatē vniētis pſonas: z iō hoc excludit pluralitatē pſonarū / nec trinitatē: z iō in dīnis p̄dicatur. Ad id qd̄ vlterius q̄ritur de B noīe differēs: dōm q̄ pculdubio in diuinis differens nō ꝓprie admittit / sicut nec differentia: qz nec p subalem differentiā / nec p accidentalem differūt pſone. Et si inueniat in auctoritate: dōm est q̄ p trāslationē dictū est: vt oñdatur q̄ non eedē sunt pſone: sicut dicit Sabellius. Fm q̄ etiā aristo. dicit: Qd̄ idē est a quo nō differt differētia. z in. viij. topicoꝝ: Quātulācūq̄ dr̄iaz assignāres / ostendēres erimꝰ qm̄ nō idē. Jbi em̄ differentia dr quicq̄d vnū ab alio distīguit: z quia proprietates distīguūt pſonas / translato noie ꝓprietatis differentie dicūtur. Ad id qd̄ obijcit in ꝛrariū iā solutū est: z sil'r ad vltimū.

Ad arg. 1m in ꝛrariū

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad. I. qōnē incidentē

Queritur de dictionibus exclusiuis in predicatoribus diuinis.

Secūdo queritur de his q̄ fm intellectū suū talia excludūt: vt tm̄ / vnus / solꝰ. Dicimꝰ em̄ solus / nō alius: z tm̄ vnus dicimꝰ / nō duo / vel tres. Et qz talia noīa terminos numerales supponūt z excludūt: fm q̄ denoiant ea a quibus exclusionē facūt. Cū em̄ dicimꝰ: solū vnus / vel solū duo / vl' soli tres: nō solū excludimꝰ alios / sed etiā eos qui sūt in diuerso numero: vt soli tres nō quattuor / nō qnq; / nō sex / nō plures. Ideo necesse est duo querere circa B. Quoꝝ vnū est: quaz exclusionē notet dictio exclusiua circa terminū cui cōiungit. vt cū dr solus pr̄ est: vel solꝰ deus. Secūdum est: qd circa idē a q̄ fit exclusio dicāt nomia nūeralia circa talia posita / siue talib̄ adiuncta: vt vnꝰ / duo / tres: siue vnus / vna / vnū: siue etiā plures / pauciores z hmōi. Ut cū dicimꝰ: vnꝰ solꝰ est: duo soli sunt: tres soli sunt. vel duo sūt pauciores tribus: vel tres sunt plures duobus.

M̄ebrū II

Duꝰ mem bri duo sūt articuli

Queritur vtrum possit dici: solus pater est deus.

Primo q̄ queritur: vtrū possit dici: solus pr̄ est deus. Hoc em̄ videt p Augu. vj. de trinita. nō posse dici. Dicit enim sic: Qm̄ oñdimꝰ quō posset dici solꝰ pr̄ / vel solꝰ filius: cōsiderāda ē illa snia q̄ dicimꝰ nō eē solū pr̄em deū verū solū / sz pr̄em z filiū z spūsctm̄. Ex B accipitur: q̄ pr̄ vel filiꝰ vel spūsctūs nō pōt dici solus deus.

A Arti. I.

Arg. 1m

Adhuc. j. ad thimo. 6. sup illud: Soli deo honor z glria / dicit glosa: q̄ nō pūt B intelligi de solo pr̄e / nec de solo filio / nec de solo spūsctō: sz de trinitate. Et inuit: q̄ si de solo pr̄e intelligeret / q̄ excluderet filiꝰ z spūsctūs. Adhuc. j. ad thimo. vlti. Btūs z solus potēs. Et ibidē: Soli sapiēti deo. Et ibidem. Adhuc iuisibili deo soli: dicit augꝰ: q̄ hec nō de solo pr̄e accipēda sūt: vt dicebāt hereti / sz de trinitate. sicut z illud: Qui solꝰ hz ĩmortalitatē: qd̄ ibidē est. Adhuc Deut. 32. a. Videte q̄ ego sum solꝰ: z in rellig̃it deꝰ. qz pr̄ ibi loquit. videt q̄ sequit: q̄ pr̄ est solꝰ deus. In ꝛrariū huius est qd̄ dr in hymno angeloꝝ de filio: Tu solꝰ sctūs: tu solꝰ dñs: tu solus altissimꝰ. Cū g̃ isti termini sctūs / dñs / altissimꝰ sint termini cēntiales z nō nomōnales de trib̄ pſonis dicti singularit̄ z in cōi: eadē rōne pōt dici solꝰ deus. Adhuc augꝰ: dicit. vij. de trini. q̄ si de solo pr̄e diceret / q̄ solus deꝰ cēt: nō tm̄ excluderet filiꝰ / nec spūsctūs: qz bi tres vnū sūt. Adhuc q̄rit si hec ꝛcedēda sit: Trinitas est solꝰ deus. Videt q̄ sic: qz iā habitū est ex ꝟbis augustini: q̄ solus verꝰ deus est deꝰ ipsa

Arg. 2m

Arg. 3m

In ꝛrariū argu.

II. q̄stio incidens

B Soluto Arti. I.

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

In ꝛrariū Arg. 1m

Arg. 2m

I. qō icidēs

Arg. 1m

trinitas. Adhuc iste termin̄ solꝰ deꝰ / subalis est: z nō habet modū p̄dicandi relatiue. Si aūt est cēntialis termin̄: b̄ est fm essentiā de oibus simil' in singulari predicatur / z de quolibet per se: videtur q̄ debeat concedi / q̄ trinitas sit solus deus: z pater solus deus: z filius solus deus: z spiritus sanctus solus deus. Adhuc cōstat q̄ ille terminus deus / cēntialis est: z p hoc q̄ adiūgit ei dictio exclusiua / q̄ est solus: nō efficit nisi essentialis. q̄ sicut prius poterat dici trinitas est deꝰ: z pr̄ ē deꝰ: ita post pōt dici: trinitas ē solus deus: z pr̄ est solus deꝰ. In ꝛrariū est qd̄ hylarius dicit: q̄ sacramentū dei nec in solitudine / nec in diuersitate p̄sistit. z ita videt q̄ nec trinitas sit solus deꝰ: nec pr̄ solus deꝰ. videt em̄ fm hylariū excludi pluralitas pſonarū cuz dr: solus deꝰ. Adhuc vlteriꝰ queritur de hoc qd̄ dr Matth. II. d. Nemo nouit filium nisi pater: z patrem nemo nouit nisi filius. hoc enim quod dicit nemo nisi / tantū valet quātum solꝰ. z sic videt q̄ nō nisi solus filiꝰ nouit patrem. b̄ pr̄ z spūsctūs se noscūt. Soluto ad hec difficile nō est rōndere: sophismata em̄ sunt. Cū em̄ dr solus pr̄ est deus: dictio exclusia pōt sistere circa subiectū. z sic excludit oppositū subiecti. z ē sensus: q̄ nō est pater / nō est deus: z hoc falsum est. qz filius nō est pater / est tm̄ deꝰ. Pōt etiā referri ad cōpositionē que est in p̄dicato: z sic excludit oppositum p̄dicati. Et sic dicūt quidā / q̄ est vera sub b̄ sensu: pr̄ est deus / z nō est aliud q̄z deus. Posset tm̄ dici: q̄ adhuc duplex est: eo q̄ pōt excludere oppositum p̄dicati / sicut dictū est: z vera est. Vel ipsum p̄dicatum siue cōitatē p̄dicati a participatione pluriū subiectoꝝ. vt sit sensus: pater est deꝰ: z nō sunt plures dij / sed vnicus pater. z sic est fallacia. sicut distīguit̄ ista in sophismatib̄: iste comedit solꝰ. nō em̄ sensus est q̄ non aliud faciat q̄z comedere / sed q̄ alius nō comedit secū. Antiqui tm̄ alit̄ dicebant sic: q̄ qn̄ dictio exclusiua: vt solus z tm̄ / adiūgitur noī substantiuo: virtutē suā exerceat in genus rei / z nō in rem generis. vt cū dr: tm̄ hō currit: vel solus hō currit. hoc nomē hō / indeterminate supponit p hoīe. z licet sequat: tm̄ hō currit: vl' solus hō currit: ergo nō asinus. tm̄ nō sequit: q̄ socrates vel plato. esset em̄ processus ab indeterminata suppositione ad determinatam: q̄ processus fallit fm ꝓns. Et ideo etiā dicūt nō concedi bas: solus deus solū deū genuit: ita q̄ solus cū articulo intelligatur z substantiue: z sic indeterminataz habet suppositionē. Et si dicat vnꝰ vnū genuit: ita q̄ b̄ nomen vnus / formal'r accipiat z substātiue: vt sit sensus: vnicus vnicū genuit: dicūt nō esse ꝛceden dū. In trinitate em̄ nec solꝰ deꝰ est / nec vnicus. z ideo p̄dicatū qd̄ est deꝰ: z nec a pluriḃ pōt excludi: nec indeterminate supponēs determinatū suppositū gñatiōis pōt inferre. Et p hoc ptz solutio ad sequēs etiā: scz ad id quo q̄rit: An trinitas sit solꝰ deus verus. Duplex est em̄ sicut z alie. Si em̄ dictio exclusiua excludat cōitatē p̄dicati a pluriḃ q̄ supponūtur in subiecto: falsa est. deꝰ em̄ trinitas nō est solitarius deꝰ. Si aūt excludat oppositum p̄dicati: locutio vera est. z sensus est: trinitas ē verus deus: z nō est aliud q̄z verus deus. Et p hoc ptz solutio ad quattuor ꝓma. Ad id qd̄ in ꝛrariū obijcit dicendū est: q̄ dictio exclusiua cū dr: tu solus dñs: nō excludit ab opposito subiecti / sed ab opporo p̄dicati. Ad dictuz augustini dōm: q̄ augꝰ ꝓsiderat q̄ subiectū nō pricipat p̄dicatū / nisi rōne essentiet z ideo qd̄ essentialiter vnū est cū subiecto / a participatōe p̄dicati nō excludit. Ad id qd̄ vlterius obijcit q̄ solus / z solus deꝰ sunt termini essentiales: dōm q̄ termini essentiales duplices sunt. quidā em̄ in intellectu suo claudūt pluralitatē / vel affirmatiue / vel negatiue. z hi dicunt de pluribus / z non de vno dīuisim: sicut duo z tres qn̄ substātiue ponūtur. sic em̄ pater z filius nō sūt vnus / sed duo: z pr̄ z filius nō sunt tres / sed duo. Solus aūt z alie dictiones exclusiue qn̄ ponunt circa terminū nūeralem vel distincteiū excludunt pluralitatē: z talis exclusio in dīnis esse nō pōt: qz plures sunt q̄ sunt vnꝰ deus. Et iō dicit hylariꝰ: q̄ deus nec singularis est: nec solitariꝰ. z ideo nec pater est solus deꝰ: nec filius solus deꝰ: nec spūsctūs solus deus: nec trinitas hoc mō solus deꝰ. In hoc em̄ sensu sequeret: q̄ trinitas eēt solitariꝰ deus: qd̄ falsum est. et hoc est qd̄ dicit hylarius.

Ad arg. 1m in ꝛrariū

Ad 2m

Ad. I. qōes incidētē

Ad. II. qōes incidentē

Ad hoc qd̄ vlteriꝰ queritꝰ de hoc: Nemo nouit pr̄em nisi filius / nō est difficile rūdere. Signū em̄ distributiuū nemo / vel nullus: si dicat: nullus nouit / supponit cōiter p oī ente creato et increato qd̄ est cognoscitiuū pr̄is vel filij. z ab hac cōmunitate hec dictio nisi / excipit filiū ꝓter coessentialitatē cū pr̄e: ꝓ quā plene cognoscit pr̄em z plene cognoscit a pr̄e: z ideo nō excluditur pr̄ nec spūssanctus: sz fit exclusio eorum qui in eadem coessentialitate nō cognoscūt patrē z filium: sicut homo z angelus.

Queritur de significationibus nominū numeraliū cū dictiōibus exclusiuis.

Secundo queritꝰ in ista idem: q̄d circa id a q̄ fit exclusio dicāt noīa nūeralia circa talia posita siue talib̄ adiuncta: vt vnus / duo / tres: siue vnus / vna / vnū: siue etiā sit plures / pauciores z hmōi. Ut cū dicimꝰ: vnus solus est: duo soli sunt: tres soli sunt: vel duo sunt pauciores tribus: vel tres plures duobꝰ. Videt q̄ talia substantiā significāt / z non pſonā vel notionē. Oē em̄ qd̄ est in dīnis / vt dicit Boetiꝰ: p̄dicat fm substātiam / vel fm adaliq̄d. ꝓstat aūt q̄ hec nō p̄dicātur fm adaliq̄d: q̄ fm subam. Adhuc: hec p̄dicātur de qualibet pſona. pr̄ em̄ est vnꝰ: filius vnꝰ: spūsctūs vnꝰ. z sicut dicit athanasiꝰ: nō sūt tres dij / sed vnus deꝰ. Simil'r pr̄ z filiꝰ duo sunt: z pr̄ et spūsctūs duo: z pater z filiꝰ z spūsctūs tres. qd̄ aūt p̄dicat de oibus / fm subam dicit: Ista g̃ noīa fm subam dicuntur. Si forte dicat aliq̄s: sicut dicit mgr in sententijs: q̄ isti termini negatiue / et nō positiue habent exponi. vt cū dr vnꝰ / intelligat nō plures: z cū dr duo / intelligat nō tres: z tres / b̄ nō est quattuor. Videt hoc nō esse verū: qz non est ratio q̄re tales termini in inferioribꝰ dicāt proprietatē q̄ vna res est vna / z due due / z tres tres: z in dīnis nō dicāt. Adhuc: si nūerus nō dr nisi ꝓuatione vnitatis: z minor numerꝰ ꝓuatione maioris: videbit circulatio esse: z vtrūq̄z cadere in intellectu alterꝰ: vt vnū nō plura / z plura nō vnū.

Ad arg. 1m in ꝛrariū

Arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

In ꝛrariū Arg. 1m

Arg. 5m

Adhuc aliqui dixerūt: q̄ isti termini vnꝰ / duo / tres: vnus / vna / vnū officiales sunt: et nihil in re significāt nisi nutū ad aggregationē diuisoꝝ. vnū

dicūt: ꝙ numer⁹ ꝛ quasi nutus memer⁹/ hoc est diuisionis. Sed hoc videt non posse stare: qz sicut vanus est intellect⁹ q̄ ad rem referri nō pōt: eo ꝙ intellectus est similitudo rei: Ita nutus aie van⁹ ē/ qui ad nihil rei innuit: z sic vanus esset intellect⁹ istoꝝ in diuinis. Ulterius querit de omib⁹ huiusmodi noibus: vnus/duo/tres: vnus vna vnū vtrū significent rē de aliquo pdicamēto. Et videt ꝙ si dicūt rem de pdicamento quantitatis/ ꝙ tūc pdicatio mutat in pdicatione sube: vt dic Boecius in lib. de trinitate. Adhuc isti termini non habēt modū/nec rationē ei⁹ qd est ad aliquid. Cū g̃ predicent in diuinis: relinq̃t ꝙ predicant fm sbstantiā: z dicant rem in genere sube. Ulterius querit cū adiectiua alia omipotens/eternus/immensus qn̄ substantiuā p intellectū/articuli dicātur de tribus in singulari: vt pater z filius z spiritussanctus nō tres omipotentes/sed vnus omnipotens: no tres eterni/sed vnus eternus: nō tres immensi/sed vnus imēsus: vtrū similr boc nomē vnus substantiuatū possit dici de duab⁹ vl tribus plonis: vt dicat sic: pater est vn⁹: filius est vnus z pater z filius sunt vn⁹/nō duo vni (vt ita licetat dicere) Si cū essentia significat: tūc non excludit cū dicit vnus/nisi pluralitas personarū: z sic pater z filius sunt vnus. In cōtrariū hui⁹ est: ꝙ vnus est indiuisus in se/z diuisus ab alijs, diuidi aūt ab alijs nō ꝓuenit eēntie/sz plone. z sic cū dicit: pater z filius sunt vnus: intelligit vnitas personе: hoc aūt mō falsū est: ꝙ pater z filius sūt vn⁹.

B I. qō icidēs

Argu. 1m

Arg. 2m

II. qstio incidens

Argumētū.

In ꝛrariū arg. 3m

III. questio incidens

Ulteri⁹ adhuc querit: cū oīs partitio z distinctio fiat sub aliquo cōi/habente ꝓtes plures actu vel potestate vel natura: sicut dicim⁹: aliquis hō: quidā hō: vn⁹ hō: solus hō. Aliqs fenix: quidā fenix: vnus fenix: solus fenix. Aliqs sol: vnus sol: q̄dam sol z c. cū i diuis sub cōi qd est deus/nec actu nec potentia/nec intellectu nec natura sint plura: vtrū ibi possint poni plura talia: vt dicam⁹ aliqs deus: quidā deus: vn⁹ deus: solus de⁹. Et videt ꝙ sic. Boecius cū dicit in libro de trinitate: ꝙ deus a nullo differt deo: z sic cōiūgit hoc signū nullū/qd distributiuū z ꝓtitiuū est/cū deo qd ēsbstantiuū essentiale. Sol'o: sicut in ꝓhabitis dictū est: tria sūt ꝓdicamēta in diuinis: scz q̄s/quequod. z quis querit plonā: que ꝓprietatē: quid vl quod essentiā siue naturā. Masculinū cū z feminū genus formatū z ꝓticulatū quid significāt. neutrū aūt qd dicit p abnegationē vtriusq̄/significat essētiā iarticulatā z iformatā. Unū adiectiuū qn̄ in neutro genere substantiuat: substantiuatio significat p hoc nomē res quod informe est: vt albū/alba res. Si substantiuat in masculino vel feminino: substantiuari nō potest nisi p articulū appositū/vel dictionē articularē noīs vl pnominis: cui⁹ virtute stat pro supposito: vt hic albus: hui⁹ albi. Et ꝓter hoc trahit tūc ad plonā. Articulus cū distinctiu⁹ est: qd nō nisi plone cōuenit. Unde cū querit: quid significēt ista noīa: vn⁹/duo/tres/ p tria gna variata: dicim⁹ ꝙ in neutro gne significant subam: z ideo pater z filius z spūssanct⁹ sūt vnū/z nō duo vel tria. In masculino aūt genere etiā si substantiuat p articulū subintellectū: quia trahūt ad plonā: pater z filius z spūssanctus sunt tres/nō duo/nec vnus. In feminino vero si articulata z substatiuata intelligāt: determinatas dicunt ꝓprietates: sicut vna plona vna ꝓprietate distincta: due plone duab⁹ ꝓprietatib⁹ distincte: tres ꝓprietatib⁹ distincte. Et sic in inferioribus quodlibet qd est vnū/suis terminis intra se cōtentū est z ab alijs determinatū z diuisū: z hoc significat hec dictio vnū: z duo significat aggregatiōez talium duoꝝ vnoꝝ: z sil'r tres ad sūmā determinatam. Et ideo vnitas rei forma rei est/sub alia z alia ratione. Forma cū est/fm ꝙ dat esse: vnitas aūt fm ꝙ esse terminat z distinguit. Unū in diuinis hec nomina adiūcta eēntialib⁹/significāt essētiā: adiūcta plonalib⁹/plonā: z adiūcta notionalib⁹/notiōez. Et p hoc patet solo partis articuli prime. Ad id aūt ꝙ primo obijcit dōm est: ꝙ predicari fm sbstātiā/vel fm ad aliquid dupl'r dicit: scz materialr/z formalr: vt scz pdicet id qd est suba: vel id qd est plona: vel id qd est notio: vl predicet substantiā mō sube: z plonā mō plone: z notionē mō notōis. Licet cū deus pdicet subaz: hoc est id qd est suba: tū cū dicit deus de deo: pdicat mō plonali/z nō substantiali: ꝓter notionalē ppositōez adiunctā. Itē licet paternitas dicat relatōez: tū modo relatiōis nō dicit: quia dicit eā vt cōceptā/z nō exercitā: sic dicit eā pater. Item aliqn̄ dicit notionē vl plonā: dicit tū eā confuse z indeterminate in quodā cōi: sicut aliqs/z vn⁹/z duo/z tres z huiusmodi. Et tūc illud dicit plonā nō plonalr: z notionē nō notionalr. Et qn̄ dicit Boe. ꝙ in diuinis nō sūt nisi duo pdicamēta: suba scz z ad aliqd: z que nō pdicant fm ad aliqd/ꝙ pdicāt fm suba: intelligit de his que pdicāt ad aliquid vt ad aliqd: z ad aliqd nō vt ad aliqd/sed vt cōceptū z cōfusū: q̄ cū nō pdicāt sic ad aliqd. p certo pdicāt suba. Ad aliō dōm: ꝙ ea q̄ predicāt de oib⁹ in sin gulari: z dicūt subaz vt subam: z nō notionē/vel plonā vt cōceptā vel confusā: illa dicūt de oibus sim'l in singulari. Ista aūt nō sunt talia/nisi in neutro genere substantiuata: sic cū tres plone sūt vnū nō tria. Ad id qd querit in expositiōe m gri in senten. dōm ꝙ prima intentōe nō dicunt negatiue/sed ex cōseqn̄ti: quia scz minoꝝ nūerus excludit maioꝝ: licz maioꝝ nō excludat minoꝝ: si materialr sumat numerus/ꝓt est sūma ex vnitatib⁹ aggregata. Si cū formaliter accipiat: eo mō quo dicit aristo. in ꝓmaphia: ꝙ decē nō sunt bis quinq̄: nec septē z tria: z nec sex z quattuoꝝ: tūc z maioꝝ excludit minoꝝ/z minoꝝ maioꝝ. Septenari⁹ cū nō ē senarius/nec octonarius: sicut animal nō est lapis: z hō non est asinus. Prima intentōe cū z ꝓpria/isti termini dicunt nutū memeris/vel diuisionis ad aggregationē ad id qd vere est vnū in se terminatū z indiuisū z ab alijs diuisū vel re vel mō significandi. In terminatis cū a seinuicē z distinctis: vel seipsis/vt ꝓprietates distinguūt: vel ꝓprietatib⁹/vt distiguūt plone: nūerus est in diuinis: quo nō re/sed mō differūt sibnificādi: q̄ tū modus significādi van⁹ nō est: sic in aūbabitis de notionib⁹ dictū est. Ad aliud dōm ꝙ hoc ꝓcedit. Ad aliud dōm ꝙ illi q̄ hoc dicebāt/ponebāt numeꝝ nō ē nisi in nūerante: z hoc mō verū dicebāt. sic cū nūerus nō est nisi in aia nūerantis. Sed quia nulla res nūerata cadit in numerū quo nūeram⁹/nisi p ꝓprietatē: que indiuisa est in se: z ab alijs diuisa ꝓtour aggregabile est vnū cuz alio: oportet ꝙ numerus aliqd ponat in numerato p qd in numerū cadat: z ideo insufficienter dixerūt. Ad id qd vlterius querit: dōm ꝙ in diuinis z in alijs vnitas est qua glibet res est vna: vt dicit euclides. z cū vna sit sic terminata in se/z ab alijs determinata: z hoc sit essentialibus ꝓprijs: que vel termin⁹ eius sunt determinans ab altero/vel seipso determinat⁹: eo ꝙ simplicia ꝓma seipsis differūt: opz ꝙ vnū z talis terminus esse fm suppositū vnū z idem sint/differentia tm in mō significādi. Et iō vult aristo. ꝙ vnuz substantie suba est: z vnū qualitatis qualitas: et sic de alijs. Et ita dicim⁹ in diuinis: ꝙ vnū cum substantiali dictione positū/substantiā significat: cum notionali notionē: z cum plonali plonaz. Et simil'r est de hoc qd numerū dicit: vt duo z tres. nō cū addit super vnū nisi aggregationē/que fm potissimū sui eē in aīa numeratis est. Ad aliud dōm: ꝙ quādo isti termini ponūtur cum notionibus/vel plonis: supponūt notionē vel personam vnā vel plures: sed quia supponūt confuse/z non determinate: dicūt notionē nō notionalitter: z plonam nō plonaliter. z iō modū eius qd est ad aliqd nō habent. Et h ꝓz ex pauloante dictis. Ad id qd vlterius querit dōm: ꝙ adiectiua substantiuata in diuinis quātū ad modū significādi duplicia sunt. Quedā cū in intellectu suo nihil importāt/ nisi qd indifferēs est in tribus plonis: z nihil penit⁹ in se habent distinctionis: vt ens/bonus/sapiēs/ oīpotens. z etiam ꝓuatiua: vt imensus/eternus. z illa de tribus vel plurib⁹ singulariter dicuntur in summa. Quedā etiā sunt que distinctionē ꝓportant vel actu vel potentia: vt vnus/duo/tres. et ꝓnoīa discretionē notantia: vt hic/iste/ille. Et qz in diuinis nō distinguit nisi plona: hec ad plonam referri necesse est. z talia etiā si substantiuētur/singulariter de plurib⁹ dici nō possunt in genere masculino/vel feminino. Et ideo pr̄ z filius non sunt vnus/sed duo: z pater z filius z spūssanctus non sunt duo/sed tres: nec sunt quis/sed qui: nec sunt hic/sed hi: fm ꝙ demōstratiōe ad intellectum demonstrant in lumine fidei. Id qd in contrariuz obijcitur ꝓcedit. Ad id qd vlterius queritur dicendū: ꝙ ꝓculdubio in diuis loquēdo vt in diuinis/imꝓꝓrie ponuntur noīa ꝓtitiua/ꝓticularia vagū vel signatū designātia: z imꝓꝓrie ponunt discretiua. Et hui⁹ causa est: quia omne particulare sub aliquo cōi accipiat/qd plā potēria vel actu habet appropriata. z hoc nullo modo in diuis est: sequeretur cū/ꝙ in diuinis eēt vniuersale z particulare/z cōpositio ex naturis diuersis: qd nullo modo esse pōt. Simil'r etiaz qd discernit p pronomen demonstratiuū/sub discreto esse z singulari ponit: z ab alijs realiter determinatur. z illud etiam non pōt esse in diuinis: ꝓter eandē causaz. Discretio cū talis nō pōt esse nisi sub aliquo cōi. sicut ostendit ipsa locutio qn̄ dr: hic hō: vel iste hō. Propter qd nō concedit: quidā deus genuit quēdā deū: vel aliquis deus genuit aliquē deuz: vel hic hūc: vel iste istuz. Et si obijcit qd Exodi. IV. dicitur: Iste deus meus: z glorificabo eū. vel fm aliam translationē: hic deus me⁹. Dicendū z ꝙ hoc ꝓnomen hic vel iste/nō ponit discretionez sub hoc cōmuni qd est deus tanquā sub cōi vniuoco: sed tanꝗ sub cōi equiuoco ad vnū significatum discreto: Unde cū dicere: ꝙ tali actu miraculi discernitur verus deus/ab alijs qui dij nō sūt nisi nūcupatiue. Sicut enim terminus equiuocus potest distribui: sic per pronomē demonstratiuū pōt determinari: sicut cū dico: omnis canis est mordax: iste demonstrato celesti/ē mordax per influentiam effectus: iste demōstrato latrabili per dentium lacerationem.

E Ad. I. qōnē incidentē

Ad arg. 1m

D Ad arg. 2m

Ad 2m

Ad. II. qōez incidentem

Ad 2m

Ad. 3m

Ad. 4m Ad 5m

Ad arg. in ꝛrariū

Ad. III. qōnē icidētem

Obiectio

Rūsio

Querit de intētione principij z ordine nature in diuinis. Questio. XLI.

Eide quia per distinctionē personarū ex relatione originis causat ordo nature i diuinis: Ideo hic querendū est de ordine nature quo alter est ex altero. Sed quia ordo talis causat ex hoc: ꝙ pater ē principiū nō de principio: filius autē principiū de principio: z spūssanctus principium de principio vtroq̄: ideo querenda sunt hic duo. Primo scz de intētione principij. Secūdo de ordine nature. De intētione principij querenda sūt duo: quorū vnū est: vtrū vniuoce de deo dicat respectu creature/ qn̄ dicit principiū omnis creature: z respectu persone/qn̄ dicit pater principiū filij: z filius principiū spūssancti. Sōm est quid significet in diuinis.

Hui⁹ qōis duo sūt mēbra. Primi mē. duo sūt ar.

Querit vtrū principiū essentialr z nō intentionalr dicat de deo fm vnā rationez.

A Mem. I. arti. I.

Rimo ergo querit: vtrū principiū equoce dicat qn̄ dicit de deo respectu creature et essentialr: z qn̄ dicit de plonis z dicit rationem ordinis in ipis. Et videt ꝙ nō. Equiuoca cū sūt/vt dicit aristo. in pdicamentis/quorū solū nomen cōe z ratio substantie diuersa Ubi aūt ratio sube diuersa ē/ibi suba diuersa est: sed essentia z persona nō sūt diuerse sube: si g̃ nomē cōe dicat eis: fm vnā rationē sube conuenit eis z ita vniuoce. In cōtrariū hui⁹ est: ꝙ pncipiū dictū notionaliter/qd ordinē nature dic in plonis: ꝓuenit ab eterno. Principiū aūt dictū essentialr quo pncipiū ē creature: vt dicit m gr in ꝓmo senten. distin. xxix. cōuenit vni ex tpe. Nihil aūt vniuocū est sub vno noīe cōueniens tpali z eterno: principiū ergo non dr vniuoce eēntialr dictū z notionalr. Adhuc: principiū notionalr dictū/dic notionē siue relationē: que fm esse relatōis in plona diuina est z i deo z etiā fm rationēz. Principiū autē essentialr dictū dicit relationē q̄ fm esse relatōis in creatura est/et fm rationē tm̄ in deo: g̃ nō dicit fm vnā rationē substantie notionalr z essentialr: quia suba nō est vna. Adhuc: Principiū dictū notionalr/relatū ad pnciplatū est: qd fm esse ē ad aliud. Pater cū est filij pnciplū: filius a patre pnciplū: ita ꝙ vtrq̄z alterius. Sic autē nō est qn̄ dicit principiū creature. Creatura cū depēdet ad creatorē/z fm esse/ z fm dici. Creator aūt ad creaturā fm esse depēdere nō potest/sz fm dici tm̄: videt g̃ ꝙ nō vniuoce dicat principiū. Si forte aliqs dicere velit: ꝙ dicit fm cōitatē analogie: z ita nec vniuoce/nec equoce pnciplū. Hoc videt nō esse verū: qz tūc de vno diceret simplr: z de alio ñ nisi fm qd/siue fm aliquē modū. sicut ens de suba dicit simplr: et de accidente fm aliquem modū: z sanū de aīali sim-

In ꝛrariū arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

pliciter: ⁊ de vrina ꝓm aliquē modum. Sed ꝑncipium quo pater est ꝑncipiū filij/simplr est ꝑncipiū ꝓm pfectā rōnem ꝑncipij, simplr cum ōz de⁹ est ꝑncipiū creature: ſimilr ē ꝑncipium ꝓm pfectam ꝑncipij rōnem. Videt̃ g̃ q̃ non dicat̃ per ꝑus ⁊ posterius ſiue ꝓm analogiā. Adhuc: ſi concedit̃ aliq̄ modo ꝓm analogiā dicit: tunc querat̃ de quo dicit̃ per ꝑius. Et videt̃ q̃ de notionali: q̃z hoc est ab eterno: essentiale aūt ōz ex tempore: eternū autem est ante tpale. In ꝓtrariū aūt huiꝰ eē videt̃: q̃ ꝓm rōnem intelligendi essentia est ante ꝑsonā ⁊ aīa notionē: ⁊ sic videt̃ sequi/q̃ essentiale est aīa ꝑsona le ⁊ ante notionale. Solutio: sicut dicit magr in ꝑmo sniarum dist. xxix. ꝑncipium est nomē multiplicem nominās relationē. ⁊ sine ꝑiudicio loquendo: est nomen significās essentiā. Et ideo pater est ꝑncipiū: filius est ꝑncipiū: ſpūssanctꝰ est ꝑncipiū: ⁊ hi tres vnū ꝑncipium. sed virtute ꝓpōnis notionalis sibi adiūcte trahit̃ ad standum ꝓ ꝑsona: ⁊ efficitur notionale/notionem ꝓsignificās in ꝑsona. vt cum ōz ꝑncipium nō de ꝑncipio/stat ꝓ pte: ꝓsignificans notionē paternitatis ⁊ inascibilitatis: pnitatis in eo q̃ ōz/ꝑncipiū: inascibilitatz in eo q̃ ōz/nō de ꝑncipio. Et cuz ōz ꝑncipium de ꝑncipio/stat ꝓ ꝑsona filij: consignificando notionē filiationis in eo q̃ ōz/de ꝑncipio: ⁊ notionez ſpirationis in hoc q̃ dicit̃/ꝑincipium. Et cuz dicitur ꝑncipium de vtroq̄z/stat ꝓ ꝑsona ſpūssancti: consignificando notionez a patre ⁊ filio: et consignificando relationē ad creaturaz/in hoc q̃ ōz ꝑncipiū. ⁊ hoc habet ex vnitate essentie quam hz cū patre ⁊ filio. sic em̄ vnū ꝑnciplū ē cū pte ⁊ filio vniuerse creature. Et sic patet quō multiplicez notat relationē. Ad primū ergo quesitū dicendum est: q̃ nec simplr vniuoce/nec simplr equoce dicitur/ſz ꝓm modū analogie. Et sic patet solutio ad primā partem q̃onis ⁊ ad ſcdam. Idemptitas em̄ rei ſiue ſube significate per nomē q̃ in diuinis est/ꝓter indifferentiam simplicitatis nō sufficit ad faciēdū simplr vniuocuz in dīnis: nisi assit etiā idemptitas modi significandi ꝓ terminū. Et similiter diuersitas modi significandi ꝓ terminū/non sufficit ad faciendū simplr equocum: nisi assit diuersitas rei ex cui⁹ diuersitate sit rō sube diuersa. Ad id q̃ obij̃cit ad hoc q̃ nō dicat̃ ꝓm analogiam: dicendū est/q̃ nō est tm̄ vnus modus analogie/sed plures. Unū argumētum ꝑcedit ab insufficienti enūeratione: ⁊ peccat ꝓm fallaciaz ꝓūris. Est em̄ analogia q̃n aliquid cōuenit alicui simplr ⁊ aliud cōuenit ei non nisi ex adiuncto: vt hoc nomen deus simplr essentiale est: notionale autez ex adiuncto. ⁊ ita sub vno noīe cōe est ad essentiale ⁊ notionale: sed vnū cōuenit ei ex se: alterū autem ex adiuncto. ⁊ sic nec vniuoce/nec equiuoce: ſz ꝑ analogiam: ⁊ tn̄ simplr est deus de deo: ⁊ simplr deꝰ essentia diuina/⁊ neutrū ꝓm q̃d. Ad id q̃ q̃rit̃ de quo dicat̃ ꝓm ꝑius: dicendū q̃ est ꝑus quo ad nos: ⁊ ꝑius q̃ad naturā rei. Quo ad naturā rei ꝑus ōz de notionali: q̃z dicit anselmꝰ: q̃ ꝑcessio ꝑsonarū est aīa ꝑcessionē creaturarū: ſicut cā aīa causarū. Quo ad nos autem/hoc est quo ad nostrum intellectum: tunc ꝑius dicitur de cēntiali/quod per se ꝑncipiū est: ⁊ posterius de notionali ꝓ quo starebabet ex adiuncto.

Arg.5m

In ꝓtrariū huiꝰ

B Solutio Arti.I

Ad argumenta

Ad 5m

Queritur quid principium significet in diuinis.

A Arti.II. Argu.1m

Ecūdo queritur quid ꝑncipiū significet in diuinis. Cum em̄ dicit̃ ꝑncipiū: videtur nō significare ꝑsonā ꝑis. ꝑncipium em̄ nō dicit relationem ꝓm intellectū/nisi ad post ⁊ ad vnū. pater aūt est duoꝝ ꝑncipiuz: ⁊ illi respectus nō important̃ in noīe ꝑncipij: sed in noīe patris nō importatur nisi ꝑncipiū filij/⁊ nō ſpūssancti. ⁊ sic per hanc circūlocutionē ꝑncipium nō de ꝑncipio/nō sufficienter exprimitur pater ꝓm q̃ ipse est ꝑncipium. Similiter cum dicit̃ filius ꝑncipium de ꝑncipio: filiatio nō dicit nisi ꝑncipium esse de patre: ⁊ nō importatur cōis ſpiratio. ⁊ sic ꝑ fectre circūloquitur filium hoc q̃d dico/ꝑncipiū de ꝑncipio. Similiter cuz ōz ſpūssctus ꝑncipiū/de vtroq̄z ꝑncipio: videtur non cōuenire ſpūssancto: quia ſpūssanctus nullius est ꝑncipiuz: licet sit de vtroq̄z ꝑncipio. Adhuc cuz ōz de vtroq̄z ꝑncipio: videtur male dicere: q̃z hoc signū vtroq̄z distinguit ꝑncipium in plura: cum ꝑ ⁊ filius non sunt nisi vnū ꝑncipium ſpūssancti. Solutio: dicendum est: q̃ ꝑncipium in dīnis dicit notionez q̃ ꝑcedit ꝑsona a ꝑsona: ⁊ distinguit̃ in ordine nature. Sed dupl̃r ꝓtingit dicere notionē: ſcz determinate ⁊ distincte: ⁊ indeterminate ⁊ ꝓfuse. determinate: vt pater ⁊ pnitas: filius ⁊ filiatio: ſpūs ⁊ ſpiratio. Cōfuse autē ⁊ indeterminate: ſicut ꝑncipiū. vnde cū dicit̃ ꝑincipiuz nō de ꝑncipio: hoc q̃d dico ꝑincipiū/in patre notionē paternitatis ⁊ ſpirationis actiue in cōi dicit. ⁊ ꝓfuse: notionē aūt inascibilitatis dicit per hoc q̃d est/nō de ꝑncipio ex ꝓsequenti ⁊ indeterminate. sequit̃ em̄: ſi est non de ꝑncipio/q̃ inascibilis sit etiā: ꝓm q̃ inascibilez esse vniuersaliter negat esse ab alio ꝑ gnationem/⁊ esse ab alio per ſpirationē. ꝓm q̃ in q̃one de inascibilitate in antebabitis determinatū est. Et cuz ōz ꝑncipium de ꝑncipio: circūloquit̃ ꝑsonā filij: ⁊ per hoc q̃d dicit̃ ꝑncipiū/cōiter ⁊ cōfuse dicit ſpirationē actiuam ſpūssancti. Per hoc autem q̃d ōz de ꝑncipio/confuse dicit filiationem: ⁊ ideo nec dicit notiones distinctas/sed duas in cōi ⁊ confuse. Et eodem modo est cū ōz ꝑncipium de vtroq̄z ꝑncipio: ꝑncipium tunc dicit in cōmuni ⁊ confuse/ex ꝑcessionem passiuā in hoc q̃ dicit̃ de vtroq̄z ꝑncipio/⁊ relationem ad creaturas per hoc q̃ dicitur ꝑincipiū. Et per hoc patet solutio ad totū: nisi ad id q̃d obij̃cit̃ de hac dictione vtroq̄z/q̃ est signū distributiuū: ⁊ distribuit hunc terminū ꝑnciplū.

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

B Solutio Articu.II

Et ad hoc dōm: q̃ cū dicit̃: ſpūssanctus est ꝑncipium de vtroq̄z ꝑincipio: hoc q̃ dico vtroq̄z/substātiue tenetur: ⁊ hoc q̃d dico ꝑincipio adiectiue. ⁊ sic ſignificatum distributiuū distribuit ꝓ suppositis ꝓrentis in seipso: ⁊ nō distribuit formā ipozratam ꝑ ꝑincipiū. ⁊ est sensus: est de vtroq̄z q̃ sunt vnū ꝑincipiū. ⁊ sic nō ꝑcedit obiectio.

Ad 4m

Querit̃ de ordine nature in diuinis.

Mēbrū.II. Huius mēbri tres sūt articuli

Einde querit̃ de ordine nature. Et quaeruntur tria: an ſcz ordo nature sit in diuinis. Secūdo an possibile sit esse ꝑsonaz in diuinis que sit sine ordine tali. Tertio an nō intellecto ordie in diuinis/adhuc possibile sit distinctionē ꝑsonarum esse in diuinis.

A Arti.I. Arg.1m

Querit̃ vtrū ordo sit in diuinis.

Primo ergo queritur: vtrū ordo sit in diuinis. Et videt̃ q̃ nō. Si em̄ accipiantur modi omīs quibꝫ attendit̃ ordo: ſiue ꝓm tēpus/ſiue ꝓm locū/ſiue ꝓm nūerū/ſiue ꝓm intellectū/ſiue ꝓm dignitatē: semp ordo ponit inequalitem in his que ordinata sunt in eodē nature ordine: quod patet ꝑ inductionē. In tpe em̄ ponit ſuccessionē eoꝝ que sūt ꝓm ꝑius ⁊ posteriꝰ. In loco separationē. In natura ponit incōueniibilitatem: q̃m natura ſuperior nō cōuertit̃ cū inferiori: nec ꝑ ari in potestate. In intellectu ponit causā ⁊ causatū: q̃ sūt inequalia ꝓm potestatem. In dignitate ponit ꝓpositionē ⁊ suppositōz/que inequalia sūt. Cū ergo summa equalitas sit in diuinis: videt̃ q̃ nullus ordo possit esse in diuinis. Adhuc: ſi ē ordo in diuinis: tūc ordo ille aut dicē essentiā/aut notionē/aut ꝑsonā. Nō essentiā: quia ordo nō est nisi distinctorū: essentia aūt indistincta ē omīno. Nec ꝑsonā: ordo em̄ personarū est: ꝑsona aūt ꝑsonarū nō est. Sicut nō sūt ordinata ordo: sed ordo ē ordinatorū. Nec potest dicere notionē: notio em̄ dicit ꝓprietatē distictā: ordo aūt nō dicit quid distictū/sed distictorū reductionē ad vnū. Adhuc: augꝰ xiij. lib. de ciuitate dei. Ordo est partū dispariū q̃z distribuens loca dispositio. Si g̃ in diuinis non est aliqua dispositio que distribuat loca paribꝫ/et inparibꝫ: nō erit ibi aliquis ordo: ꝑ locū a definitione. Sed nō est in diuinis talis dispositio: g̃ nullus ē ibi ordo. Si dicat̃ q̃ in diuinis ē ordo nature: ⁊ nō ordo simplr. Cōtra vbicūq̄z est ordo nature/intelligit̃ distinctio nature: sed in diuinis natura omīno indistincta est: g̃ nullus est ibi ordo nature. Adhuc, si dicat̃ q̃ ibi ē ordo nature ꝓm ꝑincipiū quo alter est ex altero. Contra ad ꝑincipiū ꝓm naturā sequit̃ ꝑius esse ꝓm naturā: ſi g̃ pater est ꝑincipiū filij in ordine nature: sequit̃ q̃ pater ꝑior sit filio ꝓm naturā: q̃d ē heresis arriana. Adhuc: Cū natura in diuinis idē sit q̃ ſuba et essentia: ſi est ibi ordo nature/ videt̃ q̃ ibi sit ordo essēte ⁊ ſube: q̃d omīno absurdū ē. Adhuc: Ex equo ⁊ indifferent̃ ⁊ coequeue ē natura in tribꝫ ꝑsonis: g̃ nō ꝓm ordinē aliquē: ⁊ sic in diuinis nō ē ordo nature. Adhuc: Si ē ibi ordo nature: aut est ibi ꝓm ordinē ordinantē: aut ꝓm ordinē ordinatū. Nō primo mō: quia quo alter est ex altero: ꝓm q̃ attendit̃ ille ordo/vt dicit aug. ē ꝓm notionē/et nō ꝓm naturā. Nec ſcdo mō: quia natura in diuis nec ordinat̃ a ꝑsona: nec ordinat̃ ad ſeipsaz: eo q̃ ordo differētiū ē: ⁊ natura nō differt a ſeipsa: nec differt a ꝑsona. Ulterius querit̃ cū ordo sit ꝑsonarū/⁊ ordo nature: in qua ratione differenti sit nature/⁊ ꝑsonarū. Si quis ꝓter hec diceret q̃ in diuinis nō est ordo. In cōtrarium erit q̃d dicit augu. cōtra maximinū: q̃ in diuinis est ordo quo alter sit ex altero: non quo alter ꝑior altero. Adhuc: quecūq̄z ꝓm originē sic se hūt adiuicē: q̃ vnū ē in ratione ꝑincipij originalis: ⁊ alterū in ratione medij originalis: ⁊ tertiū in ratōe termini terminantis fluxū originis/in illis est ordo originis. ꝑ filius/ſpūssanctus sic se hūt adiuicē: g̃ in diuinis ē ordo originis. Prima pater ꝑ se: quia subiectū causa est predicati. Secunda ꝑbat̃ ex hoc: q̃ pater est ꝑincipiū totius diuinitatis: filius ex patre ꝑncipiū ſpūssancti: ſpūssanctus aūt vt terminus cōitate diuinitatis: eo q̃ ab ipo nō fluit alter. Adhuc: in quacūq̄z natura plures sunt/hos melius ē esse ordinatos q̃z ſine ordine. Cū g̃ melius in omnibus attribuendū sit deo: ⁊ in diuina natura plures sint ꝑsone: necesse est q̃ sint ſub ordine: ꝑ consequentiā quā in peribermenias ponit Aristo. ꝓm quā necesse esse sequit̃ ad impossibile nō esse. Dicit em̄ anselmus: q̃ quodlibet incōueniēs de deo impossibile est. Unde cū sit incōueniens plures esse ſine ordine: impossibile est plures nō esse ſub ordine: ⁊ sic necesse ē plures esse ſub ordine. Ulteriꝰ querit̃: ſi in diuinis concedat̃ ordo esse: vnde contingit hoc/q̃ in illo ordie nō est ꝑius ⁊ posteriꝰ: cū hoc videt̃ ꝓprū ordinis/⁊ gnaliter cōsequens ad ipm. Solutio: dōm sicut dicit augꝰ: q̃ i diuinis est ordo nature: qui dicit̃ ordo originis/ſiue ꝓm relationē originis quo alter est ex altero: q̃ cū ordinatis habet distinctionē/sed nō habet differentie gradū: nisi differentia large sumat̃ ꝓ ꝓprietate distinguente/⁊ modū distinctōis impozrāte in auctozitate ⁊ ſub auctozitate eius qui ꝑcedit ad eū a quo ꝑcedit: ſicut probat vltima īductra ratio: que mouit augu. ad hoc vt diceret/q̃ in diuis est ordo nature. Ad primū g̃ dōm: q̃ nullo istorū modozū est ordo in diuinis: ⁊ ꝓter hoc nō dicitur ordo ſimpliciter/sed nature ſiue originis: vt per hoc q̃ dico nature/extrahat̃ ordo extra ratōz ꝓriā ⁊ primātita q̃ nō sit ordo ſimplr/sed nature ſiue originis. Sicut extrahit̃ aliquid extra rationē ſuā ex adiecto opposito: ⁊ relinquit ꝓm aliquid ⁊ nō ſimpliciter. Uū est ibi ordo aliquis/⁊ nō ordo ſimplr. Ad aliud dōm: q̃ ordo nō dicit essentiā/nec ꝑsonā: sed dicit notionē in cōi: qua alter est ex altero: ⁊ dicit eā confuse: ſicut diximus in ꝑcedenti questiōe de ꝑncipio: ⁊ ſub alio mō significandi. Notio em̄ dicit ſub mō significandi distinctionē: ordo autē ſub mō significādi reductionē distinctorū ad vnū quod est ꝑincipiū cōicatōis nature: ꝓm q̃ ab vna natura cōicat̃ alteri in quo est per generationē/vel ſpirationē. Ad aliud dōm est: q̃ augꝰ definit ordinē ꝓout est dispositio inclinans ad locū. Et bene concedendū est: q̃ talis ordo nō est in diuinis: ſed ex hoc nō ſequit̃/q̃ nullus ordo sit in diuinis: quia negata parte multiplicitēr dicti/negatur totum. Ad aliud dicendū: q̃ natura in diuinis dicit̃ duobus modis. Dicitur enim id quod est natura: ⁊ dicit̃ natura vnde ē natura: hoc est vis ex qua pullular pullulans: vt dicē Aristoteles in. v. prime phie. Primo modo dicit̃ natura absolute: ⁊ est penitus indistincta in diuinis: ⁊ hoc modo nō ē ordo nature in diuinis. Secundo modo natura ſupponit ꝓ ꝑsona: consignificādo notionē determinātē modū pullulationis/quo natura cōicat̃ ꝑsone pullulanti a ꝑsona ex qua fit pullulatio: ⁊ sic est in diuinis ordo nature. Talis enim pullulatio nature est: ⁊ talis natura distinguit̃ ⁊ distinguit: ⁊ est ratio distinctionis. Sicut enim in antebabitis dictum est: cū dicit̃ potentia gnandi: ſi gerundiū ſumat̃ a verbo ꝑsonali actiuo: tunc ē potentia vt quis generet: ⁊ hec notionalis est: ⁊ nō est nisi patris. Si aūt ſumat̃ a vbo ꝑsonali: tūc potētia gnandi ē vt gnatio sit: ⁊ sic potētia gnandi ē cēntial' ⁊ cōis ꝑri ⁊ filio:

Arg.3m

Arg.4m

Arg.5m

Arg.6m

Arg.7m

Arg.8m

B I.q̃ icidēs

Arg.1m

Arg.2m

Ar.3m

II.q̃stio incidens

C Solo ar.I

Ad arg.1m

Ad 2m

Ad 3m

D Ad.4m

z est patris vt generet: z filij vt generet, sicut dicit in primo lib⁹ sententiarum distinctione quinta et etiā quarta. Ita dicim⁹ de potentia pullulandi: z p cōsequens de natura. Natura eēm pullulandi si est natura vt pullulet: in patre z filio est: z dicit p̄sonā patris z filij: z ꝓfuse significat notionē paternitatis z spirationis. Si autē natura pullulandi dicit vt pullulatio sit a verbo impsonali: tūc dicit p̄sonā patris z filij z spūssancti: z sub vno cōmuni noīe cōsignificat notionē paternitat⁹ filiationis z spirationis tam actiue q̄ passiue: z dicit eas sub mō significādi fm reductionē eōꝝ ad vnū q̄ est p̄n
Ad 5m cipium emanationis diuine. Ad aliud dōm: q̄ p̄ncipiū esse fm naturā/nō sequit p̄ius esse fm numeꝝ: nisi in his in q̄bus p̄ncipiū fm numerū ē causa p motū: z p̄ncipiatū fm numerū ē causatū p mutationē. sic autē p̄ncipiū fm naturā nō ē in diuinis: sed tm fm esse ab alio/siue a quo alius sine motu z mutatione in eadē re q̄ nō est p̄rior: z po
Ad 6m sterior. Ad aliud dōm q̄ in argumēto illo ē fallacia accidentis. Licet eēm natura et substātia sint idē in re: tm fm modū significandi nō sunt idem. z ideo natura, put dicit pullulatione siue p̄ncipiū pullulationis: ꝓter notionē quā significat/rece/ptiua est ordinis distinctoꝝ: q̄d nō cōuenit ſbe siue
Ad 7m essentie. Ad aliud dōm est: q̄ hoc argumentuz ꝓcedit de eo q̄d est natura/sed nō de natura, vnde natura p̄ncipiū est pullulationis. Et si vult dicere/ex equo: id est ex eadē p̄rietate: tūc nō est verū. In patre eēm est p̄rietate illa qua alius est ab eo: In filio autē p̄rietate q̄ ipse ē ab alio: Coequeue tm sūt in vtroq̄z z ab eterno, hec autē coequeuitas ordinem nature nō excludit: vt sepius dictum est.
Ad 8m Ad aliud dōm: q̄ neutro mō est ibi ordo nature/fm q̄ natura dicit rōnē ordinis. p̄ncipiū eēm talis pullulationis rō ordinis est in diuinis. Ad
E Ad. I. qōnē incidentē aliud q̄d vlterius q̄rit⁹: dōm q̄ ordo in p̄sonis est sicut in ordinatis: in natura autē sicut in rōne ordinis: z sic differēter ē in natura/z in p̄sonis. Et
Ad. II. qōez incidentē. q̄ adducit⁹ in ꝓtrariū ꝓcedit. Ad vltimū dōm q̄ in diuinis nō p̄ōt esse p̄us z posteri⁹: q̄z omne q̄d est in diuinis/eternū est: z ideo in vno totuz simul z pfecte possessum: z in tali nihil ē p̄us z posteri⁹. Et causa hui⁹ est: q̄z ex p̄ncipio z p̄ncipiato nō p̄ōt intelligi sequi p̄us z posterius, nisi motu p̄ncipiū sit p̄ncipiū/z mutatione p̄ncipiatū sit p̄ncipiatū. z si mot⁹ ab vtroq̄z auferat⁹/z relinquat⁹ p̄ncipiū z p̄ncipiatū: erit ordo habitudinis p̄ncipij ad p̄ncipiatū: z ecōuerso sine prior z posteriori. Exēplū in sole z radio: vbi sol p̄ncipiū est radij sine sui mutatione: z radi⁹ p̄ncipiat⁹/z absq̄z eritu de poten/tia ad actū: z sol z radius sunt simul nō successiue.

An possibile sit p̄sonā esse in diuinis que sit sine ordine tali.

A Articul⁹. II Argu. 1m
Secundo quer⁹: An possibile sit p̄sonā esse
S in diuinis q̄ sit sine ordine tali. Et videtur q̄ nō. Dicit eēm hylari⁹ in. xij. libro de synodis: Si q̄s in nascibilē z sine initio dicat filium/quasi duo sine p̄ncipio/z duo innata dicēs: duos faciat deos: anathema sit. Hoc est synodus. Hāc exponit hylari⁹ sic: Caput eēm q̄d ē p̄ncipiū oīm xp̄s: caput autē q̄d ē p̄ncipiū xp̄i/de⁹. Si eēm ad vnū initiale oīm initiū p filiuz vniuersa referim⁹: filiū innascibilē ꝓfiteri ip̄ūssimū est. Si eēm duo innascibiles ponerent⁹: neuter eoꝝ hīet naturā diuinā ab altero: nec ab aliq̄ alio. z sic nō hīet ordinē nature: fm q̄ ipoꝝtat⁹ ordo nature ab hoc q̄ dī/q̄ ab alio. Per innascibilitatē etiā nō ordinat⁹ ad post: vt sez a q̄ ali⁹. Nō eēm necesse ē q̄ ab innascibili sit ali⁹: q̄z p nomē nō ipoꝝtat⁹ plus/nisi q̄ innascibil' nō sit ab alio. Videt⁹ q̄ ordo nature nō p̄mittat duos innascibiles esse. Adhuc Arg. 2m
hylari⁹ ibidē: Cū vn⁹ de⁹ sit: duo innascibiles eē nō p̄ōt. Et quer⁹ q̄ sit rō hui⁹: q̄ ad duos innascibiles sequit duos deos esse fm hylariū. videt⁹ eēm hoc nō esse necesse, essentia eēm diuina ē indiuisibil' z indistinguibilis: z vnitas essentie sicut p̄habitū est/nō excludit pluralitatē p̄sone siue hypostasis. Cū ergo innascibilē esse dicat existēdi modū singularem in diuinis: sicut dicit existendi modū ī vno/ita p̄ōt dicere existendi modū in plurib⁹: z sic p̄ōt esse duo vel tres innascibiles. Si quis dicat: q̄ Arg. 3m
vna p̄rietas in duob⁹ esse nō p̄ōt: q̄z cōtra rōnem p̄rietatis est q̄ duob⁹ sit cōis. Hoc nihil est: quia vna p̄rietas distinctiua etiā est in patre z filio respectu spūssancti. Adhuc: Dignitate z virute p Arg. 4m
sone sūt eq̄les. Innascibilē aūt esse ē idē q̄d a se esse/z nō ab alio: z hoc libertas ē/dignitat⁹ et virtus: p̄sonis ergo cōuenit eq̄liter. videt⁹ ergo q̄ oēs persone sint innascibiles. Adhuc vni essentie z vni Argu. 5m
deo plus cōperit innascibilē esse in oīb⁹/q̄z innascibilē esse in vno/z nascibilē in alio: quia nascibilem esse ponit distinctionē: z sic videt⁹ diuidere vnitatem. Cū ergo tres p̄sone sint vn⁹ deus: videtur q̄ cōueniētius sit oēs eas dicere esse innascibiles q̄z B
aliquā nascibilē. Ulteri⁹ quer⁹: vtrū fm ordi- I. q̄stio incidens.
nem nature duo possint esse in diuinis q̄ ab alio: Arg. 1m
ita q̄ neuter eoꝝ sit ab altero. Et videt⁹ q̄ sic: q̄z hoc dicūt greci de filio z de spūsancto: q̄ sez vterq̄z procedit a patre/z neuter ab alio. Et dicit mgr in sentētijs: q̄ greci integre sapiūt z fidē catholicam tenēt: ergo p̄ōt dici fm ordinē nature. Adhuc: Arg. 2m
Ea q̄ sunt in creaturis/exēplata sunt ab his que in diuinis sunt. Et hoc probat dictū Anselmi: q̄ dicit: q̄ processio p̄sonarū p̄cedit vt causa z exemplar processionē creaturaꝝ. In humanis autē sic est: q̄ ab vno p̄cedunt plures/quoꝝ nullus proce dit ab alio nō violato ordine nature: ergo videtur q̄ in diuinis sil'r possit esse. Adhuc quer⁹ quare II. q̄stio incidens
dicat hylari⁹: q̄ destructo ordine ad vnū innascibilem/p vnū innascibilem nō p̄ōt reduci vniuersitas creatoꝝ ad vnū oīm p̄ncipiū. Hoc eēm non Argu. 1m
videt⁹ esse verū: q̄z sicut est reducere p vnū/ita est reducere per duos: dūmodo illi duo sint ab vno. Omnis eēm numer⁹ vt in. ij. arithmetice probat⁹/ad vnitatē reduci⁹ per binariū: z ita p̄ōt fieri reducio ad vnū per duo. Adhuc in libro fontis vite Argu. 2m
dicit⁹: q̄ post monadē est dyas siue binarius. Si ergo que in creaturis sunt/exemplata sunt ab his que sunt in diuinis: videtur q̄ fm ordinē nature post vnum primū innascibilem debeāt esse duo/quorum neuter est a reliquo. In contrarium In contrariū arg. 1m
huius est: q̄ si quis ponat duos innascibiles: illi non differunt ꝓprietate: nec possunt differre essentia: quia essentia diuina indiuisibilis est. ergo nec essentia/nec ꝓprietate differunt. Sed dicit Aristoteles septimo topicorum: q̄ idem est a quo

non differt differentia, duo ergo innascibiles vn⁹
Arg. 2m z idem sunt. Si quis dicat: q̄ possunt esse duo innascibiles: vnus qui non ab alio a quo nullus: alius qui nō ab alio a quo aliquis. Hoc nihil est. p̄sone enim diuīe in omnib⁹ idem sunt/in quibus nō distinguit eas oppositionis relatio: vt dicunt anselm⁹ z boetius. Duo aūt innascibiles non opponūtur adinuicē relatiue per hoc q̄ ab vno nullus/z ab alio aliquis: ergo per hoc nō distinguūt abinuicem: z sic remanent vnus z idem sicut p̄us.
Argu. 3m Si quis dicat: q̄ spūssanctus per hoc q̄ ab ipo nullus est/distinguit a patre et filio: deriso riū est. fundatur eēm sup positionez falsi: nō enim per hoc distinguit⁹ spūssanctus a patre et filio/sed potius per oppositū relationis quo ipse est a p̄re z filio/sez per hoc/q̄ ab ipso nullus termin⁹ est in ordine na
III. q̄ōis incidentis ture: q̄z stat in ipso dīnitatis emanatio. Obijcitur etiam ꝓra alterā partem q̄ōnis qua dicitur:
Arg. 1m duos posse esse qui ab alio/quaꝝ neuter sit ab altero. Illi eēm cum essentiam ab vno accipiant/in essentia differre non possunt: eo q̄ eandē accipiūt essentiā rei: nec p̄rietate opponūtur/sed potiꝰ conueniūt. q̄z z p̄rietate z essentia vn⁹ z idem sunt/et
Arg. 2m nō plures. Adhuc richardus cōuenientias ponit ad hoc: q̄z sez inter eos quoꝝ neuter ab altero est/non p̄ōt esse summa germanitas. sūma eēm germanitas ex p̄ma z summa est cōnexione: hec autē est ex hoc/q̄ vnus accipit ex altero: z alter dat diuinā naturā. z hoc esse nō p̄ōt inter eos quoꝝ neuter est ab altero. z inter quos non est sūma germanitas nō potest esse summa dilectio: z per ꝓsequēs summa felicitas. Et tales cōueniētias plures ponit richardus in libro de trinitate, sed rōnes vere ꝓbantes p̄ositum sunt q̄ inducte sunt: z extrahūtur ex verbis anselmi z boetij. Ulterius poſ
E set queri de ordine nature q̄ est inter generationē filij z p̄cessionē spūssancti: sed q̄z satis ptz per ea q̄
Solutio Articu. II dicta sunt de gnatione filij/z p̄cessione spūssancti: ideo dimittitur. Solutio: ad primā partē q̄ōis dōm est: q̄ suppositō ordīs nature/impossibile est dicere duos vel plures esse innascibiles. Si enim dicat⁹: sequitur duos deos esse/vel plures. Cui⁹ causa est: q̄ oīs vnitas nature in plurib⁹ nulla po test esse causa/nec intelligi: nisi emanatio nature ab vno principio emanationis illius. Et si natura in illo diuisibilis est: fit vna natura in pluribus ratione/z non re. Si autem indiuisibilis est omīno: fit vna natura in pluribus re z rōne. Si autem duo innascibiles sint: ta neutro emanat natura in alterū: nec ab vno aliq̄ in ambos. Quecūq̄z autem sic duo sunt/q̄ neuter eoꝝ refertur ad alterum fm nature cōmunicationē: nec ambo ad aliquod tertiū: penitus sunt diuersa fm naturā. Si ergo duo innascibiles ponātur: erunt duo dij diuersi: sicut dicit hylarius. Et q̄ iste sit intellectus hylarij/accipitur ex verbis suis ibi posit⁹ sic: Duo innascibiles esse nō possunt: cuz idcirco deus vn⁹ sit: cum z pater deus sit: z filius dei deus sit: q̄z innascibilitas sola penes vnū sit. Filius autez idcirco deus: quia ex innascibili p̄re qui est essentia/in eadem
Ad arg. 1m Ad 2m boc est/ex innascibili p̄re qui est essentia/in eadem essentia p nativitatē existat. Ad primū ergo dicē dum q̄ ratio illa procedit. Ad aliud dicendū: q̄ ratio hui⁹ iam patuit per expositionē verboꝝ hylarij positam. Et q̄d dicitur: q̄ innascibilē esse modus est existendi singularis. Dicendū q̄ hoc verum est: sed in duobus vel pluribus esse non potest: ꝓter rationem in p̄ncipio solutionis dictā: q̄z sez vna natura re z ratione indiuisibilis/in pluribus essenon potest: nisi illi fm originem referantur ad vnū: ꝓpter causam que dicta est. Ad aliud di
Ad 3m cendū: q̄ vna p̄rietas in duobus in q̄tum vnum sunt esse pōr: sicut pater z filius vnū sunt in spirādo, sed innascibilitas nō potest esse in duobus fm aliquā cōsonem quā duo vel plures possint habere adinuicē: et ī ō etiā hec p̄rietas cōsistit in negatione. z etiam q̄n cōuenit patri: nō cōuenit ei vt p̄rietas p̄sonalis/que sola facit modum existendi singularem sub vna natura cōmuni: sed cōuenit ei vt p̄rietas persone/que fm rationem intelligēdi cōsequēs est ad hoc esse personale q̄d est p̄mi patris in q̄tum p̄primus est. z ideo innascibilitas esse p̄sonale non confert: quia non confert modum existendi singularem in esse personali. Ad aliud di
Ad 4m cendum: q̄ innascibilē esse in vna persona dignitatis est/in plurib⁹ confusionis z indignitatis, confusīōis: quia aufert nature ordinem, in dignitat⁹: z quia diuidit z particular naturam vt nō in quoli ber sit fm totū esse z posse. Ad aliud dicendum:
Ad 5m q̄ hec obiectio supponit falsum: quia plures innascibiles esse scindit vnitatem: aliquē autez esse nascibilem ab alio ponit vnitatem: dum eandē et totam naturam fm esse z posse nat⁹ accipit a gene-
D rante. Ad id quod vlterius queritur: si sez duo
Ad. I. q̄ōnē incidentē et possint esse qui ab alio/quoꝝ neuter ab altero: dicendū q̄ subtiliter intuēdo nō possunt esse. Et de
Argu. 1m hoc de ꝓcessione spūssancti in q̄ōne cōtra grecos
Ad 2m satis dictū est. Ad id q̄d obijcitur: q̄ in creatur⁹ sic est: dōm q̄ ea que sunt in creaturis pfecte imitari nō possunt ea q̄ sunt in diuinis. Creature eēm diuiduntur fm esse: z ꝓcedant ab vno. z diuidūt fm p̄rietates z differētias absolutas tā essentiales/que sunt magis p̄rie: q̄z p̄rias: q̄z etiaz communes. In diuinis aūt nulla diuisio p̄ōt esse fm ē substātiale: nec fm dīias magis p̄rias/p̄pas z cōes: sed est ibi distinctio tm fm oppositionē relationis originis. Et ideo inter quascūq̄z p̄sonas non distinguit oppositio talis relatōis/ille ꝓter indifferentiā simplicitatis sūme/remanent vna z
Ad. II. q̄ōez incidentē. eadem/vnū z idem. Ad aliud dicendū est: q̄ cā dicti hylarij est: q̄ omne q̄d reducit⁹ ad vnū p̄ncipium multoꝝ z diuersoꝝ/per idem reducit⁹ in ipsum q̄d q̄d exit ab ipo. Oīa aūt q̄ sunt a deo existētia/p creationem ab ipso exēūt per verbū genitum ab eo. Jo. I. a. Omnia p ipsum facta sunt: z sine ipso factum est nihil. per illud q̄z verbū vnū z idē reducunt⁹. Superi⁹ aūt ꝓbatū est in q̄ōne de xbo: q̄ in diuinis notionaliter dicuz nō potest esse nisi vnum verbuz qui ergo duo nata verba ponit/destruit reductionez ad vnū. Et q̄ hic sit sensus verborum hylarij/patet. Sicut eēm dicit ibidē: caput omniū: hoc est/principiū per quod facta sunt omnia/filius est: z caput filij deus est: pater scilicet: z ad vnū/sez patrem oīa hoc gradu/z hac ꝓfessione referuntur. Cum ab eo/sez filio sumāt vniuersa principiū: cuius sez filij/ipse sez p̄ principiū sit.
Ad arg. 1m Ad id q̄d obijcit⁹ d arithmetica: dōz q̄ oīs multitudo reducit⁹ ad vnū p diuisionē multitudinis;

sicut Bilberrus ibidē osteddit in cōmento: ⁊ ideo nō reducit ad binariū vt ibi stetised vt vlteri⁹ per diuisionē reducat ad vnū/qō est binariū principiū. In diuinis autē nō potest esse talis multitudinis principiū/qō aggregatōe suppōitus faciat multitu/dinē: quia primū principiū creaturarū principiū est. Sicut intellectus practicus ⁊ intellectus practicus nō est principiū/nisi p verbū practicū in tra se conceptū ⁊ ex se formatū: ⁊ illud est impossibile diuidi fm compationē quā habet ad intellectū: licet plurificet in ratiōe ideali fm compationē quā habet ad ea que fiūt per ipm. Qn aūt fit reductio in primū principiū p verbū: nō fit reductio/nisi fm hoc q̄ compat ad primū: ⁊ ideo nō fit reductio per ipm/nisi fm q̄ vnū ē ⁊ nō fm q̄ plura. Ad aliō dōm q̄ post monadē est bias in discretis. In principijs autē pmis falsū est. In illis em est q̄ ab vno primo nō est nisi vnū: vt dicūt phi omes recte philosophātes: ⁊ ab vno ⁊ scōo in ordie principio⁊ tertiū est. Et hui⁹ exemplar est: q̄ a patre filius/⁊ a patre ⁊ filio spūssanctus. Tria que adducunt in contrariū procedūt. Ad id qō obijcit contra alterā partē q̄stiōis omino verum est ⁊ cōcedēdū.

Ad 2m

Astruūt reliqua

Vtrū itellecto ordie in diuinis: adhuc possibile sit distictionē psonaꝝ eē in diuis.

A Arti. III Parti. Largu. 1m

Ertio queritur: An nō intellecto ordine i diuinis adhuc possibile sit distinctionē esse in psonis diuis. Et videt q̄ sic. Sic em est in imagine: sic videt esse in prototypo: sicut dicit damascen⁹. In imagine aūt est ordo nature. ē em mens generās noticiā sui: noticia genita: amor ab vtroq̄ procedēs. est igit ibi ordo nature: ⁊ tamen nō ē ibi psonalis distictio. Videt q̄ similiter sit in prototypo: q̄ licet ibi sit ordo nature: non tm distinctio personarū. Videt etiā econuerso: q̄ scz distinctio personarū possit esse absq̄ ordine nature. Distinctio em personarū de intellectu suo non dicit nisi singlaris existētie modū: vt dicit Richardus. Singularis autē existentie modus in mltis est in quib⁹ nō est ordo nature. In omnib⁹ em est que singulariter existūt in rationali natura/siue habeant ordinē ad vnū/siue nō. In diuinis ergo similiter potest esse: vel ad minus intelligi. Ulterius videt confusus esse ordo: sicut patet in imagine. Dic em aug⁹ lib. ō trinitate. xv. q̄ amor ē rei cognite/pcedit volūtas rei cognoscēdi. Amor aūt rei cognite respondet spirituisancto: volūtas autē cognoscendi etiā est amor ad cognoscendū/quo attendit quis ad inquirēdū: vt dicit aug⁹. Querat ergo cui respōdeat ille amor. Videt q̄ nō spirituisancto: ille em precedit generationē cognitionis. Amor aūt rei cognite/qui appropat spūsancto/ē amor pcedēs ex cognitōe iā genita siue nata: sicut ⁊ spūssanctus pcedit a filio. Videt q̄ g̃ aū gnatio nem filij/fm ordinē nature pcessus sit cuiusdam amoris: q̄ nō pcedit nisi a patre gnante siue a mente: cui⁹ pcessus tm nō sit fm ratōes intelligēdi in similitudie speciei ⁊ natura cū gnante: nec sit fm nature cōiationē/sed fm volūtatis cōiationē: non pōt referri ad gnationē filij/qz aū gnationē filij ē: nec pōt referri ad patrē: qz pater nō pcedit ab aliquo: amor aūt pcedit a mente siue gnante: nec potest referri ad spmsanctū/vt iā habitū est: oportet g̃

Arg. 2m

q̄ vel quaternitas sit in trinitate: vel sit confusus ordo nature: vt scz pcessio spūssancti fm ordinem nature/⁊ pcedat gnationē filij/⁊ sequat. Ulterius querit: vtrū fm ordinē nature possit dici pater pma in trinitate pson: ⁊ filius scōa: ⁊ spūssanctus tertia. Et videt q̄ nō. Dicit em prisciano⁹: q̄ista noia primū/scōm/tertiū noia ordinalia sūt. Ordo aūt in diuis vt dicit aug⁹. nō est quo alter sit p: ioz altero/sed quo alter sit tm ex altero. ꝓter ordinē: g̃ ordine nature nō potest dici vna pson pma vel scōa/vel tertia. In cōtrariū hui⁹ est: q̄ primū ⁊ simplr principiū cōuertunt in omnib⁹: et principiatū esse ab vno/pcedit ⁊ antecedit ad scōm esse: ⁊ scōm esse infert ex principiatū esse ab vno: ⁊ similr ex principiatū esse ab vno ⁊ vno/seq̄t de necessitate tertiū esse: vt phant Auicēna ⁊ algazel in metaphisicis suis. Et aristo. etiā hoc dicit in epla quadā de principio vniuersi esse. Cū g̃ pater sit pncipiū nō de pncipio fm ordinē nature: filius pncipiū de vno principio: spūssanct⁹ de vtroq̄ principio/vno scz ⁊ alio: videt de necessitate sequi: q̄ pater in ordine nature sit prima pson: filius pson scōa: spūssanctus pson tertia. Adhuc: hūc ordinē in glorificando psonas tota tenet ecclesia. Beatus em Hieronym⁹ qui fecit: Gloria patri ⁊ filio ⁊ spiritusancto: ⁊ damascen⁹ papa q̄ cōfirmauit/⁊ psalmis annotari fecit: hunc ordinē tenuerunt.

In 2trariū arg. 1m

Arg. 3m

Adhuc in antehabitis de pcessione spūssancti p batū est: q̄ pater in ordine nature se habet p modū principij: vt dicit hylarius. S pūs aūt sanctus in ratione terminiteo q̄ ab ipo nullus est. Cū g̃ filij sit ab alio/⁊ ab ipo alius: oportet q̄ habeat se in ratione medij. quia inter hec duo: qui a nullo a quo alius/⁊ qui ab alijs a quo nullus fm rationē intelligēdi medius est qui ab alio a quo alij⁹.

Arg. 4m

So lutio ad primā partē questionis dicendū est: q̄ si persone in vera ratione personarū accipiant ⁊ in vna natura re ⁊ ratione: nō possunt intelligi persone distincte nō intellecto ordine nature. Nō em in vna natura sunt que vnā naturā ab vno nō accipiunt: vt pauloante probatum est. Nec sub cōitate vnius nature ad esse singulare distincti sunt: qui fm relationē originis sub illa natura non bnt distinctionē fm suppōsita. Si ⁊ econuerso: si in rationali natura accipiat distictio psonaꝝ: nō pōt intelligi ordo nature sine distinctōe psonaꝝ/ꝓpt eandē cām: stati em in ipa distictōe psonaꝝ intelligit ⁊ q̄ ab alio a quo alij⁹: et q̄ ab alio a quo alij⁹: ⁊ q̄ ab alijs a quo nullus: qō est pncipiū mediū ⁊ terminus in ordie nature. Ad id qō obijcit pmo cōtra B: dōm q̄ imago in aia/sic etiā dic aug⁹. nō pfecte implet id cui⁹ ē imago. Uñ in. j. senten. disti. iij. dic mgr: q̄ in aia trinitat in uenit exēplū: licet exiguū. Uñ mēs/itelligētia/⁊ volūtas in aia non sūt psone/sz potētie: ⁊ i D̄ dicit ab exēplari: trū ordo q̄ ē in potētijs ꝓpatis ad habit⁹ ⁊ act⁹/aliq̄tenus licet lōge inferiori mō ēplentat ordinē nature q̄ est in psonis. Uñ rō illa pcedit ac si imago trinitatis ī aia pfecta sit: ⁊ ē in argumento fallacia fm q̄d ad simplr: pcedit ei ab eo qō ē fm q̄d ac si eēt simplr.

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad aliud dōm: licet singularis existentie modi sint qui nō sint fm ordinem nature: illi modi non sūt nisi singularis in diuidui/⁊ nō singularis persone sub vna natura distincte. Singulares enim

B Questio incidens

Argumētū.

existētie modi psonales nō sūt nisi in natura rationali: vt dicit Boeti⁹: nec distinguūt/nisi per actū principij cōcomitantis naturā illā: quē actū semp concomitat relatio originis: ⁊ ideo talis ordo nature sine distinctione psonaꝝ esse nō potest: nec distinctio personarū intelligi potest sine tali ordine.

Ad. II. par.

Ad id quod vlteri⁹ querit de cōfuso ordine: dicendū q̄ nec quaternitas est in trinitate: nec ordo confusus. Amor em rei cognoscendi siue voluntas imperfectus est: nec est volūtat/ que sit determinata potētia in anima: sed est cuiusdā nature/q̄ placētia quedā est diffusa p omnes potētias/qua vnicuq̄ placet suū obiectū ⁊ ꝓprius actus: quam voluntatē grece thelysim/hoc est añcedentē vocat damascenus. Aug⁹ autē vocat eā primū motorē omniū potentiarū anime/⁊ vniuersalē. que volūtas quia cōis ē ⁊ imperfecta: ad nihil distinctū in trinitate referri potest: ⁊ si referat ad aliquid: refertur ad vnitatē voluntatis essentialis que est vna tribus personis: quia illa nihil distinctū repreſentat: ideo ex ea nō potest referri quarta pson. ⁊ qz spiritussanctus est amor distinctus: ideo licet precedat generationē noticie fm rationē intelligēdi: nō potest ex hoc inferri/ q̄ spiritussancti processio pcedat in ordine nature generationē filij: ⁊ sic nō sequit q̄ sit confusus ordo.

D Ad ōstionē incidentem et arg.

Ad id quod vlteri⁹ querit: vtrū pater dicat prima persona/filius secunda/⁊ spiritussanctus tertia: dicendū q̄ absolute ⁊ sine determinatōe nō debet dici: sed cū hac determinatione prima fm ordinē nature: scōa fm ordinē nature: tertia fm ordinē nature: quia tūc hoc ipm quod dico/nature/tollit ⁊ priuat prius ⁊ posterius: qō poneret ordo si nō apponeret nature. Natura em ponit equalitatē. que em vnā hnt naturā: in natura illa/⁊ in omnibus cōsequentib⁹ illā naturā equalia sunt: ⁊ fm eque/⁊ coequeue habēt eā: ⁊ nō vnū pmo/⁊ alterū scōo: quia hic dicit gradū potestatis: ista autē fm eandē potestatē habet eam. Dicit em prisciano⁹ in maiori volumine/i tractatu de coniunctione: q̄ ordo pars potestatis est. Unde que gradū differentē hnt in ordine: habēt etiā differentē gradū in potestate: qō in trinitate esse nō potest.

Ad argumētū primū in contrariū

Ad 2m

Ad id qō dicit de algazele/auic: ⁊ aristo. dōm q̄ loquūt de his q̄ pcedūt ab vno in diuersitate essentie: inter que est ordo simplr/et nō ordo nature tm. Ad rationē aūt q̄ iducit: dicendū: q̄ ex illa ratōe nō probat/q̄ aliqua pson sit prima in ordine simplr/vel scōa/vel tertia: sed q̄ aliqua sit prima in ordine nature. Et hoc attendētes sācti: hoc mō docuerūt nos glorificare trinitatē.

Ad 3m

Ad aliud dōm: q̄ ex illa ratiōe nō probat amplius q̄z qō dictū est: icz q̄ pater primus sit ordine nature: et filius secundus: ⁊ spiritussanctus tertius/siue terminus.

Querit de numero qui est in diuinis psonis.

Questio. XLII

Einde q̄rit de numero q̄ est in diuinis psonis.

Hui⁹ qōis tria sūt mē.

Primo g̃ querit: An numerus sit in dīnis personis. Et videt q̄ nō. Boecius in lib. 2o de trinitate: Unū vere/in quo nullus numerus: cū g̃ deus verissime sit vnū: nullus numerus potest eē in ipo. Adhuc Ambrosius: In deo nūq̄z totalitatē ponim⁹: quia nec nūerus/nec quantitas ibi est. Adhuc cū nūerus nutus memeris sit/hoc est diuisionis: vbi diuisio nō est/ibi nūerus nō ē. In deo aūt nulla potest esse diuisio: ergo nullus nūerus. Adhuc: vnū nūero ē vnū subiecto ⁊ substantia: quāuis multas habeat proprietates ⁊ accidētia. Talis em multitudo nō pīudicat vni nūero: nec facit multa nūero. Quod g̃ nō est diuisū p substantiā subiecti: nō hz nūerū: nec in ipo est nūerus. In deo autē p substantiā nihil diuisū est: videt ergo q̄ ibi nullus nūerus sit licet ibi sint proprietates diuerse. Adhuc: Numerus vt dicit pythagoras ⁊ Boeci⁹/est aceruus ex vnitatib⁹ pfusus: vbi g̃ nō est pfusus aceruus nō est numerus: ⁊ a destructōe cōsequentis. Sed cū dicit: pater est vnus: filius est vnus: spūssanctus est vnus/intelligētes: vnus de⁹ pater: vn⁹ deus filius: vnus deus spūssanctus/null⁹ pfūdit aceruus: q̄ bi tres sūt vn⁹ deus/nō tres dij: g̃ ex vnitatib⁹ q̄ sūt in diuinis/nullus profūdit nūerus: g̃ nūerus nō est in diuinis. Adhuc: aristo. dicit in. j. phycorū: q̄ vnū est indiuisū in se/⁊ diuisū ab alijs: ⁊ hoc vere vnū ē: ⁊ intelligit q̄ sic essentialr diuisū sit ab alijs. Tale aūt vnū nullū/est in diuinis: quia nec sic vnus pater est: nec filius vn⁹: nec spūssanctus vn⁹. Et vbicūqz nō est vere vnū: ibi nō est vere aceruus ex vnitatitib⁹ pfusus/qui est nūerus: g̃ in diuinis nō est vere nūerus. Adhuc p se ens cū p se ente fac nūerū: socrates em ⁊ socrates musicus sūt vnū/nō duo. Relatio autē in diuinis ē min⁹ q̄z in alio ens: g̃ multo min⁹ facit numerū q̄z accidēs. Cū g̃ istud nō faciat/nec istud faciet: p locū a maiori. Adhuc: licet differentia vt dicit Dam. sit cā nūeri: trū hoc nō hz nisi differētia diuisiua/⁊ iquātū diuidit. Differētia em cōis qua socrates stans/differt a se sedente nō diuidit: ideo in nūerū nō ponit. Cū g̃ p relatiua nihil differat subalr: p relatia nihil simplr ponit in nūerū. Dic aūt Boe. in lib. de trini. q̄ sola relatio multiplicat trinitatē. cū g̃ relatio nō diuidat simplr fm essentiā: relatio hoc qō distinguit/nō ponit in numerū ⁊ sic nūerus nō est simplr in diuis. In cōtrariū hui⁹ est Dio. in lib. de diuis nom: q̄ de⁹ est pncipiū ⁊ cā ⁊ ordo ⁊ nūerus: ꝓpt qō est vnitas ⁊ sup trinitas. Adhuc: ex pdictis cōstat: q̄ in diuinis est suba cōicabil/⁊ incōicabil suba. In inferiori libꝝ aūt vbi sūt due sube spōdētes istis/verus numerus seq̄t subas incōicabiles: ⁊ istū impedire nō potest suba cōicabil: socrates em ⁊ plato ⁊ cicero vere sūt tres: ⁊ huic nūero nō obstat/ q̄ pticipatiōe spēi sūt vn⁹ hō. Cū g̃ pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus sūt tres pson: vnitas sube cōis nō pōt obstare q̄n in eis sit verus nūerus. Solo: dōm q̄ in trinitate/siue in diuis simplr nō est nūerus sicut i creaturis. Et hui⁹ cā ē: qz dic aristo. in. iiij phycoꝝ: q̄ numerū cognoscim⁹ diuisiōe cōtinui/siue diuisione cōis: quod quasi continuū vnit diuisa. Omne em qō in nūerū ponit: sub aliquo cōi qō fm se diuisū ē i nūeratis/i nūerū ponit: vt socates ⁊ plato

A Mēbrū I. Arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Arg. 5m

Arg. 6m

Arg. 7m

Arg. 8m

In 2trariū argu. 1m

Arg. 2m

B Solo mēbri. I.

duo homines sunt: hō ⁊ asinus duo animalia: homo ⁊ lapis due substantie: substantia ⁊ accidens duo entia. Cum ēm dicat damascen⁹: q̄ differentia est causa numeri: intelligitur hoc de differētia simplr: hoc est de differentia substantiali/q̄ diuidit esse substantiale, differētia ēm accidentalis q̄ nō recedit a substantiali/vn onō ponit in numer̄. socrates ēm ⁊ socrates musicus substantialr vnū est: ⁊ nō faciunt simpliciter numerum. Unde cum in diuinis substantia vniens personas in psonis numeratis nō diuidatur: pater enim et filius nō sunt duo dū/sed vnus: non potest in diuinis simplicir esse numerus/sed numerus quidam: scz numerus personarum: que penes quoddam numerantur: ⁊ non simpliciter: penes scz incōmunicabilem ꝓprietatem; qua quelibet persona totam possidet substantiam/⁊ habet indiuisam. talis ēm ꝓprietas per hoc q̄ relatio est/⁊ oppositionem relationis habet/nihil intrinsecozum diuidit: quia ad nihil ad intrinsecoꝝ habet oppositionem. Quod patet, si enim aliqs idem sit pater vnⁿ ⁊ filius alterius: quāuis habeat oppositas relationes/in seipso non diuiditur: sed ipse vnus ⁊ idem manēs est pater ⁊ filius. sed diuiditur ab extrinsecis duobus/ad quos per duas relationes habet oppositionem. per paternitatem enim diuiditur a suo filio: per filiationem autem a suo patre. Per quod patet: q̄ pater nō distinguitur nisi a filio/⁊ non a substantia diuina: ⁊ spūsanctus ab vtroq̄. Numerus autem qui simplicir numerus est/intrinseca diuidit et cōmunia substantialr: vt socrates et plato sūt duo boies. ⁊ ideo in diuinis nō pōt esse numerus simplr/sed numerus quidā: qui eo modo quo distinguit in numerū ponit. Non distinguit autem nisi in oppositione ad alium: nō ergo in numerum ponit nisi ad alium. Unde pater ⁊ filius non sunt duo/nisi in q̄tum pater opponitur filio/⁊ filius patri: in omnibus autem alīs vnuꝫ sunt. Ad arg. 1m Per hec que dicta sūt/pater solutio ad primam partem questiōis. Illa ēm non probat/nisi q̄ simplicir numerus sicut est in creaturis/nō est in diuinis: ⁊ nō prohibent/q̄n numerus quidam qui ex oppositione relationis est/ad extra sit in diuinis: sicut iam dictuꝫ est. Ad 2m Ad id q̄ obijcitur in contrariū dicendum q̄ dionysius nō loquitur de numero personarum/sed de numero tali qui deⁿ est: omnia/sicut d̄z Sapie. II. d. disponens in numero pondere ⁊ mēsura. vbi dicit Augⁿ: q̄ disponit in seipso/q̄ est numerus absq̄ numero ⁊ numerus numerans effectiue. Sicut etiaꝫ Boetius in prologo arithmetice dicit: q̄ deus omnia in numero creauit. Et sicut plato numerū p̄ncipium entis eē dixit. Ad aliud dicendū: q̄ in inferioribꝫ diuidētia sequitur numerus propter hoc/ q̄ commune ēm eē diuiditur in ipsis: hoc est cōmune quod est substātiale ipsis: ⁊ vniens ea. Et hoc nō est in diuinis. diuidentia enim in diuinis siue distinguentia nō diuidunt cōmunem substantiam: sed determinant ⁊ distinguunt ab alio rm: ⁊ ideo non sequitur ea numerus simpliciter/sed numerus quidā: vt dictum est.

Ad arg. 1m

Ad 2m

Queritur quis vel qualis numerus sit in diuinis personis.

A Secundo querir/quis/vel qualis nūerus sit in diuinis personis. Et querir quis numerus numerās. Videt autē per Augustinū: q̄ relatio est numerus numerās in diuinis: dicit ēm: In relatione personarū numerus cernitur: in diuinitate nature quid vnū sit appbendir. Parti. I. arg. 1m

Adhuc hoc videt p rationē. Sicut ēm in re diuisione continui numeramus: et quotiens vnum nutū ad diuisionē facimus/tantū numerū esse dicimus: sic videt fm analogiā esse in diuinis. In his ēm distinguens per modū diuidētis ē. Unū quotiens nutū ad distinguens in esse psonali facimⁿ: tantū numerū personarū esse dicimⁿ. Oppositōe autē relationis nutū facimⁿ ad distinctionē in eē personali: ergo oppositione relatiōis numeramⁿ: et sic videt numerans esse ꝓpr̄ietas personalis siue relatio. Arg. 2m Adhuc: In diuinis personis/sicut in prehabito mēbro questiōis probatū est: nō pōt esse numerus per distinguens ad intus/sed per id quod ponit ad oppositionē ad extra. Nihil autem ponit talē oppositionē nisi psonalis ꝓprietas/siue relatio. ergo nihil ponit numerū in diuinis/nisi p sonalis ꝓprietas p oppositionē quā habet ad correlariū. In contrariū huius est quod dicit Boetius in libro de trinitate: q̄ relatio nihil addit ad esse relatiui. In omni autē numero quo numeramus/vnū addit alteri: ergo relatio non potest esse numerus quo numeramus in diuinis. Arg. 2m In ꝓtrariū arg. 1m Adhuc Ex cuⁿ vnitatib aggregatio nō prouenit/nō ponit in numerū: ex vnitatibus relationū nulla congesta prouenit pluralitas vel aggregatio: ergo relationib⁹ nō numeramus in diuinis. Prima ps patet per se/⁊ p numeri definitionē. Secunda ꝓbatur in exemplo. Punctū ēm p hoc q̄ principiū est a quo fluit linea: ⁊ p hoc q̄ est finis ad quē linea terminat: et p hoc q̄ est medū in quo copulāt due linee: nullā congestā facit aggregationē vel pluralitatem/sed remanet vnū ⁊ idem. Si autē relatio hoc haberet per se/q̄ numerū poneret: tunc vbiq̄ haberet: ⁊ si vbiq̄ nō habet/nusq̄ habet: relatiōe ergo numerus fieri nō potest in diuinis. Ulterius ex hoc videt: q̄ nō numerus realis/sed ratōnis solū sit in diuinis. Dicit ēm Joannes damascenus: q̄ in creaturis cōe considerat ratōe: hypostases autē re. In diuinis autē ecōuerso est: q̄ i diuinis cōe considerat re: hypostases autem ratiōe. Sed quo cōsiderāt differre hypostases/eo numerant ⁊ in numerū ponūt: ratione cōsiderant differre: ergo ratione in numerū ponunt. Arg. 2m Adhuc: Punctū p hoc q̄ est principiū/medium ⁊ finis: nō differt re/sed ratōe rm: ergo relatio differentiam nō facit nisi ratōis/⁊ nō rei. Et sic a simili: in diuinis inter patrem ⁊ filiū ⁊ spiritūsanctū nō erit differētia nisi ratōis rm: ⁊ per cōsequens nec numerus nisi ratōis: quia differentia est causa numeri vt dicit Damascenus. Arg. 3m Adhuc cū dico: pater est deus: filius est deus: spiritussanctus est deus/nō constituo numerū realem: quia bi tres sunt vna res/que ē deus: sicut ēm pater est deus: ita paternitas est deus: ⁊ sicut filius deus: ita filiatio deⁿ: ⁊ sicut spiritussanctⁿ deus: ita spiratio deus: Nihil ēm bicē actū in aliquā pluralitatē ex repetitōe istoꝝ. Videt q̄ q̄ repetitio istoꝝ nō faciat nisi pluralitatē ratōis/⁊ nō rei alicuⁿ. Arg. 4m Adhuc si aliqs

dicat: q̄ ꝓter ordinē nature in relatione originis est ibi numerus rei/⁊ nō rōnis tm. Videt hoc nō esse verū. In imagine ēm similitudinis que est in anima ordo nature ē fm relationē originis: quia ex mente est intellectus/⁊ ex mente siue memoria voluntas: ⁊ tū hec nō differūt re: nec re numerantur/sed rōne tm. hec ēm vt dicit Augⁿ. in. xv. de trinitate/sunt vna anima/vna vita/vna substantia: ⁊ nō differūt nisi rōne. Si hoc cōcedat: videbitur heresis sabelliana incidere: quia fm hoc psone differunt nisi rōne: ⁊ nō re/sed solum fm intellectū nostrū: ⁊ hoc dixit sabellius. Ulterius queritur q̄s sit numerⁿ numeratⁿ: vtrū relatio/vel hypostasis. Et videt q̄ relatio: quia dicit Boetius in libro de trinitate/q̄ sola relatio multiplicat trinitatē. nō autē multiplicat/nisi p hoc q̄ multiplex est: multiplex aūt est q̄ numeratur in omni numero: cū omnis numerⁿ multitudo quedam sit aggregata p vnū. In ꝓtrariū arg. 1m In ꝓtrariū argumētū. Adhuc: Quicq̄ absolutū est in trinitate/ vt dicit Augⁿ. de qualibet psona dicir sigillatim ⁊ in singulari: ⁊ de omnib⁹ simul in singulari. ergo nihil absolute dictoꝝ agitur in pluralitatē: ex hoc q̄ sigillatim dicir de singulis. nihil ergo absolute dictū numerat in trinitate: ergo relinquit q̄ sola relatio numerat. In cōtrariū hui⁹ est: q̄ nō intellectis relationib⁹/adhuc sunt tres hypostases habentes diuinitatē: et sit tres sunt/cadūt in numerū: ⁊ sic hypostases numerant: Hoc probat p Augm in. vij. de trinitate vbi dicit: q̄ omne relatiū est ertiā aliud q̄ relatum, est ēm hypostasis in qua est relatio. Solutio ad questionē dicendū est: procerto sicut pbatum est/q̄ hoc est modo quo in diuinis est numerus aliqs: ita est ibi numerⁿ numerās/⁊ numerⁿ numeratⁿ. Et numerⁿ numerās/est ꝓprietas psonalis p oppositionē relationis distinguēs in esse psonali/⁊ nō in esse simplr: fm q̄ Augⁿ. dicit: q̄ aliud est esse patrē: ⁊ aliud est esse filiū: q̄uis idem neutraliter/nō masculine dictum sit patrē esse/⁊ filiū esse. Unū sicut in rebus creatis/in qb⁹ simplicir numerⁿ est: numerⁿ numerās relatⁿ ad rem/est id q̄ distinguit in esse cōi: ⁊ facit vnū esse in diuisum in se/⁊ diuisū ab alio: p hoc q̄ terminat ipm in se/et determinat ab alīs: ⁊ tale vnū additū vni facit numerū in esse in quo ponit distinctionē/⁊ non in esse in quo nullā ponit distinctionē. vt vnū q̄ est socrates/⁊ vnū q̄ est plato sunt duo in esse boīs: q̄ hoc distinguir in socrate et platone: et ideo sūt duo boies/non vnⁿ hō: Ita in diuinis p modū q̄ est ibi numerⁿ: numerⁿ numerans est id q̄ distinguit in esse personali: ⁊ facit vnū terminatū in se/⁊ ab alio determinatū in esse psonali in quantū personale est: et vnū et vnū facit duas psonas: ⁊ vnū et vnū et vnū facit tres psonas: sed nō facit duos vel tres deos: q̄ in esse diuino nulla ponit determinationē siue distinctionē. esse ēm subtātiale diuinū nō distinguir/nec determinat ꝓprietate aliq̄: vt in antehabitis sepius determinatū est. esse autē psonale/in quo psone distinguunt/est q̄ significatur in hoc verbo est: qn̄ est tertiū adiacens/⁊ nō alterū extremoꝝ. qn̄ dicit: pater est persona: filiⁿ est persona: et persona patris nō est persona filij: ⁊ pater ⁊ filius sunt due persone/⁊ nō vna: quia in esse personali distinguunt: ⁊ distinguens est incōmunicabilis ꝓprietas. ⁊ per hoc q̄ est distinguēs in esse personali/est in numerū ponens. Numerⁿ autē numeratⁿ hoc numero/est pluralitas/hypostasum/siue personarū. Unde tria p̄ma que hoc modo procedūt cōcedēda sunt. Ad id q̄ obijcit in cōtrariū: dicendū q̄ relatio nihil addit rei absolute: addit tū aliq̄d quantū ad modū significādi: qui tū modus significandi vere est in diuinis: q̄ refert ad esse psonale/q̄ vere est in diuīs veritate relationis et cōscibilitatis. ⁊ hoc sufficit in diuinis ad numerū aliqué qui est in diuinis: licet nō sufficiat ad numerū simplr. Ad aliud dicendū: q̄ alia est relatio in diuinis: ⁊ alia in puncto fm q̄ est p̄ncipiū/medū et finis. Relatio ēm in diuinis est relatio originis substātialis emanationis vniⁿ ab alio: ⁊ ideo facit eū quē distinguit/totā diuinitatē incōmunicabili ꝓprietate possidere: et est vere id q̄ō est substantia/licet differat per modum significandi: ⁊ non distinguit nisi in esse psonali. et id in quo ponit distinctionē/ponit in numerū vere ⁊ realem veritate esse psonalis ⁊ realitate: quia psona est ens ratū et perfectū. ⁊ hoc numerat in diuinis. In puncto autē fm q̄ est p̄ncipiū/medū et finis: nō ponit relationē ad oppositam rem/sed ad oppositā positionē in cōtinuo: siue ad oppositū istū. ⁊ ideo in puncto nō diuersum facit ens ratū/vt suppositū a supposito diuersum est: sed facit diuersum fm rōnē/que causat ex diuersitate situs: vt dictū est: ex q̄ puenit diuersitas actus puncti/⁊ nō suppositi: fm q̄ punctū aliud est actione p̄ncipians/copulans ⁊ terminans: nec tū aliud supposito vel subiecto. Ad id q̄ō vlterius queritⁿ: dicendū q̄ ratio vuplr dicir: scz ꝓut est actⁿ ratiocinantis tm: et prout est actus rei de qua fit ratio. Sicut dē vniuersale ratio: nō ideo q̄ tm fit i nobis/siue in mente nostra: sed ideo q̄ est res non in vno absolute accepta/sed q̄ in collatione accipir q̄ est in multis ⁊ de multis: quā collationē facit rō. Et b mō Damascenⁿ accipit rōnē. Et sic rō adidē referr. sicut res q̄dā est/q̄ō cōferendo accipir vt vnū i socrate ⁊ platone/⁊ de socrate ⁊ platone: ⁊ res in qua est ⁊ de q̄ē realr distincte accipir socrates ⁊ plato. In diuinis aūt ecōuerso est: q̄ natura accipir vt res eadē fm esse in patre ⁊ filio: pī autē et filiⁿ vt rōne ⁊ relatiōe distincti. Et ex hoc nō sequitur: q̄ persone nō differant nisi ratione que sit actus ratiocinātis: Et hoc ignorauit Sabellⁿ. Et per hoc patet solutio ad sequēs. Ad aliud dicendū: q̄ realiter nihil agitur in pluralitatem/nisi q̄ō realiter distinguir: esse autē diuinū non distinguitur: vt iam habitū est: sed esse personale per oppositionē ad alterū/et non per differentiā quā habeat ad aliquid q̄ō sit in persona: ⁊ ideo esse personale numeratur vt esse personale/et nihil aliud. Ad aliud dicendū: q̄ ex ordine nature numerⁿ est in diuinis/inquantū natura p̄ncipiū pullulationis est ⁊ emanationis substātialis vnius ab alio: eo q̄ in diuinis nihil est per accidens/vt dicit Augustinⁿ: ⁊ nihil ampostatū/ vt dicit Damascenus: sed vnusquisq̄ est fm incōmunicabilis existētie modū in hypostasi perfectus. In anima autez nō est sic. Substantiali ēm emanatione non emanat mens de anima/nec intelligētia de mente/nec voluntas de vtroq̄: sed vt potentie naturales: et

Solo particule. I.

Astruūt argumenta.

Ad p̄mū in cōtrariū

Ad 2m

Ad par. II.

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

in talibus est ordo nature fm quid/ꝛ nõ simplr: ꝓpre r quod ꝑsonas efficere nõ potest: sed differentiam potẽtiarũ in vna persona/que est homo: ꝛ in vna substantia/que est anima ꝛ vita vl' essentia. In diuinis autẽ ordo nature est fm pfectissimã rationem nature: q̃ pfectissime pricipiũ est pullulandi ꝛ emanandi quo alter procedit ex altero: ꝛ ideo in diuinis cõstituit pfectissime rem nature ꝛ hypostasim: que cũ incõicabili ꝓprietate naturã possideat pfectissime hz nomẽ psone ꝛ veritatẽ. Ad id qõ in contrariũ obijcit ia solutũ est. Sabellius enim dixit psonas differre ratõe que est actus ratõcinãtis tm: ꝛ non que est res de qua est ratio. Ad id quod vlterius querit/ quid nũ erẽt in diuinis: dicendũ q̃ hypostasis in esse psonali inquãtũ psonale est/ꝛ incõicabile est: hoc eẽ est esse patris ꝑ hoc q̃ pater est: ꝛ esse filij ꝑ hoc q̃ filius est: ꝛ esse spũsancti ꝑ hoc q̃ spiritussanctus ẽ. Ad dictũ Boecij dõm: q̃ hoc nõ ostẽdit/ nisi q̃ illa relatio effectiue multiplicet trinitatẽ vt nũerus nũerans: ꝛ nõ vt nũerus nũeratus. Et qõ dicit: q̃ nõ multiplicat nisi inquantũ est multiplex/ falsũ est: nullũ eẽ multiplex mltiplici nũerat: sed nũerat vno/ qõ cõgregatione agit in multitudinẽ. Et sic est in diuinis: q̃ relatio in diuersitate oppositorũ/ q̃ fundat sup diuersũ modũ originis/ multiplicat trinitatẽ. Sic eẽ pater est vna psona: ꝛ pater cũ suo opposito correlatiuo due psone: ꝛ pater ꝛ filius ꝑ hoc q̃ sũt vnũ pricipiũ spiratõis/ cũ suo opposito correlatiuo sũt tres psone. Ad dictũ augu. dõm est: q̃ esse psonale ꝛ psona nõ ẽ simplr absolutũ: sicut patebit in sequentib: sed intelligit distinctũ incõicabili ꝓprietate/ q̃ rationẽ incõitabilitatis nõ habet nisi ex oppositõe relatõis originis. Quia sicut dicit Richardus in libro de trinitate: nec natura permittit/ nec intellectus admittit: vt idẽ sit masculine ille qui est ab alio/ cũ eo a quo est. Ad id qõ in cõtrariũ obijcit dõm est: q̃ licet verũ sit qõ concludit: tm̃ id qõ ponit caute intelligendũ est. Non eẽ aliud est hypostasis ꝛ relatio re/ sed mõ significandi: vt sepius dictũ est: ꝛ si relatões nõ essent in diuinis/ que sũt incõcabiles ꝓprietates: nõ eẽt ponere diuersas emanatões ꝛ singulares modos ex istendi ad quos fm modũ intelligẽdi de necessitate concomitãtur incõicabiles ꝓprietates/ determinantes eos qui procedũt ab his ĩ quibꝫ procedũt: ꝛ si intelligerẽt sine his: impossibile esset q̃ differẽt ab inuicẽ: cũ hoc solo differant per incõicabilẽ ꝓprietatẽ.

Ad arg. in cõtrariũ

Ad pti. III.

Ad arg. 1m

Ad argu. in contrariũ

Queritur quantus sit numerus in diuis: vtrũ scz finitus vel infinitus: ꝛ si finitus in quo numero stat vt in termino.

B Mẽbꝫ. III

Arg. 1m

Ertio queritur: quãtus sit nũerus in diuinis personis: vtrũ scz finitus. Et si finitus/ in quo nũero stat vt in termino. Uidetur autẽ q̃ infinitus. Si eẽ pfectio bonitatis ꝛ pfectio charitatis/ ꝛ pfectio virtutis vt dicit Dionysius: deus nõ sinit esse sine germine/ sed facit ex ipo pullurare vt diuinos flores/ꝛ diuina in mina filiũ ꝛ spiritũsancũ: tunc quãto plures pullulant/ tanto perfectior est virtus/ bonitas: ꝛ charitas cõior. Charitatis autem perfectio est in cõitare: vt dicit aug⁹. Priuatus eẽ amor vitupera-

t

bilis est: cõis autẽ laudabilis. Perfectissima autem charitas ꝛ incompabilis omi charitati/ est charitas diuina: ꝛ est infinita: ergo nõ stat nisi ad infinitos quos diligit vt seipm. Uidet q̃ q̃ nũerus psonarũ sit infinitus. Adhuc: Ad hoc idẽ facere cõuenientie supius adducte de Richardo ĩ tractatu de bono: ꝛ tractatu de vno. Adhuc pncipij primi nõ est deficere in principiãdo siue producendo. Pater principiũ est totiꝰ diuinitatis: q̃ nõ deficit in hoc/ quin semp producat. Sempiterna autem productio est ad infinitos: videt ergo q̃ et pater producat infinitos filios: ꝛ pater ꝛ filiꝰ infinitos spiritus. Adhuc: hoc modo in scõo de generatiõe ꝛ corruptõe probat Aristo. generationẽ infinitã ꝛ in quietã esse: quia scz accessus solis ꝛ recessus in circulo decliui/ siue obliqui inquietꝰ est ꝛ infinitus. Uidet ergo a simili cũ potentia pncipiãdi in patre sit infinita: ꝛ similiter in patre ꝛ filio sit infinita: q̃ productio infinita sit ꝛ infinitoꝝ.

Arg. 2m

Ar. 3m

Arg. 4m

Adhuc: Unũquodq̃ potẽtius est in sibi coessentialibꝰ/ q̃ in his que sunt diuerse essentie ab ipso. Deus infinitus est in creando que creata sũt in diuersitate essentie ab ipo: q̃ multo magis infinitus debet esse in ꝓducendo psonas que sũt eiusdẽ essentie cũ ipo. Si qs ad hoc dicat: sicut dicunt qdã: q̃ infinitũ esse cõfusionis ẽ/ ꝛ nõ ordinis nature: ꝛ ideo psone nõ possunt esse infinite: quia confusio in diuina nõ cadit. Cõtra hoc est: quia id quod est de demonstratione potẽtie: nõ est cõfusionis/ sed potius exigentie naturalis. Dici autẽ aristo. in pmo celi ꝛ mũdi: q̃ potentia actiua non demonstrat pfecte nisi in vltimo ꝛ maximo in quo est virtus eius: ꝛ vltra quod nihil potest: sicut ꝛ potẽtia passiua nõ demõstrat/ nisi in vltimo ꝛ minimo in quo est virtus passionis eius: ꝛ ex quo vt ex principio inferẽt omnis passibilitas eius. Et dat exemplum: quia si aliquid patit ab vno quod minimũ est: statim infertur q̃ patitur a duobus: ꝛ sic in infinitũ. Et si aliquid potentia actiua potest in cẽtũ quod maximũ est: statim infertur/ q̃ potest in nonaginta ꝛ in octogintta: ꝛ sic in infinitũ. Cũ ergo potentia pncipiandi in deo sit infinita ꝛ actiua: videt q̃ virtus eius nõ demõstrat nisi ꝓducat in finitos. In contrarium huius est quod disputatum est supra in tractatu de generatione filij: ꝛ in tractatu de ordine nature. Ubi ostensũ est: q̃ ꝓductio psonarũ stat ĩ trib: quoꝝ vnꝰ est pricipiũ: ꝛ alter medium: ꝛ tertius in ratõe termini: in quo stat productio nõ ex impotentia que sit in ipo/ sed ex hoc q̃ in ordine nature in ratõe termini est/ ex ratõe ꝓprietatis qua distiguit a patre ꝛ filio. Solutio: dicendũ est: q̃ nec sunt/ nec esse possunt in diuinis nisi tres personꝫ In illis eẽ sufficiẽtia perfectionis est/ bonitatis/ virtutis/ꝛ charitatis/ delectationis/ iocũditatis ꝛ amicitie. ꝛ hec omnia in prehabitis ostensa sunt. Si eẽ attendit ordo nature: perfectio in tribus est: in principio/ medio/ꝛ fine. Nõ eẽ sunt nisi duo principia cõicatiõis: natura scz/ꝛ voluntas. Si natura attendit: multiplicari nõ potest nisi in res: scz in eũ qui pullulat ex seipo: ꝛ in eũ qui pullulat ex alio: ꝛ in eũ q̃ pullulat tm̃ ex alio passiue. Siue in eum qui producit nõ productus: ꝛ in eũ qui producit productus: et in eũ qui producit nõ producens. Siue fm verba

Arg. 5m

Arg. 6m

Arg. 7m

In ꝛtrariũ Argm

B Solutio mẽbꝫ. III.

augustinia quo alius qui nõ ab alio: a quo alius qui ab alio: et qui ab alio a quo nullus. Si eẽ dicat q̃ est quartus: qui nec est ab alio/ nec ab ipo alius: ille nõ põt esse in cõmunicatione nature. in eadẽ eẽ natura nõ est fm cõmunionẽ: nisi qui vl' dat naturã/ vl' accipit. Nõ eẽ habet cõmunionẽ in natura/ nisi accipiens eã ab alio/ vel dans eam alij: vel vtroq; mõ. Si autẽ diceret: q̃ essent duo dantes/ꝛ nõ accipientes: illi ꝓprietate non differrent/ siue specie. nec materia differrent: quia materia non potest esse in diuinis. nec essentia differrent: quia essentia in diuinis nec diuiditur/ nec distinguitur. ꝛ sic sequeretur q̃ penitus idẽ essent et vna psona: Idẽ eẽ est vt dicit Aristoteles in. vij. topicoꝝ/ a quo nõ differt differentia. Penitꝰ eodem modo pbatur: q̃ si essent duo vel plures qui ab alio a quibꝫ alij/ q̃ essent vna ꝛ eadẽ persona et ꝓprietate ꝛ essentia. Et eodẽ modo probatur: q̃ si duo vel plures essent qui ab alio a quibꝫ nulli: q̃ essent vna ꝛ eadez persona. Si autẽ diceret: q̃ essent plures dij in diuersitate essentie: sequeret q̃ nõ essent in vno ꝛ eodez ordine nature. Et ideo dixit synodus nicena: q̃ si quis dicat duos innascibiles/ duos faciẽs deos: anathema sit. Sic eẽ dicens/ vt dicit hylarius/ destruit ordinẽ nature ad vnum: et per cõsequens diuersos esse deos ponit. Sil' perfectio cõmunicationis volũtatis in tribꝫ est/ꝛ non in pluribꝫ: scz in vno q̃ diligit eũ qui ab ipso est: ꝛ in vno qui diligit eũ a quo est: et in vno qui est nexus amboꝝ. ꝛ si ponant duo/ vel plures diligentes eos qui ab ipsis sunt: vel diligentes a quibꝫ sunt: vel qui sunt nexus ambozũ: probabitur q̃ omnes illi idẽ sũt/ sicut prius probatum est: cũ nec formalẽ/ nec materialẽ/ nec essentialem habeant differentiaz: ꝛ sic patet q̃ vtriusq; cõmunicationis perfectio in tribꝫ est. Hoc eẽ patet per verba Augustini: Omnis eẽ multitudo que procedit ab vno principio: per eadẽ principia reducitur per que exit ab ipso. Exit autẽ omne qõ exit ab intellectu agente per principiũ efficiens/ꝑ formã qua fit: et per spiritum qui formã inuebit ei qõ fit. si autẽ reducit: oportet q̃ spiritu appẽdatur: et spiritu ordinẽt. Dico autem spiritu/ quem concepit ex primo faciente. Et oportet vt formã qua exiuit sequatur: et sic in principium vnde exiuit reducatur. Sic ergo in tribus omnis factionis/ꝛ oĩs reductionis est sufficiẽtia. Cõicationis ergo nature/ꝛ cõicationis volũtatis/ꝛ pfectio factionis/ꝛ pfectio reductionis ẽ in tribꝫ: ꝛ supfluũ abijcit a natura ꝛ ab arte ꝛ ab oĩbꝫ. Nõ ergo pũt esse plures/ vel pauciores psone q̃ tres: pẽ scz formans oĩa q̃ sunt: filiꝰ forma oĩm eoꝝ. q̃ formanꝫ: ꝛ spũsanctꝰ inuehẽs virtures ꝛ dona formãtis/ et forme: ꝛ reductiõe spũs reducẽs forma/ q̃ est filiꝰ quã sequat: ꝛ pẽ in quẽ reducit. Ad primũ q̃ dicendũ: q̃ infinitꝰ numerꝰ cõfusionis est ꝛ supfluitatis: ꝛ ideo esse nõ põt. Licet eẽ infinitũ potẽtia sit in q̃busdã causatis: tm̃ actu nũq̃ est: ꝛ in ordine causarũ nec est/ nec esse põt. q̃cq̃d autẽ in deo ponitur: sicut in ordine cause ponit/ꝛ nõ sicut in ordine causati. Ad aliud dõm: q̃ cõuenientie supra adducte nõ probãt/ nisi q̃ solitudo nõ põt esse in diuinis: et q̃ sufficiẽtia cõmunicationis est in tribus.

E

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad aliud dõm: q̃ illa ratio ꝓcedit ac si pẽ principium sit motu ꝛ sui diuisione/ꝛ ꝑ vices tpm: ꝛ hoc falsum est. vnde ratio illa nihil probat in diuinis.

Ad aliud patet solutio ꝑ idẽ. Sol eẽ nõ est pncipiũ generationis ꝛ corruptionis/ nisi ꝑ motus accessus et recessus: qõ in sphera circuli recti fieri nõ potuit/ q̃ fm angulos rectos spherales secaret horizontem: ꝛ ideo oportuit q̃ fieret fm angulos circuli obliqui/ q̃ horizõtẽ secat fm ãgulos acutos ꝛ obtusos. Nihil autẽ talũ est in diuinis: sed idẽ eodẽ modo se habẽs semp facit idẽ/ꝛ ab eterno.

Ad 4m

Ad aliud dõm ẽ: q̃ ĩ b ifinitas notat pducẽtis: qz de se pducit aliũ q̃ infinitꝰ est essentia ꝛ potẽtia sicut ipse/ꝛ nõ in hoc q̃ infinitꝰ numero pducat. talis eẽ pductio nõ sine diuisione fit: diuisio aũt nõ cõuenit nisi materie et cõtinuo. vñ Aristoteles in. iiij. physicoꝝ dicit: q̃ infinitũ ĩ numero causat ex infinito ꝛ cõtinuo. Talia aũt in diuinis esse nõ possunt: qz talis infinitas materiat' est ꝛ infirmi.

Ad 5m

Ad aliud dicendũ: q̃ dictũ illoꝝ bene dictũ est. Et ad obiectionẽ dõm: q̃ multiplicatio in infinitũ nõ demonstrat aliquã potentiã actiuã/ vel vtutẽ eiꝰ: sed cũ multitudo/ in infinitũ causet ex diuisione in infinitũ/ demonstrat infirmitatẽ et defectũ materialis pncipij: sed actꝰ infinitus in essentia et potentia sicut filiꝰ ꝛ spũsanctꝰ: q̃ sunt actus nihil potentie habẽtes/ siue impfectionis: demonstrãt infinitã potentiã pducẽtis eos. Et ideo phs dicit in libro de causis: q̃ oĩs vtus vnita magis est infinita q̃ multiplicata. Id qõ adducitur in contrarium conceditur.

Ad 6m

Astruitur arm in ꝛriũ

Tractatꝰ. X. De vsia: vsiosi: hypostasi: et persona.

Hinde q̃ritur de hoc

d noie qõ est psona. Et q̃runt in cõmuni tria. Quia eẽ intellectuz psone pcedit intellectus vsie/ vsiosis/ et hypostasis: Ideo pmo q̃rendũ est de his trib. Scõo de persona qd significet/ vel quid pdicit in diuinis. Tertio q̃renduz est de veritate psonarũ: vtrũ scz vere sint psone/ vel nõ. Circa pmũ hoꝝ querunt duo: scz de vsiosi pmũ: ꝛ de hypostasi secundũ. Cũ eẽ vsia sit essentia: ꝛ de essentia in antehabitis satis dictũ sit: de vsia quererẽ nõ oportet.

Hui⁹ qõis duo sũt mẽbra.

Queritur de vsiosi qualiter distinguat in diuinis.

A Mẽb ũ. I.

Questio XLIII

E vsiosi autem primo querendũ est: qualiter ipsum et alia tria secuz distinguant in diuinis. Et ponamꝰ primo distinctionem eoꝝ qui fuerunt ante nos. Dixit eẽ prepositinus: q̃ alia est substantia subiecta: ꝛ alia est substantia subiecti. Substantia subiecta ẽ prima substantia: que est subiectũ/ que scz primo et principaliter ꝛ maxime dicit: vt dicit Aristoteles in predicamentis. Substantia subiecti substantialis proprietas est eiusdẽ substãtie: hoc est secũde substantie cui substat prima. Et hec est triplex: scz generalis/ specialis/ꝛ indiuidualis. Generalis que tm̃ genus: qua scz socrates est substantia. Specialis que tm̃ species est: qua socrates est homo. Indiuidualis que nec genus/ nec speciẽ/ sed indiuiduum tm̃ constituit: vt qua socrates est socrates. et hec sicto nomine dicitur socracitas. Et pro his dicit

Opinio prima

in greco quattuor esse nomina: scz vsia/que generalis/substātia est. Et vsiosis/que specialis substantia subiecti est. Prosopon que inditiuidualis ē substātia. Hypostasis/que est substātia subiecta.

Opinio secunda

Sed quia in diuinis nec genus/nec species est nec indiuiduū, ꝓprie: ideo alijs nō placuit ista distinctio. Et dixerūt: q̃ vsia in greco siue essentia in latino/est idem q̃ prima forma: simpliciter faciens esse/z non esse hoc. Dicit eim̄ Boecius in libro de hebdomatibus: q̃ omne quod est: ab alio habet q̃ est/z ab alio q̃ hoc est. Vsiosim siue subsistentiam dixerunt esse formā generalem vel specialē/qua id quod est hoc est: vt animalitate animal est: z humanitate homo est. Et hi dixerunt: q̃ vsiosis siue subsistentia dicit esse id quod est/siue subiectū: prout sua substantiali vel speciali forma est quid non indigens accidentib̄ vt sit: z quia subiectū dicit: ideo translatū est quandoq̃ ad significandū personas: sicut pater z filius et spiritussanctus sunt tres subsistentie: id est tres vere subsistentes persone/nullo alio indigentes ad hoc q̃ sint. Vsia vero quia subiectum nō dicit/nec quod est: nō translata est ad significādā personā/sed simpliciter naturam significat. Unde quāuis pater sit vsia siue essentia: filij̄ vsia siue essentia: spiritussanct̄ vsia siue essentia: tamē hi tres nō sūt tres/sed vna vsia z vna essentia. Substantia vero dicunt q̃ subiectum est/quā greci hypostasim vocant: quod interpretatur suppositū: eo q̃ vt res naturē sub cōi natura posita ē: z sicut dicit Auicēna: est ens in se cōplerum/z alteri occasio existendi in eo: substat eim̄ accidentib̄. Et ideo hoc etiam dicunt esse translatum ad supponendū pro personis. Quia sicut substantia que est subiectū/substat nature cōi/ita persona: z sicut substantia que est persona substat accidenti/ita persona ꝓprietati. Prosopon autē siue persona ꝓprie dictus est homo larvatus: vt dicit Boecius in libro de duabus naturis in vna persona christi: q̃ histriones in comedijs z tragedijs personas heroum/siue heroicas: siue viros/siue mulieres: vt symonē/cremetem/hecubā siue helenam laruis pictis ad similitudinē facierū illarū personarū z sibi ante faciem circūligatis repzesentabant: z facta earum heroica canebant carmine. Propter quod personā dicebant trāsumi ad significandū hypostasim discretā ꝓprietate dignitatis alicuius ab alijs hypostasib̄ siue indiuiduis. Et ad hoc Boecius inducit ratōes duas. Unam ex compositione vocabuli: Aliam ex accentu. Ex compositione: quia componit̄ a pro/quod est ante z sopon/quod est facies: quasi ante faciem vel añ facies. Antefacies eim̄ siue anterior facies/larua est. Accentu vero: quia in greco dicit̄ prosopon: in latino persona/circūflexa penultima: eo q̃ canentes inter os ꝓriū z os larue breui vel acuto sono vti non poterant/sed circumflexo. Contra hāc autem distinctionem multipliciter obijcit̄. Dicit enim Augustinus in libro de trinitate: Subsistere vel substare dicit̄ de rebus in q̃b̄ est aliquid vl̄ aliqua que sunt in subiecto vt accidentia. Sed in simplici natura diuina nihil est vt accidens: ergo in diuinis nō potest esse subsistentia/vel substātia siue vsiosis/vel hypostasis. Adhuc: Sub/q̃ ē in compositō ē subsistentie vel substantie/videtur

B In ꝓrariū arg.1m

Arg.2m

notare respectum ad superius: z sic in diuinis ēt superius/z inferius: quod negat Hieronym̄ in expositione fidei catholice ad alipiū. Et Augustinus tractans illud Exod.20.d. Nō ascendes per gradus ad altare meū/dicit: q̃ altare fides trinitatis est. Non ē autem prorsus aliquis in trinitate gradus: nihilq̃ quod inferius superiusq̃ dici possit. Abuc: Cū hypostasis sit idem q̃ substantia fm̄ istos: si conueniens esset distinctio eor̄: seqū retur q̃ sicut pater z filius z spūssanctus dicunt̄ tres hypostases: ita dicerent̄ tres substātie: z hoc est contra Augustinū. vij. de trinitate sic dicentē: Tam substantia q̃ essentia vtrūq̃ ad se dicit̄ nō relatiue. Unde hoc ē deo esse quod subsistere. Et sicut vna essentia catholice dicit̄/nō tres: pater et filius z spiritussanctus: ita vna substātia dicetur pater z filius z spiritussanctus/nō tres substātie.

Ar.3m

Opinio tertia

Propter hoc dixerunt quidam alij/aliter distinguentes ista quattuor. Dixerunt enim: q̃ essentia siue vsia significat ens nec distinguibile/nec distinctum ex se vel ex alio. Subsistentia siue vsiosis significat ens ex se nec distinctum/nec distinguibile: sed ex alio distinguibile. Substantia vero siue hypostasis significat ens ex se distinguibile/sed nō distinctum. Persōa autem siue prosopon significat ens ex se distinguibile z distinctū. Et ideo dicūt q̃ essentia siue vsia nunq̃ stat pro personis: nec nūeratur/nec recipit notionalem distinctionē. Et ꝓ hoc nō dicit̄ tres essentie: nec essentia generans/nec essentia genita. Subsistentia vero notionalē quidē recipit aliquando determinationē: z similiter substātia siue vsiosis/z hypostasis in greco. et iō dī substātia de sustantia: vel subsistentia de sbsistētia sed neutrū numeratur vt dicat̄: tres subsistentie/vl̄ tres substantie. Contra hoc ē: q̃ in diuinis nihil ē in potentia: ergo nihil ē ibi distinguibile. Dicunt autem isti q̃ sic differunt subsistētia z substantia z persona: distinctio ergo eorū nulla est. Adhuc: Unde venit q̃ ista quattuor nomia ponuntur in diuinis? In creaturis autem nō sūt nisi duo: scz vniuersale/z ꝓticulare: cū tamē creature minus simplices sint q̃ natura diuīa. Adhuc: Cum hec in scriptura sacra nō inueniāt̄: z dicat Dionysius: q̃ vniuersaliter nō est nobis audēdum aliquid dicere de diuinis/ꝓter ea que in sacris eloquijs sunt nobis promulgata: videtur q̃ ista nomina nō sunt ponenda in diuinis: eo q̃ dicit̄ Apostolus prime ad Timotheū vltimo. d. Prophanas z ineptas vocū nouitates deuita. Adhuc: contra omnes distinctiones videt̄ esse quod dicit Boecius in cōmento/super predicamēta: q̃ vsia materia est: vsiosis forma: hypostasis autem compositum. Ulterius querit̄: vtrū nomen sbsistentie vel vsiosis sit essentiale/vel ꝓprie. Ut detur autem q̃ essentiale. Dicit enim Hieronym̄ in expositione catholice fidei: q̃ tres personas/vel vt greci ponūt hypostases: id est subsistentias cōfitemur. Ex hoc accipit̄: q̃ hypostasis z subsistentia idem sunt. Hypostasis autem est substantia: q̃ subsistentia substantia est: z sic subsistentia nomē essentiale est. Adhuc: Boecius in libro de duabus naturis in vna persona christi: Deus vsia est z essentia: ipe eim̄ maxime est a quo oim̄ esse proficiscitur. Est etiam vsiosis id est subsistentia: subsi-

Argu.2m

Argu.3m

Argu.4m

C Qō sicdēs Argū.1m

Arg.2m

stentia enim nullo indigens est. Unde etiā vnā dicimus esse vsiā vel vsiosim/id est essentiā vel subsistentiā deitatis: sed tres hypostases/id est tres substantias. Ex hoc accipit̄: q̃ subsistentia nomē essentiale est: z q̃ nō bene dicit̄/q̃ tres subsistentie sint in diuinis. In cōtrariū hui̇ est quod dicit Richardus in libro de trinitate: Subsistētia ē incōcabilis existentia. Incōcabilis autem existentia proprietate incōcabili determinata/ꝓprietate incōcabili nō determinatur nisi persona, subsistentia ergo persona est/z nomen personale. Solo: dōm q̃ distinctio horū nominū quolibet dicto mō satis bene potest fieri. Et ratio istor̄ quattuor nominū: ē acceptio eē diuini fm̄ nostrū itellectū. Natura eim̄ diuina/sicut z omnis alia natura cōcabilis: aut accipit̄ in se/hoc est in sua simplicitate: aut accipit̄ prout est in habente eam. Et hoc modo intellectus quo rem accipit/significat per dictionē. Regulariter enim verū est: q̃ hoc quod contingit intelligi: hoc modo quo contingit intelligi/contingit significari. Unde si pmo mō itelligat̄: latine significatur nomen essentie: z grece nomen vsie. Si autem in habente intelligatur: cum habēs determinatū sit/hoc contingit dupliciter: aut eim̄ significatur vt determinatū sub natura cōi indifferēti/quā nō numerant suppositā/nec numerat̄ i illis: sed indifferens z indifferēti simplicitate est res in eis vna fm̄ rē: z sic significat̄ nomē subsistentie/siue vsiosis grece. Unde Boecius in libro de duabus naturis in vna persona christi dicit: q̃ hoc sbsistit quod nō indiget alio/hoc est accedente vt sit. Et hoc est fm̄ compositionē vocabuli. sistit eim̄ qō in seipō stat, ꝓprio termino: z etiā alia sistit ne fluāt vlterius. Quod autem fluit ad aliud vt sit/non sistit vt accidens. Subsistit vero: quod stās sub aliquo/sistit in illo: z hoc ꝓprie subsistens/z modus existentie/siue subsistentia vocat̄ ꝓprie. Si autem intelligatur esse diuinū in habente prout illud distinguibile est z determinabile ex aptitudine suppositi/proprietate cōiter accepta: tunc significat̄ latine nomine substātie/que est subiectū. Per hoc eim̄ vt dicit Auicenna/q̃ est occasio alteri existēdi in ipo: translatū in diuinā predicationē: significat̄ ens completū i se/determinabile ꝓprietate: z hoc vocatur substantia latine/z grece hypostasis: q̃ neutrū dicit ꝓprietatem aliquā singulariter designatā. Si vero accipiat̄ vt actu distinctū incōcabili ꝓprietate: tunc significatur latine nomine prosopon: z grece nomine prosopon. Et hec est causa quare persona/z distinguit̄ z nūeratur in trib̄. Actu eim̄ distinguens facit numerum in diuinis: vt in prehabitis de numero personarū dictum est. Hypstasis autē/siue substantia determinabilis quidē ē proprietate: z sic numerabilis: sed quia nō ē actu determinata/ideo nō numerat̄ fm̄ latinos: precipue prout dicit substantiā subiecti cōi ꝓprietate: put suba dicit̄ ens in seipo/nō indigens alio vt sit. Et ideo dicit̄ pater substātia: filius suba: spūssanctus suba: z hi tres vna suba. Et si obijcitur: q̃ greci dicunt tres subas/siue tres hypostases. Dicendū q̃ greci accipiunt hypostases pro persona.

In ꝓrariū arg.m

D Solutio mēbri.I.

E Ad opinionē primā

Ad id ergo qō obijcit̄ contra distinctionē ꝓpositini: dōm q̃ ꝓpositin̄ noluit q̃ genus z species/z indiuiduū ꝓprie ēssēt in diuinis. scilicet eim̄ q̃ vniuersale z particulare ꝓter indifferentiā maxime simplicitatis in diuinis esse nō posset. Sed quia in vniuersali duo sunt: vnū quidē q̃ est i multis: z hoc quidē nobilitatis est z pfectionis. alterū q̃ est de multis: z hoc ignobilitatis est: quia per hoc innititur alteri vt subiecto. Et ratione primi dicit generale ꝓpositin̄/quod in oibus est suis suppositis: Speciale autē in eo/q̃ specie differt ab alio: sicut pater specie ꝓprietatis differt a filio. Indiuiduale autem quod est in vno solo: que licet re non differant in diuinis/differunt tamen modo significandi. Et hec est intentio ꝓpositini. Ad distinctionē secundā: dicendum q̃ satis conueniens est.

Ad opinionē secūdā et arg.1m

Ad id quod primo obijcit̄ in contrariū: dōm q̃ Aug̃ accipit ꝓprie subsistere: scz q̃ fm̄ suppositū sistit aliud ens in seipo vt sit: hoc eim̄ est accidens. Unde accidens potius est esse q̃ essentia: vt vult Aristoteles in nono prime phie. Et hoc modo nō est in diuinis: sed potiꝰ trāsferet̄ ad diuina: prout determinabile est ꝓprietate cuius esse nō sistit: q̃ ꝓprietas substantia est in diuinis: sed habet eam in se sicut determinatū habet determinans: et sic in diuina transfertur predicationem. Ad aliud dicendū: q̃ cum dicitur sub/sicut substantia vl̄ suppositum: ꝓpositio sub/nō notat inferioritatem ad superius aliquid fm̄ rem/sed fm̄ modū significādi tm̄: sicut cōe rei dicit̄ supra: z discretū z determinatū dicit̄ sub: cū tamē re idem sint determinatum z cōe. Unde per sub z supra nō notat̄ diuersus modus significandi habens z habitū. Et si obijcit̄: q̃ aug̃ dicit. xj. confessionū: q̃ pater z filius nō differūt natura/sed causa z gradu. Et cōtra maximinū dicē: q̃ differūt ordo natura, vbi aūt ordo est ibi gradus est. Dicendū: q̃ nullus gradus est in trinitate: vt dicit Hieronymus. Dictū autem augu. intelligit̄ de gradu fm̄ scz modū intelligendi/z nō fm̄ rem. Inter ea eim̄ quorū vnū itelligit̄ sine alio/z alterū nō sine alio/ grad̄ ē intelligēdi. Et tal̄ grad̄ in itelligēdo ē iter patrē et filiū. Pater eim̄ vt inascibil̄ sine filio itelligit̄: filiꝰ autem sine patre intelligi nō potest. Causā autem vocat Augustinus auctoritatē patris ex generatione. Ad aliud dicendū est: q̃ substantia dicit̄ vt substans in seipa siue subsistens: nullo indigēs ad hoc q̃ sit. z hoc modo substantia vna est triū ꝓsonarū. Et hoc mō accipit eam Augustinus. z sic accidens nō est substantia: z ꝓprietas nō significatur vt substantia. Dicit̄ etiam a substare proprietati determinanti: z sic trahit̄ ad standū pro persona: z sic dicunt̄ tres hypostases: z tres substātie.

Ad 1m

Ad 2m

Obiectio

Responsio

Ad 3m

F Ad opinionē tertiā

Ad distinctionē tertiam dicendū: q̃ satis subtil̄ est z bona. Et quod dicunt ens nec distinguibile/nec distinctū ex se vel ab alio: significant primum simplex/quod nullo sibi adueniente distinguit̄ vel determinat̄. sicut z ipm̄ ens non determinat̄ ab aliquo/ita q̃ cū ipo in numerū ponatur. Sicut et essentia diuina nec cum persona/nec cum proprietate numerat̄. Persona enim est essentia: z proprietas est essentia. sicut z ens se habet ad ea de quib̄ predicat̄. Et q̃ dicunt subsistentiā esse ens ex alio distinguibile: intelligunt substantiam secundam/que est in generibus z speciebus: que quidē ens distinctū ē z determinatū nō ex se/sed ex alio: q̃ō est differentia constitutiua siue generis/siue spēi.

Benus eñ generalissimũ q̃uis non habeat differentiã extra se que sit diuisiua superioris alicui⁹/ z sui constitutiua: tamẽ intra se oportet q̃ habeat differentiã qua ab alijs generibus determinet/z distinguat. z ratione hui⁹ dicit subsistẽtia: quia nõ fluit ad aliud vt sit. z per hanc conuenientiam/ quia substat alicui determinanti se: quando transsumit in diuinã predicationẽ ꝓpositione notionali/vel actu notionali/ potest trahi ad standum pro persona: vt cum dicit: subsistentia de subsistentia: vl' subsistentia generans: vl' subsistẽtia genita. Et sic quidẽ distinguit: sed in distinctis nõ numerat ꝓprie loquendo. Sicut deus de deo: z deus generans: z deus genitus. sic eñ dicendo: deus qui ẽ subsistentia determinat quidem propositõe notionali/vel actu: nõ tamen numerat in distinctis. nõ eñ sũt tres dij/sed solũ vnus deus. Et si inuenit tres subsistentie ab aliquo sanctorũ dictum: resoluenda est locutio: vt abstractũ ponatur pro cõcreto. sic tres sbsistẽtie: b ẽ tres sbsistentes psone. Tales eñ locutões nõ sũt extẽdẽde. ẽpbatice eñ sũt/ z figuratiue. Et quod dicũt subaz significare ens ex se distinguibile/ non distinctũ: volunt dicere q̃ ex se/ hoc est ex seipso distinguibile sit: fm q̃ ex se/b est ex propria ratione significat ens distinguibile. Suba enim fm suũ nomen/subiectum vel suppositum significat/ quod apud Bristotelẽ vocat pima suba: z hoc est quod z substat nature cõi: z subijcibile ẽ accidẽtibus. Unde substat z essentie z sbsistentie: z ad hoc habet habitudinẽ. Que habitudo si considerat ex parte suppositorũ: est plurium habitudo ad vnũ. z sic accipit a grecis qui dicunt tres subas. Si autem considerat ex parte nature cui substant supposita: z qua habent esse ipa supposita: z habent vt sint/z sube sint: tunc nõ potest numerari: quia hoc nõ est nisi vnũ. z hoc considerant latini: qui ad vitandũ heresim arrij/ nolunt dicere tres substantias: ne id quo sunt z quo substant in seipis/z subsistunt persone numerari credatur in personis: sicut numerat i personis creatis fm esse natura cõis. Petrus eñ z Paulus z Joannes tres homines sunt/ nõ vn⁹ homo. Uñ proprijssime loquũt latini z caute. Quod autem dicũt de prosopon/ siue persona: planũ est per aũdicta. Illud enim significat ens distinctũ discretũ a proprietate. Ad id quod obijcit in contrariũ dicendũ est: q̃ in diuinis nihil realiter est in potẽtia: quia totum est actus quod ibi est. Sunt tamẽ quedam nomina in diuinis/ que fm proprietates nominũ/fm modum significãdi quo ad nostrum intellectum dicunt distinguibile/nõ distinctum. Dicunt eñ suppositũ/nõ cointellecta proprietate distinguente: z sic hypostasis dicit distinguibile: persona autem distinctũ. Ad aliud dicendũ est q̃ in creatis ꝓter compositionẽ est vniuersale z p̃ticulare fm rẽ. Uniuersale ex parte nature cõis: particulare ex parte rei nature siue suppositi. Et hec in diuinis ꝓter omnimodã simplicitatẽ esse nõ possunt. Ex vero modus significãdi prouenit ex habitudine diuersa/z nõ ex re diuersa: qua scz aliquid se diuersimode habet ad naturã cõem/ et ad ꝓprietatẽ: z illa habitudo multipliciter variat: ꝓter hoc pluribus modis oportebat significari hoc in diuinis. Et ad hoc significandũ accomodata sũt ista quattuor nomina: sicut in prehabitis dictũ est. Significat eñ cõe vt simplex/ vel vt in habente: z in habente/ vel per aptitudinẽ quã habet ad cõe: vel p habitudinẽ quã habet ad proprietatem fm solam habitudinẽ/ vel fm actũ: qui modi significandi vno nomine/vel duobus exprimi nõ poterant. Ad aliud dicendũ est q̃ licet hec in canone biblie nõ inueniant expresse: tamen eliciunt ex his que expressa sũt in canone: z necessitas temporis instãtie hereticoꝝ cogit illa accõmodare ad expressionẽ veritatis. ꝓter quod non reputantur prophane vocũ nouitates. Ad id quod obijcit de Boecio in cõmento sup predicamenta/ dõm ẽ: q̃ Boecius ibi aliter hec nomina accipit. Uocat enim materiã materiale/hoc est primũ genus/subiectũ formabile differentijs/z distinguibile proprijs z accidentibus: z hoc vocat vsiam. Hoc eñ in potentia est ad formationẽ ꝓriorũ z differẽtiarum. Et vocat vsiosim differentia formatũ. Hec enim est differentia speciuoca/prout significat vt vniuersale/z nõ vt forma tori⁹. Hypostasis autẽ siue substãtia ꝓter hoc dicit esse compositũ: quia ambas istas habet compositões: scz z p̃ni formalis/z per differentiã formati: z indiuiduantis et accidentis ꝓprij. que quia in diuinis non sunt nisi fm modũ significandi: ideo sub tali assignatione nõ poterant transsumi ad diuina. Et ideo Boeci⁹ sub alio modo significãdi determinauit de his nominibus in libro de duabus naturis sub vna persona christi. Ad id quod vlterius querit: dõm q̃ nomen subsistẽtie z substantie nomina sũt essentialia: que tamen ꝓter modum significandi pñt trahi ad hoc q̃ stent pro persona: sicut in prehabitis tractatu de generatione filij dictum est/ q̃stiõe quid generet/ z quid generet. Et per hoc patet solutio ad dictũ Hieronymi et ad dictũ Boecij.

Ad id quod obijcit in contrariũ de Richardo: dicendũ q̃ ipe accipit subsistentiã fm q̃ prepositio sub/dicit habitudinem suppositi ad proprietatem. Et sic verum est quod dicit: hoc tamen dicit subsistentia fm proprietatem nominis. nõ enim dicit nisi ens in se subsistens nullo alio indigens vt sit. Unde nomẽ essentiale est: quod tamẽ ex adiuncto trahit ad standũ pro persona.

Querit de hypostasi.

Secundo querit de hypostasi. Et querunt duo: quid scz sit hypostasis: z qualr se habeat ad ꝓprietatẽ distinguentẽ.

Querit q̃d sit hypostasis fm definitões

Primũ sumat definitio que consueuit poni: hec scz hypostasis est substantia cũ proprietate. Et videt hec definitio inconueniens esse. Cum enim dicit: substantia cum ꝓprietate: si vtrumq̃ illoꝝ est de intellectu hypostasis: aut ex equo z fm vnã rationẽ/aut nõ. Si ex equo. tũc ex duob intellectibus cõponit intellectus hypostasis: z hoc impossibile ẽ. duo eñ ex equo veniẽtia ñ faciũt vnũ. Definitõ aũt vult dicere vnũ: vt dicit aristo. i. vij. phme phic. Si nõ ex eq̃: sz ꝓprietas accipiat in suba vt subaz determinãs. Et si b: tũc q̃rat q̃d dicat suba. Aut eñ dicit q̃ ẽ/aut q̃d ẽ/aut hypostasim: q̃ est sic cõpositũ. Si quo ẽ: tũc seq̃t q̃ quo ẽ siue eẽntia determiat ꝓprietate: z si determiat distinguitur: z si distinguit/ab aliquo distinguit de quo nõ predicatur. z hoc est valde inconueniẽs. Ostensum est eñ in phabitis: q̃ cõe q̃d est essentiali pdicatione. Si autem dicat q̃d est: tũ in diuinis nõ sit q̃d est materiale: oportebit q̃ illud q̃d est sit idem q̃ qui est/z sit absolutum: z sic idem in tribus. z sic q̃d est cum paternitate facit personaz patris: z cũ filiatione facit psonam filij: z cum spiratione psonam spũsancti. idem ergo videt substare diuersis proprietatib⁹: q̃d vt dicit anselm⁹/etiã intellectus nõ admittit. quia sic sequeretur: q̃ idẽ masculine qui designat per qui est/ esset pater filij⁹ z spũssanctus. Si autem dicat: q̃ substãtia dicat hypostasim que est sicut cõpositum: tũc sequit q̃ idem ponatur in definitione suũpsius: q̃d iterũ inconueniens est. Adhuc quis est vel qui est pater/ non est qui est filius/licet q̃d est filius. Cum g̃ dicitur: pater est hypostasis: filij⁹ est hypostasis: spiritussanct⁹ est hypostasis. si hypostasis dicit q̃ est: tunc nomen hypostasis/non pdicatur idem in pte z filio z spũsancto: ergo nõ pdicat vniuoce de ipis hypostasib⁹. Uniuoca eñ sunt/ vt dicit Aristo. in pdicamẽtis: quoꝝ nomen vnũ/z ratio substantie diuersa. Ulteri⁹ quirit de alia definitiõe quã dat Damascen⁹ sic: hypostasis est substãtia cũ caracteristicis idiomatib⁹: hoc est cũ distinctiuis ꝓprietatib⁹. Et ex hoc videtur q̃ hypostasis dicat essentiam aliquo addito: z sic itellectus hypostasis nõ est simpler. Adhuc: In humanis substantia cõe est: caracteristica aũt siue distincta sũt particularia. vt cuz dicitur: paulus est homo: petrus est homo: cõe q̃d est substantia/ designat per homo: distinctum autem per petrus z paulus. et quia distinguens particulat distinctum/est particulare: z nisi distinctũ aliquid adderet supra cõmune/remanerẽt idem oino petrus z paulus. A simili ergo in diuinis cum dicat Damascenus: q̃ in diuinis cõmune est substantia/ particulare vero hypostasis: videtur q̃ hypostasis aliq̃d addat supra cõmune q̃d est substantia: z sic dicit substantiam aliquo addito. Adhuc: Boeti⁹ in libro de duabus naturis in vna persona xpi. Substantia cum substat in particularibus/hypostasis dicit. Uidetur ergo q̃ hypostasis dicat substantiã cum substare: z sic dicit substantiam cum aliquo addito. In contrariũ huius est: q̃ in diuinis sicut essentia est vna in tribus psonis: ita substantia vna non multiplicata. Sed si hypostasis dicit substãtiam: tunc sequitur q̃ dicat eam in rectitudine. sicut homo dicit animal. Unum eñ non dicit alterum/nisi actu z intellectu sit in ipso fm primũ modum dicendi per se. Et si hoc conceditur: tunc seq̃tur q̃ multiplicato vno/multiplicabitur reliquũ. vt homo est animal: duo homines duo animalia. sed hoc falsum est. qz in diuinis tres sunt hypostases: z vna substantia nõ multiplicata. Adhuc: Boetius de duab natur in vna psona xpi. Persona est rõnalis nature indiuidua substãtia. rationalis nature i obliquo venit in definitionẽ psone: nõ ergo significat nec dicitur noie psone. Si eñ diceret noie persone eius: sicut aial noie homis. sicut nõ dicitur: homo aialis/sed aial: ita nõ diceretur: psona rõnalis nature/ sed rõnalis natura. Cum ergo substãtia eodẽ modo se habeat ad hypostasim quo rõnalis natura ad personã: videt q̃ hypostasis nõ dicat substantiam/sed aliquid substantie: z sic vtraq̃ definitio nulla est. z sic non est substantia cũ ꝓprietate: nec est suba cum caracteristicis idiomatibus: nec dicit substantiã aliquo addito. Adhuc si dicatur: iste homo: iste/ dicit hypostasim: hõ autem dicit substantiam qua est hypostasis. z si vtrũq̃ istoꝝ resoluatur in sua principia: iste/siue hypostasis resoluetur in corpus z animã sicut in materiaz z formã: homo autem in genus z differentiã. z sic pncipia coꝝ diuersa sunt. que aũt diuerse sũt/hoꝝ vnũ significat in altero: nec dicit dicto altero. essentia ergo non dicitur in nomine hypostasis: per locum a suo superiori.

Adhuc: Si hypostasis dicit essentiam aliquo addito: id additum aut est cõmune/aut particulare. Si cõe: cõmune cõmuni additum nõ facit particulare. dicit autem damascenus: q̃ hypostasis particulare est: ex illis ergo hypostasis nõ constituitur. Si particulare: aut dicit aliud particulare ab hypostasi: aut idem. Si aliud ab hypostasi: hoc cõe non est factum particulare: sed alio particulari z ꝓrio: z iterũ queratur de illo vñ factum sit particulare: z ibitur in infinitũ. Si eodẽ: tunc idem diffinitur per seipsum: q̃d est inconueniens.

Adhuc: si hypostasis dicit essentiam aliquo addito: tũc supposita hypostasi supponit essentia. z b videtur esse inconueniens: attribuitur eñ hypostasi q̃d est particulare: essentie aũt q̃d est cõe: z sic attribuitur aliq̃d vni q̃d nõ attribuit alteri: z attribuitur hypostasi q̃d est distinctũ z numeratũ/ et nõ essentie. Sed q̃n supposito vno supponit alterum/quicq̃d attribuit vni attribuit z alteri: videtur ergo q̃ hypostasis nõ dicat essentiã aliquo addito. In contrariũ tũ sunt rationes abbatis ioachim/z aliorũ quorũdam antiquorũ: z sunt pcipue duo. Una est: q̃ qñ aliquid p predicationem attribuitur alteri per subam/z nõ fm accidens: q̃ supposito vno/supponitur alterũ. Cum aũt dicitur: hypostasis est suba: substãtia attribuit per pdicationẽ hypostasi/z nõ fm accidẽs: g̃ supposita hypostasi supponit suba. Secũda ẽ: q̃ quecũq̃ duo fm oimodã indifferentiã se habẽt adinuicẽ: supposito vno supponit z alterũ. Cũ aũt dr hypostasis est suba vel eẽntia/oimoda indifferentia est iter hypostasim z essentiã siue subam: g̃ supposita hypostasi/supponit eẽntia siue suba. Et hac eadẽ rõne dicit abbas ioachim: q̃ id q̃d attribuit eẽntie/attribuit hypostasi: z ecõuerso. Uñ dicit: q̃ sic hypostasis gñat z gñat: ita eẽntia gñat z generatur.

Adhuc: Si hypostasis dicit eẽntiã aliq̃ addito: videt eẽntia maior cẽ simplicitas q̃ hypostasis. q̃d eñ cadit i itellectu alteri⁹ simplici ẽ illo. vñ si hypostasis dicit essentiã aliq̃ addito: eẽntia cadit in itellectu ei⁹: z ita simplicior ẽ. In ꝓriũ hui⁹ est: q̃ fm phos maior est vnitas pricular q̃ vlis: q̃ vnitas vlis ẽ in multi z de multi: vnitas vero pticularis ẽ in vno z de nullo. qz dicit arist. i de pdicamẽtis: q̃ de pma suba nulla erit pdicatio. videt g̃ q̃ maior sit vnitas hypostasis q̃ eẽntie. eẽntia eñ i multis est/z de multis: hypostasis aũt cũ sit indiuidua: vt dicit Boeti⁹/ in vno est/ z de nullo. z sic maior est vnitas: z per consequens maior videtur

Arg.3m — Ad 3m — Arg.3m — Arg.4m — Ad 4m — Arg.4m — B Scda definitio. — Arg.1m — Arg.2m — Ad ãstionẽ incidentẽ. — Arg.3m — Ad argu in ꝓrariũ — B Ad arg.1m in ꝓrariũ — Ad 2m — Mẽbr.II. Nui⁹ mẽ duo sũt ar. — Prima definitio — Arg.1m — Arg.2m — In ꝓrariũ Arg.1m — Arg.2m — Rõnes abbatis pma — Secũda — Tertia — In ꝓrariũ Argumẽtũ

D Solutio Arti. I

ce simplicitas. Solutio: dom q hypostasis dr ab hypo/qd est sub: z thesis positio: z ideo hypostasis est idem qd suppositū fm nois rationem, et sicut dictum est in phabitis: cum dicit suppositū/ prepositio notat habitudinem inferioris ad superius: siue particularis ad cōe: siue determinati et distincti ad cōe indeterminatum z indistinctum. z cū nihil faciat determinatū in diuinis/ nisi prietas: z hypostasis dicat determinatū cōe: oportet q in itellectu hypostasis sit prietas determinās. Iterum: cū intellectus nō quiescat in prietate: cū fm modū sue significationis nō dicat ens vt subsistens per se/ sed ens indigens alio vt sit: hypostasis autez dicat ens in se per se subsistens: opz q in itellectu hypostasis sit ens p se subsistēs nullo idigens: z hoc est suba. Dicit eñ Boetius: q substātia est ens p se subsistens z nullo indigēs: z pter hoc hypostasis est suba cum prietate/ z non suba z prietas: vt ex prietate habeat determinationem: ex suba autem p se subsistere z nullo idigere.

Ad arg. 1m definitiōis pme.

Ad id qd primo querit quid dicat suba in descriptione hypostasis posita: dom q vnūquodq; definitur et describitur per primū suū superius qd substantialiter pdicatur de ipso: z quo supposito oia psequentia supponūtur. Et hoc ptz in definitione boīs/ qui definit per anial: qz aial suppositō oia psequētia supponūtur: vt viuū/ corporea suba/ aiatū/ corp9 z substantia. Et sil'r in definitione hypostasis cū ponitur suba: ponit pro pdicato subali/ qd fm modū intelligendi pro primū est ad hypostasim. et hoc vt dicit hylarius/ est res nature/ actu nature ad hoc q sit determinata: in seipsa subsistens/ z naturali perfectione pfecta. sicut eñ in phabitis tractatu de generatione filij determinatū est: hic pducit hunc et pmi termini talis pductionis designātur per hic z hunc. z quia hic et hūc/ dicūt ens ratum z perfectum apud naturā: ideo designantur per hunc terminū/ res nature. Uñ res nature dicit primū ens ratum pstitutū opere nature: z id quod sequit ad illud/ est prietas determinās illud. Dico aūt/ prietas incōunicabilis alij: que licet in creatis vocetur accidēs indiuiduans: qd sic est in vno/ qd impossibile est in alio inueniri: tn quia in diuinis nō est indiuiduatio: loco indiuiduationis ponit p prietas incōicabilis: q rei nature fm modū intelligendi pfert singulare existētie modū/ quo vna res nature separatur ab alia. Et ita duo sunt in intellectu hypostasis: que qz non sunt duo fm rem/ sz fm modum intelligendi tn: ideo intellect9 hypostasis nō simpl'r est cōpositus: qz non est compositi/ sed simplicis fm rem: fm modū aurē intelligendi plura/ nō re sunt in intellectu nois eius. Unde nō ex equo veniūt in definitionem eius: sed vnum vt ens subsistens ratum in natura/ qd est substantia: alterū vt determinās et incōicabilis existentie modum pferens. z ideo apta est definitio z pria.

E Ad 2m

Ad id qd queritur de substātia: vtrū dicat quo est/ vel qd est/ vel compositū: dicendum est q non dicit quo est: nec qd est: sed dicit rem nature put primus z proprius termin9 est actus nature: et b est primū fm modum intelligendi distinguibile p prietate incōicabilis.

Ad 3m

Ad id qd obicit: q fm idez est qui substat trinitati/ filiationi z spirationi: dicē dum est q nō sequitur. non eñ idem est nisi in cōi.

Obiectio

Si quis obiciat: q vniuersale z particulare nō sunt in diuinis. quia dicit Damascenus: q in diuinis cōmune re cernitur: z nō ratione tn.

Rñsio

Dicendum q hoc verū est: quia vbi vniuersale z particulare/ ibi sunt due nature re: quarū vna est vniuersalis/ z altera particularis: z vna nō est alia. z hoc nō pōt esse nisi in compositis. Cōpositio autem in diuinis nō est. Est tamen ibi cōe habitudinis/ siue respectus/ siue portionis ad vnū. quia sicut res nature que est pt/ determinabilis est incōmunicabili prietate: ita res nature que est filius/ incōmunicabili prietate determinabilis est: z similiter res nature que est spūssanctus. z tale cōe ad suppositū sibi substans/ siue ad suū particulare: nō habet diuersitatem rei/ sed rationis tn: que ratio tamē nō est vana: qz ad rem refertur fm modum significandi/ quo aliter designatur substās/ z id cui substat. z hac ratione cōi vnū est similitudine proportionis qd substat paternitati/ filiationi/ z spirationi. sed ex hoc nō sequitur: q sit vnum z idem masculine quod substat. hoc eñ esset idem numero z re: z hoc dicere est heresis sabellij. Pater enz z filius z spūssanctus vt dicit aug9 in doctrina christiana/ hoc modo sunt tres res: hoc est subsistentes tres: et ens ratum apud naturam.

Ad 4m

Ad aliud dicendum: q hypostasis dicit subsistens singulare. z bene concedo: q nō pdicatur idem per idem/ si idē masculini sit generis: sed predicatur idem vt vnum similitudine habitudinis/ siue proportiōis. qd ḡuis nō sit vniuocum vere: eo q non est natura vna/ sicut nomen vnum est in his de quibus predicatur: tamen imitatur modū vniuoci: eo q talis cōunitas ab vniuoco causatur. Ex hoc eñ q pater est deus: filius est deus: spiritussanctus est deus/ fm consequētiam necessariam causatur: q res nature que est pater/ z res nature que est filius/ z res nature que est spiritussanctus vno z simili respectu fm proportionem se habet ad naturam diuinam/ que designatur per hoc nomen/ deus: z tali vna ratiōe respectus predicatur hoc nomen hypostasis de tribus. et ideo imitatur vniuocum: z causatur a predicato vniuoco. Et si qs obiciat: q inter hypostasim z naturam nihil sit mediū: z sic non est respectus medi9. Patet per antedicta q non valet: quia licet nō sit respectus medius fm rem: tamen est fm modum intelligendi: z hic modus distinguitur per nomē hypostasis.

F Ad secundi definitiōis

Ad id quod vlteri9 obiicitur de definitione damascenij: dicendum q bona est: et redit ad idem cum prima. Caracteristica enim ideo mata sunt distinctiue proprietates: et substantia dicit ens ratum apud naturam in se perfecte subsistens/ nullo indigens ad hoc vt sic. z hoc est res nature: vt dictum est.

Ad arg. 1m Ad 2m

Hoc autem qd obiicitur de compositione intellectus/ iam solutū est.

Ad 3m

Ad aliud dicendum: q hypostasis non dicit substantiam aliquo addito. quia cum nihil sibi additur/ vel addi possit: oportet q vbi est additio/ q ibi sit diuersarum cōiunctio. nihil autem diuersum est in diuinis: propter indifferentiam simplicitatis. tamen est ibi diuersus modus significandi. et sic vnam et eandem rem sub diuerso modo significādi dicit hypostasis: et hoc non facit additionem.

Nec est simile in hūanis z diuinis. In humanis eñ compositio est: z ideo pōt ibi cē additio. In diuinis autem est oimoda simplicitas: que nō pmittit ibi esse additionē. Unde cum dr: hypostasis est deus: idem est in pdicaro z subiecto sub alio mō significandi. In subiecto eñ est prietas in cōi designata vt suppositum: in pdicato aūt natura vt inhabente designata. z hec idem sunt: in mō significandi differentia/ z nō in re. hic aūt non est sic qm dr: petrus est hō: vel paulus est homo. prū enz nō est cōe: z natura prij nō est natura cōis.

Ad 3m

Ad aliud dicendū est: q cum dicit boetius: suba cum substat in particularib9/ hypostasis dr: z intelligit de pma suba/ que prie z principal'r z maxime dr. Nec eñ nō nisi in particularib9 accipit: z illa sola subsistit vt ens pfectū z ratū apud naturā. z ab illa pfertur etiā scde sube substare/ fm q est secunda suba in pma p esse. sicut dicim9: q hō est albus/ qz socrates est alb9. z ió illa pncipaliter hypostasis/ hoc est suppositū notat. In dīnis aūt tamen nulla diuersitas est inter suppositū: et id cui subsistat siue supponit/ nisi in mō significandi.

Ad arg. 1m in ptrariū

Ad id qd obiicitur in contrariū: dom q vnū dicit alterū. tripliciter: prie scz z cōiter. Proprie dupl'r: scz quando vnū est in intellectu alterius/ et actu in ipso vt ens de cē eius. sicut hō dicit aial: qz aial est de itellectu boīs/ z de cē ipsius. Secūdo: qñ q̄cquid attribuit vni/ attribuit alteri. Et istis duob9 mōis verum est: q multiplicato vno/ multiplicet z reliquū. Unde tres boīes sūt tria aialia. Tertio mō dr vnū dicere alter large/ siue cōiter: qñ scz prū dicit significatū vt alterius aliq̄d. z tūc non dicit in recto/ sed in obliquo. z sic hypostasis dicit natura z: dic eñ suppositū nature cōis: nō qd est natura cōis. z tūc si natura cōis vna et eadē est i suppositis: nō sequit q si numerat suppositū/ numeret z natura cōis. Et cū suba dicat naturā cōem/ hypostasis dicat formā in obliquo: nō sequit si tres sunt hypostases q tres sunt sube: sed sequit tres sunt vnius sube.

G Ad 2m

Et si obiicit: q in dīnis hypostasis est suba fm rectū. Dicendum: q hoc est ex mō dicendi vel significādi: scz qz in dīnis vbi est oīmoda simplicitas. In humanis aūt non est sic: qz ibi oppositū nō est natura cōis p idemptitatē: aliter eñ esset idē cōicabile z incōicabile: z verificarent ptradictoria de eodē z fm idem.

Ad 3m

Per hoc ptz solutio ad sequēs: scz ad dictū boetij: qz hoc pcedit.

Ad 4m

Et id qd sequit simil'r pcedendū est: qz pcedit. hypostasis eñ nō dicit essentiā: nec supposita hypostasi supponit cēntia/ ex cōi mō significādi z dicendi p terminū.

Ad 5m

Ad aliud dom: q hypostasis non dicit essentiā aliq̄ addito vel cōi/ vl' pricularis: nec dicit essentiaz in recto/ sed dicit aliq̄d ēntie: vt dictū est.

Ad rōnes. 1 et. 2. abbat

Per hoc iterū ptz solutio ad sequens. hoc eñ pcedit. sed fundat' sup falsi suppositionez.

Ad arg. 1m Ad 2m

Ad rōnes abbat' ioachim dom est/ q nō valet. opteret eñ q vnū de altero pdicarē nō solū realiter/ sed etiā q ēt idem mod9 significādi: z etiā q esset oīmodo idēptitas: nō rei tn/ sed etiā modi significādi. In dīnis eñ plus attendit mod9 significandi ḡ rei idemptitas: sicut in antedabitis dictū est. Uñ argumētant' ab insufficienti: z incidit in vtroq; argumēto fallacia pñtis. Ecōuerso eñ valet sic: q̄cquid attribuit vni/ attribuit alteri: sequitur q supposito vno/ supponit alterū/ z iter ea est oīmoda idemptitas.

Ad tertiam

Ad id quod dom: q essentia oblique cadit in itellectū hypostasis: nec cadit in diuersum re/ sed vt idē sub alio mō significādi. z ió nō sequit: q maioris simplicitatis sit essentia q̄ hypostasis.

Ad arg. in ptrariū

Ad id qd in ptrariū obiicit: dom q esse in vno vel in pluribus nihil facit ad vnitatem vel simplicitatē/ quādo id qd est in vno z qd est in pluribus idē sunt re: tunc eñ qd est in plurib9 nō multiplicat' in illis: nec accipit cōpositionem. Dictum aūt phoz intelligitur in his in quib9 qd est in vno/ z qd est in pluribus nō sunt idem re: sicut sunt vniuersale z particulare. qnīmo vt dicit Richardus: in ratibus vnitas q̄ est in pluribus/ non multiplicata in illis/ sed vnū faciens plures/ maioris virtutis est q̄ vnitas q̄ est in vno. Et per b patet solutio ad totum.

Querit qualiter hypostasis se habeat ad proprietem distinguentem.

A Arti. II.

Secundo querit: Qual'r hypostasis se habeat ad prietatē distinguentē. z hoc est q̄rere: vtrū vna z eadem hypostasis sit substans oibus prietatibus psonalibus diuersis et oppositis: vel diuerse subsint diuersis.

Arg. 1m

Et videtur q vna oibus. hypostasis eñ in greco idē est quod substantia in latino. substantia autem vna et eadem est oibus tribus. si ergo hypostasis determinatur prietate: videt' q vna z eadem hypostasis omni prietate personali determinat'. z sic nō sunt diuerse hypostases diuersarū psonarū/ sicut nō sunt diuerse sube.

Arg. 2m.

Adhuc: hypostasis cū sit cōi s tribus/ nomen substantiale est. est eñ pat' hypostasis: filius hypostasis: spūssanctus hypostasis. ergo de tribus in summa diceret' singulariter/ z nō pluraliter. videt' ergo q tres sunt vna et eadem hypostasis.

Arg. 3m

Adhuc logice obiicit: q iter q̄libet duo extrema per affirmationem z negationē determinata/ sunt duo media. sunt aūt in diuinis essentia nec distinguibilis/ nec distincta: z ē in diuinis plona distinguibilis z distincta: ḡ duo media: vnū quidē tenēs se ex parte vni9: z alterū ex parte alterius. z hec nō possunt esse nisi hypostasis z substātia. Et substantia magis tenet se ex pte essentie. de se eñ nec distinguibilis est: nec distincta: per adiunctam tn prepositionem trahitur ad standū pro distincto. sicut dicū est in questiōe de generatione/ in capl'o vbi querit: quid sit generās z quid genitum. hypostasis autez magis tenet se ex parte persone. est eñ distinguibile: sed noīe suo nō importat distinctū. Si ergo hypostasis est medium: sequitur q non sit extremū: et q nō cōueniant ei determinationes extremi. nō ergo cōuenit ei esse distinctum. z qd in diuinis nō est distinctū manet vnuz: ergo hypostasis vna in patre manet in filio z spiritusancto.

Arg. 4m

Adhuc eadem ratio confirmatur sic: in diuinis duo sunt extrema: vnum quo est omne quod est in diuinis. alteruz quis est post quod nihil in diuinis est. vnuz sicut cōunet alterum sicut determinatum. ergo duo media: scilicet quod est: z qui est. sicut z in humanis est natura cōmunis qua homo est homo: z ē indiuiduū particulare qd est aliq̄s hō/ siue q̄s hō: z sunt duo media/ quod est/ z qui est. qd est/ quod designa-

tur cum dicitur: homo est id quod est. qui est/ qd designatur cum dicit: qui est generans nō est qui est genitus. hypostasis aūt dicit qui est: substātia autem quod est. videt ergo q̄ hypostasis nō dicit quis est. In dīnis aūt non multiplicat nisi qs est: hypostasis ergo nō est multiplicata: ⁊ sic relinquitur q̄ vna hypostasis sit triū psonarū. Adhuc videtur hoc p exemplū qd multi sancto⁹ iducūt. dicūt eīm: q̄ sicut radius siue splendo⁹ est ex luce: ita filius est ex pte. ⁊ sicut calo⁹ ex luce ⁊ radio: ita spūsctūs ab vtroq̄. sed nec in igne/ nec i aliquo luminoso co⁹pore splendo⁹ ⁊ calo⁹ querūt pluralitatem suppositi: sed in vno ⁊ eodem supposito sunt: ergo nec in diuinis ꝓprietates pēsonarū diuersitatem querūt suppositi/ sed vno ⁊ eodē sunt supposito. In contrariu⁹ hui⁹ est: q̄ hoc directe videt esse heresis sabellij: q̄ dixit idem masculine quādo voluit fuit pater: quādo voluit fuit filius: quādo voluit fuit spūsanctus. Adhuc dicit damascenus: q̄ hypostases ꝓprietatibus differūt. ergo p intellectū relinquitur/ q̄ plures sint hypostases: ⁊ per ꝯsequens plures ꝓprietates quibus differunt. Intellectus eīm suppositi est ante intellectū ꝓprietatis: eo q̄ ꝓprietas fluit a supposito. Adhuc: Quecūq̄ sunt in creaturis ad esse ⁊ ad dignitatem pertinētia/ pncipalius sunt in creatore. In creaturis autem sic est: q̄ hic ⁊ hic/ scz generans ⁊ genitus p̄ma distinctione distinguūtur vt res natura/ per actum qui est nature emanatio/ quo hic est ab hoc: ⁊ per consequēs distinguūtur ꝓprietate. quia eīm hic est a quo alius/ ideo ille est pater: ⁊ quia hic est q̄ ab alio/ ideo ille est filius. Ergo similiter est in diuinis: ⁊ sic videt q̄ nō ꝓprietate p̄mo hic distinguitur ab hoc/ sed p̄m se etiam nō intellecta ꝓprietate distincti sunt. Adhuc: Augustin⁹ in doctrina xp̄iana: Res que nos beatos faciunt/ sunt tres res: scz pater ⁊ filius ⁊ spūsctūs. quod autem dicit tres res non pōt referri nisi ad hypostases: ergo in diuinis tres hypostases sunt/ non vna. Solutio: dicendū q̄ diuerse sunt hypostases trium personarū/ determinate ꝓprietatibus: que ꝓprietates aliter sunt in diuinis q̄ in humanis. In duobus vnū est: q̄ in diuinis ꝓprietas est hypostasis substantialiter ⁊ essentialiter: quod nō est in humanis. ⁊ hoc est ꝓter oīmodam simplicitatem. secundum est: q̄ in diuinis ꝓprietas vim habet cōstitutiue differentie: in humanis autē est esse constitutū consequens. Constituit eīm proprietas hypostasim in determinata specie esse personalis: vt patrem in esse patris: et filiū in esse filij. ⁊ iō necesse est/ q̄ diuerse ⁊ opposite ꝓprietates diuersas determinent hypostases. Ad primū ergo dicendum: q̄ licet hypostasis ⁊ substātia sint idem/ p̄m q̄ substantia a substare dicit: tamen modum significandi nō habent eūdem p̄m vsum nominū. Substātia eīm ⁊ nomen est p̄dicamēti: ⁊ nomē est substantie p̄me. p̄m q̄ est nomen p̄dicamēti/ dicit substātia per se ens ad aliud nō fluens: nec alio indigens vt sit. vt dicit Boetius. Et a sic dicta substantia omne qd est in genere substantie/ siue vt genus/ siue vt spēs/ siue vt indiuiduū habet q̄ per se est nullo indigens vt sit: ⁊ hoc nō dicit hypostasis. p̄m aūt q̄ dicit primā subam: non dicit nisi substare pncipalr ⁊ maxime. ⁊ cū substare non possit nisi quod per se est alio nō indigens: tunc oportet q̄ substantia primo modo dicta sit in intellectu substantie scdo modo dicte: ⁊ hoc nō est in intellectu hypostasis. Et ideo licet greci dicerēt tres hypostases: latini nullo modo volunt dicere tres substātias: eo q̄ videbant q̄ sequebat de necessitate/ tres esse essentias/ ⁊ p̄m primū intellectū nois/ ⁊ p̄m scōm: hypostasis aūt nō dicit nisi suppositū in ratōe supposti: ⁊ hoc est qui est/ siue res nature. Ad aliud dōm: q̄ licet hypostasis nomē substantiale sit: tū nō dicit substantiā in ratōe p̄ma nois substantie: sed in ratōe scda/ prout res nature substātia est: et hoc est suppositū in ratōe suppositi prout designatur hoc noīe qui est. Sic autē designatū multiplicatur in psonis: ⁊ ideo nō est vna hypostasis triū personarū. Sicut ⁊ persona substantiale nomen est: vt dicit Augustinus: tamen de omnibus in sūma nō dicit singulariter/ sed pluraliter. Qd enim dicitur: q̄ substantiale nomen de omnib⁹ in sūma dicit singulariter/ ⁊ nō pluraliter: intelligit de bis que significant substantiā vt quo est/ vel quod est: ⁊ nō de bis que significant substantiā vt quis est/ vel qui est. Qui est eīm dicit rem nature nō in specie personali determinatā. Quis autem eandem rem nature dicit determinatam in specie p̄m esse personale: propter quod substantiam dicunt in obliquo/ ⁊ nō in recto. Ad aliud dicit: q̄ in trinitate p̄m rationē intelligentie extrema ⁊ media sunt. sed nō sunt vere media per equedistantiā/ vel per equalem participationē extremorū. Et ideo distīguibile nō distictū/ nō ideo dicit q̄ nō sit distictū/ sed quia nomine suo nō importat ꝓprietatē que demostret distinctionē. Actio enim nature res nature distincta est. Actus eīm generātis nō stat nisi in disticto: ⁊ sic hypostasis etiā distincta est ante p̄m rationē intelligendi/ q̄ q̄ adueniat ei ꝓprietas demonstrans distinctionē. est eīm per intellectum qui est: siue hic ante hūc esse patrem. Ad aliud patet solutio per idē: quia illa ratio eadē est cū priori alijs verbis cōformata. Ad aliud dōm/ q̄ impfectū est simile: ⁊ demōstrat processionē personarū/ nisi quantū ad duo: scz q̄ incorruptibiliter procedunt psone: sicut sine corruptione ignis procedit calo⁹/ ⁊ procedit splendo⁹: ⁊ quantū ad hoc: q̄ plura sūt ab vno: sed nō quo ad hoc/ q̄ calo⁹ ⁊ splendo⁹ sunt ꝓprietates que exigant diuersitatē suppositorū: sicut paternitas ⁊ filiatio diuersitatē exigūt hypostasum siue suppositorū. Ad aliud dōm q̄ illud quod obijcit in contrariū est cōcedendum: Si eīm nō eēnt diuerse hypostases/ sabelli⁹ verū dixisset

Ad id quod obijcit de Damascenoⁿ dicendū q̄ in diuinis patrē esse patrem/ ⁊ patrem gnare filiū ⁊ patrē determinari paternitate: idem est re/ sz diferūt p̄m rationem intelligendi: quia patrem esse patrem/ dicit proprietatem prout est distinguēs ⁊ determinans in esse personali p̄m speciem: patrem autem generare/ dicit eam proprietatem vt actum proprii patris: patrem vero distinguit a filio paternitate/ eandem proprietatem dicit prout est relatio oppositionem habēs ad filium. Et p̄m hos modos intelligendi ex primo modo pater est quis: ex secundo pater est hic: ex tertio pater non est filius. Et verū est: q̄ ꝓpri⁹ termin⁹ gnatōis ē res nature: ⁊ sic distict⁹ p actū nature ē aīa ꝓprietatis

Arg.3m

Arg.4m

Solutio Arti.II

B

In ꝓtrariū arg.1m

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

Ad 3m

Ad 2m

Ad 4m

Ad 1m

D

Ad arg.m in ꝓtrariū

Ad 2m

E

Ad arg.1m

tem determinatē eum in eo q̄ est quis in persona non re/ sed rōne intelligendi. Et hoc modo loquit damascen⁹. ⁊ verū dicit: q̄ sic alius modus est distinguēdi hypostases: ⁊ alius mod⁹ differēdi propietatib⁹ suis. differt ei hypostases vt res nature: ⁊ differūt ꝓprietatib⁹ suis. Ad aliud dōm: q̄ b verū ꝯcludit. sed in hoc solo cauendū est: q̄ q̄ d est in creaturis prius ⁊ posterius tpe ⁊ causa et effectu: hoc est in diuinis p̄m modū intelligendi tm: ⁊ hic modus intelligendi causat ex defectu nostri intellectus: qui/ sicut dicit dionysius/ diuīa nō percipit nisi ex similitudine humanorū. Ad dictum augustini dōm: q̄ hoc nomen res in diuinis dupliciter sumit: scz essentialiter: p̄m q̄ dicit Augustinus ibidem: q̄ hi tres sunt vna ⁊ sūma res. Secūdo psonaliter: p̄m q̄ dicit: q̄ pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus sunt tres res: hoc est q̄ sunt entes siue existentes/ entitate rate in esse personali. Notandum tamen q̄ de hoc nomīe hypostasis dicit sic Hieronymus ad damasum papā: vt dicit magister in p̄mo sentēciarum. 26. dist. Ab arrianorū psule hypostasion nouellū nomen a me hoīe romano exigit. Interrogam⁹ quid tres hypostases arbitrentur intelligi. Tres psonas subsistētes aiūt. Respondem⁹ nos ita credere. Nō sufficit eis sensus: ipsum nomen effligitant: q̄ nescio qd veneni in syllabis latet. Clamam⁹: si quis tres hypostases/ id est tres subsistētes psonas nō ꝓfiteatur: anathema sit. Si autem quis hypostasim vsiā intelligens/ nō tribus personis vnā hypostasim inducit: alienus a xpo est: qui scz tres hypostases dicens/ sub noīe pietatis tres naturas conatur asserere. Item hieronym⁹ ad eundē. Sufficiat vobis dicere vnā subam: ⁊ tres personas perfectas/ equales: taceamus tres hypostases si placet. Nō bone suspitionis est/ cum in eodē verbo sensus dissentiant. Sed ad hoc rīndet magr in p̄mo sniarū. 26. dist. c. j. q̄ in his verbis nō negat hieronym⁹ vtendum esse noīe hypostasis in significatōe qua determinatū est de ipso: sed hereticos eo p̄ue vsos ostendit: contra quos cautela ⁊ distinctione opus est: sicut patet in p̄dicta determinatione.

Ad 3m

Ad 4m

Opio p̄ma

Opio scda.

Ad 4m

Ad 1m

Opiotertia

B

Opio q̄rta

Querit de hoc noīe psona. Qō. XLIIII

Einde querit de hoc

d nomine qd est persona qd significet vel p̄dicet in diuinis. De quo magr tractat in p̄mo sniarū dist. xxiij. Et querūtur quattuor. ⁊. de multiplicitate nois ⁊ intentiōe p̄m se accepta. secundo de noibus collectiue psonas significantibus: vt trinitas ⁊ trinus. tertio de veritate personarū. quarto de equalitate personarum. Circa querūtur quattuor: quo⁹ primū est de multiplicitate nois. scōm de definitione. tertiū de suppositione. quarto de cōpatione eius ad eēntiam.

Nut⁹ qōis IIII. sūt mē. primi

Querit de multiplicitate huius nominis persona.

A Membr.I Primo ergo querit de multiplicitate nominis. Persona eīm dr in diuinis ⁊ in angelicis: ⁊ in humanis. Et dicit richardus: q̄ in dinis distinguūtur psone ozigine sola. In angelis qualitate sola: q̄ distictio dr psonalis. In humanis ozigine ⁊ qualitate. Adhuc: In diuinis persona vt dicit magr in sniis/ aliqn dr essentialiter: aliqn notionaliter. Essentialiter/ vt cum dr: pr est psona: filius est psona: spūsanct⁹ est persona. Personaliter/ vt cū dr: alia ē persona pris: alia filij: alia spūsancti. Notionalit/ vt cū dr: pat in persona differt a persona filij. Sunt eria: diuerse sntie de hoc noīe psona. Quidā eīm dixerunt/ vt dictū est: q̄ aliqn significat essentiā: aliqn persona: aliquādo notionē. Alij dixerūt: q̄ nō significat nisi essentiā. Sed essentia significat dupliter: scz vt essentia ⁊ non gra supposito. ⁊ sic designatur per hoc nomē essentia/ deitas/ ⁊ hmōi. Scdo mō significat prout est in suis suppositis/ ⁊ nō gra sui. ⁊ dicūt q̄ hoc mō significat per hoc nomē psona: ⁊ ideo pnt ei attribui q̄ ⁊ cōueniūt eēntie/ ⁊ cōueniunt personis. Que ꝯueniūt eēntie: sicut dic aug⁹ vj. libro de trini. certe q: pr est persona/ ⁊ filij⁹ est psona/ ⁊ spūsctūs ē psona: nō dicūt tres psone: q: cōest eis id qd psona est. Et illud augu. ibidē: Ad se quippe dr psona pr: nō ad filiū/ vel spm̄sctm. sicut ad se dr de⁹ magn⁹/ bonus/ ⁊ iustus ⁊ hmōi. Personalia aūt attribuuntur ei: q: sic dr persona generās/ ⁊ psona genita ⁊ hmōi. Alij dixerūt: q̄ hoc nomen persona pncipalr dicit essentiā: sed secūdario dicit ꝓprietatis distinctionē. Et hui⁹ talem dabant rōnem: q: dicit Isidorus: q̄ persona dr quasi per se vnū ens. Vn q̄ dr vnū/ notat substantiā: q̄ dicit per se vnū/ notat distinctionē. ratione huius distinctionis dicit: alia persona patris: alia filij: alia spūsancti. Ratione aūt vnitatis est qd dicit aug⁹: q̄ nō est aliud esse substantiā ⁊ aliud esse persona. sensus est: id est vnū et per se: hoc est distinct⁹ pater ⁊ spiritussanctus: persone/ id est vnū ⁊ per se distincti. Adhuc alij dixerūt: q̄ hoc nomen persona oziginē habuit in diuinis ab importunitate hereticorū. Cum eīm catholici dicerent id qd continetur. p̄me Joan. v. b. Tres sunt qui testimoniū dant in celo: pater/ verbum/ ⁊ spiritussanctus: ⁊ hi tres vnū sunt. quesiuerūt heretici arriani/ quid essent tres qui designātur per patrē ⁊ verbum ⁊ spiritū: intendentes responderi sibi nomen designās substantiā. ⁊ cum nō posset/ vt dicit aug⁹ inueniri nomē aliud qd cōmuniter de tribus diceret/ qd singulariter de vnoquoq: ⁊ in summa de omnib⁹ simul pluraliter diceretur: inuentū est hoc nomen persona: ⁊ dictum est: tres persone. Pater eīm est persona: filij⁹ est persona: spiritussanct⁹ est persona: ⁊ hi tres non vna/ sed tres persone. Et ratio hui⁹ fuit: quia persona licet dicat substātiam: non tamen dicit eam in genere cōsideratam/ vel in specie: sed in hoc indiuiduo designatam. substātia enim in genere designat qd magis q̄ quis: vt dicit Richardus in libro de trinitate. Querentes enim: quid est hoc: dicimus q̄ est substātia: vel animal: vel homo. querētes aūt quis est hic: dicimus q̄ est socrates/ vl plato indiuiduu: quod a sua ꝓprietate incōmunicabile est. respondentes ⁊ hic quidē etiam: substantia est: sed substātia est sicut suppositū siue hypostasis quod non designatur nomine nature cōmunis. Et horum dictum redit ad hoc: q̄ hoc nomen persona ante questionem hereticorum significabat essentiam/ prout essentia vna et natura communis est trium personarum. sed post translatum est ad

Arg.1m

Arg.2m

ad designādam hypostasim cum ꝓprietate incommunicabili. vñ cū dicit: pater ⁊ filius ⁊ spūsanctus sūt tres psone: sensus est: hoc est tres hypostases: siue tria suppositā ꝓprijs et incōicabilibus ꝓprietatibus a seinuicē distincta. Et sic patet/ q̄ oēs iste quattuor snie cōueniūt in hoc: q̄ psona significet substantiā. sed in hoc differūt: q̄ quidā dicunt q̄ significat eā per modum essentie ⁊ nature cōis: q̄dā aūt q̄ significat eā vt in hoc singulari ꝛsideratam. Et isti etiam differūt: q̄ q̄dam dicūt q̄ significat eam vt huncaliquē qui nō est q̄d/ nisi ratiōe essentie: Quidam aūt q̄ significat eam cū ꝓprietate determinātē. Ratio aūt hoꝝ q̄ omnes cōueniunt in hoc q̄ significat substam/ ponit a magistro in ꝑmo sniarum dist. xxv. vbi expresse dicit augᵒ: q̄ psona substam diuinā significat ⁊ essentiā. sic psona ad se dicitur: ⁊ idem est deo esse psonā/ quod esse: sicut idē est ei esse/ quod esse deum. Unde manifeste colligit: q̄ essentiā diuinā p̄dicamus dicētes: pater est psona: filius est psona: spūssanctus est psona/ id est essentia: ⁊ oīno vnū ⁊ idem significatur noīe persone/ id est essentia diuina cuꝝ ōr: pater est psona: filius est psona/ q̄ō significat in noīe dei cū ōr: pater est deus: filius est deus. Adhuc ibidē idem significatur cū ōr: deus est deus: ⁊ deᵒ est psona. vtroq̄ enī noīe essentia diuina intelligit: q̄ vtrūq̄ ꝑm substam dicit. Adhuc ibidē eandem significationē videtur tenere nomē psona cū dicit: tres psone/ quā habet cum ōr: pr̄ est psona: filiᵒ est psona: spūssanctus est psona: q̄ vt dicit augᵒ. vj. de trinitate: ideo ōr tres psone/ q̄ cōe est eis q̄ō psona est. nihil autem est tribus cōe nisi essentia: psona ergo dicit essentiam. Innitūtur etiā illi verbo Boetij in libro de duabus naturis in vna psona xpi: vbi dicit: q̄ psona est rōnalis nature in diuidua suba. vbi ostendit: q̄ suba in recto in definitione persone cadit: nomen autem dicit id q̄ō in recto cadit in definitione eiᵒ: ⁊ sic psona dicit substantiam. Tot ergo sunt opiniones de persona.

Rō ꝑma

Secūda

Tertia

Quarta

E Uideturn aliquid esse ꝛtra singulas istarum. Si enī persona dicit essentiā/ vt dicunt ꝑmi: ⁊ dicit eam absolute/ cū ōr: pater est psona. si fiat relatio: refert essentiā absolute. sicut ḡ hec est vera: pr̄ est essentia q̄ est filius: ita hec erit vera: pater est psona que est filius. ⁊ hoc falsum est. Lōtra secūdam aūt est: q̄ si persona dicit essentiam. put est in suppositis/ videtur psona oīno equiuoce dici in diuinis ⁊ in creaturis. In creaturis enī cum dicitur: psona est rōnalis nature indiuidua substātia: persona nullo modo dicit essentiā cōem/ neq̄ in se/ neq̄ in suis suppositis: q̄ suppositū dicit essentie. Si ergo in diuinis dicit eēntiā suppositi/ dicetur equiuoce: q̄ solū nomen cōmune est/ ⁊ ratio sube diuersa. Contra tertiā est: q̄ si persona p̄mo dicit essentiā/ ⁊ secūdario distinctionē: tunc cū dicit: essentia est persona/ sensus erit: essentia est ens per se distinctū. q̄ō falsum erit: ⁊ est erroꝛ arrij. Lōtra quartam est: q̄ si persona de ꝓprima institutiōe dicit essentiam/ falsificat dictum boecij: qui ostendens originē huius vocabuli personat dicit q̄ ortum est a tragedis: qui in theatris certos ⁊ determinatos homines repꝛesentare volentes/ larvas pictas ad similitudinē facierum illarū alligabāt: ⁊ per illam sonabāt carmina. ꝓpter q̄ō etiā psona

Lōtra secūdam

Lōtra tertiam.

Lōtra q̄rtam

Argu.1m

circumflexa penultima dicit. Persona igit a ꝑma institutione certum aliquē significat: essentia aūt nullum certum significat aliquem/ nec in diuis/ nec in creaturis. A ꝑima ergo institutione non significat essentiam. Adhuc: Boecius in libro de trinitate: Intelligimus patrem ⁊ filium ⁊ spiritumsanctū personas nō substantialit dici: quia si substantialiter diceret/ de singulis ⁊ de omnib singulariter diceret. Adhuc ibidē: Persone diuise sunt: substantia vero indiuisa. necesse est ergo vocabulū quod ex personis originē trahit/ ad substantiā nō pertinere. Adhuc: Augᵒ. vij. libro de trinitate: Persona nō significat idē quod substantia. Si enī idē significaret: sicut substātia patris ipe pater est: nō quo pater ēpater/ sed quo est: ita persona presens esset quo pater est: non quo pater pater est/ sed quo est: quod falsū est. Adhuc: Si persona significaret essentiā: sicut dicimus tres psonas: ita dicendū esset tres essentias: ⁊ sicut dicimus personā numerabilē in tribus: ita dicendum esset essentiā numerabilē esse in tribꝫ: quod falsum est. Solutio: ad primā partē questiōis dicēdū: q̄ persona dicta de diuinis/ ⁊ de angelis/ ⁊ de hominib nō dicit vnuoce. Cū enī psona dicat/ vt dicit Isidorus/ per se vna: per se uatem vnū sit: indiuisum in se/ ⁊ diuisū ab alijs diuisione q̄ essentialis ⁊ per se diuisio est: constat q̄ in hac perfecta rationē nō dicit de psonis diuinis: Ille enī essentialiter vnū sunt/ ⁊ simpliciter indiuise. Propter q̄ō dicit Damascenᵒ: q̄ diuine persone ꝑm essentiam in seinuicē sūt ⁊ inseparabiles. Et Joh. 14. b. Ego in patre/ ⁊ pater in me ē. Unde si ꝓprietas ⁊ compositio nominis attēdat/ pfectioꝛi ratōe dicit psona de creatis q̄ de increatis. In diuinis enī p se vnū nō est nisi ꝓria ꝓprietate distincta: essentialit autē p se nullo modo ab alio diuisū. Et ꝑm hūc modū persona translationē nomis dicit de diuinis/ ⁊ nō ꝓprie. Et ideo dicit Augᵒ in vij. de trinitate: q̄ cū instant quererent heretici: quid ad tres a catholicis inuentū est hoc nomen persona: ⁊ dictū est tres persone: non vt illud diceret/ sed ne taceret. Per translationē enī dici potuit/ sed nō per ꝓprietatem. Si autē nomē psone per causā exprimatur: sicut fere omnia nomina diuina: sic per prius dicit de deo. Lōicabilitas enī nature in diuinis/ ⁊ sub illa discretio personalis/ causa ⁊ exemplar est cōicabilitatis nature in creatis: ⁊ sub illa discretōis indiuidualis: ⁊ maxime in creatura q̄ imago dei est/ que est creatura rationalis siue intellectualis.

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

Arg.5m

D Solo mēl ⁊ arg.1m

Ad 2m

Ad aliud dicendū est: q̄ in diuinis persona dicitur ꝑm vnā rationē in tribꝫ personis. Sic enī dicitur persona hypostasis personali ꝓprietate distincta. Et quod obijcit: q̄ aliquando dicit essentialiter: aliqn̄ psonaliter: aliqn̄ notionaliter. Dicendū q̄ hoc nō variat significationē persone principalē sed modū significandi tm̄. Unde qn̄ dicit: pater ē persona: persona dicit essentiam non per modum essentie et substantiam nō per modum substantie/ sed per modum quis est. Quis enī querit de essentia: sicut dicit Priscianus: Quis natat in mari piscis. Et sic quis diuidit contra qualis/ ⁊ cōtra quantus. Et hoc modo quis primo dicit quē: ⁊ secundario dicit quid. Unde dicit Richardus: q̄ psona tam dicit quem/ q̄ quid. Substantia autē

ꝑm q̄ ꝓo persona ponit/ nō tam quē/ q̄ quid dicit. Dicit enī substantiā in habente eam. Unde cū dicitur: pater est psona: intelligit q̄ pater est quis perfecte ens/ ⁊ substātialiter psonali ꝓprietate distinctus. Cum autē dicitur: pater est alius in psona q̄ filius: cū nō possit esse alius in essentia/ oportet q̄ sit alius in psonali ꝓprietate: ⁊ sic alius in psona. ⁊ sic p relationū diuersitatis cogitur ad stātū pro psona. Cū vero dicitur: pater in psona differt a filio: cū nō differat in essentia: nec differt in communi rōne/ sed differt tm̄ in ꝓprietate psonali: que differētia ꝓprie ⁊ simpliciter nō est/ sed est differentia quedaꝝ: que magis ꝓprie loquēdo distinctio vocatur p virtutē verbi differentiā notantis: trahit ad standuꝝ p notione siue ꝓprietate. Hec enī omnia sunt in intellectu psone. Est enī psona hypostasis siue substantia substantialit ⁊ pfecte existens/ p ꝓprietate psonali determinata: ⁊ ſo p adiunctionem trahi potest ad substantiā designandā/ ⁊ ad hypostasim/ ⁊ ad ꝓprietatē: ⁊ p talia variat modus significandi eiᵒ/ ⁊ nō significatio. sicut ⁊ boetiᵒ dicit: et regulariter verū est: q̄ talia sunt p̄dicata/ qualia ꝑmiserūt ⁊ biecta: ⁊ talia sūt p̄dicata/ qualia adiuncta ꝑmiserunt. Ad id q̄ō vlteriᵒ querit de p̄ma sententia: dicendū q̄ satis sustineri pōt. Ad id q̄ō ꝛ eā obijcitur dicendū est: q̄ cū dicitur: persona dicit essentiā: nō intelligūt istri q̄ dicat essentiaꝝ p modum essentie/ siue p modum nature vnientis psonas: sed p modum substātie/ ꝑm q̄ substantia a substando ōr. sic enī substātia idem est q̄ hypostasis/ siue suppositū: sic dicauicē. q̄ suppositū siue ſb iectū ē ens i se ſbalt cōpletū: occasio alteri exīdi in eo q̄ eē nō bēret nisi in eo eēt: ⁊ sic trāslatū in diuina suppositū est hypostasis occasio q̄ ꝓprietas sit in ea: q̄ ꝑm modū significandi nō dicit esse p se existentis/ sed existentis in hypostasi: ⁊ nō extra ipsā. Et ideo non ꝓcedit obiectio: In illa enī accipitur essentia vt vniēs tres psonas. Et est in argumento fallacia equiuocatiōis. Sba enī put est hypostasis nō dicit essentiā. put est vniēs tres psonas: sed hypostasim dicit q̄ distinguitur in personis.

Ad opionē scōam ⁊ ar.

Ad scōam sententiā dicendū est: q̄ etiā satis sustineri potest: q̄ ꝑ certo psona dicit quid determinatum ad quis ⁊ formatū. vñ Richardus dicit: q̄ nō tam quis q̄ quid dicit. Sic autē essentia nō significatur vt essentia: nec vt vniens psonas: sed significatur vt substātia que oībus cōfert subsistere in se/ ⁊ nō fluere ad aliud grā essendi. sic enī omnibus etiā indiuiduis substātia confert subsistere: et hoc modo ē ⁊ in diuinis ⁊ in humanis. ⁊ ꝑm hūc acrum psona dicit substātiā: sed nec in diuinis/ nec in humanis dicit psona essentiā vt essentiā. Et p hoc pater solutio ad obiectū contra. Ad tertiam sententiā dicendū est: q̄ etiā illa satis rationabilit sustinetur: sicut pbatur ex dicto isidori. Persona enī est substātia indiuidua/ vt dicit boetius: vt substātia incōicabilis/ vt dicit Richardᵒ. ⁊ cum talis substātia in recto cadat in definitiōe psone: cōstat q̄ psona dicit eā p modū substātie in se subsistētis: licet nō dicat eam p moduꝝ essentie cōis/ sed p modum suppositi siue hypostasis: q̄ō ab essentia babꝫ in se subsistere/ ⁊ alio nō indigere vt sit. In intellectu autē suo sup hoc addit distinctum esse ꝓprietate: et ita in obliquo dicit proprietatē distinguentē: ⁊ ideo per consequens ⁊ secōario. Ad obiectum contra dicendum: q̄ cum dicitur: psona est essentia: p̄dicatio fit rōne indifferētie simplicitatis que est in diuinis: ⁊ hec vt sepius dictū est/ nō tollit diuersum modū significandi: qui diuersus modᵒ significandi causat diuersuꝝ modū dicendi/ ⁊ diuersum modum supponēdi/ ⁊ diuersum modum attribuendi: ⁊ nō diuersū modū rei. Dico autem/ diuersū modum dicendi q̄ q̄ūdē vnū duobꝫ nominibꝫ vel pluribꝫ significat. Sed rōne modi significādi cum significato p̄ncipali aliquid cōnotatur in vno q̄ō nō cōnotatur in alio. sicut bonū/ iustum/ sapiens dicit de deo. Sed vt dicūt Dionysius ⁊ origes: Cum hec omnia de deo dicanꝫ p causam: licet hec omnia dicant essentiā diuinā: ⁊ significēt essentiā diuinā: aliud tn̄ dr̄ et cōnotat cū dicitur sapiēs: ⁊ aliud cū dicit bonus: ⁊ aliud cuꝝ dr̄ iustus. Dicit ei sapiēs vt sapiēt/ creati causa: Bonᵒ vt boni creati causa: Justᵒ vt iusti creati causa. ⁊ ideo aliquid dr̄ siue cōnotatur nomie vno q̄ō nō connotat noie alio. Diuersus autē modus supponēdi est: quādo q̄ūdē que dicuntur ea dē sunt re/ tamen ꝓpter diuersum modū significandi diuersuꝝ suppositō vno nō supponit altera ꝓ eisdem p̄dicatis. Et sic psona est essentia: tamē suppositā psona nō supponitur essentia respectu eorundē p̄dicatorum. Et ex hoc cātur quartū: scz diuersus modus attribuēdi. attribuit enī vni q̄ō nō attribuit alteri: eo q̄ licet ea deꝫ sint re/ modo tn̄ significādi differūt. Unde nō sequit: si essentia est psona: ⁊ p̄dicat psona ratione vnitatis rei de essentia: q̄ si psona ē distincta/ q̄ essentia sit distincta. Ad quartā sententiam dicendū est: q̄ illa ꝓculdubio vera est. Persona enī suo nomie vt habitum ē/ rem nature significat: siue naturaꝝ naturatam ⁊ distinctā vt in se subsistentē ⁊ perfectaꝝ/ et ab alijs diuisam: ⁊ p similitudinem distinctōis quā facit ꝓprietas in esse psonali/ translatū est ad significandum hypostasim: cū ante significaret naturatū in esse naturati diuisum. q̄ō diuis nō conuenit: quia natura cōis nec in se/ nec in psonis distinguitur vel diuiditur. aliter enī psone non essent in seinuicē p nature cōmunis indifferentiā. Nec est cōtra dictū boetij. Persona enī semp significabat certū ⁊ determinatū ⁊ in esse nature diuisū: sed nō semp significabat certū ⁊ determinatū incōmunicabili ꝓprietate distinctū in esse naturati ꝑm esse substantiale indiuisum ⁊ alijs vnitū: ⁊ ad hoc significandū trāslatum est post questionē heretico rū. Ad ꝑmū autē q̄ō obijcit de cōibus rationib eorū dicendum est: q̄ licet substātia ⁊ essentia idem sint re/ nō tn̄ sunt idem mō significandi. Substantia enim a substādo dicit: vt dicit Aristo. p se autē et ꝑncipaliter substat suppositum: Essentia autem dicit p modū essentientis ⁊ vnientis suppositā. Et cū ōr q̄ idē significamᵒ cum dicimᵒ/ patrē esse personam: filium esse psonā: q̄ō significamus cum dicimus/ patrē esse deū: filium esse deū/ hoc est essentiam diuinā: Intelligit idem re/ nō idem mō significandi. Per hoc etiā pater solo ad sequēs. Ad id q̄ō obijcit: q̄ nihil ē eis cōe nisi essentia: dicēduꝝ est q̄ sicut i antecedentis dictū est: q̄ nihil est eis cōmune p modū nature nisi essentia: ⁊ p modū rei: et p modū veri vniuoci. Sed sicut in aūbabit/ dictū est: ex vno cōmuni ꝑm naturaꝝ cōicato ꝑm actum

Ad opionē III.

Ad opio. I.

Ad arg. 7.

Ad arg. 7.

Ad opionē quartā.

Ad rōnē. I.

Ad scōam ⁊ tertiam

suppositis multe ꝓsequunt cõitates: que licet non oino sint cõitates vniuoci: tñ imitãt vniuocuz. Et hoc ei q̃ socrates est homo: z plato ē hõ: z petrus homo: z cõe est eis q̃ homo est fm naturã: sequit q̃ isti tres suppositа sũt vnꝰ naturc: z cõmune eis est/ q̃ quilibet suppositũ est ex respectu substantiꝰ ad id cui substat: qui licet pluriũ sit ad vnũ/ tamen simil' z equalis est in eis: z p consequẽs vntꝰ rõnis. Et similiter cõe est eis: q̃ hi tres indiuidua sunt/ et res nature sũt. Et hoc vocat cõmune habitudinis siue ꝓportionis ad vnũ: z imitatur vniuocuz/ licet vere vniuocũ nõ sit: quia vniuocũ vere a natura vna causatur: que cõis pluribus participatur a singulis. Et hoc modo in diuinis cõe est hoc qd̃ ꝑsona est. Quãuis enim nõ ab vna z eadem ꝑsonalitate pater sit ꝑsona/ filius sit persona/ spũsanctus sit persona: sicut ab vna z eadẽ deitate pater est deus/ filius est deus/ spũsanctus est deus: tamen a simili respectu hypostasis patris ad ꝓprietatem ꝑsonalem/ z ad naturam cõem: z hypostasis filij ad ꝓprietatem suã z naturã comunem: z sic hypostasis spũsancti/ cãtur cõmunis predicatio ꝑsone de tribus: que predicatur de tribꝰ nõ vt cõmune natu/ re/ sed vt cõe habitudinis siue ꝓportõis ad vnũ: qd̃ imitatur vniuocũ in hoc/ q̃ in pluribꝰ equalem er coequeuum ad vnũ z idem ponit respectũ. Et si obiectatur: q̃ fm hoc ꝑsona videt ꝑdicari vt vle z ens de ratione triũ cũ dicit: pater est ꝑsona: filiꝰ est ꝑsona: spiritussanctus est ꝑsona. Dicendum q̃ nõ ꝑdicatur vt vle: nec vt ens de ratiõe trium. qd̃ enim sic ꝑdicatur: est cõmune nature/ z nõ habitudinis. sed ꝑdicatur vt idẽ sub alio mõ significandi. Idem enim est/ pater est ꝑsona/ qd̃ pater est pr': ſz alium modu z habet significãdi: ꝑcipue fm q̃ pater est substantiuũ/ nõ adiectiuũ. Et hoc pater si resolu atur. Cum enim dr: pater ē pater: sensus est: pater est hypostasis incõicabili ꝓprietate pr'nitat] determinata diuine nature suppositа: z hec est rõ persone. Magister wilhelmꝰ tñ altissiodorẽs. ad hoc soluendum distinguit quadruplex vniuocũ. Primum dicebat cãri a ꝓformitate cõis nature. sicut hõ vniuocũ ad oẽs homines: z albũ ad oĩnia alba. Secõm diceba t cãri a generali ꝓformitate intellectus. Dicebat enim: q̃ intellectus in hoc imago dei est/ qz similitudinẽ habet cum oi re: sicut deꝰ. Sicut etiam dicit Aristo. in. vij. de ania: q̃ intellectus est spẽs spẽrum intelligibiliũ. z hoc intelligit de intellectu formali. Et hoc mõ dicebat esse vniuocũ hoc nomẽ res in diuisione augustini de doctrina christiana/ qua dicit: Rerũ alie sunt q̃ bus fruendum est: alie q̃b vtendũ est: alie que vtunt z fruuntur. Res ei siue sit creata/ siue increata sil'r est ens ratum apud intellectũ. Tertiũ causat p equalez denominationẽ ex pte anie acceptã. sicut intelligibile vniuocũ ad oĩa intelligibilia: z opinabile ad oĩa opinabilia. Et hoc modo dicebat vniuocum esse b nomẽ notio ad q̃nq; notiões q̃ sũt in diuis. Quarta vniuocatio vt dicit/ cãtur ab equali ꝓportione ad effectum. Et hoc mõ dicebat vniuocũ esse b nomẽ iustũ de deo z de hoie. deus ei dr iustus: quia reddit vnicuiq; qd̃ suũ est. Et a sil'i effectu dr hõ iustus. In his tñ modis nõ simpl'r ē vniuocũ/ nisi in primo. Alij aũt modi imitant vniuocũ. z iõ cõitas illorũ est magis cõitas analogi q̃ vniuoci. Ad

Obiectio

Respõsio

B Vniuocuz q̃druplex

Ad quartã rationẽ

aliud dicendũ est: q̃ substãtia in definitione posita nõ dicitur a natura substantie que subsistere facit/ sed ab actu substãdi: z sic cõuenit supposito siue hypostasi: vt dictũ est. Id autẽ qd̃ ꝑtra singulos inductũ ē/ iam soluturz est in ꝑhabitis. Ad id qd̃ obijcitur de boetio dicenduz: q̃ boetiꝰ in illo loco substantiam accipit p natura que substare vel sbsistere facit in se/ z nõ alio indigere vt sit: z nõ accipit eam fm q̃ ab actu substãdi dicit. Et hoc modo verum est: q̃ ꝑsona nõ dicit/ nec significat substantiam/ nisi in obliquo. Per hoc etiam patet sol'o ad dictũ aug. quia simil' accipit substantiã. Ad rationẽ vltimã dicendũ est: q̃ nõ sequit: nisi persona significaret essentiã in recto: vel substantiã. pur subãtia nõ dicit ab actu substãdi/ sed vt ens in se sbsistens alio nõ indigens: sicut cõis z eadẽ est natura triũ ꝑsonaruz. z sic sequeret: q̃ tres essentie essent tres ꝑsone/ z numerate in tribꝰ ꝑsonis.

Ad dictã opinio.

Ad 4m.

Ad 3m.

Queritur de definitione huius nominis persona.

Secundo q̃ritur de definitiõe istius nomis persona. Et inueniunt quattuor definitiones. Prima boetij hec scz: ꝑsona est rõnalis nature indiuidua substãtia. Secũda est richardi i lib. de tri. hec scz: Persona ē intellectualis nature incõicabilis existẽtia. Tertia ite q̃ Richardi ibidem: Persona ē exñs p se solum fm quendã rõnalis exñtie modũ. Quarta magistral' est hec scz: Persona ē hypostasis distincta incõicabili ꝓprietate ad dignitatẽ ptinentẽ. Et querit de singulis definitionibꝰ. Videt enim incõuentẽs prima. Rõnalis enim natura nõ ē nisi in hoie. Dicit enim isaac in lib. defini. q̃ rõ ē vis anie/ facies currere cãm i cãtum. z sic rõ cũ collatiõe ē z cum inq̃sitiõe. talis autem natura nõ ē diuina/ nec etiã angelica: cũ tamẽ ꝑsona sit tã in diuina q̃ in angelica natura. incõuenienter g̃ definit p rõnalẽ naturã. Adhuc: In diuinis ꝓpr' indifferentiã simplicitatis ꝑsona ē essentia/ siue natura. obliquꝰ aũt ois notat trãsitionẽ z diuersitatẽ. Cũ ergo dr: ꝑsona ē rõalis nature/ diuersitas notatur inter ꝑsonã z rõnalẽ naturã: z cũ sit oĩmoda indifferẽtia/ portꝰ deberet dici: ꝑsona ē rõnalis natura/ q̃ rõnalis nature. Adhuc obijcitur de hoc q̃ dicit: indiuidua. Nihil enim ē indiuiduum in pticulari/ nisi qd̃ diuiduum ē in natura. Diuiduũ aũt in natura/ ē materia que fm esse diuiditur in pticularibꝰ: Diuina natura fm esse non diuidit' in particularibꝰ siue i hypostasibꝰ: quas ioãnes damã. vocat pticularia. g̃ ꝑsone in diuis nõ conuenit esse indiuiduũ. Adhuc nõ videt ꝓuenire qd̃ dicit sba. qd̃ ei i definitiõe alicui ponit: multiplicato definito m'tiplicat' definiẽs. vt cũ dicit: homo aĩal rõnale mortale: plures hoies pl'a ania lia rõnalia mortalia. Ergo a sil'i. si ꝑsona est indiuidua sba: plures ꝑsone plures erũt substãtie indiuidue: vt dixit Arrius. z hoc ē hereses: q̃ tres ꝑsone sunt vna substãtia indiuidua/ siue indiuisibilis fm esse. Contra secũdam etiã obijcit que est hec: Persona ē intellectualis nature incõicabilis existẽtia. Et querit q̃ sit natura intellectualis. Aut cũ ē q̃ intellectualitate sicut differẽtia in spẽ ꝓstituit: Aut q̃ intellectu vtit: Aut q̃ itelligit/ eo q̃ non itelligit nisi itellectuale/ hoc ē i eẽ itellectuali acceptũ. Si p/

B Boetij. II. Definitio. I. II III IIII

Cõtra ꝑma Argumẽ.

Cõtra definitiõez q̃rtã Argu. 1m.

Arg. 2m

Argu 3m.

Arg. 4m.

Cõtra oẽs definitiões. Arg. 1m

Arg. 2m

E Solo mem bri. II.

Cõtra defnitiõez scdã Arg. primũ

mo mõ: tũc natura diuina nõ erit itellectual'. Nil'a ei dĩa i spẽ nature ꝓstituit. Si secõdo mõ: ite p ñ erit itellectual': nõ ei itellectu vtit/ iz seipõ itelligit. Si tertio mõ: tũc mlta p natur arũ erit ꝑsona. sicut ei dicit boetiꝰ: natura q̃ in oĩnibꝰ est/ ē que quoquo modo intelligi põt. z sic omniũ natura p esset ꝑsona: qd̃ falsum est. Adhuc qd̃ dicit/ incõicabilis. nõ videt cõuenire soli ꝑsone: cũ tamẽ sit vltima differentia in definitiõe posita: de qua dicit aristote. in. vij. prime phie/ q̃ ꝓuertibilis esse dz. oĩnia enĩz indiuidua/ z oĩa ꝓpria incõicabilia sunt. Dicit enim algazel in logica sua: q̃ indiuiduũ est ab accẽte incõicabili: z iõ dicit singulare. Adhuc qd̃ dicit existentia/ videt in cõuenient dici. existentia ei fm rationẽ suo p cõponẽtiũ dicit ens ex alio ꝑductum. hoc autẽ angelicis ꝑsonis nõ conuenit/ que originẽ nõ distinguuntur. z etiã in diuinis patri nõ conuenit: q̃ pater ex alio quodaz nõ est: z in humanis adẽ nõ ꝓuenit: eo q̃ adam fm originẽ ex alio nõ ē.

Adhuc: Persona potius ē existẽs q̃ existentia: melius g̃ diceret/ q̃ ꝑsona est intellectualis nature incõicabile exñs/ q̃ incõicabil' exñtia. Cõtra tertiã etiã obijcitur que ē hec scz: ꝑsona est exñs p se solum fm quendã rõnalis exñtie modũ. fm hãc enim nõ videtur esse ꝑsona in diuinis. Dicit enim bilarius: q̃ solitudo nõ est in diuis/ nec singularitas. existens aũt p se solum solitarium z singulare est.

Adhuc cũ dr: fm quendã modũ/ vagus est itellectus z nõ determinatꝰ: q̃ nesciẽs q̃s sit modꝰ ille. definientia autẽ certa z determiata debẽt esse: q̃ aliter definitio nõ determinaret z certificaret definitum. male g̃ dicitur: fm quendã modũ. Cõtra quartã etiã obijcitur/ hãc scz: q̃ ꝑsona ē hypostasis incõicabili ꝓprietate determinata ad dignitatem ptinẽte. Secõm hãc enim videt/ q̃ intellectꝰ ꝑsone cõpositus sit z addat sup intellectũ hypostasis. cõpositus aũt intellectus nõ ē nisi compositu ꝑsona g̃ in diuinis videt esse cõposita: qd̃ falsum est. eque enim simplex ꝑsona est sicut essentia. Adhuc fm hoc videtur: q̃ abstracta ꝑsonalitate p intellectum/ adhuc remaneat hypostasis. z hoc falsuz ē: quia hypostasis ē distinctum z determinatuz qd̃: qd̃ apud ꝑhz vocat hoc aliq̃d. z si dicat' hic aliq̃s: tñ hic aliq̃s nõ est tam q̃s q̃ qd̃: vt dicit Richar. z sic redit in idẽ. Sz abstracto determiante nõ remanet determiatũ. Personalitas autẽ determinãs est: g̃ abstracta ꝑsonalitate hypostasis determinata nõ remanet. Si g̃ remanet aliq̃d: nõ põt remanere nisi essentia determinata: z sic sequeret/ q̃ ꝑsonalis ꝓprietas determiaret essentiã: qd̃ falsuz ē z sepius impzobatũ. sequeret enim: q̃ sicut pr' nõ ē filius: ita essentia patris nõ esset essentia filij. Adhuc cõtra has oẽs definitiões simul obijcit/ videtur enim q̃ fm eas aĩa separata sit ꝑsona. Est enim sba indiuidua rõalis nature: z ē exñs p se solũ fm quẽdam intellectualis exñtie modum. Adhuc videtur q̃ natura humana in xpo fm hoc sit ꝑsona: est enim rõalis nature indiuidua sba. z p eandẽ rõnem diuina natura in xpo erit ꝑsona: z sic xpo est due persone: qd̃ falsum est. Solo: dicendũ q̃ licet sicut dicit aristo. in topicis vnꝰ rei sicut vnũ est esse/ sit vna definitio: tñ fm plura que fm modũ intelligendi sũt in vno z eodẽ/ plures possunt dari assignationes: q̃ nõ sunt vere definitiões/ sed manifestationes maioris declaratiõis q̃ nomẽ. Et tales sunt que inducte sũt. Et differũt: quia illa q̃ ē boetij data est de cõi intentione ꝑsone: pur se cõiter habet ad dcũ/ z angelum/ z hominẽ. Due vero que sũt richardi cozrigũt eam que est boetij/ z determinant ad diuia. z ideo dant p ꝓpria diuino ꝓ: quozũ magis est esse intellectuale q̃ rõale: z singulare q̃ indiuiduũ: z existere fm indiuiduũ ꝑsone ad personã/ q̃ substare in seipa. Quarta vo dat fm nois ꝓprietatem. Dictum est enim in ꝑhabitis: q̃ ꝑsona ē facies laruata. qd̃ nõ fiebat/ nisi ad designationez certe ꝑsone z beri/ que dignitate ꝑcedebat: vt ꝓtamus z becuba. ꝓter qd̃ etiã adhuc in ciuilibꝰ persone dicuntur homĩes dignitate ꝑcellentes: vt imperator/ ꝑses/ eps/ ꝑpositus z hmõi. Ad id q̃ qd̃ obijcit ꝑtra ꝑma definitionẽ: dicendũ q̃ rõ compositus intellectus est: z sic rationalis natura ꝓ intellectuali ponitur. z hoc ē vnuz ꝓter qd̃ cozrigit eã Richar. Ad aliud dicendum: q̃ in veritate respiciẽdo ad simplicitatẽ rei in diuis/ vnũqd̃q; diuinozuz ꝑdicatur de alio in rectitudiẽ: z sic ꝑsona est essentia: z ꝓprietas essentia. Respiciẽdo aũt ad modum intelligendi cõem/ quo diuia ex humanis intelligimus: sicut dicit diony. eo q̃ humana sũt exẽplata a diuinis: sic ꝓuenient' dr: ꝑsona rationalis nature siue essentie/ q̃ rõnalis natura vl' essentia. Dicit enim bylari': q̃ aliud est ignis/ et qd̃ ignis est: et aliud est hõ/ z qd̃ hois ē. z aliud deꝰ/ z qd̃ dei ē: z gñaliter aliud natura/ z qd̃ nature ē. z hoc quidẽ in creatis aliud est re: in diuis aũt aliud mõ significãdi. Cũ g̃ ꝑsona res nature sit: z rẽnature dicat in recto/ naturã aũt dicat in obliquo: z dicat eã vt quo ē res nature: z ideo supposita ꝑsona nõ supponitur natura siue essentia: ꝓuenient' dicitur rõalis nature q̃ rõnalis natura. Et qd̃ obijcit de trãsitione obliqui: dicendũ q̃ trãsitiõi que notatur p gtũ/ sufficit diuersitas in modo itelligendi. sicut ꝓuenieret dr bonitas dei/ cũ tñ bõitas dei z deꝰ scipõ sit bonꝰ. Dicit tñ augꝰ. vij. de trinit: z ponit' in sen. xxiij. dist. p mi lib: vt tres ꝑsonas vnꝰ essentie dicimꝰ/ nõ ex eadem essentia: ne diuersitatẽ inf essentiaz z ꝑsonã notemꝰ. Sed hoc ē ex causis duabus simul iunctis: quarum vna ē/ qz ablatiuꝰ est vehemẽtioris diuersitatis q̃ gtũs. Alia/ q̃ ꝑpositio q̃ etiã transitiua est z diuersitatẽ notat/ habitudinẽ designat esse materialis ad materiatũ. z ideo tres ꝑsonas ex eadẽ essentia nõ dicimꝰ: ne ꝑsona ex essentia sic ex materia eẽ credat. Hui' signũ est: q̃ cõstructio gẽi cum recto aliq̃n intrãsitiua ē: z non notat nisi habitudinẽ determiari ad confusũ: cum tamen idem sit re determinatũ z cõfusum. vt cuz dicitur creatura salis. z talis ꝓstructio non est inter rectũ z ablatiuũ: maxime qn̄ ablto adiũgit' ꝓpositio. vt cũ dr cultellus deferro. Ad aliud dicẽdũ: q̃ p certo in diuinis nõ est indiuiduũ. Indiuiduũ enim vt dicit plato/ ē in quo stat diuisio desendentũ a gñalissimo. sed indiuiduũ in diuis dr accõmodata significatiõ idem q̃ incõicabile/ qd̃ plibus non conuenit. Ad aliud dicendum: q̃ substantia in definitiõe ꝑsone nõ dicit essentiã vel naturã que ē stans p se alio nõ indigẽs: siue que dicit quo est: sz stat p supposito qd̃ ē hypostasis/ qd̃ ab actu substãdi sba dr. Et hũ concedit fm grecos: q̃ hoc modo plures ꝑsone plures sbe sint: sicut apud nos plẽs

Argu. 2m.

Argu. 3m

Argu. 4m.

Arg. 1m

Arg. 2m

Ad 1m

Ad arg. 1m ꝓ definitionẽ ꝑmam.

Ad 2m

D Ad 3m.

Ad 4m.

psone plʼa supposita: z plʼes res plʼes nature. Apud nos aūt nō dicīt plures sbstātiæ: qz sba apud nos dubiā bz significationē. Et aliqn ponīt, p natura qua substat alio nō indigens omē qd substat p se: et sic opponitur accīti. Aliqn, p supposito siue pma substātia. Unde ne dē occasio hereticis/a latinis inhibitum ē: ne tres substātie dicātur tres psone: ne diuersitas nature in psonis esse credat. Ad illud qd cōtra sēdam obīcīt: dicendū q intellectualis natura intelligīt vt dicit boeti⁹/fm q natura dicīt vnāquāq rē iformās specifica differētia, quālicet deus nō habeat vt cū aliquo gne cōstituente: se in spē: eo q est in fine simplicitatis: habet tamen vt idem ipi/z vt quo ē nature intellectualis, licet enim in deo idem sit qd est z quo est fm rem: differunt tamē mō intelligendi. Ad aliud dicendū: q incōmunicabile determinatū p hoc qd dicīt rationalis vel intellectualis nature: soli persone cōueniens est: z sic ponīt in definitione psone vt vltima differentia z cōuertibilis, simplʼr autem accepta maioris cōmunitatis est q̄ psona. Ad aliū dicendū: q exñtia notat originē/vt dicit obiectō: sed cōiter ad originē actiuā z passiuā: hoc est/originem originātē z originē originatā. Unde hec definitio magis, prie est in diuis. In deo em psona est incōicabile existēs incōicabili, prietate origis determiatum. Et hoc mō adam habuit originans: z similiter angel⁹ effectiue. Cuius originās illud nō fuerit conformitate nature cū ipis, originās em in cōformitate nature cū originato nō est de essentia persone fm se: sed est de essentia illius/vel hui⁹ persone.

Ad 2m. Ad 3m. Ad 4m.

Ad 4m. Ad aliud dicēdū: q existētia mel⁹ dr/q̄ exñs: quia sicut dicit Richar. Persona nō tam quis q̄ quid dicit. Dicit em quē inesse substātiali, z hoc qd aptius importat p exñtia q̄ p exñs: sic enim significatur qs/qui est qd. Ad id qd obīcīt cōtra ter tiam: dicendū q solitariū z singulare fm q excludit cōsortium in natura diuina/in diuis nō est: et hec est intētio hilarij, fm autē q dicit exclusionem ab hoc esse psonali/in diuinis est, sic em solus pater est pater: z solus filiʼ filius. Et hoc mō ponīt i definitione psone fm se: sed est de essentia hui⁹ vel illi⁹ psone, sicut z in definitione indiuidui accīs ponitur incōicabile: qd est collectio accītium singularitū quā i possibile ē in alio repiri. Ad aliud dōm: q ponit qndā modū: qz i cōi definit psonā: z nō hāc vl illā. Unde cū dr: quendā modū: licet vagū sit quo ad hanc/vel ad illā: nō tamē vagum ē quin quem determiner. dicit em modū existendi singulariter: licet nō hunc vel illum. Ad id qd obīcitur cōtra quartā: dicendū q diuersitas in mō intelligendi quē nō cātur ex diuersitate rei/sed ex impotētia intellect⁹ nostri: qui rē vt est aliter designare nō potest/nisi assignet eā p assimilationē ad humana: in nlʼo derogat simplicitati rei: z ideo psona simpler est/sicut z natura in diuinis, qz ea que rōe nomis addit sup hypostasim/nō sunt diuersa ab hypostasi rei: z mō significādi tm/sine quib⁹ pfectū ē persone designari nō potest. Ad aliud dōm q licet z cōmunē intentionē psone/abstracta psonalitate p intellectū remaneat, hypostasis/q̄ fm intellectum substat psonalitati: tm meo iudicio i diuis abstracta psonalitate nihil remanet, essentia enim nō remanet: qz prietati psonali non substat, hypostasis non remanet: qz prietas vt pprium accepta/est ipsa hypostasis. Fm q dicit hilarius: q pprium ē patri q pater est: z pprium filio q filiʼ est. z ideo ablato, prio nō remanet hypostasis. Obiectio autem que dicit: q essentia remanet indeterminata/pcedit ac si psonalitas determiaret essentiā: z ac si eēntia substaret psonalitati: z hoc nō est ve. Ad illud qd in cōi obīcīt cōtra omēs: dicendū q indiuidua/qd ponīt in definitione boetij: z incōicabile/qd ponitur i definitione richardi/omis cōionis modum excludit fm actū z potētiā. Cōicabile autem quiddā est vt ps: z hoc nec indiuiduū/nec incōicabile est. Et ideo ania separata psona nō est quiddam vt forma. Et iō natura diuia/vel essentia/vel psona nō est quiddam vt assumptū in vnionē vel societatem alteriʼ. Et ideo natura diuia in christo/vel natura humana in christo psona nō est. Nihil enim horū in se indiuiduum/vel singulare z alij non cōicans est.

Ad duo argu. ⁊ oēs definitiones.

Queritur de suppositione persone.

Mēbr. III.

Tertio deberet queri de suppositione psone. Sed qz iam satis habitū est/q psona supposita nō supponitur essentia: eo q nō dicit eam in recto: nec si significat eā vt essentiā, z si significat substātiam/vt dicit richardus: nō significat eā vt naturā cōez i se substātē z alio nō indigētē vt sit: nec significat sub, prietate gnali vel spāli: sz significat eā, put dr ab actu significādi vt suppositum: et sub, prietate indiuidualī vel quasi indiuidualī: put designat p quis/q, qs tm est qd in esse substātiali: z talem substātiā designat tā in singulari q̄ i plurali. Cū enim dicīt: pater est psona: sensus est: pat ē suppositū certa z notabili, prietate distinctū. Et cum dicīt pater z filiʼ sūt psone: sensus est: pt z filius sunt supposita certis, prietatib⁹ distincta.

Queritur de comparatione persone ad essentiam.

Mēbr. III. Opinio

Argumēt.

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Cum hec omia habita sint sufficient: nō restat querendū nisi de quarto mēbro qd est de comparatione psone ad essentiā, propter opinionē quorundā dicentiū: q psona differt ab essentia/sz non essentia a psona. Et ad hoc pcedit sic. Aristo. dicit in. vij. topico. Quātulācūq differentiā ostēdentes erimʼ: oēdentes erimʼ qm nō idem. psone ꝓuenit gnare gnari: spirare spirari: essentie autē neutrū, q psona differt ab essentia: non solum rōne intelligendi/sed re, qz realis differentia est gnare z gnari. Adhuc: psone ꝓuenit distingui: essentie nō distingui, q psona differt ab essentia. Si dicat: q cū dicīt: essentie nō ꝓuenit gnare z distinguī: p hoc nō dicīt aliq dzia positiue/sed negatiue: z negatio nihil ponit, p id aūt qd nihil ē/nihil differt ab aliquo, qz sicut dicit aristo, nō entis nō sūt spēs/nec differentie, z sic stat qd dicit opio: sz q psona positiue differt ab essentia: sed nō ecōuerso essentia a psona. Cōtra cōicabile ē positiua differētia ē: vnīes esse tres psonas positiua differentia ē. z vtraq ꝓuenit essentie: z opposita eorū z puariua cōueniūt psone. s. incōicabile esse/z singulare siue distinctū esse: z ita nō vnitiuū esse, q positiuis differētijs differt essentia a psona: sicut econuerso. Adhuc ista opinio p se inducit/q psona dicit aliqd additū sube siue supposito: dicit em relationē determiantē suppositū, sicut pz in vltima definitione psone pinducta. Essentia aūt nihil hz additum: differt q psona ab essentia/z nō essentia a psona p aliquā positiuā differētiā. Solo dōm q pz catholicam fidem, pter indifferētiā simplicitatis q ē in diuis/psona est essentia: z ecōuerso essentia est psona: z re neutrū differt a reliquo: sz mō intelligendi/z mō dicēdi/z mō supponēdi/z mō attribuēdi vtrūq differt a reliquo. Isti em modi vt sepe habitum est/in nullo pdicāt simplicitati. Qualʼr do nō vani sūt/sed ad rē referunt: sepius in pbabitis determinatū est. Ad pmū q̄ qd obīcīt: dicendū q gnare z gnari/z spirare z spirari nō dicūt differentiam psone ad essentiā: sz dicūt differētiam psone ad psonā: z opposita ipoꝝ nō sunt differētie/sed negationes ꝓnites ex affirmatione, sicut si bō est rōale: sequit q id qd nō supponit hominē/nec dicit eum i recto/nō sit rōnale. Et similʼr ex quo psona nō supponit eēntiā: nec dicit eā i recto z vt essentiā: sequitur q, prū psone nō sit, pprū essentie: sed nege ab ea, pter modū significādi diuersū/z, pter diuersum modū supponēdi, z hoc nō pludicat idēptitati rei. Sic, si dicā/dem ārata statua erea: b ē artificiale/qz statua: z idē ē nakale/qz es: q idē ē nakale z artificiale: nō valz. Ad aliū qd vltio obīcīt: dōm q i diuinis nulla est additio. Sicut em dicit boetius in li. de tri. relatio nec addit/nec minuit/nec mutat/nec auget: z pzecipue relatio originis: sz id qd est sine sui mutatione z additione dicit quodāmodo se habere ad aliud z esse alteriʼ: z ideo diuersitatē nlʼlam inducit: nec realē differētiam/sed tm in modo significādi.

Ad 2m. Ad 3m. Ad 4m.

Queritur de noib⁹ collectiue psonas significantib⁹: sicut trinitas z trinⁱ. Cō. XLV

Einde querit de noibus collectiue psonas significantib⁹: sicut trinitas/z trinⁱ.

Solo mē. IIII.

Duⁱ qōis duo sūt mē. Primi mē. duo sūt ar.

Et qrūt duo. pmū est de hoc noīe trinitas: scōm de hoc nomīe trinⁱ. De hoc nomīe trinitas duo querūtur: sez vtruz sit nomē significās sbam vel relationē. Et fm quā intentionē sumatur in diuis.

Vtrū hoc nomē trinitas significet substātiam vel relationem.

A Membr. I Articu. I. Arg. 1m.

Arg. 2m

Arg. 3m

In ꝓiū ar.

Dpmū sic obīcitur. Boetiʼ dicit in lib. de tri. Vocabulū qd ex psonis originē trahit/ad sbaz nō trahit. Sz hoc vocabulū trinitas ex psonis originē trahit: gad sbam nō ptinet. Adhuc: Vocabulū qd ad sbam ptinet/de personis singulis dr i singlʼi: z de oib⁹ silʼ singlʼariter/z nō plʼaliter. Sz hoc nomē trinitas nō de singulis dicitur singlariter: qz pat nō est trinitas z filiʼ nō ē trinitas: z spūsctⁱ nō est trinitas: sed hi tres simlʼ sūt vna trinitas, gad substātiā nō ptinet. Adhuc trinitas est distincta p psona p. sba aūt nō distinguit/nec distinguitur: vt sepius habitum est: g hoc nomē trinitas nō est nomē substātie. In cōrariuz ē qd dicūt aug./hierony. richar. z ansel. psonā substātiā significare. Cū g trinitas tres psonas distincta dicat in recto in vnitate essentie: q tali distinctiōi psona p nō est ꝓria/sz admittit eā ppē excellētem ꝓtutē siue vnitatis qua realiʼ vnit tres: necessario sequiʼ/q etiā trinitas dicat sbam z sit nomē sbe/z nō relationis. Solo ad b ꝓcorditer antiqui dixerūt/z hñ: q trinitas nomē relatiuū ē/z nō nomē substātie. Distinxerūt tm q nomē relatiuū multiplex in diuis ē. Est em relatiuū extrinsecus: z relatiuuz intrinsecⁱ. Extrinsecⁱ duplex, s. significās relationē vt cōceptā, sicut pʼnitas relationē significat/z filiatio z spiratio. Et ē relatiuū extrinsecus significās relationē vt exercitā, sicut pʼ/filiⁱ/z spiritus sctūs. Et hi duo modi relationis extrinsecⁱ habent determiari. sicut pʼnitas dr ad filiationez: z pater ad filiū. Est aliⁱ modⁱ relatiuū q̄ sūt relatiua intrinsecⁱ: eo q intellectu suo claudūt z ea q̄ referunt adinuicē/z ea ad q referūt. z illa extrinsecus nō determiant. Unde cū dr: Isti sūt files: z intelligitur em iste ē filius illi: z ille viceuerso filius isti: z sic in intellectu eiⁱ qd dico: Isti sūt similes: intrinsecⁱ claudūtur z relatiuū/z id ad qd determiat: pʼ qd non dependet ad aliq extra. Et tale relatiuū dicūt esse trinitatē: qz claudit in se tres psonas distinctas et ad inuicem relatas. Et ideo nō sequiʼ vt dicunt si sic aliqs arguat: ē relatiuū: g referʼ ad aliq extra se. claudit em intra se id ad qd referʼ. Ad id aūt qd obīcīt/q sit nomē sbale/rnderūt ꝓcorditer: q sba designat mlʼtplʼr, s. vt quo est/siue vt eēntia. z sic significat p b nomē deitas. Aliqn aūt significat vt qs ē: q qs sbe ē in esse sbali, sic significat nomīe suppositi/vel hypostasis/vel psone. Aliqn significat vt qd ē: q modⁱ significādi q̄si medⁱ ē inter modū significādi quo ē/z inter modū significādi qs ē. Et hoc mō significat hoc noīe deⁱ, deⁱ ei significat habētē diuitatē: z is q bz suppositū ē sine hypostasi: habitū autē significat sbam. z hoc mō psona significat sbam vt qs ē. Cōcedūt etiā/q b nomē trinitas significat sbaz: sz b nō ꝓtrariat ei q sit nomē relatiuū: qz sic relatiuū dicit in rectitudine/z sbaz in obliqtate. Sic em vt dicit Boe. Persona ē sba indiuidua/vl q̄si indiuidua rōalis siue intellectualis nature. Et sicut dicit rich. psona ē exñs p se solū fm quendā intellectualʼ nature singularis etīnie modū. Per b etiā dicūt eē rūsū adsequēs. Qd em dr: q sba alia noia de singulʼ psonis dicūt singlʼariter: z de oib⁹ simlʼ singlʼariter, z nō plʼalʼr: intelligitur de his q̄ significat sbam vt quo ē vel vt qd ē/et nō de his q̄ significat sbam vt qs est.

Solʼ. arti. I.

B Ad arg. i ⁊.

Queritur fm quā intentionē dicatur trinitas de diuinis.

A Articu. II. Argumē. I.

Argu. 2m.

Ecūdo queriʼ fm quā intētionē dicat de diuinis. Videt ei q de diuis dici nō possit: trinitas ei numeⁱ dicit quēdā. dicit aūt boe. in li. de tri. q illud nature vnū ē/qd nulli nitiʼ/i q̄ nullⁱ numerⁱ. Et ꝓstat q loqʼ de vnitate diuia: q vnitas diuia nullū admittit numeⁱ. Cū g trinitas dicat numeⁱ/trinitas in dīnis nō admittit. Ad huc: In historia de trinitate dr: scrā z i diuidua trinitas. Et videt esse repugnātia z opositio i ꝓbis. Si em indiuidua nō est trinitas: z si ē trinitas/nō ē indiuidua. Dicūt aūt dam. z aristo. q dzia diuidente numeⁱ cognoscimⁱ. Et hec sūt verba dam. dzia est cā numeri. Arist. aūt hec in. iiij. physi. Numerū cognoscimⁱ diuisione ꝓtinui. Trinitas q̄ eē nō pt vbi nulla ē diuisio: z sic repugnātia verboꝝ est cū dr: indiuidua trinitas. Et silʼ repugnātia videt esse cū dr: deⁱ trinitas, deitas cm/siue deⁱ est

quid penit⁹ indiuisum in fine simplicitatis ⁊ vnitatis cōsistēs: trinitas aut ēt alicuius diuisi vult esse: ⁊ sic trinitas nō cōperit diuinis. Si ḋ dicat ꝙ in trinitate ē quidā numer⁹/ſz nō numer⁹ simplr. Arg.3m
Est ēm in trinitate vnitas essentie: ⁊ vnitas pſone: et vnitas notiōis siue relatiōis. ⁊ vnitas vni⁹ nō est vnitas alteri⁹. vnitas ēm essentie nullo mō distinguibilis est: ſz vnitas pſone distinguibilis. personalitas ēm a q̄ sumit̄ rō vnitatis pſone. ſm quā dicitur: pr̄ est pſona: filij⁹ est pſona: ſpūsſcūs est pſona: ⁊ sunt vnū in cōi nōie ⁊ rōe pſone/ nō repugnat distinctiōi ſm quā tres pſone efficiunt trib⁹ ꝓprietatib⁹ distincte in esse pſonali. ⁊ sic vnitas pſone nō est eiusdē rōnis cū vnitate essentie. Sil'r vnitas notionis diuisiōi nō repugnat. distinguit ēm notio a notione ꝓpositionē: vt pr̄nitas a filiatiōe: inascibilitas a gnatiōe: spiratio actiua a spiratiōe passiua. ⁊ talib⁹ differentij⁹ determinantib⁹ ⁊ diuidentib⁹/ cōe ḋ est notio cadit i numeꝝ: ḋ nullo mō
B Argu.4m. ꝓuenit vnitati essentie. Si ḋ dicat etiā adhuc ꝙ hoc mō in diuis est ꝑius ⁊ posterius sicut in numero: q̄ intellect⁹ ēntie ē aī intellectū pſone: ⁊ intellectus pſone aī itellectū ꝓprietatis: ⁊ sic aliquo modo potest eē numer⁹ in diuinis: ⁊ ita trinitas. Hoc videt̄ stare nō posse. cū iō: q̄ in symbolo ꝓthanasij ōr: In hac trinitate nihil ꝑius aut posteri⁹. cū, ꝓt'ḋ q̄ id ḋ est in fine simplicitat⁊ ⁊ vnitatis nō admittit pluralitatē/ neq; ꝑius/ neq; posteri⁹ actu vel itellectu. omne aūt ḋ diuinū ē/ in fine simplicitatis est: ergo nec pl'alitatē/ nec ꝑius vel posteri⁹ habz actu vel in intellectu. ⁊ sic nō competeret ei nomē trinitatis. Arg.7m Adhuc trinitas ſm intētionē vocabuli est triū vnitas. ⁊ cū tres nō vniantur vnitate ꝓprietatis pſonalis/ nec vnitate pſonali aliq̄: relinq̄t ꝙ nō vniūtur nisi vnitate essentie. vñ etiā dicūt vnum ⁊ idē neutral'r: ⁊ non dicunt vn⁹ ⁊ idē masculine: nec vna ꝓprietate indifferētes ⁊ vniti. ⁊ ſm hāc intētionē videt̄ trinitas nō posse recipi i dinis. q̄ si trium vnitas ē vnitas ēntie: ⁊ isidoz⁹ dicit/ ꝙ trinitas ē numerabil'z multiplicabilis: videt̄ seq̄ ꝙ vnitas essentie eēt numerabil'z multiplicabil'. ḋ arriane dementie est. Si aliḋ dicat: ꝙ cū ōz/ triū vnitas: hoc nomē vnitas dicit vnitatē pſone/ non essentie. Hoc stare nō potest: q̄ nulla vna singular⁊ pſona ē/ in q̄ vniat̄ pr̄ ⁊ filij⁹ ⁊ spūsſanctus vt sic trinitas dicantur. Nec valet rnsio quā q̄dā antiq̄ indurerūt dicentes: ꝙ cū ōz triū vnitas/ vnitas dicit vnitatē pſone: nō, put est in hac/ vel in illa pſona/ ſz, put cōfuse accipit̄ in hoc cōi ḋ est pſona: sic ēm numerabilis ⁊ multiplicabilis ē in trib⁹ pſonis/ ꝓprietate singulari determinātē cōe ꝓfusū in hāc ⁊ in illā pſonā et tertiā. q̄ ſm hoc vnitas triū nō esset vnitas nisi rōis/ ⁊ p modū vl'is: sicut dicit porphyri⁹: ꝙ gricipatiōe spēi pl'es boies sūt vn⁹ hō. ⁊ sic tres nō essent vna res/ ⁊ vna substātia siue essentia. ⁊ b̄ ite ꝓvergit in heresim arrianā. Inde eccl'ia cāta: vna ḡ pater logos paracletusq; ſba est. hec igit̄ sol'o non est incōueniens. Iurta hoc vl'teri⁹ q̄rit: Quare ſm Aug. sicut recitat magister i ꝓmo ſnia. 20. dis. deus ōz trinitas/ ⁊ nō tripleꝛ siue triplicitas: ⁊ q̄re ſm isidoz⁹ aliquo mō ōz multiplex/ nullo mō triplex. Sol'o: dicendū ē/ ꝙ trinitas est in diuis: ⁊ nō ē nisi i diuis: ⁊ b̄ē diuis ꝓpriū. Quecūq; ēm distinguūtur i creaturis/ eo ꝙ simpliciter ⁊ essentialiter differūt: simplr̄ faciūt numerū essentiaꝝ ad minus/ ⁊ numerū ſm esse: ⁊ ideo essentie ⁊ esse nō possunt habere vnitatē. In diuis aut̄ q̄ distinguentia ñ realit̄/ nec eēntial'r differūt: iō nec realē/ nec essentialem inesse faciunt dīam: ⁊ ideo vnitati nō repugnant. q̄uis ſm oppositionē relationis originis in esse pſonali ⁊ notiōali quēdā faciūt numeꝝ. sicut satis in ꝓteritis expositū est. vñ dicendu ⁊ est: ꝙ licet in diuis null⁹ sit numer⁹ realis/ q̄ differēti am faciat in essentia ⁊ esse pſonali: tm̄ est ibi numerus quidā, ꝓprietatū scz ⁊ ppriozū pſonaliū/ q̄ idem ptiati substātiali nō repugnat: ⁊ quendā numerū facit/ ⁊ virtutē vnitatis i essentia ⁊ esse demōstrat: et ideo trinitatē/ hoc est triū vnitatē realē in eēntia pficit ⁊ esse. q̄ in nulla creatura fieri pōt perfecte: quātuis in natura hui⁹ trinitatis erigua resultent vestigium ⁊ imago. Ad aliud dōm ē: ꝙ in diuis
Ad 2m diuisio siue differētia q̄dā ē/ que ē ꝓprietatis pſonalis in esse pſonali/ ⁊ nō in esse simplr: ⁊ iō quendam numeꝝ/ ⁊ nō simplr numeꝝ facit. ꝓter q̄ vnitati reali nō repugnat: ⁊ iō diuia remanēt indiuidua simplr/ numerata āt quodā numero/ b̄ē pſonali. ꝓter q̄ i eis solis est trinitas/ ⁊ nō i alij⁹. q̄ ēm i eis ē trinitas: i alij⁹ triplicitas dici deberet. Ad
Ad 3m aliud dōm: ꝙ vnitas essentie/ ⁊ vnitas notiōis/ et vnitas pſone in diuis realr̄ nō differūt: ꝓter omnimodam simplicitatē ⁊ realē indifferentiā q̄ est i diuinis: ſz differētia faciūt ſm rōnē intelligēdi/ ⁊ modum supponendi/ ⁊ significādi p terminū/ q̄ ſm ꝙ significat̄ p terminū ad rē referr̄: ⁊ iō cassus ⁊ vanus nō est: tm̄ in re nulla facit differentiā: ⁊ iō vnitati rei nō repugnat. q̄ ⁊ notio est essentia: ⁊ pſona ē essentia: ⁊ hec duo vna ⁊ eadē essentia. ꝓter quod vnitatē essentie nō adimūt: licet q̄ndā pficiāt ternariū in esse pſonali. Ad aliud dōm: ꝙ in diuis nul
Ad 4m. lo modo est ꝑius ⁊ posteri⁹ ſm carholicā fidē/ ⁊ ſm rem: q̄ si esset ꝑius ⁊ posterius ſm rē: oporteret ꝙ vna natura ꝑior esset/ ⁊ altera posterior: q̄ nullo mō ſūma admittit simplicitas. Et iō ꝙ ōz natura ꝑior esse pſona/ ⁊ pſona ꝓprietate: hoc nō ē ſz rem: q̄ ſm rem eque simplicia sūt ⁊ eq̄ primaſ: ſz ē ſm intellectū nostrū/ q̄ diuia intelligere nō pōt nisi assimilet ea terrenis. In creatis aūt ita ē/ ꝙ natura ē aī pſonā: ⁊ pſona aī ꝓprietatē. ⁊ b̄ūc modū itelligendi itellect⁹ nr̄ refert ad diuia/ eo mō quo dicit dama. ꝙ id q̄ ē in imagine ⁊ vestigio referr̄ ad ꝓtotypū. Ad aliud dicendū: ꝙ in veritate ſm catholicā fidem trinitas dicit triū vnitas: ⁊ intelligitur de vnitate essentie/ ⁊ nō de vnitate pſone/ vel notionis: sicut bene ꝓbat obiectio. quātuis ꝓt' natura termini numeralis/ eo ꝙ nulla numerantur nisi sub aliquo cōmuni/ q̄ ſm rationē vnū est in numeratis: sicut tres boies: tria aīalia: tria entia/ exigatur vnuz commune sub quo pſone numerantur: ⁊ hoc est pſona. Et q̄ dicit Isidozus dicit ratione suppositi/ et nō ratione naturē: ⁊ hoc patet in expositōe vocabuli. Cū ei ōz/ triū vnitas: ⁊ adiectiuū numerale q̄ ē/ triū: formā suā numerale nō pōt nisi circa suppositū/ ⁊ ñ circa formā q̄ ē vnitas: al'r ei ñ diceret triū vnitas/ ſz triū vnitates.
Et si obiciat ꝙ termin⁹ numeralis numeꝝ ponit circa formā suī substātiuī: vt cū dicit tres boies: tria aīalia. Dicēdū ꝙ hoc ē veꝝ/ q̄ñ in recto et in vi adiectiui numeral'termin⁹ cōiungit̄ suo substātiuo. b aūt nō est sic. Cū cm̄ ōz/ triū vnitas: nec i recto ē ibi termin⁹ numeral'/ nec i vi adiecti: ſz potius in vi substātiui/ eo mō quo adiectiuū virtute articuli subiecti fit substātiuū. Est enī sensus: triū vnitas: hoc est/ vnitas q̄rundā q̄ sunt tres. Et ꝓcedē
Ad rnsionē dū est/ ꝙ rnsio in ducta nō valet. Ad id q̄ iuxta q̄rundā. b q̄rit: dōm ꝙ triplex vel triplicitas plicationē di/
Ad questio cit: plicatio aūt sitū ptiū i diuersa. ⁊ q̄ in corpalib⁹ nē incidentē est situs/ in spūalib⁹ ē ordo: q̄ est ad min⁹ superiorīs ⁊ inferiorīs/ vel anteriorīs ⁊ posteriorīs: q̄ sine diuersitate essentie intelligi nō pōt. ⁊ q̄ nulla diuersitas essentiaꝝ ē in diuis: ideo nicena synod⁹ anathematizauit dicentē/ triplicitatē esse in diuis: ⁊ deū esse triplicē. Cōcessit aūt deū esse trinū/ ⁊ trinitatē: hoc ēm nullā in essentia dicit varietatē. Ad verbū Isidozi dōm: ꝙ in veritate, ꝓprie trinitas nō est multiplex. sed q̄ Isidozus dicit/ itelligendū est caute: eo ꝙ multiplex dicit genus nūeri: sicut i. v. Euclidis/ ⁊ in. ij. arithmetice dicit: ꝙ genus multiplicis nūeri sub se habet species duplicis/ triplicis/ ⁊ sic de alij⁹: suppticularis suppritētis: ⁊ nō ſm ꝙ dicit̄ plicatio vni⁹ ad alterū/ vel sup alterū. Et b mō q̄ genus minus ponit q̄ꝝ spēs: eo ꝙ spēs addit sup gen⁹ q̄ trinitas nūerabil'ē in suppositis/ ꝓcessit in genere trinitatē esse multiplicē: hoc est multitudinē q̄ndā ꝓtinētē: tm̄ triplicē eē negauit: eo ꝙ id q̄ triplex est i specie/ triplicationē dicit i situ ⁊ ordine naturali.

Mēbrū.II. Huius mēbri duo sūt articuli

Querit̄ de hoc nomine trinus.

Ecūdo querit̄ de hoc noie trinus. Et querūt duo: scz q̄d copulet siue ꝑdicet cū dicit: q deus est trinus. Et secūdo de q̄busdā locutionib⁹ q̄ inu enūtur in scriptura: sicut trinitas in vnitate: ⁊ vnitas in trinitate. ⁊ q̄ḋ q̄dā dicūt/ trinitatē esse trinam ⁊ vnam.

Querit̄ q̄d b̄ nomē trin⁹ ꝑdicet i diuinis.

A Articul⁹. I. Arg. primū

D primū ergo obiiciat̄ sic: deus est trinus: et a tertius q̄rit diuersitatē ⁊ distinctionē: q̄ est vnus ⁊ ali⁹ et terti⁹ de⁹. Si dicat̄ ꝙ b̄ nō est incōueniens: vt dicit mgr̄ in sentētij⁹ lib. 20 ꝓmo distin. v. ſm ꝙ vnus ⁊ ali⁹ ⁊ terti⁹ p subintelleccuz articulū ꝓpositiuū substātiuari itelligūt̄. pater ēm est vn⁹ q̄ est de⁹: ⁊ filius ordine nature est alius qui est deus: ⁊ spūsſanctus ordine nature tertius q̄ est de⁹. ordine aūt natnre dico: quo alter sit ex altero/ nō quo aliter prior altero: vt dicat aug⁹. Cōtra est: ꝙ cū dicit de⁹ est trinus/ hoc nomē trinus/ est adiectiuū ⁊ nūerale/ notās discretionē ⁊ aggregationē: omne aūt tale nomē rē ponit circa formā. vt cū dicit: trini equi/ vel trini boies: itelligit̄ ꝙ sunt tres equi ⁊ tres boies discreti ⁊ aggregati: ⁊ sil'r tres boies. Cū ḡ dicit: deus trin⁹: vel equus trinus: vel hō trinus/ intelligit̄ ꝙ sunt tres dē discreti/ ⁊ sil'r tres boies. Sed hec est falsa: de⁹ ē tres dē. Exo. 20. a. Dñs deus tuus deus vnus est. Nō erūt tibi alieni ꝑter me. Et in symbolo niceno: Credo in vnū deū. ḡ ⁊ hec est falsa: de⁹ est trin⁹. Arg.2m
Adhuc: Si trin⁹ aliḋ addit sup tres/ nō videt̄ addere ordinē ⁊ associationē. sicut cū dico: isti incedunt bini: vel isti incedūt trini. intelligit̄ ꝙ associati sint bini vel trini. Per hoc aūt nō tollit̄ discretio q̄ importat̄ in termio: nec tollit̄ q̄n discretio ponat̄ circa formā substātiui sicut ponit̄ p badiectiuū tres. Adhuc ḡ remanet: ꝙ sicut hec est falsa: tres dē sūt de⁹ vn⁹: ita hec falsa ē: de⁹ vn⁹ ē trinus. Si forte Arg.3m
aliḋ dicat sicut mgr̄ i sentētij⁹ videt̄ dicere: ꝙ terminī nūerales in diuis nihil significāt: siue ꝙ adiectiua nūeralia nihil copulāt/ ⁊ p negationē exponēda sūt: ⁊ iō sensus ē: de⁹ ē trin⁹: id est nō q̄ternari⁹/ vel bin⁹: nō vnicus solitari⁹/ vt dicit hylari⁹. Hoc stare nō pōt: q̄ in ꝑdicatis oppositū vel disparū nō remouet̄/ nisi vtute ⁊ oppositiōe alicui⁹ ꝑdicati positi. sicut cū dico: est hō: ḡ nō est asinus: nō sequeret̄ nō est asinus nisi poneret̄ esse hō. hoc ēm demōstratū est i logicis. A sili ḡ nō seq̄t̄: nō est q̄tern⁹/ vel binus/ vel solitarius: nisi p hūc terminū trinus/ aliq̄s nūerus ponat̄ p cui⁹ oppositionē vel disparationē maiores ⁊ miores alij nūeri remoueant̄. ⁊ sic relinquit̄: ꝙ hoc nomē trinus aliquē nūerū ponit circa hoc nomen deus/ cū dicit: deus ē trin⁹. Adhuc Ar.4m
Cōstat ꝙ cū dicit: deus ē trinus/ aliq̄d intelligit̄ p dicari de deo positiue siue affirmatiue. Intellect⁹ aūt formalis nō est nisi similitudo rei. De hoc enim intelligit̄ dictū empedoclis: q̄ Aristo. ponit in. ij. de anima: scz ꝙ simile simili cognoscim⁹. Sic ergo aliq̄d itelligit̄ p ꝓpositionē cū dicit: deus ē trinus. B
Si aūt diceret̄ vt quidā dixerūt: ꝙ nihil itelligit̄ p b̄ q̄d dico trinus/ cū dicit: deus est trinus. Sermo cassus ⁊ vanus esset. Sermo enim ſm platonē ad intellectū referendus est: ⁊ ſm Hylariū referēdus est ad rem. Sic aut̄ nec ad intellectū/ nec ad rem referri posset. Ad hoc quidā dixerunt: ꝙ hoc adiectiuū trinus/ in theologicis nō sequit̄ regulaz aliozū nominū numeraliū. Alia enim nomina numeralia discretionē suam ponūt circa formas suorum substantiuozū: vt cum dicit̄ tres homies: vel trini homines. nō intelligit̄ vnus homo tria habēs suppositā: sed intelligūtur tres discreti per humanitates tres per hūanitatū esse. In theologicis autem iste terminus trinus cum sit adiectiuū huius nominis/ deus/ discretionē ponit circa suppositū quod est persona/ ⁊ non circa formā. Unde sensus est vt dicunt: deus est trinus/ hoc est tres persone in vnitate essentie. Et huius dicunt esse rationem: quia dicūt/ ꝙ trinus componitur a trium ⁊ vnus: In diuinis aut̄ nō est vnitas/ nisi essentie. In pſona ēm nō est vnus deus. Dicit ēm hylarius: ꝙ de⁹ nō est vnus solitarius. ⁊ ideo ꝓfessus est consortiū cum dixit: Faciamus hominē ad imaginē ⁊ similitudinē nostrā. Similiter in, ꝓprietate nō est vnitas/ sed potius oppositio ⁊ distinctio. Et ideo dicūt: ꝙ trinus triū vnus/ nūerū qui notat̄ p triū ponit circa suppositū: vnitatē aūt q̄ notat̄ p vnū in essentia. Hoc etiā ꝓfirmāt per ea q̄ celebrant̄ ab eccl'ia/ q̄ cāta: Unū in ſuba/ trinū i pſonis ꝓfitemur. Et q̄uis hec sol'o cōis sit fere ab oib⁹: tm̄ mirabil' videt̄ esse. Hrāmatice ēm loquēdo/ trin⁹ nō ōz triū vn⁹: sed ter trinus. sic ⁊ bin⁹ bis vnus: ⁊ q̄nus q̄nqes vn⁹. Et ſm pſcianū ꝓstructio referr̄ ad itellectū eo mō q̄ in voce significat̄. Et iō cū ōz: deus ē trinus: intelligit̄ ter vnus: sic ēm significat̄ in voce. Nec theologica ꝓstructio tollere pōt modū significādi p terminū: cū dicat basili⁹ i hexamerō: modū siue significationis i theologicis nō amittūt termi. Aut enī sumūt̄ mystice: aut symbolice. Si mystice: significāt̄ res suas eminēti ⁊ veri ē i deo q̄ i creaturis. ⁊ iō exponēdi sit̄ ſmī tales p ablationē ⁊ eminētiā: vt die dio. si aūt symbolice accipiūt̄: ꝓmo referūt̄ ad rē: ⁊ deū ꝓsideraſ, ꝓperatib⁹ rei/ ⁊ relaſ, ad ꝓperates spūales ꝓportiōales ill'/ referūt̄ i deū. Adhuc si trin⁹ ē triū. Ar.6m

vnus: tūc in hoc qō est trinus / intelligīt vnus: ⁊ sic nugatorie dicit deꝰ esse trinus ⁊ vnus. qō tñ eccl̃ia cãtat i hymno ambrosiano de ꝓfessoribꝫ: Sit laus illi decus atq virtꝰ / q supra celi residēs cacumen tortꝰ mūdi machinā gubernat trinꝰ ⁊ vnus. Solutio: dōm q cū dicīt deꝰ esse trinꝰ: hoc nomē deꝰ / dicit subaz fm q significat p qō est: ⁊ fm q ab aeru substãdi dicīt: ⁊ ĩō p adiūctū qō est trinꝰ / trahit ad standū p ꝑsonis siue p suppositis. sic enī dicit deitatē in hñte: hñs aūt est suppositū. Ut tūc indefinite ⁊ cõiter supponit tres habētes deitatē. Aliqñ aūt p adiunctū trahit ad supponēdū p determiata ꝑsona: vt cū dicit deꝰ germinās: vel deus ꝓcedēs. Et hoc ꝓfirmat p aug. ij. de trinita. q tractãs illō ver bū apli p̃ma ad Timo. 6. Soli deo bono ⁊ glia: dicit q cū dicit deo / intelligit deꝰ trinitas cõiter: ⁊ nō aliq ꝑsona singularis. ⁊ dictio exclusiua exclusionē notat circa oppositū essentie / nō circa oppositū butꝰ vel illius ꝑsone. Et ex hoc accipit: q hoc nomen deꝰ / cõiter pōt supponere p tribꝫ ꝑsonis indefinite. Idē accipit ex hoc qō idē aug° dicit ibidē tractãs illud: Tres vidit / ⁊ vnū adorauit: Per hoc q nō determinat q aliqs sit etate / vel prãte / vel honore ꝑstantior / qō intelligit vnū deū trinitatē. Et ex hoc q hoc nomē deꝰ / qō dicit essentiã vt subãm ⁊ sicut i hñte / pōt cõiter ⁊ indefinite supponere p tribꝫ ꝑsonis: nō video q̃re nō dicat deꝰ trinꝰ: ita q ḃ nomē trinꝰ trahat hoc nomē deꝰ ad standū p tribꝫ ꝑsonis indefinite: ita q discretionē ponat circa suppositū / ⁊ nō circa formã suppositi. Ad pmū g̃ dicendū q nō valet: qz in pmissis hec dictio deꝰ / supponit p essentia / siue p natura: ⁊ iō nō sequit: g vnꝰ deus ⁊ aliꝰ. Et hoc mō ꝓcedit obiectio. Nos autē dicimꝰ: q trahit p adiūctū ad standū p ꝑsona / siue p supposito. Et tunc nō ꝓcedit obiectio facta in cõtrariū. Ad aliud dōm: q bene verū est / q trinus discretionē ponit circa formã suppositi. primã: ſz nō opter q ponat circa formã substãtialē: sed sufficit ei q ponat circa formã cõmunē sub qua fit diuisio / quã notat discretio. sicut cum dico: petrus / paulus / iohãnes sūt trini: nō opret nisi q sint tres sub hoc cõi qō est hō. ⁊ qō in creaturis cõe est rōne: vt dicit Damā. in diuinis est cõe re. Et hoc mō dicitur deꝰ trinus in ꝑsona / ⁊ vnus in deitate: qz vna ⁊ eadē deitas est in vno / ⁊ duobꝫ / ⁊ in tribꝫ. Ad solutionē eo p q dicūt q termini materiales nihil ponūt in diuinis: dicendū q nulla est: sicut bñ. pbant obiectiones factę in contrariū. ponūt enī discretionē circa suppositū sub hoc cõi qō ē deꝰ: qō trahit ad standū p diuina ꝑsona indefinite. ⁊ iō nulla discretio ponit circa formã / ſz circa suppositū tñ. Ut sicut in hũanis cū dicit socrates ⁊ plato ⁊ cicero sūt trini / nō sequit q sint tres homines rōne dñtes ⁊ specie: ita in diuis non sequit / q pr ⁊ filiꝰ ⁊ spūsctus sint tres dij re ⁊ nūero deitatis dñtes: qz qō in creat̃ est cõ erōne ⁊ nō re / in diuis cõe est re. Ad aliud dōm q illa obiectio de necessitate ꝓcedit. pbat enī discretio circa supposita: sicut dictū est / sub hoc cõmuni qō est deꝰ: qō est cõe re / ⁊ p adiunctū trahit ad standū p suppositis. sicut enī dicit boeciꝰ: talia sunt subiecta q̃lia ꝑdicata ꝓmiserūt. Ad solutionē quã quidã afferūt: dōm q in veritate satis ꝓbabilis est. Ad obiectū aūt in ꝓrariū dōm: q i theologicis ꝓter materie difficultatē sepe nouã opter

Solo arti. I.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

fieri terminoꝝ institutionē: q tñ obseruari non pōt in alia materia. qz sicut Gregoꝰ. nō est dignū / vt libertas sacri eloquij regulis subiaceat donati. Unū q̃uis trinꝰ dicat ter vnꝰ in aliꝭ: iste terminꝰ ter nūeret formã. vt cū dicit: ter vnꝰ hō: tñ in diuis necesse fuit institui / vt nō numeraret nisi suppositū sub vna ⁊ eadē forma re cõi / ⁊ nō rōne tñ. Ad vltimū dōm: q trinus in vnitate fm cõpositionē grãmaticã nō dicit triū vnꝰ / sed ter vnus: In theologicis aūt ꝓter necessitatē dictã / que ex difficultate materie est / dicit esse triū vnus. Et cū dicit trinꝰ ⁊ vnus: hoc qō dico vnꝰ / emphatice addit: hoc est ad expressionē. Fides enī expressa querit ꝓfessionē. Et hoc est qō sepius dictū est / qō ecclia cantat: vnū in suba / trinū in ꝑsonis ꝓfitemur. Et sic etiã itelligit illud qō cãtamus: Monadi trine gloriã canamꝰ.

Ad 6m

Querit de quibusdã locutionibꝫ que inueniunt in scriptura: sicut trinitas in vnitate: ⁊ vnitas in trinitate: ⁊ qō quidã dicunt: trinitatē esse trinã ⁊ vnam.

A Articul. II

Ecũdo queritur de quibusdã locutionibꝫ que inueniuntur i scriptura: sicut trinitas in vnitate: ⁊ vnitas in trinitate: ⁊ qō quidã dicūt trinitatē esse trinã ⁊ vnã. Querat g̃ pmo: verū trinitas sit i vnitate: ⁊ ecõuerso / vnitas i trinitate. hanc em̃ ꝓcedere videt greg. i cõplēda de trinitate. Si em̃ vera ē: tūc cū dr trinitas i vnitate / aliquã bitudinē notat hec ꝓpositio in / de octo bitudibꝫ q̃s ponit aristo. iiij. phy. qb aliqd dr esse i alio. Aut g̃ sic effectꝰ i cã: vel ecõuerso. aut sic locatũ i loco: aut sic forma in materia: vel ecõuerso. aut sicut cognitũ in cognoscẽte. Et ꝓstat q nulla illa p bitudinũ pōt notare ꝓpositio in / cũ dr trinitas i vnitate: ⁊ vnitas in trinitate: ⁊ sic vident ille locutiones esse false. Si qs dicat: q ꝓpositio in / notat idẽptitatē ⁊ idrñtiã. ꝓpoimodã simplicitatē q̃ ē in diuis. videt stare nō posse. Dicit em̃ ꝑsciaꝰ: q ꝓpositiones trãsitiue sūt ⁊ diuersitatē notare volūt: q diuersitas licz fm rē i diuinis saluari ñ possit / tñ fm modũ saluat. Alit enī in diuis ꝓpositio formari nō posset: ⁊ opteret q ꝓpositiones caderet ab intentione significãdi vel ꝓsignificãdi. ⁊ sic redit q iste locutiones recipi ñ debeãt: trinitas i vnitate: ⁊ vnitas i trinitate. Adhuc q̃dã dicerūt: q cū dr / trinitas i vnitate / emphatica ē locutio: ⁊ ē sensus: trinitas ē in deo q̃ ē vnitas. Dicit em̃ ꝑclꝰ: q deꝰ ē vnū / ⁊ nō vnicũ: ⁊ ē vnū pmũ penitꝰ indiuisũ: ad cuꝰ expssionē dr vnitas. Et ḃ videt stare nō posse. sensus enī locutiõis tal nō ē: ſz potꝰ q circũ incedãt se trinitas ⁊ vnitas: ⁊ vnitas ē i trinitate sicẽ natura cõis re in suppositis simplicibꝫ: trinitas aūt i vnitate sicẽ supposita i natura cõi. ⁊ sic ptz q nō stat solo illa. Ulteriꝰ q̃rit de hac: trinitas ē trina ⁊ vna: quã dicit ꝓpositinꝰ esse ꝓcedẽdã. Et p pma pte copulatiue adducit tres rōnes. Quaꝝ pma ē hec: qz cū dr / trinitas ē trina / trinitas supponit tres ꝑsonas distictas: ⁊ ḃ adiectiuũ nūerale trina copulat ternariũ theologicũ circa illas. ⁊ sic hec ē vera: trinitas ē trina: sic hec / trinitas ē tres ꝑsone. Secũda est: qz idẽ est in subiecto ⁊ ꝑdicato: ⁊ de rali ꝓsitione dicit Boecius: q nulla ē verior ea. sic cũ dr albũ est albũ: homo est homo. Et ita videt esse hic cũ dicit / trinitas est terna: Est em̃ sensus vt videt: trinitas est ternarius theologicus ꝑsonarũ diui-

Arg. primi

Ad arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

B Partic. I. Ratiõ. I.

II

III narũ. Tertia est: qz vt dicit hoc adiectiuũ trina inuentũ est a theologis / ad significãdũ ternariũ theologicũ suppositorꝫ siue ꝑsonarꝫ: ⁊ ideo nō sequit regulã aliorꝫ adiectiuorꝫ numeraliũ. Cũ enī alia adiectiua numeralia numerũ quẽ designãt ponãt circa formã substantiui / ⁊ discretionẽ notãt circa illã. vt cū dicit / trini homines: vel trini albi: intelligit tres homines humanitatibꝫ discretis numerati: ⁊ tres albi albedinibꝫ discretis numerati. sic nō est in hoc noīe trinꝰ qñ in diuinis accipit. cum enī dicit: deꝰ est trinus: hoc adiectiuũ trinus nō ponit numerũ nisi in suppositis ꝑsonis / ⁊ nō in forma. ꝓter qō nō sequit / vt dicit: deus est trinus: ergo nō est vnus. nec ecõuerso: ē vnus: g̃ nō est trinꝰ. ad diuersa enī referunt trinus ⁊ vnus: vnus ad formã: trinus ad supposita. ⁊ ꝓter hoc non mutuo se expellũt ab eodem ꝑsubiecto. licet in creaturis sequat: homo ē trinus: g̃ nō est vnus. homo est vnus: ergo nō est trinus. Cum ergo sic sit / vt dicit ꝓpositinus: cum dicitur trinitas est trina / sensus est: trinitas tres habet ꝑsonas. ⁊ sicut hec ē vera: ita ⁊ illa / trinitas est trina. ⁊ ita cõcedit hanc de copulato ꝑdicato: trinitas est trina ⁊ vna.

IIII Adhuc ad idẽ adducũt q̃dam quartã rationẽ: dicentes q vt dicit Augꝰ in. ij. de trinitate: hoc nomẽ deus / aliquãdo habet indefinitã ⁊ cõmunẽ suppositionẽ pro tribꝫ ꝑsonis. vt pme ad Timo. 6. Soli deo bono ⁊ gloria. et Ben. 18. Tres vidit ⁊ vnũ adorauit. Et paulo post: Abraã stabat coram excelso. Et in hac acceptiõe deus est deus trinitas. sicut ergo dicitur: deus trinitas est trinus ⁊ vnus: ita cõcedi debet / trinitas est trina ⁊ vna. In contrariũ est: q trinitas est vna / ⁊ non plures: ergo nō ē trina: quia trinitas si trina esset / plures essent trinitates. Solutio ad primã partem questionis dicendũ: q trinitas est in vnitate / ⁊ vnitas in trinitate. Et qō obijcitur de habitudine ꝓpositionis: dicendũ q ꝑculdubio / sicut dicit Gregoꝰ. Excellentia materie theologice / dignis verbis expmi nō potest: ⁊ ideo est / q nō subiacet regulis grãmatice. tñ balbutiẽdo potius q̃z loquẽdo aliquo modo oportet nos significare qō intẽdimꝰ. Et sic cum dicitur vnitas in trinitate: habitudo ꝓpositionis notat quasi ꝓtinentiã nature cõmunis / que vt forma totius non partis continet supposita: ⁊ est in eis. Cum aūt dicit: trinitas est i vnitate / habitudo ꝓpositionis notat existentiã suppositorũ in natura cõmuni vnientẽ suppositꝰ: ⁊ est in eis. supposita enī est in natura quasi in forma continẽte: natura aūt in supposito sicut habitũ in habẽte. Et hoc modo saluat habitudo ꝓpositionis. Et puto sine ꝑtudicio loquẽdo: q nō est satis dicere q ꝓpositio notet indifferentiã. Similiter non opinor q emphatica sit locutio. Ad alteram partem questionis sine ꝓtudicio loquendo / videt dicendũ: q hec est falsa: trinitas est trina ⁊ vna: ⁊ ideo hec copulatiua falsa est: trinitas est trina ⁊ vna. Et hujꝰ ratio est: quia hoc adiectiuũ trina / rem suaz copulat vel ponit circa significatũ hujꝰ substãtiui trinitas. supponit autẽ ⁊ significat ternariũ distinctarũ personarũ. ⁊ hoc adiectiuũ trina sic significatũ ternariũ multiplicat ⁊ nũerat. Unde si vera esset: oporteret q tres essent trinitates ⁊ nouem persone: qō penitus absurdum est. Ad primã ergo rationẽ ꝓpositini dicendũ esse videtur: q non est idem dicere: trinitas est trina: ⁊ trinitas est tres persone: qz cum dicitur: trinitas est tres ꝑsone / numerus distinctarũ personarũ ꝓdicat de ꝑsonis distinctis. Cum autem dicit: trinitas est trina: discretio hujꝰ adiectiui trina / copulatur siue ponitur circa significatũ hujus nominis trinitas eo modo quo in voce designat: ⁊ sic multiplicatur ⁊ numerat in tres ternarios: ⁊ ideo efficitur locutio falsa. Ad secũdam rationẽ dicendũ: q licet idem sit in ꝓdicato ⁊ subiecto in re / tamen non est idem in modo significandi: quia cum dicit trinitas / supponunt tres ꝑsone distincte: ⁊ ille nō sic significant in ꝓdicato: sed potius ex modo significandi adiectiue intelligit ternarius copulari circa trinitatẽ: ⁊ ideo numerare nō ꝑsonas / sed ternariũ personarꝫ. Dictũ autẽ hoc cũ de ꝓpositionibꝫ intelligit / quando idem in re ⁊ in modo significãdi est in ꝑdicato ⁊ subiecto: vt hō est homo. Ad tertiã rationẽ dicendũ: q licz ita sit sicut dixerũt theologi / q trina discretionẽ notat circa suppositã: eo q omis discretio circa supposita est ⁊ nulla circa naturã. hoc enī generale est tã in creatore q̃z in creaturis. tñ suppositꝰ hujus nominis trinitas / nō est persona simplr ⁊ absolute: sed est ꝑsone distincte sub ternariũ discretione discrete. ⁊ iō si trinã rem suã ponit circa ḃ ⁊ tale suppositũ: suppositũ multiplicabit trinaꝝ ꝑsonarũ / ⁊ nō personam. Ad quartã rōnẽ dicendũ: q verꝝ quidẽ est q hoc nomen deꝰ aliqñ cõem habet suppositionẽ p tribꝫ ꝑsonis: sed nō habet eundẽ modũ suppositiõis cũ hoc noīe trinitas. deꝰ enī suponit cõiter tres ꝑsonas sub vna ⁊ indifferenti forma deitatis. ⁊ ideo adiectiuũ trina / adueniẽs ei / nō multiplicat eas nisi fm q sũt substãtes deitati indifferẽti. Sed hoc nomen trinitas supponit tres personas substãtes sub forma discretiõis: ⁊ iō adiectiuũ trina adueniens ei / designat eas multiplicari sub forma sub q̃ supponunt in substãtiuo: hoc est sub forma ternariũ distincti: ⁊ iō trina trinitas / ponit tres trinitates. Et notãdũ: q cũ dicit: trinitas est vna: nō est sensus vt ꝓpositinus dicit: ḃ est vnꝰ essentie: qz sic potꝰ diceret trinitas vnũ / q̃z vna. sed sensus ē: vna / hẽ vnꝰ ꝑsonarũ ternariꝰ / ⁊ non plures. ũ mō q̃ dicat Dionꝰ. q oīs nũerus mona de pricipat. Binariꝰ em̃ est vnꝰ: ternariꝰ vnꝰ: ⁊ sic de singulis. Ex his pz: q si diceret Trinitas est trina / idẽ denoiaret seipm: sicut cũ dicitur: albedo est alba.

In ꝓtrariũ argumẽtũ

Solo. pti. I

Ad arg. 1m

Ad rõnem primã

Ad I.

Ad II.

Ad III.

Ad IIII.

Quest. XLVI. Inde querit de veritate ꝑsonarꝫ.

Dicit enī Auerrois: q euadere nō possumꝰ / q̃n si ꝓcedamꝰ plures ꝑsonas esse in deo: opteat nos etiã ꝓcedere ples esse deos: vl falso vel ficto vocablo ꝑsonas vocemꝰ. Et ad ḃ inducit rōnes ex definitiõe ꝑsone suppositas.

Quaꝝ pma ē: qz vbicũq̃z ē plitas ꝑsonarꝫ vere: ille diuise sũt a diuicẽ / vl diuisiõe materie / vel diuisione generis. ⁊ dñtie. diuisiõe materiei: vt in hoibꝫ socrates ⁊ plato: petrꝰ ⁊ martinꝰ. diuisiõe generis ⁊ dñtie: q̃l ē dñtia inter hoies ⁊ ãgelos / q̃s ples ꝑsonas eē dicimꝰ. Utraq̃z istarꝫ diuisionũ dñtiã facit subalē. si g̃ i diuis ꝓ plitas ē ꝑsonarꝫ: ideq̃ q ibi sit vera plitas ꝑsonarꝫ. Cũ g̃ a destructiõe ꝓnis nō sit ibi

Rō prima Auerrois.

II pluralitas substãtiarũ: sequit q̃ nõ sit ibi vera pluralitas psonarũ. Adhuc: Est dñtia p accñs: z est dñtia p subam siue subalis. Et illa q̃ ē p accñs est duplex: scz p accñs qõ facit alterũ in quãtitate/ vel q̃litate: z p accñs qõ facit aliq̃ mõ se habere. Sicut aũt ĩsto ꝓ modo ꝓ facit psonã aliã z aliã. Petr⁹ enĩ doct⁹ psonalē dñtiã non habet ad indoctũ seipm. idē enĩ in psona ꝑmo est indoct⁹/z postea doct⁹: sil'r idē in psona ꝑmo est puus/postea est magn⁹. Idē est de accñte qõ facit alit' se habere. Idē enĩ ad aliquē pōt esse dexter/z ad aliquē sinister: z ad aliquē pater/z ad aliquē filj⁹. Tales g̃ dñtie differētias psonales nõ facũt. Si g̃ psone diuie dñt: oportet q̃ differāt dñtia subali z ei⁹ qõ ē hoc aliq̃d. Sz tali dñtia nõ differũt/ vt dicit fides cacholica: g̃ non est ibi verus nũerus psonarũ/nec vere psone. cũ dicat Damã. q̃ dñtia est causa nũeri: z q̃ in oib⁹ tres psone idē sunt ꝑter ingenerationē/z generationē z ꝓcessionē: q̃ cũ ad aliq̃d dicant/ differētiã psonalē
III nõ facũt: sed in aliquo mõ habēdi tm̃. Adhuc: p sona substãtiã sĩgnificat: vt in ꝑcedētib⁹ habitũ est. g̃ vbi plures psone/ibi plures erũt substãtie. sed arrianũ est dicere plures in deo esse substãtias: g̃ ꝓ phanũ est dicere plures esse psonas ꝓm veritatem
IIII esse psonalis. Adhuc Boec⁹ in libro de duab⁹ naturis in vna psona xpi: Persona est indiuidua substãtia rõnalis nature. Sed idiuidua suba est b̃ aliq̃d p se solũ: z vt dicit Algazel/p. ꝓprũ accñs qõ nulli alij cõuenire pōt ab oib⁹ alijs diuisum: z hoc est ipossibile substãtialiter vnũ esse cũ altero. Intelect⁹ enĩ nõ capit: hoc aliq̃d ab oib⁹ substãtialr' esse diuisum: z cũ aliquo eo ꝓ substãtialr' esse vnũ: ad b̃ enim sequeret/ ꝓrradictoria esse vera seu verificari de eodē. Si g̃ sumunt ibi plures vere z idiuidue psone: erũt ibi plures z indiuidue substãtie. sed hoc est falsum: g̃ z primũ. g̃ in diuis nõ sũt plures vere
V z idiuidue psone. Adhuc: Cũ opposita nata sint circa idē fieri: in q̃buscũq̃ nõ est indiuiduũ substantie/siue diuisibile: in illis nõ pōt esse indiuiduũ substãtie siue idiuisibile. Sed in diuinis diuiduũ substãtie nullus est qõ accidēte in cõicabili diuisum ad
B VI indiuiduũ deducat z determinet: ergo in diuinis nulla est indiuidua substãtia: g̃ nulla psona. Adhuc: In omni ordine p resolutionē deuenit ad vnũ ꝑmũ: z illud vt in ꝑhabitis ꝑhatũ est/ ipossibile est habere parē/similē/ ꝓsortē vel contrariũ. In essentijs ergo necesse est deuenire ad vnã ꝑmã essentiã: Et in bis q̃ sunt deuenire ē ad vnũ qui est/ z q̃ vere est: z in bis q̃ intellectualr' sunt deuenire est ad vnũ q̃ vere intellectualr' est/ z intellect⁹ est: z causa intellectualis est in omnib⁹: z illa itellectuali natura nõ habebit parē/ nec similē/ nec consortē/nec ꝓtrariũ: ergo ipossibile est q̃ in tali ordine in prima z in rellectuali natura sit pluralitas psonarũ. Ubicũq̃ enĩ in vna z eadē natura est pluralitas psonarũ: ibi quicũq̃ est/ habebit parem similē ꝓsortem z cõtrariũ.
VII Adhuc: Qõ generat z qõ generatur: aut diuisa sunt p substantiã/aut nõ. Si diuisa sunt per substãtiã: tunc vtrũq̃ est suba in diuidua in se/z ab alia diuisa: z si sunt rõnalis nature vel itellectualis/ sunt vere psone. Si aũt sunt indiuisa p substãtiã: sequit q̃ p subam sunt ꝑuicta vel vnũ: z sic neutrũ indiuiduũ siue indiuidua substãtia. g̃ a destructiõe diffinitõis psone/ neutrũ erit vera psona. psona enĩ est rõnalis nature indiuidua substãtia. in diuis g̃ cũ nõ diuidat' suba/ nulla videt' esse psona ꝓm veritatē. Adhuc psona in deo/angelo z in homie inuenit' z nõ in alia natura: aut g̃ in bis dicit' vniuoce: aut equoce: aut medio mõ ꝓm prius scz z posteri⁹. Constat q̃ nõ equoce: z cũ vna rõ data a Boecio applicet' omnib⁹: z sim'lr vna rõ data a Richardo in libro de trinitate. Tam in deo enim q̃z in angelo q̃z in homine psona est rõnalis nature indiuidua vel quasi in diuidua substantia. Simil'r tam in angelo q̃z in deo z homine psona est existens p se solũ ꝓm quendã intellectualis nature existentie modũ. Et si dicat' sic vniuoce: cum in homie z angelo non sit pluralitas personarũ vera/ nisi per diuisionē substantie: videt' q̃ in deo vera pluralitas psonarum nõ sit/ nisi p diuisionē substãtie. ergo a destructiõe consequẽtis: cũ in deo nulla sit diuisio substantie/
IX nulla est in deo vera pluralitas personarũ. Adhuc: Persona in diuinis aut differt a psona p substantiã: aut per relationē. hec enim sola duo ꝑdicamẽta sunt in diuinis ꝓprie: vt dicit Boecius in libro de trinitate. Si per substantiã: sequit q̃ nõ plures sunt persone nisi sint plures substãtie. Si p relationē solũ: cũ relatio non faciat differentiã nisi in modo habendi: diuersus aũt modus se habēdi ad aliq̃d possit esse in vna z eadem psona: sequit q̃ nõ de necessitate talis modus facit nume ꝓ persona ꝓ: z sic iterũ sequit/ q̃ in diuinis nõ sunt vere plures £ persone. In contrariũ eius est qõ supius habitũ In cõtrarũ
est: q̃ vera cõicatio z vera z pfecta dilectio non pōt arg. ꝑmũ.
esse nisi inter plures eiusdē nature existẽtes. Prophanũ autē est negare: q̃ in diuinis nõ sit vera bo/ni cõicatio: z q̃ nõ sit ibi vera z pfecta dilectio: g̃ sũt ibi plures vere bonũ suũ subinuicē cõicãtes/z seinuicē vere z pfecte diligentes. g̃ vere plures psone.
Adhuc etiã ꝓm platonicos in diuis ē parent⁹ in Arg. 2m
tellect⁹/formãs ex se verbũ qõ est rõ oim faciẽdo ꝓ/ qõ est q̃sĩ filj⁹ z ars z mũdus archetypus: hoc ē ꝑncipalis mũdi typ⁹. Aut g̃ vtrũq̃ est ꝓm pfectissimũ: p/ fectissimũ aũt esse intellectualis nature non est nisi ꝓm esse psonale: vtrũq̃ g̃ in deo est ꝓm esse psonale: z sic pluralitas est in deo ꝓm verũ esse psonale. Et hoc est qõ dicit Damã. q̃ verbum dei non est ampostaton/ hoc est sine hypostasi: sed verã hypostasim
bñs z hypostasis pfecta sbsistẽs. Adhuc: Accñs Ar. 3m
in deo nõ est: nihil g̃ in deo facit differētiã p accñs. Sũt aũt in deo etiã ꝓm platonẽ ꝓprietates incõicabiles: sicut generare siue formare ex se verbũ: z generari siue formari ab alio, sũt g̃ in deo nõ ab alio esse: z ab alio esse. Intellect⁹ aũt nõ capit: q̃ idē sit nũero z supposito/ q̃ ab alio nõ est/ z q̃ est ab ipo: g̃ in deo plures sũt q̃ ꝓ alter ab alio nõ est: z alter ab alio: z vtercq̃ habet modũ singularis existẽtie z itellectualis nature diuie. g̃ vtercq̃ habet ve ꝓ esse psone. nõ g̃ rõni vel phie repugnat in diuis plures esse psonas: z has ꝓm ordinẽ nature multiplicari in tres/ z nõ vltra: sic sup⁹ sufficiẽter oñsum ē cũ ageret de nũero psonarũ. Solo: dõm q̃ in deo verissime est pluralitas psonarũ: z ꝓm b̃ Anſ. bñ dicẽ/ Solo qõnis
te/z phia consentiẽte: ordo nature in fluxu psonarũ ab inuicē/ causa est fluxus creaturarũ ab vno p mo z vniuersalr' agẽte itellectu. Propter qõ etiã/ vt dicit aug⁹ in. xiij. de ciui. dei: Trinitas optifex.

p oia opa sua significatiõis siue sparsit indicia: z relucet trinitas in opib⁹ suis p vestigiũ z imaginẽ, sicdicit' Ps. 32. Verbo dñi celi firmati sunt: z spiritu oris eiꝰ oīs virt⁹ eorũ. Et illud Job. 26. d. Spũs dñi ornauit celos: z obstetricãte manu eiꝰ educt⁹ est coluber tortuosus. Per dñm enĩ notat' potẽtia faciẽtis/que resultat i facto ꝓm q̃ est ens z vnũ a p mo ente ex iens z existẽs. verbũ aũt qõ est verbũ sapiẽtie/ resultat in forma z pulchritudine rei facte. Spũs aũt spirãs dulce z bonũ resultat in vsu z bonitate rei create. Ad ꝑmũ ergo dõm: q̃ in diuis
D nõ est materia: z iõ nec diuisio ꝓm materiã. z hoc di
Ad rõnem ꝑmã Auerrois cũt ꝓcorditer theologia z phia. Sil'r in diuinis nec est gen⁹/nec differētia/nec priculare/nec vle: z hoc ite ꝓ ꝓcorditer dicũt z theologia z phia. Et iõ nihil differt ibi ab alio genere/specie/vel differētia substãtiali. sed in diuis differẽs est existẽdi mod⁹ p esse ab alio. Et hoc tã ꝓm theogiã q̃z ꝓm phiam: vt pre/ ostensum est. Et p talẽ modũ cũ sint differentes/z ꝓm tales existẽdi modos nõ possint esse nisi ꝓm esse pfectissimũ hypostases habẽtes z in seipis existẽtes: sequit q̃ nõ pñt esse nisi in esse psonali distincti p incõicabiles ꝓprietates: quib⁹ alter ē nõ ab alio: z alter ab alio p generationē z tertius a duob⁹ per
Ad. II. ꝓcessionē. Ad aliud dõm: q̃ sicut dictũ est/i deo nõ est differētia p accidẽs: nec q̃z differētia substãtialis: sed differētia quã facit ꝓprietas relatiõis, relationis aũt dico ꝓm originẽ: q̃ exigit diuersitatẽ supositi. Opposite enĩ relatiões ꝓm originẽ vni z eidẽ supposito cõuenire nõ pñt. Hoc enĩ nec admittit natura/nec capit intellect⁹: q̃ idem suppositũ sit q̃ ab alio est: z is a quo ille est. z ideo talib⁹ ꝓprietatib⁹ relatiuis distinguũtur psone in diuinis: q̃ nõ tm̃ fa/ciũt aliquẽ se ad aliq̃d habere: sed consequũtur flu/xum substantialẽ qui est inter eũ qui nõ ab alio est/ z eũ qui ab alio est: q̃ eidem supposito cõuenire non
Ad. III. pōt. Ad aliud dicendũ: q̃ sicut in ꝑhabitis dictũ est sepe: Substãtia etiã in diuinis duob⁹ modis dicit: scz ab actu substãdi. z sic suppositũ maxime dicitur substãtia. Dicit' etiã substãtia p se ens alio vt sit nõ indigẽs. z sic natura diuina maxie est substãtia. Et hoc secũdo modo nõ pñt esse plures substãtie in diuinis: primo aũt modo plures subc sunt in diuinis: sicut plures hypostases z plura supposita. z b̃ modo dicit' psona suba: z plures sunt persone sicut
Ad. IIII. plures sube. Ad aliud dõm: q̃ definitio Boecij vera est: z hoc mõ intelligẽda quo in ꝑhabitis exposita est. Hoc aũt mõ diuisa est ab omnib⁹ alijs supposito z suba: ꝓm q̃ substantia dicit' natura cõmunis nullo indigens ad hoc vt sit. Quia sicut in inferiorib⁹ in natura rõnali res eiusdē nature sũt cões rõne nature cõis: ita in diuis sũt cões re. Dicit enĩ Damã. q̃ in inferiorib⁹ est cõe rõne in diuia natura est cõe re. Ad aliud dõm: q̃ in vtrate illa obiec
Ad. V. tio ꝑcedit. In diuinis enĩ nõ est ꝓprie indiuiduũ: nec est ibi ꝓprie natura rõnalis/ sed intellectualis: si tm̃ ꝓprie itellectualis esse dr. Et iõ Anſ. illã corrigit definitionẽ dicẽs: q̃ psona ē exñs aliq̃s p se solũ. ꝓm q̃ndã singularis existẽtie z itellectual' natu/re modũ. Hoc aũt qõ est exñs p se solũ/boec⁹ elargato vocabulo vocat in diuiduũ. hoc g̃ mõ est indi/
£ uiduũ in diuia suba. Ad aliud dõm: q̃ in oi natura q̃ p vnã rõnẽ est in pluriby/ deuenire ē ad vnã
Ad. VI. ꝑmã: sicut docet aristo. in. ij. ꝑme phie. z in illa ipossibile ē habere ꝓsortē z tē. z in psonis eiusdē nature necesse est deuenire ad vnã ꝑmã/ q̃ est p̃ncipiũ non de p̃ncipio: sed nõ est necesse q̃ in illa natura nõ habeat ꝓsortē vel parē vel ꝓsimilē. Ad aliud dõm: Ad. VII
q̃ diuisa sunt p subam q̃ est suppositũ: z hoc sufficit ad esse psone. nõ sũt aũt diuisa p subam q̃ est natura cõis: ratis enĩ. diuisio nõ exigitur ad esse psone.
Ad aliud dõm: q̃ psona ꝓm definitionẽ Rich. et Ad. VIII.
Boecij nõ equoce dicit' de diuia/angelica z hũana natura. Et hũ ꝓcedit: q̃ ꝓm diuisionẽ sube dr: sed est hec suba q̃ est suppositũ siue hypostasis/z nõ natura cõis: z iõ nõ sequit' argumentũ. Sicut enim dicit' Rich. nihil interest ad esse psone/ verũ natura cõis eadẽ sit rõne tm̃ z nõ re: vel eadẽ rõne z nõ re.
Ad aliud dõm: q̃ diuine psone differũt relatiõe
Ad. IX. q̃ est suppositũ. talis enĩ est relatio que est ꝓprietas psonalis in diuis/ z relatio originis: z ideo nõ facit solũ modũ diuersum se habẽdi ad aliq̃d/ sed etiam diuersus modũ existẽdi in vna natura que est cõis re/z diuersum modũ habẽdi naturã illã. Qõ in cõtrariũ obiectũ est simplr' ꝓcedendũ est.

Tractatus. XI. de equalitate psonarũ.

Einde q̃ritur de eq̃

D litate psonarũ. Et quer unt' tria: scz an sit eq̃litas in psonis diuinis. Et in q̃ attendit' equalitas ea ꝓ adinuicẽ. Et rer/ Hui⁹ qõnis tria sũt mẽbra.
tio: verũ singule singulis sint equales: vel singule singulis/z sin gule duab⁹/z sin gule trib⁹ simul.

De eq̃litate psonarũ q̃rit' primo an sit eq̃litas in diuinis psonis: Questio. XXXVII

D ꝑmũ ergo sic obij/

A a cit'ur. In symbolo athanasij dicit: q̃ tres Mẽbꝰ. I.
psone coeterne sibi sunt z coeq̃les. g̃ coeq̃ Arg. primũ
litas est in diuis psonis. Adhuc: Que subinuicẽ cõparant' ꝓm q̃ntitatẽ corporalẽ vel spiritualẽ: z nec se Arg. 2m
extẽdũt/nec extendunt'/eq̃lia sunt. Persone diuie ꝓm q̃ntitatẽ spũalẽ adinuicẽ cõparant'/ nec se extendũt/nec extẽdunt': g̃ in eis ē eq̃litas. Adhuc mgr' Ar. 3m
sinia ꝓ tractãs de b̃ ꝑmo li. dist. xix. dicẽ sic: Eq̃l' ē in oib⁹ pr̃i filj⁹: z pr̃i z filio spũsctũs. qz vt ait Aug. in li. de fide a pe ꝓ: b: euit' apiẽs q̃l' itelligat' eq̃litas/ sic dicit: Null⁹ ho ꝓ alitũ aut ꝑcedit eternitate: aut excedit magnitudine: aut supat prãte. qz nec filio/nec spũsctõ (q̃ztũ ad nature diuine pticer vnitatẽ) aut anterior/ aut maior ē pr̃: nec filj⁹ spũsctõ. Et ernũ q̃ ꝓ z sine initio ē/ q̃ filj⁹ de pr̃is natura existit: et eternũ ac sine initio ē/ q̃ spũsctũs de natura pr̃is filij⁹q̃ ꝑcedit. Adhuc ibidẽ dicit mgr': fides carbo/ Ar. 4m
lica sicut coeternas/ita coeq̃les tres ꝑsonas asserit: g̃ coeq̃l' est in psonis. In ꝓtrariũ ē: q̃ vbi ē ĩmẽsurãs/ In ꝓtrariũ
nulla pōt esse eq̃litas. Si enĩ vt dicit euclides eq̃le arg. primũ.
est q̃ ĩ terminis nec excedit/nec excedit: sed q̃ eq̃litas nõ ē nisi in ĩtermiata. ĩmẽso ꝓ aũt nullj⁹ termin⁹ ē: g̃ nulla eq̃litas. vñ i symbolo athanasij dr: ĩmẽsus pr̃: ĩmẽsus filj⁹: ĩmẽsus spũsctũs. Adhuc: aristo. in ꝑdicamẽtis: ꝓprũ ē q̃ntitas/ ꝓm eã eq̃le vel in eq̃le dici. In q̃b⁹ aũt nõ ē subiectũ/ i illis nõ pōt dici ꝓprũ: sz in diuis nulla ē q̃ntitas/ sz oimoda simplicitas: g̃ in diuis nulla est eq̃litas. Adhuc: eq̃litas Ar. 2m.
supponit essẽtie diuersitatẽ. ꝓ' oppositiõez relationis. eq̃le enĩ eq̃li diuerso a se eq̃le est: z equalia licet

vnius sint quãtitatis / tamẽ diuerse sunt essentie. Sed in diuinis psonis nulla ẽ diuersitas essentie: ergo nulla equalitas. Adhuc: in diuinis psonis
Ar.3m nõ est accipe nisi essentiã / z prietates. Si accipiat essentia: fm eã nõ potest esse equalitas. quia dicit phus in. x. dme phie: q vnũ in substantia facit idẽ / nõ equale: vnũ in quãtitate facit equale / nõ idem: vnũ in qualitate facit simile / nõ idem nec equale. Si vo attendant prietates que sunt in diuinis psonis: nõ inuenit equalitas inter eas: eo q in vna psona sunt plures prietates ꝓ in alia: z plus z minus equalia esse nõ pnt: eo q min⁹ ps est pluralis.
Qõ incidẽs Arg. primũ In nullo aũt genere ps est equalis toti. Iuxta hẽ vlterius querit: quare mgr dicat ex verbis aug. q nulla psona ps est trinitatis: cũ constat q vnũ sit pars duorum: et duo pars trium. sicut in arith-
Arg. 2m meticis demonstratũ est. Adhuc Leuit. 19. decima pars ephy: dicit glosa: q christus est pars trinitatis. z si pars: nunq̃ est equalis toti. christus q̃ est ps trinitatis / nõ est equalis trinitati: z sic p cõsequẽs nõ est oimoda equalitas i trinitate: qz vn⁹
B nõ est equalis omnib⁹ trib⁹. Solutio: Catholica fides est: q oimoda equalitas sit in trinitate: ita
Solo mẽbri primi q singule psone singulis psonis sunt equales: z q̃-
Ad arg. 1m in cõtrariũ liber vna duab⁹: z q̃liber vna trib⁹. Ad pmũ ḡ qd obiecit in cõtrariũ: dõm q imensitas nõ cõtradicit equalitati. si equalitas exponit ꝑ negationẽ: vt dicat equale qd nec excedit / nec excedit. sic enĩ imensum imenso equale est. Et ad dictũ Euclidis dicẽdum: q in diuinis q̃ntũ ad modũ significãdi quãtitas nõ est molis / sed virtutis. Dicit enĩ aug⁹ in libro de quãtitate anie: q cũ querit quãtus sit hercules: questio duplex est: scz aut quanta sit molis: aut quãta sit virtutis. Vñ licet in diuinis nõ sit q̃ntitas molis: est tã quantitas virtutis: que vt dicit Aug⁹ attendit in eternitate / magnitudine / z potẽtia in quib⁹ oimodã habent equalitatẽ psone: cum nulla alia sit anterior / maior / vel potẽtior: vt dicit Aug. in libro de fide ad petrũ: z ponit a mgro i sen-
Ad 2m. tentijs pmo libro distinctione. xix. Ad aliud dõm q equalitas fm quãtitatẽ molis diuersitatẽ suppo-nit essentie: equalitas aũt fm quãtitatẽ virtutis nõ. hercules enĩ heri z hodie equalis virtutis est. Et sic dicimus deũ semp esse equalis virtutis. Et sic dicit Esa. 52. Ecce nõ est abbreuiata manus dñi: manũ vocans potestatẽ que in deo semp equalis est. Et ad talẽ equalitatẽ sufficit distinctio psona ꝓ z in vna psona relatio prãtis ad rpa diuersa vel obiecta diuersa. sicut dicim⁹ q deo equale est saluare in multis z in paucis. Ad aliud dõm: q in ve-
Ad 3m ritate in psonis est essentia z prietas. Et p essentiam est idẽptitas z simplicitas: sed hec simplicitas non excludit equalitatẽ. z idẽptitas equalitatẽ facit: qz quãtitas virtutis in diuinis est ipa essentia. Dicit enĩ Boecius: q cetera pdicamẽta a relatione cũ quis in diuinã transtulerit predicationẽ: omnia mutant z substantiã pdicãt. vñ quãtitas virtutis in diuinis essentiã dicit fm modũ tm significandi vt virtutẽ. z fm talẽ modũ significãdi penes essentialia accipit equalitas in psonis. Penes prietates aũt nõ attendit equalitas / sed oppositio. Et qd dicit q in vna persona sunt plures prietates. q̃ in alia z sic plus z minus. Dicendũ q sicut in phabitis ostensum est: q in talib⁹ nõ est simplr numerus numeratus: z sic nõ simplr plus z min⁹. z si est numerus ibi fm quid: ille est numerus habitudinũ / fm q vna psona plurib⁹ habitudinib⁹ se habet ad aliqd q̃ alia. In numero aũt habitudinũ nec i creatore / nec in creaturis attendit equalitas vel ineq̃litas. Dicit enĩ Boecius: q tales habitudines nec addũt / nec mutãt aliqd in re cui aduenũt. Ad id qd iuxta hoc querit: dicendũ q in diuinis nulla p-
Ad. 1. quest. onẽ inedite sona põt esse pars. Omnis enĩ pars siue sit integralis / siue essentialis / siue potestatiua impfecta ẽ ad
z arg. primũ totũ: z exigit cõpartẽ vt totũ constituat. Impfectio aũt z relatio ad cõpartẽ cũ qua constituat / sume pfectioni nõ põt cõuenire. q̃libet enĩ psona totũ est / fm illã rationẽ totius quã ponit Aristo. in. iij. physico q dicẽs: Totũ z pfectũ idem dico. Solus enĩ pater tota essentia diuina: z similiter solus filius: z eodem modo solus spũsanctus: et hi tres tota essentia diuia: nõ constituta ex trib⁹ tanq̃ ex partib⁹ / sed tota z simpler i singulis: z tota z simpler in omnib⁹ simul. Ad aliud dõm: q locutio metaphorica est. z est sensus: christus signatus p partẽ ephy / est pars trinitatis: hoc est trinitatis quedã psona / nõ pars constituriua: cũ sit totũ qd ẽ trinitas. Nõ aũt sequit: si p partẽ est significat⁹ / q sit ps: sicut nõ sequit: si p petrã est significatus / q sit petra.
Ad 2m

Queritur in quo attendatur equalitas diuinarum personarũ.

A Wẽbrũ. I. Arguméts Secundo querit in quo attendit equalitas earũ adinuicem. Et per mgrm in primo sentẽtiarũ distinctione. xix. videt q attendat in trib⁹: scz coeternitate / magnitudine / potestate. Inducẽs enĩ aug. in libro de fide ad petrũ dicit sic: Nullus bonũ alium aut precedit eternitate: aut excedit magnitudie: aut supat potestate. In his ergo trib⁹ attendit. In contrariũ esse videt qd Aug⁹ In cõtrariũ arg. primũ dicit ibidẽ: Ob hoc z tres vnũ recte credim⁹ z deũ dicimus: qz vna. p. sus eternitas / vna imensitas / vna naturalit trũ psonaꝝ est diuinitas. Ista ergo vident facere ad idẽptitatẽ / z nõ ad eqlitatẽ. Ad-
Ar.2m huc: Richar. in li. d̃ trini. In illa sũma trinitate ea rõne psonas eqles esse dicim⁹: quia illud sũmũ et sume simpler esse in ea plenitudine z pfectione q̃ est psone vnius / in eadẽ plenitudine z pfectione est psone alterius. Certe vna cadẽq̃ res nõ est magis vel minus meli⁹ de certiusue scipa: z ita videt q penes omnia essentialia penes que pfectio z plenitudo diuia attẽdit / etiã attẽdat eqlitas diuia ꝓ psona ꝓ: et nõ penes hec tria tm. Adhuc: In deo est scientia
Ar.3m z bonitas: z in his oportet psonas equales esse: vel plene equales nõ essent. Adhuc Aug⁹ pbat eq-
Arg.4m les esse psonas p hoc: q essentialiter inuicem sunt. Ad equalitatẽ ergo sufficit essentiei idẽptitas in tribus psonis: nõ ergo requirunt tria supius dicta.
B Solo mẽbri secundi Solutio: dõm q in veritate quantitas in creatis / penes quã attendit equalitas / duplex est: scz magnitudinis z virtutis. Et ea que est magnitudinis duplex est: scz intus z extra mensuras. Intus: longitudo / latitudo / pfundũ. Extra: locus: sitr esse rei / vt dicit Hilbertus / mora mensurat. z hec mora est tẽpus. Quãtitas aũt virtutis prie nõ mensurat nisi obiecto circa qd est virtus. Et dicimus eos equales virtute / qui z i eqlia pnt obiecta: siue illa virtus sit intellectualis / siue operatiua. Ad mo-

dum hunc fm rõnem intelligendi equalitas personarũ diuinarũ ꝛ attendi i trib⁹: scz penes mẽsurã esse i coeternitate. s. q nullꝰ triũ alio anterior / vel posterior est. z penes mensurã virtutꝭ in potentia: qz scz nullus horꝰ triũ potentior est in q̃cũq̃ obiectuꝭ: siue illud sit virtutis intellectualis / siue operatiue. vnusquisq̃ enĩ horꝰ triũ omnisciens / et oimode sciens est / z p seipm scies est: z vnusquisq̃ horꝰ oipotens ad faciendũ z operandũ: z oimode potens / z p seipm potens. Magnitudo autẽ molis in inferiorib⁹ per idẽ genus z spẽm non habet rũdens in deo: sed proportionaliter respondet ei incõprehensibilitas: qz scz vnusquisq̃ eorꝰ per essentiam incõprehensibilis est loco / capacitate creatu re corporalis / z capacitate creature intellectualis: cum tũ vbiq̃ sit z oia ꝓpleat tam corporalia q̃ spiritualia. et hoc vocatur magnitudo. Et cum non sint plura penes q̃ possit attendi equalitas in continuis vl quasi ꝓtinuis: nõ ponũtur plura in deo rũdentia in quib⁹ attendat equalitas diuinarum psonarũ. Et p hoc patet ratio dicti augustini.
Ad arg. 1m in ꝓtrariũ Ad id qd pimo obiecit in ꝓtriũ: dõm q ista faciunt / z ad idẽptitatẽ / z eqlitatẽ fm diuersã psideratione. Si enĩ psiderẽt fm id qd sũt i deo / z fm id qd dicũt z supponũt: cũ vnũ qd q̃ ista ꝓ sit eẽntia diuina z dicat eam: sic faciũt ad idẽptitatẽ. Si autẽ psiderentur fm modũ significãdi: scz quo essentiã diuinam significãt p modũ q̃titatis cuiusdã: sic fa-
Ad 2m ciũt equalitatem. Ad aliud dõm: q z in oibus alijs attendat equalitas: tũ opꝰ q ipsa redigãtur z referant ad rõnem virtutꝭ: z sic ad vnũ terminũ
Ad 3m superius dictoꝝ referũtur. Ad aliud dõm: q p idem qd dictũ est pz responsio. opꝰ enĩ q scia z bo-
Ad 4m nitas ad rõnem virtutis referãtur qñ sunt de pfectione scientis vel boni. Ad aliud dõm q idẽptitas eẽntie sufficit q̃tuꝭ ad id q̃ est equalitas: nõ aũt sufficit q̃tum ad rõnẽ equalitatis.

Queritur an singule persone singulis sint equales: vl singule singulis: z singule duabus z singule tribus.

A Wẽbrũ. III Tertio querit: vtruꝭ singule singulis sint
Parti. I. t equales: vel singule singulis / et singule
Arg. 1m duab⁹ / z singule tribus. Videt enĩ q nõ singule singulis. Jo. 14. d. dicit filiꝰ de pre: pr
Arg. 2m maior me est. maior q̃ excessum dicit: ergo p uatio nẽ equalitatꝭ. Si q̃s aũt dicat / sicut cõiter dr: q maior nõ dicit excessum potẽtie / vel eternitatis vel magnitudinis: sed ꝓcipalitatẽ auctoritatis. Hoc nihil valere videt. ꝓcipalitas enĩ auctoritatis de gẽre prãtis est z attestat prãti. vñ si ꝓcipalitate auctoritatis pr maior est filio: videt q prãte
Argu. 3m maior sit / z nõ eqlis. Adhuc: si scia pris se extenderet ad aliqd scibile ad quod nõ extẽderet se scia filij: sequeret q p pr z filius nõ essent equales in scia. A simili q̃ si potẽtia pris extẽdit se ad aliqd ad qd nõ extẽdit se potẽtia filij: sequit q pr z filiꝰ nõ sũt equales in potẽtia. Sz potẽtia pris extẽdit se ad
Arg. 4m generandũ: ad qd nõ extendit se potẽtia filij. q̃ pr z filius nõ sunt eqles i potẽtia. Adhuc: In caus creatis sic ẽ: q cã pmaria in ordine est maioris influentie z maioris potẽtie q̃ secũdaria: z hẽ nobilitatꝭ z bonitatis. q̃cquid aũt in creaturꝭ est nobilitatis et bonitatis / exemplatũ est a diuis: q̃ in diuis est eodẽ mõ. est aũt in diuinis ꝓcipiũ nõ de ꝓcipio: z ꝓcipiũ de ꝓcipio: z ꝓcipiũ ꝛ vtroq̃: videt q̃ ꝓcipiũ nõ de ꝓcipio / in q̃ est prima rõ ꝓcipij / maioris sit potentie q̃ ꝓcipium de ꝓcipio: vel ꝓcipiũ de vtroq̃ ꝓcipio. Ulterius vi-
Parti. II deꝰ q spũsctũs nõ sit eqlis pri z filio. Est enĩ sum
Argu. 1m ma potentia ex se. ꝓducere alium sine de muatione sube: z hẽ põt pr: põt z filius: potest spũsctũs. q̃ videt q spũsctũs nõ sit eqlis pri z filio in potentia.
Adhuc: Bonũ ẽ diffusiuũ sui: vt dicit dionys. q̃
Arg. 2m vbi est maior diffusio sui / ibi maiꝰ bonũ. Sz maior est diffusio sui in eo q̃ se diffudit gñando z spirãdo / q̃ in eo q̃ spirãdo tm: z nulla vl minima i eo q̃ nec gñando / nec spirãdo / sz p gẽre effectũ tm se diffudit. Et ex hẽ videt sed: q maior sit bonitas in pre: minor in filio: z minima in spũsctõ. videt q̃ q in bonitate nõ sint eqles. Ulteriꝰ q̃rit: si q̃libet vna eq̃-
Parti. III lis est qbuslibet duab⁹ / z trib⁹. hoc enĩ videt per hẽ
Arg. 1m q dicit mgr in pmo sniarũ dist. 19. sic: Sciẽdũ igit est: q pr nõ est maior filio: nec pr vel filius maior spũsctõ: nec maiꝰ aliqd sũt due psone simul q̃ vna: nec tres simul maiꝰ aliqd q̃ due: nec maior ẽ eẽntia in trib⁹ q̃ in duab⁹: nec i duab⁹ q̃ in vna: qz tota est in singulis. Adhuc: augꝰ in octauo libro
Argu. 2m de trini. Nõ solũ pr nõ est maior q̃ filiꝰ: sed nec pr z filius simul maiꝰ aliqd sunt q̃ spũsctũs: aut q̃libet psona minꝰ aliqd est q̃ ipsa trinitas. In cõ-
In ꝓtrariũ Arg. 1m trariũ trũ hui⁹ videt eẽ: q in oi gñe ps minor ẽ toto. q̃libet autẽ psona ps est trinitatis: sicut vnũ est ps duoꝝ / z duo ps triũ. videt q̃ q vna psona non
Arg. 2m possit eqlis trib⁹ eẽ. Adhuc si tres psonas equalis potẽtie ponamꝰ: tũ si duas equales potẽtias cõiungamꝰ / ille supabunt tertiã in dimidio potentie cõiuncte. duplũ enĩ superat dimidiuꝭ. q̃ q̃uis tres persone sint equalis potentie duarum personarũ: tamẽ potentie cõiuncte superabunt tertiã. z sic videt q nõ est eqlitas vniꝰ ad duas: nec vnius
B ad tres: nec trium ad duas. Ulteriꝰ q̃ritur de
Parti. IIII quodã correlario qd mgr ꝓcludit de eqlitate psonarũ pmo sniarũ dist. 19. dicens: q tanta est equalitas triũ psonarũ arq̃ indifferẽs magnitudo: q cũ dicimꝰ tres psonas vnã eẽ essentiã vel subam: neq̃ vt genꝰ de spẽb⁹ / neq̃ vt spẽm de indiuiduis predicamus. Et hoc cõditur vna rõne ab augustino in libro. vij. de trinita. q̃ est hec: Genus fm esse multiplicatur in spẽbus: z genus et spẽs fm esse multiplicant in indiuiduis. dicimus enĩ hoiem z equũ nõ aĩal / sed aĩalia: petrũ et paulũ nõ hoiem esse / sed hoies. Essentia aũt diuina aut substantia vna et eadem nõ multiplicata fm esse est in trib⁹ personis: ergo nec pdicatur de eis vt genꝰ de spe-
ciebus: nec vt species de indiuiduis. Ulterius
Parti. V. ꝓcludit magister in eadẽ distinctione aliud correlariũ: q tanta est equalitas triũ personarũ: q eẽntia de ipsis non vt materia de ipsis predicatur. Ista vrcns rõne quã ponit augꝰ in. vij. de trinitate: quia in omnib⁹ materiatis sic est: q in duobus materiatis plus est de materia q̃ sit in vno: et sic vnũ fm materiã inequale est duobus. sed in personis diuinis equalis est essentia in duab⁹ z i vna: ergo essentia de psonis nõ vt materia predicatur
Parti. VI. Ulterius ꝓcludit adhuc alterũ: scz q tanta est equalitas / q essentia non predicat de personis vt vna natura. vocãs vnã naturã vnã prietatẽ na-

turalem vni⁹ modi numerū consequentem/ sicut
vna sanitas/ vel vna cōtempatio corpora similis
cōplexionis ꝓsequens. Ad qd pbandū nititur ea-
dem rōne: qz sez de talibus plus est in duobus q̄
L in vno. Querit̄ ergo de oibus his: z qualiter ista
Solutio ab equalitate causent. Solutio: Catholica fi-
Mēbri.III. des est: q z singule singulis/z singule duab/z sin
gule trib⁹ sunt equales. Et hui⁹ ratio est: qz vni-
tas essentie et idemptitas/in oibus essentialib⁹ q̄
non maior est in vna q̄ in alia/ nec maior est in
vna q̄ in duab⁹/nec maior in vna vel duab⁹ q̄ in
tribus/causa est equalitas, ex quo de necessitate se
quitur: q equales sunt singule singulis/z singu-
Ad pri.I le duabus/z singule trib⁹/z due tribus: z ecōuer
so. Ad primū g dōm est: q cū filius dicit: pater
Arg.Im maior me est: maioritas illa nō dicit aliquē exces-
sum in essentialib⁹/sz auctoritatē originis tm̄ fm
ordinē nature: quo alter non maior vel prior est al
tero/sed quo alter tm̄ est ex altero. z ideo non dicit
qd in quo alter alterū excedat: sed ad aliquid/hoc
est quo alter ad alterū se habeat fm originē. Pro-
pter qd dicit hylarius: q non sequit̄: pater est ma
ior filio: ergo fili⁹ est minor patre, sed si est fili⁹: se-
quitur q sit equalis: cū per generationē candē na-
Ad 2m turā nō diminuram vl' demutarā accipiat. Ad
aliud dōm: q pncipalitas auctoritatz duplex est:
scz ex additione prātis, sicut pncipalitas potesta-
tis est in rege/z subauctoritas in duce, z hec atte-
statur potestati. Et est pncipalitas auctoritatz ex
relatione originis: non prātis/sed potentis, sicut
dicim⁹ in patre rege pncipalitatem esse auctorita
tis: in filio aūt subauctoritatem: eo q habet hāc a
pre: cum tn̄ p omnia equalis sit prās z pris z filij/
nec ī aliquo diminuta, vn̄ talis auctoritas in nul
lo attestatur prāti/sed origini tm̄. Tales em̄ rela-
tiones vt dicit Boet⁹ nihil addūt/nihil minuūt/
nihil mutant in eo ī quo sunt: z ī ō inequalitatē in
Ad 3m ducere nō possunt. Ad aliud dōm: q in scientia
verum est qd inducit: qz cū scientia dicat respectu
scibilis: si scientia patris extenderet se ad aliqd ad
qd nō extenderet se scia filij: opteret q aliqd scibile
eēt in pre qd nō esset in filio. scibile aūt in scientia in
creatis est per modū qualitatis, z cum in deo nō
sit qualitas/ nec accidens: sed quicqd in creaturis
dr fm qualitatē/in deo dr per essentiā: ex hoc relin
quitur/ q aliquid essentiale esset in pre qd nō essz
in filio: z per ꝓsequēs esset inter patrē z filiū qdaz
inequalitas. Potētia aūt generandi nō est talis,
generatio em̄ pcessum dicit genitī a generāte fm
originē: z nō dicit qd vel quale/ sed tm̄ modū ha-
bendi vnius ad alterū fm originē. Vn̄ in phabit⁹
diximus: q cum dr potentia generādi/ duplex est
locutio. Si em̄ generādi/sit gerundiū ū verbi ꝓso-
nalis actiui: tūc potētia gn̄andi potētia ē relata z
cōiuncta adactū generationis: z est de pdicamēto
relationis/ z nō de pdicamēto subē, z hoc mō po-
tentia generādi est in pre/z nō in filio, sed hoc non
causat aliquā inequalitatē: sicut inequalitatē non cau
sat/q aliqua est relatio ī patre q̄ nō est in filio. Si
aūt potentia generādi a verbo impsonali trahat:
vt sit sensus: potentia qua genereē/ vel fiat genera
tio: tunc dicit essentiā. sed tunc eadē potentia ē in
patre z in filio: in pre vt generet: in filio vt genere
tur. Et hec est cā equalitatis: qz omne qd perfecte

generatur z vniuoce in oibus essentialib⁹/genera
tur ad equalitatē generātz. Ad aliud dōm est: Ad 4m
q in causis creatis secus ē q̄ in ordine nature pso
narū. In ordine em̄ causarum fm gradus oēs de
scensus est z minoratio essentie: quā consequit̄ re
strictio potentie, pter quā causa pmaria maioris
est influentie q̄ secūdaria. In ordine autez nature
in psonis diuinis quo alter est ex altero/ equalis
manet essentia/ z eadē: z esse idem/ z nosse z posse
idem: z ī ō ex tali ordine nature nulla causat̄ ineq̄- D
litas. Ad id qd vlterius querit̄ de spūsctō: dicē Ad pri.II
dum q spūssanctus per oia equalis est pri et filio.
Ad id qd obj̄cit̄ de potentia pducendi eodem Ad arg.IIm
mō rūdendum est sicut dictū est de potētia generā
di. Si em̄ potentia pducendi a gerundiuo fm qd
est verbi psonalis actiui sumat̄: tūc est ad aliquid,
z tuncnō sequit̄/nisi q aliqua relatio est in patre
z filio que nō est in spūsancto: z hoc nō causat ineq̄
litatem. Si aūt sumat̄ a verbo impsonali: tūc sen-
sus est: q potentia qua pducat̄ aliquis/ vel qua fi
at pductio alicui⁹ ex aliquo: z tunc eadē potentia
est in patre q̄ est in spūsancto vt pducat̄: sed in pa
tre z filio vt pducant: in spūsancto vt pducatur.
Et cum nihil sit in deo nisi fm rōnez sūme pfectio
nis: pductus ex pducentib⁹ nō pcedit nisi in idē-
ptitate essentialiū: z pꝓsequens in equalitate et si
militudine. Ad aliud dōm: q illa boni descri- Ad 2m
ptio fm dionysiuz eriā de psonis tenet. Dicit em̄:
q bonū prīs nō finit eū sine germine eē: sed facit p
ducere filium z spūsctm̄ tanq̄ dina lumia z diui
nos flores: Sed tn̄ nō est magis diffusiuū. Unde
cū pater diffundat se/generādo filiū/z spirādo spi
ritūsanctū: z filius diffundat se spirādo spiritum
sanctū: z spūsctūs nō diffundat se/nisi in donis:
sequit̄ quidem q diuersis modis diffundant se: z
ex hoc causat̄ diuersa relatio originis, z cū diffusiū
penitus sit idem z penit⁹ idem/ vt dicit Richar-
dus/sibi īequale esse nō pōt: sequit̄ q equalis bo
nitas sit in pre z filio z spūsctō. Ad aliud dōm: Ad pri.III
q illud qd magī dicit z ad sequēs qd dicit Aug⁹
silr ꝓcedendū est: qz hec catholica fides est. Ad Ad arg.IIIm
id qd obj̄cit̄ in ꝓtrariū dōm est: q nulla perso- in ꝓtrariū
na pars trinitatis est: pter rōnem q̄ in antehabi
tis posita est, qz scz oīs pars impfecta est ad totū/
z dr ad comptem cū qua totū constituit. z hoc nō
cōuenit summe pfectioni. Et qd obj̄cit̄: q vnuz
est pars duoꝝ/z duo pars triū: dr q hoc verū est
in his in quib⁹ summa ternarij aggregat̄ ex duo-
bus que simplr plura sūt: z vno qd ex se simplr in
diuisum est/z ab alijs diuisum vltima z pfecta se-
paratione que est fm esse z id qd est/z fm situm/z
essentie diuisionē. Et sic nō est in trinitate: in q̄ idē
z indiuisum est qd supponit̄ in vno/z qd supponi
tur in duob⁹/z qd supponit̄ in trib⁹: z nullo modo
multiplicatū, z ideo in illis vnū nō est pars duo-
rū: nec vnū z duo ps triū. Ad aliud dōm: q B Ad 2m
est verus in his in quib⁹ diuisum est esse z posse: in
his em̄ vna ūtas virtutis vel molis causa ē eq̄-
litatis. z sic nō est ī trinitate. In psonis em̄ vnū et
indifferens esse z posse causa est equalitatis: quod
simplū est in duobus sicut in vno/ z in trib⁹ sicut
in duobus, z ideo sicut in vno non diminuitur a
duob⁹: ita in duobus nō augetur super vnum: z E
in tribus nihil augetur super duos. Ad id qd Ad pri.IIIm

vlterius queritur pcedendus est/ vt probat aug⁹:
q tanta est equalitas/q essentia nec vt genus/nec
vt species/nec vt vniuersale aliqd predicat̄ de per
sonis. Et licet aug⁹ sufficientē causam de hoc assi-
gnauerit: tamen multe sunt: quarū tres sufficūt
ad presens. Una z potissima est: quia omne vniu-
ersale fm esse diuidit̄ in particularibus suis siue
subiectis/z essentiā numeratā habet in eis z mul
tiplicatā: essentia autez diuina nec fm esse/nec fm
essentiā diuiditur vel numerat̄ vel multiplicatur
in personis. Secūda est: q vniuersale z particu-
lare nō sunt nisi in quib⁹ differūt quo est/et quod
est, vniuersale em̄ est ex parte eius q quo est: par-
ticulare autem ex parte eius q qd est. In deo aūt
idem est esse siue quo est z qd est: sicut etiam philo-
sophi pbauerunt. vnde in deo nihil potest pdica/
ri per modū vniuersalis z particularis/pter in-
differentiam summe simplicitatis. Tertia rō est:
q vniuersale est de multis z in multis: sicut dicit
aristo. in pmo posteriorꝝ. z cum dr de multis: nō in
telligitur tm̄ inherentia per prepositionē/sed no-
tatur etiam partitiua ꝓstructio: scz qz est aliqd de
eis: z nō totum, gen⁹ em̄ nō est totū esse spēi: spēs
em̄ addit super genus. nec spēs est totum esse indi
uidui: indiuiduū em̄ materiaz z accidentia addit
sup spēm, nec differentia est totū esse spēi: nec priū
totū esse spēi: nec accidens ei⁹ est totuz esse de quo
pdicatur vt de subiecto. In diuinis autē omne qd
est/totū esse est de quo pdicatur vt de subiecto: et
nihil pdicatur vt pars esse. Unde q̄uis dicat hy-
larius: q filius habet eiusdē generis naturā cum
patre: ꝓstat q gen⁹ aliter accipit q̄ pur est vniuer
sale, accipit em̄ gen⁹ pro pricitate qua natura di
uina distinguit̄ ab alijs naturis, sicut dicim⁹ na-
turam diuinā esse alterius generis q̄ humanaz.
Et hoc mō loquit̄ etiam domascen⁹: q dicit q na-
tura diuina cōis est re/z nō rōe: sola homoydeon
personarū z psone sunt sicut particularia siue sin
gularia: nō q pprie singularia sunt, qz particula-
ria particulari natura cōem: qd nō cōuenit perso
nis diuinis, singule em̄ persone possident totum,
particularia eriā pprie diuisa sunt p materiā z per
idiuiduantia: in deo aūt nec materia/nec accidēs
est: sed fm modū loquendi dicūtur particularia:
quia suis pprietatibus psonalibus sunt discrete z
abinuicē distincte in esse psonali: his em̄ singula-
ris existentie modum accipūt sub natura dina in
telligibili: cuius sunt supposita siue hypostases.
F Ad pricu.V Ad id qd vlterius obj̄cit̄ q nō pdicatur vt ma
teria/cōcedendum est: z bona est ratio augustini:
qz in diuersis per materiā impossibile est q id qd
de materia in vno est/sit idē z eodem tpe in alio: et
impossibile est q tantū de materia sit in vno q̄tū
in duob⁹ simul. Sicut aug⁹ dat exemplum de au
ro: de quo plus est in duabus statuis aureis q̄ in
vna. Essentia aūt diuina ea dē est in vna z in alia
psona: z eadē est z equalis in vna z in duabus et
in tribus: et ideo vt materia predicari non potest.
Ad pri.VI Ad id qd vlterius queritur dicendū/ q verum
est q natura diuina nō pdicat̄ vt vna natura/siue
vna pprietas naturalis/diuisas fm esse duas na
turas vel plures que tn̄ vnū sunt specie vel gene
re ꝓsequens: quia ille nature diuidūtur fm esse et
essentiam diuisis eis quorum nature sunt. Essen-
tia autem diuina nullo modo diuid itur prout est
in vna psona z in alia/z prout est in vna z in dua
bus z tribus: z ideo vt talis natura predicari nō
potest. Ex his relinquit̄: q in diuinis pprie posi
tio formari nō potest. In omī em̄ propositōe ali-
quid est subiectū/z aliquid predicatū: z aliquid cō
positio quod notat predicatum in esse subiecto. De
essentia autem diuina dicit Boecius in libro de
trinitate/q subiectum esse nō potest: quia vt dicit
idem in libro de hebdomatib⁹: subiectū siue id qd
est habere aliquid potest preter id quod ipm̄ est:
esse vero nihil habet admixtū. Unde cū natura
diuina sit in fine simplicitatis/nihil habere potest
preter id quod ipa est: sed ipa est quicquid habet:
z ideo subiectū esse non potest. Nec predicatū esse
potest: eo q nulli insit. Id em̄ quod in est/z id cui
inest essentialiter nō possūt esse idē. Preterea nul
la compositio ē in diuina natura: cū sit in fine sim
plicitatis. Et ita pprie loquendo nō potest fieri p
positio in diuinis. Propter necessitatē tn̄ loquen
di de diuinis potius balbutiendo q̄ pprie loquen
do oportet proferre quod fide tenem⁹. sicut dicit ad
Romanos, 10, b. Corde credit̄ ad iusticiā: ore aūt
confessio fit ad salutē. Propter necessitatē loquen
di mō nostro formam⁹ aliqd simile pōnit: z in his
idē subj̄cit̄ z predicat̄ sub alio mō significandi: z
nota cōpositōis que interponit̄ nō est nota inherē
tie/sed idemptitatis. q̄uis em̄ essentia de persona
predicet̄ in qd z sine cōversione: tamen nō predica
tur vt vniuersale z vt inherēs/sed vt cōere z idē:
vt dicit damascenus.

Tractatus. XII. De appropriatis

Onsequēs intellect⁹

c est vt post pria de quib⁹ iam habitū est
tractet̄ de appriatis: de quib⁹ mgī tra-
crat primo lib. sentēn. distin. xxx. De
quib⁹ querendū est primo de assignatōe Hylarij
que est hec: Eternitas est in patre: species in ima-
gine: vsus in munere. Secundo de appropria
tione aug. que est: q vnitas est in patre: equali-
tas in filio: in spūsancto aūt vnitatz equalitatisqz
concordia/sine cōnexio. Tertio tractandū ē qd
mgī tractat. xxxij. distin. scz quō pater potentia/
filio sapientia/spūsancto volūtas siue bonitas ap
propriet̄. Quarto querendū est de verbo apli.
Rom. II. Ex ipo/z p ipm/z in ipo. Ubi dicit Au-
gustinus: q ex ipo dicit pter patrē: p ipm pter fi
liū: in ipo pter spūsanctū. Circa primū querū Nul⁹ qōis
tur duo: fm quā scz rationē fit appropriatio in co duo sūt mē-
muni. Secundo de appropriatis fm Hylarium bra.
in speciali.

Querit̄ fm quā rationē fit appropatio
in cōi. Questio. XLVIII.

Dpmū ergo sic obj̄ Mēbrū.I.

a cit̄. Appropriatū ex mō ꝓpositōis z ha
bitudine ppositōis/q accessū z recessū
vicinitatis cōsignificat/ dicit accessū ad priū, ap
propriatū q̄ est qd ratōe sui nois vicinā hz ratōez
cū pprio. Sicut pbū cū nō sit nisi angelus (vt di-
cit dam.) in telligētiez z verbū sit priū filio: intel-
ligētia z sapietia ex quib⁹ format̄ verbū/ accedūt

p ratōēz suā ad verbū: z ideo a ꝓpianē filio. Bene
ta eīm a mente noticia/siue sapiēcia vel intelligen-
tia verbū est: ꝓpter quod rationes suas habet
iuxta verbū. Eodē mō ē de patre cui attribuit po
tentia. pater eīm nō sonat aliquid nisi qd̄ potētie ē
fm ꝓpriā patris rationē: filius aūt fm filij ratōēz
ꝓpriā/licet nō sonet impotētiā: tn̄ ipo noie nō totū
quod dicit potentie est. Nec spūsanctus totū qd̄
dicit ipo noie designat potētiā. Propter qd̄ patri
potētia a ꝓpriat: nō filio/nec spūsancto. Voluntas
aūt siue bonitas a ꝓpriat spūsancto: eo q̄ spūsā
ctus ꝓcedit per modū amoris z doni: eo q̄ amor
primū bonū est qd̄ in cōicatōēz z dona diffundit
affectū. Et hoc mō a ꝓpriatio fit prima: que est ex
hoc/q̄ significatōes appropatorū fm modū signi
ficandi vicine sūt ratiōibꝫ z significatōibꝫ ꝓpriorꝫ.

Et hoc quidē cōcedēdū est. Cū aūt deus sit cā
efficiens/formalis z finalis: fm q̄ in tractatu de
bono dictū est: q̄ bonū est qd̄ a bono est plantatū
in bono z ad bonum: ex adiūctis fit aliqn̄ appro-
patio ex habitudinibꝫ ꝓpositionū. z quia hec p̄
positio ex/nō notat nisi originē cause/qn̄ materia
lis nō est: ꝓter hoc cū dicit/ex ipo/intelligit pr̄:
in quo nō designat nisi orīgo/z nō originatū. vt p
pnomē noteť discretio ꝓsonalis: p adiūctā ꝓpoſi
tionē trahat ad patrē: z sic p adiūctū fit a ꝓpriatio.
Prepositio aūt p/modū cāe medie denotat: z q̄si
cāe regitiue in ope. sicut dicim⁹/q̄ statuarius fac
statuā p artē statuariā. Et ideo cū filius ars sit pa
tris/p quā oia facit sicut p virtutē z sapientiā: cū
dicit p ipm: discretio ꝓsonalis que notat in pnoie
ex adiuncta ꝓpositōe/trahit ad standū pro filio: in
cui⁹ forma fit z plantat omē quod fit. z ideo per
ipm sicut p primā formā fieri dicit. Eodē mō hec
ꝓpositio in/cōstructionē z continentiā notat. z qz
oia conseruāt z continēt bono/qd̄ spūsancto ap-
propatū ē: ido cū dicit: in ipo: discretio ꝓsonalis q̄
in pnoie est/ex adiuncta ꝓpositōe trahit ad stādū
pro spūsancto vt ex eodē pnoie qd̄ suam significa-
cat intelligat cōsubstantialitas: ex trina iteratiōe
ꝓsonarū trinitas: ex trāsitiōe ꝓpositionū z mō si-
gnificādi intelligat vniuscuiusq̄ ꝓsone ꝓprietas.

B Et hoc etiā concedendū est: hec est eīm vera cogno
Obiectio p ma scendi traditio appropata. Sūt tn̄ qui obijciūt
in cōrrariū dicētes: q̄ cōiū z a ꝓpriatoꝫ rationes
sūt opposite. Opposita aūt in eodē esse nō possūt.
Essentialia aūt oia sūt coia tribus ꝓsonis indifferenter
ꝓueniētia: videť q̄ q̄ essentialiū nihil fit ap
propatū. Sed quecūq̄ dicūt ab hylario z ab au-
gu. appropata sūt essentialia: q̄ nihil horū debet
esse a ꝓpriatū. Secūda Adhuc: In appropato intelligit
ꝓpriū. sed qd̄ intelligit in aliquo/cogit nomen ad
stādū p illo: q̄ a ꝓpriatū stat p ꝓprio. Iz qd̄ stat p p
ꝓ/nō pōt ee cōe vl' eēntiale: q̄ appropatū eēntiale
Solōmē.I. ee nō pōt Respōsio: dōm ē/q̄ prima doctrīa ap
propatorū vera est. Distinguēdū tn̄ est: q̄ in diui-
nis noibus quedā sūt ꝓpria: quedā appropata: et
quedā appropabilia. ꝓpria sūt/q̄ ex incōicabili p-
petate ꝓsonali quā significāt: vel incōicabili ꝓprie
tate ꝓsone sūt imposita. vt ingenit⁹/innascibil'/pr̄
filius z spūsanctus. Appropata sūt q̄ ex mō relati
ui qd̄ designāt/ꝓprio de necessitate cōiuncta sunt.
vt imago z verbū appropata sūt filio: qz eadē re
latione qua dicit filius/dicit verbū z imago: vt
dicit aug⁹. Et hoc mō pncipiū nō de pncipio ap-
propatū est patri: z pncipiū de pncipio filio: pn
cipiū aūt de vtroq̄z pncipio appropatū est spūsā
cto. Eadē eīm relatōe qua pr̄ est ingenitus/z pr̄ dr̄
pncipiū nō de pncipio: z eadē relatōe qua filius
est a patre/dicit pncipiū de pncipio: z eadē rela-
tione qua spūsanct⁹ ꝓcedit de vtroq̄z: vt de⁹ ple
nus dicit pncipiū de pncipio vtroq̄z. Appropa-
bilia aūt sūt q̄ qdē significāt essentiā: nec sūt ꝓpria
sed cōia: sed ex mō significādi eadē pnt supponere
p ꝓsona. Et quis sit ille modus satis determina
tū est in tractatu de gnatiōe filij/in illo articulo
vbi querit: ex q̄ fit gnatio. Modus eīm ille signi-
ficādi sumit aliqn̄ q̄ significat essentiā vt in hnte:
sicut deus. Aliqn̄ q̄ significat eā ad actū: vt sapiē
tia z virt⁹. Act⁹ eīm vt dicit aristo. ꝓticularium sūt.
Et hoc solo mō querit hic de appropat/q̄ sez eēn
tialia sūt fm significationē: ex mō tn̄ significādi q̄
accedūt ad aliquā ꝓsonarū/supponūt p ꝓsona illa
ad quā inclinant ex mō significādi.

Queritur de appropriatis fm Hylariū in speciali.

A Secundo querit de appropatis fm Hyla
riū in speciali: qui dicit eternitatē ee in pa
tre: spēm in imagine: vsū in munere. Que
verba tractans aug⁹. vj. de trinitate magne dif-
ficultatis dicit esse. Videť eīm eternitas nō ap- Argu.1m
propari patri. eternitas eīm equalit attribuit pr̄i
z filio z spūsancto. Vnde in symbolo Athanasij dr̄:
Eternus pater: eternus filius: eternus spūsanct⁹.
z sic eternitas nō videť esse appropata pr̄i. Ad- Argu.2m
huc p̄mo senten. distin. viij. dr̄ q̄ eternitas est pro
prietas diuine essentie. qd̄ aūt ꝓprietas est diuīe
eēntie/non est a ꝓpriabile ꝓsone: eternitas q̄ nō est
appropabil' patri. Adhuc: Quare dr̄ spes esse Arg.3m
in imagie? Si eīm spes est ad expsa filitudinē: cū
expsa filitudo sit in spūsancto sicut i filio: videť q̄
spūsanctus sit spes pr̄is sicut z filij⁹. Adhuc: de Arg.4m
verbo augu. qd̄ dicit assignās rationē: Imago si
pfecte implet illud cui⁹ est imago: ipa coequat ei/
nō illud imagini sue. ex hoc eīm videť q̄ filij⁹ sit co-
equalis patri/z nō pr̄ filio: qd̄ falsū est. Adhuc: Argu.5m
De hoc qd̄ dicit aug⁹/explanas p̄dicta verba: sic
magr dicit in senten. xxx. distī. ca. Et qz nō medio-
cris: assignās ratōēz q̄re filio spēz: Credo q̄ ꝓter
pulchritudinē: vbi tāta est cōgruētia z p̄ma equa
litas/z p̄ma filitudo. Et cū primū dicat respectu
secūdi: videť q̄ in spūsancto sit scōa eqlitas z scōa
filitudo: qd̄ falsū est. Adhuc q̄rit q̄re vsus attri Arg.6m
buit spūsancto. Vsus eīm ad actū referť. vna aūt
ē suba/z vna virtus/z vna operatio trinitatis: et
ido nō videť plus appropari spūsancto q̄ pr̄i z fi
lio. B Solo: hec vt dictū est noīa eēntialia sūt/ex Solo mē
mō significādi inclinationē hntia ad ꝓsonā hāc vl' bat.II.
illā: z ideo cū eternitas mēsura sit immutabilis/ca-
rētiū pncipio z fine: z sic pncipiū eui z tpis ē qdē
nomē eēntiale: z sic ꝓueit trib⁹. ex mō tn̄ significā
di accidit ad ratōēz pr̄is: q̄ est pnci piū nō de pnci
pio: qd̄ nō ꝓueit filio vl' spūsancto. z sic appropat
pr̄i. Spēs vero attribuit filio: qui ē imago pr̄is.
cui⁹ ratio sup̄ assignata est in qō e de imagie/i tra
ctatu de gnatiōe filij. Omē eīm qd̄ gnat: si pfecte
z vniuoce gnat/ad speciēz gnat gnantis z filitu-

dinē in spē. Preterea spēs principiū cognitionis
est: filius aūt ꝓcedit a pr̄e vt noticia siue cognitio
a mente: z sic iterū inclinationē ponit ad filiū/z nō
ad pr̄em vel spm̄sctm̄. Quare vero vsus sit in mu
nere/siue in dono/rō est: Quia sicut dicit aug⁹ in
li. ō doctrina xpiana: Frui ē cū gaudio vri. vti aūt
nō est cū gaudio/nisi i amore ꝓcordia z delectatōe.
z hec oia attribuūt spūsctō. q̄ ꝓcedit vt amor z ne
Ad argum̄ ta z ad.3m. xus z delectatio pr̄is z filij. Et p hoc ptz sol'o fe
re ad totuz: ꝓter id qd̄ dr̄: in filio est p̄ma filitudo.
dicendū ēm q̄ primū nō dr̄ ibi respectu scōi: Iz pri
mū dr̄ ibi pncipale siue maxime cōueniēs. cōuenit
eīm filius cū patre in aliq̄ in quo spūsctūs nō cōue
nit: i hoc scz/q̄ alia ꝓsona ꝓcedit a filio sicut a pa
tre. ꝓter qd̄ imago dr̄. Et imago q̄dē passiue coe-
quat illi cui⁹ est imago: qz p gnationē ad eqlitatē
eius deducit: nō illud cui⁹ est imago passiue coe-
q̄tur imagini sue: qz ad equalitatē ei⁹ passiue nō de
ducit: Iz p seipm eqle sit. z ideo nō sequit: pr̄ nō coe
quatur filio: ergo nō est equalis.

Queritur de appropriatione fm augustinum. Questio. XLIX

A Ende querit de ap-
d propatiōe augustini: q̄ est/q̄ vnitas ē in
pr̄e: eqlitas in filio: in spūsctō aūt vnita
tis eqlitatisq̄z ꝓcordia/siue cōnexio. quā ponit ma
gister sniarū dist. xxx. Aug⁹ aūt de doctrina xpia
Arg.1m na. Videť aūt q̄ vnitas nō dr̄ appropriari pr̄i.
Si cū vnitas referat ad essentiā/vl' ad ꝓsonā: eq
liter cōuenit trib⁹. tres eīm equalit vnū sūt in sim-
plicitate eēntie: z tres eqliter vnū sunt in simplici
tate ꝓsone. Si aūt referat ad ꝓprietatē: min⁹ cōue
nit pr̄i q̄z filio z spūsctō. In pr̄e eīm tres ꝓpriета-
Arg.2m tes sūt: i filio due: z i spūsctō vna. Adhuc aug⁹
in. vj. de trinit. de spūsctō dicit sic: Siue spūs/siue
vnitas ābor⁹/siue charitas dicat: manifestū ē q̄
nō est alt' duor⁹ q̄ vtergz ꝓiūgit. Et p hoc videť q̄ vni
Arg.3m tas magis appropriat spūsctō q̄z pr̄i. Adhuc:
Ephes. 3. de filio dr̄/q̄ ipse est pax nr̄a q̄ fecit vtra
q̄z vnū. Pax aūt ad ꝓcordiā z nexuz reducit: z sic
videť q̄ filio magis appropriet cōcordia z nexus
Arg.4m q̄z spūsctō. Adhuc: vnū z ens cōuertūt: z sic vi
deť q̄ vnitas eēntie ē ꝓprietas/z nō alicui⁹ ꝓsone.
Arg.5m Adhuc: Ubi maior ē indiuisio/ibi maior ē vnita
tas: Iz tres ꝓsone indiuise sunt ꝓpr̄ vnitatē eēntie: q̄
Arg.6m videť q̄ vnitas appropet eēntie z nō ꝓsōe. Ad-
huc: Eqlitas vt habitū ē/causat ab vnitate eēntie
ergo cui attribuitur vnitas/illi z equalitas: sed
patri appropriatur vnitas: ergo et equalitas.

Qō incidēs Ulteri⁹ q̄rit de ꝓbo augu. in ꝓmo libro de do
ctrina xpiana: q̄ inducit magr ꝓmo sniarū dist. 30. in
I. ca. illud etiā scire ops. vbi sic ait: Tria hec vnuz
oia ꝓpr̄ patrē: eqlia oia ꝓpr̄ filiū: cōnexa oia ꝓter
spm̄sctm̄. Iz ꝓter pr̄em vnū ē filij⁹: vnū spūsctūs.
oia etiā quecūq̄z creata sūt/vnū sūt ab vnitate quā
habēt a pr̄e. Ergo a filij oia eqlia sunt eqlitate quā
hnt a filio: z cōnexa cōnexiōe quā hnt a spūsctō. q̄
q̄ pr̄ est equalis filio z cōnexus spūsctō/ B hz a fi
B Solutio qōnis lio z spūsctō: q̄ pr̄ hz aliq̄d a filio/z aliq̄d a spūsctō:
qd̄ penit⁹ abſurdū ē. Solo: dōm est sicut dicit
magr in sentētijs distin. 30. in ꝓmo lib. vnitas attri
buit pr̄i fm augu. sic z eternitas fm hylariū: ꝓpr̄
b q̄ vnitas fm rōnē suā accedit ad ꝓriū pr̄is. vni
tas eīm pncipiū nūcri est nō de pncipio: sicut pr̄ pn
cipiū pl'alitat/ꝓsonarū nō de pncipio. Pat eīm in
ordie nature est q̄ de nullo/a q̄ filij⁹ p gnationē/z
spūsctūs p ꝓcessionē. Et hec rō ē vna et sufficiēs.
Posset tn̄ addi: q̄ sic vnū si sepi⁹ ducat in seipm:
nō multiplicabit eēntiā/iz remanebit tn̄ vnū: ita
pr̄ cōicando eēntiā filio p gnationē/z spūsctō p p
cessionē: nō multiplicabit eēntiā: z nō ꝓstituit nisi
vnū neutralit'. Et b videť velle dicere magr sniaꝝ
lib. I. di. 30. in ca. hic dici opz. vbi dicit: q̄ ea q̄ di-
cunt vnū: opz q̄ sint eiusdē eēntie. sic Jo. 10. f. d̄r: Ad arg.1m
Ego z pr̄ vnū sum⁹. Et sic pr̄ z filij⁹ z spūsctūs
dicūt vnū: qz sunt vna eēntia. ea ꝓ q̄ dicunt vn⁹
vl' vna: nō dicūt de pl'ib⁹ nisi addat in q̄ vn⁹. Si
cut p̄me ad Lor. 6. d̄r: Qui adheret dō vn⁹ spūs
est. Unitatē q̄ eēntie pr̄ hz nō ab alio: filij⁹ a pr̄e hz
eandē: spūsctūs eādē ab vtroq̄z. Et iō vnitas fm
rōnē auctoritatis attribuit pr̄i: qz Iz vnitas pnci
piū numeri sit: pncipiū tn̄ pl'alitat/ nō est: Iz poti⁹
binari⁹. vt in arithmetic/ dicē pythagoras. vn̄ vni
tas ad vnitatē eēntie referť. appropriat tn̄ pr̄i p- Ad 2m
prter rōnē q̄ dicta ē. Ad aliū dōm ē: q̄ vnitas q̄
appropriatur spūsctō nō est simpl'r/nec p̄mo vni
tas/Iz est vnitas q̄dā. s. ꝓcessionis z ꝓcordie: quaz
ondit spūsctūs i b/q̄ p modū amoris ꝓcedit a pa
tre z filio: in q̄ztū vni⁹ eēntie existēres vnū pncipiū
sunt spirādi spm̄sctm̄. Ad aliud dōm est: q̄ filio Ad 3m
fm carnē attribuit q̄ est pax nr̄a z q̄ fecit vtraq̄z
vnū parietē in imicitiarū solues. z b est vnū q̄dā:
z nō simpl'r vnū/qd̄ simplicē z p̄mā hz rōnē vnita
tis. Ad aliud dōm ē: q̄ vnū z ens ꝓuertant fm
supposita/et nō fm rōnes noim. Ens eīm hz absolu
tā rōnē: vnū aūt addit rōnē p̄mi z pncipij: z per
hāc appropriat pr̄i. fm ordinē eēntie nature q̄ ē in di
uinis: p hoc q̄ pr̄ ē nō ab alio/pr̄ est ꝓsona aī quā
nulla in ordie nature: in q̄ aī/dicit auctoritatē/nō
durationē vl' dignitatē: z ē pncipiū pl'alitatis p- Ad 5m
sonarū p gnationē z spirationē. Ad aliud dōm
est: q̄ in vertitate eēntia idiuisa ē in trib⁹ ꝓsonis: z
vnitas eēntie cā est indiuisiōis. z Iz p̄ma vnitas sit
in eēntia: tn̄ ꝓpr̄ modū significādi quē vnitas ad-
dit sup eēntiā/ nihil phibet q̄n vnū appropet pr̄i.

Ad aliud dōm: q̄ eqlitas appropriat filio du- Ad 6m
plicī rōne. Una ē: qz eqlitas vt phabitū ē/suppo-
nit pluralitatē. p̄ma aūt pluralitas icipit in scōo.
scōa aūt i ordie nature ꝓsona est filij⁹: z ꝓpr̄ b eqli-
tas sibi appropriat. Scōa rō est: qz ꝓcedit p mo-
dū eqlis. Oē eīm qd̄ gnat ab alio/ vniuoce ꝓcedit
ab ipso in eqli spē nature z virtutis. Et sic ꝓcedit fi
lius: z iō appropriat ei eqlitas. Talē aūt rōnē nō
hz ex ipsa rōne ꝓcessus id qd̄ ꝓcedit ab alio p mo-
dū amoris/ vl' doni. Vn̄ q̄ spūsctūs est eqlis: nō
est ex rōne ꝓcessiōis/si gnalis sumat rō: Iz ex b q̄ Ad qōēz in-
ꝓcedens accipit a pr̄e z filio vn̄ eqlis sit. Ad id eidentē
qd̄ vlteri⁹ querit dōm sicut cōiter ab antiquis di
ctū est: q̄ cū dr̄: oia sunt vnū. ꝓpr̄ pr̄em: prepositio
ꝓter/auctoritatē notat pncipij in pr̄e. Pater eīm
a nullo habz q̄ vnū sit nisi a pncipio seipso: filij⁹ q̄
vnū sit hz a pr̄e: spūsctūs q̄ vnuz sit a pr̄e et filio.
Cū aūt dr̄ q̄ eqlia sunt ꝓter filiū: prepositio ꝓpr̄/
notat habitudinē signi. q̄ eīm pr̄ eqlis est filio z fi
lius patri/significat in hoc: q̄ filij⁹ p gnationē ꝓce
dit a pr̄e. accipit eīm p gnationē oē id vn̄ eqlis est.

z q spūsctūs cqlis est pri et filio/significat ꝓfecte in hoc q ꝓcedēdo ab vtroq; totū hoc accipit vn de eqlis ē pri. Et sic patet q nō ꝓcedit obiectio. Obiectio eīm ꝓcedit ac si hec ꝓpositio ꝓpr/dicat cām. Cū aūt dr q cōnexa sūt ꝓpr spīrsctm: hec ꝓpositio ꝓpr/dicit formā: q tn forma ꝓcedit ab iformatis. sicut ē amor forma duoꝝ se diligentiū. Et magis ꝓprie dr nex⁹ vel vinculū q ad seinuicē nectunt, et in hoc pficit trinitas. Qd eīm ꝓcedit a deo/de⁹ est cū nihil sit in deo p modū accidētis. Dū eīm filij a pre ꝓcedit: de⁹ ē/z distincta in diuina natura ꝓsona: oportet q amor ꝓcedēs ab vtroq; de⁹ sit. z dū ali⁹ mod⁹ est ꝓcessionis spūsscti/pficit trinitas: dū ali⁹ ē q nō ab alio a q ali⁹: ali⁹ q ab alio p gnationē: ali⁹ q ab alijs p spirationē amoris. Sicut eīm in phabitis phatū ē: plures modi cōiocationis esse nō pnt q; duo: scz natura z volūtas. Nature modus ē gnatio: volūtatis aūt mod⁹ amor est.

Querit de appropationib⁹ diuis. Qō. L

Ende tractandū est

d qd mgr tractat. xxxij. distictōe: scz quō pri potentia/filio sapia/spūsctō volūtas siue bonitas appropat. Et q runt tria. Primo eīm in cōi qrit gliter hoc triū sit appropriatō. Scdo: vtrū pri sit sapiēs sapia genita/vl ingenita. Tertio vtrū filij sit sapiēs sapia genita vl ingenita. Has eīm duas qstiones mouet magister ꝓmo sententiarū. xxxij. distinctione.

Huj⁹ qōis tria sūt mēbra.

A Medtū. I. Arg. 1m

Querit qualiter potentia: sapiētia: bonitas appropriat ꝓsonis diuinis.

a D ꝓmū q obijcit sic. ꝓme ad Loꝝ. j. Xpm dei vtute z dei sapiam, vtus q appropat filio. vtus aūt in genere potentie ē: potentia q appropriat filio: nō q appropriat pri: qd est ꝓ aug^m. Adhuc: Primū fm rōnē intelligendi videt debere appropriari ꝓsone q fm ordinem nature ꝓor est, cui⁹ ꝓbatio ē: q ꝓcedit a ꝓcipio z ꝓcipiū denō ꝓncipio/de q sicut de ꝓncipio est dispo

Argu. 2m

Argu. 3m

Argu. 4m

nens: z de his duob⁹ vt de ꝓncipijs ꝓcedit potentia exequēs. videt q q volūtas q ꝓncipiū est nō de ꝓncipio/appropriāda ē pri q est ꝓncipiū nō de ꝓncipio: z sapia q est ꝓncipiū de ꝓncipio/appropriāda sit filio: z potētia q est ꝓncipiū de vtroq;/appropriānda sit spūsctō. Adhuc: Cōstat q in oib⁹ in qb⁹ est potentia sapia et volūtas/finis est ꝓncipiū mouēs/qd nō mouet ab alio. finis eīm mouet efficientē: efficiēs aūt materiā: z motus materie siue sua mutatio stat i fine, ꝓter qd finis causa causaꝝ est: vt dicit Aristo. in. ij. physicoꝝ. Dicit aūt aristo. in. ij. ethicoꝝ: q volūtas finis ē: ꝓ filiū vero eoꝝ q sunt ad finē. z sic volūtas ꝓmū videt esse ꝓncipiū nō ab alio motū: et ꝓter b voluntas videt esse appropriāda pri/et nō spūsctō. In ꝑriū but⁹ ē qd obijcit Richard⁹ in libro de trinitate: innitēs illi qd dicit aristoteles i ꝑdicamētis: q ꝓus natura z intellectu ē a q nō ꝓuertit ꝓnātia. Sic aūt se hz potentia ad potētiā sciēdi. sequit eīm: si potētiā habeo sciendi/q habeo potētiā: q: posse scire ē posse: sz nō ꝓuertit. z sic videt potētia esse ante scientiā/et esse ꝓncipiū ad illā. Sil⁹ posse z scire vident esse ante volūtatē: quia velle aliq̄d posse est: z nō ꝓuertit. z sil⁹ velle bonū/ꝓcedit eligere bonū. eligere aūt bonū cū sit ex ꝓsilio/vt dicit aristo. in. ij. ethicoꝝ/aliq̄ scia est: z sic velle bonū ꝓncipiat ex potentia z scia z fm hūc ordinē ꝓcludit: q potētia attribuat pri: sapia filio: z volūtas spūsctō. Ulterī⁹ qrit qlit sapia attribuat filio. Uidet eīm non esse appropriatū/sed ꝓpriū: p hoc qd dicit Aug⁹. xv. de trinitate sic: Sicut ꝓprie vbū dei sapia dr: cū tn z pri z filij⁹ et spūsctūs sint vna sapia: sic charitas ꝓprie spūsanct⁹ dr: cū pri z filij⁹ z spūsanct⁹ sint vna charitas. Sed cōstat q spūs ꝓprie dicit charitas siue amor: q sapia ꝓprie dr verbū siue filij⁹. Adhuc: Aug⁹. in eode: Sicut vnicū dei verbū ꝓprie vocamus noie sapie/cum tn pri et filij⁹ et spūsanct⁹ sint sapia: sic charitas ꝓprie dr spūsanct⁹: cū tn cōiter de trib⁹ dicat/q vna sit charitas. z si est ꝓpriū: sequit q nō est appropriatū, ꝓpriū eīm nū q ꝓuenit trib⁹: appropriatū aūt cū sit essentiale/semp trib⁹ ꝓuenit. Adhuc q rat q sit causa/q charitas spiritusctō z ꝓpriū ē z appropriatū: z sapia filio appropriatū nō ꝓpriū. eadē eīm rō videt esse de vno et de alio. Ulterī⁹ qrit: si sapia fm q dr essentialit/z fm q dr ꝓsonalit dicat equoce vel vniuoce. Uidetur eīm q equoce: q: nihil est cōe fm rōnē rei ꝓsone et essentie, equoca aūt/vt dicit Aristoteles in ꝑdicamētis/sunt quoꝝ solū nomen cōe est/z ratio substātie diuersa: videt ergo q equoce dr de essentia et ꝓsona. Adhuc aristoteles ibidē: Diuersoꝝ generū et nō subalternatim positorū diuerse sunt spēs et differentie: sed in diuinis sunt duo genera ꝑdicamētoꝝ/vt dicit Boeti⁹ in libro de trinitate: substātia scz et relatio/et nō subalternatim posita: ꝓter qd nec vnū cōtinet alteꝝ: nec ambo ꝓtinent sub eodē: z ideo qd ē in vno/nō est in altero. Si q vno noie noiat qd est in vno/et qd est in altero/nomen erit equocū. sed ꝓsona est in relatione: essentia in substantia. sapientia ergo dicta de ꝓsona z essentia equoce dicit. Solutio: dicendū sicut cōmuniter dicūt sancti z cōcorditer. potētia appropriat patri: sapia filio: z volūtas spūsctō p rōnē que inducta est a richardo. Et hoc vt vult aug⁹ i dupli-

Arg. 1m

II. qō illi deus

Arg. 1m,

Argu. 2m

Arg. 3m

Sol⁹ōnē. I.

ci fit eā: quarū vna est/vt obuiet erroꝝ. Alia: vt instruatur veritas. ꝓme exemplū est: q: cū in dīnis diceret: pri/filius/z spūsanct⁹: audiuit hoc hō/z sensu suo putabat ꝑem esse in dīnis sicut in hūanis: in humanis aūt gnando oꝝ deficit potētia genitoris: in dīnis autē nō. occurrit q scriptura tribuit potentiā pri: ne iualidus z impotens ex generatione esse credat. vñ Esa. 59. a. Ecce non est abbreuiata man⁹ dñi: hoc est potētia dñi. Sil⁹ cum hō filiū audiuit/q i hūanis ē insipiēs ꝓter fluxibilitatē eratis/q ꝓceptus stabiles in iuuenib⁹ eē nō ꝓmittit/ne in dīnis etiā insipiens crederet: occurrit scriptura z filio attribuit sapiam. vñ Prouer. 10. a. Filius sapiēs letificat ꝑem: filij⁹ aūt stultus mestitia est mr̄is suē. Sil⁹ spūs nomē inflationis est z ire in humanis. Esa. 20. d. Quiescite q ab homine cui⁹ spūs ē in naribⁿ eoꝝ. Et in. ij. ethicoꝝ aristo. ex homero dicit: Fortes inflabāt spīm p nares: z ebullituit sanguis. Et ne crederet spūs indignatiōis z ire eē in dīnis: occurrit scriptura z attribuit spūi benignitatē z volūtatē bonā. Sap. I. b. Benign⁹ est spūs sapie. z Sap. 7. c. dr: q spūsctūs est human⁹/benign⁹/stabilis. Et hec ē rō augustini vna in li. de trini. Sc̄da rō est: vt instruatur veritas. q: cū ꝓncipiū in gne potētie sit: eo q ꝓncipia oīb⁹ potētiora sunt: z q ꝓrioza z simplicioza sūt/eo potētiora sūt: pri aūt sol⁹ in ordine nature hz rōnē ꝓfectā ꝓncipij/sic is in q est ꝓncipiū tot⁹ diuinitatis vt dic aug⁹: Est eīm ꝓncipiū nō de ꝓncipio: filij⁹ aūt ꝓncipiū de ꝓncipio: z spūsctūs ꝓncipium de vtroq; ꝓncipio: eē aūt de ꝓncipio nō est de rōne ꝓncipij: merito pri attribuit potētia/z nō filio vel spūsctō. Sil⁹ cū filij⁹ p gnationē ꝓcedat a pre sic notitia a mente: vt dicit Aug⁹. IX. de trini. notitia aūt sapia sit formata a mēte siue ītelligentia/habens in se z sapere z sapoꝝz: est eīm vt dicit aug⁹/notitia amata: merito attribuit filio sapia. Sil⁹ cū spūsanct⁹ a pre z filio ꝓcedit p modū amoris: amor autē intim⁹ z optim⁹ affect⁹ sit volūtatis: qn̄ non est ꝑuatus/z est honestū: merito attribuitur volūtas spūsctō. de spū eīm Sap. 7. c. dr: q ē amās bonū actū/q nihil vetat bñ facere. Istis sic habitis rndendū est ad argumēta. Ad ꝓmū q dom est: q virt⁹ est potētia qdā: est eīm potētia i vltimo: z sic ex additiōe se hz ad potentiā. z sic cadit a rōe ꝓmi: z accipit rōnē medij/vel q̄si medij. sicut virt⁹ media est inter potentiā z actum. z sic appropriat filio virt⁹/z nō potētia. filij⁹ eīm ē p quē de⁹ facit oīa. Jo. I. Oia p ipm facta sunt. potentia autē vt simplr accepta dicit rōnē ꝓmi/z non medij.

D Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad alīud dōz ē: q aliud ē potētia simplr: z aliud est potētia faciēdi b. Potētia eīm simplr est aū scientiā z voluntatē: z illa hz rōnem ꝓncipij simplr. potentia autē faciēdi boc/nihil phibet ꝓcedere scientiā/z ꝓcedere voluntatē: q: i talib⁹ potentia faciendi b/frequent est ipotētia z potētie defectus. potentia eīm faciendi mala/vt dicit anselm⁹ in libro de libero arbitrio/defect⁹ potētie est: q: sic dicit anselm⁹ ibidē: Qui pōt qd sibi nō pdest/nec sibi expedit: q̄ tō mag⁹ pōt illud/tanto mag⁹ quest̄ras z aduersitas pnt in ipm. potentia eīm fm ꝓmā rōnē attribuit pri: z nō fm secdam. Ad aliud dicendū: q est accipe ista tria simplr z gnaliter: z vt ad boc. Simpliciter z gnaliter accipiendo/potentia attribuit patri: vt dictū est: sapientia filio: volūtas spūsancto. Si eīm ad id quod potest/z p sapientiā ordinatū est: voluntas vt perfecta imperū facit. z sic fit appropatio sanctorū. Si aūt accipit volūtas vt ad hoc/hoc est vt finis: cū sapientis in vnoquoq; negotio ex ratōe finis fit rationē reddere vni⁹ cuiusq; ordinati ad finē istū z dispositōis. sic volūtas ꝓcit que ē finis: z sapiētia sequit que disponit: z potentia vltima est/q exequit. hoc aūt mō nō fit adapratio. Per idem patet solō ad seqūēs/qd mouet Hugo de sancto victore. Per hoc etiā patet solō ad sequens: quod eodē mō ꝓcedit. Ea vero que in contrariū obijciūt simpliciter cōcedenda sūt. Ad id quod vlteri⁹ querit: dōm q quedā sūt nomina essentialia nullo mō appropriabilia vni ꝓsone: que significant materie essentiā z simplr. vt essentia/deitas/diuinitas et huiusmodi. Quedā vero sunt ꝓpria/nullo mō essentiā significantia nec supponētia. vt pater/z filius. Quedā vero sūt media: que licet essentiā significēt: nō tn̄ significant essentiā vt essentia/siue vt quo est: sed significant eā vt qd est in habēte. Et hoc duplicit: scz quia vel significāt eā cōcretiue: vel quasi cōcretiue: vel q: significāt eā vt ad actū qui particularitū est. z hec pnt significare essentiā z supponere ꝓsonā per adiunctū. Et de his satis determinatū ē in tractatu de gnatiōe filij/qstiōe ex quo fit generatio. Uñ qd dicit aug⁹ de sapiētia: que significat essentiā vt ad actū/z fit ꝓticulare z in habēte: dicit quo ad suppositū/nō quo ad significatōez: significat eīm cōē z supponit p ꝓrio. Per idē patet solō ad sequens: q: omīno eodē mō ꝓcedit. Ad aliud dōm: q ratio est illi⁹/q aliā constructionē hz verbū sapiendi vel sciendi cū supposito suo: z aliā verbū diligēdi. Cū eīm dicit: sapio vel scio: verbū sapio vel scio/dicit effectū scibilis in animā siue in scientē vel sapientē: z sic dicit qualitatē que efficit a scibili in sciente. z cū qualitas i diuinis sit essentia: vt dicit augustin⁹: oportet q tal⁹ predicatio sit essentialis/z nō ꝓpria vni ꝓsone. Dilectio aūt z dicit habitū qui adheret vt qualitas: z dicit actū q a diligēte ꝓcedit. Et sic dilectio ꝓprie duos modos significandi in ꝑtū dicit formā z habitū/essentialit est z appropabilit: z in ꝑtū dicit actū a diligente ꝓcedentē/ꝓsonalit est z ꝓpria. Sapientia autē que dicit tm̄ qualitatē in anima factā/essentialis est z appropabilis/z nō ꝓpria. Ad id qd vlteri⁹ querit dōm: q sapientia dicit vniuoce de persona z essentia. Equocatio eīm vel vniuocatio respicit significationē/z nō suppositū. Sapientia aūt idē significat supponēs p essentia/z supponēs p persona: z ideo cū nō mutet significatū/semp est vniuocū. ex adiuncto eīm/z nō per se supponit p ꝓsona aliqn̄. sicut z hoc nomē deus/semp significat essentiā vt qd est: licet aliqn̄ supponat p ꝓsōa ex adiuncto. vt cū dr: de⁹ de dō: vl de⁹ genuit deū. Ad vltimū dōm: q nihil phibz idē fm significatōez esse i vno pdicamēto/z fm suppositū i alio: vt alū qd fm suppositū ē i pmo sube: fm significatōez i pmo q̄litat: z n̄ ē equocū/sz vniuocū. z ita ē de sapiētia q trahit ad supponēdū p ꝓsōa z significat essentiā.

Ad 4m

Ad. 1m

Ad. I. qōnē incidentē.

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad. II. qōez incidentem et argu. 1m

F III. questio incidens

Utra hoc vlteri⁹ querit de appropriato spūsancto. Uolūtas eīm z dilectio appropriant spūsancto. Propter quod mgr q

rit in ꝓmo senten. xxxij. distin. vtrũ pater ⁊ filius diligant ꝑ ſpm ſanctũ/ vel ſpiritu ſancto. Et diſputat ad vtrãq; partẽ. Arg. 1m Q̃ em̃ diligant ſe ꝑ ſpiritũ ſanctũ/ vel ſpiritu ſancto ſic ꝓbat ex verbis augu. in. vj. de trinitate: Manifeſtũ eſt q̃ nõ aliq̃s duorũ eſt quo vtriq; cõiungit: quo genitus a gignente diligat/ genitorẽq; ſuũ diligat: ſit q; ñ ꝓticipatõne/ ſed eſſentia ſua: neq; dono ſuꝑioris alicuius/ ſz ſuo ꝓꝓio ſeruantes vnitatẽ pacis. Ex his arguit mgr̃ ſic: Si ſpũſanctus amor eſt quo pater ⁊ filius ſeinucẽ diligũt: ⁊ diligunt ſe amore qui ab ipis ꝓcedit: videt conſequẽs eſſe/ q̃ diligãt ſe ꝑ ſpm ſanctũ/ vel ſpũſancto. In contrariũ obj̃cit ſic: Si pater ⁊ filius dicãt diligere ꝑ ſpm ſanctũ: cũ diligere ſit eſſe: quia nõ eſt aliud deo eſſe/ ⁊ aliud diligere/ ſed idem: videt cõſequẽs eſſe: q̃ ſi diligũt ſpiritu ſancto/ q̃ ſunt ſpiritu ſancto: q̃d abſurdũ eſt. ſpiritus em̃ ſanctus eſt a patre ⁊ filio: ⁊ nõ ecõuerſo. In ꝓtrariũ arg. 1m banc queſtionẽ dicit mgr̃ altitudinẽ nimie ꝓfunditatis habere: ⁊ ideo diſcutienda eſt. Q̃ enim pater ⁊ filius diligãt ſe ſpũſancto/ ſiam in verbis augſtini habitũ ẽ. Arg. 2m Adhuc: Hieronym⁹: ſpũſanctus eſt dilectio quã habet pater in filiũ: ⁊ ecõuerſo. ſed diligentes diligũt ſe dilectionẽ: q̃ diligũt ſe ſpũſancto. Arg. 3m Adhuc: Omnes diligentes ſpirant amorẽ adinuicẽ: ⁊ diligũt ſe dilectione ſpirata inuicem. hic autẽ ſpiritu ſanctus eſt: q̃ ꝑ ſpiritũ ſanctũ ⁊ ſpiritu ſancto diligunt ſeinuicẽ. Arg. 4m Adhuc: cõſtat q̃ ſpũſanctus eſt nexus patris ⁊ filij: nec põt eſſe nexus niſi vno triũ modorũ: ſcz quia diligit patrẽ ⁊ filiũ: vl̃ quia eſt dilectio qua pater ⁊ filius diligunt ſe/ ⁊ cõnectunt ipa dilectione: vel quia ꝑ ⁊ filio diligũt ſpm ſanctũ. Primus modus ſtare nõ poteſt: q̃ nõ eſt neceſſe ſi aliq̃s tertio diligit duos q̃ illi duo adinuicẽ cõnectãt aliqua dilectõe. Nec tertius modus ſtare poteſt: quia nõ eſt neceſſe/ q̃ ſi aliqui duo diligũt q̃ ipi ſe adinuicẽ diligant: vel aliqua dilectõe cõnectãt. Reliquit g̃ q̃ ſcdo mõ dicatur nexus: ſcz quo pater filio/ ⁊ econuerſo dilectõe cõnectit: ⁊ ſic pater ⁊ filius diligũt ſe ſpiritu ſancto/ vel ꝑ ſpm ſanctũ. B In ꝓtrariũ arg. 1m In cõtrariũ obj̃cit: quia diligere dicit de tribus: g̃ eſt eſſentiale. ſi g̃ diligit ſpũſancto/ vel ꝑ ſpiritũ ſanctũ pater filiũ. cũ diligere ſit eſſe/ videt q̃ ſit per ſpm ſanctũ. Sic em̃ arguit augſ⁹ a ſimili: Si pater eſt ſapiẽtia genita: cũ in diuinis ſapere ſit eſſe/ ſequit q̃ pater ſit ſapiẽtia genita: q̃d abſurdũ eſt. pater em̃ principiũ eſt filio vt ſit: ⁊ nõ ecõuerſo filio⁹ patri. Arg. 2m Adhoc: Forte dicet aliq̃s: q̃ nõ ſequit hoc argumentũ: pater diligit filiũ ſpiritu ſancto: diligere eſt eẽ: g̃ ſpũſancto eſt. Et inſtantia eſt: Pater opat ꝑ filiũ: opari ẽ eſſe: g̃ eſt ꝑ filiũ. Cũ em̃ dicit pater opari ꝑ filiũ/ ex habitudine ꝓpoſitõis notat cã media: ⁊ nõ intelligit opari creaturas/ ad quas ꝓducendas filio⁹ inq̃tũ eſt virtus ⁊ ars patris/ cã media eſt vl̃ quaſi media: ⁊ opatio qua ꝑ dicit opari/ ẽ opatio tenẽs ſe ex parte opati. ⁊ ido cũ dr̃ opat ꝑ filiũ: hec determinatio ꝑ filiũ/ determinat ꝓbũ opat/ reſpectu operati/ ⁊ nõ reſpectu opantis. Cũ aũt dicit opari eſt eſſe: ſignificat opatio ſm q̃ ẽ in opante: ſic em̃ eẽntialis eſt. ⁊ ſic reſpectu ei⁹ hec determinatio ꝑ filiũ/ nullã notat cauſalitatẽ ĩ opatõe. Et ideo nõ ſequit: operat ꝑ filiũ: opari eſt eſſe: g̃ eſt per filiũ. Et a ſimili nõ ſequit: diligit ſpũſancto/ vel ꝑ ſpm ſanctũ: diligere eſt eẽ: g̃ ẽ ꝑ ſpm ſanctũ. Cũ em̃ dicit: pr̃ diligit filiũ/ ſignificat dilectio ꝓcedens a patre in filiũ: ⁊ hec ẽ dilectio notional⁹. ⁊ ſi adueniat determinatõ ſpũſãcto/ vel ꝑ ſpm ſanctũ: determinat ſ ꝓbũ diligit ſm q̃ eſt notionale: hocẽ ſm q̃ ſignificat ad aliq̃d ⁊ nõ quid. Cũ aũt dr̃ pr̃ diligit ſimpl⁹: ſignificat dilectio cõſiſtens in ipo/ q̃ eẽntialis eſt: ⁊ ſic ſignificat quid. ⁊ ideo ſi addat determinatio/ notabit cãlitatẽ in eẽ ⁊ eẽntia patris. Et iõ dicũt q̃dã/ ⁊ bñ: q̃ nõ valet talis ꝓceſſus: pr̃ diligit filiũ ſpũſancto: diligere ẽ eẽ: g̃ eſt ſpũſancto. ⁊ mutat ad aliquid in quid: ⁊ ſic incidit fallacia figure dictiõis. In ꝓma em̃ cũ dicit: pater diligit ſpũſancto: hoc verbũ diligit/ copulat actũ notionalẽ. Cũ aũt aſſumit: diligere ẽ eẽ/ copulat actũ eſſentialẽ: cui repugnat determinatio hec ſpũſancto: ⁊ ideo nõ valet talis ꝓceſſus. Sed licet ita dicat ⁊ bñ ad impedimẽtũ talis ꝓceſſus: q̃ ſtio trã remanet non ſoluta duplr̃. Querit em̃ adhuc/ ſi ſimiles locutões concedẽde ſunt: pater diligit filiũ ſpũſancto/ vl̃ꝑ ſpm ſanctũ. Et ſi cõcedunt aliquo mõ, tũc querit in qua habitudine ablr̃ ſpũſancto/ vel acr̃ cũ dicit ꝑ ſpm ſanctũ/ cõſtruũt cũ hoc verbo diligit. Videt em̃ nõ eẽ cõcedẽdũ q̃ pater diligit filiũ ꝑ ſpm ſanctũ vel ecõuerſo. Cũ em̃ verbũ diligit/ dicat actũ notionalẽ: ⁊ hec determinatio ꝑ ſpm ſanctũ/ ꝓpr̃ habitudinẽ ꝓpoſitõis dicat cãlitatẽ/ vel quaſi principiũ eẽ ſpiritũ ſanctũ illius actus: cõſtat q̃ ſpũſanctus nõ ẽ principiũ notiõis cõis qua pater ⁊ filio⁹ ſpirãt ſpm ſãctũ. pater em̃ ⁊ filio⁹ inq̃tũ vnũ ſũt in ſpirando principiũ ſũt ſpũſancti: ⁊ nõ ecõuerſo. Similiter ſpũſanctus nõ põt eſſe principiũ actus ſpiratõis ꝓut eſt a patre ⁊ filio: ſz potiꝰ ecõuerſo: nec ſpũſanctus põt eſſe principiũ amoris ſpirati: q̃ ſic eẽt principiũ ſuũ ꝓpius. videt g̃ q̃ in nulla habitudine poteſt cõſtrui hoc q̃d dico ſpũſancto/ vel ꝑ ſpm ſãctũ/ cũ ſ verbo diligit: ⁊ ſic hec cõſtructio ad intellectũ referri nõ põt: ⁊ ideo ſm priſcianũ nulla eſt. Arg. 3m Adhuc: ꝓceſſus augu. nõ videt valere. Si em̃ dicã: pater ⁊ filius diligũt ſe amore qui ẽ ſpũſanctus: nõ ſequit g̃ diligũt ſe ſpũſancto: ⁊ peccat ſm accidẽs. Sicut hic: tu cognoſcis coruſcũ: coruſcus eſt veniens: g̃ cognoſcis venientẽ. Licet em̃ amor idẽ ſit q̃ ſpũſanctus: tm̃ nõ eundẽ hz modũ ſignificãdi. Amor em̃ ſignificat ꝑ modũ vinculi cõnectentis: ꝓpter q̃d etiã hoc verbũ diligo tranſitiuũ eſt/ et vehementis trãſitõis. Spũs autẽ eius/ vt dictũ eſt in tractatu de ſpũſancti ꝓceſſiõe/ ꝓprius actꝰ eſt ꝓcedere: q̃d nõ ſignificat ꝑ modũ nexus/ ſed potius ꝑ modũ exeũtis ꝓncipiati a ꝓncipio. ꝓpr̃ q̃d etiã verbũ ꝓcedo/ abſolutũ eſt: nec ſignificat trãſitionẽ in aliquod paſſiuũ. ⁊ ideo nõ valet: diligunt ſe amore qui ẽ ſpũſanctꝰ: g̃ diligũt ſe ſpũſancto. q̃ vt dicit ariſto. in. ij. Elencho ꝓ: nõ ẽ neceſſe idẽ ſubiecto ⁊ accidẽti ineẽ. Arg. 4m Adhuc etiã ſi cõcedat: q̃ pr̃ ⁊ filius diligũt ſe ſpũſancto aliquo mõ: nõ ſequit q̃ diligãt ſe ꝑ ſpm ſanctũ. q̃ ĩ hac: diligũt ſe ſpũſãcto determiatio nullã notat auctoritatẽ vl̃ ꝓncipiũ r̃ſpectu buiꝰ ꝓbi diligũt/ ſm q̃ dicit actũ pr̃is ⁊ filij: ſz modũ tm̃ quẽdã dilectõis. cũ aũt dr̃ ꝑ ſpm ſanctũ/ ex hitudie ꝓpoſitõis notat ꝓncipiũ vl̃ auctoritas: ⁊ ido tal⁹ ꝓceſſꝰ ñ valet. Ad ſ dixerit aliq̃s q̃ diligere ĩ diuis duplex ẽ. ſ. eẽntiale ⁊ notõnale. eẽntiale vt cũ dr̃: pr̃ diligit ſe: filio⁹ diligit ſe. ſſ. diligit ſe

pater diligit filium: filius patrem: pater et filius diligunt ſpiritũ ſanctum: ⁊ ecõuerſo: eſſentia ſua/ hoc eſt dilectione/ que eſt eſſentia ſua. Et ſm hoc conceditur/ vt dicunt: pater et filius diligunt ſe ſpũſancto. q̃ diligunt ſe eſſentia q̃ eſt ſpiritu ſanctus: eo q̃ eſſentia in nullo diſtinguit a perſona. Dicũt etiam: q̃ tunc nõ valet talis ꝓceſſus: diligunt ſe ſpũſancto: diligere eſt eẽ: ergo ſunt ſpũſancto. dicũt em̃: q̃ eſt cõmutatio ꝑdicamenti: eo q̃ cũ dr̃/ diligunt ſe ſpũſancto: accipit diligere notionaliter: Cum aut dr̃: diligere eſt eẽ/ accipitur diligere eſſentialiter: ⁊ ſic mutatur ꝑdicamentũ/ ⁊ incidit fallacia figure dictiõis. Vt dicũt: q̃ cum dr̃ pater ⁊ filius diligunt ſe: ſenſus eſt: pr̃ ⁊ filius ſpirant ſi bñ inuicem ſpiritũ ſanctũ q̃ diligunt ſe. Eundẽ ſenſum dicũt eſſe cum dr̃: pater ⁊ filius diligũt nos: ſenſus eſt vt dicunt: hoc eſt ſpirant in nos ſpm ſanctum q̃ diligũt nos. Impugnatio ꝓma. Sed ſi hoc eſt verũ: tunc ſicut conceditur hec: pr̃ ⁊ filius diligunt ſe ſpũſancto: ita hec ꝓcedenda eſt: pater ⁊ filius ſpirãt ſpm̃ ſanctũ ſpũſancto: q̃d falſum eſt. Scda Adhuc: diligere idem eſt q̃d velle bonũ. ſi g̃ hec ꝓceditur: pr̃ ⁊ filius diligunt ſe ſpũſancto: tunc etiã hec debet ꝓcedi: pr̃ et filius volunt ſibi bonũ ſpũſctõ: q̃d abſurdum eſt. Opio ſcda: Propter hoc fuerũt aliqui q̃ aliq̃d addiderunt: dicẽtes q̃ in diuis duplex eſt dilectio: naturalis ſcz ⁊ gratuita, naturalis q̃ eſt idẽ q̃d cẽntia dina: q̃z dicit augꝰ: In deo quicq̃d ſm qualitatẽ dici videtur: ꝓter nimiã ſimplicitatẽ q̃ eſt in diuis/ totũ ad eſſentiam referr̃. Et hac dilectiõe pr̃ ⁊ filius ⁊ ſpũſanctus diligunt ſeinuicẽ: vt dicit augꝰ. Dilectio aũt gratuita eſt q̃ ꝓcedit ꝑ modũ doni ab vno in alterũ. De qua dicit augꝰ: q̃ nõ dono ſuꝑioris alicuiꝰ: ſed ſuo ꝓꝓio dono ſeruãt vnitatẽ ſpũs in vinculo pacis: ⁊ q̃ neuter eorũ eſt quo genitꝰ a gignẽte diligãt/ ⁊ genitorẽ ſuũ diligat. Et de hac dilectione ꝓcedũt/ q̃ pr̃ ⁊ filio⁹ diligũt ſe ſpũſctõ. Impugnatio Sed ꝓtra ſ videt eſſe: q̃ ſm hoc buiꝰ ꝓpõnis: pr̃ ⁊ filius diligũt ſe: ſenſus eſt: a pr̃e ꝓcedit donũ amoris in filiũ: ⁊ idẽ donũ ꝓcedit a filio in patrẽ. Si g̃ iſta ꝓcedit: pr̃ ⁊ filius diligũt ſe ſpũſctõ: tunc etiã illa debet ꝓcedi in quã reſoluit: hec ſcz: donũ amoris ꝓcedit a pr̃e in filiũ ſpũſancto: ⁊ idẽ donũ ꝓcedit a filio in pr̃em ſpũſancto: q̃d falſum eſt: q̃z hoc notaret/ q̃ ſpũſctũs eſſet auctor vl̃ ꝓncipiũ ꝓceſſionis ſue a pr̃e in filiũ/ ⁊ a filio in pr̃em: q̃d abſurdum eſt. Ideo fuerũt aliqui qui dixerũt: q̃ cũ dr̃ pr̃ ⁊ filio⁹ diligũt ſe ſpũſctõ/ q̃ ablatiui ꝓſtruũtur in rõne cauſe formalis/ vel quaſi cauſe formalis. Et addunt: q̃ iſti ablr̃ ſpũſancto/ hanc ꝓſtructionẽ habent nõ rõne modi ſignificandi ꝑ dictionem. q̃z iſti ablr̃ ſpũſancto/ ſm modũ ſignificandi importãt ꝓcedens ⁊ diſtinctũ/ ⁊ relatiõe oppoſitum ad id a quo ꝓcedit. ⁊ ſic ſpũſctũs accipitur vt tertia in trinitate ꝑſona: ⁊ nõ vt nectens pr̃em ⁊ filiũ/ ſed vt diſtinctũ ab vtroq; ſed habent iſti ablatiui hunc modũ ꝓſtruendi vt dicunt/ a modo eiꝰ ad cuiꝰ ſimilitudinẽ ꝓcedit ſpũſanctꝰ. ꝓcedit enim ad ſimilitudinẽ amorſ ⁊ bone volũtatis: nõ ſm q̃ voluntas eſt potentia/ ſed ſm q̃ volũtas eſt motꝰ ſiue affectus boni ab vno in aliũ ꝓcedens. Sz ꝓtra hoc videt eſſe: q̃z cauſe formales ſiue eẽtiaz forme multi ſunt actus: ſic ꝓtinere/ vnire/ ꝑficere/ cõſeruare: ⁊ nullo illoꝰ modorũ habet ſe ſpũſctũs ad patrẽ ⁊ filiũ/ ꝓut ſignificatur ꝑ hũc terminum ſpũſctũs: ſed potius vt ꝓcedens/ diſtinctus/ et oppoſitus ſm relationẽ. ⁊ ſi conſtructio ſm q̃ deſignatur ſub voce ad intellectũ referenda eſt: vt dicit priſcianꝰ: tunc nullam habitudinẽ forme/ vel quaſi cauſe formalis pñt iſti habere ablr̃i ſpũſctõ/ ad hoc verbũ diligũt/ cum dr̃: pr̃ ⁊ filius diligunt ſe ſpũſancto. Propter hoc aliꝰ fuerũt: dicẽtes q̃ cũ pr̃ ⁊ filius diligunt ſe ſpũſctõ: iſti ablr̃i ſpũſctõ/ ꝓſtruũtur cum hoc verbo diligũt/ in habitudine ⁊ demonſtratione ſigni. ⁊ eſt ſenſus: pr̃ ⁊ filius diligũt ſe q̃d ſignificat ſpũſctõ/ qui vniꝰ/ ⁊ ab vno ꝑncipio ꝓcoꝛditer ꝓcedit ab eis. Opio q̃rta Sed hoc facile refellitur: q̃z nõ põt eſſe q̃ diuerſus modus ꝓſtruẽdi ſit in locutionib̃ ſimilibus. ſed cum dr̃: iſti diligunt ſe dilectione que ab vno ꝓcedit in alterũ: in ablatiuo nõ notatur habitudo ſigni/ ſed forme. g̃ nec in iſta: pr̃ ⁊ filius diligũt ſe ſpũſancto. Impugnatio. Solutio. Z Solutio III. q̃ois incidentis. Solutio: ſine piudicio melioris ſententie videtur dicendum: q̃ oẽs iſte locutiones: pater ⁊ filius diligunt ſe ſpũſctõ: pater diligit filiũ ſpũſancto: filius diligit patrem ſpũſancto: ſpũſanctus diligit patrem ⁊ filium ſpũſancto: ſi ſm q̃ ſunt in voce referuntur ad intellectum/ vt dicit priſcianꝰ: abſolute ⁊ ſimplr̃ falſe ſũt. ⁊ ſi inuenianꝰ in auctoritate: nõ ſunt extendendẽ/ ſed exponendẽ. ſicut: pr̃ ⁊ filio⁹ diligunt ſe amore qui eſt ſpũſanctũs: ⁊ pater ⁊ filius cõnectuntur ſpũſctõ: hoc eſt nexu qui eſt ſpũſanctus: pater ⁊ filius vniũtur ſpũſancto: hoc eſt vnione vel vnitate que eſt ſpũſanctus. Similiter hec: pater ⁊ filius copulãtur ſpũſancto: hoc eſt copula que eſt ſpũſanctus. Simil⁹ hec: pater et filius vniũtur ſpũſancto: hoc eſt vinculo q̃d eſt ſpũſanctus. Et alie ſimiles ſimiliter ſunt exponẽde: Et ratio huiꝰ dicta eſt in obj̃ciendo: q̃z ſcz lz idem ſit amor/ nexus/ vinculum/ vnitas/ pax/ dilectio q̃d ſpũſanctus: tamẽ res deſignata ſm q̃ ſub voce eſt/ non habet eundem modum ſignificandi: ⁊ ꝑ conſequẽs non poteſt habere eandẽ habitudinem conſtruendi. quia ſicut ſeptꝰ dicrum eſt: ſignificatum ꝓſtructionis nõ refertur ad intellectũ niſi ſm q̃ ſub voce eſt. Si aũt querat: in qua habitudine ꝓſtruatur ablatiuꝰ cum dr̃: pater ⁊ filius diligunt ſe amore q̃ eſt ſpũſanctus: eo q̃ amor qui eſt ſpũſanctus nõ poteſt eſſe cã vel ꝓncipium dilectionis patris ⁊ filij qua ſe diligunt. Videtur dicendum: q̃ ꝓſtruatur in habitudine quaſi forme. Eſt em̃ forma duplex: vna que conſtituit formatum. ⁊ hec eſt cauſa et principium. Alia que ꝓcedit a formato. Et conſueuit dari exemplum: q̃ duo ligna conglutinãtur humore qui fluit ab vtroq; ſicut in ſcientia vegetabilium dicitur. q̃d fit in inſertionibus. In illis enim conglutinatio fit ab humore qui ꝓcedit ab inſerto in id cui inſeritur: et ex humore qui ꝓcedit ab eo cui inſeritur ĩ id q̃d inſeritur. Et ſimiliter dicunt eſſe in conglutinatione amoris/ quando duorum corda conglutinantur amore: qui ꝓcedit ab vno in alterum: ⁊ econuerſo. Vnde ſicut non ſequitur: ego diligo te dilectione/ q̃ dilectio ſit principium vl̃ cauſa q̃ ego diligo te ex parte mei: ſed potius q̃ ſit principiata a me: et ſit quaſi forma et non vere forma qua ego et tu vnimur in idem velle et idem nolle: quod propꝛie amatorum eſt: vt dicit Tullius in libro

R Opio tertia

Opinio ꝓma

Opinio ꝓma

ipugnatio.

de amicicia.ita nõ sequit:pater ⁊ filius diligũt se dilectõe q̃ est spũssanctus/q̃ dilectio sit principiũ vel causa qua pr̃ ⁊ filius diligũt se:ſz potius q̃ sit principiata ab ipso. Et hoc volebat dicere prepositinus:qui dixit/q̃ cũ dicit:pater ⁊ filij diligunt se amore qui est spũssanctus;ablativ⁹ amore/sub auctorit atẽ originis notat respectu patris ⁊ filij diligẽtiũ se. Sed quod dixim⁹ artificiosius ⁊ melius dictũ est:licet idem intenderet ꝓpositinus. Si autẽ sic arguat:pater ⁊ filius diligũt se amore qui est spũssanctus:q̃ diligunt se spũsancto. Jã in antehabitis dictũ est/q̃ incidit fallacia accidẽtis per diuersũ modũ significandi:ꝓter quẽ non necesse est idẽ subiecto vel quasi subiecto/⁊ accidẽti vel quasi accidenti inesse. Et per hoc pater solo ad quesita. Jm.pbata ẽm sicut improbata sũt credimus esse falsa.

Utrũ pater sit sapiens sapientia genita vel ingenita.

A Mẽbrũ.II. Secundo querit:vtrũ pater sit sapiens sapientia genita/vel ingenita. Quã q̃stionẽ mouet mgr̃ senten.xxxij.distin.ca. Preterea diligenter inuestigari oportet.⁊ disputat sic:

Argu.1m Si pater diligit amore qui ab ipo pcedit:cur nõ ⁊ sapientia vel intelligentia quã genuit sapit vl̃ intelligit:quasi dicat vna ratio est,q̃ si cõcedit q̃ diligit amore qui ab ipo procedit:ꝓter eriã concedi

Argu.2m q̃ sit sapiens sapiẽtia quã genuit. Adhuc aug⁹: Scriptũ est.I.ad Corinth.I.d. Christũ dei virtũ ⁊ dei sapientiã.sed ꝓter hoc q̃ christus ẽ dei virtus:cõcedit q̃ pater operat ꝑ filiũ.q̃ ꝓter hoc

Arg.3m q̃ christus est dei sapientia:debet concedi q̃ pater sapit ꝑ filiũ. Adhuc aug⁹ in libro.lxxxiij.q̃stiõnũ:pater est sapiens sapiẽtia quã genuit:q̃ista cõ

Arg.4m cedenda est simplr̃. Si qs dicat:q̃ aug⁹ in lib. retractationũ hoc retractauit. Cõtra:in libro retractationũ dicit sic aug⁹: Dixi de patre/q̃ ea ipe sapiens est quã genuit sapientia:sed melius hãc questionẽ in libro de trinitate tractaui. Dic nihil per hec verba retractat. Licet ẽm melius dixerit

Argu.5m in libro de trinitate:tamẽ nõ dicit se male dixisse in lib.lxxxiij.questionũ. Adhuc:Aug⁹ in libro xv.de trinitate: Pater nouit oia i seipo:nouit oia in filio:in seipo tanq̃ seipm:in filio tanq̃ vbũ suũ. q̃ pater nouit oia.sed in quo aliqs nouit/illud for

Arg.6m maliter noticia vel sapia est q̃ nouit:q̃ pr̃ sapia genita que est filius/formaliter sapiẽs est:q̃ pr̃ sapia genita sapiens est. Adhuc:aug⁹ sup. Job.i pn cipio:⁊ ponit in sentẽ.xxv.distin.pmi libri dicit: q̃ filius est ars patris.sed vnusq̃sq̃ arte sua sapiens est:q̃ videt q̃ pater filio sit sapiens. Dicit etiã xv.de trinitate:q̃ filius est sapientia genita.⁊ videt esse consequẽs:si filio sapiens est/q̃ sapiẽtia ge

In ꝛtrariũ arg.1m nita sapiens est. In contrariũ disputat mgr̃ ex verbis augu.in eodẽ ca.sic. Si hoc est tibi eẽ q̃ sa

Arg.2m pere/nõ ꝑ illã sapientiã quã genuit sapiens est pr̃: alioq̃n nõ ipa ab ipo/ſz ipe ab illa ẽ. Adhuc ibidem:Si sapientia quã genuit causa est vt pater sapiẽs sit:eriã vt sit ipa eadẽ causa est illi:q̃ fieri nõ

Arg.3m potest/nisi vel gignẽdo eã:vel faciendo.sed nec genitricẽ/nec conditricẽ patris vllo mõ quisq̃ dixerit sapiẽtiã genitrã:quid ẽm est insam⁹? Adhuc: Sapientia genita ex adiuncto supponit ꝑ filio.

sed vt dicit anselmus:intellectus nõ capit q̃ ille q̃ ab alio est/idẽ sit cum eo a quo est:vel q̃ ille a quo ipe est/viceuersa sit ab eo qui ab illo est;quia aliter principiatũ esset principiũ:⁊ esset circulus/nõ ordo nature:⁊ esset idẽ a seipo.quia pncipiũ pncipij est pncipiũ principiati:sicut causa cause est cã causati.que oia refugit intellectus:q̃ nõ potest esse vl̃ B

intelligi/q̃ pater sit sapiẽs sapiẽtia genita. Solutio:dõm fm catholicã fidẽ:hec nl̃lo mõ ẽ vera: Solo mi. II.

pater sapit per filiũ;vel pater est sapiens sapientia genita.sicut bene pbant obiectões facte in cõtrariũ.que obiectões oẽs sũt fm verba augu. Ad primũ q̃ dõm:q̃ in pcedentib⁹ assignata est ratio: Ad arg.1m

quia ſcz hoc verbũ sapit/aliũ modũ significatõis vel gñis habet q̃z hec verba diligit vl̃ pcedit. Sapit cm̃ dicit motũ ad aiam: ⁊ ꝓter hoc significat qualitatẽ sapienti inherentẽ.⁊ talis qualitas i diuinis esse/⁊ suba est. Diligere autẽ vel amare/dicẽ motũ a diligente pcedentẽ:ꝓter qõ talis motus in diuinis notionalis est. Et ꝓter hoc nõ est sil̃e: quia si sapere est esse:sedq̃ q̃ diligere sit esse.q̃ sapere sp essentiale est. Diligere aũt fm qõ dicit motũ/psonale est:⁊ fm q̃ dicit/habitũ vel formã esse

cialeest:⁊ ideo nõ est simile quod inductũ est pro simili. Ad aliud dõm q̃ nõ est simile:quia cũ dr̃ Ad 2m

pater opatur ꝑ filiũ:op⁹ patris nõ terminat nisi ad creaturas/quarũ filius est causa quasi media: ⁊ ideo ꝓpositio per/auctoritatem notat in patre: ⁊ subauctoritatez in filio.quia filius principium est creaturarũ quas pater opat̃:⁊ hoc filius hz a patre. Cũ aũt dicit:pater sapit ꝑ filiũ/habitudo ꝓpositõis nõ potest notare aliquã auctoritatẽ/vl̃ causalitatẽ ad quã filius sit principiũ nisi respectu patris: In patre aũt nullã hz rationẽ auctoritat̃ vel principij vel cause:⁊ ideo locutio falsa. Sicut bene dicit:rex regit ꝑ ꝓpositũ banc villã:⁊ nõ bñ dicit:rex regnat ꝑ prepositũ.quia in prima cũ dr̃: rex regit ꝑ ꝓpositũ/notat̃ q̃ regimẽ prepositi pncipiũ est respectu rectoris/⁊ nõ rispectu regis. Cũ autẽ dicit:regnat per prepositũ:notat̃ q̃ ꝓposit⁹ principiũ sit regnandi in rege/⁊ nõ respectu recto ris. Ad aliud dõm:q̃ cũ dicit aug⁹:q̃ pater est Ad 3m

sapiens sapientia quã genuit/locutio duplex est: eo q̃ hoc qõ dico quã/põt facere relationẽ psonalem/vel simplicem siue essentialem. Si facit relationem personalem:locutio falsa est. Sensus ẽm est:pater est sapiens sapiẽtia filio/ſcz quã genuit: hoc est filio quem genuit:⁊ hoc est falsum ⁊ hereticum. Si autem fiat relationem simplicẽ siue essen

rialiquod est essentia sua existente eadem cũ sapiẽtia quam genuit. Et hec est vera:quia pater est sapiens sua essentia/que est eadem cum filio qui est sapientia quam genuit. Ad aliud dicendum: Ad 4m

q̃ in veritate nihil retractauit per hec verba Augustini: sed quia in libro de trinitate determinauit/q̃ hec dictio quam/potest facere relationẽ personalem:in quo sensu falsa est locutio/quod impe

riti occasionem errandi dare potuit:ideo dixit se melius dixisse. Ad aliud dicendum:q̃ cum di- L Ad 5m

citur:pater nouit omnia in seipso:et pater nouit omnia in filio:prepositio in/non eandem notat habitudinem. Quod patet per determinationem quam facit Augustinus: Dicit enim,q̃ nouit omnia in se tanq̃ seipm:ipe cm̃ sibũ ꝑ principiũ ẽ ⁊ rõ cognoscẽdi seipm/⁊ filiũ/⁊ spm sanctũ/⁊ oia alia:quia oim est principiũ. Cũ autẽ dicit:in filio tanq̃ suũ verbũ:verbũ quo dicit nõ est principiũ cognoscendi nisi creaturas:quia illas dicit verbo: nec cm̃ seipm/nec filiũ/nec spm sanctũ/sed creaturas solas dicit verbo.⁊ ideo cũ dicit:nouit omnia in filio/q̃ est suũ verbũ;hec distributio oia/nõ potest distribuere nisi pro creaturis. Cũ si quis subtiliter inspiciat/cũ dicit:pater nouit oia i filio:duplex est locutio:eo q̃ hec determinatio in filio/potest determinare hoc verbũ nouit/respectu suppositi siue ntĩ.vt sit sensus:pater nouit in filio oia. ⁊ sic locutio falsa est/⁊ cõposita.q̃ tũc ꝓpositio in/notat auctoritatẽ noscendi in patre esse a filio:⁊ b̃ est falsũ. Vel potest determinare hoc verbũ nouit/ in cõpatõe ad appositum/siue ad actm̃:⁊ sic vera est locutio.quia sic pncipiũ noscendi creaturas a filio est:quia filius est causa essendi. Vñ sensus est: nouit oia i filio inq̃tũ est suũ verbũ;hoc est nouit creaturas esse in filio sicut in causa/in q̃tũ est ⁊ pn Ad 6m

cipiũ ⁊ verbũ creaturarũ. Sicut in diuinis ⁊ in bũanis. Sapiẽs ẽm hõ nõ est nisi arte que informat ipm:⁊ ideo ars causa est sibi vt sapiens sit ⁊ principiũ. In diuinis autẽ duplex est.q̃ si ars essentialr̃ accipiat̃:tũc pater sapiens est seipo/hoc est essentia sua. Si aũt psonalr̃ accipiat̃:tũc ars dicit sapientiã q̃ ab ipo pcedit.sapientia aũt que ab ipo pcedit nemo sapiẽs est/formaliter loquẽdo:ſz port⁹ sapiẽtia q̃ pcedit i ipm. Vñ mgr̃ vel doctor nõ est sapiens sapiẽtia que pcedit in discipulũ/sed port⁹ discipulus:mgr̃ autẽ seipo sapiens est. Que obijciunt̃ in cõtrariũ de necessitate pcedunt.

Utrũ filius sapiens sit sapientia genita vel ingenita.

A Mẽbr̃ꝑ.III Tertio querit:vtrũ filius sapiens sit sapiẽ t tia genita/vel ingenita. Quã questionẽ mgr̃ mouet primo sentẽtiarũ distin.xxxij. primi libri ca. Post hec soleẽ q̃rĩ a quibusdã:vtrũ

Argumẽtũ filius sit sapiens sapiẽtia genita/vel ingenita. Et disputat ad eã sic: Si nõ est sapiens sapiẽtia genita/nec seipo sapiens erit:q̃ falsũ est. Seipo ẽm

In ꝛtrariũ argm̃ sapiẽs est/qui in ꝓpria natura siue essentia hz vñ sapiens sit. Filij⁹ autẽ in essentia lib⁹ hz vñ sapiẽs sit:seipo q̃ sapiẽs est. Quod si cõcedit: Obijcit in contrariũ sic: Si sapiẽtia genita sapiens/est nõ videt esse sapiens sapiẽtia ingenita:cũ sapiẽtia ge

Solo magistri nita ⁊ ingenita opponant̃ relative. Si aũt sapientia ingenita nõ est sapiẽs:cũ pater sapiẽs sit sapiẽ tia ingenita/videt nõ esse sapiens a patre:q̃ ite falsũ ẽ:cũ a patre habeat oia. Ad hãc q̃stionẽ re spondet mgr̃ sic. Ad quod dicim⁹/q̃ vna est sapiẽ tia patris ⁊ filij ⁊ spũsãcti/sicut vna essentia:⁊ tm̃ filius tm̃ est sapiẽtia genita:⁊ pater est sapiẽtia in genita:⁊ sapiẽtia genita est de sapientia ingenita/ vel a sapientia ingenita. Et sumit hãc solutionem

Impugnatio ab augu.xv.de trinitate. Sz hec solo videt mirabilis.quia si pater est tm̃ sapiẽs sapiẽtia ingenita ⁊ in q̃tũ est ingenita:cũ ꝑ hoc ipm q̃ dico ingenita/sapiẽtia trahat̃ ad supponendũ ꝑ persona patris in q̃tũ est innascibilis:ꝑ innascibile aũt nihil ponat̃/sed priuet̃ origo:videbit̃ pr̃ quasi formalr̃ sapiẽs eẽ sapientia determiata notione. Et cum essentia nunq̃ determinetur notione/videbit̃ nõ esse sapiens sapiẽtia essentiali:q̃ absurdũ est.q̃ vna est sapiẽtia triũ qua sapiẽtes sũt:⁊ sic sapiẽtia essentiali q̃si formaliter q̃libet triũ sapiẽs ẽ. Ul I.q̃stio incidens.

terius querit̃ de dicto augu.q̃ ponit̃.xv.de trinitate/qui dicit:q̃ spũssanctus est sapiẽtia pcedẽs de patre/⁊ filio sapiẽtia. Hoc cm̃ videt̃ nõ esse Argumẽtũ

verũ:q̃ sicut habitũ est: Sapiẽtia nõ appropriat̃ nisi filio:⁊ sic spũssanctus nõ potest dici sapiẽtia. sicut ẽm ꝓpriũ vni⁹ nõ est ꝓpriũ alteri⁹:ita appro priatũ vnius nõ est a ꝓpriatũ alteri⁹. Ulterius II. q̃ incidens

querit̃ de hoc q̃ mouet mgr̃ in pbabita definitõne ca. Ex pdictis cõstat: An ſcz filius sit sapiẽs se ipo/vel ꝑ seipm. Videt̃ ẽm pseipm sapiẽs esse/ Argumẽtũ

sed nõ a seipo. Dicit ẽm Hylari⁹.x.lib.de trinitate: Nature iq̃t cui cõtradicis heretice/hec vnitas ẽ:vnita ꝑ se agat filij⁹ ne a se agat:⁊ ita nõ a se agat vt per se agat. Intrellige filiũ agentẽ ⁊ ꝑ eũ patrem agentẽ. Nõ a se agit/cũ pater in eo manere mõstratur:per se agit/cũ fm natiuitatẽ filij agit ipe q̃ placita sunt. A simili dicunt quidã q̃ ꝑ se sapiens est: q̃uis nõ a se sapiẽs sit. Querit etiã mgr̃ vlteri⁹ III. q̃ incidens

qõ trĩ nõ oporteret: An vna trĩ sit sapiẽtia in diuinis/vel plures. Solutio:dicendum q̃ filius sapiens sapientia genita sapiens est:sicut dicẽ mgr̃. B Solo mẽ. III.

⁊ ex seipo sapiens est:quia ipe est sapiẽtia genita. Sed cũ dicitur q̃ sapientia genita sapiens sit/ab latiuus sapientia/cõstruit̃ in habitũdie cãc quasi formalis;⁊ hec determinatio genita/circa ablati uũ notat positionẽ originis. Qm̃i eodẽ mõ cũ dr̃: pater sapiens sapiẽtia ingenita ablativ⁹ notat q̃si formã:⁊ hoc cum addit̃ ingenita/ꝑuationẽ designat originis. Cũ aũt dicit̃: Sapiẽs est seipo:isti ablatiui se ipo/ꝓnominales designant idẽptitatẽ suppositi ei⁹ qui est sapiens/⁊ eius qõ est sapiẽtia genita qua sapiens est qui est sapiens. Qm̃i eodẽ modo dicendũ est de hac:pater est sapiens sapientia ingenita:⁊ pater est sapiens seipo.⁊ iste est intelectus solois magistri. Ad id quod obijcit̃ in cõ Ad argu. in contrariũ

trariũ: dicendũ q̃ sapientia in diuinis dicit̃ essentialiter ⁊ personalr̃. Quando essentialr̃ dicit̃:tũc sapia genita que ẽ filius/est sapiẽtia ingenita/hoc est nõ genita/que est essentia diuina:nõ ẽm ẽ distictio inter essentiã ⁊ personã. Quando autem personaliter dicitur:tunc sapientia genita per adiuncrum participiũ trahitur ad supponendũ pro persona filij⁹:⁊ sapienitra ingenita per eandem rationẽ trahit̃ ad supponendũ pro persona patris. Et sic verum est q̃ opponunt̃ relative ratione adiuncti. Et sic alia est sapientia genita:⁊ alia ingenita.sicẽ alia est persona patris:⁊ alia filij⁹. Sed nõ est concedendum:q̃ sapientia ingenita ⁊ sapientia genita/sint alia ⁊ alia sapientia simpliciter:sed potius vna ⁊ eadem sapientia:quia sapientia sine adiuncto notionali participio supponit pro sapiẽtia cẽntiali. Unde sicut nõ sequitur:alius est deus generans;⁊ alius deus genitus;ergo generans ⁊ genitus sunt alius deus/sed potius idem neutraliter: Ita nõ sequit̃ alia est sapiẽtia ingenita:⁊ alia sapientia genita:ergo ingenita ⁊ genita sunt alia ⁊ alia sapientia/sed potius eadem. Relativũ ẽm diuersitatis quod est alius vel alia/diuersitatem suam ponit inter participia notionalia adiũcta;⁊ nõ in noĩe essentiali cui adiungit̃/q̃ est sapientia.

Ad ipugnationes solois mgri

Ad id qõ obiciť: q essentia determinet notiões: dicendũ q hoc nõ est verũ. imo terminus essentialis ex modo significandi inclinatus ad suppositũ ex adiuncto notionali cogit ad stãdũ pro supposito: z istud suppositũ intelligit determinari notione z nõ essentia.

Ad. I. qõnẽ incidentẽ

Ad id quod vlterius querit de dicto augu. dõm est q verũ est/q spũsanctus est sapiẽtia procedens de patre z filio sapiẽtia.

Ad arg.

Ad obiectũ in contrariũ dõm: q licet sapientia appropriabilis sit filio fm se/z nõ spirituisancto: tñ cum sit de appropabilib z nõ appropariis/per adiũctũ potest trahi ad supponẽdũ pro spũsancto: vt cum dicitur sapientia procedens. procedere eñ nõ cõuenit nisi spirituisancto ꝓprie.

Ad. II. qões incidentem

Ad id quod vlterius querit: dõm ẽ/q pculdubio ꝓprie loquẽdo: filius per se sapiens est/sed nõ a se. Per se eñ propie loquendo exclusionẽ dicit ei⁹ qõ ẽ p accidẽs. Et ideo per se agit qui per naturam ꝓpriã sapit et agit. A se autẽ dicit exclusionẽ cause quasi efficientis siue oziginis. z tunc filius non a se agit/nec a se sapit: quia in omibus talibus principium z oziginem habet patrem. sic ipe dicit Job. 14. b. Pater in me manẽs ipe facit opa. z Job. 7. b. Mea doctrina nõ est mea.

Ad. III. qõnẽ incidẽtem

Ad id quod vlteri⁹ querit magister: An vna sit sapientia/vel plures: dicit magister z bene: q indignũ est responsione. Oib eñ etiam parũ peritis in theologia notũ est: q relationes siue ꝓprietates nõ distinguũt essentiã/sed personas tñ. Unde sicut vna est deitas trũ: ita vna sapientia z vna bonitas. Et p hoc q dicit: sapientia genita/z sapientia ingenita: nõ agitur in pluralitatẽ fm rem/sed in plures modos significãdi tñ: per quos plures modos cogit ad supponẽdũ pro diuersis/licet res sit eadẽ.

Querit de verbis apostoli ad Romanos vndecio. d. quõ omnia ex ipo: p ipm et in ipso sunt.

A Mem. IIII

Ende querit de verbo Apli. Rom. II. d.

d Ex ipo/z per ipm/z in ipo. Ubi dicit Augustinus: q ex ipo/dicit ꝓprẽ patrẽ: p ipm/ꝓpter filiũ: in ipo/ꝓpter spũsanctũ. In contrariũ autẽ huius est quod dicit ambrosius in libro de spiritusancto: vbi tractat idem/sic dicens: Hec tria ex ipo/p ipm/z in ipo sunt oia/que verbũ esse diximus. eandem eñ vim habent oia hec in ipo/z p ipm/z ex ipo/z cũ ipo: z vnũ in his atq; simile omino z nõ contrariũ intelligit.

Arg. 1m

Arg. 2m

Adhuc: si p habitudines harũ ꝓpositionũ causa notat: cũ vn⁹ modus causandi sit in oib⁹ tribus personis: videtur q z ex/z in/z per referant ad omnes tres personas equaliter.

Solutio mẽ. IIII.

Solutio: dõm est: q si attẽdatur substãtia causalitatis/tũc pculdubio sic dicit Ambrosius: hec adomnes tres psonas referunt equaliter. quia sic omnia sũt ex patre/p patrem/z in patre: z omnia sunt ex filio/per filiũ/z in filio: z omnia sunt ex spiritusancto/per spũsanctũ/et in spirtusancto. Si autẽ attendat modus causalitatis: tunc ex/dicit ratione principij primi: qõ nõ est ab alio/sed ab ipo est aliud. z cũ pater in ozdine nature sit principiũ nõ de alio/de quo alius: p hũc modũ significandi appropriat ei ex. Et sil'r cũ p/dicat habitudinẽ medie cause z quasi instrumẽtalis. sicut dicimus: iste pcurit per baculũ: vel edificat per securim. media autem causa mota sit ab alia z moueat aliud. sic accedit ad filiũ: qui est ab alio a quo alius. Et cum ꝓpositio in/dicat continentiã vel conseruationẽ: cõtinentia autẽ z cõseruatio bonitat⁄ sint z amoris/que appropriãt spiritusancto: sic habitudo ꝓpositiõis in/accedit ad spiritũsanctõ. Ideo dicit aug⁹: q ex ipo dicit ꝓprẽ patrẽ. per ipm ꝓpter filiũ: in ipo ꝓpter spiritũsanctũ. Quod autẽ ipo/dicit z nõ ipis/notat vnitatem essentie. Fiunt eñ septem modis in scriptura z notant distinctiones personarũ. Primo significatione: vt pater z filius z spiritusanctus. Secdo suppositione per adiũctũ: vt deus de deo: sapientia de sapientia. Tertio consignificatõe nũeri pluralis: vt Benek. 3. a. Eritis sicut dij: hoc est diuie persone. Quarto connotatione: vt in his verbis mittere/mitti/dare/dari: in quib⁹ per cõnotatões distinguit missus a mittente. Quinto mõ loquẽdi. vt in Ps. 32. Uerbo dñi celi firmati sunt. vbi ex mõ loquendi quia obliqui trãsitiui sunt/notat q dñi/dicit ꝓpter patrẽ: z verbo/ꝓpter filiũ. Sexto numero verborũ. vt Esa. 6. b. Sanctus/sanctus/sanctus. Ubi nõ inuenit ratio quare ter dixerit sanctus/nisi ꝓpter tres personas. Septimo verborũ ozdine. vt in ps. 66. Benedicat nos deus deus noster: z benedicat nos deus. Ubi ex ozdine primũ deus/notat patrẽ qui nõ est ab alio. secundum deus notat filiũ/qui ab alio est. Et cum subdit: z benedicat nos deus/notat spiritũsanctũ qui est a patre z filio. z cum subiungit: z meruant eũ/z nõ eos: notat vnitatem essentie in tribus.

B

Tractatus. XIII. De nominib⁹ que tẽporaliter deo cõueniunt.

Onsequenter querẽdum est de his que tpaliter deo conueniunt. que licet significent diuinam essẽtiã: tamen cõnotant effectũ in creatura: qui effectus dependẽtiã z respectũ habet ad deũ: q intelligi nõ potest sine corrispectu in deo: z ideo ex tpe deo conueniũt vt deus/dñs/creator/causa z huiusmodi. Querũt igit quinq; quozũ Primũ est de hoc nomine deus. Secundũ de hoc nomine dñs. Tertiũ de hoc nomine creator. Quartum de hoc nomine causa. Et quintũ de trib⁹ causis que sigillatim deo conueniũt.

c

V. qões huius tractatus

Querit de hoc noie deus. Qõ. LI.

D primũ obiicit dionysius libro de diuinis nominibus capitulo. Deitas est que videt omnia/prouidentia z bonitate perfecta oia circũspiciens z continens/z vt seipa implens z excedens oia prouidentia ipa vrentia: siue fruentia/fm aliã translationẽ. Ubi dixit maxim⁹ in cõmento: hoc nomẽ/theos deriuat a ꝓbo greco theozo id ẽ video/siue cõtẽploz/siue considero: vel a verbo theo/quod est currro: quia z omnia cõspicit/z omnia prouidẽtia circũit. His addit Damascen⁹: q etiam deriuat a verbo greco theyn/quod est ardere. Et inducit illud Deut. 4. d. Deus noster ignis cõsumens ẽ. Ex his accipit: q hoc nomen deus/ab oratione cõpositũ est: quia scz prouidet omnib⁹. que ꝓuisio

a

A Argumẽtũ

a philosophi cura vocat. que cura q2 fieri nõ pot nisi impleat receptiuas potẽtias creaturarũ: que vacue sunt nisi bonitatib⁹ a deo influentib⁹ ꝓpleãtur/z implere ꝓseruentur z ꝓtineant: ideo addit/q sicut existens circumit oia in omnib⁹ z ꝓseruãs z ꝓtinens: qõ quia nõ fit nisi ex amore z zelo: ideo addit/q ignis est ꝓsumens malicia creature. Cõsumit aũt bonitatẽ imittendo/z a defectu purgando. z sic pfecta operatio a qua imponit hoc nomẽ deus/est ex ardore amoris oibus ꝓuidere/ad oia currere ex zelo amoris/z nihil relinq̃re impfectus/in ꝓtum capax est sue bonitatis. Nec autẽ opatio si fm actũ accipiat/ꝓstat q nõ nisi ex tpe deo cõuenit: hoc ergo nomen de⁹ non dz de deo nisi ex tpe.

In ꝓtrariũ Arg. 1m

Quod si ꝓcedatur in contrarium est qõ dz Baruch. 3. De⁹ ab eterno dñs.

Arg. 2m

Adhuc. j. Tim. vltimo. c. Soli deo honor z glria dz. Et ibidem: Qui solus habet imortalitatẽ. glosa: hoc est eternitatẽ ab eterno. ergo de⁹ est: q deũ eẽ nõ ꝓuenit ex tpe.

I. qõ icidẽs Arg. 1m

Adhuc mgr. iiij. distin. pmi libri sniarũ ex verbis augustini disputat. Ab eterno deus deum genuit/aut se deũ/aut alium deũ. q oia nihil essent nisi deus esset ab eterno: nõ ergo conuenit ex tpe.

Arg. 2m

Adhuc: De ipsa disputatione mgr in sententiis querit: obiicit eñ sic. Si deus deũ genuit: aut genuit se deus/aut aliũ deũ. Si se deum: incõueniẽs est. dicit eñ aug⁹: q nihil seipsuz generat. Si aliũ deum: ergo alius deus est pater: z alius deus est filius.

In ꝓtrariũ Arg. 1m

Contra hoc est qõ dicit in symbolo athanasij: Et tamen nõ tres dij/sed vnus est de⁹. vn⁹ aũt deus nõ est alius z ali⁹.

Arg. 2m

Adhuc obiicit sic: Si pr deus genuit filiũ deũ: aut genuit deũ qui est deus pater: aut deũ qui nõ est deus pater. Si genuit deũ qui est deus pater: sequit q idẽ seipm genuit: qõ est incõueniens. Si genuit deũ qui nõ est deus pater: sequit q filius et pater nõ sũt vn⁹ z idem deus: qõ etiã est incõueniẽs.

B

II. qstio incidens

Adhuc iura hoc querit de hmõi locutionib⁹: deus est/et ille nõ est trinitas. de his eñ disputat prepositinus z disputat sic: Pater est/z ille nõ est trinitas: q de⁹ est/z ille nõ est trinitas. A simili q: socrates nõ est plato: sequit ergo. hõ nõ est plato: vel quidã hõ. q simil'r pr nõ est filius: z pater est deus: ergo deus nõ est filius.

Arg. 1m

Arg. 2m

Adhuc cum dicitur: deus est/z ille nõ est trinitas: constat q. pnomen certã vult significare ꝓsonam/z pro ꝓrio noie poni. sed de certa ꝓsona vera est ꝓpositio: pr eñ est deus/z ille nõ est trinitas. ergo videtur q deus est: z ille non est trinitas: q vlterius deus nõ est trinitas.

In ꝓtrariũ Arg. 1m

Quod si ꝓcedatur: Lõtra est qõ dicit aug⁹ in libro de trinitate. Recte ipse deus trinitas intelligit: cum dicit Apli: Soli deo honor z gloria. j. ad Timo. vltimo. ergo deus est ipsa trinitas.

Arg. 2m

Adhuc: augustin⁹ in verbis illis apli. j. ad Timo. vlti. Beatus z solus potens/vnus z solus ver⁹ deus qui est ipsa trinitas intelligitur.

Arg. 3m

Adhuc aug⁹ in sermone de fide: Credimus vnũ verum deum vnam esse diuini nois trinitatẽ. hec ergo vera est: de⁹ est trinitas.

In ꝓtrariũ hui⁹

In contrariũ tñ huius obiicit pozretanus. Dicit eñ q termin⁹ posit⁹ in subiecto stat p supposito/z nõ pro significato: nisi fm q significatũ accipit in supposito. Et iõ hec est falsa: hõ est ois homo. In ꝓdicato aũt positus stat p significato. vñ hec est vera: ois hõ est hõ. A simili q̃ cuz dz: deus est trinitas: iste terminus deus/pro supposito stat: z de quoliber supposito falsa est. hec eñ falsa est: pater est trinitas. z simil'r hec: filius ẽ trinitas. eodẽmõ hec: spũsanctus est trinitas. q̃ z hec: deus est trinitas simil'r est falsa.

Arg. 4m

Adhuc dicunt z Boeci⁹ z aug⁹ i libris suis de trinitate: q omẽ nomẽ dictũ de deo/dicit fm substãtiã/vel fm ad aliquid. hoc nomẽ trinitas dictũ est de deo: z non ẽ dictũ fm ad aliquid: q̃ fm subaz. sed omẽ qõ dz fm subantiã/vt tñdẽ dicunt Boeci⁹ scz z aug⁹/dz de quoliber psona sigillatim in singulari: z de oibus simul nõ pluraliter/sz singulariter. q̃ a destructione cõsequẽtis: si aliquod nomẽ subam significans/nõ dicit sigillatim de quolibet psona/falso attribuit deo. constat aũt q hec est falsa: pater est trinitas: z simil'r falsa ẽ hec/filius ẽ trinitas: z h spũsanct⁹ ẽ trinitas: q̃ z hec/de⁹ ẽ trinitas.

III. questio incidens

Ulteri⁹ querũt q̃dã de multiplicitate hui⁹ nois de⁹/fm q dz de eo qui per essentiã deus est: z de eo q partcipatiue deus est: z de idolo quod nũcupatiue de⁹ est: vt ꝓ sit multiplicitas vniuoci/vel equiuoci/vl' analogi.

IIII. qõ incidens.

Ulterius inquirũt de consignificato: vtrũ habeat plurale/vel nõ. Sed quia in prehabitis multa sunt dicta de hoc: ideo ista quesita sufficiant.

L

Solo qõis

Solo: dõm q hoc nomẽ deus fm dionysiũ z damascenũ ab oratõe dictũ est. sed duo in noie ꝓsideranť: scz suba q̃ noiat: z qualitas a qua nomen imponit. Propter quod etiã dz: q nomẽ significat subam cũ qualitate. Et si attendit suba que nominat hoc noie deus: tũc hoc nomẽ deus significat essentiã diuinã in habente. sicut h nomẽ homo humanitatẽ significat in hoie. z hoc nomen deus nõ significae nisi eternũ. Si autẽ attendit qualitas oratõis a qua imponit/illa potest considerari dupl'r: scz put est in causa prima que prehabet eã/z simpl'r habet/z eminenter habet z perfecte fm facultatẽ esse z potestatẽ z habitũ. sic itep nõ dic nisi eternũ. sicut dicim⁹ de sole q lucet in se ipo q̃ uis nulli influat lucem. Si aũt accipiat fm actũ qualitas oratõis: tũc vep est q nõ nisi ex tpe deo conuenit. nõ eñ prouidet z circũit fm actum nisi creatis iam existentib⁹/que nõ existunt nisi ex tpe. Et p hoc patet solo ad ꝓma questa.

Ad. I. qõnẽ incidentẽ

Ad id quod vlteri⁹ querit de disputatõe mgri in sententiis: dõm est/q mgr satis cõuenienter soluit illam disputationẽ. supponit eñ: q hoc nomẽ de⁹ ex modo significandi significat essentiã diuinã: et supponit indifferenter pro ꝓsona. z ideo qñq; stat pro vna persona ex adiuncto: vt cũ dicit/deus generans/vel deus genitus/vel deus procedens. quãdoq; p duab⁹ ex adiuncto: vt cũ dicit: deus ẽ spirans. qñq; ex adiuncto pro trib⁹ cõiter: vt cum dicit/deus trinitas. Supponit etiã regulã grãmatici: q ꝓlatiuũ idemptitatis refert z suppositũ z significatũ sui antecedẽtis. Unũ ad veritatẽ hui⁹: socrates z plato sũt idẽ hõ/exigit q socrates z plato sint idẽ suppositũ z eandẽ numero habeant humanitatẽ. Et si obiicit q dicẽ Porphyri⁹: q pticipatõe spẽi plures hoies sũt vnus hõ. Dicendũ q hoc verũ est: pticipatõe speciei/z nõ simpl'r. Et si sic arguat: pticipatõe spẽi plures hoies sunt vn⁹ hõ: q̃ plures hoies sunt vnus homo. Incidit fallacia fm quid ad simpl'r. Dicit ergo mgr: q cũ dz de⁹ deũ genuit: q̃ se/vel aliũ deũ genuit: q neutꝛ

v

sequit̃.se em̃ genuit/nō sequit̃:quia pronomen se/ querit idēptitatē suppositi:qō nō pōt esse:quia generans ⁊ genit⁹ non sunt idē suppositū. Aliū autē deū/nō sequit̃:quia relatiuū diuersitatis querit diuersitatē significati sicut suppositi. ⁊ hoc etiam nō est verū:q⁹ generās ⁊ genit⁹ eiusdē sunt diuinitatis. Et similiter nō sequit̃:ergo eundē deū/vel aliū deū. Et ideo dicit q̄ cū dicit̃:aliū deū genuit: q̄ si hoc adiectiuū aliū/accipiat̃ adiectiue:tūc rem suā ponit circa suuz substantiuū qō est deus, et sic falsum est q̄ aliū deū genuit:quia pater ⁊ filⁿ/generans ⁊ genitus sunt vnⁿ deus. Si autē intelligatur substantiue substantiuatū p subintellectuz articulū ꝓpositiuū:tūc rem suā nō ponit circa hūc terminū deū/sed stat in seipso alietatez ponens in suppositis suis:nec construit̃ cū hoc nomine deū vt adiectiū cū substantiuo:sed cū eo habet appositiuam constructionē/ vel quasi appositiuaz, vt sit sensus:genuit aliū deū/hoc est q̄ est deⁿ. Similit̃ dicendū est de hoc:genuit deū qui est deus pater: vel qui nō est deus pater. Vult magister:q̄ si hoc q̄ dico/qui est deus pater/vel qui nō est deus pater/sit q̄si circulocutio vnⁿ termini ⁊ vice vnⁿ dictionis:ita q̄ q̄si dictionaliter stet ibi pro patre:q̄ tunc affirmatiua falsa sit/hec scz genuit deum qui est deus pater. ⁊ in eodem sensu negatiua vera scz hec:genuit deū qui nō est deus pater. Si aūt hoc qō dico/qui est deus pater/pro oratiōe sumatur: vult magister q̄ adhuc sit duplr:quia hoc relatiuum qui/cū hoc termino deus/pōt referri ad subiectū:⁊ cū hoc nomine pater/q̄si appositiuā habere cōstructionē, ⁊ sic est sensus:genuit deuz qui est deus pater:hoc est q̄ deus est pater, ⁊ in hoc sensu affirmatiua vera est:⁊ negatiua falsa. Vel hoc relatiuū qui/cū hoc qō dico pater/potest vt p̄dicatū referri ad subiectū. ⁊ sic falsa est affirmatiua:⁊ negatiua vera, sensus em̃ est:genuit deū/qui deⁿ genitus est pater deus. Ad id qō vlteriⁿ queritur de hac ꝓpositione:deus est ⁊ ille nō est trinitas/sine p̄iudicio videt̃ dicendū:q̄ tales locutiones false sunt, ⁊ hoc est ideo:quia hoc nomē deus significat essentiā:sed ex modo significandi/quia scz significat eā vt qō est/⁊ nō vt quo est/indifferenter ⁊ in cōmuni supponit p̄sonā:⁊ aliq̄n vnā, et aliquādo duas/⁊ aliq̄n tres:vt dictū ē. ⁊ ꝓter hoc hec ē vera:deus ē trinitas. Et licet ꝓnomē discretionē noret ⁊ certā p̄sonā:tū ad hanc discretionē ⁊ certitudinē sufficit p̄sona fm q̄ in grāmaticis accipitur/ vbi dicit̃:prima p̄sona est que loquit̃:secunda ad quā loquit̃:tertia de qua loquit̃. Fm q̄ quelibet res discreta ⁊ certa de qua fit sermo p̄sona ē. Unū essentia significata in hō noīe deⁿ/res discreta et certa sit, ⁊ hoc pronomē ille/referat̃ ad hunc terminum deus/prout est res discreta ⁊ certa:⁊ nō pōt est rōnalis nature substātia indiuidua:sensus huius/ deⁿ est ⁊ ille nō est trinitas/est idē cū hac: deⁿ est/⁊ deus non est trinitas, ⁊ ꝓter hoc falsa est, et hoc apparet qn̄ antecedens ponitur loco relatiui.

Ad arguma 1m et 2m

Ad id qō ad improbandū inducit p̄positiⁿ:q̄ in oib⁹ processib⁹ illis est mutatio p̄dicamēti ⁊ fallacia figure dictionis. Cū em̃ dicit:p̄ est deus/et ille nō est trinitas/supponit deus vt quis, et cū infertur:ergo deⁿ nō ē trinitas:supponit deⁿ vt qō: ⁊ sic mutat̃ qs in qō. Nec pōt dici:q̄dā deⁿ nō ē trinitas:quia nō pōt dici particulariter qō nō est cōmune partitū siue participatū, deus autē nō dicit cōmune partitū:q⁹ totū qō est deus/est pater ⁊ filius ⁊ spūssanctⁿ:⁊ ideo p̄ ⁊ filiⁿ ⁊ spūssanctⁿ q̄dā deⁿ dici nō pñt. Et ideo nō est simile qō inductū est de suppositione hoīs/et de suppositōe dei. hō em̃ supponit ⁊ indefinite ⁊ particulariter ⁊ discrete p adiunctū ꝓnomē:hoc autē nomē deⁿ/simplr supponit pro essentia diuina/fm q̄ ē in habētes:sicut fm q̄ significat̃ vt qō est. et q⁹ sic nō repugnat ab eo hoc p̄dicatū trinitas/ideo cōiter dicunt scti q̄ deⁿ est ipsa trinitas:et q̄ trinitas est vnus ⁊ solus verus deus. hoc modo loquunt̃ auctoritates in oppositū inducte. Ad dictū pozretani dicit/ q̄ pozetanus decepⁿ fuit in hoc:q̄ credidit q̄ hoc nomen deⁿ/similē suppositionis modū haberet sicut hoc nomē hō/vel aliud nomē appellatiuū:qō nō est verū/vt tā patuit. Ut̃ si ita esset/q̄ vna numero humanitate oīs hō esset hō/hec esset vera: vnⁿ hō est oīs hō, et sil̃r hec:hō est oīs hō. Et hec est causa:quia quelibet p̄sona in diuisam ⁊ totā habet deitatē. Ideo iste vere sunt:vnⁿ solus deus ē trinitas:et deus est trinitas. Et qn̄ arguit sic:pater deus nō est trinitas:filiⁿ deus nō est trinitas: spūssanctⁿ deus nō est trinitas:ergo deⁿ nō est trinitas, fit mutatio p̄dicamenti/et mutat̃ qs in qō.

Ad 2m

Ad id qō obijcit p Boetiū ⁊ Augm/facile solu̇itur p ea que dicta sūt in q̄stione de hoc noīe trinitas. Ibi em̃ dictū ē/q̄ hoc nomē trinitas relatiuū est intrinsecⁿ:et ideo licet sub hoc noīe trinitas/nō referat̃ ad aliud:tū sub forma collationis significat p̄sonas q̄ referunt̃ ad inuicē:⁊ ideo nō ē nomē essentiale/sed ad aliq̄d:q̄ ꝓter formā collationis a qualibet p̄sona remouet̃ sigillatim:⁊ tū quia vna est natura deitatis in tribⁿ:ideo p̄dicat̃ de eo qō naturā significat vt qō est. Ad id quod vlteriⁿ querit̃ de multiplicitate buiⁿ noīs deus, dicendū q̄ sicut dicit dionysiⁿ in libro de diuinis nominib⁹, ca. ij. q̄ sctōs ⁊ reges dños ⁊ deos vocant eloquia in singulis p̄ncipaliozes oznat⁹/per quos secundi illoꝝ distributis simplicitatez circa suꝝ p̄sonꝝ differētias multiplicāt; quoꝝ varietatē p̄mi pzouisiue et deiformiter ad vnitatē suꝝ p̄sonꝝ cōgregant. Et quo accipit̃:q̄ si hoc nomē deus a qualitate siue ꝓprietate singulari et incōmunicabili diuine nature imponit̃:tū c hoc nomē deⁿ omnino equocū est ad deū dictū essentialiter/⁊ participatiue/et nuncupatiue:nisi hoc modo quo omne equiuocū ad vniuocū reducitur, sicut pater in hoc nomine canis:quod equiuocū est, sed tamen quia imponens nomen commune aliqua affectus fuit ꝓprietate cōmuni qn̄ nomen cōmune imposuit:et sic per respectū ad vnū imposuit vnū nomen:sicut ad esse mozdax respiciendo/imponit̃ hoc nomen canis omnib⁹ mozdacib⁹:ideo equiuocuz ad vniuocum reducitur. Si autem imponit̃ hoc nomen deus a cōmuni qualitate que cōmunicabilis est: fm q̄ p̄stantiozes siue p̄ncipaliozes oznat⁹ participantes deos dicimus:tunc nihil p̄hibet hoc nomen deus fm p̄ius et posterius dici/hoc est p analogiam. Et sic per p̄ius dicit̃ deus essentialiter. Secūdo autē dicit̃ deus participatiue:quia scz participant p̄stātiozes oznatus tales qui dij dicunt̃, ⁊ sic dicit̃ Exodi. vij. a. Constitui te deum

pharaonis, et Exod. xxij. a. Dij ne detrahes. Et fm opinionem p̄hicam in secūda parte timei platonis de planetis dz:Dij deoꝝ quoruz opifex pater q̄z ego sum. ⁊ hoc si nō fm veritatē/sed fm opinionē falsam nūcupant̃/dz deus nuncupatiue:vt idolum. Ad id qō vlterius querit̃/p⁹z solutio p idem:q⁹ si a ꝓprietate singulari ē nomen deⁿ imponitur/ impossibile est vt significetur pluralit̃. Si aūt imponitur a ꝓprietate cōicabili p p̄ius et posterius:nihil p̄hibet habere plurale. Et hec qd in p̄ioribⁿ satis determinata sunt.

Ad. IIII. qō nē incidētē.

Queritur de hoc nomine dominⁿ: vtrū sit essentiale. Questio. LII

A Arg. 1m

Ecundo queritur de

B noīe dñs. De quo dicit dionys. i libro de dīnis noībus ca. 12. Dñatio est non peioꝝ excessus tm̄/sed oīs ⁊ pulchzoꝝ ⁊ bonozum pfecta ⁊ oīmoda possessio:⁊ vera ⁊ cadere non valēs fozritudo, vnde et ab eo qō est dominū facere dz dñatio ⁊ dñs ⁊ dñans. Nihil ꝓtinetur i hac ō finitione qō p̄sone cōueniat i respectu ad personā. Peiozes em̃ sicut subditos excedere nulli p̄sone cōuenit respectu alterius:eo q̄ in p̄ebabitis p̄obata est inter p̄sonas oīmoda equalitas. Itē pfecta ⁊ oīmoda possessio pulchzoꝝ ⁊ bonoꝝ equalit̃ cōuenit tribus p̄sonis. Et dz in hoc pfecta ⁊ oīmoda:q⁹ simplr ⁊ in vno essentiali bono oīa possidet ⁊ ad nutū habet:⁊ hoc equaliter cōuenit tribus. Similr tertiū qō addit̃:vera ⁊ cadere nō valens fozritudo/equaliter conuenit tribus:⁊ sic videt̃ q̄ hoc nomen dñs essentiale nomen sit. Adhuc in ps. lxvj. Dñs nomen est illi:ꝓstat q̄ nō est nomen p̄sonarū, relinquit̃ q̄ sit essentiale, nō em̃ dz per translationē/sed p veritatē de deo. Adhuc exod. 20. et in multis alijs locis:⁊ dñs deus tuus deus vnus est, qō constat nō dicitur nisi rōne essentie: videt̃ q̄ q̄ nomē essentiale sit. Adhuc ambzosiⁿ: Deus est nomen nature:dñs autē nomē potestatis, ptās aūt essentialis est ⁊ vna trū p̄sonarū: ergo hoc nomen dñs videt̃ esse essentiale. Adhuc in symbolo anastasij:Et tū nō tres dñi/sz vnⁿ est dñs, qō nō esset nisi dñs essentiale esset nomen. Ex oībus his relinquit̃:q̄ dñs nomen essentiale sit, ⁊ si essentiale est: videt̃ ab eterno ꝓuenire/⁊ nō ex tpe, ab eterno q̄ cōuenit/⁊ non ex tpe: vt videt̃.

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Arg. 5m

Arg. 6m

Adhuc augⁿ, v. de trinitate: Luz querit̃ cuius rei ab eterno fuerit dominⁿ si creatura nō fuit ab eterno: nō audeo p̄cipitare sniam. Nā ⁊ meipsuz intueoz/⁊ recolo scriptū esse: Quis pōt scire consilium dñi: aut quis pōt cogitare quid velit dñs: Sapie. ix. c. Ex hoc relinquit̃:q̄ dñs sit ab eterno:⁊ q̄ hoc nomen dñs sit essentiale.

In ꝓtrariū Arg. 1m

Qō si cōcedat̃: in ꝓtrariū est qō inducit magr p̄mo sniarū distin. xxx. Si dñs nō dicit̃ nisi cū habere incepit seruū:⁊ ista appellatio relatiua dñs/ex tpe deo ē, nō em̃ sempiterna creatura est cuiⁿ ille dñs est. q̄ dñm esse nō sempiternū hz:ne cogamur etiā creturā sempiternā dicere: q⁹ ille sempiterne nō dñaretur nisi etiā sempiterne ista famularet̃. sicut aūt nō pōt esse seruⁿ q̄ nō habet dñm: sic nec dñs qui nō habet seruū. Hec sunt ꝓba augustini de verbo ad verbū, v. de trinitate. Et ex his ꝓcludit̃:q̄ hoc nomen dñs non cōuenit ab eterno. Adhuc augustinⁿ facit obiectionē ⁊ rōnem in. v. de trinitate ⁊ dicit sic: Quisquis extiterit qui eternū quidē deum solū dicat:tpa vero nō esse eterna/ꝓter varietatem ⁊ mutabilitatē:sed tū tpa nō in tpe esse cepisse, nō em̃ erat tp̄s antecēs inciperent tpa:⁊ ideo nō in tpe accidit deo vt dñs esset: q⁹ ipsoꝝ temporum dñs erat/que vtiq̄ non in tpe esse ceperunt: quid respōdebit de hoīe qui in tpe factus est: cuiⁿ vtiq̄ dñs nō erat antecēs esset. Certe vt dñs hoīs esset ex tempore accidit deo. Et vt oīnis amouea tur contrauersia:certe vt tuus dñs esset/aut meⁿ qui modo cē cepimⁿ/ex tpe accidit deo. Adhuc ꝓstat q̄ dñs est relatiuū suppositionis. Relatiua autem posita se ponūt/⁊ pempta se perimūt: q̄ videtur q̄ statim vt dñs est/inferioza sint quib⁹ dominetur:sed hec non sunt ab eterno: ergo nec dñs est ab eterno. Ulterius querit̃ de dicto augustini q̄ dicit: q̄ dñs oīm rerū est/ex tēpore cepit esse.

Arg. 2m

Arg. 3m

B

I. qō icidēs

Hoc em̃ videt̃ falsum, dicit em̃ Isidozus:q̄ qtuoz sunt coēqua:scz tempus/celum/empyreum/ materia p̄ma/⁊ angelica natura. Si autē coēqua sunt/vnū nō est ex alio. iō dicit augⁿ:q̄ iō dñs tēporis nō est ex tempe/q⁹ non erat ante tempus in quo tp̄s fieret. A simili q̄: si tp̄s ⁊ materia p̄ma coequa sunt:nō erat p̄ius tp̄s in quo inciperet esse materia p̄ma:⁊ sic nō erat dñs p̄me materie ex tēpore, ⁊ sic falsum est qō dicit augⁿ: q̄ sit dñs oīm rerū creatarū ex tpe. Adhuc si quatuoz sūt coequa:videt̃ nō esse magis ratio quare sit dñs celi/⁊ angeli/⁊ p̄me materie ex tpe: q̄z ecōuerso dñs tēporis ex celo ⁊ p̄ma materia ⁊ angelica natura.

Arg. 1m

Arg. 2m

Adhuc augⁿ ꝓcedit hanc: q̄ est dñs tēporis cū tpe:⁊ q̄ hec prepositio cū/notat associatōez. videt̃ etiam dici debere ecōuerso/q̄ tp̄s cepit cū dño: et hoc videt̃ esse inconueniens, q⁹ sic notaret̃ q̄ dñs inciperet esse:qō falsum est. Ulterius queritur de respectu suppositionis qui significatur in hoc noīe dñs: vtrum sit creatus/ vel increatⁿ. Si em̃ est creatus ⁊ dicit̃ de deo: videt̃ q̄ aliq̄d creatum dicat̃ de deo: quod falsum est. Si aūt est increatus:sequit̃ q̄ sit eternⁿ, ⁊ qō est eternū/ ex tpe nō cepit:⁊ sic falsum est qō dicit augⁿ: q̄ ex tpe incepit esse dñs. Adhuc q̄cquid incepit esse creatū est:diuinū incepit esse/vt dicit augⁿ: q̄ videt̃ q̄ diuinū quo deⁿ dñs est/creatū sit. Sed sicut ab albedine is q̄ albus est/habet q̄ albus sit:sic a dñio is qui dñs est hz q̄ dñs sit, ⁊ sic a creatura habet deus q̄ dñs sit:qō valde impiū est dicere. Ulterius querit̃ de dicto mgri in sententijs: vbi dicit/ q̄ accidit deo dñm ē:nō p accidēs qō insit deo/sz per accidēs qō insit creature. Et sic videt̃/q̄ respectus quo deus dñs est insit creature ad deū relatē. Quod dictū valde mirabile videt̃. Ille em̃ respectus aut est creatus:aut increatus. Si creatus:cū oī creature respectus sit ad creatorem/illi respectu tinerit alius respectus, ⁊ de illo respectu iterū queritur:vtrū creatus vel increatus sit: ⁊ si creatus est/habebit aliū respectum: ⁊ sic ibitur in infinitū. Similr si dicit̃ q̄ est increatⁿ: tunc sequitur q̄ aliquid increatū formalr insit creato:qō est hereticū. Adhuc ille respectus non pōt intelligi nisi cointelligatur correspect⁹ eius. Relatiua em̃ insimul cē sunt p intellectū ⁊ rōnem diffinitiuam.

Arg. 1m

II. q̄stio incidens

Argu. 1m

Argu. 2m

III. q̄stio incidens

Arg. 2m

Sed cū relatiua sint opposita/ ſ possibile est q̃ isti
oppositi respectus sint in eodē. Si ergo famulat⁹
vl' subiectio est ⁊n creatura: suppositio ⁊ dominiū
est in creatore. ⁊ sic nō per accidēs qō accidit crea-
ture/ dñs est: vt dicit mgr in sententiis: sed per ac
E Responsio quorūdaꝫ cidēs qō sibi accidit/ vt videt. Ad hoc quidam
dixerūt: q̃ omnis hmōi respectus creature sunt et
creati sunt: ⁊ de deo nō p̃dicantur nisi p cām. sicut
cum dr medicina est sana/ quia scz causa est sanita-
Impugnatio tis. Sed ista solutio stare nō potest. qz cum dr:
deus est dñs: nec in p̃ncipali significato/ nec in cō-
notato significat aliquod creatū a deo: sed poti⁹
significatū est diuina essentia: cōnotatum aūt do-
miniū/ qō est respectus suppositionis quo q̃si for-
maliter deus dñs est: ⁊ hoc in deo etiā est diuina
essentia. Unde boeti⁹ in libro de trinitate: dñiuz
est potestas coercēdi: que in deo dīna essentia est.
Dictū porretani. nō g̃ p cām dictuz est deus est dñs. Propter h̄
porretani dixerūt: q̃ dñium dicit respectū assisten
tem in deo/ nō insistentē. distinguūt ēm inter sub-
sistēs/ exnis/ sisistēs/ ⁊ assistēs. Subsistēs dicūt ē/
qō sibi ad esse sufficit ⁊ alio nō indiget; sic est dīna
eēntia. Existēs aūt dicūt esse/ qō alio ōdā vt cā in
diget ex quo sit. sicut causa rū ⁊ creatuz. Insistens
aūt dicūt esse quod ad aliud fluit/ vt ad subiectū
in quo insit. Assistens vero dicunt quod nō inest/
sed per habitudinē alicui⁹ extrinseci dicit respectū
vnius ad alteruz. sicut relatiua quorūz esse est ad
aliud. Et tales respectus dicūt esse in his noīb/
dñs ⁊ creator. ⁊ ideo dicunt boetiū dicere: q̃ rela-
tio non addit/ nec mutat/ nec minuit in eo in q̃ est.
Et pbus in .v. pbysicoꝝ dicit: q̃ motus vel muta
tio non est in relatione. qō intelligunt tā de motu
p se/ cuius sex sunt spēs: q̃ de motu per accidens/
qui in oibus est/ vt dicit philosophus in .v. phys-
coꝝ. Dicunt ēm q̃ si relatio predicaret aliq̃d inhe
rens vel insistēs: q̃ motus esset ad aliud. sicut de
non albo fit album: ⁊ de nō causato causatum: et
de nō existente hic/ existens hic: ⁊ de non agente a
gens: ⁊ de nō patiente patiens: ⁊ de non capparo
capparus: ⁊ de superiore inferior. sed quia nihil
insistens p̃dicat vel inherens/ ⁊ nihil addit vel mi
nuit vel mutat: ideo nō dicit nisi assistens extrinse
cus: ⁊ hoc est respectus habitudinis ad aliud. et h̄
est potius ratio q̃ res: ⁊ potius est in comparatio
Impugnatio. ne quā in comparatis. Sed contra hoc est: q̃ li
cet in relatione nō fit motus: cum ex motu causa
tur relatio/ sicut ex generatione patet: ⁊ sicut di
cit augustin⁹/ ex aliqua mutatione volūtatum fit
q̃ amicus est. cum enim amare incipit/ amicus ē.
⁊ similiter ex mutatione contrahentium et pacis
causatur q̃ nūmus precium sit vel pignus. ꝓm q̃
dicit Aristo. .v. ethicorum: q̃ nūmus est fideiussor
future necessitatis. Cum aūt dicitur domin⁹ de⁹
tria dicūtur: suppositio scz: causa suppositionis/
que est perfecta ⁊ oīmoda possessio. pulchrorum ⁊
bonoꝝ. ⁊ potestas coercendi vel continendi subie
ctam creaturam: que intelligitur in hoc/ q̃ est ve-
ra ⁊ caderenō valens fortitudo: siue vt alia trans-
D latio habet/ ⁊mutabilis firmitas. que oīa in deo
IIII. qō inci dens. sunt/ ⁊ sunt essentia dīna. ⁊ ideo dñium nō potest
dicere tm assistēte habitudinem/ sed etiam illud
quod in deo essentialiter est ⁊ eēntia diuina. Et
quia circa hoc magnorū sunt diuerse opiniones;
vt melius intelligat veritas/ ſquirat vlterius: si
creator referr ad creaturā. Uidet ēm q̃ nō. Di Arg.1m
cit ēm dionysius: q̃ i causato ⁊ causa nō recipim⁹
reciprocationē. causatū ēm ad causā referr ⁊ nō eō
uerso. Cū g̃ creator sit causa/ ⁊ creatura causatū:
licet creatura referat ad creatorē/ nō tn ecōuerso
creator referr ad creaturā. Adhuc: qō referr ad Argu.2m
aliquod/ depender ad illud ⁊ nō finir nisi ad ipm.
deus aūt ad nihil depender: nec finir ad aliquid
extra se/ cū infinitus sit: g̃ videt q̃ ad nihil referr.
Sed in cōrtariū ē: q̃ cū dico/ deus est dñs: vel In ꝛtrariū
deus est creator: aut p̃dico aliquid absolute/ aut p̃ arg.1m
dico in habitudine ad aliud. Si predico absolute:
tūc falsū dicit aug⁹. dicit ēm: q̃ dñs ⁊ creator di-
cunt relationē ad aliud: sicut nūmus dicit preciū
ad aliud. Si aūt predicō qō est in habitudine: tūc
querat in quo sit illa habitudo siue respectus. Si
em dicat esse in deo: tūc cū ex tpe cōueniat deo eē
dominū ⁊ creatorē/ ⁊ nō ab eterno: ⁊ incipiat esse
in deo/ vt dicit aug⁹: videt aliquid mutatōis fieri
in deo: quod omīno hereticū est. Si vero ē in crea
tura: hoc nō videt posse stare. Oppositus ēm re-
spectus in creatura est: ⁊ oppositi respect⁹ nō pñt
esse in eodē simul: oportet g̃ q̃ respect⁹ qui impor-
tatur p dñm in deo sit. Adhuc: aug⁹ in quinto Argu.2m
de trinitate: deus dñs est/ sicut nūmus preciū est
p relatōez q̃ ē in ipo. g̃ ⁊ de⁹ dñs ē p relatōez q̃ ē in
ipo. Adhuc: nūm⁹ p̃ciū ē p relatiōz q̃ accidit ei: Arg.3m
g̃ et de⁹ dñs est p relationē q̃ accidit ei: si ve⁊ dicit
aug⁹/ ⁊ si simile est qō inducit p simili. Adhuc: Arg.4m
habitudo relatiorū talis ē/ q̃ vtrūq̃ referr ad al
terū: ⁊ respectus vni⁹ nō est respectus alteri⁹. si g̃
inter dcū/ dñm ⁊ sbiectā creaturā tales duo sūt re
spectus: si respectus seruitutis ē in creatura/ erit
suppositōis respectus in creatore. Adhuc: Argu.5m
Cū dicit/ deus ē dñs: relatiuū in recto p̃dicat de deo.
Illi aūt inest relatio de quo relatiuū in recto p̃di-
catur: g̃ videt q̃ relatio que importat p hoc nomē
dñs/ sit in deo ⁊ nō in creatura. E Solutio
Sol'o: notādū q̃stionis.
q̃ inter phos semper fuit disputatio de relatiuis. Opinio q̃
Quidā ēm dicunt relationē nō esse differentiā en nonis
tis vel speciē: nec eē aliquod p̃dicamētū. eo q̃ omne
predicamentū spēs entis est/ qō additū alij vel au
get/ vel minuit/ vel mutat in ipo. relatio aūt adue
niens alicui/ vt dicit Boecius: nec addit/ nec mu-
tat/ nec minuit aliquid. Et est exēplū Boecij de eo
q̃ fuit alicui sinister/ qui sine mutatōe sui alio trās
eunte in oppositū situ efficit dexter. Exemplum
aūt augu. est de nūmo/ qui sine omī mutatōe sui
in possessore facta mutatōe emptiōis efficit p̃ciū/
nūmo penitus eodem mō se habente vt prius. Et
ideo licet ex motu siue mutatōe cause: relatio: tn
nō oportet q̃ ex mutatione relatiu relatio cause
in ipo. Et hec fuit opinio zenonis: sicut apparet in
logica zenonis. Aristoteles aūt qui hec subtili⁹ Opinio ari
tractauit q̃ alij: videns q̃ omne illud qō esse aliq̃d stotelis
p̃dicat/ differētia ⁊ spēs ē entis. relatiuū aūt ē ali
quod p̃dicat absq̃ dubio: ⁊ ē illud specialē bz co-
ordinatōez p̃dicabiliū/ quē nō est reducibil' ad esse
qō alia p̃dicant gña: relatiuū dixit esse specialē p̃-
dicamentū. Quod vt intelligat: notandū q̃ tri
plex est esse in gñe. Est ēm esse sube subsistentis et
nullo idigētis: ⁊ hoc ē esse absolutū ad nihil depē-
dens/ ⁊ nullo indiges vt subiecto ad hoc vt sit. Et

est eē inherentis/ subiecto indigētis ad hoc vt sit.
et hoc est eē accidētis. Et hoc multiplicat ꝓm diffe
rētias inherēdi subiecto. Qōdā ēm inheret vt mē
sura subiecti: et est q̃ntitas. Et quod dā inheret vt
dispositio subiecti: ⁊ hoc est qualitas. ⁊ vtrūq̃ isto
rum est esse absolutum: ꝓm modum tamen predi
candi neutrū reducibile est ad alterū: qz eē qō pdi
catur in vno nō p̃dicat in altero. Tertiū est eē ꝓm
Aristo. qō nec ē per se eē/ nec est inesse: ſz est ad aliū
esse. ⁊ tale est eē relatiuoꝝ: ⁊ nec reducibile est ad p
se esse: nec ad inesse/ sed bz p̃dicandi spālem modū.
Propter qō dicit relatiuū esse spāle p̃dicamentū:
⁊ inuenit tam in substātiis q̃ in accidētib⁹. ⁊ est in
habitudine subarū adinuicē suba: ⁊ in habitud ie
accidentiū adinuicē accidēs. qō pz. Nō ēm pōt di
ci q̃ idēptitas eius qō ē idē/ sit accidēs: nec pōt di
ci q̃ sil'itudo ei⁹ qō est simile/ nō sit accidēs. Et iō
F spāle esse est quod p̃dicāt relatiua. Hoc aūt di-
stinguit aristoteles in duo: scil; q̃ q̃dā sunt relati-
ua ꝓm esse ⁊ ꝓm dici: q̃daz aūt ꝓm dici tm. Scōm
esse ⁊ dici relatiua sunt/ quoꝝ vtrūq̃ inaslcit rela-
tio ex mutatōe q̃ fit in vtroq̃ relatiuoꝝ. vt pt ⁊ fi
lius. pt ēm a gñatione actiua dr pater: et filius a
gñatione passiua dr fili⁹. Scōm dici autē relati-
ua sunt quib⁹ inaslcit relatio ꝓm mutationē in al-
tero relatiuoꝝ tm factā. ⁊ ē exēplū boetij ad hoc:
sicut si aliq̃s dicat ex sinistro hñs colūnā immobi
lē: p trāsitum suū ad oppositū situ eidē colūne fie-
ri dexter. huic enim colūna dextra est ꝓm dici tm.
colūna ēm nō fit dextra p mutationē colūne q̃ im-
mobiliter stat: ſz p mutationē sui tm ad opposituz
situm. Cū cū oē dextrū dextro dextrū sit/ respect⁹
q̃ ipoꝛtat p dextrū ꝓm eē nō est nisi in eo qō muta
tur ꝓm situ. qz cū respect⁹ dependēs est ad alterū
⁊ nō finitur nisi ad aliud: eo q̃ oē eius est ad aliud
esse ⁊ nō esse simplr: ꝓpter h̄ colūna nō est dextra
ꝓm eē/ sed ꝓm dici tm: eo q̃ nō pōt dextrū intelligi
nisi intellecto eo cui dextrū est. Et est regulariter
verū: q̃ ꝓm q̃ tingit intelligi/ sic cōtingit significa-
ri dictiōe. ⁊ idcirco nō pōt intelligi q̃ iste sit dex
ter ad colūnā/ nisi colūna cōdicat eē a dextris ei⁹.
Et in talib⁹ relatiuū illud in quo relatio causat a
mutatione/ referr ad aliud ꝓm esse ⁊ dici. illud aūt
in quo nō causat a mutatōe nō referr ad alterum
ꝓm esse: hoc est qz illud qō nullā sustinuit mutatio
nē ꝓm dici tm refertur ad reliquū. qz ꝓm dici non
finit intellectus alterius/ nisi istud dicatur ad il
lud. Et sic est in his noībus dñs ⁊ creator: in qui
bus p mutationē creature/ q̃ est exitus in esse vel
subiecto: famulatus respect⁹ est in creaturis ꝓm
esse ⁊ dici: In creatore aūt nō est ꝓm esse/ ſz ꝓm di
ci tm: hoc est ꝓm dici creature: qz scz Kua/ vel crea
tura nō intelligit dici/ nisi is cuius serua ⁊ creatu
ra est cōdicatur et cointelligat. seru⁹ ēm alicuius
seru⁹ ē/ ⁊ nō nisi dñi: ⁊ creatura alicui⁹ creatura ē/
⁊ nō nisi creatorē. Et sic dicit porphyri⁹: Necesse ē
in talib⁹ rōib⁹ vtrorūq̃ vtrisq̃ vti. Et p h̄ iā pt ⁊ so
lutio ad oīa q̃ obiecta ⁊ q̃sita sunt. Qō ēm pri
mo quer it: vtrum sit nomē essentiale vel nō: pz q̃
nomē essentiale est: sed cōnotat habitudinē suppo-
sitionis ad creaturā famulantē. ⁊ talia noīa essen
tialia sunt ⁊ significāt dīnā essentiā: ⁊ cōnotant cū
dīna eēntia quā significāt habitudinē suppositio-
nis. ⁊ hāc nō cōnotant ex mutatōe facta i dīna eēn
tia/ sed ex oppositio: qō est suppositio ⁊ famulatus
creature: q̃ nec intelligi/ nec dici pōt nisi cointelli-
gatur ⁊ condicat suppositio creatoris ex suppositio.
Oē ēm suppositū ⁊ famulans/ alicui suppositum ⁊ famulās est: ⁊ nō nisi suppositō et dñanti.
B
Et p hoc pt ⁊ solutio ad ser ꝓma q̃ inducūtur ad Ad ser ꝓma
hoc. Concedim⁹ ēm/ q̃ dñs nomē essentiale est q̃ argumēta
tum ad id qō significat: ſz q̃tum ad modū significandi cōnotet respectū suppositionis: ꝓter quem dr relatiuū ad subiectaz creaturā ⁊ famulantem.
Ad id qō obj̃cit in ꝛtrariū ꝓm augu. ⁊ mgr ꝓm Ad arg. 1m
in sentētiis: q̃ dñs accidit deo ex tpe: dōm q̃ hoc ⁊ 2m i ꝛtriū.
aug⁹ ⁊ mgr dicūt rōne cōnotati. Et qō dicunt ac
cidit: Accidit ēm dr ab accidendo ꝓm dici/ ⁊ nō ab
accidendo ꝓm esse. creatura ēm existēte ⁊ famulan
te/ accidit deo ꝓm dici q̃ dñs sit: ꝓm q̃ dñs ab a-
ctuali dñatione dicitur: q̃ q̃ habitualiter ꝓm pos-
sessionē pulchrorū ⁊ bonoꝝ/ ⁊ ꝓm facultatē virtu
tis imutabilis cōtentiue subiectoꝝ/ ab eterno sit
dñs. Et ideo dicit aug⁹: q̃ nō fuit ausus p̃cipita-
re sniam: qz habitual'r ab eterno dñs est/ actual'r
aūt ex tpe. Per hoc pz solutio ad dictū mgri ⁊ au-
gustini. Ad aliud dōm: q̃ hoc q̃ relatiua posita Ad 3m
se ponūt ⁊ c. intelligit de relatiuis que ꝓm esse ⁊ di
ci sunt relatiua. dictum est autē q̃ hoc relatiuum
dñs/ de deo dictū tm ꝓm dici est relatiuū: ⁊ iō po
sito famulatu in creatura/ nō de necessitate ponit.
dñs nisi de actuali dñatione intelligatur. Ad Ad. I. qōnē
id qō vlterius q̃rit de dicto augustini: dōm q̃ di incidentē ⁊
ctū augustini rōnabile est. Et hui⁹ nō est cā quā q̃ arg. 1m
dam dicunt: scz q̃ ⁊ tpe intelligit nō ⁊tellecta crea
tura. ⁊ sic tp̃s est ꝓm intellectū aū creaturā. ſz crea
tura nō intelligit sine tpe: qz creatura ⁊cipit a ver
sione/ vt dicit Dama. Qō autē in versione ⁊ gña
tione ⁊ corruptiōe metitur/ tp̃s est: ⁊ sic creatura
sine tpe intelligi nō pōt. ⁊ qz posterius est ex priori
ꝓm ordinē: iō omīs creatura est ex tpe. ⁊ id qō acci
dit deo: ex hoc q̃ est ex tpe/ dr esse ex tpe. Quāuis
ēm hoc bene dictū sit ⁊ vere: tn hec nō est cā dicti:
sed potius qz mensura certificat q̃ titatē mensura
ti: ⁊ non ecōuerso. ⁊ tēpus est mensura esse rerum
mutabiliū: iō esse mensurati dr esse ex tempore/ et
nō ecōuerso: ideo domin⁹ est omniū rerū creatarū
ex tpe ⁊ non ecōuerso: esse ēm rerū creatarum non
mensurat temp⁹/ sed ecōuerso. Per hoc pz so- Ad 2m
lutio ad sequens. Ad aliud dicendū: q̃ cum di- Ad 3m
cit aug⁹/ q̃ cepit esse domin⁹ tēporis cum tempo
re/ ⁊ non ex tempore: cum dicit cum tēpore/ vocat
temp⁹ quicq̃d est essentialiter temporis/ ⁊ non tm
hoc qō formaliter ⁊ substantialiter est tēpus. Vo
cat ēm tempus initiū temporis/ quod essentiale
principium tēporis est/ et a quo essentialiter fluit
temp⁹: ꝓm diffinitionem priciani ⁊ dionysij. Di-
cit enim priscian⁹: q̃ tempus est mora mutabiliū
rerum. ⁊ propter hoc accidit actioni ⁊ passioni/ que
semper in renouatione sunt vel forme vel situs.
Quia sicut dicit in libro sex principiorum: ꝓm q̃
motus in mouente/ est omnis actio est in motu: et
omnis mot⁹ in actione firmatur. Passio autē ꝓm
q̃ in patiente est/ absq̃ dubio motus est: ⁊ sic tem
pus non tm mensura est motus ꝓmi mobilis/ sed
mensura omnis motus ⁊ mutationis/ ⁊ mensura
est mutabilium. Eadem ēm mensura vt dicit ari-
stoteles in .v. phys̄icorū/ mēsurā rur mot⁹ ⁊ quies.

D z sic certificatio esse mutabilium est ex tempore/et
Ad.II.qō nō ecōuerso. Ad id qō vlterius queritur: dōm
nē incidētē. q̄ respectus suppositionis/q̄ importatur p hoc no
z arg.1m men dominus; si habitualiter dñs dicatur/est in
deo z est eternꝰ; vt dictum est. Si autē dominus
ab actuali dominatione dicatur: tunc respectus
fm esse est in creatura/z nō est in deo nisi fm dici.
dico aūt dici/quo cōtingit significari dictione no-
strum intellectū: quo non possumus respectū crea
turarum significare dicendo/nisi condicam⁹ pri-
Ad 2m mū corrispectū in creatore. Ad aliud dōm/q̄
q̄cquid incipit esse fm esse/est creatū: sz qō incipit
esse fm dici/nō opz q̄ sit creatum: eo q̄ nō dicit ali
quid quod sit vel insit/sed qō ad aliud sit: z hoc est
rōne dicendi z nō in esse; z ideo nō opz q̄ inceperit
nisi mutatiōe alterius: z iō nō incepit in esse/sed in
Ad.III.qō dici tm. Ad id qō vlteriꝰ queritꝰ de dicto mgr fit:
incidentē et dicenduz q̄ oppositus respectus ad respectū quē
arg.1m dicit dominus/inest creature fm esse: respectus
aūt dñij non inest deo nisi fm dici: vt supra dictuz
est. Et respectus q̄ inest creature creatꝰ est. Sicut
em̄ est de terminis gñationis z actiōis: q̄ q̄dā est
terminꝰ per se: quidā p accidens: quidā p ꝓns, per
se quidem hic gñat hūc, z qz hic genitꝰ est hō z ge
nerans hō: ideo p ꝓns hō generat hoīem, z qz hic
est generās z hic est genitꝰ: iō p accidēs gñans est
pater/z genitus filius: z sic pz generat filiū, ita est
hic: q̄ p se creator ꝓducit creaturam: z qz creādo
possessione multorū bonorū supponit/ ideo creator
dñs est: z qz passiua creatiōe creatū supponit z ex
cedit, iō ex hoc ipso q̄ creat/respectꝰ seruitutis cō-
creatur in ipso p accidēs: qz ex hoc q̄ creat z de ni
bilo ꝓducit, z hic respectꝰ creatus ex seipso referr
ad dōm: z iō nō deducit ad infinitū, qz nō alio re
spectu/sed seipso statim referr. Nec sequit q̄ increa
tum formaliter insit creatori: qz respectꝰ illi ꝓcreā-
Ad 2m tus est. Ad aliud dōm: q̄ respectus famulatus
z subiectionis et obedientie fm esse inest creature.
Dico aūt fm eē habitudinis: vt p̄dictū est. Oppo-
situs aūt respectꝰ q̄ notatur in dño creatore/non
est in deo nisi fm dici. Et hoc intēdit mgr cū dicit:
q̄ sit p accidēs creature/nō p accidēs dei. Accidit
em̄ deo ex tpe dōm esse: qz hoc accidēs fm esse nō
accidit nisi creature: z deo tm̄ fm dici: qō potius
est in nobis q̄ in deo: qz sez dōm nō dicimus nec
intelligimus/nisi qz hz seruū: qñ dōm fm actum
J dñandi dicimꝰ/z nō tm̄ fm habitu z.
Ad rñsionē Ad aliud dōm: q̄ rñsio illa nō est bona: sicut ibidē p̄batū ē.
quorūdam Ad dictum
Ad dictum porretanorū. Ad dictū porretanorū dōz: q̄ lz relatio fm q̄ re
porretanorum. latio ē/nō dicat aliqd inherēs/lz ad alterū se hns:
tm̄ fm q̄ relatio dicit aliquid esse relatiui: aliquid
em̄ esse predicat cum dr: iste est dñs: iste est pater.
z fm hoc esse predicatum est in subiecto, nec pōt in
telligi q̄ in subiecto sit nisi fm esse aliqd: rem enim
suā ponit in subiecto, iō relatio nō est tm̄ assistēs/
sed etiā inherens siue insistēs. Et hoc mō fm dici
dñium dr esse in deo. Et iō licet subtile sit dictum
porretanorū: nō tm̄ est sufficiēs. Et ideo concedendā
Ad.IIII.qō sunt que ꝓra porretanos inducta sunt. Ad
nē incidētē. id quod vlterius queritꝰ/concedendū est sicut pro
batum est: q̄ fm esse creator non refertur ad crea
Ad argā in turam/sed fm dici: vt p̄habitū est. Ad illa q̄nq̄
ꝓrariū. que in contrariū obijciūtur: dōm q̄ cum dr: deus
dominꝰ/p̄ncipaliter significatur diuina essentia:
quia dñium dei diuina essentia est. q̄cquid enim in
deo est/deus est, z connotatur respectus suppositionis: qui fm q̄ sumitur ab actu dñandi/ in deo
nō est nisi fm dici. Et ꝓter hoc nō sequitur: q̄ ali
quid noui fiat in deo ex tpe: vl q̄ aliq̄d accidat deo
fm q̄ dictio noua sit de deo ex tpe: z q̄ aliquid ac-
cidat dici de deo: et hoc accidente quodā alio non
circa deum/sed circa creaturaz que incipit esse in
tempore: z ideo accidit ei ex tēpore subiectam esse.
Et dictum Augustini in hoc est simile: q̄ nūmus
fit p̄cium nō mutatione nūmi/sed cōmutatiōe em-
ptionis z venditiōis facte circa alios. Et sicut di
cit aristo. in. v. phyſicorū: mensura valoris in em-
ptis z venditis nūmus est: z inq̄ntum est mensura
valoris/dicitur p̄ecium/z dicit relatiū z respe-
ctiū ad alterū. Et p hoc pz solutio ad totum.

Queritur de hoc nomine creator.

Questio. LIII

Ertio queritꝰ de hoc

t nomine creator. Et queruntur duo, de Duꝰ q̄ōes
respectu creatoris: sez quē pōit ad crea duo sūt mē
turam: z de respectu creature ad creatorē. Respe bra.
ctus em̄ creatoris ad creaturā cā est creatio actio:
z respectus creature ad creatorez causa est creatio
passio.

Queritur quid significetur per hoc nomen creator.

A Rimo igitur queritur quid significetur Mēbri.I.
p per hoc nomen creator. Et dr cōiter q̄ Arg.1m
diuina essentia: z connotatur effectus in
creatura/qui est exitus rei in esse ex nihilo: causan
te hoc voluntate creatoris. Sic em̄ dicit Damas.
p̄mo suo libro ca. viij. distinguens inter gñationē
z creationē. Creatio est em̄ in dei voluntate opus
existens/nō coeterna deo. qz non aptum natū est/
qō ex nō ente ad esse deducitur/coeternū esse ei qō
sine p̄ncipio est z semp ē. Et hoc accipitur: q̄ crea-
tio est actio diuine voluntatis: nō ex substātia cre
antis/sed ex nihilo aliquid ad esse deducētis: z ab
hac actione creator dicitur creator. Et hoc autem
q̄ ex nihilo est ad esse deducens: quod homini
non conuenit: vt dicit dama. ibidem: videtur iste
actus oīpotentie esse demōstratiuꝰ. Et hoc dici-
tur Roma. 4. c. Qui vocat ea que non sunt tanq̄
ea que sunt. videtur ergo q̄ per omnipotentiam
determinari deberet/z non per voluntatē. Ad- Arg.2m
huc dispositio voluntatis est bonū, propter quod
sicut in principio habitum est/bonū dicitur a boo
boas: quod est voco as. et ideo probatuz est in an
tecedentibus: q̄ bona sunt q̄ sunt a bono. Et sic
videtur terminꝰ creationis esse/ consummatum
in bono. Sed hoc falsuz est, quia super illud in Ge
ne. I. a. In p̄ncipio creauit deus celum z terram
dicit augustinꝰ: q̄ per celum et terram informis
materia intelligitur. informe autem non est ꝓsum
matum in bono. Adhuc: Augustinꝰ in libro cō Arg.3m
tra aduersarium legis z prophetarum dicit sic fa
cere est quod oīno non erat; creare vero ex eo qō
iam erat ordinando aliud constituere. Et inducit

illud Esa. 45. a. Ego dominꝰ formans lucem et
creans tenebras: faciens pacem z creās malum.
Et addit augꝰ: ideo hoc loco dictus est deus cre-
ans malū: quia peccātibꝰ ea cōuertit in malū que
bonitatis eiꝰ largitate facta sunt bona. Et hoc vi
det: q̄ creatio nō est ex nihilo ad esse deducere: sed
Arg.4m potius eiꝰ qō ad esse deductū est ordinatio. Ad
huc: in ps. 148. Ipe dixit z facta sūt: ipe mādauit
z creata sunt. vbi p̄emittit factū esse/aī creatū: et
sic innuit: q̄ facere sit ex ēplo ad eē deducere: z crea
re factū ordinare. z sic cōnotatum eius qō est crea
tor/nō videt esse exitus de nihilo in esse/sed potius
Argu.5m ordinatio facti. Adhuc quod dicit/q̄ significet
eēntiā diuinā videt eē falsū, si em̄ b eēt vex/creatō
Arg.6m actio esset, deus z diuina essentia eterna sūt: crea
tio aūt ex tpe. Adhuc: Creatio multiplex ē val
de in effectibus: deus aūt z diuina essentia nullā
B bnt multiplicitatē. Alia em̄ ē creatio: huiꝰ: z alia
In ꝓrariū illius, quod nullo mō cōuenit diuine essentie siue
argu.1m deo. In cōrariū tm̄ huiꝰ est: q̄ quicq̄d ē in deo/
deus est. creatio actio constat q̄ in deo est quādo
Arg.2m creat; ois em̄ actio in agente est qñ agit. ḡ videt q̄
creatio actio deus sit. Adhuc: in solo deo idem
est quod est/z quo est. sed creatione actōe creator
est creator: ergo creatio actio non differt ab eo qō
Arg.3m est creator, sed quod est creator est deus z diuina
essentia: ergo creatio actio deus est z diuina essen
tia. Adhuc: potentia creandi/z actio que ē crea-
tio incōicabilia sunt creato. Unde Damascenꝰ: nō
similiter facit homo z deus, hō em̄ nihil quidē ex
ñ ente ad esse deducit: sz quod facit/ex materia pre
iacente facit, deus autē volens solū ex non ente ad
esse deduxit vniuersa. Et hoc accipit: q̄ potentia
Arg.4m creandi/z actus qui est creatio/nō sūt cōicabilia
homini. Si forte diceret: q̄ sūt cōicabilia ange
lo. Contra: augꝰ tertio libro de trinitate: Sic
nec parentes dicimus creatores hominū: nec an-
gelos creatores frugū: q̄uis eorū extrinsecus adhi
bitis moribꝰ dei virtus ista creando interius ope
ratur: Ita nō solū malos/sed nec bonos angelos
fas est putare creatores esse. Videt ḡ q̄ potentia
creandi/z actus qui est creatio ita sint solius dei/
q̄ incōicabilia sint creature: qō tm̄ est cōtra opinio
Questio in nē tam pelagianorū q̄ iudeorū. Ulteriꝰ queritꝰ
cidens. de dicto mgr in sentēn. q̄ dicit q̄ creatio ex tpe dō
Argumētū cōuenit. Hoc em̄ videt falsū eē. Quia qō est pri
cipiū alicui ꝓ/non est ex ipo: creatio principiū tpis
est: ḡ ex tpe non est/sed ante tpōs. z sic videt iterū q̄
In ꝓrariū creatio sit eterna z de ꝓ/z nature incōicabil. Cō
argu.1m tra hoc tm̄ q̄dā obijciūt ex hoc vbo augu. dicētis:
q̄ magis est facere de impio piū/q̄ creare celum z
terrā. Sed iustificare impiū/z sic aliquo mō face-
re de impio piū cōicatū ē creature. ministri em̄ ec-
clesie p potestatē ligandi z solvendi opāt remissio
nē peccatorū: ḡ eisdē potest cōicari potentia crean/
Arg.2m di. Adhuc: In deo est omniscientia sicut omipotē
tia, sed omniscientiā cōicauit alicui creature: sicut
aīe christi. ḡ etiā alicui creature pōt cōicare omipo
Arg.3m tentiā. Adhuc: Cū infinita sit cōicatio liberali-
tatis diuine: omne id qō est in ipo/cōicat qō creatu
re nō repugnat: sed potētia creandi creature nō re
pugnat: cū nulla sit oppositio inter creaturā z po
tentiā creandi. ḡ videt q̄ potentiā creandi z cōica-
uit z potuit cōicare. Adhuc: pbant quidā cum Arg.4m
mgro in sentēn. q̄ creatio sit ex tpe. creat em̄ deus
nūc hāc animā/ quā āte hoc nūc nō creauit. z post
b nūc nō creabit. qō aūt fit i nūc aī se hntē aliqd
nūc/z post se habētē aliqd nūc/fit in nūc cōtinuāte
p̄teritū cū futuro, sed omne tale fit in tpe/z ē ex tē
poze. ḡ creacio huiꝰ anime z in tempore z ex tpe ē.
z eadem ratio ē de creatōe oīs rei. ḡ videt q̄ crea/
tio sit ex tpe z in tpe. Sed creatōe creator est: ergo
creator est ex tpe, quicquid autem est ex tpe/tpale
est: ergo videt q̄ creator sit tpalis. Dic em̄ aristo.
in. iij. phicorū: q̄ in tpe esse/est q̄dā pte tpis mēsu-
rari. hoc aūt falsū est: quia creator eternus z tem- E
poze nō mensurat. Solutio: dōm q̄ in verita- Solo mē.I
te multipliciter dicit creare: similiter z facere. Si
em̄ creare est de nihilo aliquid facere: fm q̄ multi
pliciter dicit nihil/ita dicit multipliciter creare.
Dicit aūt nihil z omnino simpliciter nihil. z sic cū
dicit/ex nihilo: per ꝓpositionē ex/habitudo notat
deffectus p̄incipij essentialis ad id quod fit: quia
sez id quod sic fit ex nihilo/essentiali p̄incipio fit:
z nihil entiū est p̄ncipiū eius ex quo deducatur
in esse, p̄ncipio dico intrinseco: quia hoc solū eēn
tiale est facto. Et sic nihil sumitur ꝓpyssime. Unde
sic ex nihilo aliquid facere p̄ꝓpyssime creare est:
ḡ hoc est quod connotat in hoc nomine creator.
Et ideo creator q̄tū ad id quod significat/essen-
tiam diuinā significat: z q̄tū ad id quo significat/
connotat in creatura talem sez exitū/de nihilo sez
ad eē. z hec ē ꝓpria significatio huius nominis
creator. Dicitur etiam nihil fm q̄ dicit priuatio-
nem esse/vl negationē: fm q̄ esse diffinit Boeci:
Esse est quod ordinem retinet seruatq̄ naturam.
Et sic dicitur dupliciter. Uno modo quod deficit
ab ordine/z est corruptio ordinis, z hoc est pecca-
tum culpe: sicut dicit Glosa Joannis. I. super: Si
ne ipo factum est nihil: hoc est/peccatum quod ni-
hil est. Et nihil fiunt homines cum peccant. Pec
catum enim nihil habet de esse ordinato z seruante
naturam. Quia sicut dicit Augustinus in li-
bro de natura boni: peccatum est corruptio modi
speciei/z ordinis. Et Damascenus: peccatum est
recessus ab eo quod est fm naturam in id quod est
contra naturam. Et sic dicitur in psalmo, Jo. Lor
mūdum crea in me deus. Sed non est hoc creare
ꝓprie: quia hoc nihil/licet nihil habeat de esse or
dinato: tamen nō simpliciter nihil habet de esse.
Et sic creare potius est reformare q̄ creare simpli
citer. Unde talis exitus de nō esse ad esse non con
notatur in hoc nomine creator/quando de eo di-
citur simpliciter z sine determinatione. Alio mo
do dicitur creare fm q̄ nihil dicitur aliquid defi-
ciens ab esse per penam vl corruptionem, sic enim
quod de malo pene reducitur in esse/ de nihilo fie-
ri dicitur. Malum enim vt dicit Dionysius/in
non ente fundatur, dicit enim: q̄ malum nec ali-
quid existentium est/nec aliquid in existentibus.
z tale creare idem est q̄ recreare: z nō est creare ꝓ
prie. Unde nec hoc cōnotatur in hoc nomine crea-
tor. Similiter facere dicitur multipliciter: pro
prie sez z cōmuniter. Proprie faciens dicitur/vt
dicit Damascenus primo suo libro octauo capi-
tulo/qui super preiacentem materiā z ex piacenti

materia aliquid operando producit. Et hoc modo dicit aristoteles, vj Ethicorꝫ: q̃ ars est factiuꝰ principium cum ratione. Et hoc modo creare non est facere nisi in secunda ⁊ tertia acceptione. Cõmuniter autem dicitur faciens/a quo vt mouente fluit versio/vel mutatio in esse simpliciter: vel in esse quodam eius quod fit quocũq; mõ. Et sic creare est facere: ⁊ agere ẽ facere. ⁊ creare hoc mõ est in predicamẽto actõis: cuius actio, ꝓprie sit illatio eiꝰ quod est actus in id in quod agit fm q̃ est in agente/⁊ nõ fm q̃ est in acto. sicut intelligere actio ẽ intellectus: intelligibile ⁊ velle actio voluntatis ĩ voluntũ. Et hoc mõ dicit aristo, in. vj. Ethicorꝫ: q̃ prudentia est actiuꝰ principiũ cũ ratõe. His babitis facile est respondere ad obiecta. Ad primũ g̃ dõm: q̃ ratio dam̃. bona est: ⁊ ideo concedẽda est. Et ad id q̃ infert: q̃ omnipotẽtie demõstratiuꝰ potius est q̃ volũtatis: dõm q̃ vtriusq; demõstratiuus est. Quantũ em̃ ad eliciens actũ/qui libere ⁊ nõ ex necessitate fit a deo: volũtas demonstratiuꝰ est. Inq̃tũ autẽ nihil ꝓsupponit coadiuuãs/vel in quo fundet: infinite potẽtie demõstratiuꝰ est. huic em̃ nihil cõuenit vel subiectũ/vel instrumẽtũ quo iuuet ad actũ. Ad aliud dõm: q̃ creatio est p̃mꝰ ⁊ principalis/⁊ nobilissimꝰ actus dei sup creaturã: nec est tm̃ sup vniforme/sed sup totũ esse. Et h̃ mõ dicit augꝰ in lib. de symbolo: Rectissime creditur deũ oia de nihilo fecisse: vt ordiatissimo ordinemune primo capacitas formarũ fieret: ac deide oia que formant. Vñ licet creatio primo sit in formis materie. dico autẽ p̃mo/in ordine nature eius q̃ creat, nihilominꝰ tm̃ ⁊ forma creat in materia: et totũ q̃ est de eẽ creati inq̃tũ de nõ eẽ ad eẽ pducitur. Creatio em̃ est actus creantis in totũ eẽ creati. Sicut em̃ actio pfecta est ⁊ pfecti agẽtis: ita est actio pfecti opis. Deut. 32. a. Date magnificentiã deo vestro: dei pfecta sunt opera. Ad aliõ dõm: q̃ augꝰ ibi ⁊ Esaias sumũt creare in tertia eiꝰ significatõe/⁊ nõ in principali: ⁊ sumũt facere cõiter: q̃ antonomastice cõuenit primo faciẽti: qua ex arte q̃ vbũ suũ est ⁊ sapiẽtia/oia facit que facit. Sic em̃ supra dictũ est. Ars factiuũ principiũ est cũ ratiõe. Et sic distinguũt inter facere primi artificis/⁊ creare tertio mõ dictũ. Per hoc etiã patet solo ad sequẽs. Per dictũ em̃/hoc est p verbũ fiũt oia que fiunt: ⁊ p mandatũ cũ requirat obedientiã ordinanꝫ q̃cũq; ordinãꝫ. Ad aliud dõm ẽ: q̃ creatio actio fm q̃ ẽ in deo/absq; omni dubietate deꝰ est/⁊ diuina eẽntia: sed quia actio est eritus potentie in opus: ⁊ sic opus est terminꝰ eius: ideo ex parte termini hz/q̃ nõ est eterna ⁊ nõ ex parte agentis. In omni em̃ actione principiũ ẽ agẽs: ⁊ terminꝰ id quod agit. Per hoc etiã patet solo ad sequẽs. Creatio em̃ nõ est multiplex ex parte agentis/sed ex parte acti. In agẽte aũt simplex est. Et duo q̃ ĩ contrariũ. q̃ sũt in cõtrariũ concedẽda sũt. Ad tertiũ dõm: q̃ pro certo potẽtia creandi incõicabilis est creature: sicut bñ dicit dam̃. Et ratio huiꝰ duplex est. Una est: quia oĩs potentia creata existẽtis ẽ post nõ esse. Potentia aũt existẽtis post nõ esse in eẽ fũdata est/⁊ in eo q̃ est esse cõsequẽs: ⁊ ideo ĩ nullo hz respectũ ad nõ esse: eo q̃ ipa est nõ eẽ cõsequẽs: ⁊ cõsequens nõ hz posse sup añcedens in tpe/sz ecõuerso: añcedens em̃ duratõe principiũ est cõsequẽ

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad 6m

Ad duo q̃ ĩ contrariũ.

Ad 3m

tis/⁊ nõ ecõuerso. principiatũ em̃ hz nihil in principio/sed ecõuerso. Secunda ratio est: quia omne creatũ creatõe deducit ad esse/⁊ ad posse: ⁊ quicq̃d est/⁊ q̃cquid potest creatiõe est/⁊ creatõe potest: ⁊ ideo nulla ratio admittit/q̃ aliquid possit creãdo. vel potentiã creantẽ accipe. Altioris em̃ potentie est potentia creans q̃ potentia creati. Et sicut potentia causati inq̃tũ causatũ nõ potest esse potentia cause inq̃tũ causa est: sic potẽtia creatiinq̃tum huiusmodi nõ potest esse potẽtia creãtis/nec simil̃ ei. Ad id quod vlteriꝰ quer̃it de dicto mgr̃i: q̃ etiã dictũ est augu. patet solo. creatio em̃ ex tpe nõ ẽ nisi ex ratõe termi. Ad obiectũ aũt dõm: q̃ creatio principiũ tpis ẽ vt causa agens: ⁊ huic nõ repugnat qui creatio ex pte creati ex tpe fit/vl cũ tpe: ita q̃ tps large sumat pro omni eo quod est de eẽntia tpis, sicut etiã nunc tps est quod est suba tpis. creatio em̃ prime materie est in nunc/vel cũ nunc tpis. Ad id quod in cõtrariũ obiciẽ: dõm q̃ iustificare impiũ nõ dicit maioris potẽtie eẽ q̃ creare celũ ⁊ terram/nisi fm quid: sicz quia ad iustificationẽ impij requirit aliquid ex parte iustificati/sicz voluntas consentiens ⁊ nõ obnitens: Ad creationem autẽ celi ⁊ terre nihil requirit ex parte creati/⁊ nihil reluctat. Nec ministri ecclie remissionẽ faciunt ex parte culpe. Esa. 43. d. Ego sum qui deleo iniquitates tuas ꝓter me. Unde iudei cũ audirẽt a christo. Math. 9. a. Cõfide fili: remittunt tibi peccata tua. ⁊ nõ crederẽt eũ nisi simplicẽ hominem/dixerũt: hic blasphemat. Quis potest dimittere peccata nisi solus deus? Sed est remissio peccati ex parte pene in parte vel in toto dimittendi: ⁊ hoc cõmittit ministris ecclesie. Ad aliud dicendũ: q̃ in omniscientia nõ est sicut in omnipotentia. scientia em̃ est ex motu scibilis ad animã: ⁊ ideo actiua potentia in scibili est in omniscientia passiua tm̃ in anima: ⁊ creature est bene e multũ sustinere/sed nõ multũ facere. In omnipotentia aũt econuerso est. omnipotẽtia em̃ est infinita facere: q̃ cõuenire nõ potest creature que finite potentie ẽ. Et q̃ quis hoc bñ dictũ sit/tamen multi ⁊ magni dixerunt: q̃ omniscientia nõ conuenit anime christi fm se/⁊ inq̃tũ est creata. sed inq̃tũ est vnita diuinitati. sic em̃ nõ ex se/sz ex diuinitate cui vnit̃ est potentie infinite. Ad aliud dõm: q̃ potentia creandi/creato repugnat ꝓter causas que dicte sunt: ꝓt adiuncta em̃ est oppositio inter ea. Potẽtia enim creandi potest in ens/⁊ in non ens: potẽtia autem creati eo q̃ est entis/vel post nõ ens/nõ potest nisi in ens tm̃. Ad vltimũ dicendum: q̃ cum dicit: deus nuc creat hanc animam: creatio fm q̃ est in creante/hoc est fm q̃ est actus creãtis/ab eterno est in eodem modo, ab eterno enim deus intellexit ⁊ sciuit/⁊ voluit vt nunc esset hec anima: ⁊ nulla variatio facta est circa ipsum. Sed quod dicitur q̃ nunc/⁊ non ante nec post fecit: ex parte facti est/⁊ nõ ex parte factionis vel facientis. ⁊ ideo se quit: q̃ factum tempozale sit/⁊ ex tempore: sed nõ sequitur/q̃ creator vel creatio fm q̃ est in creatore/ex tempore sit vel temporalis, sicut enim dicitur in libro de causis: Prima causa est substantia cuius substantia ⁊ actio est in momento eternitatis ⁊ nõ temporis. Aduertendum tamen: q̃ aliter q̃ dictum est/philosophi sumunt creationem: fm

E Ad q̃stiõ incidentẽ.

Ad argu.

Ad arg. 1m in ꝓtrariũ

Ad 2m

Argu. 1m

Argu. 2m

Argu. 3m

In ꝓtrariũ argumẽtũ.

Ad 3m

Ad 4m

q̃ dicit in libro de causis q̃ prima rerũ creatarũ causa est esse. Illi em̃ nõ dicũt esse causatũ/nisi q̃ ante se nõ ꝓsupponit aliud, sic ens ⁊ vnũ. q̃ autẽ ante se supponit aliq̃d: nõ dicunt esse creatum/sed factũ p informationẽ, creationez autẽ fm q̃ fit ex puro nihilo p rõnẽ cognoscere nõ potuerũt. Non em̃ cuiz sit entis creati/decurrit nisi de ente in ens: de pncipio scz in pncipiatũ: et nõ põt se fundare in nõ ente. Et ideo vt dicit Aristoteles in pmo physicorꝫ: oẽs phi ꝓuenerũt in hoc/q̃ ex nihilo nihil fit. ꝓter q̃ etiã nõ acceptio intellectꝰ humani/sed articulus fidei est q̃ dicit in symbolo nyceno: Credo in vnuz deum patrem omnipotentẽ factorem celi et terre.

Querit̃ de respectu creature ad creatorem: et quid sit creatio passiua.

A Mẽbꝫ. II.

Secundo queritur de respectu creature ad creatorẽ. huiꝰ em̃ causa est creatio passiua q̃ res creat̃: ⁊ ideo oportet q̃erere q̃d sit creatio passiua. Quid autẽ nõ potest determinari nisi sciat̃ in quo sit genere/⁊ q̃ sint eiꝰ differẽtie constituentes: ⁊ etiã q̃ accidẽtia magnã ptẽ cõferunt ad cognoscendũ q̃ q̃d est: oportet determinare eiꝰ accidẽtia cõsequentia, ꝓria. Videt autẽ: q̃ si in aliquo genere est creatio passiua/q̃ est in genere mutationis. dicit em̃ Augꝰ. Mutabilia sunt q̃ nõ de illo/sed de nihilo facta sunt. Videt̃ ergo q̃ creari mutari sit, mutabilitas em̃ in re creata nõ causat̃ nisi a mutatione q̃ ẽ creatio. Adduc iohãnes damascenꝰ: q̃ a versione incipit/versioni sbiacet/vel fm electionẽ tm̃/vel fm electionẽ ⁊ naturam simul: ergo creari est verti, verti autẽ mutari: ergo creari mutari, g̃ creatio in genere mutatiõis est. Adduc in p̃o. velut amicũ mutabis eos et mutabunt̃: tu autẽ idem ipse es ⁊ anni tui nõ deficient. Mutabilitũ autẽ esse vt dicit dionysiꝰ/mensurat̃ tpe. fm naturã autẽ sic est/q̃ nullꝰ esse mensurat̃ tpe nisi cuiꝰ fieri mutatio est, creaturarũ esse mensurat̃ tpe: ergo creaturarũ fieri mutatio est: ergo creatio creati mutatio est. In cõtrariũ huius est: q̃ nihil est in genere q̃ nõ sit in aliqua specierũ generis illius. si ergo creatio mutatio est: vel est mutatio de nõ subiecto in subiectum/⁊ erit generatio: vel de subiecto in nõ subiectum/⁊ erit corruptio, vel de subiecto in subiectũ: ⁊ erit alteratio/vel augmẽtatio/vel diminutio/vel fm locũ mutatio. sed nihil horꝫ est. In omni cũ mutatione vnũ ⁊ idẽ est q̃ est subiectum mutationis. Dico autez vnũ ⁊ idẽ in termino a quo ⁊ in termino ad quẽ et in medio. In generatione em̃ ⁊ corruptione vnuz ⁊ idẽ est/q̃ est materia/que transmutat̃: In alijs autẽ quattuor mutationib̃ vnũ ⁊ idem est q̃ est subiectum saluatũ in esse substãtiali/et mutatũ in quãtitate vel q̃litate vel vbi: vt docet aristoteles in q̃nto physicorꝫ. Et ꝓter hoc dicit in pmo de generatione ⁊ corruptione: q̃ vniuersale ẽ subiectũ generationis ⁊ corruptionis primũ. In creatione autẽ nihil vnũ ⁊ idẽ est subiectũ eius q̃ est nihil/⁊ eius q̃ est aliq̃d/⁊ eiꝰ q̃ est fieri ex nihilo: g̃ creatio nõ est mutatio.

Arg. 1m

Argu. 2m

Argu. 3m

In ꝓtrariũ argumẽtũ.

B Q̃stio incidens

Ulterius querit̃ de differẽtijs cõstituentib̃ hanc mutationẽ/si mutatio ẽ in esse speciali q̃ est creatio. Cum em̃ dicat auerrois sup tertiũ physicorꝫ: q̃ motus ⁊ mutatio nõ ẽ nisi forma post formã/vel vbi post vbi: videt̃ q̃ cũ creatio sit mutatio ad esse ex nihilo/q̃ creatio nõ est nisi esse post esse. ⁊ sic videt̃ esse exitus de potẽtia ad actũ. Esse em̃ post esse/⁊ forma post formã non est nisi processus esse ⁊ forme de potentia ad actuz in tẽpore cõtinuo/⁊ nõ subito: sicut dicit Auicenna.

Arg. 1m

Qõ si concedat̃: in cõtrariũ est/q̃ talis processus de esse in esse/vel de nõ esse in esse ẽ processus a gentis: q̃ nõ põt in totũ esse: ⁊ ẽ agẽs impfectũ. Creatio autẽ est ab agente pfecto q̃ põt in totũ esse/et ab agente p̃mo q̃ est a p se ⁊ ꝓria causa esse. ⁊ sic videt̃/q̃ creatio nõ põt esse nisi pẽrfecti eẽ collatio q̃ est esse pfectũ toti creati. nõ ergo videt̃ esse mutatio/sed influxio esse pfecti. Adduc: Creari est nunc p̃mo esse/⁊ ante nihil fuisse. hoc autẽ nõ dicit exitũ de potẽtia ad actũ: sed esse pfectũ eiꝰ q̃ ante nec fm potentiã/nec fm actum fuit. ergo videt̃ q̃ creari nõ sit mutari: sed nũc primo esse a volũtate creatoris/q̃ solus põt dare esse: eo q̃ ipse est causa prima ⁊ oĩs esse principiũ. Adduc: Si creari diceret fieri: cũ omne fieri p̃cedat suum factũ/oportet q̃ creari esset ante suũ creatũ esse: ⁊ hoc est incõueniens. Creari em̃ est effectꝰ ⁊ illatio actionis primi agentis. fm q̃ dicit̃ in sex principijs: q̃ passio est effectus illatioq; actionis. talis autẽ actio cum tpalis sit: ⁊ cum fieri p̃cedat factuz/nõ est agentis primi: cum sicut probatum est in libro de causis: agens primum sit substantia/cuius substantia et actio est in momento eternitatis. Videtur ergo q̃ creatio fm q̃ẽ creati passio/ nõ sit nisi eẽ acceptio postq̃ non fuit. In ꝓtrariũ tamen huiꝰ videtur esse: quia in rebus que sunt circa primũ/differt q̃ est et quo est: sed esse creatum est quod est: creatio autẽ quo est. ergo creatio non est esse acceptũ nunc primo. Adduc: Creatio passio/et creatio actio principiũ est eius esse q̃ est nunc primo. nihil autem est id cuius est principiũ: ergo creatio non est esse nunc primo. Adduc fm hoc creari medium esset inter creantẽ ⁊ creatum: ⁊ tũc esset mediũ inter creatorẽ ⁊ creatũ. ⁊ tunc querit̃ de illo/an esset creatũ/vel creator: ⁊ quodcũq; datur incõueniẽs sequit̃. Si em̃ creatum est: tunc creatione exiuit de nõ esse in esse: ⁊ sic creationis ẽ creatio: ⁊ abibit hoc in infinitum. Si autem est creator: cum creator sit ab eterno/erit creatio que est creati passio eterno: quod falsum est. ⁊ sic videtur q̃ per nullaz differentiam poni possit in esse specialis mutationis. Si quis forte dicat: q̃ ponit̃ in speciali differentia per id cuius est creatio. Est em̃ principiorum compositionis: sicut forme ⁊ materie ⁊ nõ est compositi. Et sic hoc modo diffinitur: q̃ creatio ẽ exitus principiorum cõpositi/forme scilicet ⁊ materie/ de nõ esse in esse. hoc em̃ quidam dixerunt. Et ad hoc adduxerunt tres rationes. Prima est: quia quod ex principijs erit ad esse/principia sui esse habent ante se: ⁊ sic non potest fieri ex nihilo/sed ex potentia. videtur ergo q̃ principiatũ creatum esse non potest: nec principiato conuenit creatio. Secunda est: q̃ principium fm q̃ principium nõ habet ante se nisi nihil: si ergo fiat/oportet q̃ fiat ex nihilo: ⁊ sic sibi proprie conuenit creari, sic enim omnes philosophi locuti sunt de creatione. Tertia ratio est theologica. super illud Beñ. j. a. In pncipio creauit deus celũ ⁊ terrã: glosa augustini

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

dicit: q̃ per celũ ⁊ terrã ĩtelligit materia ĩformis: creari g̃ ꝓprie est materie ĩformis que añ se nõ ba buit nisi nihil. Sed contra hoc est qd dicit aug⁹ contra manicheũ: q̃ cũ dicit: In ꝓncipio creauit deus celũ ⁊ terrã: noie celi ⁊ terre vniuersa creatura significata est/ quã fecit ⁊ condidit deus. et sic videt q̃ creari nõ rm̃ conuenit materie ⁊ forme sed eriã compositis. Ulterius querit de opinio ne quorundã dicentiũ: q̃ in omnib⁹ siue in naturalibus/ siue in voluntariis vltima forma nõ fit nisi per creationẽ. Et ad ĩ adducũt rationes. Quarũ ꝓma est: q̃ dicunt q̃ natura ⁊ volũtas nõ pnt vltra/ q̃ disponere materiam: ⁊ q̃ formã dare nõ possunt. sed dispositõe perfecta a deo creatur forma. Et hoc confirmant ꝑ augu. in lib. de trinitate, dicit em̃ sic: Sic matres grauide sũt fetib⁹: sic ipe mũdus grauidus est causis nascentiũ: que in illo nõ creantur nisi ab illa sũma essentia/ vbi nec orit/ nec morit aliquid: nec incipit esse/ nec desinit. Adhuc scdo adducũt qd dicit Aug⁹ sup Beñ. ad litterã sic: Cõsũmasse ista intelligim⁹ deũ cũ creauis oia simul ita pfecte vt nihil ei adhuc in ordine tpm creandũ esset qd nec hic ab eo in ordine causarũ creatũ nõ esset. Ex quo accipit: q̃ oia que fiunt natura siue volũtate/ nõ nisi disponũt a natura ⁊ voluntate vt susceptibilia sint esse ⁊ forme. Forma autẽ ⁊ esse nõ danẽ nisi a primo creãte. Tertia ratio est. 2. Machabeo ꝓ. 7. e. vbi dicit mater ad filios: Nescio q̃liter in vtero meo apparuistis. Neq̃ ego em̃ spiritũ ⁊ animã donaui vobis: ⁊ singulorũ mẽbra nõ egoĩpa compegi. Sed mũdi creator qui fecit hominis natiuitatem: quiq̃ oim̃ inuenit originẽ ⁊ spiritũ: vobis iterũ cũ misericordia reddet ⁊ vitã. Uidet g̃ q̃ oim̃ origo/ que est forma et esse sit immediate a deo ꝑ creationẽ. In cõtrariũ tamen bui⁹ est qd dicit Beñ. 7. a. Requieuit deus die septimo ab om̃i ope qd patrarat. Si requiescere est ab om̃i ope cessare: videt q̃ de⁹ nihil de nouo creauit post diẽ septimũ. Sz quia hec opinio antiqua fuit stoycoꝝ/ socratis scz ⁊ platonis: qui dixerũt q̃ omnes forme sũt a datore formarũ: ⁊ q̃ nihil facit natura nisi disponere materiã: ⁊ fm̃ varietatẽ dispositiõis varias merent formas a datore formarũ: Querat vtrũ creatura in aliquo cooperet creatori ĩ creatiõe. Et videt q̃ nõ. Creare em̃ est ex nihilo facere, nihil aũt quod solũ preiacet creatori/ dispositõibus aptari nõ põt. ⁊ cũ creatura creatori cooperari nõ possit nisi disponendo: ⁊ hoc nõ potest: g̃ in nullo potest cooperari.

Adhuc: Creatio actio est ante substantiã creati fm̃ naturã. natura g̃ creati in eo quod ẽ ante se ꝑ naturã cooperari nõ potest. Adhuc si cooperet/ hoc induceret imperfectionẽ in creante, a gens em̃ nõ sũme pfectũ est qd indiget cooperante. In contrariũ tñ bui⁹ est qd dicit aug⁹. iij. lib. de trinitate: Exteriores operãcs/ siue bonorũ/ siue malorũ vel angelorũ/ vel hoĩm̃/ siue etiã quorũcumq̃ aĩaliũ: fm̃ imperiũ suũ ⁊ a se in paratas distributões potestatũ ⁊ appetitões cõmoditatũ: ita rerũ nature adhibet/ in qua creat oia/ quẽadmodũ terre agricolturã. Unde agricultura similitudinẽ assumens ait apl's. I. ad Corinth. 3. b. Ego plantaui: apollo rigauit: deus aũt incremẽtũ dedit. g̃tã natura ꝑ alia creatura cooperat ad creatiões. Ulterius querit: vtrũ accidẽtiũ sit creari. Hoc em̃ videt esse cõtra ratões accidẽtis. Accidẽtis em̃ ee ẽ inesse: ⁊ est ex illo in quo est accidẽs. g̃ sp ex aliquo est: ⁊ hz in ratõe sua ex aliquo esse. Quod aũt creatur/ semp ex nihilo est: g̃ intellectus accidẽtis repugnat creatõi: ⁊ sic creari nõ potest. In contrariũ est: q̃ om̃e illud creat qd nũc primo est/ ⁊ ante hoc nihil fuit. accidẽs qd nũc primo/ ⁊ ante hoc nihil fuit accidens est: g̃ creat. Solo ad primũ q̃stiõ in quo scz genere ũt: dicendũ q̃ mutatio dupler: scz in totũ esse/ ⁊ in partẽ esse. Mutatio in totũ esse nõ potest esse nisi ab agente quod largit totũ esse: ⁊ hec mutatio nihil supponit pro subiecto. Si em̃ aliquid supponeret: illi quod supponeret esse non largiret: ⁊ sic nõ esset ad totũ esse, sicut gñatio esse materie nõ largit: nec corruptio adimit esse materie. Propter quod aristo. in fine pmi phycoꝝ probat: q̃ materia ingñabilis ⁊ incorruptibilis est. Similiter est de alijs quattuor motib⁹: in quib⁹ saluat subiectũ fm̃ esse substantiale subiecti: eo q̃ nõ est ibi mutatio nisi ad esse accidẽtis/ ⁊ nõ ad totũ esse. Mutatio autẽ que est ad totũ esse/ confert esse tam composito q̃ ꝓncipijs cõponentib⁹: ⁊ tã subiecto q̃ accidentib⁹ que in subiecto sunt. Unde hec mutatio nõ ꝓprie mutatio dicit/ sed cõiter. magis autẽ ꝓprie versio vocat. quod em̃ creat vertit in eẽ ex nõ: eẽt, ꝓxijssime sũt vocat creatio. Et ꝑ hoc patet solo ad omnia prima quesita. Sancti em̃ qui dicunt mutabilia esse que a mutatõe incipiunt/ elargato vocabulo vocant mutationẽ versionẽ in totũ esse. Phi autẽ quoꝝ ratões adducũtur in contrariũ: nõ loquũt nisi de mutatõe que ẽ in partẽ esse quia in illis aliquid mutat qd subiectum est mutatõi: ⁊ mutari illorũ est añ mutatum esse: ⁊ fieri añ factũ esse, tales em̃ mutatões mensurant tpe. Mutatio aũt que est in totũ esse fit in momento: ⁊ fieri ei⁹ est cũ factũ esse: ⁊ mutari cũ mutatũ esse. Et ꝑ hanc distinctionẽ solutũ ẽ q̃cd pro pma pte ⁊ contra questũ est. Ad id qd vlterius querit de differentijs cõstituentib⁹ definitõnẽ eius: dicendũ q̃ creatio non ẽ mutatio q̃ sit esse post esse. Et dictũ Auerrois nõ se extendit nisi ad mutationẽ que est in partẽ esse ⁊ nõ in totũ esse: et ideo dictũ illud nihil probat de creatõe. Ad id qd contra hoc primo inducit dicendũ: q̃ cõcedũ est simplr: Similiter ꝓcedunt duo sequentia.

Ad id qd in contrariũ adducit: dicendũ q̃ creatio ⁊ creari est acceptio esse nũc primo: ⁊ licet acceptio eẽ nõ sit ipm̃ esse fm̃ rationẽ ⁊ modũ significãdi: est tamen cũ ipo in eodẽ momento/ in q̃ztũ creatio est simplex actus creantis cui⁹ terminus ẽ esse creati. Ad aliud dõm: q̃ licet principiũ nõ est id cuius est principiũ: nihil tamen ꝓhibet qui in simplicibus que successiua nõ sunt/ sit cũ altero in eodem momento. Et est simile, licet emanatio lucis a sole que est principiũ diei/ nõ sit dies: tamẽ emanatio lucis a sole ⁊ esse diei/ sunt simul in vno ⁊ eodem momento. Ad aliud dicendum: q̃ creacio re nihil est medium inter creatorem ⁊ creatum, si tamen diceretur creatũ/ nõ iretur in infinitũ: quia seipa referret ad creatorem: nec alia creatione crearet nisi seipa. Unde re nõ est mediũ: sed cũ esse creati/ et concreatur cum illo. Medium tamen est fm̃ rationem: fm̃ q̃ actio ⁊ passio media sunt inter a-

Argumẽtũ

In ꝓtrariũ argu.

Solutio

Mẽbri. II.

Ad argũ

Ad argũmẽta ꝓ ⁊

Ad. I. q̃ñ incidẽtẽ

Ad argũmẽta

Ad argũ. in cõtrariũ

Ad 2m

Ad 3m

Ad. 4m gens ⁊ patiens. Ad id qd dicunt quidã: q̃ specificatur per id qd est principio ꝓ/ ⁊ non ꝓncipiato rum. dõm q̃ nihil valet dictum illo ꝓ: sed specificatur per hoc qd est mutatio in totũ eẽ. Et ꝑ me due rõnes quas inducunt ꝑ se nihil ꝓcludunt de creatione simplr dicta/ que est actio ꝑmi creantis: que est eductio entis de nihilo, sed de creatione quam ponũt philosophi, ⁊ illa equoce dicit creatio cum creatione que actio ꝑmi agentis. vnde vtraq̃ illarum rationũ peccat fm̃ equocationẽ. Ad tertiã rationem que theologica est: dõm q̃ celum ⁊ terra/ et materia ꝓma nõ dicũtur in ꝓmo creata: q̃ ꝑ se creatio sit in illis et nõ de alijs: sed quia prima tum in ordine creatorũ. in hoc em̃ ordine prior est capacitas dispositionis ⁊ formationis ⁊ ornat⁹/ q̃ sit esse dispositi formati ⁊ ornati. Et ideo materia que ꝑ hoc q̃ informis est/ capax formarũ est: in ꝓncipio dicitur ⁊ duplici noie nominatur/ celi scz/ ⁊ terre: quia fm̃ subtilem ꝓsiderationem philosophoꝝ nõ est vna materia corruptibilũ ⁊ incorruptibilũ: ⁊ iõ vno noie notari non potuit. Qd augustinũ in contrariũ obijcitur cõcedendum est.

Ad. II. q̃ñ incidẽtẽ Ad id qd vlterius querit de creatiõe forme: dicendũ q̃ si queratur de ꝓma inchoatione forme in materia/ ⁊ de esse forme inchoate: tunc videt cõcedendũ: q̃ forma talis ⁊ esse eius nõ fit nisi per creationẽ ꝓmi esse. hoc em̃ esse/ et hec inchoatio non est nisi splendor ꝓlustrans totã materiã: in quo splendore radicat ⁊ inchoatur oẽ id qd esse ⁊ cognoscibilitatẽ dat materie. ⁊ ĩ nihil aliud est nisi ex quo vt inchoatiuo et fũdamẽtali educit oĩs forma q̃ dat esse ⁊ rõnem materie ⁊ ei qd est. Si aũt querat de forma que dat esse actu: ⁊ que cõstituit in hac spẽ/ vel illa: tunc nõ fit per creationem/ sed per generationem: que est eductio porẽtie ad actum: ita q̃ potentia illa habitualis fit ⁊ ꝓfusa forme inchoatio. sicut genus ꝓfusa est inchoatio specieruz. Et ideo talis forma nõ fit ex nihilo sue cẽtie/ sz ex aliquo. Et hec est opinio aristo. ⁊ omnũ peripatheticoꝝ: qui omnes ꝓcorditer dixerunt: q̃ ex tali potentia educitur forma, aliter em̃ nec differentie potestate eẽnt in genere: nec forme prãte in materia. Sicut em̃ dicit aristo. in. vj. physcoꝝ: ⁊ sicut ꝓbatur in libro de causis multis rõnibus: Omne qd est in aliquo: est in eo fm̃ prãtẽz eius in quo est/ ⁊ nõ fm̃ prãtem eius qd inest illi. Et sic intelligũtur auctoritates inducte. Illa est em̃ originalis causa oim̃ quã inuenit de⁹/ vt dixit bona mater: ⁊ ista est seminalis cã quã sparsit deus in vniuersa materia: vt dicit aug⁹. Et si quid aliud oritur a materia ad imperiũ dei: hoc nõ est fm̃ cãm seminalem/ sed fm̃ rõnem obedientialẽ: qua quelibet creatura mirabiliter obedit deo in omne id qd voluerit. Sicut dicit Matth. 3. b. Potens est deus de lapidibus istis suscitare filios abrahe. ⁊ sicut dicit anselm⁹: q̃ deus de trũco põt facere vitulũ. Ad id qd in ꝓtrariũ obijcit/ sufficienter soluit glosa ibidem dicens: q̃ nihil post septimũ diẽ fecit deus qd nõ ante in seminali cã/ vel obedientiali rõne/ vel similitudine fecerit: ⁊ sic aliquomõ añ diẽ septimũ fecit. Quattuor enim modis vt dicit ibi glosa/ operatur ibi deus. In verbo scilicz/ rõnes oium vt in arte ꝓncipiendo ⁊ generando. Et ꝓter hoc platovocauit verbum mũdum archetypum. In materia ꝓma rõnes seminales ⁊ obedientiales. In dando ⁊ disponendo ⁊ ornando/ ꝓmas spẽs ad esse deducendo. Et vnũ qd q̃ fm̃ spẽm ꝓriam multiplicando vl' ꝓpagando: fm̃ q̃ dr̃ natura est ꝓncipium ex similibꝰ similia ꝓcreans. Et sic dicit Joan. 5. Pater meus vsq̃ modo operatur: ⁊ ego operor.

Ad. III. q̃ñ incidẽtẽ. Ad id qd vlterius queritur de opinione stoycorum: dõm q̃ non est vera: nisi fm̃ modũ dictũ/ de ꝓma scz inchoatione forma rũ. Tamen hoc mõ nõ dicebant stoyci: sz potius/ q̃ ante quãlibet formã esset forma actu: ex qua sicut ex sigillo ꝓdiret oĩs forme eiusdem spẽi. Et fm̃ hunc modũ improbat eã aristo. qz fm̃ hunc modũ nõ essent nisi monstra ⁊ figmenta ficta ab imperitis: ⁊ nõ essent cause eorum que sunt: nec ꝓncipia cognoscendi ea que sũt: qz fm̃ hunc modũ nihil sunt in his que sunt. Et qd querit: vtrum creatura aliqd cooperet ad creationẽ: dõm q̃ impossibile est q̃ in aliquo cooperet. sicut iam pauloante, ꝓbatum est. Cooperat trũ ad hoc: q̃ res q̃ est in potentia exeat ad actũ: hoc enim nõ est creationis/ sed gñationis. Per hoc patet solutio ad ea q̃ inducũtur ad hoc/ q̃ creatura non põt cooperari creatori in creatiõe. Ad id qd est in ꝓtrariũ: dõm q̃ fm̃ dictũ augustini intelligit: q̃ nature operatio ⁊ alia quedã cooperant ad naturẽ actionẽ: q̃ est eductio actus de potentia: in qua etiã operatiõe sedã cã hz a ꝓma cã q̃ ẽ/ ⁊ q̃ cã est/ ⁊ q̃ operat: vt dr̃ in libro de causis: sed potẽtie creãdi nihil cooperat: vt ꝓbatũ est. hec em̃ est potẽtia supra totũ eẽ: ⁊ de nihilo ad eẽ deducẽs ⁊ nullo idigẽs.

Ad. IIII. q̃ñ incidẽtẽ. Ad id qd vlterius querit de creatione accidentiũ: dõm q̃ aliud est de esse accidentium simplr: ⁊ aliud est de esse actu: Esse em̃ accidẽtiũ simplr pro certo ex creatiõe est. hoc em̃ est esse post nõ eẽ. Esse aũt accidentis actu fm̃ q̃ accidentis esse est in esse subiecto/ reducit ad causam aliquã imediatã que est in subiecto. Unde esse accidentis simplr ex creatione est: Esse accidentis vt est accidens in actu ex aliquo est: qz est ex causa que est in subiecto. Et primũ esse accidentis nõ repugnat creationi: Secõm autem repugnat intellectui creationis. Et per hoc patet solutio ad totũ. qd em̃ in ꝓtrariũ est: de primo esse procedit.

Ad argumẽtũ in ꝓriũ

Ad argũmẽtũ in ꝓriũ

Querit fm̃ quã rõnem nomẽ cause conueniat deo. Questio. LIIII

Einde querit de hoc

A

D noie cã: qz etiã si ad actũ referat ꝓprie de deo dr̃, de ĩ digit q̃rit hic: primo scz fm̃ quã rõnẽ nomẽ cãe cõueniat deo. Et qz ꝓsueuit dici ꝑ diony. q̃ de⁹ ẽ efficiẽs cã ⁊ exẽplaris ⁊ finalis: ꝓprie qd etiã vsus sũt: Efficiẽs cã de⁹ est: formalis idea: Finalis bonitas: materialis byle. Et accipit ĩ a platone ĩ fine tymei: q̃ expsse ponit pmũ ĩtellectũ efficientẽ artẽ q̃ opat intellect⁹/ siue sapiam q̃ mũd⁹ archetyp⁹ est/ siue exẽplar mũdi sensibilis. ꝓprie qd etiã dicit: q̃ grece cosmos/ dr̃ mũd⁹ latine siue ornat⁹: qz de mũdissimo siue ornatissimo exẽplari exiuit. pmus ãt intellect⁹ vt efficiẽs ⁊ agẽs ꝑ sapiam vt ꝓ artez/ ex materia vt ex mũcula mũdũ istũ sensibilẽ ꝓdurit nulla alia d̃ cã: nisi vt vnũ qd q̃ fm̃ sue nature analogiã bõitatẽ dm̃ãã ꝓticiparet: ⁊ sic totũ mũdũ fctm̃ ad suã retulit bonitatẽ ꝓticipã

dam. Sicut dicit Prouerb. 16. a. vniuersa ꝓter semetipsum operatus est dñs. Queritur ergo
Arg. 1m vtrũ ista triplex ratio cause in deo sit. Et videt q̃ nõ. Deus em̃ est in fine simplicitatis. finis aũt simplicitatis repugnat multitudini intentionũ causaruz: ergo videt q̃ intentio triplicis cause in
Argu. 2m deo esse nõ possit. Adhuc licet Aristoteles in. ij. phyſicoꝝ dicit: q̃ tres in vnã coincidunt. hoc intelligit q̃ in vnaz rem. Impossibile em̃ est q̃ tres fm rõnẽ cause/z fm rõnem causandi in vnã coincidant intentionẽ cause. Tres igit nõ coincidunt in vnaz rem: nisi in illa re tria sint fm que accipiunt intentiones triũ causarũ. In deo autẽ qui in fine simplicitatis est/nõ est nisi vnũ z idẽ: ergo videtur
Argu. 3m q̃ in eo nõ sit intentio triplicis cause. Adhuc: videtur imperfectionẽ inducere in deo si ita dicat. Perfectius est em̃ agens q̃ seipso agit/non indigens exemplari siue forma ad quod respiciat: q̃ id q̃ indiget exemplari: sed deus ponitur perfectissimũ agens: videt ergo q̃ nõ agit ad formã siue ex-
Arg. 4m emplar. Adhuc similiter obiicit de causa finali. Nullus em̃ agit ad id q̃ habet. agere autẽ ꝓter nõ habitũ/est agere ꝓter finẽ: z ideo habito fine quiescit ab actione indigentie. ergo est agere ꝓter finẽ. Nulla indigentia est in deo: nõ ergo agit propter finem aliquid. videtur ergo si deus est causa/
nõ erit nisi efficiens: non exemplaris/nec finalis.
Arg. 5m Adhuc: Videtur q̃ iste tres intentiones cause vni essentie cõuenire nõ possunt. Quod em̃ nõ inuenitur in opere exemplato nõ inuenitur i causa/quãdo causatũ vestigiũ est vel imago cause. Sed in opere q̃ est vestigiũ vel imago cause p̃me non inuenium̃t ista tria in vna essentia. q̃ patet: Aia em̃ artificis p aliud est efficiens/z per aliud: quia per aliud est exemplar operis: z in alio in ope habet finẽ. Domificator enim̃ efficiens est p intellectũ practicũ: exemplar autẽ operis per artẽ/z intellectus practicus z ars nõ sunt eiusdẽ essentie: z similiter hec duo nõ sũt eiusdẽ essentie cũ essentia/q̃ est defendere ab ymbribus et caumatib: ergo videt q̃ hec in vnã essentiã omnino simplicẽ nõ concurrant/q̃uis cõcurrant in vnam rem compositam.
B Adhuc queritur vtrum hec fm ordinẽ sint in deo.
Questio incidens. Et videt q̃ sic. vbicunq̃ em̃ hec tria sunt/finis
Argumẽtũ mouet semp efficientẽ: z sic finis prima causaꝝ est. ꝓter quod etiã a philosophis causa causaꝝ dicit. exemplar autem dirigit operantẽ: z sic secunda in ordine causa est. Efficiens aũt mouet z operatur: z sic tertia est. Cum ergo iste cause talem ordinem in ratione sua importent: si sunt in deo/oportet q̃ fm ordinẽ istuz sint in deo. ergo in deo est aliquid prius/et aliquid posterius: q̃d omnino inconueniens est. Deus em̃ fm substantiã z actionẽ est in momento eternitatis: in quo nihil est prius z posterius/sed totũ simul in vno z eodem possessum.
In ꝓtrariũ argu. 1m Si hoc concedat: in contrariuz est q̃d dicit ad Roma. 11. d. Quoniã ex ipso/et per ipsum/z in ipso sunt omnia. Et ex ipso dicit/propter causam formalem exemplarem: per ipsum/ꝓter causam efficientẽ quã notat ꝓpositio/per: in ipso autẽ/ꝓter finẽ cuius est continere: q̃d notat ꝓpositio/in. z sic videt q̃ intentiones trium causarum in deo sint.
Arg. 2m Adhuc in phicis in agentibus per se/z non fm accidens tres in vnũ coincidunt. cũ ergo simplicitas sit in diuina causa/multo magis fit hoc in diuinis. Solutio: Antequeram̃ qualiter iste tres cause sigillatim sint in deo solnam̃ inducta. Solutio q̃stionis.

Ad questionẽ ergo dicendũ est: q̃ deus est efficiens causa omniũ p intellectũ agentẽ vniuersaliter. quia ipse est primus intellectus/cui solius est omnino z omnimode vniuersaliter agere. Et si sunt intelligentie quas posuerũt phi in ordinib diuersis: nulli est earũ omnino z omnimode vniuersaliter agere: nec per se agere: fm q̃ p se/opponit ad id q̃d est p aliud. sed oẽs agunt virtute cause prime agentis in ipsis. Dicit em̃ phs in libro de causis: q̃ secũda causa habet a p̃ma z q̃ est/z q̃ causa est. Et in. viij. phyſicoꝝ pbat: q̃ cessante motu in primo mouente/ita q̃ nõ moueat: cessabit motus in secũdo/z in omnib alijs. Quia autẽ oĩs intellectus mouet ad formã que est in ipso: sicut artificiatũ p formã est in artifice: z hoc est ad exemplar facere: intm̃/q̃ dicit Aristoteles in. vij. p̃me phie: q̃ in tali-
bus p se agentib dom̃ est ex domo/sanitas ex sanitate/plaga siue ictus ex ictu. cũ deus agat intelectu pfectissimo: oportet q̃ intellectus eius agens/exemplar sit oĩm actoꝝ: z sic oportet eũ esse causaz formalẽ exemplarẽ. Adhuc sicut dicit dionysius: cuz boni sit bona adducere: z nihil sit diffusiuum esse nisi extasis boni/q̃ non finit ipm in seipso manere: bonũ aũt cũ sit in rõne finis: oportet ipm esse causam finalẽ. Et hoc est q̃d dicit Augus. Quia bonus est/sumus. Ad p̃mũ ergo q̃d obiicit: dõm q̃ intentio triplicis cause in deo est in vna re/et in vna essentia: z rõnẽ relationis ad causatũ triplicem accipit intentionez cause. In quãtũ em̃ p ducit esse totũ: accipit intẽtionẽ cause efficiẽtis. In q̃tũ aũt p ducit ad seipm̃ respiciẽs/z nõ ad aliud: sicut opat oĩs intellectus sapiẽtis: accipit intẽtionẽ cause formal' exẽplaris. ꝓter q̃d sp rõnabile z cõueniẽtissimũ ẽ opus suũ. In q̃tũ aũt nõ opat nisi extasi boni z nulla indigẽtia: accipit intẽtionẽ cause finalis. Et hoc ẽ q̃d dicit Boetius. iij. de ꝓsolatõe phie: Quẽ nõ externe pepulerũt fingere cause: vez insita sũmi forma boni liuore carẽs tu cũcta superno ducis ab exẽplo. Argumẽtũ autẽ nõ ꝓcedit: quia sũma simplicitas non repugnat multitudini relationũ. Dicit em̃ auicẽna: q̃ ẽnto aliq̃d simplicius ẽ/eo multiplicius ẽ in relatiõe q̃ ad plura referit: z silr sũma simplicitas nõ repugnat multitudini attributoꝝ: eo q̃ multitudo attributoꝝ non fundatur in multiplicitate rei/sed in multiplicitate modi significãdi. Ad aliũ dõm: q̃ b q̃d dicit aristoteles Ad 2m
vez ẽ. z licet in deo nõ sit nisi vnũ z idem: tũ illud vnũ z idẽ diuersis modis significãdi z referẽdi diuersas hz attributiões. Et sic attribuit ei q̃d efficiens ẽ z formal' z finis: z hoc in nullo repugnat sũme simplicitati. Ad aliud dõm: q̃ indigẽtie ẽ Ad 3m
respicere ad exẽplar extra se/q̃d nõ ẽ ipse agẽs: sed pfectiõis sũme ẽ respicere ad exẽplar intra/q̃d penitus indifferẽs ẽ ab ipso agente. Dicit em̃ aristo. in p̃mo p̃me phie. q̃ agẽtes p intellectũ nesciẽtes rõnẽ operũ suoꝝ: nõ agũt/sz faciũt. sicut cõburit ignis. Et hanc p oĩa sniam ponit Augus. in libro. lxxriij. q̃stionũ: dicẽs q̃ q̃ negat ideas esse in mẽte diuina vt formas exemplares et rationes operum: dicit deum irrationabiliter agere et facere omnia quẽ facit. Ad aliud dicendum: q̃ agere propter Ad 4m

finẽ nõ habitũ in seipo/qui nõ est nisi per opus acq̃ratur: indigentie est. z sic nõ agit deus. Agere aũt vt nihil agenti acquirat: sed vt bonũ agentis acq̃ratur operi operato/largitatis z magnificẽtie sum
Ad 5m me est. z hoc modo deus agit. Ad aliud dicendũ q̃ vbi opus operatũ pfecta est imago operãtis: ibi verum est q̃d dicit obiectio. Sed sicut dicit Augus in. xv. de trinitate: z mgr in p̃mo sententiaꝝ distinctione. iiij. Omne q̃d de creatis in deum refertur: similitudo est exigua/z nõ ex equo z pfecte implẽs id cui simile esse dicitur. Et ideo q̃d in creatis est in vna re triplicis essentie: in deo est in vna re vnus
D essentie/sub triplici ratione ad opus/z sub triplici
Ad questionẽ incidentẽ modo significãdi. Ad aliud dicendũ: q̃ hec tria absq̃ ordine prioris z posterioris sunt in deo: quia sunt vna res z vna essentia. Et q̃ ordo est i istis: est fm q̃ sunt in creatis. que sicut ab vnitate z simplicitate creantis deficiunt z cadunt in pluralitatem essentie et cõpositionẽ: ita deficiũt ab eternitate cre
Ad arg. 1m antis z cadunt in prius z posterius. Ad id quod in cõtrariũ adduci: dicendũ q̃ diuersa est adaptatio verboꝝ aplꝰ: sicut patuit ex supradictis. z ista adaptatio bona est inter alias. Ex eni nõ potest notare causam materialẽ: oportet ergo cũ dicat originem: z origo nõ sit nisi fm materiã vl' formã: fm q̃ origo est aliquid originati/q̃ dicat formã exemplarem. sicut eriã Boecius dicit: Tu cũcta supno Ducis ab exemplo. Et sicut dicit plato: q̃ mũdus sensibilis ab archetypo pcedit sicut ex quodã erbiuagio siue sigillo. Per aũt cũ dicat causam instrumentalẽ que ad efficientẽ reducit/efficientẽ notat. In vo quia cõtinẽtiã dicit: z finis est vltimũ q̃d addit z q̃d ꝓtinet z conseruat totũ z pficit: notat causam finalẽ. Vñ hec habitualr i deo accepta/faciũt q̃ causa est ab eterno. Si aũt in actu vt ad opus relata accipiunt: tunc est causa ex tpe rõne causati/z
Ar. 2m nõ rõne causantis. Ad vltimũ concedendũ est.

Querit sigillatim de tribus causis: efficiente scz formali z finali qualiter deo conueniant. Questio LV.

Vrta hoc vlterius q̃

i ritur ẽ istis triby causis qualr sigillatim deo cõueniãt. z querũtur tria: fm q̃ tres
Nuꝰ q̃ nisi sunt cause: scz efficiẽs/formalis/z finalis. Opter tria sũt mẽbra. eni determinare q̃liter sigillatim iste cause de deo dicant. De causa igit efficiẽte p̃mo q̃rendũ est: Secũdo de causa formali: Tertio de causa finali.

De causa efficiente q̃z: vtrũ deus per se agat: vel per aliud accidẽs sibi adiunctũ.

A Mẽbꝰ. I. E efficiẽte circa quã multi sunt errores/q̃
d rendũ est: vtrũ p se agat: vel p aliud sibi de accidẽs: z vtꝰ volũtate/vl' necessitate agat:
Arg. primũ z q̃d agat. Q̃d eni nõ p se agat/sed p aliud vel per accns sibi adiunctũ videt: qz causa vniuersalis est fm se: causa aũt vniuersalis nõ fit. ꝓria buius causati/vel illius: nisi p aliq̃d additũ vli q̃d determinet ad hoc vel illud. Cuius pbatio est sicut ibidẽ docet Aristo. q̃ vl' nõ fit priculare z. ꝓriũ/nisi determinet aliquo q̃d est. ꝓriũ z priculare. Aia eni nõ fit hõ/nisi p dñtiã hoĩs sibi adiũctã: z hõ nõ fit socrates/nisi determinet a. ꝓriꝰ socratis: sicut q̃ sit crispus musicus dionis vel suffronici filius: posito q̃ hec soli cõueniãt socrati. A silr q̃ causa vlis non fit. ꝓria buius vel illius/nisi determinet aliq̃ sibi adiũcto. Q̃d aũt p adiunctũ causa est: non p se causa/sed p aliud vel accns: videt q̃ q̃ deus sit cã p aliud z p accns/et nõ p se. Adhuc idẽ accipit p documentũ aristo. Ar. 2m
in. ij. phyſicoꝝ: vbi dicit: q̃ q̃dã causa est remota: et q̃dã ꝓinqua siue ꝓrima z cõuertibilis. z q̃ remota nõ sit ꝓria nisi p additionẽ dñtia ꝓ appropinqntiũ eã ad effectũ. Cũ q̃ deus sit cã remota: eo q̃ nõ cõuertit cũ hoc vel illo effectu: videt q̃ p aliud causet z nõ p se. Si aliq̃s dicat: q̃ hoc intelligit de causis Ar. 3m
formalib/z nõ efficiẽtib. sicut aial/hõ/socrates ꝓbat: q̃: sol in circulo declinũ causa efficiẽs est generatoꝝ z corruptoꝝ: z nõ efficit alterius. ꝓria cã nisi aliq̃d addat solis: scz accessus z recessus. Accedẽs eni sol vel recto vel acuto angulo radij incidẽtis et reflexi/lumẽ imittit illuminãs: q̃d lumen cõgregatiũ est z ꝓstãs: z p ꝓnꝰ viuificũ z generatiũ. Recedẽs vo illuminata nõ respicit p radiũ incidentẽ et reflexũ/nisi sub angulo obtuso siue expanso: sub q̃ angulo expandit lumen z attenuat vis eius. ꝓter q̃d frigiditatis mortificatiue est inductiũ: z sic est causa corruptiõis. Cũ q̃ deus sit efficiẽs cã vlis remota: nõ agit nisi p aliq̃d appropriãs: z sic non agit p se. Adhucin. xvj. aialiũ dat regula de causis z Arg. 4m
causatis: q̃ si aliq̃ cã nõ tãgit/nõ agit: z si nõ agit/nõ sequit alteratio. Deus aũt causa est nihil causato ꝓ fm se z p se ꝓtingẽs: q̃ nõ agit aliq̃d nisi p additionẽ z determinationẽ eius q̃d facit ipm hoc/vel ipm illud causatũ ꝓtingere: nõ q̃ agit p se/sed p additionẽ determinatis. B
In cõtrariũ hui est: q̃ nihil agens p aliq̃d additũ sibi z determinãs/est cã p̃ In cõtrariũ argu. p̃mũ.
ma. Et hoc idẽ pbatũ est a nobis i libris de causis. Deus aũt cã p̃ma est: sicut oẽs testant phi z scti. q̃ agit p se/z nõ p aliq̃d additũ siue determinãs eũ ad causandum. Adhuc: In causis efficiẽtib apud Arg. 2m
phos duos inuenimus ordines. Sũt em̃ cause dãtes esse sicut ponit Arist. in. xvj. aialiũ: q̃ calor animẽ/calor celi/z lumẽ itelligẽtie actiue q̃d est in virtute formatiua q̃ est in semie: faciũt esse vite z viui in generatis. Inuenimus etiã causas efficiẽtes faciẽtes motũ: z in his inuenim̃ nisi vnũ p̃mũ q̃d est mouẽs tm̃: z media multa q̃ sunt mouẽtia mota: z vnũ vltimũ q̃d est motũ tm̃. Et si cõpem̃ ista adinuicẽ: mouẽs p̃mũ est/z mouẽs p se/z fm se. A simili li q̃ in secũdo ordine in q̃ est causãs esset causans z causatũ tm̃: p̃mũ causans ẽ causans p se z fm se. Primũ aũt causans p se causans/ẽ p creationẽ: vt in li. de cauſ. pbat. ꝓter q̃d dicit in tertia ponẽt: q̃ p̃ma rerꝰ creatarũ ẽ esse: z nõ est ante ipm̃ creatũ aliud: q̃ p̃mũ causans q̃d est causans tm̃/est agens esse fm se z p se/z nõ p additũ aliq̃d. Ulteriꝰ q̃rit I. questio incidens
de secũdo: vtꝰ scz causet necessitate/vel volũtate. Arg. primũ
Et videt q̃ necessitate. necessitate em̃ nature causat/cuius natura de necessitate sequit actio z causatũ. sicut lucẽs seq̃t lucere z illuminare. Dicit autem dionysius in li. de diui. no. ca. iiij. q̃ optimi est optia adducere: videt q̃ q̃ bonitati diuie necessario annerum sit p creationẽ adducere bona creata. Ad- Arg. 2m
hucibidẽ dicit dionysius: q̃ diuie bonitatis signatiua imago est sol/z multã ꝓsonantiã hñs ad ipam. sed sol de necessitate illuminat: q̃ videt q̃ bonitas diuina de necessitate siue nature creat. Adhuc aliũ Ar. 3m
silẽ inducit ibidẽ dionysius: q̃ sicut ignis ẽ calefacc-

retita summi boni est ꝓducere bona ⁊ saluare, sed ignis de necessitate sue nature calefacit; ḡ summū bonum de necessitate sue nature ꝓducit ⁊ saluat.

Ar.4m Adhuc: Inter oia deus ꝓxijssime causa est; qz cā causa ꝓ est, ḡ maxie ꝓuenit sibi cause definitio. Dicit aūt boeci⁹: ꝙ cā est quā de necessitate sequit aliqd/ sez causatū: ḡ videt ꝙ de⁹ si cā sit/ ꝙ de necessitate cā sit.

In ꝓtrariū arg.primū. In ꝓtrariū est qd dicit aug⁹, xj. de ciuitate dei: Satis significat deū nlla necessitate/ nulla vtilitatis sue indigētia; sed sola bonitate sue voluntate fecisse qd factū est.

Ar.2m Adhuc: Aug. iij. de trij. Voluntas dei ⁊ ꝑma ē ⁊ sūma cā oīm spē ⁊ motionū. Nihil eīm fit qd nō de intelligibili aut interiori aula sūmi imperatoris nō egrediat.

L II. questio incidens. arg. primū. Ulteriꝰ ḡrit. Si cā est/ cuiꝰ cā sit. Et videt ꝙ esse ⁊ boni tm. In ꝓbabitis eīm oīssum est; ꝙ nō esse ⁊ mali nō est cā efficiēs/ sed deficiēs. de⁹ aūt in nullo cā deficiēs est; ḡ nō esse ⁊ mali cā esse nō pōt/ sed esse ⁊ boni tm. Et hoc expresse dicit dionysius li. de diui. no. ca. iiij.

Ar.2m. Adhuc: Diony. dicit; ꝙ signatiua ⁊ multā bñs ꝓsonātiā ima go diuine bonitatis/ est sol. Sed sol nō facit tenebras; ḡ videt ꝙ etiā diuia bonitas nō facit malū ⁊ nō esse.

Ar.3m Adhuc cōis obiectio est id qd dicit Arist. in. ij. de generatiōe ⁊ corruptiōe: ꝙ idē eodē mō se bñs semp facit idē, de⁹ aūt idē eodē mō se bñs sp est; ḡ sp facit idē; nō ḡ opposita.

In cōtrariū ⁊ mali. Si ḡ facit esse ⁊ bonū sicut manifestū est; nō pōt esse cā nō esse ⁊ nō alter/ formās lucē ⁊ creās tenebras: faciēs pacē ⁊ creās malū.

Arg.2m Adhuc Eccl. II. b. Bona ⁊ mala/ vita ⁊ mors/ paupertas ⁊ bonestas a deo sunt.

Ar.3m Adhuc Hiere. 31. c. Sicut vigilaui vt euellerē ⁊ demolirer ⁊ dispergerē sic vigilabo sup eos vt plātē ⁊ edificē.

Argu.4m. Adhuc Amos. 3. b. Si ē malū i ciuitate qd dñs nō fecerit: Sz malū facere ⁊ tenebras est destruere esse lucis ⁊ boni/ ⁊ inducere nō esse; ḡ videt ꝙ ꝑma cā sit cā nō esse ⁊ mali.

Arg.5m. Adhuc Aiuicē. in. vj. naturaliū dās dñtiā inter causas naturales siue potētias ⁊ aiales siue rōnales/ dicit; ꝙ potētie naturales faciūt vnū; ⁊ nō pñt facere ē ⁊ ꝓtiū. sicut calidū calefacit ⁊ nō pōt nō calefacere ⁊ infrigidare. Potētie aūt aiales siue rōnales nihil faciūt/ q̄n idē possint nō facere; ⁊ nihil faciūt cuiꝰ ꝓtrariū nō pñt facere. Potēs eīm rōcinari/ ea dē potētia pōt nō rōcinari, ⁊ potēs velle/ pōt nō velle hoc ⁊ cōtrariū eiꝰ. Deus aūt opat ꝓ intellectū ⁊ ꝓ volūtatē; ḡ pōt esse cā esse ⁊ nō esse/ ⁊ boni ⁊ mali.

D Solo mēbri primi Solo: dicendū ad ꝑmū q̄stitū; ꝙ de⁹ est cā ꝓ se oīs rei cuiꝰ cā est; ⁊ nō cā ꝓ accēs: nec cā ꝓ aliud, dicit eīm cā ꝓ se: ꝙ in se ⁊ ex se habet sufficiēter oia quib cā est/ ⁊ q̄b causat; ⁊ nullo indiget adueniente q̄ cā efficiat ꝓ m actū. Et iō cū deus ꝓ virtutē ⁊ volūtatē ꝓtiā/ q̄ essētia sua sūt/ cā sit ⁊ causet; ⁊ ite ꝓ ꝑ sapiētiā qua scit opus suū/ ⁊ est rō siue idea opis; q̄ sapiētia vere essentia sua est: Adhuc cū nulla/ vt dicit Boeciꝰ/ exterior cā vel indigētia pellat ad causandū: sed extasi ꝓtie bonitatis/ vt dicit dionysiꝰ: q̄ bonitas sua essentia est; ipe maxie ꝓ se ⁊ ꝓm se cā est/ ⁊ nō ꝓ aliud; ⁊ cū vel adueniēs aliq̄d.

Ad argumēta ī ꝓtrariū Quē ḡ ad hoc ꝓbandū inducta sunt ꝓcedēda sunt. Et b̄ est qd intēdit boe. in. iij. de ꝓsolatiōe ꝑhie dicēs: Que nō externe populerūt fingere cause Materie fluitātis opus: verū infira summi Forma boni liuore carēs.

Ad arg.1m Ad id aūt qd obijcit in ꝓtrariū; dōm ꝙ cā vlis est duobꝫ modis; essentia scz/ ⁊ virtute. Essentia cā vlis est/ vniuersalis essentia determiabil ꝓ spēalia ⁊ ꝓtia ad b̄ ꝙ essentialr fiat, ꝓtia. ⁊ sic de⁹ nō est cā vlis. Virtute cā vlis est/ q̄ ꝓtia virtute causat oia. ⁊ b̄ mō de⁹ cā vlis est; ⁊ nō efficit determiata per aliqd additū vel adueniēs ⁊ essentialr appropriās eā: sed per volūtatē sua, ꝓtiā relata ad b̄. ⁊ sic de⁹ efficit cā huiꝰ: qz vult b̄ hic ⁊ nūc; ⁊ ab eterno voluit ꝙ nūc ⁊ hic fieret.

Ad 2m Per idē patz solutio ad sequēs. hoc eīm ꝓcedit de illo qd essentialr est cā remota/ ⁊ per appropriātia efficit essentia, qd deo nō ꝓuenit; nec ꝑme cause, qz dr in li. de causis: ꝙ ꝑma cā regit oēs res; ꝑterq̄ ꝙ cōmisceat cū ill. Un nihil appropriat deū nisi volūtas ꝓtia: q̄ scz vult vt b̄ nūc ⁊ b̄ fiat.

Ad 3m Ad aliud dōm; ꝙ rnsio illa incōueniēs est. Intelligitur eīm tam de causis formalib/ q̄z efficiētib ⁊ finalib; dūmō in seipis sufficiēter nō habeant vñ cause sint huius vel illius. Et hoc nō cōuenit deo; q̄ ex ꝓtie volūtatis determinatiōe sufficiēter est causa huiꝰ vel illius: vt dictū est.

Ad 4m Ad aliud dōm est; ꝙ regula Aristo. intelligit de causis iperfectis; q̄ nō sunt cause totius esse/ sed esse fundati ī materia ⁊ in subiecto. Deus aūt vt pbatū est/ causa est in totū esse/ ⁊ totū esse ⁊ fieri habēs in imperio; ⁊ ideo nō oportz ꝙ tangat nisi volūtates virtute: q̄ huis vbiqz sit per potentiā/ essentiā/ ꝑsentiā intra omnia ⁊ extra oia ⁊ subtus oia: vt basis portans ⁊ sustinens/ ⁊ in oib; sed nō cōtingens ea/ nisi forte tactu sili metaphorico tactui; q̄ est actus virtutis/ vt dicit Arist. o. in primo de generatiōe ⁊ corruptiōe.

E Ad I. quest. onē incidēs Ad id qd vlteriꝰ ḡrit; dōm ꝙ nulla necessitate/ ⁊ libera volūtate causat qd causat: vt bñ dicit Aug. Necessitas eīm coactionis nō cadit in eū qui nec potentiorē/ nec superiorē habet. Nec materie necessitas cadit in eū qui penitus imaterialis est; ⁊ impulsu forme materialis ad nihil impellit deorsum: ⁊ leue sursum. Similiter necessitate formalis cause nō obligat: sicut lux obligatur ad lucere; qui totā actionē ⁊ causalitatē habet in libertatis voluntate. Similiter necessitate cause finalis impelli nō potest/ qui nullo bono exterior indiget; ⁊ nullo bono caret. Dicit eīm in libro de causis; ꝙ primū est diues in se/ ⁊ diues in aliis. Et hoc voluit dicere Boeciꝰ qñ dixit; Que nō externe pepulerunt fingere cause.

Ad arg.3m Ad id qd contra obijcitur dicendū; ꝙ bonū cuius est adducere bona/ est bona volūtas dei; ⁊ ideo adductio bonorum nō est in aliq̄ fomali necessitate boni. sicut de necessitate forme lucis est lucere ⁊ illuminare; sed est in libera volūtate sūmi boni.

Ad 2m Ad aliud dōm; ꝙ licz sol signatiua ima go sit ꝓ se bonitatis/ q̄ multā habet cum ipo ꝓsonantiā; nō tm̄ habet oīmodā, sed in hoc imitat vtrūq̄; qz sicut sol vniuersalis est causa illuminato ⁊ ita ꝑma bonitas est causa oīm bonitā participantiū. In hoc aūt dissimile est; ꝙ sol illuminare habet ex necessitate: prima aūt bonitas ꝓducere bona in sua essentialis volūtatis libertate.

Ad 3m Ad aliud dōm; ꝙ Diony. inducit hoc ad ostendendū/ ꝙ in parte est simile ⁊ nō in toto: vult enim oīdere ꝙ hoc ꝙ deus ꝓ se cā boni est/ ⁊ nō mali; sed altū de incidit malū/ sed nō ex ipo. sicut ignis per se causa est calidi ⁊ nō frigidi; sed altū de sub ꝓcipit frigiditas.

Ad 4m Ad aliud dōm; ꝙ verū est ꝙ deus ꝓxijssime dicit causa inter ea q̄ dici pñt a balbutiētibus/ ⁊ vt pñt excelsa dei resonātib; vt dicit Gregorius

per supeminentiā dicit; qz scz non causa est ad modū inferioris cause/ sed sup oēm causam. ⁊ iō cum causalitas inferioris cause sit sub necessitate vel coactionis/ vel materie/ vel forme/ vel finis: sua causalitas erit sub libertate volūtatis cui nihil resistit Rom. 9. e. Uolūtati eiꝰ qs resistit: Hester. 13. In ditione tua cūcta sunt posita: ⁊ nō est q̄ possit resistere volūtati tue. Ps. 113. Oia quecūqz voluit dñs fecit.

F Ad II. q̄stio nē incidentē Ad id qd vlteriꝰ ḡrit; dōm ꝙ nō esse/ ⁊ manifestū considerari pñt dupl: scz quantū ad causam q̄ est in creato ⁊ malo. Nō esse eni in creato causat ex nihilo: ex quo factū est creatū. Malū aūt in creato qd malū est culpe: causat a volūtate creati/ auertētē se ab incōiscabili bono. Et sic nō esse creat a naturali causa deficiētē. Malū aūt a volūtaria causa se auertētē ab incōmutabili bono. Et sic q̄tū ad nō esse Sap. 1. d. 6: Deus mortē nō fecit: nec delectatur in pditiōe viuoꝝ. Quantū ad malū aūt culpe dicit a gēnadio; ꝙ deus illius rei nō est auctor cuius est vltor. Et ponit in glosa. Rom. 1. c. sup illud Tradidit illos deꝰ in passiones ignominie. Pñt etiā ꝑsiderari q̄tum ad ordinē iustitie in flugētis penābis q̄ de merito tale penā meruerūt: Et hoc duplicit; scz subtrahēdo gratiā: vel infligēdo penā sensibile. Primo mō causa est non esse; qz esse nō influit his qui ꝑ naturā corrupti sunt: vel ꝑ voluntatē a ꝑmo esse auersi sunt. Et sic deus est cā mali pene, sicut nauta ꝑ absentiā cā est piclitationis nauis; ꝓm ꝙ pena est pena dāni/ q̄ est subtractio boni; ⁊ cā pene sentiꝰ. ꝓm ꝙ ordo iustitie cā ē suspēsiōis latronis.

Ad argu in cōtrariū Et hoc solo ꝓtz ad auctoritates ꝓsequētur indutas de Esaia/ Hieremia/ Eccl/ ⁊ Amos. Tenebras eni nō creat deus/ nisi ꝑ substractionē lucis; nec bellū creat nisi ꝑ subtractionē pacis; nec mortē facit ꝑ paupertatē nisi ꝑ vite ⁊ boni subtractionē: que tū in aia creato ꝓ sunt vel ꝑ naturalē defectū/ vel ꝑ volūtatū demeritū qd tale a iusto iudice ōmeruit

Ad 5m inflictionē pene. Ad id qd obijcit de Auicē. dicēdum ꝙ hoc ꝓcedit. In libertate eni dei est infligere penā/ vel nō infligere; vel hāc infligere/ vl illā penā.

Queritur de causa formali.

Mēbrū. II. huius mēbri tres sūt articuli

s Ecūdo querit de causa formali q̄ exemplaris dicit: eo ꝙ ad ipsam sicut ad exemplar oia formant. De qua queritur tria: scz an sit ī deo; Scdo vt ꝓ vna vl plures: Tertio cuiꝰ sit.

A Articulꝰ. I. Arg. primū. Queritur an deus sit causa rerū formalis.

a Ꝑimū sic obijcit. Dionysius de diuis nominib ca. v. dicit sic: Et principia sunt; ⁊ primū sunt; ⁊ postea principia sunt principia. ḡ formabilia rerū primū sunt/ ⁊ postea principiū sunt. Sed si sunt primū: nō esse nisi in arte mētis diuine idealiter; qz illa est causa prima rerū. ḡ exēplaria oīm rerū principiū sunt in mēte diuia. Et sic mēs diuina ꝓm ꝙ ars est siue factiuū principiū rerū cum rōne: sic eīm Aristo. diffinit artē in. vj. ethico ꝓ: est

Ar.2m causa formalis ⁊ exēplaris rerū. Sup idē verbū dionysij maxim⁹ in cōmento dicit sic: Cause pmordiales sunt principia quas greci ideas vocāt: hoc est species vel formas eternas ⁊ incōmutabiles rationes/ ꝓm quas ⁊ in qb visibilis mūdus format ⁊ regit. Ideoqz a greco ꝓ sapiētib poryn appellari meruerūt: hoc est exēpla principalia/ q̄ pater in filio fecit/ ⁊ ꝑ spm̄ sanctū in effectus suos diuidit atqz multiplicat. Porisimata quoqz vocant: id est pdestinationes. In his eīm quecūqz quidētia diuina ⁊ fiūt ⁊ facta sunt/ simul ⁊ semel ⁊ incōmutabilr pdestinata sunt. Nihil eīm naturaliter visibile vel inuisibile oritur: ꝑter qd in eis ante omnia tpa ⁊ loca pdestinātū ⁊ ordinātū est. Ex hoc accipit; ꝙ idee omniū rerum in mente diuina sunt; ⁊ sunt principalia exēplaria omniū que in reb oriūtur.

Ar.3m Adhuc ibi maxim⁹ post pauca: Idee a phis diuīe voluntatēq̄ appellari solent; ⁊ ꝑ ipsum a platone. qm̄ quecūqz voluit deꝰ facere in ipis/ ꝓmordialiter ⁊ causaliter fecit. Et b̄ arguit vt ꝓius; ꝙ deus ⁊ mens diuina ꝓmordialis ⁊ exēplaris causa est rerū.

Arg.4m Adhuc: Maxim⁹ ibidē: Das formas siue ideas dionysius cererisqz sancti appellāt ꝑ seipam bonitatē; ꝑ seipam essentiā: ꝑ seipam vitā; ꝑ seipam virtutē; ꝑ seipam sapientiā. Quecūqz eīm bona sunt/ ꝑticipatiōe ꝑ se boni bona sunt; ⁊ quecūqz sunt/ ꝑticipatiōe ꝑ se essentie sunt; ⁊ quecūqz viuūt/ ꝑticipatiōe per se vite viuūt; ⁊ sic de aliis ꝑticipationib ⁊ ꝑticipātib. Nulla si quidem virtus siue generalis siue specialis in natura rerū inueniri q̄ a ꝓmordialib causis inestimabili ꝑticipatione nō ꝓcedat. Et hoc accipitur idem qd ꝓius.

Arg.5m Adhuc Heb. 11. a. Fide itelligimus aptata esse secula verbo dei; vt ex inuisibilib visibilia fierent. Ibi glosa augustini: Ex inuisibilib significat inuisibilis mūdus qui erat in dei sapiētia: ad cuius similitudinē factus est hic visibilis mūdus: hoc est/ dispositio qua disposuit oīa ista visibilia vt fierent iurta inuisibile exēplar qd erat in mēte dei. Et hoc ite ꝓ relinquit; ꝙ exēplaria rerum in mente diuina sunt; ⁊ sic deꝰ est causa exēplaris rerū ⁊ formalis.

Ar.6m Adhuc idem ꝑ rōnem arguit: Omnis eīm artifex sapiēs apud se habet ⁊ formas ⁊ rōnes operū: quas si nō haberet: nec sciret opus suū/ nec rōnes operis dirigeret in ope/ sed oparet ⁊ fortuna ⁊ casu. Dicit eni Arist. in libello de fortuna ⁊ eupraxia: ꝙ fortuna est natura ꝑter rōnem ⁊ intellectū impetū faciēs. Cum ergo deꝰ sit artifex sapiētissimꝰ omniū operum suorū: formas ⁊ rōnes habet apud se ī ꝑm̄; ⁊ sic est causa formalis ⁊ exemplaris oīm suorū operū: sicut artifex artificiatorū ꝓ.

B Ar.7m Adhuc hoc ē qd dicit Augꝰ in libro retractationū sic: Mundū intelligibilē nūcupauit plato ipam rōnes sempiternā qua fecit deꝰ mundū: quā qui esse negat/ sequit vt dicat deū irrōnabiliter fecisse qd fecit aut cū faceret/ aut anteq̄z faceret nescisse qd faceret: si apud cū rō faciēdi non erat.

Argu. 8m Adhuc Aristo. loquēs de causa vniuersi esse dicit; ꝙ in oib est actꝰ ante potētiā ⁊ rōne ⁊ fuba ⁊ tpe: ita ꝙ in talib ē domꝰ ex domo: hō ex hoie: sanitas ex sanitate. Et hoc esse non pōt: nisi artifex ipe idealiter ⁊ exēplariter sit actus oīm: ad quē format ⁊ efficit omne qd est ī actu hoc vel illud. artifex ḡ exēplaris causa est omniū rerū.

Ar. 9m. Adhuc Arist. in. ij. physico ꝓ dicit; ꝙ policletꝰ cā statue est per accidens: statuarius autem causa statue per se. Et hoc accipitur ꝙ causa per se non est/ nisi que prehabet causaz formari. deus aūt cā ꝑ se est omnis rei quā facit; ḡ causaliter ꝑhabet ⁊ idealiter formas omniū ꝓ quas facit. qd aūt ꝑhabet formas causaro ꝓ/ formalis ⁊ exēplaris est causa cōrū dem: deus ḡ formalis ⁊ exēplaris est cā omniū creatorū.

In ꝓtrariū Jn cōtrariū huius est; ꝙ ꝓm hoc videt inducti platonis positio: ꝙ scz ꝑ se forme sint ante res argumētū

ex quibꝫ res formeñt, que positio ab Aristo. ip̃ꝛobata est. qꝛ si extra res sunt ꝛ ante res/nõ valẽt ad esse; cũ forma nõ ꝓferat ad esse nisi q̃ est in re, nec valet ad scire; cũ eadẽ sunt ꝑncipia essendi ꝛ sciendi. vt dicit Aristo. in ꝑncipio primi physi coꝝ. Et cũ forma non sit nisi vt sit principiuꝫ esse ꝛ scire; positio forme que est extra rem ꝛ ante rem erit inutilis.

Solo articuli. I. Solutio ad primũ quesi tũ dicendũ: q̃ idee sunt in mente diuina �means q̃ ars est omniũ creatoꝛũ. Sicut ꝑhabet ꝛ simplr̃ habet species ꝛ rõnes omniũ creatoꝛũ: que sicut dicit augꝰ sunt idẽ q̃ ip̃a mẽs diuina. Non eñ cognoscit deus nisi seipo ꝛ vno ꝛ eodẽ; ꝛ nõ sicut intellectus creatus/qui medũ cognitionis siue specie accipit a cognoscibili; sed seipo cognoscit: in q̃ꝫtum scꝫ ipe species est ꝛ rõ oꝫs cognitionis ꝛ omniũ cognoscibiliũ. Ad argua. Rõnes autẽ ad ꝶ inducte/q̃ in mente diuina sunt exẽplaria rerũ/cõcedẽde sunt hoc mõ quo dictũ est: q̃ scꝫ sunt ꝑmordiales ꝛ fontales cause creatoꝝ. Ad argum in ꝓtrariũ Ad id qõ obꝗ̃ꝫ in contrariũ de positiõe platonis: dicendũ q̃ nõ talis fuit positio platonis quã ip̃probat Aristo. sed plato posuit formas que sunt ante rem: ꝛ ꝑncipia rei in seipis existere; ꝛ in ipsis sigillari res sicut ad sigillum. nec posuit eas in mẽte diuina/sed in se ipis. Et hoc modo ip̃probat Aristo. eam. Et forte plato dixit verũ. Necesse est eñ ꝑncipia esse ꝑs natura; ꝛ ꝑius esse ꝑncipia q̃ ꝑcipiata. Unde si forme sunt rerũ ꝑncipia ꝛ esse formari; ꝛ sunt/ꝛ principia sunt ante formata. Et si querit̃ vbi sint; questio ꝓpꝶ̃ꝫ est; q̃ ita q̃rit de vniuersalibꝫ ꝛ ꝑmis ꝑncipijs. Pro certo in suis ꝑncipijs sunt; que sunt lumina ꝛ influentie ꝑime cause in intelligentias ꝛ intelligẽtiarũ orbes; ꝛ orbiũ in elemẽta ꝛ elementoꝝ in virtutes formatiuas seminũ ꝛ generatoꝛũ. sic eñ ex mente diuina forme siue idee ꝓdeũt in ideata siue formata. Et ideo dixit plato; q̃ ꝓceduũt sicut ex quodã sigillo. Et hoc non negat Aristo. sed negat q̃ forme sunt ante rem per seipas ꝛ ꝟm se ipas separatim existentes.

Querit̃ si exemplaria sunt in mente diuina: vtrũ sint sub vnitate vel pluralitate.

A Articulꝰ. II Arg. primũ V Uterius querit̃. Si exẽplaria sunt in mẽte diuina: vtrũ sint sub vnitate vel pluralitate. Et videt̃ q̃ sub pluralitate. Dicit enim augꝰ in libro. lxxxiij. q̃stionũ: Idee sunt ꝑncipales quedã forme vel rõnes rerũ stabiles atq̃ incõmutabiles: q̃ ꝛ ip̃e formate nõ sunt; q̃ diuina ꝓrinẽtur ꝛ telligẽtia. Et cũ ip̃e neq̃ oriant/neq̃ intereãt: ꝟm eas tũ formari dicit̃ omne qõ oriri vel interire põt/ꝛ omne qõ oriꝛ ꝛ interit. Hic augꝰ consignificatũ nũeri pluralis ponit circa ideas: q̃ videt̃ q̃ plures sint. Arg. 2m Adhuc augꝰ ibidẽ: Q̃ia deus rõnabilr̃ cõdidit. Nec ea rõne conditus est hõ qua equus: et similiter est de alijs genere vel specie differẽtibꝫ. q̃ videt̃ q̃ singula ꝓꝶ̃ꝫ ideas ꝛ rõnes habeant in mente diuina. ꝓꝶ̃ autẽ rõnes ꝛ idee sunt sub pluralitate: q̃ idee in mente diuina sunt sub pluralitate/ꝛ nõ sub vnitate. Arg. 3m Hoc idẽ videt̃ ꝓbari ꝑ rationem differẽtium formatoꝛũ siue exemplatoꝛũ. Impossibile eñ est esse vnũ exemplar: qꝛ differentia genere ꝛ specie ab eodẽ per imutationẽ exire nõ ꝑnt. sicut nec ab vno sigillo diuerse genere ꝛ specie ꝓdeũt imagines. Et hec fuit causa quare plato posuit formas multas ꝑ se existentes. Sed creata differũt generibꝫ ꝛ specieb; q̃ necesse est q̃ exemplaria eoꝝ genere ꝛ specie differãt; ꝛ sic sunt sub pluralitate/ꝛ nõ sub vnitate. Adhuc: Sicut artificiata ꝑ formas exẽplares sunt in mente artificis: sic ꝟm Aug. ꝛ Bedã sup Jobãnẽ/ creata sunt in mẽte creatoꝛis. sed in mente artificis nõ ꝟm vnũ ꝛ idem exẽplar est domꝰ ꝛ nauis; ergo in mẽte dei nõ ꝟm vnũ ꝛ idem exẽplar est hõ ꝛ equus. Exẽplaria ergo sũt in mente diuina sub pluralitate/ꝛ nõ sub vnitate. Arg. 4m

In contrariũ huius est qõ dicit Diony. libro de diuis noib; ca. v. sic: Omnia existẽtia/ꝛ q̃ quocũq̃ mõ ab esse sunt/ꝓtẽta sunt in ipo incõꝓhensibilr̃ ꝛ cõiuncte ꝛ singulariter. Et huius dat duo ꝛ exempla. vnũ in discretis sic dicẽs: Eteni in vnitate oꝫs numerus vniformiter ꝑexistit: ꝛ habet omnẽ numerũ in se vnitas singulariter: ꝛ oꝫs numerus quidez vnit̃ vnitate. in q̃tũ aũt ab vnitate ꝓcedit/tãtũ discernit̃ ꝛ in multitudinẽ agit̃. Secũ dũ exemplũ est in ꝓtinuis/de quo dicit sic: Et in centro omnes circuli linee ꝟm vnã vnionẽ existũt; ꝛ oẽs hñt signũ siue centꝝ in seipo lineas vniformit̃ vnitas ꝛ ad seinuicẽ ꝛ ad vnũ ꝑncipiũ a quo ꝓcesserũt; ꝛ in ipo quidẽ centro ꝓfecte vniunt̃. parũ aũt ab ipo distantes parũ etiã discernunt̃: magis aũt distãtes/magis ꝛ simplr̃. in q̃tũ centro, ꝓꝶ̃ꝫ ꝛ intrũ ꝛ ipi ꝛ sibi vniunt̃; ꝛ in q̃tũ ab ipo ꝓcedũt/ intrũ ꝛ ab ipo ꝛ a seinuicẽ ꝑstant. Ex his patet; q̃ oĩa que a ꝑima causa ꝓcedũt/in ꝑma causa vnũ sunt: ꝛ in monade ꝛ nõ in pluralitate ꝓsistunt. Adhuc sup idem dicit maximus in cõmento: In monade quidem vi et potestate sunt nũeri; in generibꝫ vo ꝛ formis actu ꝛ ope. Uis aũt eoꝝ substãtial/ est eoꝝ virtus qua eternaliter ꝛ ĩmutabilr̃ in monade existũt: ꝓãs vo eoꝝ est possibilitas eis insita/ qua in genera ꝛ species ꝑnt multiplicari ꝛ intellectibꝫ ꝓꝶ̃ꝫ manifeste fieri/certis terminoꝝ diffinitiõibꝫ/q̃ntitatũ diuersiratibꝫ/interuallis differẽtiaꝝ/ꝓꝶ̃ꝫtionũ, ꝓꝶ̃ꝫtionalitatũ q̃ꝫ mirabili equalitate ꝛ insolubili consonãtia. Ex his accipit̃; q̃ sub indifferẽti vnitate res create sunt in deo. Arg. 3m Adhuc Maximus ibidẽ dãs huius rei signũ dicit sic: Actus intellectꝰ in monade nũeros accipiẽtis/est motus animi purissimos in sua natura nũeros absq̃ vlla imaginatiõe intuentis. Opus vo quo scꝫ cosdẽ numeros ponit in specie/est animi motꝰ purissimos nũeros quos in seipo ꝓsiderat/ꝑbãrasijs veluti q̃busdã coꝛpibꝫ icrassatos memorie cõmendãtis ibiq̃ ordinãtis/eoꝝq̃ rõnes facilius tractãrts: fozasq̃ q̃busdã signis coꝛporalibꝫ sensũ significatos in aliorũ noticiã tradẽtis. Intellectuales q̃ numeri ex monade se diffundunt vt in aio quodãmodo splendescãt: deinde ex animo in rõnes ꝓfluẽtes aptius se parefaciũt: mox de rõne in mẽoriã decurrentes/ꝑbãrasticas ip̃ius mẽorie natura excipiũt apparitiões in q̃bꝫ virtutes multipliciũ fozmaꝝ suarũ in q̃sitionibꝫ suis latẽter aptiũt. deinde in sensus siue sensibiles q̃litates: postremo in figuras: eo q̃ diuersitatẽ figurarũ exigit diuersitas specierũ. Ex hoc accipit̃; q̃ omnia creata in deo ꝟm q̃ in deo sunt/ vnũ sunt; ꝛ non cadunt in numerũ vel differẽtiã/ nisi in q̃ꝫtũ magis vel minus ab eo ꝓcedũt. Et hoc ꝓcedẽdũ est: qꝛ hec est fides catholica. In deo eñ nõ sunt nisi idem q̃ diuina essentia; qꝛ dicit Augꝰ: quicq̃d in deo est/ deus

L Solo articuli. II. est, essentia aũt diuina sub vnitate est/ꝛ nõ sub pluralitate. Solutio: dicẽdũ q̃ sub vnitate sunt in mente diuina; hoc est vt vnũ. sed nõ vt multa; quia q̃d est in cã ꝑima/est i ea ꝑ modũ cause ꝛ nõ ꝑ modum causati. Unde sicut dicit̃ in libro de causis: causatũ in causa est causa. Quãuis tũ vnuꝫ sint in causa; relatiuam tũ habent pluralitatẽ: eo q̃ illud vnũ ad multa refertur; ꝛ formali relatione quare fertur ad vnũ/ nõ referr̃ ad aliud/licet res vna ꝛ eadem sit. sicut optime posuit Dionysius exemplũ in vnitate ꝛ cẽtro. Una eñ vnitas est oꝫs numeri ꝑncipiũ: relatio tũ quia referr̃ ad vnã speciẽ nũeri ꝛ ratio/nõ est vna ꝛ eadẽ cũ relatione ꝛ rõne qua referr̃ ad aliã. Et similiter est de centro: q̃d est ꝑncipiũ linearũ ductarũ de cẽtro ad circũferentiã; q̃d alia relatione ꝛ rõne referr̃ ad vnã q̃ ad aliã. q̃ rõnes relationũ qꝛ ꝟm hoeciũ nõ addũr/nec minuũt/nec variant aliquid in re; nullã in centro inducũt pluralitatẽ. Ad argua Et hec est intentio augustini. Quia tũ relationũ est pluralitas/ꝛ nõ rei: hanc cõsignificãdo dicit: Idee sunt in mẽte diuina. ꝛ vt remoueat pluralitatẽ realẽ/nõ dicit plures idee/ vel multe idee; qꝛ in deo sunt vt vnũ ꝛ nõ vt multa. Et q̃d dicit; q̃ alia rõne fit equus alia homo: ostendit hoc q̃d dictum est. Ratio eñ ꝓꝶ̃ꝫ respicit finẽ opatiõis q̃ est opꝰ ip̃m. ꝛ diuersa opa in forma ad opificẽ in vna relatione referri nõ ꝑnt; ꝛ per ꝑ̃ns nec opifex ad ip̃am. Nec est simile de artifice creato ꝛ increato; qꝛ artifex creatus exemplar opis nõ est/nisi per formã ab ope acceptã; ꝛ ideo ꝑ vnã rem nõ põt esse exemplar duoꝝ. Opifex aũt increatꝰ sic seipo causat: ita seipo exẽplar est; ꝛ ideo ꝑ idẽ re multiplicatũ relatiõe cã exẽplaris omniũ est. Et ꝑ hoc patꝫ solutio ad totũ.

Querit̃ cuius idea sit causa: vtrũ scꝫ factoꝛũ vel fiendoꝛũ tũ; vel etiam possibiliũ licet nunq̃ fiant; ꝛ vtrũ sit bonoꝛũ ꝛ maloꝝ vel malorum tũ.

A Articu. III. V Uterius tertio querit̃ cuius sit; vtrũ scꝫ factoꝛũ/ vel fiẽdoꝝ tũ/vel etiã possibiliũ licet etiã nũq̃ fiãt: Et vt ꝝ sit bonoꝝ ꝛ maloꝝ: vl Arg. primũ maloꝝ tũ. Videt̃ q̃ ñ nisi factoꝝ/vel fiẽdoꝝ. Q̃d eñ nõ est formã aliquã ꝑticipans/nõ ꝑticipat aliq̃ existente ꝟm se: ꝟm dionysiũ: qui vocat participationes ꝑima que ꝟm se sunt separata. Et q̃d nõ est bonũ/nõ ꝑticipat ꝟm se bonitatẽ; ꝛ q̃d non est/nõ participat ꝟm se essentiam; ꝛ quod nõ est sapiens/ nõ ꝑticipat ꝟm sapiẽtiã. A ꝑ̃ simili ergo q̃d nõ ẽ in forma aliqua/sed ꝑteritũ vel ꝑsens vel futurũ/nõ participat id q̃d ꝟm se forma est. Possibile aũt nõ futurũ i esse nõ participat formã aliquã; qꝛ nunq̃ erit; ergo respectu eius nõ est aliqua q̃ ꝟm se forma est. hec aũt est idea: q̃ possibiliũ nõ fiendoꝝ nõ est idea. Arg. 2m Adhuc: dictũ est in ꝑhabitis: q̃ idee re vnũ sunt: ꝛ q̃ nõ cõsignificant̃ pluralr̃ nisi respectu eoꝝ quorũ sunt. si q̃ illa nõ sint/ nec vt vnũ/ nec vt plura; respectu illoꝝ nõ erit idea. Res autẽ in possibilitate existentes/nec sunt vt vnũ/nec vt multa: qꝛ vnum ꝛ multa comitant̃ res in actu existentes/vel in ꝑterito/ vel in ꝑsenti/vel in futuro. ergo videtur q̃ respectu possibiliũ que cum nõ fierent/nulla sit idea. Ar. 3m Adhuc: multa sunt deo possibilia que ꝟm naturam sunt impossibilia; ꝛ cũ illa in se non sint/nec ꝟm actũ/nec ꝟm potentiã, videt̃ q̃ ad ipsa nullo modo possit referri idea. Adhuc: Quod nunq̃ est/nec fuit/nec erit exemplatũ/illius nullũ exemplar. sed possibiliũ deo/ vel in seipis quoꝛũ nullum factum est: nec fuit in ꝑterito/nec est in ꝑsenti/nec erit in futuro/nibil est exemplatũ. q̃ taliũ vt videtur nullũ est exemplar; ergo nec idea. Ar. 4m Quod si cõcedatur: In contrariũ est q̃d dicit Aristo. in ꝓrioribꝫ; q̃ falso ꝛ nõ impossibili posito/ q̃d accidit est falsum ꝛ nõ impossibile, ponatur ergo; q̃ deꝰ faciat aliquid raliter possibiliũ: sequit̃ q̃ facit illa nõ respiciẽs ad se vt ad ideam illius. ergo facit ꝟm Aug. non habens apud se formam ꝛ rõnem operis sui. ergo facit vel nesciens opus/vel irrõnabiliter. hoc autẽ falsum est ꝛ impossibile; ergo positio falsa ꝛ impossibilis. Argumẽtũ in cõtrariũ.

B Ulterius querit̃: Si mala in deo habeant ideã. Et videtur q̃ nõ. Super illud enim ꝑs. 32. Que ignorabam iterrogabãt me/ dicit glosa: Quõ ars nescit virtuꝫ: sic ego qui sum ars omnipotẽtis dei. ꝛ loquit̃ filius. Adhuc Augꝰ libro. ij. de libero arbitrio; Quicq̃d forme cuiuspiam rei deficientis remanet; ex illa forma ẽ q̃ nescit deficere; ꝛ motus ꝑ ip̃os rerũ deficientiũ vel ꝑficientiũ excedere numerozũ leges non sinit. Cum ergo malum nõ habeat formaꝫ: eo q̃ sicut dicit Augꝰ/ est corruptio modi speciei ꝛ ordinis; videtur q̃ malũ in deo nõ habeat ideam. Ar. 2m Adhuc in tertio de libero arbitrio: Ar. 3m Nature in q̃ꝫtum sunt/a deo sunt. Inquantũ aũt vitio/se/ab eius qua facte sunt arte recedũt. Intrũ autẽ recte vituperant̃; in q̃ꝫtum eoꝛũ virtutem ꝛ artem q̃ facte sunt nature videt; ꝛ hoc in eis vituperat q̃d non videt. Ex his patet q̃ in arte ꝑima nõ est idea mali. Ar. 4m Adhuc per rationẽ ꝓbatur idem. Exemplar enim nõ est in deo/nisi eoꝝ que possibilia sunt fieri ab eo/vel fiunt/vel facta sunt. Mala autẽ nec fiũt/ nec facta sunt: nec possibile est fieri a deo; ergo malozũ non est exemplar in deo siue idea. In cõtrariũ huius est; q̃ mala punium̃t̃a deo. Non bene autẽ punit̃ neciuste q̃d est incognitũ. ergo cognita sunt a deo. Sed quecũq̃ cognoscũtur/ bozũ ratio cognitiõis est apud cognoscentẽ; ergo ratio cognitionis malozũ est apud deũ. ꝛ quoꝝ ratio cognitionis est apud deũ/idea est apud deum; quia ratio cognitiõis idea est; ergo idea malozum est in deo. In cõtrariũ arg. primũ.

Adhuc: Anſ. in monologion; Nihil aliud est sũmo spiritui dicere/ q̃ꝫ cogitãdo intueri. Sed sũmꝰ spũs cogitãdo intuet̃ mala/ qũ cõdẽnat ꝛ vindicat; ergo videt̃ q̃ dicit mala. Sed quicũq̃ dicit rõnes dicendi ꝛ ideam habẽt apud ip̃m: ergo mala ꝛ ideã ꝛ rationẽ habent apud deũ. Arg. 2m

L Solutio articuli. III. Solutio: ad primũ quesitũ dicendũ est; q̃ sicut de necessitate ꝓbarum est/ꝛ ex verbis aug. accipit̃ exꝑsse; idea non est tũ factoꝝ ꝛ existentiũ ꝛ futuroꝝ/sed etiã possibilium deo; etiã si nunq̃ fierẽt. sicut de necessitate ꝓbat obiectio. Ad id aũt qõ ꝓtra hoc obꝗ̃ꝫ; dicẽdũ q̃ ꝟm dionysiũ omne qõ quocũq̃ modo est/ꝑticipat ꝟm se essentiã ꝟm sue nature ꝛ sue possibilitatis analogiã, possibile aũt siue deo/siue in se aliquo mõ habet se ad formã ꝛ ad actum: quia possibiliter: ꝛ ꝟm illã analogiam ꝑticipabit ꝟm se formã; ꝛ sic habet ideam. Ad 2m Ad aliud dicendum; q̃ licet vnum ꝛ multa comitentur res in actu existentes; tamen possibilia per hoc q̃ habent analogiam ad actum/etiã analogiam habent ad vnitatem ꝛ multitudinem: ꝛ sic idea est respectu ip̃oꝛum. Ad 3m Ad arg. 1m Ad aliud dicendũ:

q omniũ possibilium deo est idea. Et qõ dicitur: q
hec nullo modo sunt/nec in actu/nec in potentia:
falsum est. Sunt enim in potẽtia diuina: cuius po
tentie exitus ad actuz fm rationẽ in mente diuina
est: z hec ratio exemplar est eorum que fiunt a tali
Ad 4m potẽtia. Per hoc idem patet solutio ad sequẽs.
Ad questionẽ incidentẽ Ad id quod vlterius queritur: Si mala habeãt
in deo ideam, dicendum q nõ. fm dionysium eñ:
cuius nulla est p se participatio: illius nulla est for
ma. mali autem nulla est per se existentis partici
patio: quia malicia fm se nihil est. vnde malum in
D deo exemplar habere nõ potest. Et concedende sũt
Ad arg. 1m in cõtrariũ. auctoritates z rationes ad hoc inducẽ. Ad id
quod in contrariũ obijcitur/dicendu z est: q aliud
est esse in cognitionis simplicis noticia: z aliud est
esse in arte. Ars enĩ/vt dicit Aristoteles in. vj. phy
sicorũ/facti uũ principiũ est cum rõne. Et quod est
in arte/vt exemplar est operis: z ratio est in ea pnci
pium formale operis. Et ideo que sunt in deo fm
rationem idee z exemplaris: horum deus est/vel
potest esse auctor z factor. Que autem sunt in sim
plici noticia: aliqñ sunt in ea per formam: aliqñ per
forme priuationem. Simplex enim noticia intelle
ctus z est de forma/z est de priuatione. de forma:
quia principiũ cognitionis est. de priuatione: quia
a principio cognitionis recedit. Et sic mala sunt in
simplici noticia dei/z non in arte per ideam vel ex
emplar: sed potius per hoc q recedũt/vt dicit Au
gustinus/ab imitatione idee exemplaris z artis.
Propter quod merito vituperãtur z puniũtur nõ
incognita: quia sunt in lumine simplicis noticie. si
cut tenebra est in lumine/vt dicit Gregorius: quia
Ad 2m priuatione luminis manifestatur. Ad vltimum
dicendũ: q proculdubio spiritus sũmus non dicit
mala/nisi increpãdo z detestãdo. sicut patet Mat
thei. 25. d. Esuriui z non dedistis mihi manducã
re. Scõm autem q dicere est manifestare p opus:
sicut dicitur in Ps. 32. Dixit z facta sunt. Et Bcũ.
primo: Dixit/fiat lux: z facta est lux. sic nõ dicit ma
la. z si cogitando intuetur: hoc non erit nisi per co
gnitionem simplicis noticie: sicut priuatũ vel priua
tiũ aliquid intuetur. Unde dictum Anselmi in
telligitur de his que deus cogitando intuetur no
ticia beneplaciti: quando scilicet placet ei quod in
tuetur: propter hoc q ad id quod intuetur/formã
artis impleret imitatur fm sue possibilitatis ana
logiam. Sicut enim dicunt z Gregorius nazanze
nus z Damascenus: primũ excogitauit deus cele
stes essentias: z excogitatio eius fuit opus eius.
vnde qõ noticia beneplaciti intuetur/dicit: quod
aũt auersum ab arte intuet cuz indignatione/z a
uersione vultus ab habitu ad priuationem intue
tur: non dicit quod est auersum ab arte: sed vt di
E cit Augustinus/vituperat z punit. Iuxta hoc
1. questio incidens vlterius queritur de hoc qõ dicitur Johãnis. 1. a.
Arg. primũ Quod factum est in ipso/vita erat. Hic enim di
Ar. 2m. citur vita ratione exemplaris z idee: que sicut di/
cit Beda ibidem/viuit in mente artificis. Ad/
huc Augustinus: Omnia anteq̃ fierent/z cũ facta
sunt/z cum variantur sunt in ipso: non in eo q fũt
in seipsis/sed fm immutabilem rationem. Immuta
bilis autem ratio in mente artificis vita est: et sic
Ar. 3m omnia sunt in ipo vita. Adhuc: Anselmus in mo/

nologiõ: Quicquid factum est siue viuat/siue non
viuat: a quocunq modo in se sit/in ipso vita est et
veritas. Queritur ergo de hoc: Si enim omnia
in ipso sunt vita: cum vita dei deus sit: videtur q
omnia sint deus. z sic omnia sunt vnum et deus.
quod in primo prime philosophie reprobatum est
ab Aristotele. Adhuc: q dicuntur omnia in ipo Arg. 4m
esse vita: aut dicitur ratione potentie: aut ratione
sapientie: aut bonitatis siue voluntatis. Si ratio
ne potentie: cum tam bona q̃ mala subsint po
tentie/tam bona q̃ mala essent in ipso vita: quod
absurdum est. Si ratione sapientie: videtur fal
sum: quia fm Augustinum sapientia non respicit
tm facta a deo/sed etiam quecunq possunt fieri.
littera autem dicit: quod factum est in ipso/vita e/
rat. Si ratione voluntatis: videtur non esse verũ.
Voluntas enim non respicit nisi ea que fiunt. ps.
113. Omnia quecunq voluit fecit. In deo autem
vita sunt/et quecunq fiunt/et quecunq possunt
fieri: vt dicit Augustinus. Adhuc: In verbo di Arg. 5m
cuntur esse vita. Cum enim dicitur: in ipso vita e
rat: hoc pronomẽ ipso/refertur ad verbum: de quo
ante dixerat: Omnia per ipsum facta sunt/et sine
ipso factum est nihil. Verbum autem nec ad poten
tiam/nec ad voluntatem siue bonitatem refertur/
sed ad sapientiam. Adhuc quod dicitur/q om Ar. 6m
nia sunt in ipso vita: omnia autem sunt vt vnum/
aut sunt vt multa. Si sunt vt vnum/sequitur q
omnia sunt vnum: quod falsum est. Si vt multa:
F sequitur q multa sunt deus: quod iterum falsum
II. questio incidens est. Adhuc queritur cum dicitur: Omnia sunt
in ipso vita: fm quam rationem vite dicatur ibi vi
ta. Dicitur enim in secundo de anima: q vita dici
tur multipliciter: scilicet vegetari/sentire/intelligẽ
re/fm locum moueri. Et videtur q dicatur vita
fm intellectum. quia Beda dat exemplu z ibidem:
q arca in mente artificis viuit z est vita: z vult q sic
quicquid per exemplar est in arte diuina z mente/
q est intellectualis in ipsa. Sed hoc exemplum vi
detur esse inconueniens. Forma enim in mente ar
tificis non est vita/sed qualitas que est dispositio
vel habitus. Adhuc vlterius queritur: ex quo III. questio incidens.
res sunt in mente diuina/z sunt in seipsis: vtrum
veri z melius sint in mẽte diuia vel in seipsis. Et Argumẽtũ
videtur q in seipsis. Ibi enim distinctum z actua
le habent esse: In mente autem diuina indistinctũ
z potentiale. verius autem z melius est qõ in se et
actualiter ẽ q̃ qõ in alio z potẽtialiter est. In cõ In ꝓrariũ
trarium huius est: q res in seipsis corruptibiliter arg. primũ
sunt z mutabiliter: In mente autem diuina siue in
arte prima sunt incorruptibiliter z immutabiliter.
Melius aũt est z verius qõ incorruptibiliter z imu
tabiliter est/q̃ id qõ est corruptibiliter z mutabili
ter: ergo qõ factum est verius z melius est in men
re diuina q̃ in seipo. Adhuc Dionysius libro de Arg. 2m
diuinis nominibꝫ dicit in omnibꝫ meliores esse par
ticipationes participãtibꝫ. Idẽ dicit res factas i deo
esse fm pmas z nobilissimas participationes fm se
acceptas: in seipis aũt vt participãta z pricipata.
Nobilius ergo sunt z verius in mente diuina q̃ in H
seipis. Solutio: dicendũ q cum dicitur: qõ fa Solo qõm
crum est in ipso vita erat/fm Johannẽ chryf. z am icidẽ; pma
brosiũ z origenẽ sic pũctuãda est lẽa: q id qõ dicit:

qõ factũ est/referat ad pcedens sub hoc sensu: om
nia p ipsum/hoc ẽ p verbu z facta sũt: z sine ipso/h
est verbo factũ est nihil qõ factũ est. vt hoc qõ dico
qõ factum est/restringat negationẽ que est in nihil/
vt nõ referatur nisi ad facta. factorum eñ nihil est
qõ p vbũ factũ nõ sit. Et excludit error arriũ z ma
nichei. Arriũ: qui dixit verbũ esse factũ. Arguit eñ
sic: Nihil factũ est sine verbo: aliquid est verbũ: er
go verbum nõ est factũ sine verbo: g verbũ factu z
est. Manichei autez: qui dixerat multa esse facta
sine verbo a pricipio scz tenebra. Et occurit scri
ptura dicens/nihil factorũ factum esse sine verbo
z iõ qõ i vbo ẽ/sic i cã tota vita ẽ: sicut z lux. nihil/ei
in seipso deficit nisi qõ factum est: z nihil est qõ vm
bras z tenebras defect nõ patiatur fm naturã/
nisi qõ ex nihilo nõ est. Augustin etiã solus/z be
da secutor eius volunt q id qõ dr/qõ factum est/re
feratur ad sequens. Et fm hos oportet: q locutio
cum reduplicatiõe intelligatur istius determina
tionis/in ipso: vt sit sensus: qõ factum est in ipso:
vita erat i ipo: z tũc planũ ẽ: q id qõ i seipo factũ ẽ:
nõ i seipo acceptũ/sed in mẽte diuia vita est. Est ei
creatrix essentia: vt dicit anſ. fm id qõ dicit in lib.
de causis: q causatum in cã cã est/et nõ causatuz:
et causa in causato causatũ ẽ z nõ causa. His habi
Ad arg. 1m tis facile est respondere obiectis. Ad pmũ g dicẽ
dum ẽ: q hoc verũ/sicut dicit beda. Qõ ei factũ
est/in factore dicit vita rõe idee z exemplaris/ qõ
Ad 2m, est vita factoris. Similiter patet qõ dicit augu
Ad 3m stinus p eandẽ rationẽ. Similr patet id qõ di
cit anſ. quia omnes isti eodẽ modo loquuntur. Ad
id autẽ qõ obijcitur: q omnia sint deus: dicendum
q peccat argumentũ fm qd z simplr. sicut hic: om
nia fm q sunt in ipso/sunt deus: g omnia sunt deus.
fm eñ qõ in ipso sunt: fm quid sunt/z nõ simplici
ter. Idẽ aliter eñ z exemplariter esse/fm quid ẽ es
se. Esse autẽ hoc simplr est esse. sicut si dicam: res ẽ
Ad 4m. in intellectu: g est. Ad aliud dicendũ: q rõne sa
pientie dr. exemplariter eñ z idẽ aliter sũt in deo q
in sua sapiẽtia sunt. Et qõ dr/factum est: cõiter su
mitur pro facto/z p eo qõ pot fieri potẽtia factor/
et dispositione. z nõ dicit rõne potẽtie simplicis: vl
ratiõe bonitatis siue voluntatis: vt pbatum est.
Ad 5m Per idem soluit sequẽs. Ad aliud dõm: q cũ
Ad 6m. dicitur: omnia in ipso sunt vita: hoc qõ dico/omnia/
quãtũ ad suppositra sua extrahit a rõne sua/q om
nia sunt in seipsis: z cogitur stare p esse oim in exẽ
plari z idea: qz non aliter omnia sũt in ipso. z sic nec
vt vnũ sunt/nec vt multa sunt. vnũ enim z mlta se
quuntur ens existens in seipso: fm q vnuz simpli
citer accipitur in diuisũ i se/z ab alijs diuisuz sic ei
opponit mlto. Unde vbi nõ est nisi fm esse exẽpla
ris z idee: ibi pprie loquendo nec est vt vnũ/nec vt
multa: sed est vt vni z vt multorũ. Exemplar eñ
diuinum z vni z multorũ est: vnũ z idem existẽs/
relatione tamẽ multiplicatũ: vt in pbabitis dictuz
Ad 11. qõ/ est. Ad id qõ queritur: fm quẽ modũ vite vita acci
neincidentẽ piatur ibi: dicẽdũ q excellentior mõ q̃ in aliqua
creatura. Si tamẽ p similitudinẽ ad creaturã acci
piatur: tũc sumit fm modũ vite intellectualis intel
lectus practicit cui forma q̃ est in ipso/est principi
um esse z fieri. Forma aũt que est in intellectu spe
culatiuo nõ habet pncipium ad esse z fieri/sed ad
scire tm: z ppter hoc forma q̃ est in intellectu specu

latiuo/nõ pprie est vita: z ideo mala nõ sunt in deo
vita: qz sunt in ipso fm speculationẽ tm/z nõ fm o
perationẽ. Ut ita eñ dicit motum ad esse: eo q Ari
storeles dicit: q viuere viuentibus est esse. Ad Ad. III. qõ
id qõ vlteri querit: vtrũ verius z melius habeat nẽ incidẽtẽ
esse aliquid in causa q̃ in seipso. Dicẽdũ q sicut di
cit Aristo. in. v. pme phie: Sicut se res habet ad es
se: ita se habet ad esse verũ. Unde cũ queritur: vtr
melius z verius habeat esse aliquid in causa/vel i
seipso/questio duplex ẽ. potest eñ queri de esse sim
pliciter: hoc est de esse qõ habet res in participati
one: fm dionysiũ z platonem. z hoc verius z sim
plicius z nobilius z melius habet res in causa prima:
qz sic incorruptibiliter z immutabiliter z ima
terialiter ẽ. sic loquũtur sancti z etiã platõici. Po
test etiam queri de esse bui inquantũ est hoc: z sic
verius est qõ est in seipso/q̃ id qõ est in causa: quã
uis nõ sit melius z nobilius. Verũ eñ convertit
cum ente/z a forma dr: z ideo qõ plus attingit de
forma z actu/plus attingit de veritate rei. Ad id Ad arg. m. I
qõ obijcitur in cõtrariũ. dicendũ q illa obiectio p in cõtrariũ.
cedit de esse simpliciter/z nõ de esse bui: z de tali Ad 2m
esse loquitur dionysius. Et per hoc soluitur se
quens.

Queritur vtrũ sit vna causa finalis omniũ que deus sit.

A Einde queritur fm quã intentionẽ causa fi
Mebr. III nalis dicit de deo. Queritur ergo pmo: vtrũ
sicut vna est cã efficiens oim/que est deus:
et vna forma exemplaris omniũ/que idẽ deus ẽ:
ita sit vna causa finalis oim que de sit. Et vi Argumẽ. I.
detur q sic. Docet eñ Aristote. i. ij. prime phie: q
in omni ordine causarum deuenitur ad primum:
ergo in finibus deuenitur ad vltimũ finem/qui pmus
est in intentione/z qui est finis finiũ. z hic vni
est. Adhuc: finis z bonũ eadem intentiõe deter Arg. 2m
minantur. sed impossibile est nõ esse vltimum bo
num z summũ qõ in omnibus bonis desideratur:
ergo videtur q vnus sit vltim finis desideratus
ab oib. Adhuc: docet arist i. ij. phy. q naturalia Arg. 3m
omnia ad finẽ sunt: z sic finis in oibus naturalibus
mouet. Similiter agentia p intellectum nisi stul
te agant/agunt ad finem: In his g etiã est finis in
rõne mouentis. Similiter in artificialibus omne
qõ fit/ppter aliquod fit. In omni ergo multitudine
naturaliũ/intellectualium z artificialium finis est
per vnam intentionem cõmunem. Dat autem ari
storeles documentũ in. ij. prime phie: q quicquid
est in multis/per vnam cõmunem intentionem/i
illis est in vno pmo qõ est causa omnium aliorum:
ergo necesse est vnũ esse finẽ qui finis omniũ alio
rum sit. hic autẽ non potest esse nisi summum bo
num/qõ est deus: bonum ergo diuinum finis est
oim. Adhuc Aristoteles in. vij. prime philoso Argu. 4m.
phie dicit: q bonuz vniuersi quod desideratur ab
omnibus/est in vno primo sicut in duce exercitus:
quod est bonũ ad quod omnia que in exercitu ali
quid agũt/respiciũt. Verbi gra: illõ bonũ qõ ẽ du
cis/ẽ victoria: ad qõ respiciẽs coquinat coquus vt
refectus sit miles pugnans ad victoriam. Ad idẽ
respiciẽs gladiator facit gladiũ: vt istrumẽtum pu
gne miles bẽat. Ad idẽ respiciẽs sellator facit sel
lã: z equestris pparat equum: z loricator: loricam.

Propē qō dicit aristo. in.j.ethicorū.q oēs hmōi potentie siue artes sub vna quadā cōi sunt/ que ē militaris: qz ad finē illius oēs respiciūt/ z ppter illum agunt quicquid agūt. A sili g: cum v niuersitas creaturarum sit vniuersitas vna: z mūdus sit vnus/ vt pbat aristote.in.j.de celo z mūdo: oportet q vnus sit finis vniuersi/ ad quē omia z singula respiciant p intentionē: z propter quē agant qcquid agunt. Adhuc hoc expresse dicit diony.li. de di.no.ca.iiij.sic: Omibus igit est pulchrum et bonu desiderabile z amabile z diligibile: z ppter ipsum z ipsius grā z minora z meliora puertendo se ad ea amant/ et cōiciatiue coordinata amant coordinata/ z meliora amant minora puisiue: z ipsa singula amant seipsa cōertiue: z omia pulchrum z bonū desiderantia faciunt z volunt omia quecunq; volunt z faciunt. Ex his accipit: q vltim⁹ finis vnus est: z q ille est vltimū z summum bonū: et q ad illud respiciendo appetūt z faciūt omia quecūq; appetunt z faciunt: z q illud summū bonū re est idem qō deus: qz aliter rres cause in vnāno concederent/ scz efficiēs/ formalis z finalis. Et ꝗuis hec veritas sit: tñ obiciť in primum logicis rōibus. sic. Ex fine determinata ratio rei. non est vna ratō omniū: g nec vnus finis omniū. Adhuc forma ē in intentiōe finis: z a forma accipitur rō. sed non ē vna forma omniū. qz dicit aug. in lib. lxxxiij. q̄stionum: q alia rōne fit equ⁹: z alia rōe fit homo. z cōstat q loquiť de primis formis/ hoc est de ideis: ergo videtur q nec vnus finis sit omniū. Ulterius etiā videtur q finis ille nō sit deus. Constat em: q finis acquiritur ab agente z appetēte. qz aliter/ vt dicit aristo. in.j. ethi. esset inane desideriū. constat autem q nō omia agentia z appetentia consequuntur bonū diuinū/ qō est deus. Ulterius etiam videtur q nō ppter illud agunt z appetūt quicquid appetunt. Uidem⁹ em q aliud appetit homo: aliō lapis: z alia irrōnalis creatura. z inter hoies aliⁿ voluptuosus: z aliⁿ bonest⁹: z alius auar⁹. Adhuc: vltimū z optimū bonum est beatitudo: vt dicit tullius. z videť q nō omia appetunt beatitudinem: nō ergo omia summū bonum. Solo: dicēdum q sicut dicit aristo. bonū est qō omnia appetunt: z hoc est p se bonū. z hoc etiam dicit diony. in auctoritate pus inducta. Et hoc bonum licet in se simplex sit z vnicuz: tñ in effectib⁹ valde multiplex est. Nam sicut dicit aug⁹ in.ij. ꝓfes. Illud p se sufficiens est: p se dulce z suaue est: p se conseruatiuuz ordinis z nature est: p se pulchrum z honestuz est: p se perpetuum est: p se diuinum z assimilatiuū deo est: per se beatificatiuum est: z oīes has conditiones z ppietates totas simul z in vno pfecte possidet. Propter qō dicit boetius in.iij. de cō. q beatitudo est status omniū bonorum aggregatiōe perfectus. Et ꝗuis omia illa habeat in se/ z per se: tamen in bonis pticularib⁹ que participāt ipsum nō resplendet: fm omnia hec simul. Secundū enim/ vt dicitur in libro de causis/ nō est capax omnium bonitatū pmi simul. Unde in diuitijs non resplendet/ nisi fm sufficientiā que est vmbra quedaz p se sufficientie: cum diuitie nūq; appetererentur nisi rali vmbra per se sufficiētie resplendēte in ipsis. Per dulcedinem autē resplendet in voluptate: nec voluptas appetereretur/ nisi talis vmbra prime dulcedinis in ipsa resplenderet. Per pulchritudinē autem honestatis resplendet in virtute: nec virt⁹ appetereretur/ nisi vmbra pme pulchritudinis in ipsa resplenderet. Sic etiam p conseruationem esse resplendet in his que esse cōseruāt singulorū/ siue in animatorū/ siue animatorū. Et ideo dicit boetius q lapis appetit esse vnū: z silr alia composita. quia in vnitate partium eius est ꝓseruatio ei⁹: z illa vnitio est vmbra primi conseruantis/ qō per se conseruatiuum z vnitiuū est. Quantū autem ad esse ppetuum siue perpetuās/ resplendet in generatibus: quia generatio est ad cōseruationē z ppetuitatem speciei: nec appetereretur/ nisi esset vmbra pmi z per se perpetuantis. Et sic est in omnibus particularibus bonis: que nunq; appetererentur nisi vmbra essent p se boni. Unde in omib⁹ per se bonum ratio ē qua quodliber bonū mouet appetitum. Et hoc est qō dicit aug. in li. de tri. Bonū hoc/ z bonū illud: tolle hoc z illud/ z videbis bonum omnis boni bonum: hoc enim est finis omnis appetitus z omnis desiderij: vt dicit diony. His habitis facile est respondere obiectis. Quod em pmo obiciturq nō sit vnus finis omniū: dicendū q nō est vnus finis proxim⁹. finis em proximus est ad quem terminatur actio agentis. sed hoc non impedit quin sit vnus finis vltimus/ qui mouēs est in omni appetitu z actione. Ad aliud dicendū: q finis actionis est forma/ z primus termin⁹ a quo sumitur ratio rei proxima. Ultimus autē finis est finis intentionis: z ille est vnus omniū z non determinās actionem/ sed quietans omnē appetitū z omne desiderium: vt dicit dionysius: Quod est in simpliciter existentibus fm naturalē motum z appetitum. In viuis fm vite motum: In sensitiuis fm sensibile desiderium: In rationabilibus fm rationabilē voluntatem: In intellectualibus fm veritatis intellectum. Ad aliud dicendū: q bonum qō omnis boni possidet conditionē/ nō est nisi deus. sed bona particularia que a singulis appetunť fm cōditiones spālis boni appetuntur: z non sunt deus. sed quia nō habent rationē mouendi desiderium vel appetitum/ nisi inquantū sunt vmbra z figura et typus per se boni: ideo in omnibus illis p se bonum appetitur qō deus est. sic em per se bonū fm augustinum/ est omnis boni bonū. Ad id qō vltrius queritur: si omnia appetunt illud/ iam patet solutio. Constat enim q illud vnum finis intentionis omniū est. quia in pticularibus bonis nō stat appetitus: nec quiescit desideriū/ nisi fm q sūt resplendentia quedam summi z per se boni. Et ideo dicit Augustinus in libro de doctrina christiana: q omnis humana peruersitas est in hoc/ q ponit finem vbi finis nō est: sic auarus in diuitijs: voluptuosus in voluptate. cum hec particularia bona sint/ per que manuduci deberet ad vnum summū bonum z vniuersale. Ad vltimum dicendum: q licet non appetant beatitudinem in ratione beatitudinis fm veram et perfectam beatitudinis rationem: appetunt tamen omnia beatitudinem in ratione boni fm aliquid beatificantis: vt dictū est.

Argu. 1m

B In primū ar. primū.

Arg. 2m

Arg. 3m.

Arg. 4m.

Arg. 5m

Solo mem bri. III

D Ad argu. 1. in cōrariū

Ad 2m.

Ad 3m

Ad 4m.

Ad 5m.

E

Tractatus. XIIII. De his que per translationem z similitudinem de deo dicuntur

Ostq̄z autem tractatum est de his q̄ ppie/ vl' appropriate de diuina essentia vel psonis ab eterno/ vel ex tempe dicunť: Proximū est vt de his tractetur que p trāslationē z similitudinē de deo dicuntur: s. de q̄b tractat mgr i.j.li.sen. di.xxxiij.ca. Prete rea sciēdū est. Ubi dicit q in assignatiōe diffinitōis noim inter alia q̄ supra diligenť executi sum⁹: quedam dicim⁹ trāslatiue z p similitudinem de deo dici: vt speculū/ splendoz/ character/ figura z hmōi. Et quia tria sūt que transferunťin diuinam predicationē: ideo tria querem⁹. s. de trāslatione predicamentorū. De trāslatione ptiū declinabilium ozōnis. Et tertio de translatōe corpaliū symbolicorū.

Queritur de trāslatione predicamentorum: vtrū alia predicamenta a substantia et relatione propzie vel trāslatiue de deo dicantur

Questio. LVI

A Primo ergo queritur de translatiōe pdicamētorū: vtrū alia pdicamenta a substātia z relatiōe, ppzie vl' trāslatiue de deo dicanť. Et videť q ppzie. Augusti. de trini. li. v. Ben⁹ qō ad faciendū attinet/ fortassis de solo deo verissime ozz: solus em deus facit: z ipe nō fit/ neq; patitur. g pdicamentū actionis de deo, ppzissime ozz. Adhuc ibidē aug. Nō participatione magnitudinis de⁹ magn⁹ ē/ sed se ipso: quia ipse est sua magnitudo. hoc etiā ē de bonitate/ z de eternitate/ z de omipotētia dei dictū: omnibusq; pdicamentis que de deo possunt pronunciari. que ad seipm ozz nō translatiue/ aut p similitudinē/ sed ppzie. Ex his accipitur q ea que de qualitate z quantitate de deo dicuntur: ppzie/ et nō translatiue dicuntur. Adhuc boeti⁹ in lib. de tri. Cum dicim⁹ deus: substantiā quidē singularē significare videmur/ sz eā q̄ sit vltra oēz sbaz. cum vero iustus: qualitatē quidē/ sz nō accidentē: sed eā que sit substātia z vltra substantiā. neq; aliō est qō est/ z aliud est qō iustus: sz idē est esse deo qō iustum esse. Itē cū dicit/ magn⁹ vel maximus: q̄ntitatē quidē significare videmur/ sz eā q̄ sit ipa sbatalis qualem esse dirim⁹ vltra substantiam. Idez enim est esse deo qō magnum esse. Et subiūgit rationē dicēs: De forma em dei mōstratū est/ qm ipse de⁹ sit forma: z vnū vere est qō nec subiectū eē potest: nec aliqua in eo plalitas: Ergo videť q ea q̄ dicunť fm pdicamēta/ ppzie de deo dicanť: z maxime fm qualitatē z q̄ntitatē. Adhuc: Constat q cū de⁹ dicit iustus/ vel bonus/ vel sapiēs: q hec mystice de deo dicanť/ fm diony. z dam. Que autem de deo mystice dicunť/ vt dicit diony. omia p habet z eminēter habet in seipo. que aū t eminent habet z phabet ppzissime de deo dicunť/ z magis ppzie q̄z de creaturis. Cū g iustus bon⁹ z magn⁹ de creatur dicantur ppzie/ magis ppzie de deo dicentur. In ꝓtrariū est qō dicit aug⁹. li. v. de tri. Intelligam⁹ deū si possum⁹ quantū possumus sine q̄litate bonū: sine quātitate magnū: sine indigētia creatorem: sine situ psidentē: sine habitu omia continentē: sine loco vbiq; totū: sine tempe sempiternum: sine vlla sui mutatiōe mutabilia facientē nihilq; patientē. videť ergo cū gen⁹ sit in intellectu spēi ppzie: z ista cū fm spēm transferuntur in diuina pdicationē: excludāt intellectū gnis: q nō ppzie/ sed trāslatione dicūtur de deo. Ulteriⁿ queriť: Si omia pdicamēta trāsferanť in diuina pdicationem. Et videť q nō. Dicit em boeti⁹ in li. de tri. Sitū et passionē in deo requiri non oportet. Item ibidē dicit: q cetera pdicamenta a substātia quantitate z qualitate/ que nec in deo/ nec in creatura aliquid pdicant: in diuina pdicationē nō trāsferuntur. ergo septez gna pdicamentorū que sūt: relatio/ vbi/ qū/ actio/ passio situs/ habitus in diuinam pdicationē nō assumunť. Adhuc ibidē boeti⁹: Ad aliquid vere omnino nō pōt pdicari. g predicamētum ad aliquid nullo modo trāsferendū est in diuinam pdicationē: quia oino nō equipollet ad de nullo modo. Ulteriⁿ queriť: quare aug⁹. a diuina pdicatione potius excludit gna q̄z species: z quare potius quasdā spēs q̄z alias. Concedit em deum esse iustum/ z magnū: z negat eū esse album vel nigrum vel mollem vel durū. Adhuc dicit aug⁹: q sine qualitate est bonus: z sine quātitate est magnus: et sine indigentia creator: z in creatore intelligitur pdicamentū actionis: z similiter pdicamētum relatōis: quare similr nō dicit: sine relatione et actione creator. Solo: dicendū q pdicamēta duo/ scz sbe z relatōis ppzie in diuina assumuntur predicationē: eo modo quo in pbabitis determinatum est: scz q substātia nō a substādo ozz/ sed ab eo qō est p se esse/ z ppter indigentiā esse nullo indigere z ad nihil depēdere. Sic em de⁹ sol⁹ substātia est. Omne em creatū ppter indigentiā esse depēdet ad creatorē. Et sic in seipo subsistit de⁹ nullo indigēs q sit. Relatio aūt sicut in aīhabitis oīsum ē eo modo quo est depēdētia pncipiorū substātie ad inuicē: q̄ dependētia ipsis pncipijs sbe accētal nō est/ est aī intellectū accētis. z sic in deo ī quo nihil ē fm accīs/ pdicari pōt. z hec duo predicamēta propzie de deo dicūť. Secōm aūt q relatio ꝓsequēs ē mutabilitatē cōpositi: sic est in gne accētis/ z consequēs quātitatez z qualitatē. z hoc mō nō est ī deo. Alia autē pdicamenta/ sicut q̄ntitas z qualitas in deo esse nō pnt nisi p trāslationē. z maxie q̄ntitat/ z eo q illa ꝓsequiť sbstātiā ex pte materiei: z ppzie dicit dimensionē corpalem: qz z si deus dicit magn⁹: nō dicit magn⁹ quātitate molis/ sz quātitate virtutis: quātitas aūt de mole z virtute equoce dicitur: cū rō substātie sit diuersa z solum nomē cōe.

Ad primū q̄ dōm: q pdicamētū actiōis duplr cōsiderari pr. s. fm q ē ab agēte tm vt ē agēs: b ē sz q ē actio ī patiēs. sic vez ē q de⁹ sol⁹ ppzie facit z agit: qz ē agēs simplicissimū z purissimū. Pōt etiā ꝓsiderari sz q cōparat ad agēs z cūm actōis ī iferioribus q̄b indigentia causa actōis ē. Primo mō nō est in gne actio/ sz vltra gen⁹. z hoc mō ꝓuenit deo ppzissime: qz actio eius est sba ei⁹. z actio cadens a rōne actōis vt est accīs/ pdicat in deo substantiā vt actionē. Et hoc itelligit augustin⁹ qñ dicit q nō fit/ neq; patiť. In omī ei actiōe phyca agēs patiť: et sic fit/ vt dicit aristo. in. v. phy. actio autē agētis phyci siue creati ī pdicamēto ozdinat. qz sicut ozz i vj. pncipijs: omnis actio in motu: z omis mot⁹ in actione firmatur. Ad aliud dicendum: q ea q̄ dicunť de q̄litate z quantitate: de deo nō ppzie/

I. qō incidēs

Arg. 1m.

II. qō icidēs

B Solo qōis

Ad arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m.

Arg. 4m.

In primū ar.

Ad 2m

sed translatiue dicuntur. Quantitas enim ⁊ qualitas accidentia nominant sub dependentia ad substantiam quo ad esse: ⁊ hoc mō deo cōuenire non possunt. Accūs enim defectum entis dicit: qō nullo modo deo conuenire pōt. Et qō dicit augu. q̄ de deo dicit bonū ⁊ iustum, ꝓprie intelligit quantum ad mutatā p̄dicationē. hec enim in deo p̄dicant substantiam que ꝓprie deo conuenit/ ⁊ nō p similitudinem: sed quantū ad modū predicandi qui cōmuniter ꝓpoꝛat̄ in termino nō ꝓprie predicat̄ de deo.

Ad 3m. Et ideo dicit Boetius q̄ cetera mutantur cuz in diuinam assumunt̄ predicationē. Per hoc etiā patet solutio ad sequēs. Boeti⁹ enim non intēdit/ nisi q̄ quantū ad mutatā p̄dicationem ꝓprie de deo dicantur: quia sez idem est ꝓprium qō in deo ⁊ de deo predicatur.

Ad 4m. Ad aliud dicendū: q̄ sicut dicit dionysius: participatiōes omnes eminēter p̄habz deus: quia p essentiā habet ⁊ simpliciter ⁊ vnire ⁊ immaterialiter, participantia aūt habēt accētalit̄ ab alio/ materialiter/ multiplicit̄/ differēter ⁊ mobiliter. ⁊ ideo quantū ad rem p̄dicatā ꝓpꝛiꝗssime dicunt̄ de deo: sz q̄ntū ad modū p̄dicandi quē habent in pticipantib⁹/ nō predicant̄ de deo nisi trās ferantur in p̄dicationē substātie.

Ad arg. 1m. Ad id qō obiꝗ̄ citur in ꝗrarīū: dicendū: q̄ concedendū est. Ult̄ enim aug. q̄ ꝓpria predicatio ē termini illa quam habet ex natura generis sui. p se enim p̄dicabile est genus generalissimū. ⁊ ex hoc habent subalternuz et species q̄ p̄dicata sūt ⁊ p̄dicari possūt. Et hmodo dicit aug. Intelligam⁹ deum sine qualitate bonum: ⁊ sine quantitate magnū. qz q̄ bonum ⁊ magnum p̄dicata sunt in diuis: nō habent vt de suis generibus generalissimis/ sed pori⁹ ex mutata qualitatis p̄dicatione ⁊ quātitatis in p̄dicamentū substantie, deus enim cū subiectum esse nō possit/ vt dicit boeti⁹: nihil potest de ipo predicari vt de subiecto. Unde cū quantitas ⁊ qualitas ꝓut prima predicamenta dicunt̄/ nō p̄dicentur nisi de subiecto: de deo p̄dicari nō pnt ꝓprie. ⁊ qō de ipsis de deo videtur p̄dicari: nō potest nisi fm mutatam p̄dicationem: Et hoc est qō dicit aug. Sine qualitate bonus: ⁊ sine quantitate magn⁹.

Ad. 1. qōnē incidentem ⁊ arg. 1m. Ad id qō vlteri⁹ queritur: dicendū q̄ omnia p̄dicamēta altēnō transferuntur in diuinā p̄dicationem. Scōm substātiā enim dicit̄ deus: fm quantitatē magn⁹: fm qualitatem iustus: fm agere dicitur creare: fm pati irasci vel configi. Malach. iij. b. Si configit homo deū suū: quia ⁊ vos configitis me. Scōm quādo oꝛ semper esse: fm vbi vbiq̄ totus: fm sitū sedere sup cherubin: fm habere amict⁹ luie sicut vestimento. Sed quedam illoꝝ de deo dicunt̄ ꝓprie: vt substantia et relatio, sicut cum oꝛ: deus ⁊ domin⁹ vniuersoꝝz. Quedam autem ꝗersa predicatione siue mutata, vt de his que sūt fm qualitatem vel quantitatem: vt paulo ante dictū est. Quedā vero que non dicunt inesse/ nec adesse: sed dicūt adesse quodam modo: vt vbi/ qm̄/ situs/ ⁊ habitus de deo dicunt̄ vt qui aliquo modo assit creaturis. Sic ei dicitur fm situz sedere sup cherubin vt regens ⁊ dirigēs: quia sic adest cherubin. Et sic dicit̄ fm vbi eē vbiq̄: quia vbiq̄ est p̄sentialiter/ potentialiter/ ⁊ essentialiter ⁊ vbiq̄ cōseruās ⁊ ꝓtinēs. Et sic oꝛ fm qm̄ semp eē: qz semp adest omni creature/ ⁊ nūq̄ deficit, adest enim vt creans gubernās ⁊ continēs. Et sic dicit̄ fm figurā que oꝛ antropostpathos/ que figura fm grāmaticos/ vocatur prosopopeia/ fm passione irascit: qm̄ facit idem qō iratus vindicando vel puniendo: vel quādo in se refert qō fit sanctis. vt malach. iij. b. Si cōfigit homo deū suū z. Heb. vj. a. Rursum crucifigentes filiū dei ⁊ ostētui habentes. Zacharie. ij. c. Qui tangit vos/ tangit pupillam oculi mei. Act̄. ix. a. Quid me p̄sequeris? Et sic dicitur fm habitum p eandē figuram amictus lumine: eo q̄ amictū luminis sancto ꝓ̄ refert i seipsū.

Ad 2m. Ad aliud dicendū: q̄ dictuz boetij funda tur sup regulam quandā in logicis traditaz: Omne p̄dicamentum ab esse alicui⁹ sumitur. Est autē tripleꝛ esse: scz esse simplic̄. ⁊ ab hoc sumit̄ predicamentum substantie. Et est esse in. ⁊ ab hoc sumitur p̄dicamentū accētis vt est accēs: vt quantitas et qualitas. Et est esse ad. Et hoc dupliciter. Est enim esse ad ita q̄ ipm est ad aliud. ⁊ ab hoc sumitur p̄dicamentum relatōis. Et est esse ad ab aliquo: qō p̄cedit a comparatiōe vnius ad alteꝝ. ⁊ ab hoc sumuntur sex predicamēta: vt vbi/ qō est circumscriptio corpis a loci circūscriptione p̄cedens. Quando/ qō relinquitur ex adiacentia tempis. Agere/ qō sicut dicit cōmentator sup. iij. phy. est qō ex cōparatione agentis ad patiēs in patiēs fluit ab agēte. Et passio/ que fm eundem est id qō ex cōparatione ad agens patiēs suscipit ab agente. Et situs: qui nihil aliud est nisi habitudo ⁊ potentia qua se habet positū in differentia loci in qua positum ē. Et habit⁹: q̄ nihil aliud est q̄ habitudo q̄ se habet vestitus ad vestimentum/ vel ad vestimenti differentiam: qua capatus vel tunicatus dicit̄. Unde etiā due accētis definitōes ponunt̄. Accēs ei est/ vt dicit Aristo. in topicis/ qō cum sit in aliquo/ nō est in eo velut quedā pars: ⁊ impossibile est ipm esse sine eo in quo est. Porphyrius autē dicit: q̄ accidens est qō adest ⁊ abest ꝓter sbiecti corruptionē. Prioꝝ enim modo dicitur accēs ab inesse: sēdo modo ab adesse. ⁊ sic dicitur accēs q̄sī accedens. Qm̄ ergo dicit boeti⁹: q̄ ad aliq̄d oīno nō predicatur: nō intelligit/ q̄ nullo mō predicetur in diuinis: sz q̄ nō oīno predicatur vt inherens vl̄ ens. nō enim predicatur fm aliquid qō addat/ minuat vel mutet: sed fm id cuius esse ad alterum sit. Et hoc ꝓprium est in diuinis vni soli persone conueniens: ⁊ nihil dicens/ qō fm modum dicendi vel significādi per esse vl̄ inesse dicit substantiam: que solum in diuinis oīno/ hoc est vniuersalit̄ de omnibus personis predicatur.

D Ad. II. qōnē incidentem Ad id quod vlteri⁹ queritur dicendū. q̄ sicut dicit Aristoteles in. ix. prime philosophie: multitudo accētium reducitur ad substantiam. dico autem accētium que predicant inesse: vt quantitas ⁊ qualitas. Unde genera illa ipso nomine dicunt dependentiam ad substantiam: et per consequens entis defectuz, ꝓter qō excludunt̄ fm nomina sua a diuina predicatiōe. Alia autem genera que dicūt adesse ⁊ nō inesse: q̄dā sunt q̄ ipso noie nihil dicunt dependentie nec imperfectionis/ sed potius esse perfectissimum ad quod alia dependent, sicut actio. ⁊ hec a diuina predicatione non excludūtur/ sed causa que est in creatura. In creatura enim causa actionis est in digētia actī: ⁊ iō cā illoꝝ a creatore excludit̄/ ⁊ nō ipa res p̄dicamēti. Et ideo dicit augusti. sine indigentia creatorē.

Quedam autē inter ea que dicūt ad esse/ ipo noie fm modū significandi p̄dicāt quid coꝝpale: sicut situs ⁊ habitus. ⁊ hec in deo nō possunt esse nisi per metaphoꝝā ⁊ symbolū. ⁊ simil̄r habitus. Et iō dicit boetius: q̄ sitū ⁊ habitū in deo requiri nō oportet. Quedā etiā materialitatē dicūt ⁊ imperfectionem. ⁊ hec a diuina excluduntur p̄dicatione. Ideo dicit aug. deū nihil patientē. Regulariter enim verus est: q̄ corpalia materialia p̄uationē significantia et compositionē ⁊ mutationē/ generaliter excluduntur a diuina p̄dicatione: nec deo attribuunt̄ nisi p metaphoꝝam: sicut symbolica de deo p̄dicātur. sicut docet dionysi. in symbolica theologia: ⁊ in epistola ad timotheum. Spēs autē p̄dicamētoꝝū dupliciter sunt. Quedam enim aliquid pficiōis addunt sup genus: qō simplicitati nō repugnat. vt in qualitate habit⁹ vel dispō: vt iustus sapiēs bon⁹. Et hec p hoc qō addunt sup genus/ admittunt̄ in diuinā p̄dicationē. ꝓter qō nō dicitur sine sapientia sapiēs: ⁊ sine iustitia iustus. Quedā vero id qō addunt sup genus/ in modo dicendi p nomē significāt: vt corpoꝝale/ materiale. vt ea que sūt in tertia vel quarta specie qualitatis: vt molle/ duruz/ dulce/ amarum/ circulare vel angulare. ⁊ hec deo nō conueniūt nisi p metaphoꝝā ⁊ symbolū. Ad seq̄ns aūt patet solo p antedicta.

Queritur vtrum de deo dicta dicant diuinā essentiā. Questio. LVII

Vrta hoc querit̄ de

noibus specialibus quibus nominatur deus noibus specierū/ maxime p̄dicamenti qualitatis: vt iustus/ virtus/ sapiēs/ ⁊ sapientia ⁊ hmōi.

Argumē. I. De quib⁹ ait dionysius lib. de dino. ca. viij. dicit enim: Justicia rursus laudat̄ de⁹: sicut oibus fm dignitatem distribuēs ⁊ cōmensurationē ⁊ pulchritudinē/ ⁊ bonā ordinationē ⁊ ornatum: ⁊ omnes distributiōes ⁊ ordines: ⁊ segregās vniciq̄z fm vere existentē iustissimā definitionez. Et ex hoc accipit̄: q̄ hoc nomē iustus cū oꝛ/ iustus deus significat diuinā essentiā: ⁊ ꝓnotat retributiones fm dignitatem.

Argu. 2m. Adhuc: Boetius in li. de tri. Cum dicit̄ de⁹ iustus vel bon⁹: p̄dicatur iustitia vel bonitas q̄ est dei sba.

Argu 3m. Adhuc cōeargumētum est: q̄ iustū et iustitia tribꝰ p̄sonis ꝓueniūt i sūma singl̄ariter/ ⁊ nō pl̄aliter. Omne aūt tale nomē significat diuinā essentiā: q̄ iustus ⁊ bonus significant diuinā essentiā.

Argu. 4m. Adhuc: Luz dicitur homo iustus: nō p̄dicatur iustitia nisi que inest homī. sed qō in creaturis p̄dicatur fm inesse/ in deo p̄dicat̄ fm idem esset: vt vult boetius. Ergo cū dicitur deus iustus/ p̄dicatur iustitia que est idē deo ⁊ essentia diuina: q̄ iustus significat essentiā diuinā.

In ꝗrū ar. primū. Contrarium hui⁹ est qō videt̄ dam̄. dicere li. j. ca. iiij Justum ⁊ bonū ⁊ sanctū sequuntur naturā/ nō ipsam substantiā ostendūt.

Arg. 2m Adhuc ibidem dam̄. Si bonum/ si iustū/ si sapiēs/ si qō cūq̄z dixeris: nō naturā dei dicis/ sz ea que sūt circa naturā.

I. qōi cidēs Ulterius querit̄ si cōnotat effectum in creatura cū dicitur/ deus iustus.

Argu. 1m. Videt̄ q̄ nō: quia cū oꝛ homo iustus: nihil p̄dicat̄ nisi iustitia q̄ est de⁹. nō enim fit mutatio p̄dicationis nisi qualitatis in substantiā.

Arg. 2m Adhuc: si cōnotat effectum: cū ille effectus non sit nisi in creatura que nō est nisi ex tempe: videtur q̄ hoc nomē iustus sit de his que ex tempe deo cōueniunt: ⁊ sic deus ab eterno nō esset iustus.

Arg. 3m Ad huc: Cum oꝛ deus est ens: vel de⁹ est bonus/ non connotatur aliq̄s effectus: licet ens ⁊ bonuz dicāt diuinā essentiam superfluentem sup omnē qō participat esse ⁊ bonū. ergo a simili cū dicitur de⁹ iust⁹: licet iustus dicat diuinā essentiam vt iusticiā superfluentem sup omnē qō participat iusticiā: nō propter hoc cōnotatur aliquis effectus.

II. qō icidēs Ulterius queritur: ꝓter hoc q̄ de⁹ est in fine simplicitatis: vtrum ita dicat̄ iusticia ⁊ bonitas sicut iust⁹ ⁊ bonus.

Arg. 1m. Et videt̄ q̄ sic. j. ad co ꝓ. j. d. Factus est nobis iustificatio/ sanctificatio ⁊ redemptio.

Ar. 2m. Adhuc Ps. xxxix. veritas ⁊ misericordia tua semper susceperunt me.

In ꝗrū ar. Contrariū hui⁹ est qō dicit p̄positinus: q̄ quando copulatiua cōiunctio ponit̄ inter nomia significantia vt in subsistētia: exigit diuersa supposita que copulet. ⁊ si nō inuenit: locutio est incongrua. Sed cū dicit: deus est bonitas ⁊ iusticia: nō sunt diuersa supposita/ sed idē: q̄ copulatiua cōiunctio nō inuenit qō exigit locutio: q̄ est incongrua.

B Solo qōis Solutio: dicendum q̄ sicut dicit augustinus: deus ꝓpter nimiam suam perfectionez vno nomine si significari non potest: vnde simplicit̄ innominabilis est: fm aliquid vero nominabilis. et sic nominatur nominib⁹ omnīū p̄dicamentoꝝū vt prius ostensum est. Sed cōsiderandum est in nominibus/ vtrum dicant quid generis absolute: vl̄ dicāt quid generis in habitudie ⁊ ordine ad actū. Uerbi grā cū oꝛ: deus est: vel de⁹ est deus: p hoc nomē de⁹/ ⁊ p b ꝗbū ē/ nō oꝛ qd gnr̄ sbstātie absolute. Similiter cū dicit: deus magn⁹/ nō dicitur nisi quid quantitatis absolute. Cum autem dicitur: deus est iust⁹/ vel misericors: iusticia vl̄ misericordia habitus sunt pficientes potentiā ad actū determinatum. Justicia enim/ vt dicit plato/ est virtus reddens vniciq̄z qō suū est. Misericordia vero ē virtus alienas miserias facies suas in subuentione miseroꝝ. Et in talib⁹ considerandū est/ q̄ dicunt habitudinē ad actū determinatum in tempore/ siue ad rem temporalem vt dicūt habitudinez ad actū in cōmuni in eternitate vel in tempore. verbi gratia: Justus ⁊ misericors siue miserator habitudinez dicūt ad actus in re temporali. deo enim nūq̄z redditur qō suum est in eternitate: nec subuenitur in miserēdo. Cum vero dicitur deus est sapiens: vel deus est bonus: licet sapientia dicat habitudinem ad actum q̄ est sapere: ⁊ bonum dicat habitudinem ad actum qui est se diffundere vel cōmunicare. vt dicit dionysius: q̄ bonum est cōmunicatiuum siue diffusiuum sui. tamen quia ab eterno se sapit deus: ⁊ ab eterno diffundit siue cōmunicat se pater fm deitatem per generationem filio/ ⁊ pater et filius per processionem spiritui sancto: non sunt isti actus determinati ad rem temporalem. Regulariter igitur accipiendum est: q̄ nomina q̄ significāt quid generis absolute nō significāt nisi diuinā essentiā/ nō cōnotando effectū cū ipa i creatura. Illa vero nomina que notant habitudinem in re temporali: significant quidem diuinam essentiam/ sed ex ipso modo significādi cōnotāt effectū i creatura: vt iust⁹ ⁊ misericors: ⁊ iō talia ab eterno deo nō conueniunt/ nisi fm habitū ⁊ nō fm actuz.

Illa vero nomia q̃ significãt in habitudie ad actũ nõ determiatũ in re tpali: tiã diuinã essentiã signi/ficant/ nõ cõnotando effectũ in creatura. His ba/bitis facile est respõdere ad obiecta. Ad pmum ergo dicendum/ q̃ boc pcedit. Silr tria sequẽtia concedenda sunt. Quia cũ dr homo iustus: pdicat habit⁹ iusticie: z cõnotatur act⁹/ q̃ est reddere vni cuiq; qd suum est. z similr cum dicit de⁹ iustus: pdicatur iustitia q̃ est essentia dei: z ex mõ significãdi connotat effectus/ q̃ est reddere vnicuiq; zc.

Ad arg. 1m in cõtrariũ

Ad id qd obijcitur in ꝓrariũ: dicendũ q̃ dictum dam̃. intelligit quantũ ad cõem intentionẽ importatã p nomẽ z in creatore z in creaturis. sic em̃ verum est: q̃ nomia sumpta a specieby pdicamẽtorum z accũtis/ vt quantitatis z qualitatis: nõ dicũt naturam siue substantiã/ sz dicũt id qd sequit z est in substantia. boctũ in deo est substãtia. pter indifferentiam simplicitatis: qz ipse est quicqd habet: et nihil est in deo p accũs: ercepto q̃ pater habet filium z nõ est filij⁹: z pater z filij⁹ habẽt spiritumsanctum z nõ sunt spũsanctus. hec em̃ relative dicuntur/ z nõ fm substantiã. Per idẽ patz solutio ad

Ad 2m

Ad. I. q̃stionis incidẽtẽ

Argumẽ. I.

sequẽs: qz in eodem sensu dictũ est. Ad id qd vl/teri⁹ obijcit iam patet solo: qz cũ dicitur de⁹ iust⁹: et cũ dicit homo iustus: licet pncipale pdicatus sit iusticia que est inherẽs homi cuz dicit homo iust⁹: et que est essentia diuia cũ dicit deus iustus: tñ ex modo significandi p nomẽ qd significat in habitudine ad actũ/ cũ pzincipali significato cõnotatur ef

Ad 2m,

fectus. Ad sequẽs patet solutio: p antredicta. ab eterno em̃ habitu iust⁹ est: sed distributões z oma

Ad 3m,

tus nõ reddit vnicuiq; fm actũ nisi ex tpe. Ad se/quens patet solutio p dicta. Ens em̃ z bonuz non sunt similia noia iusto. Ens em̃ nõ dicit habitudinem ad actũ: bonũ ꝛ̃ tẽ licet dicat habitudinem ad actũ/ tamẽ ille act⁹ nõ est determinat⁹ ad rẽ tẽ-

D Ad. II. qõ incidentem.

poralem. Ad id qd vlteri⁹ queritur dicendũ: q̃ fm dionysium: tois pcessio que est a deo/ fm diuinas bonitates in deo est vt pticipatio/ z nõ vt pticipata: z qd in deo ẽ de⁹ ẽ. Vñ ipse ẽ sua bonitas simplex z per se/ z fm se bonitas. z similiter est de sapientia/ iusticia/ z de omibus alijs bonitatib⁹: qb⁹ manifestatur in creatura pticipante bonitatẽ ipsius pcessio luminis a patre luminũ: vt dicit Jaco. j. Omne datũ optimũ: z omne donũ perfectum desursum ẽ descendens a patre luminum. Et cuius sit sic deus iustus z misericors/ z iusticia z misericordia: tñ sicut dicit ppositinus/ nomẽ qd significat in adiacentia: vt iustus z misericors z sapiens: ex modo significandi plus accedit ad compositionem z ad concretionem: z nomẽ qd significat ĩ subsistentia: vt iusticia z bonitas: ex mõ significãdi pl⁹ accedit ad simplicitatem. Propter qd cum copula ponit in diuinis inter nomina significantia ĩ adiacentia: copulatur ibi diuersitas effectuũ cõnotatorum. Propter qd etiã tales locutiones congrue determinantur aduerbijs notantib⁹ intentionem formẽ ĩ subiecto. vnde dr dulcis z rectus domin⁹: et valde dulcis z valde rect⁹. Cũ autẽ ponitur copulario iter noia significãtia in subsistẽtia: vt cũ dicitur deus misericordia z veritas/ vl bonitas z iusticia: copulativa cõiunctio copulare queritur diuersa suppositaque in diuia pdicatione non inuenit: idẽ ei est suppositũ bonitatis z iusticie. et ideo min⁹ ꝓprie sunt tales locutiones/ cum dr deus iusticia et bonitas: nec tamẽ sũt icongrue vl false: copulat enim cõiunctio diuersũ modum significandi. Sicut em̃ dixim⁹: qm̃ deus significatur fm aliquid/ et non simpliciter: multis modis/ z nõ vno modo oportet eum significari. z quia talia nomia non significant ina diacẽtia: ideo tales locutiões nõ recipiunt a duerbia notantia intentionẽ forme in subiecto. Unde q̃uis dicatur de⁹ valde dulcis: non tamẽ dicit valde dulcedo. z q̃uis dicatur multi⁹/ rectus: nõ tñ dicit multitudo/ rectitudo. Et per boc patet solo ad obiectũ in ꝓrariũ z ad totum.

Queritur de translatiõe partiũ declinabiliũ in diuinã pdicationẽ. Qõ. LVIII.

Einde querit de trãs/

D latione partiũ declinabilium orationis in diuinã pdicationez. Et queruntur duo: sez de translatiõe nomis/ pnominis/ verbi z participij. Et scõdo de bocnoie: Ego sum qui sũ.

Dm⁹ q̃ duo sint.

Queritur de translatione nominis: pro nominis: verbi z participij in diuinam predicationem.

B Rimo ergo queritur de trãslatiõe nomis p in diuinã pdicationẽ. Videtur ei q̃ trãsumi nõ possit. dicit enĩ in libro de regulis fidei: Omne nomẽ datũ a forma: in diuinã pdicationem sumptuz cadit a forma. Cũ ergo omne nomẽ significet formã/ vt dicit boetius z grãmaticus: q̃ dicit q̃ nomẽ significat substãtiã cũ qualitate. z cadens ab illa cadit a significatione. ꝓpria: videt q̃ nomẽ in diuina pdicatione nihil significet: z sic nõ potest transsumi in diuinã pdicationẽ. Adhuc dio ny. ĩ mystica theologia dicit: q̃ ĩ deo optet affirmare oim pdicationes: z omes potenti⁹ negare. Uidet q̃ quicquid aliquo noie pdicatur de diuinis/ q̃ b potent⁹ negar q̃ ponatur. z sic videtur q̃ nomen pdicatũ de diuinis nihil significet. Adhuc: Si nomẽ in diuina pdicatione cadit a forma: cum forma eius sit qualitas cũ qua significat substantiaz: videtur q̃ nõ retineat nisi substantiã merã. z sic videtur q̃ cadat in rõnẽ. pnominis z quasi. pnomine tur: z vlterius videt/ q̃ diuina essentia magis pro prie significet p. pnomen q̃ p nomẽ. In cõtrariũ huius est: q̃ sicut dicit grãmaticus: ꝓprium est p nomnis ꝓpzio nomie poni/ z certas significare psonas. z videt q̃ sic essentia diuina pronomine significari nõ potest. Adhuc: Constat q̃ deus ad sensum demõstrari nõ põt/ nec etiã ad veri nomis intellectum: Non em̃ habem⁹ nomẽ qd veri nomis intellectum dicat qd est deus/ qualis vel quãtus: z sic nec ad intellectũ/ nec ad sensum demonstrari potest. Eadem ratione. pnomẽ cadit a relatione. Relatiuum em̃ refert ad antecedens sub forma sub qua significat substantiã. dictũ est autẽ iam: q̃ cadit a forma quã significat: z sic incassum est relatio. pnomẽ igitur in diuina predicatiõe cadit a relatione. Sed dicit pscian⁹: q̃ pronomen cadẽs a demonstratione z relatiõe cassum ẽ z vanũ. Uidetur q̃ q̃ pnomen sumptum in diuinã predicationem cassum z vanũ sit. Adhuc pronomen possessiuum cũ discretionẽ noret inter possidentẽ

B Membra Partiũ Arg.m

Parti. II.

Arg. primũ

Arg. primũ

Argu. 2m

Arg. 3m

Arg. 2m

Arg. 3m.

Arg. 4m.

z possessum: z nulla discretio sit inter deũ possidentẽ z sua possessa essentialia. Cum eni dicit: deus est substãtia sua/ vel sapiẽtia sua: nõ est discretio inter possidentẽ z possessum. videt q̃ possessiua pnomia in diuinã predicationẽ ad significandũ essentiã sumi nõ possint. Et si sumunt: boc non erit nisi respectu creature. sicut dicit in ps. 49. Meus est orbis terre z plenitudo eius. Ulterius queritur: vtrum diuina essentia apte possit significari per pnomina masculini z femini generis substãtiuata p subintrellectũ articulũ. Et videt q̃ sic. hec em̃ est vera/ sicut supius habitũ est: deus est/ z ille est trinitas: et constat q̃ iste terminus deus/ supponit p essentia: z eadem rõne boc relatiuũ ille/ cũ tamen sit masculini generis. Adhuc boc dicit in hymno: Sit salus illi decus arq; virtus: qui supra celi residẽs cacumen/ totius machinã/ gubernat trinus z vnus. ergo relinquitur pro essentia: z sic. pnomen masculini generis substantiuatũ potest supponere essentiam. In contrariũ est: q̃ fm boc hec esset vera: ergo hec sit falsa z heretica: ille qui est pater/ est filius: z causa falsitatis nulla sit/ nisi qz per pnomen masculini generis substantiuatũ nõ pot supponi essentia: videtur q̃ p. pnomen masculini generis vel feminini substantia diuia supponi nõ potest. Ulterius queritur de verbis z participijs/ z maxime substantiuis: vtrũ illa significent essentiam vel personam. Si significant essentiam: videtur falsum esse qd dicitur Job: 10. f. Ego z pater vnum sum⁹. que eni significat essentiã de pluribⁿ dicũtur singulariter z nõ pluraliter: vt dici: Boecius. Idem est de boc Job. 14. c. Ad eum veniemus z mansionẽ apud eum faciemus. Aduentus eni ille per gratiã est: que constat q̃ essentie est: quia vnus est effectus trium/ sicut vna est essentia trium. Ea dẽ est oino questio de isto Beñ. I. d. Faciam⁹ hominẽ. hoc em̃ est verbũ patris ad filium z spũ sanctũ: z facere est essentialis actus. z sicut vna est essentia trium/ sic vnus essentialis actus trium: z sic videtur q̃ deberet dici nõ pluraliter/ sed singulariter: faciã hominem. Solutio: dicendũ ad primũ: q̃ noia trãsumi possunt in diuinã pdicationẽ. sed duo sunt attẽdenda in significatione nois: scz significatũ z modⁿ significãdi. Et quantũ ad significatum/ in mysticis noib⁹ nomen magis ꝓprie dicitur de deo q̃z de creaturis. magis em̃ ꝓpriũ est/ q̃ deus est sapiens/ q̃z q̃ homo est sapiens: quia magis ꝓprie dicta sapiẽtia sapiens est deus q̃z homo. Similiter est cum dicit deus est essentia vel substãtia: z similiter est de omi nomine qd essentiã diuinã significat fm beati Dionysij doctrinã. Si aũt attendatur modus significandi: cum nullũ nomẽ habeatur quo significetur quid sit deus/ vel qualis/ vel quantus: eo q̃ dicit pbus in libro de causis: q̃ prima causa nõ nominatur nisi ab effectib⁹ suis qui sunt ab ipa: z est innoiabilis per seipam. sic nomen translatum in diuina predicationẽ ꝓprietatem suam retinere non potest: sed cum significet substantiã cum qualitate/ z qualitas sit forma qua imponitur z a qua dicit nomẽ: sic cadit a forma quã designat nomen impositum ab effectu: z negatur hec forma ab ipso: z ponitur supeminentia illi⁹ in infinitũ. Uerbi gratia: deus est substantia: nõ substãtia fm q̃ designat p nomẽ/ sed emineter sup omnẽ substantiã existens. Similiter est cũ dicitur: deus est substãtia/ vel essentia/ vel sapientia/ vel virtus z sic de alijs: z hoc est qd dr Beñ. xxxij. f. Cur queris nomẽ meũ qd est mirabile? Quod sic exponit dionysius: q̃ hoc qd dicit: cur queris? repzehẽsio ẽ: qz questuit nomẽ eius q̃ innominabilis est/ qd fuit indiscrete querere. b autem qd dicit: qd est mirabile: innuit q̃ omẽ nomen dictum de deo in admirabili supeminẽtia ponit et infinita supra modũ quo dr z designat p nomen.

B

Parti. II.

Arg. primũ

Ar. 2m

In ꝓrariũ argumentũ

Parti. III.

Arg. primũ

Ar. 2m

Solo. pti. I z argu. I.

Ad 2m

Ad 3m.

Per idem patet solutio ad dictũ dionysij. Ad aliud dicendum: q̃ nomẽ nõ cadit simpliciter a forma/ sed cadit a forma fm q̃ designat p nomẽ quãtum ad modum significandi: z ita nõ pnominat/ ita q̃ pnomẽ efficiatur. Et qd dicit q̃ substantiaz merã significat: itelligit q̃ mere significat illud qd in substãtia designatũ p nomen mera substãtia nominis est/ sine ꝓprietatib⁹ z formis quib⁹ designat per nomẽ quantũ ad modũ significandi. Unde cũ dicitur de⁹ est essentia mera: essentia significat. z similiter cũ dr: deus est substãtia vel sapia vel iusticia: significatur mera substãtia/ mera sapiẽtia/ mera iusticia. Ad id qd in cõtrariũ obijcitur: dicendum q̃ cũ dicit: q̃ ꝓpriũ est pronomis p ꝓprio nomine poni z certas significare psonas/ dicitur pro prium nomẽ sub ꝓpria forma rem designãs: z certa psona grãmatice itelligit quecũq; res q̃ loquit/ vel vt loquẽs accipit/ vel ad quã loquit vel fit locutio/ vel de qua fit locutio: Sic em̃ grãmatic⁹ distinguit psonas pmam/ secũdam/ z tertiã. Et sic essentia diuina põt induci vt loquẽs/ z ad quã fit locutio/ z de qua fit locutio: z ita pnominibus pme scõe z tertie psone designari. Ad aliud dicendũ: q̃ pnomen in diuinis nec a demõstratione/ nec a relatione cadũt. vñ Exo. v. Iste domin⁹ meus: et glorificabo eũ. z Baruch. iij. d. Hic est de⁹ noster: et nõ estimabit alius aduersus eũ. Sed veruz ẽ: q̃ dupler est demõstratio ad oculum. vna ẽ demõstratio rei in se ĩ ꝓpria forma sensibili. z hoc modo nõ demõstrat de⁹. Alia est demõstratio in visibili effectu: de q̃ dr Exo. viij. e. Digit⁹ dei ẽ b hec est demõstratio diuine potẽtie. z b mõ demõstrat deus etiam ad sensum. Sil'r ad intellectũ est dupler demonstratio. Una que est ad itellectũ/ qui de re accipitur fm q̃ significatur p nomẽ rei demõstrate. et sic nõ demõstratur de⁹ ad intellectũ. Scõa est ad intellectum fide iuuatũ z illuminatũ. z hoc modo demõstratur de⁹ p pronomen demonstratiuũ.

Ad 2m

Ad 3m.

Ad id qd obijcitur de relatiõe: dicendũ q̃ non. Refert em̃ añs sicut inuenit ipm: nec pl⁹ exigit relatiuum pnomẽ. z iam habitũ est: q̃ nomẽ nõ simplicit cadit a forma rei significate: licet cadat a modo forme qui significatur p nomen. Ad id qd q̃ritur de possessiuis: dicendũ q̃ si pnomina ꝓprissime z strictissime sumerẽtur: tũc pcederet obiectio. sed qz a grãmatico plus attenditur modⁿ q̃z res: ppter hoc omne quocũq; modo habitũ ab aliq; possessum est. habet autẽ substantiã vt qd est essentia/ vt qua est: sapiẽtiam vt qua sapit: potentiã vt qua potest: voluntatẽ vt qua vult: ideo in designationibus talũ pnominibus vtimur possessiuis. Sicut illud est Joban. viij. b. Mea doctrina non est mea.

Ad 4m.

Et in multis alijs locis. Beñ. j. d. Faciamus hominē ad imaginem ⁊ similitudinē nostrā. Et in talibus licet nō sit discretio realis inter habentem ⁊ habitū: tm̄ ꝓ̄tū ad modū significandi discretio ē. aliter eim̄ designatur habens: ⁊ aliter habitum. et talis discretio modi sufficit ad locutionē grāmaticam. Ad id qd̄ vlteriꝰ querit̄ de masculinis ⁊ femininis ꝓnomibus substantiuatis/ sine preiudicio videtur dicendum: q̄ p talia ꝓnomina nō apte significatur diuina essentia: sicut pbatū est per deductionem ad inconueniēs. Pronomina eim̄ talia substantiuata substantiā significant que est hypostasis: ⁊ circa illā ponunt discretionē pronominalem/ que est singularitas ⁊ incōcabilitatis: ⁊ hec nullo modo essentie diuine cōueniunt: vnde talib̄ pronominib̄ apte significari nō potest. ⁊ si inueniantur in auctoritate/ exponēda sunt q̄ teneant̄ ad iectiue: quo ꝓ suppositio ⁊ significatio determinanda est p substantiam. sicut in pſ. xxxix. Complacet tibi domine: glosa determinat vni deo. Et Esa. lxiij. Ecce ego ad gentes que nō cognouerunt me: a diectiuitatem huiꝰ pronominis me/ determinat glosa: subdens/ me verum deum. Ad hoc q̄ d̄ obijcitur de hac: deus est/ ⁊ ille est trinitas: dicendum q̄ hoc ꝓnomen ille/ adiectiue sumitur: ⁊ determinatur p relationē ad hoc nomen deus/ qd̄ ē substantiuum. vnde sensus est: ille deꝰ est trinitas.

E Ad pri. II. — Ad arg. 1m — Ad 2m

Similiter dicendū est ad sequens: Sit salus illi zē. ibi eim̄ hoc ꝓnomen illi/ adiectiuum est: ⁊ inuitur substantiuo subintellecto/ deo. vnde sensus est: illi deo. Id autē qd̄ obijcitur in contrarium de necessitate ꝓcedit. Ad id qd̄ vlterius querit̄ de verbis ⁊ participijs: dicendum q̄ p certo essentialia sunt/ ⁊ essentiā copulant siue significant vt actum: sed ratione significati pluralis trahuntur ad copulandum ꝓ persona. Agere eim̄ ⁊ pati/ qd̄ sicut dicit priscianꝰ substātie est proprius: vt de qua egreditur actus/ ⁊ vt in qua recipit̄ passio: non intelligitur de substātia que est vsia/ vel vsiosis: sed de substantia que ē hypostasis/ que ꝓprie agit vel patitur. Et cum dicitur: Ego ⁊ pater vnum sumus: suppositā patris ⁊ filij ꝓmittuntur/ quibus per hoc verbum sum̄ esse cōpulatur iesse vt actꝰ. ideo cum plura sint suppositā: necessariū est ꝓter vim grāmatice actū qui est in eis pluraliter significari: ⁊ ideo dicitur: Ego ⁊ pater vnū sumus/ non vnum sum. Et qd̄ dicitur vnū neutraliter: ostēdit essentie vnitatem/ ⁊ nō h̄ hypostasis. Qm̄ eodē modo dicendum ad hāc: Faciamꝰ hominem. hoc eim̄ verbum faciamus/ copulat facere vt est actus egredies de sba q̄ ē hypostasis: ⁊ cū plres sint hypostases/ nēc ē q̄ plrit̄ cōsignificē actꝰ vt ē egredies de ipsis. qz sicut dicit bylarius: Professio consortij tollit singlaris ⁊ solitarij intelligentiā. Quia tamen vna est essentia qua agūt tres ⁊ faciūt: ideo sb iungitur/ ad imaginē ⁊ similitudinem singularit̄.

Ad 2m.

Queritur de hoc nomine: Ego sum qui sum: vtrum sit nomen essentiale: vel personale.

A Mēb ꝓ. II. — Argumē. I.

Secundo queritur de hoc nomine: Ego sum qui sum. de quo querit̄: vtrum sit essentiale nomē vel ꝓsonale. Videt̄ eī q̄ sit essentiale ex his q̄ dicūt. j. sen. di. viij. ⁊ ex verbis aug. ⁊ ex

f

ꝓbis hieronymi. Dicit enī Augꝰ. Sicut ab eo qd̄ est sape dicit̄ sapiētia: ita ab eo qd̄ est esse dicit̄ essentia. Et quis magis est q̄ ille qui dixit famulo suo moysi Exo. 3. d. Ego sum qui sum. hec dices filijs israel: qui est/ misit me ad vos. Addhuc Damā. Principali ꝓ nominū q̄ de deo dicunt̄ est/ qui est: sicut ipe loquēs in oraculo moysi ait: Qui est/ misit me ad vos: totū cōprehendēs in seipo velut quoddā pelagus sube infinitū ⁊ indeterminatum. Ar. 2m

Adhuc: Moyses cum audiuit hūc sermonem: Ego sum q̄ sum: ex ipo sermone nō intellexit plus vnā ꝓsonam q̄ aliā. ⁊ hoc nō potuit esse/ nisi intelligeret de essentia diuia/ q̄ vt loquēs ibi inducebat̄. Arg. 3m

Adhuc Diony. lib. 2o de diuinis noib. ca. v. Si nō de tota aūt diuinitate laudari/ cum dicit̄: Ego sum qui sum: ⁊ qui est misit me ad vos: sed p vnam partē circūscribere conant̄: quō audiēt q̄ est/ ⁊ qui erat/ ⁊ qui vēturus est omporēs? Ex oib̄ his ꝓludit̄ q̄ est nomē essentiale. In cōtrariū tm̄ huius est qd̄ dicit̄ Esa. 64. Ecce ego ad gētes q̄ nō cognouerūt me. ibi glosa: Filius loquit̄ qui Exo. 3. d. dixit moysi: ego sum qui sum. Solutio: satis bene rūsum ē ad hoc ab antiquis/ ꝓpositino scz/ wilhelmo ⁊ alexandro. Dicebāt enī: q̄ hoc nomen q̄/ pōt accipi vt nomen infinitū ⁊ indeterminatū: vel pōt accipi vt relatiuū. Si accipit̄ vt infinitū: dicit pelagus sube infinitū. essentialitatē enī diuiną dicit nō determinatā in supposito: ⁊ sic quasi in pelago infinito. Si aūt accipit̄ relatiue: adhuc pōt accipi duobus modis: scz adiectiue/ sm q̄ determinat̄ antecedēte qd̄ refert. ⁊ hoc est deꝰ qd̄ nomē substantiale est. sic enī pmisit: Deus patrū nostroꝝ misit me ad vos. Si dixerint: qd̄ est nomē eiꝰ? Dices: Qui est/ misit me ad vos. Et sic sensus est: qui est deus vera essentialitate/ misit me ad vos. ⁊ sic adhuc nomen est essentiale tori trinitati conueniens. Si aūt accipit̄ substātiue/ ⁊ intelligit̄ p subintellectum articulū substātiuari: dicebāt q̄ ꝓsonale est. Articulus eim̄ discretionē notat: ⁊ ad noticiā discretā faciendā inuētus est. Et quia historia ista singulariter significat redēptionē generis humani que per filiū facta est: ideo dicit glosa sup Esaiā: q̄ filiꝰ loquit̄: sic eim̄ appropriatiōe potius q̄ ꝓprietate trahit̄ ad standū pro filio. Prime ergo auctoritates aug. ⁊ Damā. loquūtur de hoc nomine qui/ put est nomē infinitū: ⁊ in hoc sensu loquit̄ auctoritas Dionysij. Arg. 4m — Ad arg. 1m

Ad aliud dōm: q̄ moyses si intellexit h̄ nomē q̄/ vt infinitū: nō itellexit vnā ꝓsonā plꝰ q̄ aliā. Si aūt itellexit vt relatiuū eius qd̄ precessit: tūc adhuc duplex potuit esse intellectus: scz sm q̄ simplr refert antecedens vel appropriatū per orationē historie/ qua appropriatur hoc nomen deus: ⁊ qd̄ est cōmune ⁊ essentiale ad personā filij. ⁊ sic intellexit vnā ꝓsonam plus q̄ aliā. Sed tm̄ sm q̄ simplr refert antecedēs/ de tota trinitate intelligit̄ sm Dionysiū. Et si obijciat̄ in sensu q̄ ꝓpositinꝰ obijcit: q̄ est ē pater/ q̄ est ē filius: qui est ē spūssanctus: ergo ille qui est pater est filius ⁊ spūssanctus. patet q̄ non valet processus. In premissis enim accipitur hoc nomen qui/ infinite: in conclusione autem relatiue: ⁊ sic incidit fallacia figure dictionis ex mutata suppositione. Cetera de hoc nomine qui est/ in prehabitis dicta sunt in q̄stione de essentialitate diuina. Scōm Dionysium tamen essentia diuia dupliciter consideratur: Inse scz/ put est pelagꝰ infinite essentialitatis: ⁊ sic ꝓprium nomen eiꝰ est/ qui est. Considerat̄ tur etiā vt cā diffundens esse. ⁊ sic primū nomen q̄ innotescit nobis/ est bonū: bonū enim diffusiuum est esse. ⁊ hoc modo dionysius bonū ordinat ante ens: cū tamen si intentiones vtriusq̄ simplices accipiantur/ intentio entis est ante intentionē boni. Ad argm

Queritur de translatione corporalium symbolicorum in diuinam predicatonem.

Questio LIX

Einde querit̄ de trās-

D latione corporalium symbolicorum. de q̄bus ait magister in sen. j. li. dist. xxxiij. de quibus breue tradit documentū: scz vt rōne similitudinis ꝓsiderata ex causis dicendi dicto ꝓ sumant intelligentiā scz catholicam. De his q̄ quatuor querenda sunt. Quorū primū est: qualit̄ hec in diuinā transsumantur pdicationē. Scōm: vtrū hec ⁊ alia de quib̄ dictum est/ affirmatiue vere pdicentur de deo. Tertiū de nominib̄ priuatiuis. Quarto: vtrū omnia nomina quocūq̄ modo dicta de deo differāt rōe ⁊ noie/ vel noie solo. Qui qōis 4. sūt mē. — In ꝓrariū argumentū B Solo mēbri secundi

Queritur qualiter hec in diuinam predicationē transferant̄ cū dicit̄ deus lapis: vel fortis: vel vitis vel aliquid hmōi.

A Mēb ꝓ. I

Primo ergo queritur qualit̄ hec in diuina ⁊ p transferantur pdicationem: vt cum deꝰ dicitur lapis/ vel fortis/ vel vitis vel aliq̄d huiusmodi. Et videt̄ q̄ nō debeant trāsferri. quia iam antehabitū est: q̄ corpalia priuatiua materialia excluduntur a diuina pdicatione: talia autem corporalia sunt materialia ⁊ mutabilia: q̄ista nihil nominant in deo. nomē aūt vanū est qd̄ nihil nominat in eo cuiꝰ est nomē. hec igitur nomia vana sunt in diuina pdicationem translata. Si q̄s dicat: q̄ p similitudines ꝓprietatū trāslatio fit/ ⁊ nō sm rem. In cōtrariū est q̄ nō sunt similes ꝓprietates corporalium ⁊ spūalium/ ⁊ dei ⁊ creature: ⁊ sic per ꝓprietates translatio fieri nō pōt. Adhuc cū lapis dr solidꝰ/ ⁊ veritas solida: ⁊ deus solidus et imobilis/ solidum hinc inde dr equiuoce: cū nomē solus cōmune: sit ⁊ ratio substātie diuersa sm illō nomē: ⁊ est equiuocū sm hoeriū casu ⁊ fortuna. Inter aliter autē eqūocis qd̄ ꝓuenit vni/ nō ꝓuenit alteri sm rem: videt̄ ergo q̄ p talium ꝓprietates in talibus nō pōt fieri trāslatio. Si adhuc dicat̄ sicut dicit diony. q̄ sm dissimiles similitudines fit trāslatio. videt̄ q̄ hoc nihil sit dictū. nulle eim̄ sunt dissimiles similitudines. Est eim̄ similitudo/ vt dicit boetius in topicis/ rel̄ꝝ differentiū eadem qualitas. ⁊ Arist. iiij. ꝓme phi. dicit: q̄ vnū in q̄litate facit similē: et ideo vnū in multis nō potest esse causa dissimilitudinis. ꝓter qd̄ nulla videtur esse dissimilitudo. Solo: dicendum ad hoc sicut dicit dionysius: q̄ p dissimiles similitudines fit trāslatio symbolicorū: hoc est p affirmatiū similitudines. ⁊ hoc nō potest esse nisi quādo res cōparate dissimiles sūt/ et ꝓprietates earū dissimiles. est tm̄ similitudo proportionis et hoc: q̄ res vna sub ꝓprietate sua proportionatur ad aliquid: ⁊ ad idez spē vel genere ꝓportionatur res alia sub alia ꝓprietate sm eādem analogiā. sicut ad firmitatē lapis habet se duricia: vitas aūt ad eandē coherētie firmitatē nō duricia habet se/ sed veri rōne: deus aūt eternitate ⁊ imutabilitate. Et er illa ꝓportiōe dissimilū dissimili habitudie fit trāslatio nois: ⁊ dicit deꝰ lapis. pſ. II. Lapidē quē reprobauerūt edificātes. Et dicit veritas lapis. Matth. 16. c. Sup hāc petrā edificabo ecclām meā. Et vocat petrā solidā ꝓfessionē veritatis: quā petro pr̄ reuelauit/ ⁊ nō caro ⁊ sanguis. Argu. 1m. — Argu. 2m. — Arg. 3m. — Arg. 4m. — Solo mēbri I.

Ad pimū q̄ dōm: q̄ hoc argumentū non pbat/ nisi q̄ corpalia p priā pdicationē de eo nō dicunt̄: dicunt̄ tm̄ p trāslationē. Ad aliud dōm: q̄ ꝓprietates dissimiles sunt/ sed hoc nō pbiber q̄n dissimilū sm dissimiles ꝓprietates sillis ꝓportionabilitas possit esse ad vnū. ⁊ p talē similitudinē ꝓportionabilitatis fit trāslatio. Ad aliud dōm: q̄ vez̄ est q̄ talia sūt equoca: ⁊ ē vna species equocatiōis. sicut cū dicit̄ pratū ridet. ⁊ verū ē q̄ ꝓprietas q̄ ꝓuenit vni/ nō cōuenit alteri: sed i talib̄ pōt esse ꝓportio ad vnū ⁊ p diuersas ⁊ dissimiles ꝓprietates. vt cū dicit̄ canis latrabile/ ⁊ canis celeste sidus: qd̄ lucet in pede orionis/ ⁊ canis marinū: p dissimilū dissimiles ꝓprietates sillis ꝓportio fit ad vnū qd̄ est esse mordax. Ad h̄ eim̄ habet se latrabile p iracūdiā ⁊ dentes laceratiuos: celeste p radiationē nociuā ⁊ pempriuā: marinū aūt p sillitudinē ad latrabile in dentiū dispositione ⁊ organoꝝ. ⁊ p illud in q̄ sic dissimilia sillia sunt/ fit trāslatio nois. aliter eim̄ equiuocū nō reduceret̄ ad vniuocū: ⁊ hoc est ꝓtra artē logice ⁊ ꝓtra doctrinā pme phie. Ad id qd̄ obijcit̄ de dionysio: dicēdū q̄ dicunt̄ dissimiles sillitudines ab vno ⁊ ab alio. dissimiles eim̄ sunt: qz dissimilū ⁊ in dissimilib̄ ꝓprietatib̄: similitudines aūt dicunt̄ a sili habitudine ⁊ p portiōe dissimilū ad vnū. ⁊ sic dissimilia esse similia nō est incōuenies. Ad 2m — Ad 3m — Ad 4m

Vtrum nomina symbolica affirmatiue vere predicentur de deo.

A Mēbrū. II. Arg. primū

Ecūdo queritur: vtrū hec ⁊ alia de q̄b̄ dictus

e est affirmatiue vere pdicent̄ de deo. Et videt̄ q̄ nō. Diony. in mystica theologia ca. j. Omniū negatiōes vere sunt in deo: affirmatiōes vere incōpacre. q̄ videt̄ q̄ q̄cq̄d affirmatiue pdicat̄ de deo/ non pdicat̄ vere. Adhuc dicit dam̄. li. j. ca. iiij. q̄ q̄cūq̄ affirmatiue de deo dicunt̄: magis ostendūt q̄d nō est/ q̄ q̄d est. Adhuc dionysiꝰ in mystica theologia ca. j. In ipa diuia natura optet oim existentiū ponere ⁊ affirmare positiōes: ⁊ positas magis ꝓprie negare sicut sup oia existēte: ⁊ nō negatiōes oppositas opinari esse affirmatiōib̄: sed multo priꝰ ipam sup puatiōes esse q̄ est sup oēm ablationē ⁊ positionē. Et er h̄ accipit̄: q̄ q̄cq̄d affimat̄ de deo/ veriꝰ negat̄: ⁊ cū ꝓtradictoria sil̄ de eodem nō pūt esse vera: si aliq̄d vere negat̄ de deo/ sequit̄ q̄ false affirmat̄. In ꝓrariū est qd̄ dicit diony. q̄ deꝰ vere dr bonꝰ. Et Mar. 10. b. Nemo bonus nisi solus deꝰ. Et vere dicit̄ ens. vñ Exo. 3. b. Qui est misit me. Et vere dr vita/ vt dicit diony. ⁊ sapia ⁊ virtꝰ. ⁊ hec oia affirmatiue dicūt̄ de deo. Solo dōm q̄ i oib̄ affirmatiuis q̄ de deo dicūt̄/ duo cōsideranda sunt: scz modꝰ essendi/ q̄ est in significato nois: ⁊ modꝰ dicēdi p nomē. Si ꝓsideret̄ modꝰ essendi: cū noia ista vt dicit diony. sint ꝓstantissima ꝓ bonitatū/ q̄s oēs ꝓhabet ⁊ eminēter habet diuina Arg. 2m — Arg. 3m — In ꝓrariū argumentū — Solo mēbri secundi

essentia: que cā est omniū bonitatū: ⁊ habet eas simpliciter ⁊ vnite ⁊ immaterialiter: ⁊ he bonitates sūt/ vt dicit anſ. in ꝓsologion/ q̄ cuilibꝫ tā creatori q̄ creature melius ē esse q̄ nō esset vt essentia/ substantia/ vita intellectus/ sapientē esse/ bonum esse/ virtuosum esse/ perfectum esse/ ens esse/ vnuꝫ esse/ verū esse: ⁊ sic de alijs bmōi. hec cī omnia vnicuiq; meli⁹ est esse q̄ nō esse. Si inq̄ talia ꝓm modum essendi cōsiderentur: ꝑ ꝓius et verissime dicuntur de deo: ⁊ per posterius ꝓm analogiam participatiōis vniuscuiusq; dicūt̃ de creaturis. Si autem cōsiderent̃ ꝓm modū dicēdi ꝑ nomē: tunc sicut dicit boeti⁹/ noia imposita sunt ꝓm nostras cogitationes: ⁊ sicut dicit Damaſ. cogitatiōes nostre sunt de rebus que ꝓm principia sua essendi cognoscuntur a nobis: rūcid q̄ō est sup oēm cognitionez et sup omne q̄ō est i infinitū eminēs/ nō dicit̃ nec nominat̃ a nobis nisi ꝑ suos effectus ꝓticiparos ꝓm aliquid: vt dr in lib. de causis: q̄ cā ꝓma innominabilis est: ⁊ nō deficiunt lingue a narratione ei⁹/ nisi ꝑ excellentiā esse ipsi⁹. Et sic verum est q̄ quicq̄d affirmatiue ꝑdicatur de deo/ magis ꝓtie negat: quia illo modo quo dicitur ꝑ nomen/ deo non conuenit: sed magis eminēter q̄ nomē significare possit. Ad pmū g̃ dicenduz: q̄ hec cā quare diony sius dicit: q̄ affirmatiōes sunt incōpacte: quia significatū nois deo nō ꝓuenit ſb mō q̄ dr ꝓnomen. Alia rū est cā q̄ in antrebabitis dicta est: scz ꝑdicatū in diuinis est subiectū in affirmatiuis ꝓpositiōib⁹: et per idemptitatem ꝓiungitur ei/ ⁊ non per compositionem mediam. ⁊ quia in affirmatiuis rea/ liter non potest esse compositio que compactionez notat: ideo dicit affirmatiōes incōpactas esse/ ⁊ negationes veras: eo q̄ in negatiuis nihil negat̃ nisi compositio vni⁹ ad alterꝫ/ hoc est ꝑdicati ad subiectum. Ad aliud dōm: q̄ dam. loquit̃ q̄ntuz ad modū dicendi ꝑ nomē/ ⁊ nō quantum ad modum essendi: ⁊ ideo exponuntur sic tales ꝓpositiones: deus est substantia: hoc est nō ē substātia ꝓm q̄ substantia significat̃ ꝑ nomen/ sed ꝓm esse eminenter ē sup oēm substantiam. Ad aliud dicenduz: q̄ cū diony. dicit: q̄ oīm affirmationes siue positiones affirmant̃ de deo: ꝑ signū distributiuū q̄ō neutraliter sumitur ⁊ substantiuatuz intelligit participatas bonitates omniū q̄ diuinā ꝓticipāt bonitatez. Ille enī vt dictū est oēs ꝑexistūt/ ⁊ eminent̃ existūt in essentia diuina: que est oīm cā ꝓm modū essendi. Et q̄ dicit: q̄ oportet eas oēs potētius negare: vel vt dicit alia trālatio/ verius: intendit q̄ negātur ꝓm q̄ significantur ꝑ nomē. ⁊ ideo etiā dicit q̄ negationes nō sunt opposite affirmationib⁹: q̄z in diuerso sensu fiūt affirmatiōes ⁊ negatiōes: ⁊ iō non ꝓtradicūt. Si enī dicam: q̄ deus est substātia ꝓm modum essendi: est enī pstantissimum ens ꝑ se existens nullo indigens ad hoc vt sit: ⁊ si dicaz/ deus non est substātia ꝓm q̄ ab actu substandi significatur ꝑ nomē: eo q̄ dicit boe. in li. de tri. deus subiectūm esse nō pōt: iste ꝓpositiones ambe sunt vere/ et in nullo contradicunt. Ad id q̄ō obijcit̃ in cōtrariū: dicendum q̄ oīa illa dicuntur vere de deo ꝓm modum essendi: vt dictum est.

Ad 2m. Ad 3m. Ad arg. 1m. Ad arg. 4m. in cōtrariū

Queritur de nominibus priuatiuis vtꝫ predicentur de deo.

Ertio q̄rit̃ de noib⁹ ꝑuatiuis. Hec enī vt dicit Damā. nō q̄d est de⁹ ostēdūt/ sed q̄d nō est. Sed oñdens q̄d nō est nullā noticiā facit de deo cui⁹ nomē. cū g̃ nomē inuentū sit cā noticie faciēde de re: videt̃ q̄ nomē ꝑuatiuū cassum et vanū sit de deo dictū. Adhuc Damā. incorꝑeū/ incorruptibile/ imensuz/ increatū ⁊c. bmōi nō q̄d est de⁹ significāt/ sed q̄d nō est. Oporet aūt alicuius subaz dicēti q̄d ē enūciare/ nō q̄d nō est. In deo aūt q̄d est dicere ꝑossibile est: familiari⁹ aūt ex oīm ablatiō ē facere sermonē. g̃ familiari⁹ ⁊ veri⁹ est ⁊ magis ꝓpriū negatiuis deū nomiare q̄ affirmatiuis.

Sed ꝓtra hoc ē q̄ō in pcedēti mēb.o expositū est. vbi pbatū est: q̄ q̄tū ad modū essendi positiōes siue affirmatiōes ꝑ ꝑus deo ꝓueniūt. Solo: sicut dicit diony. in lib.o de mystica theologia ca. v. Et affirmatiuis ⁊ ꝑnatiuis noib⁹ laudat̃/ b̃ ē laudabiliter noiat̃ de⁹: ꝓtrario tñ dr dic. Affirmatiuis enī a pstantissimis incboandū est: ⁊ sic descēdēdū ad min⁹ pstātes. but⁹ cā est: q̄z in affirmatiuis q̄ noticiā faciūt rei/ a cognitioribꝫ incboam⁹: ⁊ sic descēdēdo venim⁹ ad min⁹ cognita. Verbi gr̃a: dicim⁹ q̄ de⁹ est vita ⁊ bonitas ⁊ sapia: ⁊ dicim⁹ q̄ est aer siue spūs: ⁊ q̄ ē petra. de⁹ enī magis ꝓtie est bonitas q̄ aer vel petra. In negatiuis siue ꝑuatiuis in choam⁹ a remotioribꝫ a deo: ⁊ sic ascēdim⁹ ad ꝓm quioza. vt q̄ nō est petra: q̄ nō est lux: q̄ nō est animus: q̄ nō est itellect⁹: q̄ nō est vita: q̄ nō ē suba: q̄ nō est essentia. magis eni remouet̃ a deo q̄ sit petra q̄ q̄ sit essentia. ⁊ q̄ō marie remotū est/ negare magis ꝓuenit: ⁊ negatiōis ꝑmū obtinet locū. Dicit enī Aristo. in. v. ꝓme pbie: q̄ nō tm̄ mētit̃ qui dicit duo esse q̄nq;/ q̄ ille q̄ dicit duo esse decē. Lā aute quare ⁊ ex affirmatiuis ⁊ ex ꝑuatiuis de⁹ noiat̃ est: scz vt q̄ ex multis ⁊ ex affirmatiuis ⁊ negatiuis reuelare cognoscam⁹ illā ignorātiā: hoc est ex se ignorū deū/ ab oib⁹ nosciblib⁹ in oib⁹ existētib⁹ circūuelatā ⁊ supsubalē illā videam⁹ caligine ab oīni lumine in existētib⁹ occultā. sensus est. q̄ essentia diuia/ q̄ est in se incognoscibil' ⁊ incōpreheſibilis ꝑ q̄d est: ⁊ ideo in ignorātia ē ⁊ in caligine q̄ ad nos: ⁊ mystice significat̃ in bonitatib⁹ ꝓticipatis creatura ꝓ: si debeat cognosci a nobis aliq̄ mō/ oporet nos mēdicare cognitionē ei⁹ ab oib⁹ q̄ vel positiue vel ꝑuatiue dicunt̃ de deo. Actuū. 17. e. Preteriēs enī ⁊ videns simulcra vestra iueni ⁊ arā in q̄ scriptū erat: ignoto deo. Esa. 45. c. Vere tu es de⁹ absco ditus. Et hoc Job. 11. multiplici oñdit̃ rōne. hec g̃ ē cā q̄re a mltis noib⁹ oportet diuinā noticiā mēdicare. Ad pmū g̃ dōm q̄ nomē negetariuū siue ꝑuatiuū ꝑ se nullā facit noticiā de re/ sed ꝑ accēs inq̄tū: scz relinq̄t opositū. Verbi gr̃a cū dr de⁹ increat⁹: nō q̄rit̃ deus in genere creato ꝓ: ⁊ relinquit̃ q̄ sit in genere eternoꝫ. Et cū dr incorꝑeus: nō q̄rit̃ in genere corꝑeoꝫ: ⁊ relinq̄t̃ q̄ sit in genere spūaliū. Et cuz dr nō suba: oñdit̃ q̄ nullū subiectū ē/ sz ē ens eminēs: ⁊ sbiectū fieri nō pōt. Sim̄r cū dr incōposit⁹ vel simplex: oñdit̃ q̄ nulla cōpositio cadit i deū nec cōponibilitas: si ē materia ⁊ forma cōponibilia sūt/ licet nō sint cōposita: ⁊ relinq̄t̃ q̄ sit i fine simplicitatis. causat̃ enī negatio ex affirmatiōe ꝓpter oppositionē ꝑdicati q̄ō subiecto cōueniet: ⁊ relinquit̃ negatio ꝑdicati q̄ō subiecto nō ꝓuenit. vt si q̄rat̃ q̄re hō nō est asin⁹: rūdet̃ q̄ hō ē hō: ⁊ hō ⁊ asin⁹ sūt opposita

A Mēb. ꝓ. III Arg. ꝓ primū

Ar. 2m

In ꝓtrariū argumētū Solo mēbri tertij.

B Ad arg. 1m

rum differētiarū. ⁊ mō hoc negatio aliquā de re facit noticiā. Ad dictū dam. dicēdū: q̄ in definibilib⁹ siue ꝑ definitionē scibilibus si debeat notificari res: oportet q̄ fiat ꝑ quid est dicētia/ ⁊ non ꝑ quid nō est. In ꝓmis aūt simplicissimis hec via impossibilis est. ꝓma enī simplicissima nec definiētia/ nec definitionē habent. ⁊ qz de⁹ in fine simplicitatis ē/ et pmū est: ⁊ talia notificari nō possunt nisi ꝑ ꝓiuationem ⁊ negationē: ideo dicit dam. q̄ quo ad hoc familiari⁹ est in talib⁹ ab oīni ablatione facere sermonē. Nihilomin⁹ tñ nō remouet̃ q̄n de talib⁹ mlta quantū ad modū essendi vertus dicant̃ affirmatiue: vt pozro añ ostēsum est. Et hoc ē q̄ō ꝑbat obiectio que fuit in contrariū.

Ad 2m

Queritur vtrum omnia nomina quocūq; modo dicta de deo: differant nomine et ratione: vel nomine solo.

A mēb. ꝓ. IIII. q Particla. I Arg. 1m.

Varro q̄rit̃ vtrū oīnia nomīa quocūq; modo dicta de deo/ differāt nomie ⁊ ratione: vel nomie solo. Et in hoc pmo q̄rit̃: vñ venit tanta multitudo noīm siue attributoꝫ. Cū enim diuia essentia simpler sit ⁊ in fine simplicitatis: ⁊ simpler nō est designabile nisi vno modo/ ⁊ b ꝓtiuatiue scz cui pars vl' compositio non est: videt̃ q̄ diuina essentia nō debeat habere nisi vnum nomē: ⁊ hoc ꝑuatiuū siue negatiuū. Adhuc cū dicit boeti⁹ in li. de tri. q̄ diuia essentia siue ē forma/ siue materia: videt̃ q̄ nō sit nomiabilis nisi nominibus abstractis: vt virt⁹/ sapientia/ iusticia/ ⁊ non talibus nominib⁹ vt sapiēs/ iust⁹ ⁊ bmōi. Adhuc cū vt dr in lib. de caus non noiet̃ ꝓma cā nisi a suis cātis scōis: ⁊ noia illoꝫ nō sint ei, ꝓpria: videt̃ q̄ nū q̄ nomiet̃ noie ꝓpio: ⁊ sic videt̃ q̄ nullū sit nomē ei ꝓpium. Ulteri⁹ queri⁹: cū hec nomia dicātur de creatore ⁊ creaturis/ vtꝫ vniuoce vl' equiuoce dicantur de illis. Dicunt enī quidam q̄ equoce: fundātes se sup b: q̄ cū substātia diuia nō sit in ali q̄ gne/ sz eminēter extra oē gen⁹: ⁊ ante oīne gen⁹: ⁊ cū vniuoca sp̄ sint i eodē gne: q̄ nihil pōt ee vniuoce dictum de sba diuia ⁊ de creatis. Sed contra hoc obijcit̃ Aug. in do. chri. hāc dat diuisionē: Reꝫ quedā sūt q̄bus fruendū ē: q̄dā q̄b vtendū: quedā que fruūtur ⁊ vtunt̃. si hec diuisio debeat esse bona: oportet q̄ diuisum vniuoce dicatur de diuidentib⁹. diuidentia aūt sunt creata/ ⁊ increata: ergo aliq̄d vniuoce dr de creatis ⁊ increatis. Ad huc hiero. dat hanc diuisiouē: Oīne q̄ō est/ aut est ingenitū siue nō genitū: aut genitū: aut factū. Ingenitum vt pr ⁊ spūsanctus: genitum vt filius: factū vt creatura. In hac diuisione diuisum ē oīne q̄ō ē: ergo vniuoce dictū de diuidētib⁹. diuidentia autē sunt factū siue creatū/ ⁊ increatum: g̃ aliquid vniuoce dr de creato ⁊ increato. Idem habet̃ ex verbis augustini in li. de natura boni vbi dicit: q̄ omne bonū aut ē de⁹: aut ad deū. ⁊ cōstat q̄ bonū ibi i cōi accipit̃ ad bonū increatū ⁊ ad bonū creatum: ⁊ nō in cōitate nois tm̄/ sz etiam in vna intētiōe cōi.

Ad 3m Arg. 2m Arg. 3m. Parti. II. Argumētū In cōtrariū arg. ꝓmum Ar. 2m. Arg. 3m Arg. 4m B

Adhuc logice arguitur sic: in nō vniuocis abusiua est comparatio. Sed nos quātitate virtutis deū dicimus esse maiorē oībus/ ⁊ bonitate meliorem/ et sapientia pstantiorem. oportet g̃ ꝓm regulam logice: q̄ virtus/ bonitas/ sapientia vniuoce dicant̃ de deo in quo notatur excessus: ⁊ de creaturis respectu quarū notat̃ excessus. Adhuc logice obij Arg. 3m cit̃ sic: regl'a enī ē in logic⁹: q̄ dictio exceptiua nō excidit nisi a termio q̄ vniuoce dicit̃ de excepto/ ⁊ de his a q̄b excipit̃. Sed pmo Lo. ꝓ. 4. dicit apls/ sic oia subiecit sub pedib⁹ ei⁹: ꝑculdubio/ ꝑter eū q̄ subiecit ei oīa. oportet g̃ q̄ in generalitate isti⁹ termini oia ꝓtineāt ⁊ pater excepti⁹ ⁊ creatura subiecta. termin⁹ aūt dr vniuoce de oib⁹ q̄ ꝓtinent̃ in generalitate sua: g̃ iste termin⁹ oīa/ vniuoce dr de creato ⁊ increato. Idē ꝓcludit̃ ꝑ hoc q̄ō habet̃ Mar. 10. b. Nemo bon⁹ nisi sol⁹ de⁹. ibi enī hec dictio nisi/ reneat̃ exceptiue: ⁊ excipit a cōitate istius nois bonus. g̃ bonū vniuoce dicit̃ de deo ⁊ de alijs boib⁹.

Arg. 6m

Adhuc quidā obijciūt sic: cū dicit̃: oīs suba est: Aut in generalitate hui⁹ nois suba ꝓtinet̃ de⁹: aut nō. Si sic: habet̃ ꝓpositū/ scz q̄ hoc nomē suba cōitate vniuoci dicit̃ de deo ⁊ alijs substātijs. Si nō: rūc hec ē vera: oīs suba est/ ⁊ nulla ea ꝓ est de⁹: ⁊ ex hoc vlteri⁹ ꝓcludit̃ q̄ de⁹ nulla suba est: q̄ō exp̄sse falsum est ⁊ hereticū. Ulteri⁹ q̄rit̃: cū multa sint noia diuia ⁊ attributa: verū differant noie ⁊ rōne/ vel noie tm̄. Et videt̃ q̄ noie tm̄. Res enī significata eadē est/ diuia scz essentia: ⁊ eiusdē rei simplicis ⁊ vno mō se habētis/ vnica ⁊ eadē est rō: videt̃ g̃ q̄ oia noia ꝓueniāt ei ꝓm eandē rōnē. In cōtrariū huj⁹ ē regl'a grāmatice: q̄ scz vbicūq; sūt multa noia vni⁹ rei/ ꝓm rōnē illa noia sūt synonima/ siue sint ꝓpria/ siue appellatiua. ꝓpria/ vt marc⁹ tulli⁹ cicero: appellatiua/ vt ensis/ mucro/ spata/ gladius. Sic g̃ dicit̃ deus iustus/ misericors/ sapiēs/ bon⁹: oīa ista ⁊ illia de deo dicta sūt synonima: q̄ō aptē falsum est. Solutio: ad primū quesitū dicendū: q̄ multitudo nominū siue attributoꝫ diuinorū/ ⁊ ꝓm pham/ ⁊ ꝓm theologiā ꝓuenit ex sūma ꝑfectiōe ⁊ eminētia sube diuie. hec enī accipit̃ vt cā vniuersalis ꝑhabēs/ ⁊ eminēter habēs i seipa ⁊ vt seipam oēs bonitates q̄ pcedūt ab ipa in ꝓticipātia creata ab ipa: licut dicit Diony. ⁊ qz oēs ꝓtebabet bonitates/ ab oib⁹ denoiat̃. Bonitates aūt dico ꝓm anſ. pcessiōes a ꝓma causa fluētes/ q̄s oī rei ⁊ vnicuiq; rei meli⁹ est esse q̄ nō esse. Quia enī oēs istas ꝑhabet: ⁊ vnū q̄ō q̄z noiat̃ ex eo q̄ō habet i seipo: ideo ab oib⁹ istis noiat̃: ⁊ ꝑ istis inorescit. qz sic dicē diony. ꝑ illas vt ꝑ lumia q̄dā ⁊ radios expādit ⁊ diffundit se sup omnē nature vultū: ⁊ imittit se simplr' existentib⁹ ꝓm analogiā siue existētie: viuētib⁹ aūt viuētiū ꝓm analogiā qua participant vitā: sentientib⁹ aūt sensibiliter: ⁊ irrōnabilib⁹ irrōnabiliter: ⁊ intellectualib⁹ itellectualiter/ ꝓm habitudinē qua se habent ad vitā/ sensum/ rōnem ⁊ intellectū. Ut deus quādo ꝓm aliq̄d nominat̃: nō pōt vno noie noiari/ sed multis: quia multis innorescit/ ⁊ nō vno: q̄ cū omnia ꝑtebabet in seipo vt causa/ ⁊ que omnia est: ꝓm q̄ in ipo sunt: ⁊ sic nominat̃ mystice ꝓm Diony sium. noiatur enī bis vt species siue materia: ⁊ sic dicit̃ ꝑ se essentia/ per se substantia/ per se bonitas/ per se sapiētia ⁊ sic de alijs: nec tm̄ mysticis/ sed etiā symbolicis affirmatiuis: q̄ō corꝑoralīū, ꝓtietates ad dissimiles similitudines referunt̃: vt paulo ante dictum est. Ad primū ergo dicendū: q̄ licet diuina essentia simplr' sit ⁊ semp vno modo se habēs realiter ⁊ in se: multoꝫ tamen est per se causa. sicut dicit Dionysius: q̄ per se participatiōes vt per se essentia/ ⁊ per se bonitas/ per se causa sunt essentie

Arg. 1m Solo pti. II. D Ad arg. 1m

participate ⁊ bonitatis participate; ⁊ ideo ab istis
et fm ista proprie nominatur, sicut dicit plato: q̃
per se forme cause p se sunt formarum in materia,
quas imagines vocauit/ eo q̃ ad imitationem il-
Ad 2m larum materie sunt impsse. Ad aliud dicendu:
q̃ licet diuina essentia simpler sit: tamẽ ea verissi-
me est in esse/ ⁊ qd̃ est/ ⁊ quis est: sed hec in ea non
sunt sub differentia/ sz sub idempitate. Idem enĩ
est in ea quo est/ ⁊ qd̃ est/ ⁊ quis est: ⁊ quia ista sunt
in ea: ideo aliquãdo nominat̃ vt quo est: vt cum di
citur sapientia/ bonitas, aliquãdo vt qd̃ est: vt cuz
Ad 3m dicitur deus sapiẽs/ bonus, aliquãdo vt quis est
vt cum dicitur: pater ⁊ filius. Ad aliud dicendu:
q̃ ⁊ ꝓprio nomĩe ⁊ symbolico nomĩatur essentia di
uina. Scõm dionysiũ enĩ et platonẽ/ qui p se fo-
mas posuerunt ⁊ pticipatiões quas causa vniuer
salis prebabet: que causa est p se/ ⁊ non p accidẽs:
sicut in. ij. phy. dicit Aristote. q̃ statuarius p se cã
est statue: policletus autẽ p accꝫs. per se enĩ causa
est que disponitur ea dem forma cũ effectu: sz in cã
est vt participatio/ ⁊ fm se ⁊ simpliciter existens: in
participante autẽ vt in alio materiali. Et in omni-
bus talibus est duplex via cognitionis: nostre scz
a causa ad effectum: vel ecõuerso ab effectu in cau
sam. A causa in effectũ si procedimus/ a partici/
patione fm se accepta in participans ⁊ pticipatũ.
Et sic dixit plato formarũ imagines a p se formis
pcedere, sicut sigillara a sigillo: cum tũ forme sigil
lantes sint fm se in nullo cõicantes materie sigilla
tarum formarũ. Et hoc modo dicit aristo. in. vij. p
me phie: q̃ dom⁹ est ex domo: ⁊ sanitas ex sanitate.
Et si hoc modo accipim⁹ diuinã essentiã/ vt causã
vl'em omnia suis bonitatib̃ imprimentẽ/ siue sigil-
lantem ⁊ formantem/ cũ multis ꝓprijs nominibus
nominam⁹ eam: que sibi soli conueniũt ⁊ non effec-
tibus, ⁊ sic dicimus eã per se essentiaz/ p se substã
tiam/ et p se bonitatem/ p se sapientiam ⁊ sic de ali
is: que omnia soli essentie diuie cõueniũt ⁊ nõ aliis.
Si autẽ econuerso ab effectib⁹ ascẽdim⁹ in causã:
tunc necesse est ire triplici via. Si ei manuducimur
conuenientia causati ad causam simpliciter: tunc
nõ possum⁹ nominare causam nisi nomine effect⁹
vt pcedit obtectio. qz sic p certo nomia trãllata sũt
et improprie. Sic enĩ dicim⁹ bonũ a quo bonu:
et ens a quo ens: ⁊ iustum a quo iusticia. Si autẽ
manuducimur cõuenientia cõparata inter causaz
et effectum: qz scz omne in quo ꝓuenit causa cum ef
fectu/ eminẽter est in causa: ⁊ fm analogiam ꝓprie
poresta ris in effectu: sic supeminẽtie nomibus no
minabimus eũ. vt cũ dicitur de⁹ est substantia nõ
substantia/ sed sup omnẽ substantiã: ⁊ sic de aliis q̃
affirmatiue pdicantur de deo ⁊ creaturis. Si au-
tem ascendim⁹ ab effectu in causã sub differentia:
tunc cũ differẽtia sit causa oppositionis/ oppositio
autem causa puationis ⁊ negationis: deũ non pos
sumus nominare nisi noibus priuatiuis ⁊ negati
uis: qz q̃cq̃d dicim⁹ de creatura/ hoc mõ negam⁹
de creatore. Et ideo dicit dionysius: q̃ in deo op-
tet affirmare oim positiones fm primam viam cõ
uenientie/ simpliciter scz: ⁊ omnes potentius nega
re fm tertiam viam: tanq̃z sup omnia existentẽ. fm
mediam viaz. Et huius ca esa est: quia nominatio
E nes nostre sunt fm cognitiones nostras: ⁊ sicut co
Ad qti. II. gnoscimus ita nominamus. Ad id qd̃ vlterius
queritur: dicendum q̃ diuersorum in hac questio-
ne diuerse sunt sentẽtie: sicut patz in diuersis sum
mis magistrorũ. Prepositin⁹ enĩ ⁊ sui sequaces di- Rñsio ppo
xerũt: q̃ nihil dicit vniuoce de deo ⁊ creaturis. Et stini.
isti pcedũt: q̃ termino semel positio theologica fa-
cultas vtitur equiuoce: q̃uis hoc nõ contingat in
aliis facultatib̃. Et huius causam dicunt: qz theo
logica supra rationẽ sunt: ⁊ vt possumus/ vt dicit
Gregorius. balbutiẽdo excelsa dei resonamus. Et Ad tria ar.
ideo dicũt q̃ q̃uis in diuisione aug. Rerũ quedã in 2 contrariũ.
tẽ. ⁊ in diuisione hieronymi: omne q̃d est tẽ. ⁊ ire ꝓ
in diuisione aug. omne bonũ tẽ. diuisum semel po-
nat̃ cum diuidentib̃/ reddendũ est sub diuersa rõ-
ne: ⁊ sic equiuoce sumendũ. Ad id autẽ qd̃ logice Ad 4m
obijcitur de comparatione: dicunt q̃ abusiua est pre/
dicatio/ ⁊ nõ ꝓria: cuz id in quo notatur compatio
non insit vtriq̃z comparatorũ per vnam rõnem. Ad Ad 5m 6m
id qd̃ obijcit̃ de omnib̃ exceptiuis: dicũt q̃ duplr ⁊ 7m
apponit̃ exceptio ad terminũ in q̃ fit exceptio. Aliq̃ũ
apponit̃ ad excipiẽdũ in suppositis termini respectu
predicati/ qd̃ notatur subiecto gratia suppositorũ
in esse: vt ois hõ currit pter socratẽ. Aliq̃ũ apponi-
tur ad determinãdũ pfusionẽ equiuocatiõis tũ:
vt cũ dicit̃: omnis canis pter celestẽ. ⁊ sic dicũt acci
pi dictionẽ exceptiuã pme ad Lucam. 15. ⁊ Marci. 10
⁊ ideo non oportere terminũ esse vniuocũ a quo fit
exceptio. Silr dicunt de adiectiuis: q̃ aliq̃ũ appo-
nunt̃ substãtiuis ad restrictionẽ cõitatis: vt cũ dici
tur: anial risibile est hõ. Aliq̃ũ ad determinationẽ
pfusionis que est in equiuoco. Conueniẽter enim
dicit̃: canis latrabilis currit: ⁊ nõ conueniẽter dici
tur: homo risibilis currit pter nugationẽ. Inuti-
liter ponit̃ enĩ risibile ad hominẽ: cum non sit equi-
uocũ homo: nõ inutiliter aũt ad canẽ latrabilẽ: cũ
p ipm determinet̃ cõfusio equoca. Sic q̃ soluũt isti F
ad inductam questionẽ. Sunt alij qui omnino Rñsio quo
contrario modo dicunt istis: dicentes nomina my rundam
stica vniuoce dici de creatore ⁊ creatura. vt cum di
citur deus iustus: propter simplicitatem notatur
iusticia que est deus. cum vo dicitur: homo est iu-
stus: notatur iusticia que inest homini/ ⁊ ẽ accidẽs.
sed quia ratio iusti fm q̃ est iustum/ non sumitur
ex eo cui inest: eo q̃ hoc nõ est essentiale iusticie: sed
sumitur ab habitudine ad actum. dicitur enim de
us iustus/ quia retribuit pro meritis: ⁊ dicitur ho
mo iustus/ quia reddit vnicuiq̃z quod suum est. et
sic vna cõmuni ratiõe ⁊ deus dicitur iustus/ ⁊ ho
mo dicitur iustus: Etsi differunt in hoc/ q̃ deus
est iusticia sua: ⁊ homo non est iusticia sua: dicunt
q̃ ab hoc nomen non trahit rationem: hoc enim ac
cidit ei inquantũ est iusticia dei/ ⁊ in quantũ est iu-
sticia hominis: ⁊ ideo nõ impedit quin vna sit sub-
stantie ratio iusticie cum dicatur deus iustus ⁊ cum
dicitur homo iustus. Eodem modo dicunt de no/
minib̃ his: essentia/ substantia/ vita/ bonitas ⁊ hu
iusmodi. Et illi concedunt auctoritates ⁊ argumẽ
ta inducta pro illa parte. Sed cum iusticia dei, p Solutio
certo in genere non sit ⁊ similr essentia ⁊ substãtia: Alberthi
iusticia aũt hois essentia ⁊ substãtia in genere est:
eo q̃ omnis forma pdicabilis de aliq̃ creato in ge-
nere est: ⁊ id qd̃ est in genere/ cũ eo qd̃ ẽ extra genus
nullo modo potest intelligi esse vniuocum: eo q̃ re-
pugnantia intellectũ esset circa idẽ: Ideo videtur
dicẽdũ: q̃ nec vniuoce/ nec penit⁹ equoce dõ idẽ de

creatore ⁊ creatura: sed fm cõitatẽ analogie/ hoc ẽ
fm ꝓportionẽ habitudinis ad vnum cõe fm rõnẽ.
Sic enĩ dõ de⁹ essentia q̃ ipse ẽ: ⁊ hõ essentia q̃ est:
⁊ esse deo ⁊ creature cõe est. ⁊ sic dõ sba q̃ in se sub-
sistit alio nõ indigens creature modo: et creatura
dõ sba/ qz in se subsistit alio indigẽs creature mõ.
Et sic dõ de⁹ iust⁹ iusticia q̃ retribuit ⁊ q̃ ipse ẽ suo
mõ: ⁊ hõ dõ iust⁹ iusticia q̃ reddit vnicuiq̃ qd̃ suũ
est: ⁊ q̃ ipse nõ ẽ suo mõ. ⁊ sic ista p pus ⁊ posterius
dicunt̃ de deo ⁊ creatura: vt sup̃ in qõnib̃ de vno
vero bono determinatũ ẽ. Et fm hoc ad obiecta
Ad tria ar rñdendũ ẽ. Ad auctoritates quidẽ hieronymi ⁊
gumẽta in augustini dõm: q̃ sufficit q̃ diuisũ fm cõitatẽ ana
cõtrariũ. logie reddat̃ diuidẽtib̃: ⁊ nõ oporet q̃ oĩno vni
uoce pdicẽt̃ de illis. vt pz cũ dõ: Entiũ aliud sba:
aliud accidẽs. ⁊ entiũ aliud potẽtia: aliud actus.
Ad 4m Ad aliud dõm: q̃ cõparationes duob̃ modis
fiũt. Uno mõ p intentionẽ forme q̃ vna rõne inest
vtriq̃z. Alio mõ fundant̃ sup vnã formã q̃ fm gra
dus ⁊ maioris ⁊ minoris pfectionis ẽ in cõgatis.
⁊ sic sufficit cõitas analogie. Sicut dicim⁹ q̃ intel
lectual' est hõ: intellectualior angelus: intellectua
lissim⁹ de⁹. Et hec ẽ solutio anselmi. vñ dicit: qui
crediderũt aliq̃ vniuoca esse pter hoc/ q̃ cõpanẽt:
nõ sufficiẽti crediderũt signo. Cõparationi enĩ suffi-
cit/ q̃ vna aliq̃ forma sit in cõparatis/ vel fm inten
sionẽ ⁊ remissionẽ/ vl' fm grad⁹ diuerse pfectionis:
⁊ sic deus dicitur iustissim⁹/ optim⁹ sapiẽtissim⁹
Ad 5m et ⁊ in essentia ⁊ sba pstantissimus. Ad id autẽ qd̃
6m obijcit̃ de exceptiuis plana solutio ẽ. termino enĩ
a q̃ fit exceptio sufficit q̃ cõis sit fm analogiaz. vt
cũ dico: omne intellectuale hz intellectũ dei forme
pter hoiem. Ad id qd̃ obijciũt p hãc: ois sba est:
dõm q̃ in cõitate hui⁹ termini sba/ ꝓtinetur deus
cõitate analogie. Analogũ enĩ ⁊ etiã equocũ con-
fundi et distribui pnt̃ etiã signo vniuersali distri-
butiuo: maxime respectu pdicati qd̃ p eandẽ ana-
logiã reddit̃ partib̃ distributi. vt ẽ hoc: pdicatũ ẽ
Ad. III. pti- qd̃ nõ ẽ tertiũ adiacẽs/ sed alterũ extremorũ: vt cũ
culam dõ ois sba est. Ad id qd̃ vlteri⁹ q̃rrit̃ rñdẽdũ est
p distinctionẽ. pôt enĩ nomẽ attendi penes significa-
tũ: ⁊ fm modũ significandi. et si ratio sumat̃ ex
parte significati/ idẽ significãt oia noĩa diuina: et
hoc significatũ eiusdẽ rõnis est fm rem. Si aũt at
endat̃ fm modũ significandi: cũ nõ sit vn⁹ mod⁹
significãdi q̃ significat̃ de⁹ vt essentia/ ⁊ quo signi
ficat̃ vt sba/ ⁊ vt iusticia/ ⁊ vt sapia: et sic de aliis:
⁊ si ratio sumat̃ ex parte modi significãdi/ nõ erit
vna ⁊ eadẽ rõ in oĩb̃ noĩb̃ diuinis. sicut nõ ẽ vna
ratio dicendi: Modus enĩ dicendi sequit̃ modu:
significãdi. qz sicut itelligim⁹/ ita significam⁹ ⁊ di
cim⁹. Et sic patet q̃ pter diuersu modũ dicendi
noĩa nõ sunt synonima: ⁊ pter vnã rem dictã nõ
real'r sunt diuersa ꝓ rõnũ: ⁊ ꝓt̃ diuersũ modũ di
cendi diuersarũ sunt rõnũ fm q̃d/ ⁊ nõ simpl'r. Et
per hoc patet solutio ad totũ.

Tractatus. XV. De scientia: prescientia et dispositione.

D Ende querendũ est de sapientia siue scientia/ potẽtia ⁊ vo-
luntate: q̃ licet essentialia sint: tamẽ vt
dicit magister in pmo sententiarũ. 35.
distinctione specialẽ efflagitant tractatũ. Et quia
scientia est respectu oĩm vero ꝓ tam bono ꝓ q̃s ma-
lorum: potentia autẽ respectu possibiliũ ⁊ impossi
bilium bono ꝓ tũ: voluntas autẽ respectu bono ꝓ
tũ et facto ꝓ. Ideo pmo de scientia faciem⁹ inqui-
sitionẽ. secundo de potentia. tertio de voluntate:
quia hoc ordine etiam procedit magister in senten
tijs. De scientia igit̃ querimus hoc modo: scz q̃
primo quere m⁹ de scientia in cõmuni. Secũdo in
speciali de pscientia/ dispositione/ pdestinatione/
reprobatione/ ⁊ prouidentia. De scientia quere Hui⁹ qõis
mus in communi quatuor: scz quid sit. per q̃d sit. q̃tuor sunt
de q̃ sit. et quõ se habeat ⁊ ad scientẽ et scibile. mẽbra.

Querit̃ quid sit scientia dei. ⁊ vtrũ pluribus nominibus appelletur. Qõ. LX

A
Primo ergo querit̃ quid sit scientia dei: ⁊
p quõ multiplex sit. sicut dicit magister in Dẽbrũ. I.
sententijs: q̃ cũ sit vna et simpler/ tamen
pter varios status rerũ ⁊ diuersos effectus plu/
ra ac diuersa sortit̃ nomina. Dicit̃ enĩ nõ tũ scien
tia/ sed etiã pscientia/ vel prouidentia/ dispositio/ pde
stinatio ⁊ reprobatio. Uideẽ enĩ q̃ vnũ simpler Arg. 1m
tor nominib̃ nõ debeat appellari. Nomẽ enĩ da-
tur causa cognitionis rei vnum autẽ simpler vno
cognoscit̃: ⁊ sic plura non debet habere nomina.
Adhuc scientia dei essentiam diuinã significat. Arg. 2m
Unde augustin⁹ in libro de trinitate: Scientia est
ipsa sapientia/ et sapientia idem qd̃ essentia. quia
in illa trinitate non est aliud sapere q̃z esse. Et ex
hoc relinquit̃: q̃ scientia significat diuinã essentiã/
⁊ fm hoc cũ alijs essentialib̃ nominib̃ tractandũ
fuit de scientia/ ⁊ nõ in speciali tractatu. Si di Arg. 3m
catur: q̃ scientia cõnotat respectũ/ licet significat
diuinã essentiã: ⁊ rõne cõnotati exigit̃ specialẽ tra-
ctatum: Querat̃ quid sit qd̃ cõnotat. Si dicat̃ q̃
respectus ad creaturã: eo q̃ scientia dicit̃ ad scibi-
le. Contra in pmo sententiarũ distinctione. xxxv.
dicit̃: q̃ si nulla essent futura/ nulla esset pscientia:
esset tũ in deo scientia. ⁊ sic videt̃ q̃ scientia nõ dicit
respectũ ad res futuras siue faciendas. Adhuc Arg. 4m
cũ dicit̃ deus scire se: cõstat q̃ nõ cõnotat̃ respect⁹
ad creaturã. Cũ ergo verbũ non equoce sumat̃ cũ
dicit̃ deus scire se: ⁊ cũ dicit̃ deus scire creaturas:
⁊ cũ dicit̃ deus scire simpl'r: videt̃ q̃ q̃tum est de
suo mõ significandi/ scientia ⁊ scire nullũ cõnotẽt
respectũ ad creaturã: sed simpliciter significẽt di-
uinã essentiã. Adhuc dionysi⁹ libro de diuinis Arg. 5m
nominib̃ ca. vij. Diuina sapientia cognoscens se
ipsa/ cognoscit omnia. codẽ ergo modo cognoscit
se ⁊ creaturas. si ergo nihil cõnotat cũ dicit̃ scit se:
videtur q̃ nihil connotet cũ dicitur scit creaturas
Adhuc: Nomina et verba connotantia respe- Arg. 6m
ctum ad creaturas/ simpliciter dicta/ et cũ deter-
minatione dicta eundez connotant respectum: vt
patet in his/ dominus ⁊ creator. Idem enĩ respe-
ctus connotat̃ cum dicit̃: dõis serui dõis/ ⁊ domi-
nus simpliciter: et cum dicit̃ creator creature/ et
creator simpliciter. Si ergo scientia vel verbum
sciendi connotat respectũ ad creaturã: tunc idem
respectus connotabit̃ cum dicit̃: deus scit simpli-
citer: vel deus est scientia: vel cum dicit̃/ deus scit
creaturas/ vel est scientia creaturarum. Et ex his
videt̃: q̃ scientia diuina nõ sit nisi essentia diuina.

In ꝓtrariũ argu.1m In cõtrariũ huiꝰ est: q oĩs scientia referr̃ ad scibile, dicit eĩ aristo. in p̃dicamẽtis: q sciẽtia nõ est nisi scibilis scia. Cuius nõ p eũdẽ casuz scibile dicat̃ ad sciẽtiã: sed dr̃ scibile scia scibile p ablatiuũ. Dicit eĩ mgr̃ hugo de sctõ victore: q scia est existentiũ: z q scia q̃ de nullo est/nulla est. Talẽ aũt respectũ non imporat essentia: g̃ videt̃ q scientia ex modo significãdi aliqd addat sup essentiã: respectũ scz ad
Arg.2m scita q̃ sunt existentia. Adhuc: sciẽtia assimilatio est scientis z sciti, qz scientia est p spẽm z rõnẽ forme scibilis: z assimilatio talis ĩ intellectu suo claudit respectuz ad sic scitũ. scientia g̃ sup essentiã quã significat talẽ cõnotat respectũ. Et hoc cõcedendũ
B Solo mẽ.I dũ est. Solutio: dõm est ad p̃mũ: q diuerse rationes assignate sunt de diuersitate noĩm. Mgr̃ q̃dẽ in sentẽtijs dicit: q sapia vel scientia de oĩbus est bonis/z malis/p̃sentib̃/p̃teritis/z futuris/tẽporalib̃ z eternis. Præscientia autẽ siue p̃uidẽtia de futur̃/sed de oĩb̃ bonis siue malis. Dispositio vero de faciẽdis. Predestinatio de oĩb̃ saluãdis: z de bonis q̃b̃ z hic liberanr̃/z in futuro coronãtur. Mgr̃ hugo aũt de sctõ victore aliꝯ distinguit sic. Diuina sapia z sciẽtia vocat̃ z p̃sciẽtia z dispositio z p̃destinatio et p̃uidentia. z et sciẽtia existentiũ, p̃scientia futuroꝝ: dispositio faciẽdoꝝ: p̃destinatio saluãdoꝝ: p̃uidẽtia subiectoꝝ. Alij quidam etiã satis cõuenienter dixerũt: scz q diuina sciẽtia considerat̃ dupl'r: scz fm se vt abstracta a respectu ad res tpales scitas: vel vt p̃iũcta respectui ad tẽporalia. Si p̃mo modo: tunc dupl'r cõsiderat̃: scz simpl'r. z sic dr̃ scientia/et in cõparatione ad causã per quã est scientia, eo q vult aristoteles in primo posteriorꝝ: q scientia est cõp̃rehensio per cãm. et sic dr̃ sapia. Si aũt cõsiderat̃ cũ respectu ad res tempozales: aut est respectu existentiũ sub differentia tpis futuri/siue bonoꝝ/siue maloꝝ. z sic dr̃ p̃scientia siue p̃uidentia. Aut est respectu faciendoꝝ/que nõ p̃nt esse nisi bona tm̃. Et b̃ mõ tripl'r ꝯsiderat̃: scz q aut est respectu faciẽdi in bono nature z gr̃e cõiter. et sic est dispositio. Aut respectu faciendi in bono gr̃e tm̃: z sic dr̃ p̃destinatio. Aut est respectu facti. z sic est p̃uidentia. Multus etiã alijs modis p̃ot variari si diuersitas respectuuz consideretur.
Ad arg.1m Et q̃d obijcit: q simplex vno mõ cognoscitur. dõm q verũ est in quãtũ simplex: sed sicut habitũ est simplex nõ repugnat multitudini respectũ: et fm q tales respectus cõnotant̃ cũ significato suo p̃ncipali/ex diuersitate modi significandi diuersa
Ad 2m sortit̃ nomina. Ad aliud dicendum: q licet scientia idem sit q̃d essentia diuina: tamen quia existentium est ad minus in ordine cause p̃me: aliũ modũ habet significandi q̃ essentia diuina: cũ tã realiter sit idẽ.
Ad 3m Ad aliud dicendũ: q dicere respectuz ad res futuras dupliciter dr̃: scz respectũ in ordine cause, hoc est ad ea que sunt in causa/q̃uis non sunt in seipsis actu. Et dicere respectũ ad ea q̃ sunt in seipsis actu. Et p̃mo mõ respectũ ad futura dicit scientia. Cũ eĩ deus scit se: nõ sufficiẽter sciret se nisi sciret se fm id q̃d est/et fm id q p̃ncipium vniuersoꝝ est. et ideo scientia dei qua scit se/habitualem respectum imporat ad scibilia siue scita: prout sunt in suo p̃ncipio effectiuo formali et finali. Et est exemplũ in scientia lucis. Non eĩ scit lucem perfecte nisi qui scit id q̃d est lux: et qui scit lucem fm q est p̃ncipium colorꝝ et omniũ constitutozum per lucem. et hoc modo lux habitualẽ respectum habet ad colores. Et hoc modo dicit̃ a sanctis: q vno modo scit deus ab eterno/futura/presentia/et p̃terita: nec ex diffentia temporis aliqua fit variatio in scientia dei. q̃d esse nõ posset/nisi scientia dei etiã qua scit se/aliquẽ habitualem respectum poneret ad scita futura p̃sentia et p̃terita. Unde cuz dicit: deus scit se/habitualis respectus connotatur ad scita creata: et hic habitualis respectus ad actualem reducit̃ q̃n dicit̃: scit p̃sentia: scit futura: scit p̃terita. Ad aliud dicendũ: q cum dicitur deus scire se/vel scire simpl'r: nullus actualis connotat̃ respectus. cũ quia actus verbi trãsit in actũ cũ dicit̃ scire/vel scit se nõ simpl'r/sed prout supponit deũ: sicut est/et prout est p̃ncipiũ vniuersoꝝ/connotat̃ respectus habitualis ad omnia quoꝝ p̃ncipiũ est deus/z que scit sciendo seipm: z hanc respectũ etiã cõnotat scientia. Ad aliud dicendũ eodẽ modo: q habitualis respect̃ connotatur cũ dicit̃/scit se: actualis autẽ cũ dr̃/scit creaturas. Ad aliud dõm: q nõ est simile: quia dñs z creator ꝓpter actualẽ respectũ quẽ cõnotant/ex tpe deo p̃uenirũt: scientia autẽ non cõnotat nisi habitualẽ: et idcirco deo cõuenit ab eterno. Ad id autẽ q̃d obijcit̃ in cõtrariũ: dicendũ q p̃culdubio scientia scibilis scientia est: z q existentium est/sed nõ oportet/q̃ sit existentiũ in actu/sed sufficit q sit scientia existẽtiũ in causa effectiua formali z finali et nõ materiali. Res eĩ verius scitur in causa q̃ in seipsa. Ad aliud dõm: q sciẽtia reuera assimilatio est. sed assimilatio est duplex: scz p formã abstractionis/q̃ est p spẽm a re scita acceptam. z talis assimilatio non est in diuina scientia: q̃ sic esset ab alio accipiẽs scientiã. et sicut dicit phs in. xj. p̃me phie: si intellect̃ diuiñ sic acciperet scientiã/esset possibilis z imperfect̃. et oporteret q̃ haberet aliuz intellectũ sup se diuiniozẽ z agentẽ/p quẽ de potẽtia scientẽ efficerẽt actu sciens: z esset aliq̃n sic dormiens/q̃ nõ semp actu intelligeret: q̃d valde absurdũ est dicere de deo etiã fm phos. Et est assimilatio per formã artis practicã: q̃ est forma ad rem cõstituendã/p̃cedens ab artifice et cõstituẽs esse in quo intelligitur res. Et talis assimilatio ad res scitas est diuina scientia: et talis assimilatio ponit respectum habitualem.

Queritur vtrum deus sciat per mediũ vel non.

A Wẽbrũ.II. Secundo q̃rit̃ q̃d scit deus scientia diuina
S siue p q̃d scit deꝰ. Et hoc ẽ q̃rere vtrũ scit
p mediũ vel nõ. Et videt̃ q nõ p mediũ Argu.1m
sed p seipm. Dionysiꝰ libro de diuinis noĩb̃ ca. vij. Deus scit oĩa trãs in seipso entia/et in se p̃subsistentia: et nõ existentibus accipit scientiã eorum.
Adhuc idẽ ibidẽ: Cognoscẽdo se/cognoscit omnia. Ex quo accipitur q non per mediũ/sed seipso Arg.2m
cognoscit. Adhuc obijcit philosophus in vnde/cimo p̃me philosophie: q si diuinus intellectus Arg.3m
scientiã acciperet per aliud vt per mediũ: se quereret q vilesceret eius intellectus. esset enim potentialis et perficeretur specie quozundam viliũm que melius est nescire: ergo videtur q non per medium scit/sed per seipsum scit omnia que scit.

Arg.4m Adhuc aristoteles in p̃mo posteriorꝝ dicit: q de p̃ncipijs nobiliozẽ habem̃ habitũ q̃ sit sciẽtia. p̃ncipia eĩ seipsis scim̃: sciẽtia aũt p mediũ. Ex quo accipit̃: q acceptio sine medio nobilior est q̃ acceptio p mediũ: z q̃d nobiliꝰ est deo est attribuendũ. ergo dõm q deus nõ p mediũ scit/sed per seipsum.
Arg.5m Adhuc: Omne mediũ q̃d scindi medium est/a scibili accipit scientiã, deꝰ vt dicit dionysiꝰ a scibili
In ꝓtrariũ nihil accipit: g̃ p mediũ nõ scit. In cõtrariũ q̃dã
argumẽtũ. obijciũt: q plus ẽ opari q̃ scire: z deꝰ opat̃ p creaI.q̃stio incidens. turã: ergo etiã pot̃ dici scire p creaturã. Ulteriꝰ q̃rit̃: vtrũ scit p cãm. Videt̃ q sic. dionysiꝰ in li
Arg.1m. bro de diuinis noĩb̃. ca. vij. Si fm vnã cãm deꝰ oĩb̃ entib̃ esse impertit̃: z fm eandẽ cãm singularem agnoscit oĩa tãq̃ in se entia/z in se p̃subsistentia: nõ ex entib̃ accipit scientiã ipsoꝝ. Ex hoc acci
Argu.2m pitur: q p cãm deꝰ scit et oĩa cognoscit. Adhuc dionysiꝰ ibidẽ, Scõm vnicã causam scit oĩa: vt in
Arg.3m ipso existentia z in ipso subsistẽtia. Adhuc in genere scientie nobilior est sciẽtia p causam q̃ illa que nõ est p cãm/sed p signũ. q̃d nobilius est deo attribuendũ est: g̃ si detur deo sciẽtia/danda est ei per
In ꝓtrariũ causam. In cõtrariũ huiꝰ videt̃ esse: qz deꝰ scit
Arg.1m mala/q̃ꝝ ipe nõ est causa. Adhuc scit nõ entia: z
Arg.2m q̃ nõ sunt entia/nõ habẽt cãm: g̃ non oĩs cognitio
B eius est p cãm. Ulteriꝰ querit̃ si sciat p vnũ/vel
II.q̃ois incidẽtis ar.1m p multa. Et videt̃ q p multa, dicit eĩ augꝰ. in libro 83. q̃stionũ: q alia rõne facit equũ/z alia hominẽ, sed cadez rõne scit q̃ facit: ergo alia rõne scit
Argu.2m equũ/z alia hominẽ: z sic p multa scit et nõ p vnũ. Adhuc: Constat q ens fm omnẽ differentiã in noticia diuina est: ergo est ibi vnũ p ideã vnius/et multũ p ideã multitudinis. sicut ergo scit vnuz p
Arg.3m vnũ: z ita scit multa p multa. Adhuc: nõ videt̃ esse possibile q multa vt multa cognoscunt̃ vno. omne eĩ q̃d scitur rõne sua ꝓria scitur: vna autẽ
Arg.4m ꝓria rõ nõ potest esse multoꝝ. Adhuc: Multa cognita vt vnũ cõuolutũ z confusum nõ sciunt̃ vt multa/sed vt vnũ, aut ergo deꝰ scit multa vt multa: aut nõ. Si scit multa vt multa: nõ pot̃ ea scire vno/sed multis. Si autẽ nõ scit multa vt multa: sequit̃ q nõ habet certã z discretã scientiã de entibus: z q nõ scit res. p̃t res sunt. z sic sciẽtia eius
III.q̃ois incidẽtis ar.1m est imperfecta: q̃d valde est incõueniẽs cũ scriptũ sit Heb. iiij. d. oĩa nuda sunt oculis eiꝰ. Ulterius
In ꝓtrariũ q̃rit̃ si scit p exẽplar. Videt̃ q sic. qz p augm li/
arg.1m bro. 83. q̃onũ dicimꝰ: q scit p ideã: idea aũt exemplar est. In ꝓtrariũ est q̃d dicit dionysius libro
Arg.2m de diuinis noĩb̃ ca. vij. q oẽm noticiã z scientiam habet/z p̃concipit nõ fm ideã. ergo videt̃ q non cognoscat p exẽplar. Adhuc: Scit bona z mala, sicut autẽ dicit Augꝰ in. vj. libro de libero arbitrio: Mala exemplar in mẽte diuina nõ habent:
C nõ ergo semp scit p exẽplar. Solutio: dicendũz
Solo mẽ.III. q̃ deus nõ scit p mediũ aliud a se/sed seipso: prout ipse ratio est qua cõstituunt̃ oĩa tã in esse substantiali q̃ in esse accidentali: scit oĩa sicut artifex arte sua (que est rõ z regula ꝓstituẽs artificiata) oĩa scit artificialia. Et ideo cõcedẽda sunt q̃nq̃z argumẽta
Ad argumẽtũ in ꝓriũ p̃mitꝰ inducta: illa eĩ p̃cedũt. Ad id q̃d obijcit in cõtrariũ satis r̃ndẽrũt antiq̃: q aliud est de ope z aliud de scia. Opari eĩ dicit motũ ab opifice in rem operatã: z ido ex parte opari pot̃ esse exigẽtia cause medie, vt cũ dr̃: deꝰ opat̃ p creaturã/vel per ministꝝ: deus intelligit̃ p̃ma causa opis: minister autẽ p habitudinẽ p̃positionis per/intelligit̃ quasi media causa ex parte opati/z nõ ex parte opantis. Unũ cũ dr̃: deus opat̃ p creaturã hãc rem/vel illã: antiq̃ dicebant esse duplicẽ p̃positionẽ: distinguendo eã ex hoc: q hec determinatio p creaturã/pot̃ determinare verbũ opat̃ in cõpatione ad nominatiũ vbo supponentẽ: z sic falsa ẽ, sensus eĩ est: deus p creaturã opat̃ hanc rem/ac si opationẽ z vtutẽ opationis accipiat a creatura: q̃d falsũ ẽ: Pot̃ etiã determinare verbũ opat̃/in cõpatione ad accusatiuũ in quẽ trãsit opatio: z sic vera ẽ sub hoc sensu: deꝰ opat̃ hãc rem p creaturã. sicẽ eĩ non significat̃ nisi q res opata aliqd sui opabilitatis hz a creatura: z hoc est verũ. In vbo aũt sciẽdi nõ est sic: Sciẽtia eĩ actũ dicit in scientẽ/z nõ in rem scitã. Unũ si diceret̃ deꝰ scire p mediũ a se diuersũ: significaret̃ q ab illo medio acciperet scientiã: q̃d falsũ est. Ad id q̃d vlterius q̃rit̃: dõm q scit p se Ad.I.q̃onẽ
cãm. Dicit eĩ aristoteles in p̃mo physicoꝝ: q eadem sunt p̃ncipia essendi/z sciendi. vñ cognoscẽs incidentẽ
vel sciens se fm q est p̃ncipiũ essendi oĩb̃ scit oĩa: z sic p se cãz scit oĩa. Sed trã cũ dr̃: scit se/nõ notat̃ mediũ q̃d sit causa scie: sed scit se p hoc q̃d sibi p̃ns est: z sic scia est p intuitũ/z non p cõpationẽ z ordinationẽ cause ad causatũ. Et sic scia dei nõ pot̃ esse p cãm. Scia eĩ dei simplex mẽtis ẽ intuit̃: scientia autẽ p cãm/vt dicit dionysiꝰ/discursa disciplina est z coordinatio syllogistica cause ad causatũ. Et fm hoc r̃ndendũ est: q nõ est nobilior sciẽtia p cãm/nisi in his q̃ habẽt cãm: In his autẽ q̃ nõ habent cãm nec mediũ/nobilior cognitio est acceptio p̃ncipioꝝ sine medio. Ad id q̃d obijcit in ꝓriũ: Ad arg.1m
dõm q mala nõ habẽt cãm in se/sed in suo opposito habitu: sicut dicit aristoteles q rectuz est iudex in ꝓtrariũ
sui z obliqui. Recto eĩ z ipm cognoscim̃/z obliquũ. Ad aliũ dõm: q nõ entia aliquo mõ entia Ad 2m
sunt in potentia cause: z put sic sunt: sic p se scit eaꝰ. Ad id q̃d vlteriꝰ q̃rit̃: dõm q vno scit mul D
ta. Unũ eĩ est respectu multiplex: z sic ex pte eoꝝ Ad.II.q̃oẽz
ad q̃ referr̃ efficit̃ multiplex rõne et rõ multoꝝ: q incidentẽ z
rõnes q̃ꝝ multe sint ex parte scitoꝝ z opatoꝝ: z duo argumenta
sic ab augustino dicunt̃ rõnes multe: tã vnũ sunt ex parte sciẽtis/z sunt hoc q̃d ipse est. Et huiꝰ dionysiꝰ ponit duo exẽpla. Unũ est de vnitate: q̃ dupliciter accipi pot̃: scz fm id q̃d est: z fm q stãs sub forma discretionis iteratione sui cõstituit oẽm numerũ. Et si ponam̃ q vnitas habeat intellectum suiꝑsiꝰ: sequit̃ q vnitas intelligẽs se in vtute iterationis itelligit z scit oẽm numerũ. Scõm exẽplũ est de centro i circulo/q̃d p̃ncipiũ ẽ oĩm linearꝝ exeuntiũ de cẽtro ad circũferẽtiã. Et si ponam̃ q habeat intellectũ/z intelligat se fm q p̃fectũ/z sufficiens p̃ncipiũ est oĩm linearꝝ: seq̃t̃ q intelligẽdo se itelligit oẽs lineas. Et sic vnũ vniuersoꝝ p̃ncipiũ fm cãm efficientẽ formalẽ z finalẽ cognoscẽdo se/vt p̃ncipiũ sufficiẽs z p̃fectũ cui nihil deest/cognoscit oĩa. Ad aliud dõm: q vnũ vt vnũ nõ est rõ Ad 3m
multoꝝ: sed vnum multiplex in vtute z ad multa potẽs pot̃ esse rõ multoꝝ z idea. Ad aliud dõm Ad 4m
q deꝰ cognoscit multa z distincte vt vno: sed hoc vnũ ex relatione ad multa exẽplar efficit̃ multoꝝ/quoꝝ oĩm in cõfusam habet scientiã p relationes Ad.III.q̃ô-
rationũ ad multa. Ad id q̃d vlteriꝰ q̃rit̃: vtrum nẽ incidẽtẽ.

cognoscat p exēplar: dicendū q̃ sic. Idea eīm q̃ est in mente sua ⁊ ipse est/⁊ exēplar ē. Unde aug⁹. libro lxxxiij. q̃stionū: Ideas vl rōnes vbi esse arbitrandū est/nisi in mēte creatoris? Nō eīm extra positū q̃cq̃d intuebat/vt fm id p̃stitueret qd̃ p̃stituebat. Unde ipse est exemplar quo scit/⁊ opat fm q̃ ipse est ars oim scitorū ⁊ opabiliū. Ad id qd̃ in cōtrariū obiicit de dionysio: dōm q̃ dionysius ideā vocat exēplar extrinsec⁹ siue forma/⁊ p tale exēplar non scit de⁹. Ad aliū dōm: q̃ sicut pauloante dictū est: malū ēuis nō habeat exēplar quo cōstituat ⁊ sciat: habet tm exēplar in suo opposito a quo deficit p priuationē. sicut obliquū scitur p uatione recti: ⁊ cecū p uatione visus.

Ad arg. 1m in cōtrariū

Ad 2m

A

Querit de quo sit scientia diuina.

Mēb. III

Arg. 1m

Ertio querit de quo sit scientia diuina.

t Et videt q̃ sit de entibus/et nō entib⁹.

Dicit eīm aug⁹. super illud: Pulchritudo agri mecū est: Cū illo sunt oia futura: ⁊ ab illo nō detrahunt p̃terita. Adhuc in p̃mo sniarū distinctione. xxxv. ca. p̃terea oia/inducit mgr aug^m sup Gen. sic dicentem: Dec visibilia anteq̃ fierēt non erāt: quō ergo nota deo erāt que nō erāt? Et rursus quō faceret ea q̃ fieri nota nō erāt? Non enim q̃cq̃ fecit ignorās. proinde anteq̃ fierēt ⁊ erant/⁊ nō erāt: erāt in dei scientia: nō erāt in sua natura.

Arg. 2m

Ex hoc accipit/q̃ scientia est nō existentiū sicut existentiū. In p̃rū est qd̃ dicit mgr Hugo in sententiis: q̃ scientia existentium est: ⁊ scientia que de nullo est/nulla ē. Adhuc aristoteles in. v. libro prime phie: vnūquodq̃ sicut se habet ad esse: ita se habet ad verū. et sicut se habet ad verum: ita se habet ad scire: quia nihil scitur nisi verū. Sed ea que non sunt nullo modo se habent ad esse: ergo nullo modo ad verū: ⁊ sciri nō possunt. Ulteri⁹ queritur si scientia dei infinitorum sit/vel finitorū tm.

In p̃trariū arg. 1m

Arg. 2m

I. q̃stio incidens.

Arg. 1m

Et arguit q̃ infinitorū. Aug⁹. libro de ciuitate dei. xij. Sunt quidā qui in tantā prorūpunt insaniam/vt dicant deū nō omnia nōtā habere noticiā: q̃ infinita sunt: qd̃ in numeris oportet cōcedere. sed apud illū infinitorū certus est numer⁹: cui⁹ sapiē nō est numer⁹. Adhuc: Potentia dei est ad infinita: ⁊ deus scit extensionem potentie sue/⁊ scit ea ad que extendit. extendit autem ad infinita: ergo scit infinita. Adhuc aristoteles. iij. physicorum: Infinitū est cui partes accipienti semp est aliquid extra accipere. ⁊ hoc est in continuo p diuisionē: ⁊ in discreto p additionē. Nouit autē deus perfecte diuisibilitatē continui/⁊ omne in qd̃ diuidi pōt: ⁊ nouit omnē addibilitatē discreti/et omne qd̃ addi pōt: ergo pfecte vtroq̃ modo dictū nouit infinitū.

Arg. 2m

Arg. 3m

In p̃trariū argumētū.

In cōtrariū hui⁹ est qd̃ dicit aristoteles: q̃ infinita nō contingit intellectu ptransire: ⁊ cum diffiniatur per acceptionē partiū/vt dicit Aristoteles: et nō contingat aliquid scire quid est nisi per diffinitionē: nō contingit ipsuz sciri nisi intellectu pertranseunte partes. ergo nō contingit ipsum sciri. sequeret eīm q̃ infinitū esset finitum. In quocū q̃ eīm intellectus ptransit/in illo finitus est: illud eīm est vltimū post qd̃ nō est aliud accipere: in illo eīm cadit a rōne finiti. Ulterius querit rōne eius qd̃ dicit magister distinctiōe. xxxv. ca. post p̃dicta querit: vtrū scientia dei sit bonorū et malorū/vt bonorū tm. Et videt q̃ bonorū et malorū. Dicit eīm ibidem: Scit deus/et sciuit semp oia tam bona q̃ mala etiā anteq̃ fierēt: et p̃sciuit ab eterno ea futura. Ideoq̃ cū oia bona dixerim⁹ esse in deo p p̃sentiā cognitionis: eadē rōne videt dicendū omia mala esse in eo: cū eadē semp nouerit/et p cognitionem p̃sentia ei fuerint. In cōtrariū hui⁹ est: q̃ nō habet deus noticiā nisi eius cui⁹ exēplar est apud ipsum: mali exemplar nō est apud ipm: ergo mali noticia non est apud ipm. Adhuc aug⁹. in. ij. libro de libero arbitrio: Nature vitiose in tm recte vituperant/inquantū vituperatoz earū artē quā facte sunt videt: et ita vituperet qd̃ ibi non videt. Uitia autē naturarū nō sunt in mēte diuina: et sic nō cognouit ea. Ulteri⁹ querit: vtrū scientia dei necessariorū et cōtingentiū sit: vel necessariorū tm.

Noticē

Argumētū

In p̃trariū arg. 1m

Argu. 2m

III. q̃stio incidens.

Arg. 1m

Uidet q̃ necessariorū tm. Necessaria eīm sunt q̃ sunt p causam necessariā et immobilem. cognoscit autē deus oia per se causam necessariā et immobilem: q̃ nō cognoscit nisi necessaria. Adhuc: Causa immobilis et stans nō potest esse cōtingens. Dicit eīm aristoteles in libro prior: Qd̃ cōtingit esse et cōtingit nō esse: si hoc cognoscit/per causā stantē cognoscit vt nō est. Si ergo deus cognoscit cōtingens per se causam/nō cognoscit vt est cōtingens: et qui cognoscit aliq̃d vt nō est/non verā cognitionem habet de illo: ergo deus nō verā cognitionez habet de cōtingentib⁹. qd̃ valde incōueniens est: hō eīm verā cognitionē habet de cōtingentib⁹. ⁊ si deus nō haberet verā cognitionē/deficeret scientia dei a scientia hoīs. Ulterius querit: si scientia dei singularū sit. Et videt q̃ nō. quia dicit Boetius: q̃ vniuersale est dū intelligitur: singulare dū sentitur. deus autē non cognoscit nisi per intellectū: ergo nō cognoscit nisi vniuersale. In cōtrariū est: q̃ scientia dei perfectior est q̃ scientia hominis. et homo tam vniuersale q̃ particulare cognoscit: ergo multo magis deus. Ulterius querit: Si cognoscat opposita simul. Et videt q̃ sic: quia dicit augustin⁹: q̃ videndo se/videt omnia simul. opposita quedā sūt de omnib⁹: ergo opposita videt simul. In cōtrariū huius est: q̃ opposita nec sunt/nec p̃nt esse simul. et res cognoscit sicut est: ergo opposita non simul cognoscuntur.

Argumētū

In p̃trariū argumēti.

V. q̃stio incidens arg^m

In p̃trariū arg^m

Ulterius querit: Si deus scit enunciabilia ⁊ p̃positiones Et videtur q̃ sic: hoc eīm homo scit: ergo multo magis deus. In contrariū est: q̃ talia nō sciuntur nisi intellectu componente et diuidente. intellectus autē diuinus simplex est: ergo videtur q̃ ea que sunt in compositione et cōplexione non cognoscit. Solutio ad id qd̃ primo queritur: dicendū q̃ scientia dei et existentiū est/et nō existentiū in natura p̃prīa: existentiuz tamen in causa efficiente formali et finali. Ibi eīm ab eterno sunt fm rationes ideales: que sicut dicit augustinus/nō oriuntur/nec intereunt in mente diuina: et ad ipsas fit omne quod oritur/et interire potest/vt dicit augustinus. Et sic intelliguntur auctoritates inducte. Ad id quod primo obiicitur in contrariū: dicenduz q̃ dicū magistri bugonis intelligitur: q̃ scientia est existentiū quocunq̃ modo: scilicet vel in se/vel in causa. Ad hoc enim q̃ artifex sciat domum: non oportet domum esse in actu/sed sufficit q̃ species domus sit in mente artificis: quē fm vnū modū manet in mēte/⁊ anteq̃ fiat domus/⁊ cū fit ⁊ postq̃ facta est/⁊ cū domus interit siue destruit. Unde p̃dē codē modo se habens artifex nouit domū futurā/et eam que fit et factā ⁊ destructā: ⁊ sic vno modo ⁊ p idē deus scit futura ⁊ ea que sunt p̃terita. Ad aliud dōm: q̃ verū est qd̃ dicit phs: sed multiplīr res se habet ad esse. habet eīm se ad esse in actu: ⁊ ad esse in causa: ⁊ sicut se habet ad esse in actu/siue ī natura/ita se habet ad verū in actu/⁊ in natura: ⁊ sicut se habet ad esse in causa: ita se habet ad verū in causa: ⁊ p̃sequēs ad scire in causa. res eīm vere est in causa veritate rōnis idealis. Ad id qd̃ vlteri⁹ queritur: vtrum sciētia dei infinitorū sit: dicendum q̃ ex quo scit deus res p modū per quē sunt in causa efficiente/formali ⁊ finali/pōt intrueri causam duplīter: scz vt potentē: vel vt actu causantē. Si primo modo/extensio cause ē ad infinita: ⁊ deus scit omnia ad que extendit: ⁊ scit modū quo extendit ad ea: ⁊ scit se esse efficiētē/⁊ exemplarē formā/siue idealē omniū/⁊ finem singulorū ⁊ vniuersorū. Et hoc modo sciendo se sciētia sua extendit se ad infinitorū sciētiā. Sed o autē modo p̃out scit se ī actu causantē: tūc sciētia est disponēs ea que fiunt: ⁊ qz illa finita sunt/ideo scientia sua finitorū est. primo modo sapie sue nō est numerus/vt dicit ps. 146. ⁊ id qd̃ dicit Aug⁹: q̃ ētūlibet numerorū infinita sit aggregatio/tm infinitorū illi certus ē numer⁹/cui⁹ sapiētie nō est numer⁹. Et p hoc patet solutio ad duo que sequunt. Ad id qd̃ in cōtrariū obiicitur: dicendū q̃ in veritate infinitū in rōne infiniti nō cōtingit accipere/nisi transitu partiū: ⁊ quia hoc impossibile est: ideo infinitū refugit intellect⁹. Sed p̃tingit accipe infinitū nō simplīr/sed fm q̃d: scz p̃out est in extēsione potētie diuine/in q̃ est fm quid ⁊ nō simplīr: ⁊ sic cōtingit accipi infinitū per sciētiā: ita q̃ nō accipit intellectu trāseūte partes eius. ⁊ hoc modo dei sciētia est infinitorū. Ad id qd̃ vlteri⁹ querit: dōm q̃ duplex sciētia ē in deo: scz practica ⁊ contēplatiua. practica est p forma artis qua fit ars. ⁊ hoc modo nō sunt in deo nisi bona. hoc eīm modo auctor est oim eorū q̃ scit: vt dicit magister in p̃mo sententiarū distinctione. xj. Contemplatiua sciētia est/ qua contēplat rem siue esse rei p priuationē siue spēm: sicut nos contēplamur de luce p spēm: ⁊ de tenebris p speciei lucis priuationē. Et hoc modo in sciētia dei sunt bona ⁊ mala: vt dicit augustin⁹. bona per spēm qua arti congruunt: mala aūt p speciei priuationē ⁊ vitiū quo quo ab arte recedūt: vt dicit Aug⁹. in secūdo de libero arbitrio: quia culpa est ⁊ vitiū p̃ter artem est/ab artifice merito vituperat in eis: hoc eīm nec ab artifice/nec ab arte habēt/sed ex vitio p̃ter quo auertuntur a sūmo bono ⁊ ab artifice ⁊ ab arte. Ad ea q̃ obiciunt in p̃trariū ī patet solutio. Quānis eīm malum p̃ter exēplar nō habeat: sciētia tamen ipsius contēplatiua est/in q̃ deficit ab exēplari boni. Ad id qd̃ vlterius queritur de cognitione contingentium: dicendū q̃ deus cognoscit contingentia omnia per se stabilē ⁊ necessariū. Docet eīm Aristoteles in. vj. prime phie: q̃ cōtingens frequēter siue vt in pluribus causat a necessario per defectum ab illo: ⁊ contingēs vt a pauciorib⁹ p simile defectū causat a contingente vt in pluribus. Unde sicut per defectū speciei boni cognoscit malum: ita p defectū eius qd̃ est actio ⁊ in vniuersali ⁊ in particulari/⁊ in causa ⁊ in causato cognoscit contingens per stans ⁊ immobile ⁊ ens necesse. ⁊ hoc est qd̃ dicit dionysi⁹ in libro de diuinis nominib⁹ ca. vij. q̃ mobilia scit imobiliter. Ad aliud dicēdū: q̃ hoc argumentū procederet de causa proxima et essentiali. et p illā causam nō scit deus: quia si hoc esset/acciperet scientiā a rebus/qd̃ augustin⁹ negat. quia autē cognoscit p primū exemplar rerū: ⁊ primū exemplar est necessariorū p formā necessitatis/⁊ est exemplar cōtingentiū p necessitatis defectionē: ideo vno et eodē cognoscit necessariū ⁊ contingens: cōtingens in rōne cōtingētis: necessariū in rōne necessariī: et ideo verissimā de quolibet habet cognitionē. Ad id qd̃ vlterius querit de cognitione singularū: dicendū q̃ deus cognoscit singularia et mot⁹ ⁊ partes et actus ⁊ passiones omniū partiū singulariter: aliter eīm nō esset verū qd̃ dicit apl⁹us Heb. iiij. c. Uiuus est eīm sermo dei ⁊ efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti: et pūgens vsq̃ ad diuisionē anime et spiritus/compagum quoq̃ ac medullarum: et discretor cogitationū et intentionū cordis: et nō est vlla creatura inuisibilis in cōspectu eius: omnia autem nuda ⁊ aperta sunt oculis eius. Ad dictum Boecij: dicendū q̃ duplex est intellectus: scz abstrahens/et cōstituens. De abstrahente intellectu verū est qd̃ dicit boeti⁹. Ille eīm abstrahēdo denudat formā ab omnibus induiduantib⁹: et accipit eam in simplici esse intellectuali/qd̃ est in lumine intellectuali accipere. hoc eīm lumē est sine hic et nūc de se: et talis forma nō afficit intellectū: quia non est in co sicut in materia siue in subiecto/sed sicut in specie prima intelligibiliū. p̃ter qd̃ in tertio de anima dicit phus: q̃ intellectus est species specierū intelligibilium et locus: sicut lux et perspicuum illuminatum spēs et locus sunt colorū. Sed tali intellectu deus nihil intelligit: quia si hoc intellectu intelligeret/scientiam acciperet a rebus et vilesceret intellectus eius: sicut in antehabitis probatū est sicut dicit Aristoteles in. xj. prime phie. Alius intellectus est qui agens vel practicus dicit/qui nō vtitur forma abstractionis: sed formā compositionis formans ex seipso vtitur corporē ⁊ motib⁹ corporis ad inducendū ea in factū. de quo dicit Aristoteles in. xiij. de animalib⁹ q̃ man⁹ est organuz organorū/ vniuersalē habens potentiā instrumentaliter ad omnes operationes. sicut intellect⁹ vniuersalē habet potētiā ad oēs opationes effectiue. Et hec forma vna ⁊ cadē est ad vniuersale ⁊ singulare: Constituēs eīm singulare p p̃sequēs p̃stituit vniuersale: sicut p̃stituēs hunc hoīem p̃stituit hominē. Et tali forma q̃ est exemplar opatorū intelligit deus q̃cq̃d intelligit et singulare ⁊ vniuersale. Dicūt tm q̃dā q̃ intellect⁹ etiā singularis sit. Sed hoc nō video quō verū sit in forma abstractionis: nisi p hunc modū: q̃ noster intellect⁹ cōiunct⁹ est cōtinuo ⁊ tēporī/vt dicit Aristo. iij. de aīa: et accipit formā vt esse singularis: et determinat eam ad hoc p cōtinuū qd̃ ē subiectū sensibiliū/et p indiuiduantia accepta per sensus. tali eīm intellectu dicimus q̃ hic homo est homo. Sed hec solutio non valet: quia tali intellectu nec deus intelligit/nec

Ad 2m

Ad. I. qōnē incidentē

III. q̃stio incidens.

Argu. 1m

Argu. 2m

Argumētū in p̃trariū

IIII. q̃ōis incidētis arg^m

Argumētū in p̃trariū

Argumētū in p̃trariū

Argumētū in p̃trariū

VI. q̃ōis incidētis arg^m

In contrariū argu.

Solo mibri. III.

Ad argum ta in p̃riū

Ad argu. 1m in cōtrariū.

Ad argum.

Ad. II. qōes incidentē.

Ad argum

Ad. III. qōnē incidētem et argu. 1m

Ad. IIII. qōnē in cidētē

E

Ad argum.

D

Ad. II. qōes incidentē.

V. q̃ōis incidentis arg^m

In p̃trariū arg^m

In contrariū argu.

Solo mibri. III.

Ad argum ta in p̃riū

Ad argu. 1m in cōtrariū.

Ad argum.

F artifex aliquis. Ad id qõ vlterius querit de op
Ad.V. qõez positis: dicendu3 q̃ opposita in esse oppositionis
incidentẽ. non possunt esse simul/quia sic vnũ expellit aliud.
sed opposita in esse intẽtionis simplicis simul sũt:
z nõ se mutuo expellũt ab eodẽ: vt patet. Intẽtio
em̃ albi/z intentio nigri in eodẽ pspicuo simul sũt:
vt dicit cõmẽrator sup tertũ de anima. Similit
spẽs intentionales albi/et spẽs intẽtionales nigri
in eodẽ intellectu simul sunt: qz aliter nõ esset con
trariop̃ eadem disciplina: In esse em̃ intentionali
non opponunt. Et cũ in deo sint p̃m esse intentio
nale/nihil est incõueniens deũ simul nosse siue vi
dere opposita. Antiqui tñ distinxerũt hãc: deus
simul videt opposita: ex hoc q̃ hoc aduerbium si
mul/põt determinare hoc verbũ videt/in cõpatio
ne ad noiatiuũ sibi supponentem. z sic dicũt q̃ est
vera sub hoc sensu: deus simul/hoc est vno simpli
ci intuitu videt opposita. Vel potest determinare
idẽ verbũ in cõparatione ad accusatiuũ apponẽtẽ
verbo. z sic dicũt q̃ est falsa sub hoc sensu: deus vi
det opposita simul/hoc est que sunt simul. Sz hec
distinctio nõ est sufficiens ad soluendũ: quia iã ha
Ad.VI.qõ- bitũ est/q̃ p̃m esse intentionale nihil phibet oppo-
nẽ incidẽtẽ. sita esse simul/z in medio/z in aĩa. Ad id quod
vlterius querit de scientia enunciabiliũ vel ꝓpositionũ: dicendũ q̃ quia deꝰ cognoscit per exemplar
cõstitutiuũ z operatiuũ rerũ: intellectꝰ diuinꝰ im-
mediate rerũ est: z ideo enunciabiliũ resolutop̃ in
res de q̃bus enunciant. p habitudines em̃ rerum
quas ipse facit/scit q̃d cui insit/z q̃d a quo diuida
tur: z cognoscẽdo effectꝰ z actus anime circa res/
scit q̃d enunciet vel imperet vel optet vel dubita
tiue vel subiũctiue proferat: z hoc mõ nõ oportet
q̃ aliqua cõpositio vel cõplexio sit in intellectu di-
uino ad enunciabiliũ cognitionẽ.

Queritur quomodo scientia diuina se habeat ad scientẽ z ad scibile.

Membrũ IIII. Huiꝰ membri duo sũt articuli.

Quarto querit: Quõ scientia diuina se ha
q beat z ad scientẽ et ad scibilẽ. Et circa hoc
querunt duo: scz quõ se habeat ad scientẽ:
z secundo quõ se habeat ad scibile.

Quomodo sciẽtia diuina se habeat ad scientẽ querit particulatim.

A Articulꝰ.I. Jrca primũ querit: quõ omnia sint in deo
c vita z lux: quõ oia p̃senter: quõ oia simul
quõ oia ĩmutabiliter: z quõ scit deus oia
pfecte. hec em̃ oia sumunt ex verbis dionysij libro
de diuinis noib̃. ca. vij. vbi sic dicit: Igit seipsam
diuina scientia cognoscendo cognoscit oia ĩmate-
rialiter materialia/z indiuisibiliter diuisibilia/et
Arg.Im multa vnitiue. Obijcit ergo sic. Magister in
sentẽtijs distinctione. xxxv. ca. preterea oia dicun
tur esse in deo: inducit Augꝰ. sup Gen̄. dicentem
hec verba: q̃ oia dicunt esse in deo: z omne q̃ fa-
ctum est dicit esse vita in ipso: nõ ideo q̃ creatura
sit creator: vel q̃ illa tpalia eternaliter sint in deo/
sed q̃ in scientia semp̃ sunt/q̃ vita est. Hoc videtur
esse incõueniens. dicit em̃ Actũ. 17. f. q̃ in ipo vi
uimus/mouemur z sumꝰ. Si ergo ꝓpter hoc q̃ in
ipso sunt dicunt vna vita: tunc etiam debent dici
Arg.2m vna essentia. Adhuc Anselmus in nonologion:
Omnia anteqũ fierent z cũ facta sunt/z cũ corrũ-
punt seu aliquo modo variant semp̃ in ipso sunt:
nõ q̃ sunt in seipsis/sed q̃ ẽ idẽ ipse. etem̃ in seipsis
sunt essentia mutabilis p̃m immutabilẽ rõnẽ crea
ta: in ipso vero deo sunt ipsa p̃ma essentia z prima
existendi veritas: et p̃out magis sunt illi similia:
ita verius z p̃stantius existũt. In cõtrariũ hui⁹ In ꝓtrariũ
est q̃d dicit magister p̃mo sententiarũ distinctione argumẽtũ.
xxxvj. mouens q̃stionẽ dicẽs sic: Solet hic querit:
Cũ omnia dicant esse in dei cognitione/seu psen-
tia/vel in deo p cognitionẽ: z eiꝰ cognitio seu pre-
sentia sit diuina essentia: vtrũ concedendũ sit/oia
esse in diuina essentia: vel in deo p essentiã. Et re-
spondendũ est q̃ nõ. Si em̃ hoc diceret: intellige-
rentur cũ eo esse eiusdez essentie/q̃d falsum est. Et
cõcludit sic: habet ergo deꝰ apud se in p̃sentia sua
que nõ habet in sua natura. Adhuc querit vtrũ Parti.II.
idẽ sit esse in dei cognitione q̃d est esse in deo cogno
scente. Si dicat q̃ sic: videt sequi incõueniens q̃
mala sint in dei cognitione: z tñ nõ sunt in deo co
gnoscẽte. Unde Matth. 7. d. dicit: nõ noui vos.

Ulteriꝰ querit: quõ deus oia scit p̃sentialiter. Parti.III.
Qd em̃ p̃ncipaliter cognoscat probat Augꝰ. sup arg.1m.
illud Job. 8. c. Si em̃ nõ crediderit̃is q̃z ego sum/
dicit sic: Non est verũ esse vbi est esse z nõ esse. pre
teritũ z futurũ inuento in omni motu rerũ: in ve-
ritate q̃ maneat p̃teritũ z futurũ nõ inuento/sed so
lum p̃sens/z hoc incorruptũ. Adhuc sup illud Arg.2m
ij. Petri vltimo: q̃ vnꝰ dies apud ipm̃ sunt mille
ãni: glosa: In agnitione diuine veritatis z presen
tia z preterita z futura equaliter p̃sentia cõstant. er-
go p̃senter omnia cognoscit. Jn ꝓtrariũ hui⁹ eẽ In contra-
videt: q̃ p̃sens tpis/z p̃teritũ tpis/z futurũ tpis riũ argu.
nõ stant: p̃sens autẽ eternitatis stat. videt ergo q̃
p̃sens p̃teritũ z futurũ nõ possint esse in p̃senti eter
nitatis: z sic ea deus p̃senter cognoscere nõ potest. B

Ulterius querit quõ cognoscat omnia simul. Parti.IIII
hoc em̃ dicit Augꝰ. xv. de trinitate: In eoꝰ essen-
tia/hoc est patris z filij z spũsancti vnusq̃sq̃ eoꝰ
simul videt: non particulatim vel sigillatim velut
alternante cõspectu hinc illuc/z inde huc/et rursũ
hinc inde in aliud atq̃ aliud: vt aliq̃d videre non
possit videns alia: sed omnia simul videt: quozũ
nullũ est q̃d nõ semp̃ sciat et videat. Jn ꝓtrariũ In ꝓtrariũ
hui⁹ est q̃ nõ videt res nisi ꝓut in causa sunt. Res arg.Im
autẽ in causa existens nõ simpliciter est: ergo vide-
ri nõ põt: quia visio transit sup existens. Si q̃s Argu.2m
dicat: q̃ videndo se causam/videt omnia: tũc etiaz
sequit a simili: q̃ nos videntes causam/videmus
effectũ: q̃d falsum est. Adhuc: Si quicq̃d est in Arg.3m
essentia dei/videt deus p̃senter: eo q̃ essentia sibi
p̃sens est semp̃: cũ p̃m Anselmũ oia creatura sit in
essentia: z q̃cq̃d est in essentia dei deus est/vt dicit
Augꝰ. videt q̃ oia creatura sit deꝰ. q̃d hereticũ ẽ.
et est heresis alexãdri phi z quozundã alioꝝ: que
etiã ab Aristotele reprobat in p̃mo prime philoso
phie. Ulterius querit: quõ scit deus oia ĩmu- Parti.V.
tabiliter. hoc cũ videt dicere dionysius in p̃ĩducta auctoritate. Argu.Im
Sed cõtra est. Ponamꝰ q̃ ego
sim lecturꝰ cras: pstat q̃ B scit deꝰ aut mutabiliter:
aut ĩmutabiliter. Si mutabiliter: habet ꝓpositũ. Si
ĩmutabiliter: sed q̃cq̃d scitur ĩmutabiliter/ĩmuta-
bile est: ergo ĩmutabile est quin ego legã: q̃d falsũ
est. Adhuc: si scit me lecturum cras/cras scit me Argu.3m
legere p̃senter: post cras scit me legisse ĩ preterito: et
q̃d scitur sub differentijs tẽpoꝝ/scitur mutabiliter:

Arg.3m. ergo deus lectionẽ meã mutabiliter scit. Adhuc
antiqui si obiecerũt: Si deus ĩmutabiliter scit q̃c
quid scit: q̃ scit quicq̃d sciuit. z sciuit me nascitur:
ergo scit me nasciturũ. Sed me nasciturũ esse/est
falsum: q̃ scit falsum/q̃d est incõueniẽs: quia falsũ
Parti.VI. non scitur. Ulterius querit: quõ deus omnia p-
Argumẽtũ fecte scit. Videt em̃ hoc non posse esse. q̃d enim
augeri potest pfectũ nõ est. scia dei augeri põt: q̃ p
fecta nõ est. Probatio mediet: ponamꝰ q̃ ego non
sum lecturus hodie/deus scit me nõ esse lecturũ.
potest eriã esse q̃ sim lecturus. in talib̃ em̃ contin-
gentibus q̃d cõtingit esse/ꝓtingit nõ esse: z q̃d pos
sibile est esse/possibile est nõ esse. z q̃d possibile est
me facere/scit deus: q̃ scit me esse lecturũ: z sciuit
me nõ esse lecturũ. q̃ scit aliquid q̃d nõ sciuit: et sic
augeat z minuit scientia eiꝰ: z sic nõ est pfecta scien-
E Solꝰ. pt. I. tia eiꝰ stans in summo pfectõis. Solo. ad id q̃d
primo querit dicendũ: q̃ omnia dicunt esse in deo
p rationes exemplares z ideales/quib̃ facta sũt
omnia/z quib̃ sunt in arte diuina z sapiẽtia. Sic ei
dicit Tullius in fine p̃me rhetoricẽ: ars est colle/
ctia p̃ncipiorũ ad vnũ finem tendẽtiũ. Et quia in
mente diuina simul z vnite siue collective in vno sũt
p̃ncipiũ efficiens formale z finale constitutiõis z
creationis omniũ: ideo mens diuina ars est vniuer
sorum: z quia sapientia nõ est nisi vt habit⁹/ĩ quo
colligunt omnia talia p̃ncipia creatorꝝ: ideo sapi-
entia vocatur/dicente aristo. in. vj. ethi. q̃ ars ẽ fa
ctiuum p̃ncipium cũ rõne. z q̃ sapiẽs est in vna q̃
q̃z arte/qui ex cõsideratione finis z eorũ que ducũt
ad finem rõnẽ reddere scit rotius opis. Sic enim
dicit phs: q̃ sapient/est ordinare/z non ordinari.
Et quia ars z sapiẽtia mẽtem artificis respiciunt
cuius sunt habitus: z mens vna est/sicut essentia ẽ
vna: ideo q̃uis multa sint de quib̃ sunt ars z sapi
entia: tamẽ ars diuina vna est z sapia. Similiter
et pluralitatẽ nec significatã nec consignificatã re-
spiciunt. significatã: vt dicantur plres artes z plres
sapientie. consignificatam: vt dicant artes vel sapi
entiet: Pater em̃ z filius z spũsanctꝰ sunt vna res
et sapientia. Et quia idea z exemplar dicũt respe-
ctũ ad creaturas/qui ad diuersas creaturas vnꝰ
esse nõ potest formaliter: eo q̃ ex dependẽtia crea-
ture ad creatorẽ causatur/z nõ econuerso: tamen
in deo realiter est vnum: ideo dicunt sancti: q̃ idee
sunt exemplaria: consignificatã pluralitatem attri
buentes eis/nõ significatã/vt dicantur plia exem
plaria vl plures idee: quia vero ratio respicit finẽ:
et finis in natura forma est: finis autẽ z forma di-
uersorũ diuersa sũt magis/eis ꝓuenit pluralitas
q̃ ideis vel exemplaribꝰ. Jdeo dicit aug. in li. lxxx
iij. questionũ: q̃ alia rõe creatur equus: z alia ho-
mo z nõ vna. Dicuntur autẽ omnia i ipo lux z vita.
Jo. j. Quod factũ est/in ipo vita erat/z vita erat
lux. Quia sicut dicit phs: vita morꝰ est ab ente de
to/z est motus ad esse. Jdee em̃ z exemplaria q̃ sũt
ipsa mens diuina z exemplaria diuina/mouet ad
esse rerum: sũt enim ĩmutabiles ratiões/vt dicit
aug. quibꝰ vniuersa fiunt z cõseruantur. eo modo
quo Aristo. in. viij. phy. dicit: q̃ motus celi factiuꝰ
et mensurariuꝰ sit esse oim̃. z subdit sic dicens: et ẽ
hoc tanq̃ vita quedã existentibus omnibus: eo q̃
virtus celi p motũ exerens se in generabilia/omni
bus dat generari z esse. sicut a p̃ncipio viuifico/vi
ta motus z exertio quedã est viuifici in corpus q̃d
viuificat. Lux autẽ dicunt: vl quia in lumine men
tis p̃ncipia sunt cognoscendi: vel vt dicit augꝰ su
per gen. ideales rõnes. p deuntes in ideata/ipsa q̃
facta sunt illuminãt ad esse z speciez quã cognoscũ
tur. Ad id q̃d obijcitur in cõtrarium: dicendum D
q̃ nõ dicũtur vna essentia sicut vna vita z vna lux: Ad argu.I.
quia essentia nõ dicit habitudinem nisi ad id q̃d est
cui dat esse substantiale: z si dicerentur vna essen-
tia/ex modo loquendi intelligeretur: q̃ omne q̃d est
esset essentia diuina: z hoc falsum est. Sed lux et
vita dicunt habitudinẽ cause ad causatũ. Et cũ di
citur: q̃ omnia sunt in ipso vita z lux: ex modo loq̃n
di nõ intelligit/nisi q̃ sunt in ipso vt in causa potẽ-
te/z cognoscente. Ad aliud dicendum: q̃ in pha Ad 2m.
bitis ostensum est: q̃ tales locutiones cum redu pli
catione accipiende sunt. vt sic dicatur creatura in
creatore est creatrix essentia: quia sicut dicitur i li
bro de causis: causatum in causa nõ est causatus/
sed causa. z sic creatura ĩ creatore nõ est creatura/
sed creator: quia quicq̃d est ĩ causa simplici que in
fine est simplicitatis: oportet q̃ sit idem ipi cause.
Unde cum dicitur: creatura in creatore/subaudi
tur/participium/ens: z tunc p̃ determinationem
extrahitur creatura ab existentia z esse. ꝓpio/z po-
nitur in esse creatoris. Et q̃d dicit Anselmus q̃ eo
p̃estantius sunt quo ei similiꝰ sunt: p̃m dionysiuz
et philosophũ in lib. de causis intelligitur: q̃ simili-
ora sunt que plures bonitates participant. sicut
p̃estantius sunt viuentia q̃z existentia simpliciter:
et p̃stantius sentientia q̃z viuentia simpliciter/z p̃
stantissime sunt intellectualia. nõ enim verius z p̃
stantius sunt veritate entis causatorum que ĩ cau
sa sunt/q̃z que sunt in seipsis. Ad id q̃d obijcitur Ad arg.ĩ 3.
in contrarium patet solutio: quia hoc concedendũ
est. z patet ratio p iam dictã. Ad aliud dicendũ: Ad.II.pti.
q̃ nõ est idem esse in cognitiõe dei/z in deo cogno-
scente: Quia cũ dicitur q̃ aliquid est in deo cogno
scente/intelligitur q̃ sit in ipso. sicut in causa efficiẽ-
te formali z finali. Cum autẽ aliquid dicitur esse
in cognitione diuina: nõ intelligitur nisi q̃ visio co
gnitiõis diuine trãsit in id quocũq̃z modo/siue sit
per formam ꝓpriam artis in diuina cognitione/si
ue sit per defectum illius. Et per hoc patet solutõ.
Ad id q̃d vlteriꝰ queritur quomodo cognoscat Ad.III.pt.
omnia p̃senter: Responderũt antiqui: q̃ cum dici/
tur deus cognoscit omnia p̃senter: sensus est/ac si
omnia p̃sentia essent: eo q̃ nihil cognoscit extra
se/sed intra seipsum. Sed oportet addi ad istaz re
sponsionem: q̃ omnia cognoscit p̃senter/quia ratio
nes omnium in lumine cognitiõis sue p̃sentes ha-
bet: que rationes in ipso nõ p̃tereunt: nec oriunt/
nec intereunt: vt dicit augustinꝰ. Unde si aliq̃d es-
set q̃d nõ cognosceret/vacua esset causalitas eius
quo ad illud. Et hoc est q̃d dicit dionysius lib. de
diuinis nominibus ca. vij. Sic ipsa omniũ causa
seipsam cognoscens/vacat alicui si ea que sunt ab
ipsa z quozũ est causa ignorauerit. Ita ergo deus
existentia cognoscit: z non scientia que sit existentiũ/
sed que sit suipsius. Et hoc est q̃d dicunt auctori-
tates sanctorum petrisz z augustini. Ad id q̃d Ad ar.i.3.
obijcitur in contrarium: dicendum q̃ licet preteri-
rum z futuruz z p̃sens temporis non stent p̃m esse
q̃d sunt: tamen rationes eorum stant quibus flu-

unt ab eterno. Et est exemplum augustini qd̄ pauloante positum est: q̄ arca vel domus in lapidib⁹ nō stat: ꝛ cōtinue variatur de non esse ad esse/ ꝛ de esse ad nō esse: tamē in mente artificis stat ꝛ nō variatur: ꝛ vno ꝛ eodem modo se habente scit arcam
E Ad pt. IIII faciendam/ fabricam/ ꝛ corruptam. Ad id qd̄ vlre/ rius queritur de eo/ q̄ omnia simul videt: dicit dionysius: q̄ simul notat similitatē omniū in vno qd̄ ipse est. vnde videndo se vt causam omniū ꝛ exemplar ꝛ finē in vno videt omnia: ꝛ sic simul. Et qd̄ dicit aug. q̄ vna quaq̄ triū p̄sonarum nō videt alter nante conspectu hinc illuc/ vel inde huc: dicit ideo q̄ nō est sua cognitio similis nostre, nostra ei ideo quia est a rebus/ non potest esse multorū nisi alternetur de vno in alterum/ vel cōponendo/ vel diuidendo. dei autem cognitio que est omnium vnus simplex intuitus/ est illius in quo omnia sunt vt in
Ad arg. Im in cōtrariū causa efficiente formali ꝛ finali. Ad id qd̄ obijcitur in contrariū: dicendū q̄ res in causa non ē simpliciter/ sed fm quid: tamē res in causa que sufficientissimum ꝛ pfectissimum principium est ꝛ essendi ꝛ cognoscendi rem/ sufficiens habet esse ad cognoscendum. Si ē causa causans seipsam ignorare non potest: p̄culdubio causa cognoscēs seipsam vt causantem/ sufficientissime ꝛ pfectissime cognoscit omnia que sunt in ipsa/ ꝛ que sunt ab ipsa: ꝛ talis existentia rerū in causa sufficit ad hoc q̄ ei eas
Ad 2m transeat cognitio sicut in existentia. Ad aliud dicendum: q̄ nō est simile de nobis, nos enim non videmus causam/ nisi p̄ comp̄hensionem distincta ꝛ a comp̄hensione effectus: deus autē indistincta visione effectum videt in causa/ ꝛ videdo videt ra
Ad 3m tionem qua effectus exit a cā. Ad aliud dicēdū: q̄ sicut pauloante habitum est: nō est idem esse i cognitione dei/ ꝛ esse in essentia dei. Esse ei in cognitione dei est esse obiecta cognitiōis: ꝛ obiecta cognitionis sunt in que transit cognitio, ꝛ sic i cognoscente nō sunt nisi p̄ species intentionū/ ꝛ similitudines in quibus res cognita nō est nisi fm quid. dicit enim philosoph⁹ q̄ talia nō sunt entia/ sed entis: et ideo nō sequitur: si idee ꝛ exemplaria existentia in essentia diuina/ sunt ipsa essentia q̄ res sunt entia diuina. sicut enim iā dictum est/ idee ꝛ exempla-
F Ad pti. V ria nō sunt res/ ꝛ rerum. Ad id qd̄ vlterius q̄rit̄: Si immutabilis est scientia diuina de mutabilib⁹: dicendū est q̄ sic. Est enim p̄ immutabiles rationes mutabilium: vt dicit aug. in lib. lxxxiij. questionum. nec est inconueniens fm eū: q̄ mutabiliū rationes sint immutabiles ꝛ eterne. Et hui⁹ causa est: q̄ rationes ille exemplares sunt: ꝛ non sunt in rebus mutabilibus/ sed in cā immutabili: ꝛ per illas cognoscit/ vt dicit dionysius: nō fm vnituscuiusq̄ cognitionē immittrēs se rebus/ sed cognoscēdo ipsum vt cā est. Nec sequit: qd̄ hoc modo immutabiliter scitur/ q̄ hoc sit imutabile: eo q̄ rō idealis qua scit de⁹: nō in est re/ sed ad rem: ꝛ ideo immutabilitatem scie nō sequitur scitum. Et ē exemplum magistri in sen. de radio solis: qui est sup illuminata que mutabilia sunt/ ꝛ tamē ipse est immutabilis: eo q̄ radius solis immutabilitatē non ponit circa illuminatu ꝛ/ nec ab illuminato tollit mu
Ad arg. Im tabilitatē. Similiter imutabiliter scit me lectu⁹ cras si cras sum lectur⁹: ꝛ trā nō sequit q̄ ego immutabiliter lecturus sim/ sed mutabiliter: immutabilitas enim scientie sue/ nō tollit mutabilitatē a voluntate mea: q̄ p̄xima causa est q̄ ego legaꝛ cras. Antiqui tamē distinxerunt hanc: deus imutabiliter scit mutabilia: et eo q̄ aduerbialis determinatio immutabiliter/ pōt determinare verbu ꝛ scit/ in comparatione ad suppositum. ꝛ sic est vera sub hoc sensu: deus immutabiliter scit mutabilia. Vel potest idē verbū determinare in cōparatione ad appositum. ꝛ sic est falsa sub hoc sensu: deus scit mutabilia immutabiliter. ad hoc enim exigeretur/ q̄ sciret mutabilia esse immutabiliter: ꝛ hoc est im possibile. Ad aliud dōm. q̄ modo scit me lectu⁹ Ad 2m, si sim lecturus: ꝛ cras scit me legere si ego lego: et post cras scit me legisse: ꝛ sic scitū est mutabile sub differentijs tempozū, sed nō sequitur q̄ mutek̄ sciens vel scientia: qz nō accipit scientiam a scito/ sed a rōnibus eternis que sūt in ipso/ ꝛ sunt id qd̄ ipe: vt dicit augustinus. Ad sophisma qd̄ inducunt Ad 3m, antiqui: dicendū q̄ est ibi fallacia figure dictionis. Cum enim dicit: de⁹ scit quicq̄d scit ī mutabiliter/ si gnū distributiuū nō distribuit nisi p̄ reb⁹ scitis, ꝛ cum assumit dicēs: sed scituit me nasciturū: sub signo qd̄ distribuit, p̄ rebus assumit enūciabile: ꝛ sic cōmutat suppositū. Sed deberet sic p̄cedere: de⁹ quicq̄d scituit/ scit: sed scitu ꝛ natiuitatē mea: iqz scit illam sub omni differētia tp̄is qd̄ variari pōt: ideo vno ꝛ eodem mō natiuitatē meā scit ab omni differentia tp̄is, ꝛ iō scit eā aliq̄n foze/ aliquando esse/ aliquando fuisse. Enūciabilia enim fm cōpositionē et cōplexionem ꝛ differētiam tp̄is que compositio ni accidit: nō sunt in dei cognitiōe/ sed potius p̄ re/
G solutionē ad res enunciatas: vt pauloante habitū
Ad pti. VI est. Ad id qd̄ vlterius querit: dicendū q̄ deus p̄ fectissimā omniū rerum habet scientiā: si tamē pfecta potest dici. diuinū enim nō est p̄prie pfectum/ sed eminēs. Et hoc ex hoc p̄batur: q̄ ipse est in omni re: ꝛ in intimis omnis rei continue esse influens ꝛ conseruationem: nec ignorare pōt qd̄ effluit ꝛ causat. sic enim omnia portat verbo virtutis sue. Heb. j. Ignorans enim actionē suā ꝛ effectum/ ignoraret se/ ipsum ꝛ esset insipiēs: vt dicit Arist. in. ij. ethi. Cū ergo esse ꝛ p̄seruationē causet i omni re sicut intimū et pfectissimū p̄ncipium omnis rei: nihil est qd̄ non
Ad arg. IIIm eminentissime scit. Ad id qd̄ obijcit: q̄ scientia dei possit augeri/ antiqui distinxerūt: dicentes esse triplicem sciam diuinā, ſ. simplicis intelligentie: simplicis visionis: ꝛ approbatiōis. Scientiam simplicis intelligentie dixerūt esse/ qua deus omnia scit ī se potente causa efficiente/ formali ꝛ finali. Hac ei scit quicq̄d facere potest: ꝛ quicq̄d fieri pōt. p̄ter b q̄ scit extensionē potentie sue, ꝛ hec vt dicūt est entium ꝛ nō entium: ꝛ bonozū ꝛ malozū. ꝛ dicunt q̄ hec nō potest augeri fm scita. ꝛ de hac dicunt esse verum: q̄ scit q̄cquid scituit. Scia visionis vt dicunt est/ qua in p̄sentia sua videt quicq̄d est siue bonum/ siue malum. Et hāc dicunt posse augeri fm scita sine sui variatione: eo q̄ hec scientia nō transit nisi sup existens/ ꝛ potest aliq̄d esse qd̄ p̄ius non fuit. qd̄ enim nō est/ videri non potest. Scientiam approbationis dicunt esse de bonis que de⁹ approbat. Et hanc etiam dicūt posse augeri fm scita. potest enim fieri meritozū opus qd̄ de⁹ approbat qd̄ p̄ius non fuit: ꝛ quādo nō fuit approbari non potuit, sed nullam variationē ponunt in scientia diui

na/ sed in scibilib⁹ tm̄. Exemplum de radio ꝛ lumine solis: qui nō minuit/ nec augetur fm illumiata siue plura siue paucioza sint.

Queritur quomodo scientia dei se habeat ad scibile: vtrū sit practica vel theozica

A Articu. II. Argumē. I. Ecūdo queritur: quō scientia dei se habet ad scibile. Videtur q̄ sit practica. Dicit enim aug. q̄ scientia sua est cā rerum. Et hoc dicit cōmentator: sup. xj. p̄me phie. Species autem siue forma que est cā constitutiōis rei/ forma opationis est ꝛ nō contemplationis: ḡ videt q̄ scientia dei
Arg. 2m practica sit ꝛ nō contemplatiua. Adhuc Auicē. distinguens intellectū cōtemplatiuum ꝛ practicū dicit: q̄ intellectus cōtemplatiuus spēm contemplationis accipit a re/ p̄ virtutes ꝛ potentias anie abstrahentes: que sunt sensus ꝛ imaginatio/ ꝛ p̄cipue intellectus agens. Intellectus autē practic⁹ nihil accipit a re/ sed potius vtitur corpore ad impmendum in rem formā opis quā habet in mente. sicut dicit Arist. in. xij. de animalibus: q̄ intellectus in homie vtitur manu. Sed iam habitū est ex dionysio ꝛ augustino: q̄ deus scīēdo omnia nihil accipit a rebus: sed potius videns se vt efficientē ꝛ formā exemplarē ꝛ finē omniū ꝛ singulozū/ nouit omnia: ꝛ sic ad se respiciens constituit omnia. videtur ergo q̄ practicā scientiā habeat de omnibus/ ꝛ nō
In p̄mū ar. primū. contemplatiuam siue theozicam. In cōrariu ꝛ huius est: qz in virtutibus intellectualib⁹/ vt i. vj. ethi. dicit Aristo. nobilior est virt⁹ contemplatiua q̄ practica. qz igitur scientia/ sapiētia/ intellectus sunt p̄ contemplatiue virtutes: nobiliozes sunt q̄ ars
Arg. 2m et prudentia que sunt practice. Adhuc: Cōtemplatiua scientia est qua sciunt rationes rep̄. de⁹ maxime scit rōnes rerum: maxime ḡ habet scientiā cō
Arg. 3m templatiuā. Adhuc eminētior est deus in scientia q̄ homo, homo habet scientiā ꝛ contemplatiuā
Qd̄ scidēs ꝛ practicam: ḡ multo magis deus. Ulterius queritur: cum sicut dicit Aristo in. ij. p̄iozū/ sit scire in vniuesali: ꝛ scire in p̄ticulari/ siue in p̄pria natura: et scire in agere/ qd̄ est in collatione p̄ncipiozū ad
Arg. Im. conclusionē: vtrū iste differentie sint in scientia diuina. Et videt q̄ non. dicit enim cōmentator sup xj. p̄me phie: vbi Aristo. loquitur de intellectu diuino: q̄ intellectus diuin⁹ est causa rep̄: ꝛ scire eius nec est scire in vli/ nec in p̄ticulari/ nec in agere: ꝛ simplex intuitus suij p̄sius: fm q̄ ipse est causa rep̄
Arg. 2m et p̄ncipium in omnib⁹/ ꝛ vbiq̄ causans esse ꝛ sbstantiam rep̄. Adhuc scire in vli est scire in eo qd̄ est vle ad scitum: ꝛ est scire imp̄fectu ꝛ in potētia. qz scitum in suo vli nō est nisi in potentia. deus au
Arg. 3m tem scit omnia in seipso: ꝛ ipse nō est vle ad scita: ergo nō scit in vli. Adhuc scire in particulari siue in p̄pria natura/ est scire rem fm q̄ est in actu ꝛ per
Arg. 4m. proprīam definitionē eius. ꝛ deus nō est p̄pria natura scitozū: ḡ sciendo se nō scit res in particulari siue ī p̄pria natura. Adhuc vt dicit aug. In deo nō ē alternatio siue collatio cōspectus hinc illuc/ ꝛ inde huc: vt pauloante habitū est. Scire in agere semp est alternatio conspectus ꝛ collatio de p̄ncipijs ad conclusionē: ꝛ ecōuerso de p̄clusione ad p̄ncipia, ḡ dei scire non est scire in agere. ꝛ sic scire dei nec scire est in vli/ nec in p̄ticulari/ nec in agere. et cum omne qd̄ scitur aliquo rium modozū sciatur/ ꝛ de⁹ nullo triū sciat: videt q̄ ī nihil sciat. Solū: dōm q̄ deus omnē ꝛ oīmodā ꝛ eminentissimā omnium rerum habet sciam. Ad p̄mo questiū dicendum: q̄ sicut vnum est in subiecto verū ꝛ bonum: et sicut vnuꝛ est/ sicut dicit Arist. in p̄ncipio primi phy. qd̄ est p̄ncipium esse ꝛ p̄ncipium scientie. forma enim rei ꝛ spēs relata ad p̄ncipia veri ꝛ cognitionis: que sūt definitio/ notificatio/ habitudo vni⁹ ad alterū vt gnis vel spēi vel cause ꝛ act⁹ ꝛ potentie/ est p̄ncipium veri de ipsa. Relatio etiam ipsi⁹ eiusdem ad p̄ncipia opis: que sunt cōstituere in esse/ saluare/ ad vsum aptari: ē p̄ncipium opis. Et sic eadem forma subiecto relata ad diuersa p̄ncipia theozici intellectus ꝛ practici/ p̄ncipium est scīēdi theozice siue speculatiue/ ꝛ scīētie practice siue opatiue. Et quia deus p̄fectissima est spēs idealis omniū quā res p̄stituitur ꝛ scitur: p̄fectissimam habet scientiam de omnibus ꝛ contemplatiuā ꝛ practicam: in seipso habēs vtrāq̄/ ꝛ nihil accipiēs a rebus. Et est simile: sicut si ponamus artificem qui est forma opis sui: ꝛ cōuertit se super formam fm principia veri ꝛ cognitionis: ꝛ cōtemplatur rē fm q̄ ipa est fm se ꝛ fm differentias ei⁹/ ꝛ fm consequētia ad ipsam/ ꝛ fm ea que insunt ei vt passiōes. Talis enim artifex vna ꝛ eadem forma habet ꝛ scientiā
Ad arg. Im theozicam/ ꝛ scientiam practicam. Ad p̄mum ḡ dicendum: q̄ hoc modo quo causa rep̄ est/ practica est: ꝛ sic referrur ad opus ꝛ ad opis p̄ncipia: iqz hoc nō p̄hibet quin alio modo relata. ſ. ad p̄ncipia cognitionis de eadem forma sit scientia theorica. Ad aliud dicendū: q̄ auicēna distinguit intellectum practicum ꝛ theozicū in his que imp̄fecta sunt scientia: hoc est que de nō scientib⁹ efficiūtur scientia. Intellectus autē diuin⁹ vnus ꝛ idem
Ad 2m est vlr agens scita/ ꝛ contemplās ea: ꝛ ideo vna simplici forma fm diuersam relationem de omnibus habet ꝛ contemplatiuam scientiam/ ꝛ practicam.

Ad id qd̄ in cōtrariū obijcitur: dicendum q̄ de
Ad arg. IIm nulla deest virtutum intellectualiū. Unde de sapientia sua dicit Sap. viij. Oīm est enim artifex: omnem habens virtutē: omnia p̄spiciens. Quia cū intellectualis virtutis mediū sit ratio recta: vt dicit
in cōtrariū. aristoteles in. vj. ethi. cum ipse sit ratio recta omnium scibilium ꝛ faciendozum: contēplando se/ omnia scit ꝛ practice ꝛ contemplatiue. Duo sequētia concedenda sunt. Ad id qd̄ vlterius querit:
Ad 2m ꝛ 3m dicendum q̄ p̄culdubio p̄prie loquendo ille differentie sunt scientie illius que accipitur a rebus.
E Ad cōnem incidentem ꝛ argu. Im. sicut est in nostra scientia. Quod enim a re accipitur p̄ considerantē/ est vle/ vel p̄ticulare/ vel singulare: ꝛ penes hoc est scire in vli/ ꝛ scire in p̄ticulari: ꝛ qd̄ considerās ponit circa rem p̄sideratam/ est collatio fundata super rerum consideratarum habitudines logicales vel syllogisticas. Et talis modⁿ non est scientie diuine. Et ideo dicūt p̄hi: q̄ ille differentie scientie diuine nō conuenīunt. Si tamen accipiamus speciem idealem siue exemplar qd̄ deus est/ quo omnia scit ꝛ quo omnia cōstituit ꝛ facit: tunc illud intuendo, p̄ut ipsuꝛ idea est vniuersalis et p̄ticularis habitudinis rerum: scit omnia ꝛ ī vli et in p̄ticulari ꝛ in agere: ꝛ hec est catholica fides/ et in nullo cōrariatur p̄hie. Ad id qd̄ obijcit di
Ad 2m cendū q̄ nō oportet q̄ ipe sit vle vel p̄ticulare: iqz q̄ sit completum exemplar vniuersalis ꝛ particula-

Ad 3m ris. Per hoc etiã patet solutio ad sequẽs. Ad
Ad 4m. vltimũ dicendum: ꝙ sicut dicit augustinus: deus
nihil considerat alternato conspectu/ſz simplici in
tuitu intuendo seipm, pur est exemplar omnium.
et quia ipse est exemplar omniũ habitudinum re-
adinuicem: scit omnia que ex collatione rerũ infer-
ri possunt/ tam habitudine logicali/ ꝗ̃ habitudie
syllogistica: ⁊ sic habet sciam in agere ⁊ omnem et
omnimodam oim scibilium scientiam.

Queritur de presciẽtia dei. Questio. LXI

Einde querenduz est

o in speciali de pscientia. Et si colligantur
ea q̃ magister inquirit in sen, xxxv, xxxvi,
xxxvii, di, pmi libri: videtur octo querere. Quozũ
Hui⁹ qõis octo sũt mẽ. primũ est: Si pscientia sit in deo nullis existentib
futuris. ⁊ hoc est querere: vtrũ pscientia sit tempo
ralis vel eterna. Scõm est vtrum prescientia sit
causa rerum, qõ querit magister, xxxviij, di, ca, vi
detur em̃ pscientia dei cã eozũ esse que ei subsistũt.
Tertium est: vt ꝙ sit causata a rebus, qõ querit
in illo ca. hanc igitur que videtur. Quartum et
vtrũ falli potest, qõ in eodem cap, dicit: ⁊ disputat
in sequenti. Quintũ est: vtrũ inferat necessitatẽ,
qõ ibidem innuere videt magister. Sextum est:
vtrum sit incõmutabilis, qõ, xxxv, di, ca, Scientia
vero est sapientia/ dicit expresse magister. Septi
mũ est: vtrum possit augeri vel minui, qõ ibidẽ ma
gister disputat. Octauum est qõ relinquitur ex
istis: quõ cõcordet cum libero arbitrio. Quod q̃-
rit ⁊ disputat anſ, in libro de concordia prescientie
et liberi arbitrij.

A Utrum prescientia sit tpalis vel eterna

Membr, I Primo q̃ queritur: Si pscientia sit in deo nl/
p lis existentibus futuris, ⁊ hoc est quererẽ:
vtrum pscientia sit temporalis vel eterna.
Argu, 1m, Ad hoc ꝙ nõ sit eterna magister i sen, obiicit sic:
Si pscientia est de futuris; si nulla essent futura/
in deo nulla essz prescientia, sed poterant nulla esse
futura: q̃ potuit in deo non esse pscientia. Et pbat
mediam sic ꝙ poterant nulla esse futura: quia po-
tuit deus nulla facere: lib er tatẽ em̃ habuit ad fa-
Argu, 2m, ciendum/ vel nõ faciendũ: q̃ videtur in deo potuis/
se non esse pscientia. Adhuc in illo ca, Ad B iu-
xta modulũ/ ex verbis aug, dicit magister, Sicut
creator ad creaturã relative dr: ita prescientia ⁊ p
scius ad futurũ referri videnꝯ. Ex hoc arguit sic:
Argu 3m, Creator ex tempe dicit de deo: ⁊ nõ ab eterno: er-
go pscientia ⁊ pscius de deo dicũ ex tpe ⁊ nõ ab eter
no. Adhuc in eodẽ ca, dicit magister: ꝙ cũ res de
finit esse futura/ desinit esse prescientia: ⁊ cum inci-
pit esse futura/ incipit esse prescientia. q̃ prescientia
Arg, 4m est que incipit ⁊ desinit. Nihil qõ incipit ⁊ desinit
est eternũ: q̃ prescientia eterna esse nõ potest. Ad
huc quidã obiiciunt sic: pscientia est respectu futu
Argu, 5m rũ: in dei scientia nihil est futurum/ sed oimia psen-
tia: q̃ in dei scientia nulla est prescientia. Adhuc:
Omnis scientia dei immutabilis est: vt in pbabi-
In 2riũ ar. tis determinatum est, prescientia mutabilis est: er-
primum go pscientia in dei scientia nõ est. In cõtrarium
huius est qõ dicit mgr in sen, ca, Scientia vero/ di,
xxxv, ex verbis ambro, ꝙ sciuit deꝰ ab eterno eter-
num/ ⁊ oime qõ futurum erat: ⁊ sciuit immutabili
ter, scit quoq̃ non minus preterita vel futura q̃ p
sentia: ⁊ sua eterna sapientia ⁊ immutabili sicipse
omnia que sciuntur. Omis em̃ ratio supne ⁊ terre
ne sapientie/ vt ait ambrosius/ in eo est: quia oẽm
sapientiam ⁊ omnẽ scientiam capit sua imensa sci
entia/ sic ꝙ ab eterno deo conueniat. Adhuc nõ Arg, 2m,
videt valere qõ dicit magister: ꝙ si dicit respectu
ad futurum/ ꝙ ꝓter hoc ex tempore deo conueni
at/ sicut creator, quia hoc dictum/ mundũ fore ab
eterno/ verum est: ⁊ tamẽ dicitur respectu futuri.
Adhuc cum dicit pscientia/ duo dicunt: ſz scie- Arg, 3m,
ria/ ⁊ antecessio ad rem sciram. Constat ꝙ scientia
eterna est. Queratur q̃ si antecessio sit eterna. Et
videtur ꝙ sic. Antecessio em̃ ante omnẽ creaturaz
est, ⁊ quicquid est ante oẽm creaturã eternum est:
ergo antecessio eterna est, quicqd ergo dicit in hoc
verbo pscientia/ eternũ est: q̃ prescientia eterna ẽ. B
Solo mẽ
Solutio: dicendum ꝙ pscientia dei eterna est: ⁊ bri, I,
ab eterno deo conuenit. Sed de eterno dupler est
consideratio, cõsideratur em̃ simpliciter in quan-
tum eternũ est/ ⁊ nõ in respectu ad aliqd extra sicſ
cut dicitur deus substãtia/ essentia/ bonitas, hec
enim nõ respiciunt in ipso nisi eternum/ qõ sine pn
cipio ẽ ⁊ sine fine. Cõsideratẽ etiã eternũ vt ẽ pncipi
um tpal' vt factiũ p artẽ: ⁊ sciẽs ⁊ disponẽs creata
tãi fieri q̃ ẽ esse ⁊ ꝓseruatõe: ⁊ sic qz tpale depẽdet
ad eternum/ ⁊ respectum dependentie habet ad ip
sum: necesse ẽ coinrelligi oppositũ respectum in eter
no/ inquantũ est principiuz tempalis, correlatiua
enim oppositorum respectuum sunt/ ⁊ sine illis re
lativa esse nõ possunt. Et sic de eterno multa dicũ
tur temporalia: sicut ꝙ causa est: ꝙ principium est
creaturarum: ꝙ prescius est. Sed quedam de il-
lis dicuntur ex tempe: quedam autẽ ab eterno: et
quedam dicuntur quozũ dependentia q̃ ein crea-
tura ex tempore incepit: vt creator ⁊ dñs, erit⁹ em̃
de nihilo ad esse/ ⁊ famulatus subiecte creature in
ipsa creatura inceperunt ex tempe. Et cum relati-
ua posita se ponũt: ⁊ dicit Aristoteles in pdicamẽ-
tis: in respectu dependentie creature ad creatorez
necessario ponitur oppositus respectus/ qui etiaz
ex tempore deo conuenit: vt creator ⁊ dominus. ⁊
talia fm dici in deo incipiunt/ sed nunq̃ desinunt.
Ex quo em̃ creator esse incipit/ semp erit creator: ⁊
ex quo creatura famulata ẽ/ ⁊ semp erit domin⁹/
et semp erit creatura ab ipo ex nihilo ad esse dedu
cta: ⁊ semper erit subiecta ad famulatum. Quedã
etiam dicuntur de sic eterno fm ordinem eius ad
tempozale: ⁊ cum ordo ipsius sit antecessio eterni-
tatis ad tempus: illa ab eterno deo conueniunt/
sed nõ semp in eternuz. Et huius causa est: ꝙ ordo
posteriozis ad ꝓus variabilis est: ⁊ cum mutaꝯ po
sterius/ mutatur respectus dependentie ipsi⁹ ad
prius: ⁊ illo mutato necesse est mutari oppositũ eo-
rum respectum in priozi/ qui tamen in eo non est
nisi fm dici. Et tale est prescius ⁊ prescientia. Et iõ
dicit magister in sententijs, xxxv, di, ꝙ si nulla sint
futura/ nõ erit futurozũ prescientia: ⁊ tamen erit p
scientia dei qua ipe scit ⁊ prescit vniuersa, sicut si nl
la sint illuminabilia/ nõ erit lumen illuminãs illu-
minatione passiua: licet sit semp illuminãs illumi
natione actiua. Et talis mutatio creature est fm
esse ⁊ fm dici: dei autem nõ nisi fm dici/ ⁊ non fm

£ esse. Ad pmũ ergo dicendum: ꝙ hoc pcedit/ fm
Ad arg, 1m ꝙ pscientia dicit respectuz ordinis ad posteriusz
quia sic mutato posteriozi/ necessario significatur
nõ esse potis respectus ad posterius. Unde licz id
qõ est pscientia maneat: tamẽ sub ratione ordinis
ad pstatum nõ manet: ⁊ hoc nullam inducit muta-
tionez/ vt dicit aug, sicut nihil mutat in nũmo/ qũ
Ad 2m, de non pcto precium efficitur. Ad aliud dicẽdũ
est: ꝙ non est vsqz quaqz simile: sed in gñe em̃ simi/
le est: ꝙ vtrũqz sez ponit respectum ad tempozale.
sed in modo respectus dissimile est: qz respect⁹ in
creatore ⁊ dño causatur fm modum dicẽdi ab eo
qõ est ex tempore: Respectus autem qui est in psci
entia causatur ab ordine eterni ad tempozale. ⁊ iõ
non pcedit argumentum hoc: ⁊ quia ab insufficiẽ-
Ad 3m, ti est/ peccat fm fallatiã ꝓsequẽtis. Ad aliud di
cenduz: ꝙ pscientia incipit ⁊ desinit nõ fm id qõ ẽ/
sed mutatione respectus ordinis ꝓzis ad posteri-
us: que mutatio in futuro est fm esse ⁊ causam: in
prescientia autẽ fm dici tm̃, ⁊ ideo nõ sequitur: ꝙ
Ad 4m, prescientia fm esse incipiat ⁊ desinat. Ad aliud
dicendum: ꝙ in dei sciẽtia quantũ ad id qõ est/ ex q̃
est ⁊ spẽ ideali nihil est futurꝫ: sed oimia pscientia, sed
quantũ ad id cui⁹ est/ siue de quo est respectuz ad
Ad 5m futurum habet. Ad aliud dicendum: ꝙ scientia
dei fm id qõ est/ ⁊ quo est immutabilis est: sed quã
tum ad id cuius est/ mutatiõe illi⁹ mutat fm re-
spectum ad ipsũ fm dici ⁊ nõ fm esse. Et est exem
plum boetij in colũna que modo est a dextris: ⁊ rã
situ meo ad oppositum situ efficit a mihi sinistris si
Ad arg, 1m in cõtrariũ, ne sui mutatione/ sed p meã mutationez. Ad id
qõ obiicitur in cõtrariũ: dicendũ ꝙ scientia nõ mu-
tatur/ sicut dicit amb, sed respectus antecessionis
Ad 2m fm dici mutatur/ ꝓpter cãm que dicta est. Ad a-
liud dicendum: ꝙ ab eterno cõuenit, qz antecessio
eterni ad tpale est eterna: sed nõ oportet ꝙ in eter-
num ꝓueniat, ꝓter rationem que dicta est. sicut ⁊
hoc dictum/ mundum fore ab eterno/ verũ est: ta
men cum factus est mũdus nõ est verum mundu⁊
Ad 3m fore/ sed esse vel fuisse. Ad vltimum dicendum:
ꝙ pscientia hoc modo eterna est: qz ab eterno deo
conuenit. sed quia ad futurum dicitur/ ꝓter hoc
sublato futuro desinit esse respectus ꝓzis ad po-
sterius: ⁊ hoc nõ est desinere simpliciter/ ſz fm qd.

A Utrum prescientia sit causa rerum.

Mẽbr, II, Secundo queritur: vtrũ pscientia sit causa
s reruz, qõ querit magister, j, sen, xxxviij, di,
ca, videtur enim pscientia dei causa eozum
Argumẽ, I, esse que subsũt. Et obiicit sic: Si ipossibile ẽ nõ
euenire que prescita sunt: videtur ipsa prescien/
tia qua prescita sunt eis esse causa euenienti. Et
fundatur ratio magistri sup hoc qõ dicit boetius:
ꝙ causa est cuius esse sequit: aliud. Sed sequitur:
Arg, 2m si prescit hoc deus/ ꝙ de necessitate eueniet: ergo p
scientia est ei causa euenienti. Adhuc magister
inducit Augustinũ in, v, de trinitate sic dicentem:
Uniuersas creaturas ⁊ spirituales ⁊ corporales:
nõ quia sunt ideo nouit/ sed ideo sunt quia nouit.
nõ enim nesciuerat qõ fuerat creaturus, quia er-
go sciuit/ creauit: nõ quia creauit sciuit. Et paulo
post cõcludit ex verbis augustini sic: Ecce his ver/
bis apte videtur augustin⁹ innuere scientiam vl' p
scientiam dei causam esse eozũ que fiunt: cum di-
cit ideo ea esse/ quia deus nouit. Adhuc ibidem Arg, 3m
inducit augustinũ in, vj, de trinitate sic dicentem:
Cum decedant ⁊ succedant tempora/ non decedit
aliquid vel succedit scientie dei in qua nouit oimia
que fecit p ipsam, nõ enim hec que creata sunt ideo
sciuntur a deo quia facta sunt: sed potius ideo fa-
cta sunt/ quia immutabiliter ab eo sciunt, ⁊ si ideo
facta sunt quia sciuntur ab ipso: pscientia dei cau
sa est per quã facta sunt: ergo prescientia causa est
Arg, 4m, futurozum. Adhuc: scientia ⁊ prescientia dei ars
sunt ad ea que fiunt. Ars autem ad id qõ fit causa
est ⁊ effectiua ⁊ formalis: ergo scientia ⁊ pscientia
Arg, 5m. dei sunt causa rerum factarum. Adhuc cõmenta-
tor super, xj, pme phie: vbi loquitur aristoteles de
intellectu diuino/ expresse dicit: ꝙ sciẽtia intellect⁹
diuini est causa rerum: ⁊ ꝙ causata sunt in intelle
ctu diuino sicut artificiata in intellectu ⁊ sciẽtia ar
tificis. In contrariũ huius est qõ obiicit magi- In 2riũ ar.
ster ibidem sic: Cum omnia mala sciantur a deo: primũ.
si prescientia est eozum que ei subsunt/ erit de⁹ ma
lozum causa: ⁊ p consequens auctor malozum: qõ
penitus falsum est. Adhuc Anſ, in lib, de cõcor/ Arg, 2m
dia pscientie ⁊ liberi arbitrij cum deo: Si deus p
scit aliquid/ de necessitate eueniet, idem est ac si di
cam: Si erit aliquid/ de necessitate erit. conditio-
nalis enim vera est necessaria: ⁊ falsa est impossibi
lis. Hec autem est vera: Si erit aliquid/ illõ erit:
ergo necessaria. In tali autem consequentia nõ po
nitur necessitas cause/ ſz necessitas ordinis siue po
sitionis siue cõsequentie: qõ idem est. Per tale em̃
argumentum: Si deus pscit/ de necessitate eueni
et: nõ probatur ꝙ prescientia sit causa eozum que B
fiunt: sed ꝙ habeat ordinem antecessionis ad illa. Solo mem
bri, II,
Solutio: sicut magister dicit in, j, sen, xxxviij,
dist, soluens istam questionẽ: prescientia dupliciter
dicitur/ sicut ⁊ scientia: ſz prescientia simplicis
intelligentie: ⁊ prescientia approbationis siue bene
placiti, pscientia primo modo dicta generaliter est
bonozum ⁊ malozum: ⁊ ideo causalitatem ad ea q̃
sibi subsunt dicere non potest. Sed prescientia be-
neplaciti siue approbatiõis/ nõ est nisi respectu bo-
nozum tm̃: illa enim est cuz dispositione ad opus:
et illa dicit causalitatem ad ea que subsunt. Ad Ad arg, 1m
primũ ergo dicendum: ꝙ magister temperat quã-
do dicit/ videtur: quia licet ex similitudine cõsecu
tionis videatur sequi prescitum ad pscientiam/ sic
ut causatũ ad causam: tamẽ in veritate nõ est cau
sa, est em̃ in consequentia ordinis/ ⁊ nõ cause. Cõ-
sequentia em̃ ordinis est/ quãdo posito vno sequi
tur aliud de necessitate positionis. sicut si video te
ambulare: de necessitate tu ambulas: de necessita
te consequẽtie/ non rei. Si enim ad rem respiciaꝯ:
antecedens nec est necessariũ/ nec consequens: qz
non est necessarium me te videre ambulare: nec ne
cessarium est te ambulare: tamẽ qz ista duo incõ-
ponibilia sũt: ſz ꝙ ego video te ãbulare/ ⁊ ꝙ tu nõ
ambules; ꝓter hoc oppositum cõsequentis de ne-
cessitate sequitur ad antecedens: ſz ꝙ si ego video
te ambulare: necesse est ꝙ tu ambules. Multa ei
sunt possibilia/ que tm̃ simul iũcta impossibilia sũt.
sicut me sedere possibile est: ⁊ me stare possibile est:
tm̃ simul iuncta impossibilia sunt: ⁊ ideo impossibi
le est me stare dũ sedeo. Et talis necessitas consei
quẽtie est in argumẽto qõ facit magister: Si pscie-

tum est/ de necessitate eueniet. ꝛ ideo prescia non
ꝓbatur ex hoc esse causa ꝑsciti/ sed antecedens i ordine. Ad dictū boetij dicendū: ꝙ causa est cuius es
se sequitur aliud. ꝛ ita nō est hic: q̃ hic ex positione
Ad 2m. sequitur aliud: ꝛ nō ex esse positi. Ad aliud dicēdum: ꝙ augustin⁹ noticiā vocat noticiam ꝓbationis/ que cum ꝑsciti/ꝛ dicēdū ꝙ causa est cuius es
se sequitur aliud. ꝛ ita nō est hic: q̃ hic ex positione
sequitur aliud: ꝛ nō ex esse positi. Ad aliud dicēdum: ꝙ augustin⁹ noticiā vocat noticiam ꝓbationis/ que cum ꝑsciti/ꝛ dicēdū ꝙ causa eo
rum que subsunt sibi: ꝛ nō vocat noticiam simpli
cis intelligentie vel visiōis: q̃ illa nullā ponit cau
Ad 3m salitatem ad subiecta. Ad aliud patet solutio ꝑ idem. Loquit⁹ enim augu. ibi de scientia ꝓbationis/ que cū disponē est ad op⁹ ꝛ cālitatē. Ad aliō
Ad 4m. dicendum: ꝙ scientia ꝛ ꝑscientia nō sūt ars factiua simpliciter ꝛ vniuersaliter/ sz quedā sciētia ꝛ ꝑsciētia: sz que est cū ꝓbatione ꝛ dispositione ꝑsciti vl ꝑ
Ad 5m. sciti. Ad aliud dōm: ꝙ dictum cōmentatoris intelligit⁹ de scientia practica/ ꝛ nō de scientia simpli
cis intelligentie. practica autē scientia cum ꝓbatione ē ꝛ dispositione ad opus. Ad id q̃ obiciturin cōtrariū
Ad arg. 1m in cōtrariū: dicendū ꝙ pcedit deducēdo ad inconueniens: si ꝑscientia simplicis intelligētie cā
Ad 2m prescitorum esse dicatur. Ad dictū Anſ. dicendum/ ꝙ verū est: et dicit rationem solutionis.

A Utrum prescietia dei sit causata a reb⁹.

Mēbr. III Ertio queritur: vtꝝ prescietia dei sit causata
t a rebus. q̃ magister q̃rit in illo ca. Hanc
Argu. 1m. igitur que videt. Et obiicit sic ad hoc ꝙ sit causata a rebus: inducēs origenem sup epistolam ad ro. sic dicentem: Non ꝓterea aliq̃d erit quia il
lud deus futuꝝ scit: sz q̃ futurū est/ ideo scit⁹ a deo
ante q̃z fiat: q̃ videtur ꝙ deus scit ideo q̃ futuꝝ ē:
Argu. 2m. et sic futurum cā est prescientie dei. Adhuc dicit Arist. ꝙ quo posito ponit aliud: ꝛ quo remoto remouetur aliud/ est causa. posita re futura ponit ꝑ
sciētia: ꝛ remota re futura remouetur ꝑscientia: q̃
Argu 3m. res futura est causa ꝑscientie. Ad hoc rñdet magister in sen. ꝙ res futura nō est causa prescientie/
nisi sine qua nō. Sed ꝓra hoc videt⁹ esse: ꝙ causa
sine qua nō/ ꝛ causam dicit/ ꝛ cōcomitantiam: ꝛ si
cut dicit cām/ aliquo modo res futura ē causa pre
In ꝓtiū ar. primum scientie. In cōtrariū hui⁹ obiicit magister in illo
ca. neq̃z enim res future/ sic dicēs: Si res future sūt
causa ꝑscientie: tunc ei⁹ q̃d est eternum aliq̃d existe
ret cā ab eo alienū/ ꝛ ab eo diuersū: ꝛ ex creaturis
penderet ꝑscientia creatoris: ꝛ creatum esz causa
Arg. 2m. increati/ q̃d valde esset incōueniens. Adhuc: si futurum cā ꝑscientie est/ oportet ꝙ sciētia dei ꝛ ꝑsciē
tia dependeat a scibili: q̃d valde est incōueniēs: q̃
sic deus sciam acciperet a reb⁹: q̃d valde inconueni
B Solo mē ens ē: ꝛ in antecedabit⁹ ꝓbatū. Solutio: nul
br. III. lo modo dicendū est: ꝙ res future sint causa ꝑscien
tie dei �means esse: sunt tñ causa sine qua non/ vt dicit magister/ ꝑm dici ꝑ nomē ꝑscientie. Res enim futu
re dependentiā habent ad sciam dei: ex qua dependentia causatur respect⁹ futuro ad ꝑscientiam q̃
est respect⁹ posteriorꝭ ad ante cedens in ordine: sine
quo respectu nō esset respect⁹ prior ad ꝓsequens.
qui si nō esset: scia dei nō posset nominari ꝑscia dei:
ꝛ sic respectus rei future ad sciētiā dei est in cau
sa sine qua ꝑscientia dei non diceret⁹ scientia a no
bis: quia tolleretur antecessio ordinis: esset tamen
sciētia qua deus scit ꝛ ꝑsciē vniuersa. Et iste est i
tellectus magistri in sen. vbi soluit istam eandē que

stionē. Ad primum q̃ dicendum: ꝙ origenes non intendit/ ꝙ futurum sit causa scientie vel ꝑscientie Ad arg. 1m
dei ꝑm id q̃d est: sed ꝙ sit causa sine qua nō nomi
istius q̃d ꝑscientia vocatur. Et si quis ꝓprie vellet
loqui: tunc non est causa/ sed rō ex respectu sūpra
quare scientia dicatur ꝑsciētia. Et ita est ratio eis⁹
q̃d est pre/ ꝛ nō ratio sciētie. ꝓpositio enim scientie
adueniens per cōpositionem/ nō dicit rei respectū
antecedentis in ordine ad cōsequens. vñ etiam ori
genes nō ponit actiuā/ sz passiuam. dicit enim sic: q̃
futurum est/ ideo fatur a deo ante q̃z fiat: intendēs
ꝙ futuꝝ q̃ futurum est/ scibile sit a deo: hoc ē ha
beat aptitudinem ad sciendū. ꝛ sic futurū nullā di
cit causam sciētie in scientē: sed dicit rationē aptitu
dinis ad sciendū in scibili. Ad aliud dicendu: ꝙ Ad 2m.
dictū Aristo. intelligit: ꝙ posito vno ꝑm esse/ ponit
aliud ꝑm esse. vt posito sole/ vel cōpe luminoso ꝑm
esse: ponitur illuminatio ꝑm esse. Sed in predicta
consequentia/ posito futuro ꝑm ordinē ꝓsequētie/
non ponitur ꝑscientia ꝑm esse/ sed ꝑm ordinē ante
cessionis enim. ꝛ ideo nō est causa. Ad aliud dōm: Ad 3m.
ꝙ intellectus magistri exposit⁹ est: ꝛ ideo non pce
dit q̃d inducitur cōtra eū. Alia obiecta in cōtra
rium que sequūtur pcedunt.

A Utrum prescientia dei falli possit.

Mēbr. IIII Uarto queritur: vtrū ꝑsciētia dei falli pos
q sit. q̃d in eodē ca. dicit/ ꝛ disputat in sequen
ti. Et ad B obiicit magister in illo ca. ad Arg. 1m.
hoc q̃d sup radictū est ꝑscientiam dei falli nō posse/
solet a quibusdā sic oponit: De⁹ ꝑsciuit hunc lectu
rum/ vel aliq̃d hmōi: hoc est q̃cūq̃z cōtingēs. Sz
potest esse ꝙ iste nō legat/ q̃z ꝓtingens ē: q̃ pōt aliꝯ
esse q̃z deus ꝑsciuit. ꝛ q̃n aliter ē q̃z ꝑsciuit/ fallit ꝑ
scientia: q̃ potest falli ꝑscientia dei. Adhuc ꝑscitū Arg. 2m.
pōt esse nō ꝑscitum. Probatio: ꝑscitum est futurū
contingēs: ꝓtingens pōt nō euenire. q̃z dicit Arist.
in ꝓtiis: q̃d cōtingit esse/ cōtingit non esse. Po
nam⁹ q̃ ꝓtingat nō esse: cum q̃ fuerit ꝑscitu: ꝛ ali
ter eueniet q̃z ꝑscitum: ꝛ quotiēs eueniet aliter q̃z
ꝑscitum est/ fallitur ꝑscientia: q̃ ꝑsciētia dei falli po
test. Adhuc: Deus scit ꝛ ꝑscit ꝑ modū suum: ꝛ nō Arg. 3m.
ē/ q̃z oia ꝙa scit vt ꝑnctia: siue sint ꝑnctia/ siue ꝑterita
siue futꝝ. Sed q̃ scit ꝑterita ꝛ futura vt ꝑnctia/ scit
ꝑterita ꝛ futura aliter q̃z sint: ꝛ q̃ scit rem aliter q̃z
sit/ fallitur in scientia sua ꝛ ꝑscientia: q̃ videtur ꝙ
dei scientia ꝛ ꝑscientia falli possit. Solo ad om Solo mem
nia hmōi sophismata responder magister in sen. di br. IIII.
cens ꝙ possint hec cōiunctim intelligi/ vel disiun
ctim. Si enim ita intelligas: non potest aliter fieri
q̃z deus ꝑsciuit. id est nō potest vtrūq̃z simul esse
verum ꝙ deus ꝑsciuit ita fieri ꝛ aliter fiat: verus
est intellectus. Si autem disiunctim siue diuisim
intelligas ꝓositionem: vt dicas hoc aliter euenire
non posse q̃z euenit/ q̃n illud futurum deus ꝑsci
uit: falsum est. Et hec solutio bona est/ si per artes
et rationes artis bene esset exposita. Et ad hoc B
notandum: ꝙ licet aliquid prescitum esse/ ꝛ ita esse
futurum vt prescitu: ꝛ est non sint relatiua tamē. po
nunt respectus ad inuicem vt relatiua: ꝛ ideo posi
ta se ponunt/ ꝛ peremptā se perimunt. Unde quā
do ponitur aliq̃d prescitum esse/ ex respectu ꝛ neces
sitate ordis ponit⁹ futuꝝ esse: ꝛ si pimit⁹ futuꝝ esse/
eo ipso ꝓimitur ꝑscitū esse. Uñ i ꝑmo q̃n ꝛ ꝙ de⁹ Ad argu. 1m

ꝑscit aliq̃d ꝓtingēs/ vt me esse lectuꝝ: de necessita
te ordinis ponit illud esse futurū. Et si ponis ꝙ nō
eueniat/ eo ꝙ ꝓtingens pōt nō euenire: statim seq̃
tur illud nunq̃z fuisse ꝑscitū: ꝛ hoc est idē ei q̃d con
sueuit dici in sophisticis: ꝙ hec locutio: prescitum
potest non euenire: vel prescitum possibile est non
euenire/ potest esse de re/ vel de dicto. Si est de re:
notatur cōcomitantia potentie ad actum/ ꝛ est ve
ra ꝛ diuisa: ꝛ est sensus: hoc q̃d est prescitū/ nō inq̃z
tum prescitū possibile est aliter euenire: eo ꝙ cōtin
gens est. hec enim duo cōpossibilia sunt: sz cōtingēs
esse prescitum: ꝛ contingēs posse aliter euenire. Si
autem sit de dicto: tunc est cōposita ꝛ falsa. tūc enim
notat cōcomitātia duoꝝ actuū icōpossibiū ꝑm ali
quid prescitū esse: ꝛ aliter euenire q̃z ꝑscitum est.
Similiter ista est duplex: prescitum impossibile est
non euenire: vel necesse est euenire: sed in oppositis
sensib⁹ vera ꝛ falsa. Si enim iste sunt de dicto/ vere
sunt: si sunt de re/ false. ꝛ iste est intellectus magi
Ad 2m stri in sententijs/ q̃uis nō ita expressit. Ad aliud
dicendum: ꝙ hec est duplex: prescitum potest non
esse prescitum: sicut hec: album potest esse nigrum.
potest enim predicatū subiecto reddi inq̃z tum stat
sub forma ꝑscientie: ꝛ sic illa ꝓpositio falsa est. Pōt
etiam reddi subiecto ꝑm ꝙ est/ ꝛ non ꝑm ꝙ stat sub
forma prescientie: ꝛ sic quia contingens est/ ꝛ quia
potest aliter euenire q̃z prescitū est: si aliter eueniat
non fuit prescitum. ꝛ sic est vera. ꝓpositio: prescitum
potest nō esse prescitū: sed sic non sequitur ex ea/ ꝙ
Ad 3m fallatur ꝑsciētia. Ad aliud dicendū: ꝙ deus scit
omnia vt sunt ꝛ ꝑsentia ꝛ ꝑterita ꝛ futura. sed cum
dicitur: deus scit ꝑterita ꝛ futura vt ꝑsentia/ oēs
hmōi locutiones duplices sunt: ex hoc ꝙ hec de
terminatio/ vt ꝑsentia/ potest referri ad verbū scit/
in comparione ad suppositum siue noiatiuū/ siue
ad scientem: q̃d idem est. ꝛ sic omnes ille locutiōes
sunt vere. Scit enim deus modo suo res/ hoc est
in eo q̃d sibi est ꝑsens: hoc est in ꝑsenti eternitatis
q̃d claudit omne tempus ꝛ omnes differētias tem
poris. Potest etiam referri ea dem determiatio ad
idem verbum scit/ in cōparatione ad appositū siue
accusatiuū/ siue ad rem sciam. ꝛ sic omnes ille lo
cutiones sunt false sub hoc sensu: deus scit ꝑterita
vt ꝑsentia/ hoc est ꝑterita sub ꝑsentialitate scit
deus: q̃d falsum est. In primo sensu nō sequitur ꝙ
fallatur dei ꝑscientia/ sed in secundo: nec est incōue
niens ꝙ falsum sequatur ex falso. Dicendū ergo: ꝙ
scientia dei ꝛ ꝑscientia nunq̃z fallitur/ nec falli pōt:
tamen id q̃d subiacet ꝑsciētie quādo contingēs est
de se/ aliter se pōt habere q̃z prescitum est.

A Utrū ꝑsciētia diuia inferat necessitatē.

Mēbrū. V. Uinto queritur: vtrū diuina ꝑsciētia inferat
Arg. primū q necessitatē. q̃d in illo capl'o: hāc igit⁹ q̃ videt/
inuere videt mgr. Dicit enim: ꝙ falli nō pōt:
Arg. 2m ꝛ q̃d falli nō pōt oportet ꝙ necessariū sit. ꝛ sic ꝑscia ne
cessitatē infert reb⁹ que sibi subsunt. Adhuc pri
mo lib. 20 sentētiarū. xxx vñ. distinctiōe capl'o: videt
enim prescientia dei: ex verbis augustini dicit mgr:
Non pōt nō euenire cū deus ea ꝑsciuerit. ꝑm cōse
quentiā aūt quā docet aristo in ꝓhermenias: que
nō pōt nō esse/ necesse est esse: q̃ quē nō pōt nō euenire/ necesse est euenire. ꝑscita nō pōt nō euenire: q̃
necesse est ꝑscita euenire. ꝛ hui⁹ necessitatis nō pōt

esse causa nisi ꝑscientia: q̃ ꝑsciētia necessitatē rebus
imponit. Adhuc m gr ibidē: Impossibile est ꝑsci Ar. 3m
ta nō euenire cū ꝑscita sunt: quia si nō euenirēt/ cū
ꝑscita sunt fallerē⁹ dei ꝑsciētia. ꝛ dei ꝑsciētia falli nō
pōt: impossibile est q̃ ea nō euenire cū prescita sint.
Ex hoc sequit⁹ idem q̃d pri⁹: quia quē ipossibile est
nō euenire/ necesse est euenire: ꝑm regulā ꝓsequētia
rū. Adhuc Anſ. in lib. 20 de concordia ꝑscientie ꝛ Arg. 4m
liberi arbitrij: Que ꝑscit deus/ necesse est esse futu
ra. que necesse est esse futura/ de necessitate erūt: q̃
a ꝑmo que prescita sunt de necessitate erunt. Ad Arg. 1m
huc ponamus ꝙ deus ꝑscit aliq̃d/ vel ꝑsciuit: tunc
hec ꝓpositio/ de⁹ ꝑsciuit b/ demōstrato illo/ ē ō pre
rito ꝛ vera: q̃ necessaria. q̃ necessariū est hoc esse pre
scitū. Ex hoc infero sic. necessariū est hoc esse ꝑscitū:
ergo ipossibile ē nō euenire/ aut seq̃t/ aut nō. Si se
quit: habeo ꝓpositū. quia ad esse ipossibile nō sequi
tur necesse esse. Si nō sequit: detur oppositū. hoc
enim stabit cū premissa. ꝑm doctrinā aristo. in ꝓrib⁹
oppositū est/ possibile hoc nō euenire: sed q̃d possibi
le est nō euenire/ possibile est nō esse prescitū: vt patz
ex antehabitis. ꝑbatū enim est: ꝙ prescitū esse ꝛ esse
futurū/ habent se vt relatiua: que posita se ponunt/
ꝛ peempta se pimūt. vñ si pimit⁹ esse futurū/ pimitur
esse prescitū: ꝛ sic sequit: q̃d possibile est nō euenire/
possibile est nō esse ꝑscitū. Sed iste due non pñt sit
stare: necesse est esse ꝑscitū: possibile est nō euenire.
q̃z ad illā/ necesse est esse prescitū: sequit⁹ ista: impos
sibile est nō esse ꝑscitū: ꝛ hec ꝓtradictoria est ad illā:
possibile est nō esse ꝑscitū. ꝛ ille due non pñt stare sil:
possibile est nō esse ꝑscitū: ꝛ ipossibile est nō esse ꝑscitū.
eq̃pollet enim ad has: possibile est nō esse ꝑscitū/ ꝛ non
possibile ē nō esse ꝑscitū. q̃ etiā iste due nō pñt simul
stare: ipossibile est nō esse ꝑscitū: ꝛ possibile est aliter
euenire. q̃z ista: possibile est nō esse prescitū/ sequit⁹ ex
ista: possibile est aliter euenire. q̃ ꝑm doctrinā aris
to. argumētatio ꝑma pcedit. Adhuc regula est Ar. 6m.
aristo. Si aliq̃d sequit⁹ ad aliud: si ānꝭ est necessariū
ꝑnꝭ est necessariū. sed ista duo ꝓsequūt⁹: deus ꝑ
sciuit b: q̃ hoc erit. q̃ si necesse est deū ꝑsciuisse hoc/
hoc de necessitate erit. Sed de necessitate est deū ꝑ
sciuisse hoc: q̃z est verū de preterito: q̃ ꝛ verū de futu
ro. est necessariū: ꝛ sed⁹ q̃ b de necessitate erit. In In ꝓtrariū
ꝓtrariū hui⁹ est: ꝙ ꝑm hec oia ꝓtingētia de futuro argumentū
ꝛ volūtaria de necessitate erūt: q̃z oia hec prescivit
de⁹ ab eterno: ꝛ sic oia de necessitate eueniēt. Q̃d
si ꝓcedat⁹ sequūt⁹ incōueniētia q̃ dicit aristo. sez ꝙ
perit casus: perit ꝓsiliū: perit liberꝝ arbitriū. Seq̃
tur etiā ex b ꝙ singularia ꝛ ꝓtingētia de futuro sint
determiate veritatis ꝛ etiā necessitatis: q̃ oia sunt B
ꝓtra doctrinā aristo. in. ij. ꝓhermenias. Solo: Solo mē
firmiter tenēdū ē ꝑm aug. ꝛ fidē catholicā: ꝙ ꝑsciē br. quinti.
tia nullaz reb⁹ imponit necessitatē. Tū ꝓter istas
rōnes tullius negauit ꝑsciētiā. Q̃d q̃z hereticū est:
eo ꝙ oia facit de⁹ q̃cūq̃z sūt ꝛ fiūt: ꝛ q̃cūq̃z facit non
ad aliū respiciēs/ sz ad seipm scit ꝛ ꝑscit ꝛ ꝑsciuit ab
eno: ꝛ iō hereticū ē dicere ꝙ aliq̃ futura sint q̃ nō ꝑ
sciuit. Et hui⁹ cā ē: ꝙ ꝑscia dei ita ē sup res futuras
ꝙ nō ē cā earꝝ: nec tollit a causis secūdis ꝓpriā rōnē
causalitatis earꝝ: vt dicit anſ. in li. de ꝓcordia ꝑscie
ꝛ liberi arbitrij. vñ q̃ futura sūt/ a volūtate manēt
ꝓtingētē futura. lumē aūt ꝛeligētie diuie/ q̃d ifinī
te vtutis ē: ꝛ penetrat/ vt dicit Eccli. 23. d. in abscō
ditas ꝑtes. abscōditas dico ꝛ in se ꝛ in cā. sicut con-

tingentia singularia de futuro/ que nec in se nobis cognita sunt/ nec in causa prima: penetrat ꝑ omnia necessaria ⁊ ꝑ contingentia nata ⁊ ꝑ contingēcia ad vtrūlibet. Ita ꝙ sicut dicit Boecius in libro de consolatione phie: prescit ⁊ scit quo te per voluntatem vertere debeas tam in bono q̃ in malo. Unde Heb. 4. dicitur: ꝙ non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. vnde cum contingēcia creature sint: necesse est sibi esse visibilia ⁊ certa. Uñ ad questionem dicendum sicut prehabitum est: ꝙ dupler est necessitas/ vt docet aristoteles: scz consequētis ⁊ consequētie. Consequētis/ sicut quando consequens fm esse ⁊ causam sequit ad antecedens. fm esse: sicut si omne animal rationale mortale est homo: ⁊ hoc est animal rationale mortale: sequitur de necessitate absoluta/ ꝙ hoc est homo. Uel fm causam: Si sol mouetur i circulo: de necessitate ad ortum entem veniente cras circulo necesse est solem oriri cras. Necessitas consequētie: quando posito aliq̃ non necessario fm se/ ad positionem illius sequitur aliud: non ꝑ necessitatē antecedentis/ sed quia opositum consequētis nō potest stare cum antecedēte. Et est exemplū Boecij: sicut si ego video te ambulare/ tu de necessitate ambulas: quia si detur ꝙ tu non ambulas/ sequitur ꝙ ego video te nō ambulare. ⁊ hoc interimit positionē antecedētis: positum enim fuit ꝙ ego video te ambulare. Hanc necessitatem quā Aristo. vocat necessitatē cōsequētie: ꝓter iam dictam causam Boecius vocat necessitatē positionis: ⁊ Anselmus necessitatē ordinis: quando scz antecedēs non er se/ sed ex rōne ordinis vel positionis infert consequēs. ⁊ de tali necessitate intelliguntur verba magistri in sentētijs. Talis autē necessitas necessitatē absolutā nō facit in consequēte: imo consequēs relinquit cōtingēs absolute. sed facit necessitatē in ꝓsequentia tm: ⁊ hanc non facit ex habitudine rei antecedētis ad rem ꝓsequentis/ sed facit eā ex positione/ siue ex ordine tm. Per hoc patet solutio ad quattuor prima: quē nō pbāt ꝙ prescitū necesse sit euenire/ nisi de necessitate cōsequētie: ⁊ hoc verum est. Ad aliud dicendū: ꝙ bē argumentū: impossibile est nō esse prescitū: ergo necesse est euenire/ nō sequit nisi de necessitate ꝓsequētie, quia hoc antecedēs: impossibile est nō esse prescitum/ nō est verum de absoluta ipossibilitate: sed de ipossibilitate positionis: scz si ponat esse futurū. ⁊ ideo nō sequit absolute: si hoc impossibile est non esse prescitū/ ꝙ impossibile sit nō euenire: vel ꝙ necesse nō sit euenire. hoc enī possibile est hoc nō euenire: verū est de absoluta possibilitate: ⁊ stat cū prima: scz impossibile est hoc nō esse prescitū: ⁊ hoc de se possibile est aliter euenire. vñ arguēdo nō proceditur. Tamē in phabitis dictū est: ꝙ hec est duplex: possibile est prescitū non euenire: eo ꝙ predicatum pōt reddi subiecto cuz forma: vel fm se sine forma. primo modo falsum est: quia sensus est: pscitū fm ꝙ prescitū ⁊ manēs prescitū/ possibile est aliter euenire, ⁊ in hoc sensu opposita eius est vera/ hec scz: pscitum ipossibile est nō euenire. Si autē predicatū reddat subiecto fm se: tunc vera est hec: prescitum possibile est non euenire sub hoc sensu: id qd est prescitū cū sit cōtingens/ possibile est non euenire. ⁊ in hoc sensu hec est falsa: pscitū impossibile est nō euenire, sicut hec distinguit in sophisticis: Albū possibile est esse nigrū. Si eni predicatū reddat subiecto cū forma/ falsa ē: sensus eni ē: albū manēs albū possibile est esse nigrū. Si autē reddatur subiecto/ fm id qd est vera est: quia tunc sensus est: id qd est albū/ possibilitatē habet ad hoc ꝙ sit nigrū. Ad aliud dicendū: ꝙ deū hoc pscisse nō est antecedēs ad hoc/ ꝙ hoc de necessitate erit: nisi de necessitate ꝓsequētie/ ⁊ nō ꝓsequentis. ⁊ ideo nō sequit ꝙ simpliciter hoc de necessitate absoluta erit: imo contingēter erit si contingēs est. Sed sequit ꝙ hec consequētia est necessaria: de⁹ pscisit hoc: ergo hoc erit.

Ad id qd obij cit in cōtrariū: dōm ꝙ illa incōuenientia nō sequūtur/ nisi si diceremus omnia de necessitate absoluta euenire. Exquo eni ꝑ necessitatē ꝓsequētie nō tollit a ꝓsequēte contingēcia ⁊ possibilitas sic vel aliter euenīēdi: nec perit libe ꝓ arbitriū/ nec consiliū: qd vt dicit Aristo. in. ij. ethico ꝓ/ est de operabilib⁹ ꝑ nos possibilib⁹ sic vel aliter fieri. nec perit casus in ꝓtingentib⁹ fm naturā: nec perit fortuna: que vt dicit Aristo. in libro de fortuna/ est natura ꝓter rationē imperū facies in his que operantur a ꝓposito. Nec sequit: ꝙ in singularib⁹ ⁊ contingentib⁹ de futuro sit veritas absolute determinata.

Utrū prescientia dei sit incōmutabilis.

Exto queritur: vtrū prescientia dei sit incōmutabilis. qd. xxxv. distinctione illo capitulo: Scientia vo ⁊ sapientia/ expresse dicit magister. ⁊ similiter. xxxvij. distinctione capto: Preterea queri solet. Qꝫ autē incōmutabilis sit scientia dei ⁊ pscientia ꝓbat magister ex vbis augustini in. xv. libro de trinitate sic dicētis: Scientia dei est ipa sapiētia: ⁊ sapiētia est ipa essentia siue substantia dei, quia in illius natura simplicitate mirabili non est aliud sapere/ aliud esse. Et infra: Eius itaq̃ scientia inamissibilis ⁊ invariabilis est: nra vo scientia et amissibilis est/ ⁊ receptibilis. Et i eodē capto infra: Sicut ergo nō pōt augeri vel minui vel variari diuina essentia: ita nec diuina scientia. In sequenti capto stati obijcit magister in ꝓtrariū sic: Pōt de⁹ scire qd nunq̃ scit vel scituit. ponam⁹ eī ꝙ aliquis nō sit lecturus cras: illū scit ⁊ prescit deus nō esse lecturū. ⁊ qz eū nō esse lecturū contingens est: ⁊ qd contingit nō esse/ ꝓtingit esse: ⁊ ecōuerso: pōt esse ꝙ iste legat cras. ⁊ cū nihil possit fieri qd de⁹ nesciat: eo ꝙ ipe facit esse in omnib⁹: si iste est lectur⁹ cras/ de⁹ scit ⁊ prescit eū esse lecturū. sed cū fuit nō lecturus/ nō potuit eū deus scire vel pscire esse lecturū: ergo mutatione rerū que subiecte sunt diuine scientie/ aliud scit vel pscit deus qd nec ante scit vel pscituit: ergo mutabilis est eius scientia. Idē obijcit ibidē sic: Scit ꝙ aliquis sit lecturus cras: hoc scit ⁊ pscit deus. cū aūt sit ꝓtingens/ ponamus ꝙ nō legat: cū q̃ scientia dei ⁊ pscientia sit visio/ q̃ nō transit nisi sup res existentes/ vel in psentialitate/ vel in preritione/ vel futuritione: id qd nullo mō est sub aliq̃ differētia tempoꝛis/ nullo modo scit vel pscit de⁹. ergo quē pscituit lecturū esse de⁹/ mō scit nō esse lecturū: ⁊ sic aliq̃d qd scituit non scit: ergo minuitur ⁊ variatur eius pscientia ⁊ scientia. Adhuc de⁹ scit oia que pōt facere/ ⁊ pscit ⁊ scit: ⁊ pscit omnia q̃ fiunt ⁊ que facit. loquamur ergo de pscientia que ē visio: hec eni est existētiū/ vt dicit mgr hugo de scto victore/ ⁊ intelligit existētiū in aliq̃ differētia tpis. sed de⁹ potest facere quod nunq̃ fecit nec facit/ nec faciet:

illius ergo non fuit pscientia. ponamus ergo ꝙ faciat: ⁊ cū sicut dicit Aug⁹ sciat ⁊ prescit omnia q̃ facit/ ⁊ facere pōt: ergo sciet ⁊ psciet: ⁊ ante nec sciuit nec pscituit: q̃ scit ⁊ pscit qd ante nec sciuit nec pscituit: ergo variabilis est eis scientia. Ad hoc videt magister rūdere: ꝙ concedit posse scire qd nō scit: ⁊ posse nō scire qd scit. qz posset eē aliqd subiectū eius scientie qd non est: ⁊ similiter posset nō esse subiectuz aliqd qd est sine ꝑmutatione ipius scientie vel pscientie. sicut supius diximus ꝙ sol se habet ad illuminata. Sed hoc videtur nō posse stare: quia scientia dicit ad scibile: ⁊ ideo mutatio in scibilib⁹ de necessitate causat mutationē in scientia. Ad hoc solvit magister in primo sententiarū distinctione. xxxviij capto: hic opponitur a quibusdā: ꝙ omnes hmōi locutiones: deus potest scire qd nō scituit: deus pōt prescire qd nō prescituit/ cōposite sunt false: ⁊ diuise vere. Si enim composite sunt/ notatur cōpossibilitas duorum fm actum que incōpossibilia sunt: scz deum scire aliquid/ vel posse scire: ⁊ illud nō scituit/ se vel prescituisse ab eterno: que duo incōpossibilia sunt. Si autem diuise sint/ non notatur nisi possibilitas concomitans actum. possibilitas dico ad oppositum, ⁊ hec duo cōpossibilia sunt. sicut hec distinguitur: album potest esse nigrum. Et sic concedit hanc diuisam: deus potest scire qd nō pscituit/ sub hoc sensu: deus potest facere aliquid qd nō prescituit se esse facturum. ⁊ si potest facere scit: ⁊ sic potest scire qd non prescituit sine sui mutabilitate. Cōcomitantia eī potētie ad oppositum bene saluatur cum actu: licet actus oppositi non saluētur. Et sic distinguitur hec: deus imutabiliter scit ⁊ pscit q̃cquid scit: ex eo ꝙ hec determinatio imutabiliter/ potest determinare verbum scit/ in cōparatiōe ad notatiū sine suppositū: ⁊ sic est vera. vel in cōparatione ad accusatiū quicq̃d/ ⁊ sic est falsa: quia scitum mutabile est/ ⁊ mutabile quando est contingens.

Sunt tamen quidam qui cōtra hē obijciunt dicētes: ꝙ dictum de preterito verum est necessarium: sed sicut hoc dictum est de preterito: deus prescituisse hoc/ ⁊ ideo necessarium ⁊ imutabile: ita hoc prescitum esse dictum est de preterito ⁊ necessarium ⁊ ꝑ consequēs imutabile. ⁊ sic istud imutabiliter prescitum esse/ fm vtrū q̃ modum determinatiōis est verum/ ⁊ ex parte scientis/ ⁊ ex parte sciti. ⁊ sic de necessitate sequitur: deus prescituit hoc: ergo de necessitate euenīet. Et predicta distinctio nulla est: quia in vtroq̃ sensu vera est locutio. Sed dicūt: ꝙ non sequitur/ deus imutabiliter prescit hoc: ⁊ imutabile prescitur: ergo necessario euenīet. dicentes ꝙ est fallacia consequentis. valet enim ecōuerso: necessario euenīet: ergo imutabiliter deus prescit/ et prescitur. Dicunt enim: ꝙ omne necessariū est imutabile/ sed non omne imutabile necessariū. Et dāt instantiā. Antichristū enim fore nasciturum verum est imutabile: non tamen necessariū. Et sic concedunt/ ꝙ prima in vtroq̃ sensu vera est: dicentes ꝙ de⁹ preuidit res sub ꝓditiōe veritatis q̃ future sūt: si q̃ future sūt ⁊ necessitate/ puidet eas sub necessitate: ⁊ si future sunt contingēter: puidet eas contingēter. Et dicūt ꝙ deū puidere vel puidisse hoc/ contingēs est: quia pōt puidisse hoc ⁊ non puidisse: ⁊ hoc vocant contingēs in scientia dei. Si autē obijcitur eis ꝙ scientia dei certior est q̃ scientia hominis: de scientia autem hominis sequitur: si homo prescituit aliquid/ necesse est hominē prescituisse illud. multo magis sequitur in scientia dei: deus preuidit hoc/ ergo necesse est eum preuidisse. Dicunt ꝙ scientia dei certior est scientia hominis quantum ad infallibilitatem/ sed nō quantū ad sciti imobilitatē: prescientia enim dei nec mobilitatē/ nec imobilitatē cōfert scito: sed mobilitas pscīti ꝓter relationē q̃ est inter prescientē ⁊ pscitum/ mobilitatē confert prescientie. Si enim aliquid est futurum/ est prescitū: ⁊ si non est futurū/ non est prescitum scientia visionis. ⁊ sic prescientia ad duo opposita se habet in cōtingentib⁹: scz ad esse prescitum: ⁊ posse non esse prescitum. ⁊ ad nō esse prescitum: ⁊ posse esse pscitum. Et hec solutio magnorum antiquorū est. Dicunt eī ꝙ si subiecta pscientie variantur fm esse futurū ⁊ non esse futurum: ꝙ necesse est prescientiā variari fm esse ⁊ non esse. Sed hozum dictum directe est contra Dionysium libro de diuinis nōibus capto. vij. qui dicit: ꝙ deus scit ⁊ prescit/ ⁊ prehabet scientiam: ⁊ eminenter habz mutabilitū imutabiliter.

Adhuc obiectio eorum non videtur ad ꝓpositū esse. Qui enim distinguit hanc: deus pscit mutabilia imutabilr: vel de⁹ scit mutabilia mutabilr: ex hoc ꝙ hec determinatio imutabiliter/ vel mutabiliter potest referri ad verbum in comparatione ad notatiū vel ad accusatiū. Si ad notatiū: vera est prima/ ⁊ falsa est secunda. Si ad accusatiū: vera est secūda/ ⁊ falsa est prima. Sic distinguentes non referunt intentionē ad hoc/ ꝙ determinatio referatur ad verbum in q̃tum transit super actū/ in q̃tū stat sub forma pscientie: sed q̃tū ad futurū esse qd supponit in notatiuo. pscitū eī ⁊ esse futurū cōcomitant se. Et si resolua ⁊ hec: de⁹ pscit hoc/ in totū qd claudit in itellectu eius: tūc sic resolvet: deus pscit hoc/ hē est ante scit hoc esse futurū. Uñ si sic ponat: de⁹ scit hoc esse futurū imutabilr/ absq̃ dubio distinguēda est: eo ꝙ determinatio pōt referri ad verbū in cōpatiōe ad ntūm/ vel actūm. Et primo mō vera est: ⁊ secūdo mō falsa est. q̃ ⁊ hec distinguēda erit q̃ implicite ꝓtinet istā/ hoc ē: deus pscit hē imutabilr. ⁊ sic nihil est ad ꝓpositum qd dicunt: ꝙ imutabilis sit prescientia ex parte prescīti/ sicut ex parte pscientis: eo ꝙ prescitum non potest nō esse pscitū.

Solutio: dōm ꝙ prima solutio vera est. Et qd obijcit cōtra eā non valet: eo ꝙ in veritate cū dicit: deus pscit hoc/ rōne ꝓpositiōis que venit ꝑ cōpositionē ad verbū scire/ scire dei referr ad futurū: ⁊ est sensus: deus scit hoc ante esse futurū imutabilr: ⁊ non referr intētio imutabilitatis ad esse pscitū: eo ꝙ hoc satis intelligit ex trāsitu vbi in actūm/ ⁊ ex resolutione actiue in passiuam. Si enim deus prescit hoc: sequitur ꝙ hoc prescitum est a deo. ⁊ si imutabiliter deus prescit hoc: sequit ꝙ hoc imutabiliter prescitum est a deo. Sed in itellectu eius quod est prescire/ virtute respectus ordinis nō imporatur nisi ꝙ hoc sit futurum: ⁊ ideo determinatio cum dicitur: deus imutabiliter prescit hoc/ non determinat verbum in comparatiōe ad actūm: nisi in q̃tum intelligitur res accusatiui esse futura/ ⁊ nō in q̃tū intelligit esse pscita: ⁊ iō falsa ē locutio in illo sensu. qd eī deus pscit imutabilr quantū ad se/ hoc mutabilr est futurū/ ⁊ voluntarie est futurū/ ⁊ cōtingēter est futurū: nec pscientia dei aliq̃ dat ei necessi-

Argu. 4m. Ad 4m

In ꝓtrariū huius argm. B Solo mgri

Ad argum in ꝓtrariū.

Argumēta

Ad q̃ttuor prima Ad 1m

Ad argm primū

Ad 2m

Ad 3m

Cōtra solonē mgri ipugnatio quorundam.

Cōtra istā ipugnatio ca. vij. qui dicit: ꝙ deus scit ⁊ prescit/ ⁊ prehabet scientiam: ⁊ eminenter habz mutabilitū imutabiliter.

Solo mēbri sexti.

tatem absolutam; nec aufert ab eo contingentiā; licet necessitate ordinis ponat illud esse futurum. ⁊ cum illa ꝓpositio pre/notet antecessionē; ⁊ deus presciens/siue dei prescientia ad tempozale nō habeat antecessionē/nisi eternitatis que est antecessio infinita; sequiť de necessitate; deꝰ scit vel ꝑscit hoc; ergo sciuit ⁊ presciuit illud ab eterno. Et ideo concedendū est; q̄ imurabilis est dei scientia ⁊ ꝑscientia. sicut probat magister ex verbis augustini; ⁊ q̄ nullam scientiā de nouo accipit; ⁊ nullam ex tempe acquirit. quia licet ex tēpore creēt ⁊ de nouo creet: eo q̄ hoc verbum creat/per respectū quē ponit ad creaturā/creaturā ponit i actu vel fieri vel esse; cui accidit de nouō fieri/vel esse; vel ex tēpore fieri/vel esse; tamen non est ita in hoc verbo scit vel presciť. hoc eñ verbum scit vel presciť per respectū quem ponit ad creaturas; non ponit creaturam fieri vel esse fm actū/sed esse in potestate cause tm̄. In causa autē est imutabiliter ⁊ ab eterno; ⁊ ideo nihil de nouo/vl' ex tēpore sciet; q̄uis variatio fiat in scitis ⁊ prescitis: sicut in antehabito dictum est de illuminatione solis ⁊ illuminatis. Et per hoc soluiť q̄ō magister querit i illo ca. Hic opponiť a q̄busdā: scz vtrum possit deus nouiter scire/vel ex tempore aliquid scire. Dicendū enim q̄ non; ꝓter rationem inductā. Et hoc est q̄ dicit magister sic: Pōt vtiq̄ scire vel ꝑscire q̄ nunq̄ est nec erit; nec illō scitū vl' prescitum est ab eterno. Et soluit vt dictum est; q̄ composita est falsa; ⁊ diuisa vera. Et concludit sic: Non potest ergo nouiter/vel ex tempore scire vel ꝑscire aliquid; sicut non potest nouiter/vel ex tempore velle aliq̄d; ⁊ tamē potest velle q̄ nunq̄ voluit/quia nunq̄ fuit. Et huius vera causa est; quia ab eterno voluntate imobili vult ⁊ voluit vt hoc nūc fieret q̄ ante nec fuit/nec futurus erat. ⁊ similiter est de scientia ⁊ ꝑscientia; scz q̄ sua imobili scientia scit sciuit/⁊ prescit ⁊ ꝑsciuit vt hoc nūc fieret q̄ ante nec fuit nec futurū erat; ⁊ ideo prescitū/prescientia vel sciētia visionis esse nō potuit. Per ꝗ patet solutio ad sequens q̄ō de sequēti capl'o adduciť ad obiectionē magistri. Ad aliud dicendū: q̄ sicut in p̄habitis dictum est: ex hoc nō sequitur q̄ aliud de nouo presciat deus/vel sciat q̄ō nesciuit; sed variatio est in scitis ⁊ prescitis; ⁊ q̄ variationē illam omnē sciuit ⁊ presciuit deus ab eterno. Ad aliud dicendū: q̄ respōsio magistri est bona. Ad id q̄ō obijciť in contrariū: dicendū q̄ scientia dependet ad scibile in his in quibꝰ sciētia accipiť a scibili, sed in sciētia dei scientia est causa scibilis; ⁊ scibile dependet a scientia etiam fm esse; ⁊ ideo mutatio scibilis non mutat scientiā; nisi forte per accidens/scz q̄ est alicuius/vel erit cuiꝰ nō fuit/nec ante fuit ab eterno. Ad aliud dicenduz: q̄ solutio magistri bona est; ⁊ patet ex antedictis. Ad id q̄ō obijciť in contrariū: dicēdū q̄ nō valet; nec ad ꝓpositū est. Et q̄ō dicunt; q̄ deus preuidet futura in conditione veritatis in qua sunt; hoc est necessaria necessario/⁊ cōtingētia contingēter esse futura; verum dicunt. Et q̄ō addunt; q̄ hoc confert contingentiā scientie diuine; falsum est ⁊ hereticū/si contingentia scientie ad scientem referatur. sed si referatur ad scita: vel q̄ō expressius est ad futura esse scita: tunc non variat scientiam/nisi per accidens. sicut illuminata p ipugnatōēz accidens variant illuminationē solis. Ad aliud

Ad 2m.

Ad arg. 1m in cōtrariū

Ad 2m

Ad 3m

Ad argum in cōtrariū huius

Ad solōnē magistri

Ad argum ꝗ solōnem.

Ad id q̄ō ꝗ

dicendū; q̄ bene concedimus q̄ hec solutio non est ad ꝓpositum; ⁊ nō valet nec ꝓcordat dictis sanctorum/scz Dionysij Augustini ⁊ Anselmi. Et ad hoc q̄ō dicunt; q̄ nō sequitur; si imurabiliter siue imurabile est: ergo est necessariū. Dicendū q̄ si loquūtur cōmuniter de necessitate consequentie ⁊ consequētis: falsum dicunt: bene enim sequitur; hoc est imurabile: ergo est necessariū necessitate consequētie/vel consequētis/vel vtroq̄z modo. Si autē loquūtur de necessitate consequētis tm̄; tunc verum dicunt. Non enim sequiť; hoc est imurabile; ergo est imurabile necessitate consequētis. Et q̄ō vlterius dicunt; q̄ contingentia sciti contingentiā ponit in scientia dei; nec verum est/nec sane fidei congruum. non enim ponit contingentiā in sciētia dei/in ꝗtum dei est; sed ponit contingentiā in ea inq̄tū est super scita: ⁊ hoc est per accidens/sicut iam dictum est. Nec est bene cautum dicere; q̄ sciētia dei in aliquo sit cōparabilis scientie hominis/siue q̄tū ad infallibilitatē/siue quantū ad sciti imurabilitatem. sciētia enim dei in tima est omni rei: eo q̄ deꝰ in omnibꝰ est principaliter causans in eis esse ⁊ conseruationē ⁊ mutabilitatē ⁊ omnia. Et ideo solutio inducta tenēda est; ⁊ nō est de obiectis in ꝓtrariū.

Vtrum prescientia dei possit augeri vel minui.

A Eptimo queriť: vtrum prescientia dei siue sciētia possit augeri vel minui. Ad hoc magister. xxxviij. distinctione ca. Preterea queri solet/sic disputat. Potest deus scire q̄ō nunq̄ scit/vel presciť. Est enim aliquis qui nō est lecturus hodie/⁊ tamen pōt esse vt legat hodie; potest eni hodie legere. Nihil autem potest fieri q̄ō non possit a deo sciri ⁊ ꝑsciri; pōt ḡ deꝰ scire ⁊ ꝑscire hūc lecturū hodie, pōt igiť aliq̄d scire q̄ō nō sciuit nec ꝑsciuit, ḡ pōt eiꝰ sciētia augeri. Adhuc in ꝓmo ca. Item a quibusdā/sic obijcit magiť; p̄bās q̄ plura possit scire q̄ scit ⁊ ꝑscit; q̄z pōt scire oia q̄ scit/⁊ ꝑscire oia q̄ ꝑscit ⁊ pt aliq̄ facere q̄ nūq̄ erāt. ⁊ si pt ea facere/pt ea scire ⁊ ꝑscire. nō eñ aliq̄ ico gnita facere pt. si vo oia esset q̄ mō sť/⁊ preterita ⁊ futura sť; ⁊ oia illa sciret ⁊ ꝑsciret deꝰ; ⁊ insup alia facere et q̄ nō sunt nec fuerūt nec erunt/⁊ omnia sciret: pfecto plura sciret ⁊ presciret q̄ modo sciat ⁊ presciat: ergo plura pōt scire q̄ sciat vel presciat. Ad hoc soluit magister sic dicens: q̄ scientia dei nec augeri potest/nec minui/nec mutari: sed ei subiecta possunt augeri/minui ⁊ mutari. Ratio solutionis est: q̄ deus omne quod scit ⁊ prescit/vno q̄ō ipe est ⁊ cuius ipe est ratio idealis scit ⁊ prescit. Rō aūt idealis ex scitis ⁊ ꝑscitis/siue subiectis sciētie vel prescētie nō multiplicatur ex parte scientis/sed ex parte scitorum tm̄. vnde talis mutatio diminutionis ⁊ augmēti ⁊ pluralitas ⁊ paucitas in scitis est/⁊ non in sciente. ⁊ huius rō patet satis ex preinductis.

Mēb. q̄ vii Arg. primū

Arg. 2m

B Solo mēbri septimi.

Querit quō prescientia dei cōcordet cū libero arbitrio: vtrū scz ea que sunt subiecta prescētie sint sub libero arbitrio.

A Etauo q̄riť: quō sciētia dei ꝓcordat cū libero arbitrio. Et videtur q̄ non concordat quū sunt respectu eiusdē. Quecūq̄z eñ sunt a libero arbitrio/cōtingēter eueniūt. Subiecta aūt ꝑsciētie/vt dicit Anselm'/de necessitate eueniūt; ⁊

Mēb. q̄ viii. Arg. primū

impossibile est q̄ idem contingēter eueniat ⁊ de necessitate eueniat; ergo impossibile est q̄ ꝑscientia et liberum arbitrium concordet sint circa idem: sed vnum excludit alterum. Adhuc prescientia sciētia est; scientia autem comprehēsio, quicq̄d autem est in cōprehendente aliquo/est in eo per modum cōprehēdentis ⁊ nō per modum cōprehensi. sed in deo comprehēdente futura nihil est per modū contingentis/sed per modum eterni ⁊ imurabilis. q̄cquid autem est in libero arbitrio vt in causa/est in eo contingenter ⁊ imurabiliter; ergo quecūq̄z sunt subiecta prescientie/impossibile est q̄ sint sub libero arbitrio. Adhuc hec propositio: ꝑscitum de necessitate eueniet/distinguitur: sicut hec: album possibile est esse nigrū; ex eo q̄ potest esse de re; vel de dicto/vt in antehabitis dictum est. Sed si ista esset/q̄ album nō haberet potētiam ad esse nigrū; non distingueretur/sed in vtroq̄z sensu esset falsa. Sicut hec nō distinguitur: hominē possibile est esse asinum. A simili ergo cum prescitum non possit non esse prescitum/non debet distingui hec: prescitum necesse est euenire: sed simpliciter dici necessaria; ⁊ hec falsa/prescitum poteť non euenire. Ad hoc arguitur per regulam Aristo. q̄ ex maiori de necesse/⁊ minori de inesse sequiť conclusio de necesse. ⁊ arguiť sic: omne prescitū necesse est euenire; hoc est prescitum/demonstrato aliquo q̄ō est sub libero arbitrio; ergo hoc necesse est euenire. Solutio istorum patet ex antedictis. Duplex enim est necessitas: vt dicit Anselmus. Absoluta scz/quam vocat anselmus antecedentēt; que est ex causis proximis ad effectum ordinatis. sicut solem oriri cras; ⁊ decollatum interire. Et est necessitas consequēs rei positionē. sicut sedentem sedere dum sedet; ⁊ te ambulare si video te ambulare. Et q̄ō subiacet necessitati prime nullo modo cōcordat cum libero arbitrio. Consilium enim/vt dicit Aristo. q̄ō ꝓprius actus arbitrij est; non est nisi de operabilibꝰ p̄ nos possibilibꝰ aliter fieri. Sed ea que subiacent secundo necessitati/nihil p̄hibet concordare cum libero arbitrio: non fm q̄ subiacent necessitati/sed fm q̄ habent potētiam vt aliter ⁊ aliter fiant; sicut sepiꝰ dictum est. Ad primū ergo dicendū; q̄ non est incōueniens/q̄ idem nō fm idem subiaceat necessitati positionis ⁊ contingentie liberi arbitrij; necessitati positionis/in ꝗtum est prescitum; cōtingentie/fm q̄ absolute ⁊ fm se acceptuz est. Ad aliud dicēdū; q̄ ꝗ argumētū nō valet; q̄cq̄d est in deo/immutabl'r ē in ipo: ꝗ scitū est i deo; ḡ est imurabile. sz debet inferri: ergo hoc deus scit imurabiliter; quia sicut dicit Dionysius; murabilia deus scit imurabiliter. Ad aliud patet solutio per antedicta. Nō enim distinguitur ex hoc q̄ habeat potentiam ad non esse prescitum: hanc enim nō habet; sed q̄ potentiam habeat ad nō esse futurum; hanc enim habet in ꝗtum futurū subiacet libero arbitrio. Ad vltimū dicendū; q̄ quando dat regulam aristo. q̄ ex maiori de necessario ⁊ minori de inesse sequitur cōclusio de necesse/intelligitur sic; q̄ minor sit de inesse simpliciter/⁊ non de inesse vt nunc. sicut sic arguendo; omne animal de necessitate est substantia; homo est animal; ergo homo de necessitate est substantia. Et si minor sit de inesse vt nunc/non valebit argumentū: vt patz si sic arguatur; omne ambulans de necessitate mouetur; socrates est ambulans; ergo socrates de necessitate mouetur. quod falsum est ⁊ quia contingēter ⁊ voluntarie mouet. nec est ibi necessitas absoluta quēadmodū in maiori ꝓpositione; sed si ē ibi necessitas/ē necessitas positiōis vel ꝓsequētie: vt sic iferať; ḡ si socrates ambulat/de necessitate mouetur. Et similiter est in ducto argumēto minor de necessitate inesse vt nunc/cum assumit; hoc est prescitum. Si eni hoc nō euenit/nunq̄ fuit prescitum. Et ideo dicit magister in sententijs. xxxviij. distinctione: q̄ hoc quod prescit deus/potest nō prescisse. potest eni nō euenire; ⁊ sic potest illud deus non prescisse futurum.

Arg. 2m

Ar. 3m

Ar. 4m

Solo mēbri octaui.

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

B

Queritur vtrum dispositio sit in deo.

Questio LXII.

A Einde q̄ritur de dispositione de qua dicit magister in sententijs. xxxv. distinctione: q̄ dispositio est de faciendis. Videtur autem non dispositio esse in deo. disponitur enim quod ex consilio ordinatur qualiter ⁊ quo ordine fiat. Consilium etiam ignorantis est: eo q̄ omne consilium cum inquisitione est/vt dicit Damascenus ⁊ Gregorius nicenus. Inquisitio autem signum ignorantie est. deus nihil ignorat; nihil ergo inquirit; ⁊ nihil ex consilio preordinat. Adhuc: dispositio duorum positio est/vel diuersorum ordo: quia quod in corporabilibꝰ est situs/hoc in spiritualibus est ordo diuersorum autem positio nō fit nisi alternante conspectu hinc illuc ⁊ inde huc. Alternans conspectus non est in deo/vt dicit Augustinus in de trinitate; ⁊ iam antehabitum est; ergo in deum non cadit dispositio.

Arg. primū.

Ar. 2m

In cōtrariū arg. primū.

Arg. 2m

In ꝓtrariū arg. primū.

Arg. 2m

In contrarium huius est quod dicitur Sapiente. II. d. Omnia in numero/pondere ⁊ mēsura disposuisti. Et Sapiēte. 8. a. Attingēs a fine vsq̄ ad finem fortiter/⁊ disponens omnia suauiter. Ad hoc sapientis est disponere ea que facit qualiter et quo ordine fiant. deus autem sapientissimus est; ergo sibi competit disponere quid qualiter quo ordine ab ipo fiat: ergo dispositio est in deo. Quo supposito queratur fm quid dispositio conueniat deo. Et videtur q̄ fm sapientiam. Dicit enim Aristoteles in primo prime philosophie; q̄ sapientis est ordinare; ergo sapientis est disponere. quia disponere ordinare est. Adhuc Ps. 103. Omnia in sapientia fecisti. sed quecūq̄z fecit disposuit; ergo omnia in sapientia disposuit. Adhuc primo sententiarum distinctione. xxxv. dispositio est scientia faciendorum. scientia autem sapientia est; ergo fm sapientiam competit dispositio. In contrarium huius videtur esse quod dicit magister Hugo de sancto victore in sententijs; q̄ sapientia est eternorum; dispositio temporalium. ergo videtur q̄ non fm idem sit sapientia ⁊ dispositio. Adhuc: Que vno modo sunt ⁊ alio modo esse non possunt/dispositione non indigent. eterna vno modo sunt ⁊ alio modo esse non possunt; ergo respectu eternorum non est dispositio/sed respectu temporaliū. Et si est respectu tpaliū; quera' vtꝗ sit tpalis vel eterna. Videť eni q̄ tpal'. Cū eni dr Sap. 8. a. Disponēs oia suauiter; suauis dispositio non pōt esse nisi rei

Arg. 2m

B II. questio incidens

Arg. primū

facte. Suauitas enī illa est in qua ḋescit res facta; res aūt facta tpalis est: ergo dispositio tempalis.

Ar. 2m Adhuc: dispositio in ordine creationis mūdi est post creationē in ope distictiōis z ornatus, creatio

Ar. 3m tpalis est: ergo z dispositio. Adhuc Aug⁹ in lib. de ciuitate dei: Ordo ē partiū disparitūq; sua cuiq; distribuēs loca dispositio, tribuere aut; z sua loca

Argu. 4m. cuiq; tpale est. ergo dispositio tpalis est. Adhuc Sap. 7. c. Dedit mihi scientiā veram vt sciā dispo nere obes terrarū. z constat q loquiť de dispositio ne qua deus disposuit orbem terrarū/q tpalis est:

In ꝓtrariū argumētū ergo dispositio tpalis est. In contrariū bui⁹ est qd dicit Aug⁹ sup gen. ad lām: tractās illud Sa piētie. 11. d. Omnia in nūero z pondere z mensura disposuisti: Nihil aliud intelligiť/ nisi q oia in te dis posuisti q es nūerus/pondus/z mēsura omniū, sz quicqd est in deo eternū est: sed dispositio est ī deo:

III. q̄stio incidens ergo eterna est. Ulterius siue dispositio sit eterna/siue tpalis: queriť cuius sit. Et videť q non

Argumētū sit malorū culpe/siue peccatorꝫ. qz sicut iam habitum est in primo sentētiarꝫ distinctiōe. xxxv. dispositio est faciēdorꝫ, sed mala culpe nō facit: ergo nec disponit. Nec videť malorꝫ pene. Mala enī pene per iusticiā infligunť: dispositio aūt omniū fit p misericordiā, vñ Sap. 15. a. Tu aūt deus verus suauis es patiēs/z in misericordia disponēs oia: ergo

In cōtrariū argu. primū. malū pene nō disponiť. In contrariū bui⁹ est qd dicit Aug⁹ in enchiridion: Malū bñ ordinatum z suo loco positū/eminētius cōmēdat bona, quicqd cōmendat bona dispositū est: malū ergo culpe dispositū est. Adhuc Aug⁹ sup gen. ad lām: Deus

Arg. 2m naturarū optimus creator est: peccantiū vo iustissimus ordinator, quicqd autē ordinať disponiť: g

Ar. 3m malus disponiť. Adhuc Eccl. 33. b. Omnes vie eius fm dispositionē eius. sed oēs vie dñi sunt misericordia z veritas: g oēs vie dei siue iusticie siue misericordie fm dispositionem sunt. Sed mala pene

L sunt vie iusticie: g mala pene fm dispositionē sunt. vñ ibidē sequiť sic: homo ī manu illius qui se fecit:

Solo qōnis z reddet illi fm iudiciū suū. Solutio: est dispositio disponētis: z est dispositio dispositi. Dispositio disponētis est in deo tam de faciēdis q̄ de factis: sicut in sapiēte sapiēter operāte. Dispositio dispositi faciēdi est in creatura fm fieri ante vel post: z sic vel aliter dispositio dispositi in facto esse est in refacta: z est vnī cuiusq; intellectualis locatio in optimo sui. Sic ergo pmo modo dicta dispositiōe/con

Ad arg. 1m cedendū est q dispositio est in deo. Ad primū g dicendū: q consiliū est in deo/z consiliū est in hoie nō fm vnā rationē: vt dicit Gregō. Cōsiliū in deo est eterna z certa illius definitio ad faciendū: Consiliū in hoie est qd ex deliberatiōe z inq̄sitiōe p sententiā diffinitū est vt faciendū. vt dicit Damā. z hoc modo dispositio faciendorꝫ z ponderatio cū inq̄sitione est/z ignorātia. z hoc modo nullo modo conuenit deo/sed pmo mō. vñ Esa. 46. d. Consilium meū stabit: z omnis volūtas mea fiet. hoc enī nihil aliud est/nisi certa definitio de faciendis z factis.

Ad 2m Ad aliud dicendū: q in deo nō est alternās conspectus: quia omnia simul videt. Sed dispositio que est in deo/est ratio dispositiōis qua disponunť omnia q̄ sunt in sapiētia ipius, sicut etiam sapiētis

Ad arg. 1m in cōtrariū est ordinare: eo q apud sapientē est ratio ordinis. Ad qd in contrariū obiciť cōcedendū est: sed primū qd est Sapiētie. II. loquiť de dispositiōe in fieri. Secundū aūt qd est sapiētie. 8. loquiť de dispositione rerū in facto esse. Ad aliud dōm. q dispositio est in deo/hoc est dispositiōis ratio. Ad id

Ad 3m. qd vlterius queriť: fm qd sit in deo dispositio: dicē dum q fm sapientiā: fm q sapientia large sumpta

Ad. 1. quest. onē inadēs z arg. primū. sub se habet scientiā z pscientiā z consiliū. Licet enī consiliū ex pte querentis consiliū supponat naturā ignorantē: rñ ex pte dantis ꝫ sīliū supponit naturā abundantē in sapiētia z certitudine sapiētie. Cōsiluere enī dicit z cōsiliū querēs/z consiliū dans. Et hoc modo dicit Esa. 9. b. Vocabitur admirabilis cōsiliarius. Ad aliud dōm: q sapiētia z dispositio sunt circa idem/sed nō eodē modo. Sapientie

Ad 2m enī iudicii est de faciēdo/vel nō faciēdo: dispositionis aūt est ordinatio faciendorꝫ. Per hoc patz so

Ad 3m lutio ad sequēs. Ad id qd obiciť in ꝓtrariū: dicendū q licet sapiētie sit disponere: rñ fm modū si

Ad arg. 1m in ꝓtrariū. gnificādi sapiētia nō est dispositio/sed differunt: qz sapiētia est respectu omniū z eternorꝫ z tēporaliū: dispositio vo respectu faciēdorꝫ tm: que tempalia sunt altero duorꝫ modorꝫ/scz faciendorū vel facto rū facienda tpalia dicunť quia pontest respectū ad

Ad 2m tēpus futurū: facta tpalia sunt qz sunt in tempore z mēsurata tēpore. Ad aliud dicēdū q hoc pcedit dispositio enī pprie respectu tēporaliū est, est enī re

D Ad. II. q̄stio nēinadēs spectu faciendorꝫ p artem diuinā. Ars enī vt dicit Aristo. in. vj. ethicorꝫ/ est factiuū pncipiū cū rōne: z sapiētis artificis, pprii est disponere ea que facit p artem. Ad id qd queriť: vtrū sit tpalis vel eterna. dōm q dispositio disponētis que est ratio dispo

Ad arg. 1m sitionis in disponēte/est eterna: dispositio aūt in dispōsito que exēplata est ad rōnem eternā/siue sit faciēdi/siue facti tpalis est. Ad primū obiectū: dicendū q illa dispositio in dispōsito est tēporalis sicut ipm dispositū. Similiter de eadem dispositio

Ad 2m ne pcedit argumētū sequēs. Et de tali ctia dispo/ Ad 3m sitione ītelligiť dictū augustini in argumēto sequēti. De tali iterū dispositiōe intelligiť qd dicit sapi-

Ad 4m entie. 7. Ad id qd obiciť in cōtrariū: dōm q dicti augustini intelligiť de dispositiōe disponētis/ Ad arg. in cōtrariū z nō dispositi q̄ est ratio exēplaris dispositiōis qua disponunť omnia. hec enī licet sit respectu tpalis/ tñ eterna est sicut z disponēs in q̄ est: hoc est sapiēs z artifex eternus. hec enī in deo habitualiť ab eter no est/z respectu rei tpalis sicut z idea. Ad id qd

Ad. III. q̄stio nēinadēs vlteriꝰ queriť: Cuius sit dispositio: dicendū q dispositio dupliciter dicit sicut dictū est: scz dispositio faciēdi: z dispositio facti. Et pmo mō dicta dispositio nō est in deo respectu mali faciēdi: quia deus nō disponit malū faciendū. Sed secūdo mō dicta dispositio nō est nisi ordinatio facti. z hoc modo nihil phibet dispositionē esse respectu mali culpe. deus enī ordinat malū culpe: z limitat z distinguit z ordinat ad bonū qd inde elicit: limitat/ne īmoderate p

E gredia tinumerat/ne in infinitū multiplicet. Ad Ad arg. hoc obiciť de malo pene: dicendū q hoc disponiť z preparať a deo: quia per iusticiam infligiť: z qd iuste fit/bene fit vt dicit aug⁹. Et qd obiciť de misericordia/soluiť per distinctionē Johānis chryf. qui distinguit misericordiā in liberantē z relaxantem. Liberans est que in toto condonat. Relaxās est que in parte condonat z punit citra condignū. Et licet dispositio penarum nō sit ex misericordia

liberante: est tñ ex mia relaxante, misericordie enī est pctori nō permittere q ex sua diu agat/ne diu sordescat. 2. Macbab. 6. c. Multo tpe non sinere pctoribus ex sua agere: sed statim vltiones adhibere magni beneficij iudicii est. Ut dispositio pene z ex iusticia z ex misericordia est/in q̄tū relaxat partem: ex dilectione/in q̄tum intendit correctionis finez. Heb. 12. c. Quis filius quē nō corripit pr: q si extra disciplinam estis: cui⁹ particeps facti sunt oēs: ergo adulteri z nō filij estis. Et pter hoc pena cōsolataria dicit: Virga tua z baculus tuus ipsa me ꝫsolata sunt. Dispositio aūt penarū eternarū ex decore iusticie est cum misericordia relaxante. Propter qd dicit ambrosius: q latro in furcis: iudas in inferno de corpore iusticie cōmendant z disponūtur sicut gemula carbūculi in ornamento auri. Eccl. 32. a. Ad tria que in cōtra

Ad argumēta in ꝓtrariū rium adducūtur ꝫcedendum est. Ex dictis ītelligitur: q hec tria/scilz mensura/numerus/z pondus/in quibꝫ deus omnia disposuit nulli sunt accidentalia. Sunt enī fm formā pprij rei. Nec enī tres habet actus in eo cuius est forma. Primus est: quia toram extensionem potentie terminat ad actum: z sic est mēsura. Tertius est q discernit rē siue facit discretam ab alijs: z sic est numer⁹. Tertius est: q forma finis est z inclinat vnūquodq; in pprij z naturalis appetitus finē: z sic est pondus. In q̄tum q̄ mensura est/ vniuscuiusq; rei modus pfigit: z sic dr modus, in q̄tum numerus est/vni cuiq; rei spēm pbet: z sic est spēs, in q̄tum aūt pondus est/in clinat z ordinat in pprium z cōnaturalē finem: z sic est ordo. Cetera q̄ de dispositione dispositi dicenda essent: in antecabitis in questione de vestigio requirantur.

Tractatus. XVI. de predestinatiōe: dilectione: z electione: z reprobatione.

Einde transeundum

D est de his ad querendum de quibꝫ magr in pmo sniarum tractat di. 40. hoc ē de predestinatione/ dilectione/z electione: z dist. 41. de reprobatione. Dis enī pdestinatus z electus

Hui⁹ qōis tria sūt mē. z dilectus est: sicut magr ibidem determinat. Ut aūt facilius intelligaňť que querūtur: tria querēmus: scz Quid sit: cui⁹ sit: z sicā sit ei⁹ cuius sit.

Queritur qd sit pdestiatio. Qō. LXIII

A Mēbꝫ. 1m Primo ergo queriť quid sit pdestinatio.

Definitio. I p Inueniūtur aūt diuerse definitiones

II date a sanctis de pdestinatione. In sentētijs. 40. distin. colligitur ista: pdestinatio est bene

III ficiorꝫ dei pscientia. Ibidem colligiť ista: pdestinatio est preordinatio alicui⁹ ad gl'iam. Ibidez

IIII ex verbis augustini colligitur ista: pdestinatio est pprium miserēdi. Ibidem a mgro poniť ista:

Argu. 1m pdestinatio est preparatio gre in pseni/z glorie in futuro. Et ō omnibꝫ his querūtur. Scōm primam enim pdestinatio ponitur in genere scientie:

Argu. 2m z sic predestinatio scientia est. Adhuc augustini definitio est q pdestinatio est pscientia beneficiorꝫ

In ꝓrrariū Arg. 1m dei: ḡ predestinatio q̄dam scientia est. In ꝓtrarium huius est: q pdestinatio est pparatio gratie in presenti/z glorie in futuro, preparatio aūtē potentie est: ḡ pdestinatio quedā potentia est/et non quedam sciēcia. Adhuc pdestinatio est causa salutis pdestinatorum. Causa aūtē in genere potentie est: ergo quedā potentia est/z non quedam sciēcia. Arg. 2m

In ꝓtrariū hui⁹ ar. 1m In contrariū huius est quod alia dicit definitio: q pdestinatio est pprium miserendi, omne aūtem pprium voluntatis est: pdestinatio ergo quedam volūtas est: z non scientia vel potentia.

Arg. 2m Adhuc: non predestinauit deus nisi eos quos puidit z voluit esse saluandos: z sic videtur q predestinatio sit preuisio quedā z voluntas quedam.

Et fm hoc queritur: vtrum pdestinatio sit eter

I. q̄ō icidēs argu. na/vel temporalis. Dicitur enim ad Rom. 8. f Quos presciuit z predestinauit ꝫformes fieri imagines filij sui/hos z vocauit: z quos vocauit/hos z iustificauit: quos autem iustificauit/illos et magnificauit. si ergo pdestinatio cōnotat effectus tales in creatura/et illi temporales sunt: videtur q ex tempore deo cōueniat: sicut creator z domin⁹.

In ꝓtrariū argumētū Sed in contrariū huius est: q preparatio dei ab eterno est. Similiť electio. Eph. 1. Elegit nos ante mūdi constitutionez in ipso. Similiter dilectio ab eterno ē. Deut. 33. Dilexit populos oēs. Sancti in manu eius sunt. z hec sunt in pdestinatione: ergo predestinatio est eterna/z nō temporalis.

II. q̄stio incidens Argu. Ulterius queritur que sit perfectior alijs. Videtur de illa definitione: pdestinatio est preparatio gratie in presenti/z glorie in futuro. Artifex enim q̄tumcūq; perfectus in scientia z voluntate edificandi z potentia operandi: non dicit preparare domū nisi componat materiam/z disponat z ordinet eam: z etiam aream in qua ponēda est domus. ergo a simili non dicitur deus preparare gratiaz z gloriam/nisi disponat z ordinet eā z in se/z in eo cui dāda est. hec nō sunt ab eterno: ergo videtur q preparatio gratie nō possit esse ab eterno: z per consequens nec pdestinatio. Ulterius queritur: cum multi sint actus pdestinatio-

III. q̄stio icidens nis: scilicet preparatio/electio/dilectio/vocatio/ iustificatio/magnificatio: penes que accepta ī predestinatione et contenta accipiuntur isti actus.

Adhuc aristo. in. vij. topicorum: Sicut vnius rei vnicum est esse: sic vnica est definitio. queratur

IIII. q̄ō incidens ergo penes quid accipiantur quattuor definitiones inducte. Solutio dicendum: q in predesti-

B Solutio mēb 2. 1. et ar. I. natione plura sunt. Est enim predestinatio dicta ante destinatio. Et sic duo sunt in predestinatiōe: antecessio scilicet/z predestinatio. in predestinatione oportet esse pncipium/medium/z finem. Et preparatio quidem est pncipium ex parte destinatis: gratia autem que preparatur est quasi mediū per qd destinatur: gloria quasi finis in quem destinatur siue dirigitur. Unde predestinatio est in genere scientie practice/que est scientia operationis: sed non est in genere scientie contemplatiue. Et hec dicitur prescientia. Est enim prescientia eorum quorꝫ causa est deus. Ad aliud dicendum:

Ad 2m q hoc concedendum est sicut dicit augustin⁹: Est enim scientia practica. Ad id quod in cōtrariū

Ad arg. 1m in ꝓtrium obiciturꝫ dicendum q erquo destinatio est actus prescientie practice in eis qui bene vsuri sunt gratia: tunc pncipium hui⁹ destinationis oportet esse preparationem gratie: que preparatio actus est potentie exequentis, sed potentia per hoc nō ca

dit in definitione predestinationis nisi oblique: et
ió p hoc nó ponitur in ḡne potētie/ sed potius in ge
nere pscientie/ que fm rectum cadit in definitione
eius. Est enim pdestinatio prescientia operativa
siue practica/ preordinans ⁊ preparās gratiam ⁊
Ad 2m gloriam ei qui benevsurus est gratia. Ad aliud
dicendum: q̃ est causa salutis sicut efficiens: ⁊ hoc
competit scientie practice, quia dicit cōmentator
super. II. phme philosophie: Scientia practica est
Ad arg. 1m in ꝓriū bui⁹ causa ⁊ nō causata a rebus. Ad aliud dicendū:
q̃ scientia practica sine voluntate nō est ⁊ sine pro
posito. In talibus enim primū mouens est volū
tas: ⁊ dirigens est scientia: ⁊ exequēs est potētia/
impetum faciens ad opus/ siue eliciens actus.
Ad 2m Ad aliud concedēdum est: quia ⁊ puisio ⁊ volū
Ad. I. qōnē incidentem tas est vt dictum est. Ad id qō vlterius querit:
vtrum sit eterna vel temporalis. dicendum q̃ in
eo qō dicit antecessionem/ dicit eternū. dicit enim
antecessionem eternitatis ad tempus. Et cuꝫ pre
paratio sit actus preparantis: preparatio eterna
est. Cum autem preparatum sit gratia ⁊ gloria/ q̃
nō preparantur nisi amico ⁊ dilecto: dilectio etiaꝫ
eterna est. Et cum per gratiam preparatam quis
separetur ⁊ distinguetur a massa perditionis/ ⁊ sic
preoptetur illis qui nō separātur/ quod est electio:
electio etiam eterna est. Dicit enim damascenus:
q̃ eligere est diuersis positis vnū alijs preopta
re. vnde si quis notare velit/ quattuor notātur in
predestinatione. Quoruꝫ primū est scire: ⁊ hoc est
iudicare de faciendo siue cognoscere. Secundum
eligere per que ⁊ qualiter fiat: qō est disponere.
Tertium est velle facere/ ⁊ impetū facere ad op⁹.
Quartū est perficere ⁊ vsq̃ in finem perducere:
⁊ fm ꝑ in diuersis ponitur generibus predestina-
Ad argu. in ꝓtrarium tio. Ad id quod in contrarium obijcitur: dicen
dum q̃ predestinatio eterna est: sed respectū ponit
ad temporale: ⁊ nō ad temporale fm q̃ est in actu/
sed ad temporale fm q̃ est in causa. Et hoc notat
£ apostolus quādo dicit: Elegit nos ante mūdi cō
Ad. II. qōnē incidētē stitutionem in ipso: ⁊ nō dicit in nobis. Ad id qō
vlterius queritur: dicendum q̃ secus est de artifi
ce imperfecto: qui ⁊ ignorans est. ⁊ nō potest in to
tum opus: illum eim̄ oportet preparare materiā.
deus autem perfectus est in scientia operis sui: et
perestatem habet in totuꝫ opus. vnde preparatio
sua ꝓsistit sufficienter in scia ordinante et disponē
Ad. III. qōnē icidentē te/ ⁊ pfecta voluntate faciendi ⁊ pficiēdi: ⁊ nō in
diget q̃ preparet aliquid extra se. Ad aliud vl
terius dicendum: q̃ actus illi sumūtur penes effe
ctum predestinationis/ qui est gratia. hic eim̄ pōt
accipi vt ordinans a malo: vel vt ordinans ad bo
nū. primo modo est vocatio/ que est gratia euocans
⁊ distinguens a massa perditionis. Secūdo mo
do dupliciter accipitur: scilicet vt ordinans ad bo
num gratie: ⁊ sic est iustificatio. Vel vt ordinans
ad bonum glorie: ⁊ sic est magnificatio. Dilectio
autem/ vt pauloante dictum est/ affectum dicit vo
luntatis in eū cui preparatur gratia. Electio aūt
duo dicit. electo⁹ enim alijs preopratur: ⁊ sic ab eis
distinguitur: ⁊ sic effectus ei⁹ est vocatio. Electo⁹
etiam assumitur ad id qō eligitur: ⁊ sic effectus
eius sunt iustificatio/ ⁊ magnificatio. ⁊ hoc modo
iam dilectus eligitur: priori autem modo non eli
gitur diligendus fm rationem intelligentie.

Ad vltimū ergo dicendum: q̃ penes quattuor Ad. IIII. qō
que sunt in predestinatione quattuor diffinitiōes nē incidentē
accipiuntur que iā pauloante dicta sunt. Penes
hoc enim qō est cognoscere vl' iudicare/ datur ista:
predestinatio est prescientia beneficiorum dei. Pe
nes hoc quod est in predestinatione eligere siue di
sponere/ datur ista: predestinatio est preordinatio
alicuius ad gloriam. Penes hoc qō est in ipsa vo
luntas faciendi/ datur ista: predestinatio est ꝓ-
positum miserendi. Penes hoc qō est in ipsa destina
tio in finem/ datur ista: predestinatio est preparā-
tio gratie in presenti/ ⁊ glorie in futuro. Et hoc ió:
quia predestinatio est in genere scitie approbatio-
nis ⁊ practice: ⁊ ideo aliquando definitur vt scitē-
tia: ⁊ aliquādo vt voluntas: quia approbatio vo
luntatis est. ⁊ aliquando vt actus: quia prepara-
tio actus est sup effectum determinatū. sciētie eim̄
duo sunt: cognoscere scz ⁊ ordinare.

Queritur cuius sit predestinatio.

A Mēbrū. II.

Ecūdo queritur: cuius sit predestinatio.
Et hoc queritur ratiōe eius qō dicit ma
ster in primo sniarum distin. 40. in illo
cap̄. In huius questionis solutione: vbi videt dic
cere: q̃ predestinatus potest esse non existentes prede-
stinati sunt. Videtur enim q̃ sit tam entiū q̃ non entiū. Pre
Parti. I. Arg. destinatio enim est ab eterno: ⁊ Predestinati non
sunt ab eterno/ quia creati sunt: ergo videtur q̃ si
predestinati sunt/ ab eterno non existentes prede-
stinati sunt. In contrarium huius est qō dicit
In ꝓtrari argu. mgr̄ super illud Roma. I. Qui predestinatus est.
Parti. II destinatio ḡ est ei⁹ qui est. Ulterius queritur:
si predestinatio sit omniū hominū tam bonorū q̃
malorum. Et videtur q̃ sic. In predestinatiōe Arg. 1m
enim nō sunt nisi duo: scilicet prescientia/ ⁊ volun
tas preparandi gratiam: prescientia respectu oīm
est malorum ⁊ bonorum: voluntas etiam salutis
respectu omniuꝫ est. I. ad Timoth. 2. b. vult oēs
homines saluos fieri ⁊ ad agnitionem sui nomi-
nis venire. ergo videtur q̃ predestinatio sit omniū
tam bonorum q̃ malorum. Adhuc: Vocatio ef Arg. 2m
fectus predestinatiōis est: vt iam habitum est. oēs
autem sunt vocati: ergo videtur q̃ omnes sūt pre
destinati. Adhuc: diuina bonitas/ vt dicit dio- Arg. 3m
nysius/ expandit se equaliter super omnes intelle
ctuales vultus. expansio autem ei⁹ est preparatio
gratie: ergo videt q̃ omnibus equaliter prepara-
tur grā. In ꝓtrariū bui⁹ est: q̃ non sunt pdestina- In ꝓtrari argu.
ti nisi saluādi. non oēs sunt saluandi: ergo nō oēs Parti. III
predestinati. Ulteri⁹ queritur: Si alij sint pre Arg. 1m
destinati q̃ electi. Et videt q̃ nō/ vt dicit magr
ex verbis augustini primo sniarum distin. 40. ⁊ in
ducit augustinū in libro de correctiōe ⁊ gratia sic
dicētem: In Apoca. 3. c. dicitur: Tene qō habes/
ne alius accipiat coronam tuam: vbi sic dicit au-
gustin⁹. Si alius non accepturus est nisi iste per-
dideritcertus est electorum numerus. ergo vide-
tur q̃ alij nō sint predestinati nisi electi. Adhuc: Arg. 2m
Electio effectus predestinationis est: ⁊ etiam fm
rationem intelligentie precedit predestinationem
passiuam. quia non destinatur in finem nisi q̃ ele-
ctus. ergo predestinatio non est nisi electoꝫ. In B
contrarium huius est qō obijcit mgr̄ in sentētijs: In ꝓtrariū Arg. 1m
⁊ nititur probare/ q̃ numerus electorum possit

augeri ⁊ minui sic. Posset deus nō apponere gra
tiam quib⁹ apponit: ⁊ posset subtrahere quibus
nō subtrahit. qō si faceret vtq̃ dānarentur. Pos
sent ergo dānari illi qui saluabuntur: ergo posset
Arg. 2m minui electoꝫ numerus. Adhuc ibidem magr̄:
posset apponi gratia quibus non apponitur per
quā saluarentur. possent ergo saluari habita gra
tia qui sine ea dānabuntur. ergo posset augeri nu
merus electoꝫ. sed augeri non potest nisi de nō ele
cto fiat electus ⁊ pdestinatus: ergo predestinatio
non est electorum tm̄/ sed etiam non electorum.
Argu. 3m Hoc etiam videt dicere glosa Luce. 7. b. sup il
lud: rumpebatur retbe eorū. glosa: Nō tot intrāt
Arg. 4m de iudeis quot sūt predestinati. Adhuc Deut.
1. b. sup illud: Addat domin⁹ ad hunc numerum
multa milia. glosa: ad hunc numerū definitur in
Arg. 5m pscientia dei/ que nouit que sunt eius. Adhuc:
Job. 34. c. sup illud: Conteret multos ⁊ inumera
biles: ⁊ stare faciet alios pro alijs. Greg. locū vite
alijs cadentibus alij sortiuntur. ergo videtur q̃ ⁊
pdestinatus cadere potest a numero predestinato
In ꝓtrariū bui⁹ rum: ⁊ non pdestinatus subintrare. In contra
rium bui⁹ est qō sequitur ad hoc: qz scētia dei va
riaret: qz predestinatio prescientia est. Ulteri⁹
Parti. III queritur: vtrum pdestinatio sit angeloꝫ/ vel ho-
Arg. 1m minū tm̄. Et videt q̃ sic. Angelus enim accepit
gratiā ⁊ gloriā ex pte: quā nō potuit accipere nisi
ab eterno a deo paratā: ⁊ sic habuit preparatōem
Arg. 2m glorie ⁊ gratie. Si quis dicat: q̃ nō accepit gra
tiā ante glia: ⁊ sic nō accepit grām in pñti: ⁊ glo-
riam in futuro. hoc nō videtur impedire. hoc enim
accidit pdestinationi ex pte pdestinati. accidēs aūt
nō mutat subam. substātia eim̄ pdestinationis est
preparatio gratie ⁊ glie: ⁊ hec est in angelo sicut in
Argu. 3m hoie. Si quis dicat q̃ pdestinatio est ꝓpositum
miserendi: ⁊ in angelo nō est miseria/ ⁊ ita nec mise
ratio. hoc nihil est. qz dissimilitudinis habit⁹/ vt
dicit Dionysius in sola priuatione ꝓsistit ⁊ purga
tur illuminatiō e diuina ranq̃ miseria. vnde ipsos
nō bte gratiam ⁊ glia/ miseria fuit quā subleua
£ uit miserendi ꝓpositum. Solutio: dōm q̃ pre
Solutio particule. I mēbri bui⁹. destinatio est eius q̃ est in cā/ que deus est: ⁊ in pre
uisione eius. ⁊ hoc est fm quid esse/ simplr aūt nō
esse. Ad hoc eim̄ q̃ pdestinētur/ sufficit sic eē. Op⁹
eim̄ dei in beneficio gratie pncipale est: ⁊ preuenit
nō opus hois tm̄/ sed etiam hois esse: determinā-
Ad argum̄tum do hoīem ad gratiā ⁊ ad gliam. Ad dicū mgr̄i
qō in contrariū adducit: dōm q̃ loquit de prede
stinatione xpi/ qui in psona ab eterno est: licet hu-
manaꝫ naturā assumpsit ex tpe. ⁊ ideo dicit: q̃ pre
destinatur q̃ est. Sic aūt non est de alijs sanctis/
qui nec in psona/ nec in natura ab eterno sunt: nisi
fm esse qō habent in causa ⁊ preuisione/ qō est esse
Ad parti. II ideale ⁊ fm quid. Ad id qō vlterius queritur:
Ad arg. 1m dōm q̃ pdestinatio nō est omniū/ sz eoꝫ qui finali
ter futuri sunt tm̄. Ad primū qō obijcitur: dicē
dum q̃ pdestinatio non ponit simplr pscientiam/
fm q̃ pscientia est simplex puisio tm̄: sed ponit pre
scientiam cum approbatione puisi ⁊ causalitate. ⁊
talis pscientia nō est respectu oīm/ sed bonoꝫ tm̄.
Et ad hoc qō obijcitur de voluntate: dōm q̃ du-
plex est voluntas vt dicit Damascen⁹ tractās idē
verbum apli: sz/ antecedens/ ⁊ ꝓsequēs. Antece-
dens est que simplr vult/ nihil supponens ex quo
velit qō vult. Consequēs est que supponit ex ali-
quo qō vult. Et hec voluntas a quibusdam dicit
ordinata: antecedēs autem absoluta. Antecedēte
ergo voluntate siue absoluta/ vult deus oīnes ho
mines saluos fieri: ⁊ hec est voluntas signi illius
qō dicitur operatio. Signū enim huius volunta
tis est/ q̃ fecit hominē rationalem qui sciret eligē
re bonū ⁊ reprobare malum: hoc enim nō fecisset/
nisi vellet eum saluari. Consequente autem vo
luntate que est ex opere nostro/ siue ordinata bo
nos vult saluari/ ⁊ malos pdēnari. Et bē qō dici
tur Roma. 9. c. Misereboꝫ cui misereoꝫ: ⁊ miseri
cordiam pstabo cui misereboꝫ. Exo. 33. d. Misere
boꝫ cui voluero: ⁊ clemens ero in quem mihi pla
cuerit. Et hec ē volūtas que ponitur in definitiōe
pdestinationis. hac eim̄ voluntate nō vult saluare
nisi bonos finaliter: qz in illis solis sibi cōplacuit
Ps. 146. Beneplacitum est dño super timentes
eum: ⁊ in eis que sperant super misericordia eius.
Ad aliud dōm: q̃ duplex ē vocatio: scz vocatio
exterioꝫ/ ⁊ vocatio interioꝫ. Voc atione exterioꝫ Ad 2m
oēs vocati sunt. Matth. 20. c. Multi sunt voca-
ti. Vocatio interioꝫ est qua bō p gratiā separatur
a massa pditionis/ siue a multitudine perditoꝫ: ⁊
assumitur in pformitatē ⁊ beneplacitū diuinū. et
hec est effectus predestinationis/ ⁊ nō pma. Ad
aliud dōm: q̃ oībus equaliter porrigit grā/ q̃tū Ad 3m
est ex parte dei: sed nō oēs equaliter assunt gratie
porrecte. Heb. 12. d. videte ne quis desit grē dei.
Voluntas aūt salutis q̃ cōsequens est ex ope no-
stro/ nō est nisi respectu eoꝫ qui grē apposite finali
ter obediūt/ ⁊ finaliter assunt. Id qō in ꝓtrariū Astruit ar.
obijcitur pcedit. Ad id qō vlterius queritur: dicē in ꝓrium
dum q̃ in veritate nō nisi electi ⁊ dilecti pdestina- Ad pri. III.
ti sunt: in quib⁹ deus puidit bonū qō in eis dili- ⁊ arg. 1m
geret: ⁊ quos deus alijs poptauit ⁊ elegit/ per ꝑ
q̃ a massa perditionis distinxit. Aliud qō obij- Ad 2m
citur pcedit. Ad id qō obijcitur in ꝓtrariū: di- Ad arg. 1m in ꝓtrariū
cendū q̃ certus est numerus electoꝫ: nec augeri/
nec minui potest. scit eim̄ deus qui ⁊ quot saluādi
sunt: ⁊ ita scit numerū quo numerant̄ ⁊ numeruꝫ
numeratū electorū. Id qō obijcit mgr̄ ipsemet
soluit: ⁊ dicit/ q̃ pōt de⁹ qō potuit: ⁊ sicut potuit
istos facere pdestiatos ad salutē/ ⁊ potuit nō face-
re pdestinatos: ita pōt adhuc. vnde potest adhuc
facere q̃ isti nō pdestinati fuissent: qō tamen de fa
ctis hoīm non conceditur. qz qō in factis hoīm fa
ctum vel dictum est/ nō potest nō factum vel nō di
ctum esse. qz potentia hois nō se extendit ad prete
ritum: sed potentia dei equalis est in oī preterito/
⁊ in omni presenti/ ⁊ in omi futuro. vnde sicut po-
test facere in presenti q̃ non sit qō est: et in futuro
qō futurum non sit qō futurum est: ita potest face
re qō non sit preteritum qō preteritum est. Sz
quia hec solutio extorta videtur: eo q̃ omne dictū
de preterito verum est necessarium: dicēdum sicut
in questione de prescientia dictum est: q̃ predesti-
natum esse/ ⁊ apponēdam esse gratiam vt relativa
sunt: que posita se ponūt ⁊ peremptā se perimunt.
vnde qui ponit nō apponendam esse gratiam/ po
nit nō esse predestinatum: ⁊ qui ponit apponendā
esse gratiam finalem/ ponit pdestinatum eē. ⁊ hec
duo impossibile est simul esse vera: habere gratiā
finalem/ ⁊ nō esse predestinatum: ⁊ similiter ista: eē

predestinatum ⁊ nō hꝫ gratiam finalē. Diuisim autem vera possunt esse: vt hunc esse pdestinatū/ ⁊ hunc posse non habere gratiam finalē: ⁊ similiꝫ ista: hunc non esse pdestinatum/ ⁊ hunc posse habere gratiam finalem. Sed tamen quia deus scit omne qđ futurū est/ ⁊ quo se quilibet finaliter diuertat/ necesse est q̃ apud deum certus sit numer⁹ £ Ad 2m electoꝝ tam numeratus q̃ numerans. Et per Ad 3m hoc patet solutio ad sequēs. Ad aliud dōm qđ de glosa Luce. ſ. q̃ illa glosa sic intelligitur/ q̃ nō Ad 4m tor intrant de iudeis in pmo aduētu quor sūt predestinati: intrabūt tamen in scōo. Ad aliud dicendum: q̃ illud similiꝫ intelligitur. Numer⁹ enim intelligitur quo ad pſentem gratiam: cui numero semp aliquid addibile est: ⁊ licet etiam ille prefinitus sit in pſcientia dei. vnde numero predestinatorum nihil augetur/ ſz numero eoꝝ qui pſenter habent gratiam. Ad aliud dōm: q̃ etiam Grego. Ad 5m loquitur de appositione gratie in pſenti/ et non de pdestinatione: pſens enim gratia locus vite est ꝗtum est dese. Jd qđ in contrariū adducit pro Astruit ar. in 5rium cedit: sed ex suppositione falsi 2cludit falsum. Ad Ad qti. IIII id qđ vlterius queritur: vtrum pdestinatio sit angelorum: sine iudicio videtur dōm q̃ sic: quia nō ⁊ argu. 1m potuerunt accipere gratiam nisi ab eterno sibi preparatam: nec acceperūt gratiam nisi ad gloriaz ordinatam: ⁊ sic acceperūt eam ſm ordinem nature ad min⁹ antecedenter ad gloriam: etsi tempore simul acceperunt gratiam ⁊ gloriam. sicut aug⁹ distinguit opera sex diēꝝ: que etsi simul tēpore facta sint: tamē ordine nature distinguūtur in sex dies. Dicunt tamen quidaz: q̃ ſm q̃ qđ predestinatio definitur pſcientia beneficiorum dei: vt dicit aug⁹: sic predestinati sunt angeli. ſm autem q̃ definitur preparatio gratie in pſenti ⁊ glorie in futuro: nō Ad 2m plenam habent rationem predestinatiōis. Ad Ad 3m sequens patet solutio per dicta. Ad vltimū dicēdum: q̃ in eo iudicio hoc procedit. omnis enim defectus in genere miserie est: quem non subleuat nisi misericordia.

Vtrum pdestinatio sit cā ei⁹ cuius est.

Hebrū. III Hui⁹ membri duo sūt articuli

Ertio queritur: si predestinatio sit causa ei⁹ cui⁹ est. Et 2tra hoc querunt duo: ſcz vtrum habeat causam meritoriam ex parte nostra. Et si est causa necessaria sui effect⁹.

Vtrum pdestinatio habeat causam meritoriā ex parte nostra.

A Articu. I. Arg. 1m

Rimam harum questionū disputat mgr̃ pmo sniarum distī. 41. per totum. Et videtur q̃ cām habeat ex parte pdestinati. aug⁹ sup illō Malach. I. a. Jacob dilexi: esau autez odio habui: Cui vult inquit miserek: ⁊ quē vult indurat. sed hec volūtas dei iniusta esse non potest. venit enim de occultissimis meritis. qz ipsi pctōres cum ꝓter generale pctm̄ vnam massam fecerūt: tm̄ nōnulla inter eos diuersitas est. precedit enim aliquid in q̃busdam pctōribus quo q̃uis nōdum sint iustificati/ digni efficiūtur iustificari et et item precedit in alijs peccatoribus quo digni sūt obtusione. Ex hoc accipitur: q̃ aliquid preuenit predestinationis gratiam: ꝓter quod apponitur gratia: et sic predestinatio habet causam ex parte pdestinati. Adhuc: Ex opposito se habēt Arg. 2m reprobatio ⁊ predestinatio. Reprobatio est ex meritis: ergo ⁊ predestinatio. Probatio medie. Roma. 9. c. super illud Esau/ odio habui glosa: Esau subtracta gratia iuste reprobatus est: sed subtractio gratie est ex meritis: ergo reprobatio est ex meritis. probatio q̃ subtractio gratie est ex meritis. pmo sniarum distin. 41. ca. ex his aperte sic dicitur: obduratio nō ē sine merito. Adhuc ad Ro- Arg. 3m ma. 9. Nun quid iniquitas est apud deum? glosa: Esau per iusticiam reprobatus est. ⁊ si per iusticiam: ergo per merita: ergo per oppositum predestinatio est ex meritis. Adhuc Roma. 9. sup illō: Arg. 4m Miserebor cui misereor. glosa ambrosij: dabo illi gratiam quē scio ad me toto corde post errorem reuersurum: ⁊ hoc est dare cui dandum est. Ex hoc accipitur: q̃ ꝓter futurum meritum datur mia ⁊ predestinatio. In 2trarium hui⁹ est qđ indu- In 2trariū Arg. 1m cit mgr̃ pmo senten. distin. 41. ex verbis augustini in lib. 2 ad sixtum: vbi sic dicit aug⁹. Nullū est misericordie meritum: ne gratia euacuetur si nō gratis datur/ sed meritis reddit. Adhuc aug⁹ con- Arg. 2m tra iulianū: Miseretur deus ſm gratiam q̃ gratis datur: obdurat autez ſm iudiciū qđ meritis reddit. Ulterius hic queritur: vtrum predestina- I. qđ scidēs tio habeat cām meritoriā in prescientia dei preuisam. hoc enim disputat mgr̃ in sentētijs. 41. distin. ca. Opinati sunt quidam. Videt enim q̃ sic. di- Argu. 1m cit enim in illo capto: q̃ elegit iacob quē talem sciuit futurū qui in eum crederet ⁊ ei seruiret. Adhuc Arg. 2m aug⁹/ ⁊ aristo. in topicis: voluntas ex ratione est. ⁊ Joan. damascen⁹: volūtas est rōnabilis appetitus. Si ergo predestinatio ꝓpositū miserendi est/ ⁊ sic volūtas: videtur q̃ rationabilis sit. ratio autem esse nō potest nisi sciat bene vsurum gratia eū cui preparat gratiam: ergo prescientia meritoziz futuroꝝ ratio est/ ⁊ causa preparationis gratie: ergo predestinationis. Adhuc Roma. 8. ſ. quos Argu. 3m prescciuit ⁊ predestinauit conformes esse imaginis filij sui/ hos ⁊ vocauit: ex ipso modo loquēdi videtur innuere aplus: q̃ pſcientia conformitatis ad imaginem filij sit cā ⁊ ratio vocationis: q̃ est causa ⁊ ratio preparationis gratie. qz non vocatur aliquis nisi gratia sibi preparetur. Ulterius que- B II. q̃stio incidens ritur: vtrum aliena merita possint esse causa pdestinationis. Et videtur q̃ sic. Unus alij merek Arg. Iu primam gratiam: vt stephanus paulo. ⁊ si merek ei pmam gratiam: eadem rōne potest ei mereri gloriam finalem in gratia. Sed qui habet gratiam/ cum perseuerantia finali est predestinatus: ergo vnus alteri meretur pdestinationem. Ad- Arg. 2m huc ambrosi⁹: predestinatio iuuatur orationibus sanctorum. si autem iuuatur/ eadem ratione impetratur. Adhuc Gregorius: In Jsaac fa- Argu. 3m cta est promissio: sed sanctorum precibus adiuuanda est prefinitio dei. prefinitio autem predesti- Arg. 4m nato est: ergo vt prius. Adhuc augustinus in libro de perseuerentia. Si qui nonduz vocati sūt: pro illis vt vocentur oremus. fortasse enim ita predestinati sunt vt nostris orationibus concedant.

Adhuc: O primus ⁊ prudens dispensator: nul- Arg. 5m li vnq̃ aliquid dat quem scit male vsurum: ſz cui dat ideo dat/ vel quia meruit: vel quia scit q̃ merebitur in futurum: vel dat propter intercessionē

aliorum ⁊ meritum. sed deus optimus dispensator est/ vt dicit Matth. 25. ergo cui preparat gratiam ⁊ dat/ vel meruit apud eum/ vel scit q̃ merebitur bene vtendo gratiā: vel preparat ei ex intercessione sacramentoꝝ. Contra oia hec est ineuitabilis argumētatio mgr̃i pmo sentē. dist. 41. ca. In 2trariū Arg. 1m Ex his aperte. vbi dicit: q̃ si gratie sūt aliqua merita/ euacuatur nomen gratie: tunc enim non gratis datur/ sed meritis redditur Essentialis enim definitio gratie est/ qz gratis datur. Et randem arguit sic: Luz ergo gratie que apponit homini in iustificatione nulla sint merita: multomin⁹ ⁊ ipsi⁹ predestinationis qua ab eterno elegit deus quos voluit/ aliqua possunt existere merita. Adhuc me- Argu. 2m rita sive ꝓpria/ sive aliena: sive preterita/ sive presentia/ sive futura temporalia sunt. pdestinatio autez est eterna/ ad min⁹ ꝗtum ad actum preparatōis. Si ergo merita essent causa pdestinationis: tēporale esset causa eterni/ qđ est valde inconueniens.

Solutio Arti. I. Solutio: Catholica fides est: q̃ predestinationis in pdestinante nulla sit cā nec rōbona: nisi sua voluntas ⁊ dilectio qua scz predestinatos dilexit ante mundi cōstitutionem/ ⁊ elegit: qui licet nō essent in natura/ tm̄ presentie sive nunq̃ defuerūt ab eterno in pdestinatione/ ⁊ inscriptiōe in libro vite. Adhuc catholica fides est: q̃ nullum meritum preuenit gratiam: quia aliter gratia non esset gratia. I. Joan. 2. a. In hoc apparuit charitas dei i nobis: non quasi nos dilexerimus deū/ sed quoniā prior ipse dilexit nos. In hoc enim dono quod est dilectio/ gratiam dat ex gratuita sua dilectione. Predestinatio autem ex parte predestinati/ hoc est per respectum ad predestinatum/ tres habet actus. ſ. gratie preparationem/ qui eternus est actus: ⁊ iō nullam in tempore potest habere causam: licet sit respectu eius qui est in tempore. secūdus actus est appositio gratie qui actus i tempore est ⁊ tempore mensuratus/ ⁊ nō potest habere causam: potest tamen habere rationem vt rationabilis esse videatur. ⁊ hec ratio non est antecedens: sed cōcomitās. Unde hec ratio potest esse scientia meritozū: quia scz dat illi quem scit bene gratia vsurum: quod sicut dicit ambrosius/ est dare cui dandum est. Tertius actus est/ collatio glorie in futuro: et hic actus potest habere et causam meritoziam/ et rationem ⁊ in meritis propriis ⁊ i alienis. Et pbāc distinctionem fere patet solutio ad omnia inducta.

£ Ad arg. 1m Ad primū ergo dicendum: q̃ cum dicit augustinus/ q̃ venit de occultissimis meritis: q̃ prepositio de/ potest dicere causaz: ⁊ sic falsa locutio est. Uel potest dicere concomitantiam ⁊ rationez ad actum appositionis gratie: ⁊ sic verum est. ⁊ in hoc sensu exponit verba augustini magr̃ in illo ca. pōt tamen. vbi dicit sic q̃ hoc dixit augustinus: nō qz aliquis predestinetur pro meritis: vel iustificationis gratiam mereatur/ sed quia aliqui non adeo mali sunt vt mereantur gratiam sibi non impertiri. Nullus enim dei gratiam mereri potest p quā iustificatur: potest tamen mereri vt non apponatur gratia: vt penitus abijciatur/ hoc ē vt magis Ad 2m ⁊ magis elongetur. Ad aliud dicendum: q̃ reprobatio ꝗtum ad actum reprobantis primum/ non est ex meritis. nisi ex/ norete concomitantia. Ad 3m Ad aliud dicēdū: q̃ subtractio gre nō est causa reprobationis: nisi ex ꝓpositio notēt cōcomitāriā.

Ad aliud dicendum: q̃ in ipso modo loquendi Ad 4m norat ambrosius concomitantiā/ et non causam. vnde dicit: dabo illi quem scio: et non dicit/ dabo illi quia scio. Jd quod in contrariuz adducitur Ad arg. 1m in cōtrariū concedendum est. Ad aliud dicendum: q̃ obduratio quantū ad primū actum abiectionis sive Ad 2m reprobationis/ non habet causam/ vel rationē: ſz quantū ad actum subtractionis gratie rationem habet. Ad id quod vlterius queritur: dicendū Ad. I. qōn ē incidentē q̃ merita in pſcientia dei nō sunt causa pdestinationis. principale enim significatū predestinationis est preparatio gratie: ⁊ illa causam habere non potest/ nisi voluntatem dei. tamen quia pſcientia meritozum ſm rationem intelligentie informat voluntatem preparantē gratiam: eo q̃ sicut dicit augustin⁹: voluntas ex ratione est: nō video q̃ prohibeat quin prescientia meritozum ratio sit. Ad Ad arg. 1m obiectum dicendū: q̃ cum dicitur quia talē elegit qui in eum crederet: si quia/ dicit causam: falsum est: si rationem/ concedi potest. Ad aliud dicen- Ad 2m dum q̃ pſcientia meritoꝝ ratio potest esse voluntatis/ ⁊ non causa. Ad aliud dicendū: q̃ confor- Ad 3m mitas imaginis ratio potest esse/ causa nullo modo. Bona enim voluntas dei nullo preuenit vt causa: sequere ek̃ enim statim/ q̃ gratia non esset gratia/ vt pauloante habitū est. vnde etiā aliquando dedit gratiā ei quem sciuit male vsurum: sicut iude.

D Ad id quod vlterius querit: dicendū q̃ aliena Ad. II. qōez merita nō possunt esse causa pdestinationis: eo q̃ incidentē nihil potest esse antecedens ad illam/ cū sit eterna. sed ꝗtum ad effectū pdestinationis qui est gratie collatio: q̃ aliqđ dz pdestinatio: vt dicit mgr̃ pmo lib. 2 sniarū distinctione. xl. pñt cooperari merita ⁊ ozones sctoꝝ. Et ad hoc referēdū ē qđ inductū est de auctoritatibus sanctozū Grego. ⁊ augusti- A d arg. 1m ni. Ad id quod primo obijcit: dicendū q̃ non se quit: si merek ei gratiā primā: ergo predestinatio nem. quia collatio prime gratie effectus est predestinatōis/ ⁊ effectus temporalis: ⁊ ideo preueniri pōt aliquo a nobis quod est vt causa coadiuuans quod gratie apponit. Preparatio autem gratie quā principaliter significat predestinatio eterna est: ⁊ ideo a nullo preueniri potest. Per hoc pa- Ad 2m et tet solutio ad dictum beati Gregorij/ ⁊ beati am- 3m brosij. Ad dictum augustini dicendū: q̃ nullo Ad 4m modo conditionalis est predestinatio dei. vñ nullum ita predestinat/ q̃ predestinatus sit orationibus sanctorū. Sed vocatio que temporalis ē: qñ per ꝓparationē gratie aliquis separat̃ a massa pditionis iuuat̃ orationibus sanctozū. Et hoc intēdit augustinus quando dicit: oremus vt vocetur qui vocatus nō est: quia forsitan ita predestinat⁹ est/ vt vocek̃ orationibus nostris. ⁊ nō dicit: vt pdestinatus sit orationibus nostris. Ad aliū di- Ad. Jm cendum: q̃ deus dispensator optimus est et prudens: tamen aliquando dat gratiam ei quem scit male vsurū. ⁊ hoc ꝓter aliquā vtilitatem quam inde elicit. sicut proditione Jude vsus est ad redēptionem humani generis. Sed non esset bonus dispensator si nulla vtilitate considerata/ daret ei gratiā qui male vsurus est. Similiter dat etiam ad intercessionē sanctozū: sed hoc est quo ad effectum predestinationis temporalem: qui ē collatio

Astruūt argumēta in cōtrariū.

gratie: ⁊ nō ꝗtum ad preparationem gratie/que est eterna: que ꝑncipaliter importatur in significatione nominis ꝑdestinatōis. Illa duo que adducūtur in contrariū simplr concedenda sunt.

Utrum predestinatio sit causa necessaria sui effectus

A Arti. II Parti. I. Argu. 1m

Ecundo queritur: vtrum ꝑdestinatio sit causa sui effectus. Et videt q̃ sic, augs̄ eīm dicit: q̃ ꝑdestinatio multis fuit causa

Arg. 2m

salutis. Adhuc Roma. 8. f. super illud: Quos ꝑsciuit/⁊ predestinauit. glosa. ꝑdestinatio est causa cuius effectus in grā.

Arg. 3m

Si autem est causa: aut est causa necessaria: aut causa ꝓtingēs. Si est causa ꝓtingens: tunc impediri potest eiꝰ effectus: qō falsum est. Si est causa necessaria: tunc posita causa ponitur effectus. ſz predestinatio est ab eterno: ergo effectus eius est ab eterno: qō falsum est.

Arg. 4m

quia effectus eius fūt appositō gratie/⁊ collatio glorie: que non sunt ab eterno. Adhuc: Aut ponit aliquid in ꝑdestinato: aut nihil, q̃ nihil ponat

Arg. 5m

videtur: qz ꝑdestinatio est nō entis: in nō ente aūt nihil pōt poni. Adhuc augs̄ in lib. 20 de fide ad

In ꝓtrariū Arg. 1m

petrū: Nisi esses/nō ꝑdestinareris. Et hoc sequit idem qō ꝑus. In ꝓtrariū huius obꝑciūt q̃dam

Arg. 2m

qō dicit Joan. 1. g. sup illud: vidit iesus nathanaelez ibi glosa augustini: Melius fuit nathanaeli cognoscere vtrāq; naturam in xpo q̃ esse ꝑdestinatum. Et arguit sic: Si meliꝰ/ergo aliquid bonū est ꝑdestinatio in ꝑdestinato: qz nisi eēt bonū/ aliō nō esset melius. Adhuc: ꝑdestinatio nō eēt multis causa stādi nisi aliq̃d poneret in eis fm effectū.

Arg. 3m

Dicit aūt augs̄: q̃ ꝑdestinatio multis fuit cā standi: ergo predestinatio aliq̃d ponit in predestinatis fm effectum. Adhuc Luce. 10. d. Gaudete quia

B Parti. II. argu. 1m

noīa vestra scripta sunt in celis. nō scribūtur autez nisi per predestinationē: ergo dicit gaudendū esse de ꝑdestinatione. dicit aūt augs̄ sup eplam ad romanos: q̃ gaudiū est diffusio animi in ꝓceptu bonī. q̃ aliq̃ō bonū est in ꝑdestinato causatū a ꝑdestinatione/de quo dicit esse gaudendū. Ulterius

Solutio mgri.

queritur: Si predestinatio causa necessaria est: tūc videt q̃ necessario ponat suum effectum: ⁊ sic videtur sequi: iste est predestinatus: ergo de necessitate saluabitur. ⁊ similiter: iste est predestinatus: ergo non potest damnari. Ad hoc respōdet magister p̄mo sentēciarum. dist. 40. ca. quib⁹ respondemus: q̃ iste locutiones distinguēde/sunt ex cōpositione/⁊ diuisione. Alia nāq; fit intelligentia si per cōiunctionez hec accipiant̃ dicta: atq; alia si p̃ disiunctionem. Si enim cum dicis: predestinatus non potest damnari/intelligis ita: id est non potest esse vt predestinatus sit ⁊ damnetur: verus dicis. quia cōiunctum intelligis. falsum autem si disiunctum: vt dicas istum non posse dānari quē dico esse predestinatum. potuit enim non esse predestinatus/⁊ ita dānaretur.

Cōtra solutionē arg. 1m

Contra hanc etiā responsionē obꝑcit mgr̄ ⁊ ostendit: q̃ in sensu compositōis est falsa. tūc eīm sensus est: q̃ vtrūq; istorum simul esse non pōt: scz q̃ iste ꝑdestinatus sit/⁊ dānetur. Sz alterū istoꝝ nō pōt nō esse/scz q̃n iste sit ꝑdestinatus: ab eterno eīm predestinatus est/⁊ nō pōt non esse ꝑdestinatus. cum igit̃ impossibile sit simul vtrūq; esse: ⁊ impossibile sit alterū nō eē/

scz q̃n sit ꝑdestinatus: sequit̃ necessario q̃ impossibile sit q̃ dānetur. ⁊ q̃ necessarium sit q̃ saluetur. Et dicit mgr̄: q̃ in huius q̃onis solutione magis vellet aliuz audire/q̃ per se aliquid dicere. Tamē tandem sic soluit mgr̄: dicēs q̃ sicut ab eterno deꝰ potuit nō ꝑdestinare: ita pōt mō euz deus nō predestinasse ab eterno: ⁊ ita pōt iste non fuisse ꝑdestinatus: ⁊ si nō fuisset ꝑdestinatus/nec modo esset ꝑdestinatus: ⁊ si modo nō esset ꝑdestinatus/posset dānari. ergo ꝑdestinatus ab eterno pōt mō nō esse ꝑdestinatus/⁊ pōt dānari. Et si obꝑcitur: q̃ istam ꝑdestinatū esse/est verū de ꝑterito: q̃ necessariū est. ⁊ si necessariu: q̃ imobile. Rndet q̃ hoc verū est in factis hoīm/ vel dictis: hec eīm de ꝑterito vera sunt necessaria. Et huiꝰ cā est: qz veritatez ⁊ necessitatem trahūt a re ipsa. Sed in ꝑscientia ⁊ ꝑdestinatōe dei nō est ita: qz ꝑscientia ⁊ predestinatio idem sunt cū potētia dei: q̃ imutabilis est/nulliq; innititur nisi sibi. vñ sicut ab eterno potuit eū nō ꝑdestinare: ita nūc eadem potētia pōt eū nō predestinasse: ⁊ ita potest facere vt mō non ꝑdestinatus sit ab eterno. ⁊ sic videt mgr̄ euadere hāc qōnem. Sed hoc friuolū esse videt. nō eīm querit̃ hic quid de potētia deꝰ absoluta possit facere: illa eīm infinita est: sed q̃d de potentia ordīata ⁊ dispōsita fecerit p̄ dilectionē et electionē eterna. Et q̃rit̃ur quid in isto ꝑdestinato factū sit: ⁊ q̃d in ipso fieri possit. qō eīm a potentia dispōsita et ordinata p̄ sapientiā/⁊ determinata p̄ voluntatem ad actum factū est: impossibile est nō factū eē: ⁊ iō imptinēs ⁊ irrōnabilis videt talis rnsio. Adhuc sylloꝗstica videt esse oratio: omne ꝑdestinatum necesse ē saluari: iste est ꝑdestinatus: ergo istū necesse est saluari. Adhuc omnē saluandū necesse est saluari: omnis predestinatus est saluandus: ergo omnez predestinatum necesse est saluari. Adhuc: falso ⁊ nō impossibili posito/quod accidit est falsum et non impossibile. Si ergo possibile est q̃ predestinatus dānetur: ponatur/tunc iste due erūt simul vere: iste dānabitur: ⁊ iste fuit ⁊ est ꝑdestinatus. b̄ autem falsum est: ⁊ dicit̃ in illo ca. p̄mi sentē. 40. distin. Quibus respondemus: q̃ iste due nō possunt simul esse vere. ergo adhuc relinquit̃ q̃ inducta responsio nihil est: quia data tali respōsione remanet eadem difficultas que prius. Solutio: concedēdum est q̃ predestinatio est causa salutis: ⁊ etiam inter omnes causas ꝑncipalioz. quia predestinatio ꝑncipali significato dicit preparationē dei eternam ad salutem: ⁊ nemo consequitur salutem nisi preparatione dei eterna. ad Titum. 3. b. Nō ex operibus iusticie que fecimus nos/sed fm suā misericordiam saluos nos fecit. Et ideo cōcedendum est quod dicit augustinus: ⁊ quod dicit glosa ad Romanos p̄mo. Et hoc dicitur p̄mo sententiarum. 40. distinctiōe ca. Sicut enim predestinationis effectus est illa gratia. Ad hoc quod queritur: vtrum sit causa contingens/vl ne cessaria: dicendum q̃ ex parte causantis cause necessaria est: quia ab eterno ⁊ immobilis est. sed tamen non sequitur: q̃ posita causa ponatur effectus. Hoc enim tripliciter potest impediri: scz si cā libera sit ⁊ dñs sui actus: tunc eīm ꝗuis imobilis sit/⁊ immutabilis sit/⁊ eterna: potest agere ⁊ non agere p̄ libertate sua. Et talis cā ē ꝓsitū diuine

Argu. 2m

Ad 4m

Ad 3m

Argu. 4m

Argu. 5m

Argu. 6m

E Solutio Parti. I.

Ad arg. 1m ⁊ 2m

Ad 3m

volūtatis. Secō si idem quod agat deficiat ⁊ nō sit. ⁊ sic est hic: quia enim predestinati fm esse naturale nō sunt ab eterno: ideo nō potuit eis cōferri gratia ⁊ gloria ab eterno: ꝗuis ꝑparata sit eis ab eterno. Tertio si dependeat a futuro per cuiꝰ operationē in contrariū effectus impediri possit: sicut in proposito. Licet eīm ꝑdestinatio preparet isti gratiā ⁊ gloriā: tamen quia iste liberi arbitrij erit/⁊ potest ponere obstaculum spiritusancto ⁊ operationi diuine: potest impedire ne conferat̃ei gratia ⁊ gloria. q̃ō si fecerit/hoc ipm ꝑsciuit deus: qui anteq̃ fiant singula ꝑscit ea: ⁊ ideo sequit̃ ratem nō predestinatū fuisse. Et hoc est quod dicit Eccli. 23. a. Domino eīm deo anteq̃ crearent̃ oīa sunt cognita: ⁊ post ꝑfectum respicit omnia. Ps. 32. Qui finxit sigillatim corda eorum: ⁊ intelligit omnia opera eorū. Ad aliud dicendū: q̃ predestinatio in ꝗtū est preparatio eterna/nihil ponit in predestinato: sicut ꝑbatū est. quia est respectu nō entis: ⁊ in nō ente nihil poni potest fm actum. Sed quia vt dicit mgr̄ p̄mo sentēciarum dist. xl. Predestinatio dicit̃ aliquando ꝑdestinatōis effectus/ qui est appositio gratie: qui nō est nisi respectu entis: sic dicta predestinatio multū ponit in predestinato. Ad dictum augustini dicendū: q̃ augustini verbū intelligit̃ de ꝑncipali significato predestinatōis. Et ratio dicti est: quia predestinatio est ante destinatio: ⁊ ꝑpositio ꝓre/notat antecessiōez eternitatis ad tempus. esse autem creature ꝑtale est: ⁊ ideo quod est/predestinari nō potest nisi aliq̃ꝗ sit. ꝗuis id quod est predestinari possit. Ad id quod obꝑcitur in contrariū: dicendū q̃ bonū dicitur multis modis: scz absolute: sicut bonum bonestum. Et respectiue: sicut vtile. Et hoc nō concedi potest/q̃ bonū fuit nathanaeli eē predestinatū: ⁊ melius in eadem ratione boni vtilis/fuit ei cognoscere vtramq; naturā in christo. quia illa gratuita cognitio nō fuit nisi gratie presentis: predestinatio autem respectu gratie future. ⁊ tunc gratia presens aliquid ponit simpliciter: preparatio autem future est respectu eius quod simplicit̃ nō est: ⁊ est fm quid tm̄. ⁊ sic potest esse comparatō in forma vtilis fm q̃ vtrūq; vt vtile ferrt̃ ad salutē.

Ad arg. 1m in ꝓtriū

Ad 2m

Sunt tamē qui hoc aliter soluūt. Antiqui eīm scz prepositiuiꝰ ⁊ wilhelmꝰ altisiodorensis dicūt: q̃ abusiua est compatio. Alij autē innitūt̃ Glose Jobis p̄mo que sic dicit: Maius est celū aperiri/⁊ vtramq; naturā in eo per angelos cognoscere: q̃ visos/id est prescitos esse dum essent sub vmbra mortis. Si eīm ibi remanerent/q̃d profuisset ibi videri: Et sic nō fit compatio inter predestinatum esse/⁊ vtramq; naturā cognoscere in christo: sed fit compatio inter ꝑuisos esse in dulcedine peccati. quia visio illa ad nihil vtilis esset: quia oīnes peccatores a deo videnr̃/etiam q̃n fūt sub vmbra mortis peccati. Alij dicunt q̃ fit comparatio inter sanctos veteris ⁊ noui testamēti: ⁊ dicunt/q̃ sancti noui testamenti digniores sunt habiti: qui angelis/hoc est predicatoribꝫ nūciantibus fm veritatem vtrāq; naturā in christo cognoscūt: q̃ sancti veteris testamenti/q̃ nō cognoscunt nisi in vmbra ⁊ figura. Et hoc dicunt sensisse augu. quādo dixit: Maius est/⁊ nō dixit melius est. Ad aliō dicēdum: q̃ cū dicit augustinus: q̃ predestinatio

fuit multꝰ causa standi: accipitur causa fm habitum/⁊ nō fm actum. habitus autem est/vt dicit augustinus in libro de bono coniugali/quo quis aliquid agit cum tempus fuerit. Unde causa habitualis nihil fm actum ponit in causato: sed ponet cum tempus fuerit. Ad aliud dōm: q̃ illa obiectio nō valet. quia gaudiū est diffusio animi: nō in conceptu boni ꝓsentis tm̄/sed etiam in cōceptu boni futuri. bonū aūt futurū nō ponit̃ fm actum sed ponitur in futuritione tm̄. Ad id quod vltrius querit̃: dōm q̃ predestinatō causa necessaria est salutis/⁊ respectu causantis/⁊ respectu causati: sed in causa ponit necessitatē eius quod est ens necesse/⁊ nō necessitatē causandi: ꝓter rīa que paulo ante dicta sunt. Respectu aūt causati nō ponit necessitatē absolutā/sed eā quā diximꝰ esse in questione de ꝑscientia/necessitatē ordinis/siue consequentie/siue positōis. Sed hec necessitas qz dependet a futuro: quod futurū dependet a contingenti fm causam meritoriam/⁊ potentē operari in contrariū: ⁊ ponere obicem spiritusancto/⁊ a quo prima causa nō tollit modū sue causalitatis: eo q̃ sicut dicit damascenus: q̃ sicut deus nec suadet/nec facit maliciam in malis: ita nō compellit virtutem in bonis. ⁊ ita ex illo impediri potest. tamen ꝓpter relationem effectus ad causam/siue futuri ad ꝑscientiam: si ex causa contingente remouetur futurum: sequitur necessario q̃ remouetur necessitas ordinis ab antecedente ad cōseqns.

Ad 3m

D Solutio Ad pri. II

Dicendum tamen: q̃ ista est duplex: predestinatum necesse est saluari: et ista similiter: predestinatum impossibile est damnari: eo q̃ potest esse de re vel de dicto vtraq; illarum. Si sunt de dicto: tūc modus est predicatum/⁊ dictum totum subiectū sub hoc sensu: predestinatū saluari est necesse: predestinatū damnari est impossibile. ⁊ sic vtraq; vera est/⁊ coniuncta siue composita: vt dicit̃ in sentē tijs. tunc eīm sensus est: q̃ hec de necessitate contīcta sunt ⁊ consequūt̃ se esse/predestinatū/⁊ esse saluandum: ⁊ alia duo/scz esse predestinatū/⁊ eē dānandū impossibile coniūgi ⁊ seinuicem consequi. Si autē sunt de re: tunc vtraq; falsa est: ⁊ modus referr̃ ad subiectū dicti sub hoc sensu: taliquē esse ꝑdestinatū/siue aliquē qui est ꝑdestinatus necesse est saluari. ⁊ hoc ē falsū: poterit eīm obicem ponere spiritusancto/⁊ sic nō saluabitur: ⁊ sic in eo qui est predestinatus possibilitas est ad damnationē. Et similiter alia que dicit: predestinatū impossibile est damnari: si est de re/diuisa ē ⁊ falsa. Iste eīm ꝓsequunt̃ se in ordine modaliū: predestinatū possibile est damnari: ⁊ predestinatum nō impossibile est damnari. Iste autem due nō possunt simul esse vere: ꝑdestinatum impossibile est damnari: et ꝑdestinatum nō impossibile est damnari: quia cōtradictorie sunt. Et sīlr iste: ꝑdestinatū necesse est saluari: ⁊ predestinatum non necesse est saluari.

E Ad solutōz mgri Ad arg. 1m in ꝓtrariū

Ad solutionem magistri dicendum q̃ bona est: ⁊ ratio eius iam dicta est. Ad id quod obꝑcitur contra suam solutionem: dicendum q̃ non valet. In sensu enim compositionis refertur predicatū ad subiectum sub forma predestinationis. ⁊ tunc sensus est: predestinatū manentē predestinatū necesse ē saluari/⁊ ꝑpossibile ē dānari: ⁊ b̄ verū ē. sicut bec albū necesse ē esse disgregatiuū visus/⁊ albū

impossibile est esse nigrũ. In sensu aũt diuisionis/ siue disiũctõis itelligit ꝑdicatũ simplr referri ad ſbiectũ sine forma ꝑdestiatõis;ſb ꝫ sensu:qui mõ ē predestinatus/ ⁊ ab eterno fuit predestinatus /ne cesse est saluari ⁊ impossibile damnari:⁊ hoc ē falsum. Illũ eñ ⁊ possibile ⁊ contingens est ⁊ damnari ⁊ saluari. ⁊ si predestinatũ possibile est salu ari ⁊ contingens:tunc sequit ꝙ predestinatũ nõ saluari non est necesse;et similiter ꝙ predestinatũ nõ saluari:hoc est/ eũ qui est predestinatus nõ saluari nõ est necesse. Et similiter ad istã;ꝑdestinatũ dãnari est possibile distinguẽdũ ē. Ad id quod vlterius dicit mgr/qua ratõe dictũ sit satis ostensũ est in obꝑciendo. Et sicut ostensũ est nõ satis ꝓspecte dictũ est. Intellectus eñ nõ admittit:ꝙ dictũ verꝫ de preterito nõ sit necessariũ ꝑ accidẽs. Si eñ deꝫ nõ necessariũ esse:tũc possibile est eius oppositũ cũ ipo esse verũ. ⁊ sic simul erunt vera hec duo: hoc fuit verũ/ ⁊ hoc nõ fuit verũ. Per hoc patet solo ad omnia illa que inducũt contra respsionẽ mgri. Ad id quod obꝑcit de oratõe syllogistica iam ostensũ est añ: In mixtione eñ necessariũ et in esse inutilis est cõiugatio ad conclusionẽ de inesse/ si maior sit de necesse/ ⁊ minor de inesse:nisi minor sit de inesse simpliciter/ ⁊ non de inesse vt nũc. Et si obꝑciat ꝙ minor ē etiã de necesse:eo ꝙ dictũ est de preterito verũ istũ esse predestinatũ. Dicẽdũ ꝙ nõ est simpliciter de preterito:quia sicut iam añ dictũ est/dependet ad futurũ cõtingens. sed si eẽt simpliciter de preterito/tũc esset verũ quod dicit. Eodem mõ soluẽdũ est ad sequentẽ syllogismũ. hec eñ dupler est:predestinat⁹ est saluãdus:ex eo ꝙ ꝑdicatũ põt ferri ad ſbiectũ simplr:vl ad ſbectũ cũ forma:sic añ dictũ ē. Ad vltimũ dõm:ꝙ nihil ĩpossibile accidit si ista;predestinatũ ĩpossibile ē dãnari/intelligat de re:qz sic falsa est;⁊ posita ea nihil accidit impossibile. Accidit eñ ꝙ ille qui est ꝑdestinatus ex libero arbitrio potest damnari/ ⁊ hꝫ potentiã ad damnationẽ:⁊ hoc est verũ. ⁊ sic refertur predicatũ ad subiectũ simplex/ ⁊ nõ ad ſbiectũ prout stat sub forma predestinatõis. Sed ꝓm ꝙ ē dictio/ verũ est ꝙ ex impossibili sequit falsũ impossibile:⁊ sic ꝓcedit argumẽtatio.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad 6m

Querit vtrũ dilectio qua deus diligit creaturã:sit eadem cũ dilectionẽ qua pater diligit filiũ et econuerso. Qõ. LXIIII.

A

Einde querit de dilectione qua de⁹ diligit creaturã: de quo dicit Sap. II. d. Diligis eñ oia q̃ sũt: ⁊ nihil odisti eorꝫ que fecisti, nec eñ odiens aliq̃d constituisti/aut fecisti. Querat g̃: vtrũ hec dilectõ qua diligit deus oia/sit eadẽ, cũ ea qua pater diligit filiũ/ ⁊ filius patrẽ. Et videt ꝙ sic. Quicq̃d eñ cõuenit oĩbus ꝓsonis/essentiale est ⁊ vnũ illi. diligere oẽm creaturã cõuenit tam patri q̃ filio q̃ spiritusanctõ: g̃ hec dilectio essentialis est. Similiter pater diligit filiũm/ ⁊ filius patrem/ ⁊ pater et filius ſpmsanctũ: ⁊ ecõuerso. vñ dilectio qua diligit ꝓsona ꝓsonã etiã cõis est tribus: g̃ essentialis. Essentiale aũt cũ essentiali nõ facit nũerũ: g̃ dilectio qua diligit ꝓsona ꝓsonã/ eadẽ est cũ ea qua ꝓsone diligũt oẽm creaturã. In cõtrariũ hui⁹ ē: ꝙ cũ dicit: diligit deus creaturã/ sensus est: ꝙ diligit bonũ qõ fecit in creatura. hoc aũt bonũ creatũ est. Cũ autẽ dicit: patet diligit filiũ/ ⁊ ecõuerso: ibi diligit bonũ increatũ. Nõ autẽ potest ea dẽ dilectõe diligi bonũ creatũ ⁊ increatũ: quia dilectõ speciẽ trahit a diligibili: g̃ videt ꝙ ñ ea dẽ dilectio sit qua diligit omnẽ creaturã/ ⁊ qua ꝓsona diligit personã. Uteri⁹ querit qd sit deũ diligere creaturã: ⁊ maxime ꝓm qõ diligit creaturã ab eterno.

Argu. 1m

Argu. 2m

Argu. 3m

Argu. 4m

Argumẽtũ

In ꝛtrariũ argu.

Argumẽtũ

In ꝛtrariũ arg.

Dicit eñ hugo: ꝙ tanta est vis amoris/ ꝙ necesse est amantẽ talẽ esse qualẽ est id quod amat. g̃ si deus amat creaturã: necesse est eũ transformari in creaturã. sed hoc est impossibile: g̃ ipossibile est deũ diligere creaturã. Adhuc: Dio. lib. de diuinis nominib⁹ ca. iiij. Est aũt ⁊ extasim faciẽs diuin⁹ amor: ⁊ nõ sinens laudatores eẽ suꝫpoꝫ. g̃ ver laudator amoris ꝑ amorẽ patit extasim/ hoc ē positionẽ sui extra seipm: ⁊ trãsponit in amatũ: ⁊ efficitur nõ suus/ sz amati. hoc aũt impossibile ē deũ pati ad creaturã: g̃ impossibile ē deũ diligere creaturã. In contrariũ huius est quod dicit Deũ. I. d. Uidit de⁹ cũcta q̃ fecerat/ ⁊ erant valde bona. bonũ aũt sicut in qõne de bono habitũ est/ motiuũ est dilectõis: g̃ deus diligit creaturã. Uteri⁹ querit: si deus ab eterno dilexerit creaturã. Et videt ꝙ nõ: Quia cum dicit: deus ab eterno dilexit creaturam: aut dilexit creaturã que fuit/ aut que nõ fuit. Nõ que nõ fuit: quia illa nõ est diligibilis. ergo dilexit eam que fuit: ⁊ cum ab eterno dilexerit/ sequit ꝙ ab eterno creatura fuerit. Si quis dicat: ꝙ ab eterno dilexit creaturã vt ab eterno fuit/ hoc ē in causa. Tunc cũ dicat anselmus: ꝙ creatura in creatore est creatrix essentia/ nihil aliud videtur dictum: ab eterno dilexit creaturã/ q̃ ab eterno dilexit seipsum. Ulterius querit: Si deus eque diligit omne quod diligit. Et videtur ꝙ sic. Constat enim ꝙ ex parte diligẽtis nõ potest intendi vel remitti dilectio dei. si ergo esset maior ⁊ minor: oportteret ꝙ esset ex parte diligibilis. sed hoc nõ est. Adhuc nõ diligit nisi cõgnitum vt dicit augustinus. ergo equaliter cognito ꝙ equalis est dilectio. sed deus omnia cognoscit eq̃liter ⁊ creata ⁊ increata; ergo eq̃liter diligit oẽia ⁊ creata ⁊ increata. Adhuc: Sapiẽtie. 6. b. Eq̃liter est illi cura de omnibus. Cura autem effectus dilectionis est: ergo ⁊ ex parte diligentis/ et ex parte dilecti equalis est dilectio dei ad omnia. Adhuc videt in deo esse oĩa summa dilectio. constat enim ꝙ dilectio qua diligit deus diuina essentia est: ⁊ illa est maior q̃ cogitari possit: ⁊ hoc est summũ: ergo summa dilectione diligit quicq̃d diligit: ergo summe diligit quicquid diligit. In contrarium huius est: ꝙ omne quod est/ melius ē sub ordine rationabili q̃ sine ordine. delectio ergo ordinata rationabiliter melior est q̃ non ordinata. Ordo autem dilectionis est: ꝙ maius bonum magis diligitur/ ⁊ minus bonum minus/ ⁊ summe bonum summe. ⁊ quod melius ē/ deo attribuendum est: ergo deus in diligendo rationabilem obseruat ordinem: ita ꝙ maius bonum magis diligit/ ⁊ minus bonum minus/ ⁊ summũ bonum maxime. Iuxta hoc vlteri⁹ queritur: Si diligat angelum/ vel hominem. Et videtur ꝙ sic. Dilectio enim conuenientia affectuum est:

I. q̃stio incidens.

Argu. 1m

Argu. 2m

II. q̃stio incidens

Argu. 1m

Argu. 2m

B

III. q̃stio incidens.

Argu. 1m

Argu. 2m

Argu. 3m

Argu. 4m

In ꝛtrariũ argu. 1m

In ꝛtrariũ argm

IIII. q̃stio incidens

Arg. 1m.

ergo vbi maior cõuenientia/ ibi maior dilectio: sed maior conuenientia est inter angelũ ⁊ deũ/ q̃ iter deũ ⁊ hominẽ. Adhuc cũ dicit: de⁹ diligit hũc: verbum diligit/ significat diuinã essentiã: ⁊ cõnotat effectũ boni i creatura q̃ diligit. g̃ vbi maior bonum ibi maior dilectio: Sed in angelo maius bonum est ⁊ gratie ⁊ nature q̃ in homine. De bono enim nature nõ est dubiũ. gratia autẽ collata angelo talis gratia fuit/ qua angelus statim mouebatur in deũ/ ⁊ cõfirmatus est in illo: ⁊ talis gratia nõ fuit gratia hominis. ⁊ sic patet ꝙ gratiam maiorem habuit q̃ homo. In contrariũ tamen huius est: ꝙ diuina natura vnibilitatẽ habet ad humanã: ⁊ ecõuerso. ⁊ gratia vnionis est subiecta: ꝙ sicz humana natura vnita est diuine in vna ꝓsona: ⁊ hec gratia effectus est dilectionis ⁊ incomparabilis omni gratie, videt g̃ ꝙ ad minus aliquẽ hominẽ plus diligit omni angelo. Et hoc est qõ dicit Job. 13. d. Pater diligit filiũ: ⁊ oĩa dedit ei in manus. Uteri⁹ querit gratia istius: vtrũ plus diligit presenter iustũ/ vel predestinatũ non iustum. Et videtur ꝙ sic. In presenter eñ iusto diligit bonum nature ⁊ bonũ gratie; In predestinato enim nõ iusto/ nõ potest diligere nisi bonum nature: ergo plus diligit presenter iustũ q̃ predestinatũ nõ iustũ. Eodẽ modo querit: vtrũ plus diligat iustũ manentẽ iustũ/ q̃ peccatorem penitẽtem. Et videt ꝙ iustum. per istam cõsiderationem aristo. iij. topicorꝫ: quod diuturnius est/ magis eligendũ est. Justicia autem iusti manentis iusti/ diuturnior ē ⁊ malo impmixtior q̃ iusticia penitentis: g̃ eligibilior. ergo ⁊ magis diligibilis: quia quod eligibilius est/ diligibili⁹ est. In cõtrariũ est quod dicit Luce. 15. d. Dico vobis: gaudium est angelis dei sup vno peccatore penitentiã agente/ plus q̃ sup nonaginta nouẽ iustis qui nõ egent penitentia. Solutio ad primũ dicendũ: ꝙ dilectio qua deus diligit/ potest attendi ⁊ ex parte diligentis/ ⁊ ex parte dilecti. Si ex parte diligẽtis: dilectio est diuina essentia que vna ⁊ eadem ē ⁊ inuariabilis. Si ex parte dilecti: tunc connotat effectum qui diuersificatur in diuersitate dilectorum: ⁊ variat in ipis ꝓm plus ⁊ minus. ⁊ hec variatio nõ est in diligẽte deo/ sed in his que diligit. Uno ergo modo vna ⁊ eadem est dilectio qua diligit persona personã/ ⁊ qua persone diligũt oẽm creaturã: sed penes connotata in diligibili nõ est eadem. Et per hoc pater solutio ad primũ. Ad id quod obꝑcit in contrariũ: dicendũ ꝙ hec obiectio procedit ex pre connotati in diligibili. hoc eñ in vna parte est increatũ ⁊ summũ bonũ: ⁊ ex alia parte creatum bonũ participatiue dictũ: ⁊ hec nõ possunt esse ratio vnius dilectionis eodem modo se habentis. dilectio tamen ex parte diligentis est vna. Ad id quod vlterius querit: quid dictũ sit deũ amare creaturã. dicendũ ꝙ hoc est dictum bonã volũtatẽ dei fluere in bonũ quod fecit deus in creatura. Et hoc inuitur Sap. II. d. vbi quasi reddens rationẽ ꝙ deus diligit omnia que sunt/ subdit sic dicens: Quõ autẽ posset aliquid pmanere/ nisi tu voluisses: aut quod a te vocatũ nõ eẽt quõ cõseruaret? Ad id quod obꝑcit de dicto hugonis ⁊ dicto dio. dicẽdũ ꝙ dilectio siue amor duplex est: sczin genere passiõis. omnis enim amor passio est: sicut ⁊ gaudiũ. Et etiam amor in genere actionis: ꝓm ꝙ Jerotheus (vt narrat dionysius) generaliter dafiniuit amorẽ siue diuinũ/ siue angelicum/ siue humanũ siue naturalẽ: ⁊ dicit vnitiuã quandã ⁊ concretiuã virtutem superiora quidẽ mouentem ad prouidentiã minus habentiũ: cooridiata autẽ rursus ad cõicatõis alternatã habitudinem: in extremis autem subiecta ad meliorum et suppositorũ conuersionẽ. ꝓm hoc eñ amor motiua virtus que superiora mouet vt inferioribus influant bona sua prouisiue: ⁊ equalia vt equalib⁹ bona cõicent associatiue: ⁊ inferiora ꝑ susceptiuas virtutes conuertant ad superiora/ vt desiderentur a superiorib⁹ ⁊ recipiant influentias boni/ ⁊ sic reductiue perficiãtur in ipis: ⁊ sic amor simplex virtus est motiua ⁊ actiua. Et sic amans nõ format a dilecto/ sed bono suo dilectũ informat. Dictum ergo magistri Hugonis sic intelligitur de amore qui est in genere passionis ⁊ affectionis ⁊ talis amor in deo nõ est: nisi attribuat ei symbolice per prosopopeion/ que dicit antropopathos. Dionysius autem vocat extasim transpositionẽ bonorũ/ quia vnũ transponit bona sua in alterum: vt dictum est. Id quod primo obꝑcitur in contrariũ concedendum est. Ad id quod queritur vtrum ab eterno dilexerit creaturam que fuit/ vl que nõ fuit: dicẽdum ꝙ ab eterno dilexit creaturam que nõ fuit simpliciter/ fuit tamen ꝓm quid. non enim fuit in se ⁊ actu/ sed fuit in prescientia ⁊ ordinatione creatoris. Ad aliud dicendum: ꝙ licet creatura in creatore sit creatrix essentia: tamen aliud est dictum: deus diligit seipm. nec ex parte diligẽtis/ nec ex parte dilecti connotat aliquid respectu tpis preteriti/ presentis vl futuri. Cum autem dicitur: diligit craaturam ab eterno ꝓm ꝙ est in ipso prescita ⁊ disposita: connotatur respectus ad futurum. ⁊ sic licet idem sit re/ nõ tamen idem est in modo significandi. ⁊ in processu argumenti est fallacia accidentis: Ad id quod vlterius queritur: vtrum eque diligat omnia. dicendum ꝙ nõ. Ex parte enim diligentis nõ extenditur quãtitas dilectionis/ nisi in his in quibus dilectio passio ē. Sed in his in quibus dilectio virtus simplex est vnitiua/ concretiua/ cõgregatiua ⁊ motiua/ ⁊ actiua ⁊ influxiua boni: quantitas dilectionis accipit ex parte dilecti: ⁊ illud magis amatur cui maius bonum influit. Et sic deus diligit bonum/ ⁊ maius bonum magis diligit/ ⁊ maxime bonum maxime diligit. Obiectio autem procedit ac si q̃ritas dilectionis accipiatur ex parte diligẽtis: ⁊ hoc nõ est verum. Ad aliud dicendum: ꝙ cum dicitur: deus equaliter cognoscit omnia/ locutio est duplex: eo ꝙ aduerbialis determinatio equaliter potest referri ad verbum cognoscit/ in comparatõne ad appositum. ⁊ sic falsa est sub hoc sensu: deus cognoscit omnia equaliter/ supple esse vel fore: hoc enim falsum est. quia non equaliter sunt omnia. Potest etiam referri ad idem verbum/ sz in comparatione ad suppositũ. ⁊ sic adhuc est duplex: ex eo ꝙ hoc verbũ cognoscit/ potest dicere simplicem noticiã siue cãlitatẽ: ⁊ sic est vera. qz sic equaliter cognoscit oĩa ⁊ bõa ⁊ mala. Et potest dicere noticiã practicam cũ cãlitate ad cognitũ: que est noticia approbationis: et sic est falsa sub hoc sensu: deus

Arg. 2m

In contrariũ argu.

L Solutio q̃stionis.

Ad argu. in ꝛriũ

Ad. I. qõnẽ incidentẽ

Ad argumẽta

D

Ad. II. qõnẽ incidẽtẽ argu. 1m

Ad 2m

Ad. III. qõ incident ē

Ad arg. 1m

Ad 2m

equaliter cognoscit omnia/hoc est equaliter ap-
bat oia. ꝑ eñ ē falsū: bona eñ ap-bat/ꝛ nō malat
ꝛ meliora magis approbat/ꝛ maxia maxime. Et
de hac noticia approbatiōis intelligiť cū dicit: ꝙ
Ad 3m equaliter cognita equaliter diligunť. Ad id qō
obijciť de Sap. 6. ꝙ equaliter est illi cura de oib.
dicendū ꝙ adverbiū equaliter/notat equalitatē
similitudinis: ꝛ nō equalitatē dilectōis. hoc eñ ē:
sicut diligit vnū/ita diligit alterū. nec inequalia/
nec dissimilia sunt in hoc: quia subiecta sūt equali
ter sue dilectioni. In omnib eñ diligit bonū qō
Ad 4m ab ipo est/ꝛ suū est: ꝛ quia hoc inequale est/ ꝓter
hoc inequaliter diligit. Ad aliud dicendū: ꝙ li-
cet divina dilectio divina essentia sit: tamen dile-
ctio effectū cōnotat in dilecto/qui nec sūm⁹/nec
equalis est in omnibus dilectis: et ratione huius
nō summe diligit quicquid diligit. Sz pater filiū
sūme diligit: ꝛ econuerso: quia volunt sibijnuicē
summū bonū. ꝛ sic etiam pater ꝛ filius diligunt
spiritūsanctū: ꝛ econverso. In alijs autē tanta est
dilectio ꝗtū est bonū quod diligiť in eis. bonum
E enim in dilecto ratio ꝛ signū est in diligente. Id
Ad. IIII. qō nē incidētē. quod obijciťin contrariū procedit. Ad id quod
vlterius queriť: dicendū ꝙ hō ꝛ angelus tam fm
statū nature ꝗ fm statum gratie possunt compari
dupliciter: scz fm statū cōez: compando scz hoiez
vt hoiez ꝛ ãgelū vt ãgelū. Vel fm ꝓilegiū singu
lare: compãdo scz hunc hominē ad angelū. Pri-
mo mō tam in bono nature ꝗ in bono gratie me-
lior est angelus homine: ꝛ ita deo magis dilect⁹/
vt obiectū est. Secūdo mō vnibilitas humane na
ture in christo/cui⁹ actus est vnio/maius bonū
est ꝗ aliquid quod creature concessum est vel con
cedi potuit. ꝛ ideo hic homo magis omni angelo di
lectus est. Dicunt tamē quidā: ꝙ si angelus cō-
parať ad hominē fm statum creatiōis: maius si-
gnum dilectōis est in angelo ꝗ in homine: ꝛ ma-
ior dilectōis effectus: ꝛ per consequens maior di-
lectio. Si autem cōsiderenť fm statū recreatōis:
plura signa dilectiōis sūt in homine ꝗ in angelo:
ꝛ maior dilectōis effectus. Et hoc est quod dicit:
Joh. 3. b. Sic deus dilexit mundū/vt filiū suum
vnigenitū daret. Rom. 6. b. Cōmendat aūt de⁹
suā charitatē in nobis: qm̄ cum adhuc inimici esse
mus/deus pro impijs mortuus est. Hi etiam di-
cunt: ꝙ si homo ꝛ angelus companť ad finem bea
titudinis: equalis ē dilectio in angelū ꝛ hominē.
quia fm modū beatitudinis angeli assumunť ho
mines. Et adducunt pro se illud. Apoc. 12. Men
sura hominis que est angeli. ꝛ illud Deuť. 32. fm
aliam translationē. Statuit terminos populorū
iuxta numerū angelorū dei. Per hec pater solu
tio ad sequens. Id autem quod obijciť in con-
trariū/concedendū est. hominē enim christū plus
Ad. V. qōez incidentē. diligit omni creatura. Ad id quod vlterius que-
ritur: vtꝛ plus presenter diligat iustū nō predesti
natum/vel predestinatū presenter nō iustū: dōm
ꝙ ex quo ꝗtitas dilectōis nō accipiť ex parte dile
ctionis/sed ex parte effectus dilectōis: tūc dicim⁹
ꝙ duplex est dilectio: scz vt nūc/ꝛ simpliciter. Di-
lectione vt nūc plus diligit presenter iustum: dile
Ad argu. ctione simpliciter plus diligit predestinatū. Ex
argumento autem nō sequiť ꝙ plus diligat/sed
ꝙ plura in eo diligit. Et sic inferať: plura diligit: ꝗ
plus diligit. Fallacia figure dictōis ē ex mutata
suppositione: Sub discreto eñ accipiť continuū/
vel quasi continuū. Ad id quod vlteriⁿ⁹ queriť Ad. VI. qōz
de iusto ꝛ penitēte: dicendū ꝙ ceteris paribꝫ plus incidentē
diligit manentem iustū ꝗ penitentē. hoc semp po
sito: ꝙ ꝗtitas dilectōis penes effectum/ꝛ non pe
nes affectum attendať. Per accidens tamē quod
frequenter accidit penitenti: ꝛ per oppositū quod
frequenter subrepit iusto/plus potest diligere ali
quē penitētem ꝗ aliquē iustū. Verbi gratia si pe-
nitēs feruēs sit/vt feruore recuperet quod amisit
in tpe quando erat in peccato: ꝛ iustus ex confidē-
tia iusticie tepescat. Et ita soluit Glosa. Luce. 15.
dicens: ꝙ hoc modo predestinato omnia cooperā
tur in bonū. quia etiam lapsus in peccatū in bonū
coopať: ex eo ꝙ occasio est maioris feruoris in pe-
nitente. Et hoc videť sonare littera: quia dicit sic:
Plus ꝗ nonagintanouē iustis qui nō indigēt pe-
nitentia: hoc est/qui se penitentia nō reputant in-
digere. Unde ibidem Glosa Bede dicit: sicut dux
in bello eū militem plus diligit qui post fugam cō
uersus fortiter hostem premit/ꝗ qui nūꝗ fugit
nec vnꝗ fortiter egit. Aliud exemplū dat Beda:
ꝙ sicut si aqua fundať in ignem ꝛ ignis aquam su
peret: ignis ex aque infusione plus feruet ꝛ ardet
ꝗ si aqua in ignem fusa nō esset. Ita penitens ex
indignatione contra peccatū quod fecit/plus fer-
uet in dilectiōe dei ꝗ si nō peccasset. Et ex hoc nō
sequiť ꝙ plus diligat penitētem ꝗ iustum: sed ꝙ
plus diligat talem penitentem ꝗ talem iustū.

F
Vltra hoc vlterius queriť de quadā Glo VII. qōind
i sa augustini que continet Jobis vltimo. dens
f. super illud. Conuersus petrus vidit illū
discipulū quē diligebat iesus. vbi dicit aug⁹: Ta Argumētū
cito nomīe hoc signo discerniť Joānes a ceteris:
nō ꝙ solum eū/sed ꝙ pre ceteris diligebat eū. Nu
ius maioris dilectōis indiciū ē: ꝙ solus super pe
ctus iesu recubuit. Ex quo accipiť ꝙ plus alijs di
lexit Joannē. In contrariū huius est quod ibi- In contra
dem dicit subdens. Porro Petrus plus alijs di riū argu.
lexit: Unde ipe sciens quod interrogabat: Simō
Joānis diligs me plus his? hoc ē/plus alijs apo
stolis. Ex quo accipitur: ꝙ Petrus plus dilexit
christum ꝗ Joannes. ꝛ ex hoc sequiť: ꝙ deus di-
ligit plus minus diligētem: ꝛ min⁹ diligit plus
diligentem: quod videť valde inconuenienS. Uñ
augustinus ibidem disputans dicit: Ut detur me
lior qui plus diligit ꝗ qui minus diligit christū.
ꝛ sic anteponitur Petrus Joanni. Item videtur
melior qui plus diligiť ꝗ qui minus diligitur a
christo. ꝛ sic anteponiť Joannes Petro. Constat
autem ꝙ melior plus diligiť. Unde dubia est re-
spōsio qs plus diligať: maxime ꝓter id quod di-
citur Prouerbiorum. 8. b. Ego diligētes me di-
ligo. Si enim simpliciter sequitur ad simpliciter:
fm regulam consequentiarū tradiram in logicis:
ꝛ magis sequitur ad magis/ꝛ maxime ad maxie:
vnde si diligentes me diligo: magis diligentes
magis diligo/ꝛ maxime diligentes maxime diligo. Solo Au-
Hanc questionem determinat augustinus gustini
in eadem Glosa sic: Ut detur quidem ꝙ plus dili-
git christū melior: sed quem plus diligit christus
felicior. Et hec determinatio videť eē dubia: qꝛ ꝙ In ꝓtrariū
melior est/nō videť eē melior nisi boitate ad felici arg. 1m

Arg. 2m tatē ordinata: ꝛ sic videť ꝙ melior sit felicior: cui⁹
cōtrariū dicit aug⁹. Adhuc: Glosa super illud:
quē diligebat iesus/dicit sic: Diligebat ꝛ alios: sz
familiarius istū dorauit pectore dulcedie sui amo
ris: quia virgo permansit/matrē ei cōmendauit.
Sed quē dorauit pectore dulcedine sui amoris/
felicior fuit ꝛ maiorem effectū gratie habuit: ergo
videť ꝙ Joannes ꝛ felicior ꝛ melior fuit Petro: ꝛ
per cōsequens magis dilectus. ꝛ hoc est contra p
dicta. Si eñ cū christus dixit: Diligis me plus
bis: interrogabat qō sciuit: sciuit ꝙ petrus plus
eum omnibus diligeret. ꝛ qui plus diligit deum
habet maiorē charitatē: ꝛ qui maiorē charitatem
habet ꝛ melior ꝛ felicior ē/ꝛ deo magis dilectus:
B ꝗ petrus ꝛ melior ꝛ felicior fuit ꝛ magis dilectus
Sol'o. VII. qōis incidē tis a deo ꝗ Joannes. Solutio: dicendū ꝙ aliud ē
plus diligere simpliciter: ꝛ aliud est plus dilige-
re in hoc ꝛ ad hoc. Plus diligiť simpliciter/cui
maior gratia charitatis conferť ad merendā vitā
eternam. quia charitas preciosissimū donū est/et
efficacius ad merendū: ꝛ excellentius inter dona
vie ꝛ infallibiliter conducens ad vitā eternā/que
optimū ꝛ excellentissimū donū dei est. Et hoc mō
deus diligit plus eum qui deū plus diligit. Illi
eñ maiorē gratiā ꝓtulit: quia aliter eū plus dili-
gere nō posset nisi maiorem gratiā alijs accepisset
charitatis. Et hoc modo intelligiť illud Prouer-
biorum. 8. b. Ego diligentes me diligo. Et hoc mō
christus plus dilexit petrū ꝗ Joannē. de tali eñ
dilectione tenet consequētia inducta: quia si dili-
gētes se diligit: magꝭ diligētes magꝭ diligit/ꝛ ma
xime diligētes maxime diligit. Dilectio autem in
hoc ꝛ ad hoc est/quando effectus dilectōis datur
in aliquo speciali ꝛ excellenti dono/ꝛ dulcius ꝛ fa
miliarius. Et tali dilectiōe plus dilexit Joannē.
dedit eñ sibi pre ceteris haustū sapientie quo cete
ris altius intelligeret simul ꝛ parefaceret (vt dicit
Beda) sue diuinitatis arcana. Dedit etiam gustū
dulcedinis in sacramentis/quo ab omnibus oble-
ctamentis huius mundi exutus ꝛ interior dele-
ctatione omnibus sensibus ad interioza reuocat/
quasi resolutus ꝛ cōsopitus/nusꝗ quereret quie
scere nisi in pectore domini. ꝛ in hoc ꝛ ad hoc plus
dilexit Joannē. Et Joānes dicit felicior: eo ꝙ ta-
lia dona minus sentire faciunt miseriā vite presen
tis. Felicior enim est qui a miseria īmunior est. Pe
trus autem dicit melior/nō felicior: quia maior
charitas ē fortior ad sustinēdas miserias hui⁹ vi-
te ꝛ ad merendum vitā eternā. felix autem non est
ꝓter sensum miseriarū. Dicit eñ Bernardus ad
Eugenium in. v. ꝙ beatitudo ꝛ miseria in eodem
esse non possunt actu. Et sic pater solutio ad
totum.

Queriť de electione vtrum sit in deo.
Questio LXV

A Einde queriť de ele
o ctione diuina ꝛ eterna. Omnes enim
dilecti electi sunt: sed nō conuertiť. ꝛ sic
electio consequens est ad dilectionē. Querať ꝗ:
Arg. 1m Si in deo est electio. Et videť ꝙ nō. Damasce-
nus: Nō cadit electio in deū. quia electionē prece-
dit consiliū: consiliū autem ignorantis est: deus
autem nō est possibilis ad ignorantiā: ꝗ electio nō
competit deo. Adhuc: damascen⁹: Eligere est Arg. 2m
duobus vel pluribus propositis vnū alterī/vel
alijs preoptare. Et quo accipiť: ꝙ electio nō ē nisi
eius qui fm appetitū inequaliter se habet ad pro
posita. deus autem equaliter se habet ad oia/ꝛ ad
omnes: ꝗ electio nō cadit in deū. In contrariū In ꝓtrariū
hui⁹ est quod dicit Ephesio⁹. I. a. Elegit nos añ argu. 1m
mundi cōstitutionē. Adhuc: Joh. 15. b. Ego scio Arg. 2m
quos elegerim. Adhuc: Joh. 15. c. Nō vos me Arg. 3m
elegistis/sed ego elegi vos. Adhuc: Ephesiorū Arg. 4m
I. c. sup illud: Sorte vocati sum⁹: glosa: sorte/hoc
est diuina electione. Adhuc: in ps: 30. sup illud: Argu. 5m
In manibus tuis sortes mee/glosa augu. Causa
ꝛ ordo electōis hominib est occult⁹. Et post pau-
ca: Et si iustus ꝛ occultus ordo electiōis apud te
est: ꝗ in deo nō tm̄ est electio/sed etiam electōis or
do ꝛ causa. Ulterius. Si electio est/querať ad I. qōis inci-
quid sit. Videť ꝙ ad sanctitatē. Ephesio⁹. I. a. dētis ar. 1m
Elegit nos ante mundi constitutionē in ipo/vt es-
semus sancti ꝛ immaculati. Adhuc: Jobis. 15. c. Arg. 2m
Elegi vos vt eatis ꝛ fructum afferatis/ꝛ fructus
vester maneat. In contrariū hui⁹ est: ꝙ electio In ꝓtrariū
ponit gratiā finalem: ꝗ qui a deo eligiť finaliter argu. 1m
debet esse iustus. Quod si concedať instantia de-
bet esse in Juda ꝛ in Saul quo⁹ neuter remāsit
in sanctitate finaliter. Adhuc: Joh. 6. g. Nōne Arg. 2m
ego duodecim vos elegi: ꝛ vnus ex vobis diabo-
lus est: constat ꝙ ille qui diabolus fuit ꝛ electus:
electio autem causa sanctitatis nō fuit sibi: relin-
quiť ꝗ ꝙ vel diuina electio frustrabať effectu: qō
incōueniens est dicere. quia sic sequereť ꝙ vanū
ꝛ frustra esset in operibus dei: que vt dicit pbs in
ij. phycor⁹ nō sunt in operib⁹ nature: ꝛ sic sequere
tur ꝙ ordinati⁹ esset opus nature ꝗ opus dei: qō
valde absurdum esset. vl' oportet dicere/ꝙ electio
nō semp sit ad sanctitatē. Ulteriⁿ⁹ queriť: Si de⁹ B
elegit quosdā: quid respiciens in illis elegit illos II. qō inci-
potius ꝗ alios. Si eñ nihil in eis respicit: videť dens
esse irrationabilis electio. Si aūt aliquid in eis re
spicit: querať quid hoc est. Et videtur ꝙ nature Arg. 1m
capacitas ad gratiam. Mathei. 25. b. Dedit vni
cuiq fm ꝓriam virtutem: cōiter exponiť: fm pro
prie nature capacitatem. Adhuc. 4. Regꝭ. 4. a. Argu. 2m
Filij offerebant matri vasa vacua: ꝛ illa infudebat
oleū ꝛ implebat quodliber fm quantitatē capacita
tis. Adhuc Hylarius: Mun⁹ quod in christo Arg. 3m
est omnib pater viuū: ꝛ quod vbiq non deest/tm̄
dať ꝗtū quis valet/ꝛ tm̄ quis recipit ꝗtū quis
valet ꝓmereri: ꝗ fm capacitatē nature effectus est
in nobis electōis: ꝛ ad hoc respiciens elegit. Ad Arg. 4m
huc: deus fecit rationale naturā ad gratiā ꝛ glo-
riam: ꝗ capax est gratie ꝛ glorie: ꝗ effectū electōis
conferendo si rationabiliter eligit ꝛ facit/respicit
ad nature capacitatē. Adhuc: Luce. 6. f. Men- Arg. 5m
suram bonam ꝛ conferta ꝛ coagitata ꝛ superfluen
tem dabunt in sinū vestrū. ibi sinus nō potest vo-
cari/nisi nature capacitas: ꝗ ad capacitatem na-
ture respiciens eligit/ꝛ dat gratiam electionis.
In contrarium hui⁹ est: ꝙ augustin⁹ videť di- In 3riū ar-
cere: ꝙ ad merita respiciens eligit. Dicit enim sic, gu. 1m
super Malachiā primo. a. super illud: Jacob di-
lexit Esau autē odio habui. ꝙ hec dilectio iniusta
esse nō potest. Venit eñ de occultissimis meritis.

merita aūt occultissima sūt merita in p̃sciētia dei/ que tū in futuro erūt in merente electo. ergo videtur q̃ ad hos respiciens elegit et gratiam infudit.

Obiectio — Sed in cōtrariū hui⁹ est: q̃ merita in rationib̄ eternis q̃ sunt in p̃sentia/nullā habent p̃eminentiā vni⁹ ad alterū. ois aūt electio ē f̃m p̃eminēcia vni⁹ ad alterū.

Argu.2m — Adhuc f̃m Aug^m, in q̃nto sup Gen. ad litterā; videt q̃ nec ad capacitatē/nec ad merita respiciens eligit: sed tm̄ ad scip̃m, dicit em̄ sic: Habet deus absconditas in semetipso quozundā facrozum causas/quas rebus conditis nō inseruit: easq̃ implet non eo tpe prouidentie quo naturas cōstituit vt sint/sed eo quo illis administrat vt voluerit: ubi est gratia per quā salui fiūt peccatores.

L — III. q̃stio incidens — Ulterius querit: vtrum cōtingere possit q̃ reprobus sit electus. Hoc em̄ videt. Est em̄ iudas electus ⁊ saul. ⁊ cū electio nō sit nisi ad gratiā: cōstat q̃ illi habuerūt gratiā: Aut ergo gratia frustra est: aut est ad meritū vite eterne. ponat ergo q̃ operib̄ meruerūt: aut ergo illa opa p̃miabūt: aut nō. Si sic: ergo dabit eis vita eterna. Si nō: tūc aliquod bonū est q̃ deus nō condigne remunerat: q̃d absurdū est. sequeret em̄ q̃ deus esset iniustus iudex.

Arg.1m

Arg.2m — Adhuc: Saul ⁊ iudas habentes gratiā/potuerūt p̃seuerare in electiōis gratia vsq̃ in finē: et si p̃seuerassent/cōstat q̃ vitā eternā habuissent: ⁊ sic fuissent electi. ⁊ constat q̃ fuerūt reprobi: ergo reprobi p̃nt esse electi.

In ꝓrariū argumētū. — In cōtrariū est: q̃ reprobi ipso noīe reprobationis ponunt carentiā gratie finalis/⁊ defectū separationis a massa pditoꝝ. Electio autē ponit vtrūq̃: scz et gratiā finalem/⁊ a massa perditoꝝ separationē. ergo p oppositionem intellectū reprobationis ⁊ electionis in vnū et eundē nō possunt coincidere reprobatio et electio.

IIII. questio incidens — Ulterius querit, Cum electio sit manifestatio diuine bonitatis: ⁊ electio sit separatio electi a massa perditoꝝ: videtur q̃ electio nō sit nisi post peccatū: eo q̃ massa perditoꝝ nō fit nisi per peccatum. ⁊ sic videntur duo incōuenientia sequi: scz q̃ tpale sit causa eterni: ⁊ q̃ diuina bonitas est peccati manifestatio. ⁊ sic peccatū faciat ad cōmendationem diuine bonitatis: ⁊ sic sit vtile ⁊ bonū/quod falsum est.

Solutio q̃stionis. — Solutio: dicendū q̃ quedaz sunt in electione substātialia: ⁊ quedā sunt antecedentia per accidens. Substantialia sunt duo: vnū in electis: alterū in eligente. In electis substantiale est electioni/q̃ plura sint p̃posita ex q̃bus fiat electio. In eligente substantiale est electioni/q̃ vnū ponderando p̃oprat alteri. Antecedēs autem q̃d accidit electioni est: q̃ si ignozet q̃d p̃positoꝝ preponderet/q̃ faciat inquisitionez ⁊ consilium de pondere vniuscuiusq̃ p̃positoꝝ. Si aurē non ignozat/sed certam scientiā habet de quolibet: non exigitur q̃ inquirat vel consulat/sed ex certa sciētia determinet quod illoꝝ p̃opter. Unde electio quantum ad substantialia in deo saluat et homine: sed quantū ad antecedens accidentale vno modo est in homine: ⁊ alio modo in deo. In homine em̄ est per pondus inquisitionis ⁊ consilij factū de p̃positis: In deo aurē per certā determinationē scientie determinantis quid cui p̃ponendū sit.

Ad argumenta — Et per hoc patet solutio ad ea que quesita sunt de primo. Quod em̄ obiicitur q̃ de⁹ equaliter se habet ad omnes: nō impedit electionē. Nulla em̄ electio est ex impa-

ritate eligentis/sed ex imparitate eligibiliū. Unde licet deus equaliter se habeat ad oēs/nō tamen omnes equaliter se habeat ad ipsum. ⁊ in hoc radicatur electi p̃eminentia.

Ad argumēta in ꝓrariū. — Auctozitates que in contrariū deducte sunt/per distinctionē sunt solute.

Ad I. q̃ne incidēte — Ad id quod vlterius queritur: ad quid sit electio: dicēdū q̃ duplex est electio diuina: scilicet eterna/⁊ tempozalis. Eterna est electio p̃destinationis. ⁊ hec est p̃parātio gratie finalis/electos a massa perditozū finaliter separantis: et p̃parātio beatitudinis eterne separantis hominē a miseria mortis eterne. Et hec est ad esse sanctū et immaculatum in gratia illa: vt dicit Eph. j. a. Tempozalis est ad officium vel dignitatē in tēpore administrando. et illa fit per respectuz ad p̃sentē iusticiam ⁊ ad aptitudinē p̃sone ad actum illum.

Ad arg.1m in cōtrariū — Ad id quod obiicit in contrariū. dicendū q̃ iudas ⁊ saul nō eterna dilectione electi sunt/sed tēpozali: et illa nō est ad sanctitatē/sed ad hoc quod p̃dictū est. Et hoc videt innui Marci. z. vbi dicit de electione apostoloꝝ. vbi sic dicit glosa: q̃ iudas a multitudine maloꝝ fuit separatus in consortiū dñi: et inter apostolos assumptus ⁊ electus: vt cōgruētius traderet dñs/⁊ ad ecclesie instructionē. quia magna est veritas/quā nec aduersarius minister infirmat, voluit dominꝰ tradi a discipulo: vt ⁊ tu a socio proditus/modeste feras tuū errasse iudiciū: perijsse beneficiuz.

Ad 2m — Ad id quod obiicit q̃ electio dei sit cassa: dicendū q̃ nō. sequit etiā de electione eterna: quia etsi non esset sanctus electus/adhuc electio esset iudiciū maxime largitatis ⁊ sapiētissime instructionis. Unde augustinꝰ: Bene dispensauit dñs: vt nec omnes dānarent: nec omnes saluarent. Si em̄ omnes saluarentur: lateret quid peccato peritusticiam deberet. Si omnes damnarentur: lateret quid gratia largiret.

Ad II. q̃ne incidēte — Ad id q̃d vlterius querit: dicendū q̃ in electiōe eterna que nullo merito potuit p̃uenire/deus nihil respicit in nobis: sed in seipso sue bonitatis tm̄ cōmunicationem. Capacitatē em̄ nature ad gratiā ⁊ gloriā respicere nō potuit: quia capacitas nature nō se extendit ad gratiā ⁊ gloriā: quia natura nō potest capere gratiā ⁊ gloriam: nisi super se ⁊ super fines capacitatis sue eleuet: ⁊ hanc facultatē non habeta se/sed a gratia.

Ad arg.1m — Unū q̃d dicit Matth. xxv. q̃ dedit vnicuiq̃ f̃m p̃priā virtutē: virtus nō vocatur ibi capacitas/sed conatus nature ad gratiā: ⁊ cōsonantia liberi arbitrij cū gratia. et hic conatus ē gratia gratis data/qua disponitur homo ad gratiam: ⁊ f̃m quē homo disponit se ad deū/vt ex congruo detur ei gratia. cōgruit em̄ vt tali detur gratia: ⁊ in appositione gratie que tēpozalis est/⁊ ad aliquid tempozale respicere potest: respicit de⁹ conferens gratiā ad talem virtutē/vt vnus plus accipiat ⁊ alter minus.

Ad 2m — Ad aliud dicendū: q̃ filij offerebant matri vasa nō tm̄ vacua/sed ad oleum p̃parata: per q̃d significat conatus p̃parans hominē ad gratiā.

Ad 3m — Ad dictū hylarij dicendū: q̃ valoz vniuscuiusq̃ ad gratiā accipit ex dicto conatu. Et q̃d dicit: q̃ quantū quilq̃ valet mereri: intelligitur de merito congrui/⁊ nō de merito cōdigni.

Ad 4m — Ad aliud dicendū: q̃ deus nō fecit rationalem naturaz vt esset capax gratie ⁊ glorie p̃ seipsam: sed vt p appositionē gratie eleuaret super p̃priam

capacitatem: ⁊ sic capax gr̃e et glorie efficeretur.

Ad 3m — Ad aliud dōm: q̃ sinus vocatur capacitas nature simul ⁊ gratie: ⁊ ideo dicit mēsura bona/implens capacitatē nature: conferta/implens capacitatem conat⁹ ad gr̃am: coagitata/implēs capacitatem gr̃e: superfluens/implēs in infinitū q̃d ditur ex diuina largitate.

Ad arg. 1m in ꝓrariū — Ad id q̃d obiicit in cōtrariū de aug⁹: dōm q̃ occultissima merita p certo sunt in p̃scientia dei merita: sed hec non possunt esse causa electionis eterne/sed possunt eē ratio p̃ prer quā electio sit rationabilis. sicut in p̃habitis in q̃one de p̃destinatione determinatum est.

Ad obiectionem — Ad id q̃d obiicitur de p̃eminentia: dōm q̃ sicut concedit/q̃ rationes meritozū in p̃scientia ab eterno existentes sunt plures/per respectum ad pluralitatem meritoꝝ que fient in futuro: Sic etiam cōcedi potest/q̃ p̃eminentia habeat vnum respectu alterius: ⁊ vn⁹ sit electꝰ respectu alterius siue electi siue non electi. illa em̄ ad que respectum ponit p̃eminentia/habent vel habebūt in futuro. electio em̄ est actus dīnus ⁊ eternus/qui a tempozali vl a respectu ad tpale causari nō potest. sequeret em̄ q̃ id q̃d est posterius/esset causa priozis: et effectꝰ causaret causam: ⁊ sic eēt circulus: q̃z idem causaret seipsum, quia id q̃d est cā cause/est causa causati. electio em̄ dīna causa meriti est ⁊ est cā respectꝰ ad futura merita.

Ad 2m — Ad auctozitatē august. dōm q̃ illa liquide dicit veritatē. voluntatis em̄ diuīe opus est electio/⁊ nullam aliā habet cām: lz p̃scientia meritoꝝ electionē ostēdat rōnabilem/vt dictū est. p̃ter q̃d etiaz in sentētijs dicit mgr̃ p̃mo libro dist. 41. c. Multi vero: q̃ in taliby cā querēda nō est. Unde chrysost. sup ioan. dicit: q̃ q̃z miraculū est opus voluntatis/cām nō habet nisi voluntatem dei.

Ad. III. q̃ne incidēte — Ad id q̃d vlteriꝰ querit: dōm q̃ nullo mō p̃cedendū est/q̃ reprobus sit electus/vl elect⁹ possit fieri: eo q̃ impossibilia ⁊ ꝓtradictoria simul verificarentur. Reprobus em̄ dicit p̃scitum finaliter in culpa ⁊ p̃parātum ad gehēnam: Electꝰ autē dicit p̃scitum in gr̃a finali ab eterno sibi p̃parātam/⁊ habituū gloriā beatitudinis. Unū si reprobus posset eē electus: oporteret q̃ simul eēnt vere iste: q̃ p̃scitus finaliter malus/esset non p̃scitus finaliter malus/sed finaliter bonꝰ. et hoc stare non pōt. Potest tm̄ ille q̃ est reprobus hr̃e gr̃am in presenti qua mereatur vitā eternā: sed vitā eternā nō

Ad arg. 1m — babebit. Ad id q̃d obiicitur: q̃ nulluz bonū sit q̃d nō digne remunerēt. dōm q̃ oē remuneratiōe dignū a deo/opz esse cū p̃seuerantia vsq̃ in finez. Propter q̃d Leuiti. z. c. p̃cipitur cauda hostie immolari. Cauda em̄ q̃ finis aialis est/perseuerantiā significat: vt dicē beliciꝰ in glosa. ad minꝰ q̃ nō declinet ad actū ꝓrium. ⁊ iō tale meritū nō est remunerabile vita eterna/q̃d sine perseuerātia est.

Ad 2m — Ad aliud dōm: q̃ ex libero arbitrio facultatem habebāt p̃seuerādi. lz tali positiōe facta q̃ reprobi sint: ex necessitate p̃ntie siue ordinis siue positiōis non poterat eē/q̃ p̃seuerarēt: sicut in antehabitis sepe dictū est. Sequeret em̄ q̃ p̃scit⁹ ī pctō finali ⁊ ad mortē eternā p̃parat⁹/eēt p̃destinat⁹ ad gratiā finalē ⁊ ad vitā: q̃ simul stare nō p̃nt.

Ad. IIII. q̃ne incidēte — Ad id q̃d in ꝓrariū obiicit, pcedit. Ad id q̃d vlteriꝰ q̃rit: dōm q̃ pculdubio electio manifestatio est dīne bonitatis. Sed electio est duplex. Eligit em̄ ex bonis meli⁹. ⁊ talis electio fuisset et si adam nō peccasset ⁊ bonitatē dei manifestasset. Eligit etiaz ex malis bonum. ⁊ talis electio p̃supponit pctm̄. sed pctm̄ manifestationis diuine bonitatis nō est causa/nec per se/nec per accidēs. sed est occasio alicui⁹ q̃ potꝰ cōcomitat q̃ causet. q̃z em̄ pctm̄ est/⁊ maiozis gr̃e ⁊ maiozis misericordie indiciū ē saluare peccatozē q̃ iustuz: ꝓter hoc dz/q̃ electio magis manifestat diuinā bonitatē: f̃m q̃ est separatio a massa pditoꝝ post pctm̄ q̃ ante. Attendendū etiā est q̃ electio f̃m rōnē intelligentie est a p̃posito miserendi. tm̄ p̃positū aliqū dz effectꝰ p̃positi: et tunc f̃m rōnē intelligendi p̃positū est ex electione. et sic dicit Roma. 9. c. vt f̃m electionē p̃positū dei maneret. Primo aūt mō dz ad Eph. j. a. p̃destinauit nos f̃m p̃positū voluntatis sue.

Querit de reprobatione. Q̃ō. LXVI

Einde q̃rit de reprobatione, de q̃ magister ait p̃mo sniārū distinctione. xlj. ca. Cunq̃ p̃destinatio sit, et ca. sequēti: Sicut em̄ predestinationis effectus. Queremus autē duo: scz q̃d sit reprobatio: ⁊ q̃s eius effectus.

Duⁿ q̃ōis sūt mēbra.

Queritur quid sit reprobatio.

A Mēbrū. I. — Primo ergo q̃rit q̃d sit reprobatio. Et p dicit mgr̃ in sentētijs: q̃ reprobatio ē p̃scientia iniqtatis quozundā/et p̃parātio dānationis eozundē.

Argu.1m — Et ꝝ hoc obiicit sic. quia sicut dicē aristo. in p̃ncipio p̃dicamētoꝝ: diuersoꝝ generoꝝ nō subalternatim positoꝝ diuerse sūt spēs ⁊ differētie. p̃scientia aūt ⁊ p̃parātio diuersa sunt genera nō subalternatim posita: q̃ nihil vnum vt spēs cōtinet in vtroq̃. hic aūt reprobatio ponit ⁊ in genere p̃scietie/⁊ in genere p̃parationis: q̃ male diffinit.

Argu.2m — Adhuc p̃sciētia simplicis noticie nullā ponit causalitatē respectu p̃sciti. p̃parātio autē ponit respectu p̃parati causalitatē: q̃ p̃parātio in genere p̃sciētie nō cōtinet.

Argu.3m — Adhuc p̃sciti ⁊ p̃sciētia ex opposito se bnt ad p̃destinatos ⁊ ad p̃destinationē. q̃z p̃sciti finaliter dānādi sūt: ⁊ p̃destinati finaliter saluādi. p̃parātio autē cadit in definitionē p̃destinatiōis: ⁊ sic videt q̃ p̃destinatio f̃m totū ambitū sue cōitatis nihil bz in genere p̃scientie. ⁊ cū reprobatio sit p̃parātio q̃dā: p̃parātio nō pōt cadere in genere p̃sciētie.

I. q̃stio incidens. — Ulteriꝰ q̃rit: Si reprobatio est ex meritis/vel nō.

Arg. 1m — Et videt q̃ sic. p̃mo sniārū distinctione. xlj. sic dz. Si q̃rimꝰ meritū obdurationis ⁊ misericordie: obdurationis meritū inueniemus/misericōdie vero meritū nō iueniem⁹.

Argu.2m — Adhuc ibidē ex ꝓbis augustini ꝝ iulianū: Miserēt vtrq̃ f̃m gratiā q̃ gratis dat: obdurat aūt f̃m iudiciuz q̃d meritis reddit. q̃ cū obduratio effectꝰ sit reprobatōis: videt q̃ reprobatio sit ex meritis.

Argu.3m — Adhuc Roma. x. c. sup illud: obscuratū ē insipiēs cor eoꝝ Augꝰ. in glosa. Ista obscuratio pena ⁊ vindicta ē: p quā penā/hoc ē cordis cecitatē in plura peccata lapsi sunt. videt q̃ ex malis meritis sit.

Argu.4m — Adhuc reprobatio sicut dicit augꝰ. est nolle misereri. nolle autē misereri sine causa non pōt cōuenire ei cui⁹ p̃priū est misereri ⁊ parcere. causa autē nō pōt esse nisi pctm̄: q̃ reprobatio nō ē nisi ex pctō.

Arg. 5m — Esaie. 59. a. Iniqtates vre diuiserūt inter vos et

deū vestrū. Sed reprobatio separatio ⁊ diuisio est a
deo: videl q̃ esse nō possit nisi ꝓter pctm: ⁊ sic re
Arg.6m probatio ē ad min⁹ ex pscientia tali meriti. Adhuc
subtractio gr̃e cōiter dr̃ effect⁹ reprobatōis. Que-
ratur q̃ cui⁹ sit effect⁹: vel dei: vel alicui⁹ alterius.
Subtractio em̄ ē in genere mot⁹ violenti/ ⁊ dicit
motū abstrahentē. ⁊ ppositio q̃ p cōpositionē est in
noie/ dicit ablationē ei⁹ qd trahit ab aliq̃. videl q̃
q̃ subtractio mot⁹ dr̃i sit ab aliq̃ reuocātis gratiā:
⁊ sic subtractio gr̃e ens ē qd necesse ē q̃ a deo sit fa
ciente. Qd si cōcedat q̃ sit aliqd a deo q̃ fit bō de-
rior: est fulgentiū p̄mo sniarū distinctōe. xlj. ca.
Sicut em̄. vbi dicit fulgenti⁹: q̃ de⁹ nō est ppara
Arg.7m tor peuitatis. Adhuc videl inconueniēs esse q̃
de⁹ subtrahit gratiā. Dicit em̄ diony⁹: q̃ optimi ē
Argu.8m optima adducere/ ⁊ nō optima subtrahere. Ad-
huc dicit dionysi⁹: q̃ diuina bonitas p oia se dif-
fundit ⁊ expādit. qd aūt p oia se diffundit ⁊ expan
dit/ nulli se subtrahit: q̃ subtractio gr̃e ⁊ bonitatis
B deo non cōpetit. Sil'r q̃rit de excecatione: vtrū
II. q̃stio in- possit esse opus diuinū. Et videl q̃ sic. ij. Lor.
cidens iiij. sup illud de⁹ hui⁹ seculi excecauit mētes infide
Argumētū liū. glosa: de⁹ hui⁹ seculi q̃ nō solū bonos regit/ sed
etiā malos p meritis pcipitat: excecauit mētes in
fideliū. Et paulo post sequtur: de⁹ ver⁹ ⁊ iust⁹ exce-
In ⁊rariū cauit mentes infideliū hui⁹ seculi. Sed in ⁊riū
argu.1m videl esse: q̃ sicut dicit aug⁹ in. 83. q̃ntib⁹: Opus
qd operat deus p seipm/ est illuminare aīas: eo q̃
Job. j. a. dr̃. Erat lux vera q̃ illuminat oēm hoiez
venientē in hūc mūdū. Lucis aūt opus nō pōt ee
excecatio: ⁊ sic videl q̃ ver⁹ de⁹ nullū excecat. ma-
xime qr̃ sicut dr̃. ij. ad Lor. iiij. a. deus hui⁹ seculi
excecauit mētes infideliū/ vt nō fulgeat in eis illu
minatio euāgelij glie xpi: q̃ ē imago dei inuisibilis.
tale aūt illuminationē pbiberе nō ē ꝓprū ei⁹ q̃ lux
Argu.2m est. Adhuc Job. j. sup illud/ lux ī tenebris lucet:
dicit aug⁹. in glosa: Sicut ceco posito in sole pns
est lux/ ⁊ ipse absens ē ab ipsa: ita oīs iniquus cec⁹
corde/ absens ē a sapia/ ⁊ sapia pns est illi. Exceca
Arg.3m tio aūtē nō pōt esse opus dei cū ipse sit lux. Ad-
huc sap. ij. excecatio deo nō attribuit/ sed poti⁹ ma
licie ⁊ diabolo. dr̃ em̄ sic: Hoc dixerūt ⁊ errauerūt,
excecauit em̄ illos malicia eor̃: ⁊ nō cognouerunt
sacramēta dei: nec mercedē sperauerūt iusticie: nec
Solo mē. I iudicauerūt bonorē aiarū sctārū. Solutio: di-
cendū q̃ reprobatio ē vt dicit aug⁹/ pscientia iniq̃
tatis q̃rundā/ nō ꝓparatio: ⁊ ꝓparatio dānatiōis
eorundē. Et sic tria sūt in reprobatiōe: sz pscientia
iniq̃tatis: q̃ simpler est noticia absq̃ oi causalitate
q̃ deus puider q̃cq̃d futurū est. Secundū est futu
ra iniq̃tas in eo qui reprobat. Tertiū est ꝓparata
dānatio que debet iniquis. Et respectu hui⁹ pre-
scientia nō dicit simplicē visionē/ sed poti⁹ noticiā
practicā que est cū ordinatione/ dispositione/ ⁊ pre
paratione opatiua. Et in his trib⁹ p̄mū nullo mō
causa est secūdi: sed secūdū est causa tertij. Ex oppo
sito em̄ habet se reprobatio ad pdestinationē: q̃ est
pscientia beneplaciti/ siue approbationis: ⁊ ꝓpa-
ratio gr̃e in pseenti/ ⁊ glorie in futuro. ⁊ in his pre/
scientia beneplaciti p̄m rōnē intellīgentie est ratio
secūdi: ⁊ causa hec est ꝓparationis gr̃e in pseenti: et
p̄mū ⁊ secundū causa tertij/ hoc ē glorie in futuro.
Et qr̃ plura sunt in rōne reprobationis: ideo ne-
cesse fuit vt in pluriby generib⁹ poneretur. Sicut
etiam p̄m phiam bene conceditur q̃ homo albus
magnus pr̃ socratis in pluribus est generib⁹/ quo
ad diuersa que sunt in ipso. Dico autem generib⁹
nō subalternatim posit⁹. dānatio em̄ iniqui iusta
est: vt dicit aug⁹. ⁊ si iusta est/ bona est: quia omne
iustum bonū est. omne autē bonū a deo est: vnde
respectu dānationis iniquor̃ oportuit q̃ reproba
tio esset in genere ꝓeparationis/ ⁊ in genere scien
tie practice que est scientia ordinans disponens et
preparās. Respectu autem iniquitatis/ cui⁹ de⁹
causa esse non potest: eo q̃ dicit aug⁹: q̃ nullo mō
causa est eius quo fit bō deterior: non potuit poni
in genere scientie practice. quia de⁹ preparator ini
quitatis nō est: vt dicit fulgentius. Sed qr̃ nihil
latet eum ex oībus futuris: oportuit q̃ poneretur
in genere simplicis noticie. Et qd̃ dicit pbs: q̃ Ad arg.1m
diuersor̃ generum ⁊c. intelligitur de spēbus sim
plicib⁹/ in quarū definitione genus est in poten-
tia: ⁊ differentia eiusdem generis diuisiua est in ea
dem vt ꝓstitutiua actus. Et per hoc patet solu- Ad 2m ⁊ 3m
tio ad duo sequētia. Ad id qd̃ vlterius querit: Ad. I. q̃oēs
dōm q̃ sicut in q̃one de pdestinatione dictum est: incidētem
actus eternus ex re temporali causam habere nō
potest. Unde reprobatio dupl'r dicitur: sz ab- Ad arg.1m
iectio eterna/ qua mali reprobati sunt. Et subtra-
ctio gratie in rē. Quātum ad actum eternū non
est ex meritis vt ex causa: sed ꝓtum ad subtractio
nem gratie pōt esse ex malis merit⁹/ ꝓter que de⁹
subtrahit gratiā. Et hoc ē qd̃ dicit aug⁹ ad sixtū:
Non obdurat deus impriendo maliciā/ sed nō im
pertiendo gratiā: sicut q̃ nec digni sunt. quib⁹ em̄
nō impritur: nec digni sunt: nec meretur. potius
vt nō imptiatur/ hoc digni sunt: hoc meret. Ad Ad 2m
aliud dōm: q̃ iudicū quo deus obdurat/ vel gra
tiam subtrahit: quod temporaliter reprobare est:
est ordinatio culpe per penam iustam. Iustus em̄
est: q̃ gratia subtrahatur peccanti/ ⁊ peccantē cō-
comitetur talis obduratio: que est nō emolliri ad
p̄cepta ⁊ consilia ⁊ sacramenta per que quis iusti-
ficari possit. quia si illis emolliretur/ cor̃ suū pctm
nō cōmittetur. vnde talis obduratio ꝓcomitatur
esse pctm̄ mortale. ⁊ hec est reprobationis effect⁹
temporalis. Ad aliud dōm: q̃ ex malis merit⁹ Ad 3m
pōt esse reprobationis effectus tēporalis: siue ille
sit excecatio/ siue obduratio: vt pdictum est. Ad Ad 4m
aliud dōm: q̃ nolle misereri duplex est: eterna sz
voluntas nō sēdē: ⁊ actualis dissensus ad fa
ciendum misericordiā in tē. primū nō pōt habere
causam: cū sit eternū. scōm habet causam: cum sit
temporale. ⁊ de illo est verū: q̃ ei cui⁹ ꝓprū est mi
sereri ⁊ parcere/ nō competit sine causa nolle mise-
reri. Ad aliud dōm: q̃ iniquitates actualem se Ad 5m
parationem faciūt a deo: ⁊ hec est tēporalis repro
batio/ nō eterna. Ad aliud dōm: q̃ subtractio Ad 6m
gratie non dicit motum/ sed pūationem vel nega
tionem: hoc est non apponere/ vel nolle apponere
gratiam. Et huius causa nulla est efficiens/ sz po-
tius deficiens ⁊ ex parte nostra. Deus autem nō
est causa huius: nisi sicut dicit aristo. in. ij. physico
rum: q̃ natura per absentiam est causa pericitatio
nis nauis: nō q̃ aliquid faciat vnde nauis pericli
tetur: sed quia non facit ea quibus saluetur. Et p
hoc patet solutio ad sequens. Nō em̄ est causa nisi
per abnegationē appositi: quia scilz gratiam non

apponit. Et hui⁹ antiqui quidā dederūt exemplū
de hoc qd̃ dicit aristoteles in. ij. physicor̃: q̃ natu
ra est p̄ncipiū mot⁹ ⁊ status in quo ē p se/ ⁊ nō p̄m
accidēs. Dicūt em̄: q̃ natura p̄ncipiū mot⁹ et mo
uendo ⁊ faciēdo. p̄ncipiū aūt stat⁹ siue quietis nō
est/ nisi cessando a motu. Hoc tñ exēplū non est sa
tis cōueniēs: qr̃ quies in q̃ est status in forma vel
in vbi/ in appetitu nature est: ⁊ mot⁹ nature est ad
ipsam ⁊ ꝓter eā. ad pūationē aūt gr̃e siue subtra-
ctionē nullus ē dei appetit⁹ vel opatio. Sed exem
plum augustini valde est cōueniēs: scz q̃ sol vnica
lucis sue pseentia facit illuminationē/ et absentia
tenebras: ⁊ illuminationē facit operatione pseen-
tie: tenebras autē nō facit aliqua opatione: sed cū
absens fuerit tenebre fiūt ex obiectiōe opaci qd̃ re
pellit radios luminosi. Dixerūt tñ qd̃ satis pba-
biliter: q̃ subtractio gr̃e pōt duob⁹ modis cōside-
rari: scz absolute. ⁊ sic est pūatio: nec habz cām effi
cientē/ sed deficientē. ⁊ sic fit bō ea deterior: qr̃ sic
spoliat bono gr̃e ⁊ vulnerat in bono nature. Po
test etiā ꝓsiderari vt pena ordinata ad culpā: ⁊ vt
inflicta ꝓter pctm̄. ⁊ sic iusta est ⁊ bona/ et a deo:
qr̃ sic nō ē p̄rauitas q̃ aliqs fiat deterior: sed ordi-
D Ad 7m nātio culpe cōmendās iusticiā: q̃ sic est pena dānī
quā iuste incurrit pctōr. Ad aliud dōm: q̃ de⁹
Ad 8m optima adducit/ ⁊ nulli subtrahit. sed q̃ nō addu-
cunt in isto vel in illo: b̄ est ex eo/ q̃ obicem ponit p
pctm̄. Ad aliud dōm: q̃ deus nulli se subtrahit
in q̃tū ē de se: sed q̃ isti subtrahit vel illi/ est ex obice
pcti. Et est exēplū augustini: q̃ sol lucēdo oībus se
exhibet: tñ q̃ claudit fenestrā/ beneficiū luminis in
Ad. II. q̃oēs domo nō pcipit: qr̃ obicē ponit. Ad id qd̃ vlte-
incidentē rius q̃rit de excecatione/ eodē mō dōm est: q̃ de⁹
nullū excecat impriendo maliciā/ sed nō exhibēdo
lucis p̄seentiā. sed excecat bō se obscuritate pcti/ pri
uando se luce veritatis eterne ⁊ lumine gr̃e. ⁊ hec
excecatio. ꝓt est pena dānī/ pro pctis ifliсta. iusta
est: ⁊ a deo est ordināte pctm̄ p penā. p̄m aūt q̃ ab-
solute est pūatio quedam luminis in ratione ⁊ vo-
luntate peccātis/ nō hz cām nisi deficientē: hoc est
hoīs auersionē a luce. Et hoc ē qd̃ dr̃ Job. 24. b.
Ipsi fuerūt rebelles lumini. Nesciuerūt vias ei⁹
Ad arg.1m nec reuersi sunt p semitas illi⁹. Per hoc patet
in cōrariū solutio ad illud qd̃ p̄mo in ⁊riū adductū est. Ad
Arg.2m sequēs dōm: q̃ exēplū augustini valde ē ꝓueniēs.
qr̃ cecus nō caret bñficio lucis/ nisi p obicē cecita-
tis quē ipse posuit: q̃ excludit ab eo pseens bñficiū
luminis. Oīs em̄ q̃ se cōiungit p intellectū ⁊ affec-
tū obscuris ⁊ obscurantib⁹/ iuste pdit bñficiū lu-
Ad 3m minis: ⁊ incurrit obscurationē cordis/ ⁊ excecatio
nē rōnis/ ⁊ obdurationē volūtatis. Ad vltimū
dōm: q̃ verū est q̃ malicia excecat sicut obex lumi
nis: ⁊ diabolus excecat sicut suasor iniq̃tatis. et si
obscuratio dr̃ pena dānī ordinata ꝗ̃ culpā: etiam
ver⁹ de⁹ excecat iusta pena feriēs ⁊ condēnans eū
q̃ obscura dilexit. sicut dicit illa glosa. ij. ad Lor.
iiij. Hoc em̄ iustū iudiciū ē de q̃ dr̃ Job. ix. hoc aūt
est iudiciū: qr̃ lux venit in mūdū: ⁊ dilexerūt hoīes
magis tenebras q̃ lucē: erāt em̄ eor̃ opa mala.

A Mēbrū. II

Querit quis sit effectus ꝓprius reprobationis: vtrū scz obduratio.

f Ecūdo querit: Quis sit ei⁹ effect⁹ ꝓprius.
Et si dicat cū augustino q̃ effect⁹ ei⁹ est
obduratio. Querat qd̃ sit obduratio/ ⁊ in quo sit.
Dicit em̄ Rom. ix. c. sup illud: Cui⁹ vult miserē: Arg.1m
⁊ quē vult indurat: q̃ obduratio est nolle mise-
ri. ⁊ p̄m hoc obduratio in deo est/ ⁊ non in hoīe: et
est idē qd̃ reprobatio: ⁊ est eterna sicut reprobatio
qr̃ volūtas dei eterna est. Adhuc aug⁹: Obdu/ Arg.2m
ratio est ꝓpositū nō miserendi. ⁊ cū ꝓpositū nō nisi
in deo sit: videl q̃ p̄m hoc obduratio iterū in deo
sit ⁊ nō in hoīe. In ⁊rariū hui⁹ est: q̃ sicut dicit In ⁊rariū
Aug⁹. in glosa ad Roma. ix. et ponit p̄mo sniarū arg.1m
distinctione. xl. Miserē p̄m gratiā q̃ gratis dat:
obdurat autē p̄m iudiciū qd̃ meritis reddit: meri
ta autē nō sunt nisi tpalia: ergo obduratio tpalis
nō eterna est. nullū tpale est eternū: ergo obdura-
tio nō est reprobatio. Adhuc: Obduratio semp Argu.2m
ex meritis est: reprobatio cū sit eterna nūq̃ ex me-
ritis est: ergo obduratio reprobatio nō est. Ad- Argu.3m
huc Roma. ix. in glosa dr̃ sic: Obduratio est indu
rate in malicia mentis ꝓtinacia/ p quā fit bō impe
nitens. Sed talis obduratio est pctm̄ in sp̄m̄sctū
vt ibidem dicit glosa: ergo videtur q̃ nō ex omni
pctō mortali relinquit obduratio. Adhuc vide Argu.4m
tur esse pena/ nō culpa. dicit em̄ aug⁹: q̃ obdurat
p iustū iudiciū. Iudiciū autē nō infligit nisi penā:
ergo obduratio videtur esse pena/ nō culpa. Et Arg.5m
adhuc aug⁹: De⁹ derelinquētes se deserit: resisten
tes indurat: contēnentes cōtemnit. ergo videl q̃
obduratio siue induratio sit pena inflicta deo re-
sistenti. Et sic iterū videl: cū nō oīs peccans pecca
to mortali deo resistat/ q̃ obduratio nō sit relictū
q̃d ex quolibet pctō mortali: ⁊ ex hoc vlteri⁹ videl
q̃ obduratio nō sit effectus reprobationis: sed po
tius ad dei resistentiā referr̃ vt ad cām meritoriā/
⁊ ad deū vt ad causa efficientē. Ulteri⁹ querit: Questio in
vtr̃ generaliter obduratio est ꝓsequēs pctm̄ mor cidens.
tale/ siue sit originale/ siue actuale. Et videl q̃ Argu.1m
sic: quia ex parte rōnis obscuritas siue cecitas cor
dis sequit tā originale q̃ actuale mortale. ergo ex
parte voluntatis generaliter sequit obduratio tā
originale q̃ actuale mortale. Adhuc: durū ē vt Argu.2m
dicit aristoteles/ qd̃ nō cedit tangenti/ sed potius
tangentē repellit: sed hoc sp̄ualiter fit in omni pec
cato mortali actuali ⁊ originali. peccans enim qui
peccat deū et p̄cepta ei⁹ repellit: nec cedit deo nec
p̄cepto eius/ sed poti⁹ de⁹ ⁊ p̄cepta cedūt sibi. ergo
videl q̃ obduratio sit pena ꝓsequens tā originale
q̃ actuale mortale. In contrariū hui⁹ est: q̃ p̄m In ⁊rariū
hoc paruuli in originali pctō obdurati dicerent: argumētū.
qd̃ in scriptura non inuenit. Si em̄ obduratio est
indurate mentis in malicia ꝓtinacia: paruuli nō
possunt dici obdurati. Unde Exo. ix. dicit de pha
raone: q̃ indurat⁹ est. et Exod. iiij. e. Ego obdura
bo cor eius. et Deuteron. ij. f. Indurauit dn̄s cor
Seon regis amorreor̃. paruuli autē nesciūt habe B
re indurati cordis maliciā. Solutio: dicendus Solutio
q̃ obduratio dr̃ tripliciter. Dicitur em̄ obduratio mēbri. II
aliqn̄ ꝓtinax voluntas ⁊ actualis ꝑmanēdi in pec-
cato: repellēs deū ⁊ p̄cepta ei⁹/ ne de pctō educat/
vel ad penitētiā emolliat. ⁊ sic obduratio pctm̄ in
sp̄m̄sanctū est: ⁊ est spēs peccati forma ⁊ specie pec
cati distincta ab alij⁹ pctis mortalib⁹. Et sic acci-
pitur obduratio Roma. ix. vbi dicit augustin⁹: q̃
obduratio est obstinate mētis in malicia ꝓtinacia:
p quā fit bō impenitēs. p hanc em̄ bō cōcipit/ nolle

deū redire p penitentiā. Secundo mō dicit obduratio sequela peccati habitualis/nō actual' que sequit peccatū mortale:qō cū fit/concomitat ipm duricies cordis:que est nō cedere mandatis z verbis dei:z nō emolliri ad pietatē reuocantis dei/z ad verba ei⁹/z mandata r euocātia a pctō.z hec ē mala z vitiosa dispositio cordis/ēlicta ex omī peccato mortali in ḡtū est cōtemptus dei ꝓpiientis z ꝓceptorū eius.ex hoc eīm contēptu fit oīe pctīm mortale.Et sic dicta obduratio effectus est reprobatōis. Tertio mō dicit obduratio habitualis dispositio/qua hō disponit ad talē obduratōez ex fomite qui relinquit ex originali peccato. Ex his Ad arg.1m
prenotatis facile est respondere ad obiecta. Ad primū ḡ dōm:q obduratio,scdo mō dicta pōt accipi in causa:vel in seipsa. Si accipit in cā/adhuc duob⁹ modis potest accipi:scz quia potest referri ad causā meritoriā.z sic tpalis est/z nō eterna:et est in obdurato. Potest etiā referri ad causā efficientem z hoc dupl'r:scz positiue siue affirmatiue: vel per negationē oppositi emollientis.Si primo mō:nō est in deo faciēte. Si scdo mō/est in deo vt pmittente z nō faciente oppositū. Dicit eīm aug⁹: q deus nō obdurat aliquē impriēdo malicia qua ad peccatū impellat:sed obdurat aliquē nō impriendo gratiā qua emolliat. Et hoc ē qō dicit pmo senten.distin.xl.ca.vlti.ex verbis augu. ad simplicianū sic:Intelligendū est:q deus nō ita induret quasi quēq; peccare cogat:sed tm̄ quibusdam peccatorib⁹ misericordiā siue iustificatōis nō largitur.z ob hoc eos obdurare dicit:quia nō eorū miseretur/nō quia impellat vt peccent.eos autē non miserēt quib⁹ gratiā nō esse ꝓbēdā equitate ocultissima z ab hūanis sensib⁹ remotissima iudicat. quā nō aperit/sed mirat apl's ad Rom̄.II.d.dicens:O altitudo diuitiarū sapientie z scientie dei.
Ad 2m Ad aliud dōm:q cū dicit:obduratio est propositū nō miserendi/locutio est per causā.dico autem causā nō facientē effectiue/sed priuatiue:hoc ē nō impriētē gratiā qua emolliat. Sicut dico:q nox
L est sol nō lucens sup terrā. Ad id quod obijcitur Ad arg.3m
in ꝓrariū in contrariū:dōm q obduratio per se z fm essentiā cōsiderata/in obdurato est z tpalis. Obduratio autē considerata in causa/que est eterna voluntas nō miserendi/eterna est:z illa verissime est reprobatio:z nō ex meritis est p̄uenientib⁹ eā:licet pscientia malorū meritorū aduncta sit ei per concomitātiā:per quā etiā dicit reprobatio ab augu. q equitate occultissima z ab hūanis sensib⁹ remotissima iudicat deus reprobis gr̄am nō esse apponendā.merita eīm occultissima/sic in pbabitis di-
Ad 2m crētū est/sunt merita ī dei pscientia. Ad aliū dōm: q obduratio que est effectus reprobatōis ꝓpt qō semp ex meritis est:quia est sequela mortalis peccati/vt dictū est:dicit aliqn̄ reprobatio:eo q per illā actualiter hō a beneplacito dei separat/z ita reprobat. Sed reprobatio eterna q̄ est ꝓpositū non
Ad 3m miserēdi/obduratio nō ē/sic pbat obiectio. Ad aliud dōm:q sicut pauloan̄ dictū est:obduratio q̄ est pctīm in sp̄m sanctū/pctīm distinctū est a quolibet alio pctō.est eīm speciale pctīm actuali volūtate factū.est eīm volūtas actualis nō exeundi de peccato/sed pmanendi in peccato:z specialis obstinatio cordis contra pietatē z benignitatē dei/z contra precepta ei⁹/z cōtra oīa que a spūsancto dant hominib⁹ ad remediū contra pctīm. Et de hac nō loquit hic:sed de illa que est sequela cuiuslibet peccati mortalis vitiosa z inuoluntaria:eo q nemo vult obdurari.quā incidit peccator iusto dei iudicio:eo q submittit se pctō/qō ex contēptu dei est z preceptorū eius:sicut in pbabitis dictū est. Hec eīm in ḡtū est pena iusta/iusto dei iudicio infligit: In ḡtū autē ex peccato est z sequela pctī:nō fit ōo iubente vl'faciente/sed iusto iudicio dei pmittēte, eo modo quo dicit.I.ad Thes.2.c.quia noluerūt credere veritati:mittet eis opatorē errōris/vt credant mendacio qui noluerūt credere veritati:hoc est mitti pmittet. Ad aliud dōm:q hoc mō quo Ad 4m
sequela pctī est/pena est iusto dei iudicio z pmittēte deo inducta. Ad aliud dōm q omīis peccans Ad 5m
peccato mortali resistit deo: quia ponit obicem ōo porrigēti grās:z excludit a se grās sibi exhibitā a bonitate dei.z ideo incidit in obdurationē vt nō audiat eū. De q̄ dicit Apoc.3.d. Ego sto ad ostiū z pulso.ꝓter quod dicit in ps.94. Hodie si vocē eius audieritis/nolite obdurare cor ꝑ da vestra.
Ad id quod vlterius querit dōm q talis obduratio potest accipi habitualiter z actualr. Ha Ad q̄stionē incidentē.
bitualiter sequit originale tā in paruulis q̄ adultis. Actualiter aūt nō sequit nisi actuale mortale. actualiter eīm peccans mortaliter aliq̄d facit quo obdurat contra pietatē bonitatis. Ad id quod Ad arg.1m
sequit:dōm q hoc procedit.sed habitualiter seq̄t originale:actualr aūt actuale mortale. Ad vlti Ad 2m
mū dōm:q actualr paruuli nō indurant/sed habitualiter,trahūt cm̄ vitiosū habitū cū fomite/q̄ cū tp̄s erit obfirmabunt cor contra deū z pietatē dei reuocantis a pctō:nisi p gratiā appositam cor eorū emolliat. Et hoc est quod dicit Ezech.II.d. Auferā a vobis cor lapideū:z dabo vobis cor carneū/quod scz emolliri possit ad pietatē mee vocationis interioris z̄c.

Tractatus.XVII.De prouidētia:fato: et libero vite.

Einde querit de pro

D uidentia. Et querūt tria. Primū ē de ipa ꝓuidentia. Scōm est de facto. De q̄ Tres q̄ōes bui, tractatus
dicit Boeci⁹ in lib. de cōsolatōe phie:q ꝓuidētia p fatū queq; suis nectit ordinib⁹. Et qz pscētiā z ꝓuidentia fm q in eis sūt rationes oīm peccatorū/pseniū z futurorū:que oīa in diuīa sapientia sunt vita z lux/dicit liber vite:ideo tertio querem⁹ de libro vite. De ꝓuidētia aūt queremus quattuor:scz An sit.Quid sit.Cuius sit.Et Hui⁹ q̄ōis 4.sunt mē.
quibus sit modis.

De prouidentia querit primo an sit.

Questio: LXVII

Primo querit: An sit.

B

P Eo q Tulli⁹ z quidā alij ꝓuidētiā esse Mētrū.I.
negauerūt:z Empedocles oīa casu fieri dixit/z nihil p ordinē ꝓuidentie. Oēs aūt negantes ꝓuidentiā/rationē sumpserūt a cōfussione quā vident in his que subiacent orbi lune: vbi ꝑualet impius cōtra iustū:z innocēs succūbit nocenti.sicut dicit Hierc.12.a. Justus quidem tu es dñe/

si disputē tecū:verūtamen iusta loquar ad te. Quare via impiorū ꝓsperat:bene est oib⁹ q̄ p̄uaricant et iniquē agūt:plantasti eos z radicē miserūt:proficiunt z facūt fructū. Hoc etiā mirat Abacuk dicens.j.a. Quare respicis cōtēptores:z taces conculcātē impio iustiorē se:Et hec ē admiratio beati Job.xxj.a. Quare ḡ impij viuūt:sublimati sūt cōfortati q̄q; diuitijs. In toto enim libro iob nihil aliud q̄rit/nisi an fato/vel q̄ iustitia vita regat humana/que tot cōfusionib⁹ subiacet z inordinationibus. Hoc etiā est quo cōturbat dauid in ps.72 Quā bon⁹ de⁹ israel bis q̄ recto sunt corde. Unde ibidē dicit:q ꝓdūt q̄si ex adipe iniquitas eorū:z q peccatores z abundantes in seculo obtinuerūt diuitias:cū nullo bono digni sunt/z q sancti flagellati z castigati sunt a malis/q̄si nullo bono digni sint. Et dicit:q hoc cognoscere labor fuit ante eū/donec intrarer in sanctuariū dei z intelligerem in nouissimis eorū. Oēs eīm isti mirant:si ꝓuidentia dei q̄ cū optimo ordine sapie est z iusticie/tantā in mūdo quē regit z gubernat pmittit inordinationē z iniqtatē.hoc eīm nō pōt esse ex ipotentia q̄ corrigere nō possit:nec insipiētia q̄ corrigere nesciat: nec ex malīuolentia q̄ corrigere nō velit:cū rex terrenus potens z sapiēs z beniuolus nihil taliū in regno suo pmittat. Et hoc sctōs q̄dē trahit in admirationē z agoniā. Phos aūt/q̄ rōnē ex sensibilibus accipiūt/pduxit ad hoc q̄ q̄dā eorū negauerūt ꝓuidentiā:et dixerūt cōstellationib⁹ virtutes suas in nativitatib⁹ natis influentib⁹/z ipetu voluntatis regi mūdū:z fato attribuerūt q̄cq̄d agit:ita q plures hoc errore inuoluti sūt. Dicit eīm:q rectitudo gubernātis z ordinatio cōsiderat in rectitudine regiminis ex parte rectorū:In rectis autē nō videt nisi confusio z inordinatio. Et inducūt hoc Prouer.xxviij.b. Regnantib⁹ ipijs ruine hoīm. z illud ꝓuerbiorū.xj.b. vbi nō ē gubernator/ppl's corruet. Et hoc eīm arguūt sic: Populus visibil'r corruit z inordinate z iniuste:ḡ nō est gubernator q̄ cū ꝓuidentia sapie/z eq̄tate iusticie/et moderamine bone dispositionis z ordinationis ppl'm gubernat. Multa his similia ex his q̄ in mundo visibiliter apparent adducūt. Sicut etiā Boeti⁹ in de ꝓsolatione phie disputat hāc q̄stionē. Unī ibidē dicit: Que inquies vlla pōt esse iniquio:cōfusio: vt bonis tū aduersa/tū ꝓspera mal'/tū optima/tū
B odiosa ꝓtingāt. Solutio:dōm q'absq; dubio Solōmē.I
ꝓuidētia est tam fm fidē catholicā/q̄ etiā fm philosophiā. Sicut eīm in naturis vna z eadē virtus ē q̄ formativa ē in semine/z factiua siue generatiua nati:q̄ efficit regitiua ei⁹ qō natū est:eo q influit vnicuiq; membro particularitēr z toti simul naturalē dispositionē/p quā vnūquodq; ad suū ordinē deducit/z singula in toto suis nectunt ordinibus naturalib⁹. Sic est in toti⁹ mūdi factore:q eadem virtute facit mundū/influēs vnicuiq; dispositionē q̄ ad ꝓpriū finem deducit:z gubernās z curās de oib⁹/vt queq; ordinib⁹ suis connectant. Qō in libro Sapie.xj.d.pondus vocatur: ab augustino autē in libro.83.q̄stionū vocat ordo. Unī sicut necesse est deū poni mundi factorē:ita necesse est poni mundi gubernatorē fm ꝓuidentiā. Et hoc est qō dī Sapie.xiiij.a. Tu aūt pī gubernās oīa prouidentia. Eccē.v.b. Ne dicas coram angelo:nō ē prouidētia:ne forte deus iratus sup sermones tuos/ dissipet cuncta opa manuū tuarū. Hoc est etiā qō dicit damascen⁹ pmo libro in ca.de ꝓuidētia: Necesse est eum dē esse factorē eorū q̄ sunt z ꝓuisorem. Neq; eīm decens/neq; ꝓsequens est:alium esse factorem/et aliū prouisorē. Si eīm hoc esset:in imbecillitate esset vter q;/hic faciendi/ille prouidendi. hoc etiam ostendit:q omnia que sūt in mūdo tam corꝑalia q̄q; spiritualia/sicut elementa z elementata z angeli/ordinata sūt z suū ordinē custodiunt. vnde necesse est ponere aliquid meli⁹ aīē ea/qō cā est hui⁹ ordinatōis: Propter qō dicit Rom̄.13.a Que sūt a deo/ordinata sunt. Dicit eīm Damī:q oīa q̄ ꝓuidētia fiūt:necesse ē fīri rectā rationē z optimā z deo decentissima fieri:z vt nō est meli⁹ fieri. Sed hoc attendendū est:q sicut dicit aristo.in economicis: Paterfamilias gubernās domū q̄tuor facultatib⁹ siue virtutibus.hoc est vxoria:q̄ est scientia prouide ad vtilitatē domus vtēs vxore. Et filialis:que est scētia sciens prouide vti filijs ad vtilitatē domus. Et despotica:que grece vocatur scētia:sciens prouide vti seruis ad vtilitatem domus sicut villico/syndico/dispensatore z huiusmodi. Et crismatistica siue thesaurisatiua:que est scientia sciens vti thesauris z redditib⁹ in sustētationē domus.nō attendit tm̄ quid singulis cōpetat/sed quid expediat vniuerse domui obseruādet:z ideo si quid inordinatōis est in aliquo istorū quattuor.hoc corrigit z ordinat:nō respiciens ad vtilitates singulorū/sed ad totius domus vtilitatem.z ideo aliqn̄ corripit z flagellat filiū/z blandit seruo:z increpat vxorē siue sponsam z priuat ornatu debito:z fouet aliqn̄ ancillā. et vnū aliqn̄ do corrigit ad exemplū alterius.sicut dicit Prouerb.21.b. Mulcrato pestilente sapiētior erit parvulus:z si sectet sapientiā/sumet scientiā. Et aliquando minus peccantē durius corripit:vt ipi z ceteri timorē habeant.sicut dicit.I.ad Thimo.5.d. Peccantē coram oibus argue/vt ceteri timorem habeant. Et aliqn̄ nō peccantē corripit:vel vt preseruet ne peccet:vel vt probet. Ita facit deus in ꝓuidētia mūdi. Unī Sap̄.12.b. Nō est alius deus q̄ tu cui cura est de omnib⁹:vt ostendas q̄ nō iniuste iudicū iudicas. Neq; eīm rex/neq; tyrannus in conspectu tuo inquirent de his quos pdidisti. Cū ḡ sis iustus/oīa iuste disponis. Jpm quoq; o pater qui nō debet puniri condēnas:z exterū estimas a tua virtute. Et paulo post. Tu aūt dñator virtutis cū trāq̄llitate iudicas:z cū magna reuerētia disponis nos. Unī sicē in collisione nubiū vbi vnuscuiusq; vaporis i alterū grāt trāquillitas siue serenitas:z ex collisione contrariorū in mixtō grātur cōplexionis equalitas:ita ex bello bonū pacis frequenter acquirit. Propter qō etiā bellū quasi paruū bonū a bono denominat:quia q̄uis in se malū sit:tm̄ bellū siue paruū bonū est in hoc/ q ipo bonū pacis querit. Ita est in mūdo:q que in singulis confusa z inordinata z mala esse videtur:ad bonū vniuersitatis relata sapientissime et decentissime z iustissime facta esse inueniunt. Sic enim si iustus flagellat/vel aliud aduersum patit: vel purgat/vel erudit/vel ꝓbat:sine quib⁹ vniuersitas nō bene gubernaret:z si vn⁹ istorū affligit alio:hoc sicut dicit Boecius/est sicut quā-

do vn⁹ egrozũ facili curaꝝ medicamĩe: ⁊ alter in eadem egritudine laborans vix ⁊ multis ⁊ difficilibus curaꝝ medicaminibus. Similiter dicendũ est de malis quibus prospera cuncta succedunt: ⁊ in labore hominũ nõ sunt/nec cũ hominib⁹ flagellanꝝ: ⁊ q̃ ideo renuit eos superbia/⁊ operti sũt iniq̃tate ⁊ impietate sua. ⁊ q̃ hoc tõo fit: vt bonis talibus tanq̃ munusculis ad amorẽ patris alliciãt: vel vt bona talia que etiã impijs nõ neganꝝ/a iustis nõ desiderenꝝ. vel vt dicit. 2. Machab. 6. d. Peccatis eorũ in finẽ deuolutis/ita demũ in eis vidiceꝝ: ⁊ iustior ex eorũ ingratitudine eorũ appareat condemnatio. Et tales sũt ordines decentissimi ⁊ pulcherrimi/⁊ sapientissime prouidẽtie/sine quib⁹ mũdus nõ optime gubernareꝝ. Ex his habitis facile est respondere ad obiecta. hec enim sancti admiranꝝ in singulis: sed in ordine ad optimũ vniuersitatis statũ veneraꝝ ⁊ diligũt. Quidam autẽ phi nõ satis rationẽ prouidentie intelligentes: sed opinãtes q̃ cõis gubernator fm merita singulorũ bona vel mala vnũquodq̃ fm suum sensibile bonũ regere debeat/obscurato ⁊ insipiente corde prouidentiã negauerunt. hoc autẽ nõ est ex insipientia/vel imporentia/vel malivolentia: sed ex maxima sapientia. quia sine his ad optima nõ gubernareꝝ vniuersitas. sine his enim nõ cõmineret/nec probareꝝ virtus: nec sine his erudiretur boni. Et ideo dicit aug⁹: q̃ deus bonus nũq̃ permitteret fieri mala/nisi sciret que bona ex malis ordine sapiẽtie eliceret. Et hoc etiã rex terren⁹ in regimine suo si sapiens est obseruat.

Queriꝝ quid sit prouidentia.

A Dẽbzũ. II. Definitõ. I.

Secundo queritur: Quid sit prouidentia. Et dicit Damã. lib. 20. ij. ca. xxix. q̃ prouidentia est ea que ex deo ad existentia fit cura. alia traslatio: diligẽtia. Idem ibidẽ aliam talem dat diffinitionẽ sic: Prouidentia est voluntas dei ꝓpter quã oia que sunt conueniente deducionẽ suscipiunt. Scõm primã definitionẽ cũ cura ⁊ diligentia tam sit circa fieri rei faciende/q̃ circa esse vt permaneat: videꝝ q̃ prouidentia tam sit entis q̃ nõ entis. ⁊ hoc videꝝ esse contra mgrm in sententijs distin. xxxv. vbi dicit q̃ prouidentia est gubernandorũ. gubernanda autem nõ sũt nisi entia: ergo prouidentia nõ est nisi respectu entis. Adhuc: Tullius in fine rhetorice dicit q̃ prudentia est pars prudentie. Diuidit eã prudentiã in memoriã preteritorũ conferentiã/⁊ intelligentiam presentiũ/⁊ prouidentiam futurorũ. Ex his enim colligunꝝ conferentia ad vitã. Prudẽtia aũt vt dicit aristoteles in. vj. ethicorũ est virtus activa cum ratione. ⁊ sic prouidentia nõ videtur esse nec ad fieri rerũ/nec ad esse rerũ: sed ad ea que rebus sunt vtilia. ⁊ sic videꝝ q̃ prouidentia nec sciẽtia sit nec sapiẽtia: sed prudẽtia gerẽdorũ vtiliter. Adhuc: hoc etiam videꝝ ex Boecio. Dicit eã: q̃ prouidentia gerendorũ est. ⁊ sic videꝝ q̃ respicit vtilitatem rerũ: nec fieri/nec esse. Adhuc prouidẽtia eduerso diuidit virtutẽ intellectualẽ cũ sapientia ⁊ intelligẽtia ⁊ sciẽtia ⁊ artes: vt docet aristo. in. vj. ethicorũ. Cũ q̃ sapiẽtia sit respectu diuinorũ: vt dicit aug⁹: intelligentia respectu spiritualiũ: sciẽtia respectu oiũ tpaliũ ⁊ eternorũ: ars respectu faciẽdorum. relinquiꝝ q̃ prouidentia siue prudẽtia sit respectu vtiliter gerendorũ. In cõtrariũ tũ but⁹ videꝝ esse damã. dicit eã sic: Ut sapiẽs optime eorum que sunt curã habet. oportet q̃ his attendentes omnia admirari: oia laudare: omnia perscrutate accipere que prouidentie sunt opa. et si appareant multis iniusta: ꝓterea q̃ incognoscibilis ⁊ incomphensibilis est dei prouidẽtia. q̃ videtur q̃ prouidentia quedã sapientia sit. Adhuc: Boecius in lib. 20 de consolatione phie: Prouidẽtia est forma ex qua disponuntur res fiẽde. Et ibidem: Manifestũ est immobile simplicemq̃ gerendarũ rerũ formã esse prouidentiã. Ex hoc videꝝ q̃ prouidentia nihil aliud sit nisi eternus ⁊ immobilis ⁊ simplex habitus: vel quasi habitus exemplariꝝ in mente diuina descriptus/quo et facienda/et gerenda vtiliter omnibus prospicit ⁊ puidet de conuenientiã: ⁊ vnũquodq̃ ad ꝓpriũ ⁊ conuenientem deducit finem. ⁊ hoc totum sapiẽtie est. Adhuc Boecius ibidem: Ab eterno cuncta prospiciens prouidẽtie circũit intuitus. omnis autẽ intuitus cuiusliber prouidentie est fm aliquẽ habitum regentẽ ipm. oportet q̃ cum deus scientiã non accipiat a rebus/sed potius sua scientia sit causa rerũ: vt in antehabitis probatũ est: q̃ in mente puidentis sit exẽplar⁊ ꝗscriptio oim vtiliꝝ gerẽdorũ/faciẽdorum/conseruandorũ ⁊ ad finem conueniẽtẽ deducendorũ: ⁊ sic prouidentia nõ est nisi in genere sapientie. Sed in contrariũ huius est quod dicit scõa definitio. dicit eã q̃ prouidentia est volũtas dei per quã omnia que sunt conueniente deducũtur suscipiunt. Adhuc: Damascenus scõo lib. 20 xxix. capto. Summa ei⁹ virtus contentiua ⁊ ꝓuisiua/bona eius voluntas est. Adhuc idẽ ibidem: Solus deus bonus est natura ⁊ sapiens. vt igitur bonus prouidet: si enim nõ prouidet/nõ est bonus. bonitas autem dispositio voluntatis est: ergo videꝝ q̃ prouidentia incidat sub voluntate/⁊ nõ sub sapientia. Adhuc: videꝝ dispositio quedam esse. Boecius in. v. de consolatione philosophie: prouidentia est ipa diuina ratio in sũmo omniũ principe constitura/qua disponit omnia. videtur ergo q̃ sit dispositio quedam. Adhuc: Boecius ibidem. Quicquid aliquo modo mouet: causas/ordinẽ/formas ex diuine mentis stabilitate sortitur. hec in sua simplicitatis arte composita multiplicem gerendi modum statuit: qui modus cum in ipa diuine intelligentie puritate conspiciꝝ/puidẽtia noiaꝝ. Cũ vero ad ea q̃ mouet aut q̃ disponit refertur/fatum a veteribus dicitur. Ex hoc accipitur: q̃ prouidẽtia nõ est nisi exemplaris modus/⁊ ratio in mente diuina descripta/quibus vnũqõq̃ ad finẽ deducitur. q̃ descriptio exẽplaris in simplicitate mentis diuine accepta/vocaꝝ prouidentia: rebus autem prouidentie subiectis influxa/vocatur fatum. Adhuc Boeci⁹ ibidem: Prouidentia est forma rerũ gerendarum simplex ⁊ immutabilis. ex hocidem habetur quod prius.

Ex his vlteri⁹ queritur: vtrũ puidẽtia sit eterna vel tpaꝝ. Ex inductꝝ Boecij ꝗbus videꝝ eẽ eterna.

In contrariũ huius videtur esse qõ dicit Damascenus: q̃ prouidẽtia est ad existentia cura: ergo videꝝ q̃ puidentia nõ sit nisi positis rebus existentibus. Adhuc: Constat q̃ puidentia non equoce dicitur de diuina et humana. Prouidentia autem humana est/qua subiectis prouidentie bonis bona administrantur: malis autem ⁊ indeuotis pene vindicantes. ergo similiter est in deo. sed bonis bona ⁊ malis mala non põt preparare nisi ex tempore: ergo puidentia non est nisi ex tpe.

II. qõ incidens

Ulterius queritur: si puidentia sit simplex vel cõposita. Videtur cõposita. omne eã qõ contẽtiua multorũ est: compositum est. puidentia contẽtiua multorũ est: ergo composita eẽ videtur. In contrariũ hui⁹ est qõ inductum est de boecio in cõsolatiõe phie: vbi sic dicit: Illud certe manifestum est: immobile⁊ simplicẽq̃ formã rerum esse puidentiam. Adhuc videꝝ puidentia pars oipotentie esse. quia supillud Hebze. I. a. portans oia verbo virtutis sue/glosa dicit: creatoris oipotentia causa subsistendi est oi creature. Sed cã subsistendi oi creature est puidentia: vt dicit boetius his ꝗbus: Prouidẽtia est illa dina ratio in summo oiũ ꝓnci pe constitura/que cũcta disponit vnde omnib⁹ rebus est ratio ⁊ existendi ⁊ subsistẽdi. ergo puidẽtia est potentia quedam. Solutio: dõm q̃ puidentia ꝓculdubio q̃tum ad essentialem definitionem eius ⁊ quiditatẽ/forma est ⁊ ratio exemplaris in mente diuina vnite ⁊ simpliciter cõsistens: qua oia gerenda ad suos fines cõueniẽtes accipiũt gubernationẽ. ex qua sicut dicit diony. naturalib⁹ naturalia viuẽtib⁹ vitalia/sentientib⁹ sensibilia/intelligentib⁹ intellectualia/ciuilib⁹ ciuilia/actiuis agibilia/ꝓtemplatiuis ꝓtẽplabilia: ⁊ vt vlr dicaꝝ/vnicuiq̃ fm ordinẽ suũ cõpetentia ꝓcuranꝝ. Sic eã prouidenꝝ iustis bona/ctera malis pena. Esa. 3. b Dicite iusto qm bñ: qm bonũ fructũ adinuẽtionũ suarũ comedet. Ue impio in malũ: retributio manuũ eius fiet ei. Nui⁹ simile est vt dicit boeci⁹/in mente artificis. q̃ex habitu artis puidet q̃d in tota domo ⁊ in partibus dom⁹ vtiliter faciendũ vl destruendũ sit: quid ⁊ qualiter ad finẽ domus in toto ⁊ partibus vtiliter disponaꝝ. et ideo hz aliq̃d qõ scientie est siue sapie: scz habitum regentẽ. et hz aliquid qõ volũtatis est: scz deductionẽ vniuscuiusq̃ in finẽ ⁊ gubernationẽ. hic eã actus voluntarius est ⁊ bonitatis ⁊ cure qua curat de oibus.

Ad arg. 1m

Ad primũ q̃ dõm: q̃ pma definitio qua dr eẽ cura/supponit qõ est sapie ⁊ scie ⁊ volũtatis. qz cuz dr cura ad existẽtia: sicut volũtas nõ est nisi appetitus rõnalis/vt dicũt dama. ⁊ aristo. Dicit enz aristo. in topicorũ: q̃ oiũ voluntas in rõne est. ⁊ in iij. de aia dicit: q̃ in rõne voluntas sit: in rõnabili aũt desideriũ ⁊ anim⁹. Ita cura puisiua procuratio intelligitur puisiua ex habitu sapie vl scie: procuratio aũt ex volũtate. Berenda autem tripliciꝝ sunt sicut in arte: scz vtiliter ad fieri gerẽda: vtiliꝝ gerenda in esse/vt ꝓtineãtur ⁊ vt deducanꝝ ad finẽ: ⁊ vtiliter gerenda in ordine. et ideo puidentia fiendorũ est existentiũ ⁊ ordinãdorũ. Uñ non est nõ existentiũ vt nõ existentia sunt: sz est nõ existentiuz fm q̃ iam sũt in fieri q̃ ad eẽ deducunꝝ. Ad aliõ dicendum: q̃ puidentia referꝝ ad gerẽda vtiliter: non puidenti/sed rei q̃ subiacet puidentie. hec aũt vt dictũ est variatur tripliciter: scz ad fieri/ad esse permanens/⁊ ad esse in ordine. Unde dictũ Tullij: q̃ prouidentia est respectu futurorũ/intelligiꝝ respectu futurorũ vtiliter: ⁊ illa sunt/⁊ futura vtiliter ad fieri/⁊ futura vtiliter fieri ad esse pmanẽs/⁊ futura vtiliter ad esse ordinatũ. Unde bene conceditur: q̃ prouidentia est pars prudentie: ⁊ est respectu futurorũ vtiliter. ⁊ sic saluatur tam dictum Tullij/q̃ dictũ aristotelis. Per hoc patet solõ etiam ad dictum Boecij. Ad id quod in cõtrariũ a Damasceno adducitur iam patet responsio. Prouidentia enim habet aliquid quod est sapientie: eo q̃ ipa est aliquid scientie beneplaciti/⁊ nõ scientie que simplex visio sit. ⁊ ex hoc quod habet de scientia regente actum gubernationis: cum illa in deo nõ possit esse nisi recta: habet q̃ omnia que ad prouidentiam fiunt: recta ratione ⁊ deo decentissima fiunt: ⁊ vt melius fieri nõ possent. ⁊ vt ẽ causa eorũ quibus prouidet/que causa altissima est: et admiratio vt dicit phus/est suspẽsiua agonia ad causã altissimã: habet q̃ oportet admirari opera eius/quia mirabilia sunt. ⁊ quia volũtas est: que nunq̃ vt dicit augustinus/potest esse nisi equissima: habet etiam q̃ si nobis aliquando videaꝝ iniustum fm inferiores causas quod ex prouidẽtia fit: tamen equissimũ est ⁊ ordinatissimũ si ad superiores causas referaꝝ. Ad aliud dicendũ: q̃ hoc est verũ/q̃ prouidentia est talis habitus: vt probat obiectio. sed ex hoc nõ sequiꝝ: q̃ totum sit sapientie vel scientie quod est in prouidentia: sed hoc quod est in ea vt regens/sapientie et scientie est: quod autem in ea est vt causans/voluntatis est: bñ est esse beneplaciti/quod in omnibus talibus causa est. Ad aliud dicendum est: q̃ hoc quod ex dicto Boecij arguiꝝ procedit ⁊ verum est: sed ex hoc nõ sequitur/q̃ totum sit sapientie quod in prouidentia est: vt iam dictum est. Ad id quod in contrarium obiicitur iam patet solutio: quia prouidẽtia tm̃ habet voluntatis q̃tum causalitatis. sed ex hoc nõ sequitur quĩ habeat aliquid sapientie et scientie. Per hoc patet solutio ad sequens quod inducitur ex dicto Damasceni. Eodem modo respondendum est ad sequens: quod etiam ex damasceno inducitur. Ad aliud dicẽdum: q̃ est dispositio disponentis. ⁊ dispositio dispositi. ⁊ bene concedendum est: q̃ prouidentia quedam dispositio est gerendorum in disponente sapienter: ⁊ ideo dicitur Sapientie. 8. a. de sapientia dei: q̃ attingit a fine vsq̃ ad finem fortiter: ⁊ disponit omnia suauiter. Nec obstat quod dicitur primo sententiarum distinctione. xlv. q̃ dispositio est faciendorum: prouidentia autem gubernandorum. quia sicut iam dictum est: gubernanda vtiliter sunt multipliciter: ad fieri/ad esse/⁊ ordinem siue seriẽ deductionis in finem. Ad id quod ex Boecio vlterius concluditur: dicendum q̃ hoc bene dictum est ⁊ procedit ⁊ eodem modo intelligitur sequens dictum Boecij. Ad id quod vlterius queritur: vtrum prouidentia eterna sit/vel temporalis. dici potest: q̃ prouidentia potest sumi fm habitum/vel fm actum. Prouidentia accepta fm habitum eterna est. Nec enim est habitualitas qua ab eterno deus habilis est gubernare subiecta. Accepta autem secundum actum gubernandi temporalis est: quia secundum actum non gubernantur nisi existentia creata que ex tempore sunt. Et per hoc patet solutio ad id quod obiicitur in contrarium. quia cura est actus prouidentie dicte secundum actum/⁊ nõ fm habitũ. Ad aliud dõm: q̃

In ꝓtrariũ Arg. 1m

Arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 3m

Arg. 4m

Arg. 4m

Arg. 5m

Arg. 5m

Arg. 6m

Arg. 2m

Arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

Arg. 4m

Arg. 5m

Arg. 6m

E Solutio Dẽbzũ. II.

B In ꝓtrariũ ius arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

I. q̃stio incidens

In contrariũ ar. I.

Arg. 1m

Ad 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

D Ad arg. 1m in cõtrariũ

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad arg. 1m in ꝓriũ

Ad 2m

Ad 1m et 6m

E Ad. I. qõnẽ incidentẽ

Ad arg. 1m in ꝓriũ

Ad 2m

bonis bona/ꝛ malis pene habitualiter ab eterno
ꝓparantur/ et actualiter non exhibentur nisi ex
Ad.II.q̃ tempore. Ad id quod vlterius queritur: dõm:
nẽ incidẽrẽ q̃ puidẽtia simplex ꝛ inuariabilis ẽ intuit⁹ geren-
Ad argu. do⁹ vtiliter. Ad id q̃ obijcitur in ꝛrium: dõm
q̃ ꝓtentiuũ multo⁹ dicitur duobus modis: scilꝫ
multo⁹ constituentiũ id q̃ tenet. ꝛ sic compositũ
ꝛ vniuersum est cõtentiuũ multo⁹: et multo⁹ re-
spectum ad ipm habentiũ vt ad causam esse ꝛ con
seruationis ꝛ ꝓtinentie. ꝛ sic continentur subiecta
ꝛ obiecta. Nec oportet q̃ cõtinens aliquã ex illis
habeat compositionem: quia sic primũ principiuꝫ
omnia continet secũda/cum tñ simplicissimũ sit.
Ad arg. 1m Ad id q̃ obijcitur in contrariũ ex dicto boetij
in ꝛrariũ iam patet solutio. Ad id q̃ vlterius obijcitur/
Ad 2m q̃ puidentia sit pars oipotentie: dõm q̃ non ꝓm
rõnem intelligendi. Et ad glosam que inducitur
dõm: q̃ nihil prohibet vnũ ꝛ idem a diuersis esse
vt a causis/ꝓm differentẽ modum causalitatis. et
sic esse ꝛ ꝓseruatio esse ab oipotentia est vt a causa
efficiente: ꝛ a puidentia est vt a causa formali exẽ
plari. nec sequitur: hoc vnũ ꝛ idem est ab illo ꝛ ab
isto: q̃ illa sunt eadem: nisi esset ꝓm vnũ et eundem
modum causalitatis ab vtroq̃.

A Queritur cuius sit ꝓuidẽtia.

Dẽbrũ. III Ertio queritꝛ: cuius sit puidentia. Luꝫ
e eñ sicut dicit boetius in. v. de consolatio
ne phie/ordo illeineuitabili cõnexione sit
ꝓcedens: q̃ de puidentie fonte descendens cuncta
suis locis temporibusq̃ disponit: videnꝛ q̃dã pro
uidentie repugnare tripl'r. Ex parte eñ ineuitabi
lis ordinis/videnꝛ repugnare casualia ꝛ fortuita
ꝛ volũtaria. Ex pte aũt illa qua puidẽtia cura ẽ/
repugnare videnꝛ viliã. Ex pte aũt illa qua causa
est/videnꝛ repugnare mala q̃ fiunt. Et ĩ querendum
est qualiter puidẽtia sit de istis: eo q̃ multa
Parti. I. ex pte illa ꝛdicant puidentie. Et q̃ casualia ꝓ-
Arg. 1m uidentie nõ subiacent sic pbatur: Casus vt dicit
boetiꝰ/ꝛ colligitꝛ ex arist. in. ij. physicoꝝ est/ ex cõ
cursu duarũ causarũ inopinatꝰ euentꝰ in his q̃in
irrõnalibus ꝓter aliud fiunt. verbi grã: sicut sta-
bulũ clausum in quo est equꝰ/ꝛ accendaꝛ domus
ꝛ cadat ostiũ/ꝛ effugiat equus ꝛ saluetꝛ: hic casus
est. ostiũ eñ nõ cecidit vt saluaretꝛ equꝰ: nec equꝰ
fugit vt saluaretꝛ: sed cadente ostio ꝛ fugiẽte equo
inopiate accidit equũ saluari. Et hĩdẽ q̃ ẽ casus
in irrõnalibꝫ/hẽ est fortuna in rõnalibꝫ: vt dicit ari
sto. in. ij. physicoꝝ. vbi grã: aliq̃s sub terra abscon
dit thesaurũ nõ intendens q̃ inueniaꝛ. alter in eo
dem loco intẽdit facere sepulchrũ ꝛ inopinate inue
nit thesaurũ: dicimꝰ q̃ ex fortuna inuenit. Ex his
sic arguitꝛ: Quecũq̃ casualiter vel fortuite euenĩ-
unt/ineuitabili cõnexioni nõ subiacent: Casualia
ꝛ fortuita oia inopinate euenĩũt: g̃ ineuitabili con
nexioni causarũ nõ subiacẽt. ſz q̃cunq̃ de fonte ꝓ-
uidẽtie ꝓcedũt/ordine ꝛ cõnexione ineuitabili ꝓce
dunt: g̃ casualia ꝛ fortuita puidẽtie nõ subiacent.
Arg. 2m Adhuc augꝰ in. 83. qõnibus: Quicq̃d casu fit/
ꝛ temere fit. quicq̃d temere fit/puidẽtia nõ fit. ergo
q̃cquid casu fit/puidentia non fit. Et eadem ratio
In ꝛrariũ est de fortuna. In contrariũ hujꝰ est: q̃ quicq̃d
Arg. 1m fit ex ꝓcursu causarũ ꝓter aliquem finem deter
minatũ operantiũ/aliquo modo reducit ad causa
rum ordinem: ꝛ ordine causarũ deducit ad debitũ
finem. Omne casuale ꝛ fortuitũ ex concursu cau-
sarum fit ꝓter aliq̃d operantiũ: ergo omne casua
le reducitur ad ordinẽ/ꝛ aliquo regente ꝛ guber-
nante deducit ad debitum finẽ. Sed quecũq̃ ra-
lia sunt/puidentie subiecta sunt: ergo fortuita et
casualia puidentie subiecta sunt. Adhuc boetiꝰ Argu. 2m.
v. de ꝓsola. Prouidentia cuncta pariter/q̃ sub di
uersa/q̃ uis infinita complectitur. hic actus fortu
nasq̃ hominũ indissolubili cõnexione causarũ con
stringit. Ulterius queritur de voluntariis et B Parti. II.
subiacentibꝫ libero arbitrio. Nec eñ non videꝛ Arg. 1m
tur subiacere prouidentie: quia sicut dicit dama-
scenus. ij. lib. 20. 19. ca. q̃ nõ omnia subiacent puidentie: sed oia que non in nobis sunt/hoc est in no
stra potestate. q̃ eñ in nobis sũt: nõ puidẽtie/sed
nostri sunt liberi arbitrij. Adhuc Eccli. 17. a. sic Arg. 2m.
dicitur: q̃ posuit oculum super cor illoꝝ/hominũ
scz. oculus autem superponitur quando potestas
cogitandi ꝛ faciendi libere q̃ vult hominĩ datur.
q̃ autem libertatẽ habet faciendi q̃ vult/ineuitabili ordie causarũ ad hẽ vel ad illud nõ ꝓstringitur: ꝛ sic ordini ꝛ cõnexioni prouidentie nõ subijci
tur. Adhuc grego. homo est in quo est imprẽssa Arg. 3m
imago dei. Unde homo regale quid est: hinc de
monstratur: q̃ nullius subditur imperio: habens
in se libertatem arbitrij/suoq̃ nutu ꝛ moderamine dispensans. Ex hoc sequitur idem quod prius.
In contrarium huius est q̃ dicit Boetius. 4. In ꝛrariũ
de consolatione philosophie: rector et moderator Arg. 1m
mentiũ deus cum ex alta prouidẽtie specula respi
cit/quid vnicuiq̃ cõueniat cognoscit: ꝛ q̃ cõueni
re cognouit accõmodat. ergo videtur q̃ omnia co
gnoscit ꝛ deducit ad debitum finem prouidentia.
Adhuc Eccli. 23. c. oculi dñi multo plus lucidio Arg. 2m
res super solem/circũspiciẽtes omnes vias hoĩm.
Inde arguitur sic: quicq̃d circũspicit aliquid/ videt illud in pncipio/in medio ꝛ in fine: q̃ aliter nõ
circũspiceret ipsum. circũspicere enim est terminos
rei comphendere. ergo quãlibet rem circũspiciens
videt ad quẽ finẽ: quodlibet deducatur: ꝛ hoc est
puidentia: ergo omnes vie hominũ subiacent pro
uidentie. Ulterius propter verba hieronymi q̃ Parti. III.
ponit mgr pmo senten. distin. 39. ca. ei vero q̃ dictum est/queritur: Si prouidentia sit de imperfectis ꝛ minutis animalibus: vt de muscis ꝛ culicibus. Et videtur q̃ nõ: Sic enim dicit hierony Argu. 1m
mus in expositione abacuk: absurdum est ad hoc
adducere dei maiestatem/ vt sciat per momẽta sin
gula quot culices nascantur/ quotue moriantur;
quota culicum et muscarum sit multitudo: quot
ve pisces natẽt in aquis: ꝛ similia. Non simꝰ tam
fatui adulatores dei: vt dum prouidẽtiam eiꝰ etiã
ad ima retrudimus in nosipsos iniuriosi simus;
eandem irrationabilium ꝛ rationabilium prouidentiam esse dicentes. Ex hoc expresse accipit: q̃
imperfectorum ꝛ minutorum animalium non est
prouidentia. Adhuc ad Corinth. 9. b. Nunq̃d Arg. 2m
de bobus cura est deo: quasi dicat: nõ. Cura aũt
est prouidentia: ergo prouidentia non est irrationabilium. Adhuc aristoteles dicit in. xj. prime Argu. 3m
phie/ꝛ cõmentator suus ibidẽ: q̃ meliꝰ est q̃dã vi
lia nescire q̃ scire. hmõi aũt vilia sunt ꝛ feda: ergo
melius est q̃ puidẽtie nõ subiaceant. ꝛ q̃ melius

est deo attribuendũ est: ergo dõm q̃ puidẽtia nõ
In ꝛrariũ sit de istis. In ꝛrariũ huiꝰ est q̃ dr Deb. 4. d.
Argu. 1m q̃ oia nuda sunt oculis eius: ꝛ q̃ non est vlla crea
Arg. 2m tura inuisibilis in ꝓspectu eius. Adhuc Sapiẽ.
Argu. 3m 6. b. equalr est ei cura de oibus. Adhuc Sap.
E 12. b. Necalius est q̃ tu cui cura est d̃ oibꝰ.
Parti. IIII Ulterius: cũ puidentia sit causa: ꝛ deus nõ possit eẽ
causa malo⁹: queritꝛ vtrum pctã ꝛ mala subiace-
Argu. 1m ant puidentie. Et videtur q̃ nõ, augꝰ in li. 83.
qõnũ: puidentia summũ bonũ est/a q̃ cetera bo-
Arg. 2m na sunt. sed malũ a bono eẽ nõ põt: vt dicit diony
sius. q̃ mala nõ sunt subiecta puidẽtie. Adhuc
dama. 2. lib. 20. 29. ca. Dino necesse est oia q̃ prouidentia fiũt/ꝓm rectam rõnez ꝛ ordinationẽ ꝛ deo decentissimã fieri. mala ꝛ pctã sic nõ fiũt: g̃ puidẽ-
In ꝛrariũ tie nõ subiacent. In ꝛrariũ huius est q̃ dicit
Arg. 1m boetius in. v. de ꝓsola. phie: Sola dina vis est cui
mala q̃z bona sunt: mala inq̃z ipsi creature/ cũ eis
cõperenter vtendo alicuꝰ boni elicit effectũ. ordo
eñ in dinis ita cuncta cõplectitꝛ: vt q̃ a signato
ordinis rõne recesserit/scz mie ꝛ bonitatis: hoc in
Arg. 2m aliũ ordinẽ relabaꝛ/iustitie scz ꝛ iudicij dini. Ad
huc ouidius in fabula de pheton te: aliquisq̃ ma-
lo fuit vsus in illo. ꝛ intendit dicere: q̃ in malo q̃
pmittente deo fit/aliq̃s vsus est. Et hẽ est q̃ dicit
augꝰ: q̃ deus bonꝰ non pmitteret mala fieri/ nisi
scireꝛ q̃ bona ex illis malis elicerer. quozũ cũq̃ eñ
Arg. 3m aliquis vsus est/puidentie subiecta sunt: g̃ pctã ꝛ
mala puidentie subiacẽt. Adhuc Job. 21. d. In
idem malũ malus reseruaꝛ: ꝛ in idẽ furor⁹ dedu-
Arg. 4m cetur. hec deductio nõ põt eẽ nisi puidentie: g̃ ma
li ꝛ mala coꝝ puidẽtie subiecta sũt. Adhuc Pro
uerb. 16. a. Oia ꝓter semetipm operatus est dñs:
impiũ q̃z ad diẽ malũ. sed ad diẽ malũ nõ deducit
D nisi puidentia: g̃ mali ꝛ mala puidẽtie subiacent.
Solutio Dẽbrũ. III Solutio: dõm q̃ absq̃z oi dubitatiõe credẽdũ
est: q̃ oia subiacẽt puidentie dine ꝛ mala ꝛ bona.
bona sicut ad debitos fines deducẽda: mala sicut
ordinanda/vel per iudicij penã/ vel p bonũ q̃ eli-
citur er illis. Et hoc est q̃ dicit hugo ō scrõ victo
re in sentẽtijs sic: Utrũq̃z operaꝛ puidẽtia in suo
ꝛ in alieno: in suo bono q̃ fecit: in alieno malo q̃
pmisit. Hoc est tria q̃ dicit origenes super illud
Numeri. 22. Venit autẽ dñs: Nos dicimꝰ sapia
dei ꝛ puidentia oia ita esse disposita/vt nihil ocio
sum fit apud deũ/nec bonũ/nec malũ. Maliciam
deꝰ nõ fecit: eã tñ ab aliis inuentã cũ phibere pos
set non phibuit/sed ea vtiꝛ ad causas necessarias.
Ad pticu. I. argu. Im Ad primũ g̃ dõm: q̃ casualia ꝛ fortuita prouidentie subiacẽt. Cõcursus eñ causarũ ordinatus
est: ꝛ necesse est q̃ aliq̃ certiori ꝛ meliori se ad ordinẽ redigaꝛ. ꝛ hoc fit in primũ resoluaꝛ q̃ oia redigit in ordinẽ/ꝛ a quo oia cõueniẽtẽ accipiunt gu
bernationẽ ꝛ deductionẽ: nõ põt eẽ nisi puidẽtia
Ad 2m dei. Ad aliud dõm: q̃ augꝰ vocat temere fieri/
q̃ oino sine cã ꝛ sine ordine causarũ fit temerita-
te volũtatis alicuꝰ. ꝛ hoc nihil est. Et augꝰ dice-
re non vult aliud/nisi q̃ hoc mõ casus nihil sit. q̃
Ad argu. in ꝛrariũ q̃ vere casu fit/non temere fit: vt pz in pĩ ductis
exẽplis. Id q̃ obijcitur in ꝛrarium procedit.
Ad pti. II. Ad id q̃ vlterius queritꝛ: dõm q̃ voluntaria q̃
Arg. 1m pcedunt er libero arbitrio prouidentie subiacent.
Sed est puidentia duplex: scz puidentia pdeterminans: ꝛ puidentia pstituẽs causas cẽntiales et
primas coꝝ q̃ fiunt. sicut est puidẽtia necessariorꝫ:
in quibꝫ vt dicit aristo. nihil vel casu fit ꝓtingẽter.
sicut solem oriri cras. Et est puidentia quã vocat
damascenꝰ ꝓm ꝓcessionez: hoc est q̃ñ ineuitabilis
nexus puidentia necessitatẽ ineuitabilitatis non
ponit causis primis: ꝛ tñ de sũma arce cõtempla
tionis sue puidet quo se cause mobiles ꝛ ꝓtingen-
tes p effectũ diuertãt/aut diuertere possint: ꝛ vni
cuiq̃ cõueniẽtẽ adhibet gubernationem. Et sub
hac puidentia incidũt volũtaria/ꝛ necessitatẽ or-
dinis vel ꝓsequẽtie accipiũt ab ea: q̃ huis nõ accipi
ant necessitatẽ absolutã ꝛ ꝓtinis: eo q̃ non cõpellit
liberũ arbitriũ/vt dicit damascenꝰ: vt pz in his
que de pscientia in antehabitis dicta sunt. Ad Ad 2m
aliud dõm: q̃ lz nõ subijciaꝛ puidentie ꝓstituenti
necessitatẽ in causis: tñ subijciaꝛ puidentie ꝓcessio
nis/q̃ ordinat etiam ea q̃ a ꝓtingentibꝫ causis fi-
unt vt dictũ est. Et enim ibi pbatũ in. v. pme phie:
q̃ ea q̃ fiunt frequẽter/causanꝛ ꝛ regũtur ab his q̃
fiũt semp: ꝛ ea que fiũt raro/vt casualia ꝛ fortuita
ꝛ voluntaria ꝛ ꝓtingentia/causanꝛ et regũtur ab
his q̃ fiũt frequẽter. Aliter eñ sequereꝛ: q̃ aliq̃d
esset multifoꝛme ꝛ inordinatũ/ q̃d ad vnifoꝛmitatem ꝛ ordinationẽ nõ reducereꝛ: q̃d est ꝓtra arist.
in. ix. pme phie: ꝛ ꝓtra pythagoꝛã ꝛ ꝓtra boetium
in. ij. arithmetice. Ad dictũ gregoꝛij iam ꝓtz so- Ad 3m
lutio. Homo eñ nõ subdit imperio cuiusq̃z vt co-
gaꝛ ad ea q̃ facit: tñ puidẽtie ꝛ dispositioni diuine
subdit/ vt ad cõpetentes fines deducaꝛ in his q̃
libere facit. Sicut eñ dicit dama. nec suadet ma-
liciã: nec cõpellit ad virtutẽ. Ad illa duo q̃ in cõ Ad argu. in
trariũ adducunꝛ simplr ꝓcedendũ est: q̃ liquide ꝛrariũ
veritatẽ pbant. Ad id q̃ vlterius q̃ritur: vtrũ Ad pti. III.
puidẽtia sit de minutis aĩalibꝫ: dõm q̃ sat⁹ ad hẽ re
spondeꝛ in sentẽtijs in illo ca. Et tali ratq̃z sensu.
Et redit rñsio mgri ad hẽ: q̃ puidẽtia q̃dẽ est d̃ bis
scz impfectis: ſz modus gubernãdi ꝛ deducẽdi in
finẽ nõ est vnus in oibꝫ. qz rõnalia capacia sunt le
gum ꝛ pceptoꝝ ꝛ discipline. Uñ cũ sicut dicit boe
tius: ea q̃ cõueniũt singulis puidẽtia accõmodet
ꝛ ea q̃ cõueniũt singulis puidẽtia accõmodet:
ꝛ disciplinẽ/ꝛ pceptꝛ ꝛ ꝓsilia. q̃ sunt signa sue volunta
tis. Et hoc modo irrõnabilia gubernari nõ pũt: Ad arg. Im
quia talium capacia nõ sunt. Et intendit biero
nymus dicere: q̃ iniuria fieret rõnabilibus/si mo
dus gubernãdi irrationabilia esset idem cũ modo
gubernãdi rõnabilia: eo q̃ rõnabilia meliorꝭ mo
di capacia sunt q̃ irrõnabilia: ꝛ puidentia oibus
cõpetentia puidet: ꝛ vnicuiq̃z dispensat ꝓria: nec
p vices/nec per momenta videt singula/sed oia si-
mul vno simplici ĩtuitu. Ad aliud dõm: q̃ deo Ad 2m
cura est de oibus: sed nõ talis cura de irrationabi
libus sicut de rõnabilibus. ꝛ hoc intendit apstus.
Ad aliud dicendum: q̃ in cognitione que causa Ad 3m
tur a rebus/melius est quedam vilia nescire: pro-
pter pronitatem adiunctam qua talia inclinãt vl
ad abhominationẽ/vel indignationẽ/vel ꝛcupiscẽ
tiam turpem. Sed in cognitiõe que cã rerum ẽ/si
cut scia dina/nihil hoꝝ esse põt. qz nihil accipit a
rebus. Nec aliud Aristo. vult ibi pbare: nisi q̃
intellectus diuinus nihil accipit a reb⁹. qz si acci-
peret aliq̃d a reb⁹/ꝓm scita vilesceret ĩtellectꝰ eiꝰ.
Ad illa tria q̃ in ꝛrariũ adducunꝛ: dõm q̃ pro Ad argum-
uidentia est de oibus: sed in gubernãdo ꝛ deducẽ ta in ꝛriũ

do vnūquodq̃ ad cōpetentes fines est dissimilitudo, q̃ necesdē/nec similia sūt q̃ singulis cōpetūt.

Ad pti. IIII Arg. 1m — Ad id q̃ vlterius querit: dōm q̃ deus est summū bonū: z deꝰ est sua ꝓuidentia: z sic summū bonū est ꝓuidentia: q̃ cōuertūtur ꝓ̄m suppositū. nā alius modus significādi est in sūmo bono: z alius in ꝓuidentia. Summū eñ bonū designat vt diffundens bona z vocans ad esse: vt in ꝑhabitis in qōne de bono dictū est. Prouidētia aūt ꝑ modū significandi designat vt formā ordinis oim agendoꝝ ad fieri/ad esse/ad ꝓseruationē: z ad ea ꝑ quē res ad debitū deducit finem. Et ideo nō sequit si aliqua nō sint a summo bono/q̃ nō subiaceāt prouidentie, ordinabilia eñ sūt mala z pene z culpe: z hoc mō subiacent ꝓuidentie. malū eñ culpe ordinatur iusta vindicta pene: z hoc iusto ōi iudicio

Ad 2m — ꝓeparante z disponente penas peccantib̄. Ad aliud dōm: q̃ lz mala z pctā decentissima rōne nō fiant: tñ decentissima rōne ordinant̃: vt dictū est:

Ad arg. 1m in ꝓrariū — z sic ꝓuidentie subiacent. Ad id q̃ in ꝓriū obiicitur: dōm cū boetio z aristo. q̃ lz mala bona non sint/tñ quedam mala alicui sunt bona: q̃ occasiones sunt bonoꝝ. sicut vstio et sectio bona ē mēbri putrescentis/ne totū corꝰ putrescat. z sic deo ordinante mala bona sunt: q̃ ex eis elicit boni profectum/z mali impedimentū. sicut furis suspendiū bonū est: q̃ ex eo erudit̃ ppl's quid ꝓ̄m iusticiā debeatur iniquitati/z q̃d innocentie. z hoc bonū nō eēt si furū nō eēt: vt terrerētur etiā alij ne similia

Ad 2m — faciant vt nō similia patiant̃. Ad sequēs quod obiicitur de Ouidio z augustino ꝓcedendum est:

Ad 3m z 4m — Duo vltima que sequūtur oīno ꝓcedunt z cōcludunt veritatem.

Queritur q̃bus modis sit prouidentia.

mēbꝝ. III. Huius mēbri duo sūt articuli. Primꝰ articulꝰ bz q̃tuor ꝓticu.

q — Uarto querit̃ quibus modis sit ꝓuidentia. Et querūtur hic ꝑncipaliter duo: scz an ꝓuidētia sit causa ꝓuisoꝝ. Et de modis ꝓuidentie quos tāgit damascenꝰ. ij. libro 29. ca. Circa primū querūtur quattuor: scz an ꝓuidentia sit causa. Secūdo an sit causa inducēs necessitatem ꝓuisis. Tertio quis sit huius cause ꝓprius effectus. Quarto vtrū sit causa causans per se tm̄: vel per se z per aliud/siue diuersum/siue oppositum.

A Arti. I. pti. I Argu. 1m — Utrū prouidētia sit causa.

p — Primo queritur: an sit causa. Et videt̃ q̃ sic. Boetius in. v. de ꝓsolatione: Oīm generatio rerum cunctusq̃ mutabiliū naturarū ꝓgressus/z quicq̃d aliquo mouet̃ modo: causas/formas/ordines ex diuine mentis stabilitate sortitur. hec in sue simplicitatis arce cōposita multiplicem rebus gerendi/modum statuit: qui

Argu. 2m — modus cū ī ipsa diuine intelligentie puritate ꝓspicitur/ꝓuidentia noīatur. Adhuc: Oīa q̃ fiunt: vel fiunt ex necessitate z semper: vel fiūt naturalit̃ z frequētet: vel fiūt raro z casualiter z ꝓtingēter contingente ad vtrū liber. z in his tribus/vt dicit aristo. in. vj. ꝓme phie primū est causa secūdi/z primū z secūdum cā tertij. Cum ergo ꝓ̄m boetiū ꝓuidentia sit indissolubilis nexus/et ineuitabilis et simplex ratio z forma gerendorum: ipsa est cā primaria omniū eoꝝ que fiūt semper/z eoꝝ que fiunt frequenter/z eoꝝ que fiunt raro. Causa autē ꝓprimaria maxime influens causa est: ergo ꝓuidentia maxime causa est. z cum sit forma z ratio gerendorum/formalis causa est: que ēter alias causas maxime influens est ad esse. Adhuc dicit damascenus: q̃ ꝓuidentia bona voluntas est dei: vt in ꝓbabitis dictum est. sed bona volūtas dei cā est: q̃ ꝓuidētia causa est. Adhuc augꝰ in enchiridiō: Voluntas dei est causa omniū motionū/z spēruz omniū. Sed ꝓuidentia voluntas dei est: ergo ꝓuidentia cā est. Adhuc q̃ imponit necessitatem rebꝰ vt sint/cā est. volūtas dei vt dicit augꝰ super genes. ad litteram/imponit necessitatez rebus vt sint: quia omnia quecūq̃ voluit fecit: q̃ voluntas cā est: ergo ꝓuidentia causa est. Ad augꝰ in lib: 83. qōnū: Summe illud bonū est cuiꝰ participatione cetera sunt bona. Porro illud cuius participatione cetera sunt bona ꝑ seipm̄ bonū est: quā diuina ꝓuidentiam vocamꝰ. sed summe bonū causa est omniuz: ergo ꝓuidentia causa est. Solutio: dōm q̃ ꝓuidentia causa est: z est in triplici genere cause/ꝑter tria que sunt in ipsa. Dicitur eñ ꝓuidentia ꝓ̄m compositionē/quasi ꝓcul videntia: vel ꝑ alios videntia. vnde inq̃tum est videntia/ē forma z ratio exemplaris gerendoꝝ conferentiū oībus ad debitā gubernationē. z sic est in rōne causē formalis exemplaris ꝓmaria. Inq̃tum aūt est ꝑ alios que bona sunt/tangit beneplacitū volūtatis: z sic cadit in rōne cause efficientis ꝓmarie. Inq̃tum aūt est bonū primū z fons omniū bonozū/diffundens oībus bona ꝓferentia z competentia: sic accipit rōnem finis/z incidit rōnem cause finalis. Ad primū ergo dōm: q̃ boetiꝰ ꝑ illa verba intendit dicere/q̃ sit ꝓma causa formalis z exēplaris: sicut dictū est. Per idē ꝑz solutio ad seqns: q̃ z ꝑcedit eodē mō. Ad aliud dōm: q̃ ꝓuidentia cā efficiēs est inq̃tū volūtas: vt iā dictum est.

Ad 3m / Ad 3m / Ad arg. 1m / Ad 3m

Per idē ꝑz solo ad seqēs. Ad aliud dōm: q̃ volūtas bñplaciti ꝓnit necessitatez rebꝰ. hec eñ est cui nihil resistit. Roma. 9. c. Uoluntati eiꝰ q̃s resistit: z inq̃tum ꝓuidentia includit in intellectu suo voluntatez beneplaciti cā efficiens est. Ad vltimū dicendū: q̃ summū bonū attribuit̃ ꝓuidentie per actum ꝓprium summi bonī: qui est diffundere bona. z hoc mō sicut dictum est/induit rationem cause finalis.

Ad 4m / Ad 5m / Ad 6m

Utrum prouidentia sit causa inducens necessitatem prouisis.

A Parti. II Arg. 1m

s — Secūdo querit: an ꝓuidētia sit cā inducēs necessitatē ꝓuisis. Et videt̃ q̃ sic: boetius in. v. de ꝓso. phie: hec scz ꝓuidentia actꝰ fortunasq̃ hoīm indissolubili cārū cōnexione ꝓstringit: q̃ cū ab ī̄mobilis ꝓuidētie ꝓficiscāt̃ exordijs/ipsas q̃z inumerabiles eē necesse ē. Adhuc q̃ꝝ cause sūt ī̄mobiles/ipsa sūt ī̄mobilia. sz ꝓuidentia q̃ oīm gerēdoꝝ cā est/vt sepiꝰ iā dictū ē/ī̄mobil̃ est: q̃ oīa gerenda/siue ꝑ liberū arbitriū/siue ꝑ alia ī̄mobilia sunt. z sū ī̄mobilia: q̃ necessaria. Si q̃s dicat: q̃ nō ē idē eē ī̄mobile/z necessariū. Jn cōrariū est: q̃ res gerēde vel mobiles sunt/vl' ī̄mobiles ꝓ̄m comparione ad causā per quā fiunt. Si ī̄mobiles: aut ī̄mobiles ī esse: aut ī̄mobiles in nō esse. Si in esse: sed causa ī̄mobilitatis in esse nō est nisi necessitas: q̃ ī̄mobile in esse necessariū

Arg. 2m / Arg. 3m / Arg. 2m / Arg. 3m

est. Si ī̄mobiles in nō esse: sed causa ī̄mobilitatis in nō esse nō est nisi ī̄possibilitas: q̃ oēs res gerende sunt ī̄possibiles: quod falsū est. Si mobiles sunt ad esse z nō esse: huiꝰ causa nō potest eē nisi contingentia. Res q̃ gerende sunt contingētes. nihil q̃ est dictū res aliquas esse ī̄mobiles/z nō necessarias. z sic videt̃ sequi: si ꝓuidētia ē causa ī̄mobilis z necessaria/q̃ oīa que subiecta sūt ꝓuidentie necessario eueniant. Jn contrariū est: q̃ ea que geruntur ex ꝓuidentia/plerū q̃z per liberū arbitriū eueniūt: z que per liberū arbitrium eueniunt contingenter eueniunt: q̃ nō necessario.

In ꝓriū argu. 1m / Arg. 2m

Adhuc: si homo necessario facit que facit/tunc nō ē in ipo quod facit: nec ipe est dñs suozū actuū: z ita nec ꝓ bene factis ꝓmiandus est: nec ꝓ malefactis puiendus. z sic perit cōsiliū: perit casus: perit liberū arbitriū/vt in scdo peribermenias dicit aristo.

B Solo parti. II.

Solutio: sumēda est auctoritas boe cij in. v. de consolatione sic dicentis: Si apud illū rerū oīm certissimū fontem nihil incerti eē potest: certus est eozū euentus que futura firmiter ille ꝑ scierit. quare nulla est humanis consilijs actionibusq̃ libertas/quas diuina mens sine falsitatis erroze cuncta ꝓspiciens ad vnū alligat atq̃ constringit euentū: quo semel recepto ꝗ̄tus occasijs humanarū rerū consequet̃/liquet. Frustra enim bonis malisq̃ ꝓmia peneve ꝓponūt̃ que nullus meruit liber ac voluntarius motus animoꝝ. Ideoq̃ omniū videt̃ iniquissimū quod nūc equissimū iudicat̃/vel puniri ī̄probos/vel remunerari ꝓbos: quos ad alterutrū ꝓpria nō remittit volūtas/sed futuri certa cogit necessitas. Ex quo paret: q̃ si omnia de necessitate euenirent que subiecta sunt ꝓuidentie: nō essent ꝓmia bonozum nec pene malozū. Et ideo dicendū: q̃ ꝓuidentia ad generanda se habet vt causa ꝓprimaria/nō vt cā ꝓxima. z licet causa ꝓprimaria q̃tū ad esse causati plus influat q̃ causa secūdaria: tñ q̃tū ad dispositiones causati z determinatiōes plus influit secundaria q̃ ꝓprimaria: sicut in ꝓpositione ꝓima libri causarū ꝓbatū ē. Et quia plus influit causa ꝓprimaria/z per se influit/z a se influit: ideo secūdaria z q̃ est z q̃ causa est habet a ꝓprimaria: z tota cōstringit̃ z continet̃ ab ipa. z ideo quod agit/ad primā causam refert̃: nec deficit ab actione nisi ꝑ casū a causa ꝓprimaria. z ideo consequēs est: q̃ oīe quod agit scdaria/ꝑhabeat z eminenter ꝑhabeat causa ꝓprimaria: z cū deficit ab ab ipa hoc ipm̄ cognoscit ꝓprimaria causa. sicut ars cognoscit vitiū/z rectū cognoscit obliquū. Et ex hoc cōsequēs est: q̃ quicquid fit ab omnib̄ scdis z quocumq̃ se diuertūt/pscit z eminenter scit causa ꝓma. z tñ q̃z cā ꝓma nō tollit causalitatē a scda/nec modū cālitatis: sequit̃ q̃ quecūq̃ fiūt a scdis cōtingenter fiūt q̃n ipa sunt contingētia: que tñ ī̄mobili necessitate z pscīūt̃ z ꝓtebabent̃ z ꝓordinant̃ a cā ꝓma. Et

Ad arg. 1m

iste est intellectus verborū Boecij. Ad primū q̃ dōm: q̃ ꝓuidentia in gerēdis nō ponit nisi necessitatē ordinis/z nō necessitatē absolutā. Talis aūt necessitas cū dependeat a cōtingenti futuro/nō ē nisi ꝓ̄m quid necessitas/z simpliciter cōtingentia: vt in aūbabitis in questiōe de ꝓescientia dictum

Ad 2m

est. Ad aliō dōm: q̃ quozū cause ꝓxime z centiales ī̄mobiles sūt/illa sūt ī̄mobilia simplr: sz quorū causa ꝓmaria ī̄mobilis est/nō sequit̃ q̃ sint ī̄mobilia: z huiꝰ causa est quia causatū illiꝰ cāe puritatā z nobitatē z certitudinē assequi nō potest: z deficit ab ipa/z efficit̃ mutabilis z cōtingens. Ad id quod obiicit̃ cōtra ꝓnsa quozūdā cōcedēdū est quia ꝓnsio illozū nō est cōueniēs. Ad ea obiciunt̃ in cōtrariū ꝑ iā dicta patet solo.

Ad 3m / Ad arguēta in ꝓriū.

Querit̃ quis sit prouidentie proprius effectus.

A Parti. III. Arg. 1m

t — Ertio querit: Quis sit huiꝰ cause ꝓprius effectus. Distinguit eñ Damā. in deo z in diuina ꝓuidentia tres virtutes: scz cōditiuā/cōtētiuā/z ꝓnsiuā. Sed cōditiue virtutis est id quod pertinet ad fieri. Cōtentiue vero q̃ pertinet ad esse z conseruationē z ꝓmanentiā. Prouisiue quod ad gubernationē vniꝰ cuiusq̃ in finē. z sic videt̃ q̃ effectus ꝓprius ꝓuidētie gubernatōis.

Argu. 2m

Adhuc in inferioribꝰ ꝓuidentia de vtilibus est z conferentib̄ ad salutē corꝑis z aīe: q̃ videt̃ q̃ in diuinis simplr. Jn cōtrariū huiꝰ est q̃ in ꝓbabitis dictū est z ꝓbatū ꝑ dicta Boe. q̃ est de omnib̄ pertinentib̄ ad fieri/z ad esse/z ad gubernationē vnicuiq̃ competentē. q̃ videt̃ q̃ nō sit tm̄ de vtilibus ad gubernationē vnicuiq̃ cōpetentem.

In ꝓrariū arg. 1m

B Solo parti. III.

Solo: dōm q̃ ꝓuidentia dupliciter dicit̃: cōtrscz z ꝓprie. Cōtrer dicta cōtinet virtutē cōditiuā/cōtentiuā/z ꝓnsiuā: z sic est de oībus conferentibus ad esse z ad fieri/z ad gubernatōez. Et sic ē in deo. Prouidētia eñ est de bis que sūt in ꝓuidēte. z q̃z in deo est fieri rerū/z cōtinētia ad esse rez/z gubernatio rerū in finē ꝓ̄m madū vnicuiq̃ cōpetentē: ītō ꝓuidētia in deo est de bis oībus que cōferūt ad ista. Jn boie aūt nō est suū fieri/nec suū cōtineri in esse: sed tm̄ gubernatio cōpetēs exterius. z ideo ꝓuidētia bois nō se extendit nisi ad cōferentia gubernatōi exterinsece ad salutē bois ꝑtinētia/vel ꝓ̄m virtutē bois. q̃ docet̃ in ethicis monasticis: hoc est ad boiez vnū ꝑtinentib̄. vel ꝓ̄m virtutē domꝰ siue familie. z hoc docet̃ in economicis. vl' ꝓ̄m virtutē ciuilē: q̃ docet̃ in politicis. Et ꝑ hoc patet solo ad oīa questa.

Utrū ꝓuidentia sit causa causans per se tm̄: vel per se z per aliud: siue diuersum siue oppositū.

A Parti. IIII. Arg. 1m

q — Uarto querit̃: vtꝝ ꝓuidētia sit cā causās ꝑ se tm̄: vl' ꝑ se z ꝑ aliud/siue diuersū/siue oppositū. Videt̃ eñ ꝓuidētie opꝰ ꝑ malos z ꝑ mala fieri freq̃nter. sic patet Nūeri. 23. c. ꝑ balaā. ꝓbetantē facta sue ꝓuidētie. Et Job. II. c. ꝑ caypbā. Sil'r ꝑ nabuchodonosoz. 4. Regꝝ. 24.

Arg. 2m

Adhuc: Actuū. 4. c. Cōueneruūt ī hac ciuitate herodes z pōtiꝰ pylatꝰ aduersus pueꝝ tuū quē vnxisti ihm/facere q̃ manꝰ tua z cōsiliū decreuerūt fieri. q̃ q̃ ꝓuidētia decreuit/executōi mādatū ē ꝑ herodē z pylatū. Adhuc: augꝰ in lib. lxxriij q̃ nū: Fieri pōt vt bonū boiez vl' malū diuina ꝓuidētia opituleť. Adhuc q̃rit̃ q̃re deꝰ ꝓmitrit q̃ ꝓmali seruūt ꝓuidētie: cū laudabiliꝰ sit bonū facere ꝑ bonū/ q̃ bonū facere ꝑ malū. Adhuc etiā q̃rit̃: quo spūsanctus loquat̃ vel etiā opeť ꝑ malos: cū Sapie. I. b. scriptū sit: Spūsanctꝰ disciplie effugiet fictū: z abstrahit se a cogitatōib̄ que sūt sine intellectu. malozꝝ eñ cogitatōes sine ītellectu sūt.

Arg. 3m

Questiuncula. I. II.

III Arg.1m Ulteriꝰ queritꝫ: Si deus aliquãdo prouidet p creaturã/siue angelicã/siue aliã. Et videt q̃ sicꝫ Boecius in.v.de consolatione: Faro ꝓuidentia hec ipa que disponit multipliciter ac temporaliter administrat: siue famulantib ꝰ quibusdã ꝓuidentie diuinis spiritib ꝰ fatũ exerceat: siue anima/siue tota inseruiente natura/siue in celestib ꝰ siderum motibus/siue angelica virtute/siue demonum varia solertia: siue aliquib ꝰ horũ seu omnib ꝰ fatalis series texit. Fatũ autẽ notat dispositionẽ mobilẽ adherentẽ rebus per quã prouidentia queꝫ suis Arg.2m nectit ordinibus. Adduc aug ꝰ sup Geñ. ad litteram lib.20. vij. Gemina opatio prouidentie reputur: partim naturalis: partim voluntaria. Naturalis est per occultam dei administrationẽ: p quã dat lignis z herbis incrementũ. Voluntaria est In ꝓtrariũ argumẽtũ. que fit per angelorũ opera z hominũ. In cõtrariũ hui ꝰ est quod ex prebabitis verbis Boecij dictum est: scz q̃ prouidentia est diuina ratio in summo oim principe constituta/qua cuncta ordinat z disponit. Talis ratio creature cõuenire nõ potest IIII B Solo particule.IIII. q̃ deus nõ potest puidere p creaturã. Ulteriꝰ queritꝫ: vtrũ deꝰ potest cõmittere creature dispositionẽ prouidentie: vel q̃ gubernet seipm. Solutio: dicendũ q̃ in prouidentia duo sunt: scz vnũ qõ est ratio simplex z forma oim gerendoꝝ in oim principe constituta: ex qua/z fm quã fit prouisio singulorũ competẽtiũ vnicuiq̃ ad fieri/z esse z cõseruationẽ z ad omnia quibus gubernat̃ z nectit ꝓrio fini z termino/z actibus ꝓpriis fm ꝓria loca z tpa omnib ꝰ distributa. Et quantũ ad hoc ꝓuidẽtia solius dei est: z creature competere nõ potest. Est etiã prouidentia actualis dispositio reb ꝰ quibus prouidet adherens: causata a prouidẽtia eterna: q̃ sicut instrumẽto accepto ex parte rei puise/nõ ex parte prouidẽtis res gubernat̃ p competẽtia sibi in debitũ finem z terminũ. Et hec dispositio variat̃ fm gubernata. z hoc vt frequenter fit per creaturas. sicut plante per motũ solis z naturam. Animalia per sensũ z estimationẽ: sicut dicit aug ꝰ in libro sup Geñ. ad litterã: tractans illud: Jone.3. Mandauit dñs vermi z pcussit hederã. Queritꝫ enim ibi quõ mandatũ dei trãsiuit ad vermiculũ. Et dicit q̃ omnis anima mouetur visis. Omnis em̃ mot ꝰ anime/vt in.iij. de anima vult aristo. fm appetitũ nõ mouet̃ nisi nuncio sibi facto per sensũ/vl' per intellectũ de appetendo vl' fugiendo. Similiter est in rationabilib ꝰ/q̃ alia competunt q̃ tũ est ad prouisionẽ superbo: alia humili: alia casto: alia incesto: alia sano: alia ifirmo: alia disciplinato: alia indisciplinato. Indisciplinato em̃ competunt verbera: superbo humiliantia: pusillanimo ad spem eleuantia: diuiti auaro depauperantia: z sic de aliis: z hec frequenter p creaturã Ad arg.1m administrat deus. Ad primũ q̃ dicendã: q̃ per malos frequenter/tm̃ deo ordinante z eliciente bonũ ex malis eorũ/administrat deus competentia prouidentie: sicut obiectũ est. Unde Esaie.10.b. Nabucbodonosor vocat baculũ z securim in manu sua z ferrã. Unde dicit: Ue assur: virga furoris mei z baculus ipe est. In manu eius indignatio mea. Ad gentẽ fallacẽ mittã eũ: z de populo furoris mei mandabo ei. Sic etiã apls. I. Corinth. I.b. fornicatorẽ qui habebat vxorẽ patris sui/tradidit sathane in interitũ carnis vt spiritus salꝰ fieret: vt afflictione sathane complerent̃ in eo opa prouidentie. Et sic fit in diuersis quandoq̃ p angelum malũ: quandoq̃ per bonũ: quandoq̃ p homines bonos vel malos: z per motus celestium: per contemptationes elementorũ: p discursus nubiũ: z quandoq̃ tota inseruiente natura/vt dicit Boecius. Per hoc patet solutio ad sequens de Ad 2m actibus. Ex malo em̃ herodis z pylati elicuit deꝰ redemptionẽ generis humani per passionẽ christi.

Et hoc est q̃ in sequenti dicit aug ꝰ. Quantuz Ad 3m em̃ ad executionẽ prouidẽtie z deductionẽ ẽ actũ: aliquãdo opitulat̃ p bonos aliquando p malos.

Ad aliud dõm: q̃ licet laudabilius sit aliq̃n bo Ad q̃stiũcula.I. nũ facere per bonũ/q̃ bonũ facere per malũ: tamẽ laudabilissimũ est facere per vtrũq̃: z conuenientius est aliquando facere per malũ. maiozis enim potentie est indicatiũ/z maiozis sapientiet: z fortior est veritas que ab aduersariis habet testimoniũ: z eminentius cõmendat̃ virtus que in malis malorũ nõ deficit/sed magnũ accipit incrementũ. Et sic dicit̃. 2. ad Corinth. 12. c. Libenter gloriabor in infinitatibus meis vt inhabitet in me virtus christi. Et ibidem: Cũ enim infirmor/tũc fortior sum z potens. Ad aliud dicendũ: q̃ spirit ꝰ Ad.II. in q̃tũ spiritus/sicut dicit̃ Sapientie.1.b. replet orbem terrarũ/z hoc quod cõtinet omnia. Et hoc modo vt deus operatur tam per bonos q̃ p malos competentia prouidentie. z quia donũ ꝓphetie est donũ gratis datũ quod mortali peccato nõ repugnat: ideo hoc z bonis z malis dat̃. Et sicut iam dictũ est: spiritus in q̃tũ spirit ꝰ a malis senõ subtrahit: sed spiritus in q̃tũ sanctus subtrahit se a malis: quia in eis nõ operat̃ sanctitates. Et cõgitationes malorũ sunt sine intellectu practico determinante de recte faciendis: hoc modo quo dicꝫ phus.iij. Ethicorũ: q̃ omnis malus ignorans est.

Ad id quod vlterius querit̃ de Boecio oẽmino Ad.III.ra concedendum est vt iacet. z patet ratio ex dictis. gu.1m

Per hoc etiã q̃ patet cõcedendũ est dictum au Ad 2m gustini quod cõsequenter inducit̃. Id quod in Ad arg.in contrariũ obiicit̃ in principio hui ꝰ solois solutum cõtrariũ est: hoc enim dicto modo prouidentia in solo deo est. Ad id quod vlterius querit̃: dicẽdũ q̃ nihil Ad.IIII. gubernatur nisi per aliquid melius se: z ideo creature vt creature gubernatio nõ potest fieri p creaturam/sed per id quod melꝰ ẽ oẽm̃ creatura. z hẽ deus. creatura em̃ ex nihilo est: z ideo indiget conditua/contentiua/cõseruatiua/z prouisiua virtutibus: quarũ quamlibet necesse est esse in meliori se. z ideo licet deus sit omnipotens: tamẽ nullam talium virtutũ potest cõmittere creature: eo q̃ talis virtutis creatura nõ est susceptibilis. Si em̃ cõmitteret̃ creature inducerẽt in deo minoratões equipararet em̃ craturã deo in aliquo. z sic deus nõ esset maius q̃ cogitari possit. Maius enim est cui creatura in nullo equiparat̃/q̃ id cui equiparat̃ creatura in aliquo. Unde si deus hoc faceret: esset potꝰ impotẽtie q̃ potẽtie. posse em̃ infirmari impotẽtie est/z nõ potẽtie alicui ꝰ.

Queritur de modis prouidentie.

A Onsequenter querit̃ de modis prouidẽ/ C tie: quos tangit Damascen ꝰ. ij. lib. xxix. Arti.II

Modi prouidentie. capto vbi dicit: q̃ duo sunt modi puidẽtie. Unus fm acceptationẽ: z alter fm concessionẽ. Scõm acceptationẽ dicit esse puidentiã que est in his q̃cũq̃ incõtradictorie sunt bona. sicut est in bonis gratie ad que est volũtas beneplaciti. Scõm concessionẽ aũt siue ꝓmissionẽ/quã etiã vocat dilectionẽ/dicit fieri septẽ modis. Primo quidẽ modo/quãdo ex patientia magni mali ad exemplũ manifestat aliq̃n virtutẽ patientis. vñ dicit sic: Concedit enim multotiens z iustum incidere in calamitates/vt eã que in ipso later virtutẽ alijs manifestã faciat. vt in Job. Unũ Tobie.2.c. dicit̃: Hanc aũt plagam cecitatis pmisit deus in eo accidere/vt posteris dareꝫ exemplum. Sicut in beato Job. z hoc est de malis penitentibus elicere bonũ z pcurare. Secũdo modo: quãdo de malo z incõuenientẽ magno elicitur bonũ cõmune mundi. Et de hoc dicit sic: Aliquãdo concedit incõuenientiũ quid agi/vt p opationẽ estimatam incõuenientẽ magnũ z mirabile bonũ diligat̃. vt per crucẽ salus hominũ. Tertius modus: q̃n per patientiã pene fit cõseruatio virtutis in puniro. Et de hoc dicit sic: Scõm aliũ modũ concedit sanctũ pati male/vt nõ ex recta via exeat: vel ex data ei virtute z gratia in supbiã incidat. vt Paulo 2. ad Cor. 12. c. Ne magnitudo reuelationũ extollat me/datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane vt me collaphiset. Quartus modus est: quãdo de malo pene vnius alij eruditũtur. Et de hoc dicit sic. Et de hoc dicit sic: Derelinquit̃ q̃s ad tempus in direptionẽ aliorũ: vt q̃ fm ipm fit/intuẽtes alij eruditant̃: vt id q̃ est factuz de lazaro z diuite Luce.16. Naturaliter em̃ videtes patiẽtes cruciamur z cõpatimur. Quintus modus est: quãdo ex passiõe hominis gloria dei pocuratur. Et de hoc dicit sic: Derelinquit̃ quis etiam in alterius gloriã: non ꝓter ꝓprium/vel parentũ peccatum: vt Job.9. in ceco a natiuitate. de quo dicit̃: Neq̃ hic peccauit/neq̃ parẽtes eius: sed vt manifestent̃ opera dei in illo. Sextus est: quãdo exẽplo patiẽtie vnius animat̃ alter ad pariendũ. Et de hoc sic dicit: Rursus concedit̃ quis pati in alterꝰ zelum: vt gloria eius qui passus est magnificata/impigra alijs passio fiat spe future glorie z desiderio bonoꝝ eternoꝝ. vt in martyrib z expssum exẽplũ est in lucia: que animabat̃ ad passionez videns martyriũ beate agathe. Septimus modus est: q̃n aliquis virtutib nõ vtens vt debet/pmittitur incidere in aliq̃ magnum peccatuz: vt ex hoc cognoscẽs seipm z ꝓpriã infirmitatẽ/hũlient̃ z cõfitẽs peccatũ suum ferũtior resurgat. Et de hoc sic dicit: Cõceditur quis z in nepharia incidere opationem in direptionẽ alterius passiõis deterioris. vt puta quis elatus in virtutib z directionib suis/cõcedit̃ hunc deus in adulteriũ incidere: vt ex casu in sensum veniens ꝓprie infirmitatis/humilietur: z pcidens confiteat̃ dño. Ad idẽ est q̃ dicit glosa Bede Job.9. q̃ quinq̃ de causis accidunt flagella. Primo vt flagellatus pbetur: hoc est pbatus ostendat̃. vt in Job z Tobia. Secũdo vt flagellatus humilient̃ ne de gratia sibi facta supbiat. vt i paulo.2.ad Cor.12. Tertio vt gloria dei ad fidei edificationẽ manifestet̃. vt in ceco nato Job.9.

B Quarto vt p flagellũ flagellatus a peccato mundetur. vt Nũeri.12. maria soror moysi pcussa est lepra vt a peccato murmuris purgaret̃. Quinto vt pena eterne damnatiõis etiam in hac vita in obstinatis inchoet̃. vt in herode z antiocho. Acruũ.12. In herode de quo dicit̃ q̃ pcussit euz angelus dñi: z consumptus vermib exptirauit. Et dicit Eusebius cesariens. in eccliastica historia: q̃ vermes illi pediculi fuerũt: z q̃ in momẽto scarebat pediculis qui consumpserunt eum ad ossa. De antiocho.2. 2 Macabeoꝝ.6. qui graui collisione corporis cõtabuit. Et vt vniuersaliꝫ dicat̃ tot modi sunt hui ꝰ puidentie quot modis contingit elici ex malo pene vel culpe vnius/bonum edificationis in eodez vel in altero. In altero autẽ dico dupliciter: vel in cõi/vt in eccliã: vel in priuato/vt in ꝑuata ꝑsona. z hoc facile est inuenire: sic em̃ est in omnib modis indueris. Bonũ aũt q̃ elicitur duplex est: scz fm intellectũ/vt eruditio/vel sui cognitio. fm affectum autem: vt pbatio/vel ꝓhortatio/vel indignatio ad se ipm: vel etiam zelus ad imitandũ alterũ.

Querit̃ de fato. Questio. LXVIII.

Einde q̃ritur de fato:

D qõ ponũt qui puidentiã negant. Et q̃runt̃ quattuor: scz An fatũ sit. Secundo quid sit. Tertio cuius sit. Quarto in quo differt a fortuna z eupraxia. De hoc em̃ querit̃ Grego. nizenus in vltima ꝑte libri sui quẽ fecit de homine. Hui ꝰ q̃onis q̃tuor sunt mẽbra.

Queritur vtrum fatum sit.

A Primo querit̃: An sit fatũ. Et videt q̃ nõ. Mẽbrũ.I. p Grego. in homelia de epiphania: Absit b Arg.primũ a fidelũ mentib vt fatũ esse aliquid dicant. ergo nihil fatum esse credendũ est. Adhuc: fatalia diuinatiões quedã sunt. dicit aũt Nũeri.23.d. Non est augurũ in iacob: neq̃ diuinatio in israel: ergo fatũ in eccliã non debet esse. Adhuc quidẽ Ar.2m tia siue pscientia precognitio est rerum futurarũ. talis aũt precognitio nihil ponit in rebus: vt ostensum est in questione de pdestinatiõe. ergo videtur q̃ nullã dispositionẽ ponat que reb ꝰ adhereat. Sz ponentes fatum dicunt esse dispositionẽ inherentẽ rebus. cũ ergo non sit dispositio inherẽs reb ꝰ/nihil est: z sic fatum nihil est. Adhuc si fatũ aliquid est: Ar.4m aut est creatũ: aut increatũ. Si creatũ. ꝓtra Aug ꝰ v. de ciuitate dei: Diuina ꝓuidentia regna constituunt̃ humana. que si ꝓterea quisq̃ fato tribuit: quia ipam dei voluntatẽ fati noie appellari sententiã teneat/linguã corrigat. ergo videt̃ q̃ fatũ non sit nisi volũtas dei. z cũ illa sit increata/fatũ erit increatũ. Adhuc aug ꝰ in eodẽ libro parum infra: Arg.5m Qui vo nõ astrorum cõstitutionẽ: sicuti est cũ q̃sq̃ concipit̃/vel nascit̃/vel incboat̃ fm oẽm cõnexionẽ seriẽq̃ causarũ qua fit omne q̃d fit fati nomine appellant: nõ multũ cũ eis de verbi cõtrauersia laborandũ atq̃ certãdũ est. q̃niquidẽ tempoꝝ z causaꝝ ordinẽ z quandã connexionẽ dei summi tribuũt voluntati z potestati: que optime z veracissime creditur/z cũcta scire anteq̃ fiant/z nihil inordinatũ relinquere. Ex hoc accipit̃: q̃ fatum nõ est nisi volũtas dei: z ita est increatũ. In contrariũ huius est In ꝓtrariũ argumentũ q̃ dicit Boecius in libro de consolatiõe pbie: q̃ fatum est inherens rebus mobilib ꝰ dispositio/p quã prouidẽtia queq̃ suis nectit ordinib ꝰ. sed talis dispositio aliquid creatum est: ergo fatũ aliquid crea-

B Solo mē bri primi

tum est. Solutio dicendū ꝙ fatum est/ sicut dicit Bregoꝛ. nixenus i li. quēfecit de aia: in capl̃o de electiōe: ꝙ fatū grece dꝛ inarmenes. grece enī inarmenes latine sonat ordo. Et hoc idē dicit hermes trimegestus in ſno libꝛo de cauſis. Dupliciter aūt ponitur fatum. Uno modo catholice: ſm ꝙ eſt forma z ratio omniū per naturam/ vel voluntatem/ vel poſitū ſientium: inchoans a principe cauſarū que eſt prouidentia: z ab ipa pcedens in ſecunda/ tertia/ z quarta ſm ordinem cauſarum. ſicut in intelligentias/ que motoꝛes ſunt orbium: z in orbes ſiue celos: z ex celis in motus celorum: z ex motib̃ celorum in motus elementorū: z ex motib̃ elementorū in actus z motus elementatoꝝ/ ſiue cōplexionatoꝝ/ ſiue quocūq; mō ad formā mixti deductoꝝ. Et in poſito ſiꝶ. Qm enī q̄ i poſito ſūt/ vel fieri pñt: ſiue ab ãgelo/ ſiue ab hoīe pma rō z forma exēplaris in prudentia diuina eſt: z ab illa ſicut a fonte z principe quaſi per influentiam procedit in alia ſi ſunt bona: vel ordinanda per ipſum ſi mala ſunt. Unde totus ille ordo cauſarum ex prouidentia inchoans que exemplariter omnia continet z cauſaliter grece vocaꝶ inarmenes. Et qñ accipitur diſpoſitio exemplata a prouidentia influxa z impreſſa rebus creatis ſm totum ordinem cauſarū naturalium z voluntariarū reb̃ inherens/ z quaſi impſſa z in corporata reb̃ creatis: tūc vocatur fatum. vñ prouidentia z fatum differūt vt exemplar z exemplatū: z ſicut cauſa influēs/ z forma influxa. Propter qd̄ etiam Hermes trimegestus z plato mundum ab hoc exemplari egreſſuꝫ deſcribunt: quaſi ſecundū deū a deo deorum formatū. Et hoc modo ponere fatum nihil eſt incōueniens. Sic enim a prouidētia inchoat: z in aliis nōn eſt niſi diſpoſitio cauſata z ipreſſa. Alio modo determinabāt de fato egyptij z chaldei: qui ordinem cauſarum hunc mundū regentiū ſtellis attribuebant. Et dicebant: ꝙ in natiuitate cuiuſlibet diſpoſitio z qualitas nati z regimen conſiſtit in duodecim circulis z ſtellis poſitis in eis: z hunc ordinem z diſpoſitionem relictam in natis: que diſpoſitio qualitas eſt relicta ex motu z ſitu ſtellarum z radiatione z conjunctione z preuētione/ que neceſſitatem rebus imponit tam in naturalib̃ q̄ in volūtarijs/ fatum vocauerunt. Uidebant enim ꝙ in omnib̃ vbi ſm ordinē plura mouent ad idem/ ſecundū mouēt in forma primi. ſicut pater in generatiōe z digeſtione hominis. Calor enim digeſtiuus per hoc ꝙ cōgregatiuus eſt homogeniorū ſibi/ z diſgregatiuꝰ eterogeniorū: ab ariſtotele. ij. de anima loquente contra empedoclē/ pbatur eſſe calor ignis: tamen in virtute ignis non mouet niſi congregādo z ſegregando: ſed non in deducendo digeſtum ad formā viui. virtutem enim qua deducit ad formā viui/ hoc eſt carnis potentiam vite habētis/ non habet niſi ab anima nutritiua: cuius eſt inſtrumentū. ſicut z dolabrum lignum nō mouet ad formā domus/ niſi ab arte que eſt in mente artificis. Sic dicebāt: ꝙ qualitates elementales que adherent materie in generatione generatorū: z voluntates z electiones que ſunt in generatis non mouent niſi in forma z virtute conſtellationū: que domus natiuitatū vocātur ab aſtrologis. z quia virtus addita eſt natiuitati: ꝓter hoc dicebant/ ꝙ dictum fatum neceſſitatem imponit z voluntarijs z naturalib̃. Contra qd̄ diſputat beatus auguſtinꝰ in q̃nto de ciuitate dei: z Bregoꝛius nixenus in libꝛo de homine capl̃o de electiōe z de bis que ſunt in nobis. Hoc enim modo ponere fatum/ eſt dicere omnia euenire ex neceſſitate: z ſic inutiles eſſe leges z cōſilia z deliberationes/ z iniuſtas eſſe penas damnandoꝝ/ z iniuſta premia bonoꝝ: eo ꝙ non voluntarie/ ſed coacte fecerunt quicd̄ fecerunt: z inutilia eſſe ſtudia ad virtutem vel ſciētiam. ſicut poeta dicit de paride: Te tua fata trahunt ne cepta relinquere poſſis. vnde ſic dicere fatum eſt hereticum. Talis enim ſtellarū qualitas trahere poteſt corpora/ z mutare animas etiam plantarum z brutorū: ſed animā z voluntatem hominis que ad imaginē dei i liberrate ſui cōſtituta eſt/ z domina eſt ſuorum actuū z ſuarū electionum: nec mutare/ nec trahere poteſt coactiua coactiōe: licet forte eatenus qua anima inclinatur ad corpus ſm potentias que affiguntur organis (ſicut ſunt potentie anime ſenſibilis/ z anime vegetabilis) anima humana inclinatiue/ nō coactiue a tali qualitate trahi poſſit. Et hoc eſt quod dicit auguſtinus q̃nto libꝛo de ciuitate dei ſic: Cum igitur non vsq; quaq; abſurde dici poſſit: ad ſolas corporum differentias afflatus quoſdam valere ſidereos. ſicut in ſolaribus acceſſib̃ vel receſſibus. Uidemus enim ipſius anni tempora variari: z lunaribus incrementis atq; decrementis augeri z minui quedam genera rerum. ſicut echinos z conchas et mirabiles eſtus oceani: non aurem z anime voluntates poſitionib̃ ſideruꝫ ſubdi. Hoc igitur modo dicere fatum hereticum eſt. primo autem modo dicere fatum nō eſt hereticum. Unde auguſtinus. v. de ciuitate dei capl̃o octauo: Qui vo non aſtrorū conſtitutionē: ſicuti eſt cum quiſq; concipitur/ vel naſcitur/ vel inchoatur ſm omniū connexionē ſeriemq; cauſarū qua fit omne quod fit/ fati nomine appellant: modo multum cum eis de verbi cōtrauerſia laborandū ſeu certandum eſt. quādo quidē ipm cauſarum ordinem z cōnexionē/ dei ſummi tribuunt voluntati z poteſtati: qui optime z veraciſſime creditur z cuncta ſcire anteqũ fiant/ z nihil inordinatū relinquere: a quo ſunt omniuꝫ poteſtates: quis non ab illo ſint omniū voluntates. Ad primū ergo dictum Bregoꝛij dicēdum: ꝙ a fidelium mentibus longe deber eſſe fatum ſecūdo modo dictum: non qm̃ aliqua qualitas inhereat rebus corporalibus que etiam inclinare poſſit animas corpori cōiunctas: ſed ſic/ ꝙ nulla coactiua inhereat rebus qualitas: quia etiam corpora non cogit vt dicit Ptolemeus in centilogio. Dicit enim ꝙ ſapiens homo dominatur aſtris. Et Hali in comento ſuo ponit exemplum. vt ſi ſidera ſcintillant ad motum melancholie z ad quartanas: ſapiēs in aſtris hoc preuidens/ per cibos z medicinas corpora diſponat ad ſanguinem: z tunc non erūt ſuſceptibilia motus melancholie z quartane: z excludit ſcintillatio ſtellarum. Ad aliud dicendum: ꝙ fatalia diuinationes non ſunt/ nec auguria: ſed fatalia quedam pnoſtications ſumpte ſunt a ſignis probabilibus non neceſſarijs. ſicut Hypocras docet in libꝛo de pronoſticis. Sic enim ordo in ſtellis eſt. in gradu pmo: z diſpoſitio ſiue qualitas adherēs generatis eſt qualitas influxa a ſtellis: z eſt in gradu ſecūdo. Et ideo a ptolemeo in centilogio/ tales diſpoſitiones vocantur ſtelle ſecūde. Dicit enī ſic: Pronoſticatoꝝ qui pronoſticatur a ſtellis ſecūdis: verioꝛa dicit: eo ꝙ ille pronoſticatur a qualitatib̃ que rebus inherēt: z ideo efficaciores ſunt ad res transmutandū q̃ poſitio ſiderum que per ſe rem non tangit/ ſed per aliud z per accidēs. vt in primo capitulo libꝛi qui arabice dicit alarba/ latine quadripertitū dicit ptolemeus. Ad aliud dicendū: ꝙ in precognitione prouidentie duo ſunt: ſcz prouidentia ſimplex. z hec quia reſpectu boni z mali eſt/ nihil ponit. Et eſt ibi beneplacitum voluntatis: qd̄ eſt reſpectu boni: ſm ꝙ peruertitur cum ente. z quia hoc cauſalitatem dicit: ideo neceſſe eſt qd̄ dicat diſpoſitionē reſpectu rerum rebus futuris influendā preſentib̃ influentē/ preteritis influxam a diuina prouidentia. z hoc modo aliquid dicit in rebus. Ad dictum auguſtini dicendū: ꝙ fatum ſm primā acceptionem quedam dicit ſicut antecedentia. ſicut homo dicit animal. z cauſa ſecundaria preſuponit primariā. z ſic fatum in cardine ordinis cauſarum dicit prouidentiā z voluntatē diuinam: z ſtrū ad id qd̄ ſignificat/ dicit diſpoſitionē cauſis ſecundis z tertijs z quartis/ z ſic deinceps cauſatis influxam a prouidentia: z illa non eſt voluntas diuina/ ſed effectus voluntatis. z ſic fatum creatum quid eſt/ z non increatum: Ad ſequens dictum auguſtini dicendū: ꝙ ex hoc non ſequitur/ ꝙ fatū non ſit niſi volūtas dei: ſed ꝙ fatū eſt diſpoſitio relicta in omnib̃ ordinib̃ cauſarum z effectuum ſm ordinem naturalium z voluntariarū cauſarum/ in quibus principantur prouidentia dei z voluntas.

Opinio egyptiorꝝ z chaldeorꝝ fato

Jd quod obijcitur in contrarium pcedendū eſt.

Queritur quid ſit fatum.

A Mēbrū. II.

Ecundo queritur: Quid ſit fatum. Et ſumantur definitiones a ſanctis z a philoſophis date. Boecius q̃nto de conſolatione: Fatum eſt rebus mobilib̃ inherens diſpoſitio: per quā prouidētia ſuis quē nectit ordinib̃. Scōm hanc definitionem videtur ꝙ non trñ ſit inherens mobilibus/ ſed etiam imobilib̃: eſt enim ex diuina prouidentia diſpoſitio rebus influxa. diuina autē prouidentia eſt tam mobilium q̃ imobilium: z ſic non videtur eſſe ratio quare magis dicatur rebus mobilibus inherens diſpoſitio q̃ imobilib̃. Ad huc quod mobilib̃ rebus inheret/ mobile eſt. quia ſicut dicit Ariſtoteles in topicis: motis nobis mouentur ea que in nobis ſunt. ergo diſpoſitio mobilis eſt. Adhuc hoc pbatur ex eo quod dicit boecius ibidem: fatum eſt eorum que diuina ſimplicitas gerenda diſpoſuit/ mobilis nexus arq; ordo tēporalis. In contrariū huius eſt quod ibidem dicit Boecius parum infra: Nec ſeries fatalis actꝰ fortunaſq; hominū indiſſolubili cauſarum connexione conſtringit: que cum ab imobilib̃ prouidentie proficiſcitur eroꝛdijs: iſpas quoq; imobiles eſſe neceſſe eſt. nexus ergo fatales imobiles ſunt: z ſic nec mobilis eſt/ nec mobilibus adheret. Adhuc Boecius ibidem: Fatum ſingula dirigit in motu/ locis/ formis/ ac temporibus diſtributa: vt hec ordinis temporalis explicatio in diuine mentis aduita proſpectu dicatur prouidentia: eadem vo adiuuatio digeſta atq; explicita temporib̃/ fatum vocetur. ergo fatum eſt effectus prouidētie. ſed quādo cauſa eſt imobilis/ effectus eſt imobilis: ergo fatū eſt imobilis nexus ſicut z prouidētia. Adhuc in quinto de ciuitate dei contra aſtronomos loquens dicit: ꝙ fatum ſm eos eſt vis poſitionis vel ſitus ſiperum in circulo natiuitatum: qua exiſtente quando quis concipitur vel naſcitur/ cognoſcitur qualis futurꝰ ſit. videtur ergo ꝙ fatum non ſit effectus prouidentie/ ſed poſitionis ſiderum: et ita nulla eſt definitio Boecij. Adhuc Saꝶ. 14. a dicitur: ꝙ ſtelle ſunt rectores orbis terrarū. Conſtat autem ꝙ vis rectoris primi inheret omnibus rectis ab ipo. ergo videtur ꝙ fatum nihil aliud ſit/ niſi diſpoſitio inherens omnib̃ rectis a ſtellis: per quā ſtellis mouentib̃ vnū quodq; per differentias poſitionis ſtellarū ad finem peryodi in eſſe/ z agere/ z pati/ z euforꝛtunijs/ ſeu inforꝛtunijs deducit. Adhuc Boecius in. v. de conſolatione phie: Ea ſeries que fatum dicitur/ celum aciſidera mouet. z ſic videtur ꝙ fatum eſt diſpoſitio a poſitione ſiderꝫ profecta/ z non a prouidētia. Adhuc etiam videtur hoc ex rationib̃ aſtronomoꝝ. Negari enim nō poteſt/ quin ſidera per figuras poſitionis ſue radiationes diuerſarū figurarum loco generationis influant. Nec negari poteſt/ qd̄ in ꝓſpectiuis probatum eſt: quin radiationes diuerſarum figurarum diuerſas qualitates impримāt generatis. Demonſtratū eſt enim in libꝛo de ſpeculis: ꝙ radius reflexus in ſeipm elicit ignem: z in nato ꝓter hoc facit furens incēdium z nigredinem. vt in ethiope. Reflexus ad angulum acutum calorem facit/ non ramen incendium. Reflexus ad angulum hebetem ſiue expanſum: ꝓter priuationē caloris ſi non ſit multū expanſus/ facit rempamentū. Si autem ſit multū expanſus/ frigus inducit et humidū. Et ſic videtur ꝙ in corporib̃ ſm complexiones tota diuerſitas ſit a ſtellarum poſitione. Sed dicit ſocrates: ꝙ electiones voluntatum fiunt ſm diuerſitatē habituū prius exiſtentium in eligente. Sicut flegmaticus eligit piſces z ſomnū. Melācholicus de melancholia aduſta eligit amara/ terra/ z triſtia. Sanguineus louis habēs complexionē/ pulchra z leta eligit. Cholericus martis ſequens complexionē/ eligit acuta z feracitates/ z audacitates ſiue animoſitates. Et ſic de omnib̃ dicit ſocrates: ꝙ ſemper electio ſm habitum eſt. z cum habitus ſint a ſtellis: eo ꝙ in aliud cauſans primū non poſſunt reduci quod ſit cauſans in genere z coordinatione cauſantium naturaliter: videtur ꝙ electiones variātur ſm poſitiones aſtrorum z habitus. Adhuc hoc modo deſcriptus eſt totus liber qui dicitur quadripertitū ptolemei: in quo oſtēditur qualis quiſq; futurus ſit in figura z complexione corporis z electione voluntatis/ ex poſitione aſtrorum in circulis natiuitatis. Dicit enim: ꝙ ſphera ſtellarū ſiderum habet mouere terram: z ex diuerſitate figurarum ex imaginib̃ celi/ quas quadraginta octo dicunt eſſe: z ex poſitionib̃ ſiderum/ z ex figura reflexionum luminis z radiorum cauſatur diuerſitas figurarum omniū eorum que fiunt in loco generationis qui eſt in terra. Sic dicunt ſpheram ſolis mouere ignem ad locum generationis: z illum ignem ſic radijs ſolis illatij z informatum/ impримere habitualē formā/ nato quo habi-

Argm primū

Argm 2m

Argm 3m

In cōtrariū argm primū.

Argm 2m

Argm 3m

Argm 4m.

Argm 5m

Argm 6m

Argm 7m

Argm 8m

Adm 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad arg. 1m

Argm 4m.

Argm 5m

Argm 6m

tu trahaꝯ ad eligendū ea que solis sunt. sicut splendida/lumen bonoꝝ/late diffundentia. sicut ꝛ ipe filius solis latus est facie ꝛ venustus. Sic dicunt spherā lune mouere aquam. qđ patet in accessu et recessu maris/qui fiūt ad positionem lune in angulis sui circuli differentis fm q̃ est coniculata/vel in quadratura prima vel secunda: quod greci vocant dyconus ꝛ dyconus secunda: vel fm q̃ est plena vel iuxta plenitudinem/vel deficiens a plenitudine/quod greci vocant amphitritos prima: et amphitritos secunda. Amphi enim grece dubium sonat latine: eo q̃ tūc dubium/hoc est imperfectū habet circulum. Sic dicunt q̃ quinq̃ alij planete habent mouere spheram aeris: ꝛ ideo in aere multimodos esse motus: quia illi planete multoꝝ motuum sunt. Et sphera quidē veneris mouere habet humidū seminale: quod spiritu generātis qui est aereus/plenum est: ꝛ influit illi formas habituales quibꝫ per totam peryodum deducitur in corpore/ꝛ deducitur in electione sic natus. Sic dicūt spherā mercurij mouere hūiduꝫ cōmiscibile ad cōmixtionē ꝛ cōplexionē: ꝛ influere sibi formas q̃bꝫ deducit in variatione complexionis ꝛ mixtionis ꝛ elections/que tales sequitur habitus. Dicunt enim q̃ sic nati eligunt ea que sunt mercatorū/qui semper miscent negocia ꝛ vagabundi lucra sequūtur.

Argu. 8m. Si q̃s forte obꝑciat eis q̃ in tota serie causaruꝫ que fatum dicitur/voluntas dei ꝛ prouidentia est ꝛ princeps ꝛ ordinans sicut vult: vt dicit augustinus: eo q̃ est omnia prescienꝫ ꝛ nihil inordinatum relinquens. Respondent isti: q̃ diuina volūtas est primū ꝛ princeps extra genus ꝛ extra coordinationem mouentiū ꝛ mobiliū. Sed probat aristoteles in secūdo prime phie: q̃ in quolibet ordine causarū necesse est esse primuꝫ in genere eiusdem cause. Et de hoc loquūtur astronomi. hoc enim necesse est esse positionem stellarum in causis generantibꝫ. Dicunt etiam qđ per se patet: ꝛ in octauo physicoꝝ ꝓbatur: q̃ forma primi generātis siue mouentis habitualiter diffusa in secundo ꝛ tertio mouentibus/dat eis mouere ad esse ꝛ speciem ꝛ operationes generati. Supponunt etiam dictum socratis: q̃ omnis scꝫ electio fit fm habitum aliquem prius existentem in eligente. Cum enim electio siue eligere sit duobus vel pluribus ꝓpositis vnum alijs preoptare: non esset ratio quare vnum alijs preoptaret/nisi potētia electiua trahereꝫ habitu aliquo ad hoc amandum plus q̃ aliud. Et sic ex stellis et formis habitualibꝫ ex positione siderum impressis/causant ꝛ ordinant natorum esse/operationes vitam ꝛ electiones: ꝛ formant durationis quantitatem. Solutio: dicendum q̃ fatum diuersimode definitur: scꝫ in comparatione ad id cuius est. sicut inherens dispositio. ꝛ sic eam definit boecius. Definitur etiam aliquando fm esse qđ habet in cōparatione ad id a quo est. ꝛ sic dicit Boecius ibidem: fatum est eorum que diuina simplicitas gerenda disposuit mobilis nexus/atq̃ ordo temporalis. Et sic definitur fatum fm q̃ est cōnexio causarum omniū gerendorū a prima ꝛ principe causa vsq̃ ad vltimum effectum. Et cum fatum idem sit quod grece imarmenes: quod vt dicūt Hezogenes ꝛ Hermes trimegestus/sonat ordinē causarum: sic accipitur propꝛie ꝛ fm rorum esse suum.

D Solo mēbri secundi

sic enim est inherens dispositio mobilibꝫ causis et causatis: per quam sicut instrumentū prouidentia queq̃ suis necnit ordinibꝫ. Et si quis obꝑciat q̃ sicut deus creando non vtitur instrumēto medio: ita nec gubernando. cum ipe sit perfectus gubernator: sicut est perfectus artifex ꝛ creator. Dicendum q̃ non est simile. Creatio enim nihil supponit ꝛ ex nihilo est: ꝛ idcirco instrumentū ex parte creati esse non potuit. quia omnis instrumēti operatio est super aliquid. Nec ex parte creātis esse debuit: eo q̃ ille est infinite potentie: ꝛ in sola volūtate sua habet opus suum sicut vult ꝛ quādo vult. Sed in gubernatione non est sic. Illa enī supponit existens: quia non gubernaꝯ nisi existens actu. ꝛ ideo ex parte gubernati quod a gubernalitate fm seipm deficit/nisi dispositionem qua gubernabile efficiatur a gubernante accipiat: requiritur dispositio fatalis/per quam gubernator vnūquodq̃ gubernat ꝛ suo ordine dispensat. Ad primū ergo dicendū: q̃ in veritate fatum non adhet nisi rebus mobilibus. Quecūq̃ enim gubernaꝯ fm omnia gerenda ad suos termios ꝛ fines deducūtur. ꝛ quecūq̃ deducuntur ad fines suos/mouenꝯ: ꝛ quecūq̃ ad fines suos quotidie mouentur/mobilia sunt: ꝛ sic fatum rerum mobilium tm̄ est. nec ponit ī mobilitatem simpliciter/sicut nec prouidentia: sed ponit ī mobilitatē ordinis siue consequētie/que est ī mobilitas fm quid a contingente dependens: sicut sepius dictum est. ꝛ ideo definitur per mobile/ꝛ nō per ī mobile. Ad aliud dicēdum q̃ hoc procedit. Ad 2m

Ad sequens similiter patꝫ solutio per dicta: hoc enim concedendū est. Ad id quod obꝑcitur in cōtrariū: dicendū q̃ nexus ille ī mobilis est fm quid: mobilis autem simpliciter. Quo ad duo enim est ī mobilis: scꝫ quo ad id quo res fatalis extra ordinem causarum fatalium excidere non potest. ꝛ sic ꝓstringit actus ꝛ fortunas hominū: ꝛ quo ad hoc: q̃ res vna fatalis in vno ordine existens/nō potest excidere ab illo ꝛ incidere in alium. ꝛ talis ī mobilitas in nullo contrariatur mobilitati rei fatalis/et mobilitati dispositionis qua res fatalis mouetur in suum finem ꝛ terminū. Ad aliud dicendum: q̃ verum est q̃ cause gerendoꝝ exemplariter in mēte diuina accepte prouidentia sunt in rebus autem digeste ꝛ inherentes fatum sunt. Sed cum arguit sic: Si causa ī mobilis est/ꝛ effectus est ī mobilis: non valet. hoc enim nō tenet nisi in causa ī mediata ꝛ essentiali: cuius causalitas non dependet ad aliquid quod sit contingens/vel mobile. ꝛ talis causa non est. puidentia/nec fatum. Prouidentia enī in omnibꝫ que in nobis sunt/causat liberum arbitrium/quando causa est ꝛ non simpler visto. quod autem per liberum arbitriū futurū est/contingenter futuruꝫ est: nec habet ī mobilitatē nisi fm quid: scꝫ fm q̃ refertur ad prouidentiā vt subtectum illi/vel ad hanc vel illam fatalem ordinationē. Ad aliud quod obꝑcitur de positione siderum: dicendum q̃ phi non acceperunt fatū fm perfectam sui definitionē. quia cum fatum sit ordo causarum/vel dispositio ex ordine causarum relicta ordinem causarum non deduxerunt vsq̃ ad primam ꝛ principem causam omniū/cuius nutu ꝛ voluntate et ordinatione ꝛ dispositione omnes alie regulantur ꝛ mouenꝯ ꝛ agunt. ꝛ ideo rorum esse fati non consi-

Ad 3m

Ad arg. 1m in cōtrariū

Ad 2m

E

Ad arg. 2m.

derauerūt sed reduxerunt in primū ordinē causarum corporaliū: ꝛ hoc est primū in genere/ꝛ nō simpliciter. Unde ꝛ fata attribuerūt hominibꝫ/ꝛ non angelis. Dixerunt enim sicut refert Auicēna: q̃ solum corpus hominis inter mixta ꝛ complexionata ad equalitatem celi accedit: ꝛ ideo inter omnia sortitur animā intellectualē q̃ inter omnes formas intelligentie que mouet celum/filioꝝ est: ꝛ ideo dispositiones celestes magis inherent hominibꝫ q̃bꝫ alijs. Et in hoc nihil errabant: sed errabant vehementer in hoc/q̃ dixerūt q̃ ille dispositiones ꝛ ordines motuum celestium ꝛ stellarum imponerent necessitatem ad gerenda: vt quecūq̃ quis ageret/de necessitate fati. ꝛ coactione faceret: cum non necessitati subdatur animus hominis: cum semper liber sit ꝛ dominus actuum suorum. quia in ipo est facere qđ vult/vel non facere: ꝛ non in fatis vel in stellis/vel etiam prouidentia: eo q̃ nec fatum/nec stelle/nec etiam prouidentia a libero arbitrio auferet libertatem agendi qđ vult ꝛ arbitrādi. Unde hic fuit error: q̃ sic ponebāt fatum esse q̃ rebus fatalibus necessitatem imponat. Ad aliud dicendum: q̃ in veritate stelle rectores orbis terrarum sunt in his q̃ subiacent orbi terrarū: ꝛ hec sunt corporalia: ꝛ ea que corporalibꝫ inherent: sicut vegetabilia ꝛ sensibilia/que obligata sunt materie corporali: vt dicūt Augustinus ꝛ damascenus: ꝛ magis agunturꝫ q̃ agunt. Animus autem hominis cū non agatur/sed agat/ꝛ dominus sit suorū actuū: orbi terrarū nō subiacet: sed potius supponitur necessitati motus orbis: ꝛ talibꝫ dispositionibꝫ stellarum nec agit/nec regit: nisi forte fm inclinationē: vt in antehabitis dictum est. Ad aliud dicendū: q̃ Boecius verum dicit. Dispositioni enim fatali/que est a prouidentia/subiacent sidera: quia per illam gubernaꝯ ꝛ in esse ꝛ in motu ꝛ in effectu: sed hoc nō est rorum esse fati/vt patet ex predictis: sed est esse fati in sideribꝫ/ꝛ non in alijs. Nec ex hoc haberur q̃ stelle imponāt necessitatem: sed imponūt qualēcunq̃ dispositionē sibi a prouidentia inditā.

G Ad 6m

Ad id qđ obꝑcitur de rationibꝫ astronomorum: dicēdum q̃ in veritate ex talibus principijs dicūt quod dicūt. Tamē Prolemeus in principio quadripertiti dicit: q̃ astronomus nihil quasi de necessitate fatorum etiam in corporibꝫ debet dicere. Et assignat duas causas. Una est: q̃ vis stellarū non per se/sed per aliud venit ad inferiora. Est autem per se notum/ꝛ a pho in libro de causis ꝛ. vj. etbicorū dictum: q̃ omne qđ est in aliquo/est in eo fm potestatem eius in quo est. vnde vis stellarū in medio existens: est in medio fm potestatem medij/et non fm potestatem quā habet quando est in stellis siue in celis. ꝛ ideo non venit ad inferiora/nisi alterata a virtute medij. Alia causa est vt dicit: quia talis virtus stelle non fit in inferioribus per se/sed per accidens. Si enim fieret per se: tunc esset ab aliqua causarum per se. ꝛ sic esset vel ab efficiente per se: vel a forma ꝑ se: vel a ꝑ se materia: vel a ꝑ se fine. ꝓstat q̃ nihil hoꝝ ē: relinq̃ꝯ q̃ sit ꝑ accidēs. hē ex relatione vltimi causati in inferioribꝫ/ad primum causans in genere causarum corporaliū in superioribꝫ. In omni autem tali ordine causarum licet secundū moueat virtute primi/ꝛ tertium virtute primi ꝛ secundi ꝛ sic deinceps: tamen primū modum causalitatis propꝛie nō auferet a secūdo: nec primū ꝛ secundū a tertio. ꝛ sic fit: q̃ licet vis stellarū ī mobilis sit in stellarum positiōe: tamen in inferioribꝫ in quibꝫ per accidens est/efficitur mobilis ꝛ mutabilis. Nisi enim sic esset/ipa etiam scientia astroꝝ esset inutilis: quia mala preuisa in eis impediri nō possent: nec bona ꝓmoueri. Propter quod etiam messeallach precipuus in astris: dicit q̃ alkir/hoc est circulus celestis studio periti viri iuuatur ad effectum. sicut iuuatur terra ad fructum seminatione ꝛ aratione. Et si corporibus non imponant necessitatem: constat q̃ nec animo hominis/nec libero arbitrio. Ad aliud dicendum: q̃ illa sunt ꝓncipia ex quibus ꝓnosticantur astronomi: ꝛ fm qđ scripta est sciētia geneaticorū/que traditur in quadripertito quantū ad primaꝫ partem eius: que est de his que accidūt generatis cōmuniter. Sed peccatum est in hoc: q̃ dispositiones habituales influras a stellis dicunt necessitatem imponere rebus ꝛ electionem: cum non possit hoc conuenire forme habituali que per aliud ꝛ ꝑ accidens est in rebꝫ. vt iam patuit ex verbis prolemei. Ad aliud dicendum: q̃ in veritate primū in genere in ordine ratiū causarum mouens/stelle sunt. ꝛ verum est: q̃ secūdum mouet virtute primi. sed cum forma primi et virtus in secundo est fm modū ꝛ potestatem secundi ꝛ non primi: ideo in secundo non habet necessitatem quā habet in primo. Et huius fatis exemplum dat aristoteles de somno ꝛ vigilia: dicens q̃ prime cause sunt sicut principales cōsiliarij principis: qui ordinatissima fm rationes legū dant consilia: que tamen ꝓter res que proxime sunt negocijs/ꝛ circūstantia/aliquando non congruūt: ꝛ ideo ex inferioribus causis mutantur. Et qđ dicit Socrates: q̃ electiones sunt fm habitus: intendit habitꝰ inclinantes/ꝛ non cogentes. Et per hoc patet solutio ad rotum.

Ad 4m

Ad 5m

Ad 7m

Ad 8m

Queritur cuius sit fatum.

A

Mēb ꝑ. III

Particula. I. Arg. primū

Ar. 2m

Parti. II. Argumētū

Parti. III. Argumētū

Ertio queritur: Cuius sit fatum. Et queruntur duo: scꝫ in quibꝫ sit radicaliter/siue causaliter. Et in qđ sicut in subiecto. Ex dictis enī Aug. in. v. de ciuitate dei videt q̃ radicetur in astris. dicit enī: q̃ est vis positionis siderꝫ.

Adhuc Augꝰ sup illud Job. 7. d. Nondū venit hora mea: dicit: Si fatum est sub sideribꝫ/nō poterat esse sub necessitate siderū conditor siderum. Ex hoc relinquit: q̃ fatum sub sideribꝫ est sicut a sideribus impssa dispositio. Ulterius querit que sub iacēt fato. Si dicit q̃ naturalia/ꝛ maxime corporalia: videtur augꝰ ꝓradicere. v. de ciuitate dei sic: Nihil est qđ ita pertineat ad corpꝰ sicut corporis sexus. Et tm̄ videmus q̃ sub eadē dispositiōe siderū diuersitas sexus nascit in concepcu gemino: quā masculus scꝫ ꝛ femina simul ꝓcipiunt. Si ergo in hoc nō subiacet cōstellationi quantū ad sexum: nec quantū ad alia corpalia subiacebit: ꝛ sic dispositio corporaliū constellationi nō supponit. Ulterius querit: Si fatū sit de oibꝫ his de quibꝫ est prouidēcia/vel non. Et videt q̃ nō. Boecius in. v. de consolatiōe: manifestū est ī mobilē simplicēq̃ gerēdarū rerū formā esse. puidentiā: fatū vo coꝝ que diuina simplicitas gerēda disposuit mobilē nexum/atq̃ ordinē ꝛpalem: quo fit vt omnia que fato sub-

sūt/puidētie ḡz sbiecta sint:cui etiā ipm subiacet fatum:quedā vo que sub puidentia locata sunt fati serie superant. In contrariū bui⁹ est qō prius habitum est. Si em fatū est dispositio per quā puidētia queqz suis necnt ordinib⁹:tunc videt q de omnib⁹ sit fatū de quib⁹ est puidētia,quia aliter puidētia per fatū queqz nō necteret. Adhuc si vt p/us habitū est fatū est eorū que diuina simplicitas gerenda disposuit mobilis nexus:tunc videtur q omnia que sunt sub dispositione diuina/sint sub fato,sed quecūqz sub puidentia sunt/sub dispositione diuina sunt:ergo quecūqz sub puidētia sunt sub fato sunt. Ulterius queritur. Si malū est sub fato. Et videt q sic,quia malū sub prouidētia est sicut psciente z ordinātē:sicut dicit Boecius. Sed fatum est dispositio per quā qlibet nectitur ordini suo:ergo videtur q malū ad minus vt ordinabile sub fato sit. Ulterius queritur: Si fatū imponat necessitatē eis quo p est. Et videt q sic,quia dicit Boecius,v.de ꝛsolatiōe: q series fatalis act⁹ fortuna sqz hominū indissolubili cōnexione causarum constringit. Si indissolubili/tunc videtur q de necessitate fiant omnia que fiunt:z tūc tenet obiectio tullij quā ponit Aug⁹ in,v.de ciuitate sic:Si cert⁹ est ordo causarum quo fit omne qō fit:fato fiūt oīa que fiunt,qō si ita est/nihil est in nostra potestate: nullūqz est liberū arbitriū. Solutio: dicendū q sicut dicit aug.in,v.de ciut.dei: fatū a fando dictū est. Est eni decretū principis puidentie diuine/p mulgatū in omnia que suis ordinib⁹ nectēda sunt.

Notandū tñ: q quedā trāsgrediunt fati seriem: scz que in ordinē causarū nō incidūt. fatum em est cōnexio z ordo causarum,z talia sunt que imediate a deo fiunt:quib⁹ deus tota est essendi causa.sicut est creatio celi z terre:creatio anie:creatio angeli. Hec em nulla dispositione media creata que adhereat eis/deducunt ad esse: sed sola puidētia z voluntate diuina:z ideo hec fato nō supponunt. Sunt alia p duos ordines causarū a prouidentia descēdentia:scz p ordinē causarū naturaliū:z p motū spherarū celestiū/z motū elementorū/z morum materie:q̄ omnia mobilia sunt.z cuz nihil mobiliū moueat seip̄m:hec indigēt dispositione a p̄mo motore in ipa descendēte:hoc est a puidētia qua moueant z cōnectant finib⁹ suis. sicut z in naturalib⁹ probat:q motus localis quo qlibet mouet ad locum suū/est a generante vel a remouēte,pbibens. hoc em pbatum est in.viij. physicorū. z quecūqz a tali ordine causarum descendūt/fato subiacēt:qz sicut dicunt Hermes trimegestus/z Boecius/et Gregorius,nirenus:idez est fato subiacere qō ordini z cōnexioni causarū subiacere. Est iterum ordo causarum in his que descendūt a puidentia per liberū arbitriū.z quia talia non imedite fiunt a deo:sed liberum arbitriū deducitur ad ipa. z qō deducitur deduci non potest sine dispositione qua deducibile fiat:oportet q etiam in illis sit relicta dispositio a prouidētia/qua deducant z nectātur suis terminis.z ideo etiam illa subiacent fato.cum fatum nihil aliud sit nisi dispositio ordinis causarū reb⁹ mobilibus impressa qua ad fines suos deducuntur z necuntur suis terminis. His habitis dicendū arg.primū. ad primū:q fatum fm perfectum esse fati acceptū/z fm perfectam definitionē non radicatur in stellis sicut in primo principio:sed in prouidentia que p̄ncipatur in omni causarum ordine:z cuius forma simpler simul z in vno omnia prehabens ratio motus z causalitatis est in omnib⁹ secundis causis.et hoc quod ipa simul habet/sigillatim per fatum dirigitur fm diuersitatem temporū/locorum/z variationem rerum mobiliū.z hec est differentia fati a prouidentia. Cuius Boecius tria valde conuenientia dat exempla. Dicit enim q hoc est fatum ad prouidentiā comparatū: quo ratiocinatio ad intellectum z tempus ad eternitatē/z circulus ad centrum. Ratiocinatio enim ab intellectu principiū p incipit:z proficiscitur z circa intellectum versatur z vertitur,consona enim principiis in eo de quo ratiocinatur accipit:z dissona refutat.z sic omnia de quibus ratiocinatur ad intellectum regerat z examinat. Similiter tempus cum in vno indiuisibili stante totum esse suum possidere non possit.z vno stante perfectum cadit in successionem: z successionem infinitam quasi reflectit in nunc stans vt in successione sempiternū esse habeat: quod non habuit in indiuisibili stante z se se non mouēte. Ita fatum se habet ad prouidētiam: quia ex prouidentia simplici et stante proficiscitur z i mobilia diffunditur: que in ipo quasi reordinātur ad stantem ordinem prouidentie. Similiter est in circulo z centro.simplicitas enim est in centro vnde circuli generatio incipit/z quo plus pes circini mobilis a cētro distat/tanto circūferentia per maiora spacia ducitur z dilatatur:z quo plus ad centrum constringitur/tanto minora spacia continet z in pauciorib⁹ diffunditur. Et sic fatum ab indiuisibili prouidentia profectum/in his que proxima sunt deo et quo p deus tota est causa:sicut in anima rationali z angelo/parum virtutis habet. In his autem que fm ordinē causarum plus a deo distant:virtutem habet magis manifestam. Ad dictum Augustini: dicendū q augustinus accipit fatum fm acceptionem mathematicorū: z non fm veram z perfectam rationē ipsius. Ad id quod vlterius queritur iam patet solutio. Omnia enim que per ordinem causarum deducūtur descendunt a prouidentia: siue ille cause sint voluntarie/ siue naturales fato subiacent. que autem imediate sunt a deo/fato subiacere nō possunt propter rationes iam positas. Ad dictū tamen augustini dicendū: q augustinus non intendit q serus corpis nō subiaceāt fato/z q fatū radicet in stellis:qz hoc esset falsum.sed intēdit: q positio stellarū nō sit tota z sola causa eorū q̄ fiūt natural iter in corpib⁹: p̄ter rōnes supius a ptolemeo inductas. Ad id qō vlteri⁹ queritur ptz iam solutio. Quedā em sunt sub puidētia q̄ nō sunt sub fato: sicut que imediate a deo sunt. z hoc intendit dicere boecius. Ad id qō objicitur in contrariū: dicendū q cū dicit q queqz nectit fatum: si gnum distributiuū queqz/non distribuit nisi pro fatalib⁹:z illa sunt q̄ nō imediate/sed fm ordinē causarū a prouidētia descēdūt. Ad aliud dōm: q mobilis nex⁹ nō est nisi in reb⁹ mobilib⁹:z ideo nec sub dispositione tali sunt/nisi ea q̄ mobiliter gerēda deus disposuit. Ad id qō vlterius queritur dōm q nō est dubium quin malū pene sub fato sit. Malum autem culpe dupliciter cōsideratur:scz ,put est in fieri:z ,put est in ordine ad alterū. Primo mō malū culpe sub

Ad 2m

Ad ptē.II.

Ad argm

Ad pti.III z argumētū

Ad arg.1m in cōtrariū

Ad 2m

Ad ptē.III

fato nō est:qz fatū non compellit aliquē facere malum. Sed o modo nihil phibet malū culpe esse sub fato. Ipōne enim fatali ordinatur ad bonū qō eliciturinde. Ad dictū Boecij qō adducit in cōtrarium: dicendum q ipsemet boeti⁹ causaz assignat dicti sui. Dicit ei q puidētia res mutabiles alias temere fluituras z malas futuras/fati incōmutabilitate coercet:z sic eliminat ab eis malum:ꝑ scz q temere defluerēt. Potest etiā dici q p fatum ipsum malū ordinē boni habet/vt scz bonū eliciatur ab ipso:z sic malū in toto malū non est/sed eliminatur p dispositionem fatalem:que nō cogit ad malum/sed etiā ipsū factū ordinat. Ad id qō vlteri⁹ queritur: Si ipm fatum imponat necessitatem: dicendum q necessitatē simpliciter nō imponit: sicut nec puidētia. Et bui⁹ cām assignat boecius:scz qz nec puidentia /nec fatum sūt tota causa eorū que subiacent eis.sed sub fato z puidentia sūt cause cōtingentes: vt liberū arbitriū/que sunt vere cause z proxime eorū que fiunt:a quib⁹ puidentia z fatuz modum causalitatis nō tollit.z ideo que fiūt ab ipsis/ contingēter fiunt:quādo respectu eiusdē sunt puidentia z fatum z liberū arbitrium. Unde etiā aug. dicit: qō p liberū arbitriū futuruz est etiam si puidentia sit de ipso/z sic prouisū:nō de necessitate futurū est/sed de volūtate futurū est.sz necessitas nō est necessitas nisi fm quid:vt sepius dictū est. Ad obiectionē tullij quā ponit aug⁹.v.de ciuitate dei:z grego.nixen⁹ vltimo ca. de homīe: dicendum q cū dicit: Si certus est ordo causarum/ q tunc sequūtur incōueniētia que inducit: Dicendum q duplex est certitudo causarū: scz certitudo in esse ordinis: z certitudo i causando. Primo modo certus est ordo causarū z nihil sequitur inconueniens:quia sic cōtingens remanet contingens/ et nēcariū nēcariū/z neutrū alteri preiudicat:q̄uis ꝑtingens sit sub necessario:sicut vult aristo.in.ij. phier.z in lib. p̄me philosophie. Certitudine autē in causando nō est cert⁹ ordo causaruz/nisi in causis necessariis.qō ei ꝑtingent cāt/nō certe causat. Et verū est si hoc modo esset cert⁹ ordo causaruz: sequerētur inconueniētia que infert tulli⁹ z alij negantes puidentiam. Sz quia p̄ma certitudo non tollit cōtingentiam a causis: p̄ter illas que mobiliter se habēt ad causandū:ad hec necessaria sūt leges/cōsilia z deliberationes/z obiurgationes/et laudes quib⁹ ad bonū ordinetur mobilitas causarum cōtingentium.

Ad argm.

Ad pti.V

Queritur in quo differat fatum a fortuna z eupraxia.

A mēb p. IIIIq

Uarto queritur in quo fatum differt a fortuna z eupraxia. De hoc em queritur gregorius nirenus in vltima pte libri sui quem fecit de homīe. Et videtur q in nullo. Dicit em gregorius nirenus: q sapientissimi grecorū dicūt electōes gestorū siue gerendorū esse in nobis: puentū autē eorū que eligūtur esse in fortuna. Et addit: q sic dicentes hoc quidem dirigūt/alio vero fallunt: nazhoc qdē q in nobis ponūt electōes gestorum/ siue gerendorum/nō omino autē in nobis esse prouent⁹ electorum: rectissime dicūt. Fortune vo imponere bos/bē puēt⁹ electorū:nō recte dicūt: Ex b videt q fatū sit fortuna. puent⁹ electorum a nobis ad finē deducit fato: z cum ad idem sit fortuna z fatum/ videntur idem esse. Adhuc grego.ibidem paulo post:fortuna cū apud grecos imarmenen dicat: ex eo q est irmos quedā/id est ordo cārū intransgressibilis.ita em eam stoyci determināt:hoc ē ordinem z supcolligationē intrāsgressibilem. Ex hoc videtur:cū fatū sit ordo causarū intrāsgressibilis/ vt dictū est /q fortuna z fatū idem sūt. Adhuc nō videt esse bene dictū: q gerendorum electio sit in nobis. puentus autem electorū ad nocumentū/vel vtilitatem sit sub fortuna.fm hoc em fortuna ē imperfecta/ vt dicit greg.nire.quedaz sub se habēs/ et quedam nō. Adhuc sicut idem opponit greg. fm hoc fortuna nō est pus electorum a nobis:z sic electio nostra puenit fortunā.q̄ fortuna poti⁹ mouet a nobis z informat q̄z moueat nos z iformet.z sic homo eā fortune est/z nō fortuna causa hominis i euentib⁹.z hoc est contrariū ei⁹ qō dicit grecorum sapientes: qui dicunt fortunaz nobis esse causam in euentibus/z nō nos fortune. Adhuc idem in/ducit platonē sic dicens: Plato vero duplicit dicit fortunā.hāc quidē fm substantiā: aliam vo fm actū.fm substantiā quidē huius totius/hoc ē vniuersi animā.fm actionē vero diuinā legem impuratibilem.pter causam ineffugibilem. Uocat aūt et hanc constitutionē imutabilem. Adhuc grego.ibidē: Plato dicit hāc legē datā eē a p̄mo z supmo deo tot⁹ anime in decorationē vniuersorum: fm quā deducit ea que fiūt. Sed fatū est fm qō deducitur vnūqōq̄z qō fit.q̄ fatum ē fortuna. Adhuc greg.ibidem: Plato hanc q̄ est fm actū fortunaz/ dicit etiā esse fm prouidentiam. A puidentia em dicit contineri fortunam. Omne enim qō fm fortunam est/z fm prouidentiam dicit fieri:non tamen omne qō fm prouidentiam est z fm fortunam eē dicit. Sed ita se habet fatum ad puidentiam/scz q puidentia continet fatum: q̄ fatum z fortuna sunt idem. Adhuc aristoteles dispurās de fortuna q̄rit: vtrum sit natura vel intellect⁹. Si em natura sit:tunc omniū quorum est vna natura esset fortuna: qō falsum est. Adhuc ab omnib⁹ a quib⁹ ponitur fortuna/quasi p principio ponitur: qō est dirigens naturam z regens. Regens autē z dirigēs melius est recto z directo: ergo fortuna aliqd melius est q̄z natura. Adhuc aristoteles probat q nō est intellectus. Intellectus em semp rectus est: fortuna autē z recta z nō recta. Aliquando eni indigni multa habēt eu fortunia:z digni infortunia. vt in diuinis Job:z in poeticis heroicis Priam⁹. Ergo fortuna nō est intellect⁹ fm aristotelem.ergo ex libello de fortuna/fortuna est melius natura:naturam dirigens et deducens ad debitum finem.hoc autem est fatum/ vt patet ex philosophicis:ergo fortuna z fatum sunt idem. Ulterius: Aristoteles dicit eupraxiam esse eorum qui prosperantur in boni electione:ea copraxiam autem eorū qui mala eligunt. Et queritur vtrum fortuna sit eupraxia/vel fatuz. Et videtur q sic:fatum em siue fortuna est quod nectit vnumqōq̄z suis ordinibus. Sed per eupraxiam electio nectitur bono: ergo eupraxia fatum est vel fortuna. Causeenim eedem sunt / quarum est vna ratio causali-

Argumē.I.

Argu. 2m.

Argu. 3m.

Arg.4m.

Argu. 5m

Arg.6m.

Arg. 7m.

Argu. 8m.

Arg.9m

Arg. 10m

I.qō incidēt

Argumētū

In ꝓiũ ar. II. qõ icidẽt

tatis et vnus effectus. In contrarium but⁹ est q̃ eupraxia dirigit electionẽ q̃ue in nobis est: fortuna vero exterior dicitur esse bonorum. Ulterius queritur: vtrũ christus fm animã z corpus

Arg.m.

subiacuit fato/vel fortune/vel eupraxie. Et videtur q̃ nõ. Conditor enim legum non subiacet legi. fatuz autẽ est dispositio vel lex inherẽs rebus mobilibus/per quã prouidentia queq̃ suis nectit ordinibus. Et huius conditor christus est: cum ipse sicut dicitur p̃me ad Corꝓ. j. d. sit dei virtus z sapientia. videtur ergo q̃ fato z fortune nõ subiacuerit. In cõtrarium huius est: q̃ christus assumpsit nostros defectus indetractabiles: vt dicit damas⁹. vnus autẽ z precipuus nostrorum defectuũ est subiacere fato z fortune: ergo illum assumpsit

In cõtrariũ arg. p̃mum

Arg. 2m

christus. Adhuc omnibus mobilib⁹ adheret dispositio q̃ est fatum. christ⁹ mobilis fuit fm corp⁹: hoc constat. mobilis etiã fuit fm electionem: quia dicitur Lu. ij. g. q̃ puer iesus proficiebat etate/sapientia z gratia coã deo z hominibus. ergo videtur q̃ fm corp⁹ z animã fato subiacuit z fortune.

Arg. 3m

Adhuc Mat. ij. a. dicũt magi. Vidimus stellã eius in oriente. ergo videtur q̃ quantum ad nativitatem subiacuit stelle: ergo fato/fm q̃ fatum radicatur in positione siderum. Solutio: Fortuna multipliciter dicitur. Aliquando dicit fortuna tota dispositio a prouidentia influxa rebus mobilib⁹ fm

L Solo mem bri. IIII.

ordinem causarũ primarum/mediarum et proximarum: qua vnũqõq̃z debito nectitur ordini. z sic fortuna sumitur a platone/z conuertit cuz fato. Unde Gregorius de platone: fm hoc quidez q̃ plato vocat dei ordinationem z voluntatem fortunam: z fm hoc q̃ fortunã supponit prouidẽtie/parum quid differt a diuinis eloquijs: dicentib⁹ prouidentiam solam dispensare omnia. Aliquando autem fortuna dicitur dispositio vel virtus siue potentia innata ex positione siderum in circulo nativitatis: z per nativitatem inherẽs nato: z mouens eum vt impetum faciat ad successus electionum bonos vel malos p̃ totam vitaz. Et sic astronomi ponunt fortunam. Unde in circulo nativitatis partem fortune inueniunt: z omnem stellam celi ad circulum nativitatis reducunt. Dicunt ei:

Opio stoycorũ

q̃ signum in astronomia quinq̃ modis accipitur.

Uno modo dicitur signum latitudo duodecim graduum in zodiaco: z lõgitudo triginta graduũ/que est quadrangula supficies zodiaci. z sic duodecim signa sũt in zodiaco: hoc est duodecim quadrãgule superficies: quarum quelibet est duodecim graduum in latitudine/z trigita in longitudine. Et sic nõ est in signo nisi stella stans sub illa supficie. Secũdo modo dicitur signum supficies heragona que describitur quattuor lineis illi⁹ quadranguli q̃ dictum est: intellecto q̃ due linee protrahantur a duobus angulis quadranguli aquilonaribus in polum aquilonarez: z ibi concludãt angulum. z similiter due intelligant ꝓtrahi a duobus angulis dicti quadranguli australibus in polum australem. sicenim describitur superficies heragona. Et sic omnis stella celi erit in aliquo signo: et omnis planeta mouetur in signo. eo q̃ si talis superficies accipiatur tota quantitas concaui celi/intra signa illa continetur. Tertio modo dicit signum figura ex dispositione stellarum descripta in signo. sicut dicitur aries/taurus z. que nomina sicut dicit prolemeus pastores inuenerunt. Et sic nõ est in signo nisi stella cui⁹ positione talis figura describitur. Sed q̃ dicit prolemeus: q̃ virtus stellarum circuli nõ congregatur nisi in cẽtro: eo q̃ nihil respiciunt nisi centruz: ideo quarto modo dicunt signum corpus/cuius basis in circulo ẽ quadrangulum primo descriptũ: z ꝓfunditas in cẽtro describitur quattuor lineis ꝓtractis ab angulis illius basis in centrum. tunc enim habet latitudinem/longitudinez z profunditatem: que corp⁹ constituunt. Et sic stelle signi referũtur ad centrũ: Et quia natorum siue generatorũ non est idem cẽtrum: sequit̃ q̃ nullus natorum cum alio est in eodem signo. Quinto dicunt signum esse corp⁹ cuius basis est superficies heragona pauloante descripta: z conclusio ad centũ sex lineis intellectualibus productis ab angulis heragoni in centrum: inter quas diffunditur virtus omniũ stellarũ. Et quia nũq̃z potest eadez esse penitus longitudo z latitudo diuersorum natorum in diuersitate climatum: propter hoc nũq̃z est idem circulus peryodalis duorum natorum: etiam si gemini sunt in vno utero. Longitudinem enim vocant quantitatem arcus circuli/qui est ab oriente vsq̃z ad centrum nati/quem circuluz colurum vocant. Latitudinem vero vocant quantitatem arcus qui accipitur ab equinoctiali vsq̃z ad centrum nati: quẽ circulũ meridianum vocant astronomi. Dicunt ergo: q̃ si vis stellarum accipiatur prout diffusa est in signis celi/z medijs per que diffundũt virtutes stelle/z proximis que alterant materiam generatorũ: fatũ dicitur. Si autem accipitur qualitas habitualis/siue dispositio ex omnibus his adherens nato: dicitur fortuna. Que diuiditur in euforunũ/z infortunium: eo q̃ influxu qualitatis aliquãdo p̃dominantur stelle bñuole: aliquãdo maliuole. Addunt etiam qõ maxime horribile est: q̃ qz talis ordo causarũ certꝰ est/fundat⁹ motu regulari z vniformi celestiũ: ideo certꝰ z necessarius est cursus fati/z etiam cursus fortune. Unde homerus: Inuenunt sibi fata viam. Et hoc est contra fidem: sicut patuit in precedentib⁹ de fato. Unde Gregorꝰ nizenus libro de homie: Stoyci aiũt restitutos planetas in idem signum fm longitudinem z latitudinem/vbi in principio vnusquisq̃z erat cum p̃mꝰ mundus constitutꝰ est/in dictis temporum circũlationibus incendiũ z corruptionez eorum que sunt perpetrari: z rursus a principio in idem mundũz restituit: z rursus vnumqõq̃z astrozuz in prioze circũlatione figens/fm longitudinem z latitudinem indissimiliter alium mundum perfici. Futurũ enim rursus esse socratem z platonez/z vnumquẽq̃z hominem cum eisdem z amicis z ciuibus: z eadẽ suadere/z cũ eisdem colloqui: z omnem ciuitatẽ z municipiũ z agrum similiter instaurari vt p̃ꝰ. Addũt etiam deos siue corporeos/siue incorporeos/siue celestes siue terrestres siue infernales: qui nõ subijciuntur corruptõi huic que mortalium est: cũ assecuti fuerint vniam circũlationem/hoc est pfecte cognouerũt: et hac cognoscere oia q̃ sũt futura in his q̃ deinceps sũt circũlationib⁹. Nullũ ei extraneum futuꝝ esse dicũt: prter q̃z ea q̃ fcta sũt pꝰ: z oia similiter z immutabiliter esse in vna circumlatione

sicut in alia/etiam vsq̃z ad minima. Tempus autem vnius circũlationis dicũt esse. xxxvj. millia annos: quod vocant magnum annum. in quo sicut dicit aristo. in p̃mo p̃me phie/dij celestes iureiurãdo confirmauerũt ad idem principium circũlationis se redituros z similem circũlationem vt pꝰ se perfecturos. Et quia sic fatũ z fortunã in dijs celestibus radicaliter posuerunt: ideo fatuz z fortunã pro dijs colebant supplicationib⁹ z sacrificijs. Sicut dicitur Esaie. lxv. b. Qui ponitis fortune mẽsam/z libatis sup eam: numerabo vos in gladio: et omnes in cede corruetꝭ. fm istos ergo fortuna nõ

E Ad arg. 1m

est fatum/sed pars fati. Ad obiecta ergo dicendum est p̃mo: q̃ verum est/q̃ quidam stoycorum vt socrates z plato direrũt fortunã z fatum incipere a p̃uidentia: que omnib⁹ alijs influit dispositionem qua suis ordinib⁹ cõnectũtur. Et illi dixerũt: q̃ neq̃z sub prouidẽtia/neq̃z sub fato/neq̃z sub fortuna/sed in omnib⁹ eiũ sunt nostre electiones: quasq̃z vnus eligit nauigare: alter peregrinari: alter mercari: z sic de alijs. sed successus electorum ad prosperum/vel non ꝓsperum supponebant prouidentie fato z fortune: Et illa sicut dicit Gregorius nizenus/ponebant nõ esse nisi de his que fiũt suppposito quodam alio/hoc est electiõe nostra. Et objicit contra hoc dicens: q̃ fm hoc prouidentia/fatum z fortuna nõ sunt nisi de his que habent electionẽ. Motiones autem/bruta z vegetabilia electionem nullam habent: z sic sub prouidentia/fortuna z fato nõ essent: q̃ẽ est inconueniens: z sic positio illorum incõueniẽs est. In hoc tamen conuenienter dixerũt: q̃ prouidentiam in ordine causarũ primam posuerunt z principantez: z fatum sub ipsa: sicut partez sub toto. z fortunã sub fato. Unde nõ sequitur q̃ fortuna sit fatum: licet sit ad idem.

Ad 2m

Ad hoc ceniz q̃ fatum est vniuersaliter/ad hoc est fortuna priculariter. Ad aliud dicendum: q̃ hoc modo fatum z fortuna sunt idẽ: sed hoc est fm opi

Ad 3m

nionem/z nõ fm veritatem. Ad aliud dicendũ: q̃ fm hoc quo isti accipiunt fortunam/proculdubio pars est fati. sicut fatum pars prouidentie. nec omnia sunt sub fato que sunt sub prouidentia: nec omnia sub fortuna que sub fato. hec enim tria scz/prouidentia/fatum z fortuna sub certo sunt ordine causarum. z que certum ordinez causarum effugiunt/sub nullo illorum sunt. que autem sunt in nobis/sicut electiones nostre/certũ ordinem causarꝝ effugiunt: eo q̃ possibilia sũt aliter esse. Unde damascenus z grego. nizenus dicunt p̃uidentiaz nõ esse de his que sunt in nobis. Sed ipsi distinguũt duplicem p̃uidentiam: Unã scz que est prouidẽs per pscientiam/z pdeterminãs quid certo causarum ordine fiat p̃ causalitatem. z hec non est de his que sunt in nobis: quia certum causarum ordinem nõ tenent. Aliam que est simplex visio futurorum: que dicitur prouidentia/quasi ꝓcul videntia in futurum. Et hec est oĩm tam eorum que sũt

Ad 4m.

in nobis q̃z aliorum. Ad aliud dicendum: q̃ in veritate obiectio gregorij bona est: z destruit dictum illorum. Notandum tamẽ q̃ licet in q̃busdam electio nostra prueniat quandam fortunaz: sicut fortunam in successibus electorum: tamẽ nõ simpliciter electio fortunam preuenit. quia sicut in antehabitis dictum est fm platonem z socratem z alios stoycos/electiones fm habitum fiunt: habitus autem z dispositio inherens generatis siue natis est ex vi ordinis causarum: z illa dispositio inclinat voluntatem ad eligendum hoc/vel illud: z sic est primum moues fatum z fortuna. Ad aliũ

F Ad 1m

dicendum q̃ positio Platonis fuit hec z erronea: q̃ anima primi mobilis esset intellectualis/que lucc intelligentie sue ꝓuisiua esset omnium sibi subiectorum: z vnicuiq̃ attribueret cõmoda z vtilia ad esse/virtutem z operationez. Et quia talis virtꝰ prouisiua nõ est accidentalis illi anime/sed substãtialis: ideo dicit hanc esse fortunam fm substantiam: dispositionem vero ab illa anima fm vim prouisiuam effluxam in ea que subiecta sũt primo mobili/dicit esse fortunam fm actum siue actionem: pro eodem accipiens fortunam z fatum. Sicut ei fatum ad prouidentiam se habet vt exemplatum ad exemplar: sic fortuna ad fatum se habet vt exẽplatum ad exemplar. Ad aliud dicendum q̃ plato accipit fortunam cõmuniter/z non fm strictam significationem. Cõmuniter autem accepta conuertitur cum fato. Ad sequens patet solutio p̃ Ad 6m.

Ad 7m.

iam dicta. Ad dictum aristotelis: dicendum q̃ Ad 8m et

Ad 9m.

Aristoteles accipit fortunam stricte. z sic fortuna nec ẽ natura que sit matera: nec natura que sit forma: nec natura que sit ꝓsequens naturam cõmunem: sed est natura propria que est naturalis potentia vel impotentia inherens generato ex influẽtia virtutum ordinis causarum/quã greci vocant imarmenen: vel est influentia virtutum stellarum celestium ad centrum generati: vt in antehabitis dictum est. Et ideo nato nõ subditur arbitrio rationis/vel libertati voluntatis vt ex illis moueat: sed subditur ordini causarum/vel dispositioni celestium ex quibus accipit virtutem mouendi z dirigendi esse/virtutem/z operationez generato p̃. Et ideo dicit Aristoteles definiens eam ibidem: q̃ fortuna est natura pterer rationem impetum faciẽs/dico ãt ipetũ faciẽs ad electões z operãtões z successus. Et ẽ rõ Arist. quã ponit prolemeꝰ in quadripertito: quia circulus exemplatus z in toto z in ptibus mouet sicut circulus exemplaris/siue ad ꝓspera/siue ad aduersa. Unde sicut circulus exemplaris nõ subditur arbitrio rationis z libertati voluntatis: ita nec circulus exemplatus: qui nihil aliud est nisi dispositio generatis adherens ex circulo ordinis causarum/vel ex dispositione stellarũ. et tales dispositiones Prolemeus vocat stellas secundas. Et ex hoc patet qualiter est aliq̃d melius q̃z natura. fm enim q̃ circulus exemplatus refertur ad exemplarem regens z dirigens: est melius q̃z natura. Ad aliud dicendum: q̃ fortuna non Ad 10m.

est intellectus: sed sicut dictum est potentia naturalis vel impotentia causalꝭ radicata in ordine cãrum vel positione stellarum: diffoꝛmiter mouens fm diffoꝛmitatem circuli ordinis causarũ vel stellarꝝ. et ideo ab antiquis cultoribus suis dimidia alba/z dimidia nigra pingebatur. z vno oculo cecca. quia lumine rationis non perfecte regitur.

G

Ad id qõ vlterius queritur de eupraxia: dicendum q̃ fm philosophos stoycos z piparhericos/ Ad. I. qõnẽ incidentem

talis est ordo in intelligẽtijs qualis est ordo in orbibus celestibus. et dicebant intelligentiam decimi ordinis irradiare supꝝ anĩas generatorũ. Et q̃d

adheret lumen intelligentie limpidum purum et
sincerum: dicebant fieri studiosos z eupzacticos:
et lumen adherens illis eupzariam dicebant. In
quibus autem incumbit ex impuritate comple-
xionis / z ex inclinatione aie ad continuum z tem-
pus dicebāt fieri inertes z cacopzacticos: z dispo
sitionē qua sic disponūtur / dicebant esse cacopza-
riam. Et p hoc pater / q̃ eupzaria pars fortune ē:
et cacopzaria pars infoztunij: Et hec est cā q̃ dixit
socrates: i lib. menonis / sic narrat plato: q̃ vt q̃ ē
studiosi bonū: nec ē assuescibile nec discibile bonū:
sed donū deozum celestiū. Hoc etiā cōcozdat dict
auicē. in. v. pme sue phie sue: q̃ intellect bono p̃ re
ctozū z verozū est ab intelligentia: q̃ est extra animas
nostras irradiante sup animas nostras: qz intelli
gentias esse in nobis nihil aliud est / nisi splendozes
intelligentiarū esse in nobis vt ibidē dicit. Id qō
obijcitur in cōtrariū ꝓcedendū est. eupzaria enim
nō est fozturia / sed pars ei. Ad id qō vtert qri
tur: vtrum christus fm cozp / vel fm animā subia
cuerit fozture: dicendū q̃ nō. Cum ēm ipse sit con
ditoz dispositionis q̃ in rebus est vel ex ozdine cā-
rum / vel ex positione sidez: nō potest subiacere di
spositioni tali: necq̃ de est gubernās vnūqōq̃ ad
debitū ozdinem z finē p̃uidentia sua / ab alio quo-
dam potest gubernari z suo ozdini necti. Et hoc ē
qō dicit aug. in sermone de epiphania: de christo
verum nō esset / q̃ sub decreto stelle nasceret: si etiā
alij z alij homīes sub decreto stelle nascerent. Nā
christ dei filij. p̃pria voluntate homo factus ē: alij
homīes nascuntur ꝓditione nature. Ad id quod
obijcitur in ꝓtrariū: dicendū q̃ christ defect no-
stros assumpsit volūtate / z nō contraxit naturevi
tiose necessitate. z ideo nō subijcit ei: z ꝓponitur
q̃ passus fuit q̃ voluit z qñ voluit z a quibus vo-
luit. Ad aliud dicendū: q̃ christus mobilis fuit
fm corpus: sed mobilitas volūtati sue subiacuit /
et ipse nō et: fm animā autē nō fuit mobilis. Et qō
dicitur: q̃ proficiebat sapientia z gratia: tropice di
citur: tropo illo quo res dicit fieri quādo inotescit /
vt dicit ambzosi. Unde qñ innotuit p̃fectus ei
coram hominibus / p̃fecisse dicitur: ab instanti au
tem cōceptionis habuit gratiam / z oēm sapientiā
quā vnq̃ acceptur erat. Unde in sapientia z gra
tia nō p̃fecit in se / sed cozā deo: qui opa sapiētie ei
et gratie acceptauit: z cozā hominib / qui p̃ opera
sapientie sue z gratie p̃fecerunt. Ad aliud dicen
dum: q̃ stella ei dicit nō que eū regeret / sed q̃ ad
imperium ei facta est: z que nouam natiuitatem
regis celestis nouo signo celesti demōstraret. Est
autem hic notandū: q̃ sancti ꝓtra fatū qō est ex po
sitione sidez disputātes: quedam inducūt que fm
astronomos nō bñ intelligentes dicta coꝝ / calū
niam videntur habere. Obijcit ēm gre. z augu
stinus in. v. de ciui. dei duob gemis simul de vno
cōcubitu cōceptis: quozū vnus est bon / z alē ma
lus. sicut iacob z esau: qui ñ sub eadem ꝓstellatio
ne cōcipiunt z nascunt. Obijcitur etiam de regi
na z ancilla simul ꝓcipientib z parientib. cum ta-
men alter nascat liber / z alter seruus. Et quia pos
set aliquis dicere: q̃ licet simul concipiant / non ta
men simul nascuntur gemini: z ita in diversis bo-
ris nativitatis diversa accipiunt fata. Instar gre
go. q̃ eadem rōne quia nō membza simul egrediū-

Ad arg^m. in cōtrariū Ad. II. qō / nēi incidentē

Ad arg. I^m in cōtrariū.

Ad 2^m

Ad 3^m.

D Impugnatio catholicoꝝ ꝗ ma / thematicos de fato.

Argumē. I.

Arg. 2^m

tur ex vtero / sed successiue: singula membza diver
sa fata accipiūt: qō absurdum est. Obijcit etiaz
grego. dicēs: q̃ mathematici dicere solent: q̃ q̃sq̃
sub signo aquarij nascitur in hac vita / piscatozum
ministerium sortiatur. piscatozes vero vt ferē ge-
tulia nō habent: quis ergo dicat q̃ nemo illic in stel
la a quarij nascitur vbi piscatoz omīno nō habeē:

Adhuc gregozius ibidem: Dicūt mathematici
q̃ qui sub signo libze nascuntur trapezite sunt futu
ri: hoc est nūmularij z monetarij. In multis au
tem locis sub libza multi nascunt vbi trapezite pe-
nitus ignozantur: sicut in quibusdam ptibus ru-
schie / vbi cōmutatōes fiunt rostris spiritoloꝝ z va
riozum / z nō nūmismate. Similiter obijciēs in
v. de ciuitate dei / Augustin dicit de duobus qui
eodem tempe infirmabantur: z eodem ingraueſce
bat infirmitas in eis / z eodem tpe alleuiabat: que
situz fuit ab astronomo possidonio quare hoc esset:
respondit / q̃ in eadem cōstellatione nati essent. q̃
situm fuit ab hypocrate: z dixit q̃ hui causa erat /
quia ab eisdem parentib z ab eodez cōceptu z eo
dem partu editi essent. Et laudat aug. hypocratē
qui causam pzozimā z intrinsecam reddidit: z vi-
tuperat astronomū / qui reddidit causam extrinse
cam p̃ aliud z p̃ accidens opantez. Et in fine dispu
tationis concludit sic: Nos aduersus istos sacri-
legos ausus atq̃ impios deum dicimus omia sci
re anteqũ fiant: z volūtate nos facere quicq̃d a no
bis nō nisi volentibus fieri sentimus z nouimus:
omnia vero fieri faro nō dicimus: immo nulla fa-
to fieri dicimus. qm̃ fati nomen vbi solet a loquen
tibus poni in constitutione siderum qua quisq̃ cō
ceptus aut natus est: quoniam res ipa inaniter a
serere tur / nihil valere monstram. Ordinez autē
causarum vbi voluntas dei plurimum potest: ne-
q̃ negamus / neq̃ fati vocabulo nūcupamus: nisi
forte vt fatum a fando dictum est intelligamus: id
est a loquendo. Non enim abnuim in sacris scri
pturis scriptum esse in Ps. lxj. Semel locutus ē
dominus: hec audiui z ē. z Job. xxxiij. Semel loq
tur deus: z scōd idipsum non repetit. Loqui enim
dei facere est: z ozdiare creaturas in verbo per qō
facta z ozdinata sūt omnia. Hec autem calūnian
tur mathematici: z oportet respondere calumnijs
eozum z saluare dicta sanctozum. Primum er-
go dictuz de geminis sic calumniantur: q̃ licet
vno vtero concipiantur / z ex vno concubitu: tamē
non concipiuntur nisi ex diviso semine ad diver /
sa loca matricis. et sic diversa sunt centra siue coz
da conceptozum. Diversitas autem centri totum
variat circulum nativitatis. Impossibile est enim
plures circulos ad vnum centruz referri / nisi vn
contineatur ab alio. Circulus autem sicut pzeba /
bitum est / cum tota constellatione sita in ipso refer
tur ad centrum: z cum diversi sint circuli gemino
rum / diverse constellationes erunt et diversa fa
ta eozundem. Contra hanc calumniam ex ipsa
scientia mathematicozum sic obijcitur: Constat
stellam ad locum nativitatis non contingere nisi
per lumen. probatum est autem in scientia de vi /
su: q̃ omne lumen quod exit a luminoso / in figura
pyramidali exit ab ipso: z pyramis basis circula-
ris est stans sup locum illuminatū: z conꝝ ei est in
corpore illuminante in puncto illuminosi: vnde

Arg. 3^m.

Arg. 4^m.

Obiectio augustini

I Calūnia. I. mathemati coꝝ contra arg. primū.

Confutatio

egreditur lumē. Basis autē pyramidis plus dila
tatur quo plus a cono circulus pyramidis elōga
tur: ita tamē q̃ omīa q̃ infra circulum pyramidis
continentur / lumē eiusdē illuminantis z eiusdē
virtutis z eiusdē causalitatis z eiusdem effect imi
tatur. Impossibile est q̃ cum vter concipientis in/
tra pyramidē continetur / quin totū qō est in vte
ro vt cōceptuz eiusdē nature z eiusdem virtutis z
eiusdē cālitat / lumie iformet. z sic tenet obiectō gre
go. Scōm etiā calūniant. dicūt ēm in diversis
vteris cōcipi seruum z libeꝝ: z sic ad diversos cir-
culos nativitatē referri: z sic nō tenere dictum san
crozum. Sed hoc elidit ex doctrina ptolemei: q̃
docet / q̃ si ignozatur grad cōceptiōis z nativita-
tis inueniat gradus occult prime p̃uentōis vel
coniunctionis solis z lune antecedentis: qz ex illo
incipit scintillario ad gradū conceptiōis vel nativi
tatis cōsequētis. Constat ēm q̃ ille gradus equa
liter respicit conceptum regine / z cōceptum ancil
le sequentis: qñ in vna hoza z simul cōcipiunt. Sz
a quo incipit scintillario / incipit dispositio fati: er
go eiusdem fortune z eiusdē fati debent esse conce-
ptus regine z conceptus ancille. z sic p̃cedit san
crozum obiectio. Tertiū etiā calūniantur. Di-
cunt enim: q̃ fm astronomiā aquari nō ē signū
piscatōis / sed iusticie. et ita nō tenet instantia. Si
militer dicunt q̃ libza nō est signū nūmulariozum
et monetariozū / sed p̃hetie z p̃hetarum. Sed
hoc fruolum esse ostenditur: qz ptolemeus et al-
bumasar in libzis suis de cōiunctionib planeta p̃
saturni z iouis dicūt: q̃ si fozturnā vel infoztunium
stelle signant / q̃ hoc maxime referendū est ad ima-
ginem signi / z ad anial qō eiusdē figure est. Unde
abzaam in libzo suo de cōiunctiōib dicit: q̃ pha-
raō coniunctionē iouis z saturni videns in signo
aquarij directe sup quattuoz stellas / que dicūtur
effusoz aque: cōiecit infoztuniū fututum ex aquis.
et vt infoztuniuz deriuaret a se sup hebzeos: iussit
pueros eozū in aquā mergi. Ergo natus in aqua
rio ad ministerū aque refertur sup fozturnium z in
fozturnium: vt dicunt sancti. Similr cum i signo
libze sint lāx z brachia libze: q̃ dicūt eē tres stellas
in vna linea positas: preterq̃ q̃ media ad latitudi
nem pollicis exit extra extremas: z sint appēsa bza-
chijs receptacula ponderū in finib brachiozum /
quattuoz stelle versus meridiem / z quattuoz vsus
aquilonem: fm dicram doctrinā ptolemei z albu
masar / eufoztunium z infoztunium qō in natū sci
tillat a libza maxime / videt referri ad eos qui ma
xime vtūtur libza. Tales autē sunt mēsularij / mo
netarij / z nūmularij. Et sic iterū tenet instantia sā
ctozum. Non enim pōt dici: q̃ in natos eozū q̃ nū
mismate nō vtunt / nihil scintillet a libza: cum per
yodus cuiuslibet nativitatis cōponat ex revolu-
tione duodecim signozū: sicut ostendūt astronomi
ex figura quā vocāt figuram iudicij: que quadrā-
gula est: quadrangulo significante locū gnatōis:
linee autē p̃tracte p̃ medium quadrāguli de angu
lo in angulum / z de puncto medio in quolibet late
re ad punctum mediū alterius lateris / describūt
duodecim circulos revolutionum signozū sup lo-
cum generatiōis: que respiciunt oēm habitudinē
hominum fm totā latitudinem climatum. Et sic
patet q̃ dicta sunt vana mathematicozum: z vere

K calūnia. III ꝗ z 4^m

Confutatio

sunt instantie quas sancti afferunt ꝓtra eos. Ad
quarum qō aug. dicit: dicendū q̃ augustin ne-
gat fatum ex cōstitutione sidez: eo modo quo ma
thematici ponunt ipsum / scz q̃ necessitatem impo
nat generatis: hoc ēm falsuz est. q̃uis ēm influat
dispositionem inclinantē ad hoc vel ad illud: tamē
nō obligat ad necessitatē. Laudat etiā hypocratez
q̃ primam causam reddidit questiōis: qz illa vera
causa est. et ex probat possidonium / qui causam ex
astris reddidit: que non sunt causa nisi p̃ aliud et p̃
accidens: sicut in phabitis dictū est. Unde hoc mo
do res quā dicunt astronomi inaniter ponit. Non
negat tamen augustin: quin aliqua dispositio in
clinans / nō cogēs sit ex stellis. Unde dicit in. v. de ci
uitate dei: q̃ nō potest negari / vsq̃ ad cozpozū im
mutationē afflatus valere sidereos. Quod au
tem gregozi nixenus dicit stoycos dicere: q̃ in re
uolutionibus succedētibus restituent eadem nu
mero: patet etiā falsum esse. pbatum est ēm in. iiij.
de generatione z corruptiōe / et p̃ suppositione ha
bitum: q̃ in revolutionib quecūq̃ habent substā-
tiam corruptibilem motam / nō reiterant eodē nu
mero. Sequēs tñ dicta stoycozū hozatius dixit:
Multa renascentur que nūc cecidere: cadentq̃ q̃
nunc sunt in bonoze vocabula: si voleꝝ vsus

Ad obiectō nē augusti.

Ad opionē stoycoꝝ.

Queritur de libzo vite. Qō. LXIX

Einde querit de libzo vite. In libzo ēm vite nō scribunt nisi p̃ uisi z predestiati: z scripti i libzo vite de necessitate ozdinis consequūtur vitā: z sic cadit in eundem tractatum cum p̃uidentia z predestinatō ne. q̃uis magister in sen. de eo nō faciat mentionē. Et quia de nullo multipliciter dicto potest deter minari quid sit / nisi p̃us distinguatur multiplici tas ei: ideo p̃mo determinabim de multiplicita te nomis libzi vite. Scōo querem qd sit. Tertio cui vel quoꝝ sit. Quarto: vtrū aliq̃s deleri possit qui ibi inscriptus est.

Hui qōis 4. sūt mē.

Queritur de multiplicitate nominis libzi vite fm quā intentionē p̃prie accipiat.

A Membꝝ. I

Primū ergo determinandū accipiam dicta sancozū qui hoc nomine liber vite / vsi sunt. Ex dictis ei coꝝ cognoscere habem in quo sensu hoc noie vtantur. Dicit igit aug. ij. lib. de ci. dei tractās illud apoca. xx. d. Et alius liber aperꝝ est qui ē vite / sic: Quedam igitur vis est intelligenda diuina / qua fiet vt cuiq̃ opa sua / vel bona vel mala cuncta in memoriā reuocentur: et mentis intuitu mira celeritate cernantur / vt accu ser vel excuset scientia conscientiam: atq̃ ita simul et omīes z singuli iudicētur. Que nimirū vis di uina libzi nomen accepit. z fm hoc non videtur li ber vite esse / nisi quoddam lumen illustrās consci entias singulozū: vt quasi presenter appareant no te peccatozum relicte in conscientijs malozum: et note meritozū in conscientijs bonozuz. Noram ei sui z imaginē relinquit in ania z bonum z malū. vt dicit fulgentius super epl'am ad Ro. Et iō apoca lipsis. xx. dicit libzi aperti sunt: qui sunt libzi con scientiaruz. Et subiūgit: z alter liber apert ē q̃ est vite: qui lumie suo illustrās est sil'r libzis consciem

Argumē. I.

Arg. 2^m

Argu. 2m. tiarum. Adhuc augʼ ibidez parū infra/assignās libri vtilitatē z actū sic dicit: Nō tamē liber iste cōmemorat deo aliqd/ne obliuione fallat: sed predestinationē si significat eoꝝ qbus eterna dabit vita. Neqz eim̃ nescit eos deʼ z in hoc libro legit vt sciat: sed potius ipa eiʼ pscientia de illiʼ que falli nō potest liber est vite/in quo sūt pscripti. i. ante ī cognīti. Ex his colligitur ꝙ in duplici intentione augustinus accipit librū vite. Uirtus eim̃ libri est z actus ꝓprius/repsentare ea que in libro scripta sūt ad noticiam inspicientis. Et ab hac similitudine dicitur liber vis luminis a libro vite resplendētis: reuocans vnicuiqz ad memoriā que fecit. Dicit ei pbo: ꝙ transferentes/fm aliquā similitudinē se trāsferunt. Unde quia vis illa luminis repsentat vt liber/libri nomē accepit. Liber etiā dicitur: qz exemplariter cōtinet in eo omnia de quibʼ loquit liber. Et ad hanc similitudinem mens diuina fm puidentiā/pscia z pdestinationē qua oia exemplariter z cāliter bona ꝓnētur quo ad gratiā z quo ad gloriam: p que vita habebitur: libri vite nomen accepit. Unde patet: q̃ sic strictius accipit liber q̃ primo modo. Primo eim̃ modo est respectu bonoꝝ z maloꝝ: Isto autē modo respectu bonoꝝ tm̃. Et sumitur similitudo a similitudie scripture libri. qz sicut que in libro sunt apicibus litterarū continentur: ita exemplariter z boni z merita bonorū continentur in pscientia z pdestinatione dei. Et sic patz in quo sensu augustinus accepit librum vite. Adhuc Augustinus Apocal'. xx. d. sup illud: Et aliʼ liber apertus est que est vite: glosa: Ebristus/ qui tunc oibus apparebit potens: z suis dabit vitam. vel liber est prescientia dei: qz tunc apertescīet ma/li se nō esse predestinatos ad vitā/ quā in mūdo existentes sibi promittebāt. Ex hoc patet: q̃ in duplici intentione glosa accipit librū vite. Scōz enim ꝙ ebristus liber vite dr: translatio sumit ab informatione z instructiōe, qz sicut liber informat z instruit eum qui legit librū: ita omni verbo z omni actiōe ebristus informauit z instruxit ad vitam. Qualiʼ autem pscientia dicatur liber iam/ante dictum ē.

Argu. 3m. B

Arg. 4m. Adhuc Philip. iiij. a. sup illud quorum nomia sunt in libro vite/glosa. i. in predestinatione dei. qz enim diuersi meriti sunt/diuersas mānsiones habebunt in eterna domo. z iste modʼ sumit iuxta secundum modū augustini pdictum.

Argu. 5m Ad Heb. xij f. sup illud: Qui conscripti sunt in celis/dicit haymo: A simili dicit hoc: vt olim dicebant patres cōscripti/quia eorū nomia scripta sunt in libro vite. Idem ergo est cōscriptum esse in libro vite: q̃ conscriptum esse in celis. Unde patet ꝙ fm hāc glosā translatio attendit penes similitudinez finis. liber eim̃ vite finaliter ducit ad vitā eternā z incorruptionem. Dicit autē aristot. in. ij. de celo z mundo: ꝙ vita ꝓpetua z incorruptibilis z beata nō est nisi in celo.

Arg. 6m. Adhuc sup illud Ps. xxxix. in capite libri scriptum est de me: id est apud deū patrē qui est caput mei dicit ebristʼ. qui sum liber humani generis in quo quisqz legere debet: id est qui sum forma iusticie hominibus. Et iste modus sumit iuxta pmum modum glose sup apocalypsim.

Arg. 7m. Adhuc sup illo deleantur de libro viuentium/glosa augustini: Liber est noticia dei qua predestinauit ad vitam quos prescīuit cōformes fieri imaginī filij sui. Et similitudo istius trāslationis patet ex scōa acceptiōe augustini in verbis de ciuitate dei.

Argu. 8m. Adhuc sup illud Ps. 138. In libro tuo oēs scribent/glo. scribētur/ id est instruentur z nominabuntur in libro tuo. s. in me: quem dedisti formā iusticie hoibus. z sic iterum ebristʼ dr liber vite: eo ꝙ preceptis/consiliis/doctrinis z exemplis instruimur ad vitā.

Arg. 9m Adhuc Ecci. xxiiij. c. sup illud: Hec omnia liber vite et testimonium altissimi/glosa: liber vite est nouū z vetus testamentum.

Arg. 10m. Adhuc Malach. iij. d. sup illud: Attēdite dnis z audiuit z scriptus est liber mo nimēti coram eo. glosa: verba que dicūt hic blasphemi/cōtra timentes deū scripta sunt vt sunt in memoria pscientie dei. ergo prescientia dei liber est.

Arg. 11m. Adhuc danielis. vij. d. sup illud: iudicium sedit z libri aperti sunt. glosa: libri/hoc ē cōscientie z opa singulorum in vtraqz pte vel b ona vl mala oibus reuelantur. bonus liber est viuentiū: malus qui ē in accusatoris manu/q̃ est inimicus z vindex. Et hoc accipitur ꝙ liber vite aliquādo est bonoꝝ conscientia/cōtinēs merita vite: Aliquādo maloꝝz conscientia/cōtinēs merita mortis.

Arg. 12m Adhuc Zacha. v. a. sup illud: Et vidi z ecce volumen volans: grego. Quid est volumē volans/nisi scriptura sacra: que dum de celestibʼ loquit/ad suplora mentis nostre intentionē leuat: Querit ergo cum in tot intentiōibʼ liber inuenit: fm quid diuersitas illa accipiatur: z fm quā intentionē ꝓprie liber vite dicatur.

Solo mem bri. I. £ Solo: dicendū ad hoc: ꝙ fm magistruz bugonem de sancto victore in eplā ad beatum Bernardum de ordine iudicij sic dictum est: ꝙ omē illud dr liber q̃ ptērita quasi repzesentando ad noticiam z exemplar/vel vt exemplum ꝓtinet: z noticiam informat ad veritatem/z instruit ad ea q̃ repzesentat. Et hoc oportet vt in gne fiat vno trinum modorum. s. ꝙ repzesentet vt exemplar: vel vt exēplatum: vel vt signuz. Si vt exemplar: hoc ē duobus modis: scz vel vt exemplar tm̃: vel vt exēplar et cā. Si vt exemplar tm̃: ita q̃ large sumātur exēplar: fm ꝙ in exemplari repzesentatur habitʼ et pūatio: fm ꝙ ars dicit exemplar z boni z mali artificiati: boni quidē q̃ dr exēplar imitat z implet: mali autem q̃ ab exemplari decidit. sicut dicit aristoteles ꝙ rectum est index sui z obliqui. sicut in phabitis in questiōe: qualiter omia sint ī deo ostensuz est. Si q̃ sit in ratione exemplaris/liber dicit. Sic pscientia dei q̃ est de bonis z mal liber dicitur: qz ī ipsa omnia exemplariter continentur: z vis ab ipsa ꝓcedens z vnicuiqz sua ad memoriā reuocans/ dicitur etiā liber. Et sic liber est quid increatū: z dicit liber vite/qz nihil ꝓtinet nisi q̃ dr est vita in ipa. quia etiam si pscientie subiecta sunt mala z peccata: hec nō sunt ibi p ꝓprium exemplar/sed sicut dictum est per puationē qua ab exemplari decidunt. Si ē vt exemplar z causa: tunc pdestinatio est liber vite z puidentia. ipsa eim̃ est que exemplariter habet z effectiuum bonū nature/z bonū gratie/z bonū glorie in rationali natura. Si autē est vt exemplatū: hoc non potest esse nisi altero duoꝝ modorum. s. p gratiā vnionis/q̃ vnit cū libro vite. z ex hoc exēplar vite exemplificat in eo: z informat z instruit ad idem ad q̃ informat z instruit exēplar. Et sic ebristus est liber vite fm omnia que diuinitas sua opata est in humanitate eius. Per omnia enim illa in-

struit ad vitam. Si autē p grariam est: tunc nō potest esse nisi p talem gratiā/per quā exemplaria sapientie diuine z eterne impmunt z sigillant i ania Et hec gratia est vt dicit magister hugo studium eterne veritatis/z suspensio altissime cōtemplationis. hec eim̃ in mente describūt exemplaria z instituta vite: ex quibʼ qui liber legit an vita vel morte dignus sit. Et sic accipit liber daniel'. vij. z. ij. apocalypsi: qui libri sūt cōscientie sanctorū. per illam si multitudinem qua etiā algazel dicit in physica sua de anima: q̃ ania est sicut chartula b ceuis rerum scientias continēs. Et sicut dicit apocal yp. xx. d. q̃ mortui iudicati sunt ex his que scripta sunt in libris. Unusquisqz eim̃ tunc ad corda pfectorum illustrata diuino lumie respiciens/ conuincitur fm conscientiā ꝓter quid saluatur/z ꝓter quid damnatur. Si autē est vt signū: cū sicut dicit pscianus/ littera sit nota z signū elemēti: elemētorū autē cōpositio z articulatio nota z signum significate rei: sic dicitur vetus z nouū testamētuz liber vite/z sacra scriptura: In illa eim̃ designatur nobis qualiter instituimur ad vitā. z his tribʼ vltimis modis quid creatū est liber vite. Et his patet solutio ad omnia quesita. Patet etiam ꝙ in duobʼ pmis modis liber vite essentiam diuinā significat: z cōnotat effectum ī creatura: z ē cōis tribus psonis. Appropriatur tamē filio: eo ꝙ omnis liber ab alio quodā formante noticiā suam z discribente ꝓcedit. z ideo patri appropriari nō potest: quia ab alio nō est. nec spūsancto appropriari potest: qz sapiētia sibi nō cōpetit/sed bonitas: nec ab vno ꝓcedit/sed a duobʼ: Liber autē ꝓprie ab vna formata z descripta noticia est. Appropriatur ergo soli filio: q̃ solus ab vno est: z solus formata noticia siue verbū patris est: et solus sapiētia genita est de sapiētia ingenita.

D

Obiectio

Et si obijcitur ꝙ memoria attribuit patri. Dictum ei est ante in auctoritate augustini pinducta: ꝙ liber vite est vis quedā diuia/singulis quecū z fecerit mira celeritate ad memoriā reuocās. z sic liber vite videtur appropriari patri.

Responsio

Dicendum ꝙ duplex est memoria/fm augustinū z damascenū. vna est habitus mētis veri z boni/ex qua ad noticiam veri z boni format intellectus. z illa appropriatur patri: z de ea nō intelligit dictū augustini. Alia est vt dicit damā. coaceruatio formaꝝ sensibilium prius acceptaruz: vel vt dicit auicē. thesaurʼ formarum sensibiliū prius acceptarū. qz dicit Aristot. in lib. de reminiscentia: ꝙ oportet memorantē diuide re que prius nouit. Et hec memoria format ex noticia: z ideo patri appropari nō potest. z hec ē de q̃ loquitur aug. in auctoritate preinducta.

A Mēbr. II. Argumē. I

Queritur quid sit liber vite.

f Secundo queritur: Quid sit liber vite. Et dicit augustinʼ. ij. de ciuitate dei: ꝙ liber vite prescīentia dei est. Et si hoc est verum: tūc videtur ꝙ ita dicatur liber mortis sicut liber vite. prescīentie eim̃ diuine ita subiacēt peccata maloꝝ que sunt causa mortis: sicut merita bonoꝝ q̃ sunt causa vite.

Arg. 2m

Adhuc videtur ibidē ex verbis aug. prepositis. dicit eim̃ ꝙ liber vite est vis quedā diuina singulis mira celeritate ad memoriā reuocās q̃ cūqz fecerint siue bona siue mala. z sic videt ꝙ eq̃liter respiciat ea que sunt causa mortis/ sicut q̃ sūt causa vite.

Arg. 3m

Adhuc Aristo. in. ij. topicoꝝ: Una scientia est plurium velut ambozū finiū: vnius tangēs finis alterius/tangēs eius qd est ad finem. sicut dicit galienus in regni: ꝙ medicina est scientia sanozuz/ egroꝝ z neutroꝝ. licet eim̃ finis medicine sit sanū: tū qz ad finē illū nō pueniit nisi considerādo egra z neutra: tunc etiā est egroꝝ z neutrozū. tunc videt etiā ꝙ scientia vite eadē sit cū scientia mortis. quia oppositoꝝ eadē est disciplina siue scientia. z ita pscientia dei dicit liber mortis/sicut liber vite.

Arg. 4m Adhuc liber vite nō potest dici: nisi quia vel liber viuit: vel quia instituit vel instruit ad vitam: vel qz viuūt qui scipti sunt in libro. Si primo modo: tunc eū vita illa sit vita diuina/videt ꝙ equaliter sit liber vite respectu vite z respectu mortis eterne. Uita eim̃ dei que eadē est cū prescīentia/ equaliter se habz ad mortem z ad vitam. viuere enī tunc dicit fm vitā intellectualē. Et hec vita/ita demōstrat in ordine penarum ad culpam: sicut in ordine premiozū ad merita. Cum enim viuere multipliciter dicat: vt dicit Aristo. in. ij. de aia: pncipalt rñ dicit viuere intelligere: qd̄ eque manifesta in ordine penarū ad culpā: sicut in ordine premioꝝ ad merita. Si secūdo mō dicit liber vite: cū hoc modo liber vite vocat ebristʼ vel scriptura: vt patet ex phabitis: tunc sequit ꝙ liber vite nō sit ab eterno. q̃ dr est incōuenīēs: cū liber ille sit pdestinatio/siue pscīētia dei. Adhuc fm hoc eodē modo est liber mortis sicut liber vite: qz eadē scīētia z idem exemplū per auersionē est instituēs ad vitā: z per auersionē instituēs ad mortē. Si tertio modo dicit liber vite: scz quo viuunt qui scripti sunt in libro vite: tunc sequit ꝙ liber vite est respectu omniū: scz respectu dei/z respectu creaturarū. sic enī liber scientia dei est vel sapiētia. scit eim̃ deus maxime seipm: z scit etiaz oia anteqū fiant. vt dicit Ecci. 23. d. z scit per hoc omnia/ qz rōnes omnium sunt in ipo: que vt dicit augʼ oēs viuūt. vnde dicit Job. 1. Q̃d factū est/in ipo vita erat.

In ꝓtrariū huius

Q̃d si concedat: in contrariū est vt phabitū est ab augʼ: ꝙ liber pdestinatio est. q̃ liber vite non est nisi respectu eoꝝ quoꝝ est pdestinatio. sed respectu dei nō est predestinatio: qz deus nō pdestinat se/nec sibi aliqua. Et etiā pdestinatio est pparatio gratie in pseni/et glorie in futuro: q̃ nō cōuenit rebus rōnabilibʼ: que tamen vita sunt in ipo.

Arg. 5m Adhuc creatura rōnalis triplici vita viuit: scz nature/ gratie/z glorie. De vita nature dicit Act. 17. f. Non longe est ab vnoquoq̃ nostrū. In ipo eim̃ viuimus/mouemur z sumus. In ipo eim̃ viuimus sicut in pncipio pme vite omnibʼ viuētibʼ vitam influēte. Ps. 35. Apud te est fons vite. De vita gratie intelligit q̃d dicitur Bal'. 2. d. Q̃ aūt nūc viuo/in fide filij dei viuo: qui dilexit me/z tradidit semetipm pro me. Rom. 1. b. Justus aūt ex fide viuit. De vita glorie dicit Job. 10. b. Ego veni vt vitam habeant: z abundantius habeāt. Job. 14. Ego viuo z vos viuetis. Job. 17. Ut cognoscant te solum verum deum z quē misisti ie sum christum: hec est vita eterna.

B Solo mēbri secūdi

Queritur ergo fm quā rationē vite dicatur liber vite.

Solo: dicendū ꝙ liber vite dicitur z est fm definitionem predestinatio dei/lumie scīētie beneplaciti ad vitam eternā in se ostendens z pparando exhibēs ea q̃ per se sunt causa meritorū vite eterne. Et ideo quia non respicit noticiam tm̃/sed etiam ea q̃ sunt

causa meritoria vite: z quia denominatio fit a fine: nō dicitur liber sapiētie/ sed liber vite. Dicit etiam glo. sup illud. ix. e. ad romanos: Sustinuit in multa patiētia vasa ire apta ad interitū: quia deus iudicabit nō fm pscientiam/ sed fm iusticiā. Et apocalyp. xx. d. dicitur: q̄ mortui iudicati sunt ex his que scripta erāt in libris: nō tamē dicitur liber iusticie/ sed vite: eo q̄ nihil cōtinet/ vel ad ordinat nisi ad vitam beatā z ad ea que p se sūt causa vite beate. sicut dicit ipsa predestinatio ppparatio gratie in presenti/ z glorie in futuro: que eīs z quibus ppparat pdestinatio talia continet: z in se legenda exhibet liber vite. Et q̄ ita sit/ patz ex glosa phil'. iiij. superius inducta: que sic dicit: Quorū nomina scripta sunt in celis. i. merita. Et super illud Luce. x. c Gaudete/ quia nomīa vestra scripta sunt in celis. glosa: siue celestia/ siue terrestria opera quis gesserit: p hoc quasi litteris annotat⁹ apud dei memoriam eternaliter est affixus. Et quo patet: q̄ nihil aliud est scribi i libro vite/ nisi p opera celestia siue meritoria apud dei memoriā ad vitam annotari.

Ad arg. 1m Ad primū ergo dicendū: q̄ fm q̄ prescientia dicitur liber/ nō est in ea scriptū nisi id qd vite est. mala enim que mortis sūt p ꝓpriam speciem non sunt scripta/ sed p auersionē z priuationem ab illis cognoscuntur z scīa memoria diuina annotantur. vnde patet q̄ liber non equaliter se habet ad mortem z ad vitam. Ad aliud dicendū: q̄ licet equaliter quātum ad vtrumq̄z vis illa diuia ad memoriam reuocet bona z mala: nō tamen equaliter q̄ntum ad modum reuocandi. bona enī reuocat ostēdendo ea per propriam speciem: mala autem nō nisi quia boni specie priuantur. Ad aliud dicendū q̄ vna scientia est plurium z contrariorum etiam oppositorum: sed nō vtrumq̄z regulis suis ostēdit et principijs: sed vnū ostendit principijs suis: alterum autem cognoscitur ex defectu principiorū veri z boni qd docetur in scientia. Ad aliud dicendum: q̄ liber vite nō dicitur quia ipse viuat/ sz vita sit. sed sicut dictum est liber vite dicit: quia omnia que continet/ vel sunt vita/ vel ordinantia ad vitam eternam: hec enim omnia p propriam speciez annotata sunt in memoria dei: alia autem non/ sz per priuationem. Et bene concedendum est: q̄ nō dicitur liber vite sicut instituens ad vitam sicut p signum z exemplum: sicut de christo z scriptura in prebabitis dictuz est. sed liber vite dicitur sicut annotatā habens z affixā vitam/ z ea que sūt vite meritā: sicut dicit glosa p̄inducta de luce. x. Similit etiam tertio modo nō dicitur liber vite. non enim dicitur respectu vite dei viuētis in cognitione sui: quia hec vita nō scribitur/ sed est pseipsam. q̄d eīs scribitur/ ab alio est: siue a deo sit scriptum eternaliter: siue ab homine temporaliter. Alia vero q̄ per speciem sunt in cognitione dei: non dicuntur viuere nisi fm quid. nō enim viuunt nisi in alio. sicut artea in mente artificis. z in seipsis non habent principium vite. liber autem vite de his est que in seipsis habent principium vite beate. hec enim vita sola vera vita et libera vita est: eo q̄ hec nec morti/ nec cause mortis/ nec sequelis mortis est obnoxia.

Ad 2m

Ad 3m.

Ad 4m.

Ad 5m. Id autem qd cōtra hoc obijcitur procedit. Ad aliud dicendū: q̄ liber vite dicitur vt a contento et annotato in ipso. z hec est vita eterna z vita gratie ordinans ad vitam eternam: z non dicitur a vita natura/ vt probatum est. Et ratio est que dicta est: q̄ vita illa nō morti est obnoxia: nec cause mortis/ nec sequele mortis. Et hec vita in deo est sicut i fonte z obiecto: In gratia autem z meritis sicut in causa meritoria: In beatis autem sicut in fruentibus z participantib ea.

Queritur cuius vel quorum sit liber vite: vtrū scilicet boni z mali scripti sint in libro vite: vel boni tm̄.

A Mēb p. III

Ertio queritur: Cuius vel quorum sit liber vite. Et queritur: vtrum boni z mali scripti sint in libro vite: vel boni tm̄. Et videtur q̄ z boni z mali. Luc. 10. c. super illud: nomina vestra scripta sunt in celis: dicit glosa sicut in antehabitis inductum est: Si quis terrestria/ siue celestia opera gesserit: per hoc quasi lītis annotatus apud dei memoriam eternaliter est affixus. Sed si quis terrestria opera cōmittit/ malus est: ergo malus apud dei memoriam est annotatus. Idem autem est in libro vite scribi quod apud dei memoriam annotari: ergo malus in libro vite scriptus est. Ad huc Apocal. 3. a. sup illud: Non delebo nomen eius de libro vite. Blosa: delet reprobos. Sed quicūq̄z delentur de libro vite/ aliquando fuerunt scripti: ergo reprobi aliquando fuerunt scripti in libro vite. In contrarium huius est quod dicitur Exodi. 32. g. super illud: Si quis peccauerit in me/ delebo eum de libro meo. glosa: vt fm iusticiam iudicis videatur deleri cum peccat: ergo qui peccat deletur de libro vite. ois malus peccat: ergo ois malus delet de libro. q̄cūq̄z delet de libro nō ē script⁹ in libro: ḡ nullus malus scriptus est in libro vite.

Arg. primū

Arg. 2m

In ꝛrariū argumentū

Qō incidēs Argumētū

Ulterius queritur: si boni fm p̄sentem iusticiam scripti sint in libro vite: vel boni finaliter tm̄. Et videtur q̄ fm p̄sentem iusticiam. Rom. 9. e. super illud: Ut ostenderet diuitias glorie sue. glosa: sunt quidam quib̄z data est gratia in vsum: vt sauli/ z iude: z illis discipulis quib̄z in euangelio dñs dixit Luce. 10. c. Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in celis: qui tamen abierunt retro. Job. 6. g. Multi ex discipulis eius abierunt retro. ergo illi fm p̄sentē iusticiam ibi scripti fuerunt. In contrariū huius est: q̄ sicut dicit Aug⁹: Liber vite pdestinatio est diuina. sed predestinatus non est nisi qui finaliter bonus est: ergo in libro vite nō est scriptus nisi qui finaliter bonus est. Adhuc Apoc. 20. d. Qui nō est inuētus in libro vite scriptus/ mittitur in stagnū ignis z sulphuris. glosa: hoc est ad vitam pdestinatus. ergo esse pdestinatū/ est esse in libro vite scriptum. Sed nullus est predestinatus nisi gratia finali: z sic fm p̄sentem iusticiam mali siue reprobi finaliter non scribunt ibi. Solutio: dicendū q̄ in veritate in libro vite dupliciter cōtingit aliquē scribi: scz simpliciter: z fm quid. Simpliciter nō scribuntur in libro vite nisi simpliciter z finaliter boni. Scriptura eīs fit ob perpetuā rei memoriam. Perpetua autem memoria ad vitam nō habetur/ nisi de bonis finaliter: z ex electione diuina bonis/ z non tm̄ ex presenti iusticia. z ideo non scribuntur nisi perseueranter boni z electione diuina. Scōm quid autem scribi/ est scribi fm causam que est causa vite fm quid z non simpliciter. p̄sens

Arg. 2m

B Solo mēbri tertij.

autem iusticia nō est causa vite nisi fm quid: hoc ē vt nunc. z fm illam scribi est scōm opinionē hominum scribi/ z nō fm noticiā dei que eterna z immobilis est. Et hoc est qd dicit glo. sup illud. j. esdre. ij. a. Hi sunt filij puincie. glo. nullus predestinatus in pperuū perire potest. Si quando eīs in babylonem adducitur: puisione diuina ad pacem ecclesie reducitur. Unde patet q̄ pdestinati scpti sunt: q̄ omnes finaliter boni sūt/ z nō alij. Ad primuz ergo dicendum: q̄ qui opera terrestria gesserit/ apd dei memoriaz scriptus est z annotatus. Sed apd dei memoriam scribi nō est in libro vite scribi: sed in pdestinatione dei scribi/ est in libro vite scribi: quia predestinatio dicit noticiā beneplaciti cum ppparatione eorum que faciūt dignū vita. Et cum obijcit in memoria scribi/ est idez qd in libro vite scribi: q̄ memoria dei eadem est cum libro vite. Incidit fallacia accētis: licet eīs eadem sint re/ tamē modo significādi nō sunt eadem. z ideo nō oportet q̄ id qd attribuitur vni credatur etiam alteri inesse. Ad aliud dicendum: q̄ reprobi nūq̄z fuerunt scripti in libro vite nisi fm quid: vt dictum est: z ideo nunq̄z fuerunt deleti simpliciter/ sed fm quid. dicuntur enim deleri/ quando deserūt presentem iusticiam: quia tunc fm opinionē suam z aliorū apparet eos esse deletos: eo tropo quo dicit res fieri quādo innotescit. Ad id qd obijcitur in contrariū/ iam patet solutio p dicta. Ad id qd vlterius queritur: dicendum q̄ simpliciter nō sunt scripti in libro vite/ nisi boni finaliter. quia sicut se habet pdestinatio ad saluandos/ ita q̄ est noticia saluandorum: ita liber vite se habet ad renumerādos z beatificādos/ ita q̄ est noticia beneplaciti remunerandorū z beatificandorū. Et illi qui abierunt retro/ z qui gratiam acceperūt in vsum quendā quo ad remp⁹ deseruirent. puidentie: sicut iudas in tradendo christū: z saul in significādo regnū abijciēdū z suscipiēdum regnum immobile. sicut dicit ad Heb. xiij. z danielis. ij. nō fuerunt scripti nisi fm quid: vt iam dictum est. Duo que obijciuntur in contrariuz simpliciter cōcedenda sunt.

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad argum

Ad arg. 1m

Ad oōnem incidentem

In contrariū argumentū

III. questio incidens.

Arg. pmū.

Arg. 2m

In ꝛrariū argumētū.

Utrum aliquis deleri possit qui script⁹ est in libro vite.

A mēb p. IIII. Argumē. I

Uarto queritur: vtrū aliquis deleri possit qui in libro vite scriptus est. Et videt q̄ sic. Exo. xxxij. d. Qui peccauerit in me/ delebo eum de libro meo. Adhuc Ps. lxviij. delebitur de libro viuētiū. Adhuc pdestinatus potest peccare/ z i peccato finaliter manere. z si finaliter permanet in malo/ delet: cum tamē ante scriptus fuerat/ quia predestinatus. ergo scriptus in libro vite potest deleri. In cōtrarium est: quia sup illud apoc. iij. a. Non delebo noia eorum de libro vite/ dicit glosa: liber vite est prescīēia dei in quo oia sunt cōstātia. si autē omnia cōstantia: nulla sunt delebilia. ergo nihil scriptū in libro vite deleri potest. Jacobi. j. c. Apud quē nō est transmutatio/ neq̄z vicissitudinis obumbratio. Ulteri⁹ queritur: Si aliquis nō scriptus potest ibi scribi. Et videt q̄ sic: quia qui vere prescitus est/ potest facere qd i se est ad habendum gratiā: z si facit qd in se est/ deus dat ei gratiam. In gratia autem acceptā pseuerare potest: z si pseuerat scribitur in libro cum aīs scriptus nō fuerat. ergo aliquis non scriptus in libro vite potest scribi in libro vite. Adhuc Apoc. 3. b. Tene qd babes/ ne alius accipiat coronam tuam. ergo vnus potest accipere coronā alterius. z si accipit/ constat q̄ scriptus est in libro vite: ergo nō scriptus in libro vite potest scribi in libro vite. In cōtrariū huius est glosa super illud: Deleantur de libro viuentiū: Non sic accipiendū est tanq̄z in hoc libro deus aliquē scribat/ quē postea deleat: sed sic accipiendū est: deleant de libro viuentiū fm spem illorū qui scriptos se putauerūt: id est/ constat illis non ipos esse ibi scriptos. Uidetur ergo q̄ nec aliquis ibi scribitur de nouo: nec inde deletur. Ulterius queritⁿ: Si distincte quilibet merita sua possit legere in libro vite. Et videtur q̄ nō. Dicit eīs Dionysius libro de diuinis nominib̄z ca. vij. q̄ in sapientia diuina multa sunt vnite. Multa autem in vno vnita nō leguntur distincte/ sed indistincte. In contrariū est qd dicit augustinus in auctorite supius inducta de ciuitate dei. ij. Liber vite vis quedam diuina est: qua fiet vt cuiq̄z opera sua siue bona/ siue mala cuncta in memoriā reuocentur/ et mentis intuitu mira celeritate cernantur. ergo distincte legūtur in libro vite. Ulterius etiam queritur: cum liber vite sit noticia diuina/ z noticia diuina sit diuina essentia: vtrum mali in iudicio videbunt libruz vite. Et videtur q̄ sic. Apocal. 20. d. Alius liber aptus est qui est vite/ glosa: id est christus/ qui tūc omnibus apparebit z malis z bonis.

Ad 2m

Ad arg. i

Arg. 2m

Arg. 3m

In ꝛtra, ar

I. qō incidēs Argu. 1m.

In cōtrariū argumentū

Solo mēbri quarti

Adhuc ibidē alia glosa: Liber vite est pscia dei: qz tunc aperte scient mali se nō pdestinatos esse ad vitam. sed nō possunt scire nisi videndo libzū vite: ergo mali videbūt libzū vite. In contrariū est illud Esa. 26. b. Tollat impi⁹ ne videat gloriā dei: fm trāslationē. lxx. nostra līa dicit: z nō videbit gloriam dei. glosa augustini dicit: q̄ essentiā diuinaz per speciē nemo sine gaudio videre potest. Solutio: dicendū ad primū/ q̄ nullus script⁹ in libro vite deletur simpliciter: hoc enim mutationē induceret in pscientia dei. Sed cum ordo rationalis nature ad vitam eternā annotatus sit in libro vite: z duplex sit ordo/ scz nature z gratie. de ordine nature dicitur p̄me ad Timo. 2. b. Qui vult omnes homines saluos fieri/ z ad agnitionem veritatis venire. Ordo autē gratie est/ quo per gratiam disponit z ordinatur ad vitā habendā. Et vter q̄z istorum ordinum annotatus est in memoria mentis diuine siue in libro vite. Unde cum aliquis excidit ab illo duplici ordine: vel quia naturā ordinatā habet ad vitam eternā/ z non consequit eam: vel quia habet gratiam ordinantē ad vitam eternā/ z cadit ab ipa: dicitur deleri a libro vite. quia quo ad opinionem hominū z suam deletur: cum tamen simpliciter nunq̄z fuerit ibi script⁹. Unde hec diletio est ex parte deletorum/ z non ex parte libri. quia sicut in prebabitis determinatū est: mutatio eorum que subiacent prescientie/ non inducit mutationez prescientie: que infallibilis z certa est. sicut mutatio illuminatorū non inducit mutationē in sole illuminante. Et per hoc patet solutio ad omnia que p̄mo quesita sunt. sic enim delentur: simpliciter autē non delentur. Ad id qd vlterius queritur dicēduz: q̄ sicut duplex est deletio/ sic duplex est inscriptio in libro vite: scilicz quo ad nos/ hoc est quo ad

In ꝛrariū argumētū

Ad. I. q̄stionē incidentē z arg. pmū.

opinionē hominū: ⁊ simpliciter Quo ad nos ē signum ꝙ sit scriptꝰ in libro vite. ⁊ potest homo facere qđ scribitur in libro vite: quia in ipso est ponere se in ordine nature ⁊ in ordine gratie ad vitam: sicut probat obiectio. Simpliciꝯ autē nō scribitur aliquis nisi p gratiam finalis electionis. ⁊ hoc nō est in potestate hominis / sed in deo ꝓparante: ⁊ ideo nūllus pōt tali modo aliquem ascribere vite nisi solꝰ
Ad 2m deus. Ad id qđ de apoc. obijcitur: dicendum ꝙ vnus non accipit coronā alterꝰ predestinatam / ⁊ memorie mētis diuine inscriptam: sed vnus accipit coronam alterius / hoc est alteri debitam ex presenti iustitia; scz qñ vnus cadit a iustitia / ⁊ alter cōuertiꝯ ad ipsum. Et hoc ꝓfirmaꝯ ex glosa pauloan te inducta. j. Esdre. ij. sup illud: hi filij sūt prouincie. vbi dicit: ꝙ etiam si pdestinatꝰ in babilonē abit: p uisione spiritus dei reducitur. qz predestinatorum nullus damnatur nec perdit coronam vite eterne. Et hoc est qđ dicitur Sap. v. c. Regnum decoris et diadema pulchritudinis suscipient de manu domini. Esa. lxij. a. Eris corona gloie in manu domini: ⁊ diadema regni in manu dei tui. Ad id qđ ob
£ ijcitur in cōtrarium patet solutio p distinctionem
Ad. II. qō/ nē incidentē inductam. Ad id qđ vlterius queritur: dicendū ꝙ distincte quilibet legit in libro vite quecunqz fe-
Ad argm. cit. Ad dictum dionysij: dicendū ꝙ multa sunt ibi vnite vnitate libri: sed illud vnum licet essentia vnum sit / virtute tamē ⁊ relatione est valde multiplex. Sicut vnum est centrum circuli: virtute tamen multiplex relatum ad omnes lineas que ab ipso ad circumferentia ⁊ deducuntur. Et hoc modo liber vite vnū est qđ est mens diuina: multiplex autem est relatum ad hoc ⁊ ad illud. ⁊ hoc modo distincte repzesentat quicqd est. ⁊ per hunc modum etiam distincte legitur in ipso omne qđ est in ipso.
Ad argm. Ad id qđ obijcitur in contrariū: dicendum ꝙ au-
Ad argm. in cōtrariū. gustinus non dicit / ꝙ vt multa distincta sint ī libro vite: sed ꝙ distincta ⁊ vt multa sint in memorijs eorum / qui ad salutem / vel ad damnationem iudicabuntur ex his que scripta sunt in libro: quē dicit esse vim diuinam distincte omnia ad memoriam re-
Ad. III. qō nē incidētē uocantē. Ad id qđ vlterius queritur: dicenduz ꝙ mali non videbunt essentiam diuinā / nec in se / nec in christo. quia tunc viderēt per speciez: que visio nō competit nisi beatis. Erūt tamē vt dicit augustinus / presentes noticie diuine. sicut tenebra p̄sens est luci: ⁊ lux nō est presens tenebre. sicut dicit glosa grego. super pmum iob. Non legent in libro sicut in ea ꝓtenta ⁊ annotata: sed in cordib̄ suis legent quare damnabuntur / sicut priuati ab annotatione libri. ⁊ per hoc ꝙ non sunt ibi / sciunt se esse
Ad 2m damnandos. sicut curuū legitur in recto: ⁊ malus
Ad argm. in bono: ⁊ tenebra in lumīe. Ad sequens patz so in cōtrariū lutio per dicta. Ad id qđ obijcitur in contrariū iam solutum est. nō enim legunt in libro prescientie sicut per speciem contenti in ipo: sed sicut priuati specie. ⁊ hoc est p auersionem a libro legere ab ipso. Et hoc est qđ dicit Esaias: Tollatur impius / vt scz per speciē nō videat. sicut lux videt tenebras et nō videtur ab ipsis. Et hoc est qđ dicitur Joannis. j. a. lux in tenebris lucet: ⁊ tenebre eam nō cōprehenderunt. Super qđ dicit Ebryꝰ. ꝙ lux in tenebris lucet sua propria specie luminis tenebras dissipando: sed tenebre lucem non comprehendūt: quia nulla specie luminis tenebra informat sed potius priuatione speciei luminis ⁊ tenebra est ⁊ tenebra vocatur. Et hoc est quod dicitur Sap. 17. b. Ignis quidem nulla / vis nec siderum limpide flāme poterant illuminare nocem illam horrendam. Unde etiam fm gratuiticā tenebre a tenendo dicūtur: quia tenent visum ne specie luminis imuteretur vel informetur. Et per hoc patet solutio ad totū.

Tractatus. XVIII. De modis qbus deꝰ dicatur esse in rebus ⁊ locis: ⁊ mutare creaturam corporalem per locum ⁊ tempus: spiritalem vo per tempus tm.

Xecutis p ordinem

e de scientia / ⁊ pscientia / ⁊ predestinatione / ⁊ prudentia quibꝫ modis omnia dicū esse in deo: primo sententia ⁊ ū distinctione xxxviij. dicit magister addendū / quibꝫ modis dicatur deus esse in rebus. Circa qđ inquirit tria. Quoꝝ primū est de modis qnqz quibꝫ deus in rebus est. Secundū vtrū deꝰ localiter siue circūscriptibiliter sit in rebus. Tertiū qualiter deꝰ existēs in omnibꝫ / creaturā corporalē mutat per tempus ⁊ locum: creaturā vo spiritualem per tempus tm.
Circa primū querenda sunt quattuor: scz an deꝰ Hui⁹ qōnis
sit vbiqz ⁊ in omni re. Secundū vtruz idem sit esse ꝗttuor sunt
vbiqz ⁊ in omni re: vel ecōuerso. Tertiū vtrū idem mēbra.
sit esse vbiqz qđ in omni loco: ⁊ ecōuerso. Quarto queritur de modis quibus deus est in omni re: et si ab eterno ei cōueniat esse vbiqz.

Queritur vtrum deus sit vbiqz ⁊ in omni re. Questio. LXX.

D primum obijcitur

a sic primo per auctoritatem. Dicit enī augustinus ad dardanum. Sciendū est: ꝙ deus incōmutabiliter semper in se existens: presentialiter / potentialiter / essentialiter est in omni natura siue essentia sine sui definitione: in omni loco sine circūscriptione: ⁊ in omni tēpore sine sui mutabilitate. Preterea in sanctis spiritibus ⁊ anīabꝫ est excellentius per gratiam inhabitans: ⁊ in homine christo excellentissime: in quo plenitudo diuinitatis corporaliter habitat: vt ait apostolus ad Col. 2. b. Adhuc Damascenus: Siue fm virtu-
Ar. 2m tem / siue fm bonitatem / siue fm tempus / siue fm locum deficiat a perfectione: nunqz erit deus. sed fm locum deficit si non sit vbiqz: cum ergo in nullo deficit deus / vbiqz erit. Adhuc trimegestus in li-
Arg. 3m. bro de natura deorum dicit: ꝙ deus deorum principeps in omni re est. Adhuc hoc etiam per ratio-
Ar. 4m nem probatur sic. Mūdus est ⁊ ꝓseruatur in esse: ⁊ vbiqz conseruatur in esse. ergo conseruans mundum in esse est vbiqz. Hoc enim probatur sequi ex hoc: ꝙ conseruatum in esse non est sine conseruāte. conseruans autem ⁊ conseruatum differunt sicut causa ⁊ causatum. mundus autem non habet causam ante se / nisi deum: cum ergo differant causa ⁊ causatum ⁊ sint diuersa: eo ꝙ dicit Anselmus: ꝙ nec natura admittit / nec ratio intelligit: ꝙ id quod est ab alio sit idem cum eo a quo est. cōseruās ergo mundum / nec mundus est / nec aliquid mundi: et

est vbiqz ⁊ est causa. sequiꝯ ꝙ causa cōseruationis
Arg. 4m. mūdi est vbiqz. causa aūt ꝓseruationis nō potest esse nisi deus: ergo deꝰ est vbiqz ⁊ in omni re. Adhuc: Aut deus cōseruat creaturā in esse p se / aut p medium. Si p se: habeo ꝓpositum: qz cuz vbiqz cōseruet: sequiꝯ ꝙ vbiqz est. Si per medium: illud medium ꝓstat ꝙ nō ē creator / sz creatura. sz creatura inhilū tendit de se / vt dicit. greg. nisi manu omnipotentis contineatur. ḡ illud indiget cōseruante. Et tunc vlterius quero de illo ꝓseruante: vtrū hec sit creatura / vel creator: ⁊ ibit in infinitū in conseruātibus: vel dabitur ꝙ deus p seipsum conseruet: ⁊ tunc habetur ꝓpositum: quia vbiqz conseruās vbi
Argu. 5m. qz erit. Adhuc auicē. in scdo sue sufficientie / vbi loquiꝯ de causis: disputat hanc regulā: si scz posita causa fm actum / de necessitate ponatur effectꝰ: et si destructa causa fm actum / de necessitate destruatur effectꝰ. Et ponit instantiā: qz posito edificatore nō de necessitate ponitur domus: ⁊ destructo edificatore non de necessitate destruitur facta domus. Et soluit: ꝙ p certo regulariter verū est: ꝙ posita causa in actu / ponitur effectus ⁊ ecōuerso. Sed intelligitur de causa prima ⁊ per se. ⁊ taliter nō ꝓz ⁊ edificator ad domū: sz domꝰ potiꝰ cū sit esse figure cuiusdam / scz cōpositionis et cōpagina-
tionis: vltimū compaginans ⁊ cōtinēs figurā domus. sicut est clauꝰ vel colla / vel incastratura sūt proxima causa esse domꝰ: ⁊ qđiu actu continent / tamdiu est domꝰ: ⁊ quādo nō continent fm actū / domus dissoluitur. A simili ḡ: cum deus sit causa esse omnū creaturarū: ⁊ cū in tota natura sic sit / ꝙ idem est p essentiam dans esse / ⁊ cōseruās eē sive continēs in esse: sequiꝯ ꝙ creatura nō conserva-
tur nec continet in esse / nisi deo actu cōtinēte ⁊ conseruante. Contentū autē continenti est immediatum. cum ḡ in omni re ⁊ in omni loco contineat et
B conseruet in esse: sequiꝯ ꝙ deus in omni re sit / et in
Arg. 6m omni loco / ⁊ immediatus. Adhuc aristo. in lib. de anialibus tractans de codez de quo tractauit auicenna dicēs: Si causa fm actū posita ponit effectuz: ⁊ destructa destruit: quomodo ē ꝙ mortuo patre nō mortuꝰ filiꝰ? Et soluēs distinguit duplicem sexum: scz sexum diuisum siue distinctum: quidistinguiꝯ subiecto ⁊ figura ⁊ virtute. Et sic est ī mare ⁊ in femina. Differt ei sexus femine figura / virtute ⁊ subiecto a sexu maris. Et est sexus cōunctꝰ in vno qđ nō habet differētiā subiecti nec figure: sz differt sexus in eo vtute ⁊ operatione tm. sicut in ouo est sexus maris ⁊ femine in vno subiecto vnꝰ figure / differēs tamē virtute ⁊ operatione: quia sexus maris est in ouo vt formans ⁊ apprehendens / et tenēs ⁊ extendens ⁊ distinguens: sexus autez femine est vt hec patiens ⁊ sustinēs. Et dicit ꝙ hic sexus coniunctus causa est efficiens generationis et esse generati. ⁊ hoc cessante ab agere cōtinēte ⁊ cōseruantis ⁊ regentis cōtinue / deficit generatum. Pater autē in sexu distincto est sicut causa remota / siue causa sine qua nō: ⁊ iō illo cessante nō de necessitate cessat effectꝰ. A simili: cum ex libro de causis constet / ꝙ esse creaturarum nō est nisi effectus prime cause: cōseruatio esse non est nisi a pma causa actualiter agente. ⁊ si illa actualiter nō continet. conseruat: omne esse creature rendit in non esse, continetur autem ⁊ conseruatur in omni loco ⁊ in omni re. ergo deus actualiter continens ⁊ conseruans est in omni loco ⁊ in omni re. Et hoc est qđ expresse dicit Gregorius: ꝙ omnia in nihilum tenderent que ex nihilo facta sunt: nisi ea manus omnipotentis dei cōtineret. Adhuc: Anselmus in Ar. 7m
prosologion: Omnis qui scit ꝙ deus est / scit eum maius esse aliquid q̄ quod cogitari possit. Sed si ponatur ꝙ deus est extra omnia ⁊ nō intra omnia: potest cogitari maius: scz ꝙ est extra ⁊ intra. Similiter si ponatur esse intra ⁊ non extra: idem sequiꝯ. Similiter si ponatur supra ⁊ non infra / vel infra ⁊ non supra. Oportet ergo ꝙ ponatur esse ⁊ intra omnia / ⁊ extra omnia / ⁊ supra omnia / ⁊ infra omnia. Quod autē taliter se habet ad locum ⁊ ad res / vbiqz est ⁊ in omni re: ergo deus est vbiqz ⁊ in omni re. Et hoc est qđ expresse dicit Gregorius: ꝙ deus est extra omnia non exclusus: ⁊ non omnia non inclusus: ⁊ supra omnia per eminentiā non superatus: ⁊ infra omnia non depressus. Adhuc theo- Argu. 8m.
logice sic obijcitur per hāc regulam: ꝙ nihil nisi qđ nobilitatis est in creatura / deo attribuendū est: et quod ignobilitatis est in creatura / a deo remouēdum est. Sed in natura locus est: ⁊ hic est cōtinēs saluans: ad quem est motus generati. ⁊ hec omnia sunt nobilitatis. ergo hec habet locus ab exemplari primo / siue ab imitatione exemplaris pmi. Iste enim bonitates non sunt in loco / nisi fm ꝙ fluunt in ipm a causa prima continēte ⁊ saluante: ad quā est conuersio omnū generatorū / que vt prima causa agit hec in ipso. Cum igitur locus habeat hec hic / ⁊ ibi / ⁊ in omni loco: oportet ꝙ deus agat hec hic ⁊ ibi ⁊ in omni loco. ergo vbiqz est deus vbi opa- £
tur: ergo ē vbiqz. Adhuc: Uniuersale ē triplex: Arg. 9m
scz multorum in numero: ⁊ est species. ⁊ multorum in specie: ⁊ est genus. ⁊ multorū in genere per analogiam multorum ad vnum. ⁊ est principiū: sicut ens principium est omnū per analogiam. Et cum sic tripliciter dicatur vniuersale / cuilibet vniuersali cōuenit esse vbiqz ⁊ semper suo modo: quia per hoc ꝙ est de multis / non contrahitur ad hic ⁊ nūc: sed equaliter se habet ad omne tempus / ⁊ ad omnem locum / ⁊ ad ea que in loco sunt. ⁊ est etiam in multis: sed per hoc patitur diuisionem in esse ⁊ generationez ⁊ corruptionē. Cum ergo deo id quod nobilitatis est sit attribuendum: sic primū ⁊ simplicissimū attribuendum est ei excellētius quod est in vniuersali. ⁊ sic deus erit vbiqz ⁊ semper: hoc est in omnibus rebus sine sui mutatione / ⁊ sine sui partibilitate. Adhuc: prima causa in ordine omnū Ar. 10m
causarum est in omnibꝫ secundis essentialiter / presentialiter / ⁊ potentialiter. Hoc enim patet in causis formalibꝫ que sunt esse / viuere ⁊ intelligere. De quibus dicit Aristoteles in secūdo de anima: ꝙ primū semper est in secundo / sicut trigonum in tetragono: quod essentialiter / presentialiter est in illo. Similiter in causis materialibꝫ. Materia enī sustinens formā determinata intellectualitate: essentialiter / presentialiter ⁊ potentialiter est in materia determiata cōtinuitate siue forma corporali. ⁊ hec simili modo est in materia detererminata contrarietate. ⁊ hec similiter in materia mixtorum: et ista in materia complexionatorū. ⁊ ista est noticia complexionatorū: sicut probatur in libro fontis vite. Similiter est in efficiētibus. Primū enim mo-

uens/vt dicit Aristoteles in.viij.phyſicorum/virtute eſt in ſcdo:z ſcdm in tertio:z ſic deinceps. Sz verum eſt q̃ primuz cõtrahitur in ſcdo/z ſcdm in tertio.z hoc eſt ignobilitatis:cõtrahiť em̃ ex determinatione z particularitate ſcdi:z non habet hoc ad imitationem exemplaris primi. Auferatur ergo qd̃ ignobilitatis ẽ z attribuatur exemplari primo qd̃ nobilitatis eſt.deus ergo cum ſit cauſa prima/erit in omnibus:non determinatus/non cõtractus in illis. Adhuc magiſter in ſentẽtijs diſtinctione.xxxviij.ca. Poſtremo reſpondeant pro bando q̃ deus vbiq̃z ſit/ſic dicit: Poſtremo reſpõdeant qd̃ potius de deo reſpondendum exiſtimẽt: vel q̃ nuſq̃z per eſſentiam ſit: vel q̃ vbiq̃z/ vel q̃ alicubi/ita q̃ non vbiq̃z. Sed quis audeat dicere/q̃ nuſq̃z diuina eſſentia ſit: vel q̃ alicubi ſit z non vbiq̃z: Si enim ita eſt alicubi q̃ non vbiq̃z: ergo local' eſt:quod falſum eſt. Eſt ergo vbiq̃z tota que continet totum:z penetrat totuz/que nec pro ſui ſimplicitate diuidi/nec pro ſui puritate maculari/ nec p ſui immenſitate vllo modo comprehendi põt. Unde auguſtinus: Deus vbiq̃z eſt :cui nec locis/nec actionibus appropinquamus. Adhuc auguſti.in libro ad dardanũ de preſentia dei: Cum deus ſit natura incorporea z incommutabiliter viua/ eterna ſtabilitate in ſeipſo manens:totus adeſt rebus omnibus/z ſingulis totus. Adhuc hylarius in libro de trinitate: Deus immẽſe virtutis/ viua poteſtas:que nuſq̃z nõ aſſit/nec deſit vſq̃z/ſe eſſe perſua edocet:vt vbi ſua ſunt/ipſe intelligatur,nõ autem corporali modo cum alicubi ſit/non etiaz vbiq̃z eſſe credatur:cum z in omnibus eſſe nõ deſinat. Adhuc: Ambroſius i libro de ſpiritu ſancto: Cũ omnis creatura nature ſue ſit circumſcripta limitibus:quomodo quis audeat creaturam appellare ſpiritum ſanctum/qui non habet circumſcriptã determinatamq̃z virtutẽ:qui z in omnibus/z vbiq̃z eſt ſemper:quod vniq̃z diuinitatis z dominationis eſt proprium. Adhuc ambroſius ibidẽ: Domini eſt omnia implere:qui dicit Hier'.xxiij.c. Celum z terram ego impleo. Quis ergo poteſt ſpiritum ſanctum indicare dominationis z diuine poteſtatis exortem:qui repleuit orbem:z qd̃ plus eſt repleuit ieſum totius mundi redemptorem: Sapientie.j.b. Spiritus domini repleuit orbem terrarum. Has autem auctoritates inducit magiſter diſtinctione.xxxviij.ca. Ne autez iſta. In cõtrarium obj̃ciunt quidam ſic: Nobilius eſt facere opera permanentia ſine artifice/q̃z permanẽtia in preſentia artificis tm̃. Sed Deut'.xxxij.a. dicit Dei perfecta ſunt opera:ergo videtur q̃ deus faciat opera que ſine preſentia ſui i ſeipſis permanẽt: ſuperfluum ergo eſſet/q̃ propter conſeruatõez rerum ineſſe diceretur eſſe in omnibus eſſentialiter/ preſentialiter/z potentialiter. Cum ergo ſuperfluum in operibus nature non ſit:z ordinatio ria ſint opera dei q̃z nature: tale ſuperfluuz in operib' dei nõ eſt ponendum. Adhuc: Inferior artifex/vt faber vel lignarius opus facit quod ad conſeruationem ſui non indiget preſentia artificis:ergo multo magis poteſt hoc facere deus. Adhuc: Natura z virtutes celeſtes opera ſua faciunt que ſine p̃ſentia ſui cõſeruanť:q̃ m'to magis de⁹. Adhuc: Si de⁹ vbiq̃z eſt eſſentialiť/p̃tialiť z potentialiť: tunc videetur q̃ in omnib' operetur eſſentiam/ſpeciem z virtutem z operationem.z ſic videť q̃ natura nihil operetur:qd̃ valde inconuenienz eſt.quia dicit Damaſcenus:q̃ nulla natura deſtituitur p̃pria operatiõe. Soluto dicendum:q̃ rationes primẽ partis concedende ſunt:z p̃cedunt z concludunt catholicã fidem. Ad primũ ergo qd̃ in contrarium obj̃citur;dicendũ q̃ hoc eſt veruz in illis cauſatis que cauſã habẽt ante ſe creatã.ſed in his que ſunt a deo:ſicut nullo vtitur medio in creãdo p̃ter ſuã excellẽtiã; ita nullo poteſt vti medio in cõſeruando. Si enim medio vteretur: mediũ indigeret conſeruatiõe ſicut z res. Conſeruari enim a ſe/ eſt nullo indigere ad ſui conſeruationez.z hoc non poteſt cũuenire alicui creato de nihilo/qd̃ conuertibile eſt in nihilũ ſicut omẽs creatura. z ideo deũ conſeruantẽ oportet eſſe eſſentialiter in reb'. Ad aliud dicendũ:q̃ artifex inferior nõ facit formã ex materia/ſed in materia:vt dicit cõmentator ſuper ix.metaph.z ideo non eſt cauſa totius operis/ſed formetm̃.z ideo opus illius virtute materie conſeruatur. Sed deus cauſa eſt totius opis z in materia z forma z compoſito:z ideo oportet q̃ conſeruetur per ipm̃:cum nihil habeat preiaccns ante ſe preter eum. Ad aliud dicendum:q̃ ſicut dicit cõmentator ſuper nono primẽ phic: Natura non facit formã in materia/ſed ex materia;z ideo transmutat materiam de forma ad formã.qd̃ facere nõ poteſt/niſi p q̃litates actiuas z paſſiuas quib' trãſmutat materiã ad educendã formã ex ipa; q̃b' etiã poſtea forma p̃ſeruat in ipa materia. Sz i deo nõ eſt ſic. Ille enim facit totum ſm̃ totum eſſe; z ideo conſeruatio totius eſſe non poteſt radicari niſi in ipſo. Ad aliud dicendum: q̃ licet deus operetur totum eſſe in materia z forma/z ſpeciem z virtutem ſicut prima cauſa:nihilominus tamen ſunt cauſe proxime naturales que operantur ad terminationem z modum eſſe illius/ſed non ad creationem/ſiue ad deductionẽ qua illud eſſe deducitur de non eſſe ad eſſe:quia hoc ſolius dei eſt.z ſicut ſolius dei eſt illud deducere de nõ eſſe; ita ſolius dei eſt hoc conſeruare. Obj̃ciunt tamen quidam q̃ de potentia regis eſt/q̃ poſſit non preſens facere per balinũ;z infirmitatis regis eſt/q̃ non poſſit facere niſi preſens.z ſic videtur etiam q̃ deus nõ preſens per eſſentiam poſſit conſeruare/z q̃ hoc maioris ſit potentie. Sed ad hoc dicenduz eſt:q̃ hoc verum eſt in illis cõſeruatis que ſitualiter diſtant a conſeruante: quia illis vbiq̃z non poteſt conſeruans eſſe preſens. Deus autem ſitualitera nullo diſtat:z ideo infirmitatis eſſet ſi per aliud conſeruaret.ſicut infirmitatis eſt qd̃ balinus facit per regem quod non poteſt facere per ſeipſum:z indigentie eſt qd̃ rex indiget balino vbi non poteſt eſſe per ſeipm̃:perfectiſſime autẽ potentie vbiq̃z facere per ſeipm̃. Obj̃ciũt etiã q̃dam: q̃ ſtelle q̃ nobili⁹ alij̃s opanť:nõ tm̃ opanť accedẽtes/ſz etiã recedẽtes: z ſic iſte mod⁹ debz etiã attribui deo. Sz ad b̃ dõm q̃ ſtelle ſic z alie cauſe naturales ad trãſmutationẽ marie ſitual'r diſtẽſe/z i diuerſa latitudie z lõgitudie a ſtell' reſpecte opãť:z iõ optz accedere z recedere a ſtell' vt rota maria mouea'.z b̃ indigẽtie z ĩgbilitat ſ ẽ/qd̃ ñ ẽ deo attribuẽdũ;a q̃ nihil diſtat ſitual'r/ ſz vbiq̃z ẽ creãs z p̃ſuãs p ſeipm̃.z ſic i ope creatõis

Arg.11m. Arg.12m. Arg.13m. Arg.14m. Arg.15m. Arg.2m Arg.3m. Arg.4m. Ad 4m Obiectio. Solo mẽ bri primi Ad arg.1m in cõtrariũ. Ad 2m Ad 3m Obiectio Rñsio Obiectio Rñsio

D In cõtrariũ arg.p̃mum

nllo idiget:ſic z in ope p̃ſeruatiõis nulli innitiť.

Utrũ idem ſit eſſe vbiq̃z z in omni re:z econuerſo.

A Mẽbrũ.II. Argu.1m

Secundo queriť:vtrũ idem ſit eſſe vbiq̃z et in omni re:z econuerſo. Et videť q̃ nõ. Alia em̃ ĩportať habitudo cũ dicit de⁹ eẽ in re:z cũ dicit de⁹ eſſe in loco. Cũ em̃ dicit de⁹ eſſe in re/ diciť eſſe vt continue faciens eſſe rei/z vt prouidẽtia circũiens z cõuenientia vniciuq̃z rei donans: vt dicit Boecius. Cum autẽ diciť eſſe in loco:dicitur eſſe in loco vt loco ea que nobilitatis ſunt cõferens:ſicut cõtinere/terminare/extrinſecus ſaluare ne defluat locatũ in partibus extrinſecis.ergo non eſt idem deũ eſſe in omni re z in omni loco.

Argu.2m

Adhuc: Non oĩs res ẽ locus:q̃ eſſe ĩ re z eſſe in loco diuerſa ſignificant q̃tum ad modũ habitudinis.

Arg.3m

Adhuc: Iſta conuertunť: deũ eſſe in omni re que eſt ab ipſo:z omnẽ rem que eſt ab ipo eſſe in deo. Sed nõ ſic conuertunť iſte: deũ eſſe in omni loco:z omnẽ locũ eſſe in deo.ergo nõ ſunt idẽ/deũ eſſe vbiq̃z z in omni re.

Arg.4m

Adhuc ponamus q̃ nullum corpus ſit:ſequiť q̃ nullus locus ſit. adhuc tamẽ erunt celeſtes eſſentie z angeli z ſpũs:z tũc verum erit q̃ deus erit in omni re:z nõ erit verũ/ q̃ deus ſit in omni loco.ergo nõ ſunt idem. In contrariuz huius eſt qd̃ in ſententijs diſtinctione 38.diciť:q̃ idem eſt eſſe in omni re/z in omni loco.

In ꝓtrariũ argu.1m

Arg.2m

Adhuc cũ diciť deus eſſe in re/nõ ĩportatur niſi habitudo cauſe:z ſimiliter cuz diciť deus eſſe in loco/nõ niſi habitudo cauſe ĩportať.z ſic videtur eſſe idẽ in omni re eſſe qd̃ eſſe in omni loco.

B Solutio Mẽbri. II.

Solutio: Meo iudicio nõ ſunt idem deum eſſe in omni re/z deũ eſſe in in omni loco:ſicut proba/ tum eſt. Cum em̃ dicitur deus eſſe in omni re:iſte eſt intellectus:q̃ per p̃ſentiã eſſentie que primum principiũ omnis eſſe eſt z fons/continue influit et dat eſſe:z tenet ne in nihilũ decidat ſicut ex nihilo factũ eſt. Dicit em̃ Boecius: q̃ nulla res p̃ter deũ totũ eſſe ſuũ ſimul habet:z q̃ de eſſe quo cras erit hodie nõ habet.z ideo ſicut vita in corpore nõ eſt niſi vitã anima cõtinue influat corpori:ita q̃ ipſa vita/vt dicit pbus/ſit actus cõtinuus in corpore: eo q̃ ſicut dicit ariſtoteles in ſecũdo de aĩa: Anima eſt cauſa z principiũ vite per definitionẽ p̃tiã. ita eſſe cõtinuus actus eſt diuine eſſentie in omnia q̃ ſunt:eo q̃ ipſa eſſentia diuina principium z fons eſſe eſt in omnia q̃ ſunt. Et hoc iam quidẽ probatũ eſt in libro de cauſis: vbi diciť q̃ p̃ma rerum creatarũ eſt eſſe in omni eo qd̃ eſt:z non eſt ante ipſam creatũ aliud.z ideo neceſſe eſt q̃ ſit effectus p̃me cauſe. Omnis em̃ cauſa cauſat p̃ informationẽ et determinationẽ eſſe:z ideo ante ſuũ effectũ ſuppo nit eſſe aliud: Et hoc ĩportať qñ dicitur deus in omni re eſſe p eſſentiã. Cum autem diciť deus eſſe in omni loco: vltra hoc ĩportatur ſcz q̃ z eſſe loco det:z vltra hoc virtutes eſſe loci conſequẽtes: ſicut virtus eſt terminatiua/contentatiua z ſaluatiua/a qua z ad quã fit motus.quia dicit ariſtoteles in quarto phyſicoꝝ:q̃ a phyſico nõ queriť locus niſi p̃ter motum qui eſt ab ipſo/z ad ipſum. Et ideo in octauo phyſicoruz oſtendit:q̃ idem eſt mouens ad eſſe ſubſtantiale ſm̃ formã:z ad locuz generans ſcz/vel remouens impedimentũ quod p̃hibet moueri ſm̃ locuz id quod iam habet eſſe ſubſtantiale deſcendentis vel aſcendentis. Ad id quod obj̃citur in contrariũ: dicendũ q̃ magiſter non intendit/q̃ penitus idem ſit:ſed q̃ vnum ſequiť exaltero. Ad hoc em̃ q̃ deus eſt in omni re:ſequitur q̃ eſt in homine. Ad aliud dicendũ: q̃ licet eadem ſit cauſa cũ dicitur deus eſſe in omni re/z deus eſſe in omni loco:non tamen eſt eadẽ habitudo:nec ad idem.quia alius effectus eſt connotatus cum diciť/deus eſt in omni loco:z cũ dicitur/de⁹ eſt in omni re.ſicut pauloante dictũ eſt.

Ad arg.1m in cõtrariũ. Ad 2m

Utrum idẽ ſit deum eſſe vbiq̃z z in omni loco z vbicunq̃z.

A Mẽbr̃.III Argu.1m

Tertio queritur:vtrum idem ſit deuz eſſe vbiq̃z/z in omni loco z vbicunq̃z. Et videtur q̃ ſic. Unumquodq̃z em̃ iſtorũ dicit totum in loco:ergo idem eſt quod dicitur per vnũ quodq̃z iſtorum. Adhuc per vnũquodq̃z iſtorũ connotatur idem:ſcz q̃ a deo in ſe exiſtente habeant eſſe z virtutem continendi.igitur z in ſignificato z in cõnotato hec tria ſunt idem. In cõtrarium eſt quod dicit Anſelmus in proſologion:q̃ id quod in omni loco eſt/cuilibet loco cõmetitur. deus autẽ cum ſimplex ſit z impartibilis nõ cõmetitur alicui loco:z tamẽ eſt vbiq̃z.ergo nõ ſunt idẽ deum eſſe in omni loco:z deũ eſſe vbiq̃z. Adhuc deus tot⁹ eſt vbiq̃z:vt diciť p̃mo ſententiarũ diſtinctione.38.ca p̃. Fateamur itaq̃z. Sz nõ tot⁹ ẽ. p̃ne loquẽdo in omni loco.qd̃ em̃ in omni loco eſt/cõmetiť ſe in omni loco:z cũ loc⁹ ſit ſpacioſa magnitudo/nihil põt ei cõmetiri niſi ſit ſpacioſe magnitudinis. Deus autẽ ſpacioſe magnitudinis nõ eſt. ergo nõ cõmetiť ſe alicui loco.z tamẽ eſt vbiq̃z:ergo nõ ſunt idẽ eſſe vbiq̃z z eſſe in omni loco. Unde auguſtin⁹ ſup illud pſ.147. velociter currit ſermo eius/ſic dicit: Ad verbum dei pertinet nõ eſſe in parte:ſed vbiq̃z eſſe per ſemetipſum. Hoc em̃ eſt ſapientia dei que attingit a fine vſq̃z ad finẽ fortiter Sapientie.viij.a. z diſponit omnia ſuauiter:non tamẽ locali motu/ſed ĩmobilitate ſui. Velut ſi moles aliqua ſaxea impleat aliquẽ locũ:diciť q̃ attingit a fine illi⁹ loci vſq̃z ad finẽ:cum tamẽ locũ non deſerat alterũ occupando. Non ergo habet motũ localem verbum illud z illa ſapientia.illa enim ſolida eſt z vbiq̃z. Ex his patet:q̃ non proprie eſt in omni loco:nec in parte cuiuuſliber loci.proprie tamen eſt vbiq̃z.ergo non ſunt idem eſſe vbiq̃z/z eſſe in omni loco. Adhuc: Multa cõparanť ad vbi que nullo modo cõparanť ad locũ vt locata.ſicut p̃mũ mobile: qd̃ quia nõ eſt in loco/nõ poteſt moueri in loco. Dicit em̃ ariſtoteles ante finẽ octaui phyſicorum:q̃ primum mobile nõ mouet ſm̃ ſubſtantiam in loco/ſed mouetur ſm̃ formã:que forme diuerſificantur in vbi z non in loco. propter quas formarum variationes ptolemeus inuenit tabulas angulorum:z poſtea inuente ſunt tabule diuerſitatis aſpectus. Ergo non eſt idem aliquid eſſe vbiq̃z/z eſſe in omni loco. Adhuc: punctus eſt alicubi in continuo:ergo eſt in vbi et non in loco: quia dicit Ariſtoteles in quarto phyſicorum: q̃ nec vna differentia eſt puncti/et loci puncti.ergo non eſt idem eſſe in vbi/et eſſe in loco:ergo nec idem eſt eſſe vbiq̃z/z eſſe in omni loco.

Argu.2m Arg.2m Argu.3m Arg.4m

Arg.5m Adhuc: Ubicunq; nõ dicit vbi simplex/sed vi distinctum, sed quod est vbicunq; ⁊ sequitur q̃ in loco distincte sit/ distinguente id quod est in ipso. Dicit eñ Boecius/ ⁊ in libro de trinitate/ ⁊ in cõmento super porphyrium: vbi loquitur de indiuiduantib: Ut de ceteris taceam vnus locus proprius nõ potest esse duoꝝ, vbicunq; autẽ vniuscuiusq; comparationẽ dicit ad proprium locum: ⁊ hoc non dicit vbiq;/nec in omni loco: ergo hec tria non sunt idem: esse vbiq;/esse in omni loco/ ⁊ esse vbicunq;.

B Solo mẽbri.III. Solutio: sine ꝓiudicio loquendo videt dicendũ: q̃ si quis subtiliter ista inspiciat non sunt idem. Cum eñ dicit: vbi nõ dicit natura loci/sed natura alterius generis que est circũscriptio corporis a loci circũscriptione procedens: vt in sex ꝓnciꝑ dicit. ⁊ cũ additur q̃/ syllabica adiectio ad vbi: non additur ei noua natura que ponat ipsum in alio genere/sed additur cõmunicabilitas illius nature ⁊ distributio in vniuersum nature illius. Et hoc patet p expositionem augustini ⁊ bylarij: qui exponunt deus esse vbiq;/hoc est nusq̃ deesse. sicut exponit deũ semper esse: hoc est nunq̃ deesse. Uñ sicut ex hac: deꝰ semp est/ nõ sequit: q̃ in omni tpe est vt res tpe mensurata/ vel que est in tẽpore: ita ex hac: deus vbiq; est/nõ sequit: ergo in omni loco est. qõ eñ in omni loco est/ vt dicit anselmus/ loci leges sequit in omni loco. sed qõ vbiq; est/ nõ de necessitate leges loci sequitur. quia paulo ante probatu; est de primo celo ⁊ puncto: q̃ id quod in vbi est/non de necessitate leges loci sequit. Unde sicut vniuersale tribus modis accipit: scz vt in natura simplici nõ multiplicata/sed multiplicabili: eo q̃ vt dicit Aristoteles in primo posteriorũ: ⁊ in multis est/ ⁊ de multis aptitudine cõmunitatis sue. Aliquãdo accipit vt actu multiplicatũ/sed nõ distinctũ p ꝓria. vt cũ dicit: omnis hõ est. Aliquã accipit vt actu multiplicatũ ⁊ distinctũ per ꝓria. sicut cũ dicit: homo est qui participatur a socrate ⁊ platone ⁊ sic de alijs. Ita hec tria differt: vbiq;/ in omni loco/ ⁊ vbicũq; q̃ vbiq; naturã sui generis dicit simplicẽ multiplicabilẽ/sed nec multiplicatam nec distinctã. Esse autẽ in omni loco/ ꝓter habitudinẽ ꝓpositionis: que notat poti esse in loco q̃ locũ: ⁊ sic dicit vbi/ dicit eandem naturã multiplicatam ꝓm actum. Et ideo magis proprie est deus vbiq; q̃ in omni loco. Ubicunq; autem naturam eius qõ est vbi dicit ⁊ multiplicatã ⁊ distinctam per ꝓria: ⁊ ideo hec improprissima est: deꝰ est vbicunq;. Sancti tamen cõmuniter loquẽdo

Ad arg.1m vnum accipiunt pro altero. Ad primũ ergo dicendum: q̃ licet vnũ quodq; istoꝝ trium dicat totum in quantitate: tamẽ quia nõ eodẽ modo significant: illud/subtiliter loquendo non sunt idem.

Ad 2m Ad aliud dicendũ eodem modo: q̃ licet connotarum sit in genere: nõ tamen eodẽ modo significatur in vno sicut in alio.

Queritur de modis quibus deus est in omni re: ⁊ si esse vbiq; ⁊ in omni re sit proprium ei.

A Mem.IIII Uarto queritur de modis quibus deus q est in omni re: ⁊ si ab eterno conuenit ei esse vbiq;. Ponit eñ magister in littera ãnq; modos: scz q̃ in omni re est essentialiter/ p̃sentialiter/potentialiter. In sanctis autẽ p inhabitantẽ gratiã. In homine vero christo per gratiaz vnionis. Et illum modũ qui est per inhabitantem gratiam diuidit in duos. Dicit eñ: q̃ deus inhabitator est quorundã nondũ cognoscentiũ deũ: ⁊ quorundam cognoscentiũ deũ ⁊ diligentiũ. Et quorundam cognoscentiũ deũ nõ est inhabitator: Illi eñ ad templũ dei non pertinẽt. quia sicut dicitur Romanos. j. c. Cognoscentes deũ non sicut deũ glorificauerũt. Ad templũ dei pertinent paruuli sanctificati sacramento christi ⁊ renati spiritusancto/qui nõdũ valẽt cognoscere christũ. Sic ergo quinq; modis deꝰ est in rebus. Et de istis modis queritur. quia isti modi aut sumunt ex parte dei q̃ inest: aut ex parte creature cui inest. Si ex parte dei: cum deus vno modo se habeat ad omne rem creata; videtur esse vnus modus quo deus est in rebus/ ⁊ nõ quinq; modi. Si aũt sumunt ex parte creature: cũ deus multo plura operet in rebus diuersis q̃ quinq; videnti modi infiniti esse ⁊ non quinq; tm. Adhuc cũ dicit/ deus in est per gratiam: aut addit aliquid ex parte dei: aut ex parte nostra. Si ex parte dei: tũc ex parte dei deus difformis est in rebus: qõ falsum est. sic eñ sequeret q̃ inesse essentialiter/ p̃sentialiter/ potentialiter ⁊ per gratiaz ⁊ vnionẽ essent forme diuine quibus multiformiter inesset rebus deus: ⁊ sic deus esset multiformis ⁊ multiplex: qõ hereticũ est. Adhuc quid est dictũ p̃sentialiter/potentialiter/essentialiter deũ esse in rebus? Si dicit vt quidam dicunt in littera primi sententiarũ distinctione. 38. in illo capto: Quidã tamen: q̃ in omnib̃ est essentialiter: quia omnis natura atq; omne qõ natura liter est/ in quocũq; loco sit per eũ habet esse/ atq; omnis locus in quo illud est. p̃sentialiter autẽ dicunt esse ⁊ vbiq;: quia cuncta loca sunt ei p̃sentia/ ⁊ que in eis sunt. Potentialiter autẽ quia in omnibus nunq̃ aliquid operari cessat. Nã et ipsa loca ⁊ quicq̃d in eis est/nisi ipse cõseruet manere, nõ possunt. Adhuc ibidẽ: Jn eis p substantiã deus esse dicit: quia p virtutẽ ꝓprie sue substantie facit/ vt eriã sint/ ⁊ omnia que in eis sunt. ꝓm hoc essentialiter dicit esse in rebus: quia essentia rerũ est a sua essentia. ⁊ potentialiter dicit esse in reb̃: quia potentia rerũ est a sua potentia. Sed tũc adaptarinõ potest q̃ p̃sentia rerũ sit a sua p̃sentia. p̃sentiã eñ rei esse ꝓm ea que dicunt ibidẽ/ est rem sibi presentem esse in cognitione. scimus autẽ q̃ non omnis res sibi hoc modo presens est: quia nõ omnis res cognoscit seipsam. Adhuc si dicatur q̃ hec accipiuntur penes attributa personaruz: videtur nõ posse stare. quia tunc potentialiter inesse attribueretur patri: p̃sentialiter inesse filio: per gratiaz inesse spiritusancto. essentialiter inesse nulli persone potest appropriari. ergo adaptatio illa est inconueniens. Adhuc posito per intellectũ q̃ in diuinis nõ sint pſone: sicut dicũt gentiles: adhuc deꝰ erit in omnib̃ essentialiter/potentialiter/p̃sentialiter. hec ergo penes attributa personarum nõ accipiunt. Adhuc hec singulis pſonis cõueniũt. pater enim est in re essentialiter/presentialiter/et potentialiter: et filius similiter: et similiter spiritussanctus. ergo penes attributa pſonarũ hec nõ p̃nt accipi. Adhuc circũscribamꝰ a re p̃ntiã ⁊ potentiã/ adhuc remanet essentia: ⁊ in illa deus erit essentialiter/presentialiter/potentialiter. ergo illa adaptatio non valuit qua dicebatur/essentialiter deũ esse in reb̃: ⁊ essentiã rerũ esse a sua essentia: et potentialiter deũ esse in reb̃/ est potentiã rerũ esse a sua potẽtia: ⁊ p̃sentialit deũ esse in rebꝰ/ est presentiã rerũ siue spẽm p quã cognoscibilis est res/ esse a sua p̃sentia/ siue ab idea per quã sibi quelibet res presens est. Ulterius querit de istis modis in speciali. Et primo de illo quo dicitur esse vbiq; quia est in omni re essentialiter. Uidet eñ hoc deo nõ cõuenire. Dicit enim anselmus: q̃ deus in nullo loco est: ergo vbiq; nõ est. Adhuc cũ dicitur: deus est vbiq;: Aut dicit ꝓprie: aut per trãslationem de deo. Si ꝓprie, contradicit anselmus in monologion: q̃ nihil ẽ in loco ꝓprie nisi qõ sequit leges loci: hoc est continere ⁊ mensurare. hec autẽ deo nõ cõueniũt: quia deus imensus est: ⁊ a nullo cõtinet: sed omnia continet. Adhuc Anselmus ibidẽ: Jn nullo itaq; loco vel tẽpore dicit esse summa essentia: quia omnino a nullo alio continet q̃ a seipsa. ergo nõ ꝓprie comparat ad locũ. Si dicatur q̃ per translationẽ comparat ad locũ. Contra aristoteles in topicis: Omnes trãsferentes se ꝓm aliquã similitudinẽ se transferũt. sumant ergo ꝓprietates loci que sũt ꝓm pbm in physicoꝝ libro illj. cõtinere/saluare/circũscribere/terminare/immobile esse in se: sed ab ipso ⁊ ad ipsum fieri motũ. nullũ istoꝝ accipit deꝰ locũ in quo esse dicat: ergo p translationẽ esse in loco deo nõ conuenit. Adhuc anselmus ibidem: Si vsus loquẽdi admitteret/cõueniẽtius diceret deus esse cũ loco/vel cum tẽpore: q̃ in loco/vel in tempore. plus enim significatur contineri aliquid cũ dicitur esse in aliquo/ q̃ cum dicit esse cum aliquo. deo autem contineri ab alio non conuenit: ⁊ sic nullo modo conuenit ei esse in loco. Adhuc si dicat esse vbiq;/ vel in loco/ vt dicit Anselmus: quia omnis locus ei presens est ⁊ nulli loco deest: tunc videtur hoc nõ soli deo esse proprium. quia eriã materia diffusa in omnibus omni loco adest/ ⁊ nulli loco deest: ⁊ sic esse vbiq; deo ꝓprie non cõuenit. Adhuc videtur q̃ deo nullo modo conuenit esse vbiq;. A quocunq; enim remouet natura aliqua/ ab eodẽ remouetur vniuersum nature illiꝰ: vt patet. homo nõ est asinus: ergo homo non est omnis asinus. licet forte conuersa huiꝰ propositionis nõ sit vera. Uniuersum eñ alicuius nature repugnat alicui cui non repugnat ipsa natura. sicut socrates nõ est omnis homo. Sed locus vt iam habitũ est/remouetur a deo. ergo vniuersum loci quod est vbiq;/ remouebitur ab eo: ⁊ sic nõ cõuenit deo esse vbiq;. Adhuc aristoteles in quarto physicorum dicit: q̃ duplex est locus. Locus vt vas: ⁊ locus vt locus. Locus vt vas/sicut est nauis locus naute. Locus vt locus/sicut totus fluuiꝰ locus nauigationis naute. Querat ergo vtrũ vtroq; modo locꝰ trãsferatur ad deũ: vel nõ. Si sic. contra locus vt vas/est in quo translatione vasis locatum transfertur de loco ad locum/ vt vinũ in vrna. ꝓm hoc ergo deus esset locus in quo creature transferrentur de loco ad locum: ⁊ esset locus qui moueretur motu alterius: quod heresis est. Si autem est in loco qui est locus vt locus/ ⁊ nõ vt vas: tunc sequeret q̃ motus dei esset ad locum et a loco: quod heresis est. sequitur autẽ ex hoc qõ dicit aristoteles in quarto physicoꝝ: q̃ nõ quererem locũ si nõ esset motus/ qui est ab ipso ⁊ ad ipsum. Ulterius queritur: si concedit q̃ deus sit vbiq;: vtrum cõcedendũ sit q̃ sit hic ⁊ ibi: vl hic ⁊ alibi q̃ hic. Et videt q̃ sic anselmus in monologion: Sicut quia huic loco p̃sens est/ ⁊ nõ prohibet illi vel illi loco simul presens esse: ita quia huic tempori presens est/nõ prohibet alij tempori p̃sens esse. Sicut eñ nunc temporis habet se ad omnẽ locum: ita nũc eternitatis se habet ad omne tempus. ergo videtur q̃ similiter est hic ⁊ alibi q̃ hic. Adhuc anselmus ibidẽ: Nullatenus prohibet vel cogitur lege locorum vel temporꝝ/alicubi vel aliquando esse vel nõ esse/ quod nullo modo intra locuz vel tempus claudit suũ esse. sed deus inter locũ ⁊ tempus non claudit suũ esse. ergo nõ cogetur cum est hic alibi non esse: ergo est hic ⁊ ibi: ⁊ hic ⁊ alibi q̃ hic. In contrarium huiꝰ est: q̃ hic ⁊ alibi dicũt loci distinctionẽ/ ⁊ alibi q̃ hic dicit loci distincti comparationem: ⁊ ad distinctionẽ locorꝝ sequit distinctio locatorum. Talis autẽ distinctio nõ cadit in deũ: ergo esse hic ⁊ ibi/ ⁊ alibi q̃ hic non competit deo. Ulterius adhuc querit de verbo augustini qui sic dicit ibidem: q̃ vbiq; esse proprium est diuinitatis. Proprium enim est qõ vni soli conuenit. nõ autem soli diuinitati conuenit vbiq; esse. quia aristoteles in primo prioꝝ dicit de vniuersali: q̃ cũ sit de omni/ ⁊ semper ⁊ vbiq; est. Adhuc glosa sup illud ps. 147. velociter currit sermo eius/ dicit: q̃ velocitas vbiq; est: non tm in hominibus ⁊ equis/sed in omnibus. Si forte aliquis dicat q̃ aliter deus est vbiq;: ⁊ aliter vniuersale. vniuersale eñ ẽ vbiq; quia est in omnibus que sunt in ambitu sue cõmunitatis. deus autẽ est vbiq;: quia est in omnibus simpliciter. Contra: sumatur vniuersale quod per analogiam est in deo ⁊ in omnibus creatis: sicut est ens/substantia/ bonũ. illud ergo erit in omnibus simpliciter ⁊ vbiq;: ⁊ sic nõ est deo proprium esse vbiq; ⁊ in omnibus. Adhuc ponamus vnũ solum hominẽ esse/ sicut a principio solus fuit adã: ⁊ ponatur nihil aliud esse: tũc erit anima illius hominis/ vt dicit augustinꝰ/ ⁊ in toto corpore tota/ ⁊ in qualibet parte corporis tota. Cum ergo nihil aliud sit anima: erit in qualibet re tota/ ⁊ vbiq; tota. ergo non est ꝓprium dei esse vbiq; ⁊ in omni re. proprium eñ cum de essentialibus fluat: vt dicit Boecius: nõ pot alij ꝓuenire. sicut essentialia vni/ nõ possũt esse essentialia alteri. Adhuc objciũt quidam: q̃ si ponamꝰ esse vnum corpus quod totum impleat vacuitatẽ cõcaui celi: hoc erit vbiq; ⁊ in omni re: quia dicit aristotele s in secundo celi ⁊ mundi: q̃ extra celum nihil est/ nec tempus/nec locus. ergo vbiq; esse non est proprium dei: cum ⁊ alijs possit conuenire. Anteq̃ autẽ de alijs modis in speciali disputemus/ soluamus ista: ne nimia prolixitas confusionem generet. Ad primũ ergo quesitum: dicendũ q̃ deus vbiq; est ⁊ in omni re: ⁊ hoc est sibi proprium. Et causa q̃ vbiq; est ⁊ in omni re assignatur a beato augustino: quia simplicissimus est/ ⁊ in fine simplicitatis. Id autem quod in fine simplicitatis est a nullo determinante coartat/nec intus/nec extra. Si eñ aliquo

B Q.stio incidens Arg.1m

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

Arg.5m

Arg.6m

Arg.7m

Arg.8m

Arg.1m

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

Arg.5m

Arg.6m

Arg.7

determinaret/nō esset in fine simplicitatis:omne autē qd̄ distinguit ab aliquo:condeterminante se intus vel extra distinguitur/z terminis suis siue finibus limitat,qd̄ simplicissimo nullo modo conuenire potest. Et hec sola ratio est z subtilitas augustini per quā solam conuincit deū esse in omnibus z vbiq:cuius esse penitus z nullo limitat:a nullo distinguit loco vel locaro/quin esse suū intelligibiliter p omnia extendat,z si esse sic extenditur:necesse est posse opationis sic extendi/z lumini cognitionis eius omnia esse pſentia. Unde sequit q̄ in omnib z vbiq sit essentialiter/pſentialiter z potentialiter,sicut em̄ in sequentib probabit:distincte localitatis nō efficit res nisi per terminū intra/vel p terminū extra. Ad primū ergo dicendum:q̄ modi isti quib est in rebus/z ex parte dei accepti sunt/z ex parte creature:vt patet per dicta Et ad obiectū ꝗ:dicendū q̄ cū dicit:q̄ deus vno modo se habet ad omnia:nō intelligit q̄ vno modo significandi/sed vno modo essendi. Impossibile est em̄ q̄ eadē rōne significandi se habeat ad hominem/z ad equum:cū dicat augustinus in libro lxxxiij.questionum:q̄ alia ratione facit hominē/z alia ratione equum. Et ad aliud dicendū:q̄ licet deus multa operet in rebus:omnia tamē hec reducuntur ad tria:vel quia pertinent ad esse:vel ad specie qua cognoscibilis ē res:vel ad posse rei quo operetur/z ideo nō sunt nisi tres modi in genere/ et ex parte creature sumpti/z ex parte creatoris.

Ad arg.1m

Ad 2m Ad aliud dicendū:q̄ ex parte dei nihil addit inesse p gratiā supinesse p essentiā:sz ex parte nostra addit alium effectū.z hoc etiā significat in ipsa locutione qd̄ dicit:inest per gratiā.significat em̄/q̄ inest p effectū grē q̄ mō nō est cōiter i rebus.sz cōiter in rebus est p essentiam siue essentialiter:sicut fundens siue causans esse essentiale singulorū.z quia potentia dei non extendit extra essentiā:sequitur q̄ in omnib rebus est essentialiter:sic etiā potentialiter:z sic etiā econuerso. Ad aliud dicendū: q̄ satis bene est hoc dictū:vt dicit magister in sententijs.sed tamē in verbis illis plus est qd̄ ab humano intellectu intelligi nō pōt.quia dicit Chrysostom̄ sup epistolā ad hebreos:q̄ deus vbiq sit scimus:qualiter autē vbiq z in omnib sit/intelligere nō possum̄. Et quod dicit:q̄ pſentialiter adaptari nō potest:dicendū q̄ pſentialiter dicitur duob modis:sz pſentialitate cognoscētis:z pſentialitate cognoscibilis.primo modo omnis res est sibi pſens.secūdo omnis res pſens est p specie influxam sibi ab exēplari ideali:qd̄ est vt medium cognoscendi in cognitione diuina. Et sic pſentia rei/ est ab eo quod est deus esse pſentialiter in omnib.

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m Ad aliud dicendū:q̄ responsum illud nō satis perfectū est. Non em̄ penes attributa pſonarum sufficienter accipiunt hec.sed sicut dictū est in principio hui̇ solutionis:licet in diuinis sit idēptitas ꝓter indifferentiā simplicitatis:tamē hec idēptitas nō excludit diuersum modū significandi/z penes diuersum modū significādi quinq sunt in diuinis. Penes ista quinq accipiunt. significat em̄ essentia vt essentia:z essentia in pſona. Si essentia accipitur vt essentia/duo sunt ei ꝓprie cōueniētia: sz simplicitas:z subtilitas. Simplicitas autem que est in fine simplicitatis:vt pauloante dictum est:nullo termino intrinseco vel extrinseco determinata vel ab aliquo restricta est.z ab hac habet esse in omnib z vbiq. Simplicitatē sequit subtilitas. Subtile autē/vt dicit aristoteles in secūdo de generatione z corruptione/penetratiuū est partium:z etiā partū partes penetrat vsq ad minima.z ab hoc habet q̄ omnia sibi sunt pſentia:z nō est aliquid inuisibile in cōspectu eius. Unde Sapientie.vij.c. Est em̄ in illa spūs intelligentie sanctus/multiplex/vnicus/subtilis. Et Hebre.iiij.c. Uiuus est sermo dei z efficax/z penetrabilior omni gladio ancipiti:pringēs vsq ad diuisionē anime z spūs:compagū quoq ac medullarū/z discretor cogitationū z intentionū cordis:z nō est vlla creatura inuisibilis in cōspectu eius. Est etiā hoc modo extensa potentia cū essentia/z pſentia.vt dicit Hester.xiij. In ditione tua cuncta sunt posita. Et fm hoc deus pſidens omnib essentialiter/presentialiter/z potētialiter causando esse rerū z presentialitatē z potentiam z conseruationē in his z gubernationē/sub se habet duo in q̄bus hoc facit:scz naturā z ꝓpositū. Sed quia de operib dei est cōuertere ad se omne qd̄ replet:vt dicit dionysi̇ in principio celestis hierarchie:z sunt hec eius verba: Omnis a patre mota manifestationis luminū processio/in nos optime ac large ꝓuenīēs:vt viuifica virtus nos replet z conuertit ad cōgregantis patris vnitatē/z deificā supsimplicitatē. Cū autē ad se ꝓuertit/vnūquodq ꝓuertit fm ꝓpriā analogiā: sez existentia tm̄ fm ꝓpriū z naturalē appetitum z motū:viuentia fm vitalē appetitū z motū:sensibilia fm sensibilē appetitū z motū:rationabilia fm rationabilē voluntatē z motū:intellectualia autē fm intellectualē voluntatē z motum:vt ibidē dicit dionysi̇. Scōm voluntatē rōnabilē ad se pfecte non cōuertit nisi p gratiā.z sic a tali inesse accipit inesse p gratiā.z sic inest omnib quantū ad naturam essentialiter/pſentialiter/potētialiter:vt causans in eis ens verū z bonū:z lumine intelligentie sue illustrans omnia pspēm. Propter qd̄ etiā philosophi ca positio ē:vt dicit auicēna in sexto de naturalib:q̄ omnis forma lumē sit/et ex lumine cause prime z intelligentiarum.et nisi ita esset/non esset intelligibile p formā omne qd̄ intelligit.sicut color visibilis nō esset/nisi esset actus quidā luminis z lucidi:eo q̄ omne qd̄ videt sub actu luminis z lucidi videt. Et sic penes hec q̄tuor accipit inesse essentialiter/pſentialiter/potētialiter/z inesse per gratiā. Et essentialit inesse est acceptū penes essentiam:potētialiter inesse penes attributum patris qd̄ est potētia:pſentialiter inesse penes attributum filij qd̄ est sapientia:p gratiā autē inesse vel p bonitatē accipitur penes attributum spūsancti qd̄ est bonitas.vel sic:Essentialit inest causans esse omniū:pſentialiter discernēs esse virtutē z opationē singulorū z dijudicans ea:potentialiter autē potenter cōseruans z cōtinēs z gubernans/vt presidens singulis in esse virtute et operatione.z ista forte adaptatio magis est ad propositum. Si autem accipitur essentia in persona:tunc accipit ille modus qui est inesse per vnionem. essentia em̄ diuina in pſona carni associata est p gratiā vnionis: q̄ nō ē habit̄ volūtatis tm̄/sed etiā ad eē pſonale: vt hic homo sit vera persona diuina que est filius.

Ad 6m Ad aliud dicendū:q̄ si ponam̄ nō esse pſonas: qd̄ tamē falsum est:adhuc intelligemus deum esse quendā/cuius essentia potest cōsiderari fm se/vel fm q̄ est in pſona:vel cui cōuenit essentialiter/presentialiter/potētialiter inesse: que sūt approprata. z tunc adhuc stabit adaptatio. Ad aliud dōm: q̄ cū dicit pater vel filius vel spūsanctus dicit aliquis qui est deus:z ideo rōne essentie vel in quis est cōsiderate.hec cōuenīūt singulis pſonis:z licet nō sint approprata sub ratione appropriatorum: tamē sunt approprata sub rōne cōuenīētiū essentie in se considerate: vel in eo qui quis est:fm q̄ se habet ad creaturas/quis est vt causans/discernens z potentialiter pſidens siue cōseruans:z vt ad se cōuertens vnūquodq fm ꝓpriam analogiam. Et quia essentia in se cōsiderata in pſona vna est z cōmunis tribus:z ideo hec omnia/ꝓterq̄ inesse per vnionē/trib pſonis conuenīūt z singulis:nec hoc tollit supradictā adaptationē. Ad aliud dicendum:q̄ adaptatio illa bona est:z ponit in littera primo sententiarū distinctione.38.ca. Quidā tamen. Ad argumentū:q̄ licet circūscribam̄ potentiam z pſentiā:erit quidē deus in omnib essentialiter/pſentialiter/z potentialiter/habitualiter:licet nō actualiter causans esse z potentiā z presentiam rerū. Ad id qd̄ vlterius querit:dicendum q̄ deus est vbiq z in omni re dictis modis. Et qd̄ dicit anselmus intelligit q̄ in nullo loco est localiter:eo q̄ incircūscriptus est. Est tm̄ in omni loco causaliter:et ē essentialit/pſentialiter/et potentialiter vt dictū est. Ad aliud dicendū:q̄ deus ē in loco ꝓprie q̄tū est de ꝓprietate dei/qui ē:sed nō est in loco ꝓprie q̄tū est de ꝓprietate loci cui est.sed q̄tū ad hoc est in loco p trāslationē.ꝓpriū em̄ cause causantis/est per seipsam inesse causato essentialiter/pſentialiter et potentialiter.sed locati ꝓprietates nō referunt ad ipm̄ deū. Et̃ em̄ qd̄ i loco ē localit/ꝓprietates sūt ab alio extrinseco cōtineri/terminari/saluari/circūscribi:q̄ nihil deo cōuenire pōt. Sz ꝓprietates eius qd̄ ē in loco causalt̃ sūt causare esse loci z locati:z causare vtures rā loci q̄ locati:z p operationes z p assimilationē z proportionez causati ad cām fit translatio:ita vt etiā deus aliquī dicat̃ locus.sicut Beda dicit:q̄ locus angelorum deus est/intra quē currūt quocunq mittunt. Et aliquī dicit esse in loco:vt in ps̄. 7. Deus in loco sancto suo:quia deus est cōtinēs z saluans/a quo z ad quē est motus appetitus oim. Ad sequēs dictū anselmi iā pater solutio per dicta. Non em̄ cōparat̃ ad locū localiter/sed causalit̃. Ad aliud dicendū:q̄ hec argumētatio ꝓcedit ac si deus dicatur in loco esse vniuoce cū alijs que sunt i loco. z hoc nō est verū:q̄ deus causaliter ē in loco:alia autē localiter:z ideo deus existēs in loco nihil accipit a loco:sed cōfert loco:Alia autē accipiūt a loco actus ꝓprietatū z virtutū loci:vt contineri/terminari/circūscribi/z saluari et huiusmodi. Ad dictū anselmi dicendū:q̄ causa dicti ē quā ipse ponit:q̄ id qd̄ inest alicui/fm leges eius cui inest continetur z terminat̃ ab illo in quo est:z hoc nō pōt cōuenire deo.z quo ad hoc magis ꝓprie diceret esse cū loco q̄ in loco. Sed id qd̄ inest alicui fm leges eius qd̄ sic est:id qd̄ inest cōtinētiā dat ei cui inest: q̄ id qd̄ inest est causa z pfectio eius cui inest.z sic causa ē in causato:a ia in corpore:spūs in semine: deus in loco z in omnib. Et sic de̊ magis ꝓprie est in loco q̄ cū loco:sicut causa magis ē in causato q̄ cū causato:z anima magis in corpore q̄ cū corpore.z ex hoc sumptus ē vsus loquēdi. In corporalib em̄ id qd̄ inest cōtinet̃:z id cui inest cōtinet. In spūalib autē est ecōuerso:q̄ id qd̄ inest continet:z id cui inest cōtinet̃.quia sicut dicit aristoteles in fine phmi de aia:Anima q̄ est in corpore continet corpus:z corpus in quo est aia cōtinetur ab anima.egrediente em̄ aia corpus exspirat/z marcescit z morit̃. Ad aliud dicendū:q̄ materia nō est vbiq vniuersaliter/sed in materiatis.sed nō est in eis vt deus vbiq est.deus em̄ totus vbiq est:z in quolibet loco tot̃:z in q̄libet re/z in qualibet parte rei totus. Et hoc nō cōuenit materie que sic vbiq sit tota:eo q̄ ipsa nō est simplex in fine simplicitatis. Ad aliud dicendū:qd̄ a quocunq remouetur natura alicui̇/fm q̄ natura sua remouet̃ ab ipso:fm eundē modū vniuersum illius nature remouet̃ ab eo.esse autē in loco fm inhērētiā vbi/ qd̄ significat̃ cū dicit/esse in loco:vel adherentiā qd̄ magis ꝓprie dicit̃/remouet̃ a deo:quia nō circumscribit̃:sed esse in loco causaliter cōuenit deo/ z hoc modo cōuenit etiā deo eē vbiq. Ad aliud dicendū:q̄ neutro modo dicto loco locus trāsferet̃ in diuina/cū dicit̃ deus esse in loco:sed sicut dictū est/transferet̃ vt causatū ad causam causantē essentialiter/potentialiter/et pſentialiter. Ad id qd̄ vlterius querit̃:dicendū q̄ ꝓprissime dicit̃ deus esse vbiq:quia hoc indistincte dicit vniuersū eius qd̄ est vbi. Cū autē dicit̃ hic esse z ibi/possunt hic z ibi accipi dupliciter:scz prout sūt inductiua vniuersi eius qd̄ est vbiq:prout ex particularibus inducitur vniuersale. Et sic nihil prohibet concedi deū esse hic z ibi. Uel prout hic z ibi sunt de indiuiduantib:hic z hic.prout dicit Boccius loquēs de indiuiduantib:q̄ nō pōt vnū vbi/siue vnus locus cōuenire duob. Et sic hic z ibi non est tm̄ particularis locus/vel vbi particulare:sed etiā distinctiuū eius qd̄ est in loco. Et sic nō ꝓprie dicitur de deo/esse hic z ibi:eo q̄ deus nō distinguit̃ in loco. z tunc imꝓprissime dicit̃ hic esse z alibi q̄ hic: quia hoc notat z distinctionē z comparationē distincti loci ad distinctū fm relationē diuersitatis. Et hoc modo deus nō distinguit̃ in loco. Et hui̇ causa est que dicta est:q̄ cū dicit̃ deus in loco esse: comparat̃ nō ad locū fm modū loci/sed fm modū cause. Ad sequēs pater solutio per idē:dictū est eī quomodo est hic z ibi/z quomodo nō. Ad id qd̄ obijcitur in contrariū z patet solutio per idem.

Ad id qd̄ vlterius querit̃:dicendū q̄ ꝓprium est diuinitatis esse vbiq/p modū qui dicti̇ est. Uniuersali autē nō conuenit. vniuersale em̄ est de esse omniū eorū in quib est.z hoc modo non se habet locus ad locatū:z ecōuerso.et ideo nō ꝓprie est vbiq z semper:fm esse em̄ nec vbiq ē/nec semper:sed potius distinctū separatū z corruptibile.et sic se nō habet locus ad locatū.z ideo vniuersale non proprie est vbiq z semper fm vnum z idem numero/sed fm vnum z idem rationem. Dicit em̄ Auicēna in principio logice sue: Nihil vnū z idem fm esse quo ē in vno/est in altero. De̊ autem fm vnū z idem esse est vbiq z semper fm se.

H Ad 6m

Ad 7m

Ad 8m

I Ad.I. q̄stionē incidētē. Ad arg.1m

Ad 2m

J Ad.II. questionē incidentē et ad arg.1m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad 6m

Ad 7m

Ad 8m

Ad 2m Ad arg.in ꝓriū.

Ad.III. q̄nē incidētē et arg.1m

Ad 2m Ad id qd dicit glosa soluitur per idem: quia velocitas prout est vniuersale/nō est in omnib p vnū
Ad 3m z idem esse velocitatis. Ad aliud dicēdū: q etiā si rale vniuersale sumit qd fm analogiā est in omnibus; tamen nō est vbiqz et semp/nisi fm esse variatum in illis in quibus est. z sic nō in omnib est fm vnū z idem esse, sicut deus qui fm vnū z idez esse in omnib z vbiqz est nō variatum in illis: nec
Ad 4m distinctū. Ad aliud dicendū: q alia est comparatio anime ad corpus: z alia dei ad locum. Comparatio eīm anime ad corpus/est comparatio actus ad potentiā z forme ad materiā: z nō loci ad locatum/vel locati ad locū, nec comparat ad locū nisi per accidens: quia scz id cuius est actus/vel cui est forma differentiā habet in situ fm locū, sed hoc modo deus nō comparat ad locū: sed fm causaz/
Ad 5m vt dictū est, et ideo obiectio illa nō procedit. Ad vltimum dicendū: q si rale esse poneret/hoc non esset vbiqz/sed fm partem esset hic/et fm partem esset ibi. z pars nō est totū, deus autem fm totū z pfectū esse suū est hic z ibi z in omni re.

Queritur de modo quo deus est in sanctis per gratiam. Questio LXXI

B

Vrta hoc vlterius

Argu. 1m i queritur in speciali de modo q deus in sanctis p gratiā. Ex hoc eīm q deus p inesse essentialiter/pſentialiter z potentialiter dat esse rebus: per inesse autē per gratiaz nō dat nisi bene esse: z bene esse qd est fm quid: videtur q inesse per gratiā sit inesse fm quid/et non simpliciter. et hoc videtur incōueniens: cum opti-
Arg. 2m mus modus quo inest sit per gratiā inesse. Adhuc augs dicit z ponitur in primo sententiarū distinctione, 38. in illo capto: In sanctis vero habitat, ibi eīm dicit: Mali vero etsi ibi sunt vbi deus est/qui nusqz deest: tamen nō sunt cū eo. hoc enim falsum videtur esse. Augustins libro confessionū: Mecū eras: z ego tecū nō eram. Et constat q lo-
Arg. 3m quitur de se prout adhuc fuit in peccato: ergo peccatores etiam z mali sunt cū deo. Adhuc plus est inesse qz cū esse. z deus est in malis: ergo multo magis est cū eis: qd tamen videt abhorrere fides. quia si deus est in malis/tūc deus est in diabolo/et cū spūssanctus sit deus: videt spūssanctus esse
Arg. 4m in diabolo z in malis: quod absurduz esse videt. Adhuc videtur augustins facere differentiam inter inesse z inhabitare, sic eīm dicit: z inducit in primo sententiarū distinctione, 38. ca. In sanctis vero inhabitat/in epistola ad hieronymū de origine anime sic dicens: Per oēs particulas corpis tota simul adest aīa: nec minor in minoribus/nec maior in maioribus: sed trū in aliis inrēsis/in aliis remissius operat: cū in singulis particulis corporis sit essentialiter. Ita deus cū in omnib essentialit ac totus sit: in illis trū plenius esse dicit quos inhabitat: id est in qbus ita est/vt faciat eos templū suū. Et hi tales cū eo iam sunt ex parte: sed in beatitudine cū eo erūt perfecte. Hoc eīm videt falsum esse, magis eīm ibi inhabitat vbi nō transit/qz ibi vnde transit, sed a sanctis in quib habitat p gratiam/frequēter transit: a creaturis in quibus est nunqz transit. ergo magis habitare in creaturis

dicendus est qz in sanctis. Adhuc augustins su- Arg. 5m
per iohannem: Non satis fuit dicere Joh. 17. d. vbi ego sum z illi sint: sed addidit/mecū: quia z miseri possunt esse vbi et ille est q nusqz deest: sed beati sunt cū illo: quia nō sunt beati nisi ex eo q cū illo sunt: quia fruunt eo z vident eum sicuti est. Mali vero cū illo vt in luce nō sunt cū luce: nec boni ita nunc sunt cū eo vt videant p spēm: et si aliquo modo eū eo sint per fidē. Hoc eīm videt falsuz. Cum/eīm notat associationē eo q qui sunt in vno loco/vl in vno tempore: ergo si mali sunt vbi deus/videt q cū deo sint. Adhuc nō videt deus esse cū san- Argu. 6m
ctis: sed ecōuerso. Cū/eīm vt dicunt grāmatici pncipalitatē notat in ablatiuo cui apponit. vnde dicitur q miles est cū rege: nō rex cū milite, ergo deus nō est cū sanctis: sed sancti sunt cū eo. In cōtra- In ptrariū argum
rium buis est qd dicit Exod. xxx. c. Ego ero tecū. B
Et illud quod pauloante dictū est de augustino: Mecū eras: z ego tecū nō eram. Ulteris quc- I. qstio incidens
ritur de hoc qd dicit in alio capto: Si aūt queris vbi habitabat deus: vbi inducit augustinū sic dicentē contra maximinū: Antequ faceret deus celū z terrā: antequ faceret sanctos vbi habitabat: In se habitabat deus: apud te habitat z apud se est. Non ergo sic sancti sunt domus dei/vt ea subtracta cadat deus: quinimmo sic habitat deus in sanctis/vt si ipse decesserit cadant. Hoc eīm videt Arg. 1m
falsum. ppositiones eīm trāsitiue sunt z diuersitatem notant: vt dicit pziscians. si ergo est in seipso: oportet q diuersitas sit inter ipsuz z se: quod esse nō potest. Adhuc aristoteles in. iij. phyſicoz di- Argu. 2m
cit: q oēs phi cōuenerunt in hoc: q nihil est in seipso. Ulterius queritt si concedendū sit q deus II
si alibi qz in seipso. Et videt q sic. Est eīm in creaturis que non sunt ipse: ergo est alibi qz in seipso. Argumētū
Ulterius querit: vtrū concedenduz sit q sit in III
alio qz in seipso. Et videt q sic. Est eīm in angelo qui est alius qz ipse: ergo est in alio qz in seipso. Argumētū
Ulterius querit de hoc qd dicit augustins: q IIII
est apud seipsuz. Dicit eīm glosa super illud verbum Joh. j. verbū erat apud deū: vt alius apud aliū, ergo videt q ppositio apud/distinctionē notet/vel personalē/vel essentialē. deus autē a se nec essentialiter/nec psonaliter distinguit: ergo deus nō est apud se. Argumētū
Ulterius iterū querit de hoc qd V
inducit magister in illo capto: Solet etiā ab eisdē queri: scz quō deus essentialiter sit in omnib rebus: z tamē sordib corporaliū inquinationū nō inquinatur. Ibi eīm ponit duo similia: scz q anima coinquinatione corporis nō coinquinat: z radij solares multa cōtingunt īmunda z tamē nō inquinantur. Unde augs in libro de natura boni: Cū eīm in deo sint omnia que condidit: nō tamē inquinant eū qui peccant. de cui etiā sapientia dicitur: Sapie. 8. a. attingit a fine vsqz ad finē fortiter et disponit omnia suauiter: q pter suā mundiciam nihil inquinatū occurrit in ea. Ulterius etiam VI
videt q multo plures sint modi quib deus est in rebus qz illi qui dicti sunt. Aliter eīm est in celo: et aliter in templo: z aliter in anima. Unde Bernd. In celo est/vt in quo relucent opera glorie sue. In mūdo autē/vt creator z gubernator. In angelo/vt sapor z decor. In ecclesia/vt paterfamilias in domo. In anima fideli/vt sponsus in thalamo.

Ubiqz essentialiter ꝓseruando z sustinendo. Per gratiā inhabitantē in iustis: per efficaciā in sacramentis: per mysteriū z signū in columba/z flatu/z linguis igneis. In loco sibi ꝓporcionato in templo. vnde Bern. 28. d. vere dns est in loco isto. Et ibidem: Quā terribilis est locus iste. Non est hic aliud nisi domus dei z porta celi/per vnionem in
L Solo qōis christo. Solutio: dicendū ad primū quesitū q inesse per gratiā optim modus est ideo: quia sup cōmunē modū quo in omnib essentialiter est addit specialē modū/quo homo est cū deo z in deo.
Ad arg. 1m Et hoc nō est de bene esse tm/fm q bene eē accidentale est: sed est de perfectione esse. Dico autem de pfectione esse: fm q definit esse Boeci/dicens in de cōsolatione phie: q esse est qd retinet ordinē/seruatqz naturā. Cui esse opponit peccatū: vt dicit Augs, sup principiū Joh. in glosa super illud: Sine ipso factū est nihil: id est peccatū. Peccatuz eīm nihil est, nihil eīm fiunt boies cum peccant, cadunt eīm ab esse qd ordinem retinet seruatqz naturam. Et sic inesse per gratiā/est simpliciter inesse. inesse etiam per essentiā non est fm quid inesse/sed simpliciter, nec inesse per essentiā z inesse per gratiam differūt: sicut inesse ab hoc/z inesse ad hoc/et ad aliud cū hoc. In sanctis eīm est ad esse conservationē: z quo ad effectū gratie/quo optime cōseruat
Ad 2m z ordinat esse naturale. Ad aliud dicendum: q cum/multipliciter sumit fm q sincathegrematice sumit. Aliqn eīm notat simplicē associationē. Aliquando notat associationē cū causa associationis. Associatio eīm spēs amicitie ē: vt dicit aristoteles in. viij. ethicoꝝ: eo q amicitia causa est societatis. Aliqn etiā notat associationē iferioris ad supioze cū dignatione superioris ad inferiozē, quia ꝓtie loquēdo superior ad inferiozē amicitiā nō habet/sed dignationē: z inferior ad superiozē ꝓtie amicitiam nō habet/sed reuerentiā: vt docet aspasius in cōmento super. ij. ethicoꝝ aristotelis. Quando notat simplicem associationē: deus est cum malis. quia essentialiter existēs in ipsis/nihil facit quod violet societatē. Quando autē notat associationē cū causa mali/nō sunt cū deo: quia per hoc q mali sunt violāt amicitiā/que causa societatis est. Qn vero notat associationē cum dignatione alterius associatoꝝ: tunc ponit principalitatē in ablatiuo. z sic sancti sunt cū deo/et deus nō cū sanctis, sicut miles est cū rege/z nō rex cū milite. Mali autem non sunt cū deo hoc modo: nec deus est cum ipsis.
D Ad 3m Ad aliud dicendū: q inesse intimius est qz cum esse: sed quia cū/associationē z cām associatiois notat: plus ipoztat in eo q ē cū esse/qz inesse: qz cū eē supponit inesse/z insup plus: sicut dictū est. Unde dicendum: q licet deus essentialiter sit in omnib pſentialiter/potētionaliter/z simpliciter sit in eis: tamē nō est concedendū simpliciter/q sit in eis q dicunt deformitatē esse: sicut mali/demon/formicator/adulter, talia eīm noia ipsita sunt a deformitate: que non est a deo. quia sicut dicit Augs. Deformitas peccati nō cōseruat naturā/sed vitiat Unde in talib nō est dicendū q deus sit simpliciter/sed cū determinatione: vt dicat in diabolo esse fm esse substantiale z naturale z conseruationem illius. quia sic diceret esse in eo qui diabolus: z non in diabolo in qtum diabolus est. Et si concedit hoc modo: q deus est in eo qui diabolus est/nullo modo debet concedi: q spūssanctus sit in diabolo/licet ipse sit deus. Spūs eīm sanctus vt spūssanctus/in eo in quo est/est per inspirationē z sanctificationem: z hoc modo nō est in diabolo: nec in malis. Unde ꝓtie dicendo spūssanctus nō est in malis, licet hec concedi possit: q deus q est spūssanctus sit in malis essentialiter/pſentialiter/z potentialit qztū ad esse naturale. Et hic modus loquēdi sumitur a beato dionysio libro de diuinis noibus. ca. iiij. vbi de demonib loquēs sic dicit: Data demonibus naturalia dona nequaqz ea mutata esse dicimus, sed sunt integra z splendidissima: qqz ipsi nō videant claudēres suoꝝ boni inspectiuas virtutes. Nō eīm essent integra z splendida nisi deus essentialit esset in eis cōseruans ea. Ad aliud dicendū: q Augs, facit vim/in eo qd est/inhabitare. Ad 4m
inhabitatio eīm ei est in eis q sunt de familia: et q cōsentiūt patrifamilias inhabitanti, z sic inhabitare addit sup inesse effectū specialē: sicut dicit ps. vnanimes habitare in domo. Et illud: In domo dei ambulam cū cōsensu. Et ideo differentiā int inhabitare/z inesse facit augustinus. Inhabitare autē nō opponit trāsitui: cū gratia in via amissibilis sit, sed inesse essentialiter opponitur trāsitui. quia esse rerū gratia cui esse dicit deus essentialiter in rebus/nō est amissibile. Ad aliud tā patet Ad 5m
solutio p dicta, ostensum est eīm qualiter mali sint cū deo: z qualiter in malis est deus/z qualiter nō.
Ad aliud dicendū: q si cū/notat associationē cū Ad 6m
causa associationis que est amicitia: sancti sunt cū deo. In cōsensu eīm voluntatis z operis sunt cum ipso, fm q tullius dicit in libro de amicitia: q amicoꝝ est idem velle/z idē nolle. Et ibidē: prima lex sancit amicitie: vt pro amicis nō nisi honesta faciamus. Scōm autē q hec ppositio cū/pncipalitatē notat z dignationē in ablatiuo: sic deus est cū sanctis/z nō sancti cū deo. Ad id quod obijcitur in Ad argum
contrariū patet solutio per pdicta que posita sunt cū in primū
in distinctione huius qd dicitur/cum. Ad id qd E
vlterius querit: vtrum deus in seipso habitat: dicendum q sic: z in seipso habitat/z apud seipsum. Ad. I. qōnē incidentē
Ad obiectū contra dicendū: q ppositiones quidem transitiue sunt/sed ad transitionē illam suffi- Ad argum
cit diuersitas modi significandi: etiā si res significata sit eadem/z fm id qd est/z sibi inest fm ambitum maiestatis z virtutis sue, sic eīm is qui inest cū primū
idem est cum eo cum eo cui inest: differt autem fm modum significandi. Ad aliud dicendū: q philosophi conueniunt in hoc: q nihil est in seipso/fm q idē est in re z in modo significandi: quia sic nulla diuersitas esset inter id quod inest/z cui inest: sic autem non est hic cum dicitur deus esse in seipso: vt patet per predicta. Ad id quod vlterius Ad. II. qōez
queritur: dicendum q in eo iudicio hec bene concederetur: est alibi vt in seipso, et hoc probat obiectio et nihil amplius, sed hec non est concedenda incidentē
est alibi qz in seipso: quia comparatio que importatur per aduerbium qz/vult habere habitudinē vniuoca m: eo q omnis cōparatio inter vniuoca est. Non autem est habitudo vniuoca qn dicitur: deus est in creaturis: et quando dicitur/est in seipso. In creaturis est p habitudinē causantis z cōtinentis z ꝓseruantis. Cū aūt dz esse in seipso/ne-

gatiue exponendū est. scz qz nō ab alio ꝓtineꝯ z cō
Ad.III seruaꝯ nisi a seipso. Ad id qō vlteriꝰ querit: vtꝝ
sit in alio q̄ in seipso: videꝯ dōm q̄ non est ꝓceden
dū. qz cū dz: in alio q̄ in seipso/per relationū diuer
sitatis importaꝯ q̄ ab alio cōtineaꝯ q̄ a seipso: et
ꝑ nō est verū. In oib ēm existēs semp ꝓtineꝯ z cō
seruaꝯ a seipso. Per aduerbiū aūt cōparādi relin
quit negatiua ꝓtinētie ad seipm: z affirmatiua cō
F tinētie ab alio, est ēm sensus: q̄ nō ꝓtineꝯ a seipo/
Ad.IIII sed ꝓtineꝯ ab alio. Ad id qō vlteriꝰ q̄rit: vtrum
Ad argu. in ꝓtrariū de⁹ sit apud seipm: dōm q̄ apud seipm est. Ad
id qō obiciꝯ in ꝓriū: dōm q̄ ꝓpositio apud/de se
nō notat distinctionē: sz cū ponit cum noib⁹ distin
ctuis ꝑsonalib⁹/ex adiūcto trahit qō distinctū est:
vt cū dz: verbū erat apud deū. verbū ēm ꝑsonale
nomē est: z p ꝓpositionē distictio notaꝯ iter deū
z verbū apō quē est. p seipaz aūt ꝓpositio nō notat
distinctionez/ nisi eā q̄ est in modo significandi: vt
Ad.V pauloaū dictū est. Ad id qō vlteriꝰ q̄rit dōm:
q̄ inq̄natiōis vniꝰ ex altero triplex est cā: scz cōis
materia: ꝓtactꝰ: z cōicatio passionū: scz q̄ passiōes
vniꝰ redundāt in alterū. Ūn aia nō inq̄naꝯ a cor
poze inq̄natiōe corpis: qz aia z corpꝰ nō sūt mate
rie vniꝰ. Ūn aia leꝑosi nō dz leꝑosa in ipso: tñ q̄
passiōes corpis redūdāt in aiam: z ecōuerso/ pas
siones aie in corpus: iō aliq̄ affectio gaudij vl' tri
sticie fit in aia ex inq̄natiōe corpis. Scōa cā est cō
tactus vniꝰ ab altero. Cōtingūt aūt se/ vt dic ari
sto. in ꝓmo de gñatiōe z corruptiōe/ q̄ꝝ vltia sunt
simul. Et sic aliq̄n dz lumē z radiꝰ solis inq̄nari
ex ꝓtactu īmundoꝝ. sic in exequijs mortuoꝝ dz:
q̄ de bui⁹ mūdi luce scenulēta ducis ad patriā ce
lestē. Tertia cā ē cōicatio passionū. sic est inē aiam
z corpꝰ: vt dictū est. Et ꝓp hoc q̄ deꝰ nullo istoꝝ
modoꝝ se hz ad ea q̄bꝫ inest: iō nullo mō sordib⁹ eo
Ad.VI rū q̄bꝫ inest sordidaꝯ/vel tingiꝯ/vel inficiꝯ. Ad
id qō vlteriꝰ q̄rit: dōm q̄ si singulares modi effe
ctuū quos operaꝯ deus in creaturis attendūtur
multo plures sūt q̄ q̄nq̄: sicut ꝓbat obiectio. sed
in cōi oes reducūtur ad q̄nq̄. Nō ēm possunt esse
nisi due gr̄e. Nō ēm habitat deꝰ in hoīe/vel in an
gelo nisi p gr̄am adoptiōis: vel p gratiā vnionis.
In natura aūt rerū vt dicit Dionysiꝰ/ nō est nisi
suba virtus z operatio: vel sicut dicit augꝰ in li
bro. 83. q̄nūt: qō est/ qō discerniꝯ/qō cōgruit. Et
q̄tum ad id qō est/ siue q̄tum ad subam q̄ causaꝯ
ab essentia diuina/ inest essentialr: q̄tum ad spēm
q̄ discerniꝯ res a q̄ fluit virtꝰ/ inest ei ꝑsentialr: p
spēz ēm res ī pñtia dei ē/ z a lumīe pñtie ipsiꝰ fluit
spēs. q̄tū aūt ad hq̄ō ꝓgruit ordīe z cōparatiōe z
appetitu vl' naturali vl' aiali fluit a potētia dīna.

Queriꝯ vtrū eē in rebꝰ z eē vbiq̄ cōueniat deo ab eterno: vl' ex tpe. Qō. LXXII

Vxta hoc vlteriꝰ queriꝯ: vtrū esse in rebꝰ
A v z esse vbiq̄ cōueniat deo ab eterno vl' ex
tpe. Et videꝯ q̄ ab eterno. qz q̄ncunq̄
Arg.1m est relatio cause ad causatum/ tunc etiam est rela
tio causati ad cām: z econuerso. quia relatiua posi
ta se ponunt: z peremptā se perimūt. sed propter
relationem causati ad cām res dz esse ab eterno in
deo: q̄ multomagis ꝓpter relationē cause ad cau
Arg.2m satum dz esse in rebꝰ ab eterno. Adhuc: Deꝰ dz
esse vbiq̄/ qz virtutē ꝓtinendi dat oī loco: z ꝓpter
ptātem ꝓseruandi dz esse in oī re. q̄ cū ab eterno ha
buit hmōi ptātez/ videꝯ q̄ ab eterno sit vbiq̄ z in
oī re. Adhuc: Ab eterno est in seipo. q̄ est in omī Arg.3m
re q̄ est ab eterno. sed deū esse vbiq̄ z in oī re/ est eē
in oī loco z in omī re q̄ est: q̄ ab eterno est in oī re et
vbiq̄. In ꝓtrariū hui⁹ est: q̄ cū dicit/ deꝰ est in In ꝓtrariū
oī re/ significat ambitus diuine eēntie/ qui magni Argu.1m
tudo ipsiꝰ est: z ꝓsignificat effectꝰ q̄ est cōseruatio
rei in esse. effectꝰ aūt ille nō est ab eterno: qz nō cō
seruatur res in esse/ nisi que est. res aūt non est ab
eterno: ergo nec deus ab eterno fuit in omni re.

Si forte velis dicere vt quidam dixerunt: q̄ Argu.2m
hec est vera/ deus est vbiq̄ ab eterno: sed non hec/
deus est in omni re ab eterno. qz cum dz: deus est
vbiq̄ ab eterno/ nō significaꝯ nisi ambituꝰ dīne es
sentie: q̄ de sui simplicitate hz q̄ est vbiq̄. z hoc hz
ab eterno. Contra sicut in hac: deus est in oī re/ si
gnificat ambitus dīne essentie: z cōnotaꝯ effectꝰ
ꝓseruationis ne in nihilū decidat qō a dīna essen
tia factū est: Ita cū dz/ deus est vbiq̄/ ambitus dī
uine essentie significat/ quo nulli loco deest: z ꝓno
tatur effectꝰ quo oī loco confert virtutes loci: que
sunt ꝓtinere/ terminare/ z saluare. hic aūt effectꝰ
non est ab eterno. q̄ deus nec vbiq̄ est ab eterno. B
Solutio: meo iudicio ambe false sūt: z hec scz/ Solutio
deꝰ est in oī re ab eterno: z hec/ deꝰ ē vbiq̄ ab eter cōnis.
no. sicut ꝓbant vltime rōnes. Ad ꝑmū q̄ dōm: Ad arg.1m
q̄ deꝰ nō dicit eodē mō esse in reb⁹/ quo res dicun
tur eē in ipso. qz cū res dz eē in deo: p hoc nō poni
tur res esse in actu/ sz esse in potentia et in ꝑsciētia
dei. Cū aūt dz eē in reb⁹ deus: p effectū cōnotatū
notatur res esse actu. vñ ꝓpositio ista q̄ inducit in
obiectione: q̄ncunq̄ est relatio causati ad cām z c.
ītelligiꝯ de causato existētē in rōe causati/ z ī actu:
z nō intelligiꝯ de causato nō existētē nisi in cā. rela
tio ēm causati ad cām est ex depēdentia causati ad
cām. nō aūt dependet nisi q̄ñ actu est. q̄ñ ēm est in
cā/ tūc vt dicit anselmꝰ/ creatrix est eēntia: creatrix Ad 2m
aūt eēntia ad nihil dependet. Ad aliud dōm: q̄ Ad 3m
nō dz esse in reb⁹/ vel vbiq̄ a potētia cōseruādi/ sed
ab actu: actu aūt nō ꝓseruat nisi ex tpe. Ad vlti
mū dōm/ q̄ hec est vera: deus ab eterno est in omī
re q̄ est: qz ipse est in seipso. Et si inferꝯ ex hoc: q̄ est
in oī re: incidit fallacia fm q̄d ad simplr. qz cū dz:
deus est in oī re que est: iste termin⁹ re/ p implica
tionē posita circa ipm restringiꝯ ad standū p eter
nis tm. Cū aūt inferꝯ: q̄ est in oī re/ stat. p oib⁹ ab
solute z p eternis z p tēporalibus.

Queritur vtrū deus localiter siue circscriptibiliter sit in rebꝰ. Questio. LXXIII

Inde queriꝯ vtrum

D deꝰ localiter/ siue circūscriptibiliter sit
in reb⁹. de hēm q̄rit mgr in ꝓmo senten.
distin. 37. ca. oē q̄ corpus. Et q̄runꝯ q̄ttuor: scz Hui⁹ qōis
q̄d sit eē in loco. Et cui cōuenit esse in loco. Et fm IIII. sūt mē.
quā diuersitatē ꝓueniat corpi eē in loco z spū. Et
q̄rto vtꝝ spūs possit eē sine loco. Iuxta qō ꝓpz q̄ri
Si plā corpa vel plēes spūs possint eē ī eodē loco.

Queriꝯ q̄d sit eē in loco: vel locale vel circūscriptibile. B

Primo q̄ queriꝯ q̄d sit eē in loco/ vel loca- Dēbzū. I.
p le/ vel circūscriptibile. Dicit autē mgr Argu.1m

ꝑmo sentē. distin. xxx vij. q̄ duob⁹ modis dicitur
in scriptura aliquid locale vel circūscriptibile: scz
vel qz dimensionē capiens longitudinis/altitudi
nis/ z latitudinis distantiā facit in loco: vt corpꝰ.
vel qz loco definiꝯ aut determinaꝯ: q̄ñ cū sit alicu
bi/ nō vbiq̄ inueniꝯ. qō nō solū corpori/ sed etiam
oī spūi creato ꝓgruit. videꝯ aūt q̄ locale nō sit nisi
vno mō. Locus ēm terminꝰ est extrinsecus conti
nens/ z nō intrinsecꝰ. Sed extrinsecū terminū cor
pozalē non pōt hre spūs: eo q̄ inter locatū z locuz
ꝓtactus est. ꝓtactus aūt vt dicit aristo. in. vj. phy
sicoꝝ/ nō est nisi eoꝝ quoꝝ vltima sunt stmul. vlti
ma aūt sunt supficies. spūs creati nō est supficies:
Argu.2m q̄ spūs creati nō est locus: nec localis eē pōt. Ad
huc: Locus eo q̄ est ꝓtinens/ vt forma se hz ad lo
catum/ siue vt actū forme hñs ad ipm. nihil corpo
rale vt forma vel vt actum habens forme se hz ad
spīm creatuz. q̄ nihil corpale vt locus se hz ad spīm
Arg.3m creatū: z sic spūs localis nō est. Adhuc: damas.
libro ꝓmo ca. xvj. nō dicit q̄ duob⁹ modis sit loca
le corpozalr: sed q̄ aliq̄d est locale corpozalet: z ali
quid intelligibilr. dicit ēm sic: Est ēm itelligibilis
locꝰ vbi itelligiꝯ z in corpea natura: vbi nimirū ē z
operaꝯ: z nō corpaliter ꝓtineꝯ/ sed intelligiꝯ. Ex hc
videꝯ q̄ nullus sit corpalis locus spūs creati. fal-
suz q̄ est qō dicit mgr: q̄ spūs creatus aut loco de
Argu. 4m finitur/ aut determinaꝯ. Adhuc: cōmentator super
quartū physicoꝝ aristote. distinguit/ qualiter
aliq̄d sit in loco: et dicit q̄ incorruptibilia vt ꝑmū
celum z alij orbes vsq̄z ad lunā inclusam nō ꝓprie
sunt in loco/ sed locus. Et assignat cām: qz scz lo
cus deputatur ei qō respersum est cōtrarietate in
superficie: que cōtrarietas ꝓpter continuā actionē
z passionē contrariorū adinuicē dissolueretur/ nisi
deputaretur ei extrinsecus ꝓtinens: qō ꝓtinendo
saluat locatuz ne dissoluatur. Tale autem contin-
nens non potest deputari spiritui creato: qz ille
est continens id in quo est: et non contentus ab ip
B so: q̄ spūs creatus non est locatus/ sed magis lo-
Arg.5m cus. Adhuc aristo. in. viij. physicoꝝ ꝓbat: q̄ idē
est motus ad locū z ad formā/ z ab eodē scz a gene
rante: z hoc nō potest esse nisi motus z locus sint p
se ꝓsequentia formā: vt ibidem dicit cōmentator.
quia tunc q̄ntum a generante datur alicui de forma/ tantū datur ei de motu consequēte formā z lo
cū. Et est exemplū auicēne in eo qui generat ignē.
ꝑmo ēm calidum alterat materiam z disponit ad
ascensum: z cū plus imittit ei ō forma ignis ita vt
elicit fumuz: fumus plus ascendit/ z cū hoc plus
dat de forma ignis: sic in flāma plus ascēdit z al-
tiorem locū petit. z si plus adhuc imittit ita vt p-
fecte est ignis: nisi ꝓhibeatur ab aliquo/ ascēdit in
vltimū terminū sphere actiuoꝝ z passiuorum: vbi
ꝓprius locus est generationis ignis. Propter qō
dicit aristo. in topicis: q̄ spēs ignis in termio est.
Unde dionysiꝰ in celesti hierarchia dicit: q̄ ꝓprīū
ignis est/ q̄ sit incēsiuꝰ z ascēsiuꝰ. Ex his arguo:
Cuiꝰ formam nō sequitur motus z locus/ de na
tura sui z generatione nō est locale. Angeli vel spi
ritus creati naturam non per se sequitur locus et
motus: ergo spiritus creatus non ꝓprie est in loco
Arg.6m vel localis. z sic nō sunt duo modi quib⁹ aliquid
locale esse dicatur. Adhuc: Sicut omnis locus
continet locatum: sic omne locatum implet suum
locum. Sed spiritus creatus non implet locum.
quia dicitur ꝑmo sententiarū distin. 37. cap. Sed
vt supra diximus: Si multi spiritꝰ essent hic/ non
coangustarent locum quo minꝰ de corporalibus
contineret. ergo spiritus creatus cum non imple-
at locum nō est localis. Adhuc aristo. in. iiij. phy Arg.7m
sicorum disputans contra xanthū philosophum
qui posuit vacuū: dicens q̄ eadem est distantia lo
ci z locati/ vt cubi et plenī cubi. Ex hoc videtur q̄
nō est locale nisi qō distenditur fm distantiam lo
ci. spiritus creatus nō distenditur sic: ergo non est
localis. Ex his videtur q̄ diuisio magistri nō va-
leat: quia nō sunt duo modi/ sed vnus quo aliquid
est locale. Si autem omnem modum vult describere quo aliquid refertur ad locum: tunc valde in
sufficienter procedit. aristoteles enim dicit in. iiij.
physicorum: q̄ quia neq̄z vna differentia est pun-
cti/ z loci puncti: z sic punctum refertur ad locū.
Adhuc ibidem dicit: q̄ mathematicis dand⁹ Arg.8m
est locꝰ: z illa aliter sūt in loco q̄ naturalia. Ad- Arg.9m
huc augustinꝰ videtur velle: q̄ anima in corpore ē
sicut in loco/ z in toto tota. z iste est etiam vniꝰ mo
dus quo aliquid est in loco. Adhuc aliquid ē in Arg.10m
loco per se: et aliquid est in loco per accidens. si
cut corpus per se: accidens corporis per accidēs.
Et horum modorum nullum tangit magister: z sic E
videtur insufficiens. Ulterius hic queriꝯ: Si I. qō icidēs
angelus ex natura sua ad aliquē locum plus refe-
ratur q̄ ad alium. Et videtur q̄ non: quia spiri Arg.1m
tuale quod de natura sua spirituale est z spiritꝰ/
non dependet ad corpozale vt contentum z saluatum ab ipso. z sic cum angelus spiritus sit/ z locꝰ
corpus: angelus non dependebit ad aliquē locuz
in quo vel sit/ vel fiat. et sic videtur q̄ equaliter se
habeat ad omnem locuz. z sic videtur q̄ i nullo lo
co sit per continentiam: sed fm presentiam refera-
tur ad omnem locum. In contrariū huius est In ꝓtrariū
qō dicitur Gene. I. super illud: In principio fecit Arg.1m
deus celum z terram. vbi dicit glosa strabi: q̄ per
celum intelligitur celum empyreum: qō statim vt
factum est sanctis angelis est repletum. Omne au
tem qō ad locum refertur per se/ maxime refertur
ad locum sue generationis. angelus creatur in ce
lo empyreo: ergo maxime refertur vt ad locuz ad
celum empyreum. Adhuc: Quod mouetur per Arg.2m
locum per se/ refertur ad locum. angelus non mo-
uetur ad locū/ nisi dicaꝯ moueri ad celū empyreū:
q̄ videꝯ q̄ celū empyreū maxime sit locꝰ ad quē re
ferꝯ angelus. Ulterius queritur: Si fm eē et II. qstio in ci
fieri angelus refertur ad locum. Et videtur q̄ dens
sic. Dicit enim augustinꝰ in de spiritu z anima: q̄ Argu.1m
solus spiritus increatus incircūscriptus est. Spi
ritus vero creati loco circūscribuntur. Ex hoc ar
guo sic: quecūq̄z loco circūscribuntur/ proportio
nem habent ad locum fm esse z fieri. angeli circū
scribūtur loco: ergo fm esse z fieri proportionantur loco: ergo fm esse z fieri referuntur ad locum.
Adhuc augustinus in libro de ecclesiasticis do- Arg.2m
gmatibus. Ex eo corporeas dicimus intellectua-
les naturas q̄ loco circūscribuntur. z ex hoc sequi
tur idem quod ꝑus. Adhuc Bernā. in. v. home- Argu.3m
lia super cantica: Liquet omnē spiritum creatum
corporeo īdigere solatio. sed quod refertur ad cor
pus/ refertur ad locum. angelus fm indigentiam

refertur ad corpus: ergo fm indigẽtiam refertur
Arg.4m ad locum. Adhuc Bernardus ibidem: Inferior superioq; spiritus proprijs corporibus egẽt: sed tm̃ quibus iuuent/non iuuentur: z ex hoc seq
Arg.5m tur idem quod prius. Adhuc bernardus: Superior spiritus vel angelus curat in libertate spiritus administrare officium pietatis: sese ministris exibens mortalibus/ vtpote suis in eternũ futuris conciuibus z coheredibus eterne iocunditatis vtitur corpore. sed quicquid vtitur corpore ad locum refertur illi corpori congruentem: ergo angelus ad locum congruentẽ refertur: et vni loco con
Arg.6m gruit/z alij non. Adhuc glosa super illud: vsq; ad nubes veritas tua. celi supra nubes sunt/in q̃bus celis sedes angelorũ sunt: videtur ergo. q̃ ad celum referuntur sicut ad locum congruẽtem na
D ture sue. Solutio: dicendum ad hoc: q̃ multi-
Solutio Hebri.I. pliciter dicitur aliquid esse in loco: scilicet per se: et per consequens: z per accidens. Per se nõ est in loco/sicut dicit anselmus in monologion/nisi qõ sequitur leges loci. Et hoc dupliciter. Locus em̃ accipitur vt est q̃titas mathematica. Et accipit̃ vt est principium corporis mobilis. z sic accipitur physice. Primo modo eadem est distantia loci et locati. et sic ler loci est: q̃ partes loci et locati ad vnum cõmunem terminũ copulantur. z ille cõmunis terminus accipitur intus z extra. Intus cõmunis termin⁹ loci z locati/est centrum loci z locati. Extra terminus cõmunis est supficies interior corporis vndiq; circũstantis z vndiq; cõtingentis locatum. z sic distantia loci z locati vna est numero/ que fm eẽ est in q̃titate locati: fm terminũ autem est in superficie interiori locantis corporis/que vndiq; continet z contingit superficies exteriores locati. z sic locus datur mathematic̃/ z non tm̃ naturalibus. z sic dicit arist. contra xanthum/q̃ nihil est vacuum: eo q̃ nõ est alia distantia fm eẽ loci z locati. hoc enim qui a putabat xanthus/dixit esse vacuũ/ deceptus in hoc/q̃ credidit aliã esse distantiã loci/z aliã locati: dicens distantiã loci esse que est in q̃titate capacitatis loci: z aliã que est in q̃titate corpis locati. Szm autem q̃ locus est principium physicum corporis mobilis/in loco est per se: qõ sequitur leges loci physici: q̃ sunt contentiuũ/ terminatiuũ/ esse circũscriptiuũ/saluatiuũ ad ipsum/z ad ipsum esse motum naturalem. z hoc modo locus proprius est physici corporis in quo generatur: in quo saluatur: ad quem dependet fm esse: z extra quem corrumpitur: ad quẽ mouetur: a quo continetur formali continentia. sicut leuia generantur z mouentur sursum: et saluantur grauia deorsum z sic de alijs. fm enim q̃ aliqua accipiunt de forma corporis existentis sursum/z de forma corporis existentis deorsum a generante p̃mo plus vel minus: sic accipiunt plᵒ vel minus de motu ipsius. sicut in obijciendo dictus est. Et sic mathematicis non datur locus. Per ꝯsequẽs est in loco cui essentialiter aliquid conuenit ad quod sequitur in loco contineri. sicut omne quod definitur essentialibus finibus/intra quos tota essentia z totum esse suus continetur: z extra quos nihil est de esse z substantia sua: z per quos distinguitur ab omni alio fm esse et substantiam.

quales sunt fines et termini qui signiantur in vniuscuiusq; propria definitione. Ad hoc enim de necessitate sequitur q̃ determinatum sit in esse et substantia: et nihil ipsius essentialiter extendatur ad alia. z ad hoc sequitur/q̃ sit hic z non alibi: z q̃ sit hic et non vbiq;: z q̃ sit in hoc et non in alio. Et hoc vocatur loco definiri: z quod per se/ b̃ est non per accidens per legem loci definientis nõ circũscribentis sit in loco determinato. Lex enim talis loci est: sic claudere rem intra se/q̃ nihil de eẽ z substantia locati in ipso sit alibi vel vbiq;/ vel in alio. Et quia per leges loci talis refertur ad locũ: ideo per se z non per accidens refertur ad locum. per se enim z essentialiter est in ipso: ad quod sequitur de necessitate ipsum in tali loco esse. Et sic oẽ creatuz est in loco z spiritus z corpus: z solus species indefinitus: et ideo immensus fm tempus locum z intellectum in nullo loco est/sed vbiq; semper z in omnibus. Per accidens in loco sunt q̃ propter aliquem actum sui z effectum/ qui apparet in loco: z est circa ea que per se in loco sunt/ dicuntur esse in loco. hoc modo nihil prohibet deuz esse in loco hoc/z non in alio per eundem effectuz. Et hoc modo nihil prohibet angelum esse in vno loco/z non in alio: quia ibi itelligitur esse vbi operatur: vt dicit Dam̃. His ita notat̃/ facile est
D respondere obiectis. Ad primũ ergo dicenduz:
Ad arg.1m q̃ magister non tangit modos quibus aliquid est in loco/ nisi per se/ z per consequẽs. Et ad obiectũ dicendum: q̃ obiectio illa non probat q̃ angelus non est localis loco corporali definiente z claudẽte locatum: sed q̃ non est localis/ ita q̃ sequatur leges loci corporalis siue mathematice siue physice dicti. Ad aliud dicendum: q̃ locus vt forma/ vel vt actum habens forme est locus physicus: qui non refertur ad alia nisi que sequuntur leges loci physici. Et si inferatur: non est in loco physico: ergo non est in loco: incidit fallacia cõsequentis. Ad aliud dicendum: q̃ proprijssimũ
Ad 3m est dictum Damascenj. quia per principia intellectualia quibus aliquid definitur/ de necessitate intelligitur in loco esse claudẽte se: ita q̃ nihil sui extra ipsum sit. Et in idem redit dictum magistri: licet non ita proprie expresserit. Ad aliud dicen-
Ad 4m dum: q̃ cõmentator distinguitur locũ et locatum fm leges loci physici. sic enim celum fm se totum non est locatum/sed locus. Sed fm leges loci mathematici in loco est aliquid dupliciter: scilicet qõ continetur z clauditur ab extrinseco/cuius quãtitas siue distantia cum ipso siue distantia ipsi⁹ ad vnum cõmunem terminũ copulatur. z sic inferiores sphere omnes in loco sunt. Dicitur etiam esse in loco sic/ q̃ differentiam habet in situ vel in vbi fm locum. et sic etiam suprema sphera in loco est. quia sicut dicit aristoteles. vj. physicorum: fm formam fm quã mouetur/ siue fm formas in quibus descendit z ascendit ad supremum z a supremo/fm vbi diuersitatem facit situs. Nullo istorum modorum potest angelo esse locus. Quia fm vbi diuersitatem in situ non facit: nec legibus physici loci/ vel mathematici refertur ad aliquid.
Ad aliud dicendum: q̃ aristoteles non loqui-
Ad 5m tur nisi de his que referuntur ad locum fm leges

loci physici. Et bene cõceditur q̃ angelus hoc modo nõ est localis: nec in loco. sed ex hoc nõ sequitur
Ad 6m q̃ nullo modo sit in loco: vt prius dictũ est. Ad aliud dicendum: q̃ spiritus angelicus maxime sic nõ impler locum vt obsistat alteri corpori vl̃ alij/ quin secum sit in eodem loco. sic enim nõ impler locum nisi quod distantiam facit in loco. angelus
E nõ est in loco nisi definitiue z intelligibiliter: vt di-
Ad 7m ctum est. Per idem patet solutio ad sequens. Et ad id quod infertur vlterius/dicendum q̃ nõ sequitur: quia nõ vno modo dicit̃ aliquid locale/ sed pluribus: vt dictum est: z consequentia argumenti peccat fm consequens. Ad aliud dicen-
Ad 8m dum: q̃ magister nõ intendit dare omnes modos quibus aliq̃d est in loco: sed tm̃ illos qui opponũtur ad modum illum quo deus est in loco: ita q̃ sequatur ex ipso modo locatum esse hic z nõ alibi/ z non vbiq;: z in hoc z nõ in omnibus. z hoc satis
Ad 9m sufficienter ostendit. Ad hoc autem qõ augustinus dicit: animã esse in corpore/z in toto rotã/z in qualibet parte rotã. dicendum q̃ augustinus induxit hoc pro simili ad probãdum deũ esse vbiq;. z hoc competit anime inquãtum est motor corporis. motor enim in vna parte consistens mouet totum. sicut nauta in puppi situs per vnam partem adherentem naui/scilicz gubernaculis totam mouet nauim. Et hoc modo anima comparata ad corpus vt motor/vt dicit Aristoteles in libro de principijs motuũ animalium/sita est in corde: z p corpus mouet totum corpus distributa per potẽtias: prout anima/ vt dicit Boecius/est totum potẽstatiuũ siue virtuale quod simile est toti integrali/nõ est in toto rota: sed fm vnam potẽtiam in vno organo/ z fm aliam in alio. Sed tertiam comparationem habet anima ad corpus fm q̃ est endelechia/siue pfectio corporis fm viuere z vite actus: fm q̃ dicit aristoteles in secũdo de anima: q̃ anima est principium z causa vite corporis organici physici potentiam vite habentis. Sic enim essentialis actus est anime vita quam influit corpori: quem in nihil exercet nisi sit in eo essentialiter/p̃sentialiter/z potentialiter. z cum sit simplicis substantie: in nullo est essentialiter/potentialiter/ et presentialiter nisi tota sit in eo. z sic verum ẽ quod dicit augustinus: q̃ est in toto corpore tota/et in qualiber parte tota: sed non localiter est in eo/sed
Ad 10m definitiue: vt dictum est. Ad aliud dicendum:
F q̃ de modis quibus aliquid est in loco non inten-
Ad.I. qõnẽ incidentẽ dit magister: sed de his de quib⁹ dictũ est. Ad id quod vlterius queritur: dicendum q̃ angelus fm esse z fieri ad nullum locum penitus depẽdet: sed super omnem locum corporalem est. z si nũq̃ fuisset locus corporalis/nec esset/nec futurus eẽt: adhuc a largitate bonitatis diuine angelus produceretur in esse. fm vim sibi assistricem/ constat q̃ nullum exigit locum ad hoc q̃ sit. sz fm vim ministratricem ad vnum locum plus refertur q̃ ad
Ad argu. aliud: ad eum scilicz in quo fm dispensationem diuinam congruentius operatur. Ad obiectũ dicendum: q̃ fm esse/fieri z naturam nõ refertur ad aliquem locum sicut ad principium fieri z esse: sed fm opus quod ministrando perficit plus refertur ad vnum locum q̃ ad alium. sed hoc est fm congruentiam eius circa quod operatur: z non fm congruentiam operantis: qui ex se indifferenter operando se habet ad omnem locum. Ad id
Ad arg.1m quod obijcitur in contrarium: dicendum q̃ ange-
in ꝯriũ lus fm esse z fieri nõ dependet ad aliquem locum corporalem/sed ad locum spiritualem qui deus est. vt dicit Beda: q̃ deus est locus angelorum intra quem currunt quocumq; mittuntur: z missi ad exteriora propter hoc ab intimis non recedũt. Sed q̃ntum ad congruentiam operis fm vim ministratricem ex dispensatione dei magis referunt̃ ad vnum locum q̃ ad alium/fm q̃ congruit operi eorum. sicut circa tribulatos operantes: vt circa tobiam congruit locus tribulatorum: fm vim assistricem operantes: hoc est fm contemplationẽ congruit locus luminis: quia lumẽ corporale cõgruit lumini intellectuali. z sic referuntur ad celũ empyreum/quod totum est luminosum: vt dicit glosa super Genesim. quod statim vt factuz ẽ angelis est repletum. quia substantia luminosa lumine intellectuali/congruit magis lumini corporali quod est celum empyreum/q̃ loco opaco qõ
Ad 2m est terra/vel aliud elementũ a se non lucẽs. Ad sequens patet solutio per dicta: quia ad celũ em-
Ad.II. q̃stio nẽ icidẽtẽ et arg.1m pyreum mouetur fm vim assistricem. Ad id qõ vlterius queritur: dicendum q̃ angelus fm esse z fieri ad nullum locum refertur: nec fm esse depẽdet ad aliquem locum corporalem. z q̃ ad hunc locum/ vel illum refertur: hoc est fm vim z actum virtutis assistricis vel administricis: vt dictum est. Ad aliud dicendum: q̃ augustinus dicit cir
Ad 2m cumscriptionem quãcũq; definitionem z terminationem/per definitionem vel terminationem terminorum intra vel extra terminantiũ. z quod cumq; ita circumscribitur: nõ refertur ad locum sicut ad principium esse vel fieri/sed refertur ad locum sicut suo operi congruentem/vel his circa q̃
Ad 3m operatur. Ad aliud dicendum: q̃ est indigere ad esse/z est indigere ad ministerium operationis. Angelus corporeo solacio non indiget ad esse vel ad fieri/sed ad ministrare. z tunc non indiget propter se/sed propter eos quibus ministrat: vt scilicz sensibiliter experiantur q̃ angelice virtutes ministrant circa eos. z sic corporeo solacio non indiget propter se/sed propter aliud. Ad aliud dicendũ
Ad 4m q̃ corporeo solacio non indiget/sed propter aliud vt dictum est. Ad aliud dicendum: q̃ vt ex pre
Ad 5m dictis patet/angelus bene vtitur corpore: z est in loco fm administrationem sibi congruentem/sed nõ fm se. Ad aliud dicendum: q̃ ad celum em-
Ad 6m pyreum referuntur sicut ad locum contemplationi congruentem: que est opus angeli fm vim assistricẽ: vt dictũ est.

Queritur cui conueniat esse in loco.

Secundo queritur cui conueniat esse in lo-
Hebrũ.II. co. Et quia iam satis habitum est qualiter angelus cõparatur ad locum: z qua-
Hui⁹ membri tres sũt articuli. liter corpus comparatur ad locum: nõ restat querendum nisi de tribus: Scz vtrum angelus repler locum in quo est. Et vtrum angelus simul

possit esse in pluribus locis. Et vtrum possit esse simul vbiq; ⁊ in omni loco, hoc enim quidam dixerunt.

Queritur vtrum angelus impleat locum.

A Arti. I Argu. 1m

Primo ergo querit: Si angelus implet locum. Et videtur q̃ non. Implet enim cuius pars parti loci commensurat/⁊ alia pars alij parti ⁊ sic de alijs: donec de capacitate loci nihil remaneat quod aliquam partem locati non contineat. Angelus autem nō sic habet partem ⁊ partem vt aliq̃d impleat: ergo angelus non

Arg. 2m implet locum. Adhuc nō implet locum nisi qō cōmensuratur dimensionibus loci/ scz fm altum profundū/ ⁊ latum, angelus tales dimensiones

Arg. 3m non habet: ergo locum nō implet. Adhuc: non habet similitudinem ad aliquid replens/ qua similitudine possit fieri translatio vt translatione angelus locum replere dicatur. Repleri enim aliq̃d dicitur trib⁹ modis. Uno modo sicut vas aqua vel vino/ vel succo aliquo: vt modius tritico. Secūdo mō sicut corp⁹ repletū est anima. Tertio modo sicut omnia replera sunt deo. Sapientie. 1. b. Spiritus domini repleuit orbem terrarū: ⁊ hoc quod continet omnia/ id est celum. Nullo istorum modorum videtur angelus replere locum. Non enim implet quantitate sicut vas impletur: cum sit substantia simplex. Necimplet sicut anima corpus: cum non sit perfectio substantialis loci/ sicut anima corporis. Nec implet sicut deus implet orbem terrarum: hoc enim facit deus: quia in omnibus est essentialiter/ presentialiter/ ⁊ potentialiter: quod nullo modo competit angelo: cum hoc sit solius diuinitatis proprium: vt pauloante habitum ē. ergo videtur q̃ nec proprie/ nec per trās-

Arg. 4m lationem locū replere possit angelus. Adhuc: Quod plenum est/ proprium signum habet q̃ nō potest aliquid recipere. Bernardus: Nō est quo se ingerat vanitas/ vbi totum repleuit charitas. Sed sicut pauloante habitum est: nullus angelus si implet locum/ q̃ eo existente in loco minus capiat de corporibus ⁊ alijs spiritibus. ergo vide

In ꝓtrariū argum tur q̃ angelus nō replet locum. In contrariū est quod dicitur Genesis pmo super illud: In pncipio creauit deus celū ⁊ terram. ibi Beda in glosa/ ⁊ Strabus in alia glosa dicunt: q̃ per celum intelligitur celum empyreum/ quod statim vt est factum sanctis angelis est repletum. ergo videt

B Solutio articuli. I. cum celum empyreum sit locus angelorum/ q̃ angelus implet locum. Solutio: dicendū q̃ ad hoc q̃ angelus implet locum suo modo quo localis esse dicitur/ scz intelligibiliter per definitionē in loco: ita implet q̃ plures in eodem loco esse nō possunt: nō propter loci repletionem quantitatiuam/ sed propter operationū confusionem q̃ esset si plures essent in loco vno. Soli enim spiritui in creato conuenit sic in alio loco esse/ q̃ distincte remaneant operationes eius ab operibus in quo ē. Et huius causa est que ponitur in libro de causis: scz q̃ primum regit res omnes alias/ ita q̃ nō cōmiscetur eis. Unde substantia primi licet illabat omnibus/ vt dicit Beda/ tam spiritualib⁹ q̃ corporalibus creaturis: tamen operationes sue manent distincte in omnibus ⁊ inconfuse. Angelus autem nō est substantia que illabatur rebus: sed p se distinctus manet in loco quo definitur. Unde si ponatur alius angelus in eodem loco esse: ⁊ circa idem operari purgando/ illuminando/ ⁊ perficiendo: de necessitate sequetur confusas esse operationes vtriusq; nō enim vnus operatur in alio: eo q̃ non illabitur in alium/ vt dicit Beda: vt sic vna operatio sit vtriusq; sicut est dei ⁊ liberi arbitrij: vt sic inconfusa sit operatio, sed remanet distinctus vnus ab alio: ⁊ operātium distinctorum distincte sunt operationes: ⁊ sic duorum operantiū vno modo ⁊ circa idem operantium ⁊ ad eundem effectum/ per hoc q̃ circa idem sunt/ operationes erunt confuse. Preterea cum vnus sufficiat/ alter superfluit: ⁊ cum superfluū non sit in operib⁹ natu re/ nec esse possit. quia dicit aristoteles in tertio de anima: q̃ natura nec abundat superfluis/ nec deficit in necessarijs: ⁊ ordinatior a sunt opera dei q̃ nature: non possunt esse duo spiritus creati in C vno loco: eo q̃ alter superfluit. Unde dicendū Ad arg. 1m est ad primum: q̃ bene conceditur q̃ hoc modo nō implet locum, talis enim impletio corporis est: et angelus nō est corpus. Ad aliud dicendum: q̃ Ad 2m corporaliter nō implet locum ⁊ circumscriptiue/ nisi quod habet dimensiones corporis: scilicz longitudinis/ latitudinis/ ⁊ profunditatis, quia illi principium/ medium ⁊ finis assignatur in partibus loci. ⁊ hec est repletio corporalis quam in loco non facit angelus. Ad aliud dicēdum: q̃ hec Ad 3m est falsa/ q̃ nō habeat similitudinem cum aliqua repletione: sed hoc verum est/ q̃ cum rebus que ibi distincte sunt non habet similitudinem. Sed sunt alie repletiones quibus dicitur impleri curia regalis: quando ad gloriam curie pertinentium ⁊ ad frequentiam curie ⁊ officia curie nullus deest. Sic dicūtur implete nuptie/ quando nul⁹ deest ad decorem sponsi ⁊ sponse facientium. Mathei. 22. a. Implete sunt nuptie discumbentium. Sic dicitur impleta domus/ quādo nullus deest ad economicas virtutes pertinētium. Et hoc modo impletus dicitur esse numerus sanctorum electorum in fine temporum/ qñ nullus deest ad beatitudinem dei pertinētium. Apocalypsis sexto. c. Dictum est eis vt expectarent tempus modicum donec impleatur numerus fratrum eorum qui occidendi sunt sicut ⁊ ipi. Propter differentias enim premiorum in beatitudine dicitur differentia mansionum esse in celo. Joannis. 14. a. In domo patris mei mansiones multe sunt. Sic dicit locum replere suum angelus/ quando locum operationi contemplationis congruentem vel ministerio/ omnem et totum occupat. Locus autem contemplationi congruens celum empyreū est: quia lux corporalis luci spirituali congruit. Celum autem empyreum/ vt dicunt sancti augustinus ⁊ Beda et Strabus/ totum est plenū et vniforme i lumie ⁊ q̃tū a motu: ⁊ ido iter corpa ⁊ loca corporalia ex lumie magis congruit contēplationē facie ad faciem quā vbiq; habere poterat: ⁊ nō dicit hoc propter locum contemplationis qui in celo est: vbi deus sine medio faciem contemplantibus exhibet: et ideo non sequitur/ q̃ simul fuerit cum tobia et in celo: sed q̃ simul ministrauerit circa tobiam: ⁊ contemplatus sit: ita scilicet q̃ in facie dei cōtemplatus sit que ⁊ quot ministrando circa tobiam facere debuit. Hoc nō videtur competere verbis euangelij Matth. 18. ibi enim sic dicitur: Angeli eorum in celis semper vident faciem patris mei qui in celis est. que ꝓstructio aliter formari nō potest: nisi hec determinatio in celis/ referatur ad hoc quod dicitur/ angeli eorum/ per subintellectum participium/ existentes: vt sit sensus: angeli eorum existentes in celis semp vident ⁊c. ergo relinquitur/ q̃ angelus ministrās circa paruulos ⁊ humiles est/ ⁊ cuz paruulis ⁊ in celis: et sic simul in pluribus locis. Adhuc: qō Arg. 6m vnum est per definitionem essentialem/ infra limites essentie sue continetur: ⁊ tamen ad plura refertur fm esse, sicut species ⁊ genus: sed min⁹ contrahit locus q̃ indiuiduans siue determinans fm esse. ergo videtur q̃ multo magis qō vnū est simplex/ ad plura potest cōparari fm locum vt simul sit in pluribus locis. angelus ergo potest ē simul in pluribus locis. Adhuc gen. 19. ca. missus est angelus ad subuersionem pentapolis: ⁊ subuer- Arg. 7m sionem illam fecit in qnq; vrbibus/ et in qualibet parte quinq; vrbium simul: ⁊ sic fuit simul in pluribus locis. Si quis dicat q̃ plures angeli fue- Arg. 8m runt qui subuerterunt pentapolim: ⁊ vnus fuit in vna parte/ ⁊ alius in alia, hoc nō soluit. quia per vnum angelum hoc fieri potuit: ⁊ sic vnus angelus simul in pluribus locis esse potuit. B In ꝓtrariū Argu. 1m rium huius est: q̃ pmo libro. 16. ca. Damascenus dicit: q̃ cum sunt in terra nobiscum/ non sunt in celo: ⁊ cum sunt in celo/ non sunt in terra. Et huius dicti causa nulla esse potuit: nisi q̃ in pluribus locis simul esse non possunt. ergo vnus et idem angelus numero in pluribus locis simul esse non po- Arg. 2m test. Adhuc Esaie. 6. b. dicitur: Volauit ad me vn⁹ de seraphin. ⁊ inuit littera: q̃ volauit de throno/ siue de solio ad esayam. frustra autez volasset/ si simul supra solium stare/ ⁊ circa esaiam ministrare potuisset. ergo simul in duobus locis esse non potuit: ⁊ ideo transire de loco ad locū necesse fuit. Argu. 3m Adhuc hoc idem habetur daniel. 10. vbi angelus dicit se missum a conspectu dei ad instructionem danielis. Et subdit: Nunc reuertar vt prelier aduersus principem persarum. Et subdit causam: Me enim egrediente ingressus est princeps persarum veniens. ingressus autem ⁊ egressus et reuersio motus sunt mutātis locum: quod incassum esset si in vno existens cuncta perspicere posset: vel si in pluribus locis simul esse vel ē posset. Solutio Arti. II. non ergo potest esse in plurib⁹ locis. Solutio: dicendum q̃ non potest intelligi quomodo angelus indiuisibilis fm substantiam/ fm esse ⁊ substantiam simul sit in pluribus locis. Sicut enim habitum est ab augustino: definitio in esse ⁊ substantia causa localitatis est: ⁊ si termini definientes sunt simplices totum intra se continentes et esse et sub

tribus: ⁊ ex quiete competit participantibus eternitatem in beatitudine. Propter quod dicitur locus sanctorum angelorū: ⁊ dicitur ē impletum/ quando oēs habet fm differentias contemplationis ⁊ beatitudinis: quas ⁊ quot numero preordinauit deus fm differentias mansionū in lumie cōtemplari faciē suam/ ⁊ seipso esse beatos: ad similitudinem repletionis curie regalis: et ad differentias operationū quas ministratice virtute exercēt circa homines. sicut dicitur Deutero. 32. fm aliā translationem: statuit terminos populorum iuxta numerum angelorū dei. Ad aliud dicendū: Ad 4m q̃ hoc est signum repletionis corporalis. iam eēm dictum est: q̃ ad similitudinem talis plenitudinis angelus non replet locum. Ad id quod in cōtra Ad argumēta in Priū rium objicitur iam solutum est. dictū eēm est qual'r angelis impletum est celū empyreum.

Queritur vtrum angelus simul possit esse in pluribus locis.

A Arti. II Argu. 1m

Consequēter queritur: vtrum angelus simul possit esse in pluribus locis. Et videtur q̃ sic. quia nobilior est angel⁹ q̃ anima ⁊ magis a corpore separat⁹. separatio autem in his que separantur per intellectuz/ causa est equaliter se habendi ad plura: vt patet in vniuersali. Si ergo anima potest esse in pluribus locis et in omnibus in corpore suo: multo magis videtur an-

Argu. 2m gelus posse esse in pluribus locis. Adhuc auicēna ⁊ quidam alioꝝ philosophorum dicunt: q̃ intelligentia est qui vulgo dicitur angelus. De illa dicit isaac in libro definitionū: q̃ est vbiq; ⁊ semper. ⁊ si est vbiq; ⁊ semp/ est in pluribus locis. er-

Argu. 3m go angelus in plurib⁹ locis est. Si forte dicat aliquis q̃ anima sit in qualibet parte corporis tota: tamen nō habet comparationem ad locuz nisi per corpus, eadem autē est comparatio totius corporis ⁊ partis: quia pars non locatur nisi in toto. ⁊ sic sicut corpus nō comparatur nisi ad vnum locum: ita nec anima que tota est in toto corpore: q̃ per potentias distributa est in partibus corporis. sicut corpus totum in toto loco est: per partes autē distributum est in partibus loci. Contra: angelus non sic comparatur ad locuz vt anima ad corpus: sed comparatur ad locum definitiue: sicut dictum est. Et de hoc dicit Damascenus: q̃ ibi intelligitur esse vbi operatur. sed in plurib⁹ locis operatur simul: ergo in pluribus locis est simul. Probatio minoris, grego. in homelia sua super illud Matth. 18. b. Angeli eorum semper vident faciē patris mei qui in celis est/ dicit: q̃ cum angeli ad exterioza mittuntur/ sic implent officia circa nos/ q̃ tamen ab intimis non recedunt. ergo simul sūt circa nos/ ⁊ in intimis celi empyrei: q̃ simul sunt

Argu. 4m in plurib⁹ locis. Adhuc hoc idem videt Tobie 12. c. vbi dicit angelus raphael: Ego sum angel⁹ raphael vnus de septem qui in conspectu dei astamus: ⁊ non dicit/ asterim⁹/ vel astabimus. ergo si mul in vno loco nūc fuit cum tobia/ ⁊ in celo: ergo

Argu. 5m simul fuit in pluribus locis. Si forte dicat aliquis: q̃ dicit se in conspectu dei astare/ propter cō-

stantiam: talis definitio circumscribens intellectualiter esse ⁊ substantiā/causa est localitatis definitiue. Si aūt fines ⁊ termini esse ⁊ subesse sunt nō simplices/sed ꝯstitutiui: sicut lineē et superficies: talis definitio causa est localitatis circumscriptiue/que est localitas corporalis. Et dicit aristote. in multis locis: q̃ quecunq̃ diuiduntur loco/diuiduntur subiecto, et non potest intelligi q̃ diuisum loco idem sit subiecto: eo q̃ termini intra se cōtinentes totum esse ⁊ substantiam/non possunt esse diuersi in vna ratione terminorum sumpti. vnde si totum esse ⁊ substantia est intra terminos tales: nihil de esse ⁊ substātia potest esse extra. sequeretur enim: q̃ si simul in pluribus locis esse posset/ q̃ totum esset intra/⁊ totum esset extra: ⁊ sic cōtradictoria verificarentur de eodem simul: scilicet totum esse intra/⁊ non esse intra: et totum esse extra/ ⁊ non esse extra. quia intra et extra dicunt differētias situs ⁊ vbi/oppositas circa idem locatum: et ideo mutuo se expellunt ab eodem susceptibili. Et si aliquis insterō corpore domini/ quod est in pluribus locis simul: Non valet. hoc enim miraculosum est: ⁊ hoc nō habet in ꝯtum est corpus/sed in ꝯtum diuinū: nec habet hoc fm idē; quinimo fm q̃ est corpus figura ⁊ lineamentis determinatū/ non refertur nisi ad vnum locum. sic enim in celo est apud patrem. In ꝯtum autem est cibus spiritualis in sacramento sumptus ex forma sacramēti ⁊ omnipotentia dei/per quā fit trāslatio panis ⁊ vini in corpus christi: habet q̃ est in pluribus locis vnum et idem existens. Ad primū ergo dicēdum: q̃ anima non comparatur sic ad corpus sicut ad locatum: sed potius vt paulo ante dictum est/vt perfectio ad perfectum. Angelus autem ad locum comparatur vt congruentem ministerio/ vel cōtemplationi. Et quod dicitur de abstractione ⁊ separatione/nihil valet. Angelus enim dicitur esse separatus a materialibus fm esse: vniuersale autem per intellectum separatum est ab hoc et illo: cum tamen esse non habeat nisi in hoc ⁊ in illo. vniuersale enim est essentialis vel accidētalis similitudo particularium: ⁊ quando fm se accipitur/fm rationem et intellectum dicitur esse separatum ⁊ abstractum. Ad aliud dicendum: q̃ licet auicēna et alij dicant hoc modo: non tamen accipiunt angelum in intentione qua accipit eum sacra scriptura. Dicunt enim angelum esse nunciuz intelligentie decimi ordinis/qui operatur in sphera actiuorum et passiuorum: ⁊ illustrat super animas nostras: ⁊ informatur ab intelligentijs que sunt motores orbium superiorum. vnde tot dicūt esse intelligentias quot sunt motus orbium: et angelos illarum dicunt esse effectus inferiorib⁹ nūciantes virtutem eorum. Quod duobus modis dicunt fieri; scilicet per experimentum: ⁊ per respōsum. Per experimentum: sicut dicit Rabbi moyses tractans illud Genes. 38. d. Dimitte me vt eam tecum: q̃ quando dixit hoc iudas/retigit euz angelus cōcupiscentie. Per responsuz dupliciter: scilicet ꝓberale vel diuinū, prophetale: sicut quādo per hominem factum est prenunciantem/ qui reuelationem accepit. sicut idem rabbi moyses dicit: q̃ Judicum. 18. angelus qui missus est ad manue homo bonus fuit/⁊ non spiritus. per diuinū: sicut fit in visione somniali que est oraculum. sicut dicitur in commento super somniū sapionis. Omnis enim isti conueniunt in hoc: q̃ dicunt intelligentiam immobilem esse fm locum/sed vbiq̃ esse et semper fm influentiam luminis ⁊ virtutis. Et quia nō loquuntur de angelis sicut sacra scriptura loquitur/non est curandum dictum eorum.

Ad 1m £ Ad arg. 1m Ad 2m

Ad aliud dicendum: q̃ non sic comparatur angelus ad locum sicut anima ad corpus: vt dictuz est in obiectōe. Et ad dictū grego. dōm: q̃ intimū nō dr intimū celi empyrei/siue loc⁹ in celo empyreo: sed intimū dr intimū dei qui vbiq̃ est: in cuius intimis sunt qui eum facie ad faciem contemplantur: in exterioribus autem sunt/ qui videntur eum per speciem ⁊ in enigmate: hi enim sunt extra deum. Ad dictum raphaelis Tobie. 12. eodem modo dicendum est. In conspectu enim dei astare/non est in celo empyreo esse: sed in presentia contemplationis. Unde ⁊ helias. iij. Regum. 18. Uiuit dominus in cuius conspectu sto; cum tamen tunc non staret in celo/sed in terra. Ad id quod obijcitur cōtra hoc de euangelio dicendum: q̃ in celis dicuntur esse angeli per contemplationez celestem/⁊ non semp vt in loco. sicut. ij. ad Corinth. 12. a. dicitur/q̃ Paulus raptus est vsq̃ ad tertiū celum. quod exponens augustinus dicit: q̃ raptus est in visionem intellectualem que celum tertium est. Visio enim corporalis siue sensibilis in qua celantur celestia/primū celum est. Et visio imaginaria in qua eodem mō celantur celestia/scōm celum est. Et visio intellectualis in qua fulgent celestia p speciem/tertium celum est: vt dicit augustinus super gen. ad litteram libro. 12. Et sensus littere euā gelij est iste: Angeli eorum in celo existentes per visionem intellectualem/ semper videnr ꝛc. Ad aliud iam patet solutio. Genus enim ⁊ species nō comparantur ad plura vt ad loca: sed ad plura vt ad particularia in quibus habent esse/⁊ in quib⁹ non distinguuntur nisi fm rationem: sed idez manent fm totum in quolibet illorum. ⁊ talis nō est comparatio locati ad locum. Ad alia dicenduz: q̃ si vnus angel⁹ subuertit pentapolim: ille nō potuit esse in omnibus ciuitatibus simul/⁊ in omnibus partibus terre pentapolis fm presentiam et continentiam essentialem/sed fm virtutis extensionem. Angeli enim quādo ad ministerium mittuntur/in obedientiā accipiunt totam materiā corporum circa que ministrant: et tota obedit eis ad nutum. sicut dicit auicēna: q̃ omni motori naturali materia sui mobilis obedit ad nutum: et mouetur per appetitum naturalem vel animalem ad formam quā concipit motor. sicut patet in anima et corpore. quācunq̃ enim formam delectationis vel tristicie concipit anima/statim ad illam mouetur corpus: nisi valde dispositum sit in contrariū. sicut patet in imaginatione venereorum/ad quaz statim mouetur corpus: ⁊ imaginatione terribilium/ad quam statim tremit corpus ⁊ sentit horripilationem. Unde etiam dicit auicenna: q̃ quidam leprosi effecti sunt ex multa cogitatione de le

Ad 3m Ad 4m Ad 5m Ad 6m Ad ⁊m et 8m

pra. Et sic nō oportet q̃ angelus omni loco sit presens: nisi per extensionem virtutis/⁊ non p̃ presentiā essentie. Et de hoc antiqui theologi ꝓpositiū ⁊ q̃dā alij dederūt exemplū: q̃ adamas mouet ferrum per extensionē virtutis ad ipm/etiam quando nō tangit ipm per subaz. Et si talem virtutem habet corp⁹: multo magis spirit⁹ aliq̃s. Tria que in contrariū adducūt liquide probant veritatem: ⁊ ideo concedenda sunt.

Adarg^a in ꝓrariū.

Queritur vtrum angelus in eodem tempore possit esse vbiq̃ in omni loco.

A Articl. III Arg. 1m

Consequenter queritur: vtrū simul possit esse vbiq̃ ⁊ in omni loco angelus. Et videtur q̃ sic. Isaac enim dicit: q̃ intelligentia est vbiq̃: ⁊ hoc est ideo: quia fm phos intelligēcia est substantia incorporea ad orbem determinata/omnia que subiecta sūt illi orbi lumine sue cognitionis plustrans/⁊ virtute operatiua penetrās. Et si est vbi operatur/vt dicit Damascenus: tūc vbiq̃ est: hoc est in omnibus que subiecta sunt suo orbi. ⁊ cum intelligentia primi orbis subiectum sibi habeat omnē locum corporeū/intelligēcia illa erit vbiq̃. Dicunt tamen magistri antiqui: q̃ aliquis angelus ministrare potest deo in motu primi orbis, ergo ille angelus eadem ratōe erit vbiq̃ p essentiam virtutem ⁊ operationē. Adhuc: quod ex se nō determinat aliquē locū/equaliter se habet ad omnē locum. eadem ergo ratione qua est i vno loco/est in omni. sed constat q̃ est in vno: ergo ē in omni/⁊ per eandem rationē. In cōtrariū hui⁹ est: q̃ illud quod est in omni loco/impossibile ē moueri de loco ad locum: eo q̃ omnis motus localis transitus est de loco ad locū: ⁊ transire de loco ad locum nō potest quod est vbiq̃. Adhuc habitū est in precedentib⁹: q̃ augustin⁹ dicit/q̃ ꝓprium est diuinitatis esse vbiq̃. ⁊ quod ꝓpriū est alicui⁹ illi soli conuenit: ergo soli diuinitati cōuenit esse vbiq̃. non ḡ angelo. Adhuc: illud solū est vbiq̃ quod extensiā presentiā/essentiam/⁊ potentiā siue virtutem habet in omnia loca/⁊ in omnib⁹ que in locis sunt: vt in prehabitis probatū est. Nihil definitum per terminos essentiales intra quos totū esse ⁊ substantia continet/extēsiam habet essentiā ad aliquid extra se. ḡ nihil definitū per terminos essentiales est vbiq̃. Angelus est quid definitum per terminos essentiales: ḡ angelus nō potest esse vbiq̃. Solutio: dicendū q̃ meo iudicio non est intelligibile q̃ aliquid definitū sit vbiq̃ vel in pluribus locis: ⁊ hoc est ꝓter oppositos intellectus/ qui sunt essentialiter definiti: ⁊ existēter in pluribus locis vel vbiq̃. Intellectus enim eius quod est esse vbiq̃/est intellectus eius quod habet extēsam presentiā/essentiam/potentiam in omne q̃ō est. Intellectus autem definiti est comprehēsio totius esse/totius substantie/totius presentie/totius potētie essentialis intra terminos definitōis ei⁹. Comprehensio enim fm intellectum nihil aliud est nisi contactus intellectus super terminos rei. Et ideo dicit augustinus in libro de videndo deū ad probam: q̃ cognoscere deū possumus siue per intellectum videre: comprehendere vero minime: eo q̃ nullos habet terminos definientes intra q̃s esse suū totū ⁊ substantia contineant. ⁊ ideo solus est incomprehensibilis ⁊ immensus tpe/loco ⁊ intellectu. Et ideo dicit aristoteles contra platonē loquens: q̃ infinitū intellectu nō contingit p̃trāsire. ⁊ est in principio de anima: quia infinitū non habet terminos intra quos esse suū ⁊ quidditas contineatur. quia si tales haberet terminos: non esset infinitum/sed finitū ⁊ comp̃hendere⁊ comp̃hensione terminorū. Et ex his patet q̃ finitū essētie/presentie/⁊ potentie sue essentialis nihil habet extra se: ⁊ ideo ꝓtellectui ei⁹ repugnat ad eē vbiq̃ vel in pluribus locis. Omne enim cuius eē intra terminos eius est constitutū/circumstat⁊ circumponitur alijs in que esse suū nō extendit. Dicit autem Damascenus: q̃ locus est terminus circumstans definitiue vel circumscriptiue. ⁊ sic per hoc q̃ aliquid est definitum in se/de necessitate efficit locale in vno loco totū contentū ⁊ clausum. Ad id quod obijcit primo in contrariū: dicendum q̃ friuola est obiectio, nullus enim vnq̃ philosophus dixit/q̃ intelligentia essentialiter esset vbiq̃ ⁊ presentialiter, sed probat aristoteles in fine. viij. physicorū per passiones motus circularis finiti ⁊ infiniti motoris: q̃ motor sphere celestis nec finitus/ nec infinitus est/sed indiuisibilis ⁊ impartibilis: nullam habens magnitudinem penitus. Unde querit auicenna in sua sufficientia de celo ⁊ mundo: vtrum motor orbis presideat orbi loco stellet vel in centro orbis/a quo quasi lineas quasdam luminis ⁊ virtutis emittat ad circumferētiā/quibus voluat orbem: vel sitn aliqua parte circumferētie. Et determinat q̃ est in parte orbis que dicitur dextra: que licet figura in celo nō distinguatur: tamen distinguitur virtute. dextrum enim vt in secundo celi ⁊ mundi dicit aristoteles/dicit vñ motus: Sinistrū autem per quod virtute deficiente in ipo fit regratio ad dextrum/in quo virtus est motiua. Et quādo dicunt intelligentiā esse vbiq̃ ⁊ semper: nō intelligunt simpliciter vbiq̃/ sed vbiq̃ ꝯtum ad subiecta sui orbis/in quibus omnibus apparet effectus sui luminis ⁊ sue virtutis: etiam absq̃ hoc q̃ essentialiter/presentialiter/⁊ potentialiter essentiali extensione extendat in omnia, virtute enim extendi potest in multa: sicut antehabitum est: sed essentia non. Ad aliud dicendum: q̃ angelus ex se/hoc est ex natura sua nō sibi determinat aliquem locum corporeum in quo vel sit/vel fiat/vel saluetur: sed ex cōgruētia virtutis assistricis ⁊ ministratricis determinat sibi locum vel celum empyreū/vel alium ad quem mittitur vt in illo operetur. sed ex natura qua spiritus est ⁊ separatus a corpore/nullum locum corporeum sibi determinat: sed ex definita sua substātia/vt dictum est/localis efficitur: sed ex hoc sequitur/q̃ nō sit vbiq̃/nec i pluribus locis. Illa q̃ in cōtrariū sūt procedunt.

£ Ad arg. 1m

Ad 2m

Arg. 2m

In ꝓtrariū argu. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

B Solutio articuli. III

Ad argumēta in ꝓriū.

Queritur fm quā diuersitatē queniat corpi esse in loco ⁊ spiritui.

Mēbr. III

Cristis autem sic determinatis patet solutō ad hoc quod queri posset: fm quam diuersitatem conueniat corpori esse in loco ⁊ spiritui. Spirit⁹ enim ē in loco definitiue: corp⁹ autem circumscriptiue: deus autem quia nec finitus ē terminis cēntialibus: nec circūscript⁹ termis

ꝯtritatiuis: ideo in nullo loco vno est/ita ꝙ nō sit extra ipm. sed sicut dicit Gregorius inter omnia est non inclusus: extra omnia non exclusus: vltra omnia non elatus: sub omnibus non depressus.

Utrum spiritus creatus possit esse sine loco.

Membrū IIII.

Ex dictis etiam patet: quod quarto querē dum fuit: vtrū spiritus creatus possit esse sine loco. Probatū est enī: ꝙ ex hoc ipo ꝙ definite substantie est/localis est. Et ꝙ plures spiritus/vel plura corpa nō possunt esse in vno loco: ꝓter confusionē operationū. Utrū aūt plura corpa possint esse in eodem loco: ad phm naturalē pertinet/z nō ad theologū. Jn. iiij. eīs sufficientie auicenne demōstratiue probatū est: ꝙ si plura corpora sunt in vno loco/plura corpora erunt vnum corpus: quod est impossibile. Et causa que mediū est huiꝰ demonstratōis/est que ponit ab aristo. in iiij. phycoꝝ: hec scz/ꝙ vna numero est distantia loci z locati. Quidam tū contradicūt: sed dictū corū in nullo curandū est. quia sicut dicit apl's in. 2. ad Thimo. 3. b. Nō intelligunt que dicunt/nec de q̄bus affirmant: semp discentes/sed nunq̄ ad veritatem venientes.

Queritur de motu creature spiritualis p tēpus z locū. Questio. LXXIIII

Einde queritur: Quali

d ter deus existens in omnibꝰ/creaturā corporalē mutat p tempus z locū: creaturā vero spiritualē p tps tm. Hoc enī dicit mgr̄ ꝑmo sentētiarū distin. xxxvij. ca. Omne igit corpꝰ: ex verbis augu. sup Gen. ad litterā. Ubi duo oportet queri: scz quid sit moueri spūalē creaturā p tēpus. Et vtrū angelus moueat p tps tm: vel p tempus z locum.

Huiꝰ q̄stiones duo sūt mēbra.

Queritur q̄d sit moueri spiritualē creaturam per tempus.

A Mēbrū. I.

Primo q̄ queritur: Quid sit moueri p tps.

p Et dicit mgr̄ ꝙ mutari p tēpus est variari fm qualitates interiores vel exteriores/que sunt in ipa re que mutat. vt qñ suscipit vicissitudinē gaudij/doloris scientie/obliuionis: vel variationē forme/siue alicuiꝰ qualitatis exterioris. Adhuc mgr̄ ibidē: Hec enī mutatio que fit fm tps/variatio est qualitatū que fit in corpali/vel spūali creatura: z ideo vocat tps. Hoc aūt nō videt esse verū: tēpus enī nūerus motus est p prius z posterius: vt dic aristo. iiij. phycoꝝ. q̄ tps nō est nisi ciꝰ quod fm suā naturā subij cit motui. fm suā naturā ñ subij cit motui nisi q̄ntū: vt dicit aristo. q̄ p tēpus nō mutat nisi q̄ntū. Nulla spūal' creatura est q̄nta: q̄ nulla spiritualis creatura mutat p tempus: falsū q̄ est: ꝙ deus mouet spiritualem creaturā p tempus. Adhuc Dio. lib. de diuinis nominib. ca. xij. Tempus est q̄d in gnatiōe z corruptione metit. Angelica natura z spūalis creatura/de se nec generabilis/nec corruptibilis est: q̄ p tēpus nō mutat. Adhuc tēpus nō est aliquorū nisi eoꝝ que fm causā ad motū primi mobilis referunt. Angelica natura fm vicissitudines gaudij/z doloris scientie z obliuionis ad motum primi mobilis vt ad causā nō refert: q̄ p tēpus nō mutatur. Adhuc: Tēpus nō est nisi vbi est prius z posterius. priꝰ z posterius nō est/vt dicit aristo. vj. phycoꝝ nisi vbi in spacio est ante z post: et in eo qd mouet prim in eo qd est ante/z prim in eo quod ē post. hoc autē angelice nature siue spiritualis euenire nō potest: eo ꝙ simplex est z impartibilis: q̄ spūalis siue angelica natura/que sola pure spiritualis est inter creaturas/p tēpus non mutatur.

Arg. 4m

In ꝓtrariū argu.

B Solo mēbri. I.

In cōtrariū huiꝰ est qd dicit augꝰ sup Gen. ad litterā: Deus inq̄t omnipotens incōmutabili eternitate/volūtate/veritate semp idē mouet p tpus spiritualē creaturā: mouet z p tēpus z locū creaturam corpalem/vt eo motu naturas quas condidit administret. Solo: dōm ꝙ creatura spiritualis mouet per tēpus z mutat: vt dicit augu. Et Boecius in. ij. de consolatōe phie: ī motus stabilisq̄ manens das cuncta moueri. Dis enī motus vt dicit aristo. est ab immobili primo. z cū esse scōm nullo mō perficiat nisi per motū ad primū: necesse est omne scōm esse mobile. z cū motus sit actus mobilis/fm ꝙ mobile: erit actus mobilis imperfecti/exeūtis de imperfectione potētie ad actū in tpe continuo/nō subito. Et ideo dicit auicenna in sufficientia: ꝙ motus est exitus de potentia ad actum in tpe continuo/nō subito. quia enī illō qd exit de potentia ad actum continuo exitu/partim est in potentia/z partim in actu: necesse est omne quod mouet in tpe moueri. Jn tali enim transitu est prius z posterius: que motū faciunt diuisibilē z partes per quas diuidit continuas esse ad nūc ad quod continuat prius z terminatur: z quo incipit posterius z continuatio ipius: z sic nunc medium est in ratione finis z principij/z in ratione continuantis. Et dicit Boecius in quinto de consolatione: ꝙ quicquid tali motu accipitur/ꝙ hoc in vno indiuisibili nunc nō possidetur: z sic eternū z immobile esse nō potest. z hec est vera causa eiꝰ quod dicit Damascenus: ꝙ omne creabile vertibile est/vel fm substantiam/vel fm electionem/vl' fm vtrumq̄. Ad primū ergo dicendum: ꝙ verum est quod dicit magister Motus enim talis vt dicit commentator super tertiū phyſicorum/est forma post formam/vel vbi post vbi. forma autē post formam non est nisi vicissitudo forme: z vbi post vbi nō est nisi vicissitudo vbi. z sic vicissitudinem in talibus sustinere/est mutari per tempus.

Ad 2m

Ad secundum dicendum ꝙ dictum magistri fundatur super hoc: ꝙ tempus/vt dicunt Priscianus z Hilbertus/est mora. Jn mora autem id qd est ante/refert ad post: z tenetur quasi vnū cum altero/vel ad minus vnum ex altero. z ab hoc accipit nomen temporis. Omne enim quod talis more est: in vno indiuisibili stante esse suum nō possidet/sed potius in vno indiuisibili fm esse vicissitudinaliter accipit illud. Ad id quod obijcitur in contrarium: dicendum ꝙ fm Boecium in quinto de cōsolatione philosophie/nihil creatum esse suum habet simul. z dat exemplum in libro de trinitate: ꝙ esse quo futurū erit in crastinum/vl' post annum nō habet iam in presenti: z sic omne quod est creatum diuisibile est secundum esse/et habet protensionem virtualem in esse: z sic est quātum.

Argu. 1m

Argu. 2m

Argu. 3m

Ad argu. 1m

Dicit enim augꝰ in libro de ꝯtitate animeꝙ duplex est ꝯtitas: scz molis z virtutis. z hoc sufficit ad hoc ꝙ aliquid sit mobile z ꝓtinuo tpe moueat.

Ad 2m

Ad aliud dicendum: ꝙ Dionysius valde large accipit tempus: scz fm ꝙ refert ad subiectum eius primū/vt passio primi motus z mensura: z fm ꝙ per ipm refert ad alia que causant a primo motu. z sic tempus nō est mensura nisi quorundā corpaliū/gnabiliū z corruptibiliū. Si autē tempus accipiat pro prensione anime a primo in posterius/z vsq̄ in vltimū: illud est vere tps. quia dicit augustinꝰ in. xij. sup Gen. ad litterā: ꝙ longū preteritū nō est nisi lōga memoria in preteritū: Et longum futurū nō est nisi longa prouidentia in futurū. Et in hoc concordat aristo. in. iiij. phycorū et auerrois ibidē in cōmento: ꝙ tps fm suū esse principale est in anima. Et sic sumendo tempus prie/hoc est fm priū esse ipius: tps erit tā spiritualiū/q̄ corpaliū/z tam corruptibiliū q̄ incorruptibiliū que vices sustinent. erit enī protensio anime vl' intellectus fm modum extendentis se a prima vicissitudine ad vltimā.

In ꝓtrariū argu.

Ad 3m

Ad aliud dōm: ꝙ tēpus vsualiter acceptū z cōiter/ē eorū que referūt causaliter ad primū motū. Tempus autē acceptum fm priū esse z primū quod habet in anima/est etiā aliorū: vt dictū est. hoc enī tps nō habet continuationē a motu vel mobili/sed a protensione anime: sicut dictū est.

Ad 4m

Ad aliud dōm: ꝙ prius z posterius dupliciter sūt: scz fm diuisionē quantitatis molis. de talibus loquit aristo. Et fm diuisionem ꝯtitatis virtualis in esse/quod nō totum simul in vno possidet. z talis diuisio competit angelice nature z spūali. Jd qd in contrariū obijcit simpliciter concedendū est.

Utrū angelus moueat p tēpus tm. vel per tēpus z locū.

Mēbrū. II.

Secundo queritur: vtrū angelus moueat p

f tēpus tm/vel p tempus z locū. Et circa hoc queruntur tria: scz an angelus de loco ad locū moueat: hoc enī quidā negabāt. Et qualiter mouet p mediū quod est inter terminū a quo z terminū ad quē. Et vtrū motus eiꝰ sit in tpe vl' in instanti. Et hec querunt de motu angeli fm se.

Huiꝰ membri tres sūt articuli.

Post hoc autē q̄rendū est de motu angeli quē habet assumpto corpore: quo etiā deus mouet eū vt visibilis appareat hominib̄.

Utrum angelus de loco ad locum moueatur.

A Arti. I.

Primo q̄ queritur: vtrū angelus de loco ad

p locum moueat. Et de hoc sic dicit mgr̄ ꝑmo senten. dis. xxxvij. ca. de mutatiōe ꝓ loci: ꝙ sūt quidā qui dicunt nullū spiritū posse aliquo mutari loco: ab omni spiritu locū vniuersal'r remouere volētes. Et hoꝝ ratōes vel sūt/vel esse possunt iste: Omnis motus est ꝓter indigētiā suij ꝑtius/vel alterius. suij ꝑtius: sicut qñ id quod mouet est imperfectū/z motus eius est actus imperfectus z impfecti. alterius: vt qñ id quod mouetur pfectū est in seipo pfectiōe vltima: sed tamē ꝓt alterū mouet vt p ipm pficiat. sicut aristo. in ij. de gnatione z corruptione dicit: ꝙ causa continue z indere generatiōis z corruptōis est allatio solis in circulo obliquo/siue declui/siue zodiaco: cū tū sol sit in se corpus pfectū. Angelus aūt perfectōe vltima pfectus est: q̄ videt ꝙ ꝓter nullā indigentiā possit moueri que in ipo sit. Si dicat ꝙ mouet ꝓter indigētiā salutis hominū/que reparat p motū ageli. sic dicit ad Heb. 1. d. Omēs sūt administratorij spūs ī ministerū missi/ꝓter eos qui hereditatē capiūt salutis. Uidet hoc nō esse verū. quod enī fm se locale est nō determinantum ad locū vnū/sicut planta: sed equaliter se habens ad loca diuersa: illi quod sic mobile ē a natura datur motus ꝓcessiuus in loca diuersa: z nisi daret ei talis motus/imperfectū remaneret. z hoc est incōueniens: quia natura nō deficit in necessarijs: vt dicit aristo in. iij. de anima. Ergo a simili quod definitiue se habet ad loca mlta: ꝓt seipm z ꝓt indigentiā ꝓriā motum habebit ꝓcessiuū in diuersa loca. Inde a destructione consequentis: si angelus nullꝰ rei habet indigentiā ꝓter quam ad diuersa loca moueat: videt ꝙ angelus fm locum nō mouet. Si dicat ꝙ angelus mouet ꝓt indigentiā ꝓriā: nō in qua sit/sed in qua fuit. mouetur enī vt mereat premiū quod iam accepit in preterito. Sicut est in militijs. Milites enī in posteriori militia sepe merent donatiua que ante acceperunt a principe. Contra nihil inordinatū est in operibus dei. ordo autē rationis exigit ꝙ meritū sit ante premiū: q̄ hoc ē in opibus diuinis. Adhuc videt falsa suppositio. Si enim sufficiens demeritū fuit ad hoc ꝙ damnarent mali angeli/ꝙ auersi fuerunt a deo: tunc etiam sufficiens meritū fuit. ad hoc ꝙ in beatitudine confirmarēt boni angeli/ꝙ per charitatē conuersi fuerunt ad deum: z sic meritum precessit premiū: falsa q̄ est suppositio que dicit: posteriori eos mereri precedēs premiū: z sic videt ꝙ nō mouent. In contrariū huiꝰ est quod dicit mgr̄ senten ꝑmo distin. xxxvij. ca. Sz vt prediximus. z ca. Sunt q̄ spiritus creati. z inducit Bedam super Lucā sic dicentē: Cū ad nos angeli veniunt: sic exterius implent ministerium vt tamen ante deum interius per contemplatōez assistant. ergo ad nos veniunt: sed ad nos sine motu locali nō possunt venire: ergo localiter mouet.

Ad argu. in ꝓtrariū

Argu. 4m

B In ꝓtrariū argu. 1m

Argu. 2m

Adhuc ibidem inducit ambrosiū in libro de trinitate sic dicentem. Dixit Esa. 6. Missus est ad me vnus de seraphin. z spiritus quidem sanctus missus dicitur: sed seraph ad vnum/spiritus ad omnes. seraph mittitur in ministerio: spiritꝰ operatur ministeriū. Seraph de loco ad locum trāsit non implet omnia: sed ipse repletur a spiritu diuino. hic exprēsse dicitur: ꝙ angelus de loco ad locum transit. Adhuc positio illa falsa esse videt/ꝙ omnis motus fit ꝓpter indigentiam. glorificata enim corpora nullius rei habent indigentiā: z pro summa perfectione dotem accipiunt agilitatis: que est potentia disposita z perfecta ad motū. Potentia autem que est ad aliquid in fine perfectionis nō est/nisi quando est actu in illo ad quod est. agilitas ergo in motu existēs perfectio est glorificati corporis. in motu nō est ꝓpter indigentiam/sed potius in demōstrationem vltime perfectionis. z sic suppositio falsa que dicit omnem motū esse ꝓter indigētiā: z sic instātia nō valuit q̄ intulit ā gelū nō posse moueri localiter: eo ꝙ nullꝰ rei

Argu. 3m

Arg.4m haberet indigentiam. Adhuc: Angeli in ordinibus distinguuntur fm officia siue ministeria: vt dicunt gregorius ⁊ beda. Cum ḡ vt dicit priscian⁹ in maiori volumine ca. de cōiunctione/ordo sit ps potestatis: angelus distinguit in ordine videtur eē de perfectione ptātis sue. sed ordo est ad motū localem: quia sine motu locali ministerium ordinis nō potest implere. vt ptz Esa.18.a. vbi dicit. Ite angeli veloces ad gentem cōuulsam ⁊ dilaceratā. Zacha.1.c. Perambulauim⁹ terrā dixerūt angeli ad dominū. Dañ.10.a. venit ad me cito volans vir gabriel. Et Luce.10.c. Missus est angel⁹ gabriel a deo in ciuitatē nazareth. ⁊ si tūc mouētur: motus est in demonstratione perfecte potestatis ex ordine. videtur ergo ꝙ angelus de loco ad locū mouetur: non ex indigentia/sed ex debito perfecte potestatis ⁊ ordinis. Solutio: oīno concedē dum est fm sacram scripturam: ꝙ angelus fm se ipsum/hoc est absq; corporis assumptione mouetur ⁊ transit de loco ad locum. sicut in secūda parte huius disputationis probatum est. Ad pmū ergo dicēdum: ꝙ indigentia multipliciter dicitur. simpliciter scilz: ⁊ respectu alterius qd̄ simpliciter perfectissimū ⁊ in fine perfectionis est. Indigētia simplicit̄ est defectus alicuius pertinentis ad eē/ vel ad bene esse: vel ad operationem fm esse ⁊ bene esse. sicut artificem dicim⁹ imperfectum si manū non habeat: si scientia edificandi careat: si dolabrum vel securim nō habeat. Manus enim pertinet ad esse: scientia ad artem que pncipiū est operis. quia dicit aristote. in. vj. ethicorum: ꝙ ars est factiuū pncipium in ratione. Securis autem vel dolabrum est instrumentum sine quo operari non potest. Et omnis motus talium ad aliqd̄ istorum trium est actus imperfecti/⁊ propter indigentiam tollendam: quia dicit aristo. in. iij. physicorum: ꝙ perfectus est cui nihil deest. Respectiue autem indigentia est dependentia omnis creature ad creatorem: sine quo nec esse/nec conseruationem in eē/ nec virtutem/nec operationem habet. Et sic omnis motus creature qui est fm dependentiā ⁊ ordinē ad deum/ ꝓpter indigentiam est: ⁊ solum illud immobile est qd̄ ad nihil dependet fm idigentiā ⁊ nullius eget. Primo ergo modo angeli motus nō est propter indigentiam/sed secūdo modo. Dionysi⁹ enim dicit libro de diuinis nominib⁹ ca. iiij. ꝙ oia desiderant summū bonum: ⁊ propter illud agunt quicquid agūt. Ad aliud dicēdum: ꝙ nō ēsimile de animalib⁹ que mouentur motu processiuo: ⁊ de angelo qui mouetur ad loca diuersa. Animalia enim ex indigentia propria dependēt ad loca diuersa: quia scilicet cibus eorum vel appetibilia in locis sunt diuersis: ⁊ ideo motus ad loca diuersa qui processiuus vocatur/est de perfectione ipsorū. Sed angelus ex se non dependet ad aliquem locum: sed ex congruentia operis virtutis contēplatiue/ vl̄ virtutis ministratricis: vt in antehabitis dictum est. ⁊ ideo motus localis nō est de perfectione ipsius: sed potius alterius circa quod operatur. Ad aliud dicendum: ꝙ in veritate illi qui dixerūt ꝙ angelus meretur premiū prius acceptū: non satis hoc dixerunt perspecta ratiōe. sed verū est ꝙ motu ⁊ operatione licet non mereatur pmiū substantiale/ tamen talibus operationibus et motibus potest mereri premiū accidentale: quod est gaudiū cordis de multis bonis operibus/⁊ de profectu hominis ex ministerio suo: quod se ita habz ad premiū substantiale/ sicut aureola ad aurū: et ꝓpter hoc ministrat ⁊ mouet. Ad aliud dicēdū: ꝙ per illud satis probat̄/ꝙ falsa est suppositio: sed ex hoc nō sequit̄ ꝙ nō possit mouēri angelus. Ad hec em̄ potest mouēri ꝓpter premiū accidentale: quod cōtinue acquirit̄ ⁊ accrescit in ipo vsq; ad die iudicij. Duo que in contrariū adducunt̄ simpliciter concedenda sunt. hec em̄ directe continent̄ in sacre scripture canone: cui⁹ sicut dicit augustin⁹ in primo sup Beñ. ad litteram/maior est auctoritas q̄ omnis humana ingenij pspicacitas. Ad aliud dicendū: ꝙ cum dicit̄/omnis motus ē ꝓter indigentiā: duplex est locutio actuali duplicitate equiuocatōis. Est em̄ indigentia ad esse perfectōnis fm esse ⁊ bene esse. Et est indigentia ad id qd̄ acquirit̄ motu locali vel alteratione: quod pertinet ad ministeriū. Propter indigētiā quidē ad esse vl̄ ad bene esse/fm beatitudinē nō mouet̄ angelus: sed ꝓpter indigentiā eius quod acquirit̄ motu locali vel alterationis. quod pertinet ad operatiōes ⁊ ministeriū mouet̄ angelus ⁊ fm locum ⁊ fm alterationē. fm locū enim acquirit vbi post vbi: qd̄ magis cōpetit ministerio ⁊ opationi q̄ aliud. In motu autem alterationis illuminationē post illuminationē regentē in operatōe ⁊ ministerio. Dicit auerrois sup tertiū phycorū: ꝙ motus localis est vbi post vbi: ⁊ motus alteratōis forma post formam. Et auicenna dicit in sufficientia: ꝙ motus localis est vbi fluens: ⁊ motus alteratōis est quale/siue forma fluēs. Ad quod vltimo obiicitur simpliciter est concedendū: quia per illa probatur ꝙ motus angeli fm locū ad potestatem ordinis/ ⁊ ad perfectionē ministerij pertinet: ⁊ non ad indigentiam angeli pertinet que sit fm esse vel fm bene esse. Et hoc secundum canonicas scripturas verum est.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Utrum angelus moueatur per medium vel non.

Secundo queritur qualiter per medium mouetur quo est inter terminū a quo/⁊ inter terminū ad quem: vtrū scz transit per medium vel nō. Et videt̄ ꝙ transit per medium. habitum enim ē ex verbis ambrosij pauloante inductis: ꝙ transit de loco ad locū seraph/⁊ quilibz alius qui mittit̄. Sed cum dico/transit/significatur motus siue moueri: cum dico/de loco ad locū significant̄ termini a quo ⁊ ad quem. Sed in tali trāsitu in termino a quo/siue de quo: angelus nō fuit in motu/sed in quiete: sed continue ab illo siue post illū mouebat̄/⁊ in motu fuit accipiēdo medīū spaciū. Similiter cum dico ad locū/ significo terminū ad quē: hoc est ad quē id quod trāsit siue fertur/terminat motū: ⁊ in quo est motū esse. Cū igit̄ tria sint in spacio quod trāsit angelus: ⁊ in termino a quo nō sit in motu/sed continuo post mouetur: ⁊ in termino ad quē nō sit in motu/sed in motum esse: relinquitur de necessitate ꝙ in medio sit in motu; vl̄ oporteret dicere/ꝙ nō mouerēt: quod est contra sanctos/⁊ contra canonē biblie. In omni motu em̄ sic ē: ꝙ in termino a quo deficit mobile: ⁊ in termino ad quē est in motū esse: ⁊ in medio est in motu. Adhuc: auicēna vult in sua sufficiētia: ꝙ motus localis est vbi fluens in eo quod ferit̄ siue mouetur. sed vbi nō fluit ex fluxu magnitudinis super quā est motus: quia illa immobilis est: sed fluit ex fluxu ei⁹ quod mouet̄ siue ferit̄ per spaciū magnitudinis. vbi em̄ est circumscriptio corpis a loci circūscriptione procedens. vt in sex pncipijs dicitur. Oportet em̄ ꝙ illud quod ferit̄ siue mouetur/ꝙ renouatione situs in loco diuersimode compet̄ ad locū. ⁊ ad hoc de necessitate sequitur/ ꝙ continue sit in diuerso vbi. Sed comparatum ad terminū a quo/nō renouat situ: quia in illo deficit/ q̄uis continue ab illo mouea̅t̄. Similiter comparatū ad terminū ad quem/non renouat situ: quia in illo est in motū esse/siue ad quod motus terminatur. ḡ relinquit̄ ꝙ si mouet̄ localiter/ꝙ meditū transit renouatione situs ⁊ fluxu continuo de vbi in vbi: ⁊ sic in motu ē in medio. Adhuc: Cōstat ꝙ angelus transit de extremo ad extremū. Esaie. 6.a. De solio volauit ad altare aureū. Sed nō potest intelligi ꝙ veniat de extremo in extremū/nisi vno triū modorū: scz ꝙ existens in vno extremo subito generet se in alio/ vel sibi simile: vel ꝙ sit simil̄ in vtroq; extremo: vel ꝙ transeat meditū quod est inter extremū ⁊ extremū. Prim⁹ modus impossibilis est/ꝓter duo: scz ꝙ angelus nō generat se/ nec sibi simile. quia si generaret se ⁊ sibi simile: generaret se vbi ipe est/⁊ nō in loco distante ab ipso. Similiter scōs modus est impossibilis: quia iam in antehabitis probatū est/ꝙ angelus simul ⁊ semel nō potest esse in diuersis locis. esset autem in diuersis locis simul/si simul esset in vtroq; terminо spacij: Relinquit̄ ḡ ꝙ solus vltimus modus sit possibilis: scz ꝙ de extremo veniat ad extremū transeundo per medīū. In cōtrariū hui⁹ fortissime opponit. Medīū enim fm medij rationem ad vtrumq; comparatur extremorum: ⁊ participat vtrumq; extremoꝝ: ⁊ maxime fm motum qui est fluens vbi de vno extremorū in aliud. Omne ergo quod accipit medium per motū/partim est in termino a quo/⁊ partim in termino ad quē. fm doctrinam aristotelis i sexto physicorū. Omne quod sic accipit medium/compositū est quātitatiua compositione. Si ergo sic angelus accipit medium/angelus habebit quātitatem: quod omnino falsum est. Adhuc omne quod transit in ratione medij/ita ꝙ est partim in termino a quo/⁊ partim in termino ad quem: sic transit ꝙ cōmeritur se partibus medij spacij. nō est autem cōmensuratio nisi eorum que vniuoce participant q̄ntitatem: ḡ angelus et spacium per quod transit/ vniuocam participant q̄ntitatem. Et ex hoc sequitur: ꝙ angelus corpora quantitate q̄ntus sit: quod penitus falsum est. Angelus enim vt dicit Damascenus/ substantia simpler ē ⁊ incorporea ⁊ indiuisibilis. Adhuc: si indiuisibilis est fm q̄ntitatem/videt̄ ꝙ immobilis sit fm locum. Et ad hoc obiicit aristoteles in fine. vj. phycorū sic: Omne quod mouetur per spacium loci/prius in spacio accipit minus se/ vel equale sibi q̄ maiꝰ se. Indiuisibile mouetur. Ponatur enim ꝙ angelus sit indiuisibilis ⁊ moueatur: ergo in spacio prius accipit minus se/ vel equale sibi q̄ maius se. Sed non potest accipere minus se: quia indiuisibili nihil minus est. ergo transeundo accipit aliquid equale sibi. sed equale sibi est indiuisibile: ergo trāsit spacium continue indiuisibilia accipiendo. sed in quātocunq; parvo spacio indiuisibilia sunt infinita/⁊ infinita non cōtingit pertransire: accipiēdo ergo q̄trumcūq; parvum sit spacium/nunq; potest angelus pertransire. Dicit enim aristotelis in. iij. physicorum: ꝙ infinitum est cuius partes accipienti semper est aliquid extra accipere. Si forte dicatur vt quidā ant. quorum dixerunt: ꝙ venit de extremo in extremū/non per medium: quia propter nimiam agilitatem eius/qua in voluntate sua habz motū/ suum medium efficitur sibi non medium. Et dāt exemplum: sicut si vacuum esset totum concauuz celi: tunc enim quia nullius distantia diuiditur centrum a circumferentia: centruz imediatum est circūferentie: q̄tuis distātia mathematice accepta distet ab ea. ⁊ si aliquid a centro moueretur ad circūferentiaz/ sine medio statim esset in circūferētia: eo ꝙ mobile physicum in motu physico mediuz sue spacium physicuz non haberet per qd̄ distaret extremum ab extremo. Et sic est in motu angeli: cui medium non est mediuz: sed statim est de extremo in extremū siue medio. Contra hoc est: ꝙ b̄ nulli rationi cōcordat/ nec alicui philosophie/nec dictis sanctorum: quia si etiam ponatur vacuum per impossibile/⁊ remaneat distantia spacij quod est in vacuo: sicut antiqui posuerunt esse vacuum/ locum scilicet in quo nihil est: qui tamen quātus est propter distantiam que in ipso est: adhuc non erit extremū immediatuz extremo: Intercidit em̄ distantia medij. et sic adhuc non est intelligibile/ qualiter aliquid de extremo veniat ad extremum nisi accipiendo partes medij. Distantia enim illa diuisibilis est/⁊ partes habz: sicut q̄titas mathematica diuisibilis est. patet ergo ꝙ hec responsio nulla est. Adhuc b̄ quidam dixerunt: ꝙ angel⁹ non transit per medium/sed transit medium ab extremo in extremuz veniendo. Sed ista solutio mirabilis est. spacium enim saltantis de extremo in extremum/arcus est: cuius chorda est rectum spacium inter extremū ⁊ extremū. saltans enim veniz per medium longius q̄z directe motus. Et sic queritur de illo medio sicut prius. ⁊ ideo solutio nulla est: nisi ꝙ maiorem difficultatem facit questionis. Et ideo alij sunt qui dicunt: ꝙ mobile localiter triplicitet se habet ad spaciuz per qd̄ transit. Quoddam enim sic transit/ꝙ cōmeritur se partibus spacij. ⁊ diuidit medium per quod est mot⁹. sicut mobile physicum. sicut est lapis vel homo/ qui non transeunt de loco ad locum per medium nisi fm partes: accipiendo spacium continue partorum medium/existendo partim in termino a q̄/ et partim in termino ad quem: et diuidunt aerem per quem transeunt partem a parte separando: quia aliter in toto medio duo corpora essent in eodem loco. Secūdum autem est quod se habz ad medium: ita ꝙ transeundo cōmeritur se spacio/ sed non diuidit medium per quod transit. et tale quidem dicunt esse lucem ⁊ radium: que cum cor-

Arti.II.

Arg.1m.

Argu.2m

Argu.3m

Argu.3m

Argu.1m

I. Solutio quorūdaz ipugnatio.

II. Solutio aliorum.

Arg.2m

Arg.4m

poze per quod transeunt sunt in eodem loco ⁊ nõ diuidunt ipm. Et ita dicunt ꝙ tertiũ est/quod ita transit spacium quod nec cõmetitur se spacio/ nec diuidit medium.sicut spiritus. Et hanc diuisionem probant.dicunt enim ꝙ mobile comparatur ad medium/ita ꝙ cõmetiť ⁊ diuidit:⁊ aliquid transit quod cõmetiť ⁊ nõ diuidit/ quod prius est in vna parte spacij ꝗ in alia:sicut de radio ⁊ luce dicitur. Et inferunt:ꝙ debet esse oppositũ primi si sufficiens debet esse diuisio:sc̃z ꝙ sit aliquid qõ nec cõmetitur/nec diuidit:sed tm transit. Sed solutio mirabilis est:quia fm rationẽ ipozũ deberet addi q̃rtũ mẽbrũ oppositũ scõ:sc̃z ꝙ aliquid esset transiens se nõ cõmetiẽs spacio/sed diuidẽs. Regula enim in logica est:ꝙ quotiens cũ ꝗz vnum comparať duobus/quadrimẽbris sit diuisio.potest enim vtrũq̃z inesse per affirmationẽ:⁊ vtrũq̃z abesse p negationẽ: vel alterum inesse per affirmationem/⁊ alterũ abesse per negationem:⁊ hoc dupliciter/sc̃z ꝙ scõm affirmeť ⁊ tertiũ negeť: vl' econuerso/ꝙ tertiũ affirmeť ⁊ scõm negetur:vt sc̃z sit transiens se cõmetiens nõ diuidens:⁊ sit trãsiẽs diuidens nõ se cõmetiens:⁊ sit transiens diuidẽs se commetiens:⁊ sit transiens nec diuidens/nec cõmetiens. Si forte dicatur:ꝙ illud mẽbrum: diuidens nõ se cõmetiens/esse nõ potest:quia q̃cquid diuidit cõmetiť se. Contra ẽ:quia etiam illud esse nõ potest fm naturam/ꝙ aliquid sit trãsiens se cõmetiens ⁊ nõ diuidens. Quicquid eim se cõmetitur spacio corporali/corpus est:⁊ sicut p q̃ntitatem corpalem cõmetitur se partib⁹:ita ꝑ corporeitatẽ obstat omni ei per quod transit ⁊ diuidit ipm transeundo. Aliter enim essent duo corpa in eodem loco:quod est incõueniens. ꝓter quod in vltimo capl'o.vj.phycor probat aristoteles:ꝙ motus localis eius quod fertur/cuius motus cõtinue permanet etiam post separationẽ p̃mi mouẽtis ab ipso:nõ potest esse in corpore determinate figure ⁊ incorruptibilis ⁊ indiuisibilis substantie:sed de necessitate est in corpore/cuius vna pars quecum eo quod fertur suscipit impetum mouẽtis primi/inundat super alterum:ita ꝙ prima ferat impetum secunde/⁊ secunda tertie/⁊ sic deinceps:et sic per totum motum impetus mouẽtis primi cõtinue aduehatur ei quod mouetur.⁊ sic nihil medium sit inter mouens ⁊ id quod moueť. Propť quod dicit talem motum nõ esse vnũ/sed simpliciter esse multos motus sibi succedẽtes:q̃uis vn⁹ videatur fm sensum. Adhuc:falsa positio est/vl' fictio nõ positio:ꝙ lux ⁊ radius sint corpora. Dicit enim aristoteles in.xij.prime phie:ꝙ fictũ est quod coactum ẽ ad positionem. Positio enim extranea est opinio alicuius notorũ fm phiam:vt dicit aristoteles in primo topicor. Unde quod nõ innotescit fm phicam rationẽ/⁊ tamen ponitur: fictum est ⁊ nõ positũ. Sz̃m philosophicã autem rationem nõ innotuit/ꝙ lux ⁊ radius sint corpora:sed potius oppositum:sc̃z ꝙ lux sit forma/siue qualitas/siue proprietas luminosi corporis:que de se emittit lumen per modum pyramidis i omne quod ei opponitur.⁊ radius sit immutatio recta ꝑpẽdiculariter egrediens ab ipo in id quod opponitur ei.⁊ ideo illa solutio nihil probat. Et ideo alij sunt qui dicunt:ꝙ nõ omnis mutatio est per medium:licet omnis motus per medũ sit. Mutatio enim generationis ⁊ corruptionis sũt inter opposita per affirmationem ⁊ negationẽ:iter que non est medium/nec esse potest:sed nunc idem/in quo aliquid est incorruptũ esse fm ꝙ est finis preteriti/in eodem est ingeneratũ esse:fm ꝙ est ⁊ initium futuri. Et ad modum illũ dicunt mouerī angelum:⁊ extrema motus dicunt esse nunc non esse hic/ vel fuisse hic in preterito/⁊ nũc primo hic esse: ⁊ inter nunc esse hic/⁊ nũc nõ fuisse hic nihil est medium:vt dicunt:⁊ ita angelũ de extremo in extremũ moueri sine medio. Sed hoc mirabile est:q̃z expresse medium in motu angeli est fm verba ambrosij:quia motus angeli nõ est inter nũc nõ fuisse hic/⁊ nũc esse hic:sed potius inter nunc esse hic/et nunc fuisse ante hoc alibi. Et sicut in magnitudine inter hic ⁊ alibi de necessitate cadit medũ spaciũ: ita inter nunc esse hic/⁊ ante hoc fuisse alibi de necessitate cadit tempus.⁊ sic illa obiectio nulla est.

Propter hoc iterum fuerũt aliqui:qui dixerũt ꝙ angelus est substantia simplex ⁊ intellectualis ⁊ non mouetur nisi fm intellecta.sicut intellect⁹ noster intelligit ea que vltra mare sunt:⁊ statim sine medio intelligit ea que sunt hic. Isti dicunt:ꝙ sicut dicitur in scientia que fascinatiua a phis vocatur:que ponit ꝙ videmus extra mittendo:virtus anime in radio egreditur de oculo/⁊ operať in eo in quod incidit radius/vel ad impedimentũ vel ad profectum operationum suarũ: Ita est i intellectu angeli ⁊ intellectu intelligentie:ꝙ virtus angeli cum lumine intellectuali egredit in id qõ intelligit/⁊ operatur in ipo id quod intendit. Et ideo dicunt:dicere Damascenũ:ꝙ ibi est vbi intelligibiliter operať. Sed hec solutio siue verum dicat/siue falsum nihil est ad propositum.nõ eim hic querimus de motu angeli fm intelligibilia: sed querimus de motu locali quo totus angelus fm substãtiam de vno loco transferitur ad alium.

Solutio:sine preiudicio alterius sententie videtur mihi esse dicendum fm dicta sanctorum:ꝙ angelus de loco ad locum transit per medium:q̃z aliud non potest intelligi.sed in transitu in nullo obstat ei medium. Dupliciter autem ei mediũ obstat quod mouetur per ipsum:sc̃z medij spissitudine ⁊ soliditate:fm ꝙ magis difficile ẽ transire spissum q̃ rarum.⁊ fm ꝙ solidum/vt ferrum vel lapis penetrari nõ potest. Et hoc obstat transeunti tangendo ⁊ repellendo. Secũdo modo obstat distantia longitudinis.propter quam sc̃z transiens mediam partem non potest accipere cum prima/ nec extremam cum media/nec in media posteriorem cum precedenti:et quo successiuus ⁊ prolixꝰ ⁊ longus fit transitus in tempore numero prioris ⁊ posterioris. Et sic obstat medium omni trãseunti localiter quod circumscriptiue locale ẽ. Neutro autem modo medium obstat angelo. Nõ primo modo:quia nõ contingit.contactus enim nõ est incorpoei ad corporeum. Nec secundo modo: quia motum suũ habet in voluntate ⁊ in potẽtia agilitatis ad motum:⁊ mouentis virtute vincit distantiam medij.sicut enim dicit aristoteles ante finem octaui physicorũ: Si potentia mouens magnitudinem vel multitudinem extendatur in infinitum in aliquo quod mouetur per medium:mo-

uebit ipsum de extremo in extremũ in nunc indiuisibili.quod non accideret ei qõ mouetur/ nisi cõparetur ad medium vt ad vnum indiuisibile. Et quo patet:ꝙ id quod mouetur per medium/ non semper comparatur ad medium sicut ad indiuisibile:sed si potentia mouendi super omnem proportionem vincit medium ⁊ ita scilicet ꝙ efficacius sit in mouendo/⁊ fortius q̃ medium per distantiam resistendo/siue protrahendo medium ad tale: qõ sic mouetur non comparatur vt diuisim accipiendum per trãsitum/sed vt vnum indiuisibile simul acceptum.⁊ tunc eius qõ mouetur sic mot⁹ in momento est: vel ad nutũ voluntatis.⁊ ita cito ẽ per plenum sicut per vacuum: et ita cito ad remotum sicut ad propinquũ. habet enim motum in voluntate/et non in necessitate nature. Ex his habitis facilimus est respondere obiectis omnibus. Ad primum ergo dicendum:ꝙ illa ratio de necessitate procedit: et angelus in termino a quo non mouetur/sed moueri incepit ab ipso: et in termino ad quem non mouetur/sed est in motum esse: vnde in medio mouetur. sed quia potentia motiua in ipso vincit medium:ideo equali facilitate transit spissũ ⁊ solidum:vt lapidem vel ferrum/ sicut rarum vl' vacuum.⁊ equali facilitate transit per multũ distans ⁊ propinquũ:⁊ equali velocitate.oportet tamen propter motum ꝙ tres termini saluentur: a quo scilicet/per quem/⁊ ad quem. ⁊ quia non põt esse in pluribus locis: vt in antehabitis probatũ est:non potest angelus simul eẽ in termino a quo/ per quem/⁊ ad quem. Et hoc est vt dicit Damascenus:ꝙ cum est in celo/nõ est in terra. Ad aliud dicendum:ꝙ angelus non proprie est in vbi:quia non localiter ẽ in loco/sed definitiue: hoc est ita hic vt non alibi. vnde motus angeli nõ est vbi fluẽs. Et dictum auicẽne intelligitur de his que sic mouentur ꝙ sunt in loco localiter siue circũscriptiue. sed verum est:ꝙ in toto transitu angelus diuersimode comparatur ad locum definitiue:⁊ talis cõparatio ad locum continue renouatur in ipo quãdo transit per medium. et si esset aliquid vbi simplex: sic est quando simplex:illud renouaretur in ipso.sed non est hoc verum:quia non potest eẽ simplex quod a composito in compositum procedit. vbi enim est circũscriptio corporis a loci circũscriptione procedens: vt dicitur in sex principijs.vnde quia locus compositus est q̃titatiua compositione: necesse est vbi compositum esse. Ad aliud dicendum:ꝙ angelus non venit de extremo ad extremũ/nisi transeundo per medium: et ꝙ duo alij modi impossibiles sunt.sed transit medium vincẽdo ipsum:sicut dictum est. Ad id quod in cõtrarium obijcitur:dicendum ꝙ illa obiectio procedit ac si nos dicamus ꝙ angelus circumscriptiue et localiter comparetur ad locum: ⁊ hoc non dicim⁹: et ideo non procedit obiectio. Per hoc etiam pz solutio ad sequens:quia non cõmetitur se spacio/ nisi quod est i loco localiter. Ad aliud dicendũ: ꝙ per rationẽ aristoteles optime probatur:ꝙ indiuisibile qõ est de natura continui habens positionem in continuo/nullum motum habere potest:⁊ similiter indiuisibile quod est de natura discreti:sicut vnitas.sed tali indiuisibilitate non dicitur indiuisibilis angelus:sed potius simplicitate naturę incorporee superioris/que mobilitate ⁊ virtute vincit omne q̃ntum/⁊ ad naturam q̃ntitatis ordinatum/siue sit discreta/siue continua:⁊ ideo ex hoc nõ probatur quin possit habere motum illi superiori nature conuenientem. Ad aliud dicendum:ꝙ illa respõsio nulla est:sicut bene improbata est. Sed ꝙ non accipit medium per partes medij/causa est que ante dicta est. Ad aliud dicendum:ꝙ si etiam verum esset quod supponitur de luce ⁊ radio:adhuc tamen per hoc quod dicit nõ soluitur questio:sed soluitur quedam conuenientia quarelta debeat esse. Unde meo iudicio solo illa nõ valet:quia nec vera supponit:nec nodum difficultatis dissoluit. Non enim sufficit/vt dicit aristoteles/falsum iterimere nisi etiam falsitatis ostẽdať causa. vnde illa solutio nulla est:sicut i obijciẽdo probatum est. Ad id quod dicitur:ꝙ motus angeli sit vt mutatio/non sicut motus:dicendum ꝙ fictio est.quia proculdubio fm dicta sanctorum motus angeli habet medium i quo est in moueri:quia non potest intelligi ꝙ de extremo in extremum veniat loci nisi per medium. Propterea generatio ⁊ corruptio/vt dicit auerrois in cõmento super tertium physicorum/sũt sine medio: ⁊ non in tempore/sed in nunc.quia sunt fines motus/⁊ nõ motus. Omnis autem finis motus ad quem motus terminatur ⁊ est ⁊ motum esse/indiuisibilis est/⁊ adiacet ei indiuisibile nunc:⁊ sicut generatio ⁊ corruptio sũt fines motus/qui est alteratio actiuorum ⁊ passiuorum adinuicem:ita illuminatio corporis luminosi finis est motus localis ipius luminosi corporis:⁊ ideo est in nunc/ non in tempore. Statim enim vt corpus luminosum in circulo eleuationis eleuatur ad aliquem gradum:eodem momento intensionem luminis proijcit ad oppositum. Et similiter est in speculo: Statim enim absq̃ mora temporis vt corpus id quod apparet in speculo/motum est ad oppositũ in speculo:a quo radius incidens in speculum a corpore illuminato reflecti potest sub angulo paricũ incidẽte ad corp⁹ illuminatũ:reflectiť forma a speculo in illũinatũ obiectũ sine mora tpis.ois eim reflexio ad parem angulum/fit illi angulo qui est inter radium incidentem ⁊ superficiem speculi cui incidit. Ad vltimũ dicendum:ꝙ sicut probatũ est/solutio nihil facit ad propositum.quia ⁊ si verum sit ꝙ lumine intelligẽtie ⁊ intellectus angelici multa fiant in his in que extendiť lumen illud:sicut arte extensa in artificiata multa fiunt. dicũt enim philosophi:ꝙ lumen intelligentie practicum est ⁊ operatiũ:⁊ operať in animã sic anima operať in naturam.tamen tali lumine nõ perficitur motus localis in quo tot⁹ angelus de vno loco trãsfertur fm substãtiam in aliũ.talem enim motum expresse dicit scriptura fieri in angelo etiam absq̃ corpore assumpto.

Utrum motus angeli sit in tempore vl' in instanti.

Tertio queritur:vtrum motus angeli sit in tempore/vel in instanti. Videť autẽ ꝙ in tempore:Omnis enim motus habz

prius ⁊ posterius vt pres essentiales sibi. Omne prius ⁊ posterius est in tempore. ergo motus an-
Arg.2m geli est in tempore. Adhuc: Omnis motus est de numero successiuorũ. Omne quod ē de numero successiuorum habet esse in partibus / quarum vna est post aliam: et quod tale habet esse / est in tempore. motus angeli tale habet esse: ergo est
Argu.3m in tempore. Adhuc: quod est de definitione alicuius aptatur omnibus de quibus predicat̃ nomen definiti. Esse in tẽpore est de definitione motus. Dicit enim auicenna in sufficientia: q̃ mot̃ est exitus de potentia ad actum in tempore continuo / nõ subito. motus autem angeli motus est: q̃
Arg.4m est in tempore. Adhuc: aristoteles in tertio physicorum: motus est endelechia / siue actus exñtis in potentia fm q̃ est potentia. motus ergo est et actus ⁊ potentia. Cõstat autem q̃ nõ est respectu eiusdem actus ⁊ potentia: Sed vt dicit commentator ibidem: potentia est respectu termini a quo: ⁊ actus respectu termini ad quem: eo modo quo via in actũ dicitur actus. sicut generatio dicitur natura / eo q̃ est via in naturam: vt dicit Aristoteles in secundo physicorum. Et ergo motus via ē quaid quod mouetur quotidie abijcit potentiam ⁊ induit actum. Sic autem abijcere ⁊ induere nõ fit nisi per successionẽ temporis: ergo motus oĩs
Arg.5m est in tempore. Adhuc: si detur q̃ motus angeli sit in nunc: ⁊ contingat angelum aliuꝫ fortiorẽ isto moueri per idem spacium: cum sicut dicit aristoteles in sexto physicorum / velox ⁊ tardum diuidant tempus: ille fortior angelus transibit idẽ spacium in minore q̃ in nunc. ergo in eodem genere est accipere minus q̃ indiuisibile: quod omino falsum ē: ergo ⁊ propositio ex qua sequitur / scilicꝫ
Arg.6m q̃ angelus moueatur in nunc. Adhuc: aristoteles in sexto physicorum dicit: q̃ ĩter quelibet duo indiuisibilia alicuius generis / est accipere continuum ⁊ compositum in eodem genere. Et inter quelibet duo nunc est accipere tempus: sicut ĩter quelibet duo puncta est linea: ⁊ inter quaslibet duas lineas superficies: ⁊ inter quaslibet duas superficies corpus. Ponamus ergo q̃ angelus moueatur ab a in b: tunc de a in b de necessitate est linea per quam mouetur angelus. sed in a toto nõ mouetur: ⁊ sic est in a in nunc a quo incipit motus: in b autem est in motum esse / et ideo etiam est in eo in nunc ad quod terminatur motus. sed inter quelibet duo nunc est tempus: ergo
B in medio tempore fuit ĩ moueri ab a in b: ergo mo
In ꝓtrariũ argu.1m tus angeli est in tempore. In contrarium huius obijciunt quidam sic: In quib̃ nullum ē medium / simul est fieri ⁊ factum esse. Angelus in motu est sic q̃ nõ sit medium: quia vincit medium et medij distantiam / ⁊ medij resistentiam: vt dictũ est prius. ergo videtur q̃ angelus simul sit in moueri / ⁊ motum esse: ⁊ ita mouetur in nunc vt vide
Argu.2m tur. Adhuc: quidam dicunt: q̃ aliud est nũc / ⁊ aliud instans / ⁊ alia ratione dictum. ⁊ dicunt motum angeli non esse in nũc / sed in instanti. Instãs enim dicitur quasi non stans: ⁊ est idem quod cõtinue fluens de preterito per presens in futurum: Unde diuisibile est fm rationem ⁊ fm esse: quia aliud habet esse fm q̃ est finis preteriti / ad quod scilicꝫ preteritum est in esse preteritionis: et aliud fm q̃ est signum presentis. ⁊ aliud fm q̃ est principium futuri. Nũc autem substantia temporis est / que vna ⁊ eadem est in toto tempore. Dicunt ḡ q̃ angelus mouetur in instanti / ⁊ non in nunc: et ideo motus ei̊ quodammodo est diuisibilis: scꝫ per respectum ad preteritum / ⁊ per respectum ad futurum. Simpliciter autem indiuisibilis: quia non diuiditur q̃ntitate eius quod mouetur / ⁊ q̃ntitate spacij per quod mouetur: eo q̃ id quod mouetur non commetiṫ se spacio per quod mouetur.

Sed isti non euadunt difficultatem questiõis. quia esse instantis a quo est motus / est esse fluentis in posterius: ⁊ esse instantis ad quod est mot̃ / ⁊ eẽ terminantis fluxũ illũ: ⁊ sic de necessitate ĩtercidit fluxus temporis in quo est angeli motus: et sic iterum sequitur q̃ motus angeli sit in tempore. Soluo: dicendum sicut supra dixim̃ / angelus habet motum suum in potestate: ⁊ ideo nõ Solo arti. III.
sequitur regulas aliorum motuum / et regulas motus medij per quod est motus. Mouetur enĩ per medium sicut vult: siue in tempore continuo / siue repente / siue subito. In tempore enim quod est tempus fm esse quod tempus habet ĩ anima / continuitatem facit mora: que protensio animi est continua a principio significati temporis vsꝫ in finem. ⁊ est ibi diuisio ex respectu animi ad principium ⁊ finem: ⁊ vocatur prius / quod est respectu principij: ⁊ posterius / quod est respectu finis. ⁊ tali cõtinuo tempore ⁊ diuisibili nihil prohibet moueri angelum / ⁊ aliam quãcumq̃ creaturam spiritualem. Talis enim continuitas nõ est ex spacio super quod est motus / sed ex protensione animi in mora a primo vsꝫ in vltimũ. ⁊ talis diuisibilitas non est ex acceptione spacij per partem ⁊ partem / sed ex respectu animi ad primũ ⁊ vltimum: dicentis prius quod principio est propinquius: ⁊ posterius quod vltimo est vicini̊ in mora illa: que animi protensio est / ⁊ extra animam nullum habet
E esse. Ex his habitis facile est respondere ad ob-
Ad arg.1m iecta. Ad primum ergo dicendum: q̃ motum habere prius ⁊ posterius dupliciter dicitur fm duplicem causam: scilicꝫ a commensuratione eius quod mouetur cum partibus spacij per quod est motus. ⁊ sic motus vere habet prius ⁊ posterius ⁊ compositus est. ⁊ talis est motus corporis. Vel a respectu quo cõparatur ad id quod fertur / ⁊ accipitur propinquius principio motus siue termino a quo / vel remotius ab illo. Et sic angeli motus habet prius ⁊ posterius: quia comparatur termino a quo fm principium motus: ⁊ comparatur ad terminum ad quem / etiam absq̃ eo q̃ commẽsuretur spacio. ⁊ sic in motu angeli est prius ⁊ posterius: quia accipitur propinquior principio / et remotior ab illo spacio quod trãsiṫ in motu: ⁊ hoc nõ facit tempus fm q̃ tempus est numerus motus per prius ⁊ posterius: sed facit tempus fm q̃ esse temporis in anima est. quod est protensio anime vel mentis a principio motus vsꝫ in finem. hec enim mora vocatur. ⁊ ex tali tempore non sequitur / quĩ angelus qui in potestate habet motũ suum / possit moueri ad propinquum ⁊ remotum equaliter: ⁊ equaliter per spissum ⁊ rarum / ⁊ soli /

dum / siue in tempori longiori / siue breuiori / siue
Ad 2m in nunc vt voluerit. Ad aliud dicendum: q̃ omnis motus successiuorũ est. Sed successio duplex est: scilicet successio partium cõtinui que per diuisionem cõmensurationis accipiuntur ex ipso. ⁊ sic motus physicus continů est / qui est motus corporis. Et est successio vicissitudinũ: qua scilicet id quod mouetur hic in spacio accipitur vna vice / et alibi in eodem spacio accipitur alia vice / et non simul in duobus locis. ⁊ sic est successio in motu angeli. Angelus enim non est in loco nisi definitiue: ⁊ sic totus locus ad angelum comparatur vt indiuisibile quoddam / qui est in toto totus fm partes non cõmensuratas. Unde vbi quod procedit a tali loco definitiuũ est et simplex: ⁊ p̃ talia vbi per totum spacium mouetur angelus: et talia vbi succedunt sibi in motu per vices per totum motum an
|| Ad 3m geli super spacium q̃ transit angelus. Ad aliũ dicendum: q̃ auicẽna nõ definit motum: nisi motum physicum ⁊ corporalem. Equoce autem dicuntur moueri corpus ⁊ angelus. vnde mot̃ angeli non est exitus de potentia ad actum: sed est actus purus demonstrans siue manifestans agilitatem angeli ⁊ virtutem ad motuꝫ. Ad aliud di
Ad 4m cendum: q̃ aristotelis dictum nõ tenet nisi in motu physico. Unde etiam dicit hic in libro physicorum / vbi ait de pncipijs corporis mobilis. dictuꝫ autem est iam q̃ motus equoce dicitur de motu
D corporis / et de motu angeli: Est enim nomen v-
Ad 5m num ⁊ ratio substantie est diuersa. Ad aliud dicendum: q̃ angelus mouetur in nunc si vult: et in tempore si vult / ⁊ ad propinquũ et ad remotum: fm q̃ tempus est protensio animi vel mentis ab vno nunc in alterum fm motum: ⁊ nunc est acceptio hic et in hoc nunc significato. Et qõ dr̃ q̃ velox ⁊ tardum diuidunt tempus / dicitur fm virtutem mouentis qõ fm rationem finiti vel infiniti incrementi se habet ad mouendum. Et hec est virt̃ q̃ntitatis mouentis finite vel infinite / maioris vel minoris: sicut ante finem. viij. physicorum determinat aristoteles. Virtus autem angeli simplex est: ⁊ ideo per incrementa virtutis talis non comparatur angelus ad angelum / sed equaliter se habet ad longum ⁊ ad breue: ⁊ ideo non tenet in mo-
Ad 6m tu angeli quod dictum est de veloci ⁊ tardo. Ad aliud dicendum: q̃ inter quelibet duo nũc est tempus: sicut inter quelibet duo puncta est linea. sed sicut motus equiuoce dicitur ō motu corporeo / ⁊ de motu angeli: ita tempus equiuoce de tempore dicitur quod est numerus motus corporei: et de tempore quod est numerus vicissitudinũ / quibus accipitur id quod fertur hic ⁊ ibi. sꝫ illud tempus non est continuũ / nisi continuitate prensionis mẽtis in mora acceptionis vicissitudinũ illarum: vt
Ad arg.1m in ꝓtrariũ dictum est. Ad id qõ obijcitur in cõtrarium: dicendum q̃ impossibile sit fieri / et factum esse et in motu corporeo ⁊ in motu angeli. Et quod dicit q̃ angelus vincit medium: non dicit propter hoc q̃ sic vincat medium q̃ nõ sit medium per distantiã: sed q̃ sic vincit q̃ non facit resistentiam siue retardationem qui angelus equali velocitate moueatur ad propinquuꝫ ⁊ ad remotum. nihilominus tamen est ibi successio vicissitudinũ: ⁊ vice qua accipitur ante in spacio / nõ accipiṫ post in eodem: sed alia ⁊ alia vice. Ad aliud dicendum: q̃ licet solutio sit ꝓbabilis: tũ insufficiens est vt in obijciendo probarũ est.

Queritur de assumptione corporũ angelorũ ⁊ motu eorundẽ. Questio. LXXV.

Einde queriṫ de mo
d tu angeli quem habet assumpto corpore: quo etiam deus mouet eum vt visibilis appareat hominibus. Et querunṫ quiq̃: Quorum primũ est: An angeli boni assumant corpora. Secundum ex quo elemẽto assumant. Tertium qualiter assumant. Quartum ad quem vsũ assumant. Quintum quid fiat de corporibus assumptis post ministerium expletum. Utrum autem aliquid agant vel patiãtur ex natura corporis assũpti / querendũ erit in scõo. Hui̊ qõis sũt membra.

Utrum angeli boni assumant corpora. A

Primo ergo queritur: An boni angeli as- Debẗũ. I.
p sumant corpora. Et videtur q̃ non. Di Arg.1m
cit enim Damascenus: q̃ angelus est substantia simplex incorporea. Simplex autem ⁊ in corporeum ad corpus proportionem nõ habet: ⁊ esset inordinatum si inter assumens ⁊ assumptum non esset proportio. Cum ergo nihil sit inordinatum in operibus diuinis: videtur q̃ angelus non possit assumere corpus. Adhuc: De intellectu Argu.2m
propter simplicitatem dicit philosophus / q̃ nullus corporis est actus: nec operatio intellectus ab aliquo corpore dependere potest. cum ergo angelus simplicior sit / ⁊ sit intellectus diuinus: vt dicit Dionysius: videtur q̃ multo minus potest vti corpore in operibus suis: ⁊ ita videtur q̃ nõ assumat corpora. Adhuc: In ordine creaturarum Argu.3m
est / vt dicit augustinus duodecimo super Genesim ad litteram: q̃ duo fecit deus: vnum prope se: ⁊ alterum prope nihil: Prope se angelicam naturam: vt ibidem dicit augustiñ. Prope nihil materiam primam. Sed materia que prope nihil est inclinabilis est in omnem formam ⁊ omnis forme susceptibilis: ergo angelica natura que prope deum est / per oppositum: ⁊ sicut dicit augustiñ / immutabilitatis diuine particeps nullius forme vel speciei est susceptibilis. Adhuc si assumunt / Arg.4m
ad quid assumunt: Constat enim q̃ ex natura nõ indigent. Si dicatur q̃ indigent in comparatione ad deum. Contra operationes quas habent ad deum: sicut assistere / laudare / contemplari: et hec omnia melius faciunt sine corpore q̃ in corpore. Si dicatur q̃ indigent ad operationes quas habent circa nos. Videtur non esse verum. quia cum operantur circa nos: aut operantur nos custodiendo: aut illuminando intellectum per visiones intellectuales / vel imaginarias / vel sensibiles: vel accendendo affectum. ⁊ hec omnia fiũt melius a spiritu sine corpore / q̃ cum corpore. ergo videtur q̃ non indigeant corpore propter aliquam operationem: ⁊ sic angelus frustra assumit corpus. frustra autem non est in operibus diuinis: ergo videtur q̃ angelus nõ assumit corp̃. Ad Arg.5m

hoc dicit aristoteles: q̃ in paucis via melior est. quod ergo potest fieri per angelum non assumpto corpore/melius est ꝗ si fiat corpore assũpto. Sed operatio circa nos/z illa que ē corporea potest fieri sine corpore: ergo pro nihilo ad hanc assumereť corpus. Probatio minoris: dicit Bregorius: Aliquando loquitur deus per angelum celestib⁹ substantijs: aliquando terrenis. Celestibus/vt cum vox illa facta est de nube: hic est filius meus dilectus. hec enim vox de celo dicitur esse facta. Luce 3. e. Et vox de celo facta est. Ex hoc accipitur: q̃ formatio illius vocis ministerio angeli facta est. ergo sine assumpto corpore potest formare vocem corporalem de nube sensibilem z audibilem: z sic
B de nihilo propter tales operationes assumeret
Argu. 6m corpus. Adhuc: Numeri. 22. e. Constat q̃ angelus formauit voces per linguam asine audibiles z articulatas z intelligibiles: cum tamen lingua asine debitum instrumentum nõ fuerit ad vocum formationem. videtur ergo q̃ nõ indiget assumptione corporis organisati. Et sicut dicitur est de lingua/ita est de alijs membris: z sic videť q̃ non indigeat ministerio corporum assumpto-
Arg. 7m rum. Adhuc: Rabbimoyses in libro qui dicit dux neutrorũ siue dubiorum/dicit: q̃ hec que leguntur ab angelis facta: nõ sũt per assũpta corpora facta/sed per visiones intellectuales. Sz quia visio intellectualis imaginationi non manifestatur/nisi modo possibili ipi imaginatiõi: ideo q̃ fulget per species intelligibiles in intellectũ: vt dicit augustinus in. xij. super Genesim ad litterã: hoc est p imagines corporeas in spiritu. ibidem enim dicit augustinus: q̃ spiritus est quedam vis natu re inferior/in qua imagines rerum imprimũtur/ siue depinguũtur: z id quod ē fulgẽs in intellecu per species sensibiles/repꝛesentatur in sensu. Et hoc modo angelus nõ assumit corpus ad operationes tales: sed potius ea de quibus illuminat intellectum facit imaginabiliter apparere in spiritu/z sensibiliter in sensu. Unde augustin⁹ in tertio de trinitate querit: vtrum species in quib⁹ apparuit deus ante incarnationem/facte fuerint p angelos/vel per deũ immediate. Et dicit sic: Antiquis patribus ante incarnationem saluatoris cum deus apparere dicebatur: voces ille ac species corporales per angelos fiebant: aut ipis agentibus aliquid ex persona dei/sicut prophetas solere ostendimus: siue assumentibus ex creatura q̃ ipi nõ essent/vbi deus figurate demonstrareť hominibus. Patet ergo q̃ augustinus relinquitin dubio vtrum angeli faciãt istas per solas species: vel assumptis corporib⁹. Sed cum per solas species hec fieri possunt/superfluum est assumere cor-
Arg. 8m poraz: z sic angeli corpora nõ assumũt. Adhuc: ante diluuiũ nõ legitur deus apparuisse: nisi per seipsum ade z abel z noe. post diluuiũ semper legitur apparuisse in angelo/vel per angelum. cuius signum est quod ibidem dicitur/semper vel freqn ter: q̃ angelus locutus est: q̃ angelus apparuit. sicut ante Josue apparuit armat⁹ precedẽs. Malachie. 3. a. dicit: Ecce ego mitto angelum meum qui preparabit viam ante faciem tuam. Similiter Galath. 3. c. dicitur de tota lege ordinata per angelos in manu mediatoris. post legem autem assumpto corpore apparuit z perfecit per seipsum operaz: z queritur quare hoc. Adhuc. 2. Ma- E
cabeorũ. 5. a. dicitur q̃ cõtingit p vniuersam hie- Argu. 9m
rosolymorũ ciuitatem videri diebus quadragita per aera equites discurrẽtes/armatas stolas habentes/z hastas quasi cohortes armatos. z cursus equorum per ordines digestos: z congressiones fieri comin⁹: z scutorum mot⁹: z gladiorum multitudinem gladijs districtis: z telorum iact⁹: z aureorum armorum splendorem/omnisq̃ generis lorica rum: quapropter omnes rogabant i bonum monstra conuerti. Ex hoc videť/q̃ talia melius fiunt per species simplices/sensibiles/z imaginarias/q̃ per assumptionem corporis: z sic superflue assumunt corpora. In contrarium ho- In contra-
rum omniũ est quod dicit Bernardus in quinta riũ ar. I.
homelia super cantica sic: Quattuor spiritus sũt: quorum vnus est diuinus corpore nõ indigens/ nec quo ad esse/nec quo ad operationem. Angelicus: corpore indigens ad ministerium. Spiritus humanus: corpore indigens ad esse z ad vitam. Spiritus iumenti sine corpore nec esse habens/
nec vitam. Adhuc: augustinus de ciuitate dei Argu. 2m
octauo capl'o. xiiij. facit comparationem iter tres substantias: deos scz/demones/z homines: z inducit apuleium in libro de deo socratis sic dicentem: Animalium in quibus est anima rationalis tripertita est diuisio: in deos/homines/z demones. dij excellentissimum locum tenent: homines infimum: demones medium. Nam deorum in celo sedes est: hominũ in terra: demonum in aere. Et infra capl'o. xvj. dicit apuleium dixisse: demones esse natura animalia/animo passiuo/mente rationalia/corpore aerea/tẽpore eterna. ergo demones qui eiusdem nature sunt cum angelis corpora habent naturaliter sibi vnita: ergo z angeli
multo magis possũt sibi assumere corpora. Ad- Argu. 3m
huc: augustinus tertio super Genesim ad litterã. Demones aera dicuntur animalia: quia corporũ aereorum natura vigent: nec per mozrem dissoluuntur. Ex hoc sequitur idem quod prius. Ad Arg. 4m
huc: Bregoriꝰ super Genesim ad litteram: Abraam angelos videre non potuisset/nisi corpus ex Arg. 5m
aere assumsissent. Adhuc: Abraam angelicum numerum non caperet/nisi propter nos ex celesti elemento aliquod solidum assumerent z gestarẽt. D
Solutio: dicendum q̃ in questione hac parum Solo mõ. I
potest philosophus/vel nihil: z ideo omnino intendum est auctoritatibus sanctorum z scripture biblie. Ad primum ergo quesitum: dicendum q̃ angeli assumunt corpora: vt Dionysius capitulo secundo celestis hierarchie dicit. z theologia figurat eos corporalibus formationibus/propter nostrũ materialem intellectum: qui propť hoc q̃/ vt dicit phs tertio de anima/coniũctus est continuo z tpi simplices intelligentias diuinas capere nõ potest: nisi fuerit corporalib⁹ assimilate. z ideo assumũt nõ corpa ꝓpter se: sed vt hoib⁹ congruãt ad quos mittũť purgãdos/illũinandos/z pficiendos/z custodiẽdos. Uñ eriã talũ corpꝰ sumũt figuras/ex q̃b⁹ significeť q̃ circa nos venũt facere. Sic̃ veniẽtes custodire ab isidijs/assumũt figu-

ras ministrorũ bellicorũ quib⁹ hoc ipsũ significeť quod intendũt. iiij. Regũ. 6. Ecce mons plenus
Ad arg. 1m equoꝝ z curruũ igneorũ in circũitu helisei. Et per hoc iam pater solutio ad primũ. Licet enim q̃ tum est de natura sua incorporei sint z simplices/ nullam habentes inclinationem vel proportionẽ ad corpus: tamen quia nos corporei sumus z corporalibus similitudinib⁹ facilius instruimur de celestibus excõuenientia ad nos: vt scilicet nobis congruant. vtile est eos assumere corpora: et talia in quibus nobis congruant: ex quoꝝ similitudinibus manifestetur quid circa nos acturi veniunt. Unde Tobie. 4. raphael angel⁹ apparuit in specie iuuenis pcincti ab ambulandum: vt ex hoc doceret/q̃ itinere recto z salubri ducturus eẽt filiũ.
Ad 2m Ad aliud dicendum: q̃ operationes angeli duplices sunt: scilicet interiores z exteriores. Interiores duplices sunt: circa deum: et circa seipsos. Quãtum ad operationes interiores non indigẽt corpore. z hoc et nihil amplius probat obiectio. Quãtum ad operatiões exteriores que circa nos sunt. non ꝓpter se/sed propter nos quibus nobis congruant assumũt corpora. quod patet. ij. Machabeoꝝ. 10. f. vbi angeli venẽtes ad animandũ z protegendum iudam machabeum z suos ad pugnam: tales figuras assumpserunt que ipsis figuris realiter hoc loquebãtur. ad confortandus em eos apparuit: pcedens eos in aere quidez in veste candida armis aureis/hastam vibrans cõtra inimicos: ex quo de celo intellexerunt se habere auxilium: z cõualuerunt animis. ad protegendũ aũt/ sicut ibidem dicitur/apparuerũt aduersarijs q̃nq̃ viri: ex quibus duo medium habentes iudam machabeum scutis suis inuulnerabilem custodierunt: tres autem alij ignea tela in aduersarios p̃iecerunt/ex quibus perturbati et excecati cecide-
Ad 3m runt. Ad aliud dicendum: q̃ illud argumentũ procederet si nihil attribueretur angelo nisi ꝓter seipsum/z proprer ipsius naturam. Sed quia in toto ordine nature sic est: q̃ semper superior prouisua est inferioris: ideo fm prouisionem illam attribuitur angelo ministerium circa hominem/vt ministrans congruat homini: z congruere nõ potest nisi conformetur: ideo concessum est eis q̃ possunt assumere corpora: z q̃ possunt illa mutare in
Ad 4m formas z figuras ministerio congruentes. Ad aliud dicendum q̃ assumũt corpora propter operationes suas quas habent circa nos. z q̃tuis illas possint perficere sine corporibus q̃tum est de se: tamen conformiter nobis non possunt fieri sine corporibus assumptis: vt dictum est. Unde etiaz Matth. 1. et. 2. vbi venit angelus illuminare ioseph de his que debebant fieri circa saluatorez in somnis/per imagines corporales instruxit eum.
Ad 5m z sicetiam factum est de regibus Matth. 2. Ad aliud dicendum: q̃ duo exiguntur ad instructionem hominis si aptissime debeat instrui: scilz q̃ figura vel species apparẽs quasi ipsa loquitur hoc de quo homo debet instrui. Et q̃ instructor cõformis z familiaris per omnia congruat ei qui instruitur. Et q̃tum ad primũ sufficeret illuminatio ostẽsa in sensibilibus speciebus vel imaginibus vl intelligib⁹libus: sicut factum est prophetis. Sed q̃tum ad secundum exigitur assumptio corporuz in quibus hominibus congruant comedendo bibendo/ambulando/loquendo. Ad aliud dicẽ- E
Ad 6m dum: q̃ sicnon indigent corpore q̃ sine ipso nõ possint facere operationes illuminationis. Unde aliquando etiam sonant de nube voces articulatas z significatiuas: quas nõ formant per linguã/sed indigent eis vt aptissimo modo homo instruatur: vt dictum est. Ad aliud dõm: q̃ rabbimoyses
Ad 7m et aliq̃ alij iudei: vt rabbi eleazar et rabbi yosua/ z rabbi iobãna/et isaac non referebant appartiones angelorum nisi ad actum illuminationis que fiebat per eos. Et verum est: q̃ illa potest fieri ex solis speciebus sine assumptione corporum. Sed vt dictum est: sancti alij attendentes conformitatem angelorum cum hominibus in actib⁹ humanis: ex quibus per amorem capitur/z per significationem quasi manuducit: vt dicit dionys⁹ animus hominis apertissime instruitur: dixerũt hec que scribuntur de angelis in corporibus assũptis esse perfecta. Ut expꝛesse apparet in tribus angelis Gen. 18. qui comederunt apud abraam. z Tobie. 12. vbi angelus comedit. Et Actuũ. 12. vbi angelus corporaliter p̃cessit petrum z eduxit euz de carcere. De formis autẽ in quibus apparuit de⁹ ante incarnationez/dicit augustin⁹ expꝛesse in. iij. de trinitate: q̃ angeli eas preparauerunt: sed virtus diuina formauit eas et distinxit. Ad aliud
Ad 8m dicendum: q̃ licet illud nõ sit multum ad propositum quod ante queritur de hoc: tamen ante diluuiũ deus magis familiaris videbatur hominib⁹: eo q̃ peccatum non tantũ inundauerat: z ideo apparuit per seipsum. Cum autem peccatum inundauit/post diluuiũ min⁹ familiarem se ostendit hominib⁹/z apparuit per angelos. Tãdem quia vt dicunt anselm⁹ z ambrosius/q̃ opus redẽptiõis non potuit fieri nisi per eum qui debuit vt homo/ et potuit vt deus: oportuit vt apparens per seipsum veritatem humani corporis assumeret. Ad
Ad 9m aliud dicendum: q̃ apparitio que scribitur in. ij. Machabeoꝝ. 5. a. facta nõ fuit nisi vt significaretur illuminatio de bello futuro: et ideo ad hoc sufficerunt imagines sine corporibus. sed ex hoc nõ sequitur quin necessaria sit assumptio corpis ad familiarem instructionem quarũdam personarũ: vt abrahe z tobie. Id quod primo in contrariũ Ad arg. 1m
obiicitur de beato Bernardo/ concedendum est: in ꝓtrariũ
angelic⁹ enim spiritus propter ministerium indiger corpore: non propter se/sed propter nos vt dictum est. Ad dictum augustini dicẽdum: q̃ nõ Ad 2m
dicit aug⁹ q̃ demones sint aãlia z corpe aerea/ nisi fm opinionem stoycorum: z illa erronea fuit. vnde ex hoc non sequitur: q̃ angeli habeant corpora/vel assumant ea propter indigentiam ꝓriam.
Ad aliud dictum augustini eodem modo dicen- Ad 3m
dum est. dicit enim hoc recitando opinionem stoy coꝝ/z nõ asserẽdo. Ad aliud dictũ q̃ dictũ gre- Ad 4m
goriꝰ z sequẽs dictũ simpl'r ꝓcedenda sunt. z 5m

Queritur ex quo elemento angeli assumant corpora.

Secundo queritur ex quo elemento angeli assumant corpora. Et sicut dictum A
auctoritati innitẽdũ est. habitũ ē aũt nuq Mebrũ. II
Arg. 1m

quod dicit Gregorius: Abraam angelos non potuisset videre nisi corpora ex aere assumpsissent.

Arg.2m Adhuc Beda in libro de natura rerũ sic dicit: Celum superioris circuli proprio discretũ termino/ꝛ equalibus spaciis collocatũ virtutes angelicas continet: que ad nos exeuntes etherea corpora sumũt/vt possint hominibus medendo assimilarie ademq; reuerse ad celum deponũt. Ether autẽ est superior pars aeris: vt in libro metheororũ dicit Aristoteles. In contrariũ huius est: q̃ sicut dicitur Genes. j. ꝛ iam habitũ est: locus corporeus qui magis cõuenit angelo/celum empyreũ est. Dicit autem philosophus: q̃ locus ꝛ locatum connaturalia sunt: propter quod vnũquodq; mouetur ad locum sibi connaturalem. videtur ergo q̃ magis cõgruum sit angelo q̃ sumat corpus de corpore celesti/q̃ de aere. Et hoc videtur etiam ex signo Actuũ. xij. a. Angelus domini astitit: et lumen refulsit in tabernaculo carceris. constat q̃ loquitur de lumine corporali: quod non potuit fulgere nisi tm̃ de corpore angeli, cũ ergo corpus de se non luceat nisi celeste: videtur q̃ corpus angeli assumptũ fuit de substantia celesti. Adhuc augustin⁹ super Genesim ad litteram: ꝛ inducitur a gistro sententiarũ distinctione. viij. dicit sic: Demones quibus ante peccatum congruebat locus celestis quantũ erat de prima natura sua instituta: post peccatũ ceciderunt de celo in hunc aerem caliginosum: ꝛ de illo assumunt corpora ad temptandum. Si ergo boni angeli non ceciderunt de celo: congruitatem non habent assumendi corpora de aere/sed de celo. Adhuc antehabitum est de agilitate angelorum/q̃ in potestate habent motum suum. tante autem agilitati non competit corpus alicuius elementi/sed de celesti assumptum: ergo videtur q̃ boni angeli non assumant corpora de aere/sed de celo. Sed hoc videtur esse impossibile: corpus enim celeste/vt dicit aristoteles/est indiuisibile. sed si angelus assumit corp⁹ de celo: oportet de necessitate q̃ corpus assumptũ diuidatur a reliquo quod nõ assumit: ꝛ sic videtur q̃ impossibile sit q̃ assumat corpus de celo. Adhuc dicũt quidam celum esse corpus inalterabile f̃m qualitates: alterationes em̃ nõ accipit: sicut calidum/frigidum/humidum/siccum/rarum/spissum. corpora autem assumpta ab angelis vt dicũt sancti/densabilia ꝛ densata sũt/vt cõtineãt figuras mẽbrorum humanorũ ꝛ aliorum animaliũ terminata in seipsis. quia si essent in raritate aeris vl' etheris: quocunq; moueretur angelus/corpus suum continuaretur illi aeri ꝛ fluereret in ipsum: ꝛ sic angelus indistinctus esset ab aere per quẽ moueret.

In ꝛtrariũ argum. 1m

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

Arg.5m

B Solo mẽbri. II.

Solutio: dicendum q̃ f̃m sanctos oportet dicere/q̃ angeli ex ethere corpora assumant: ꝛ q̃ habeant potestatem densandi ea: nõ cõmixtione alterius corporis/sed simpliciter: prout densitas ẽ situs quidam partium ꝓpinque stantium in toto. ꝛ q̃ habeant potestatem ad solidum redigendi ea vt resistant tactui ꝛ nõ cedant impellenti. sic enim ꝛ figurata sunt ꝛ formata. Ether autem licet multipliciter dicatur. vt dicit aristoteles in metheororum: tamen principaliter dicitur corpus nõ igne/sed lumine inflammans ꝛ inflammatũ. ꝛ talis est superior pars aeris: que pura ẽ/eo q̃ vapores ad ipsam non attingunt: luminosa est siue inflãmata lumine ex ꝓpinquitate siderũ. Sapientie. xvij. b. dicitur: siderum limpide flãme. Ex hoc ergo meo iudicio corpora assumunt: f̃m q̃ potest elici ex dictis sanctorum. hoc enim magis obedit densationi ꝛ solidatione in figuras corporales ministerio eorum congruentes. Ad primũ ergo dicendũ: q̃ Gregorius vocat ethera aerem: quia superior pars aeris est. Ad dictum Bede patet solutio: quia hoc concedendum est. Ad id quod obiicitur in contrarium dicendum: q̃ licet celum empyreum inter corpora plus congruat nature angelice: tamen non ita congruit ministerio: quia non ita potest solidari ꝛ densari sicut aereum: vt dictum est. Dionysius tamen in celesti hierarchia capitulo secundo huius ponit etiam aliam rationem: dicens q̃ sapienter prouidit theologia angelos formans figuris ignobilium corporũ: vt boum/leonum/aquilarum/equorũ igneorum: ne scilicet imperiti ꝛ ideote qui nihil estimare sciũt nisi quod vident/crederent esse angelos eiusdẽ nature cuius est corpus in quo apparẽt: sed ipsa vilitate ꝛ ignobilitate elementi cõiuncti/scirent angelos esse supermundanas substantias: habẽtes potestatem hec inferiora mouendi ad vsum sui ministerij. Ad aliud dicendum: q̃ non intendit augustinus dicere/q̃ demones ante peccatum ꝛ angeli boni quantũ est de se dependerent/vel connaturalitatem haberẽt ad aliquem locũ: sed quantũ est de cõgruentia corporis ad spiritum/lux corporalis plus congruit luci spirituali q̃ aliud corp⁹: ꝛ sic debebatur angelo bono celũ/ꝛ etiam demoni ante peccatum. Quo ad assumptionẽ vero corporum que non respicit nisi ministerij congruitatẽ: sic demoni post peccatum ad congruitatem tẽptationis debetur aer caliginosus: quia caliginoso corpore assumpto magis congruit temptationi. ex ipsa em̃ caligine signanter respondit q̃ temptator est ꝛ mendax. Aliquando tamen transmutat se in angelum lucis/vt hac simulationẽ decipiat. sicut dicit apostolus secũde ad Chorinth. xj. c. Et quod obiicitur in precedenti argumento Actuum xij. dicendum q̃ sicut dicit Auicena in sufficientia celi ꝛ mundi: Omne perspicuum densatũ lucet: ꝛ ideo omne lucens actu tegit ꝛ videri non permittit corpus quod post se est. Unde flamma candele alteri candele obiecta/vmbrã facit: ꝛ sol tegit stellas. Propter quod etiam philosophi dicunt ignẽ non lucere in propria sphera/propter nimiam raritatem ipsius. Non ergo est inconueniens si corpus angeli ex ethere densatum luxit in carcere.

Ad arg.1m

Ad 2m

Ad arg.1m in cõtrariũ.

Ad 2m

Ad 3m

Ad aliud dicendum: q̃ agilitati angeli nõ repugnat ether. tanta enim est vis angeli ad mouendũ q̃ vincit omnia talia: sicut panloante in prehabitis ostensum est. Ad aliud dicendum q̃ dictum Aristotelis ꝓcedit. Ad aliud potest dici: q̃ illud procedit. licet enim corpus celeste/vt dicit messealach in libro de sphera mota: ꝛ auerrois in libro de substantia orbis/sit inspissabile ꝛ rarefactibile q̃ ad positionẽ partiũ ꝓpinq; vl' remote: eo q̃ aliter seqrẽr q̃ intercideret vacuũ inter sphaeras orbiũ: tm̃ non est rarefactibile ꝛ densabile ad diuisionẽ substantie/ꝛ alterationem passiuã abiicientẽ a formam ꝛ a specie: ꝛ ideo ab angelo nõ est assumptibile.

Ad 4m

Ad 5m

Queritur qualiter angel⁹ assumat corpus: vtrum scilicet sit in corpore assũpto vt perfectio in perfectibili: vel vt motor in mobili.

B Mẽbri. III

Tertio queritur: qualiter angeli assumãt corpora. Et queritur hic: vtrum ꝛ angelus sit in corpore assumpto vt perfectio in perfectibili: vel vt motor in mobili. Si enim est vt perfectio in perfectibili: cum ex perfectibili ꝛ perfectione naturaliter fiat vnũ/ex angelo ꝛ corpore assumpto naturaliter fieret vnũ: quod falsum est.

Argu.1m

Argu.2m

Adhuc: Quotiescunq; spiritualis substantia corporali vnitur vt perfectio perfectibili/spiritualis substantia viuificat corporalem. si ergo angelus assumat corpus vt perfectio perfectibile: corpus assumptum viuificatur ab angelo: q̃ absurdum est. Si dicatur: q̃ assumat vt motor mobile. Contra f̃m hoc assumit omne corpus q̃ mouet. Sed in ciuitate dei libro. viij. dicit aug⁹: q̃ angeli omnia corpora possunt mouere: ergo oia corpora possunt assumere: q̃ falsũ est. Adhuc Zacharie. i. dicitur: Angelus qui loquebatur in me. ergo angelus mouebat zachariam ꝛ membra eius. ꝛ si assumit omne corpus quod mouet/vl' in quo operatur: tunc sequit q̃ assumpsit zachariã: q̃ absurdum est. Ulterius queritur: a quo/vl' quomõ fiat corpus q̃ assumitur ab angelo. hoc enim corpus organizatum est. Queritur ergo q̃s organizat corpus. Et videtur q̃ non angelus. organizatio em̃ cum vltima perfectio sit corporis animati: videtur q̃ ad deum pertineat. vltimum enim ꝛ optimũ in vnoquoq; deo est attribuendũ.

Argu.3m

Argu.4m

Argu.5m

Q̃ incidẽs

Arg.1m

Adhuc augustin⁹ dicit: q̃ in formatione corporis eue angeli preparauerunt materiam: extrahẽdo scilicet de adam costam: sed de⁹ perfecit corp⁹/distinguendo in organa. A simili ergo videtur: q̃ in corporibus suis preparatores tm̃ sint/ꝛ dominus adhibeat organizationem.

Argu.2m

Argu.3m

Adhuc: Aia in generatione hominis nõ facit organizationem in corpore/sed organizato iam infunditur. sicut dicitur. ij. Mach. 7. c. Nescio qualiter in vtero meo apparuistis. Neq; enim ego spiritum et animam donaui vobis ꝛ vitam: ꝛ singulorum membra nõ ego ipsa compegi: sed mundi creator qui formauit hominis natiuitatem: quiq; omniũ inuenit originem ꝛ spiritum: iterum vobis cum misericordia reddet ꝛ vitam/sicut nũc vosmetipsos despicitis propter leges eius. g̃ videtur q̃ nec angelus organizet corpus assumptum ab ipso. Adhuc: videtur q̃ organizatum corpus nõ comperat angelo. Dicit enim cõmentator super scõm de anima: q̃ multitudo organorũ in corpore est propter multitudinem potentiarum in anima/que non nisi organis operari possunt. sed talis multitudo potentiarum nõ est in angelo: ergo non competit sibi assumptio corporis organizati.

Argu.4m

Argu.5m

Adhuc: Cum fictio cõtraria sit veritati/vt dicit gregorius: et angel⁹ quãdo mittitur veritatis nũcius sit: videtur q̃ in operibus eius non debet esse fictio. ergo oculus eius vere est oculus: ꝛ pes vere pes: et lingua vere lingua: ꝛ auris vere auris: ꝛ manus vere manus. ſz oculus vere oculus/ꝛ vere auris: ꝛ sic de aliis organis sensuũ immutantur passibilibus qualitatibusq; corporum: ergo angelus imutatur et recipit a corporibus passiões ꝛ passibiles qualitates corporũ inferentes vel illatas: q̃ valde absurdũ est/ꝛ contra beatum dionysiũ: qui dicit q̃ angeli cognoscũt hec singularia nihil recipiẽtes ab ipsis.

Arg.6m

Adhuc: sicut in prehabitis dictum est: frustra fit mediante corpore q̃ sine corpore fieri potest. Sed sonare/locutiones formare/accedere hominẽs/mouere corpora/ꝛ defendere a periculis ꝛc. huiusmodi potest angelus facere sine organis ꝛ sine corpore: frustra ergo ad opus suum corpus organizatur.

B Solutio Mẽbri. III

Solutio: dicendũ q̃ angelus assumit ex ethere siue ex puriore parte aeris corpus: quod ipse virtute diuina spissat/solidat ꝛ organizat ad singulas operationes organorum singulorum: ꝛ cõiungitur ei ꝛ vnitur quasi vt motor mobili. Probauit enim aristoteles in. viij. et. viij. physicorum: q̃ mobile determitate figure et solide substantie ꝛ incorruptibilis nõ mouetur in actu/nisi a motore cõiuncto sibi. assumptio ergo corporis est cõiunctio siue vnio talis angeli cum corpore: ita q̃ angelus cum corpore intrinsecus sit vt q̃st vnũ fiat de angelo motore ꝛ corpore moto/in omnibus operationib⁹ q̃ fiunt ad manifestationẽ diuinam/vel ad manifestationem angeli. Dico autẽ ad manifestationem diuinam: ꝓpter hoc q̃ aliquãdo angelus apparet in persona dei: ꝛ tunc operatio eius ordinatur ad manifestationem diuinam. Aliquãdo apparet in persona propria: ꝛ tunc operationes eius ordinantur ad manifestationẽ angelicam. ꝛ dico quasi vnũ/nõ vnum: quia non fit vnũ ex angelo ꝛ corpore assumpto vere ꝛ f̃m naturam. Corpus em̃ assumptum est sibi quasi habitus congruus in quo boi manifestatur. vnde Beda dicit in libro de natura rerum: q̃ in ministeriũ missi induũt corpora/ꝛ misterio expleto deponũt.

Ad arg.1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad primũ ergo dicendum: q̃ angelus nõ est in corpore vt perfectio i perfectibili/sed vt motor in mobili tm̃: in potestate voluntatis habens mobile ꝛ motum mobilis/ꝛ omnes operationes organorum corporis assumpti. distinctus tamẽ ab ipso in essentia ꝛ esse: idcirco ex ipso et mobili non fit vnum per naturam. sicut ex nauta et naui non fit vnũ: licet nauta vt motor cõiunct⁹ sit naui. Ad aliud dõm q̃ hoc procedit: et ideo nõ coniungitur corpori vt perfectio perfectibili. Ad aliud dicendum: q̃ est motor extrinsecus: ꝛ est motor intrinsecus: ꝛ est mobile motũ ad conformitatem hois: et motum simpl'r quocũq; motu. Angeli omnia corpora possunt mouere quocũq; motu vt motores extrinseci: quia non est eis determinatũ a deo q̃ corpus moueant/ꝛ quod non moueant. Sed cũ superior sit creatura spiritualis ad corporalem: ꝛ in omni ordine nature superior natura sit vt mouens/et inferior vt mota: dicit augustinus/q̃ angeli possunt mouere corpora: sed ad talem motum corporibus nõ indigent. Sed motor intrinsecus distinctus f̃m esse ab ipso mobili/in motu q̃ est ad manifestatioem diuinam/vel angelicam factus f̃m conformitatẽ ad hominẽ/non indifferẽ

ter se habet ad omne corpus: quia quodam corpo
re potest perficere hoc / ⁊ quodã non: ⁊ ideo quod-
Ad 4m dam assumit / ⁊ non omne. Ad aliud dicendum:
q̃ angelus loquebatur in zacharia per medium.
inspirabat enim siue illuminabat quod melius est
animã zacharie de his de quibus loquendũ erat:
⁊ anima zacharie mouebat linguam ⁊ corpus. et
ideo angelus nec zachariam / nec corpus eius af-
sumpsit. quia in corpore assumpto immediatus
motor est angelus / ⁊ per seipsum operatur in or-
£ ganis eius. Ad id quod vlterius queritur pro-
Ad q̃stionẽ incidentẽ ⁊ argu. 1m babiliter dici potest: q̃ in corporibus talibus sub
stantia ipsius corporis preparatur ab angelo: di-
stinctio vero ⁊ figuratio in organis fit etiã ab an-
gelo / sed virtute diuina. sicut etiam locatio in loco
corporali angeli non potest esse virtute corporis:
quia corpus non potest contingere angelum: sed
virtute dei / qui proprius locus est angelorum / vt
dicit Beda: Locus angelorꝫ deus est: intra quem
currunt quocunq; mittuntur. Dei enim solius est
continere angelum: a quo et ipse angelus habet
virtutẽ contentiuam qua continet corpus assum-
Ad 2m ptum / ne defluat / nec dissoluatur. Ad aliud pa
tet solutio per antedicta. Concediturenim fm au
gustinum / q̃ preparatores sunt angeli / licet non
creatores essentie ⁊ esse rerum. essentias ẽm ⁊ esse
Ad 3m rebus solus deus dat. Ad aliud dicendum q̃
non est simile. Anima enim non potest facere orga
na in corpore. quia ipa ante organizatum corpus
non est: ⁊ cum non est / nec virtute propria / nec vir
tute diuina operari potest. Angelus autem ante
assumptum corpus est: ⁊ ideo assumendo corpus
potest organizare virtute diuina: vt dictũ est. quod
Ad 4m nõ potest anima / que organizato iam infunditur
corpori / ⁊ infundendo creatur. Ad aliud dicen-
dum: q̃ illa obiectio nõ probat / nisi q̃ angelus nõ
indiget organis quantũ ad seipsum. ⁊ hoc verum
est. indiget tamen organis propter hominẽ circa
quẽ ministrat: cui cõueniente r significari non pñt
manifestationes diuine ⁊ angelice / nisi in corpore
Ad 5m qõ est cõforme corpori hũano. Ad aliud dõm:
q̃ nõ est ibi fictio / sed veritas. Sed veritas est du
plex. verum ẽm organum fm naturam est / quod
vere agit ⁊ patitur ad naturalis indigẽtie supple /
tionem. ⁊ sic dicitur oculus verus: qui vere nun-
ciat conueniẽs animali per lumen ⁊ colorem. ⁊ au
ris vera que conueniens nunciat per signum: Et
naris vera / que nunciat conueniens per odoris
susceptionem ⁊ passionem. Et gustus verus / qui
passione nerui gustatim diffusi in lingua ⁊ fauci-
bus / tactu cibi iudicium saporis est. Et tactus ve-
rus: qui sensibilibus ⁊ tangibilibus qualitatib.
immutatur. Et hec est veritas rei. ⁊ hac veritate
non sunt vera organa assumpti corporis ab ange
lo. Sed est veritas signi / qua significatur res vt
res est. ⁊ sic auris sub figura auris significat pote
statem audiendi / hoc est percipiendi sensibilia sen
sus auditus: Et oculus significat potestatem vi-
siuam / ⁊ pes virtutem processiuam / ⁊ manus vir-
tutem operatiuam: ter vnũquodq; istorum verum
est quando directe significat potestatem ⁊ verita-
tem virtutis que in ipso operatur. Sic enim dici-
mus deum habere oculos / aures ⁊c. Et sic assum
ptum corpus habet vera organa: hoc est tales po-
testates angelo inesse spiritualiter / ⁊ nõ materia-
liter demonstrantia. Nec est fictum quod vere de-
monstrat talem potestatem inesse: q̃uis angelus
sine his eosdem actus possit operari. quia sicut di
cit Boecius: quicquid potest potentia inferior / po
test potentia superior eminentius ⁊ excellentius.
Unde quod anima facit per organum: angelus
sine organo potest operari. Ad vltimum dicen- Ad 6m
dum: q̃ illa obiectio procederet / si propter se dice-
rentur angeli assumere corpora: sed hoc nõ est ve-
rum. assumunt ẽm propter conformitatem ad ho
mines. ⁊ sine eis nõ adeo competenter possent in-
struere ⁊ custodire homines: ⁊ ideo non sunt fru-
stra / sed ad magnam vtilitatem hominis a diuina
prouidentia pordinata / et ab angelis assumpta.

Queritur ad quem vsum angeli assumant corpora.

A Mem. IIII Argu. 1m

Uarto queritur ad quem vsum angeli
q assumant corpora. Et videt q̃ ad vsum
comestionis / locutionis / ambulationis: ⁊
ad alios quosdã. Unde augustinus. xiij. de ciuita
re dei: Hoc faciebant visibiliter ⁊ tractabiliter his
quibus apparuerunt: non quia indigebant: sed
quia volebant vt hominibus congrueret / sui mi-
nisterij quadã humanitate hec fecerunt. Nec fan-
tastice angelos edisse credendum est / quando eos
hospicio homines receperũt. sicut dicitur Genes.
xviij. a. q̃ abraam recepit tres angelos. Et Gen.
xix. q̃ loth recepit angelos. Et hoc accipit: q̃ vere
comederũt angeli. sed ad veram comestionẽ exigi-
tur masticatio ⁊ lingue reuolutio / ⁊ in corpus cibi
glutitio. ergo videtur q̃ omnia hec organa / os scz
⁊ linguam dentes isophagum ⁊ stomachũ accepe
runt angeli: quia sine his organis isti actus vere
fieri non possunt. Adhuc constat q̃ etiam eadẽ Arg. 2m
ratione vere loquebantur. sed vera locutio non fit
nisi interpretatiua potentia mouente linguam et
formante voces articulatas. ergo assumpserũt / et
interpretatiuã potentiam que est rationalis ani-
me / ⁊ linguam ⁊ os ⁊ dentes / ⁊ alia ad que flectit
lingua quando format voces: ⁊ sic assumpserunt
animã rationalem / non tm̃ corpus hominis vel
simile corpori hominis: quia aliter hos actus nõ
vere / sed fantastice fecissent. Adhuc: Ex p̃dictis Arg. 3m
constat / q̃ angeli ex aere densato et solidato corp̃
assumũt / in quo operant circa nos. aer aũt densa-
tus ⁊ solidatus in corpus figuratũ ⁊ solidum non
mouet per spacium / nisi cõmetiendo se spacio ⁊ in
tẽpore determinato. angelus ergo in corpore mo-
to non in voluntatis potestate habet motũ ⁊ vt in
nũc / vel in tempore transeat spaciũ sicut vult / sed
exigit tempus determinatũ. ergo spaciũ transire
potest ita q̃ in minori transire nõ possit. Adhuc Arg. 4m
aristoteles in secũdo de anima dicit: q̃ viuere dici-
tur multipliciter: scilicet nutriri / augeri / moueri
fm locum / sentire / ⁊ intelligere. Sed in omnibus
inferius semper infert suũ superius. Si ergo an-
gelus comedit in corpore corporaliter / ⁊ si loca-
liter mouebat in corpore: cũ motus localis nõ sit
nisi animalis sensibilẽ animã habentis: hoc enim
solum vt dicit Auicẽna / participat motũ processiuũ

si est perfectum: vel motum contractionis ⁊ dila-
tationis si est imperfectum. Impfectum autem di
co / quod est quasi medium inter plantam et anima
l: vt spongia et quedam alia. Si ergo an-
gelus vere mouebatur localiter / ⁊ motu proces-
siuo corporaliter: sequitur q̃ in eodem corpo
re vere ⁊ corporaliter vixit: ⁊ sensit fm omnia or-
gana sensuũ. ⁊ sic non assumpsit tm̃ corpus / sz ro-
Nõ incidẽs tum animal fm sensum ⁊ motum. Adhuc vlte-
rius queritur: quid factum sit de cibo quẽ cõme
dit. Indignum ẽm est dicere de angelo q̃ digesse-
rit vel egesserit eos: dubium est ergo quid de eis
sit factum. Et videtur q̃ fantastice comederit et
non vere. Et hoc videtur accipi ex verbis angeli.
Tobie. 12. d. dixit Raphael. Cũ ẽm eẽm vobiscũ
eram cum voluntate dei: videbar quidem vobis-
cum manducare et bibere: sed ego cibo inuisibili et
B Solutio. potu qui ab hominibus videri non potest vtor.
mẽbri. IIII. Solutio accipiendum est verbũ Augustini. Iz.
de ciuitate dei vbi dicit: Angeli potestate comede
runt / non necessitate. Et ponit exemplum duplicis
comestionis. quia aliter terra sitiens absorbet
aquas pluuie / ꝓter indigentiam siue siccitatis: et
aliter consumit eandem radius solis virtute pote
statis celestis. Et ita vult: q̃ omnes istos act̃ q̃s
angeli fecerũt in corpore: ꝓter nos ad demõstra-
tionem siue potestatis fecerunt / ⁊ non ad indigen-
tiam aĩalis necessitatis. sicut paulo ante dictũ est:
quicq̃d potest potentia inferior / eminẽtius potest
hoc idem potentia superior: vt dicũt dionysius et
boecius. Unde angeli hec opera nõ fantastice / sed
vere fecerũt veritate demonstrationis potentie: ⁊ z
hoc non fecerũt aĩali necessitate. Unde comeden-
do vere in se comestiuã potentiã demonstrauerũt:
⁊ loquendo vere in se potestatiuam interp̃tationẽ
ostenderunt: ⁊ deambulando demonstrauerunt
ptãtem mouendi fm locum sibi inesse / ⁊ non ad ne
cessitatem indigentie. vnde etiam illa organa siue
similitudines illorꝫ organorꝫ in corporibus assũ-
ptis leguntur assumpsisse: ex quorꝫ actibus ⁊ ope
ribus nobiles potestates demonstrantur. Sicut
caput in quo demonstrant̃ potestates discretiue p
neruos ante a cerebro descendentes: ⁊ potestates
motiue p neruos a posteriori parte capitis descen
dentes. ⁊ ideo dicũtur oculosi siue pleni oculis: vt
dicit dionysius deiuidi / potestatem diuinam ha-
bentes in videndo deo ⁊ diuinis. Et cum aurib̃
leguntur: quasi facile audituri corꝫ que a deo pre-
cipiuntur. ⁊ cum manibus humanis: quasi poten
tes ad intellectuales operationes. Dicit ẽm arist.
in. 12. de animalib̃: q̃ manus est instrumentũ in
tellectus practici. Et legũtur alati per pennas et
alas / nihil demonstrãtes indigẽtie: sed sicut dicit
Dionysius q̃ altiuoli sunt in diuinas contempla-
tiones. ⁊ sic est de aliis organis mobiliũ operatio
nũ. Et nõ legũtur assumpsisse epar vel stomachũ /
vel intestina / vel etiam exteriora membra turpiũ
operationũ: ex quorꝫ actibus non demonstratur
nobilis potestas / sed indigẽtia animalis necessita
tis. Quãuis augustiñ dicat: q̃ demones effigies
talium mẽbrorꝫ in corporibus assumptis in signũ
sue prauitatis ⁊ turpitudinis leguntur assumpsis
se. Sicut dicũt de incubis ⁊ succubis: qui nõ cor
poraliter tales turpitudines exercuerunt: sed q̃
spiritualiter ad talia instigent / ⁊ hoc per turpes ef
figies corporum ostendunt. Ex his notatis est
£ facile respondere obiectis. Ad primũ ergo dicẽ-
Ad arg. 1m dum: q̃ corpora receperũt in organis nobiles po-
testates demonstrantibus per propriãs operatio
nes. Unde figuram oris habuerunt / ⁊ corporꝫ que
in ore sunt potestatiuam comestionem demõstran
tium: ⁊ nõ fantastice comederunt / sed vere: ⁊ pote-
statiua veritate comestionis / nõ indigentie. Ad
Ad 2m aliud dicendum: q̃ vere loquebantur potestatiue
locutionis demonstratione. sed ad hoc non indige
bant q̃ assumerent animam / vl' partem anime ho
minis: cum sicut dictũ est / natura superiores sunt
q̃s anima: ⁊ possunt hoc eminenter per seipsos spi-
ritualiter q̃ anima potest animaliter ⁊ indigẽter
⁊ materialiter. Unde Numeri. 22. glosa dicit: q̃
ad locutionem formandam per os asine: nõ opor-
tuit q̃ lingua asine fieret lingua humana: vel ani
ma asine mutaretur in rationalem animam. cum
hoc possit facere angelus etiam sine lingua: vl' per
contrariam linguam / q̃ anima hominis per lin-
guam hominis operatur. Ad alius dicendum:
Ad 3m q̃ hoc esset verum q̃ obiicitur / si angelus motor
determinate virtutis proportionem haberet ad
corpus motum: sicut motor naturalis. vt dicit ari
stoteles: q̃ si celũ plures stellas haberet q̃s habz /
a motore suo moueri non posset. Sed in antehabi-
tis dictum est: q̃ angelus vincit potentiam mo
bilis ⁊ medij per quod est mot̃: ⁊ ideo si assumat
corpus aereum densatum / non propter hoc retar
datur motus eius. Ad aliud dicendũ: q̃ in om-
Ad 4m nibus inferius infert suum superius / in quib̃ su
perius vt natura superior actũ et intellectu est in
inferiori. ⁊ sic non est in vita ⁊ sensu ⁊ motu locali
in quibus ista sunt animaliter ⁊ indigẽter. vbi au-
tem sunt ad potestatis demonstrationem nõ opor
tet: eo q̃ in illis superius nõ est in inferiori: ⁊ in il-
lis inferius demõstratiuũ est nobilis potestatis:
quã non demonstrat superius nisi potentialiter ⁊
imperfecte. Cuius causa est: quia sicut innuit ari-
stoteles in. ij. priorum: inferius non est in suo supe
riori nisi potentia: superius autem in inferiori ac-
tu ⁊ intellectu. Ad id quod vlterius queritꝫ ⁊ z
Ad q̃nẽ in- pare solutio. In potestatiua enim comestione con
cidentẽ. sumitur cibus: ⁊ sicut antiqui dixerunt / redigitur
in preiacentem materiam elementalem. sicut ra-
dio solis consumitur humor aque. sed in indigen-
tia comestiõis reꝗcitur ⁊ digeritur ⁊ egeritur. Et
quod dicit angelus: videbar quidem vobiscũ mã
ducare et bibere: intendit / q̃ videbatur comedere
et bibere ad indigentiam: cum tamen non come-
dit ad indigentiam / sed ad potestatis demonstra-
tionem.

Queritur quid fiat de corporibus assũptis post ministerium expletum: vtrum rediant in preiacentẽ materiam.

A Mẽbrũ. v. Argu. 1m

Uinto queritur: quid fiat de corporibus
q assumptis post ministerium expletum.
Et dicit beda in libro de natura rerũ:
q̃ missi in misteria corpa sumũt: ⁊ cõdẽ misterio ex
plero deponũt. Et sic videt q̃ corporib̃ vtunt vt
habitib̃. habitus aũt post depositionẽ ĩegri ma-
nẽt. ḡ videt q̃ corpa assũpta ab angelis ⁊ deposita

integra ⁊ saluata manent in figuris organorum

Arg. 2m Adhuc habitū est q̃ spissum rea et solida faciūt. spissum autē ⁊ solidū post depositionē eriā retinet figurā: quia ex spissitudine ⁊ soliditate cōfortatur in eo potentia tenendi formā ⁊ figurā. videt̃ ergo q̃ corpora deposita ab angelis in formis suis manent ⁊ figuris. Sed cōtra hoc est: q̃ sicut dicit

In ptrariū argum. 1m Beda: Figura corporis in quibꝫ apparuit deus/et pleno ministerio resoluta fuit in p̃iacentē materiā. sicut colūba in qua apparuit spūsanct⁹. Matth. iij. et Joh. j. ⁊ stella q̃ in aere apparuit ⁊ duxit magos. Matth. ij. ergo multo magis corpora in q̃bꝫ apparent angeli/ pacto ministerio resolucda sunt

Argu. 2m in p̃iacentē materiā. Adhuc si manerēt: vbi manerēt: vel ad q̃d manerēt? Si eim er aere sunt/ vt dicit auctoritas: nō habēt locum cōnaturalē vbi

Arg. 3m manerēt nisi aerē: ⁊ sic a q̃busdā viderent̃. Adhuc: fortior est vnio aīe ad corpus cui naturaliter vnitur/ q̃ angeli ad corpus assumptū. sed corpus q̃d vnit̃ anime exuta aīa a corpore statim resolut̃. Dicit eim aristoteles in fine p̃mi de anima: q̃ egrediente aīa marcescit corp⁹ ⁊ exspirat. ergo multo

B magis corpus angeli resoluitur post q̃ ab angelo

Solutio mēbri. V depositū est. Solutio: dicendū q̃ corp⁹ angeli resolut̃ in p̃iacentē materiā pacto ministerio. p̃iacens autē materia aer est tenuis/ nō tenēs figurā in quā resolut̃ corpus angeli: ⁊ disparet. Et hui⁹ causa est: quia spissans ⁊ cōtinēs corpus nō est aliqua natura/ vel qualitas naturalis que sit in ipso corpore assumpto: sed ex virtute angeli assumētis corpus cōtinet̃: ⁊ ideo relictū ab angelo nō habet quo spisset̃ ⁊ quo cōtineat̃: ⁊ cōsequenter ex virtute elementali que in ipso est/ in tenuē aerem resol-

Ad arg. 1m uitur ⁊ disparet. Ad primū ergo dicendū: q̃ habitus figurā retinent: quia in se habēt potentiam sicci ⁊ duri quibꝫ in eis confortat̃ potentia tenēdi figuras quas receperunt. Et contrariū corp̃ sunt per naturā in corpore angeli: hūmidū scz/ q̃d p̃prio termino non terminat̃: ⁊ spiritualis raritas/ que nihil tenet sibi impressum: nec tenet angelo p̃ figuram: ⁊ p̃terea statim resoluitur depositū ab ange-

Ad 2m lo. Ad aliud dicendū: q̃ spissus nō tenet figurā/ nisi principia potētie solidi ⁊ spissi radicent̃ in ipso spisso p naturales qualitates. Jam autē dictū est/ q̃ sic nō ē in corporibꝫ angelorꝫ: ⁊ ideo resoluunt̃.

Ea que obiciunt̃ in contrariū procedūt.

Tractatus. XIX. De potentia dei.

Abitis his que de

b sciētia dei/ et qualiter res sunt in deo: ⁊ ecōuerso qualiter deus est in rebus: querenda erant: tractanda sunt ea de quibꝫ tractat magister p̃mo sententiarū distinctione. xliij. et. xliiij. et. xliiij. hoc est de omnipotētia dei. Que vt ordinatī⁹ inq̃rant̃: in genere p̃mo quēremus duo: quorꝫ primū est de potentia dei. secūdū de possibili q̃d ad potentiam dei dependet. De potentia quēremus duo: scz de multiplicitate huius nominis potētia/ vt habeatur sensus in quo deo potentia conueniat. Secundū de conditionibus potētie p̃m quas perfecta dicitur in deo esse potentia. De his eim querit magister p̃mo sententiarū distinctione. xliij. xliij. xliiij.

Querit̃ de multiplicitate huius nominis potentia. Questio LXXVI

Rimo ergo queritur

a p de multiplicitate hui⁹ nominis potentia. Dicit eim aristoteles in quinto pri- Arg. 1m me phic. q̃ potentia est actiua: ⁊ potentia passiua. Potentia actiua definit̃ ab eo sic: potentia actiua est principiū trāsmutationis in aliud p̃m q̃ aliud. potentia passiua sic: potentia est principiū trāsmutationis ex alio p̃m q̃ aliud. Adhuc Richard⁹ Argu. 2m de sancto victore: Constans est deū esse potentem potentie plenitudine/ nō potentie participatione.

Adhuc in deo potentia est ad intelligendū: potentia ad generandū: potētia ad spirādū: potētia Arg. 3m ad creandū. ⁊ cōstat q̃ nō vno modo dicit̃ potētia in omnibꝫ. Querit̃ ergo si potentia actiua p̃m notificationem aristotelis cōueniat deo. Et videtur q̃ nō. potentia eim actiua est principiū trāsmutandi in aliud: ⁊ illud aliud nō potest esse nisi materia subiecta potentie in quā agat. potentia autem dei nō requirit subiectū materie: a qui eim ex nihilo per creationē adducens ad esse. ergo videt̃ q̃ potentia actiua non cōueniat. Adhuc: Omnis potentia Arg. 4m dependet ad actum/ ⁊ est completa cum est in agere. sicut figura anguli acuti in gladio/ potentia est ad incidere siue secare: et est in vltimo complero quando incidit vel secat. Sz p̃ophanum est dicere deum qui est sua potentia: quia sua potentia est sua substantia siue essentia/ ad aliquid depende re vel ab aliquo perfectionē accipere: ergo potentia deo cōuenire non videtur. In contrarium In ptrariū est q̃d dicit aug⁹/ et in p̃habitis determinatū est: argumētū. q̃ actionis p̃dicamentuz vel soli deo/ vel maxime deo cōuenit. ⁊ cui⁹ est actus illi⁹ est potentia: ergo potentia agendi ⁊ patiendi attribuenda est deo.

Ulterius querit̃ hic quādo dicit̃: potētia creandi esse in deo/ vtrū connotet̃ aliquid in creatura: I. q̃stio incidens vel nō. Et videtur q̃ sic. quia cū dicit̃: deus scit Arg. 1m mundū fore/ vel esse/ vel fuisse: ⁊ cū dicit̃: de⁹ vult mundū fore/ vel esse/ vel fuisse connotat̃ aliquid in creatura respectu cui⁹ dicitur deus scire hoc/ vel velle hoc: ergo etiā aliquid cōnotabit̃ in creatura cū dicit̃: deus potest facere hoc/ vel illud quo res Argu. 2m possibil̃ est fieri a deo. Adhuc possibile se habet ad potentiā sicut scibile ad scientiā. sed scientia ponit scibile: est eim scientia scibilis scientia/ vt dicit aristoteles: ergo videt̃ q̃ potentia ponat possibile: II. q̃ incidens ⁊ sic ponit aliquid in creatura. Sed tūc querit̃: cū ante mundū fuerit verū: mundū creare ē possibile deo/ in quo radicet̃ illa possibilitas. Con- Argu. 1m stat q̃ nō in creatura: quia illa non fuit in deo/ vt videtur: quia possibilitas in deo non est ad fieri. Arg. 2m

Adhuc possibilitas in causa est ipsius cause potentia. p̃m hoc ergo q̃cunq̃ p̃t facere causa/ sunt possibilia. sed deus p̃t facere infinitos mundos: ergo possibile est fieri infinitos mundos: q̃d absurdū est. Adhuc augustin⁹ in libro de symbolo: Argu. 3m Omnipotens dicit̃ quia de nihilo fecit quecunq̃ fecit. Non enim aliqua materia eum iuuit ex qua demonstraret artis sue potentiā: sed ex nihilo cuncta creauit. Ex hoc accipit̃ q̃ nihil p̃eiacet actui creationis in quo radicari possit possibilitas ad

Arg. 4m fieri que dicit̃ respectu faciendi in deo. Adhuc athanasius in altercatione contra arriū: Vide q̃t noibus ⁊ q̃tis vocabul̃ appellem⁹ deuz. Quo ad se eim dicimus deum sapiētē/ ⁊ bonū/ et omnipotem: quo ad nos vero misericordē/ pium/ ⁊ iustuz. Sed nomina que quo ad se nominat̃ deum/ nihil cōnotāt̃ in creatura. ergo cū potens vel oīpotens

Arg. 5m dr deus/ nihil i creatura cōnotat̃. Adhuc anselmus in libro de ꝓceptu virginali: Deus de trūco potest facere vitulum. sed de trūco nō potest fieri vitulus: eo q̃ deest aptitudo ex parte materie. ergo nō semp possibilitas materie responder potentie dei. Cum ergo deus dicit̃ potens/ non semper cōnotatur possibilitas ex parte eius q̃d subiicitur

B potentie. qz possibilitas est aptitudo i materia vt

III. q̃stio incidens fiat hoc q̃d deus possit facere. Ulterius queritur: cum potentia dei per multa determinetur: scz per tpale. vt cum dicit̃: potest facere mūduz. p eternā: vt cū dr: potest intelligere: p̃t velle siue amare. per quid: vt cum dicit̃: potest creare: actus eim eēntie est q̃ est quid. per adaliquid: vt cum dr: p̃t generare filiū: potest spirare spīsanctū: vtrū potentia in his oibus vniuoce/ vel equoce dicatur.

Argumētū Quia eim nō vniuoce videt̃: q̃ tpalis et eterne/ ad quid ⁊ ad aliquid non est ratio vna. Similit̃ q̃ nō equoce vtcutur: qz res nō est diuersa p̃m substātiam. In equocis autē ratio subē est diuersa: eo q̃

Solo q̃ois res p̃m subam diuerse sunt q̃ sub vno noīe cōtinetur. Solutio: dōm q̃ intentio potentie in cōi p̃ prius ⁊ posterius dr de potentia pfecta/ ⁊ de potētia impfecta. ⁊ hoc dico de potentia actiua: qz potentia passiua nullo modo referr̃ in deum. Potētiam aūt actiuam pfectam dicim⁹ que stat in vltimo sui: ex quo inferr̃ omne q̃d citra vltimū est. q̃d aristo. in. ij. de celo ⁊ mūdo vocat virtutem/ dicēs: virtus est vltimū potentie in re. sicut si Hercules potest in centū ⁊ nō plures: virtus ⁊ vltimū potētie est ad centū. et ex hoc infertur oē quod citra id est. Si eim potest in centum: potest etiam in. Jo. et potest in. Io. ⁊ pōt in. J. ⁊ potest in vnū. sed non sequtur ecōuerso. Sicut enim ibidē dicit cōmentator eius ⁊ philosoph⁹: virtus potētie actiue est in maximo: ⁊ virtus potentie passiue in minimo. q̃d eim patitur ab vno: patitur a duob⁹ vel tribus: et sic deinceps: ⁊ nō ecōuerso. Potentia autem actiua per tria ponitur in maximo: scilicet per vniuersalitatem/ quia oīa potest: ⁊ per facilitatē/ qz vt vult potest ⁊ quodcūq̃ vult: ⁊ per hoc q̃ in ꝓgressu potentie in actum nullo indiget/ sed sibi sufficit ad p̃cedendum causatū ⁊ totū esse causati: ita q̃ nō indiget materia ex qua producat: nec instrumento quo operatur vel producat causatum: nec indiget specie vel exemplari extra se ad quod respiciat quā do operatur. Et per defectum horꝫ omnis potentia creati dicitur imperfecta. Naturalis eim potentia actiua/ nec omnia potest/ nec facile potest: sz cū moza ⁊ materiam exigit ex qua operetur: ⁊ instrumētuz/ qualitates scz actiuas ⁊ passiuas que preparent materiam. Similiter potētia artis exigit materiā ⁊ instrumētum ⁊ exemplar extra se ad q̃d operetur: ⁊ cum difficultate producit effectum: et exigit mozam ⁊ tēpus. ⁊ ideo impfecte sunt potentie: nec sunt tota causa sui effectus: nec causant totum esse effectus sui/ sed formale tūm in materia/ vel ex materia. Natura eim producit formā ex materia: ars vero in natura. Ad primū g̃ dōm: q̃ p̃m q̃ aristo. definit potentiā/ definit potētiā creati ⁊ impfecti: ⁊ ideo per rationē illā potētia deo nō conuenit. Ad aliud dōm: q̃ potentie plenitudo dicit̃ potentia pfecta a Richardo: potentia autē p̃ p̃ticipationē dicit̃ possessio potentie p̃m partē plenitudinis/ ⁊ nō p̃m totū. Ad aliō dōm q̃ hoc p̃cedit: quia potentia p̃m definitionē aristo. deo nō conuenit. Ad aliud dicendū: q̃ hoc est verum in illis in quibus actus differt a potentia: ⁊ ideo in deo nō tenet: quia in deo actus ⁊ potētia sūt idē.

Ad id quod obiicit̃ in contrariū iam patet solutio: quia potentia p̃m perfectionē attribuit̃ deo: p̃m participationē autem nō. Ad id quod vlterius querit̃: dicendū q̃ qñ potentia determinat̃ p tempozale: tunc aliquid connotatur in creatura: nō p̃m esse quo creatura est in seipa/ sed p̃m esse q̃d habet in causa: quia p̃m hoc esse/ vt dicit anselm⁹/ est creatrix essentia/ ⁊ ab eterno/ ⁊ possibilitas ⁊ scibilitas: ⁊ vt ita dicā voluntabilitas. Hoc modo p̃m rationē/ ⁊ non p̃m esse sunt in ipa: sicut in ante habitis in questiōe de scientia dei dictū est. Ad aliud dōm: q̃ sicut scientia dei ponit scibile qñ ad tempozale determinat̃: nō in esse ꝓprio/ sed p̃m q̃ ē in causa: ita potētia dei ponit possibile/ sicut paulo ante dictum est: nō in esse ꝓprio/ sed p̃m eē quod habet in causa. Ad aliud dōm: q̃ illa possibilitas radicat̃ in ratione creature p̃m eē q̃d habet in deo. ⁊ hoc mō fuit ab eterno ⁊ ante mūdū. Ad aliud dōm: q̃ possibilitas in causa/ vt causa ē cāe potētia: scz possibilitas ei⁹ q̃d ē in cā/ cū diuersus modus significandi sit p̃m cām ⁊ id quod est in cā/ licet res sint idem: nō est potentia cause in modo significandi. ⁊ ideo attribuit̃ aliquid vni quod nō attribuit̃ alteri. Ad dictum augu. dicendū q̃ nihil p̃eiacet actui creatōis in quo p̃m esse q̃d creatura hz in se/ radicet̃ possibilitas: hz tamen aliq̃d ante se in quo p̃m esse quod creatura habet i creatore radicet̃ ratio possibilitatis. Ad aliud dicēdū: q̃ qñ nomina que noīa nt deū p̃m se/ nō determinat̃ ad tēpozale: vt quando dicimus deū potētem/ sapientem/ bonū/ simplicem: nihil connotat̃. sed quando hec nomina determinant̃ per tempozale: vt quando dico: potest facere mundū: tūc p̃ culdubio aliquid connotat̃ in creatura modo predicto. Ad aliud dicendū: q̃ aptitudo in re creata dupler ē: scilicz seminalis siue naturalis. sicut in grano aptitudo est ad messem futuram. et hec aptitudo nō exigitur ad hoc q̃ fiat quod deus potest facere. Et est aptitudo obedientialis: qua in omni creatura aptissimū est/ q̃ deo obediat. ⁊ hec aptitudo in re est ⁊ in esse ꝓprio/ ⁊ in esse quod habet in causa. Et de prima aptitudine intelligit̃ dictum anselmi/ ⁊ non de secunda. Ad id quod vlterius querit̃: dicendum q̃ potentia in his nec vniuoce/ nec equiuoce dicit̃/ sicut probatur per rationes inductas: sed dicitur p̃m analogiam/ p̃m illum modum analogie qui in p̃habitis determinatus est: quo scilicet vnum sub diuerso modo significandi/ et sub diuerso modo dicendi et intelligendi significatur. vna eim res est que in omnibus illis significat̃ sub diuerso modo/ p̃m q̃ per diuersa determinatur. vnde aliq̃ significatur vt

Ad arg. 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad argu. in ꝓriū

Ad I. q̃stionē incidētē. ⁊ arg. 1m

Ad II. q̃stionē incidētē ⁊ argu. 1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 5m

Ad. III. q̃onē incidētē.

substantia: aliquãdo vt causa: aliquãdo vt quid: ⁊ aliquando vt adaliquid.

Queritur de conditionibus potẽtie ꝓm quas ꝑfecta in deo dicitur esse potentia.

Questio. LXXVII

Ecũdo queritur de

conditionib⁹ potentie ꝓm quas perfecta in deo d⁹ esse potentia: q̃ sunt vniuersalitas/immensitas/ꝑfectio in opere: ꝓm quã d⁹ optime facere quicquid facit.

Vnu⁹ qõis tria sũt mẽ.

Vtrum deus dicatur omnipotẽs quia vniuersaliter omnia potest.

A Mẽb:ũ.I

Argu.1m

Rimo ergo queritur an dicatur omnipotens/quia vniuersaliter oia põt. Hoc eũ disputat mgr in ꝓmo sniarũ dist.42. ca. Sed queritꝝ. Et obiicit sic. Primo eũ ostẽdit deum sic dici oipotentem q̃ potest oia/per augustinũ in libro qõnũ veteris ⁊ noue legis/qui sic dicit: Oia quidẽ potest deus: sed nõ facit nisi q̃d cõuenit veritati e⁹ ⁊ iusticie. Adhuc aug⁹ ibidẽ: Omnia quidẽ potest deus: ⁊ potuit deus cuncta simul facere: sed ratio ꝓcibuit/id est rõnalis voluntas. Adhuc pauloante habituꝫ est: q̃ deus oipotens est potentie plenitudine/sed non partici patione. Potentie autem plenitudo nõ est nisi oia possit: ideo ab hoc q̃ omnia põt oipotẽs d⁹. In contrariũ obiicit mgr. Et videtur ponere instãtiã in tribus generib⁹ actuũ quos nõ potest deus: scz in actibus corporalib⁹. Non eũ potest ambulare/loqui: ⁊ hmõi que penitus a natura diuinitatis sunt aliena: cum hoꝝ instrumẽta nullatenus habere queat. Secũda instãtia est in actibus deformibus: vt in peccatis. nõ enim potest mentiri: nõ potest peccare. ergo videtur q̃ non omnia potest.

Argu.2m

Argu.3m

In ꝓtrariũ

Instãtia.I.

II

III

Tertia instantia est in actibus ꝑuatiuis siue defectiuis. Et inducit augustinũ in libro de symbolo sic dicẽtem: Deus oipotens nõ potest mori vel falli: nõ põt miser fieri: non potest vinci. hec vtiq̃ ⁊ hmõi absit vt possit omnipotens. Si eũ huiusmodi passionib⁹ atq̃ defectib⁹ subiici hic posset: oipotens minime foret. ⁊ inde monstratur oipotẽs: quia ei hec appropinquare nõ valent. Ex his omnibus infert: q̃ nõ omnia possit/sz quedã. Sz si quis dicat q̃ hoc posse nõ esse potentie/sed impotentie: vt dicit Richardus in libro de trinitate: absq̃ dubio colligit: q̃ omnia potest quecũq̃ posse potentie est. Contra: currere/ambulare/constat q̃ potentie est/⁊ non impotentie. nõ eũ potest esse q̃d id q̃d est potẽtie indicium: ⁊ in vno/impotẽtie indicium sit in alio. ergo videt q̃ adhuc cũ hec nõ possit q̃ non sit oipotens. Similiter obiicitur de secũda instantia. videtur enim q̃ posse peccare potẽtie sit/⁊ nõ impotentie. Dicit eũ augustinus in libro de bono: Melior est natura que peccare potest/q̃ quę nõ potest. sed melius in omnib⁹ deo attribuendum est. ergo videtur q̃ ⁊ deus peccare possit: ⁊ q̃d peccare nõ sit impotentie/sed melioris nature. Adhuc Joã.8.g. dicit xp̃s iudeis: Si dixero quia nõ noui eum/sz parrẽ: ero similis vobis mendax. Si xp̃s potuit ⁊ ꝓm diuinitatẽ ⁊ humanitatẽ hoc dicere: ergo potuit esse mendax. sed quicquid xp̃s potuit ⁊ ꝓm diuinitatẽ ⁊ ꝓm humanitatem: potentie/⁊ nõ impotentie fuit. ergo mentiri nõ est impotentie/sed potentie: ⁊ ita si de⁹ non poterit mentiri/nõ omnia potest/nec oipotens dicitur. Similiꝝ de instãtia tertia obiicit. videtur eũ q̃ deus possit pati malum. Aug⁹ in ꝓmo libro de libero arbitrio: Duplex est malum: culpe scz et pene. Mali culpe deus nõ est auctor/sed mali pene malum ergo pene subiacet potẽtie. Si ergo nõ potest mori et infirmari: videt non esse oipotens.

Contra. Arg.1m

Argu.2m

Argu.3m

Arg.4m

Propter hec ⁊ his similia magr in illo ca. Sic igitur diligenter considerantib⁹/dicit: q̃ ꝓm aliud quidem attenditur omnipotẽtia q̃ ꝓm omnia posse. Dicit enim sic: Diligenter considerantibus omnipotentia dei ꝓm duo apparet: scz quia facit oia que vult: ⁊ nihil oino patitur. ꝓm vtriq̃ de⁹ omnipotens verissime ꝑdicatur. Adhuc aug⁹ in libro de spiritu ⁊ littera: Non potest deus facere iniusta. quia ipse est summa iusticia ⁊ bonitas. omnipotens vero est: non q̃ possit omnia facere/sed q̃ potest efficere q̃cq̃d vult: ita vt nihil valeat ei⁹ voluntati resistere q̃n compleatur: aut aliquo modo impedire eãdẽ. Adhuc ioãnes chrysostom⁹ in homelia quadam in expositiõe symboli: Omnipotens dicitur: quia in posse illius non potest inueniri nõ posse: dicente ꝓpheta: Omnia quocũq̃ voluit fecit. Ipse est ergo omnipotens vt totum q̃d vult possit. Unde Roma.9.c. Uolũtati eius q̃s resistit. Hec omnia inducit magister ꝓmo sentẽtiarum distin.42. Et obiicitur contra hoc. Cum enim dicit aug⁹: q̃ nõ dicitur oipotens quia oia possit facere: aut signuꝫ distribuit ꝓ bonis tm̃: aut ꝓ bonis ⁊ malis. Si ꝓ bonis tm̃: sequit q̃ deus non omnia bona potest: q̃d falsum est. Si ꝓ malis et bonis: iterum sequitur q̃ aliq̃d sit quod deus non possit: quod iterum valde inc̃ouueniens est. Adhuc obiicit magister in sententij⁹. Si nõ dicitur omnipotens: q̃ quicq̃d vult potest: tũc aie beate ⁊ angeli omnipotentes dicentur/q̃ possũt quicquid volunt. beati eũ sunt: ⁊ beatis omia optata succedunt/vt dicit aug⁹. sed hoc falsum est: ergo ⁊ primũ falsum: scilicet q̃ deus ex hoc sit oipotens/quia potest quicquid vult. Adhuc videtur q̃ simul ratio sit ex parte voluntatis/⁊ ex parte potentie: quia si vult omnia que vult/⁊ voluntatis eius impediri nõ potest effectus: ergo ita dicetur oiuolens sicut omnipotens. Si dicatur: q̃ mala subiacent potestati/nõ volũtati. Cõtra augustin⁹ in enchiridion: Peccatores q̃tum ad ipsos attinet/nõ q̃d deus voluit fecerunt: q̃tũ vero ad omnipotẽtiam dei/nullo modo id facere voluerunt. hoc quippe ipso q̃ contra voluntatez ei⁹ fecerunt/de ipsis facta est volũtas dei. Adhuc augustin⁹ in libro de ꝑdestinatione sancto⁹: Mali facũt contra voluntatẽ dei. sed in hoc ipso ipletur voluntas dei: ergo videt q̃ dicatur oiuolens sicut omnipotens. Si quis dicat: q̃ potẽtia respicit bona ⁊ mala: volũtas autem bona tm̃. Nõ soluit: q̃ sicut voluntas dei ad bona determinat: ita et iam potentia. deus enim nõ potest facere mala: ergo adhuc relinquitur q̃ dicatur deus omniuolens sicut omnipotens. Adhuc diruntur tiqui: q̃ oimnipotentia dei extendit se ad bona ⁊ ad mala: sed ad elicienda bona et facienda: ad mala autem ordinanda. Unde augustinus sup p̃s. non

Argu.6m

B

Arg.7m

Arg.8m

Arg.9m

Arg.10m

Arg.11m

Arg.12m

Arg.13m

Arg.14m

vult de⁹ vt peccet homo q̃libz: si aũt peccauerit penitenti vult parcere vt viuat: in peccatis vero ꝑseuerantem punire/vt iusticie potentiam contumax non euadat. dixerunt ergo antiqui: q̃ potentie dei subiecta sint bona ⁊ mala: ⁊ ideo dicit oimnipotens/nõ omniuolens. Contra aug⁹ in enchiridion: Non fit aliquid nisi omnipotens fieri velit: vel sinendo vt fiat/sicut malum: vel ipse faciendo/vt bonũ. ergo videt q̃ ⁊ mala ⁊ bona subiacẽt voluntati sicut potentie: ⁊ ita dicetur oiuolens sicut oipotens. Si dicatur q̃ voluntas signi est que est respectu malo⁹/non voluntas beneplacti. Contra: sicut beneplacitum dei est respectu bono⁹ faciendo⁹: sic beneplacitum dei est respectu malo⁹ ordinando⁹ ⁊ sic adhuc relinquitur: q̃ voluntati beneplaciti subiecta sint ⁊ bona ⁊ mala sicut potentie. ⁊ sic dicetur oiuolens sicut omnipotens. Solutio: prenotenda est distinctio iã dudum a nobis in p̃habitis posita: in questiõe de nominibus que dicũtur de deo: ⁊ de his que de deo dici non possunt. Quedam eũ sunt materialia in ipsa sua rõne materiam corporalem ⁊ sensibilẽ cõcipientia. Quedam priuatiua ⁊ quãdam deformitatem ⁊ inordinationẽ importantia. Materialia: vt currere/ambulare/comedere/dormire et hmõi: ad que nulla potest esse potentia nisi materialis: hoc est que radicatur ĩ materia sensibili. Et hec propter sue nobilitatis ⁊ spiritualitatis ⁊ simplicitatis eminentiam non potest deus in se: eo q̃ hec posse est infirmũ posse/⁊ de facili impedit ab effectu. hec tamen potest deus facere in alijs quib⁹ dat posse ad hec faciendum. sicut in hominib⁹. q̃ sine deo nulla creatura aliquid potest. Priuatiua sunt que habitus nobiles priuant: vt cecum/surdum/mors/infirmitas/vincibilitas. ⁊ hec propter excellentem virtutem diuinam ꝓm omnẽ nobilitatis habitum deo in se cõuenire non possunt: nec hec sunt potentie/sed impotẽtie. Et hec ꝓm q̃ sunt in nobis duplicem habent considerationem. scilicet in comparatione ad causam meritoriã que peccatũ est. ⁊ sic hec in nobis nõ sunt facta a deo/sed a peccato. nec subiacent potentie diuine: quia sicut dicit fulgentius super epistolam ad Romanos: Deus non potest facere vnde opus suuꝫ fiat deteri⁹. Unde q̃ mors dissolutio est: habet ex eo q̃ ex nihilo factum est q̃d morti subiacet. sed q̃ inducta est super imortales/hoc est potentes nõ morita peccato est/nõ a deo. Considerantur etiã ista ꝓm q̃ a iusto iudice malum culpe per penam ordinante inflicta sunt. Et in hoc respectu sunt a deo: ⁊ subiacent potentie diuine ꝓm actum ordinatiõis/que facit hec ĩ alijs/⁊ nõ in seipsa. Deformitatẽ autem ⁊ inordinationẽ importantia sunt peccata: q̃ propter hoc q̃ deus non nisi rectitudinis ⁊ veritatis ⁊ boni et ordinis principium est/nõ possunt cadere in deum: nec possunt esse in ipso ab alio. Unde dionysius in libro de diuinis nominibus/cap̃. de omnipotente tractãs illud apl'i. ij. ad Timo. I. seipsum negare non potest/dicit sic: Suiipsius negatio est casus a veritate. veritas autem existens est ⁊ ipse deus: vnde a veritate casus/est ab existente casus. ab existente autem non potest cadere deus: quia nõ potest non esse: nec potest esse causa q̃ existentia que ipse fecit/in nihilum cõuersa fiãt

Arg.15m

Argu.16m

Solutio. Membr.I

E

nõ existentia. quia sic esset ꝑuaricator. Galath.2.d. Si ea que destruxi iterũ reedifico/ꝑuaricator ẽme constituo. Nec eũ omnia sũme impotẽtie sũt: ⁊ sicut dicit anselmus in monologion: Qui potest id quod sibi nõ prodest/⁊ quod sibi nõ prodest ⁊ sibi nõ expedit: q̃nto magis potest hoc/tãto magis aduersitas ⁊ puersitas possunt in eũ: q̃nto autem magis aduersitas ⁊ puersitas possunt in aliquẽ/tanto impotentior est. q̃ a primo ad vltimũ: quanto aliquis potest quod sibi non ꝓdest nec expedit: tanto impotentior est. His habitis facile est respondere ad obiecta. Ad primũ q̃ dicendum: q̃ omnipotentia dei a duobus determinatur: scz ꝓm q̃ est respectu possibilis: ⁊ ꝓm q̃ est in potente. ꝓm q̃ est respectu possibilis/sic determinatur ab vniuersalitate: scz q̃ omnia possit quecũq̃ posse potentie est/⁊ nõ impotentie. Sz m autẽ q̃ est in potente: tunc determinat q̃ potest quecũq̃ vult: ita scz q̃ nõ potest cogi/q̃ nõ potest impediri: q̃ sine indigentia materie instrumẽti exẽplaris extra se respiciendi potest facere quecũq̃ vult. ⁊ sic solus deus est omnipotens: ⁊ hoc intendit augustinus. Ad aliud dicendum: q̃ omnia potest de⁹ que facere potentie sũt/⁊ nõ impotẽtie. Nõ eũ cẽt rõnabilis voluntas si ea faceret q̃ impotentie sũt. ⁊ hoc intendit augustinus ⁊ nõ aliud. Ad aliõ dicendum: q̃ omnia potest vl' in se/vel in alio que cuiq̃ potẽtie sunt ⁊ non impotentie. ⁊ hoc vocat Richardus potẽtie plenitudinem. quia facere ea que impotẽtie sunt: nõ est potẽtie plene/sed potentie que impotentie permixta est. Ad instantias quas ponit magister iam patet solutio. Corporalia enim q̃ de facili impediunt ab effectu/imperfectionẽ potentie dicunt in potente. repugnant eũ potẽtie perfectissime: ⁊ iõ deus ea nõ potest in se. quicquid tamẽ he dicunt potentie in alijs: hoc totum fluit a perfectissima potẽtia diuina. sz in deo sunt ꝓm potentie plenitudinẽ ⁊ causaliter: in creatura autem ꝓm potẽtie participationem: ⁊ iõ ꝓm partem vnicuiq̃ proportionabilem/⁊ nõ ꝓm plenitudinem. Ad aliud dicendum: q̃ hec posse potentie est participatiue: sed hec posse nõ est potẽtie ꝓm plenitudinem dicte/nisi causaliter est: vt dictũ est. Ad aliõ dicẽdum: q̃ posse peccare nullo modo potentie est/sed impotentie maxime ⁊ peruerse potentie/que impotentie permixta est: ⁊ ideo de⁹ nõ potest peccare. ⁊ ex hoc nõ est impotentior/sed potentior est: vt dictum est. Et ad dictum augustini dicendum: q̃ augustinus nõ intendit q̃ aliqua natura melior sit ex potentia peccandi propẽ ipsam peccandi potentiam/sed propter consequẽs: quia scilicz omne peccatum in libero arbitrio est: ⁊ omne quod liberi est arbitrij/potest facere quod vult. ⁊ omne q̃d potest facere quod vult/dominiũ habet suorũ actuum. ⁊ propter hoc natura hoc habens melior est q̃ illa que nõ habet: vt vegetabilis/⁊ brutalis. Uegetabilis enim subiacet necessitati: Bruta autem vt dicit Damascenus/aguntur pot⁹ q̃ agant. vnde propter libertatem agẽdi quod vult/naturam dicit esse meliorem: ⁊ non ꝓter peccandi potestatem. Ad aliud dicendũ: q̃ nullo modo christus vel deus potuit mentiri/vl' peccare. Et quod dixit christus: Si dixero ero similis vobis mendax. falsus est: si dicendo hoc/

D

Ad arg.1m

Ad 2m

Ad 3m

Ad instantias mgri ĩ principio

Ad ar.I. in cõtrariũ

Ad 2m

E

Ad 3m

recessero a diuinitate/ qõ tamẽ impossibile est tero similis vobis/ per hoc scilicet q̃ habebo potẽtiã p̃ mixtam impotentie ꝛ peruersitati. ꝛ sic per consequens ero mendax. Unde ex hypothesi impossibili procedit verbuz xpi. Dicit eñ Damascenus: q̃ peccatum est recessus ab eo qõ est fm naturam/ in id qõ est contra naturam. Et id quod obꝗcitur: q̃ xps potuit dicere hoc/ id est syllabas ꝛ litteras p/ ferre: dicendũ q̃ prolatio duplex est: scilicet vocis articulate simplr siue materialiter. et hoc mõ xps potuit pferre verba. Et est prolatio vocis articulate ꝛ litterate fm ordinem ad rei significationẽ. ꝛ hoc modo xps vel etiam deus hec verba proferre nõ potuit: quia nõ potuit intendere mentiri. Numeri. 23. c. Non est deus vt homo vt mentiat: neq̃ vt filius hominis vt mutetur. Roma. 3. a. Est autem deus verax: omnis homo mendax. ad Titũ
Ad 4m 1. a. fm pietatem que est fm agnitionem veritatis/ quã promisit qui nõ mentitur deus. Ad aliud dicẽdum: q̃ talia p̃uatiua ꝛ defectiua expresse dicunt impotentiã/ ꝛ derogant ex seipsis potentie dicre fm plenitudinẽ: ꝛ ideo deũ cadere nõ possunt. sed fm q̃ sunt in nobis vt inflicta a iudice: sic astantur iudicarie prãti/ ꝛ sunt a deo subiecta potẽtie diuĩe: ꝛ nõ aliter. sicẽ vt dicit augs/ cõmẽdãt
Ad 5m iusticiam diuinã. Ad aliud dõm: q̃ illo mõ determinatur diuine potentie eminentia et plenitudo: p̃ut est in deo potente: qui nec cogi/ nec impediri/ nec ꝗtraria pati potest: nec ĩdiget aliquo vt materia subiecta/ siue instrumento/ siue exemplari extrinseco ad qõ respiciat: sicut pauloante determinatum est. Ad aliud dõm: q̃ dictum augustini tenendum est sicut iacet. qz determinat oĩ potentia ꝛ p̃ vniuersalitatem in cõparatiõe ad obiecta: ꝛ fm
Ad 7m pfectionem/ fm q̃ est in potẽte deo. Similiter etiam accipiendũ est dictum chrysostomi. sed hoc determinat perfectionem potentie ex parte poten
Ad 8m tis. Ad aliud dõm: q̃ signũ distributiuũ p̃ oĩbus distribuit que facere posse est: ꝛ que facere potentie est/ ꝛ nõ ipotentie. vnde etiam pro malis distribuit fm potentiam ordinationis que est circa mala/ que est indicium iudiciarie potestatis: vt dictum est. nõ enim posset comprimere mala ꝛ ordinare/ nisi esset perfectus in iudiciaria potestate. Eccli. 7. a. Noli querere fieri iudex/ nisi valeas virtute irrũpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis ꝛ ponas scandalũ in agilitate tua.
Ad 9m Ad aliud dicẽdum: q̃ angeli ꝛ anima beata possunt quicquid volunt: nõ simpliciter fieri: sed cum hac determinatõe/ quicq̃d volunt a se fieri. Multa autem volũt simpliciter fieri que nõ possunt. sicut verbi gratia: volunt omnes homines saluos fieri: sed tamen salutem omniũ facere nõ possunt.
F sed deo cõuenit q̃ fiat omne quod vult fieri/ siue p
Ad 10m se/ siue per alium. Ad aliud dicendum: q̃ nõ dicitur oiuolens sicut omniscens ꝛ omnipotẽs: qz voluntas eius cum effectu ꝛ sine impedimento cõtrarij non refertur ad omne volitum siue volũtabile: vt dicit Damascens. sicut potentia referr ad omne possibile: et scientia ab omne scibile. Omne enim bonũ possibile vult deus: tamen multa bona que vult ꝛ que possibile est esse/ nõ vult cum effectu: ꝛ in multis eoꝝ multa occurrũt impedimẽta que deus non vult: ꝛ ideo omniuolens dici non potest. Sed in possibilibus ꝛ scibilibus nũllum inuenit impedimentum quin omnia possit/ vel ordinando/ vel faciendo: ꝛ omnia sciat ꝛ bona/ ꝛ mala.

Ad aliud dicendum: q̃ potentia dei faciens et Ad 11m
ordinans omnia/ compmit sub voluntate dei vel spontanea vel victa vel coacta: sed hec nõ est volũtas dei antecedens/ vt dicit Damascenus: sed consequens ex opere nostro causata. voluntate enim antecedente mortem non fecit: nec delectatur in pditione viuorum. vt dicitur Sapiẽ. 2. d. ꝛ ideo voluntate antecedente non potest dici omniuolens.

Per hoc patet solutio ad sequẽs dictum augu Ad 12m
stini: q̃ voluntas dei que impletur in malis quãdo puniũtur: est volũtas consequens/ non antecedens: ꝛ est voluntas fm quid: hoc est ex opere nostro/ ꝛ non simplr. Ad aliud dicẽdum: q̃ illa responsio non est sufficiens: sicut probat obiectio. Ꝗ Ad 13m
ratio quare nõ dicitur omniuolens/ est que dicta est. Ad aliud dicẽdum: q̃ potentia dei nemo cõ Ad 14m
tumax euadere potest: nec etiam voluntatem consequentem. sed voluntas antecedens ex parte voliti non ex parte volentis dei/ multa accipit impedimenta que nõ vult deus. ꝛ ideo omniuolens dici non potest. Ad aliud dicendum: q̃ omnia subia Ad 15m
cent voluntati signi/ que est permissio: sed in illis multa fiũt contra voluntatem dei antecedentem. fm autem voluntatem antecedentem oporteret q̃ esset oiuolens/ si oĩm volẽs diceret. Ad vltimũ Ad 16m
dicendum: q̃ voluntate beneplaciti vult deus ordinare mala: sed ad hoc non requiritur q̃ nihil fiat in malis ordinatis quod fit contra voluntatẽ dei antecedentem: q̃n potius multa fiant in eis contraria voluntati diuine: q̃uis in ipsa ordinatiue voluntas diuina fiat.

Queritur vtrum oĩpotẽtia conueniat tribus psonis vel tm̃ patri.

B

Qõ incidẽs

Ꝛta hoc ratõe eius qõ dicit magister di
i stinctione. 42. ca. pmi sententiarum: Si forte dices: nec dei filius potest a se: nec spiritussanctus/ sed solus pater: Queritur vtrꝛ Parti. I.
omnipotentia conueniat tribus personis: ꝛ vel sit appropriata tm̃ patri. Et videtur q̃ tm̃ patri. Argu. 1m
Conditio enim potentie est a se posse: ꝛ non est conditio potentie ab alio posse. probatio: principium maxime in ratione potentie determinatur. de p̃ncipio autẽ esse/ non habet in prima ratione potentiam. Cum ergo pater p̃ncipium sit totius diuinitatis/ non autem filius/ nec spiritussanctus: videtur q̃ soli patri cõueniat omnipotentia. Arg. 2m
Adhuc posse generare dicit quãdam potentiam que non conuenit filio/ nec spiritusanctio. videtur ergo q̃ aliqua potentia sit in patre que non est in filio/ nec in spiritusancto: ergo videtur omnipotẽtia cui nulla potentia deest/ nec filio cõuenit/ nec spiritusancto: sed soli patri. Si quis soluere velit sicut cõ Arg. 3m
muniter dicitur: q̃ posse generare nõ est posse q̃d/ sed ad aliquid. Contra est: quia in homine in q̃ fit generatio de parte substantie/ posse generare est posse quid: ergo multo magis in deo vbi fit gene- Argu. 4m
ratio de tota substantia. Adhuc: si aliquid per prius ꝛ posterius dicitur de pluribus/ ꝛ in eo de quo dicitur posterius potentia est: multo magꝭ in eo de quo dicitur per prius est potentia. Posse generare de deo et creaturis dicitur: de deo p̃ prius: de creaturis per posterius. ergo si in creaturis potentia est: ꝛ in deo potẽtia est. Probatio: quia per prius de deo dicetur. Ephes. 3. capitulo. Flecto genua mea ad deum/ ex quo omis paternitas in celo ꝛ in terra nominatur. Qõ tractans dionysius in libro de diuinis nominibus ca p̃. 4. dicit sic: q̃ omnis paternitas ꝛ filiatio ex q̃ ꝛ deozũ patres/ ꝛ deozum filij in celo ꝛ in terra nominantur: est ex patriarchia et filiarchia super omnia collocata.

Arg. 3m Adhuc damascenus: Oportet scire/ q̃ a nobis ad beate deitatis nominationẽ non est translatus paternitatis ꝛ filiationis nomen: sed potius a deitate ad nos. Et sic habetur propositum: scilicet q̃ posse generare magis est potẽtia in deo q̃ in hoie.

In ꝗtrariũ Argu. 1m In contrarium est qõ dicitur Apocal. 1. b. ꝛ filius loquitur de se: Ego sum alpha ꝛ o: principium ꝛ finis: qui est/ ꝛ qui erat/ ꝛ qui venturus est omni
Argu. 2m potens: ergo filius est omnipotens. Adhuc in libro de symbolo augustin dicit: Qui filium negat omnipotentem esse: ꝛ patrez negabit omnipo-
Parti. II. Argumẽtũ tentem. Omni eodem modo obꝗcitur de spiritusancto ꝛ pro ꝛ contra. Potentia enim spirandi actiua aliqua potentia videtur esse que non est in spiritusancto: ꝛ sic nõ videtur potens potentie pleni-
In ꝗtrariũ Argu. 1m tudine. Sed in contrario est: q̃ cui cõuenit actus/ cõuenit potentia. spiritusancto cõuenit actus omnipotentie: ergo ꝛ omnipotẽtia. Probatio medie. Augustin tractans illud Sapientie. I. Spiritus dñi repleuit orbem terrarum/ et ꝗ qõ continet oĩa/ dicit: Replere orbem terrarum/ ꝛ cõ-
Arg. 2m tinere oĩa est actus omnipotẽtis. ergo spiritussanctus est oĩpotens. Adhuc Joan. 5. d. quecunq̃ pater facit/ hec ꝛ filius facit. ergo ꝛ spiritussctũs: ergo videtur q̃ vna potentia pater ꝛ filius et spiritussanctus operantur. Sed potentia deo non attribuitur nisi fm plenitudinem: ergo sicut patri
Parti. III. cõuenit potentie plenitudo: ita filio ꝛ spiritusancto: ꝛ ita deus trinitas est omnipotens. Et ideo ratione eius qõ tangit mgr p̃mo sententiarum distin. 42. ca. vltimo: vbi plene determinat q̃re deus omnipotens dicatur dicens sic: Ideo vere ꝛ p̃prie deus trinitas omnipotens dicitur: quia per se/ id est naturali potentia potest quicquid vult fieri/ et quicquid vult se posse: queritur: vtrum soli deo trinitati cõueniat omnipotentia: vel possit etiam cõmunicari creaturis aliquibus. vt anime xpi: et
Arg. 1m credentibus per fidem omnipotentie. De anima christi dicitur Joan. 3. d. Non enim dat deus ad mensuram spiritũ: glosa/ filio. Sed dõnũ spiritus est potentia: ergo data est christo non ad mensuram/ sed ad plenitudinem: ergo ad omnipoten-
Arg. 2m tiam. Adhuc Lollosseñ. I. super illud: recõciliauit omnia. glosa: Omnia potest per se/ vt nihil exceptum sit quod per eum prestari nõ possit. Et ibidem alia glosa super illud: nunc autem reconciliauit: Si mortalis ꝛ mortuus potest saluare: tã immortalis potest omnia facere. et constat q̃ hec de christo dicuntur fm humanitatem: ergo omnipo-
Arg. 3m tentia potest puenire xpo homini. Adhuc Matthei vltimo. d. Data est mihi omnis potestas in celo ꝛ in terra. habens autem potestatẽ in celo et in terra/ est omnipotens: ergo christus fm q̃ homo/
Arg. 4m est omnipotens. Hoc etiam videtur conuenire credentibus per fidem omnipotentie. Marci. 9. d. Omnia possibilia sunt sunt credenti. Math. 17. c. Si habueritꝭ fidem sicut granũ synapis: dicetis monti huic: tolle te ꝛ emittere in mare/ ꝛ nihil erit
Parti. III. vobis impossibile. Adhuc: quare dicit q̃ creature nõ potest conuenire omnipotentia: cum conueniat ei omniscientia: Anima enim christi omnia
Arg. 1m scit. Dicit enim Isidorus: q̃ trinitas sibi soli nota est/ ꝛ homini assumpto. Jobis. 1. b. Unigenitus filius qui est in sinu patris ipe enarrauit. Col. 2.
a. In ipo sunt omnes thesauri sapiẽtie ꝛ scientie dei absconditi. Si dicat: q̃ p̃ter hoc est/ q̃ creatura finita est/ ꝛ omnipotentia infinita: ꝛ infinitũ
Arg. 2m nõ potest attribui finito. Contra: Col. 2. b. In ipo habitat plenitudo diuinitatis corpaliter. constat q̃ plenitudo diuinitatis est infinita: ꝛ tamen corpaliter in christo. Adhuc: sicut infinita est oĩ
Argu. 3m potentia: ita infinita est omniscientia. ꝛ omniscientia conuenit anime christi: q̃ ꝛ omnipotẽtia potest ei conuenire. In contrariũ huius est: q̃ nihil est
In ꝗtrariũ argu. 1m principiũ suiꝗpius. creatio que est deductio rerũ ad esse de nihilo/ principiũ est esse omnis creati: ꝛ creatio est actus omnipotẽtie/ vt dicit augustin: ergo videt q̃ nihil creatũ possit habere potẽtiam creandi: quia per potentiã creandi efficeret principiũ suiꝗpius esse. Adhuc: omnis potentia cu-
Arg. 2m iuscumq̃ sit/ vel creati/ vel increati fundatur supesse potentis/ ꝛ est consequens ipsum fm rationẽ intelligendi. quod est ante esse nõ potest subiacere potentie. sed potentia creãdi est ante esse: ergo potentia creandi potentie creati subiacere nõ potest.

J

Solo parti. I. Solutio ad primã partem quẗestionis dicendum: q̃ deus trinitas est omnipotens: vt dicit magister. Et ideo dicit in symbolo: Credo in vnum deum patrem omnipotentem. pater enim ibi dicitur creationes: ꝛ sic deus trinitas est pater. Ad
Ad arg. 1m primum ergo dicendum: q̃ sicut dicit magister in sententiis: principiũ multiplicem notat relationem. Et aliquando dicitur substantialiter: ꝛ aliquando notionaliter. Et quando dicitur essentialiter/ tũc significat potentiam essentialẽ que quid est in potente: ꝛ sic potentia principij nõ est potentia principiati. Quando autem dicitur notionaliter/ nõ significat nisi relationẽ originis ad alium: ꝛ nõ dicit conditionẽ potentie alicuius essentialẽ. ꝛ sic dicit de patre: qui est principiũ nõ de principio: sicut in prehabitis/ questione de hoc nomine principiũ determinatum est. Unde cum dicitur: pater est principium totius diuinitatis: nõ notat principij relatio ad diuinitatem/ sed ad filium in quo ẽ tota diuinitas: ꝛ ad spiritumsanctũ in quo est tota diuinitas/ vt dicunt sancti. Et cum potentia radicetur in substantia diuinitatis/ ꝛ potentia commensuretur substantie: sequitur necessario/ q̃ sicut in filio est plenitudo essentie diuinitatis: ꝛ similiter in spiritusancto: q̃ ita sit in eis plenitudo potentie. Aliter enim sequeretur: q̃ essentia sua potentia destitueretur: quod impossibile est ꝛ arriana heresis: vt dicit Hylarius. et inducitur a magistro primo sententiarũ distinctione. xlij. ca. Ad quod dicimus. vbi sic Hylarius dicit: Natu re inquit cui contradicis heretice hec vnitas ẽt vt ita per se agat filius vt non a se agat: ꝛ ita non a se agat vt p̃ se agat. Per se aũt dicit agere ꝛ potens

esse/quia naturalem habet potentiā eandem quā
z pater qua potens est z opaḡ. sed quia illam hz a
patre nō a se: nō a se dicit posse vel agere/sed a pa
Ad 2m tre. Ad aliud dicendum: q̄ posse generare ē pos/
se determinatum ad generare, z hoc est notionale:
quia hoc verbum posse/ad notionem trahitur p
adiunctum/quod est generare. vnde posse genera
re est posse esse patrem: z non differt ab eo nisi mō
significandi: quia scz cum dicitur/posse generare/
notio significatur vt actus: Cum autem dicitur/
posse esse patrem/notio significatur vt proprie-
tas patris. hoc igitur modo posse generare in solo
patre est: sed nō est in eo posse quid/sed ad aliquid:
z ideo nō sequit q̄ aliquod posse sit in patre quod
nō est in filio/vel spiritusancto, sed q̄ in aliqua no
R tio sit in patre que non est in filio z spiritusancto.
Ad 3m Ad aliud dicendum: q̄ non est simile de deo et
de homine. quia homo generat ex parte substan-
tie/siue ex diuisione substantie: z ad diuisionem
substantie sequitur diuisio potentie. quia poten-
tia naturalis proprietas substantie est, z ideo alia
potentia z aliud fm substantiam posse in huma-
nis est in patre/z aliud in filio. Sed in diuinis ge
neratio est ex tota substantia: z ideo sicut tota sub
stantia est in patre z in filio/z eadem: ideo tota et
eadem potentia est in vtroq̄: eo q̄ potentia pro-
prietas substantie est. vt dictum est. Et hoc est q̄d
dicit Hylarius: q̄ filius per se potens est z agit
sicut pater. Joannis. 6. Sicut pater habet vitam
in semetipo: sic dedit z filio vitam habere in semet
ipo. Et Joannis. 10. f. Ego z pater vnum sum⁹.
Ad 4m Ad aliud dicendum: q̄ in veritate si quid poten
tie est in eo cui per posterius conuenit/est etiam po
tentia in eo cui conuenit per prius: quādo fm vnū
z eundem modum conuenit priori z posteriori.
Sed hic non est ita. quia sicut dictum est: genera
tio in diuinis est ex tota substātia/z in totam sub-
stantiam, z hec impedit diuisionem potentie. In
humanis autem opposito modo est: z ideo diuidi
tur potentia essentialis. Licet autem generatio di
uina eterna sit/z ideo prima z principalis: tamē
ex hoc non potest probari: q̄ posse generare sit ali-
quid vel aliquod posse in patre quod non sit in fi
lio: sed q̄ sit ad aliquid in patre ad quod non est in
Ad 5m filio. In idem redit dictum Damasceni: quia
hoc non inducitur nisi ad confirmationem isti⁹.
Et si sic arguatur: posse generare ē in patre: z nō
est in filio: ergo aliqua potentia ē in patre que nō
est in filio. incidit fallacia figure dictionis: eo q̄
mutatur ad aliquid in quid: vel quid in ad aliq̄d.
Ad duo argumēta in ꝓrariū. Ad duo que adducuntur in contrarium conce-
dendum est. Omni eodem modo soluēda sunt
Ad parti. II que de spiritusancto inducuntur. Posse enim spi-
rare nō est aliquid posse/sed ad aliquid: sicut posse
generare. Et quod dicit augustinus: q̄ qui negat
filium esse omnipotentem/negat z patrem: nō est
causa dicti quam dicunt quidam: q̄ pater ducat
in filium/z filius in patrem. quia pater potest in-
telligi vt innascibilis/z non vt pater: z sic adhuc
erit omnipotens. z negato filio non negatur pa-
ter. Sed causa dicti est que pauloante dicta est:
quia scilicet generatio z pcessio in diuinis nō pos-
sunt esse fm diuisionem substantie: z ad indiuisā
substantiam sequitur indiuisa potentia: z ad ne-
gationem vnius sequit negatio alterius: Per
hoc ita patet totum quod est circa duas parti- z
culas huius questionis incidētis. Ad id quod Ad. pri. III.
vlterius queritur: vtrum soli deo trinitati con-
ueniat omnipotentia: vel etiaz comunicabilis sit
creature. vt anime christi: vel fidei credentium.
dicendum q̄ soli deo trinitati conuenit: maxime
fm q̄ omnipotentia consideratur in potentia cre-
andi mundum z ea que in mundo sunt sine coa-
ctione/sine impedimento/sine subiecta materia/
sine instrumento/sine exemplari extrinsecto: hoc
enim creature cōmunicari non potest: eo q̄ nulla
creatura talis potentie est susceptibilis. Et huius
causa vera est: q̄ omnis creatura operat̄ per sub-
iectam materiam. quia sicut dicit Aristoteles in
primo physicorum: q̄ omnes philosophi cōuene-
runt in hoc: q̄ operatio ē nature ex nihilo nihil fit.
Et similiter de operatione artis. Omnis enim
ars super determinatam materiam operatur si-
cut praeiacentem. Est etiam causa: q̄ omnis essen-
tia creati finita est limitata proprijs terminis: et
ideo impossibile est eam referri ad omnia. Limita
tam autem essentiam nō sequitur proprietas infi
nita. Unde cum potentia naturalis proprietas
sit essentia: impossibile est potentiam infinitam se
qui essentiam finitam. Unde licet christus omni-
potens sit fm q̄ est deus: tamen nō est omnipo-
tens fm q̄ est homo. Ad primum ergo dicen- Ad argu. I.
dum: q̄ spiritussanctus dicitur christo nō esse da-
tus ad mensuram: quia z in modo dandi spiritū/
z in donis datis non datur sibi ad mēsuram alio
rum. fm enim modum datur christo per gratiam
vnionis: alijs autem per gratiam adoptionis. in
donis autem christo datur ad copiam z supeffluentiam: eo q̄ redemptor est: z conueniebat gratiā
z spiritum ab ipso fluere in omnes alios. Joānis
I. b. De plenitudine eius omnes accepimus gra-
tiam pro gratia. Alijs autem ad mensuram sui
ministerij z operū datur. Ephes. 4. c. Ipse dedit
quosdam quidē apostolos: quosdā autē prophe-
tas: alios vero euangelistas: alios autem pasto-
res z datores ad confirmationē sanctorū in opus
ministerij in edificationē corporis christi. Et ꝓpē
hoc dicit. I. ad Corinth. 12. a. Diuisiones gratiarū
sunt. christus autem habet spiritū indiuisū vt oēs
de plenitudine eius possint accipere. Omniposten
tia aūt nō est de donis pertinentib⁹ ad spiritū: sed
potius est ꝓprietas naturalis consequēs plenitu
dinē diuine nature in tribus pſonis. Ad aliud Ad 2m
dōm: q̄ in illis duabus glosis accomodata est di
stributio, z intelligitur: q̄ omnia concessa sunt et:
z q̄ potest omnia facere que ptinent ad opus re-
demptōis. sicut recōciliare patri: debitū soluere:
a morte z inferno redimere: virtutē sacramenti ad
iustificationē hominis cōferre z huiusmōi. Ad
aliud soluendū est p idem. Potestas eīm oīs dicit Ad 3m
ibi ēntū ad subiectionē oīm in omnib⁹ gentibus:
a qua nullus excipit̄ de saluandis. Unde statim
ibidem sequit: Euntes ḡ docete oēs gentes. Et ꝑ
est q̄d dicit ad Rom. I. a. Per quē accepim⁹ gra
tiam z apostolatum ad obediendum fidei in om
nibus gentibus. Esaie. 49. b. Parum est mihi
vt suscites mihi tribus iacob et feces isrl̄ cōuertē-
das, dedi te in lucem gentiū/vt sis salus mea ad

Ad 4m extremū terre. Ad id quod vlteri⁹ obijcit de fi
de credentiū: dōm q̄ oīpotentia nō sequit fidem
credentium/sed diuinitatis plenitudinem: vt di-
cum est. Sicut enim pauloante habitum est in
verbis hylarij: omnipotētis est ex proprietate na-
ture proprie omnia posse/etiam que sunt potentie
infinite: vt creatio celi z terre. fidei autem creden-
tium non datur aliq̄d ex se posse: sed per supplica-
tionem impetrare q̄ deus faciat miracula. Unde
cum dicitur: omnia possibilia sunt credenti/acco-
modata est distributio: z non distribuit nisi p mi-
raculis dicto modo impetrandis. Unde etiaz fre
quenter non fuit merito fidei impetrantis/sed me
rito fidei ecclesiē ad cuius edificationem z sancti-
tatis demonstrationem facit deus aliquando mi-
raculat: vt dicit gregorius. Et per idem patet etiā
M solutio ad id quod inducitur Matth. 17. Ad
Ad pri. III. id quod vlterius queritur: quare creatura non sit
susceptibilis omnipotentie: dicendum q̄ iam pau
loante dicta est causa duplex. Indigere enim sub-
iecta materia derogat omnipotentie. Simili-
ter ex quo omnipotentia est proprietas plenitudi-
nem diuine nature consequens/fm hylarium: et
Ad arg. 1m proprietas nulla derelinquit proprium subiectū:
non potest conuenire essentie create. Et q̄d obij-
citur de omniscientia non est simile. Anima eīm fa
cta ad imaginem dei/naturaliter capax est scientie
omniū aliquo modo: q̄uis nō per comprehensio-
nem. Unde philosoph⁹ in. 3. de anima dicit: q̄ in-
tellectus possibilis in anima est quo est omnia fie-
ri. Et hoc est ideo: quia omniscientia est ex motu spe
cierum scibilium ad animam passiue z susceptiue:
omnipotentia autem est actiua ex virtute proprie
nature posse omnia: z dicit motum ab anima. Et
cum anima sit vt dicit philosophus/sicut tabula
rasa ad scibilia: ex potentia naturali possibilis est
ad omniscientiam/sed non ad omnipotentiaz: que
soli nature diuine conuenit. Et hoc est quod dicit
Dionysius libro de diuinis nominibus cap. 10.
Omnipotens dicitur propter hoc/q̄ oīm ipse est
sessio: continens z circūiens tota: z collocans z fū
dans z circūstringens z firmum in seipso esse per-
ficiens: z ex seipso tota siue vniuersa quēadmodū
ex radice omnipotentie producens: et ad seipsum
omnia quēadmodum ad plantationē omnitenentem
cōuertens: z cōtinens ipsa sicut omniū sessio
omnitenens: contenta omnia fm vnam omnia ex
cedentem continentiam firmans: z non dimittēs
ipsa decidentia a seipso sicut ex eēntia perfecta mo
Ad 2m ta destrui. Ad id quod obijcitur: q̄ in ipso habi-
tat plenitudo diuinitatis corporaliter Colo. 2. di
cendum fm glosam: q̄ dicitur inhabitare in ipso/
quia non transit sicut ab alijs. z plenitudo diuini
tatis dicit fm glosam: quia habitat q̄ꝑtum ad oīa
dona virtutis z gratie ad copiam z effluentiaz in
omnes. Et corporaliter dicitur inhabitare duob⁹
modis: scilicet q̄ꝑtum ad ipsum quē inhabitat ple-
nitudo diuinitatis. z sic dicit glosa: q̄ corporaliter
inhabitat: quia habitat in corpore q̄d assumpsit
de virgine. Et q̄ꝑtum ad modum inhabitandi: fm
q̄ corp⁹ opponit̄ vmbre, corp⁹ eīm solidū est z ve-
rum: vmbra vero nec solida nec vera/sed obscurā
habens figuram corporis. Sic christus gratiam
contulit solidam z veram: in quo solide z vere ha-
bitauit plenitudo diuinitat̄. In veteri vero testa-
mento vmbraliter habitauit. quia lex vet⁹/vt di-
citur Hebreor. 7. b. nihil ad perfectum adduxit:
eo q̄ non veram z solidam gratiā contulit/sed gra
tie vmbram. Unde in christo fuit vere imago gra
tie sicut in corpore: in veteri lege sicut in vmbra.
Hebreor. 10. a. vmbram habens lex futurorum
bonorum/non ipsam imaginē rerum. Ex dicto
dionysij inducto patet: q̄ omnipotentia in ratione
sua/z omniū eductionez de nihilo/z omniū tenen
tiam siue conseruationez in esse/z omniū guberna
tionem in se habet. Et non vult dicere apostolus:
q̄ humana natura ad infinitum posse extendatur
per hoc/q̄ diuinitas habitat in ea corporaliter.
Ad aliud dicendum: q̄ omnisciētia ex parte sci- Ad 3m
entis est infinita: ex parte autem scibilium non est
infinita. tamē si esset infinita/sicut in prehabitis
dictum est/deo non esset infinita: quia scientie ei⁹ Astruunt q̄
non est numerus. Illa duo que in contrarium in ꝓriū
adducuntur simpliciter concedenda sunt: quia ar
gumentationes procedunt z verū ꝓcludūt.

Queritur de limitatione potētie diuīe: vtrū sit īmensa aliquo modo.

A
Mēbrū. II
Deinde queritur de īmensitate potentie di
d uine. De qua z agit magister in primo sentē
tiarum distin. 43. Et queritur: vtrum li-
mitanda sit/vel coartanda dei potentia. Ad hoc
enim inducit magister ibidem quorūdam de sensu
sito gloziārium sex rationes: z soluit eas per ordi
nem. Prima sumitur ex hoc quod dicunt: non Ratio. I.
potest deus aliud facere q̄ꝑ facit: nec melius facere
id quod fecit: nec aliquid pretermittere ō bis que
facit. Et ad huius confirmationes potest obiici Arg. 1m.
sic. Ponamus nos esse ante rerum creationem: z
sit a instans primū in quo fit creatio: queritur igi
tur an deus in a possit creare omne creabile/vel
non. Si non: habent propositum: quia limitata
est potentia creādi. Si sic: ponamus q̄ in a creet
omne creabile. sed in creabili intelligitur omne q̄d
potest creari a deo: ergo si omne quod potest creari
creatur ī a. post a nihil potest creari a deo: ergo po
tentia creandi limitata est ad vnuz instans. Ad Arg. 2m
huc ex supradictis habetur: q̄ deus potest facere
quecunq̄z posse potentie est. ponamus ergo q̄ om
nia illa faciat simul. demonstrans ergo illis ve-
rum erit dicere/q̄ ista sunt quecunq̄z deus creare
potest: z extra ista nihil creare potest: ergo potētia
sua limitata est ad numerum illorum. Ulteri⁹ Arg. 3m.
ponit magister rationes istorum ex parte boni et
iusti/et exigētie iusticie z debito iusticie sumptas:
quarum prima est quā ponit magister in his ver-
bis. Non potest deus facere nisi quod bonum est
et iustum fieri ab eo. non est autem iustum et bo-
num ab eo fieri nisi quod facit. aliter enim sequere
tur: q̄ non omne quod bonum et iustum est euz fa
cere/faceret: quod est presumptio. dicere ergo ad
bonum et iustum limitatur eius potentia. Se- Ratio. II.
cunda ratio ab eodem sumpta ponitur a magistro
sic: Nō potest facere deus nisi quod eius exigit iu
sticia vt faciat, sed nō exigit eius iusticia vt faciat
nisi quod facit: non ergo pōt nisi q̄d facit. Et ad-
dunt sub eadem ratione: iusticia dei exigit vt id
non faciat quod non facit. nō autem potest facere

contra iusticiam: non ergo potest facere aliquid eorum que dimittit: ergo ad exigentiam iusticie limitatur potentia eius. Et sub eodem medio rationis adhuc obiciunt sic: Non potest deus facere nisi quod debet: non autē debet facere nisi que facit. Si enim debet alia facere: nō ergo facit omne qd̄ debet. Si vero facit omne qd̄ debet/nec debet facere nisi qd̄ debet: non ergo pōt facere nisi qd̄ facit, ⁊ sic videt q̄ potentia eius limitet ad debitū. Argu.1m

Adhuc sub eodē medio addūt: aut debet dimittere qd̄ dimittit ne faciat: aut nō debet. Si nō debet: nō recte dimittit. Si vero debet dimittere: ergo nō debet facere. Si aūt non debet/nec decet/nec oportet eū facere: ergo nō pōt facere, non ergo pōt facere nisi qd̄ facit: nec pōt illud dimittere qd̄ facit quin faciat. Tertia ratio est quā inducunt a voluntate. Et fundant se sup auctoritatē augustini in libro de symbolo vbi sic dicit: Hoc solū nō pōt deus qd̄ nō vult, ⁊ ex hoc arguūt sic: Nō pōt nisi qd̄ vult: sed nō vult nisi qd̄ facit: ergo nō pōt nisi qd̄ facit: ⁊ ita videt q̄ ad subiecta volūtati restringat potentia ei⁹. Quarto adducūt ex rōnis operū sic: Ratio est eū facere que facit/⁊ nō alia: ⁊ non pōt facere nisi qd̄ ratio est eū facere: ergo nō pōt facere nisi qd̄ facit. Et sub eodē vlteri⁹ arguūt: Ratio est eū dimittere qd̄ dimittit: ⁊ non pōt nō dimittere qd̄ ratio est eum dimittere: ergo non pōt nō dimittere qd̄ dimittit. Quinto arguunt a pscientia sic/ deducēdo ad incōueniens: Si pōt deus aliud facere q̄ facit: pōt ergo facere qd̄ nō pściuit, ⁊ si pōt facere qd̄ nō pściuit: pōt sine pscientia operari, qz omne qd̄ facturū se pściuit/facit. nec facit aliqd̄ qd̄ non pściuit, quia si pter scientiam ei⁹ aliqd̄ fieri impossibile est: omne qd̄ pściū est fieri/necesse est fieri: ergo aliud fieri q̄ sit nulla rōne possibile est. nō ergo pōt a deo fieri nisi quod fit. Sexto arguūt ex cōparatione volūtatis ad potentiā: fundātes se sup verbū augustini in libro cōfessionū/ vbi ad deū loquēs sic dicit: Non cogeris inuitus ad aliqd̄: qz voluntas nō est maior q̄ potentia tua: esset autē maior/ si ipso tuipse maior esses. Ex hoc arguūt: si equales sunt potentia ⁊ voluntas: sequit q̄ de⁹ nō possit plura q̄ vult sicut non vult plura q̄ pōt. Contra hec oia expressam mgr̄ inducit instantiā Matth. 26. e. An putas q̄ nō possum rogare patrē meū ⁊ exhibebit mihi modo plus q̄ duodecim legiones angelo? ergo ⁊ fili⁹ poterat rogare qd̄ nō rogabat: ⁊ pater poterat exhibere qd̄ nō exhibebat. Hoc etiā cōfirmat per augustinū in enchiridion/ vbi sic dicit: Omnipotentis volūtas multa pōt facere que nō vult: nec facit. ergo videt q̄ ad volūtatē ei⁹ nō restringit potentia eius. Adhuc inducit magister augustinū ibidē: Cur apud quosdā non facte sunt virtutes: que si facte fuissent/ egissent illi homines penitentiā: ⁊ facte sunt apud eos qui nō erāt credituri: Matth. xi. c. Tūc nō latebit quod nūc latet. Nec vtiq̄ deus iniuste voluit saluos fieri cū possent salui esse si vellēt. tunc in clarissima sapie luce videbit qd̄ nunc pio rū fides habet/ anteqū manifesta cognitione videat q̄ certa et immutabilis et efficacissima sit voluntas dei: que multa possit et nō velit: nihil autē qd̄ nō possit velit. Adhuc ad idē inducit augustinū de natura ⁊ gratia dicentes

Argu.1m

Argu.2m

B Ratio.III.

Ratio.IIII

Ratio.V.

Ratio.VI.

Contra rōnes arg.1m

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

sic: Dns lazarū suscitauit in corpore: nun quid dicendum est: non potuit iudam suscitare in mente? Potuit qdē/ sed nō voluit. Gratia hui⁹ querit: si deus aliquid pōt de potentia quod non potest de iusticia. Et videtur q̄ sic. Ben. 19. e. sup illud. Non possum quicq̄ facere donec introeas illuc. glosa augustini. Potuit quidē de potentia: sed nō potuit de iusticia. non enim iustū fuit perdere iustū cum impūs. ergo potest aliquid de potentia quod non potest de iusticia. In contrarium huius est Balath. iiij. c. super illud: si fieri potuisset/ oculos vestros eruissetis ⁊ dedissetis nobis. glosa: Non potest fieri quod iuste nō fit. Adhuc verbū legis est: hoc solum possumus quod de iure possumus.

Adhuc: ordinatio est potētia diuina q̄ humana, humana autē recipit ordinē iusticie: ergo ⁊ diuina multo magis. Deutero. xxxij. a. Deus fidelis absq̄ vlla iniquitate iust⁹ ⁊ rectus. Adhuc: si potest aliquid de potentia quod nō potest de iusticia: ereat illa potentia ad actū. Id qd̄ sic factum est/ aut est iustū: aut iniustū. Si iniustū: tūc deus auctor est ⁊ actor iniusticie: ⁊ sic auctor ⁊ actor est mali/ quod est contra augustinū: qui dicit q̄ causa mali esse nō potest. Si iustū: tunc sequitur q̄ nihil potest facere de potentia nisi quod potest facere de iusticia. Ulteri⁹ hic antiqui quesierūt: Si de⁹ de potentia potest saluare damnatū in inferno/ vt iudam: ⁊ damnare saluatum/ vt petrum. Et videtur q̄ non. secunde ad Timotheū secū do/ super illud: Si negaueritis ille fidelis permanet: seipsum negare nō potest. glosa augustini: Seipsum negaret si suam iusticiā negaret. Unde quod seipsum negare nō potest/ laus est voluntatis diuine: sicut q̄ quidā credere non potuerūt/ culpa fuit voluntatis humane, sed iusticia diuina est reddere vnicuiq̄ fm merita: sed si saluaret dānatū/ ⁊ damnaret saluatū/ negaret iusticiā suam: quia non redderet vnicuiq̄ fm merita. ergo non potest damnatum saluare: nec saluatū damnare. Adhuc hoc cantat ecclesia: In inferno nulla est redemptio.

Adhuc expresse dicit euangeliū Luce. xvj. f. inter his omnibus inter nos ⁊ vos chaos magnū firmatum est: vt hi qui volunt hinc transire ad vos non possint: neq̄ inde huc transmeare. Et hoc enim accipitur: q̄ nec saluati sociari possint damnatis: nec econuerso damnati saluatis. In contrariū huius est quod legit in vita beati Gregorij pape: q̄ ad preces eius suscitatus est mortuus traian⁹ imperator/ qui infidelis ⁊ idolatra mortuus fuit: ⁊ pter hoc constat eum esse damnatū. Si enim suscitauit eum: tunc ad vitam istam reuocat⁹ fuit/ ⁊ in vita ista potuit acquirere gratiam ⁊ mereri/ ⁊ perseuerare in gratia: ⁊ per consequens saluari: et et sic de damnatis transferri inter saluandos.

Querunt etiam quidam quę iusticia sit: inter equales vnum assumere/ et alterum relinquere, sicut iacob assumpsit/ esau reliqt. Solutio: fm catholicam fidem dicendum: q̄ omnipotentia dei nec mensuratur actu siue limitat̄: nec bono/ nec iusto/ nec voluntate/ nec ratione/ nec scientia: sed transcendit hec omnia. Et hoc est quod dicit magister Hugo de sancto victore in sententijs: Sicut eternitatem dei non equat tempus: nec immēsitatē locus: nec sapientiā sensus siue intellectus:

E I. q̄stio incidens

Argumētū

In ꝓtrariū argum.1m

Arg.2m

Arg.3m

II. q̄stio incidens

Argu.1m

Argu.2m

Arg.3m

In ꝓtrariū argum

III. questio incidens

D Solo mēbri.II.

nec bonitatem virtus: sic nec potentiam opus, excedit enim in infinitū potētia opus. Et hec ē cōfessio fidei catholice. Unde nullo limitat̄ vltra quod nō possit. Ad primū ḡ dicendū q̄ falsū est hoc quod illi dicūt: q̄ nō possit facere nisi quod facit.

Ad argum tū primū

Ad obiectū dōm: q̄ tali positione facta q̄ sim⁹ in instanti creatōis: si querit vtrū de⁹ possit crea re omne quod creabile est: distinguendū est, quia aut querit de potentia absoluta: aut querit de potentia disposita ⁊ ordinata. Sicut enim materia indisposita infinita potentia siue indeterminata hz se ad omnē formā/ ⁊ nunq̄ recipit tot quin possit habere plures: nec sistit potentia eius ad vnā formā vel plures/ nec ad vnā rationē forme vel plures/ nec ad vnū modū vel plures/ nec ad vnū ordinem vel plures: sed potentialitas eius excedit omnia hec: Materia autē disposita ⁊ ordinata stat ad formā ad quā disposita est: ita q̄ potentia eius in nullo excedit eam. Ita est de potentia p̄mi agentis: q̄ potentia sua absoluta actiua excedit omne quod est. Sed potentia disposita per ordinē q̄uidentie ad hoc vel illud/ stat in effectu quē producit/ vl in opere: ita q̄ nec excedit ipm/ nec exceditur ab ipo. Unde cū querit: Si omne creabile possit de⁹ crea re in vno instanti: si creabile dicit potēs creari de potentia absoluta: dicendū q̄ in vno instanti omne creabile creari nō potest: quia si creatura in vno instāti crearet̄/ finiret̄ potētia ei⁹ ad op⁹ vni⁹ instantis: quod impossibile est. hec enim potentia infinita est. Infinitū autē ad finitū finiri nō potest: vt dicit aristo. in. iij. phycor. Si autē creabile dicit̄ a potentia creantis disposita p̄ prouidentiā ⁊ p̄ordinationē: illa potētia finita est ad hoc quod prouisum ⁊ p̄ordinatū fuit, ⁊ de hac potest concedit q̄ omne creabile illa potentia in instanti creari pōt. Ad aliud eodē mō dicendū est: q̄ quecūq̄ potest facere/ ⁊ que potētie est facere disposite ⁊ ordinate ad prouidentiā vniuersa potest facere simul: ⁊ extra illa tali potentia nihil potest facere. Sed quecūq̄ potest facere potentia absoluta: hec nec simul pñt vniuersa fieri: nec de⁹ ea simul potest facere, quia si faceret/ derogaret potentie sue. Nunq̄ enim pñt tot accipi/ quin potenti a absoluta infinita extendat se ad infinitū plura/ ⁊ ad infinitū maiora que subiciunt potentie infinite absolute. Ad ratōes istam soluit mgr̄ sic: q̄ duplex est intellectus hui⁹ propositōis: nō potest deus facere nisi quod bonū est ⁊ iustū. Si enim sic intelligatur: nō potest deus facere nisi illud/ quod si faceret bonū ⁊ iustū esset: verū est quod dicit̄. Si autē sic intelligat̄ nō pōt facere nisi quod nūc actu bonū ⁊ iustū: falsū est: qz multa potest facere que nec actu sunt/ nec erunt/ nec fuerūt, que autē nec fuerūt/ nec sūt/ nec fiēt nec bona nec iusta sunt: ⁊ ita multa potest que nec bona nec iusta sunt. Et videt̄ inartificialis solutō, sed ad artē sic redigēda est, quia cū dicit̄ nō potest deus facere nisi quod bonū ⁊ iustū est: fm regulā logicam in sophisticis datā/ hoc vbū potest/ vim habet ampliandi suppositū ei⁹ sup quod transit. Cū enim dicit̄: possū aliquid facere: hoc quod dico aliquid/ nō supponit pro pśenti tm: sed ampliatur ad quodlibet qd̄ in tpe a me pōt fieri, ⁊ hoc vocat̄ pñs confusū. Unde cū dicit̄: nō potest deus facere nisi quod bonū ⁊ iustū est eū facere vel fieri ab ipo: si hoc quod dico bonū ⁊ iustū/ recipiat transitum hui⁹ verbi potest/ an tē restringat̄ ad pśens nūc a verbo est/ cui supponit: tūc verbū est/ cui supponit nō potest dicere nisi pśens confusū: ꝓter ampliationē suppositi eius quod est bonū et iustum. ⁊ tunc sensus est: nō potest facere nisi quod bonū ⁊ iustū esset si fieret ab eo. Si autē contra/ hoc qd̄ dico bonū ⁊ iustū/ a verbo pñtis tpis est/ intelligatur primo restringi ad nunc pśens quod in actu est: tunc nō potest suscipere ampliationē hui⁹ verbi potest/ ad standū pro alijs q̄ illis que nunc in actu sunt bona ⁊ iusta, ⁊ sic falsa est ꝓpositio, de⁹ enim multa potest facere que nunc in actu nec bona nec iusta sunt. Et iste ē intellect⁹ solōis magistri.

Ad aliud dicendū: q̄ consequētia nō valet/ q̄ē eandē causā que dicta est: quia cū dicit̄: nō potest facere nisi quod iusticia exigit: hoc ipm quod dico quod iusticia exigit: potest recipe transitum verbi potest/ ante restrictionē ad pñs vel post restrictionem. Unde duplex est ꝓpositio sicut in prima: ⁊ in vno sensu est vera: ⁊ in alio falsa. Tamē dicit magister ⁊ bene: q̄ verbū exactōis non ꝓprie dicit̄ de deo: quia coactionē ⁊ obligationē quandā sonat que in deū cadere nō potest: nisi forte (vt dicit anselmus) ex igentia iusticie dicat̄ congruentia ⁊ condecentia diuine bonitatis, bonitas enim diuina potentiā operatiuā nō in deo mouet ad faciendum omnia que facit, quia etiā ordinare malū ne inordinatum aliquid remaneat/ bonitatis diuine est.

Omni eodē mō soluendū est ad sequens: ꝓter hoc q̄ hoc verbū debet/ nō ꝓprie de deo dicit̄. Deus enim nulli aliquid debet ex cōmisso/ sed forte debet ex promisso: quia promissū est ex seipo/ non ex alio: ⁊ si obligat/ ex seipo obligat, sicut dicitur Michee. 6. Quid vltra debui tibi facere ⁊ nō feci: ⁊ in Ps. 50. Ut iustificeris i sermonib⁹ tuis, hoc est in promissis iustus appareas ⁊ verax. Ad sequens eodem modo dicendū ⁊ per eandem distinctionem. Sicut enim dictū est: debitū iusticie decentia bonitatis est: nec oportet deū aliquid facere vel dimittere ex necessitate/ sed ex decentia sue veritatis ⁊ bonitatis. Ad id quod tertia ratiōe obijciunt: q̄ nō potest nisi quod vult. dicendū q̄ hoc verbū vult/ potest dicere voluntatē comparatam vd volitū vt nūc: vel voluntatē comparatā ad volitū simpliciter. Si primo mō: tūc dicit̄: nō potest deus facere nisi quod vult/ sensus est: nisi quod nunc vult, ⁊ tūc falsa est propositio, multa enim potest facere que nūc nō vult: quia nō sunt. Si secundo modo: tunc vera est, quia tunc sensus est: non potest deus facere nisi que vult se posse ⁊ velle. Ad quartum quod obijciunt de ratione fere eodem modo dicendum est. Si enim dicitur: q̄ ratio est eum facere quod facit vt nunc: ⁊ nō potest aliud facere: falsum est, multa enim potest facere de quibus non est ratio vt faciat nunc: quia nec sunt/ nec poterūt esse fm rationem facta. Si autem ratio dicat rationem factorum simplicit̄: tunc sensus est: q̄ non fit ab eo nisi rationabiliter fiat ab eo. ⁊ hoc verū est. Si autem sic inferat: potest facere de quo non est ratio vt fiat: ergo potest irrationabiliter facere, procedit a diuisa ad composita: ⁊ incidit fallacia cōpositionis. Ad q̄ntū quod de pscientia obijciūt codē mō dōm est: sicz q̄

Ad.I.rōez

Ad argu.I.

Ad 2m

E Ad 2m

Ad 3m

F Ad.III.rationē

Ad.IIII.rationē

Ad.V.rōez

pſciuit vt nūc: vel q̃ pſciuit ſimpl'r. Multa eīm potest facere q̃ nō pſciuit vt nūc faciēda: ſz nulla pōt facere q̃ nō pſciuit ſimpl'r faciēda: q̃ ſi factur⁹ esset/ pſciuisset esse faciēda. Et ſi ex hoc inferat: ergo pōt facere aliqua ſine pſcientia: fit p̃cessus a diuiſa ad cōpositā, ſicut: hic pōt videre qui nō habet oculos/ſcz cōceptus cui⁹ oculi firmati non ſunt: ergo pōt aliq̃s videre ſine oculis. Et ſil'r: hic pōt te docere litteras qui nō ſcit lr̃as q̃s modo non ſcit/ z postea te docebit: ergo neſciēs lr̃as pōt te docere litteras. Et ſimil'r: hic pōt eq̃tare q̃ nō habet equū: ergo aliq̃s ſine equo pōt equitare. Ad ſexta rationē dōm: q̃ deus nō cogit̃ ad aliq̃d. Et cū dicit̃: voluntas tua nō est maior q̃ potentia tua: voluntas aut cōparat̃ ad eternū p idēptitatē ſubſtātie: aut cōparat̃ ad tpale ſicut ad volitū. Si p̃mo mō: tūc equalia ſunt volūtas z potentia: q̃ eadē ſunt: z in diuinis idēptitas cauſa est eq̃litatis. Si autē ſecūdo mō fiat cōparatio volūtatis ad volita tem poraliter: tūc ſicut dicit mgr̃: nihil prohibet plura esse ſubiecta potentie q̃ voluntati, volūtati eīm nō ſunt ſubiecta niſi bona que actu ſunt: potētie autē facienti z ordināti ſubiecta ſunt bona z mala/z ea que ſunt actu/z ea que ſunt potētia. z ſic nō ſequit̃ quin multo plura poſſit q̃ velit. Qō autē mgr̃ in cōtrariū adducit ſimpl'r cōcedendū est. Ad id qō vlteri⁹ de auguſtino obj̃cit̃ ſil'r cōcedendū est.

Ad aliud dicendū: q̃ occultū dei iudiciū est/ q̃ re miracula cōuertentia boīes ad fidē z ad penitētiā fecit apud quoſdā q̃ nō erant credituri: ſicut apud corozaim z bethſaidā: z nō fecerit apud eos/ qui ſi vidiſſent credidiſſent: ſicut apud tyrū z ſydonē. Et ad hoc poteſt dici: q̃ nulla cauſa fuit/niſi quia voluit apud iſtos facere: z apud illos non voluit: cū tū apd vtroſq̃ potuiſſet ſi voluiſſet. Que tamē volūtas irrationabilis esse nō potuit/nec iniuſta: q̃ apud quos nō fecit/indigni fuerīt vt apud eos faceret. ſicut vas luti indignū ē vt fiat ad honorē a figulo/ex ipſa luti vilitate. Apud quos aūt fecit/ in decentiā ſue bonitatis fecit: vt oſtenderet̃ q̃ nihil omiſſit eoꝝ q̃ ptinebāt ad ꝓuerſionē eoꝝ: z ideo ſi nō crederēt/iuſtior esset eoꝝ condēnatio. Sicut figulus q̃ de luto facit vas ī honorē: nō facit hoc ꝓter vilitatē luti/ſed in demonſtrationē potentie ſue artis. Ad aliud dicēdū: q̃ iudā potuit ſuſcitare de potentia abſoluta: ſed nō potuit de potentia p̃ordinata z diſpoſita. vtrāq̃z eīm iſtarū potentiarū potuit copulare hoc verbū/potuit. de potentia enim p̃ordinata et diſpoſita vult reddere vnicuiq̃z ſm merita. Ad aliud dōm: q̃ cū dicit̃: de⁹ pōt aliq̃d de potentia qō nō pōt de iuſticia: intelligitur de potentia abſoluta. z ſic verū est q̃ iuſticia ſupponit potentiā diſpoſitā p ordinē iuſticie: qua non omnia pōt deus/ſed qua reddit vnicuiq̃z ſm merita. Ad duo que obj̃ciunt̃ in contrariū: dicendum q̃ loquunt̃ de iuſticia humana. Iuſticia eīm bois actus est eius/q̃ iure regulatur: Iuſticia autē dei eſſentia ſua est q̃ regula oīm ē/ z nullo regulat̃. Et in p̃mo quidē de geneſi est proſopopeia/ que antropoſtpathos dicit̃. ſecundū autē z tertiū loquunt̃ de humana iuſticia. Ad id qō obj̃cit̃: q̃ ordinatio⁹ est potētia diuina q̃ humana. dicendum q̃ ex hoc debet inferri oppoſitū. quia eīm ordinatiſſima est in ſe: ꝓter hoc nō indiget ordinante. Ad aliud dicendum: q̃ ſi illa potentia exibit in actum/iuſtum erit quod fit: ſm q̃ iuſticia dicit̃ decētia diuine bonitatis. ſed non oportet q̃ iuſtum ſit ſm q̃ iuſticia ſit redditio ſm congruitatem meritoꝝ: eo q̃ plura ſubj̃ciunt̃ potentie abſolute dicte/q̃ iuſticie que est redditio ſm congruitatē meritoꝝ. Ad id qō vlterius queritur: ſi damnatus poſſit ſaluari: vel ſaluatus damnari. dicendū q̃ vtrūq̃z poſſibile est deo de potentia/ſed nō de iuſticia. Et qō obj̃citur de gloſa ſecūdo ad Timotheū ſecūdo dictū est ꝓter hoc/vt dicit auguſtin⁹ in. viij. de trinitate: quia rectitudo ordinis iuſticie prima ſicut exemplar est rectitudo mentis diuine: z exemplatū ab illa est rectitudo iuſticie ſcripta in mente angelica z humana: et vlterius exemplatur; ab illa/est rectitudo deſcripta in legibus z canone. Et id quod est contra exemplatū/est cōtra exemplar. Et ideo dicit auguſtin⁹: q̃ ſicut deus nō poteſt facere contra ſeipſum/ſiue negare ſeipſū: ita nō poteſt facere contra iuſticiam ſuam quā impreſſit in mēte angeli z hominis/z expreſſit in canonib. Et hoc tamen nō ſequit̃: q̃ potentia abſoluta tali iuſticia cōmenſurēt̃: quia multo plura ſubiecta ſunt tali potentie q̃ ordini talis iuſticie. Ad aliud dicendū: q̃ nō cantat eccleſia q̃ in inferno de potentia abſoluta dei nulla poſſit esse redemptio: ſed nulla ſit redemptio de potentia ordinata per iuſticiā/que est redditio ſm merita. Ad aliud dicēdū: q̃ chaos magnum profunditas est z infinitas iudicioꝝ dei que ſunt ſm ordinē iuſticie retribuentis pro meritis: ſed ex hoc nō ſequit̃ quin de potentia abſoluta poſſit tranſferre iſtos ad illos: z ecōuerſo illos ad iſtos. Ad id quod in contrariū obj̃citur dixerunt antiqui: q̃ traianus nō ſententialiter z finaliter condēnatus fuit mortuus: ſed potius vt manifeſtentur opera miſericordie dei in ipſo. ſicut in ceco nato. Job. ix. Unde potuit ſuſcitari a gregorio: quia p̃deſtinatio iuuatur orationibus ſanctorum: vt in p̃habitis determinatū est. Sed ſi finalem ſententiā condemnationis per iuſticiā/que est retributio pro meritis/accepiſſet: ſuſcitari non potuiſſet: nec reuocari ad viam penitentie. Et hoc mihi videtur. Ad id quod quidam querūt: que iuſticia ſit q̃ quoſdā aſſumit/z quoſdā non. Reſpondet anſelmus in proſologion: dicēs q̃ hoc nō facit de potētia/ſed de iuſticia. Sed duplex est iuſticia: ſcz condecentia diuine bonitatis: z retributio pro meritis. Et dicit ſic: Si parcis peccatoribus/iuſtum est: hoc eīm decet tuam bonitatē. Si punis peccatores/iuſtū est: hoc eīm competit meritis eorum. In primo iuſticia dei est: In ſecundo iuſticia hominū. Unde querere quare vnum aſſumit/z alterū reprobat: est querere quare ſicut dicitur Romanos. ix. poteſtatem habens figulus luti/ex eodem luto aliud vas facit in honorem: et aliud in contumeliā: cum vtrumq̃z iuſtum ſit. ſed quod facit in cōtumeliā/hoc debetur luti vilitati: quod autem facit in honorē/debetur ſue artis ſpeciositati. Et eīm cuius vt dicit Gregorius/esse est bonitas/natura dulcedo: proprii⁹ miſereri z parcere/debetur vt conuerſis ad ſe parcat: vt ſciatur quid valet bonitas in opifice. peccatori aūt debet̃ reprobatio z pena: vt ſciat̃ q̃d valet iuſticia.

Ad 1m rationem. VI.

B Ad arg. 1m ꝓ rōnes.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

Ad 2m

Ad 3m

Ad argumentū in ꝓtriū

Ad 4m

Ad. I. qōem incidentē

Ad duo argumēta in ꝓtrariū.

Ad 3m

Queritur de pfectiōe opis dei ſm quā dicit̃ optime facere quicquid facit.

Mēbr. III

Inde querit̃ de perfectione in opere ſm quā deus dicit̃ facere optime quicq̃d fac̃.

Hanc eīm questionē tractat mgr̃ p̃mi lib. ſenten. diſtin. xliij. Et videt̃ eā diuidere in tres. Primo eīm querit: Si res meliores poſſit facere q̃ fecit in genere. Secundo vtrū poſſit facere vniuerſū melius q̃ fecit. Et ſub eodem cōprehendit: vtrū melius potuit facere hominē/qui aliq̃d vniuerſi est. Tertio querit: vtrū meliori mō potuit facere q̃ fecit. z in hoc finit questionē iſtā. Quarto ex incidenti adiungit: vtrum deus ſemper poſſit omne quod olim potuit: ita q̃ potentia eius inuariabilis ſit.

Vui⁹ membri. 4. ſunt articuli.

D II. qō incidens

Ad arg. 1m

Utrum deus res meliores potuit facere q̃ fecit.

A Arti. I

Arg. 1m

D primū diſputat ſm hunc modū: dicēs q̃ ſolent ſcrutatores maieſtatis dicere: q̃ ea que fecit de⁹ nō potuit melioza facere. Et ponūt rationē ex diuiſione. Quia aut potuit z voluit melioza facere: aut nec potuit nec voluit: aut potuit ſed nō voluit: aut voluit ſed nō potuit. Nis eīm quartuor modis/vel aliquo illorū oīm is artifex per voluntatē organs ſe habet ad op⁹ ſuū. Si autē potuit z voluit: g̃ z fecit: cum impedimentum in ope habere nō poſſit. Ps. IIz. Oīnia quecumq̃z voluit dōs fecit in celo z in terra/z in mari z in oīnib⁹ abyſſis. Sed res ſūt in bonitate ī qua fecit eas deus. g̃ ſi meliores fecit q̃ ſūt/tūc melio res ſūt q̃ ſūt: q̃d est impoſſibile. g̃ primū impoſſibile: q̃ potuit z voluit facere meliores res q̃ fecit. Si autē nec potuit nec voluit: tūc habet̃ ꝓpositū/ q̃ nō potuit facere meliores q̃ fecit. Si vero potuit/ſed nō voluit: ſequit̃ q̃ inuidēs fuit: q̃ facere ſue inuidit bonū q̃d cōicare potuit. Et q̃ hoc ſequat̃ cōfirmāt auctoritate augu. ī lib. 83. q̃ſtionū vbi ſic dicit: Deus quē genuit q̃m meliorē gnare ſe nō potuit: nihil eīm deo melius est: gignere debuit equalē. Si aūt voluit/ſz nō potuit: infirm⁹ fuit: ſic ſi potuit z nō voluit inuid⁹. A ſimili volūt obj̃cere de mūdo. Sz hoc ē impoſſibile q̃ de⁹ ſit inuidus. Dicit̃ eīm in p̃ma pre tymei platonis: q̃ oīs inuidia a deo longe relegata est. g̃ z hoc falſū ē: q̃ deus potuit ſz nō voluit res meliores facere. Si aūt voluit/ſed nō potuit: ſequit̃ q̃ infirm⁹ fuit ſm augu. z ſi infirmus fuit/oīnipotēs nō fuit. z hoc etiā impoſſibile est: ſicut in añhabitis ꝓbatū est. g̃ hoc impoſſibile: q̃ voluit/ſed nō potuit. relinq̃t̃ g̃ q̃ nō potuit res meliores facere q̃ fecit. Si q̃s velit ad hoc reſpōdere: ſicut mgr̃ reſpondet in fine eiusdē capl'i ſic dicēs: Sed nō valet but⁹ ſimilitudinis inductio: quia filiū genuit de ſubſtātia ſua: ideoq̃z ſi poſſet gignere equalē z nō gignere/inuidus esset. Alia ꝓo q̃ nō de ſuba ſua fecit/melioza facere pōt. Cōtra hoc esse videt̃ qō dic̃ aug⁹ ſuper Geñ ad lr̃am: Si bona facere nō poſſet/nulla esset potētia: ſi poſſet z nollet/magna eēt inuidentia. q̃z g̃ ſūme potēs z ſūme bon⁹ est: ſingula fecit valde bona. g̃ hec ſilitudo etiā in creaturis tenet.

Arg. 2m

Arg. 3m

Ad huc obj̃cit̃ a ſil'tudīe ſapientie: q̃z nō dicit̃ aliquis ſapiēntiſſime aliq̃d facere/niſi ſūma ſua ſapiētia reluceat in ope. g̃ a ſimili nō dicet̃ optīe facere/niſi ſūma ſua bonitas reluceat in ope. Sed deus optime ſingula facit. g̃ ſūma ſua bonitas reluceat in ſingulis. ſed optimū est in quo relucet bonitas ſūma. ſicut albiſſimū est in quo relucet ſūma albedo. g̃ oīs creatura est optīa. optio aūt nō pōt fieri melius: g̃ nulla creatura pōt fieri melioz q̃ ē: g̃ nec de⁹ pōt eā melioze facere. Adduc dio. lib. de diui. no. ca. iiij. Optimi est optima adducere. ſed deus optim⁹ est/qui p̃ creationē res in esse adducit. g̃ p̃ creationē vnūquodq̃z adducit optimū/ z ſic nō pōt melius facere. In cōtrariū est: q̃ ſi nō poteſt vnūq̃d melius facere q̃ facit: ſeq̃t̃ inuitabil'r q̃ potētia ei⁹ limitat̃ ad opus. qō est cōtra p̃dicta: z cōtra mgr̃m bugonē in ſenten. q̃ dicit: q̃ ſicut eternitatē nō equat tēpus/nec immenſitatē locus/nec ſapientiā ſenſus vel intellectus: ita nec potentiā opus. Sol'o: dōm q̃ cōfeſſio ſi dei est: q̃ nulla creatura facta est a deo/quin de⁹ poſſit eā facere melioze: quia aliter finitū op⁹ (oīs eīm creatura finitū opus est z finite bonitat̃) equaret potentiā infinitā: q̃d impoſſibile est: quia ſicut probabitū est in. iij. phycorū. ꝓbat ariſto. q̃ in finitum nō menſurat̃ finito q̃ntū cumq̃z multiplicet̃.

Ad arg. 1m z 2m

Ad arg. 1m

B Solutio articuli. I.

Unde dōm q̃ cū dicit̃ aut potuit z voluit facere z ē. concedēdū est q̃ potuit/ſed nō voluit. Et ſolutio mgr̃i bona est: q̃ ſcz ſil'tudo inducta de gñatione filij nō valet. quia in generatōe filij duo ſūt ſm rationē intelligenti e: ſcz q̃ pater z potuit z voluit eū generare equalē: vt dicit aug⁹. z ex pte filij genitū: quia eadē ſuba est cū patre/potuit fieri p̃ generationē equalis: z idcirco ſi potuiſſet z non voluiſſet/inuidus fuiſſet. Sic autem nō est in creatura: quia licet creator ex omnipotētia ſua poſſet facere melioza que ſunt: tamē hec creatura in potentia ſua nō habet vt poſſint fieri. Et hoc patet p̃ ariſto. in fine p̃mi phycoꝝ: vbi dicit q̃ materia appetit formā vt femina masculū: z turpe bonum. vnde capax nō est boni niſi ſibi p̃proportionati. Et hoc nō est in ſūmo bono cui nō poſſit fieri additio. vnde ex parte facientis non est dubiū/quin deus poſſit facere ſingula melioza q̃z ſunt. quia pōt eis ampliare capacitatē boni: poteſt etiam ſupaddere bonitatem eoꝝ. Ex parte autem creature facte triplex est conſideratio. Poteſt enim conſiderari ſm bonū inherens ſibi. Poteſt etiam conſiderari ſm comparationē ad bonum a quo denominat̃. Et poteſt conſiderari in ſe/vel in cōparatione ad vniuerſum. Si cōſideratur in ſe z ſm bonum formaliter ſibi inherens: nō est dubium quin omne creatum poſſit fieri melius q̃ est. Omne enim finitū habet quo creſcat. bonum enim dicitur per modū ſpeciem/z ordinem: vt dicit auguſtinus. z poteſt habere meliorem ſpeciem/meliorē modum/z meliorem ordinem. Si autem conſideratur ſm comparationē ad bonum a quo denominatur: tunc ſicut in tractatu de bono determinatum ē: bonum dicitur quod a bono est plantatum in bono/z ordinatum ad bonum: z quia est a bono est bonum. vt dicit Boecius: z quia plantatum in bono/est valde bonum. Geneſis decimo. b. Uidit deus cūcta que fecerat/z erant valde bona. z quia ordinatum ad bonum est perfectum bonum: vt dicit dionyſius. Si autem conſideretur in ſe: melius fieri poteſt vt dictū est. in priori autem cōſideratōe que

dicta est/ꝛ in comparatione ad vniuersum melior esse nō potest: nec fieri. nō eim̃ potest denominari a meliori q̃ est primū ꝛ summū bonuꝫ. sic eim̃ fit ab optima sapiētia/ꝛ efficacissima potētia/ꝛ dulcissima voluntate creatoris quibus maius ꝛ melius nihil cogitari pōt. In cōparatione autem ad vniuersum/optimū est: ꝛ melio⁹ fieri nō pōt p̃m statū ꝛ ordinē ꝛ actū suū quem habēt in vniuerso/ꝛ quo cōgruit vniuerso. Sic eim̃ bonū vniuersi/vt dicit aristoteles in. xj. p̃me phie/est in p̃mo oim̃ p̃ncipio sicut in duce exercitus. Dux eim̃ exercit⁹ nō sequitur bonū victorie ꝛ gloriā nisi p pugnam militis. miles nō pugnat nisi habeat arma impugnationis ꝛ defensionis: que fiunt ꝛ optrant̃ militi ab armoꝝ opifice, nec vebit̃ in pugna nisi equo ꝓparato: qui parat̃ ab equestri potentia: que a ciuili philosopho vocat̃ marescalcia: nec confortat̃ viribus nisi cibo ꝓparato a coquo. Ut̃ vnū quodq̃ istorū in ordine exercit⁹ optimū est in statu suo: nec posset esse meli⁹: sine quolibet eim̃ isto perit bonū ducis exercitus. Et ita est in ordine vniuersi: vnumquodq̃ optimū suo loco ꝛ suo ordine positum/nec posset esse melius q̃ est p̃m ordinē illum. Ad id quod obiicitur de summa sapientia: dicendum q̃ quantū ad denominationem non potest denominari a meliori q̃ denominatū est: vt dictū est. Sꝫ q̃ dicit summa sapia debet relucere in opere p inherentiā: dicendū q̃ falsum est. quia q̃d in artifice est eminenter ꝛ vt participatio/vt dicit dionysi⁹: hoc in opere est participatū p̃m analogiā ꝛ potentiam operis siue capacitatē, ꝛ cū relucet summū in eo q̃d non summū bonū est/sed p̃m analogiā sui q̃d participat: declarat ꝛ ostendit id q̃d summū bonū est. sed ostēdit in alio esse summū q̃d in se est participatū: ꝛ similit̃ de bonitate summa q̃ relucet in bonitate participata. Ad id q̃d obiicitur de dionysio: q̃ optimi est optima adducere. dicendū q̃ hoc intelligitur q̃ adducit optima p̃m analogiā adductorum. sic eim̃ dionysius exponit seipsum. Q̃d autē in contrariū obiicit̃ procedit.

Ad 3m

Ad 4m

Ad argumtū in ꝓtriū.

Queritur vtrū possit facere vniuersū melius q̃ fecit: ꝛ vtrum melius potuit facere hominē qui aliquid vniuersi est.

A Articl. II.

Secundo queritur: Utrum possit facere vniuersum meli⁹ q̃ fecit. Et sub eodē cōprehendit: vtrū meli⁹ potuit facere hominē ꝛ aliq̃d vniuersi est. Ad primū disputat sic: Si vniuersum meli⁹ fieri q̃ est nō pōt/hoc contingit ex altera duarū causarū: scꝫ q̃ ita bonū est q̃ nulla omnino pfectio boni ei deest. Uel ideo: q̃ maius bonū q̃d ei deest/capere non pōt. Si p̃mo mō: sequit̃ q̃ creatura eq̃bit̃ creatori: q̃d impossibile est. solus eim̃ deus est cui nulla pfectio boni deest: ꝛ si vniuersum tale ē q̃ nulla pfectio boni ei deest: eq̃lia sunt de⁹ ꝛ vniuersū: q̃d ipossibile est. Adhuc quelibet pars vniuersitatis pōt esse melior. ergo ꝛ ipsa tota vniuersitas melior esse potest. Adhuc aristoteles in primo ethicoꝝ dicit: q̃ licet felicitas summū bonū sit: tū cū minimo bonoꝝ efficit̃ melior ꝛ magis appetenda. Omne autē cui aliquid addibile est in bono/pōt esse meli⁹. vniuerso aliq̃d addibile est in bono: ergo vniuersitas pōt esse melior q̃ est. In ꝓtrariū hui⁹ est: q̃ vniuersitas est

Particle. I. arg. 1m

Arg. 2m

Arg. 3m

In ꝓtrariū argumētū.

cōgregatio omniū bonoꝝ. extra ꝓgregationē oim̃ bonoꝝ nullū bonū est. illud autē bonum extra q̃d nullū bonū est/sūmū bonū est: q̃ vniuersū summū bonū est. summū bonū non pōt fieri meli⁹: q̃ vniuersum nō pōt fieri meli⁹. Gratia hui⁹ inducit mgr̃ augustinū sup genesim sic dicentē: Talem potuit de⁹ hominē fecisse: qui nec peccare posset: nec vellet. ꝛ si talē fecisꝫ: q̃s dubitat eū meliorē fuisse:

Parti. II. argumēti

Sed ꝗ hoc videt̃ aug⁹. esse: q̃ dicit in de ciuitate dei libro. xij. sic: Nobilior est creatura q̃ peccare pōt/q̃ quē peccare nō pōt. Adhuc. ij. Timoth. ij. a. Non coronabit̃ nisi q̃ legitime certauerit. sed certamē nō est nisi vbi est pugna. pugna autē nō ē nisi vbi potentia ē ꝛ appetit⁹ pugnādi: q̃ nec coronatur q̃s sine potentia ꝛ appetitu peccandi. sꝫ melius est coronari q̃ nō coronari: q̃ meli⁹ est habere potentiam ꝛ appetitum peccandi q̃ nō haberet: quod est cōtra Augustinū. Adhuc Ecclesiastici xxxj. b. Quis potuit transgredi et non transgressus est: facere mala ꝛ non fecit: Quis est hic ꝛ laudabim⁹ eū: q̃ de laudabilib⁹ bonis est/nō trālgredi cū possit. Melior ergo est natura q̃ pōt trālgredi ꝛ nō trālgredit̃/q̃ illa q̃ nec potest trālgredi/nec trālgredit̃. Adhuc: Qui peccare non pōt/in necessitate habet q̃ sit bon⁹. meritū aūt nullū in necessitate ē/sed in volūtatis libertate. ergo q̃ peccare nō pōt/mereri nō pōt. melior est autē natura q̃ mereri pōt q̃ q̃ mereri nō pōt: ergo melior est natura q̃ peccare pōt q̃ q̃ peccare nō pōt: q̃d iterū est ꝗ augustinū. Solutio: ad p̃mū dōm sicut etiam antiq̃ soluerūt: q̃ dupl'r est loq̃ de vniuersitate: scꝫ simpl'r: ꝛ de hoc. Et hoc est dictū/q̃ est loq̃ de vniuersitate p̃m rōnē vniuersitatis: ꝛ est loqui de vniuersitate p̃m rem q̃ est vniuersitas. Si loq̃mur de vniuersitate simpl'r ꝛ p̃m rōnē vniuersitatis: tūc vniuersitas cōphēdit omne bonū/ꝛ bonū p essentiā dictū/ꝛ bonū dictū p participationē. ꝛ sic vniuersitate nihil meli⁹ esse pōt. Si autē loq̃mur de vniuersitate p̃m rem: quelibet res vniuersitatis pōt esse melior. ꝛ sic de vniuersitate loquit̃ magister. Primo aūt mō ꝓcedūt argumēta in ꝓtrariū. ꝛ sic patet solutio ad oīa ea que q̃sita sunt de hoc.

In ꝓtrariū argu. 1m

In ꝓtrariū argu. 2m

In ꝓtrariū argu. 3m

Ad id q̃d vlteri⁹ queritur de verbo augustini dicētis: q̃ melior esset hō/si nec peccare posset/nec vellet: q̃ est cū peccare posset. dicēdū p̃m p̃dicta: q̃ bonitas dupl'r ꝗsideratur: scꝫ in se: ꝛ in ordine ad bonū vniuersi. In se cōsiderando hominē: melior esset si peccare nō posset/nec vellet. ꝛ sic intelligit̃ dictum augustini. In ordine ad bonū vniuersi: melior est q̃ peccare pōt q̃ qui peccare nō pōt. Si eim̃ peccare nō posset/ab vniuerso perirent multa bona: pugna scꝫ contra malū: victoria sup malū: corona (sicut dicit Damascen⁹) athletice pugnantiū: ꝛ sicut dicit aug⁹/eminētior cōmendatio boni: ꝛ etiā q̃d omnib⁹ his meli⁹ est/efficacia merit. Et sic dicit mgr̃ hugo de scrō victore: bonū vniuersi semp proiudicat bono p̃uato. Et hoc mō cōsiderādo meli⁹ ē fecisse hoies talē q̃ peccare posset. Et q̃d inducit de augustino in de ciuitate dei. dicendū q̃ aug⁹ dicit meliorē illā naturā q̃ peccare pōt: sicut i p̃habitis solutū ē/ita tenēdū est: q̃ scꝫ nō ꝓpter potentiā peccandi dicit meliorē/sed ꝓpter ꝗnis: scꝫ q̃ natura ē dña sui act⁹. que autē peccare nō potest necessitati obligata est: sicut brutalis.

Ad partiū

Utrum deus illa que fecit meliori mō potuit facere q̃ fecit.

A Arti. III

Tertio queritur: vtrū illa que fecit meliori modo potuit facere q̃ fecit. Hoc eim̃ quarit mgr̃ in illo capl'o: Post hec considerādum est. distis. xliij. Et ad hanc questionē nō disputat/sꝫ statim determinat eam. Potest tamē obiici sic: Obprobriū sapientissimi artificis ē op⁹ suū nō meliori modo facere quo fieri potest. cum q̃ deus sit sapientissim⁹ ꝛ nullū possit in eū cadere obprobriū: omne quod facit/meliori mō facit quo fieri potest. Adhuc: hugo in sentēti. Quicquid facit deus: si melius potest facere q̃ facit/in ꝗ ipso nō bene facit: q̃ nō optime facit quod facit. facere quippe ꝛ nolle melius facere quod bonū est/etiā facienti est male facere. sed male facere absurdum est dicere de deo: ergo omnia que facit deus/meliori modo facit quo potest facere. In cōtrarium est: q̃ si meliori mō facit q̃ potest facere/omne q̃d facit potentia limitat̃ ad opus/ita q̃ vltra bonitatem operis nihil potest: quod absurdū est. Gratia hui⁹ queritur vlterius de hoc quod inducit magister in eodem capl'o de augu. libro de trinitate. xiij. vbi sic dicit: fuit ꝛ alius modus nostre liberationis possibilis deo/qui oīa potest: sed nullus alius modus nostre miserie sanande fuit conuenientior. Hoc enim falsū videt̃. quia quocūq̃ mō hominē liberasset/ille modus fuisset optim⁹. quia optimi ꝛ sapientissimi nō est facere nisi optime ꝛ conueniētissime. Gratia iterū hui⁹ queritur: si christus p̃m humanā naturā potuit fieri meliori modo q̃ factus est. Et videt̃ q̃ nō. Joh. I. vidimus gloriā eius/gloriā quasi vnigeniti a patre. sup hoc verbo dicit sic Basilius: Unigeniti dicit qui cū scō genito gloriā paternā non diuisit: sed totam possedit. sed vltra totū nihil ē in bonitate: q̃ christus in meliori mō/vel melior fieri non potuit. Adducitur in participatōe bonitatis diuine/nihil potest intelligi melius q̃ gratia/vel participatio p vnionē ad deū. christus autē sic participauit bonitatē diuinā: q̃ non pōt intelligi q̃ meliori mō potuit fieri. In contrariū est: q̃ christus p̃s vniuersitatis est: ꝛ iā habitū est q̃ quelibet pars vniuersitatis pōt fieri melior ꝛ meliori mō. Ulterius q̃rit̃ de beata virgine: vtrū potuit fieri meliori mō. Et videt̃ q̃ nō. Anselmus in lib. de cōceptu virginali: Decebat vt illius hoīs conceptio de matre purissima fieret: Decens nempe erat: vt virgo illa ea puritate qua maior sub deo nequit intelligi niteret: cui de⁹ pater vnicū filiū suū/quē de corde suo equalē sibi genitū tan q̃ seip̃m diligebat: ita dare disponebat/vt naturaliter esset vn⁹ idemq̃ cōis dei patris ꝛ virginis fili⁹: ꝛ quā ipse fili⁹ subaliter sibi matrē facere eligebat. ꝛ de qua spūssanctus volebat ꝛ opaturus erat vt conciperet ꝛ nasceret̃ ille de quo ipe ꝓcedebat. q̃ videt̃ q̃ meliori mō ñ potuerit fieri. Adhuc: hieronym⁹ in sermone de assūptiōe: Logitis me dicit/q̃d de sola virgine credēdū est: q̃ era ornata est sup choros angelorū ad celestia regna. Sed sic se habet p̃mū ad p̃remū/ita se habet gratia merēdi ad gratiam merendi. cū q̃ in p̃mio super omnē creaturā: etiam in gratia oēm creaturā puram supauit. q̃ meliori mō fieri nō potuit. Adhuc: Luc. I. Aue grā plēa q̃ gratiā in plenitudine habuit. sed sicut dicēbs in. xiij. phycoꝝ: Plenū est q̃d nihil amplius suscipe pōt. q̃ in bono gratie datū est ei tantū q̃tū aliqua creatura suscipe potuit. q̃ meliori mō fieri non potuit. In contrariū hui⁹ est: q̃ gratia beate virginis finita fuit. omni aūt finito pōt addi: q̃ bonitati beate virginis aliquid addi potuit. ꝛ constat q̃ si addat̃ in bonitate/melius sit cui addit̃ q̃ prius fuit: q̃ beata v̄go melior fieri potuit ꝛ meliori mō.

Argu. 3m

In ꝓtrariū argu.

Solutio: primā partē questiōis soluit mgr̃ sic: q̃ si referat̃ modus ad facientē: nō potuit de⁹ meliori mō facere ea que fecit q̃ fecit: ꝛ nō potuit meliori sapientia intellectus/ꝛ meliori bonitate voluntatis/ꝛ efficaciori potentia opatōis facere q̃ fecit. Si autē referat̃ modus ad factum: siue p̃m bonitatē gratie adoptōis in virtutibus ꝛ donis ꝛ sanctificatione sacramentorū/q̃ est bonitas hominis iustificati ꝛ sanctificati/siue etiā i bono glorie beatorū: nihil est in omnib⁹ a deo factis q̃d nō potuerit deus melius facere. Et hec soluto bona est. Et per istam distinctionē patet solutio ad obiecta circa partem illam: quia omnia obiecta pro ꝛ contra procedunt p̃m distinctionem illā. Ad primū q̃ dicendum: q̃ hoc fundat̃ sup falsū. Et similiter dictū mgr̃i hugonis. Nō enim tenet nisi in illis artificib⁹ in quib⁹ artifex ex debito artis obligat̃ operi. Deus autem nulli obligat̃: vt dicit anselmus: ꝛ nulli aliquid debet: sicut paulo ante determinatū est. Et si saluari debeat dictū: oportet q̃ modus referat̃ ad facientē ꝛ nō ad factū. Tamē meo iudicio nō est tutū dicere: q̃ deus quocumq̃ mō faciat/possit male facere. Id quod in contrariū adducit̃ procedit. procedit eim̃ p̃m modum opis/ꝛ nō p̃m modū facientis. Ad id quod vlterius queritur de reconciliatōe facta p christū. dicendum q̃ ali⁹ modus possibilis fuit q̃ntū ad facientē: ꝛ quicumq̃ ille fuisset/optimus ꝛ cōueniētissimus esset q̃ntū ad facientē: quia nec maiori sapiētia/nec maiori bonitate/nec maiori potentia poterat fieri. Si autē referat̃ modus ad factū: tunc ad miseriam nostrā sanandā nullus potuit fieri conuenientior. isto enim mō solo solutōe pretij redemptus est bomo: ꝛ humilitate soluentis sanata est superbia primē p̃uaricatiōis. vt dicit augustin⁹.

Solo arti. III.

Ad argumta.

Ad arg. in cōtrariū

Ad. I. q̃onē incidentē

Ad id quod vlterius queritur de christo. dicendum q̃ bonitas ꝛ gratia christi dupliciter cōsideratur: scꝫ p̃m esse quod habet in se. ꝛ sic potest fieri melior: quia finita est gratia: licet maxime sit supexcellens omnē gratiam aliorū sanctorū. sic enim est grā vnigeniti q̃ cū scō genito nō diuisit. Pōt etiā ꝗsiderari p̃m ordinē ad op⁹ redemptōis: ꝛ sic melior fieri nō potuit. Ad aliud dōm: q̃ hoc ꝓcedit p̃m ordinē ad op⁹ redēptōnis: ꝛ ideo vera cōcludit. Id q̃d in cōtrariū adducit̃ ꝓcedit. Ad id quod queritur de beata v̄gine/siliter respōdēdū est. q̃ si ꝗsideret̃ grā btē virginis in se: finita est et crescere potuit. Si aūt ꝗsideret̃ in ordine ad conceptū ꝛ ptū redēptoris: quo ad ꝗ melior ē nō potuit: vt dicit anselm⁹. Et quo ad hoc ē grā plena: ꝛ p cōsequēs gloria plena sup oēm creaturā puram. q̃ quo ad ꝗ nihil ei defuit nec aliq̃d addibile fuit. Et per hoc patet solo ad totū.

Ad 2m

Ad. III. q̃onē incidentē

Ad. II. q̃stionē incidētē et argu. 1m

Utrum deus possit omne quod olim potuit: ita q̃ potētia eius inuariabilis sit.

A Arti. IIII

Uarto queritur ex incidenti: vtrū deus sp
q possit quod olim potuit: ita q̃ potētia ei⁹
inuariabilis sit. De hoc enim queritur mgr̃
in primo senten̄ distin. xliij. ca. Preterea solet q̃rij:
vtrū deus possit semper omne quod olim potuit.
Arg. 1m Et videt q̃ sic. Inuariabil' em̄ ē ei⁹ potētia ⁊ vno
mō se bñs. Inuariabile aūt ⁊ vno mō se bñs q̃cq̃d
semel potuit/sp pōt. dic̄ em̄ aristo. in. ij. de gñatōe
⁊ corruptōe: q̃ idem eodē mō se babēs semp facit
idem. g̃ videt q̃ quicquid olim potuit/mō potest.
Arg. 2m Adhuc: habitū est in tractatu de immutabilita
te dei: q̃ rāta est immutabilitas diuina/q̃ nec mu
tatur loco: nec forma: nec etiā de habitu in actū. si
cut mutat sciens quādo de nō considerāte fit actu
sciens. nec mutat vicissitudine: sicut intellect⁹ mu
tatur p intelligibilia/⁊ voluntas per volita: Cū
igitur potentia dei sit essentia dei/nullo istorum
modorū mutabit potētia. Sed si nō posset modo
quod aliquando potuit/de necessitate mutat⁹ eēt
aliqua causarū mutationum: ⁊ sic mutabilis esset
Argu. 3m quod ē impossibile: g̃ impossibile est q̃ aliquid nō
possit mō quod aliq̃ potuit. Adhuc: Quicq̃d
in deo est/in actu est/⁊ actus est: eo q̃ potentia im
perfectū quid est/actus autē perfectū. quod autē
in eodē actu semp est/semp potest ⁊ facit quod ali
quando potuit ⁊ fecit. cū g̃ in tali actu sit potentia
dei: sequit̃ de necessitate/q̃ quicq̃d aliq̃ potuit ⁊
Arg. 4m fecit/hoc ⁊ mō potest ⁊ facit. Adhuc: Si sol sic
in potestate habet illuminare/ita in potestate ha
beret pspicuū sibi semp psenter tenere: sequeret̃ q̃
sicut ex se semp illuminat/⁊ semp vnā potentiam
illuminandi habet: ita semp vnā in pspicuo face
ret illūinationē/⁊ in pspicuo semp vna ⁊ eadē illu
minatio ⁊ potentia illuminatōis ad vna ⁊ eādem
illuminationē remaneret. Sed quia sol nō habet
potentiā ad tenendū perspicuū idē nūero: ꝓt̃ hoc
motu circuli variato sup partes pspicui diuersas
facit illūinatōes. Cū g̃ deus ex se nō variet̃ fm po
tentiā: ⁊ vno mō se habeat ad res circa quas potē
tia operat̃: videt̃ q̃ cū possit facere aliquid aliq̃/
q̃ hoc semp possit eodē mō ⁊ in se ⁊ in creatura cir
ca quā operat̃: ⁊ sic q̃cq̃d olim potuit facere/potest
Arg. 5m facere ⁊ mō. Adhuc: dicit anselmus in monolo
gion: q̃ sicut pñs nūc tpis cōplectit̃ omnē locum/
⁊ quicq̃d in loco est: ita p̄sens eternitatis q̃ nunc
eternitas vocat̃/cōplectit̃ omne tēpus ⁊ quicq̃d
in tpe est. ⁊ ideo deo nihil preterit: nihil futurum
est/sed omnia p̄sentia. sicut aūt hoc est in deo ⁊ in
scientia dei: ita est in potentia. g̃ potentie dei nihil
B In ꝓtrariū argu. 1m preterit/nihil futurū est: ⁊ ita quicq̃d olim potuit/
⁊ quicquid facere potuit/nūc presenter potest et
facere potest. In contrariū hui⁹ ponit mgr̃ in
stantias sic dicēs: Potuit deus incarnari: potuit
mori: potuit resurgere: potuit mundū nō fecisse:
potuit fecisse q̃ ego nō essem nat⁹/⁊ alia huiusmo
di que modo nō potest. nō ergo verū est/q̃ modo
Arg. 2m possit quod aliq̃ potuit. Adhuc: augustin⁹ in
enchiridion. Potentie dei nō potest effectus impe
diri: ⁊ ideo veraciter omnipotens dicit̃. potentia
autē cui⁹ nō potest impediri effectus/semp potest
elicere suū effectū. Sz cōstat q̃ habuit aliq̃ potē
tiā creandi mundū: ⁊ creauit eliciendo effectū. cū
ergo adhuc habeat eandē potentiā: adhuc eundē
potest elicere effectū: g̃ mō potest creare mundum
creatū. Simile est: potuit assumere carnē: g̃ ⁊ mō
potest elicere eūdē effectū assumēdo carnē. Idē Arg. 3m
est quod quidā obijciūt: Ad quēcumq̃ actū exten
dere se potuit aliq̃ potētia dei/ad eundē actū po
test se mō exten dere. sed potuit se extēdere potētia
dei ad creādū mūdū in ꝑ istāti siue hodie: ⁊ ad assu
mēdā carnē i ꝑ istāti siue hodie: g̃ i ꝑ istāti siue ho/
die pōt creare mūdū siue/assūere carnē. Si q̃s di Arg. 4m
cat: q̃ in huiusmodi argumentationib̄ mutatur
quid i quādo. ⁊ sic incidit fallacia figure dictōis.
sicut si sic arguā: quicquid potuisti/potes: sed po
tuisti heri currere: ergo potes heri vl' mō currere.
Similiter: quicquid potuit deus/potest: sed po
tuit in hoc instanti mūdū creasse: ergo in hoc instā
ti potest mundū creare. Cum em̄ dicit̃ quicq̃d po
tuit/quicquid distribuit pro rebus que sūt quid:
⁊ sub illo assumit̃ quādo in minori/cum dicit: sed
potuit in hoc instanti mundū creasse. sicut in para
logismo aristo. quē ponit in elenchis: quicq̃d am
bulas/calcas: sed ambulas totā diē: ergo calcas
totam diē. Contra est q̃ si sic formet̃ argumen
tatio: quandocūq̃ deus aliquid potuit/semp il
lud potest: hoc est in omni tpe ⁊ in omni insta nti.
sed potuit mundū creare in hoc instanti. ergo mō
potest mundū creatū creare in hoc instanti. cōstat
q̃ hic assumptio fit directe ⁊ in eodem gñe: quia
q̃ñ sub q̃ñ: ⁊ sic pcedit argumentatio: vt videtur.
Si forte dicat aliquis: q̃ in ista argumentatio Arg. 5m
ne: quicquid deus aliquādo potuit facere ⁊c. pro
positio ista falsa est: quicquid deus aliq̃ potuit
facere/mō potest facere. Contra est: q̃ sicut di
uina potentia nō limitat̃ actu: ita nec tpe limitat̃.
limitaret̃ autē ad tempus pteritū si aliq̃ facere
potuisset quod mō facere nō posset: g̃ vidat̃ q̃ pro
positio sit vera: quicquid aliq̃ potuit facere/mō
possit facere. Ulteri⁹ queritur: Si deus potuit E Questio in cidens.
facere mūdū ab eterno. Et videt̃ q̃ sic. Cōstat
em̄ q̃ potuit ante instans in quo creauit. ⁊ si suma Arg. 1m
tur instans ante illud ⁊ vocet̃ a. instans qō fuit
ante instans creatōis mundi: constat q̃ iterū ante
a potuit: ⁊ hoc vocet̃ b. ⁊ itez̄ ante b potuit: ⁊ hoc
vocet̃ c. adhuc ātē c potuit. ⁊ sic anteriorādo semp
tandē deuenit̃ ad hoc q̃ ab eterno potuit facere:
ita q̃ hec determinatio ab eterno/determinet hoc
verbū facere/⁊ nō hoc verbū potuit: quia si deter
minaret hoc verbū potuit/tunc nō esset dubitatō.
Et in hoc sensu etiā procedit obiectio. Adhuc si Argu. 2m
sic arguat̃: Nō aliqua scibilia sciunt̃ ab isto quin
plura sciant̃: nec aliqua opabilia fiunt ab isto arti
fice quin plura fiant ab ipo: sequit̃ q̃ ille sciat infi
nita: ⁊ ille faciat infinita. Ergo a simili: non aliq̃t
instantia sumi pñt ante primū instans creatōis
mūdi in quib̄ deus potuit creare mūdū qui/plu
ra possint sumi in quib̄ deus potuit mundū crea
re. g̃ infinitū ante hoc instans potuit creare mun
dū. sed nō ē infinitū ante nisi eternitatis: g̃ potuit
mūdū facere ab eterno/ita q̃ determīatio ab eter
no referat̃ ad facere. Sz in cōtrariū est: q̃ si mū In ꝓtrariū
dum iā creatū pōt creare: g̃ factū pōt fieri. sed qō Arg. 1m
fit nō est/vt dicit aristo. in pmanentib̄. g̃ factū nō
potest esse. sed si factū est/vere est/⁊ de necessitate

est: ergo illud quod vere est ⁊ de necessitate est/nō
est: igitur cōtradictoria verificātur de eodem: scz
q̃ idem est/⁊ nō est/⁊ fm idē: quia fm substantiā.
Arg. 2m Adhuc: augustinus in. ij. lib. contra Faustum:
Quisquis ita dicit: si omnipotēs est deus/faciat
vt que facta sunt/facta non fuerūt: non videt hoc
se dicere: si omnipotens est/faciat vt ea que vera
sunt/eo ipso quo vera sūt falsa sint. Sentētia q̃ppe
qua dicimus aliquid fuisse/ideo vera est: quia id
de quo dicimus fuit/nō est. hanc sententiā deus
falsam facere nō potest: quia veritatis contrari⁹
auctor non est. Ex hoc accipit̃: q̃ id quod factum
est nō potest facere deus vt nō sit. sed si facere: cū
nullus faciat nisi id quod nō est: quia potētia
faciendi nō est nisi circa id quod nō est/vel simplicit̃/
vel actu. natura enim nō facit nisi id quod nō est
actu: ⁊ ars nō facit nisi id quod actu nō est. Simi
liter potentia faciendi in deo nō est nisi circa id qō
nō est: sequit̃ ergo q̃ si factū est/⁊ si ē nō cōueniat
ei nō esse: ⁊ si conuenit ei nō esse/nō potest potentia
factiua vel actiua esse circa ipm. ergo potētia acti
ua nō potest esse circa factum vt fiat quod factum
D Solo arti. IIII. est. Solutio: ad hoc soluit magister primo sen
tentiarū distin. xliij. ca. Ad quod dicimus sic di
cens: q̃ sicut deus semper omnia scit que aliquā
do sciuit: et semper vult que aliquando voluit:
nec vnquam aliquam scientiam amittit/vel vo
luntatē mutat quā habuit: ita semp potest omnia
que aliquādo potuit: nec vnq̃ aliqua potētia sua
priuatur. Nō ergo est priuatus potentia incarna
di/vel resurgendi: licet mō nō possit incarnari/vel
resurgere. Et redit solutio sua ad hoc: q̃ cum dici
tur: quicquid potuit facere/semp potest facere: vl'
quicquid potuit/semp potest: q̃ locutio duplex ē.
ex eo q̃ aduerbialis determinatio semp/potest de
terminare hoc verbū/potuit vel potest: vl' hoc ver
bum/facere. Si determinet hoc verbū potuit: sen
sus est: cuiuscumq̃ rei potentiā habuit aliq̃/sem
per habet. ⁊ in hoc sensu ꝓpositio est cōposita ⁊ ve
ra. Si autē referatur ad facere: tunc sensus est: q̃c
quid potuit/semp potuit facere. ⁊ in hoc sensu fal
sa est ⁊ diuisa. Et solutio illa meo iudicio bona ē.
Ad arg. 1m Ad primū ergo dicendū: q̃ potentia dei inua
riabilis est ⁊ vna ⁊ eadem: tamē ad multa se habz
fm omnē differentiā tpis. ⁊ idcirco cum de ea lo
quimur: necesse est q̃ diuersis sermonib̄ diuersi
mode significet̃ verbis/participijs/⁊ aduerbijs
significantibus vel consignificantib̄ tempus. Et
ideo dicimus cū aliquid potuisse olim siue in pre
terito: ⁊ aliquid posse in presenti: ⁊ aliquid etiam
dicimus q̃ poterit in futurū. Potentia enim dei
fm seipam considerata/abstrahit ab omni tempo
re: ⁊ nō determinatur ad tempus nisi temporali
actu vel effectu/qui subiectus est omnipotentie.
Sicut fides in articulis credibilib⁹ abstrahit a tē
pore: tamen fm q̃ comparat̃ ad credentes fm di
uersitatem credentium/fm differentias temporū
diuersimode significatur ⁊ determinatur/⁊ fm ar
ticulos semper manet vna. Unde antiqui patres
crediderunt christū incarnandū/passurum/⁊ re
surrecturum. Qui cum christo erant presenter/sic
ut beata virgo ⁊ Joseph/crediderūt christum in
carnari ⁊ nasci. Qui astiterunt cruci/crediderunt
christum pati ⁊ mori. Nos credimus christum in
carnatum/passum/mortuum/resurrexisse. Dicit
autem augustinus: Tempora variata sunt: fides
immutata permansit. Unde fides est de incarna
tione: sed determinatio articuli est fm comparā
tionem ad credentes credere incarnandum/incar
nari/⁊ incarnatum esse. Ita vult dicere magister
de potentia: quia eadem potētia est que ad vnum
est ⁊ ad idem fm omnem differētiam temporis/si
cut ad mundi creationē vel incarnationem: sed ad
diuersa tempora determinatur cum dicit̃: potuit
creare mundū/vel incarnari: ⁊ potuit creatū esse
a se mundum. vbi ad diuersa tempora per effectū
determinatur. effectu enim aliquādo est preses/
aliquando futurus/aliquando preteritus: poten
tia vna inuariabili permanente. Et dat magister
exemplum ⁊ bonū: q̃ eadem potentia est qua dici
mus: iste potest cras legere: ⁊ aduenientē crastina
die dicimus: iste potest hodie vel nunc legere cum
actu legit: ⁊ post cras dicimus: iste potuit legisse.
vnam enim ⁊ eandem potentiam significamus/⁊
circa idem variatam fm tres differentias tempo E Ad 2m
rum. Ad sequens dicendum q̃ hoc procedit. nō
enim mutatur potentia propter effectuum muta
tionem. sicut nec scientia propter mutationem sci
bilium: nec voluntas propter mutationem volī Ad 3m
torum. Ad aliud dicēdum: q̃ verum est q̃ quic
quid in deo est/actus est ⁊ nihil in potentia: tamē
non sequit̃ ex hoc: q̃ quicquid potuit facere/semp
possit facere. potentia enim est/sicut in obijciendo
probatum est respectu fiendi/⁊ nō respectu facti: ⁊
ideo factum nō potest fieri/propter contradictio
nem que sequitur. vnde q̃ non potest fieri factum:
non est ex variatione potentie cause prime/sed Ad 4m
ex variatione effectus: vt dictum est. Ad aliud
dicendum q̃ tali positione facta de sole ⁊ pspicuo:
bene procederet argumētum. sed q̃uis deus pos
sit quidem tenere rem circa quam ex potentia ope
ratur in eodem modo: tamen fm actum non tenet
in eodem modo/sed variatur res per differētias
temporum. ⁊ ideo licet eandem potētiam habeat:
tamen facere nō potest quod factum est: quia fieri
nō potest. fieri autem ⁊ facere respiciunt differen
tiam temporis/⁊ sunt respectu eius quod non est/
sed fit: factum autem nō fit/sed est. quia sicut dicit
aristo in. vj. physicorū: factum est terminus fieri.
Ad aliud dicendum: q̃ dictum anselmi non co- Ad 5m
git/nisi q̃ deo sunt presentia vno modo omnia: eo
q̃ exemplar in quo omnia cognoscūtur semp deo
presens est. sed quia res in seipa variatur fm dif
ferentiam temporis: ideo loquēdo de potētia fm
q̃ refertur ad rem/necesse est diuersis sermonib⁹
vti. ⁊ aliquando fuit ex potentia hoc facturus: et
aliquando ex eadem potentia facit: ⁊ aliquando
fecit. Et modus significandi potentiam fm q̃ re
fertur ad effectum/propter varietatem effectus
non potest esse vnus. ⁊ ideo facturum esse non est
facere: ⁊ facere nō est fecisse: nec econuerso. Et iō
non sequitur: quicquid deus potuit facere/potest
semper facere. quia ante rem potuit aliquid face
re cum res non esset nisi in potentia/quod non po
test facere cum res perfecta est. Sed bene sequit̃:
quicquid aliquando potuit facere/semper potest
facere: dummodo potentia facientis semp sit ad il
lud. potentia enim facientis nō est ad factum: eo q̃

factum nō potest esse subiectū factioni ⁊ potentie: eo ꝙ factioni ⁊ potēte nō subijcit nisi quod in potia est/⁊ nō in actu: vt dicit augustinus cōtra fau-
F Ad 1. in cōtrariū stum. Ad id quod in contrariū objicit: dicendū ꝙ instantie magistri bone sunt sub hac ratione intellecte que dicta est: scz ꝙ factū nō subiacet potentie ⁊ factioni: eo ꝙ id actu est: ⁊ ideo ad fieri ⁊ non esse actu reuocari nō potest: sed eadem potentia est ad incarnandū/⁊ incarnari/⁊ incarnatum esse: sic
Ad 2m dictum est. Ad aliud dicendū: ꝙ verū est quod dicit augustinus: ꝙ potentie dei nō potest impedi ri effectus/dūmodo ille effectus possit subijci potē tie efficientis. huic autem nō potest subijci factum sub ratione facti/sed sub ratione fiendi: ⁊ ideo eadem potentia qua potuit creare mundū/potest ad huc creare mundū: nō factum sed faciendū: qui in potentia facientis est/⁊ nō in actu factus. Et eadē potēcia qua potuit incarnari: adhuc potest incarnari: nō incarnatione facta/sed alia incarnatione
Ad 3m facienda. Per idem patet solutio ad sequens:
Ad 4m quod omnino cum isto est idem. Ad aliud dicendum: ꝙ est in argumento fallacia figure dictōis: eo ꝙ mutatur quid in qñ. sicut in objciendo dictū est. Cum enim dicit: ad quemcūqz actum potuit se extendere: distributio nō distribuit nisi pro his q̄ sunt quid in genere actus. cū autē assumit: potuit extendere se ad faciendū mundū in hoc instanti/assumit qñ sub differentia temporis vt nunc: et sic mutat predicamentū. Et est simile: quicquid potuisti beri/poteris hodie: sed beri potuisti ambulare ergo hesternā ambulationē poteris ambulare hodie. Ad id quod in contrariū hui⁹ objicit: dicendū ꝙ hec ꝓpositio: quicqd deus aliqñ potuit facere/semp potest facere/simpl'r negānda est. sed hec est vera: quicquid deus aliqñ potuit facere/⁊ est de subiectis diuine potentie: hoc semp potest facere. quia cum dicit: quicquid potuit aliqñ deus facere/signū distributiuū nō distribuit nisi ꝑ his que subijci possunt potentie ⁊ factioni. ⁊ pro his ē vera. ⁊ hoc relatiuū hec vel illa refert illa sub idēptitate numerali quia modo sūt facta: ⁊ ꝓter hoc potentie subijci nō possunt facientis. ideo locutio falsa est. sed bene sequit: quecūqz aliqñ potuit facere/hac eadem potēcia nō variata potest mō fecisse.
Ad 5m Ad aliud dōm: ꝙ ꝓter hoc potentia dei nō limitatur. differentia enim tpis nō referr̄ ad potēciā/sed ad potentie effectū: ⁊ determinat eū ad id
G quod est subijcabile potēcie ⁊ factiōi/⁊ ad id quod
Ad q̄stionē incidentē et argu. 1m nō est subijcabile. Ad id quod vlteri⁹ querit: dicendū ꝙ hec ꝓpositio: ab eterno potuit deus crea re mundū/seu facere duplex est: eo ꝙ hec determinatio ab eterno/potest determinare hoc verbum facere/fm ꝙ refertur ⁊ est actus potentie que copulatur per hoc verbū potuit. ⁊ sic vera est ⁊ composita: Vel potest determinare idem verbū fm ꝙ transit in actiñ/mundū: ⁊ sic falsa est. eo ꝙ includit in se incomphensibilia fm intellectum. hoc est mundū ab eterno esse ⁊ nō habere initiū: ⁊ mūdū esse factum ⁊ sic habere initiū. si eñ mundus esset ab eterno/subijci nō posset potentie ⁊ factioni: vt
Ad 2m sepius iam dictū est. Ad aliud dicendū: ꝙ anteriorando si esset cōtinua successio ⁊ diuisibilis/hñ posset procedere argumentū. sed hoc nō est verū. eternitas enim indiuisibilis est: ⁊ nō est in ea nec

hora/nec dies vt mensis/nec annus. Unde deus eternitate precedit mundū: que nunc est stans/et nō mouens sese: vt dicit Boecius. ⁊ ideo nō simile est de scibilibus ⁊ possibilib⁹ quod inductū est.
Ad id quod objicit in contrariū: dicendum ꝙ Ad arg. 1m in contrariū illud de necessitate procedit. Ad aliud dicendū: Ad 2m ꝙ augustinus dicit verū ⁊ totā rationē eorū que dicta sunt. Et ratio augu. est: ꝙ id quod factū est: licet ex ratiōe preteritionis nō preterierit/tamē factio eius tota preterijt ⁊ nihil de ea remansit ⁊ irreuocabilis est: ⁊ ideo nō potest fieri quo ad hoc/ꝙ factū fiat/vel ꝙ factum possit nō ēe factū. Quia sicut ibidē dicit augustinus: quod est/potest deo facere nō esse. sicut hominē qui est/quē deus fecit esse nascendo/potest facere nō esse morīēdo. sed id quod omino nō est: quia nō est aliquid de quo aliquid fieri possit/nec potest deus facere nō ē. quia nec potentie/nec factioni potest subijci. facere aūt preteriti/siue factio omino transijt in nō esset vt dictum est. ⁊ ideo preteritū nō potest nō esse preteritum. Tamen de impossibili per accidens vtrum deus possit/vel non/in sequentibus erit questio.

Queritur de possibili fm ꝙ ad potentiā dei dependet. Questio. LXXVIII

Eide querit de possi

D bili fm ꝙ ad potēciā dei depēdet. Et Hui⁹ q̄ōis de hoc querunt tria: scz de modis possibilis simpliciter ⁊ fm quid. Secūdo vtr umbra. simplicit ⁊ ꝑ se ipossibile sit deo possibile. Tertio vtꝓ impossibile ꝑ accidēs sit deo possibile. Hec enim oportet inquiri ꝓter hoc q̄ dicit magister in primo senten. distī. xliiij. in fine ca. Ad quod dicimus. vbi dicit: Fateamur igitur deū semp posse quicquid semel potuit. Constat enim/ꝙ impossibilia facere potuit: vt virginē manentē virginē parere fecit: ⁊ mūdū nō fuisse facere potuit.

Querit de mltiplicitate possibilis ⁊ de modis eius.

A Primo ergo querit de multiplicitate pos-
P Mēbrū. I. sibilis/⁊ de modis eius. Cum eñ possibile species veri sit: licet mobile sit/tamē sic verū est in re/⁊ verū in dicto: ita necesse est possibile esse in re ⁊ possibile in dicto. Possibile in re mltiplicatur fm omnē multiplicationē cause. Et dicitur possibile fm causam efficientē id quod est in potentia cause efficientis: ita ꝙ efficiens educere potest ipm in esse: ⁊ ipm fm esse dependet ad causā efficientē. ⁊ ideo q̄ō sic possibile est: in se fm id quod est/nullū habet esse actuale. Et hoc diuiditur in duo: quia aut est in potentia ad causam efficientē que est causa toti⁹ esse fm id quod est/⁊ fm id quo est. ⁊ sic omnia causata sunt possibilia ⁊ in potentia in comparatiōe ad causam primā/que sola est ens necesse esse. Aut est in potentia ad causam que est causa esse fm ptem/hoc est fm formā. Et hoc dupliciter: quia aut est fm causam naturalem que intrinseca est: aut fm causam extrinsecam: que est artificialis/cuius principiū est intellectus practicus ⁊ voluntas. Primo modo possibile est id q̄ō est in aliquo sicut in semine. sicut dicim⁹ ꝙ messis in potentia est ad grana seminata/vel in granis seminatis: ⁊ ideo dicim⁹ ꝙ possibile est grana fieri

messem: In semine eñ est causa efficiens ⁊ formatiua messis. Et hoc possibile diuidit fm omnē diuisionē cause efficientis: scz remote ⁊ ꝓinque/vnioue ⁊ equiuoce. sicut dicim⁹ generationē possibilem esse ex allatione solis: et iterum possibilem esse ex generatione hominis/siue cōmixtione seruū vir ⁊ mulieris. Diuidit etiam fm diuisionem cause in per se/⁊ per accidens. Sicut dicimus ꝙ possibile est aliquē sanū fieri ex operatione et potentia medici: ⁊ ꝙ possibile est aliquē sanū fieri ex operatione ⁊ potentia hypocratis. cū hypocras cā sanitatis sit per accidens: eo ꝙ non curat eū in q̄tū est hypocras/sed in q̄tum est medicus. sicut dicit aristo. in. ij. physicorum: ꝙ policletus causa est statue per accidens: policletus autē statuarius causa statue per se. Agens eñ fm formā causa est ꝑ se: agēs autem nō fm formam/causa est per accidens. hoc possibile etiam diuiditur in id quod ē possibile fm causas inferiores: ⁊ in id quod ē possibile fm causas superiores. vt possibile dicimus volare alatū: et ambulare pedes habens: et possibile est natare pinulans habens aquaticum. Secūdum causas autem superiores que in operādo nihil supponūt/⁊ nullo indigent nec materia subiecta nec instrumento: dicim⁹ ꝙ possibile fuit mūdum fore ante q̄ crearetur: ⁊ possibile fuit virginē parere ante q̄ pareret. Et hoc est q̄ō dicit glosa super illud. I. ad Corinth. I. c. Stultam fecit deus sapientiā mūdi huius. sic stultum ⁊ infirmū dei contēnitur fm rationes huius mundi/que impossibile iudicant q̄ō in naturis rerum non reperitur. hanc sapientiam deus stultam fecit/possibile declarando quod illa impossibile iudicat: vt virginez parituram. Dicitur etiam fm causam materialem possibile. Q̄ō enim est in potentia in aliquo/possibile est in illo. dicit autes cōmentator super. 9. pme philosophie: ꝙ omne illud est in potentia in alio/quod vno motore educitur de illo. sicut cuprum in terra mineraali sulphuris incensi ⁊ argenti viui est in potēcia: quia vno motore/sole scilicet cui⁹ instrumentū est calor montis siue terre/educitur de illo. propter quod dicimus/talem terram mineralem possibile ēē cuprū. Et sic dicimus esse idolum in potentia in cupro/non in terra: quia vno motore educitur de illo: ⁊ ideo dicimus ꝙ cuprum possibile est esse idolum. Dicitur etiam esse possibile fm causam formalem. sicut id q̄ō est in potentia ad aliq̄d ex principij̄s formalibus que sunt in ipso. sicut volans in potentia est ad alatum/⁊ pennatum: et sic de alij̄s. Dicitur etiam possibile fm causam finalem. sicut finis in eo quod est ad finem. Omnibus his modis dicitur possibile in re. Possi-
B bile autem in dicto/possibile est ex coherentia terminorum predicati ⁊ subiecti. Si enim illi coherēt vel inherent sibi ī mobiliter: ita ꝙ vnum est in altero ratione/actu/⁊ intellectu: tunc dicimus ꝙ hoc est possibile fm ꝙ possibile sequitur ad necessitatē. sicut dicimus ꝙ possibile est hominez esse animal. ⁊ hanc possibilitatem priuat impossibile. Si autē coherentia terminorum sit mobilis: ita ꝙ vn⁹ terminorum non est ī illo per se/sed per accidens: fm ꝙ per accidens definitur quod contingit eidem in esse ⁊ nō in esse: tunc possibile cōuertitur cum contingenti. sicut dicimus: ꝙ me sedere est possibile. Et hoc diuidit fm contingens natū: ⁊ fm contingens ad vtrūlibet. fm natū nō conuertit fm oppositas qualitates. Contingens autē ad vtrumlibet possibile est esse/⁊ possibile est non esse. Diuiditur etiam possibile in possibile alicui: ⁊ possibile omni. Possibile alicui: sicut dicim⁹ aliquid possibile esse regi quod non omni possibile est. Et hoc modo dicimus in theologia: ꝙ deo est aliquid possibile/quod tamen fm inferiores causas est impossibile. vt de trunco facere vitulū: vel virginem manentem virginem parere. Sic dicit Genesis 8. b. Nunqd deo est quicq̄ difficile: Luce. I. Nō erit impossile apud deum omne verbū. Ex omnibus igitur istis patet: ꝙ simpliciter possibile dicit trib⁹ modis: scz fm causā q̄ simpliciter causa est possibilitatis. Et sic dicitur possibile simpl'r quod est possibile fm causas inferiores. Dicit eriā possibile simpliciter id quod est in causa que ab effectu impediri nō potest. sicut simpliciter possibile ē q̄ō in voluntate dei possibile est/siue in causalitate p me cause. vt mundum fore possibile fuit simpliciter. Dicitur etiam possibile simpliciter quod vniuersaliter possibile est. vt verum est possibile: quia omne quod est/sicut se habet ad verū/ita se habet ad possibile. In his tribus possibilib⁹ primū dicit possibile fm naturam. Secundum dicitur possibile fm dei potentiam. Tertiū autem dicitur possibile fm terminorū inherentiam. Tot igit modis dicto possibili: queritur hic quid sit possibile fm dei potēciam cui subijcitur tam possibile q̄ impossibile fm naturam. Potest eñ deus de possibilibus ⁊ de impossibilibus facere quod vult. quia omne inferius subijcitur superiori tam in ordine nature q̄ in ordine diuino. Et per hoc patet determinatio primi: scilicet de multiplicitate possibilis: ⁊ in quo sensu queratur de ipo in theologia. Ad theologiam enim nō pertinet querere/nisi de possibili quod deo possibile est fm causas superiores: ⁊ huic subijcit omne aliud possibile ⁊ etiam impossibile. Unde Matbei. 17. c. Nihil impossibile credēti. signū distributiuū distribuit tam ꝙ possibilib⁹ q̄ pro impossibilib⁹.

Vtrum per se ⁊ simpliciter impossibile sit deo possibile.

A Ecūdo queritur: vtrū per se ⁊ simpliciter
S Mēbr. II. ipossibile sit deo possibile: sicut opposita esse simul. Et videt ꝙ sic. potest eñ de Arg. 1m trunco facere vitulū: vt dicit anselmus. vituli aūt forma ⁊ trunci forma nō sunt circa idem nata fieri: ergo multo magis poterit facere ꝙ sint simul q̄ nata sunt fieri circa idem. ergo potest facere ꝙ album sit nigrū. Adhuc in illa trm distāt sicut creator ⁊ creatura. sed deo potuit facere ⁊ fecit ꝙ creator est creatura: quia deus est homo. ergo potest Argu. 2m facere multo magis ꝙ album sit nigrum/⁊ ꝙ ens sit non ens. Adhuc: prime differentie entis diuidentes ens maxime distant ab inuicem: vt ens nō ab alio/⁊ ens ab alio. ⁊ has potest deus coniūgere in vnum: ⁊ coniunxit: quia fecit: quia deus q̄ Argu. 3m est ens nō ab alio/est homo qui ē ens ab alio. ergo potest coniungere alia opposita in vnum fm omne genus oppositorū. vt album ⁊ nigrum/cecum ⁊ videns/patrē ⁊ filiū/ens ⁊ nō ens. Adhuc: potē Arg. 4m

tio: est deus in faciendo q̃ homo in cogitando. sed homo in cogitando ⁊ imaginando pōt cōponere in vnū hominē/asinū/albū/nigrū. sicut patet in imaginatione chimere ⁊ hircocerui. q̃ deus multo magis potest hoc facere. Adhuc: Hilari⁹. v. libro de trinitate. Perfecte potestatis est id posse facere naturā facietis quod significet sermo dicētis. ergo deus potest facere quicquid dici potest. sed dici potest albū esse nigrū: ⁊ ens esse nō ens: et videns esse cecū: ⁊ patrem esse filiū. ergo hoc deus potest facere. Argu. 1m

In ꝓtrariū argu. 1m Jn contrariū huius est quod dicit augustinus: q̃ deus nō possit facere contra ordinationē ⁊ institutionē suam. sed instituit ⁊ ordinauit q̃ opposita non sint simul actu in eodem. ergo videtur q̃ deus nō possit hoc facere q̃ sint simul. Arg. 2m

Adhuc: Sicut deus nō potest facere contra potentiā suam: ita nō potest facere contra veritatem suam/ vel bonitatē suā. sed cum omne verū sit verum veritate prima: vt dicunt augustin⁹ ⁊ anselmus. ⁊ verū sit q̃ opposita nō possunt esse simul: si deus faciat opposita esse simul/ facit contra veritatem suam quod est impossibile. Arg. 3m

Adhuc: dicit augustin⁹ in libro de vera innocentia: Omne corpus in aliud posse mutare credibile est. sed quodlibet corpus in animā rationalē posse conuerti absurdum est. q̃m deus sic omnipotens est/ vt nūq̃ rationis sue instituta conuellat. sed instituta rationis sue sunt opposita non esse simul: ergo nūq̃ facit opposita esse simul. B Questio incidens.

Ulterius queritur: Si deus possit facere contra naturam. Et videtur q̃ sic. fecit enim virginem parere: cecum videre quod est contra naturam. Argu. 1m Arg. 2m

Adhuc: augustinus super illud Roma. II. c. Contra naturam insert⁹ in bonam oliuam: Contra naturam dicit quod est contra consuetum cursum nature. ⁊ dicit sic: Non incongrue dicitur aliquid facere contra naturam/ quando facit aliquid contra id quod nouimus in natura. hanc appellamus cognitum nobis scilicz cursum nature: contra quem tamen dicitur/ q̃ deus fecit magnalia ⁊ miracula. In ꝓtrariū argu. 1m

Jn cōtrario est quod super illud Genesis. 2. d. Edificauit dominus costam quam tulerat de adam in mulierem/ dicit augustinus: Non habuit potētia rerum in se vt femina sic fieret/ sed vt fieri sic potuisset. Et ibidem: Non fuit in costa vt femina de ea fieret/ sed vt de ea fieri posset: nec contra causas quas deus voluntarie instituit/ volūtate immutabili aliquid facit. ergo contra causas quas deus nature inseruit nihil facit. sed contra naturam facere est contra causas quas deus inseruit nature facere: ergo nihil facit cōtra naturā. Arg. 2m

Adhuc Roma. II. glosa: Deus conditor est p̃m naturam. nihil ergo facit contra naturam. Argu. 3m

Adhuc: ibidem: Jd nature est cuiuscumq̃ rei quod de ea fecit deus. ergo nihil fecit deus nisi quod maxime est p̃m naturam: nihil ergo facit cōtra naturam. Arg. 4m

Adhuc: ratio vni⁹ ordinis recti exemplata ab aliquo ordine recto/ non contrariatur illi ordini a quo exemplata est. ⁊ quod est contra exemplatum est contra exemplar. sed ordo nature rectus est et recte rationis quando procedit p̃m causas inserras nature: ⁊ exemplatus est ab ordine institutionis diuine. quem plato iusticiam diuinam appellat. ergo si deus facit contra ordinem nature/ spe facit contra ordinem institutionis sue. sed sicut dicit augustinus: ita non potest facere contra ordinem institutionis sue/ sicut nō potest contra seipm facere. ergo etiam non potest facere contra naturam/ siue contra nature ordinem. Solutio ad hoc dici consueuit: q̃ potentia dei potest accipi absolute: ⁊ potest accipi vt disposita ⁊ ordiata p̃m rationem scientie ⁊ voluntatis. Si accipitur absolute: tunc vt dicit Damascenus/ accipitur vt pelagus potestatis infinite. ⁊ tunc nihil est quod non possit. Si autem accipitur vt potentia disposita ⁊ ordinata p̃m prouidentiam ⁊ bonitatem: tūc dicitur q̃ potest facere ea que potentie sunt/ ⁊ non ea que impotentie. Unde sic non potest facere maiorem se: nec potest facere contra ordinem veritatis sue. ⁊ sic nō potest facere esse/ ⁊ non esse simul de eodem: vel alia opposita esse simul: quia faceret contra veritatem ordinationis sue. Sed mihi videt q̃ in hac questione valde caute loquendum est: q̃ nihil ita attribuatur potentie/ q̃ per illud veritati detrahatur vel bonitati eius. Ad primum ergo quod obijcitur: dicendum q̃ deus multa pōt facere que non possunt fieri. Unde si deus de trūco faceret vitulum: hoc ⁊ potest facere/ ⁊ potest fieri. potest enim facere successionem formarum truncī ⁊ vituli in eadem materia subiecta per transmutationem vnius in aliud. Et hoc nō est contra ordinē nature: quia p̃m naturam quorum natura est vna/ horum est transmutatio ad inuicem: vt dicit Aristoteles in nono prime philosophie. Et hoc modo etiam potest facere album esse nigrum. Sed de potentia ordinata nō potest facere vt simul sint truncus ⁊ vitulus: nec vt simul sint album ⁊ nigrum/ ⁊ alia opposita: quia detraheret ordinationi veritatis ei⁹. Detur enim q̃ simul sit aliquid truncus ⁊ vitulus: tunc cum vna forma propter oppositionem excludit aliam: sequitur si est truncus/ non est vitulus: ⁊ si est vitulus/ non est truncus. ⁊ si est album/ nō est nigrum: ⁊ econuerso: si est nigrum/ nō est album. ⁊ sic contingit eadē simul de eodem affirmare ⁊ negare. sed primū p̃ncipium omnis scientie ⁊ omnis veritatis est/ vt dicit aristoteles in quarto prime philosophie/ q̃ nō contingit simul affirmare ⁊ negare: ⁊ q̃ de quolibet est affirmatio vel negatio vera/ de nullo vero simul. ⁊ cum hoc sit primū principium intellectus nostri/ quo accipit omne verum ⁊ contra qd nihil concedit esse verum: oportet q̃ exemplatum ⁊ regulatum sit ad ordinem prime veritatis. ⁊ sic deus nō potest contra ordinē prime veritatis/ ita nec contra istud. hoc enim facere nō est potentie/ sed impotentie. Solo mēbri. II. L

Ad argum tū primū D

Ad aliud dicendum: q̃ duo distantia bene potuit facere simul esse in vno: scilicz per assumptionē siue vnionem. sicut fecit humanam naturam cum diuina vniri in vna persona christi. Et sic bene possunt vniri album ⁊ nigrum. sed non ens ⁊ non ens in oppositione contradictionis: vel priuatio ⁊ habitus in oppositione que vocatur priuatio ⁊ habitus: quia non ens et priuatio cum nihil sint nulli sint vnibilia sūt. Alio modo vnitio ē p̃ pcerctōz ⁊ iberētiā: vt scz albedo ⁊ nigredo vni superficiei p̃m eandem partem inhereant simul. Ad 2m

et hoc esse non potest: quia p̃m ordinationem que lex nature est/ quā deus imposuit rebus: contra quam vt dicit augustinus/ tam non potest facere q̃ contra seipsum: talia vnire nō potest. quia impotentie esset et derogatio ordinationis diuine. destruere enim legem que in eterna veritate est fundata: non est ordinis/ sed preuaricatōis. Bala. 2. d. Si ea que destruxi iterū reedifico/ preuaricatorem me constituo. Eccli. 34. Unus edificans/ ⁊ alter destruens: quid prodest illis/ nisi laborz. Ad 3m

Ad aliud per omnia eodem modo soluendum est. ens enim ab alio/ ⁊ ens non ab alio nō cōiunxit deus nisi per vnionem naturarum in vna persona: ⁊ non per inesse formarum oppositarum vel disperatarum i vno et eodem subiecto siue materia. Ad 4m

Ad aliud dicendum: q̃ non est intelligibile/ q̃ due forme opposite in vno ⁊ eodem sint p̃ cōcretionē vt in subiecto: sed imaginabile est: q̃ vnū compositum ex diuersis formis p̃m diuersas partes componatur. Sicut dicit horatius primo de arte: Humano capiti ceruicem pictor equinam. Et hoc potest facere deus/ ⁊ facit in mōstris frequenter. que tamen p̃m augustinū contra naturam nō sunt. hec enim reducuntur ad causas naturales. In talibus enim vincit vis constellatiōis vim formatiuam/ que est in semine ex generante: ⁊ trahit conceptum ad monstri figuram. sicut dicit ptolemeus in quadripertito: q̃ que concipiunt sole existente circa finem arietis/ frequenter monstra pariunt: propter monstruosas figuras stellarum in quarum luminibus tunc sol mouetur. Inferior enim stella semper mouetur lumine superioris. sicut persei/ capitis gorgonis/ ⁊ aliarum infaustarum stellarū que ibi sunt. sicut narrat ptolemeus de quadaz porca/ que sub stellis impregnata oēs porcellos in figura capitum humanorum profudit. Ad 5m

Ad dictum bylarij: dicēdum q̃ bylarius intendit/ q̃ si sermo dicentis ad rem referatur: quicquid tunc potest dici/ potest deus facere. quia sermo relatus ad rem esse rei significat. et hoc est p̃m ordinationem prime veritatis. Propter quod dicit eriaz aristoteles in. 4. prime philosophie: q̃ de p̃mis principijs veritatis est/ q̃ sermo significat infinita vel opposita. Ad arg⁹ in ꝓtrariū

Ad tria que obijciuntur in contrarium: dicendum q̃ illa proceduntur eo scilicet modo quo dictum est: quia facere ea esset impotentie ⁊ derogatio veritatis ⁊ ordinationis diuine. E Ad qōnē incidētem

Ad id quod vlterius queritur: Si possit deus facere contra naturam. dicendum q̃ natura tripliciter dicitur p̃m augustinū. Dicitur enim natura solitus cursus nature/ qui est in vegetabilibus et animalibus. Et dicitur natura secundo modo vis actiua et passiua qua agens physice ex patiente physico potest producere quod naturale est p̃m nature cursum. Tertio modo dicitur natura que est natura naturans scilicet subiectio naturalis ex parte nature naturate: ⁊ potestas naturalis qua natura naturans/ hoc est deus in natura naturata potest facere quod vult. Et hoc dupliciter: scilicet p̃m legem naturē: ⁊ p̃m libertatē voluntatis in qua lege ordinario diuina summe lex est. Propter quod etiam quedam sunt supra naturam: ⁊ quedam contra naturam: ⁊ quedam preter naturam. Supra naturam sunt que infra actiuam potentiam ⁊ passiuam non sunt: tamen i subiecta materia fiunt agente ⁊ operante potentia diuina/ que supra naturam est: sicut dicit Dionysi⁹ in ecclesiastica hierarchia ad timotheum loquens de resurrectione: Hec quidam greci contra naturam esse dicunt: p̃m autem me ⁊ te supra naturam ⁊ vltra naturam sunt. Contra naturam autē sūt que contra cursum consuete nature videntur esse. vt q̃ virgo manens virgo pariat: ⁊ q̃ cecus videat: ⁊ q̃ mortuus resurgat. hec enim in potentia actiua nature ⁊ passiua non sunt: sed altiori potentia perficiuntur/ que naturali ordine in natura subiecta facit quod vult: vt dicit Chrysostomus. dicit enim: q̃ miraculum est quod sola diuina voluntate perficitur. Preter naturam autem est: quod q̃uis sub potentia actiua ⁊ passiua sit nature: tamē non educitur in actum modo operationis nature. sicut Exodi. 7. vbi de virga facti sunt serpentes/ ⁊ de serpentibus virge. que natura paulatim facere potuit per causas seminales que sunt in ipsa. sicut si putrefaciendo virgam/ putrefactum per seminalia formantia ad serpentē sic ex virga serpēs fierer/ sicut in alchimia hermetis docetur generari basiliscus. hoc enim natura paulatim facit putrefaciendo virgam ⁊ putrefactam deducendo ad serpentem. Magi autem siue malefici per incantationes demonum: qui subito discurrunt per elementa ⁊ subito in momento colligunt semina putrefacientia ⁊ deducentia putrefacta ad aliam speciem quam volunt/ fecerunt etiam de virgis serpentes. Unde nihil contra naturam/ nihil supra naturam fecerunt: sed preter naturam: hoc est preter modum operationis nature. quia hoc fecerūt subito quod natura facit paulatim. Dicendum ergo: q̃ deus facit contra naturam primo modo dictam in omnibus miraculis. Sed contra naturā secundo modo ⁊ tertio modo dictam nunq̃ aliqd facit. Si enim faceret ꝯ naturam secūdo modo dictam/ esset contrarius sibi ipsi: et si faceret contra naturam tertio modo dictam/ derogaret sue institutioni ⁊ sue ordinationi. sic ergo nihil facit ꝓtra naturam/ sed supra naturam ⁊ preter naturam.

Ad primū ergo dicendum: q̃ virginem parere non est contra naturam nisi primo modo dictaz: sed supra naturam est ⁊ preter naturaz. Unde cū dicitur: virginez parere est possibile: eo q̃ omne verum est possibile. locutio est duplex: eo q̃ potest cēdere/ vel de dicto. Si est de re: falsa est. sensus enim est: virgo manens virgo potestatem habet pariendi: et hoc falsum est. Beata enim virgo pariendi potestatem in natura non habuit: sed spiritussanctus desuper veniens/ vt dicit Damascenus/ virtutem generatiuam ei attulit. Et beatus Gregorius dicit: q̃ filius matri fecunditatez attulit: virginitatem non minuit/ sed sacrauit. Si autem est de dicto: vera est. sensus enim est: q̃ hoc dictū possibile est esse verum: virginem parere est possibile. hoc enim verum fecit ⁊ demonstrauit deus potentia sua superiori. Et hoc accipitur ex ipsa serie euāgelij Luce. I. vbi p̃ncipia hui⁹ generationis actiua ponit dicēs: Spiritussanctus superueniet in te: ⁊ F Ad arg. 1m

Ad 2m virtus altissimi obumbrabit tibi. Id qd dictuz est/probat per sequens qd additur de augustino.

Ad arg. 1m in Iriū. Ad id quod obijcitur in contrarium: dicendum q̃ hoc dicitur res habere in se/ vel in natura quod ex potentia actiua proprie producere potest ex passiuo sibi subiecto fm naturam/ vt vno solo motore z vno solo moto: vt pauloante dictū est de his que sunt in potentia in alijs. Sed hoc dicitur non habere in se/quod non habet nisi in potentia passiua: non physica/sed fm quam subijcitur potentie summe/vt faciat in ea quicquid vult omnipotens. hoc em̃ nō habet in se vt in ea/z vt ex ea fiat: sed vt in ea/z ex ea fieri possit superiori potentia.

Ad tria sequentia. Ad alia tria dicendum/q̃ procedūt in sensu illo quo natura dicit secundo et tertio modo dictis.

Utrū impossibile per accidens sit deo possibile.

A Mēbr. III. Arg. 1m t Ertio queritur: vtrum impossibile per accidens deo sit possibile. Et videtur q̃ non. hieronymus: Cum deus omnia possit/nō potest de corrupta facere incorruptam siue virginem. Constat autem q̃ corruptaz esse incorruptā est impossibile p accidens: ergo videtur q̃ impossibile per accidēs nō potest mutare. Arg. 2m Adhuc: Qd transit in preteritū/simpliciter transit in non esse. sed sicut iam habitū est/non ens non potest deus facere esse/ita vt ens z non ens sint simul: hoc em̃ exigeretur si impossibile per accidens posset mutare: ergo videtur q̃ nō possit super impossibile per accidēs. Arg. 3m Adhuc: Me fuisse parisijs est necesse: ergo me nō fuisse parisijs est impossibile. Si ergo de eo quod est me fuisse parisijs potest deus facere me non fuisse parisijs: tunc potest facere q̃ necessarium sit impossibile: z sic potest conuellere Arg. 4m ſtuta z ordinationes suas. Adhuc Augustinus contra faustum: Quisquis ita dicit: si omnipotēs est deus/faciat vt que facta sunt facta nō fuerūt: Non videt hoc se dicere: si omnipotens est/faciat vt ea que vera sunt/eoipso quo vera sūt falsa sint. sententia quippe qua dicimus aliquid fuisse: ideo vera est/quia illud de quo dicimus fuit z non est. hanc sententiā deus falsam facere nō potest: quia nō est contrarius veritati. In contrariū huius argu. 1m est/q̃ deus id quod est potest facere non esse: z potest facere q̃ nō erit quod futurū est. ergo z in preterito potest facere q̃ id qd fuit nō fuit. Arg. 2m Adhuc: cum dicimus: id quod fuit verum est fuisse/ vel necessarium est fuisse: hec propositio vera est veritate creata. sed omne creatum potest deus facere non esse: ergo potest facere nō esse quod necesse est esse per accidens: ergo impossibile per accidens subiacet diuine potētie sicut possibile. Argu. 3m Adhuc: possibile per se possibile est potentie diuine: vt pauloante ostensum est. sed impossibile per se maius est q̃ impossibile per accidens: ergo multo magis impossibile per accidens potest mutare vt nō sit impossibile potentia diuina. B Solutio mēbri. III Solutio: ad hoc dixit Gilbertus porretanus: q̃ deus potest sup impossibile per accidēs sicut super impossibile per se. Et ratio sua fuit: quia potentia dei vna z eadē est invariabilis in omni preterito/z in omni presenti/z in omni futuro. Unde sicut aliquando potuit nō fecisse mundū: ita modo poterit q̃ mūdus factus non fuerit: z hoc etiam poterit in omne futurum.

Et qd dicit a hieronymo z ab alijs quibusdā: q̃ non poterit facere: dicit q̃ eo tropo dicitur quo dicitur q̃ non possit facere quod nō ostendit se facere. non em̃ ostendit se mutasse impossibile per accidens. Ad tria argumēta. Adhucid qd obijcit de augustino: dicit q̃ deus potest facere q̃ preteritū nunq̃ fuerit preteritū/sicut potuit aliquādo. Ad 4m Cum em̃ dicit/q̃ factum nō potest fieri: necessitas z ipossibilitas non accipiuntur ex parte dei/sed ex parte rei: z hec necessitas nō limitat potentiā diuinā/que quantuz in se est modo potest quod vnq̃ potuit. Sed sicut in antehabitis probatū est: deus potest qd̃ potentie est/z nō quod est impotentie. Impotentie autē est facere contra ordinationem diuinam/z statuta diuini ordinis cōuellere. sed contra ordinationez diuine veritatis est/mutare impossibile per accidens: non ergo deus potest mutare impossibile p accidens. Et hoc probat augustinus in libro contra faustum: quia cum dicitur: me natum esse vel fuisse/ est necesse: hec veritas in re non est: quia qd̃ transit nō est/ vt dicit Aristoteles in quarto physicorum. Si ergo est in sententia z ordinatione rationis nostre z memorie nostre: ponam̃ q̃ deleatur a memoria per obliuionē: adhuc erit verū me natum fuisse. quia sicut dicit anselmus: prescituz fuisse non finitur in omne futurū: z prescirum fore non finitur ad omne preteritū. Et tunc sententia huius propositionis/me natum fuisse: non potest esse vera nisi in ordinatione z luce summe veritatis. z sic mutare eam/esset mutare ordinationem diuinam. z hoc non potest deus: quia impotentie est z derogatio diuine veritatis z diuine ordinationis: Unde fm hoc impossibile per accidēs non subiacet potentie diuine. Cuius rationē assignat Augustinus: quia id quod non est/sicut preteritum: non potest fieri non ens. non em̃ fit non ens nisi quod est ens. Si autem factū in preterito quod iam non est fieret: tunc factum in preterito de non ente fieret non ens: z factum eoipso quo factum est non factum esset/z verum eoipso quo verum est falsum esset: quod est contra ordinationez veritatis diuine: vt in prehabitis est ostensum. Et ideo hec potentie diuine non subiacent: vt probat prima pars obiectionum. C Ad arg. 1m in cōrariū Ad primum quod obijcitur in contrarium: dicendum q̃ non est simile de preterito/presenti et futuro. presens enim et futurum subiecta sunt ordini nature/supra quam potest deus: preteritum autem transit ad immobilem ordinem veritatis diuine: contra quam nō potest deus: sicut nō potest contra seipsum. Ad 2m Ad aliud dicendum: q̃ veritas illius propositionis creata est/sed regulata ad immobilitatem veritatis increate: z ideo sicut non potest contra regulaz veritatis increate: ita non potest contra rectitudinem veritatis de preterito. ex hoc tamen non est impotens: quia hoc posse impotentie est z peruersitatis. Ad 3m Ad vltimū dicendum: q̃ quidam antiqui bene responderūt ad hoc: dicentes q̃ impossibilitas potest comparari ad esse: z potest comparari ad fieri. Si comparatur ad esse: impossibile per se maius est q̃ impossibile p accidens. quia impossibile per accidēs aliquādo fuit possibile: ipossibile autē per se nūq̃ fuit/nec est/nec erit possibile.

Si autem ad fieri comparatur: impossibile per accidens maius est impossibile q̃ impossibile per se. quia impossibile per se fieri non contrariatur nisi ordini nature: impossibile aūt per accidēs fieri cōtrariat ordini rōnis diuine.

Tractatus. XX. De voluntate dei.

Onsequēter querit

c de volūtate dei. Quāuis enim potentia fm intentionem potētie prior sit scientia z voluntate: eo q̃ omnis scientia fm potentiam aliquā est/z non cōuertitur: z omnis voluntas fm potentiam aliquā est/z nō conuertitur: tm̃ fm q̃ hec referuntur ad obiecta maiozis amplitudinis est scientia q̃ potentia. quia scientia malozū z bonoꝝ est z entiū in actu z in potentia: potentia autem tm̃ bonoꝝ/ sed tam existētiū in potentia q̃ in actu: voluntas autem est bonozū existētiū tm̃. z ideo quozūcunq̃ est voluntas/eozum est potentia: sed non conuertitur. z quozūcūq̃ est potētia/ eozūdem est scientia: sed non cōuertitur. Quāuis etiam voluntas fm anselmū aliquando generaliter sumatur prout est motor animi z omniū potentiarum eius: z fm hoc dicat magister hugo: q̃ volūtas est mouens: scientia disponens z ordinans: et potentia operans siue erequens: tamen fm q̃ voluntas comparatur ad volitum/ sic voluntas p̃cedit a scientia que nuncium facit: z coartatur sub potentia que multa potest que non vult: Ideo būc ordinem sequi eligit mgr̃ p̃mo sententiarum dist. 45. vt p̃mo determinaret de scientia: secūdo de potentia: tertio de voluntate. Quadragesima q̃nta ergo distinctione p̃mi libri ca. Iam de voluntate agere incipit. De qua querem̃ in cōmuni duo: scilicet de ipsa voluntate. secūdo de signis voluntatis. Hui⁹ qōis duo sūt mē. Deuoluntate in cōi magister querit duo: scilicet quid sit voluntas in deo. Et de causalitate diuine voluntatis.

Queritur quid voluntas fm rem sit in deo. Questio. LXXIX

A Mēbrū. I. Argu. 1m

Rimo ergo querit:

p Quid sit voluntas in deo fm rē. Si enim fm rem in deo est voluntas: cum sicut dicit Damascenus lib. 20. ij. ca. 22. voluntas dicatur duobus modis: thelisis scilicet z bulisis. Thelisis enim est naturalis appetitus alicui⁹ rei. Bulisis autez sive Bulisis (quia vbi greci ponūt v nos ponimus b) est rationalis appetitus cōsiliariuus: non fm impetum motus/sed fm libertatē electionis. Voluntarium enim vt dicit aristo. in ij. ethicozum/et Damascenus in. ij. libro. 22. ca. et gregozius nizenus in libro de homine: est cui⁹ p̃n cipium est in ipso conscienti singularia/siue circūstantias in quibus est actus. Videtur autem q̃ neutrum istozum modozum possit in deo esse voluntas. quia siue sit voluntas thelisis/hoc est naturalis siue ad naturam pertinentium: siue vulisis/hoc est consiliariua de his q̃ in nobis sunt operabilibus per nos. semper enim appetitus est indigentie: est enim respectu non habiti cuius est indigentia vel ad esse/vel ad opus. In deo autem nulla indigentia est: ergo nulla voluntas. Arg. 2m Adhuc dicunt aristoteles z damascenus z gregozius nizenus: q̃ voluntas finis est. dei autem nullus est finis: quia non ordinat̃ ad aliud: ergo videtur q̃ dei nulla sit voluntas. Arg. 3m Adhuc: si voluntas in deo est: queratur quid in diuinis predicat: vtruz scilicet essentiam/vel relationez. Et dicit magister p̃mo sententiarum. 45. distinctione ca. Iam de voluntate dei sciendum est: q̃ voluntas/siue volēs de deo fm essentiam dicitur. Nō est enim ei aliud velle/z aliud esse: sed omnino idē. ergo voluntas in deo predicat essentiam z nō relationem. Argu. 4m Adhuc ibidez ex verbis augustini dicit sic: Sicut idē est deo esse bonū quod deum esse: ita idem ei esse voluntatem qd̃ esse deum. nam voluntas qua semp volens est: non affectus vel motus est qui in deuz cadere non valet/sed diuina vsia qua volens de⁹ est. Ex his accipitur q̃ fm essentiaz dicitur. In contrariū In ꝓtrariū Argu. 1m huius magister ibidem innuit talem obiectionem: licet non formet eam: Quecūq̃ omnino sūt idem eodem vtriq̃ addito/adhuc erunt eadem. Si ergo idem est esse vel velle in deo: sicut possumus dicere q̃ vult omnia bona voluntate sua: ita possumus dicere q̃ est omnia bona essentia sua. Arg. 2m Adhuc videtur q̃ relatiue dicatur. quia sicut creator z dominus de deo relatiue dicuntur: ita videtur q̃ voluntas relatiue dicatur ad volitum. Arg. 3m Adhuc sicut est scientia scibilis scientia: ita est voluntas voliti voluntas. z sicut nulla est scientia que nullius scibilis est/ vt dixit hugo: ita nulla est volūtas que nullius voliti est. ergo videtur q̃ fm relationem dicatur. In contrariuz hui⁹ Argum. 1m in cōrariū hui⁹. est quod dicit magister p̃mo sententiarum distin. 45. ca. Si idem voluntas est. q̃ volēs de deo nūq̃ relatiue dicitur. Responsio mgr̃i Si quis velit ad hoc respōdere sicut magister respondet in sententijs: qui dicit sic: Licet idem sit penitus deo velle quod esse: non potest tamen dici omnia esse que vult. Et dat instantiam: sicut idem est deo esse quod scire: non tamen potest dici esse omnia sicut dicitur scire oia.

Sed hec solutio non videtur sufficiens. fm aristotelez enim/ per interemptionem soluere nō sufficit: sed oportet etiam causam falsi demonstrare. hec autem solutio non demonstrat causam falsi. B Qō incidēs Ulterius queritur: cum voluntas de multi⁹ dicatur. Est enim voluntas virtus siue potētia animē. z est voluntas actus siue motus illius virtutis. z est voluntas affectus/passio scilicet qua afficitur ex apprehensione forme voliti fm leticiam/ vl tristiciam/ vel fm spem vl timorē/ in assequēdo vel fugiēdo voliti: Utrū volūtas oibus istis modis in deo sit vel nō. Et videt q̃ nō. virtus em̃ Argu. 1m potētia est/ nō actus. z in deo in potentia est: ergo non est voluntas in deo vt potentia siue virtus.

Adhuc: Nullus motus in deo est: quia de⁹ immutabilis est. ergo non est in deo voluntas mot⁹ Argu. 2m siue actus. Adhuc: pauloante habitum est/q̃ affectus in deum cadere non valet. cū ergo fm hoc/ scilicet fm q̃ est potentia/ virtus/motus siue operatio z affectus dicatur de homie z angelo: z fm nullum istozum possit dici de deo: videtur q̃ eq̃uoce de deo et de angelo et de homine dicatur voluntas. Argu. 3m Adhucaug⁹ in primo de libero arbitrio: volūtas est rōnal̃ mot⁹ sensui p̃sidēs z appetitui. ostat q̃ fm istā rōnē nō p̃uenit deo: q̃ nō vna Arg. 4m

E ratione dicitur de deo de angelo et de homine.

Solutio Solutio: dicendū q̃ in deo voluntas est: ⁊ con-
Nembri.I uenit ei maxime habere volūtatem plus q̃ ange-
lo vel homini. Cuius causa est qd dicit Aristo. n
iij. de aia: q̃ i rationabili natura voluntas sit: in ir
rationabili aūt desiderium et anim⁹. Et in. vj. to-
picoꝝ dicit: q̃ omnis voluntas in ratione est: ⁊ ideo
vt concupiscentia definiri nō potest. Et cum sicut
dicit auicēna ab anima rationali quedam fluant
potentie cōiuncte corpori: q̃ fluūt ab ipsa fm q̃ ip-
sa est actus corporis, ⁊ quedam fluant ad ipsa fm
q̃ ipsa est actus cause p̄me creantis / ⁊ actus intel-
ligentie formantis: vt dicitur in libro de causis: et
ille sint potentie non organice: nec in organo ope-
rantes sicut intellectus ⁊ ratio ⁊ voluntas: ⁊ oēs
ille in eo quod est liberum in aia fundare sūt. libe-
rum enim vt dicit aristo. i p̄mo p̄me phie dicim⁹ /
quod causa sui est vt sit. omnes ille potentie causa
sui sunt / ⁊ actus suos habent in oī modo libertate
⁊ potestate: quod possessionem vocant philosophi.
In parte autē illa qua anima actus ⁊ imago p̄ri
me cause est ⁊ intelligentie forma / lumīe intelligē
tie formata / adhuc due partes sunt: vna in parte
passiua siue susceptiua: qua anima vt dicit aristo.
in. iij. de anima omnia potest fieri. ⁊ hec est intelle-
ctus. Alia autem inest fm partem actiuā et mo-
tiuam: qua anima libere potest agere quod vult:
ita q̃ in ipsa est quod vult facere / nec alia indiget
ad hoc. ⁊ illa vocatur rationabilis appetitus siue
volūtas: qua anima absolute efficitur domina sui
actus / non acta ad aliquid: nec impulsa per neces-
sitatem. sicut bruta plus aguntur q̃ agant: vt di
cunt aristo. ⁊ augustin⁹. Aguntur autem impul-
su passionū ire ⁊ concupiscentie / a quibus liber est
intellectus: qui apud philosophos vocat adept⁹
siue possessus. vnde voluntas ab illa rationalis
nature fluit que maxime libera est / ⁊ maxime cau
sa sui / ⁊ maxime domina suorum actuū est. Pro-
pter qd in deo maxime est: ⁊ post hoc in angelo: et
D post hoc in homine: in brutis autem nullo modo /
Ad arg. 1m nisi per metaphoram. Ad primū ergo dicendū:
q̃ vtroq̃ modo volūtas est in deo. Thelisis enim
est in deo: quia vult se ⁊ ad diuinitatem pertinen-
tia: scilicet q̃ omnipotens ⁊ simpler sit ⁊ huiusmo
di. vulisis autem / quia vult etiam ea que ex consi
lio: hoc est ex diffinitione eterna determinauit. sicut
dicitur Esaie. 46. c. Cōsilium meum stabit: ⁊ oīs
voluntas mea fiet. Dictum est enim in prehabitis
de prouidentia qualiter consilium cadit in deum.
Et ad id quod obijcitur de appetitu: dicendum q̃
non est semper appetitus habendi et non habiti:
nec semp in digentie: sed etiā habiti vt p̄tinuetur ⁊
Ad 2m maneat. Ad aliud dicendum: q̃ deus ipse finis
est. ad seipsum enim vult quicquid vult: sed verū
est q̃ ad vlteriorem finem non refert ea que vult.
Ad 3m Ad id quod queritur quid predicet in deo: dicē
dum q̃ essentiā diuinā. sed duplicitet: scilicet abso
lute: vel cum cōnotatiōe effectus. Absolute: sicut
quando volitum eius est deus / vl' id quod in deo
est ab eterno. vt cum dicimus: deus vult se intelli
gere / sapere / esse / scire ⁊ huiusmodi. Cum cōnota
tione effectus. vt cuꝝ dicitur: deus vult esse bona
creata / vel bona sanctorum / vl' aliqua alia exterio
ra. tunc enim predicat essentiam ⁊ connotat hec vl'
illa subiecta esse diuine volūtati: vt dicit magister
p̄mo sententiarum distin. 45. ca. Et vbicūq̃. Un
de licet voluntas sit essentia: tamen significandi et
modū essendi hz aliū: ⁊ iō quod attribuit vni nō
attribuit alteri. ꝓter quod non sequitur: vult oīa
bona: ergo est omnia bona. Nec est verum genera
liter: q̃ si aliqua sint eadem: q̃ eodē addito adhuc
vter q̃ sint eadem: nisi sint eadem ⁊ fm modum es
sendi / ⁊ fm modum significandi. ad diuersum em
modum attribuendi plus operatur diuersus mo
dus significādi / q̃ diuersus modus essendi: ⁊ pre
cipue in diuinis. Ad aliud dicendum: q̃ fm es- Ad 4m
sentiam dicitur / sub diuerso tamen modo signifi-
candi. Ad id quod obijcitur in contrarium / pt̄z Ad arg. 1m
solutio per predicta. Ad aliud dicendum: q̃ re- in ꝓtrariū
latiue dicitur ad volitum quando cōnotat effectū Ad 2m
respectu alicuius exterioris: sicut creator ⁊ domi
nus. Ad aliud dicendum: q̃ bene conceditur q̃ Ad 3m
hoc modo dicitur cum respectu ad volitum: sicut
dominus ⁊ sicut creator. Ad id quod obijcitur Ad argum-
in contrarium ex dicto magistri: dicendum q̃ nū- tū in ꝓtium
q̃ dicitur relatiuum eo modo q̃ relatiua distin- bui⁹
guūt personas: qr si ita diceretur relative / non di
ceretur essentialiter. sed tamen per hoc non nega-
tur quin aliquando cum significatione essentie cō
notat respectum ad volita. Ad aliud dicendu: Ad rñsionē
q̃ solutio magistri est bona: ⁊ id quod ostendit cau mgr̄i
sam falsitatis in consequentia / est id quod dictu:
est de diuerso modi significandi et connotandi.
Ad id quod vlterius queritur: dicendum q̃ vo Ad qōnē in
luntas vt potentia in deo non est: nec voluntas cidentē.
vt motus: nec voluntas vt affectus: sed volūtas
vt substantia: p̄ropter indifferētiam simplicitatis:
differens tamen a substantia fm modum significa-
ndi. non tamen p̄ropter hoc equiuoce dicitur de
deo / angelo ⁊ homine: sed dicitur per p̄rius et po-
sterius: ita q̃ fm p̄rius dicitur de deo / qui omni-
no liber est ⁊ causa suorum actuū et dominus: et
p̄rorime post hoc dicitur de angelo / qui separa-
tus est ab affectionibus passionum corporalium:
⁊ ideo voluntatis sui liber arbiter. ⁊ fm analogiā
dicitur de homine: qui licet affectibus trahatur /
non tamen agitur nec cogitur. per metaphoram
autem dicitur de appetitu sensibili qui agitur / ſz
non cogitur. vltima autem resonātia vt dicit dio-
nysius / dicitur de vegetabilibus et existentibus
fm appetitum naturalem: quo vt dicit dionysius
⁊ aristoteles in p̄mo ethicorum / omnia optant vel
volunt bonū. Ad id quod obijcitur de augusti- Ad 4m
no patet iam solutio. per illam enim rationem cō-
uenit homini qui habet sensum cui presidet ratio:
fm tamen illam rationem qua dicitur voluntas
appetitus rationalis ⁊ motus in volita: per p̄rius
cōuenit deo: per posterius angelo: ⁊ postremo ho
mini: ⁊ per metaphoram bruto: ⁊ per inclinatio-
nem naturalem existentibus / non participanti-
bus vitam.

Queritur de causalitate diuine voluntatis.

A
Wēbꝫ. II.
Ecūdo queritur de causalitate diuie vo-
S luntatis. De hoc enim querit mgr̄ p̄rimo
sententiarū. 45. distin. ca. hec itaq̃ sume Huius mē
bona volūtas. Et in cōi q̃runt duo: ſz an diuina bri duo sūt
articuli.

voluntas sit causa eorū que fiūt. Et an cassari vel
frustrari possit. Circa p̄rimuꝫ queruntur tria:
Arti. I. Quoꝝ p̄rimū est: an sit cā. Secōm: vtrū sit cā oīm
III. ptcule. illoꝝ que subsunt potentie dei. Tertiū: vtrū sit cā
ꝓria vel cōis / ꝓtingens vel necessaria.

Utrum diuina voluntas causa sit omnium que sunt.

A
Arti. I. pti. I
Arg. 1m P Primo ergo queritur: An sit cā. Et vi-
detur q̃ sic. Sic em dicit mgr̄: Hec ēita-
q̃ summe bona volūtas que causa est om
niū que naturaliter fiūt / vel facta sunt / vel futura
Arg. 2m sunt. Adhuc aug⁹ libro. iij. de trinitate: P̄ria
⁊ summa causa ē omniū specierum atq̃ motionū.
Nihil em fit qd non de interiori atq̃ intelligibili
aula summi imperatoris egrediat / aut iubeatur /
aut ꝓmittatur fm ineffabilem iusticiam / p̄remioꝝ
atq̃ penarū / gratiarū ⁊ retributionū in ista toti⁹
creature amplissima quadam imensa republica.
Arg. 3m Adhuc aug⁹ ibidem: Ubi non operatur quod
vult dei omnipotentis potentia atq̃ sapiētia: que
ꝓtingit a fine vsq̃ ad finem fortiter ⁊ disponit oīa
suauiter. Sap. 8. a. ⁊ nō solum ea que perseuerā-
tia ꝓsuetudinis admirationem nō admittunt: ſz
etiam ea que p̄ropter raritatem et insolitū euentū
mira videntur. vt sunt effectus lunarium / ⁊ terre
motus / ⁊ menstruosi animantiū part⁹: ⁊ his simi
Arg. 4m lia / quoꝝ nihil fit nisi dei voluntate. Adhuc au-
gustin⁹ ibidē: Itaq̃ non nisi dei voluntas causa
p̄rima est sanitatis / egritudinis / p̄remioꝝ atq̃ pe
narum gratiarū atq̃ retributionū. Et concludit
sic: Hec igitur sola est vnde ortum est quicq̃d est: ⁊
ipsa non est orta / sed eterna. Et hec omnia inducit
mgr̄ p̄mo sententiarū distin. 45. ca. volūtas igit.
In ꝓtrariū In contrariū huius est: quia videt q̃ potentia
Argu. 1m magis debet dici cā oīm q̃ voluntas. Dicit enim
aug⁹. viij. de ciuitate dei: Hec est cā cur platoni-
cos ceteris phis anteponimus. qr cum alij phi in
genia sua studiaq̃ cōuerterint ad inquirendū re-
rum causas: ⁊ quisnā esset modus discendi viuen
diq̃: isti deo cognito reperunt vbi esset cā cōstitu-
ta vniuersitatis / ⁊ lux ꝓcipiende veritatis / ⁊ fons
bibende felicitatis. Ex his accipit: q̃ cuꝝ fons bi
bende felicitatis attribuatur bonitati: lux ꝓcipiē-
de veritatis sapie: restat q̃ causa ꝓstitute vniuersi
Argu. 2m tatis attribuat potentie. ergo cā magis debet at-
tribui potentie q̃ voluntati. Adhuc aug⁹ ibi-
dem: Quicunq̃ phoꝝ de sūmo deo ⁊ vo sic senserunt / q̃ ad rerum creatarū sit effector / ⁊ lumen co
gnoscendarū ⁊ bonū agendarum: q̃ ab illo nobis
sit p̄ncipium nature ⁊ veritas doctrine ⁊ felicitas
vite: eos oēs cereris anteponim⁹: eosq̃ nobis pro
pinquiores fatemur. Ex hoc arguit idez qd p̄ri⁹:
ſz cū lumē cognoscendarū ⁊ veritas doctrine re-
feratur ad sciam: bonū autem agendarum ⁊ felici
tas vite ad bonitatem volūtatis: restat vt effector
Argu. 3m ⁊ p̄ncipium referat ad potentiā. magis ergo potē
tie attribuendū est q̃ sit causa q̃ voluntati. Ad
huc p̄ rōnem obijcitur: qr si voluntas dei causa ē /
ꝓstat q̃ non est causa materialis: qr materialis cā
in deum nō cadit. Si ergo est cā: erit vel exempla
ris siue formalis: vel finalis: vel efficiens. Nō for
malis: qr hec attribuit sapie. Nec finalis: illa enꝫ
em ad quā fit res / nō qua fit res. Nec efficiens: qr
illa vt pbatum est magis cōuenit potentie. q̃ vide-
tur q̃ cā rerum nullo modo sit voluntas diuina: B
⁊ ita nō debet sibi attribui q̃ sit cā. Adhuc vlte- Qō incidēs
rius querit de hoc qd dicit mgr̄ p̄mo sentē. di. 45.
ca. hec itaq̃ sūme bona volūtas dei causa est que
nulla p̄uenta est causa: qr eterna est: ideoq̃ causa
ipsius non est querenda. Et videt hoc pbare p Arg. 1m
augustinū in libro. 83. qōnū: Qui q̃rit quare vo-
luerit deus mūdum facere / cām querit voluntaſ
dei. Omnis autem cā efficiens maior est eo qd efſ-
ficitur. nihil autem maius est volūtate dei: non q̃
querenda est eius causa. Adhuc ibidem inducit Arg. 2m
augustinū cōtra manicheos sic: Si qui dixerint:
quid placuit deo facere celum ⁊ terrā? Respondē
dum est eis qui voluntatem dei nosse desiderant /
causasq̃ volūtatis dei scire querūt: q̃ volūtas dei
omniū que sunt ipsa sit causa. Si em habet causā
voluntatis: est aliquid qd antecedat voluntatem
dei qd nephas est credere. Si dicatur q̃ volū- Arg. 3m
tas dei nō est causa efficiens / sed finalis: oīa enim
q̃ facit / facit ꝓter aliq̃d. Contra est q̃ cā finalis
est melior ⁊ maior q̃ id qd est ad ipsam. Si g̃ volū
tatis diuine esset aliq̃d causa finalis: aliquid ma
ius eēt ⁊ melius volūtate diuina: qd hereticum
est. Ad hoc tñ potest obijci sic: Q̃ is volūtas sa- Arg. 4m
pientis ex rōnabili cā p̄cedit: ⁊ hoc est de laude sa-
pienter agentis. Cum igit deus summe sapiens
sit / ⁊ summe sapienter agat: videt q̃ semp ex aliq̃
rōnabili causa volūtas eius sit. Adhuc ephes. Arg. 5m
I. a. super illud: fm ꝓpositum voluntatis sue / glo-
sa: Voluntas dei ex ratione est. q̃ videtur q̃ ad mi
nus rōnem habeat. sed ratio sumit a fine: ergo fi-
nem habet: ⁊ sic videt q̃ nō possit esse p̄ma causa:
cum rōnem ⁊ cām habeat. In contrariū est: q̃ In ꝓtrariū
in nobis sic est / q̃ oīs nostra voluntas mouetur a Arg. 1m
forma voliti. Dicit em pho: q̃ desiderabile mouet
desiderium ⁊ nō mouet ab ipso: ⁊ ideo desiderabi
le assimilatur in motu p̄mo motori / qui nō mouet
alio mouente. Omne aūt motum fm indigentiaꝫ
depender ad mouens: ergo omis nostra volūtas
mota a volito ad volitum dependet fm indigen-
tiam. Ergo a simili si voluntas dei habet causam
ex parte voliti vel rationem: sequitur q̃ volūtas
dei dependet ad volitum fm indigentiam: quod
impium est dicere. Itē in voluntate nō nisi duo Arg. 2m
sunt: scilicet significatum: ⁊ cōnotatum. Significa-
tum est essentia diuina. ⁊ constat q̃ illa cām non
habet. Cōnotatum autē est volitū: ⁊ illud sicut
probatum est etiam causam non habet: nec potest
esse causa diuine voluntatis: ergo videtur q̃ volū L
tas diuina penitus nullam habet causam. So Solutio
lutio: istud vltimū absq̃ omni distinctione conce- Parti. I.
dendum est. Unde augustin⁹ contra manicheos:
Qui dicit: quare fecit celum ⁊ terram: responden
dum ei est: quia voluit. Volūtas em dei causa est
celi ⁊ terre: ⁊ ideo maior est voluntas dei q̃ celum
⁊ terra. Si autem dicit: quare voluit facere celū
⁊ terram: maius aliquid querit q̃ est volūtas dei.
nihil autem maius inueniri potest. Compescat er
go se humana temeritas: ⁊ id qd nō est nō q̃rat: ne
id quod est nō inueniat. Ad primū ergo dōm: Ad arg. 1m
q̃ est concedendum simpl'r. Ad aliud dicendū: Ad 2m
q̃ omnia bona ⁊ mala de interiori aula sūmi impe
ratoris p̄cedūt: vel iubēdo vt fiant / sicut bona: vel

permittendo/vt mala. ⁊ ex hoc nõ sequit q̃ fit causa mali: qz ĩ permissione sicut in sequẽtibus ostẽditur: non vult deus id qõ fit/sed vult aliquid circa
Ad 3m illud. Ad aliud dõm: q̃ oim voluntas p̃ma causa est: et p ea que sunt/⁊ facta sunt/⁊ futura sũt intelligit aug⁹ res que sunt in facto esse ⁊ in p̃manẽtia. Per motiones autẽ intelligit res quarũ eẽ est in fieri. Prima eim causa in oi ordine operat in se ⁊ operatur in oibus secũdis: et magis influit sup causatus q̃ scde. ⁊ ideo omne qõ fit siue fiet a propo-
Ad 4m sito/siue a natura ortum habet a volũtate diuina sicut a p̃ma causa. Ad aliud dõm: q̃ cauendum est in hoc qõ dicit aug⁹: Ita qz nõ nisi voluntas dei causa p̃ma est sanitatis: hoc eim nõ dicit exclusionẽ respectu cause simplicis/sed respectu cause p̃time. sola eim voluntas cã p̃ma est omniũ: licet ⁊ alie sint cause essentiales et p̃time rebus fm omne genus cause/quas licuit querere phis: qua querunt de naturis ⁊ scientijs rerũ: et omnes ille sũt
D sub voluntate dei: nec possunt plus q̃ p̃ceditur vl̃ p̃mittitur eis a voluntate diuina. Ad id quod
Ad arg. 1m in ꝓtrariũ objicitur in contrariũ: dõm q̃ ad operationẽ perfectam sapientis tria cõcurrunt: scz posse/scire/et velle. Et in his vt dicit magr̃ hugo de sancto victore: voluntas mouet: scientia disponit: ⁊ potentia exequit. Unde scientia ⁊ potẽtia operantur aliqd sub voluntate. sed voluntas qz primi mouentis/habet virtutem: ⁊ primuz mouens p̃cipue habet rõnem esse ⁊ actũ: ideo maxime dicit̃ causa/⁊ magis q̃ sapientia vel potentia. Nui⁹ etiã alia causa est: potentiam eim nõ statim sequitur effectus/etiã si potens potens sit facere nũc: nec scientiã statim sequitur effectus/etiam si sciat facere nũc: sed volũtatem si volens sit facere nũc/statim sequitur effectus. Unde cum causa sit quã de necessitate sequitur effectus: ideo causalitas magis attribuit̃ voluntati q̃ potentie vel scientie. Et ad dictũ augustini de ciuitate dei: dõm q̃ aug⁹ commendat eos qui per vestigiũ ad cognitionẽ trinitatis puenerũt per attributa que sunt potentia/scientia/⁊ voluntas. Et cum dicit̃: q̃ illis causa subsistẽdi est potẽtia: nõ intendit q̃ primã ⁊ pfectam rõnem causalitatis habeat potentia: sed q̃ habeat aliquã quan-
Ad 2m cũq̃ causalitatem. Et per hoc patet solutio ad
Ad 3m sequens. Ad id qõ objicitur per rõnem: dõm q̃ voluntas est causa efficiens: sicut primũ mouens est efficiens: ⁊ sicut dicit aristo. q̃ voluntas est causa artificialium ⁊ omniũ eorũ que fiunt a p̃posito. voluntas aũt disposita bonitate/causa est finalis. Unde dicit augustin⁹: quia bonus est/sumus: et in q̃tum sumus/boni sumus. Propter bonitatẽ eim suam fecit omnia. Voluntas tamen per libertatem qua dña est sui actus/⁊ p̃ncipium fm rationem intelligẽdi/sola habet rõnem p̃mi causantis.
Ad qõnẽ in cidentẽ ⁊. 2. arg⁹. Ad id quod vlterius queritur: dõm simplicit̃ q̃ nulla causa est voluntatis diuine: sicut bene p̃batum est ex dictis augustini adductis. Adhuc
Ad 3m id qõ objicitur de causa finali: dicendum q̃ volũtas dei beatis causa finalis nulla est. sicut bene p̃batum est in objiciendo: sed ipsa est finis omnium.
Ad 4m Ad id qõ objicitur q̃ voluntas ex rõnabili causa procedit: dicẽdum q̃ hoc veruz est in creaturis in quib voluntas recta ⁊ non recta esse potest. In voluntate tamen dei nõ tenet: quia illa p̃tima rectitudo est ⁊ omnis rectitudinis p̃ncipium: ⁊ ideo rationem extra se nõ habet ad quã regulet̃. Ad
Ad 3m aliud dicẽdum: q̃ glosa ad Ephes. 1. dicit: q̃ ex rõne est voluntas dei: quia ipsa sibi ratio est: ⁊ irrationabilis esse nõ potest. Nihil eniz adeo rationabile/vt dicit aug⁹/q̃ q̃ fiat qõ deus vult. Et per hoc patet q̃ hoc nõ impedit q̃n sit p̃tima causa: extra se enim nec causam nec rõnem habet. Illa q̃ objiciũtur in ꝓtrariũ p̃cedunt.

Utrũ voluntas dei sit causa oim illorũ que subsunt potentie diuine.

A Secundo queritur: vtrũ voluntas dei sit
Parti. II causa omniũ illoꝝ que subsunt potẽtie diuine. Et videt̃ q̃ sic. Deus nõ potest fa-
Argu. 1m cere nisi bona: quia facere mala/vt dicit anselm⁹/impotentie est. sed voluntas dei est oĩs boni: ergo est omniũ eorũ de quibus est potentia. Adhuc:
Arg. 2m deus nihil potest nisi qõ vult se posse. ⁊ omne bonũ vult se posse: ergo potentia ⁊ voluntas sunt circa idem. Adhuc: sicut se habet scientia ad verũ/
Arg. 3m ita potentia ad bonũ. sed scientia est omnis veri/et tm̃ veri: ergo potentia est oĩs boni ⁊ tm̃ boni. sed omne bonũ vult deus: ergo omne illud vult qõ po-
Argu. 4m testate sua potest. Adhuc. Nihil potest deus qõ eo auctore nõ possit fieri. qõ autem eo auctore potest fieri/est bonũ: ⁊ vniuersaliter bonũ: ergo rotaliter vult qõ potest. In contrarium est qõ dicit
In ꝓtrariũ ps. 113. Oia quecũq̃ voluit fecit in celo ⁊ in terra.
Arg. 1m si ergo potentia est omniũ illoꝝ quoꝝ est volũtas: sequitur q̃ quecũq̃ potuit/fecit in celo ⁊ in terra: qõ falsuz est. multa eim potuit que nunq̃ fecit nec
Arg. 2m faciet. Adhuc: si voluntas esset omniũ sicut potentia: tunc sicut dicit̃ oĩpotens ⁊ omniscien⁹/diceretur oĩuolens: qõ in p̃hab̃tis de potentia ip̃ obatum est.
B Solutio Solutio: tria p̃ma fundant̃ sup eodem ⁊ ideo vnam habẽt solutionẽ. vt dicat̃: q̃ cũ
Parti. II. dz: deus oĩa potest/vel pot̃ bona: id qõ cadit sub potentia ampliatur ad ens possibile qõ nũq̃ fiet: qõ tm̃ deus pot̃ ⁊ possit facere si veller. Cum autẽ dicit̃: deus vult bona/voluntas est relata ad volitum qõ sub aliqua differentia rẽporis/vel fuit/vl̃ est/vel erit: ⁊ ideo q̃tuis potentia ⁊ volũtas ambe sint respectu boni/ tamẽ nõ equalis ambit⁹ sunt. qz potentia est ⁊ eius qõ est/⁊ eius qõ fuit/⁊ ei⁹ qõ fuerunt est: ⁊ etiam eius qõ possibile est fore/licet nunq̃ fiat. Voluntas aũt nõ est nisi respectu eius quod est vel fuit vl̃ erit. ⁊ ideo non sequitur: si oĩa quecũq̃ voluit fecit in celo ⁊ in terra/q̃ oĩnia quecũq̃ potuit fecit in celo ⁊ in terra. Ex hoc etiam patet: q̃ omnia que vult eo auctore possunt fieri: nec tamen quecũq̃ potest fiunt eo volente. nõ eim vult q̃ omnia fiant que potest. Ex hoc etiaz vlterius: patet q̃ non potest dici oĩuolens/sicut dicitur omnisciens ⁊ oĩporẽs: qz nõ omnia fieri vult q̃ pot̃ ⁊ scit. Et p hoc patet solutio ad totum.

Utrũ voluntas diuina sit causa p̃pria vl̃ cõis: ꝓtingens vel necessaria.

A Tertio queritur: vtrum volũtas sit causa
Parti. III. t p̃pria vel cõmunis/ꝓtingens vel necessaria. Et videt̃ q̃ cõmunis. Communis
Subpti. I. eim cã est quã nõ de necessitate sequit̃ effectus: et
Argu. 1m que per aliquod sibi additum determinans et appropians efficitur p̃propriũ. Sed volũtatem dei non de necessitate sequitur effectus: quia ab eterno voluit creare mundũ/nõ tm̃ mũdus creatus est
Arg. 2m ab eterno. Adhuc: Nihil est addibile volũtati diuine per qõ appropriet̃: qz simplicitas nihil admittit addibile sibi. videt̃ ergo q̃ remanet cõmunis/⁊
In ꝓtrariũ nõ appropriabilis. In contrariũ est q̃ oĩs cõmu-
arg. primũ nis causa ĩmediata est: nihil aũt ĩmediati⁹ est q̃ voluntas diuina: quia est intra oĩa ⁊ extra oĩa ⁊ infra oĩa ⁊ supra omnia/⁊ intimior omnib q̃ cniuscũq̃
Ar. 2m natura. p̃pria. Adhuc si ĩmediata est/p aliqd sibi adiuncrũ efficit̃ ĩmediata: quero de illo medio vtrũ illud sit creatũ/vel increatũ. Si increatuz: tunc est deus ⁊ nõ est mediũ inter creatorẽ ⁊ creaturã. Si creatũ: tunc eadẽ rõne erit mediũ inter hoc creatũ ⁊ creantẽ volũtatem: ⁊ de illo iterũ queritur: ⁊ ibit in infinitũ. ergo videt̃ q̃ nõ debet dici causa ĩmedia-
Subpti. II ta. Si aũt dicat̃ q̃ sit causa p̃pria. Contra: causa p̃pria ⁊ ĩmediata posita/statim ponit̃ effectus. sz constat q̃ deus ab eterno voluit creare mundũ: q̃
Subpti. III ab eterno mũdus creatus est: qõ falsum est. Ulterius queritur: vtrũ sit causa contingens vel neces-
Argumẽtũ saria. Et videt̃ q̃ contingens. Dicit eim Aug. li. de ciuitate dei: Qõ fit voluntate/nõ fit necessitate. sed qõ fit volũtate ⁊ non ex necessitate/fit contingenter: videtur ergo q̃ omne qõ fit voluntate/fit contingenter. ergo videtur q̃ voluntas sit causa cõtin-
In cõtrariũ argumentũ gens. In contrariũ huius est: q̃ omne contingẽs variabile est fm tempus. volũtas dei invariabilis est fm tẽpus: ergo voluntas dei non est causa contingens. Maior patet de se: Minor. p̃batur p augustinũ in libro cõfes. sic dicentẽ: Non tẽporib̃ variat̃ volũtas tua dñe. Et ibidẽ. xij. li. ꝓfes. Nõ vult de⁹ qõ p̃us nolebat: qz talis volũtas esset mutabil. Adhuc ibidẽ: Dei volũtas nõ est extra dei substantiam: sed simul ⁊ semel vult omnia que vult ab eter-
B In ꝓtrariũ no. In contrariũ huius est: quia si non tempori-
huiꝰ ar. 1m bus variat̃ voluntas: tunc idem est in deo velle et ⁊ voluisse ⁊ velle in futurũ: Et ad voluisse cesarem sequebat̃ cesarem fuisse: ⁊ ad velle cesarẽ sequitur cesarem esse: ergo modo cesar est sicut fuit: qõ falsũ est. Et eadem consequẽtia est in futurũ: quia si ideꝫ est velle esse ⁊ velle fore: tũc sic seq̃t̃ ad velle fore antichristũ fore: Ita ad velle esse sequit̃ aĩxp̃m esse: q̃
Arg. 2m aĩxp̃s nunc est qui erit: qõ falsum est. Adhuc dicit Aug⁹: Idem est deo auctore aliquid esse vel fieri ⁊ deo volente. sed auctore fieri dicit̃ causã in actu causantem: ergo deo volente fieri dicit̃ voluntatez in actu causantẽ. cõstat aũt q̃ ab eterno voluit mũdum fieri: ⁊ volũtas dicit̃ causaz in actu causantẽ:
Ar. 3m ergo mũdus fuit ab eterno: qõ falsũ est. Adhuc: cõstat q̃ aliqñ voluit mundũ fieri: aut ergo ab eterno voluit/aut noluit. Si voluit ab eterno: tũc sicut sequit̃: qõ aliqñ voluit statim fecit: ita sequitur/qõ ab eterno voluit ab eterno fecit: mundũ ergo fecit ab eterno: qõ falsũ est. Si noluit ab eterno ⁊ post̃ea voluit: tunc sequit̃ q̃ aliquãdo voluit qõ p̃ius nolebat: ergo volũtas eius variabilis fuit: qõ est contra aug. in. xij. confes. dicentẽ q̃ nõ vult nũc qõ p̃ius nolebat: quia talis volũtas variabilis esset:
Subpticula. IIII. sicut pauloante dictuz est. Ulterius querit̃: Si sit causa vniuersalis vel p̃ticularis/respectu boni
Argumẽtũ ⁊ mali. Et videtur q̃ vniuersalis. dicit eim Augustin⁹ q̃ nihil est qõ nõ de interiori ⁊ intelligibili aula sũmi imperatoris egrediat̃. Amos. 3. b. Si est-

malũ in ciuitate qõ dñs non fecerit? De bonis aũt non est dubiũ quin omniũ bono q̃ causa sit. ergo videtur q̃ sit causa vniuersalis. In cõtrariũ est qõ
In ꝓtrariũ arg. primũ dicit Boecius in topicis: q̃ causa mala est cui⁹ effectus malus. Si ergo deus causa mali est/tpe malũ est: qõ absurdum est. Adhuc in p̃habitis de p̃
Ar. 2m sciẽtia dei fm Aug. p̃batũ est: q̃ deus causa mali esse nõ pot. ergo volũtas dei cã vniuersalis esse nõ pot eorũ que fiunt/sed p̃ticularis respectu bono
E rum tm̃. Solutio: dicendũ q̃ volũtas dei causa
Solutio p̃ticule. III. est per se ĩmediata ⁊ p̃pria ⁊ necessaria omniũ eorũ que fiunt ab efficiẽte causa/⁊ nõ a cã deficiente. In toto eim illo efficientiũ causarũ ordine volũtas dei p̃tima est ⁊ p̃ncepe/omnes alias mouens ⁊ agens ad causandũ que vult/⁊ sicut vult: aliter eim nõ esset in omnib̃ agentib̃ ⁊ actis essentialiter/p̃sentialiter/⁊ potẽtialiter sicut influens eis esse speciem ⁊
Ad sbpti. I. virtutẽ ad operãdum. Ad p̃mũ q̃ dõm q̃ volũtas dei cã p̃tima est nullo modo determinabilis p aliquid vt sit huius cã/vel illius. Ad id qõ objicit̃
Ad arg. 1m q̃ sit cõmunis: dicendũ q̃ cõmunis causa determinabilis est ⁊ cõponibilis: qõ nullo modo competit voluntati diuine. Nec sequit̃ nec valet arguendo: causa cõmunis est quã non de necessitate sequit̃ effectus: volũtatẽ dei nõ de necessitate sequit̃ effect⁹: ergo voluntas dei est causa cõmunis. ⁊ est ibi fallacia accidẽtis. Ad aliud dicendũ: q̃ hoc p̃cedit in
Ad 2m p̃missis: sed conclusio nõ sequitur. quia licet nõ sit appropriabilis per aliquid additum/vel addibile voluntati: determinat̃ tm̃ ⁊ appropriat̃ per relationem huius voliti qõ est hic ⁊ nunc ad voluntatem.
Ad id qõ objicit̃ in cõtrariũ cõcedendũ est. Ad
Ad arg. 1m in cõtrariũ. aliud dõm: q̃ hoc cõcedit̃ q̃ nõ est causa mediata/sed ĩmediata ⁊ ĩmediatior omni alia causa. Ad
Ar. 2m. Ad sbpti. II id qõ objicit̃ q̃ nõ sit cã p̃pria: dicendũ q̃ nõ est generaliter verũ/q̃ cã ĩmediata ⁊ p̃pria posita statim ponatur effectus. non eim tenet nisi in causis essentialib̃ tm̃ que per necessitatẽ causant. In causis autẽ volũtarij̃s que libere sunt ⁊ dñe suoꝝ actuum: ⁊ in quib̃ est causare vel non causare/nõ tenet. Posset tm̃ dici q̃ cum dicit̃/deus voluit hoc vel illud fieri vel esset licet si significet̃ cã p̃pria ⁊ ĩmediata fm substantiã: nõ tm̃ si significat̃ vt p̃pria ⁊ ĩmediata. sed cuz addit̃: voluit nunc ⁊ hic fieri: significatur vt p̃pria ⁊ ĩmediata. ⁊ bene sequit̃ q̃ quicqd vult nũc ⁊ hic fieri/fit nunc ⁊ hic. Et cũ dicit̃: voluit ab eterno fieri mundũ vel creari/locutio est dupler: eo q̃ hec determinatio ab eterno/pot̃ referri ad hoc verbũ/voluit: ⁊ sic locutio est composita ⁊ vera. vel pot̃ referri ad hoc verbũ fieri/vel creari: ⁊ sic est diuisa ⁊ falsa. nõ eim voluit vt fieret vel crearet̃ ab eterno: licz
D ab eterno voluerit vt tunc fieret ⁊ crearetur qñ fa-
ad sbpti. III cturus ⁊ creatus est. Ad id qõ vlterius queritur: dicendũ q̃ voluntas dei causa necessaria est ⁊ contingentiũ ⁊ necessariorũ/ vt dicit Dionysius. sed necessitas illa non est necessitas obligationis vel coactionis/vel ineuitabilitatis: sed est necessitas immutabilitatis: que est necessitas eius qõ est ens necesse
Ad argum nullo modo possibile. Ad dictũ augustini: dicendum q̃ loquitur de voluntate humana. voluntas eim diuina est ens necesse/qõ equaliter se habet ad contingẽtia ⁊ necessaria: eo q̃ a rebus nihil accipit/nec ad res depẽdet: nec cõmiscetur rebus. Et hoc est quod dicitur in libro de causis: q̃ primuz regit

Ad argum in cõrrariũ. res omnes absq; eo q̃ cõmisceatur cum eis. Jd qõ in contrariũ objicitur dicit Augustini: dicendũ q̃ licet voluntas que extra substantiam volentis non est/nullo tempore varietur. quia sicut dicit augustinus/illa simul ⁊ semel vult quicq̃d vult. simul enim ⁊ semel ad eternitatẽ referũtur/in qua simul ⁊ semel est quicq̃d est. tamen volitũ variatur ex tempore: ⁊ ad variationẽ voliti sequitur variatio relationis ad volentem. ⁊ ideo non est idem voluisse in preterito/⁊ velle in presenti/⁊ velle fore in futuro. Et iste relationes importãtur per verba diuersorũ ẽporũ/voluit/vult scz/⁊ volet. Et ideo non sequitur qõ obiectum est de cesare vel antichristo. q̃ licet voluntas fm substantiã sit eadem: tamen fm cõnotata non est eadem: ⁊ ideo variatur in dicendi ⁊ modo significandi. Ad aliud dicendũ: q̃ idem est deo volente/⁊ deo auctore fieri. sed deo auctore fieri dicit voluntatẽ signi: qõ signũ est impletio vel operatio: ⁊ cum voluntate illa cõuertitur/deo auctore fieri: ⁊ ideo non potest voluntas inferri cõmuniter/nisi vt ex parte infertur totũ: sed nõ potest tũc ex toto inferri pars. Et ideo cuz dicit augustin⁹: q̃ idem est deo volente fieri/⁊ deo auctore fieri: intelligitur de quadam specie volũtatis/⁊ non vniuersaliter de voluntate. Per hoc enim vult augustinus probare: q̃ impletio signum est volũtatis/⁊ nõ nisi diuine: ⁊ ideo non sequitur q̃ si auctor dicit causaz in actu/q̃ ꝓter hoc voluntas accepta generaliter causam dicat in actu: sed q̃ impletio siue operatio causam in actu supponat causantẽ. Aliud qõ sequitur solutum est in prebabitis: quia quod aliq̃ voluit qõ ante nolebat/non inducit variationem in ipso siue in ipa voluntate: sed in voluto ⁊ in relatione voliti ad voluntatẽ. Ad id quod vlterius queritur: dicendu⁊ q̃ sicut in principio solutionis dictum est/q̃ causa est vniuersalis omniũ que fiũt a causa efficiente/non deficiente: vt dicit augustin⁹ in enchiridion. vnde malum nõ est a deo sicut a causa efficiente. Malũ enim fm q̃ in prebabitis ostensum est sepe non fit a causa efficiente/sed deficiente. nec dicit augustinus: q̃ omnia procedant ab interiori aula vno modo: sed dicit q̃ omnia procedunt: vel iubendo vt fiant/vt bona: vel sinendo vel pmittendo/vt mala. qõ enim permittit/nõ facit: sed dicitur permittere/quia non impedit ne fiant. Ad id qõ objicitur de Amos. ⁊. dicendum q̃ loquitur de malo pene/⁊ nõ de malo culpe. Illa duo que objiciuntur in contrariũ/concedenda sunt. Sed tamen dictum Boecij intelligitur de causis per se ⁊ essentialiby. per accidens potest enim esse bonum causa mali: sicut calidum est causa frigidi: sicut dicit Aristo. in. iij. metheroꝝ.

Ad argum in ꝓrrariũ

Ad argum. 1m in ꝓrrariũ

Ad 2m

Ad argumẽta i ꝓrrariũ

Ad 3m

Ad subpticulã. IIII

Ad argum

Queritur vtrum voluntas beneplaciti possit cassari.

Articu. II.

Deinde queritur: vtrum voluntas dei cassari vel frustrari possit. De hoc enim queritꝛ magister primo sentẽtiarũ distinctione. xlvj. ca.

Huius articli due sũt particule.

Hic oritur questio. Et est querere de voluntate beneplaciti: quia illa sola est que cassari potest. Queruntur autem duo: scz quid sit voluntas beneplaciti. ⁊ qualiter ei cõuenit non cassari.

Queritur quid sit volũtas beneplaciti.

A Primo ergo queritur quid sit voluntas beneplaciti. Dicit autez magister in primo sentẽtiarũ distinctione. xlv. ca. nam voluntas dei: q̃ voluntas beneplaciti est que vere ac ꝓprie dicitur voluntas que in ipso deo est ⁊ ipius essentia: que vna est: nec multiplicitatẽ recipit/nec mutabilitatem: que incõplera esse non potest. Idem videtur dicere magister hugo in suis sententijs. Et cõtra hoc objicitur. videtur enim voluntas beneplaciti multiplicitatẽ accipere sicut voluntas signi. voluntas enim distinguitur fm volita. multa autem vult deus volũtate bñplaciti: q̃ volũtas bñplaciti distinguit fm volita: ergo habet multiplicitatem.

Partica. I

Arg. primũ

Adhuc Rom. 12. a. Vt probetis que sit voluntas dei bona beneplacens ⁊ perfecta. hoc dicit magister in prein ducta auctoritate dicere apostolum de voluntate beneplaciti. Tres ergo iste differentie cum cum non cõueniant voluntati/nisi in relatione ad volita diuersa: non conueniunt voluntati vno modo significate/sed multipliciter: ergo volũtas beneplaciti est multiplex. Adhuc: sciẽtia dei distinguitur fm modos scibiliuz. vt quedam dicatur scientia simplicis noticie: quedam noticia beneplaciti: quedam scientia/quedam prescientia/quedam prouidẽtia/quedã dispositio/quedam predestinatio/quedã reprobatio. ergo a simili etiam voluntas beneplaciti multipliciter debet dici fm volita ⁊ conditiones volitorum. Adhuc: videtur q̃ etiam possit mutari. Dicit enim Gregoriꝰ super illud Esa. 38. Dispone domui tue ⁊c. Mutat deus sententiã/⁊ non consilium. sententia autem est expressa ⁊ definitiua ex allegatis iudicis voluntas. ergo mutata sententia mutatur voluntas. ergo videtur q̃ voluntas dei beneplaciti mutabilitatẽ recipit ⁊ multiplicitatẽ. Solutio: dicendũ cum augustino: q̃ voluntas dei nec recipit multiplicitatẽ/nec mutabilitatẽ. Et huius causa est: q̃ voluntas dei ex parte volentis substantia diuina est: ⁊ ideo ex parte volentis vnum est qõ non potest multiplicari. ⁊ illud vnum inuariabile est: ⁊ ideo mutari nõ potest. Ex parte autem voliti vnus finis est ꝓter quẽ vult deus quicq̃d vult: ⁊ hic est ipe deus/⁊ bonitas sua/⁊ iusticia. ⁊ hunc finem/⁊ non aliud vult deus in omnibus volitis. ⁊ cuz hoc iterum vnum ⁊ inuariabile sit/ex parte ipsius non potest recipere multiplicatem/vel mutabilitatez. omnia alia circũstant voluntatẽ ⁊ non sunt ab ipsa: ⁊ ideo nec multiplicitatẽ/nec mutabilitatem recipit ab eis.

Ar. 2m

Ar. 3m

Ar. 4m

Solo pti. I

B Unde ad primũ dicendũ: q̃ voluntas non distinguitur fm volita/nisi illa sola que mouet speciem voliti ⁊ depender ad volitum. talis autem non est voluntas dei. ad illam enim dependet volitu⁊/⁊ non ecõuerso. Ad aliud dicendum: q̃ iste tres differentie dicuntur de diuina voluntate fm effectum: q̃ scz facit a nob probari bonũ precepti/⁊ beneplacens consilij/⁊ perfectũ superogationis. vel quia quietat nostram voluntatem in sua fm coniunctionẽ boni: qõ totum ⁊ solum est anime bonũ: ⁊ fm coniunctionẽ dulcis fruibilis/quo sicut dicit augustinus in doctrina christiana/voluntas delectata quiescit. Et hec est voluntas beneplacens. Placitũ enim idem est qõ pascens voluntas: quando scz voluntas se pascit in dulcedine voliti. perfectum autem est cui nihil deest: ⁊ facit probari volũtatem dei perfectam fm coniunctionẽ nostre volũtatis ad bonum summũ/qõ omniũ bonorũ cõgregatione perfectuz est: ⁊ cui nihil deest. Et ideo hec non multiplicant voluntatẽ: sicut causa in substantia non multiplicatur per effectus: ⁊ precipue causa voluntaria que ab effectu est separata. Ad aliud dicendũ q̃ non est simile de scientia ⁊ voluntate: quia scientia sub differẽtia speciei ⁊ forme ⁊ exẽplaris ⁊ priuationis ⁊ habitus res respicit: ⁊ ideo multiplicitatẽ recipit in nomine fm differẽtias sirorum. Voluntas autem volitum nõ respicit/nisi sub vna simplici differentia boni. omne enim quod vult/bonu⁊ est: ⁊ ad summũ bonũ ordinatũ. Ad aliud dicendũ/q̃ volũtas dei nullo modo mutat. Et qõ gregorius dicit: q̃ mutat sentẽtiã: vocat sententiam ꝓhericam enũciationẽ. sicut nos dicimꝰ: hec est sententia libri/vel lectionis: ⁊ non vocat sententiam definitionẽ eterne voluntatis. illam enim vocat consilium. ꝓherica autem enũciatio concernit causas inferiores: quia per respectum ad illas fit enũciatio. Et ideo necesse ẽ q̃ illis mutatis/mutetur sententia/sed non eterna definitio.

Ad arg. I m

Ad 2m

Ar. 3m

Ar. 4m

Vtrum voluntas antecedens ⁊ consequens sit in deo.

C Quõ incidẽs

Vtra hoc qõ queritur de verbo Damasceni in secũdo libro: qui videtur distinguere voluntatẽ beneplaciti/dicens sic: Oportet scire: q̃ voluntate antecedente vult deus omnes homines saluos fieri. Non enim ad puniendũ plasmauit nos/sed ad participationẽ bonitatis sue vt bonus. Peccantes autez vult puniri vt iustus. Et distinguit voluntatẽ in antecedentẽ ⁊ cõsequentẽ. Antecedẽs vt dicit est/acceptio ex ipo deo existens ⁊ non ex nobis. Consequens est concessio ex nostra causa. Et hãc sbdiuidit i dispẽsatiuã/siue eruditiuã ad salutẽ: q̃ scz vult ⁊ cõcedit bonos puniri: vt iob. Et desperatiuã: qua scz vult damnãdos puniri ad finalẽ perditionẽ. Adhuc Dam. ibidem dicit sic: Volũtas consequẽs est eoꝝ que nõ sunt in nobis. Eorũ autem que sunt in nobis/id est in potestate nostri arbitrij/que quidẽ sunt bona antecedentet: vult ⁊ acceptat/hoc est vult voluntate antecedẽte. Que vo sunt pniciosa ⁊ mala: nec antecedẽter/nec consequẽter vult. De his verbis objicit. Videt enim q̃ cũ in diuina voluntate beneplaciti non sit prius ⁊ posterius/q̃ nõ cõueniẽter diuidit in volũtatẽ antecedentẽ ⁊ cõsequentẽ. Adhuc: Que est ratio q̃ volũtas antecedẽs est eoꝝ que non sunt in nobis: voluntas aũt consequẽs est eoꝝ que sunt in nobis: Ad hoc eẽ videtur cõtradicere statim. post pauca enim subdit: Voluntas consequẽs est eorum que non sunt in nobis. Adhuc: Cum voluntas tam antecedẽs q̃z cõsequẽs sit respectu boni quod deus causat in nobis: ⁊ hoc bonũ fm rõnem intelligendi sit ante voluntatem: videtur q̃ vtraq̃z sit cõsequẽs ⁊ nulla antecedẽs. Adhuc dubitatur de hoc qõ dicit: q̃ mala que in nobis sunt: nec antecedenter vult/nec consequẽter. Hoc enim videtur cõtrariũ augustino in enchiridion: qui dicit sic: Nihil fit siue bonum/siue malum qõ omnipotẽs fieri nõ velit. ergo deus vult malum. si ergo bona est diuisio Damasceni/tunc vult voluntate antecedente vel consequente: ⁊ ita falsum videtur quod dixit: q̃ mala que sunt in nobis nec vult antecedenter/nec consequẽtur. Solutio: dicẽdum q̃ bona est diuisio Damasceni: sed non facit in voluntate duplicitatem/sed in volitis/⁊ in relatione volitorum ad voluntatẽ: ⁊ ideo remanet simplex voluntas beneplaciti. Et dicitur antecedens ⁊ consequẽs: non quia ꝓius ⁊ posterius sint in ipa voluntate beneplaciti: sed quia bonum quod respicit voluntas/antecedenter ⁊ consequẽter se habet in nobis. Antecedens enim est respectu conditionis nature ad salutem: quia scz naturam fecit rationalem que bonũ saluris meritorium posset agnoscere: agnitũ amare: amatum per merita querere ⁊ inuenire: inuento autem frui ⁊ beatificari. hoc enim non est ex nobis/sed ex suiipius concessione fecit in rationali natura. Et quia bonum illius ordinis vult volũtate beneplaciti: ⁊ bonum illius ordinis nihil antecedit in nobis/sed ex sui solius liberali concessione accepimus: ideo respectu illius est volũtas antecedẽs. Et quia hic ordo est ad salutẽ ⁊ nulli negatus: ideo dicitur q̃ voluntate antecedente vult omnes homines saluos fieri. Consequens autem est voluntas boni que est in ordine meriti ad retributionẽ/siue beatitudinis/siue damnationis. Et quia bonum talis ordinis est in vsu liberi arbitrij: Quia vsus aliquando bonus est: ⁊ tunc respicitur a diuina voluntate: eo q̃ causa eius est diuina voluntas. Aliquando malus est: tunc nõ respicitur a diuina voluntate: licet pena eius ⁊ condemnatio (fm q̃ iusti/cie opus est) respicit a voluntate diuina. Hoc eẽ modo in ordine illo iustum est: ⁊ sicut dicit Augustinus/omne quod iustum est/bonum est. ideo respectu ordinis illius qui est meriti ad retributionẽ est voluntas consequens. respectu enim ordinis illius voluntas beneplaciti est: que dicitur concessio ex nostra causa: quia meritum illud fm q̃ i vsu liberi arbitrij est/in nobis est: licet premium retributum fm q̃ retributum est non sit in nobis/sed in ipo. Per hoc patet solutio ad primum. prius enim ⁊ posterius/respectu quorum dicitur voluntas antecedens ⁊ voluntas consequens: non sunt in ipa diuina voluntate/sed sunt in nobis. Ordo enim conditionis nature ad salutem/antecedit ordinem meriti vel demeriti ad retributionez. Ad aliud dicendum q̃ iam patet ratio. bonum enim cõditionis nature ad salutem non est in nobis: bonũ autem ordinis meriti ad retributionez aliquo modo est in nobis. Et quod dicit: q̃ consequẽs est eorum que non sunt in nobis: non dicit ꝓter meritum/sed ꝓter retributionẽ: que hoc modo quo retributio est non est in nobis/sed in ipo. Et hoc est quod dicunt antiqui duoby versibus: Quicq̃d habes meriti puentrix gratia donat: Nil deus in nobis/ꝓter sua dona coronat. Ad aliud dicendũ: q̃ hoc teneret si voluntas dei causaretur vel moueretur a bono sicut voluntas hominis: nunc autem econuerso est/q̃ voluntas dei causa boni est: ⁊ ideo voluntas boni antecedẽtis in nobis dicitur antecedens: ⁊ voluntas boni consequẽtis in nobis dicitur consequẽs. Ad vltimũ dicendũ: q̃ nihil fit nisi velit deus iubendo/vel pmittendo: sed mala que pmittit fieri/nec vult antecedenter/nec consequẽter: sed signo pmissionis: quia scz ex causa rationabili pmittit fieri ea quãdo non impedit: sicut

D Solo qõnis incidẽtis

E

Arg. primũ

Ad arg. I m

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

in prehabitis determinatum est.

Queritur qualiter voluntati beneplaciti conueniat non cassari.

A Partica.II Arg.primũ

Ecēdo queritur qualiter volūtati beneplaciti conueniat non cassari. Hoc enī pbat magister pmo sententiarū distinctione.xlv. per illud pS.113. Omnia quecūq; voluit fecit in celo z in terra in mari z omnibus abyssis: Adhuc Ar.2m Ar.3m Romī.9.c. Voluntati eius quis resistit? Adhuc hec potest adduci ratio: quia si cassatur/tunc efficitur inuolūtariū qd a volūtario est. Inuoluntariū autem/vt dicit Aristo.in.ij.ethicoz/nisi duob; modis dicitur: scz per violētiam/z ignorantiā. sed nec violentia/nec ignorantia cadit in deum: ergo volūtas dei non potest cassari. In contrariū huius In ꝛrariū arg. primũ obiicit magister primo sententiarū distinctiōe.xlvj. ca. Hic ozitur questio.ex illo qd dicit aplus.I.Ti mo.2.b. Qui vult omnes homines saluos fieri z ad agnitionē veritatis venire. Constat enim q nō omnes homines salui fiunt: ergo videtur non fieri Arg.2m qd deus vult fieri: z hoc humana voluntate impediente voluntatē dei. Adhuc obiicit ex illo Mathei.23.d. Quoties volui cōgregare filios tuos/ quēadmodum gallina congregat pullos suos sub alas: z noluisti? Et ille ambe obiectiones sumunt ab augustino in enchiridion. Et ex his procedit sic: Ita hec dicunt tanq; dei volūtas supata sit hominū voluntate/z infirmissimis nolentib; z impedientibus nō potuerit facere potentissim9 qd volebat. Ubi est ergo illa omnipotētia qua in celo z in terra ꝓm prophetā/omnia quecūq; voluit fecit? Et quō voluntati eius ꝓm apostolū nihil resistit: si colligere filios hierusalem voluit z nō fecit? Hec sunt B Solo parti cule.II verba augustini in enchiridion. Solutio ad hoc quidam antiqui dixerunt: q est duplex voluntas beneplaciti: scz absoluta/z conditionalis. Absoluta est que nihil respicit in nobis. Conditiōalis que respicit aliquid in nobis. Et dixerūt: q absoluta voluntate deus vult omnes homines saluos fieri. z huius signum est: quia omnib; dedit conditionem nature possibilem ad salutem: z omnib; dedit precepta z leges z ordinem vite ad salutem: z omnib; paratus est dare gratiam ad meritum: que signa sunt q beneplacito volūtatis omnes vult saluari. Voluntas autem conditionalis est/ qua vult nobis bonū salutis si nos volumus: hoc est si nostrā voluntatem sue conformamus: z si digni sumus: z si non obstante oziginali peccato/ vel actuali capaces simus salutis. Et hoc dico propter paruulos vsum voluntatis non habent: z tamen non baptisati morientes damnātur: z causa damnatiōis in eis est peccatū oziginale: quo obstāte efficiunt nō capaces salutis. Et hoc satis bene dictuz est: z redit in idem cum dicto Damascenij: q scz voluntate antecedente vult omnes homines saluos fieri/sed Ad arg.1m in ꝛrariū non voluntate subsequēte. Ad obiecta in contrarium responder magister primo libro sententiarū distinctione.xlvj.sic capitulo: Nunc videndū. Qd enim dicitur: vult omnes homies saluos fieri/ nō ita dictum est quasi deus aliquos velit saluari et non saluētur: sed sic/ vult omnes homines saluos fieri: ac si diceret nullum hominem fieri saluum/nisi quem ipe fieri voluerit: non q nullus sit hominū quem nō saluum fieri velit/sed q nullus fiat salus nisi quem velit saluari. Et hec est determinatio augustini in enchiridion: z i libro de vocatiōe sanctorum. Et dat exemplum. Ponatur q vnus solus magister sit in ciuitate qui doceat pueros: de illo dicitur/ iste docet omnes pueros ciuitatis: nō q omnes doceat/sed quia nullus docetur nisi ab ipso. Hoc modo dicit augustinus etiam intelligendū illud: Illuminat omnē hominē viuentē in hunc mūdum Joh.I.nō q nullus hominū sit qui nō illuminentur: sed quia nisi ab ipo nullus illuminat. Dicunt tamen quidā q cū dicitur: vult omnes homines saluos fieri: potest fieri distributio p generib; singulozū. z sic vera est: quia de quolibet genere hominū aliquos vult saluare. Potest etiam fieri distributio pro singulis generū: z sic est falsa. non enī vult de volūtate beneplaciti singulos de omni genere hominū saluos fieri. Et simile huic dicūt esse Matth.23.c. Decimatis omne olus. non enim singula olera decimabant/ sed qlibet genus oleris.

Ad 2m

Ad id autem qd inducitur Matth.23.et Luce 19. Quotiens volui congregare filios tē. respondit magister in illo capitulo: nunc audiamus. z in ducit solutionē augustini in enchiridion sic dicentem: Non ex eo sensu dictum est quasi voluerit dominus filios hierusalē congregare/ z non sit factū quod voluerit: ideo quia impia ciuitas noluerit. sz potius illa quidē filios suos ab ipo colligi noluit/ qua tamen nolente collegit ipse omnes quos voluit. vt sit sensus: quotiens volui tē. id est quoquot congregaui mea voluntate semper efficaci/ te nolente id feci. Et fundatur solutio super hoc: q cum dicitur: volui congregare/sensus sit: volēs congregauit: z quotiens hoc feci/ tu noluisti: vt scz voluntas congregandi in actu accipiatur. Et iste determinationes magistri z augustini sunt z bone z sufficientes. Quidam tamen obiciūt ex hoc qd dicitur secūdo ad Timo.primo. Seipm negare non potest. q sicut non potest negare iusticiam qn neget seipm: eo q ipe est iusticia sua: ita nō pōt negare bonitatē quin neget seipm: eo q ipe est bonitas sua. bonitas aūt est q omnib; se cōmunicet ad salutē: ergo videtur q de necessitate z voluntate que impediri non potest/ omnes homies vult saluos fieri. Sed Rūsio ad hoc dicendum: q cum dicitur/ seipm negare nō potest: non est hoc impotentie: nec dicit obligationis necessitatem/ sed necessitatem imobilitatis: vt in prehabitis satis bene dictum est.

Obiectio.

Queritur de signis diuine voluntatis: Questio. LXXX.

Ende q̄ritur d̄ signis

D diuine volūtatis. Et queruntur tria: scz de signis in cōmuni. Secundo de singulis signis in speciali. Tertio de conformitate volūtatis nostre ad voluntatē diuinam. Huiꝰ qōnis tria sūt mēbra.

Queritur de signis diuine voluntatis in cōmuni.

A Memb.I

Primo ergo queritur de signis diuine voluntatis in cōmuni/ que ponit mgr in pmo sententiarū distinctione.xlv.ca. Aliqn̄ vo. P Et dicit sic: Scōm q̄ndā figuram dicēdi volūtas dei vocat qd ꝓm ꝓtieratē non est volūtas eius: vt

preceptio/prohibitio/consiliū/nec nō pmissio z operatio. ideoq; pluraliter aliquādo scriptura volūtatē dei pnunciat. Unde pheta pS.110. Magna opa dñi Arg.primũ exquisita in oēs volūtates eius. Sed his multipliciter obiicit. Primo enī videt q volūtas nō multiplicet p signa. Cū enim de scia dei agebat/nō fuit diuisa in scientiā per se/z in sciētiā signi: cū tn sciētia per se sit essentia diuina/z in multis signa scientie eius appareant. Similr nō fuit diuisa potētia per signa: cū tamen multa z multiplr sunt signa potentie diuie: ergo videt q volūtas per signa diuidi nō Arg.2m deber. Adhuc qd p tropū dicit de aliq̄/nō ꝓprie dicit de ipo/sed p translationē. dicit aūt magister: q ista quinq; per tropū dicūtur voluntas diuina: ꝓm quē nō ostendit falsum/sed verum. qd dicitur sub tropi nubilo/obumbrat. Querit ergo q̄ sit cau Ar.3m sa translatiōis/ q ista dicunt voluntas dei. Adhuc: Multa p tropū cōueniūt vni: z quia non per essentiam cōueniūt ei nō agunt ipm in pluralitatē. Si ergo ista quinq; per tropū conueniūt voluntati beneplaciti/ voluntas pluraliter nō debet consignificari circa illa: z ira nō debuit dici/exquisita in voluntatē eius: sed exquisita in voluntatem eius. Ar.4m Adhuc: Causa z principiū dicta de deo multiplicant non ex hoc q sunt multoꝝ/ z circa multa: sed vna z singularis est causa de9/z vnū z singulare principiū. ergo simil ꝗuis volūtas sit diuersorū volitozū/non debet multiplicari volūtas. q̄nq; Ar.5m ergo ista signa non faciūt q̄nq; voluntates. Adhuc Aug9 in.lxxxiij.questionib; dicit: q alia ratiōe facit equū/z alia hominē: z sic scientia dei est circa plura: z tn non dicit plures sciētie. z ideo licet volūtas sit circa plura/nō deb; dici plures volūtates. Ar.6m Adhuc aug9 in doctria christiana dicit: q signū est qd preter speciē qua sensib; ingerit/aliud facit in noticiam venire. Ex quo accipit: q omne signū sensibile est: z si nō est sensibile/non est signū. Sed ista quinq; non sunt sensibilia/sed itelligibilia: ergo vi Ar.7m detur q non sint signa volūtatis diuine. Adhuc in lra dicit magister in illo capitulo: Et si illa dicuntur: q nō est intelligendū deū omne illud fieri velle qd cuiq; precepit: vel nō fieri velle qd prohibuit. Precepit enim abrae imolare filiū/nec tn voluit: pcepit sāato Matth.20.et Luc.19. ne cui diceret: ille aūt predicauit vbiq;. Sed signum qd nō indicat suū signatum/ fallax signū est. cū ergo illa q̄nq; nō semp indicēt volūtatē bnplaciti esse circa ea de B Argu.8m. qb; sūt: fallacia signa sūt/ vt videt. Adhuc vident esse paucioza q̄ q̄nq;. Magister hugo in sentētiis: Voluntatē beneplaciti due sequūtur voluntates sicut signa huius volūtatis. vna permittēs vocat: alia faciens. Et duo ista sunt quasi consequētie voluntatis summe z quasi explicatio eius z effectus illius z paria illi: nunq̄ tamē coeterna. quicq̄d enī in illa semper est/ in istis aliquando est: z quicq̄d in istis aliquādo nō est/in illa nunq̄ est. Et hoc relinquit q duo sunt signa diuine voluntatis/z nō plu Arg.9m ra. Adhuc Hugo ibidem: Beneplacitū voluntatis qd eternū est/ pficit z consumat z manifestatur his duob; que sequūtur in tempore pmissiōis scz/ Ar.10m z operatione diuia. ergo videt q tn duo sint. Adhuc videt q duo coincidant in idem: preceptū scz z pbibitio. Exodi enī.20. vbi enumerātur precepta decalogi/ prohibitiones continētur sub preceptis/ z precepta dicuntur: ergo preceptum z prohibitio non sunt diuersa signa voluntatis diuine/sed vnū.

Adhuc Aug9 in enchiridion: Non fit aliquid nisi Arg.11m. omnipotēs fieri velit: vel sinendo vt fiat: vel ipe faciendo. ergo videtur q duo tn signa sint: scz pmissio z operatio. Adhuc dicit Damascen9: q in deo Ar.12m. consiliū nō est: ergo videtur q cōsilium nō sit signū volūtatis diuine. In contrariū huius videtur: In ꝛrariū argu.primũ. q plura debeāt esse signa. respectu enim boni tria determinant signa: scz preceptū/ consiliū/ operatio. Cum ergo malum amplioris diuisionis sit q̄ bonum/ plura debent assignari respectu mali q̄ respectu boni. respectu boni autē assignant duo tn: scz pmissio z pbibitio. Adhuc: pmissio z preceptū Ar.2m concurrunt in eodem. quia super illud: Ps.104. Eduxit eos cum argento z auro/ dicit glosa: q asportare vasa egyptioꝝ/ deuotis fuit preceptū: z in firmis pmissum. Cum ergo sint circa eūdem actū preceptū z permissio/non debent differentiā z numerum facere in signis voluntatis diuine. Adhuc: Ar.3m Sicut est bonū z melius: ita est malū z peiꝰ. sicut ergo est vnum signum respectu melioris boni qd est consilium/z vnū respectu boni qd est preceptum: ita debent esse duo contra/malum z peiꝰ: quozū vnum opponatur ꝓcepto qd est prohibitio: z alterum consilio: z hoc non habemus: z sic diminute assignantur signa. Adhuc permissio z pro Ar.4m hibitio non videntur esse signa voluntatis z voluntatum: Circa enim id quod prohibet vel permittit deus/non est voluntas dei vna. Adhuc permis Ar.5m sio non videtur esse vnū signum/sed multa. Multipliciter enim dicitur permissio. dicitur enim aliquando permissio indulgentia minozis boni. pme ad Ebr.7. super illud: de virginibus preceptū domini non habeo/ Glosa: Virginib; permittitur nubere. Dicitur etiam permissio eozum que temporaliter a iudice nō puniūtur. Mat.10. ꝓter duriciam cordis vestri moyses permisit vobis libellū repudij. Dicitur etiam permissio in his que nō prohibentur. vnde glosa super illud Ps.4. Irascimini z nolite peccare: pmittit qd necessitatis est/ hoc est venialem motum ire. hoc est non prohibet. Dicitur etiam permissio in his que quis non cohibet cū cohibere possit. sicut generaliter dicitur permissio in malis mundi que non cohibet deus. Cum ergo iste permissiones non sint circa idem: videntur esse diuersa signa voluntatis diuine. Solutio: dicē C Solo mēbri primi dum q signa voluntatis diuine sunt quinq;: z vera sunt signa: nec plura/nec paucioza. si significāt enī voluntatē beneplaciti diuini esse circa aliq̄d illozuz de quibus sunt. Super illud enī Rom.12.a. Ut probetis que sit dei voluntas bona tē. dicit glosa: q duplex est voluntas dei: Una scz qua vult quicquid vult. z hec est essentia diuina simpler: z nullo modo multiplex in seipa. Alia q vult. Et illa ē multiplex. Illa enim est volitum: z volita sunt multiplicia/z actus volūtatis multiplex circa eam. Unde sic possunt accipi signa voluntatis: q volūtas dei aut est respectu boni vt sit vel fiat: Aut respectu mali ne fiat: vel si est ne placeat. Si respectu boni qd rationali creature bonuz est/ accipitur dupliciter: scz vel vt fiat: vel vt sit. Si est respectu boni vt fiat: aut est respectu boni cōmunis necessarij ad salutē: z sic est pceptio. Aut est respectu boni meliozis sub

quo indulgetur bonuz minus quod est necessariũ ad salutem: z sic consilium. Si autem respectu boni vt sit: tunc est operatio siue impletio, deus enim omne bonũ nostrum operatur in nobis. Esa. 26. c. Omnia opera nostra operatus es in nobis domine. Si autem est respectu mali ne fiat: est phibitio. Si est respectu mali indicans ꝙ non placet factũ: est pmissio / prout permissio dicitur eorum que nõ cohibentur a deo cum cohiberi possint. Et sic sũt quinq; signa voluntatis diuine que hoc versu continentur: Precipit / z prohibet / permittit cõsulit / implet. Ad primũ ergo dicendum: ꝙ non est simile de scientia / potentia z voluntate. Scitum enim ad scientiam relatum / in vna specie z forma veri refertur ad ipsam: z ideo actus scientie non multiplicatur ad scitum. Similiter possibile sub vna ratione possibilis refertur ad potentiam: sed volitum non sub vna ratione boni refertur ad voluntatem / sed sub pluribus z differẽtibus in bono. Alia enim est ratio boni necessarij ad salutem: z alia ratio pertinentis ad perfectionem: z alia ratio boni quod est impedire maluz ne fiat: hoc enim bonum est: z alia ratio boni qõ est tolerãtia mali facti. z ideo multiplicatur voluntas fm volita: z nõ multiplcatur scientia fm scita: nec potentia fm possibilia. Ad aliud dicendum: ꝙ tropus dicitur hic / quia per similitudinez conueniũt z non per veritatem / siue per essentiam. Bonum enim precepti quod est effectꝰ voluntatis beneplaciti in precepto / est circa hoc qõ est voluntas beneplaciti in actu: z quia actus diuine voluntatis est circa hoc: ideo sicut signum indicat voluntatem beneplaciti. Unde actus voluntatis dicitur ibi voluntas: quia est in forma z ratione voluntatis / z quia actus est circa volitum: ideo per actum accipit volitum formam z speciem boni / quod disponit voluntatem agentem. z sicut accipit speciem disponentis volũtatis: ita accipit nomen z vocat volũtas. Et per hanc similitudinẽ signũ dicitur voluntas. Matthei. 6. b. Fiat voluntas tua sicut in celo z in terra. Hoc enim de voluntate signi intelligitur. Sicut z illud Matthei. 12. z Luce. 11. Si quis fecerit voluntatem patris mei qui est in celis / ipse meus frater z soror et mater est. Ad 3m Ad aliud dicendum: ꝙ voluntas beneplaciti intelligitur nõ multiplicatur in his: sed potius quia bonum multiplex est quod efficitur vt volitum in illis sub diuersa differentia boni / ideo actus volũtatis est in illis: z ille actus dicitur voluntas z multiplicatur in illis, ꝓter quod in signis plures sunt volũtates: que tamen omnes signa sunt vnius voluntatis que est essentia diuina. Ad 4m Ad aliud dicendum: ꝙ nomina dicta de deo / que non connotant effectum in creatura differentem fm speciem z ordinem ad diuersa non possunt pluraliter significari / nec proprie / nec tropice. sicut causa z sicut principium. Causa enim est a qua est esse in omnibus quorum causa est: z similiter principium. Esse autem non diuersam rationem habet in effectibus: sicut nec verum in scibilibus. Dicit enim dionysiꝰ: ꝙ z contrariorum contrariorum deus scit vno modo. Sic autem non est de volitis: vt iam dictum est. Et ideo licet non dicantur cause plures vel pncipia plura: tamen dicuntur voluntates plures, quia connotata in voluntate beneplaciti in signis istis non sunt sub vna z indifferenti ratione boni et volitis: z ideo tropice loquendo non est vna voluntas / sed plures. Ad aliud dicendum: ꝙ sicut iam patuit / in cõnotatis non est simile de scientia z voluntate: z ideo non tenet obiectio. Ad aliud dicendum: ꝙ signum dicitur multipliciter. Dicitur enim signum cuius vsus est in significando vel causando in vsu sacramentorũ veteris vel noue legis, z hoc definitur ab Augustino: z hoc necesse est esse sensibile: quia sacramentum est corporale z visibile elementũ ex similitudine significans / z ex sanctificatione inuisibilem gratiã conferens. Dicitur etiã signum: ꝙ sicut adiunctum demonstrat id cui adiunctum est. Et hoc dupliciter: scz ꝓbabiliter: vel de necessitate. probabiliter: vt habere lac in mãmillis signum est ꝙ mulier peperit. Et fm hoc accipitur signum, ij. prioꝝ / vbi Aristoteles docet syllogiz are ex icotibus z signis. Si de necessitate / sic signum conuertibile est cum causa. fm ꝙ Aristoteles in secundo posteriorũ demonstrare docet ex signo conuertibili cum causa. sicut demonstratur planetas esse prope / quia non scintillant: cum tamen prope non possit esse causa non scintillationis / sed signum. Scintillationis autem vera causa est / tremor forme vise in humido oculi / vel in humido medij per quod videtur: vt dicit alphorabiꝰ. Et sic accipitur signum cum dicitur signum diuine voluntatis: quod sicut adiunctum significat voluntatez beneplaciti esse circa aliqõ illius cuius est signum. Ad aliud dicendum: ꝙ non dicuntur signa / eo ꝙ indicent voluntatem beneplaciti esse circa illa de quibꝫ sunt: sed quia indicant voluntatem beneplaciti esse circa aliqõ illoruz. Sicut in abraã nõ indicabat voluntas circa imolationẽ z occisionem: sed circa intellectũ mysterij de imolatiõe xpi. Unde xps fm humanitatẽ occisus est / non fm diuinitatẽ. sic in imolatiõe abrae occisus est aries / nõ Isaac. Uñ in hoc deꝰ voluit ꝓbationẽ fidei abrae. Et in ceco illuminato voluit formã humilitatis in euitãda laude. sicut ex verbis augustini dicit magr pmo sententiaꝝ distinctione. xlv. ca. Et si illa. Uñ vera signa sunt vere indicãtia id qõ vult deꝰ in his de quibꝫ sunt signa. Ad aliud dicẽdũ: ꝙ magr hugo signa volũtatis beneplaciti assignat fm ꝙ beneplacitũ est omnibꝫ creaturis generaliter / siue ad bonum / siue ad malum. sic enim beneplacituz dei declaratur z significatur respectu boni per operationẽ: quia omne bonũ creature facit deus: z respectu mali per pmissionẽ. pmittit enim qõ nõ cohibz. Sed magister hugo in sentẽtijs assignat signa fm ꝙ referuntur ad rationalem creaturam per prouidentiam ordinatam ad salutem, z sic sunt quinq; quia quinq; modis ordinatur ad salutem fm duas partes iusticie: que sunt declinare a malo z facere bonum. Per hoc etiam patet solutio ad sequens / quod idem est cum isto. Ad aliud dicendum: ꝙ preceptũ dupliciter dicitur: large scz / z stricte. Large dicit preceptũ omne id quod paccipitur vt sit pncipium z regula vite in faciendo bono / vel vitando malo. z sic diuiditur preceptum in affirmatiuum z negatiuum. z sic prohibitio est precepcum / z ponitur inter precepta decalogi. Stricte dicit pceptũ qõ obligat ad faciẽdũ id qõ pcipit. z sic prohibitio nõ est preceptum / sed prohibitio z

Ad 1m. Ad 2m. Ad 3m. Ad 4m. Ad 5m. Ad 6m. Ad 7m. Ad 8m. Ad 9m. Ad 10m.

preceptio diuersa sunt signa voluntatis diuine. Ad 11m. Ad aliud dicendũ ꝙ augꝰ signalia signa ponit dine voluntatis: z non specialia specialiter respicientia bonum creature rationalis. Ad 12m. Ad aliud dicendum: ꝙ consilium deriuatur a verbo consulo. Cõsulo autem dupliciter dictum est: scz a consilium dante: vel a consilium querente / fm ꝙ cõstruitur cum accusatiuo vel datiuo: consulo te: consulo tibi. Et si deriuatur a consulo fm qõ construit cum datiuo / significat abundantiam prudentie in consiliabilibus. Et sic in deo est. Esaie. ix. b. Uocabitur admirabilis / cõsiliarius. Unde sepe dicitur i libris Regum z Paralipo. z in propheris: consuluit dauid / vel aliud dominũ. Scõm autem ꝙ cõstruitur cum accusatiuo: tunc consulo te idem est / ꝙ consilium quero a te. z sic / defectum prudentie significat z ignorantiam consiliabilium. Et sic dicit Dama. ꝙ in deo non est consiliũ: qz cõsiliũ ignorantis est. Ad id quod obijcitur in contrarium / ꝙ plura esse debeant: dicendum ꝙ bonum z maluz dupliciter cõsiderantur: scz fm se: z fm fieri / id est fm relationem ad aliud. Si fm se considerantur: tunc malum est ampliozis diuisionis q̃z bonum: quia sicut dicunt dionysius z Aristoteles: bonum est ex vna sola z tota causa / cuius totalitas cõgregatur ex omnibus que faciũt ad esse boni: que sũt ꝙ fiat ex habitu bono actum eligente z informante / z vestiatur circumstantijs debitis / z determinetur debito fine. Malum autem fit ex particularibus defectibus omnifariam: vt dicit dionysius. Si autem cõsiderantur malum z bonum in ordine ad aliud fm fieri z esse: malum minoris est diuisionis q̃z bonum: propter differentias boni que diuersimode se habent ad causam boni. Et hoc modo se malum habere non potest: eo ꝙ nõ habz causam efficientem / sed deficientem: vt dicit Augustinus ad voluntatem dei / que causa omnium est: vt prehabitum est: nec voluntas potest se habere ad ipsum nisi vt prohibens ne fiat: vel vt permittẽs / quando fit a causa deficiente. Ad 2m Ad aliud dicendũ: ꝙ asportatio vasorum a diuersis facta / z ex diuersis causis non fuit vnus numero actus. Quidam enim vasa asportabant ex auaricia: z hoc fuit illicitum: sed permissuz hoc modo quo permittitur qõ non cohibetur. Quidam autem asportabãt ex deuotione ad dei preceptum: intelligentes significari in hoc / ꝙ ornatu suo spoliandus est mundus / et ornatus ille ecclesie addendus: z vt significarẽt hoc / asportauerunt. Unde permissio et preceptũ non concurrunt circa vnum numero actuz. z ideo remanet ꝙ diuersa sũt signa permissio z preceptũ. Ad 3m. Ad aliud dicendum: ꝙ licet sit malum z peius: tamen in hoc non habent differentiam ꝙ si referũtur ad causam / quin verum q̃z sit a causa deficiẽte: que est voluntas creata. z idcirco cuz conueniant in causa z priuatione specici boni: sufficit ꝙ habeãt vnum signum / quod est prohibitio. sed verum est ꝙ mortale prohibetur directe: veniale autẽ in quãtum dispositio ad illud. Ad 4m Ad aliud dicendum: ꝙ voluntas dei non vno modo est circa signa. In pcepto enim est circa id quod precipitur: In prohibitione autem est circa oppositum eius quod prohibetur: hoc enim vult deus: In permissione autẽ est circa id quod ex malo elicitur. sicut persecutiones tyrannorum permisit / vt ex illis probaretur et in exemplum poneretur patientia martyrum / quam voluntate beneplaciti vult deus. Ad 5m Ad vltimum dicendum: ꝙ licet permissio multipliciter dicatur: tamen illa multiplicitas ad vnum cõmune reducitur. Primum quidem qõ permissio vocat est: fm ꝙ dicitur pmissum / quod nõ cohibetur cũ cohiberi possit. Omnes autem alij modi permissionis modi quidem sunt istius / vel circa malum / vel circa imperfectum bonum. Est tamen notãdum: ꝙ licet omnia ista sint signa voluntatis diuine / voluntatis dico beneplaciti: tamen cuz dicit: vult deus quod precipit: vult quod prohibet: vult quod permittit: vult quod operatur: vult quod cõsulit: in omnibus his per hoc verbum vult / essentia diuia vt voluntas significatur: sed diuersa cõnotantur in creatura. In preecepto cõnotatur obligatio ad bonum saluti necessarium: In cõsilio psuasio z inclinatio ad bonum z debituz perfectiõi: In permissione vero ex fuga eiꝰ quod permittit / et ex detestatione / eminentia boni ex illo quod pmittitur elicitur. In prohibitione vero ex fuga prohibiti motus / et electio oppositi siue ad opposituz.

Queritur de singulis signis diuine voluntatis beneplaciti in speciali

Mẽb. p. II.

Secundo queritur de singulis signis diuine voluntatis beneplaciti in speciali. Et queruntur quinq;. Quorum primum est de precepto. Scõm de prohibitione. Tertium de permissione: et de consilio. Quartum dei impletione siue operatione. Hui mẽb. 4. sũt artic.

Queritur de precepto vtrum deus velit ꝙ preceptum suuz semper opere impleatur.

A

Primo ergo queritur de precepto. qõ cõsueuit sic definiri: Preceptum est signuz voluntatis diuine / obligans ad actũ de quo est. Articu. II.

Et hoc videtur probari ex auctoribus quos induct magister primo sententiaruz distinctione. xl v. capitulo: pro precepto. Dicit enim ꝙ illud Matthei. vj. b. fiat voluntas tua / intelligit de signo voluntatis / quod est preceptum. per hoc enim quod dicit fiat / significat ꝙ actus ille fit qui precipitur. Argu. 1m.

Adhuc idem ibidem induct illud Matthei. xij. d. Qui facit volutatem patris mei. vbi per verbũ facit / vel fecerit idẽ significatur. Argu 2m. Sed in contrarium huius videtur quod dicit magister ibidez in capitulo illo: Et si illa dicuntur dei volũtas. Ubi sic dicit: Non est intelligendum deum omne illud fieri velle quod cuiq; precepit. Precepit enim abrae immolare filium. Genesis. xxij. nec tamẽ voluit: nec ideo precepit vt id fieret / sed vt abrae probaretur fides. In contrariũ arg. pmum. Si forte quis dicat: ꝙ non precepit occidi filium / sed offerre. Cõtra illudẽ qõ dicitur Hebro. xj. d. sic enim dicitur ibi: Unigenitum offerebat qui susceperat repromissiones: ad quem dictum est: quia in Isaac vocabitur tibi semen: arbi- Argu. 2m.

trans quia ⁊ a mortuis suscitare potēs est deus. Hoc enim non arbitraretur nisi vellet occidere/ et nisi deus preciperet eum occidi. Unde glosa augustini ibidem: Non trepidauit Abraam crede/re quādo promittebatur Genesis. xvij. Non trepidauit offerre quando exigebatur. dextera eius exigitur ad sacrificiuz vt moreretur. cuius cor ere ctum est ad fidez vt nasceretur: nec fuit religio credentis contraria deuotioni obtempantis. Promissionem enim pater prius fideliter tenens/ quā per hunc oportebat impleri quem deus iubebat occidi: non hesitauit quin sibi reddi possit immolatus qui dari poterat non separatus. non sibi fecit questionem quasi de contrarijs ⁊ sibi aduersantibus verbis dei promittentis filium nasciturum/ et postea dicentis: occide mihi filium tuum. Cum ergo noluerit filium occidi: videtur ꝙ fieri precepit quod fieri nō volebat. Videtur ergo ꝙ aliquādo precipit quod nō vult fieri: ⁊ sic ducta descriptō

Arg.3m precepti non est vera. Adhuc Ambrosius ī libro de patriarchis: Aliquando iubendo significamus velle fieri qd̄ tamen fieri nolumus: sed tamen experimentum obedientie querimus. sicut Abraam a deo temptatus legitur in filio primo genito/ quem dominus nolebat ab eo occidi. vnde statim dixit: ne extendas manum in puerum: a cst dicat: affectum inquisiui/ non factum exegi. temptabat affectum patris si dei preceptā preferret filio. ergo videtur ꝙ directe precepit eum occidi: ⁊ tamen noluit eum occidi/ ⁊ sic precepit quod non voluit. Et quo videtur: ꝙ ⁊ signum falsum est/ preceptuz

Arg.4m scz/ ⁊ ipse precipiens duplex fuit. Adhuc constat ꝙ precepit abraam ꝙ occideret ⁊ verbo imperatiui modi vrebatur. per quod significabatur ꝙ voluntas beneplaciti esset circa imperatum: ⁊ tamen volebat ꝙ id non fieret. non ergo semper vult fieri qd̄

B Sol. arg. 1. precepit. preceptum ergo est signum voluntatis: et tm̄ nō fuit voluntas circa hoc. Solutio: dicēdū cum ambrosio in auctoritate preinducta: ꝙ preceptum multiplex est: scz preceptum probationis: et preceptum executionis: et preceptū disciplinę. Et preceptum probationis non semper exigit actum/ sed preparationem ad actum: ⁊ voluntatē exigit/ vt fidelitatis ⁊ obedientie accipiatur experimētū/ vt hoc alijs ponatur in exemplū. Preceptum executionis est qd̄ exigit actum: quia hoc est quasi regula actus per quā mensuratur licitum in actu. Licitum enim est qd̄ lege precepti regulatur. Ezechielis. xx. d. dedi eis precepta mea/ que faciēs homo viuet in eis. Preceptuz disciplinę est in quo accipitur disciplina: vtrum quis de precepto et obligatione precepti rectam habeat estimationez. Si enim recte estimat voluntatem precipientis/ omnibus dictat anteponendam: etiam in his que preter rationem esse videntur. sicut fuit preceptuz ade de pomo non comedendo. Propter ꝙ obedientia ab antiquis sic definitur: obedientia est virtus q̄ quilibet amplectitur iniuncta necessario implenda: nisi obstiterit imperantis auctoritas. Dicendum ergo: ꝙ preceptuz qd̄ dominus dedit abrae/ temptationis preceptuz fuit. ⁊ hoc significatur in textu. sic enim dicit: Que postq̄ gesta sūt/ tempta uit deus abraam: ⁊ dixit ad eum: tolle filium tuū ⁊c. In precepto autem temptationis non exigitur actus/ vt dictum est: sed perfecta preparatio ad actum vt probetur fides ⁊ deuotio obediētis/ vtrū scz aliquid anteponat dei preceptis. Ut probatur ex verbis ambrosij: ⁊ ex verbis glose pauloante inductis. Et i tali precepto dei volūtas est circa preparationem ad actum ⁊ promptitudinem obediēdi: ⁊ non circa actum precepti. Ad primum ergo Ad arg. 1m dicendum: ꝙ descriptio illa non tenet nisi de precepto executionis: ⁊ nō de precepto probationis ⁊ disciplinę. Per hoc etiam pater solutio ad duo q̄ īducit de euangelio. hec enim ambo intelliguntur de precepto executionis. Ad qd̄ in contrariū ad Ad arg. 1m ducit concedendum est: quia de precepto executionis. sufficiens enim pbatio accipitur per preparationez ad actum. Ad id qd̄ inducit de apostolo ⁊ de augustino: dicendum ꝙ pro certo precepit Ad 2m immolari ⁊ occidi filium: quem etiam occidisset et in igne obtulisset: vt dicit Bernardꝰ in libro de dispensatione precepti ⁊ regule: nisi obstetisset precipientis auctoritas/ dicens: ne extendas manū in puerum. sed quia precepit precepto temptationis: noluit actum/ sed promptitudinem obediendi in abraam/ que sufficienter ostensa est per preparationem ad actum. Ad dictum Ambrosij: dicendū Ad 3m. ꝙ illud totum soluit questionem istam. Nec est signum falsum: Non enim sequitur ꝙ voluntas sit circa actum/ sed circa promptitudinis obediēdi experimentum: non quo deo inotesceret/ sed quo ipsi abrae inotesceret perfectio fidei sue. ⁊ sic alijs poneretur in exemplum. Unde etiam dicitur Debreo. xj. ꝙ in fide testimonium secuti sunt senes. Et prudentius: Senex fidelis prima via credendi est. Nec precipiēs fuit duplex: ⁊ q̄ voluit quod intendit/ probationem scz fidei. et quia probari non potuit/ nisi in maximo esset promptus ad obediendum: propter hoc posuit in maximo/ in occissione scz vnigenitī: quod difficilimum fuit pio patri/ sed conuenientissimum ad instructionem fidei. in hoc enim instruebatur: ꝙ vnigenitus dei promissus abrae offerendus erat pro redemptione generis humani: occisus fm̄ humanitatez/ sed viuens fm̄ deitatem. Ad aliud dicendum: ꝙ preceptum p Ad 4m. certo signum est voluntatis: sed ex sui significatione inquantum imperans est/ non est signum nisi voluntatis imperantis/ ⁊ nō semper imperari: nisi sit preceptum executionis.

Utrum deus possit precipere cōtra ius naturale ⁊ contra decalogum quē ipse scripsit in tabulis.

A Q. ōincidēs

b Ic determinata ista questione fm̄ dicta sanctorum/ fortior questio fit de iam determinatis: vtrum scz deus possit precipere contra ius naturale/ ⁊ contra decalogum quem ipse descripsit in tabulis. Exodi. xx. Et videtur ꝙ sic Arg. ūmēl Quod enim Abrae precepit contra ius naturale fuit: et qd̄ osee precepit contra decalogum fuit. Et Exodi duodecimo vasa egyptiorum asportari fecit/ quod fuit contra istud preceptum: non furtum facies. ibi enim precipitur: non contrectari res alienas inuito domino: ⁊ sc̄m ꝙ furtum generaliter intelligitur de omni illicita contrectatione

Argu 2m. rei aliene. Ad hoc idem obijcitur per rationem: lex enim superior soluere potest preceptum legis inferioris. sed lex eterna qua vtitur deus/ ⁊ que ipsa iustitia dei est ⁊ essentia sua/ supior est oī leget et lex naturalis est sub ipsa: ergo potest pcipere cō

Arg.3m. tra eam sicut lex superior contra inferiorem. Ad huc nihil iustius q̄ q̄ deus vult: vt dicit augustinus: Si ergo deus vult aliqd̄ precipere contra legem nature/ eo ipso quo precipit iustum est: Et si iustum est/ constat ꝙ precipere potest: ergo potest

In ꝓmū ar. primū. precipere iuste contra legem nature. In contrarium est qd̄ in prebabitis determinatum est: ꝙ nō potest que sunt iporentie ⁊ peruersitatis. Peruersitas autem est pcipere contra legez nature: ergo

Argu. 2m. contra legem precipere non potest. Adhuc in p̄ habitis de potentia ab augustino inductum est: ꝙ creator nature nihil facit contra naturam. quia faciendo contra naturam quam ipse condidit/ faceret contra seipsum. ⁊ sicut se habet creator nature ad naturam: sic lex eterna creatoris se habet ad legem nature. ergo creator lege eterna nihil precipere potest contra legem nature creatam. Adhuc

Arg.3m Augustin ꝰ in libro de libero arbitrio: facultas libertatis non est nisi de hoc qd̄ expedit ⁊ decet. deꝰ ergo non potest facere facultate libertatis nisi qd̄ expedit ⁊ decet. ⁊ sicut se habet ad facere/ ita ad p̄ cipere: quia nihil differt vtruz malum fiat aliquo

Arg. 4m. precipiente/ vel faciente. Adhuc Tullius in libro de amicitia: Prima lex amicitie sancit/ vt pro amicis non nisi honesta faciamus. sed ordinatioz ē homo ad deum q̄ ad homines: ergo multo magis pro deo nō sunt nisi honesta facienda. facienda autem sunt que precipit: ergo contraria legi nature/

Argu. 5m vel legi decalogi a deo non sunt precipienda: et si precipit/ non sunt facienda. Adhuc facere cōtra legem nature/ vel contra legem decalogi facit hominem deteriorem et peauum. sed dicit augustinꝰ ꝙ deus non potest facere quo homo fiat deterior: ergo videtur ꝙ non possit precipere contra legem nature vl̄ decalogi. Et hoc expresse dicit magister primo sententiarum distin. xlvj. ⁊ inducit ibi augustinum in libro. lxxxiij. questionum sic arguentez: Nullo sapiente homine auctore fit homo deterior. tanta enim est ista culpa/ que in sapientem hominē cadere nequit. Est autem deus omni homine sapi

B Argu.6m. ente prestantior: multo minus igitur deo auctore fit homo deterior. Adhuc arguit in capitulo sequenti sic: Multo est prestantior dei voluntas q̄ hominis sapientis: ⁊ cum deo auctore aliquid fieri dicitur/ illo volente fieri dicitur. Est autem vitium voluntatis quo homo fit deterior: quod vitiū longe est a dei voluntate. Constat autem ꝙ id qd̄ fit deo precipiente/ fit deo auctore ⁊ deo volente: quia preceptum signum voluntatis est. ergo videtur ꝙ id quo homo deterior fit/ nec precipere/ nec

Arg. 7m. velle potest. Adhuc Abacuk primo Mūdi sunt oculi tui domine ne videas malum: ⁊ respicere ad iniquitatē nō poteris. precipere autē cōtra ius naturale ⁊ contra decalogum/ ⁊ malum est/ ⁊ iniquū: fm̄ ꝙ iniquum dicitur qd̄ recte regule vite nō adequatur. ergo videtur ꝙ talia precipere deus non

Arg.8m. potest. Adhuc: iustitia humane nature ⁊ rectitudo erēplata ē ad iustitiā diuinā ⁊ rectitudinē. q̄ qd̄ est ꝗ rectitudinē humanā/ ē cōtra rectitudinē diuinā. sed facere contra decalogum ⁊ contra ius naturale/ est contra rectitudinem humanam: ergo cōtra rectitudinem diuinam. sed deus non potest precipere contra rectitudinem suaz: quia faceret cōtra seipsum: ergo nec contra legem nature/ nec contra decalogum. Quod si concedatur. In contrariū In ꝓtrariū but. arg. 1. videtur esse qd̄ dicit in libro de dispensatione precepti ⁊ regule sic: Quod non ab homine est institutum/ sed diuinitus promulgatum: non nisi a deo q̄ tradidit mutari potest. vt/ non occides: nō mechaberis. nec cuiq̄ homini aliquid horum soluere licuit/ aut licebat: deus tamen horum aliquid quando voluit soluit. sicut cum hebreos egyptios spoliare: siue quando ꝓheta osee cum muliere fornicaria misceri precepit. Ex hoc pater: ꝙ pcepit cō/ tra legem nature/ ⁊ contra legem decalogi. Ad huc augustinus in questionibus super exoduz sic dicit: Lex eterna in medio quedā posuit/ vt in eis vsurpādis comprehendatur audacia: in exequendis iure laudetur obedientia. Et vocat media que possunt bone ⁊ male fieri. sicut occidere: quod potest bene fieri ex obedientia: male autem ex temeritate propria. ergo deꝰ potest precipere occissionē. E Solo. 1. q̄/ sicut pcepit abrae de filio. Ad hoc diuersi diuersas dederunt solutiōes. Distinguunt enim quidaz de natura: scz ꝙ est natura vt natura: cuius lex est ius naturale: fm̄ ꝙ diffinitur ius naturale in decreto ⁊ in institutis: ꝙ ius naturale est qd̄ natura omnia animalia docuit. Et hec natura est ler quedam inserta potentijs actiuis ⁊ passiuis nature: ligans ⁊ obligans naturam ad ea renenda que pertinent ad nature conseruationem in specie ⁊ indiuiduo: ⁊ ad ordinem nature quo res illiꝰ ordinantur ad inuicem fm̄ naturalem illius nature cursū: vnde fit consuetus concursus nature/ vt dicit augustinus. Et hec natura in homine non dictat nisi coniunctionem maris ⁊ femine in eadem specie. Dicunt enim ꝙ est natura vt ratio: fm̄ ꝙ ratio est vis collatiua modos ⁊ causas ꝓsiderans. Et hec natura est homis: ⁊ in coniunctione maris ⁊ femine nō considerat distinctionem sexus tūm in conformi specie: sed considerat etiam que vel qualis coniunctio fm̄ temporum differentias valeat ad domus edificationem vel fidelium propagationez ⁊ religionis. Et hec dictat aliquando pluribus cōiungi: scz quando cum propagatione seminis fuit propagatio religionis: qd̄ morem vocat augustinus. Genes. iij. in glosa: Obijciuntur iacob quatuor vxores: qd̄ cum mos erat/ peccatum nō erat. Et vocat morem actum consuetudinalem expieta te causatum et necessitate religionis. quemadmodum etiam plato hoc dicit esse naturale: eo ꝙ vnꝰ multas impleꝰ: sicut vnum sigillum multa sigillat: licet vna non possit habere plures: eo ꝙ plurium coitus cum vna impedit fecunditatem. Sicut est in a gentibus ⁊ patientibus in natura: ꝙ si idez patitur a diuersis agētibus/ impeditur actio vtriusq̄ ⁊ confunditur. diuersa autem bene patiuntur ab vno agente. Quando autem necessitas religionis non est/ sed melius fit propagatio per semē spirituale q̄ naturale: tunc dictat vnum vni esse coniungendum: eo ꝙ hoc sufficit ad fecunditatem: et illius est ad domus edificationem ⁊ ad prolis educationē ⁊ maiorē in natis facit germanitatē. Rō ait

vt ratio est/que ex legibus ordinat cõiunctionem et ex his que magis faciunt ad ciuilitatem (Dicit enim Aristoteles in.viij.ethicorum: q̃ homo naturaliter est animal coniugale/ ⁊ naturaliter animal ciuile) ⁊ sic ratio sumpta dicitur q̃ vnus vni cõmisceatur/ que fm̃ leges patrie sua est ⁊ sibi fꝫ indiuiduam vitã coniuncta. fm̃ q̃ dicimus: q̃ matrimonium est coniunctio maris femine legitima/ indiuiduam vite consuetudinem retinẽs. Isti dicũt: q̃ deus nõ potest precipere contra ius naturale p̃mo modo dictum: sed potest p̃cipere contra ius naturale secũdo ⁊ tertio modo dictum. Qꝫ enim iacob habuit quattuor vxores: fuit contra ius naturale secundo modo dictũ. q̃ abraam cõmixtus est agar Bene. xxj. fuit cõtra ius naturale tertio modo dictum. Agar enim nõ fuit sua: quia non fuit sibi legitime coniuncta. Sed istis obꝑicitur: q̃ directe contra ius naturale primo modo dictum fuit/ q̃ precepit abrae q̃ occideret filium innocentẽ. Similiter q̃ p̃cepit Osee/ q̃ cõmisceretur cum fornicaria soluto concubitu. solutus enim concubit⁹ non ordinatur ad sustentationem speciei vel indiuidui. Et sic videtur q̃ solutio illorum nõ valeat.

ꝑpugnatio solonis

D sol. II. alio ꝫ

Propter hoc alij dicunt: q̃ est malum per se: de quo dicit Aristoteles. ij. ethicorum: q̃ mox nominatum est malum: ⁊ Augustinus dicit q̃ non potest bene fieri. Et est malum in genere quod potest bene et male fieri. Sicut malum per se est mechari/ siue adulterari. Occidere autẽ ⁊ cõmisceri mulieri potest bene ⁊ male fieri. si enim fit ex causa occisio/ bona est: si nõ ex causa/ mala est. Similiter si quis commisceatur ex causa femine/ vt ex cõmixtione sua eam sanctificet ⁊ sibi coniungat/ bonus est. sicut dicit Hieronymus super Osee: q̃ coniunxit sibi fornicariam ex precepto domini vt honestam faceret: que honesta esse non potuit nisi ex coniunctione ad propheram. Et loquitur ibi contra manicheos: qui deum accusabant vt turpitudinis patronum: qui turpia preciperet: ostendens nihil esse turpitudinis/ sed multum vtilitatis in hoc q̃ cõiungitur turpis honesto vt honesta fiat. Et ponit exemplum de socrate qui honestissimus fuit: ⁊ plotinum tunc turpem de societate ganeorum ⁊ ganearum assumptus sibi associauit/ ⁊ honestissimũ philosophum fecit. Dicunt ergo isti: q̃ malus per se quod non potest bene fieri/ non potest precipere deus: sed malus quod potest bene ⁊ male fieri: qõ vocatur malum in genere/ dicunt q̃ potest precipere. Et assignant rationem. Sicut enim indifferẽs quod nec bonum nec malum est ex precepto prohibitionis efficitur malus: vt comestio pomi ade/ ex precepto mala facta est cum alias esset indifferẽs: Ita id qõ bene ⁊ male potest fieri ex precepto dei efficitur bonum. Contra hos iterum obꝑicitur. quia licet occidere possit fieri bene ⁊ male: tamẽ occidere primo genitus innocentem nunq̃ potest bene fieri. Similiter licet cõmixtio cum femina possit esse bene et male: tamẽ fornicatio nunq̃ potest fieri bene ⁊ male/ sed semper male. Dicit enim Aristoteles in. vij. ethicorum: q̃ fornicator deterior est incontinente: in hoc q̃ incontinens rationem habet sanam/ q̃uis vi passionum corruptus sit in affectu. fornicator autem nihil sanus habet/ totus fm̃ rationem ⁊ affectum corruptus in libidine requiescens. Et cum deus precepit Osee: q̃ filios fornicationum faceret non legitimos: et qõ dicunt q̃ sicut indifferens fit malum per preceptum: ita malũ in genere potest fieri bonum per preceptum: hoc verum esset si vt indifferens proponeretur in precepto: hoc est vt occisio simpliciter/ ⁊ cõmixtio femine simpliciter. sed ita non fit: sed in precepto ponitur vt determinatum ad speciem per se mali: vt occidere vnigenitum: ⁊ cõmisceri fornicarie: q̃ alias non faceret filios fornicationum/ sed legitimos.

ꝑpugnatio

Propter hoc dicunt alij: q̃ malũ est corruptio modi/ speciei et ordinis et ad deum et ad proximũ. Unde quecunq̃ dicunt corruptionem ordinis ad deum vt ad vltimum finem/ illa non potest precipere deus. sicut non potest precipere cõtra seipsum. Unde non potest precipere aliquid quo talis ordo violetur: sed potest precipere aliquid contra ordinem quo homo ordinatur ad hominem. Unde dicunt q̃ deus potuit precipere aspoztari vasa egyptiorum: quia hoc non fuit nisi violatio ordinis ad hominem: sed non potuit precipere vt aspoztarentur ex auaricia. Et potuit precipere commixtionem cum soluta: sed nõ potuit hoc precipere vt fieret ex libidine. cum enim apponitur/ ex libidine/ vl̃ ex auaricia: mal⁹ finis notatur per quem destrui/ tur ordo ad vltimum finem et optimum qui est deus. Sed cõtra istos iterum obꝑicitur: q̃ illa que mox nominata sunt mala fm̃ philosophũ/ ⁊ per se mala fm̃ Augustinum/ ipsa ratiõe nominis sui dicunt coniunctionem ad malum finem/ ⁊ corruptionem ordinis ad finem bonum: ⁊ tamen illa precepit deus vt iam sepius dictum est: ⁊ sic nõ videtur stare hec solutio. Ad hec sine preiudicio melioris sententie dicendũ videtur: sicut pauloante habitum est: q̃ in precepto executionis nõ potest p̃cipere deus p se malum. quia qõ fit deo precipiente/ fit deo auctore ⁊ deo volente/ vel hoc/ vel aliq̃d circa hoc sed in precepto temptationis vel instructionis in quibus deus nõ intẽdit actum/ sed temptare affectum per fidem: vel ex q̃bus instruere intendit: eo q̃ sicut dicit dionysius ex omnibus est accipere bonas contemplationes ⁊ instructiões. sicut patet in exemplo qõ ponit de canticis: vbi intentio amoris diuĩ describit ⁊ docet ex lenocinio amoris carnalis. Unde in illis duob⁹ temptatio ⁊ instructio aliquando vtitur actu qui est p se malus: ꝫ nõ vtitur eo fm̃ q̃ est per se malus/ sed vtitur eo fm̃ circumstantiam aliquam: fm̃ q̃ refertur ad probationem vel instructionem/ ⁊ nõ ad finem malum. Sicut q̃ abraam vnigenitum offerebat heredem benedictionem dei/ magnam probabat deuotionem obedientie. Et q̃ Osee soluto modo coniunctus fuit fornicarie que semper dimitti potest/ magnam faciebat instructionem ad rem propheratã: q̃ scz synagoga non ita erat coniuncta deo/ quin semper posset abꝑici ⁊ dimitti propter crimina. quia cõiunctio eius separabilis esset. sicut dicitur Hieremie septimo. a. Nolite confidere in verbis mendacij/ dicentes ⁊c. vbi probat dominus: q̃ sicut abiecit. sylo propter malicias: ita potest abꝑicere hierusalem: quia non possunt esse nisi filij fornicationum qui in idolatria nati sunt: ⁊ filij fornicationũ ius nõ habẽt ĩ domo nec in hereditate. vñ osee. ij. a. dicit Judicate matrẽ vrã̃: q̃ ipsa nõ vxor mea

Solo. III. aliorum

Solo Alberthi

F Sorg. 1m

et ego non vir eius legitimus. Similiter Johãnis iiij. c. nũc quem habes nõ est vir tuus. Hs ita pronoratis dicendũ est ad p̃mũ: q̃ meo iudicio p̃cepto executiõis nõ pôt de⁹ p̃cipe aliq̃d ꝗ ius naturale. quia ipse met/ vt dicit Basilius/ nature rationali illud inseruit ⁊ in naturali iudicatorio descripsit. Jam em̃ pauloante notatuz est: q̃ natura tribus modis dicit: vt dicit augustin⁹ contra faustum: et ponitur in glosa Ro. r. sup̃ illud: Contra naturaz insertus es in bonã oliuam. Et primo modo dicta natura regula ĩmobilis est prouidentie/ qua vnũqõq̃ ad debitum nature sue finẽ gubernatur ⁊ deducitur. Et contra hãc naturã nõ potest de⁹ facere/ sicut nec contra seipsũ. Secõdo modo dicitur natura lex siue dispositio obedientialis/ qua omnis natura ad deũ ordinatur vt fiat ĩ ea quicquid deus voluerit. Et hec natura habet se ad naturaz primo modo dictã/ sicut se habet fatum ad puidẽtiam. Et cõtra hanc naturam deus iterũ nihil potest p̃cipere/ nec facere sicut nec contra seipsum. sicut in tracratu de potentia pbatum est. Tertio modo dicitur natura solit⁹ ⁊ consuetus cursus nature. Et contra illũ potest facere ⁊ p̃cipere deus: maxime p̃cepto pbationis ⁊ p̃cepto instructionis: q̃ in illis actuz nõ vult deus/ sed aliquid circa actũ. vnde etiã in illis ille cui fit tale preceptuz non tenetur ad actuz/ nisi tamdiu quousq̃ deus reuelat p inspirationẽ q̃ nõ vult actum/ sed aliq̃d circa actum. sicut factum est Abrae Geñ. xxij. cuz dicebatur ei: Ne extendas manuz in puerum. Et ideo dicitur etiaz: q̃ clamauit angelus de celo: vt per clamorem intelligatur aperta ⁊ manifesta reuelatio: per celũ autem intelligatur diuina ⁊ infallibilis. Ad aliud dicendũ: q̃ lex superior inquãtum superior: siue superioris/ potest soluere legem inferiorem: quãdo superior ⁊ inferior diuerse sũt. sed quãdo inferior directe est exemplũ superioris/ tunc soluta inferiori soluitur superior. Et ita se habent ad inuicem lex nature primo mõ dicte/ ⁊ secõdo mõ dicte. Unde sicut de⁹ nõ potest facere p̃ vnã: sic nec potest facere contra aliam. Ad aliud dicendum: q̃ nihil iustius q̃ q̃ de⁹ vult. ⁊ hoc est ideo: quia eius voluntas iniusta esse nõ potest: licet aliquãdo iustitia illa occulta sit. ⁊ quia iniusta esse nõ potest voluntas: ideo de ordinata potentia precepto executionis nihil potest p̃cipere contra legem naturalem primo modo dicram/ ⁊ secõdo modo. Iustitia enim/ vt dicit Anselmus/ rectitudo voluntaris est: nec esset recta voluntas p̃cipiẽs hoc quo obediẽs in facto prauus fit ⁊ deterior: vt dicit augustinus: ⁊ ponitur p̃mo sententiarum. xlv. distinctione. Ad id qõ p̃mo obꝑicitur in contrariũ iaz pater solutio: quia cõtra naturaz primo ⁊ secõdo modo dictã nõ potest creator nature per legẽ eternã. talia enim precepta nõ sunt regis recte regentis/ sed tyranni: fm̃ tyrannidem q̃ est corruptio regni: vt dicit Aristoteles in. v. ethicorũ. Unde talia sunt impotentie ⁊ nõ potentie/ ⁊ in voluntate peruerse voluntatis indicia. Per hoc similiter patet ad sequẽs solutio. Ad id qõ vlterius adducitur de augustino/ videtur mihi dicendum: q̃ verum ẽ qõ dicit augustinus simpliciter de precepto executorio: quia hoc procedit de potentia ⁊ voluntate ordinantis ordine iustitie. sed de precepto pbationis et instructionis non est verum: quia in illis non actus intenditur/ sed aliud quiddam circa actum quod decens est ⁊ honestum ⁊ vtile ei cui precipitur. Ad aliud dicendum: q̃ in veritate de ordine vite est/ vt nõ nisi honesta fiant ⁊ pro amicis ⁊ p hominibus cuiuscũq̃ auctoritatis existant: qui ordo si corrumpatur/ inducit peruersitas: cuius rei deus vltor est/ ⁊ ideo nõ auctor: vt dicit Fulgentius. ⁊ per consequens nec preceptor p̃cepto executorio: licet aliquãdo ex talibus probet pbandos/ ⁊ instruat instruendos: quos tamẽ reuocat semp ab actu/ vel per inspirationem occultã/ vel manifestam. Ad aliud dicendum: q̃ hoc directe procedit de precepto executorio/ sed non de p̃cepto pbationis vel instructionis. in exequẽdo enim homo fit deterior: pbatus autẽ ⁊ instructus melior effectus est: ⁊ hoc cõuenit precipere optimo ⁊ sapientissimo. Ad sequens patet responsio p idẽ. precepto enim executorio qõ obligat ad actuz/ nõ potest: sed pbationem ⁊ instructionem potest p̃cipere circa illa/ ⁊ p̃cipere ea eatenus quo ad istructionẽ ⁊ probationẽ ordinãtur. Ad aliud dicendum de abacuk: q̃ hoc p̃cedit de precepto executorio. Jus enim decalogi de iure naturali p̃fectuz est. Et hoc dicit expositor super illud Exo. xx. Cũctus populꝰ videbat voces: quia precepta que ibi sonuerunt/ cordibus sũ gulorum inscripta per naturalem rationem lumine mẽtis videbãtur: Sũt enim principia morum fm̃ iustitie ordinem ad deum ⁊ ad proximum. In principijs aurez nemo dubitat: sicut nec in ostio domus: sicut dicit Aristoteles in. ij. p̃me philosophie: Principia enim scim⁹ inquantum terminos cognoscimus. Unde non esse mechandum/ vel fornicandum mihi homini dictat ratio: quãuis non dicter sibi/ q̃ a talibus aliquando ⁊ ex talibus possit fieri pbatio vel istructio. Ad aliud videtur mihi dicendum: q̃ de p̃cepto executorio procedit. Ad dictum Bernardi dicendum: q̃ si verum est qõ dicit/ q̃ oporet q̃ promulgatũ a deo precepto executorio mutet/ vl̃ soluatur precepto pbatiuo vl̃ instructiuo: Et sic non mutatur nisi fm̃ quid/ ⁊ nõ simpliciter. si enim simpliciter solueretur ⁊ mutaretur p̃cepto reuocatorio vel cassatorio/ esset p̃uaricatorque in deũ nõ cadit. Balath. ij. d. Si ea que destruxi iterum hec reedifico/ preuaricatorem me cõstituo. Sed sicut dictum est pbatio ⁊ instructio possunt fieri circa ea. Ad aliud dicendum: q̃ occisio non est ita in medio/ q̃ ex se possit bene ⁊ male fieri: sed ex causis adiunctis potest bene fieri/ et potest male fieri: Et ideo ex talibus sumuntur aliquando precepta pbationis ⁊ instructionis/ vt dictum est: et hoc ⁊ nihil amplius potest haberi ex verbis Augustini.

Ad 4m. Ad 5m. Ad 6m. Ad 7m. Ad 8m. Ad arg. 1m in cõtra. b⁹ Ad 2m. Ad argu. I. in cõtrariũ Ad 2m Ad 3m

H

Ad solones I. quorũdã

Ad ꝑpugnationem.

Ad solutionem quã inducunt quidam ex distinctione nature: dicendum q̃ distinctio bona est. Et alius est ordo iustitie quem dictat natura vt natura: ⁊ alius quem dictat natura ⁊ ratio: ⁊ alius quẽ dictat ratio vt ratio. sed contra nullum ordinez iustitie a iustitia diuina impressum nature vel rationi/ p̃cepto executorio potest aliquid p̃cipere deus: sed p̃cepto pbationis vel instructionis potest/ vt dictum est. Unde etiã talia p̃cepta a sanctis vocãt dispẽsatiua: quia cũ aliq̃ iur⁹ relaratiõe fiũt. Ad id qõ obꝑicit ĩ cõtrariũ: dicendũ q̃ nihil

precepit contrarium/ volēs actū cōtra ius naturale existentē: sed volēs aliquid circa actū/ sicut fidei probationem. Nec in osee pcepit coitum vl' fornicationē: quia hoc esset illicitum: sed fornicationē fornicarie pcepit/ qō poterat fieri honesto modo. siue vt dicit Hieronym⁹/ vt cōiunctiōe ꝓphete feda fieret honesta: z instruerēt ꝓpheta/ q⁹ de⁹ amore suo sepe fedam animā amat vt pulchrā faciat. sicue vt dicit glosa/ vt cōiungerēt fornicarie vt coniunctione sua filios fornicationū ex fornicatoribꝫ natos alijs facerēt suos: z ideo nihil iuris habere in marito vel hereditate mariti. Et vt etiā ex hoc instrueretur ꝓpheta: q⁹ deus israeliticū populum in primis parentibus/ auis z proauis abrae natus ex idolatria sūpsit z sibi coniunxit: z ideo filij ex fornicatione idolorum nati nō ab eo sunt geniti/ cuius ab eo sumpti: z ideo posse eos abijci quādo vellet. Dicūt tū expositores hebreo ꝓ/ vt Rabbi moyses et Eleazar: q⁹ hoc qō dictū est in osee in imaginaria visione factum est ad instructionē ꝓphete/ z nō
Ad solo. II. in re ꝓfectum. z opinor q⁹ hoc sit ꝓbabile. Ad solutionē aliorum que inducitur: dicendum q⁹ satis bona est. sed bonum in genere siue malum in genere accipi debet/ nō determinatum ad speciē: quia occisio innocentis nō potest bene fieri: similiter fornicatio siue solutus cōcubitus bene fieri nō potest: nec deus potest illa pcipere pecepto executorio. Hec enim directe corrumpunt ordinem vite z hominum ad seinuicem/ z hominum ad deum. z deformitatem talem siue corruptionē conceptam habent in ipso nomine/ siue nominis ratione. Propē hoc dicunt Arist. z augustinus: q⁹ non possunt bene fieri: z delectationes que sunt fines taliū actuum/ probat Aristo. in. x. ethico. nec esse naturales ex genere: nō enim sunt animales: nec naturales z proprias ex specie: quia non sunt humane. sed esse egritudinales ex egra z corrupta natura ꝓcedentes. sicut comestio carbonū delectabilis est ei qui
I ex combusta cholera corrumptū habet appetitus.
Ad id qō in contrariū obijcitur: dicendum q⁹ ille obiectiones nō probant/ nisi q⁹ preceptum executorium nō potest fieri in eis que per se mala sunt: potest tamē fieri pecepti ꝓbationis z instructionis: vt habitū est. In illo enim voluntas precipiētis nō refertur ad actum/ sed ad aliquid circa actū qō honestum z bonū est z vtile ei cui precipitur.
Ad solonez III. aliorū. Ad solutionem quā adhuc alij inducūt: dicendum q⁹ satis ꝓbabilis est. Peruersitas eīm humani generis/ vt dicit augustinus in doctrina christiana/ est vti fruendis/ z frui vtendis. Unde omne illō qō destruit ordinem ad deum vt ad vltimū finem/ est contra naturam sēdo modo dictā. Destruit eīm ordinem obedientialē creature ad creatorem: cōtra quētā nō potest facere deus ꝗ cōtra seipsum: vt dicit Augustin⁹. Mechia autem z furtū z huiusmodi ipso nomine destruunt talem ordinē. In ipsa eīm sua ratione dicunt q⁹ sunt coniuncta malo finiti: z sic nō ordinabilia ad finem optimū. Sed si qua essent contra ordinem proximi ad proximū quibus non excluderetur ordo ad deū: in illis verum esset q⁹ dicunt. Unde vasa egyptiorum asportare ex furto z auaricia nūq̄ deus precepit: z si factum est/ pmisit eos qui laborauerunt/ quorū merces laborum detenta iniuste fuerat: z qui angariꝫ z preangari

is diu grauati fuerāt/ illos ex rebus eorum qui labores eorū abstulerant remunerari cōcessit/ etiam inuitis illis quorū erant que asportabātur. Et hoc vt dicit hieronym⁹ fecit vt vniuersalis rerum dominus/ dispensans vnicuiq⁹ qō sibi debet. Ad hoc qō contra hoc inducit: dicendum q⁹ hoc procedit de pecepto executorio/ et nō de pecepto ꝓbationis vel instructionis vt dictum est.

Queritur de signo prohibitionis. vtrum prohibitionis actus prohibitus sit volitus.

A Articu. II.

Secundo queritur de secundo signo qō est ꝓhibitio. Et queritur qd sit volitum in illo.

Argumētū

Et videt fm sententiā ꝓhibitiōis/ q⁹ actus quē ꝓhibet nō sit volitus. Illud ei non est volitū qō impatit. ꝗ actus impatit nō fieri: g videt q⁹ actus nō sit volitus. Et hoc patet cū dicit nō mechaberis: nō furtum facies: nō occides z sic de alijs. actus g ille qui ꝓhibetur videtur esse nō volitus. In contrariū hui⁹ est qō dicitur Matth. viij. a. de lepro so mūdato/ cui dixit domin⁹: vide nemini dixeris vbi dicit glosa: Tacere iussit nec tamē tacere potuit: nō q⁹ aliqd voluit z nō potuit: sed dat exemplū/ vt sui in magnis que faciūt latere velint: sed vt prosint alijs prodantur inuiti. g videtur q⁹ ꝓhibet qō nō vult dimitti/ sed vult fieri. Adhuc Marci. j. d

In Pmū ar. primū.

Argu. 2m.

vbi eadem historia ponit sic dicitur: vide nemi dixeris: sed vade ostende te pncipibus sacerdotum/ et offer pro emūdatione tua que pcepit moyses in testimonium illis. Et sequitur: At ille egressus cepit predicare z diffamare sermonem: ita vt iam nō posset manifeste introire ciuitatē. Aut ergo leprosus obediuit ꝓhibitioni dñi: aut nō. Et videtur q⁹ nō: quia nō fecit qō preceptum fuit. si autem non obediuit: transgressor fuit z mortaliter peccauit: et hoc difficile est dicere: quia sic peius precipitat⁹ esset in mente ꝗ curatus esset in corpe: qō inconueniens est dicere. Adhuc glosa dicit: q⁹ tacere non

Arg. 3m.

potuit. z si nō potuit/ tunc ei imputandum nō fuit: et sic nō peccauit. Adhuc Tobie. xij. b. dixit angelus raphael: Benedicite deū celi/ z coram omnibus viuentibꝫ confitemini illi: quia fecit vobiscum misericordiam suā. Et enim sacramentum regis abscondere bonum est: opa autem dei reuelare z confiteri honorificum ē. Ergo videt q⁹ ille q̄ opus dei in se sensit p lepre mundationē/ tenebatur reuelare z publice cōfiteri. z dominus hoc prohibuit: ergo videtur q⁹ ipse perplexus fuit ex verbis domini z ex verbis angeli. Adhuc si dicatur sicut ma

Arg. 4m.

Argu. 5m.

gister pmo sententiarum distinctiōe. xlv. q⁹ prohibuit qō tamē fieri noluit. videtur incuitabiliter sequi: q⁹ duplex fuit/ z q⁹ signū falsum fuit nō demōstrādo id qō deus voluit. Adhuc Matthei. ix. sup illud: Egressi diffamabant illum in vniuersaz regionem/ glosa dicit: Nō possunt tacere ceci memores prioris gratie. si nō possūt tacere/ z de⁹ nō precipit impossibile: tunc videtur q⁹ nō fuit voluntas dei q⁹ tacerent: z sic nō tacendo ꝓfecerunt volūtatem dei. qui autem perficit voluntatem dei trāsgressor non est: transgressor ergo nō fuit in tacēdo.

Arg. 6m.

Simile quid pōt obijci de cecis Marci. ix. z luce. 18. quib⁹ preceptum fuit vt tacerent: z ipsi magis clamabāt. Adhuc: qō ad laudem dei est/ recta volūtas vult fieri. Predicatio miraculi ad lau

Arg. 7m.

Arg. 8m.

dem est: g deus hāc cum rectissime sit voluntatis vult fieri: nō ergo vult hoc tacere. Unde Lu. xviij. g. sic dicit ceco: Respice/ fides tua saluum te fecit.

B Et cōfestim vidit: z sequebatur illum magnificās de
Sol. ar. II. um. z omnis plebs vt vidit dedit laudē deo. Solutio: dicendū q⁹ ꝓhibitio signum volūtatis diuine est: sed significat q⁹ volūtas dei sit circa oppositum eius qō prohibet. Sicut eīm de pecepto dictū ē q⁹ tripler ē. s. executorius/ ꝓbatorius/ z istructorium: ita intelligendū est de prohibitione. Prohibitio eīm executoria est: Nō occides: nō mechaberis: nō furtum facies z sic de alijs: in quib⁹ prohibetur qō per se maluz est z quo fit homo deterior: pro cuius transgressione eternaliter punit homo. Et circa hec nō est voluntas dei: nec potest esse nisi de nō faciendo/ qr illa non vult fieri: ꝗ̄ vis forte velit oppositū. Prohibitio autē ꝓbatoria fit i his in quibus maxime probatur deuotio obedientis. Probatur autē in paruis z in differentib⁹ magis ꝗ̄ in magnis. In magnis eīm ꝓhibitis signum esset: q⁹ ꝓter se vitaret illa quis/ z nō propter deuotionem z auctoritatē ꝓhibentis. Sed in paruis que non vitanē ꝓter se qī vitantur: si signum est q⁹ non vitantur nisi ꝓter auctoritatem z deuotionem ꝓhibentis. Et tale fuit preceptū primis parentibus de pomo. Et quo enim in quo nō obediuerūt: euidenti signo probatū fuit/ q⁹ nec in magno obediuisent. Prohibitio instructoria fuit q̄ facta fuit leproso Matthei. viij. z marci. j. z cecis de quib⁹ dicitur Marci. viij. d. Quanto pcipiebat eis tacere/ tāto amplius pdicabant z admirabantur dicētes: bene omnia fecit: z surdos fecit audire: z mutos loqui. In illa eīm prohibitione nō prohibetur actus ex intentōe ꝓhibentis: nisi vt ex ꝓhibitione accipiatur occasio instructionis: scz vt exemplo prohibentis sui instruantur/ vt non querant gloriam in magnis. sicut dicunt glose preinducte Matthei. viij. et Marci. j. Et ideo dicit magister pmo sententiarum distinctione. xlv. q⁹ in talibus prohibitionib⁹ prohibuit qō non voluit: voluit tamen aliquid circa hoc/ occasionarum scz ex illo: hoc est ta crantie z glorie fugam. In executorijs autem prohibitionibus semp vult actum quem prohibet non fieri: et
L voluntatem obedientis esse circa oppositum prohibiti. Et ideo egregie dixerunt antiqui magistri: q⁹ in omnibus prohibitionibus executorijs volūtas in actu interiori manet nō negata vl' prohibita: sed actus exterior qui est circa rem prohibitam/ negatur z prohibetur. Hoc enim dixerūt prepositinus z wilhelmus altisiodorensis. Aliter enim in obedientia prohibitionum nō inueniretur meritum. Unde cum dicitur: non occides/ sensus est: velis non occidere. non furaberis: velis/ siue actualem voluntatem habeas non furandi. Sed in prohibitione instructoria nō prohibetur actus propter se/ sz propter aliud ad quod intendit instruere per prohibitionem. z ideo ille cui fit prohibitio nō tenetur ad actum vitandum: nisi forte tamdiu/ quādiu nō intelligit ex inspiratione occulta vel manifesta in/
Ad arg. 6m. structionem fieri circa hoc/ z non executionē. Ad primū q̄ dōm: q⁹ in executoria ꝓhibitiōe act⁹/ ꝓhibet: z nō est volit⁹: pcipue act⁹ exterior. volit⁹ tū ē actus interior: quia ille bonus est z meritorius. et ideo oppositum prohibitionis quantum ad actū exteriorem ad quod intendit voluntas interior: fm actum volitum est in prohibitiōe. Ad aliud dicendū: q⁹ prohibitio illa instructoria fuit. Et qō glosa dicit: q⁹ tacere iussit qō taceri non potuit/ nō repugnat: sensus enim est: q⁹ taceri iussit ad vitandum inanem gloriam/ quā semper voluit in suis vitari. Uel tacere non potuit vtiliter: z ideo debuit predicari ad gloriam dei. Ad aliud dicendum: Ad 2m
q⁹ leprosus simpliciter obediuit ad intentionē prohibentis. In actu autē prohibito non obediuit nec debuit: quia circa hoc voluntatē dei sciuit nō esse: sed q⁹ vsus fuit prohibitiōe ad aliud ad qō suos instruere voluit: sicut patet in verbis angeli Tobie. 12. et Eccli. 43. d. Benedicentes dominū exaltare illum q̄tum potestis: maior enim est omni laude. Exaltantes eum replebimini virtute. Ad aliud Ad 3m
dicendum: q⁹ dictum glose intelligitur: vtiliter nō potuit/ et ideo non tacendo non peccauit. Unde Bernardus: Silentio peccat/ qui verbum salutis qō prodesse multis poterit/ indiscreto z damnabili ligat silentio. Ad aliud dicendum: q⁹ per Ad 4m
plexus non fuit. scuit enim voluntatez domini nō esse circa hoc quod prohibuit/ nisi occasionaliter: vt scilicet ex illo instrueretur. et obediuit in hoc quod D
deus intendit z voluit. Ad aliud dicendum: q⁹ Ad 5m
illud non sequitur de pcepto instructorio. Non eīm est duplicitas nisi circa idem sint voluntas z signū opposita. hoc autem non est hic. voluntas enim est circa instructionē: signuz autem ꝓhibitionis circa actum exteriorem: qui non per se vt malum ꝓhibetur/ sed per occasionem: vt dictum est. Dicunt tamen quidam z bene: q⁹ aliter est in orationib⁹ indicatiuis: z aliter in orationib⁹ optatiuis: z aliter in orationib⁹ imperatiuis. Oratio enim indicatiua fm veritatem dependet ex re quā significat. Dicit enim Aristoteles in pdicamētis: q⁹ in eo q⁹ res est vel non est/ oratio vera vel falsa est. z veritas rei est in oratione vt in signo: in mente autem dicentis est sicut in adequatione rerum z intellectū. Dicit eīm Aristoteles: q⁹ veritas est adequatio rerum z intellectū. Et ideo dicit in qnto prime phie: q⁹ veritas est in anima. Unde cum sicut dicunt plato z basilius/ sermo inuentus sit vt nobis inuicem affectus z conceptus nostros pandamus: si concipio vnum in corde/ z aliud significo/ sermone duplex sum/ z signum falsum quod profero: eo q⁹ sermo z intellectus nō sunt circa idē. Similiter in oratione optatiua: vt cum dico: vtinaz scriberes/ significatur voluntatem esse circa id quod optatur. sermo enim significat id qō optatur: z modus qui significatur in verbo significat inclinationē z affectum animi esse circa idem. Dicit enim priscianus: q⁹ modi verborum sunt inclinationes animi/ varios eius affectus circa idem de quo sermo est demonstrantes. Et ideo si opto vnum voce/ z inclinatio animi per desiderium non est ad illud/ duplex sum: quia inclinatio animi ad idem in modo non est quod significat sermo. Sed in oratione imperatiua nō est sic. Imperium enim quod significatur in modo verbi imperandi non est in re/ sed in imperante: z idcirco non oportet q⁹ in imperatiua oratione imperiū semper sit circa rem imperatam: sed potest esse circa aliquid circūstans rem imperatam volūtas imperantis: cum tamen imperiū ad aliud referatur:

Omnis enim imperãs tribus mouetur affectib⁹. Primo enim concipit ozatione indicatiua qõ imperare velit z quid. Scõo habet affectum imperãdi: qui designatur per modum verbi imperatiui. Tertio affectum z inclinationem habet ad hoc qõ intendit iperando vt fiat. Vnde patet q̃ non oportet q̃ affectus voluntatis semper sit circa hoc qõ imperatur: sed ex causa, pbationis vel instructiõis põt esse circa aliud sine duplicitate z sine signi falsitate. Ad 6m. Ad aliud iam patet solutio per predicta: quia glosa illa directe dicit q̃ ad aliud refertur imperium/z ad aliud voluntas impantis. Ad 7m. Quod obijcitur de cecis: simile illi est z similiter soluẽdũ. Ad 8m. Vltimum qõ obijcitur concedendum est. vnde dicimus: q̃ prohibitio actus non ponitur nisi per occasionem: vt scz ex ipa prohibitione locum habeat instructio.

Queritur de signo voluntatis quod est permissio.

Artic. III. Tertio queritur de signo qõ est permissio. De hoc enim dicit magister in primo sentẽtiarum distinctiõe. xlv. capitulo: permissio quoqz q̃ permissio z operatio voluntas dei appellantur, qualiter accipit Augustinus in enchiridiõ dicens: Non fit aliquid nisi omnipotens fieri velit vel sinendo vt fiat/ vel ipse faciendo. Nec dubitandum est deum facere bene/ etiam sinendo fieri que cunqz fiunt male: non enim hoc nisi iusto iudicio sinit z perfecto. bonũ enĩ est omne quod iustum est. Nuⁿ ar. 4 Bratia huius querit magister: vtrum mala voluntate dei fiant. primo sententiarum distinctione xlvj. ca. ideoqz cum constet. Itẽ queritscõo propter idem verbum augustini distinctione. xlvj. capitulo: q̃ autem: vtrum bonũ sit male fieri. Adhuc tertio queritin illo capitulo: hic pateri vtrum expediat mala fieri. Et hec tria oportet determinare anteqz determinetur de permissione; z tunc qrto erit de permissione querendum.

A Vtrum mala fiant voluntate dei.

Partic. I Argumẽ. I. Oprimũ obijcit magister in hunc modum a Si enim non velit deus mala fieri, sic probat augustinus in lib 20. lxxxiij. questionũ. Nullo sapiẽte auctore fit homo deterior. dicit ei: q̃ hec culpa tam magna est/ q̃ in sapientem cadere nõ potest. Est autem deus omni sapiente hoie prestantior: ergo nec in deũ cadit. ergo nec deo auctore fit homo deterior. sed idem ẽ fieri deo auctore z deo volente: ergo deo volente non fit aliquid quo homo fiat deterior. sed malis homo fit deterior: ergo deo volẽte nõ fiunt mala. Hoc argumẽtum facit magister. xlvj. distinctione capitulo: est enim idem dicere: z capitulo sequenti: multo est ei Arg. 2m prestãtior. Adhuc capitulo: deinde adducit augustinus/ obijcit ad idem sic: q̃ in deo non est causa mali: bonorum enim deus tm causa est. sed habitum est supra: q̃ voluntas dei omniuz eorũ causa est que vult. q̃ cuz non possit esse causa malorũ/ Arg. 3m voluntate dei non possunt fieri mala. Adhuc capitulo sequenti: Item aliter/ sic probat idem: scz q̃ deo volente non fiũt mala. Deus nõ est causa tendendi ad non esse: tendere enim ad non esse maluz est: deus autem auctor mali nõ est. tendit enim ad non esse qui operatur malum. non ergo deo auctore est/ q̃ quis operatur malum. z idem est deo auctore quod deo volẽte: vt pbabitum est. deo ergo volente non fit malum ab aliquo. Ad huc in eodem capitulo inducit magister augustinũ de. lxxxiij. Ar. 4m questionibus sic dicentem: Qui omniũ q̃ sunt auctor est/ z ad cuius bonitatem pertinet vt sit omne quod est: boni tm̃ causa est: quo circa auctor mali non est: z ideo ipse bonum summuz est/ a quo in nullo deficere bonum est: et malũ est deficere. non est ergo causa deficiendi/ id est tendendi ad non esse: qui vt ita dicam/ essendi causa est omnium que sunt z auctor: que in q̃tũ sunt bona sunt. Ad huc ad idem potest obijci per rationẽ: quia qõ melius est/ deo attribuendum est. melior autẽ est voluntas que ita est ad bonum q̃ nullo modo est ad malum: ergo hoc voluntati dei est attribuendum: B scz q̃ non velit mala fieri/ sed bonum. In cõtrarium huius inducit magister obiectionem sophisticam capitulo: Jam sufficienter sic: Q̃ mala fiũt/ In ꝓtrariũ arg. primũ verum est. omne aurem verum quod est/ a veritate est que deus est: ergo q̃ mala fiunt a deo est. pro bationẽ prime sumit ab augustino in libro. lxxxiij. questionuz ita dicentem: Omne verum a veritate verum est. Est autẽ veritas deⁿ: deũ ergo habet auctorem omne quod verum est. est autem verum q̃ mala fiunt vel sunt: igitur deo auctore est q̃ mala fiũt vel sunt. Hoc vltimũ soluit magister in illo capitulo: Quibus facile est respondere. Et redit solutio sua ad hoc: q̃ cum dicitur: verum est q̃ mala fiunt/ sensus est: verum est qõ dicitur ista locutione. Sed cum dicitur q̃ mala fiunt/ a deo est: infertur acsi sit de re: z ideo est mutatio predicamenti z fallacia figure dictionis. Ad idem etiã in illo capitulo: super hoc diuersi varia sentientes/ obijcit Ar. 2m. sic: Aut deus vult mala esse z fieri: aut nõ vult. Si vult ea non esse vel non fieri/ z non potest id efficere vt non sint vel non fiant: potentie eius z voluntati aliquid resistit/ z non est omnipotens: quia non potest omne quod vult: sed impotens sicut z nos sumus: quia qõ volumus quãdoqz nõ valemus. sed quia omnipotens est z in nullo impotens/ certum est non posse fieri mala vel esse nisi eo volente. quomodo enim eo inuito z nolente posset ab aliquo malum fieri: cum scriptum sit: voluntati eius quis resistit? Ad idem ibidem ab Augustino obijcitur Ar. 3m in enchiridion: Si voluerit/ necesse est fieri. sed immediata oppositio est velle fieri vel non fieri: z si vult non fieri non fiunt: fiunt autem vt videmus: ergo deus vult ea fieri. Adhuc: Augustinus in enchiridion: Non fit aliquid nisi omnipotens fieri velit. sed mala fiunt: ergo non fiunt nisi omnipotens Ar. 4m fieri velit. Adhuc obijcit sic: Bonum est malum esse vel fieri. alioquin summe bonus non permitteret fieri ea. Omne bonum fit deo volente: ergo Arg. 5m mala fiunt deo volẽte. Solutio: meo iudicio hec C est falsa: deus vult fieri mala. z similiter ista: mala Solo pti. II fiunt deo volente. Vnde ea que primo obijciuntur ad illam partem concedenda sunt. Tamen hoc qõ dicit Augustinus in. lxxxiij. questionibus: q̃ non est causa tendendi ad non esse/ non intelligitur de esse nature: quia quantũcunqz multiplicetur peccatum/ hoc esse non deficit: sicut dicit Dionysius: quia z in demonibus est saluatũ. Nec intelligitur

de esse gratie: hoc enim statim priuatur per quodlibet peccatum mortale: z non tendit ad non esse/ sed statim deficit: Sed intelligitur de esse nature ordinabili ad bonum gratie. de quo dicit Boetius in quarto de consolatione: q̃ esse est quod ordinez retinet seruatqz naturam. hoc enim fm̃ elongationem a bono intenditur: z per malum tendit ad nõ esse: sed nũqz finitur/ etiam si in infinitum malum multiplicetur. Et huius causa ostensa est in questione/ qualiter malum corrumpat bonum: in tractatu de bono. Similiter qõ dicit Augustinⁿ: q̃ culpa non cadit in sapientem: non intelligit de omni sapiente/ sed de illo qui sapiens est noticiam habens diuinorum cum sapore charitatis: in illũ enim non cadit mortale peccatum. Si autem de omni sapiente intelligatur: hoc est qui scit per causas altissimas z difficiles homini scire: tunc nõ. potest intelligi generaliter de culpa: sed q̃ hec culpa non cadit in sapientem/ scz q̃ volens faciat aliquid quo opus suum fiat deterius: quia eoipso quo faceret hoc volens/ esset insipiẽs. quia sicut dicit aristoteles in sexto ethicorum: sapiens in quolibet artificio est/ qui rationem scit reddere ex fine operis et totius operis z omnium principiorum ad opus. Ad arg. 1m in cõtrariũ Ad id quod magister sophistice adducit in cõtrarium: dicendus q̃ solutio magistri bona est. Et dicitur recte soluit sophisma. Cum enim dicit proponendo: q̃ omne verum veruz est a prima veritate que deus est: et ab ipso est omne verum: illa vera est tã de veritate signi q̃z de veritate rei. Cum autem assumit dicens: q̃ mala fiunt/ verum est: assumit de veritate signi tm̃. Et cum concludit dicens: ergo q̃ mala fiunt/ a deo est: cõcludit de veritate rei ex assumpta que non fuit vera nisi de veritate signi: z ideo non sequitur/ sed mutat suppositionẽ. Dicitur est in questione de veritate: q̃ in talibus veritas signi que ẽ signi rectitudo/ signato adiacet. sicut rectitudo virge adiacet hois corpori mortuo. Mala enim fieri a voluntate hominis priuationẽ ostẽdit rectitudinis voluntatis. Sed cum dicitur: q̃ mala fiunt/ verum est: veritas illa non dicit nisi rectitudinem significationis siue signi. vt dicit Anſ. q̃ actus volũtatis sub priuatione rectitudinis refertur ad verum significationis. quod predicatur D in dicto cum dicitur: mala fieri est verum. Ad Ad 2m. aliud dicendum cum magistro: q̃ non est diuisio immediata: vult fieri/ aut vult non fieri: sed mediũ est: q̃ nec vult fieri/ nec vult non fieri: sed non vult fieri: quia nec ad fieri/ nec ad non fieri est volũtas eius. Et ita soluit magister/ et bene. Velle enim z nolle: cum in nolle maneat voluntas affirmata. cũ enim dicitur/ nolo fieri: sensus est: volo non fieri. vnde volo z nolo cum idem sit affirmatum in vtroqz/ modum habent oppositionis contrarie que recipit medium. Cum autem dicitur: volo hoc fieri: non volo hoc fieri/ habent modum oppositiõis cõtradictorie: et illa non habent medium. z ideo non sequitur: si nõ vult fieri/ q̃ velit non fieri: vel q̃ no Ad 3m lit fieri. Ad aliud dicendum: q̃ inter fieri et non fieri bene est immediata oppositio: sed inter velle fieri z nolle fieri non est immediata oppositio vt dicitur est: medium enim est/ non velle fieri. Ad Ad 4m. aliud dicendum: q̃ auctoritas augustini imperfecte adducitur. Dicit enĩ: q̃ non fit aliquid nisi omnipotens fieri velit vel iubendo vt bona/ vel sinendo vt mala. Sed iam in prehabitis dictum est/ in questione de signis in communi: q̃ voluntas dei non est circa ea que finit: sed circa aliquid quod elicitur ex illis. vnde que finit non vult fieri. Ad vl Ad 5m timum dicendum q̃ cum dicitur: bonum est mala fieri: non est bonitas que refertur ad subiectum dicti vel ad predicatum: hoc est ad accusatiuum vel infinitiuum: sed dicitur bonitas que est in ordine dei ordinantis malum ad hoc q̃ elicit inde bonũ. Et hoc patebit in sequenti particula questionis.

Vtrum bonum sit mala fieri.

B Secundo queritur: vtrum bonum sit mala fieri. Nec enim est secunda questio magistri primo sententiarum distinctione. xlvj. Partic. II capitulo: Si enĩ inquiunt. vbi inducit Augustinũ sic dicentem in enchiridion: Quãuis ea que mala sunt/ inquantum mala sunt non sint bona: tamẽ vt non solum bona/ sed etiam sint z mala bonum est. nam nisi esset hoc bonum vt essent et mala/ nullo modo esse finirẽtur ab omnipotenti deo bono: cui proculdubio q̃z facile est quod vult facere/ tam facile est quod non vult esse non sinere. hoc enim nisi credamus/ periclitatur nostra confessio: quanos in patrem omnipotẽrem credere confitemur. Argumẽ. I. Ex hoc arguit magister sic dicens: Ecce hic apertẽ habes q̃ bonum est mala esse. omnis autem boni deus auctor est: qui vult omne bonum esse qõ est. Cum ergo bonum sit mala fieri vel esse: deus vult mala fieri vel esse. Adhuc ad idem Boetⁿ Arg. 2m arguit in quarto de consolatiõe: Sola diuina vis est cui queqz mala bona sunt. z si mala bona sunt/ bonuz est mala esse vel fieri. Adhuc fortius obij Arg. 3m. citur per illud Apocalⁿ. vltimo c. Qui nocet/ nocet adhuc: z qui in sordibus/ sordescat adhuc: glosa ibidem: Dictum est iohanni vt non cesset prophetare: quãuis ad propheriam eius minime corrigãtur. quia iustum est vt qui in sordibus est sordescat adhuc. quia qõ iustum est fieri/ bonum est fieri. sordescere autẽ non possunt nisi per mala que faciũt: ergo videtur q̃ bonum est q̃ mala illa fiant/ z q̃ illi mali hec faciant quibus sordescant. Ex hoc accipitur: q̃ non tantũ bonum est mala fieri vel esse: sz etiam q̃ bonum est mala facere. z cum in malo sit malicia: videtur sequi vlterius/ q̃ bonum sit malicia fieri vel esse. Adhuc: Omis pena est iusta. Argu. 4m. omne peccatum post primum peccatum perpetratum pena est: ergo omne secundum peccatum iustum est. quod autem iustum est/ bonum est: ergo ad minus secundũ peccatum fieri z esse bonũ est. Prima patet. Secũda probatur per hoc Romanoⁿ. j. glosa super illud: tradidit illos deⁿ: Inter primam apostasiam z vltimam penã gehenne media peccata/ culpa/ z pene sunt. Ad idem Bregorius in moralibⁿ: Peruerse menti ipsa sua culpa fit pena. Hoc idem dicit Augustinus in lib 20 confessio. Jussisti domine z sic est: vt pena sua sibi sit omnis inordinatus actus z animus. B In contrariũ arg. primum In contrariũ est: q̃ oppositum de opposito non predicatur/ sed ab ipso remouetur. constat autem q̃ malu z est

malum fieri ⁊ esse: ergo malum fieri ⁊ esse non est
Arg.2m. bonum. Adhuc cum dicitur/ bonū est mala fieri: queritur in quo sit bonitas illa. Si in malo: tūc forma boni et priuatio qua dicitur malum/ erunt in eodem: ⁊ sic idem erit bonum ⁊ malum: quod ē impossibile. Si dicitur ꝙ est respectu malicie: tunc sequitur ꝙ malum in quantum est malum/ est bo-
Sol. pr. II. num: quod est impossibile. Solutio: dicendum ꝙ meo iudicio omnes iste false sūt simpliciter: Bonum est mala fieri: bonum est mala esse: Justuz est mala fieri: iustum est mala esse. fm quid tamen aliquid veritatis habent. Est enim aliquid bonū simpliciter ⁊ absolute: ⁊ aliquid bonum alicui ⁊ ad aliquid. Mala fieri/ ⁊ mala esse absolute malum est: sed alicui ⁊ ad aliquid habet rationem boni quod est vtile. vt verbi gratia: Malū decij vtile fuit laurentio/ vt eminentius probaretur virt⁹ eius. Similiter ei qui repidus fuit in cultu dei: vtilis fuit casus ad hoc/ ꝙ sibi indignaretur ⁊ fortior resurgeret. Baruch. iiij. f. Sicut enim fuit sensus vester
Ad arg. Im vt erraretis a deo: decies tantū iterum conuertēres requiretis eum. Ad primum ergo dicendū: ꝙ augustinus intelligit de bono ordinis/ ⁊ non de bono absolute: quia scilicet est alicui ⁊ ad aliquid bonum. ⁊ hoc vult deus: ⁊ qui sic ordinat maluz vt aliquid bonum eliciatur ex ipso. Sicut etiam ifabula de pheronte dicit Ouidius: Aliquisq; mali vsus fuit in illo. Si autem sic arguatur: est alicui et ad aliquid bonum: ergo est bonum. incidit falla-
Ad 2m. cia fm quid ad simpliciter. procedit enim ab eo qō est fm quid ad simpliciter. Ad aliud dicendum ꝙ diuina vis est/ cui nihil maluz est: quia sicut ibi dem dicit Boetius: diuina vis etiam ex malo eli-
C cit bonum. ex hoc tamen non sequitur: ꝙ malum
Ad 3m. sit bonum. Ad aliud dicendū: ꝙ nullo modo est simpliciter iustum/ vt qui in sordibus est sordescat adhuc: Nullus enim ordo debiti requirit/ ꝙ sordibus plus sordescat. sed in dicto illo notatur ordo debiti ⁊ iusti ad consequens penam sordidi: Iustum est enim vt sordibus derelinquatur a deo per subtractionem gratie: ⁊ sic derelictus ruat de peccato in peccatum/ cum non detineatur: ⁊ pondere proprie corruptionis qua sordet/ sic de peccato in peccatum impellatur. sicut dicit Gregor⁹: Peccatum quod per penitentiam citius non deletur/ suo pondere ad aliud trahit. humana enim fragilitas corrupta peccato nisi deo contineatur/ continue tendit in peius. sicut dicit Esa. xxxj. b. Subtrahet dominus manum suam ⁊ corruet auxiliator: ⁊ cadet simul is cui prestatur auxilius. Et hinc est quod dicitur in Ps. xxxvij. Sicut onus graue grauate sūt super me. Et Esaie. lviij. b. Solue fasciculos deprimentes. ⁊ ideo Zacharie quarto iniquitas dicitur sedere super talentum plumbi. Unde sensus est: Sordescat adhuc: hoc est iustum est vt derelinquatur a deo: et sic derelictus pondere proprie iniquitatis adhuc sordescat. Et sic ordo iusti non notatur inter sordidum esse/ et sordescere/ nisi per accidens ⁊ ex consequenti: sed ordo iusticie notatur inter sordidum ⁊ derelictum a deo: quo facto sordescit adhuc. Et ex hoc non sequitur/ ꝙ bonum sit sordescere adhuc/ vel iustum: sed potius ꝙ malum sit ⁊ iniustum. Quia quod ex malo oritur et malum ⁊ iniustum est. Sordescere autem adhuc ex malo oritur. oritur enim ex pondere preteritarum sordium: vt dictum est/ ⁊ non ex derelictione dei nisi per accidens. Ad aliud dicendum: Ad 4m.
ꝙ peccatum in quantum peccatum/ vel in quantum fit vel culpa est: non est pena: sed in quantum ordinatur ab omnipotenti deo ad bonum aliqō: vt dicit Augustinus: vt scz sit contrarium nature bone/ ⁊ puniat ipsaz. sic pena est et bonum fm qd. sic enim corrumpit bonum nature/ ⁊ pondere proprio deprimit ad aliud peccatum: vel priuando ad iurorium gratie quo teneatur homo in bono: vel inducendo malam dispositionē in anima qua pronus fit quis ⁊ disponatur ad malum. Ita loquuntur sancti in auctoritatibus inductis. Et ex hocnō sequitur: ꝙ simpliciter sit bonum mala fieri/ vel esse. Et si hoc modo fm quid dicunt sancti/ ꝙ bonuz est mala fieri: nullus tamen vnq̄z dixit/ ꝙ hoc modo bonuz sit mala facere. licet enim actiua inferat passiuam/ ⁊ econuerso: tamen cum adiuncta passiua non infert actiuam. quia aliquid accidit passiue quod non accidit actiue. Unde licet sequatur: mala que fiunt ab isto/ facit iste: tamen non sequitur: mala que fiunt ab isto/ bonuz est fieri: ergo bonum est istum facere malum. passiua enim subiacet ordini/ quo ordine bonum elicitur ex malis factis: Actiua autez nulli ordini supponitur. nullus enim ordo exigit facere mala: Sic etiam non potest dici: ꝙ bonum est fieri maliciam. cum enim dicitur malum/ denominatiue ponitur subiectum mali quod ordinabile est in bonum: cum autez dicitur malicia/ non ponitur nisi malū deformitas que nullo modo ordinabilis est. Ad id quod p-
primo obijcitur in contrarium: dicendum ꝙ pro- Ad arg. Im in cōtrariū
cedit. Ad aliud quod querit/ in quo sit bonitas Ad 2m
illa que significatur cum dicitur: bonum est mala fieri: dicendum ꝙ nec in subiecto mali: nec in respectu malicie. sicut bene probatur obijcien do: sed est in ordine mali ad bonum/ ⁊ est ordinis bonum: et hoc vt dictum est/ est bonum alicui ⁊ ad aliquid et fm quid: vt dictum est.

Utrum expediat mala fieri.

A
Tertio querit magister in illo capitulo: Parti. III.
t hinc patet: vtrum expediat mala fieri.
Et videtur ꝙ sic. quod enim vniuersi/ Argumē. I
tati valet/ et facienti valet/ et patienti valet: expedit fieri. mala fieri vniuersitati valet/ facienti valet: ergo mala expedit fieri. Probatio p-
mi: Qō in vniuerso bona magis placere facit ⁊ laudabiliora existere/ hoc valet vniuersitati. vniuersitati mala que fiunt in vniuerso bona magis placere faciunt et laudabiliora: ergo mala que fiunt valent vniuersitati. et hoc est verbum Augustini. I
Probatio secundi: Ex quocunq̄z bona proueniunt facientī/ valet facienti. ex malo quod facit aliquis bonum proueniet facienti: ergo valet illi. Prima per se patet. Probatio secunde. Augustinus in libro de correptione ⁊ gratia: Usqzadeo deus omnia cooperatur in bonum his qui fm propositum vocati sunt sancti: vt si qui eorum deuiant ⁊ exorbitant/ etiam hoc ipsum eis faciat proficere in bonum: quia humiliores redeunt atq̄z doctiores. vt petrus. Adhuc Augustinus in eodem: Audeo dicere superbis vtile esse incidere in aliquod apertum peccatum: vt iam sibi displiceant qui sibi placendo ceciderunt. salubrius enim displicuit sibi petrus quando fleuit/ q̄z sibi placuit quando presumpsit. Adhuc Damascenus: Conceditur quis in nephariā incidere operationem: vt elatus viribus proprijs/ in adulterium casus humilietur. Cum ergo quo aliquis humilietur vtile sit ei: ⁊ malo qō facit humiliatur: ergo malum quod facit vtile est
III ei. Probatio tertij: Quicquid patienti valet ad demenda peccata/ vel ad exercendam probandāq̄z virtutem siue iusticiam: vel demonstrandam huius vite miseriam/ expedit ⁊ est vtile patienti. Mala que inferuntur alicui valent ad ista que dicta sunt: ergo mala que fiunt expediunt facienti. Prima per se patet. Probatio secunde. Augustinus in libro de trinitate: Mala que ab iniquis fideles pie perferunt: ipsis vriq̄z prosunt vel ad demenda peccata/ vel ad exercendam probandamq̄z virtutem siue iusticiam: vel ad demonstrandam huius vite miseriam. Adhuc origenes super illud Numeri vicesimosecūdo: Uenit dominus ad Balaā: Notandum diuina sapientia omnia disposita esse: ita vt nihil sit ociosum malum vel bonum. maliciam tamen non fecit: quā cum alijs inuentam prohibere posset/ nō prohibet. vtitur eiū ea ad causas necessarias. per ipsos enim malos in quibus est malicia/ probat eos qui ad gloriam tendunt. Si enim perimeretur malicia: non esset qui contradiceret virtutibus. virtus autem si contrarium non habe-
B ret/ non clarescereret. In contrarium huius est:
In cōtrariū arg. primū ꝙ sicut dicit Augustinus in enchiridion: Malum non est nisi quod nocet. sed quicquid nocet fieri nō
Arg. 2m expedit: ergo fieri malum non expedit. Adhuc: Augustinus in libro octogintatriū questionum: Malum est corruptio/ speciei/ modi ⁊ ordinis. sed corruptio boni fieri non expedit: ergo malum fieri non expedit. Solutio: dicendū ꝙ prebabitum
Solutio p-ticule. III. est ꝙ malum fieri absolute nec bonum est/ nec vtile/ nec expediens fm se: sed malum et inutile ⁊ nocens. fm quid autem/ hoc est alicui ⁊ ad aliquid nō causaliter/ sed occasionaliter ex ordinatione prouidentie mala fieri est bonum et vtile ⁊ expediens/ ⁊ vniuersitati ⁊ facienti ⁊ patienti. Et ita procedūt obiectiones ad tria prima adducte. Et hoc est qō dicit Magister soluens hanc questionem in illo capitulo: Si quis igitur. Et sic patet qualiter vniuersitati patienti ⁊ facienti valet per bonum elicitum ex malis/ ⁊ non fm se. Et sic loquuntur auctoritates inducte Augustini/ Origenis/ ⁊ Damasceni. Ad id quod obijcitur in contrarium: dicen-
Ad arg. Im in cōtrariū. dum ꝙ malum nō nocet bono vniuersali/ quod est bonum ordinis: sed nocet bono particulari in eo qui facit malum: quia corrumpit bonum nature quod est ordinabile ad bonum gratie. vt in prehabitis dictū est/ in tractatu scilicet de bono ⁊ malo: questione/ An malum vniuersaliter sit corruptio boni: ⁊ questione de ordinabilitate mali. Ad Ad 2m
aliud dicendum: ꝙ malum non est corruptio mo/ speciei/ ⁊ ordinis boni vniuersalis/ sed particularis: vt dictum est. Et propter illud dicitur: ꝙ expedit mala fieri. Et est simile Matthei decimoctauo. a. Necesse est vt veniant scandala. Et prime ad Corinth. vn decimo: Oportet hereses esse: vt hi qui probati sunt/ manifesti fiant in nobis. Hoc enim non dicitur ideo/ ꝙ oporet scandala ⁊ hereses esse simpliciter: hoc enim simpliciter malum est ⁊ nocuum. sed dicitur propter bona que eliciuntur ex eis ex ordine prouidentie diuine.

Utrum permissio sit signum voluntatis diuine.

A
Quarto queritur de signo quod est permis- Parti. IIII
q sio. Uideur enim hoc signum non esse si- Arg. primū
gnum voluntatis diuine. dictum est enim: ꝙ deus non vult mala esse vel fieri: sed omne malum signum est voluntatis beneplaciti: Cum ergo voluntas beneplaciti nullo modo sit mali/ et permissio semper mali: non erit permissio signum vo-
luntatis beneplaciti. Adhuc regi optime regen- Ar. 2m
ti conuenit non permittere mala esse in regno suo/ si prohibere potest vel impedire. Sed deus optimus rex est ⁊ omnipotens/ potens impedire mala ne fiant: ergo videtur ꝙ non conueniat in regno
suo non permittere mala fieri. Adhuc optimus Ar. 3m
rex non permittit in regno suo fieri per quod regnū dissoluatur. sed permissione malozum regnum dissoluitur. Permissio enim dat licentiam peccandi. ergo cum deus sit optimus rex/ non conuenit ei permittere mala fieri. Maior patz per se: Minor scribitur Hester tertio. c. Optime nosti/ ꝙ non expedit regno tuo ꝙ insolescat per licentiam. videtur ergo ꝙ deus mala nō debet permittere. Adhuc Ar. 4m
optimi regis est subdito non permittere que sunt contra iusticiam et beneficentiam. mala contra iusticiam ⁊ beneficentiam sunt: ergo optimi regis est non permittere mala. Prima patet. Secunda scribitur secundi Mach. sexto. c. Non multo tempore sinere peccatoribus ex sententia agere/ sed statim vltionem adhibere extremi beneficij iudicium
est. Adhuc Rom. secundo super illud: Qui ta- Arg. 5m
lia agunt digni sunt morte: ⁊ non solum qui faciūt/ sed qui consentiunt facientibus. Glosa: Consentire est tacere cum possis arguere. Si ergo deus cū mala fiunt permittēdo tacet: videtur ꝙ consentir. sed consentire in malum deus non potest: ergo tacere mala permittendo non potest. ergo permissio
non est signum voluntatis diuine. Adhuc: Au- Arg. 6m
gustinus in decimosexto de ciuitate dei: Sicut nō est beneficentie vt bonum maius dimittatur ita non est innocētie parcendo sinere fieri malū minus ne in grauius incidatur malū. Ex hoc accipit: ꝙ lex

B voluntatis diuine si mala fieri permittit/non est
Ar.7m lex innocentie: quod absurdum est. Adhuc Augustinus ibidem: Pertinet ad innocentis officium: non solum nemini malum inferre/sed etiam malum cohibere. Cum ergo voluntas sit regula eorum que fiunt: si non cohibendo permittit mala/non erit innocēs. hoc autem absurdum: ergo non
Argu. 8m. pmittit mala fieri. Adhuc: Sume iusticie est nihil pmittere fieri contra iusticiā. mala autē fiūt contra iusticiā. Cum enim sit triplex iusticia: scz equitatis, iusticia illa nō fiunt mala: quia mala iniquitas sunt. Et est iusticia decētie diuine bonitatis vt dicit Anselmus. contra illam iusticiam iterum fiunt mala: non enim faciunt ad decorem diuine bonitatis. Et tertia iusticia est retributio pro meritis. z illa iusticia iterum non fiunt mala: quia malus mala faciendo nō meretur vt sibi permittatur mala facere. ergo videtur q nulla iusticia fiunt mala:
Arg. 9m z ergo permitti non debent. Adhuc: Sapientissimi iudicis vel regis non est permittere aliquid cōtra rationē pulchri z boni regni sui/z cōtra ordinē regni. malum est corruptio modi/speciei/z ordinis/pulchri z boni z ordinati in regno dei: ergo sa-
Ar. 10m pientissimi non est permittere mala fieri. Adhuc Qō in nulla diuisione boni cadit/z cum nullo bono conuenit/nō est permittere sume bonitatis. malum in nulla diuisione boni cadit: nec cum aliquo bono conuenit: ergo summe bonitati non cōuenit
In ꝓtrariū permittere mala fieri. In contrarium huius est
arg. primū qō dicit augustinus in libro de natura boni: Sicut nos continendo vocem decēter interponimus in loquendo silentiū: ita z multo magis deus quarundam rerum priuationes decenter esse facit in vniuersitate sicut rerum omnium perfectus artifex. ergo malum interpositum vniuersitati ad decorem facit vniuersitatis. Sed quecūqz ad decorē vniuersitatis faciunt/permitti debent ab vniuersitatis gubernatore: ergo mala fieri debet permitti
Arg. 2m a deo. Adhuc glosa super illud ps. Deus meus in te sperauit: Qui videt merita animarum sic ordinari a deo/vt pulchritudo vniuersitatis ex nulla sua parte violetur: in omnibus laudat deum: distinguēs aliud deum fecisse z ordinasse/scilicet bonum: aliud vo non fecisse/sed ordinasse: scz malum, sed omne ordinatum debet permitti: ergo malum
Ar. 3m debet permitti. Adhuc Job. 12. a. abundant tabernacula predonum: ibi gregorius. Omnipotēs deus quod iuste fieri prohibet/iustum est vt fieri sinat. quicquid autem iustum est sinere/permittit deus. malum iustum est sinere: ergo malum per-
Ar. 4m mittit deus. Adhuc detur q deus non permittat mala fieri: cum ergo homo z angelus sint liberi arbitrij/de libertate nature habent q possunt bonum z malum eligere. Aut ergo deus impedit legem istam z libertatem: aut non. Si non impedit: permittit facere mala si volunt. Si autem impedit non permittendo: tunc destruit legem quam ipe creature indidit: z sic preuaricator est. Bal. 2. d
Ar. 5m Si ea que destruit bis iterum reedifico/preuaricatorem me constituo. Adhuc impediens malum z non permittens ipsum fieri/necessitatem ponit ad bonum. Sed bonum necessitate factum non est meritorium: ergo non permittens malum a bono tollit meritum. sed hoc non debet fieri a sapientissimo gubernatore: ergo debet permittere mala.

C Solo particule. IIII

Solutio: prenotandum est quod dicit Augustinus in secundo libro contra faustum sic: Ad naturalem iusticie ordinem pertinet/vt aut peccata nō fiant: aut impunita esse non valeant. quod liberorum fit/naturalis ordo seruatur: z si non ab anima/certe a deo. Dicendum ergo q permissio debet esse in signis voluntatis diuine. Ad primum Ad arg. 1m
quod contra hoc obijcitur: dicendum q quando dicitur: deus non vult mala fieri: intelligitur hoc de his que sunt directe subiecta voluntati diuine/vt volita: z non de his in quibus voluntas diuina
Ad 10m est circa aliquid istorum quod ex ipsis elicitur. Et hoc modo permissio signum est voluntatis diuine. significat enim voluntatem diuinam esse circa aliquid quod elicitur ex malis/quod aut vniuersitati congruit/aut facienti/aut patienti: vt paulo ante dictum est. Ad aliud dicendum: q sicut Ad 2m
dicitur in auctoritate preinducta contra faustum: Non est regis omnipotentis impedire ne mala fiant: sed aut impedire/aut impunita non relinquere: aut non redarguta. Ps. 49. Arguam te z statuam contra faciem tuam. Et sic facit omnipotēs deus: quia vel per stimulum conscientie redarguit statim Job. 1. c. Euasi ego solus vt nunciarem tibi Esaie vltimo. g. Vermis eorum non morietur. Et etiam sacra/vel hic/vel in futuro punit. Impediendo autem libertatem arbitrij z rationem meritis tol
leret. Ad aliud dicendum: q hoc procederet si Ad 3m
deus mala non redargueret: nec puniret. sed redarguendo z puniendo impedit insolentiam/z non tollit libertatem. Ad aliud dicendum: q in ipsa Ad 4m
auctoritate patet solutio cum dicit: statim vltionē adhibere. Cum enim permissio est cum redarguitione z vltione: non tollitur beneficentia: sicut nec tollitur iusticia que est retributio p meritis. Ad Ad 5m
aliud dicendum: q deus non tacet: redarguit enim z adhibet vltionem. Ad aliud dicendum: q hoc Ad 6m
procederet/si sine redarguitione z vltione permitteret. Ad aliud dicendum: q hoc iterum procederet/si nullo modo cohibendo fieri permitteret. Ad 7m
sed hoc non est verum: quia redarguit z vltionem adhibuit: redarguendo eni prohibet: z vlciscendo D
cohibet. Ad aliud dicendum: q mala fieri contra iusticiam non est. sed mala facta impunita re- Ad 8m
linquere esset contra iusticiam. hoc enim est de iusticia que est decentia diuine bonitatis/q legem libertatis nature rationabili inditam ab ipso/nec impediat/nec destruat/nec rationem meriti tollat. z hec est iusticia generalis qua regitur omnis creatura. Peccatum autem non est nisi contra iusticiam particularem: que est congruentia legum. sm q dicit Augustinus: q peccatum est dictum/vel factum/vel concupitum contra legem dei. Ad
aliud dicendum: q obiectio supponit falsum. est enim Ad 9m
malum fieri in diuisione boni: vt dicit magister in primo sententiarum distinctione quadragesima sexta capitulo: Est enim aliquid. Ubi ponit quadripertitam diuisionem boni: z in quarto membro dicit: q est bonum quod nec in se bonum est et facientē damnat: valet tm ad aliqd. Et inducit augustinū in enchiri. sic dicentē: A sume z equaliter z

immutabiliter bona trinitate creata sunt omnia: nec summe nec equaliter nec ismutabiliter bona/sed tamen bona etiā singula: simul vero vniuersa valde bona. quia ex omnib⁹ consistit vniuersitatis admirabilis pulchritudo: in qua etiā illud qō male dicit bene ordinatū in suo loco positum eminētius cōmendat bona: vt magis placeant z laudabiliora sint dū cōparant malis. Nec malū est corruptio boni vniuersalis/sed particularis: vt in an
Ad 10m rebabitis dictum est. Et ꝑ hoc patet solutio ad sequens: quia malū fieri habet quandā rationez boni z ponit in diuisione boni. Unde hieronym⁹ sup marcū: Malū iude bonū nobis fuit. Dia que in contrariū obijciunt concedenda sunt: quia ꝑbant pmissionē fiei sm ordinē iusticie generalis.

Remittit querēda quedā de cōsilio.

Uod de cōsilio querendū esset q̄tum ad
q positā intentionē: vtrū scz consiliū in deo sit/satis determinatū est in q̄stione de signis in cōmuni. Ibi enī dictū est qualiter consiliū cōuenit deo: z q est de melioribⁿ bonis q̄ sint necessaria ad salutē. z hoc sufficit ad psens. De consilij enī immutabilitate querendū est in tractatu de ꝑheria. De consilio autē sm q est donū spūsancti/q̄rendū erit in tractatu de donis. Relinquit ergo querendū de impletione.

Queritur de signo voluntatis quod est impletio siue operatio.

Arti. IIII. Ei nde querit de hoc signo qō est imple-
o tio/siue opatio. Et de hoc querunt duo.

Hui⁹ articuli due sūt particule. Primo scz si voluntas dei inuicta z semp efficax sit in omni ope suo. Secūdo vtrū in omni ope dei sit misericordia z veritas.

Utrum voluntas dei semp efficax sit in omni opere suo.

A Particl'a. I. Arg. 1m
a Oprimū obijcit magister ꝑmo sententia ꝑ distinctione. 47. capto: voluntas quippe/sic: Aug⁹. in libro de libero arbitrio: Nihil in libero arbitrio constitutū superat voluntatem dei. z si faciat contra voluntatē eius: tamē contra voluntatē eius q̄ ipse est nihil putandū est ita fieri/tanq̄ velit fieri z non fiat: vel nolit fieri z
Arg. 2m fiat. Adhuc aug⁹ in enchiridion: z inducit ibidē a magistro: Uoluntas dei semp impleť/aut de nobis/aut a nobis. De nobis impleť: sed tamen non implemus eā quando peccam⁹. A nobis impleť
Arg. 3m cū bonū facim⁹/quia scim⁹ deo placere. Adhuc ibidem aug⁹: Nihil homo facit de quo nō operet deus quod vult. Non enī vult deus vt peccet homo quilibet. si autē peccauerit/penitenti vult parcere vt viuat. In peccatis vero pseuerantē punire vt iusticie potentia contumax uō euadat. ergo de
Arg. 4m peccatoribⁿ impleť voluntas dei. Adhuc ibidē augustin⁹: Hoc quippe ipso q contra voluntatē eius fecerunt/homo scz/z angelus: de ipis facta ē voluntas eius. ꝓterea nāq̄ magna opera dñi exquisita in omnes volūtates eius: vt miro z ineffabili modo nō fiat ꝑter eius voluntatē illud etiam quod fit contra eius voluntatē. quia non fieret si non sineret: nec vtiqz nolens sinit/sed volens: nec sineret bon⁹ fieri male/nisi omnipotens z de malo posset facere bene. In contrariū huius est. q
In ꝓtrariū Arg. 1m contrarie voluntates sunt que sunt de cōtrarijs. voluntas dei de bono est: voluntas hominis vel demonis mala de malo est. z videm⁹ sepe q completur hominis voluntas mala/et dei voluntas bona nō complet: ergo videť aliquid fieri quō impediatur dei volūtas. Adhuc: constat q deus Arg. 2m
qui omne bonū vult/vult istum castitatē seruare z alias virtutes: z iste efficitur incastus et malus: ergo cassatur dei voluntas. Adhuc videť oppo Arg. 3m
sitio esse in verbis augustini. Dicit enī q id qō contra voluntatē eius fit/nō preter voluntatē ei⁹ fit.

Adhuc in pinducta auctoritate dicit augustin⁹ Arg. 4m
parū infra: q per eandē creature voluntatez quafactū est quod creator nō voluit: factum est qō impleret ipse qō voluit: bene etiā vtens malis tanq̄ summe bon⁹/ad eo ꝓ damnationē quos iuste predestinauit ad penā: z ad eo ꝓ salutē quos benigne pdestinauit ad gratiam. Hoc enī videtur esse contrariū superius determinatis: vbi dictū est/q predestinatio saluandoꝝ est: hic autem dicit q pdesti B
nauit quosdā ad penā. Ulterius querit de hoc I. q̄stio incidens
quod dicit in illo capitulo distinctione. 47. multa enī fiunt. vbi inducit augustinū sup illū locum ps. 16. Ut nō loquat os meū opera hominū/sic: Opera hominū dicit ea que sunt mala: que preter dei voluntatē fiunt/que ipse est: sed non ꝑter eius permissionē/que ipse non est: Ex hoc enī accipit: q cōtra pceptū z contra consiliū z contra prohibitionem multa fiunt: contra pmissionē autem z impletionē nihil: queritur vnde hoc. Ulteri⁹ que- II. questio incidens
ritur de verbo gregorij quod ibidē inducit: Multi voluntatē dei pagunt dū mutare contendunt: z consilio eius resistentes obsequunt/quia hic ei⁹ dispositioni militat qō per humanū studiū resultat. Hic enī videtur esse repugnantia verboꝝ scz q mutando voluntatē z resultando impleat voluntas. Solutio: dicendū q semper impleť vo Solo particule. I.
luntas dei eterna/que dicit voluntas beneplacити. Et causa est: quia illa est cū prouidentia z dispositione z pdeterminatione voliti. voluntas autem signi non semper impletur: maxime signi quod est
preceptū/z signi quod est prohibitio. Auctori- Ad argum̄ ta
tates ergo augustini primo inducte intelligūtur sic: q ab eterno preuidit deus qui seruaturi sint precepta deuote obediendo: z illis voluntate premiandi ꝑparauit gloriā. ꝑuidit etiam qui z quales contumaciter preceptis nō sint obedituri: et illis voluntate vlciscendi ꝑparauit penam. z de his est vltima volūtas eius quā euadere nō possunt: z que ab eterno determinata est ad hoc volitum. Et de hoc anselm⁹ in libro/cur deus homo/pulchrum dat exemplum. Si aliquis dicat: nolo esse sub celo: eo ipso oportebit eum esse sub celo: quia vnde fugit ne sit sub celo/eo ipso et qua transit et quo vadit totū sub celo est. Ita est q voluntas dei omnia complectitur: z qui recedit a voluntate preceptionis vel prohibitionis vel consilij/incidit voluntatem permissionis vel impletionis vel ordinationis: qua ordinatur pena contra culpam/et pmiū ad meritū. vnde ps. cēresimo rricesimo octauo: Quo ibo a spiritu tuo: z q̄a facie tua fugiā: Si ascendero in celum/tu illic es: si descendero ad infernum/ades. Si sumpsero pennas meas diluculo/z habitauero in extremis maris: illuc manus tua deducet me/et tenebit me dextera tua.

E Ad arg.1m in ꝓtrariũ

Ad id qõ obijcit in cõtrariũ ꝑmio: dicendũ ꝙ dei volũtas/ꝛ bois volũtas nõ ꝓprie sunt ꝓprie. qꝛ cõtraria nata sunt fieri circa idẽ: dei aũt volũtas nõ est de malo: sed sicut habitũ ē deꝰ volũtate bñplaciti nõ vult mala nõ fieri/sed voluntate signi tm: sed volũtate bñplaciti vult penitentib̃ parcere: finalit̃ autẽ ipenitentib̃ penas infligere. ꝛ sic patet ꝙ malis boim voluntatib̃ nihil fit ꝑ volũtatẽ beneplaciti q̃ minꝰ impleat̃. Ad aliud dõm: ꝙ deꝰ nõ vult istum castitate seruare/nisi volũtate signi. vñ illa obiectio ꝓcedit ex falso. Ad aliud dõm: ꝙ in verbis augustini nõ ē oppositio: ꝛ nõ referũt ad idẽ, nõ em̃ sunt opposita: aliq̃d fieri ꝑter voluntatẽ ꝓcepti vel ꝑ voluntatẽ ꝓhibitionis vel ꝓsilij ꝛ nõ fieri ꝑter volũtatẽ bñplaciti vel ꝑmissionis. In malis em̃ q̃ fiũt: sicut paulo in antehabitis dictũ est/q̃stione de ꝑmissione: nõ vult deꝰ hoc qõ fit sed aliud vult circa illud qõ, ꝓprie subiectũ ē volũtati bñplaciti, ꝛ hoc nec ipediri nec cassari põt, et hoc est ordinãte iusticia ꝑmiare bonos/et punire malos. Per hoc patet solutio ad sequẽs. Eternã em̃ suã volũtatẽ ꝓficit deꝰ ordine iusticie: benevtens malis cõdẽnando eos ad penas q̃s meruerunt. Et ad id qõ obijcit̃ in ꝓtiũ de ꝑdestinatione dãnando ꝓ: dicẽdũ ꝙ ꝑdestinatio ibi sumit̃ large respectu finis ꝑdestinationis: scz ꝓ pene ꝓparatione, illã em̃ causaliter ꝓparat malis. Ad id qõ vlteriꝰ querit̃: dõm ꝙ causa ꝙ nihil põt fieri ꝓtra ꝑmissionẽ ꝛ ipletionẽ hec ē: ꝙ ꝑmissio ꝛ ipletio ponũt id qõ ꝑmittit̃ ꝛ impleat̃ in esse. Qõ autẽ in esse est: vel fit/vel factũ ē. Si factũ ē: nõ põt nõ esse, ꝛ si fit: nõ põt nõ fieri: qꝛ aliter ꝑ dictoꝛia verificarent̃ de eodẽ. Et iõ nihil põt fieri ꝑ ꝑmissionẽ ꝛ ipletionẽ. Preceptũ aũt ꝛ ꝓhibitio sunt ante fieri ꝛ ante factũ esse: dũ fieri ꝛ factũ esse adhuc sunt in potentia: ꝛ ideo ipediri põt ne ꝓgrediant̃ in actũ, ꝛ ideo ꝑ ꝓceptũ/ꝓhibitionẽ ꝛ cõsiliũ põt aliq̃d fieri: ꝓtra ipletionẽ vero ꝛ ꝑmissionẽ nihil, qꝛ si bonũ est qõ fit: nõ fit nisi deo opante ꝛ nobis ipletẽ, Esa.26.c. oia opa nra in nobis opaꝰ es dñe. Job.14.f. Sine me nihil potestis facere. Si aũt mala sunt que fiũt: nõ põt fieri sine ꝑmissione volũtaria: qꝛ si vellet nõ fieri/nõ possent fieri. Ad dictũ gregorij dicendũ: ꝙ nulla ꝓrietas ē, qꝛ reluctatio ꝛ mutatio dicunt̃ esse ꝑ voluntatẽ ꝓcepti ꝛ ꝓhibitionis: militia vero q̃ militat volũtati dei/dicit̃ esse respectu vltime volũtatis bñplaciti: q̃ est in ꝑmiãdo/vel in puniẽdo, ꝛ sicut ad ꝑmiũ militat iustꝰ bñfaciẽdo: ita ad dãnationẽ male faciẽdo militat pctõꝛ.

Ad 2m

Ad 3m

Ad 4m

D Ad, 1. qõem incidentẽ

Vtrum in omni opere dei sit misericordia et veritas.

A Parti. II.

Secundo querit̃: Vtrũ in omni ope dei sit misericordia ꝛ veritas sicut in ps. 118. dꝛ vniuerse vie dñi misericordia ꝛ veritas. Et qꝛ multa sunt opa dei: creatiõis scz/ꝛ recreationis et retributionis. Et illud ē multiplex: Est em̃ retributio q̃ retribuunt̃ bona bonis/ꝛ mala malis: et verũq; tpaliter ꝛ eternalit̃. Querit̃ q̃ de oib̃ his q̃liter misericordia ꝛ veritas/siue iusticia sit ī oib̃ his.

Arg.1m

In ope em̃ creationis nec iusticia videt̃ esse/nec misericordia, nõ em̃ ibi est iusticia q̃ sit retributio ꝓ meritis: qꝛ ante creationẽ nullũ meritũ ē. Nec põt ibi esse iusticia q̃ sit ipletio ꝓmissoꝝ, nihil em̃ ꝑmissus fuit de ℔: nec erat cui, ꝑmitteret̃ aũ creationẽ. Nec põt esse misericordia: qꝛ misericordia est respectu miserie: vt dicit Gregorius. nõ ens aũt simplr nõ ponit miseriã, cũ ergo creatio sit ex simplr nõ ente/in ipsa non est miseria: ergo nec misericordia. Silr in ope recreationis nõ videnꝰ esse hec duo, Titũ. iij. b. Nõ ex opibus iusticie q̃ fecimꝰ nos/sed ꝑm suã misericordiã saluos nos fecit. Adhuc: gentib̃ per opus incarnationis subuentũ est: ꝛ nulla fuit iusticia: qꝛ nec ꝑmissũ gentib̃, q̃ videt̃ ꝙ nõ in oi ope sit misericordia ꝛ iusticia. Adhuc apls Roma. xv. b. Dico xpm iesu ministrũ fuisse circũcisionis ad ꝓfirmãdas ꝑmissiones patrũ: gentes aũt sup misericordia honorare deũ. Iusticia q̃ ꝛ misericordia põt esse respectu iudeoꝝ: iusticia in hoc/ꝙ ꝑmissus exhibebat̃: misericordia in ℔/ꝙ liberat̃, ꝑmittebat̃ ex cõpassione quã habuit ad perditos, sed gentib̃ nihil debebat̃ ex iusticia/sed totũ ex misericordia. Adhuc: In ope electionis non videt̃ esse iusticia ꝛ misericordia. Malach. j. Jacob dilexi: esau aũt odio habui. non apparet iusticia q̃re vnũ elegit/ꝛ alterũ reprobauit, nec est equa: q̃ in duob̃ eq̃lib̃ miseris/misericordia in vno releuat miseriam/in altero nõ. Cõstat aũt si deus habeat misericordiã/ꝙ equam habet ꝛ vniformẽ. Adhuc querit̃ de hoc/ꝙ deꝰ in vita ista multa bona ꝑstat peccatoribꝰ: in q̃ oge licet resplendeat magna misericordia/nulla tm videt̃ eē iusticia: qꝛ pctõꝛ nullo bono dignꝰ est: etiã pane q̃ vescit̃/vt dicit augꝰ

Arg.2m

Arg.3m

Arg.4m

Arg.5m

Arg.6m

Adhuc iustificatio impij opus dei est: ꝛ in ℔ nulla videt̃ esse iusticia, pctã em̃ q̃ fecit impiꝰ: non merent̃ iustificationẽ/sed dãnationẽ. Esaie, iij, b. Ue impio in malũ retributio manũ fiet ei. Adhuc de glorificatione btõꝝ in celis q̃rit̃ q̃liter sit ibi misericordia. sup illud em̃ ps. 32. misericordia dñi plena ē terra dicit glosa: ꝙ terra in q̃ abundat miseria/plena est misericordia. celũ aũt nõ habet miseriã: ꝛ ideo nec misericordiã. Adhuc: Punitio opꝰ ē dei: ꝛ ī punitõe q̃ punit paruulos nõ baptizatos/nõ videt̃ eē aliq̃ iusticia/nec aliq̃ misericordia. punit em̃ nõ ꝑ culpa ꝓ pria: ꝛ hoc nõ videt̃ esse iusticia. Adhuc: punit eos carentia visionis dei: nihil relaxans de ea/nec q̃ntũ ad quãritatẽ intensiuã/nec q̃ntũ ad durationẽ: qꝛ in eternũ punit. q̃ videt̃ ꝙ sine misericordia.

Arg.7m

Arg.8m

Arg.9m

Arg.10m

Adhuc augꝰ dicit: ꝙ carentia dei visionis ē maxima pena: sicut ī visione dei maxima glia, ꝛ sicut ex visione dei est maxima delectatio: ita ex carẽtia visionis dei maxima tristicia, pctm̃ autẽ oꝛiginale minima differẽtia pcti est: q̃ ꝑ minimo pctõ deus punit paruulos maxima pena, ꝛ hoc iniuria ꝛ maxima ĩmisericordia videt̃ esse. Adhuc querit̃ de eterna pena q̃ punit pctõꝛes in inferno: vtrũ ibi sit misericordia ꝛ iusticia, dꝛ em̃ apoca. 18. b. q̃ntũ glorificauit se ꝛ in delicijs fuit: tantũ date illi tormẽtũ ꝛ luctũ. q̃ quẽliber tantũ punit quãtũ meruit. sed hoc ē iusticie/ꝛ nõ misericordie: q̃ in ope punitiõis nõ sunt simul misericordia ꝛ iusticia. Adhuc matth. vij. a. Eadẽ q̃ppe mẽsura q̃ mẽsi fueritis remerient̃ vobis. hoc iterũ ē iusticie/ꝛ nõ misericordie. Adhuc Esa. xxvij. In mẽsura ꝑ mensurã cũ abiecta fuerit iudicabit eã, ꝛ hoc iterꝝ iusticie ē ꝛ nõ misericordie.

Arg.11m

Arg.12m

Arg.13m

Arg.14m

Adhuc apocal. xviij. b. Reddite illi sicut ꝛ ipse reddidit vobis: et duplicate illi duplicia ꝑm opa eiꝰ: ī poculo quo miscuit vobis miscere illi duplũ. Esaie. iiij. a. Suscepit de manu dñi duplicia pro

omnib̃ pctis suis. hoc videt̃ esse seueritatis et nõ misericordie. Adhuc ī punitõe pctõꝛis in inferno cõstat ꝙ culpa temporalis est/ꝛ pena eterna: et hoc videt̃ esse nec iusticie/nec misericordie. Adhuc de pena temporali querit̃: et maxime de beato Job: q̃ de se dicit. 17. a. Nõ peccaui: ꝛ in amaritudinib̃ morabatur oculus meus. Et Job. 6. a. vtinã appẽderentur pctã mea quib̃ irã meruit et calamitas quã patior in statera quasi arena maris: hec gravior apparet. Punire aũt plus q̃ meruit nec iusticia est/nec misericordia: ergo in punitione beati iob nec iusticia/nec mia seruata est, ꝛ sic in oi opere domini nõ sunt misericordia et iusticia. Adhuc Ezech. 18. f. Filius nõ portabit iniq̃tatẽ pris: nec pater iniquitatẽ filij. ibidem dicit: Anima q̃ peccauerit/ipsa morieꝰ: Et ꝓter hoc dicit equas eē vias suas. Et tunc querit̃ qua iusticia ꝛ qua misericordia punitus sit canaan puer ꝑ cain patre suo. Item qua iusticia punitus sit Josue. 7. totus populus ꝑ furto solius achor. Et iteruꝝ qua mia et iusticia factũ est qõ dicit̃ Exodi. 33. vbi dicit̃: ꝙ ꝑ vitulo ꝓflatili quẽ fecit aaron/populus punitꝰ est morte: aaron aũt tm redargutus. Solutio: dicendũ ꝙ mia ꝛ iusticia multiplicitur dicũtur. Est em̃ iusticia dei: ꝛ iusticia hois. Iusticia hois rectitudo est, rectitudo autẽ est generalis/ꝛ spãlis. De recto generali dicit plato: ꝙ rectum est qõ vndiq̃ adequat̃ recto: rectũ autẽ inflexibile a rectitudine. Iusticia dei est in ꝓceptis/in mandatis/legib̃ diuinis, ps. 18. Iusticie dñi recte letificantes corda. Esa. 26. b. semita iusti recta est: rectꝰ est callis iusti ad ambulandũ. Et q̃n homo adequatur his officio cordis/oris/ꝛ operis: tũc iustus est iusticia generali. Spãlis autẽ iusticia est rectitudo adequata recto in equali: qõ rectũ positũ est inter plus in lucro ꝛ minus in dãno: in cõicandis ꝛ distribuendis, in cõicandis ꝑm medietatẽ arithmeticã: qõ recta estimatio est valoris rei nec plus nec minꝰ. In distribuẽdis est equale ꝑm medietatẽ geometricã: qõ estimatio recta est partis ꝓportiõalis que ex dignitate debetur ꝑsone, ꝓter quod dicit Tullius in fine ꝑme retholice: ꝙ iusticia est que reddit vnicuiq̃ qõ suũ est/ꝓpria dignitate ꝑsone fuata. Similiter mia hois multiplr dicitur: generalit̃ scz/ꝛ spãliter. Generaliter ôr misericors q̃ supabundãtia pietatis ꝛ beniuolentie ꝛ clementie ꝑ cordis affectum fluit ad oes. Spãliter aũt misericors dicitur/qui alienã miseriã corporalem vel spũalem ꝑ cõpassionẽ facit suã. Et illa mia sine passione non est: qꝛ q̃ cõpatitur/patit̃. Et his modis nec misericordia: nec iusticia sunt in deo: qꝛ deus non hꝛ cui adequat̃ ꝑm rectitudinẽ nec in deuꝝ cadit passio vel equalitas passibilis inferens vel illata: qꝛ talis vt dicit aspasius/sine motu ꝛ mutatione nõ est: cũ deus ĩmutabilis sit: sicut in ꝓhabitis q̃one de ĩmutabilitate dictũ est. Iusticia autẽ dei ôr multiplr: sũma scz/media/ꝛ ĩfima. Sũma est quã describit anselmꝰ in monologion: dicens ꝙ iusticia dei est rectitudo decentie diuine bonitatis. Decet em̃ summũ bonũ vt omni bonitatis effectu bonũ sit: ꝛ ꝙ bonitas sua fluat in oia: vt dicit dionys. ꝛ hoc est sibi rectũ ꝛ iustũ/ꝛ ex decentia quodãmõ debitũ. vñ sic nõ tm̃ fluit in bonos/sed etiã in malos. Et sicut dictuꝝ est de bonitate: ita est iusticia sapientie/rectitudo scz ꝛ decẽtie: qua omne iustũ est ꝛ rectũ ꝛ ex decentia debitũ diuine sapientie: qua iustũ efficit̃/ꝙ omne qõ disposuit sapientia dei fiat: ꝛ omne quod ꝓvidentia ꝓduciat̃ ad effectũ. Et ita est iusticia voluntas/qua rectum ꝛ quodãmõ debitũ est: ꝙ omne qõ vult faciat in omni creatura, aliter em̃ infirma ꝛ vana esset voluntas dei. Hec est igit̃ summa iusticia ex qua omnis alia iusticia profecta est. Media autẽ iusticia ē que est rectitudo respectus huius iusticie ad rectitudinẽ creature/ꝛ ꝓcipue in homine ꝛ in angelo: vt scz hec iusticia diuina respiciens triplex rectum in homine vel creatura: scz vnũ gñale/ꝛ duplex speciale/reddit vnicuiq̃ quod meruit. Et hec iusticia est redditio ꝑm exigentiã meritorũ. Infima iusticia est que est in iudicio: sicut dicit̃ ꝙ de malis fit iusticia q̃n plectunt̃. ꝛ hec est seueritas iuris et sentẽtie. Similr misericordia dei dicit̃ multiplicitur: summa/scz media/ꝛ infima. Sũma est superabundãtia bonitatis ꝛ pietatis/diffundens se in omne qõ est. Et hec est misericordia de qua dicit̃ Jacobi. 2. c. Superaltat aũt misericordia iudiciũ. Et ex ista oriꝝ iusticia que dicit̃ decentia diuine bonitatis: quia ex hoc ꝙ supabundat pietate ꝛ bonitate/decens est ꝙ fiat omne qõ bonitati sue cõgruat. Media misericordia est qua etsi nõ cõpatit̃/alienã subleuat miseriã. hec em̃ congruit superfluẽti bonitati ꝛ pietati, Jobel̃. 2. c. Benignꝰ ꝛ misericors ꝛ ꝑstabilis sup malicia. Infimus gradus misericordie est/misereri misericordia relaxante/ꝛ nõ liberãte: vt dicit Chrysostomꝰ. Et ex hac oriꝝ iusticia: que est nullũ punire tm̃ q̃tũ meruit/sed quẽliber punire citra condignũ. Misericordia autẽ que est ex ꝓpassiõe nõ cadit in deũ/vt dictũ est: sed illa tm̃ que est in actu: q̃ miseratio ꝓprie vocat̃. Threnoꝝ. 3. c. Misericordia dñi ꝙ nõ sumus consũpti. Et quid vocet misericordiã subdit: quia nõ defecerũt miseratões eius. ac si dicat: actuales subleuatões miserie nõ defecerũt. Dicẽdũ q̃ ad questionẽ: ꝙ iusticia ꝛ misericordia primo mõ dicta in omnib̃ opib̃ dei sunt. Iusticia autẽ ꝛ misericordia scdo mõ dicta nõ in omnibus/sed in quibusdã sũt. Similiter iusticia ꝛ misericordia tertio mõ dicta in quibusdã sunt/ꝛ nõ in omnibus. Quod q̃ primo querit̃ de ope creationis: dicendũ: ꝙ hoc mõ quo obiectũ est nõ est ibi misericordia ꝛ iusticia: sed est ibi iusticia primo mõ dicta. Dicit em̃ dionysiꝰ: ꝙ bonũ ꝛ amor in deo nõ sinunt ipm̃ sine germine esse creatõis. Vñ iustum est iusticie decẽtie bonitatis diuine: ꝙ creaturas producat que a bono sunt/ꝛ in bono plantare/et ad bonũ ordinare: vt dicit dio. lib. de diui. no. ca. iiij. Est etiã ibi misericordia: ꝑm ꝙ misericordia dicit̃ ex supabundãtia pietatis ꝛ bonitatis subleuatio defectus. maxim̃ enim defectus est/nõ esse: ꝛ maxima subleuatio est/nõ ens deducere ad esse ꝛ cõseruare in esse ꝛ gubernare ꝛ cõnectere ad ꝓpriũ terminũ: ꝛ hec subleuatio fit creatõe/cõseruatõe/ꝛ gubernatõe. Ad id qõ querit̃ de ope recreationis: dicendũ ꝙ iusticia est in ipo/q̃ est decentia diuine bonitatis. Ad decentiã em̃ sũme bonitatis ꝑtinet/vt dicit anselmꝰ in monologion: nõ permittere omino perire creaturã rationalẽ/etiã post casum repabilem, homo em̃ post casũ repabilis est:

Arg.6m

Arg.7m

Arg.8m

Arg.9m

Arg.10m

Arg.11m

Arg.12m

Arg.13m

Arg.14m

Arg.15m

D

E Ad arg.1m

Ad 2m

Ad 3m nō angelus: vt dicit dama. Ad id qō dicit de gē
tibus: dicendū q nō fuit inuocatione gentiū q̄ est
solutio p̄missarū: fuit tñ iusticia q̄ est decentia bo
nitatis exuberantis/ z ipletionis p̄dictionis
z dispositionis: Justū eñ est/ vt impleat deus qō
p̄destinauit z disposuit. fuit etiā iusticia imple
tionis inspirationis ꝓphetice. Esa. 49. b. dedi te in
lucem gentiū vt sis salus mea vsq; ad extremū ter
re. vnde etiā Actuū. 13. g. cū paulus vocaret gen
tes dixit: Ecce cōuertimur ad gentes. sic tñ prece
Ad 4m pit nobis dñs: dedi te in lucē gētiū ꝛc. Ad aliō
iam patet solutio, licet eñ iusticia solutionis pre
missi nō fuerit in vocatione gentiū: tñ fuit ibi iusti
cia decentie bonitatis diuine/ z impletionis ꝓphe
tie que inspirata fuit ex ordine dispōnis z ꝓuiden
tie diuine: z fuit ibi misericordia/ q̄ subleuatio fuit
Ad 5m miserie infidelitatis gentiū. Ad id qō queritur
de opatione electōis: dōm q in hoc est iusticia fm
ambrosiū: quia dat grām ei quē scit bene vsurum
gratia z sibi seruiturū: z nō dat ei quē nō scit bene
vsurū grā/ nec sibi fuiturū. hoc est eñ vt dicit am
brosius/ dare cui dandū est: z nō dare cui nō dan
dum est. qō fit equa lance iusticie. z reducit ad illā
iusticiam q̄ est redditio fm exigentiam meritorū: z
non fit illa/ sed fit ꝓportionalis ad illā. Dicit enim
Roma. 9. b. q cū nondū nati essent/ aut aliq̄d egis
sent boni vel mali: non ex meritis/ sed ex vocante
dictū est: qr maior seruiet minori. Gen. 26. Mise
ricordia fuit etiā in ipsa vocatione electionis: z q
non ex corde abiecit esau/ sed ad instructionē vt re
Ad 6m diret. Trenorū. 3. Nō eñ ex corde abiecit filios ho
minū. Ad id qō queritē de bonis ꝑticulibus que
p̄stant malis: dōm q mia ibi euidēs est. Justicia
eñ est ibi q̄ est decentia dine bonitatis. ꝓgruū eñ
est diuine bonitati vt talib⁹ quasi affectuis mūeri
bus etiā malos trahat ad charitatē sui: z si ꝓtem
nūr/ q iustior sit eorū dānatio. Sed non est ibi iu
stitia que sit fm exigentiā meritorū. hac eñ iusticia
malus bō nullo bono dignus est: vt ꝓbat in obij
Ad 7m ciendo. Ad id qō queritē de iustificatiōe impij:
dōm q est ibi iusticia q̄ est decentia dine bonitat/
q̄ bonitas tanta est/ q maior cogitari nō pōt: vt di
cit anselmus. z si hec nō flueret nisi ad bonos: pos
set cogitari maior q̄ flueret ab bonos z ad malos.
Unū decentia dine bonitatis est iustificare impiū/
ꝓter suā bonitatē. Esa. 43. d. Ego sum q deleo
iniquitates tuas ꝓter me: hoc est ꝓter decentiā
mee bonitatis. hoc eñ summe bonitati congruit.
Misericordia etiā est in subleuatione miserie q̄ est
Ad 8m pctm. ij. Paralip. vlti. Indignū saluabis me fm
magnā misericordiā tuam. Ad id qō queritē de
opere btificationis: dōm q in illo est iusticia q̄ est
fm exigentiā meritorū: z est misericordia in suble
uatione miserie. quia dicit bernardus in q̄nto ad
eugenū: q miseria z britudo in eodē esse non pñt.
Unde iusticia est in ordine britudinis ad meritū:
misericordia aūt in ordine britudinis ad oppositū
qō tollit. Et ad id qō objicit q in celo non est mise
ria: dōm q nō est ibi miseria p effectū z sensum pas
sionis. sed cā bui⁹ est/ ꝓseruatio britudinis in esse:
conseruatio aūt est ex supabundantia pietatis: z
ita ex misericordia. z sic est ibi subleuatio defect⁹/
qui esset nisi deus ꝓseruaret. z hoc est ex misericor
dia. sicut medicina ꝓseruatiua subleuat infirmita
tem nō que est/ sed q̄ esset nisi sanitas ꝓseruaret.
Ad id qō objicitur de punitione paruulorū dicē Ad 9m
dum q hec nō respicit meritū patientis: nec iusti
ciam q̄ est fm exigentiā meritorū: z respicit iusticiā
eruditionis. Justum eñ est fm decentiā z cōgrui
tatē gubernātis generalē/ vt multos erudiat ex
vno. z ideo cū paruuli in pctis nati sunt/ z iō non
sint digni visione dei: punit eos carentia visionis
dei. Nec iniuste agit. tenebras enim inuisibiles in
originali pctō nati habent. quib⁹ indigni sunt lu
mine visionis. z exemplū sunt alijs: q̄ videtes q ꝓ
originali pctō sic puniūtur paruuli: corrigūtur ri
mentes ne ipsi ꝓ maoribⁿ deteriora sint passuri.
Prouerb. 29. pestilente flagellato stultus sapien
tior erit. Est etiā mia: qr cū sicut Roma. 9. d. sint
vasa ire apta i interitū: in hoc fit eis misericordia
Ad 10m q pena sensibili nō punitur. Ad sequens/ q ni
bil relaxat de pena: dōm q talis pena culpe origi
nali debet: et de rōne pene est q nihil sui relaxari
pōt. qr ꝑuatio est: z ideo nō pōt maius vel minus
suscipere: sed vel in totū imponit: vel in totū rela
xatur. z q in eternū punit/ hoc est ex aduentu se
quētis: qr sic ita moriūtur q post mortē nō sunt su
sceptibiles grē. Ad id qō objicit de augu. q in B
Ad 11m visione dei est maxima delectatio/ z in carētia ma
xima tristicia: quidā responderunt ante nos: q vi
sio dei est ex cōiunctione ad deū: carentia visionis
ex separatione a deo. Et cōiunctio z separatio du
pliciter possunt intelligi fm cām: sic; cōrrarie/ z op
posite fm affirmationē z negationē. Si ꝓtrarie in
telligant: tunc id qō cōiungit deo ꝑ visionē/ lumē
est intrinsecū gratie z glorie: z id quod separatio ē
facit/ tenebre sunt interiores q̄ p̄sentiā luminis
eterni nō sustinēt. Dicit eñ greg. sup illud Job. I.
Affuit z inter eos satban: q tenebra ꝓsens est lu
mini: sicut cecus soli. sed lumen nō pōt esse ꝓsens
tenebris: sicut nec sol ceco. Et sic verū est qō dicit
augⁿ: q sicut sic in cōiunctiōe est maxima delectatio:
sic in separatione maxima tristicia. Si aūt i tel
ligant opposite ꝑ affirmationē z negationē: tunc
dicunt q nō est verū. Et dant instantiam: qr si ali
quis delectatur in vno tanq̄ in cōueniēti fm na
turam: in ꝓtrario illius contrariā patit tristiciā.
sicut delectationi q̄ est in potu/ cōtrariat tristicia
que est in sitī. Sed delectationi que est in theore
matibus nihil est contrariū. sicut q aliquis contē
platione cōsiderat q diameter est assimeter coste:
nō habet ꝓtrariū/ sed habet oppositum: sic; nō cō
siderare. z ideo nō sequit si maxima delectatio est
in vno/ q vt dicit philosophus in. x. ethicorū/ fm
ꝓprium z cōnaturalem habitum est operatio pfecta:
in qua vt dicit michael ephesius tota natura
refloret z diffunditur/ q maxima tristicia sit in op
posito negative: hoc est in talis theorematis nō cō
sideratione: qr forte nō considerans rusticus est et
indispositus: z ideo insusceptibilis talis cōsidera
tionis: z ideo nō considerans nihil tristat. Alij
quidam antiquorū probabilius responderunt: di
centes q licet in ꝓtemplatione sit maxima delecta
tio: tamen in carētia talis visionis in paruulis nō
est maxima tristicia. Et hoc ideo: qr conscētia mi
tigat eis tristiciā in hoc: q dicit eis q nō ex culpa
ꝓpria/ sed ex corruptione nature ꝓter culpam alie
nam in talē penā inciderunt potius q̄ meruerūt.

Isti etiam dicūt: q ex misericordia dei mitigatur
habent penam carentie visionis dei. Et dant simi
le de sole. multi eñ non videt solem in rota: qui tñ
lumine solis vident aliat et illi nō in toto priuant
visione solis. Ita dicunt esse in paruulis non ba
prizatis: q licet dei faciem nō videant ꝓsentet:
tamen quia multa mala naturali rōne z intellectu
vident/ que videre non possunt nisi in lumine pri
me veritatis: non oīno priuantur visione lumis
eterni. Et hoc pium est credere: sed probari nō po
D Ad 12m test. Ad id qō de pena eterna queritur: dicēdus
q iusticia tarat penam ꝓtra culpam in genere: vt
pctō magno magna pena debeatur: z minori mi
nor. z hec est iusticia q̄ est fm exigentiā meritorum.
Sed sicut dictū est p̄mus gradus iusticie/ decen
tia est bonitatis diuine. De qua dicit anselm⁹ in
monologion: Si parcis peccatorib⁹/ iustū est. Cū
uis eñ hoc nō debeat eis: tñ tuam ꝓdecet bonita
tem. Et hac iusticia semp punit citra condignū.
Quāuis eñ de potentia absoluta z de iusticia si
ue rectitudine potentie absolute/ possit punire vl
tra condignū: z de iusticia que est fm exigentiam
meritorū punire possit ad cōdignū: tamen de decē
tia sue bonitatis et de superabundātia pietat/ est
citra condignū punire/ ne penis saturari videat.
Sapie. I. Nec delectatur in perditione viuorum.
Ad 13m Per hoc etiam patet solutio ad sequēs qō obij
Ad 14m citur de mattheo. Eadē solutio est ad id quod
Ad 15m objicitur de Esaie. 27. Ad aliud de apocalipsi
dōm: q nō intelligitur duplicia recipere tanq̄ du
as penas/ vl duplices penas pro vno peccato re
cipiat: sed duplicia dicūtur/ quia recipit in corpo
re z in aia. Non eñ consurgit duplex tribulatio:
vt dicit Nau. I. c. vel vt. lxx. transtulerunt: nō pu
nit deus bis in idipsum. hoc eñ esset seueritatis.
Ad 16m Ad aliud dōm: q scti rationes assignauerunt/
quare tpale pctm punit pena eterna. Augustin⁹
assignat hanc: q iustū est q pctm mortale punia
tur pena eterna duplicitē: scilz quia licet pctm in
actu sit transitorū/ tamen in effectu est eternū. vel
let eñ qui mortaliter peccat z sic moritur/ in pec
cato delectari in eternū. Et hec sūt verba augusti
ni: Non circūstantia fecit vt peccatum eternaliter
puniatur/ sed circūstantia illius in quē peccatur: q̄
cum sit eternus/ et implentibus mandata eterna
bona ꝓmittat: transgressoribus vo cōminetur pe
nas eternas: eo ipso dignū z bonū z iustum est: vt
qui in suo eterno eternū iudicē offenderunt/ in ei⁹
eterno eternaliter crucienē. Et hoc etiā dicit gre
gorius sic: Qui in pctō morit/ in infinitū peccasset
si in infinitū vixisset. Et hoc etiā patet ꝑ hoc: q añ
mortem voluntarē a peccato nō retraxit. Alia etiā
ratio est quam ponit augⁿ in. 16. libro de ciuitate
dei sic dicens: Dignⁿ est malo eterno/ qui in se pe
rimit bonū qō posset esse eternū. Et ad hoc quidā
ponūt rōnem: q qui furatur cappam vel aliā rem
temporalem/ meretur penā temporalē: ergo qui
perimit bonū eternū/ nō satis punitur pena tēpo
rali. bonū eñ eternū in infinitū melius est q̄ bo
nū tpale. sed iuste punitur pena eterna: aia eñ nō
moritur: z ideo bonū aīe potest durare in eternū/
qō peccando perimit pctōr. Huius etiā ratio assi
gnata est a sanctis: quia multus peccat qui peccat
in boiem: plus qui peccat in ꝓncipem: z plecitur
acriori pena/ vt dicit aristo. i. v. ethicorū. z adhuc
plus q̄ peccat in regem: z in infinitū plus qui pec
cat in deum. Et ideo licet pctm actu sit finitum: in
tentione tñ auersionis a bono infinito efficit infi
nitum fm reatū: z ideo plecti debet pena infinita.
que cū infinita esse non possit intentione acerbita
tis: relinquit q infinita sit duratiōe eternitatis.
Et q̄uis iste sint rōnes sanctorū z bone: tamen
ꝓbabilius posset dici: q ex pctō non est q pena sit
eterna: nec deus peccantibus cōminatur penas
eternas. sed in pctō mortali decedentib⁹ bn̄ mors
sequens facit penam eternā: vt dicit damascen⁹/
post mortem eñ efficit insusceptibilis gratie: et iō
pctm irremissibile. ꝓter qō semp manet pena que
pctm consequitur: sicut ignis insequitur ꝓpriā ma
teriā. Hec est etiam causa/ q pctm veniale in eo q̄
decedit in mortali/ punitur in eternū. quia licet in
se veniale sit remissibile: tamen ex adiunctione ad
mortale efficit irremissibile. Ad id qō objicitur J
Ad 17m de pena beati iob: dicendum q duplex est pena. i.
eruditiua/ z vindicatiua. Eruditiua ē fm iusticia
generalem/ z nō fm particularē: q̄ est fm exigentiā
meritorū. z est maior z minor: fm q valet ad erudi
tionem prudenter gubernantis z erudientis. Et
talis pena fuit bti Job qua ꝓbata est virtus eius
z exercitata: z exemplo eius ad patientiam eruditi
sunt multi. Jaco. v. Exemplū accipite fratres exi
tus mali z longanimitatis z laboris z patientie
ꝓphetas qui locuti sunt in nomine dñi. Ecce bea
tificamus eos qui sustinuerūt. Sufferentiam iob
audistis: z finem dñi vidistis. Unde licet penā suā
grauiorē dicat esse q̄ meruit: non tamē dicit eam
esse iniustam. publica eñ iusticia iustum est/ dere
linquere vnū/ z subijcere penis etiam innocentē:
vt alij videntes magis timeant z erudiantur. fm
q in ꝓbabitis in qōne de ꝓuidentia determinatū
est. Hoc etiam ꝓcedit de fonte pietatis boni cōis
in multos. sicut dicimus q pater voluit z prenū
dauit xpm pati/ ex pietate quā habuit in omes re
dimendos. Et sic in punitiōe beati iob fuit iusticia
z misericordia. Ad id quod vlterius queritur: Ad 18m
qua iusticia vnus punitur ꝓ alio: soluendum est ꝑ
augustinū in glosa Josue. 7. super illud: filij israel
p̄uaricati sunt. Ubi sic dicit: Non est credendū in
penis eternis que post mortem irrogantur/ aliuz
dānari posse pro alio: sed in his tñ rebus vnū pu
niri pro alio/ z hanc penam irrogari que finē sunt
habiture. Et in eadem glosa paulo post: Judican
tibus hominibus ꝓceptum est: vt nequaq̄ vnuz
pro alio puniant. dei autem iudicia non sunt hu
iusmodi: quia alto z inuisibili suo consilio nouit/
quatenus extendat etiam homini penam salubrē
q̄ terrorem: vt non solum se quisq; curet in popu
lo/ sed inuicem sibi adhibeant diligentiam: et
tanq̄ vnius corporis membra/ z vnius hominis
pro se inuicem solliciti sunt. Dictum augustini re
dit ad hoc: q est pena vindicatiua/ vt dictum est. et
hec est fm exigentiam meritorum. Et est pena eru
ditiua que infligitur fm prudentiam erudientis
aliquādo eidem/ aliquando vni pro alio fm q ma
gis valet eruditioni. Et fm hoc fuit in peccato a
chor pro quo punitus est populus z eruditus: vt
sciret q̄tum peccatum esset si hoc in cōmuni dedu
ctum fuisset: z vt sciret/ q ex ipsa vnitate congre-

gaudentis & exercitus sollicite cauere debuerant et custodire/ne aliquod illicitum contingere posset. Similiter in peccato cham pro quo punitus est chanaan/eruditi sunt quãta reuerentia debeatur parentibus. De peccato aũt aaron dicit augustinus: q̃ aaron punitus est pena que transiuit ad posteros: in hoc q̃ in cineribus vitule rufe Numeri.19. solus sacerdos immũdus fit/ et omnes alij sanctificanť. Hoc enim dicit augustin⁹ inflictum esse ꝓpter peccatum vituli. Sed verum est: q̃ non fuit punitus pena publica. Et ex hoc eruditur: q̃ prelatus non debet publica pena puniri: ne contemptibilis subditis efficiatur. ne sicut dicit augustin⁹ in regula: apud eos quos oportet eẽ subiectos dum nimiũ seruatur bũilitas/regendi frangatur auctoritas.

Queritur de conformitate voluntatis nostre ad voluntatem dei.

A Mẽbꝝ. III

Ein de rõne ei⁹ q̃ dicit magister p̃mo sentẽ.48.di.ca. Sciendũ q̃z est: q̃ aliq̃ n̄ est mala voluntas hois idem volentis quod deus vult fieri: & aliquando bona est voluntas hominis aliud volentis q̃ deus. Queritur de conformitate voluntatis nostre ad volũtatem diuinam. Et quia non est hic magna vis siue magna difficultas: sub vno membro questiõis

Argu.1m ponemus totum q̃ de hoc queri cõsueuit. Primo ergo videtur q̃ non possit esse cõformitas. In finite enim distantium non potest esse assimilatio. omnis conformitas per assimilationẽ est: ergo in finite distantium non est conformitas. Dei voluntas & hominis infinite distant: ergo voluntas hominis ad voluntatem dei nulla potest esse conformitas. Maior patet de se. Minor probať Esa. lv.c. Sicut exaltanť celi a terra: sic exaltate sunt

Argu.2m vie mee a vijs vestris: & cogitationes mee a cogitationib⁹ vestris. Idem probatur per glosam sup illud: Exultate iusti in dño: que sic dicit: Quãtum distãt de⁹ & homo: tantũ distãt volũtas dei

In ꝓtrariũ Argu.1m & voluntas hominis. In contrarium est quod dicit glosa sup illud: Non adhesit mibi cor prauũ.

Arg.2m vbi dicit glosa: voluntas dei semp recta est: cui debemus ꝓformari vt simus recti. Adhuc Lanti coꝝ.l.b. Recti diligũt te/ glosa: Ambrosius: Recti

I.q̃ ĩcidẽs. sunt qui voluntatem suam conformant volun

Argu.1m tati dine. Ulterius queritur in quo sit ista conformatio hoim & dei. Aut eim est in eo q̃ homo vult q̃ deus vult: aut in hoc q̃ scit deum velle. Non p̃mo modo. dicit enim mgr p̃mo sententia ꝓ distin.48.ca. Tantũ enim interest inter voluntatem dei & volũtatem hois: vt in quibusdam aliud congruat deo velle: & aliud hoi. Et inducit augustinũ in enchiridion sic: Aliquãdo bona volũtate

Arg.2m homo vult aliquid q̃ deus nõ vult bona multo amplius multoq̃z certius voluntate. Si secundo modo. Cõtra beata virgo sub cruce stans nolebat xp̃m pati. cuius signũ est q̃ dixit simeon Luce.2. Tuã ip̃sius aiam ꝑtransibit gladius. & tamẽ sciebat q̃ deus voluit xp̃m pati. q̃ tunc nõ conformasset volũtatem suaz volũtati diuine: q̃ impiũ

Arg.3m est dicere. Adhuc: Si ego pecco/scio deũ velle q̃ subtrahit mibi gratiã: q̃ p̃m hoc ego ꝓberez velle q̃ deus subtraheret mibi gratiã: q̃ valde absurdum est. hoc eim non congruit mibi velle q̃ deus subtrahat mibi gratiaz. Dicit autem augustinus in enchiridion: q̃ non debeo velle quod non congruit mibi velle. Ulterius queritur si teneamur

B II.q̃stio in cidens

conformare voluntatem nostram voluntati diuine. Et videtur q̃ nõ. Nemo tenetur ad impossibile. nõ autem potest esse perfecta cõformitas ĩter

Arg.1m voluntatem nostrã & voluntatẽ dei: ergo videtur q̃ nõ teneamur ad illaz. Adhuc obstinati damnati in peccato mortali existentes/ continue deformen habent voluntatẽ ad volũtatẽ diuinã: ergo

Arg.2m continue peccarent p̃m hoc: q̃ graue est dicere.

In contrariũ est q̃ est inductũ in glosa sup illũ

In ꝓtrariũ Arg.1m ps̃.32. Exultate iusti/que dicit: Uoluntas dei sp̃ recta est: cui debemus conformari vt simus recti.

Adhuc: Cõstat q̃ tenemur ad charitatẽ per quã

Arg.2m efficimur amici dei. sed amicoꝝ est/ vt dicit tullius in libro de amicitia/idem velle & idem nolle. q̃ tenemur ad idẽ velle & ad idem nolle cũ deo. & hoc est cõformitas volũtatũ: q̃ ad ꝓformitatẽ volũtatis nostre & ad ꝓformitatẽ voluntatis diuine tenemur.

Arg.3m Adhuc sup illũ ps̃.c. non adhesit mibi cor p̃uũ/ glosa.i. cor tortũ: q̃ hz q̃ non vult oia q̃ de⁹ vult: sz & si timet vt infirm⁹/ q̃ p̃signauit timens ĩtus cũ dixit: Trãseat ad me cali.x iste: tm̃ subdit se deo dicens: verũtm̃ nõ sicut ego volo/ sed sicut tu vis.

Ulterius queritur si tenemur velle q̃cquid scim⁹ III.q̃stio ĩcidens

deũ velle. Et videť q̃ non. Est eim̃ instantia de

Argu.1m brã ꝓgine: q̃ sciebat deũ velle xp̃m pati/ & tm̃ nolebat xp̃m pati. Et iterũ instãtia de aplis: q̃ re/

Arg.2m uelatione dei sciebãt xp̃m pati: & tm̃ ex cõpassiõe nolebãt. Luce.24.d. vbi dixit xp̃s: O stulti & tardi corde ad credẽdum in oib⁹ q̃ locuti sunt ꝓphete.

Argu.3m Nõne sic oportuit pati xp̃m? Sil'r ẽ instãtia in hieremia q̃ nolebat hierl'em̃ ẽstruit: vt p̃z ĩ threnis/ vbi plãgit excidiũ hierl'm: & tm̃ sciebat deum velle

Arg.4m destrui. Et adhuc instãtia i xp̃o Lu.19. vbi dr: Uidẽs dñs ciuitatẽ fleuit sup illã. q̃ xp̃s nolebat

Arg.5m ciuitatẽ destrui. Adhuc: si deť oppositũ sequit incõuenies. scio eim̃ deũ velle q̃ si pecco/ subtrahit mibi gr̃am/ q̃ teneor velle q̃ deus subtrahat mibi

Arg.6m gr̃am: q̃ absurdũ ẽ. q̃z sic vellẽ q̃ nõ eẽm bonus.

Est itẽ instãtia phil'.I.c. vbi dr: Lupio dissolui

C

& eẽ cũ xp̃o: & tm̃ sciebat q̃ de⁹ volebat eũ nõ dissolui/ sz p̃manere ĩ carne. Juxta b̃ vlteri⁹ q̃rit rõe

IIII.q̃ ĩcidens

ei⁹ q̃ dic mgr p̃mo sniarũ di.48.ca. Et q̃ soluit q̃stio q̃ q̃ri solet: vtrũ vir/ sctis placere ꝑ̃buerit/ q̃

xp̃s pateret & occideret. Ratõe eim̃ hui⁹ q̃rit: vtrũ

Arg.1m meritoriũ fuerit sctis/ q̃ nolebãt q̃ sciebãt deum velle. Et videť q̃ nõ. q̃z nolle q̃ scim⁹ deũ velle ẽ velle Jriũ ei⁹ q̃ scim⁹ deũ velle/ vl' oppositũ: & n̄

p̃t eẽ ex charitate: q̃z charitas amicitie/ ẽ idẽ velle & idẽ nolle. sz oẽ meritũ ẽ ex charitate: q̃ i b̃ nõ meruerunt sancti. In cõtrariũ est q̃ dr de xp̃o: cuius

In ꝓtrariũ argu.1m oĩs actio meritoria fuit: q̃z fleuit sup hierusalem/ & nolebat hoc quod sciuit deum velle. Similiter beata virgo voluit xp̃m nõ pati: & sciuit deũ velle xp̃m pati. pia eim̃ voluntate voluit eũ nõ pati. pietatis aũt opus semp meritoriũ ẽ: q̃ hoc motu beata virgo meruit. Adhuc aug⁹ in enchiridion:

Arg.2m Bone apparebãt volũtates pioꝝ fideliũ. Act.2. qui nolebant apl'm paulum hierusalem pergere: neibi pateretur mala que agabus prophetaꝝ pre-

dixerat: & tm̃ hec eũ de⁹ pati volebat/ p annũciandam

Sol'o mẽ bitertij fide xp̃i exercẽs martyrẽ xp̃i. Solutio ad p̃mo quesitũ dõm: q̃ si ꝓsideranť volũtas diuina & volũtas hois p̃m essentiã: nõ põt esse ꝓformitas: q̃z sic distant in infinitũ. Si aũt ꝓsideranť p̃m ꝓportionẽ ad aliq̃d q̃ sit vel causa efficiẽs volẽdi/ vel forma volẽdi: vel materia vt volitũ circa q̃ sunt volũtas dei & hois: vel finis voluntatũ. tũc nõ distant in infinitũ: q̃z ꝓportionanť ad vnũ/ & in illo p̃nt ꝓformari

Ad argu& & conformanť. De distantia ergo essentiali intelligunť duo p̃ma que de Esaia & de glosa sup ps̃. adducta sunt. Sed de ꝓportione ad vnũ in quo ꝓformari p̃nt/ ꝑcedũt ea que adducta sunt in cõtrariũ. homo eim̃ põt velle q̃ deus vult/ & vt de⁹ vult: hoc est ex charitate: & ad q̃ de⁹ vult/ q̃z ad gloriã dei/ ad quã de⁹ vult omne q̃ vult. & põt velle q̃ deus

D

vult eũ velle: & sic põt conformare volũtatẽ suã vo

Ad.I.q̃stio nẽ incidentẽ luntati diuine. Ad id q̃ vlterius querit in quo sit ꝓformitas ista: dõm q̃ est ꝓformitas simplex et cõformitas p̃m q̃d. Conformitas simplex ad volũtatẽ b̃nplaciti/ & nõ ad volũtatẽ signi cõsistit in hoc: q̃ volũtas hois volũtati dei ꝓformeť p̃m oẽs q̃ttuor causas: efficientẽ sz/ q̃ velit hoc q̃ vult de⁹ eũ velle. volũtas eim̃ dei efficiẽs causa ẽ volẽdi nobis quicq̃d vult⁹ in bonis. p̃m causã materialẽ que est volitũ: vt velit hoc q̃ deus vult/ & scit deũ oino velle. Scõm causam formalẽ siue formã: vt ex eadem charitate velit quicq̃d vult ex qua de⁹ vult q̃ vult. Scõm causam finalẽ/ siue p̃m finẽ: vt ad gloriam dei velit omne q̃ vult: sicut ad gloriam suaz deus vult quicq̃d vult. Et p̃m has quattuor causas conformitas pfecta est & plena. Sufficiẽs tm̃ ad meritũ est ꝓformitas p̃m tres causas: efficientẽ sz formalẽ/ & finalẽ. Cõformitas aũt in materia siue in volito nõ est ꝓformitas nisi p̃m quid & imperfecta: quã etiã mali possunt habere. Et antiqui dixerunt q̃ prima cõformitas est p̃m modũ patrie: Secũda p̃m modũ vie: Tertia aũt nõ nisi vestigiũ cõformitatis & vmbra. Sed melius dicit q̃ p̃ma est pfectionis & pfectoꝝ. Secũda sufficiẽtie & pficientiũ. Ter-

Ad argu& tia imperfectiõis & ipfectoꝝ. Et hoc patet solutio in quo consistit conformitas. Et p̃cedẽdũ est sicut p̃bant obiectiões: q̃ nõ consistit in hoc q̃ velimus q̃ deus vult: vel velimus q̃ scimus eũ velle/ nisi p̃m q̃d & nõ simpliciter. Et sic patet solutio: q̃z sic p

Ad.II.q̃stio nẽ incidentẽ cedũt obiectiões. Ad id q̃ querit vlterius: si teneamur cõformare voluntatẽ nostrã volũtati diuine: dõm q̃ tenemur ꝓformatiõe sufficiẽtie ad min⁹.

Ad arg.1m Ad obiectũ dõm: q̃ patz p distinctionẽ inductã q̃ hoc nõ est impossibile/ sed valde facile. ꝓportione eim̃ ad vnũ in vno q̃ ꝓportiõe est/ in vtroq̃z iungun

Ad 2m tur volũtas dei & hois/ & in illo conformanť. Ad id q̃ objicit de dãnatis & obstinatis/ & in pctõ mortali existẽtib⁹/ satis bñ rñderũt antiq̃: dicẽtes q̃ p̃cepta affirmatiua obligãt semp/ sed nõ ad semp. vñ p̃cepta charitatis nõ obligant ad actualiter diligendũ: nisi quando cogito de deo q̃ bonus est/ & simpl'r/ & mibi. tunc eim̃ omittere actum dilectiõis esset contra p̃cepti implectionẽ/ q̃ ad tunc diligẽdum obligat. Similiter nõ teneor conformare voluntatẽ meã voluntati diuine actualiter: nisi q̃n cogito q̃ non nisi recta est voluntas dei/ & q̃ est inflexibilis regula voluntatis mee. Et ideo non seq̃tur: q̃ damnatus vel obstinatus/ vel in pctõ mortali existens cõtinue omittat omissiõe dãnabili: q̃z nõ cõformat. Sicut nõ sequit: q̃ monachus q̃ tenet surgere ad maturinas/ nõ surgit q̃libet horaante maturinas/ q̃n nõ surgit omittat: sed peccat omittendo si nõ surgit q̃n surgendũ ẽ: tenet eim̃ ad tũc ad surgẽdũ. Antiqui tm̃ aliter rñderũt ad h̄ dicẽtes q̃ ille q̃ nõ põt conformare volũtatez/ aut dedit causaz p culpã impotẽtie: & sic nõ excusatur/ sz duplicit virtuosabilis est: sz quia nõ ꝓformauit/ et q̃z cãm dedit q̃ nõ cõformare potuit. aliter ei ex suo malo reportaret lucrũ: absolueret eim̃ ab obligatione p̃cepti. Si autẽ est impotentia ex defectu

E

nature. sicut in mortoribꝰ: tũc dicũt q̃ nõ obligat p̃cepto cõformatiõis. Prima sol'o pbabilior est: licet ĩcõa bona sit. Primũ q̃ objicitur in cõtrariũ ex glosa pcedit. Ad id q̃ objicit de tullio: q̃ amicoꝝ est idem velle & nolle: dicendũ q̃ intelligitur hoc nõ p̃m materiã tm̃/ sz p̃m efficientẽ formã et finẽ: vt dictũ est. Ad aliud q̃ in glosa sup ps̃. adducitur: dicendũ q̃ intelligit de volũtate b̃nplaciti/ que inuicta est & cassari nõ põt. In illa eim̃ quãdo scimus eã/ etiã in volito deberem⁹ cõformari. Quãuis eim̃ volũtate nature possum⁹ velle q̃ congruũt nobis velle: vt dicit aug. in enchi. tm̃ volũtate rõnis/ q̃ dicitur q̃ deo semp obedẽdũ ẽ/ debem⁹ velle q̃ de⁹ vult. Et has duas voluntates innuit xp̃s mat.xxvj.d. q̃n dixit: verũtm̃ non sicut ego volo/ volũtate sz nature: sz sicut tu vis fiat/ volũtate sz beneplaciti. Ad id q̃ vlteri⁹ querit: vtrũ teneamur velle quicq̃d scim⁹ deũ velle: dicendũ q̃ nõ/ p̃m augustinũ. Tm̃ quidã distinxerũt dicẽtes: q̃ est volũtas rõnis: & ẽ volũtas sensualitatis. dicunt q̃ q̃ volũtate rõnis debem⁹ velle quicq̃d scim⁹ deũ velle. volũtate aũt sensualitatis possumus velle cõtrariũ vel oppositũ ei⁹ q̃ scim⁹ deuz velle: q̃n ex pietate nõ conuenit nobis idem velle. Sicut dicit aug. in enchi. Et ponť a mgr'o. j. sen. di. xlviij ca. tm̃ eim̃ interest. Et hec sũt verba ei⁹: Multũ interest q̃d velle homi/ quid deo cõgruat: & ad quẽ finem suã quisq̃z referat voluntatẽ/ vt approbeť vel improbetur. põt eim̃ velle bonũ q̃ nõ congruit ei velle: & põt bonum velle q̃ congruit/ sed nõ refert ad finem recrũ: & ideo nõ est bona volũtas. Dicũt ergo: q̃ beata virgo voluntate sensualitatis voluit xp̃m nõ mori. Et sil'r hieremias tali voluit volũtate hierusalẽ nõ subuerti. Et hanc etiã dñs oñdit in se q̃n dixit dñs mat.xxvj.d. Tristis est aia mea vsq̃z ad mortẽ. Et si objicitur istis: q̃ sz hoc beata virgo & sancti nõ meruerũt tali voluntate/ quam voluerũt oppositũ ei⁹ q̃ scĩuerũt deũ velle. q̃z in sensualitate nõ est meritũ. Dicũt q̃ falsum est: eo q̃ sensualitas in hoie ordinabilis ẽ a rõne. Uñ mor⁹ qui sensualitatis est vt potẽtie rõnis/ est vt ordinãtis: & hoc modo potest esse meritoriũ⁹. Et hoc satis bene dictũ est. Alij dicũt q̃ est rõ vt ratio: & ratio vt natura. Ratio vt ratio ẽ/ que de volito & volendo deliberat/ & ratione qua quis velle aliquid debeat/ & quo fine. Et dicũt q̃ hac rõne voluntate que de ipsa oritur (oĩs enim voluntas/ vt dicit aristoteles in.ij. topi. in ratione est) tenemur velle quicquid scimus deum velle. hec enim ratio deliberat ꝓferendo q̃ voluntas diuina regula est nostre voluntatis: Regularum autem debet sequi regulaz: et non econuerso. Ratio autem vt natura est/ que

Ad arg.1m in cõtrariũ. Arg.2m

Ad 3m

Obiectio

Responsio

sicut dicunt recurua est in seipam: z vult ea que cõueniũt naturali pietati. vnde aliquãdo potest velle z meritorie que scit deo non velle: eo q̃ congruit homini velle bonum eorũ ad quos inclinatur naturali pietate. Et hoc redit in idem cum primo. Dicunt etiam q̃ beata virgo hoc modo voluit christũ non mori: z Hieremias hierusalẽ nõ subuerti. Ad hoc aũt q̃ christus fleuit super hierusalẽ Luc. 19. dicunt q̃ ex voluntate que oritur ex ratione vt ratio est/fleuit culpaz z non penã: nisi hoc modo quo culpa ordinatur ad penã vt ad meritũ. Dicunt etiam isti q̃ tales voluntates que sunt in opposito diuine volũtatis/omnes cũ cõditione intelligunt. Sicut ad Rom. 9. a. dicit apls: Optabaz ego ipe anathema esse a christo pro fratribꝫ meis. hoc eni intelligit cum cõditione: sez si possibile esset. Ita dicunt: q̃ Hieremias voluit non destrui hierusalẽ/ si hoc deo placeret: z beata virgo non mori christũ. z ita bonus filius vellet non mori patrẽ quẽ deus vult mori. Et dixerũt q̃ talis cõditionalis voluntas potius dicit velleitas q̃ volũtas: nõ eni vult/ sed vellet si posset. Alij dicunt cũ quibꝫ z ego sentio: q̃ cũ dicitur q̃ tenemur velle quicqd scimus deũ velle: q̃ velle dei in nobis põt respicere volentem: vel volitũ. Si respicit volentẽ: sensus est: tenemur velle quicqd scimus deũ nos velle. Vult aũt deus nos velle nobis congrua. sicut qõ pia filia velit de matre/ z mater de filia. z hoc modo vult q̃ beata virgo vellet filiũ non mori nec pati: z bonus filius patrẽ velit non mori: z generaliter q̃ pietatis visceribꝫ affluamus in cõiunctos nobis sanguine/ vel beneficio/vel pfessione. Et quia pietatis opus quando est in charitate semper meritoriũ est: ideo talibus meremur voluntatibus. Est enim conformitas voluntatis nostre ad voluntatem diuinam: scilicet efficientem/formam/ z finem. Potest etiaz voluntas dei cum dicitur/quicquid scimus deum velle/ respicere siue connotare volitum in nobis: z hoc dupliciter: simpliciter sez prout est quedã res volita: vel prout stat sub voluntate diuina imobili z semper efficaci: vt dicit Augustinus. Primo ergo modo tenemur velle quicquid scimus deum velle: z similiter tertio modo/sed non secundo modo. Possumus enim velle aliquid quod scimus deuz non velle. tunc z possumus velle oppositũ eius qõ scimus deum velle/ z meritorie: eo q̃ hoc velle congruit nobis fm pietatem: z velle qõ deus vult tũc pietati non congruit. Pietas enim vt dicit Tullius in fine prime rhetorice/est benevolentia in parentes/siue beneficio aliquo ꝛiũctos. pme Timo. 4. b. Exerce teipm ad pietatem: exercitatio enim corporis ad modicum est vtilis: pietas vo ad omnia valet/ promissionem habens vite que nunc est z futura. Et hoc probabilius est: quia hoc directe
ad 4m z 5m est fm verba augustini in enchiridion. Ad aliud dicendum: q̃ illa duo argumẽta procedunt de volito tm. Et sicut iam habitum est: in volito accepto non tenemur conformari volũtati diuine: qz possumus oppositũ velle z meritorie: z hoc ꝛgruit nobis
S velle/ z deus vult hoc nos velle. Ad id quod vlterius queritur: Si meritorie placuerit sanctis
Ad. IIII. qõ nẽ incidẽtẽ. q̃ christus pateretur/fm augustinum dicendum: q̃ passio christi duplicem habet comparationem. scilicet ad actionẽ iude z iudeorꝫ/ q̃ passio illa inferebat. z sic deo patri displicuit z sctis: nec vnq̃ alicui bono placere potuit. Põt etiã cõsiderari prout stat sub ordine dispõnis z volũtatis diuine ad finẽ redemptõis humane. z sic deo patri placuit z filio et spũisctõ: z ab omnibꝫ sanctis desiderata est et fuit. Esa. liij. d. Si posuerit ꝑ pctõ animã suaz/videbit semen longeuum: z volũtas dñi in manu eiꝰ diriget. Et in eodẽ capitulo pauloantre: Oblatus est qz ipse voluit. Et itez parũ ante: Lãguores nostros ipe tulit: z dolores nostros ipe portauit. hoc est eũ qõ deꝰ vult nos velle. quia si pietatis visceribus affluere tenemur in cõiũctos: multo magis in nosꝫ pos. Et hoc ẽ qõ antiqui dixerũt de deo patre ĩ versu: Actio displicuit/passio grata fuit. Ad duo pma que obijciũtur in cõtrariũ iã patet solutio. Iã eũ dictũ est: q̃ xps flens sup ciuitatẽ/ porꝰ fleuit peccatũ q̃ penã. Et si fleuit penã: ad hoc fleuit/ vt ostenderet in humanitate pietatis affectũ. Et qõ dicit de beata virgine/ iã prꝰ solutum est. Ad argumẽta ĩ ꝓtrariũ

Ad dictũ augu. dicendũ: q̃ eodẽ mõ sentiendũ ẽ de passiõe pauli/ et de passione omniũ sanctorum. Ille eũ possunt cõsiderari. put inferũtur actionibꝫ tyrannorũ z torꝛorũ/querẽtiũ in sanctis extinguere fidẽ: z sic placere esset impiũ z crudele. Põt etiã cõsiderari. put sunt ꝑ constantiaz passiõis testimonia fidei. Grece ei martyr latine sonat testis. z sic volite sũt z placẽtes sanctis. Et hoc est fm verba aug. Uñ in sermõe de martyribꝫ dicitur: Qui de martyrũ morte letatur: nõ dubitat martyres regnare cũ xpo post mortẽ. Et hoc dicit maximus in sermone de martyrio petri z pauli. Antiqui tamẽ dixerũt: q̃ pscntes martyrio sanctorũz ex pietate poterant velle nõ pati sanctos. posteri aũt qbus pterita fuit passio debebant gaudere: qz fide inuicta et pbata sterit in eis. Ex hocitez soluit qõ quera quibusdã: Si debemꝰ velle penas dãnatorũ in inferno. Duplicit eũ considerant pene. s. prout sunt affligentes z malũ nature bone q̃ est in dãnatis: dicit eũ aug. q̃ pena ideo dicit mala/ quia cõtraria est nature bone. z sic crudele esset penas velle: qz sic nõ congruit homini velle penas alicuiꝰ. Possunt etiã cõsiderari. put ꝑ iusticiam sunt ordo culpe: z sic de pulchritudine iusticie. z sic debemus eas velle. Ps. lviij. Letabit iustꝰ cũ viderit vindictam. Esaie vl. g. Egredient z videbũt cadauera virorum que puaricati sunt in me. Uermis eorũz nõ morietur: z ignis eorꝫ nõ extinguet: z erunt vsq̃z ad satietatẽ visionis ois carnis. glo. hoc est electorum qui satiantur z delectant in penis eorum in q̃bus vident/ q̃ pfecta est voluntas dei q̃ de ipsis noluerũt facere volũtatẽ dei. Uñ ambrosiꝰ dicit: q̃ sicut gemma carbũculi in aurorꝫ sedet iudas in inferno.

Prima pars Sũme Alberthi magni: Finit.

Annotatio Tractatuũ et Questionũ ꝛc.

Annotatio Tractatuũ

questionũ: membrorꝫ: articulorꝫ: particularum cum subdiuisionibus Prime partis Summe Alberthi magni.

Tractatus primus de

scientia theologie.

Questio prima

Queritur an theologia sit scientia.

Questio II

Queritur quid sit theologia fm definitionẽ.

Questio III

Queritur de quo sit theologia vt de subiecto.

Mẽbrũ. I. Queritur de sbiecto theologie fm quartuor positiones assignatas.

II Utrũ theologia sit scientia vna/ vel plures: z qua vnitate sit vna si vna est.

III Utrũ theologia sit scientia practica/ vel theorica.

IIII Utrũ theologia scit scia vlis/ vel particularis.

Questio IIII

Queritur vtrũ theologia sit scia ab alijs scientijs separata.

Questio V

Queritur quis sit modus ꝓprius theologie.

Mẽbrũ. I. Utrũ theologia habeat modũ scientie vel artis.

II Utꝫ theologia certiorẽ modũ habeat alijs sciẽtijs

III Utrũ theologia habeat modũ argumẽtationis.

IIII Queritur de quartuor modis expositionis sacre scripture qui a sanctis assignantur.

Questio VI

Queritur ad qd sit theologia tãq̃ ad cãm finalẽ.

Tractatus. II. De frui

et vti z vrentibꝰ z fruentibus.

Questio VII

Mẽbrũ. I. Queritur qd sit frui primo ĩ gẽe: vtꝫ. s. actio vl passio

II Queritur quid sit in specie frui.

Queritur qua virtute fruitur qui fruitur: et q̃ potentia anime. Questio incidens.

III Quid sit frui definitione.

Questio VIII

Queritur de vti.

Mẽbrũ. I. Queritur qd sit vti genere/specie z definitione.

II Queritur cuiꝰ potẽtie aĩe sit vti: z cuiꝰ habitꝰ vtutꝫ.

III Queritur ad quid sit vti.

Questio IX

Queritur vtrũ vno solo deo fruendũ sit.

Questio X

Queritur vtrũ vna fruitione fruamur patre z filio z spiritusancto.

Questio XI

Queritur vtrũ oibꝫ q̃ sunt in mũdo vtendũ sit.

Questio XII

Mẽbrũ. I. Queritur de rebus fruentibꝫ z vtentibꝫ. Et primo vtrum homines z angeli sint res fruentes tanq̃ medij inter res vtibiles z fruibiles.

II De vtentibus queritur vtrum homo vel angelus vtens sit in patria.

Tractatꝰ. III. de cognoscibilitate/ noiabilitate z demõstrabilitate dei.

Questio XIII

Queritur de cognoscibilitate dei ex parte cognoscibilis. Et primo vtrũ deꝰ sit cognoscibilꝭ p essentiã. Mẽbrũ. I.

Utrũ deꝰ fm imensitatẽ suã sit cognoscibilis. II

Utrum deus cognoscibilis sit fm q̃ est vnꝰ deus in tribus personis. III

Queritur quid sit cognoscere facie ad faciem IIII

Quid sit cognoscere per speciem. V

Quid sit cognoscere deũ in psentia: fm q̃ in omni creatura dz esse essentialꝭ psentialꝭ z potẽtialiter. VI

Questio XIIII

Queritur de cognoscibilitate dei ex pte cognoscẽtis

An deꝰ sit cognoscibilis ex solis naturalibꝫ. Mẽbrũ. I.

Utrũ deꝰ cognoscibilꝭ sit a malis/ vel a bonis tm. II

Utꝫ vno vl plibꝫ modis deꝰ sit ab hoĩe cõgscibilꝭ. III

Questio XV

De medio cognoscendi deum.

Utrũ ĩ cõgscẽdo deũ sit vl eẽ possit mediũ naturalꝭ. Mẽbꝫ. I.

Queritur q̃le z qd sit mediũ in cognitiõe naturali. II

De medio qõ ẽ vestigiũ qritur an vestigiũ creatoris Art. I. pti. I.

Queritur qd sit vestigiũ. (in creatura sit. II

An vestigiũ sit in omni creatura. III

De medio cognoscendi qõ est imago. Articulꝰ. II

Queritur de imagine fm q̃ est in potẽtijs. Et primo qd sit mens fm quã inest imago. Particꝭ. I. subpticꝭ. I

Queritur de partibꝫ imaginis: vtrũ sez memoria/ intelligentia/ z voluntas sint partes eius. II

Queritur qualiter partes imaginis se habeant ad inuicẽ z ad essentiã anime. III

Queritur qualiter se habeant ad essentiã anime. Questitũ. I.

Queritur de cõparatione partiũ istarũ adinuicẽ. II

Queritur in quo differat imago in actibꝫ ab imagine que est in potentijs. Particꝭ. II

Queritur q̃le vel qd sit mediũ in cognitiõe ꝑ gratiã. Mẽbꝫ. III

Utrũ fides sit mediũ ad cognoscendũ deũ. Articulꝰ. I.

Queritur de comparatione cognitionis ꝑ gratiã ad cõparationẽ cognitionis ꝑ naturã. II

Utrũ in omni cognitione dei necessariũ sit mediũ per gratiã. III

Questio XVI

Queritur vtrũ deus sit nominabilis vel significabilis sermone.

Questio XVII

Queritur si demõstrabile sit deũ eẽ: vel sit ꝑ se notũ.

Questio XVIII

Queritur de cognoscibilitate dei ex naturali ductu rationis.

Quibus vijs philosophi naturali ductu rationis cognouerint deũ esse. Mẽbrũ. I.

Utrũ cognoscentiũ deũ vnus pfectius cognoscat alio per viam rationis. II

Utrũ aliqs cognouerit vel cognoscere possit deuz cognitione cõprehensionis. III

Tractatꝰ. IIII. de essentialitate/ simplicitate z incõmutabilitate dei.

Questio XIX

Queritur de essentialitate dei vtrũ solus deꝰ vere z proprie sit. Mẽbꝫ. I.

Utrũ deꝰ possit nõ esse: vel cogitari nõ esse. II

Utrũ alia in cõpatione dei sint ꝑ se vl ꝑ accidens: hoc est/ vtrũ accidat eis esse: vel ꝑ se cõueniat. III

Utrum nõ posse cogitare deũ nõ esse sit deo ꝓpriũ/ aut etiã possit alijs conuenire. IIII

Questio XX

Querit de simplicitate essentie diuine.
Mēbrū.I. Utrum deus sit simplex.
II Queritur qualis sit simplicitas dei.
Utrū deus sit forma vl materia oīm: Qō incidens.
III Queritur quanta sit simplicitas dei.
IIII Utrū deo sit ꝓpriū esse in fine simplicitatis.
V Utrum comparatione diuine simplicitatis oīnia alia sint composita.

Questio XXI

Querit de incōmutabilitate dei.
Mēbrū.I. Utrū diuina essentia siue deus sit īmutabilis.
II Utrū motus vel mutatio aliqua cōueniat deo.
III Utrū incōmutabile esse ꝓprium sit deo.

Tractatus.V.de eternitate/euiternitate ⁊ tempore.

Questio XXII

Mēbrū.I. Querit de nunc quod est substantia facienS eternitatem quid sit.
II Utrū idē nūc sit constitutiuū eternitatis ⁊ tpis.
Articul⁹.I. Querit q̄lit nūc euiternitat⁹ ꝓstituat euiternitatē.
II Qualiter nūc tēporis constituat tempus.

Questio XXIII

Mēbrū.I. Querit de eternitate/euiternitate ⁊ tēpore/⁊ comparatione horum ad invicē.
Arti.I.pti.I Queritur quid sit eternitas nomine.
II Querit de definitione eternitatis fm richardū.
Arti.II.pti.I Querit quid sit eternū sicut eternitate mēsuratū.
II Querit qualiter eternitas cōpareť ad eternū.
Subp.rticula.I. Utrum eternitas compareť ad eternū p essentiā/ vel p rationē mensure extrinsece adiacentis.
II Utrum aliquid aliud possit esse mēsura eternitati adequata qō etiā mensuret esse diuinū.
Mēbr.II. Queritur de euiternitate siue euo.
Articul⁹.I. Queritur quid sit euum.
II Queritur de ꝓprietatibus eui.
Particl'a.I Utrū euum totū fm totū metiatur.
II Utrū euū in oīb euiternis sit vnū vel plura;
Mēbr.III Querit de tpe fm q̄ est de ꝛsideratione theologi.
Articul⁹.I. Quid sit tempus fm definitionem.
II An tempus sit vnum vel plura.
Mēbr.IIII Queritur de comparatione eternitatis/euiternitatis ⁊ temporis adinuicē.
Articul⁹.I. Utrū ꝓperuitas sit aliqua mensura ꝑter eternitatem/euiternitatē/⁊ tempus.
II Utrū mensuratū eternitate et euiternitate etiam mensureť tempore.

Tractat⁹.VI. de vno: vero: ⁊ bono.

Mēbrū.I. Querit de vno Questio.24. Et ꝑmo de multiplicitate vnius.
II Querit de intentione cōmuni vnius/fm quā de primis intentionibus esse diciť.
III Querit de oppositione vnius ad multa.

Questio XXV

Queritur de vero.
Mēbrū.I. Querit de modis quib diciť verū.
II.articl's.I Querit quid sit verū fm vnū quodq̄ eor de quibus dicitur multipliciter.
II Querit de trib passionib ꝓprijs veri.
Particl'a.I Querit an veritas sit mutabilis vel īmutabilis;
II Utrū vna sit veritas oīm rerum/vel plures.
Querit de eternitate vel tpalitate veritatis. III
An omnis veritas sit eterna. Subpti.I.
An oīa vera sint vera ꝑma ⁊ eterna veritate. II
Queritur de oppositione veri ⁊ falsi. Mēbr.III
De modis q̄bus falsum multipliciter dicitur. Articul⁹.I.
Querit in quo sit falsum sicut in causa: scilz an sit in re/vel in rei similitudine. II
Querit de oppositione q̄ est inter verū ⁊ falsum. III
Queritur an prime veritati siue ꝑmo vero opponatur aliquid falsum. IIII

Questio XXVI

Queritur de bono fm se.
Querit de multiplicitate boni, ⁊ penes q̄d sumat⁹. mē.I.arti.I.
Querit de cōmuni intentione boni. II
Utrū bonū cū nō sit determinabile p cōmunitatē generis vni⁹/sit determinabile p intentionē cause vnius vel plurium. Particl'a.I
Querit q̄ sit determinatio boni fm intētionē cōem. II
Utrum bonū ⁊ pulchrū fm intentionez cōmunē sint idem vel diuersa. III
Querit an noticia ⁊ amor boni/⁊ extasis eiusdē/⁊ zelus impressa sint omnib p naturā, sicut videntur dicere dionysi⁹ ⁊ ierotheus. IIII
Queritur de singulis differentijs bonorꝫ. Arti.III.
An eadē bonitate omnia sint bona. Particl'a.I
Querit: si nō omnia eadez bonitate sunt bona/in quib cōstet bonitas nature. II
Utrū bonitas nature possit auferri a naturaliter existentib: vel intendi/vel remitti in eis. III
Utrū aliq̄d possit intelligi bonū non intellecta prima bonitate. IIII
De bono determinato/siue de summo bono. Mēbr.II.
Querit q̄d sit summū bonū: ⁊ an summū dicat p intensionē bonitatis: vel per differentiā hoc commune qō est bonū cōrrahente. Articl's.I.
Querit quis sit actus ꝓprius summi boni. II
Querit si malū possit esse a summo bono per aliquem modum. III

Questio XXVII

Querit de oppositione mali ad bonum.
Querit si malū opponit bono/vtꝫ vniuersaliter omni bono opponat malum. Mēbr.I. articul⁹.I.
Querit q̄ genere oppositōis opponat malū bono II
Querit si malū habeat esse in bono vniuersaliter. Mēbr.II.
Querit si malū sit corruptio boni vniuersaliter. III
Querit si malū est corruptio boni/quō corrūpat illud: ⁊ quod sit bonū illud. IIII
Utrū malū in omnib corporalib ⁊ spiritalibus sit per vnā rōnē/vel diuersas. V

Questio XXVIII

Querit de cōparatione illorꝫ trium adinuicē ⁊ ad ens: vtrū scz ens/vnū/verū ⁊ bonū cōuertant.

Questio XXIX

Querit fm quā intentionē vnūquodq̄ ipsorꝫ: scz ens/verū/⁊ bonū de deo dicatur.
Querit vtrū deus sit vnus/vel plures. Mē.I.ar.I
Querit an vnitas diuīa aliquā admittat plitatē. II
Querit vtrū possint esse plura sūme bona: vl plura quorꝫ vnū sit sūme bonū/⁊ alterū summe malum: sicut manichei dicunt. Mēbr.II.

Tractatus.VII.de distinctione psonarū in diuinis fm generationē filij et processionē spūssancti.

Questio XXX

Mēbrū.I. Circa gnātōz filij q̄rat⁹ ad q̄d ī diuis sit gnātio
II Querit qualis sit generatio in diuinis.
III Querit cuius sit generare ⁊ gnāri: vtrū essentie/ vel psone/vel vtriusq̄z.
Arti.I. Querit an diuine essentie sit gnāre vel gnāri.
II Querit cui⁹ psone sit gnāre: vtꝫ scz pāis/⁊ q̄lr.
Mem.IIII Querit an vni vl pluribꝫ psōis in diuinis cōueniat gnāre: ⁊ vtrū sp vel aliqn: hoc est vtrū nec esse sit generationē diuinā inquietā eē ⁊ infinitā per successionē. Itē si gnātio diuina cōtinue fiat fm oē tp̄s: vl facta sit aliqn/⁊ aliqn futura vl pnō.

Questio XXXI

Querit de processiōe eterna spūssancti.
Mēbrū.I. Querit vtrū spūssanct⁹ procedat a pre ⁊ filio.
II Querit q̄liter spūssanct⁹ procedat a patre ⁊ filio.
III Querit a quo procedat spūssancrus siue a quibus: vtrū simul procedat a patre ⁊ filio.
IIII Queritur cui⁹ sit procedere.
Querit de processione tpali spūssancti. Qō.xxxij.
Mēbr.I. Querit quid sit procedere tpaliter.
II Querit quid sit mittere ⁊ mitti.
Articul⁹.I. Querit q̄d sit missio: vtꝫ.s.eēntiale: vl notionale: ⁊ cui ꝛueniat mittere/⁊ cui mitti ⁊ dari: vtꝫ.s.pāi
II Querit de mō missionis filij ⁊ spūssancti.
Mēbr.III Querit q̄d sit dare ⁊ dari spmsanctū: ⁊ quō dare ⁊ dari se habeāt ad mittere ⁊ mitti/⁊ procedere.

Questio XXXIII

De tpali missione filij tria querunt. Primo an filio cōueniat mitti vl procedere in creaturā. Scōo fm quid cōueniat ei si cōueniat. Tertio: si distinctā a spūsancto habeat missiōē vl processiōz tpalē.

Tractatus.VIII.de nominib pronalib q̄ fm rationes processionū eternaliū ⁊ tpaliū psonis conuenitūr.

Questio XXXIIII

Mēbrū.I. Querit de noīe patris: vtrū sicut diť aug⁹ pr̄ est quia gnāt: vel gnāt quia pater est.
II Querit de bui⁹ nois pr̄/suppositōe vl si significatōe qn̄ in locutōe ponit p̄dicato vel subiecto: vtrū scz significet subam vel ad aliquid.
Querit de nominib⁹ filij. Qō.xxxv.
Mēbrū.I. Querit quid sit in diuinis esse filiū.
II Querit fm quā rōez ꝑ nomē imago/ꝛueniat filio
III Queritur de hoc nomine verbū.
Articul⁹.I. Querit de multiplicitate verbi.
II Querit de rōe verbi fm quid dicat in diuinis.
III Querit vtꝫ ꝓbū sit eēntiale vel notionale ī diuis
IIII Utrū verbū sit vnū vel plura in diuinis.
V Utrū verbū in diuinis referatur ad dicentē tm: vel etiā ad creaturas.
Querit de nominib spūssancti que ex mō sue processionis cōueniūt ei. Qō.xxxvj.
Mēbrū.I. Utrū spūssanctus sit ꝓprium nomen spūssancti/vel tertie in trinitate persone.
II Querit de hoc noīe donū: qualiter scz spūssanct⁹ donū dicatur.
III Utrū spūssanct⁹ sit charitas ⁊ amor qua nos invicem ⁊ deū diligimus.

Tractatus.IX. De relationib⁹ ⁊ notionib⁹ quib psone distinguunt abinuicē. De intētione principij ⁊ ordine nature: ⁊ de numero qui est in diuinis psonis.

Questio XXXVII

Querit an in diuinis sit relatio.

Questio XXXVIII

Querit que ⁊ q̄r relatōes sint in diuinis.
Querit de noib distinctiuis q̄ distictōez relationis significant. Qō.xxxix.
Querit que ⁊ quot sūt spē ⁊ nūero relationes distinguentes psonas in diuinis. Mēbrū.I.
Querit q̄ sit differentia inter notōes ⁊ relatōes ⁊ propetates psonales/⁊ propetates pson c. II
Querit q̄ sit differētia horū q̄tuor adinuicē: scz notio/relatio/ꝓpetas psonalis/⁊ ꝓpetas pson. Ar.I.par.I
Querit que sit cōparatio horꝫ adinuicē. II
Querit de cōparatōe notionū ad essentiā diuinam: vtrū scz sint essētia diuina: vl in essentia diuina. Articul⁹.II
Querit q̄ sit cōparatio notionū siue ꝓperatum ad personā. III

Questio XL

Querit de noib diuersificatiuis inter personas differentias significantib.
Querit an noīa diuersitatē notantia: sicut alius/ discretus/distinctus ⁊c. possint esse in trinitate: ꝓter distinctōez quā faciūt ꝓperates psonales. Mēbrū.I.
Querit de dictōib exclusiuis i p̄dicatōib diuis II
Querit vtrū possibile sit dici: solus pr̄ est deus: Arti.I.
Querit de significatōib nominū numeraliū cū dictionib exclusiuis. II

Questio XLI

Querit de intentōe principij ⁊ ordie nature ī diuis
Querit vtrū principiū eēntialr ⁊ nō intentōnalr dicat de deo fm vnā rationē. Mē.I.ar.I
Querit quid principiū significet in diuinis. II
Querit de ordine nature in diuinis. Mēbr.II.
Queritur vtrū ordo sit in diuinis. Articl's.I.
An possibile sit psonā eē ī diuis q̄ sit in ordie tali. II
Utrū intellecto ordine in diuinis adhuc possibile sit distinctionē psonarū esse in diuinis. III

Questio XLII

Querit de nūero qui est in diuinis psonis.
Utrū numerus sit in diuinis personis. Mēbrū.I.
Querit quis vl q̄lis nūerus sit in diuinis psōis. II
Querit q̄ntus sit nūerus in diuis: vtrū scz finit⁹ vl infinit⁹: ⁊ si finit⁹/ī quo nūero ster vt ī termīo III

Tractatus.X.de vsia: vsiosi/hypostasi/⁊ persona. Qō.XLIII

Querit de vsiosi qualr distinguat in diuinis. Mēbrū.I.
Querit de hypostasi. II
Querit quid sit hypostasis fm definitionē. Arti.I.
Querit qualr hypostasis se habeat ad ꝓpietatē. II
Querit de hoc nomine persona. Qō.xliij.
Querit de multiplicitate hui⁹ nois persona. Mēbrū.I.
Querit de definitōe huius nominis persona. II
Querit de suppositione persone. III
Querit de cōparatione psone ad essentiā. IIII
Querit de noib collectie psōas p̄cātib: sic trinitas ⁊ trinus. Qō.xlv.
Utrū hoc nomē trinitas p̄cet subam vel relatōez Mē.I.ar.I
Querit fm quā intentōez dicat trinitas ō diuis II
Querit de hoc nomine trinus. Mēbr.II.
Querit quid hoc nomē trinus p̄dicet in diuinis. Articul⁹.I.
Querit de q̄busdā locutōib q̄ inuenīūr ī scriptura: sic trinitas ī vitate: ⁊ vnitas ī trinitate. ⁊ qō q̄dā dicūt trinitatē eē trinā ⁊ vnā. II
Qō XLVI
Querit vtrū in deo sit pluritas personarū.

Tractatus.XI.de eq

litate personarū.

Questio XLVII

Mēbrū.I. De equalitate psonarū querit primo an sit equalitas in diuinis personis.
II Querit i quo attēdat equalitas diuinar psonar.
III Querit an singule psone singulis sint eqles: vel singule singulis/z singule tribus.

Tractatus.XII.De ap

propriatis.

Questio XLVIII

Mēbrū.I. Querit fm quā rationē fit appropatio in cōi.
II Querit de appropatis fm hylariū in speciali.

Questio XLIX

Querit de appropatōe fm augustinū.

Questio. L

Querit de appropatōib diuinis.
Mēbrū.I. Querit q̄l'r potētia/sapiētia/boitas appropriat personis in diuinis.
II Utrū pater sit sapiēs sapiētia genita/vl' ingenita.
III Utrū filius sapiēs sit sapiētia genita vl' ingenita.
IIII Querit de verbis apli ad Romanos.II.d.qm omnia ex ipo/p ipm/z in ipo sunt.

Tractatus.XIII.de no

minib que tpaliter deo cōueniunt.

Questio LI

Querit de hoc nomine deus.

Questio LII

Querit de hoc noīe dñs: vtr sit essentiale?

Questio. LIII

Querit de hoc nomine creator.
Mēbrū.I. Querit quid significet p hoc nomē creator.
II Querit de respectu creature ad creatorē: z quid sit creatio passiua.

Questio. LIIII

Querit fm quā rationē nomē cāe cōueniat deo.

Questio LV

Querit sigillati de trib causis: efficiēte scz formali z finali/qualiter deo cōueniant.
Mēbrū.I. De causa efficiente querit vtrū deus p se agat: vl' p aliud accidens sibi adiunctū.
II Querit de causa formali.
Arti.I. Querit an deus sit causa rerū formalis.
II Querit si exēplaria sūt in mente diuina: vtrū sint sub vnitate vel pluralitate.
III Querit cui idea sit causa: vtrū scz factorū vl' fiendor tm: vel etiā possibiliū licz nūq̄ fiant: z vtrū sit bonorū z malor/vel malorū tm.
Mēbr.III Querit vtrū sit vna cā finalis oīm q̄ deus est.

Tractatus. XIIII.De

bis q̄ p trāslationē z similitudinē de deo dicunt

Questio. LVI

Querit de trāslatōe pdicamētor: vtr alia pdicamēta a suba z flatōe, prie vl' trāslatie ō ōo dicāt

Questio. LVII

Querit vtrū de deo dicta dicāt diuinā eēntiā.

Questio. LVIII

Querit de translatione ptiū declinabiliū in diuinam predicationem.

Questio. LIX

Querit de translatione corpaliū symbolicorū in diuinā predicationē.
Querit q̄l'r hec in diuinā pdicationē trasferāt cū dicit de lapis vl' fortis/vl' vir vl' aliqd hmōi. Mēbrū.I.
Utrū noia symbolica affirmatie ve pdicēt ō deo. II
Querit de noib priuatiuis vtrū pdicēt de deo. III
Querit vtrū oia noia quocūq mō dicta de deo/differant noie z ratiōe/vel noie solo. IIII

Tractatus.XV.de sci

entia/pscientia z dispositōe.

Questio LX

Querit quid sit sciētia dei: z vtrū pluribus nominibus appelletur. Mēbrū.I.
Querit vtrū deus sciat per mediū/vel nō. II
Querit de quo sit scientia diuina. III
Querit quō scia diuia se hēat ad sciētē z ad scibile IIII
Quō sciētia diuia se hēat ad scientē q̄rit pticulari Articul.I.
Querit quō scientia dei se habeat ad scibile: vtrū sit practica/vel theorica. II

Questio LXI

Querit de prescientia dei.
Utrū prescientia sit tpalis/vel eterna. Mēbrū.I.
Utrū prescientia sit causa rerū. II
Utrū pscietia dei sit causata a rebus. III
Utrū prescientia dei falli possit. IIII
Utrū prescientia diuina inferat necessitatē. V
Utrū prescientia dei sit incōmutabilis. VI
Utrū pscientia dei possit augeri vel minui. VII
Querit quō pscientia dei cōcordet cū libero arbitrio: vtrū scz ea que sūt sbiecta pscietie sint sub libero arbitrio. VIII

Questio LXII

Querit vtrū dispositio sit in deo.

Tractatus.XVI.de p

destinatōe/dilectōe/electōe z reprbatione.

Questio LXIII

Querit quid sit predestinatio. Mēbrū.I.
Queritur cuius sit pdestinatio. II
Utrū pdestinatio sit causa eius cui est. III
Utr pdestinatō habeat cām meritoriā ex pte nra Articul.I.
Utrū pdestinatio sit causa necessaria sui effectus. II

Questio LXIIII

Querit vtrū dilectio qua deus diligit creaturā/sit eadē cū dilectōe qua pr diligit filiū: z cōuerso.

Questio LXV

Querit de electione vtrū sit in deo.

Questio LXVI

Querit de reprobatione.
Querit quid sit reprobatio. Mēbr.I.
Querit q̄s sit effectus prius reprbatōis: vtrum scz obduratio. II

Tractat.XVII.de p

uidentia/fato/z libro vite.

Questio LXVII

De prouidentia querit primo an sit. Mēbrū.I.
Queritur quid sit prouidentia. II
Queritur cuius sit prouidentia. III

IIII Querit quibus modis sit prouidentia.
Ar.I.par.I Utrū prouidentia sit causa.
II Utrū prouidētia sit cā inducēs necessitatē puisis
III Querit quis sit puidētie prius effectus.
IIII Utrū prouidentia sit causa causans p se tm: vl' p se z p aliud: siue diuersū/siue oppositū.
Arti.II. Querit de modis prouidentie.

Questio LXVIII

Queritur de fato.
Mēbr.I. Querit vtrū fatū sit.
II Querit quid sit fatum.
III Querit cuius sit fatum.
IIII Querit in quo differat fatū a fortūa z eupraxia.

Questio. LXIX

Mēbrū.I. Querit de libro vite.
Querit de multiplicitate noīs libri vite fm quā intentionē prie accipiatur.
II Queritur quid sit liber vite.
III Querit cui vel quorū sit liber vite: vtrū scz boni z mali scripti sint in libro vite: vel boni tm.
IIII Utr aliquis deleri possit q̄ script ē in libro vite.

Tractatus .XVIII. De

modis quib deus dicat esse in reb z locis: z mutare creaturā corporalē per locū z tēpus: spiritualē vero per tēpus tm.

Questio. LXX

Mēbrū.I. Querit vtrū deus sit vbiq z in omni re.
II Utrū idē sit esse vbiq z in oīm re: z cōuerso.
III Utr idē sit deū ee vbiq z in oīm loco z vbicūq.
IIII Querit de modis quib deus est in oīm re: z si ee vbiq z in omni re sit prū ei.

Questio. LXXI

Querit de mō quo deus est in sanctis p gratiā.

Questio. LXXII

Querit vtrū esse in reb z esse vbiq cōueniat deo ab eterno: vel ex tpe.

Questio.LXXIII

Querit vtrū deus localiter siue circumscriptibiliter sit in rebus.
Mēbrū.I. Querit q̄d sit ee i loco/vel locale/vl' circūscptibile.
II Queritur cui cōueniat esse in loco.
Articul.I. Utrū angelus impleat locū.
II Querit vtrū angelus simul possit ee i pluribus loc.
III Querit vtrū angelus in eodē tpe possit esse vbiq et in omni loco.
Mēbr.III Querit fm quā diuersitatē cōueniat corpi esse in loco z spiritui.
IIII Utrū spiritus creatus possit esse sine loco.

Questio. LXXIIII

Querit de motu creature spiritual' p tpe z locū.
Mēbrū.I. Querit q̄d sit moueri spiritalē creaturā p tēpus.
II Utr angelus moueat p tpe tm/ vl' p tpe z locū.
Articul.I. Utrū angelus de loco ad locū moueat.
II Utrū angelus moueat p mediū vel nō.
III Utrū motus angeli sit in tpe vel in instanti.

Questio. LXXV

Querit de assūptōe corpm ā gelor z motu eor dē
Mēbrū.I. Utrū angeli boni assumāt corpora.
II Querit ex quo elemēto angeli assumāt corpa.
III Querit q̄l'r āgel assumat corp: vtr.s. sit i corpe assumpto vt pfectio in perfectibili: vl' vt motor in mobili.
Querit ad quē vsū angeli assumant corpa. IIII
Querit quid fiat de corpib assūptis post ministeriū expletū: vtrū redeant in preiacentē materiā. V

Tractatus.XIX.De po

tentia dei.

Questio. LXXVI

Querit de multiplicitate hui noīs potētia.

Questio LXXVII

Querit de conditionib potētie fm quas pfecta in deo dicit esse potētia. Mēbrū.I.
Utrū deus dicat oīpotēs: qz vniuersal'r oia pōt.
Querit vtrū oīpotētia conueniat trib personis/ vel tm patri. Questio incidens. II
Querit de limitatiōe potētie diuine/ vtrū sit īmēsa aliquo modo. III
Querit de pfectiōe opis dei fm quā dicit optime facere quicquid facit. Arti.I.
Utrū deus res meliores potuit facere q̄ fecit. II
Querit vtrū possit facere vniuersū melius q̄ fecit: z vtr melius potuit facere hoies q̄ aliqd vniuersū. III
Utrū deus illa q̄ fecit meliori mō potuit facere q̄ fecit IIII
Utrū possit omne qd olim potuit: ita q̄ potētia eius inuariabilis sit.

Questio LXXVIII

Querit de possibili fm q̄ ad potētiā dei ōpēdet. Mēbrū.I.
Querit de multiplicitate possibil' z modis eius. II
Utrū p se z simpl'r īpossibile/sit deo possibile. III
Utrū īpossibile p accidēs sit deo possibile.

Tractatus.XX.de vo

luntate dei. Questio LXXIX

Querit q̄d volūtas fm rē sit in deo. Mēbrū.I.
Querit de causalitate diuine voluntatis: II
Utrū diuina volūtas cā sit oīm que sunt. Ar.I.par.I.
Utrū volūtas dei sit cā oīm illor q̄ subsūt potentie diuine. II
Utrū volūtas diuina sit cā prīa vel cōis/contingens vel necessaria. III
Utrū volūtas bnplaciti possit cassari. Arti.II.
Querit quid sit volūtas beneplaciti. Parti.I.
Utr volūtas ancedens z pseqns sit in deo. Questio incidens.
Querit q̄l'r volūtati bnplaciti queniat nō cassari. II

Questio LXXX

Querit de signis diuine voluntatis.
Querit de signis diuine volūtatis in cōi. Mēbrū.I.
Querit de singl'is signis diuie volūtat beneplaciti in speciali. II
Querit de precepto: vtrū deus velit q̄ pceptum suū semp opere impleatur. Arti.I.
Utrū deus possit pcipere cōtra ius naturale/ z cōtra decalogū quē ipe scripsit i tabul'. Qō icidēs
Querit de signo pbibitōis: vtrū pbibitōis act pbibitus sit volitus. II
Querit de signo volūtatis qō est permissio. III
Utrū mala fiant voluntate dei. Parti.I.
Utrū bonū sit mala fieri. II
Utrū expediat mala fieri. III
Utrū permissio sit signū volūtatis diuine. IIII
Querit de signo volūtat qō cīpletio siue opatō. Arti.IIII.
Utrū volūtas dei sp efficax sit in oīm ope suo. Parti.I.
Utrū in oīm ope sit misericordia z veritas. II.
Querit ō pformitate volūtat nre ad volūtatē ōi Mēbr.III